Digitized by Google

73

8
14 N
4

Digitized by Google

113

1

IHS
F. IOAN. DE CARTHA-
GENA, HISPANI, CELE-
BERRIMI THEOLOGI, EX
ORDINE MIN. DE OBSERVANT.
insignis propunator immaculatæ conceptionis
HOMILIÆ CATHOLICÆ
De Sacris arcanis Deiparæ et
Ioſephi
Ad R.mum P. F. Antonium de
trẽJo Vicarium Generalem
totius ordinis Seraphici
P. N. S. Fran.ci
TOMVS QVARTVS
ROMAE.
Excudebat Iacobus Mascardi.
ANNO. M.D.C. XIIII

X. LL. IV. 4

Digitized by Google

FACVLTAS ADMODVM REVERENDI PATRIS Procuratoris Generalis in Curia Romana Ordinis Minorum de Obſeruantia.

FAcultatem concedimus Reuer. P. F. Ioanni de Cartagena Lectori Generali Iubilato, Prouinciæ Immaculatæ Conceptionis, vt quartum Tomum, cuius Titulus eſt Homiliæ Catholicæ de Sacris Arcanis Deiparæ Virginis, prælo dare poſsit, cum ex teſtimonio Reuerendi, & Doctiſſ. Patris Fr. Franciſci de Sueſſa, cui illum examinandum commiſimus, nobis conſtet dignum eſse Typis mandari. Datum Romæ die 10. Februarij. 1616.

Fr. Petrus Iouer, Procurator Generalis.

Imprimatur, Si videbitur Reuerendiſſ. P. Magiſtri Sacri Palatij Apoſtolici.

Cæſar Fidelis Viceſger.

EX Commiſſione Reuerendiſſ. Patris Fr. Hyacinthi Petronij Romani, Sacri Apoſtolici Palatij Magiſtri, opus Admodum Reuerendi Patris Fr. Ioannis de Cartagena Ordinis Minorum, Sacræ Theologiæ Magiſtri, cui titulus, De Sacris Arcanis Deiparæ, & Ioſephi, diligenter perlegi, & accurate conſideraui, ipſumque nedum Fidei Catholicæ, boniſque moribus conſonum, ſed ob ſummam moralis doctrinæ lucem, eximiam Sacræ Scripturæ, Sanctorumque Patrum intelligentiam, ac eruditionem; ſingularem ſcribendi ſtylum, ſicut cæteros eiuſdem Auctoris partus, cunctos eruditos in admirationem rapientes, digniſsimum cenſui, vt in Chriſti fidelium vtilitatem, & tanquam locupletiſſimus Verbi Dei concionatorum theſaurus Typis mandetur. Romæ die 22. Ianuarij. 1616.

Ego Fr. Nicolaus Rodulphus, Collegij Rom. S. Thomæ Aquin. ſuper Mineruam Sacræ Theologiæ Lector.

Imprimatur, *Fr. Gregorius Donatus Magiſter, & Reuerendiſſ. P. Fr. Hyacinthi Petronij Rom. Sacri Palatij Apoſtolici Magiſtri, Socius, Ord. Prædic.*

Digitized by Google

PAVLVS PAPA V.

AD futuram rei memoriam. Cum ſicut dilectus filius Iacobus Maſcardus Vrbis Typographus Nobis nuper exponi fecit, ipſe quartum librum Homiliarum Catholicarum, qui tertius B. Mariæ Virginis eſſe dicitur, à dilecto filio Ioanne Carthagena Ordinis Fratrum Minorum Sancti Franciſci de Obſeruantia profeſſore compoſitum, in lucem edere intendat, ac vereatur ne poſtquàm in lucem prodierit, alij, qui ex alieno labore lucrum quærunt, eundem librum imprimi facere curent in ipſius Iacobi præiudicium. Nos eiuſdem Iacobi indemnitati, ne ex impreſſione huiuſmodi aliquod diſpendium patiatur prouidere, ipſumq; Iacobum ſpecialibus fauoribus, & gratijs proſequi volentes, & à quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, alijſq; Eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris, & pœnis à iure, vel ab homine, quauis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtit, ad effectum præſentium dumtaxat conſequend. harum ſerie abſoluend. & abſolutum fore cenſentes, ſupplicationibus ipſius Iacobi nomine Nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati, eidem Iacobo, vt decennio proximo à primæua dicti libri impreſſione computan. durante, dummodò tamen antea à dilecto filio Magiſtro Sacri Palatij Apoſt. approbatus fuerit, nemo tam in Vrbe, quàm in vniuerſo ſtatu Eccleſiaſtico mediatè, vel immediatè Nobis ſubiecto, librum præfatum, ſine ſpeciali dicti Iacobi, aut eius hæredum, & ſucceſſorum, aut ab eis cauſam habentium, licentia, imprimere, ſeu ab alio, vel alias impreſſum vendere, ſeu venalem habere, aut proponere poſſit, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium concedimus, & indulgemus. Inhibentes propterea omnibus, & ſingulis vtriuſque ſexus Chriſtifidelibus, præſertim librorum Impreſſoribus ſub quingentorum ducatorum auri de Camera, et amiſſionis librorum, & typorum omnium, pro vna Cameræ noſtræ Apoſtolicæ, & pro alia eidem Iacobo, & pro reliqua tertijs partibus accuſatori, & Iudici exequenti irremiſsibiliter applicandis, & eo ipſo abſque vlla declaratione incurrendis pœnis, ne dicto decennio durante librum præfatum, aut aliquam eius partem, etiam prætextu additionum, aut explanationum, tam in magno, quàm in paruo folio, ac tam in Vrbe, quàm in vniuerſo ſtatu Eccleſiaſtico prædictis, ſine huiuſmodi licentia imprimere, aut ab alio, vel alijs impreſſum vendere, vel venalem habere, aut proponere quoquomodo audeat ſeu præſumat. Mandantes propterea dilectis filijs noſtris, & Apoſtolicæ Sedis de latere Legatis, ſeu eorum Vicelegatis, ac Præſidentibus, Gubernatoribus, Prætoribus, & alijs Iuſtitiæ Miniſtris, Prouinciarum, Ciuitatum, Terrarum, & Locorum Status noſtri Eccleſiaſtici præfati, quatenus eidem Iacobo, eiuſque hæredibus, & ſucceſſoribus, ſeu ab eis cauſam haben. huiuſmodi in præmiſsis efficacis defenſionis præſidio aſsiſtentes, quandocumque ab eodem Iacobo, ſeu alijs præfatis fuerint requiſiti, pœnas præfatas contra quoſcumque inobedientes irremiſsibiliter exequantur. Non obſtant. conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac quibuſuis ſtatutis, & conſuetudinibus etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegijs quoque indultis, & litteris, Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſsis, confirmatis, & approbatis, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Volumus autem quòd præſentium tranſumptis, etiam impreſsis, manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem ſub Annulo Piſcatoris die xxvi. Auguſti. MDCXV. Pontificatus Noſtri Anno Vndecimo.

S. Cobellutius.

CLARISS. ET SAPIENTISS. VIRO
AC REVERENDISS. PATRI
FR. ANTONIO A TREIO
TOTIVS SERAPHICI ORD.
D. FRANCISCI
GENERALI AC SVPREMO
MODERATORI.

FR. IOANNES DE CARTAGENA S. THEOLOGIAE Lector generalis, & emeritus, æternam fœlicitatem precatur.

DVPLICEM perantiquam, non ſemel obſeruaui conſuetudinem (Reuerendiſsime Pater) quarum vna, ſcriptoribus aduerſa, altera fœlix eſſe perhibetur: illa inſidias parat, hæc velut clypeus ab eiſdem ſcriptores tuetur, & protegit. Equidem vetuſtus increbuit mos, vt cum quiſpiam, lucubrationes ſuas in lucem mittit, continuò plerique, qui cum alioquin nullum ingenij, nullum eruditionis ſuæ monumentum, luci vnquam expoſuerint: temerè tamen audent, maledicentiæ ſuæ virus in illas euomere, morſibus diſcerpere, ac pungentibus verbis, pænè proſcindere. Verum aduerſus deteſtabilem hunc obtrectantium morem, mos alius ſatis vetuſtus inoleuit, vt qui ingenij, & laboris ſui partus ad communem Eccleſiæ vtilitatem, ſtudiosè producit, alicui heroi, & magno viro, dignitate conſpicuo, vel eruditionis, & doctrinæ prærogatiua inſigni, illas conſecret, non tam ad eius promerendam gratiam, quàm ad defenſionem contra importunas detrahentium voces, & criticorum hominum ſubacida iudicia reprimenda. Ne igitur maiorum veſtigijs inſiſtere contemnerem, nec mihi ipſi viderer nimium blandiri, quaſi adeò egregia, limata, exculta, ac omnibus numeris abſoluta mea ſcripta exiſtimarem, vt abſque inſignis alicuius Principis præſidio, ac tutela, acre iudicium illorum propulſare queant, quorum ſepulchrum patens eſt guttur eorum, maledicentiæ fœtorem inſtar ſepulchri ſemper emittens: idcirco tibi (Reuerendiſſime Pater) opus hoc de ſacris arcanis Deiparæ Virginis nuncupandum, ac ſacrandum cenſui, qui Seraphici noſtri Ordinis Princeps, ac ſupremus moderator exiſtis, non ſolum ad id cunctis fratribus ſuffragantibus, ſed ſummi Pontificis Apoſtolico calculo electionem tuam confirmante: quod ſingulari Dei prouidentia factum, minime ambigo: tum quia ſi Politicen conſiderem, ita eam ſapienter, prouideq. moderaris, vt duo illa, quæ in eximijs quibuſq. Principibus Traiani Cæſaris Reſpublica deſiderabat; *ſanctitas domi, foris fortitudo, vtrobique prudentia*, in animo tuo certare videantur: tum, quia inſpicio in Franciſcanam familiam, te ſuprema eius gubernacula tenente, non ſolum decus maximum, ſed ſummum incrementum illatum, quam in priſtinam venuſtatem, ac perfectionis formam quotidie reuocare impensè niteris,

teris, cui etiam iuxta clariſsimæ familiæ tuæ nomenclaturam; *Panis, ſcilicet, & Aquæ*, (quæ non abſque ſuperni auſpicio numinis contigit) *Omne robur panis, & omne robur aquæ* (vt Iſaias loquitur) præſtare mihi videris, vnde cælitus alitur, nutritur, augetur, ac mirabili vbertate completur, & fœcundatur. His accedit (& hæc tua propria laus eſt Reuerendiſsime Pater) quod ſacrum illud domicilium, in quo D. Franciſci Protoparentis noſtri membra, dum adhuc ſuperſtes eſſet, conquieuerunt, memorabiles illas ædes, verius dicerem, ſacrum, ac venerandum templum, pretio à Catholico Rege, ad preces tuas exhibito, religiosè nobis redemeris; qua in re, non aliorum, qui te præceſſerunt gloriam adæquaſti, ſed longe laudabilius, ac præclarius ſuperaſti: tua etiam laus eſt, ſingularis alius cultus erga eundem Patriarcham noſtrum Franciſcum, cuius iugiter ſatagis famam, nominiſq. celebritatem protendere: ſilebant prius extra noſtrum Ordinem ſacrorum Stigmatum eius mira præconia, nunc eloquentia tua, ac in negotijs pertractandis dexteritate, obtenta à ſummo Pontifice facultate, vt per vniuerſam Eccleſiam, feſtum impreſsionis ſacrorũ Stigmatum, liberè celebrari poſsit: iam eorum laudes per totum terrarum perſonant Orbem: iacebat illorum cultus apud multos pænè collapſus, nunc tua dextera viget erectus: frigebat pænè extinctus feruor: nunc tua deuotione ſuccenſus, lætam, latamq. flammam attollit. Tua laus eſt humanitas, comitas, ac egregia animi tui indoles, qua omnibus non ſolum conſpicuum, & plane admirabilem, ſed & chariſsimum te reddis. Tua tandem laus eſt mira ſollicitudo in honeſtandis doctis, ac eruditis viris ad dignitates promouendis, qua liberalitate, & munificentia, vt alter Alexander Magnus cogis omnes te tamquam inſignem virum, egregium heroem, ac pium parentem colere, vereri, ac venerari. Sed enim vereor ego, ne dum egregia tua geſta, ac laudabiles actiones recenſendo delibo, ſingularem animi tui modeſtiam, qui faſtidiosè ſoleas tua præconia, ſurdis etiam auribus excipere offendam: permittam, vt facundius ſilentio, quam oratione eloquar. En tibi offero volumen Deiparæ Virginis, erga quam ardenti amore flagras, varijs encomijs refertum: tibi ſummo omnium noſtrum parenti, atque ideo propenſi in te animi mei pignus, & monumentum conſecro: in conſpectum tuum illud prodijt velut poſtremus ille Iacobi dilectus filius Beniamin. Reliquum eſt (Reuerendiſsime Pater) vt fauſta tua benedictione illud ſuſcipias: tanti enim viri ſinu exceptum, commendatione admiſſum, eruditorum, & piorum hominum luce frui, fœliciter inceptum, non temere ſperabo. Vale.

DE SACRIS ARCANIS DEIPARAE VIRGINIS.

In Feſto S. Mariæ ad Niues, & in Euangelica illius diei lectione latentibus.

LIBER DECIMVSQVINTVS.

Homilia Prima.

Eccleſ. 44. *In illa verba Eccleſiaſt. 44. Imperio ſuo accelerauit niuem: proprietates, & effectus niuis in laudem B. Virginis, & noſtram vtilitatem conuertuntur.*

QVAMVIS non pauca Deiparę Virginis præconia, duobus integris voluminibus à me, Diuina irrorante gratia, nuper elucubratis effuderim: tamen cum legi Eccleſiaſticum dicentem: *Multa abſcondita ſunt maiora his: pauca enim vidimus operum eius* continuò accinctus ſum, hæc maiora diligenti indagine inueſtigare; vt quod de B. Virginis Filio idem Eccleſiaſticus dixit: *Exaltate illum quantùm poteſtis: maior enim eſt omni laude.* in matrem etiam eius (ſicut & præcitata verba, aliàs de æterna Sapientia dicta) rectè conuenire autumem: Deiparam enim Virginem numquam ſatis extolli, aut pro dignitate honorari poſſe, omnes Eccleſiæ Patres, vnanimi ſenſu conteſtantur. Vnde D. Anſelmus lib. de excell. Virginis cap. 2. dixit: *Ea quæ incunctanter de B. Virgine vera exiſtunt, tanta laudis materia ſunt referta, vt quicunque in laudando eam morari deſiderat, neceſſe ſit, vt facultas eius magnitudini rei ſuccumbat.* Cuius rationem reddit B. Petrus Damian. ſerm. de Natiu. B. Virg. *Quia* (inquit) *impar eſt illi omnis humanæ linguæ præconium.* Sed parum dixit, cum nec Angelica encomia ei ſufficiant, D. Ioanne Damaſceno dicente, oratione prima de Aſſumpt. *Eam non hominum lingua, non mundo ſublimior Angelorum mens ſat dignis laudibus efferre poteſt, per quam Domini gloriam intueri nobis datum eſt.* Vnde ingenioſè S. Baſilius Ep. Seleucien. orat. de Annunc. B. Virginis dixit: *Qui omnia illuſtria, & glorioſa dixerit, nuſquam is à veritatis ſcopo aberrabit: attamen dignitatis magnitudinem, nulla vnquam oratione exæquabit.* Quibus conſonant, egregia illa Mantuani carmina lib. 1. Parthenop.

Nulli adeo viuax animi ſolertia nulli.
Tam fœlix aderit florentis gloria linguæ,
Vt Maria poſſit laudes æquare loquendo,
Quæ data ſunt illi, nunquã mortalib. vllis
Antea conceſſit, nec poſt concedet Olympus.

Atqui ad hoc ipſum ſignificandum libro Exodi c. 24. legimus, duo Cherubim in Sancta Sanctorum collocata fuiſſe, qui alis ſuis expanſis, arcam illam mirabilem contegebant, quam typum fuiſſe B. Virginis communis eſt Patrum ſententia. Cherubim autem (vt D. Dionyſius docet de cœleſti Hierarchia) plenitudinem ſcientiæ ſignificant: alæ verò, intellectus eorum cogitationes deſignant: nam ſicut aues alis ſuis peruolant, & alta loca conſcendunt, ita Cherubim perſpicaciſſimi ſui intellectus cogitationibus, diuino lumine perfuſi, altiſſima penetrant ſapientiæ arcana.

Eccleſ. 43.

D. Anſel. lib. de excellen. Virg. c. 2.

B. Pet. Dam. ſer de Nat. Virg.

D. Io. Dam. orat. 1. de Aſſumpt.

S. Baſil. Epiſ. Seleu. orat. de Annunc.

Mant. lib. 1. Parthenop.

Exo. c. 24.

D. Dion. de cæl. Hierar.

Cum ergo dicitur Cherubinos, alis ſuis tegere arcam Dei B. Mariam adumbrantem, apertè ſignificatur, tantam eſſe B. Virginis celſitudinem, vt quantò altius Cherubim euolant ad illam comprehèndendam, tantò magis inueſtigabilem agnoſcant, ad eũ certè modum, quo qui ſolem videre deſiderans, quantò magis oculorum aciem in ſolis iubar figit, tantò magis inde cæcutit. Quantumuis ergo Cherubini magna, & ineffabilia B. Virginis arcana penetrẽt: adhuc tamen ſemper myſtica hæc arca manet alis eorum tecta; perinde ac ſi ab eis numquam fuiſſet reſerata. Atque huc etiã facit (ni fallor) quod Ezechiel. c. 44. dixit: *Porta hæc clauſa erit, & vir non tranſibit per eam*: licèt enim verba hæc indicent B. Virginem incognitam fuiſſe viro quantùm ad complexum maritalem; non deſunt tamen qui putent etiam intelligi poſſe in hoc ſenſu, quòd B. Virginis excellentia, omnibus fuit ſẽper clauſa, nulli vnquã viro cognita, & ſatis perſpecta: nomine autem viri non ſolùm venit intelligendus homo sãctitate conſpicuus, cuiuſmodi erat Iob, de quo dicitur lib. 1. *Vir erat in terra Hus*, nec ſolùm vir ſapiens, vt Salomon, cui pater eius dixit: *Verumtamen eſto vir*: ſed & etiam Angelus, nam Daniel 9. Gabriel vocatur vir: *Adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel*. Eſt igitur Deipara Virgo propter eximiam eius excellentiam porta clauſa, & inacceſſa omni tam humanæ, quã Angelicæ intelligentiæ, quia, vt dixit D. Io. Damaſcenus orat. 2. de Aſſump. *Virgo omnium encomiorum legem excedit*. Verùm ob hanc tantam B. Virginis miram celſitudinem, minimè putauerim tantæ maieſtatis pauore concuſſis, à laudibus eius abſtinendum, Ioanne Damaſceno dicente orat. 1. de Aſſumpt. *Quid ergo? an quia eam pro dignitate laudare minimè poſſumus, idcirco metu reprehenſi conticeſcemus? minimè ſanè; quin potius temperata metu cupiditate, contextaque vna, & vtraque corolla, cum ſacra reuerentia, tremente manu, ac cupido animo, viles ingenij noſtri primitias, regiæ matri, de vniuerſa natura benemeritæ, grato, candidoque animo, tanquam debitum quoddam perſoluemus*. Hactenus D. Damaſcenus. Etenim ſicut ruſticus ille, cuius ibidem meminit idem Sanctus Doctor, concauis manibus exceptam aquam Regi obtulit, gratiſſimum fuit exiguum munus, nõ ab exiguo animo profectum: ita licèt tantæ matri oblatas à nobis laudes impares eſſe neceſſe ſit: ipſam tamen non tam exiguitatem muneris, quàm pium animi affectum perpendente? grato animo eas ſuſcepturã, nõ ambigo, maximè, quòd à Spiritu Sancto, chariſſimo eius ſponſo profectas, probè agnoſcit: id enim planè cecinerat Regius Vates Pſ. 86. *Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Dei*. & poſtea ſubiunxit: *Dominus narrabit in ſcripturis populorum, & principum horum qui fuerũt in ea*. Ecce Dauid, diuino ſpiritu afflatus, nõ ſolùm B. Virginis, illa encomia, quæ inſignes, ac præcipui doctores, ſed & quæ populares, & vulgares homines ſcribunt, ipſi Deo, tanquam authori adſcribit. Vnde, vbi Vulgatus interpres Pſalm. 86. legit: *Memor ero Rahab, & Babylonis ſcientium me*. Paraphraſtes Chaldæus vertit: *Laudare faciam Aegyptios, & Babylonios*. quos conſtat præ alijs omnibus diſcolos magis eſſe. Id autem quid quæſo aliud eſt, niſi quòd in eodem Pſalmo canit Dauid: *Dominus narrabit in ſcripturis populorum, & principum horum, qui fuerunt in ea*. Cui profectò vaticinio illuſtrando, mirificè cõgruit, quòd in vitis Philoſophorum de Euripide legitur, quòd propter inteſtinum odium, quo fœmineum ſexum proſequebatur, in ſuo teſtamẽto, hoc ei legatum reliquit, vt quidquid vbique gentium in fœminarum opprobrium dictum, aut ſcriptũ reperiretur, ſibi tanquam authori aſcribi gratum, & ratum haberet: non diſſimiliter ſicut Euripides propter odium in fœminas; ita certè Deus propter ſingularem amorem erga Beatiſſimam Virginem, quæcunque in eius laudem catholicè ſcripta ſunt, ſibi præcipuè tribui, & tanquam proprio authori deferri cupit: *Dominus narrabit in ſcripturis populorum*. His accedit, quòd ad B. Virginis laudes decantandas calcaria mihi addit, quòd dum Virginem matrem commendo, à laude filij non deſiſto; vt enim dixit D. Bernardus homilia 4. ſuper Miſſus eſt: *Sicut cum filium honoramus, à laudibus matris non recedimus, ita dubium non eſt, quidquid in laudibus matris proferimus, ad filium pertinere*. Quibus conſonat illud D. Ildefonſi lib. de virginitate Mariæ cap. 2. dicentis: *Quod ſeruit ancillæ, ad dominam pertinet, quod matri impenditur, ad filium redundat, & quod in Regis honorem tranſit, in famulatum Deiparæ*

tranſ-

Margin notes: Ezech. 44. — Iob lib. 1. — 1. Reg. 18. — Dan. 9. — D. Io. Dam. or. 2. de Aſſ. — Idem orat. 1. de Aſſum. — Pſalm. 86. — Vulgat. Int. Pſalm. 86. — Paraphraſt. Chald. — Euripides. — D. Bern. ho. 4. ſup. Miſſus eſt. — D. Ildef. lib. de virg. Mariæ c. 2.

transfertur. Etenim quemadmodum, vt docuit D.Gregor.lib.5.Moralium c.5. qui chordarum armoniam temperant, tanta hanc arte diſpenſant, vt plerumque cum vna tangitur, longè alia, ac multis interiacentibus poſita chorda quatiatur: ita Ieſus & Maria ſic inter ſe bene conſentiunt, ita filius, & mater, tanquam harmonicæ chordæ ſibi inuicem conſonant, vt matris laudibus inſonantibus, neceſſe ſit filij laudes ſimul perſonare, Salomone dicente Prou. 17. *Gloria filiorum patres eorum*. Ex quo teſtimonio D. Thom. 3.p.q.27.ar.4. probat honorem B. Virginis in Chriſtum filiũ eius maximè redundare. Ad extremum B. Virginis laudes minimè ſilere, ſed accuratius, & impenſius proſequi, illud vehementer ſtimulat, quòd non ſolum peruetuſti hæretici Cherintus, Ebion, Valentinus, Heluidius, Iouinianus, ſed & recentiores hæreſiarchæ Martinus Buccerus, Lucas Sternebergerus, Petrus Martyr (non Chriſti, ſed Sathanæ) Annabaptiſtæ ſectarij, & alij Authidicomarianitæ ardentiſſimo odio in B. Virginem flagrantes, multis cõuicijs, & blaſphemijs Deiparam Virginem commaculare non verentur: etenim hac noſtra tempeſtate compleri conſpicimus, quod Ioannes non Propheta minus, quàm Apoſtolus, & Euangeliſta, de Antichriſto, eiuſque ſodalitio in vltima ætate futurum, in Pathmos inſula vaticinatus eſt: *Aperuit* (inquit) *os ſuum in blaſphemias ad Deum, blaſphemare nomen eius, & tabernaculum eius.* Mariam Dei tabernaculum dici, præter veteres alios, Sanctus Methodius in hypopante Domini, & D.Athanaſius adnotarunt, illoque Dauidis teſtimonio confirmarunt: *Sanctificauit tabernaculum ſuum Altiſſimus*. Nullus enim vnquam fuit, eſt, aut erit mortalium, qui nomen hoc Beata Virgine rectius mereatur, in qua Verbum illud æternum carnem aſſumens, velut in lectiſſimo tabernaculo multis mẽſibus habitauit, & ex quo demum, velut ſponſus matris diademate, & carne virginea coronatus, ad filias Sion, non ſine cordis lætitia proceſſit in orbem: quantò igitur horum hæreticorum execranda in B. Virginem petulantia, atque inuerecundia efferuet, tantò ardentius B.Mariæ præconia decantandi deſiderium, animum accendit, ne nos, qui Eccleſiæ Catholicæ fideles alumni gloriamur in exornando, & honorãdo Dei tabernaculo, tepidiores, aut minus feruentes cultores inueniamur, quam impudentiſſimi hæretici in eo deſpiciendo, & blaſpemando ſe exhibuiſſe nouimus; non tamen propterea ita deſipio, vt putem omnia Mariæ præconia me comprehenſurum: id enim eſſet in prouerbij illius incidere ſcopulum, *Athlanticum mare cotyla exorbere*; curabo tamen multa, eaque non vulgaria in laudem tantæ matris proferre, in quibus non tam verborũ cultũ, quam veritatem affectabo: vt enim dixit D.Baſil.in epiſtola ad Diodorum: *Inaffectata dictionis ſimplicitas decora mihi videtur, & conueniens profeſſioni Chriſtiani hominis, cuius eſt, non ad oſtentationem magis ſcribere, quàm ad publicam vtilitatem*: quam veritatem, eloquentiæ parens Cicero, tametſi ethnicus, non ignoraſſe mihi videtur, ſiquidem libro de finib. dixit: *Quod de re bona dilucide dicitur, mihi præclare dici videtur: iſtiuſmodi autem res dicere ornatè velle, puerile eſt: plane autem, & perſpicue expedire poſſe, docti, & intelligentis viri*. Nemo ergo expectet à me cultum, ac pompam ſermonis: *Hæc enim* (vt D.Ambroſius præclarè dixit in c.1.epiſt.1.ad Corinth.) *prædicatio, & fides Chriſtiana non indiget, ne videatur eſſe ex verſutia, & calliditate humanæ ſapientiæ non ex veritate.* Super epiſtolam verò ſecundam ad Corinth. ca.14. inquit: *Gloriam ſuam quærit, qui fidem Chriſti verbis exornare vult: obſcurat enim illam ſplendore verborum, vt non illa, ſed ipſe laudetur.* Scio quòd quocumque modo me geram, imperiti, ac maledici detractoris morſum non effugiam, ei tamen illud Martialis libro primo, epigramm. 59. obijciam.

Cum tua non edas, carpis mea carmina Læli.
Carpere vel noli noſtra, vel ede tua.

Quòd ſi dicas, iam in hoc genere argumẽti alij inſudarunt ſcriptores, audi D.Auguſtinum lib.1.de Trinitate hæc dicentem: *Expedit plures libros à pluribus fieri diuerſo ſtylo, non diuerſa fide, etiam de quæſtionibus ijſdem, vt ad plurimos res ipſa perueniat, ad alios ſic, ad alios autem ſic.* Vnde ad rem noſtram propius iam accedens: Cum origo præſentis feſtiuitatis S. Mariæ ad Niues nuncupata, omnibus fidelibus notiſſima ſit, pauciſſimis illam perſtringã, vt fundamentum, & baſim illius apponã: Inter alia Romanæ Vrbis templa, perquam

[Marginal notes, left column:]
D Greg. lib. 5. Moral. c. 5.
Prou. 17.
D. Tho 3 p. q. 27 ar. 4.
Cherintus. Ebion. Valentinus. Heluidius. Iouinianus. Buccerus. Lucas Petr Martyr Annabaptiſtæ hæretici
Apoc. 13.
S Method. in hypopante Domini.
D Athanaſ.
Pſa. 45.

[Marginal notes, right column:]
D Baſil. in epiſt ad Diodorum.
Cicer lib de finib.
D Ambr. in c. 1. ep. 1. ad Corinth.
Idem in ca. 14 epiſ. 2. ad Corinth.
Martial lib. 1. epigr. 59.
D. Aug li 1. de Trin c. 3.

celebre eſt illud S.Mariæ in Exquilijs, ſeu in monte Exquilino, quod Ioannes Patritius Romanus, eiuſq. coniux, anno à Chriſti Domini natali 367. multis expenſis extruxerunt. Hi, cum filijs carerent, Deiparæ cuncta ſua bona vouerunt, à qua Nonis Auguſti cum in Vrbe ardentiores calores eſſe ſolent, in ſomnis ſunt admoniti, vt quem locum niue conſperſum viderent, in eo Eccleſiam ædificarent, quæ ſuo nomini dicaretur, id quod Ioannes ad Liberium ſummum Pontificem detulit, cui idipſum Beata Mater per quietem, eadem nocte edixerat: *Præcepit enim niui, vt deſcenderet* Iob 37. *ſuper terram*, vt habetur Iob 37. Quare Dominus Liberius, ſolemni Sacerdotum, & populi proceſſione inſtituta, ad montem Exquilinum, niue conſperſum venit, locũ Eccleſiæ perluſtrat, quæ Ioannis, & vxoris pecunia fuit extructa: adeſt ibi pulchra imago B. Virginis, puerum Ieſum in vlnis fouentis à S.Luca depicta, miraculis multis inclyta, atque illo in primis, quod à Sancto Gregorio Papa, graſſante per Vrbem peſte, per vias ciuitatis deuotè geſtata, illã fugauit: licèt autem permulta templa Mariano nomini ſint in Vrbe ſacra; hoc tamẽ S. Mariæ ad Niues principem locum tenet, vt propterea multis etiam ſit inſignitum nominibus: dicta quippe eſt, Sancta Maria ad Præſepe, quod in ea ſeruatur Præſepe Chriſti Domini, de quo Eccleſia Romana:

Ex offic. Eccleſ. *Vagit infans inter arcta*
Conditus præſepia.

Dicta eſt Baſilica Liberij à nomine ſui cõditoris: dicta S. Maria Maior, quod cæteris dignitate præſtet. Vnde D. Gregorius lib.2.Reg.ep.2.& lib.4.Moral.cap.15.per anthonomaſiam, Dei Genitricis Eccleſiam abſolutè eam appellat. D.Greg. lib. 2.Reg.ep.2. & lib.4.Moral.c.15.

Hoc peracto fundamento, exploremus quæſo cauſas, ob quas Deipara Virgo voluerit, templi ſuo nomine ſacrandi, locum niue præſertim deſignare: etenim cum mille alijs modis, potuiſſet ſacra Virgo Ioãni Patritio, & Liberio Pontifici voluntatẽ ſuam manifeſtare, facile mihi perſuadeo, haud myſterio vacare, quòd niue domus in honorem eius denuo extruendæ, locum deſignare voluerit: maximè quòd Spiritus Sanctus Prouerb.25. ait, conſentaneum non eſſe naturis rerum, immo & indecens, & indecorum, tempore æſtiuo, niuem pluere: *Quomodo nix in æſtate, & pluuia in meſſe, ſic indecens eſt ſtulto gloria.* Prou. 25. vbi gloſa ait: Gloſſ. *Indecens eſt, quia contra naturam temporis.* Ecce tam diſſonum, ait, in æſtate niuem pluere, quàm à ratione alienum, ſtulto glorioſum aliquod munus credere. Niuis ergo cælitus à B.Virgine in montem Exquilinũ miſſa, tempore æſtiuo, ſermonem à nobis extorquet, vt varia, quæ in miſſione huius niuis deliteſcunt arcana, diligenter referemus: ad tria capita illa omnia reuoco: quędam enim reſpiciunt eximiam B. Virginis puritatem, quædam coniunctionem virginitatis cum maternitate, quædam tandẽ munditiam ſpiritualem, quam Deipara Virgo in famulis ſuis pręfulgere deſiderat. In primis ergo, in eo, quòd locus habitationis Deiparæ Virginis niue delineatus fuerit, mihi ob oculos proponitur ſingulare, quod intereſt, diſcrimen inter Dei genitricem, & reliquos filios Adæ, quod iſtorũ conceptio, quæ ædificatio eſt luteæ domus ſingulorum, nigerrimo peccati originalis titione delineatur; at immaculatæ Virginis conceptio, diuinæ gratiæ candidiſſima niue fuit deſignata. Vnde ſicut nix à primordio ſuæ generationis, nunquam candore caruit, nunquam non fuit cãdida, ita Beata Virgo à principio ſuæ conceptionis, nunquam candore, & nitore gratiæ caruit, nunquam non candida inuenta eſt. Quare ad hunc candorem ſignificandum in 3. Synodo, Actione tertia vocatur, Maria 3.Syn.act.3. *Immaculata, & omni ſenſibili, atque intellectuali natura purior.* & in Concilio Frãcfordienſi, epiſt.ad Epiſcopos Hiſpaniæ, vocatur Maria, *Immaculata, prorſuſque pura*, Cõc. Francford.epiſt.ad Epiſc.Hiſp. non fuiſſet autem prorſus pura, ſi impuritate peccati originalis fuiſſet denigrata, & D. Ioannes Damaſcenus oratione 2. de Aſſumptione de B.Virgine loquẽs, inquit: D. Io. Damaſ. orat.2. de Aſſumpt. *Ad hunc Paradiſum ſerpens aditum non habuit*: alludit ad paradiſum terreſtrem, ad quem inficiendum ſerpens ille antiquus aditum inuenit; ad cæleſtem vero paradiſum, Mariam ſcilicet, ait, ſerpentem aditũ non habuiſſe, cum eam peccati originalis labe deturpare non potuerit: ſi enim deturpaſſet, verè aditum habuiſſet. Equidem ad honorem tanti filij ſpectabat, qui candor eſt lucis æternæ, matrem eius candore gratiæ nunquam caruiſſe. Refert Plutarchus, Plutarchus. Darium regem bellum indixiſſe cõtra Scytas, qui oppida relinquentes, ad interio-

terio-

Digitized by Google

teriora terræ ſe tantò magis recipiebant, quantò amplius ille appropinquabat; ad quos ſic Darius: *Quouſque fugere deſtinatis?* qui reſponderunt: *Vſque ad ſepulchra parentum.* quaſi dicerent: Domos,& ciuitates nihili facimus, tolle tibi, pluris enim vitam, quàm domos æſtimamus: at ſi ad tumulos parentum acceſſeris, vt aliquid in eos indecorum committas, ſcito nos ibi expectaturos,& belligeraturos ad mortem vſque pro parentum, quamuis mortuorum gloria: tanta quidem cura filiorum de gloria parentum fuit, vt gloriam eorum propriam vitam reputarent. Quòd ſi gloriam parentum mortuorum tanti faciunt barbari homines, in quibus vix ſcintilla iuris naturalis remanſit, quid de Chriſto ſentiendum pro matris excellentiſſimæ honore,& gloria effeciſſe? ſane quòd nihil indecorum, ac indecens in Beatam Virginem à primordijs ſuæ conceptionis irrepſiſſe paſſus eſt. Cornelius Tacitus commemorat, Germanos in bello contra Romanos pugnantes, iam ferè à Romanis victos, terga vertere voluiſſe; affuerunt autem à tergo vxores,& matres eorum, dicentes: Eia ſponſi, eia filij viriliter agite, ne ſponſas, & marres veſtras in manus inimicorum,& in captiuitatem ire videatis, ne talia patiamini; eia leones, rugite, pugnate, vincite hoſtes; quibus quidem verbis adeo roborati fuerunt, taleſque ſpiritus, & animos reſumpſerunt, vt Romanos viriliter & expugnauerint,& vicerint. Beatiſſima Virgo ſponſa,& mater Dei eſt, quidni defenderet eam filius, & ſponſus? volebat eam truculentus hoſtis in captiuitatem redigere, ſed eam ſibi matrem,& ſponſam futuram proſpiciens Dominus, hoſtem expugnauit, & fugauit, & liberam ſponſam, ac ſemper immaculatam matrem effecit. Atque hæc à peccato originali pręſeruatio fuit primus fructus, quem ChriſtusDominus ex copioſa ſua redemptione percepit; vt mihi non obſcure indicant verba illa Diui Ambroſij lib. 2. in Lucam: *Nec mirum, ſi Dominus redempturus mundum, operationem ſuam incohauit à matre, vt per quam ſalus omnibus parabatur, eandem primam, fructum haberet ex pignore.* Et quidem cum Beata Virgo futura eſſet animatum templum filij Dei, in quo nouem menſes ex ea carnē aſſumens, habitaturus erat, oportebat in eius ædificatione non communes, & vulgares expenſas fieri, ſicut alijs, ſed quales decebant, magnificentiam non modo regiam, ſed diuinam: etenim ſi de templo ædificando, 1. Paralipo. 12. Dauid dicebat: *Ecce ego in paupertate mea præparaui impenſas domus Domini, auri talenta centum millia, argenti mille millia talentorum, æris, & ferri non eſt pondus.* Quod ſane aurum, & argentum, ſi ad calculum noſtræ pecuniæ ſupputare velimus, centum millia auri talenta, mille ſexcentos octogintatres milliones ſcutorum, vt vocant, pecuniæ Romanæ, qui decem argenteis conſtant. Argenti verò mille millia talentorum, mille quadringentos quadraginta milliones ſcutorum conficiunt, vt adnotauit eruditus author Villalpandus ſuper Ezech. tomo 3. in apparatu, tabula 1. de numiſmat. & pōderib. & tabula 2. idque probat lib. 2. de ponderib. & numiſmat. diſp. 4. c. 33. Si (inquam) in ædificatione materialis templi, tam pretioſa, Dauid, pauperem ſe vocans, illi præparauit; conſequens eſt, Deum, omnium ditiſſimum, in ædificationem animati templi matris ſuæ, pretioſiora multò congeſſiſſe. Vnde ſicut rationem præbens Dauid c. 29. tam magnifici apparatus, illam reddidit: *Opus namque grande eſt, neque enim homini præparatur habitaculum, ſed Deo:* ita nihil mirandum ſi de conceptione B. Virginis, quæ ædificatio fuit Mariani tēpli, tam glorioſa prædicentur; etenim non puro homini præparabatur habitatio, ſed filio Dei incarnato, qui non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo. Non ſolùm autem per albedinem, & candorem niuis, ſignificatur nobis puritas immaculatæ cōceptionis, ſed & integerrima eius virginitas, vt plane colligitur ex illo Apocalyp. 3. vbi loquens Dominus de Virginibus, ait: *Ambulabūt mecum in albis, quia digni ſunt.* & cap. 6. *Datæ ſunt ſingulis ſtolæ albæ.* & cap. 7. *Amicti ſtolis albis:* ecce albedo in ſacris eloquijs, ſymbolum eſt virginitatis.

Sancti Patres eximiam B. Virginis Deiparæ virginitatem perpendentes, varijs encomijs, & epithetis Mariam illuſtrare conati ſunt. Etenim Sanctus Ephræm orat. de Deipara, vocat illam, *Coronam Virginum.* cui perſimile eſt Diui Cyrilli Alexādrini homil. 6. contra Neſtorium, epithetū, *Virginitatis coronam*, illam compellantis. Sanctus Ildefonſus ſerm. 1. de Aſſumptione vocat eam: *Faſtigium omnium Virginum.*

Cornel. Tacitus.

D. Amb. lib. 2. in Lucam.

1. Paral. 12.

Villalpand. ſuper Ezech. tom. 3. in apparatu tab. 1. de numiſ. & pond. & tab. 2.

1. Paral. 29.

Ad Phil. c. 2

Apoc. 3. 6. & 7.

S. Ephræm oratione de Deipara.
Cyril. Alex. hom 6. cont. Neſtorium:

S. Ildefonſus ſer. 1. de Aſſ.

S. Ildefonſus ſer. 3. & 4. Idem libro de virginit. Mariæ.

num.& ſermon. 3. *Exemplum perfectæ virginitatis.* & ſermone 4. *Caput Virginum.* & lib. de virginitate Mariæ: *Aeternitatis virginitatem*. Eam nuncupat D. Damaſcenus orat 1. de Natiuit. *Virginitatis theſaurum.* Clamat D. Epiphanius hæreſi 78. *Principem virginitatis.* Chryſologus ſermon. 83. *Reginam totius caſtitatis, virginitatis decus.* D. Anſelm. de Excellen. B. Virginis c. vlt. *Matrem virginitatis*. Sanctus Bernardus tractatu de Paſſione Domini cap. 3. *Virginum primiceriam.* Diuus Bonauentura in litanijs Deiparæ. *Virginum ſigniferam & decus virginalis pudicitiæ*. Ac tandem Sabellicus lib. 5. cap. 6. præclara hæc ſcripſit. *Fuit Deipara Chriſti mater non ſolùm virgo, ſed ſummum etiam Virginum decus, & ſpecimen vnicum, vt nefas ſit ſanctiſſimum eius nomen in ordinem redigere, niſi prototypus ſit, & virginitatis idea.* Vnde D. Bernardus homil. 2. ſuper Miſſus eſt. dixit: *Nouum canticum illud, quod ſolis dabitur in regno Dei cantare virginibus, ipſam Virginem Reginam cum cæteris, immo primam inter cæteras eſſe canituram, nemo eſt qui ambigat. Puto autem illam, præter illud, quod cum omnibus tantum virginibus ei (vt dixi) commune erit, dulciori quodam, atque elegantiori carmine lætificaturam eſſe ciuitatem Dei, cuius vtique dulciſonos depromere, vel exprimere modulos, ne ipſarum quidem virginum vlla digna inuenietur, quia meritò ei decantandum ſeruabitur, quæ ſola de partu, & partu diuino gloriatur*. quibus perſimilia ſunt, quæ idem Sanctus Bernardus tractatu de Paſſione cap. 31. ſcripſit in hæc verba: *Iam ſi omnes virgines canticum illud cantabunt, nunquid Maria Virgo virginum primiceria non cantabit? cantabit vtique, & tantò iucundius, quantò caſtior præ cæteris, præbebitque toti choro in cantando exemplum, quas ad virginitatis amorem ſuo incitauit exemplo*. hactenus D. Bernardus, qui rectè dixit: *In cantando præbebit exemplum*; quia ſicut Maria ſoror Moyſis (vt adnotauit D. Ambroſius lib. 1. de Virginibus:) pudore Virgineo choros duxit, quando demerſo Pharaone in mari rubro, cæteris omnibus mulieribus Hebræis egreſſis poſt eam cum tympanis, & choris, ipſa præcinebat, dicens: *Cantemus Domino: glorioſe enim magnificatus eſt, equum, & aſcenſorem proiecit in mare*: ita in cælo virgines omnes, ſicut in terra Mariæ Deiparæ exemplum ſequentes, illam, tanquam Principẽ typaniſtriam, vt vocat eam D. Auguſtinus ſermone 18. de Sanctis, in diuinis laudibus eam ſequentur; illud tamen ſpeciale eſt ei, quod cantantibus alijs Virginibus canticum nouum, ipſa cantat aliud canticum nouum, maius, & mirabilius, quod ei ſolummodo cantare competit; canit non ſolùm, quia Virgo eſt, quod commune habet cum multis, ſed quia fœcunda virgo, ſeu virgo puerpera, quod in ea ſingulariſſimum eſt: Cantat enim inter matres canticum virginitatis, & inter virgines canticum fœcunditatis: huiuſcemodi autem canticum nouiſſimum, & inauditum eſt, & nemo poteſt cantare illud, niſi illa, quæ virgo manens peperit agnum; non quemcumque, ſed Agnum Dei, qui tollit peccata mundi, cuius carne veſcimur, nutrimur, deificamur, & ad reſurrectionis immortalitatem tendimus, ipſo dicente: *Ego ſum reſurrectio*, & *Qui manducat hunc panem viuet in æternum.* Fuit autem tanta Marianæ virginitatis puritas, vt non ſolùm puriſſimos quoſque viros, ac incontaminatas omnes virgines, verùm & ipſos ſpiritus Angelicos longe ſuperaret: vt docet Sanctus Antoninus 4. parte, tit. 15. cap. 17. §. 4. cuius hæc ſunt verba: *In omnibus alijs viatoribus caſtitas eſt cum pugna contra fomitem, & cum caſu ad minus imprimente veniale, & cum poſſibilitate cadendi etiam in mortale, exceptis ſanctificatis in vtero, & Apoſtolis Spiritu Sancto repletis, prout dicit Albertus: ſed in Beata Maria fuit caſtitas ſine pugna fomitis, & ſine caſu, & poſſibilitate cadendi in mortale, vel veniale: nec ſolùm hominum viatorum, ſed etiam Angelorum caſtitatem exceſſit: eſt enim primò multiplicior, quia Angeli ſolùm eam habent in ſpiritu, non in corpore, quod non habent, ſed Beata Maria in ſpiritu, & corpore eſt virgo. Eſt ſecundò nobilior, & vtilior, quia Angelis eſt naturalis, vnde nec meritoria: in Beata autem Maria eſt gratuita, & meritoria. Eſt tertiò glorioſior, quia in Angelis quaſi neceſſaria, & ſine pugna, in Maria verò voluntaria, & cum victoria*. hucuſque Sanctus Antoninus. ſed & his addit Diuus Bernardus ſermone de Natiuitate Beatæ Virginis, hæc præclara dicens: *Ne ſteteris inter Angelos Virgo ſacra, ſublimius aliquid tuo tibi miniſterio propinandum terra ſitiẽs præſtolatur*. Cum hac autem puritate virginea

D. Io. Dam. orat. 1. de Natiuitate

D. Epiphan. hæreſi 78

Chryſolog. ſerm. 83

D. Anſel. de excel. Virg. c. vltimo

S. Bern. trac. de paſſ. Dñi c. 31

D. Bonau. in litan. Deip.

Sabellicus libro 5. c. 6

D. Bern. ho. 2. ſuper Miſſus eſt.

Idem tract. de paſſ. c. 31

D. Amb. li. 1 de Virgin.

Exod. 15.

D. Aug. ſer. 18. de Sanct.

Ioan. 11. & 6

S. Antoninus 4 p. tit. 15. c. 17. §. 4

Albertus

S. Bern. ſerm. de Nat. B. V.

ginea Angelicam puritatem longe tranſcendente, tanta in Beata Virgine coniuncta fuit corporis munditia, vt D. Epiphan. (id referente Authore Pomerij de B. Virg. par.3.ar.3.) affirmauerit, etiam in infantia, infantilibus immunditijs eam caruiſſe. *Mundiſſima* (inquit) *fuit pluſquam credi poteſt: nunquam enim aliquid fœdi in ea viſum eſt, & cum inuoluebatur in cunis, iuxta morem puerorum, nunquam ſe maculauit, ſed vno ſemper modo ſe munde conſeruauit.* hæc D. Epiphanius. Porrò ſicut candorem niuis concomitatur fœcunditas: etenim nix ſuper terram ſiſtens, eam fœcundat, & impinguat; nam ſua frigiditate poros terræ clauſos, compellit ad interiora radicum: vnde per quandã antiperiſtaſim, terrã fœcundat, ita candorem Marianæ Virginitatis mira fœcunditas à tempore Angelicæ annunciationis concomitata eſt: tunc enim inuiolata Virgo permanẽs, eundem, quem ab æterno Pater in pectore ſuo genuit, Maria in tempore vtero ſuo fœliciter concepit; ad quod ſignificandum ipſa ſe viti comparauit: *Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris*. Eccleſ. 24. etenim ſicut vitis ſuauitatem odoris abſque ſui læſione profert; ita etiam Deipara abſque læſione virgineæ ſuæ integritatis, Ieſum benedictum fructum ventris ſui nobis protulit; & quemadmodum vt vitis pulchrum fructum producat, oportet plantatam, & radicatam eſſe in loco, in quo calor ſolis reuerberet, puritas aeris adſit, & dulcedo terræ non deſit; ita Beata Virgo cum ardens charitatis calor interiora eius penetraret, & ſibilus auræ tenuis in illam perflaret, diuinorumque chariſmatum dulcedine abundaret, non poterat, non inſtar fœcundę vitis pulcherrimum producere fructum. Memini (quod præſenti argumẽto facit) Aſtyagem ſomniaſſe (vt author eſt Pierius Valerianus lib. 53. verbo Fœlicitas.) quòd ex viſceribus filiæ ſuæ (Mandanes) naſcebatur vitis quædam, quæ ſuis palmitibus totam Aſiam operiebat, quod poſtea reipſa impletum fuit in Cyro nepote ſuo, ex filia ſua orto, qui totam Aſiam ſibi ſubdidit. Sed altius hoc completum intueor in B. Anna Deiparæ Virginis matre, ex qua ortum habuit Mariana vitis, cuius vnicus dumtaxat palmes, Chriſtus ſcilicet Dominus, non ſolùm per totam Aſiã, ſed per vniuerſum terrarum orbem diffuſus eſt, vt teſtatur Dauid dicens Pſalm. 71. *Dominabitur à mari vſque ad mare, & vſque ad fines orbis terrarum*. Ad eandem etiam fœcunditatem cum virginitate coniunctam comprobandam, Beata Virgo ſtoraci ſe comparauit: *Quaſi ſtorax euaporaui habitationem meam*. Eccleſ. 24. Refert Plinius lib. 24. ſtoracem eſſe præſtantiſſimũ remedium ad impedimenta partus propulſanda. Certe in natura nullum maius impedimentum reperitur ad concipiendum, & pariendum, quàm virginalis integritas; quia tamen, Spiritu ſancto cooperante, integra, & inuiolata ſemper manente B. Mariæ Virginitate, & hoc impedimento non obſtante, filium Dei genuit, & parturiuit; meritò ſtoraci ſe comparauit innatam virtutem habenti partus impedimenta auferendi. Tandem ad hoc idem ſignificandũ, nobilis author Robertus Holchot ſuper librum Sapientiæ lect. 40. Beatam Virginẽ ficui comparat, in quam recte conuenit illud Chriſti Domini: *Ab arbore autem fici diſcite parabolam*. S. Iſidorus de fico agens, ait, ficum fœcundiſſimam eſſe omnium arborum. Vnde non putarem à ratione alienum, ficum à fœcunditate dici, quia, cum reliquæ arbores fructum ſemel producant in anno, ficus ter, diuerſis temporibus fructum ſuum germinat. Meritò ergo Beatiſſima Virgo ficui comparatur, cum ex diuina virtute tam eximia fuerit eius fœcunditas, vt etiam abſque viro fœcundante, ſola produxerit fructum omnium optimũ, Ieſum, naturalem Dei, & ipſius filium, quotidieque tot fructus germinet, quot ſingulis diebus filios ſpiritualiter Deo parit. Quod ſi Plinius de ficu Indica ſermonem inſtituens, affirmat, fructum eius ſuauiſſimum, ac dulciſſimum eſſe, nemo ignorat de fructu ventris Mariani dictum eſſe. *Quam ſuauis eſt Domine ſpiritus tuus, qui, vt dulcedinem tuam in filios demonſtrares, pane ſuauiſſimo de cælo præſtito, eſurientes reples bonis*. Quòd ſi idem Plinius ſubiungit, adeo in admirationem rapere fructum Indicę ficus illo veſcentes, vt pro miraculo à comedentibus reputetur: ſanè fideles Mariani vteri fructum deguſtantes ingenuè fatentur, adeo miraculoſum eſſe, vt pariter ſit Deus, & homo; quod eſt omnium miraculorum maximum. Ac tãdem, ſicut teſtatur D. Iſidorus lib. 17. Ethymol. c. 7. tanta eſſe perhibetur huius fici virtus, vt

D. Epiphan: Author Pomerij de B. Virgine p. 3 ar. 3

Eccleſ. 24

Pier. Valer. lib. 53. verb. Fœlicitas

Pſal. 71

Eccl. 24

Plin. lib. 24.

Robertus Holchot ſuper lib. Sap. lect. 40

Matth. 24

S. Iſidorus

Plinius

Sap. 16

Plinius

D. Iſidorus lib. 12. ethym. c. 7

Digitized by Google

vt ſi ferociſſimus taurus ad eam ligetur, continuò ille manſueſcat, ac omnem ferocitatem deponat: non ſecus Dei filio accidit, qui, cum antea, *Deus vltionum*, nuncuparetur; vnde eius vnico verbo audito, Adã cœpit pauere, & curauit, licèt fruſtra, à facie eius, cui omnia adſunt ſe abſcondere: poſtea tamen humanitatis vinculis intra virgineum thalamum alligatus, & conſtrictus, ita cœpit manſueſcere, vt qui antea rugiebat, vt leo: *Leo rugit, quis non pauebit?* iam, vt agnus, & infans vnius diei vagire incipiat:

Pſalm. 93
Geneſ. 3
Amos 3.
Ex Off. Eccl.

Vagit infans inter arcta
Conditus præſepia.

Verùm ad idem myſterium ſignificandum mirabilis B. Mariæ fœcunditatis cum virginitate eius coniunctæ, nullum aptius luna reperiri poteſt ſymbolum: vtraque enim virginitatis, & fœcunditatis ſignificatio ab humanarum litterarum ſtudioſis eidem lunæ attribuitur. Etenim, quia in numiſmatis Corneliæ Auguſtæ (vt refert Pierius Valerianus lib. 44.) lunæ imagine hæc inſcriptio apponitur: *Fœcunditas*. in alijs hęc: *Pudicitia*. In caſtitatis vero ſignificatione illud præſtituitur, quod in poetarum fabulis inculcatur, nempe Dianam, prę virginitatis amore, commercia fugiſſe hominum, & propterea Virginum comitatu ſeptam, ſiluas venãdo peragraſſe. Quare Virgilius, cæterique Poetæ, illam appellant, *Caſtam*. Facit quoque ad id illud Plinij: *Luna ſuper omnia pura, luceque plena*. Significatio autem fœcunditatis ſimiliter eſt cõgruentiſſima; ſol enim & luna ſunt, qui omnia generant, ac procreant. Cæterùm ad virginitatis ſignificationem, nihil opus eſt, fabulas accreſcere; apud Bernardum enim lib. de Paſſione Domini cap. 31, legimus: *Quis Sanctorum chorus melius luna comparatur, quàm B. Virginis, videlicet, propter ipſius candorem, & pulchritudinem*. ſubditque: *Honorabitur præ cæteris, ſicut lunam videmus præ cæteris ſyderibus præminere*. Deinde, qui attentè lunam inſpexerit, haud dubitabit, rectè ab illo fuiſſe prolatum, qui dixit, lunam margaritarum ideam videri. Conſtat autem margaritas eſſe aptiſſimum virginitatis ſymbolum. Luna igitur innuit virginitatem pariter, ac fœcunditatem, ac proinde Beatiſſimam Virginem, matrem.

Pier. Valer. lib. 44.
Virgilius Plinius.
S. Bernardus libro de Paſſione Dñi c. 31.

Rurſus mira B. Virginis fœcunditas in eo etiam elucet, quòd non ſolùm genitrix ſit Dei, ſed pariter etiam gratiæ, & miſericordiæ mater; ad rem ſignificandam egregie conducit lunæ ſymbolum ſubter mulieris pedes poſitæ, vt D. Ioanni oſtenſum fuit; nam in primis dignitatis matris Dei proprium epithetum eſt: *Regina cæli*, quod nomen tribuit lunæ Hieremias cap. 7. *Vt faciant placentas Reginæ cæli*. Deinde quòd mulieris pedibus ſit ſubdita, non denotat eam, aut victam, aut deſpectã eſſe, ſed velut Eccleſiæ baſim, ac fundamentum, ita ſupponi. Quare ſi Apoſtoli, baſes terræ, nũcupantur, Iob. 38. vt exponunt D. Hieronymus, & D. Gregorius, quantò congruentius Dei mater, Cælique Regina, dicitur Eccleſiæ baſis? præterea Ioannes vidit mulierem luna fulciri, & ſole, ac ſyderibus ornari, quod nobis innuit lunam, dum mulietem inſtar baſis ſuſtentat, eſſe etiam fulcrũ, ac baſim, quo non ſtellæ ipſæ ſolùm, ſed ſol quoque mulierem circumueſtiens quodãmodo nitebatur. Hoc verò eleganter exprimitur in ea, quod B. Virgo ſit Dei mater: filius enim, & maxime dum in vtero eius deliteſcit, quodammodo in matre, ſicut in baſi, columna fulcitur; ideoque & Apoſtoli, & vniuerſa Eccleſia ſuſtentantur in B. Virgine, eo quòd ipſa ſit verè Dei mater. Deinde arbitror conſultò B. Virginem niue locum habitationis delineaſſe, vt quales vellet eius famulos eſſe, niuis ſymbolo inſinuaret. Singulare arcanum latet in illis verbis Iſaiæ de B. Virgine dicentis: *Gloria Libani data eſt ei*. Duo ſignificat Libanus, vt tradidit Nicolaus de Lyra: ſignificat enim dealbationem, ſeu candidationẽ, pariterque filiationem cordis, quæ duo, licèt diuerſa videantur, multùm tamen per omnem modum inter ſe cohærent. Etenim licèt omnes creaturæ filiæ Dei ſint, vt non obſcure indicant verba Iobi, Deum patrẽ pluuiæ appellãtis; illi tamen ſolùm, filij cordis Dei eſſe cenſentur, qui puritate conſcientiæ candidi ſunt. Cum ergo Iſaias ait: *Gloria Libani data eſt ei*. hanc honoris gloriam Deum præſtitiſſe B. Virgini indicat, vt non alios filios habeat, quam filios cordis Dei, quos proinde oportet eſſe caſtos, & candidos, cum cor diuinum, fons ſit omnis candoris, & puritatis. Vt ſignificaret ergo B. Virgo cupere valde, eos, qui ſibi famulari gloriantur, omnino eſſe candidos, hoc eſt caſtos, & a peccati læthalis macula alienos, voluit locum domus ſuæ extruẽdæ niue

Apoc. 12
Hierem. 7
Iob 38.
D. Hieron.
D. Gregor.
Apocal. 12.
Iſaiæ 30.
Nicolaus de Lyra.
Iob 38.
Iſaiæ 30.

niue delineari; tales B. Virgini placent famuli, quales erant Nazaræi, de quibus Hieremias Thren. c. 4. *Candidiores Nazaræi eius niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſapphiro pulchriores.* vel, vt Septuaginta Interpretes vertunt: *Mundati ſunt Nazaræi eius ſuper niuem, ſplenduerũt ſuper lac, rubuerunt ſuper lapides ſapphiri.*

Thrænorũ 4

Nazaræi olim erant in maximo honore habiti, quia ſacrati Deo erant, & à cæteris hominibus ſeparati: *Nazarenus* enim (vt Origenes annotat hic, &, vt Symmachus tradit) *ſegregatum* ſignificat.

Origenes
Symmachus

Horum magna erat abſtinentia, & multæ cæremoniæ, vt legimus libri Numerorum cap. 6. Hi Deo acceptiſſimi credebantur, & ideo inter Ioſephi benedictiones legimus: *Fiant in capite Ioſeph, & in vertice Nazaræi.* Geneſ. 49. & inter beneficia in Iſraelẽ collata Amos c. 2. illos Scriptura reponit. & Iudas 1. Mach. 3. Nazaræorũ cõmiſeratione Deum placare conatur.

Num. 6.
Geneſ. 49
Amos 2.
1. Mach. 3.

Excellentia ergo horum Nazaræorum Hieremias quadruplici eleganti comparatione commendat; niuis, lactis, eboris, & ſapphiri. Primo ait: *Candidiores niue.* abijt in prouerbium: *Niue candidior*; cuius mundities non eſt alia, quàm merus, & impermixtus eius candor: vnde Regius Pſaltes deſiderans munditiã magnam, Pſalmo 50. dixit: *Lauabis me, & ſuper niuem dealbabor.* Deinde ait: *Nitidiores lacte*, alludit ad pinguedinem lactis, cuius proprium eſt nitere, & ſplendere: Per vocem, *Candidiores*, indicauerat puritatẽ, nunc addit ſplendorem, vt ſignificaret Nazaræos non à Deo commendari propter nudum candorem, qualis eſt corporũ malè affectorum, ſed ob candorem vitalem, & ſanum, qui index eſt probæ valetudinis, & optimi temperamenti. Quare, nitidiores, idem eſt, quod bene curati, pingues, & quaſi relucentes, qua phraſi vſus Horatius, dixit:

Pſalmo 50.

Me pinguem, & nitidum bene curata cute.

Horatius

Sed non hæc, de qua Horatius, pinguedo erat Nazaræorum, ſed illa ſpiritualis, de qua Dauid: *Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea.* Tertiò addit: *Rubicundiores ebore antiquo*: Græca vox pro ebore antiquo, *gemmam*, ponit, quod ſatis cohæret cum Hebræo fonte. Chaldæus exponit: *Rubicundiores aſpectu pyropi.* ſed Vulgatæ noſtræ lectione ſeruata, ſub metaphora antiqui eboris, ſignificat non fuiſſe cãdorem caducum, ſeu exanguem, ſed viuidum, & cum rubore permixtum, qualis eſt vultus ſani, & qualis erat ſponſi; de quo Sponſa dixit: *Dilectus meus candidus, & rubicundus.*

Pſal. 62

Cant. 5.

Vt autem intelligeremus, ruborem hunc non eſſe facilè euaneſcentem, inſtar illius, qui ex verecundia oriri ſolet, ſed cõſtantem; idcirco vſus eſt cõparatione eboris antiqui; quod licet, cum nouellum eſt, candidum ſit dumtaxat; antiquitate verò, & diuturnitate temporis, ad mixtionem modici ruboris, ex candido fit flauum, & ex flauo tandẽ, labentibus annis, purpuraſcit. Quartò denique, *Sapphiro pulchriores*, ac ſi diceret: quid multa? eorum ſpecies non humana, ſed cæleſtis, & diuina videbatur: quæ factoris, & fabri ſui peritiam intuenti, confeſtim perſuadebat; iuxta illud: *Cæli enarrant gloriam Dei.* Sapphirum enim, nemo eſt qui ignoret, cæleſtem colorem referre: hæc ad ſenſum litteralem huius loci pertinent, nunc ad ſpiritualem nos conuertamus.

Pſalmus 18.

Cupit B. Virgo famulos ſuos Nazaræos eſſe, hoc eſt ſegregatos, & ſequeſtratos ab omni eo, quod ſinceræ mentis puritatem deturpare poteſt, iuxta illud Iſaiæ 52. *Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere exite de medio eius.*

Iſaiæ 52.

Ad quod etiam facit, quòd ſicut, quia volebat Deus Nazaræos à vino abſtinere, ſtrictè præcepit eis, ne vuas etiam paſſas comederent, immo, & quod ab ipſis vuarum acinis ſe temperarẽt; ne ab acinis ad vuas, ab vuis ad vinum tranſirent; ita ad præcludendum aditum peccato, oportet etiam ab his, quæ ad illud viam parant, aut cum illo affinitatem, vel cognationem habent, ſe prorſus arcere; ſimiliter etiam Deus cum prohibuiſſet Iudæis in die Sabbathi cibos parare, ſimul etiam, ne eo die ignem domi haberent, interdixit; quia habere ignem domi, poterat eſſe parandi cibos; atque adeo præcepti violandi occaſio: *Septimus dies erit vobis ſanctus, ſabbathum eſt requies Domini, qui fecerit opus in eo, occidetur: non ſuccendetis ignem in omnibus habitaculis veſtris per diem ſabbathi.*

Num. 6

Exodi 35.

In quem locum Hebræi dicunt, non ſolùm prohibitum eſſe accendere ignem die ſabbathi, ſed, aut ex lapide, aut metallo illum elicere, immo & lampadem fouere. Et quoniam Rabbi Abraham Abeneſra ſic legem interpretabatur; prohiberi quidem ſuccendere ignẽ ad parandos cibos, non tamen ad calefacien-

Rabbi Abr. Abeneſra.

ciendum, ſi vigeret rigus. Alij Rabbini iudicantes liberiorem hanc interpretationē ſabbathi, religionem indemnem releuare volentes, eūdem Rabbi Abeneſra hæreticum declararunt, aduerſuſque eum conſcripſerunt libellum, Sabbathi perſonam per proſopopœiam fingentes contra Rabbi Abeneſra diſputantem, quemadmodum refert Abulenſ. q. 1. ſuper cap. 35. Exodi.

Abulenſ. q. 1. ſup. cap. 35. Exodi.

Similiter Exodi 12. cum agitur de poteſtate, & de ſeptem illis diebus Azymorum, non ſolùm interdicitur, ne veſcantur fermentato, ſed ne fermentum quoque in domibus habeant: *Primo menſe, decimaquarta die menſis ad veſperam comedetis azyma vſque ad diem vigeſimamprimam eiuſdem menſis ad veſperam, ſeptem diebus fermentatum non inuenietur in domibus veſtris.*

Exod. 12.

Quo loco Paraphraſtes Chaldæus, & 70. Interpretes *fermentum*, tranſtulerunt. Denique Exodi 19. cum prohibuiſſet hominibus montem Syna tangere, præcepit etiā ne iumentum ad montem accederet, quia poterat eſſe occaſio legis violandæ. Hanc eandem ob cauſam (vt hoc myſticè addamus) Ezech. 8. reprehenduntur Sacerdotes, qui ſtabant ante picturas Idolorum, quæ erant depicta in pariete in circuitu Templi, habens vnuſquiſque thuribulum in manu ſua (ecce omnis ſimilitudo reptilium, & animalium abominatio, & vniuerſa Idola domus Iſrael depicta erant in pariete in circuitu per totum. Et ſeptuaginta viri de ſenioribus domus Iſrael ſtabant ante picturas, & vnuſquiſque habebat thuribulum in manu ſua.) Etenim occaſiones peccandi ſunt quædam, veluti picturæ Idolorum, ante quas ſtat, qui ſeſe peccatorum occaſionibus objicit; & multo magis, qui eis per delectationis, & ipſius ferè conſenſus, quendam veluti odorem thurificat. Quantùm verò occaſiones peccandi fugiendæ ſint, ſuo exemplo docuit Iob ſanctiſſimus, qui de ſe loquens ait c. 31. *Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine*; in quē locum gloſſa: *Viſum* (inquit) *ſequitur cogitatio, cogitationem delectatio, delectationem conſenſus, conſenſum opus, opus conſuetudo, conſuetudinem neceſſitas, neceſſitatem deſperatio, deſperationem damnatio.* Vnde meritò Thren. 3. dicitur: *Oculus meus deprædatus eſt animam meam.* Adnotauit verò acutè in eundem locum Caietanus, Iob, ſuum hoc propoſitum, appellaſſe fœdus, propter firmitatem. *Deliberatum* (inquit) *ac firmatum propoſitum ſignificat, dicendo: pepigi fœdus; quoniam deliberauit fixo, & immobili propoſito, ad inſtar pangentis fœdus, quod inuiolabile debet eſſe; ideo enim pacta fiunt, vt non liceat mutare.* hæc ille.

Paraphraſt. Chald. 70. Interpr. Exod. 19. Ezech. 8. Iob 31. Thren. 3. Caietanus.

Cupit deinde B. Virgo famulos ſuos, *Candidiores niue, nitidiores lacte*, hoc eſt, caſtitatis virtute conſpicuos: nix enim, & lac ſymbolum ſunt caſtitatis: hæc enim niuea, candida, atque lactea eſt, vt meritò viæ illæ lacteæ, quæ in cęlo interdum apparet, ſit comparanda: & quidem, quod caſtitas puriſſima, & candidiſſima ſit, ex eo luculenter liquet, quòd in ſacris eloquijs, *Sanctimonia*, vocatur. D. Paulus ad Hebræos 12. ait: *Pacem ſequamini, & ſanctimoniam*; quo loco Sanctus Hieronymus ait: pro caſtitate poſitam eſſe ſanctimoniā. Quod etiam confirmat illud 1. Ioan. 3. Nā vbi noſtra Vulgata ait: *Qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe.* Diuus Auguſtinus tract. 44. in 1. epiſt. Ioannis, in hunc modum hæc verba tranſtulit: *Omnis, qui habet ſpem hāc in ipſo, caſtificat ſemetipſum, ſicut & ipſe caſtus eſt.* Quod autem caſtitas, via illa lactea cæleſtis ſit, ex eiſdem locis plane conſtat; nam poſtquam dixit Apoſtolus: *Pacem habete, & ſanctimoniam*, continuò ſubiunxit: *ſine qua nemo videbit Deum.* & poſtquam D. Ioannes dixerat: *Cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt.* confeſtim ſubiecit: *Omnis qui habet ſpem hanc, caſtificat ſemetipſum*; quod perinde fuit, ac ſi diceret: Qui habet ſpem videndi Deum, debet cum hac ſpe caſtitatem coniungere; alioquin non videbit illum. Cupit inſuper Beata Virgo alumnos ſuos, *Rubicundiores ebore antiquo.* hoc eſt, ita caſtitati eſſe addictos, vt ſi propter caſtitatem ſeruandam, per ſanguinis effuſionem, ad inſtar eboris antiqui, rubicundos reddi fœliciter contingat, id minimè perhorreſcant. Certè ſicut candor eboris antiqui vertitur in ruborem, ita vetuſta caſtitas vertitur in martyrium propter illius ſeruandæ miram difficultatem. Ac tandem, quia cupit Beata Virgo adoptiuos eius filios, naturalis filij caſtimoniam, quoad fieri poſſit, imitari; Vltimo loco additur: *Sapphiro pulchriores*, Quia, cum pulchritudo ſapphiri in eo ſita ſit, quòd cæleſtem colorem redolet, & (vt author eſt Plinius lib. 37. c. 9. aureis punctis ita collucet, vt ipſum cælum ſtellarum pun-

Ad Hebr. 12. D. Hier. in c. 47. Ezech. 1. Ioan. 3. D. Aug. trac. 44. in 1. epiſt. Ioan. Ad Heb. 12. 1. Ioan. 3. Plin. lib. 37. cap. 9.

punctis decoratum repreſentare videatur; idcirco, ad ſignificandum, ad eum ſublimẽ caſtitatis gradum curandum eſſe aſcendere, qui cæleſtem imitetur colorem; vltimo loco appoſuit: *Sapphiro pulchriores:* cuius color, cæleſtis, per imitationem eſſe perhibetur.

Ad extremum: plures alias niuis proprietates, & effectus breuiore ſtylo percurramus, ne longiores, quàm par eſt, videamur. Nix propter excellentem, ac intenſiſſimam ſuam innatam albedinem eſt ſummè diſgregatiua viſus, vt author eſt Ariſto. lib. de ſenſu, & ſenſato, quæ ſicut ad oculorum aciem in eam delectabiliter firmandã non allicit, ita Marianæ caſtitatis candor talis fuiſſe perhibetur, vt aſpectus vultus illius diſgregatiuus valde eſſet, ad laſciuũ amorem neminem intuentium alliciens: etenim aliæ fœminæ quantumuis ſanctitate conſpicuæ, & caſtitate inſignes, ſua pulchritudine inſpicientium animos ad libidinem incitarunt, vt in caſta Suſanna contigit, Daniel 13. & in pudiciſſima Iudith, cuius pulchritudinis aſpectu captus fuit Holophernes: *Sandalia rapuerunt animam eius.* Vnde Theodolus Poeta cecinit.

Ariſt. lib. de ſenſu, & ſenſato.

Daniel 13. Iudith 10.

Theodolus Poeta.

Fœmineas vires expauit dux Holophernes
Inſignis viduæ væſano captus amore.

At ex aſpectu Mariani vultus (licèt alioquin pulcherrima illa eſſet fœminarum) nullius vnquam intuentis animus ad libidinem fuit accenſus, vt S. Thomas, & D. Bonauentura, & alij Theologi teſtantur in 3. diſt. 3. idque varijs modis contingere potuiſſe opinor. Primò, quia (vt ait Nicolaus de Lyra in caput primum Matthæi: ſicut ex vultu Moyſis propter mutuam col locutionem cum Deo, coruſcantes adeo radij egrediebantur, vt non poſſent filij Iſrael in eum oculorum aciem intendere, ita Deiparæ vultus adeo præfulgentes radios emittebat, vt attentis, ac fixis luminibus homines in eam intueri non poſſent. Secundò, nemo ignorat, Ammonẽ, ſororẽ ſuam, quam primò ardenter adamauerat, poſtmodum adeo pulchritudinem eius deſpexiſſe, vt odio illam haberet, vt 2. Regum c. 13. legimus. Experientia etiam compertum, ex dæmonis verſutia, & ſuaſione, ſępe viros pulcherrimas quoque fœminas ita contemnere, vt nec primo concupiſcentiæ motu in eas ferantur; ſic ergo, diuino conſilio factum eſt, vt in B. Virginis pulchritudinem aſpicientes, nullatenus ad libidinem excitarentur, ſed in alia diſtraherentur. Tertiò (vt Sanctus noſter Bernardinus tradit de Euangelio æterno, ſermone ſecundæ feriæ) id potuit oriri ex eo, quòd B. Virginis pulchritudo erat cum ſumma modeſtia coniuncta, iuxta illud Diui Pauli 1. ad Theſſalonic. 4. *vt hodie ambuletis ad eos qui foris ſunt.* Vnde mirabilem honeſtatem in facie, & toto eius corpore prælucentem intuentibus, ad omnem libidinoſam cogitationem aditus pręcludebatur.

S. Tho. & S. Bonauentur. in 3. d. 3.

Nic. de Lyr. in c. 1. Matt.

2. Reg. 13.

S. Bernardinus Senenſ. de Euang. ætern. ſer. 2. feriæ.

1. Theſſ. 3.

Ad hęc, ſicut niuis ea natura eſt, vt ſit inſtar ſpongię poroſa, atque adeo aquarũ cęlitus decedentium facilè ſuſceptiua; ita Beata Virgo tam copioſam gratiarum imbrem ſuſcepit, vt eius abundantię omnis intellectualis creatura particeps facta fuerit, vt D. Bernardus exponens verba illa Mariani Cãtici: *Ecce enim ex hoc beatã me dicent omnes generationes.* his verbis edixit: *Ecce, intuentis eſt aduerbium, & demonſtrãtis; ac ſi dicat: Ecce, iam video, quod futurum ſit de me, quis fructus procedet ex me, quæ, & quanta bona non mihi ſoli, ſed omnibus generationibus prouenient ex me: nam & Angelicarum generationum numerus per meum gemitum integrabitur, & hominum generatio in Adam maledicta per ventris mei fructus benedictionem, ad æternam generationem regenerabitur.*

D. Bernar. ſuper Magnif.

Accedit, quòd ſicut nix propter ſubtilẽ, ac mollem ſuam ſubſtantiam, cum deſcendit, non inſonat, aut perſtrepit, ſed inſenſibiliter de alta aeris regione decidens ſuper faciem terræ adhæret, & æqualiter ſe illi coaptat; ita B. Virgo de excelſo ſolio ſuo ſcelera noſtra reſpiciens, ad nos deſcen dit, non in ſtrepitu, aut furore ad illa punienda, ſed in dulcedine, & materna pietate ad nos peccatores in bonum promouendos, ita vt rectè in eam conueniat illud Sapientiæ 6. *Puſillum, & magnum diligit, & æqualiter eſt ei cura de omnibus.*

Sap. 6.

Sed nec ſilentio prætermittam, quòd ſicut nix, feris, & animantibus non pauca nocumenta præſtar, quia eorum tegit pabula, & detegit veſtigia, ad quæ aſpicientes venatores, facilè illa inſectantur, & capiunt; ita Deipara Virgo pro ſingulari ſua virtute, & potentia, dum iuſtos ad ſe trahir, cruentiſſimis dæmonum beſtijs pabulum, quod auidius deſiderabant ſubtrahit nam, vt dixit Iob: *Cibus eius eſt electus:* pariterq.

Habacuc 1.

occul-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

occulta eorum veſtigia manifeſtat,& detegit,dum inſidias, ac ſtratagemata, quibus famulos ſuos deludere,ac vincere ſatagũt, nota facit,vt ea præcauentes vincant, non vincantur.

1. Pet. 4. Vltimò ſicut nix loca lutea, & fœtida tegit, ita Beatiſſima Virgo, inſtar ipſius charitatis,de qua D.Paulus ait,quòd operit multitudinem peccatorum, noſtrorum tegit turpitudinem delictorum, dum eius interuentu, & patrocinio, alba innocentię ſtola exornamur, iuxta illud Apocalypſis (Apoc.3) 3. *Veſtimentis albis induaris, vt non appareat confuſio nuditatis tuæ.* Hæc autem veſtimenta duplicia eſſe Salomon dixit Prouerb. vlt. (Prou. vlt.) *Omnes domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus;* hoc eſt virtutibus internis, & externis, his proximum ædificant, illis Deum colunt, cui ſit bonor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia II.

In illa verba: Extollens vocem quadam mulier de turba,&c. Fœminarum præconia decantantur, & quæ varijs virtutibus, etiam inter Ethnicos mirificè floruerunt, recenſentur.

PROBAS fœminas laudare, ſicut & improbas vituperare à diuini verbi præcone alienum non puto: cum & Sancti Patres, præſertim D. Hieronymus, Cbryſoſtomus, & Ambroſius, necnon ſacra eloquia frequenter id factitarint. Quare ſumpta occaſione ex laudabili facto huius Euangelicæ mulieris,quæ, viris, Chriſti laudes, ſilentibus, immo varijs conuicijs illum lacerantibus, (nam, vt D.Lucas ait (Lucæ 11.): *Quidam illorum dicebant: In Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia:* alij tentandi illum gratia, miracula ab eo poſtulabant (Ibidem): *Tentantes, ſignum de cælo petebant ab eo.*) ſola hæc mulier partes Chriſti agens in eius laudes prorupit. (Ibidem) *Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti:* non abs re erit, ſi par pari referens fœminarum præconia decantem.

§. Primum.

Ab ethymologia nominis, fœminæ laudantur.

VT tamen argumentum hoc altius repetamus, à nominis ethymologia auſpicabimur. Etenim licèt argumentum à nominis ethymologia ductũ, ad rei excellentiam manifeſtandam, leue, & futile videatur, reuera tamen magni momenti eſſe tam in prophanis, quàm in ſacris litteris lego; nam Ariſtoteles libr. 8. (Ariſt.libro 8 Metaphyſ.) Metaphyſ. docuit: nomina in rerum cognitionem nos ducere. Quare Aegyptij, & Chaldęi rerum nomina cælitus elapſa exiſtimarunt, tantiq. habuerunt antiqui Hebræi nomina rerum, vt facta diuturna, ac longa obſeruatione, tàm ipſorum nominũ, quàm operationum rerum nominatarum ſcientiam quandam inuenerint,quam vocarunt, *Nomandiam*, per quam,& rerum naturas agnoſcere,& futuros euentus pręſagiri præſumebant. Id tamen veriſſimum fatemur Catholici, Adamum ſcientia cælitus ſibi infuſa, nomina rebus impoſuiſſe, naturis earum valde accommodata, vt teſtatur Moyſes (Geneſis 2): *Omne quod vocauit Adam, ipſum eſt nomen eius.* Hinc D.Paulus ex nomine *IESVS*, Chriſto Domino impoſito colligit excellentiam illius ſuper omnes ſpiritus Angelicos (Ad Heb.1): *Tantò melior Angelis effectus,quantò excellentius præ illis nomen hæreditauit.* Nomen autem impoſitum Euæ nemo ſanæ mentis negabit excellentius eſſe, quàm quod Adam ſortitus eſt; nam Adam, *terram*, ſignificat; Eua autem *vitam*. Igitur ex boc capite, quantùm vita terram, tantundem fęmina virum excedit. Deinde (vt taceamus nomen Hebraicum אשה, mulierem ſignificans, quod ab igne deriuatur; cuius nomenclaturam Deus aſſumpſit: *Deus noſter ignis conſumens eſt.*) (Ad Heb.12) Tria nomina ſunt famoſiora, & vulgaria magis. Latinè, *Fœmina*, & *Mulier*. Italicè *Donna*; cuius & vſus eſt apud Hiſpanos inter nobiles fœminas. Fœmina igitur (vt author eſt D.Iſidorus libro Ethymologiarum) (D. Iſidorus lib. Ethym.) dicitur à fœtu, vel (vt alij volunt) à fouendo. Quis autem non videat inter naturales operationes, omnium nobiliſſimam eſſe fœtum generare, & eumdem fouere, tàm

Digitized by Google

tàm intra, quàm extra maternum vterum? quæ duo ſpeciali ratione fœminis conueniũt, non viris. Rurſus, nomen mulieris, quod à mollitie originem ducit, honorificum eſt fœminis: nam ſi mollities illa ſit animi, id manſuetam, benignam, & mitem earum cõditionem apertè deſignat. Chriſtus autem Dominus, mites animos laudauit: *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.* (Math. 5.) Si verò mollities illa ſit corporis, in earum etiam laudem cedit, quia (vt author eſt Ariſtoteles) (Ariſt.) molliores carnes ſubtiliorem mentem deſignant. Tandem ſi nomen *Donna*, quo Italico idiomate fœmina nominatur, parum perſcrutari velimus, facilè rei per illud ſignificatæ excellentia nobis innoteſcit: etenim *Donna*, deriuatur à voce Latina, *Domina*, quod nomen eſt imperij, & potentiæ Regiæ, immò & Plutarchus (Plutar. in vita Lycurg.) affirmat in vita Lycurgi, fœminas quadam voce nominari ſolitas, Dominam ſignificante: & Claudius Cæſar, fœminæ dignitatem non ignorans, frequenter illam appellat dominam; quod vſque ad tempora Homeri durauit, cum lib. 3. Odyſſæ, (Homer. 3. Odiſſ.) loquens de vxore Neſtoris, dicat: *Cui domina vxor lectum ſuum ſtrauit.* & lib. 7. agẽs (Idẽ 7. Odiſſ.) de Alcineo, inquit: *Quem ſuis ipſa manibus domina conſtruxerat.* Quid? quod nomen hoc *Donna*, celebre adeo iudicatum eſt, vt inter Hiſpanos, nobiles viri, medietatem illius ſibi vſurpent, vocantes ſe, *Don Pedro*, *Don Diego*, & ſic de alijs. Quid autem eſt *Don*, niſi dimidia pars nominis *Donna*. Ac tandem, ſi Caballiſtis credimus, ipſi fatentur nomen Donnæ, maiorem conformitatem habere cum celebri illo Dei nomine *Tetragrammaton*, quam nomen viri.

§. 2.

Ex creatione prima mulieris, laudes fæminarum deducuntur.

QVOD ſi rem attentè perpendamus, ſanè licèt in diuina natura omnes ideæ, & exemplaria creaturarum, ſint vnũ; virtualem tamen, vt minimũ, diſtinctionem inter illas Theologi omnes agnoſcunt: quatenus nobilior creatura per nobiliorem ideam vendicaret præſentari: igitur foemina cum ſpecie corporea multo pulchrior ſit viro, neceſſe eſt factam fuiſſe à Deo quoad corpus per perfectiorem, & pulchriorem ideam, quàm vir. Quòd ſi non tãtum efficientem, ſed materialem cauſsã contemplemur, non ſolùm æqualitatem foeminæ cum viro, ſed excellentiam eius ſupra illum facilè deprehendemus. Etenim vir factus fuit ex luto terræ, iuxta illud Geneſ. 2. *Formauit Dominus Deus hominẽ de limo terræ.* (Geneſ. 2.) Foeminam autem non ex vili materia luti, ſed ex nobili, & forti, qualis fuit coſta Adami, primam foeminam efformauit: *Aedificauit Dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adam, in mulierem.* (Ibidem.) Vnde & ipſe Adam continuò dixit: *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea, hæc vocabitur virago, quoniam de viro ſumpta eſt.* (Ibidem.) Deinde omnes Philoſophi vnanimi cõſenſu fatentur, maſculinum foetum quadrageſimo die animari, foemininum verò nonniſi vſque ad octuageſimum: quam diſparitatem, licet quidam in foeminarum probrum vertere conẽtur; reuera tamen in earum laudem cedit: nã tam in rebus naturalibus, quã artificialibus, ſatis cõpertũ eſt, quanto perfectiora ſunt opera, tanto lõgiore tempore perfici: quis enim ignorat plus temporis exigere arborẽ ad fructus maturos edendos, quam ad ramos, & folia producenda: nullus etiã artifex eſt, quantũuis peritus, qui in fabrefaciendis magni momẽti rebus, plus temporis non inſumat, quã in alijs vulgaribus artificiatis. Ad hæc, ex ſacra Geneſeos hiſtoria nouimus, foeminam, vltimum eſſe opus Dei ſupremi, omnium rerum opificis, qua producta (vt ſacer textus ait) *Requieuit Dominus ab omni opere, quod patrarat.* (Geneſ. 2.) At ſecundum Philoſophũ, *id quod eſt vltimum in exequutione, eſt primum in intẽtione.* (Ariſtot. 2. Phyſic.) Prius igitur, poſſet dici ab aliquo, ordine intentionis fuit volita foemina à diuina voluntate, quàm vir.

§. 3.

Ex honore, quem Principes, & Philoſophi mulieribus deferunt, earum excellentia innoteſcit.

ATQVI hinc eſt, quod propter hanc fęminarum excellentiã Principes, & Reges etiam humilis cõditionis fęminis maio

rem honorem deferũt, quàm viris. Hiſpa-
niarum,& Galliarum Principes conſueue-
re inclinari, & caput detegere, cum fęmi-
nas in via,vel in aula Regia offendũt;quòd
genus honoris certum eſt,nemini virorum
ſui Regni impendere. Quòd ſi vera eſt ſen-
Ariſt.8 Eth. c.16. tentia Ariſtotelis 8.Ethi.cap.16. dicentis:
Honor eſt virtutis præmiũ,& beneficij: con-
ſequens eſt aliquid excellentiæ, & benefi-
centiæ in fœminis agnoſci debere, cuius
cauſſa ſic honorantur à viris. Ille deinde
notiſſimus eſt honor,quem omnes Reſpub.
& omnes Magiſtratus fœminis deferunt,
dum ſericas,& aureas veſtes viris prohibẽ-
tes,fœminis eas induere permittunt. Tan-
dem Ariſtoteles, qui in fœminarum male-
dicentia ferè omnes præcelluit; euidentia
tamen veritatis conuictus, multa earum
præconia ſcripſit, quibus illas viris præfer-
re non erubuit. Etenim lib. 1. œconomicæ
cap. 3. fœminam viro diligentiorem tra-
Idem 1.œc. cap. 3. didit, dicens: *Mulier ad ſedulitatem opti-
ma,at vir deterior.*& cap,6. fœminam à cu
Idem eod. libro c.6. ra rem familiarem conſeruandi ſuper virũ
commendat, verba eius ſunt hæc: *Conſe-
quitur maſculus neceſſaria, & fœmina con-
ſeruat ea:* Quis autem non videat vanum
reddi laborem comparandi, ſi ei non adiũ-
gatur ſollicita cura conſeruandi? Sagacio-
res inſuper fatetur fœminas, lib. 6. Ethic.
cap.10.dum inquit: *Sunt fœminæ maribus
Idem 6. Eth. c 10. aſtutiores:* aſtutiam verò, ſeu calliditatem
cum prudentia coniunctam eſſe, vt author
Idem ibidẽ. eſt idem lib.6. Ethic.cap.10.accedit quod
Idem libro Phyſogn. idem lib. Phyſognomiæ ait: *Sunt miſericor-
des,ingenioſæ,& callidæ:* quæ in mille locis
Plato lib. de legib. confirmarunt Plato,& Lycurgus, & quidẽ
ille libro de legib. dixit: *Fœmineum genus
eruditionis,& aliorum ſtudiorum ſocietatem
cum virili genere habere debet.* & in lib. de
Idem de Repub.dial.7. Repub. dialogo 7. ſubiunxit: *Fœminæ non
minus, vt viri in Republica virtutum inſi-
gnibus ornandæ, vt quæ præſtantiores natu-
ra ſunt,principatum gerant æqualiter cum
viris.* Lycurgus etiam Platone multò an-
Lycurg.libr. de leg. dial. 7. tiquior,eadem ante docuerat; nam lib. de
legibus dixit:*Fœminis,non minus, quàm vi
ris decorum eſſe equeſtrem diſciplinam, &
gymnaſticã ex veteribus narrationibus per-
ſuaſus ſum.* & paulò inferius ſubdit: *Stoli-
diſſime omnium nunc in Regionibus noſtris
cenſeo fieri,quòd non omni robore, vnoq. con-
ſenſu,mulieres ac viri eadem ſtudia ex ani-
mo tractent.*

§. 4.

A fortitudine, & impauido animo, etiam in militia fœminæ laudantur.

NE autem cuipiam videatur
paradoxa horum Philoſo-
phorum ſententia, idcirco
de forti, ac intrepido fœmi
narum animo, nonnulla
ſubijciam. Narrat Lucretia Marinella in Lucr.Marin. in diſcurſ.de nobil. fœm.
diſcurſu de nobilitate,& excellentia fœmi-
narum, mulieres Curſolenſes cum mani-
feſto periculo propriæ vitæ integrum exer-
citum Selim Turcarum Imperatoris poten
tiſſimi inuadere non exhorruiſſe, qui Cur-
ſolam vrbem occupare tentabant: at verò
ipſæ lucidiſſimis armis inſtar fortiſſimorum
militum, munitæ ita ſtrenuè, ac diligenter
bellicis tormentis hoſtes expugnarunt, vt
Vluzale,generali Turcarum duce, cum v-
niuerſo eius exercito terga vertente, fugã
ignominioſè arriperent. Huic victoriæ non
eſt cur cedat illa, quam Martia Bron-
chia fęliciter conſequuta eſt, quę cum
proprium maritum præ timore irruentis
belli fugere animaduerteret,ipſa continuò
eius arma capeſſens,ad defenſionem vrbis
Piſarum,cuius ipſi ciues erant,intrepido a-
nimo properauit, adeoque in profligandis
hoſtibus fortiter ſe geſſit,vt ab ingruenti il-
lo malo patriam ſuam liberaret. Vnde
populus gratitudinis gratia, tanquam pa-
triæ liberatrici, honorificam erexit ſta-
tuam. Inter mulieres etiam fortes meritò
annumeranda venit mater Hircani, quæ
cum ab hoſtibus capta, varijs cruciatibus
afficeretur, vt filio ſuo obſidionem tollere
perſuaderet, ipſa nihiloſecius, quamuis
multis annis confecta, viriliter adeò tor-
menta ſuſtinuit, vt ſummis precibus fi-
lium deprecaretur ab incœpta obſidione
minime deſiſtere, ſed magna animi forti-
tudine in hoſtẽs irruere. Nec ſilentio prę-
tereunda eſt mater Clementis Spartarum
Regis, quæ cum tradita fuiſſet Ptolemæo
in pignus,illæſum conſeruandi fœdus,cum
eo initum de non reconciliandis inimi-
cis abſque eius conſenſu; conſcia illa
facta, quòd inimici pacem Reipublicæ,
val-

valde vtilem filio obtuliſſent, ipſa ei ſcripſit, omninò oblatam pacem acceptam nihili faciens, quod ipſa in poteſtate Ptolemæi maneret. Sanè, cum iuxta ſententiã Ariſtotelis lib. 3. Ethic. cap. 6. fortitudo ſit animi conſtantia aduerſus ea, quæ terrere ſolent; manifeſtum eſt, fœminam hanc magna fortitudine præditam, quæ propriam libertatem, & vitam, publicæ vtilitati poſthabuit. Quid dicam de fœminis Argiuis, de quibus Hiſtoriographi commemorant, quòd cum Cleomenes Rex Spartarum ingentem Argiuorum multitudinem occidiſſet: tentans deinde ciuitatem eorum, nomine Argo, per vim occupare; Argiuæ fœminæ ſupra vrbis mœnia armatæ comparuerunt, quarum horribili aſpectu perterritus Cleomenes, non ſolùm ciuitatem nõ expugnauit, ſed compulſus fuit ab incepto deſiſtens, in fugam ſe conuertere. Eædem Argiuæ fœminæ à ciuitate ſua expulerunt Democratem Regem, qui partem illius, nomine Pamphyliam, tyrannicè occupauerat. Tandem conſultò miſſas facio Monimam Mileſiam vxorem Mitridatis, Roſanam, & Statitam eiuſdem Mitridatis ſorores, Zenobiam Reginam Armeniæ, Cleopatram filiam Ptolemæi Pytonis Regis Aegypti, Sophonisbam filiam Aſdrubalis, Dugnam nobiliſſimam fœminam, Maſſiniſſam, Polyxenam filiam Regis Priami, cuius meminit Euripides in Tragœdia, cui nomen Hecuba, Sophroniam, de qua eleganter Taſſus lib. 2. Poridem, cuius longam mentionem fecit Titus Liuius; nec non fœminas Cambri, à Plutarcho relatas, quæ omnes, partim ne in ſeruitutem venirent, partim ne honorem amitterent, partim, vt patriam defenderent, non dubitarunt mortem oppetere.

Ariſt. 3. Ethi. c. 6.

Eurip. in Hecuba.
Taſſus lib. 2.
Titus Liu.
Plutarch.

Quòd ſi bellicoſas fœminas in arte militari ſtrenuas valde recenſere vellem, in longum ſanè abiret oratio; nonnullas tamen non præteribo, quæ fortiſſimos hoſtes viriliter ſuperarunt; Semyramis Aſſyriorum Reginæ cuncto orbi ſatis nota, & explorata eſt fortitudo, & magnanimitas: nã omiſſis alijs bellorum certaminibus, in quibus inuictiſſimi Ducis perſonam gerens victrix euaſit; certè in bello, quod aduerſus Scaurobaten Regem Indiæ geſſit, animi ſui fortitudinem mirificè oſtentauit: Etenim ex ſingulis Imperij ſui prouincijs fortiores quoſque viros elegit, ex quibus potentiſſimum exercitum confecit, decies centena millia, & trecenta millia militum, & ducenta millia equorum habentem. Fecit etiam, vt ex Phœnicia, & Cypro duo millia nauigia aduentarent, quibus omnibus cruentum bellum aduerſus Scaurobaten Indiæ Regem iniuit. Semyrami perſimilis fuit Victoria, quæ in expugnandis hoſtibus, & compeſcenda eorum ſuperbia, inſignis adeo fuit, vt matrem exercituum illam compellarẽt: & meritò quidem; cũ & armis obtinuerit, vt filius, & nepos eius ad imperij culmen aſcenderent. His non inferior mihi videtur Thomiris Scytharũ Regina, quæ cũ contra Regẽ Cyrũ vnicum filiũ ſuum miſiſſet, quem ipſe occidit, continuò illa nouum inſtruxit exercitum, & contra Cyrum Regem acriter excandeſcens, fortiter adeò in eius milites irruit, vt breui tẽpore non ſolùm viginti millia Perſarum occideret, ſed & ipſum Regem Cyrum iugularet; caput autem in vas ſanguine plenum immitteret, hæc verba proferens: *Si ſanguinẽ ſitiebas, immerſus ſanguine es, bibe ad ſatietatem*. Accedit ijs Margarita filia Vuoldomarij Suetiæ Regis, quæ contra Albertum Ducem Monopoli bellum gerẽs non ſolùm exercitum eius profligauit, ſed ipſummet Ducem in ſeruitutem ſuam redegit, & ad maiorem ſuæ victoriæ gloriam, & ſplendorem, necnon ipſius hoſtis deuicti ignominiam, in triumphum, publicè traduxit. Silentio prætereò Amalaſuẽtam Italiæ Reginam, quæ forti, & intrepido animo in Burgundos, & Germanos inſurgens ab Italia illos expulit, dum acriter Liguriã infeſtarent. Præteteò Zenobiam Palmirenorum Reginam, quæ poſt obitum Odenati viri ſui, non ſolùm ſingulari prudentia, & iuſtitia imperij gubernacula tenuit, ſed in varijs belli congreſſibus hoſtes glorioſè deuicit. Prætereò Ioannam Lotharingam, cuius magnanimitatem in tam tenera ætate Rex Carolus valde mirabatur; hæc cum aduersùs Regis hoſtes, iuxta Bleſſiam prœliaretur, tria millia militum in fruſta concidit, & permulta loca ab hoſtibus occupata in priſtinam libertatem reſtituit. Prætereò Valaſcam Bohemorum Reginam, quæ excelſo adeo animo, & generoſa indole prædita erat, vt ægreferens virum aliquem ſibi dominari, aduerſus homines ira percita, facta coniuratione cum priuatis fœminis de occidendis, vel relegandis cũctis

viris ab eius imperio, bellum aduerſus ipſos indixit, eoſque interemit, & inſtar Amazonatum, ipſa, & reliquæ fœminæ abſq; virorum conſortio per multos annos ſuperſtites, Rempublicam gubernarunt. Præterèo eaſdem Amazonas, quas cum Cyrus Rex ingenti Perſarum exercitu debellare tentaſſet, ab ipſis deuictus, & expugnatus retroceſſit. Harum Amazonarum gloriæ
Oroſ. lib. 1. c. 5. mentionem facit Paulus Oroſius lib. 1. c. 5. earum multæ fuere Reginæ, & Pantaſilęa credita Martis filia, quæ in Hectoris auxilium, multis Amazonis, velut ſæuientibus
Homer. in Iliad. leænis comitata venit, vt Homerus in Iliade, necnon Virgilius in hæc carmina
Virgilius narrat.

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis
Panthaſilæa furens, medijſque in millibus
ardet:
Aurea ſubnectens, exertæ cingula mammæ
Bellatrix, audetque viris concurrere virgo.

His Amazonis perſimiles fuerunt (vt au-
Boterus. thor eſt Boterus) fœminæ, quæ ſub imperio Regis Monopotama iacebant; hæ arcus in arma vſurpabant, & in emittendis ſagittis peritiſſimæ erant. Prætereò Melitenſes
Mambr. Roſeus. fœminas, quæ (vt refert Mambrin Roſeus) dum Muſtapha Turca demoliri conaretur Famagoſtam, incredibili audacia ita aduerſus hoſtes dimicarunt, vt ipſe Muſtapha ſtragem magnam ſuorum animaduertens, dicere compelleretur, bellicoſiſſimos eſſe
Lactantius. illius vrbis ciues. Prætereò Lacedæmonas fœminas, de quibus Lactantius ſcribit, quòd cum earum ciuitas abſque viris eſſet, eo quòd omnes ad Meſſęnios expugnādos ſe contuliſſent, & Meſſęnij è contra ad Lacedæmoniorum ciuitatem expoliandā properaſſent; ipſæ Lacedæmoniorum fœminæ hoſtium deuaſtationi non ſolum obſtiterunt, ſed eorum exercitū profligarunt, & in fugam conuerterunt. Accidit tamen poſtea, quòd viſa à Lacedæmonibus Meſſęniorum fraude, continuò regreſſi contra illos, ſolùm inuenerunt armatas fœminas, quas ipſi exiſtimātes eſſe Meſſænios hoſtes in illas acriter irruiſſent, niſi ipſæ arma deponentes, ſe manifeſtaſſent. Vnde in memoriam huius auguſtiſsimi facinoris, Lacedęmones celebre ædificarunt templum, Ve-
Auſonius neri armatæ ſacrum eſſe volentes; de quo perbellū Auſonius condidit epigramma. Prætereò tandem Zenobiam ita à natura
Tarcagnota. belligeram (id atteſtante Tarcagnota) vt non ſolùm armatos homines, ſed & Leones Vrſos, Pardos, & alia ferociſsima animantia aggredi non exhorreret, ſed vincetet, & expugnaret. Prætereò tandem Camillam Reginam Volſcorum, cuius fortitudinem Virgilius eleganter in hæc carmina deſcripſit.

Non illa colo, calathiſue Mineruæ Virgilius.
Fœmineas aſſueta manus, ſed prælia virgo
Dura pati, curſuq. pedum præuertere ventos
Illa vel intactæ ſegetis per ſumma volaret
Gramina, nec teneras curſu læſiſſet ariſtas,
Vel mare per medium fluctu ſuſpenſa tumēti
Ferret iter, celeri nec tāgeret æquora planta.

§. 5.

Ab amore erga patriam, & maritos, & à tutela, quam eis præſtiterunt, fœminæ commendantur.

HANC fortitudinem ſub muliebri forma latentem in defendenda patria, multæ præclaræ fœminæ oſtenrarunt, inter quas non infimum locū obtinet Piſana quædam puella, cuius meminit Comes Ioannes Caſtilion, & in cuius laudem hoc poſt obitum eius pulchrum epigramma compoſuit.

Semianimem in muris mater Piſanæ puellā Comes Caſtilion.
Dum fouet, & tenero pectore vulnus hiat:
Nata tibi has (dixit) tædas, atque hos Hy-
menæos
Hæc defenſa tuo mœnia marte dabunt.
Cui virgo, haud alias tædas alioſue Hy-
menæos.
Debuit hæc nobis grata rependere humus.
Hanc ego ſola meo ſeruaui ſanguine terram,
Hæc ſeruata meos terra tegat cineres. (ſtis,
Quòd ſi iterū ad muros accedet Gallicus ho-
Pro patria arma iterū oſſa hæc, ciniſq. dabūt.

Narrat Lucretia Marinella in diſcurſu de Lucret. Marinel. in diſcurſ. de excell. fœmin. c. 11. excellentia fœminarum cap. 11. ex varijs authoribus hæc, quæ nunc apponam memoranda exempla. Cum ab inimicis obſeſſi eſſent Spartani, communi conſenſu decreuerunt fœminas omnes in Cretam mittere, ne ſi ipſi in obſidione perirent, illæ ab hoſtibus inhoneſtè tractarētur; at fœminæ huius decreti conſciæ factæ, ęgrè illud ferentes, viriliter reſtiterunt, ne executioni

man-

mandaretur. Quare Archidamia inclyta, ac fortis fœmina arrepto enſe euaginato, Senatum ingreſſa, acriter Senatores obiurgans, dixit: Putabatis ne Spartanas fęminas, Sparta ab hoſtibus occupata, volituras diutius viuere? illi autem ſtupefacti, decretum reuocarunt: continuò verò Spartanæ fęminæ in modum exercitus congregatæ, monentes reliquos milites, vt quieſcerent, cęperunt foſſam conficere, mœnia ciuitatis reſtaurare, arma præparare, ac tandem viriliter dimicantes, patriæ libertatem cõſeruarunt. Refert deinde ex Aemilio Probo, quod cum Pauſaniã, eo quòd infidelis eſſet patriæ, vt debitas pœnas lueret, Reſpublica comprehendere curaſſet; ipſe verò in Palladis templum, tanquam in tutiſsimũ aſylum confugiſſet, certò ſciens, propter reuerentiam tanti loci minimè fore extrahendum. Ephori decreuerunt, portas illius templi, facto muro, penitus claudere, vt ſic fame ibi periret: quod audiens mater Pauſanię, amor patrię illam compulit, vt confeſtim ipſa calcem, & lapides ad conficiendum murum aſportaret. Adiungit deinde aliud memorabile exemplum. Etenim cum Latini aduerſus Romanos dimicantes præualerent, poſtularunt ſibi dari certum numerum virginum, cui ignominioſæ petitioni cum valde hæſitarent Romani, ob Latinorum potentiam, quid reſpondere ſibi liceret; quædam Romana puella, nomine Tutola, vel (vt alijs placet) Filotis, monuit Senatũ, vt pulchriores ancillas; & ſeruas perbellè ornatas ad Latinos mitterent, qui parum tunc à ciuitate diſtabant. Placuit Senatui, & ita factũ eſt: adueniente autem iam nocte, & ſomno ſopitis militibus, Tutola aſcendit in proceram arborem, vbi ardentem flammã verſus Romam direxit, vt prędixerat Senatoribus; & continuò milites Romani, qui pręparati iam aderant, egreſsi contra dormiẽtes Latinos, ingentem eorum cateruã occiderunt, & virgines recuperarunt. In cuius rei memoriam Romę celebre feſtum fuit, quod Ancillarum vocabant. Ad hæc, quis ignorat in bello Aeneæ contra Turnũ, fœminas propriam patriam ab hoſtiũ incurſu defendiſſe, vt lib. 11. Virgilius cecinit in hæc carmina.

Virg. 11. Aeneid.

Ipſæ de muris ſũmo certamine matres (millã
(Mõſtrat amor verus patriæ) vt videre Ca-
Tela manu intrepidè iaciunt, ac robore duro,
Stipitibus ferrum, ſudibuſq. imitãtur obuſtis
Præcipites, primæq. mori pro mœnibus a[...]ẽt.

Ad extremũ Iphigenia ſciens oraculum dixiſſe; opus eſſe, vt ipſa in ſacrificiũ Dianæ offerretur ad placandam irã, quã conceperat aduerſus Agamẽnonem patrẽ ſuũ, qui contra diuinã legem ceruũ occiderat, alioquin patriã eius multis ſupplicijs eſſe mulctandam: ipſa ob amorem patrię ſponte ſe in ſacrificium mactandam Dianæ obtulit. Vnde ipſius hæc ſunt carmina in Tragœdia Euripidis, Iphigenia nuncupata.

Euripid. in Iphigen. in Aulide.

At illa patri proximè aſſiſtens ſuo
Hoc elocuta eſt: ò parens, adſum tibi,
Et hocce corpus pro ſalute patriæ,
Proq. vniuerſa Græcia trado, volens,
Vt immolandum hinc ad dicatas numinis
Ducatis aras, quando diuum oracula
Ita canunt: prorſum, quod ad me pertinet,
Et rem geratis bellicam fæliciter,
Lateq. vobis præmiu victoriæ Cedat, &c.

Nõ ſolũ autẽ lego fęminas inſignes patriæ amatrices, ſed ita etiã ardenter maritos fratres, & filios amantes, vt nõ dubitarint pro illis mortem ſubire; vt enim dixit Propert.

Propert.

Verus amor nullum nouit habere modum.

Notauit hunc fœminarum amorem Ariſt. lib. 8. Ethic. dum dixit: *Argumento ſunt matres, quæ amando gaudent, reamari non curant, ſed ſatis ipſis videtur, ſi liberos ſuos bene agentes inſpiciant.* Narrat Tarcagnota in ſua hiſt. (quod huic argumento mirificè facit) quod cum Imp. Corradus, ciuitatẽ nomine Veſpergiã, ingenti exercitu obſediſſet, ciues mille remedia tentarunt, vt Imperatoris animũ pacarent; ſolùm autẽ ab eo obtinere potuerũt, vt fœminę à ciuitate egredi valerent, ſecũ ferentes quicquid humeris portare potuiſſent: tunc fœminę oẽs humeris imponentes, hæc maritum, iſta fratrem, illa filium; ijs pignoribus onuſtæ a ciuitate egreſſæ ſunt, iudicantes (præ amoris magnitudine) nullas precioſiores gẽmas, nullaq. ciui gratioſiora monilia ferre potuiſſe, quàm proprios maritos, fratres, & filios. Narrant in idem varij Hiſtoriographi memorandum illud facinus fœminarum Spartanarum: etenim cum earum viros in carcerem detuliſſent Lacedæmonij, ſingulis diebus Magiſtratus adibant, vt ſaltẽ liceret eis carcerem ingredi, & cum maritis ſuis confabulari; quod cum tandẽ poſt multa temporis curricula obtinuiſſent, hoc ſtratagemate vſæ ſunt, vt maritos ab illa

Ariſt. 8. Eth.

Tarcagn. in ſua hiſt.

captiuitate eriperent; proprias veſtes fœmineas exuentes, cum virorum veſtimentis commutarunt, factaque iam nocte, viri fœmineo amictu induti, loco illorum remanentibus vxoribus, liberè è carcere egreſſi ſunt: quod ſingulare amoris, & pietatis genus admirati Lacedęmonij, liberas, & impunes, fœminas abire permiſerunt. Ad hęc, cum Rex Darius ad mortem damnaſſet Hitapherně cum omnibus ſuis familiaribus, & conſanguineis, ita vt tota eius proſapia penitus extingueretur; vxor Hitaphernis regiam aulam ingreſſa, gemitibus, & ciulatibus aerem implens, & ſententiæ reuocationem à Rege poſtulans, illud ſolùm à Regis clementia obtinere potuit, vt vnum quemcunque vellet ex damnatis ad mortem, pro libito liberaret; ipſa inter omnes, nō maritum, non filios, ſed fratrem eripere elegit. Quo audito Rex Darius, valde miratus, & ab ea ſciſcitatus eſt, quare ſpreto marito, ac filijs dimiſſis, fratris vitā conſeruare voluiſſet? ipſa continuò reſpōdit: Domine mi Rex, ſi fratrem amiſero, fratrem alium habere non potero; ſi autem marito, & filijs orbabor, alium maritum, & alios filios obtinere potero. Ac tandem Titus Liuius commemorat, matrem quandam audientem filium in bello extinctum, ſummo dolore confectam, qui cum continuò viuus, & incolumis appareret, præ gaudij magnitudine vitam exhalaſſe.

Liuius

§. 6.

A liberalitate, & magnificentia fœminæ laudantur.

VENIO iam ad fœminarum non dicam liberalitatem tantum, ſed magnificentiam: illa enim circa exigua munera ſæpe verſatur; hæc verò non niſi erga magna, Ariſtotele dicente lib. Ethic. *Magnificentia in ſumptuoſas actiones diffunditur.* Inter magnificētiſſimas fœminas primùm commemoro Semyramim Aſſyriorum Reginam; hæc poſt obitum ſui viri ingentem, ac famoſam Babylonis ciuitatem iuxta Euphratem extruxit, figura quadra, triginta ſeptem milliarium ſpatio amplam, muris circumdatam, latitudinis quingentorum, altitudinis ducentorum cubitorum, vt Herodotus commemorat; murorum materia lateres erant, quibus variæ figuræ inerant, diuerſis coloribus diſtinctæ, quæ iucundiſſimum ſui aſpectum reddebant. Turres ſuper muros ædificatæ, ducentum quinquaginta fuere, artificum trecentum millia in hac ciuitate fabricanda labotabant, idque tanta celeritate, vt vnius anni ſpatium vltimam manum imponerent. In medio huius ciuitatis erexit Semyramis celeberrimum templū, in cuius ſummitate, propter ingentem eius altitudinē, Aſtrologi Chaldæi conſcendebant, vt aſtrorum, & ſtellarum ortum, & occaſum melius perluſtrare, & ſcrutari poſſent. Deinde in ciuitate, nomine Hecbatana, ſuperbiſſimum condidit Regium Palatium, ſumptuoſumque adeo aquæductum confecit, vt ad eius fabricā opus fuerit cacumen celſiſſimi montis Orontis perforare, aliaſque perplutes ciuitates à fundamentis ædificauit, quibus magnificentiam ſuam mirificè oſtentauit. Quid commemorabo de magnificentia Artemiſiæ, quæ mortuo viro ſuo Cariæ Rege, famoſum adeo, ac celebre ſepulchrū ei condidit, vt inter ſeptem mundi mirabilia ab authoribus connumeretur, ei mariti nomen impoſuit, *Mauſolæum*, illum vocās; ad eius fabricam venire coegit quatuor centum peritiſſimos marmoris ſculptores: erat latitudinis in circuitu quatuor centum & vndecim paſſuum; altitudinis verò vigintiquinque cubitorum. Partem ſepulchri Orientalem fabricandam aſſumpſit inſignis ſculptor Scopa, Occidentalem Zocaras, Septentrionalem Briarce, Meridionalem Timothæus. In cacumine huius ſepulchri aderat currus, ſummo artificio af fabre factus; quem quatuor marmorei equi ducebant, refertq. Laertius, Anaxagoram Philoſophum hoc ſepulchrum vidiſſe, ac diuitiarum ſimulachrum appellaſſe. Accedit ijs pēmagnificis fœminis non inferior magnificentia, Cleopatra Aegypti Regina, de qua illud memorabile referunt Hiſtoriographi, nemini vnquam donum dediſſe (cum tamen permulta frequenter daret) quod ſufficiens non eſſet ad expenſas neceſſarias, iuxta qualitatē perſonæ pro toto vitæ ſuæ curriculo. Narrant etiam, quòd vocata à Marco Antonio, nauigium fabrefecit, cuius puppis ex ſolido auro erat, velà ex precioſiſſima purpura, remi ex puriſſimo argento, qui etiam dum mo-

Ariſt. Ethica

Herodotus

Laertius de Anaxagora:

mouebantur ſonum emittebant, inſtar cytharæ,& tibiæ,& aliorum inſtrumentorum muſicorum. Satis etiam omnibus tonſoribus notum eſt, cœnam adeo ſplendidam, ac lautam,& opiparum adeo conuiuium Marco Antonio feciſſe, vt duplicem precioſiſſimam gemmam in pulueres redactã ad bibendum ei propinaret. Quis etiam ignoret liberalitatem, & magnificentiam Reginæ Didonis erga Troianos, quam Virgilius eleganter deſcripſit in hæc carmina.

Virgilius.

Seu vos Heſperiam magnã Saturniaq. arua
Siue Ericis fines, Regemq. optatis Areſtem,
Auxilio tutos dimittam, opibuſq. iuuabo.
Vultis,& his mecũ pariter conſidere Regnis?
Vrbẽ,quã ſtatuo,veſtra eſt,ſubducite naues,
Tros,Tyriuſq. mihi nullo diſcrimine agetur.

Et poſtea ſubiunxit in argumentum eiuſdem magnificentiæ.

Atque vtinam Rex ipſe Noto compulſus eodẽ
Afforet Aeneas: equidem per littora certos
Dimittam, & Lybiæ illuſtrare extrema videbo,
Si quibus eiectus ſiluis,aut vrbibus errat.

§. 7.

A caſtimoniæ virtute fæminæ commendantur.

PORRO ſi ad caſtitatem inſignium fœminarum me cõuertam,tot vetuſta etiã Gentilium ſuppetunt exempla,vt ſi omnia percenſere tentaſsẽ, impoſſibilem prouinciam aſſumpſiſſem. Quare nonnulla breuiter percurram. Caſtitate præfulſit Zenobia Palmirenorum Regina,quæ vita functo viro ſuo,cum alioquin iuuencula eſſet,tum pulcherrima; tũ ditiſsima,tum potentiſsima (totius quippe Oriẽtis gubernacula poſsidebat;)quamuis permultos annos ſuperſtes manſerit, ſemper tamen pudicitiam ſuam inuiolatam ſeruauit,vt vulgari carmine cecinit Petrarcha. Caſtitate valde enituit Sophronia nobilis Romana, quæ à Maxentio Imperatore importunè ſollicitata, etiam proprio marito conſentiente, ipſa cõſtanter adeo diſſentijt,vt mortem magis eligeret, quàm adulterium. Quid de Lucretia commemorabo? quid de Thebe à Nicanore amata?

Petrarcha.

quid de Penelope Vlyſſis vxore? quid de Claudia virgine Veſtali? quid de Mica Elienſi? quid de Laura, cuius meminit Petrarcha? quid de Sulpitia, quam refert Titus Liuius? quid de Monima Mileſia, quã Rex Mitridates, magna etiam auri copia vincere non valuit? quid tandem de Lacedæmoniorum, Mileſienſium, Thebanorum, & Sabinorum fœminis, quæ non ambegerunt propriam vitam pudicitiæ poſtponere? Quòd ſi ſacra eloquia conſulamus,adſunt caſtitatis portenta, Rebecca, Suſanna, Iudith, Maria ſoror Moyſis; in nouo verò Teſtamento penè infinitæ Virgines,quę in tenera etiam ætate atrociſsima tormenta, caſtitatis ſeruandæ cauſa, viriliter ſuſtinuerunt. Sed iam ethnicas virgines præteriens,ad ſacras, & Chriſto dicatas me conuerto, quæ non ſolùm numero, ſed & animi fortitudine longe ſuperarunt Veſtales etiam virgines,quę inter Ethnicos caſtimoniæ virtute præcipuè emicuerunt. Illæ enim non morum,ſed annorum temporariam pudicitiam (vt adnotauit D. Ambroſius) collatis immunitatibus, & oblato precio, abſque temporis perpetuitate ſeruabant, quod poſtquam idem Sanctus Doctor expendiſſet, ſubdidit: *Quanto igitur noſtræ virgines ſunt fortiores, quæ vincunt etiam quas non vident poteſtates, quibus non tantùm de carne, & ſanguine: ſed & de ipſo mundi principe, ſæculiq. rectore, victoria eſt*. Immò,& D. Baſil. libro de vera virginitate, eorum fortitudinem commendãs, qui, propter virginitatẽ ſeruandam,varia tormentorum genera ſubire non exhorruerunt, hæc ſcripſit: *Cum ferueret perſecutoris immanitas, electæ virgines,propter ſponſi fidem,ad illudendum impijs hominibus traditæ, corporibus inuiolatæ durarunt,eo ſcilicet, cuius gratia id perferebant,impiorum conatus in earum carne initos arguente,& integra earum corpora, non ſine prodigio,diuina virtute cuſtodiente*. hæc ille.

Petrarcha. Liuius.

D. Amb. lib. 3. de virg.

D. Baſil. libr. de vera virg.

Quarum omnium exemplis, quia plena ſunt Martyrologia Vſuardi,Surij, Natalis, necnon Cardinalis Baronij, ſuperuacaneũ eſt ea hoc loco recenſere; quarundam tamen virginum, caſtimoniæ cuſtodiendæ cauſa,miranda,quæ patrarunt, ſilentio non præteribo.

Iphigenia virgo, Aethiopum Regis filia 21. Septembris. Hæc à S. Matthæo Apoſt. ba-

baptizata, ab eoque ſacro velamine Deo conſecrata, nullis precibus, vel minis permoueri potuit, vt Hyrtaco Regis ſucceſſori, eius nuptias expetenti conſentiret; quare is Sanctum Matthæum, cuius opera, illa virginitatem Deo vouerat, & in ſancto propoſito perſeuerabat, ad Altare, ſacrum myſterium celebrantem, iuſsit occidi, qua de cauſa S. Matthæus, ab Hippolyto libro de duodecim Apoſtolis, ad hoc alludente, victima dicitur virginitatis: deinde Iphigeniæ domum copioſo igne incendi fecit, vt eam cum cæteris virginibus concremaret. Verùm S. Matthæus cælitus cum Angelo aduenit, ignemq. ab ea domo excuſsit: flāma verò erumpens, Regis palatiū conſumpſit, Hyrtaco cum filio vix euadenre, & filius quidem à dæmone arreptus, mox interijt; Hirtacus autem morbo elephantiaco percuſſus, doloris impatiens, mortem ſibi ipſe conſciuit. Iphigenia verò ducentorum, & eò amplius virginum mater exiſtens, ſancto fine quieuit; de qua Petrus in Catalogo lib. 8. c. 101.

Hippol. lib. de 12. Apoſ.

Petr. in Catal. lib. 8. c. 101.

Auguſta virgo, filia Marrucis principis, genere, & opibus inſignis, natione, vt ferūt, Germani, Idolorum cultoris, qui inclinato iam Imperio Romano in agro Foroliuienſi non procul à Serrauallo, arcem ſibi conſtruxerat; hæc, clàm patre, Chriſti fidem cum baptiſmo ſuſcepit, Deoque virginitatem ſuam dicauit: quo cognito, pater, eam grauiter obiurgat, ſed cum in fide Chriſti conſtans perſiſteret, duo ei dentes euelli, & in carcerem detrudi fecit, deinde inter duas arbores mediam ſupendi, ac ſubiecto igne torqueri iuſsit, ſed nihil læſa, rotam, prominentibus clauis, ad dilacerandum virginis corpus, excogitat, qua per Angelum confracta, capite truncata ad ſponſum peruenit, die 27. Martij, eam poſt mortem Deus multis miraculis illuſtrem reddidit, cuius vitam deſcribit Surius tom. 7.

Sur. tom. 7.

Virgo quædam memoriæ noſtræ (inquit D. Ambroſius lib. 1. de virginibus) *nobilis in ſæculo, nunc nobilior Deo, cum vrgeretur ad nuptias à parentibus, & propinquis, ad ſacroſanctum altare confugit, vbi ſacrificium virginitatis offertur, & virginitatis velamen cum precibus ſacerdoti petens, ſponſum ſe habere dicebat, cui nemo ſe compararet, diuitem mundo, potentem imperio, nobilem cælo: ſilentibus cæteris, vnus abortiuus, quid ſi (inquit) pater tuus viueret, innuptam te manere pateretur? tum illa: & ideo fortaſſe defecit, ne quod impedimentum poſſet afferre: quod ille reſponſum de patre, de ſe oraculum maturo ſui probauit exitio; ita cæteri eadem ſibi quippe metuentes, fauere cæperunt, qui impedire quærebant.* hæc Diuus Ambroſius.

Ambr. lib. 1. de virg.

Marina virgo in Bythinia virili habitu à patre Eugenio in cœnobium adducta, & ſub Marini nomine cum eodem monaſticā vitam profeſſa; poſt multos annos religioſè traductos, ab Abbate ad monaſterij negocia mittebatur, & in quodam diuerſorium cùm ſocijs diuertere ſolebat. Cumq. filia hoſpitis à quodam milite violata cōcepiſſet, Marinum eius ſceleris authorem fecit, quod cum Abbati renunciatum eſſet, is eum grauiter reprehenſum, nec ſe excuſantem, ſed errati veniam humiliter precantem, è monaſterio eiecit: ille verò ſub dio manebat, cum autem puella infantem peperiſſet, puellæ pater illum Marino detulit, qui lacte à paſtoribus mendicato, puerum alebat; exacto triennio, multorum fratrum precibus, tandem cum infante admiſſus eſt in monaſterium ad viliora, & abiectiora monaſterij deputatus; quę omnia mira cum humilitate, & patientia exequebatur, nec modica ei moleſtia erat in educando infante illo. Denique in ſua cella ſanctè obijt; quem ſepulturæ mandare volentes, inuenerunt eſſe mulierem. Omnibus igitur veniam petentibus, quòd innocentem vexaſſent, corpus eius in Eccleſia honorificè conditum, miraculis clarere cœpit. Puella, quæ eam infamauerat, à dæmone arrepta, & ad ſepulchrum eius adducta, omnem rei veritatem confeſſa, liberatur. Hæc ex Metaphraſte apud Surium tom. 2. die 8. Februarij, quam vocat Mariam: eadem legimus in vitis Patrum lib. 1. c. 44. & apud Petrum in Caralogo libr. 6. c. 108. qui affirmat eam obijſſe 16. Iulij; anno verò 1113. tranſlatum eſt corpus eius Venetias, cuius meritis nautæ a maris tempeſtate ſunt liberati.

Sur. tom. 2. In vitis Patrum lib. 1. c. 44. & apud Petr. in Cat. lib. 6. c. 108

Margaritæ verò virgini Aegyptiacæ ſimile quid contigiſſe narratur. Hæc præclarum quoddam facinus ſeruandę virginitatis cauſa, ei, quod edidit S. Alexius, perquā ſimile aggreſſa eſt, quin etiam maius aliquid eſt auſa: nuptui enim à parentibus tradita, prima nocte, cum ſponſus propter laborem in choræis ea die ſuſceptum, pro-

fun-

fundo ſomno teneretur, ipſa tonſis crinibus,ſub viri habitu,ſe Pelagium appellans, & clanculum in monaſterium virorum aufugiens,ab eiſque admiſſa, ſanctiſſimam, & religioſiſsimam vitam duxit: adeo, vt ſeniorum conſilio,licet inuitus,monaſterio Virginum præficeretur. Verùm falsò in ſuſpicionē vocata, quòd cuidam monialium ianitrici, cuius vterus intumuerat, vitium intuliſſet,humiliter, & abſque excuſatione ſceleratam pœnitentiam peregit: in morte tamen agnitus vt fęmina,omnibus ſuæ humilitatis, atq; patientię exempla reliquit; huius vitam narrat Petrus in Catalogo lib.9.c.27.

Petr. in Catal. lib.9.c.27.

Theoctiſtes virgo in Paro inſula 10.Nouemb.in Martyrol.Rom.commemoratur, cuius vita ex Metaphraſte extat apud Laurentium Surium to.6. Hæc fuit patria Lesbia, quam in Virginum monaſterio ab infantia dedicatam, Arabes Cretenſes captiuam abduxerunt,cum decimumoctauū annum ageret. Cum autem eam in inſula Paro deſerta cum alijs captiuis expoſuiſſent,vt ſinguli pretium,quo ſe redimerēt, præſcriberetur, ipſa clam fuga elapſa in ſiluam ſe abdidit,vbi vitam perquam ſimilem ei,quam S.Maria Aegyptiaca in deſerto duxit,quinque,& triginta annis exegit; ab hominum conſortio prorſus ſeiunctam, lupinis,& herbis,quæ in ſolitudine naſcuntur,vitam ſuſtentans. Demum cuidam ex Eubœa,qui eo,venationis cauſa, cum alijs venerat,locuta,petijt ſibi,anno ſequenti ſacroſanctam Euchariſtiam afferri, qua ſuſcepta migrauit ad Dominum.hæc ex Metaphraſt.tom.6.

Sur. tom.6.

Metaphraſt. tom.6.

Euphroſina Alexandrina, die prima Ianuarij.Hæc cum a patre, cuidam in ſponsā eſſet promiſſa,ne cogeretur nubere,domo, ac parentibus relictis,ſub viri habitu,vt ſecurius deliteſceret, ſumpto Smaragdi nomine,inter monachos cuiuſdam cœnobij, duo de quadraginta annos vitam abſtinentia,a,alijſque pietatis operibus inſignem ad obitum vſque ſanctiſsimè traduxit, & miraculis clara,migrauit ad Chriſtum;eius vita extat apud Surium prima die Ianuar.

Surius.

Memorat Thomas Cantipratenſis lib. 2. ap.cap.29. §. 32. factum quoddam admirabile cuiuſdam virginis Iaquelinæ, ſororis nobiliſsimi Comitis Apuliæ, quod ſuo æuo contigiſſe ſcribit. Hæc cum à fratre ad nuptias cogeretur, ſub virili habitu fugam arripuit;cumque fratrem eam inſequentem non poſſet euadere, ſigno Crucis ſe muniens ex alta rupe in mare ſe deiecit: quam frater eiulatu magno, monaſterium ei conſtruere pollicitus, fruſtrà reuocare eſt conatus:diuina enim virtute, per mare, ac ſi per aridam ambularet, ad deſertas Græciæ ſiluas peruenit, & ſub eodem viri habitu cuidam ſanctiſſimo ſeni heremitæ,à quo de ſpiritualibus rebus plenius inſtrueretur,triennio miniſtrauit: poſtea in Sicilia ſuper quadam arbore, arcto tuguriolo con ſtructo,viro quodam fideli ſibi victum miniſtrante,nouennio latitauit. Demum Romam,ſpiritu impellente ad Innocentium Tertium venit, eumque de quibuſdam admonuit: huius viuendi ratio hæc erat: ter in hebdomada ſolo pane, & aqua victitabat,ſuper nudam humum ſine ceruicali cubabat. hæc ex Thoma Cantipratenſi.

Thom. Cantiprat. lib.2. ap.cap.29. §.32.

Euphemia, nobilis quædam virgo in annis puerilibus caſtitatem Deo dicauit, ſed cum parens,propter ipſius pulchritudinē, eam,quamuis renitentem, cuidam Comiti deſponſaſſet,ipſa cappellam ingreſſa, opē Deiparæ inuocans,cultro naſum ſibi præcidit,& labia.Quare ab irato patre,cuidam ruſtico in ancillam tradita, magnis laboribus,& plagis ab eo affligebatur: quæ omnia læto animo ferens, Deo, quod aliquid pro eo pateretur,gratias agebat. Septennio verò in his expleto, nocte Dominicæ Natiuitatis,familiam ad menſam conſidēte,ipſa ad ſtabulum,laudes Deo redditura, ſe contulit: vbi Deipara, Angelorum, & Virginum multitudine ſtipata, immenſo fulgore circumfuſa, eam ad conſtantiam eſt hortata; naſum, & labia ipſi reſtituit: quod vbi reſciuiſſet pater eius in loco ſtabuli, Virginum clauſtrum conſtruxit, in quo Euphemia breui quieuit in Domino. Hæc in Speculo exemplorum, diſtinct. 9. num.22.

Spec.exemp. diſt.9.nu.22.

Nec ſilentio prętereunda eſt Virginum, ac matronarum Leodienſium in tuenda pudicitia,animi inuicta fortitudo, & diuina in eis ſeruandis prouidentia, quemadmodum teſtatur Iacobus de Vitriaco Cardinalis in prologo vitæ B. Mariæ de Oegenies ab eo æditæ, quæ extat apud Surium tomo 3. *In deuaſtatione*(inquit)*Leodienſi, mulieres, quæ ad ſacras ædes confugere non potuere,in flumen ſe præcipitarunt, potius mori volentes,quàm caſtitatis iacturam facere: non-*

Iacob de Vitriac.Card. in prol. vitæ B. Mariæ de Oegenies.

nonnullæ etiam in cloacas inſiluerunt, fœtore extingui malentes, quàm perdere virginitatem. Chriſti tamen benignitate in tanta multitudine, nulla prorſus vel vita, vel caſtitatis accepit detrimentum; vna ex ijs ſanĉta muliere in flumine periculosè laborante, duo ex hoſtibus in nauicula ad eam properarunt, & cum illam extraxiſſent, volebant turpiter ea abuti, ſed quid fecit caſta inter leones, agna inter lupos, columba inter accipitres? maluit iterum in flumen ſe demergere, quàm corrumpi, itaque deſilijt ex naui in vndas, ſed cum nauicula illius ſaltu depreſſa mergeretur, duo illi merſi perierunt; illa verò abſque vllo corporis, & animæ damno fluuio obſequente ad litus emerſit: hæc ille.

Ad hoc quoque ſpectat integrum Virginum monaſterium in Anglia: cum enim anno 870. in Scotiam applicuiſſet Danorum innumera multitudo, Ducibus Hinguar, & Stubba, qui nulli ſexui parcentes, magnam Angliæ finibus calamitatem intulere: quod vbi percrebuiſſet, Ebba ſanĉta Collinghamenſis Cœnobij abbatiſſa metuens, ne ipſa cum commiſſis ſibi virginibus ludibrio exponeretur Paganorum, & virginitatem amitteret, vniuerſis ſororibus ad Capitulum conuocatis exponit, quæ ab illis patrabantur ſcelera, & periculum, quod eis immminebat, adiecitque, ſi conſilijs ſuis acquieſcere vellent, ſe ſperare, quòd diuina ope, & Barbarorum rabiem effugere, & virginitatem cuſtodire poſſent; cui omnes ſe maternis præceptis obtemperaturas reſponderunt; at illa, inuiĉto animo arrepta nouacula naſum proprium cum labro ſuperiori ad dẽtes vſque præcidens horrendum ſui ſpectaculum cunĉtis præbuit, quod, & ſingulæ in ſe ipſis imitatæ ſunt. Cùm autem ſequenti die hoſtes illi nequiſſimi ibi perueniſſent, vt ſanĉtimoniales ludibrio haberent, & monaſterium incenderent, cernentes Abbatiſſam, cunĉtasq. ſorores ita mutilatas: feſtinatim recedentes ſatellitibus ſuis præceperunt, vt iniecto igne monaſterium cum ipſis ſanĉtimonialibus concremarent; ſicq. virgines illæ ſanĉtiſſimæ ad martyrij gloriam peruenerunt. hæc ferè ad verbum ex Mattheo Vueſtimonaſterienſi, quem refert Baronius in annalib. tom. 10. ad annum 870. vbi has virgines cultu martyrum ab Eccleſia celebratas defendit, etiamſi ſeipſas mutilarint; penes Eccleſiam enim iudicium eſt, an aliquid ſanĉti Spiritus impetu, an verò humana tantùm audacia fiat: vt ſupra in ſanĉta Pelagia Antiochena ex Auguſtino 1. de Ciuitate Dei. c. 26. diximus.

Matthæus Vueſtimonaſterienſis. & Bar. to. 10. ad annum 870.

Aug. 1. de Ciuit. c. 26.

Hoc ipſum exemplum moniales cœnobij, quod inter Hieruſalem, & Betheleem ſitum erat, ſunt imitatæ. Cùm enim Terra ſanĉta Chriſtianis, qui eam poſsidebant, à Saracænis fuiſſet erepta, Soldanus audiens ibi degere virgines forma præſtantes, eas violare volebat, igitur cum iam præ foribus eſſet tyrannus, Abbatiſſa diuinitus edoĉta, omnibus ſi ſaluam vellent virginitatem, vt ſuum exemplum ſequantur conſuluit, quod ſe faĉturas illæ receperunt; at ipſa primitus ſibi naſum præcidit, idem & reliquæ ſponte effecerunt: quo audito, Soldanus earum prudentiam, & fidei conſtantiam admirans, vehementer probauit. Hæc in Itinerario Ditmari, & refertur in magno ſpeculo diſt. 9. num. 24.

Itinerarium Ditm. Spec. exempl. diſt. 9. n. 24.

Hic adiungere poſſumus virginis cuiuſdam rarum exemplum, quod narrat Iacobus de Vitriaco Cardinalis. etat ſanĉtimonialis quædam pulchritudine inſignis, à principe, in cuius ditione erat eius monaſterium, ardenter concupita; cuius voluntatem cum nec precibus, nec muneribus princeps expugnare poſſet, denunciat Abbatiſſæ, niſi illam ſibi tradat, vniuerſum monaſterium igne ſe crematurum. Quod audiens pudica ſanĉtimonialis, & intelligens, Principem propter oculorum venuſtatem eam depoſcere, ambos ſibi oculos euulſit, atque in diſco Principi præſentandos dedit, illis verbis; Habeto oculos, quos deſideraſti, modò meos cordis oculos intaĉtos, atque illæſos relinquas. Hoc ex Vitriaco, & refertur in Speculo exemplorum diſt. 9. num. 23. hoc idem exemplum narrat Vincentius Beluacenſis in ſpeculo morali lib. 1. par. 3. diſt. 96. illudq. in Anglia contigiſſe teſtatur. Principem verò illum, ait fuiſſe Ricchardum Angliæ Regem. Verùm, ne quis exiſtimet hoc exemplum vnicum, & recens, ſimile quid aliquot ſæculis, antequam Ricchardus, de quo diximus regnaret in Anglia, de ſanĉtimoniali quadam ex relatione viri fidelis, cum eſſet Alexandriæ, ſe accepiſſe narrat Sophronius, qui vixit circa annum Domini 610. in Prato ſpirituali cap. 60. hæc cum domi ſuæ vitam ſolitariam ducens, ieiunijs, vigilijs,

Iacob. de Vitriaco Card.

Spec. exẽpl. diſt. 9. n. 23.

Vinc. Beluacen. in ſpec. moral. lib. 1. part. 3. diſt. 96.

Sophronius in Prato ſpirituali c. 6.

ac ero-

ac erogandis eleemoſynis vacaret; dum ad Eccleſiam orationis cauſa ſe conferret, à quodam procaci adoleſcente nutibus, & amatorijs verbis, moleſtiam vſque adeò patiebatur, vt domo pedem non efferre cogeretur. Tandem intelligens ab eo ſe amore ipſius captum propter oculorum eius venuſtatem, eodem adoleſcente præſente, ſumpto gladio mox ſibi oculos eruit. Quod, cum adoleſcens vidiſſet, corde compunctus, profectus eſt in deſertum Scythię, vbi ſæculo renuncians, euaſit probatiſſimus monachus.

Porrò, omnibus his virginibus à me commemoratis, & alijs penè infinitis, quæ (vt ait Diuus Ioannes) *ſequuntur agnum quocunque ierit*. exemplum ſectandæ virginitatis intemerata Deipara Virgo præbuit, ad eandemq. per votum conſeruandam exemplo ſuo excitauit. Vnde D. Hieronymus epiſt. 22. ad Euſtochium, agens de virginitatis cuſtodia, poſtquam viros nonnullos, qui in veteri lege virgines fuere, commemorauerat, continuò ſubiunxit, latius virtutem hanc in lege Euangelica, latius in fœminas propter Deiparam manaſſe. verba eius ſunt hæc: *Virgo Elias, Eliſæus virgo, virgines multi filij prophetarum: Hieremiæ dicitur: & tu, ne accipias vxorem. inueniebatur ergo in viris tantum hoc continentiæ bonum, & in doloribus iugiter Eua parturiebat. poſtquam verò Virgo concepit in vtero, & peperit nobis puerum, cuius principatus in humeros eius, Deum fortem, patrem futuri ſæculi; ſoluta maledictio eſt: mors per Euam, vita per Mariam; ideoque & ditius virginitatis donum fluxit in fœminas, quia cœpit à fœmina, & ſtatim vt Filius Dei ingreſſus eſt ſuper terram; nouam ſibi familiam inſtituit; vt qui ab Angelis adorabatur in Cœlo, haberet Angelos & in terris: tunc Holophernis caput Iudith continens, amputauit*. hucuſq. Diuus Hieronymus.

Apoc. c. 14.

D. Hier. epiſtol. 22. ad Euſtoch.

Quoniam verò mulieres maiori quàm viri cuſtodia ſe domi continent, illiſq. à natura virginale ſignaculum eſt tributum; huic factum eſt, vt ab ipſo Apoſtolorum tempore, virgines, quæ integritatem ſuam Deo conſecrare volebant, tanquam Chriſti ſponſæ, ſolemni ſacri velaminis ritu donari conſueuerint, vt videre eſt apud ſanctos Patres; & exẽplum habemus in Flauia Domitilla, quæ, vt eſt in Breuiario Romano, die 12. Maij à ſancto Clemente Papa ſacrum virginitatis velamen accepit, quod a D. Hier. epiſt. 8. vocatur: flammeum virginale: & idipſum, ad imprecationem Pontificis ſanctum virginum operit caput; flammeum enim, velum erat rubrum, ſic dictum, quod flammas colore imitaretur. quo nuper nuptæ mulieres caput partemq. faciei tegebant: eodem modo, virgines, quæ Chriſto deſponſabantur, flammeum virginale accipiebant; nã eas Chriſti ſponſas appellant Tertullianus lib. de velandis virginibus cap. 10. Innoc. epiſt. 2. & alij: ita vt D. Hieron. epiſt. 27. matrem virginis Deo conſecratæ, Dei ſacrum nominare non dubitet. Huius ritus velandi virgines meminit Tertull. lib. cit. & ſanctus Cyprianus de diſcipl. & habit. virgin. & alij multi: de quo ſanctus Ambroſius ad virginem lapſam: *Sacro* (inquit) *velamine tecta es*, ideoque non niſi certis diebus magna celebritate fiebat, quemadmodum habetur. 21. q. 1. c. de votis ex Gelaſio epiſt. ad Epiſcopos per Lucaniam c. 14. & 15.

Breu. Rom. die 12. Maij.

D. Hier. ep. 8.

Tertull. lib. de veland. virg. c. 10.

Innoc. ep. 2.

D. Hier. epiſt.

Tertull. ibid.

D. Cypr. de diſcip. & habit virg.

D. Ambr.

21. q. 1. c. de votis ex Gelaſ. Epiſc. ad Epiſcop. per Lucaniam. c. 14. & 15.

Addit his Dionyſius Carthuſianus 1. ſententiarum quæſt. 2. Virginum Collegium à Deipara Hieroſolymis inſtitutum, quæ ſub peculiari illius diſciplina degebant. Cum enim de ſapientia, & ſcientia Deiparæ ageret, quibus, dum adhuc inter mortales ſuperſtes erat, permultos inſtruxit, poſtea ſubiunxit: *Quotidie quoque tempore opportuno, edocuit ſœliciſſimum illud Collegium centum viginti Virginum, eius obſequio, atque regimini deputatum*. quod licet nonnullis creditu difficile viſum fuerit, mihi tamen difficultatem nullam ingerit; nam ſi lege veteri complures fœminæ ad Templum excubabant, vt legimus lib. 3. Exod. & 1. Reg. 2. virgines etiam in templo educabantur, vt tradit D. Ambroſius lib. 1. de Virginib. vbi cum probaret in teſtamento veteri aliquot virginitatem coluiſſe, hæc verba ſubijcit: *Nam etiam in templo Hieroſolymis fuiſſe legimus virgines deputatas*. locus autem, vbi id legerat, non eſt alius, quàm ille, qui habetur 2. Machab. cap. 3. vbi dicitur: *Virgines, quæ concluſæ erant, procurrebant ad Oniam*; quæ verba licet Lyranus explicet de virginibus, quæ priuatis domibus cuſtodiebantur, D. tamen Hieron. lib. 1. aduerſ. Iouinianum, de puriſſimis Virginibus in Templo habitantibus, id intelligit. Si igitur virgines congregatim

Carthuſ. 1. ſentent. q. 2.

Exod. 3.

1. Reg. 2.

D. Ambr. lib. 1. de virg.

2. Mach. c. 3.

Lyranus.

D. Hier. li. 1. aduer. Iouin.

tim in lege veteri religioſè educabantur in templo, nihil certè prohibet, quòd in lege gratiæ, quando virginitatis conſilium à Chriſto, Matt. 19. erat iam promulgatum, plures in vnum locum virgines conueniſſe credamus ſub Deiparæ magiſterio. immo arbitror huius exẽplo ſanctam Martham, & ſanctam Iphigeniam, illam in Gallia, & hanc in Ethiopia Virginum Conuentus extruxiſſe, vt Surius, & Metaphraſtes, alijq; hiſtoriographi in earum vitis referunt: quibus addo vetuſtiſſimum Ignatium martyrem, epiſtola ad Philip. dicentem: *Saluto congregationem virginum.* quas, quia in cõmuni vitam ducebant, Card. Baron. to. 1. annal. ad annum Chriſti 52. affirmat, illas habitaſſe in Collegijs, ſeu Congregationibus, quæ erant, velut apud nos monaſteria.

Math 19.

Sur. & Metaphraſt.

D. Ignatius epiſt. ad Philippenſes. Bar. tom. 1. Annal. ad ann. 52.

§. 8.

A prudentia, & ſanis conſilijs fœmina laudantur.

PORRO, fœminas, quæ prudenti, & maturo conſilio maximè enituere, fas non eſt ſilentio committere. Certè, inter dotes animi vniuerſas, prudentia, cuiuſcunque iudicio, valde ſplendet; per illam enim homo, quid in rebus arduis, atque magni momẽti negotijs, agere debeat, edocetur. Vnde Ariſt. lib. 6. Ethic. c. 6. ait: *Prudentis eſt benè conſulere, & in agendo verſatur.* cui addi poteſt etiam *prudẽtis eſt ab incœpta actione deſiſtere.* nam non ſemper prudentia in operando ſe prodit; verum nonnũquam in ceſſando ab operatione apprimè effulget. In hac ergo video pænè innumeras fęminas mirificè claruiſſe. Prudentiſſima fuit Arthemiſia Cariæ Regina; hæc auxilio fuit Xerſi, obuiam illi veniens, multis nauibus inſtructa, quem, ne cum deſperatis hominibus bellum iniret, vrgentiſſimis rationibus, & monitis diu conſuluit; ſententia namque Arthemiſiæ erat, rem protrahere, quoad vſque hoſtibus alimonia deficeret, de eoque, non metu fracta, verùm Xerſis indemnitati, atque bonæ exiſtimationi conſulere volens, illum inſtantiſſimè monebat; qui cum aliàs naualia certamina acriter inuaſiſſet, nolens prudenti Reginæ conſilio acquieſcere, bellum indicens (vt Trogus narrat) infęliciter ab hoſtibus ſeruitute mulctatus, occubuit. Verum, quid dicemus de ſingulari prudentia Ioannæ Lotaringiæ adoleſcentulæ, quæ in bello adeò dexterè ſe geſſit, ac prudenter operata eſt, vt in Regis Caroli ditionem quamplurima loca faciliter redegerit, cuius ſuaſione (Tarcagnota referẽte) vt coronam realem nanciſceretur, Rhæmos ſe contulit. Semyramis adeo ſapiẽs, & prudens habebatur, vt Ninus probe ſuas qualitates agnoſcens, nullum negotium ea inconſulta perageret. & Cyrus Aſaſpiæ prudentiam, ob præclara ipſius geſta perſpectam habens, idem præſtabat, dumq; conſilijs eius vtebatur, omnia ſibi proſperè, & fœliciter eueniebãt. Iulius Cæſar narrat, Gallos nihil vnquam penitus abſque mulierũ interuentu decernere conſueuiſſe, & adhuc hic mos apud illos viget; eorum fęminarum ingenij perſpicacitatem, atque prudentiam magni facientes. Auguſtus coniugem ſuam conſulere ſolitus erat, à qua ſana, & matura conſilia decerpebat, quibus in Regni rebus grauiſſimis continuò obſecundans, innatam quandam ſeueritatem depoſuit, omnibusq; manſuetus, & clemens redditus eſt. Portia, nonne fuit prudentiſſima, Cornelia Gracchorũ mater, an non prudentiæ, ſapientiæ, & eloquentiæ laude præclara extitit? Iuſtinianus Imperator aſſiduus erat in conſulendo fidelem coniugem de rebus Imperij difficillimis, cuius conſilijs annuens, illæ exitum fęliciſſimum ſortiebantur. Vnde Aurelius Victor in vita Iuliani Imperatoris ait: *Fœminarum præcepta iuuant maritos.* Quãobrem Germani huius ſententię memores, nunquã (vt refert Cornelius Tacitus,) niſi prius eorum fœminas conſuluiſſent, arma capiebant, quippe qui virtutum integritatem, qua illę pollebant, haud quaquã ignorabant: quo palam fit, mulierem, decus, & gloriam maſculini ſexus exiſtere.

Ariſt. 6. Ethi. c. 6.

Trogus.

Tarcagnota.

Iul. Cæſar.

Aurelius Victor in vita Iuliani.

Tacitus.

Verùm ſub ſilentio prætereunda non eſt Pompeiana Plotina, quę prudentia ſua Traiani gloria multis acceſſionibus promota fuit: Lacedæmonij alioquin ſapiẽtes, (vt inquit Paul. Diac. li. 13.) conſilia à ſuis coniugibus extorquebant, nihilque ipſis inſcijs operabantur. & Athænienſes, fœminarum prudentiam meritò ſuſpicientes, decernebant, vt de negotijs, ac opinionibus vniuerſis à Senatu receptis, ipſæ, ac ſi Senatoria dignitate fulgerent, ſuas ferrent ſententias. Vnde Ariſt. lib. 2. pol. c. 7. de illis loquens,

Paulus Diac. lib. 13.

ait: *multa in Lacedemoniorum principatu à mulieribus adminiſtrabantur*. Socrates, quamuis celebris eſſet philoſophus, à Diotima muliere ſapientia, ac prudentia inſigni,ſe multa didiciſſe fatetur. Plutarchus, author illuſtris libro nobilium fœminarum tradit,veteres Gallos Annibali amicitię fędere iam copulatos,decretum ediſſe,quo præcipiebatur, vt nullus (præter Gallicas mulieres inter Carthaginienſes dijudicare auderet, ſi quando illorum quempiam ab alio iniuria, vel iniuſtitia affici contigiſſet. Placida adeò dexterè ſuo ſano cōſilio operata eſt, vt cauſa extiterit, ne Ataulphus Gothorum Rex barbaro furore petitus,ac minis elatis, iamiam deſtructionem demoliens,Vrbem Romam deuaſtaret, quin potius eam reſtauraret; quod ſuæ prudentiæ tributum eſt. Catharina Regis Francorum mater in conſulendo prudentiſſima euaſit. Arioſtus Gineuram Malateſtam valde laudat à prudentia.Prudentiæ eximium ſpecimen dedit quędam mulier, quæ ciuitatem Bruſellicam regebat; illorum namque animos, qui magnum militū agmen inſtruentes,à patria deſciuerant, prudentiſſimè ſedauit, quibus poſtmodū reali quadam benignitate condonauit.Eximiam Periaconconaci prudentiam minimè prætermittam, quæ ſui Iſmaelis obitu occultato, ſeptem è præcipuis Regni Conſiliarijs ad ſe iuſſit adduci,quos animo, ac prudētia perraros, vt diſſenſiones, & odia inter ipſos orta ad Imperij Perſici conſeruationē, quantocyus deponerent,diu horrata eſt,illud innuens, quod ſi vnquam antea ſuorū Soldanorum vnionem, & concordiam peroptaſſet,tunc præſertim illius indigere apertiſsimè demonſtrauit: ſignificata Iſmaelis morte, ac Cudabendis abſentia, cui iure hæreditario Regni poſſeſsio debebatur. Quare Regis morte diuulgata,& ipſis inimicitias protrahentibus,Regni iactura imminens dubitabatur: vnde ipſi Soldani,diſſenſionū cauſa, Turcis, ac Tartaris infeſtiſsimis hoſtibus adhęrere cogerentur:quamobrem prudentia tantę fœminæ factum eſt,vt illi inimicitias deponerēt,& Regni diſcordias(vt ſcribit Mambrinus Roſſeus)ſimul cū ipſa facili negotio ſedarent. At Semiramis nō eſt reticenda,quę à ſuo marito Menone vocata, vix ad agrū perueniens,prudentiſsima cum eſſet, quo pacto inimicorum arx debellari poſſet, illico indicauit, quæ conſilio huius

Plut. lib nob. fæminarū.

Mambrinus Roſſeus.

ſolo æquata eſt. Vnde(vt Tarcagnota narrat) Ninus Aſſyriorum Rex ingenium eius magnopere ſuſpexit. Tanaquil prudentia ſua effecit, vt Seruius Tullius,poſt Tarquinij mortem,in Regem eligeretur. Quotidie præterea prudentia detegitur,non dicā cuiuſdam Reginæ, aut Dominæ, ſed cuiuslibet modicæ mulierculę,in domorum,& ſobolum ipſarū diligenti regimine, res familiares, ac facultates,à maribus acquiſitas, ſedulo conſeruare, eas iuxta rerum temperiem,ac ingruentem indigentiam ſumma prudentia diſtribuendo. Heu vos homines infœlices,& pręcipuè Galliam,ac Germaniam incolentes,ni fœminæ facultates ſeruarent,breuiſſimo temporis interuallo pauperes,& mendici euaderetis; ſed cū de earum prudentia ſecuri ſitis, domorū veſtrarum curam, & ſollicitudinē illis demandare,valde cōſentaneum ducitis: quid plura? Galli, nec teruntium (vt ita dicam) coniugibus inconſultis,audent cōtrectare. Conſuetudinem illarum regionū narrare conſulto prætereo,ne in longum abeat diſcurſus, nempe mulieres negotijs, atque merciū tractatibus tanta diligentia incūbere,vt Italię totius peritiori mercatori minimè deferant: indiciū ſanè perſpicaciſſimi ingenij.

Tarcagnota.

§. 9.

A Miſericordia, & pietate commendantur fœminæ.

NEGARE non poteſt, niſi proteruus,fœminas ad pietatē,& miſericordiam viris proniores & procliuiores eſſe: quod vel illud vnū luculēter ſatis probat;cum volens Deus miſericordiā, & pietatem ſuam commendare, non virorū, ſed fœminarū pietati illam cōparat: *Nunquid poteſt mulier obliuiſci infantem ſuum vt non miſereatur? & ſi illa oblita fuerit,ego nō obliuiſcar*.lib.Exod.c.1.legimus,ex virorū cōſenſu decretū fuiſſe à Rege,omnes infantes Hebræorū occidi, at fœminæ ſolùm innata ſua pietate cōmotę à nece eos pręſeruarūt: *Nec fecerunt iuxta præceptū Regis, ſed ſeruauerunt mares*.Quis etiā in dubium reuocabit,viros aliquos per ripā maris pertranſiſſe, cū in illud proiectus Moyſes in fiſcella iacebat, nemo tamē illorū ab aquis eum ex-

Iſai.c 49.

Exod.c.1.

Exod c.2.

C

extrahere tentauit? ſola filia Pharaonis id
præſtitit, quæ cũ vidiſſet paruulũ vagientẽ,
miſerta eſt eius. Exploratores, quos miſit Io
Ioſue c.2. ſue in Hieruſalẽ, nemini virorũ omniũ, qui
in ea Vrbe cõmorabãtur, ſe crediderũt, ſo-
lius fœminæ Raab nomine fidelitati, & pa-
trocinio ſe cõmiſerunt: *Ingreſſi ſunt domũ*
3.Reg 17. *Raab.* In Sarepta Sydonis, pęnè innumeri
habitabant viri, multis diuitijs affluentes, &
tamen cũ Elias in eam Vrbẽ à Deo miſſus
fuit, ad nullũ illorum, ſed ad ſolã piã quan
dam viduam ex Dei mandato diuertit: *Ibi
præcepi mulieri viduæ, vt paſcat te.* illa au-
tem ita miſericordem pariter, & liberalem
erga Eliam ſe præbuit, vt, quãuis inopia eſ-
ſet ciborum, prius tamẽ prophetam, quàm
ſe, & domeſticos ſuos cibaret iuxta præce-
ptũ illius: *Fac mihi prius, deinde tibi, & filio
tuo.* idque ſibi volunt verba illa: *Quæ abijt,
& fecit iuxta verbũ Eliæ, & comedit ipſa, &
domus eius.* Certè, cũ Deus voluit, vt Aba-
cuch abiret in Babylonẽ, vt ferret Danieli
Daniel 13. in lacu Leonũ iacenti, cibum, quem meſſo-
ribus ſuis parauerat, ille continuò reſiliuit
dicens: *Domine, Babylonẽ non noui, & locum
neſcio.* & quamuis repugnaret, tandẽ abijt,
ſed capillis ab Angelo pertractus, portauit
eũ capillo capitis ſui, quod Hiſpane dicitur:
[truxole per los cabellos, como forzado.]
at mulier illa Sareptana ſponte miniſtrauit
Eliæ, ac ſumma prõptitudine cibum ei para
Cantic. 5. uit, iuxta placitum illius. Canticorũ quinto
legimus, quòd cũ quadã ante egrederetur
ſponſa quærere ſponſum ſuũ, licet alioquin
plures offenderet viros per vias ciuitatis
tranſeuntes, ſolũ fœminæ ſibi cõpatientes,
dixerũt ei: *Qualis eſt dilectus tuus, ò pulcher-
rima mulierũ? quò declinauit dilectus tuus,
& quæremus eum tecũ?* viri autẽ non ſolum
pacificè ei locuti nõ ſunt, ſed vulnera infli-
xerunt, & proprio pallio eã expoliauerunt,
quid plura? cũ Chriſtus Dominus ex Cruce
Ioan. 19. pẽdebat, omnes diſcipuli, vno excepto Ioã-
ne, fugerunt, triplex tamẽ Maria ei adſtitit:
& de alijs fęminis, nõ de viris dicitur, quod
plangebant, & lamentabãtur eum. Quod ſi
Luc. 23. vir nomine Simõ, in conſortio Chriſti Cru-
cẽ portabat, id non gratis, ſed pretio cõdu-
Matth. c. 27. ctus præſtitit, vt ait D. Matthæus: *Hunc an-
gariauerunt, vt tolleret Crucẽ eius.* Tandem
(vt paucis multa dicam) cum Ioannes dicat
Ioan. 1. de Filio Dei: *In propria venit, & ſui eum
non receperunt, Beata Virgo excepit illũ in
domum ſuam.* Quare ſi ſciſcitaris, quis
Deum in mundum venientem, hoſpitio be-
nigne ſuſcepit? dicam; quædam mulier: &
ſi quæras, quis incircumſcriptum exigui
ventris hoſpitiolo circumſcripſit? dicam;
quædam mulier: ſi interroges: quis ira-
tum Deum aduerſus genus humanum, pa-
catum reddidit? dicam; mulier quædã. Et
ſi petas, quis materno affectu peccatoribus
ſubuenit, & in neceſſitatibus tũ animæ tũ
corporis cõſtitutis opitulatur? dicã; mulier
quædã: ac tandẽ ſi à me poſtules, quis nos
peccatores cum Chriſto reconciliat? di-
cam: mulier quędam, quę ſimul eſt mater,
& virgo: mater inquam Dei, & hominum:
per eius interceſſionem iuſtificamur, & in
adoptionem Filiorum Dei ſuſcipimur.

§. vltimum.

*A litterarum peritia, eloquentia, & eru-
ditione fœminæ commendantur.*

AD extremum illud ſatis mi-
rabile fęminarum præconium
in medium proferam, quòd
illarum præexcellens erudi-
tio, inſignis eloquentia, &
multiplicis litteraturæ ſtudium valde ſit
commendabile. Nonnulli parum in hiſto-
riarum lectione verſati, falſo autumarunt,
non extitiſſe, nec nunc exiſtere fœminas
ſcientijs, & artibus conſpicuas; id enim ip-
ſis impoſſibilitatem quandam redolere vi-
detur; vnde commentantur, Iouem mari-
bus tantùm ingenium ac intellectum tri-
buiſſe, eoq. mulieres, licet eiuſdem natu-
ræ, & ſpeciei priuaſſe. Verùm ſi illæ ea-
dem anima rationali, qua homo, conſtant,
& perſæpe etiam nobiliori; non video, qua-
re eaſdem artes, & ſcientias, ad quas ho-
mines incumbunt, ipſæ perfectius addiſce-
re non poſſint: quod, vt clarius pateat, ad
exempla me conferam, inter quæ primam
recenſebo Amphiclęam, quam Porphyrius Porphyr. in
in vita Plotini valde celebrat, aſſerens, ip- vita Plotin.
ſam Plotino magiſtro, miros in philoſophia
progreſſus feciſſe. Scribit quoque Dicear- Dicearchus.
chus, duas ditiſſimas mulieres diuitias re-
liquiſſe, quo melius Platonis doctrinam
ſequerentur. Nicaula Aegypti Regina,
doctiſſima erat, nihilominus tamen,
vt certa redderetur de nonnullis rebus
difficillimis, & obſcuris, Regem Salo-
monem conſultò adijt, adeo deſiderium
perci-

percipiendi ſecreta, ipſius animum occupauerat. Baptiſta digniſsima Ducis Vrbini coniux valde excellens euaſit in orationibus, & epiſtolis ſcribendis, Romam ſe contulit, vbi non ſine vniuſcuiuſque admiratione, & ſtupore orationē habuit coram ſummo Pōtifice Pio Secundo. Hęc iudicio, quo pollebat, magno, multis annis ſumma laude ſtatum illū rexit, & gubernauit. Verùm, quid dicemus de Aſpaſia, quę adeò in philoſophiæ ſtudijs profecit, vt digna ab omnibus meritò cenſeretur, quæ magnum Periclē inſtrueret, & doceret, qui quidem dum loquebatur, fulgura, atque tonitrua emittebat. Quid de Aſſyotea adijciemus, quæ ab Apuleio, & Plutarcho in libro dogmatū Platonis miris encomijs effertur? hæc præceptorem habuit ipſum Platonē, & magnopere profecit in ſtudijs philoſophicis: quare dignè recenſetur inter mulieres illuſtres, & magnificas. At vbi miſſam facimus Cleubolinā? quæ fuit filia vnius ex ſeptem Grecię ſapiētibus, & à Suida, ab Athenęo, & nonnullis alijs magni nominis authoribus ſummopere laudatur ab operibus inſignibus, quæ ſcripta reliquit? Vbi Berſanem Alexandri Macedonis vxorē, quæ hymnos pulcherrimos in Neptuni laudem compoſuit? vbi Corneliam Africani coniugem, & Gracchorum matrem, quę epiſtolas ſingulari doctrina refertas edidit? Vnde Quintilianus, inquit: *Nam Gracchorum eloquentiæ, multum contuliſſe accepimus Corneliam matrem, cuius doctiſſimus ſermo in poſteros quoque eſt epiſtolis traditus*. Leontia adoleſcentula è Græcia originem ducens in philoſophicis diſciplinis valde claruit; nec fuit verita contra Theophraſtū eximium philoſophū litteris inuehere, quę res magnam ſibi laudem apud omnes conciliauit. Doctiſſima fuit Daphne filia Tireſciæ, quę libros complures carmine exarauit, quibus (vt affirmat Diodorus Siculus) Homerus in perdocto ſuo poemate vſus eſt. Damones Pythagoræ filia adeo in arte philoſophica profecit, vt à proprio parente nonnulla cōmētaria ſibi fuerint dicata, & poſt parentis mortem lectoris in ſchola munus palam exercuit. Doctiſsima in arte poetica Demophila euaſit. ſcripſit nonnulla poemata amatoria, & nonnulla alia in laudem caſtæ Dianæ. Nec ſilentij tegmine obuolui patiar Femonoē, quæ adeò fuit illuſtris & clara litteris, vt Euſebium Cęſarienſem, Lucanum, Statium, Plinium, Strabonē, & alios ipſius meminiſſe meruerit; preterquàm quòd Antiſtenes ait, ab ipſa prouerbium illud (velut eius authrice) emanaſſe: *Noſce te ipſum*. Zenobia Palmirenorum Regina (vt ſcribit Pollius Trebollius) linguas omnes, quàuis arduas, & difficiles ſuo ſubtiliſſimo ingenio poſſedit, & rerum Alexandrinarū hiſtorias compendioſè narrauit. Hildega Germana mulier nonnè quatuor libros rerū naturaliū perdoctè cōpoſuit? Helena Flauia Auguſta Cœlij Britannorū Regis filia an nō ſcripſit librū de diuina prouidentia, necnon aliū de animę immortalitate, & alios multos, quos breuitati cōſulens, pretermitto? Nec ſub ſilentio prętereundā reor Aganicē, quā Plutarchus in libro matrimonialiū præceptorū valde celebrat, quòd ſcientiæ Aſtronomicæ limpidam habuerit cognitionem. Sed quorſum Delbora, cuius peritia in ſacris paginis tanta fuit? quorſum Catharina vxor Hērici Octaui Angliæ Regis, quę opus meditationū ſuper Pſalmos pie æque ac doctè edidit? Anita dignè quidē memoranda venit, quę (vt tradit Tutian. in lib. cont. gent.) præclariſſima poemata ſcripta reliquit. Aretaphilę mentionē facere non pigebit, quam ob ſuam eloquentiā Nicoſtratus tyrannus matrimonio ſibi copulauit: necnon Erinnæ Teiæ, cuius carmina dulcedine, & maieſtate tanta illita eſſe noſcebantur, vt treſdecim annos nata (ſi Plinio, Stobæo, & Euſebio credimus) magnū Homerū ęquare videretur. Theana excellentiſſima in verſibus Lyricis fuit iudicata. Altera Theana Metapontina, ſeu Creſea extitit, quę pręter inſignia poemata, quæ cōpoſuit, Cōmentariū de vi, & vtilitate ſcientiæ, philoſophicæ eleganter edidit. Hipatia Alexandrina Iſidori philoſophi vxor, Aſtronomiæ nōnulla Cōmentaria compoſuit. Heptachia magni Geometræ Theonis filia adeò in philoſophia claruit, vt Plotino ſucceſſerit, & in gymnaſio & cathedra eiſdē publicè legerit, & (vt ſcribit Suida) Aſtronomicā ſcientiam percalluit, ac multas alias ſcientias palam profeſſa eſt, ſuiſq. lectionibus magna ſemper diſcipulorū copia libēter intererat. Iābes nonne fuit authrix verſus, qui vocatur: Iambicus? Diotima philoſophicarum diſciplinarū notitia adeò pollebat, vt Socrates: magiſtrā eam nuncupare non dubitauerit, imo (vt ait Plat. in Simp.) lectiones ſuas do ctas cōtinuo auſcultabat. Laura Veronēſis

Apuleius. Plutarch. in lib. dogmatū Platonis.
Suidas. Athenæus.
Quintilian.
Diodorus Siculus.
Euſeb. Cæſarienſ. Lucanus.
Statius. Plinius. Strabo. Antiſtenes.
Pollius Trebollius.
Plutar. lib. matrimonialium præceptorum.
Tutian. lib. cont. gent.
Plinius. Stobæus. Euſebius.
Suidas.
Plat. in Simplic.

Nicolai filia mirabilia ſcripta, ac geſta reliquit, verſus Saphicos compoſuit, epiſtolas,& orationes Græco, atque Latino idiomate ſcripſit.Sapho Lesbia,facultatis poeticæ gloria, quare reticetur? quæ Alcæi,& Steſichoris poetarum tempeſtate floruit? hæc vndecim libros metro Lyrico compoſuit, præter alia epigrammata, elegias, & iambos, auctrixq. fuit verſus Saphici, qui ab ipſa nomen mutuauit, adeoque dulciter, & ſapienter cecinit, vt (ſicut illa gens delirabatur) cælos in admirationem adduceret. Vnde ipſi merito quadrare videntur Fabij Paulini Lectoris publici in Venetorũ dominio ſubiecta meditationum carmina, quę de Chriſti cruciatibus inſcribuntur:

Fabius Paulinus.

Copia Neſtorei cui cedat gloria mellis.
Cedat, & ipſe pater Linus, concedat & Orpheus.
Et qui Thebanas cantãdo condidit arces.
Parua loquor: cæli hunc, & ſydera ſæpe loquentem
Obſtupuere, ſuum mira dulcedine captus;
Sol tenuit curſum, tenuerunt flumina venti:
Nec vaga præcipites agitarunt flumina curſus.
Sæpius immotis volucris ſuper aere pennis
Subſtitit.

Verùm quid dicemus in laudem Triuultiæ pediſſequę ingenij,& memoriæ dotibus ornatiſſimæ, quæ (ceu naturæ prodigiũ) ab omnibus ſuſpiciebatur.Hæc orationes Latino idiomate a ſe ſcriptas corã ſummis Pontificibus multoties recitauit:Græcis litteris erat imbuta,cũq.orationi ab aliquo recitatæ adeſſet, quãuis ſemel, totã de verbo ad verbũ percipiebat; & ſemel, aut iterum librum aliquem prouoluens, totũ memoriæ fœliciter mandabat.Margarita Regis Galliæ ſoror, vxor Regis Nauarræ in ſacris litteris verſatiſsima fuit.Martha Proba Britãnorum Regina in omnibus artibus liberalibus peritiſſima euaſit. Pynthe ſcripſit librũ de temperantia fœminarum. Polla Argentaria Lucani vxor omnes profeſsionis ætatis ſuæ ſuperabat in componendis carminibus;& cœptos à marito verſus eleganter abſoluit.Themiſtoclea(vt Ariſtoxenes ſcribit)fratrem ſuum Pythagorã res multas ingenioſiſsimas docuit. Theſclides Argiua mulier poetica facultate valde clara extitit. Caſſandra Fidelis doctiſsima erat, publicã Patauij diſceptationem habuit,perdoctũq. librum de ſcientiarum ordine edidit,atque pulcherrimos verſus Lyricos cõpoſuit. Soſipatra fuit diuinatrix, multisq. ſcientijs prædita. vnde homines ſibi perſuadebant, ipſam ab aliquo Deorũ doctrina fuiſſe donatam. Praſilla in epigrãmatibus componẽdis multos pręcelluit,vt varij ſcriptores, mentionem ipſius honeſtã facientes, luculenter teſtantur. Praxilla Scitionis poetiſſa fuit, quæ in ſuis carminibus Adonidem introducit de eo,quod in mundo pulchrum, & dignum reliquiſſet,interrogatum:qui reſpondit, ſe reliquiſſe ſolem, cucumeros, & poma. Solaris aſtri meminit,non quia pulchrum ſibi videbatur, ſed quia feruido ſuo calore poma,& cucumeros maturabat.Corinna Thebana in arte poetica Pyndarum Lyricorũ carminum principem ſuperauit. extitit & alia Corinna, quæ Ouidij tempore magna poetiſſa fuit habita. Cornificiæ non meminiſſe minimè patiar, quę epigrãmata ſumma eruditione referta,aliaq. pulcherrima opera edidit. neque Laſtreniam Mantineam reticebo; nec Ariotheam Fliſiam,quæ hominis veſtibus indutæ (vt Plutarchus ſcribit)Platonem ſequebantur,cuius lectiones nunquam prætermittebant. Thargelia,(vt in vita Periclis idemmet auctor meminit) doctrina philoſophica ſummopere ſplenduit.

Ariſtoxenes.

Plutarchus.

Idem in vita Periclis.

His adnectere viſum eſt Iſottam Nouarolam Veronenſem, quæ ſcientijs philoſophicis ornata erat,philoſophicamq. vitam agens, paucis contentabatur. Nicolao ac Pio ſummis Pontificibus litteras miſit,perpetuamq.virginitatem ſeruauit. Caſſandra Priami filia,doctrina illuſtris,vaticinio valde clara extitit.Nec ſilentio prætereũda eſt Claudia Statij Papinij vxor, quæ ob ſcientias,quibus abũdabat, ſuæ ætati admirationi fuit:neque Iſtrina Scythiæ Regina,quæ, vt erat Græcæ linguæ peritiſsima, (vt ſcribit Herodotus) Silem filium ſuum inſtruxit.neque Myrthe Autedonia, quæ Pyndari poetæ celeberrimi magiſtra fuit. ſed neque Roſſuita Saſſoniæ monacha,quę cõplures libros menſa,& ſoluta oratione ſcriptos reliquit. Hydria fœmina erat ingenij adeò perſpicacis,vt Hercules illi repugnare,nec ſuis doctis, acceleratisq. reſponſionibus haud quaquam contradicere vnquam auderet.Vnde diuinus Plato in quodam ſuo dialogo illam altè concelebrat. Conſtantia Alexandri Sfortiæ coniux inter claras fœminas meritò recenſetur, hæc

Herodotus.

Plat. in dialogis.

hæc, cum adhuc puerula eſſet, bonis ſtudijs operam ſedulo nauauit, nempe philoſophiæ, & arti poeticæ: vnde celebris, atque inſignis à Politiano prædicata eſt. Mineruia Iouis filia nullo alio nomine in Deorum Cathalogum à poetis adſcribitur, niſi ob probas artes, quarum ipſa fuit inuentrix. quare doctrina ſua, appellata fuit ſapientiæ, ſcientiæ, prudentiæ, ſtudij, maturitatis, iudicij, legis, omniumq. virtutum veneranda Dea; atque idcirco Athenarum vrbs, ſtudiorum mater: ab ipſa nomen accepit: Athene namque Mineruam ſignificat. Nouem muſæ nil aliud fuit, quàm (vt ait Dyodorus Syculus) adoleſcentulæ nouem, omni bonarum diſciplinarum genere, & præſertim canendi arte ornatiſſimæ. Clio ſatyrarum inuentrix fuit. Euterpe tybias adinuenit. Thalia Comœdiarum Dea dicitur. Melpomene tragœdias vſurpauit. Polymnia geſtis bellicis præeſt, Rhetoricæq. auctrix fuit. Erato Geometriæ fuit inuentrix. Terpſicore Dea eſt poematum. Calliopes epiſtolarum adinuentrix.

Politianus. Dyodorus Siculus.

Clemens Alexandrinus ſcribit Arthemiſiam quandam fuiſſe adeo in dialectica ſcientia verſatam, vt Dialectica nominaretur; & Amalaſuenta Regina Græcis litteris ſatis erudita fuit. Clemens, atque Didymus ambo Alexandrini, Anaſſandram, quòd pingendi artem optimè calleret, laudibus extollunt. Denique alias multas memorare poſſem, nempe Lauram Terracinam poetica facultate clariſſimam, necnon Gineuram Veronenſem, quæ in ſcribendis epiſtolis æqualem neminem habuit, ac demum Mantem Tireſiæ filiam, aliaſque complures, quas ne longius, quàm par eſt, ſermo protrahatur, conſultò reticere conſentaneum duco, Lucretiam tantùm Marinellam Venetam apponens, quæ librum ſcripſit de nobilitate, & excellentia fœminarum valde conſpicuum, quem, dum hæc Romæ ſcriberemus, libenti ac iucundo animo perlegimus.

Clemens Alexandrinus. Didymus Alexandrinus.

Accedit his Brigitta ſancta, quæ nobilem librum ſuarum reuelationum nobis ſcriptum reliquit, ſancta Catharina Senenſis, cuius epiſtolæ, ac dialogi acumen ingenij, quo pollebat, apertè inſinuant. hæc præterea coram Gregorio Vndecimo atque Vrbano Sexto ſummis Pontificibus facundè vltra, quàm dici poſſit, orauit. Diuus Hieronymus in ſuis epiſtolis, Euſtochium, & Fabiolam valde laudat à limpida cognitione, quam ſacrarum litterarum ipſæ habebant. Anaſtagia ſancti Ioannis Chryſoſtomi diſcipula multas litteras admiratione dignas ſcripſit. Hilda Herenica pias multas meditationes ſcriptas reliquit, librumque contra Agylbertum Pariſienſem Saſſonum Antiſtitem prælo mandauit. Hyldergardes virgo vrbis Maguntiæ multos libros in lucem edidit; quare Diuus Bernardus, tunc ſuperſtes multas epiſtolas ad ipſam miſit. Catharina Coſti Alexandriæ Regis filia diſputationem cum philoſophis diſertiſſimis iniuit, qui illam idololatriæ adhærere impellebant; illos tamen neruoſiſſimis rationibus Chriſtianæ fidei capaces reddens, ad ſua vota facile traxit. quod quidem, Dei patrocinio innixa præſtitit, quia philoſophicis diſciplinis, quibus (vt tradit Marcus Philippus cognomento Funeſtus, in vita ipſius) à teneris (vt Græci aiunt) vnguiculis diligenter incubuit, valde inſtructa erat.

D. Hier. in epiſtolis. Marcus Philippus cognomẽto Funeſtus in vita S. Catharinæ.

Ioannam Germanam præterire nullo modo poſſum, quæ in ſacrarum litterarum peritia adeò profecerat, vt Romæ nullus eſſet, qui eam æquare valeret. Sibyllæ fœminæ fuerunt omnes doctiſſimæ, atque ſpiritu prophetico ditatæ; Sibyllinos libros, magno in pretio, ac reuerentia habitos, perdoctè ſcripſerunt. Prima iſtarum ideo dicitur Perſica, quia In Perſide nata fuit, de hac Nicanores ille, qui Alexandri Magni hiſtorias contexuit, mentionem facit. Secunda Lybiæ orta, dicta eſt Lybica. hæc ab Euripide multum celebratur. Tertia à Delpho originem trahens, Delphica nuncupatur. Quarta Cumæ in Italia nata, Cumana dicitur. Quinta Erytræa fuit, quæ Troiæ incendium multo ante prædixerat, & Appollodorus, quod Erytres in ſua patria nata fuerit apprimè ſe iactat. Sexta à Samo deſcendens, Samia eſt appellata. nonnullique contendunt, hanc Romuli temporibus vixiſſe. Septima Amalthea dicitur. Octaua, Helleſpontica, quæ ſub Traiani regimine Cyri temporibus nata

Nicanores. Euripides. Appollodorus.

eſt, huius Heraclitus Ponticus meminit. Nona fuit Phrygia. Decima, Tiburtina nuncupata, Tiburis nata eſt: quæ fœminæ (vt Lactantius affirmat) multa digna prophetarunt.

Heracl. Ponticus.

Lactantius.

Homilia III.

In prauas fœminas celebris inuectiua, tàm ſacris Scripturis, quàm humana eruditione locupletiſsima. In illa verba: Mulier quædam, &c.

§. I.

De ethymologia, & definitione Mulieris, ex quibus multa deteguntur illius opprobria.

DIVVS Auguſtinus ſermone 243. de tempore, & Lactantius Firmianus lib. de opificio Dei, docent, mulierem, à mollitie deriuari, quod & acceptat Gratianus in S. ſed illud. 32. q. 7. Vnde Ariſtot. lib. de natura animalium, affirmat, in omni animantium ſpecie, foeminas molliores, & debiliores eſſe maſculis, excepta Vrſa, & Leoparda, quod & placuit Galeno commento 17. ſuper quintam particulam Aphoriſmorum Hippocratis: & quidem ſi de mollitie corporis ſermo ſit, nullus eſt in hac ſententia dubitãdi locus, experientia ipſa ſatis oſtendente, ad pugnã & ad bellum omnino ineptas eſſe, ad quod reſpiciens Silius Italicus lib. 2. vocat mulieres imbelles:

D. Aug. ſer. 243. de tẽp. Lact. Firm. lib. de opificio Dei.

Gratia. S. ſed illud. 32. q. 7. Ariſt. lib. de nat. anim.

Gal. com. 17

Sil. Ital. lib. 2.

Parietibuſq. domus imbellis fœmina ſeruet.

Cui perſimile eſt, quod Virgilius cecinit lib. 7. Aeneid. quandam foeminam alloquens:

Cura tibi Diuum effigies, & templa tueri,
Bella viri, pacemq. gerant.

Virg. lib. 2. Aeneid.

Ouidius etiam Homeri foelix aſſecla, libro 12. *columq.*

I, cape cum calathis, & ſtagmina pollice,
Bella relinque viris.

Ouid. lib. 12.

Quibus omnibus congruit Latinum prouerbium: *Mulier nè tolle gladium.* eaque omnia confirmat, quod & in plantis ipſis, vt in Palma, & ſimilibus, in quibus viget ſuo modo quædam diuerſitas ſexus, foeminæ maſculis molliores, & imbecilliores eſſe noſcuntur, vt Dioſcorides affirmat lib. 4. cap. 5. Quare cum olim Gentiles Dijs ſuis thura adolerent, non foeminina, ſed maſculina, tanquam potiora offerebant, vt author eſt Poetarum princeps Ecloga 8.

Prouerbium Latinum.

Dioſc: lib. 4. cap. 5.

Verbenaſq. adoles pingues, & maſcula thura

Virg. eglo. 8.

cui conſonat illud Ouidij:

Cumq. Amoniaco maſcula thura ſale,

Ouidius.

Verum Albericus nobilis author cenſet, mulierem dici à mollitie, præcipuè mentis, quàm corporis. Quod ſi *Fœmina* nomenclaturam explorare velis, licet non deſint, qui putent ethymologiam eius ſumendam eſſe, à foetu, alij à foetore, iuxta illud Aſloriſæi, mulieres deſcribentis in hunc modum:

Albericus.

Aſloriſæus.

Dæmones in domo, bubones in feneſtra, picas in porta, capras in horto, foetorem in lecto.

Eruditus tamen author Ioſeph Baſſi lib. de defectibus foeminarum, diſcurſo primo ait: *Fœmina dicitur à fœmore, quoniam fœmina in Venerem ſunt magis pronæ, cuius ſedes in fœmoribus ponitur.* Vnde D. Iſidorus libro Ethymologiarum teſtatur, apud Græcos, foeminam deriuari à *Sos*, quod ſignificat ignem. Agnita iam ethymologia tam *mulieris*, quàm *fœminæ*, varias eius definitiones, prauos earum mores adamuſſim deſcribentes, graues authores tradunt. Etenim D. Ioann. Chryſoſtomus homil. ſuper illud Matth. 19. *Non expedit nubere*, inquit: *Mulier eſt amicitiæ inimica, ineffugabilis pœna, neceſſarium malum, naturalis tentatio, deſiderabilis calamitas, domeſticum periculum, delectabile detrimentum, aut, vt alij legunt, deteſtabile, mali natura boni colore depicta.* & paulò inferius breuius in hunc modum eam deſcribit: *Mulier eſt ianua diabolo, via iniquitatis, ſcorpionis percuſſio, nociuumq. genus eſt fœmina.* Valerius autem in epiſtola ad Rufinum, per Chymæram, foeminam definit, quia ſicut monſtrum hoc triforme, leonis faciem, capræ ventrẽ, necnon & viperinam caudam protẽdebat, ita in foemina leonis rabies, capræ libido, & viperæ venenum viget. Simonides deinde Philoſophus (vt refert Ioſeph Baſſi præcitato loco) interrogatus, quænam eſſet mulieris definitio? reſpondit: *Mulier eſt bo-*

Ioſeph Baſſi lib. de defectu fœm. diſcurſu 1.

D. Iſidor. lib. ethym.

D. Io. Chryſ. hom. ſup. illud Matt. 19 non expedit nubere.

Valer. ep. ad Rufinum.

Simonides Philoſ.

hominis confuſio, inſtabilis beſtia, continua ſollicitudo, indeſinens pugna, quotidianum damnum, ſolitudinis impedimentum, vitæ continentis naufragium, adulterij vas, pernicioſum prælium, animal peſſimum, pondus grauiſſimum, aſpis inſanabilis, & humanum mancipium. Ad hæc metricum prouerbium hanc Laconicam deſcriptionem tradit.

Foemina vas dæmonum, roſa foetida, dulce venenum,
Nā felle plenū vas eſt, quod credis amoenū.

Theophraſt.

Theophraſtus, breuem, ſed multis myſterijs grauidam definitionem aſſignauit, dicens: *Mulier eſt ſilens fraus*. Sanctus Thomas 1.p.q.99.art.2.refert, Ariſtotelem dixiſſe: *Foemina eſt mas occaſionatus*, quæ verba exponens Philo, id referente Antonio Monacho 2.p.Meliſſæ, cap.33.inquit: *Dicunt Phyſici, mulierem, nihil aliud eſſe, quam imperfectum marem.* Etenim intendens natura, vt illi explicant, producere maſculū, vtpotè animal perfectius, producit per errorem fœminam mille imperfectionibus ſcatentem. Euripides dixit: *Foemina eſt omnium, quę animata ſunt, miſerrima ſtirps.* Epicarmus. *Eſt natura effrenis, & maruleta.* S. Ambroſius lib. 1. Officiorum: *Eſt via iniquitatis, ſcorpionis percuſſio.* S. Cyrillus homilia 1. in Leuiticum: *Eſt res labilis, ſolo flatu facilè cadens.* Gloſſa moralis Ezechiel 24. *Mulier* (inquit) *eſt, per quam diuitiæ conſumuntur, anima iugulatur, virtus naturæ deficit, ingenium hebetatur*. & breuiùs D. Bernardus, ſermone 52. *Mulier eſt organum Diaboli*. & Menander (vt author eſt Stobæus ſermon. 99. pauciſſimis verbis omnia prædicta complexus eſt in hæc carmina.

S.Tho.1.p.q.99.ar.2.

Philo.

Euripides.

Epicarmus.

S.Ambr.li.1.

S.Cyrill.ho 1. in Leuit.

Gloſ.moral. ſup Ezech 24.

D.Bern. ſer. 52.

Stob.ſer.99.

Vxorem ducere, ſi quis veritatem cōſideret,
Malum quidem eſt, ſed neceſſarium malum.

Ac tandem illa eſt notiſſima D. Hieronymi ſententia: *Optima fœmina, rarior fœnice.* malarum fœminarum tam copioſa ſunt examina, vt nullus ſit expers malignitatis earum.

D. Hieron.

§. 2.

De fœminarum ſuperbia.

PORRO poſtquam ethymologiā, ac definitionem nominis, & naturæ fœmineæ explicui, pergo vlterius ad eius prauas qualitates exprimendas calamum admouere. Vt autem à capite omnium vitiorum exordiar, de mira illius ſuperbia non pauca ſubijciam. Salomon dixit: *Initium omnis peccati eſt ſuperbia.* Cornelius autem Tacitus lib. 2. hiſtor. Auguſtæ, & Albericus l. aduerſus. C. de crimine expilatæ hæredit. affirmant, ſuperbiā præcipuè dominari in fœminas, quod & tradidit Petrarcha dialogo quadrageſimoſecundo vtriuſque fortunæ, cui conſonat illud Titi Liuij libro vigeſimoquarto ab Vrbe condita: *Inflata adhuc regijs animis, & muliebri ſpiritu.* De filia Nicæphori Imperatoris referūt Hiſtoriographi, præ nimia ſuperbia, & elatione, nunquam voluiſſe ablui elementari, ſed roſacea aqua. Et Vgulanea (vt refert Cornelius Tacitus lib. 2. ſuorum Annaliū) adeo inſuperbiuit, vt ſemel, & iterum vocata à toto Senatu, vt in cauſa quadam grauiſſima teſtimonium faceret, renuit obedire; vnde opus fuit Prætorem ad illam venire, vt mentem eius exploraret. Cum tamen alioquin lege cautum eſſet, vt etiam virgines Veſtales, quibus magnus deferebatur honos, vocatæ ad Senatum, comparere deberent in cauſis iudicialibus. Neminem etiam ignorare arbitror, ſuperbiam vxoris Catonis Cenſorini, quæ quantumuis abiecto, & humili genere nata, adeò ſuperbia intumeſcebat, vt vix coram ea apparere poſſet indemnis, & impunis vir eius. Huic elationi non abſimilis fuit illa Galleriæ vxoris Vitelli, quæ eius marito ad Imperiale ſceptrum aſcendente, veſtes, & ſuppellectilia ſpreuit, quibus alij Imperatores vſi fuerant; indignum arbitrans, alijs multo ſplendidioribus non vti. Quòd ſi ad ſacra nos conuertamus, in lib. 3. Regum legemus, ſuperbiam Iezabel vxoris Regis Achab, quam non ſolum muliebri mundo, & ſuperbo ornatu præſeferebat, ſed eam oſtendit, ſibi perſuadens iure deberi ſibi vineam Naboth, eo ſolo nomine, quod ſibi placuiſſet: quare & illam ſibi vſurpauit, & querulum Naboth de ablatione ſuę vineę, iniuſtè occidit. Rurſus de Regina Vaſthi, ſacra Heſter commemorat hiſtoria, quod vocata à Rege Aſſuero, vt regio diademate inſignita, à conuiuis Regni ſui primaribus videretur, ire neglexit, Regemque, & omnes conuiuas deſpexit; ſed non impunis abijt, cum continuò à regno depoſita, alia

Eccl. 10.

Corn. Tac. lib. 2. hiſt. Auguſtæ.

Alberic. l. aduerſus. C. de crim. expil. hæred.

Petrar. dial. 42. vtr. fort.

Tacit lib. 2. Annal.

3 Reg. 21

Eſther 1.

Re-

Reginæ loco fuit ſuffecta. quo exemplo admonentur vxores viris ſuis obſecundare debere, iuxta illud Geneſ. 3. *Sub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui.* Vnde c. fœminæ. 3. q. 5. dicitur: *Fœmina, dum maritantur, velari ſolent, vt ſe nouerint ſemper maritis ſuis eſſe ſubditas.* Videns autem D. Auguſtinus ſupercilium fęminarum viris ſubeſſe non patiens, ad eas dixit: *Nulla ſit in vobis proteruitas, nulla ſuperbia, non contumelioſa ceruix, non aliqua inobedientia, prorſus tanquam ancillæ ſeruite.* & ſuper Euangelium S. Ioannis, explicans verba illa primi capitis. *Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis;* hæc præclara in idem argumentum ſcripſit: *Ponitur caro, pro vxore, quemadmodum & ſpiritus aliquando pro marito: quare? quia ille regit, hæc regitur, ille imperare debet, iſta ſeruire.* Vnde egregiè Venerabilis Beda ſuper cap. 2. ad Corinth. dixit: *Cum fœmina dominatur in virum, peruerſa, & miſera domus eſt.* Sed & verba D. Ignatij in epiſtola ad Antiochenſes, digna ſunt, ò vxores, vt mentibus veſtris inhæreſcant: *Mulieres honorificent viros ſuos, ſicut carnem ſuam, & non audeant eos proprio nomine vocare.* quod vltimum propterea dixiſſe autumo, vt moneret eas vocare illos Dominos, iuxta illud Ioannis Chryſoſtomi homilia 26. ſuper epiſtolam ad Corinth. *Priſcæ illæ mulieres viros ſuos Dominos vocabāt.* Sic enim Deianira Herculem ſuum appellabat, ſic Penelope ſuum Vlyſſem, ſic Sara ſuum Abraham, vt teſtatur D. Petrus in ſua Canonica, ſic Berſabee, vt habetur lib. 3. Regum; *Domine mi Rex, tu iuraſti.* ſic Lucretia apud Ouid. 2. Faſt.

Mittenda eſt Domino, nunc, nunc properate puellæ,
Quamprimùm noſtra facta lacerna manu.

Sic tandem illa, quæ viro ſuo ſcribens, dicebat: *Cum petenti mihi à te, Domine chariſſime.* vt tradit textus in l. ea quæ. ff. de donat. int. vir. & vxor. Ex quibus omnibus infero, longè à maritis abeſſe debere, vt ab vxoribus ſuis, quocunque velint; flecti patiantur: etenim, vt Stobæus ex magno Philippo refert: *A muliere dominari, ſummum eſt viro dedecus.* Vnde Alexander nobilis Iuriſconſultus conſ. 156. lib. 1. hos maritos, qui ab vxoribus dominari ſe ſinunt, viles vocat: cui conſonat illud Baldi, & Angeli in l. 1. C. de his pact. qui vel libell. occid. vocantium illos, *Maritellos*, quod Hiſpanè perlepidè dicitur: *Maridillos de agua, y lana.* Atque huc facit, quod Plin. in epiſt. ad Sabatium amicum ſuum, obiurgans illum, quòd permitteret ſe ab vxore gubernari, & dominari, ait, permultum ſe dolere, quod ille Romæ vitam egiſſet, ſimilem Achaiæ, alludens in hoc ad morem incolarum illius regionis; in quibus vxores regimen domus gerebant, negotiabantur, hac, & illac vagabantur, vt neceſſaria domui prouiderent. Viri autem earum fœmineo induti amictu, lectos ſternebant, domum mundabant, menſam parabant, & alia fœminarum propria munia ſubibant, ex quo more illud in prouerbium abijt, vt cum quis nimium ſe ſubijceret vxoris imperio, diceretur vitam Achaiæ agere.

Geneſ. 3.
c. fœminæ. 30 q. 1.
D. Aug.
Idem ſup. illa verba Io. c. 1. qui non ex ſanguin.
Beda ſup. c. 2. ad Corin.
S. Ignat. epiſ. ad Antioch.
D. Io. Chriſ. ho. 26. ſuper ep. ad Corin.
D. Petrus in ſua Canon.
3. Reg. 1.
Ouid. 2. Faſ.
Text: in l. ea quæ. C. de don. int. vir. & vxor.
Stob. ex magno Philip.
Alex. conſ. 156. 1
Bald. & Ang: in l. 1. C. de his pact. qui vel libel. oc.
Plin. epiſ. ad Sabatium.

§. 3.

De fœminarum libidine.

A SVPERBIA gradum facio ad libidinem fœminarū, quæ tanta eſſe noſcitur, vt cū alioquin auaritiæ morbo laborent, ardor libidinis ſic illam vincit, vt Deus ipſe per Ezechielem c. 16. illis improperans dicat: *Omnibus meretricibus dantur mercedes, tu autem dediſti amatoribus tuis, & dona donabas eis, vt intrarent ad te vndique ad fornicandum tecū.* cui conſonat illud Oſeæ c. 4. *Ephraim munera dederunt amatoribus ſuis.* Inter has certè non infimum locum tenuit Termionilla, de qua Pontanus lib. 2. cecinit.

Hanc multi petiere, & multos ipſa petiuit,
Auſa dare & cunctis, auſa rogare prior.

His etiam conſonant non pauca exempla, quæ ſuis ſcriptis inſeruit Martialis in hæc carmina lib. 1. in Cloen.

Donaſti tenero Cloe Luperco
Hiſpanas, Tyriaſq. coccinaſq.
Indos, Sardonicas, Scythas, Smaragdos,
Et lotam tepido togam Galeſo,
Et centum dominos noua moneta;
Et quicquid petit, vſque & vſque donas.
Væ glabraria, væ tibi miſella,
Nudam te ſtatuet tuus Lupercus.

Et libro 2: in Gallam.

Cum placeat Phyleros tota tibi dote redēptos
Tres pateris natos Galla perire fame.

&

Ezech. c. 16.
Oſeæ 4.
Pontan. li. 2.
Mart. lib. 1.
Idem lib. 2.

& iterum libro nono.
Martia'.li.9. *Promittis ſexcenta tamen, ſed mentula ſurda eſt,*
Et ſit luſca licet, te tamen illa vides,
Illud autem mirabilius eſt, quòd, cum muneribus oblatis obtinere non poſſunt, quod libidinosè cupiunt, veneficis artibus, & incantationibus laſciuum amorem non ſemel extorquent, vt Lucanus cecinit in hæc carmina.
Lucanus *Carmine Theſſalidum in præcordia fluxit*
Non ſatis adductus amor, flammiſq. ſeuerè
Illicitis arſere ignis? nec noxia tantum
Pocula proficiunt, aut cum turgentia ſucco,
Frontis amaturæ ſubducunt pignora foetæ.
Colum.lib.6 c.27. Et Columella lib.6. cap. 27. loquens de hoc genere veneficij, vocat illud hyppomanem, ſicut & fecit Propertius libro 4.
Prop.lib.4. dicens:
Conſuluit ſtriges noſtro de ſanguine, & in me
Hyppomanes foetæ ſemina legit equæ.
quibus conſonat illud Tibulli libro 2. ele-
Tibull.lib.2. eleg.4 gia quarta.
Et quod vbi indomitis gregibus Venus afflat Amores.
Hyppomanes cupidæ ſtillat ab inguine equæ.
Virg.4.Aen. huc etiam facit illud Virgilij 4. Aeneid.
Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes,
Quas velit, aſt alijs duras immittere curas.
conſonat illud Iuuenalis.
Iuuenalis *Hic magicos affert cãtus, hic Theſſala vẽdit*
Phyltra, quibus valent mentẽ vexare mariti
Quibus verſibus alludit ad Ceſſonam vxo-
Ioſeph li.de antiq. Iud. rem Imperatoris Caligulæ, quæ (vt refert Ioſeph.lib.de antiquit.Iudaicis) vt maritũ conuerteret in ardentem ſui amorem, poculo ſibi propinato, amẽtem reddidit: quę
Apul.apo.1. omnia confirmat Apuleius apologia prima plura commemorans, quibus venefica hęc
Lælius pocula fiebant, carmina illa Lælij recitans.
Phyltra omnia vndique quærunt,
Antiphates illud quæritur,
Trochiſcili, vngues, teniæ,
Radiculæ, herbæ, ſurculi,
Aureæ ilices, bicordilæ,
Hinnientium dulcedines.
D.Hier ep. ad Rufinum Atque huc facit, quod D.Hierouymus epiſtola ad Rufinum, loquens de vxore Lucretij, nomine Lucilla, ait: *Lucilla decepta furorem propinauit, pro amoris poculo.* quæ omnia fieri prohibita ſunt per ſacras leges, vt conſtat ex l.eorum, & l. ſi quis aliquid. §.
D.Epiph. li. 1. cont. hær. tomo 1. qui abortum.ff.de pœnis. Epiphan. tamen meritò libro primo contra hæreſes, tom.2. inania cenſet ad amorem extorquendum huiuſmodi venefica pocula, & vbi adſunt ſacramenta, & Crux Chriſti, nihil per illa Diabolum operari poſſe affirmat. Quis autem non videat foeminas ad hæc dona viris offerẽda ab ipſa voraciſſima libidine impelli, vt ei faciant ſatis? Etenim (vt author
eſt Auicenna lib. 9. & 21 de animalibus; Auicen.lib.9 & 21. de animalibus
necnon Galenus lib.4.de morbis, & ſymptomat.) duplex eſt in foemina concubitus Galen.lib.4. de morbis
voluptas, ad quod alluſit iudicium Tireſię,
vt fingunt Ouidius 3.Metamorphoſ.& Lucianus dialogo de Menippo, & Tireſia: hic enim iudex arbiter electus, ſuper iocoſam litem inter Iouem, & Iunonem ſententiam Ouidius 3. Metamor Lucian.dial. de Meip. o, & Tireſia
tulit, virum voluptatis vncias tres, fœminã nouem ferre: ad quod etiam mihi reſpexiſſe videtur Iuuenalis in ſua ſatyra cum cecinit:
Vir nollet fieri, nã quãtula noſtra voluptas? Iuuenalis
Hinc Ariſtoteles non ignorans fęminei ſexus laſciuos ardores, dixit lib.7.de animalibus cap.4. *Mulier, & equa ſuper omnes fœminas diligunt coitum.* Qua doctrina inſtru- Ariſt.lib.7. de animal.c. quarto
ctus Aelianus lib.4.de animalibus c. 5. ſolitus eſt libidinoſas fœminas, equas vocare. Hinc etiam Plinius 7. de natur. hiſtoria Elian. libr 4 de animalib. cap.5 Plinius lib.7 de nat.hiſt.
inquit: *Præter mulierem, pauca animalia coitum mouere grauida.* Hinc tandem Spiritus ſanctus per Salomonem Prouerb. 3. inter inſatiabilia, os vuluæ commemorat:
Tria ſunt inſatiabilia, infernus, & os vuluæ, & terra. Huiuſmodi autem inſatiabilitas, Prouerb: 3
ſi credimus l.quondam, & l. quamuis. C. de adulterijs. frequenter accidit vxoribus l. quondam, & l. quãuis, C. de adult:
militum, vt Muſiæ Pompei Magni vxori, quæ adulterium commiſit, dum ille cruentum bellum gereret aduerſus Mitridatem, necnon Clitemneſtræ, dum Agamẽnon bello Troiano aderat: ac tandem idipſum contigit Metellæ, Claudiæ, Seruiliæ, & alijs non paucis, quas longum eſſet percenſere. Vnde Ouidius lib.2.de arte amandi, maritos monet non longe abeſſe ab vxoribus. Ouidius lib. 2. de arte amandi
Sit mora tuta breuis, lenteſcunt tempore curæ
Vaneſcitq. abſens & nouus intrat amor.
Idque continuò adhibito exemplo probat ſubdens:
Dũ Menelaus abeſt, Helenæ ne ſola iaceret, Idem vbi ſu.
Hoſpitis eſt tepido nocte recepta ſinu.
Quòd, ſi pleræq. fœminę ſe abſtinent à ſollicitatione virorum, ad quam ardens illas impellit libido, non pudicitiæ amore, ſed infamiæ timore cohercentur, vt Ouidius

libro

libro primo de arte amandi, dicit:

Ouid. lib. 1. de arte am.

Vtque viro furtiua Venus, ſic grata puellæ,
Vir malè diſſimulat, tutius illa cupit.
Côueniat maribus, ne quã nos ante rogemus,
Fœmina iam partes victa rogantis aget.

Idq. confirmat ex varijs animantibus, in quibus exploratum eſt fœminas maſculis laſciuiores eſſe.

Idem.

Mollibus in pratis admugit fœmina tauro,
Foemina cornipedi ſemper adhinnit equo.
Fortior in nobis, nec tam furioſa libido eſt,
Legitimum finem flamma virilis habet.

Licet tamen (vt id obiter dicam) omni tempore in Veneris vſu vxores temperatæ eſſe deberent, præcipue tamen cum nutricis, & lactantis officio funguntur, propter infantis detrimentum vitandum. Adhibet eis hoc conſilium Galenus lib. 1. de tuenda ſanitate, in hæc verba: *A venere omnino abſtinendum eſſe, quæcunque lac præbibit, moneo: nam & menſes viri conſuetudine prouocantur, & lac odoris gratiam in deterius mutat. Quin etiam aliquæ in vtero concipiunt, quo, alienius à puello adhuc lactante nihil eſt: ita enim quicquid ſanguinis eſt, in foetum abſumitur: quippe is, cum proprium in ſe vitæ principium contineat, & huius moderamine agitur, & aſſiduè conueniens ſibi alimentum trahit, vtero ipſi, veluti radici adhærẽs, nec vnquam ab eo nocte, dieue diſcedens. Interim verò non minor modo, verum etiam deterior rationabiliter redditur ipſius grauidæ ſanguis: quo fit, vt lac ipſum tum peius, tum verò exiguum in mammillis colligatur. Quare ſi quæ infantem lactat, vterum gerit: ego magnopere ſuaſerim inueniendam nutricem.* hactenus Galenus. Libido autem, vt ad id, à quo nonnihil digreſſus ſum, redeã, viget ardentius in fœminis tempore æſtiuo, vt cecinit Heſiodus:

Galen. lib. 1. ſan. tuen.

Heſiodus

flagranti temporis æſtu
Foemineo Venus eſt vſu magis effera ſexu.

Cuius rationem reddit Ariſt. 4. ſeſſ. ſuorum problematum, in hæc verba: *Quoniam naturæ calidæ præ nimio calore æſtiui temporis æſtuant, collabunturq. frigidæ verò reſouentur, & vigent: eſt autem vir calidus, & ſiccus, mulier frigida, humidaq. ergo virorum tunc vires infirmantur, mulierum verò corroborantur, & vigent per compenſationem qualitatis contrariæ.* hæc Ariſtoteles. Narrat autem Siphilinus in vita Claudij effrænatam Meſſalinæ libidinem adeo exarſiſſe, vt non paucas fœminas compelleret, proprijs earum viris præſentibus, cum alienis adulterium committere, eaſq. quæ tantum facinus execrabantur, morte plectebat, ipſaq. perſæpe, marito obdormiente, cum alijs ſe commiſcebat: aliaque inaudita libidinis portenta de illa commemorat Iuuenalis in hæc carmina:

Ariſt. 4. ſeſſ. ſuor. probl.

Siphylinus in vita Clau.

Iuuenalis

Intrauit calidum veteri centone Lupanar,
Et vllam vacuam, atque ſuam, tum nuda papillis
Conſtitit auratis, titulum mentita Luciſcæ,
Oſtenditq. tuum generoſè Britannice ventrẽ,
Excepit blanda intrantes, atq. æra popoſcit.
Mox lenone ſuas iam demittente puellas,
Triſtis abijt, ſed quod potuit, tamen vltima cellam
Clauſit, adhuc ardens rigidæ tentigine vuluæ,
Et laſſata viris nondum ſatiata receſſit.

Quid dicam de impudica illa fœmina, nomine Elephantide, quæ non contenta libidinis eſſe diſcipula, tentauit eſſe magiſtra, & obtinuit, varia ſcripta in lucem edens, quibus ad maiorem voluptatem capiendã, execranda documenta dabat, vt cecinit Virgilius, dicens:

Virgilius.

Obſcœnas rigido Deo tabellas
Ducens ex Elephantidos libellis.

necnon & Martialis:

Martial's

Facundos mihi de libidinoſis
Legiſti nimium Sabelle verſus,
Quales nec Didymi ſciunt puellæ,
Nec molles Elephantidos libelli
Sunt illæ Veneris nouæ figuræ.

Rurſus, quid dicam de harum fœminarũ obſcœnitate, quæ proprios parentes non veritæ laſciuè adamare, ſimulatè illis ſe commiſcuerunt. Ex numero iſtarum fuerunt Pelopeia, Nittemæ, Procri, Hyppodamæ, & Harpadicæ, vt apud ſacros canones legimus 15. qu. 1. Huiuſmodi etiam fuit Myrrha, de qua Ouid. in ſua Metamorph.

Ouid. in ſua Metamor.

Myrrha patrem ſed non vt filia debet,
Amauit.

Necnon & Valeria Tuſculana, quæ amore ſui patris capta, media induſtria cuiuſdam nutricis, fecit ſe loco alterius, quam pater expectabat, clam ſubſtitui. Sed nec minorem iudico Semyramis æſtuantem laſciuiam, quæ (vt author eſt D. Auguſtinus lib. 18. de ciuit. Dei cap. 2.) libidinoſo proprij filij amore flagrans, eam obſcœniſſimam legem condidit, vt mater poſſet cum proprio filio nubere: ſic enim ipſa ſperabat cũ ſuo Nino copulari poſſe, ſuamq. libidinem ex-

D. Aug. li. 18 de ciu. Dei cap. 2.

explere. Simile quidpiam narrant de Crateia matre Periandri. Laertius in vita huius Philoſophi, & Ariſtippus libro de antiquis delicijs. Simile de Agrippina refert Cornelius Tacitus lib. 13. annalium, ac tandem idipſum de matre Ammiani cecinit Martialis.

Laert. in vita Periand. Ariſtip libr. de ant. delic. Tacit. lib. 13 annal. Martialis.

O quam blandus es Ammiane matri,
Quam blanda eſt tibi mater Ammiane,
Fratrem te vocat, & ſoror vocatur,
Cur vos nomina nequiora tangunt,
Quare non iuuat hoc, quod eſtis, eſſe?

Ouidius.

Ad hæc legire Ouidium dicentem:
Byblida, quid referã, vetitoq; fratris amore Arſit.
necnon de Canaſſe:
Nobilis eſt Canaſſe fratris amore ſui.
legire Statium in Thebaide:

Statius in Thebaide.

Et malè dilectum miſeræ Sydona ſorori.

His accedit Ioanna Neapolis Regina, quæ primum virum ſuſpendio fecit mulctari, ob eam certè cauſam, quod ſuæ inexplebili libidini non valeret facere ſatis: poſtea nupta fuit Ludouico Tarentino, qui, vt Reginæ inextinguibilem Veneris ſitim ſatiaret, adeo emarcuit, vt vitam exhalaret. Accedit, quod his verbis refert Iuſtinus hiſtoriographus: *Mos erat Cypris virgines, ante nuptias ſtatutis diebus dotalem pecuniam quæſituras, in quæſtum ad littus maris mittere, pro reliqua pudicitia, libamenta Veneri ſoluturas.* Similem etiam morem viguiſſe apud Tuſcos, Ciſtellaria Plauti teſtatur in hæc carmina.

Iuſtin. Hiſt.

Ciſtellaria Plauti.

Tu iam locarè in magnam familiam,
Vnde tibi talenta magna viginti pater
Det dotis, non vt hic etiam Tuſco modo
Tute do tibi indignè dotẽ quæras corpore.

Accedit reſponſum Barbaræ Giſmundi Imperatoris vxoris, quæ cum propter obitum illius vidua fieret, cum quidam nobilis vir moneret eam, vt turturem imitaretur, quæ mortuo ſuo conſorte, alium non quærit, ſed caſtè viuit; reſpondit, vt quid turturem, & non potius columbam imitabor? accedit, quod Burgis accidit Hiſpaniæ vrbi, id referente Antonio Turrecremara in ſua Florida ſilua. Narrat, quòd, cum cuidam hermaphrodito electio ſexus ad vſum daretur à iudice, ipſa elegit muliebrem; ſecreto tamen virili etiam vtebatur; etenim cum fœmineo amictu indueretur, facilius inter fœminas verſabatur, quæ ignorabant hermaphroditum eſſe: qui tandem ob ingentem ſuam libidinem laqueo ſuſpenſus fuit. Verum, quod omnia ſupradicta lõgè ſuperat, libido fuit Paſiphaes, quæ in amore cuiuſdã tauri ita exarſit, vt cum illo copulari non vereretur. Vnde Poetæ finxerunt ab illa Minotaurum prodijſſe, qui pariter ſemihomo, & ſemitaurus erat, ad quod alludens Virgilius 6. Aeneid. hæc carmina condidit.

Turrecr. in ſua flor. ſilu.

Et fortunatam, ſi nunquam armẽta fuiſſent, Virg. 6. Aen.
Paſiphaen niuei ſolatur amore iuuenci.
Ab virgo infœlix, quæ te dementia coepit?
Prætides implerunt falſis mugitibus agros,
At non tã turpes pecudum tamen vlla ſecuta concubitus.

Perſimile eſt illud Propertij.
Vxorem quondam magni Minois (vt aiũt) Propertius
Corrupti torui candida forma bouis.

Perſimile, quod Ouidius cecinit libro 1. de arte amandi.
Forte ſub vmbroſis nemoroſæ vallibus Idæ, Ouid. lib. 1. de arte am.
Candidus armenti gloria taurus erat.
& paulo infra:
Paſiphae fieri gaudebat adultera tauri,
Inuida formoſas oderat illa boues.

Et, vt paucis iam multa complectar, Aelianus narrat Glaucam cytharœdam, cane, velut marito, abuſam, Titianus in quadam oratione contra Gentes, refert, Glaucippẽ cum elephante copulatam. Erodotus lib. 2. Strabo 17. ex teſtimonio Pyndari, tradunt in quadam Aegyti regione, nomine Mendes, ſolitas fuiſſe foeminas frequenter cum hyrcis commiſceri, quod nemini difficile videbitur, ſi olim tempore legis ſcriptæ iumentis commiſcebantur, vt ſatis conſtat ex illo Leuitici c. 8. *Mulier non ſuccumbet iumento, nec miſcebitur ei.* & ex illo eiuſdem libri cap. 20. *Mulier, quæ ſuccubuerit iumento, ſimul interficietur cum eo:* quorum omnium ſpecialis mentio fit in ſacris Decretis cap. mulier q. 1. necnon l. foediſſima C. de adulterijs.

Aelianus Titian. orat. cont. gentes. Erod. lib. 2 Strabo 17 Leuit. c. 8. 20 Decr. c mulier, q. 1. & l. fœdiſſima C. de adult.

§. 4.

De fœminarum impudenti zelotypia.

EX hac effrenata libidine ortũ habet inſipiens, & indiſcreta foeminarum zelotypia; quã præcipuam animi earum perturbationem tradit Euſebius Cæſarienſis, lib. 8. de præparatione Euang. cap.

Euſ. Cæſar. de præpar. Euang. c. 4.

Digitized by Google

cap.4. Vnde Poetæ finxerunt, Circen veneficã, zelotypico amore proſequentẽ Glaucum, veneno infeciſſe aquas, quibus Scylla eius dilecta balneabatur. De Iunone etiam dicunt, ob amorem Iouis pulcherrimam quandam iuuenculam magica arte Circẽ in vitulam transmuraſſe. Sed non opus eſt fabulis ad id comprobandum: nam Cornelius Tacitus 12. annalium refert, (Tac. 12. ann.) Agrippinam zelotypiæ amentia captam, grauiter accuſaſſe Calphurneam nobilem foeminã, non alia certè impulſam ratione, niſi quòd Claudius vir eius, pulchritudinẽ illius laudaret. Vnde & interire fecit magnam illuſtrium foeminarum multitudinem, necnon & proprium conſortem occidit. Pauſania lib. 3. narrat, (Pauſan. lib. 3) quòd cum Helena hoſpitio ſuſciperetur à Polyxena vxore Neoptolemi, fecit illam ex arbore ſuſpendi, ea ſuſpicione ſeducta, quòd à proprio marito amaretur, poſteaque in eo loco erectum fuit pulcherrimum templum Veneri dicatum. Iulius Capitolinus (Iul. Capitol. de Lucilla.) de Lucilla Antonij Imperatoris vxore, zelotypiæ furore percita, quòd vir eius familiaris eſſet Fabiæ, illum interemit. Homerus etiam 11. Odiſſeæ, (Homer. 11. Odyſſ. Apoll. lib. 1. de Argon.) & Apollonius lib. 1. de Argonautis Circe zelotypiæ vino ebria, Anriopen collo tauri colligatam perire fecit. Vnde abijt prouerbium, *Antiopes luctus*. & Ioſephus Paſſi de defectibus (Ioſeph Paſſ. de def. fœm. diſcurſ. 21) foeminarum diſcurſ. 21. refert, propter eandem zelotypiam, Lauriceam Reginam Soriæ Veroniſſæ, & filiæ eius necem tentaſſe, quod cum non obtineret, veneno ſe interfecit. Refert etiam Alexandrũ Ferreum proprer eandem rationem à propria vxore decollatũ: immo & Clytæmneſtram operam dediſſe, vt ab adultero Agamemnon vir eius occideretur, eo quòd pulchram foeminam Briſeidem adamare ſibi videretur. Hoc etiam zelotypiæ furore inſaniens Medea ſanguine ſuorum filiorum proprias manus foedauit, vt cecinit Virgilius: (Virgilius.)

Sæuus amor docuit natorum ſanguine matrẽ
Commaculare manus.

Necnon & Ouid. 1. de arte amandi. (Ouid. 1. de arte aman.)

Et nece natorum ſanguinolenta parens.

& alibi:

Nec dolor armaſſet contra ſua viſcera matrẽ
Quæ ſocij damno ſanguinis vlta virum eſt.

& in 2. de amoribus: (Idem 2. de amoribus.)

Vtraq. ſæua parens, ſed triſtibus utraq. cauſis
Iactura ſocij ſanguinis ulta uirum eſt.

Atque huic foeminæ tribuit Myrtillus lib. primo, (Myrtil. lib 1) pharmaco quodam venefico, ita foetidas, & graueolentes reddidiſſe foeminas Inſulæ Lemno incolas, vt viri earum ad eas accedere exhorreſcerent, quod non alia ratione feciſſe ait, niſi, quia ſuſpicabatur virum ſuum ad eas diuertere: ex quo etiam illud ingens malum exortum eſt, quod foeminæ illæ temerè iudicantes viros ſuos cum ancillis ſuis commiſcere, & ideo ad eas accedere vna, & eadem nocte viros ſuos dormientes iugularunt. Vnde Ouidius cecinit.

Quoſque feræ mortis Lemnia turba dedit. (Ouidius.)

Ac tandem ſilentio non præteribo, quod Auſonius (Auſonius.) in quodam epigrammate de quadam zelotypica fœmina narrat in hæc verba.

Toxica zelotypo dedit uxor moecha marito,
Nec ſatis ad mortem credidit eſſe datã.
Miſcuit argenti lethalia pondera uiui,
Cogeret ut celerem uis geminata necem.
Diuidat hæc ſi quis, faciunt diſcreta uenenum,
Antidotum ſumet, qua ſociata bibit.
Ergo inter ſe dum noxia pocula certant,
Ceſſit lethalis noxa ſalutiferæ.
Protinus & uacuos alui petiere receſſus,
Lubrica deiectis qua uia nota cibis.
Quã pia cura Deũm, prodeſt crudelior uxor,
Et cum fata uolunt, bina uenena iuuant.

§. 5.

De profano fœminarum cultu, & fuco.

VENIO iam ad profana ornamẽta, quibus libido pulſat fœminarum animos, adeò in eis viget cultus, & ornatus effrænatus appetitus, vt Scæuola Iuriſconſultus l. vlt. ff. de auro, & arg. (Scæuol. Iuriconſ. l. vl. ff. de aur. & argen.) affirmat de quadam fœmina, tam ardenter proprium ornatum adamaſſe, vt proxima morti, in teſtamento iuberet omnibus ſuis, ornatã monilibus ſepeliri. Narrat Plinius, (Plinius.) Lolliam Paulinam veſtem quandam tot gemmis exornaſſe, vt quatuor centum ſeſtertiorum pretio æſtimaretur. Conſultò miſſa facio varia muliebris cultus recens inuenta genera, vnctiones, ablutiones, criſpantes capillos, diademata, annulos, armillas, torques, vnguenta, diuerſitatem colorum in amictu, lõgè ſuperantem eam,

quam

quam natura præſtitit leopardo, lupo ceruicali, & pantheræ, depicta, & inaurata flabella, quorum meminit Ouid. 3. de amor.

Ouid. 3. de amor.

tenues arceſsere ventos,
Quos faciunt noſtra mota flabella manu.

Odoriferas chyrothecas, pretioſaſq. manicas ad tegendas manus tempore hyemis, de quibus Plin. li. 3. c. 5. dixit: *Cuius manus hyeme manicis muniebantur, vt ne cæli quidem aſp:ritas ullum ſtudijs tempus eriperet.* ſplendidas acus (ò rem ſingularem) in ornamentum capillaturæ, à tempore Martialis damnatas, cũ & ipſe in eas inuehens dicat:

Plin. lib. 3. cap. 50.

Martialis.

Tænia ne madidos uiolent bombycina crines
Figat acus, totas ſuſtineatq. comas.

Quibus conſona ſunt verba D. Hieronymi ſuper caput 3. Iſaiæ dicentis: *Habent acus mulieres, quibus ornatorum crinium compago retinetur, ne in latius fluant, & in ſparſos diſsipentur capillos.* Quid, quod & in calceamentis etiam cultum quærunt, & luxũ, adeo vt non ſemel eorum intuitus multorum animas illaqueauerit: vt enim omittam, quòd Sacræ litteræ commemorant de calceamentis pulchræ Iudith, quibus captus fuit Holophernes, *ſandalia rapuerũt animam eius*, Saphus narrat contigiſſe, quòd cum Dorica meretrix ad fontem quendam ſe ablueret, aquila quædam alterum eius calceum tulit, quem, & in Memphim tranſtulit, tranſienſq. per locum, vbi aderat Rex, decidit calceus ex roſtro aquilæ ante pedes Regis, quem ille intuitus, cõtinuò iuſſit per vniuerſum eius Regnũ explorari, cuiuſne ille eſſet: quod cum innoteſceret, vocata illa, in vxorem eam duxit. Ecce ſolus ornatus crepidæ Regem demẽtauit, vt meretrici nuberet. His adiunge, quòd cum natura pigmęas, puſillas, & breuis ſtaturæ eas condiderit, illæ adhibita altitudine calceamentorum giganteã magnitudinẽ ſimulant, vt tetigit Iuuen. ſat. 6.

D. Hier. ſup. c. 3. Iſaiæ.

Iudith 10. Saphus.

Iuuen. ſat. 6.

aliam credas cedo, ſi breue pari,
Sortita eſt lateris ſpatium, breuiorq. uidetur
Virgine pigmæa.

Etenim, licet Catullus in eo ſingularis, & paradoxus fuerit, contendens ad pulchritudinem, & venuſtatem foeminæ, nihil facere magnitudinem corporis:

Catullus.

Quintia formoſa eſt multis, mihi cãdida lõga
Recta eſt: hæc ego ſic ſingula confiteor.
Totum illud formoſa nego: nam nulla venuſtas,
Nulla in tam magno corpore mica ſalis.

Homerus tamen lib. 6. Odiſſeæ de pulchritudine Dianę agens, à magnitudine corporis illam commendat, quod & feciſſe Statium lego cap. 3. dum Violentillæ pulchritudinem laudaret; quorum ſententiæ patrocinatur Ariſtoteles lib. 4. Rhetoricæ, dũ corporis magnitudinem, muliebris pulchritudinis complementum eſſe aſſeuerat. Tãdem, vt vno verbo multa complectar, verba Valerij Maximi lib. 9. mihi vſurpabo: *Mulieres imbecillitas mentis, & grauiorum operum negata affectatio, omne ſtudium ad curioſiorem ſui cultum hortatur conuertere:* hæc ille. Damnant muliebrem mundum, & exceſſiuum ornatũ tam diuina eloquia, quàm antiqui patres, & graues alij authores, quorum non pigebit pauca quædam teſtimonia breuiter proferre. Iſaias cap. 50. *Ornaſti te regio vnguento, & multiplicaſti pigmenta tua.* Ezechiel cap. 23. *Circumliniſti ſtibio oculos tuos, & ornata es mundo muliebri.* & lib. 4. Reg. c. 9. contra Iezabel hæc habes: *Porro Iezabel, introitu eius audito, depinxit oculos ſuos ſtybio, & ornauit caput ſuum.* & Oſeas aduerſus meretricem: *Ornabatur inaure ſua, & monili ſuo, & ibat poſt amatores ſuos.* & Dauid: *Filiæ eorum cõpoſitæ, circumornatæ, vt ſimilitudo tẽpli.* D. Paulus ad Timotheum: *Mulieres in habitu ornato cum verecundia, & ſobrietate ornantes ſe, & non intortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veſte pretioſa.* D. Petrus. *Mulierum non ſit extrinſecus capillatura, aut circumdatio auri.* ſuper quæ verba gloſſa ait: *Serico, & purpura indutæ Chriſtum induere non poſſunt; auro, & margaritis, & monilibus adornatæ, ornamenta corporis, & pectoris perdiderunt.* Sanctus Cyprianus libro de habitu Virginum ait: *Cæterùm ſi tu te ſumptuoſius comas, & per publicum notabiliter incedas, oculos in te iuuentutis illicias, ſuſpiria adoleſcentũ poſt te trahas, cõcupiſcendi libidinẽ nutrias, peccãdi fomitem ſuccendas, vt, etſi ipſa non pereas, alios tamen perdas, & velut gladium, & uenenum uidentibus te præbeas, excuſari non potes, quaſi caſta mente ſis, & pudica, redarguit te cultus improbus, & impudicus ornatus.* Plutarchus de Crate Philoſopho hæc dixiſſe narrat: *Ornamentum enim, quod ornat, ornat autem, quod honeſtiorem mulierẽ facit: talem uerò præſtat non aurum, non ſmaragdus, non coccineus color, ſed quæcunque grauitas moderationis, & pudoris ſpe-*

Homer. lib. 6. Odiſſ.

Stat. cap. 3.

Ariſt. libr. 4. Rhet.

Valer. Max. lib. 9.

Iſai. c. 50.

Ezech. c. 23.

4. Reg. 9.

Oſeæ.

1. Pet. 3.

Gloſſa.

S. Cypr. lib. de habitu Virginum.

Plutar. de Crate phil.

ſpecimen adhibent. Auſonius Deliæ ſuperfluum obiurgat ornatum in hæc carmina.

Auſonius.

Delia nos miramur, & eſt mirabile, quòd tā
Diſſimiles eſtis, tuq. ſororq. tua.
Hæc habitu caſto, cum non ſit, caſta videtur,
Tu præter cultum, nil meretricius habes.
Cum caſti mores tibi ſint: huic cultus honeſtus
Te tamen, & cultus damnat, & actus eā.

Propertius lib. 2. ad Synthęam, ſuperfluum mulierum cultum notat in hæc alia carmina.

Propert lib. 2. ad Synth.

Quis iuuat ornato procedere vita capillo,
Et tenues contra ueſte mouere ſinus.
Aut quid Orōthæa crines profundere myrrha
Teq. peregrinis vendere muneribus?
Naturæq. decus mercato perdere cultu,
Nec ſinere improprijs membra nitere bonis.

& alibi hæc adiungit.

Vt natura dedit, ſic omnis recta figura
Turpis Romano Belgicus ore color.
Illi ſub terris fiant mala multa puellæ,
Quæ mentita ſuas vertit inepta comas.

Porro, licet multa proferre poſſem, quibus ingenuas fœminas conuincerem, à nimio cultu, & ornatu ſe abſtinere, ſolùm illud producam, quod inſtar mille eſſe opinor; nimirum, quòd exceſſiua cultus, & ornatus cura impudicitiæ non leue argumentum eſſe cenſetur. Vnde Claudia, & Minutia virgines Veſtales, alioquin caſtæ, non alio, quàm ſuperflui cultus, & ornatus teſtimonio, tamquam impudicæ ad mortem adiudicatæ fuere, vt cecinit Ouidius libro ſexto Faſtorum.

Ouid. 6. Faſtorum.

Caſta quidem (ſed non eſt credita) rumor iniquos
Læſerat, & falſi criminis acta rea eſt.
Cultus, & ornatus variè fudiſſe capillos
Obfuit ad rigidos, linguaque prompta ſonos.

Gen. 38.

Et lib. Geneſeos legimus, Iudam videntem Thamarem ornato amictu indutam, meretricem eſſe crediſſe. Hinc Hiſtoriographi referunt, multum diſplicuiſſe Cæſari obuiā factam ſibi filiam Auguſtam, multiplici ornamento decoratam, quod cum illa obſeruaſſet, ſequenti die coram Cęſare apparuit temperato cultu, & honeſtis veſtibus exornata; at tunc Cæſar dixit: Quantum hic in filia Auguſti probabilior eſt cultus? cui ipſa ſe excuſans, ſapiēter reſpondit: Hodie ornata ſum patri, heri marito.

Ad extremum, propter innumera documenta tam in temporalibus, quàm ſpiritualibus, quæ nimius mulierum cultus Reipublicæ infert, adnotant Baldus in prooemio, Gregorius column. 5. in verb. Violentos. Ioannes Andreas in l. quæ fiunt. ff. de regul. iuris. & Albericus in l. factum à iudice. eodem titulo. Iudices, & maxime Epiſcopos poſſe, & debere ſub certis poenis muliebris ornatus nimietatem ſeuere prohibere, vt feciſſe legimus Papam Gregorium Decimum in Concilio generali, Lugduni celebrato, vt varia probant, quæ contra huiuſmodi ornatum extant decreta, quæ executioni mandari fecit Beatus Carolus Borromæus, dum Archiepiſcopus eſſet Mediolanenſis, & meritò quidem, quia huiuſmodi muliebris ornatus rarò peccato caret, quandoque mortali, quandoque veniali, vt Sanctus Thomas docet 2. 2. quæſt. 169. artic. 2. dum ait: *Attendendum eſt hoc ſpeciale, quod ſcilicet muliebris cultus viros ad laſciuiam prouocat, ſecundum illud Prouerb. 7. Ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio præparata ad decipiendum animas: poteſt tamen licitè operam dare, ad hoc, quòd uiro ſuo placeat, ne per eius contemptum in adulterium labatur. Vnde dicitur prima ad Corinthios cap. 7. quòd mulier, quæ nupta eſt, cogitat, quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro: & ideo ſi mulier coniugata ad hoc ſe ornet, vt viro ſuo placeat, poteſt hoc facere abſque peccato. Illæ autem mulieres, quæ viros non habent, nec volunt habere, & ſunt in ſtatu non habendi, non poſſunt abſque peccato appetere placere virorum aſpectibus ad concupiſcendum, quia hoc eſt dare eis incentiuum peccandi: & ſiquidem hac intentione ſe ornent, vt alios prouocent ad concupiſcentiam, mortaliter peccant, ſi autem ex quadam leuitate, vel etiam ex quadam vanitate propter iactantiam quandam, non ſemper eſt peccatum mortale, ſed quandoque veniale.*

Bal. in prooemio. Greg. col. 5. in ver. viol. Io. And. in l. quæ fiunt. ff. de reg. iur. Alber. in l. factum à Iudice eod. tit.

B. Carolus Borromæus.

S Tho. 2. 2. q. 169 a. 2.

Prou 7.

1. Cor. 7.

Cæterùm, quia nimiam ſe ornandi libidinem, fucandi etiam ſe continua ſollicitudo concomitatur, non poſſum ſilentio prætermittere aduerſus earum fucum nonnulla effundere. Fucandi muliebrem conſuetudinem duplicem ortum habere reperio. Antiphanes Comicus in tragoedia, cuius inſcriptio Malthaca (vt author eſt Diuus Clemens Alexandrinus libro tertio Pædagogi) refert, morem fuiſſe inter quaſdam fœminas excremento cro-

Antiph. Comicus in tragœd. Malthaca. Clem Alex. lib. 3. Pæda.

co-

codili, vultus cutem fucare, quod Galenus intelligendum putat non de excremento crocodili aquatici, ſed terreſtris, dum ait: *Cæterùm terreſtrium crocodilorum, horum, inquã, exiguorum, & humi repentium ſtercus præciſorum effecere mulieres delitioſæ, quibus non eſt ſatis, quod alia ſint medicamenta tam multa, quibus faciei cutis extenſa, & ſplendens efficitur, quin etiam adiungunt ſtercus crocodilorum.* Alij verò putant, vt refert Ioſephus Paſſi de defectibus fœminarum, diſcurſu 16. muliebrem fucum cœpiſſe ab antiquis Romanis: nam cum ipſi ſingulis feſtis aſſueuiſſent Iouis faciem depingere, pulchriorem, quoad poterant, illam reddentes; inde Romanæ fœminæ didicere proprium vultum inũgere, varijſque pigmentis delinire, vt eius pulchritudinem augerent. Adeo autem hæc praua conſuetudo vſque ad hæc noſtra tempora creuit, tantaq. abutuntur fœminæ vnguentorum, aquarum, & puluerum diuerſitate ad ſe comendas, luſtrandas, & perpoliendas, vt cum vix Latino idiomati ſuppetant verba ad eam exprimendum, opus ſit illam circumloqui: abutuntur enim ad fucandam frontem, & faciem, ceruſſa, quæ materia quædam candida eſt, vt candorem ſimulent: abutuntur vuis paſſis, ac ſolimato, ne hoc tantum malum veneno careat: adhibent ad ſuum fucum purpureum colorem, alumen zaccarinum, vt luſtriores, & ſplendidiores ſe reddant; micis panis ſe confricant, aceto inſtillato ſe abluunt, necnon aqua ex fabis, & ſtercore bouis artificioſè educta, vt carnem molliorem faciant: aquam ex amygdalis perſicis, & ſuccum mali Maſſilici vſurpant: vt mollities illa diu perſeueret, roſis, & vino, & alumine, quod vulgo vocant de rocca, vtuntur; ac tandem, vt capilli earum flaueſcant, calx viua, & ſulphur ei inſeruit, & ad albedinem dentium oſtentandam exquiſitis pulueribus illos extergunt: ad quæ omnia indemnia conſeruanda varia adhibent inſtrumenta, ampullas, vaſcula, partim vitrea, partim teſtacea, cutulas, ſiue cytolas, & ſimilia adeo multa, vt vnguentarias apothecas imitentur, vel illas exhauſiſſe videantur. Atque in hac veſtra ſollicitudine, ò fœminæ, faciem veſtram adulterandi, illud mirabile eſt, quod imaginem, quam Deus depinxit in vobis, vos per fucum nitimini corrigere, & emendare, nec vultis eſſe, quales vos Deus creator omnium effinxit, ſed quales voſmetipſas depingitis, & ſimulatis. Audite Diuum Gregorium Nazianzenum inter ſua carmina ſingulis veſtrum dicentem:

Galenus.

Ioſeph Paſſi de def. fœm. diſc. 16.

Serua corpus, quale eſt fabricatum, D. Gregor. Nazianz.
Nec velis videri pro altera, altera.

Quibus conſonant illa Aurelij Prudentij Poetæ:

nec enim contenta decore Prudentius.
Ingenito, externa mentita fœmina forma,
At velut artificis domini manus imperfectũ
Os dederit, quod adhuc res exigat, aut hyacinthis
Pingere ſubtilibus redimitæ frontis in arce
Colla, vel ignitis ſyncera incingere ſertis,
Auribus, aut grauidis virides ſuſpendere baccas
Nititur, & nitidis concharũ calculus abſens
Crinibus, aureoliſque riget coma texta catenis:
Tædet ſacrilegas matrum percurrere curas,
Muneribus dotata Dei, quæ plaſmata fuco
Inficiunt, falſo non agnoſcenda colore
Hæc ſexus malè fortis agit, &c.

Audite magnum Patrem Diuum Ioannem Chryſoſtomum, hæc ſapienter loquentem: *Quid enim ſtudium tuum? quid artem conſummato à Deo opificio admouere præſumis? non tibi ſufficit diuina formatio, aut veluti excellentior opifex diuinum opificem corrigere velis, impia mulieris audacia? atque ad authoris iniuriam ornas, vt poſt te greges iuuenum trahas? & quidem (inquies) ipſa facere poſſum, neque nego, hæc volo, ſed viri gratia facere iſta compellor, adamari nõ poteſt, quæ vult: pulchram te condidit Deus, ut in hoc laudetur, admirationiq. ſit opificiũ ſuũ non ut iniurias patiatur: pulchram idcirco creauit Deus, ut uirtutis tibi adderet præmia, neque enim id eſt ſpecioſum, quod amari à pluribus poſſit.* Audite S. Ambroſium, in hunc modum vos carpentem: *Mulier, ſi uultum tuum materiali candore oblinias, ſi acquiſito rubore perfundas, illa pictura, uitij, non decoris eſt; illa pictura fraudis, non ſimplicitatis eſt; illa pictura temporalis eſt, aut pluuia, aut ſudore tergitur; illa pictura fallit, & decipit, ut neque illi placeas, & tuo diſplicceas authori, qui uidet opus ſuum eſſe deletum. Dic mihi, ſi ſupra artificem aliquem induceas, qui opus illius ſuperioris, nouis operibus obducat, nonne indignetur ille, qui opus ſuum adulteratum cognouerit?*

D. Io. Chryſ.

D. Ambr. de virg.

noli tollere picturam Dei,& picturam meretricis aſſumere,quod ſcriptum eſt: tollens ergo membra Chriſti,faciam membra meretricis? & infra ſubdit,hæc Deum dicentem: *Non cognoſco colores meos,non agnoſco imaginem meam,non agnoſco vultum, quem ipſe formaui; reijcio ego,quod meum non eſt: illum quære,qui te pinxit,cum illo habeto conſortium, ab illo ſume gratiam, cui mercedem dediſti, quid reſpondebis?* Audite Diuum Cyprianum contra fucum veſtrum hæc ſcribentem: ait enim,Deum dicturum vobis in die iudicij: *Hoc opus meum non eſt, nec hæc imago mea eſt, cutem falſo medicamine polluiſti, crinem adultero colore mutaſti, expugnata non eſt mendacio facies, figura corrupta eſt, vultus alienus eſt, Deum videre non poteris: iſti oculi tui non ſunt, quos Deus fecit, ſed quos Diabolus infecit, illum tu ſectata es, rutiles, atque depictos oculos ſerpentis imitata es, de inimico tuo compta, cum illo pariter arſura.* Audite Sanctum Thomam 2.2.quæſt. 169. art. 2. ad ſecundum, vbi poſtquam adduxerat ſupracitata verba Diui Cypriani, apertè docet, raro huiuſmodi fucum eſſe abſque peccato, quandoque mortali,quandoque veniali; verba eius ſunt hæc: *Mulierum fucatio, de qua Diuus Cyprianus loquitur, eſt quædam ſpecies fictionis, quæ non poteſt eſſe ſine peccato.* Vnde Diuus Auguſtinus dicit epiſtola ad Poſſidium: *Fucari pigmentis, quo rubicundior,vel candidior appareat, adulterina fallacia eſt,qua non dubito etiam ipſos maritos ſe nolle decipi, quibus ſolis, ſcilicet maritis, permittenda ſunt fœmina ornari ſecundum ueniam,non ſecundum imperium.* Non ſemper tamen talis fucatio eſt cum peccato mortali, ſed ſolùm quando fit propter laſciuiam,vel in Dei contemptum; in quibus caſibus loquitur Diuus Cyprianus. Audite tandem hiſtoriam, tametſi vobis ingratam, mihi tamen gratiſſimam: Galenus (vt refert Ioſephus Paſſi de defectibus fœminarum, diſcurſu 17. hæc, quæ ſequuntur, narrat de fœmina quadam, nomine Frine. Hæc cum eſſet in quodam conuiuio,in quo ludus hic agebatur, vt ſingulæ per vicem imperarent, quæ vellent, vidiſſetque mulieres adeſſe ceruſſa, & fuco pictas, iuſſit inferri aquam, moxque præcepit, vt omnes aquæ immerſas manus ſemel admouerent ad faciem, deinde, vt illico extergerentur, atque hoc ipſa prima omnium fecit, ac cæteris quidem ab omnibus fœminis maculis opplebatur: diceres tu videre quaſdam ad terrorem factas imagines; ipſa verò pulchrior apparebat,quam antea: ſola enim carebat artificio formæ, ſed ſpeciem habebat natiuam, nihil opus habens malis artibus ad formæ commendationem. Accedit his omnibus adeo in vobis,ò fœminæ, comendi vos, & ornandi libidinem efferuere, vt non ſolum vultus fuco contentæ, ad capillos etiam fucandos vos conuertatis, ex nigris flauos illos reddentes,in quo præter ingentem laborem,quem impenditis,& ſæpe cum graui capitis dolore propter frequentes ablutiones,& vnctiones,veſtra vos fallit opinio: nā prætercquā quod ſponſum ſponſa laudat à capillorum nigredine: *Comæ eius nigræ ſicut coruus*, in Palæſtina fœminę nigros capillos plures, quam flauos habebant, & apud antiquos,vt refert Horatius, pluris æſtimabantur capilli nigri,quam flaui.

D. Cyprian. — D. Tho. 2.2. q.169. ar.2. ad ſecundū. — D.Aug. epiſt. ad Poſſid. — Galenus. Ioſ. Paſſi de def. fœmin. diſc. 17. — Cant. 5.

Spectandum nigris oculis,nigroque capillo. Horatius.

& primo de carmine:

Et Lycum nigris oculis,nigroque crine.

Cuius ſententiæ lego etiam fuiſſe Pyndarum, muſas deſcribentem nigros capillos habentes. Diuus Cyprianus contra fœminas in flaueſcendis capillis ſollicitas, in hæc verba inuehitur: *Audaci conatu, & ſacrilego contemptu crines tuos inficis,malo præſagio futurorum,capillos iam tibi flammeos auſpicaris,& thecas(proh nefas)capite, ideſt corporis parte meliori.* Verum ſi hæc capillorum ſollicitudo vituperio digna eſt in adoleſcentioribus fœminis, quanto quæſo execrandá magis erit in veteranis, & ætate iam prouectis? quæ vigilantiores ſanè in abſtergendis peccatis,in iuuentute patratis,quam in perluſtrandis capillis ſenectutis ſuæ eſſe deberent: illas ſanè perlepidè irridet Lucillus,vetulam quandam in hunc modum carpens:

Pyndarus. — D. Cyprian. — Lucillus.

Caput quidem tingis, at ſenium nunquam tinges,
Nec genarum rugas erugabis quandoque.
Non igitur faciem totam pſimytho collinas,
Nec perſonarum habere uideare non faciem.
Nil ſiquidem eſt amplius? quid furis? nunquam fucus,
Et pſimythus Hecubam reddiderit Helenam.

§. 6.

§. 6.

Grauiſſima nocumenta recenſentur fœminei cultus.

PORRO, vt quæ ad laſciuum fœminarum cultum pertinent, iam abſoluam, nonnulla eius nocumenta commemorabo; fœminarum quarundam adeo inuerecundia excreuit, vt nō alio nomine ſe exornent, & comant, niſi vt ad libidinem proſpicientium animos prouocent, & ad impudicos amplexus pelliceant. Sapienter illas deſcripſit his verbis Salomon 7. Prouerb. *De feneſtra mea per cancellos proſpexi, & vidi paruulum vecordem iuuenem, qui tranſit per plateas iuxta angulum, & prope viam domus illius graditur in obſcuro adueſperaſcente die, in noctis tenebris, & caligine: ecce mulier occurrit illi in ornatu meretricio præparata ad decipiendas animas, garrula, vaga, quietis impatiēs, nec valens in domo conſiſtere pedibus ſuis; nunc foris, nunc in plateis, nunc iuxta angulos inſidians, apprehenſumq. deoſculatur iuuenem, & procaci vultu blanditur, dicens: victimas pro ſalute tua deuoui hodie, reddidi vota mea, idcirco egreſſa ſum in occurſum tuum, deſiderans te videre, & reperi: intexui funibus lectulum meum, ſtraui tapetibus pictis ex Aegypto, aſperſi cubile meum myrrha, & aloe, & cinnamomo; veni, inebriemur vberibus, & fruamur cupitis amplexibus, donec illuceſcat dies; non eſt vir in domo ſua, abijt via longiſſima, ſacculum pecuniæ ſecum tulit, in die plenilunij reuerſurus. Irretiuit eum ſermonibus, ſtatimq. eam ſequitur, quaſi bos ad victimam, & neſcit quia de anima illius periculo agitur.* Refert Petrus Victore, olim Romæ quadraginta quatuor longos calles meretricibus plenos, in quorum medio ecclum celebre erat templum Deæ nomine *Meretrici*, dicatum. Harum obſcœnitatē, vt ſacra eloquia nobis manifeſtarunt, viliſſimis rebus illas comparant, porco, ſtercori, vrſo, draconi, immo & ipſi morti. *Annulus aureus in manibus ſuis, mulier pulchra, & fatua.* Prouerb. 2. *Mulier fornicaria, quaſi ſtercus, in uia ab omnibus cōculcabitur: obcæcauit vultum ſuum, tamquam urſum, & tanquam ſaccum in medio proximorum.* Eccleſiaſt. cap. 9. *Mulierem nequam qui tenet, quaſi qui apprehendit commorari draconi, magis placebit, quam habitare cum muliere nequam.* Prouerb. 25. *Inueni mulierem amariorem morte, quæ laqueus uenatorum eſt.* Quid, quod de inſigni meritrici Frine cōmemorant Hiſtoriographi cum Calliſtrato Scortoſito tot lucra feciſſe, vt Thebarum vrbem polliceretur fortiſſimis muris cingere, ea ſolum conditione, quòd Thebani hanc in eis perpetuò duraturam inſcriptionem apponerent: quos Alexander euerterat, Frine amica excitauit, ad quam hiſtoriam alludunt carmina illa Propertij, cantico de Frine.

Ne quæ deletas potuit componere Thebas
Frine tam multis facta beata uiris.

Hinc Romani ſapientiores facti, & honeſtiores (vt author eſt Cornelius Tacitus libro 2. Annal.) omnes prohibuerunt publicas meretrices; & ibidem etiam commemorat, Themiſtoclem Atheniēſem, vt maiori vilipendio haberentur meretrices, quoties curru vehebatur, compuliſſe quatuor meretrices nudas, inſtar quatuor equarum, illū ducere. Adeo certè huiuſmodi fœminarum genus nociuum eſſe perhibetur, vt experiētia compertum ſit, meretrices non parum hæreticos iuuaſſe ad execrandos ſuos errores diſſeminandos. Vnde D. Hieronymus oratione contra Pelagium affirmat, famoſiores hæreſiarchas, ad hæreſes ſuas diuulgandas, fœminarum induſtria vſos fuiſſe; quod veriſſimè dixit: nam Helena meretrix fauit Simoni Mago; Philomena Apelli; Priſca, & Maximilla Montano; Lucilla Donato; Conſtantia Artio; Marcion, antequam Romam ingrederetur, fœminam præmiſit, quæ hæreſium ſemina ſeuit, quorū fructus ipſe poſtea collegit. Agapa in Hiſpania Helpidiū hæreſi infecit, qui poſtea loco ſuo ſubrogauit Gallam, in hæreſum doctrina verſatiſſimam, ac tandem integer meretricum chorus Fauorinum hęreticum exaltauit, & audaciorē reddidit. Inteſtinis etiā bellis impudiciſſimę fœminę initiū dedere. Bellum Aſia cœpit propter Helenam; inter Samios per Aſpaſiam, in Phrygia per Hypodamiam, inter Centauros per Deianiram, in Aegypto per Cleopatram. Silentio conſulto prætereo Auanaſsā Stellā, Metanirā, Glyceriam, Antiuiā, Leontiam, Galidenā, Nicaretam, Naydem, Mirchinam, Cleſpidram, Chriſeidem, Antiopā, Luſcinam, Le-

Prou. 7. Petrus Vict. Prou. 11. Eccl. 9. Prou. 25. Propertius. Tacit. lib. 2. annal. D. Hieron. cont. Pelag.

Leſbiam,Corinnam,Rellam,Cynthiam, Ariadnam,Meliſſam, Lycaſten, Licordin, Chionen, Diodemum,Filinam, Trigidem, Niſam,Phocaidem,Agathocleam,quæ meretricio ſuo munere innumeras ciuitates, velut graſſanti quadam peſte, infecerunt, & contaminarunt. Illud tamen hoc loco, licet obiter, dicere non parcam, quia in eo video multos deceptos, pretium, quod paciſcitur quis cum meretrice, teneri ſub peccato mortali reſtituere, vt author eſt Diuus Thomas,dum ſuper caput 38. Geneſ. hæc ſcripſit: *Iudæ erat tanta legalitas,& veritas, quod etiam meretrici nullatenus volebat frãgere fidem pretij promiſſi, ſed eſt ne tale pactum meretrici ſeruandum? nonne melius eſſet dare illud pauperibus, aut in aliquos vtiles vſus,cultui Dei neceſſarios,impendere? & maxime cum contractus meretricius ſit ex ſe vitioſus,& contra legem Dei.Contractus etiã naturale eſt,quod aliquis, vel aliqua vendat corpus ſuum ad vſum fornicarium.* Dicendũ ſecundum D. Auguſtinum in lib. de bono coniugali, quod, licet furtum, & adulteriũ mala ſint,tamen peior eſt, qui neque fidẽ ſeruat adultero,neque furi,vtpotè ſi cum fure ſuo quis pepigit,quod omnia furtu ſuo condiuidat, & poſtea ſibi totum rapiat, longè plus peccat, quam ſi partem ſocio condiuideret. Vlterius ſciendum, quod licet contractus meretricius ſit, reſpectu ſuæ naturæ,& materiæ, vitioſus; nihilominus ipſa fidelitas,quæ includitur in obſeruantia pacti,non eſt vitioſa,ſed bona; licet etiam mulier corpus ſuum vendat, ſiue locet ad vſum nefarium, locat tamen rem ſuam, & ideo verè fecit pretium locationis corporis ſui, atque ita abſque eius conſenſu non licet illud alteri dare, immo eſt ſibi ſoluendum.

D. Tho. ſup. c.38. Geneſ.

D.Aug. libr. de bono coniugali.

§. 7.

De nociuo valde fœminarum lenocinandi munere.

ALIVD deteſtabile fœminarum ſcelus, lenocinandi munus eſt, quo frequenter funguntur, cuius quidem viliſſimi, & abiectiſſimi officij execrandas leges æneis tabulis his verbis apud deceptam Romanorum gentilitatem ſculptas,refert Crinitus lib. 11. de honeſta diſciplina cap.8. *Iura viuendi, conſectandi, precandi perpetuò,interdiu futuarijs permiſſa ex me ſunto, ex æde foramina, horto, poſtico in pluuio, cuncta hæc commoda nemini prohibento, fidem, conſilla ferunto, ſeruanto auxilium,operamue danto, ſub noctu vota tractanto,promiſſa, iuramenta,lamenta admiſcento,ſollicitanto,verecundiam, timorem amouento, triſtitiam ſupprimunto, tempori, locoque obſecundanto.* His diabolicis adminiculis ſpurciſſimæ iſtæ lenæ fœminarum amicos,& mentes corrumpunt. Illud tamẽ neſcio quo modo,ſilentio præteriere,quod ab argento,auroque donato præcipue deſumitur.His enim muneribus oblatis,iuuẽcularem voluntatem, vt ſe proſtituant, extorquent; vt enim cecinit Ouidius 2. de arte amandi.

Crinit. lib. 11. de hon. diſc. c.8.

Aurea nunc vere ſunt ſacula, plurimus auro
Venit honos,auro conciliatur amor.

Ouid. libr.2. de ar. aman.

& alibi:

Iuppiter ingenuum munera corpus emunt.

Vnde, vt refert Ioſephus Paſſi de defectibus fœminarum,diſcurſu 14. quamuis Acrìtius filiam ſuam cubiculo incluſit, quò ne radij Solis intrabant,totamque domum fortiſſimis vallaſſet muris, varijſque cuſtodibus circumdediſſet, vt ſcribit Pauſanias, ſuperuacanea tamen fuerunt omnia hæc præſidij genera; auri enim potentia violata fuit, vt cecinit Horatius libro primo carminum.

Ioſeph Paſſi de def.fœm. diſc. 14.

Horat. lib.1. carminum.

Incluſam Danaen turris ahenea,
Robuſtaq. fores,& vigilum canum
Triſtes excubiæ munierant ſatis
Nocturnis ab adulteris;
Si non Acriſium, virginis abditæ
Cuſtodem pauidum, Iuppiter, & Venus
Riſiſſent,fore enim tutum iter,& patens,
Conuerſo in pretium Deo.
Aurum per medium ire ſatellites,
Et perrumpere amat ſaxa, potentius,
Ictu fulmineo.

Quibus conſonant alia Ouidij lib. 3. epiſt. eleg. 4.

Ouid.lib.3. epiſt. eleg.4.

Dure vir,impoſito teneræ cuſtode puellæ,
Nil agis: ingenio quæque tuenda ſuo eſt,
Si qua,metu dẽpto,caſta eſt,ea deniq.caſta eſt
Quæ,quia non liceat,non facit,illa facit.
Vt iã ſeruaris bene corpus,adultera mẽs eſt,
Nec cuſtodiri, ni velit,vlla poteſt.
Nec mentẽ ſeruare potes,licet omnia claudas,
Omnibus excluſis,intus adulter erit.

Cui

Cui peccare licet, peccat minus: ipſa poteſtas,
Semina nequitiæ languidiora facit.

§. 8.

De fœminis adulteris, & de nocumento illegitimitatis, cuius præcipua ipſæ cauſa ſunt.

VERVM omiſſis alijs permultis nocumentis, quæ fœminæ Reipublicæ inferũt, illud non leue eſt, quod propter earum induſtriam, multi illegitimi, partim ex ſtupris, partim ex adulterijs naſcuntur, quos adeò execrãtur iura, vt Bal. l. 1. C. de iur. aut ann. affirmet, eſſe ipſo facto infames, nullaq. ratione tales, nobiles appellari poſſunt, cùm iuxta ſententiã Ariſtotelis inter conditiones nobilitatis, illam apprimè requirat, vt quis natus ſit à legitimo matrimonio. Vnde Ang. de Perug. cõſ. 30. tradit, plebeium hominem legitimum, quocunq; illegitimo nobiliorem eſſe, quod, & docuerat idem Bal. c. per tuas, verſ. quæro in honoribus de maioritate, & obedientia, & addit in l. legitimæ nuptiæ. ff. de ſtat. hom. inhabiles eſſe, vt Principum Conſiliarij eligantur; nec ſimiliter Senatum ingredi ad ſuffragium ferendum, ſtante ſtatuto, vt verbis Baldi loquar, quod nobiles ſint de conſilio, immò, & rurſus idẽ Bal. l. 1. C. de dignitat. ait, non admittendos ad doctoratum, quia doctoratus, dignitas eſt, aſcenſus autem ad dignitates vetitus eſt illegitimis. immò Alex. cõſ. 80. cõtendit, non poſſe eſſe notarios, & quod deterius eſt, prohibiti ſunt gaudere priuilegijs familiæ, ſeu proſapiæ, vnde ſunt oriundi, vt habetur l. cum pater. §. mater. ff. de legat. 2. & docuit Bart. in l. vlt. C. de verb. ſignific. in tractatu de inſignijs, & armis, necnon Bald. in l. filiũ. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris.

Bal. l. 1. C. de iur. aut ann.
Ariſtoteles.
Angel. de Perug. conſ 30.
Bal. cap. per tuas. verſ quæro in honor. de maior. & obed
L. legitimæ nuptiæ ff. de ſtat. hom.
Bal. l. 1. C. de dignitatib.
Alex. conſ 30.
L. cum pater. §. mater. ff. de legat. 2. Bart. in l. vlt C. de verb. ſignific in tract. de inſign. & arm. Bal. l. filium. ff de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris.

Conſulto hoc loco de fœminarũ adulterijs ſermonem ex profeſſo texere recuſo; quia de his multa dixi tom. 3. pauca tamen quædam hic adnectam. Doctiſſimi Ginefi lib. de action. illa ſunt veriſſima verba: *Solent mulieres maritos, quorum copiam habent, odiſſe*. gl. eſt in l. pater. ff. de cond. & demonſtr. *nam omne rarum, charum, & frequentia vileſcit*, vt in c. legimus 93. diſt. & naturaliter inhoneſta appetunt. Penelopen à multis caſtiſſima appellata adulteram fuiſſe Acronius teſtatur, dum exponens verba illa Horatij epiſt. 2. *Sponſi Penelopes;* (inquit) *Penelopen ipſam Vlixis vxorem meretricem fuiſſe, quæ amatores ſuos pulchritudine luxurioſos reddebat*. ad quod alludit Plin. lib. 35. c. 9. fecit Penelopen, in qua amores pinxiſſe videtur. Cornelius Tacitus lib. 4. ſuorum annalium, de adulterij crimine carpit Liuiam fœminam cum Druſo Auguſti nepote nuptam, Petrus Meſſia in ſua Sylua de varia lectione, adulterium Fuſtinæ Marci Aurelij Imperatoris vxoris commemorat, quæ dum ille in Senatu Reipublicæ negotium ageret, ipſa varijs ſe cõmiſcebat amatoribus. Pius etiam Secundus ſimile quidpiam narrat de Barbara Bohemia Imperatrici, cuius impudicitia adeò excreuit, vt in publicis locis fidelitatem violaret. Ac tandem Martialis acerrimè obiurgat Lesbiam, quod fores domus eius omnibus adulteris paterent; ſic enim ait:

Gineſ. lib. de act glo l. pater. ff. de cõd. & demonſtr. c. legimus. 93. diſt.
Acronius.
Horat. epiſt. 2.
Plin. lib. 35. cap. 9.
Cornel. Tacit. li. 4. ſuor. annal.
Petr. Meſſia in ſua Sylua de var. lect.
Pius II. Pōt.

Incuſtoditis, & apertis Lesbia ſemper
Liminibus peccas, nec tua furta tegis;
Et plus ſpectator, quam te delectat adulter
Nec ſunt grata tibi gaudia, ſi qua latent.
At meretrix abigit teſtem, veloque, ſeraq.
Rataq. ſumma vi fornice rima patet
A Chione ſaltem, vel Laide diſce pudorem,
Abſcondunt ſpurcas hæc monimẽta lupas.
Nunquid dura tibi nimiũ cenſura videtur?
Depradi veto te Lesbia, non futui.

Martialis.

Et quidem, inter alia mala, quæ fœminarum adulterium ſecum affert, illud ſingulare eſt, quòd adulteræ frequenter etiam ſunt veneficæ, vt obſeruauit eloquentiæ pater lib. 4. Rhetoricæ ad Her. dicens: *Maiores noſtri, quam impudicam iudicarent, eam veneficij quoque damnatam exiſtimabant. quid ita? quia neceſſe eſt, eam, quæ ſuum corpus addixerit turpiſſimæ cupiditati, timere permultos: quos iſtos? virum, parentes, cæteroſque, ad quos videt ſui dedecoris infamiam pertinere. quid poſtea? quos tantopere timeat, eos neceſſe eſt, vt quoquo modo poſſit, veneficio petat: cur? quia nulla poteſt honeſta ratio retinere eam, quam magnitudo peccati facit timidam, intemperantia audacem, natura muliebris inconſideratam. Quid veneficij damnatam? quid? putabant impudicam, quia neceſſariò: quare? quia nulla facilius ad id maleficium cauſa, quam turpis amor, & intemperans libido commouere potuit.*

Cicero li. 4. Rhetor. ad Her.

Senec. lib. 4. Controuerſ. Cato. Fabius lib. 5. tit. de exemplis. Quintilian. declamat. 14. D. Io. Chryſ. hom. 49. l. conſenſu. §. vir. C. de repudijs, & §. mitiores. auth. de nup. Artemidor.

tuit. Hoc etiam ipſum affirmarunt Seneca lib. 4. Controuerſiarum, & Cato, vt author eſt Fab. lib. 5. tit. de exempl. Quintil. declamat. 14. D. Ioannes Chryſoſt. homil. 49. & habetur l. conſenſu. §. vir. C. de repudijs, & §. mitiores, auth. de nuptijs, quibus omnibus conſonat illud Artemidori dicẽtis: *Vidit quidam in ſomnijs Pana ſibi dicere: Vxor tibi venenum dabit per quendam tibi notum, & familiarem*. Huius vxor venenum quidem non dedit, ſtuprum autem paſſa eſt ab illo ipſo, per quem dicebat eſſe dandum; etenim veneficium, & adulterium clare fiunt, & vtraque inſidiæ dicuntur, & neque adultera, neque venefica viros diligũt.

l. marito. ff. de adult. & ſtupr. Gelius lib. 10. noctium atticarum.

Adeò autem iura adulterium execrantur, vt impunè abire permittant virum, vxorem ſuam occidentem, quam in adulterio reperit: ita habetur l. marito. ff. de adul. & ſtup. Immo Cato, vt author eſt Gel. lib. 10. noctium Atticarum, non permittebat, vxorem occidere virum in adulterio deprehenſum: verba eius ſunt hæc: *In adulterio vxorem tuam ſi deprehendiſſes, ſine iudicio impune necares: illa te, ſi adulterares, digito non auderet contingere, neque ius eſt*. cuius diſparitatis conqueritur Syra apud Plautum in hæc carmina:

Syra apud Plaut.

Ecaſtor lege dura viuunt mulieres,
Multoq. iniquiore miſeræ, quàm viri:
Nam ſi vir ſcortu duxit, clam vxorẽ ſuam,
Id ſi reſciuit vxor, impunè eſt viro,
Vxor viro ſi clam domo egreſſa eſt foras,
Viro fuit cauſa, exigitur matrimonio.
Vtinam lex eſſet eadem, quæ vxor eſt viro.

Ad Epheſ. 5.

Meritò tamen id factum eſt, tum quia, cum vxor inferior ſit viro, & ſubdita illi, tanquam capiti, Apoſtolo dicente: *Vir caput eſt mulieris*, grauior eſt iniuria adulterij viro, quam vxori; tum quia mulier clam adultera, non ſemel filios pariet ex adulterio, qui tamen legitimi haberentur, & verè legitimos hæreditate priuarent: quod ſane incommodum locum non habet in adulterio virorum: tum tandem, quia ex natura rei, & ſecundum prudentem hominum exiſtimationem, impudicitia magis dedecet fœminam, quam virum. Cæterum Decius monitos cupit maritos l. ſemper in contractib. ff. de regul. iur. quòd ſi illi concubinarij ſunt, vxor non amittit dotem, verba eius ſunt hæc: *Quando maritus tenet concubinam, ſi vxor committit adulterium, non perdit dotem, quia varia delicta mutua compenſatione tolluntur. l. viro, atque vxore. ff. ſoluto matrimonio*. Quare exhortandi ſunt mariti, fidelitatem ſeruare ſuis vxoribus, ſi volunt illas ſibi fideles experiri: etenim viri adulteri frequenter adulteras reddunt vxores. Vnde Plutarchus in præcept. connubiali. cap. 17. ſcripſit: *Vir corporis ſtudioſus, vxorem reddit laſciuiori cultui deditam, voluptuoſus amatoriam, & libidinoſam; boni, honeſtiq. amator modeſtam, & honeſtam*. & paulo poſt ſubdit: *Ne putes a ſuperfluis, profuſisq. ſumptibus vxorẽ temperaturam, ſi te hæc minimè contemnentem conſpiciat, quin potius auratis poculis, pictisq. cubiculis, mulierum, & equorum phaleris gaudentem videat*. Similia tradit Lactantius de vero cultu cap. 23. *Exemplo continentiæ docenda uxor, ut ſe castè gerat; iniquum eſt enim, ut id exigas, quod ipſe præſtare non poſſis; quæ iniquitas id effecit profectò, ut eſſent adulteria, fœminis ægreferentibus præſtare ſe fidem non exhibentibus mutuam charitatem*. Denique nulla eſt tam perditi pudoris adultera, quæ non hanc cauſam vitijs ſuis prætendat, iniuriam ſe, peccando non facere, ſed referre. Quod & optimè Quintilianus expreſſit: *Homo*, inquit, *nec alieni matrimonij abſtinens, neque ſui cuſtos; quæ inter ſe natura connexa ſunt. nam neque maritus circa corrumpendas aliorum coniuges occupatus, poteſt uacare domeſticæ ſanctitati, & uxor, cum in tale incidit matrimoniũ, exemplo ipſo incitata, aut imitari ſe putat, aut uindicari*. Ad idem alludens Ouidius cecinit in 2. de arte.

l. viro, atque vxore. ff. ſol. matrimon.

Plutarch. in præcept. cõnubial. cap. 17.

Idem.

Lactant. de vero cultu cap. 23.

Quintilian.

Ouid. 2. de arte.

Dum fuit Atrides una contentus, & illa
Caſta fuit, uitio eſt improba facta viri.

Alexand. magnus. Veget lib. 2. de re milit.

Atque in hoc genere Alexander Magnus, licet alioquin gentilis, præclarum exemplum exhibuit, qui (vt author eſt Vegetius lib. 2. de re militari, cũ noctu fœmina quædam pulcherrima ſibi adduceretur, illo interrogãte, quomodo tam ſerò aduenisset, & illa reſpondente: expectaui, quouſque maritus dormiret; continuò ipſe accerſiuit famulos, acriterq. illos increpauit, quòd periculo adulterium committendi illum expoſuiſſent. Verum non ſolum ille, ſed animantia rationis expertia adulterium execrantur, narrat namque Plinius lib. 8. de hiſtor. animal. cap. 26. Si cõtingat Leænam Leopardo cõmiſceri, ita Leo in eam excandeſcit, vt ab eius conſortio prorſus

Plinius lib. 8. de hiſt. animal. cap. 26.

ſe

ſe ſequeſtret, & quaſi diuortium inter eos fiat. Helianus etiam lib. 15. de varia hiſtor. cap. 34. columbas fidelitatem cõiũbis ſuis perpetuo ſeruare affirmat, quod & confirmant carmina Propertij lib. 2.

Helian. lib. 15. de var. hiſtor. c. 34.

Propert. lib. 2.

Exemplo iunctæ tibi ſint in amore columbæ,
Maſculus, & totum fœmina coniugium.

Quod idẽ alij hiſtoriographi paſſim commemorant de ciconijs, turturibus, & alijs animalibus. Tandem, inter multa, quæ vxoribus frequenter fidelitatem violandi viris ſuis anſam præbent, duo breuitatis cauſa, hic ſolum appono. primum eſt, praua ſocietas: vt enim dixit Elibanius Sophiſta Antiochenus in epiſtola ad Cleomacam: *Tales plerumque uideri ſolemus, quales ij ſunt, qui nobis amicitiæ conſuetudine coniunguntur.* cui ſententiæ conſonant illa Iuuenalis Satyra 2.

Elibanius Sophiſta Antiochen. epiſt. ad Cleomacam.

Iuuenal. Satyr. 2.

Dedit hæc contagio labem,
Et dabit in plures: ſicut grex totus in agris
Vnitus ſcabie cadit, & porrigine porci,
Vuaq. conſpecta liuorem ducit ab uua.

Secũdum eſt clauſuræ odium. Multæ quidem ſunt fœminæ, quarũ domibus illa Salomonis apponi poteſt inſcriptio: *Garrula, & uaga, quietis impatiẽs, nec ualens in domo conſiſtere pedibus ſuis, nunc foris, nunc in plateis.* Angel. in l. ſi qua illuſtris. C. ad ſacrum S. C. orph. dixit: *ea meretrix præſumitur, quæ alienas domos, nunc hanc, nunc illam intrare conſueuit.* Hinc Leuina, alioquin caſta, inhoneſta credita eſt, eò quòd varias domos circumcurſaret, vt author eſt Valerius Flaccus in hæc carmina:

Angel. in l. ſi qua illuſtris. C. ad ſacrum S.C. orph.

Valer. Flaccus.

Caſta, nec antiquis cedens Leuina Sabinis,
Et quamuis tetrico triſtior ipſa viro.
Dũmodo Lucrino modo ſe permittit Auerno,
Et dum Baianis ſæpe fouetur aquis.
Incidit in flammas, iuuenemq. ſecuta, relicto
Coniuge, Penelope venit, abit Helena.

Phidias pictor.

Hinc Phidias inſignis pictor depinxit Venerem, ſupra teſtudinem pedes habentem, vt hac imagine, fœminas, clauſuram teſtudinis inter illa duo conchilia commorantis, moneret; cuius, & in hæc carmina meminit Alciatus in ſuis emblematibus.

Alciatus in ſuis emblematibus.

Alma Venus, quænam hæc facies? quid denotat illa
Teſtudo, molli quam pede diua premis?
Me ſic effinxit Phidias. ſexumq. referri
Fœmineum noſtra iuſſit ab effigie.
Quodq. manent domi, & tacitas decet eſſe puellas,
Suppoſuit pedibus talia ſigna meis.

Oportet igitur fœminas, & maximè nuptas, ſalutaria monita diui Gregorij libenter accipere, quæ in hæc carmina ſcripſit, quamuis ipſe ad Virgines illa dixerit:

D. Gregor. exhortat. ad Virgines.

Mos eſt mulieribus (res pretioſa) domi manere
Plurimùm, & diuinis alloqui ſermonibus.
Telaq. fuſoq. (hoc enim munus eſt mulierũ)
Ancillis opera diſtribuere, ſeruos vitare,
Labijsq. vincula ferre, & oculis, atque genis,
Neque pedem extra veſtibula ſæpe habere.

Quid plura? Quamuis Plato in Phædro, dixerit: *Pulchritudinem ſolam habuiſſe ſortem hanc, vt maximè omnium ſit amabilis;* ſane pulchritudo fœminarum deteſtabilis eſt, & maritis perſæpe multum nociua: nam, vt ſapienter dixit D. Hieronymus: *Difficile cuſtoditur, quod plures amant: nihil tutum eſt, in quo totius Populi nota ſuſpirat: aliquando minimè expugnatur, quod vndique intexitur.* Vnde Stobæus ſermone 66. hæc carmina cecinit:

Plato in Phædro.

D. Hieronymus.

Stobæus ſermone 66.

Duxit aliquis turpem? non amplius iucunda eſt ei vita,
Neque omnino domum ingredi licet;
Formoſa adducetur? non eſt illa
Magis mariti ſui, quàm vicinorum.

Et quidem, quis ignoret, pulchritudinem fœminarum pænè infinitos decepiſſe, quorum illa vox eſt, vt tradit Eluidius in epiſtola Acontij ad Cyppidem:

Eluidius in epiſt. Acontij ad Cyppidem.

Audaces facie cogimur eſſe tua,
Tu facis hoc, oculiq. tui, quibus ignea cedunt
Sydera, qui flammæ cauſa fuere meæ.
Hoc faciunt flaui crines, & eburnea ceruix.

In ſacra Geneſi legimus periculum, quod propter pulchritudinem ſuã paſſa fuit Sara: quare Abraham ei antea dixerat: *Noui, quod pulchra ſis mulier, & cum viderint te Aegyptij, dicturi ſunt: Vxor illius eſt, & interficient me, & te reſeruabunt.* Hinc Bart. l. 3. ff. de furt. expreſſe docet: *deprehenſum in domo, in qua pulchra adſit mulier, ſuſpectu valde eſſe de adulterio.* quod & docuerunt Bald. in l. falſos. in 4. opinione. Ioan. Andr. tit. de probationib. §. 1. verſ. 13. Aretinus tract. de maleficijs in verb. fama, verſ. quæro, an vnum iudicium, & Decius in cap. non ab homine. col. 4. nu. 11. de iudicijs. Vlterius, magni nominis viros per pulchritudinem fœminarum grauem iacturam paſſos, omnes norunt. Dauid propter Berſabeã, in adulterium lapſus eſt, Salomon

Bart. l. 3. ff. de furt.

Bald. in l. falſos in 4. opinione. Io. Andr. tit. de probat. §. 1. verſ. 13. Aretin. tract. de malef. Dec. cap. nõ ab homine. col. 4. nu. 11.

lomon in idololatriam; Sampſon in manus ſuorum hoſtium, qui oculos ei eruerunt. Holophernes, propter Iudith, & alios penè innumeros, quos tam ſacra, quam profana eloquia paſſim commemorant. Quòd etiam cruenta certamina tam vniuerſalia, quàm ſingularia fœminarum pulchritudo pepererit, plena ſunt hiſtoriarum volumina, quæ planè id atteſtantur. Quam autem huiuſmodi pulchritudo fugax, & inſtabilis ſit, varijs comparationibus antiqui exprimere tentarunt. Lucretius inſignis

Lucretius philoſ. philoſophus vocauit pulchritudinem, *Tyrannum breui tempore regnantem.* Galenus

Galen. lib. de obſeruatione. lib. de obſeruatione appellauit eam, *Florem hyemalem, qui frigore, & gelu facile alget.*

Boetius. è contra vero Boetius, cum vernali flore illam compoſuit, dicens: *Formæ verò nitor, ut uelox, & uernalium florum mutabilitate fugacior.* ad quod quidam Græcorum Poetarum alludens, dixit:

Roſa uiget breue tēpus, ſi autem præterierit,
Quærens, inuenit, non roſam, ſed ſpinam.

Quibus omnibus conſonant Ouidij carmina illa:

Ouidius. *Forma bonum, fragile eſt, quantum accedit ad annos*
Fit minor, & ſpatio carpitur illa ſuo.
Nec ſemper violæ, nec ſemper lilia florent:
Et riget, amiſſa, ſpina relicta, roſa.

Vnde Propertius ad Cynthiam ſcribens, dixit:

Propert. ad Cynthiam. *Falſa eſt iſta tuæ mulier fiducia formæ,*
Olim oculis nimium facta ſuperba tuis.
Nec amor tales tribuit tibi Cynthia laudes.

Et Phylon Hebræus lib. de prouidentia,

Phylo. Hebr. lib. de prouidentia. inquit: *Formoſitate corporis ſe iactare mentis compos nemo poterit, quæ breui adeò extinguitur tempore, vt antequam floreſcat, deſloruiſſe videatur.* Quid, quod Pontanus cecinit:

Pontanus. *Et rigidos mores forma ſuperba facit:*
Non ideò tibi tale decus, vultuq. ſuperbos.

Quibus perſimilia ſunt verba D. Ioannis Chryſoſtomi homilia 20. ſuper epiſtolam

D. Io. Chryſ. homil. 20. ſuper epiſt. ad Epheſ. ad Epheſios: *Externa corporis pulchritudo, plena eſt ſuperbiæ, & arrogantiæ.* Quamuis autem tot malorum ſcaturigo ſit pulchritudo, ardenter adeò illam fœminæ diligunt, vt cariorem ſibi habeant mortem, quam vultus deformitatem, vt Horatius cecinit:

Horatius. *ò Deorum, (leones,*
Si quis hæc audis, vtinam inter errem nuda
Antequam turpis macies decentes;
Occupet malas, teneræq. ſuccus
Defluat prædæ: ſpecioſa quæro
Paſcere Tygres.

In has autem omnes ſua pulchritudine dementatas fœminas magnus Pater Ioannes Chryſoſtomus his præclaris verbis inuehitur: *Nolo pulchritudinem corporis, boneſtatem mentis requiro; quid eſt enim ſpecioſa mulier? ſepulchrum dealbatum, niſi fuerit ſobria, caſta, & pudica; pulchritudo autem ſine his virtutibus præcipitium parens, venenum inſipientibus compoſitum; decus enim corporis infirmitate marceſcit, & pulchritudo immortalis eſt, & æterna; & tunc maximè oſtendit proprium decus, cum ceſſauerint paſſiones; tunc enim mens tranquillitate potitur. Si ergo videris mulierem ſpecioſam, ne admireris; nam arbor, & arbores, cum denſæ ſint folijs, & altitudine excelſæ, attamen non habent fructum hominibus aptum, ſed porcis afferunt cibum. Vinea autem per terram repens, maturum vuarum affert fructum. quid ergo vis, vineam habere, an arborem? puto, te vineam eligere magis, quæ lætitia eſt ad hominum vſus, quàm arborem, animalium eſcam.* D. Io. Chryſ.

§. 9.

De fœminarum ebrietate.

PORRO, cum fœminarum libidinem, necnon earũ incentiua deſcripſerim, illud, quod ad ebrietatem pertinet, nulla ratione taciturnitati commendabo. Etenim, licèt in hoc genere vitij non adeo reprehenſibiles videantur fœminæ; permultas tamen ebrietati deditas non pauci commemorant authores. Plutarchus nutricem Alexandri, nomine Plutarchus. Lagninam, inter inſignes ebrias refert. Cleona omnes iuuenes vini bibacitate ſuperauit, cuius Phalecus Græcus author in quodam epigrammate meminit in hæc carmina:

Auratam veſtem, & croceã ſuccincta Lyæo, Phalec. Græcus author.
Iſta dedit patri munera magna Cleo.
Sympſolijs quoniam præſtabat: quam bibere æquè,
Nullus tẽtauit vincere, vel potuit.

Et Strabo lib. 4. ſcribit, quòd in quadam Strabo lib. 4. Oceani Inſula habitabant quædam fœmi-

næ

Digitized by Google

næ Samnitæ; quarum præcipuum erat ſtudium Baccho vacare. Hinc Homerus (Homerus.) inter varia epitheta, quæ fœminis aptat, voraces, & bibaces, illas compellat; quod & prius antiquior illo Ariſtophane præſtiterat, vocans eas:

Ariſtophan. *Vini bibaces, proditrices, garrulas;*
Nihilq. ſanum, magnum viris malum.

Quibus omnibus conſonat, quod Senarius in pentath. ait, inducens, perlepide vetulã quandam vini auidam filiæ ſuæ hæc dicentem (Senar. in pen thar.): *Sit mihi, te viuente, ò filia, liberum, vt bibens vinum, intercam*. Conſonat etiam illud Plauti, ebrioſam aliam deſcribentis, quæ omnem ſuam fœlicitatem in copioſa vini potatione conſtituerat. hæc, cùm vini ſuaueolentiam perſenſiſſet, continuò in hæc verba prorupit:

Plautus. *Flos veteris vini meis naribus obiectus eſt,*
Eius amor cupidam me hùc prolicit per tenebras,
Vbi, vbi eſt, prope me eſt? euax babes, ſalue, anime me.
Liberi lepos, vt veteris, vetuſti cupida ſum?
Nam omnium vnguentum odor præ tuo nauſea eſt.
Tu mihi Stacte, & cynnamomum, tu roſa,
Tu crocum, & caſia es, tu bdellium, nã vbi,
Tu profuſus, ibi ego me peruelim ſepultam.

Atque hac de cauſa D. Paulus ſpecialiter admonet fœminas ad Epheſ. 5. ebrietatem omnino vitare (Ad Epheſ. 5.): *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria*. Quòd ſi inter fœminas, quæ immoderato vtuntur vino, non tot ebrias videmus, quot inter viros; id ſanè non accidit, quia illæ temperantiores ſint; ſed, quia, cũ fœminea complexio ſit virili multo humidior, ab illa quidem, velut ab aqua, immoderatum, quod bibunt vinum, temperatur. Vnde neceſſe eſt, vinum ab eis ebibitum, continuò vim, & vigorẽ ſuum amittere, & ideo capitibus earum nocere non valet. Quare autem multum dedeceat ebrietas, præſertim fœminas, ex varijs nocumentis, quæ illa infert, facilè deprehendemus. In primis ebrietas à mente alienat. vnde Cato (Cato.) dicere ſolitus erat: *ebrietatem eſſe quandam voluntariam dementiam. ebrietas corpus debilitat; & in terram proſternit*. ad quod alludens Virgil. in opuſc. de Ven. & vino:

Virgil. de Ven & vino *ſic copia Bacchi;*
Et tentat greſſus, debilitatq. pedes.

Plinius. *Ebrietas* (vt Plinius tradit) *memoriam lædit, & tremenda ſomnia ingerit*. Ebrietas arcana propria, & aliena facilè detegit, vt non ſemel experiẽtia ipſa docuit, quod antiquos ſignificare voluiſſe arbitror vetuſto illo prouerbio: *Vinum caret claue*: ea enim, quæ claue non obſerantur, facilè quærenti innoteſcunt. Ebrietas imprudentiam in agendis parit, & libidinem accendit, vt enim ait Ouidius:

Nox, & amor, vinumq. nihil moderabile ſuadent, Ouidius.
Illa pudore vacat, liber, amorq. metu.

Hinc ipſe alibi dixit:

Vina parant animos Veneri. Idem.

Vnde Ariſtophanes, vinum vocauit, *Lac Veneris* (Ariſtophan.); quia Venerem nutrit, & ad illam prouocat. & D. Ioannes Chryſoſtomus ſuper Matthæum, explicans illa verba: *Cùm eſſet deſponſata mater eius* (D. Io Chryſ. ſuper Matth.), affirmat, meretriciam conditionẽ, ebrietatis indiuiduam comitem eſſe: *Omnis*, inquit, *mulier, quæ uinolenta, & comeſſatrix eſt, eadem quoque meretrix eſt*. quod & alijs verbis Salomonem tradidiſſe reperio, dum dixit in Eccleſiaſtico: *Mulier ebrioſa, ira magna, & contumelia, & turpitudo eius non regitur*. (Eccleſiaſt. 26. n. 11.)

Hæc & alia grauia ebrietatis incommoda recenſent Virgilius, Iuuenalis, & Plato. Virgilius ait:

Nec Veneris, nec tu vini capiaris amore; Virgilius.
Vno namque modo, vina, Venusq. nocẽt:
Vt Venus eneruat vires, ſic copia Bacchi
Eneruat greſſus, debilitatq. pedes.

Iuuenalis verò Satyra prima, ſic loquitur:

Hinc ſubitæ mortes, atque inteſtata ſenectus Iuuen. Sat. 1.
It, noua nec triſtes percunctes fabula cœnas.
Dicitur iratis plaudendum funus amicis.

Plato verò hæc carmina ad idem ſcripſit:

O fœminæ, vobis velut diu foret Plato.
Vinum, precor vobis ego dementiam,
Vobis enim nihil, velut prouerbium,
Videtur eſſe mens, aut in cauponibus
Phaona primitias rogetis cernere,
Oportet hæc feciſſe vos multo prius
Primum quidem mihi nutrienti filios,
Sacrum facit placenta, mas, & amylum;
Prægnansq. turdi ſex, decemq. & integri,
Cum melle miſti, tum lepores ſint duodecim
Lunæ, deinde ſumptuoſa, & cætera
Audito: & Orthãnæ tria ſex qui ſexta, mox
Bulborum, & hinc caniſalo ſodalibus
Simul duobus, lans manu myrtorum, & hi
Sint vellicati, non amant; nam dæmones
Lychnorum odores, arcis, & quartæ canibus
Venan-

Venantibusq. Dardoni drachma, & ſimul
Fures triobolum hero celeti pellis, hinc
Farina, ſunt impenſæ enim hæ, ſi quid ferat,
Licet ingredi, ſi non ferat, fruſtra licet
Nobis mouere in vacuo.

Sed melius his omnibus Sanctus Auguſtinus in hunc modum loquitur: *Ebrietas eſt flagitiorum omnium mater, culparumq. materia, dux criminum, origo vitiorum, turbatio capitis, ſubuerſio ſenſus, tempeſtas linguæ, procella corporis, naufragium caſtitatis, amiſſio temporis, inſania voluntaria, ignominioſus languor, turpitudo morum, dedecus vitæ, honeſtatis infamia, animæ corruptela.* hactenus D. Auguſtinus. Cæterum hæc, & ſimilia immoderati vini nocumenta non ignorare ille mihi videtur, de quo Blondus lib. 5. de Roma triumphante narrat, ſe proprijs oculis vidiſſe, & legiſſe ſcriptum quoddam chyrographum publico tabellionis teſtimonio conſtabilitum, quod trecentum retro annis factum fuerat, in quo quidam maritus permittebat vxori vinum bibere per octo dies immediatè ſequentes poſt partum; diebus autem feſtis pollicebatur vaſculum vnum vini ei daturum. Romani etiam hæc vini nocumenta vitandi gratia, vt author eſt Dionyſius Alicarnaſſeus lib. 2. necnon Polibius lib. 6. immo, & Cato in quadam oratione de dote, vini potum fœminis ſeuerè interdixere, quod idem affirmat Cicero lib. de Republica; quem refert Nonius Marcellus in verb. *Temetum*: ſic enim antiqui Romani vinum vocabant, à quo vox illa, temulenta, hoc eſt ebria, originem duxit. In hoc genere argumenti, ò fœminæ, quibus vinum non diſplicet, attentè audite D. Ioannem Chryſoſtomum, hæc ad vos loquentem: *Quid turpius ebrioſa muliere, quæ huc, & illuc ex temulentia peruagatur? quanto enim infirmius vaſculum eſt, tanto magis naufragium fit, ſiue libera, ſiue ancilla mulier ſit. nam libera in medio ancillarum ſpectaculo deformatur, inter ancillas turpior redditur: ita faciunt, vt Dei munera à ſtolidioribus vituperentur.*

S. Auguſt. | Blondus lib. 5. de Roma triumph. | Dionyſ. Alicarnaſ. lib. 2. Polib. lib. 6. Cato in oratione de dote. Cic. lib. de Republ. Non. Marc. | D. Io. Chryſ.

§. 10.

De fœminarum vanitate, quam triplex vitium concomitatur; curioſitas, hypochriſis, & inuidia.

VERUM iam nonnihil dicamus de incredibili fœminarum vanitate; vt enim dixit D. Ioannes Chryſoſtomus homil. 13. Fœminæ non ſolum ſunt vanæ, ſed conſultò vacant ſtudio vanitatis. *Habent* (inquit) *mulieres in ſe quoddam vanæ gloriæ ſtudium, & quidem, vt in plurimùm, vel illæ glorientur a fœcunditate, & filiorum procreatione, iuxta illud Oſeæ: Gloria eorum à partu, & ab vtero, vel à diuitiarum affluentia, de qua Dauid: Confidunt in virtute ſua, & in multitudine diuitiarum gloriantur: vel tandem vanè intumeſcunt, ex pulchritudine, ornatu, & alijs, quibus ad libidinem accendunt, & accenduntur; de quibus Regius Vates cecinit: Gloriantur, cùm malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis.* Cornelius Tacitus lib. 12. ſuorum annaliũ narrat, Agrippinam adeò vanæ gloriæ cupidam, vt curru in Capitolium ſe duci faceret, cùm alioquin id ſolum liceret ſacris ſacerdotibus in ſacrificijs Druidorum. Fulgoſius commemorat, Elſenicem Athenienſem, vt pulchritudinem ſuam immortalem faceret in mentibus hominum, integra nocte obedientiæ Polignoti pictoris ſe ſuppoſuiſſe, vt inter pulchras fœminas Troianas illam depingeret; aderat enim ille tunc Athenis, bellum Troianum depingens. Vanitate adeò inſaniuit vxor Antonij Scaligeri Veroněſis Vrbis domini propter ſuam pulchritudinem, vt iudicaret, mortalium neminem dignum eſſe eius conſortio gaudere, mirabaturq. (vt ipſa temerè, ac ſuperbè dicebat) quomodo Iuppiter ex cælo non deſcenderet, vt pulchritudine eius frueretur. Hanc fœminarum incredibilẽ vanitatem, vt antiqui illi poetæ nobis manifeſtarent, finxerunt, Niobem filiam Phoronei Regis ob multitudinem filiorum adeò gloriari, vt non ſolum Dijs ſe æquaret, ſed & illis ſe præferre arroganter auderet. Dij autem ira perciti, in tantæ arrogantiæ ſupplicium in ſaxum illam conuerterunt. Vnde Dionyſius Lambinus, exponens verba illa Horatij: *Proles Niobæa*: hæc de illa ſcripſit: *Niobe Tantali filia, Amphionis vxor, filios ex eo ſuſcepit duodecim, ſex mares, totidẽq. fœminas. Hæc liberorum multitudine, & pulchritudine ferox Latonam præ ſe contemnere auſa eſt, cum diceret, illam duos ſolum peperiſſe, Apollinem, & Dianam; ſe duodecim.*

D. Io. Chryſ. homil. 13. | Oſeæ c. 9. n. 11. | Pſal. 48. n. 7. | Cornel. Tac. lib. 12. ſuorum annal. | Fulgoſ. | Dionyſ. Lambinus.

cim. Idcirco Dÿ, hac contumelia offenſi Niobæ filios ad vnum interimunt, Apollo maſculos,in Cithærone venantes,Diana fœminas intra parietes domeſticos, & propemodum in complexu, & gremio matris ſagittis confixi: Iuppiter autem Niobem, ſuas miſerias deflentem, ac deplorantem miſeratus, eam in ſaxum vertit, quod vſque ad hoc tẽpus(vt aiunt) *in Syphilo monte Phrygiæ lachrymarum fontes profundens ab omnibus cernitur.* ſed breuius illo Antipater in perſona illius inquit:

Antipater. *Viuebã, ſum facta ſilex, quæ deinde polita*
Praxitelis manibus, viuo iterum Niobe.
Reddidit artificis manus omnia, ſed ſine ſẽſu
Hunc ego cũ læſi, numina nõ habui.

Hanc foeminarũ vanitatem triplex etiam vitiũ frequenter concomitatur, nimirum, curioſitas,hypocriſis,& inuidia. Apoſt. ad Timotheum, foeminas vocat, loquaces,& curioſas: & meritò quidem;nam importunis ſuis interrogationibus aliorũ geſta perſæpe explorant,&,vt dixit Horatius,garrulitas ſemper eſt coniuncta cũ curioſitate:

Horatius. *Percunctatorẽ fugito:nã garrulus idem eſt.*

Equidẽ, inter alia curioſitatis opprobria, illud non leue eſſe reor,quod Plutarch.lib. de curioſitate, adulteriũ per curioſitatem
Plutarc. lib. de curioſit. definiuit, dicens: *adulterium eſt curioſitas alienæ voluptatis.* Hypochriſis etiam nota grauiter foeminæ laborant,quam D.Aug. ſuper Pſal. 63. duplicem iniquitatem vo-
D.Aug.ſup. Pſal.63. cauit: *Simulata*,inquit,*æquitas,non æquitas eſt, ſed duplex iniquitas,quia iniquitas eſt, & ſimulatio.* D.Gregor.8.moral.hanc foeminarum ſimulationem in hæc verba
D.Greg.lib. 8.moral. deſcripſit: *Ora palleſcunt, corpus debilitatur,pectus vrget ſuſpiria,nihilq.tãto labore quæritur,niſi humana æſtimatio. Præterea dicere, quot mala ſub velamine boni in ſacris tẽplis ſactitant, quia hæc omnibus patula ſunt.* De inuidia deinde, præter Menã-
Menand. apud Lucian. drum apud Lucianũ, afferentem foeminarũ
Euripides. indiuiduam comitẽ eſſe,Euripides dixit: *Mulieris mentem inuidia eſſe infectã. Mulieris* (inquit) *mens,inuidioſa res eſt.* Virg. lib. 1. Aeneid. deſcribens Iunonem,inuidię vulnere percuſſam deſcribit,& depingit:

Virg. lib. 1. Aeneid. *Cũ Iuno æternũ ſeruans ſub pectore vulnus.*

Ioſephus Paſſi de defect.foemin. diſcur.7.
Ioſeph Paſs. de def.foem. diſcurſ.7. inuidam refert *Circem, quæ cum venefica pariter eſſet, fontem turbauit, & infecit, ad quem ſolita erat, vt ſe lauaret, venire Scylla pulchra fœmina, cuius pulchritudini valde illa inuidebat.* Hinc,vt idem author refert, Symonides vocauit foeminam *canem ornatam*;vt enim Plinius de hiſtor.animal. Symonides.
refert:*Canes natura inuidi ſunt.* vnde poetæ finxerunt, vt Heſyodus ſcribit lib.2. cui Plin de hiſt. animal. Heſyod.li.2
titulus *opera, & dies*, ad preces Iouis Mercurium Pandoræ foeminarum naturæ detrahenti, caninam mentem immiſiſſe, cui conſonat,quod Homerus 11.Odiſs. agens de Clytæmneſtra inuida foemina, inuidos oculos ei tribuit: *Vnde ſicut graſſante vniuerſali peſte,priores inter omnia animantia* Homer. 11. Odiſs.
pereunt canes,vt author eſt Ariſt. in ſua politica, ita inuidia peſte per Rempublicam Ariſt. in ſua polit.
graſſante, prius, & periculoſius imbecillis fœminarum ſexus huic morbo ſuccũbit. nec mirari quiſpiã debet, quòd deteſtabile inuidiæ vitium,peſtem appellem, cũ Cælius Cælius Italicus de Inuidia.
Italicus de inuidia ſermonẽ inſtituẽs, non ſolum inter peſtes,ſed inter portentoſa inferorũ monſtra, quæ ad inuicẽ ſe dilaniãt, illã cõnumeret. tandẽ,vt Ouid. in fęminas præcipue dominari oſtenderet,certe illam deſcripturus, *ſub ſpecie fœminina depinxit* Ouidius.
vultum pallidum,corpus extenuatum, oculos ſeniles,dentes putridos,pectus felle amaricatum, linguã veneno infectã habentem.

§. II.

De fœminarum garrulitate.

RVRSVS, quis ignoret, garrulitatis vitium ita familiare eſſe foeminis, vt potius vellent à cibo,quàm à loquacitate ſe abſtinere? Vnde D.Hieron.ſuper epiſt.D.Pauli ad Titũ,inquit: *Muliercularum genus garrulum.* & D.Auguſt. lib.4. de Ciuit. Dei, D.Hier.ſup. epiſt. D.Pauli ad Titum. D Aug.li 4. de Ciu. Dei.
appellat illas,*loquaces*:immo, & ipſæ compulſæ ſunt id fateri, dũ apud Plautũ dicũt:

Multum loquaces meritò omnes habentur, Plautus.
Nec mutam profecto repertam,
Hodie dicunt mulierem mutam in ſæculo.

Hinc, inter Germanos celebre eſt illud prouerbium: *Tres mulieres nundinas faciunt*, quia tot inter ſe confabulationes Prouer. German.
commiſcent, tantoq. verborum ſtrepitu,vt non tres ſolum, ſed multitudo confluentium ad nundinas perſtrepere,& audiri videatur.Hinc etiam comparatæ ſunt foeminæ propter earum garrulitatẽ loquacibus turturibus, vt Theocr. cecinit de Signite:

O miſera, garritibus omnino vanis Theocr. de Signite.
Turturibus mos eſt implere loquacibus otim.

Garrulis etiam picis,vt author eſt Apollonius hyeroglifico de garrulitate,qui,& ait:
Apollo. hyerogl. de garrulitate. *dicatam fuiſſe picam Baccho, quia ebrietas loquacitatem parit.* vt tetigit Horatius:
Horatius. *Fœcundi calices quem non fecere diſertum?*
Alij compararunt illas garrulis cicadis,alij ranis in paludibus perſtrepentibus.narrat Ioſeph.Paſſ.de defectib.fœmin. diſcur.
Ioſeph. Paſſ. de def.fœm. diſcurſ. 23. 32. *Ranam Samaritanam,quã Latini rubetam,vocant, quia inter ſpinas, rubus ſemper cõmoratur, hac innata proprietate præditam eſſe,vt ſi in paludem garrientium ranarum immittatur,continuò illas obmuteſcere faciat.* Sane in Eccleſia præcipuè, cum permultæ fœminæ in vnũ garrientes congregantur,deteriores,quàm garrulæ paludum ranæ mihi videantur, cum illæ,adueniente rubeta,continuò obmuteſcant: vos autem, veniente Sacerdote ad ſacrum celebrandum,minimè ſileatis, cum alioquin D.Paulus etiam à bonis vos in Eccleſia ſilere iubeat:
D.Paul. 1 ad Cor. 14. 34. *Mulieres in Eccleſia taceant; non enim permittitur eis loqui.* numquid,ſi D.Paulus non permittit vos bona loqui in Eccleſia, permitteret ne detractoria, aut inhoneſta colloquia miſcere? Commemorat Ioſeph. vbi ſup.
Ioſeph. vbi ſupra. Iſianaram, Lyſippen, Mærã,& Curialẽ templum Iunonis ingreſſas,ita murmurationi deditas,vt pulchritadini illius detraherent, propriã illi præferentes. at Iunonis ſupplicio, tanta mentis vertigine fuerunt mulctatæ, vt ſibi perſuaderent vaccas eſſe,non mulieres:quibus fictionibus ſignificare voluerunt antiqui,incredibilem foeminarum loquacitatem iuſto Dei iudicio etiam in hac vita plectendam. Iuuenalis ſatyr.6.deteſtandam hanc foeminarum loquacitatem in hunc modum ingenioſè deſcripſit:

Iuuen.Sat.6. *Illa tamẽ grauior, quæ cum diſcũbere cœpit,*
Laudat Virgilium, perituræ ignoſcit Elyſæ.
Cõmittit vates, & comparat inde Maronẽ,
Atq. alia parte in trutina ſuſpẽdit Homerũ.
Cedũt Grãmatici,vincũtur Rhetores omnes,
Turba tacet,nec cauſidicus,nec præco loqtur
Altera ne mulier,verborum tanta cadit vis:
Tot pariter pelues, & tintinnabula dicas
Pulſari, nemo iam tubas, atque æra fatiget.
Vna laboranti poterit ſuccurrere Luna.

Demoſthen. Rectè ergo Demoſthenes dixit: *ornamentum mulieris breui loquentia*; cui conſonat illud,quod Euripides dixiſſe fertur:

Euripides. *Præſertim cum virgo ſis, & Argiua genere,*
Quibus ornamẽtũ eſt ſilẽtiũ,& pauca verba

Vnde D.Hieron.in epiſt.ad Demetriadem dixit:*Sit ſermo virginis prudens,modeſtus,* D. Hier. ep. ad Demetr.
rarus,non tã eloquentia pretioſus,quã pudore,mirentur,te tacente,tuã verecundiam, te loquente,tuam prudentiã. & Dauid Pſal. 5. Pſalm. 5.
garrulitatẽ pręclaro ſymbolo nobis deſcripſit, dũ garrientiũ guttur vocauit, Sepulchrum patens: nam quemadmodum, cùm ſepulchrum aliquod aperitur,nihil aliud, quàm miſeriæ humanæ patent, vermis,fętor,corruptio,putrida oſſa,& ſimilia;ita laſciuæ foeminæ guttur ſepulchrũ eſt patẽs, amãtis defectus cunctis manifeſtãs auaritiã,imprudẽtiã,leuitatẽ, ac ſordidiora alia multa,quæ ſub ſecreto latebãt. Geneſ.19. Geneſ. c. 19.
legimus,filias Loth cũ patre ſuo ebrio concubuiſſe,quarũ maior, cũ ex patre concepiſſet, accedẽte partus tẽpore, Moab,filio nato,nomen impoſuit: quod ſignificat, ex patre accepi:quis quęſo non putaret,illam maximam curam habiturã,ne tã execrandũ facinus detegeretur? è contra tamẽ fecit,nomen ipſius patrati ſceleris, nimirum Moab,id eſt, ex patre accepi, filio indidit, ne labentibus annis eius memoria periret, ſed inter poſteros ſemper conſeruaretur. Hoc ſatis apertè indicat, ſepulchrũ patens eſſe os foeminarũ,immo deterius illo,quia ſepulchrum patẽs humani corporis miſerias ſolum manifeſtat: garrulũ verò foeminæ os etiã latentes animæ defectus propalat,ac propria, & aliena ſcelera quantũuis turpia detegere non erubeſcit. rectè quidem Eccleſiaſt.dixit cap.42.*De veſtimen-* Eccleſiaſt. 42
tis procedit tinea, & a muliere iniquitas.

Ad hæc nemo ſane mirabitur, ſi foeminarũ verba ad decipiendos virorũ animos latentẽ quandã vim habere noſcantur, ſi Spiritũ ſanctũ audierit dicentẽ Prouerb. 5.
Fauus diſtillãs labia meretricis,& nitidius Prouerb. 5.
oleo guttur eius. duo copulauit in his verbis ad decipiẽdum efficaciſſima:primũ eſt, amatoria verba,quæ auſcultãti amãti ſaccaro,& melle dulciora videãtur.Fauus diſtillans labia meretricis. Secundũ eſt adulatio,per oleũ ſignificata, vt adnotauit D. Hieronym. in illa verba Dauidis Pſal. 41. D.Hieron. in illa verba Pſ. 41. Oleũ autem peccatoris, &c.
Oleum autem peccatoris non impinguet caput meũ. ideſt,adulatio,& merito quidem, quia hæc eſt innata olei virtus, vt inſenſibiliter vſque ad interiora penetret:ita adulatio vſque ad animæ viſcera pertingit, & illã inſtar olei demulcet. Vnde Themiſto. Temiſtocl. relatus à Tul.
vt affirmat Tullius,nullius vox ſibi gratior

videba-

Crinitus in Auguſto.

Xenophon lib. de fact. Socrat.

Salluſt. lib. 1.

videbatur, quàm laudantis; & Auguſto, vt tradit Crinitus, adeò placuit Virgilius, præconia eius in conſpectu Senatus recitans, vt eundem honorem, quem ſibi, illi publicè deferri libenter pateretur. Hinc etiam Xenophon lib. de factis Socratis dixit: *nullum reperio, qui laudantem ſe, odio habeat*: cuius rationẽ reddit Salluſtius lib. 1. *quia bonus, & malus gloriam, & honorem æque ſibi exoptant*: ne tamen quiſpiam falſa, & ſimulata verborum fœminæ dulcedine decipiatur, legat quæſo, quæ poſt prolata illa verba: *Fauus diſtillans labia meretricis*: Spiritus ſanctus ſubnectit, dicens: *Nouiſſima autem illius amara, ſicut abſynthium*; quaſi diceret: latet anguis in herba: ſub dulcedine illa faui, amaritudo abſynthij deliteſcit. narrat Plinius lib. 27. cap. 7. abſynthium congenita hac virtute pollere, vt & ſtomachum corroboret, & vermes, qui in puerorum inteſtinis frequenter gigni ſolent, facilè interimat; Medici autẽ ad ſimulandã amaritudinem, in dulcem ficum illud mittentes, vel melle linientes, pueris deglutiendum præbẽt; qui dulcedine illa decepti, facile illud ſuſcipiũt, vt Lucretius cecinit in hæc carmina:

Plin. lib. 27. cap. 7.

Lucretius.

Ac veluti pueris abſynthia tetra medentes,
Cum dare conantur pueris, oras, pocula circũ
Contingunt mellis dulci, flauoq. liquore.

Non ſecus fœminę, ſimili vtẽtes induſtria, abſynthium libidinis, quo virorũ animos enecant, ſuauium verborum melle, & dulcedine liniunt, vt malũ, quod latet, eos lateat. prima hoc genere induſtriæ vſa mihi videtur Eua, quæ ſuauitate verborũ virum ſuum demulcens, abſynthium diuinæ præuaricationis in dulcem ficum immiſit, ficum enim fuiſſe fructũ arboris vetiti vnanimis teſtatur Hebrẹorum ſententia, quam ſecuti ſunt D. Ambroſ. ſup. Geneſ. Niceph. lib. hiſtor. eccleſ. cap. 27. Phylo orat. de arbore vitæ. Moyſes Barceſa Epiſcopus Syriæ 1. p. Comment. de Parad. cap. 19. Phylogonus Burgenſis, & alij permulti. ac tandem mellifluis ſuis verbis Adamũ Eua ſeduxit, in prauam ſuam ſententiam illũ trahens; licet enim multi putauerint, Adã nõ fuiſſe deceptum, quia D. Paulus 1. ad Tim. 2. dixit: *Adam autem non eſt ſeductus, ſed Eua*; ſed longè alia eſt huius loci germana intelligentia: nam D. Hieronymus lib. contra Iouinianum, necnon D. Ambroſ. & S. Ioannes Chryſoſt. in commentario illius loci, interpretãtur, non fuiſſe ſeductum Adamum immediatè à ſerpente, ſicut Eua, quam ſerpens immediatè decepit. eſt & alia acutiſſima D. Epiphanij, Eumenij, Haymonis, S. Thomæ, & gloſſæ expoſitio: etenim hi Patres ex præcedentibus verbis verũ illius loci ſenſum eruunt. Dixerat prius D. Paulus: *Adam primus formatus eſt, deinde Eua*; & continuò ſubiungit: *Adam autẽ non eſt ſeductus, ſed Eua*; vbi hoc diſcrimen conſtituit inter Adã, & Euã, quòd Adam ordine creationis fuit primus, Eua ſecũda; ordine vero ſeductionis è cõtra, Eua prima, ſecundus Adam. Vnde Sãcti Patres frequenter repetũt, Adamũ deceptũ fuiſſe ab Eua. S. Ignatius epiſt. ad Nalli. ait, quòd dæmon per Euã ſeduxit Adam. D. Epiph. contra hæreſ. hæreſ. 38. Ipſe diabolus per mendaciũ decepit Euã, & Adã. S. Leo Papa ſerm. 3. de natiu. *illamq. deceptor inuenit, & homo deceptus, admiſit*. Sed, vt ad id, vnde nonnihil digreſſus ſum, redeam, illud intereſt diſcrimen inter medicos, & Euam, quòd medici abſynthium præbẽt ad ſanitatem tuendam, vel recuperandã, Eua verò ficu cibauit Adam ad infirmitatẽ, & ad mortem; medici quidem abſynthijs vtuntur ad inteſtinorum vermes extinguẽdos, & expellendos: at Eua vetito cibo primum parentem paſcens, conſcientiæ vermẽ animã rodentem immiſit: medici tandem in oculorum medelã, abſynthijs vti monent, quia, vt author eſt Dioſcorides lib. 3. c. 24. ad infirma lumina corroboranda mirã virtutem habent, Eua autem abſynthio, quo primum parentem infecit, nõ illuminauit, ſed excæcauit oculos eius. merito ergo Spiritus ſanctus per Salomonem dixit: Fauum diſtillantem eſſe labia fœminæ; in eo tamen abſynthium latere. Huc etiam facit, quòd Aegyptij (vt author eſt Pierius Valerianus) vt depingerent hominem, qui poſt proſperam fortunam in aduerſam inciderat, fauum mellis depingebant, ex quo abſynthiorum ramus oriebatur: ad quod alludens Lucretius, vt refert Ricchardus, verbo, abſynthium, dixit:

D. Ambroſ. ſuper Geneſ. Nicæph. lib. hiſt. Eccleſ. cap. 27. Phylo orat. de arb. vitæ. Moyſ. Barceſ. 1. p. Cõment. de Parad. cap. 19. Phylogonus D. Paul. 1. ad Timoth. 2. D. Hier. lib. cont. Iouin. D. Ambroſ. S. Io. Chryſ. in commet. illius loci.

Adam non eſt ſeductus.

D. Epiphan. Eumenius. Haymon. D. Thomas. Gloſ. expoſ.

S. Ignat. epiſt. ad Nall. D. Epiph cõtra hæreſ. hæreſ. 38 S. Leo Papa ſerm. 3. de Natiu.

Dioſcorid. li. 3. cap. 24.

Prouerb. 5.

Pier. Valerianus.

Lucretius relatus à Richardo, verbo, abſynthium.

Medio fonte leporem,
Surgit amari aliquid, quod in ipſis faucibus (angat.

Hoc ſymbolum, præclarũ harũ Syrenum, de quibus hucuſque locuti ſumus, hyeroglificum mihi videtur, cum ex fauo mellis, quo viros demulcent, mortis eorum abſynthiũ oriatur. Simile etiã eſt huic muliebri

fauo liber ite, de quo Iſaias propheta ait: *In ore dulcē ſibi fuiſſe, ſtomacho vero amariſſimum*; non ſecus in principio dulcia fœminarum verba ſenſum amantium dulcorat, at poſtmodum incredibilem animi amaritudinem pariunt: nouiſſima autem illius amara, ſicut abſynthiū. Vnde D. Ambroſ. lib. de bono mortis cap. 7. dixit: *Laqueus eſt ſermo meretricis, qui obdulcat ad tempus fauces tuas, & poſtea exaſperat eas amaritudine conſcientiæ peccatricis.* hæc autem amaritudo tanta eſſe perhibetur, vt quamuis Eccleſiaſt. dicat: *O mors, quàm amara eſt memoria tua*: mulieris tamen amaritudinē longe illam ſuperare non dubitet. Inueni mulierem amariorem morte. veraciſſimè ait, amariorem, quia mors ianua eſt quietis, at *mulier ianua eſt diaboli*. vt loquitur D. Ambroſ. lib. 1. officior. mors amara eſt, quia ſeparat animam à corpore: at mulierem, quæ ſeparat animam à Deo, quis non dicat amariorem morte eſſe? ac tandem, ſi amara eſt mors, & ingrata: Fauſto dicente: *Solam eius effigiem animum conturbare*:

D. Ambr. lib. de bon. mortis cap. 1.

Idem lib. 1. officiorum.

Horribilis viſu terremur imagine mortis;

tamen, vt appoſitè loquebatur Epictetus, conturbant homines non res ipſæ, ſed rerum opiniones: in fœmina autem è contra res accidit, non opinio, ſed, proh dolor, res ipſa, quę abſynthij radix fœcundiſſima eſt, amariſſimas reddit amantium animas; etenim, vt cecinit Sābucus in emblematibus:

Fauſtus.

Epictetus.

Vndique mea venena latitant;
Sed vitijs animus, mēs vndique, corpore toto
Atque ſinus pleni, miſta venena latent.

Sambuc. in emblemat.

§. 12.

De mendacibus, & fraudulentis fœminis.

MVLTA quidem potuiſſem loquacitatis incommoda ſtylo proſequi, vt breuitati tamen conſulam, illud ſolum apponam, quòd mendacia nō pauca parit. Mēdacium eſt falſa vocis ſignificatio cum voluntate fallendi; quamuis autem Caſſianus ſub nomine Ioſephi Abbatis docuerit, licere humilitatis exercendæ, aut proximi indemnem vitam ſeruandi cauſa, mentiri; catholica tamen fide tenendum eſt, id illicitum, & peccaminoſum eſſe, cum mendacium, vtpotè veritati ex diametro oppoſitū, ab extrinſeco, & intrinſeco ſit malum. Vnde Dauid Pſal. 14. & alibi etiam, poſtquam interrogauerat: *Quis habitabit in tabernaculo tuo?* reſpondet: *Qui loquitur veritatem, qui nō egit dolū in lingua ſua.* quod & ſolo lumine rationis illuſtratus Ariſtot. 4. lib. ethicæ agnouit, dicens: *Mendacium eſt de ſe prauum, & fugiendū.* ad quod pronas eſſe fœminas lib. 9. de hiſt. animal. ipſe tradidit. Certum eſt, fraudis indiuiduū comitem eſſe mendacium. Fœminas autem fraudulētas eſſe, Euripides teſtatus eſt, dicens: *Ingenioſæ ſunt mulieres ad inueniendū fraudes.* cui cōſonat illud Codri poetæ.

Caſſian. ſub nomine Ioſephi Abb.

Pſalm. 14.

Ariſt. lib. 4. ethicæ.

Idem lib. 9. de hiſt. animal.

Euripides.

Sydera non tot habet Cælum, nec flumina piſces,
Quot ſcelerata gerit fœmina mente dolos.

Codr. Poeta

Quod & pulchro epigrammate cecinit Fauſtus:

Cuncta ſub aſtrigero regnantia crimina cælo
Nutrit in æternos fœmina nata dolos.
Peſſima res vxor, poterit tamen vtilis eſſe,
Si breuiter moriēs, det tibi quicquid habet.
Aere quot volucres inſunt, quot littore cōcha
Tot mala, tot fraudes mēs muliebris habet.

Fauſtus.

Quibus perſimilia ſunt illa Propertij carmina lib. 11. cap. 1.

Sed vobis facile eſt verba & cōponere fraudes,
Hoc vnū diſcit fœmina ſemper opus.
Mulier dedit natura cui pronum malo
Animū ad nocendū, pectus inſtruit dolis.

Propert. lib. 11. cap. 1.

Hinc Ceſonia vxor Caligulæ Imperatoris (vt author eſt Suetonius) per fraudem dementauit illum, porrigens illi in cibū carnē equini capitis. Aphrodiſæa etiam, vxor Diocletiani Imperatoris, poſtquam libidinosè Eraſto filiaſtro ſuo cōmiſceri tētauerat, & ob illius cōſtantiam id ab eo extorquere non potuiſſet, crinibus ſparſis, veſtibus ruptis, & tota incompoſita ingreſſa eſt ad Imperatorem, contra filiū eius clamās, quòd honeſtatē eius violare per vim contēdiſſet; qua fraude nulla potuit maior excogitari. Sed & illā non prætermittā, quam cōmemorat Ioſeph. Paſſ. de defect. fœmin. diſcur. 32. de quadā nutrice, quæ infantem Regis Epyrotarum, nomine Artabani pro altero infante commutauit; quā fraudem ipſa poſtea detexit; ob quod nata ſunt inteſtina bella, vt fictum illum Principem à Regno amouerēt: &, vt poetæ tradūt: quod etiam Torquatus latè deſcripſit, Armida

Suetonius.

Ioſeph. Paſſ. de def. fœm. diſcurſ. 32.

Torquatus.

nullam

nullam fraudem intentatam reliquit, vt in amorem ſuum, integrum Gofredi exercitum raperet: & vt ad ſacra nos conuertamus, Philiſtæi Sampſonem vincere, & proſternere deſiderantes, Dalidæ dixerunt: decipe eum, & diſce ab eo, in quo habeat tantam fortitudinem, & quando eum ſuperare valeamus, & vinctum affligere; quod ſi feceris, dabimus tibi ſinguli mille, & centum argenteos; quibus ipſa annuẽs, non ceſſauit interrogare Sampſonem: dic mihi obſecro, in quo ſit maxima tua fortitudo? quouſque id ab eo obtinuit, & continuò illum ſuis hoſtibus tradidit. Præterea Geneſ. 3. legimus, Adam nomen impoſuiſſe vxori ſuæ, & quidem cum ſcientia infuſa diuinitus eſt inſtructus, nomina imponebat naturis, & proprietatibus rerum valde conſentanea. Vnde, & Deus ipſe dixit: *Omne, quod vocauit Adam anima viuentis, ipſum eſt nomen eius*. nomen ergo, *Euæ*, illi impoſuit: *Vocauit nomen vxoris ſuæ, Eua*. S. Epiphanius lib. 3. cont. Hæreſ. & D. Clemens Alexandrinus in orat. adhortat. docent, nomen Euæ, in Hebræo à nomine ſerpentis non amplius diſcrepare, quàm littera vna, quia hic vocatur, Heua; illa vero, Eua; abſque aſpiratione; in quo ſanè non pauca fœminæ opprobria nobis nunc detegenda, latent; etenim ſignificare voluit Adam, ſimilia adeò nomina ſerpenti, & vxori ſuæ imponens, eodem munere, quo ſerpens erga Euam, ipſam functam fuiſſe erga ipſum; & ex conſequenti vxorem, velut alterum ſerpentem ſibi fuiſſe, quia ſicut ſerpens decepit Euam, ita & Eua ſeduxit Adam, vt ſancti Patres teſtantur à me ſupra citati: Mulier etiam Hebraico idiomate idem ſignificat, quod manifeſtatrix; illud autem eſt mulierum ingenium, vt ſecretum in pectore ſeruare nequeant, ſed quæcunque arcana facilè manifeſtant, & detegunt. Memini, Tibullum lib. 3. eleg. 3. aduerſus fœminarum genus dixiſſe:

Ab crudele genus, nec fidum fœmina nomen.

At mihi videtur, veracius locutum fuiſſe, ſi dixiſſet: fidum fœminæ nomen: nam ſi quid fidelitatis in ea eſt, in nomine ipſo reperitur: mulier enim à mollitie dicitur; quid autem animo mollius, ac debilius, quam mulier. Fœmina etiam à fœtore originem trahit. Fœminæ autem ita ſanctis viris fœtent, vt fœtorem Inferni mallent

Geneſ. 3.

S. Epiph lib 3. cont. hær. D. Clem. Alexand.

Tibull. lib 3 eleg. 3. ad uerſ. fœmin. genus.

ſuſtinere, quàm earum infici fœtore peccati: quid, quod ſerpentis nomen impoſitum eſt Euæ, de qua dictum eſt: *Serpens erat callidior cunctis animantibus?* quam autem infidum nomen ſit Euæ, id ſatis oſtendit, quod virum ſuum ſeduxerit, & ſeducendo in interitum præcipitauerit.

§. 13.

De fœminarum otioſitate.

HORVM omnium vitiorum, quæ hucuſque commemoraui, præcipue libidinis, loquacitatis, mendacij, & detractionis originem ſine dubio arbitror, fœminarum otioſitatem: etenim, cùm natura ſint pigræ, vt eleganter cecinit Plautus in hæc carmina, dicens:

Mulier profectò nata ex ipſa mora,
Nam quæuis alia, quæ mora eſt, æque mora
Minor ea videtur, quàm quæ propter mulierem eſt.

Conſequens eſt, otioſitatem ament. otioſæ autem, quidni in libidinem prorumpant, & in multiloquia, mendacia, & detractoria verba ſe effluant? Mãtuanus lib. 2. de Regina Helyſa narrat, nimiam eius otioſitatem adeò Reipublicæ nociuam, vt cauſa eſſet, ne Carthaginis cœpta ædificia perficerentur, ne alia denuò extruerentur, ne iuuenes apti eſſent ad arma capeſſenda, ſed imbecilles eſſent ad omne certamen, & ſimilia alia nobilium exercitia. Sed pœnam ſuæ otioſitatis perſoluit, vitam agens, quamdiu poſtea ſuperſtes fuit, multis miſerijs, & ærumnis plenam. Vnde egregie Cicero dixit: *Non ſolum vitia concipiunt ipſi Principes, ſed ea infundunt in ciuitatem: Neque ſolum obſunt, quòd ipſi corrumpuntur, ſed etiam quod corrumpunt, pluſq. exemplo, quàm peccato nocent*. Otioſitatẽ tã profana, quam ſacra eloquia frequenter damnant. Plato vocabat illam: *Vitiorum omnium nutrimentum, & mortalium peſtem*. D. Ioannes Chryſoſtomus: *Doctricem omnis malitiæ*. D. Bernardus: *Nugarum matrem, & virtutum nouercam*. Chilo: *inſaniæ imaginem*. Euripides: *ſtultitiæ præſidem*. Mercurius Trimegiſtus aſſerebat: *Natura præbet ingenium, vſus exaltat, otium deprimit*. Demoſthenes aie-

Plautus.

Mantua. lib. 2. de Regina Helyſa.

M.T. Cicero 3. de legib.

Plato.

D. Io. Chryſ

D. Bernard.

Chilo.

Euripides.

Merc. Triſ.

Demoſth. bat: *Otioſos ſecum portare ſemper mandragoram*; cuius illa noſcitur eſſe proprietas, vt operatrices potẽtias quaſi hebetes reddat, ad exercitium ſuarum operationum. quibus omnibus conſonat, vt Plato dicebat: *Homines nihil agendo, malè agere diſcunt*. Vnde Ouidius dixit:

Plato.

Ouidius. *Cernis, vt ignauum corrumpunt otia corpus*
Et vitium capiunt, ni moueantur aquæ.

Virgilius etiam in idem hæc carmina cecinit:

Virgilius. *Quiſquis enim duros caſus virtutis amore*
Vicerit, ille ſibi. laudem, decuſq. parabit.
At qui deſidiam, luxumq. ſequetur inertem,
Dum fugit oppoſitos incauta mente labores,
Turpis, inopſq. ſimul miſerabile tranſiget æuum.

Sed audiamus nunc ſacta eloquia. Salomon in prouerbis: *Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus, qui autem ſectatur otium, replebitur egeſtate*. Eccleſiaſticus autem ait: *Stultus dicit: melius eſt pugillus cum requie, quam plena vtraque manus cum labore*. Cum tamen illa ſint verba D. Pauli: *Qui non laborat, non manducat.* quid plura? deteſtabile illud Sodomorum peccatum otio eorũ adſcribit Spiritus ſanctus: *Hæc fuit iniquitas Sodomæ, abundantia panis, & otium*. Hæc mala, quæ ex otioſitate manant, non ignoraſſe videntur antiqui illi Athenienſes; quia, vt authot eſt Euripidis interpres in Hecuba, eorum virgines, ne otio languerent, ingentem pilam contexere tenebantur, in qua miro artificio exprimebant antiquorũ Heroum præclara, ac memorãda geſta.

Euripid. interpres in Hecuba.

Ac tandem Salomon, volens omne otioſitatis, & deſidiæ genus longè à foeminis propulſare, de proba, ac forti foemina dixit: *Conſiderauit ſemitam domus ſuæ, & panem otioſa non comedit. Date ei de fructu manuum ſuarum, & laudent eam in portis opera eius. Surrexerunt filij eius, & beatiſſimam prædicauerunt Regina, & laudauerunt eam*.

Prou. 31.

§. 14.

De auaris fœminis.

QVID iam dicam de foeminarum auaritia? quam veteres illi adeò experti fere, vt miranda multa in hoc genere argumẽti ſcriptis ſuis intexuerint. Ioſephus Paſſi de defectibus foeminarum diſcurſu 3. refert, *Sophiam Auguſtam vxorem Iuſtiniani Imperatoris auariſſimam fuiſſe, & ideo in aſpiciendis nummis a ſe conſeruatis vehementer delectari, in expendẽdis tamen paucis eorum nimium contriſtari.* Plutarchus in vita Romuli ſcribit, *Tarpaiam Romanam auri, & argenti ſibi oblati cupiditate ductam Sabinis tradidiſſe Capitolium*. Paulus Aemilius author eſt, Dominicam de Alphæo, propter auiditatem quorundam monilium, quibus ornatus incedebat dux quidam Gallorum propriam Patriam prodidiſſe: quod & feciſſe Calmidam alij hiſtoriographi narrant. Vnde apparet, quam verè dixerit Salluſtius: *Auaritia fidem, probitatem, cæteraſq. bonas artes euertit, & pro his ſuperbiam, crudelitatem, Deum negligere, omniaq. venalia habere edocuit.* Ac tandẽ ſacræ litteræ conteſtantur, Dalidam propter ingentem quãdam argenteorum quantitatem, à Philiſtæis ſibi promiſſam, Sampſonem proprium virum manibus ſuorum hoſtium tradidiſſe. Hinc veteres illi Romani, vt habetur l. obſeruare. §. proficiſci. ff. de off. pro. inuiolabili lege ſanxerunt, vt cum ciues deſtinabantur ad quaſdam regendas prouincias, vxores earum minimè ad eas proficiſci poſſe, ne inſatiabili ſua auri, & argenti cupiditate, illas ſuis diuitijs expoliãtes, depauperreſcerent. In vniuerſum etiam loquentes varij authores, foeminas auaras eſſe affirmant; Cicero enim dixit: *Mulierum genus eſt auarum*. & Accurſius addidit, *non ſolum auarum, ſed auariſſimum eſſe*. quod & in Iure obſeruatum lego; præſertim l. Neſennius. ff. de neg. geſt. & l. quæ dotis, vbi Bar. ff. ſolut. matr. & l. 2. C. de his, qui ven. ſtat. impe. & l. ſi ſponſo. C. de donatio. ante nuptias: vnde Baldus dixit: *miraculum eſſe, ſi fœmina quidpiam donabit*. & Socin. conſ. 214. *monſtruoſum id vocauit*, hoc eſt, inſtar monſtri, raro contingens: quòd ſi Virgilius finxit 5. Aeneidos, Didonem dilecto ſuo Aeneæ munera donaſſe:

Ioſeph Paſſ. de defectib. fœminar. diſcurſ. 3.

Plutarch. in vita Romuli.

Paul. Aemil.

Salluſthius.

Iudic. 16.

l. obſeruare. §. proficiſci. ff. de off. pro.

Cicero.

Accurſius.

l. Neſennius ff. de negot. geſt. & l. quæ dot. vbi Bar. ff. ſol. mat. & l. 2. C. de his qui ven ſtat. impe. & l. ſi ſponſo. C. de donationib. ante nupt.

Bald.

Socin conſ. 214.

Virg. 5. Aene.

... Tyrioq. ardebat murice læna,
Demiſſa ex humeris, diues quę munera Dido
Fecerat, & tenui telas diſcreuerat auro.

Prius tamen pretioſiora alia dona ab eo ſæpe receperat, quorum Cupido fuit lator:

Munera præterea Iliacis erepta ruinis
Ferre videt pallam ſignis, auroq. rigentẽ.

In

Exod. 32. In eo tamen ſolum video liberales foeminas, quod ſacræ hiſtoriæ commemorant, cum ad conſtruendum vitulum idololatriæ ſimulacrum, propria monilia ſacrilega liberalitate libenter donarunt.

§. 15.

De ferina fœminarum iracundia.

SED iam ad foeminarum iram me conuerto, de qua Horatius dixit: Horatius.

Ira breuis furor eſt, animum rege, qui niſi paret,
Imperat; hunc freni, hunc tu compeſce cathenis.

Eccli. 25. Eccleſiaſticus dixit, nullam iram muliebri iracundiæ eſſe comparabilem: *Non eſt ira ſuper iram mulieris*. Magna eſt ira lupæ aduerſus illam ferientes, ſed non eſt ſuper iram mulieris. magna eſt ira vrſæ, ablatis catulis, ſed non eſt ſuper iram mulieris. magna eſt ira leænæ, præſertim tempore niuis, propter defectum cibi, ſed non eſt ſuper iram mulieris. magna ira leopardorum, & ſerpentium contra pungentes ſe, ſed non eſt ſuper iram mulieris, iuxta ſententiam ſapientiſſimi Salomonis: cuius rei rationem Plutarchus lib. de cohibenda ira in hæc verba tradit: Plutarc. lib. de cohiben. ira. *Sicut tumor accidit ex magna plaga in carne, ita in molliſſimis animis, ſi quis ſe præbeat dolori, hoc ipſo, quòd maior eſt imbecillitas, hoc maiorem elicit iracundiam; hacq. de cauſa mulieres iracundiores ſunt viris, ægroti ſanis, ſenes iuuenibus, infœlices fœlicibus.* Prouerb. Hinc illud abijt prouerbium: *Plus eſt periculum anum laceſcere, quam canem.* Hyſſopus. Vnde & Hyſſopus dixit: magnam rem eſſe placare foeminam, quia, vt Iuuenalis notauit: Iuuenalis.

vindicta
Nemo gaudet magis, quàm fœmina.

In grauidis autem foeminis iracundiam fortius dominari ſcripſit Apponenſis ſuper 35. problema Ariſtotelis; Apponenſ. ſup. 35. problem. Ariſt. atque ex hac ira ortum habent clamores, & vociferationes illarum, de quibus Virgilius: Virgilius.

Fœmineum clamorē ad cæli ſydera tollunt.

Et Ouidius 12. Metamorphoſ. Ouid. 12. Metamorp.

Fœmineo clamore ſonat domus.

Lauinia filia Regis Latini, irę furore percita, laqueo ſe ſuſpendit; quod idem feciſſe Sanciā narrat Sabellicus lib. 9. Sabellicus. lib 9. Poſtquam proprium filium præ ardenti iracundia occiderat. Finxerunt antiqui, tres in Inferno commorari furias: Tiſiphonem, Megæram, & Aletho, per quas intelligebant, cupiditatem, libidinem, & iracundiam, quas poetæ egregie deſcripſere in hęc carmina: Ouidius deſcribit Tiſiphonem diuitiarum cupidam: Ouidius.

Nec mora Tiſiphone madefactam ſanguine ſumit
Importuna facē, fluidoq. cruore rubentem
Inducitur pallam, totoq. incingitur angue.

Poeta autem Claudianus in hunc deſcribit Megæram libidinis igne flagrantem: Claudianus

Improba mox ſurgit triſti de ſede Megæra,
Quam penes infant fremitus, animiq. profanus
Error, & vndantes ſpumis furialibus iræ.

Ac tandem Virgilius deſcribit Aletho iracundiæ flammis exuſtam, dicens: Virgilius.

Luctificā Aletho dirarum ab ſede ſororum
Infernisq. ciet tenebris, cui triſtia bella,
Iræq. inſidiæq. & crimina noxia cordi.
Odit & ipſe pater Pluton.

Foeminam igitur ira excandeſcentem perſimilem dixerim huic furiæ infernali. Vnde, ſicut in inferno nulla eſt pax, ſed continua diſſenſio, ita illud eſt muliebre ingenium, vt Seneca notauit Satyra 6. ſemper litigare:

Nulla fere cauſa, in qua non ſœmina litem Senec. Sat. 6
Mouerit.

Et paulo inferius:

Semper habet lites, alteraq. iurgia Aletho;
In quo nupta iaceat, minimum dormiuit in illo;

Et quamuis nox ad requiem deſeruiat, ipſa, die, & nocte rixas miſcet: vt Richardus cecinit lib. de nuptijs:

Eſt mulier rixoſa viro, pars mortis amaræ, Richar. lib. de nuptijs.
Nocte, dieq. modis mille fatigat eum.

Vnde Menandrus dixit: *tempeſtas in domibus viris mulier.* Menand. quod non ignorans Salomon non abſque iuſta cauſa mihi dixiſſe videtur: *Melius eſt habitare in terra deſerta, quam cum muliere rixoſa, & litigioſa.* Hoc expertus eſt ille, cuius epigramma referunt Pontanus lib. de obſeruant. & Volaterranus in phylologia:

Arma, virumq. docens, atque arma, virumq. peritus, Pontan. lib. de obſeruan. Volater. in phylolog.
Non duxi vxorē, ſed magis arma domum.

Namque

Nãque dies totos, totasq. ex ordine noctes,
Litibus oppugnat meq. meumq. larem.
Atque, vt perpetuis dotata a Marte duellis,
Arma in me tollit, nec datur vlla quies.
Iamq. repugnanti dedam me, vt denique victam,
Surget ob hoc ſolùm, iurgia quòd fugiam.

§. 16.

De veneficis fœminis.

ATQVE ex hac ira in fœmineo pectore dominante frequenter ortum arbitror, fœminas veneficas, lamias, & incantatrices fieri. Quarum memoranda quædam exempla hic apponam. Franciſcus Aranca lib. 3. de natura dæmonum, Hecatem refert, inſignem fuiſſe magam, & incantatricem. Iidem (inquit) dæmones authores quoque fuere, vt Hecate vel oraculis, quibus, vt plurimum religionem ſimulabat, artem magicam doceret, non eam, quæ in naturæ arcanorum indagatione occupatur, verùm mathematicam falſam, ita noxiam, & periculoſam, vt eius exercitiũ palàm vbique locorum omnibus tẽporibus prohibitũ fuerit. quod etiam confirmat ex aliorum relatione Natalis de Comit. lib. 6. mythologiæ cap. 6. in hæc verba: *Fuerunt, qui dixerint, Perſeum è nympha quadam indigena Hecaten viraginem ſuſcepiſſe venationibus magnopere deditam, quæ prima omnium lethiferas radices inuenit, peritiſſimaq. fuit conficiendorum venenorum, ac medicamentorum, quæ in hoſpitibus experiebatur, quippe cum patrem etiam ſuum venenis ſuſtulerit. Hanc primam, vim aconyti obſeruaſſe tradunt, & verbenas etiam inter veneficas herbas reperiſſe. Hanc ablegatam in Colchorum regionẽ Aoetæ patruo nupſiſſe inquiunt, è quo nata eſt Circe, & Medea.* De hac eadem Hecate hæc narrat Apollonius lib. 3. de Argonautis, in hæc carmina;

Franciſc. Aranca lib. 3. de nat. dæm.

Natal. Com. lib. 6. mytholog. cap. 6.

Apollon. li. 3. de Argon.

Obſerua, medium vt nox fecerit humida curſum,
Fluminis ipſe petas vndas, ibi lotus, & vnitus,
Cyanea veſte indutus, fodere ipſe memento
Mox foueam: iugulata tibi ſit protinus agna
Fœmina, & inde ſuper fouea pyra ſtructa crcmetur,
Atque voces Hecaten Perſeida, mellaq. libãs,
Dulcia munera apum places hanc: hiſque peractis
Rurſus abire pyra moneo: conuertere nullus
Te retro, ſtrepituſue pedum, fremituſue caninus
Cogat; nam ſacri fiet labor irritus omnis.

Inſignem etiam magam ſe exhibuit Medea filia Hecatæ, de qua hucuſque diximus: maga enim mater magam peperit filiam: de ea Diphilus poeta antiquiſſimus cecinit:

Medea vocata eſt,
Illa veneficij, quòd fraudes reperit omnes.

Diphilus.

De hac etiam Natalis de Comit. lib. 6. ſuæ mythologiæ, hæc ſtupenda narrat: codem tempore Iaſon Corinthi cõmoratus, Glauceam Creontis Regis Corinthi filiã vxorem duxit, omnium veneficiorum, quæ à Medea acceperat, oblitus; id grauiter ferens Medea, Glaucam poſtea, & Creontem combuſſit, ac proprios filios Mormyrum, & Pheretem, quos ex Iaſone ſuſceperat, ferro abſumpſit, vel, vt alij maluerunt, Mermnum, non Mormyrum, & alij, Mermirum, alij dixerunt, peplum fuiſſe venenis interfectum à Medea ad nouam nuptam miſſum, quo ſtatim induta, valido igne corrupta conflagrarit, vt ait Apollodor. lib. 1. Biblioth. alij dixerunt, ſcrinium perexiguum eum igne inextincto incluſum, miſſum fuiſſe ad filias Creontis per paruulos Medeæ filios, quod cum illæ aperuiſſent, tanta euolauit vis ignis, vt totum palatium conflagrarit, vt teſtatur Dialochus in Cyzici euerſione. Alij putarunt id non ſcrinium fuiſſe, ſed veſtem, & coronam auream, naphtha perunctas, quibus ab igne viſis, ob ignem attractum vniuerſa regia conflagrarit: nam quæ naphtha vncta fuerint, ſi, vel ab igne, vel ſole videantur, continuò igne concepto omnia ſine remedio vllo comburunt, quæ vicina fuerint. Huius pharmachi cum author fuiſſet, & inuentrix Medea: iure ignis Medeæ pharmacum illud dicitur, quod ardorem per membra epotum diffundit: ita vt nulla arte poſſit leniri, de quo ita meminit Nicander in alexipharmacis:

Natal. Com. lib. 6. myth.

Apollod. li. 1. Biblioth.

Dialoch. in euerſ. Cyzici

Quos ſi Medeæ ſumatur Colchidis ignis
Pocula ephemeria è labris, pruritus in eſſa
Cum ſudore fluit, nulla medicabilis arte.

Nicander in Alexipharmacis.

Nam non ſolum in vngendis rebus, ſed in potu etiam occultam vim ignis includere,

Medeæ

Medeæ fuit artificium. Pharmacum hoc alij Ephemerium vocarunt, inter quos fuit Demetrius Scepſius, quia mane iuxta Tanaim fluuium tantum apparuerint herbæ illæ, quæ illi cōponendo ſunt neceſſariæ, & cū per mediū diem ſint auctæ, veſperi areſcant. Alij vocarunt Irim illam herbam, & pharmacum, alij pharicum, alij naphtha; nec defuerunt, qui ephemerium vocatum putent, quia vnum diem preterire non poſſint, qui pharmacum illud potauerint. atqui, vt ſentit Diphilus, folia quercus, auxilium inuētum poſtea fuit aduerſus id pharmacum, & non leue remedium, ſi lac bibulum biberetur, in quo illa maduerint, vel rami ſanguinariæ, vel radix cæſa, in lacte elixata, vel maceratorum malorum, aut cydoniorum liquor, vel myrtorum ſtyphicarum, vel capreolorum vitium, vel ramorum rubi, vel folia ſerpilli cocta in liquore inteſtinorum ferulæ, vel ſardianarum nucum, vel medulla ferulæ, vel leue origanum. Hæc enim hauſta, compertum fuit non mediocre eſſe medicamentum aduerſus id pharmacum, vt ait Nicādri enarrator; qui Diphili ſententiam expreſſit. Scriptum reliquit Plutarchus in Alexandro, fieri pharmacū id, quo pallium, coronamq. Medea perunxit, è bitumine præcipue, cuius magna copia apud Babylonios naſcitur in Ecbatanis: cuius illa eſt natura, vt ignem longinquum attrahat, mediumque aera inflammet. In harum etiam numero refero Circen, de qua Pauſanias refert, quatuor ancillas habuiſſe ad nihil aliud vacantes, niſi ad varias herbas carpendas, quæ veneficijs inſeruiebant. Deſcribit hoc exercitiū Ouidius 14. Metamorph. in hæc carmina.

Plut. in Alc.

Pauſan.

Oui. 4. Met.

Nereides, nymphæque ſimul, quæ vellera motis
Nulla trahūt digitis, nec fila ſequētia ducūt.
Gramina diſponūt, ſparſoſq. ſine ordine flores
Fecerunt calathis, varijſq. coloribus herbas.
Ipſa, quod hæ faciunt opus, exigit, ipſa quis vſus
Quoque ſit in folio, quæ ſit concordia miſtis
Nouit, & aduertēs penſas examinat herbas.

De eadem etiam Virgilius 7. Aeneid. narrat, harum herbarum veneficis miſtionibus homines apparentibus beſtiarum figuris deturpaſſe:

Virg. 7. Aen.

Hinc exaudiri gemitus, iræque leonum
Vincla recuſantū, & ſera ſub nocte rudentū;
Setigerique ſues, atque in præſepibus vrſi
Sæuire, ac formæ magnorum vlulare luporū;
Quos hominum ex facie Dea ſæua potentibus herbis
Induerat Circe in vultus, ac terga ferarum.

Id etiam Virgilius de Mœri venefica hæc carmina ſcripſit:

Virgilius.

Has herbas, atque hæc Ponto mihi lecta venena
Ipſa dedit Mœris, naſcuntur plurima Ponto,
His ego ſæpe lupum fieri, & ſe condere ſiluis
Mœrim, ſæpe imis animas excire ſepulchris
Atque ſatas aliò vidi traducere meſſes.

Ariſtophanes in ranis tradit Empuſam ita magicæ artis peritam, vt quamcumque formam ſibi aſſumere placebat, talem apparenter habere videretur, vnde de illa cecinit:

Ariſtoph. in ranis.

nam maximam profecto belluam
Qualem, noua fit cuncta, cum libet, ſtatim,
Nunc mula, nunc bos, rurſus illa fœmina
Formoſa, dic ubi eſt? eamus rectà eò,
Haud fœmina eſt, ſed rurſus illa; ſed canis.

Ad hæc, fœminas Lamias Ouidius lib. 6. Faſtorum in hunc modum deſcribit:

Ouid. lib. 6. Faſt.

Sunt auidæ uolucres, non quæ Phineia mētis
Guttura fraudabāt, ſed genus inde trahūt;
Grande caput, oculi, roſtra apta rapinæ,
Canities pennis, unguibus hamus ineſt.
Nocte uolāt, pueroſq. petunt nutricis egētes:
Et uitiant cunis corpora rapta ſuis.
Corpora dicuntur lactentia uiſcera roſtro,
Et plenum poto ſanguine guttur habent.
Eſt illis ſtrigibus nomen, ſed nominis huius
Cauſſa, quod horrenda ſtridere nocte ſolēt.

Ac tandem Hieronymus Cardanus medicus lib. 15. de rerum varietate, hæc de ijſdē lamijs in earum vituperium narrat: *Sunt hæ mulierculæ miſeræ in uallibus uictitantes, conſtantes & agreſtibus oleribus, & niſi lactis quidpiam adeſſet, uiuere non poſſent.* & ſubiungit: *Ideo etiam macilentæ, deformes, oculis emiſſitijs, pallidæ, & ſubobſcuræ, atram bilem, ac melancholiam ipſo intuitu præferentes, ſunt taciturnæ, amenteſque, ac parum ab his, quæ dæmonio teneri creduntur, differunt, fixæ in ſuis opinionibus, atque adeo firmæ, ut ſi ſolum ad illarum uerba reſpicias, quàm intrepidæ, qua conſtantia ea referunt, quæ nunquam fuerunt, neque eſſe poſſunt, uerè illa eſſe exiſtimes: laborare autem eas atræ bilis morbo, tum uictus ratio, tum aeris qualitas, tum forma, atque effigies ipſa uultus, & corporis, tum uerba ipſa ſtultitiæ, & (ut ita dicere liceat) impoſſibilita-*

Card. lib. 15 de rer. var.

litatis plena,ipſeq. toruus. Licet autem multi putauerint,omnia,quæ lamiæ commemorant, non re ipſa, ſed ſola imaginatione per rationem phantaſmatum accidere,cui ſententiæ fauere videntur verba textus in c.Epiſcopi 26.cauſ. q. 5. vbi hæc habentur: *Illud etiam non eſt omittendum, quòd quædam ſceleratæ mulieres, retro poſt Sathanam conuerſæ, dæmonum illuſionibus, & phantaſmatibus ſeductæ, credunt ſe, & profitentur cum Diana nocturnis horis, Dea Paganorum, uel cum Herodiade, uel cum innumera multitudine mulierum equitare ſupra quaſdam beſtias, & multa terrarum ſpatia intempeſtæ noctis ſilentio pertranſire:* & poſtea adiecit: *Quis uerò tam ſtultus & hebes ſit, qui hæc omnia, quæ in ſola ſpiritu ſiunt, etiam in corpore accidere arbitretur?* Conſtans tamen,& veriſſima ſententia eſt Theologorum, permulta quidem ex illis, quæ narrant, corporaliter eis accidere per operationem dæmonum,vt egregiè docuit eruditus author Sixtus Senenſis in ſua Bibliotheca annot. 276. vbi exponens verba illa D.Pauli ad Galathas: *O inſenſati Galathæ, quis uos faſcinauit:* hæc ſcripſit magna eruditione plena. [Hieronymus lib. 5. in epiſt. ad Galath. huic loco talem adhibet expoſitionem: *Dicitur faſcinus propriè infantibus nocere, & ætati paruulæ, & his, qui necdum firmo ueſtigio figant gradum.* Vnde & quidam è gentilibus dixit: *(gnos.*

Neſcio quis teneros oculos mihi faſcinat a-

Hoc vtrum verum,necne ſit,Deus viderit, quia poteſt fieri, vt & dæmones huic peccato ſeruiant,& quoſcumque in Dei opere vel cœpiſſe,vel profeciſſe cognouerint, eos à bonis operibus auertant. nunc illud in cauſa eſt, quòd ex opinione vulgi ſumptum putamus exemplum,vt quo modo tenere ætati noceri dicitur faſcino,ſic etiam Galathæ in Chriſti fide nuper nati, & nutriti lacte, veluti quodam faſcinante ſint necati,& ſtomacho fidei nauſeante, Spiritus ſancti cibum euomuerint.Quod ſi quis contradicit,exponat, quomodo de cōmuni opinione ſint ſumpta,Vallis Titanum in Regnorum libris,Syrenæ, & Onocentauri in Iſaia, Arcturus,& Orion, & Pleiades in Iob,&c.& his ſimilia,quæ vtique vocabula Gentilium fabularum, & cauſas, & origines habent. Cornelius Agrippa,homo hereticus, in lib.aduerſus lamiarū inquiſitores, hæreticæ prauitatis accuſat eos, quòd inter cætera hoc etiam calumniæ genus inuenerint aduerſus ſimplices,& innoxias mulierculas,quas ſtriges vocant, nempe eas faciei abiectu pueros faſcinare, & oculorum intuitu corrumpere,qui rem (vt ipſe inquit Hieron. in commentar.epiſt.ad Galat. & D.Ioannes Chryſoſt. in homilijs epiſt.ad Coloſſenſ.) ceu fabulam ex ſuperſtitione Gentilium proſpectam explodūt. Cæterùm,ſi quis ſyncerè inſpiciat Scholaſticorum opinionem, apertè cognoſcet, Cornelium iniquè,& impudenter mentiri: ſentiunt enim Scholaſtici, faſcinationem duobus fieri modis,hoc eſt; animali virtute,ac dæmonis maleficio; & quidem animali virtute fieri dicunt, cum ab oculis animalium noxij quidam ſpiritus, & maligni afflatus prodeunt ad res viſas, quo ſane modo tradunt phyſici ſpeculum æneū menſtruatæ mulieris obtutu, macula pænè indelebili fœdari, & infectis, ac tabidis quorumdam ſenum oculis aerem infici,flores plantarum corrumpi, & animalicula quædam delicatula eorum intuitu necari, quemadmodum Hieronymus Albæ Epiſc. in 2.Bombycum volumine, his elegantiſſimis numeris expreſſit:

Quandoquidem memini Thuſci alta in rupe Viterbi
Ipſe ſenem uidiſſe ferum,cui dira rigebant
Ora,graueſq. oculi,ſuffecti ſanguine circum,
Fronſq. obſcœna ſitu,hyrciq. in uertice cani
Ille truci (ſcelus) obtutu genus omne necabat
Reptantum tenues animas,prauaſq. uolātes,
Quin etiam ſi quando hortos ingreſſus, ubi annus
Exuit expleto turpem nouus orbe ſenectam
Floribus,& paſſim per agros incanuit arbor;
Ille hortis ſtragem dedit,arboribuſq. ruinā,
Spemq. anni agricolæ mœſti fleuere caducā,
Nam quocunque aciem horribilem intendiſſet,ibi omnes
Cernere erat ſubito afflatos lāgueſcere flores.

Hac itaque ratione cēſent Scholaſtici, infantes improbarum anuū aſpectu adeo lædi poſſe,vt ſenſim contabeſcant, & pereāt. Alter faſcinandi modus,ac priore deterior eſt,cum eædem peſſimæ fœminæ defluxiones illas ab oculis emiſſas, dæmonum imprecatione,& cooperatione reddunt peſtilentiores, ac ad occidendum potentiores efficiunt.Hanc itaque Scolaſticorum ſententiam non improbat Hieronymus, immo confirmat, dum inquit, fieri poſſe, vt dæ-

Cap. Epiſc. 26.cauſ.q.5.

Sixt. Sen. in ſua Bibl. annot.276. Ad Gal.3.

Virg.in Ecl.

Corn. Agr. lib.aduer. lamiar.inquiſ.

Hier. in cōmen. epiſt.ad Galat.

Chryſ hom. in epiſt. ad Coloſſ.

Hier. Albæ Epiſ. 2.Bōb. volum.

dæmones huic peccato ſeruiant, nec à Hieronymo diſſentit Chryſoſtomus, faſcinationem deridens, ſed eos damnat, qui in ægritudinibus ſuorum infanrium, relicto Chriſti auxilio, & medicæ artis remedijs, confugiunt ad incantatrices mulierculas, aduerſus quas loquens in homilia, à Cornelio citata (ea eſt ad Coloſſenſ. 8.) ſic ait: Chriſtus eijcitur, & inducitur temulenta, & nugatrix anus, myſterium Crucis conculcatur, & ſeductio diaboli tripudiat. Quid verò & alia ridicula commemoremus? cinerem, ſalem, fuliginem, & rurſus vetulam in medium productam? reuera ridiculum, & dedecus, & oculus, quiſque, inquit, faſcinauit puerum. quouſque Sathanica iſta? quomodo non ridebunt nos Græci, quando illi dicimus, magnam eſſe Crucis virtutem, cum videant nos iſtis agere, quæ ipſi derident? nonne Deus medicos dedit, & pharmaca?] Hactenus Sixtus Senẽſis. Cuius doctrinæ, quæ eſt omnium Theologorum, minimè refragantur verba ſupra relata ex cap. Epiſcopi; ſenſus enim eorum eſt, non eſſe credendum, omnia quæcumque ſtriges narrant corporaliter ſibi accidere, ſed ſolùm ſpiritu, & imaginatione putanda eis accidiſſe: cum quo rectè ſtat, vt non ſemel corporaliter tranſportentur diabolica operatione, breui tempore ad diſtantiſſima loca.

D. Chryſ. homil 8. in ep. ad Coloſſ.

§. 17.

De fœminarum crudelitate.

PORRO illud mirandum valde eſt, quod mulier, alioquin à mollitie dicta, quia molli, & miti animo, vt ipſæ contendunt, præditæ, propriam naturam peruertens, diram, & crudelem ſe exhibet. Vnde Tibullus lib. 3. eleg. dixit:

Tibul. eleg.

Crudele genus, nec fidum fœmina nomen.

& Menandrus leoninam vocat eius crudelitatem:

Menandr.

Aequalis leana eſt mulieris crudelitas.

& alibi:

Ferarum omnium immitior fœmina.

Et Seneca lib. 4. Controuerſiarum, inquit: *Adhuc crudelis, & pertinax nouerca, poſt omnia deuicta, nihilominus ſæuit.* Cui conſonat illud gloſſæ in cap. Paſtoralis de re iudicata, dicentis: *Solent nouercæ in priuignos ſæuire.* Sabellicus lib. 12. refert, Laudicen vxorem Regis Cappadocię, quòd facta vidua, ne priuaretur regno, quinque filios occidit, & ſextum etiam perimere tentauit, ſed non potuit; qui tamen in regnum ſuccedens, impietatem matris dira morte mulctauit. Cui perſimile, quòd Euridice Macedonum Regina, vt regnum traderet cuidam amico ſuo adultero, proprios filios veneno interemit, contra quam Iuſtinus hiſtoricus lib. 7. in hæc verba exclamauit: *Indignum prorſus, libidinis cauſſa, liberos à morte vita priuatos.* Huic perſimile eſt, quod de Pontia filiorum homicida Iuuenalis cecinit ſatyra 6.

Seneca lib. 4 Controuerſ.

Gloſſ. c. Paſtoralis de re iud.

Sabel. lib. 12

Iuſt. hiſtor. lib. 7.

Iuuen. Sat. 6.

ſed clamat Pontia, feci:
Confiteor, pueriſq. meis aconyta paraui.
Quæ deprehenſa patent, facinus tamen ipſa peregi.
Tune duos vna ſæuiſſima vipera cœnam,
Tune duos?

Medeæ etiam nemo ignorat ingentem illã crudelitatem, quam Ouidius eleganter deſcripſit lib. 3. de de Triſtibus.

Ouid lib. 3. de Triſt.

Atque ita diuellit, diuulſaque membra per agros.
Diſſipat in multis inuenienda locis.
Ne pater ignoret, ſcopulo proponit in alto,
Pallenteſq. manus, ſanguineumq. caput.
Vt genitor, luctuq. nouo tardetur, & artus.
Dum legit extinctos, triſte retardet iter.

Plutarchus in vita Licurgi commemorat, mortuo Rege, Reginam, quæ grauida erat, ſummis precibus Licurgum deprecatam, vt ſe in vxorem acciperet, promittens, fœtum occiſuram, ne, ſi maſculus eſſet, in regnum ſuccederet. Licurgus autem, hac impia matris ſtupefactus crudelitate, diſſimulans, ſuaſit, ne in ventre latentem prolem cum proprio ſalutis ſuæ periculo enecaret, ſed partum expectaret, eò quòd recens natus filius, facilè poterat interfici; ipſe autẽ, nato infante, ſollicitè ſeruari curauit, & primatibus Spartanorum in vnum congregatis, illum oſtendit, dicens: *En, iam natus eſt Rex veſter.* Liuius, & Iuſtinus hiſtorici multis execrantur impietatem Tulliæ filiæ Tarquinij, quæ ſupra corpus, & faciem defuncti parentis, ingẽtem currum, etiam renitentibus equis, tranſire fecit. Cuius crudelitas in hæc carmina cecinit Ouid.

Plutar. in vita Licur.

Liuius. Iuſtinus.

Ouidius.

Filia Carpento patrios initura penates.

Ibat

Digitized by Google

Ibat per medias alta,feroxq. vias.
Corpus,vt aſpexit lachrymis auriga profuſis,
Reſtitit: hunc tali corripit illa ſono.
Vadis,an expectas pretiũ pietatis amarũ?
Duc(inquam)inuitas ipſa per ora rotas.
Certa fides facta eſt dictis;ſceleratus ab illa
Vicus & æterna res ea preſſa nota eſt.

Corn. Tac. 12. Annal.

Cornel. Tacit. 12. ſuorum annal. Agrippinę crudelitatem refert, hæc, vt amœniſsimos hortos Statilij ciuis Romani tyrannicè vſurparet, crudeli morte illũ interfecit. Gaſpar

Gaſp. Burg. in ſua hiſt.

Burgatus in ſua hiſt. Eliſabetham Mediolanenſem, quotquor poterat pueros ante portam domus ſuæ tranſeuntes, in eam introducere, illos trucidabat, & ſale cõditos cuſtodiebat in proprium cibum. Sabellicus

Sabell. lib. 8 ſuæ hiſt.

lib. 8. ſuæ hiſt. ſcribit, Zelotyniam efferatæ adeo conditionis extitiſſe, vt belluino furore percita, vno die ciues omnes ſuæ ciuitatis è muris illius ſuſpenderet, palis transfixos; fœminas verò per mammillas pendẽtes interficeret. Præterea Iunonis crudelitatem, Aeneam perſequentis, ſatis ipſe indicauit, vt author eſt Virgil.

Virgilius.

Quid natum toties,crudelis, tu quoq. falſis
Ludis imaginib.?cur dextra iũgere dextrã
Nõ datur,ac veras audire,ac reddere voces

& 4. lib. Aeneid. Didonem introducit, hæc acerbiſsima verba dicentem:

Idem 4. Aeneid.

Nõ potui abreptũ diuellere corpus,& vndis
Spargere?non ſocios?nõ ipsũ abſumere ferro
Aſcaniũ?patrijſq. epulandũ apponere mẽſis?

Silentio prætereò Prognam à Diodoro, Nuceriam à Plutarcho, Biancham à Paulo Aemilio, Drumillam ab Aenea Siluio; Zoen à Baptiſta Egnatio, Mariam filiam Eleazarij ab Euſebio, Auſtrigildem à Trithemio relatas, & alias perſimiles, quæ ferocitatis, & crudelitatis horrenda permulta edidere. Ac tandem omiſsã facio Mariam quãdam, hoc nomine indignam, quæ (vt in li-

4 Reg. 6.

bris Regum legimus) inualeſcẽre fame, filium occidit, & comedit; & Athaliam, quã propter eius crudelitatem, & alia ſcelera, Ioiadas Sacerdos Domini iuſtiſsimè regni imperio priuauit. Deinde non pauca in ſacris Scripturis reperio, quæ fœminarum immanitatem etiam in ſuos amantes, apertiſsimè mihi detegunt. Inter quæ primum locum teneant verba illa Salomonis Pro-

Prouer. 3.

uerb. 3. vbi de adultera loquens ait: *Puteus anguſtus aliena.* Mirabitur forte quiſpiam, quòd, cum alioquin idem Salomon eodem capite, capacitatem, & inſatiabilitatem laſciuæ foeminæ, non ſolũ inferno, ſed & terræ, quæ tot aquarum congregationes capit, compararet, nunc cum anguſto puteo illã componat; *Puteus anguſtus aliena*; rectè quidem hæc inter ſe cohærent; quatenus enim foeminam nulla libido ſatiat, voraci inferni igni, qui nunquam ſatiaur, ſimilis eſſe perhibetur, immo eſt deterior, quia, vt dixit D. Gregorius lib. 9. ſuorum Moraliũ; D. Greg. lib. 9 Mor. c. 47.
cap. 47. ignis inferni eſt prudens, & diſcretus, cum puniat ſingulos iuxra ſingulorum merita; at ignis muliebris iracundiæ abſq; diſcrimine meritorum in falſos, & veros amantes furens, indiſcriminatim omnes acriter conturbat, ac vehementer cruciat; quatenus autem amantibus non vnum, ſed plura mala pariter infert, anguſto puteo aptè illam Salomon comparauit; nam quẽadmodum, cum cõtingit aliquem in anguſtum puteum cadere, à principio caſus, vſque ad finem eius, varia vulnera ſuſcipit; brachium confringitur, vultus cute expoliatur, naſus percutitur, varijſq. modis totũ corpus dilaceratur; ita laſciua foemina, inſtar anguſti putei, in crudeles eius manus labentes amantes, varijs modis diripit, ſauciat, ac tandem in profundum barathri miſerè detrudit. Vnde rectè dixit Plaut. in Frinũ, qui in amore præcipitauit, peius perijt, quàm ſi ſaxo ſaliat. Secundus locus in idẽ argumentum, verba vxoris Iob continunt: *Benedic Deo, & morere.* Scio, Lucianũ mar- Iob 2.
tyrem, & Ioachinũ Perionum excuſare tẽtaſſe vxorem Iob, dicentes, per illa verba monuiſſe virum ſuum Iobum, vt Deum benedicens, expoſceret ab eo mortem, quæ tantis laboribus, & preſſuris finem imponeret; at ſalua Doctorũ pace dixerim, ſi verba illa ſanum aliquod cõſilium præſeferrent, quod minimè Iob ad illã reſpondens, ſtultã vocaret vxorem. *Sicut vna de ſtultis mulie-* Ibidem.
ribus locuta es. Quare cõmunis eſt, & receptiſſima ſanctorũ Patrũ intelligẽtia, Chryſ. Didymi, S. Thomæ, & aliorũ, verba illa, *Benedic Deo, & morere*, in malã partẽ eſſe accipienda; etenim in primis, illis verbis impulit Iobũ, vt perſuaderet ſibi, Deum ingratũ erga ipſum ſe exhibuiſſe, cũ in prę miũ benedictionũ, & laudũ, quas illi offerebat, grauiter adeo illum prę meret, vt fœlicius ſibi videretur mori, quã tot perpeti labores. hoc autem quid, quæſo, aliud erat, niſi velle illũ de Dei bonitate, & munificentia male ſentire, & impudẽter loqui? Certè Dauid dixit:

Nun-

Pſal. 36.

Nunquam vidi iuſtum derelictum, nec ſemen eius quærens panem. & Chriſtus Dominus centũ pro vno daturũ ſe pollicetur, immo æternam mercedẽ promittit nõ amiſſurum dantẽ ſitienti calicẽ aquæ frigidæ; ac

Hebr. 12.

tandem D. Paulus dicit, Deum bonorũ remuneratorem eſſe, quòd ſolo lumine naturali ducti antiqui Philoſophi, nõ diffitẽtur, & tamen inuerecunda hæc mulier non erubeſcit, Deũ ipſum ingratitudinis nota inurere. Multi valde mirati ſunt M. Brutum, quòd quando proprio enſe ſe interemit, illa verba protulerit, vt author eſt Dion in Auguſtum, *O virtus miſera*, vel, vt placet Alciato emblemate 119. *O infelix virtus*: indicabat enim diſparia eſſe præmia ſuis meritis: at quempiam Deo ipſi ingratitudinis vitium adſcripſiſſe, nemo audiuit, teſtatur nullus, ego nullibi reperi, legi nunquam. Latet etiam in eiſdem vxoris Iobi verbis execranda valde alia iniquitas; nã Septuaginta interpretes, & Targumen Ionathæ transferunt, *Maledic Deo, & morere.* iuxta quam receptiſſimam interpretationẽ quadruplicem malitiam in eis deliteſcere ex ſanctis Patribus demonſtrabo. Etenim Sanctus Thomas, & Nicolaus de Lyra affirmant, ad infidelitatem Iobum prouocaſſe. D. Baſilius, & S. Io. Chryſoſt. aſſerunt, ad blaſphemiam illum mouere contendiſſe. Gaudentius Brindenſis in præfat. ad tractatum in Scripturam, putat, illũ incitaſſe, vt depoſita omni ſpe in priſtinam fœlicitatem redeundi, inſtar deſperati hominis, in horrendum aliquod delictum incideret cõtra Deum, vt ſic per iudicem morti adiudicaretur, & ea ratione à tot ſe calamitatibus eriperet. Ac tandem alij non immeritò arbitrantur, ad iracundiam contra Deum illum flectere voluiſſe: quę omnes expoſitiones in eo conueniunt, crudelem adeo vxorem Iobi erga illum ſe exhibuiſſe, vt non ſolum ſuaderet illi mortem, ſed & Deum prius graui aliqua iniuria afficere, vt hac ratione non ſolum corpus morti, ſed & animam eius inferno traderet, & totum illum perderet, opinor tamen ſi quiſpiam dicat, ad omnia ſimul hæc execranda ſcelera Iobum trahere voluiſſe, veritatis ſcopum plenius attigiſſe. Tertius locus, Deuteronomij 22. *Non induetur mulier veſte virili*: crudelitatem fœminarum, quamuis ſub obſcuris verbis indicat: etenim verbum, *Chele*, vt periti linguæ Hebraicæ cum Diuo Auguſtino adnotant, idem eſt, quod Latine, *Vaſa viri*: vaſa autem, vt 2. Regum c. 20. legimus, pro eodem accipitur, quod arma. Iubebat ergo Deus, vt Nicolaus de Lyra interpretatur, ſtrepentium armorum vſum perpetuò foeminis interdici. Scio eũdem Nicolaum, rationem huius præcepti aſſignantem, dixiſſe, propterea foeminis arma prohiberi, ne Gentilium ritum quarundam prouinciarum ęmulari viderentur, vbi moris erat in Veneris feſtis, viros foeminea veſte, foeminas verò virili amictu indutas incedere, cui conſonat illud Macrobij 3. Saturnalium cap. 8. & Alexandri ab Alex. lib. 2. cap. 14. aſſerentium in Vrbe, Atidæ nomine, conſueuiſſe viros, & foeminas cõmutatis inuicem indumentis, Veneri victimas offerre: verum ego non exiſtimo, hanc eſſe legitimam illius præcepti rationem, alioquin, quia gentilicus ritus interdicebat dijs ſuis animalia ſacrificare, oporteret Hebræis illud ipſum interdicere. Alij putant, propterea Deum ob eandem rationẽ armorum vſum foeminis interdixiſſe, propter quam olim Romani non permittebant eas in militiam venire, vt author eſt Quinctilianus in milite Romano; quia pulchritudine ſua magis nocerent, quam armis prodeſſent; vnde Propertius lib. 4. epiſt. introducit Arethuſam dicentem:

Romanis vtinam patuiſſent caſtra puellis,
Eſſent militiæ ſarcina fida tuæ.

Et Seruius ſup. Aeneid. ait, militum agmina, caſtra vocari, quaſi caſta, atque hinc, vt obiter dicam, facilè intelligitur difficilis, & obſcurus ille Virgilij locus:

Sequiturq. nefas Aegyptia coniux.

Nec enim damnat matrimonium Antonij cum Cleopatra, ſed quòd illam ſecũ in militiam duceret contra Romanorum decreta. Cęterum, cum Deus non ſolum prohiberet armorum vſum foeminis in militia, ſed vbiq. Certè talis præcepti nõ alia germana magis excogitari poteſt ratio, niſi quòd, cũ Deus probè agnoſceret mulierum ingeniũ eſſe facilè ad iracundiã prouocari, leui occaſione orta excandeſcere, & ad vindictã crudeles eſſe, arma eis prohibuit, ne ſæuitiæ ſuæ exercendæ occaſionem ad manus haberent. Credidit certè Deus leoni ſuam feritatem, tygri dẽtium immanitatẽ, tauro cornu fortitudinem, immo, & ſerpẽti ſua venena, mulieri autem propter ſummam eius crudelitatem, non credidit Deus

Margin notes: Dion in Auguſt. — Alciat. emb. 119. — Iob 2. — S. Thom. — Nic. de Lyr. — D. Baſil. — D. Chryſoſt. — Gaudentius Brindenſ. in præf. ad tractat. Script. — Deuter. 22. — D Aug. — 2. Reg. 20 — Nic. de Lyr. — Macrob. 3. Satur. c. 8. — Alex. ab Al. lib. 2. c. 14. — Quinct. in mil. Rom. — Proper. li. 4. epiſt. — Seruius in Aeneid. — Virgil.

vſum armorum prævidens futurum eſſe abuſum, ſed ſpeciali potius lege eis illum
interdixit. Nō erunt vaſa viri ſuper mulie-
Cornel. Tacit. lib. 3. annal. remetenim, vt author eſt Cornelius Taci-
tus lib. 3. annalium, fœminarum ſexus non
imbecillis tantum, & laboribus impar, ſed
Suydas. ſi licētia adſit, ſæuus, ſanè, ſi, vt refert Suy-
das in collectaneis, Fuluia vxor Antonij,
pungenti accicula linguam eloquentiſſimi
Ciceronis exulcerabat: quid facturā arbi-
trabimur, ſi gladiū aut enſē ad manū ha-
D. Hieron. apolog. cōtra Rufin. beret. Hinc D. Hieron. apolog. contr. Rufi-
num expendit, & exaggerat Hærodiadis
immanitatem, quòd linguam Ioannis Ba-
priſtę acciculis perforaret. Quid, quòd eo-
dē generationis inſtrumento, à natura fœ-
minis dato, ad humani generis multiplica-
tionem, eodem, velut vaſe, multis mortem
propinarunt? vt contigit Ladiſlao Apuliæ
Volaterr. li. 22. Regi, vt refert Volateranus lib. 22. &
Theodoberto Cleotarij Galliæ Regis fi-
Lycoſtenes. lio, vt refert Lycoſtenes. Hinc ſanctus Ioā-
Chryſoſtomus homil. decollat. S. Ioan. nes Chryſoſtomus homilia de decollatio-
ne Ioannis, prauos fœminarum mores in
hæc verba deſcribere exorditur: *Ego qui-
dem exiſtimo, nullam beſtiam in hoc mun-
do comparabilem eſſe mulieri malæ.* Quod
ne gratis, aut abſq. ſufficienti ratione ſan-
ctus hic Doctor dixiſſe videatur, percur-
ramus quæſo immaniora animantium ge-
Silius Ital. lib. 1 de bello punico. nera. Leonem furentem vocauit Silius
Italicus lib. 1. de bello punico.

Iā ſine patre furēs luſtrat leo tecta ferarū.

Daniel. At leones Danielem iuſtum reueriti ſunt
in lacu Babylonis, ſæpèque manſueſcere
vidimus, & inſtar domeſtici canis tractari.
Iezabel leone crudelior ſcilicet, Naboth
iuſtū ſæuiſſimè interemit, & Dalyda plus
Iudicum. quàm leonina feritate excandeſcens, Sam-
pſonem, à quo multa beneficia acceperat,
ſacer textus ait, quòd cœpit, eum abigere,
& à ſe repellere, vel vt alij vertunt: *Cœpit
eum affligere*, ac tandē hoſtibus ſuis Phi-
liſtæis illum prodidit. Quis quæſo ignoret
ſerpentis credulitatem venena ſua diffun-
Iuuenal. in Saty. dentis, vt cecinit Iuuenalis.

Quando veneni feri ſerpētis dira propago.

Nihilominus tamen Ioannes Baptiſta he-
remi incola, licet à ſerpentium infeſtatio-
ne immunis eſſet in deſerto, nec quidquā
D. Chryſoſtomus homil. de decoll. S. Ioan. nocumenti ei inferrent, vt tradit D. Ioānes
Chryſoſtomus homil. de decollat. Ioannis
ab Herodiadis tamē veneficę ſerpentis lin-
gua dentibus, & vnguibus liber nō euaſit,
ſed ad eius crudeles preces inter epulas
iniuſtè capite mulctatus fuit. Crocodili
immanitatē paſsim narrāt rerū naturaliū
authores, qui tanta feritate in hominē in-
uehitur, vt illū trucidet, & in fruſta conci-
dat, ſed excedit illā fœminæ crudelitas: nā
ſi crocodilus hominē occidit, pariter eius
mortem deplorat, quaſi facti pœnitēs, aut
illi cōpatiens, aut certè funus eius lachri-
mis celebrans, vt enim cecinit Pāphilius. Pamphilius.

Parat improbus ore cruento
Perdere te lachrymis.

At fœmina, amantes ſuos interficere glo-
riatur, nihilque facit, ſi morte corporis, aut
animæ intereant. Crocodilus etiam ſolū
fugientes perſequitur; fęmina autē etiam
ſequentes ſe ad interitum ducit. Pardorū
immanitas omnibus nota eſt. Plinius lib. Plin. lib. 13. cap. 1.
13. c. 1. refert, illos odorifera, ac ſuaueolēti
ſua pelle reliqua animalia ad ſe trahere, in
quæ poſtea crudeliter irruit: non diſsimili-
ter fęmina pulchritudine ſua, mundo mu-
liebri, & veſtimentorū fragrantia, iuuenes
ad ſe pertrahit, ac demulcet: poſtea tamen
grauiter ſauciat. quòd autē pardis crude-
lior ſit, vel illud vnum luculenter probat,
quòd illi ad trucidandū, & dilaniandum,
dentiū inſtrumēto vtuntur, fęmina autē nō
dentibus, nō vnguibus indiget, ſolo viſu,
ſolo aſpectu, in ictu oculi intuētes ſe, peri-
re facit. Arpyas mirū in modū crudeles eſ-
norūt cuncti, teſtaturq. Appianus lib. 2. c. Appian li. 2. cap 57.
57. dicens, ſupra genus humanū ferocita-
te graſſantur. Vnde Claudianus cecinit. Claudian. in Rufi.

Harpyaſque truces, &c.

Et Mantuanus:

Mantuan. *Harpya funeſta eſt lux fluxuque fameque*
In veſte volitant.

Sed mihi truculentiores videtur fœminæ,
quia Harpyæ (vt refert Appianus lib. 2. c. Appian. vbi ſup.
57.) cum hominē, quem in deſerto offen-
dunt, interimunt, poſtea tamē in fluminis,
aut fontis aquis, velut in ſpeculo, propriā
faciē intuentes, quę perſimilis eſt humano
vultui, grauiter adeò dolēt, hominē inter-
feciſſe, vt crebrò præ doloris anguſtia in-
tereant: fœminæ autē non ſolū ſpiritualē
amantiū necē non dolent, ſed quòd cum-
plures alios non interēmerint, triſtantur.
Quid plura? Vultures, vt author eſt Pierius Pierius Valer. lib. 19.
Valerianus lib. 19. ea pietate vtuntur erga
filios ſuos, vt cum fame premuntur, pro-
pter ingentem ciborum penuriam, ex pro-
prijs venis ſanguinem extrahant, propriū
ſan-

Google

ſanguinem in pabulum eis porrigentes: quod & Pellicanum factitare in medicinā vlcerum ſuorum filiorū, vulgare eſt apud omnes. At fœminæ ita efferatę cōditionis eſſe perhibentur, vt fame ingruente, filios ſæuiſſimè occiderint; & carnes eorū in cibum ſibi adhibuerint; vt legimus 4. Regū. 6. & contingit in obſidione Hieroſolymæ tēpore Titi, & Veſpaſiani, cuius meminit Aegeſyppus lib. 6. Aſpis, tāetſi crudeliſſima, maritum ſuū tanto proſequitur amore, vt nunquam ab eo diſcedat. Vnde abijt illud antiquum prouerbium: *aſpis non graditur ſola:* at fœmina non ſemel mariti cōſortia fugit, & vt in perpetuum ab eo ſe ſeparet, illū occidit, vt occidiſſe legimus Locuſtā virum ſuū Claudium Imperatorē, vt tradit Xiphilinus; at Fabiam ſuum Fabiū Fabricianum, vt refert Plutarchus: necnon Zoe, vt cōmemorat Tullius 5. Tuſculanarū epiſtolarū. Cyconias deinde refert S. Baſilius hom. 8. in exameron, tāta pietate præditas eſſe erga parentes ſuos, vt, cū præ nimia ſenectute confecti, cibū quæritare non poſſunt, illos in nidis ſemper degētes quotidie cibent, & neceſſaria ſubminiſtrent. Tullia tamē filia Seruij Tullij ſexti Romanorū Regis cū à Tarquinio viro ſuo pater eius occiſus eſſet, cum primum rei certior facta eſt, certiſſimè triumphalem currum parauit, quo vecta, gratulabunda marito ſuo occurrit. Cum tamen patris cadauer in via humi iaceret, quadriga nolens curru vlterius progredi, venerabilis illius ſenis carnes cōculcare ne cogeretur; Tullia eius filia illū ſupra corpus proprij parentis currum ducere compulit, vt Seneca refert in Octauia, & Ouidius cecinit in hęc carmina:

Infamemq. locum ſceleris, quæ nomine fuit;
Preſſit, & inductis membra paterna rotis.

Vnde Titus Liuius affirmat, viam illam deinceps appellatam fuiſſe viā crudelitatis. Elephantū gratitudinem magnā adeò ac mirabilem eſſe narrant ijdem rerum naturalium authores cū Ruſcello in ſuis impreſis, quòd, cum venatorum induſtria in terram decidunt, ijſdem poſtea eos à terra leuantibus, beneficium hoc tanta gratitudine rependunt, vt eos ſponte ſequantur, ac per totum vitæ curriculum ſumma māſuetudine eis inſeruiant. E cōtra verò vxor Fuluij, vt author eſt Fulgoſius lib. 5. c. 3. ingratitudinis morſu ita laborauit, vt cum vir eius Fuluius ex humili, & captiua ancilla in libertatem redegiſſet, ex ſerua in propriam ſponſam exaltaſſet, & ex miſera, & paupercula fœlicem, ac multis diuitijs affluentē reddidiſſet, ipſa nihiloſecius illum acriter accuſauit, ac in manus Iudicū, & in mortē ipſam tradidit; cui proinde meritò debetur, *crudelis Sepia* appellari: hæc enim, vt narrant Pierius, ita ingratam maſculo ſe exhibet, vt cum ille eam hamo apprehenſam videns, ſumma diligentia ab eo extrahere ſatagat; ipſa tamen intuens illū ſimili periculo oppreſſum, continuò aufugit, nullamque ei opem præſtare curet. Hęc omnia qui perpenderit, minimè D. Ioannē Chryſoſtomum exceſſiſſe iudicabit, cum præcitata verba protulit: *Exiſtimo, nullam beſtiam in hoc mundo eſſe comparabilē mulieri malæ.* Nec ſolus in hac fuit ſententia, quia Euripides in Phoenice dixit: *Cū multæ in mari, terraque feræ ſint, omnium maxima fera, eſt mulier.* Vnde, nihil mirū, ſi, vt Valerius lib. 1. affirmat, mulieris ſymbolum habitum fuerit animal quoddam nomine Sfinge: quod, vt affirmat Corropius lib. 6. Iuuenculæ vultū præferens, reliquū corporis Leoninā prætendebat figurā. Quare Alciatus cecinit emblemate 187.

Et volucrum pennas, cauda leonis habet.

Vnde & Hegarenſes, vt author eſt Bizantius, vocabant mulierem: exfinge inſatiabile: inde etiam in prouerbium abijt apud Græcos: *Par eſt leanę & fœminę crudelitas.* Atque hæc ad harum crudelitates ſufficiant, &c.

4. Reg. 6. — Aegeſyppus lib. 6. — Xiphilinus. — Plutarch. — Cicer. 5. Tuſcul. — S. Baſil. homil. 8. in Examer. — Seneca in Octauia. — Ouidius in Ibin. — Liuius. — Ruſcellus in impreſis. — Fulgoſius li. 5. cap. 3. — Pierius Valeria. — Chryſoſtomus hom. de decollat. S. Ioan. — Euripid. in Phoenice. — Valer. lib. 1. — Corropius lib. 6. — Alciatus emblem. 187. — Bizantius.

§. 18.

De fœminarum volubilitate, & inſtabilitate.

AD fœminarum modo mentis, & propoſiti inſtabilitatē ſermonem conuerto. In cap. forum de verborum ſignificatione, muliebre genus, varium, & mutabile appellatur, & Seneca lib. de remedijs fortunarum inquit: *Nihil tam mobile, quàm fœminarum voluntas*, cui conſonat illud Propertij

Nulla diù fœmina pondus habet.

Et Plautus: *Omnes leues leui fide*, Et Calphurnius: *Mobilior ventis fœmina.* Vnde egregiè Ouidius cecinit.

In cap. forū de verbor. ſignificat. — Seneca lib. de remedijs fortunarū. — Propert. in Elegijs. — Plautus. — Calphurn. — Ouidius de Ponto.

Ouid. de Pōto.

Non ſic incerto mutantur flamine Syrtes,
Nec folia hyberno tam tremefacta Noto.
Quam citò fœminea non cōſtat fœdus in ira;
Siue ea cauſa grauis, ſiue ea cauſa leuis.

Terentius.

& Terentius.

Noui ingenium mulierum,
Nolunt vbi velis, vbi nolis, cupiunt illæ.

Atqui propter hanc muliebrem inſtabilitatem, arbitror, antiquos Gentiles conſultò inſtabilem, ac mutabilem fortunam ſub fœminea ſpecie depinxiſſe, iuxta rotam poſitam, quæ etiam ſymbolũ volubilitatis eſt; ad quod alludunt carmina eiuſdem Ouidij in quadam epiſt. dicentis:

Ouid. in ep. ad Heroas.

Fortuna arbitrijs tempus diſpenſat vbique,
Illa rapit iuuenes, corripit illa ſenes.
Quaque ruit, furibunda ruit, totumque per orbem
Fulminat, & ſæuis cæca triumphat equis.

Gen. 19.

Sed omiſſis fabularũ fictionibus, vxor Loth pręclarũ inſtabilitatis hyerogliphicum mihi videtur, necnon & damni, quod illa infert, cum ex leuitate, & inconſtantia animi caput retro verterit contra diuinum præceptum, propter quod in ſtatuã ſalis cõuerſa eſt, vt diuina eloquia teſtantur. Atq. ex hac fœminarũ inſtabilitate ortũ habet, vt quæcunq. ſibi dicũtur, magna facilitate credãt. Quare D. Io. Chryſoſt. ho. 23. ſup. Matth. dixit: *Sexus mulierum incautus, & mollis eſt; incautus, quia non omnia, quæ videt, & audit, cum ſapientia, & ratione conſiderat: mollis autem, quia facile flectitur, vel de malo ad bonum, vel de bono ad malum.* Atque huc facit, quod ait Propertius libr. 2. eleg. dum fœminarum inſtabilitatem in hunc modum deſcribit:

D. Io. Chry. ho. 23. ſup. Matth.

Propert. lib. 2. eleg.

Non ſic incerto mutantur flamine Syrtes,
Nec folia hyberno tam tremefacta Noto.

Senec. lib. de rem. fort.

Et Seneca lib. de remed. fortun. inquit: *Nil tam mobile, quam fœminarum voluntas, nil tam vagum.* Quid, quod dictum ſit à Sapiente: *Qui citò credit, leuis eſt corde: facilitas enim animi ad partem ſtultitiæ vertitũ* & idem D. Ioannes Chryſoſtomus ſuper 2. D. Pauli ad Corint. dixit: *Mulierum proprium eſt decipi.* Atque ob hanc facilem earum credulitatem Ioſephus Ludouicus de Aſſiſio nobilis Iuriſconſ. 1. par. ſuarum Deciſ. deciſ. 12. docet, fœminas prohiberi ad ſecundas nuptias tranſire, niſi certo nũcio mors primi viri eis conſtet; verba eius ſunt hæc: *Ita enim probatur in cap. præſentia. de ſponſal. Vbi mulier de iure Canonico non poteſt ſecundum virum accipere, niſi certum nuncium habuerit de morte primi mariti*; vt optimè etiam declarat Roland. à Valle cõſ. 93. nu. 21. verſ. non obſtat modo. lib. 3. ca propter dicit, eſſe correctam diſtinctionem l. vxor, iunct. auth. hodie. C. de repud. vbi diſponebat, quòd ſi mulier nouã per quadriennium de marito abſente nõ habuerit, impune alteri nubere poterat, quod tamen de iure Canonico eſt correctum ſuper in cap. præſentia, & auth. hodie. vbi expreſsè diſponitur, mulierem certum nuncium de morte mariti expectare debere, prout etiã notat Salyc. eſt comm. opinio, vt nouiſſimè Iul. Clar. in lib. 5. recept. ſenten. §. fornicatio. ver. ſed pone; cuius verba ſunt hæc, quę ſequuntur: *Sed pone, quòd mulier credens virum ſuum, qui longo tẽpore abſens fuerat, eſſe vita functum, alium duxerit in maritum, numquid erit punienda? reſpondeo, quòd ſi quidem talis mulier certum nuncium de mariti morte habuerit, vel etiam aliter fama publica interueniente, probabiliter credere poteris, illũ defunctum eſſe, debet excuſari, aliàs verò punitur de adulterio*; & hæc eſt communis opinio, vt atteſtatur Antonius Gomeſ. in l. 8. Tauri.

Chryſ. in 2. ad Corin.

Ioſ. Ludou. 1. p. Deciſ. deciſ. 12.

Rol à Valle conſ. 93. nu. 21. lib. 3.

Salycet. Iul. Clar. li. 5. rec. ſent.

Ant. Gom. in l. 8. Tauri.

§. 19.

De imprudenti fœminarum conſilio.

ACCEDIT ad hæc omnia fœminarum vituperia, illud, quod ad earum imprudentiam pertinet, frequenter praua eſſe earum conſilia. Vnde Ariſt. 2. Polit. fœminarum conſilium infirmum, & inualidũ aſſeruit, & Honorius, & Theodoſius Impp. in l. ſi pat. C. de ſpõſ. dixerunt, fœminarum conſilium aduerſus commoda laborare. & Accurſius l. 1. C. de confir. tutel. affirmat illud, fragile, & mutabile, quod & ipſæ per Euripidem ingenuè fatentur, dicentes:

Ariſt. 2. Pol.

Honor. & Theod. Imp. l. ſi pater. C. de ſponſ.

Accurſ l. 1. C. de confir. tutel.

Euripides.

Mulieres ſumus ad bona conſilia inertiſſimæ,
Malorum autem artifices ſapientiſſimæ.

Atque hinc eſt, moris fuiſſe apud Græcos, fœminis propter mentis ſuæ imbecillitatem aſſignari tutores; ſine quorum conſilio nihil agere poterant; ad quod alludens Demoſthenes in oratione cõtra Neæram, dixit:

Demoſth. orat. contra Neæram.

dixit: *Lex iubet, ſi quis vxorem ablegauerit, reſtituere dotẽ, alioqui ſexquicenteſimã dotis penſitare licere tutori, qui ſcilicet mulierem in poteſtatem habet; & rei vxoriæ, aut ex ſtipulatu agere ad dotis repititionẽ:* Et Marcus Tullius oratione pro Muræna perſpicuè idipſum tradit, dicens: *Mulieres omnes propter infirmitatem conſilij maiores in tutorum poteſtate eſſe voluerunt.* Quibus conſonat illud Boetij ſuper 2. topicorum Ciceronis: *Mulieres antiquo iure tutela perpetua continebantur.* Sicut autem fœmina ad ſana conſilia danda ineptiſſimæ ſunt, ita ad praua, & infirma præbenda ſolertiſſimæ. Ioſephus Paſſi de defectib. fœminarum 20. diſcurſu, Beatricem vxorem Guilielmi marchionis de Monferrato ait inſtanter conſiliatam ei fuiſſe, vt tentaret armis, Mediolani dominus fieri, cui prauo conſilio ille acquieſcens, à Rege Hiſpaniæ ſocero ſuo poſtulauit magnam tam peditum, quàm equitum multitudinem, vt facilè victoriam ferret: ſed, cum varius ſit euentus belli in manus ſuorum hoſtium cecidit, à quibus in ferream caueam per totum vitæ ſuæ curriculũ incluſus, varijſque opprobrijs, & doloribus ſibi inflictis, excruciatus infœliciſſimè vitam exhalauit: narrat etiam idem Ioſephus, Margaritham, propter prauum conſilium, quod mariro ſuo dedit, tàm illum, quàm filios ex ligno ſuſpenſos vidiſſe, & ipſam in perpetuum carcerem detruſam: & ſubiungit idẽ author, Crocum Regem Vvandalorum ſolo nouercæ ſuæ conſilio ſtimulatum, quam plures Galliæ Ciuitates funditus fuiſſe demolitum, ac tandem nemo eſt tam hiſtoriarum inſcius, quem prætereat, propter praua Agrippinæ conſilia, quibus Neronem filium à ſtudio philoſophiæ, & alijs boni Principis exercitijs auocabat, crudelem, impium, atque inſolentem Imperatorem prodijſſe. Nemo etiam ignorat, propter exercendum conſilium Eliſabethę filiæ Alphonſi Neapolis Regis, virum ſuũ & Regno ſpoliatum, & veneno infectum interijſſe. Sibi ergo fœminæ ſua conſilia ſeruent: etenim fœminarum officia, telas eſt contexere, non conſilia dare, &c.

Cicer. pro Muræna.

Boetij ſup. 2. top. Cic.

Ioſeph. Paſſi de defectib. fœmin. 20. diſcur.

Idẽ Ioſeph.

Idem.

§. 2.

De fœminarum pauore, cum audacia ad malum coniuncto.

HIS adiungo aliud non leue fœminarum improperium, quòd, cum alioquin, natura ſua ſunt timidæ, & pauidæ adeò, vt murem exhorreſcant, & eo viſo, continuo vociferantes aufugiant, ad quod alludens Virgilius 6. Aeneid. dixit.

Tũ pauidæ tectis matres ingentibus errãt: Virg. 6. Aen.

Nihilominus tamen ad malum ſunt audaces, & intrepidæ. Vnde Iuuenalis 6. Satyra de illis dixit.

Fortem animum præſtant rebus, quas turpiter audent. Iuuenal. Saty 6.

Et poſtea ſubdit.

Nihil eſt audacius illis. Idem ibidẽ.

Deprehenſis, iram, atque animoſa crimine ſumunt.

Ad id ſanè confirmandum, innumera ſuppetunt exempla: nam Portia filia Catonis, audito nuncio de morte Bruti viri ſui, non dubitauit, arrepto enſe, ſe ipſam interimere, impedita tamen, ne id exequi poſſet vt author eſt Plutarchus, accenſos carbones deglutiuit, quibus vitam ſuam extinxit. Cleopatra defuncto eius marito, venificũ ſerpentem deprehendit, cuius morſu continuo interijt. Panthæa, cum audiſſet, virũ ſuum Abradatam in bello perijſſe, continuò in locum belli ſe contulit, & inuento emortuo corpore viri ſui, ſanguine eius corpus ſuum lauit, confeſtimque ſuper illud ſe proijciens, gladio ſe confodit. Monima, vxor Metriadis (id referente Plutarcho) cum experiretur, omnia infœliciter ſibi contingere, cunctaque ſua iacturam pati, & in peius dilabi, à capite ſuo coronam detrahens, & collum illa cingens, vt ex ea ſuſpenſa interiret; obſeruans tamen illam graue corporis pondus ſuſtinere nõ poſſe, auferens à collo, contra illã excandeſcens dixit: *O maledictum diadema, quod neque in hoc triſte & miſerum munus mihi deſeruire potuiſti;* & hæc dicens, ſputis illud deturpabat, pedibuſque conculcabat, ac tandem accerſito Regis eunucho, compulit eum, vt gladio illam interficeret. Lucretia deinde Romana à Tarquinio per vim cognita, ſeipſam interfecit. Vnde Ouidius pulchrũ illud confecit epitaphiũ.

Plutarch.

Idẽ Plutarc.

Cũ foderet gladio caſtum Lucretia pectus; Ouidius.
Sanguinis & torrens egrederetur, ait:
Teſtes præcedant, me non fauiſſe tyranno,
Ante virum ſanguis, ſpiritus ante Deos.

Quam bene producti pro me poſt fata loquantur,
Alter apud manes, alter apud ſuperos.

Ac tandem de Didone, quæ amore Aeneę capta, in ardentem rogum ſe coniecit, Sylius Italicus hæc carmina cecinit:

Sylius Ital.

Ipſa pyram ſuper ingentem ſtat ſaucia Dido,
Mandabat Tyrijs vltricis bella futuris,
Ardentemq. rogum media ſpectabat ab vnda
Dardanus, & magnis pendebat Carbaſa fatis.

§. 21.

De profanis fœminarum choreis.

AD extremum præterire non poſſum inueteratam illam foeminarũ conſuetudinem, choreas ducendi, quibus addictiſſimas eſſe varia exempla palàm faciunt: nam, vt omittam Semproniam à Salluſtio grauiter reprehẽſam propter nimium chorearum vſum, & vt taceam Eliam Catullam octogenariam, quæ non ſemel ſaltauit in publicis chorearum iocis, quos Imperator Nero in memoriam, quo barbam radere cœpit, celebrabat, &, vt prætermittam Hærodiadem ſaltatricem, quæ tripudio ſuo ita patruum Hærodem Regem dementauit, vt in præmium illius caput Ioanni amputaret, & dimidium Regni ſui ei promitteret: *Pete à me quod vis, & quodcunque petieris, dabo tibi, licet dimidium Regni mei.* quid ais, ò Rex, pro vna ſaltatione, eaq. tranſacta, dimidium regni promittis? igitur, ſi ſecundam ſaltationem adiecerit, oportebit integrum regnum illi offerre: ecce in quantam dementiam vnius ſaltatricis chorea Regem traxit, vt, inquam, hæc omnia omittam, ſolum referã, quod Tibullus Græcus commemorat de quadam Curtij Romani ſorore, quæ licet alioquin grauida à ſeptem menſibus, eo die, quo frater eius triũphum agebat, propter victoriam, quam de Pyrrho Epyrotarum monarcha reportauerat, non valens ſe ab inueterato ſuo ſaltandi more abſtinere, tot ſaltus, tot tripudia, totq. choreas duxit, vt propter nimiam omnium membrorum commotionem, facta ſui proprij filij homicida, emortuam prolem emitteret.

Salluſtius. Marci 6. Tibull. Græcus.

Multa in ſacris Scripturis, Sanctis Patribus, probatiſq. authoribus reperio, quæ huiuſmodi choreas fœminis diſſuadent, quorum pauca hic apponam, ne longior fiam. In primis, in Ezechiele Propheta lego: *Pro eo, quòd plauſiſti manu, & percuſſiſti pede, & gauiſa es toto affectu ſuper terram Iſrael; idcirco ego extendam manum meam ſuper te, & tradam in direptionem gentium, & interficiam te de Populis.* S. Auguſt. hoc chorearum genus deteſtans, in hunc modum loquitur: *Reddit matrona domum malis vocibus ſtimulata, reddit virgo auribus iniquitatis, nec virgo integra, nec mulier maritata.* Eiuſdem etiam D. Auguſtini illa ſunt verba: *Melius eſt in Dominicis diebus arare, vel ſerere, quàm choreas ducere:* choreas ſcilicet, in quibus varia lethalia peccata committuntur. S. Ephrem ſermone de Iudicio, & S. Seuerinus in quodam ſermone, necnon S. Ioannes Chryſoſtomus, de Herodiade ſaltatrice agens, huiuſmodi chorearũ abuſum valde execrantur. quid quæſo non execrarentur prauam conſuetudinem quarundam foeminarum, quæ certis diebus perſonatæ incedunt, vt licentioſius ſuæ libidini ſatisfaciant, ſuam inuerecundiam perſonæ tegumento abſcondentes? Imitari certe deberent omnes nationes prudentes, & cautos Romanos, ſeuerè prohibentes, ne foeminæ, etiam in diebus, quibus viris perſona vti licet, perſonatæ incedere poſſint, quam legem, ſi quæ auſa eſt violare, grauiter punitur. Accedit Horatius, qui Aſteriæ caſtitatem ſuadens, choreas diſſuadet:

Ezech. 25. D. Auguſt. Idem Aug. S. Ephr. ſer. de iudicio. S. Seuer. in quod. ſerm. S. Chryſ. de decoll. S. Io.

Prima nocte domum claude, nec in vias
Sub cantu querulæ deſpice tybiæ;
Et te ſæpe vocanti
Duram, difficilis mane.

Horat.

Denique, omiſſa morte infoelicis Hærodiadis ſaltatricis, quam narrat Niceph. lib. 1. hiſtor. eccleſ. cap. 20. quæ, cum brumali tẽpore per fluuium quendam glacie conſtrictum, pedibus tranſiret, diuino nutu glacies repente diſciſſa eſt, & tunc puella capite tenus demerſa, pedes huc, illuc, quaſi ſaltans mouebat, membrorũ tamen illa agitatio, nihil aliud attulit, quam capitis abſciſſionem, quod iam à ceruice auulſum, in ipſo etiam gelu ſaluit, iniuſtiſſimæq.

Niceph. lib. 1 hiſt. Eccl. cap. 10.

ſimæq. cædis diuini præcurſoris Deum eſſe memorem & vltorem oſtendit: hac inquam hiſtoria, vt remotiſſima omiſſa, Thomas Cantipratenſis in lib. apum, exempla hæc apponit: *Puella quædam in Melebonia Barbantiæ oppido, inquit, vt ab eis, qui præſentes fuere, cognoui, ſacro die Dominico, cum Iuuenibus diu choreas duxerat: fatigata ergo domum rediјt, & dormitum pergens, mox à dæmone obſidetur, ea clamante, ſurgit familia, ligant vinculis ſæuientem: manè in Hanſuuich ad Oratorium Glorioſæ Virginis extra oppidum deportatur, frequenter enim ibidem Maria virtutum operatrix miracula prima demonſtrauit: accurrunt mox ſcholarum pueri, vnusq. duodecim annorum, audacior cæteris, dæmonem adiurauit, & Crucis ſigno pollice in vmbilio puellæ expreſſo fugauit. Vidi ego adhuc puer in choreis procaciſſimam ſaltatricem, quæ me præſente, poſt choreas, inſolenter cum adultero luctabatur, & cum ceſſaſſet, ſubitanea morte percuſſa, miſerabiliter expirauit. Marchia in Flandriæ, atque Barbantiæ diſtrictu villa populoſiſſima ſita eſt, in qua dedicatio celebrata multos ad luxum traxerat, inter quos, vt à Gulielmo bono, & litterato presbytero, & in ijſdem partibus nato percepimus, quidam tibicen erat, qui tripudiantes iuuenes, & puellas geſticulationibus ſuis ad carmina turpia concitabat. Hinc Cælo nubibus circa veſperam obſcurato, omnes ad propria redierunt, ſolo tibicine nondum luſibus ſatiato, & cum ſaltu, tibiæq. ſonitu ad ſua paulatim remeãte, qui ſecuta corruſcatione, & tonitruo, fulmine percuſſus eſt, videntibus duobus pueris paſtoribus, qui ad dumeta confugerant: ijdem pueri mox viderunt, quòd duo nigerrimi canes ex inſperato venerunt, & inter ſe pendulum extincti brachium deportauerunt. Corpus autem tibicinis ſepultum quidem eſt in atrio Eccleſiæ, mane tamen ſepulchrum patens, & vacuum inuentum eſt, creditumq. eſt à dæmonibus, ſicut & brachium, aſportatum.*

Thom. Cantiprat. in libro apum.

§. 22.

De nociua fœminarum conuerſatione, ac de damno, quod pariunt fœminarum conſortia.

QVAM tandem periculoſa ſit fœminarum conuerſatio, vel illud vnum non obſcure indicat, quòd ſacri Canones, & ſacra eloquia frequenter ab illarum conſortio absterrent homines, præſertim adoleſcentiores. Vnde nõ licet mulieri docere in Eccleſia. Apoc. 1. & ad Corinth. 11. cap. & cap. mulier. 23. diſt. & cap. mulierem. 33. q. 3. mulier non admittitur ad teſtificandum ordinariè, ſolum tamen in cauſis priuilegiatis, & quibuſdam grauioribus criminibus admittitur, vt habetur cap. mulierem 33. q. 5. addita gloſ. mulier prohibetur fideiubere, eadem 33. q. 5. cap. mulierem; ſi tamen doloſè fideiuſſerit, vt creditorem decipiat, obligatur, ſicut & ſi priuilegio Velleiano renunciauerit. gloſ. ibidem. mulier non poteſt officium Iudicis gerere, niſi ei princeps ſcienter delegет cauſam, vt cap. Mennam. 2. q. 4. cap. ſi quos. 23. q. 4. & cap. cum deuotiſſimam. 12. q. 2. vel ſi id habeat ex præſcripta conſuetudine, iuxta cap. dilecti, de arbitris. Hinc Scriptura ſacra paſſim abſterret à conuerſatione mulierum, vt quæ caſtitati virorũ, præſertim adoleſcentiorum, inſidietur, iuxta illud Sapientis: *Vinum & mulieres faciunt apoſtatare ſapientes*. Eccl. 19. & illud: *In medio mulierum noli commorari, de veſtimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri*. ibidem cap. 42. *Monachus* (ait quidam) *ex muliere eſt, ſi appropinquat mulieri, ſoluitur & ipſe, atque in id deſinit, vt iam monachus non ſit*, vt habetur in prato ſpirit. cap. 217. Huc etiam pertinet illud Arſenij Abbatis ad quãdam mulierẽ, quæ rogabat, vt eius memoriam faceret in ſuis orationibus: *Quinimo* (inquit) *Deum rogo, vt tui memoriam auferat à corde meo*; vt legimus in vitis Patrum. Hinc etiam D. Hieronymus epiſt. ad Nepotinum: *Vel omnes puellas, & virgines Chriſti aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige; ne ſub eodem tecto manſites, ne in priori caſtitate confidas, nec ſanctior Dauid, nec Salomone potes eſſe ſapientior; memento ſemper, quòd Paradiſi colonum de poſſeſſione ſua mulier eiecerit; ægrotante tibi quilibet ſanctus frater aſſiſtat, & germana, vel mater, aut probatæ qualibet apud omnes fidei*. Tandem B. Bernardus: *Diſpar ſexus in vnum collocatus, illuc prouocat inſtinctum carnis, quo naſcitur: ſæpe familiaritas vincit,*

Apocal. 1. Ad Cor. 11. Cap. mulier. 23. diſt. Cap mulier 33 q 3. Cap. mulierẽ. 33. q 5. Cap Menna 2. q. 4. Cap ſi quos. 23 q 4 Cap cũ deuotiſſimam. 12. q. 2. Eccleſiaſt. 19 Ibidem 42. In prato ſpiritual. c. 217 In vitis Patrum. Hieron. ep. ad Nepotin. D. Bernard.

quos

quos vitium ſuperare non potuit. & poſt pauca: *Circa ignem ſedens, & ſi ferrea ſis, aliquando diſſolueris, &c.* Hucuſque de nociua harum conuerſatione ſermonem habuimus: reſtat modo, de damno diſſeramus, quod affert fœminarũ conſortium. Equidem, primus, qui detrimenta, quæ ex mulierum ſocietate oriuntur, cum magna ſui iactura expertus eſt, fuit primus parens Adam: poſt illum autem omnes eius poſteri, etiam infans in vtero materno: Eccleſiaſtico dicente: *A muliere initium factum eſt peccati, & per eam omnes morimur*. Morimur quidem non ſolum morte corporali, ſed & ſpirituali ab ipſis primordijs humanæ conceptionis. Certe Adam ante procreatam Euam non minus liber erat, quam poſtea ad peccãdum: omnes tamen portas obſeratas habebat, per quas aditus pateſceret peccato; cum tamen Eua ex coſta eius educta fuit, confeſtim fores eius apertæ fuere diuinæ legis præuaricationi, quæ fons fuit, & ſcaturigo omnium calamitatum, & miſeriarum, quibus omnes poſteri eius grauiter premimur: cuius rei præclarum hyerogliphicum lego apud D. Gregorium Nazianzenum oratione de cultu mulierum, & Heſiodum lib. *opera, & aies*. Finxerunt antiqui, quòd propter Promethei latrocinium, Vulcanus ex luto imaginem quandam confecit, cui Dij varia ornamentorum genera contulerunt: Venus pulchritudinẽ, Minerua ſcientiam, Mars fortitudinem, Iuppiter potentiam: deinde illam ijs omnibus ornatam, ad domum Promethei miſerunt, qui adhibuit, cuſtodem fratrem ſuum Epymetheum, monens illum, vt nullius ad eam pateret aditus: at illo abſente, accedens Pandora, tanta verborum ſuauitate eum demulſit, vt facultatem ei faceret ingrediendi: illa autem ingreſſa, in præmium hoſpitij amphoram aperuit varijs infirmitatibus, ac miſerijs plenam, ex qua laborum pungentium examina, calamitatum cohortes, & infortuniorum copioſiſſimi exercitus prodierunt, ad quod Heſiodi lamentatio alludit:

Viuere dulce fuit quondam, ſed ſegmen eburna
Dum Pandora libat, totũ exilire per orbem
Curarum infeſtæ effigies.

Ex quo factum eſt, vt Prometheus in monte Caucaſſo manſiſſet, cathenis vinctus, cuius viſcera pabulum erant aquilæ; quo illa ſe paſcebat: vt cecinit Martialis lib. 1.

Qualiter in Scythia relegatus rupe Prometheus
Aſſiduam nimio pectore pauit auis.

Quo genere cruciatus tandiu fuit oppreſſus Prometheus, quandiu Hercules Iouis filius brachij ſui fortitudine vincula illa ſoluit, ac liberum dimiſit. Plutarchus lib. 12. de fort. ſer. in Sylen. Ariſtides lib. 2. cont. Plautum. Lucianus in Prometheum. Eſchylus in tragœdijs varias huic ingenioſæ fictioni adhibuerunt expoſitiones; mihi tamen ad viuum exprimere videtur modum fraudis, quo Eua in ſuam ſententiam traxit Adam, & quo prauæ fœminæ innocentes fallere, & deludere ſolent. Fuit creatus Adam ad imaginem Dei, cui tres Diuinæ Perſonæ varia animi ornamenta contulerunt, conſtitueruntq. eum, dominum in delicioſa domo Paradiſi; Eua tamen ad illum accedens, ad præuaricationem diuinæ legis induxit, cui miſer ſubaudiens, bonis expoliatus, peccati vinculis manſit aſtrictus, pariterq. totum humanum genus infecit, quod tandiu ſub dura diaboli ſeruitute deguit, quandiu æterni Patris Filius, humanam carnem aſſumens, in terram dignatus eſt deſcendere. Reuocate quæſo in memoriam duplicem illam appellationem, qua Chriſtus Dominus prauam dæmonis indolem expreſſit; Ioannes enim octauo, dixit: *Ille homicida erat ab initio*. & paulo inferius: *Mendax eſt, & pater eius*. illud relatiuum, *eius*, ita male torſit Manichæum, vt adnotauit Ianſenius in ſua concordia cap. 77. vt falsò exiſtimans ad dæmonem referri, duo prima principia perperam confingeret, vnum bonorum, malorum alterum. Sanctus tamen Auguſt. tract. 42. in Ioannem, & alij Sancti Patres, relatiuum illud, *eius*, non referri ad dæmonem, ſed ad mendacium, aſſeruerunt, de quo paulò antea dixerat: *cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur*. alij tamen acutè referri autumant ad verbum illud, *mendax*: ita vt ſenſus ſit: Diabolus mendax eſt, & pater mendacij, quia mendax eſt propria, ac legitima eius proles, ad idq. ſanè mihi alluſiſſe videtur D. Auguſtinus lib. de fide ad Petr. cap. 1. dum Euam, diaboli filiam nuncupauit, quæ mẽdacis ſui patris lacte enutrita, ita mendax

Geneſ. 2.
Eccleſ. 25.
D. Nazianz. orat. de cultu mulier.
Heſiod. lib. oper. & dierum.
Heſiod. vbi ſupra.
Martial. lib. 1. Epigr.
Plutarc. lib. 12. de fort.
Ariſtid. lib. 2. cont. Plau tum.
Lucian. in Prometh.
Eſchylus in tragœd.
Ioan. 8.
Ianſe. in ſua concord. c. 77.
S. Aug. trac. 42. in Ioan.
Ioan. 8.
D. Aug. li. de fide ad Petr. c. 1.

dax euaſit, vt quamuis non ſoleat eſſe diſcipulus ſupra magiſtrum, ipſa tamen ſolertia in adinueniendis mendacijs, præceptorem ſuum diabolũ ſuperauit. Etenim, vt ingenioſè adnotauit Rupertus lib. 2. c. 4. diabolus ſermonem iniens cum Eua, mendacium vnum protulit, idq. artificioſè cuiuſdã interrogationis tegmine coopertum: *Quare præcepit vobis Deus, vt non comederetis ex omni ligno paradiſi?* cum tamen reuera nõ omnes arbores, ſed vnam tantùm Deus eis prohibuiſſet: at Eua non vnum ſimulatum, ſed duo expreſſa mendacia protulit: primum fuit: *Præcepit nobis Deus ne comederemus, & ne tangeremus illud*; cum tamen non tactum, ſed comeſtionem illius eis interdixiſſet: ſecundum, cum ſubiunxit: *ne forte moriamur.* cum tamen, neutiquam Deus dixiſſet illud, forte, quaſi mortis euentum in dubium relinquens, ſed certò, & indubitanter aſſeruit, ſi comederent, morituros: *In quacunque die comederitis ex eo, morte moriemini.* quam appoſitè, bone Deus, S. Petrus Chryſologus ſermone 47. de reſurrectione, vocauit mulierem peccati authricem, cum vni ſimulato Diaboli mendacio, ipſa, duobus expreſſis mendacijs, reſponderit. Vnde rectè antiqui illi Ciues Megapolis, quæ Vrbs eſt in Archadia, Veneris ſimulachro hãc ſuppoſuere inſcriptionem: *Dea machinatrix.* Quare, ſicut multi propter rerum inuẽtiones, celebres, ac famoſi facti ſunt, alij propterea quòd rebus iam inuentis, multa eis conſentanea ſuo Marte addiderunt. Pan enim celebris fuit propter calami inuentionem, vt cecinit Virgilius:

Rupert. li. 2. de Trin. c. 4.

Gen. 2.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

S. Pet Chryſolog. ſer. 47

Pan, primus calamus cera coniungere plures Inſtituit.

Virgil.

Celebris Apollo, qui medicinã adinuenit: *Inuentum medicinæ meum eſt, opifexq. per orbem Dicor*; vt canit Ouidius. Celebris Mercurius propter inuentam eloquentiam. Celebris Eſculapius propter ea, quæ adinuentæ medicinæ ab Apolline, ipſe adiunxit. Celebris Syluanus, qui licet non primus paſtor, adeò tamen pecorum prouidum nutritorem, ac ſollicitum cuſtodem ſe exhibuit, vt pecorum Deus fuerit appellatus. Ita plane mulier famoſa facta eſt in inueniendis, & augendis mendacijs, & fraudibus, vt Dea machinatrix vocitari meruerit; atque hinc illius difficultatis ſolutionem elicere facilè erit, quare Diabolus ad expugnandum primum hominem, mulieris inſtrumento, velut armis, vſus fuerit? nam ſi fortitudine debellandus erat, certè Ariſtoteles lib. 18. animalium, dixit: *Fœminæ debiliores ſunt maribus*: ſi vincendus rationibus, & argumentis, S. Gregorius 13. moralium, inquit: *Mulier dicitur mens infirma, & indiſcreta*; ſi tandem monitis, & conſilijs ſuperandus, philoſophum audio 1. politic. dicentem: *Conſilium mulieris eſt inualidum.* Vt quid ergo Diabolus ad debellandum primum hominem, debili, & infirma, indiſcreta, & inſipienti muliere, veluti ſuæ victoriæ inſtrumento vſus eſt? ſanè id fecit, quia, cum per mendacia, fraudes, & machinationes expugnare contenderet primum hominem, adiutricem ſibi adhibuit fœminam, quam in illis adinueniendis, fouendis, & augendis archimagiſtram agnouit: vt enim dixit Euripides: *Fœminæ ad bona ſunt ineptiſſimæ, malorum verò omnium effectrices ſapientiſſimæ.* Quamobrem, cum Eccleſiaſticus dixerit: *A muliere initium factum eſt peccati*, facilè mihi perſuadeo, fraudes, & mendax duplex habuiſſe principium, diabolum inuentorem, & mulierem inuentricem; ille quidem mendacij ſemen ſeminauit, at mulier fœcundam adeò terram ad ſeminationem illam adhibuit, vt breui tempore duplicatum fructum præberet; duo expreſſa mẽdacia, vt nuper dicebam, pro vno ſimulato, imprudenter reddens. Vnde non immeritò Seneca tractatu 4. mulierem vocauit, ſcelerum artificem. Sicut autem fœmina à mendace Diabolo mendacium mutuauit, ita ab eodem homicida homicidium didicit, Eccleſiaſtico dicente cap. 25. *Per illam omnes morimur.* Refert Textor, titulo, vota diuerſa: Imperatorem Caligulam præ incredibili eius immanitate deſideraſſe vniuerſum Populum Romanum vnicam habere ceruicem, & vnum caput, vt ſic vno ictu, & vnica percuſſione illud præcideret, & amputaret; ſed maiorem certe ſæuitiam, & crudelitatem Euæ iudicandam cenſeo: nam, cum omnes homines in ſuo primo parente Adam, tanquam in ſuo principio naturali, & morali continerentur, ſuo prauo conſilio, veluti ancipiti gladio, Adam interficiens, omnes eius filios eodem ictu pariter interemit. At non ſolùm Caligula Impera-

Ouid. 1. metamorph.

Ariſt. lib. 18 de hiſt. anim.

S. Greg. 13. moral.

Ariſt. 1. pol.

Euripides.

Eccleſ. 25.

Senec. tra 4.

Eccleſ. 25.

Rauiſ. Texto in officina. tit. vota diuerſa.

peratore, ſed & ipſo diabolo truculentiorem, & immaniorem ſe exhibuit Eua, quia diabolus homicida fuit in filios alienos; Eua autem in proprios, cogens illos prius mori, quàm naſci. diabolus alijs mortem intulit, Eua autem ſibiipſi mortem aſciuit; *qui autem ſibi nequam eſt, cui bonus erit?*

Eccleſ.14.

Tandem fœminæ ita mores parentis ſui diaboli imitantur, vt quemadmodum ille totis viribus ſatagit diuinum cultum de medio tollere, ita multæ prauæ fœminæ honorem Deo debitum, ei auferre nituntur, vt non obſcurè contigiſſe legimus

Exod.32.

Exod.32. Etenim cũ populus Iſrael ægrè ferret prolixam Moyſis dilationem in deſcenſu ex monte, decreuit vitulum conficere, cui diuinum præſtaret cultum, id quod non valens ei diſſuadere Aaron, petijt à fœminis monilia, vt ex illis vitulus conflaretur: *Tollite inaures de vxorum, filiorumq. & filiarum veſtrarum auribus*, prudenter ſatis iudicans, fœminas hæc aurea ornamenta tanto amore proſequi, vt gratius ſibi foret, ab incœpto fine deſiſtere, quàm ornamentis ſuis expoliari: cuius ſanè incredibilis amoris ſingulare exemplum commemorat Ouidius de Heriphyla, cuius ſponſus, cum in ſecreto latuiſſet loco, ne in bellum Thebanorum abire cogeretur, in quo ſe moriturum vaticinium minabatur; ipſa, pretioſa auri torque ſibi promiſſa à Rege Adaſtro, locum vbi maritus latitabat, ei reuelare non dubitauit; vt cecinit Bapriſta Pius:

BaptiſtaPius

Vinclaq. vaticinij ſpernens Heriphyla mariti,
Præpoſuit caſtis aurea dona thoris.

Huic perſimile eſt, quod Tarpæia, vt referunt Liuius lib.1. decad.1. & Dionyſius Alicarnaſeus lib.2. præſtitit: nam, cum Statius Sabinorum Dux obſideret montem, vbi poſtea Capitoliũ fuit extructum, & nulla ratione aditus pateret ad illũ expugnandum, ipſa fœdus cum hoſtibus iniuit, vt, ſi monilia, quibus ſiniſtra brachia militum ornabantur, quæ, vt author eſt Roſinus lib.10. cap.26. vel præmia victoriæ, vel inſignia militiæ erant, ei traderentur, continuò viam eis aperiret, qua in obſeſſum montem ingredi poſſent. ecce monilium amore Tarpæia allecta, propriam Patriam prodere non erubuit. Difficultatem autem, quã indicabat habituras fœminas in exhibendis monilibus ſuis, ſatis

Liuius lib.1. decad.1.
Dion. Alic. lib.2.
Roſin.li.10. cap.26.

vtique mihi videtur expreſſiſſe, vtens verbo illo, *tollite*; cui in Hebræo correſpondet vox, *Pharak*, quæ ſecundum peritos illius idiomatis, idem valet, quod: *dilacerate, abrumpite, diſcerpite, frangite.* vt enim adnotarunt Lyranus, & Lippomanus in commentario illius loci, conſultò eo verbo vſus fuit Aaron, vt ſaltem difficultas, propria monilia diſcerpendi, & lacerandi, ab eo ſcelere earum animos arceret, & auocaret.

Lyra. & Lippom. in comment. ſup. Exod.32.

Ad hæc, & multiplici alio capite, quam ſint nociua fœminarum cum viris contubernia deprehendo: etenim Iſaias, vt virum laudaret, qui à muliere oculos auerteret, dixit: *Claudit oculos ſuos, ne videat malum; iſte in excelſis habitabit.* ſuper quæ verba Nicolaus de Lyra docet ſub verbo illo, *malum*, intelligi a Spiritu ſancto, *mulierem*, quia re vera reſpectu oculorum viri, nullum deteſtabilius malum, magisque nociuum eis obijci poteſt, quam pulchra mulier, cum à planta pedis vſque ad verticem capitis ruinæ occaſionem nõ leuem præbeat, ſi tetigeris eam, inſtar ſcorpionis lædit; *qui tenuerit eam, quaſi qui apprehendit ſcorpionem*; immò, ſi non tetigeris, ſed ſolum ad eam appropinques, inſtar calamitæ ad ſe trahit, Diuo Baſilio lib. de Virginib. dicente: *Fœmineum corpus maſculam accipit vim*; immo, ſi ad eam non appropinquens, ſed ſolum à longe intuearis, experientia compertum eſt, quantum plerumque noceat. Vt enim dixit D. Nylus oratione aduerſ. Vitr. *Mulierum aſpectus ſagitta veneno illita, quæ ferit animum, & venenum immittit*; quid plura? explora vndique mulierem, & nihil inuenies, quod iacturam tuam non minetur. Manus eius laquei ſunt, Eccleſiaſtico dicente cap.7. *Vincula ſunt manus illius*: lingua eius, gladij munere fungitur, Salomone id atteſtante Prouer.5. *Quaſi gladius anceps, lingua eius*. Cor eius *ſagenam* vocat Spiritus ſanctus Eccleſ.7. &, vt legimus Prouerb.7. *Parata eſt ad capiendas animas.* Rectè igitur Lyranus dixit, fœminam eſſe malum. Explicuit hoc ſingulari metaphora ipſe Iſaias cap.13. cum dixit: *Onus Babylonis*: quaſi dicat: hoc eſt importabile onus, quod Deus Babylonis humeris imponit ad illam puniendam. Inter mala autem plura, quæ onus illud complectebatur, vltimo loco appoſuit illud: *& Syrenes in delubris*

Iſaiæ 33.
Lyra. ſuper hunc locum
Eccleſ.26.
D. Baſil. lib. de Virginib.
D. Nylus orat. adu. Vitr.
Eccl.7.
Prouerb.5.
Eccl.7.
Prouerb.7.
Lyran.
Iſaias c.13.
Ibidem.

lubris voluptatibus; quibus verbis, vt docent Sancti Patres Ambroſius, & Baſilius, (D. Ambroſ. D. Baſil.) minatur Deus Babyloni, quòd miſſurus ſit in illam laſciuam mulierum cateruam, quæ illam funditus demoliatur. Prius quidē minatus fuerat Deus, dimicaturos contra illam crudeles Medos, non diuitias, ſed eius ſanguinem quæſituros: minatus fuerat, inclytam illam Ciuitatem, inſtar Sodomæ, & Gomorrhæ igne comburendam. Vltimo loco, tanquam horribilius ſupplicium appoſuit: (Isai. 13.) *& Syrenes in delubris voluptatis.* iudicans certè, mulieres nocituras magis Babyloni, quam integrum exercitum Medorum, aut ignē de Cælo cadentem ad illam deuaſtādam. Huius veritatis non ignari mihi videntur fuiſſe Romani, (Alexan. lib. 2.c.4.) qui, vt narrant Alexander lib. 2. cap. 4. & (Vitruu. lib. 1.c.7.) Vitruuius lib. 1. cap. 7. extra Ciuitatem voluerunt extrui tam Templum Veneris, quàm Vulcani, & Martis, ad ſignificandum certè, non minus, quàm ab igne deuorante, & à cruento bello omnia deuaſtante, ab iniqua muliere longè fugiendum eſſe. Quod altius perpendens Sophocles, vt (In vita Sophocl.) in eius vita legitur, dixit: *Venus, non tantùm Venus eſt, ſed omnium particeps nominum, hæc eadem eſt Pluto, inuicta neceſſitas, rabies furioſa, cupido mera, & luctus.* Sed adhuc ſubtilius D. Pater Chry- (D. Chryſol. ſer. 47.) ſologus, mulierem deſcribēs ſermone 47. poſtquam nuncupauerat illam, mali cauſam, mortis viam, plantus originem, virorum triſtitiam, videns, omnia iſthæc, mulieris malitiam non æquare, vocauit illam, *ſepulchri titulum*. Certè, ſi ſepulchrorum epitaphia conſulamus, vt in plurimum, inueniemus ab illis verbis exordium ſumere: *Hic iacet, &c.* Tibullus lib. 1. ait, iuſſiſſe ſepulchro ſuo, illam inſcriptionē apponi.

(Tibull. lib. 1.) *Hic iacet immiti conſumptus morte Tibullus.*

Laertius etiam lib. 3. narrat illum fuiſſe in ſepulchro Ariſtoclis exaratum titulum:

(Laert. lib. 3.) *Iuſtitia cunctis præſtans, vitaq. modeſta,*
Hoc iacet in tumulo diuus Ariſtocles.

Ac tandem illud nouimus Illuſtriſſimi Roderici Archiepiſcopi Toletani ſepulchri epitaphium eſſe:

Iacet in hac foſſa
Roderici corpus, & oſſa.

Vt ſignificaret ergo D. Chryſologus, mulierem eſſe viri mortem, vocauit illam, ſepulchri titulum, in ea enim meritò inſcribi poteſt: *Hic iacet N.* quem ipſa interfecit; ſed & Diuus Chryſologus ſuper hæc, (D. Chryſol. ſer. 47.) addidit ſer. 47. illam appellans, inferni ianuam; quaſi diceret: mulier malitia deterior eſt omnibus tyrannis, quia licet hi ianuæ mortis ſint, non tamen inferni; mulier autem improba virorum animas in barathrum detrudens, verè inferni ianua facta eſt. Vnde Chriſtus Dominus dixit Matth. 10. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere.* (Matth. 10.) quibus non obſcurè indicat, tyrannorum arma pertimeſcenda non eſſe, cum ictus eorum, carnes ſolùm cōtingant, animam verò illæſam relinquant; fœminam verò meritò fugiendam, & timendam eſſe, cum ſagittæ illius, animam grauiter ſaucient, & vſque ad internecionem perducāt; & ideò Deus Babyloni minatur, tanquam grauiſſimum ſupplicium in eam illaturum, vt Syrenes in delubris voluptatis, illam inhabitarent. Vbi etiam obſeruatione dignum arbitror, quòd in Hebræo verbum illud, *Tannim*, vt adnotauit gloſſa, ſignificat dracones criſtatos, aut ſerpentes pennatos, vel, vt tradidit D. Hieronymus ibi, terribiles dæmones: (D. Hier. in Iſaiam.) quod non obſcurè Spiritus ſanctus manifeſtauit, improbam fœminam omnia hæc pariter eſſe, draconem criſtatum, ſerpentem pennatum, immo Diabolum ipſum, cuius mores adamuſſim imitatur.

Ad hæc, Patritius lib. 6. (Patrit. lib. 6.) Cum Græci valde cuperēt, celebrem Corinthi Vrbem ad multam inopiam redigere, non arma, non militum copias, ſed fœminarum pulcherrimam multitudinem, tanquam validiſſimum exercitum in eam miſerunt, quæ ita paulatim, velut voraces locuſtæ, eam demolitæ ſunt, vt omne bonum, & pulchrū ſugerent, & diuitias eius penitus abſumerent. Vnde initium habuit, vt author eſt Paulus Manutius in adagijs, prouerbiū illud: *Non eſt cuiuslibet adire Corinthum.* (Paul. Manu. in adagijs. Suidas.) Scio Suidam dicere, à difficultate portus, per quem ingredi oportebat, exordium ſumpſiſſe illud prouerbium; certiorem tamen opinor eſſe Strabonis ſententiam lib. (Strabo lib. 8.) 8. aſſerentis, illud inuentum fuiſſe ad grauiſſima nocumenta ſignificanda, quæ pulchræ multæ meretrices aduētantibus Corinthum inferebant, in Veneris templo cohabitantes, vbi captos earum amore, velut hoſtias Veneri ſacrificabant. Hæ ſane ſunt

ſunt Syrenes in delubris voluptatis, quibus Deus Babyloni minabatur, deuaſtandam fore; etenim delubrum, templum ſignificat, vt tradunt Macrobius in ſuis Saturnalibus cap. 4. & Varro cap. 4. rerum diuinarum. loca ergo, quibus meretrices amantes ſuos Veneri mactabant, templa vocauit; quia templum, locus erat ad immolationem deſtinatus. Accedit ad id confirmandum, quod Claudius Minoe emblemate 117. affirmat, antiquos in depingendis Syrenibus nullum alium ſcopum ſibi præfixiſſe, quàm, vt damna ſignificarent, quæ à prauis foeminis viris inferri ſolent: fingebant (vt author eſt Ouidius 5. Metamorph. Syrenes aquarum filias eſſe:

Macrob. in Saturnal. c. 4. Varro. c. 4. rer. diuinar.

Claud. Min. embl. 117.

Vobis Acheloides vndæ,
Pluma, pedesq. auium cum Virginis ora feratis.

Ouid. 5 metamorph.

Etenim, licet foemina laſciua, ignis ſit comburens, pariter eſt aqua inundans; contraria enim, quæ inter ſe pugnant, mulier in perniciem viri in ſe vna complectitur. Hinc inter veteres, celebre fuit illud prouerbium, cuius meminit Paulus Manutius in ſuis adagijs: *Ignis, mare, mulier, tria mala*. mari, ingruente tempeſtate, nõ eſt qui reſiſtere valeat. Vnde Eſchylus in Reuſis dixit: *Maris haud vincitur vnda*. Euripides apud Planidem in vita Ioſe. *Furore multo ſæuit iratum mare*. Ignis immanitatem nemo eſt, qui ignoret, S. Theba, impium, illum vocante:

Paul. Man. in adagijs.

Eſchylus in Reuſis.

Eurip. apud Planidem in vita Ioſe.
S. Theba.

Templum Iouis, quid enim hoc licitum fuerat impius ignis.

Nihilominus tamen, poſt hæc mala, tanquam omnium grauiſſimum, vltimo loco enumerata eſt mulier. Vnde Plat. præcitato loco dixit: *Sed nihil, ita acerbum, & noxium, quàm mulier mala*. atque huc facit, quod D. Fulg. refert lib. 2. mit. dum dicit, veteres illos Syrenes depinxiſſe in amoeniſſimis hortis degentes mortuorum oſſibus plenis: egregiam ſane picturam, & ſacris eloquijs conſentaneam valde: vt enim Salomon Prouerb. 9. ſignificaret iacturam, quam patitur vir, meretricis domum ingrediens, ait: *& ignorat, quod gygantes ſint ibi*; vel vt originale Hebræum legit, Iamſenio Pagnino, & Rodulpho id adnotantibus, ait: *& ignorat, quod mortui ſunt ibi*: ac ſi dicat, meretricis domum oſſibus tot mortuorum ſeminatam eſſe, quot amantes ſe habuit, quia illos omnes interfecit. Cum autem Syrenes in hortis pulchris, & ſuaueolentibus floribus ornatis, habitantes depingebant, ſignificabant, meretrices, amantium expenſis, eorum facultates exhaurientibus, varijs delicijs, & oblectamentis affluere. Atque hinc arbitror, ad ſignificandam infoelicisſimã mortem, in prouerbium abijſſe, vt author eſt Manutius in ſuis adagijs: *Mulierum exitum*: mors enim ex foeminarum amore orta, pariter diuitias, honorem, ſalutem, & vitam ipſam abſumit. Verum non ſolùm hæc mala, ſed & alia plura ſub nomine Syrenum latere arbitror: etenim Plato in Phædro, & Virgil. 5. Aeneid. 3. commemorat, fuiſſe Syrenes, quarum nomina ſcripſit Alciatus in ſuis emblematibus:

Plat.

D. Fulg. lib. 2. mit.

Prouerb. 9.

Ianſenius. Pagnin. Rodulphus.

Manut. in adag.

Plato in Phedro.
Virg. Aen. 3.

Parthenope Ligia, Leucoſiaq. viri.

Alcia. in emblem.

D. autem Fulgentius præcitato loco trifariam aſſerit, foeminas mortalium animos interficere, viſu, cantu, & conſuetudine; viſu, dixit propter pulchritudinem, quæ interitus eſt intuentium: vt enim dixit Theocritus: *Pulchritudo eſt eburneum detrimentum; quod grata ſit aſpectu, multorum tamen incommodorum eſt cauſa*. ſed melius D. Ioannes Chryſoſt. ſup. Pſalm. 5. *Pulchritudo eſt præcipitium patens, venenum inſpicientibus præparatum: etenim homo per proprias oculorum vias ſe præcipitat, & libidinis veneno inficit*. Plinius lib. 8. cap. 21. de baſiliſco narrat, non ſolum tactu, ſed anhelitu arbores exſiccare, ac herbas, & flores ita inficere, vt continuò langueant, & marceſcant: ſed baſiliſci venenum longe ſuperatur à muliebri; nam, vt tradidit D. Bernardus, explicans illa verba: *Super aſpidem, & baſiliſcum ambulabis*: viſu ſuo, quem videt, quaſi veneno interficit: mulier autem non ſolum videns, ſed viſa tantum grauiter ſauciat, & vſque ad interitum inficit; Eccleſiaſtico cap. 9. dicente: *Propter ſpeciem mulieris multi perierunt*. Vnde & Ouidius dixit:

D. Fulg. vbi ſup.

Theocritus.

D. Chryſoſt. ſup. Pſal. 40.

Plin. lib. 8. c. 21.

D. Bern. ſup. Pſal. 40.

Eccl. 9.

Et vidi, & perij,
Nec notis ignibus arſi.

Ouidius.

cui perſimile eſt illud Virgilij:

Vt vidi, vt perij, vt me malus abſtulit error.

Virgil.

Non mihi videtur, hanc veritatem ignoraſſe Scipio Africanus, vt refert Eutropius lib. 3. cap. 5. nam poſt inſignem, ac celebrem illam de Carthagine partam victoriam, certior factus, pulcherrimas Cartha-

Eutrop. lib. 3. c. 5.

thaginienſium fœminas eſſe, ab earum intuitu ſemper ſe abſtinuit, ne viros Carthaginieſium fortiſſimos glorioſè vincens, ab imbecillibus eorumdem Carthaginieſium fœminis turpiter vinceretur. Eandem veritatem nouerunt Græci; ſiquidem, vt author eſt Patritius lib.6.de reg.cap.23.Comicorum theatra euerterunt, eoſq. longè à ſe relegarunt propter pulchritudinem fœminarum,quæ in eis locis perſonam faciebant, & ciuium animos illaqueabant. Rurſus de baſiliſco, tanquam rem valde mirabilem, narrat Solynus, quòd poſtquam interijt, ſuſpenſus aurea rete Pergamo in templo Apollinis, non ſolum pauorem auibus incutiebat,ne ibi nidos ſuos factitarent, ſed & araneæ alioquin veneficæ, ne veneno illius interirent, ingreſſum in Templum exhorreſcebant: at pulchræ fœminæ venenum deterius ictu, & multò efficacius eſſe perhibetur, cum ſola eius imago depicta, cor humanum peruertendi vim habeat. Vnde Ariſtoteles 7. politic. cap.17. expreſſe ſtatuas, & ſimulacra impudica prohibet; & Ouidius lib. 2. de remed. amor. illud non vltimum locum habere putat ad effrænatam libidinem compeſcendam, ſi pulchræ imagines ad laſciuiam prouocantes de medio tollerentur:

Si potes, & ceras remoue, quid imagine muta
Carperis? hoc perijt Laudomaa modo.

Hinc Democritus, vt refert Aulus Gelius lib.2.cap.7. proprios ſibi eruit oculos, vt fores clauderet huic muliebri veneno, nihili faciens iacturam viſus, licet alioquin, omnium ſenſuum præſtantiſſimus ſit; vt docet D. Thom.1.2. q.77. art. 5. ad 3. & confirmat primus modus loquendi, quem vxor Tobiæ vſurpauit, charam ſuam prolem vocans: *Lumen oculorum noſtrorum*; longe quidem à ſentētia Democritis aberat Ariſtoteles, qui, vt refert Licoſtenes prima parte theatri lib. 5. licet ſubtiliſſimi ingenij acumine præditus, adeò, vt Plato non aliter eum nominaret, quam *mentem Hermiæ*, mira pulchritudo ſic oculos eius faſcinauit, vt poſt innumeras ab eo celebratas demonſtrationes, quibus vnicam primam, & ſupremam cauſam apertiſſimè demonſtrauerat, illi, tanquam Deę hoſtias ſacrauerit,varioſq.hymnos in eius laudem ediderit, nō ſine magno omnium ſcandalo.Vnde & ab Athenis fugere compulſus eſt. Nō ſolum autem Ariſtotelem, ſed & vniuerſum Senatum eximia Phrines meretricis pulchritudo decepit, etenim,vt referunt Atheneus lib. 23. c. 2. Volateranus Antrop. lib.18. & Rodiginus lib.14. cap. 15. cum quidam eloquentiſſimus orator accuſatam Phrinen coram Senatu pro viribus defenderet, oleum tamen & operam perdidiſſe animaduerteret; hac induſtria vſus eſt: Introduxit Phrinen in locum Senatus,in cuius pulchritudinem Senatores, oculorum acies conuertentes,ita dementati ſunt,vt illam non ſolum penitus abſoluerent,ſed, ſi credimus Pauſaniæ lib. 1. & Quintiliano lib.etiam 1.cap. 15. in eius honorem honorificam ſtatuā erexerint. Denique ita muliebre venenum baſiliſcum ſuperat,vt, ſi ille videns, aut odorem diffundēs, inficiat,fœmina etiam ſola mente concepta, cor humanum contaminet,atque peruertat. Vnde Eccleſ. cap.9. dixit: *Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti ſunt*; quaſi dicat, multi fœminarum pulchritudine capti, ex ſuis cogitationibus funes texerunt, quibus in inferno ſuſpenduntur.Meritò quidem pulchritudinem, quæ tot, ac tantorum malorum ſcatutigo eſſe perhibetur, Socrates vocauit,*tyrannidem*,cui conſonat illud Iuuenalis Satyra 8. vocantis illam, crudelem, inclementem, & ferinam:

Quid verò tam ſæua, excidaq. tyrannide fecit?

Cuius tyrannidis,etſi multa ſint indicia, illud certè ſingulare eſt, quòd quem ſemel in ſeruitutem ſuam redegit,ſemper illum captiuum retinere ſatagit, ad quod reſpiciens Plutarch. de amore laſciuo loquens, inquit: *Neque facile ingreſſus, diſcedit alatus, ſed ſenſim ingreditur, ac molliter, manetq. diu etiam in ſenibus.* cui perſimile eſt illud Theophraſti, id referente Volaterano: *Celerem habet ingreſſum,tardum vero regreſſum.*

Ad extremum Sanctus Ambroſius lib. de Caim cap.4. ait: *nutantibus oculis, & ludentibus iaculans palpebris retia tendit, quibus iuuenum animas capit:* & S. Baſilius admonitione ad filium ſpiritualem dixit: *Vir prudens ab impudenti fœmina oculos auertit:* nam, vt rectè dixit Minoe emblemate 115. *Oculi ſunt irritamenta vitiorum, duceſq. ſcelerum.*

Patrit.lib. 6. de Rege c. 23.
Solynus.
Ariſt.7. pol. c.17.
Ouid. lib. 2. de rem. am.
Aul.Gel. li. 2.c.7.
D Th.1.2 q. 77.art.5. ad 3.
Tobiæ 10.
Licoſte.1.p. theat. lib.5.

Athen.li.13. c.2.
Volater. Antrop.lib.18.
Rodigin.lib. 14.c.15.
Pauſan.lib.1
Quintil.lib. 1.cap.15.
Eccleſ.9.
Iuuen.Sat.8
Plutarch.
Volater.
D. Amb.lib. de Caim.c.4
D.Baſil admonit. ad filium ſpirit.
Minoe emb. 115.

§. 23.

De potentia fœminarum ad malum.

PAVSANIAS lib. 8. refert, olim apud Gentiles moris fuiſſe, omnia Veneris ſimulachra, nigra depingere: quod confirmat Pierius Valerianus lib. 32. referens, vnum ex his nigris ſimulachris inuentum fuiſſe iuxta Vrbem, nomine Mantineā: quo ſymbolo ſignificare voluerunt, quod vndequaque fœminam conſideraueris, turpem nigredinem reperies, qua facilè inficiaberis; nam illius non auaras, ſed liberales ſe præbent amatoribus ſuis. Vnde Diuus Gregorius Nazianzenus oratione ad mulieres, dixit: *Nil ex omnibus, quæ mulieres cum iuuenibus ioco dicunt, aut faciunt, aculeo caret*; ad quod reſpicientes Lacedæmones, Veneris ſimulachrum compedibus, & cathenis ligatum depingebant, ſignificantes fœminam domui ſemper, velut carceri mancipandam, ne, ſi facilis ad eam aditus pateat, multos homines inficiat: immo ad idem ſignificandum, aliæ nationes, vt Valerianus teſtatur libro 14. conſueuerunt, Veneris ſimulachrum in profundiſſimas ſpeluncas mittere, quibus difficilis, & iniucundus eſt acceſſus. Præterea Salomon Prouerb. 7. laſciuam fœminam hæc verba dicentem introducit: *Victimas pro ſalute tua deuoui hodie, reddidi vota mea, idcirco egreſſa ſum in occurſum tuum, deſiderans te videre, & reperi.* Vaticinabatur Salomon fœminas huius tempeſtatis, quæ tempore hebdomadæ ſanctæ ſimulata quædam confeſſionis, communionis, orationis, ieiunij, & ſimilium piorum operum ſacrificia in templo offerunt, & tranſacto illo exiguo tempore, quaſi defatigata ex vi, & violentia, quam tunc prauæ conſuetudini intulerunt; ad eam reuertentes, miſeri iuuenis animum ſollicitant, quibus ille annuens, vt idem Salomon ait, ſtatim eas ſequitur, *quaſi bos ductus ad victimam*. Guillelmus in diſcurſib. relig. refert moris fuiſſe apud antiquos, vt, cum animalia ad victimam ducerentur, floribus coronata, varijsque arborum frondibus ornata ibant; non ſecus huius tempeſtatis iuuenes video diuerſi colores profano amictu indutos, quod non leue argumentum eſt, deſtinatos eſſe in victimam, quam diabolicæ illæ Sacerdotiſſæ (laſciuas fœminas intelligo) amantium ſuorum Veneri offerunt. Romani, id conſiderantes, vt referunt Valerius Maximus libro octauo cap. vltimo, Roſinus libro ſecundo de antiquitate Romanorum cap. decimo: & Cartharius libro de Imaginibus; poſtquam in via Salaria celebre Veneris conſtruxerant templum, hoc epitaphium illi appoſuerunt: *Veneri verticordiæ*, quaſi dicerent: Templum hoc ſacrum eſt Veneri, corda, in quam partem vult, vertenti, cui conſonat, quod à Thebanis, authore Alexandro, ab Alexandro libro ſexto, cap. quarto, præpotens nuncupabatur. Vnde Cyprij, vt tradidit Lactantius libro diuin. inſtitut. cap. 20. dicebant, Venerem ſemper armatam incedere, quia abſque ferro, & enſe fortiſſimos quoſque deuincebat. Illud tamen ſingulare fuit apud Reges Romanos, vt ſcribit Macrobius libro Saturnalium cap. duodecimo, quod nullum feſtum, aut ſacrificium in Veneris honorem inſtituerunt: ſed ſingularius adhuc eſt, quod Feſtus Pompeius libro primo, & Alexander libro primo cap. 26. de ſapientibus ſacerdotibus narrant, prohibitum ſibi eſſe, cum in ſacrificijs, reliquos Deos inuocaſſent, Veneris auxilium implorare: prioris facti eam eſſe rationem arbitror, quòd Reges illi rectè nouiſſent, adeò ſollicitam curam gerere, diu, ac noctu, varia ſacrificia Veneri offerendi, vt ſuperuacaneum iudicarent, noua ſacrificia in eius cultum inſtituere. Poſterioris autem facti illa in promptu eſt ratio, quòd, cum Sacerdotes illi animaduerterent, Venerem valde occupatam, & intentam eſſe victimis quotidianis ſuſcipiendis, immo & quæ per ſingula momenta ei offeruntur; inutile iudicabant inuocare Venerem, alioquin non audituram. Eua autem, velut altera Pandora, tali verborum ſuauitate Adamum allocuta eſt, vt facile in ſuam ſententiam illum traheret, & tunc aperta fuit amphora, ex qua innumeræ miſeriæ, & calamitates prodierunt, vt cecinit Heſiodus.

Pier. Val. li. 32.
D. Nazianz. orat. ad mulieres.
Pier. Valer. lib. 14.
Prouerb. 7.
Ibid.
Guill. in diſcurſ. relig.
Val. Max li. 8. cap. vlt.
Roſinus lib. 2. de antiq. Rom. c. 10.
Carthar. li. 2. de Imag.
Alex. ab Alex li. 6. c. 4.
Lactan. diu. inſtit. c. 20.
Macrob. Satur. c. 12.
Feſtus Pompei. lib 1.
Alex. lib. 1. c. 26.

Totum

Heſiod.

Totum exiliere per orbem
Curarum infeſtæ effigies.

Senec. in Hercule furente. Plin. li. 7. c. 1.

Vnde acutè Seneca in Hercule furente dixit: *Quemcunque miſerum videris, hominem ſcias.* Plinius acutè lib. 7. cap. 1. miſeram primi hominis conditionem ex vxoris ſuę ſuaſione ortam, hoc ſingulari ſymbolo mihi deſcripſiſſe videtur: comparat hominem poſt peccatum cuidam nauiganti, qui graui ingruente tẽpeſtate, & naui ſubmerſa, ipſe nudus, & expoliatus ſummo labore natans, ad ripã peruenit. Iter cœperat homo in Cælum facere, marinas huius ſæculi vndas fœliciter ſulcans: etenim dum mentis eius acumine, quod erat ſibi inſtar acus in hac nauigatione, intẽtè reſpiciebat Solem Iuſtitiæ, & in animæ vela mitis diuinæ gratiæ Zephyrus inſufflabat, nemo quietem, ac pacem eius turbabat: cum primum tamen vetitum fructum deguſtans, diuinæ legis præuaricator factus eſt, continuo exorta eſt tempeſtas irreſcibilis, inſtar leonis frementis, vt dixit Ouidius lib. 3. de arte amandi:

Ouid. lib. 3. de arte.

Ora tument ira, nigreſcunt ſanguine venæ,
Lumina Gorgonico ſæuius angue micant.

Concupiſcibilis, inſtar effrenis, & indomiti equi hinnijt, appetitus aduerſus rationem inſilijt. Vnde eodem lib. Geneſ. cap. 6. dicitur: *Senſus, & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua,* vel vt vertunt Septuaginta: *Cogitatio humani cordis incumbit diligenter in mala*; ac tandem vniuerſa membra, inſtar inquieti vulgi, rebellionem tẽtare cœperunt, vt loquitur D. Auguſt. lib. 11. de Geneſ. ad literam cap. 32. vnde, quòd Adam, tunc amplis illis folijs fici nuditatem ſuam cooperuerit, licet D. Irenæus putet illis, velut cilicio vſum in ſignum pœnitentiæ; D. tamen Ambroſius lib. de Parad. cap. 13. expreſſe docet, Adamum folia illa adhibuiſſe ad tegendos impudicos carnis motus, quia tunc erumpere incœperunt; cui conſonat, quòd magiſter hiſtoriæ ſcholaſticæ putat, illis huiuſmodi fici folijs ad ſedandos illos motus inditam à Verbo virtutem. Præclarum ſane iudico hoc Plinij ſymbolum ad miſeram hominis conditionem poſt lapſum declarandam, ſed non omnino eam expreſſit: nam ille, qui orta tempeſtate, & ſubmerſa naui ad oram maris proſiliuit, ad quietum terræ portum peruenit: at homo, poſt illam tempeſtatem, in infeſtiſſimum bellum incidit, Iob dicente cap. 7. *Militia eſt vita hominis ſuper terram*; vel, vt vertit ibi D. Gregorius: *Pyratarum eſt vita hominis ſuper terram.* vbi obſeruatione dignum arbitror, verbum illud, ſuper terram: etenim, licet terra ſit immobilis, firma, & quiete adeo gaudeat, vt Eccleſiaſt. cap. 1. dicat: *Terra autem in æternum.* & Dauid: *Non mouebitur in ſæculum ſæculi*; ſuper hanc tamen quietem, & firmitatem incedens homo, multiplici inquiete quatitur, varijsq. turbationibus, pugnantibusq. inter ſe deſiderijs conquaſſatur, vt cecinit Auſonius:

Geneſ. 6.

D. Aug. lib. 11. de Gen. ad litteram. c 32.

D. Iræneus.

D. Ambr. li. de Parad. c. 13.

Iob. cap. 7.

D. Greg. in eund. locum

Eccl. c. 1.

Pſal. 14.

Diſſidet ambiguis ſemper mens obuia votis. Auſonius.

Cui conſonat illud Daniel. 2. *Ecce quatuor venti pugnabant in mari magno.* Certè, cum ventus quiſpiam perflat, vt in plurimum reliqui ſilent, nec inter ſe concertant; at humani cordis deſideria, venti ſunt infœſtiſſimi, qui, cum inter ſe pugnant, exiguam animi nauiculam nutantem, atque huc, & illuc fluctuantem trahunt. Conſulto autem Propheta non dixit: *in mari*; ſed, *in mari magno.* magno, vt ſignificaret; quia in comparatione humani cordis, exiguum eſt mare Oceanum, exiguum Mediterraneum, exiguum Sur, exiguum Elleſponticum, immo maria omnia in vnum congregata, magnitudine illud non æquãt: quare neceſſe eſt, & tempeſtates illius eſſe grauiores, infortunia maiora, naufragia periculoſiora, fluctus tumentiores, mutationes frequentiores, ac tandem alterationes noxias magis, & importunas. Tandem quid mirum, ſi mulier ad inferenda mala multa potens ſit, cum de ea D. Greg. Nazianz. dicat: *Fœmina eſt calamitatis cumulus*; & D. Ioan. Chryſoſt. ſerm. 47. de reſurrectione aſſerat: *Fœmina eſt lamenti origo*; & quod mirabilius eſt, Salomon dicat Prouer. 5. *Penè fui in omni malo*? id autem, in quo fuit, fœminæ contubernium eſſe conſtat, quam malorum omnium ſentinam, & calamitatum ſcaturignem eſſe putabat.

Daniel. 2.

D Greg. Nazianz.

D Chryſoſt. ſer. 47.

Prouerb. 5.

Vt tamen innoteſcat magnitudo potentiæ fœmineæ ad malum, ad illa tria bonorum genera mentis aciem conuertite: bona ſcilicet fortunæ, bona animæ, & bona corporis; illa enim omnia hæc demolitur, & penitus perdit; in primis fortunæ

bona facile ipſa abſumit, in cuius rei argumentum, Polygnotus, vt author eſt Pieri. Val. li. 12. Pierius lib. 12. depinxit hominem ſumma cura, & diligentia funem contexentem, cuius quidem, quantum ipſe texebat, tantum aſina retro ſtans, maſticabat, & comedebat, eiuſq. meminit Propertius lib. 4. eleg. in hæc carmina;

Proper. lib. 4. *Dirigor obliquo fune, quo torquear, hoc ne*
Alternumque tuam paſcat aſella famem.

Quo ſymbolo ſignificare voluit, quòd quantum viri induſtria laborat, tantum improbitas fœminæ abſumit. Vnde Alciatus emblemate 91. dixit:

Alciat emb. 91. *Lucra rupit, Mundum prodigit inque ſuum.*

Hierem. c. 2. Sed melius Hieremias cap. 2. nam vbi vulgatus interpres legit: *& in alijs tuis inuentus eſt ſanguis animarum pauperum.* Pagninus. Pagninus vertit: *& inuenti ſunt ſanguines in oris veſtimentorum tuorum.* quibus verbis, non obſcurè indicat Propheta, non ſolum ſanguinem pauperum amantium ſugere; adeò vt etiam ſi veſtes exprimerentur, facilè ex eis ſanguis poſſet elici. Nō ſolum autē fortunæ bona, ſed, quod deterius eſt, animæ bona deuaſtat, vt ſingulari illa metaphora explicuit Salom. Prou. cap. 13. dicens: Prouer. 3. *Fouea profunda eſt meretrix:* alludit ad modum, & induſtriam, qua venatores vtuntur ad ſiluestres feras capiendas: foueam profundam conficiunt, quam frondoſis arboribus cooperiunt, poſteaq. venatores canibus, ſagittis, ac varijs iaculis in ferā coniectis, ad loci foueā diuertere competunt, ad quam cū primùm perueniunt, continuò in profunditatem eius incidunt, & ſic facilè à venatoribus capiuntur; ad quod Plinius. alluſiſſe videntur verba Plinij dicentis: *Itaque amantes in foueas, quibus feras venamur, delapſæ, ſola euadunt.* Non ſecus, mulier laſciua profunda fouea eſt, frondibus pulchritudinis, & ornatu ſui præcipitium, quod intus latet, abſcōdens; virore tamen illo, & ſplendore allecti iuuenes, in foueam illam cum diſcrimine æternæ ſalutis miſerè incidunt. Pſal. 9. Vnde Dauid Pſal. 9. tanquam expertus miles in hoc genere belli, ingentes Deo gratias agebat, quòd ab huiuſmodi fouea illum eripuiſſet: *qui exaltas me de portis mortis.* vbi obſeruatione dignum eſt, quòd cum Berſabe vnica eſſet, & adulterium eius vnicum, nihilominus tamen, non vocat illam, vnicam portam, ſed portas mortis; ad ſignificandum quidem, ni fallor, quod quamuis fouea ſit vna, multi tamen venatores in vnum coëunt ad feram capiendam: ita ſimiliter, licet concubina ſit vnica, vnicus etiam amans illam; permulta tamen ſunt peccata, quæ, inſtar venatorum, illum inſequuntur: prodigalitas inſequitur illum, Plauto in Bacchidem dicente: *Celerem oportet eſſe amatoris manum.* Plaut in Bacch. temeritas cum ſumma leuitate coniuncta inſequitur illum, vt cecinit Ouidius:

Credula res, amor eſt, vtinam temeraria dicar Ouidius.
Criminibus falſis inſiluiſſe virum.

Rixandi cupiditas illum comitatur, vt docet Virgilius de Venere, & vino.

Bellum ſæpe petit ferus exitiale Cupido. Virg. de Venere, & vin.

Vt autem Salomon periculum huius foueæ magis exprimeret, adiecit, profundam eſſe: *Fouea profunda eſt meretrix.* Magnitudinem huius profunditatis nullum arbitror, tametſi peritiſſimum geometram exiſtere, qui valeat illam explicare. Quare non aliunde melius agnoſci poſſe arbitror, quàm ex verbis eiuſdem Salomonis, qui, poſtquam cap. 7. vias meretricis, inferni vias appellauerat: *via inferni domus eius;* Prouerb. 7. continuò ſubiunxit: *Penetrantes in interiora mortis.* Ibidem. Peccata quidem mortifera in mortem pertrahunt; viæ autem libidinis ad interiora mortis perducunt; hoc eſt, ad maiorem amaritudinem ipſius mortis; immò & ad amarulentiam, ad quam non pertingit mors. Vnde Diuus Ambroſius libro primo de Caim cap. 1. vertit: *Penetrantes in acceſſum mortis.* D. Amb. lib. 1. de Caim. c. 1. Tandem fœmina, bona corporis penitus euertit, ad quod ſignificandum idem Salomon Prouerb. 27. comparauit illam tectis perſtillantibus tempore hyberno: *tecta perſtillantia in die frigoris;* Prouerb. 27. quaſi dicat: Sicut vndique perſtillans tectum nocet lecto, obeſt aulicis tapetibus, nocet libris, reliquaq. domus ſuppellectilia lædit; ita fœmina certe laſciua nihil intactum relinquit, quinimmo omne inficit: Morali Gloſſa dicente:

Fœmina, corpus, opes, animam, vim, lumina, vocem Gloſſ. Mor.
Polluit, annihilat, necat, eripit, orbat, acerbat.

Silen-

Silentio prætereo, non ſemel contingere foeminæ, vt poſtquam amantem omnibus ſuis bonis expoliauerit, illi tamen grauiter indigenti, nec obolum panis porrigat, imò & ſe illũ ignorare ſimulet: quare præclare Sambucus in ſuis emblem. cecinit:

Has alis, & ſemper veneraris, donec abundas;
Pauperior factus pellet amica foras.

Atque de nociua mulierum conuerſatione hucuſque dicta ſufficiant.

Homilia IV.

Euangelica illius mulieris in laudem Chriſti, & Beatæ Virginis, dicentis: Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ ſuxiſti: præconia multa apponuntur, quibus mira eius religio, fortitudo, & ſanctitas cum ſingulari prudentia coniuncta, innoteſcit, in illa verba: Quædam mulier de turba dixit: Beatus venter, qui te portauit.

HAERETICI, antiqui ſerpentis legitimi partus, inter quem, & Deiparam, & ſemen illius, & ſemen Virginis, olim Deus vaticinatus eſt futura inteſtina odia: *Inimicitias ponã inter te, & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius.* Geneſ. 3. impatienter ferentes, Euangelicam hanc mulierem, quam Marcellam fuiſſe B. Marthæ pediſſequam; non pauci Doctores cum noſtro Lyrano in cap. 10. Lucæ aſſeruere, in ea verba laudis tã matris, quàm prolis prorupiſſe: *Beatus venter qui te portauit:* multis conuicijs illam proſequuntur; quanto tamen acrius in illam ij hæretici inuehuntur, tanto nos impenſius ab eorum calumnijs illam vindicare, diuino numine auſpice, curabimus. Et quidem, omiſſis opprobrijs, quæ falſi illi, ac importuni criminatores Brentius homil. 101. in Lucam, Sarcerius in cap. 11. Lucæ; Lutherus in poſtilla maiori circa Dominicam tertiam Quadrageſimæ, certè

Geneſ. 3.

Lyran. in c. 10. Lucæ.

Brent. hom. 101. in Luc. Sarcer. in c. 11. Lucæ. Lutherus in poſtil. maiori circa Domin 3. Quadrag.

Lambertus in Cõmentario huius loci mitius, quàm reliqui ſe gerens, impudenter dixit, mulierem hanc, non ſpiritu Dei motam, ſed carnis affectu agitatam, verba illa enunciaſſe: *Affectu* (inquit) *carnis hæc protuliſſe videtur, quemadmodum & moris eſt fœminarum, eas fœlices prædicare, quæ filios cæteris honoratiores genuerunt.* Vnde, & Caluinus in harmonia ſua Euangelica miratur, quòd verbis iſtis huius foeminæ: *Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ ſuxiſti:* in laudem Chriſti, & matris vtamur, cum ipſe ea refellerit: verba eius ſunt hæc: *Mirus papatus ſtupor, quòd in Maria honorem cãtillent hæc verba, quibus tam diſertè refellitur eorum ſuperſtitio: in agendis vero gratijs, mulierculæ vocem decerpunt, omiſſa correctione:* vocat correctionem verba illa Chriſti Domini: *Beati, qui audiunt verbum Dei;* quibus perperam autumant, voluiſſe Chriſtum Dominum inſipientem illius mulieris loquelam taxare, & corrigere; ſed fruſtra ſane perfidi hi omnes ſplendorem huius mulieris obſcurare ſatagunt; quæ verbis ſuis (audeo dicere) non ſolum Chriſtum, & Virginem illuſtrauit, ſed totam Eccleſiam illuminauit. Bone Deus, quot caliginoſas hæreſum tenebras fulgentiſſima horum verborum face depulit? Quidam temerè effutierunt, verbum diuinum veram carnem non aſſumpſiſſe, ſed apparentem; alij veram carnem, ſed non ex matre deſumptam; alij cæleſte corpus habuiſſe; alij, ingenuè fatentes humanã carnem aſſumpſiſſe, negabant, id factum fuiſſe, integra matris virginitate permanente: alij cantus in laudem Dei dãnabant: alij Chriſti ſanctitatem calumniati ſunt: hos omnes errores ſapiẽter paucis illis verbis: *Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ ſuxiſti;* mulier hæc confortauit. Et, vt ab hoc vltimo exordiar, ſapienter, & luculenter quidẽ mulier hæc conceptionẽ Chriſti, ac natiuitatẽ cõmendat; nã ſi beatus eſt venter, qui Chriſtũ portauit, conſequens eſt, ventrẽ illum nõ portaſſe peccatorẽ; quomodo enim beatus eſſet venter, qui filiũ in peccato concepiſſet? ſanctus igitur fuit Chriſtus à ſua cõceptione; Præterea, ſi beata vbera, quæ lactauerũt Chriſtum, eadem de cauſa non lactauerunt infantẽ peccatorẽ, ſed ſanctũ. ſãcta ergo fuit eius natiuitas. Obſeruo etiã, quòd, vt Chriſti ſanctitatẽ manifeſtaret;

Lambert. in Cõmẽt. ad hũc locum.

Caluinus in harmon. Euangelica.

ret; omninò oppoſita, & contraria calumniatoribus protulit verba; quem enim illi dæmoniacum, blaſphemantes, dicebant, hæc non ſolum cũ dæmonia eijciebat, ſed ab ipſa cóceptione, & natiuitate Sanctum proclamat, adeo vt ſua ſanctitate matrem ſuam efficeret beatam, quæ talẽ, ac tantum filium pepererat. Deinde Beatã Virginem Chriſtum concepiſſe abſque viri opera, atque adeo ſalua virginitate nõ obſcurè mihi iudicaſſe videtur, dum non commendauit virum, ſed matrẽ eius. hac enim ratione ſignificabat non habuiſſe patrẽ, ſed matrem ſolã. Tertullian. in lib. de carne Chriſti, & lib. 4. contra Marchionem, ex verbis huius mulieris, probat Chriſtum verũ habuiſſe corpus, quod Marchion iſte negabat: quandoquidem venter illum concepit, & portauit, & vbera eundẽ lactauerũt. Beda etiam ex ijſdem verbis lib. 4. ſup. Lucæ cap. 49. probat cõtra Hæreticos Apollinariſtas, qui Chriſtum per Mariam, tanquam per canalem tranſijſſe dicebant, carnemq. non ex illa, ſed ex Cælo traxiſſe; B. Virginem verè Chriſti matrem eſſe. verba eius ſunt hæc: *Magnæ deuotionis, & fidei hæc mulier oſtenditur, quæ Scribis, & Phariſæis Dominum tentantibus, ſimul & blaſphemantibus, tãta eius Incarnationem præ omnibus ſynceritate cognoſcit, tanta fiducia confitetur, vt, & præſentium procerum calumniam, & futurorum confundat hæreticorum perfidiam; nã ſicut tunc Iudæi, ſancti Spiritus opera blaſphemando, verũ, conſubſtantialemq. Patri, Dei Filium negabãt, ſic Hæretici poſtea negando Mariam ſemper Virginẽ, ſancti Spiritus obumbrãte virtute, naſcituro ex humanis membris vnigenito Dei, carnis materiã miniſtraſſe; verum, conſubſtantialemq. matri, filium hominis fateri non debere dixerunt: ſed ſi caro Verbi Dei, ſecundum carnem naſcentis a carne Virginis matris pronunciatur extranea, ſine cauſa, Venter, qui eam portaſſe, & vbera, quæ lactaſſent, beatificarentur,* nec tantùm Eluidianos, Valentinianos, Apollinares, & cæteros confundit hæc mulier, qui Chriſtum è Virgine carnem nõ aſſumpſiſſe, ſed illatam è Cælo, per eam tranſegiſſe dicebãt; ſed & eos ſubuertit, qui laudibus eius, & beatitudini obtrectant. An non ſic accedit ad Canticum Beatæ Virginis, dicentis: *Beatam me dicent omnes generationes;* cum beatum illum ventrem prædicat? ecce ergo fidei ſynceritatem, & religionem huius euangelicæ mulieris, dum ſimul tot hæreſes extirpat, & diuinas laudes filio, & matri audacter, & intrepidè decantat.

Tertull. lib. de car. Chriſti. Idem li. 4. cont. Marchionem.

Beda li. 4. in Lucam c. 49.

O Beata mulier, quæ laudare cœpiſti Mariam, implens, quod ipſa futurum prædixerat: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes:* ideſt, ex hoc tempore, quo vtero meo Filium Dei concepi. Laudauit quidem Gabriel Mariam, ſed in penetralibus. Laudauerat Eliſabeth, ſed in propria domo, vbi neminem timere poterat; tu verò perfecta in charitate foras miſſo timore, coram omnibus, etiam coram inimicis, ac hoſtibus acerrimis, Chriſtum, & Mariam laudas cum maximo vitæ diſcrimine, & quod poſtea Apoſtoli, & Martyres præſtitere, laudantes Chriſtum, & eius Matrem coram inimicis, tu nunc præſtas, & ducem te eis præbes, atque magiſtram. mulier videbaris infirma, ſed certe virago es, & typum geris Eccleſiæ, quæ à te edocta, publice Chriſtum, & Mariam confitetur: tu capita hæreſum amputas, quoniam eam dicens, matrem: Chriſtum, verum hominem oſtendis; & beatam nuncupans, filium, Deum dicis. de Beata Maria autem omnia dixiſti, cum, Dei matrem, eam appellaſti.

At multi è contra (proh dolor) erubeſcũt opera propria Chriſtiani palàm exercere, inſtar Nicodæmi, qui nocte quærebat Chriſtum, non in die, cum videri poterat: perſimiles iſti ſunt Gedeon, qui, Deo illi præcipiente, vt aram Baal penitus demoliretur, timore perterritus, noluit id in die, ſed noctis tempore executioni mandare; ſic enim ait ſacer textus: *Timens domum patris ſui, & homines illius Ciuitatis, per diem noluit id facere, ſed nocte omnia compleuit*, & 4. Regum 5. poſtquam Naaman Syrus curatus fuerat ab Heliſeo, confeſſusq. fuerat, non alium verum eſſe Deum, niſi Deum Iſrael, ne tamen Regi ſup. infenſus eſſet, poſtulauit à Propheta facultatem, vt ſimul cum Rege, templum ingrediẽs, poſſet alterum genu flectere illius idolo. Chriſtus Dominus Lucæ 9. *Qui erubuerit me, & ſermones meos, hunc filius hominis erubeſcet*, D. Anſelmus ſuper cap. 10. epiſt. ad Rom. docet, meminiſſe debere Chriſtianos, quòd, quando Chriſti militiæ nomen dederũt, Crucis ſignũ in fronte ſuſcepere, quæ locus eſt, & ſedes verecũdiæ,

Iudic. 6.

4. Reg. 5.

Lucæ 9.

D. Anſel in cap. 10. epiſt. ad Rom.

vt

vt monerentur, nullatenus verecundari debere, publicè profiteri, verbo, & opere ſe Chriſtianos eſſe. Quæ omnia mirificè confirmant verba Seraphici noſtri Doctoris S. Bonauenturæ in cap. 11. Lucæ, quæ, quia pietate pariter, & eruditione plena ſunt, hoc loco apponenda cenſui; ſic enim loquitur: *Duplex notatur conditio in perſona laudante, ſcilicet, virilitas, & modicitas; virilitas notatur in hoc, quòd vocem extollebat, ſecundum illud: Exalta in fortitudine vocem tuam, qui euangelizas Hieruſalem, exalta, noli timere. Modicitas in hoc, quòd, quædam mulier, non nominata, nec nobilis, ſed de turba, vt impleretur illud: Pauper, & inops laudabunt nomen tuum: ex quo apparet, quòd laudator diuini nominis, non debet eſſe timidus, vt laudare non audeat, nec tumidus, vt laudare erubeſcat, ſed virilis, & humilis. Vnde, cum quidam ex timore tacerent, quidam blaſphemarent ex ſuperbia, & tumore; hæc mulier humilis, & virilis, nec tacuit cum timidis, nec vituperauit cum blaſphemis. Vnde in gloſſa: Magna fiducia inter blaſphemos cõfitetur Dei filium. ideo poterant ſibi dicere illud: O mulier magna eſt fides tua, quæ ſcilicet tantum ſe fortificauit, cum dicatur: Mulierem fortem quis inueniet? in te verificatũ eſt illud: Fundamenta æterna ſupra petram ſolidam, ſic mandata Dei in corde mulieris ſanctæ.* Hactenus D. Bonauentura.

D. Bonau. in c. 11. Lucæ.
Matt. 15.
Prou. 31.

Sed perge iam magnanimitatem, & fortitudinem huius percelebris mulieris manifeſtare. Vt hæc clarius innoteſcat, præſupponere oportet, quòd, cum alioquin Chriſtus Dominus tot portentoſa miracula in conſpectu Phariſæorum patraſſet, præſertim tamen, quòd cœcum, ſurdum, & mutũ à dæmone obſeſſum ſanaſſet, viſum, auditum, & loquelam ei conferens, malignoq; ſpiritu eum eripiens; blaſphemiæ nihilominus varia iacula Phariſæi in eum conijciebant, dicentes: *In Beelzebub principe dæmoniorum eijcis dæmonia.* Lucæ 11. vt meritò Chriſtus Dominus dicere potuiſſet illud Pſalmi 117. *Circumdederunt me, ſicut apes, & exarſerunt ſicut ignis in ſpinis.* Chriſto tamen eorum cauillum euidenti illo argumento retundente: *Si Sathanas in ſeipſum diuiſus eſt, quomodo ſtabit regnum eius, quia dicitis in Beelzebub eijcere me dæmonia?* Certè tunc, ſicut olim Deus ſuſcitauit ſpiritum Danielis pro Suſanna contra iniquos ſeniores populi, ſuſcitauit & ſpiritũ Euangelicæ huius mulieris contra Phariſæos, ad defenſionem Chriſti, clara voce dicentis: *Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ ſuxiſti.* Aduertit tamen Euangeliſta (vt id obiter dicam) mulierem hanc hæc verba protuliſſe, cum Chriſtus à calũnia ſibi impoſita, ſe lõge abeſſe oſtendebat, *cum hæc diceret.* quod diuina eius prouidẽtia factum arbitror, vt ad rem illam, de qua agebat, confirmandam, confeſſio huius mulieris magis faceret; & quia, cum ipſe prædixiſſet, à Regina Saba, & à Niniuitis iudicandos eſſe Iudæos: *Regina Auſtri ſurget in iudicio. Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cũ generatione hac, & condemnabunt illam;* Opportunè verba illa laudis accedebant, vt per mulierem illam Iudæi conuincerentur: mira ſanè huius mulieris fortitudo ex omni circumſtantia detegitur. Primò, à tẽpore, tunc ſcilicet, cum acriter excandeſcerent in Chriſtum aduerſarij. Secundò, à loco, quia publicè in conſpectu Scribarum, & Phariſæorum eius laudes intonuit. Tertio, quia mulier, quæ mollitiem præſefert, (fœmineus enim ſexus imbecillis, timidus, immo & ignarus eſt) eis, qui ſe legis doctores profitebantur, in faciem, viriliter reſtitit, ac de ignorantia, & de infidelitate eos arguit. Quarto, quia à Phariſæis recens decretum editũ fuerat, vt ſi quis partes Chriſti ageret, extra Synagogam fieret. Quinto, quia mulier erat humilis, nulla generis nobilitate conſpicua, quæ audaciam, & authoritatem præſtare ſolet ad liberè loquendum. Vnde Sanctus Euangeliſta notanter dixit: mulier quædam, vt non vulgo notiſſimam, nobilem, & potentem eam fuiſſe putaremus; quare, & addidit, *de turba,* vt amplius inculcaret illius humilem conditionem: ſic enim & diuinæ virtutis potentiam commendabiliorem reddidit, dum fragili, ac debili inſtrumento, aduerſariorũ petulantiam compeſcuit: vt enim dixit Apoſtolus: *Infirma mundi elegit Deus, vt fortia quæque confundat.* Magnas quidem victorias Sampſon, ſimul & trophæa reportauit de Philiſtæis, ſed videas, quòd vires illas ingentes in capillis habebat, quæ pars erat imbecillis in corpore, non in brachijs: nam infirma mundi elegit Deus, vt magis in ſuis operibus extollatur, & laudetur; & ideo etiam voluit ſuperbum, & ferocem Holophernem, per brachium imbecillis mulieris interfici; propter quod cum ipſa

Lucæ 11.
Pſal. 117.
Luc. 11.
Dan. 13.
Luc. 11.
Ibidem.
Matt. 12. & Luc. 11.
1. Cor. 1.
Iudic. 15.
Iudith 13.

Iudith

Iudith intelligeret, Dei viribus id effectum fuiſſe, ob inſignem victoriam canere incę- (Iudith 16.) pit Deo, & dixit: *Non excelſi gigantes impoſuerunt ſe illi, ſed Iudith filia Merabi diſſoluit eum*. Etiam potuiſſet Deus populum ſuum Iſraeliticum liberare à tyrannide Aman multis vijs, atque modis, ſed noluit, (Eſther 8.) niſi vt, Heſter intercedēte, ſaluus eſſet; nec minus voluit tribuere victoriam Siſarę duci Barach, (Iudic. 4.) niſi mulieri cuidam, nomine Iahel, quæ vxor erat Aber Cinei: in hoc voluit Deus oſtendere ſuam mirabilem potentiam. Non diſſimiliter nunc ex media hominum multitudine, abiectiorem omniū mulierem voluit ſurgere, quæ non timens iram, & furorem Scribarum, & Phariſæorum, Chriſtum, & matrem eius ſummis laudibus efferret, & victoriam illius, aduerſus dæmonem, quem expulerat, coram omnibus celebraret. Mos increbuit antiquus inter varias nationes, vt victoriæ de hoſtibus partæ à fœminis, ſingulari faſtu, ac ſuaui concentus melodia celebrarentur, vt de Germanis agens, tradit Cornelius Tacitus: (Tac. de hiſt Germanorū.) quod idem de Romanis commemorat Cęſar in ſuis commentarijs lib. 2. apud quos ſolemne erat, vt cum ad bellum proficiſcebantur, fœminæ à tergo ſequentes, clamādo dicerent: (Cæſar in comm. lib. 2) *Viriliter pugnate, ne in hoſtiū ſeruitutem & nos redigamur*. Quando verò, obtenta victoria, reuertebantur, eædem fœminę præibant, triumphum illorū varijs cātibus, & geſticulationibus celebrantes. Viguit hæc conſuetudo non ſolum apud Ethnicos homines, ſed & fideles etiam; nam, vt ſacra Exodi refert hiſtoria, Maria ſoror Moyſis, ac multæ aliæ fœminæ eius conſortes, quando populus Iſrael, diuina virtute operante, Aegyptios deuicit, maris fluctibus eos ſubmergentibus, illo poſtea redeūte, victoriæ gloriam Deo in tympanis canebant vna voce dicentes: (Exod. 15.) *Cantemus Domino: glorioſè enim magnificatus eſt, equum, & aſcenſorem proiecit in mare*. Simile etiam eſt, quod libro Regum legimus; nam cum Dauid funda, & lapide gigantem Goliath interemit, & proprio gladio caput eius amputauit, (1. Reg. 17.) Palęſtinæ fœminæ ad triumphum hunc celebrandum, dulcem illum cantum, licet Sauli moleſtum, modulabantur: *Saul percuſſit mille; Dauid autem decem millia*. (Ibid. 18.) Hunc ergo antiquum morem, qui in deſuetudinem iam abierat, video ab hac Euangelica muliere nunc inſtaurari. Recentem victoriam tulerat Chriſtus Dominus de dæmone humani generis hoſte, cum illum à corpore, quod obſidebat, & in quo tāquā propria arce, velut fortis armatus morabatur, imperioſè deturbauit, ac foras expulit. Phariſæi autem, qui aderant, & teſtes tanti prodigij fuerant, non laudibus, eius victoriam decantarunt, ſed gloriam eius potius obſcurare ſtuduerunt dicentes: *In Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia*. (Luc. 11.) cuius occaſione Chriſtus Dominus aliam de illis reportauit victoriam, iaculum, quod in ipſum miſerunt, in eos retorquens. Vnde, cum omnes illi geminatæ huius victorię laudes ſilerent, inſignis hęc fœmina, maiorum ſuorum veſtigijs inſiſtens, triumphum vtriuſque; ſi non pro dignitate; ſaltem, quoad potuit, celebrare cœpit, voce alta, & ſonora, non muſſitans, &, vt vulgus ait, inter dentes: *Exclamans quædam mulier*, (Ibidem.) (ait Euangeliſta) illa melliflua protulit verba: *Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ ſuxiſti*. Sciò quidem D. Paulum ad Timotheum ſcribentem de muliere dixiſſe: *Diſcat in ſilentio, nec permittenda fidei myſteria edocere, docere autem mulieri non permitto*. (1. ad Tim. 2.) Verum, id Apoſtolus intellexit, cum viri adſunt, qui id muneris præſtare poſſunt; illis autem deficientibus, laudabile eſt, mulierem, & maximè bene inſtructam, cœleſtia myſteria docere, vt ſic ſexus inferior ſuppleat id, in quo deficit ſuperior. Vnde, quemadmodum vacua ſupplere docuit ipſa natura, vt videre eſt in elementis, quæ ita ſunt inter ſe ordinatè connexa, & colligata, vt deficiente elemēto ſuperiori, quod vacuum ſupplere poſſit, inferius confeſtim occurrens, defectum illius ſupplet, & vacuum implet, vt in fontibus experimur, quæ ex defectu aeris ſuperioris elementi, contra grauitatem ſuam ſurſum aſcendunt ad vitandum vacuum; ita in pręſentiarum, ne diuinæ laudis vacuum daretur, quod diligenter vitandum monebat Dauid, cum dicebat: *Semper laus eius in ore meo*. (Pſal. 33.) Vnde cum paſſionis tempore Apoſtoli meticuloſi, à Chriſti laudibus ceſſabant, latro de cruce pendens, illas intonuit, innocentiam eius atteſtans, & Paradiſi Dominum illum confitens. Quando etiam, quotquot illum agnoſcebant, & ab ipſo multis beneficijs fuerant cumulati, partes tamen eius minime agebant; (Luc. 23.) tunc ſepulchra, & lapides ora ſua aperuerunt, monumenta aperta, & pe- (Matth. 27.)

træ

Digitized by Google

træ ſciſſæ ſunt, vt illorum defectu ſupple-
Luc.19. rent, iuxta illud Chriſti Domini: *Si hi ta-
cuerint, lapides clamabunt.* Vt impleret er-
go ſacra hæc mulier diuinæ laudis vacuũ,
à qua ceſſarant Phariſæi, alioquin magna-
lia Chriſti videntes, ipſa eorum defectum
ſupplens, victoriæ Chriſti applaudens, in
Luc.11. eius, & matris honore canere cœpit: *Bea-
tus venter, qui te portauit, & vbera, quæ
ſuxiſti.*

Ad hæc, ſingularis ſanctitas huius mu-
D.Greg.lib. lieris ex doctrina D. Gregorij facilè de-
1.Moral.c.1 prehenditur; vt ait ille lib. 1. moralium
cap. 1. explicans verba illa libri Iob, qui-
bus dicitur: in terra Hus Iobum fuiſſe iu-
ſtum, & ſanctũ, inquit: *Neque enim lauda-
Iob.1. bile eſt valde, bonum eſſe cum bonis, ſed bo-
num eſſe cum malis: hinc valde laudabilis
Geneſ.13. eſt Iob, &c.* Laudabilis eſt etiam Abra-
ham, qui inter idololatras Chaldæos de-
Tob. 1. gens, ſanctitate erat conſpicuus. Thobia,
de quo ſacra eloquia teſtantur, quòd cum
irent omnes ad vitulos aureos, quos Hie-
roboam fecerat, hic ſolus fugiebat con-
ſortia hominum, & pergebat Hieruſa-
lem in templum Domini. Laudabilis tan-
dem Epiſcopus Pergami; qui eam incolens
Regionem, vbi Sathanas ſuam ſedem col-
Apocal.2. locauerat: *Scio, vbi habitas, vbi ſedes eſt
Sathanæ*, vel (vt legit Græcus interpres) *vbi
thronus eſt Sathanæ*. ipſe tamen firmus in
fide, & diuini nominis confeſſione, inui-
ctus perſiſtebat: *Et times nomen meum, &
non negaſti fidem meam.* Atque ad hoc
genus laudationis alludunt verba ſponſi:
Cant.2. *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea in-
Hugo Card. ter filias*; ſuper quæ verba Hugo Cardina-
lis ait: *Anima inter malignantes bona, &
inter diſſidentes pacifica, quid aliud eſt,
quàm lilium inter ſpinas?* Atque hinc eſt,
quòd D. Petrus in ſua ſecunda canonica
epiſtola, eam ſolam rationem aſſignat, ob
quam Deus liberauerit Loth ab incendio,
Sodomam deuorante, quòd in terra adeò
deprauata, ipſe probus eſſet: ſic enim ait:
2.Petri.2. *Iuſtum Loth oppreſſum à nefandorum con-
uerſatione eripuit: aſpectu enim, & auditu
iuſtus erat, habitans inter eos, qui de die in
diem animã iuſti iniquis operibus crucia-
bant.* Huius doctrinæ nõ immemor Diuus
Ad Philipp. 2. Paulus ad Philippenſes 2. dixit: *Omnia
facite abſque murmuratione, vt ſitis ſine
querela, & ſimplices filij Dei ſine reprehẽ-
ſione in medio nationis prauæ, inter quos
lucetis, tanquam luminaria in Mundo.* Et
Diuus Anſelmus ait: *Sicut ſtellas Cæli non* D.Anſelm.
*extinguit nox, ſic mentes fidelium, adhæren-
tes cœleſtibus deſiderijs, non obſcurat huma-
na iniquitas.* Huius ſanctitatis non leue
argumentum mihi eſt, quòd non ferens
ſilentium, in Chriſti, & matris eius laudi-
bus ipſa clamauit: *Beatus venter, qui te* Luc.11.
portauit; & quanquã Virgo Deipara prius
ab Eliſabeth fuerat dicta: Beata: *Beata,* Luc.1.
quæ credidiſti: id tamen fuit ſecretò, intra
priuatos Zachariæ domus parietes; publi-
cè autem Marcella hæc, fuit prima, quæ
Virginem prædicauit: Beatam, & quidem
à Spiritu ſancto in ea inhabitante fuiſſe
motam, ſingulare artificium, quo vſa fuit,
in hac Chriſti commendatione, facilè mi-
hi perſuadet: vt enim Chriſtum Dominum
laudaret, laudauit matris eius ventrem, &
vbera; non humanam, ſed diuinitus inſpi-
ratam hanc agnoſco rhætoricam; nam
Dauid diuino ſpiritu afflatus, Dei ſancti-
tatem exaltare cupiens, ſcabelli eius ſan-
ctitatem magnificat: *Adorate ſcabellum pe-* Pſal.98.
dum eius; quoniam ſanctum eſt. Pſal. 98.
Regina etiam Saba, volens Salomonem à
mira eius ſapientia commendare famulos
ſuos, illius ſapientiæ aſcultatores fœlices,
prædicat: *Beati ſerui tui, qui audiunt ſa-* 3.Reg.10.
pientiam tuam. Euangeliſta etiam ſanctus
Matthæus deſcribens, c.2. gaudium, quod Matth.2.
Reges Magi perceperant, Chriſtum infan-
tulum videntes, reticuit gaudiũ, quo per-
fuſi fuere, cum in gremio matris, velut in
regali throno ſedentem illum inuenerunt,
& ſolum illius meminit, quo hi Reges, cũ
ſtellam viderunt, affecti fuere: *Et videntes* Matth.2.
ſtellam, gauiſi ſunt gaudio magno valde.
Hoc enim artificio manifeſtum reliquit,
maius gaudium Regum illorum corda oc-
cupaſſe, cum Chriſtum Dominum viderũt.
Idem etiam ſacer Euangeliſta, vt indicaret
indicibile precium theſauri abſconditi in Matth.13.
agro, non appretiauit theſaurum, ſed agrũ,
in quo latebat, ita euangelica hæc mulier,
laudes Chriſti decantare deſiderans, ad
ventrem, & vbera matris illius, laudes cõ-
uertit, vt inde facile quiſque inferat, quã-
tò laude dignior eſſet Beatæ Virginis ani-
ma, cuius corpus tanta laude dignũ erat.
Licet autem omnia Beatæ Virginis mem-
bra eſſent valde commendabilia, conſultò
tamen non commendat oculos, non vultũ,
aut os, non manus, aut capillos, aut egre-
giam

giam totius corporis compaginem, ſed ventrem ſolummodo ſapienter laudauit, & vbera, quia hæc duo præcipua inſtrumenta fuerunt ad incarnationem, conceptionem, & nutritionem Chriſti Domini; & ideo illa inter reliqua, tamquam ſpeciale ſuæ laudationis ſubiectum ſibi propoſuit.

Deinde mulier hæc prudentiſſimam ſe exhibuit, dum ad laudandum Chriſtum, matrem eius laudat; nam, vt adnotauit D. Cyrillus orat. contra Neſtorium, & D. Ioannes Damaſcenus de dormitione B. Virginis, quia bona Chriſti, & Mariæ erant communia vtrique, victorias etiam, & triumphos, & conſequenter laudes inter illos cõmunes eſſe meritò iudicauit: quam rem illuſtrare poſſumus ex illa ſacræ Geneſeos hiſtoria c. 48. vbi Iacob morti proximus, bona ſua inter filios partitus fuit. Cum verò acceſſit ad Ioſeph, dixit: *Do tibi partem vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio, & arcu meo*: quia verò nunquam legimus, Iacob de manu Amorrhæi in gladio, & arcu aliquid tuliſſe, ſed potius ſuos filios, Symeonem, & Leui, credendum eſt, hæc protuliſſe verba, quod cum bona patris, & filiorum communia ſint, communes etiam eſſe debent victoriç. Hinc crederem, quod vbi Geneſ. 3. in noſtra Vulgata legitur: *Ipſa cõteret caput tuũ*: ideo legi in alijs codicibus: *Ipſe conteret caput tuum*: nam ſi ipſa, id eſt, Beata Virgo, contriuit dæmonis caput, cur dicitur, ipſũ, hoc eſt, Chriſtum contriuiſſe caput dæmonis? ratio in promptu eſt ex dictis, quòd victoriæ, & triumphi, communes quodammodo ſint parentibus, & conſanguineis: neque immeritò id aſſerendum eſt; Chriſtus enim, quę ad generis humani reparationem ſpectant, operatus fuit humanitate, quam ex Beatæ Virginis viſceribus efformauit. Addere autem poſſumus in huius rei confirmationem, quod ſcribit Sanctus Eucherius in oratione de Beata Virgine, quæ refertur tomo 5. Bibliothecæ Sanctorum Patrum, Mariam ſcilicet, Virginẽ eſſe vniuerſæ Triadis complementum. Nã cum tria ſint potiſſimum opera Dei ad extra, creatio, incarnatio, & iuſtificatio, his tribus, quoad fieri potuit, complementum dedit Deipara Virgo: etenim, ſi Deus creauit Mariam, ipſa efformauit Chriſtum, ſi Deus humanam aſſumpſit naturam, vtiq; ex puriſsimo Mariæ ſanguine accepit. Ac

D. Cyrillus orat. contra Neſtorium. D. Damaſc. de dormit. B. Virg.

Gen. 48.

Gen. 34.

Gen 3.

Eucher. orat. de B. Virg.

tandem, ſi Deus peccatores iuſtificat, id certè interceſsione Beatæ Mariæ præſtat; Sancto Germano dicente ſermone de zona Beatæ Virginis: *Nullus eſt, qui ſaluus fiat, niſi per te, ò Virgo ſanctiſſima*. Quare prudenter ſatis mulier illa, vt Chriſtum Dominum laudaret, Mariam eius genitricem commendauit. In eo etiam ſplendet artificium huius fœminæ erga laudem Chriſti Domini, quòd cum commendatur fabrica, artifex illius etiam laudatur. Chriſtus autẽ Dominus, quamuis à matre genitus, *Ipſe tamen fundauit eam Altiſſimus*; & cum inter omnia opera, à Chriſto Domino ſupremò artifice fabricata, primũ locum teneat Beata Virgo, ab excellentiſsimo hoc opere illum laudauit; vel dicamus aliter: Marcellam ſublimem adeo conceptum de Chriſto Domino formaſſe, vt non auderet ad excellentiam eius dignè commendandam, ſermonem ſuum immediatè ad illum dirigere, ſed ad eum modum, quo, qui fulgentiſsimum ſolem proſpicere deſiderat, non intendit directè in eum oculorum aciem, ſed conuertit illam ad clariſsimum fontem, in quo fulgentes ſolis radij emicant, & ibi tamquam in imagine illum intuetur; vel, qui ſolis eclypſim videre cupit, peluim aquæ implet, & ibi illam videt; non ſecus Marcella, minime audens in fulgentiſsimũ ſolẽ iuſtitiæ mentis aciem intendere, conuertit ſe ad Marianum fontem, in quo & clariſsimi eius radij effulgent, & velut in imagine ad viuum illum exprimẽte, Chriſti Domini maieſtas, ac ſingularis ſanctitas elucet, & ideo dixit: *Beatus venter, qui te portauit*. In ea etiam oratione Marcellæ, in genere demonſtratiuo, vt aiunt Rhetores, mirum artificium detegitur, quòd cum alioquin potuiſſet ab heroicis virtutibus, quæ, velut fulgentiſſimi pyropi, in Beata Maria enitebant, illam cõmendare, &, cum etiam potuiſſet alias præſtantiores virginei illius corporis pariter laudare, vt faciem, oculos, vel caput, vt in ſuo epithalamio factitat ſponſus; ſolùm tamen vbera, & ventrem eius commendat. Conſultò ſanè id fecit, vt inde mira Beatæ Virginis excelientia deprehendatur: nam ſi venter, qui in alijs fœminis, ſedes eſt corporis, & impuros fœtus concipiendi officina, in qua horrendum illud peccati originalis monſtrum efformatur; in Beata Virgine idem venter tanta puritate, & ſancti-

S German. ſerm de zona B. Virg.

Pſal. 86.

Lucæ. 11.

Cant. 4.

tate

Digitized by Google

Luc. 11.

tate clarus enitebat, vt beatus, compellari mereatur: *Beatus venter, qui te portauit.* Id proculdubio excellentiam raram B. Virginis mirificè commendat. Videtur ſanè mihi Marcella hoc laudationis genus ex lib. Iudith didiciſſe: nam ſicut ibi ſacer textus, vt miram Iudith pulchritudinem magis ex tolleret, dixit, ſola eius calceamenta Holophernis animum in eius amorem rapuiſſe: *Sandalia eius rapuerunt oculos eius.*

Iudith 16.

Quaſi diceret: Si tanta erat pedum illius elegantia, vt decore ſuo, intuĕtis Holophernis cor ad amorem eius alliceret: quanto maior credi debet, & ad amorem conciliãdum potentior, mira vultus illius pulchritudo, & totius corporis venuſtas? ita Marcella hunc philoſophãdi modum imitata, ventrem B. Virginis commendauit, vt inde inferremus, quòd ſi ille tanta commendatione dignus eſt, inſigniora incomparabiliter encomia meretur eius anima, in qua Chriſtum Dominum per excellentiſſimam gratiam conceperat. Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia V.

Eiuſdem Euangelicæ mulieris, necnon Virginei Deiparæ ventris encomia exordimur, in eadem verba: Extollens vocem quædam mulier de turba, dixit: Beatus venter, qui to portauit, vbi præcipua epitheta, quibus Sancti Patres Beatæ Mariæ vterum exornarunt, cum aliјs multis à nobis excogitatis, apponuntur.

Euthym. in ead. verba Lucæ 11.

EVTHYMIVS nobilis author, verſans propoſita verba, dixit de hac muliere: *Altè in eius animum Chriſti ſermo deſcenderat: hæc enim, cum alioquin plebeia eſſet, cum in media fuerit turba, & ratione ſexus minus doctrinæ, & myſteriorum capax, ſapientibus, & iuriſperitis non credentibus, ipſa, Chriſti verbo, quod prædicabat, libenter annuens, diuini ſeminis in cor eius iacti, vberrimum illum fructum reddidit: Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ ſuxiſti.* Seminauerat quidem Chriſtus Dominus diuini verbi ſui ſemen in cor Phariſæorum, & in cor huius mulieris; illud tamen inter vtrumque fuit diſcriminis, quòd ſemen iactum in cor Phariſæorum cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ ſpinæ ſuffocauerunt illud; ſemen verò iactum in cor huius mulieris, cecidit in terram bonam, & ortum, fecit fructum centuplum, adeo, vt Sanctus Euangeliſta dicat, non contentam hanc Euangelicam mulierem, ſubmiſſa voce, laudes Chriſti protuliſſe, alta voce eas decantaſſe: *Extollens vocem quædam mulier.* quod ſanè pium, ac feruidum eius affectum, viuaciſſimamque fidem apertè indicat, quæ in talem clamorem erupit, & ex intimis animi ſenſibus loquens, maxima contentione Chriſti præconia euulgabat, calumniatorum Chriſti, qui aderant, iacula in ſe conijcienda non pertimeſcens, vt quæ ſibi dictum putaſſet illud Iſaiæ cap. quadrageſimo: *Exalta in fortitudine vocem tuam, exalta, noli timere.* Vnde meritò de ea dicere licet illud Ruth cap. tertio: *Scit omnis Iſrael, mulierem fortem te eſſe virtute.* & illud Machabæorum cap. octauo: *Fœmineæ cogitationi maſculinum animum ingeſſit.* Immo, & laus Iudith delata, capite quartodecimo, meritò ei deferri poteſt: *Vna mulier Hebræa fecit confuſionem in domo Nabuchodonoſor Regis.* Etenim nihil metuens acerrimos, qui aderant, Chriſti hoſtes, varijs maledictis illum afficientes, libere loquitur, intrepidè vocem exaltat, & impudentia illorum ora obtundit: *Obſtructum eſt os loquentium iniqua.* Pſalmus 62. voce alta intonans: *Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ ſuxiſti.* Quod perinde fuit, ac ſi clarius diceret: Calumniantur iſti tibi, ò bone Ieſu, teque in Beelzebub dæmonia eijcere prædicant, ſed ego te tanta benedictione donatum, & tam beatum eſſe duco, vt & beatam cenſeam matrem tuam. Ex fermento Phariſaico, ex deprauato mentis oculo prodijt hæc malignorum impoſtura: ego verò, quantumuis ipſi de numero, & poteſtate glorientur, pauci eos facio, immo, nec ipſa, quamuis mulier aduerſari

Ioan. 8.

Lucæ 11.

Iſaiæ 40.

Ruth 3.

Mach. 8.

Iudith 14

Pſal 61.

Luc. 11.

ſari

ſari illis vereor, vt quæ facilè intelligam, quantum in re blaſphement. Tam apertiſſimæ ſunt tuæ sãctitatis, & auctoritatis argumenta, vt impudentes iudicem, qui tibi tam temere obſtrepent. His ſanè apertè mulier hæc Hæbrea confuſionem fecit in facie Phariſæorum, ac de illis glorioſè victoriam reportauit. Quantò autem humilior, & abiectior eſt, quæ reportat ex hoſte triumphum, tantò maiore confuſionis opprobrio fuerunt aſtantes Phariſæi deturpati, ac tantò magis Dux militiæ noſter Chriſtus in euangelica hac muliere iucundius delectatus; & glorioſius exaltatus fuit: maximè quòd per illam vocem extollentem: *Beatus venter, qui te portauit:* Multi alij exemplo eius commoti ſunt, ſimilia verba proferre: nam, vt docet Diuus Auguſtinus tractatu 10. non vnius mulieris, dumtaxat illa vox fuit, ſed multorum. Verba eius ſunt hæc: *Cum Dominus in turba admirabilis videretur, faciens ſigna, & prodigia, & oſtenderet, quid lateret in carne, admirata quadam anima dixerunt: fœlix venter, qui te portauit.* Vnde facilè mihi perſuadeo, mulierem hanc typum geſſiſſe Eccleſiæ Catholicæ, quia ſicut illa coram hoſtibus Chriſti non erubuit illum confiteri, ita in Eccleſia Catholica, quantumcumque perſtrepant hæretici, nunquã veræ fidei confeſſio deficiet, vt rectè proſequitur D. Auguſtinus; nam verſans illa verba, Pſal. 108. Et ne auferas de ore meo verbum veritatis vſquequaque: hæc pulchra ſcripſit: *Ex ore ſuo quippe dicit: quia vnitas corporis loquitur, in cuius membris etiam illi deputãtur, qui defecerunt ad horam negando, ſed pœnitendo poſtea reuixerunt; vel etiam martyrij, quam perdiderũt palmam, reparata confeſſione ſumpſerunt; non igitur; vſque valde, vel (ſicut quidam Codices habent:) non vſquequaque, ideſt: non omnino ex ore Petri, in quo erat typus Eccleſiæ, verbum veritatis ablatum eſt, qui etſi ad horam negauit, timore turbatus, tamen flendo eſt reparatus, & confitendo eſt poſtea coronatus. Totum itaque corpus Chriſti loquitur, ideſt Eccleſiæ ſanctę vniuerſitas, in quo toto corpore, ſiue quia negãtibus plurimis, remanſerunt fortes, qui vſq. ad mortem pro veritate certarunt, ſiue, quia ex his, qui negauerunt, multi reparati ſunt, non eſt ablatum ex eius ore verbum veritatis vſque valde.* Hæc D. Auguſtinus:

Luc. 11.

D. Auguſtin tract. 10. in Lucam.

D. Aug. in Pſal. 108.

ſed firmius aliud, quàm Auguſtini teſtimoniũ habemus: nam veritas ipſa, Matth. 16. dixit: *Portę inferi non prępualebunt aduerſus eam.* Nam ſiuè per portas, intelligamus peccata mortifera, quæ meritò Inferorum portæ nuncupantur, cum hæc ſola aditum parent ad inferos: hæc non poſſunt adeò contra Eccleſiam inualeſcere, vt omninò ex ea deficiant iuſti: Nam cum Eccleſia Catholica ſit ſancta, (vt ſymbolum Nicænum docet:) *Et vnam ſanctam, & Apoſtolicam Eccleſiam.* Et vera ſanctitas, non ſit ſola fides abſque gratia, quæ fideles, conſortes Dei facit, conſequens eſt, quandiù Eccleſia durauerit, ſemper in illa futuros eſſe homines iuſtos, & ſanctos. Si verò per portas intelligamus hæreſes, & ſchiſmata, certè nec hæc ita præualere poterunt, vt Eccleſiam ſanctam omninò polluant; vt enim legimus 24. q. 1. c. arrecta: *Hęc ſancta, & Apoſtolica mater omnium Eccleſiarum Chriſti Eccleſia, quę per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apoſtolicę traditionis nunquam erraſſe probatur, nec hęreticis nouitatis deprauanda ſuccubuit, ſed vt in exordio normam fidei Chriſtianę percepit, ab authoribus ſuis Apoſtolorum Chriſti principibus illibata fide hactenus manet.* Non ergo deterreamur, ſi audierimus: *In Beelzebub principe dęmoniorum eycit dęmonia.* Nam nunquam deerunt, qui è contra dicant: *Beatus venter, qui te portauit.*

Matth. 16.

Symbol. Nicænum.

24 q. 1. c. arrecta.

Luc. 11.

Ibidem.

Verùm hæc verba exordiamur iam, ſi placet, pro viribus illuſtrare. Sanè ſi Apoſtolus Paulus ad Hæbræos 1. Dei virtutẽ & excellentiam exaltare cupiens, de eo dixit: *Portans omnia verbo virtutis ſuę.* Ac ſi diceret: omnipotentiæ ſuæ virtute, omnia quecumque ſunt, conſeruat: non poteſt non magna Beatæ Virginis laus eſſe, vt ventre ſuo portet eum, qui portat omnia verbo virtutis ſuæ. Vnde ſanctus Gregorius Taumaturgus, oratione de annunciatione, hoc tantum prodigium admiratus dixit: *Sola fertus eum, qui verbo portat omnia.* Equidem ſi Beata Virgo portat omnia portantem, etiam & ipſa portat omnia: quidam Poetarum dixit.

Ad Heb. 1.

Greg. Thaumaturg. orat. de Annunciat.

Non omnis fert omnia tellus.

Quædam enim fert frumentum, alia arbores, alia legumina, alia auri, & argenti metalla. Verbum autem Dei tam fœcundæ virtutis eſſe perhibetur, vt ſolo ſuo imperio

rio

rio omnia gignat; venter verò B. Virginis
tale fœcunditate diuinitus prӕditus fuit,
vt gigneret omnia gignentem, per quod il-
lā mirabilem cū ęterno Patre ſimpathiam
obtinuit, vt cū illo licuerit ei Verbo diui-
Pſal. 2. no dicere: *Ego hodie genui te.* Deinde, illud
obſeruatione dignum eſt in verbis huius
euangelicæ mulieris, non appellaſſe Mariā
Beatā, quia à Deo acceperit, ſed quia Deo
Luc. 11. dederit: *Beatus* (ait) *venter, qui te portauit;
& vbera, quæ ſuxiſti.* Sanè Deipara Vir-
go diuino ſpiritu afflata, cū illā ſui laudē
protulit, beatā eſſe dicendā à futuris gene-
rationibus, rationē ſubiūgēs, nō dixit, quia
ipſa Deo aliquid dederat, ſed quia magna
Luc. 1. à Deo acceperat: *Ecce enim ex hoc beatam
me dicēt omnes generationes, quia fecit mi-
hi magna, qui potēs eſt.* At hęc mulier plenè
aliā excellentiorē laudē B. Mariæ detulit:
beatā illā appellando, quia Deo dederat,
non quia à Deo acceperat, licet alioquin
id, quod dabat, accepiſſet: nā, vt D. Paulus
dixit: *Meminiſſe oportet verbi Domini
Ieſu, quia beatius eſt magis dare, quā acci-
pere.* Quare neceſſe eſt, beatiſſimā eſſe Ma-
riā, quæ plus omnibus Deo dedit, atq. adeò
3. Reg. 10. plura ab eo recepit: ſicut Regina Saba plu-
ra dedit Salomoni: plurima verò ab eo do-
nata ſuſcepit, ſed hoc intereſt inter ea, quæ
B. Maria ei pręſtitit, quòd iuſti aliqua Deo
tribuunt, nō quia ipſe in ſe ea ſuſcipiat, ſed
quia eius conſpectui offerunt dona, quibus
tamē Deus nō vtitur, quia, vt dixit Dauid:
Pſal. 15. *Deus meus es tu, quoniā bonorū meorū nō
eges.* Maria autē quamuis plura huiuſmo-
di munera Deo dederit, inſtar aliorū iuſto-
rū, aliqua tamē dedit, quæ Deus in ſe ſu-
ſcepit; qui enim bonorū noſtrorū, nō eget,
eguit, licèt volūtariè humanitate, vt opus
redemptionis perficeret, hāc verò à B. Ma-
ria accepit, & ſibi in vnitate ſuppoſiti co-
Luc. 11. pulauit: *Beatus ergo venter, qui te porta-
uit.* Eguit etiam lacte in cibum, & infan-
tiæ ſuæ alimentum, vt canit Eccleſia Ca-
tholica in officio Natiuitatis,

In hymno laudū Natiuit Domini.

Paruoque lacte paſtus eſt,
Per quem nec ales eſurit.

Et hoc ſuſcepit à Virgine Maria: *Beata er-
go vbera, quę ſuxiſti.*

Luc. 11. Methodius orat. in hypopante Domini.

Hāc B. Virginis mirā excellentiā contem-
plans S. Methodius oratione in hypopāte
Domini: hæc huic argumēto valde cōſen-
tanea ſcripſit: *Tu Deo alioquin nunquā in-
digo, carnē, quā non habebat, dediſti, quo in-
quā hac ratione omnipotens, id quod eſſe di-
gnatus eſt, homo videlicet, verè appareret,
quid hoc illuſtrius, quiduè ſublimius, qui
Cælū, & terrā implet, cuius præterea ſunt
omnia, quæcunque mouentur, atque ſubſi-
ſtunt, is tui factus eſt indigus.*

Ad hæc, meritò mulier hæc Deiparæ Vir-
ginis ventrē beatū appellauit: nam beatus
idē eſt, quod fœlix, quæ autē maior fœli-
citas vētris fęminei excogitari poteſt, quā
vt ſimul fœcūditate & virginitate ſit præ-
ditus? Sanctus Iob de dęmone ſermonē fa-
ciens, inquit, c. 40. *Virtus eius in lūbis eius,* Iob 40.
& fortitudo illius in vmbilico ventris eius.
Super quæ verba D. Gregorius aſſerit, in D. Greg. in
viris cōcupiſcentiā ſedē habere in lūbis, in hæc verba.
fœminis verò in vmbilico vētris: illa autē
eſt virgineæ B. Mariæ puritatis excellētia,
quòd venter, qui in reliquis fœminis ſedes
eſt veneris, & impudicitiæ, in ipſa ſit omnis
caſtitatis, & pudicitiæ fons, & cū alioquin
omnes fœminæ abſq. præciſione impudici
vmbilici naſcantur, vt Ezechiel dixit c. 16.
Quādo nata es, nō eſt pciſus vmbilicus tuus, Ezechiel. 16
Beata autē Virgo ita pura, ac pudica ab in-
ſtanti ſuæ conceptionis extitit, & in ea per-
ſeuerauit, vt nunquam eguerit turpis vm-
bilici præciſione, quo ſemper caruit. Vnde
Guliemus in ſigillo Mariæ, poſtquā dixe-
rat ex D. Gregorij Papæ doctrina, ſemina-
rium libidinis viris in lumbis, fœminis ve-
rò eſſe in vmbilico, ſubdit hæc verba: *At* Guilielm. in ſigill. Mariæ
*verò illa Virgo, quæ Dei filium procreauit,
partus huius nouitatis ab initio præparata,
& ſingulari benedictione pręuenta, in ſua
carne nunquā potuit calorē illū venereum
experiri; ab initio enim, ne ſeminādo ſecūdū
carnē Dei filio eſſet minus idonea, innatus
ille fomes cōcupiſcentiæ in carne eius virtu-
te diuina funditus extinctus eſt. Itaq. non
ſicut alijs fęminis in vmbiculo illi fuit ſemi-
nariū luxuriæ, cum tamen in vmbilico eius
fuerit ſemen illud Abrahæ, quod Apoſtolus
præclarè commendans, cum de filio Dei lo-
queretur: nunquā (inquit) Angelos apprehē-
dit, ſed ſemen Abrahę appprehendit nō ſicut
alijs fęminis, illi fęminę in vmbillico fuit ſe-
minariū luxuriæ, ideſt genitalis ille liquor
calore cōcupiſcentiali exinde reſoluēdus, &
deriuādus, ſed ſeminariū vitę, ideſt, beatū il
lud ſemē Abrahę, calore Spiritus ſancti exin
de reſoluēdū, atq. eo ipſo à Filio Dei in vni-
tatē perſonæ ſuæ pro ſalute humani generis
aſſumēdū.* Hęc ille. Spōſus autē, vt eximian

hanc B.Virg. puritatē cum fęcunditate cō
Cant. 7. iunctam oſtēdetet,dixit ei: *Vmbilicus tuus,*
ſicut cr ater tornatilis,nunquā indigens pocu-
lis.Venter tuus,ſicut aceruus tritici vallatus
*lilijs.*Expoſtulat hic locus,vt duplicē hanc
metaphorā crateris,& aceruí,in laudem B.
Rupertus. Alanus. Gulielmus. Hailgrinus. Honor.in ſigillo B.M D. Ambr de de inſt.t. virginum,c.14. Virg.myſticè exponamus cū Ruperto, Ala
no,Gulielmo,& Hailgrino in c.3. Cant. &
cum Honorio in ſigillo B.Mariæ ; immo &
cū D.Ambr.de Inſt.virg.c.14.Cōparat pri
mùm vterū virgineū B.Marię, crateri,ad ſi
gnificandā eximiā eius puritatē ; quia cra-
ter,vel patera eſt,vel quoddam ingentis ca
licis genus ad bibendū. Quis autē ignorat,
nihil mundius,& purius ab omnibus exqui
ri,etiam agreſtibus hominibus,quā vas, vn
de potum hauriant,aut patera, per quā vi-
num,aut aquā bibant?Cōparauit autē con
ſultò pudicū illum vterū non crateri argen
teo,vel aureo,quem aurifex metallo elabo
rauit , ſed crateri tornatili; quia vaſa torno
confecta facilius elaborantur,vt hac meta-
phora ſignificaret,B.Virg.abſq. omni diffi-
cultate,vtpote ſine omni illecebra,& abſq.
omni carnis anguſtia illibatā ſuā virginita-
tem conſeruaſſe; quod & verba ſequentia:
Cant. 7. *Nunquam indigens poculis*,luculentius ex-
plicant.nā quid aliud eſt,vmbilicū nō indi-
gere poculis,niſi per appetitū libidinis viri
cōplexum nō ſitire ? Ad quod ſanè alludūt
Luc 1. B.Virg.verba,cū dixit : *Quomodo fiet iſtud,*
*quoniam virum non cognoſco?*quaſi diceret;
quia viri complexum nunquā deſideraui ,
immo propoſitū firmum , & votum habeo
numquā illum deſiderandi:quod adeo ve-
rū arbitrot,vt quod ad B.Virg.attinebat,ni
ſi virginitatē eius tutā fore promiſiſſet An-
gelus,non dubito ipſam non electurā fuiſſe
Dei matrem eſſe,niſi aliud Deum velle in-
tellexiſſet;cuius non leue indicium eſt, nū-
quam conſenſum ſuum præbuiſſe,vt mater
Dei fieret,quouſq. ab Angelo expreſſe au-
Ibidem. diuit:*Spiritus ſanctus ſuperueniet in te,& vir*
*tus Altiſſimi obumbrabit tibi.*Quamobrē, vt
Spiritus ſanctus manifeſtaret eādē B.Virg.
mirabilem puritatem,eā etiam appellauit:
Cant. 4. *Puteum aquarum viuentium,quæ fluunt im*
petu de Libano . Vt verò arcana,quæ in hoc
loco latēt detegamus,obſeruare oportebit
morē fuiſſe certo tēpore apud Hebræos, iu
dicū tribunalia iuxta puteos aquarum ſita
habere:nā ſi accuſatus innocēs probabatur
hac ceremonia vtebantur,vt continuo ſe
aqua ablueret in argumētū ſuę innocētiæ;
ſi autē tanquàm reus condēnabatur , aquā
effundebant,ſignificare volētes, culpā eius
adeo eſſe manifeſtam,vt nulla excuſationis
aqua ab ea ſe emundare poſſet; ad quē ritū
alludunt verba lib.1.Reg.c.7.*Iudicauit Sa* 1.Reg 7.
muel populum in Maſphat , & effuderunt a-
quam multam; quia ſcilicet conuicti fuerāt
rei è Samuele de delicto ſuo. Vocans ergo
ſpōſus B.Virg.puteum aquarum viuentiū;
ſignificare voluit,tantam fuiſſe eius purita
tē,vt non ſolùm in ſe munda eſſet,ſed ad a-
liorum emundationē mille modis iuuet.In
eo autē,quod ait,aquas illius putei deſcen
dere impetu de Libano,aliud clauditur my
ſteriū,ad quod reſerandū,prænoſcere opor
tet,aquas illas,quæ deſcēdebāt de mōte Li
bani,à Iordane deriuari,qui è duob.fontib.
qui in vertice mōtis Libani erāt,oriebatur.
Obſeruare etiā opus eſt,ChriſtumDn̄m Ior
danis aquas ſanctificaſſe, vt ſacri baptiſma
tis aquis,quibus fideliū animæ erāt abluen
dæ,mirabilē virtutē imperuret.Vt ergoSpi
ritus ſanctus ſignificaret,talē,ac tantā eſſe
puritatē B.Virg.vt non ſolū ipſa in ſe pura,
& immaculata ſemper permanſerit , ſed &
alijs puritatem,ſua interceſſione conferret;
ideo cònſultò cōparat eā puteo aquarū Ior
danis,cuius aquas Deus emundauit,& ſan
ctificauit,ad abſtergēdos peccatorū macu-
las. Vnde Gulielmus egregius Cantic. in-
terpres,ſup.hunc locū, ait B.Virgini.*De te* Guliel. in c. 4. Cantic.
fluxit fons hortorum;per te venit baptiſma fi
delium , & puteus aquarū viuentium,ideſt,
Chriſtus : & hæc cū magno impetu de Libano
fluunt,quia cū magna abundātia S. Spiritus
de candore tuæ caſtitatis,& ſanctitatis exū-
*darunt.*Quod autē ait : *Aquarū viuentium:* Cant.4.
ad differentiam aquarum ſtatiuarum di-
xit,quę facilè putreſcunt,& fętorē emittūt;
vel dicamus cū Hailgrino in c.4.Cant.*Bea* Hailgr.in c. 4.Cant.
ta Maria propter inſcrutabilem profunditatē
gratiarū,quæ in ipſa congeſta ſunt,dicitur pu
teus aquarum, non ſimpliciter,ſed viuentiū,
hoc eſt ſalientium in vitam æternam . Hæ
fluunt cum impetu , quia illi reſiſtere non
valent aduerſarij noſtri,dæmones,& hære-
tici: fluunt de Libano,hoc eſt, ab ipſa bea-
ta Virgine , quæ de ſe Eccleſiaſt. 2. dicit : Eccl.2.
Ego quaſi Libanus non inciſus,vaporaui ha-
bitationem meam .
Verū ad id,vnde nōnihil digreſſi ſumus, re
uertamur : poſtquam ſpōſus ſub metapho-
ra crateris , virginei ventris puritatē com-
mēdauerat,cōtinuò ſub elegāti metaphora
acer-

acerui tritici lilijs vallati,mirã eiuſdẽ ven-
Cantic.4. tris fœcunditatẽ admiſſi exprimit : *Venter*
tuus,ſicut aceruus tritici vallatus lilijs.Ete-
nim p̃ter quã quòd vẽter pręgnãs,propter
rumorẽ,quẽ latens proles cauſat, perſimi-
lis eſſe videtur aceruo tritici,certè frumẽ-
ri aceruus, ſymbolum eſt fœcunditatis : à
frumenti enim copia,annus dicitur fertilis,
licèt alioquin aliarũ frugũ ſit inopia;à pe-
nuria verò frumenti,ſterilis dicitur annus,
quamuis aliàs fructus arborũ abunde ſup-
Ibidem. petant.Quod autẽ addit: *vallatus lilijs*: li-
cèt quidã, propter candorẽ liliorum,id ad
virgineã illius ſacri ventris puritatem re-
ferant,mihi tamen non omnino probatur,
quia iã ſub metaphora Crateris,eximiã il-
lius puritatem, ac munditiã declarauerat.
Ego quidẽ arbitror,ad eandẽ virginei vẽ-
tris fœcunditatem magis aſtruendã,lilio-
rum vocabulo aceruũ circumdediſſe, quia
inter omnes plantas nulla lilio fœcũdior,
cum̃ vna ſola illius planta in terra ſata to-
tam areolam lilijs impleat.

Deinde ex eo etiã liquet, quã congrua
ſit virginei ventris cõparatio cum aceruo
tritici,cũ verè ille genuerit Chriſtũ Domi-
nũ,frumentũ electorũ, ac cæleſtẽ panem,
quo fideles cibamur in vitam æternã. Ego
Ioan.6. *Ego ſum panis viuus,qui de Cælo deſcendi,*
ſi quis manducauerit ex hoc pane, non mo-
rietur in æternum. Quod autẽ quibuſdam
difficultatẽ ingerit,illud eſt;quomodo vẽ-
ter B.Virginis aceruo cõparetur, qui mul-
ta grana continet, cum alioquin Chriſtus
Dominus vnico grani frumento ſe cõpa-
Ioan.12. rauerit:*Niſi granũ frumenti cadens in ter-*
rã,mortuũ fuerit,ipſum ſolũ manet.Reſpõ-
Honor.in c. 7.Cantic. det Honorius in c.7.Canticorũ:in vẽtre B.
Virginis iacuiſſe vnigenitũ Dei incarnatũ,
qui licet ſit vnicum granum,quia eſt vnus
Chriſtus,ſimul tamen eſt aceruus, quia in
eo cumulatur fideliũ populus.Quã expoſi-
D.Ambr. de Inſtit. Virg. cap.13. tionẽ videtur mihi mutuaſſe ex D. Ambr.
de Inſtit.Virg.c.13. aſſerẽte,Chriſtũ Dñm
vnicũ granũ frumẽti in Cruce mortuũ fru-
ctũ attuliſſe, & ſic electos omnes, veluti
aceruũ tritici ex Chriſti paſſione multipli-
catũ in vtero Beatiſſimæ Virginis,tanquã
eius ſpirituales filios fuiſſe cõtentos, ad cũ
certè modũ,quo in vtero Rebeccę in duo-
bus geminis Iacob, & Eſau; duo Populi
Gen.25. fuere.Vnde,& D.Epiphanius ſerm.de lau-
D. Epiphan. ſer. de laudib.Deiparę dib. Deiparæ dixit : *Ipſa eſt ager minimè*
cultus,qua Verbũ, velut granum frumenti
ſuſcipiens,etiã manipulum germinauit.Ma-
nipulus autẽ hic electorũ eſt multitudo,re
ſpectu quorũ Apoſtol. ad Rom.8. vocauit
Chriſtũ:*Primogenitum in multis fratribus*. Ad Rom. 8.
Ex quibus omnibus palam fit,Chriſtum,&
nos,vnã habere cõmunẽ omnibus matrẽ,
ſanctã Mariã,quia, cũ Chriſtũ, tanquã Fi-
lium naturalẽ vtero ſuo genuit,nos etiam
in eodẽ ſpiritualiter concepit, & portauit;
atque in filios ſuos chariſſimos adoptauit.
Etenim quemadmodũ filia Regis Pharao-
nis adoptauit infantulũ Moyſen iuxta a- Exodi 2.
quas,ita B.Virgo baptizatos,ſeù pœniten-
tes,& in aquis lachrymarũ vagientes,aſſu-
mit in filios, & nutriri per Angelos facit.
Et quanquã mulieres ex præſcripto Prin-
cipis alios in filios ſuos adoptare valeant:
Beatiſſima Deipara non tantũ habet præ-
ſcriptum, ſed etiam mandatũ adoptandi à
principe Chriſto,quando ei dixit: *Mulier* Ioan.19.
ecce filius tuus. Vnde: *Ex illa hora accepit*
eã diſcipulus in ſua. Non dixit,Ioannes:ſed
diſcipulus, quod eſt nomen cõmune,vt ad
quemlibet hominẽ,qui eſt Chriſti diſcipu-
lus illa verba, dicta in ſenſu ſpirituali, in-
telligamus,vt omnes ſciant,Beatã Virginẽ
ſibi datã in matrẽ. Nã ſi Debora nũcupa- Iudic.c.5.
tur mater Iſrael propter defenſionẽ,& pro-
tectionẽ illi populo impẽſam; quantò ma-
gis prudentiſſima hæc Virgo,quæ ſub vm-
bra alarum ſuarum nos protegit,& defen-
dit, mater totius populi Chriſtiani iure
optimo debet nuncupari?

Ad hęc,mulier illa diuino ſpiritu afflata,
ita paucis verbis pęnè infinita B. Virginis
encomia perſtrinxit,vt ſi omnia,quæ in ſa-
cris eloquijs, & à ſanctis Patribus hucuſq.
ſcripta, & dicta ſunt, cũ illis conferantur,
nihil ſanè excellentius de B. Virgine di-
xiſſe comperiemus, quã mulier illa protu-
lit,dum B.Mariam,diſertis verbis,matrem
Chriſti ingenuè profeſſa eſt,dicens:*Beatus* Luc.11.
venter,qui te portauit.Sicut enim,quęcun-
que magnalia de ſupremo omniũ numine,
vniuerſi opifice, omnium creatore, guber-
natore,& conſeruatore dicuntur,excedere
nequaquã poſſunt illa, quæ ſuprema Dei
appellatio in ſe claudit, cũ reuera illa om-
nia in virtute cõplectatur,& plura alia ſoli
diuinæ ipſius menti reſeruata, quæ ſola il-
lũ comprehendit; ita, quæcunque præco-
nia à primordijs Eccleſiæ Catholicæ vſq.
in finẽ ſęculi in Eccleſia militãti,& per to-
tã æternitatẽ in triũphanti proferẽtur,om-

Matth. 11. nia illa,& pleraq.alia, quæ *nemo nouit, niſi filius, & cui voluerit filius reuelare*; Matris, ſeu Genetricis Dei celſiſſima,& honoratiſſima omnium appellatio in ſe vna complectitur:non ergo fruſtra dixi, neminem majore illa laude B.Virginem exornaſſe, quã Luc. 11. hæc mulier,dum dixit: *Beatus venter, qui te portauit*.Tetigit enim originem,ac fœcũdam illam venã,vnde omnia cæleſtia chariſmata,diuina beneficia,ac portentoſa priuilegia B.Virgini diuinitus collata, ortum habuere. A peccato originali præſeruata fuit,quia in matrẽDei prælecta erat.Plena fuit gratia,quia ex proprio ſanguine cõceptura erat filiũ Dei. Virgo fuit immaculata & mater ſimul fœcunda,quia Deũ in vtero portauit.Corpus eius poſt mortẽ oĩs corruptionis expers fuit,quia indecẽs erat,viſcera,in quibus Verbũ diuinũ carnẽ induerat, à vermibus dilacerari,aut in puluerẽ redigi.Exaltata tandẽ fuit ſuper choros Angelorũ,quia infra famulos Regis collocari tãti tantæ maternitatis dignitas nõ patiebatur.Merito ergo hæcEuangelica mulier,vt paucis Mariana multa encomia cõplecteretur, oẽm eius fęlicitatẽ ad ventrẽ,& vbera retulit,diuino ſpiritu agnoſcens,necDeum fuiſſe tantũ illi collaturũ gratiæ,niſi prius filij ſui dignã matrẽ illã efficere decreuiſſet, nec Mariam tam fœlicẽ futuram fore, niſi Verbũ diuinũ ex vtero eius carnẽ hypoſtaticę vnionis vinculo ſibi vniẽdã aſsũpſiſſet.

Ad extremũ antiqui Eccleſ. Patres, tot, ac tã præclaris teſtimonijs,illuſtriſſimiſq.epithetis virgineũ B.Mariæ vterũ, velut cãdidiſsimis, ac fragrantiſſimis lilijs cumularũt,vt nec poſsim,nec debeã ſaltẽ ſelectiora quædã his, quæ hucuſq. dixi nõ attexere. D Epiphan. ſer. de laud. B.Mariæ. D.Epiph.ſerm.de laud.B. Mariæ. *Beata* (inquit)*ouis, quæ peperit agnũ Chriſtũ,iuuẽca nunquã iugũ experta,quæ vitulũ genuit: fidei menſa intellectualis, quæ panẽ vitæ mũdo ſuppeditauit, clibanus intellectualis, qui ignem,& panem vitæ calidũ mundo in eſum attulit*.Epiph.item in hęreſim Manichęor. ſcribit,Manichęos,panẽ,tanquã àDeo ma Idem in hæreſim Manichæorũ. lo creatũ auerſari cũ his execrationib. *Maledictus qui te ſeminauit,qui collegit,qui pinſit,qui coxit*;ſed nos, cũ de pane vitę diſſerimus,quid aliud dicamus,quã benedictã terrã,è qua collectus eſt? Beatus igitur venter Virg.qui eũ portauit,vbera quoq. q̃ ſuxit.

Chryſip. ſer. de Deip. Chryſippus Hieroſol. ſerm. de Deipara ait:*Virgã Ieſſe ſemper virentem,quæ humano generi vitã proſ ructu attulit,omni quidẽ tempore,beatã prædicare,admirari, & laudibus extollere conuenit*. D.Bonauentura in Lucã: *Nec verò mirũ eſt,ſi matris Dei ventrẽ beatum dicit,in quo & ille,& ex quo formã humanam accepit*.Sap.7. *In ventre matris figuratus ſum,caro, decẽ menſiũ tẽpore*. D.Bonau. in Lucam. Sap.7. Vnde in laudem B.Virg.dicitur Cantic. 7. *Vẽter tuus,aceruus tritici*; quia Chriſtus erat granũ frumenti,ſecundũ quod dicit D. Ioan.c.12.&hoc tritico fuit venter eius impletus, & ideo beatus propter tria priuilegia,quia,vt dicit D.Bernar.fuit ſine corruptione fęcunda,ſine grauedine grauida, & ſine dolore puerpera. Iſai.66.*Quis audiuit vnquã talẽ?& quis huic ſimile?* ſiue propter tria miracula. Primũ eſt, cõiunctio infinitè diſtantium: Deus enim ibi factus eſt homo, creator creatura,immenſus paruus, Verbũ infans,æternus tẽporalis. Secũdũ miraculũ eſt,quia qui fecit ventrẽ,factus eſt in vẽtre: vnde dicitur:*Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Dei*.& poſt:*Homo natus eſt in ea,& ipſe fundauit eã Altiſſimus*. De hoc poteſt exponi illud Eccl.43.*Vas admirabile opus excelſi*. Tertiũ miraculũ,quia continet omnia, qui continetur in ventre, & ille ibi capitur,quẽ totus non capit orbis. Vnde cantat Eccleſia Catholica: *Quia quem cæli capere non poterant, tuo gremio contuliſti*. Cant. 7. Ioann. 12. D. Bernard. Iſai.66. Pſal.86. Eccleſ. 43. In off. B.M.

S. Th.Dom. 4.Quadrag. S.Thomas in ſuis ſerm. Dominicalibus, Dominica 4.Quadrag.hęc ſapiẽter,& eruditè ſcripſit in illa verba:*Beatus venter, qui te portauit. Nota,quòd venter B.Virg.dicitur beatus,propter ſex. Primò quia portauit eum,qui in ſeipſo ſumme beatus eſt*. 1.Tim. 6.*Beatus,& ſolus potens Rex Regum. Secũdo,propter magnam affinitatem, quã habuit cum beatiſſ.Trinitate: fuit enim filia patris, mater filij,ſponſa,& habitaculũ Spiritus ſãcti,ac totius Trinitatis nobile tricliniũ. Tertio,quia concepit ſine corruptione,portauit ſine labore, & peperit ſine dolore.de his Luc.1 Spiritus ſanctus ſuperueniet in te;& ideo cõcipies ſine corruptione:Et virtus Altiſſimi obumbrabit tibi:& ideo portabis ſine labore: Ideoq. & quod naſcetur ex te ſanctũ,vocabitur filius Dei: & ideo paries ſine dolore. Quarto,quia portauit pretiũ redẽptionis.Numer.20. Domine aperi theſaurũ tuũ,fontem aquæ viuæ, vt ſatiati, ceſſet murmuratio eorum. Et apparuit gloria Domini ſuper eos. Quinto, quia habuit ſelectiora de omni ſtatu, de ſtatu Virginum, integritatem,* 1.Tim.6. Lucæ 1. Num. 20.

de

de ſtatu coniugatorum fœcunditatem, de ſtatu continentium caſtitatem. Hactenus D. Thomas Aquinas.

Rupertus lib. 3. in Cātica, ſub metaphora lectuli Salomonis de virgineo vētre hęc loquitur: *En lectulū Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael: vniuſcuiuſq. enſis ſuper femur ſuum propter timores nocturnos. Quis enim eſt* (inquit Rupertus) *lectus Salomonis, qui inter nos, & Dominū pacē cōpoſuit, niſi ille, in quo diuina natura humana ſibi naturā coniūxit? & quis ille eſt, niſi vteris tuus, ò dilecta dilecti, vterus virginalis? Ibi namq. diuinitas verbi Dei, verbum Dei ſeſe concluſit, & humanam naturā de tua carne formatā ſibimet in vnitate perſonę inſeparabiliter coniunxit: & ecce ſponſus, ideſt carnē noſtrā cū anima rationali habēs Deus, ſponſus, inquā, Deus, & homo Chriſtus, ſicut canimus in Pſalmo: Et ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. Patres verò illi antiqui erāt viri fortiſſimi, verè tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi, nondū enim proceſſerat ſponſus de thalamo ſuo, & adhuc laborabat diabolus per ſatellites ſuos Reges Aegyptios, Reges Aſſyrios, Perſicos, Græcos, laborabat, inquā, et laborauerat diabolus, antiquus hoſtis, obſiſtere volens Dei propoſito, ne impleretur proximo, ac collocaretur hic lectus, ſiue thalamus, ne eſſet, vnde naſceretur hæc beata, & dilecta Virgo, de cuius vtero procedere oportebat dilectum, tanquam ſponſum de thalamo ſuo. Iſti erant timores nocturni, quos dicit hoc modo: Vniuſcuiuſque enſis ſuper femur ſuum propter timores nocturnos. Hinc verè ad bella doctiſſimi, quia cur bellarent, cauſam prę oculis habebant huiuſmodi.* Hæc Rupertus Abbas.

Ruper. li. 3. in Cantica.

Pſal. 18.

Pſal. 18.

Canticor. 3.

Guaricus Abbas ſerm. 1. de Annunc. B. Mariæ ſic loquitur: *Quā beatus igitur vēter eburneus, vnde caro eburnea ſumpta eſt Redēptoris, pretiū animarum, miraculū, ſoliū ſummæ maieſtatis, thronuſq. poteſtatis, cibus vitæ immortalis, medicina peccati, reſtitutio ſanitatis; quotquot* (inquit) *tangebāt eū, ſanabantur à languoribus ſuis; nā virtus de illo exibat, & ſanabat omnes. Beatus igitur vēter, qui te, Dñe Ieſu, portauit, fœlix caſtitas vteri virginalis, quæ huic operi materiā miniſtrauit: fœlix prorſus, fratres mei, nitor illius eboris, ideſt, cādor caſtitatis, cui nec aurū mūdanæ ſapientiæ, nec argentū eloquētię, nec gemmā alicuius excellētis gratiæ noſtri præfert electio Salomonis: ſi modo tamen caſtitas humilitate cōmendetur, quia humilitatē ancillæ ſuæ reſpexit Dñs: proinde namque Salomon, cū in carmine amoris caſtitatē prędicaret, Virginis, ſeu ſpōſæ videlicet, ſeu ſponſi; quia quorū ſpiritus vnus, & caro vna, in pleriſq. etiā laus vna, vt caſtitatem illius adornatā, noſtramq. adornādā etiā alijs virtutibus doceret, ait: Venter eius eburneus, diſtinctus ſapphiris. Vt autē noueris, quia caſtitas, aliarū virtutum, ſeu gratiarū ſit receptaculū, apothecæ aromaticæ, ſeu vnguentariæ noſtri Salomonis nō niſi domus eburneę ſunt, ſicut Dauid in illo epithalamio cecinit, quod inſcriptio tituli: Canticū pro dilecto, de ſponſo Eccleſiæ accipiendū oſtendit: Myrrha* (inquit) *& gutta, & caſſia à veſtimētis tuis, à domibus eburneis, ex quibus delectauerūt te filiæ Regum in honore tuo.* Hæc ille.

Guaric. Abb. ſer. 1. de Annunciat.

Luc. 6.

Luc. 1.

Canticor. 5.

Pſal. 44.

B. Petrus Damianus ſerm. de Annunciat. Deiparæ ſic locutus eſt: *Locū voluptatis, vterum B. Mariæ intelligo, in quo cumulauit omnes delicias deliciarū Dominus, de cuius delicijs Spiritus ſanctus admiratorio ſermone in amoris Cātico ſic eructat: Quę eſt iſta, quæ aſcēdit de deſerto, delicijs affluens? Nūquid in Angelis voluptatem habet altiſſimus, in quibus ipſe reperit prauitatē? numquid in conſtellatione, vel ſcintillatione ſtellarū, quarum aliæ cōuertuntur in ſanguinē, aliæ cadunt de Cælo, alię in tenebras obſcurantur? nunquid Dominus voluptatē habet in aere, vel igne, vel uentis? nequaquam; quia non igne Dominus, non in commotione Dominus, nō in ſpiritu Dominus: ſi verax eſt ille, qui curru igneo, & equis igneis eſt aſſūptus in Cælū; nunquid in aquis, vbi furens, & tortuoſus Leuiathan immoratur, aut in terra, quæ ſub maledicto Adæ ſpinas emittit, & tribulos? non eſt locus voluptatis, niſi uterus B. Virginis, ex hoc egreditur humanitate, quia ueſtitus cilicio noſtræ mortalitatis uiſibilis humanis oculis apparuit, & de Virgine uirgam, de libra autem, generationis lineam faciens, diuinitatis hamum inuenit, quem carne operuit uirginali, ut draco magnus illectus ad carnem, ferrum diuini numinis ſubſentiret.* Hæc ille.

Petrus Damianus ſer. de Annunc.

Canticor. 8.

3. Reg. 19.

D. Bernardus ſerm. 3. ſuper Salue Regina. Propter maternā dignitatem varijs metaphoris Beatā Virginē exornat in hæc verba: *Non ſolum Cælum, & firmamētum Domina rerū intelligitur, ſed alijs nominibus conuenienter appellatur, & rerum uocabulis*

deſignatur ipſa, Tabernaculũ Dei, Templũ, Domus, Atriũ, Cubiculũ, Thalamus, Sponſa, Filia, Arca diluuij, Arca teſtamenti, Vrna aurea manna continens, Virga Aaron, Vellus Gedeonis, Porta Ezechielis, Ciuitas Dei, Cœlum, Terra, Sol, Luna, Stella matutina, Aurora, Lucerna, Tuba, Mons, Fons, Hortus, Liliũ conualliũ, Deſertũ. Ipſa eſt terra promiſsionis, lacte, & melle manans, Stella maris, Nauis quoque, Via in mari, Sagena, Vinea, Ager, Area, Horreum, Stabulũ, & Præſepe ſubiugale, Apotheca, Aula, Turris, Caſtra, Acies, Populus, Regnum, Sacerdotiũ, Ouis, Paſcua, Paradiſus, Palma, Roſa, Fluuius, Portus, Colũba, Colũna, Veſtis, Margarita, Candelabrum, Menſa, Corona, Sceptrum, Panis, Oleum, Vinum, Arbor, Virga, Cedrus, Cypreſſus, Platanus, Libanus, Cynamomum, Balſamum, Myrrha, Thus, Oliua, Nardus, Crocus, Fiſtula, Calamus, Storax. Soror, & Mater eſt; & vt breuiter concludam, de hac, & ob hanc; & propter hanc totus Mundus factus eſt, & hæc gratia Dei plena eſt, & per hanc homo redemptus eſt, Verbum Dei Caro factum eſt, Deus humilis, Homo ſublimis. Hæc D. Bernardus.

Luc. 1.

Sophronius ſermone de Aſſumptione Deiparæ hæc profert: *Verè hortus deliciarum, in quo conſita ſunt vniuerſa florum genera, & odoramenta virtutum, ſicque concluſus, vt neſciat violari, neque corrumpi vllis inſidiarum fraudibus: fons itaque ſignatus ſigillo totius Trinitatis, ex quo fons vitæ manat, in cuius lumine omnes videbimus lumen, quia iuxta D. Ioannem: ipſe eſt, qui illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum. Cuius profectò emiſsio vteri ſupernorum Ciuium omnium eſt Paradiſus.* Hactenus ille.

Sophronius ſerm. de Aſſumpt. Virg.

Ioann. 1.

Diuus Ioannes Damaſcenus oratione 1. de dormitione B. V. loquens cum Deipara hæc dicit: *Tabernaculum Abrahę te apertiſsimè indicabat: etenim Verbo diuino in ventre tuo, tanquam tabernaculo habitanti, humana natura ſubcinericium panẽ, hoc eſt, ſui primitias ex puris ſuis ſanguinibus obtulit, à diuino igne quodammodo coctas, panemque effectas: atque in diuina ipſius perſona exiſtentes, & ad veram corporis animati anima rationali, atque intellectuali ſubſtantiam venientes.* Et idem oratione 1. de Natiuitate B. Virg. *Cedat (inquit) illud ſpiritus tabernaculum, quod Moyſes in deſerto ex pretioſa atque omnis generis materia conſtruxit, atque etiã ante iſtud patris Abrahami tabernaculũ, viuo, & ratione prędito Dei tabernaculo: hoc enim non actionis dumtaxat, at potentię diuinę conceptaculum fuit, verùm, & eſſentię, ratione ipſiuſmet perſonę Filij, ac Dei.* Sic D. Ioannes Damaſcenus.

D Damaſce orat. 1. de dormit. Beatæ Virg.

Idem orat. 1. de Natiu. B. Virg.

His omnibus addimus nos, Chriſtũ Dominum dixiſſe: *Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis.* Si ergo Apoſtolorũ oculi, qui Verbũ diuinum incarnatum imbecilli tunc præditi fide, intuebantur, & non integro quadriẽnio familiares Chriſti fuerũt, & tamen ab ipſo beati vocãtur, cur non beati oculi Virg. Mariæ, qui Mundi lucẽ, & Verbum carnẽ factum, illumq. ſpecioſũ præ filijs hominũ, ante alios primũ ſpectauere, ſimulq. per omnes ætatis illius progreſſus incredibili cũ voluptate, & fide nunquam dubia ſpectando, ſeſe oblectauere? Pari ratione, cur non rectè profiteamur: Beatę aures, quas Maria plus, quã Regina Saba, nõ dicam ad Regẽ Salomonem, ſed ad ipſam Dei ſapientiam, ſed ad iuſtitiæ Doctorẽ, & magiſtrũ vnum Chriſtum priuatim, & puplicè audiendum, cupidiſſimas attulit, & porrexit? nullus vt illum vel attentius, vel lætius vel vtilius de ſummis illis diſſerentem myſterijs vel interrogaſſe, vel auſcultaſſe videatur? Cur non beatas quoq. Virginis Deiparæ manus appellemus, quæ tot annis tanta cũ animi ſuauitate de Verbo vitæ contrectauerunt? Manus (inquam) quæ huic diuiniſſimo infanti, puero, adoleſcenti in victu, atq. veſtitu noctes ac dies materia quæuis officia fidiſſimè præſtiterunt? Cur non beatos pedes etiã agnoſcamus, quos Dei amor Chriſti cura, & obedictiæ lex ad lõgas difficiles, & ſacras illas peregrinationes frequẽter extraxit? pedes (inquam) quos ad Chriſti veſtigia tum inſequenda, tum reuiſenda ante, & poſt filium in Cælos aſſumptum, libenter exercuit, ac defatigauit? Cur demum beata non fateamur oſcula, quæ dilecta dilecto in charitate non ficta toties, & tam reuerenter delibauit? quæ à nato viciſſim amãter accepit, cũ talem filium talis mater in ſinu amplecteretur: & tam dulce dulci de collo penderet onus, quod eadem parens. & nutrix, & gerula manibus circumferret, geſtaret in vlnis, foueret in gremio; ac ſæpenumero blandiſſimè demulceret? quem

Luc. 10.

verò

verò demulceret? Liliū conuallium, Iſraelis gloriam, lumen gentium, delicias orbis terrarum, ſuum cor, ſuum theſaurum, ſuum decus, ſuum ſolatium, ſuum præſidium vnicum. Certè Methildi ſanctæ virgini, lib. I. gratiæ ſpiritualis, hoc reuelauit Deus, ſæpenumero vſu veniſſe, vt Beata Maria ſuū infantulum in gremio foueret, ſuumque caput illius capiti ſuauiſſimè applicaret, ita verò factum eſſe, vt filij caput, & faciē profuſis amoris lachrymis irrigaret: hunc verò ſermonem matri eo tempore familiarem, vſitatumq. fuiſſe, vt compellans filium diceret: *O ſalus, & gaudium animæ meæ.*

Lib. I. gratiæ ſpiritualis.

Beatus venter tuus, ò Deipara Virgo, beatus locus, in quo qui genitus erat ab æterno in vtero Patris, temporaliter fuit conceptus in vtero matris. Beatus liber candidus, in quo Verbum Dei ſcriptum fuit, non alio, quam purpurei ſui ſanguinis atramento. Beatus venter, qui fuit menſura, ad quam ſe colligens immenſus Dei filius, paruitati eius ſe coaptauit. Beatus venter, qui prælum fuit, in quo imago illa inuiſibilis Dei maieſtatis veram ſumpſit imaginem hominis, non amiſſa illa, quæ erat Dei. Beatus venter, in quo miraculum illud omnium miraculorum maximum patratum eſt, cum *Verbum caro factum eſt*. Beatus venter, qui myſtica theca fuit, in qua theſaurus ſapientiæ, & ſcientiæ Dei ſeruatus fuit. Beatus venter, qui fuit conchilium, in quo, pretioſa corporis Chriſti margarita, cælo irrorante, fuit procreata. Beatus venter, in quo, velut olim in vrna, diuinum manna latuit. Beatus venter, qui domicilium fuit regale Regis cælorū, Lectulus verè Salomonis, ac thalamus, in quo triplex ſponſalitium celebratum fuit, Verbi Diuini cum humanitate, Chriſti cū Eccleſia, Spiritus ſancti cum Maria. Beatus venter, in quo factus eſt cæleſtis panis, quo fideles cibamur, & reficimur. Beatus venter, cœlo ipſo capacior: ſiquidem capere potuit, *quem Cæli cælorum capere non poſſunt.* Beatus venter, qui paradiſus fuit ſecundi hominis de cælo cæleſtis. Beatus venter, qui ager fuit fœcundus adeo, vt pro fructu proferret ipſum Deum. Beatus venter, qui portat omnia portantem verbo virtutis ſuę. Beatus vēter, ex quo, velut ex arce, filius Dei humanæ carnis armis munitus, humani generis hoſtē debellauit, & ſpolia

Ioan. I.

In officio B. Mariæ.

eius tulit. Beatus venter, qui officina fuit, ex qua Rex gloriæ purpuram carnis humanæ, Mariani ſanguinis cocco tinctam aſſūpſit. Beatus venter, ex quo Deus, qui non erat homo, prodijt filius hominis, ut Chriſtus Dominus ſæpe ſe uocauit, quæ appellatio, nemini, niſi ipſi conuenire poteſt; quia reliqui ſunt filij hominum: utpote ex viro, & fœmina procreati. Chriſtus autem ſolus eſt filius hominis; quia non ex viro, ſed ex ſola B. Virgine, Spiritu ſancto cooperāte, genitus fuit. Beatus venter, qui Bethleemiticæ illa fuit ciſterna, à Dauide ardēter deſiderata, ex qua immortalitatis poculum cunctis viuentibus emanauit. Beatus venter, qui terra virginea fuit, de qua dictum: *Veritas de terra orta eſt.* Beatus venter, qui Deum peregrinantem, quando *Venit in propria, & ſui eum non receperunt*, hoſpitio excepit. Beatus venter, qui hortus fuit concluſus, & fons ſignatus ſigillo ſanctiſſimæ Trinitatis. Beatus venter, qui pretium fuit noſtræ redemptionis, & commune ærarium extruxit, ad humani generis inopiam ſubleuandam. Beatus venter, qui factus eſt magnum, ac percelebre Deitatis templum, ſacrarium Spiritus ſancti, fulgentiſſimum diuinæ Triadis triclinium. Beatus venter, qui chara Dei ciuitas fuit, aula cæleſtis, ferculum Salomonis, fons lucis, altare ſummi ſacerdotis. Beatus venter, qui cęlum fuit animatum, ſolem iuſtitię continēs. Beatus venter, qui & beatum filium concepit, & Angelorum, & hominum beatitudinem genuit. Ac tandem, quia non ſolum difficile, ſed impoſſibile iudico, huius Mariani ventris laudes exhaurire, Salomone dicente: *Quis inueſtigabit omnia ſecreta ventris?* finem dicendi facio, cum muliere illa Euangelica: *Beatus venter, qui te portauit.* Beatus ille venter intactus, immaculatus, ſanctus, illibatus, impollutus, Seraphinisq. purior. Beatus venter ille mundiſſimus, qui immortalitatis aditū reſerauit, vniuerſum orbē locupletauit, ac diuinæ gratiæ benedictionibus repleuit. Beatus venter, per quem peccatores veniam, iuſti gratiam, Angeli lætitiam, filius Dei humanæ carnis ſubſtantiam, totaque Trinitas gloriam percepit. Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Pſal. 84.

Ioan. I.

Eccl. I.

Luc. II.

Ho-

Homilia VI.

Celſiſſimæ dignitatis Matris Dei præclara multa encomia proferimus, in illa verba: Beatus venter, qui te portauit. Lucæ cap. 11.

MATERNITATIS Dei ſublimiſſimam dignitatem contemplans D. Thom. 3. par. q. 27. ar. 1. ad 1. dixit: *Hic titulus* (ſcilicet matris Dei) *vt admirabilis eſt, ita admirabiles ſanctimoniæ vniuerſæ diuitias poſtulat;* has copioſè adeò diuina munificentia in B. Virginem effudit, vt D. Bernardus dubitet, an Beatiſſima Virgo, diuino alioquin lumine præ omnibus alijs, copioſiſſimè illuſtrata, plenè dignitatem hanc agnouerit. etenim homilia 4. ſuper Miſſus, ait: *Quid eſt: Et virtus Altiſſimi obumbrabit tibi? qui poteſt capere capiat: quis enim (excepta fortaſſis illa, quæ hoc ſola in ſe fœliciſſimè meruit experiri) id intellectu capere, vel ratione diſcernere poſſit?* Ecce, fortaſſis, dixit, dubitat ergo. At D. Auguſtinus indubitanter, & abſque hæſitatione affirmat, Dei genitricis dignitatem ab ipſa etiam Dei parente non plenè agnitam fuiſſe: *Audacter pronuncio, quòd nec ipſa plenè explicare potuit, quod capere potuit.* Vnde Andreas Cretenſis orat. 1. de dormit. B. Virg. à ſolo Deo dignã laudem ei poſſe deferri putat: *Quam* (inquit) *Dei tantum eſt laudare pro dignitate.* Quare cum nihil pro dignitate laudari queat, quod pro dignitate prius non agnoſcitur, conſequens eſt, nullam creaturam, etiam Angelicam, dignitatem Dei Parentis plenè commendare poſſe, cum nullus plenè, & comprehenſiuè illam agnoſcat: ad id namque oporteret, Deum ipſum incomprehenſibilem comprehendere, cuius ipſa Beatiſſima Virgo mater eſt. Quamobrem D. Anſelmus lib. de excellentia B. Virg. cap. 2. poſtquam dixerat, dignitatem Matris Dei omnia quæcunque (præter ipſum Deum) excellentia, & dignitate tranſcendere, ſolum nobis præbet facilitatem, illam ſyncerè contemplandi, & religiosè ruminandi. verba eius ſunt hæc: *Hoc ſolum de ſancta Virgine prædicari, quòd Dei Mater eſt, excedit omnem altitudinem, quæ poſt Deum dici, vel cogitari poteſt, & altiſſimum quid habet ad contemplandum, & ruminandum mens humana. Hanc ergo altitudinem & nos altius contemplemur, & ruminemus; nam tametſi comprehendere non ſit datum, ruminare non eſt negatum.* hactenus D. Anſelmus.

D. Tho. 3. p. q. 27. art. 1. ad 1.

D. Bern. ho. 4. ſuper Miſſus eſt.

D. Aug. ſup. Magnif. to. 9

Andr. Cret. orat. 1. de dorm. B. Vir.

D. Anſel. lib. de excell. B. Virg. cap. 2.

Primo, tanquam principium ſatis notum, & exploratum, omnes etiam Philoſophi, ſolo lumine rationis illuſtrati agnouerunt, quãto aliquid coniunctus eſt Deo, omnis bonitatis, & perfectionis perenni fonti, tanto perfectius, & excellentius iudicari. Si ergo oſtenderim, Beatiſſima Virgine Dei parente nihil inter puras creaturas Deo coniunctius, aut arctiori vinculo cum eo copulatum concipi, aut excogitari poſſe; planè innoteſcet, Dei Genetricis dignitatem, longè omnem aliam dignitatem tranſcendere. Strictiſſimo ſanè vnionis vinculo coniuncta ſunt anima, & corpus; mors tamen illud ſoluit, animam à corpore diuidens; immo, & amor potens eſt, ſuo modo, hanc ſeparationem facere, vt Salomon Cantic. 8. dixit: *Fortis eſt, vt mors, dilectio;* quia ſicut mors animam diſiungit à corpore, ita, iuxta ſententiam philoſophi: *Amantis anima plus eſt, vbi amat, quam vbi animat.* ecce ſeparationem animæ per affectum à proprio corpore, quia adeò ſæpè efferbuit, vt (id experientia non ſemel comprobante) reipſa amanti animam abſtulerit. Arctiſſima eſſe perhibetur coniunctio propriæ paſſionis cum ſubiecto, vt Philoſophi docent; exempli gratia: Riſibilitas cum homine; nihilominus tamen in dubium vertitur; an poſſit ſeparari paſsio à ſubiecto, quibuſdam affirmantibus, alijs verò negantibus. Vnde vtraque pars in opinionem abijt. Deinde vnionis hypoſtaticæ Verbi diuini cum humanitate, licet ſit tanta arctitudo, vt in morte Chriſti, ſeparata anima à corpore, verbum tamen diuinum nunquam fuerit ſeparatum ab eis; nihilominus tamen, communis eſt (nemine diſſentiente) Theologorum ſententia, Verbum diuinum de potentia eius abſoluta dimittere poſſe humanitatem, coniunctionis vinculum cum illa penitus ſoluens, ac tandem nullius mente concipi poteſt intimior, & arctior coniunctio, quàm ea, quæ propter ſummam Dei ſimplicitatem inter eius attributa

Cantic. c. 8.

Ariſtot.

buta ad inuicem comparata, vel cum ipſa natura diuina fides Catholica in Deo noſtro agnoſcit; nihilo ſecius tamen, mens non ſolum Angelica, ſed & humana, intelligentia, & ratione illa diuidit; miſericordiam à iuſtitia præſcindens, & nudam eſſentiam conſiderans abſque attributis, & perſonis, immo in diuina ſubſtantia illud genus diuiſionis inuenitur, vt licet intellectus, & voluntas ſint eadem ſimpliciſsima entitas, re vera ſecundum fidem Catholicam, voluntate non generet Deus, ſed intellectu, nec intellectu ſpiret, ſed voluntate. Coniunctio autem matris cum filio, ſeu maternitatis cum filiatione tanta eſſe agnoſcitur, vt neque cogitatione hæc ab illa diuidi, aut quoquo modo ſecerni poſſit. Cum ergo Beatiſsima Virgo ad eam dignitatem aſcenderit, vt, *theotocos* ſit, hoc eſt, *Dei mater*, vt ſacrum Concilium Epheſinum contra Neſtorij impietatem acerrimè defendit, catholicæq. definiuit: conſequens eſt, tantam eſſe cum Deo B. Virginis coniunctionem, vt quatenus mater eſt, neque cogitatione ſeparari quomodo poſsit ab ipſo Deo: ad quod ſane reſpiciens S. Bernardus homil. 6. ſuper Miſſus eſt, hæc præclara verba tanti Patris ingenio digna protulit: *Cum Deus ſit cum omnibus Sanctis propter concordiam voluntatis, ſpecialiter tamen cum Maria, cum qua vtique tanta ei conſenſio, & coniunctio fuit, vt illius non ſolum voluntatem, ſed etiam carnem ſibi coniungeret, ac ſi de ſua, Virginiſq. ſubſtantia vnum Chriſtum efficeret, vel potius vnus Chriſtus fieret, qui, etſi, nec totus de Deo, nec totus de Virgine, totus tamen Dei, & totus Virginis eſſet, nec duo filij, ſed vnus vtriuſque filius*. hæc D. Bernardus. Sed & Ouidius in ſuis epiſtolis, matrem illam introducit, filium ſuum vocantem, propter ſummam cum eo coniunctionem, viſcera ſua:

Côc. Epheſ. côt. Neſtor.

D. Bern. ho. 6. ſup. Miſſus eſt.

Ouidius.

Cum ea me coram ſiluas inimicus in altas;
Viſcera montanis ferret edenda lupis.

Secundo; dignitatem Dei parentis id valde commendabilem rem reddit, quòd Filius Dei vterum eius ingrediendi ardentiſſimo deſiderio flagrarit, vt his verbis adnotauit B. Andreas Cretenſis oratione 2. de dormitione Deiparæ: *Tu es terra, quæ es vere deſiderabilis. Rex enim deſiderauit gloriam tuæ pulchritudinis, & amauit diuitias tuæ virginitatis, & in te habitauit:*

B And. Cret. orat 2. de dorm. B. Vir.

Deſiderium hoc contemplans S. Auguſt. ſerm. 17. de Natiuitate Domini, quædam verba adeò myſterijs grauida protulit, vt ſingula ſua expoſitione indigeant: etenim, ad B. Virginem, antequam conſenſum præberet ad acceptandam Dei Matris ampliſsimam dignitatem, in hunc modum in perſona Gabrielis loquitur: *Vſque quo moraris, ò Virgo, nuncium feſtinantem? intuere Dominum Deum, in Cæli me veſtibulo ſuſtinentem*. Obſerua quæſo, vocaſſe ſe, nuncium feſtinantem: ſed quid quæſo, opus eſt, ò Gabriel, tanta feſtinatione in peragendo negotio tanti momenti? pedetentim res tanta pertractanda eſt, Deus ipſe per pluſquam quinque millia annorum propter ſummam rei grauitatem, quaſi illud maturans, diſtulit; & nuncius illius feſtinanter vult rem tantam peragi? nuncium feſtinantem: ſane Gabriel, probè agnouerat ardens Domini ſui deſiderium, quo tenebatur, virgineū thalamum ingrediendi; & ideò, tanquam fidelis nuncius, quantum poteſt, aſſenſum ad ingreſſum eius accelerare ſatagit. Deinde ſubdit D. Auguſtinus in perſona Angeli: *Intuere Deum, in Cæli me veſtibulo ſuſtinentem*; non dixit, Deum ſuſtinere, aut expectare illum in ſede Regiæ maieſtatis, aut ſolio gloriæ ſuæ, ſed in veſtibulo Cæli, ad fores ſui palatij; qua loquendi phraſi maniſeſtius expreſſit ardorem diuini deſiderij in virgineum thalamum ingrediendi; etenim, cum quiſpiam ardenter aduentum alicuius deſiderat, impatiens deſiderium ad fores domus illum properare compellit, ſi forſan, quem deſiderat aduentantem, citius videat, vt feciſſe legimus matrem Tobiæ iunioris, quæ præ magnitudine deſiderij videndi filium ſuum, ad faſtigium montis conſcendebat: *Anna autem aſcendebat quotidie ſuper culmen montis; vnde proſpicere poterat de longinquo*. Huius etiam ardentis Dei deſiderij illud euidentiſsimum argumentum eſt, quod exhibito à B. Virgine conſenſu, nec per momentum, ingreſſum in matris vterum diſtulit, vt egregie obſeruauit D. Auguſtinus: *Nec mora reuertitur nuncius, & nuptialem thronum ingreditur Chriſtus*; ò mirabilis, & inauditus huius deſiderij ardor. Nouerat Dominus, antequam in materno vtero fœtus concipiatur, per quadraginta dies, iuxta ordinem naturæ in maſcu-

S. Aug. ſer. 17. de Natiuit. Domini.

Tobiæ 10.

D. Aug. ſer. 17. de Natiuit. Domini.

maſculis diſponi materiam; ipſe tamen præ magnitudine deſiderij Beatę Virginis ventrem introeundi, ſupremi ſui dominij authoritate vtens, naturæ iura violans, quadraginta dies non expectat, ſed in vnico temporis momento, quo nulla breuior duratio excogitari poteſt, in vtero Beatæ Virginis corpus ſibi coaptat, animam ei infundit, & vtrinque vnionis hypoſtaticæ vinculo ſibi copulat. Vnde D. Ioann. Damaſcenus lib. 3. fidei Orthodoxæ cap. 2. dixit: *Non ita vt paulatim, tacitisq. incrementis figura corporis abſolueretur, ſed vno, eodemq. momento perficeretur*; hoc idem filij Dei deſiderium nõ obſcurè probat, frequens, quem voluit, antequam homo fieret, de myſterio Incarnationis in vtero Virginco celebrãdo, habere, ſermo. Quæ enim ardẽter deſiderantur, frequenter in ore verſari placet. Per Iſaiam dixerat: *Ecce Virgo concipiet*; per Hieremiam: *Nouum creauit Dominus ſuper terram, mulier circumdabit virum*; per Michæam: *Et tu Bethlehem, terra Iuda, nequaquam minima es; ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Iſrael*; immo & per Oſæam obſtinatis Iudæis in Chriſtum credere renuentibus, tanræ obdurationis ſupplicium eis præſagiens, Incarnationis ſuæ ex Virgine meminit; & per illam puniendos fore prædixit. Nam vbi noſter vulgatus interpres legit: *Væ eis, cum receſſero ab eis*; originale Hebræum habet: *Væ eis, cum incarnatus fuero ab eis*. Ne autem euipiam hæc lectio commentitia videatur, parumq. cohærere vulgatæ lectioni, legat quæ in cõmentario huius loci in hæc verba ſcripſit noſter doctiſſimus Lyranus: *Sciendum, quod iſte eſt vnus de paſſibus Scripturæ veteris teſtamenti corruptis à Iudæis*, ſecundum quod dicit Frater Raymundus in Hebraica lingua valde peritus: ad cuius intellectum, ſciendum, quòd ſic in Hebræo habetur: *quia etiam væ eis, Beſuri de eis*. Hebræi verò habent duplicem litteram, ſcilicet, *ſamech*, & *ſin*, in ſono, & charactere differentes: quando verò *Beſuri* per litteram *ſamech*, ſcribitur, ſignificat, *in receſſu meo*; quando verò deſcribitur per *ſin*, ſignificat, *Incarnationem meam*; hic autem ſcribitur per *ſin*; & ideo hæc eſt vera littera: *quia etiam: væ eis incarnatio mea de eis*: aſſumpſit enim Deus carnem de Iudæis, & ex hoc ſecutum eſt, *væ eis*, quia pro maiori parte fuerunt increduli, & perſecutores Chriſti, & in vindictam mortis eius per Romanos trucidati, & captiuati fuerunt.] hæc ille: quam intelligentiam à calumnijs quorundam Hebræorum eruditè ibidem vindicat. Hoc tandem Dei deſiderium, ardens amor erga Beatam Virginem, quo diuinum pectus æſtuabat, vehementius inflammabat. Refert Horatius, Briſein ſeruam pulchritudine ſua fortiſſimum Achillem captiuaſſe:

Serua Briſeis niueo colore nouit Achillem. Quis fortis Achilles, niſi Verbũ diuinum, quod fortiſſimum eſt brachiũ Dei: *& brachium Domini, cui reuelatum eſt?* hic ergo fortis Achilles captus fuit amore pulchritudinis, ac miræ ſanctitatis ſeruæ, & ancillæ illius, quæ in medio exaltationis ſuæ, dum mater Dei efficeretur, dum dignitate matris Dei inuitaretur: *Ecce ancilla Domini*, humiliter dixit. Vehemens igitur iſte amor Dei erga Beatam Virginem magis, ac magis Dei deſiderium excitabat, ſacrum illum thalamum ingrediendi.

Tertiò, dignitatem, & excellentiam matris Dei ex eo nõ parum exaltari arbitror; quòd ipſemet Filius Dei conſubſtantialis Patri gloriatur, naturalem filium eſſe tantæ matris, vt non obſcurè indicant verba Diui Matthæi c. 1. dicentis: *De qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus*. Inter omnia Dei nomina, nullum glorioſius, ac maiore veneratione dignius, quam nomen *Ieſus*, iudicauit D. Paulus, dum ad Philippen. 2. in nullo alio nomine dixit, quàm in nomine Ieſu, flecti omne genu tam cæleſtium, quàm terreſtrium, & infernorum. Voluit ergo Dominus, cum à ſacro Euangeliſta dicitur natus ex Virgine, illuſtriori, ac glorioſiori ſuo nomine nuncupari, vt hac ratione ſignificaret, ſe filium tantæ matris gloriari. Certè, cum cõtingit, principem aliquem, humilem, & abiectam matrem habere, ſemper illam reticeri cupit; nec aliquam eius fieri mentionem vellet: quando tamen illam nobili genere natam, varijsq. animi dotibus conſpicuam omnes norunt, mirum in modum gloriatur, talem fortitum fuiſſe matrem. Cum ergò videamus, Chriſtum Dominum principem pacis, voluiſſe a ſacris hiſtoriographis natum ex Virgine prædicari; manifeſtè relinquitur, glorioſum ſibi indicaſſe, filium eſſe tantæ matris. Vndę, & in principio Geneſis

voluit

D. Io. Damaſc. lib. 3. fid. Orthod. cap. 20.

Iſaiæ.

Hieremiæ.

Mich. 5.

Oſeæ 9.

Lyranus in Oſeam c. 9.

F. Raymũd.

Horatius.

Iſaiæ 53.

Lucæ 1.

Matth. c. 1.

Ad Philip. 2

voluit nominari ſexum, ſeu ſemen mulieris: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, ſemen tuum, & ſemen illius*. vbi (vt id obiter dicam) Rupertus lib. 3. de Trinit. cap. 19. verſans hunc locum, ſcitè adnotauit, ſolum Chriſtum ita eſſe ſemen, ſeu filium mulieris, vt non etiam ſit ſemen viri; & ideo, non abſque myſterio, voluiſſe Dominũ ſemen mulieris nuncupari. In Euangelico tandem eloquio millies voluit, Filium hominis nominari: quod idem prorſus eſt, quòd, filium Virginis appellari; quinimmo & æternus Pater ſibi valde honorificum putat, Beatam Virginem proprij filij ſui naturalis veram eſſe matrem, vt non obſcure mihi iudicare videtur Lucę 1. illa verba: *Ideoq. quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei*. Poterat ſanè veraciſſimè B. Virgini dicere Angelus: *Quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius tuus*: at conſultò id omittens, dixit: *Vocabitur Filius Dei*: vt ſignificaret, ad illud ſanctitatis, & perfectionis culmen Beatam Virginem attigiſſe, vt æterno Patri pergratum ſit, filium Virginis, filium Dei & eſſe, & nominari: hoc perpendens D. Anſelmus lib. de Excellentia Virginis cap. 3. ſapienter valde dixit: *Intendat mens humana, & contempletur, videat, & miretur: vnum filium conſubſtantialem ſibi Deus Pater genuit, hunc ſibi vnicum, & omnibus modis æqualem, non paſſus eſt remanere ſolummodo ſuum, ſed eum ipſum in rei veritate eſſe Beatæ Mariæ vnicum, & naturalem filium*.

Geneſ. 1.

Ruper. lib. 3 de Trin. c. 19

Lucæ 1.

Ibidem.

D. Anſel. lib. de excellen. Virg. c. 3.

Quartò, Regius Propheta Pſal. 86. poſtquam dixerat de B. Virgine ſub Ciuitatis metaphora: *Glorioſa dicta ſunt de te Ciuitas Dei*: inter alia, illud, tanquam glorioſius apponit: *& homo natus eſt in ea*. Poſſet quiſpiam meritò Dauidem interrogare, ſi cupiebat B. Virginis maieſtatem, & excellentiam commendare; vt quid non dixit: *Et Deus natus eſt in ea?* hoc enim palam in maiorem B. Virginis cederet gloriam, cum per ſe notum ſit, maiorem dignitatem præſeferre maternitatem Dei, quam hominis. Huic interrogationi illud occurrit reſpondendum, Dauidem conſultò eo loco contentum fuiſſe dicere: *& homo natus eſt in ea*: nam ſi ore proferret: *Deus natus eſt in ea*, timebat, ne inde anſam nonnulli arriperent exiſtimandi, Beatam Virginem Deum eſſe, cum Deum pareret: & ideo ad hanc falſam exiſtimationem propulſandam, conſultò non dixit: *& Deus natus eſt in ea*. Ecce tanta eſt Dei matris dignitas, vt oporteat ipſos etiam Prophetas cautè loqui, ne B. Virgini deitatem deferentes, in errorem inducerentur. Atque huc facit, quod D. Epiphanius, explicans illa verba Chriſti pendentis in Cruce: *Mulier: ecce filius tuus*; hæret in verbo illo, *Mulier*: quare, non potius mater, maxime tempore illo, quo maiore egebat conſolatione ſacratiſſima Virgo? verbum autem illud, *mulier*, ſiccum, aridum, & aſperum videtur. Reſpondet S. Epiphanius, conſultò id feciſſe Chriſtum, ne, ſi matrem eam vocaſſet, quam poſtea Dei matrem eſſe manifeſtandum, & prædicandum erat; quiſpiam eam ob id, & propter eximiam eius ſanctitatem, & perfectionem, deitatem aliquam eſſe putaret, aut Seraphinum aliquem carne velatum; quare tunc in articulo mortis conſtitutus, relinquere voluit teſtatum, eam, non Deam eſſe, ſed mulierem: *Mulier, ecce filius tuus*.

Pſal. 86.

Ibidem.

D. Epiphan.

Ioan. 19.

Ibidem.

Quintò, præexcellentem adeò dignitatem matris Dei eſſe reor, vt in nullo diuinorùm operum magna Dei omnipotentia magis effulgeat, quàm in eo, quòd Beata Virgo facta fuerit Mater Dei. Vnde ipſa Deipara in Cantico ſuo cecinit: *Fecit mihi magna, qui potens eſt*. Nemo ſanè ignorat, Deum in opere creationis valde ſuam omnipotentiam manifeſtaſſe, cum ex nihilo tam Cælum, quàm terram, tam Angelicam naturam, quàm humanam effecerit: nemo inficiatur, in opere iuſtificationis maximè innoteſcere diuinam omnipotentiam, cum filius perditionis in filium Dei transferatur: *Tranſlati eſtis à morte ad vitam*. In opere etiam glorificationis, diuinam omnipotentiam mirificè oſtẽtari tam notum, vt approbatione non indigeat. At multo mirabilius, & glorioſius illa in maternitate Dei præfulget; quia in illis omnibus, quantum valeat Dei virtus, & potentia, in creaturis innoteſcit; at, cum Beatam Virginem Dei matrem fecit, quod neutiquam præſtare poterat, niſi ipſe ex ea carnem aſſumeret; manifeſtauit, quantum poſſit diuinæ virtutis eius potentia erga ſeipſum operari, quod certè nunquam expertus fuerat, quouſque Beatam Virginem in matrem accepit. tunc enim expe-

Lucæ 1.

1. Ioan. 3.

rientia

rientiâ ipſa didicit (ſi ita fas eſt loqui) eò pertingere potuiſſe omnipotentiam ſuam, vt ſpiritum faceret carnem: *Et Verbum caro factum eſt*: & Deum hominem conſtitueret: *Et homo factus eſt*:& qui ſubſtantia eſt increata, & inoperata, ſit opus manuum ſuarum. Certè artifices, quantumcunque primi, ac peritiſſimi regia palatia Moſayco, Dorico, aut Corinthio labore quamuis conſtruat, ſe tamen ipſos conſtruere nō poſſunt, nec fieri opus manuum ſuarum; hoc enim diuinæ Dei omnipotentiæ eſt reſeruatum, qui cum ſit omnium Creator, potuit fieri ſua creatura, atque adeo ſe ipſum hominem effingere, & formare, terminando dependentiam naturæ humanæ (vt loquuntur Theologi) ac ſupplendo in Chriſto per ſuam ſuppoſitalitatem vicem ſuppoſiti humani, quo nullum excellētius opus diuina valuit operari virtus, ob quam potiſſimā cauſam in eo conficiendo, comparatur figulo, Hieremiæ cap. 18. *Deſcendi in domum figuli, & ecce ipſe faciebat opus ſuper rotam; & diſſipatum eſt vas, quod ipſe faciebat è luto, manibus ſuis, conuerſusq. fecit illud, vas alterum, ſicut placuerat in oculis eius*. In quo typo hominis lapſus, & inſtauratio exprimitur. Verè enim homo, quem Deus è luto formauerat, vas erat fictile, quod tam citò fractū eſt, vt adhuc voluente rota, fractum fuiſſe videatur. Idcireo enim dicitur: *Faciebat opus ſuum ſuper rotam, & diſſipatum eſt*; verum, eo fracto, figulus alterum vas, longe pulchrius, Chiſtum videlicet efformauit, in quo genus humanum in primo Adam diſſipatum, rurſus, tanquam in ſecundo inſtauraretur. Ratio verò ſimilitudinis, præter alia, colligitur ex figuli deſcriptione, quæ commemoratur Eccleſiaſt. 38. *Figulus ſedens ad opus ſuum, conuertens pedibus ſuis rotam, qui in ſollicitudine poſitus eſt ſemper propter opus ſuū, & in numero eſt omnis operatio eius*; (alias legitur numerata) *in brachio ſuo formabit lutum, & ante pedes ſuos curuabit virtutem ſuam*. Vbi notanda ſunt poſtrema illa verba, *curuabit virtutem ſuā*; quaſi enim neceſſe fuit, vt omnipotentiā ſuam Deus vſque ad vltimū exerceret, & quaſi curuaret, & flecteret, vt ad tantū opus efficiēdum pertingeret, ac difficultate curuatā fuiſſe, quemadmodum figulus flectit fortitudinem ſuā incuruādo ſe deorsū ad perfectionē operis.

Ioann. 1. In Symbolo Nyceno. Hierem. c. 18. Ibidem. Eccleſ. 38.

Sexto, inter pleraque alia, quę maieſtatem, & excellentiā matris Dei oſtentāt, illud ſupra modū mirabile eſt, quòd ad conceptionem Filij Dei naturā humanam inducentis, nulla creatura, niſi ſola B. Virgo propriam, & veram cauſalitatem, aut phyſicum concurſum ad illā exhibuerit. Quare verba illa D. Matthæi: *De qua natus eſt Ieſus*; de ſola ipſa verificantur, quia ex ſola illa, & in illa (Spiritu ſancto cooperante) Filius Dei humanam carnem inducit. Atque hinc eſt, quòd ſi vera eſt ſententia eorum, qui dixerunt, quòd cum ſola B. Virgo cauſalitatem exercuerit ad conceptionem, & formationem Chriſti Domini, & Chriſtus verè ſit Deus, conſequens ſit, vt ſicut ipſa verè eſt Genitrix Dei, ita in eodem ſenſu veraciter ſit cauſa Dei: etenim, cum omnis, qui temporaliter neceſſario generat, cauſet, & cauſare ſit ratio ſuperior ad generare, & in eo eſſentialiter incluſa, manifeſtè efficitur, vt in quo ſenſu veraciter dicitur de B. Virgine, quod genuit Deum, in eodem verè enuncietur, quòd cauſarit Deum; & quidem, cum arbor verè ſit cauſa ſui fructus, & Chriſtus Dominus verè & propriè ſit fructus virginei vteri, iuxta verba Eliſabeth: *Benedictus fructus ventris tui*. Luc. 1. conſequens eſt, vt B. Virgo fuerit cauſa huius fructus; &, cū rurſus, talis fructus vere ſit Deus, conſequens etiam eſt propter communicationem idiomatum, vt vere Deipara dicatur cauſa Dei. Vnde ſicut ſenſus primæ propoſitionis, non eſt, quòd genuerit Deum, in quantum Deum reduplicatiue, ſed ſpecificatiue, Deum hominem (vt Scholaſticis Theologorum terminis vtar) ita & ſenſus ſecundæ propoſitionis eſt, quòd cauſauerit Deū, nō in quantum Deū, ſed Deum hominem. O ſtupendam, & ineffabilem B. Mariæ, Dei parentis dignitatem, vt, cum alioquin Deus prima, & vniuerſaliſſima omnium cauſarum, à quo omnes pendent in eſſe, & operari: *in ipſo enim viuimus, mouemur, & ſumus* (vt ait D. Paulus) ipſe voluerit ab ea dependere in generari, nec alia carne indui, quàm per veram generationem, & propriam cauſalitatem à B. Virgine exhibita. Vnde ob tantū portentum, in admirationem raptus D. Anſel. orat. ad B. Virg. ingenioſè dixit: *Mira res, inquam, ſublimi contemplor Mariam locatam: omnis natura à Deo eſt orta, & omnis Dei natura* ex

Matth. 1. Exemplum. Luc. 1. Ioan. 17. D. Anſelm. orat. ad B. Virginem.

Digitized by Google

ex Virgine. In ore omnium verſatur illud in vita Ariſtotelis philoſophorũ principis, quòd, cum Deum eſſe agnouiſſet ex eo, quòd neceſſarium iudicaret dari vnã primam cauſam, à qua omnes cauſæ penderent, & illa à nulla, nè alioquin in Scyllã, ſeu Charybdim incideret, inſtante iam ſibi morte, in illã vocẽ prorupit: *Cauſa cauſarũ miſerere mei*. Si igitur Ariſtoteles iudicauit, & meritò, magnam dignitatẽ, ac excellentiam Dei redolere eſſe cauſa cauſarum creatarũ, quæ facilè pereunt, & in nihilum ab eo redigi poſſunt, Dauide dicente Pſal. 33. *Auferes ſpiritũ eorum, & deficient*. quã excellentiã quæſo, quam dignitatẽ, quem honoris ſplendorẽ B. Virgini Deiparenti deferret Ariſtoteles, ſi agnouiſſet, illã cauſam eſſe non cauſarum ſecundarũ, ſed ipſius primæ cauſæ, cui ipſe dicebat: *Cauſa cauſarũ miſerere mei*? Arbitror certè ipsũ lapſurum in eum errorẽ, in quem ingenue faſſus eſt incidiſſet D. Dionyſius Areopagita, quando primò Beatam Virginem vidit, qui niſi fidei Catholicæ veritas ei obſtitiſſet, Deitatis cultum ei deferret. Dixi tamen conſultò, & notanter à principio, ſi vera eſt eorum ſententia, qui dicunt, in eodem ſenſu, in quo B. Virgo dicitur Mater Dei, poſſe etiã dici, cauſam Dei; hoc enim non omnes Theologi concedunt, tũ quia cũ dicitur Mater Dei, in ipſo nomine matris determinatur humana generatio, per quam Deus factus homo ex Beata Virgine proceſſit, nomen autem cauſæ non determinat productionem. Vnde ſi B. Virgo diceretur cauſa Dei, Deus denominaretur cauſatus, & effectus: quæ enũciationes ſunt falſæ, quia ſimpliciter non eſt factus, ſed eſt factus homo. Ac tandem, quia cuiuſcumque rei, reſpectu cuius creatura habet cauſalitatem, Deus etiam eſt cauſa illius, atque adeo ſi Beata Virgo eſſet cauſa Dei, Deus eſſet cauſa Dei, quod abſurditatem præſefert, ſed hoc hic definire non eſt huius loci.

Celius Rodiginius.

Pſalm. 33.

Septimò accedit ad honoris cumulum dignitatis Matris Dei, quòd voluerit Dominus ex eius conſenſu pendere ſalutẽ humani generis, ac liberationẽ eius à ſeruitute Sathanæ. Etenim, cũ tota noſtra ſalus, ac libertas ſita fuerit in Incarnatione Verbi diuini, & hanc nõ aliter fieri, quàm dependenter à cõſenſu B. Virginis, Dominus decreuiſſet; conſequẽs eſt, humani generis ſalutem, & libertatẽ à B. Virginis cõſenſu dependiſſe. Porro Deũ B. Virginis conſenſum expectaſſe ad ſumendã carnẽ in eius vtero, his præclaris verbis edocuit doctiſſimus Guliel. in c. 4. Cantic. vbi exponẽs verba illa: *Fauus diſtillans labia tua*, hæc ſcripſit: *Deus miſit Gabrielẽ ad B. Virginem, vt ei myſteriũ Incarnationis, & Redẽptionis panderet, atq; eius conſenſum flagitaret: nolebat enim omnipotens carnẽ ſumere ex ipſa, non dante ipſa ſicut ſumpſerat de dormiente, & nõ dãte Adã, vnde formauit, Euã. Ad futuræ matris excellentiã non tantũ ex ipſa carnẽ ſumere, ſed etiã ab ipſa, volebat; & ideo propter B. Virginis conſenſum dulciſſimũ dicitur Cantic. 4. Fauus diſtillãs labia eius*. hæc ille. *Verba autẽ, quibus aſſenſum præbuit, nemo ignorat illa fuiſſe: Fiat mihi ſecundũ verbum tuum*. in quibus, illud obſeruatione dignum arbitror, quòd cũ alioquin Moyſes rerũ creationes enarrans, poſtquã dixerat: *Fiat lux*, continuò ſubiunxit: *Et facta eſt lux*. Et poſtquã dixit, *Fiat firmamentũ* abſq; mora ſubiecit: *Et fecit Deus firmamentũ*. Ac tandẽ, poſtquã dixerat, *Congregentur aquæ, quæ ſub Cælo ſunt, in locum vnũ, & appareat arida*, confeſtim ſubdit: *Et factũ eſt ita*. Euangeliſta tamẽ, referens fiat B. Virginis, ſilentio prætcrijt factum eſſe illius; nunquã dixit: factũ eſt: ita ſanè myſterio vacare non poteſt, quòd, cũ ſacer Euangeliſta in exordio ſuæ Euangelicæ lectionis ex profeſſo enarrandã aſſumpſerit Incarnationẽ Verbi diuini, & cõceptionẽ eius in vtero virgineo, promiſſionem Angeli expreſsè proponat: *Quod naſcetur ex te ſanctũ, vocabitur Filius Dei*: conſenſum deinde huic promiſſioni à B. Virgine exhibitum, & acceptionẽ eius palam teſtatur, verba B. Virginis recitans: *Fiat mihi ſecundum verbũ tuum*. effectũ tamen omninò præterijt: Verbum re ipſa carnẽ aſſumpſiſſe, & Deum hominem factũ non exprimit, nec factũ aliquod illi fiat reſpõdiſſe cõmemorat. Et quidem, ſi decebat teſtificari in creatione mũdi ad fiat Dei factũ eſſe fuiſſe cõſecutũ, decẽtius multò videbatur, ad fiat B. Virginis in reſtauratione eiuſdẽ mũdi factũ eſſe, illiusnõ reticuiſſe, ſed palã illud exprimere. Ego ſanè libẽter audirẽ doctiores me nodũ huius difficultatis ſoluentes: arbitror quidẽ, niſi mea me fallit opinio, quòd cũ iã in populo Dei ſatis peruulgata eſsẽt vaticinia Verbi

Guilielm. in c. 4. Cant.

Cant. 4.

Geneſ. 1.

Geneſ. 1.

Luc. 1.

Ibidem.

Ibidem.

diuini incarnationem, & conceptionem eius prænunciantia, nihilq. aliud ad eorum impletionem, cum iam tempus aduentus Filij Dei acceſſiſſet, quàm B. Virginis conſenſus deſideraretur, ſuperuacaneum putauit ſacer Euãgeliſta, enarrato B. Virginis

Luc. 1. conſenſu, per illa verba exhibito: *Fiat mihi ſecundum verbum tuum*, factum eſſe illius, cõmemorare, cum per ſe notũ eſſet, Deum ſuæ promiſſioni non defuturum. Quòd ſi cuipiam videatur, etiã per ſe manifeſtum eſſe, efficax Dei fiat, habiturum eſſe ſuum factum eſſe non diffiteor; nihilo ſecius tamen Moyſes non cõtentus dicere: fiat Dei:

Geneſ. 1. adiecit, factũ eſſe: *Fiat lux, & facta eſt lux.* alia ergo videtur ratio illius præteritionis aſſignanda: mihi certè non alia detegitur, niſi quòd Deus tãti habuit fiat B. Virginis, vt illud magis honorari voluerit, quàm ſuum propriũ fiat: volẽs, fideles agnoſcere, adeò tam mirabili efficacitate, ac tã potenti virtute cęlitus præditũ fuiſſe fiat B. Virginis, quod exhibuit ad Incarnationẽ Verbi diuini, vt etiam, Euangeliſta factum eſſe eius prætereunte, indubitanter credant, in eius vtero tunc Verbũ carnem factum eſſe; meritoq. mihi videtur, voluiſſe Deũ talem deferri honorem huic B. Virginis fiat, quia ſi rem altius perpendamus, præſtantius, & excellentius, ac multò nobis vtilius, quam fiat Dei in rerũ creatione ſapienter iudi-

Ioan 1. candũ eſt. Etenim ad fiat Dei: *Mundus per ipſum factus eſt.* ad fiat autem B. Virginis:

Ibidem. *Verbũ caro factum eſt.* Ad fiat Dei homo factus eſt in animam viuentẽ per vnionem corporis cũ anima; ad fiat verò B. Virginis Deus factus eſt homo per vnionem Verbi cũ humana carne. quòd ſi tantò nobilius eſt fiat: quanto res per illud facta nobilior, & præſtantior eſſe perhibetur; quia vt cõmune fert Philoſophorũ axioma: actiones ſpecificãtur à terminis, & ab eis perfectionẽ ſuam ſumunt: conſequens eſt, tantò nobilius, debita proportione ſeruata, cenſeri debere; fiat B. Virginis, quàm fiat Dei, quantò nobilius eſt Conceptio Chriſti ex B. Virgine, quàm productio primi hominis ex limo terræ. Vnde quemadmodum D.

D. Paul. Epiſtol. ad Romanos. Paulus epiſt. ad Rom. dixit: *Inuiſibilia Dei à creatura mundi per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur.* nam ex rerum creatione ad notitiam omnipotentiæ diuinæ; ex pulchritudine, & perfectione vniuerſi ad agnitionem diuinæ bonitatis: ex regimine tandem, & gubernatione totius ordinis ad cognitionem diuinæ ſapientiæ aſcendimus; ita congrue ſatis de B. Virgine licet nobis dicere: *Inuiſibilia eius per ea, quæ facta ſunt ab illa, intellecta conſpiciuntur.* cum per illam, & ex illa Deus factus ſit homo. Ibidem.

Octauo illud dignitatem Beatæ Matris Dei ſublimem luculenter ſatis cõmonſtrat quod, excepta dignitate Filij Dei naturalis, quę propria eſt Chriſti Domini; omnem tã angelicã, quam humanã dignitatem longe tranſcendit, vt B. Petrus Damianus his verbis eleganter edixit ſermone de aſſumptione B. Mariæ: *In illa inacceſſibili luce perlucens ſic vtrorumque ſpirituũ, ideſt hominum & Angelorum hebetat dignitatem, vt in comparatione B. Virginis, nec poſſint, nec debeant apparere.* B. Pet. Dam. ſer. de aſſumpt. B. Mariæ. Certè Deus in Eccleſia ſe geſſiſſe mihi videtur, ſicut Rex in Regia ſua, qui munera, & officia domus ſuæ inter familiares diſtribuit: hunc enim præpoſitum maximũ Aulæ facit, illum Camerarium, hunc theſaurium, illũ à Conſilijs: ſed omnes iſtos famulos, & miniſtros appellamus; ſic Deus noſter munera, & officia Eccleſiæ ſuę ſuis familiaribus impertiuit, vti Apoſtolus aſſerit ad Epheſ. 4. *Et ipſe (ſcilicet Dominus, dedit quoſdam, Apoſtolos, quoſdã autẽ prophetas, alios verò Euangeliſtas, alios autẽ paſtores, & doctores.* Ad Epheſ. 4. Magna munera hæc, & dignitates eximiæ, Apoſtolũ, vel prophetam eſſe, vel Euãgeliſtã &c. ſed ad quem finẽ hęc ſubdit Apoſtolus: *In opus miniſterij, in ædificationẽ corporis Chriſti.* Ibidem. in opus miniſterij: ergo miniſtri omnes iſtis ita eſt; quid enim exiſtimas Apoſtolos eſſe, niſi Euangelicos nuncios, propter eos miſſos qui hęreditatẽ capiunt ſalutis? Vnde illorũ quidã 2. ad Corinth. 5. dixit: *Pro Chriſto legatione fungimur, tanquam Deo exhortante, per nos obſecramus pro Chriſto, recõciliamini Deo.* 2. ad Corinth. 5. Legati ergo, & Nuncij Chriſti, Apoſtoli ſunt. quid verò prophetę? à ſecretis Chriſti. quare prophetæ vox eſt: *Secretum meum mihi, ſecretum meũ mihi.* Iſaiæ 24. & illa Dauid. Pſal. 50. *Incerta, & occulta ſapiẽtię tuæ manifeſtaſti mihi.* Pſalm. 50. quid Doctores, & Pręd icatores niſi famuli facis, vt vocãt, Dauid dicente: *Lucerna pedibus meis verbum tuũ?* Pſal. 118. Quid martyres, niſi milites, ac Duces exercitus Chriſtiani, qui ob defenſionẽ fidei, & amorẽ Chriſti ſanguinẽ, & vitã ipſam tradiderunt? Quid Virgines,

nes,niſi famulæ regiæ cæleſtis: *Damas del palacio de Dios?* Quid autē omnes iſti,niſi famuli,ac miniſtri domus Dei? *in opus* (inquit) *miniſterij, in ædificationem corporis Chriſti*: immo, quid Angeli ſint, dicat Apoſtolus: *Omnes* (inquit) *ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis*. Vnde præclare, vt aſſolet D.Bernard.hom.1.ſuper Miſſus eſt, explicans illa verba Luc. 2. *Fili, quid feciſti nobis ſic?* inquit: *Quis hoc audiat Angelorum? ſufficit eis, & pro magno habent, quòd cum ſint ſpiritus ex conditione, & gratia, facti, & vocati, Angeli ſunt, teſte Dauide: qui facit* (inquit) *Angelos ſuos ſpiritus. Maria verò matrē ſe agnoſcens, maieſtatem illam, cui ipſi cum reuerentia ſeruiunt, cum fiducia ſuum nuncupat filiū*. Omnes igitur huiuſmodi dignitates ſublimes eſſe non nego; ad miniſtros autem pertinere aſſero. dignitas verò matris Dei, quatenus talis non miniſtrantis, ſed dominantis eſt; mater enim Regis in aula Regia, nō famula, ſed hera, non ancilla, ſed Regina eſt; ſic Chriſti Domini mater in regia illius domo Regina eſt, & Domina, cuius dominium in eo planè Chriſti dominium ſuperat, quòd ille ſubditas ſolum habet ſibi creaturas, & ſuper illas ſolum dominatur; at B. Maria ſubditū ſibi habet Deum, (vt D.Lucas teſtatur) *ſubditus erat illis*, & & tāquam mater filio dominabatur, immo non ſolum ſibi illum ſubditum fecit, ſed & ſponſo ſuo Ioſepho. Vnde D.Bernard. præcitato loco ſubiecit: *Ille, cui Angeli ſubditi ſunt, cui Principatus, & poteſtates obediunt; ſubditus erat Mariæ, nec tantū Mariæ, ſed etiā Ioſepho propter Mariā*. Ecce tāta eſt dignitas Matris Dei, tāta maieſtas, tanta ſui principatus virtus, vt quia Ioſeph ſponſus B.Virg. erat, ipſū Deū ſubditū ſibi habeat.

Ad Epheſ.4.
Hebr.1.
D. Bernard. hom. 1. ſup. Miſſus eſt. Lucæ 2.
Pſal 103.
Lucæ 2.
D. Bernard. loco præcit.

Ad extremū, finem dicendi facio, illud honoris decantatis à me hucuſq. Mariamis encomijs adijciens, quòd licet tanta ſit magnitudo, ac ſublimitas dignitatis Matris Dei, totq. ac tam portentoſa ſint diuina chariſmata illi annexa, B. tamen Virgo omnium iſtorū pariter, & ipſius maternitatis Dei, ſi non ex condigno (vt loquuntur Theologi) ſaltem de congruo, ſe dignisſimam exhibuit, & illa cælitus ſibi dari meruit, vt perlepidè cecinit Sybilla Helleſpontica, vel Troiana, vt author eſt Hercules de oraculis Sybillarum:

Dum meditor, quandam vidi decorare puellam;
Eximio caſtam quæ ſe ſeruaret honore:
Munera digna ſuo, & diuino numine viſa;
Quæ ſobolē multo pareret ſplēdore micātem.

Hercul. de orac. Sybill.

Vnde, & D.Io.Damaſcenus orat.1.de Natiuit. B.Virg. dixit, dignam fuiſſe B. Virginem, filium habere Creatorem; quæ ſola Creatore digna erat. Sicut autem B. Virgo propter dignitatem Matris Dei, mutuata nobilitate à prole ſua, omnium creaturarū nobiliſſima eſſe perhibetur; ita ſtemmata, quę vulgus, *arma*, vocat, & nobilitatis inſignia ſunt, omnium ſtemmata nobilitate, & ſplendore longo interuallo ſuperat, B. Petro Damiano dicente: *Hæc per clariſſimam ſobolem, omnem humani ſtemmatis excedit nobilitatem*. Imperatorum aquila biceps, hoc eſt, duplici capite conſtans, glorioſius cenſetur ſtemma; at Deiparæ Virginis generoſior alia biceps aquila, ſtemma eſſe perhibetur, Chriſtus ſcilicet Dominus ex duplici natura conſtās in vnitate ſuppoſiti, vna diuina, per quam eſt imago Patris; alia humana, per quam eſt perſimilis matri. Quòd ſi Imperatorū ſtemma eſt aquila, quæ in ſplendentem ſolem oculorū aciem figit, B. Virginis certè ſtemma eſt ipſe Sol Iuſtitiæ, qui *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*; nube tamē humanitatis ita obtectus, & inuolutus, vt manibus tangi potuerit, vt D. Ioannes teſtatur cap. 1. *& manus noſtræ contrectauerunt de Verbo vitæ*. Si Imperatorum ſtemma regia Aquila eſt, aurea corona cinctum habet caput in ſignum regię auctoritatis, & regalis Imperij, certè B. Virginis ſtemma, ille eſt, de quo Daniel 2. dixit: *Ipſe transfert Regna, atque conſtituit:* & D.Ioan. in ſua Apoc. *Regem Regum, & Dominum Dominantium*, illū nuncupauit. Quod ſi Imperatorum ſtemma, perſpicaciſſima aquila eſt, vno capite verſus orientem, alio verſus occidentem reſpiciens, ſtemma Deiparæ Virginis eſt, qui ſedem habens in Cælo, terra ſcabellum eſt pedum illius: Iſaia dicente cap. 61. *Cælum ſedes mea, terra autem ſcabellum pedum meorum*. Ac tandem, ſi Imperatorum ſtemma, aquila eſt, manibus ſuis regium ſcutum ſuſtentans, ſtemma B. Virginis eſt ille, qui tribus digitis appendit molem terræ. Cum ergo Dei matris dignitas ex tam multiplici capite præcellat, omnis ma-

D.Io.Damaſcen.orat.1. de natiu. B. Virg.
B.Pet. Dam. ſer. de nat. B.Virg.
Ioan.1.
Ioann.c.1.
Daniel 2.
Io.Apoc.19.
Iſaia c.61.

Iſaiæ 40. ter ei cedat. Cedat Eua iuſti Abelis ma-
ter, cedat Sara mater obedientis Iſaach,
cedat Rebeccha mater Iacob, cæleſtia
contemplantis, cedat Anna mater Samue-
lis, diuinitus multa prophetantis, cedat
Berſabea mater ſapientiſſimi Salomonis,
Matth.c.12. quia *pluſquam Salomon hic*: cedat mater
Octauiani Auguſti, vniuerſi orbis Domini,
Luc.c.2. de quo Diuus Lucas c.2.ait: *Exijt edictum*
à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuer-
1.Mach.11. *ſus orbis*; cedat tandem Olimpias Alexan-
dri illius mater, de quo ſacra eloquia te-
ſtantur, ſiluiſſe terram in conſpectu eius.
quia licet ſinguli iſtorū omnium magna-
nimitate, fortitudine, obedientia, animi
generoſitate, immo & ſanctitate, alijsq.
naturalibus, vel ſupernaturalibus animi, &
corporis dotibus conſpicui fuerint, omnes
tamen homines fuerunt, atque adeo fra-
giles, labiles, & lapſi. Beata autem Vir-
go filium habet, non purum hominem,
ſed pariter Deum, & hominem, cui ſit ho-
nor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia VII.

*Proſequimur idem argumentum ex ſe-
ptem inſignibus matribus, quarum
diuina eloquia meminere, excellen-
tiam Dei Matris deprehendentes in
eadem verba, Beatus venter qui te
portauit.*

IN ſacris hiſtorijs reperio,
Beatam Virginem Mariam
Ioann. 2. & 19. octies appellari *matrem*,
bis tantum, *mulierem*;
nempe, in Chana Galilæa,
& ſub Cruce. Ne forte
mulier parcius propter ſexum leuiter ſi-
gnandum; mater verò multoties dicta,
propter partum ſerio notandum. Partum
autem non communi ratione, ſed ſupra
omnem naturæ ordinem, enixum; propter
quem & illa, mater matrum, inter omnes
mulieres, & matres benedicta cenſetur.
Produc in hoc Orbis theatrum ſeptem il-
las veteris æui matres, quæ olim, cum fuiſ-
ſent ſteriles, ex certa, ſpecialiq. Dei beni-
gnitate parentes euaſerunt. Nulla earum
octies nuncupatur mater; Maria conſecuta
eſt. Puritatem vitæ deſideras? nulla ſan-
ctior: dignitatē quæris? nulla honorificen-
tior: parturiendi, & pariendi modos? nul-
la præter inſuetū. Sara à Petro celebrata, 1.Petri 3.
quia obediebat Abrahæ, Dominum cum
vocans: Rebeccha laudata, quia in hoſpi- Geneſ.23.
tes munifica, & camelis ipſius potum præ-
bens: Rachel, quia pudica, facie decora, & Geneſ.29.
venuſto aſpectu: mater Sampſonis, quia Iudicum 13.
religioſa, nec vinum, nec ſyceram bibens,
nec immundum quidquam cōtingens; ſed
Deo libamina offerens: Anna Helcanæ, 1.Reg.1.
quia deuota, multiplicans preces coram
Domino, & vota ei pendens: Ruth Moa-
bythis (nam & hæc, nonniſi Domino dan-
te, concepit) quia gentis, & ſui Dei gentilis
zelotypa ſequax, non ſecuta iuuenes pau-
peres, ſeu diuites, diceret: *Populus tuus, po-* Ruth 1.
pulus meus, & Deus tuus, Deus meus, facta
exemplum virtutis in Ephrata, tulit cele- Ruth 4.
bre nomē in Bethleem. Poſtremam habeo
Ioannis parentem Eliſabetham, quæ cum Lucæ 1.
marito ambo iuſti ante Deum incedentes
in omnibus mandatis, & iuſtificationibus
Domini ſine querela. Vigilabāt hæ ſeptē,
ventre ſteriles, mente fœcundæ. Tamen,
comparatione B.Mariæ, aurum illarū are-
na eſt exigua, aqueæ limpiditatis claritas,
ſiue in Dei cultum, ſiue in proximi benefi-
cium promptitudo, guttula eſt citulæ ad
immenſum Oceanum meritorum octauæ
matris. *Multæ filiæ congregauerunt ſibi* Prouerb.31.
diuitias: Maria vero ſupergreſſa eſt vni-
uerſas. Saram prædicas ex obedientia?
Quid mirum, lege tenebatur, naturæ con-
ditione aſtringebatur, & vxor marito, vt
fœmina viro ſubiecta. Maria in purifica-
tione exlex legi paret, & paret prompta,
paret cœca: prompta poſt illum diem lege
præſcriptum, nec horam moratur, quò fe-
rebat ſpiritus, non quo Moyſes cogebat:
gradiebatur cœca, cum nonnullo probro
ſuo, cum probro filij ſui; quaſi non ex Spiri-
tu ſancto ſuperueniente cōcepiſſet filium;
quaſi non ex virtute Altiſſimi inumbrante
peperiſſet. Rebecchæ munificentiā laudas?
non magna. pronubo, & camelis nonniſi
aquam effudit. Quanta hæc Mariæ, quæ
orbi viſo propter virtutem, inuiſo propter
flagitium, bonis, & malis ſolem ſuum oriri
fecit: quæ illū, heu ignotis prædonibus de-
dit, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ,
& ſcientiæ Dei abſconditi: quæ ſalutare

Dei

Digitized by Google

Dei, paratum ante faciem omniũ Populo-
rum, quæ lumen accenſum ad reuelatio-
Lucæ 1. nem gentium,& gloriam plebis ſuæ Iſrael,
etiam ante vultum eorũ,qui, velut iumen-
ta computruerant in ſtercoribus ſuis,abie-
cit, vt quæ contemplari in adſpectabilem
Moyſen potuiſſent, faſcijs inuoluit, & te-
Ioann. 2. xit. Venit hora, cùm vinum quoque mira-
culo ex aqua factum propinabit: verè, vt
Cantic. 4. poſſit appellari: *Fons Hortorum, Puteus
aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de
Libano*. verior enſemes, ideſt, fons Solis:
poſitus è regione aſcenſus Adommin,
id eſt, Dominorum, poſita ad aſcenſum
mortalitatis noſtræ ad immortalem, pau-
peris ad ditem, carnis ad Verbum, homi-
nis ad Deum, in cuius profundo aſcendit
homo ad cor illud altumq. Altiſſimi Filiũ,
Dei virtutem, & Dei ſapientiam, & exal-
Pſalm. 63. tatus eſt Deus; ſimul in vnum diues, &
pauper. Rachelem miraris venuſtam aſpe-
ctu, & facie decoram? pudoris oſtro tin-
xeras genas? aqua perenni? qua non eua-
nido? Iacob accedit, ſe fratrem prodit, vo-
cem in fletu eleuat, eleuat & manus. Illa
virguncula in publico coram paſtoribus,
in peregrini neque ex vultu, neque ex
motibus, neque ex litteris cogniti ample-
Geneſ. 29. xus, & oſcula ruit; nã Iacob *adaquato gre-
ge, oſculatus eſt eam*; inſignẽ verecundiam,
columbinum oſculum, proditorẽ parentis
ſui. Reſpice mihi Mariam primogenitã pu-
doris filiã: Angelus ſtellato decorus lumi-
Lucæ 1. ne, Nazarethanam viſitat, familiaris, ſæpè
olim viſus ex conſilijs, ſed illa cæleſti con-
uerſatione intus,& in cute notus,cõtuber-
nalis Dei Saluatoris, non hominis corru-
ptoris nũcius; in penetralibus ſolã Ipſe vni-
cus reperit diuinos conceptus, non huma-
nos, illibatos, non temerãtes, ei vouet par-
tus, turbatur illa, hæret, vultũ roſeum de-
mittit, verecundię velum oppandit: virum,
complexus viriles ignoro, reſpuo, horreo.
Lilium ego inter ſpinas illi deuotum, qui
paſcitur inter lilia, donec aſpiret dies, &
inclinentur vmbræ: liliũ ſpinoſo ſæpe con-
tinentiæ occluſum, lilium puritate candẽs;
ſed verecundia ruſſatum: quis coccus, aut
vermiculus hoc liliũ rubens adæquet? bo-
Cantic. 4. nũ aſpectum genæ tuæ, ò Maria: *Sicut frag-
men mali punici abſque eo, quod intrinſecus
latet*, vt fragmen pomi coronati, & intus
granorũ, & extimi corticis rubore gratum;
ita facies tua illa decora, & intus modeſta
cogitatione, & extra verecunda turbatio-
ne omnibus probatur. Sãpſonis mater ab-
ſthemia, & religioſa, aquis pota, munda ab
immundis, liba offerẽs Deo; myrrhata ma-
nus, abſtinẽtia, & hinc Dei timoris, & exin
de concupiſcentiæ cõpreſſæ, vel quaſi ene-
catę, inſtar hædi, vel magis odoratæ hoſtię
myrrham ſpirãs. Quid hæc odoramẽta ad
Marianum odorem? quę, vt primũ ſurrexit,
vt dilecto ſuo aperiret, voluntatis ſuæ ſcili-
cet ſenſum, & aſſenſum; hanc petreo cultro
adhuc in vtero materno cõciſam, aris diui-
nis intulit, & ex illata, prorſusq. cæleſti ar-
dore exuſta, corpus quoque ipſum, Adami
portionẽ compreſsit, ne amplius, immo, ne
vnquã cruore diffluerer à carne obeſa, vel
infuſa: *Manus*, ait, *meæ ſtillauerunt myr-* Cantic. 1.
*rham, & digiti mei pleni myrrha probatiſſi-
ma*. Quantum perfuſæ manus myrrhã à
ſtillantibus myrrhã, eamq. probatiſsimam
abſunt? Anna Samuelis propter orationis 1. Reg. 1.
ſtudiorum, & votorum fidem, Deo gratam
fuiſſe ſcio: frequens in illis, in hoc fidelis
fuerat, ne maledicta diceretur in Populo.
Rurſus commodato iterum acceperat fi- Ibidem.
liũ, commodato iterũ tradit Deo Maria. Si
contemplationis, orationumq. aſsiduũ ſtu-
dium deſideras, etiam ſenſibus oppreſsis à
ſomno, Dei excubias agebat. Vnde ait: *Ego* Cantic. 3.
dormio, & cor meum vigilat. Si voti ſtabili-
tatem requiris, non mutuo, nõ commoda-
to ſe vnigenam offert ſeipſam: *Ecce ancilla* Lucæ 1.
Domini fiat mihi ſecundum verbum tuum;
& ſuum vnigenum: Is enim *factus eſt Pa-* Ad Phil. 2.
tri obediens vſque ad mortẽ. Moabitis Ruth Ruth. 1.
illa ſpicilega, in aceto tingens panem, ſe-
quax gẽtis ſuæ, & Dei ſui, ideo exemplum
virtutis Ephratæis mulieribus facta ſuo cõ
modo, fecit, apud exteros vaga, apud ſuos
domeſtica, ab illis deſpecta, ab his ſuſce-
pta; ſequax Dei Maria, non propter ea, quę
Dei, ſed propter ipſum amorẽ Dei: *Quid*,
aiebat, *à te in Cælo, quid à te volui ſuper ter
ram? Deus cordis mei, Deus pars mea, Deus* Pſal. 72.
in æternũ, ego dilecto meo, & dilectus meus Cantic. 7.
mihi. Quamobrẽ vidimus Mariã *ſicut pur-* Ibidem.
purã Regis, iunctã canalibus, illi ſemper, e-
tiã dũ in morte, velut faſciculus eleuatus,
Crucis ligno trituraretur, etiã dũ gladio il-
lo doloris tacta, chryſtallinã bucellã felle,
& aceto tinctã aſpiceret, & in immenſum
cruciata doleret, adſtitricẽ, & Comitem.

Eliſabetha huic ſponte cedit. Hãc enim,
cum in ſuis ædibus primum apparuiſſet,

dignatione,non conditione viſitans noua nouam matrem, quaſi mẽte mota ſtupuit, & præ ſtupore vix loquebatur mirabunda.
Luc. 1. *Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* Ad me mater Domini ad matrem ſerui? mater verbi ad matrem infantis? Regina orbis ad ſuam ancillam?ò te beatam,quæ credidiſti, ò te bene fortunatam,quæ tam fęlicem partum concepiſti.
Ibidem. *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui*. Vt hic ſpecioſus forma præ filijs hominum, & diues præ omnibus comparticipibus ſuis; ſic & tu ſpecioſior inter filias Hieruſalem, diues inter omnes poſtparticipes tuas. Virgines etiam ipſæ, quæ ſe immaculatas ſponſo noſtro cæleſti ſacrauerunt poſt te,non penes te, abſit dictu, ante te:offerentur,vt ancillę, vt pediſſequę, defluentia in humum veſtimenta ſua,variarum, ſcilicet, virtutum texturam
Cant. 1. colligentes,& dicentes: *Trahe nos poſt te, in odorem vnguentorum tuorum curremus*. qualem mihi hanc mulierem? qualem hãc
Apoc. 12. matrem? *Mulier amicta ſole*, ſolari gratiarum,& meritorum ſplendore irradiatũ lumen ſtellarum obumbrans; mater omniũ matrum,quæ ceu ſidera vnquam orbi illuxerunt, diffusè participatam gratiam illarum,velut impreſſa corona implexa, duodecim ſtellis diſtincta, ſed nexu inuſitato connexa, in ſuo vertice altiſſimo retinens. Cedit huic lumen variantis lunæ illarum, quæ ad tempus teſtimonia illuſtres, matrimonij labe ſuum ſplendorem fuſcarunt: hoc myrrhino peruncta liquore, his pigmentis,& aromatibus delibuta, hoc non mundo, ſed cælo muliebri ornata noſtra Eſther Maria dignam ſe fecit, quæ eſt mater vnigeniti Dei. O beatum ventrem,qui portauit omnia portantem; ò beata vbera, quæ lactauerunt omnia paſcentem:*Cui ali-*
Ad Heb. 1. *quando Angelorum dixit: filius meus es tu, ego hodie genui te?* cui aliquando matrum dixit: mater mea es tu, ego enim proceſſi ex te?Soli Mariæ hoc datum,cui tantarum gratiarum eſſe capacem ſoli eſt conceſſum. Suffecerit Saræ,Rebecchæ,Racheli, Ruth, Patriarchas, Duces, & Reges; alijs verò Prophetas genuiſſe, hæc Regem Regum, & Dominum dominantium, qui non ſolùm ad ſuſcitandas fœces Iſrael, & ad Iſrael reliquias conuertendas, ſed in lucem gentium datus eſt.

A partu ſuo celebri,honoratæ fuere illę ſteriles apud plebem ſuam, hæc honorificata ſuper omnes illas: hæc honorificentia populi noſtri,mater honorificata,honorificata ab Archangelo, qui illam poplite flexo adorans,ſalutat:*Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus*. Honorificata à militia cæleſtis exercitus, qui vocibus altiſſimis in ſublimè elati, laudes eius,& filij decantabant: *Gloria in excelſis Deo*. Honorificata à Regibus,qui ab Oriẽte venientes,& in terram procidentes,matrem,& filium adorarunt. Honorificata à filio, qui in medio Doctorum declinans: *Deſcendit cum eis in Nazareth,eratque ſubditus illis*.Et dum prouectioris eſſet ætatis, ad eius preces,aquam in vinum conuertit. Magis ab eodem honorificata, quàm olim Bethſabea à Salomone,quando penes ſe iuſſit ei thronum collocari,& quicquid luberet,poſtulare. Nam hæc Regina adſtitit à dextris Ieſu filij in veſtitu deaurato, circumdata varietate:illi ante omnes creaturas proxima,nec niſi gradu vnico à ſublimitate,& dignitate eius ſeiuncta. Proinde ſi dignitatem officij attendis, nulla veterum honorificentior.

Judith 15.
Lucæ 1.
Lucæ 2.
Matth. 2.
Luc. 2.
Ioan. 2.
3. Reg. 2.
Pſal. 44.

Porrò ſi modos parturiendi, & pariendi perueſtigas, illæ ſeptem ſteriles conſueto naturæ ordine matres euaſerunt; hæc inſueto: antequam enim parturiſſet,peperit,virgo manens,& abſque dolore peperit filiũ, filium autem Dei,patri conſubſtantialem.

Atque, vt ad trophæum B. Virginis ſuper illas inclytas matres,redeam,quis ita mentis inops,neget, B. Mariam à filio ſuo ſuper omnia,quæ ab illo creata ſunt, honore euectam eſſe? ſi id,vt Deus pro ſuæ maieſtatis infinitate efficere potuit, &, vt homo pro clementia ſua voluit?vt legiſlator, propter exẽplum debuit? Vt matrem ergo Dei honoremus B.Mariam ſuper alias omnes vnam,ſed longè minus, quam vnum illum Deum, Dei,& huius matris filium.

Tria tamen tempora narrant Euangeliſtæ, quibus humanitus rem æſtimanti, videretur opportunum fuiſſe, vt Mariam Chriſtus matrem appellaret:in templo, cũ dolorem ſuum mater expoſuiſſet: in nuptijs, cũ vini inopiam filio declaraſſet: ſub cruce,dum ſola morienti adſtitiſſet. Sed ſi ex fide ſyncera hæc perpendas, peropportune etiam tũc à matris nomine abſtinuit. In templo quidem humana mater non agnoſcitur,vt cæleſtis pater placetur,atque,

Lucæ 2.
Ioan. 2.
Ioan. 19.

vt

vt ſcias, vbi Dei cauſa agitur,humanos affectus ſeponendos eſſe; ille, qui extra templum in domo materna,non tantum , vt filius parentibus,ſed,vt mancipium ſponte dominis ſubiectus eſt,in domo Dei paterna ſic agit, tamquam neceſſitudinem ſanguinis ignoraret. In nuptijs quoque , quoniam,diuina potentia,miraculum patraturus erat,vt ſe Patris æterni filium doceret, quod præſentes ignorabant, maluit B.Mariam mulierem, quàm matrem appellare , ne nihil præ aliarum matrum filijs peculiare habere videretur , ſimul vt intelligeretur,quòd matrem haberet in terris, non, vt cæteris hominibus,neceſſitatis , ſed electionis,ac gratiæ fuiſſe. Quòd autem,ne in cruce quidem,nomine blandiſſimo, matris vſus ſit;id feciſſe arbitror pijſſimum filium, ne amabiliſſimum matris nomen , in tam acerbo filij caſu , maternum pectus vulneraret. Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia VIII.

Eadem verba: Beatus venter , qui te portauit , elucidamus,internam Beatæ Virginis puritatem, varijs Canticorum locis explicatis , illuſtrantes, nonnullaque virginei ventris encomia ſubijcientes.

Lucæ 11. SACRA illa Euangelica mulier , cuius meminit D.Lucas c.11.diuino ſpiritu mentem eius irradiante , qui linguas etiam infantium facit diſertas,licet alioquin abiectæ conditionis, & in Dialecticæ, ac Theologiæ ſtudio minime verſata eſſet, in vtraque non mediocrem progreſſum feciſſe palam oſtendit . Nã dum ait:*Beatus venter, qui te portauit*, Theologiæ non ignaram ſe declarauit , Chriſtum verum hominem confitendo : Dialecticæ verò non expertem apertè cõmonſtrauit,argumento à minori ad maius in Beatæ Virginis laudem vtens . Nam ſi beatus eſt Virginis venter, cum alioquin hic in reliquis fœminis corruptionis, & infœlicitatis ſcaturigo eſſe ſoleat , manifeſtè relinquitur , Virginei corporis reliqua etiã membra beata eſſe prædicanda . Sanè ſi quis domum Principis alicuius ingrediẽs, viliora vaſa ad humilia miniſteria deſtinata,argentea eſſe videret, continuò inde inferret,calices,& pateras,ac ſimilia alia vaſa,multò excellentiora, & pretioſiora eſſe. Vnde lib.3.Regum c.7.legimus,in templo 3 Reg. 7.
Salomonis,candelabra,forcipes , immo & portarum clauos ex puriſſimo confectos auro:ex quo facile colligere licebat , Cherubinos , & altare , quod Sancta Sanctorum nominabatur,pulchriora,& pretioſiora eſſe. Similiter etiam 1.Paralipom.9.dicitur, 1.Paral.9.
ſcabellum eius aurum eſſe:ex quo facile coniectari poteſt,patinas , & alia , quæ regiæ eius menſæ inſeruiebant,multò æſtima biliora eſſe. Si igitur fœlix , & beatus fuit venter Virginis , beatum fuit etiam caput , beati oculi,beatæ genæ,beata labia, beatũ collum,& beata tandem illius ſacri, ac virginei corporis membra cuncta . Verùm , quia hæc omnia ad corporalem pulchritunem,quæ communis eſt ethnicis, & fidelibus;iuſtis,& iniuſtis cõueniunt;ad ſpiritualem Beatæ Virginis pulchritudinem me conuertunt;illa omnia in ſenſu myſtico explicabo , ſecutus in hoc doctiſſimum Rupertum lib.3.in Cant.cap.4. vbi explicans Ruper. lib.3 in Cant.c.4
illa verba: *Quàm pulchra es amica mea , oculi tui columbarum* ; in ſeptem Beatæ Virginis membris,ſeptem eius virtutes adumbrari docet , quæ pulchram reddunt ſponſam: quia ſicut pulchritudo corporis ex apta membrorum compagine cum quadam coloris ſuauitate oritur ; ita pulchritudo animæ , ex virtutum inter ſe continentium nexu,& varietate,quam rubicunda charitas omnibus virtutibus aſpergit,proficiſcitur. Verba Ruperti ſunt hæc: *O pulchritudo admirabilis,quam ſic admiratur, & collaudat pulcherrimus author pulchritudinis . Septem præconijs conſiderauit oculos , capillos, dentes,labia,genas,collum,& vbera , & pro ſingulis dilectis,ſingula decantauit dignæ col laudationis capitula: laudatur in oculis ſimplicitas,in capillis cogitationum tuarum mũditia,in dentibus innocentia,in labijs doctrina,in genis verecundia,in collo humilitas , in vberibus tuis admiranda cum fœcunditate virginitas.* Hæc Rupertus . Quæ ſingula fuſius ipſe explicando proſequitur . Vt autẽ interna tantæ matris pulchritudo clarius inno-

Plin. lib. 35. cap. 10.

innoteſcat, Plinius lib. 35. cap. 10. docet, ſummam picturæ ſubtilitatem cerni in extremis illius lineis : *Corpora enim* (inquit) *pingere, & media rerum, eſt quidem magni operis, ſed in quo multi gloriam tulerint : extremā corporum facere, & deſinentis picturę modū includere, rarū in ſucceſſu artis inuenitur; ambire enim debet ſe extremitas ipſa, & ſic deſinere, vt promittat alia poſt ſe oſtēdatq. etiā, quę occultat.* Quo genere pingendi vſa mihi videtur mulier hęc euāgelica, quę dū ſolū ait, virginis ventrē, & viſcera eſſe beata, ſimul alia, quæ occultat, beata etiam eſſe oſtendit. Sic ergo Deus ſupremus rerum opifex mirabilem ſuæ ſapientiæ artem in matre ſua mirabiliter cōmendans, illam extremis in Virgine lineis ducendis mirificè demonſtrauit. Etenim, cum omnia in Virgine ſint ſumma, & ad extremum perfectionis puræ creaturæ cōmunicatæ perueniant, certè, quamcunque eius prærogatiuam, aut excellentiam conſideres, ex ea, tanquam ex vltima linea facile intelliges, innumeras alias occultari, tanquam ex ambiente ſe extremitate, & multa alia poſt ſe quodammodo promittente. Verum, vt hanc miram internam Marię pulchritudinem magis explicemus, in memoriam reuocare oportet verba illa

Cant c. 6.

Cant. cap. 6. *Reuertere, reuertere Sunamitis, reuertere, reuertere, vt intueamur te.* Magna eſt inter Doctores concertatio de appellatione hac, quam Spiritus ſanctus tribuit Virgini: nam S. Theodoretus in Commentario huius loci, Aquila ibidem, & D. Ambroſius lib. de obitu Valentiniani, legunt: *Sulamitis,* quod idem eſt, quod *pacifica*. Septuaginta interpretes, Aponius, Iuſtus, Orgelitanus, Alanus, Aquinus, Rupertus, D. Anſelmus ſuper eundem locum, necnon D. Bernardus ſerm. 3. de annunciatione, vertunt : *Sunamitis:* quod idem pollet, quod : *Dormiens*, vt docet D. Hieronymus de nominibus Hæbraicis : Symmacus autem ex originali Hebræo tranſtulit : *Reuertere ſpoliata.* Quibus ſanè tribus appellationibus, pacificè dormientis, & ſpoliatæ, eximiam. B. Virginis internam pulchritudinem Spiritus ſanctus mirificè detexit. Nam ſi pacifica, ergo nō deſideratur in illa, beatitudo illa, de qua Chriſtus Dominus: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur*. Si Spoliata : ergo, euangelicam Chriſti paupertatem imitata, temporalibus omnibus bonis ſe expolians, melius, quàm Apoſtoli proferre potuiſſet: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* Si tandem dormiens: quis non videat, ſomnum altiſſimæ cōtemplationis, quo mens B. Virginis iugiter abſorptā verius quàm Dauid intonare poſſet: *In pace in idipſum dormiā, & requieſcam.* Hæc tamen, licet internam Virginis pulchritudinem ſingulariter manifeſtent, ſequentia pariter verba illam luculentius oſtendunt. nam vbi vulgata noſtra legit: *Reuertere, vt intueamur te.* Septuaginta Interpretes vertunt: *Vt videamus in te*: Ecce ſilent, quidnam in illa eſſet videndum, quia id propter eximiam eius pulchritudinē ineffabile adeò eſſe autumabant, vt nullis poſſet verbis exprimi, aut ſubtili quantumcunque calamo ſcribi. Cæterum, illud excellentius multò ſpiritualem. B. Virginis pulchritudinem oſtentat, quòd ipſa inter omnes puras creaturas, omnium ſimillima Deo inueniatur, quòd ſub inuolucris illorum verborum, Exod. 37. *Fecit Beſeleel arcam,* delineatum inuenio; nam, vt tradunt Hæbraicæ linguæ periti, cum *bē*, idem ſit, quod, *in*, & *ſel*, ldem, quod, *vmbra*, & *el*, idem, quod *Deus*: perinde fuit, ac ſi dixiſſet fecit in vmbra Dei arcam. Conſultò miſſum facio, quòd, olim amicus, qui à latere amici nunquam recedebat, vmbra vocabatur, vt author eſt: M. Tullius lib. 8. Epiſtolarum dicens: *Hominem amentem, & miſerum eſſe, qui ne vmbram quidem viderit.* Quaſi diceret: infœlicem illum iudicādum, qui nullum ſibi adeſſe amicum experitur: conſultò, (inquam) id prætereo; licet hinc arctiſſimam Beatiſſimæ Virginis cum Deo amicitiam facilè poſſem aſtruere, quę à latere Chriſti ab ortu ſuo, vſque ad vltimum vitæ halitum, Ioanne dicente, c. 19. *Stabat iuxta Crucem Maria mater Ieſu,* nunquam diſceſſit. Solum ergo in eo vim facio, quòd, ſicut vmbra eſt expreſſa quædam corporis imago, quæ varia illius mēbra refert, ita tāta eſt. B. Virginis pulchritudo, vt ſublimius, & excellētius, quā tota ſimul creaturarū cętus illā exprimat; & quēadmodū vmbra, & corpus ita inter ſe coniuncta ſūt, vt in pūcto, quo deſinit corpus, ibidē incipiat deſinere vmbra; ita Chriſtus Dominus adeò coniunctus fuit ſacratiſſimæ Virgini, vt quodammodo in quandā identitatem cum illa coniunctio hæc redege-

dege-

D. Theod in Cōmen huius loci Cātic. 6. Aquila ibid. D. Amb. lib. de obitu Valentiniani. lxx. Aponius. Iuſtus. Orgelitan. Alanus. Aquinus. Rupertus. D. Anſel. ſuper eundem locum. D. Berſer. 3. de annunt. D. Hier. de noib. Hæbr. Symmac. ex originali Hæbr. S. Matth. c. 5. D. Marc. 10. Pſal. 4. lxx. Exod. c. 37. M. Tull. lib. 8. epiſt. Ioan. c. 19.

degerit,propriã matris ſubſtantiã aſſumẽs, vt proprium ex ea corpus ſibi efformaret. Ac tandem, quemadmodum vmbra, quãuis corpora multa interponantur, inter ipſam tamen,& corpus,cuius eſt vmbra, nõ patitur medium aliquod; ſic inter Deiparã Virginem,quæ vera Dei vmbra fuit, & ipſum Deum, nihil prorſus vnquam mediauerit. Sanè nullus Sanctorũ gloriari poteſt ita Deo coniunctũ fuiſſe,vt nihil vnquã me diauerit,diuidens,& ſeparãs eũ à Deo,cum omnes peccato originali fuerint infecti ani mam à diuina amicitia longe arcente. Nemo etiam Sanctorum eſt, inter quem, & Deum non mediauerit aliquis affectus ſaltẽ peccati venialis; quod licet Dei amicitiam non ſoluat, ab eius tamen familiaritate diuidit,amicitiæ feruorem intepidans. Beatæ autem Virginis ſanctitas,ac ſpiritualis pulchritudo adeo creuit, vt inſtar vmbræ,nihil vnquam permiſerit etiam minutiſſimum puluiſcnlum peccati venialis inter Deum,& ipſam quoquomodo interponi. Vnde D.Ambroſius epiſt.5.dixit: *Claudat ſua ora perſidia,obmuteſcat,nec matrem Domini aliquo audeat temerare conuicio.* Et D.Bonauentura in 3. diſt.3.1.p.ar.1.q. 1.inquit:*Congruebat,aduocatam generis humani,vt nullum haberet peccatum;congruebat, vt Virgo ita vinceret diabolum, vt nec ei ſuccumberet ad modicum: congruum etiã fuit,vt ſic eſſet immaculata mente, ſicut intemerata carne.* Tandem eò peruenit ſpiritualis pulchritudo B. Virginis, vt Deus ipſe,qui eſt ipſa pulchritudo, per eſſentiã, amore illius caperetur. Vnde,vbi Cant. 1. noſtra Vulgata legit:*Recti diligunt te*. Septuaginta Interpretes tranſtulerunt: *Rectitudo dilexit te*. Quæ verba,vt Græci Patres affirmant,ſunt adoleſcentularum, quæ videntes ſponſum, præ magnitudine amoris ſponſæ,deliquium pati,dixerunt ei, ſiue per inuidiam,vt quidam opinantur, ſiue per congratulationem,vt mihi magis arridet, *Rectitudo dilexit te*: ac ſi dicerent: ò te fœlicem, & beatam, cum Deus, qui eſt ipſa rectitudo per eſſentiam, & cuius de pulchritudine iudicium fallax eſſe non poteſt, amore pulchritudinis ardeat. Quamuis autem commune ſit omnibus iuſtis, vt infuſa ſibi pulchritudine, Deum in amorẽ ſuũ alliciant; in eo tamen B. Virginis pulchritudo omnem aliam tranſcendit, vt propter illam ſoli Virgini dictum ſit ab

D. Ambroſ. epiſt.5.

D.Bonau.in 3.diſt.3.p.1. ar.1.q.1.

Cant.1.

Lxx. Interp.

Cant. 6.

ſpõſo,Cant.6.*Auerte oculos tuos à me, quia ipſi me auolare fecerunt.* Quo loco Hebræorum expoſitiones, & verſiones ex originali Hebræo depromptas,maximè obſeruandas cenſeo. Etenim Rabbi Abraham ſic ea interpretatur:*Auerte oculos tuos à me, quia ipſi fortiores fuerunt me, præualuerunt mihi,& abſtulerunt mihi dominium meum.* Quibus verbis indicat, Deum conſpecta ſpirituali B.Virginis pulchritudine,tam ar denti inflammatum amore, vt quaſi deliquium mentis pateretur, & dominium ſui quodammodo amitteret, totum ſe Virgini tradens,ac totum ſe Mariæ eſſe confitens. Atque hinc eſt,quòd ad eandem Marianæ pulchritudinis excellentiam commendan dam,duplici vtitur ſponſus metaphora; nã Cant.1. poſtquam appellauerat ſponſam: *Pulcherrimam inter mulieres*, ſubiecit: *Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimi laui te amica mea:* ideſt ad litteram:In curribus Pharaonis euertendis perſimilis fuiſti fortiſſimo meo equitatui. Quæ ſimilitudo, licet prima facie ab inſtituto laudandi pulchritudinem ſponſæ aliena videatur, quia nihil commune pulchritudo cum equitatu habet;aptiſſima tamen eſt ad explicandam B.Virginis pulchritudinem,quæ tanta eſſe perhibetur, vt inuincibilem Deum expugnaret.Sicut enim in bello equitatus fortiſſimus,acerrimus eſſe ſolet ad certamen,ita virtutes omnes, ac prærogatiuæ virginis à charitate,quaſi duce inſtructæ erant,veluti quidam equeſtris exercitus ad ipſius etiam Dei animum per amorem vincendum potentiſſimus. Vnde rectè dixit Virgilius eclog.6.

Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.

Cui conſonat illud:

Militat omnis amans, & habet ſua caſtra cupido.

Deinde Cant. 7. ad explicandam eandem Mariæ ſpiritualis pulchritudinis excellentiam, dixit ſponſus:*Quàm pulcra, & quàm decora cariſſima in delicijs? ſtatura tua aſſimilata eſt palmæ.* Qua ſimilitudine apertè ſignificauit,Beatam Virginem inter omnes puras fœminas palmam præferre pulchritudinis, quia tanto reliquas omnes pulchritudine excellit, quanto palma proceritate cunctas ſuperat arbores. Accedit, quòd ſicut palmæ folium ſpeciem refert gladij, ac propterea tot armetur gladijs, quot folijs veſtitur, ita Beata Virgo quot vir-

Rabbi Abr.

Cant.1.

Virg. ecl. 6.

Cant. 7.

virtutibus exornabatur, ex quibus mira in ea conſurgebat pulchritudo, tot quaſi acutiſſimis, & acerrimis gladijs diuinum cor transfigebat, vt ipſe ſponſus fatetur: *Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa in vno oculorum tuorum. &c.* Rabbi vero Salomon in hunc modum transfert illa verba: *Auerte oculos tuos, quia ipſi me ſuperbire fecerunt.* Cui tranſlationi mihi conſentire videtur noſtra editio vulgata, dum legit.: *Quia ipſi me auolare fecerunt.* Nam qui volant, ſe in altum extollunt, & in ſublime inſtar ſuperbientium feruntur. ecce miram, ac ſtupendam Marianæ pulchritudinis excellentiā, quæ eo peruenit, vt Deus ipſe eximiam, quam Virgini indiderat pulchritudinem, obſeruans, de magnitudine ſuæ potentiæ glorietur, ac iactabundus, de virtute ſua efferri, & quodammodo ſuperbire videatur, quòd tanta pulchritudine præditam Virginem ſuæ omnipotentiæ pennicillus depingere, ac efformare valuerit. Atque hinc eſt, quòd ſancti Patres, eximiam Virginis pulchritudinem admirantes, præclara multa de ea nobis conteſtata reliquere, quorum quædam non grauabor hic apponere. D. Bernardus homil. 3. ſuper miſſus eſt, meritò (inquit:) *Concupiuit Rex decorem Virginis: fecerat enim quidquid longè antea præmonita fuerat à patre ſuo Dauid dicente ſibi: Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui. Et ſi hoc feceris; concupiſcet Rex decorem tuum, audiuit quippe, & vidit, non vt quidam, qui audientes, non audiunt, & videntes non intelligunt, ſed audiuit, & credidit, vidit, & intellexit, atque inclinauit aurem ſuam ad obedientiam, & cor ſuum ad diſciplinam, & oblita eſt populum ſuum, & domum patris ſui; quia, nec populum ſuum augere prolis ſucceſſione, nec domum patris ſui relinquere curauit hæredem; ſed quicquid bonoris in populo, quicquid de paterna domo rerum terrenarum habere potuiſſet, omnia arbitrata eſt, vt ſtersora, vt Chriſtum lucriſaceret, nec ſe feſellit ea intentio, quando, & Chriſtum ſibi filium vendicauit, nec propoſitum pudicitiæ violauit.* Hæc Diuus Bernardus, &c.

Cant. c. 4.

Rabbi Salomon.

Cantic. ibid.

B. Ber. ho 3. ſuper miſſus eſt.

Pſal 44.

Diuus Auguſtinus ſermone 6. de tempore, de Deipara in hunc modū loquitur: *Videamus, quę eſt illa Virgo tā ſancta, ad quam Spiritus ſanctus venire dignatus eſt, quę tam ſpecioſa, quā Dominus elegit ſpōſam, qua tam cupioſa, cuius generationem totus orbis excipiat, quę tam caſta, vt poſſit Virgo eſſe poſt partum: hęc eſt immaculata concubitu, fœcunda partu Virgo, & caſta perpetuo: hæc eſt ſponſa Chriſti, gentium magiſtra.* Sic D. Auguſtinus, &c.

D. Aug. ſer. 6. de temp.

His adnectam pulchrum diſcurſum ſapientiſſimi Idiota, in hoc ſapientior, quòd præ humilitatis amore, humile hoc nomen ſibi impoſuit. Hic in libro contemplationis B. Virginis hæc ſcripſit, per quæ ſpiritualis B. Virginis pulchritudo egregiè deſcribitur: verba eius ſunt hæc: [Specioſitas tua, beatiſſima Virgo Maria, deſignatur per ſeptemplicem ſpeciem, quæ in ſacra Scriptura inuenitur: eſt namque ſpecies oliuæ, de qua ſcribitur: quaſi oliua ſpecioſa in campis. Eſt ſpecies columbæ, de qua canitur: Vidi ſpecioſam, ſicut colūbam: eſt ſpecies Libani, de qua dicitur: Species eius, vt Libani: eſt ſpecies Cæli, de qua legitur: ſpecies Cęli cum viſione gloriæ. eſt ſpecies ignis in nocte, de qua ſcribitur: operiebat tabernaculum, quaſi ſpecies ignis. eſt ſpecies arcus, de qua ſcribitur: vide arcum, & benedic eum, qui fecit illum; valde enim ſpecioſus eſt. eſt etiam ſpecies Solis, de qua ſcribitur: eſt enim ſpecioſior Sole. ſpecies oliuæ conſiſtit inter cætera, in viroris amoenitate; ſic tua ſpecies, ò beatiſſima Virgo Maria, conſiſtit inter alia, in fidei ſinceritate, & ſicut viror pariferæ oliuæ delectat oculum corporis, ſic fides tua, quæ pacem inter Deum, & hominem reperit, delectat oculum mentis. Species columbæ conſiſtit in ſimplicitate, pulchritudine oculorum, colorum mutatione, & varietate circà collum; ſic tua ſpecies, ò beatiſſima Virgo Maria, conſiſtit in humilitate, pulchritudine ſanctarum cogitationum, & doctrinæ varietate, quæ in collo intelligitur, quia doctrix fuiſti Doctorum, & magiſtra Apoſtolorum. Vnde, & beatus Lucas, cui inter cæteros Euangeliſtas, deſcriptio dominicæ incarnationis attribuitur, Euāgelij ſeriē à te, Maria, didiciſſe traditur. Species Libani cōſiſtit in continua virgulatorū fœcunditate, & delectabiliū florū cādore, & ſignificat, ò glorioſiſſima Virgo Maria, candorē tuæ fœcundæ virginitatis: quia tu es, de qua dicitur: egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcēdet, & requieſcet ſuper eū ſpiritus

Idiota in li. contemplationis B. V.

ritus Domini. De tua autẽ ſupereminenti virginitate iuſtè dici poteſt, quod ſcribitur: pulchritudinem candoris eius admirabatur oculus, ſpecies cæli eſt in viſione gloriæ, & ſignificat in te, ſanctiſſima Virgine Maria, contemplationis ſublimitatem, de qua ſcribitur: *Species mulieris exhilarat ſpeciem viri*. Per quod intelligere quis poſſit, altitudinem contemplationis acceptam eſſe, & placentem in conſpectu diuinæ pulchritudinis. Species ignis conſiſtit in ardore, & ſplendore, in te autem, ò beatiſſima Virgo Maria, fuit ignis charitatis ardens, & ſplendens ante Deum, & nos miſeros peccatores protegens; & ſicut tu, Regina Virginum nominaris, ſic charitas illa tua Regina virtutum appellatur, quia virtutis nomen amittit, quæ charitati non famulatur. Arcus cæleſtis fit ex radijs ſolis in humida nube, & ſignificat incarnationem filij tui ſuperbenedicti in te: tunc enim ſol iuſtitiæ, qui eſt ſplendor Patris, ingreſſurus in mundum, aſcendit ſuper nubem leuem, ideſt, ſibi vniuit mundiſsimam carnem ſine pondere peccati, quod factum eſt in tua carne, in tuo virginali vtero, & ſic facta eſt viſibilis imago ſolis iuſtitiæ, cum profuſionis gratiarum plenitudine, vt ſit viſibilis imago ſolis, cum ſit arcus, ſed nonniſi in die profuſionis pluuiæ. Species ſolis conſiſtit in ſplẽdentium radiorum emiſſione, & ſignificat in te, aduocata noſtra, Virgine Maria, largam gratiæ effuſionem in omnes, qui ad te ſe conuertunt; quæ es ſole ſpecioſior, & emiſſione gratiarum fœcundior. Tua ergo ſpecies, Virgo Maria, in corporis caſtitate, in conſcientiæ puritate, in exteriori conuerſatione, & in diuinorum contemplatione conſiſtit. Munda igitur cor meum immundum, & inquinatum, ò piiſſima Virgo Maria, & tuis precibus mihi obtine ſpeciem ſpiritualem, per quam in ſeruitio tuo, & ſuperbenedicti filij tui placeam tibi in vitam ſempiternam. Amen.] Hucuſque Idiota.

Porrò, nos aliter philoſophantes, ex his quæ de corporalibus B. Virginis membris ſponſus edixit, myſtica illa interpretantes, iuxta morem ſanctorum Patrum, ſpiritualem Virginis pulchritudinem deprehendemus. Et quidem in primis ſponſus, ad caput ſponſæ reſpiciens, in hunc modum eius
Cant.4. pulchritudinem laudauit. Cant. 4. *Capilli tui, ſicut greges tõſarum, quæ aſcenderunt de monte Galaad*: duplicem hic tangit comparationem. Nam primò, caput confert monti Galaad, qui amœnus erat aſpectu, varijſque ſpeciebus aromaticis ſuauiſſimũ odorem emittens, per quem Chriſtus Dominus apte ſignificatur, qui vt dixit Iſaias Iſai c.2.
cap. 2. *Mons eſt in vertice montium*. &, vt ait D. Paulus ad Epheſ. 1. *Caput Eccleſiæ* Ad Eph.c.1.
ipſum dedit. Significatio autem Galaad, quod *aceruus teſtimonij* interpretatur, rectè in Chriſtum conuenit, cum in eum totius legis veteres figuræ, ac teſtimonia cõaceruentur, & ſuper eundem Sancti homines, & viui lapides, in ædificium Eccleſiæ ſint coaceruati; & vt quidam fidelium Poetarum in perſona Chriſti cecinit.

Semper ero teſtis in cæli ſede fidelis,
Spem veniæ genti tribuens peccata fatẽti,
Inſuper & vitæ dans paſcua ſẽper opimę.

Capilli verò, qui deſcendunt ex hoc capite, cogitationes erant B. Virginis, quas in Chriſtum caput ſuum crebro dirigebat; mentem enim aſcendebat, & deſcendebat per hunc montem inſtar Angelorum, qui aſcendebant, & deſcendebant per ſcalam, quam vidit Iacob, aſcendebat, cogitans de illo: *In principio erat Verbum*: & deſcende-
bat per eundem, contemplans illud Ioan. Ioan. 1.
1. *Et Verbum caro factum eſt*. Aſcendebat in ſinum paternum, vbi *Verbum erat apud Deum*, & deſcendebat in proprium vterum maternum, vbi Verbum erat apud nos; *& habitauit in nobis*. Quòd autem huiuſmodi capillos cogitationum comparet ſponſus capreis de monte Galaad, illa ratio in promptu eſt, quòd Galaaditicæ capreæ nigræ erant, aut ſubrufæ, quod geminam cogitationum Beatæ Virginis laudem indicat. Nam niger color obſcuritatem ſignificat illarum cogitationum, quæ propter eximiam earum perfectionem, ſoli Deo innoteſcebant; alij verò incomprehenſibiles erant, ad quod alludens Sanctus Theodo-
retus explicans illud Cant. 5. *Coma eius* D.Theod. in c.5.Cant.
ſicut latæ palmarum, nigra quaſi coruus: inquit: *Dicuntur comæ eius nigræ, vt per profundum, & obſcurum colorem, abdita, & inacceſſa incarnationis eius ratio declaretur*. Subrufo etiam colore dicuntur prædıti capilli Beatæ Virginis cogitationum, quia ſubrufo charitatis colore, qui ardens eſt, & quodammodo aureus, mirificè erant ornati. Vnde, quemadmodum excreſcentibus in fœmina capillis, ſolet interdum totum eius corpus cooperiri, ita contemplari licet

cet beatam Virginem aureis ſuis cogitationibus, & flauis charitatis affectibus totam coopertam, vt iam non aurea tantum, ſed veluti aurum ipſum ſplenderet, ac rutilaret. Quare ad hoc innuendum, vbi vulgatus interpres. Cant. 2. legit: *Ne euigilare faciatis dilectam*: ſeptuaginta interpretes tranſtulerũt: *Ne euigilare faciatis dilectionem, ſiue amorem.* Quo manifeſtè indicare voluerunt, tantam beatam Virginem charitate ardere, vt, non tàm amans, aut diligens, quàm amor ipſe, ac dilectio eſſe videretur, &c.

Cantic. c. 2. lxx.

Deinde ſponſus ad pulchritudinem oculorum B. Virginis ſe conuertens, inquit: *Oculi tui ſicut piſcinæ in Heſebon, quæ ſunt in porta filiæ multitudinis, &c.* Guilielmus in commentario huius loci pulchrè dixit: *His piſcinis aſſimilantur oculi piæ matris: nam plena erat oculis, & vtique multò plenior, quàm quodlibet illorum quatuor animalium, de quibus ſcriptum eſt, quòd in circuitu, & intus plena ſunt oculis. Plena* (inquam) *erat oculis prouidentiæ, ſine intermiſſione prouidendo bona non tantum corã Deo, ſed etiam coram hominibus. Planè hos oculos eius nullus vnquam vel tenuis carnalis illecebræ puluis fuſcauit, nullus vel modicus æmulationis, ſiue iracundiæ motus turbauit: ſed ad inſtar aquæ viuæ, puri ſẽper, ac perlucidi fuere, quia nihil in ſe turbulentum habebant.* Hæc ille. Alanus autem ſuper eundem locum huic Guilielmi expoſitioni, duplicem aliam apponit; prima eſt, quàm ex doctrina Ruperti in cap. 7. Cant. depromit, vt propterea oculos B. Virginis piſcinis Heſebon, quæ aquarum copiam emittebant, comparauit, quia lachrymarum fluenta frequenter ex eis, præcipuè poſt filij ſui aſcenſionem, prodibant, adeò vt melius, quàm Dauid dicere potuiſſet illud Pſal. 41. *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, vbi eſt Deus tuus?* Vel certè, quia crebrò ante mortem, & poſt mortem Chriſti, acerbiſſimos eius dolores attenta mente perpendens, copioſus lachrymarum imber ex virgineis oculis decidebat: id, quod maximè congruit ſignificationi Heſebon, quod interpretatur, *Cingulus mœroris*; quia mœror ille ob Chriſti paſſionem, vndique cingebat animã beatæ Virginis. Secũdam iam expoſitionem accipe: duplicem laudem ſponſus in prædictis verbis, Marianis oculis tribuit; nam, & comparat illos piſcinis Heſebon: & de iiſdem ait: *quòd aſtant portæ filiæ multitudinis, piſcinæ, ſeu ſtagna*, vt vertunt ſeptuaginta; quia hoc habent ſpeciale, vt eorum aquæ ſumma claritate, & ſerenitate gaudeant. Ideo ſponſus eis comparat Virginis oculos, qui diuinis ſplendoribus illuſtrati, ſecretiſſima Dei arcana limpidiſsima cognitione perſpiciebant, ac diuinitùs confortati, omnis perturbationis expertes, miram ſerenitatem præſeferebant, vt ſereniſsimã Reginam Mariam decebat. Tanquã quidpiam mirabile, maris quietem, & ſerenitatem commemorans Poetarũ princeps ait:

Cantic. c. 7.

Guiliel. in cōment. huius loci Cãtic. 7.

Alan. ſuper eundẽ locũ Guiliel. expoſit. duplicem al à apponit, prima eſt & prompta ex doctrina Rup. in c 7. Cant.

Pſal. 41.

Secunda expoſitio Alani. Lxx. interp.

Nuper me in littore vidi,
Cum placidum ventis eſſet mare.

At, poſt tranquillitatem illam, ſubito ſucceſsit tempeſtas: nec enim vnquam maris ſerenitas ſtabilis eſt, ſed facilè in tẽpeſtatem commutatur: ſerenitas autem oculorum B. Virginis, non variabilis, ſed in media inſurgente mortis filij ſui tempeſtate, firma ſemper, & perſeuerans extitit. Secũdam ſponſi laudem, quam Mariæ oculis adhibet, cõtinet verba ſequentia: *Quæ ſunt in porta filiæ multitudinis.* Quibus viſcera miſericordiæ B. Virginis apertè indicauit: nam ſicut piſcinæ illæ aderant iuxtà portas Vrbis, ad quas tunc moris erat, varia negotia peragendi cauſa, magnam hominum multitudinem tam nobilium, quàm ignobilium cõfluere; ita miſericordes oculi B. Virginis, quos in Cantico: Salue Regina, Eccleſia Catholica petit ad ſe conuerti: *Illos tuos miſericordes oculos ad nos conuerte*; materno charitatis affectu in petitiones ſuorum famulorum, ſemper intenti ſunt ad eorum miſeriam ſubleuandam, & inſtar aquilæ, quæ quantumcunque altiùs euolet, à filijs, quos in nido reliquit, oculos, non auertit, ita ipſa, licet ad ſupremi Cæli cacumen euolarit, oculi tamẽ eius ſemper in pauperes reſpiciunt, qui miſericordiæ eius, & magnificentiæ ſe committunt: & vtiliùs, quàm Abſolon, qui venientibus ad portas vſque ad oſculum blandiebatur; confugientes ad ſe ſingulari beneuolentia ſuſcepit, & amplectitur, &c.

Cant. c. 7.

Eccleſia Catholica in Cant. Salue Regina.

2 Reg. c. 15.

Porrò, poſt commendationem oculorũ, ad genarum laudem deſcendit ſponſus, dicens: ſicut fragmen mali punici: ita genæ tuæ; quia metaphora verecundiã in B. Virgine

gine

gine commendat; nam ſicut cortex mali punici rubeus eſt, ita verecundiæ rubor Virginum vultus exornare debet: & ſicut cortex mali punici durus eſt, & virtutem ſtringendi habet, & per illam granorum ſuauitatem, quæ ſuo ſinu continet, nutrit, ita dura continentium flagellis, & ieiunijs confecta vita, pudicitiæ, & caſtitatis cuſtos eſt fideliſſima. Vnde Diuus

D. Amb. lib. 3. de virgin.

Ambroſius lib. 3. de virginibus, ponderans, quomodo Rebeccha, cum primum à longe videret vultum ſponſi, continuò faciem ſuam cooperuit, vt legimus Geneſ. cap. 24. ſic (ait:) *In virginibus pudor ornat ætatem, taciturnitas commendat pudorem. An verò mediocre pudoris exemplum eſt, quod Rebeccha, cum veniret ad nuptias, ſponſumque vidiſſet, velamen accepit? hæc vtique pulchra virgo non decori timuit, ſed pudori.* Hæc ille, quibus addo, ſi Rebeccha faciem ſuam velabat, proprio viro ad eam accedente, quid quæſo putas facturam, ſi alienus aduentaſſet? Certè non ſolum velamen, ſed & fugam arriperet; vt enim dixit Tertullianus in lib. de cultu fœminarum: *Qui præſumit, minus veretur, minus præcauet, plus periclitatur, timor fundamentum ſalutis eſt.* Ruperti ſententia non eſt prætermittenda, dum in commentario huius loci ait: *O verè laudabilis verecundia, vbi eſt intus conſcientia munda, & foris eſt facies verecunda; nam vbi eſt aliquid, quo mens erubeſcat, non adeò laudabile eſt, ſi conſpectam faciem robur perfundat.* Ab hac ergò verecundia, & pudore ſponſus laudat beatam Virginem, quam non obſcurè ſignificauit Diuus Lucas, dum ait: turbatam fuiſſe in ſermone Angeli, cum filium concepturam ei prædixit: vnde rectè D. Bernardus ſermone ſuper ſignum magnum, dixit: *An vero quis putat, quòd hæc verecundia caruerit gratia, quæ gratia plena fuit? verecunda fuit Maria, ex euangelio id probamus; vbi enim aliquando loquax? vbi præſumptuoſa fuiſſe uidetur? foris ſtabat, quærens loqui filio, nec materna authoritate, aut ſermonem interrupit, aut in habitationem irruit, in qua filius loquebatur.* Addo his, genas beatæ Virginis, malo punico rubenti comparari, quia & rubere in facie propter opprobria paſſionis, & mortis filij ſui neutiquam erubuit. Vnde Beda hunc locum explicans dixit: *Malum punicum, quia roſei coloris eſt, paſsionis dominicæ myſterium adumbrat.* Hunc igitur colorem beatiſsima Virgo in faciem habens de filio flagellato, & ex turpi patibulo ſuſpenſo, tantum abeſt, vt confunderetur, vt ruborem, & confuſionem, tanquam gloriam, & mirum ſui nominis meritò reputaret, vtque probe agnoſceret, ob merita paſsionis filij ſui ab omnibus gentibus beatam fore prædicandam, iuxta eius vaticinium, Lucæ 1. *Beatam me dicent omnes generationes, &c.*

Gen. c. 24. — Tertul. in li. de cultu fœminarum. — Ruper. in illud Gen. 24. — D. Lucas 1. — Bernar. ſer. ſuper ſignū magnum. — Beda in illud Cant. 4. — Lucas 1.

Pergit poſtmodum ſponſus, & labia B. Virginis laudans ait: *Sicut vitta coccinea, labia tua; & eloquium dulce.* Hunc locum ita eruditè, & ingenioſè doctiſsimus Guilielmus expoſuit in commentario huius loci, vt nefas eſſe putem præclara eius verba præterire. Etenim ſilentium eius, ac prudentiam in labijs ſuis diffuſam commendans, ſic loquitur: *Parum eſt, ſi dicam, in ore eius non eſſe inuentum mendacium, cum ab ore eius nec verbum quidem ſonuerit otioſum; nec enim uel leuiter Verbi mater uerbo poterat offendere. Vir pollutus labijs, ego ſum* (ait Iſaias) *& ſubdit cauſam: in medio Populi polluta labia habentis ego habito. eximium, & ſingulare fuit Maria, in medio talis populi habitare, & labia prorſus impolluta ſeruare; habitans inter peccatores, tam perfectam ori ſuo poſuit cuſtodiam, ut nec leuiter delinqueret in lingua ſua, nonne hæc labia ſunt uittæ ſimilia? ſicut enim uitta fluentes capillos ſtringit, ita ſe labia eius perdiſcrete cenſuram ſilentij ſtringebant, ne quod ex eis uerbum inordinatum, vel inutile efflueret lingua eius, æquè, ut aliorum, in vdo erat, ſed non ut aliorum lingua, labebatur, quia diſcretionis uitta conſtricta, nonniſi utilia, & utiliter loquebatur: diffuſa hęc erat gratia in labijs eius; quare non poterat non eloquium eius eſſe dulce: non tantum ſibi cauebat à noxijs, & inutilibus uerbis, ſed etiam ab utilibus, cum taceret melius proferendis. quis unquam tam dulci fuit eloquio, quàm mater dulcedinis? ſi ex abundantia cordis os loquitur, quid poterat cor dulcedine redundans, eructare, niſi uerbum dulce? quid poterat nubes illa dulcedine grauida, ſtillare, niſi dulcedinem, niſi mel, & fauum? ſed cur uittę coccineæ labia ſimilia per rubentem coccum paſ-*

Cant. c. 4. — Guilielm. in commen. huius loci Cāt. 4. — Iſai. c. 6.

ſio dominica ſignificatur; itaque ſicut uitta coccinea, labia eius; quoniam, tum etiam, cū patientem cerneret filium, ſilentij diſtrictionem non remiſit: adeo vt nec tam acerbus materni affectus dolor, eiulatum, vel clamorem fœmineum, vel vocem vllam animi fracti indicem extorqueret. Viderat filium, ſicut agnus coram tondente obmuteſcit, non aperientem in paſſione os ſuum, filio compatiens, mater ſtabat iuxta crucem, doloris acerbitatem ſacro ſilentio premens; antea labia eius, vt vitta, fuerunt: tunc autem reuera vittæ coccineæ ſimillima fuere. Spiritus ſanctus teſtatur, tempus eſſe loquendi, & tempus tacendi: tempore tacendi, labia eius fuere, ſicut vitta coccinea, ſed tempore loquendi, ſicut mel dulce fluebat eloquium eius: tempus erat tacendi, filio tacitè cruciatus perferente: tempus loquendi fuit, poſtquam idem filius triumphator ab inferis remeauit, ſed quid tum locuta fuerit, tacent ſacræ litteræ, vt meditetur pietas cogitantis, quod exprimere nequit ratio diſſerentis. Hæc eruditè ſatis Guilelmus.

Beda. Cuius vltimæ interpretationi conſentit expoſitio Bedæ in eundem locum aſſerentis, labia Beatæ Virginis vittæ purpureæ, ſeu coccineæ apte comparari, quoniam Virgo ſermones ſuos purpurei ſanguinis in paſſione Chriſti effuſi, memoria tingere ſolebat, & veluti coccineos reddere; adumbrari autem paſſionem Chriſti per filum coccineum, perſpicuum eſt ex Ioſue 2. Ioſue 2. cum Raab meretrix ex feneſtra funem appendit coccineum, ad cuius conſpectum ſibi, domuique ſuæ parceretur, vt in eum Origenes. locum Origenes perdoctè obſeruauit. Cant. 4. Quòd autem ſponſus ſubdit: *Et eloquium ſuum dulce*, mihi rectè explicari videtur per verba eiuſdem ſponſi in eodem capite, labia Beatæ Virginis comparantis fauo non ſterili, aut parco nectaris, ſed fœcundo, & vberi mel copioſum diſtillanti: Ibidem. *Fauus diſtillans labia tua ſponſa, mel, & lac ſub lingua tua.* Quæ verba planè videntur mihi dicta Beatæ Virgini cum proxima erat mellifl̄ua illa verba pronunciare, quæ ad Verbi diuini incarnationem deſiderabantur: Luc. 1. *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum:* Cum enim Dei filius ſuſpirijs, & clamoribus antiquorum Patrum annuere vellet, qui iam pænè vſque ad raucedinem vocem exaltarant: *Excita Domine potentiam tuam, & veni ad ſal-* Pſal. 75. *uandum nos:* Cum inquam ipſe iam excitaret potentiam ſuam, vt exiret à Patre, & veniret in mundum, non vt iudicaret mundum, ſed, vt ſaluaretur mundus per eum, cæleſtem nuncium ad Virginem miſit, in cuius vtero ipſe incarnandus erat; Ioan. 3. Luc. 1. vt ad id eius conſenſum, & cooperationem efflagitaret: nolebat enim omnipotens carnem ſumere ex ipſa, non ſponte dante ipſa; ſicut ad formandam Euam ſumpſit de dormiente Adam, ipſo non dante, Gen. 2. aut cooperante. Voluit namque Deus, ad maiorem Beatæ Virginis excellentiam, quod incarnatio Verbi diuini, & conſequenter generis humani, dependeret à conſenſu Virginis; quia tamen volebat, hunc conſenſum verbis exprimi, contemplor, Angelum enixè à Virgine illum deprecantem in hæc verba: illa diffide, dabis illi de te, quod in ſalutem omnium expendatur, credis, ſcio, ſed quia non ſufficit credere, quia *corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*, Hebr. 10. oportet, vt fidem hanc ore exprimas, maximè quòd Verbum ſine tuo verbo carnem ſumere recuſat. Dic ergo cito, quod dictura es, quia tempus loquendi eſt, non tempus tacendi: Eccl. 3. noli tuo ſilentio ſalutem humani generis ſuſpendere, ecce ex ore tuo pendent in cælis Angeli, hominum amarores; ſancti Patriarchæ ex limbo, in quo detinentur, expectant verbum tuum, quaſi imbrem ſerotinum, immo omnis creatura ingemiſcit, & parturit vſque adhuc ſub expectatione verbi dulciſſimi, inſtar mellis ex fauo oris tui diſtillandi: Iob. 14. Rom. 8. adhuc labia tua ſunt, ſicut mel in faui cera deliteſcens: fac, vt ſint fauus diſtillans. Tunc labia Beatæ Virginis diſtillare cęperunt mel dulciſſimum illorum verborum, quod erat ſub lingua Virginis: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum uerbum tuum.* Ad hoc ergo ſignificandum, poſtquam dixerat ſponſus Virgini: *ſicut uitta coccinea, labia tua*, continuò ſubiunxit: *& eloquium tuum dulce.* Cant. 4.

Rurſus pulchritudinem colli ſuæ ſponſę intuens, ſingulari turris metaphora in hæc verba illud commendauit, Can. 4. Ibidem. *Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* vel, vt alij trāſferunt, *omnes alatræ fortium*: ſcio quoſdam interpretes per collum Beatę Virginis in-

Digitized by Google

intelligere eius interceſſionẽ, per quam, ſicut per collum à Chriſto capite, diuina præſidia, ac cæleſtia munera in nos transfunduntur. Nec me latet, alios expoſitores, per collum Virginis, intelligere eius obedientiam. Etenim proprium obedientis eſt, collum ſubijcere ad obedientiæ iugum ſuſcipiendum. Noui etiam, alios Doctores per collum beatæ Virginis intelligere eius fortitudinem, quia collum, membrum eſt omnium robuſtiſſimum, vtpotè ex oſſibus, neruis, & cartilaginibus compactum. His tamen omnibus expoſitionibus conſultò omiſſis, ne quæ latius alibi diſſeruimus, nunc repetamus; opinor, per collum Virginis congruè accipi eius charitatem: nam ſicut, id proprium colli eſt, vt ſit vinculum, & nexus corporis cum capite, ita charitas, quàm Apoſtolus vocat ad Coloſſ. 3. *vin-*
Ad Coloſ. 3. *culum perfectionis: ſuper omnia autem hæc charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis*, corpus myſticum cum capite ſuo Chriſto vnit, & copulat. Sicut autem collum eſt ſupra totum corpus, & immediatius capiti, quàm illud; ita charitas B. Virginis, omnem puræ creaturæ charitatem ſuperat, & nulla charitate Chriſti ſecundum perfectionem immediatior eſt. Cum autem addit: *Mille clypei*
Cantic. 4. *pendẽt ex ea*, reliquas virtutes intellexit, quæ à charitate pendent, quibus Chriſtiani milites ad prælium armantur, im-
Ad Epheſ. 6. plentes illud D. Pauli ad Ephaſ. 6. *Induite vos armaturam Dei, vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli*. Quot enim ſunt virtutes iniuſto, tot exiſtima clypeos, ac tot bellica tormenta ad hoſtium defenſionem, & offenſionem. Quod autem ex charitate pendeant virtutes reliquæ, luculenter docuit D. Paulus, dum 1. ad Corinth. 13. dixit: *Charitas patiens eſt, beni-*
1. ad Cor. 13 *gna eſt, non cogitat malum, non æmulatur*. ac tandem meritò charitas tum etiam comparatur: *Sicut Turris Dauid collum*
Cant. 4. *tuum*. Quia ſicut capta arce, & diruta turri, facilè Vrbs expugnatur, ita charitatè deperdita, Ciuitas animæ facili negotio ab hoſte occupatur. Propugnacula verò, quibus turris hæc defenditur, opera ſunt in charitate facta, quorum exercitium ſi ab hoſtibus impediatur, neutiquam turris ab illis eam inuadentibus, liberari poterit, &c.

Tandem cæleſtis ſponſus, virgineum Mariæ ventrem pariter, & fœcundum intuens, aceruo tritici præclarè illum comparauit, Cant. 7. *Venter tuus, ſicut aceruus* Cant. 7.
tritici, vallatus lilijs. Hic ſanè non oportet in laudem B. Virginis ad ſpiritualem ventrem voluntatis illius, quo innumera deſideria ſancta concipiebat, & totidem merita pariebat, confugere, cum propoſita verba aptè in corporalem Virginis vẽtrem conueniant. Etenim ex puriſſimo ſanguine, quem beatiſſima Virgo vtero ſuo, tanquam vera mater, ſubminiſtrauit Spiritu ſancto, ad temporalem Verbi diuini conceptionem, formatus fuit aceruus ille membrorũ corporis Chriſti, quod frumentum fuit electorum: laborabat fame orbis vniuerſus, & panem paruuli petebant, & non erat, qui frangeret eis. Cuius rei figuram geſſit Aegyptus, dũ tempore Pharonis, & Ioſephi grauiſſima fa- Geneſ. 41.
me laborabat. Parauit Deus horreum frumenti vberrimum, atque ampliſſimũ, vterum nempè integerrimũ beatiſſimæ Virginis, cunctis hominibus vſque ad ſaturitatem ſufficientiſſimum; quod apertè indicat, eximiã B. Virginis fœcunditatem; cũ fructũ protulerit æqualem illi, quem fœcundiſsimus æterni Patris venter ab æterno peperit. Vnde quidam ad B. Virginem illa verba Prouerbiorum referunt dicta: *De fructu oris viri Dei replebitur venter* Prouerb. 18.
eius; fructus oris Dei, eius filius eſt, ipſo dicente: *Ex ore Altiſsimi prodiui*. Hoc Eccleſ. 24.
ergo fructu replebatur venter beatæ Virginis: quòd autem addit: *Vallatus lilijs*: Virginitatem Marianæ fœcunditatis indiuiduam comitem denotat. Etenim lilium virgineæ puritatis ſymbolum eſſe meminit Propertius libro, quarto e- Propert. lib. 4. eleg. 4.
leg. quarta, dum ait, virginem Veſtalem Tarpæiam Dijs ſuis ſolitam fuiſſe, ad ſuam virginitatem profitendam, lilia in ſacrificio offerre.

Sæpe tulit blandis argentea lilia Nymphis.

Quin & Diuus Hieronymus in Pſal. 44. cuius inſcriptio eſt iuxta Hebraicam lectionem: *Super lilia, vel pro lilijs*. ipſe in- D. Hieron. in Pſal. 44.
telligit virgines. Quæ inſcriptio ſatis mihi videtur conſentiens ei, quam vulgarus interpres eidem Pſalmo apponit: *Pro bis, qui commutabuntur*. Nam Virgines Titulus Pſal 44.
videntur commutari in Angelos. Vnde ipſe D. Hieronymus teſtatur, Pſalmi illius

expoſitionem ad B. Virginem præcipuè direxiſſe, eo quòd in ſcriptione eius inueniſſet: *Flores liliorum*, quæ Virginitatis ſunt ſymbola; quod idem non obſcurè delineatum cerno in columnis æreis, quas Salomon 3. Regum 7. fieri, præcepit ante veſtibulum templi, ſuper quarum ſummitatem nihil aliud appoſuit, quam lilia, ad ſignificandum caſtitatem, per candida lilia ſignificatam; tanto ponderis eſſe propter eius difficultatem, vt opus ſit ad illā ſuſtentandam fortiſſimis æris columnis, hoc eſt, firmiſſimis diuinæ gratiæ præſidijs, quod & nomina ipſarum calumnarum nō obſcurè indicabant; quarum vna Iachin, altera verò Booz nominabatur; vtraq. autem vox fortitudinem ſignificat. Quid plura? id ipſum etiam lilij arbuſculū manifeſtat, per illud virginitatem ſignificari; tum quia candidiſsimos flores profert, tū quia poſtulat eſſe intactum: nam ſi manibus cōtingatur, & cōtrectetur, præterquam quòd marceſcit, quod cōmune eſt alijs floribus, fragrantē ſuum odorē amittit, quod proprium eſſe Virginum, nemo eſt, qui non videat. Quia ergo B. Virgo ſemper intacta fuit, nullum alium tactum, quàm illū Spiritus ſancti ſentiens, de quo ipſa: venter meus intumuit ad tactum eius; idcircò meritò virgineus beatæ Mariæ venter lilijs decoratur. Quòd autem lilia ait vallare illum; plane ſignificat, quòd ſicut ciuitate benè circumdata, ſtrenuiſſimiſque militibus vndique vallata, hoſtis eam ingredi non poteſt, ita B. Virgo tot pudicitiæ, & puritatis lilijs vndique tam anima, quàm corpore, tam mente, quàm ſenſu circumdata erat, vt nec minutiſſimus alicuius impuritatis puluiſculus eam ſubintrare quiuerit. Vnde piè noſter S. Bernardus Buſtcſi. hunc eundem locum Cant. verſans 7. parte Marial. ſerm. quinto de parturitione Mariæ par. 2. inquit: *Vallatus, (ait) quia venter eius lilijs puritatis, & munditiæ vndique fuit circumdatus, ita, quòd hoſtis in eius cor nunquam intrare potuit, nec aliquam impuritatem immittere valuit: nam intus inueniebat lilium puritatis, extra lilium caſtitatis, ſurſum lilium contemplationis, à dextris lilium temperantiæ, a ſiniſtris lilium patientiæ; ante, lilium prouidentiæ de futuris, retrò, lilium iuſtitiæ de præteritis, &c.* Vel dicamus aliter: lilia, quæ circumdant virgineum ventrem,

3. Reg. 7.

S. Bernardi. in illud Cātic. 4. 7. par. Marial ſer. 5 de partur. Mariæ par. 2

eſſe ſacras virgines, Diuo Ambroſio dicente lib. de inſtitutione Virginum, cap. 15. *Chriſti lilia ſunt ſpecialiter ſacræ virgines, quarum eſt ſplendida, & immaculata virginitas. Etenim virgineus ille venter, principium fuit, & origo, immò & perennis fons, vnde efficaciſsimo Deiparæ exemplo, omnium Virginum chori dimanarunt.* Vel tandem, dicamus, ſi placet, per aceruum tritici, & lilia, materna miſericordiæ viſcera, quibus B. Virgo clientulos ſuos fouet, apertè adumbrari: nam in præſenti vita, tanquam nauis inſtitoris de longe portans panem ſuum, frumentum corporis Chriſti, quo cibemur, & alamur, nobis ſubminiſtrat: in futura verò, lilij conditionem illam omnibus notiſſimam imitatur; etenim à terra præciſum non ociatur, ſed innata ſua virtute, nititur complicatos flores, qui nondum eruperant, explicare, vt & candorem ſuum oſtenrent, & odorem emittant; ita Deipara Virgo, quamuis alioquin à terra iam præciſa, vtpotè in Cælum iam aſſumpta, & cum filio conregnans, ſuorum non immemor, illos inde fouet, & auxilia multa impertitur, quibus ſuffulti, & ſuauiſſimum exemplaris vitæ odorem emittunt, ac innocentiæ ſuæ candorem in Dei gloriam oſtentant, iuxtà: *Vt videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in Cælis eſt.* Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Amb. lib. de inſtit. Virg. c. 15.

Matth. 5.

Homilia IX.

Deiparam Virginem diuinæ gratiæ miraculum, ac beatum eius Ventrem miraculorum officinam eſſe apertè commonſtramus, in illa eadem verba: Beatus venter, qui te portauit.

PRIMVS, qui mihi videtur, Deiparam Virginē, miraculū, appellaſſe, Ioannes eſt, dilectus Chriſti Domi-

Domini diſcipulus, & eiuſdem Virginis filius ſingulariter adoptiuus, dum Apocal. 12. vocauit illam, magnum ſignum: *Signū magnum apparuit in Cælo, mulier amicta Sole.* Signum enim in ſacra Scriptura pro miraculo, & prodigio frequenter vſurpatur. Vnde Dauid Pſal. 134. ait: *Miſit ſigna & prodigia in medio tui Aegypte.* Et Actor. 5. *Per manus autem Apoſtolorum fiebant ſigna, & prodigia multa in plebe.* In hac ergo acceptione vocauit D. Ioannes beatam Virginem, *ſignum magnum*, ideſt, grande miraculum. Et quidem, ſi vera eſt Theologorum ſententia, qui cum diuo Thoma 1. par. q. 105. ar. 7. & in diſputatis quæſt. de potentia, docent, miraculum duo importare, & quod ſit aliquid ſuperans totam facultatem naturæ, & quod ſit rarum, non frequens. Iure optimo Deipara Virgo, ſtupendū miraculum cenſeri debet, cū, & dignitas matris Dei, & ſupernaturalia diuinitus ei infuſa chariſmata totā naturæ facultatem longè tranſcendāt: & in ec, quòd pariter ſit mater, & virgo, ita rara, & vnica eſſe perhibeatur, vt in hoc genere phœnix ſit, ac ſine exemplo, ad quod reſpiciēs ſpōſus dixit. *Vna eſt columba mea, vna eſt amica mea.* & Eccleſia Catholica canit: *Tu ſola ſine exemplo placuiſti Domino noſtro Ieſu Chriſto.* Optimo etiā iure appellari poteſt, Deipara, miraculum, quia, ſicut datur miraculum comparatione operū naturæ, eo, quòd naturalem rerum ordinem excedit; ita B. Virgo comparatione operum gratiæ miraculum cenſenda eſt, quia in genere ſanctitatis fuit ſupra totum communē ordinem gratiæ: adeò vt plus gratię, aut gloriæ ſola ipſa obtinuerit, quam omnes ſancti, & Angeli ſimul, vt teſtatur D. Bernardus, qui poſtquam dixerat, B. Virginē adumbrari per Reginam Eſther, quam adamauit Rex ſuper omnes mulieres, & poſuit diadema ſuper caput eius; ſubiecit hęc verba: *Iſtud eſt diadema ſpeciei, & glorię corona, qua B. Virgo ſuper Angelos coronatur, vt intra Trinitatis gloriam ipſa ſola amplius ſit euecta, ac plus ſanctiſſimę Trinitatis diligat gloriā, cupiat, ſentiat, ac fruatur, quàm omnis alia pura creatura ſimul ſumpta.* Sed, & vetuſtiores alij Patres ſtupendam, ac ineffabilem B. Virginis ſanctitatem altius conſiderantes, miraculum, illam nuncuparūt. S. Ignatius in Epiſtola ad Ioannem, appellat eam, *Cæleſte* (ſi fas eſt dicere) *prodigium, & ſacratiſſimum ſpectaculum.* Et S. Ephrem in oratione de Deipara, ſic eam ſalutat: *Aue præſtantiſſimū vniuerſi orbis miraculum.* D. Epiphanius verò oratione de Deipara: *O Virgo* (inquit) *ſanctiſſima, quæ exercitus Angelorum in ſtuporem deduxiſti: ſtupendum enim eſt miraculum in Cælis; mulier amicta Sole: ſtupendum miraculum in Cęlis: mulier geſtans lucem in vlnis: ſtupendum miraculum in Cęlis: alter thronus cherubicus: ſtupendum miraculum in Cęlis: mulieris filius, qui, & ipſius, & ſęculorum eſt pater: ſtupendum miraculum in Cęlis: thalamus Virginis habens filium Dei: Deum ſponſum, Chriſtum, ſtupendum miraculum in Cęlis: Dominus Angelorum, infans B. Virginis effectus eſt.* Hæc Epiphanius. D. Ioannes Damaſcenus orat. 1. de natiuit. de Deipara agens: *O miraculum* (inquit) *omnium miraculorum maximè nouum: mulier Seraphinis ſublimior effecta eſt, Deus viſus eſt paulò minus ab Angelis minoratus: ſileat ſapientiſſimus Salomon, nec iam, nihil ſub Sole nouum eſſe affirmet.* Hæc ille, & meritò, quia Hieremias 31. dixit: *Creabit Dominus nouum ſuper terram, mulier circundabit virum.* Quare, per nullam purām creaturā, immo, nec per omnes ſimul ſumptas, magis nobis innoteſcere arbitror diuina attributa, quàm per ſolam B. Virginem; nam ſi de ſapientiæ Dei theſauro, quem in Deipara exornanda Deus oſtendit, agamus, ipſa Virgo ſub typo domus, columnis ſeptem ſuffultæ, in plenitudine nimirum ſeptem donorum Spiritus ſancti, ſingulariter à Dei ſapientia non in aliorum vſum, ſed ſibi peculiariter ædificatæ, pronunciatur Prouerb. 9. *Sapientia* (inquit) *ædificauit ſibi domum excedit columnas ſeptem.* Quod de beata Virgine exponit Petrus Damianus oratione ſecunda de natiuitate Virginis. Diuus Bernardus ſermon. 9. Ex paruis, & Diuus Bonauentura in ſpeculo B. Virginis, cap. 6. De potentia verò, & bonitate Dei, quæ in B. Virgine præcipuè relucent, virgo ipſa, quamuis humillima Spiritus ſancti impulſu in ea verba prorupit: quia fecit mihi magna, qui potens eſt, & ſanctum nomen eius. à potentia, & ſanctitate Deum circumſcribens, ac ſi diceret: quæ in me magna conſpicitis, peculiariter proficiſcuntur, ab eo, qui ſummā omnipotētiā, & ſanctitatē,

Apoc. 12. Pſal. 134. Actor. 5. D. Tho. 1. p. q. 105. ar. 7. & in diſput. q. de poten. Cant. 6. D. Bernard. to. 1. conci. 61. ar. 3. c. 3. S. Ignat. in epiſt. ad Ioan. S. Eph. orat. de Deipa. D. Epiph. orat. de Deipara. D. Ioan. Damaſc. orat. 1. de natiu. Hier. 31. Prou. 9. B. Petr. Damian. orat. 2. de natiui. Virg. D. Bernard. ſerm. 9. D. Bonau. in ſpec. B. Virg. c. 6.

ſeu bonitatem in me oſtendere voluit. & & rurſus in Pſalm.47. (qui totus de Virgine ſub typo fundationis Hieruſalem agit) omnipotentia, ac bonitas Dei (quem propterea, magnum, & laudabilem vocat) in Beata Virgine prædicatur. *Magnus* (inquit) *Dominus, & laudabilis nimis in ciuitate Dei noſtri.* Beata Virgo enim ex D. Ioanni Damaſceno orat. 1. de dormit. Virgin. *Ciuitas eſt Dei, & quidem Dei noſtri, quia mater eſt filij Dei, qui ob ſuſceptam ex B. Virgine humanitatem, peculiari ratione, Deus noſter dicitur.* Quod etiam confirmat id, quod ſequitur: Deus in domibus eius cognoſcetur, cum ſuſcipiet eam. Deus duplicem habet domum, Eccleſiam militantem, & Eccleſiam triumphantem: tunc autem dicit Dauid, valde cognoſcendum eſſe Deum, cum Beatam Virginem in Eccleſia militanti in matrem, & in triumphanti in cæli Reginam ſuſcipiet: atque ad hæc reſpicientes Sancti Patres, ſæpe maieſtatẽ, & gloriam Dei per Beatam Virginem nobis maximè innoteſcere inculcant. Etenim D. Bonauentura in ſpeculo B. Virginis cap. 7. inquit: *Opus Domini mirabile eſt Maria, de quo dicitur in Eccleſiaſtico: Vas admirabile, opus excelſi; verè opus mirabile, quia nuſquam inuenietur ſimile. Vnde de hoc dicitur: Non eſt factum tale opus in vniuerſis regnis, non in regno cæleſtium, nec terreſtriũ, nec infernorum: hoc enim opus plenum eſt Dominica gloria, quia ſupra omnem puram creaturam reſultat, & relucet pleniſſimè in Beata Maria. Nam præter aſſumptam à Verbo naturam, nullum eſt opus, nulla creatura, in qua tanta diuinæ gloriæ materia reluceat, ſicut in Maria.* & infra: *Plena eſt tota Maria, relucente in ſe pleniſsimè diuina gloria.* Hæc ille. Petrus Chryſologus ſermone 140. *Quantus* (inquit) *ſit Deus, ſatis ignorat ille, qui huius Virginis mentem non ſtupet, animum non miratur, pauet cælum, tremunt Angeli, creatura non ſuſtinet, natura non ſufficit, & vna puella ſic Deum in ſui pectoris capit, recipit, oblectat hoſpitio, vt pacem terris, cælis gloriam, ſalutem perditis, vitam mortuis, terrenis cum cæleſtibus, parentelam ipſius Dei cum carne commerciũ, pro ipſa domus exigat penſionem pro ipſius veteri mercede conquirat, & impleat illud Prophetæ: Ecce hæreditas* Domini, *filij merces, fructus ventris.* Ita S. Chryſologus. Conſonat his reuelatio S. Brigittæ ſermone Angelico, cap. 5. dum ait: *Mundo creato, adhuc vnus minor mundus Virgo Maria coram Deo, cum omni venuſtate nondum creatus eſt, à quo maior gloria Deo, & Angelis maior lætitia, atque omni homini eius bonitate frui volenti maior vtilitas, quam de hoc maiore mundo prouenire debebat.* Ac tãdem noſter Galathinus libr. 7. de arcanis Catholicæ veritatis cap. 19. reddens rationem cur B. Virginem Hieremias c. 17. vocauerit: *Solium gloriæ Dei*, ait: *Quia ſicut ſedes ornata, ac regio more parata, ſedentis magnificentiam, ac maieſtatem indicat: ita Deus in Beata Virgine oſtenſurus erat gloriam ſuam, & claritatem.* Quare licet reuera ad illius ſanctitatis culmen Beata Virgo peruenerit, vt ſoli Deo cognoſcenda reſeruetur, iuxta illud Eccleſiaſt. *Ipſe creauit illam in Spiritu ſancto, uidit, dinumerauit, & menſus eſt.* illud tamen ſolùm pro corporis noſtri tenuitate de illius eximia ſanctitate, & dignitate cognoſcimus, quòd ipſa incõparabiliter magis Dei gloriam, maieſtatẽ, & reliqua attributa nobis manifeſtat, quã totus ſimul creaturarum cœtus. Et quid quæſo non manifeſtet, cum agnoſcamus, illam poſt Chriſtum in æterna prædeſtinatione primum locum obtinere, atque adeo non ſolùm à Deo electam, ſed prælectam, antiquis Patribus cælitus promiſſam, myſticis præfiguratam miraculis, Propheticis vaticinijs prænunciatam, Sybillarum oraculis honorificè prædicatam, Dei beneficio ex ſterilibus parentibus ortam, qui ex voto naſcituram prolem Deo dicauerant; ab Angelo natiuitatem eius prædictam, ex quadruplici generoſa ſtirpe, Patriarchali, Prophetali, Sacerdotali, ac Regia progenitam, ab originali peccato ſingulari priuilegio præſeruatam, à puncto ſuę immaculatæ Conceptionis ita in gratia cõfirmatam, vt ex ſuppoſitione illius, non ſolum mortaliter, ſed nec venialiter potuerit peccare: fomitem ſemper extinctum habuerit, nunquam ſæuientem membrorum legem, vel inferioris partis rebellionem ſenſerit, rationis vſum ab exordio ſuæ Cõceptionis acceperit, votum virginitatis ex tunc Deo nuncupauerit, ab eo inſtanti merere incœperit, meritum etiam dormiendo non interruperit, omnibus non ſolum virtutibus tam Theologicis, quam moralibus, ſed & cũctis gratijs gratis datis à ſuæ creationis primordijs fuerit exornata, trinula in

Pſalm 47.

D. Ioan. Damaſc. orat. 1 de dormit. Virg.

D Bonau. in ſpec. B. Vir. c. 7.

Petr Chryſ. ſerm. 140.

In reuel. S. Brigittæ ſermone Angelico c. 5.

Galat. lib. 7. de arcanis Cath. verit. c. 18.

Hierem. 17.

Eccleſ. 1.

in templo Deo ex voto conſecrata, ibique ſanctiſſimè educata, infans abſque humano adiutorio in templo aſcenderit, ex diuina ordinatione miraculo confirmata, ſponſum acceperit; gratia plena ab Spiritu ſancto obumbrata, & fœcundata, filium Dei conceperit, quem cæli capere non poterãt, ſuo gremio portarit: atque adeo ad culmen dignitatis matris Dei euecta fuerit, ſimul mater, & virgo perpetua, & omnium virginum primiceria extiterit, prægnantium tœdium non ſenſerit, filium ſuum abſque dolore in partu, immo cum mira dulcedine ediderit, conſuetudine, & familiaritate Chriſti per triginta tres annos vſa fuerit; morti illius conſtans, ſummo pariter mœrore confecta iuxta Crucem adſtiterit, ad humani generis reparationem ſingulariter fuerit cooperata, prima viderit Chriſtum reſurgentem, & præ cunctis de Chriſti teſurrectione gauiſa, glorioſæ aſcenſioni filij ſui præſens, præ reliquis alijs, quando nubes abduxit eum ab oculis Apoſtolorũ, vſq. in cacumen Empyrei cæli aſcendentẽ proſpexerit, tamquam Apoſtolorum magiſtra, varia ex diuinorum myſteriorum ærario arcana panderit, dum ſuperſtes erat in hac mortali vita, templa ſuo nomine dicata agnouerit, febri diuini amoris æſtuans interierit: Apoſtolorum manibus fuerit ſepulturæ tradita; in gloriam ſuper dilectum filiũ ſuũ innitens conſcenderit, & à dextris filij ſui conſtituta, ſuper omnes puras creaturas ſedem habeat, aliaque pænè infinita mirabilia, quæ Deiparam Virginem exornant, vt etiam ſuccincta eorum enarratio longum vltra modum expoſcet ſermonem. Vnde rectè quidam Chriſtianorum Poetarum dixit:

Maiores, pluresq. tibi debentur honores,
Sed quos nõ hominũ, mens ve, liber ve capit.

Cum ergo in Beatam Virginem tot, ac tã ſtupenda miracula in vnum confluxerint, iure optimo Sancti Patres, miraculum, vno ore nuncupant: nonnulli tamen non contenti, gratiæ miraculum illam appellaſſe, eandem etiam vocant, miraculorum officinam. Etenim S. Andreas Hieroſolymitanus ſermone in ſalutatione Deiparæ, Verbi officinam. Arnoldus Carnotenſis tractatu de laudibus Mariæ, Spiritus ſancti officinam. Diuus verò Ioannes Damaſcenus oratione 1. de Natiuitate Mariæ, miraculorum officinam illam dixit. Certe ſummus

S.Andr. Hieroſol. in ſalut. Deip.
Arnol. Carnoten. tract. de laud. Mariæ.
D. Io. Dam. or. 1. de Natiu Mariæ.

ille miraculorum opifex Deus, cum ſparſis per totum orbem terrarum miraculis, tamquam propriæ potentiæ ſuæ præconibus, videretur ſibi adhuc non plenè ſuam oſtẽtaſſe potentiam; tandem, vt faciendi miracula mirabilem artem, ac ſingularem virtutem ſuam commendabiliorem redderet, ſacratiſſimam Virginem extraxit, quæ non ſolùm portentoſum miraculum, ſed & miraculorum officina eſſet, ex qua inaudita miracula prodirent, quę tam terram, quam cælum ſtupefacerent. Equidem tot, ac tam innumera in ſolum Incarnationis Verbi diuini myſterium in vtero B. Virginis celebratum, confluxere miracula, vt vel hoc ſolum nomine, iure optimo, virgineus venter, miraculorum officina nuncupari debeat. Vnde Iſai. 10. ineffabile Incarnationis myſterium, conſummatio, & abbreuiatio dicitur mirabilium operum Dei, vt præclare Sancti Doctores expendunt, quorum nonnulla ſelecta teſtimonia hoc loco inferere non grauabor, cum copioſè ea, quæ in Verbi Diuini Incarnatione ex Beata Virgine admiratione digna ſunt, recenſeant.

Iſai. 10.

Sanctus Baſilius Seleuciæ Epiſcopus oratione in Annunciatione Beatæ Virginis: *Tunc* (inquit) *factum eſt myſterium, quod in hodiernum vſque diem manet myſterium; neque vnquam myſterium eſſe deſinet: tunc creatura vidit, quod antea viſum eſt numquam, nempe prolem, quæ ſuæ matris erat parens: infantem, qui genitricem ætate antecedebat, puerum ſæculis omnibus, quæ ante effluxerant, antiquiorem.* Et rurſum introducit Deiparam filium ſuum, Deum hominem in vna perſona admirantem, & cum eo ita loquentem: *Ecquid igitur tecum diſceptabo, lacte ne enutriam, an verò, vt Deũ colam? vt mater curabo, an verò, vt ancillæ adorabo? vt filium amplexu fouebo, an verò, vt Deum ſupplex inuocabo? lac ne porrigam, an vero thymiama offeram? & quod hoc magnum, & abditum eſt miraculum? Cælum tibi thronus eſt, & ſinus meus te complexus eſt: totus his præſto es, qui inferni degunt, neque vnquam tamen ab ijs abes, qui in ſupernis viuunt; nec enim localis fuit tua illa deſcenſio, ſed diuina quadam ſubmiſſio, & condeſcenſio; celebro proinde tuã clementiam, ſed non inueſtigo tuam œconomiam: tale namque myſterium per illum patratum eſt, quale nulla prorſus lingua, aut cogitatio aſſequi poteſt.* Sic ille.

S. Baſil. orat. in Annun. B. Virg.

Diuus

Diuus Ioannes Damaſcenus orat. 1. de Natiuitate, diuinam Verbi Incarnationem, miraculorum omnium caput, & Deiparam Virginem, miraculorum officinam, appellat: quærens enim, cur Virgo mater ex Anna ſterili orta ſit:

D. Io. Dam. orat. 1. de Natiu.

Quoniam (inquit) *oportebat, vt ad id, quòd ſolùm ſub ſole nouum erat, ac miraculorum omnium caput, via per miracula ſterneretur, ac paulatim ab humilioribus ad ſublimiora progreſſus fieret.* & infra, cum Deiparę vterum, quòd Chriſtum peperiſſet, & vbera, quòd eundem lactaſſent, beata pronunciaſſet, exclamat in hæc verba: *O miraculorum miracula, & rerum admirandarum res maximè admirandæ.* Et rurſum, miracula in Incarnatione recenſens: *O quot* (inquit) *miraculorum, & cuiuſmodi fœderum hæc filiola hic ſterilitatis fœtus officina extitit, diuinitatis nimirũ, & humanitatis, paſſionis, & impaſſibilitatis, vitæ, ac mortis, vt, ſcilicet, in omnibus rebus, id quod inferius erat, à præſtantiore vinceretur:* Hæc ille. Et iterum ad Deiparam ſermonem dirigens, alia admirabilia recenſet: *Sanè* (inquit) *res omnes conditas dignitate antecelluiſti, ex te enim ſola ſummus ille opifex partem aſſumpſit, hoc eſt, maſſæ noſtræ primitias: caro ipſius ex carne tua, & ſanguis ex ſanguine tuo, & lac è mammillis tuis ſuxit Deus, & labia tua Dei labijs vnita ſunt. ò miracula mentis captum, atque orationis facultatem excedentia.* Huculque Diuus Ioannes Damaſcenus.

Diuus Bernardus homil. 2. ſuper Miſſus eſt, mellifluo ſuo eloquio, miracula, quæ cum Verbum caro factum in vtero virgineo, tamquam in miraculorum officina peracta ſunt, pulchrè cõmemorat: is enim enarrans illud Hierem. 31. *Nouum creauit*

Hierem. 31. D Bern. homil 2 ſuper Miſſus eſt.

Dominus ſuper terram, fœmina circumdabit virum. *Verto* (inquit) *ad conceptum, partumq. virginalem, ſi fortè inter plurima noua, ac mira, quæ ibi profectò inſpicit, qui diligenter inquirit, etiam hanc, quam de propheta protuli, reperiam nouitatem. Porrò ibi agnoſcitur longitudo breuis, latitudo anguſta, altitudo ſubdita, profunditas plana, ibi agnoſcitur lux non lucens, verbum infans, aqua ſitiens, panis eſuriens: videas ſi attendas potentiam regi, ſapientiam inſtrui, virtutem ſuſtentari, Deum denique lactantem, ſed Angelos reficientem; vagientem, ſed miſeros conſolantem: videas, ſi attendas, triſtari lætitiam, pauere fiduciam, ſalutem pati, vitam m ri, fortitudinem infirmari, ſed quod non minus mirandum eſt, ipſa ibi cernitur triſtitia lætificans, pauor confortans, paſſio ſaluans, mors viuificans, infirmitas roborans, & inter hæc nouam fœminam agnoſce virum circumdantem, cum Mariam videas, virum, approbatum à Deo, Ieſum ſuo vtero circumplectentem; vir igitur erat Ieſus, necdum etiam natus, ſed ſapientia, non ætate, animi vigore, non viribus corporis, maturitate ſenſuum, non corpulentia membrorum.* & infra: *Fœmina circumdans virum, iuxta Iſaiam, Virgo eſt concipiens Deum: uides, quàm ſtupendum ſit hoc unum de Beata Virgine, & in Virgine factum miraculum, quod tot miracula præuenerunt?* Hæc Diuus Bernardus.

His conſonat S. Bernardinus ſerm. 4. de vigil. Natiu. Dom. qui cũ enumeraſſet quędam Dei opera naturalia, ſolis nimirum ortum, & occaſum, terrę fœcunditatem, temporum viciſſitudines, quæ magna ab eo vocantur miracula, ſed conſuetudine viluerunt; ſubijcit de admirabilibus operibus in Incarnatione, ex illo Iſai. 36. *Innoua ſigna,* Iſai 36. D. Bernardinus ſer. 4 in vigil. Natiu. Domini.

& immuta mirabilia. O noua (inquit) *miracula, conceptus fuit ſine pudore, partus ſine dolore, mutata eſt in Virgine noſtra maledictio Euæ, peperit enim filium ſine dolore, mutata eſt in benedictionem, ſicut prædictũ eſt per Angelum Gabrielem: Benedicta tu in mulieribus; nec ſolum ſine pudore conceptus, & ſine dolore partus, ſed & mater eſt ſine corruptione. o uerè nouitas inaudita, Virgo peperit, & poſt partum inuiolata permanſit; iã ſecurus expecto promiſſam mihi gloriam incorruptionis in carne mea, quandoquidem conſeruata per eum eſt incorruptio etiam in matre ſua.* & infra: *Creſcunt miracula, multiplicantur diuitiæ, theſaurus aperitur, quæ generat, & mater, & Virgo eſt, qui generatur Deus, & homo eſt.* Hæc D. Bernardinus. & ſanè maius miraculum fuit, ex D. Ambr. de inſti. Virg. c. 7. & Theophylacto, Chriſtũ de Virgine naſci, quàm eum à mortuis reſurgere: illud enim fuit ſingulare in Deipara, mortuorum autem plurimi reſuſcitari leguntur; ideo Eccleſia Catholica ad Virginem Deiparam ait;

Tu quæ genuiſti
Natura mirante tuum ſanctum genitorem,
Virgo prius, ac poſterius.

Sed iã alios audiamus vetuſtiores Patres.

S. Ire-

D. Irenę lib. 3. aduerſ. hæreſ. c. 18.

S. Irenæus lib. 3. aduerſ. hæreſ. c. 18. *Vnus* (inquit) *Chriſtus Ieſus Dominus noſter, veniens per vniuerſam diſpoſitionem, & omnia in ſemetipſo recapitulans: in omnibus autem eſt & homo plaſmatiu Dei, & hominis; ergo in ſemetipſo recapitulatus eſt inuiſibilis, & viſibilis factus, & incomprehenſibilis factus comprehenſibilis, & impaſſibilis, paſſibilis, & Verbum homo vniuerſa in ſemetipſum recapitulans, vti, ſicut inſuper cœleſtibus, & ſpiritualibus, & inuiſibilibus princeps eſt Verbum Dei, ſic & inuiſbilibus, & corporalibus principatum habeat, in ſemetipſum primatum aſſumens, & apponens ſemetipſum caput Eccleſiæ, vniuerſa attrahat ad ſemetipſum apto in tempore.* Sic d. Irenæus.

D. Cyprian. ſerm. 3. de natiuit.

D. Cyprianus ſerm. 3. de natiuitate *O Domine* (inquit) *quàm admirabile eſt nomen tuum? verè tu es Deus, qui facis mirabilia: non modo mundi huius ſtaturam admiror, non ſtabilitatem terræ, cum eam complectatur volubile firmamentum, non ſingulos dies, non lunæ defectum, & incrementum, non ſolem ſemper integrum, & laborem eius perpetuum, non temporum viciſſitudines, in quibus quædam arent, quædam virent, & quæ mortua modò videntur, deinceps reuiuiſcunt; miror Deum in vtero Virginis, miror omnipotentem in cunabulis, miror quomodo Verbo Dei caro adhæſerit, quomodo incorporeus Deus corporis noſtri tegumentum induerit, miror in hac diſpenſatione tanti diſpendia temporis, & tam lentos proceſſus ad obedientiam Saluatoris in breui poterat patrari negocium, & poterat tantus labor abbreuiari ad ſolum Chriſti Verbum, ſicut factus mundus, & diſpoſita cuncta ad eius imperium: ſed elementario mundo dignior eſt rationabilis homo, quòd ex eo, quòd in eius ſeruitium facta ſunt omnia, facilè creditur in cęteris quocumque modo aliquæ ſatisfaciunt rationes, hic ſolus me complectitur ſtupor, & cum Habacuch cano: Conſideraui opera tua, & expaui: miror ieiunium, miror tentationes, miror omnipotentem in ſepulchro iacentem, miror occiſum, & reſurgentem. Hæc ſunt noua mira, quæ prædixerat Hieremias. Nouum fecit Dominus ſuper terram mulier circundabit virum, opus ſuum faciet, & peregrinum opus eius, ab eo Ieſus Chriſtus heri, & hodie ante Luciferum genitus, initium Carnis ſumpſit ex B. Virgine, quem Cœli Cœlorum non capiunt, qui implens omnia, cum ſit in omnibus, ab his tamen non capitur, nec tenetur. Nouum eſt, & inauditum, quòd in materni anguſtia vteri circundedit intra ſe fragilis caro virtutem Altiſſimi, & ordinem rerum, curſumq. naturæ mutauit ſapientia Dei, & vbique diuinitas dilatata, plenitudinem ſui vaſi infundens exiguo, ſic eſt circundata muliebri vtero; vt vniuerſa ambiret, implens omnia, excedens cuncta, intra ſe omnia continens, extra vniuerſa complectens. quem nos paruulum, propheta nuncupat virum; inſinuans, ei nunquam defuiſſe virtutem, ſed ſemper virilis ætatis affuiſſe fortitudinem, quem infantilis infirmitas occultabat: opus igitur fecit, quod creauerat, ſaluans, quod perierat, ad vitam reuocans, quod mortuum erat, ſed peregrinum opus fecit in Deo, quòd Verbum factum eſt caro, quòd factus eſt viſibilis, & comprehenſibilis, & mortalis; & peregrinum à maieſtate, puer ſugens vbera, panniculis inuolutus, & ſuſtinens conuicia, Filius Dei in patibulo conſtitutus.* Hæc D. Cyprianus.

Sophron. ſerm. de aſſumpt.

Sophronius ſermone de aſſumptione citans locum illum Hier. 31. Nouum creauit Dominus ſuper terram: *Verè* (inquit) *nouum, & omnium nouitatum ſuperueniens nouitas virtutum, quando Deus, (quem ferre non poteſt mundus, neque videre aliquis, vt viuere poſſit) ſic ingreſſus eſt hoſpitium Virginis, vt corporis clauſtrum neſciret, ſicque geſtatus, vt totus Deus in eo eſſet, & ſic exiuit inde, vt eſſet, ſicut Ezechiel fatetur, porta omninò clauſa.* hæc ille:

S. Leo ſer. 2. de natiuit.

Sanctus Leo ſerm. 2. de natiuit. Aduenientibus (inquit) *temporibus, quæ redemptioni hominum fuerant præſtituta, ingreditur hæc infima Ieſus Chriſtus Dominus noſter de cœleſti ſede deſcendens, & à paterna gloria non recedens, nouo ordine, noua natiuitate generatus: nouo ordine, quia inuiſibilis in ſuis, viſibilis factus eſt in noſtris, incomprehenſibilis voluit comprehendi; ante tempora manens, eſſe cœpit ex tempore, vniuerſitatis Dominus ſeruilem formam obumbrata maieſtatis dignitate ſuſcepit, impaſſibilis Deus non dedignatus eſt homo eſſe paſſibilis, & immortalis mortis legibus ſubiacere. Noua autem natiuitate genitus, eſt conceptus à Virgine, natus ex Virgine, ſine paterna carnis concupiſcentia, ſine*

ma-

materna integritatis iniuria. hæc S. Leo Hildephonſus lib. de Virginitate Deiparæ c. 11. Chriſti conceptionem omni miraculo mirabiliorem, omni opere potentiorem, omniq. ſigno, ac prodigio auguſtiorem appellat: & meritò quidem, quia, cum Beatiſſima Virgo eſſet præſtantiſſimũ orbis miraculum, non poterat non eius conceptio, & partus eſſe miraculoſus. Vnde & ipſe Chriſtus eius proles, fatetur, ſe ex vtero Virginis prodijſſe, factus prodigioſum miraculum tanquam prodigium factus ſum multis, vel (vt vertit Cardinalis Caietanus ex Hebræo: Miraculum factus ſum multis. Cum ergo Chriſtus Dominus ſummum, & maximum omnium miraculorum ſit, immo ſolus per anthonomaſiam, & per excellentiam, miraculi appellationem mereatur, & ex immaculato Beata Virginis Mariæ vtero, tanquam ex officina, vbi formatus fuit, prodierit, nemo ſanæ mentis inficiabitur, Deiparam Virginem, excellentiſſimam quandã miraculorum officinam eſſe, immo & miraculorum abyſſum, vt ingenioſè dixit Diuus Ioannes Damaſcenus, innuens, in Deiparæ Virginis vtero, tanquàm in abyſſo, multa latere miracula, ad quæ penetranda, propter ſummam eorum profunditatem, tam humanæ, quàm angelicæ intelligentiæ, aditus omnino præcluditur. Andreas Cretenſis orat. 1. de dormit. B. Virg. præclarè dixit: quam Dei tantum eſt laudare pro dignitate, qui quas nouit rationes, in ea tot fecit miracula.

Hildeph. li. de virginit. Deiparæ 11.

Card. Caietanus ex Hebræo.

D. Ioan. Damaſcenus.

Andr. Cretenſ. orat. 1. de dormit. B. Virg.

Ad extremũ, quod & mirabilius multò videri debet, ipſi etiam ethnici homines, immo & Turcharum princeps Mahomethus in Alcorano Azoar 31. non dubitauit, perilluſtri miraculi nomenclatura Deiparam Virginem exornare, ſic enim ait: *Deus illam filiumq. ſuum manifeſtum gentibus miraculum poſuit.* In quibus verbis primò obſeruo, vocaſſe illam abſolute miraculum, non limitans illam ad miraculum in hoc, vel illo genere: olim Ariſtoteles philoſophorum princeps propter raram, ac limpidiſsimam rerum naturalium cognitionem, miraculum naturæ fuit cognominatus. Beatam autem Virginem non vocat ethnicus ille miraculum naturæ, ſed miraculum abſolutè, vt ſignificaret, illam non ſolum in ordine naturæ, ſed & in ordine gratiæ miraculoſam, ac prodigioſam ſemper extitiſſe. Secũdo obſeruo, vocaſſe illam miraculum, non occultum, ſed manifeſtum gentibus; quandoque contingit, ad preces alicuius ſanctorũ effuſas infirmum repente in priſtinam reſtitui ſanitatem: propter varias tamen, quæ occurrunt, dubitandi rationes, in quæſtionem vertitur, fuerit ſanitas illa, miraculoſa necne? tunc certè miraculum illud, dicitur occultum, non clarè patens: quando autem, poſt manifeſtam alicuius mortem, quiſpiam ad vitam reuocatur, illud manifeſtum fuiſſe miraculum omnes proclamant. Hoc igitur intereſt diſcrimen inter Beatam Virginem, & reliquos ſanctos, quòd illorum mirabilia multa in quæſtionem vertuntur: quæ verò propria B. Virginis ſunt, & dignitati matris Dei conſentanea eſſe perhibentur, non oportet in diſceptationem, & controuerſiam illa trahere, ſicut ſpecialiter D. Auguſtinus, de peccatis agens, dixit: ***Excepta ſancta Virgine, Maria, de qua propter honorem Domini, nullam prorſus, cum de peccatis agitur, volo habere quæſtionem***. quod ea ſanè ratione dixit, quia iudicabat per ſe manifeſtum, in Matrem Dei cadere peccatum non potuiſſe. Tertio, obſeruo dixiſſe Beatam Virginẽ, fuiſſe miraculum manifeſtum gentibus, quia reuera non vni, vel alteri nationi, ſed omnibus illis indiſcriminatim, ad quos miræ ſanctitatis eius notitia peruenit, ſupra modũ mirandam ſe exhibere conſueuit. Experientia nouimus, ſingulis Regionibus ſingula quędam eſſe mirabilia, quæ licet illis communia ſint, & non rara, alijs tamen pretioſa, & ſingularia habentur. Vnde lacus, cuius aqua nocturno tempore ebibita nocet, diurno verò nihil lædit, ſed ſalubris eſt, vt cecinit Ouid. lib. Metamorph.

De Alcorano Azoar 31.

D. Auguſt. lib. de nat. & grat. c. 36

Eſt lacus Arcadiæ phœneum dixere priores:
Ambiguis ſuſpectus aquis, quas nocte timeto:
Nocte pota nocēt, ſine noxa in luce bibũtur.

Ouid li. Metamorph.

Hic, inquam, lacus incolis illius regionis communis, & familiaris eſt, alienigenis verò rarus, ac mirabilis. Plin. lib. 19. c. 1. & Strabo lib. 10. referunt, quoddam vnigenus, quod viuum vocitant, in ignem miſſum non concremari, ſed potius purificari: notis certè rem mirabilem narrant, Cretenſibus verò rem ſatis tritam dicunt, apud quos frequens eſt illud lini genus.

Plin. lib. 19. c. 1. Strabo lib. 10.

Simi-

Flauius Ioſeph. in ſua hiſt. Similiter Flauius Ioſephus in ſua hiſtoria flumen,quoddam ſcribit ea proprietate præditum,vt nonniſi in die Sabathi fluat; vnde Sabathinum flumen appellatum eſt: quia cum reliquis hebdomadę diebus alueus eius aquarum fluxu careat, ſolo die Sabathi illæ defluūt: nos illud miraculum naturæ appellamus. habitantibus verò in ea regione nihil prorſus admirationis infert. Deinde Plin. lib.6. natur.hiſt.c.32. (Plin. lib. 6. natur. hiſt. c.32.) tradit in India, quam olim Embrion, vt ipſe vocat, nunc verò vulgari ſermone Hiero appellatur, communem, ac frequentem eſſe arborem quandam talis naturæ,vt cũ regio illa fluminibus,fontibus, lacubus, & puteis penitus careat,illa certis tẽporibus,inſtar fœcundiſſimæ nubis, tantam aquæ copiam effundit, vt defectum fluminum,& fontium,non ſolùm ad hominum vſum,ſed ad brutorum quoque animantiũ potum abunde ſuppleat. Certè nobis hoc mirabile, & inauditum eſt,illis verò adeò frequens, vt ex conſuetudine viluerit,nihilq; rẽ tam ſtupendam iam mirentur. Hoc igitur, vt in B. Virginem conuertamus, illud ſingulare eſt in Beatiſſima Virgine,quod omnibus gentibus, omnibus nationibus,omnibus tam cœleſtibus, quàm terreſtribus incolis mirabilis ſit,omnes rara,& eximia eius ſanctitas, ac ſuprema matris Dei dignitas in admirationem, & ſtuporem rapiat,cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia X.

Virgineum Deiparæ ventrem bonorum omnium ſcaturiginem eſſe, atque ideò meritò dici beatum: varijs animi conceptionibus palam fit, in eadem verba: Beatus venter, qui te portauit.

INTER pleraque alia Virginis Deiparæ præconia, illud non ſolum admiratione,ſed ſtupore dignum eſſe reor, quòd eum alioquin humanus venter fons ſit, innumera mala, grauiaq. peccata ſcaturiens: E contra tamen Marianus venter omnium bonorum ſit fœcundiſsimus fons,vberrimaq. ſcaturigio. Humanum ventrem ita Aegyptij execrabantur, vt author eſt Plutarch. lib. de ſepulcro, & refert Lælius lib.13. c.25. (Plutarch. li. de ſepulcro Lælius li.13. c.25.) vt à mortuorum corporibus ventrem eximerent, tanquam peccatorum omnium (vt ipſi dicebant)cauſam.Verùm ad hanc veritatem comprobandam, non opus habemus ab ethnicis teſtimonium emendicare,cum plura,eaq. manifeſtiſsima,ſacra eloquia nobis ſuppeditent. Dauid enim Pſal.50. in hunc modum à Deo veniam deprecabatur: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea*. (Pſalm.50.) quaſi diceret: ne mireris Domine, quòd in peccata actualia prolapſus fuerim, cum peccato originali infectum conceperit me mater mea, quod fomitem ad peccandum in me induxit: & Pſal.72. maternum ventrem officinam eſſe fatetur errorum: *Alienati ſunt peccatores à vulua, errauerunt ab vtero,locuti ſunt falſa*. (Pſalm.72.) Beatæ autem Virginis venter tanta puritate, & ſanctitate enituit, vt proles in eo concepta non ſolùm peccatum originale non contraxerit, vtpotè, qui naturalis Dei Filius erat, ſed ipſius mortis deſtructor, & peccati peremptor eſſet. Verùm oculatius contemplemur, quod, quàm pereximia, atque magnifica bona ex Mariano ventre, velut ex perenni fonte,ad nos emanarint, non enim abſque cauſa ab ſponſo vocatur Cantic.4. *Fons hortorum, & puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano*. (Cant.4.) quia illis iuſti, quaſi cœleſtis Regis Horti amœniſsimi,ac regio cultu,manuq; conſiti,vberrimè irrigantur,ac fœcundantur: & quoniam triplex potiſsimum eſt aquæ vſus,videlicet ad extinguendam ſitim, ad abluendas ſordes,ad irrigandam, & fœcundandam terram; ſanè Marianus venter, tanquàm fons viuus,aquam illam viuentem,Chriſtum Dominum ex ſe protulit, in noſtram omnium vtilitatem illum effundens, per quē concupiſcentiæ noſtræ ardens ſitis refrigeratur, criminum maculæ abſterguntur, & cordis noſtri ſterilis terra,quæ inſtar fœni aruerat, vt loquitur Dauid Pſal.101. (Pſalm.101.) ad germinandos bonorum deſideriorum flores, ac ſanctorum operum producendos fructus, fœcundatur. Quòd ſi, cum ſponſus Beatam Virginem

nem appellat, Puteum aquarum viuentium: ſub nomine aquæ Spiritus ſanctus intelligatur, vt Chriſtus Dominus intellexit illis verbis Ioan. 7. *Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ.* hoc autem dixit de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eo, apte etiam B. Virgo puteus aquarum viuentium: nuncupatur, cum ipſa, non ſolùm habitaculum ſit Filij Dei, ſed ſacrarium Spiritus ſancti: vt verbis D. Bernar. vtar ſerm. 4. de aſſumpt. triplexq. ille effectus refrigerandi, lauandi, & rigandi proprius ſit Spiritus ſancti. Vnde Eccleſia Catholica canit:

Ioan. 7.

D. Bern. ſer. 4. de aſsũpt.

Dulcis hoſpes animæ,
Dulce refrigerium.
Ecce refrigerat,
Laua quod eſt ſordidum.
Ecce maculas abluit,
Riga, quod eſt aridum.

Ecce infœcundam cordis noſtri tellurem diuinæ ſuæ gratiæ imbre irrigat: quis ergo pleno ore non Virginis ventrem beatum vocitet?

Deinde B. Virgo vtero ſuo Chriſtũ portans, mõti merito ſolet cõparari, quia prǽterquàm quòd præfigurata fuit per montẽ, de quo Dauid dixit Pſ. 67. *In quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo.* prǽterquam etiam quòd D. Io. Damaſc. orat. 1. de dorm. Virginis appellat eam, montem pinguem, S. Gregorius montem in vertice montium eã nuncupat, quia ſuper Angelorũ choros meritorum verticẽ erexit. Ac tandẽ prǽterquam quòd iuxta Danielis vaticinium cap. 2. mons eſt, ex quo ſine manibus abſciſſus eſt lapis, Chriſtus ſcilicet Dominus, qui ſine viri opera, ac ſine obſtetricis adiutrice manu in vtero B. Virginis carnem induit, & ex eo per natiuitatem producit, vt exponunt S. Iræneus lib. 3. contr. hæreſ. cap. 28. Iuſtinus martyr in Dialogo cum Triphone, & Epiphanius ſerm. de laud. B. Virg. quorum expoſitioni conſonat explicatio D. Hieronymi epiſt. 22. vbi animaduertit, ideò lapidem illum dici abſciſſum de monte ſine manibus, quia manus accipiuntur pro opere nuptiarum iuxta illud Cantic. 2. *Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* lapis autem hic, qui à D. Petro epiſt. 1. cap. 2. vocatur pretioſus, & angularis, Chriſtus eſt, cui omne ſpirituale ædificium innititur, & qui contriuit ſtatuam illam Nabuchodonoſoris, quatuor pręcipuos gentiliũ Monarchias, Chaldæorum, Perſarum, Græcorum, atque Romanorum ſignificabat; præter hæc inquàm, Beata Maria, humanam, diuinamque prolem vtero geſtans, recte monti comparatur in ſacris eloquijs, & à ſanctis Patribus, quia mons, lingua Hebrea dicitur, Harà, quòd idem valet, quod prægnans, quia verè mons, propter tumorem, non ſolum figuram prægnantis præſefert, ſed quia multis bonis grauidus, & fœcundus, abundanter illa ad humanum vſum ſuppeditat, arbores producit, quarum quædam ad ignem conficiendum, quædam ad ædificia conſtruenda, quædam ad imagines ſculpendas, quædam ad fructus edendos conducunt: herbarum genera diuerſa germinat, quæ pecoribus, & alijs animantibus in pabulum deſeruiunt: fontales aquas ex ſe ſcaturit ad fœcundandas valles, duriſſimos lapides gignit ad baſilicas condendas, & ad arces, & mœnia ciuitatum in ſublime erigenda: immo, quandoque argenti, & auri mineralia intra ſua viſcera maturat, quibus homines locupletantur: ac tandem, vt dixit Dauid, Pſalm. 103. *Montes excelſi ceruis, petra refugium herinaceis.* vel (vt Hebræum originale habet, petra refugium leporibus. Quis iam igitur ex his non videat, recte Virginem prægnantem, montem nuncupari, non ſolum propter vterum tanto plus intumeſcentem, quanto infans Chriſtus ſecundum corpulentam ſubſtantiam in virgineo eius vtero magis creſcebat? Sed quia ex ea, tanquàm ex monte, prodijt arbor vitæ, non fructus corruptibiles ferens, ſed immortalitatem conferens; ex ea prodijt fons gratiæ ſalientis in vitam æternam, ex ea prodijt lapis, qui tametſi iniuſtè reprobatus fuerit, factus tamen eſt poſteà in caput anguli; ex ea prodiuit aurum, & argentum diuinitatis, & humanitatis, omni argento, & auro Arabiæ incomparabiliter pretioſius, ex quibus diuinum electrum Chriſti Domini erat compoſitum: ex ea prodijt, non fœnum iumentis, non gramen pecoribus, non herba reliquis animantibus, ſed frumentum electorum, quo eccleſiæ horrea adeò plena, ac redundantia ſunt, vt pęnè infinitis ex illo veſcentibus, nec fuerint

Pſal. 67.

Io. Damaſc. orat. 1. de dorm. Virg.

S. Gregor.

Daniel c. 2.

Iræn. lib. 3. contr. hęreſ. c. 28.

Iuſtin. mart. Dialog. cum Triphone

Epiphanius ſer. de laude Virginis.

Cantic. 2.

1. Petr. 2.

Pſalm. 103.

rint vnquàm exhauſta, nec imminuta, vt cecinit D. Thomas.

D. Thom.

Sumit vnus, ſumunt mille,
Quantum iſti, tantum ille,
Nec ſumptus conſumitur.

Ac tandem ſi timidis ceruis mons refugium eſſe ſolet; mons Virgo pietatis, ad quàm in occurrētibus neceſſitatibus confidentèr confugere licet: nam, vt rectè dixit S. Bonauentura in Litanijs Beatæ Virginis: *Mammilla eſt orphanorum, & conſolatio afflictorum.* quod probè agnoſcens Diuus Bernardus ſermone ſuper ſignum magnum: inquit. *Quid ad Mariam accedere trepidet humana fragilitas? nihil auſterum in ea, nihil terribile, tota ſuauis eſt, omnibus offerens lac, & lanam.* quis ergo beatum non fateatur Virginis ventrem tantorum bonorum feracem?

S Bonauent. in Litanijs B Virg.

D Bernard ſer ſuper ſignum magnum.

Ad hæc, ſicut nullum deterius malum Mundo accidere potuit, quàm amiſſio gratiæ diuinæ, ita nullum excellentius bonum ei contingere potuit, quàm recuperatio, & reſtauratio eiuſdem: ſicut autem amiſſionis gratiæ, & iuſtitiæ originalis, cauſa fuit intemperatus venter primorum parentum, vetitam dulcis pomi eſcam guloſè appetens, ita reſtaurationis amiſſæ gratia, & diuinæ amicitiæ, temperatus pariter, & immaculatus B. Virginis venter authorem gratiæ Chriſtum concipiens principium fuit, & origo. Explicemus hoc, ſi placet, dragmæ perditæ, & inuentæ parabola.

Luc. 15. 4.

Quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam vnam, nonne accendit lucernam, & euertit domum, & quærit diligenter, donec inueniat eam? perſimilis mihi videtur Deipara Virgo huic mulieri: nam ſi rem altius contemplemur, ipſa & lucernam accendit, & euertit domum, & drachmam perditam inuenit. Reminiſcamini (obſecro) per Adæ peccatū amiſſam fuiſſe olim precioſam illam gratiæ diuinę drachmam ille per ſpatium nongentorum triginta annorū ſemper quæſiuit hanc drachmam, ſi forſan reſarcire poſſet iacturam à ſe factam, nunquam tamen eam poſteris ſuis inuenire potuit. Abraham eandem, vt inueniret, accendit lucernam Circumciſionis, exijt è propria patria; nec illam potuit inuenire. A Moyſe vſque ad Chriſtum diuerſi Patriarchæ, & Prophetæ figurarum, viſionum, prophetiarumque lucerna iugiter quæſierunt hanc drachmam, nec inuenire potuerunt. Moyſes ſexcentorum decem & trium præceptorum lucernam accendit, vt inueniret, & non inuenit: omnes ſancti Patres veteris teſtamenti deplorabāt perditionem illius drachmæ, & quòd non poſſent illam inuenire. Veniens autem in hunc mundum ſacra illa mulier mulierum decus, diligenter accendit lucernam Verbi Incarnati, poſuit flammam diuinitatis in vas ſuæ humanitatis, & euertit domum quando effecit, vt immortalis ex vtero ſuo mortalis prodiret æternus temporalis, Creator creatura, incōprehenſibilis comprehenſus, Deus homo, & homo Deus: euertit domum, quando Verbum fecit mutum, longitudinem breuem, latitudinem anguſtam, altitudinem humilem, & demiſſam, profunditatem planam. Euertit domum, quando edidit lucem non lucentem, immenſum infantulum corpore contentum fontem aquarum, ſitientem, & panem eſurientem; poſtquàm autem Virgo ſanctiſsima ſic euertit domum, totius mundi gratiæ drachmam inuenit. In Nazareth, Angelo ei dicente: Inueniſti gratiam apud Deum, non tamen illam inuenit ſibi ſolum, ſed omnibus, quæ Saluatorem omnium, vberrimum fontem gratiæ vtero ſuo concipiebat; quis quæſo id conſiderans, negabit beatum Virginis ventrem?

Præterea, Marianus venter fuit velut muniltiſsima arx, ex qua prodijt, qui Sathan infeſtiſsimum humani generis hoſtem viriliter debellauit, & vires eius confregit; cuius tanti beneficij beato illo Mariæ ventri neceſſe eſt debitores nos eſſe ingenuè fateamur Iob. cap. 40. dixit Dominus: *An extrahere poſſis Leuiathan, hamo? & fune ligabis linguam eius?* quaſi dicat, nequaquam id præſtare poteris hamo, & fune humanæ induſtriæ, ſed Verbi diuini virtute, in vtero Virginis Incarnati: nam, vt D. Greg. dixit lib. 33. moralium c. 10. *In hamo Incarnationis Dominicæ cætus iſte ad omniū hominum mortem inhians, vitam penè omnium vorans, captus eſt: in Chriſto enim erat humanitas, tanquam eſca, qua ad ſe deuoratorem duceret, & erat ibi diuinitas, tempore paſſionis latens, cuius aculeus mordentem*

Iob 40.

Greg. li. 33. moral. c. 10.

cetum tenuit, & perforauit: dum enim ipſe Chriſto mortē iniuſtè appetijt, nos, quos quaſi iuſtè tenebat, amiſit. Ita D. Gregorius. Addit etiam idem Sanctus Doctor cap. 12.

D.Greg.lib. 33.Moral.c. 12.

Huic hamo lineam non defuiſſe, antiquorum nimirum Patrum propaginem: cum enim dicitur: Abraham genuit Iſaac, Iſaac genuit Iacob, & cæteri ſucceſſores vſque ad Beatam Mariam Virginem deſponſatam deſcribuntur, quaſi quædam linea torquetur, in cuius extremo incarnatus Dominus, id eſt, hamus intelligeretur, qui ad mortem ceti iſtius inbat aquarum profunditate caliginoſa, mira eſt diſpoſitione ſuſpenſus.

Quàm autem aptè hamo metaphora rei præſenti congruat, ex eo apertè liquet, quòd, ſicut hamus ferreus eſt, ne à piſce conſumi poſſit, eſca verò, quæ ilii apponitur, vermis eſſe ſolet; ita diuinitas Chriſti, inſtar ferri, inuincibilis eſt, caro verò Chriſti, quæ veluti eſca fuit, huic ſit compoſita hamo, quando in vtero B. Virginis, *Verbum caro factum eſt*, vermis erat, vt in perſona Chriſti dixit Dauid: *Ego ſum vermis*: quod in ſua conceptione, & paſſione ſatis vtrique innotuit: nam ſicut vermis, vt adnotauit Diuus Ambroſius in Pſalmum 21. abſque commixtione ſexuum ex terra, & ſolis influentia gignitur, ita & caro Chriſti ex ſola Maria, terra virginea, Spiritu Sancto cooperante, concepta fuit, & quemadmodum vermis, abſque vlla commiſeratione conculcatur, & interimitur; ita depoſito omnis pietatis ſenſu, caro Chriſti Domini in paſſione fuit conculcata, ac turpiſſimæ morti ſæuiſſime addicta; & quemadmodum vermis crudeliter vexatus non ſtridet, ita & Chriſtus in paſſione, ſicut agnus coram tondente ſe obmutuit; & vt ait Diuus Petrus, *cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur*. Et quemadmodum etiam, ſicut vermis, quamuis tenerrimus, duriſſima perfodit ligna, & in minutiſſimos pulueres redigit, ita Chriſtus Dominus duriſſimas dæmonis vires attriuit, ac de tyrannis Fidei perſecutoribus triumphauit, vt præclarè adumbratum obſeruaui in Dauide 2. Regum cap. 23. vbi poſtquam de eo dicitur fuiſſe quaſi tenerrimus ligni vermiculus; ſtatim ſubdit ſacer Textus: *ipſe interfecit octingentos impetu vno*. Verum hanc victoriam non ſolùm Chriſtus obtinuit in bello cruento ſuæ paſſionis, ſed etiam in vtero Beatæ Virginis, dum carne eius tanquam verme ſit compoſita diuinitatis hamo, mirabili induſtria fuit captus magnus ille Leuiathan, quod, ne ex meo marte aſſerere videar, ſacris Scripturis id comprobabo. Etenim Diuus Paulus ad Hebræos cap. 10. loquens de Chriſto, recens in vtero B. Virginis concepto, inquit: *Ingrediens mundum, dixit, hoſtiam, & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi, holocauſtomata pro peccato non tibi placuerūt, tunc dixi: ecce venio*. & continuò ſubiungit: *in qua voluntate ſanctificati ſumus per oblationem corporis Chriſti*. Ecce apertè ait, de poteſtate diaboli ereptos ſanctificaſſe per holocauſtum illud, quod in vtero Beatæ Virginis deliteſcens, Deo Patri obtulit. Vnde paulo poſt incarnationem, hanc infantis Chriſti victoriam decantās, inquit: *Fecit potentiam in brachio ſuo, diſperſit ſuperbos mente cordis ſui; depoſuit potentes de ſede.* Quæ verba intelligens D. Bernardus de victoria, quam Chriſtus intra virgineum vterum latens, de immundis ſpiritibus in noſtræ ſalutis beneficiū tulerat, hæc præclara ſcripſit ſerm. 2. de Penthec. *Chriſtus ſubſtantialiter Virginis vtero illapſus, de Spiritu ſancto conceptus eſt, vt cōceptionem noſtram mundaret, quam ſpiritus malus ſi non fecerat, tamen infecerat, vt non eſſet etiam in vtero vita ipſius otioſa, dū nouem menſibus purgat vulnus antiquum, & ſcrutans, vt dicitur, vſque ad imam putredinem virulentam, vt ſanitas ſempiterna ſuccederet; & tunc iam operabatur ſalutem noſtram in medio terræ, in vtero videlicet B. Virginis Mariæ.* Hæc D. Bernardus. Atque hinc eſt, quòd cum Chriſtus in vtero B. Virginis aſſuefactus dæmonem expugnare, cū primum ex ſacro illo thalamo, in Bethleemitico hoſpitiolo natus prodijt, confeſtim Sathanæ ſpolia detrahere cępit, iuxta Iſaię 8. vaticinium prædicentis, nomen illius futurum eſſe: *accelera ſpolia detrahere, feſtina prædari*. Primum ſpolium, vt adnotauit D. Irenęus fuit Io. Baptiſta, ad quē Chriſtus Dominus in ferculo Mariani vteri delatus venit in mōtana Iudææ, vt ſerpentē peccati originalis, quo dęmō infantulū Ioannē ſub poteſtate ſua tenebat, foras ęijceret. Vnde in ſignum expiati peccati, continuò cępit præ gaudio infans Ioannes in vtero matris tripudiare, & Chriſtum in actionem gra-

D. Amb. in Pſal. 21.

1. Pet. 2.

Ad Hebr. 8.

D. Bernard. ſerm 2. de Penthec.

Iſaia c. 8.

D. Irenæus.

gratiarum adorauit: vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in gaudio in vtero meo, Lucæ cap. 1. Secundum ſpolium, fuerunt tres Reges Magi, quos ab idolorum cultu ad ſui adorationem pertraxit, vt docuit Diuus Auguſtinus ſermon. 32. de tempore, dicens: Debellaturus Chriſtus vniuerſum Orbem, & ſpolia, ideſt, Magos, qui ſpolia dicuntur Samariæ, & aurum ab eis, quod eſt virtus Damaſci, abſtulit in hac terra, & nondum loquens per linguam, locutus eſt per ſtellam. Tertium ſpolium Chriſti infantis, innocentes pueri fuere, vt ſanctus Cyprianus ſermone de innocentib. tradit, necnon Diuus Auguſtinus lib. 3. de ſymbolo ad Cathecumenos, c.4., vbi ait: *Chriſtus, qui in præſepio iacet, thronum Herodis terret, & agit per eum neſciẽtes cauſas ſuas, & à captiuitate diaboli animas liberat, ſuſcepit filios inimicorum in numerum adoptatorũ; nec pauca putãda ſunt hæc fuiſſe ſpolia, aut exigua horum infantiũ præda; etenim, quatuordecim millia fuiſſe teſtatur menologium Grecorum, & canon miſſæ Aethyopum, vt habetur in tomo 6. bibliothecæ ſanctorum Patrum.*

Luc. 1.

D. Aug. ſer. 32. de temp.

S. Ignat. ſer. de Innocen. D. Aug. lib. 3. de ſymb. ad cathec. cap 4.

Ad hæc nemo ignorat, Chriſtum Dominum infantulum, manibus B. Virginis in Aegyptum inductum, ſimulacra Idolorum euertiſſe, vt prædixerat Iſaias cap. 19. *Ecce Dominus aſcendet ſuper nubem leuem, & ingredietur Aegyptum, & commouebuntur ſimulacra Aegypti à facie eius.* Quæ verba, licet Diuus Hieronymus lib.7. in Iſai. de ingreſſu Chriſti in Aegyptum huius mundi, ſuper nubem leuem B. Virginis nullo peccato pondere prægrauatam interpretetur, tamen de peculiari idolorum ruina illa exponunt D. Athanaſius lib. de Incarnatione Verbi, Origenes homilia 3. in diuerſis, necnon Euſebius lib. 3. de demonſtratione euangelica cap. 20. vbi inquit: *Dæmones praui incolentes Aegyptum per multa ſecula in ſimulacris latitantes, animaſque Aegyptiorum omni ſuperſtitionis errori addicentes, cum ſenſiſent nouam quandam diuinamque virtutem ad ſe acceſſiſſe; illico commoti ſunt.* Nec ſolum tunc Chriſtus infantulus ſimulacra Aegypti corruere compulit, ſed & deſertis Aegypti talem, ac tam fœcundam impertiuit benedictionem, vt ex illis pœnè innumera ſanctorum virorum examina prodierint. Quibus rectè congruere puto illud Iſaiæ 35. *Lætabitur deſerta, & in via, & exultabit ſolitudo, & florebit quaſi lilium.* Vnde D. Ioannes Chryſoſtomus homilia 8. in cap. 2. Matth. dixit, tunc deſertum commutatum fuiſſe in locum ipſo Paradiſo præſtantiorem: *Si quis nunc*(inquit)*ad Aegypti veniat ſolitudines, Paradiſo prorſus omnem iſtam videbit heremum digniorem.* Ecce, quàm innumera bona virgineus beatæ Mariæ venter, Chriſtum concipiens, nobis peperit: meritò ergo propterea, beatus nuncupari debet, &c.

Iſai. c. 19.

D. Hier. lib. 7. in Iſa.

D. Athan. li. de Incarnat. verbi. Orig. hom 3 Euſeb. lib. 3. de demonſt. euang c. 20.

Iſai. 35.

D. Ioannes Chryſoſt. ho mil 8 in c. 2. Matth.

Cæterum, vt hæc ad mores noſtros informandos conuertamus; mementote queſo, quòd D. Iacobus Apoſtolus in ſua catholica epiſtola dixerit: *Vnuſquiſque tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus, deinde concupiſcentia cum conceperit, parit peccatum, peccatum verò, cum conſummatum fuerit, generat mortem.* Nonne videtis claram, & pernicioſam oppoſitionem? Virgo namque Deum, & hominem, plenum gratiæ, & veritatis concepit: nos verò per concupiſcentiam concipimus malum. Virgo eundem filium Dei, remanens ipſa Virgo, mundo peperit, nos ex conceptu malo per plenum cõſenſum parturimus tandem peccatum. Virgo per ſuum partum ſalutem vniuerſo attulit mundo, & perpetuam vitam; nos ex noſtro pernicioſo partu, mortem nobis ipſis aſſerimus, & niſi corrigamur, in æternam incidimus mortem. Hoc lamentabatur Iſaias dicens: *Conceperunt laborem, & pepererunt iniquitatem, oua aſpidũ ruperunt, & telas araneę texuerunt; qui comederit de ouis eorum, morietur, & quod fotum eſt, erumpet in regulum.* Quæſo ſingulas has diuinas diſcutiamus metaphoras. Conceperunt(inquit)laborem; nam quiſque peccator labores patitur maximos in concipiendo, & perpetrãdo peccato. Vult quis, v.g. adulterari? quot difficultates, quot periclitãtur ſubit? quot ſuſpectiones, quot obſeruationes, quot diſcrimina ingreditur? periclitãtur in eo ſtatim facultas, honor, fama vita ipſa, dicãt experti: ſubdit deinde, pepererunt iniquitatem, ſanè per plenum conſenſum, in ipſum peccatum incidunt: quare partus non fuit violentus, ſed voluntarius: quomodo verò infelicem hunc

D. Iacob. in ſua cathol. epiſt.

Iſai. c. 59.

L 2 par-

partum in lucem edant, explicat ſtatim: *Oua aſpidum ruperunt, telas araneæ texuerunt*. Quemadmodum enim vipera, maternum exulcerando ventrem, & matri necem inferendo, naſcitur, ita peccatum corrodit, & lacerat animæ viſcera, æternam inferens illi mortem; & ſicut araneæ ſeſe euiſcerant, tenues illas, ac futiles texendo telas, ad capiendas muſcas ſolùm aptas; ita miſeri peccatores ſeſe euiſcerant, cuncta per peccatum diſſipando animi bona, virtutes, opera, merita, gratiam, vitam; & gloriam in futurum. Quòd ſi inquiras, vt quid tot ſumptus, & expenſæ? non certè ob aliud, quam, vt temporalium bonorum, diuitiarum, & voluptatum muſcas apprehendant. quod autem poſtea ſubiungit: *Qui verò comederit de ouis eorum morietur*, idem eſt, ac ſi diceret: qui peccatis jam palam commiſſis, ad ſimilia patranda peccata prauo ſuo exemplo alios prouocat, infœlici morte morietur; ac tandem cum dicit: *Quod fotum eſt, erumpet in regulum*, perinde fuit, ac ſi dixiſſet: cum peccatum in longam conſuetudinem abierit, permultos trahet, inſtar reguli, ſui ſequaces. Satagite ergo, fratres mei dilectiſſimi, à prauis cogitationibus vos abſtinere, ſanctis cogitationibus imbui, ac bona deſideria ſemper animo concipere, quouſque formetur Chriſtus in vobis, vt Paulinis verbis loquar. Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia XI.

Beata Virgo Christum Dominum ventre ſuo deferens, mulieri Euangelicæ, tria ſata farinæ commiſcenti, clibano, quo Euchariſtia panis formatur, ac ferculo Salomonis, illum nobis deferenti comparatur, in illa eadem verba: Beatus venter, qui te portauit.

D.Bern. ſer. 2. de Natal. Chriſti Domini.

DIVVS Bernardus ſermone ſecundo de Natali Chriſti Domini, docet, Deiparam Virginem egregiè adumbrari per fœminam illam Euangelicam, quę acceptum fermentum abſcōdit in farinæ ſatis tribus, habetque fudamentum hæc comparatio in eo, quòd Chriſtus Dei filius in vna perſona Verbi, triplicem habuit ſubſtantiam, nimirum diuinā, & ſubſtantiam animæ rationalis; ſubſtantiam item corporis, vt ex Diuo Auguſtino 13. de Trinitate cap. 12. docet ſanctus Thomas 3. p. q. 1. ar. 1. quorum fermentatio, ſeu vnio admirabilis abſque naturarum cōfuſione, in eius vtero eſt celebrata: ibi enim Deus, homo factus eſt, id quod fuit permanſit, & quod non erat aſſumpſit, non commixtionem paſſus, neque diuiſionem. Verùm audiamus ipſum D. Bernardum loco citato, vbi loquens de vnione admirabili Verbi æterni cum anima, & carne: *Hæc ſunt* (inquit) *Euangelica illa ſata farina, quæ pariter fermentatur, vt ſit panis Angelorum, quem manducet homo, cor homi nis confirmans: fœlix mulier, benedicta in mulieribus, in cuius caſtis viſceribus ſuperueniente igne Sancti Spiritus coctus eſt panis iſte: fœlix inquam mulier, quæ in hac tria ſata immiſit fidei ſuæ fermentum; ſiquidem fide concepit, fide peperit; nec mireris, quod, fide eius mediante, vnitum dixerim verbum carni, quandoquidem & carnem ipſam de eius carne ſumpſit. Sane nec hoc quidem præſenti expoſitioni obuiare poteſt, quod de cæleſtis Regni dicitur ſimilitudine: neque enim indignum videtur, ſi cælorum regnum fidei Mariæ comparatur, qua & reparatur.* Hactenus Diuus Bernardus. Hæc eſt etiam illa mulier, quæ Prouerb. 31. facta eſt quaſi nauis inſtitoris, de longe, ideſt de cælis, per vitæ huius pelagus, portans panem ſuum: illud enim, *de longe*, diſtantiam inter Verbum Dei, & humanam naturam, quam ſibi hypoſtaticè vniuit in vtero huius benedictæ mulieris, apprimè ſignificat: rectè verò panem hunc, vocat ſuum, quia ſola, abſque viri opera illum concepit, quem apud Bethlehem, quæ domus panis interpretatur, per partum ſuum virgineum, tanquam ex naui in omnium vtilitatem expoſuit, quo in ſanctiſſima Euchariſtia paſcimur, nutrimur, ac vires ad laborandum in Domini vinea acquirimus, & ad confligendum cum noſtris hoſtibus reficimur, iuxta illud Pſal. 22. *Paraſti in conſpectu meo menſam, aduerſus eos, qui tribulant me.*

D. Augu. 13. de Trin. c. 12. S. Tho. 3. p. q. 1. a. 1.

Prou. 31.

Pſal. 22.

San-

Digitized by Google

Sanctus autem Epiphanius ſermone de laudibus Deiparæ, ad eandem ſermonem dirigens, clibano eam comparat in hæc verba: *Aue clibanus intellectualis, qui ignem, & panem vitæ calidum mundo in eſum attulit, de quo Saluator mundi Chriſtus ait: accipite, & comedite, hoc eſt corpus meum, quod pro vobis frangitur in remiſſionem peccatorum. Eſt* (chariſsimi) *virtutibus plena menſa virginea, optimis quibuſcunque cibis abundans, quibus terra fruatur.* Nemo ignorat, Chriſtum Dominum, frumenti granum ſe vocaſſe. Vnde D. Ambroſius de inſtitut. Virginum cap. 14. dixit: granum mortuum plurimum fructum attulit; & hoc quidem granum omnes homines perpetua cæleſtium munerum eſca ſaturauit, dicente Dauide: *Cibauit eos ex adipe frumenti*, ſanè hoc frumenti granũ cadens in terram virginei vteri, formam carnis ex B. Virgine aſſumens, factus eſt cibus panis, quo in Euchariſtiæ ſacramento alimur, & nutrimur. Quare D. Ioannes Damaſcenus orat. 1. de dormit. B. Virg. vocat eam; menſam, ex qua ille panis vitæ, ac cæleſtis ille nullis agricolæ manibus excultus fructus, corporeo modo pullulauit: & mox loquens cum B. Virgine, inquit: *Nam tabernaculum Abrahæ te apertiſſimè indicabat: etenim verbo Domino in ventre tuo, tanquam tabernaculo habitanti, humana natura ſubcinericium panem, hoc eſt, ſui primitias ex tuis puris ſanguinibus obtulit, à diuino igne quodammodo coctas, panemque effectas, atque in diuina ipſius perſona exiſtentes, & ad veram corporis animati, anima rationali, atque intellectuali, ſubſtantiam venientes.* Quoniam autem diuiniſsimum Euchariſtiæ ſacramentum ſub ſpeciebus non tantum panis, ſed etiam vini in vltima Cœna à Chriſto Domino eſt inſtitutum, iuxtà illud Zacchar. cap. 9. Quid bonum, & quid pulchrum eius, nonne frumentum electorum, & vinum germinans Virginis? (licet ſub vnaquaque ſpecie totus Chriſtus contineatur) ad vtramque ſpeciem exprimendam, Cantic. 7. in B. Virginis vtero non tantum triticum, (vt diximus) ſed etiam vinum contineri affirmatur. *Vmbilicus* (inquit) *tuus, ſicut Crater tornatilis, nunquam indigens poculis*, de quo D. Ambroſius de inſtitut. virg. c. 14. *Verè* (inquit) *altus ille Mariæ crater tornatilis, in quo erat ſapientia, quæ miſcuit in cratere vinum ſuum; indeficiẽtem cognitionis pia gratiam, diuinitatis ſuæ plenitudine ſubminiſtrans, in quo beatæ Virginis vtero, ſimul aceruus tritici, & lilij floris gratia germinabat; quoniã, & granum tritici generabat, & lilium.* Atq. huic facit, quod vbi noſtra vulgata legit Prouerb. 9. *Sapientiam ædificaſſe ſibi domum, & immolaſſe victimas*, ſeptuaginta interpretes hæc verba ſubiecerunt: *Miſcuit in cratere vinum ſuum*: quo non obſcurè ſignificarunt de vtero B. Virginis prodijſſe, tanquã ex cratere, Chriſti ſanguinem, qui ſub ſpeciebus vini in Euchareſtia nobis propinãdus exhibetur. Quam intelligentiam docuit me D. Cyprianus lib. 2. epiſtola 3. vbi locum hunc prouerb. legit iuxtà à me allatam ſeptuaginta interpretationem, ac de dominico ſacrificio, in quo ſub ſpeciebus panis, & vini Chriſtus immolatur, luculenter exponit. Aſsimilatur verò B. Virginis venter ſatis conuenienter crateri, quia crater, vas eſt capaciſsimũ, quo in libationibus, & ſolénioribus epulis veteres vtebãtur, Poetarũ Principe dicẽte 1. Aeni. *Crateres magnos ſtatuunt, & vina coronãt.* Fuit autem virgineus B. Mariæ venter cæleſti hoc ſanguinis Chriſti vino plenus, adeò vt quantumcunque ex eo hauriatur, exhauriri nequit, quia, quoties ſacerdos vinum conſecrat, ea eſt verborum eius efficacia, vt toties ſanguis Chriſti in Incarnatione ex B. Virginis viſceribus acceptus credatur, quoties ſub ſpeciebus vini aduenit. Quod autem ait, tornatilem eſſe craterem, eandem capacitatem virginei vteri per rotunditatem ſignificatam, quæ omnium eſt figura capaciſsima, apertè oſtendit. Vnde canit Eccleſia Catholica: *Quem Cæli Cælorum capere non poterant, tuo gremio contuliſti.* Tornatilis etiam fuit Deipara ex Alano in cap. 7. Cant. quia ſine angulo, & ruga, ſine acceptione perſonarum, omnibus, quod eſt in ſe, ſalutem propinat; ſignificat etiam in externa conuerſatione, eam omnino leuigatam ac mundam fuiſſe: poculorum autem nomine id, quod in poculis continetur, per methonimiam accipi debet, ſicuti apud Poetam. *Poculaque inuentis Acheloca miſcuit vuis.* In his poculis vinum illud germinans virgines, & cor hominis lætificans continetur, ſeu, quod idem eſt, in illis continetur

S. Epiph. ſer. de laudibus Deiparæ.

Damaſ. or. 1. de dorm. B. Virg.

Cant. 7.

Cypr. lib. 2. ep. 3.

Virg. 1. Aen.

Alan. c. 7. in Cant.

mixtum, vt ex Septuaginta legit D. Ambroſius loco citato. Hebraicè enim habetur *Mazeg*, quod eſt vinum aqua miſtum; nam ex ſacro concilio Tridentino ſeſſ. 22. c. 7. Chriſtus in vltima cœna aquã vino miſcuiſſe creditur, & ideo in Miſſa idem ex Eccleſiæ præcepto faciendum præſcribitur. Illud porrò, *nunquam indigens poculis*, ideſt, ſemper plenus poculis, copiam indeficientem oſtendit, qua omnibus ſitientibus abundè hoc vinum exhibetur, nec vnquam exhauritur, quod ſingulare, & admirabile eſt in venerabili Euchariſtiæ ſacramento: quantumcumque enim ſumatur, numquam abſumitur, iuxta illud, quod canit Eccleſia:

Conc. Trid.

Sumit vnus, ſumunt mille,
Quantum iſti, tantum ille,
Nec ſumptus conſumitur.

Et S. Andreas Apoſtolus Aegeæ Proconſuli: *Ego* (inquit) *omnipotenti Deo immolo quotidie immaculatum agnum in altari, cuius carnes, poſteaquam omnis populus credentium manducauerit, agnus, qui immolatus eſt, integer perſeuerat, & viuus.* Hinc D. Bernardinus Senen. tomo 1. ſerm. 61. art. 1. cap. 10. probat ex Beata Virgine totam Eccleſiam militantem ornari, ac decorari: *Quoniam* (inquit) *de carne Virginis benedicta, & in parte corporis eius excisa conſiſtit, perficitur, & terminatur totum decus, ac pondus Sacramentorum Eccleſiæ. Certum enim eſt, quòd omnis inſtitutio ſacramentorum, & omnia alia ſacramenta tamquam in vltimum finem, & ad illud ſacramentum omnium ſacramentorum excellentiſſimum, quod eſt Euchariſtia, ordinatur, quæ quidem conficitur, & conſecratur, dum panis in corpus Chriſti conuertitur.* Hæc Sanctus Bernardinus, qui addit, carnem illam de Beata Virgine deciſam, ita nobilitatam, & tanto vinculo vnitam Verbo Dei, vt in Chriſti morte ſeparari potuerit à propria forma, ideſt, ab anima, non tamen à Verbo.

S. Bernardinus ſer. 61 ar. 1. c. 10.

Ad hæc, menſa panum propoſitionis, Exodi c. 25. quam ſacer textus vocauit Leuit. cap. 24. menſam puriſſimam, Beatam Virginem adumbrat; tum quia maiore puritate, quàm menſa illa, nitebat, tum quia, ſicut illa duplici cingebatur corona, ita Deipara Virgo duplici fulgentiſſima corona, aurea ſcilicet, & aureola, hoc eſt gloria eſſentiali, ac accidentali, præ omnibus alijs fuit donata. In hac menſa repoſitus eſt panis viuus noſtris neceſſitatibus propoſitus, qui de cælo deſcendit. Super panes verò ponebatur diuino iuſſu thus lucidiſſimum, quod Chriſti diuinitatem, in cuius honorem adoleri ſolet, ſignificabat. Ideo Deipara Virgo à Patribus, menſa panum propoſitionis dicitur, quam Methodius in hypopante vocat, *Altare animatum panis vitæ*, ideſt ſanctiſsimæ Euchariſtiæ. D. Epiphanius ſermone de laudibus Beatæ Virginis, eam dicit *Fidei menſam intellectualem, quæ panem vitæ nobis ſuppeditauit.* Diuus Georgius Nicomedienſis oratione de oblatione Virginis: *Menſam, quæ portat vitam, in qua vitæ noſtræ panis propoſitus, ambroſia pauit eos, qui illius fuerunt participes.* Quoniam verò contra noſtrorum hoſtium ſæuitiam tantum præſidij nobis eſt repoſitum in Chriſti corpore percipiendo, quod in ſacroſancta Euchariſtia continetur, & de hac Deiparæ menſa fuit deſumptum, idcirco meritò Dauid de ea Pſalmo 22. pronunciat: *Paraſti in conſpectu meo menſam, aduerſus eos, qui tribulant me.* Neque enim panis hic ſuperſubſtantialis Euchariſtiæ in Deipara Virgine, tanquam in menſa fuit ſolùm aſſeruatus, verum etiam ex eius ſubſtantia Sancti Spiritus opera fuit confectus. Vnde meritò ei accommodare poſſumus verba illa Prouerbiorum cap. 9. *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miſcui vobis.* Licet enim ſacramentum illud ſit panis, & vinum diuinæ ſapientiæ, hoc eſt, corpus, & ſanguis Chriſti, Verbo hypoſtaticè vnita; nihilominus tamen eſt etiam panis ſuus, ideſt Virginis Deiparæ, quia de ipſius ſanguinibus acceptus, & in ſuis viſceribus conceptus eſt, ſimiliter & vinum, quod miſcuit ipſa. Vnde Eccleſiaſt. cap. 24. illa ait: *Tranſite ad me omnes, qui concupiſcitis me.* Inuitantur enim à Beata Virgine illi, qui eam concupiſcunt, qui, ſcilicet peculiari reuerentia, & affectu eam proſequuntur, & à generationibus meis implemini, ideſt, à filio meo, quem genui, explete veſtrum deſiderium in ſanctiſſima Euchariſtia, per quam tot bona in Eccleſia Dei communicantur. Quare ardenti fame, ac magno deſiderio huius cæleſtis cibi, diligenter oportet præparemur, & diſponamur, ad illum dignè ſumendum. Etenim, vt ipſa Beata Virgo

Exod. 25. Leuit. 24.

D. Epiphan.

Pſal. 22.

Prou. 9.

Eccl. 24.

in

Luc. 1. in ſuo Cantico monuit: *Eſurientes impleuit bonis;* vt ſic ex eo repromiſſum fructum reportemus; & vt verbis vtar Diui Leonis ſermone primo de paſſione, in id, quod ſumimus, tranſeamus. Vnde meritò Diuus Ioannes Chryſoſtomus in ſua Liturgia, ante ſumptionem Euchariſtiæ, huius Beatæ Virginis opem implorat, vt dignè communicet: hæc enim verba in quadam oratione recitanda præſcribit:

S. Io. Chryſ. *Interceſſione immaculatæ Dominæ noſtræ Deiparæ, & ſemper Virginis Mariæ dignum me fac, vt ſine condemnatione accipiam immaculatum tuum donum in remiſſionem peccatorum in vitam æternam.* Ita Diuus Ioannes Chryſoſtomus. Qui igitur erga Beatam Virginem peculiari amore flagrant, ad excitandum, & acuendum ex hac etiam parte erga Beatam Virginem deuotionis ſenſum, cum ad ſanctiſſimam Euchariſtiam percipiendam accedunt, cogitare debent, in Chriſti corpore, quod ſumunt, eſſe ſubſtantiam illam, quæ fuerat Beatæ Virginis, ex qua Chriſti corpus formatum, & poſtea ex eiuſdem Virginis ſubſtantia auctum, quandiu etiam, poſt natiuitatem, matris lacte nutritum fuit, quæ ſubſtantia olim Virginis, nunc hypoſtaticè eſt vnita Verbo Dei, & ſic etiam Beatæ Virgini gratias agant, ex qua tantorum bonorum vbertas ad nos emanauit. Si enim Ioſephum filium Iacob Patriarchæ, Geneſis cap. 41. vt triticum huic mortali mundo perneceſſarium in futurum ſterilitatis ſeptennium conſeruandum curaret, Pharao in tantam dignitatem euexit, vt ſupra omnes eum conſtituerit, eique ſuum annulum, ſtolam byſſinam, & torquem aureum dederit, atque ſuper currum ſuum aſcendere fecerit, clamante præcone, vt omnes coram eo genuflecterent, & Præpoſitum eſſe ſcirent vniuerſæ terræ Aegypti; nec quicquam abſque Ioſeph imperio fieri voluerit, eumque lingua Aegyptiaca, Saluatorem mundi appellarit; quanto quæſo magis Virgini Deiparæ debitorem vniuerſus orbis ſe fateri tenebitur, quæ panem vitę, qui de cælo deſcendit, quo à morte æterna liberamur: *Qui manducat hunc panem viuet in æternum.* Ioann. cap. 6. non in ſolum ſeptennium, ſed in omnem ætatem, nec vni tantum Aegypto, ſed nationibus omnibus in Eccleſia perpetuò permāſurum: *Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi*, ex puriſſimo ſuo ſanguine concepit, & lacte poſtea nutriuit, vt meritò Deus eam de mundo optime meritam in tantam ſublimarit dignitatem, vt vni Deo ſit ſecuuda, dominamque mundi, & diſpenſatricem diuinarum gratiarum eam conſtituerit. Quare Beatus Laurentius Iuſtinianus ſerm. de Natiu. B. Virginis, agens de ſanctiſſimo Chriſti corpore, quod in Euchariſtiæ ſacramento nobis proponitur, *Hoc* (inquit) *manna, quod in vtero Beatæ Mariæ repoſitum, tibique expoſitum atque appoſitum, gratiam contemplare, quæ tale excepit munus, talemque genuit prolem, quæ te corporis ſui manna reficeret, inebriaret cruore, paſſione redimeret, morte ſaluaret.* Hucuſque Beatus Laurentius Iuſtinianus. B. Laur. Iuſtin. anus.

Gen. 41.

Ioann. 6.

Ad extremum Beatæ Virginis venter, non ſolum fuit clibanus huius cæleſtis panis, quo fideles veſcimur, ſed & vehiculū (vt loquitur Diuus Gregorius Nicomedienſis oratione de oblatione Virginis) quo nobis illum aſportauit: *facta quidem quaſi nauis inſtitoris, de longe portans panem ſuum:* ſed nobiliori alio vehiculo, quàm ſit nauis, comparauit illam Salomon Canticorum cap. 3. vocans eam ferculum Regium: *Ferculum fecit ſibi de lignis Libani, columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, aſcenſum purpureum.* Quem locum de Beata Virgine aptè intelligi, teſtantur Andreas Cretenſis oratione 2. de dormitione Virginis. Sanctus Antoninus quarta parte, titulo decimoquinto, capit. quadrageſimoquarto, §. ſeptimo. Honorius in ſigillo, & Guilielmus in cap. 3. Canticorum; & meritò quidem Deipara Virgo huic Salomonis ferculo comparatur, quam verus Salomon Chriſtus, ſapientia Patris, & pax noſtra fecit ſibi, hoc eſt, in proprium vſum conſtruxit, vt in eius corde ſpiritualiter, corporaliter autem in eius vtero, atque vlnis digniſſimis geſtaretur. Ligna verò Libani, ex quibus ferculum illud conſtabat, erant, ex Gloſſa interlineari, fortia, celſa, ſpecioſa, odorifera, impatribilia, atque candida, & his quidem lignis, ſingulares, heroicæ, atque eximiæ Deiparæ Virginis virtutes, quarum aliquas in cap. 21. attingemus, quibus eius ſpiritualis ſtructura conſtabat, ſignificantur. Beatæ enim S. Antonin.

Vir-

Virginis virtutes erant ad omnem hoſtiũ impetum ſuſtinendum, & reprimendum, fortes, proceritate ſua Cælo proximæ, ſpirituali pulchritudine decoræ, ad ſui dilectionem vel ipſum Deum, qui concupiuit, ſpeciem eius, ſuauiter allicientes, boni exempli odore flagrantes, contra omnem ſaniem, atque putredinem diuinitus ira munitæ, vt eſſent prorſus inacceſſibiles. Denique puritate ſua, atque candore omnibus cõſpicuæ, & illuſtres. Columnæ autem argenteæ, quibus ferculum innitebatur, meritò ſeptem illæ credẽdæ ſunt, quas diuina ſapientia excidit, cum domum ſibi ædificauit, Prouerb. 9. quæ ſeptem dona Spiritus ſancti inſtar argenti nitidiſſima clarè adumbrant, quibus ab Spiritu ſancto mouemur ad opera virtutis promptius exercenda, vt docet D. Thom. 1. ſecundæ q. 68. ar. 1. Huius ferculi reclinatoriũ fuit aureum, ſcilicet Deiparæ vterus, qui regio decore, pluſquàm auro fulgebat, in quo per nouem menſes Chriſtus Ieſus eſt reclinatus: fuit etiam aſcenſus eius, purpureus, quoniam ad altiſſimam in Cælis ſedem aſcendit non abſq. laboribus, & preſſuris; nã præterquã, quòd iuxtà D. Simeonis vaticinium, acerbi doloris gladius, ob filij ſui mortem, animam eius tranſuerberauit; certè D. Bonauentura in meditationibus vitæ Chriſti, cap. 3. ex quadam reuelatione refert, nullam gratiam, donum, vel virtutem Beatam Virginem obtinuiſſe abſque magno labore, afflictione, & lachrymis, excepta gratia, qua primum in vtero matris Annæ fuit ſanctificata. Denique aſcenſus purpureus indicat regiam B. Mariæ dignitatem, cuius inſigne eſt purpura: quod autem ſubdit, media charitate conſtrauit, propter filias Hieruſalem, affectum charitatis, & miſericordiæ, quo cæleſtem hunc panem vtero ſuo nobis de cælo detulit, & in quotidianum cibum prębet, apertè ſignificat. Vnde Diuus Bernardus ſerm. 1. de aſſumptione dixit: Nemo dubitare poteſt, omnino in affectum charitatis tranſijſſe B. Mariæ viſcera, in quibus ipſa, quæ ex Deo eſt charitas, nouem menſibus corporaliter requieuit; præcipuè tamen ergà filias Hieruſalem, eos, nimirum, qui ad cæleſtem Hieruſalem affectu, & deſiderio aſpirant; hi enim aptiores ſunt ad manducandum Euchariſtiam, panem, cuius proprius effectus eſt, in vitæ æternæ immortalitatem veſcentes illos ſeruare. Quòd ſi quiſpiam huic interpretationi obijciat, Salomonem in pręcitato loco Cant. non dicere, ferculo illo portari nobis panem, ſed geſtari Regem potius; id eandem interpretationẽ aſtruit, cum reuera, ipſe Rex Chriſtus, ſit ipſe panis, ipſo dicente: *Ego ſum panis viuus, qui de Cælo deſcendi.* Vnde, & Eccleſia Catholica in Inuitatorio officij corporis Chriſti exorditur in hæc verba: ***Chriſtum Regem adoremus dominantem gentibus, qui ſe mãducantibus dat ſpiritus pinguedinem.*** Ecce Rex ipſe, pinguis eſt cibus, ac cæleſtis panis ad reficiendas animas; quod ſanè (vt id obiter dicam) ardentem Ieſu Chriſti ergà nos charitatem apertiſſimè commonſtrat. Vnde, non infimæ notæ Doctores per charitatem in eo loco, ipſum Regem Salomonem, in media ferculi parte reſidentem, accipiendum putant, qui figuratè, & amatorio more appellatur charitas, propter eam, quam filijs Hieruſalem ſe illis communicando exhibet: fauetque huic intelligentiæ, quòd alia verſio habet, & medium tenet ipſe accenſus: quòd verò addatur: propter filias Hieruſalem, manifeſtè oſtendit, voluiſſe portari in ſacro virginei vteri ferculo ad conciliandum ſibi amorem fidelium, cæleſti ſui corporis panem illis prouidens: Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia XII.

Virgo Deipara vtero ſuo Dei filium geſtans Arcæ fœderis, ſeu teſtimonij, ex antiquorum Patrum doctrina appoſite ſatis comparatur, in qua ſimilitudine varia B. Virginis encomia deliteſcunt, &c.

VNIVERSI Eccleſiæ Patres B. Virginem Arcæ nomẽclatura frequenter exornant; nam, vt omittam Diuus Epiphanium ſermone de Deipara, Andream Cretenſem, Gregorium Nicomedienſem oratione de oblatione Deipara, Ildephonſum ſermone de aſſumptione

D. Epip. ſer. de Deipara.
And. Creté.
Greg. Nico.

D. Bernard. ſer. de Beata Virg. to. 2. Antonin. 4. par. tit. 15. cap. 2. D. Bernard. Senenſ. to. 3. ſer. 11. art. 1. cap. 3.

ptione D. Bernard. ſer. de B. Virg. tom. 2. Anton. 4. par. tit. 15. c. 2. D. Bernardinum Senenſem tom. 3. ſerm. 11. art. 1. cap. 3. qui omnes, quandoque, arcam legalem, quandoque arcam animatam, quandoque arcam ſanctificationis B. Virginem vocitant.

Io. Chryſoſ. in Lyturg.

Apud D. Ioannem Chryſoſtomum in Liturgia hæc lego: *Omnium Deus incarnatur in te, ſacroſancta Arca, vt dixit iuſtus Dauid*. alludit ſine dubio ad verba illa regij vatis Pſal. 131. *Surge Domine in requiem tuam, tu, & Arca ſanctificationis tuæ*.

Pſal. 131.

Laur. Iuſtin. ſerm. de nat. B. Virg.

apud D. Laurentium Iuſtinianum ſerm. de natiuit. B. Virg. hæc etiam reperio: *An non Maria, teſtamenti Arca veriſſima diuinis manibus fabricata, auro veſtita mundiſſimo, virtutum gemmis ornata, atque imputribilibus lignis ſpiritualiter facta teſtamenti Arca, tabulas, frondentem virgam, & ſuauiſſimum in ſe manna continuit?* Accedit Eſichius presbyter Hieroſolymitanus homil. 2. de Deipara, vbi loquens cum Chriſto, ait: *Si tu es gemma, & illa eſt Arca.* immo Billius eruditus D. Ioan. Damaſc. ſchol. orat. 1. de natiuit. affirmat, in veteri lege ea præcipuè ratione Arcam foederis in magno honore habitã, quòd Virginis ſanctiſſimæ Meſſiæ Matris figuram ac typum gereret; quam autem adamuſſim vetus illa Arca Beatam Virginem adumbrauerit, ex his, quæ de illa ſacra commemorant eloquia, præſertim Exod. 25. neruosè (ni fallor) comprobabimus &c.

Eſich. presb. Hieroſol. hom. 2. de Deipara. Billius orat. 1. de natiuit.

Exod. 25.

Bed. li. 1. de tabern. c. 4.

Et quidem in primis, inter ea, quæ in Templo ad Dei cultum ſpectabant, omnium primo, vt notat Beda lib. 1. de tabernaculo cap. 4. iuſſa eſt fieri à Domico Arca; & inter omnia etiam templi ſuppellectilia, vt menſam panum propoſitionis, Candelabrum Aureum, Altare thymiamatis, & pleraq. alia his ſimilia, Arca teſtamenti Principem ſedem obtinebat, vt pote, quæ collocata erat in Sancta ſanctorum: hæc duo in Beata Virgine prælucent, nam ſicut Arca Foederis, prius quàm reliqua fuit fabricata, ita B. Virgo inter omnes puras creaturas fuit prima omnium prædeſtinata, vt ex verbis Salomonis prouerb. 8. in perſona Virginis dicentis: *Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum, antequàm quicquam faceret, ab æterno ordinata ſum*, perſpicuum fit: etenim per vias, opera Dei intelligi, apertè teſtatur Dauid: nam poſtquam dixerat Pſal. 144. *Iuſtus Dominus in omnibus vijs ſuis*, exponens, quænam eſſent illæ viæ, continuò ſubiunxit: *Et ſanctus in omnibus operibus ſuis*. Vnde D. Gregorius lib. 32. moral. cap. 18. ait: *Quid vias Dei, niſi eius actiones accipimus, de quibus propheta dicit: non enim viæ meæ, ſicut viæ veſtræ.* Cùm ergo ait, à Deo in initio viarum ſuarum fuiſſe poſſeſſam, & ante reliquas creaturas factam, apertè ſignificabat, inter omnes puras creaturas primum locum habuiſſe in æterna prædeſtinatione, & certè, cum Chriſtus Dominus fuerit primus omnium prædeſtinatorũ, & reuera non fuerit prædeſtinatus præciſe vt homo, ſed, vt Filius hominis, atque adeò, vt habiturus matrem, in cuius vtero carnem aſſumeret; conſequens eſt, Beatam Virginem incluſam, & inuolutam fuiſſe in prædeſtinatione Chriſti Domini, & ideò inter puras creaturas primam ſimpliciter fuiſſe omnium prædeſtinatorum; potiorem etiam locum deberi illi tam in eccleſia militãti, quàm in triumphanti, vel ſola Dei matris dignitas, quæ omnem dignitatẽ tranſcendit, ſatis vtique probat. Vnde D. Bernar. dixit ſerm. 1. de aſſumpt. *Nec in terris locus dignior vteri virginalis templo, in quo Filium Dei Maria ſuſcepit, nec in Cælis regali ſolio, quo Mariam hodie Marię Filius ſublimauit.*

Prouer. 8.

Pſalm. 144.

D. Greg. lib. 32. mor. c. 18

Iſa. 55.

Prouerb. 8.

Bern. ſer. 1. de aſſumpt.

Arca Foederis fabricata erat ex lignis Sethim imputribilibus: id in B. Virgine minime deſideratur; nã præterquam propter excellentem confirmationem eius in gratia, omnia diuina chariſmata diuinitus ei infuſa, corruptioni non erant obnoxia, quia virtutes omnes in ea erant inamiſsibiles, certe etiam putredini, aut rubigini leuiſsimæ etiam culpæ ſubiacere non poterat, quicquid hæretici oblatient, quibus illud D. Ambroſij eloquium epiſt. 5. in edit. Rom. congruit: *Claudat ſua ora perfidia, obmuteſcat, nec matrem Domini aliquo audeat temerare conuicio.* Quare rectè D. Bonauent. in 3. diſt. 3. par. 1. art. 1. q. 1. dixit: *Congruebat aduocatam generis humani, vt nullum haberet peccatum, congruebat, vt Virgo ita vinceret Diabolum, vt nec ei ſuccumberet ad modicum, congruum etiam fuit, vt ſic eſſet immaculata mente, ſicut intemerata carne.* Fuit tandem B. Virgo, inſtar ligni Sethim, immo pluſ-

D. Ambroſ. epiſt. 5.

D. Bon. in 3. diſt. 3. par. 1. art. 1. q. 1.

pluſquàm illud incorruptibilis, cùm putredo humanæ conditioni in pœnam peccati data: *Puluis es, & in puluerem reuerteris.* in eam irruere non ſit auſa. Vnde noſter Galatinus lib. 7. de arcanis cap. 4. & 12. ais: *Per ligna imputribilia, ex quibus conſtabat Arca, ſignificabatur, immaculatum Beatæ Virginis corpus nunquam viſurum corruptionem.* Immo ſi vera eſt quorundam medicorum ſententia aſſerentium, ita bene complexionata fuiſſe quædam corpora humana, vt etiam humana longo tempore incorrupta fuerint ſeruata, non eſt difficile intelligere, quomodo etiam abſque miraculo incorruptum manſerit in ſepulcro corpus Deiparæ, cum egregia adeò complexione fuerit præditum, vt nunquam in morbum inciderit. Vnde Sophronius in epiſtola Synodica, quæ habetur in 6. Synodo act. 11. dixit: *B. Virginis corpus ab omni contagione fuiſſe liberum.* idque facile mihi perſuadeo ex ſimilitudine, quam habuit cum Chriſto. Sanè Chriſtus omni morbo ſemper caruit propter egregiam eius complexionem, ac mirabilem temperantiam, vt expreſsè teſtatur D. Baſilius in regul. breuior. interrogat. 177. D. Athanaſius lib. de Incarnatione Verbi, S. Thom. 3. par. q. 14. art. 4. cuius doctrina benè edoctus Cardinalis Caietanus to. 2. opuſcul. cap. 13. de ſpaſmo B. Virginis. hæc ſcripſit: *Diſſonum rationi eſt, Beatam Virginem ægritudinem aliquam paſſam eſſe, quia ſimilis debet credi Filio per omnia, quantum fas eſt.*

Geneſ. 3.

Galatin. lib. 7. de Arcan. cap. 4. & 12.

Sophron. in epiſt. Synod. quæ habetur in 6. Synod. act. 11.

D. Baſil. in reg. breuior. interrogat. 177.

D. Athan. li. de Incar. Verb. S. Th. 3. par. q. 14. art. 4.

Caiet. to. 2. opuſc. c. 13. de ſpaſm. B. Virg.

Arca Fœderis auro mundiſſimo intus, & foris erat exornata, quod præter vitam intus contemplatiuam, & foris actiuam, in quibus Deipara mirificè præfulſit, duo præcipuè adumbrat, quæ B. Virginis excellentiam mirum in modum commendant. Primum, ardentem Virginis charitatem, qua Deum intus, & proximos foris proſequebatur, & quidem, etſi D. Auguſtinus lib. 9. confeſſionum cap. 1. diceret: *Sagittaueras tu Domine cor meum charitate tua*; quibus quæſo amoris ſagittis putamus transfixum cor B. Mariæ, audiamus D. Bernardum ſerm. 19. in Cantico: *Sagitta electa, eſt amor Chriſti, qua Maria animam non modò confixit, ſed etiam pertranſiuit, vt nullam in pectore virginali particulam amore vacuam relinqueret, ſed toto corde, & tota anima, tota virtute diligeret.* Vnde S. Thomas ex Hugone, opuſc. 8. hæc maximè obſeruanda ſcripſit: *Quia in corde Beatæ Virginis amor Spiritus ſancti ſingulariter ardebat, ideò in carne mirabilia faciebat, in tantum, quòd de ea naſceretur Deus, & homo.* quia tamen hæc charitas B. Virginis non ſolùm interius ad Deum, ſed exterius ad proximos extendebatur, ideò ad id ſignificandum 3. Reg. 10. legimus, thronum Salomonis eburneum veſtitum eſſe auro fuluo nimis, & Exod. 25. legimus, coccum bis tinctum, cuius vſus frequens erat in cortinis tabernaculi: libro tandem Apocalypſis idipſum planè ſignificat mulier illa, quam vidit D. Ioannes amictam ſole, omnes calefacientem, & ſplendorem ac calorem ſuũ in omnes liberaliter effundentẽ: ad quod reſpiciens D. Bernar. ſerm. ſuper ſignum magnum dixit: *Candidiſſimus, ſed & calidiſſimus huius mulieris amictus, cuius ſplendore omnia tam excellenter irradiata noſcuntur, vt nihil in ea, non dico tenebroſum, ſed obſcurum ſaltem, vel minus lucidum, ſed ne tepidum quidem aliquid, aut feruentiſſimum liceat ſuſpicari.*

D. Auguſt. li. 9. confeſſ. cap. 1.

D. Bern. ſer. 19. in cant.

S. Thom. ex Hug. opuſc. 8.

3. Reg. 10.

Et Exod. 25.

Apocal. 12.

Bern. ſer. ſuper ſignum magnum.

Secundo arbitror aurum illud interius, & exterius Arcæ, adũbraſſe eximiam B. Virginis ſanctitatẽ, qua interno cultu Deum venerabatur, & ſuo exemplo alios exterius ædificabat: hac enim ratione iuxta ſententiam D. Bonauenturæ Cinamomo, & Balſamo comparatur. Eccleſ. 24. *Odor* (inquit) *ille Mariæ fuit, ſicut Cinamomum in cortice conuerſationis, ſicut balſamum interius in vnctione deuotionis.* hæc ille. Verùm, & balſami odor, ac ſuauolentia ſanctitatis Deiparæ, fragrantiam indicat, qua ad currendum poſt Chriſtum excitat, iuxta illud Cantic. 1. *Curremus in odorem vnguentorum tuorum.* Vnde, & ibidem Eccleſ. 6. in perſona Deiparæ ait: *Sicut balſamum aromatizans, odorem dedi.* qua in re, illud peculiare in balſamo oleo obſeruãdum cenſui, quòd virtutem quandam maſculã, & fortem habeat, quòd præclaram, ac præcellentem Deiparæ virtutem, non mollem, aut effœminatam ſignificat. Balſamum quidam, veluti nobile, ac generoſum, reliquis vnguentis præſtans, viris adhiberi ſolebat: fœminis verò magis congruebat amomũ Aſſyrium, aliaq; id genus delicata vnguenta, quibus Reges Aſſyriorum,

D. Bonauen. in ſpe. B. Mariæ Virg. Eccleſ. 24.

Cant. 1.

Eccleſ. 6.

rum,quorum notiſſimus eſt luxus,vtebantur, idque ſatis exprimit Martialis lib. 4. epigram.54.

Mart. lib. 4. epigr.54.

Balſama me cupiunt, hæc ſunt vnguenta virorum.
Delicias Nini vos redolete nurus.

Secundò balſamum olim vni Iudææ,nulli præterea regioni, erat conceſſum, quod non tantum Plinius, ſed etiam Iuſtinus lib.36. Strabo lib.16. Solinus cap.36. affirmant. nam ex Ioſepho lib. 8.antiquit.c.6.fertur, Regina Saba balſami radicem Salomoni dono dediſſe,& ideo in ſola Iudæa reperiri,vt propterea ex Plinio loco citato,Pompeius deuicta Iudæa,balſami arbuſculum in triumpho duxerit, & Veſpaſiani Imperatoris iterum ipſam, Romam Iudæa vaſtata,attulerant, quo tempore Iudæi, ne in poteſtatem Romanorum venirent, eam prorſus excidere ſunt conati, vt diximus ex Plinio, niſi Romani armis eam ſeruaſſent. Quare Virgil. in 2.Georg. referens ſuas cuique regioni datas arbores,ſic de balſamo cecinit:

Plin. Iuſtin.li. 36. Strabo li 16. Solin.c.36. Ioſeph. lib. 8.c.6.
Plin.ibid.
Virg. 2.geo.

Diuiſæ arboribus patriæ: ſola India nigrũ.
Fert ebenum; ſolis eſt thurea virga Sabæis.
Quid tibi odorato referam ſudantia ligno?
Balſamaque, & baccas ſemper frondentis acanthi?

At verò circa Chriſti Domini aduentum, videtur balſami frutex multis in locis propagatus.nam Dioſcorides, qui circa Chriſti tempora claruit,& Auicenna in Aegypto eam naſci teſtantur,quibus conſentit Burchardus in deſcriptione Terræ ſanctæ par.2.cap.4. vbi inter Heliopolim, & Babyloniam medio ferè loco à ſe viſum refert hortum balſami, qui niſi irrigetur aqua ex fonte, in quo Deipara, dum in Aegypto maneret, fila lauit, fructum minime edit. Solinus etiam lib.6.ait:Balſami lucos, deuicta Iudæa,ita propagatos, vt iam lætiſſimi colles ſudent balſama. Strabo lib. 17. tradit, ſilueſtre balſamum oriri in maritimis Sabæorum; & Pauſanias lib.9.in Arabia,balſami arbores ponit,ac tandem ex India Occidentali nos teſtes ſumus, magnam balſami copiam aſportari:hoc autem quis non videat, quàm aptè in Deipara conueniat, cum alioquin prius vni ſolum nota Iudeæ,diuulgata verò euãgelica illa virtute, Verbum diuinum humanam carnem in eius vtero aſſumpſiſſe, eximiæ ſanctitatis eius odor omnes recreat Eccleſiæ fideles,exemploque ſuo ad Chriſto inſeruiendum mirum in modum eos conciliat.Licet autem non ſemel contingat,balſamum admixtionem olei, vel mellis vitiari.Beata autem Virgo, vtpotè omnis maculæ ſemper expers, purum balſamum fuit abſque alicuius imperfectionis mixtione. Vnde ipſa ait: *Quaſi balſamum non mixtum odor meus*. Eccleſ. 24. ſuper quæ verba ſanctus Doctor Bonauentura in ſpeculo B. Virginis cap.5. dixit: *Balſamum miſceri ſolet melle, vel oleo, ſed certè balſamum Spiritus ſancti in B. Maria non fuit mixtum, quia, nec melle carnalitatis, & mundanæ conſolationis, nec oleo vanæ laudis,& adulationis fuit vitiatum,ſed vera,& pura B. Maria gratia fuit.* Neque ſilentio præteribo, quod Pauſanias in ethic. lib.9.ſcribit,in Arabia plurimas viperas ſub balſami arboribus commorantes, venenum amittere ex balſami paſtu, & ob id earum morſus nihil veneni inferre: hoc ſanè mihi ob oculos ponit præſidium Deiparæ Virginis, quæ myſtica eſt balſami arbor;ita enim in dæmonibus,per ſerpentes ſignificatis, venenum eorũ ſupprimit, vt diuerſarum ſuggeſtionum morſus, quibus illi Deiparæ famulos inficere ſatagunt,nihil prorſus eis noceant.

Dioſcorid. Burch.in deſcrip. terræ ſanctæ par. 2.c.4. Auicenna.
Solin. lib.6.
Strab. li.17
Pauſan. li.9.
Eccl.24.
S. Bon. in ſpecul B.Mariæ virg.c.5.
Pauſan. in ethic. lib.9.

Arca fœderis operiebatur propitiatorio,ſeu oraculo de auro mundiſſimo, &, vt Exod. 25. dicitur, cum Deus inde cum Moyſe loqueretur, oracula,ſeu diuina ſua reſponſa dabat, ac populo ſe propitium exhibebat. Vnde & Saul, vt habetur 1. Regum 14. conſulere volens diuinũ oraculum, ſacerdoti dicebat: applica arcam Dei; ita Deus per beatam Virginem, tanquam per propitiatorium vniuerſæ terræ, vt loquitur S.Ephræm, oratione de laud. B.Virg.ſeu communem reconciliatorium, vt eam appellat B.Andreas Cretenſis oratione 2.de dormitione Deiparæ: *Precibus noſtris miſericorditer annuens,reſpondet,& per illam, tanquam per aduocatricem orationes noſtras exaudit.* Quare S.Bonauentura in ſpeculo B. Virginis cap. 8. dixit: *Maria fideliſſima mediatrix ſalutis, veluti fideliſſima columba inter ſummum Noe,& Mundum ſpirituali diluuio ſubmerſum. Eua autem,veluti coruus in diluuio infideliſſima mediatrix fuit perditionis*. Sed altius D. Anſelmus, cuius verba refert D. Antoninus 4.p.tit.15.cap.14.§.7.dum ait:

Exod.25.
1.Reg.14.
S.Ephræm orat. de lau. B M.V.
Andr. Cret. orat.1. de dorm. Deip.
Bonau. in ſpe. bea. V. cap.8.

Hæc

Anſel. relatus à D. Ant. 4 p. tit. 15. c. 14 §. 7.
3. Reg. 14.

Hæc eſt figurata in illa prudentiſſima muliere Thecuite. 3. Regum 14. quæ, ita ſupèrter aduocauit apud Regem Dauid in cauſa Abſolonis, vani, ſuperbi, & fratricidæ, exulis facti propter tantum ſcelus à Hieruſalem, quod induxit patrem Dauid ad miſericordiam erga filium, & ab exilio reuocandum. ſic ergo Virgo Maria pro mundo rebelli ipſi Deo, & occiſore fratris ſui, ideſt, animi ſui; propter quod exul conſtituitur à ſuprema Hieruſalem, ita aduocat, & interpellat, vt Deum Patrem placet, & vniuerſum ad pœnitentiam & ad gloriã inducat.

S. Tho. opuſcul. 8.

Atque ad hanc B. Virginis efficacem interceſſionem reſpiciens S. Thomas opuſculo octauo, cum probaſſet, B. Virginem plenam eſſe gratia, primo in anima, ſecundo, quoad redundantiam in corpus, tertiò probat, quoad effuſionem in nos; verba eius ſunt hæc: *Tertio plena fuit gratia non ſolum in ſe, ſed quantum ad refugiũ in omnes homines. Magnum enim eſt in quolibet ſancto, quando habet tantũ de gratia, quod ſufficit ad ſalutem multorum, ſed, quando haberet tantum, quod ſufficeret ad ſalutem omniũm hominum de mundo, tunc eſſet maximum, & hoc eſt in Chriſto, & in B. Virgine; nam in omni periculo. etenim Cant. quarto: Mille clipei, ideſt, remedia contra pericula, pendent ex ea.*

Cant. 4.

Erant in Arca fœderis duo Cherubini aurei portatiles, qui ex vtraque parte oraculi verſis vultibus ſe mutuo aſpicientes, expanſis alis vtrumque latus propitiatorij tegebant. quidam volũt per hos Cherubinos, qui, vt D. Hieronymus interpretatur in cap. 10. Ezechiel. *plenitudinem ſcientię ſonant*, profundiſſimam beatiſſimę Virginis ſapientiã denotari, in qua adeò excelluit, vt S. Bernardus ſerm. ſuper ſignũ magnum, non dubitauit dicere: *Maria iure ſole perhibetur amicta, quę profundiſſimam diuinæ ſapientiæ, vltra quàm credi poteſt, penetrauit abyſſum, vt quantum ſine perſonali vnione creaturæ conditio patitur, luci illi inacceſſibili videatur immerſa.* Et quidem; ſi dilectus diſcipulus Ioannes in vltima cœna ſub pectus Domini recũbens, fluenta Euangelij de ipſo ſacro dominici pectoris fonte potauit, vt in eius feſto canit Eccleſia; quanto maiora diuinæ ſapientiæ arcana hauſiſſe credenda eſt Deipara, quæ, non ad breue tempus vnius cœnæ, ſed per nouẽ integros menſes Chriſtum in vtero geſtauit, & toto tempore eius infantiæ, gremio, & manibus ſuis baiulauit, ac per triginta, & tres annos eius doctrina mirificè fuit imbuta. Verũ, ego cum noſtro Nicolao Lyrano in morali expoſitione Exo. c. 25. arbitror, per Cherubinos illos, arcã concomitantes; aſſiſtentiã Angelorũ B. Virgini, tã in Eccleſia militanti, quàm triũphanti ſemper adſiſtentiũ, adumbrari. Et quidẽ in infantia ei adſtitiſſe non vnũ, vt reliquis infantibus, ſed plures, his verbis teſtatur D. Ioannes Damaſcenus orat. 1. de natiuit. B. V. *O ſanctiſſima filia, quæ materni vberis lacte aleris, & ab Angelis vndique cingeris.* Quot autẽ hi Angeli eſſẽt, audi B. Gregoriũ Nicomedienſem oratione de oblatione Deiparę, vbi, poſtquã narrauerat B. Virgini in templo, cũ trienis eſſet, degẽti, cibũ ab Angelis deferri ſolitũ, ſubijcit: *Oportebat non vnum ſolũ ei ſeruire Angelum, ſed decies mille millia eam ſtipare.* Et S. Hieronymus in lib. de natiuit. Mariæ tom. 9. loquens de vita à Beata Virgine in templo traducta, inquit: *Quotidie ab Angelis frequentabatur, quotidie diuina viſione fruebatur, quæ eam à malis omnibus cuſtodiebat, & bonis omnibus redũdare faciebat.* In cæleſti autẽ patria Angelos ſpecialiter aſſiſtere B. Virgini ad eũ modũ, quo aulici regij aſſiſtunt Reginæ; nõ obſcurè illud indicat, quod Ioan. Apoc. ait, ſeptem ſpiritus vidiſſe, qui aſſiſtebant throno Dei, per quẽ B. Virginẽ adũbrari, quæ veri, ac pacifici Salomonis thronus fuit, clarè patet, vt teſtantur ſancti Patres, S. Auguſtinus, Epiphanius, Athanaſius, immò & D. Iacobus Apoſt. ad quod reſpiciens illuminatus Mayron ſerm. de creat. animæ B. Virg. dixit: *Priuilegiũ huius ſtellæ maris eſt, quod habet ſeptiformitatem in ambitu, quia ſeptem ſtellæ notabiles voluũtur circa eam, ideo eius regio dicitur Septentrionalis: ita, & mater Domini dicitur habere ſeptẽ Angelos notabiles, qui aſſiſtunt eius thronõ, de quorum numero eſt B. Raphael, vt dicitur in Thobia.* Ne autẽ, quiſpiam dicat, illuminatũ doctorem ex marte ſuo hoc excogitaſſe, attendat quæſo, id ipſum reuelatũ fuiſſe beato noſtro Amadeo. nam, vt legimus 3. p. Chronicorũ ſeraphici noſtri Patris S. Franciſci lib. 6. cap. 30. B. Amadeus cum in primo raptu cæleſtem curiam vidiſſet, audiuit Gabrielem hæc ſibi dicentem: *Septem Angelos ſumus,*

qui

D. Hier. in c. 10. Ezech.
Bern. ſer. ſuper ſignum magnum.
Sancta mater Eccl. in offo. S. Ioã.
Nicol. Lyra. in moral expoſ. Exo. 25.
Ioan. Damaſ. orat. 1. de natiuit. B. M. V.
Greg. Nico. orat. de obl. Deiparæ.
Hier. in lib. de Nati. Mariæ tom 9.
Apoc. 4.
S. Auguſt. S. Epiph. Athanaſ. Iacob. Apo. Doct. Mayr. ſer. de crea. animę Beatę Mariæ Vir.
Tob. 3. 5. 6. 10. 12.
Reuelatio facta Amadeo vt referri in 3. p chro. S. Franciſci li. 6 c. 3.

qui genitricem Dei noſtri veneramur, alios omnes veſtri generis præcedimus. Quod, & confirmant antiquæ, ac peruetuſtæ quædã imagines. Etenim Venetijs apud ſanctum Marcum, imago ſeptem Angelorũ virgas manu præferentiũ, Moſayco opere affabre facta, ita eſt cõſtituta, vt ſtantes Angeli B. Virginem circumſtent, idẽ quoque in celebri, & antiqua imagine Deiparæ in mõte Virginis cernitur, quæ ſeptem eſt circũcincta Angelis: quod idem etiã videre eſt in imagine S. Mariæ Angelorum Romæ in thermis Diocletianis, quæ in ſupremo altari colitur, & non ſolũ illi ſeptem Angeli, ſed & reliqui omnes angelici ſpiritus, B. Virginẽ ſemper collaudãtes, ante conſpectũ eius ſingulari cum reuerentia adſtant; vt his verbis dixit S. Bonauentura in Cõment. cantici: Te Deũ laudamus: *Tibi omnes Angeli, & Archangeli, tibi Throni, & Principatus fideliter deſeruiunt; tibi omnes Poteſtates, & omnes virtutes Cæli Cælorũ, & vniuerſæ Dominationes obediũt, tibi omnes Chori, tibi Cherubim, & Seraphim aſſiſtunt, tibi omnis angelica creatura inceſſabili voce proclamat: ſancta, ſancta, ſancta Maria, Dei genitrix, mater, & Virgo.* Ac tandẽ noſter S. Bernardinus Senenſis to. 1. concio. 61. ar. 1. c. 6. ait: *Tot creaturæ ſeruiunt glorioſæ V. Mariæ, quot ſeruiunt Trinitati, ſiue ſpirituales, vt Angeli, ſiue rationales, vt homines, ſiue corporales, vt cæli, & elementa, omnia hæc ſunt diuino imperio ſubiugata, & glorioſæ Virgini ſubiecta, immo & ille, qui filius Dei eſt, Virgini benedictæ matri famulabatur in terra.* Hęc ille: adeò autẽ Angeli omnes B. Virgini aſſiſtentes, eius regio imperio obſequentes ſe exhibent, & in mandatis eius exequendis tã ſedulos, ac diligẽtes, vt in reuelationibus S. Brigittę in ſermone Angelico, quẽ quidam Angelorũ ex Dei præcepto eidem dictauit c. 20. hæc verba legamus: *Angeli poſtmodum obedientes Beatæ Virgini effecti ſunt, quod omnes inferni pœnas libentius ſuſtinerent, quàm aliquibus ſuis præceptis in aliquo contradicere.*

Bona. in cãtic. Te Deũ laudamus.

Bernard. Senenſis to. 1. conci. 61. orat. 1. c. 6.

In reuelat. S Brigi. in ſer. angel. c. 20.

1. Arca fœderis manna continebat, virgam Aaronis, & tabulas legis: quod mirificè adumbrat B. Virginẽ, quæ Chriſtum Dominũ per hęc tria adamuſſim ſignificatũ, per nouẽ menſes portauit. Etenim corpus Chriſti, manna dulciſſimũ eſt, quo veſcimur, & nutrimur in Euchariſtiæ ſacramento, Tabulæ legis, tres animæ Chriſti potentiæ, in quibus omnes theſauri ſapiẽtiæ, & ſcientiæ Dei abſconditi erant, vt loquitur D. Paulus ad Coloſſenſes 2. Virga, quæ dominij ſymbolum ſemper fuit, aptè exprimit diuinitatem eius, vel aliter dicamus, intra Virginei vteri arcã delituiſſe Chriſtũ Dominum rectè per virgã Aaronicam adumbrari propter regalem, ac põtificiam eius poteſtatem, ad quam reſpiciens Dauid Pſalmo 109. dixit: *Virgam virtutis ſuæ emittet Dominus ex Sion, dominare in medio inimicorum tuorum.* Manna autem in arca incluſum pariter cum virga, lenitatem Chriſti Domini cum virga poteſtatis eius coniunctam eſſe demõſtrat. Etenim dulcedo mannæ ſeueritate virgæ temperatur, & quidẽ vtrumque eſt valde neceſſariũ in Principe. nam cum boni, & mali ſub eius degant dominio, virga opus eſt propter malos, manna propter bonos. Vnde ad idipſum ſignificãdũ Dauid, virgã, & baculũ ſimul coniunxit Pſal. 22. *Dicens, virga tua, & baculus tuus, ipſa me conſolata ſunt.* Tabulæ tandẽ legis, quæ in arca aderãt, prætercquã quod eundẽ Chriſtum, ſapientiã Patris, ac ſupremũ legiſlatorẽ aptè denotãt, qui tam veteris, quàm nouæ legis author extitit; etenim illæ poſteriores tabulæ in arca repoſitæ, typũ geſſerant legis nouæ, cum priores, quæ fractæ fuerant, legẽ veterem aliquãdo abolendã deſignaſſent, vt adnotarunt D. Auguſt. & D. Ambroſius: ad quod alludẽs D. Paulus 2. Corinth. 3. dixit: *Epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata à nobis, & ſcripta non atramento, ſed ſpiritu Dei viui, non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis.* Præter hoc (inquam) in eiſdẽ tabulis ſignificatur Chriſtus Dominus, quatenus perfectus legis obſeruator, qui exactiſſimè Dei voluntatẽ impleuit iuxtà illud Pſal. 39. *In capite libri ſcriptum eſt de me, vt facerem voluntatem tuam, Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei.* Atque hoc eſt illud imperium ſuper humeros eius conſtitutum, cuius meminit Iſaias: nám vbi cap. 9. vulgatus interpres legit: *Factus eſt principatus ſuper humerum eius*, Paraphraſtes Chaldæus tranſtulit: *Suſcepit legem ſuper ſe, vt ſeruaret eam.*

Ad Coloſ. 2.

Pſal. 109.

Pſal. 22.

D. Aug.
D. Ambr.
2. Corint. 3.

Pſal 39.

Iſai 9.

Vulg interp.

Paraphraſt. Chald.

2. Poſſumus etiam aliter hæc tria interpretari, ad virtutes B. Virginis illa referentes, manna enim Deiparæ miſericordiã

M dul-

dulciſſimam egregiè ſignificat, quæ in nos maternæ pietatis viſcera exhibens, Dei flagella vel penitus auertit, vel magna ex parte mitigat. Tabulæ legis, diuina mandata ſeruandi ſtudiũ, quo B. Virgo flagrabat, commodè denotant: quę melius ſanè, quàm Dauid, canere potuiſſet, illud Pſalmi 30. *Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei*. Virga deniquè regiam poteſtatem, ac dominium deſignat, quo à filio cunctis eſt prælata creaturis.

Pſal. 30.

Tandem Arcæ fœderis inerat corona aurea, quæ circumdabat illam. Certè, cum corona aurea regiũ inſigne ſit, luculenter ſatis indicat, B. Virginẽ, Reginã eſſe Cœli, & terræ. Vnde S. Ephræm orat. de B. V. vocat illam *Dominam, Principem, atque Reginam prę ſtantiſſimam, & perquambenedictam Dominarum Dominam puriſſimã*. Immo S. Antoninus quarta p. tit. 15. c. 22, §. 9. B. Mariam appellat *Imperatricem, & Monarcham mundi*; rationem autem, ob quam B. Virgini debita ſit regia dignitas, reddidit S. Auguſtinus ſerm. 35. de ſanctis in hæc verba: *Sufficere debet natura humanæ, hanc verè fateri Reginam Cœlorum pro eo, quòd Regem peperit Angelorum*. Meminit eiuſdem rationis ſanctus Petrus Chryſologus ſerm. 142. dum inquit: *Maria Hebræo ſermone, Latinè Domina, nũcupatur naſci, & vocari Dominam, ipſa ſui germinis, ideſt Chriſti filij fecit, & impetrauit authoritas*. Verum Deiparæ Virgini non ſolum fuit impoſita regia corona, regali eius dignitati debita, ſed & multiplex alia. Sanctus Thomas in quarta diſtinct. 49. q. 5. ar. 5. quæſtiunculæ 1. & 3. loquens de coronis, quas aureolas vocant Theologi, hæc ſcripſit: *Eſt priuilegiatum quoddam præmium, reſpondens priuilegiatæ victoriæ circa opera perfectionis, in quibus homo maxime Chriſto conformatur ſecundum perfectam victoriam. Porrò aureola tribus hominum ſtatibus, Virginibus ſcilicet, Doctoribus, & Martyribus tribuitur, & ſanè in eadem aureolæ ſpecie iuxtà meritorum ex parte ipſius operis; ob quã aureola excellentior vni, quàm alteri confertur*. Hactenus Diuus Thomas, ex quibus palam fit, aureolas, quibus Deipara exornatur, reliquis omnium aliorum beatorum præſtantiores, ac rutilantiores eſſe. Sanè eo illuſtrior virginitatis corona Deiparæ debebatur, quo eius virginitas in eo præ cæteris emicuit, quòd cum aliorum omniũ virginitas ſterilis ſit, nullum fœtũ producens, illius tamen fœcunda fuit, humanã pariter, & diuinam prolem concipiens, & pariens: ad quod ſignificandũ Eccleſiaſt. c. 24. in perſona ipſius Virginis ait: *Flores mei, fructus honoris, & honeſtatis*. Certè in arboribus flores non ſunt pariter fructus, ſed floribus decidentibus, fructus ſuccedunt: non ſic autem in B. Virgine: flos enim ſymbolum eſt virginitatis, fructus verò fœcunditatis. cum ergo flores Deiparæ fructus honoris, & honeſtatis ſint, plane ſignificatur virginitas eius fœcunda, & fœcunditas virginea ſingulari aureolæ præmio digna, ſicut & ſingularis eſt, inſtar phœnicis, copulatio virginitatis cum fœcunditate. Accedit, quòd, præter hanc præcellentẽ virginitatis aureolam B. Virgo fructum continentiæ centeſimum, qui virginibus deputatus eſt, obtinuit, Matth. 13. *Alia ceciderant in terram bonam, & dabant fructũ, aliud centeſimum, & aliud ſexageſimum*. Primus conuenit virginibus, ſecundus viduis, & alijs ſe continentibus, tertius coniugatis, ad alienam non accedentibus, vt vnanimi ſententia interpretantur Patres, D. Cyprianus, Athanaſius, D. Thomas, S. Antoninus, necnon S. Hieronymus multis in locis, præſertim tamen in apologia aduerſus Iouinianum, vbi ex arte numerandi per digitos, hoc ipſum perdoctè cõfirmat, quod & Marianus Victorinus in notis ad illum locum D. Hieronymi ex Beda eruditè explicat. Eſt autem fructus iſte centeſimus præmium quoddam accidentale, non ſolum ab aurea, ſed & ab aureola diſtinctam; quatenus, vt docet S. Thomas præcitato loco, quiſpiã à carnali vita in quãdam vitam ſpiritualem per continentiam tranſit, ratione cuius ſpeciale gaudiũ præ cęteris virgines exhilarat, eo, quòd propter Chriſtũ, omnẽ prorſus veneream, etiã licitã, ſpreuerint voluptatẽ. Ex quo apertè liquet, fructũ hunc centeſimũ longe in Deipara præſtantiorẽ fuiſſe, quàm in reliquis virginibus: quippè, quæ propter ſuã, pluſquàm angelicã puritatem, ac raram ſanctimoniam, tota ſpiritualis, & in Deum transformata, omnes virgines longe ſuperet.

S. Ephræm ora. de B. V.
Anton. 4. p. 15. c. 22. § 9.
Aug ſer. 35. de Sanctis.
Petr. Chryſ. ſer. 142.
S. Tho. in 4. diſt. 49. q. 5. ar. 4. quæſtiũcula 1. & 3.
Eccl. 24.
Matth. 13.
D Cypr. Athan. S. Anton. Hieron. in apolog. aduerſus Iouinianum. Marian. Victorius in notis ad illum locum. D. Hiero. ex Beda.
S. Tho. loco citato.

Deinde Deiparam Doctorum aureola donatam fuiſſe, dubitari non poteſt: hæc enim confertur propter victoriã, qua quis

non

non ſolum à ſe, ſed à cordibus aliorum, doctrinæ lumine, tenebras fugat; at dæmonem illas immittentem longè propulſat; nec opus eſt, vt id faciat per publicam prædicationem, ſed ſatis eſt, etiã ſi priuatim doctrinam fidei communicet, vt docet

S. Tho. in 4. d. 49. q. 5. ar. 5. ad 5.

S. Thom. in 4. diſt. 49. q. 5. ar. 5. ad 5. Beata autem Virgo non ſolum docuit vulgares homines, ſed Apoſtolos ipſos Eccleſiæ archimagiſtros, vt S. Brigitta in ſuis reuelationibus in ſermone Angelico cap. 19. his verbis teſtatum reliquit: *Aſcendente Filio ad ſuum Regnum, Virgo Maria in hoc mundo ad bonorum conſolationem, & errantium correctionem remanere permiſſa eſt; erat enim magiſtra Apoſtolorum, Confortatrix Martyrum, doctrix Confeſſorum, clariſſimum ſpeculum Virginum, conſolatrix Viduarum, in coniugio viuentium ſaluberrima monitrix, atque omnium in fide Catholica perfectiſsima roboratrix. Apoſtolis namque ad ſe venientibus, omnia, quæ de ſuo filio perfectè non nouerant, reuelabat, & rationabiliter declarabat. Martyres quoque ad tribulationes pro Christi nomine ſufferendas animabat.* Quare eruditus author Supplementi Gabriel in 4. diſt. 49. q. 4. art. 3. dub. 2. ſatè dixit: *B. Virginem Doctorum aureola reliquis alijs præſtantiori eſſe coronatam, quoniam non ſolum vulgarium hominum, ſed & Apoſtolorum, & magnorum Theologorum doctrix fuit; ac Eccleſiæ Rectores, Patres, & magiſtros ſua ſapientia illuminauit.*

Brig. in Reuelat. ſerm. Ang. cap. 19.

Author Suplem. Gab. in 4 diſt. 49. q. 4. art. 3. dub. 2.

Rurſus; Deiparam Martyrum Coronam meruiſſe, præter Hieronymum, Idelphonſum, Bernardum, Anſelmum, & B. Brigittam, qui pleno ore, Mariam martyrem appellant; id probat D. Antoninus 4. parte tit. 15. cap. 24. author Supplementi, Gabriel in 4. diſt. 49. quæſt. 4. art. 3. dub. 2. Viguerius in ſuis Conſtitutionibus cap. 14. §. 3. verſ. ſecundo. Salmeron tomo 10. tractat. 51. noſq. ex profeſſo copiosè id oſtendimus lib. 12. Quare pauca quædam, quæ ibi omiſi, nunc apponam. Certe, quod attinet ad eſſentialem coronam Martyri debitam, nulla ratione dubitari poteſt, illam meruiſſe; nam ſi de Sancto Martino Eccleſia Catholica in eius officio canit: *O ſanctiſsima anima, quam, etſi gladius perſecutoris non abſtulit, palmam tamen martyrij non amiſit*; multò certius eſt, Dei genitricem illam non amiſiſſe. De accidentali corona, quam aureolam vocant Theologi, licet nonnulli dubitarint, arbitror illa non caruiſſe; quia, vt Diuus Anſelmus præcitato loco dixit: *Beata Virgo in paſsione Christi venè interijſſet præ magnitudine doloris, niſi ab eo præſeruata eſſet.* Preſeruatio verò ſicut non abſtulit meritum, ita nec præmium; immo hoc vberius ſuſcepiſſe credendum eſt, tum quia, ſicut amore Chriſti omnes martyres ſuperabat, ita & dolore compaſſionis omnibus illis acrius angebatur: tum quia cruciatus martyrum breues fuerunt; interna autem B. Virginis dolores ob Chriſti mortem, animam eius grauiter ſauciantes, & per redundantiam corpus affligentes, valde prolixi, ac longiſſimi fuerunt, cum à tempore conſenſus in Matrem Dei, quem per illa verba præſtitit: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum*, Lucæ 1. futuræ paſſionis acerba memoria ancipiti doloris gladio continuò tranſuerberauit vſque ad vltimum vitæ halitum, vt his verbis eleganter tradit Rupertus in caput primum Cant. *Nolite ſolam attendere horam, vel diem illam, in qua vidi talem dilectum ab improbis comprehenſum, malè tractari; ſcilicet illudi, ſpinis coronari, flagellari, crucifigi, felle, & aceto potari, lanceari, mori, & ſepeliri: nam tunc quidem gladius animam meam pertranſiuit, ſed antea, quam ſic pertranſiuit, longum per me tranſitum fecit: propheti ſſa namque eram, & ex quo mater facta ſum, ſciui illa paſſurum. Cum igitur carne mea taliter progenitum, talem filium ſinu meo fouerem, vlnis geſtarem, vberibus lactarem, & talem eius futuram mortem ſemper præ oculis haberem, & prophetica, immo, pluſquam prophetica mente præuiderem, qualemquantam, quam prolixam me putatis materni doloris pertuliſſe paſsionem? hoc eſt, quod dico: faſciculus myrrhæ, dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur: O commoratio dulcis quidem; ſed plena gemitibus inenarrabilibus. ad vbera de foris cingebatur, & ijſdem lactabatur vberibus, ſimulq. inter vbera intus in corde præſcio futurorum ſemper patebat quali eſſet morte moriturus.* hactenus Rupert. quibus conſonāt multa, quæ noſter S. Bernardin. ſcripſit to. 3. ſer. 6. ar. 2. vbi, inter alia, ait, B. Virginem conſenſiſſe ad concipien-

D Hieron. Idelphonſ. Bernard. Anſelm. B. Brigitt. D. Antonin. 4. p. tit. 15. cap. 24. Auth. Suppl. Gabr. in 4. diſt. 49. q. 4. ar. 3. dub. 2. Viguer. in ſuis conſtit. cap. 14. §. 3. ver. 1. Salmer. to. 10. tract. 51. Author copioſe li. 12. huius oper.

S. Mater Eccleſia in officio S. Martini.

Anſel. loco ſup. cit.

Luc. 1.

Rupert. in 1. Cant.

Cant. 1.

Bernard. to. 3. ſer. 6. a. 2.

M 2 dum

dum filium Dei ſtatuto tempore crucifigendum: verba eius ſunt hæc: *Crucifixa crucifixum concepit, ordinauitque ſumma ſapientia Dei, quòd eodem die Chriſtum conceperit, quo etiam fuit paſſus.* Quod non ſolũ D. Bernardinus, ſed plures eruditi Doctores aſſeruere, tradentes eodem menſe, & eadem die Chriſtum conceptũ, & crucifixum, idque non obſcurè mihi indicari videtur per Zachariã c. 3. vbi Dominus agens de Chriſto, vt homo eſt, ſub typo lapidis habentis oculos ſeptem, ſubdit: *Ecce ego cælabo ſculpturam eius, ait Dominus, & auferam iniquitatem terræ in die vna.* Quaſi dicat: ego ipſe corpus Chriſti formabo in vtero Virginis, & eodem die poſt aliquot annos per Crucem delebitur iniquitas terræ: vtraque enim dies ex D. Ioãne Chryſoſtomo, homilia de natiuitate ſancti Ioannis Baptiſtæ; dies Cœnæ puræ fuit, vt eius verbis vtar; in qua luna decimaquarta occurrit: quinetiã in feriam ſextam, quàm dies Veneris dicimus, incidit iuxta authores ſuprà citatos annunciatio B. Virginis, & in eundem hebdomadæ diem Chriſti Domini paſſio, & tam annunciatio, quàm etiam paſſio in diem 25. Martij inciderunt; & quidem paſſionẽ Domini Feria ſexta factam fuiſſe ex Euãgeliorum hiſtoria, & Eccleſia traditione habemus: quod verò die eadem fuerit incarnatio, plerique colligunt ex ſupputatione tabularum aſtronomicarum. Et prætereà, quia, vt in 6. ſynodo cap. 8. dicitur: *Natiuitas Domini in diem dominicam incidit.* Quod, & S. Bonauentura affirmat in meditationib. c. 7. ex reuelatione quadam, & Cardinalis Baronius in notis martyrolog. 25. die Decembris, & Perierius tomo 1. in Geneſ. Ex quo rurſus colligunt, annunciationem B. Virginis in præcedenti Martio fuiſſe Feria ſexta, præterita die 25. Martij, quo in Eccleſia celebratur Incarnatio, ſeu B. Virginis annunciatio: fuiſſe etiam Domini paſſionem tenet D. Auguſtinus lib. 4. de Trinit. cap. 5. *Sicut* (inquit) *à maioribus traditum, ſuſcipiens Eccleſiæ cuſtodit authoritas. Octauo enim Kalend. Aprilis cõceptus creditur, quo & paſſus, ita monumento nouo, quo ſepultus eſt, vbi nullus erat mortuorum poſitus, nec ante, nec poſtea, congruit vterus beatæ Virginis, quo conceptus eſt, vbi nullus ſeminatus eſt mortalium: natus autem traditur octauo Kalend. Ianuarij.* Hæc D. Auguſt, quod etiã alibi docet. His adſtipulatur Martyrologium, vbi 25. die Martij ponitur cõmemoratio ſancti latronis, qui Chriſtum in Cruce cõfeſſus eſt; &, vt refert Beda de ratione temporum c. 28. & 45. plures Eccleſiæ Magiſtri, & Doctores Eccleſiaſtici tradiderunt, Chriſtum paſſum fuiſſe vigeſima quinta die Martij.

Zachar. cap. 30.

Ioan. Chryſ. hom. de natiuit. S. Ioan. Baptiſtæ.

Tabulæ Aſtronomicæ.

6. Synod. c. 8

S. Bonau. in c. 7.

Baro. in not. Marty. die 25. Decemb. Perer. to. 1. in Geneſ.

D. Aug. li. 4. de Trin. c. 5.

Mart. Rom. die 25. Mar.

Bed. de rat. temp. c. 28. & 45.

Porrò, præter hæc, quæ de Arca fœderis ſacer textus probat, Exod. 25. alia diuina eloquia commemorant, quæ ſilere non licet, cum multa, eaque præclara B. Virginis adumbrent encomia: lib. Numer. 10. cũ eleuaretur Arca, dicebat Moyſes: *Surge Domine, & diſſipetur inimici tui, & fugiant, qui oderunt te à facie tua.* Quæ verba explicãs S. Bernardinus tom. 3. ſer. 11. ar. 1. c. 2. de Deipara, ait his verbis: *Myſtice innuitur, quòd quãdo eleuata fuit glorioſa ad cæleſtia Regna, dæmonis potentia imminuta eſt, & diſſipata. Vnde ipſa dicere poteſt illud Eccleſiaſtici, ſuperborũ, & ſublimium colla propria virtute calcaui.* In idẽ etiam recedit, quod Ioſue 6. habetur, nimirum hyericunthinos muros arca Domini circumlata clangentibus tubis corruiſſe. Idem enim D. Ioannes Damaſcenus orat. 2. de dormitione Deiparæ, ad B. Virginis potentiam in cohercendis tartarijs hoſtibus refert, dicens: *Iubilemus in arca Domini Dei toto animo, & muri cadent Iericunthini, contrariarum poteſtatum infeſtæ munitiones.* Idipſum etiam adſtruit, quod 1. Reg. 5. legimus, arcam Dei à Philiſtæis captam, idolum Dagonem euertiſſe, eidemque caput, & manus præcidiſſe, Azotios, reliquoſque populi Dei inimicos percuſſiſſe, & multis plagis affeciſſe: quod ſanè nemo Catholicus dubitare poteſt, frequenter à beata Virgine factitari, dum dæmonum aduerſus nos rabiem compeſcit, & ab eorum telis incolumes nos ſeruat: immo, & noſtris pedibus eos proſternit, vt meritò ſingulis dici poſſit: *Super aſpidem, & baſiliſcum deambulabis, & conculcabis leonem, & draconem.* Quid plura? Certè percuſſio Oziæ ſuper irreuerentia, qua extendit manum ad arcam Dei, ſecundo Regum 6. ſatis nobis indicat, quàm religioſo cultu animata hæc Deiparæ arca à nobis tractanda ſit, maximè, quòd, ſi primo Regum 6. de viris Bethſamitibus dicitur, per-

Exod 25.

Lib. Numer. c. 10.

Bernardi. to. 3. ſer. 11. art. 1. c. 2.

Eccl. 24.

Ioſue 6.

Ioan. Dama. oratio. 2 de dorm. Deip.

1 Reg. c. 5.

Pſal. 90.

2. Reg. 6.

1. Reg. 6.

percuſſos fuiſſe à Domino ſeptuaginta viros de populo, & quinquaginta millia plebis, ea ſolùm ratione, quòd vidiſſent arcam Domini; magna cautione, ac diligentia nobis opus eſt, vt nec leuiſſimam irreuerentiam in cultu Deiparæ Virginis committamus, certò credentes, non futuram inultam, & impunitam à Domino.

Ad hæc de arca fœderis lego lib. 3. Re-
3. Reg. 8. gum ca. 8 inductam fuiſſe à Sacerdotibus
in templo Salomonis, & intra Sancta San-
S Bonau. in ctorum collocatam. quod D. Bonauentura
ſpec. B. Virg. in ſpeculo Beatæ Virginis de illa in cælum aſſumpta, & à ſummo Sacerdote Chriſto Domino in cæleſtis gloriæ templo ſuper omnes Angelicas acies collocata, myſticè interpretatur, ſecutus in hoc D. Ildephonſum ſermone 1. de Virginis Deiparæ Aſſumptione, in fine; dum exponens ſimilem locum Apocal. 11. *Apertum eſt templum Dei in cælo, & viſa eſt arca teſtamenti in*
B. Ildephon. ſerm. 1 de Aſſumptione Virg. in fin. *templo, & facta ſunt fulgura, voces, & tonitrua*, hæc dicit: *Quæ profectò arca non illa Moyſi fabricata, ſed Beata Virgo Maria eſt, quæ hinc iam tranſpoſita erāt, quam B. Ioannes Euangeliſta teſtis veritatis, cui commiſſa eſt, forte recognoſcens, venerabiliter affatur*. Hæc ille. Id autem, quod ibidem ſubdit ſacer textus: viſa arca, facta
Apoc 11. fuiſſe fulgura, voces, & terræmotus, quidam interpretantur de illuſtrationibus, & conuerſionibus peccatorum, qui nunc ex blanda B. Virginis admonitione, nunc ex terrifica concuſſione in Deum conuertun-
Bern. to. 2. tur. Verum D. Bernardus tom. 2. exponit illa de reconditis myſterijs, quæ B. Virgo ſanctiſſima ſuis famulis pandere dignatur, verba eius ſunt hæc: *Ioannes in Apocalypſi de throno, ait, ſcilicet de B. Maria, procedebant fulgura, voces, & tonitrua, quia mater filij Ieſu Chriſti parabolas, ænigmata, legalia, & mirifica geſta, dicta, & opera auidius ebibit, fidelius credidit, ſyncerius, luculentiuſq. alijs edidit.*

Ad extremum, illud, quod Numer. 10.
Num 10. de Arca fœderis dicitur: *Arca autem fœderis Domini præcedebat eos, prouidens caſtrorum locum*, apertè nobis indicat munus, quo fungitur Deipara in cælo, ſua interceſſione nobis prouidens locum manendi in cæleſti patria, ad quam nos perducere dignetur filius eius, qui cum Patre, & Spiritu ſancto viuit, & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia XIII.

In eadem verba Diui Lucæ: Beatus venter, qui te portauit: Deipara Virgo nubi fulguranti comparatur, iuxta Sanctorum Patrum doctrinam, quam ſimilitudinem varia, ac multiplici, tam diuina, quàm humana eruditione illuſtramus.

BEATAM Virginem ſub typo nubis ſignificari, vaticinium Iſaiæ non obſcurè commonſtrat: *Aſcen-* Iſai. 19.
det Dominus ſuper nubem Athanaſius.
leuem, & ingredietur Aegyptum. Etenim Cyrillus. Hieronym.
Sanctus Athanaſius, Cyrillus Hieroſoly- Anſelmus.
mitanus, Anſelmus, Ioannes Chryſoſto- Chryſoſt. Bonauent.
mus, Diuus Bonauentura, & alij non pauci, per nubem leuem Mariam intelligunt, nullo peccati pondere prægrauatam: ſicut autem in concauitate nubis ex vapore eius vehementer inflammato fulgur generatur, ita Chriſtus Dominus, qui ſe fulguri comparauit, Matth. 24. *Sicut fulgur e-* Matth. 24.
xit ab Oriente, ita erit aduentus filij hominis, intra concauitatem viſcerum B. Mariæ genitus fuit. Vnde S. Methodius martyr oratione in hypopantem Domini, vo-
cat Virginem, nubem fulgurantem: *Ful-* Methodius mart. orat. in hypop. Dñi.
guraſti (inquit) *ò Genitrix, ſuauia nobis dona producens, fulguraſti luminis ſolaris ardentiſſimis facibus, feruentiſſima nempe dilectionis æſtu, quod ante principium conceptum fueras, in fine pariens, palam faciēs occultum ſacramentum, ineffabilem inuiſibilis Patris filium*. Et breuius S. Epipha-
nius ſermone de laudibus Virginis: *O Bea-* Epiphan. ſer. de laud. Vir.
ta Virgo, nubes es lucida, quæ fulgur luci diſſimum ad illuminandum mundum deduxiſti Chriſtum. Verum, quia quidam cum Ambroſ.
doctiſſimo Ambroſio, illud inter fulgur, & fulmen conſtituunt diſcrimen, quòd fulmen eſt telum, quod in terram decidit; fulgur verò, lux, ſeu ſplendor illius, qui repente, & inopinatè apparet, facilè oſtendam, Beatam Virginem Chriſtum parientem, nubem eſſe, ex ſe vtrumque emittentem. Et quidem cum Chriſtus Dominus
ſit ſplendor Patris, vt loquitur D. Paulus, *&* Hebr. 1.
lux vera illuminans omnem hominem ve- Ioann 1.

 nien-

nientem in hunc mundum. vt ait D. Ioannes: & B. Virgo conceperit, & pepererit Chriſtum, conſequens eſt, lucem hanc increatam, & ſplendorem Patris produxiſſe. Vnde S. Epiphanius præcitato loco ad Beatam Virginem, hæc verba dirigit: *O Virgo ſancta, lucis æternæ mater, lucis (inquam) quæ in Cœlis illuminat copias Angelorum: lucis, quæ illuminat ſolem ſplendidis facibus: lucis, quę fines terrę illuminat ad credendum Trinitati: lucis, quę dixit: ego ſum lux mundi.* Vnde merito mihi videtur præfigurata B. Virgo per fontem ſolis, de quo Ioſ. 15. & per ſolis Ciuitatem, cuius meminit Iſa. cap. 19. *Ciuitas ſolis vocabitur.* vna ſcilicet Maria vnice à Deo dilecta, quæ ſolem iuſtitiæ, inſtar fulguris coruſcantis parturiuit. Deinde Chriſtus Dominus fulmen eſt, etenim ſicut (vt philoſophi docent) fulmen conſtat partibus igneis, quibus in ſublime tendit, & partibus terreis ignea illa natura deprimitur ad terram, ita Chriſtus Dominus, cum pariter ſit Deus, & homo, conſtat igne diuinitatis, & terreſtri materia humanitatis, per quam ignea illa deitatis natura tunc ad terram vſque depreſſa eſt, cum Verbum caro factum eſt: ex eo etiam fulmen eſſe perhibetur, quia inſtar fulminis, conterit, & diſsipat inimicos ſuos, ipſo dicente, Matth. c. 21. *Super quem verò ceciderit, conteret eum.* & Dauid Pſalm. 2. *Tanquam vas figuli confringes eos.* & D. Paul. 2. ad Theſſalon. 2. Antechriſtum *Interficiet ſpiritu oris tui.* quod & vaticinatus fuerat Iſa. cap. 11. cum dixit: *Percutiet terram virga oris ſui, & ſpiritu labiorum ſuorum interficiet impium.* Quare D. Leo ſerm. 1. de paſs. acute dixit: *Illud Chriſti verbum ego ſum: manum illam ex ferociſſimis congregatam; quaſi quodam fulmineo ictu ſtrauit, atque perculit, vt omnes illi atroces, minaces, atque terribiles retroacti corruerint, quidnam poterit maieſtas eius iudicantis, cuius hoc potuit humilitas iudicanda?* Quibus non diſsimilia ſunt illa D. Auguſtini ſerm. 30. dicentis: *Quid erit tribunal iudicantis, quando ſuperbos Reges cuna terrebat infantis?* Cum hunc ergo infantem Maria enixa ſit, non ſolùm nubes, ex qua fulgur, ſed ex qua fulmen pariter prodierit, eſſe comprobatur. Refert Pierius Valerianus, ſecunda, ac felici fortuna Alexandrum demulcentem, præcipiſſe ipſum peritiſsimo illi pictori Apelli, vt imaginem eius ad viuum exprimeret; ea tamen arte, & induſtria, vt non ſolùm externa corporis delineamenta, ſed & internas animi eius virtutes adamuſsim imago illa referret: difficultatem huius prouinciæ alta cogitatione perpendens Apelles, poſt multa ac diuerſa ab eo cogitata, quæ in varias ſententias illum trahebant, tandem in hanc incidit animi conceptionem: Alexandri imaginem ad viuum depinxit, manu fulmen tenentem: videbitur forſan alicui, ſatius fuiſſe, deuictas ab eo vrbes, aut triũphos propter partas victorias, aut capita Regum præciſa, aut regias coronas, quas à Principum mundi capitibus euulſerat, vel certè vexilla capta, aut ſimilia alia ſpolia iuxta Alexandri imaginem depinxiſſe; at ſapientius multo ille fecit, cum ad exprimenda interna Alexandrini animi ornamenta, fulmen in manu ſua illum tenentem depinxit, tum quia, ſicut fulmina mittere proprium Dei ſolius opus eſt, iuxta illud, Ouid. Naſon. lib. de Pont.

Epiphan. cit. loco. — *Ioſ. 15.* — *Iſa. 19.* — *Philoſophi.* — *Matth. 21.* — *Pſal. 2.* — *2. Theſſal. 2.* — *Iſa. 11.* — *Leo ſerm. 1. de Paſs. Domini.* — *Auguſt. ſer. 30.* — *Pierij Valerij.* — *Apelles Pictor.*

Iupiter in multis temeraria fulmina torquet. Ouid. Naſ. lib. de Pont.

Ita acerrimos hoſtes profligare, ac vniuerſum orbem ſibi ſubiugare, argumentum erat diuinæ cuiuſdam fortitudinis, & potentiæ in Alexandro latentis: tum quia, ſicut fulmen ea præditum eſt innata virtute, vt ſonus, & fragor eius ad longa audiatur interualla, & audientes ingenti pauore contremiſcere faciat, ita heroica Alexandri geſta adeò inſonuerunt, vt Spiritus ſanctus lib. 1. Machab. cap. 1. dicat: *Siluit terra in conſpectu eius*, ac ſi diceret: nullius, niſi Alexandri arma perſtrepebãt, nullius, niſi Alexandri vexilla in ſublime leuabantur, nullius niſi Alexandri bellica inſtrumenta perſonabant. Hectores, Achilles, Hercules ante illum audiebantur, Alexandro tamen imperante, omnes hoſtes obmutuerunt. Siluit terra in conſpectu eius. Etenim, vt ibidem ait ſacer textus: *Conſtituit prælia multa, & obtinuit omnium munitiones, & interfecit Regiones.* quòd perinde fuit, ac ſi diceret: vt gloſſa ibi adnotauit, cruenta bella geſsit, ſuperauit Darium, dimicauit acriter contra Thracios, & contra Coroſmos, & eos, qui habitabant ad radices montis Caucaſi ſuperauit, & profligauit.

1. Mach. 1. — *1. Mach. 1.* — *Gloſſa in eũ locum.*

Non

Non diſsimiliter hæc in Beatam Virginem conuertens, mihi feciſſe videtur ſanctus Methodius martyr, dum volens Deiparam ad viuum depingere, nubem fulgurantem illā appellauit; ſub qua eleganti metaphora multa latent Beatiſsimę Virginis præconia, à me nūc decantanda; & quidem in primis ſicut ſonus fulminis longè lateq. diffunditur, ita nullus eſt deſpectus adeo orbis angulus, vbi heroica Beatæ Virginis facinora non perſonent, iuxta eius vaticinium: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Antequam ſacra hæc nubes fulguraret, antequam Chriſtum peperiſſet, aliæ inſignes fœminæ perſonabant, quarum præclara virtus omnes in admirationem rapiebat. Inuicta caſtitas Lucretiæ audiebatur, ſemiramidis animoſitas, Amazonarum bellica fortitudo, Sibyllarum ſapientia vndique diffundebatur: poſtquam tamen Mariana nubes Chriſtum fulmen cœleſte in orbem emiſit, ſiluit terra in conſpectu eius; omnia illarum fœminarum heroica facinora conticuerunt; quia in comparatione virtutum Beatæ Virginis, dotes illi ethnicarum mulierum, vitia meritò cenſeri debent. Vnde D. Hieronymus, commendatis, non ethnicis, ſed ſanctiſsimis veteris teſtamenti fœminis, ſubiunxit: *Taceo de Anna, & Heliſabeth, & cæteris mulieribus, quarum, velut ſyderum igniculus, clarum Mariæ lumen abſcondit.* Quid plura? B. Virgine fulgurante, ac cœleſte filij ſui fulmen in orbem immittente, famoſum Delphici Apollinis oraculum continuo obmutuit, non ſecus ac apparente aurora ſolis nuncia, nocturna aues conticeſcunt. Hoc autēm Delphici Apollinis ſilentium Iuuenalis cecinit Satyra 6.

Methodus Mart. — Luc. 1. — D. Hier. — Iuuen. Satyr. 6.

Ceſſant oracula Delphis;
Sed ſiluit, poſtquàm Reges timuere,
Et ſuperi ei metuere loqui.

Strabo etiam lib. 9. idipſum confirmans, dicit: *Hodie profectò ſumma in mendicitate eſt Delphycum oraculum.* huius autem ſilentij cauſam ipſe dæmon in Apolline diuinitus compulſus, reddidit Auguſto Apollinis ſtudioſiſsimo, ſeque à Chriſto adhuc infante in tartara exactum planè confeſſus eſt; quemadmodum docent Suidas in Auguſto, Cedrenus in compendio hiſtor. & Nicephorus lib. hiſtor. cap. 17. cuius verbis rem geſtam narrabo: *Cæſar* (inquit) *Auguſtus prouectiore iam ætate ad oraculum Pythij Apollinis venit, & ſacrificio omnium maximo, quod Hecatombe dicitur, dæmoni oblato; quæſiuit, quiſnam poſt eum Romanum adminiſtraturus eſſet Imperium: at cùm nullum ei daretur reſponſum, alterum quoque adiecit ſacrificium, denuoq. rogauit, quid ita oraculum pluribus verbis vti ſolitum, nunc tandem obmutuiſſet; tum illud, parua interpoſita mora, ad hunc modum reſpondit:*

Strabo li. 19. — Suid. in Auguſto Cædr. in compen. hiſt. Niceph. lib. hiſt. c. 17.

Me puer Hebræus Diuos Deus ipſe gubernans,
Cedere ſede iubet, triſtēq. redire ſub Orcum
Aris ergo de hinc tacitus abſcedito noſtris.

Verùm, non ſolùm cùm Beata Virgo, inſtar nubis fulgurabat, ſed prius etiam, cum iamiam tempus approximabat, vt fulmen ſuum mitteret in terrā, Delphyca oracula ſiluiſſe affirmat Cicero lib. 2. de diuinatione, qui quadraginta propemodum annis ante conceptionem Chriſti in vtero virgineo vixit, eiusq. rei cauſam, quam nonnulli afferebant, meritò irridet his verbis: *Cur iſto modo iam oracula Delphis non eduntur, non modo noſtra ętate, ſed iamdiu, ita vt nihil poſſit eſſe contemptius, hoc loco cum vrgentur, euanuiſſe aiunt vetuſtate, cum loci eius, vnde anhelitus ille fieret, quo Pythia mente incitata oracula ederet, de vino, aut ſalſamento putes loqui, quæ euaneſcunt vetuſtate?* hæc ille.

Cic. lib. 2. de diuin.

Deinde ſicut fulmen omnia ea, quæ ſibi reſiſtunt, confringit, conterit, diſsipat, & in fauillas ſæpè conuertit, ita Beata Virgo inſtar nubis ex ſe Chriſtum, velut fulmen contra Diabolum mittens, caput eius contriuit, impium Neſtorium, matrem Dei eſſe abnegantem, à vermibus præcepit lingua eius dilacerari, & corrodi, vt tradit Nicephor. lib. 14. hiſt. cap. 36. Celebris fuit apud antiquos, & magni habita Cleopatra eo, quòd non contenta obtinuiſſe Regna Syriæ, & Arabiæ, tentauit Romam debellare, vt Romanorum Regina fieret, vt Propertius cecinit lib. 3. licet ſub obſcuris verborum inuolucris.

Niceph. lib. 14. hiſt. c. 36.

Auſa Ioui noſtro latrantem apponere Anubim.

Proper. li. 3.

Quod perinde eſt, ac ſi diceret eo audacia eius peruenit, vt ſtemmata Romanorum proſternere, & loco illorum ſua ſubſtituere tentaret, vel aliter, tantæ audaciæ fuit, vt in

vt in templum Romanorum, vbi Iupiter adorabatur, illo contrito, ferocem canem, cui cultum illa deferebat, immittere ſatageret. at potentia, & pluſquam virilis B. Mariæ fortitudo longè commendabilior eſt, cum non ſolum tentarit, ſed reipſa obtinuerit, rabidum diaboli canem è templo Eccleſiæ exterminare, & loco illius, manſuetum Dei agnum, Deum verum, & hominem Chriſtum Ieſum colendum, & honorandum nobis proponere, &c.

Plin. lib. 1. c. 35. Ad hæc, illa eſt fulminis notiſſima proprietas, cuius meminit Plinius lib. 1. cap. 35. vt omnem materiam ſibi reſiſtentem pœnitus abſumat, cedentem verò illi, indemnem relinquat. Vnde experientia compertum eſt, vt ibidem ait Plinius: *Fulmen pecuniam, & ferrum enſis confringere, & in cinerem conuertere, marſupio, & vagina illæſis manentibus*. Ad eundem modum beatiſſima Virgo, filij ſui ingenium imitans, ſuperbis reſiſtit; humilibus autem dat gratiam, &c.

Bercor. li. 6. reduct. mor. Quid plura? Bercorius lib. 6. Reductorij moralis cap. 27. ait, quòd fulmen percutiens animalia venenoſa, venenum adimit ab eis, & continuò vermeſcere facit, cum alioquin, venenoſum animal, cum interijt, vermes non gignat; non ſecus Deipara Virgo, cum videt famulatui eius addictos in via retrocedere, diuinam legem transgredientes, temporalis tribulationis fulmine eos feriens, peccati venenum in eis abſumit, & illos vermeſcere facit, hoc eſt, ad agnitionem ſui trahit, vt cognoſcant, ſe in vermes tandem conuertendos; ſic enim mortis timore conterriti, à vitijs ſe abſtinent. Vnde 2. Machab. 9. dicitur: 2. Mach. 9. *Cœpit ad agnitionem ſui venire, diuina admonitus plaga*, plaga autem fuit vermium, vt ſacer Textus ait: *Ita vt de corpore impij vermes ſcaturirent*; tunc quidem ad ſe reuerſus, in illa prorupit verba: *Iuſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire*. Et licet diuino illo lumine illuſtratus non reſipuerit, ſed obſtinatus adhuc interierit, hoc tamen non fuit ex defectu agnitionis; in hanc enim vermium plaga iam illum induxerat, ſed ex inueterata, & radicata malitia ſua, &c.

Pier. Val. li. 43. Ad extremum Pierius Valerianus lib. 43. refert, Aegyptios ad clementiam, & beneficientiam exprimendā, ſolitos fuiſſe, fulmen in molli thoro iacens depingere; etenim cum fulminantem Iouem exiſtimarent, qui in delinquentes, vt quidam Poetarum dixit:

Fulmineo ſæpè ſine igne tonat;

Quando iram eius, vel mitigatam, vel à vindicta quieſcentem, & quaſi dormientem volebant; fulmen in mollibus puluinis ſubſtracto thoro pingebant: nam certè, qui in lecto cubant, vel mollitudine reſolutos, vel certè quietis, aut ſomni gratia ſe recumbere teſtantur. Itaque fulmen in lecto collocatum, vim illam cæleſtem, ac diuinam ad exterrendos, & caſtigandos homines placatam, & quieſcentem, vel certè quaſi dormientem innuit. Non diſſimiliter Chriſtus Dominus in molli thoro virginei vteri recubans, præclarum mihi ſymbolum videtur diuinæ iracundiæ, per B. Virginem placatæ, ac reconciliationis, & pacis inter Deum, & homines per interceſſionem eius initæ. Ad quod reſpiciens D. Ioannes Damaſcenus orat. 1. de natiuit. eleganter dixit: *Quia vniuerſa terra in fœdiſſimam ſeſe prouoluerat libidinē, ac Domini populus à Domino Deo ſuo aberrauerat, factuſque fuerat populus Domini, non populus ipſius, & qui miſericordiam conſecutus, non miſericordiam conſecutus, & qui dilectus, non dilectus. Ob eam cauſam nunc B. Virgo priſcæ præuaricationis aduerſaria paritur, ac Deo deſpondetur, Deiq. miſericordiam parit, atque populus Dei efficitur, qui prius populus non erat, & qui prius miſericordiā minimè conſecutus fuerat, miſericordiam nanciſcitur; & qui prius non dilectus erat, diligitur*. Hactenus D. Ioannes Damaſcenus. Ad eandem etiam Dei reconciliationem cū hominibus per B. Virginis interceſſionem reſpiciens ſanctus Bernardinus Senenſis tom. 3. *Ipſa eſt arcus fœderis ſempiterni, vt non interficiatur omnis caro, quia illum genuit, qui fecit vtraque vnum; faciens pacem, vt reconciliet ambos*. Quibus ſanè videtur mihi alluſiſſe ad celeſtem arcū, qui præterquā quod corda, & ſagittis caret ad feriendum, ſymbolum pacis, & confœderationis ſemper fuit. Vnde Gen. 9. Dominus dixit: *Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me, & non erunt ultra aquæ diluuij ſuper terram ad delendam omnem carnem*. Vnde, ſicut ibidem Dominus dixit: *Videbo arcum meum in nubibus, & recordabor fœderis ſempiterni*; ita intuens Deus

Damaſ. ora. 1. de natiu.

Bernardi. Senen. tom. 3.

Gen. 9.

Deus cœleſtem hunc arcum Deiparæ Virginis, memor pacti cum Beata Virgine initi, quoſcunque à ſe auerſos, ſibi placeret ei reconciliare, miſericorditer ſuſcepturum; neminem, quantumcunque peccatorem, reſpuit, qui tantę matris patrocinium inuocat. Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia XIV.

In eadem verba: Beatus venter, qui te portauit, Virginis Deiparæ venter nido comparatur, quem Alcedines, ſeu (vt alij volunt) Halcyones aues fabricant.

SALOMONIS celebris eſt illa ſententia, quàm filio B. Virginis aptè conuenire arbitror: *Sicut auis transmigrans de nido ſuo, ſic vir, qui derelinquit locum ſuum.* (Prou. 7.) Etenim, ſicut illa mutatio nidi nociua eſt volucri, ita cum Filius Dei de nido paterni ſinus deſcendit ad nidum materni vteri, tot ac tam importuna incommoda ſuſcepit, vt inter anguſtias etiam virginei thalami illa experiri inciperet, vt non obſcure indicāt verba illa Ambroſiani Cantici: *Tu ad liberandum ſuſcepturus hominem, non horruiſti Virginis vterum.* (D. Ambroſ.) Certè, niſi illis anguſtijs, qui vir erat, & vſu rationis præditus, premeretur, non erat, cur exhorreſceret immaculatum B. Virginis vterum. Vt autem fabricam Mariani huius nidi, quem ſibi Dominus ad habitandum per integros nouem menſes conſtruxit, altius repetamus, placet in memoriam reuocare, quæ de auibus alcedinibus tam ſancti Patres, quàm naturales hiſtoriographi commemorant. In primis Alciatus emblemate 178. tradit, halcyonem nidum ſuum extruere ex ſpicis, & teneris intertextibus palmitibus vitis.

Grandibus ex ſpicis tenues texere corollas (Alciat emblem. 178.)
Quas circum alterno palmite vitis eat.

Mirabile certè eſt, quod cum reliquæ volucres ex ramis, paleis, & folijs ſuos ædificent nidos, halcion tamen ex ſpicis illum conſtruant. Illud ſanè inter pleraque alia Virginis encomia non vltimum locum tenet, quòd cum primordia nidorum reliquorum hominum ſunt humilia, immo, & turpia, vtpote peccati originalis luto deturpata, Marianus tamen nidus, quem Dominus ſibi fabricauit, à principio fœcundiſſimis meritorum ſpicis exornari cœpit. Etenim (vt noſter S. Bernardinus Senenſis docet, qui poſtquam dixerat: Beata Virgo, etiam dum erat in vtero matris habuit vſum liberi arbitrij; poſtea ſubdit, anima ſua liberè, ac meritorio actu tunc tendebat in Deum. (S. Bernard. Senen. to. 2. Ser. 51. art. 1 c. 2.) Reliquis omnibus accidit, quod agris, quibus vno tempore ſemina arantur, & alio illi fructus reddunt: at in Beatiſſima Virgine, ſimul atque Deus in inſtanti ſuæ conceptionis, diuinæ gratiæ, & reliquarum virtutum ſemina in eā iecit, continuò illa meritorum copioſiſſimas ſpicas, tanquam fructus protulit. Cuius rei figura mihi præceſsiſſe videtur in Eſther, de qua Eſther. 2. dicitur: *Placuit ei, nimirū Aſſuero, & inuenit gratiam in conſpectu illius, & præcepit eunucho, vt accelerares mundum muliebrem, & traderet ei partes ſuas, & ſeptem puellas ſpecioſiſſimas de domo Regis, & tam ipſam, quàm pediſſequas eius ornaret, atque excoleret.* (Eſther. 2.) ita Deus Virgini, quam in futuram matrem elegerat, mundum, ſeu ornatum muliebrem accelerauit, in ipſa conceptione conferens ei diuinæ gratiæ ornatum, & ſeptem ſpecioſiſsimas pediſſequas, ideſt, virtutes ſeptem: tres theologicas, & quatuor morales, quibus liberè poſſet vti. Ad idem etiam facit illud Prouerb. 9. *Sapientia ædificauit ſibi domum, & excidit columnas ſeptem.* (Prouerb. 9.) hoc eſt, Chriſtus Dominus, ſapientia Patris ædificauit ſibi domum ſeptem virtutibus, ſeu ſeptem donis Spiritus ſancti ſuffultam. Quod autem ait, ædificaſſe illam ſibi, idem eſt, ac ſi dixiſſet in proprium vſum, & in propriam vtilitatem illā extruxiſſe, inſtar auis nidificantis. Obſeruaui, quòd inter præclara multa, quibus B. Virginem exornat ſanctus Iacobus Apoſtolus in ſua Lyturgia, quam Proclus mirificè celebrat, & ſexta Synodus generalis libenter acceptat, vt refert Ferreolus de Mariā; illam compellat Paradiſum ſpiritualem: qua etiam appellatiobe poſtea vſi ſunt S. Ephrem. orat. de Deipara D. Ioan. Damaſc. orat. 2. de dormit.

(S Iacobus Apoſtolus in ſua Lyturg. Procl. Epiſc. 6. Syn. gener. Ferreolus de Maria. S. Ephr. orat. de Deipara. D Ioan Damaſc orat. 2 de dormit. B Virg.)

D. Ambr. in Pſalm. 1. D. Bonau. in ſpec. Virg. c. 5. Robert. lib. 4 in Cant. Geneſ. 2.

dormitione B. Virginis. D. Ambroſius in Pſalm. 1. D. Bonauent. in ſpeculo Virginis c. 5. necnon & Robertus lib. 4. in Cant. Omiſſis tamē multis, quæ ille de paradiſo terreſtri B. Virgini accommodat, & fusè proſequitur: quomodo nimirum Virgo ſit nouus paradiſus, non terreſtris, ſed cæleſtis, à Deo plantatus, & quomodo in ea formauerit hominem, cum in ea Verbum caro factum eſt, & in ea cunctarum germina gratiarum, & omnium exemplaria virtutum, ipſum etiam Christum germinauit, quia eſt lignum vitæ: quomodo item ex ea fluuius egreſſus eſt: cum Ieſus ex ea naſcens, & ex thalamo eius foris, inſtar fluuij lætificantis Ciuitatem Dei prodieris, diuiſus eſt in quatuor Euangelia: his (inquam) & alijs ſimilibus omiſſis, illud ſolum obſeruo, vt ad præſens argumentum ſpectat, inter paradiſum, & reliquos hortos, hoc intereſſe manifeſtum diſcrimen, quod nullus vnquam hortus hominum induſtria conſitus, à principio ſuæ conditionis fructifer fuit: paradiſus autem voluptatis, quem Deus condidit, ab initio ferax fuit, dulciſſimos fructus proferens: hoc idem diſcrimen inter reliquos Sanctos, & B. Virginem reperio, quòd illi ab initio ſuæ conceptionis non fuerunt fructiferi, immo infœcundi, & ſteriles, non aliud, quam peccati originalis ſentes & tribulos germinantes: at Beatiſſima Virgo ab inſtanti ſuæ conceptionis, quia paradiſus erat ſecundo Adamo deſtinatus, ſemper fructifer fuit, dulciſsimos reddens ſuo Conditori meritorum fructus, vt proinde meritò dicamus, Chriſtum Dominum, inſtar auis halcyonis ex ſpicis, quæ fructuum copiam ſymbolicè præferunt, nidum ſuum eſtruxiſſe. Quod autem Alciatus præcitato loco ait, hunc auem nidum ſuum ædificare non ex ſpicis minimis, ſed magnis & grandibus ex ſpicis: ad magnitudinem meritorum B. Virginis refero. Vt enim, cum Dominus elegit Saulem in Regem: ſacer textus ait 1. Reg. 9. *Ab humero, & ſurſum eminebat ſuper omnem populum*; elegerat quidem illum in Caput totius populi, & ſic toto capite volebat, vt reliquos excederet, & ſuperemineret: ita cum Deus elegiſſet Beatam Virginem, in Reginam non ſolum hominum, ſed & Angelorum, immo, & in matrem ſuam; conſequens erat, debere magnitudine meritorum, omnes longè tranſcendere. Atque hinc eſt, vt ſacra eloquia Cant. 7. dum ſingula B. Virginis membra in Sunamite adumbrata deſcribunt, ea aſſimilant rebus quibuſdam ſua magnitudine incomparabiliter excedentibus humani corporis menſuram, & membrorum eius compaginem. *Collum* (inquit) *tuum ſicut turris eburnea, oculi tui, ſicut piſcinæ in Haſebon. Naſus tuus, ſicut turris Libani, caput tuum, vt Carmelus, ſtatura tua aſſimilata eſt palmæ*, quam conſtat inter arbores maximè proceram eſſe. Conſulto Spiritus ſanctus exiguas has partes virginei corporis cum rebus magnitudine molis præſtantibus componit, vt merita B. Virginis, & præclaras eius dotes magnitudine virtutis reliquis omnibus præſtare demonſtret. Vnde quia proportione mons Carmelus, cui Marianum caput comparat, cuiuslibet hominis, immo & innumerabilium capita magnitudine excedit; ita Deipara meritorum excellentia reliquos omnes Sanctos ſimili proportione ſuperat. Vnde D. Bonauentura in ſpeculo Virginis c. 2. poſtquam dixerat, Deum præparaſſe Mariæ magnam gloriam in Cælo, ſubdit: *Vt ſicut fuit grandis in merito, ita etiam grandis eſſet in præmio*: quare ipſa eſt thronus ille grandis, de quo dicitur: *Fecit Rex Salomon thronum de ebore grandem*: thronus veri Salomonis eſt Maria, grandis omnino in gratia, & in gloria, ſed quomodo non grandis, cum grandibus ex ſpicis diuinus Alcyon Chriſtus Dominus Mariam, tanquam proprium nidum ſibi ædificauerit? Porrò, nec ſilentio prætereunda puto præclara illa Alciati verba:

Ioan. 1. — Pſal. 45. — 1. Reg. 9. — Cant. 7. — D. Bonau. in ſpec. B. Vir. c. 2. — 3. Reg. 10.

Tenues texere corollas; Alciatus.

Quibus ſignificat, hanc auem nidum ſuum eſtruere ex intertextis ſpicis cum teneris vitæ palmitibus in modum coronæ. Vnde modus ædificandi eius eſt, vt ex illa duplici materia primam coronam conficiat, & ſuper illam, aliam apponat, & ſic coronas coronis adiungens, totum fabricat nidum. In eo autem valde excedit B. Virgo omnium Sanctorum cœtum, quòd illi non erant in continuo motu merendi, nec ſemper meritorum coronas ſibi fabricabant; Beata autem Virgo, nec per momentum ab amore dilecti ſui ceſſabat: ſed magis, ac magis in diuina dile-

ctione continuò flagrabat, vt expreſsè docuit S. Bernardinus Senenſis, dum dixit: *Mens B. Virginis in ardore dilectionis continuò tenebatur.* ac ſi diceret: licet reliqui omnes amores interruptionem patiantur; actualis tamen amor B. Virginis ſemper fuit continuus, & nunquàm interruptus. quod verum adeò putat, vt etiam dum corpus dormiret, pariter animũ eius euigilaſſe, nec ab amore per momentum deſtitiſſe exiſtimarit iuxta illud Cantic. *Ego dormio, & cor meum vigilat.* hoc ſanè modò cęleſtis halcyon nidum ſuum fabricabat, merita meritis, & coronas coronis continuò adiungendo: quod non obſcure mihi ſignificaſſe videtur ſponſus, cum dixit ei: *Emiſſiones tuæ, Paradiſus malorum punicorum cum pomorum fructibus.* Certe, cum plures arborum fructus ſuauiores multo malis punicis agnoſcamus, carere non poteſt myſterio, quòd ſponſus comparauerit ſponſæ opera malis punicis: *Emiſſiones tuæ, ſicut Paradiſus malorum punicorum.* Arbitror, conſultò id feciſſe ad ſignificãdum, illud intereſſe inter Beatam Virginem, & reliquos ſanctos, quod inter mala punica, & reliquos fructus: quòd ſicut illa ab initio ſuæ generationis corona exornantur, & quandiu in arbore conſiſtunt, tamdiu corona eorum augetur, vſque ad debitum ei augmentum, alij verò fructus coronis carent; ita omnia, & ſingula Beatiſsimæ Virginis geſta, quia charitate ſemper erant informata, quæ corona eſt omnium virtutũ, quot opera faciebat, tot coronas acquirebat: aliórum vero ſanctorum opera non ſemper erant meritoria, immo, quandoque demeritoria, quia venialiter peccaminoſa. His adiungo, inceſſabilem adeo fuiſſe B. Virginem Deiparam in acquirendis coronis per actus charitatis, vt S. Antoninus ex Alberto Magno, conſultò probet, charitatem B. Virginis inceſſabilem magis fuiſſe, quàm ipſorum Seraphinorum fuerit charitas: verba eius ſunt hæc: *Inceſſabilitatem habuit B. Maria ſuper Seraphim, quod ſic probat Albertus: Magis inceſſabile eſt, quod non ceſſat, nec poteſt modo ceſſare, nec vnquam potuit ceſſare, quàm quod non ceſſat, nec poteſt ceſſare, ſed tamen potuit aliquando ceſſare: ſed charitas Seraphim, etſi non poteſt modo, potuit tamen aliquando ceſſare, ſcilicet in prima eorum conditione, quod patet per exemplum Luciferi, qui ſecundum Beatum Gregorium, ſupremus fuit de ordine Seraphim, qui tamen à charitate ſibi collata, cecidit de Cælo; ſed charitas Beatæ Mariæ nunquam potuit ceſſare, quod oſtenditur per hoc, quia charitas non poteſt ceſſare, niſi per mortale peccatum: ſed Beata Virgo nunquam potuit peccare mortaliter, quia in vtero ſanctificata, antequam poſſet peccare, per ipſam ſanctificationem ita fuit confirmata in gratia, & charitate, quòd poſtea peccare non potuit etiam venialiter; vnde nec amittere charitatem, quod tamen potuerunt Seraphim agere, & de facto aliqui amiſerunt, ſcilicet Lucifer cum ſuis: ergo B. Maria in hoc omnes excellit.*

S. Bernard. tom. 2. ſerm. 51. artic. 3. c. 2.

Cant. 5.

Cant. 4.

S. Antonin. 4. par. tit. 15. c. 44. § 9.

B. Gregor.

Hinc fit, quòd cum ex varijs coronis nidus halcyonis conſtet, figura eius ſit rotunda, ad quod reſpiciens Helianus de hiſtor. animal. lib. 1. cap. 37. dixit: *Leniter in figuram rotundam ſubtexit.* Certè figura rotunda eo, quòd vndique clauſa ſit, virginalem clauſuram Beatæ Mariæ refert, & ſymbolum etiam munditiæ apud veteres ſemper extitit; teſte Virgilio in epigrammate de viro bono: cuius ratio eſt, quia figura circularis angulis caret, in quibus ſordes facilè delitecere ſolent. Illud etiam circuli proprium nemo ignorat, ſi perfectionem ſphericam habet, neceſſe eſſe in eundem punctum, à quo incipit, deſinere, ſeu finiri; in quo magnum illud diſcrimen mihi detegitur inter Beatam Virginem, & reliquos homines mortales, etiam inſigni ſanctitate conſpicuos, quòd in illis non eſt idem principium, & finis, quia non incipiunt in eo, in quo deſinunt; in gratiam enim deſinunt; incipiunt tamen in peccato, iuxta illud Dauidis: *In peccatis concepit me mater mea*, at Beata Virgo, nidus rotundus, & circularis, inſtar halcyonis, cœpit in gratia, concepta, & finiuit in gratia mortua, quæ duæ gratiæ factæ ſunt vna intenſior, vt proprie idem punctus huius myſtici circuli, ſit principium, & finis eius. Atque hanc eandem Beatæ Virginis excellentiam confirmat, quod idem Helianus præcitato loco dixit de eodem halcyonis nido: *Neque per ipſum nidi os quidquam ex mari influere poteſt; illud enim ſpeciale habet nidus huius auis, quòd inter medios aquarum gurgites, neque*

Helian. de hiſtor. animal. lib. 1. c. 37.

Virgil. in epigramm. de viro bono.

Pſal. 50.

Helian. loco citato.

neque vnica ſalſi maris gutta in eum ſub-
intrat. Etenim cum Deus nidum matris
ſuæ fabricaſſet, non inter Angelos, quia
Ad Heb.2. (vt Apoſtolus dixit) *Nuſquam Angelos*
apprehendit, ſed ſemen Abrahæ appreben-
dit; neceſſe erat, nidum hunc inter ama-
ras huius ſæculi fluentes aquas fabricaret,
eo tamẽ diuino artificio, inſtar halcyonis,
illum condidit, vt neque peccati origina-
lis amaritudo, immo nec vnica etiam
leuiſſimi peccati venialis gutta in eum
aditum haberet. Contigit ſanè illi, quod
Luc.6. Chriſtus Dominus dixit Lucæ 6. *Inunda-*
tione facta, illiſum eſt flumen domui illi, &
non potuit eam mouere. Etenim, cum pec-
cati originalis vniuerſalis inundatio in
omnes luteas domos irrueret, ita tamen
diuinus halcyon domum ſuam præmu-
niuit, vt illidens in eam inundans flumen
peccati originalis, nullum ei nocumen-
tum inferre potuerit: illiſum eſt flumen
domui illi, & non potuit eam mouere.

Ad hæc idem Helianus præallegato lo-
co, de nido halcyonis duo præclara dicit,
quæ in Beatam Virginem mirificè conue-
Helian. loc. citato. niunt. *Os* (inquit) *nidi non planè conſpi-*
cuum, & in aſcenſum ſolum illum ſuſcipere
poteſt. Certè, quomodo Verbum aditum
ſibi fecerit in viſcera B. Virginis, & ibi
carnem aſſumpſerit, non ſolum humanæ
menti non eſt perſpicuum, ſed & Angeli-
co intellectui obſcurum: adeò vt dæmon,
quantumcunque perſpicaciſſimi ingenij,
frequenter vacillaret, an ſub humana
Chriſti carne diuinitas latitaret. Vnde
non auſus eſt illi dicere, niſi dubitans, &
Matth.4. ſub conditione: *Si Filius Dei es, dic, vt la-*
pides iſti panes fiant: quòd autem nidus
halcyonis ſolũ illum ſuſcipere poſſet, quis
non videat, id multo ante, vaticinium E-
Ezech.44. zechielis prænunciaſſe, cum dixit: *Porta*
hæc clauſa erit, & non aperietur, & vir
non tranſibit per eam, quoniam Dominus
Deus Iſrael ingreſſus eſt per eam? nam per
D. Ambroſ. hanc portam clauſam D. Ambroſius, &
D.Hieron. D. Hieronymus, & alij Patres integerri-
mam Virginem intelligunt, à qua Chri-
ſtus Dominus conceptus, & natus virgi-
nalem matris clauſuram non violauit; ſed
potius magis conſtabiliuit: ad quod allu-
dere mihi videntur verba Dauidis Pſalmi.
Pſalm. 147. 147. *Quoniam confortauit ſeras portarum*
suarum. Alij quidem, cùm naſcuntur, ſe-
ras confringunt materni clauſtri: Chriſtus
autem non ſic, ſed potius confortauit.
Vnde eleganter D.Fulgentius ad id reſpi-
ciens ſerm. de Laud. B.Mariæ dixit: *Ieſus* D. Fulgent. ſer. de Laud. B. Mariæ.
poſt tranſitum ſuum, illæſam fecit Virgi-
nem permanere; qui enim diſrupta corpo-
rum membra in alijs poteras integrare
tangendo, quanto magis in ſua matre, quod
inuenit integrum, potuit non violare na-
ſcendo? Creuit enim eius partu integritas
potius, quàm decreuit, & virginitas am-
pliata eſt potius, quàm fugata. Ecce D.
Fulgentius ait, quòd Dauid, Chriſtum
confortaſſe potius, quàm aperuiſſe ſeras
materni vteri.

Addit deinde idem Helianus, nidum
halcyonis tãta fortitudine præditum eſſe,
vt neque ferro poſſit quiſpiam illum de-
moliri, *vt nec ferro* (inquit) *diſcindatur*. Helia. loco allegato.
Verba hæc à me extorquent, vt de inuin-
cibili B. Mariæ fortitudine ad reſiſtendum
dæmoni, & illum expugnandum, nonni-
hil diſſeram. Suppono ad id, Chriſtum
Dominum per corpus ſuum, tanquam
per arma, caput antiqui ſerpentis contri-
uiſſe, vt his verbis edixit S.Leo ferm. 1. de
natiuit. *Omnipotens Dominus cum ſæuiſſi-* S.Leo ſer.1. de natiu.
mo hoſte, non in ſua maieſtate, ſed in noſtra
congreditur humilitate, obijciens ei eandem
formam, eandemq. naturam mortalitatis
noſtræ participem, ſed peccati totius exper-
tem, vt inuentor mortis diabolus, per ip-
ſam, qua vicerat, vinceretur. Hæc D.
Leo. quibus conſonant illa Diui Auguſti-
ni ſerm. 176. de tempore, in hunc mo-
dum loquentis. *Si nihil de noſtro ſuſcepit,* D. Aug. ſer. 176. de tẽp.
nihil nobis præſtitit: proinde charißimi, ſi
non in noſtra carne de diabolo triumphauit,
ſe exercuit, non nobis iuuit: ſi non in no-
ſtro corpore reſurrexit, conditioni noſtræ
reſurgendo, nihil contulit; ſi non in noſtra
carne, regit medicinam, ſolam ergo, ex
homine naſcendo, elegit iniuriam: de noſtro
eſt, quod apprehendit, de ſuo eſt, quod domi-
uit: meum teſtor eſſe, quod cecidit, vt meum
ſit quod reſurrexit; meum eſt, quod iacuit
intra tumulum, vt meum ſit, quod aſcendit
in Cælum. hæc ille. Cum ergo Beata Vir-
go ex puriſſimis ſuis ſanguinibus Verbum
diuinum carne induerit, manifeſtum eſt,
eidem arma, quibus dæmonem deiicit,
ſuppeditaſſe: hac enim ratione compara-
tur à ſponſo Cant. 4. Turri Dauid, quæ
ædificata eſt cum propugnaculis: de qua
ait: *Mille clypei pendent ex ea, omnis ar-* Cant. 4.
matura

Digitized by Google

matuea fortibus. In hac ergo turri, armis onuſta, Dei filius armauit ſe, ad fortem armatum dæmonem (vt ipſe loquitur) expugnandum: quod præuidēs regius vates, dixit: Pſal.92. *Induitus eſt Dominus fortitudine, & præcinxit ſe virtute.* Quod, perinde fuit, ac ſi diceret: induit ſe Dominus humanitate decora, & ſpecioſa, ac ſimul fortiſſima, qua ad hoſtes debellandos ſe muniuit. Quare, ſicut, qui arma porrigit ad necem alteri inferendam, necis particeps dicitur, ita B. Virgo, quia Chriſtō arma ſuppeditauit ad caput dæmonis conterendum, meritò huius victoriæ particeps cēſeri debet: ſicut è contrà mortis humani generis particeps cenſetur Eua, eo quòd pomum Adamo porrexerit, quo ille veſcens totum humanum genus interemit. Placet hoc ipſum ex his, quæ narrat Plinius lib. 7. cap. 2, Plin.lib.7. cap 7. obiter illuſtrare. meminit ille Marſorum, qui erant quidam gentium populi, deſcendētes à Marſo filio illius Circis, Regis Sarmatarum vxoris, ſ[illegible] ſororiſq. Aetæ Colchorum Regis, D.Aug. quem D. Auguſtinus, magnam famoſiſſimam, vocat, quod eius incātationes Homer. Virgil. Theocrit. famoſiſſimæ ſint apud Homerum, Virgilium, Theocritū, & alios Poetas. Hæc filium ſuū Marſum ita ſuæ incantationis, & vnctionis viribus muniuit, vt nullatenus contrà eum poſſent vel aſpides ipſæ præualere, omniumque ſerpentum venenum eneruabat. Quamuis autem Circis vnctiones, & incantationes D. Aug. lib. 11. ſup Geneſ. ad litte. capit. 28. (vt ait D. Auguſtinus lib. 11. ſuper Geneſim ad litteram c. 28.) non laudamus, ex illis tamen ſimilitudinē trahimus; ſicut Chriſtus ex iniquo Iudice Lucæ.18. ſimilitudinem conſtruxit Lucæ cap. 18. vt loco nuper citato idem S. Doctor ſcitè adnotauit. Sic igitur Chriſtus Dominus non Circis incantatricis, ſed Virginis ſanctiſſimæ filius, in eius viſceribus genitus, & inde arma capeſſens, ita vnctione Spiritus ſancti fuit munitus, vt liberè poſſet cum antiquo ſerpente congredi, à quo nullatenus poſſet lædi, ſed & ad alios lædendos inermis, & impotens maneret. ſed non opus habemus his profanis monumentis, cum præclaro exemplo Iacob patriarchæ id in laudem Beatæ Virginis confirmare liceat. Gen.4. Hic Geneſ. cap. 4. loquens cum Ioſeph filio ſuo, de prædio, quod habebat in Sychimis, (id quod filij quamuis ipſo inſcio fecerant) ſibi tribuere non dubitat: *Do* (inquit) *tibi partem vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio, & arcu meo.* Cum tamen non ſuo, ſed Symeon, & læui gladio tuliſſet, vt patet Geneſ. cap. 34. Geneſ.34. Nam, & Vlyſſes (licet quoque nobis retrocinationis noſtræ efficacitatem ex profanis authoribus confirmare) quòd Achilli alieno habitu deliteſcenti, arte ſua deprehenſo, arma tantum ſumere, & ad bellum Troianum proficiſci perſuaſerit, eiuſdem egregia apud Troiam facinora, & ipſam Hectoris cædem ſibi aſcribere non veretur; ſic enim contra Aiacem in illo Græciæ Ducum conſenſu, cum Achillis arma ſibi depoſceret, de Achille loquentem inducit Poeta:

Inecique manū, fortemque ad fortia miſi:
Ergo opera illius, mea ſunt; ego Telephon haſta.
Pugnantē domui; victum, orantemque reieci.
Quod Thebæ cecidere meum eſt, an me credite Lesbon;
Me Tenedon, Chryſenque, & Cillan Apollinis Vrbes.
Et Scyron cepiſſe; mea concuſſa putate
Procubuiſſe ſolo Lyrneſia moenia dextra:
Vtque alios taceam, qui ſæuū perdere poſſet.
Hectora? nempe dedi, per me iacet inclytus Hector.

Si ergo Vlyſſes, quòd ſolū Achillem cōſiliatus fuiſſet, vt arma capeſſeret, & ad bellū Troianū ſe accingeret; eius præclara facinora, ac hoſtiū victorias ſibi tribuendas putat: quantò magis Deiparæ Virgini victoria de Sathana à Chriſto reportata tribuenda erit, quæ non ſolum conſilio, ſed & ipſius etiam opera Chriſtum nobis genuit, eique carnem tribuendo, arma ad dæmonis caput cōterendum, ſubminiſtrauit? tanta igitur B. Virginis fortitudo eſſe perhibetur, vt nō ſolū a dæmone calcaneo eius illi frequenter inſidiante, lædi vlla ratione potuerit, ſed & illum fortem adeò, vt Iob dicat: non eſt fortitudo in terra, quæ comparetur ei: glorioſè deuicerit, & caput cōtererit, iuxta antiquum Dei vaticinium: ipſa conteret caput tuū. Ecce quanta fortitudine præditus ſit nidus cæleſtis halcyonis; de quo melius ſanè, quàm de illo dici poteſt: nec ferro ſcindetur.

Ad extremum illud in ore omnium verſatur, quod ſanctus Baſilius in examerон Baſil. in examer. hom 8. homil. 8. & S. Ambroſius etiam in exameron Ambroſ. in exam. de halcyone dicunt; nimirum tempore

partus mare, alioquin varijs tempeſtatibus agitari ſolitum, ſingulari tranquillitate fruitur, quæ cum per quatuordecim dies duret, nautæ dies illos tranquillos, dies halcyones appellare ſolẽt. verba Diui Ambroſij omnia minutim deſcribentis digna cenſui, quæ hoc loco insererentur: *Halcyon eſt auis maritima, quæ in littoribus fœtus ſuos edere ſolet; ita vt in arenis oua deponat medio ferè hiemis: nam id temporis fouendis habet deputatum partubus, quando maximè inſurgit mare, littoribuſque vehementior fluctus illiditur, quò magis repentinæ placiditatis ſolemnitate auis huius eluceret gratia: nam, quum vndoſum fuerit mare, poſitis ouis, ſubitò miteſcit, & omnes cadunt ventorum procellæ, flatuſque aurarum quieſcunt, ac placidum ventis ſtat mare, donec oua fouet halcyon ſua: ſeptem dies fœtus ſunt, quibus decurſis, educit pullos: illico alios ſeptem adiungit dies, quibus enutriat partus ſuos, donec incipiant adoleſcere: tantum autem beneficium auicula hæc diuinitus ſibi datum habet, vt ſuos quatuordecim dies nautici præſumpta ſerenitatis obſeruent, quos & halcyonidas vocant, quibus nullos motus procelloſæ tempeſtatis horreſcant.* Atque hinc poetæ anſam fabulandi arripuerunt, Alcyonem filiam Aeoli fuiſſe, qui in gratiam filiæ, dum illa in littore oua parit, & fœtus educat, ventos incluſos ſeruat.

Sed omiſſo hoc fabuloſo commento, certè, quemadmodum, matre halcyone pariente, turbulentum mare quieſcit, & furentes eius fluctus manſueſcunt, vt eo tempore, non tam mare aqueum, quàm lacteum dixeris: ita tempore virginei partus, quando cæleſtis halcyon Chriſtus Dominus ex matris viſceribus per natiuitatem prodijt, ſumma pax in mundo vigere cœpit, vt Angelorum vox atteſtata eſt: *Gloria in excelſis Deo,*
Luc. 2. *& in terra pax hominibus bonæ voluntatis*: Sanè cum gentiles honorem, & gloriam Deo debitam ad idola tran-
Pſalm. 115. ſtuliſſent, pſalmographo; dicente: *Mutauerunt gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum*, debitus honor, & gloria Deo deeſſe videbatur, terræ verò deerat pax cum Deo; Chriſtus autem ex Maria natus reddidit gloriam Deo, & pacem hominibus; pacem (inquam) non ſolum temporalem, ſed & ſpiritualem. Etenim, quod ad illam attinet, apud hiſtoricos memoriæ proditum reperimus, poſtremis illis temporibus Romanam Vrbem, ipſumq. imperium miſero in ſtatu fuiſſe propter immane bellum inter Iulium Cæſarem, & Pompeium. Vnde iuſtiſſima Scipionis Naſicæ querela illa eſt, quæ fœlicitas in hac vrbe noſtra eſſe poteſt, ſtantibus manibus, ruentibus moribus? Facta erat Roma, velut noua Babylon, patens ad omnem improbitatem, & omnes omnium gentium errores recipiebat. At placuit Deo, tandem hanc nubem malorum gratiæ ſuæ ſole repellere: occiſus Pompeius, qui prius quingentarum nauium claſſi præfuerat, qui ter triumphum duxerat, qui in ærarium plura centena talentorum millia intulerat: erat & eodem Dei iudicio interfectus Iulius primus Cęſar, qui Faſtidioſus Senatus Romani Imperium contempſerat, & Pompeio debellato ſcripſerat: Veni, vidi, vici. itaque poſt tot incommoda, tantasq. ruinas hoc beneficium Auguſto Cæſari reſeruatum eſt, vt pacem rebus omnibus compoſitis reſtitueret, Templum Iani clauderet in ſignum ſolidæ pacis, & pœnè vniuerſi orbis Monarcha fieret: vtque illo imperante, Chriſtus naſceretur, qui pacem illá ſtabiliret. Vnde quemadmodum, aquila adueniente, reliquæ aues quieſcunt, alasq. demittunt, ita adueniente cæleſti illa aquila, Redemptore noſtro, omnes terræ principes quieuerunt, & vnuſquiſque, vt olim ætate Salomonis, pacifice ſub ſua ficu viuebat, vt ad litteram impleretur illud Iſa. 2. dicentis: *Non leua-* Iſa. 2.
bit gens contra gentem gladium; nec exercebuntur vltra ad prælium. Hoc genus pacis tanti habebatur apud antiquos, vt ad ſignificandam illam, depingerent virginem quandam, manu cornucopiæ tenentem: in cornucopia verò antiqui omnem abundantiam ſignificabant. Hinc etiam Iulius Cæſar in moneta Imperij ſui Caduceum cum cornucopiæ inſculpi fecit: per Caduceum olim pacem, & concordiam ſignificabant veteres, & per cornucopiæ, (vt diximus) rerum abundantiam; & eadem ratione Veſpaſianus Imperator in moneta ſui temporis ſignari voluit duas manus inter ſe

vnitas

vnitas, & cohærentes, à quibus manipulus ſpicarum procedebat: per manus coniunctas concordiam, per manipulum abundantiam ſignificare volens. Denique ſicut diſcordia, & bellum omnium malorum origo ſunt, ſcilicet bonorum direptionis, & patriæ amiſſionis, & captiuitatis, & mortis: ſic è conuerſo, pax origo eſt, & aggregatio omnium bonorum. Non tamen cæleſtis halcyon tranquillitatem, & pacem temporalem, ſed præcipuè ſpiritualem induxit in terram: vt ipſe per Aggæum Prophetam prædixerat: *Implebo domum iſtam gloria, & in loco iſto dabo pacem.* erat enim tunc templum æternæ pacis, hoc eſt, cæleſtis Paradiſus, clauſus, & ab eius ingreſſu excluſum genus humanum, quod præfigurauerat Dominus, quando eiecto Adamo, & Eua è Paradiſo terreſtri, collocauit Cherubin, & gladium verſatilem ad cuſtodiendam viam ligni vitæ. Aduentante autem Christo Domino, facta eſt tranquillitas, & pax inter Deum, & hominem, & fores cæleſtis Paradiſi iam patent Apoſtolo dicente, ad Roma. 5. *Cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo.* & ad Epheſ. 2. *Ipſe eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnum.* eſt etiam, & alia pax, cuius hæc pax cum Deo origo eſſe perhibetur, nimirum, cum ſibi ipſi homo pacatus eſt, qui à ſe ipſo antea acerrimè diſſidebat, dum aliud ſpiritus, aliud caro flagitabat; iuxta illud Diui Pauli: *Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem.* Hæc etiam pax, naſcente hoc diuino halcyone, nobis donata eſt; vt his verbis adnotauit Diuus Hieronymus in caput ſecundum Iſaiæ: nam exponens locum illum: *Conflabunt gladios in vomeres, & lanceas ſuas in falces, ait: hoc quidem ſpiritualiter intelligi poteſt, quando omnis duritia cordis noſtri, Chriſti vomere frangitur, & eradicantur Spinæ vitiorum, vt ſemen ſermonis Dei creſcat in fruges, & poſtea labores manuum noſtrarum manducemus.* & Diuus Ioannes Chryſoſtomus: *Quantam* (inquit) *abundantiam pacis nunc videmus, vt caro, quæ concupiſcit aduerſus ſpiritum, ſubiugetur, & ſubiugati ſint affectus carnales ſpiritui, ſit abundantia pacis, donec tollatur Luna, id eſt finiatur omnis eccleſiæ prædicatio: eccleſia enim Luna: dicitur, quæ creſcit in ſanctis, decreſcit in peccatoribus:* quibus perſimilia ſunt præclara illa verba Diui Auguſtini. lib. 1. de ſermon. Domini in monte, qui exponens locum illum: *Beati pacifici,* (inquit) *Pacifici in ſeipſis ſunt, qui omnes animi motus componentes, & ſubÿcientes rationi, & ſpiritui, carnaleſque concupiſcentias habentes edomitas, fiunt Regnum Dei, in quo ita ſunt ordinata omnia, vt id, quod eſt in homine præcipuum, & excellens, hoc imperet, cæteris non reluctantibus, quæ ſunt nobis, beſtÿſque communia, atque idipſum, quod excellit in homine, id eſt, mens, & ratio, ſubÿciatur potiori, Deo ſcilicet, & hæc eſt pax quæ datur in terra hominibus bonæ voluntatis, hæc vita conſummati, perfectiorique ſapientis.* hæc Diuus Auguſtinus.

[Margin: Aggæus 2. — Geneſ 3. — Ad Rom. 5. — Ad Epheſ. 2. — Ad Galat. 5. — Hieron. in cap. 2. Iſaiæ. — Io. Chryſoſ. — D. Auguſt. lib. 1. de ſermo. Domini in monte.]

Eſt tandem & alia pax, quæ animorum vnionem, & concordiam importat, quam Chriſtus Dominus toties inculcauit, & commendauit, vt exinde miram eius vtilitatem deprehendere debeamus. Etenim præterquam quòd illo naſcente, pacem euulgauit, certè pacificos, Filiorum Dei illuſtri nomenclatura cohoneſtauit, dicens: *Beati pacifici, quoniam Filÿ Dei vocabuntur.* diſcipulos illa ſalutatione vti præcepit: *Pax huic domui.* Iturus ad Crucem; quaſi in teſtamento, pacem diſcipulis donauit: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* poſt reſurrectionem, ad diſcipulos clauſis ianuis intrans, illis verbis eos ſalutauit: *Pax vobis.*

[Margin: Luc. 2. — Matth. 5. — Luc. 10. — Ioan. 14. — Ioan. 20.]

Certè ethnici non à Chriſto edocti, ſed rationis ſolo lumine illuſtrati, ita pacis, & concordiæ cultores fuerunt, vt meritò nos Chriſtiani eorum geſta audientes, verecundia erubeſcere deberemus. De Leone Bizantino memorat Eraſmus, quòd Philippo Regi cùm exercitu Bizantium properanti occurrerit: *Dic* (inquiens) *Philippe, quæ cauſa te in Vrbem noſtram impulit?* quo reſpondente: *Patriæ tuæ amor: atque* (*ait ille*) *non bellico inſtrumento, ſed muſico amantibus eſt opus.* Muſonij ſcitum eſt, nullas nuptias ſine concordia eſſe honeſtas, nullam ſocietatem vtilem

[Margin: Eraſmus.]

quod lepido exemplo idem Sophiſta Leo demonſtrauit. Venerat Athenas de pace verba facturus,& tumultuāti populo concordiam ſuaſurus, cumque eſſet corpore puſillo,omnibus mouit riſum:ille occaſionem fortuitam in prooemium vertens,

Soph. Leo. *Quid* (inquit) *ò viri Athenienſes, ſi conſpiceretis vxorem meam, quæ tam puſilla eſt, vt vix ad genua mea pertingat*: ad quam vocem maior obortus eſt riſus: tum ſubiecit Leo: *At nos tam puſillos, ſi quando diſſidemus, vix Bizantium capere poteſt.* illæſum Sophiſtam memorat Plutarchus, cum Lacedæmonij de mœnibus oppido ſuo circumducendis, conſultarent homericum verſum recitaſſe.

Plutarchus heroic. verſ. *Scutus beſit ſcuto, galeę galea, atq; viro vir;*
Et adieciſſe:

Sic Lacedæmonij ſtate, & muris cincti ſumus.

Hinc Ageſilaus Rex percontanti, cur Spartana ciuitas muris careret, ciues exhibuit armatos,& vnanimes. Africanus Scipio, cum Numantinos ſæpe victores, tandem ſuperaſſet, rogauit Tyreſium Principem Colticum, quomodo Numantia ita euerſa fuiſſet, quæ prius tot gentiū victrix fuerat? cui Tyreſius: *Pax, & concordia ciuium eam victoriam; diſcordia tam preceps exitium produxit.* Blond. etiam lib. 2. de Roma inſtaurata, refert, olim fuiſſe in Mōte Palatino templum concordiæ dicatum, à Tiberio Cæſare ſtructum; & iuxta eundem montem aliud magnificum templum ædificatum ab Veſpaſiano in honorem Pacis: quo nullum erat auguſtius delubrum. Quòd ſi gentiles pacem, velut numen quoddam, venerabantur; quanto æquius eſt, vt eandem nos fideles ſummo ſtudio comparare laboremus, qui pacis authorem Chriſtum habemus? Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Dictū quodam Tyreſij ad Ageſilaū.

Blond lib. 2. de Roma inſtaurat.

Homilia XV.

Deipara Virgo vtero ſuo Chriſtum geſtans Cælo comparatur, quo Deus ſanctos beat, in eadem verba: Beatus venter, qui te portauit. Luca.

PRIMVM omnium arbitror fuiſſe Dauidem, qui Beatam Virginem Cælum appellauit, dum Pſalmo 18. dixit: *Tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo, exultauit vt gigas ad currendam viam, à ſummo Cælo egreſſio eius.* Pſal. 18. Etenim per Cælum: hoc loco intellexiſſe Beatam Virginem, illud non obſcurè indicat, quòd, poſtquàm dixiſſet, Chriſtum Dominum humanæ carnis purpura ornatum, ex virgineo thalamo matris ſuæ, inſtar ſponſi proceſſiſſe, continuo ſubiunxit, hanc proceſſionem eſſe egreſſum à cælo: *A ſummo Cęlo egreſſio eius.* Pſal. 18. quibus verbis etiam inſinuauit, Chriſtum Dominum ex matris vtero progreſſum abſque vlla prorſus ſuæ virginitatis iactura; nam ſicut, cum quiſpiam eorum, qui in Cælo habitanr, è Cælo deſcendit, vt in hac militanti eccleſia miniſterium aliquod exequatur, Cæli ianuis clauſis, & abſque vlla eius diuiſione, ab eo egreditur, ita & Chriſtus à Cælo Mariani vteri, clauſa manenre eius ianua, & abſque vlla ſuæ integritatis iactura, prodijt. Hoc etiam perilluſtri Cæli, cognomine, opinor Diuum Paulum appellaſſe Beatam Virginem 1. Corinth. 5. vbi, poſtquam dixerat, *Primum hominem de terra terrenum*, 1. Corin. 15. ſecundum ſubiunxit, *ſcilicet Chriſtum de Cęlo cęleſtem*. ad Galatas 4. ipſe autem alibi apellat, *Illum factum ex muliere*. Ad Galat. 4. ergo mulier hæc, ex qua formatus eſt ſecundus homo cæleſtis, myſticum quoddam eſt Cælum: quamuis alioquin non me lateat, in ſenſu litterali, Apoſtolum appellaſſe Chriſtum de Cælo cæleſtem ratione Verbi, quòd de Cælo deſcendens in vtero Beatæ Virginis, ex puriſſimo eius ſanguine naturam ſibi vniuit humanam.

Deinde Eccleſia Catholica planè in officio Natalis Domini, B. Virginem Cælum compellat, ex quo armatus prodijt Chriſtus Dominus ad debellandas aëreas poteſtates: Ita Mater Eccleſia in officio Natal. Domini. *Cum quietum ſilentium tenerent omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet, omnipotens ſermo tuus Domine de Cęlo à regalibus ſedibus durus debellator in mediam exterminij terram proſiliuit.* Pſal. 18. accōmodate ſatis Verbū diuinum incarnatū ſermo vocatur; tum quia ſermo apud nos

ſolet

Digitized by Google

ſolet dici verbum vocale: Sicut autem verbum vocale nihil aliud eſt, quàm verbum mentis, prout humana voce expreſſum, ita Chriſtus, nihil aliud eſt, quàm Verbum æterni Patris humana carne indutum, tum quia ſicut ſermo, ſecundum Latinorum rigorem importat orationem, quæ ex pluribus vocibus coaleſcit; ita Chriſtus Dominus ſuppoſitum eſt diuinum, ex duabus conſtans naturis. ipſe ergo, qui omnipotens ſermo Dei eſt, dæmone forti armato cuſtodiente atrium ſuum, pacis ſilentio omnia poſſidente, ac idololatria vniuerſum ferè orbem occupante, ex Cælo vteri virginei media nocte prodiuit, ad profligandos hoſtes, & arma eius diripienda, iuxta illud Iſa. 8. *Antequam ſciat puer vocare patrem ſuum, & matrem, auferetur fortitudo Damaſci*. Ac tandem eccleſiæ Patres Beatam Virginem pleno ore Cælum vocitant: ita loquuntur Diuus Epiphanius ſermo. de laudib. Deiparæ Sanctus Athanaſius ſermo. in deſcriptionem ſanctiſſimæ Mariæ, S. Ioannes Chryſoſtomus ſerm. de Annunciatione, Sanctus Methodius orat. in hypopant. Domini, S. Auguſtinus ſerm. 18. de ſanctis. S. Bonauentura in ſpeculo Beatæ Virginis cap. 5. vbi ait: *Cælum eſt Maria, tum quia cæleſti puritate, cæleſti charitate, cæleſtibus alijs virtutibus abundauit, tum quia ſedes Dei altiſſima fuit, teſte propheta, qui dicit: Dominus in Cælo parauit ſedem ſuam*. & D. Ioannes Damaſcenus orat. 2. de dormitione Beatæ Virginis, inquit: *Virgo immaculata, cum eſſet animatum Cælum, in cæleſtibus tabernaculis collocatur*. ac Diuus Bernardus ſerm. 3. ſupra: Salue Regina: *Per Cælum firmamenti, diuidentis aquas ab aquis*. quod Geneſ. 1. initio creaſſe ſcribitur Deus, ſignificatam oſtendit his verbis: *Et opera manuum eius annunciat firmamentum. Fiat* (inquit) *firmamentum, & diuidat aquas ab aquis: omnibus firmamentis firmius firmamentum tu Domina, quæ eum, quem Cæli capere non poterant, cæpiſti, & concepiſti, portaſti, & non defeciſti, genuiſti, aluiſti, pauiſti, mammaſti, & educaſti: tu in medio aquarum diuiſiſti aquas ab aquis, affectus videlicet æternorum ab affectibus temporalium: poſuit Deus in hoc firmamento Solem, & Lunam, Chriſtum, & Eccleſiam, & ſtellas, prærogatiuas gratiarum multas*. Hactenus D. Bernardus.

Luc. 11.

Iſa. 8.

Epiph. ſerm. de laudib Deiparæ. S. Athanaſ. ſer in deſcr. S. Mariæ. S. Io. Chryſoſt ſerm de Annunciat. S. Method. orat. in hypopant. Domini. S. Aug. ſerm. 18 de ſanct. S. Bonau. in ſpec Virg. cap 5. Pſal. 56. Io. Damaſc. orat. 2. de dormit. B. Virg. D. Bern. ſer. 3 ſuper Salue Regina. Geneſ. 1. Pſal. 18.

Porrò, quàm mirificè congruat Beatæ Virgini hæc Cæli nomenclatura, qua ſancti Patres illam illuſtrant, latius enucleare exordiamur. In primis inter omnia, quæ magnitudine molis conſtant, nullum corpus incorruptibile eſt, niſi Cælum, mixta omnia, & elementa quotidie corrumpuntur, ſolùm cæleſte corpus omnis corruptionis expers perſeuerat: non diſſimiliter, cum omnes filij Adæ naturali modo propagati, peccati originalis corruptionem ſuſtineant, & matres omnes integritatem corporis amittant; ſolùm Marianum Cælum, ſpeciali filij ſui gratia factum eſt incorruptibile ſecundum vtramque partem animæ, & corporis: animæ quidem, quia peccati originalis contagio, & corruptio nec per momentum illam vnquàm infecit, vt enim dixit Diuus Bernardus hom ilia 2. ſuper miſſus eſt: *Factor hominum, vt homo fieret, naſciturus de homine, talem ſibi ex omnibus debuit deligere, immo condere matrem, qualem, & ſe decere ſciebat, & ſibi nouerat placituram: quis autem non perhorreſcat dicere, decuiſſe Matrem Dei originali macula fuiſſe inquinatam, aut Deo placitum iri, matrem ſumere quandam peccati turpitudine fœdatam?* ſecundum corpus autem, quamuis vera Mater, & vtero ſuo Filium conceperit, corruptionem omninò neſciuit, virginitatem tam mentis, quàm corporis perpetuo ſeruans, vt his verbis præclarè dixit D. Cyprianus lib. de operibus Chriſti cardinalibus: *In Natiuitate Chriſti, Matri plenitudo gratiæ debebatur, & Beatæ Virgini abundantior gloria, quæ carnis, & mentis integritate inſignis, ſpirituali, & corporali intus, & extra Chriſti præſentia fruebatur*. hæc ille. Per mentis autem integritatem illuminatus doctor Mairon ſerm. 2. de Conceptione Beatæ Virginis, intelligit carẽtiam omnis peccati etiã originalis, quia virginalis integritas creaturæ rationalis in eo poſita eſt, vt nunquàm per peccatum, quæ eſt violatio, & corruptio illius integritatis, à Deo receſſerit: etenim, quamuis per gratiam ſubſequentem, præcedens illa infectio tollatur, dignitas tamen illa virginea iam amiſſa

D. Bernard. homil. 2. ſuper miſſus eſt.

D. Cypr lib. de operib. Chriſti Cardinal.

Mairon ſer. 2. de Concep. B. Virg.

non reparatur;eo namque ipſo, quòd quiſpiam peccarit, licet per gratiã iuſtificetur, tolli non poteſt, quin peccatorem fuiſſe verè dicatur. Quare, cũ Beatiſs. Virgo fuerit integerrima anima, & corpore, fateamur neceſſe eſt, ab omni corruptione tam mentis, quàm corporis, eam longe fuiſſe alienam: meritò ergò Cælo, propter miram ſuam incorruptibilitatem Virgo inuiolata comparatur. Cæli deinde ea eſt natura, vt in eo nulla ſit contrarietas: de reliquis corporibus quidam Poetarum dixit:

Quidam Poeta: *Frigida pugnabant calidis humentia ſiccis.*

Materia in illo totaliter ſubiecta eſt formæ, neque ei adulteriũ machinatur, vt mos eſt materiæ rerum corruptibiliũ, non diſſimiliter, ac ſi diceret: video in Virgine apte ſatis Cæli nomenclaturã conuenire, in qua corpus per omnia ſubditũ erat animæ; caro ſicut in reliquis, non concupiſcebat aduerſus ſpiritũ, nulla ibi erat rebellio partis inferioris aduerſus ſuperiorem, nullũ inter eas fuit vnquam excitatũ bellum, ſumma erat pax, & concordia, per illã, quæ viguit in arca Noe mirificè adumbrata, in qua licet eſſent animalia natura inimiciſſima, & magnæ inter ſe antipathiæ, vt lupus, & agnus, canis, & lepus, ſumma tamen tranquillitate, & pace perfruebantur; Certè, in omnibus alijs filijs Adæ cum fomes peccati non fuerit extinctus, quẽ Apoſt. ad Rom. 7. vocauit, peccatũ, *quod habitat in me peccatum:* nõ quod verè in renatis maneat peccatum, ſed, quia, vt docet Sacrum Concil. Trident. ſeſs. 5. *Ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat:* propter quod Apoſtolus, licet alioquin in gratia confirmatus, ibidem dixit: *Inuenio in membris meis aliam legem, repugnantem legi mentis meæ.* cui non diſſimile eſt illud D. Auguſt. ſerm. 12. de verb. Apoſt. vbi de hoc fomite, ſeu concupiſcentia, quia eſt effectus peccati originalis, loquens, dixit: *Ego, quicquid in me rebellat aduerſus mentem meam, & litigat mecum delectatione contraria, omnino interficere volo; & ſi ei fortè adiuuante Deo, non conſentiam, nolo habere cum quo litigem: multo eſt mihi optabilius, inimicum non habere, quàm illum vincere.* hæc D. Auguſtinus. B. autem Virgo illud optabilius, quod D. Auguſtinus conſequi deſiderabat, nempe, hoc interno concupiſcentiæ inimico carere, ipſa ex ſingulari gratia obtinuit, vt propterea Ricchardus Victorinus lib. 2. de Emmanuele cap. 29. verba illa Pſalm. 45. *Venite, & videte opera Domini, quæ poſuit prodigia ſuper terram, auferens bella vſque ad finem terræ;* De Deipara Virgine in hũc modum exponat: *Quæ eſt terra iſta, de qua bella omnia finetenus auferuntur? niſi illa, de qua idem Propheta ait: Veritas de terra orta eſt? de hac terra omnis pugna tollitur, in hac pax plena reparatur. Atque hinc etiam eſt, quòd ſicut Cælum non eſt capax alicuius peregrinæ impreſſionis, vt loquuntur Aſtrologi, ita nec Deipara propter mirabilem eius impeccabilitatem, nullam peregrinam leuiſſimi etiam peccati originalis impreſſionem vnquam ſuſcepit,* vt ſacrum Concilium Tridentinum definiuit ſeſs. 6. cano. 23. & ante illud, Concilium Claremontanum ſub Vrbano II. Vnde D. Bernar. ſerm. 2. de Aſſumpt. rectè dixit: *Abſit, vt proprij quicquam inquinamenti domus hæc aliquando habuiſſe dicatur, vt in ea proinde ſcopa Lazari quæreretur;* & quidem, vt in hoc à metaphora Cæli non egrediamur; ſicut Cælum in motu ſuo propterea nullum errorem committere poteſt, quia ſemper obedit intelligentiæ motrici, ſeu Angelo mouenti illud, idcirco etiam Beata Virgo in nullum peccati errorem labi poterat, quia Spiritui ſancto ſuo motori ad nutum obediebat, & ab eo, quò illi placebat, ſe moueri ſinebat; etenim, ſi, qui filij Dei ſunt, ſpiritu Dei aguntur, quanto magis, quæ filia pariter, & mater Dei erat, ſpiritu Dei ageretur?

Præterea, ſi grauiſſimorum doctorum ea fuit ſententia, vt putarent, Cælum ſonorum, ac muſicum concentum edere; in qua video fuiſſe Diuum Iſidorum lib. 3. ethymologiarum cap. 16. D. Anſelmum lib. 1. de imagine Mundi, D. Ambroſ. præfat. in Pſalmos. Boetium lib. 1. de muſica c. 2. Macrobium lib. 2. in ſomnum Scipionis, Cęlium Rhodiginum lib. 5. lectionum antiquarum cap. 25. Plinium lib. 2. hiſtoriç natural. c. 16. immo, & Platonem, dum in libro de Republica, docet ſingulis orbibus cæleſtibus ſingulas Syrenes inſidere (arbitror, Syrenes, vocaſſe, Intelligentias motrices ipſorum Cælorum) quod idem refert Georg. Venet. tomo 5. problem. in ſacram Scripturam ſeſs. 5. nu. 321. videnturq. huius muſici ſonus concentum indicaſſe verba Dauidis Pſalm. 18. cum de Cælis loquens, dixit: *In omnem terram exiuit ſonus eorum:*

Marginalia (left): Gen. 6. — Ad Rom. 7. — Triden. ſeſs. 5. — Auguſt. ſer. 12. de verb. Apoſt.

Marginalia (right): Richard. Victor. li. 2. de Eman. c. 29. — Pſal. 45. — Pſal. 84. — Trid. ſeſs. 6. can. 23. — Conc. Claremont. ſub Vrbano II. — D. Bern. to. 2. de Aſsũp. — Iſidor. lib. 3. ethym. c. 16. — Anſel. lib. 1. de imagine Mundi. — Ambr. præf. in Pſalmos. — Boet. lib. 1. de muſica c. 2. — Macrob. li. 2. in ſomnũ Scipionis. — Cæl. Rhod. lib. 5. lect. antiq. c. 25. — Pli. li. 2. hyſt. ſtat. c. 16. — Plato lib. de Repub. — Venet. to. 5. proble. ſeſs. 5. n. 321. — Pſal. 18.

torum: ſeù, vt poteſt ex Hebræo tranſ-
ferri: *Exiuit linea eorum*, vel, *amuſſis eo-
rum*: quo ſignificatur, Cælorum muſicam
ad lineam,& amuſſim fuiſſe concinnatam.
ſed clarius huius cæleſtis muſicæ meminit
Iob.38. Iob,dum cap.38.dixit: *Quis enarrabit Cæ-
lorum rationem? & concentum Cæli quis
patefaciet?* itaque, ſi verum eſt, Cælis con-
centum ineſſe, certè hic non deſideratur
in hoc Mariano Cælo: nam præterquam,
tanquam diuina Tympaniſtria (vt D.Am-
Ambr. in c. 1. Lucæ. broſius loquitur in cap. 1. Lucæ) ſuaue il-
lud melos cecinerit: *Magnificat anima
mea Dominum: & exultauit ſpiritus meus
in Deo ſalutari meo*: frequenter diuinas
laudes aut ore, aut mente tenus concine-
bat, vt propterea nō immeritò D. Ephræm
Ephre. orat. de Deip. orat. de Deipara, illam vocauerit: *thuri-
bulum aureum*, quia ipſa ex ſe, inſtar thu-
ribuli, diuinarum laudum ſuauiſſimum
odorem ad Cælum vſque emittebat, cui
conſonat, quòd D. Ambroſ. lib. 2. de Vir-
Ambr. lib. 2. de Virg. ginib. appellat illam *Altare thymiamatis*:
nam,quemadmodum altare illud erat cor-
nibus inſignitum, in quo ſuauiſsimi odo-
ris thimiama mane, & veſperi adolebatur,
ita ſanctiſsima Virgo aduerſus dæmones
ſæuiſsimos hoſtes in quatuor partes Mun-
di diuiſos,fortiter inſtructa,fragrantiſsimo
ſuæ orationis thymiamate, & Deum pla-
cabat, & tartareas poteſtates longè pro-
pulſabat.

Ad hæc, ſicut Cælum nihil magis or-
nat, quàm Sol in eo habitans, dum aureis
ſuis radijs coruſcans, totum illud illuſtrat;
ſic ſuper omnia illud excellentius B. Vir-
ginem exornat, quòd Sol Iuſtitiæ Chriſtus
Dominus in ea habitaculum ſuum per in-
tegros nouem menſes fecerit, dignaq. fa-
cta ſit, Solem ipſum in ſui ornamentum
habere: ad quod reſpiciens D. Ioann. lib.
Apoc. 12. ſuarum reuelationum, dixit: *Signum ma-
gnum apparuit in Cælo, mulier amicta So-
le, & Luna ſub pedibus eius; & in capite
eius corona ſtellarum duodecim; & in vtero
habens*; quæ vltima verba aptè explicantur
Cant. 4. per illa Canticorum 4. *Quàm pulchra es
amica mea, oculi tui columbarum, abſque
eo, quod intrinſecus latet*: filius enim, qui
intrinſecus in vtero latebat, multo pul-
chriorem reddebat B. Virginem, quàm
fructus arborem, à qua pendet; ex hoc
enim obtinuit Dei matris dignitatem præ-
excellentem adeò, vt quamuis omnipo-
tentia Dei ſit infinita, ad efficiendam ta-
men perfectiorem matrem, ſicut nec ad
generandum perfectiorem filium,nulla ra-
tione valeat extendi.

Præterea ſicut Cælum eſt ſpeciale Dei
domicilium, in quo Deus inhabitat, vn-
de, licet alioquin Deus ſit vbique, Chri-
ſtus Dominus orare nos docuit, dicens:
Pater noſter,qui es in Cælis.& Dauid: *Deus* Luc. 11.
qui in altis habitas; ita B. Virgo per totum Pſal. 112.
vitæ ſuæ curriculum, myſticum fuit Cæ-
lum Dei,in quo ſpecialiter præ omnibus a-
lijs Altiſsimus habitauit: Quare Ezechiel
cap.48. B. Virgini ſub metaphora Ciuita-
tis, cognomen impoſuit, ab habitatione
Dei in illa, dicens: *Nomen Ciuitatis: Do-* Ezech. 48.
minus ibidem. & D. Rupertus Cant. 5. ad
B. Virginem ſermonem dirigens, dixit: *O* Ruper. in 5.
Cælum Dei, vnica ſedes Domini: attende Cant.
quæſo, non vocaſſe illam,Cælum, ſed *Cæ-
lum Dei*: ſacræ Scripturæ phraſim, & mo-
rem imitans, quæ excellentiora quæque,
& præſtantiora, Dei eſſe dicit; ad eorum
excellentiam, & præſtantiam indicandam;
Vnde Pſal.79.ad Cedrorum proceritatem
ſignificandam appellauit, *Cedros Dei*; & Pſal. 76.
ad oſtendendam Vrbis Hieroſolymæ ma-
gnitudinem Pſal. 26.inquit: *Glorioſa dicta* Pſal. 26.
ſunt de te Ciuitas Dei: ita Rupertus ad ex-
cellentiam B. Virginis commendandam,
non contentus eſt, vocare illam, Cælum:
ſed *Cælum Dei*; quaſi diceret: reliqui om-
nes Cæli, Angelorum, & hominum Cæli
ſunt, vt ſit eorum habitaculum; Beata au-
tem Maria, Dei Cælum eſt, in qua ſpecia-
liter Deus inhabitat. quis autem non vi-
deat, multum intereſſe inter domicilium
ſeruorū, & habitaculum Regis proprium?
S.Thom. 1.p.q.43.art.3.affirmat, *creaturæ* D.Tho. 1. p.
rationali, præter communem modum, quo q. 43. ar. 3.
*Deus eſt propter ſuam immenſitatem in re-
bus omnibus conuenire, vt per gratiam gra-
tum facientem inhabitet in ea, ſicut in tem-
plo*: ex qua doctrina apertè colligitur, vt
quo maior hæc fuerit gratia, tantò ſpecia-
lius Deus inhabitet in habente illam. Vn-
de, cum gratia B. Virginis adeò creuerit,
vt D.Epiphanius ſerm. de laudib. Deiparæ
auſus ſit dicere: *Gratia Sancta Virginis eſt* Epiph. ſerm.
immenſa; cui perſimile eſt illud D. Bonau. delau. Deip.
in ſpeculo B.Virg. c. 5. *Immenſa fuit gra-* Bon. in ſpec.
tia, qua ipſa fuit plena. immenſum enim B.Virg. c. 5.
vas non poteſt eſſe plenum,niſi immenſum
ſit illud,quo eſt plenum. Maria autem vas
immen-

immenſiſſimum fuit, in quo illũ, qui Cælo maior eſt, continere potuit; quare cõſequens eſt, B. Virginem fuiſſe Cælum, in quo Deus ſpecialiter præ alijs omnibus ſemper inhabitauit.

Quia tamen Cælum non vnum eſt, ſed vndecim, nimirum primum orbis Lunę, ſecundum Mercurij, tertium Veneris, quartum Solis, quintum Martis, ſextum Iouis, ſeptimum Saturni, octauum ſtellatum, nonum chryſtallinum, ſeu aqueum, decimum primum mobile, vndecimum empyreum. Sanè inter omnes illos, ex duplici capite, ſimiliorem video beatam Virginem Cælo empyreo primo, quia ſicut illud, eſt omniũ capacitate maximum, cum infra ſe vniuerſa corpora claudat, tam cæleſtia, quàm terreſtria, ita capacitas Mariani Cæli tanta eſſe perhibetur, vt quem Cælum empyreũ reliquos omnes Cælos intra ſe claudens capere non potuit, ipſa ſuo vtero concluſerit, & alioquin inconprehenſibilem virginei ſui ventris circulo comprehenderit: id enim ſibi volunt verba illa Hieremiæ: *Mulier circumdabit virum.* nam quod vndique circundatur, comprehenditur. Vnde D. Epiphanius ſermone de laudib. Mariæ Deiparæ, tantum prodigium admiratus, in illa verba exclamans, prorupit: *O vterum impollutum, habentem circulum Cælorũ, qui Deum incomprehenſibilem, in te verè comprehenſum portaſti: ò vterum Cælo ampliorem, qui Deum in te non coarctaſti: ò vterum, qui Cælum eſt ſeptem circulis conſtãs, & capacior illis exiſtis: ò vterum ſeptem Cælis ſublimiorem, ac latiorem: ò vterum, qui eſt octauum Cælum ſeptem firmamenti, latiorem.* Hæc D. Epiphanius, quibus perſimilia ſunt illa D. Chryſologi ſermo 143. *O verè benedicta, quæ fuit maior Cęlo, fortior terra, orbe latior; nam Deus, quem mundus non capit, ſola capit, & portauit eũ, qui portat orbem, genuit genitorem ſuum, nutriuit omnium viuentium nutritorem.* Ac tandem D. Bonauentura in ſpeculo B. Virginis cap. 6. inquit: *Tu ergo immenſiſſima Maria, capacior es Cælo, quia quem Cæli capere non poterant, tuo gremio contuliſti, tu capacior es mundo, quia, quem totus non capit orbis, in tua ſe clauſit viſcera, factus homo.* Quòd ſi quiſpiam dicet, qua ratione verificatur, quod Cæli Cælorum Deum capere non poſſunt: nam cum totus Deus ſit in qualibet creatura, & etiam in minimo atomo per eſſentiam, præſentiam, & potentiam, etiam minimus atomus capit illum; occurrendum eſt, quòd, quia Deus immenſus eſt, taliter totus ſit in vna creatura, quòd totus etiam ſit in reliquis omnibus, & in ſingulis; & ideo, veraciter dicitur, nullam creaturam, etiam Cælum illum capere poſſe: ſed hinc maior oritur difficultas, quomodo verificetur, & in laudem B. Virginis vertatur, quòd, quem Cæli capere non poſſunt, ipſa capere potuerit: nam certè B. Virgo vtero ſuo ſolum continuit Chriſtum infantem; empyreum autem Cęlum continet illum multò grandiorem factum, pariterque continebit pænè infinitã multitudinem corporum beatorum, capacius ergo videtur Cælum vtero B. Virginis. D. Epiphanius ſermone de laudibus Deiparæ ſoluit hunc nodum, referens maiorem hanc capacitatem B. Virginis ad copioſiſſimam eius gratiam, non ad vterum virgineum: verba eius ſunt hæc: *Quonam pacto Cælum ea, quæ Cælos amplitudine ſuperauit, ſuſcepit? nonne corporeæ molis ratione Cęlum amplitudine ſuperauit? quoniã ergo modo, corpus, quod tribus cubitis conſtat, Cæli latitudini, ac longitudini comparari queat? verum per gratiam potius magnitudinis modus ſuperauit; nec enim eſt aliquid, quod Deo conferri poſſit.* Hactenus D. Epiphanius, opinor tamen verba illa: *Quem Cęli Cælorum capere non poſſunt, tuo gremio contuliſti*, aptè intelligi etiam poſſe de ipſo vtero Virgineo, non tamen excludendo copioſiſſimam gratiam, qua beata Virgo erat perfuſa: etenim licet omnis creatura totum Deum intra ſe contineat, nulla tamen (excepta B. Virgine) debitam capacitatem habuit ad continendum illũ vtero ſuo, tamquam mater; tum quia vel non erant principia apta ad generationem humanam, vt matris munus obirent, per quod excluduntur omnes Cæli; vel ſi erant apta, vt reuera fuerunt omnes fœminæ, & maximè fœcundæ, ea tamen aptitudo, & capacitas per ſexus naturam erat nimis remota; ad capiendum autem Deum intra proprium vterum, proxima requirebatur aptitudo per gratiam, Dei parenti congruam, & conſentaneam, quam, quia ſola beata Virgo fœliciter obtinuit, de illa ſola verificatur, vtero ſuo capere potuiſſe, quem nec Cæli Cælorum, nec vniuerſus orbis capere potuerunt.

Hierem. 31.

Epiph. ſerm. de laudibus Deip.

Chryſol. ſer. 143.

Bon. in ſpec. B. Virg. c. 5.

Epiph. ſerm. de laudibus Deip.

Eccleſia.

Secun-

Secundò in eo ſigulariter B. Virgo Cælo empyreo perſimilis eſſe perhibetur; quia ſicut illud proprius eſt locus beatitudinis, vbi Deus bearis clarè, & facialiter ſe manifeſtat; ita ſacratiſſimus Deiparæ venter, primus locus fuit, in quo Deus permanenter claram, & beatificam ſui viſionem animæ Chriſti Domini communicauit; cum certum ſit, à principio ſuæ conceptionis viatorem pariter, & cōprehenſorem ipſum extitiſſe: mira ſanè virginei vteri laus, vt cum aliarum fœminarum venter, officina ſit peccati originalis, vt Dauid plorabat:

Pſal. 50.

Et in peccatis concepit me mater mea; quod clara Dei viſione hominem indignum reddit, ſolus Marianus vterus, dignus locus fuerit viſionis beatificæ, & beatitudinis prima officina; vt ſic iure optimo euangelica illa mulier, beatum nuncupauerit, immaculatum B. Virginis ventrem: *Beatus venter, qui te portauit.* Philoſophi antiqui in varias abierunt ſententias, in quo conſiſteret beatitudo; adeò vt ducentæ octoginta octo circumferrentur ſententiæ, quas omnes collegit Marcus Varro, vt author eſt D. Auguſtinus lib. 19. de ciuit. Dei, cap. 1. Quidam, teſte Diuo Ambroſio lib. 2. officiorum cap. 2. beatitudinem conſtituebant in integra, ac perfecta corporis ſanitate, ac recta valetudine. Alij, vt Heryllus philoſophus, in perfecta rerum naturalium ſcientia, ac limpida cognitione: alij, vt Calippus, in voluptate, & omnis doloris carentia. Poſſidoneus vnus ex philoſophis Stoicis, in diuitiarum affluentia; Antiſtenes in alacritate, & hilaritate, Thimon in tranquillitate, Pythagoras in perfecta Arithmeticæ cognitione, Hecateus, in rerum omnium ad vitam humanam neceſſarium ſufficientia: verum has omnes Phyloſophorum ſententias à veritatis ſcopo longè aberrare docuit ſapientiæ pater Chriſtus Dominus, dum illas omnes damnauit, dicens: *Væ vobis diuitibus, væ vobis, qui ridetis: beati paupes, beati, qui lugent: beati, qui perſecutionem patiuntur.* Et quidem, cum proprium ſit beatitudinis ſatiare; manifeſtum eſt, omnia illa ex Philoſophorum ſententia à me nuper commemorata, nec vmbram veræ beatitudinis habere; cum honores, diuitiæ, ſcientia, & ſimilia alia bona, quæ abſque Dei amicitia obtineri poſſunt, non ſolum non ſatient, ſed potius maiorem famem excitent, multiſque ſoleant malis tam animi, quàm corporis permiſceri. Igitur, qui noſſe deſiderat virgineum vterum, Chriſtum portantem, contempletur: quia in eo reperiet veram beatitudinem, animam plenè ſatiantem deliteſcere. Nam vel ſermo eſt de beatitudine obiectiua, vel de formali, vt more ſcholaſticorum Theologorum loquar: ſi de beatitudine obiectiua, ecce in Mariano vtero latet infans Deus, & homo, quod eſt obiectum noſtræ beatitudinis, & premium, & merces iuſtorum, vt loquitur S. Thomas,

Mar Varro.
D. Aug. lib. 19. de ciuit. Dei c. 1.
Ambr. lib. 2. offic. c. 2.
Heryll. phylo.
Calippus
Poſſid. phyloſ. ſtoi.
Antiſt.
Thymon.
Pythagoras
Hecateus.
Luc. 6.
Matth. 5.

Se regnans dat in premium;

D. Thom. in hymno in feſto Corpor. Chriſti.
Pſal. 126.

Et luculenter prædixit Dauid cum cecinit Pſalmo. *Cum dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hereditas Domini, filij merces, fructus ventris.* Præclarum ſanè, & omni exceptione dignum virginei ventris præconium, vt fructus illius ſit obiectum beatificum, tam hominum, quàm Angelorum, immò, & ipſiuſmet Dei: ſi autem ſermo ſit de beatitudine formali; planè hæc etiam adfuit in vtero virgineo per tot menſes, quot intra viſcera ſua Deipara Virgo Chriſtum infantem portauit. Certum enim eſt, hanc conſiſtere in clara Dei viſione, vel in ardenti amore ad illam conſecuto, vel, vt alijs placet, in vtroque copulatim; hanc autem habuit perfectiſſimè Chriſtus Dominus, dum viator erat, vt docent Theologi in 3. diſt. 14. & D. Tho. 3. p. q. 10. ar. 2. in corpore, & ad ſecundum, vbi duplicem conſtituit in Chriſto beatitudinem, vnam incteatam, & aliam creatam; verba eius ſunt hæc: dicendum, quòd ex ipſa vnione homo ille eſt beatus beatitudine increata, ſicut ex vnione eſt Deus, ſed præter beatitudinem increatam, oportuit in natura humana Chriſti, eſſe quandam beatitudinem creatam, hac autem frui cœpiſſe Chriſtum Dominum ab inſtanti ſuæ conceptionis in vtero virgineo, communis eſt ſententia eorundem Theologorum, haberque fundamentum in illo, D. Ioan. 1. *Deum nemo vidit vnquam: vnigenitus, qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarrabit.* Quibus verbis præſupponit, ſe, qui vnigenitus erat, clarè Deū videre, & propterea poſſe enarraſſe: ſicut autem per humanitatem narrabant; ita & per eandem videbat. Fundatur etiam in illo D. Ioannis 3. *Nemo aſcendit in Cælum, niſi qui deſcendit de Cælo, Filius hominis, qui eſt in Cælo.* Cum autem tunc eſſet in terra, planum eſt, per Cælum, in

Theologi in 3. diſt. 14.
D. Tho. 4. p. q. 10. ar. 2. in corp. ad 2.
Ioan. 1.
Ioan. 3.

quo

quo ſe eſſe dicebat, intellexiſſe gloriam, & beatitudinem. fundatur deinde in illo D.
Ioan 3. Ioannis 3. *Quod ſcimus, loquimur, & quod vidimus, teſtamur*; & in illo D. Ioannis 8.
Ioan. 8. *Ego, quæ vidi apud Patrem, loquor*, ac etiã in illo diui Ioannis 12. *Vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit*, & cap. 14. *Vbi ego ſum,*
Ioan. 12. Et Capit. 14. *& vos ſitis.* Quibus locis miniſtris ſuis promittit ſtatum beatificum in præmium ſui miniſterij: præſupponit igitur, iam ipſum obtinuiſſe talem ſtatum. Ac tandem fundatur in illo præclaro teſtimonio Iſaiæ 4.
Iſa. 4. *Ecce Dominus veniet, & merces eius cum eo.* Conſtat autem, beatitudinem, formalẽ mercedem eſſe beatorum. cum igitur hanc dicat Iſaias, veniente Domino, in vterum B. Virginis, veniſſe cum illo, cõſequens ſit, Chriſtum Dominum beatum fuiſſe à principio ſuæ conceptionis. Vnde D. Euſebius lib. 10. explicans de Chriſto verba illa Pſal. 21. *In te proiectus ſum ex vtero ma-*
Euſeb li. 10. Pſal. 21. *tris meæ*; introducit illum ad Patrem dicentem: *Ex tunc, Deum meum iam videbam*, cui perſimile eſt illud Ricchardi de ſancto Victore lib. 2. de Emmanuele cap.
Ricard. de S. Vict. lib. 2. de Emman. c. 22. 22. vbi inquit: *Quod nos expectamus, in cõſummatione illi datum eſt in ſua in conceptione.* Ac tandem eidem veritati, quam negare, vel hæreſim, vel errorem eſſe ſentio, vtpotè communi Eccleſiæ Catholicæ traditioni, ac locis ſacræ Scripturæ, iuxtà receptiſſimam Patrum intelligentiam expoſitis, valde aduerſum multiplex ratio opitulatur. Prima, quia Chriſtus Dominus à principio ſuç conceptionis fuit filius Dei naturalis, atque adeò ex tunc cœpit eſſe hæres, & poſſeſſor, cum expectanda non eſſet interuentura Patris mors, ad hoc, vt in hæreditatis poſſeſſionem mitteretur: nec infantilis illa ætas viſioni beatificæ impedimento eſſe poterat, cum ſit operatio, omninò independens à corpore, & totam facultatem naturæ longè tranſcendens. Secunda, quia Chriſtus Dominus ab exordio ſuæ conceptionis, fuit caput omnium hominum, & Angelorum, in illos influens gratiam, in hos gratiam, & gloriam: vnde
Ad Heb. 1. ipſi iuſſi ſunt à Deo: *Cum introduxit filiũ ſuum in orbem terrarum, illum adorare.* Et tanquam proprio capiti ſubijci, vt tradidit D. Paulus ad Hebræos 1. Quis autẽ, niſi deſipiat, ſibi perſuadeat, Chriſtũ fuiſſe caput Angelorum in inferiori ſtatu gratiæ, aut gloriæ conſtitutum, quàm Angeli tunc eſſent? Tertia ratio, quia Adam, eo quòd futurus erat naturale principium generis humani; creatus fuit à principio perfectus in naturalibus: ergo Chriſtus, qui eſt ſupremus author gratiæ, & gloriæ, debuit à principio ſuæ conceptionis habere gratiam, & gloriam ſummè perfectam. Vnde, & ipſa B. Virgo, probè agnoſcens, beatitudinem eſſe ſummam omnium requiem; & hac frui natum ſuum in eius vtero, dicitè dixit: *Qui creauit me, requieuit in taberna-* Eccleſia. 24.
culo meo; nec huic Catholicæ veritati quidquam obeſt illud D. Ioannis 7. *Nondum* Ioan. 7.
erat ſpiritus datus, quia nondum erat Ieſus glorificatus. aut illud Lucæ 22. *Nonne* Lucæ 24.
oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam? Quia hæc teſtimonia, & ſi quæ ſunt alia ſimilia, vnanimis eſt Patrum ſententia, intelligi debere non de gloria eſſentiali, ſed de gloria Reſurrectionis, & Aſcenſionis, ac de manifeſtatione, & exaltatione ſanctiſſimi nominis Chriſti. Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia XVI.

Beatiſsimam Virginem Deiparentem verè & propriè thronum Dei eſſe, varia tam ſacræ Scripturæ, quàm ſanctorum Patrum eruditione commoſtramus, in illa verba, Beatus venter, qui te portauit.

FREQVENTER in ſacris eloquijs reperimus, Deum ſedere ſuper thronũ, præcipuè tamen id legimus 3. Regum 22. Ezechielis 1. Danielis 7. & vt reliqua omittam, Iſaiæ 6. vbi id ſacer propheta vidit Dominum ſuper thronum excelſum, & eleuatum quem locum expendens D. Chryſoſt. homil. in hæc verba, quærit, cur, cum dixiſſet, *ſolium excelſum*, adiecit, *& eleuatum*; & reſpondet per hoc diuinæ dignitatis eminentiam declarari: Excelſum enim reſpectu inferiorum dici, eleuatum vero ſignificare ſublimitatem in ſe ipſius naturæ diuinæ incomprehenſibilis, etiam ſecluſo quocunque reſpectu, quam
3. Reg 22. Ezechiel. 1. Daniel 7. Iſai 6. Chryſoſt.

quam nec cogitatione concipere, nec verbis eloqui quiſpiam poteſt. Hæc ex Chryſoſtomo. Qui planè id mihi videtur didiciſſe ab antiquiſſimo Dionyſio Areopagita cap. 9. de diuinis nominibus, vbi de diuina ſede, ſeu throno pertractans, docet thronum Dei diuinæ naturæ excellentiam ſignificare, qua in ſe ipſo Deus ab æterno eſt, & immobiliter quieſcit, ac ſupremam eius ſuper omnem creaturam authoritatē. verba eius hæc sūt. *Quid verò de diuino ſtatu, ſiue ſede dicamus? quid nam aliud, niſi Deum in ſe manere, & conſtanter in vna, eademque natura, quæ ſit immobilis, fixum eſſe, ac firmiter locatum, eodemque modo, & in eodem agere? atque per id quod ipſum immutabile eſt, & quod ipſum immobile eſt, ab omni ſui mutatione ac motu omnino ſolutum eſſe, & liberum. Atque id ratione quadam, quæ eſſentiam ſuperat. Is enim omnium & ſtatus, & ſeſſionis auctor eſt, qui omni ſeſſioni, atque ſtatui antecellit, in eoque omnia cōſtant, dum ex ſuorum bonorum quiete, atque conſtitutione immota ſeruantur.* Hæc Dionyſius. Verum tametſi Dei ſedes ſeu thronus ſic accipi ſoleat, plura tamen ſunt, quibus hæc diuina oracula throni nō in creaturam tribuunt. Nam in primis Chriſtus Dominus Cælum appellauit thronū Dei; *Ego autem dico vobis non iurare omnino per Cælum, quia thronus Dei eſt.* Nubes deinde thronus Dei appellatur Eccleſiaſt. 24. *Ego in altiſſimis habitaui, & thronus meus in columba nubis.* Quod propterea dixit, quia Deus per columnam nubis in deſerto filijs Iſrael ducatum præbens, eoſque ab æſtu ſolis protegens, ad terram promiſſionis perduxit: rurſus animā iuſti thronum eſſe, in quo Deus ſedet, manifeſte indicat illud Salomonis: *Anima iuſti ſedes eſt ſapientię.* Ac tandem Spiritus Angelicos, tertij præcipuè ordinis, nemo eſt, qui ignoret thronos appellari, vt tradit diuus Dionyſius Areopagita cap. 6. de Cæleſti hierarchia, necnon & D. Gregorius hom. 34. in Euangelia ait: *Ipſi enim throni tanta diuinitatis gratia replentur, vt in eis Dominus ſedeat, & per eos ſua iudicia decernat.* Vnde per Pſalmiſtam dicitur: *Sedes ſuper thronum, qui iudicas æquitatem.* Cæterum præter hæc omnia reperio, non ſolum ſanctos Patres, ſed & diuina eloquia appellationi throni Deiparam Virginem ſæpè ſæpius cohoneſtare: etenim in primis illud

Diony. Areopag.
Matt. 5.
Eccl. 24.
Sapien. 7.
D. Dionyſ. Areop.
D. Greg. ho. 34.

Hieremiæ 17. *Solium gloriæ altitudinis à principio locus ſanctificationis noſtræ expectatio Iſrael.* Licet Lyranus exponat Iere. 17. de Cęlo empyreo altiſſimo, vbi Deus ſe videndum exhibet ſanctis. Gloſſa verò interlinearis Ierem. 14. de templo Salomonis. Auguſtinus autem lib. 13. contra Fauſtum cap. 13. de Eccleſia Catholica: noſter tamen Galatinus lib. 7. de arcanis catholicæ veritatis cap. 18. illa omnia de ſanctiſſima Virgine ad litteram eleganter ſic interpretatur: *Per Solium, inquit, gloriæ glorioſam Virginem Matrē Meſsiæ intelligi arbitror, quę, cum ſit in cæleſti gloria ſuper omnes choros angelicos exaltata, rectè dicitur Solium altitudinis* (id eſt ſedes Dei altiſſimi, ſuper quam diuina ſedet maieſtas) *Dicitur verò Solium gloriæ, quia ſicut ſedes ornata, ac regio more parata, ſedentis magnificentiam, ac maieſtatem indicat; ita Deus in B. Virgine oſtenſurus erat gloriam ſuam, & claritatem: ipſe enim Chriſtus eſt lux vera, quæ illuminat omnem hominem. Additur Solium gloriæ à principio, id eſt ab initio immaculatæ conceptionis, quæ fuit ſine vlla labe peccati.* Hæc ex Galatino. Quod autem de B. Virgine id intelligendum ſit, probat non ſolum ex dictis, & præterea authoritate cuiuſdam Rabbi Hakados magnę apud Hebræos auctoritatis, quem Hebręi honoris cauſa appellant Rabbi Hakados, ideſt magiſtrum noſtrū, dicentis, Matrem Meſſiæ eſſe *Sedem*, quam Deus conſtruxit, vt in ea ſederet Rex Meſſias ad oſtendendam omnibus mortalibus maieſtatis ſuæ gloriam: ſed etiam id confirmat Galatinus ex verbis illis; *Expectatio Iſrael Domine*, quę ibi proxime ſubnectuntur vera enim expectatio Iſrael non erat niſi Meſſias, qui ex matre ſua ſanctiſsima proditurus erat. Quin etiam 3. Reg. 11. thronus eburneus Salomonis legitur: per illum miſticè præfigurari, & ſignificari beatam Virginem, quę nitidiſsima fuit ſedes pacificis Salomonis Chriſti Domini, qui eſt pax noſtra, frequēter docent ſancti Patres. nam præter D. Bonauenturam in ſpeculo beatę Virginis cap. 2. & D. Antoninum 4. par. tit. 15. cap. 44. §. 7. id aſſerentes; certè B. Petrus Damianus ſerm. de natiuit. Virginis hæc præclara verba in huius rei confirmationem edixit: *Fecit thronum, vterum videlicet intemeratæ Virginis, in quo ſedit illa maieſtas: Hanc ſeſſionem filij, & probauit, &* cogno-

Hier. 17.
Lyran.
Gloſ. interl.
Lyran.
Auguſt.
c. 1. Num. 9.
Galatinus.
Rabbi Hakados.
Galatin.
Hierem. 17.
3 Reg. 11.
D. Bonauen.
D. Antonin.
Petr Dam.
2. Reg. 10.
Pſal. 138
Pſalm. 44.
Pſal. 88.
Apoc. 19.

cognouit Pater, ipſo dicente, tu cognouiſti ſeſſionem meam, & thronus tuus Deus in ſæculum ſæculi, & thronus iſte, ſicut Sol in conſpectu tuo. Et vox de Throno exiuit, dicens, laudem dicite Deo noſtro omnes ſancti eius, & ex Throno, inquit, hoc eſt ex Virgine, laus Angelorum prorumpit, & hominum, quia dum hic reſtituitur, ille reſarcitur, vtrique [Apoc. 21.] *gratiarum debent deuotionem. Noſti quidnam dicat, qui ſedet in throno? Ecce noua facio omnia; fœlix Thronus, in quo ſedit* Do*minator Dominus, in quo, & per quem non ſolum omnes, ſed omnia renouantur.* Hactenus Petrus Damianus.

[Ezech. 1.] Thronus quoque Saphirinus Ezechielis 1. quid aliud, quàm beatam Virginem præſignificabat? ſic enim legimus, & ſuper firmamentum, quod erat imminens capiti eorum, nimirum quatuor animalium quaſi aſpectus lapidis ſaphiri ſimilitudo *Throni*, & ſuper ſimilitudinem *Throni* ſimilitudo quaſi aſpectus hominis deſuper. [Apoc. 9.] Per firmamentum enim plerique Angelos: per thronum verò ſaphirinum, aliqui, vt S. Antoninus 4 par. tit. 15. cap. 44. §. 7. & [S. Anton. Galatinus.] Petrus Galatinus lib. 7. de arcanis cap. 18. *Beatam Virginem ſuper choros Angelorum* [S. Bonauen.] *euectam accipiunt.* Et S. Bonauentura in ſpec. Beatæ Virginis, cap. 11. *Ipſa* (inquit) *eſt Thronus ille ſaphirinus*, qui ſicut in Ezech. legitur, ſuper firmamentum Angelorum exaltatus eſt. Dicitur autem beata Virgo ſimilis ſaphiro propter intemeratæ virginitatis gloriam, & omnimodam puritatem: tota enim erat cæleſtis. Saphi[Plinius.]rus enim ex Plinio lib. 37. cap. 9. cærulei, ideſt cæleſtis coloris eſt, & aureis punctis collucet. Beatiſsima verò quidni cæleſtis, [Apoc. 12.] quam Sol veſtit; ſtellę coronant; ſub cuius pedibus Luna ipſa ſubijcitur? in hoc verò ſaphirino throno conſpicitur quaſi aſpectus hominis, ideſt Chriſtus Dominus ex Virgine conceptus: in cuius vtero nouem menſium ſpatio, tanquam in ſede pretioſiſſima reſedit. [Daniel 3.] Similiter Daniel 3. pueri in fornace quaſi ex vno ore Deum collaudantes in hymno inter alia ſic Domino concinebant. *Benedictus es in templo ſancto gloriæ tuę, & ſuperlaudabilis, & ſuper glorioſus in ſecula; Benedictus es in Throno* [Lyran.] *Regni tui & ſuperlaudabilis, & ſuperexaltatus in ſecula.* Lyranus in hunc modum illud, *Benedictus es in templo ſancto gloriæ tuæ*, explicat de humanitate ſanctiſſima Chriſti, in quo ex Apoſtolo Coloſſ. 2. [Coloſſ. 2.] *inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter*; illud verò: *Benedictus es in Throno Regni tui*, hoc eſt, inquit Lyranus in Virgine, quæ ſpeciali modo coniuncta eſt Deo, ratione maternitatis, & dicitur propriè ipſius *Thronus*, quia in gremio eius ſedit, quando recipit munera à Regibus Matth. 2. ſic ille. [Matth. 2.]

Iſaię etiam cap. 16. habetur: *Pręparabitur in miſericordia ſolium Agno dominatori terrę, & ſedebit ſuper illud in veritate.* [Iſa. 16.] Hoc ſolium diuinę miſericordię eſt Beata Virgo, vt ait D. Bonauentura in ſpecul. B. [D. Bonau.] Virginis c. 8. & Pelbartus de Themeſuar in ſtellario Virginis lib. 12. par. 2. art. 2. [Pelbart. de Themeſuar.] Quomodo autem ſolium Dei, miſericordia Virginem ſignificet, explicat Pſalm. 31. Nam vbi in vulgata ex ſeptuaginta [Pſal. 32. 70. Interp.] legimus: *De pręparato habitaculo ſuo reſpexit ſuper omnes, qui habitant terram*, Sanctus Hieronymus ex Hębreo vertit: [D. Hier.] *De fortiſſimo Solio ſuo proſpexit.* Ita enim Genebrardus & Felix ac Sãctes Pagninus [Genebr. Felix. Sanctes Pagninus.] de habitaculo Seſsionis ſuę. Hoc autẽ habitaculũ, quod ex Hebręo dicitur ſolium, explicans Hugo Cardinalis, [Hugo Card.] inter alias ſignificationes interpretatur de B. Virgine, quam dicit Deum præ alijs paraſſe ad habitandum, de qua miſericorditer reſpexit ſuper omnes, qui habitant terram, ideſt ſuper omnes peccatores. Quibus omnibus ſancti Patres innitentes, vnanimi conſenſu beatam Virginem thronum Dei compellant. Nam in primis S. Iacobus Apoſtolus [S. Iacobus Apoſt. 6. Synod.] in Lythurgia, quam 6. ſynodus vniuerſalis canon. 32. allegat, & habetur de conſecrat. diſt. 1. cap. Iacobus, cum beata Virgine loquens, ait: *Deus noſter tuum vterum thronum fecit, & tuum ventrem latiorẽ & ampliorẽ ipſis Cælis reddidit.* S. Athanaſius, [S. Athanaſi. Surius.] id referente Surio die 25. Decemb. tom. 6. ſcrutans myſteria loci, in quo Deipara Chriſtum peperit, inquit: *Parua illa domus Eccleſiæ figuram continebat, præſepe verò altaris, Ieſus Pontificis formam in ſe gerebat. Thronus autem Dei per Virginem Mariam figurabatur.* D. Epiphanius ſerm. [D. Epiph.] de laudibus Deiparę, conuerſus ad Virginem dicit: *Thronus es diuinitatis, quæ coruſcantem in cælo, & in terra Solem habes Chriſtum.* D. Auguſtinus lib. de aſſumptione [D. Aug.] in principio. *Sola* (inquit) *meruit Deum, & hominem paritura ſuſcipere, facta thronus*

nus

S. Method. S. Ephræm. Hieron. Chryſoſt. Ildefon. Damaſc. Brunus. Greg Nico. Ruper. Bernard. D Bonau. Bernardin. Senenſis.

nus Dei, & aula Regis æterni ſecundum, quod nos docuiſti per ſanctos tuos Patriarchas, Prophetas, & Apoſtolos. Eodem etiam modo loquuntur S. Methodius in Hypopante Domini, S. Ephræm de laudibus Virginis. Hieronymus aduerſus Eluidium, Chryſoſtomus ſermone de Virgine. Ildefonſus ſer. 2. de aſſumptione, Damaſcenus orat. 1. de dormit. Virginis; Brunus ſerm. de aunuciatione, Gregorius Nicomedienſis orat. de oblatione Deiparæ, Rupertus lib. 5. in Cantica, Bernardus ſerm. de B. Maria tom. 2. Bonauentura in ſpecul. B. Virg. cap. 8. Bernardinus Senenſis tom. 3. concionum ſermone 11. artic. 3. cap. 1.

D. Dionyſ. S. Thom.

Vt clariùs tamen innoteſcat, quã aptè tam ſacra eloquia, quã ſancti Patres Deiparam Virginẽ thronum Dei appellarint, placet in medium proferre, quæ D. Dionyſius Areopagita c. 7. de cæleſti hierarchia, de tertio ordine ſupremæ hierarchiæ, qui throni dicuntur, ſcripſit: *Thronorũ* (inquit) *ſummorum, & excelſorum nomen declarat id, quod ab omni terrena humilitate ſine admixtione ſecretum eſt, quodque ad ſuperiora diuino ſtudio fertur, nec in infimis vllis rebus habitat; ſed totis viribus in eo, qui verè ſummus eſt, immobiliter, firmiterque hæret, diuinum aduentum ſine vlla motione atque materia recipit, ac Deum portat, officioſeque ad ea, quæ diuina ſunt, capienda, propenſum eſt.* Hæc Dionyſius. Ex cuius doctrina colligit S. Thom. 1. p. q. 108. art. 5. ad 6. Thronorum Angelicorum ordinem per conuenientiam (vt ipſe ait) ad materiales ſedes exponi: in quibus quatuor docet conſiderari poſſe. Primo, ſitum, quia eleuantur à terra; & throni ita eleuantur, vt rationes rerum immediatè in Deo cognoſcant. Secundo, firmitatem; in ſedibus enim quis firmiter ſedet: ſed hic è contra ait enenire, ipſi enim throni firmantur per Deum. Tertio, quòd ſedes ſuſcipiat ſedentem, & in ea deferri poſsit: ita & throni Deum in ſe ipſis familiariter ſuſcipiunt, & eum quodammodo ad inferiores ferunt. Quartò, figuram ſedis, quæ eſt ſuperius aperta ad ſuſcipiendum ſedentem; ita & throni ſunt per promptitudinem aperti ad ſuſcipiendum Deum, eique famulandum. Hæc igitur quatuor, nimirum, ſitus, firmitas, ſuſceptio ſedentis, & figura, ſi in Beata Virgine excellentiùs, & perfectiùs, quàm in ipſis Angelicis thronis reperi probauero; manifeſtum erit potiori iure præ omnibus creaturis illam thronum Dei dici, & eſſe. Exordior ergo à ſitu, ſane ſitus throni hic eſſe debet, vt ab humo ſe attollat: quàm autem multa dignitate, & meritis, ſanctitatis & gloriæ ſublimitate Beata Virgo ſit eleuata, haud difficile erit commonſtrare. Primo, id oſtendo ex ſublimitate ſuæ prædeſtinationis; in hac enim inter puras creaturas principatum tenet. Vt non obſcurè indicant verba illa Sapient. cap. 7. Eſt hæc ſpecioſior Sole, & ſuper omnem diſpoſitionem ſtellarum, luci comparata, inuenitur prior: Quæ verba Deiparæ eleganter accommodat Bonauentura in ſpeculo cap. 3. Cum enim locum hunc Sapient. cap. 7. ad oſtendendam Deiparæ puritatem peccati omnis immunem, attuliſſet, ſubijcit. Quidam legunt hic, Prior, quidam, Purior, vtrumque Mariæ ſtellæ noſtræ competit. Maria enim eſt Prior, ideſt Potior, ſiue dignior. Maria etiam purior eſt Sole, & ſtellis, & luce, quia tam dignitate, quàm puritate ſolem, & ſtellas, & omnem lucem ſuperat corporalem, immo etiam & ſpiritualem, ideſt Angelicam creaturam. Dicitur, *Diuiſit Deus lucem à tenebris*, ideſt, Angelos ſtantes à cadentibus. Hae vtique luce Angelis, prior, & purior eſt Maria, prior dignitate, & purior ſanctitate. Facit etiam adidem illud Prouerb. 8. vbi Beata Virgo introducitur ab Eccleſia dicens ante omnes colles ego parturiebam, ideſt, in priori rationis, ante Angelorum ſanctorum electionem; qui ſunt veluti colles altiſſimi, tum propter naturæ, tum etiam propter gloriæ ſublimitatem. Ego per prædeſtinationem parturiebar. Nondum erant abyſsi, ideſt, non dum intelligebatur præuiſum originale peccatum, quod eſt velut abyſſus obſcura, & profundiſsima; & ego iam concepta eram. Et Eccleſiaſt. cap. 24. *Ab initio, & ante ſæcula creata ſum.* Quod pariter Virgini propter ſuæ prædeſtinationis pręſtantiam aptatur. Hinc eſt, quòd Cantic. 6. dicitur, *Electa vt Sol*, tum quia in ſui prædeſtinatione, atque electione, non fuit deſtincta à filio, qui *Sol iuſtitiæ* dicitur Malach. 4. tum etiam,

Sapient. 7. D Bonau. Gen. 1 Anſelmus. Eccleſ. 24. Cant. 6.

quia in electione, ſoli iuſtitiæ Chriſto fuit
ſuo modo quã ſimillima: vt enim ille Rom.
Malach. 4. 1. *Prædeſtinatus eſt filius Dei*, & quatenus
homo abſq. vlla peccati macula omnique
Rom. 1. gratia plenus, *Electus ex millibus*. Cant. 5.
ita Virgo ſãctiſſima prædeſtinata eſt mater
Dei, & ab omni peccati labe immunis vna
Cant. 5. *Electa Genitrici ſuæ*. Cant. 6. Hæc Virginis
præſtantia in Arca fœderis, per quã Virgo
Cant. 6. figurabatur, vt ex Damaſc. & alijs c. 3. & 5.
diximus, ſignificata deſcribitur. Arca ete-
nim fœderis in tabernaculo à Moyſe ere-
cto, Exo. 25. inter ea, quæ ad Dei cultũ ſpe-
Exod. 25. ctãbãt, omniũ primò, vt notat Beda li. 1. de
Tabern. c. 4. fieri iubetur à Deo. Quod idẽ
Beda. animaduertit Ruper. *Principio* (inquit) *ſan-*
Rupert. *ctuarij compingitur Arca, & in tẽplo Salo-
monis, quẽadmodũ in Moyſi tabernaculo, in-
ter ea, quæ ad templũ pertinebant, menſã ni-
mirũ panũ propoſitionis, candelabrũ, altare
thymiamatis, altare holocauſtorũ, et cætera;
Ipſa Arca principẽ dignitatis locũ obtinebat:
quod ex loco eius nobiliſſimo facilè colligitur;
erat enim collocata in medio intra ſãcta Sã-
ctorũ, habebatq. propitiatoriũ, vnde Deus re-
ſpõſa dabat: ſimiliter & Virgo in corpore my
ſtico S. Eccleſiæ, cui caput eſt Chriſtus, per col
lũ aptiſſimè ſignificari ſolet, quòd, vt loco ſic
& dignitate proximũ eſt capiti, & reliquis
omnibus eminet; quoniam Virgo ſanctiſſima
loco, & dignitate Chriſto maximè propin-
qua, reliquis omnibus præſtat.*

In titulo quoq. Pſal. 47. cuius initiũ eſt:
Magnus Dominus, et laudabilis nimis, (quẽ
Titul. Pſalm. 47. & 23. exprimitur. ad Virginem per ciuitatẽ Dei noſtri ſigni-
ficatã pertinere diximus) nõ obſcurè Deipa
ræ præ alijs dignitas eximia indicatur: ſic
autem habet Pſalm. Cantici filijs Core ſe-
cunda ſabbati: quemadmodum enim titu-
lus Pſalm. 28. vbi legimus, prima ſabbati
Pſalmus Dauid, ipſi Chriſto capiti tributur,
Tit. Pſal. 23. vt animaduertit Auguſtinus in Pſalm. 23.
& in præfat. Pſalm. 47. prima enim ſabbati
Deus lucem fecit, eam diuiſit à tenebris,
quod ſpiritualiter factum eſſe docet idem
Auguſtinus, cum prima ſabbati, quæ pro-
Auguſt. pterea Dominica dicitur, Chriſtus à mor-
Gen. 1. tuis reſurrexit: ita in ſecunda Sabbati, quæ
Feria ſecunda vocatur, in qua firmamen-
tum eſt factum, virginem ſanctiſſimam,
quæ proximè Chriſtum ſequitur, quæque
ex ijs, quæ diximus, Cælum appellatur,
meritò intelligimus. Et licet Auguſtinus
ſecundam Sabbati Eccleſiam Chriſti in
ſanctis intelligat, quod non negamus, (ra-
tio Auguſtini eſt: quoniam, inquit, Sancti Auguſt.
ſcripti ſunt in Cælo, & tentationibus mini-
mè cedunt, ſed firmi ſunt, & propterea fir-
mamenti nomine digni cenſentur) hoc ta-
men multò magis de ſanctiſſima Virgine
dicemus: tum; quia pſalmus totus in Dei-
param mirum in modum quadrat, tum
quia firmitatem ipſa præ omnibus eſt a-
depta; ita vt firmamentum iure optimo
appellari poſſit: tum quia per Chriſtum
in diuina prædeſtinatione dignitate omni-
bus præcellit, atque adeò eius nomen in
Cælo nobiliſsimo modo inſcriptum inue-
nitur: tum deniq. quia ipſa eſt Eccleſiæ
pars omnium nobiliſsima, & veluti collum
Chriſto capiti viciniſſima; atque ita quæ
de Eccleſia dicuntur, eidem præcipuè ac-
commodantur. Quocirca in ſecunda
ſabbati, quæ primam ſabbati, in qua Chri-
ſtus intelligitur, immediatè conſequitur,
aptiſsimè ſanctiſsima Virgp Chriſto co-
niunctiſsima exprimitur. His etiam addere
poſſumus & illud, hebdomadæ nimirum
dies, à planetis, qui prima eius diei ho-
ra dominium habent, deſumpſiſſe nomen,
iuxtà Aſtronomos, teſte Clauio in primum
caput ſpheræ, vbi de ordine ſpherarum
cæleſtium agit: ſinguli enim planetæ ſin-
gulis horis ſuo ordine, qui ſemper recur-
rit, præeſſe dicuntur. quod quàm verum
ſit, negat Clauius eſſe illius loci diſputare.
Ioannes tamen Xiphilinus in compendio. Clauius.
Dion lib. 36. in Pompeio, ab Aegyptijs Ioan. Xiphi.
hoc inſtitutum manaſſe affirmat. quare
& ſeptem hebdomadæ dies, hoc ordine
ſeruato, ab ijſdem planetis nomen inue-
nire, quibus poſitis, ſi hoc etiam ſpecte-
mus iure optimo prima ſabbati, quæ eſt
dies Solis, & ſecunda ſabbati, quæ eſt
dies Lunæ, tribuuntur Chriſto, qui Ma-
lach. 6. *Sol iuſtitiæ*, vocatur, & Deiparæ,
quæ Cant. 6. & alibi ſæpè Lunæ compara-
tur. quare rectè habetur Habacuch. cap. 3. Malach. 6. Cant. 6. Habacuch 3
*Eleuatus eſt Sol, & Luna ſtetit in ordine
ſuo*, hoc eſt, vbi Chriſti dignitas mũdo per
Apoſtolorũ prædicationem innotuit, illico
& eius Genitricis præſtantia omnibus fuit
cognita, atque perſpecta. Hinc D. Ioannes
Damaſcenus orat. 1. de natiuit. Virginis
montem illam appellat Angelicis ſpiri- Damaſc.
tibus ſublimiorem: ſic enim ait: *Exultate
mon-*

mõtes, hoc eſt ratione prædita naturæ, quęq. ad ſpiritualis contemplationis faſtigium aſſurgitis: ſiquidem clariſſimus Dei mons paritur, mons (inquam) *ille, qui collem omnem, ac montem, ideſt Angelorum, & hominum ſublimitatem exuperat: ex quo circa vllam manuum operã corporeo modo exeindi voluit lapis angularis Chriſtus, vna perſona diſtinctas naturas copulans, diuinitatẽ nimirum & humanitatem, Angelos, & homines, gentiles, & carnalem Iſraelem in vnum ſpiritualem Iſraelem.* Hæc ille. Sed veniamus iã ad firmitatem huius celſiſſimi throni: hoc enim erat ſecundũ quod in ſedibus materialibus S. Tho. ex D. Dionyſio reperiri dicebat. Fuit ſanè Beatiſſima Virgo in bono ſemper firmata, & confirmata, vt non obſcurè indicant verba Dauidis, Pſal. 32. Nam vbi ex verſione ſeptuaginta legimus de præparato habitaculo ſuo reſpexit ſuper omnes: per quod habitacuium Virginem deſignari teſtis eſt, vbi Hugo Card. S. Hieronymus, & alij vertũt, de firmiſſimo ſolio proſpexit. Vnde D. Bonauentura in ſpeculo B. Virginis cap. 7. *Domus* (inquit) *illa, in cuius ſolio Dominus ſedit, eſt Virgo, in cuius mentis ſolio Dominus requieuit; ò verè ſtabiliſſimum ſolium, ſicut dicitur in lib. Reg. firmiſſimum ſolium tuum in æternum.* Hæc D. Bonauentura; & S. Bernardinus to. 3. ſerm. 11. art. 1. c. 2. *Virginis* (inquit) *altitudo firmiſſima eſt, & inconcuſſa, vt moueri non poſſit ſtabilitas montis, quandiu durat firmitas lapidis: nec Regnum matris, quandiu durat imperium prolis, de cuius imperio Dan. cap. 7. ſcriptum eſt, poteſtas eius æterna, & regnum eius, quod non corrumpetur, hoc enim ſignificatur Iſaiæ cap. 6. Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium, quia immobiliter requieuit ſuper Virgine glorioſa.* Quibus recedit, quod in hæc verba docuit S. Thomas 3. par. q. 27. art. 6. ad 1. cum dicit: *Beatam Virginem à Deo in matrem electam ampliorem ſanctificationis gratiam obtinuiſſe, quàm Ioan. Baptiſtam, & Ieremiam ſanctificatos in vtero: cuius ſignum eſt, quod B. Virgini præſtitum eſt, vt de cætero non peccaret nec mortaliter, nec venialiter; alijs autem ſanctificatis creditur præſtitum eſſe, vt de cætero mortaliter non peccarent, diuina eos protegẽte gratia.* Ita S. Thom. Item in 3. diſt. 3. q. 1. art. 2. quæſt. 3. in corp. *In prima* (inquit) *ſanctificatione Virgini gratia collocata fuit ad bonum efficaciter liberum arbitrium inclinans, quamuis non eſſet ſufficiens ad tollendam flexibilitatem liberi arbitrij in malum, quam etiam homo in primo ſtatu habuit: in ſecunda verò ſanctificatione gratia ſuperaddita fuit, qua ita potentiam liberi arbitrij impleret, vt in contrarium flecti nõ quidem tollendo naturam libero arbitrio, ſed defectum: ſicut materia Cæli ex eo, quòd ſubſiſtit formæ, quæ omnem priuationem ab eo excludit, nõ eſt in potentia ad corruptionẽ.*

S. Thom. vbi ſupra.

Pſal. 32. Verſio ſeptuaginta.

D. Bonau.

3. Reg. 8.

S. Bernard.

Dan. 7.

Adeo autem B. Virgo fuit in bono ſemper confirmata, vt nec per peccatum aliquod actuale, nec originale à creatore ſuo fuerit vnquã ſeperata: de primo nullus eſt locus ambigendi, cum id definierint duo ſacra Concilia Claramontanum, & Tridentinũ ſeſſ. 6. can. 23. De ſecundo verò non obſcuè id mihi indicari videtur, primo ex illo Patriarcha Iacob Gen. 28. Ille enim euigilãs è ſomno, in quo ſcalam illã à terra in Cęlum vſque protenſam conſpexerat B. Virginem ſpiritu prophetico præuidens, hæc verba pronunciauit: *Non eſt hic aliud, niſi domus Dei, & porta Cæli.* Si autem Virgo beatiſſima originale labe fuiſſet vel ad breuiſſimũ temporis ſpatium inquinata, verè tunc fuiſſet domus Dæmonis, ac proinde aliquando fuiſſet aliud, quàm domus Dei, cuius contrariũ perſpicuè ſatis dixit Iacob: *Nõ eſt hic aliud, niſi domus Dei.* Secundo id cõfirmat, quòd vbi Pſal. 44. vbi ſeptuaginta interpretes legunt: *Aſtitit Regina in veſtitu deaurato circũdata varietate,* S. Hieronymus vertit: *Faſceijs aureis veſtita eſt, in ſcutolatis ducetur ad Regẽ.* Quia adhuc tenera in vtero matris, velut faſceis aureis charitate circũdauerat, & gratię ſcutis pręmuniẽda, ne à iaculis culpæ originalis, quæ futura erat origo Chriſti, quoquo modo lędetur. Tertio, id ipsũ nõ obſcurè indicat locus ille Cant. 2. *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias,* id enim plane ſponſus dixit ad ſignificandũ, ſolã Virginẽ Deiparẽtẽ inter omnes pluras creaturas, ſpina originalis peccati nunquã fuiſſe punctam. Etenim ſicut roſa ante peccatũ, vt D. Ambroſius adnotauit lib. 3. examerom cap. 11. ſpinis carebat, poſtea tamen ex ſpinis naſcens aſperitatem nullam contraxit: *Surrexerat* (inquit) *antea floribus immiſta teneris ſine ſpinis roſa, & pulcherrimus flos ſine vlla fraude vernabat, poſtea ſpina floris gratiam ſepſit; ita Deipara poſt origi-*

Gen. 28.

Pſal. 44.

S. Hier.

Cant. 2.

D. Ambr.

nale peccatũ ex humanis generis ſpinis,peccati originalis nullam contraxit. Nec reticendum illud, quod ij qui plantarum naturam inueſtigarunt, de vi, atque efficacitate lilij, qua aduerſus ſerpentes, eorumque venena pollet, litteris prodiderunt:cum ad illuſtrandum hunc typũ quo Deiparæ conceptio immaculata per lilium adumbrari diximus,maximè faciat Plin.li.
Plinius. 21,c.19.*Radices* (inquit) *lilij multis modis florem ſuum nobilitauerunt cõtra ſerpentiũ ictus ex vino, & contra fungorum venena.* Hæc ille. Dioſcordes verò lib. 3. c.90. vbi
Dioſcordes. agit de lilio:*Folia* (inquit) *herbę illæſa ſerpentium morſibus ſubueniunt, eadem cocta, in aqua ignis aduſtionibus, & cũ aceto con-*
Pet. Matthi. *dita vulneribus*.Quod ipſum de lilio cõfirmat Petrus Andreas Matthiolus li. de plãtis c.de lilio pag.270.additque ſemen lilij potũ aduerſari iiſdẽ ſerpentiũ morſibus,
Guiliel.Rouilius. & Guilielmus Rouilius in hiſtoria generali plantarum lib.15.pag.1496.hæc eadem refert,quæ Plinius,& Dioſcordes.Idẽ quoque Dioſcordes lib. 1.c.1. de alia lilij ſpecie,quæ Latine iris,Italicè verò,liliũ cæleſte appellutur,radicem eius cum aceto potam venenatorũ animalium morſibus mederi docet.Et Petrus Matthiol in cõment. addit eandem radicem in puluerem contuſam cum aceto potã vniuerſaliter aduerſus omnia venena conferre.

Quòd ſi lilium, & præſertim eius radix tantum cõtra venenata animalia vim habet, qui fieri poterit, vt ſerpentes ſæuum dentem lilio infigant, eiq. virus ſuum infundant? Pari itaq; ratione cũ Virgo Deipara Cant.6. lilio inter ſpinas cõparetur, quemadmodum Ephræm ſerm.de laudib. Virginis tradidit (quippe quæ filiũm gignendo,vniuerſis venenis antidotum protulit præſentiſsimum)quis originali veneno,à ſerpente primum infuſo,& per Adam in poſteros transfuſo, eam aliquando infectam dicere audebit? Adde, quia ſi Virgo eſt lilium,radix huius lilij,cui nominatum antidotum contra ſerpentes ineſſe traditur, eiuſdem reſpondet conceptioni, quæ totius vitæ veluti radix eſt,& principium. Ex quo facilè colligimus,ipſam,quæ delecta erat ad gignendum eum, qui dæmonũ venena curaturus aduenerat,omnis veneni ſingulari Dei priuilegio in conceptione expertem fuiſſe.Nec illud ſignificatione vacat,radicem hanc lilij ex vino,vt dicebat
Plinius,venenantis morſibus auxiliari: vi- Plinius.
num enim in ſacris litteris,plerumq.Chriſti ſanguinem ſignificat in torculari crucis ex corpore Chriſti, qui eſt vitis vera, expreſſum; in quo omnis ſanctorum interceſſio nititur. Nam ex ſacro Concilio Tri- Conc. Trid.
dentino ſeſſ.25.cap. de ſanctorum inuocatione, ad Sanctorum orationes opemque confugimus, ob beneficia impetranda à Deo per filium eius Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, qui ſolus noſter Redemptor,& Saluator eſt;quem inquit Apoſtolus ad Rom. 3. *propoſuit Deus propitiatio-* Rom. 3.
nem per fidem in ſanguine ipſius.Quarto,1. Machab. 4. legimus Iudam Machabæum 1. Machab. 4.
cum alijs,altari holocauſtorum, quia contaminatum fuerat à gentibus, ne forte eſſet illis in opprobrium,vti noluiſſe: ſed acceperunt lapides integros, & ædificauerũt altare nouum, ſecundum illud, quod fuit prius. quanto ergo magis credendum eſt, Dei filium noluiſſe in matrem accipere eam,quæ per peccatum fuiſſet contaminata,ne in eius opprobrium cederet: nam, vt
ait S.Thom. 3. par. q.27.ar.4. ſicut gloria S.Thom.
filiorum, patres eorum. Prou. 17. ita per Pro.17.
oppoſitum ignominia matris ad filium redundaret.

Tertia thronorum Angelicorum ad materiales ſedes (vt loquitur S. Thomas)
conuenientia,in eo poſita eſt,teſte Diony- S.Thom. Dionyſ.
ſio cap.7.cæl.hierar. & S.Thom.1. par. q. 108. art. 5. ad 6. & art.6.quia ſedes ſuſcipit ſedentem, qui in ea deferri poteſt, nihilque ſedenti vicinius eſt ſua ſede.Eſt autem adeo proprium throni ſuſcipere ſe-
dentem in ſe,vt Sanctus Thom. 1.part.q. S.Thom.
109. art. 1. ad 3. inueſtigans rationem, quare, cum dæmones de ſingulis ordinibus Angelorum, & iam thronorum ceciderint, nunquam tamen illis poſt caſum thronorum, nomen ſicuti Seraphim, vel Dominationum tribuatur,ſed aliorum aliquorum tantum ordinum. (Nam Luci-
fer Ezech.cap.28.dicitur Cherub, quod à Ezech. 28.
ſcientia deducitur,& ad Epheſ.vlt.Dæmo- Epheſ.
nes dicuntur Principes,& Poteſtates, quæ nomina à principatu,& potentia deriuantur)S.Thomas,inquam,ad hoc reſpondet: *Quoniam in nominibus Seraphim, Thronorum,et Dominationum importantur ea,quę opponuntur peccato:nomen enim Seraphim ab ardore charitatis,Thronorũ vero ab inhabitatione impoſitur, nomẽ autẽ Dominationum*

nũ quandã libertatẽ importat: ideo Angelis peccantibus huiuſmodi nomina non tribuuntur. Quàm autem egregiè in B. Virginẽ conueniat inter Regij throni Deum familiariter excipere, illud ſatis apertè indicat, quòd prę̃terquã quòd ab inſtanti ſuę immaculatæ conceptionis Deũ per gratiam in anima ſua exceperit, poſtea vtero ſuo per nouem menſes eundem carni indutum continuit, iuxta
Eccl. 24. *illud Eccleſ. 24. qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo: ad quam duplicem Dei inhabitationem ſpiritualem, & cor-*
D. Auguſt. *poralem reſpiciens Diuus Auguſtinus ſermone 24. de natiuitate, eleganter docet, Deum magis eſſe cum Virgine ſanctiſsima, quàm cum Angelis. Dixit, inquit, Angelus Mariæ, Dominus tecum, pluſquam mecum, ita eſt Dominus tecum, vt ſit in corde tuo, ſit in vtero tuo, adimpleat mentem tuam, adimpleat carnem tuam: procedat formoſus de vtero tuo, tamquam ſponſus de thalamo ſuo, procedat princeps ex aula regali, ita vt virginitatem tuam non faciat violari.* Non ſolum autem Virgo Deum excepit, ſed & portauit excellentius quàm omnes iuſti,
1. Cor. 6. quibus Apoſtolus dixit 1. Corinth. 6. *Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro;* ſed & illo ſpeciali, cuius meminit inclyta hodierni Euangelij mulier, cum dixit: *Beatus venter, qui te portauit*. ad quod alludẽs
D. Gregor. Taumatur. D. Gregorius Taumaturgus orat. de Annunciatione Deiparę dixit: *Sola ferens eum, qui verbo portat omnia.* & Methodius orat.
Method. in hypopantem: *Tu cuncta continentis, & comprehendentis comprehenſio; tu illius geſtatrix, qui verbo ſuo portat vniuerſa.* Proptea cap. 5. figuratur per ferculum illud Salomonis magnificentiſſimum, in quo cum magna maieſtate Salomon deferebatur,
Cant. 3. de quo Cant. 3. *Ferculum fecit ſibi Rex Salomon de lignis Libani, columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, aſcenſum purpureum media charitate conſtrauit propter filias Ieruſalem*. Ad hoc ferculum re-
Greg. Nicomedienſis. ſpiciens Gregorius Nicomedienſis orat. de præſentat. Virginis, vocat illam thronũ glorioſum, & regium vehiculum, quo vectum verbum cum carne aduenit. Cui ſi-
Andr. Cret. mile eſt illud Andreæ Cretenſis orat. 2. de dormit. vbi alludens ad illud Pſal. 67. *Currus Dei decem millibus.* multiplex ad Virginem, ait: *Tu es ille decies mille millibus multiplicatus Dei currus, quæ millia milliũ locupletũ adduxiſti ad eum in carne tectũ.*

Ac tandem D. Bernardus ſerm. 7. in Pſalm.
Qui habitat, ſic de Virg. loquitur: *Magnus* D. Bernard. in Pſalm.
ille Ignatius, diſcipuli, quem diligebat Ieſus auditor, in pluribus, quas ad eam conſcripſit, epiſtolis, Chriſtiferam conſalutat; egregius plane titulus dignitatis, & commendatio honoris immenſi, nempe, cui ſeruire regnare eſt; geſtare hunc non onerare eſt, ſed ornari. Ita D. Bernardus.

Ad extremum quarta Throni cum ſede materiali conuenientia eſt apertum, & capacem eſſe ad excipiẽdum ſedentem. Hoc planè in Deipara Virgine fulgẽtiſſimo Dei throno perfectè reperi: nemo Catholicus inficiabitur, cum eius anima, & corpus, vt dignum filij Dei habitaculum effici mereretur, Spiritu ſancto cooperante, vt canit Eccleſ. Catho. fuerit diuinis chariſmatibus mirabiliter prę̃paratum. Vnde Diuus Damaſcenus orat. 1. de dormit. inquit: *Is qui cælum, & terram implet, cuius cælum thronus, & terra ſcabellum pedum eſt, & ancillæ ſuæ ventrem latiſſimum ſibi domicilium*
fecit. Chryſippus presbyter Hieroſolymi- Chryſippus presb. Hier.
tanus homilia de Beata Virgine: *Arca (inquit) pretioſiſſima eſt Virgo Deipara, quæ excepit totius ſanctificationis theſaurum. Arca, non ea, in qua erant omnium animalium genera, quemadmodum in Arca Noe, quæ fluctuantis vniuerſi mundi effugiebat naufragium*. & infra: *Sed Arca, cuius architectus, & incola, gubernator, mercator, comes viæ, & dux erat opifex omnium creaturarum, quas in ſe vniuerſas portat, ſed à cunctis ipſe non comprehenditur*. Hæc Chryſippus.

Ac tandem D. Bonauentura in ſpeculo
Beatæ Virginis cap. 5. agens circa illud, D. Bonauen.
Gratia plena, inquit: *Conſideremus gratiæ Mariæ veritatem, immenſitatem, multiplicitatem, & vtilitatem*, & horum ſingula D. Bonauentura latè proſequituur: ſed quod facit ad noſtrum propoſitum de immenſitate gratiæ Virginis: *Immenſa* (inquit) *fuit gratia, qua ipſa fuit plena: immenſum enim vas non poteſt eſſe plenum, niſi immenſum ſit illud, quò eſt plenum. Maria autem vas immenſiſſimum fuit, ex quo illum, qui in cęlo maior eſt, continere potuit. Quis eſt cælo maior? certè ille, de quo Salomon ait: Si cæ-*
lum, & cæli cælorum te capere non poſſunt; 3. Reg. 8.
quanto magis domus hæc, quam ædificaui, nõ vtique domus per Salomonem ædificata, ſed domus per illam ſignificata, Deum capere potuit.

Digitized by Google

tuit. Tu ergo immenſiſſima Maria capacior es cælo, quia quem cæli capere non poterant tuo gremio contuliſti. Tu capacior es mundo, quia quem totus non capit orbis, in tua ſe clauſit viſcera factus homo. Si ergo Maria tam capaciſſima fuit ventre, quanto magis mente? & ſi capacitas tam immenſa fuit gratia plena, oportuit vtique, quòd gratia illa, quę tantam impleuiſſe potuit capacitatem, eſſet immenſa. Quis immenſitatem Marię poteſt menſurare? Ecce,
Eccleſ. 1. *quod dicitur in Eccleſiaſtico capite primo: Altitudinem cęli, latitudinem terrę, & profundum Abyſſi quis dimenſus eſt? Cęlum eſt Maria, tum quia cęleſti puritate, cæleſti claritati, cæleſtibus alijs virtutibus abundauit, tum quia ſedes Dei altiſsima fuit, teſte propheta, qui dicit,*
Pſal. 102. *Dominus in Cælo parauit ſedem ſuam. Terra quoque Maria fuit, quę fructum illum nobis protulit, de quo idem Propheta ait:*
Pſal. 66. *Terra dedit fructum ſuum. Abyſſus etiam eſt Maria in bonitate, & in miſericordia profundiſſima (vnde etiam profundiſſimam miſericordiam filij ſui pro nobis interpellat)*
Pſal. 41. *quaſi abyſſus abyſſum inuocat. Cælum ergo eſt Maria, Terra eſt Maria, abyſſus eſt Maria; quis huius Cęli altitudinem, quis huius terræ latitudinem, quis huius abyſſi profunditatem, quis, inquam, Mariæ immenſitatem dimenſus eſt, niſi ille ſolus, qui ipſam non ſolum in gratia, & in gloria, ſed etiam in miſericordia, tam altiſſimam, tam latiſſimam, tam profundam operatus eſt?* Hucuſque Sanctus Bonauentura. Ex quibus omnibus ſatis vtique conſtat excellẽtius, quam in ipſis etiam Angelicis thronis illa quatuor ſuper adducta Deiparenti conuenire. Cui ſit honor, & gloria ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia XVII.

Variæ rationes apponuntur, ob quas omninò decuit Chriſtum Dominum non alio lacte in eius infantia nutriri; quàm eo, quod vbera Beatæ Virginis matris ſuæ ei propinabant, in illa verba: Beata vbera, quæ ſuxiſti.

SI rem altius contẽplemur, eædem prorſus rationes, quæ oſtendunt, propterea beata, ac fœliciſſima fuiſſe Deiparæ vbera, quia Chriſtum Dominum lactauerunt, etiam comprobant, decuiſſe Chriſtum Dominũ non aliud lac, quàm ex B. Mariæ vberibus ſuxiſſe. Inter has rationes, illa primum locum teneat, quòd oportebat, antiqua huius myſteria, vaticinia, & figuras compleri; nam Sybilla Tiburtina cecinit: Sybil. Tibu.

O nimium fælix Cælo digniſſima mater,
Quæ tantam ſacro lactabit ab vbere prolẽ.

Cui conſonat illud aliud Salomonis propheticum eloquium: *Quis mihi det te fratrem ſugentem vbera matris?* Cant. 8. quòd Cant. 8.
perinde fuit, ac ſi diceret: quis mihi concedat, vt videam te foris, hoc eſt, carne indutum, non intus ſolum in ſinu Patris, ſed in gremio matris ſugentẽ vbera matris tuæ, & meæ? Virgo enim omnium mater eſt. Idipſum in Moyſe pręfiguratum cerno, nã, vt legimus Exodi 2. cum noluiſſet à mu- Exod. 2.
liere Aegyptiaca lactari, quæſita fuit mulier Hebræa, mater ſcilicet eius propria, quæ illum lactauit. Illud etiam Iudicum quinto ad B. Mariam conuerto: *In phyala Principum propinauit butyrũ.* phyala enim Iudic. 5.
eſt manna Deiparæ, propinans lactis pinguedinem principi noſtro Chriſto, non ad ſaporem, & necem, vt Iahel Syſaræ propinauit, ſed ad nutriendam, & conſeruandã vitam. Quòd ſi Exodi 3. promiſit Deus Exod. 3.
terram, lacte, & melle manentẽ, ſanè vbera B. Virginis Chriſto Domino fuerunt terra, lacte, & melle manans. Vnde B. Petrus Damianus hom. 2. de natiuit. B. Virginis: *Terra repromiſſionis eſt dicta, quæ longè ante* Petr. Dami. hom. 2. de
paritura Saluatorem mundi à Prophetis natiuit. B. V.
multifariam eſt promiſſa, quæ verè lac, & mel manauit, dum Deum, & hominem intemerata virginitate profudit. Ac tandem quia Iſaias prædixerat c. 15. *Delectabitur* Iſai. 15.
infans ab vbere: quæ verba (iuxtà communem Patrum ſententiam) intelliguntur de Chriſto infante, de quo prædixit, infantilẽ eius guſtum magnã delectationẽ habiturum, ſugendo vbera matris ſuæ. Exiſtimo namque nullius matris lac tanta ſuauitate, ac dulcedine plenum fuiſſe, vt Deiparæ Virginis lac: nã illud fuerat à Spiritu ſancto depuratum. Vnde noſter Bernardinus Buſteñ. ſerm. 5. de parturitione B. Mariæ p.

Bernard. Buſteñ ſerm. 3. de partu. B. Mariæ p. 2. in fin.

2. in fine, dixit: *B. Virginis lac habuit ſaporoſitatem, quam traxit à Spiritus ſancti depuratione: nunquam enim aliqua mulier habuit lac tam ſaporoſum, ſicut ipſa: & huius ratio eſt, quia lac aliarum mulierum habet multum impuritatis, & ideo non poteſt eſſe magni ſaporis: lac autem Beata Virginis ſic fuit à Spiritu ſancto depuratum, quod factum eſt dulciſsimum, & nimium ſaporoſum.* Dulcedinem huius lactis conſiderans Diuus Auguſtinus ſermone de annunciatione, in hunc modum Beatam Virginem dulciter alloquitur: *Lacta Maria Creatorem tuum, panem Cæli, pretium mundi, præbe lambenti mammillam, vt ille pro te percutienti præbeat maxillam. Lacta eum, qui fecit te talẽ, vt ipſe fieret in te.* Hæc ille.

Aug. ſer. de annun.

Cantic. 1.

Lactauit certè, alioquin non dixiſſet Cant 1. *Inter vbera mea commorabitur*; nec ipſi filio ſuo blandiendo, lac vberum ſuorum propinaturam polliceretur: *Dabo tibi vbera mea*. Cant. 7. vbi obiter obſeruo, minimè B. Virgini, Filio ſuo blandiendo, contigiſſe, quod Eccleſiaſticus minatur parentibus. c. 30. *Lacta filium, & pauentem te faciet, lude cum eo, & contriſtabit te*. Etenim B. Virgo, dum Chriſto infantulo, ſinu ſuo illum fouens, blandiebatur, ac virgineum lac in os eius effundebat, mirum in modum animus eius recreabatur, ſummas ſibi delicias meritò arbitrãs, æterni Patris Filium cæleſti illo ſuo lactis nectare cibare, & potare. Deinde ſecundo, cum Chriſtus Dominus conceptus, & natus fuiſſet ex ſanguine virgineo, nutriri etiam debebat virgineo matris ſuæ lacte: nullum autem vnquàm lac, niſi Deiparæ, virgineum fuit, cum nulli vnquam fœminæ natura lac prouiderit, quæ prius virginitatis ſuę iactura illud non emerit: at cum Chriſtus Dominus etiam genitus fuiſſet cęleſti Spiritus ſancti ſpiramine, Beatiſſima Virgine materiam ſupponente, oportebat conſequenter, non aliter nutriri, quàm vbere de Cælo pleno, eadem Virgine materiam ſummo opifici ſubminiſtrãte, quam conſtat fuiſſe ſanguinem. nam vt philoſophi docent, lac nihil aliud eſt, quàm ſanguis concoctus, non corruptus, alborem in deſtinatis, & frigidioribus genitricis partibus aſſumens: atque hinc eſt, quòd cum Spiritus ſanctus, B. Virgine cooperante, cæleſte illud lactis nectar, ac diuinam ambroſiam confeciſſet, certè parienti Virgini colloſtrum, cuius meminit Martialis: *De primo matrum lacte colloſtra damus*, ſicut reliquis fœminis parturientibus non accidit: nam cum colloſtrum nihil aliud ſit, quàm ſuperflua quædam ſpongioſa denſitas lactis; Deiparæ autem Virginis lac, vtpotè ab Spiritu ſancto mirabiliter confectum, omni ſuperflua denſitate caruit. Scio quoſdam Doctores, cum Tertull. lib. de Carne Chriſti cap. 20. exiſtimaſſe, naturale fuiſſe lac Beatiſſimæ Virginis, quia naturale eſt fœminis parientibus lac habere, eo quòd naturaliter gignitur ex ſanguine ad vbera confluente, & per caloris coctionem ad candorem deducto. verùm alij Patres, quibus maiorem fidem facio, putant, per miraculum in vbera ſanctiſsimæ Virginis, lac fuiſſe euocatum. etenim D. Athanaſ. in ſerm. deſcript. Virginis, & Ioſeph, hæc ſcripſit: *Vbera B. Virginis natura conſueta radicem non habuerunt, longeq. à naturali conſuetudine, ac lege fuerunt aliena: lac verò peregrino modo fluxit*. & D. Vincent. ſerm. de natiu. Chriſti, ait: *B. Virginem lacte carentem, pro lacte Deum deprecatam, ſubitoq. fuiſſe eius vbera lacte plena*. quibus omnibus fauent verba Eccleſiæ Catholicæ in feſto Circumciſionis Domini, dicentis: *Ipſum Regem Angelorum ſola Virgo Lactabat vbere de Cælo pleno*. quæ planè non à natura, ſed præcipuè ex Dei miraculo, lac illud fluxiſſe aperte indicant.

Cantic. 7.

Eccleſiaſtic. c. 30.

In offic. Circumciſ. Domini S. Mater Eccleſia.

Philoſophi, quid ſenſerint de lacte.

Martialis.

Tertull. lib. de carne Chriſti. c. 20

Athanaſ. in ſer. de ſcrip. Virg. & Ioſeph.

D. Vincent. ſerm. de natiuit. Chriſti.

Eccleſia Catholica in feſto Circũciſionis.

Tertia ratio.

Tertia ratio ſit, quia B. Virgo, tam legis ſupernaturalis, quàm naturalis obſeruantiſsima cuſtos, naturæ iura violare noluit. Docet autem natura, ipſis matribus lactandam, atque alendam ſuam prolem: hac enim ratione omni parienti lactis alimentum ſuppeditat: & quia ſapientiſsima eſt authoris naturæ prouidentia, bina fœminis vbera dedit, vt etiam ſi gemellos edidiſſet, vterque haberet diuerſum alimenti ſui fontem. Quare D. Gregorius ad vndecimam interrogationem D. Auguſtini Cantuarienſis Archiepiſcopi cap. 10. matrum incontinentiæ tribuit, quòd proprios filios lactare reſpuãt: verba eius ſunt hæc: *Dum enim ſe continere nolunt, deſpiciunt lactare, quod gignunt.* Atque ob eandem cauſam D. Ambroſius monet matres, vt Saram æmulantes, filios ſuos alijs fœminis lactandos minimè committant, ſed illos proprio nutriant lacte. Vnde Phauorinus

D. Auguſtini Cantuar. Archiepiſcopi c. 10.

rinus philoſophus apud Aulum Gellium
Aul.Gel lib. 12.c.1. lib.12.c.1. erudite dixit: *Quid indignius, quàm infantem ſtatim à matre relinqui, quem in vtero nutriuit? quis hoc in feris, quantumuis immanſuetis obſeruare potuit? quanta cura Leænæ, Tigrides, & Lupæ ſuos fœtus nutriunt? quanta apri?* Mihi non dubium, quin matres, quę, vrgenti neceſſitate ceſſante, filios proprio lacte nutrire renuunt, crudeliores ſint lamijs ferociſſimis, & ſtruthionibus in deſerto quam ſimillimæ: & in quas aptè conueniat Hie-
Thren.4. remiæ lamentatio Threnor. 4. *Sed & lamiæ nudauerunt mammas, lactauerunt catulos ſuos, filiæ populi mei crudeles, quaſi ſtruthio in deſerto*, cuius ferinam conditio-
Iob c.39. nem explicans Iob cap.39. dixit: *Struthio duratur ad filios ſuos, quaſi non ſint ſui*. Virgo igitur ſanctiſsima, naturæ legibus ſe coaptans, quæ propriæ prolis nutritionem ſuadet, cœteris matribus ad idem fa-
Aul Gell.li. 12.c.1. ctitandum exemplum præbet: frequenter enim, quæ ad generationem ventrem exhibuerunt, vbera ad educationem porrigere recuſant: nam, vt ipſæ libetius voluptati genioq. indulgere valeant, per conductitias nutrices filios ſuos alunt. Velle igitur (vt multæ matres facere ſolent) lac de vberum fonte artificioſè exiccare, cùm ipſa natura lac prouidente, pugnat, cùm tamen nobilibus fœminis, etiam Reginis, proprios filios lactare dedecus non ſit, im-
Plat. lib. de liber.educ. Macrob.lib. 5. Saturnal. cap.11. mo decus, vt rectè probant Plato lib. de liber.educan.& Macrobius lib.5. Saturnalium cap.11.

Quarta ratio. Quarta ratio, quia cùm Beata Virgo fuiſſet perfectiſsima, & integerrima mater, opus erat, vt ipſa filium ſuum Lactaret, nec alij nutriendum daret; nam, quæ parit filium, & non nutrit, dimidiata, non integra mater cenſenda eſt, vt ex Phauorino, author eſt Aul.Gell.lib.12.noct.actic.c.1. etenim, cum Phauorinus vxoris cuiuſdam Senatoris ex familia nobiliori, auditoris, ſectatorisq. ſui inuiſiſſet, e puerperio laborantem, audiſſetq. tunc quandam fœminam diſſuadentem, ne filium ſuum lactaret, ſed alteri nutriendum traderet, ſapien-
Aul Gell li. 12.noct act. c 1. ter dixit: *Oro te mulier, ſine eam totam integram eſſe matrem filÿ ſui*. ecce iudicauit, matrem filium parientem, & non nutrientem, dimidiatam matrem cenſendam eſſe, non integram.

Quinta ratio. Quintam deinde accipe rationem; quia
cum

cum Beatiſsima Virgo ardentiſsimè filium ſuum amaret, non patiebatur amor eius alteri fœminæ nutriendum illum tradere. Vnde Plutarch.lib.de educan.puer. dixit:
Mea quidem ſententia matres ipſæ nutrire infantes, atque lactare debent; maiore enim cum affectu, maioreq. ſtudio, vtpote, intime, & a teneris, (vt Græci aiunt) vnguiculis diligentes: nutricum autem amor ſubdititius, atque aſcititius eſt, vtpote propter mercedem. Plutar.li. de educ.puer. Rurſus, cùm nihil impenſius Beatiſsima Virgo deſideraret, quàm amorem filij ſui magis, ac magis conciliare, & ad filiorum amorem conciliandum non parùm prodeſſe agnoſceret, vt matres filios ſuos lactent; ſic enim non diuidunt amorem in matrem, & nutricem, cum eadem ſit, & mater, & nutrix; hinc eſt, quòd B. Virgo proprio vberum ſuorum lacte Chriſtum Dominum lactauit.

Sextam adnecto rationem, hoc princi- Sexta ratio.
pio naturali fundatam, quòd pueri, cum lacte, moribus quoque, & affectibus nutricis imbuuntur, qui ſi in paruulis laudabiles ſunt, etiam & nutricibus argumentum laudis ſuppeditant; ſicut è contrario, ſi paruulus feritatem, luxuriam, aut alia vitia imbiberit, illa velut cum lacte à matre accepiſſe cenſetur, vnde & nutrix his vitijs corrupta colligitur. Aelius Lampridius Ael. Lãprid.
ſcribit, Titum Veſpaſianum Veſpaſiani Filium morbis addictum propter nutricem, quæ infirmæ valetudinis erat. Tiberius etiã vino ſe ingurgitare didicerat ab ebria nutrice, quæ vino intincto pane eum à mammilla abigebat. Dionyſ.Caſs. in vitis Dion. Caſs. in vitis Cæſarum.
Cæſarum; Caligulam narrat cruore gauiſum hucuſque, vt enſem cruentum lamberet, idque non à parentibus, ſed à barbara nutrice habuiſſe, quæ extremum mammæ puero porrigens, ſanguine tingebat. Romulum, & Remulum propterea ait Iu- Iuſtin li.43.
ſtinian. lib. 43. fuiſſe ad depredandos populos maximè procliues, quia ad vbera cuiuſdam Lupæ, vel ſaltem, vt alijs placet, cuiuſdam fœminæ Lupinam conditionem induentis, lactati fuerunt. Ac tandem Virgil.4.Aeneidos, ad ſignificandam Aeneæ ſæuitiam, & crudelitatem, hoc ſolum dixit: lactatum fuiſſe ad vbera tigridum.

Perfide, ſed duris genuit te cautibus horrẽs Virgil. 4. Aeneid.
Caucaſus: Hyrcanæq. admorunt vbera Tygres.

hæc

hæc vitia ſimul cum lacte infantes imbibunt, ex quo etiam accepta in nutrices retorquere poſſumus, cum idem quoque de naturalibus virtutibus accidat; nimirum vt ſi nutrix caſta, ſobria, diligens, fidelis fuerit, hæc omnia quaſi infuſa puer accipiat: ex quo fit, vt illius laus quodammodo ad nutricem pertinere videatur, vt recte dicantur beata vbera quæ ille ſuxerit. Idque Romanorum exemplo facilè comprobari poteſt; nam quamdiu apud eos matronæ filios, quos genuerant, lactabant, fouebant, nutriebant, & educabant; Reſpublica illa Mundi Domina hominibus magnanimis, & in virtutibus moralibus ſtrenuis, atque in arte militari fortiſſimis abundabat, vt optimè Cornelius Tacitus nobilis author in Dialogo de oratore his verbis adnotauit: *Si quis forte ſcire deſiderat, cur tantopere antiqui illi Romani floruerunt, in rebusq. omnibus excellentes fuerunt, nullam aliã cauſam reperiet, quàm liberorum educationem vigilantem: ſuum enim quiſque filium ex caſta natum parente, non emptæ nutriendum, ſed propriæ matri alendũ relinquebat.* qua ceſſante cauſa, poſtquàm Romanæ Matronę delitijs deditæ, filios ſuos ancillis garrulis nutriendos tradidere, infantes impudicitiam cũ lacte ipſo ſugentes, ab antiqua ſua nobilitate degenerare cœperunt, vt idem Cornelius Tacitus ſic aduertit: *Poſtquam autem garrulæ ancillæ filios nutriendos acceperunt, infans dominus impudicitiam cum ipſo lacte ſugere incœpit.* Alimentum enim corporale in ſubſtantiam aliti cõuerſum, facultatem habet afficiendi hominẽ qualitate, & temperamento eiuſdem alimenti: piſcium enim caro frigida eſt, quia in aqua frigida gignitur, & alitur. & hinc Dominus Deus Leuit. c. 17. præcipiebat, ne quis comederet, aut biberet animalium ſanguinem dicens: *Omnis anima ex vobis nõ comedat ſanguinem.* vbi eam rationem aſſignat: *quia anima carnis in ſanguine eſt.* nam cùm animalis anima educatur de potentia materiæ, homo, animalis ſanguinẽ comedens, facilè illius animalis conditionem, complexionem, & temperamentum participaret, quia licet in corruptione reſolutio fiat vſque ad materiam primam; materia tamen adhuc taliter affecta, & ſigillata manet. Quapropter D. Hieron. in epiſt. ad letã de inſtit. fil. eam ſeueriſſimè hortatur, quòd in neceſsitatis caſu, quo filia ſua nutrici ſit committenda, bonis moribus illa ſit prædita, dicens: *Nutrix ipſa non ſit temulenta, non laſciua, non garrula, habeat modeſtam gerulam, & nutricem grauem.* Atque hinc eſt, quòd antiqui in eligendis bonis nutricibus magnam curam adhibebant. Vnde Plat. li. de Republ. præcipit nutricibus, ne inanes fabulas pueris enarrent, aut quæ eorum bonę inſtitutioni inutilia ſunt: & Chryſippus, vt author eſt Plutarchus, monebat, pudica, & honeſta verba proferenda eſſe à nutricibus, quia quę in illa tenera ętate pueri addiſcunt, eorum mentibus tenaciter inhęreſcunt. Cum igitur omnis in Chriſto gratia, & omne bonum, etiã naturale, & ingenita inclinatio ad illud, ſuum locũ obtinuerit, potuit mulier illa Euangelica etiã ad lac, & vbera, quę ille ſuxerat, benedictionem illam conuertiſſe: *Beata vbera, quæ ſuxiſti.*

Cornel. Tacitus in dialog. de orat.

Leuit. 17.

D. Hieron. in epiſt. ad læt. de inſt. fil.

Plat. lib. de Republ.

Plutarchus.

Luc 11.

Septima ratio.

Septimam appono rationem, quia oportebat, B. Virginem non defraudari ea præclara laude, qua propter lactationem filij ſui ei acceſsit. Certè Dauid Pſ. 144. dixit: *Oculi omniũ in te ſperant Domine, & tu das illis eſcam in tempore opportuno; aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione;* ideſt refectione, vt ibi adnotat Lyranus: hoc enim ad Dei pertinet maieſtatem, vt à ſupremo Seraphino, vſque ad minimum vermiculum omnia viuentia à Deo pabulum expectent, ipſe tamen à nemine alio, ſed intra ſeipſum ſe videns, & amans, ſibimet ſit cibus, & paſtus. Illa autem ſingularis eſt B. Virginis prerogatiua, & excellentia, vt ipſa vbere ſuo pauerit omnia pauentem, aluerit omnia alentem, & proprio lacte nutrierit omniũ Creatorem. Fertur, Pithagoram olim dixiſſe, fœminas vberibus ſuis Deorum potum geſtare; adeò placebat ei lactis liquor. Verum, id, quod ipſe per exaggerationem dixit, nos verè, & catholice dicemus de B. Virgine, ex vberibus ſuis dum lac emanabat, potum non falſorum Deorum, ſed verè Dei effluxiſſe: nam dum infans Chriſtus os ſuum ad ſugendum cæleſtem illum liquorem materno vberi admouebat, lubens ipſa illud propinabat. Memini apud Poetas me legiſſe, quòd lilij flos, emaculatiſsimi omnium candoris, ob nobilitatem regius à quibuſdam dictus, ex Deæ Iunonis lacte natus dicitur; vt his carminibus cecinit Conradus Geſnerus lib. de lacte, & operib. lact.

Pſal 144.

Lyranus ſuper iſtũ pſal.

Pithag. dict.

Conradus Geſnerus li. de lact.

Dum puer Alcides diuæ ſagus vbera ſuxit
Iunonis, dulci preſſa ſopore fuit.
Ambroſiumque alto lac diſtillauit Olympo
In terras fuſum, lilia nata ſumus.

Pier. Valer. lib. 2.

Fingunt etiam (vt author eſt Pierius Valerianus lib. 55.) quòd cum eadem Dea Iuno lactauit Herculem ſupremi Dei filium, ex guttulis lactis, quæ in terram decidebant, candida lilia prodijſſe. Cedant antiqua figmenta veritati Catholicæ: ex ſanguine enim Deiparæ conceptus eſt candidus, & rubicundus flos, Chriſtus Dominus, & lacte eius fuit enutritus, verè ipſa lacte ſuo, non fictum aluit, ſed verum, & fortiſſimum Herculem, *Qui mortem noſtram moriendo deſtruxit, & vitam reſurgendo reparauit.* Et ſicut ex lacte Iunonis poetæ commentantur, procreata fuiſſe candida lilia; certè ex lacte Beatæ Virginis verè procreabatur, & nutriebatur candidum lilium conuallium

Cant 1. Sap. 7.

Chriſtus Dominus, qui & à Salomone vocatus eſt: *Candor lucis æternæ.* Ac tandem,

Auguſ. lib 4. de ciu. Dei cap. 11.

ſi (vt Auguſtinus docet lib. 4. de ciuit. Dei cap. 11.) quòd gentes, Iouem, tamquam omnium nutritorem, coluerunt ſub nominibus *Rumine, Educe*, ſeu *Edulicæ*, & *Potinæ*: ſic enim ait in *D. Rumina*, mamma paruulo immulget, quia Ruminam dixerunt veteres, mammam: in *D. Potina*, potionem miniſtrat: in *D. Edulica*, eſcam præbet; merito Beata Virgo eo nomine valde colenda venit, quòd non puras creaturas, ſed creatorem ipſum lacte ſuo aluerit, & omnium nutritorem ipſa proprio vbere nutriuit.

Cæterum his omiſſis Poetarum figmentis, ad ſacra nos conuertamus eloquia, in quibus cæleſtis ſponſus varijs comparationibus ſacra Deiparæ Virginis vbera mirificè commendat: etenim Cant. c. 4. dixit:

Cant. 4.

Duo vbera tua ſicut duo hynnuli capreæ gemelli, qui paſcuntur in lilijs, donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ. Scio interpretes huius loci in varias diuidi ſententias circa

Abſal. Abb. ſer. 7. in Natiu. Dom.

eius expoſitionem: nam Abſalom Abbas ſerm. 7. in Natiu. Domini, per hæc vbera intelligit Synagogam, & Eccleſiam gentium; quam interpretationem fusè proſe-

Angelomus & Philon in comment. Cant. 4.

quitur Angelomus, & Philon in commentario huius loci. Cenſent enim illa duo vbera, eſſe vetus, & nouum Teſtamentum, quorum dulci nectare maternum Eccleſiæ Catholicæ pectus plenum erat: hæc vbera perfectione ſcientiæ abundabant, rubicunda erant charitate, duriuſcula ſenſuum ſoliditate, læta, & feſtiua, grata hiſtoriarum varietate, iucunda, & illecebroſa cunctis, qui fidei luce illa contuentur. Quamuis autem in conſpectu hominum videatur vetus Teſtamentum prius natum, quàm nouum, reſpectu verò Dei, cuius æternæ prouidentiæ, & diſpoſitioni cuncta ſunt præſentia, gemella ſunt, ſeu gemellæ ſorores; maxime, quia ſe habent, velut corpus, & vmbra, hæc duo Teſtamenta, velut duo vbera, Iudæorum, & Gentium populos, tanquam paruulos, lac ab illis ſugẽtes, ad pietatem enutriunt, quouſque adoleſcant in perfectum virum, neque id facere deſinẽt, *donec aſpiret dies*, hoc eſt, donec ſæculo præſenti veſper adueniat, clarum adducens futuri ſæculi mane, quo tenebricoſæ errorum, & aduerſitatum nebulæ diſpellantur, vt quidam Poetarum his ſequentibus carminibus cecinit:

Donec ſub fine ſtatuta
Mũdi nox habeat, & verum mane niteſcat:
Ad faciem facie cum cernent me ſine fine.

Diuus Gregorius Nyſſenus longè aliam viam ingreſſus, in ſingulis hominibus duo

Greg. Niſſ.

eſſe animaduertit, quorum vnum ſit corporeum, & ſub oculos cadens, alterum ſola mente intelligi, ac cerni queat; hoc animum, illud corpus vocari, & eſſe gemella ab ortu, quoniam animæ creatio, corporis perfectam conformationem cõcomitatur, quorumdam quidem hominum venenatũ cibum eſſe peccata, hoc eſt ſpinas, quas ſerpentis inuidia procreauit; ſed animæ Deo dilectæ nutrimentum eſſe flores puriſſimos virtutum. His paſtas animas, ipſas quidẽ ſalubri ſucco impleri, & hunc geminis vberibus alijs materna charitate propinare.

Alij interpr. in Cant. 4.

Nonnulli etiam alij interpretes interpretatur, per hæc vbera intelligi Prædicatores Eccleſiæ Catholicæ, de quibus Salomon in Canticis ſub varijs metaphoris locutus eſt; Oculos illos vocat, quia occulta myſteria proſpiciunt; Dentes, quia doctrinæ cibos terunt, comminuuntque fidelibus; Collum, quia flatum vitalem Eccleſiæ miniſtrant; denique Vbera, quia paruulis in Chriſto, lac doctrinæ ſalutaris inſtillant. Duo autem dicuntur, quia duplex doctrinæ lac continent, vnum de aſtructione fidei, alterum de compoſitione morum: pertinet enim ad concionatoris officium, & fidem aſtruere, & ad bonos mores incitare.

Digitized by Google

tare. Comparantur hinnulis capreæ, propter perſpicacitatem aſpectus quoad intellectum: propter hilaritatem, quoad affectum, propter velocitatē, quoad executionem operum, etiam arduorum, atque difficilium. Denique paſcuntur in lilijs, ideſt in floridis ſcripturarum campis, donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ, ideſt, dum vitæ huius tempus perdurauerit.

Alij Doctores ſuper eũdem locum. Porrò alij Doctores eundem locum ad vbera Beatiſſimæ Virginis referunt, quidam ad vbera eius ſpiritualia, alij ad corporalia. Alanus. Alanus vult eſſe geminũ affectum charitatis maternæ, vnum erga humanitatem, alterum erga diuinitatem filij. Hailgrinus. Hailgrinus verò duo hæc vbera interpretatur affectum pietatis, ſeu deuotionis, & affectum miſericordiæ, de quibus dulcedo piæ deuotionis, velut lac ſugitur, & quæ adiuncta diſcretione, velut acuto capreæ lumine, conſiderant quo, & quanta quiſque ope indigeat: & per talem cooſiderationem diſcurrunt, & per promptam ſubuentionem accurrunt velociter, vt hinnuli, quibus affectus hi comparantur propter varios ſubuentionum modos, quia pellis hinnulorum pulchra macularum varietate diſtinguitur. Gemellos: vocat, quia hi affectus valde ſimiles ſunt eo, quòd ex vno fonte miſericordiæ, & pietatis officia manant, ijdem in ingratis moriuntur, & deficiunt; ſed in illis nutriuntur, & adoleſcunt, qui candore, & odore bonorum operum lilijs aſsimilantur. Vbera iſta Deiparæ tota hac præſenti vita lac ſuum propinare non ceſſant, donec veniat dies illa, quæ, corporibus de puluere reformatis, adſpirabit ſpiritum vitæ, & vitam gloriæ, donec vmbræ præſentis miſeriæ inclinentur. Deinde Rupertus lib. 3. in Cant. interpretatur hæc vbera Deiparæ Virginis eſſe virginitatem, & fœcunditatem, quæ propterea hinnulis comparantur, quia propter lætitiam, quam Mundo attulerunt, ſunt hinnuli feſtiui, ac læti, dum huc, & illuc cum ſpectantium lætitia in montibus ſaliunt: gemellis autem hinnulis ſimilia dicuntur, quia in ſola B. Virgine duo hæc, velut gemellæ ſorores, fuiſſe noſcuntur, maternitas, & virginitas, & vt filium lactaret, & virgo eſſet: denique dicuntur paſci in lilijs, propter ſummam fœcundæ huius virginitatis pulchritudinem, quæ in lilijs maximè enitet. Verba Ruperti nũc accipe:

Ruper. lib. 3. in Cantica. *Nonne ſunt hæc*, (inquit Rupertus) *ficus duo binnuli capreæ gemelli? nunquam viſum eſt ſimile huic in montibus, ſiue collibus noſtris, ſed neque videbitur in ſæculis ſuperuenturis, vt vni capreæ fiant duo tales hinnuli gemelli, vt vni fœminæ contingat, quatenus eiuſdem vberibus, & filium lactet, & virgo ſit. Aſpicite hoc, & admiramini, videte, & congratulamini, quia capreæ hæc talis hinnulos ita geminos edidit, quia fœmina hæc, dum quaſi caprea per montes exilit, dum cœleſtibus, vel ſupernis animo intendit, gemella hæc plena gratia dona fœliciter apprehendit, vt & mater, & virgo ſit*. hactenus D. Rupertus eandem expoſitionem acceptans D. Anſelmus lib. de excellentia B. Virginis c. 4. de his duobus vberibus hæc perdoctè ſcribit: Anſel. lib. de excellent. B. Virg. cap. 4. *Equidem hæc duo ipſa iucundius amabat, ſcilicet virginitatem, & fœcunditatem, virginitatem, quia hanc placere Deo per omnia intelligebat, fœcunditatem, quia ſine hac maledictum legis, quæ adhuc carnaliter cuſtodiebatur, incurrere metuebat*. hæc ille. Verum oportet, vt hanc Ruperti, & Anſelmi expoſitionem amplius illuſtremus. Etenim virginitas, & fœcunditas meritò vbera dicuntur, quia inde humanum genus ſpiritualiter infans lac ſalutis, & gratiæ hauſit, ex eo videlicet, quòd in B. Virgine, cum virginitate coniuncta eſt fœcunditas, qua Deum hominem peperit: nihil enim nobis eius virginitas profuiſſet, niſi fœcunda fuiſſet. Fit deinde mentio liliorom, ad exprimendam virginitatis pulchritudinem: eſt enim lilij flos pulcherrimus, & hieroglíphicum ſpei. Vnde in multis antiquorum Imperatorum nummis ex altera facie Dea ſculpta erat, lilium dextera prætendens cum hac inſcriptione, ſpes publica: quod mirificè in ſacratiſsimæ Mariæ virginitatem cum fœcunditate coniunctam, conuenire videtur; in qua ſpes humani generis publica repoſita eſt. Ac tandem, vbera B. Virginis, ideſt virginitas, & fœcunditas, hinnulis comparantur, quia ſicut hi hilares ſunt, ac læti, ita hæc ſacra duo vbera ad conſolationem, & hilaritatem vniuerſo orbi valde profuerunt.

His egregijs antiquorum Patrum expoſitionibus aliam non ingratã (vt arbitror nouiſsimam interpretationem apponam, pro cuius intelligentia ſuppono ex Ariſt. lib. 4.

Ariſt. 4. de gen. animal.

lib. 4. de gener. animal. & ex communi naturalium philoſophorum conſenſu, eandẽ eſſe materiam, nempe ſanguinem, ex qua fœtus generatur, & ex qua fit lac, quo ille alitur: hoc ſuppoſito, cum conſtet ex puriſſimo Beatiſſimæ Virginis ſanguine per virtutem Spiritus ſancti, in vterum eius attracto, Chriſtum Dominum genitum fuiſſe, conſequens eſt, ex eodem ſanguine lac in illius vberibus fuiſſe confectum, quod eatenus è cælo proueniſſe canit Eccleſia: *Sola Virgo lactabat vbere de cælo pleno*, quatenus diuina Spiritus ſancti operatione puriſſimus ille Beatæ Virginis ſanguis magis concoctus, ad mammillas eius attrahi cœpit. Præclarè ergo diuinus ſponſus cõmendans Beatæ Virginis vbera, laudat eã per ſimilitudinem duorum hinnulorum, qui in vberrimis paſcuis inter lilia paſcuntur: illa enim, quaſi duo hinnuli in puriſſimo paſcuntur corde, ſuper quod ſita sũt, & inde, quaſi ex vberrimis paſcuis puriſſimum illum attrahunt ſanguinem, qui in candidiſſimum concoquitur lac, & cum ſanguines illi attracti, virginei ſint, in lilijs, quæ virginitatis ſymbola ſunt, rectè hi duo hinnuli vberum B. Virginis paſci dicuntur. Ex qua expoſitione penitus euacuatur difficultas illa, quæ multos malè torſit; quomodo ſponſus compararit vbera hinnulis capreæ, cum vbera paſcant, illi paſcantur, illa nutriant, hi verò nutriantur? Addo his omnibus, ea etiam ratione apte vbera Beatæ Virginis hinnulis capreæ comparari, quia hinnulus eſt velociſſimus in curſu, & leuiſſimus in ſaltu, & caro eius dulciſſima ac tenerrima ad guſtum, & auidiſſima ad eſum, vt naturales hiſtoriographi tradunt. Cum ergo vbera tumentia, ſicut nec venter tumens, aliquo grauamine Beatam Virginem premebant, meritò hinnulis comparantur, quia carnis pondere non prægrauati, hac, & illac facile curſitãt, & cum lac, quod vbera illa Chriſto Domino propinabant, ſuauiſſimum eſſet, & ad potum, & eſum auidiſſimum; merito etiam eiſdem hinnulis conferuntur, quorum caro guſtui multum conſentanea eſſe perhibetur.

S. Mater Eccleſ. in offic. Circumciſ.

Cant. 4.

Ad extremum, pulchritudinem vberum Beatæ Virginis commendans cæleſtis ſpõſus, in hunc modum eam alloquitur: *Quã pulchræ ſunt mammæ tuæ ſoror mea ſponſa, pulchriora ſunt vbera tua vino.* Super hunc locum Rupertus Abbas hæc ſcribit: *Per hæc verba ſignificari videtur, incarnationẽ Chriſti multò pulchriorem fuiſſe formatione primorum parentum; quia pulchrius valde eſt de vtero mulieris abſque viro virum facere, quàm tunc de terra virum, & de coſta viri mulierem feciſſe: ibi namque mulier de viro facta eſt, quæ perdat, hic de muliere vir factus eſt, qui perdat, ac ſaluet.* Hæc ille. Quærit poſtea Rupertus, in quo conſiſtat ſequens comparatio, & quid ſibi velit: *Pulchriora ſunt vbera tua vino? Quid* (inquit) *ſibi vinum ad vbera?* & reſpondet, pulcherrimam eſſe hanc comparationem, & vbera ad vinum optimè conferri, ſi per vbera virginitatem Deiparæ intelligamus, vt ſupra dictum eſt: per vinum verò, nuptias, ſeu connubia, quæ partim ad concupiſcentiam ſedandam ordinantur. ſic autem ſcribit: *Qualis tandem eſt iſta comparatio, Pulchriora ſunt ubera tua uino? aut, quid magnum eſt dicere: pulchriora ſunt ubera tua uino? nam in uino luxuria eſt. Nolite (ait quidam amicorum, ad noſtras adoleſcẽtulas ſcribens) inebriari uino, in quo eſt luxuria; quid ergo magnum eſt dicere, quòd ubera tua pulchriora ſunt eo, quod non eſt pulchrum, cum ſit luxuria, ſiue carnis uoluptas, ſine cuius ebrietate præeunte, nulla unquam ubera prꝫter ubera tua, filium lactauerunt? Eſt ergo illud, quod apud hominum ſcholas dicitur (tapinoſis) ideſt humilitas, ſtatum rei magnæ dictis infirmans. Magna quippe res eſt Virginitas, ſiue integritas uberum, meum filium lactantium: nec ſatis laudatur hꝫc tam pulchra res, dum re maritali, ſiue coniugali pulchrior eſſe non prꝫdicatur.* Sed ſuauius, lacteus, ac dulcis Guilielmus in ſuo ſigillo, hꝫc melliflua in os meum effudit, *non ſimpliciter, ait, Pulchrꝫ ſunt mammꝫ tuꝫ: ſed quaſi cum admiratione: Quàm pulchræ ſunt mammæ tuæ? ideſt, quàm gratꝫ ſunt oculis patris; quæ filium unicum aluerunt? quã pulchræ ſunt, quæ lacte ſingulariter candido tumuerũt; nẽpe lac illud ſingulariter cãdidũ, quàm virgineum. Quid negas, ò ſtulta mũdi ſapientia, partum virgineum? Deus naſcebatur. & quid item negas lac virgineũ? Deus paſcebatur. Non potuit Deus in ſalutem hominum corporaliter naſci, niſi partu virgineo, nec decuit eum paſci, niſi lacte virgineo. Nec minus habet miraculi pectus B. Virginis lacteſcens, quàm venter partu grãdeſcens. Propterea filio Virginis non tantum dictum eſt, Beatus venter, qui te portauit,* ſed

Rupert. in c. 4 Cant.

Idem ibidẽ.

Lucæ 11.

ſed & adiunctum eſt, & vbera, quæ ſuxiſti: & quidem pulchræ ſunt mammæ Virginum, quia virgineæ, ſed dum virgineæ ſunt, lateſcere neſciunt, ideo ſimpliciter pulchræ ſunt; ſed de illis non poteſt dici, quàm pulchræ ſunt? at Beatiſſimę Marię mammæ non tantum virgineę fuere, ſed etiam ad ſingulare miraculum, lacte virgineo tumuerunt; ideo cum admiratione gratulatoria vult dici, quàm pulchrę ſunt mammę tuæ? Plane ſpecie, & pulchritudine ſua ſanctos Angelos oblectabant, cum ab eis penderet ſpecioſus forma prę filijs hominum Dominus Angelorum, minoratus paulominus ab Angelis propter ſimilitudinem carnis peccati. Tunc erant eius vbera pulchriora vino. Vinum poteſt intelligi illud, quod germinat virgines, ipſa virginitas vtique propter meraciſſimam puritatem. quid enim virginali puritate meracius? Hoc vino, vbera beatę Marię, priuſquam mater eſſet, plena erant, ſed, vbi ſalua virginitate, mater facta eſt, non plena tantum vino, ſed etiam pulchriora vino eius vbera facta fuerunt, quia, non tantum virginea, ſed etiam lacte virgineo tumida extiterunt. Vbera habere virginea cum multis illi virginibus eſt, & fuit commune, ſed ſingulare illi eſt, & fuit, & erit, viginea vbera lacte virgineo poſt partum tumentia habere. Hactenus Rupertus.

Pſal 44. Pſal. 8. Ad Rom. 8. Zach. 1.

Cant. 3. Ad hæc, verba illa ſponſi: *Statura tua aſſimilata eſt palmę, & vbera tua botris.*

Haylgrin. Haylgrinus de ſpiritualibus vberibus beatiſsimæ Virginis in hunc modum exponit: *Statura eius, uidelicet rectitudo bonę intentionis, & ſanctę operationis directio, aſſimilata eſt palmę; ut ſicut palma, ideſt, arbor triumphalis Crucis dominicæ terribilis eſt malignis ſpiritibus, ſic beata Virgo merito ſuę rectitudinis malignos ſpiritus terreat, & expellat. Vbera quoque botris aſſimilata ſunt, ex quo mirabilis prerogatiua merendi monſtratur in beata Virgine, quę non minus meruit fundendo lac de uberibus ſuis ad filij nutrimentum, quàm martyres, qui per botros figurantur, meruerunt, fundendo ſanguinem ſuum in martyrio: omnium enim operũ merces ſecundum radicem charitatis penſatur.*

Alau. in cõment. Cãt. 1. Alanus ſimiliter in commentario illius loci: *Faſciculus myrrhæ, dilectus meus mihi inter ubera mea commorabitur*, de eiſdem ſpiritualibus beatiſsimæ Virginis vberibus, illum interpretatur in hæc verba: *Eleganter per myrrham doloris amaritudo ſignificatur, quia myrrha amaritudo interpretatur, & quia pro noſtra redemptione paſſus eſt; inter ubera mea commorabitur, ideſt, in intimo cordis mei amore detinebitur. Duo ubera Beatiſsimę Virginis duo ſunt brachia charitatis, unum, quo dilexit Chriſtum, tanquam Deum, aliud, quo dilexit eum, tanquam filium, & his duobus brachijs charitatis amplexatur illum.* Elegãter autem duo riuuli charitatis dicũtur vbera, quia mulieres illis paruulis ſolent offerre vbera ad lactandum, quos diligunt, & hos duos ramos charitatis propoſuit alijs ad exemplum, & ad alios informandum, tanquam mater vbera ad lactandum. Vel, ideo Chriſtus dicitur matri, faſciculus myrrhæ, quia veniens in carnem excluſit à B. Virgine omnem concupiſcentiæ putredinem, ſicut myrrha ſeruat carnem à putredine immunem. ſequitur, inter vbera mea commorabitur: quia à Virgine natus, à ſola Virgine eſt lactatus: ò beata mater, quæ vbere eum lactat, qui omnibus vbera miſericordiæ propinat: ò mira res, filia lactat patrem, creatura Creatorem, famula dominantem.

Denique Patriarcha Iacob, vt ſacra Geneſeos narrat hiſtoria, cum proximus morti Ioſepho filio ſuo vltimam benedictionem impertiret, verba quædam protulit Deiparæ Virgini multò magis, quàm ipſi Ioſepho conſentanea: *Omnipotens benedicat tibi benedictionibus Cęli deſuper, benedictionibus abyſſi iacẽtis deorſum, benedictionibus uberum, & uuluę.* Gen. 49. Sanè his omnibus benedictionibus cumulatiſſimè intueor Beatam Virginem, & eius vbera beatificata, in primis cum ait: *Omnipotens benedicat tibi.* Idipſum beata Virgo atteſtata eſt in ſuo Cantico: *Quia fecit mibi magna, qui potens eſt.* quod autem ſubdit: *benedictionibus Cęli deſuper*, recte in Virginem conuenit; Luc. 1. nam duplicis illius benedictionis, qua Deus ſuos Cęlicolas, hoc eſt ſuper nos ſpiritus Angelicos benedixit, nimirum in gratia illos creando, varijſque cæleſtibus donis eos cumulando, copioſius Virginem participem fecit; tum quia à principio ſuæ conceptionis ab omni labe eam præſeruans, Angelis puriorem effecit, vt palàm teſtificatur Diuus Ioannes

P

nes Chryſoſtomus in ſua lythurgia, dum ait: *Verè dignum, & iuſtum eſt, glorificare Deiparam, & ſemper beatiſſimam, & pænitus incontaminatam matrem Dei noſtri, honoratiorem Cherubim, & glorioſiorem incomparabiliter Seraphim.* Ecce, vocat illam ſemper beatiſſimam: ſi autem pro aliquo inſtanti infœliciras peccari originalis eam occupaſſet, non ſemper fuiſſet beatiſſima; ſed pro tunc infœlix. Idipſum confirmat, quòd vocat illam: *penitus incontaminatam.* Si autem peccati originalis contagione, & macula fuiſſet aliquando deturpata, minimè ſemper fuiſſet penitus incontaminata. Tum etiam, quia cæleſtibus chariſmatibus ſupra omnes quoque ſupremos Angelos fuit cumulatiſſima; vt eadem Diui Ioannis Chryſoſtomi verba clarè indicant, dum vocat illam: *Honoratiorem Cherubim, & glorioſiorem incomparabiliter Seraphim.* Et verba Archangeli Gabrielis id ſatis commoſtrant, dum Lucæ cap. 1. plenam gratia illam nuncupauit, quæ appellatio adeò reliquas omnes tranſcendit, vt ſanctus Athanaſius ſermone de Deipara teſtetur Angelos omnes in Cælo, non alia, Gabrielis verba ad beatam Virginem ſalutandam ſibi vſurpare, dulci melodia canentes: *Aue Maria gratia plena.* Fuit ergo beatiſsima Virgo benedicta benedictionibus Cæli deſuper: hoc eſt, benedictionibus, quibus Deus Cæli habitatores à primordijs creationis mundi benedixit. Rurſus ſubdit Iacob: *& abyſſi iacentis deorſum*; quibus verbis, vt Paraphraſtes Chaldæus obſeruat, deprecabatur ei abundantiam terreſtrium bonorum; per abyſſum enim iacentem deorſum, terram intellexit, quæ reſpectu Cæli, quod ſurſum eſt, ipſa deorſum iacet. Beata autem Virgo excellentioribus alijs benedictionibus fuit locupletata in terra, ipſa id prædicente, cum cecinit: *Beatam me dicent omnes generationes.* Claudius Minte emblem. 83. narrat, antiquos in honorem Catonis Portij, glorioſum illud, ac perilluſtre epitaphium in eius honorem ſcripſiſſe: *Is ſummus Imperator, ſummus Orator, ſummus Iuriſconſultus.* Exceſſerunt tamen in hac laude, quia, vt ibidem Claudius adnotauit, non ita illa in ſupremo gradu, in eo enitebant, quin in eiſdem ab

Ioã. Chryſ. in lyturg. — Luc. 1. — Athanaſ. ſer. de Deip. — Gen 17. — Paraphraſt. Chald. — Luc. 1. — Claud. Minte embl. 83.

alijs eiuſdem tempeſtatis viris longè ſuperaretur. Beatæ autem Virginis ea eſt ſingularis prærogatiua, vt, quia Dei Genitrix eſt, non falsò, ſed veraciſſimè, ſumma in omnibus dicatur, ſumma in fide: *Beata, quæ credidiſti*, ſumma in charitate, *Ordinauit in me charitatem*, vel, vt alia verſio habet, *Vexillum amoris in me erexit.* Summa in ſpe, ita vt, non ſolum mater ſpei nominetur, ſed & ipſa ſpes ab Eccleſia Catholica appelletur in cantico Salue Regina: *Vita, dulcedo, & ſpes noſtra.* Summa in virginitate, cum nemine diſſentiente, Virginum Princeps, & Regina ſit. Summa in fœcunditate, cum pro fructu, Deum ipſum in carne ediderit, quo nihil excellentius concepi, aut excogitari poteſt. Tandem adiecit Iacob: *Benedictionibus vberum, & vuluæ*, per quæ Lyranus in commentario huius loci adnotauit: *Deprecatus eſt filio ſuo abundantiam pecorum, ad quorum procreationem, & nutritionem, præcipua inſtrumenta ſunt, vulua, & vbera.* Quis autem non videat, hoc genus benedictionis, quod à ventre, & vberibus petitur, incomparabiliter accommodatius in beatiſſimam Virginem quadrare? Vnde & gloſſa interlinearis ad ventrem, & vbera Deiparæ illam beatitudinem refert: & meritò quidem. nam, cum ſuper ventres aliarum fœminarum maledictio illa ceciderit: *In dolore paries filios tuos*; infantes enim naſcendo, materna clauſtra ita abrumpunt, vt neceſſe ſit, matres propter ruptionem illam ſummo dolore conficí, iuxtà verba illa Chriſti Domini: *Mulier, cum parit, triſtitiam habet*: ab ea autem maledictione longè abfuit beata Virgo, quia, cum Chriſtus Dominus, ſalua integritate Virginei clauſtri è viſceribus maternis in lucem prodierit, beatiſſima Virgo in eius partu, ſicut in concipiendo, nullam libidinem experta, ita & in pariendo Chriſtum Dominum nullum, prorſus dolorem ſenſit, cui cum matre ſua ſit ſempiternus honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Luc. 1. — Cant. 2. Alia verſio. — Eccleſ 24. — Eccl. Cathol. in Cant. Sal. — Lyran. in commen. Gen. 49. — Gen. 3. — Ioan. 16.

Homi-

Homilia XVIII.

Beatam Virginem non ſolum corporaliter Chriſtum Dominum, ſed & nos omnes ſpiritualiter vtero ſuo portaſſe, ac ſuis vberibus lactaſſe, ex ſacra Scriptura, ex ſanctis Patribus, & efficaciſsimis ratiocinationibus commoſtramus: vt propterea non ſolum Chriſti, ſed & viuentium omnium Mater, & nutrix cenſeri debeat.

HOC dulciſſimum argumẽti genus, quo iuſtorũ corda ſuauiſſimè recreantur, dum matrem Dei, matrẽ pariter ſuam agnoſcunt, vt altius reputamus, diuino oraculo prænunciatum lego, iuſtos omnes filios eſſe beatæ Virginis, atque adeò ipſam eorum matrem; id enim palàm indicant verba illa Geneſ. 3. *Inimicitias ponã inter te, & mulierem, & inter ſemen tuum, & ſemen illius.* Sicut enim impij, ſemen ſunt ſerpentis, ita iuſti, ſpirituale ſemẽ ſunt illius ſacræ mulieris, vt animaduertit Rupertus lib. 3. de Trinit. c. 19. Nec enim per ſemen mulieris intelligitur tantum caput electorum; ſed & ipſi etiam electi, vt expreſſè docuit D. Ioannes Apocal. 12. dum ait: draconem abijſſe facere prælium cum reliquis de ſemine illius mulieris amictæ Sole: *Qui cuſtodiunt* (ait) *mandata Dei, & habent teſtimonium Ieſu Chriſti.* Atq. hinc eſt, quòd Patres communi conſenſu, vnoque ore beatam Virginem, matrem iuſtorum; matrem electorum, matrem omnium viuentium frequenter compellant. S. Epiphanius hæres. 78. ſic loquitur: *Beata mater Dei, Maria per Euam ſignificatur, quæ per ænigma accepit, vt mater viuentiũ vocetur: ab illa Eua omnis generatio ducta eſt in terra, hic autem verè à Maria hæc vita mundo genita eſt, vt viuentem gigneret, & fieret Maria mater viuentium. Eua mortis cauſa facta eſt hominibus: per ipſam enim mors ingreſſa eſt in mundum: Maria verò cauſa vitæ, per quam genita eſt nobis vita, & per hanc filius Dei aduenit in mundum.* Hæc Epiphanius. D. Chryſologus ſermone. 14. *Benedicta tu in mulieribus, quia in quibus Eua maledicta puniebat viſcera, tunc in illis gaudet, hortatur, ſuſcipitur Maria benedicta; & facta eſt verè nunc mater viuentium per gratiam, quæ mater ante extitit morientium per naturam.* Hæc Chryſologus, noſter ſanctus Bernardinus tom. 3. ſermone 6. art. 2. cap. 2. loquens de conſenſu, quem Angelus Gabriel poſtulauit Virgini, vt mater Dei fieret, hæc ſcripſit: *Virgo per hunc conſenſum in incarnationem filij, omnium electorum ſalutem viſceroſiſſimè expetijt, & procurauit, & omnium ſaluti, & ſaluationi per hunc conſenſum ſe ſingulariſſimè dedicauit, ita vt, ex tunc omnes in ſuis viſceribus baiularet, tanquam veriſſima mater, filios ſuos.* & ſer. 11. ar. 2. cap. 1. *Vnde* (inquit) *ab ipſo Patre æterno beata Virgo recepit fontalem fœcunditatem ad generandos omnes electos, etiam ipſos Angelos.* Sed iam varijs ratiocinationibus idipſum demonſtremus; nam eo ipſo, quòd Chriſtum Dominum vtero ſuo corporaliter concepit, nos omnes in eo ſpiritualiter genuit; vt his mellifluis, ac verè cæleſtibus verbis doctiſſimus, ac pijſſimus Guilielmus in ſigillo, verba illa Canticorum quarto exponens: *Duo vbera tua, ſicut duo hinnuli capreæ,* ſapienter ſpeculatur *ipſa quidem, quia: & acuta videbat intentione contemplationis, & velociter currebat alacritate ſanctæ actionis, per capream rectè figuratur. Erat autem huic capreæ hinnulus vnus, mediator Dei, & hominum Chriſtus Ieſus, qui corporalibus piæ matris vnus vberibus paſcebatur: ſicut enim non decebat, matrem Verbi, etiam alios parere, ita nec matrem Verbi alijs ſacra illa vbera admouere. Prouinciæ, ſicut materna viſcera ſibi ſanctificarat, quibus vnicus aleretur, ideo dictum eſt ei: Beatus eſt venter, qui te portauit, & vbera, quæ ſuxiſti. Porro, eo ipſo, quo ſibi magnũ illum hinnulum* (ideſt, Verbum incarnatũ) *corporaliter genuit, duos ſibi hinnulos, ideſt, teneriora eius membra in vtroque ſexu, ſpiritualiter adoptauit. Siquidem per hoc, quod facta eſt incarnati Verbi mater corporalis, facta eſt membrorum eius mater ſpiritualis per hoc, quod caput noſtrũ ſecundũ carnẽ concepit, membra eius lacte pietatis alenda ſuſcepit*

Gen. 3.

Ruper. lib. 3 de Trinit. c. 19.

Ioan. Apoc. 12.

S. Epiph. hæres. 78.

ſcepit. Habet ergo vnicum, quem pro tempore lacte corporeo nutriuit, habet & gemellos, ideſt, ex vtroque ſexu adoptatos, quos lacte pietatis nutrire non deſinit, illi corporalia matris vbera erant fons proprius, cui communicare non poterat alius. his duo ſpiritualia eiuſdem matris vbera erunt fons itidem proprius, cui non communicat alienus. Hæc doctiſsimus Guilielmus. Quòd ſi Apoſtolus 1. ad Corinth. 4. eos, quos ad fidei veritatem ſua prædicatione, & doctrina perduxerat, filios, pleno ore appellat: *Vt filios meos chariſsimos moneo: nam ſi decem millia pędagogorum habeatis in Chriſto, ſed non multos patres; nam in Chriſto Ieſu per euangelium ego vos genui;* quibus perſimilia ſunt illa alia ad Galatas 4. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis;* potiore iure beata Virgo, quæ doctrina ſua ipſos etiam Principes Eccleſiæ, & clariſſimos Doctores, & iuſtos etiam quotidie inſtruit, dicere poterit: In Chriſto Ieſu ego vos genui: maximè, quòd gignendo Chriſtum, neceſſe erat gignere eius membra. Beatam autem Virginem, communem fuiſſe omnium magiſtram, & doctricem, teſtatur expreſſe ſuncta Brigitta in ſuis reuelationibus ſermone Angelico cap. 19. vbi ait: *Aſcendente filio ad ſuum Regnum, Virgo Maria in hoc mundo ad bonorum conſolationem, & errantium correctionem remanere permiſſa eſt. Erat enim magiſtra Apoſtolorum, confortatrix Martyrum, doctrix Confeſſorum, clariſsimum ſpeculum Virginum, conſolatrix Viduarum, & coniugio viuentium ſaluberrima monitrix: atque omnium in fide Catholica perfectiſsima roboratrix. Apoſtolis namque ad ſe venientibus omnia, quæ de ſuo filio perfectè non nouerant, reuelabat, & rationabiliter declarabat. Martyres quoque ad tribulationes pro Chriſti nomine ſufferendas animabat.* Hæc ibi: quibus conſonant, quæ Rupertus in c. quintum Cant. in hæc verba ſcripſit: *Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, ò pulcherrima mulierum? opportuna percontatio, ſi reſpiciamus ad illa tempora, quando tu dilecta propter euangelium dilecti, præſens aderas, & in corpore detinebaris magiſtra neceſſaria, & teſtis valde idonea contra Iudæos blaſphemantes, & hæreticos Chriſtianam veritatem corrumpere laborantes. Pulſandum igitur erat ad oſtium veritatis, & conſulendum oraculũ Spiritus ſancti, ſcilicet, ſacrarium pectoris tui, vt viua uoce omnem neceſſario tenendam demonſtrares regulam fidei, cum teſtimonio ſcripturarũ, quas memoria tenebas, propheteiſſa magna, & capax omnium prophetiarum.* Hæc Rupertus. Immò D. Cyrillus hom. 6. in Neſtorium, loquens ad Virginem, hæc longè maiora protulit: *Per te omnis creatura idolorum errore detenta, conuerſa eſt ad agnitionem ueritatis, & fideles homines ad ſanctum baptiſma peruenerunt, atque iu toto orbe terrarum conſtructæ ſunt Eccleſię: te adiutrice, gentes veniunt ad pœnitentiam.* Hæc D. Cyrillus. Accedit, quòd ſi ſeraphicus P. noſter ſanctus Franciſcus (vt refert ſanctus Doctor Bonauentura in eius in vita cap. 6.) eos, qui exemplo, & precibus aliorum conuertuntur, filios eorumdem appellabat; verba ſancti Bonauenturæ hæc ſunt: *Præferendum concionatori uanę* (dicebat ſanctus Franciſcus) *fratrem ſimplicem, & elinguem, qui bono exemplo alios prouocant ad bonum: illud quoque uerbum, donec ſterilis peperit plurimos; taliter exponebat: ſterilis eſt frater pauperculus, qui generandi in Eccleſia filios non habet officium, hic pariet in iudicio plurimos, quia quos nunc priuatis orationibus conuertit ad Chriſtum, ſuæ gloriæ tunc Iudex aſcribet.* Hæc Diuus Bonauentura; quanto plures filij Beatæ Virgini aſcribentur, quæ exemplo immaculatæ ſuæ vitæ, pœnè innumeri viri, & fœminæ euangelicam vitam ſunt amplexi. Vnde D. Auguſtinus lib. de ſancta Virginitate cap. 6. dixit: *Hæc mater ſpiritu membrorum Saluatoris, quia cooperta eſt charitate, ut fideles in Eccleſia naſcerentur.*

Rupert. in 5. Cant.

Cyrill hom. 6. in Neſtorium.

Bonau. in vita S. Franci. c. 6.

Aug. lib. de ſancta Virginitate c. 6

Ad hæc Chriſtus Dominus ab Iſaia c. 33. vocatus eſt: *Pater futuri ſæculi*; & meritò, quia per baptiſmum in nouam creaturam iuſtos regenarauit, Apoſtolo dicente ad Galatas vlt. *Noua creatura in ipſo efficiuntur, quia precioſo ſuo ſanguine eos redimit, & in filios adoptauit.* Vnde, & Dauid in perſona Chriſti, Pſal. 21. de filiorum Dei ſemine, ac prole copioſa, quã habiturus erat, dixit: *Anima mea illi viuet, & ſemen meum ſeruiet ipſi.* Cũ ergo Chriſtus Dominus Pater ſit omnium iuſtorum, & B. Virgo mater eſt eorũ, ad eũ certè modũ, quo Sara Iſai. 51. dicitur peperiſſe Hebræos ex eo ipſo, quòd genuerit Iſaach, ex quo propagati ſunt Hebræi. Quare nõ immeri-

Iſa. c. 33.

Ad Gal. vlt.

Pſalm. 21.

Iſai. 51.

meritò, iuxtà expoſitionem Diui Ambroſij lib. de inſtitutione Virgin. cap. 13. beatiſſimæ Virgini dicitur: *Venter tuus ſicut aceruus tritici vallatus lilijs.*

D Ambr. li. inſtit. Virg. c. 13. Cant. 7

Quamuis enim virgineo Deiparæ vtero vnicum fuerit granum frumenti, quia tamen ex D. Ambroſio: *Granum frumenti poſtea in Cruce mortuum, plurimum fructum attulit: ideo de vno grano tritici aceruus eſt factus, & completum eſt illud propheticum dictum, & ualles abundabunt frumento.*

Pſal. 64.

Epiph. ſerm. de laud. vir.

Ita D. Ambroſius, & Epiphanius ſermone de laudibus Deiparæ: *Ipſa* (inquit) *eſt ager minimè cultus, qua Verbum, velut granum frumenti ſuſcipiens, etiam manipulum germinauit.* Sic ille. Cùm ergo granum illud innumeros electos, quorum Chriſtus caput eſt, atque parens, virtute contineat; conſequens etiam eſt, vt omnes illi ſanctiſſimæ Dei Genitricis ſpirituales filij, velut aceruus tritici in eius vtero cenſeantur.

Secundam iam ſubnecto ratiocinationem; quia Chriſtus Dominus in lecto Crucis iacens, Beatam Virginem conſtituens matrem dilecti diſcipuli, & Ioannem filium eius, dicens: *Mulier, ecce filius tuus*, eandem noſtram matrem effecit, & in filios eius nos adoptauit; vt ſanctus Antoninus his verbis palàm edixit: *Quia verò Ioannes interpretatur: in quo eſt gratia, cuilibet etiam, qui Ioannes dicitur, exiſtit, in quo ſcilicet eſt gratia gratum faciens; datur Virgo Maria in matrem.*

Ioan. 17.

Sicut enim Chriſtus nos genuit verbo veritatis ad eſſe gratiæ ſpirituale, in cruce patiendo; ita & Beata Virgo Maria nos genuit, & peperit in maximis doloribus filio compatiendo, pœnas immenſas pro nobis patienti. Et quidē Chriſtus Dominus pro ſingulari eius in nos pietate ac pluſquàm regia munificentia, non ſatis ſibi viſum fuit, ſi nos feciſſet æterni ſui Patris filios, niſi etiam, quo ſibi coniūctiores nos redderet, etiam in Ioanne, matris ſuæ filios efficeret; vt ex vtraque parte tam Patris, quàm matris fratres illius eſſemus. Quare D. Bernardus ſerm. ſuper ſignum magnum: *Gratias* (inquit) *age ei, qui talem tibi mediatricē benigniſſima miſeratione prouidit.*

Bernar. ſer. ſup. ſignum magnum.

Et hoc fuit legatum, ſeu hæreditas illa precioſiſſima, inter ſummos cruciatus à Chriſto nobis relicta, cum Deiparam Ioanni, & in Ioanne nobis eam tradidit: quod non obſcurè in Eliæ pallio figuratum accepimus. Sicut enim olim Elias 4. Regum 2. in curru igneo per turbinem euectus, aſcendens in Cælum, Heliſeo pallium ſuum reliquit, per quod ipſe Heliſeus 3. Reg. 19. à laborioſo, & humili arandi opere, ad ſalutarem, & honorificam Heliæ ſequelam antea fuerat traductus, & in quo poſtea admirabilia effecit, cum Iordānis aquas, vt per eas ſicco veſtigio pertranſiret, diuiſit; ita Chriſtus per turbinem paſſionis, in curru Crucis, flammis charitatis vndequaque flagrante, recedens, Beatam Virginem, quæ ſuum erat pallium; ita enim illam appellat ſanctus Methodius in Hypopante Domini:

4. Reg. 2.

3. Reg. 19.

Tu es impollutum illius indumentum, quia reuera, ventre ſuo, velut indumento, aut pallio illum circumdedit: illud, tanquam legatum in teſtamento ſuo nobis reliquit, cum in Ioanne, eam in matre nobis tradidit, cuius virtute, & precibus pene innumeræ peccatorum conuerſiones fiunt; ac portenta multa quotidie patrantur.

S. Metho. in hyp. pante Domini.

Ioan. 19.

Et quemadmodum Heliſeus adduci neutiquam potuit, vt Eliam priuſquam raperetur, deſereret, ſed ad finem vſque illi adhæſit, & ita huius pallij hæres factus eſt: audierat item Eliam ſibi duplicem eius ſpiritum in ſe fieri poſtulanti, ita dicentem: ſi videris me, quando tollar à te, erit tibi, quod petiſti; ita & nos, vt tantum Chriſti pallium hæreditate poſſideamus, & ſpiritum eius duplicem: vberem nimirum eius gratiam conſequamur, exemplo ſancti Ioannis, iuxta crucem Ieſu cum matre eius in finem vſque perſiſtamus per crebram, ac deuotam paſſionis eius meditationem cum animi gratitudine, & charitatis ardore coniunctam, certi, quòd (vt ait Apoſtolus ad Corinthios 1.) *Si fuerimus ſocij paſſionum, etiam & conſolationis erimus.*

3 Reg. 18.

Ad Corint. 1.

Tertiam tandem ratiocinationem accipe: quia Chriſtus Dominus frater noſter eſt, Diuo Bernardo ſermone de aquæductu dicente: *An trepidas ad Chriſtum accedere? frater tuus eſt, & caro, tua tentatus per omnia abſque peccato; vt miſericors fieret, hunc tibi fratrem Maria dedit, ergo & ipſa mater noſtra eſt.*

D. Bern. ſer. de aquædu. Ad Heb. 4.

Quare D. Bonauentura in ſpeculo B. Virg. c. 8. dixit: *Maria non ſolum eſt mater Chriſti ſingularis, ſed etiam mater omnium fidelium uniuerſalis. Vnde D. Ambroſius ait: Si Chriſtus eſt credentiū frater, cur non ipſa, quæ genuit*

D. Bonau. in ſpec B. V. c. 8.

Ambr. relatus à D. Bonauent.

Google

Chriſtum, credentium ſit mater? eia chariſſimi omnes nunc gaudeamus, nunc omnes gaudendo, dicamus: benedictus frater, per quem Maria eſt noſtra mater, & benedicta mater, per quam Chriſtus eſt noſter frater. Hinc benè Anſelmus ait: Domina mater, per quam talem fratrem habemus, quid gratiarum, quid laudis tibi retribuemus? Hactenus D. Bonauentura.

Anſel. relatus à D. Bonauent.

Cæterum, ſicut Beata Virgo non ſolũ mater, ſed & nutrix fuit Chriſti Domini, vtero ſuo ſecundum carnem illum concipiendo, & vberibus ſuis lactando, ita non contenta, iuſtos ſecundum ſpiritum concepiſſe, eoſdem etiã ſpiritualibus ſuis vberibus materna prouidentia nutrit, & lactat. Vnde verba illa Iſaiæ 66. quæ ſecundum litteralem ſenſum, de Deo, vniuerſali omnium parente, intelliguntur, rectè etiam in Beatam Virginem, communem omnium matrem cõueniunt: Sugetis, & ad vbera portabimini, & ſuper genua blandientur vobis, ſicut mater blanditur filio ſuo. id quod probè intelligẽs mellifluus Guilielmus in cap. 6. Cant. exponens illa verba: Vbera tua ſicut botri. hæc ſcripſit: Habet autem pia mater, & ſpiritualia vbera, quibus nimirum datum eſt illi adoptiuos fratres filij ſui ſpiritualiter enutrire, & de his quidem vberibus eius poteſt intelligi, quod in Prouerbijs dicitur: Cerua chariſſima, & gratiſſimus hinnulus, vbera eius inebrient te omni tempore, & in amore eius delectare iugiter. Cerua enim chariſſima eſt, quę habet gratiſsimum hinnulum, Maria ſcilicet, quæ peperit Ieſum. Cerua iſta magnorum plane nobiliumque ceruorum filia eſt, quorum vnus: quemadmodum (inquit) deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Magnus ijdem, nobiliſque ceruus fuit Abraham, à quo exorſus eſt magnorum ſucceſſiones ceruorũ, dixitque Matthæus vſque ad ceruam chariſſimam, de qua natus eſt hinnulus gratiſſimus, ideſt, vſque ad Mariam, de qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus. Vbera (inquam) eius inebrient te omni tempore, & in amore eius delectare iugiter: bis dicitur, eius, vnum refert ad ceruam chariſſimam, alterum vero ad gratiſſimum hinnulum ſic, vbera eius, ideſt, ceruæ chariſſimæ, inebrient te in omni tempore, & in amore eius, ideſt, gratiſſimi hinnuli, delectare iugiter, nempe parum eſt, amare gratiſſimum hinnulum, niſi in amore eius delecteris, cũ ſit & amor crucians, magis quam delectans. Plenum eſt vberibus maternum illud pectus intus, & foris: foris quidem, habet duo vbera, quibus pro tempore pia mater aluit filium Dei: intus idem duo vbera habet ad alenda mẽbra eius, vnum compaſſionis, alterum congratulationis; vt enim eorum infirmitatibus maternè compatitur; ſic eorum profectibus maternè congratulatur, non quòd noſtris tribulationibus, perpetuas eius, quibus fruitur, delicias minuamus, vel bonis noſtris, quibus vtique non eget, beatitudini eius addere valeamus; ſed ipſam nobis cõpati, eſt, in preſſuris, quas patimr, gratiam nobis conſolationis à filio impetrace, & nobis congratulari, eſt, profectibus noſtris perſeuerantiam, & augmentum à filio poſtulare. Cum ergo infirmitates noſtras pijs precibus ſubleuat, lactat nos vbere congratulationis; ſic duo eius vbera, ſicut duo hinnuli capreæ gemelli. Hæc ille. Quibus conſentanea ſunt, quæ in eadem verba Cant. eleganter diſſeruit Haylgrinus: nam duo hæc vbera interpretatur affectum pietatis, ſeu deuotionis, & affectum miſericordiæ, de quibus dulcedo piæ deuotionis, velut lac ſugitur, & quæ, adiuncta diſcretione, velut acuto capreæ lumine conſiderant, quã, & quanta quiſque ope indigeat, & per talem conſiderationem diſcurrunt, & per promptam ſubuentionem accurrunt velociter, vt hinnuli, quibus affectus hi comparantur propter varios ſubuentionum modos, quia pellis hinnulorum pulchra macularũ varietate diſtinguitur: gemellos vocat, quia hi affectus valde ſimiles ſunt, eò quòd ex vno fonte, miſericordiæ, & pietatis officia manant; ijdem in ingratis moriuntur, & deficiunt, ſed in illis nutriuntur, & adoleſcunt, qui candore, & odore bonorum operum lilijs aſſimilantur. Vbera iſta Deiparæ, tota hac præſenti vita lac ſuum propinare non ceſſant, donec veniat dies illa, quæ corporibus de puluere reformatis, aſpirabit ſpiritum vitæ, & vitam gloriæ; donec vmbræ præſentis miſeriæ inclinentur, &c. Inter alia multa, quæ de vberibus Philoſophi naturalium arcanorum diligentes inueſtigatores commemorant, illud ſingulare eſt, quòd habent vim conuerſiuam; hac enim ratione natura cordi, vitalis caloris perenni fonti, vicina illa conſtituit, vt ſic copioſiore eius par-

Iſai. 66.

Guiliel. in c. 7. Cant.

Prouerb. 5.

Pſal 41.

Matth. 1.

Prouerb. 5.

Haylgrin. in 7. Cant.

Cantic. 2.

Philoſophi naturales.

Digitized by Google

participatione coctionem ſanguinis faci-
lius efficiant, & in lac illum conuertant,
lac enim nihil aliud eſt, quàm ſanguis bis
coctus, ſemel in venis, & iterum in mam-
millis. Vnde lac dicitur à voce Græca: *Leu-
cos*, quod album ſignificat, quia ſanguis in
Achid in c. denique; diſt. 4. — vberibus fit albus, vt adnotauit Archid.
in cap. denique, diſt. 4. Hac mirabili vi
conuerſiua prædita multifariam agnoſco
ſpiritualia Beatiſſimæ Virginis vbera,
quæ ſunt, eius Pietas, & Charitas, qui-
bus iuſtos conſolatur, & nutrit: multipli-
cem tamen, quam conficiunt, conuerſio-
nem, ſatis vtique mihi inſinuaſſe videtur
Eccleſ. 24. — Deipara Eccleſiaſt. 24. cum dixit: *Ego ma-
ter pulchra dilectionis, & timoris, & agni-
tionis, & ſanctæ ſpei.* Conuertunt ſpiritua-
lia piæ huius matris vbera frigus noſtrum
in calorem, quia à nobis ſpirituale expel-
lens torporem, feruorem diuinæ dilectio-
nis in nos effundit: *Ego mater pulchræ di-*
S. Bonauent. in ſpecul. B. Virg. c. 2. — *lectionis*. Vnde Seraphicus noſter Doctor
S. Bonauent. in ſpec. B. Virg. c. 7. verſans il-
Iſa. 11. — la verba Iſa. 11. *Egredietur virga de radice
Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet*, hæc
erudite, & pie de theſauro ſuæ deuotionis
profert: *Quicunque ſeptiformem Spiritus
ſancti gratiam adipiſci deſiderat, ipſum flo-
rem Spiritus ſancti in virga quærat, per
virgam enim ad florem, per florem ad ſpi-
ritum in ipſo requieſcentem peruenimus, per
Mariam ad Chriſtum accedimus, & per
Chriſtum gratiam Spiritus ſancti inueni-*
Bernard. — *mus. propterea Bernardus Mariam allo-
quens, ait: per te acceſſum habeamus ad fi-
lium, o benedicta inuentrix gratiæ, genitrix
vitæ, mater ſalutis, vt per te ſuſcipiat nos,
qui per te datus eſt nobis.* Hæc D. Bonauen-
tura. Conuertunt præterea mœrorem va-
Eccleſ. 24. — ni timoris in gaudium timoris filialis: *Ego
mater timoris.* eſt enim proprium huius ti-
moris, animam recreare, iuxtà illud Eccle-
Eccleſ. 1. — ſiaſt. 1. *Timor Domini delectabit cor, & da-
bit lætitiam, & gaudium in longitudinem
dierum.* Conuertit ignorantiæ noſtræ te-
nebras in lucem, lacte ſuę doctrinę nos nu-
Eccleſ. 24. — triens: *Ego mater agnitionis*: ſicut enim
nutrix cibaria, quibus veſcitur, ſibi incor-
porat, & in dulce lac cõuerſa, per os mam-
millæ ori pueri infundit, ſic Deipara Virgo
ſecreta fidei arcana, ac difficiles, quas au-
diebat ſententias, memoria ſua ruminans,
Luc. 2. — iuxta illud Luc. 2. *Maria autem conſerua-
bat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo.*

Poſtea illa iam digeſta, Diſcipulis Chriſti
effundebat, vt adnotauit Beda in cõmen-
tario illius loci: *Huiuſmodi autem lac non* — Bed. in cõm. Luc. 2.
*potuit niſi optimum eſſe, quia non ſcaturie-
bat è limo terrenæ ſapientiæ, vel ſæcularis
litteraturæ, ſed cælitus ex alto defluebat,
inſtar matutini roris, & ſerotini imbris.*
Vnde melius, quàm Moyſes Deuteron. 32.
canere potuiſſet illud: *Concreſcat in plu-* — Deuter. 32.
*uiam doctrina mea, fluat, vt ros, eloquium
meum: quaſi imber ſuper terram, & quaſi
ſtillæ ſuper gramina.* Conuertunt tandem
hæc ſacræ B. Virginis vbera vacillationem
animi, illum perturbantem, infirmiſſima
ſpe animam ſtabilientia: *Ego mater ſpei*, — Eccleſ. 24.
ſpes animam firmat, iuxta illud ad Hebr. 6.
Confugimus ad tenendam propoſitam nobis — Ad Hebr. 6.
*ſpem, quam ſicut anchoram animæ habe-
mus tutam, ac fixam.* ego ſanè ita fixe col-
locatam in pietate B. Virginis ſpem meam
habeo, vt meritò cum Dauid canere poſ-
ſim Pſal. 21. *Spes mea ab vberibus matris* — Pſal. 21.
meæ. etenim in alijs matribus ſanguis ex
exceſsiuo calore accenditur, & ſic ad ira-
cundiam corda earum concitantur: at in
pijſsima Virgine, ac amantiſsima matre
exceſsiuo calore ſanguis accenſus, locum
non habet; ſed vbera eius pietatis lacte
turgentia nobis exhibet; nihil enim ſeue-
rum, aut auſterum in ea cernitur, tota la-
ctea, tota mellea: vt propterea, meritò ei
dixerit ſponſus. Cant. 4. *Mel, & lac ſub* — Cantic. 4.
lingua eius. Vnde D. Bernardus ſuper miſ-
ſus, inquit: *Reuolue totam ſcripturæ ſe-* — D. Bernard. ſuper miſſus eſt.
*riem, & ſi quid in Maria auſterum inue-
neris, de cæteris eam ſuſpectam habeas, &
ad ipſam accedere verearis.* ipſe autem D.
Bernard. ſerm. 3. in Cantic. Salue Regina:
ita in B. Virgine ſpem ſuam firmarat, vt
non dubitaret ei dicere: *Omnibus firma-* — D. Bern. ſer. 3. In cantico Salue Regina.
*mentis firmius firmamentum, tu Domina,
quæ Dominum Cæli concepiſti, portaſti, &
non defeciſti.*

Ad extremum ex his omnibus efficitur,
vt, dum Beatiſsima Virgo nos, tanquam
filios ſpiritualiter regenerat, & nutrit,
Chriſti etiam Domini ſpiritualis mater, &
nutrix efficiatur, nam Matth. 10. Dominus
dixit: *Quicunque fecerit voluntatem Pa-* — Matth. 10.
*tris mei, qui in Cælis eſt, ipſe meus frater,
& ſoror, & mater eſt.* quæ verba expli-
cans D. Greg. homil. 3. in Euang. *Sciendum*
(inquit) *nobis eſt, quia qui Chriſti ſoror,* — Greg hom. 3 in Euang.
*& frater eſt, credendo efficitur mater præ-
dican-*

Digitized by Google

dicando; quaſi enim parit Dominum, qui eum cordi audientis infundit, & mater eius prædicando efficitur, ſi per eius vocem amor Domini in proximi mente generatur. Hæc D. Gregorius. Cùm ergo Deipara ſanctiſſima multis modis, vt in aliorum cordibus Chriſtus gigneretur, effecerit, conſequens eſt, vt ſpiritualis eiuſdem mater ſit effecta. Immò, & D. Iuſtinus martyr queſt. 136. exponens illa verba Matth. 12. *Quicunque fecerit voluntatem Patris mei, qui in Cælis eſt, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt,* duplicem in Beatiſſima Virgine reſpectu Chriſti maternitatem agnoſcens: *Non matrem* (inquit) *debito honore fraudat Dominus, ſed docet, qua (vt ita dicam) ex maternitate Virgo ſit beatiſſima. ſi enim is, qui verbum Dei & audit, & ſeruat, Dei eſt frater, & ſoror, & mater, quorum vtrumque in eius matre inerat, perſpicuum eſt, matrem ipſius ex hac matris ratione, beatam dici oportuiſſe.* & D. Auguſtinus lib. de ſancta virginit. c. 8. inquit: *Faciens voluntatem Dei, corporaliter tantummodo mater eſt, ſpiritualiter autem & ſoror, & mater.* & Guarric. Abb. ſerm. 14. de aſſumpt. B. Virg. dixit: *Ipſa Virgo voluntatem Patris in tantum faciebat, vt de ipſa prædiceret Deus per Iſaiam cap. 62. Vocaberis voluntas mea. Igitur, vbi eam filius negligere videtur, ibi amplius illam honoraſſe inuenitur, dum et materni nominis honor duplicatur pro eo, quòd eundem filium, quem aluo geſtauerat incarnatum, etiam nunc animo geſtabat inſpiratum.* Cui proptorea ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Iuſtin. Martyr q. 136. ſuper illa verba Matt. 12.

D. Aug. li. de ſancta virginit. c. 8.

Guarr Abb ſerm. 14. de aſſumpt. B. Virg.
Iſa. c. 62.

Homilia XIX.

Vindicatur Deipara ab iniuria, quam Hæretici ei irrogant, aduerſus eam perperam intorquentes verba illi Chriſti Domini: Quinimò beati, qui audiunt Verbum Dei, & cuſtodiunt illud: quorum germanus, & catholicus apponitur ſenſus iuxta receptiſſimam Patrum illius loci expoſitionem.

HAERETICI, ſacrarum Scripturarum manifeſtiſſimi deprauatores, inſaniſsimè opinantur, verba illa, quę reſpōdit Chriſtus mulieri: *Quinimo beati, qui audiunt Verbum Dei, & cuſtodiunt illud,* reprehenſoria fuiſſe, quòd ſtultè dixiſſet: *Beatus venter, qui te portauit.* Lutherus tamen, præſertim in Euangelium de die Conceptionis Mariæ, introducit Chriſtum Dominum his verbis taxantem inſcitiam huius mulieris: *Grauant me carnales laudes, nec mater mea hinc beata eſt, tua laus pulluis momenti eſt, non enim adhuc ea, quæ Dei ſunt aſſequeris, cor tuũ ab his friuolis, inanibus, & vanis cogitationibus auerte.* Verùm, tam Lutherus, quàm omnes eius aſſeclæ certatim eximiam Matris Dei dignitatem deprimere ſatagentes, & venerationem vteri virginei hoſtiliter oppugnantes, hoc tantùm (me iudice) aſſequuntur, vt quò acrius in Deiparam Virginem debacchantur, eo plures, & præſtantiores Marianæ dignitatis præcones, & vindices emergant. Vtinam in eorum numerum referar, qui non abſque ſpeciali diuini numinis prouidentia hoc ſubeant munus, quod Gabriel benedictam in mulieribus, & Eliſabetha beatam prædicans, ac præſens Euangelica mulier, vterum eius beatificans, ad B. Virginem celebrandam, præclarè, ſancteq. admodum inchoarunt: nec enim aliter fieri poteſt, quin perpetuũ robur, ac vigorem, inceſſantemq. curſum habeat, quod diuino eſt oraculo prænunciatum, atque ſancitum, vt Mariam, cui (vt ipſa cecinit) magna fecit, qui potens eſt, Beatam dicant omnes generationes. Vnde, quam perperam aduerſus celſiſsimam Deiparentis dignitatem verba illa hi Hæretici intorqueant, meridiana luce clarius commonſtrare, noſtrum erit abſque labore munus.

Heret. ſcrip. deprauat.

Luc. 11.

Lutherus in Euangel. de die Concep. B. Virg.

Luc. 1. & Luc. 2.

Et quidem in primis Hæreticorum ſocordia, & in ſacris Scripturis perſcrutandis oſcitantia, dum affirmant, per phraſim illam loquendi: *Quinimo beati, qui audiunt Verbum Dei,* negari, quod nuper dictum fuerat, & affirmari, quod poſtmodum dictum eſt: ex quo inferunt, Chriſtum negare, matrem ſuam beatam fuiſſe, quia illum genuit, aſſerere verò eos eſſe beatos, qui Verbum Dei audientes, illud cuſtodiunt;

omni-

Eraſmus in peritus Theologiæ in c. 11. Luc.

omnino abijcienda, ac deteſtanda eſt: nam ſi vim vocabuli reſpiciamus, Eraſmus, qui magis Latinus eſt, quàm Theologus, in cap. 11. Luc. expreſsè ait: particulam illam, *Quinimo*, non eſſe negantis, in eo, autem quòd ſubdit; neque eſſe affirmantis, mentitur in caput ſuum: nam præterquàm Patres omnes in commentario illius loci (quos neminem adeò mentis inopem eſſe putarim, qui non iudicet Eraſmo præferendos) in ſacris Scripturis elucidandis vnanimi conſenſu docent, vocē illam, Quinimo idem valere, quòd immo potius, qui autem dicit potius vtrunque, & quod dictum, & quod eſt dicendum affirmat; vt exempli gratia, ſi quopiam dicente, bonum eſt argentum, reſpondeas, immo potius aurum, non negas, ſed affirmas, argentum eſſe bonum, cæterùm, aurum melius eſſe dicis. Sacra etiam eloquia eadem voce, quinimo nonnunquàm vtuntur, vt plane ſit aſſeuerantis. etenim & 1. Reg. 20. legimus, Dauid Ionathæ loquens, dixit:

1. Reg. 20.

Quinimo viuit Dominus, & viuit anima tua, quia vno tantum, vt ita dicam gradu ego, morsq. diuidimur. quod (vt obſeruant Hebraicæ linguæ periti, idem fuit, ac ſi diceret: *Profectò viuit Dominus.* Vnde, & Græci interpretes ſuper cap. 11. Luc. vbi vulgatus interpres legit: *Quinimo beati*, ipſi vertunt: *Quin profectò beati.* Vox igitur, *Quinimo*, non ſemper eſt aduerſatiua, ſed addit etiam id, quod potius eſt. Vnde, cum Chriſtus Dominus dixit, quin potius beati, perinde fuit, ac ſi dixiſſet, quin potius beatiores; id enim conſonat phraſi Hebreæ, quæ frequenter poſitiuo vtitur pro comparatiuo, vt cum Dominus dixit Thomæ: *Quia vidiſti me Thoma, credidiſti: beati*, ideſt beatiores, *qui non viderunt, & crediderunt.* Vnde noſter D. Bonauentura in Commentario huius loci expreſsè docet, Chriſtum Dominum approbaſſe laudē illius mulieris: verba eius ſunt hæc: *Quantum ad approbationem laudis expreſsè ſubdit, quinimo beati, qui audiūt Verbum Dei, hoc non dicit aduerſando, ſed potius ſuperaddendo; non ſolùm beatus venter, qui portauit me, Verbum caro factum, verum etiam beatior, qui ſuſcipit Verbum à me prolatum. Vnde & Maria non tantum beata fuit, quia Chriſtum geſtauit in carne, verùm etiam beatior, quia ipſum perfectiſſimè geſtauit in mente.* Hæc D. Bonauentura. Nunc accipe, quæ ſingulari eruditione in cōmentario huius loci ſcripſit venerabilis Beda in hæc verba: *Pulchrè Saluator atteſtationi mulieris annuit, non eam ſolummodo, quæ Verbum Dei corporaliter generare meruerat, ſed & omnes, qui idem Verbum ſpiritualiter auditu fidei concipere, & boni operis cuſtodia, vel in ſuo, vel in proximorum corde parere, & quaſi alere ſtuduerint, aſſeuerans, eſſe beatos; quia & eadem Dei Genitrix, & inde quidem beata, quia Verbi incarnandi miniſtra facta eſt temporalis; ſed inde multò beatior, quia eiuſdem ſemper amandi cuſtos manebat æterna: qua ſententia ſapientes Iudæorum clam percutit, qui Verbum Dei non audire, & cuſtodire, ſed negare, & blaſphemare quærebant.* Poſteà vero nonnullis interpoſitis citatis verbis illis, *Beatus venter, qui te portauit*, ſubdit: *At ille teſtimonium veritatis prolatum libenter accipiens, continuò reſpondit: Beati, qui audiūt Verbum Dei, & cuſtodiunt illud: ac ſi apertè dicat: Quamuis ſingulare priuilegium habeat, quæ Filium Dei Incarnatum Virgo in vtero geſtare, parere, ac nutrire digna extitit, atque præcipuum (hoc eſt præclarum, & honeſtum) id iudicetur, tamen in eadem vita perpetuæ beatitudinis locum, & ipſi ſunt habituri, qui eius fidem, ac dilectionem caſto in corde concipiunt, qui ſedulam in mente præceptorū eius memoriam portant, qui hanc & in mente proximorum ſolerti cohortatione nutrire ſatagunt.* Euthymius nobilis interpres ſuper eundem locum hæc ſcribit: *Non ergo hic ſermo abnegantis conſanguinitatem illorum iuxta carnem; neque enim dixit non ſunt ſed præponentis eam, quæ ſecundum virtutem eſt, ac dicentis, nullam illius eſſe vtilitatem, niſi & hæc adſit. Quòd ſi nec Dei matri genuiſſe illum profuiſſet, niſi virtutem ſecuta fuiſſet; cui alteri proderit viri ſancti eſſe cognatum, ſi virtutem non habeat. Contigit enim & cognatos non haberi pro cognatis, & non cognatos pro cognatis haberi: illud quidem propter vitam diſſimilem, hoc autem propter conuerſationis bonæ ſimilitudinem....*

Hebraicæ linguæ diſerti.

Græci interpretes ſuper c. 11. Luc.

Phraſis Hebræa.

Ioan. 20.

Bonauen. in cōment. huius loci Lucæ 11.

Venerabilis Beda in cōmen. Luc. 11.

Euthym. ſuper eundem locum Luc. 11.

His Patrum teſtimonijs inſiſtens Cornelius Ianſenius in ſua concordia Euangelica cap. 50. ait: *Eſt autem, quinimo pro quo Græcè verti poteſt, certè: coniunctio, qua non negatur, quod dictum eſt, ſed cum affir-*

Ianſenius in concordia Euang. c. 50.

matio-

Digitized by Google

matione dicti infertur, quod eſt tertius. itaque non negat hoc reſponſo Dominus, matrem ob conceptum ſui, & enutritionem eſſe beatam. Hæc ille.

Cœterùm, vt clarius innoteſcat hæreticorum delirium, dum per illa verba: *Quinimo beati, qui audiunt Verbum Dei:* inſaniſſimè putant, Chriſtum Dominum abnegaſſe matrem ſuam eſſe beatam, etiãſi Dominus diſertis verbis dixiſſet: non eſt beatus venter, qui me portauit, ſed beati, qui audiunt Verbum Dei, & cuſtodiunt illud; non poſſet inde inferri Chriſtum negaſſe, quod mulier ille dixerat; nã quemadmodum ex eo, quòd dixit Marc. 9. *Miſericordiam volo, & non ſacrificium*, colligi minimè poteſt, Deum ſacrificium nolle, ſed minus, quàm miſericordiam id velle, & ſimiliter ex eo, quod dixit apud Matth. cap. 10. *Non eſtis vos, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.* non ſequitur, non fuiſſe Apoſtolos, qui loquerentur, ſed Spiritum ſanctum potius fuiſſe, qui in ipſis loquebatur; ita etiamſi Chriſtus dixiſſet: non venter, qui me portauit, ſed qui audit Verbum Dei, & cuſtodit illud; certè non negaſſet, beatum ventrem, qui ſe portauerat, ſed minus beatum, quàm qui Verbum audiret, & cuſtodiret illud. ſignificaſſet etenim in his, & alijs ſimilibus locutionibus id, quod abſolutè negari videtur, non abſolutè, ſed vlterius comparatione negari.

Marc. 9.

Matth. 10.

Ad hæc, dum hæretici falſo opinantur, Chriſtum Dominum negaſſe illis verbis: *Beati, qui audiunt Verbum Dei*, Virginem Mariam eſſe beatam: quia vtero ſuo portauit illum, ipſi Chriſto iniuriam inferunt, iudicantes hunc errorem in mentem eius cadere potuiſſe; nam mulier illa, cum dixit: *Beatus venter, qui te portauit*, planè id intellexit de ventre, qui dignè illum portaſſet: altius enim aliquid cogitauit de B. Virgine, quàm quod corporale in illa erat; vt hoc loco fatentur Beda, & Ianſenius. Dignè autem vtero cõcipere Filium Dei, ipſammet gratiam ſignificantẽ, apertè includit: etenim ipſa prius corde, quàm corpore, prius mente, quàm ventre, prius fide, quàm reipſa Chriſtum concepit. Cauſa autem reddens illam dignam ad Chriſti conceptionem fides fuit, & aſſenſus charitate informatus, quem præſtitit, vt Verbum, caro fieret in ea. Certè in cœteris matribus non requiritur fides, vt concipiant: fiunt enim ipſa natura, & congreſſu viri fœcundæ, non merito, & fide, nec mirum, cũ parituræ ſint miſeros peccatores, reos, ac filios iræ. at Beatiſsima Virgo peperit iuſtum, & ſanctum, immo & ipſum Dei Filium: *Quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei*. Quàm dignã igitur reddi oportuit, quæ tanti filij mater eſſet? non hic naturæ, ſed Spiritus ſancti virtus requirebatur: *Qui non habitat in corpore ſubdito peccatis, nec in maliuolam animam ingreditur*. itaque dignitatem maternæ animæ præcedere oportuit, vt & conceptio Verbi conſequeretur. Cùm ergo mulier illa intellexerit, beatam eſſe Virginem ex eo, quòd dignè vtero ſuo concepiſſet, & portaſſet Chriſtum Dominum; nullus niſi inſaniſsimus, & à fide Catholica longe aberrans, dicet Chriſto Domino diſpliceuiſſe laudem, quam illa mulier protulit. Verùm, vt hæreticorum petulantiam magis compeſcam, demus illis, mulierem illam nihil ſublimius de B. Virgine cogitaſſe, ſed id præciſè, quòd Chriſtum vtero concepiſſet, & vbere ſuo illum lactaſſet, adhuc ex hoc ſolo capite veraciſsimè locuta fuiſſet mulier illa, beatum appellans Mariæ Virginis ventrem, nam ſi Chriſtus Dominus dixit: *Beati oculi, qui vident quæ vos videtis*; quanto potiore iure verum dixit, beatum eſſe ventrem, qui illum portauit, cum & excellentius multo ſit, generare Chriſtũ, quàm illum oculis corporeis videre, incomparabiliterq; maius beneficium B. Virgini fuerit collatum, cum effecta fuit Mater Dei, quàm quod collatum eſt his, qui corporaliter illum videbant? Quòd ſi Dauid dixit: *Adorate ſcabellum pedum eius*. Pſal. 89. cur non adorandus venter, qui illum portauit? cum reuera (vt Richel. adnot. in cap. 10. Luc.) B. Maria inæſtimabiliter dignificata, & deificata manſerit ex filij vnione, cõmunione, contuitu, & obſequio. Quòd ſi etiam Iſaias glorificauit Chriſti ſepulchrum illis verbis: *Et erit ſepulchrum eius glorioſum*. nemoq; id inficiatur, aut reprehendat: ergo nec inficiandum, aut reprehendendum eſt, quòd mulier illa beatificauerit virgineum ventrem: nam ſi ſepulchrum inanime inanimatum Chriſti corpus continens, glorioſum eſt, multo glorioſior cenſeri debet animatus venter Deiparæ Virginis ani-

Bed. Ianſen.

Ioan. 1.

Ad Epheſ. 2.

Luc. 1.

Sapien. 1.

Luc. 10.

Pſal. 89.

Richel. in c. 10. Luc.

Iſa. c. 11.

Ioan. 19. animatum corpus Chriſti concipiens, & geſtans, maximè cum Chriſtus nonniſi tribus diebus in ſepulchro iacuerit, in vtero autem virgineo per nouem menſes requie-3. Reg. 10. uerit: & ſi Regina Saba prudenter iudicauit, beatos eſſe, qui ita propinque erant Salomoni, vt frequenter poſſent audire ſapientiam eius; dubium non eſt, quin beatiorem iudicaſſet B. Virginē, quæ ita propinqua erat Chriſto, de quo dictum eſt: *Ec-* Matth. 12. *ce pluſquam Salomon hic*, vt vtero ſuo illū conciperet, & geſtaret, & natum, vbera eius ſugentem gremio ſuo contineret.

Accedit, quòd qua ratione infœlix, & infortunatus appellari poteſt venter muliebris, quatenus concipit filium, peccati originalis næuo deturpatum, ac inimicum Dei, & ſecundum præſentem iuſtitiam, ad inferni barathrum deſtinatum: vnde Iob c. 7. ad id reſpiciens Iob cap. 7. dixit: *Pereat dies, in qua natus ſum, & nox, in qua dictum eſt, conceptus eſt homo*: ita, à contrario ſenſu virgineus Mariæ venter, beatiſſimus eſt, ac fœliciſſimus eſt prædicandus, qui non peccatorem, ſed iuſtum, non in peccatis genitum, ſed Spiritu ſancto cooperante conceptum, non filium iræ, ſed Matth. 17. Filium Dei, non deſtinatum ad infernum, ſed beata, & Dei clara viſione fruentem, Roman. 5. non inimicum Dei, ſed ſibi dilectū, in quo ſibi bene cōplacet, & per quem acceſſum habemus apud Patrem, vtero ſuo concepit, & baiulauit. Deinde, quia apud omnes nationes communi locutione beatus appellatur, qui bonis abundat, aut ille, cui fœlix aliqua ſors maximi honoris, aut dignitatis contingit. Cùm ergo Beatiſſimæ Virgini fœliciſſima illa ſors, ex diuina prædeſtinatione obtigerit, vt ad culmē dignitatis matris Chriſti Domini aſcendiſſet, meritò per ſolam illam maternitatem potuiſſet mulier illa beatam, immo & beatiſſimam nuncupare Mariam, maximè, cum & omnia bona venerint ei pariter cū illa, & maternitatis dignitas cauſa extiterit, ob quā varia cæleſtia chariſmata diuinitus & fuerint collata: alioquin, ſi Chriſtum vtero ſuo non cōcepiſſet, minimè illi conferenda.

Rurſus. Certè ſi verba illa: *Beatus venter, qui te portauit*, diſſonam B. Virginis laudem, minimeq. ei congruentem contiEccl. Cath. in off. Natiu. & Concept. B. Virg. nerent, vtrique Eccleſia Catholica non paſſim vſurpaſſet ſimilem loquendi phraſim: ſæpe autem canit: *Beata es Virgo Maria, quæ omnium portaſti Creatorem, & Beata viſcera Mariæ Virginis, quæ portauerunt æterni Patris Filium*; atque alia his ſimilia, quæ in feſto immaculatæ Conceptionis, & Natiuitatis Deiparæ habentur. Denique, quia ipſamet Virgo diuino ſpiritu afflata prophetauerat, ab omnibus generationibus beatam ſe fore prædicandam, propter magna, quę Dei omnipotentia in ea effectura erat: *Ecce enim ex hoc* Luc. 1. *beatam me dicent omnes generationes, quia fecit mihi magna, qui potens eſt*. Quis autem, niſi omninò deſipiat, magnum quidpiam eſſe B. Mariam, Chriſtum Deum, & hominem concipere, & vtero ſuo illum geſtare negabit? Vnde ſacri Euangeliſtæ ad maiorem B. Virginis honorem ſæpius illam nomināt *Matrem*. Propter hoc igitur ma- Luc. 1. gnū, quod ei fecit Dominus, meritò appellari poteſt, & debet beata. Non ergo perfi- Ioan. 19. dī hęretici intelligunt, quale, quantumque hoc B. Mariæ ſit donum, etiam ſecundum carnem, Dei Matrē exiſtere: intellexit tamen D. Anſel. quolib. de excell. Virg. c. 2. ſapienter dixit: *Hoc ſolum de ſancta Vir-* D Anſel. lib. de excellen. virgin. c. 2. *gine prædicari, quòd Dei Mater eſt, excedit omnem altitudinem, quæ poſt Deum dici, vel cogitari poteſt*. Quare, cum D. Auguſt. tract. 10. in Ioannem in perſona Chriſti dicit: *Mater mea, quam appellaſtis fœli-* D. Auguſtin. tract. 10. in Ioann. *cem, inde fœlix, quia Verbū Dei cuſtodiuit, non quia in illa, Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis*; non negat, fœlicem fuiſſe ex maternitate, ſed pręfert fœlicitatem, quam habuit ex cuſtodia Verbi diuini. idque clare conſtat ex alio loco eiuſdem D. Auguſt. lib. de ſancta virginit. cap. 3. dum ait: *Beatior fuit Maria percipiendo fidem* D Auguſt. lib. de ſanct. virgin. c. 3. *Chriſti, quàm concipiendo carnem Chriſti*. ecce comparat illa duo, & ſupponens Virginem beatam eſſe ex primo affirmat, beatiorem ex ſecundo. Atque ex his omnibus infero, tantùm abeſſe vt Chriſtus Dominus laudem illam matri ſuæ delatam: *Beatus venter, qui te portauit*, abieciſſe, aut refutaſſe voluerit, vt potius illam admittens, eandem perfecerit, & confirmauerit, ſubiungens aliam potiorem rationem, per quàm Virgo beata erat prædicanda, nempe quia audierat Verbum Dei, & cuſtodierat illud: ipſi enim præcipuè dixit Dauid pater eius: *Audi filia, & vide,* Pſal. 44. *& inclina aurem tuam*. inclinauit certè, cum Angelo ad ſe deſtinato aſſenſum præbuit,

buit,

Lucæ 1. buit, dicens: *Fiat mihi ſecundum verbum tuum*. Deinceps etiam tam ſollicitè verbum Dei cuſtodiebat, vt D. Lucas c. 1. de
Ibidem. illa dicat: *Conſeruabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo*. Conſeruauit in ventre
Pſal. 16. memoriæ: *De abſconditis tuis adimpletus eſt venter meus*. Pſal. 16. Conſeruauit in
Cant. 5. ventre cordis: *Ad tactum eius intumuit venter meus*. Conſeruauit in ventre men-
Ezech. 3. tis ſuæ: *Fili hominis, venter tuus comedet, & viſcera tua implebuntur volumine iſto*. Conſeruauit in ventre appetitus ſenſitiui:
Pſal. 43. *Conglutinatus eſt in terra venter noſter*, excepto tamen B. Mariæ, quæ caruit peccati fomite. Conſeruauit in ventre gratiæ (vt D. Gregorij vtar phraſi, qui exponens illud
D. Greg. in Iob c. 38. Iob cap. 38. *De eius vtero egreſſa eſt glacies*, inquit: *Quid enim in vtero, niſi gratiæ ſinus accipitur?* Cum ergo Beata Virgo, non ſolum Verbum incarnatum vtero corporis cuſtodierit, ſed verbum prædicatum vtero cordis ſui diligenter conſeruauerit, fœlix, & beata eſt ex primo; fœlicior tamen, & beatior eſt ex ſecundo. Vnde Beda in
Beda. Commentario huius loci ait: *Eadem Dei genitrix, & inde quidem beata, quia Verbi incarnandi miniſtra facta eſt temporalis, ſed inde multo beatior, quia eiuſdem ſemper amandi cuſtos manebat æterna*. quibus conſonant verba D. Auguſt. lib. de ſancta vir-
D. Aug. lib. de ſancta virginit. c. 3. ginitate cap. 3. dum ait: *Materna propinquitas nihil Mariæ profuiſſet, niſi prius Chriſtum corde, quàm carne geſtaſſet*. Quare illis verbis generalibus: *Quinimmo beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud*: vberius multo affirmauit Chriſtus, matrem ſuam eſſe beatam, quàm mulier illa verbis illis peculiaribus: *Beatus venter*, &c. Nam Chriſti Domini verbis laudata eſt eius anima, verbis autem illius mulieris commendatum eſt eius corpus: illa quidem ſermone ſuo extulit corporea concipiendi, & lactandi munera. Chriſtus autem ſpiritualia liberi arbitrij, cæleſti gratia perfuſi officia, in credendo, & amando Deum commendauit; quæ Verbi diuini cuſtodia complectitur. Deinde, cum Chriſtus Dominus reſpondit illi mulieri: *Quinimmo beati, qui audiunt Verbum Dei, & cuſtodiunt illud*, videtur mihi quoddam conſolationis genus exhibere ei voluiſſe in præmium; quod alijs omnibus, qui aderant, eum blaſphemantibus, ipſa ſola in laudes eius prorupiſſet. Conſolatio autem hæc fuit: Si tanti facis ventrem, qui me portauit, vt beatum illum voces, ne deſperes, appellationem beatæ te conſequi poſſe; nam ſi Verbum Dei audieris, & illud cuſtodieris, beata quoque tu eris: vel dicamus aliter: Tu matrem, & geſtatricem Verbi prædicas beatam. in illa Deum laudas, & me ſimul honoras; quod autem de matre affirmas, equidem non negauerim quin eam etiam beatam eſſe confirmo; nolim autem, vt quiſquam putet, illam ſolam beatitudinis participem eſſe, ſed generatim hoc dixerim, iuſtos, & beatos etiam omnes poſſe cenſeri, quicumque idem illud verbum, quod à me prædicatur, corde, ſicut illa, ſuſceperint, atque opere fideliter adimpleuerint. Itaque Chriſtus Dominus non negauit, Virginem fuiſſe beatam, ex eo, quòd ventre ſuo illum concepiſſet, ſed ex hoc occaſionem accepit, Verbum Dei, quod prædicabat, commendandi, quod beatiores homines, quàm ventrem, & vbera poſſet facere. nam & ipſa mater ſua beatior erat, quòd mente, Auguſt.
quàm quòd ventre Chriſtum concepiſſet. Hoc autem genus beatitudinis omnes poterant ex diuino auxilio obtinere: beatitudo enim, & fœlicitas geſtandi in ventre Chriſtum Dominum, vni ſoli Mariæ data erat, nec alteri vnquam communicanda: beatitudo autem audiendi, & cuſtodiendi verbum Dei, omnibus poterat eſſe communis. Falluntur igitur omnes hæretici, dum ex voce Chriſti Domini, *Quinimmo*, perperam intellecta, tot, ac tantas turbas excitant, vt Dei Genitricis honorem obſcurent: Cui ſit cum Filio eius honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia XX.

Chriſtus Dominus verbis illis: Quinimmo beati, qui audiunt Verbum Dei, & cuſtodiunt illud, humanas laudes longè abijciendas eſſe nos docet.

NON deſunt graues huius loci interpretes, qui putarint, Chriſtum Dominum propterea duriuſculis illis verbis ſecundum ſpeciem reſpondiſſe mulieri, ſe, & matrem ſuam laudanti, vt

tanquam

tanquam perfectionis Euangelicæ archimagiſter, humanas laudes contemnendas ſignificaret, nec de aucupanda populari aura Chriſtiano homini quidquam curandū eſſe doceret. Quod genus argumenti tanto libentius pertractandum ſuſcipio, quanto & ad vanæ gloriæ peſtem expiandam vtilius, & omnibus ſtatibus hoc vitij genus familiaris eſſe iudico. Etenim illud ſingulare in vanæ laudis, & humanæ gloriæ appetentia non ſemel obſeruaui, quòd, licet non omnia vitia omnium corda ſubintrēt; quædam enim ſunt familiaria diuitibus, alia ſapientibus, alia principibus, alia ſubditis; humanæ tamen gloriæ appetitus, inſtar paſſionum entis (vt Philoſophi loquuntur) quæ omnia tranſcendunt; omnium pulſat animos, & inſtar vniuerſalis peſtis, vndique graſſatur, & per omnes ſerpit, vt cancer: ad quod alludens Socrates (vt author eſt Stobæus ſerm. 31.) vanæ laudis appetitus morbum in hunc modum pulchrè deſcri-
Stob. ſer. 31 pſit: *Si quis in theatro iuberet coriarios ſolos ſurgere, illi ſoli ſurgerent; ſimiliter, ſi fabros ferrarios, textores, aut alios generatim: ſi verò prudentes, aut iuſtos iubeat ſurgere, hic omnes illico conſurgent, quia omnes tales videri volunt*. Appetitum hunc vanæ gloriæ in diuitibus frequenter dominari quis ignorat? Paulo dicente 1. ad Timoth. 6.
1. Tim. 6. *Diuitibus huius mundi præcipe non ſuperbè ſapere*. Sapientes, & litteris conſpicuos hoc eodem appetitu ſępe intumeſcere, idem
1. Cor. 8. D. Paulus teſtatur, dicens: *Scientia inflat*. Iuſtos etiam, & Sanctos hac eadem paſſione crebro agitari, teſtatur D. Thomas 2. 2.
S. Tho. 2. 2. q. 132. a. 3. q. 132. art. 3. dum ait: *Cum alia vitia locū habeant in ſeruis diaboli, inanis gloria locum habet in ſeruis Chriſti*. Hæc ille. Hi enim non ſemel proprijs ſuis operibus humanā laudem aucupantur, quos in hunc modum
Iſai. 58. cap. 58. Iſaias increpat: *Numquid tale* (inquit Dominus) *eſt ieiunium, quod elegit per diem affligere hominem animam ſuam? nūquid contorquere, quaſi circulum caput ſuū?*
Originale Hebræum. vbi originale Hebræum legit: *Numquid contorquere, quaſi hamum collum ſuum?* Quibus verbis non obſcurè ſignificauit, quòd ſicut piſcatores hamo vtuntur ad capiendos piſces, ſic multi, qui ſpirituales haberi volunt, dum ieiunant, orant, vel alijs bonis operibus vacant, quaſi hamum ad collum contorquent, ad vanas hominum laudes captandas: hi ſanè oleum, & operā perdunt, & mercedē æternam, quam æternum gloriæ pondus vocauit Apoſt. pro ina- 2. Cor. 4.
nis gloriæ mercede, quæ inſtar fumi, nullius prorſus ponderis eſt, inſipienter, ac infęliciter cōmutant. Atque huc facit, quòd cum olim recreandi animi gratia Imp. Nero piſcaretur, hamus verò, quo piſces capere tentabat, cum non ferreus, ſed aureus eſſet; videns hoc Romanus quidā, ei irriſit: *Vt quid* (inquiens) *quæſo perditio hæc? piſcis ſæpe oboli pretium non excedit, & frequenter ſecū in profundum hamum trahit, qui centuplum maioris valoris erat*. Opera in charitate facta, aurea quidem ſunt, vtpote charitatis auro decorata; hæc tamen ſi omnino propter vanam gloriam fiunt, pereunt, ſolumque ventum vanæ gloriæ in præmium obtinent: vt quid ergo perditio hæc? Finge modo, agricolam toto anni decurſu terram co- Exemplum.
lentem, arantem, ſeminantem, rigantem, expurgantem, metentem, triturantem, ac tandem magno labore triticum in horrea inducentem; ſi poſtea, cum tritico vti oporteret, à gurgulione deuaſtatū illud reperiret infęlicem ſe proculdubio exclamaret, & fruſtra tot expenſas feciſſe doleret. Non diſſimiliter, qui per anni circulum ſeminauit eleemoſinas, orationes, ac pia alia opera, ac propterea putaſſet, per multa bona opera in æternę patrię horrea ſe induxiſſe, ad Dei tamen iudicium vocatus, videat omnia illa vanitatis gurgulione omnino deperdita, meritò ſe infœlicem exclamabit, & dicet, *Vt quid perditio illa?* fruſtraque dolebit, ſe tot expenſas inaniter feciſ-
ſe. Sanctus Fulgentius libro Myterologiæ, S. Fulg. lib. Myterol.
ſic hieroglyphicè vanam gloriam deſcripſit. Iuuenem quendam depinxit facie pulchrum, & rete indutum, iuuenem, quia vana gloria à primis parentibus vſque ad nos perdurans, numquam emarcuit, immo quotidie effloreſcit, & iuueneſcit: pulchrum facie, quia vanæ gloriæ vitio ſtimulatus, pulchra ſua ſecundum faciem ab omnibus videri cupit: rete tandem indutum, quia vani hominis illa præcipuè cura, & ſollicitudo eſt, vt vbique rete expandat ad humanas laudes capiendas; & quidem cum illa ſint inſtrumenta ad venandum, appoſitè Sanctus Fulgentius in ea ſua vanæ gloriæ deſcriptione rete vſus eſt, quia hoc venandi inſtrumentum commune eſt ad capiēdos ex aqua piſces, ex terra quadrupedia, ex aere volucres, quo apertè

ſignificauit,vanę gloriæ ſtimulis agitatum ad omnia,vbicunque poteſt quidpiam vanæ laudis aucupari,rete ſuum caute,& ſimulatè extendere, vt periti ſolent ad capienda animalia præſtare venatores.

Præterea illud etiam valde ſingulare eſt in hoc vitij genere, quòd cum omnia alia vitia nonniſi à vitijs, & à materia vitioſa generentur,foueantur, perficiantur; otium inuitat ad gulam, gula ad luxuriam, luxuria ad prodigalitatem, prodigalitas ad rapinas,& furta,furtum ad iniuriã,iniuria ad maleuolentiã:quæ omnia,vel generant viciſsim,vel generantur, vel fouent mutuò, vel fouentur. ſed eadem omnia virtutibus extinguuntur, & corrigũtur: ſola ſuperbia ex ipſis virtutibus naſcitur, nonniſi bonis inſidiatur,ex pietate ortum, & incrementum capit:quemadmodum enim ignis ſulphureus aqua iniecta roboratur,ipſa aqua materiam ei, & alimentum præbente, quæ tamen cæteros ignes ſolet extinguere: ſic ſuperbia, creſcente virtute, & rebus præclare geſtis apparentibus,magis inflammatur,illis, quaſi materia vtitur, quæ cætera vitia ſolent perimere. Iã verò cætera vitia, ſingula ſingulas perdunt virtutes,auaritia liberalitatem,libido caſtitatem,gula temperantiam,iracundia beneuolentiã:at vna ſuperbia omnes perdit,omnia bona tollit, omnia præclarè geſta euacuat, mercede

Luc. 18. ſpoliat, Deo reddit exoſa,vt in ieiunijs,ac decimarum ſolutione illius phariſæi appa-

1. Mach. 6. ret. Edidiſſet Eleazarus præclarum facinus, occiſo elephante, niſi illato imperitè vulnere ab eodem etiam fuiſſet miſerè interfectus: quoties aut peccato reſiſtimus, aut virtutem operamur,quaſi elephantem occidimus, vt vel Mundũ, vel Diabolum, vel Carnem, ſed niſi à blandiente propriæ laudis memoria caueamus, ab eodẽ bono opere ipſimet occidimur. Deinde cætera peccata ſaltẽ cùm ętate lãgueſcunt,& vinci ſe tandẽ patiuntur:libidinem ætas extinguit,odium,& maleuolentiã redintegrata amicitia abſumit, auaritiã inducta liberalitas profligat,gulam,& ebrietatem parſimonia reprimit, ſolius ſuperbiæ tanta eſt pertinacia,vt alijs vitijs omnibus profligatis, ſola audeat in cãpo manere, virtutiq. pugnam per totã ętatem inferre. Quẽadmodum enim vmbra corpus, (niſi vndequaq; corpus illuſtretur, vt cùm in Zenith medio Sol ſtat) ſemper cõſequitur,vel ante,vel ad dexteram,vel ad ſiniſtram,ſic ſuperbia virtutem ſemper comitatur,& ex aliquo latere inſidiatur, niſi quis ita luce virtutis effulgeat,vt vitiorum tenebris,ſeu vmbris nihil loci relinquat; totusq. & vndiq; cautus ab omni parte ſibi proſpiciat.

Porrò inanis gloriæ fugiendæ cauſæ ſancti Patres nos monent,vt opera noſtra abſcondamus, ne videntium hominum oculi illa inficiant,aſpectu ſuo ad vanã gloriam nos excitantes. Vnde D. Ioan. Chryſoſt. homil. 2. in Ioann. *Homines* (inquit) *nihil nobis vtilitatis afferre poſſunt, ſed tantùm, inſpicere,quæ facimus,ac inſpiciendo lædere, laboremq.noſtrum inanem reddere.* Exod. 2. videns Moyſis mater eum elegantem, abſcondit, ſic tu ſi elegantem pulchrumq. habes filium, ideſt, ſi quid, quod laudem mereatur,à Deo accepiſti,abſconde,ne hominum oculis faſcinetur,ac per inanẽ gloriam corrũpatur.Orig. hom. 2. in Exod. refert: *Ait ſcriptura,quòd de tribu Leui quędam genuit maſculum, & videns infantem eſſe elegantem,occultauit eum menſibus tribus;vnde ſi nõ propterea nobis præcipitur,ne bonos actus in publico geramus,ne iuſtitiam noſtram coram hominibus faciamus, ſed vt clauſo oſtio oremus Patrẽ in occulto, & quod facit dextera, noſtra neſciat ſiniſtra, niſi enim in occulto fuerit, diripietur ab Ægyptijs,inuadetur ab hoſtibus,in flumẽ iactabitur,& fluctibus ſubmergetur. Ergo,ſi faciã eleemoſynam, quia opus Dei eſt, maſculum genero, ſed ita faciam, vt hominibus innoteſcat,& ab hominibus laudem quaram, & non occultauero, rapta eſt ab Aegyptijs, & in flumen demerſa.* Hæc Origenes. Ad Coloſſenſ. c. 3. Græco vocabulo: *Ophtalmodulia.* vtitur D. Paulus, quod huic rei, de qua ſermo eſt, maximè inſeruit: ſignificat enim oculorum ſeruitutẽ:ait ergo D. Paulus: *Non ad oculum ſeruientes*: & ſi verbum verbo reddere velis,non in oculorum ſeruitutibus. Quod autem ille ſeruis, hoc cunctis hominibus dici poteſt:Non in *Ophtalmodulia,* ideſt non in oculorum ſeruitute vitam traducatis,ne ſitis quæſo oculorum ſerui, ne hominum oculis, qui omnia faſcinant, ſeruiatis: quo certè vitio laborant plerique: quorſum enim pretioſæ, bombicinæq. veſtes gemmis,auroq. diſtinctæ? quorſum magnifici prandiorum apparatus? quorſum equorũ,argento,auroq. radiantes phaleræ? quorſum famulorum ingens

D. Io. Chryſoſt. hom. 2. in Ioann.

lib. Exod. 2.

Orig. hom. 2. in Exod.

Matth. 6.

ad Coloſſ. 3.

ingens caterua? quorſum aurea periſtromata? multorumq. nummorum aulea? nonne vt hominum oculis ſeruiatur? Hæc verò oculorum ſeruitus, quàm ſit grauis, in comment. epiſt. ad Roman. homil. 17. his verbis oſtendit: *Elegerim potius innumerorum barbarorum ſeruitutem, quàm ſemel vnius inanis gloriæ: neque enim captiuis illi ſuis talia præcipiunt, qualia ſubditis ſuis iſta iubendo mandat: omniũ* (inquit) *ſeruus eſto, animam contemnito, virtutem negligito, libertatẽ rideto.* Item *vana gloria cupidus ſimilis eſt illis, qui tempeſtates ferunt, ſemper timens, innumeroſq. Dominos obſeruans; qui verò extra illam eſt tyrannidem, rectè comparatur iſs, qui in portu conſtituti, integra iam libertate potiuntur. Alius verò non item, ſed quàm multis eſt cognitus, tam multos habet Dominos, omnibus coactus.* Fugiamus ergo, opthalmoduliam, oculorumq. humanorum ſeruitutem, in oculos Dei oculos noſtros conijciamus, & in illius conſpectu, theatroq. perpetuo verſemur. Duo ſunt theatra: alterum ſurſum ampliſſimum, vbi Rex Regum, hoc eſt Deus nobiliſſimis Angelis ſtipatus, ad ſpectandum ſedet; alterum deorſum anguſtiſſimum, vbi viles homunculi, & peccatores turpiſſimi multi adſtant. Vnde D. Paul. 1. Corinth. 4. dixit: *Spectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus.* magna igitur inſania eſt, ampliſsimum Dei, Angelorumq. theathrum repudiare, & in paucorum, eorumq. vilium hominum theatro verſari, illorumq. oculis magno labore inſeruire: qui hoc facit, cum D. Ioan. Chryſoſt. homil. 17. in epiſt. 2. ad Romanos his verbis increpat: *Seruus ad oculos heri ſui reſpicit, mercenarius operator ad operis ſui dominum, præmia illi daturum; diſcipulus ad præceptorem: tu verò omnino contrarium facis; Deum, qui remunerat, Dominumq. relinquens, ad conſeruos reſpicis: etiamſi ſcias, quod Deus rectè factorum tuorum etiam in futurum recordetur; homo tamen cum ſit vilis, ad præſens tantum reſpicis. Et cum habeas in Cœlo theatrum conſtitutum, in terrâ tamen ſpectatores tibi colligis: & athleta quidem vbi certat, ibi & probari cupit: tu cum in ſuperioribus certes, in inferioribus coronari quæris? & quidnam poterit hac amentia peius fieri?* Hæc D. Ioan. Chryſoſt. Verùm dicit quis, ſi fugere debemus hominum oculos, ne opera noſtra videant,

Orig. in comm. epiſt. ad Roman. hom. 17.

1. Corint. 4

D. Io. Chryſoſt. homil. 17. in epiſt. 2. ad Rom.

illa aſpectu ſuo inficiant, oportebit adire deſerta loca, in quibus nulli appareant hominum oculi: minimè quidem, ſed quærenda deſerta voluntas ab omni inanis gloriæ, quam oculi hominum pariunt, cupiditate. Si in oculis omnium hominum præclarum opus geſſeris, non hominum curans oculos, ſed Dei abſcondite, & ſiniſtra ignorante, geres: ſi verò nullo cernente homine, feceris, videri tamen cupiens, hominũq. laudes captans, coram hominibus ſiniſtra ſciente facies. Author imperfecti in c. 6. Matt. ait: *Qui non ideo facit, vt ab hominibus videatur, & ſi coram hominibus fecerit, tamen non videtur, corã hominibus feciſſe.* Chryſol. ſer. 9. *Deus arguit largientem ad ſuam famam, non ad pauperis famẽ, vota culpat, nõ loca: docuit miſericordia author, vt miſericordia non terra ſit nota, ſed Cœlo, nõ hominibus inſinuata, ſed Deo.* Theophyl. etiam in c. 6. Matth. *Licet coram hominibus eleemoſynam facias, non tamen ideò facias, vt videaris ab hominibus, non condemnaris; ſin vana gloria ſcopum ſpectaueris, etiamſi in penetralibus promptuarij tui facias, condemnaris: voluntatem enim, vel coronat, vel punit Deus.* hæc ille. Atque huc facit, quod Chriſtus Dominus ad fugiendam inanem hominum gloriolam, monuit, ad eleemoſynam elargiendã, non eſſe tuba canendum: *Cum facis eleemoſynam, noli tuba canere.* tubis vtebantur olim Iudæi ad conuocandam plebem, ſicut & nos vtimur cymbalis. Vnde Dominus Numerorum 10. Moyſi dixit: *Fac tibi duas tubas argenteas, quibus conuocare poſſis multitudinem.* Noſter Lyranus Cardinalis Caietanus, & Epiſcopus Abulenſis, Ianſenius. & alij putant, tunc homines humanæ gloriæ cupidos ſolitos fuiſſe tuba pauperes conuocare; mihi tamẽ D. Io. Chryſoſtomi ſententia probatur aſſerentis, tropum eſſe, & figuratum loquendi modũ continere verba illa: *Noli tuba canere ante te:* quia perinde eſt, ac ſi dixiſſet: noli arroganter eleemoſynam tuam oſtentare: verba D. Chryſoſtomi hæc ſunt: *Non quia hypocritæ eleemoſynam ad ſignum erogant tubarum, ſed maximam in eis; volens notare oſtentationis inſaniam, tranſlatione verborum, vitij redundantiam publicauit.* eleemoſyna, & ſic in vniuerſũ omnia opera bona inſidiatricem habent gloriam inanem: alia vitia in terris nobis inſidiantur, hæc verò in ipſo

Auth. imperf. in c. 6. Matth.

Chryſolog. ſerm. 9.

Theoph. in c. 6. Matth.

Matth. 6.

Numer. 10.

Lyran. Cardin. Caiet. Abulenſ. Ianſen.

D. Chryſoſt.

cælo, vt Diuus Baſilius loquitur; quia in ipſiſmet virtutibus de cælo delapſis, clarè oſtendit. Etenim in Conſtitutionibus Monaſticis cap. 11. inquit: *Callida inſidiatrix vana gloria, vel in ipſius cæli conuexis inſidiarum aduerſus nos eſt collocatrix.* & ibidem ait: *Vana gloria virtutes, ramis in cælum vſque licet expanſis, adornatas profligare, ac deturbare contendit.* Lætus ſub virili hedera ſedebat Ionas; ea verò à verme ſubito corroſa exaruit: vireſcit, floretque opus bonum, quandiu à verme inanis gloriæ, ac ſuperbiæ non corroditur; ſi tamen ab inani gloria corrodatur, exareſcit. Vnde D.Baſilius eleganter eodem lib.cap.11. dixit: *Fugiamus inanem gloriam, dulcem ſpiritualium operum ſpoliatricem, iucundum animarum hoſtem, tineam virtutum, blandiſsimam bonorum noſtrorum deprædatricem, eandemq. mellis illitu fraudis ſuæ veneno coloratricem, & mortiferi hominum mentibus poculi porrectricem.* quibus conſonant verba D. Ioannis Chryſoſtomi homil.72.in cap. 22.Matthæi, dum ait: *Hæc eſt tinea cæleſtis theſauri, hic eſt fur, qui æterna regna furatur, qui immarceſcibiles à nobis diuitias aufert, qui, tanquam contagioſus morbus, omnia corrumpit.* Qui polum articum intuentes nauigant, buccinæ figuràm intuentur, qui verò alterum cernentes polum, fluctus ſulcant, intuentur figuram Crucis. Etenim in polo artico, ſtellæ ſunt in ſpeciem buccinæ; in polo verò antartico in formam diſpoſitæ Crucis. Ad eundem modum, ex his, qui mare magnum huius ſæculi nauigant quidam vanæ laudis cupidi, buccinas, ideſt placidas hominum laudes, inanemq. gloriam aſpiciunt: alij vero humanam hanc gloriam deſpicientes, laudum buccina, ſeu tuba contempta, in Crucem conijciunt oculos, cum D.Paulo ad Galatas 6.dicentes: *Mihi autem abſit gloriari, niſi in Cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Quare, ſi cum eleemoſynis, ieiunijs, & alijs bonis operibus vacamus, volumus ante nos tuba canere, hæc non debet eſſe tuba oſtentationis, ſed tuba extremi iudicij, qua ſi cecineris ante te, ſonitu eius terribili, humanam deterrebis gloriam, ac humanas laudes longè fugabis. Si verò malueris humanæ laudis tuba canere, continget tibi illud Iob. 15. *Congregatio hypocritæ ſterilis.* Etenim humanæ laudis cupidus, congregat varia bona opera, ſed corum ſterilis hæc eſt congregatio, quia per hæc, quę vanè agit, fructum ęternę retributionis non recipiet, in eoq. palam verificatur illud Oſeæ 8. *Culmus ſtans, non eſt in eo germen, non faciet farinam, quod & ſi fecerit, alieni comedent eam.* bene ait, culmus ſtans non eſt in eo germen, quia ſicut vitis racemi, ſi in ſublime nõ attolluntur, in terrã iacent, & facilius putreſcunt propter humiditatem terræ; ſic bona opera, ſi recta intentione in cælum non ſubleuantur, in terra iacent, ac putreſcunt. bene etiã ait, germen non faciet farinam, quia humanã laudem appetentis opera ſunt infœcũda, nihil aliud producentes, quã humanę glorię paleas: bene tandẽ ait, quòd, etſi fecerit, alieni comedent eã: quia, vt rectè dixit D.Gregor.lib.12.Moral.cap.24. *Cum fecerit farinam, hanc alieni comedunt, quia, & cum bona opera hypocritæ oſtendunt, de his malignorum ſpirituum vota ſatiantur: qui enim per hęc placere Deo non appetunt, nequaquã agri Dominum ſed alieni paſcunt.* Hæc ille. Chriſtus Dominus præuidens dominantẽ in nos inanis laudis appetitũ, dixit: *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, & glorificent Patrem veſtrum*; nõ dixit, vt glorificent vos: nã hic noſtræ lucis ſcopus debet eſſe, nõ vt nomen noſtrũ celebretur, ſed vt diuinũ illuſtrius fiat; iuxta illud Pſal. 113. *Nõ nobis Domine, nõ nobis, ſed nomini tuo da gloriam.* *Cauete* (ait Dominus Marci 8.) *à fermento Phariſæorum.* vis Phariſæorum videre fermentum? Matth. 23. *omnia opera ſua faciunt, vt uideantur ab hominibus.* Hoc multi ſunt infecti vitio. A magno Alexandro, narrat Plutarch. in fin. lib. de profectu morum, nunciũ ſummã lætitia geſtientẽ, dexteraq. protenſa accurrentẽ, his verbis exceptum: Quid mihi, vir bone, nunciabis aliud, quam Homerũ reuixiſſe? nil videlicet (vt ait idem author) ſibi deeſſe his verbis contriſtatus eſt, quàm famam inſignem apud poſteros, hoc enim vnũ cupiebat, Homerum poetarum principem in vitam reuocari, vt res, quas geſſerat, principe carmine celebratæ, homericoq. pẽnicillo depictæ, ab omnibus hominibus cognoſcerẽtur: ſcilicet fermẽto feruebãt Alexandri viſcera. Adumbrat autem ſuperbiam, inanemq. gloriam; nam quemadmodum fermentum maſſam inflat, ſic ſuperbia, inaniſq. gloria inflat hominem. Vnde Philo propterea putat, ab altari repulſum in libro de offerentibus victimas,

D.Baſilius in Conſtit. Monaſt.c.11.
Idem ibid.
Ionæ 4.
D. Baſil. vbi ſupra.
D Chryſ hom. 72. in caput 22. Matth.
Ad Galat. 6.
Iob cap. 15.
Oſeæ cap.8.
D. Greg.lib. 12. Moral. cap.24.
Pſal.113.
Marci 8.
Matth.23.
Plutarch.
Philo.

quia iubet legiſlator, oblationem omnem ſine fermento fieri propter tumiditatem, quã efficit figutato præcepto; ne quis elatus ad altare accedat, tumidus faſtu, & arrogantia. Præterea, quemadmodum fermẽtum (vt ait Apoſtolus) maſſam, ſic inanis gloria opus, etſi præclarum corrumpit Saul 1. Reg. 15. poſt victos Amalæcitas fornicem triumphalem ſibi erexiſſe dicitur. Similem in modum (ait D. Gregor. in comment. 1. lib. Reg. arrogantem doctorem, & inani gloria inflatum, poſt victa concionibus aliqua Auditorum vitia, veluti fornicem triumphalem ſibi erigere, dum ſuperbit. Arrogantes (inquit) Doctores, dum magna dicunt, ſe in ſublime æſtimationis erigunt, & quales ſe intus aſpiciunt, per iactantiam, & oſtenrationem, foris innoteſcunt. Cumq. & illud, quod per ſe alij proficiunt, ad fauorem propriæ laudis trahunt, quid aliud videntur agere, niſi altum victoriæ ſignũ inſigni titulo demonſtrare? In eos, qui vanã ſectantur gloriam, illud quadrat Pſal. 105. *Mutauerunt gloriam ſuam in ſimilitudinẽ vituli comedentis fænum.* mutant enim gloriam veram ac cæleſtem gloriã quoque Dei, ad quam ſua opera dirigere debuerant, in vitulũ, qui fœno paſcitur; hoc eſt (vt Ricchardus Victorinus moraliter interpretatur) in appetitum inanis gloriæ, & popularis auræ, quæ fęnum eſt, quod hodie viget, & cras in clibanum mittitur. Vitulus, ſiue potius taurus cornupeta, eſt inanis appetitus gloriæ, cornupetit ille, caueto: petit (inquam) cornu & alios, & illum, à quo paſcitur. Ricch. lib. 1. de erudit. intern. homin. par. 1. cap. 4. Cum (inquit) ſcriptum ſit Iſa. 40. *Omnis caro fænum, & omnis gloria eius, quaſi flos agri,* quid aliud erit vitulus fœnum comedẽs, niſi humani fauoris appetitus, carnalem, & temporalem gloriam ambiens? Fœno paſcitur popularis auræ captator, ſiue potius aere, & aura: at ſolidam qui quærit gloriam, is diuinis, ac cæleſtibus fruitur paſcuis, fugiendo gloria quæritur; ſi vanam atque inanem fugiamus, ſolidam ac veram conſequemur. Non ergo inficiamur, fratres chariſſimi, inani gloria cupidi, ſed gloriam Dei in omnibus ſincerè quæramus. Refert Ludouicus Granatenſis tom. 1. de temp. quòd Thales Mileſius iam ſenex admirandam quandam rationem de Cælo commentus, eandem Mandritæ philoſopho Cirenenſi communicauit, qui cum hoc nomine magnas gratias ageret, rogaretque, quàm mercedem pro tanto documento vellet; ſatis (inquit Thales) mihi erit, (o Mandrita) ſi id, quod è me didiciſti, cum proferre volueris, tibi non adſcripſeris, ſed me eius repertorem prædicaueris. Quanto magis Deus hoc ſummo iure à nobis flagitat, vt omnem virtutem, ſcientiam, prudentiam, ac fortitudinem, ſi quam habemus, non nobis, ſed illi acceptam referamus, quoties ea vtimur? quantò magis ſumma ratio docet, & Theologos, ac Chriſtianos, vt omnes ingenuè agnoſcant, per quos profecerint?

1. Reg. 15.

D. Greg. in comment. 1. lib. Reg.

Pſal. 105.

Ricch. Vict.

Ricchar. lib. 5. de erudit. inter. hom. par. 1. c 4.

Iſa. 40.

Ludou. Granaten. to. 1. de temp.

Sed perge quæſo pleraq; alia in idem argumenti genus edisserere. Baſiliſcus, animal venenatũ & hominis hoſtis capitalis, ſi primus te videt, interficit certiſsimè, ſi à te prius conſpiciatur, facilè ſuperatur. Sic vanagloria ſi à te primũ expenditur, facili negocio repellitur, ſi incautum te occupet, opprimit; quod qualiter faciat, ſapiẽter deſcribit S. Baſil. dicens: *Inanis gloria, ſpiritualiũ operũ eſt latro blandus, animarũ hoſtis, tinea virtutum ſub mellis illitu fraudis ſuæ venena propinat, & poculũ mortiferum porrigit, quos captiuos tenet, eos ad omne nefas facilè impellit, vt id faciant, quod admirationi eſſe animaduertunt, quantumcũque id turpe, & inboneſtũ ſit: ſic non modo honeſtas omnes actiones ſubuertit, ſed & ad improbas iter facit.* Hæc ille. Refert Plinius, quòd aquilæ pullis (quæ in alto ſemper nidificat) ſerpens, qui vocatur Parias, inſidiatur, qui videns, ſe propter altitudinẽ ad illos accedere non poſſe, trahit ad ſe ventũ, & venenum emittit, vt aer infectus per venenũ, ad pullos deductus, illos occidat; ſed aquila ex inſtinctu naturali, vt huic malo occurrat, nido ſuo inędificat lapidẽ, qui vocatur gagates, & sẽper in illa parte, quę eſt contra ventũ, illum ponit. Iſte autem lapis, venenũ expellit, ne ad pullos accedat. Simili induſtria, & cautela debemus nos pullos noſtros, ideſt bona opera, quæ per Dei gratiam in ſublimi virtutum exercitio operamur, tueri, ne à vento ſuperbiæ Diaboli excitato, pereant, & diſſoluantur. Chriſtum lapidem, ſeu Dei gloriam inter opera noſtra, & ventum vanæ gloriæ ponere ſatagentes. Eleganter dicebat S. Arſenius: *Qui bona quidem opera facit, ſed vt ſtudeat hominibus placere, ſimilis eſt perpetuo bau-*

S. Baſilius.

Plin. de hiſt. animal.

Similitudo comparata.

S. Arſenius.

haurienti aquam, & in canalem perforatum continuò infundenti. & certe ſicut dementiſſima res eſſet, precioſis gemmis, atque lapillis ruinoſi alicuius parietis rimulas implere, atque fulcire, ſic pro virtute humanos fauores deſiderare, & rem cælo dignam Iulij precio venalem exponere. Porro, ſicut ineptus, ille mercator eſſet, qui merces optimas paruo præſenti pretio venderet, certo ſciens, ſi ad aliquot dies expectaret, centuplo plus ſe accepturum; ſic inepti illi operatores ſunt, qui bonas operationes præſenti hominum laude, eaq. leui, & momentanea vendunt, cum certò ſciant, poſt hanc vitam futurum, vt ampliſſimam mercedem accipiant, ſi tantiſper expectent: & quum vix vſquam tam ineptus mercator reperiatur, ineptos iſtos operatores vbique locorum inuenies.

Quid plura? qui ſtatim virtutem ſuam oſtentare contendunt, ſunt tanquam amygdalus, quæ florem citò emittit, & flante vento, celeriter amittit; qui autem occultant, morum imitantur, quæ cum ſero emittat flores, nullo vnquam vento, aut gelu offenduntur. Natura prouidit, vt non eſſet in manu, & poteſtate mulierum parere: nam, ſi quando vellent, ipſæ parerent, multa monſtra vtique emitterent; & aliæ ſpatio vnius menſis, aliæ duorum, aut trium parerent: ſic opus eſt labore, & manu Dei obſtetricante, vt virtus, ſicut fœtus in ventre abſcondatur, & laboret in hac vita, donec tēpus pariendi adueniat, de quo Chri- Ioan. 16. ſtus Dominus dixit: *Mulier, dum parit, triſtitiam habet, cum autem peperit, non meminit preſſuræ propter gaudium*; ſic vos contriſtabimini, in multa patientia, bonū ope- Ibidem. rantes, *ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium*. Quòd ſi ante tempus prodire, & parere virtus vult, & hic gloriam quærere, vt fœtus immaturus, varijs caſibus extinguetur, vel ſuperbia ſua, vel inuidia, aut adu- Ezech. 1. latione aliena. Animalia apud Ezechielem habebant quatuor alas, quarum duæ erant erectæ: illæ, ſunt opera virtutum ſurſum tendentia: alijs duabus alis tegebant corpora ſua: iſtæ ſunt timor, & humilitas, quibus virtutum actus, & ſubſtantiæ à vana laude teguntur. Qui iter longum faciunt, ſolent ſecum duas crumenas ferre, quarum altera monetam auream includunt (hanc ſemper ducunt abſconditam) altera minoris valoris, & vulgarem aſſeruant, & hanc in hoſpitijs manifeſtant hoſpitibus, ex ea ſymbolum ſoluentes: alteram occultant, ne latronibus inſidiandi anſam præbeant. Sic abſcondita debet eſſe virtus, vt, ſicut Christus monuit, *neſciat ſiniſtra manus, quid faciat dextera*, Matth. 6. ideſt (vt exponit Diuus Ioannes Chryſoſtomus) *neſciat voluntas carnis, quæ Deo* D. Chryſ. *ſemper eſt contraria, quid faciat voluntas animæ, & ſuperioris rationis Deo ſubdita. Certè, vt theſaurus abſconditus tutior à latronibus eſt, & virgo domi clauſa, facilius caſtitatem ſeruat, quàm ea, quæ vagatur; ſic virtus occultata à ſuperbia, è diaboli laqueis tutior eſt: & quemadmodum fructus arborum, quæ iuxta viam publicam creſcunt, rariſſime matureſcunt, quia à tranſeuntibus præpoſtera auiditate comedendi, ante maturitatem colliguntur; ſic virtutum opera, quæ in hominum conſpectu fiunt, vel vt ab hominibus ſpectentur, oſtentantur, nunquam ad veram ſoliditatem peruenient, quia ſtatim humano fauore intumeſcere operantem faciunt, ideoq. eum diſtentum ad progrediendum in virtute, vel ad alia virtutum opera capeſſenda prorſus inidoneum reddunt. Poſtremo, ſicut gallina, quæ ouo depoſito, ſtatim cantillat, cauſam præbet, cur ſtatim collectis ouis, nunquam pullos pariat, ſic, qui ſuas virtutes ſtatim prædicant, aut prædicari cupiunt, id agunt, ne vllos virtutum ſuarum fructus amplius producant*. hæc ſapienter Diuus Ioannes Chryſoſtomus. Sic aurum, veſtemque pretioſam cum in publico ponimus plurimos ad inſidias prouocamus, ſi vero ea recondamus, atque occultemus domi, in tuto cuncta ſeruabimus. Sic, ſi diuitas virtutum in memoria quaſi venales aſſidue portemus, armamus hoſtem, irritamus inimicum, & doloſum inuitamus ad furtum. Sin vero nemo alter id ſcierit, niſi ille, quem nulla occulta latere poſſunt, tutiſſimo in loco pretioſa quæque conſiſtunt. Certus enim rectè factorum theſaurus, obliuio. Vnde Apoſtolus: *ea, quæ ſunt* Philipp. 3. *retro, obliuiſcens*: memoria quippe præteritarum virtutum impedimentum eſt ſequentium, dū ex præteritis ita ſibi quiſque inaniter placet, vt plus ſibi ad cumulum addi, aut non neceſſe putet, aut negligat; ita cum inani gloria creſcere, aut maturari virtus nō poteſt. Verum quidem eſt, *Quòd virtus* Dictū antiq. apud Caſſ. in collat. *laudata creſcit*, quando vera virtus & ſoli-

da

da eſt, quæ laudatur, ideſt, quæ propter ſolum Deum ſuſcepta fuit, & non propter laudem humanam. Quemadmodum enim aurum, ſi verum, & purum eſt, in fornace purgatum manet, ſi adulterinum in fumũ abit; ſic virtus laudata, ſi vera, & pura virtus eſt, creſcit, & ſolidatur; ſi falſa, & fucata, euaneſcit. Vnde Salomon ait: *Quomodo*
Prou. 27. *probatur in conflatione argentum, & in fornace aurum, ſic probatur homo ore laudantis.* Iuſtis ſanè illa eſt gloria, de qua Diuus
2. Cor. 1. Paulus 2. ad Corinth. 1. *Gloria mea hæc eſt teſtimonium conſcientiæ meę*; & iterum:
1. Cor. 2. *Mihi pro minimo eſt ab hominibus iudicari, aut ab humano die*, ideſt, fauore, & exiſtimatione. Qui conſcientias ſuas in alienis labijs poſuerunt, modo magni, modo par-
Eccl. 27. ui, modo nulli ſunt: *ſic ſtultus, vt luna mutatur*, & creſcit, & decreſcit pro laudatorũ arbitrio. Polycletus ſtatuarius duo ſimulachra fecit, vnum ad arbitrium plebis trãſponens, & commutans, prout quiſque accedens, atque aſpiciens, mutandum dicęret, & vt cuiuſque voluntati morem gereret, in publico opus ſuum effingebat. Alterum verò ex artis ſuæ peritia, domi ſuæ fabricabat: cum vtrumque in foro poſuiſſet, & domeſticum omnes admirationi haberent, publicumq. omnes deriderent, vtpote, in quo vix vllum membrum alterius pro portioni reſponderet. *Atqui* (inquit Poly-
Polycletus. cletus) *quod vituperatis, à veſtra arte profectum eſt; quod vero ſuſpicitis, ego mea facultate ſum fabricatus.* Hippomachus, pu-
Hippomachus. gillandi magiſter, quum athleta quidam ex eius diſcipulis ſpecimen exhiberet artis, & circumſtans multitudo vniuerſa acclamaret, percuſſit eum virga, inquiens: *Sed tu perperam feciſti: nam ſi quid artificioſum præſtitiſſes, ignari iſti non te collaudarent.* Antiſthenes Philoſophus dicenti
Antiſthenes ſibi cuidam: *Multi te laudant*, *Quid enim* (ait) *mali feci?* Turpe eſt, Chriſtianos Sacerdotes Theologos hoc non videre, quod iſti ethnici viderunt. Acutè hoc in Dioge-
Plato. ne taxauit Plato. Stetit aliquando Diogenes gelidiſſimo tempore in aquis pænè cõgelatis nudus; cum magna multitudo hoc ſpectans, commiſeratione hominis tangeretur, ſuperueniens Plato, multitudini dixit: *Si huic homini miſereri vultis, eumque hac moleſtia liberare, diſcedite.* Accedit ad hæc, omnia ex virtute laudem humanam aucupari velle, per ſe malum eſſe, & ſuperbiæ ſpecimen, ſeu ſpeciem; ideoque Deo exoſam, & (vt D. Ioannes Chryſoſtomus Io. Chryſ.
loquitur) *Matrem gehennæ: qui enim ſe exaltat, ideſt ſuas laudes prædicat, vel ſe laude dignum, & cæteris præferendum iudicat, humiliabitur, ideſt, ad barathrum detrudetur. Nam, vt humilis exaltatio (de qua Chriſtus Dominus illic loquitur) eſt cœleſtis gloria, ſic* Matth. 18.
ſuperbi hominis humiliatio eſt inferni pœna. Vitia cętera in peccatis, (ait Diuus Augusti- D. Auguſt.
nus) *ſuperbia vero etiam in rectè factis timenda eſt, ne illa, quæ laudabiliter facta sũt ipſius laudis cupiditate amittantur.* Quare hanc vanitatem peſtiferam, naufragium in portu eſſe docet Diuus Chryſoſtomus:
Sicut nauis, (inquit) *quæ multos fluctus trãſijt, multaſque tempeſtates effugit, in ipſo au-* Chryſoſt.
tem portu tandem in ſcopulum impingit, & iacturam totius in ſe reconditi theſauri infœliciter facit; ita qui poſt multos labores, ac virtutes, linguam, & mentem à cupiditate laudis non temperauit, in ipſo portu naufragium patitur. Hac de cauſa valde appoſitè
Plato ſuperbiam vocat: *Vltimam veſtem*, Plato.
quam anima deponit, quaſi in exuendo vetere homine, extremus ſit ſuperbiæ pannus. Deinde vana hæc laus, quam captare intẽdimus, fallaciſſima, & mendaciſſima eſt; ſimilemque, ac pręſtigia in oculis noſtris deceptionem parit. Quemadmodum enim imago, quanto artificioſius rem repræſentat, fallacior eſt, quia tanto magis perſuadet rem ipſam eſſe, non imaginem eius, ſicut imago Bucephali ab Apelle depicta, Apelles.
equum ad hinnitum concitauit; & vuæ depictæ à Zeuſi, aues deceperunt; necnon Paraſij linteum depictum, Zeuſim decepit: ſic certè humanæ laudis honores quanto maiores ſunt, eo maiora ſunt mendacia, & deceptio maior: quia tunc magis videntur veri eſſe, cum alioquin falſi, & non veri ſint, ſed verorum tantummodo imago.
Atque hinc eſt, quòd D. Iacobus in epiſt. D. Iac. epiſt. cap. 4.
ſua cap. 4. de huiuſmodi humana gloria dixit: *Vmbra eſt, & vapor ad modicum parens.* Certè, vt vmbra, cuiuſcunque corporis vmbra ſit, ſiue candidi, ſiue nigri, ſiue viridi, ſiue flaui, ipſa tamen ſemper nigra eſt, & obſcura, & quædam vacuitas, & lúcis priuatio; ſic omnis huius ſæculi gloria, atque humana laus, ex quacunque re naſcatur, ſiue à litteris, ſiue à virtute, ſiue ab alijs quibuſcunque animi dotibus, nonniſi vmbra eſt, & inane quidpiam, ſolo fallaci opi-

opinione conſiſtens. Et quidem, qui ex qualibet virtute, quæ in illo effulget, vel ex quolibet ſuo opere ſe extollit, humanamque gloriam venari curat, perſimilis mihi videtur ei, qui ita debilis cerebri, & infirmi capitis eſt, vt modico accepto vino facile inebrietur: quemadmodum pueri ludentes, ex fœno coronam alicui imponunt, coronatum autem irrident; ſic ſæpè fit, vt qui te in faciem prædicant, poſteà clamculum ſubſannent: attollunt, vt deijciant, exaltant hoſanna, dicentes, & mox, crucifige, vociferantur.

Matt. 21.
Matt. 26.

Cæterum, quando illud ſolum malum humanæ laudis appetitus ſecū ferret, quòd debitam Deo gloriam ſurripit, ob hanc ſolam rationem vehementer huiuſmodi vitium deteſtandum eſſet. Iſaiæ cap. 24. *Gloriam meam alteri non dabo*, ait Dominus. liberaliſſimus eſt Deus, cælum, & terram, *Et quidquid cæli, & terræ ambitu continetur*, nobis Deus dedit, immo & ſanguinem, & carnem, & merita ſua; at tantus eſt gloriæ ſuæ Zelator, vt dicat: *Gloriam meam alteri non dabo*. Hanc ſibi reſeruauit, vtpote ſupremo omnium conditori debitam. Nunc igitur attende: *Gloriam meā alteri non dabo*, ait Dominus: ſuperbus autem dicit, eam, licet nō dederis mihi, vſurpabo. Vide hominis temeritatem, vide hominis ſuperbi infidelitatem. Rectè S. Bernardus ſermone 13. in Cantica ait: *Fidelis reuera famulus es, ſi de multa gloria Domini tui, & ſi non exeunte ex te, tamen tranſeunte per te, nihil manibus tuis adhærere contingat. quare audies & tunc: Euge ſerue bone, & fidelis, ſupra multa te conſtituam. Ioſeph, cum domum, & omnia bona Domini ſui ſibi credita ſciret, Dominam non ignorauit exceptam: non eſt (inquit) ex omnibus bonis Domini mei, quod non tradiderit mihi præter te, quæ vxor eius es; mulierem nouerat eſſe gloriam viri, & iniquum ſibi iudicauit, vice contraria inglorium facere illum, qui ſe fecerat glorioſum. Quid ergo homo zelat gloriam ſuā, & Deum audet velle fraudare, de ſua quaſi non zelantem? audi ergo, quid dicat: gloriā meam alteri non dabo*. Ita ſanctus Bernardus. Quod ſi adeò zelat Deus gloriam ſuam, vt ſibi honor, & gloria danda ſit, quid audes gloriam vſurpare?

Iſa. 24.
Eſter. 13.
D. Bernard. ſer. 13. in Cantica.
Matth. 25.
Geneſ. 38.

Ratio autem, quare Deus gloriam ſibi vendicet ſoli, hæc eſt: quia omnia opera bona noſtra, ipſe, tanquam bonorum Princeps, & author, operatur in nobis omne datum, quantumuis optimum, & *Omne donum ſeu bonum perfectum, de ſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum*. Vnde optime S. Bernardus ſerm. 13. in Cant. *Quis credat parieti, ſi ſe dicat parturire radium, quem ſuſcipit per feneſtram? aut ſi glorientur nubes, quòd genuerunt imbres? quis non irrideat? mihi liquido conſtat, nec de canalibus oriri riuos aquarum, nec de labijs, vel dentibus verba prudentiæ, etſi ſenſus noſter corporeus vltra non attingat. Si quæ ſanè in ſanctis digna laude, vel admiratione video, laudo Deum in ſanctis ſuis, ſiue ſit Heliſeus, ſiue magnus ille Elias, mortuorum utique ſuſcitatores: ipſi enim non imperio ſuo, ſed miniſterio exhibent inſueta. Deus uerò in ipſis manens, ipſe facit opera, qui inuiſibilis eſt, & ſolus mirabilis, qui facit mirabilia magna ſolus, nec laude calami laudabilis eſt pictura, aut ſcriptura, nec gloria labiorum ſermo bonus, & nunc loquatur propheta: nunquid gloriabitur ſecuris contra eum, qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra contra eum, à quo trahitur?* Ita ſanctus Bernard. Quāuis enim in bonis operibus concurrat liberè, ipſam tamen facultatem liberè operandi à Domino Deo accipit, immo & ipſum opus liberum, cum ex diuina, & efficaci eius motione procedat, ſine qua nihil prorſus operaretur. Reddat igitur Deo gloriam, qui operatur in eo velle, & perficere pro bona ſua voluntate: nam ſi artifici, qui expenſis alterius opus aliquod conficit, non licet ſtemmata propria in eo apponere, quomodo licebit tibi in operibus, quorum es artifex, gloriam quærere, cum ad ea efficienda neceſſarias expenſas tibi ſuppeditet Dominus, immò eadem illa ipſe principalius efficiat? omnia enim opera operatus eſt in nobis Dominus; quomodo (inquam) tibi licebit illorū operum tibi gloriam captere? Quod ſi gloriam, & honorem tibi arrogaueris, & non glorificaueris Deum, Deus vindictam ſumens, debitam ſibi gloriam reſtituet. Quare Exod. 14. *Glorificabor* (ait) *in Pharaone, & in omni exercitu eius*, quia eum, & exercitum ſuum in mare proiecit, & fuit Deus punitione illa glorificatus, qui non fuerat ab eo honoratus.

1. Corin. 12.
1. Iacobi.
D. Bernard. ſerm. 13. in Cant.
Ad Phil. 2.
Exodi c. 14.

Magna in Ezechiam Deus contulit beneficia, at (ò humanam fragilitatem) 2. Parali-

Digitized by Google

2.Para 32.

Paralipomenon.32. hæc de illo verba ſcripta extant: *Non iuxta beneficia, quæ acceperat, retribuit, quia eleuatum eſt cor eius, & facta eſt contra eum ira, & contra Iudam, & Ieruſalem, reſpondetur, ortam ex legatione Regis Babyloniæ*. Etenim Babylonij Aſtrologię periti, Solis illam admirãdam retrogreſſionem obſeruauerant, & Regis Ezechiæ cauſa tantum portentum accidiſſe audiuerant. Ea re commotus Babyloniorum potentiſſimus Rex Merodach Baladan, legatos ad Ezechiam, cum epiſtolis, ac muneribus miſit; qui tanto hoc honore elatus, theſauros omnes, & quidquid in domo, & poteſtate regia erat, Babylonijs patefecit, diuitiaſque ſuas, & potentiam oſtentauit.

4.Reg 2.

4. Regum 20. *Non fuit, quod non monſtraret eis Ezechias in domo ſua, & in omni poteſtate ſua*. An introduxerit legatos in templum, eiuſque diuitias oſtentarit, dubium eſt.

Rabbi Salomon.

Rabbi Salomon ait apud Lyranum, oſtendiſſe ea etiam, quæ in templo ſumma cum reuerentia occultabantur, ſcilicet, vnctionem Regum, & Pontificum, & tabulas teſtimonij. Reſpondemus, non eſſe veriſimile, religioſiſſimum Regem, ethnicos in templi penetralia intromiſiſſe, aut tabulas teſtimonij, quæ in Arca fœderis erant, oſtendiſſe. Opus verò templi, ſi quæ non in templo, ſed in ędibus templo coniunctis aſſeruabantur, forſitan oſtendit. Sanctus magnus Dionyſius Areopagita in epiſt. ad

S. Dionyſius Areopag in epiſt. ad Policarp.

Polycarpum ait: *Solis admirandam retrogreſſionem Babylonios Ezechiæ abſque pugna ſubieciſſe. Hoc (inquit) miraculum Babylonios tunc meritò terruit, & abſque pugna Ezechiæ (vt qui Deo putaretur æqualis, ac mortalibus cæteris virtute præſtare) ſubiecit, ſed non eſt exiſtimandum, Regem Babylonis tributum ſoluiſſe Ezechię. fuit hæc inanis gloriæ tentatio, in qua dereliquit Ezechiam Deus, ideoque victus*

2. Paral. 32.

eſt. 2. Paral. 32. in legatione Principum Babylonis, qui miſſi fuerant ad eum, vt interrogarent de portento, quod acciderat ſuper terram, dereliquit eum Deus, vt tentaretur, & nota fierent omnia, quæ erant in corde eius. Erat autem in corde Ezechiæ gloria inanis, hæc nota eſt facta. Non priuauit illum Dominus omni penitus auxilio; quod enim opus eſt, ne in peccatum incidamus, largitur: priuauit eum auxilio maiori ob ſuperbiam occultam, quæ in corde illius erat. Caueamus ergò peccata, ne maioribus auxilijs nos priuet Deus, ijſque priuati, tentationibus ſuccumbamus. Ad Philippenſ. 2. ait Apoſtolus: *Cum timore, & tremore veſtram ſalutem operamini: Deus eſt enim, qui operatur in vobis velle, & perficere pro bona voluntate*. Vide, quam reddat rationem timoris, & tremoris D. Paulus, Deus eſt enim, qui operatur, quaſi dicat: Timete valde, ne impediatis opus Dei, ne obſiſtatis auxilijs diuinis; Deus namque eſt, qui ſuis auxilijs operatur in vobis velle, & perficere. Hinc ille Sanctorum timor, de quo Diuus Leo ſermone octauo Epiphaniæ: *Hæc* (inquit) *ſanctis cauſa eſt tremendi, ac metuendi, ne ipſis operibus pietatis elati, deſerantur ope gratiæ, & remaneant in infirmitate naturæ, &c.* Sit nobis exemplum Ezechias, deſertus ope gratiæ, qui remãſit in infirmitate naturæ, & abſq, maiore illo Dei auxilio, tẽtationi ſuccubuit

Ad Philip. 2

D. Leo ſer. 8. Epiphan.

Tandem, Angelos ſuperbientes, & ſe ipſos exaltantes ad ima detruſit Deus. Dauidem, quia eleuatum eſt cor eius, & iuſſit, populũ numerari, vt gloriaretur, peſte per omne eius Regnum graſſante, affecit. Chore, Dathan, & Abyron, quia ſe ipſos exaltare voluerunt, dicente illis Moyſe: *Multum erigimini filij Leui*; viui in infernum deſcenderunt, vt legimus Numerorũ. 26.

1.Reg.24. Numer.16.

Ab huius humanæ laudis, & vanæ gloriæ comparandæ cura, & ſollicitudine longè abeſſe debent viri diuinæ gloriæ zelatores, prout antiqui Patres, tam veteris, quàm noui Teſtamenti exemplo ſuo nos docuerunt. Daniel ſecundo Daniel, vocatus à Nabuchodonoſor, & ſapientiæ nomine commendatus, vt ſomnium eius interpretaretur, reſpondit, omnem à ſe ſapientiæ opinionem, & laudem remouens: *Eſt Deus in Cælo, reuelans myſteria mihi quoque non in ſapientia, quæ eſt in me, pluſquam in cunctis viuentibus: ſacramentum hoc reuelatum eſt, ſed, vt interpretatio Regis manifeſta fieret*. Sic & ſanctus Ioſeph. Præterea Phariſæi Ioannẽ potius pro Meſſiạ agnoſcére parati erant. S. Ioãnes Baptiſta, cum ei honorem illum Phariſæi detuliſſent, Meſſiæ dignitate illum inuitantes: *Confeſſus eſt, & non negauit, & confeſſus eſt, quia non ſum ego Chriſtus*. Actorum 14. Cum in Lyſtris S. Paulus, & S. Barnabas verſarentur propter miraculũ quoddã

Dan.2.

Gen.39. Ioan.1.

Actor.14.

à Pau-

à Paulo perpetratum, vtrumque adorare voluerunt, dicentes, Paulum quidem eſſe Mercurium, & Barnabam Iouē: quare hoſtias illis offerre voluerunt. quid tunc Apoſtoli? *conſciſſis* (inquit textus) *tunicis, exilierunt in turbas, clamantes, & dicentes: Viri, quid hæc facitis? & nos mortales ſumus, ſimiles vobis homines*: pondera: *Conſciſſis tunicis clamantes*; quia quod alij facere conſueuerunt, cum quadam magna iniuria, vel damno fuerint afflicti, vti feciſſe legimus Iobum, & Iacob, & alios plures, hoc idem Apoſtoli tunc præſtiterunt præ dolore, quem conceperant ob gloriam Deo debitam, ſibi attributam.

Iob 1.

S. Bernardus, cum multa ſigna, & miracula per varias Galliæ partes faceret, ne ſibi quid propterea plus cæteris tribuerent, anxietate maxima proſpiciens, in hæc verba prorupit: *Ex ſcripturis didici, ſigna fieri, vel per perfectos, vel per fictos; ego nec perfectionis mihi ſum conſcius, nec fictionis: nihil ergo mihi ob ſigna iſta tribuere debetis; quandoquidem meæ illæ famæ magis, quàm vitæ nouerim exhiberi, nec ad meam fieri commendationem, ſed ad commonitionem potius, & ad fructum aliorum, & ad fouendam bonam de me opinionem.* Sic videlicet in hoc ſancto viro vincebat ſublimitatem nominis humilitas cordis, nec tantum poterat vniuerſus Mundus eum erigere, quantum ſe ipſe deijcere ſolus, pulchra ſcilicet ratiocinatione, ac magno ſtudio inuentam, ſanctitatis de ſe opinionem à mente ſua remouit: nec minus laborauit, ne Sanctulus videretur, cum eſſet ſanctiſſimus, quàm alij laborant, vt ſanctiſſimi, & doctiſſimi, fortiſſimi, & prudentiſſimi videantur, cùm nihil minus ſint, quam ſancti, docti, fortes, prudentes.

D.Bernar.

Idem ſtudium in alijs ſanctis fuit. S. Gregorius Turonenſis Epiſcopus, (cum multa per eum Deum miracula facere animaduerteret) ſemper ſanctorum reliquias collo circumferebat, eo fine, vt quoties diuina virtus aliquid per eum geſſiſſet, non ſuis meritis, ſed virtuti reliquiarum, quas circumferebat, tribueretur.

Greg. Turo.

Sed in hoc genere excelluit S. Eligius Nouiomen. Epiſcopus, vir nobilitate, eruditione, ac pietate celeberrimus. Mendicus quidam cœcus à S. Eligio, adhuc laico nobili, ſed vulgi opinione viro ſancto, eleemoſynam accepturus, manum ſubtraxit, orans, vt oculis potius eius Crucis ſignum imprimeret, viſumq. præberet; cui ille diſſimulans, ac ſubridens: *tu* (inquit) *amice, necdum noſti te ſignare? docebo te*: moxq. ſignum Crucis imprimens, illius oculos aperuit, totumq. hominis illius fidei tribuendam aſſeruit.

S. Elig. Nouiom. Epiſc.

Idem, quum pauperem, aridam manum habentem, & eleemoſynam petentem, arrepta arida manu, ſimiliter ſanaſſet, vt miraculum à ſe factum occultaret. *Ego* (inquit) *putaui illum fingere, vt à me facilius eleemoſynam poſſet petere*.

Idem.

Idem vir ſanctus, quum quendam in publica via tranſiens, ſuſpenſum cerneret, cumque, vt ſepulturæ corpus daret, per ſuos depoſuiſſet, alijs foſſam parantibus, cœpit tacitè orans illud ab imis, vſque ad ſumma palpare: vbi autem ſenſit adeſſe animam, mira arte à ſe virtutem facti repellens: *ò quam grande* (inquit) *ſcelus (niſi Dominus iuuiſſet) perpetrare poteramus, ſi corpus hoc humo texiſſemus, quum anima eius in ipſo ſit?* hæc dicens, mirantibus famulis, iuſſit eum veſtimentis indui, & quieſcere paululum, quo ſurgente, & ita recreato, quaſi nullam paſſus eſſet moleſtiam, diſceſſit vir ſanctus cum ſuis, ac ſi nullum virtutis ſignum feciſſet. Rara ſunt hæc; ſed pulcherrima veræ humilitatis exempla, quando ſic vana gloria fugitur, vt ne quidem in veris virtutibus, veraque laude dignis, vllo modo admittitur.

Idē vir ſanctus.

Vnum igitur adhuc aliud ſubijciam S. Anni Archiepiſcopi Colonienſis, ad quem cum accederet cœcus quidam, qui in viſione accepiſſe ſe dixerat, fore, vt viſum reciperet, ſi aqua, qua manus ſuas ad altare lauiſſet, oculos ſuos ablueret, ideoq. ab eo, iam ad ſacrum faciendum ſe præparante, hanc gratiam petiſſet; Epiſcopus multum commotus, eum acribus verbis reiecit, fallacem, & impoſtorem vocans; cœcus nihilominus in fide perſiſtens, obtinuit clanculum à clerico, qui celebranti Epiſcopo miniſtrauerat, aquam prædictam, moxq. oculos ea abluens, viſum recepit. Cum autem, finito ſacro, ad Epiſcopi pedes ſe peruoluens, accepti beneficij gratias agere vellet, Epiſcopus re intellecta, eum vehementer iterum obiurgauit, quòd ita Deum tentare auſus fuiſſet; clerico verò leniter alapam dedit, quòd huiuſmodi facto, vanā de ſe apud populum opinionem concitare voluiſſet; vtrique autem ſub graui anathemate iniunxit, vt ſe viuo, nemini

Anna Archiep. Colonienſis.

hoc

hoc propalaret, ſed ſoli Deo acceptum referret, eiq. ſoli gratias ageret. S.Pachom. Sur. tom.3. S. Pachomius, vt legimus in vita eius apud Surium tomo 3. tanquam vir admirabilis ſanctitatis, & prudentiæ, cum animaduertiſſet, quendam ex ſuis fratribus duas paruas ſtoreas vno die factas (cum cæteri fratres vnicam quiſque faceret) ſic ex aduerſo loci, vbi vir ille ſedebat, ſub veſperam poſuiſſe, vt ab illo viderentur, ſimulq. vt à Pachomio laborantis induſtria prædicaretur, dixit adſtantibus: Triſtis frater iſte a mane hucuſque laborans, totum ſuum laborem diabolo donauit, nihil ſibi fructus ex opere relinquens, ſed magis amans hominum gloriam, quàm Dei. Quare, eum acerrimè increpatum ſeuerè puniuit, vt hoc in eo vanitatis vitium ſanaret. Sanctus Dominicus, rogatus, cur in Carcaſona diœceſi libentius moraretur, quàm in Tholoſana, vbi tot hæreticos conuerterat, S. Dominic. ſapienter reſpondit: *In Tholoſana multos inuenio, qui me honore afficiunt, in Carcaſona verò omnes me impugnant.* Marcellus Abbas. Surius. Sanctus Marcellus Abbas, vt tradit Surius, cum dæmones multis precibus coniuraret, vt ex obſeſsis corporibus exirent, clamabant illi: *Iube nos exire, quoniam in nos accepiſti poteſtatem*; ille perſeuerabat in oratione, donec virtute diuina expellerentur. Cum autem cauſam rogarent, qui tunc aderant, cur dæmonibus ſe ceſſuros confitentibus, ab initio nihil præcepit, ille reſpondit: *Quoniam dicentes, me in eos accepiſſe poteſtatem*, non aliud agebant, quàm vanæ gloriæ laqueis me conarentur implicare. Ioan. Canonicus Regularis. Surius to. 5. Sanctus Ioaanes Canonicus regularis, vt idem Surius ſcribit tomo quinto, in Anglia ante annos ducentos, incluſam quandam, vt ſpiritualibus eius colloquis frueretur, viſitauit: illa, poſt prima verba, viſionem ſe illa nocte vidiſſe affirmauit, de aquila circumuolante cum chartula in roſtro, cui inſcriptum erat: *Ieſus eſt amor meus: tu verò pater* (inquit illa) *hæc aquila es pro excellentia tuorum meritorum*: quod ille audiens: *Nos quidem* (inquit) *eo animo huc acceſsimus, vt mutuis colloquijs Dei gratiam nobis conciliaremus; at nunc (vt video) malus dæmon, vitiorum noſtrorum ſagax explorator, per hos inanes ſermones in animos noſtros aditum ſibi parat: atque his dictis, ſtatim abſceſsit.* Quid de ſacratiſsima Virgine dicam, quæ à beata Eliſabeth mirifice laudata, & exaltata, cum propriam laudem non quæreret, continuò illam in Deum retulit, ad magnificandum illum ſe conuertens? *Magnificat anima mea Dominum: & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.* Lucæ 1. non exultauit in humanis laudibus, ſed in Ieſu ſalutari ſuo. Quid tandem dicam de Chriſto Domino, à quo omnes Sancti humanam gloriam floccipendere didicerunt? nonne Diuus Ioann. cap. 10. narrat, quòd, cum Regis gloriam, & honorem Iudæi ei deferre vellent, conſultò ſe abdidit: *& fugit in montem ipſe ſolus.* Ioan. 10. & Diuus Matthæus narrat, quòd, cum leproſum imperij ſui virtute ſanaſſet, illum mònuit, vt taceret: *Vide, nemini dixeris*; & Ioann. 5. legimus, Matth. c. 8. ipſum dixiſſe: *Charitatem ab hominibus non accipio*: Ioan. 5. etenim, ſicut Sol à lucerna lucem accipere non poteſt, ita Sol Iuſtitiæ Chriſtus fatetur, ſe hominum laudibus non indigere, atque adeo, tanquam rem vaniſſimam, illas deſpicere.

Ad extremum, nonnulla ſelectiora, quæ ſancti Patres in hoc vtili, ac perneceſſario argumenti genere, ſuis ſcriptis nobis conteſtata reliquere, ſilentio præterire non patiar. S. Io. Chryſoſt. homil. 5. in 2. epiſt. Diui Pauli ad Corinthios, rem hanc mirabili eloquentia proſequitur: *Hæc ſumma vtrtus eſt, omnia Deo accepta referre,* D. Io Chryſ. hom. 5. in 2. ep ſt. D. Pauli ad Cor. *nihil noſtrum ducere, nihil ad humanam gloriam facere, ſed ad Dei placita: quia is eſt, qui rationem exacturus eſt. nunc verò ordo inuerſus eſt: illum namque, qui pro tribunali ſedet, & cauſas excutit, non admodum metuimus; eos verò, qui nobiſcum ſunt, ſimulque iudicantur, timemus. Vnde igitur hic morbus, unde in noſtras animas inuaſit? ex eo, quòd non aſsidue uerſamus animo, quæ illic ſunt, ſed rebus præſentibus affixi ſumus. Hinc uenit, quòd in prauas actiones facilè prolabimur: & ſi quid boni facimus, ad oſtentationem facimus. Itaque, ne reſpicias ad conſeruos; nam etiamſi laudet homo, nulla hinc utililas, ſi Deus non approbet. rurſum, quamuis damnet homo, nullum detrimentum, ſi non condemnet Deus. negligamus igitur laudem ab hominibus uenientem: quouſque uiles, & humilium rerum admiratores ſumus? quouſque Deo, nos ad Cælum erigente, ipſi ſtudemus humi repere? con-*

ſide-

ſiderato, quòd & Abraham, cum hoſtiam afferret, ac gladium teneret manibus, non vxorem, non ſeruum, non alium quenquam paſſus eſt adeſſe: itaque nec tu ſinas, ſeruilium, illiberaliumque affectuum quicquam adeſſe tibi, ſed ſolus aſcende in montem, quò aſcendit ille, quò fas non eſt, quempiam alium aſcendere. Quòd ſi quæ talium cogitationum conentur tecum aſcendere, imperato illis, cum auctoritate, ac dicito: ſedite hic, ergo vero, & puer adorato Domino reuertemur; & aſina, & pueris deorſum relictis, aut ſi quid aliud brutum eſt, ac mentis indignum: ſi quid eſt rationale aſſumito, atque aſcendite, quemadmodum ille aſſumpſit Iſaach, aramque, ſicut & ille ædifica, tanquam nihil habens humanum, ſed, velut à natura factus alienus.

Ioan. Chryſoſt. ſuper illa verba 2. Paralip. 25. Idem D. Ioannes Chryſoſtomus explicans illa verba 2. Parali. 26. *Et fecit Ozias, quod rectum eſt in conſpectu Domini*, ſic habet: *Hoc teſtimonio magnam illius virtutem declarauit: non enim ſolum fecit, quod rectum erat, verum etiam fecit in conſpectu Domini; non apud homines oſtentans, quemadmodum apud Iudæos faciebant illi, qui ante eleemoſynam tuba canebant, & ieiunijs facies ſuas obſcurabant, qui orabant in compitis: quibus rebus quid poteſt eſſe miſerius, vbi poſt toleratos labores, omni premio fruſtrabantur? quid facis homo? alij redditurus es rationem factorum tuorum, & alium teſtem citas eorum, quæ facis? alium habes Iudicem, & alium adhibes ſpectatorem? non vides aurigas, qui prætereuntes totam illam ſtadij partem, qua vniuerſa ciuitas è ſublimi ſpectat, ſedens in equeſtri certamine, ibi contendunt concertatorum currus ſubuertere, vbi Cæſarem viderint ſedentem, & vnum oculum digniorem, cui fidant, ducunt, quàm tot hominum vultus? at tu, cum videas ipſum Angelorum Regem tuo curſui agonothetam, hoc eſt, certaminis Iudicem, & præmiatorem præſidere; eo prætermiſſo, ad conſeruorum fugis oculos? tuque, ideo ſanè poſt innumerabiles luctas, incoronatus recedis, poſt ſudores plurimos abſque brachijs venis ad agonothetã. at non talis erat Ozias, ſed in conſpectu Domini faciebat, quod rectum erat.* Idem dicit, quod infœlicius credatur eſſe, quàm cum in portu ſedẽs, naufragium pateris etiam? Hoc autem faciunt hi, qui ob inanem gloriam bona operantur. Ne igitur iſtud eueniat, cũ boni quidpiam feceris, noli à me gratiam flagitare, vt Deum certè habeas debitorem: accipit enim ille fœnus, à quibus non putatur accipere: habes igitur locupletiſſimum debitorem, cur illum relinquens, me exigis, hominem pauperem prorſus, ac tenuem? nunquid enim indignatur hic debitor, cũ fœnus exigitur? num aut verax in ſoluendo non eſt? aut ſoluere ſponte diſſimulat? non cernis eius nullo explicabiles ſermone theſauros? non liberalitatem illam inenarrabilem donatoris? ipſum igitur tene, ipſumque exige; hac enim exactione iactatur: nam ſi ab alio exigi viderit, quæ ipſe debet, ſuam reputabit iniuriam, nec tibi vltrà iam reddet, quinimmò ſe ſibi vltionis faciet debitorem.

Idem S. Chryſoſtomus homil. 13. operis imperfecti, exponens illa verba. *Non habebitis mercedem apud Patrem veſtrum*, dicit: *Quid enim à Deo accipies, qui Deo nihil dediſti? nam quod propter Deum fit, Deo datur; & ab eo recipitur; quod autem propter homines fit, in ventos effunditur, & à nullo ſperatur: quid eſt enim aliud hominum laus, quam ventorum tranſeuntium ſonus? ceſſauerunt homines loqui, & perdidit fructum ſuum, quia propter homines fecit, vt ab eis laudaretur: quæ eſt autem ſapientia res dare, & verba vacua comparere? aut certè mercedem Dei contemnere in perpetuum manentem in Cælis, & fugitiuos hominum ſermones eligere? melius eſt ſanè non facere, quàm propter homines facere; nam qui non facit, etſi in Cælo non inuenit, vel ſuper terram, nihil perdit, ſaltem ſuper terram nihil perdit; qui autem propter homines facit, & in terra perdit, & in Cęlo non inuenit: vel illum aſpice, à quo laudem expectas; ideo te laudat, quia propter Deum te facere putat: ſi autem intelligeret, quia propter eum facis, vituperaret potius. Quid ergo illi placere feſtinas, qui, ſi te aliquando intellexerit, deridebit? ſic eſt homo, qui propter homines facit bonum, ſicut mercenarius malus, qui intra tempus locationis ſuæ comedit omnes mercedes ſuas; cum autem tempore completo receſſerit, nudus egreditur: ſic ergo vacuus vadit ad Deum, qui mercedem omnium bonorum ſuorum accipere deſiderauit in ſæculo.* Idem homilia ſecunda in Ioannem, explicans illa verba: *Ex principibus multi crediderunt in eum, ſed propter Phariſæos non confitebantur*

S. Chryſoſt. hom. 13. Matth. 6.

Idem hom. 2. in Ioã. 12.

bantur, vt de ſynagoga non eijcerentur: potius enim hominum, quàm Dei gloriam optarunt, ait: *Nullo pacto fieri poteſt, vt is, qui tanto ſtudio ſæculari gloriæ ſeruiat, diuinam vnquam aſſequatur: idcirco his verbis reprehenduntur: quomodo poteſtis vos credere, qui gloriam in uicem accipitis, & gloriam, quæ à ſolo Deo eſt, non quæritis. Intolerabilis quædam ebrietas eſt inanis gloria, ideoq; quem ſuæ ſubiecit ditioni, is ægrè in ſanctitatem reſtituitur; & quam peſtifera rabie infecit animam, à cęlo abſcindens, terrę affigit.*

D. Bon. ſer. in Cant. Diuus Bernardus ſermone 13. in Cantica, inquit, *Homo zelat gloriam ſuam; & Deum audet velle fraudare, de ſua quaſi nõ zelantem: ſed audi quid dicat: gloriam meã*
Iſa.42. (inquit) *alteri non dabo, quid ergo, dabis nobis Domine? pacem* (inquit) *do vobis, pacem*
Ioan.14. *relinquo vobis, ſufficit mihi, gratanter ſuſcipio, quod relinquis, & relinquo, quod retines, ſic mea intereſſe non dubito. Abiuro gloriam prorſus, ne fortè ſi vſurpauero non conceſſũ, perdam meritò & oblatum. Cautus ſum, nec ingratus forẽ beneficio datæ pacis, nec ſacrilegus inuaſor gloriæ tuæ: tibi Domine, tibi gloria tua maneat illibata: mecum benè agitur,*
1 Reg. 17. *ſi pacem habuero Goliath proſtrato: lætatus*
Ioſue 10. Iudicũ 15. *eſt populus pace recepta, ſed Dauid ſingulariter extitit glorioſus, Ioſue Iaphte, Sam-*
Iudicum 7. Iudith. 13 1. Machab.3. 4.5.8. *pſon, Gedeon, & Iudith glorioſè in diebus ſuis triumpharunt de hoſtibus, ſed pace, cum gaudio fruentibus cæteris, nemo eis communicauit in gloria. Iudas Machabæus multis & ipſe inclytus victorijs, cum frequenter exultanti populo pacem fortiter pugnando tribuiſſet, nunquid gloriam quandoque eſt partitus alicui? Denique; & facta eſt* (inquit) *lætitia magna in populo, lætitia, non gloria. quid minus ab his omnibus conditor omnium fecit, quominus & ipſe debeat gloriari ſingulariter? ſolus cuncta crea-*
Pſal 71. *uit, ſolus de hoſte triumphauit, ſolus captiuos liberauit, & ſocium habebit in gloria? quid ergo mihi cum victoria, ſi nec in prælio fui? impudentiſſimè mihi arrogo, vel gloriam abſque victoria, vel victoriam ſine pugna. Sed ſuſcipite montes pacem populo, pacem ſuſcipite nobis, non gloriam, ipſi ſoli*
Luc.2. *eam ſeruantes, qui ſolus & pugnauit, & vicit: ita quæſo, ita ſit gloria in excelſis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis; at vero non bonæ, ſed plane iniquæ voluntatis, qui nequaquam pace contentus: ſuperbo oculo, & inſatiabili corde, inquietus anhelat & ad gloriam Dei, nec pacem proinde retinens, nec gloriam apprehendens: & non-* Pſal.100.
nullis interiectis ſic loquitur: Eant ergo vani filij hominum, mendaces, & decipiant ipſi de vanitate in idipſum; nam ſapiens gloriator probabit opus ſuum, atque ad lumen veritatis diligenter examinabit, & ſic habebit in ſemetipſo gloriam, & non in ore 2.Timoth. 2
alterius. Stultus ſum, ſi ciſtellæ labiorum tuorum gloriam meam credidero, & cœpero mendicare eam abs te, cum habere voluero. Retineo gloriam meam penès me, & ei repono ſeruandam, qui potens eſt depoſitam meum ſeruare in illum diem iuſtus Iudex, cautus in cuſtodiendo, fidelis in reſtituendo; 2.Cor.4.
ſecura tunc erit vnicuique laus à Deo, his Philipp 3. Pſal. 51.
dumtaxat, qui humanas laudes contempſerint; nam gloria in confuſione eorũ, qui terrena ſapiunt, dicẽte etiam Dauid: qui hominibus placent, confuſi ſunt, quoniam Deus ſpreuit eos. Fratres, ſi hæc ſcitis, nemo veſtrũ velit laudari in vita iſta, quia, quidquid hic fauoris captas, quod ad Deum nõ retuleris, ipſi furaris; tibi enim vnde gloria putride puluis? de vita ſanctitate? ſed ſpiritus eſt, qui ſanctificat, nõ tuus, ſed Dei. An blanditur popularis fauor, quòd verbum bonum, & benè fortè depromſeris? ſed Chriſtus donauit os, Pſal. 44.
& ſapientiam: nam lingua tua, quid niſi calamus ſcribę? & hoc ipſum mutuò accepiſti: talentum creditũ, eſt repetendum cũ vſura, ſi inuentus fueris ad opus impiger, ad fructũ referendum fidelis, pro labore tuo mercedem accipies.

D. Auguſtinus lib. 1. de ſer. Domini in monte c.4. ſic loquitur: *Cordis mundatio,* Aug. lib. 1. de ſer. Domini in mõte cap.4.
eſt tamquã oculus, quo videtur Deus, cuius ſimplicis habẽdi tantã curã eſſe oportet, quãtam eius rei dignitas flagitat, quæ tali oculo conſpici poteſt; huic tamẽ oculo magna ex parte mundato difficile eſt non ſurripere ſordes aliquas de his rebus, quæ ipſas noſtras bonas actiones comitari ſolent, veluti laus eſt humana, ſiquidem nõ rectè viuere perincioſum eſt, rectè autẽ viuere, & nolle laudari, quid eſt aliud, quàm inimicum eſſe rebus humanis? quæ vtiq; tanto ſunt miſeriores, quãtò minus placet recta vita hominũ: ſi ergo, inter quos te rectè viuentẽ non laudauerint, illi in errore ſunt, ſi autem laudauerint, tu in periculo, niſi tam ſimplex cor habueris, & mundum, vt ea, quæ rectè facis, non propter laudes hominum facias, magiſque

illis rectè laudantibus gratuleris, quibus id, quod bonum eſt, placet, quàm tibi, niſi quia rectè viuis, etiamſi nemo laudaret, ipſamque laudem tuam tunc intelligas vtilem eſſe laudantibus, ſi non te ipſum in tua bona vita, ſed Deum honorent; cuius ſanctiſſimum templum eſt omnis, qui benè viuit. Qui autem bonitatem ſimulant, duplici corde ſunt: non ergo habet ſimplex cor, ideſt mundum cor, niſi qui tranſcendit humanas laudes, & illũ ſolum intuetur, cum rectè viuit, & ei placere nititur, qui conſcientię ſolus inſpector eſt. De cuius conſcientiæ puritate quicquid procedit, tanto eſt laudabilius, quanto humanas laudes non deſiderat. Hæc Diuus Auguſtinus, qui etiam libro ſoliloquiorũ hæc valde obſeruãda ſcripſit: *Aperuiſti mihi oculos lux, & excitaſti, atque illuminaſti me, & vidi, quoniam tentatio eſt hominis vita ſuper terram, & quòd gloriari non valeat ante te omnis caro, quia, ſi quid boni eſt parui, vel magni, donum tuum eſt, & noſtrum nonniſi malum eſt. Vnde gloriabitur omnis caro? nunquid de malo? hæc non eſt gloria, ſed miſeria: ſed, nunquid de alieno? tuum Domine eſt bonum, tua gloria; qui enim de bono tuo gloriam ſibi, & non tibi quærit, hic fur eſt, & latro, ſimilis diabolo, qui voluit furari gloriam tuam: qui enim laudari vult de tuo bono, & non quærit in illo gloriam tuam, ſed ſuam, hic, licet propter tuum donum, laudetur ab hominibus, à te tamen vituperatur, quia de tuo dono non tuam, ſed ſuam gloriam quæſiuit. Qui autem ab hominibus laudatur, vituperante te, non defendetur ab hominibus iudicante te, neque liberabitur, condemnante te. At tu Domine, formator meus ex vtero matris meæ, non me ſinas cadere in illam exprobationem, vt exprobretur mihi, furari voluiſſe gloriam tuam: tibi enim ſit gloria, cuius eſt omne bonum; nobis autem confuſio faciei, & miſeria; quorum eſt omne malum: niſi tu volueris miſereri.* Hæc ille.

Idem D. Auguſtinus epiſt. 64. ad Aurelium Epiſcopum ait: *Qui laudatur, minus ſibi aſſumere debet, quàm offertur: ſed tamen ab eis, qui ſe honorant, nec totum, nec nihil accipiendo, & id quod accipitur laudis, aut honoris, non propter ſe, qui totus coram Deo eſſe debet, & humana contemnere, ſed propter illos accipiatur, quibus conſulere nõ poteſt, ſi nimia delectione vileſcat; ad hoc enim pertinet, quod dictum eſt: nemo adoleſcentiã tuam contemnat: cum hoc ille dixerit, qui alio in loco ait: ſi adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem: magnum eſt de honoribus, & laudibus hominum nõ lætari, ſed omnem pompam inanẽ præcedere, & ſi quid inde neceſſarium retinetur, id totum ad vtilitatem honorantium, ſalutemque conferre. Non enim fruſtra dictum eſt: Deus confringet oſſa eorum, qui hominibus placent, & placere volunt; quid enim languidius, quid tam ſine ſtabilitate, & fortitudine; quod oſſa ſignificant, quàm homo, quem maleloquentiũ lingua debilitat, cum ſciat falſa eſſe, quæ dicuntur cuius rei dolor nullo modo animæ viſcera dilaniaret, ſi non amor laudis oſſa eius confringeret. Mecum conſidera, quam ſint grauia, quã difficilia, quæ dico; non enim huius hoſtis vires ſentit, niſi qui ei bellum indixerit; quia, etſi cuiquam facilè eſt, laude carere, dum denegatur, difficile tamen eſt, ea non delectari, cum offertur, & nihilominus tanta mẽtis in Deum debet eſſe ſuſpenſio, vt ſi, nõ merito laudemur, corrigamus eos, quos poſſumus, ne arbitrentur, aut in nobis eſſe, quòd non eſt, aut noſtrum eſſe, quod Dei eſt, aut ea laudent, quæ quamuis ſint in nobis, nequaquam tamẽ ſunt laudabilia, velut ſunt bona omnia, quæ vel cum pecoribus habemus communia, vel cum impijs hominibus: ſi autem meritò laudamur propter Deum, gratulemur eis, quibus placet verum bonum, non tamen pro his, quia placemus hominibus; ſed ſi coram Deo tales ſumus, quales nos eſſe credunt, & non tribuitur nobis, ſed Deo, cuius dona ſunt omnia, quæ verè, meritòque laudantur. Hæc mihi ipſe canto quotidie, & tamen vehementer cum aduerſario dimicans, ſæpe ab eo vulnera capio, cum oblectionem oblatæ laudis mihi auferre non poſſum.*

Augu. epiſt. 64. ad Aurelium Epiſc.

Salat. 1.

Spal. 73.

Diuus Gregorius lib. 2. Moralium cap. 5. exponens illa verba: ſi vidi ſolem, cum fulgeret: hæc valdè notanda ac tanto Pontifice digna ſcripſit: *Sciendum eſt, quia, ne immoderatis laudibus erigamur, plerumque miro rectoris noſtri moderamine, etiam detractionibus lacerari permittimur, vt, cum nos vox laudantis eleuat, lingua detrahentis humiliet; quia, & arbor ſæpe, quæ vnius vẽti impulſu ita impellitur, vt penè iam erui poſſe videatur, alterius è diuerſo venientis flatu erigitur, & quæ hac ex parte inflexionem pertulit, ab alia ad*

Greg lib. 2. Moral. c. 5.

ſtatum

ſtatum redit. Vnde & illa arbor altè radicata, quaſi inter aduerſantes ventos fixa ſteterat, quæ dicebat: Per gloriam, & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam: & Iætatum eſt in abſcondito cor meum. qua atteſtatione quid nobis innuitur, niſi, quòd nobis magno metu, & circumſpectione opus eſt, ne mens noſtra vnquam de ſuis laudibus, vel tacita lætetur; quamuis nonnunquam etiam ſancti viri de bona ſua opinione gaudeant, ſed, cum per hanc ad meliora proficere audientes penſant, non iam de opinione ſua, ſed de proximorum gaudent vtilitate: quia aliud eſt fauores quærere, & aliud de profectibus exultare. Cum humanæ linguæ atteſtatione laudamur, occulta pulſatione requirimur, quid de nobis ipſis ſentiamus, vt in hoc humiles permaneamus. Superba etenim mens, etiam cum de falſa, bona dicuntur, exultat, quia non apud Deum, qualiter viuat, ſed apud homines, qualiter innoteſcat, excogitat. Iudicium enim de ſe omnipotentis Dei deſpiciens, & ſolummodò hominum quærens, inter auditas laudes extollitur, & quæ hoc ſolùm quæſierat, quaſi de brauio operis lætatur. At contra, ſi cor veraciter humile eſt, bona, quę de ſe audit, aut minime recognoſcit, & quia falſa dicuntur, metuit, aut certè, ſi adeſſe ea ſibi veraciter ſciat, eo ipſo formidat, ne ab æterna retributione Dei ſint perdita, quo hæc conſiderat hominibus diuulgata, pauetque vehementer, ne ſpes futuri muneris in mercedem permutetur tranſitorij fauoris: qua ex re agitur, vt electorum animus magno laudum ſuarum igne crucietur: cauta enim conſideratione trepidat, ne, aut de his, in quibus laudatur, & non ſunt, maius Dei iudicium inueniat; aut de his, in quibus laudatur, & ſunt, competens præmium perdat. Vnde bene per Salomonem dicitur: ſicut probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum, ita probatur homo ore laudantis: argentum quippe, uel aurum, ſi reprobum eſt, igne conſumitur, ſi verò probum, igne declaratur; ſic nimirum eſt, & ſenſus operantis; nam qualis eſt, in eo, quod laudatur, oſtenditur: ſi enim ſe auditis ſuis laudibus extollit, quid eſt aliud, quàm aurum, vel argentum reprobum fuit, quem vndelibet fornax linguæ conſumpſit? ſi autem fauores ſuos audiēs, ad ſuperni iudicij conſiderationem redit, ac ne de his apud occultum arbitrum grauiter metuit, quam expurgationis igne ad magnitudinem claritatis excreſcit; & vnde incendiū trepidationis ſuſtinet, inde clarius effulget.

Idem ſanctus Gregorius homilia 32. in euangelia tom. 3. dicit: Ipſis virtutibus quædam vitia mixta & iuxta ſunt: è vicino namque abſtinentiam carnis nonnunquam vana gloria obſidet, quia, dum tenuitas in corpore, dum pallor in vultu reſpicitur, virtus patefacta laudatur, & tanto ſe celerius foras fundit, quantum ad humanos oculos per oſtenſum pallorem exit; & plerumque fit, vt hoc, quod cauſa Dei agi creditur, pro ſolis humanis fauoribus agatur; quod bene Symon ille ſignificat, qui inuentus in itinere, Crucem dominicam in angaria portat: aliena quippe onera in angaria portantur, quando per vanitatis ſtudiū aliquid geritur: qui ergo per Simonem deſignantur, niſi abſtinentes, & arrogantes, qui per abſtinentiam quidē carnem affligunt, ſed fructum abſtinentiæ interius non requirunt. Crucem ergo Domini in angaria Simon portat, quia, cum ad opus bonum ex bona voluntate non educitur, rem iuſti ſine fructu peccator operatur. Vnde idem Simon crucem portat, ſed non moritur, quia abſtinentes, & arrogantes per abſtinentiam quidem corpus afficiunt, ſed per deſiderium uanæ gloriæ mundo viuunt. Hæc ille. Greg hom. 32. tom. 3.

Idem ſanctus Gregorius, exponens illa verba: Ionathas extendit ſummitatem virgæ, quam hab. bat in manu, & intinxit in fauo mellis, & conuertit manum ſuam ad os ſuum; & illuminati ſunt oculi eius. Sic habet. Quid eſt, virgam extendere, & manū ad os cum melle reuocare, niſi, ſtā deprędicationis verbo, quàm de ſtudio boni operis, vani fauoris guſtum recipere? ſed quia more electorum peccat, non virga, ſed extremitate virgæ mel leuare dicitur: virgam quippe, & manum melle plenam ad os conuertunt, qui iuxta veritatis vocem, omnia opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus: Deum enim ſuis laudibus ſaturantur, mel non ad tenuem guſtum habent in ſummitate virgæ, ſed vel in tota virga, vel in manu ad plenā refectionem. Hactenus ille. Greg ſuper illa verba, 1. Reg. 14.

Ac tandem ſanctus Ioannes Climacus in ſua ſchola ſpirituali gradu 21. inquit: Inanis gloria, eſt laborum diſſipatio, ſudorū perditio, theſaurus inſidiæ, perfidiæ alumna, ſuperbiæ præcurſor, in portu naufragium, in area formica, quæ & tenuis eſt, labori- Ioan. Climacus in ſcala ſpirit. gradu 21.

R 2 bori-

boribus tamen omnibus, & fructibus inſidiatur. Expectat formica, dum perficiatur triticum cenodoxia verò, dum congregentur opes; gaudet illa, vt diſſipet, hæc autem, vt fruatur; gaudet deſperationis ſpiritus cum videt multiplicari vitia, cenodoxia vero, cum virtutes multiplicari videt: prioris ianua, multitudo vulnerum: ſecundi verò diuitiæ laborum. Obſerua diligenter, & vſque ad mortem, & ſepulchrum inuenies, hanc nefariam labem quotidie veſtibus, vnguentis, pompis, aromatibus, & alijs florere. Lucet omnibus affatim Sol, omnibuſque ſtudijs cenodoxia adgaudet, verbi gratia: ieiunio inaniter glorior, latendi cauſa ſoluo ieiunium; tanquam prudens, iterum glorior: ſi ſplendide veſtior, vincor ea peſte: ſi uilius induor, denuò glorior: ſi loquar, hac ſuperor, ſi taceam rurſus ſuperatus ſum; quocunque hunc tribulum ieceris, erecto perſtat aculeo: Eiuſmodi verò glorioſus eſt fidelis idolorum cultor, qui Deum quidem colore, venerari videtur, hominibus verò, non Deo placere ſtudet. Hactenus ſanctus Ioannes Climacus.

Idē ſanctus in eodē gradu 21.

Idem ſanctus Ioannes Climacus in eodem gradu ait: *Notauit quidam ex his, qui videre acutius poterant, narrauitque, quid viderat. Cum ſederem (inquit) in cœtu quodam, aduenientes ad me cenodoxiæ, & ſuperbiæ dæmones, iuxta me, ex vtraque parte ſederunt, & vnus quidem ex his, digito illo ſuo vaniſſimo pulſauit latus meum, hortans, vt aliquid, quod ad contemplationem pertineret, ſiue opus quodlibet in deſerto à me geſtum loquerer; quem, cum à me repuliſſem, dicens: Conuertantur retrorſum, & erubeſcant, qui mala mihi cogitant, protinus is, qui à ſiniſtris erat, ad aurem mihi dixit: eia benè feciſti, magnuſque effectus es, quippe, qui impudentiſſimam matrem meam viceris; ad quem ego ritè ſequentes verſus reſumens, dixi: Auertantur ſtatim erubeſcentes, qui dicunt mihi: euge bene feciſti.* Hæc ſanctus Ioannes Climacus, quibus, & gloriam hominum fugiendam, Chriſti verò ſolum quærendam docet. Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia XXI.

Proſequimur idem argumentum aduerſus inanis gloriæ appetitū, cuius grauitatem, & ſtultitiam multiplici eruditione tam ex ſacra Scriptura, quàm ex ſanctis Patribus, ac ingenti conceptuum copia palàm demonſtramus in eadem verba: Quinimmo beati, qui audiunt verbum Dei.

QVemadmodum, Chriſtus Dominus (id referente D. Matthæo c. 14. auditis illis verbis: *Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant, quærentes te*, Matth. 14.
ex illis occaſionem arripuit docendi auditores, omnem carnis, & propinquitatis affectū longè eſſe propulſandum, maximè cum impedit, quæ Dei ſunt, præſtare: ſic enim reſpondit: *Quæ eſt mater, & qui ſunt fratres mei? quicunque fecerit voluntatem Patris mei, qui in Cælis eſt, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt.* Ita nunc auditis verbis humanæ laudis, quæ mulier illa protulit: *Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ ſuxiſti*, Luc. 11. aſperiorem illam reſponſionem dedit: *Quinimmo beati, qui audiunt verbum Dei*, vt auditores exemplo ſuo doceret, humanis laudibus non libenter aures eſſe accommodandas, ſed fugiēdas potius, & refutandas. Sanè inter alia pleraque, quæ humanæ laudis effrēnē appetitū compeſcere deberent, illud maximi ponderis iudico, quòd, qui laudem humanam ſuorum operū aucupatur, diuinæ gloriæ ſacrilegus fur, & iniuſtiſſimus depredator efficitur, D. Auguſtino dicente: *Tuum, Domine, eſt bonum, tua gloria, ideoque qui de bono tuo gloriam ſibi quærit, & non tibi quærit, hic fur eſt, & latro, & ſimilis eſt diabolo, qui voluit furari gloriam tuam.* D. Aug. lib. ſolileq c. 15
Equidem cum laus, & gloria non debeatur niſi bono, & omne bonum deſurſum ſit, deſcendens à Patre luminum, ipſi debetur laus, & gloria, non nobis. Vnde, qui illam ſibi vſurpat, fur eſt, & latro diuinæ gloriæ. 1. Iacob. Diuus Paulus ad Philippenſes cap. 2. vt explicaret, omnium bonorum noſtrorum operum Deum eſſe authorem, dixit: *Ipſe eſt, qui operatur velle, & per-* Ad Phil. 2.

& perficere pro bona voluntate ſua. Mos eſt
ſacræ Scripturæ, vt cum vult aliquid plenè
comprehendere, extrema illius exprimat,
vt ſub illis intermedia complectatur, ſicut
Gen. 1. cum dixit Moyſes: *In principio creauit Deus*
cælum, & terram, plane ſignificauit, non
ſolũ illa, ſed omnia intermedia creata fuiſ-
Chryſ. ho. 2 in Geneſ. ſe à Deo, vt adnotarunt D. Chryſoſt. hom.
2. in Geneſim, & D. Auguſtinus lib. 2. con-
D. Aug. lib. 2. con. Man. tra Manichæos c. 3. & Chriſtus Dominus
Matth. 28. ad exprimendam plenam poteſtatem, quã
ſuper omnem creaturam acceperat, dixit
Matth. 28. ***Data eſt mihi omnis poteſtas in***
cælo, & in terra. Quibus plane indicauit,
etiam ea, quæ interiacent inter cælum, &
terrã, ſuæ poteſtati ſubeſſe. Certè *velle, &*
perficere, duo extrema ſunt, inter quæ to-
tius boni operis ſtructura continetur, cuius
primum principium eſt velle, finis eſt per-
ficere: quare dicere voluit, Deum totius
noſtri boni operis eſſe authorem, & nihil eſ
ſe in eo, quod non Deus ipſe in nobis pro
Iſai. 26. bona ſua voluntate operetur. Dixerat Iſai.
Deum operari in nobis omnia noſtra ope-
ra. Apoſtolus tamen non ſolum hoc dixit,
ſed addidit, ita omnia opera noſtra in no-
bis operari, vt quicquid bonum eſt in vno-
quoque eorum operetur, non quod homo
ſit tanquam inanime organum (vt Hæreti-
ci contendunt) ſed quia ab ipſius Dei virtu
te, & auxilio procedit quicquid eſt boni in
opere, quod homo operatur, quod & Da-
uid dixit illis verbis, quæ ſancti Patres, ſa-
Pſal. 88. craque obſeruant Concilia: ***Quoniam glo-***
ria virtutis eorum tu es, & in beneplacito
tuo exaltabitur cornu noſtrum. Habet ho-
mo potentiam, aut virtutem benè operan-
di, ſed huic virtuti Deus dat virtutem, ſine
qua nihil penitus operabitur: habet cornu
fortitudinis, ideſt potentiam liberi arbitrij,
quam nemo cogere poteſt; niſi tamen cor-
nu hoc exaltetur, hoc eſt, niſi potentia, &
facultas liberi arbitrij ſupernaturali Dei
auxilio eleuetur, neutiquam minimum e-
tiam opus meritorium elicere valebit.

Quam autem ſollicitus zelator ſit Do-
minus gloriæ ſuæ, præclarè mihi indicaſſe
videtur Exod. 30. perſuauiſſimum odorem
Exod. 30. thymiamatis, quem ſibi ſoli reſeruari præ-
cepit. ***Sume tibi*** (inquit ad Moyſen) ***ſtacten,***
& onycha, galbanum boni odoris, & thus lu-
cidiſſimum, æqualis ponderis erunt omnia,
facieſq. thymiama purum, & ſanctificatione
digniſſimum: ideſt, quod Deum deceat, ap-
tumq. ſit ei offerri, & illo ſubfumigare San-
ctum Sanctorũ, erit vobis thymiama, ideſt
ſanctiſſimũ, puriſſimũ, Deo ſoli reſeruatũ.
Talem cõpoſitionẽ nõ facietis in vſus veſtros,
quia ſanctum eſt Domino, ideſt, quia Deo ip
ſi conſecratũ, & dicatũ. *Homo quicunq; fece*
rit ſimile, vt odore illius perfruatur, peribit
de populis ſuis. Per thymiama igitur ex om-
nibus aromaticis ſpeciebus cõpoſitum, om
niũ virtutũ operationẽ intellexit: nec enim
contentus eſt Deus, ſi vnã ſolũmodo teneas
virtutem, qui te in omnibus perfectũ expo
ſcit: & idcirco (vt D. Baſil. adnotat) eas aro D. Baſilius.
maticas ſpecies expreſſit, quæ vniuerſa cõ-
tinere viderentur: quatuor enim ſpecies a-
romaticæ, ex quibus componendũ erat thy
miama, ad quatuor referuntur elemẽta, ex
quibus omnia componuntur, quorum ſin-
gularem tenent ſimilitudinem. Stacte nã-
que refertur ad aquam, quia eſt recentis
myrrhæ inciſæ pinguedo cum aqua expreſ
ſa, aut (vt alij volunt) gutta, quam arbor
quædam aromatica diſtillat. Onyx ad ter-
ram ob retorridam ariditatem. Galbanus
ad ignem, propter calorem præferuidum.
Thus verò aerem repræſentat, quòd tranſ-
parẽtis ſit, & dilucidæ perſpicuitatis. Quod
Deus ſibi reſeruat, eſt ſuffimentum, aut o-
dor, ex his ſpeciebus aromaticis cõſurgẽs.
Ex virtutum namque vniuerſarum operi-
bus inter ſe commixtis, quando ſcilicet ie-
iunium eſt humile, miſericors, & orationi
coniunctum; quando oratio eſt copulata ie
iunio, miſericordiæ, & humilitati; quando
humilitas ſecum tenet orationem, & miſe-
ricordiã, vt D. Ambr. lib. 5. in Luc. in illud: Amb. lib. 5. in Lucam.
Beati pauperes. D. Aug. lib. 6. de Trinit. c. 4. D. Aug. de Trin. c. 4.
ac D. Greg. lib. 22. Moral. c. 1. loqui ſolent, Greg. li. 22. Mor. c. 1.
quorũ doctrinã excellenter D. Th. explicat D. Th. 1. 2. q. 65. a. 1.
1. 2. q. 65. a. 1. ex quibus cõſurgit odor ſua
uiſſimus, aut ſuffimẽtum laudis, honoris, &
gloriæ. Hoc Deus ſibi ita reſeruat, vt prohi
beat dicens: *Talem compoſitionem non fa-*
cietis in vſus veſtros, ideſt ad veſtram glo-
riam, & honorem, ***quia ſanctũ eſt Domino,***
ideſt Deo dicatũ, & debitum; ideoq. ***homo***
quicunq. fecerit ſimile, vt odore illius perfrua
tur, peribit de populis ſuis. Pereat Lucifer, &
æternæ perditioni tradatur, quia odore vir-
tutũ, donorũ, & gratiarũ, quibus fuit orna-
tus, perfrui voluit, gloriã, & honorem inde
procedentẽ ſibi aucupari volens: cui dictũ
eſt (vt S. Th. explicat) eleuatũ eſt cor tuũ in D Th. 2. 2. q. 145. diſt. 2. ad 3.
decore tuo, in terram proieci te. Pereat

Rex Tyri, qui gloriam,& honorem, quem
Ezech.28. 17. in Deum referre debebat, propter diuitias,& potentiam, quibus fuit donatus, in
Ezech.28.6. ſuum voluit vſum conuertere, cui dictum eſt,eo quòd eleuatum eſt cor tuum, quaſi cor Dei,ideſt intendens gloriam,quæ tantummodo Deũ decebat, idcircò, ego adducam ſuper te alienos robuſtiſsimos, qui
Act.12.23. Gen.107. interficient te.Pereat Herodes, qui ſplendore regio fulgens,gloriam ab adulatoribus ſibi delatam, quam Deo tenebatur ſeruare,acceptauit; ideo percuſſus ab Angelo expirauit,de quibus ſupra. Expendit
S.Io.Chryſ. hom.1 & 4. in illud: Vidi Dominũ. S. Ioannes Chryſoſtomus iuſtam Regis Oziæ percuſſionem,quem Deus inſanabili lepra percuſſit, ex qua mortuus fuit.Verè enim res digna eſt grandi animaduerſio-
4.Reg 15.1. ne. Fuit Ozias (quem aliquando ſcriptura Azariam vocat)Rex, qui fecit, quod rectũ
2. Parali. 26 4 5. erat in oculis Dei,cumque requireret Do-
4.Reg 15.1. & 2 Paral. 26.19. minum, direxit eum Dominus in omnibus, vnde inſignes comparauit victorias, reſquè grandes fuit adorſus. Hinc egreſſum eſt nomen eius procul, eo quòd auxiliaretur ei Dominus, & corroboraſſet illum.Nihilominus percuſſit eum Dominus; orta eſt enim lepra in fronte eius coram ſacerdotibus in domo Domini, ſuper, ideſt, iuxta altare thymiamatis: & ſacerdotes feſtinatò expulerunt eum,& fuit lepro-
2.Paral.26 16. ſus vſque in diem mortis ſuæ. Inquirit D.
Ioan.Chryſoſt. Ioannes Chryſoſtomus, cur tam grande ſupplicium intulerit Deus Regi, qui fecerat,quod rectum erat in oculis eius,& tandem docet, rationem fuiſſe eam, quam ipſamet Scriptura ſacra expreſſit: quia ſibi voluit arrogare gloriam,& honorem, non Deo ipſi,ſed eius ſacerdotibus reſeruatum circa thymiamatis ſuffimentum, aut oblationem; hoc enim coram Deo offerre, & incẽdere ſolis ſacerdotibus volebat Deus eſſe conceſſum.Cum autem Ozias roboratus eſſet: *Eleuatum fuit cor eius in interitum ſuum, & neglexit Dominum Deum ſuum.* Ingreſſus enim templum, voluit adolere incenſa ſuper altare thymiamatis. Si ergo ex eo ſolum, quòd hic Rex ſibi vſurpare voluit, quod ad ſolos ſacerdotes pertinebat,ſcilicet offerre Deo thymiama, ita acriter Deus illum puniuit; dubium non eſt,quin acerbiore pœna illum plecteret, ſi odorem Deo ſoli reſeruatum, ſibi vſurpare voluiſſet. In hoc ſanè peccati genus incidunt, qui cum bona opera operentur, contendunt odorẽ laudis, ex eis procedentem,in ſe ipſos conuertere, gloriam Deo debitam tyrannicè ſibi arrogantes: nam ſic D. Paulus, cum diceret 2. ad Co-
rinth.2. *Chriſti bonus odor ſumus Deo.* Ecce odorem bonorum operum non ſibi arrogabat,ſed Deo deferebat. Diaboli pro- Ezech.28.
prium eſt, Dei gloriam velle capere; ille
enim,qui quaſi prędator in via ex primordijs ſuæ conditionis, voluit Dei gloriam 1. ad Thim. 1.17.
ſibi vſurpare, & nunc opera bona, quæ in Dei obſequium fieri conſpicit, totis viribus furari conatur, excitando deſiderium, & appetitum inanis gloriæ, auferendo ab ipſis inſigne, quod ille ſeruari vult illæſum: ſoli Deo honor,& gloria; ita multa Lucæ 18.
bona,quæ operatus fuerat Phariſæus ille, de quo Chriſtus Dominus loquitur, rapuit,idque illi conuenire poteſt, quod S. Iacob dixit de Dan: *Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita, mordens vngulas* Gen.49.17.
equi;vt cadat aſcenſor eius retrò. Omnibus ambulantibus in via huius vitæ ſe exponit diabolus, tanquam coluber,eo modo, quo primis parentibus noſtris, ſuadens, Dei mandatum contemnere, terrena appetere, & in vetitum lignum manum mittere. Quoniam autem multi ſunt, qui eli- Gen.3.
gunt ſemitam illam ſtrictam, quæ ducit ad vitam, quam perambulant per opera ſancta mortificationis,pœnitentiæ,religionis, & omnium virtutum iſtis ſe exhibet, tanquam ceraſtem, qui paruus ſerpens eſt, ſumma cupiditate exoptãs deijcere equitem,quem videt pulchro currentem equo, ideoque inter pulueres ſe abſcondit, & illo tranſeunte, mordet vngulas equi, vt recalcitrans equus equitem retro deijciat: ita diabolus,quando videt iuſtum,& ſanctum virum, per ſtrictam virtutis ſemitam currentem, quem non potuit impedire à bonis operibus, inter pulueres humanarũ laudum & vocum ſe abſcondens, latenter vngulam mordere conatur, vngulæ nomine recta mentis intentio deſignatur,qua quis mouetur, & progreditur in bono opere: hanc mordere,& inficere ſummopere procurat, appetitum inanis gloriæ calidè ingerens, vt generoſum animum, Dei gloriam intendentem à ſublimi intentione cadere, & deficere faciat. Iſtorum miſeriam deplorans ſanctus Thadæus epiſtola ſua canonica, inquit: *Væ illis, qui in via Cain abierunt,& errore Balaam mer-* Iudæ verſ. 11.
cede

cede effuſi ſunt, & in contradictione Core perierunt. Tria perſonarum genera exprimit, quibus quaſi iam damnatis compati poſſumus, & quibus ſanctus Apoſtolus grande comminatur ſupplicum, illam præmittens comminatricē interiectionem væ: D.Io.Chryſoſt. homil. 7. in Gen.& li.de virgin. cap.21. quæ quando inducitur, vt D. Ioan. Chryſoſtomus annotauit, horrendā, ſupremam, & irremiſſibilem pœnam exprimere ſolet. Primum illorum, qui in via Cain abierunt, inuidos ſignificat; hoc namque fuit peccatum Cain, per quod ad execrandum fraticidium peruenit, cui ipſemet Deus, quaſi compati viſus fuit, volens illum à ſuo torquente affectu reuocare, dicens: Geneſ 4. *Quare iratus es? & quare concidit facies tua? nonne ſi bene egeris, recipies?* quaſi dicat: Cur de fratris tui bono iraſceris, & doles, qui magis inde lætari debes? Non imputes fratri tuo, quòd à me contemnaris, ſed tibi, qui ſi ſimulis illi volueris eſſe, ſimiles reportabis fauores. Aliud eſt eorū, qui in contradictione Core perierunt, iſti ſuperbi ſunt, & ambitioſi, atque Prælatis ſuis, qui loco Dei ſunt conſtituti, rebelli ſe contradictione opponunt. Aliud tandem eorum, qui cum Balaam mercede effuſi ſunt ſatis nota eſt hæc hiſtoria. Fuit Origenes. Auguſtin. Balaam (vt Origenes, & D. Auguſtinus dicunt) famoſiſsimus in arte magica, & carminibus noxijs præpotens incantator, Baſilius. quem Baſilius vocat: *Augurem, & diuinatorem*, vt qui dæmoniacam ſibi doctrinam per augurandi ſuperſtitionem comparaſſet, quem & falſum prophetam fuiſſe probat D. Ambroſius, vocans eum Ambroſius. *Ariolum*. nihilominus, quando vocatus fuit à Rege Balac, vt populo Dei malediceret, veriſsima propheraſſe docent Patres, Origenes. Auguſtinus. Baſilius. Io.Chryſoſt. Gregorius. Origenes, Auguſtinus, Baſilius, Ioannes Chryſoſtomus, & ſignanter D. Gregorius cenſet, grandi Spiritu Dei fuiſſe illuſtratum, per quem cognouit veri Dei maieſtatem, & populi illius excellentiam, & fœlicem ſortem eorum, qui ipſi obſequuntur, ideoque exclamaſſe: Numer.23. *Moriatur anima mea morte iuſtorum; & fiant nouiſſima mea horum ſimilia*. vero ergo ſpiritu prophetico fuit tunc illuſtratus: ſed mercede Origenes. effuſus eſt; quia, vt eleganter dixit Origenes, prophetiæ verba tantum habuit in ore; dictum enim fuerat illi à Deo: Verbum, quodcunque dedero in ore tuo, hoc loqueris: in corde autem deſiderium erat mercedis, & cupiditatis pecuniæ à Rege percipiendæ. Etenim, quia per prophetiam, quàm in Dei, & populi eius honorem, & gloriam protulit, non à Deo præmium, ſed quam mercedem poſſet ab hominibus reportare, ſolùm modo concupiuit; ideò merito (inquit Origenes, vocatus eſt: Balaam, qui interpretatur, populus vanus. Expende illud, mercede effuſi ſunt: effundere eſt ſe totum omni affectu, & ex toto corde in aliquid demittere, quomodo Dauid: *Effundite coram illo corda veſtra*. Pſal.6o. & iterum: *Sicut aqua effuſus ſum*. totam Pſal.21. mentem, affectum, & omne cordis ſui deſiderium in obtinenda à Rege Balac mercede pro opere illo quod, Deo ſuggerente, perficiebat, conſtituit. pariter autem cùm eo dicuntur mercede effuſi, qui ſolam mercedem temporalē propter bona ſua opera ab hominibus expectant: & quidē Balaam diuitias multas accepit, quæ apud carnales homines magnoperè æſtimantur. Quid ſi nonniſi ſolam, & nudam exteriorem laudem pro pretio, & mercede requireret? væ igitur hypocritis, qui in hac via Balaam ambulantes, minorem mercedem, quàm Balaam, ab hominibus expoſcunt; à quibus tantùm quęrunt conſpici, & videri.

Porrò, illud etiam magni ponderis eſſe autumo ad deteſtationem humanæ laudis, quòd qui operibus ſuis non Dei gloriam, ſed propriam exaltationem quæritant, in quoddam idololatriç genus miſere prolabuntur, cum gloriam, & laudē, quam Deus in ſuæ veræ deitatis proteſtationem expoſcit, ſibi tribuant. Vnde opere ipſo Deum abnegāt, & loco illius, ſe ipſos, tanquam Deum conſtituunt. ad quod magis intelligendum explicare iuuabit, quid ſibi voluerit Iacob, cum dixit: *Si fuerit Deus* Geneſ 24. *mecum, & cuſtodierit me in via, per quam ego ambulo, erit mihi Dominus in Deum*. Nunquid putabat Iacob, quòd Dominus non eſſet Deus eius, niſi ipſe haberet illum in Deum? minimè quidem: rectè enim ſciebat, per hoc, quod aſſumeret illū in Deum, non conſtitui illum Deum ſuum. nā etiam illo renuente, neceſſe erat Deū illius eſſe: & quidē nomine Dei omnes nationes intelligunt primam omnium cauſam, à qua cuncta procedunt, & in quam, velut in vltimum finem, omnia diriguntur: habere ergo Dominum in Deum, eſt ab illo omnia bona, tanquàm ab vniuerſorum bonorum fon-

fonte, & origine expectare,& in illum ſe, & omnia ſua, tanquam in finem referre, dirigere, & ordinare. idque ſibi volunt verba Iacob: *Erit mihi Dominus in Deum*, non dixit erit mihi Dominus pro Deo,ſed in Deum: nam, vt D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 2. docuit, præpoſitio *In*, ſignificat motum animi tendentis in aliquid; ex quo explicat illud Symboli: *Credo in Deum*.

D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 2.

Quare, Iacob habere Dominum in Deum, nihil aliud erat, quàm toto corde, & animo, ſe ſuaq. bona omnia in illum, tanquam principium, & authorem referre, & omnem gloriam ex illis reſultantem illi offerre ad imitationem cæleſtium incolarum, de quibus Ioan. Apoc. 4. inquit: *Procidebant, & adorabant viuentem in ſecula ſeculorum, & mittebant coronas ſuas ante thronum, dicentes: Dignus es Domine Deus noſter accipere gloriam, & honorẽ, & virtutem, quia tu creaſti omnia*.

Apoc. 4.

Hinc eſt, quòd, quæ laudem, & gloriam propter opera ſua bona Deo debitam ſibi vſurpant, in quoddã genus idololatriæ incurrunt, dum non ad Deum, ſed ad ſe ipſos, tanquam ad vltimum finem referunt illa, vt contigit Regi Tyri, cui propterea quòd gloriam, & honorem ex bonis ſuis operibus reſultãtem, ſibi arrogabat, propheta Ezechiel cap. 28. dixit ſeipſum conſtituiſſe, tanquam Deum, ac vero Deo neglecto, in Cathedra eius ſedere nõ erubuiſſe: *Eleuatum eſt cor tuum, & dixiſti: Deus ego ſum, & in Cathedra Dei ſedi*.

Ezechiel 28.

ecce hominem vanum, ſui ipſius idololatram factum. Accedit, quòd inter omnes prauos affectus, qui diſponunt ad infidelitatem inducendam, & à fide apoſtatandum, primas tenet appetitus proprij honoris, & gloriæ. Vnde D. Auguſtinus de ciuit. Dei cap. 14. vocat vanæ laudis appetitum; vitium valde piæ fidei inimicum: quod & probat D. Ioan. Chryſoſt. hom. 2. in Ioannem ex illis verbis Chriſti Domini Ioan. 5. *Quomodo vos poteſtis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam, quæ a Deo ſolo eſt, non quæritis?* quibus conſonant illa alia Ioan. 12. *Ex principibus multi crediderunt in eum, ſed propter Phariſæos non confitebantur; magis enim dilexerunt gloriam hominum, quam Dei*.

Aug de ciu. Dei c. 14.

Io Chryſoſ. homil. 2. in Ioan. Ioan. 5.

Ioan. 12.

ecce ingentem huius praui affectus impietatem, cum per illum homo coronam gloriæ, ipſi Deo debitam, ab ipſius Dei capite auferat, & ſibimetipſi imponat: ac tandem, per illum, ad negandum Deum, & ſeipſum tanquam Deum, colendum miſerrimè diſponatur.

Cæterùm, poſtquam inanis gloriæ grauitatem oſtendimus, ad eius ſtultitiam, multifariam, multisq. modis manifeſtandam, ſermonem conuertamus. Inter pleraque naturę opera admiratione digna, quæ Deus Iob ante oculos poſuit, illud de ſtruthione ſingulari ſpeculatione dignum arbitror: pennæ ſtruthionis ſimiles ſunt pennis hærodij, & accipitris: priuauit illũ (inquit ipſe Iob) ſapientia, nec dedit illi intelligentiam: ſignum autem non obſcurum ſuæ ſtoliditatis eſt, quòd, cùm alioquin auis ſit æqualis magnitudinis cum camelo, caput habet paruum ad modum anatris, vt teſtatur Plinius lib. 10. cap. 1. Apud Phyſiognomos autem paruitas capitis inſipientiam indicat, & vt refert Pierius lib. 25. olim antiqui ſtruthionem pro ſtoliditatis ſymbolo vſurpabant.

Iob 39.

Plin. 10. c. 1.

Pier. lib. 25.

hoc loco Deus tam multa de ſtruthione commemorat, vt nulla ratione credi poſſit, ad ſtruthionis naturam explicandam illa dixiſſe, ſed, ſicut quando de bobus locutus eſt, de ipſis non curabat, ſed de re ſignificata per illos, vt dixit D. Paulus ad Corinth. 9. *Nunquid de bobus cura eſt Deo?* ita dum Deus ex profeſſo de ſtruthionis natura, & ſtoliditate ſermonem inſtituit, non tam de illo, quàm de re ſignificata per ipſum, intelligenda vult ab eo commemorata: iuſtum enim eſt, vt natura gratiæ deſeruiat, & vt ſapienter dixit D. Gregor. lib. 21. moral. cap. 1. de libro Iob loquens: *Multa quidem eius ſententiæ tanta allegoriarum conceptione ſunt grauidæ, vt quiſquis eas ad ſolam hiſtoriam tenere nititur, earum notitia per ſuam iniuriam priuetur*.

Ad Corint. 9

Greg. li. 21. moral. c. 1.

Quare idem D. Gregorius lib. 31. moral. c. 5. docet Deum hoc loco hypocritam vanæ laudis cupidum, ex profeſſo deſcribendum aſſumpſiſſe, multaq. de eius inſipientia, & ſtoliditate edixiſſe, vt inde nos ſapientes, & cordatos efficeret: idque planè verba illa indicant: *Priuauit illum Deus ſapientia*. nam cum nemo dicatur priuari re, cuius non eſt capax; nec enim lapis dicitur priuatus viſu, cum incapax ſit illius; manifeſte relinquitur, Deum verba illa direxiſſe ad hypocritam, qui capax eſt ſapientiæ priuari. In primis ait Iob, pennas ſtruthionis eſſe inſtar hęrodij, & accipitris, ſubtiles, ſcili-

Greg. li. 31. moral. c. 5.

Iob 39.

Iob 39.

ſcilicet, magnas: & latas, in eo tamen valde diſſimiles ſunt, quod accipiter, & hærodius adeò in ſublime eriguntur, vt ipſum Cœlum contingere videantur: ſtruthio autem ſuis pennis, nec per latum vnguem à terra ſe eleuat. Vnde Diodor. lib. 3. rerum antiquarum, vocauit illum medium inter aues, & beſtias, quia habet alas ſicut aues, ſed à terra nō eleuatur, ſicut beſtię: & Strabo lib. 16. propter eandem rationem ſtruthiones aues ceruinas appellauit, quia licet alas habeant inſtar auium, currunt tamen ſuper terram inſtar velocium ceruorum, vt ſcribunt Helian. lib. 14. cap. 20. & Xenophon lib. 1. de cerui expeditione: non diſſimiliter hypocritæ, licet alioquin habeant pennas ſimiles accipitris, & hærodij pennis, hoc eſt virorum ſanctorum, qui inſtar iſtarum auium in ſublime ſe eleuant, & Cælum contingentes, cum D. Paulo dicunt ad Philippenſ. 3. *Noſtra conuerſatio in Cælis eſt*. terram verò, hoc eſt terrenos affectus non deſerunt; ieiunijs ſe exaſperant, orationes in Eccleſia fundunt, eleemoſynas erogant. pennæ ſunt iſtæ ſine dubio, quibus ſancti ſurſum eleuantur. at ipſi, dum propter vanam hominũ laudem aucupandam illis vacant, in terra fixi manent. Deinde ſtruthio, quamuis tanta fœcunditate vigeat, vt pluſquàm octoginta oua in lucem edat, vt ſcribit Helian. lib. 14. cap. 19. & ſequentibus, nullum tamen eorum protegit, aut fouet, ſed in puluere relinquit, nihil curans, ſi à tranſeuntibus beſtijs conculcentur; immo licet oua, & filios ex eis productos magno pepererit dolore, quaſi ſæua nouerca, omni cura deſtitura relinquit, beato Iob dicente cap. 39. *Duratur ad filios ſuos, quaſi non ſint ſui, fruſtra laborauit, nullo timore cogente.* vel vt Pagninus vertit: *Crudelis fuit pullis ſuis, ac ſi non eſſent ſui*. ſeu, vt transfert regia: *Duriter tractat filios ſuos, non ſibi.* etenim licet ſtruthio pullos ſuos diligere videatur, vt indicat Michæas cap. 1. quia illorum viſu valde delectatur, ita tamen efferato, & crudeli animo erga illos ſe gerit, vt nec eos foueat, nec paſcat, neque eorum amiſſionem timeat: ad quod alludens Hieremias dixit: *Filia populi mei, crudelis, quaſi ſtruthio in deſerto*: ad eundem modum hypocritæ multis bonis operibus ſecundum faciem ſtudent, ieiunant, orant, eleemoſynas faciunt, ſicut & phariſæus dicebat Luc. 18. *Ieiuno bis in Sabbatho, decimas do omnium, quæ poſſideo*. & in illis ſuperbè complacent, & eorum aſpectu mirificè delectantur, adeoque ſtulti ſunt, vt fœtus iſtorum bonorum operum, quos multo cum labore pepererunt, à crudeli vanæ gloriæ fera dilacerari, & conculcari ſinant, nec lachrymandam eorum amiſſionem quicquam timeant. Hanc eandem ſtultitiam columbæ metaphora explicuit Dominus Oſeæ 7. cum dixit: *Factus eſt Ephraim, ſicut columba ſeducta non habens cor*. vel (vt originale Hebræum habet: *ſicut columba ſtulta, ſeu ſtolida*: in cuius loci commentario D. Hieronymus obſeruat, præterea columbam ſtultam, & vecordem nuncupari, quòd, cùm illa frequenter varios fœtus producat, illos tamen non cuſtodit, neque à raptore defendit. Certè gallina, quamuis alioquin imbecillis, & puſillanimitatis ſymbolũ ſit; roſtro tamẽ, alis, & vnguibus pro pullis defendendis rapaci miluo ſe opponit: hirundo anxia cura pullos cuſtodit, circũuolans, & pipians, quando raptorem timet, ac tandem omnes aues in tuto curant nidos ſuos locare, ne filij nocumentum patiantur: ſola columba non curat cuſtodire oua, aut pullos ſuos, nec ſi auferri eos videat, illos defendit, & quaſi corde careret, nullo triſtitiæ affectu propter pullorum amiſſionem excitatur, immo è contra, quaſi lætari videtur, cum editos pullos raptos videns, ad alios edendos ſtatim ſe conuertit, quaſi ad hoc tantum illos peperiſſet, vt raperentur. Ita hypocritæ ſtulti adeo ſunt, inſtar columbæ, at quamuis omnes bonorum operum pulli abſumantur, & rapiantur ab inani gloria; id non dolent; immo alacriores ſe exhibent, quando ſpectatorum oculi fœtus ſuos depredantur, & ad alios edendos, & à ſpectatoribus ſimiliter rapiendos ſe ſtatim conuertunt.

Sed eundem Iob cap. 8. audiamus, hanc eandem hypocritæ ſtultitiam ſingulari metaphora delineantem: *Non ei placebit vecordia ſua, & ſicut tela aranearum fiducia eius*. vel (ſicut originale Hebræum legit: *Non placebit ei fatuitas ſua, & ſicut domus aranearum, fiducia eius*. Conſideranda ſunt cum Diuo Gregorio multa circa aranearum telas, ex quibus domunculas illæ ſibi faciunt. Primum, nullum eſſe opus ſubtilius, nec maiori ordine com-

Diod. lib. 3. rerum antiquarum.
Strab. li. 16.
Helian. lib. 14. c. 20. Xenoph. lib. 1. de cerui expedit.
Paulus ad Philippen. cap. 3.
Helian. lib. 14. c. 19. & ſeqq.
Iob 39.
Pagninus.
Regia.
Mich. c. 1.
Thren. 4.
Luc. 18.
Oſeæ 10.
Originale Hebræum.
D. Hieron.
Iob 8.
Originale Hebræum.
Gregorius.

& concupiſce, ſi gloriam amas, magis ama tam, quæ à Deo eſt.

Cæterum, ex multiplici alio capite, demonſtrare pergo ſtultitiam, & ſtoliditatem eorum, qui appetitu humanæ laudis bona opera exercent. Hi laborem ſuum penitus perdunt, & proprio ſuo gladio ſe iugulant; accidit enim illis, quod Eleazaro filio Saura, concupienti nomen, quod omnium ſtultiſſimum eſt, æternum ſibi acquirere; cum filij Iſrael ad prælium prouocati fuiſſent ab hoſtibus, & quod maiorem timorem illis incutiebat, elephantes erant, ligneas turres ſupra dorſum portantes, in quibus multi armati homines latitabant; decreuit Eleazarus in præcipuum illorum, quem regijs ornamentis phaleratum vidit: viſum eſt enim ei, quòd in eo eſt Rex, acriter inuadere, quod & perfecit, ſub elephantes ſe conſtituens, & gladio ſuo illum occidens, ſub ipſo tamen, quem extinxit, ipſe etiam interijt, & occubuit, & vt pulchrè dixit D. Am-
Amb. 1. off. c. 4. broſius 1. offic. c. 4. *ſuo remanſit triumpho ſepultus*. Non ſecus vanæ laudis cupidis euenit, laborioſa multa opera bona faciunt, ieiunant, carnem macerant, & vt ait Diuus
Matth. 6. Matthęus *exterminant facies ſuas*, qui ſibi de propria concupiſcentia triumphare videntur, tamen ſub hoc ſuo triumpho occumbunt, & cadunt, dum de illo gloriam aucupantur humanam: non ob aliud illa faciently, quàm vt videantur ab hominibus. Iacturam hanc bonorum operum explicuit Hieremias oliuæ metaphora ca. 12.
Thren. 12. in hæc verba: *Oliuam vberem, pulchram, fructiferam, ſpecioſam vocauit Dominus nomen tuum, ad vocem loquelæ grandis exarſit ignis in ea, & combuſta ſunt fruteta eius.* Manifeſtum eſt, Prophetam non loqui de oliua materiali, cum reſpectu illius nulla ſit humana vox, quæ illam comburere poſſit: loquitur ergo de hypocrita, qui cum alioquin inſtar fructiferæ oliuæ, varijs operibus bonis abundet; blanda tamen vox, ſeu loquela humanæ laudis, ac inanis gloriæ igne ſuccendit, & omnia eius fruteta conſumit; grandis exarſit ignis in ea: tanta autem eſt operum bonorum iactura, quæ humanam laudem conſequitur, vt Oſeas di-
Oſe. 5. cat ſacerdotibus cap. 5. *Victimas declinaſtis in profundum*. Ad cuius loci intelligentiã obſeruare oportet, Deum ibi ſacerdotes arguere, quòd omnia, quæ in bonum erant conſtituta, illi in malum detorquerent, & quæ profectum adijcere debebant, in perniciem conuerterent; ſacrificia quidem, & victimę ad Deum placandum debebant ordinari; ipſi autem in ſuam ſolùm vtilitatẽ illa conuertebant; atque hac rarione victimas, quæ ad Deum tendere debebant, in profundum declinabant; vnde per ſacrificia, quibus ſancti viri ad cælum volabant, illi ad profundum tendebant. Hæc eſt igitur hypocritarum non exigua ſtultitia, quòd per mactationem, & iugulationem carnis, per quam iuſti cæleſtia appetunt, ipſi in profundum tendunt barathrum. Equidem quòd per atrocia ſcelera quiſpiã in profundum feratur, nihil ſanè mirum, cum graue ſit pondus, iniquitates eorum: at quòd per opera ſancta, quæ pennæ ſunt. quibus ad cælum ſancti volant, in profundom tendant, hoc mirandum valde eſt.
Quòd pergat in infernum Cain per inui- Geneſ. 4.
diam, & fratricidium, & Giezi per ſimoniã, 4. Reg. 5 3. Reg. 16.
& Balaam per auaritiam, & Zambri per im- Num. 23.
pudicam, & inuerecundam fornicationẽ; non mirum: ſed quòd per ieiunia, orationes, & eleemoſinas in tartarum tendat homo, hoc ſummam redolet triſtitiam; atque huc in idem argumentum faciunt illa eiuſ-
dem Prophetę verba: *Multiplicauit E-* Oſe. 8.
phraim altaria ad peccãdum, factę ſunt arę ei in delictum. Certè, quòd lupanaria ſint in delictum luxuriæ, nundinæ in delictum auaritiæ, ciuitates in delicta diuerſi generis, non mirum: ſed quòd aræ, & altaria ſint in delictum, & perditionem, hoc mirandum, miſerandumque eſt: ſi videres duos agricolas æqualiter laborantes, eiuſdem generis ſemina iacientes, eaſdem expenſas facientes, quorum vnus abundantiſſimos fructus colligeret, alter verò nollet niſi ſpinas, & tribulos reportare: quid diceres? ſi duos aſpiceres in aurifodinis laborantes, æqualiter deſudantes, & ſimili laſſitudine ſe conficientes, quorum vnus aureos lateres extraheret, alter verò cum ſimiles poſſet, nollet, niſi vermes fœtidos reportare; nonne hanc magnam exiſtimares ſtoliditatem? hæc eſt igitur iſtorum ſtultitia, & inſipientia, vt per eumdem laborem, per eumdem ſudorem, per eaſdem victimas, & iugulationes, per quas iuſti æternam gloriæ coronam conſequuntur, hypocritæ niſi ſpinas, vermes, & æternam confuſionem reportent. Quare exiſtimo, quòd, licet omnia

vitia

vitia generaliter charitati contrarientur,
appetitus humanæ laudis è diametro cũ
charitate pugnet; tum, quia, ſicut charitas
bona opera in Deum, & ipſius gloriam, &
laudem, tanquam in finem vltimum diri-
D.Tho. 2.2. q.23. git, vt docet D.Thomas 2.2. q.23. ita hu-
manæ gloriolæ inordinatus affectus in nos
ipſos, & in gloriam noſtram, tanquam in fi-
nem, illa refert: tum etiam quia, ſicut cha-
ritas eſt virtus, bona opera vitæ æternæ
meritoria reddens, ita vana gloria vitium
eſſe perhibetur, æternæ mercedis demeri-
toria illa reddens.

Deinde aliam iſtorum ſtultitiam mihi
Matth.7. detegit, quod Chriſtus Dominus docuit,
Matth.7. ſtultum ſcilicet, ſuper arenã ædi-
ficare. Stultus ædificat domum ſuper are-
nam, & deſcendit pluuia, & venerunt flu-
mina; & flauerunt venti, & irruerunt in do-
mum illam, & cecidit. Sanè, qui benè ope-
1. ad Cor. 3. rantur, ædificium quoddam ſpirituale cõ-
ſtruunt, vt S. Apoſtolus loquitur 1. ad Co-
rinth.3. & ideo oportet, vt vnuſquiſque
videat, quomodo ſuperædificet: apertè
Chriſtus Dominus illis verbis demonſtra-
uit hypocritarum ſtultitiam, qui totum
ſuorum bonorum operum ædificium ex-
truunt ſuper arenam, & puluerem huma-
ni applauſus, cuius quidem ædificij futurã
ruinam Dominus prædicit: humanæ enim
laudis Zephirino vento flante, continuò
illud corruet. E contra faciunt iuſti, qui
tanquam ſapientes, ne ædificium bonorũ
operum corruat, non ſuper arenam, ſed ſu-
Matth.7. per petram ædificent. Sapiens, ait Chri-
ſtus Dominus Matth. 7. *ædificauit domum
ſuam ſupra petram, & deſcendit pluuia,
& venerunt flumina, & flauerunt venti,
& irruerunt in domum illam, & non ceci-
2 Reg.2. dit: fundata enim erat ſupra petram*, hoc
eſt, ſupra Chriſtum, iuxta illud Dauidis
Pſal.17. 2. Regum 2. *Dominus petra mea, & refu-
gium meum.* & Pſal.17. *Petra, refugium
herinaceis*. Qui ſuper hoc ſtabili funda-
mento ædificant, omnia in Chriſtũ, & pro-
pter Chriſtum operantes, cũ vanæ gloriæ
vẽti perflant in eorum ædificium, illud nõ
corruit, quia fũdatũ eſt ſupra firmã petrã.

Ad extremam, in illam ſummam om-
nium ſtultitiam, & ſtoliditatem incidunt
hypocritæ, & vanæ laudis appetitores,
quòd æternæ gloriæ retributionem pro
breui, & futili humana gloria commutant,
Matth.6. Chriſto Domino dicẽte: *Amen dico vobis,
receperunt mercedem ſuam.* Quàm autem
hoc genus abiectiſſime, & inanis præmij
operibus illorum congruat, ethymologia
ipſius nominis hypocritæ, luculenter oſtẽ-
dit: hypocrita vox eſt Græca. Aymon cre- Aymon.
dit, ſignificare, *deauratum*, à chryſos, quod
eſt aurum, metaphora ſumpta à ſimula-
chris; de quibus dicebat ſanctus propheta Baruch.3.
Baruch, quod cum ſint lignea inaurata, &
inargentata, ſcietur poſtea, quia falſa ſunt
ab vniuerſis gentibus, & Regibus. Hæc
ethymologia placuit etiam Diuo Augu- Aug. relat. a Toleto.
ſtino, vt refert Cardinalis Toletus, ad Matth 23.
eamque alludere viſus eſt Chriſtus Domi-
nus, dum dixit: *Væ vobis, Scribæ, & Pha-
riſæi: hypocritæ*, ideſt, deaurati, *quia ſimiles
eſtis ſepulchris dealbatis, quæ foris apparent
quidẽ hominibus ſpecioſa, intus verò ſũt ple- Iſidorus.
na oſſibus mortuorũ.* Quæ verba ad hoc in- Gregorius.
ſtitutum expendunt D.Iſidorus. S.Grego- Origenes.
rius, & Origenes, qui obſeruant illud: *Ple-
na oſſibus mortuorum. Tanta* (inquiunt)
*oſſa in eis ſunt, & immunditiæ, quanta ope-
ra, ſimulantur bona ex malo affectu.* Sunt
igitur ſicut ſimulachra inaurata, quæ ex-
teriori ſpecie nitent, intus verò immun- Tol. in 6. c.
ditia ſunt plena. Cardinalis Toletus in c. Luc. annot. 76.
6. Lucæ, annotat. 76. refert ex eodem Diuo
Auguſtino: hypocritam dici *ab hypo*: quod Ex eodem Auguſt.
eſt falſum, & *criſis*, quod eſt iudicium,
quaſi falſum iudicium, quia hypocrita ho-
mines decipit, & falſum eorum iudicium
quærit, intendens iudicari bonus, & ſan-
ctus, cum omni bonitate, & ſanctitate ca-
reat, communis tamen eſt ſententia, hypo-
critam, dici à verbo græco, *hypocrino*, quod
eſt, ſimulo: & inde deriuatur: hypocriſis,
ideſt, ſimulatio, & hypocrita, ideſt, ſimula-
tor: inſtar hiſtrionis, mimi, ſeù repræſenta-
toris in ſcenis: nam quemadmodum hi in
hoc toti poſiti ſunt, vt vnam perſonam te-
neant, & aliam repræſentẽt à ſua longe di-
uerſam, ruſticus enim repræſentat perſonã
Regis, & vir perſonã fœminæ; ita hypocri-
tæ, cum ſint in ſua perſona iniqui, & pec-
catores, hoc ſolummodo contendunt re-
ferre, & repræſentare in theatro huius mũ-
di perſonam ſanctorum, vt communi con-
ſenſu Patres docent. Origenes homil. 4. & Orig. in ho. & 25. in
25. in Matth. Baſilius homil. 1. de ieiunio Matth.
D.Auguſtinus ſer. 59. de tempore, & lib. 2. Baſil. ho. 1. de ieiun.
de ſerm. Domini c.2. Euthymius, & Theo- Aug. ſer 59.
phylactus in cap. 6. Matth. & ſingulariter de temp. Amb. lib. de
D. Ambroſius lib. de Elia cap. 10. & D. Elia c. 10.

Ioan.

Digitized by Google

Chryſ hom. 21. in Matth. D.Tho. 2. 2. q.117.art.2. Ioan. Chryſoſt. hom. 21. in Matth. ſingularius tamen D.Thom. 2.2.q.112.art.2. Vnde, ſicut tales hiſtriones ſolummodo procurant aliorum perſonam gerere, quandiu ſpectatores coram ſe habent, & tanto viuacius, quanto plures, attentioresq. habent auditores, & illis deficiẽtibus, ceſſant illi à repræſentatione; ita hypocritę agunt. Cum igitur opera illorum fictam ſolum ſanctitatem, & ſimulatam probitatem contineant, præmium ex iuſtitia eis debitum, non aliud eſt, quàm gloria ficta, & ſimulata, & (vt ita loquar) in mercedem eis correſpondere debet non vera gloria, ſed gloriæ hypocriſis. etenim cum huiuſmodi opera ſint inſtar nucis vacuę, vana; hoc eſt, ſanctitate, & vero merito carentia, præmiũ eis correſpondens, debet eſſe vanum, & omni vera gloria vacuum: cuiuſmodi eſt Matth.6. humana laus, quam Chriſtus Dominus teſtatur hypocritas in operum ſuorum mercedem recepiſſe. huiuſcemodi erant opera Epiſcopi Sardicenſis, cui Ioan. Apoc. 3. Epiſc. Sard. Apoc. 3. dixit: *Non inuenio opera tua plena coram Deo meo*, reprehendit illum, quòd opera eius vacua erant ſanctitate, & quòd inuentus eſſet in illis minus habens.

Ad hæc, tantus eſt boni operis meritorij valor, quantumuis minimæ aquæ potus, vt ſi Deus in præmium illius tibi donaret cælum, & terrã, immo & ipſos Angelos, quotquot creauit, vt tibi miniſtrarent, & in perpetuum ad nutum ſeruirent, omnesq. diuitias, quas omnipotentia Dei creare poteſt, tibi ſoli conferret, nõ perſolueret ad æqualitatẽ minimum illud opus meritoriũ, quia, cum Deus per ſuam promiſſionem fidem ſuam adſtrinxerit, ſe ipſum daturũ in præmium bonorum operum, vt locutus eſt A- Geneſ. 15. brahæ: *Ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis*, & vniuerſaliter Sapien. Sap. 5. 5. de omnibus iuſtis legimus: *Iuſti autẽ in perpetuum viuent, & apud Dominũ eſt merces eorum*: non poteſt perſoluere opera meritoria pretio minoris valoris, quàm ſit ipſe. Vnde cum Chriſtus Dominus D.Tho- In hiſt. Ord. 2. par. c. 24. & in ſumma in prnc. in eius vita. mæ dixit: *Bene ſcripſiſti de me Thoma, quã ergo recipies pro labore mercedem?* ipſe continuo reſpondit: *non aliam, Domine, niſi te ipſum.* Si igitur ſtultiſſimus cenſeretur, qui veros, ac pretioſiſſimos adamantes pro fictis commutaret, quanto maiore ſtultitia laborare cenſendi ſunt, qui æternum gloriæ pondus operibus bonis promiſſum pro vili humanæ gloriolæ pretio, immo pro ſolo applaudentium hominum aſpectu commutant: etenim, qui (vt Chriſtus Dominus ait) opera ſua faciunt, vt videantur ab Matth.6. hominibus, præmium eſſentiale, quod ſecundum D.Thomam 1.p.q.12. conſiſtit in D.Tho.1.p. q.12. videre Deum: ipſi commutant pro videri ab hominibus, quorum aſpectus tantum abeſt, vt beatos illos faciat, vt potius illos faſcinans, miſeros, & infœlices reddat: Zaccharias, cum præuidiſſet, Iudam vili pretio triginta argenteorum venditurum eſſe Chriſtum, dixit in perſona illius hironicè, & irriſoriè: *Decorum pretium, quo ap-* Zacch.11. *pretiatus ſum ab eis*. ſic ſanè dicere licebit irriſoriè hypocritis, opera ſua pro ſolo oculorum applauſus pretio vendentes, decorum pretium, hoc eſt viliſſimum, & abiectiſſimum. Ad hæc: Dic mihi, quæſo, ſi duo eſſent emporia, in quorum vno ſolùm adeſſent pauperrimi homines, & qui merces nihili facerent, ac proinde viliſſimo pretio vellent eas emere; in altero autem conuenirent plurimi ditiſsimi illarum mercium cupidi, & ad illas, magno etiam pretio, emendas paratiſsimi, nonne mercator ſtultiſsimus iudicaretur, qui emporio iſto relicto, omnes ſuas merces ad illud primum vendendas deferret? Sanè opera bona, quæ homines faciunt, merces ſunt quædam, pro quibus vnuſquiſque pretium accipere ſatagit: duo autem ſunt emporia, in quibus illa vendere poſſunt. primum eſt huius mundi platea, in qua plurimi reſident, ita tamen inopes, vt nec minimum opus meritorium cum digno pretio perſoluere poſsint: ipſis dicentibus Pſalm. 78. *Pauperes facti ſumus nimis*; adeo quidem, Pſal. 78. vt nonniſi ventum laudantis vocis in pretium dare queant; nam ſi hominis vita ventus eſt, vt dixit Iob: *Ventus eſt vita* Iob 10. *mea*; quid erit eius vox, quæ humana vita futilior eſſe perhibetur? alterum emporium eſt Cælum, vbi magna ſuppetit diuitiarũ copia: *Gloria, & diuitiæ in domo eius.* Pſal.111. Pſ. 111. ibi bona opera tanti habentur, vt tres diuinæ perſonæ non minus, quàm infinito theſauro minimũ opus bonum perſoluant, pro potu aquæ frigidæ ſitienti dato, pro lacera veſte nudo miſericorditer pręſtita, pro ſuſpirio ad Deum ex corde emiſſo, æternæ gloriæ corona repoſita eſt: quis ergo ſtultiſsimos non iudicet humanæ laudis appetitores, dum, relicto cæleſti emporio,

merces operum ſuorum deferunt ad nundinas huius mundi emptoribus illas exponentes, nullum aliud precium pro illis, quam humanæ laudis auram porrigentibus, quæ adeo cito tranſit, vt de ea dictum ſit, gaudium hypocritæ inſtar puncti: in quo etiam alia eorum detegitur ſtultitia, dum pro breuiſſima gloriola captanda, æternitatis indicibile præmium amittere nõ curant. Atque huc etiam faciunt verba illa Apoſtoli Iudæ in ſua Canonica: *væ illis*, atque hoc eſt, quod dicit: *receperunt mercedem ſuam*, ideſt præmium ſuis meritis dignum, mercedem ſuis operibus congruam. *Indignæ ſunt* (inquit Diuus Auguſtinus) *huiuſmodi paſſiones, & opera ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis; ideo non illam accipient pro mercede*. Condigna tamẽ ſunt huius tranſitoriæ, inaniſque gloriæ, quam propterea, tanquam ſuam mercedẽ recipiunt. Ex eiſdem explicat Diuus Auguſtinus honorem, & gloriam terrenam, qua Deus Romanos fecit illuſtriſſimos, mercedem fuiſſe bonorum operum, quæ egerant, & agebant. Grandia ſiquidem, & eximia, ac pænè innumerabilia erant virtutum opera, quæ fecerant; priuatas namque res ſuas (inquit Diuus Auguſtinus) pro re communi, hoc eſt Republica, & eius ærario, contempſerunt; auaritiæ reſtiterũt, conſuluerunt patriæ conſilio libero, neque delictum, ſecundum ſuas leges, neque libidini obnoxij, vt longo, eloquentique cathalogo plurium illorum miranda acta Diuus Auguſtinus proſequitur. Brutus pro libertate patriæ filios ſuos ſponte occidit, de quo Poeta: *Vicit amor patriæ*: Romanorum princeps Torquatus filium, non quia contra patriam, ſed etiam pro patria; tamen, quia contra imperium ſuum, ideſt, contra quod imperauerat pater Imperator, ab hoſte prouocatus, iuuenili ardore pugnauerat, licet viciſſet, occidit, ne plus mali eſſet in exemplo imperij contempti, quam boni in gloria hoſtis occiſi. Furius Camillus etiam ingratam patriam, à cuius ceruicibus acerrimorum hoſtium Veientium iugum depulerat, damnatuſque ab æmulis fuerat, à Gallis iterum liberauit, quia non habebat potiorem, vbi poſſet viuere glorioſus. Mutius, vt cum Porſenna Rege pax fieret, qui grauiſſimo bello Romanos premebat, quia Porſennam ipſum occidere non potuit, & pro eo, alterum, deceptus interemit, in ardentem aram, ante eius oculos dexterã extendit, dicens, multos tales, qualem ſe viderat in eius exitium coniuraſſe; cuius fortitudinem, & coniurationem taliũ perhorreſcens Porſenna, ſine vlla dilatione ſe ab illo bello, facta pace, compeſcuit. Curtius armatus, equo concito, in abruptum hiatum terræ ſe præcipitem dedit, deorum ſuorum oraculis ſeruiens, qui iuſſerant, vt illuc id, quod Romani haberent optimum, mitteretur; nec aliud intelligere potuerũt, quam viribus, armiſq. ſe excellere, vnde, videlicet, oportebat, vt deorum iuſſis in illũ interitum vir præcipitaretur armatus. Decij, vt iram deorum ſanguine ſuo placarẽt, Romanuſq. liberaretur exercitus, ſe occidendo, certis verbis quodammodo conſecrantes, deuouerunt. Marcus Regulus, ne crudeliſſimos hoſtes Carthaginienſes iurãdo falleret, grauiſſimis ſupplicijs necari elegit. Lucius Valerius, qui in ſuo defunctus fuit Conſulatu, vſque adeo paupertatis fuit amator, vt, nummis à populo collatis, eius ſepultura curaretur. Quintius Cincinnatus cum quatuor iugera poſſideret, & ea ſuis manibus coleret, ab aratro, adductus fuit, vt Dictator fieret, victiſque hoſtibus, ingentem gloriam conſequutus, in ea paupertate permanſit. Fabritius ſummis muneribus Pyrrhi Epirotarum Regis oblatis, promiſſa etiam quarta parte Regni, à Romana Ciuitate non potuit diuelli, ſolius boni publici promotionem omnes intendebant; ideóque cum Rempublicam, ideſt, rem populi, rem patriæ, rem communem haberent opulentiſſimam, ſic ipſi in ſuis domibus pauperes erant, vt quidam eorum, qui bis iam Conſul fuerat (de Cornelio Rufo, id narrant Valerius Maximus, Titus Liuius, & Aulus Gellius) ex illo ſenatu pauperum hominum pelleretur notatione Cẽſoria, quod decem pondo argenti in vaſis habere cõpertus eſt; &c. Hæc & alia Diuus Auguſtinus proſequitur. Opera igitur illorum inſignia erant, ſed terrena: non terrã tranſcendebant, quippe cum non propter Deum facta fuerint: tantum enim ſuam gloriam, honorẽ, & laudem apud homines intendebãt; idcirco dignã mercedẽ eis reddi ſtatuit Deus, non quidem cæleſtẽ, quia (vt dictum eſt) terram non tranſcendebant eorũ opera, ſed terrenam: quia tamẽ inter opera bona, quę terram non tranſcendunt, illa

Iud. epiſt. 1.
D. Auguſt. Ad Rom. 8.
D. Auguſt.
Val Max. Tit. Liuius. Aul. Gell.

illa fuerunt ſuprema, eximia, & excellentia, ſupremis terrenis bonis voluit compenſari: nam ſuprema gloria, honore, diuitijs, imperio, dominatione donati fuerunt. Honorati ſunt in omnibus ferè gentibus, Imperij ſui leges cunctis nationibus impoſuerunt, hodieq. litteris, & hiſtorijs glorioſi ſunt pæne in omnibus gentibus, totum orbem ſuo ſubiecerunt imperio, & omnium prouinciarum obrinuerunr dominium. Vt enim, quæ profani authores ſcribunt, dimittamus, aperte dicitur in Scriptura; iam tempore Machabæorum ſubiecisse Galatiam, Hiſpaniam, & eius metalla auri, & argenti, & Philippum, & Perſen Cæteorum Regem, & Antiochum magnum Regem Aſiæ, qui eis pugnam intulerat, habens centum viginti elephantes, & equitatum, & currus, & exercitum magnum valde, contrirum ab eis, & regionem Indorum, & Medos, & Syrios, &c. Tempore, quo Chriſtus Dominus natus fuit, toti Orbi imperabar: *Vnde exijt edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur uniuerſus Orbis*. & tandem (inquit D. Auguſtinus) rectiſſimè iſtorum gloria donati ſunt Iudæi, qui terrenis bonis erant addicti, iſtam gentem poſſidentes, vt omnium bonorum terræ dominari viderentur. hæc omnia mercedis loco acceperunt; ad humanam namque gloriam, præſentis temporis ſatis digna vita, operaq. illorum exiſtimabantur, quæ condigna non erant futuræ gloriæ, quæ reuelabitur in nobis; ſicut ex Apoſtolo dictum eſt. Per huiuſmodi terrena bona, quod illi merebantur, Deus perſoluit, ideoq. non eſt, quòd aliam expectantes ab illo mercedem, de ſummi, & veri Dei iuſtitia conquerantur: perceperunt enim mercedem ſuam. Tales ſunt hypocritæ, & quotquot ex ſuis bonis operibus gloriam, laudemq. humanam quærunt; de quibus dicitur: *Amen dico uobis, receperunt mercedem ſuam*. merces ſanè inanis, vilis, & contemnenda, cuius vanitatem, & inanitatem nullus melius poterit explicare, quàm ipſimet, qui ipſa donati ſunt; & qui manibus comprimentes, quantæ eſſet vanitatis, tandem experti fuerunt; nam & Brutus, & Torquatus, & Furius Camillus, & Decij, & Scæuolæ, & Curtij, cæteriq. inter Romanos excellentes, ex illis ſunt, quos in Inferno poſitos exhibet Spiritus ſanctus loquentes, nobiſq. referentes, qualis fuerit mercedis ſuæ ſtabilitas, & magitudo: quid (inquiunr) nobis profuit ſuperbia vitæ? in Græco, iperiphania, quę ſignificat faſtum illum tumentem, quo quis tumens, cæteros, tanquam inferiores contemnere videtur: vocaturq. Latine faſtus; quantum exiſtimo ex ſono, quem aſpirando ore reſonat: quod hiſpanè dicunt aliqui, fau, fau, & diuitiarum iactantia quid contulit nobis? quis poſſet Romanorum diuitias enumerare, qui (vt doctus quidam author refert) in publico ærario in numerata pecunia auri, & argenti habuerunt ſimul collectos aliquādo ſexcentos milliones, vt ità loquamur? Hoc maximè credibile facit, quod de eis Scriptura enarrat, quod multa fecerunr in Regione Hiſpaniæ, & in poteſtatem ſuam redegerunr metalla auri, & argenti, quæ illic ſunt, & poſſederunt omnem locum conſilio, & patientia, & omnes Orbis Reges ſibi tributarios fecerunr, à quibus innumeras diuitias quotannis recipiebant. Tranſierunt omnia illa, tanquam vmbra, & tanquam nuncius velociter percurrens, & tanquam nauis, quæ pertranſit fluctuantem aquam, cuius, cum præteriret, non eſt veſtigium inuenire; aut auis, quæ tranſuolat in aere, cuius nullum inuenitur argumentum itineris illius: ſed tantum ſonitus alarum verberans leuem ventum: aut tanquam ſagitta emiſſa in locum deſtinatum: diuiſus aer continuò in ſe recluſus eſt, vt ignoretur tranſitus illius; ſic & nos nati continuò deſiuimus eſſe, &c. ſingula expende; nec enim ab omnibus oratoribus poſſet aliquid dici, quod elegantius rem propoſitam explicaret: conſidera ſimilitudinem à quinque rebus petitam, vmbra, & nuncio præcurrentibus; naui fluctuante, aue volante, & ſagitta emiſſa: conſidera ſimiliter illud: Nos nati, continuò deſiuimus eſſe, &c. & rectè illos iudicaſſe probat Spiritus ſanctus, ſubdens: quoniam *Spes* (inquit) *impij; tanquam lanugo eſt, quæ à uento tollitur, & tanquam ſpuma gratilis, quæ à procella diſpergitur, & tanquam fumus, qui à uento diffuſus eſt, & tanquam memoria hoſpitis diei prætereuntis*. ecce, quid humana gloria, terrenus honor, mundi laus, lanugo, ſpuma gracilis, fumus, memoria vnius diei, &c. Hæc expendens D. Auguſtinus, acutiſſimè obſeruat, ipſoſmet, qui Romanorum

Luc. 2.

Roman. 8.

Author quidam.

Sap. 5. c. 15.

norum facta laudant, quod per ea excellentem, claramque gloriam apud homines compararunt, vocaſſe eoſdem infœlicos: vnde Poeta laudator Bruti, aſſumens illius laudes decantandas, quoniam ex amore patriæ filios proprios occidit, infœlicitati illius perhibet teſtimonium; ait enim;

Natoſq. Pater, noua bella mouentes
Ad pœnam pulcha pro libertate vocabat;
Infœlicius, &c.
Vicit amor patriæ, laudumque immenſa cupido.

Quæ autem maior poteſt eſſe infœlicitas, quàm pro tam inſigni opere, tam vilē, inanem, fallacem, & breuem reportare mercedem, poſt quam, nullam amplius poſſet alteram expectare: *Merces autem ſanctorum* (inquit D. Auguſtinus) *longe alia eſt, quàm Spiritus ſanctus, poſtquam vilitatem mercedis humanæ gloriæ expreſſit, ſubdidit, dicens: iuſti autem in pepetuum viuent, & apud Dominum eſt merces eorum, & cogitatio eorum apud altiſſimi.*

D. Aug.

Sed, vt iam ſermonis vela contraham, illud ſupereſt mihi dicendum, ſanguineis lachrymis plagendum eſſe, quòd, cum hoc vitij genus adeò Deo infenſum, ac deteſtabile, & homini nociuum ſit, vt luculenter hucuſq. oſtendimus; pauciſſimi tamē ſunt, etiā ex ſanctiſsimis viris, qui eo, quandoq. nō inquinētur, etenim licet opera ſua propter Dei gloriam agere proponerēt, & inciperent; tamen humanæ laudis appetitus in proſequutione, vel in fine operis, clanculum ingreditur, & (vt ait D. Baſilius de cōſtitut. monaſt. c. 11. *Intrat blandè, leniter, ſuauiter, inſenſibiliter, & ipſo operante inaduertēter, vniuerſum bonū opus inficit, vt ſupremo Angelo contigit.* Nā iuxta D. Tho. ſententiā 1. p. q. 63. laudis propriæ appetitus latenter, & inaduertenter, cū tamē aduertere debuiſſet, voluntatē eius occupauit, & ſupernaturalia eius bona diripuit, adeò vt ex excellentiſſimo Angelo peſſimum omnium diabolū fecerit, vt dixit D. Ioannes Chryſoſt. hom. 1. in illud, vidi Dominum: vide B. Petrus Chryſologus ſer. 7. reſpiciens ad penetrantem vim, quam hoc venenum habet, dixit: *Hoc malum ſubtiliſsimum eſſe virus, & latentiſſimè eos impetere, qui recta agere cœperunt.* & S. Io. Chryſoſt. hom. 19. in Matth. ait, hoc vitium eſſe malam beſtiam, quæ clàm ingreditur, & cuncta benè orientia, intus maxime cum

D. Baſil. de cōſt. mon. c. 11.

D Tho. 1. p. q 63.

Io. Chryſo. hom. 1. in illud vidi Dominum.

Pet. Chryſo ſer. 7.

Io. Chryſo. hom. 19. in Matth.

quiete, & abſque vllo ſenſu perdentis exportare. Hoc experientia in ſemetipſo deprehendit Gregorius, à quo tam validè ſe inaduertenter impetitum fuiſſe ſenſit, vt ad ſuffragia, & orationes aliorum quærendas ſe cōuerterit. Cœpit ille opus illud inſigne expoſitionis moralis in lib. B. Iobi, & quidem ſine dubio ad id agendum excitatus fuit Dei amore, & deſiderio laudis, & gloriæ ipſius, & id ipſum intendens, cœpit, & proſequutus fuit opus; ſed quid ad finem operis ei acciderit, nullus ipſomet, poterit melius explicare: *Ad me* (inquit) *intrinſecus rediens, dum ipſam ſubtiliter radicem meæ intentionis inſpicio, Deo quidem ex ea me ſummopere placere voluiſſe cognoſcō; ſed eidem intentioni, qua Deo placere ſtudeo, furtim ſe* (neſcio quomodo) *intentio humanæ laudis interſerit; quod, cum iam poſt modum tandem diſcerno, inuenio, me aliter agere, quod ſciò me aliter inchoaſſe. Sic etenim ſæpe intentionem noſtram, dum ante Dei oculos rectè incipitur, occultè ſibi ſubiuncta, & eam, velut in itinere comprehendens, intentio humanæ laudis aſſequitur, ſicut pro neceſſitate quidem cibus ſumitur; ſed in ipſo eſu, dum furtim gula ſubrepit, edendi delectatio permiſcetur: vnde plerunque contingit, vt refectionem corporis, quam ſalutis cauſa cœpimus, cauſa voluptatis expleamus. Fatendum eſt igitur, quod rectam quidem intentionem noſtram, quæ ſoli Deo placere appetit; nonnunquam intentio minus recta, quæ de donis Dei placere hominibus quærit, inſidiando comitatur,* & paulo inferius: *Lacerationem igitur vulnerum meorum non abſcondo, & quiſquis hæc legerit, apud diſtrictum Iudicem ſolatium mihi ſuæ orationis impendat.* D. etiam Chryſologus iniquitatem huius vitij probè agnoſcens, eloquenter, & ſapienter ſemper dixit: *Inanis gloria ſubtile eſt malum, ſecretum virus, venenum latens, virtutum fucus, tinea ſanctitatis.* Ac tandem eius malitiam latius deſcribens, dixit: *Aduerſa omnia nituntur viribus ſuis, armis ſuis pugnant, & impugnant palàm, vnde, & cauentur tā facilè, quā videntur: hæc tamē crudeli arte virtutes virtutum mucrone, virtutū ieiunium ieiunio, precibus preces, orationē orationē, miſericordiā miſeratione proſternit.* Vide excellentem ponderationem, quam eiſdem ferè verbis S. Cyprianus proſequitur: *Res, quæ viribus pugnat viribus contra ſibi contraria, & quan-*

D. Greg. in B. Iob.

Petr. Chryſol. ſer. 7.

S. Cypr.

& quanto vnius vires fuerint fortiores, tanto alterius robur magis langueſcit; ſed quis vnquam vidit inimicum aliquem tanto maiores vires reſumere, quanto ipſius inimicus potentior fuerit factus? Luxuria non ſumit vires ex caſtitate, quæ potius, quanto caſtitas fuerit potentior, redditur infirmior; auaritia non roboratur ex liberalitate, immo quanto hæc robuſtior, tanto illa debilior; infirmitas non ſumit vires ex ſanitate, ſed potius quanto ſanitas validior, tanto infirmitas impotentior; inanis tamen gloria, & ſuperbia, quanto virtutes fuerint potentiores, tanto magis acuitur, & potentiore impetu inſurgit, & ad menſuram, qua virtutes augentur, illius etiam augetur vis, & impetus. Virtutes propterea truncat mucrone virtutum; nam ex earum excellentia vires reſumit ad eaſdem obtruncandas, & ieiunio ieiunium perimit, quia ex ipſo vires ſumit ad ipſummet perdendum. Quibus etiam conſonant, quæ Diuus Cyprianus lib. de ieiunio, & tentatione Chriſti in hæc verba ſcripſit: *Caſtigatio carnis ſpiritum inflat, & macies corporis extenuatum, arrogantem impinguat, contemptus venerationem ueneratur; fames, & calamitas laudibus ſaturatur, mens hoc ueneno imbuta in miſerijs deliciatur, & occupata hac ſcabie in ulceribus gloriatur, & religio fit ſuperſtitio.* Id ſanè expertus eſt D. Auguſtinus, qui (vt legimus epiſtola 64. ad Aurelium Epiſcopum) *quanto validius ad inanis gloriæ inimicum expugnandum inſurgebat, tanto illa potentius contra ipſum dimicabat; quia quaſi ad aurem ſibi hæc verba dici videbātur: O quàm excellenter inanem gloriam, & ſuperbiam expugnas? quàm eleganter eius malitiam oſtendis, quā efficaciter eam fugiendam demonſtras? Ecce ex ipſa, quam præſtabat, inanis gloriæ expugnatione, ſeipſum acrius ab illa impugnari ſentiebat; atque eadem via, qua illam abijciendam oſtendebat, aditum illi aperiebat, vt ad ſe veniret.* Vnde acutè, & ingenioſè, vt aſſolet, D. Chryſoſtomus ſermone 7. dixit: *Fratres, fugiendum eſt hoc virus, peſtilentia hæc cauenda, quæ de remedijs creat morbos, conficit de medicina languorem, ſanctitatem vertit in crimen, placationem facit iratum, generat de propitiatione diſcrimen.* Atque hinc eſt, quòd Sancti Patres difficultatem experti ingentem in expugnando hoc inanis gloriæ ſæuo tyranno, Diuus Auguſtinus dixit: difficile, D. Bernardus, mirabile, D. Gregorius, rarum, D. Hieronymus, quaſi impoſſibile; oblatis humanis laudibus propter bonum opus, quod agitur, non delectari, & in eis non complacere. Concludo, verba illa 1. Reg. 12. recitās: *Nolite declinare poſt vana, quæ non proderunt vobis, neq; eruent vos, quia vana ſunt;* ſed omnes, cum bene operamur, pleno ore clamemus: ſoli Deo honor, & gloria per infinita ſæcula. Amen.

D. Cypr lib. de ieiun. & tent. Chriſti

D Aug. epiſt. 64 ad Aur. epiſc.

D. Pet. Chryſol. ſer. 7.

D. Auguſt.
D. Bernard.
D. Greg.
D. Hieron.

1. Reg. 12.

Homilia XXII.

De verbi Diuini vtilitate, & efficacia, varia eruditione diſſerimus: nec non de multiplici diſcrimine circa auditionem verbi Dei inter reprobos, & prædeſtinatos, in illa verba: Beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.

SAPIENTER doctiſſimus Titus Boſtrenorū Antiſtes adnotauit in commentario huius loci, opportune ſatis Chriſtū Dominum verba hæc pronunciaſſe: *Beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud;* quando nimirum multi erant, qui eum non ſolum non audiebant, ſed etiam eos, qui ad illum audiendū confluebant, acriter increpabāt, in ius vocabant, & certis pœnis mulctabant: illis autem verbis, & illos perſecutores incredulos modeſtè reprehendit, & eos, qui audiebant, confortauit, omneſq. ad audiendū ſermones eius excitauit, nobiſque anſam dedit, vt de vtilitate verbi Diuini, & eius cuſtodia ſermonem inſtituamus. Sanctus Thomas lectione ſexta ſuper epiſtolam ad Hebræos, vtilitatem verbi Diuini egregiè præfiguratam agnoſcit in buccinarum clangore, & Iſraeliticarum gentium clamore, quibus muri fortiſſimi Hierico penitus corruerunt, vt libro Ioſue legimus: *Ibi enim, ait, moraliter Hierico, interpretatur luna, ſiue defectus, & ſignificat mundū iſtum; muri autem mundi ſunt impedimenta, quibus aliqui detinentur in mundo: per buccinas, quibus Sacerdotes, & Leuitæ into-*

Titus Boſtrenorum Antiſtes in comment. Lucæ 11.

S. Th lect. 6. ſup. epiſt. ad Hebræos.

na-

nabant, vox prędicatorum ſignificatur; per circuitum ſeptem dierum, totus deſignatur decurſus temporis preſentis, qui per ſeptem dies completur: per quæ datur intelligi, quòd omnia Mundi huius impedimenta ad continuam vocem prędicationis cadunt. ita S. Thomas. Sanè iuxta expoſitionem D. Anſelmi ſuper epiſt. 2. ad Corinth. cum cap. 10. Apoſtolus dicit: *Arma militię noſtrę non ſunt, ſed potentia à Deo ad deſtructionem munitionum.* interpretatur, verba concionatoris, arma eſſe ſpiritualia, quibus animæ hoſtes profligantur, & munitiones eorum deſtruuntur. ſed luculenter idem D. Paulus ad Epheſ. 6. dicens: *Galeam ſalutis accipite, & gladium ſpiritus, quod eſt Verbum Dei.* immo, & Philo Iudæus lib. de Cherubin, & flammeo gladio, Verbum Dei intelligit miſticè ſignificari per flammeum gladium: eruditâ verba eius ſunt hæc: *Sermo, flammeus gladius dicitur, quia feruens eſt igneus, nunquamque moueri deſinit, properans ſemper, expectando bona, fugiendoq. contraria: an non vides, quòd & ſapiens ille Abraham, quando incepit iuxta Deum metiri omnia, nihil creaturę tribuens, accepit ad ignei gladij ſimilitudinem, ignem, & gladium? Geneſ. 22. Reſecare, & exurere quicquid mortale habebat, cupiens, vt expedita cogitatione ſublimis ad Deum euolaret. At Balaam ille, id eſt vanus populus, induitur inermis deſertor militiæ, & belli imperitus: ſic enim alloquitur aſinam, hoc eſt brutum vitæ propoſitum, cui omnis inſipiens inſidet, ſi gladium haberem, iam te transfixiſſem. Numerorū 22. Gratia maxima conditori, quæ ſciens imprudentię rabiem, non dedit tanquam furenti gladium, verbi videlicet facultatem, ne quoſcunque obuios magna clade conficeret.* hæc ille. Deinde in eo mirificè Verbi diuini vtilitas effulget, vt nulla ſit praua animi affectio, nullus ſpiritualis morbus, cui mederi non valeat, præſentiſſimum ei conferens remedium. Dic, obſecro, ingreditur quis huc, triſtitia, & negociorum ſollicitudine oneratus, & ingreſſus huc, ita mœrore obrutus eſt ſtatim, vt audiuit prophetam dicentem: Pſalm. 41. *Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi ſalutare vultus mei, & Deus meus*; ſufficienti conſolatione ſuſcepta, abit, & omnem illam mentis triſtitiam excutit. Alius item extrema premitur inopia, grauatim fert, & mœret, videns alios affluere, & valde inflari, & magno apparatu, ac pompa ſtipari: audit & hic eundem prophetam, dicentem Pſalm. 54. *Iacta in Dominum ſollicitudinem tuam, & ipſe ſe enutriet.* & iterum Pſalm. 48. *Ne timeas, cum ditatus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius, quoniam cum interierit, non ſumet omnia.* eſt & alius quoque, qui inſidias, & calumnias ſuſtinens, dolet, & inſuauem putat vitam, nuſquam humanum inuenire valens auxilium, docetur & ab eodem propheta in talibus anguſtijs non ad humanum præſidium confugiendum. Vnde Pſal. 108. dicit: *Ipſi detrahebant mihi, ego autem orabam:* alij dolos plectebant, ego autē ad inexpugnabilem murum confugio, ac tutā anchoram ad portum, fluxuum expertem, preces inquam, per quas omnia difficilia, leuia, & facilia mihi fiunt. Alius ab amicis cōtemnitur, & hoc eſt, quod mentē eius maximè conturbat, ſed & hic, ſi huc venerit, audit beatum illū dicentem: *Amici mei, & proximi mei aduerſum me appropinquauerūt, & ſteterunt, & vim faciebant, qui quærebant animam meam, & qui inquirebant mala mihi, locuti ſunt vanitates*, & fraudolentias tota die meditabantur. Vidiſti ſtruentes inſidias vſque ad mortem ipſam, & perpetuum bellum gerentes, quia hoc indicat: tota die, hoc eſt per totam vitam. quid ergo ille interim egit, has paſſus inſidias? *Ego autem*, inquit, *quaſi ſurdus non audiebam, & quaſi mutus non aperiens os ſuum, & factus ſum, quaſi homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones.* illi dolos ſtruebant, ipſe aures obturabat, ne audiret: illi omni tempore non ceſſabant linguam acuere, & vanitates, & fraudolentias meditari; hic autem ſilentio illorum inſaniam comprimebat. Vidiſti, quomodo quacunque calamitate humanam naturam premente, conueniens ex ſcripturis antidotum accipere liceat, & omnis vitæ huius tepellatur cura, ne ab vllo, quod accidit, grauemur. Atque huc faciunt verba Diui Auguſtini lib. contra Rodamantum Manichæum tom. 6. vbi explicans verba illa Prouerb. 6. *Vade ad formicam, ò piger,* hæc dicit: *Illud de formica ita poſitum eſt, vt ſicut illa æſtate colligit, vnde in hye-*

D. Anſelm. ſuper epiſt. 2. ad Corinth.

Ad Epheſ. 6.

Philo Iudæ. lib. de Cherubin, ac flā meo gladio.

Geneſ. 22.

Num. 22.

Pſalm. 41.

Pſal. 54.

Pſal. 48.

Pſal. 108.

Aug. lib. 9. Ro amant. Manichæum tom. 6.

Prouerb. 6.

hyeme paſcatur, ita vnuſquiſque Chriſtianus in rerum tranquillitate, quam ſignificat æſtas, colligat verbum Dei, vt in aduerſitate, & tribulationibus, quæ hyemis nomine ſignificantur, habeat, vnde ſpiritualiter viuat: non enim in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo Dei. Concinunt eiſdem præclara verba D. Bernardi ſermone de multiplici vtilitate verbi Dei, dum ait: *Licet mortuus in peccato, ſi audieris vocem Dei, viues: ſermo enim, quem loquitur, ſpiritus, & vita eſt. Si cor tuum induratum eſt, memento ſcripturæ dicentis: Emittet verbum ſuum, & liquefaciet ea. Si tepidus es, & euomi iam formidas, non diſcedas ab eloquio Domini, & inflammabit te, quia eloquium eius ignitum valde. Quòd ſi tenebras ignorantiæ plangis, diligenter audi quid loquatur in te Dominus Deus, & erit lucerna pedibus tuis verbum Domini, & lumen ſemitis tuis. At fortaſſis tanto amplius doles, quanto clarius peccata etiam minima illuminatus agnoſcis: ſed ſanctificabit te Pater in veritate, quæ eſt vtique ſermo eius, vt inter Apoſtolos audire merearis: Iam vos mundi eſtis propter ſermonem meum. Iam verò cum laueris manus tuas, ecce parauit in conſpectu tuo menſam, vt non de ſolo pane viuas, ſed ex omni verbo, quod procedit de ore Dei, & in fortitudine cibi illius curras viam mandatorum Dei, vbi, ſi conſiſtant aduerſum te caſtra, & prœlium tentationis inſurgat, arripe gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei, & in eo facile triumphabis. Quòd ſi forte (vt eſt certaminis conſuetudo) contigerit aliquando vulnerari, mittet verbum ſuum, & ſanabit te, & eripiet de interitionibus tuis, vt in te quoque impleatur, quod ait Centurio: Domine dic tantum verbo, & ſanabitur puer meus. Sed ſi titubas adhuc, clama ad Dominum, & in verbis tuis confirmabit te, vt experimento diſcas, quoniam verbo Domini cæli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. Si trepidas, neſciens, vtrum amore, vel odio dignus ſis, tunc maxime, memor eſto verbi tui ſeruo tuo Domine, in quo mihi ſpem dediſti, vt ab auditione mala non timeam.* Ac tandem verba illa Apoſtoli ad Hebræos cap. 4. *Viuus eſt ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti,* quamuis de Verbo ipſo increato illa intelligant in commentario illius loci, Diuus Ioannes Chryſoſtomus, Theophylactus, Eucumenius, immo & Diuus Ambroſius in cap. 66. Iſaiæ, quæ expoſitio eſt valde conformis ſequentibus verbis: *Non eſt vlla creatura inuiſibilis in conſpectu eius, omnia autem nuda, & aperta ſunt oculis eius.* Nihilominus tamen Diuus Ambroſius libro 3. de Virginibus, & Diuus Auguſtinus epiſtola 58. ſecuti Originem homil. 13. ſuper Numeros, illa interpretantur de Verbo creato. Vnde & Theodoretus in cap. 3. Cantic. gladij ſimilitudinem de Verbo Dei agnoſcit in illis verbis: *En lectulum Salomonis ſexaginta ambiunt de fortiſſimis Iſrael, vniuſcuiuſque enſis ſuper fœmur ſuum:* vbi ſapienter obſeruauit, huiuſmodi viros, binos geſtare gladios, vnum ſuper fœmur, in manu alterum, vnum videlicet reprehenſionis, & alterum intelligentiæ: illum in promptu ad coarguendum, hunc myſticum, & tamquam in vagina reconditum ad myſteria perueſtiganda. Atque hinc Philo Epiſcopus Carpaſius tractatu ſuo in Cantica, & refertur in appendice Bibliothecæ Sanctorum Patrum, per enſem, ſeu gladium, verbum Dei intellexit. Quicunque verbum Dei corde, & opere complent, hi ſunt fortiſſimi pugnatores; hi ſunt, qui in manibus ſuis, hoc eſt rectis operibus, propriæ conſcientiæ, gladium ſuum tenent, non alienum: non enim alienis precibus ſolummodo præfidunt, ſed carnem ſuam cum vitijs omnibus, & concupiſcentijs mactant; ob idque enſem ſuper fœmur ſuum tenere dicuntur: nam fœmur, carnis illacebras, & voluptates ſignificat. Illud autem gladius Diuini verbi ſingulare habet, quòd cum alij omnes feriāt, & occidāt, & vitam auferant, hic mortuos ad vitam reuocat. Propterea enim Chriſtus Dominus dixit, Ioannis 5. *Amen dico uobis, quia uenit hora, & nunc eſt, quando mortui audient uocem filij Dei, & qui audierint, uiuent.* Scio Diuum Ioannem Chryſoſtomum, & Euthymium verba hæc de mortuis iam iam per Chriſtum excitandis, & ad vitam reuocandis expoſuiſſe: mortui enim dicuntur audiſſe vocem, quia virtus vocis Chriſti Domini in eos peruenit, reſurrectionem in illis operando: voce enim, velut diuinitatis inſtrumento vtebatur, vt cum dixit: *Lazare ueni foras.* Verum in ſenſu ſpirituali Diuus Auguſtinus libro 20. de Ciuitate Dei cap. ſexto, & ſermone ſexageſimoquarto de verbis Domini, & tractatu vigeſimoſecūdo, verba illa interpretatur

D. Bern. ſer. de mult. vti. verbi Dei.

Ad Heb. 4.

S. Io. Chryſ. Theophyl. Eucumen.

D. Amb. in c. 66. Iſ.

D. Ambr. 3. de Virg.

D. Aug epiſ. 58.

Orig. ho. 13 ſup. Num.

Theod. in c. 3. Cant.

Philo Epiſc. Carp tract. in Cant. In Append. Biblioth ss. Patrum.

Ioan. 5.

Io. Chryſoſ. Euthymius.

Aug. lib. 20. de ciu. Dei c. 6 & ſerm. 64. de verb. Domini. & tract. 22.

tur de mortuis morte peccati, qui prædicatione verbi Chriſti ad gratiæ vitam reuocati ſunt. ecce, quomodo, cum alij gladij trucident, & occidant, gladius verbi Dei viuificat, & reſuſcitat, in quo certè mira eius effulget & vtilitas, & efficacia. Cæterum, inter alia, quæ hanc efficaciam Verbi diuini luculenter oſtendũt, eſt colloquiũ illud Abrahami cum diuite, in tormentis
Luc 14. ab eo exigente, vt mitteret Lazarum ad fratres conuertendos verbis ſuis; in hunc enim modum illi reſpondit: habent Moyſem, & Prophetas, audiant illos. Et cum ille replicaſſet: non, Pater Abraham, ſed, ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent, cui Abraham, ſi Moyſem, & Prophetas non audiunt, neque, ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent. Ecce, quàm magna ſit verbi Dei efficacia; cuius virtutem tantam eſſe agnouit Abraham, vt non dubitarit dicere, quòd etiam ſi quis ex mortuis ad illos veniret, & enarraret horribilia gehennæ tormenta, quæ ipſe patitur, non maiorem hæc narratio habitura eſſet efficaciam, quàm Verbũ Dei prædicatũ à Moyſe, & Prophetis. Certè viua vox habet neſcio quid latentis energiæ. Dauid ſapiētiſſimus erat, & magnam Dei cognitionē attigerat, & diuinis reuolationibus donabatur; nihilominus hæc omnia nihil ei profuerunt toto tempore, quo in peccato vixit; ſed tamen protinus vt ad eum venit
2. Reg. 17. Nathan propheta, ad viuam vocem prædicantis conuerſus eſt. Similiter & Nabu-
Daniel 4. chodonoſor cõtemplabatur illam arborē, quæ ſtatum ſuum deſignabat, nihil tamen ipſe hac cogitatione mouebatur; ſed, cum adiuncta fuit viſioni, & contemplationi viua vox prophetæ Danielis, pœnitentiam egit. Doctus erat Paulus in lege, qui præclara didicerat ad pedes Gamalielis, ſed hæc nil ei profuerunt; cum autem viuam
Actor. 22. vocem de cælo dicentem: *Saule, Saule, cur me perſequeris?* audiuit; ſtatim attonitus, & ſtupefactus cecidit, dicens: *Domine, quid me uis facere?* vide, quomodo illum, quem ſcripturæ lectio, & libri non conuerterant, vox prædicantis conuertit. Verbum Dei non ſolum eum, qui iu peccati iacet, iuſtum efficit, ſed etiam iuſtum paſcit, alit, & ſuſtinet. Ne autem à verbis Chriſti Domini
Luc. 11. recedamus: *Beati, qui audiunt verbũ Dei; & cuſtodiunt illud.* Satis vtique mira eius efficacia in eo detegitur, quòd beatos, eius auditores reddat. Beati, qui audiunt verbum Dei. Hoc genus beatitudinis conſiderans Dauid Pſal. 126. dixit: *Sicut ſagitta in manu potentis, ita filij excuſſorum: Beatus vir, qui impleuit deſiderium ſuum ex ipſis, non confundetur cum loquetur inimicis ſuis in porta.* Caſſiodorus in commentario huius loci, per filios excuſſorum, ſeu, quod idem eſt; emiſſorum, intelligit Prędicatores verbi Dei, qui, quaſi ſagittæ excuſſi ſunt à Deo, vt verbis ſuis, velut ſagittarum ſpiculis corda penetrent audientium. ait ergo: *Beatus uir, qui impleuit deſiderium ſuum ex ipſis*, vel, vt originale Hebræum legit: *Beatus uir, qui impleuit pharetram ſuam ex ipſis*, ideſt, qui verborum ſagittas, quas emittit concionator, in pharetra cordis ſui recondit, & quibus poſtea occurrentibus occaſionibus, velut armis, ab inimicis ſe tuetur. Offert ſe alicui occaſio iniuſti lucri: memor autem Verbi Dei: *Quid prodeſt homini, ſi uniuerſum mundum lucretur, animæ uerò ſuæ detrimentum patiatur?* à peccaminoſo illo lucro ſe abſtinet. offert ſe occaſio vindictam ſumendi ab inimico, memor tamen Verbi Dei: *Diligite inimicos ueſtros, bene facite bis, qui oderunt uos;* vindictæ deſiderium compeſcit. offert ſe tandem occaſio explendæ libidinis, qua quis acriter vexatur: memor tamen Verbi Dei: *Vincenti dabo manna abſconditum*, libidinis tentationem glorioſè vincit. ei igitur, qui hoc modo ſe gerit, conuenit, quod Dauid ait: *Beatus uir, qui impleuit deſiderinm ſuum ex ipſis;* necnon & id, quod ſequitur; *non confundetur cum loquetur inimicis ſuis in porta.* portam dicit mortem; nam per illam ex hac vita egredimur, & in aliã ingredimur. In hac porta conueniunt nos hoſtes infernales, & vehementer accuſant coram Deo; tunc verò non confundetur legitimus Verbi Dei auditor, cum oſtenderit, ſagitis Verbi Dei, quibus pharetram cordis ſui impleuerat, immiſſas ab eis tentationes ſuperaſſe.

Pſal. 126.

Caſſiadorus in commentario huius loci.

Origin. Hebræum.

Matth. 16.

Luc. 35.

Apoc. 2. c. 12.

Pſal. 126.

Porrò, obſeruandum maximè eſt, quòd, cum Chriſtus Dominus dixit: *Beati, qui audiunt uerbum Dei*, cõtinuo adiecit, *et cuſtodiunt illud*. Quia audire, & non cuſtodire, nihil deſeruit ad vitam æternam cuſtodiendam, Apoſtolo dicente ad Romanos 2. *Non auditores legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur.* Quibus conſonant illa Diui Iacobi epiſt. cap. 1.

Luc. 11.

Ad Rom. 2.

Iac. epiſt. c. 1.

cap.1.*Eſtote factores verbi, & non audito-
res tantum, fallentes voſmetipſos, quia, ſi
quis auditor eſt verbi, & non factor, hic cõ-
parabitur viro, conſideranti vultum natiui-
tatis ſuæ in ſpeculo: conſiderauit enim ſe, &
abijt, & ſtatim oblitus eſt, qualis fuerit.*
Quaſi dicat, qui audit verbum Dei, & non
cuſtodit, perinde eſt, ac ille, qui intuens in
ſpeculo vultum ſuum maculatum, macu-
las non curat abſtergere. Hinc D. Ioannes
Apocal. 1. poſtquam dixerat: *Beatus, qui*
Apoc.1. *legit, & audit verba prophetiæ huius*; con-
tinuo ſubiunxit: *Et ſeruat ea, quæ in ea
ſcripta ſunt*. Quod idem mihi delineaſſe
videtur propheta Ezechiel cap. 10. cum
Ezech.10. dixit: *Apparuit in Cherubim ſimilitudo ma-
nus hominis ſubtus pennas eorum*. Etenim
Cherubim interpretatur, plenitudo ſcien-
tiæ: pennæ etiam ſymbolum ſunt doctri-
næ, & ſpeculationis; per manus autẽ, qui-
bus operamur, nemo ignorat opera ſigni-
ficari: per coniunctionem ergo manuum
cum pennis Cherubim, apertè docemur,
copulanda nobis eſſe opera cum doctrina
verbi diuini, quia audire, & non cuſtodire,
maiorem potius condemnationem affert,
vt D. Petrus docuit epiſt. 2. cap. 2. dicens:
2.Pet 2. *Melius erat illis non cognoſcere viam iuſti-
tiæ, quàm poſt agnitionem, retrorſum con-
uerti ab eo, quod illis traditum eſt à ſancto*
Ioan Chryſoſt. ho. 78 *mandato*. Hinc D. Ioannes Chryſoſtomus
auditores ſuos in hunc modum eruditè,
& ſapienter hortatur, nam homil. 78. præ-
clara hæc ſcripſit: *Non hoc ſolum requiri-
tur, chariſſimi, vt per ſingulos dies huc con-
ueniamus, & de eiſdem audiamus continuè;
ſi in nihil ex eo, quod hic aſſiduè conueni-
mus, admonemur: hoc enim non ſolum nihil
nobis prodeſſet, verum maioris fieret occaſio
damnationis, cum neque iracundus, mitis
efficiatur, nec in benignitatem inuidus ſe re-
ducat, neque pecuniarũ captus inſania, à vi-
tio deſiſtens, ad miſericordiam, & pauperum
ſe transferat ſubſtentationem; neque impu-
dicus, continens euadat, nec ſuperbus inanẽ
gloriam contemnere diſcat, veramque per-
quirere gloriam; niſi has ſupremos morbos
per ſingulos dies huc conuenientes, & conti-
nuè vacantes auditioni, tantamque conſe-
quentes doctrinam, quæ nobis erit venia,
quæ nam excuſatio? dic quæſo, ſi tu videas,
filium ſcholam petentem, & temporis ſimili
progreſſu nihil inde lucrantem, nunquid pa-
tienter feres? nonne flagella puero infliges?
& præceptorem accuſabis? quòd ſi poſtea
noueris à præceptore nihil eſſe prætermiſ-
ſum, ſed omnium cauſam fuiſſe pueri negli-
gentiam, nonne cauſa liberans præceptorem,
omnem in puerum transferes indignationẽ?
Idem & hic fieri iuſtum eſt; nos enim quo-
dammodo ſumus à diuina gratia conſtituti
præceptores, quaſi ſpirituales filios ad hanc
ſcholam quotidie vocantes, ſalutarem vobis
doctrinam apponimus, non quę veniunt ex
propria mente loquentes, ſed documenta no-
bis à Domino per diuinas donata Scripturas
in medium proponentes: ſi nobis itaque om-
ne ſtudium exhibentibus, vos in eiſdem per-
maneatis, quantus nobis erit dolor? quanta
vobis damnatio? cogitate. Licet enim nos in-
ſontes faciat, quod nihil ad veſtram ędifica-
tionem congruum omiſerimus; verumtamẽ,
quia veſtræ ſalutis curam gerimus, non
poſſumus æque tolerare, quia, cũ præceptor,
cum diſcipulum viderit ex ſtudio ſuo profi-
cientem nihil, non mediocriter dolet, ſeſe fru-
ſtra laboraſſe conſpiciens.* Ita ſanctus Ioan-
nes Chryſoſtomus, & in eadem homilia
1. ſi medelam, & multa remedia à medico
adhibita, ægrotus ſumere non acquieſcat.

Cæterum, obſeruatione etiam dignum
arbitror in hoc genere argumenti, quòd,
cum nemo abſque ſpeciali Dei reuelatio-
ne, agnoſcere poſſit, an in prædeſtinatorũ
fœlicem ſortem ſit adnumeratus, & in li-
bro vitæ ſcriptus, vt æterna fruatur vita;
illud reliquum eſt ſolaminis, ſi quis ſigna
quædam æternæ prædeſtinationis à ſacris
eloquijs probata in ſe experiatur. Inter hęc
Chriſtus Dominus annumerauit, libenter
audire verbum Dei: *Omnis, qui ex Deo eſt,* Ioan.8.
verba Dei audit. Ioannis 8. cui conſonant
verba diui Lucæ Actorum 14. *Audientes
gentes: gauiſi ſunt, & glorificabant verbum* Actor.14.
*Domini, & crediderunt quotquot erant
præordinati ad vitam æternam*. Certè ſu-
ſtinere triduo docentẽ Ieſum, nec habere,
quod manduces, vt quondam turba illa,
ſedere ad pedes Chriſti, ibique cum Mag-
dalena audire verbum Dei, nec ab ore lo-
quentis pendentem poſſe auelli, non ob
miniſteria domeſtica, non ob murmur ſo-
roris, non pænè ob fuſtuarium (vti, nec ſic
Diogenes ab Antiſthene abigi aliquando
potuit) ego prædeſtinationis indicium vel-
de apparens eſſe ſentio. non ignorabat
hoc Dauid cum Pſal. 38. dixit: *Aures autẽ
perfeciſti mihi*, quæ verba D. Hieronymus

D. Hiero. ex Hebræo. ex Hebræo vertit: *Aures fodiſti mihi*; hoc eſt, ſeruum ne tuum in perpetuum feciſti, iuxta id, quod Exodi 21. de ſeruo dicitur: Exod. 21. *Serui perpetui ſignum erat, auris perforatio*; ita ſerui Dei perpetui ſignum eſt auris ad diuina verba obedienter excipienda aperitio, ad audienda verò dæmonis, mundiq. verba occluſio. Incircumciſas Iudæorum aures Hieremias vocat cap. 6. Incircumciſæ autem aures illæ ſunt, quæ ad verba noxia audienda circumciſæ non ſunt, quæ mundum, dæmonemque, veluti Prophetas falſos, ac mendaces audiunt. Hierem. c. 6. *Cui loquar* (ait Dominus Hieremiæ 6.) *& quem conteſtabor, vt audiat? ecce incircũciſæ aures eorum hæc audire non poſſunt*. Theodoretus: Theodoret. *Vocat* (inquit) *aures incircumciſas, quæ ſine diſcrimine excipiunt omnia*. Illud eſt diſcrimen, inter alia multa, inter reprobos, & prædeſtinatos, quòd prædeſtinati audiunt verbum Dei, vt ei obediant. Cùm enim Chriſtus Dominus dixit Ioannis 8. Ioan. 8. *Omnis, qui eſt ex veritate, audit vocem meam*; auditionem verbi ſumpſit ibi pro adimpletione eius: alioquin non ſtatim ſubderet: Idem ibid. *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis*. nam illi etiam audiebant, ſed quia non parebant auditis; ideo non audiuiſſe dicuntur: illi ergo ex Deo ſunt, illi electi, & prædeſtinati, qui audiunt verbum Dei, & illi obediunt: reprobi autem audiunt verbum diuinum, conuertentes illud in concentũ, aures ſuas demulcentem, vt Ezech. 33. dixit: Ezech. 33. *Filij populi tui audiunt ſermones tuos, & non faciunt eos, quia in canticũ oris ſui vertunt illos; & ex eis quaſi carmen muſicum faciunt, quod ſuaui, dulciq. ſono canitur*. Egregia ſane ſimilitudo: nam ſicut, qui ſuauiſſimam audit muſicæ harmoniam, inſtrumenti ſono, ac voce ſolummodo delectatur; facta verò illuſtrium virorum, quæ in cantico concinuntur, non intendit imitari; ſic plurimi conciones audiunt, qui prædicatoris ſtylo, dicendique modo delectantur, nec verò ad doctrinam, quam prædicat, attendunt: illam enim imitari non intendunt: quos in hunc modum D. Io. Chryſoſt. carpit homil. 2. ad Populum: Io. Chryſoſt. homil. 2. ad Populum. *Non eſt theatrum Eccleſia, vt ad delectationem audiamus, auditores hinc oportet recedere lucratos amplius: temerè enim, & fruſtrà hinc proficiſcemur ſi ad tempus refrigerati, ſic receſſerimus vacui, & dictorum vtilitate inanes facti*; ita ille. *Inſalicem ſe mercator iudicat; ſi in forum negociandi cauſa progreſſus, inde ſine lucro in domum redierit: forum ſpirituale eſt Eccleſia, & nos mercatores ſumus bonorum æternorum; propter huius mercaturæ lucrum in Eccleſia conuenimus: ſtultus ſanè eſt, qui ſine lucro, ſola auditus delectatione contentus, receſſerit: ſed, proh dolor, multi ſunt hi ſtulti, qui ad audiendum verbum Dei non accedunt, vt id, quod concionator monet, faciant; ſed, vt concionatoris eloquentia, & ratiocinandi acumine recreentur, quos ego non incongruè compararim otioſis pueris, qui ex ſillce ferro ignem excutiunt, non vt ignem accendant, ſed vt videant, quomodo euolent ſcintillæ, & eas ſalientes contemplentur; percutiunt ſilicem, & vix ſcintilla exiliuit, cum clamant: en, vt hæc ſcintilla uolauit? percutiunt iterum, & aiunt: plus iſta uolauit; ſed quamuis plures iterent ictus; nunquam tamen ignem accendent, quia eſcam non admouent ſilici, nam ſi admouerent, ignem ſtatim conciperet. Auditorum intellectus, eſt tanquam ſilex, prædicatores verò ſunt, tanquam ferrum (hoc eſt eſlauon) Vos igitur auditores huc conuenitis, ut prædicatores ſuis uocibus & aures, & animos ueſtros feriant, non ut charitatis ignis in uobis accendatur, ſed ut uideatis, quanam ſcintilla plus euolent, quiſnam in uerbis ornatior ſit, quis in rebus plus eruditus, quis in geſtu uenuſtior, quis in pronunciatione clarior, & decentior, & ita dicitis: plus uolat hic, quàm ille, melior eſt hic prædicator, quàm ille, & nunquam diuini amoris ignem accenditis; quia non applicatis eſcam (quæ eſt uoluntas) ut ignem concipiat; nam ſi, cum intellectus, quod prædicator docet, apprehendit, ſtatim uoluntas tanquam eſca illud amplecteretur, & amaret, magnus in animis ueſtris ignis excitaretur*. Sed audiamus iterum D. Io. Chryſoſtomum, hos curioſos, magis, quàm religioſos verbi diuini auſcultatores in hæc verba reprehendentem homil. 38. ad Populum: *Hoc Eccleſiam ſubuertit, quod non quæritis ſermonem compunctiuum audire, ſed qui delectare ualeat, & uerborum compoſitionem, tanquam cytharædos, & cythariſtas auditis, & nos ſegniter, & ærumnoſe facientes, ueſtras ſequimur concupiſcentias, cum illas excidere opus eſſet, & idem fit, ac ſi pater aliquis frigido; & molli filio licet ægrotanti, placentam offerat, & aquam frigidam, & quæ dumtaxat delectare ſolent,* Idem hom. 38. ad Populum.

vtilium

vtilium verò nullam ingerat curam, & poſtea à medicis incuſatus, ſe purget dicens: quid faciam? ille ita cupiebat miſer, & infœlix, & proditor, neque enim huiuſmodi patrē dixerim: & quanto melius eſt, breuè contriſtatum, ſemper incolumen reddere, quàm momentaneam hanc lætitiam continuæ mæſtitiæ facere materiam? hæc & nos patimur, verborum fucus conquirentes, & compoſitionem, & elegantem iuncturam, vt delectemus, non, vt proſimus, attendimus, quomodo videamur admirabiles, non quomodo mores componamus: credite mihi, vera dico, dum mihi applauditur dicenti: per ipſum tēpus, humanum aliquid patior: cur enim non verum fateor, & exulto, ſed poſtquam domum ingreſſus, plauſores nihil adiutos cogitauera, & ſi quid profeciſſe debebant, per plauſum, & laudes amiſiſſe, doleo, gemo, luget, & tanquam omnia temere dixerim, ſic afficior, & mihi metipſi dico: quæ mihi ſurdorum vtilitas, cum nihil lucrati ſint auditores? omne igitur ſtudium featres, ad dicta ſuſcipienda præſtetur. Vnde deridendus eſt auditor, qui apud alios, bene (inquit) *concionator dixit, quid vero dixerit, pronunciare non ſum idoneus: hoc quidem aſſentationis eſt. Nam cytharœdos quidem audiens, hoc iure potiretur, vtpotè, qui dictionem ſimiliter proferre neſciant, vbi verò non cantus eſt oſtentatio, neque vocis, ſed ſententiarum, & philoſophiæ facultas, cuiq; dicere erit facilè. quomodo igitur non accuſatione dignum eſt, ſi quis laudans cauſam, nequeat dicere, quā dicens laudauit?* Hactenus Diuus Ioannes Chryſoſtomus.

Hoc idem diſcrimen inter prædeſtinatos, & reprobos pulchrè delineatum reperio in metaphora cibi. In ſacris litteris ſatis perſpicuum eſt, verbum Dei cibum, & alimentum animæ vocari,

Amos 8.

Amos 8. *Ecce dies ueniunt dicit Dominus, & mittam famem in terram, non famem panis, nec ſitim aquæ, ſed audiendi uerbum Domini.* Sanè fami ſatisfieri non poteſt, niſi per cibum, &

Matth. 4.

Matth. cap. 4. Chriſtus Dominus dixit: *Nō in ſolo pane uiuit homo, ſed in omni uerbo, quod procedit de ore Dei.* Vnde D. Hieronymus

D. Hierony. Matth. 4.

Matth. 4. *Si quis* (inquit) *non ueſcitur uerbo Dei, iſte non uiuit.* Et diuus Auguſtinus

D. Aug. ſer. 56. de temp.

ſermone 56. de tempore: *Certiſſime* (inquit) *ſcitote, quia qualis eſt caro, quæ poſt multos dies percipit cibum, talis eſt anima, quæ aſſiduè non paſcitur uerbo Dei. Quomodo caro per famem ſicca, & tenuis, veluti quoddam ſimulacrum efficitur, & inutilis, & ad nulli opus bonum congrua inuenitur. Itaque, ſicut cibus eſt neceſſarium alimentum, quo natura ad ſui reparationem indiget; nam cum perpetuo per inſenſibilem euaporationem, actionemque caloris naturalis humidum radicale conſummatur, natura per famis affectionem, quaſi clamat, petens neceſſarium cibum; ne natiuus calor extinguatur, ſicuti lampas, ſi non ſuperfundatur oleum; ita ſimiliter & anima propter continuum concupiſcentiæ ardorem, & labores, quos patitur, minuitur viribus, & deficere aliquando videtur; ideoque oportet ei cibū verbi Diuini præparari, cuius continua ſubminiſtratione reparentur vires, & facultates roborentur; & ſicut ad hoc, vt cibus nutriat, ac deperditum calorem reſtauret, non ſufficit illum deglutire, ſed neceſſe eſt, vt ſtomachus illum retineat, coquat, ac digerat, & in reliquas corporis partes diſpertiat; ita, niſi cor animi cibum, quod eſt Dei Verbum conſeruet, intelligat, conſideret, & in actiones hominis diſtribuat, quid proderit? verbum Dei non retinere eſt cibum ſumptum euomere, quod imbecillis admodum eſt ſtomachi.* Vnde D. Gregorius hom. 15. in

D. Greg. homil. 15. in euangelia.

euangelia: *Cibus* (ait) *eſt ſermo Dei, & quaſi receptus cibus ſtomacho languente reijcitur, quando auditus ſermo in ventre memoriæ non tenetur: ſed quiſquis alimenta non retinet, huius profectò vita deſperatur; tales ſunt reprobi. cor autem bonum, & optimum, cuiuſmodi eſt iuſtorum, & prædeſtinatorū, ſtomachus eſt animi validus, & alimenta retinet, conſiderando coquit, & in cunctas diſpergit actiones; nam cor per verbum Dei, actiones, negotiaque omnia moderatur, & dirigit.* Vnde de homine ſapiente ait

Prou. 10.

Eccleſiaſt. *Theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis;* non in ore corporis, ſed in ore cordis. quare hortatur idem

Prou. 3.

ſapiens: *Fili mi, ne obliuiſcaris legis meæ, & præcepta mea cor tuum cuſtodiat.* Hi re vera audiunt verbum Dei, non, vt ſtatim obliuiſcantur, ſed, vt poſteà meditentur in

Leuit. 11.

lege veteri, vt legimus Leuitici cap. 11. animalia, quæ ruminabant cibum, munda erant; in lege verò noua, animæ, quæ verba Dei audita meditantur, & quaſi in propriam ſubſtantiam actione conuertūt, ad magnam munditiam perueniunt. hunc

D. Proſper ſent. 3.

eſſe illius legis ſpiritum, D. Proſper ſenten-

tia

tia 103. manifeſtè teſtatus eſt: *Verbi auditor* (inquit) *ſimilis eſſe debet animalibus, quæ ab hoc, quod ruminant, munda eſſe dicuntur, vt non pigeat cogitare, quæ in aluo cordis accepit, & cum audit, ſit ſimilis ruminanti*. Affert certè ruminatio hæc varias vtilitates. nam primo hac ratione prohibentur inutiles, ac noxiæ cogitationes, quas otioſæ, vel vacuæ menti diabolus ſolet ſuggerere. Cum enim duas res ſimul cogitare non poſſimus, ſi, vt aliquid aliud cogitando, non cogitemus immunda (inquit diuus Gregorius) ſi autem huiuſmodi cogitationes accedant, facilè abiguntur, cum iam alij hoſpites mentis noſtræ domicilium occupauerint. Deinde, ita percipitur, ac ſentitur ſuauitas doctrinæ ſacræ ſeù rerum diuinarum, de qua propheta Dauid Pſal. 118. *Quam dulcia faucibus meis, eloquia tua, ſuper mel ori meo*, & ibidem, *narrauerunt mihi iniqui fabulationes*, ſeù delectationes ſuas, vt legit D. Auguſtinus, quas habent in vanitatibus, ac voluptatibus ſuis; ſed non, vt lex tua. Suauiores enim, ac ſolidiores ſunt, quæ percipiuntur ex meditatione legis Domini, de qua & ſanctus Auguſtinus, affectiones habet tabula, theatrum, venatio, aucupium, piſcatus, & non habeant opera Dei, & non habeant meditationes Dei, interiores quaſdam affectiones ſuas? ex hac delectatione, in meditatione percepta, ſequitur alia vtilitas, quòd homo iam incitetur ad ipſum bonum, quo delectatur, exequendum, vnde propheta Dauid Pſal. 83. *Dominus dabit ſuauitatem*, ita legit diuus Auguſtinus Pſal. 118. *Et terra noſtra dabit fructum ſuum.* Et in illum Pſal. conc. 8. lib. 2. cap. 9. cont. 2. epiſt. Pelag. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum. Cordis dilatatio* (inquit diuus Auguſtinus) *iuſtitiæ eſt delectatio; ſine qua non ſolum non perficitur, ſed nec inchoatur bonum ex nobis.* Denique hæc ruminatio, ſeu mentis conſideratio hanc affert vtilitatem, quòd hominem etiam, exurgente tentatione, in opere bono confirmet, ac cõſeruet: *Scriptum eſt*, (inquit diuus Auguſtinus) *cogitatio ſancta conſeruabit te.* Cogitatio præſentiæ Dei conſeruauit Suſannã matronam pudiciſſimam, ne tentationi ſuccumberet, qua ad impudicitiã ſollicitabatur, propoſita etiam infamia, ac morte, ni conſentiret: *Melius eſt mihi* (inquit) *abſque opere, incidere in manus veſtras, quàm peccare in conſpectu Domini.* Cogitatio potentiæ, ac iuſtitiæ Dei conſeruauit Eleazarum nonagenarium ſenem, ne tormentis cederet, cum iuberetur carnes porcinas contra legem Dei manducare, vel ſaltem hoc ſimulare, vt mortem, & alias pœnas grauiſſimas euaderet: *Etſi* (ait) *in præſenti tempore ſupplicijs hominum eripiar, ſed manum omnipotentis nec viuus, nec defunctus effugiam.* Quid Machabæos fratres varijs, acerrimiſque pœnis fecit ſuperiores, è cogitatio vtique futuræ remunerationis, ac glorioſæ reſurrectionis, quorum vnus conſtanter ad tyrannum: *Tu quidem, ſceleratiſſime, in præſenti vita nos perdis, ſed Rex mundi defunctos nos pro ſuis legibus, in æternæ vitæ reſurrectione ſuſcitabit.* Et alter linguam, ac manus poſtulatus, vt amputarentur, cum fiducia aiebat: *E cælo iſta poſſideo, ſed propter Dei leges, nunc hæc ipſa deſpicio, quoniam ab ipſo ea me recepturum ſpero.* Cogitatio nouiſſimorum Dauidem Regem conſeruauit à graui lapſu, ad quem propendebant pedes eius; cum videret afflictionem bonorum, & peccatorum pacem, ac proſperitatem; *Exiſtimaui* (inquit) *vt cognoſcerem hoc*; id eſt conatus ſum, hoc intelligere, cur boni affligantur, mali proſperentur? labor eſt ante me; id eſt, exorta eſt mihi difficilis quæſtio, & ſolui non poteſt, donec intrem in ſanctuarium Dei, & intelligam in nouiſſimis eorum. Ibi enim (inquit diuus Auguſtinus: *Cognoſcebat, & conſiderabat totum genus humanum, omnem iſtam maſſam mortalitatis venturam eſſe ad examen, venturam ad librum, vbi appendentur opera hominum: cuncta modo nubes inuoluit; ſed Deo cognita ſunt merita ſingulorum. Ibi manifeſtabuntur, vt mali æterna ſupplicia, boni verò æterna recipiant pœmia.* Quia tamen non ſufficit mandere, ruminare, immò & digerere cibum, niſi poſtea in alimentum conuerſus, diſtribuatur per omnia corporis membra, vt vires ſingulis præſtet ad propria munia exercenda, oculis ad videndum manibus ad palpandum, pedibus ad deambulandum, & ſic de reliquis.

Hoc etiam eſt diſcrimen inter prædeſtinatos, & reprobos; probos, & prauos Diuini verbi auſcultatores, quòd probis, & prædeſtinatis prodeſt cibus verbi Diuini

ad

Margin notes: D. Greg. — Pſal. 118. — Ibid. — Pſal 83. — D. Aug. Pſal 118. & in eundem Pſ. conc. 7 lib. 2. c. 9. contr. epiſt. Pelag. — D Aug. — Dan 13. — Machab. 2. — Machab. 2. c. 7. — Pſal. 72. — Auguſt. in Pſal. 72.

ad petulantiam ſenſitiuarum potentiarum compeſcendam, & ad effrænam earum cõcupiſcentiam in officio continendam; oculis prodeſt ad modeſtè, & cautè videndũ, manibus, vt à prohibita tangendo arceantur, pedibus, ab vt iniquis greſſibus abſtineant, ac tandem omnibus potentijs vires ſuppeditat, vt animæ, noxia ſubmoueant, & Creatori ſuo perſeueranter inſeruiant. Atque hinc intelligenda veniunt verba illa Diui Ioannis cap. 10. ſui Apocal. cui, cum datus eſſet liber in cibum, vt illum

Apoc. 10.

comederet, dixit: *Et erat in ore meo, tanquam mel dulce, & cum deuoraſſem eum, amaricatus eſt uenter meus.* Etenim, licet multi interpretes exiſtiment, librum hunc ſignificare vaticinia rerum futurárum extremis mundi temporibus, quẽ in ore quidem dulcem, in ventre autem amarum ſenſit Ioannes; quia primum fuit ipſa rerum prænotione creatus, ſed paulò poſt amplius in earum contemplatione verſatus, cernenſque terribilia illa iudicia, quæ adhuc manent mortales, incredibilem animo concepit dolorem. Angelicus tamen Doctor in commentario huius loci, interpretatur librum hunc, verbum Dei eſſe auditum, quod, quia rationi ſuperiori animæ ſuaue eſt, tanquã mel dulce in ore ſuo eſſe dixit; quia tamen ſenſualitati & carni, quã coercet, diſplicet, & inſulſum illi eſt, ideò ſubiunxit, amarũ fuiſſe ventri eius. Certè, quòd verbum Dei dulce ſit rationi, palàm cecinit regius Vates: *Quã dulcia faucibus*

Pſal. 118.

meis eloquia tua ſuper mel ori meo: in quem locus D. Hieronymus expendit, non

D. Hier. in Pſal. 118.

ſine myſterio dictum eſſe: faucibus, quia, nimirum traiecto per guttur melle, vel alio cibo, palato nullum vltrà ſaporem habet: at verò diuina eloquia, ſiuè in ore, ſiuè in faucibus ſemper ſunt dulcia meditãtibus. Notauit quoque Remigius non ſo-

Remig.

lum dictum eſſe faucibus; ſed etiam ori; quia diuina verba prædicatores tunc ſentiunt in faucibus dulcia, cum ex ipſis ædificationi propriæ ſtudent; tunc verò in ore, cum eorum dulcedinem alijs etiam eructant, & communicant. Denique Diuus Ambroſius explicauit adhiberi mellis ſi-

D. Ambr.

militudinem; quia, *Sicut* (inquit) *ori amara, quæ febribus, uel alijs ægritudinibus acciderunt, mel mitigat, ita mœſta, & triſtia corda ob delictorum pœnitentiam, diuino ſermone dulceſcunt.* Quòd verò ſenſualitati, & carni verbum Dei videatur acerbũ, inde proficiſcitur, quòd carnis rebellionem comprimat, deprauatæq. naturæ licentiam compeſcat; qua quidem in re Diuinũ Verbum eſt pillulæ cuidam inauratæ quamſimillimum, quæ dulciaris inuoluta in ore quidem dulceſcit, ſed poſtea ventrem, vniuerſumque corpus commouet, nec ſine moleſtia, & nauſea prauos humores pellit, & ſanitatem affert, atque ad hoc ipſum ſignificandum, vir ille, qui Ezechiel cap. 1.

Ezech. c. 1.

apparuit, cum in ſuperiori parte eſſet ex electro, in inferiori tamẽ totus erat igneus; quia Deus ſuperiori quidem mentis noſtræ parti totus eſt dulcis, inſtar electri, amorem noſtrum blande concilians: in inferiori autem igneus, hoc eſt, omnem inferioris partis corruptionem ſeuerè non ſine ſenſu doloris adurens. Vnde D. Auguſtinus homil. 8. in Apocal. explicans prædictum locum Ioannis, dixit: *Cum perceperis,*

D. Aug. ho. 8. in Apoc.

verbum Dei, delectaberis eloquij diuini dulcedine. ſed amaritudinem ſenties, cum prædicare, & operari cœperis, quod intellexeris, ſicut ſcriptum eſt: Propter uerba labiorum tuorum ego cuſtodiui uias duras.

E contrà verò reprobi, ac praui, verbi Diuini auditores, licet verbi Diuini eſca cibentur, illam tamen non retinent, non decoquunt, ſed facile euomunt; vt enim Eccleſiaſt. cap. 21. *cor ſtulti, quaſi vas confractum, & omnem ſapientiam non tenebit.* Vn-

Eccl. c. 21.

de, ſicut cibus, quem quis euomit, nullas corporis membris vires ſubminiſtrat, ita cibus verbi Diuini nihil illis prorſus prodeſt ad infrenandos ſenſus, ac proprias concupiſcentias reſecandas. Quare de illis Dauid Pſal. 100. dixit: *Omnem eſcam abominata eſt anima eorum, & appropinquauerunt*

Pſal. 100.

uſque ad portas mortis. Per hoc verbum omnem eſcam, Dei verbum ſignificatur, quod eſca eſt perfecta: phraſis enim eſt ſacræ Scripturæ, hoc verbum omne, pro perfecto accipere. ita illud D. Pauli intelligitur: *Vt in me oſtenderet Chriſtus Ieſus omnem patientiam*; ideſt perfectam patientiã;

1. Timoth. 1.

& quoties in ſuis epiſtolis ait: in omni patientia intelligi debet in perfecta patiẽtia, & illud Sapientiæ: *Panẽ de cœlo præſtitiſti illi omne delectamentum in ſe habentem, &*

Sapien. 16.

omnis ſaporis ſuauitatem. Omne delectamentum, ideſt, perfectum: ita hic omnem eſcam, ideſt, perfectam eſcam, & cum Dei verbum, eſca ſit tam perfecta, & animis

tantæ vtilitatis, certè eam abominari, eſt mortis, & æternæ condemnationis portis propinquum eſſe, non obſcurum ſignum, atque adeò in numerum reproborum eſſe redactum, &c. Atque ad hoc mihi reſpexiſſe videtur Diuus Ioannes Chryſoſtomus homilia quarta in Geneſim, dum ait: *Videns alacrem, & quotidianum veſtrum in hoc templo conuentum, magnam percipio voluptatẽ, miſericordemq. Deum in profectu veſtro glorificare non ceſſo. Nam, ſicut eſurire, ſanitatis corporalis indicium eſt, ita, & ſtudio magno audire diuina eloquia bona animæ valitudinis, certiſſimum eſt argumentum. Is enim Domini noſtri mos eſt, vt quoties videt animam aliquam multo deſiderio, promptitudineque intenta ſpiritualibus inhiantem, liberaliter illam gratia, & opulentis donis ſuis locupletet.* His addo ex Diuo Bernardo diſcrimen aliud ex metaphora cibi depromptum inter prædeſtinatos, & reprobos: ille enim docens, quòd aliter reprobis, aliter electis verbum Dei ſapit, ſic exorditur: *Legimus in Euangelio, quòd, prædicante Domino, dixerint: durus eſt hic ſermo, & ex hoc iam non fuerint cum eo: interrogati verò Diſcipuli, an & ipſi vellent abire? Domine* (inquiunt) *ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes. Ita dico vobis, vſque hodie quibuſdam manifeſtum eſt, quoniam verba, quæ loquitur Ieſus, ſpiritus, & vita ſunt, & propterea ſequuntur illum: alijs dura videntur, & miſeram alibi quærunt conſolationem. Sapientia ſiquidem in plateis clamitat, in lata videlicet, & ſpatioſa via, quæ ducit ad mortem, vt reuocet ambulantes per eam. Semel locutus eſt Deus, ſemel vtique, quia ſemper: vna enim, & non interpolata, ſed continua, & perpetua locutio eſt. reuocat autem peccatores ad cor, de cordis errore redarguit, pro eo quòd ibi habitet ipſe, ibique loquatur, faciens, nimirum, quod docuit per prophetam dicentem: loquimini ad cor Hieruſalem; nam Babylon, quoniam terra eſt, nec poteſt ſuſtinere vniuerſos ſermones eius, elongatur à corde, & in carne magis ambulat, tanquam mortua à corde, immò tanquam columba ſeducta, non habens cor. vult enim lætari, cum male fecerit, & exultare in rebus peſſimis, audienſque vocem Domini, huiuſmodi gaudia nullatenus approbantem, ſed deteſtantem; ſed arguentem, ſed condemnantem, fugit, & abſcondit ſe, ſicut Adam, ne Dominum audiat. Audies vocem iudicij, qua vocem conſilij contempſiſti. Salubriter modò admonet nos propheta dicens: Hodie, ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra: vtilius namque, & multo ſalubrius eſt, hodie audire conſulentem, conſolantem, admonentem, docentem, condemnantem. bonum mihi propter verba labiorum eius, cum propheta cuſtodire uias duras, quàm pariter cum impio interfici ſpiritu labiorum eius.* Hæc Diuus Bernardus. Conſonant his, quæ Diuus Ioannes Chryſoſtomus ſcribit homilia 38. oper. imperfecti in cap. 21. Matth. dicens. *Sicut, ſtomacho miniſtrante, unumquodque membrum ſuſcipit nutrimentum, & conuertit ipſum in ſe ſecundum ſuam naturam, utputa, quod ſuſcipit iecur, totum fit ſanguis, quod autem ſuſcipit fel, bilis efficitur totum; quod uerò aſcendit in pulmonem, phlegmata fiunt, quod autẽ in mammillas, totum efficitur lac; ſic ſacerdotibus in eccleſia loquentibus, uerbum omnes ſuſcipiunt; unuſquiſque autem conuertit illud ſecundum proprium cor, ita ut unum, atque idem uerbum in cordibus quidem rectis procedat ad uitam, in cordibus autem peruerſis ſuſcitet iracundiam, quaſi bilis; in alijs autem operatur dilectionem dulciſſimam, quaſi phlegma nociuum, & expuendum.* Non diſſimilia ſunt alia originis hom. 5. in c. 4. Iudicum, vbi explicans mortem Syſaræ, quæ facta eſt à Iahele, quæ dedit ei lactis potum, dicit: *Verbum Dei, quod incipientibus datur, lac dicitur, ſed iſte cibus ijs quidem, qui ad bonum proficiendi propoſitum gerunt, uitam tribuit, & ſalutem, ijs uerò, quibus contraria placent, quibus luxuria, auaritia, & omnis impietas cordis eſt, huiuſmodi doctrina necem, & interitum præſtat. Sic ergo fit, ut ex ijs, atque ijſdem cibis: quibus aluntur boni, ſuffocentur mali, & in quo pijs uita eſt, ibi fit impijs mors. Denique, vt exemplo res, quam dicimus, planior fiat, vinum ſanos, & commodè degentes iuuat, & cor hominis lætificat: febricitantibus verò, ſi ſumpſerint, perniciem continuò, & interitum parit; ita fit, vt eadem res eodem modo ſumpta, vni quidem vitam, alij autem conferat mortem. Sic intelligendum eſt, & Syſaram iſtum, animalẽ hominem, & vitiorum principem per doctrinã Eccle-*

Io. Chryſoſt. hom. 4. in Geneſ.

D. Bern.

Ioan. 6.

Prou. 1.

Iſai. 4.

Gen. 3.

Pſal. 94.

Io. Chryſ. hom. 38. oper. imperfecti in cap. 21. Matt.

Origen. ho. 5. in c. 4. Iudic.

Eccleſia, quam ex fide non ſuſcepit, extinctum; ſed & vnaquaque anima ſatis agat, lacte iſto euangelico, atque Apoſtolico ſopire in ſemetipſo, & extinguere Syſaram: ſi enim per hæc edoctus quis mortificauerit membra ſua, quæ ſunt ſuper terram, auaritiam, fornicationem, Syſaram in ſemetipſo videbitur peremiſſe, vt hæc non ſolum in perſona Eccleſiæ conſummari, verum etiam vnuſquiſque in ſua anima oſtendat impleri.

Ad extremum. Quidam Diuini verbi auditores, ita duræ ceruicis eſſe perhibentur, vt quotidie verbum Dei audiant: illi tamen obedire non curant, vt fructum ferant, ſed potius voluptatibus dediti, animas ſuas diabolo venales faciunt. Hi ſanè, non beati, ſed infœlices ſunt, cum animas ſuas diabolo perpetuo poſſidendas tradant. Leuit. cap. 28. ait Dominus: *Qui vendiderit domum intra Vrbis muros, habebit licentiam redimendi, donec vnus annus impleatur, ſi non redemerit, & anni circulus fuerit euolutus, emptor poſſidebit eam, & poſteri eius in perpetuum*. Per Vrbem eccleſiam ſignificari docet Iſaias cap. 26. *Vrbis fortitudinis noſtræ Syon ſaluator, ponetur in ea murus, & ante murale*. Muralis ergo, qui in Eccleſia Catholica vitam degit, peccatis tamen deditus, audire non vult vocem in Canticum: *Venefici incantantis ſapienter*, ſed potius obturat aures ſuas: licentiam habet redimendi per veram pœnitentiam domum ſuam, hoc eſt, animam ſuam, quam diabolo vendidit, intra annum illum, de quo Chriſtus olim per Iſaiam dixerat: vt prædicarem annum placabilem Domino: ſi enim in hoc tempore gratiæ redimere illam noluerit, væ illi: nam peracta vita, emptor diabolus, atque poſſeſſores eius, hoc eſt, cæteri dæmones in perpetuum poſſidebunt eam. Hi ſunt, de quibus Dominus per Iſaiam ait cap. 3. *Populus ad iracundiam prouocans eſt, & filij mendaces, filij, nolentes audire legem Dei, qui dicunt videntibus, nolite videre, & aſpicientibus, nolite aſpicere nobis, quæ recta ſunt, loquimini nobis placentia*. Quaſi dicant peccatores omnes: nolite nobis videre, quæ recta ſunt; ne gehennæ flammas comminemini, ſed promittite nobis regna Cælorum, vt poſt luxuriam, & delicias pendatur nobis Paradiſus. Quid mihi oſtendis viam Domini, per quam non libenter ingredior? quid replicas verba ſancti Iſraelis, quod mei pectoris arcana non penetrat? væ hominibus iſtis. nam eueniet illis, ni ſapiant, quod ſtatim Dominus minatur, dicens: *Pro eo, quod reprobaſtis verbum hoc, & ſperaſtis in calumnia, & tumultu, & innixi eſtis ſuper eo, propterea erit vobis iniquitas hæc, ſicut interruptio cadens, & requiſita in muro excelſo; quoniam ſubito, dum non ſperatur, veniet contritio eius, & comminuetur, ſicut conteritur lagena figuli contritione perualida, & non inuenietur de fragmentis eius teſta, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fouea*. Quaſi dicat: vt pars muri, minans ruinam, repentè cadit, & ſecum magnam muri partem trahit, ſic iniquitas veſtra, & fiducia hæc vana, quam habetis in opibus, & in hominibus, erit in cauſa, vt vos breui ruatis miſerrimè; & ita conteremini, ſicut hydria figuli, quando in minuta fruſta comminuitur. Aſpice perditiſſimorum hominum corruptelam, & cœcitatem. Aſpice eorum pœnam, & infœlicem exitum. Talis erat Achab, qui interroganti Ioſaphat, vtrum eſſet aliquis propheta Domini, qui virtutem prædiceret? hæc verba reſpondit: *Remanſit vnus, per quem poſſumus interrogare Dominum, ſed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, ſed malum*. Et paulò poſt refert ſcriptura, eundem Regem iratum vaticinio prophetæ, eum in carcerem conieciſſe, vbi pane afflictionis, & aqua anguſtiæ ſubſtentaretur. Et Aſa alium prophetam illi veritatem dicentem in carcerem relegauit. Sed Achab ſeductus per falſos prophetas, miſerrimè perijt in bello. Aſa verò dolore pedum vehementiſſimo affectus, infœliciter mortuus eſt, &c. Confugiamus igitur, ſi Dei vindictam fugere volumus, ad verbum Dei, inueniemus doctrinam, ſalutarem virtutis indagatricem; vitiorum expultricem, medicinam animis medentem, eoſque in ſuam dignitatem reuocantem. Hoc enim eſt fons vberrimus, cuius hauſtu, atque potu conceptam viſceribus ſitim ſedamus, ardoremque extinguimus, hoc eſt flamma illa, quam videt Moyſes ardentem, rubumq; nõ comburantem; vbi Deus eſt, animos noſtros incendẽs, æternæq. beatitu-

Leuit. 28. Iſai. 26. Pſal. 57. Iſai. 30. Idem ibid. 3. Reg. c. 22. Ibid. Exod. 3.

titudinis deſiderio inflammans. Hoc eſt,
Gen. 28. ſcala illa, quam vidit Iacob, quæ ſummitate cælos tangebat, per quam à terra ad cælum patet aſcenſus. Hoc eſt cellarium
Gen. 43. Ioſeph in Aegypto huius mundi conſtitutum, ad quod vndiq. recurrere debemus, vt famem expellamus, hoc eſt, manna illud cæleſte, minutum, ſed candidum, & dulce, omnes ad veram promiſſionis patriam euntes, reficiens. Hoc eſt ros de cælo deſcendens; hoc pluuia animam fœcundans, hoc mel in ore, & melos in aure, hoc diuinum ſemen mirificos fructus producens: hoc fauus gratiæ dulcedinem in animam diſtillans, hoc ſalutis ſcientia, hoc lampas in caliginoſo loco lucens, hoc ſplendidum ſpeculum, hoc ſpiritus, & veritatis doctrina, hoc liber ſignatus, quem qui addiſcunt, ſapientes fiunt. Hoc eſt turris Da-
Cantic. 4. uid munitiſſima, quæ, vt eſt Canticorum libris mandatum, ædificata eſt cum propugnaculis, ex qua pendent mille clypei, omniſque fortium armatura: hoc eſt, mentis ſpeculum, hoc eſt theſaurus ſapientiæ, hoc eſt, quod vitæ tranquillitatem lagitur, hoc eſt, lucerna pedibus noſtris: hoc eſt, quo aduerſus dæmonem, mundum, & carnem contendimus; eſt enim verbum Dei gladius ſpiritus, vt ait Apoſtolus; quo inimicos percutimus, & proſternimus, & de quibus quotidie victoriam reportamus: eſt gladius ille, de quo Iſaias aiebat cap. ſuo 27. *In die illa viſitabit Do-*
Iſai. 27. *minus in gladio ſuo duro, & grandi, & forti ſuper Leuiathan ſerpentem vectem, & ſuper Leuiathan, ſerpentem tortuoſum*; & quo Dominus in fine mundi percutiet, atque fugere faciet eum, qui nunquam fugere conſueuerat. Libenter igitur ſuſcipiamus, & in animis cuſtodiamus verbum Dei, cum eius cuſtodia tot, tantorumque bonorum ſit fons, & ſcaturigo.

At (proh dolor) ea eſt Diuini verbi audiendi negligentia, & pigritia, vt, ſi longe abſit templum, vbi Diuini verbi concio habetur, moleſte ferant multi eo conuenire; & ne quidquam incommoditatis ſentiant; facilè verbi diuini auditionem prætereunt; quos ſatis confundunt antiqui philoſophi, qui non ſolum philoſophiæ addiſcendæ gratia, ſed & illius ſolum magiſtros videndi, deſiderio inflammati, non dubitarunt aſperrima conficere itinera, quorum D. Hieronymus meminit epiſt. 1. ad Paulinum: *Legimus in ueteribus hiſto-*
rijs, quoſdã luſtraſſe prouincias, nouos adijſſe D. Hier. ep. 1. ad Paulinum.
populos, maria tranſijſſe, vt eos, quos ex libris nouerant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphyticos vates, ſic Plato Aegyptum, & Architas Tarentinum, eamque oram Italiæ, quæ quondam Magna Græcia dicebatur, laborioſiſſimè peragrauit; vt qui Athenis magiſter erat, & potens, cuiuſque doctrinam Academiæ gymnaſia perſonabant, fieret peregrinus, atque diſcipulus, malens aliena verecundè diſcere, quam ſua impudenter ingerere. Demique, cum litteras, quaſi toto fugientes orbe perſequitur, captus a pyratis, atque venundatus, etiam tyranno crudeliſſimo paruit captiuus, vinctus, & ſeruus. Tamen, quia phyloſophus maiose mente ſe fuit, ad Titum Liuium lacteo eloquentiæ fonte mouentem de vltimis Hiſpaniæ, Galliarumque finibus quoſdam veniſſe nobiles legimus, & quos ad contemplationem ſui Roma non traxerat, vnius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus ſæculis, celebrandumque miraculum, vt tantam Vrbem ingreſſi, aliud extra Vrbem quærerent. Appollonius phyloſophus intrauit Perſas, pertranſiuit Caucaſum, Albanos, Scythas, Maſagetas, opulentiſſima Indiæ Regna penetrauit, & ad extremum latiſſimo Phyſon amne tranſmiſſo, peruenit ad Brachmanos, vt Hiarcam in throno ſedentem, inter paucos diſcipulos de natura, de motibus ſyderum, ac dierum curſu audiret dicentem. Inde per Elamytas, Babylonios, Chaldæos, Medos, Aſſyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæſtinos reuerſus Alexandriam, perrexit Aethiopiam, vt gymnoſophiſtas (qui ſic vocati ſunt, quia nudi in ſyluis agunt) & famoſiſſimam Solis menſam videret in ſabulo. inuenit ille vir vbique, quod diſceret, & ſemper proficiens, ſemper ſe melior fieret. Quid loquor de ſæculi hominibus, cum Apoſtolus
Paulus vas lectionis, & magiſter Gen- 1. Cor. 13.
tium, qui de conſcientia tanti in ſe hoſpitis loquebatur: An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Chriſtus? poſt Damaſcum, Arabiamque luſtratam, aſcenderit Hieroſolymam, vt videret Petrum, & manſerit apud eum diebus quindecim, à quo futurus gentium prædicator, inſtructus erat. Habet enim neſcio quid latentis energiæ viua vox, & in aures diſcipuli

de

de authoris ore tranſmiſſa fortius ſonat. Vnde, & Aeſchines, cum Rhodi exularet, & legeretur illa Demoſthenis oratio, quam aduerſus eum habuerat, mirantibus cunctis, atque laudantibus, ſuſpirans, ait: quid, ſi ipſam audiſſetis beſtiam ſua verba reſonantem? hactenus D. Hieronymus. antiquiſſimus autem Origenes, hos deſides, ac oſcitantes verbi Dei auditores hom. 10. in cap. 24. Geneſ. in hæc verba carpit: *Vereor, ne adhuc in triſtitia, & gemitu Eccleſia filios pariat: an non eſt ei triſtitia, & gemitus, cum vos non conuenitis ad audiendum verbum? & vix feſtis diebus ad Eccleſiam proceditis? quid igitur ego faciam, cui diſpenſatio verbi credita eſt? qui licet inutilis ſeruus ſim, accepi tamen à Domino diſtribuendam familiæ Dominicæ tritici menſuram. quid ergo faciam? vbi, vel quando veſtrum tempus inueniam? plurimum ex hoc, immo pænè totum tempus mundanis occupationibus teritis in foro, aliud in negotiatione conſumitis: alius agro, alius litibus vacat, & ad audiendum Dei verbum nemo, aut pauci admodum vacant. Sed quid vos de occupationibus culpo? quid de abſentibus conqueror? præſentes etiam, & in Eccleſia poſiti, non eſtis intenti, ſed communes ex vſu fabulas teritis, verbo Dei, vel lectionibus diuinis terga conuertitis. vereor, ne & vobis dicatur à Domino: Conuerterunt ad me dorſa, & non facies ſuas. quid igitur ego faciam? poſſum ne ſurdis, & auerſis auribus ingerere margaritas verbi Dei?* ac deinde nonnullis interpoſitis ſubdit: *Rebecca veniebat cum filiabus ciuitatis haurire aquam de puteo: Rebecca quotidie veniebat ad puteos, quotidie hauriebat aquam, & quia quotidie vacabat ad puteos, idcirco inueniri potuit à puero Abraham, & in matrimonium ſociari Iſaac. Animarum eſt iſta eruditio, & ſpiritualis doctrina, quæ te inſtituit, & docet, quotidie venire ad fontes ſcripturarum, ad aquas Spiritus ſancti, & haurire ſemper, ac plenum vas domum referre, ſicut & faciebat ſancta Rebecca. Vult te Chriſtus ſibi deſponſare, ſed non fit hoc, niſi venias ad puteos, & haurias aquas, ne ſitim verbi Dei patiaris, ſed audias Dominum dicentem: Qui ſitit, veniat ad me, & bibat.* Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Orig. hom. 10. in c. 24. Geneſ.

Geneſ. 24.

Ioan. 7.

Homilia XXIII.

Agimus de religioſa tranſlatione Iconis S. Mariæ Maioris ad celeberrimum Sacellum à Paulo V. Pont. Max. in honorem Deiparentis ſacrum.

INTER pleraque Summi Pontificis Pauli V. heroica patrata facinora, Pontificia ac Regia eius Maieſtate digna, mihi hodierna die commendandum venit, ad Cælumq. vſque efferendum, religioſi cultus ſtudium, quod in erigendo à fundamentis celeberrimo Sacello Sanctæ Mariæ ad Niues, & Imaginis illius honorifica translatione, vniuerſo Populo Romano applaudente exhibuit. Potuiſſem equidem permulta alia, tanti Pontificis glorioſa geſta, niſi ea vniuerſo Orbi nota fuiſſent, oratione perſequi: potuiſſem recenſere Catholicæ fidei illius zelum, cuius locuples teſtis eſt frequens admonitio, qua Regem Angliæ, vniuerſa eius Regna, ac Prouincias ad veritatem fidei Catholicæ reuocare impensè conatus eſt: commemorare poſſem immunitatis Eccleſiaſticæ conſeruandæ, ac ſacræ libertatis iura inuiolata cuſtodiendæ ſedulam, ac diligentem eius curam; in pace, & rerum abundantia, ad vitam humanam, tranquillè, ac proſperè tranſigendam, ſingularem adeo prouidentiam, vt Populus Romanus eam benedictionem nactus videatur: *Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis*: Pſal. 121. incœpti ædificij Baſilicæ Principis Apoſtolorum, mirabilem ſtructuram, vſque adeo auctam, vt potiori iure, non promotor, ſed eius auctor, ac fundator dicendus videatur: ſollicitudinem omnium Eccleſiarum, præter inſtantiam quotidianam, vt de Paulo Quinto, Pauli more loquar: 2 Cor. 11. varia Apoſtolica diplomata expedita, vt bono Reipublicæ Chriſtianæ regimini, tam in ſpiritualibus, quàm temporalibus conſulatur, & vnicuique ius ſuum indemne ſeruetur: beneficia innumera pluſquam Regia munificentia in Rempub. Romanam collata, adeo vt de illa, Pontificum nemo benemeritus magis cenſeri poſſit: ingẽtem

aquæ copiam, in agro Braccianenſi, ſaluberrimis è fontibus collectam, veteribus aquæ Alſietinæ ductibus reſtitutis, nouisq. additis, ductam, eamq. copioſam adeo, vt alijs fontibus deficientibus, ipſa præ nimia eius vbertate, ad totius Almæ Vrbis vſum, ſola ſufficere poſſet, Romam multifariam, multisq. modis, ſumptuoſis, ac pulcherrimis ædificijs illuſtratam, præcipuè tamen illo in Monte Quirinali ad Summorum Pontificum vſum erecto, publicas vias, obliquitate ſua Vrbem deformantes, ad rectitudinem, ita reuocatas, & aſperas in planas conuerſas, vt mira inde iam in vrbe, viarum pulchritudo effulgeat; Sapientiæ Academiam, non ſolum recens exornatam, ſed magnifici ædificij mole amplificatam. Quid plura? præſtantes viros abſque numero virtute cõſpicuos, ac litterarũ peritia inſignes, varijs honoribus cumulatos, & ad purpureã vſque dignitatem euectos; Vaticanam Bibliothecam, magni momenti codicibus manuſcriptis, & alijs, iam typis mandatis, copioſè locupletatam, frequẽtes, ac quotidianas in pauperes Religioſorũ familias, & alios indigentes, liberaliſsimam ad eorũ inopiam ſubleuandam largitionem, vt merito in eum conueniat:

Pſ 110. *Diſperſit, dedit pauperibus; iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi.* Hæc omnia conſultò taciturnitati committo, ſolum ad Pauli V. cultum, & deuotionẽ erga Deiparam Virginem in translatione Iconis S. Mariæ ad Niues nuncupatæ ad celeberrimum Sacellũ ab eo, nullis pecuniæ ſumptibus parcente, feliciter extructum ſermonem cõuerto. Cõmemorant ſacra eloquia lib. 2. Reg. c. 7. quòd Sereniſsimus Rex Dauid, alta mente perpendens arcam teſtamenti, quam alio nomine vocabant arcam fœderis, in humili loco collocatam, ſe tamen domum cedrinã inhabitare, exquiſita ſtructura affabrefactam, dixit ad Nathã:

2. Reg. 7. *Vides ne quod ego habitem in domo cedrina, & arca Dei poſita ſit in medio pellium?* non diſsimiliter Summus Pontifex Paulus V. diuino afflatus ſpiritu, in ſimilem hanc Dauidis religioſam incidit cogitationem; nunquid ego in celeberrimo D. Petri Palatio, aureis lacunaribus inſignito habitabo, & animata arca Dei, Deipara ſcilicet Virgo per veterem illam arcam egregiè adumbrata, in humili loco collocata iacebit? Minimè gentium, ſed ex arcto, & anguſto illo loco, ad auguſtum, & ampliſsimum domicilium illam transferam. Cogitatione pares intueor Dauidem, & Paulum Quintum; opere tamen diſpares, quia quòd cogitauit Dauid, non perfecit, ſed Salomon filius eius, iuxta diuinum oraculum ad Natham dicens: *Ipſe ædificauit domum nomini meo, & ſtabiliam thronum eius.* 2. Reg. 2. Summus autem Pontifex Paulus Quintus, non vir ſanguinum, cuius cauſa Dauid repudiatus fuit a Deo ædificare ſibi templum, ſed velut alter pacificus Salomon, id quod de ædificatione ſacri ſacelli, ad religioſam collocationem arcæ, animo præſtituit, opere ipſo compleuit, ea ſanè magnificentia, & præclara ſtructura, ac exquiſitis lapidibus, & pretioſis gemmis exornatum ſacellum erigens, vt nulla quacunque facunda oratione æquari, aut pro dignitate extolli queat. Id tamen ſolum non temere dicam, quòd cum alioquin in Vrbe Roma reliquarum Vrbium Principe, tyrannorum Chriſtianis perſecutionibus extinctis, quadringenta templa Deiparæ conſecrata fuerint, vt author eſt Andreas Fuluius lib. de Antiquitate Vrbis, & nunc etiam permulta illorum magnæ vetuſtatis extent, & alia denuò extructa, aut reſtituta ſint; vt S. Maria Tranſtyberim, in Thermis, in Porticu, Ara Cæli, Rotunda, in Via lata, Schola Græca, à Palmis, Annunciata extra Vrbis mœnia, in Dominica, de Populo, ſuper Mineruam, in Via noua, Libera nos à pœnis Inferni; Crypta picta, à Triuio, in Aquiro, Scala Cæli; & alia plura, tam in Vrbe, quam extra Vrbem erecta, vt meritò D. Antoninus dixerit: *Generatio electorum Eccleſiæ, Beatiſſimam dicit Virginem ex multitudine Eccleſiarum dedicatarum ſub titulo eius per totum Orbem;* nullum tamen templum præclara architectura, ædificij maieſtate, gemmarum ſplendore, argenti, & auri copia, ac pretioſiſſimis alijs ornamentis cum Paulino Sacello valet, me iudice, vlla ratione comparari. Grande opus eſt, ſed non cuicunque, ſed Dei Genitrici præparatur habitaculum, in cuius obſequium quidquid ad ornatum templi eius, impenſum fuerit, pergratum ſibi exiſtere, vetuſta antiquorum monumenta, luculenter ſatis conteſtantur. Nam omiſſo illo inſigni miraculo, cuius meminit Petrus Cluniacenſis libro 2. mirac. cap. 3. cum Virgo cereis accen-

And. Fulu.

D. Ant onin 4. p tit. 15. c. 24. §. 3.

Petrus Cluniacenſis.

ſis,

ſis, nec abſumptis illuſtrari ſolita erat; Greg. Turo. ſanè Gregorius Turonenſis libro de gloria Martyrum capite nono, refert, Imperatorem Conſtantinum, Deiparæ Baſilicam admirabili opere erexiſſe, in qua cum columnæ præ magnitudine leuari non poſſent, (habebant namque ſexdecim pedum circuitum.) Beatiſſima Virgo per viſum oſtendit artifici, quaſnam machinas adhiberet, quomodo trocleas ſuſpenderet, atque funes, iuſſitq. vt tres pueros è ſcholis ad tantum opus adhiberet. Quæ omnia cum ille euigilans perfeciſſet, tres illi pueri columnas, quas multitudo virorum fortium mouere nequiuerat, ſumma facilitate, & velocitate ſubleuarunt. Dein- Procopius. de Procopius nobilis author libro primo de ædificijs Iuſtiniani Imperatoris, rem mirabilem commemorat: Affirmat enim quòd cum hic Imperator templum Dei Genitrici, pulchrum, ac permagnificum extrueret, & ad tectum illi imponendum arboribus ſublimibus, artifices egerent, inuentam fuiſſe ſyluam quamdam, cedris altiſſimis abundantem: ad columnas etiam, quæ molem ſuperimpoſitam ſubſtinere valerent, mirabili Dei prouidentia vberem lapidicinam detectam fuiſſe, his verbis idem author ſcribit: *Cum Regio Hieroſolymitana longè à mari ſita, & vndique præruptis montibus vallata, columnas aliunde, inferendi locum non præberet, Deus in proximis montibus, lapidis naturam indicauit, huic operi ſatis congruam, qui lapis, aut prius exiſtens hic delituit, aut nunc primum conditus eſt. Hic igitur ingentium columnarum, & ignis flammam quodam colore imitantium, magna copia, quæ ſuffulciebant templum, supernè, & infernè, & ad porticus fere templum obeuntes.* Hactenus Procopius.

Verùm his omiſſis templis ad noſtrum Sanctæ Mariæ Maioris redeat oratio. vultis noſſe prudens, ac ſapientiſſimum conſilium Pauli Quinti in pulcherrimo illo extruendo Sacello? benignas quæſo aures præbete ad memorabilem, ac inauditam hiſtoriam Sancti Henrici Imperatoris Auguſtiſſimi, cuius memoria in Romano Martyrologio die decimaquarta Iunij recolitur. Nauclerus inſignis Hiſtoriographus in hæc verba illam narrat: Nauclerus generat. 34. *Fertur de Henrico hoc, quòd ſemper primam noctem ingrediens Vrbem, ſolitus fuerit in Eccleſia Sanctæ Mariæ Maioris manere. Contigit autem ſemel, quod, dum ſolitarius oraret, viſus ſit ſibi Chriſtus Pontificalibus indutus procedere, Miſſam celebraturus, quem ſequebatur Sanctus Laurentius, & loco Subdiaconi Vincentius, poſt hos Virgo Dei Genitrix cum multitudine Virginum, & Angelorum; dehinc Ioannes Baptiſta cum Patriarchis, & Prophetis, poſt hos Petrus, & Ioannes, cum cæteris Apoſtolis, & Euangeliſtis, & Sanctus Stephanus cum Martyribus, Sanctus Martinus cum Confeſſoribus. Angeli inceperunt introitum: Suſcepimus Deus miſericordiam tuam, & dum cantaretur, Iuſtitia plena eſt dextera tua, omnes Chriſtum, & Beatam Virginem imitantes, extenderunt digitos in Henricum: poſt Euangelium, indicibili iubilo Angelus librum deoſculatum à Chriſto, præſentauit Beatæ Mariæ, & poſt eam omnibus per ordinem deoſculandum. Demum innuit Beata Virgo Angelo, vt porrigeret librum etiam Henrico ad oſculandum, dicens: Præbe ei pacis oſculum, cuius mihi virginitas placet, & cum præ nimio gaudio raptus neſciret ad plenum intendere, Angelus ipſe in neruo tangens dixit: Hoc tibi erit ſignum dilectionis Dei propter tuam caſtitatem, & iuſtitiam; & exinde vſque ad mortem (vt alter Iacob) claudicabat; ex quo euentu vocatus eſt Henricus Claudus.* Hactenus Nauclerus. Cuius hiſtoriam non parum noſtro argumento deſeruire autumo. Nam cum Paulus Quintus Pontifex Maximus Chriſti Vicarius ſit, & ad Vicarium Patroni ſui veſtigijs inſiſtere pertineat, ac regiminis eius exempla æmulari; certè ipſe cum præ omnibus alijs Vrbis templis, illud percelebre Sanctæ Mariæ Maioris, non ſolum niue cælitus delapſa, ſed præſentia Chriſti in ea Miſſam celebrantis, in conſpectu Henrici Imperatoris, mirificè honoratum, & illuſtratum, obſeruauerit, veſtigia Chriſti ſequens, hoc idem Marianum templum honorare, illuſtrare, exornare, & locupletare præ omnibus alijs piè pariter, & ſapienter elegit, perſimilis & moribus factus ipſi Henrico Imperatori, cuius caſtimoniam, cæleſti dono ſequutum, & iuſtitiam imitatum, non ſolum Romanorum, ſed exterorum fama peruulgat, ac per omnium ora glorioſè volitat.

Introit. Miſſæ in Offic. Rom. Pſal. 47.

Porrò vt Summi Pontificis Pauli Quinti

in

in erigendo hoc ſacro ſacello Deiparæ Virgini dicato, non ſolum mira religio, ſed ſingularis prudentia, immo & ſacræ cuiuſdã architecturæ peritia clarius, & rutilantius eniteat, attentè quæſo perpendite, quòd cum ad partem ſiniſtram ſacroſancti Templi Sanctæ Mariæ Maioris extructum eſſet permagnificum ſacellum, Pontificia munificentia à Sixto Quinto erectum, vbi Præſepe Bethleemiticum, in quo Beata Virgo infantem recens natum depoſuit, Diuo Luca dicente: *Pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præſepio*; opus erat ad debitam illius templi proportionem, & æqualitatem, aliud pulcherrimum ad dexteram partem extrui ſacellum, è regione illi correſpondens, quod diuino conſilio factum, nemo inficias ibit, qui locum illum Canticorum cap. 5. *Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*, attente perpenderit: ſuper quæ verba Diuus Auguſtinus in Pſalmum 120. Origenes Homilia poſter. Diuus Gregorius Nyſſenus, Beda, Rupertus, & alij non pauci, per læuam intelligunt merita, & labores præſentis vitæ; per dexteram verò mercedem, & gloriam futuræ, iuxta illud Dauidis Pſalm. 15. *Delectationes in dextera tuà. vſque in finem*; Vt ſignificaret ergo Deipara à dilectiſſimo Sponſo ſuo cumulatam fuiſſe in hac vita laborioſis multis meritis, in futura verò glorioſis præmijs, idcirco dixit: *Læua eius ſub capite meo*, ſcilicet in Eccleſia militante; *& dextera illius amplexabitur me*; in Eccleſia triumphante. Quibus duobus, merito ſcilicet, & præmio, complexa eſt Beata Virgo, magna, quæ fecit illi, qui potens eſt, & ſanctum nomen eius. Cum igitur in ſacro illo templo Sanctæ Mariæ Maioris, ita Dei Genitricis, proprio, vt, cum niue de cælo demiſſa illud delinearit, merito dicere poſſit: *Elegi, & ſanctificaui mihi locum iſtum*. Sacellum vnum ad ſiniſtrã eſſet extructum, labores Virginis, & præcipuè in Bethleem perpeſſos, iuxta Præſepe, quod ibi adeſt, adamuſſim repræſentans, necnon etiam varia totius vitæ illius merita præclaris imaginibus ibidem depictis adumbrans, ratio ipſa poſtulabat, vt aliud glorioſius ſacellum ad dexteram partem à fundamentis erigeretur, quod præmium illorum laborum, ac inſignium meritorum, ante oculos fidelium proponeret, prout factum conſpicimus, exaltatione Virginis in cælum per Angelorum miniſterium facta, artificioſè ibi cõſtructa: vt ſicut in illo, Virginis anguſtias, labores, ac merita religioſe colebant, ita in hoc gloriæ præmium, illis reſpondens, deuotè venerentur. Et ſicut in illo Bethleemitici porticus egeſtatem, quam Deipara ſuſtinuit, in mentem reuocabant, ita in hoc diuitias, & maieſtatem ſupernæ ciuitatis, quam virgo nunc inhabitat, in memoriam reducant. Etenim cum Ioannes de ſuperna ciuitate dicat: *Structura muri ex lapide Iaſpide, & ex omni lapide pretioſo ornata*; & ſacellum Paulinum ſimiliter marmoris, porphiri, iaſpidis, & gemmarum pretioſis lapidibus compactum ſit, facilè cæleſtem Hieruſalem, de qua Beata Virgo: *Et in Hieruſalem poteſtas mea*, in mentem reuocabunt. Romanarum rerum Hiſtoriographi referunt, quondam in Vrbe duo fuiſſe præclara templa ædificata, quorum vnum dicatum erat Virtuti, alterum verò Honori; prius tamen illud fuit ædificatum, quam iſtud, immo nemini ingreſſus patebat ad hoc, niſi prius introiſſet in primum. Non ſecus diuina prouidentia factum intueor, vt prius extructum fuerit ſacellum virtuti, & ſanctiſsimi Deiparæ ad ſiniſtram partem illius templi dicatum, quod proinde totum per circuitum præclaris imaginibus ſcaret, ſanctiſſimam Virginis vitam exprimentibus; poſtea verò ad dexteram partem fuerit aliud honori, & gloriæ eiuſdem Virginis ſacratum, vt glorioſa eius, quæ ibi lego, epitaphia præſeferant: *Signum magnum apparuit in cælo, mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus eius, & in capite eius corona ſtellarum duodecim*. & illud: *Exaltata eſt S. Dei Genitrix ſuper Choros Angelorum*, & ſimilia alia, quæ præmia Virginis mirificè decantant. Quod ſi attendamus, dexterã partẽ orbis eſſe Meridionalẽ, læuam verò, ſeu ſiniſtram Septentrionalẽ, hoc ipſum non obſcure demonſtrant: nam cum pars Septentrionalis ſit obſcura, quia ſol non plenè ad illam faciem ſuam conuertit, facilè intelligemus, aptè conſtructũ ſacellũ, ad ſiniſtram ædificatum, in honorem Deiparæ in hac vita degentis, ac Deũ per obſcuram fidem agnoſcentis, Paulo dicente: *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate*: & cum aliunde pars dextera mundi ſit Meridionalis, atque adeo clara, & ſplẽdens,

Marginal notes: Luc. 2. — Cant. 5. — D. Aug. Origen. D. Gregor. Nyſſen. Beda. Rupertus. — Pſalm. 15. — Luc. 1. — Deuter. 7. — Apocal. 21 — Plutarchus, & alij. — Apoc. 12. — In off. Aſſumpt. — 1. Cor. 13.

dens, quia ſol faciem ſuam in illam conuertens, claritatem luminis ſui in eam diffundit: decebat proculdubio ad dexteram partem, ſplendidum ſacellum Virgini ſacrari, in cęlo iam regnanti, ac claro lumine gloriæ facie ad faciem Deum videnti.

Ad hæc duplex in Beata Virgine præfulget dignitas, in quibus ſimilem nullam viſa eſt, nec habere ſequentem. Prima eſt, quòd Dei Genitrix ſit, quam adepta fuit in terra. Secunda, quòd Regina tam cæleſtium, quàm terreſtrium conſtituta fuerit:
Pſ. 44. *Aſtitit Regina à dextris tuis in veſtitu deaurato*; & hanc obtinuit in cælo. Congruebat ergo, vt ſicut Virgini, quatenus Dei matri labores multos perferenti, ex ea maternitate ortos, ſacellum ad ſiniſtram partem ſacratum erat, aliud eidem quatenus ſupremæ Dominæ, ac hominum, & Angelorum auguſtiſſimæ Reginæ, religioſè ſacraretur; quod non incongruè deſignari opinor per illas duas aquilas, vnam Eze-
Ezechiel 17. chielis, & alteram Iobi: de illa ait Ezechiel, tuliſſe medullam cedri; de hac verò tradi-
Iob 39. dit Iob, in arduis poſuiſſe nidum ſuum. Aquila medullam cedri ferens, B. Virginem, quatenus Dei matrem, pręclarè adumbrat:
Luc. 1. quæ verba illa proferens: *Fiat mihi ſecundum verbum tuum*, medullam cedri, hoc eſt filium Dei ex vtero paterno ad nos tulit. Aquila verò Iobi, B. Virginē in cælo regnantē, vbi ſuper choros Angelorū euecta, nidū domicilij ſui, inſtar regiæ aquilæ, in ſublimi loco ædificantis cōſtruxit, ſatis ad
Prou. 31. viuum exprimit. Duæ etiam illæ naues
2. Paral. 9. Salomonis, vna quaſi inſtitoris de longe portans panem; alia, quę veniebat ex Tharſis, auro, & argento plena, eandem Virginem deſignat, illa tamquam matrem cæleſtem panem, in alimētum fidelium nobis portantem: ſic enim Chriſtus ſe vocauit:
Ioan. 6. *Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi*: Hæc verò, tanquam cæli Reginam, non argēti, & auri corruptibilibus opibus, ſed ſpiritualibus diuitijs, non ſibi ſolum, ſed & nobis affluentem, delineat. Deinde duplicē hanc dignitatem matris Dei, & Reginæ cæli, non obſcure mihi ſignificari videtur in
Cant. 4. verbis eiuſdem Virginis: *Vadam ad montē myrrhæ, & ad collem thuris*. Per montem myrrhæ, vtpote amaræ, labores deſignari, nemo eſt, qui non videat; per montem verò thuris, cuius ſuaueolentia, & thurificatione, Deo, & Sanctis honorem deferimus, cælum tanquam ſublimem honoris locum ſignificare nemo refragatur. Virgini igitur matri, mōtem myrrhæ ingredięti, hoc eſt, laborioſi itineris in ciuitatem Bethlehem, & longiſſimæ profectionis in Aegyptum, amariſſimam myrrham deguſtanti, meritò templum dicatum fuit ad ſiniſtrā; eidem verò in montem thuris aſcendenti, tanquam omnium Reginæ ab omnibus honorandæ, thurificandæ, & hyperduliæ adoratione colendæ, ſacellum aliud dicari, ſtructuræ ipſius templi pulchritudo, & ratio ipſa poſtulabat. Atque hinc arbitror factum, vt ad hanc duplicem Virginis dignitatem exprimēdam, matris Dei, & Reginę cæli, duplicem præcipuè appellationem Baſilica Liberij ſortita ſit. nam & nomen habet Sanctæ Mariæ ad Præſepe, quod dignitatem matris indicat, in Bethleem filiū ſuum parientis, & pariter etiam nuncupatur S. Maria Maior, quòd dignitatem Reginæ ſuper omnes principātis, non obſcurè oſtentat. Quod autem ad ædificanda hæc duo ſacella, duo ſe accinxerint Summi Pontifices, quorum quilibet Quintus in ſuo ordine numeratur, Sixtus videlicet Quintus, & Paulus ſimiliter Quintus, ſingulari obſeruatione dignum iudico. Nam cum Deus Opt. Max. vt ait Sapiens cap. 11.
Omnia fecerit in pondere, in numero, & mēſura, non poteſt in præſentiarum, numerus Sap. 11. Quintus, peculiari aliquo myſterio carere. ego illud latere arbitror, quòd ſicut olim Leuitici 5. quinta pars arietis dabatur Sacerdoti, ita Eccleſia Catholica ex Pontifi- Leuit. 5. cibus Sixtis, & Paulis, quintam partem obtulit Deo ad templum matris ſuæ amplificandum, & exornandum, hoc eſt Sixtum Quintum, & Paulum Quintum, vtriuſque illius ſacelli fœliciſſimos fundatores, diuinitus ad id deſtinatos.

Ad extremum, in eo etiam ſummi Pontificis Sixti Quinti mira ſapientia enituit, quòd Marianum templum non ſolum auro, & argento, pretioſiſſimisq. lapidibus, ſed antiquorum etiā Patrum, eius præclaris imaginibus illuſtrauit, ſponſi verba illa complens Cant. 1. *Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento*; vbi ex Hebræo aliqui vertunt: *Imagines maſculinas faciemus tibi*. Quo loco planè fit alluſio ad id, quod in aulis Regum videmus. Etenim ſicut in illis imagines auorū, & proauorū Principis regnantis cernuntur, variaq. ſtē- Cant. 1.

mata,

mata, ac facinorum illorum inſignia oſtentantur, quæ in laudem ipſius Principis trahuntur. Non diſſimiliter in Regia aula, ac auguſtiſſimo Sacello Reginæ Mariæ, Auorum eius Imagines apponi fecit Summus Pontifex cum ſtemmatibus, & inſignibus ad eius laudem, & dignitatem declarandam, Abraam, gladium tenentem, Iſaac, lignorum ſarcinam humeris portantem, Iacobum, cæleſtem ſcalam videntem, Dauidem Regem, cytharam pulſantem, aliosq. inclyti nominis Virginis Progenitores, quorum præclara monumenta, non poſſunt in magnam Dei parentis honorificentiam, non cedere. Sed & noſtro argumento accommodatius dici poteſt, ſatis ad rem conducere lectionem ſeptuaginta Interpretum: ſic enim legunt: *Imagines auri faciemus tibi cum varietatibus argenti, dum Rex in accubito ſuo eſt*. Priori enim ſententiæ, principium ſubſequentis connectunt. ſequuntur hanc lectionem
D. Ambroſ. D.Hieron. D.Auguſt. B.Damian. Ambroſius ſerm. 3. in Pſalm. 118. Hieronym. lib. 1. contra Iouin. Auguſt. lib. 1. de Trinit. Damian. epiſt. 38. & alij. Ergo conueniebat, Virgini parare locum, auro, & argento, lapidibus pretioſis, ac vario picturarum ornamento diſtinctum, dum Rex Chriſtus, in accubitu hoſtiæ, vt loqui-
D.Gregor. tur. Ghiſlerius in Cant. è regione in Sacello Sixti V. requieſcit.

Cæterum tanta eſt Virginis celſitudo, maieſtas, & excellentia, vt nullum, non dicam terreſtre, ſed nec cæleſte domicilium, niſi ſolum incomprehenſibile ipſius Dei cor, dignum tantæ Matris habitaculum eſſe mihi videatur. Rem magnam profero, inauditum præconium prodo, prærogatiuam ineffabilem, fari tento, ſed non niſi ſacro teſtimonio innixus: nam Ioann.
Apoc. 21. libro Apocalypſis, duo ſecundum faciem contraria affirmat; etenim cap. 21. poſt ad vnguem deſcriptam cæleſtem ciuitatem Hieruſalem, poſt relata fundamenta, poſt commemoratas portas, muros, ac plateas, ſubiungit: *Et templum non vidi in ea: Deus enim exercituum templum illius eſt;*
Apoc. 11. capite verò 11. dixerat: *Apertum eſt templum in Cælo, & viſa eſt arca teſtamenti eius in templo*, ſeu vt ex Græco alij transferunt, *in medio eius*, quomodo, quæſo, templum apertum eſt in cælo, ſi templum non vidit? an ipſe Deus, qui templum illius ciuitatis eſt, aperiri poteſt inſtar noſtrarum domorum? vtique ſuo modo aperitur: tantquam templum, cum pectus eius apertum, & cor patens exhibet. Arca autem, quam in medio illius templi vidit Ioãnes, *& viſa eſt arca*, B. Virgo eſt, quam Regius Vates arcã vocauit, Pſal. 31. *Surge Domine in requiem tuam, tu & arca ſanctificationis tuæ.* Pſal. 31.
Igitur cor diuinum factum eſt templum, & habitaculum Virginis; nullum ergò illo inferius, dignum cenſeri debet, Dei Genitricem in ſe ſuſcipere. Si quod tamen in terris Regiam eius Maieſtatem decet, ac dignitati tantæ Matris congruit, Paulinum eſſe Sacellum, cui reliqua omnia meritò cedere debent, non temerè affirmabo. Verum iam ad triumphalem, pariterq. religioſam pompam, qua Imago Deiparæ Virginis ex anguſto illo ad auguſtum locum translata fuit, ſermonem dirigamus. Imitatus eſt Summus Pontifex Paulus V. pium, ac religioſum Regem Dauidem: nam ſicut de illo legimus, ipſum, & omnem Populum Dei ſingulari pompa, & apparatu circumduxiſſe arcam, vt eam in locum ſuum inducerent: *Dauid* (ait ſacer 2.Reg.6.
textus 2. Reg. 6.) *& omnis domus Iſrael ducebant arcam teſtamenti Domini in iubilo, & in clangore buccinæ*; ſic ad præſentiam Summi Pontificis Pauli Quinti, ſacrorum hominum humeris, translata fuit ſacra Virginis Imago, quæ arca fuit, in qua non tabulæ legis, non virga Aaronis, non vas manna plenum, ſed plenitudo diuinitatis corporaliter delituit: aderant præter Summum Pontificem, Purpurati Principes Eccleſiæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi non pauci, Prælati innumeri, omnium Ordinum Monachi, Sacerdotum ingens multitudo, Confraternitatũ laudabilis numerus, ſuum quęque inſigne ferens in ſublime erectum, modulantium Cantorum dulciſona armonia, ingens Populi Chriſtiani vtriuſque ſexus frequentia, luminaria multa geſtantis: ſicut autem ibi contigit, quod Michol, videns Regem Dauidem arcam concomitantem, ac ſumma lætitia coram ea tripudiantem, illum irriſit, & obmurmurauit, erubeſcens tamen illa, à Dauide audiuit: *Ante Dominum, qui elegit me potius, quàm Patrem tuum, & quàm omnem domum eius ludam*; ita hæreticorũ ſathanica Ibid.
ſynagoga ſignificata per imprudentẽ Michol, videns gregẽ Pauli V. per pium Dauidem adumbratum, celebri põpa, ac pluſ-

quam

quam regio apparatu; arcam, non teſtamenti,ſed ipſius teſtatoris,religioſo, feſtiuo,alacri,ac triumphali pompa in imagine Deiparæ deuotè colentem,non ſolùm illud in ore muſſitat, *Quieſcere faciamus dies feſtos Dei à terra*,ſed & dentibus ſuis fremit, & tabeſcit,irridet,& floccipendit;in caput tamen ſuum, cum Chriſtianus populus,nõ inferiori iure,quam Dauid, eius verba ſibi vſurpare poſſit: *Ante Dominum, qui elegit me potius,quam patrem tuum, & omnem domum illius Iudam.* quaſi dicat: Ego diẽ feſtum Deiparę Virginis iubilans,& tripudians celebrabo: cuius filius me populum ſuum elegit,& repudiauit Caluiniſmum, Luteraniſmum, & Atheiſmum, cum reliquis ſectarum delirijs,inuentis à mendacij parentibus, & Catholicæ veritatis oppugnatoribus. Quare cum D.Ioanne Damaſceno orat.2.de dormit.dicam: *Iubilemus in arca Domini Dei toto animo,& muri cadent Iericbuntini,contrariarum poteſtatum infeſtæ munitiones.*

Pſal. 73.

D. Ioannes Damaſc.

Illuſtrem mihi,celebrem, ac triumphalẽ hãc pompam perpẽdenti,in mentem venit Comneni Imperatoris Conſtantinop. apparatus,ac triumphalis cultus,quo Beatiſſimæ Virginis imaginem per publicas vias geſtari præcepit. Narrat Nicetas Choniates, quod hic Imperator poſt inſignes victorias,quas de Scythis, alijſque hoſtibus, auxilio,& ope Dei parentis reportauerat, inſtituto feſto, quod Pazzinacarum vocabant, in rei geſtæ monumentum, & grati animi teſtimonium, Deiparæ, tanquam vnicæ victrici, acceptas victorias referens, eidem religioſum parauit triumphum,quẽ in hæc verba ipſe Nicetas deſcribit: *Currus gemmis pretioſiſſimis ornatus, à quatuor equis candidiſſimis trahebatur, habenas viris potentiſſimis moderandas, & cognatis ſuis currum curandum dedit. In curru, Dei Genitricis imaginem collocauit, ipſe Crucem manu geſtans, pedes anteceſſit, & S. Sophiæ templum ingreſſus, atque in conſpectu omnis populi,ob ſucceſſum,gratijs Deo actis, in palatium abijt.* Hæc Nicetas. Celebris ſanè hic triumphus, nõ diffiteor, ſed Paulino inferior, quia in illo imago Virginis ab equis ducebatur, trahentibus currum: hic verò ſacrorum hominum humeris impoſita geſtabatur: imaginem illã viri potentes ſtipabant, hanc verò Eccleſiæ Catholicæ Purpurati Primates,ac proceres circuibant: ſequebatur illam Imperator, ſequitur hanc Summus Pontifex, cuius cruciferis pedibus Imperatores procumbunt: ac tandem ille Comnenij Imperatoris triumphus,diurnus fuit, breuis, facilè labens: at triumphus, quem Paulus Quintus Deiparæ parauit, ne fugaciter præteriret, ſed firmus,ſtabilis,& quodammodo perennis,ac immortalis ſemper perſeueraret, præter ampliſſimum ſacellum, in quo imaginem Deiparæ à Diuo Luca depictam,ſingulari honore, ac maieſtate, locauit; ante ſacri illius templi ingreſſum, ingentis molis, ac magnitudinis, marmoream columnam erexit, in cuius vertice æneam ſtatuam Dei parentis, filium ſuum manibus ferentem, in perpetuam rei memoriam conſtituit. Vnde Beata Virgo in ſublimi, ac eminenti loco ſtans, ſtellis coronata,& luna ſub pedibus eius, perpetuũ triumphum agit, non immemor, Pauli V. obſequia gratificandi, ſed terreſtrem potius,ac temporarium hunc triumphum,ab eo ſibi paratum, cæleſti, ac æterno triumpho, vt de tantæ Reginæ magnificentia, meritò ſperari poteſt, glorioſè compenſatura. Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Nicetas in vita Comneni Imp.

DE SACRIS ARCANIS DEIPARAE VIRGINIS IN SACERRIMO EIVS ROSARIO LATENTIBVS.

LIBER DECIMVSSEXTVS.

Homilia Prima.

De excellentia, & vtilitate Roſarij, ſed prius de eius nomine, antiquitate, & Auctore diſſerimus.

VTILISSIMVM hoc Mariani Roſarij argumentum copioſè pertractare ſatagentes, vt rem altius repetamus, à nomine eius inchoandum cenſuimus. Apud diuerſos diuerſa nomina lego, & ſingulorum opiniones referre debeo: quidam B. Virginis epithalamium illud vocant, alij canticum Virginis, alij coronam roſaceã, ſiue, quod in idem recidit, ſertum roſarum, quia ex varijs ſalutationibus Angelicis, velut roſis, coronam contexim us ad B. Mariæ caput cingendum. Nec nouum eſt, hãc precandi rationem ex his laudum orationibus, quaſi varijs floribus conflatum, ſertum, ſeu coronam dici, cum Græci coronã laudum appellent, & D. Greg. Nazian. tragœd. de Chriſto patien. de corona Deiparę, myſticis precationum floſculis conflata, ceciniſſe videatur, cum Deiparam ſic alloquitur:

Greg. Naz. *Ego fretus his, tibi me audentius,*
In verba ſupplex offeram, & ſuauiſſimo
Contextam ab horto, qua tuũ exornẽ caput
Coronã, ò Domina, proferã, vt quę gratia. etc.

Vel certè corona vocatur, quæ totidem granis conſtat, quot fuerunt B. Virginis vitæ anni, ſexaginta, ſcilicet, tres, vel ſeptuaginta duo, quibus conſtitit, velut corona, circulus vitæ eius. Alij ſacram quinquagenam illud appellant, cum Alexand. in Bulla, quæ incipit: *Et ſi glorioſos.* quia quinquaginta ſalutationibus Angelicis cõſtat. Alij attendentes ad numerum centum, & quinquaginta ſalutationum Angelicarum, quibus conſtat, B. Virginis Pſalterium illud vocitare conſueuere, ad imitationem Pſalterij Dauidici, in quo illud præfiguratum volunt, quod ſimiliter centum, & quinquaginta Pſalmos continebat; vel certè ad modum inſtrumenti muſici, quod Græcè dicitur, organũ, Hebraice, nahalum: tali enim inſtrumento, in quo erant centum, & quinquaginta fiſtulæ, cantabantur Pſalmi Dauidici. Deinde Pſalterium dicitur, quia hoc genus muſici inſtrumenti egregiè pijſſimam Dei Genitricem delineat: vt his verbis edixit B. Alanus: *Diabolum expellit, vt* Dauid *è Saule per cytharam. Arcam* Dei, *hoc eſt Verbi omnipotentis humanitatem ad nos deducit cum* Dauid *in organis. Maria victoriam obtinet contra inimicos, cum Maria ſorore Moyſis canente in tympano. Prophetiam ſanctis tradit, ſicut Eliſæus per cantum pſalterij Spiritum ſanctum prophetiæ accepit; Spiritus ſanctus per ipſam matrimonium inter* Deum, *& creaturam humanam in thalamo virginali effecit; Maria chorum cælestis iubilationis ad diui-*

Alex. Papa

B. Alan. lib. de excel. Roſarij.

diuinas laudes ſecum trahit, ſicut filiæ Hieruſalem, quæ cantabant: *Saul percuſſit mille, & Dauid decem millia, pax facta eſt per Virginem; filius enim ipſius fecit vtraque vnum, tanquam lapis angularis. Orbi Maria immenſam attulit feſtiuitatem, ideo canitur eidem. Ipſa inuiolata obtulit pro mundo immenſa Deo Patri holocauſta, hoc eſt Verbum incarnatum, & ſeipſam: ipſa cantauit canticum eximium, Magnificat; hæc autem fiebant dudum per pſalterium ſynagogæ*: iſta Aldhus, pſalterij conuenientias repetens ex parte almæ Virginis Deiparæ. Alij tandem formulam hanc orandi per calculos precatorios receptiſſimo apud fideles vocabulo, Roſarium vnanimiter appellant, & meritò; quia, ſicut Roſarium locus eſt roſis conſitus, quemadmodum Virgilius cecinit 4. Georgicorum:

1. Reg. 18.

Biſſarique Roſaria Pæſti;

Virgilus 4. Georgico.

ita metaphorica ſimilitudine formulam hanc precandi myſticis, ac odoriferis contextam roſis ſalutationis Angelicæ ad certum numerum redactis, Roſarium nuncupamus; vel certè Roſarium vocatur, quia quemadmodum Roſarium continet multitudinem fruticum gignentiũ ſuaueolentes roſas; ita hoc genus orandi continet multitudinem orationum Dominicarum, & Angelicarum, quæ frequenter repetitæ, miram fragrantiam, ſuauemque lætitiam illis pariunt, qui patrem miſericordiarum, & Virginem matrem deuotâ mente orant.

Porrò, explicato nomine Roſarij, ad antiquitatem eius venio, hanc, quoad ſubſtantiam, ab ipſius Euangelij primordijs arbitror, repetendam: nihil enim catholica Eccleſia in ſuis ſupplicationibus habet vetuſtius, nam ſalutatio Angelica, vox fuit euangelica Angelico ore cœlitus delata; oratio verò Dominica prima fuit ad vbique orandum in ſpiritu, & veritate, inſtructio diuina. Vnde, cum primitiua Eccleſia tunc maximè deuotione efflorueret, dubium non eſt, quin vtriuſque huius orationis vſus frequentiſſimus eſſet apud fideles, facitque ad id illa Theologorum communis regula, quam tradit Melchior Canus de locis theologicis, nimirum, quod in Eccleſiaſticis rebus ab Eccleſia vniuerſaliter receptis, quarum exordium non inuenitur, ab Apoſtolis manaſſe creditur. Hinc ſapientiſſimus Aquenſis ad Imperatorẽ Auguſt. Maximilian lib. quem conſcripſit de roſacea Corona, eruditè dixit: [Salutandæ Mariæ ritus nouitijs inuentis haudquaquam adſcribitur, ſiquidem, cum Ipſa penè Eccleſia pullulauit; nam, cum inter ipſa naſcẽtis Eccleſiæ primordia, perfectiores quoq; fideles tribus illis Dauidicorum pſalmorum quinquagenis, diuinas laudes aſſiduè celebrarẽt: ad rudiores quoque, qui modo arctius diuinis vacabãt, pij moris æmulatio eſt deriuata; vt tamen nõ pſalmos ipſos canerẽt, quippe quos nec legere ſatis, nec intelligere poſsẽt; ſed ad myſticum illum numerum Angelici concentus carmine vterentur, rati id, quod erat, cuncta illorum pſalmorum ſacramenta cæleſti hoc eulogio deliteſcere; ſiquidem eũ, quem pſalmi venturum concinunt, hunc iam adeſſe, hæc formula nunciauit; ſicq. trinis ſalutationũ quinquagenas, (quod iuſti pſalterij vicem & vi & numero compẽſarent) Mariæ pſalterium appellare cœperunt, oratione vtique Dominica in ſingulas decades vbique præpoſita, prout à Pſalmidicis obſeruari ante aduerterent.] Alij cum Rebello tractatu de Roſario lib. 1. c. 6. ar. 1. affirmãt, hodie in partibus Aſiæ apud Indos, Iapponenſes, & Chinenſes moris eſſe Roſarijs quibuſdã vti, quibus certas orationes idolis offerunt, quod non obſcurè indicat, peruetuſtam eſſe hanc conſuetudinem orandi, cum dæmon multis retro annis æmidus huius Mariani cultus, ſimilem ſibi adhiberi ſuis cultoribus ſuaſerit. Alij ex Palladio in Lauſiaca cap. 2. tradunt, Abbatem Paulum trecentum orationes, quas faciebat, calculis in ſinu numerare ſolitum, ne quidquam de hoc numero detraheret. Quod etiã legimus in hiſtoria tripartita lib. 8. c. 1. quod & alios feciſſe per chordulã nodis diſtinctã nonnulli referunt. alij dicunt cum Polydoro Virgilio lib. 5. de inuent. rerum cap 9. Petrum Heremitam, qui ann. Domini circiter 1093. de bello ſacro indicendo cum Vrbano ſecundo egit, & Chriſtianos omnes ad illud ſuſcipiendũ vehementer exhortatus eſt, cũ nondũ inuenta eſſet ars impreſſoria, & difficultas foret, libros precum manuſcriptos habendi, ad faciliorem orandi rationem inueniſſe modum, Deum, Beatiſſimamque Virginem per lapillos, ſeu globulos

Canus de locis theol.

Aquenſis.

Rebellus.

Palladius.

Polyd. Virgilius.

dextera contra ventum extenſa, ait: In nomine Ieſu Chriſti, & per Mariam matrem eius pijſſimam, tace, & velocius obmuteſce. mirares, ac ſi nunquam fuiſſent venti, vel vnda maris, ſic mox fuerunt omnia peccata; verum, cum gubernaculum, & prora dirupta eſſent ex raptu ſaxi, & nauis impleretur fluctibus, adeo vt iam pene mergeretur, & omnes ad genua in aquis ſtarent; amico tamen meo Dominico ſoli viſibiliter apparebam: nauim ex aquis eleuans, ſicut in terra feci ſtare, parteſq. eius compaginans in meliorem priſtino ſtatum reſtitui vndis vacuas. Simul dixi eis: Filij, vaſa, mercimonia, reſq. omnes, quas de naui proieciſtis, ſimul in mari Britannico reperietis, nec ad terram declinabunt; donec ad ea ſecurè attigeritis. quibus gratias immenſas referentibus, voces protinus horribiles in mari clamantium audita ſunt dæmonum: væ, væ nobis, quia hic Dominicus nos eneruat, prædam noſtram rapit, maioraq. intendit, ordinem fundare ſcilicet, non ſolum autem Beata Virgo, ſed & Chriſtus Dominus Beatum Dominicum docuit, ac præcepit prædicare populo Roſarij recitationem; nam Beatus Alanus de Rupe libro de dignitate Pſalterij B. Virginis cap. 17. hæc ſcripſit: viſibiliter ipſi Sancto Dominico apparuit Chriſtus, & ait: *Dominice, gaudeo, quòd non confidas in tua ſapientia, ſed cum humilitate potius affectas ſaluare animas, quàm vanis hominibus placere. ſed multi Prædicatores ſtatim volunt contra grauiſsima peccata inſtare, ignorantes, quòd ante grauem medicinam debet fieri præparatio, ne medicina ſit inanis, & vacua. quapropter prius homines debent induci ad orationis deuotionem, & ſignanter ad pſalterium meum Angelicum, quoniam ſi omnes cœperint hoc orare, non dubium eſt, quin perſeuerantibus aderit pietas diuina clementia. prædica ergo pſalterium meum*. Atque hinc eſt, quòd ſacri Pontifices vnanimi conſenſu in Bullis ſuis in fauorem Roſarij expeditis, pleno ore magnũ Patriarcham Dominicum eius inſtitutorem vocant: faſtidij tamen vitandi cauſa, ſolum nouiſſima verba Pij Quinti, & Gregorij Decimitertij referam. Ille in bulla, cuius initium eſt: *Conſueuerunt*, ſic loquitur: *Sancto Spiritu (vt pie creditur) afflatus Beatus Dominicus Ordinis Fratrum Prædicatorum author, ſimili, quâ nunc temporis occaſione, quo Albigenſium hæreſi partes Galliarum, & Italia miſerè vexabantur, & tam multos excæcauerat ſæculares, vt in Domini ſacerdotes, & clericos ſæuiſsimè fureret, leuans in cælum oculos, & montem illum Glorioſæ Virginis Mariæ almæ Dei Genitricis reſpiciens, in modum facilem, & omnibus peruium, & admodum pium orandi, ac precandi Deum, Roſarium, ſeu pſalterium eiuſdem Beatiſsimæ Virginis Mariæ nuncupatum; quo eodem Beatiſsima Virgo ſalutatione Angelica centies, & quinquagies ad numerum pſalterij Dauidici repetita, & Oratione Dominica ad quamlibet decimam cum cęteris meditationibus, totam eiuſdem Domini noſtri Ieſu Chriſti vitam demonſtrantibus, interpoſita, veneratur, excogitauit, excogitatum per ſanctę Romanę Eccleſię partes propagauit*. Deinde ſummus Pontifex Gregorius Decimuſtertius in Bulla, quæ incipit: *Ad perpetuam rei memoriam. Monet Apoſtolus*, hæc verba habet: *Quia vero preces ad Deum oblatæ, eo gratiores ad illius conſpectum aſcendunt, quo dignioribus interceſſoribus, & pio aliquo orandi modo offeruntur, memores, Beatum Dominicum Ordinis Prędicatorum Inſtitutorem, cum & Gallia, & Italia à pernicioſis premeretur hæreſibus, ad iram Dei placandam, & Beatiſsimæ Virginis interceſsionem implorandam, pijſsimum illum orandi modum inſtituiſſe, quod Roſarium, ſiue pſalterium Beatiſsimæ Virginis Mariæ nuncupatur*, hactenus Gregorius Decimuſtertius.

B. Alanus de Rupe.

Pius V. Greg XIII.

Greg. XIII.

Porro, vt de excellentia, ac dignitate Roſarij nonnulla dicere exordiar, certe, cum præſtantia totius, ex partium nobilitate, quibus componitur, venanda ſit, non aliunde conuenientius excellentiam, & dignitatem Roſarij petendam eſſe cenſui, quam ex dignitate, & excellentia Orationis Dominicæ, & Salutationis Angelicæ, ex quibus Marianum Roſarium coaleſcit, in quo ſane præclare, ac ſapienter mihi videtur B. Dominicus has duas orationes copulaſſe, tum quia Dominicam precationem cum ſalutatione Angelica coniungentes, admonemur, quòd, quemadmodum in lapſu humani generis ſexus vterque corruit, & communis mortalium perditio ex Adam, & Eua profluxit, ita ad reſtituendam humanam ſalutem

vir vnus Chriſtus Dominus, & mulier vna Deipara Virgo conuenere: tum quia coniungentes vtramque hanc orationem pro auguſtiſſimo Incarnationis ſacramento, & Chriſto Domino carnem aſſumenti, & Genitrici eius ex proprio ſanguine carnem illi conferenti, grates rependimus, ſi non pares, ſaltem quas imbecillitas noſtra eis deferre poteſt: & quidem, quod attinet ad orationem Dominicam, nemo eſt adeo mentis impos, qui miram eius excellentiam non percipiat, dum credit à Chriſto Domino Sapientia patris inſtitutam. Salomon Prouerbiorum cap. 16. verba bene compoſita, fauum mellis appellat: *Fauus mellis compoſita verba, dulcedo animæ, ſanitas oſſium.* In ore leonis libro Iudicum cap. 14. legimus, Samſonem fauum mellis inueniſſe: Diuus Ioannes in ſuo Apocalyſi cap. 5. vocauit Chriſtum leonem: *Vicit leo de tribu Iuda.* In ore huius fortiſſimi leonis dulciſſimus Dominicæ orationis fauus fuit elaboratus, a quo illum Chriſtiani Samſones, ſacri, ſcilicet, Apoſtoli, & Euangeliſtæ prius auxerunt, & nobis deguſtandum tradiderunt. libro ſecundo Regum cap. 14. ſacra referunt eloquia ſingularem induſtriam, qua vſus eſt Ioab ad reconciliandum Abſalonem cum patre ſuo Dauide: poſuit in ore mulieris Thecuitis verba quædam bene compoſita, quibus placaret Regem Dauid: *Ingrederis ad Regem, & loqueris ad eum ſermones huiuſcemodi: poſuit autem Ioab verba in ore eius.* Quibus auditis, continuo Rex Dauid dixit ad Ioab: *Ecce placatus, feci verbum tuum: vade ergo, & reuoca puerum Abſalom.* Non diſſimiliter Chriſtus Dominus ad reconciliandum peccatores cum Deo, ab eo auerſos, verba orationis Dominicæ in ore eorum poſuit, quibus veniam ab eo deprecatemur: ſicut autem Dauid agnouit verba, quibus loquuta eſt, ſubminiſtrata fuiſſe ei à Ioab: *Numquid manus Ioab tecum eſt in omnibus iſtis?* ita æternus Pater orationis Dominicæ verba à nobis prolata audiens, ac ſtylum eorum Chriſti eſſe agnoſcens, petitionibus noſtris annuit, & intuitu illorum, veniam peccatoribus impertit. Vnde meritò, cuilibet noſtrum, cum orationem Dominicam recitans, exauditus fuerit, vſurpare licebit verba illa Iob: *Cum inuocantem exaudierit me,* credo, quòd non exaudierit vocem meam; quia reuera non tam exaudit vocem deprecantis, quàm ipſius Chriſti, à quo oratio Dominica fuit compoſita, & ab eo in os noſtrum immiſſa, ad quod reſpiciens D. Cyprianus de oratione Dominica, inquit: *Qui fecit nos viuere, docuit & orare, vt dum orationem, quã filius docuit, apud Patrem loquimur, facilius audiamur, & agnoſcat Pater Filij ſui verba, cum preces fundimus.* Conſtat autem hæc deprecatio non abſque myſterio ſeptẽ petitionibus, quia ſicut vniuerſa hæc inferior mundi machina ſeptem cælis, qui ſunt ſub firmamentum ſtellarũ, regitur, ac ſeptẽ planetis in eam influentibus, fouetur, & cõſeruatur: & ſicut homo tribus conſtat potentijs animæ, & quatuor elemẽtis, ſiue illa ſint formaliter, ſeu virtualiter in eo: & ſicut ſpiritualis hominis perfectio ex ſeptẽ virtutibus dependet, tribus Theologicis, & quatuor Cardinalibus: & ſicut Spiritus ſãcti dona, ac cæleſtia chariſmata, quibus anima exornatur, ſeptem eſſe perhibentur: ac tandẽ beatifici dotes ſepteno numero gaudẽt: tres enim pertinẽt ad animã, viſio, amor, & fruitio; quatuor ad corpus ſpectãt, impaſſibilitas, agilitas, ſubtilitas, & claritas: ita Chriſtus Dominus cuncta, quæ voluit à nobis Deo poſtulari, ad ſeptem breuiter reuocauit, quibus nos quid petere debeamus, inſtruxit. Vnde D. Aug. epiſt. 121. c. 12. dixit: *Quiſquis id dicit, quod ad iſtam euangelicam precem pertinere non poſſit, etiamſi nõ illicite orat, carnaliter orat; quod neſcio, quẽadmodum non dicatur illicitè; quandoquidem ſpiritu renatos, nonniſi ſpiritualiter decet orare: qui autem dicit in oratione, verbi gratia, Domine, multiplica diuitias meas, aut honores meos auge, aut quid huiuſmodi, non attendens, vt ex his ſecundum Deum profit hominibus, puto eum non inuenire in oratione Dominica quo poſſit hæc vota coaptare, quamobrem pudeat ſaltem petere, quæ non pudet cupere, aut ſi hoc pudet, ſed cupiditas vincit, quanto melius hoc petitur, vt is etiam ab iſto cupiditatis malo liberet; cui dicimus, ſed libera nos à malo.* Hactenus Diuus Auguſtinus, cui adnecto Beatum Caſſianum collatione 9. cap. 24. vbi ait: *Videtis ergo, qualis nobis ab ipſo, qui per illam exorandus eſt, iudice, orationis ſit modulus, & forma propoſita? in qua nulla diuitiarum petitio, nulla memoria dignitatũ, nulla poteſtatis, ac forti-*

tudi-

Prouerb 16
Iud. 14.
Apoc. 5.
2.Reg 14.
Iob 9.
D. Cyprian.
D. Auguſt.
D. Caſſian.

tudinis poſtulatio, nulla corporeæ ſanitatis mentio continetur, nihil enim caducum *vult à ſe, nihil vile, nihil temporale æternitatum Conditor implorari. Itaque magnificentiæ eius, ac munificentiæ maximam irrogabit iniuriam, quiſquis his ſempiternis petitionibus prætermiſſis, tranſitorium aliquid, & caducum ab eo maluerit poſtulare: & offenſam potius, quam propitiationem Iudicis ſui vilitate orationis incurrat.* Ita Caſſianus. Quare D. Ioannes Chryſoſtomus ſuper Matth. 6. *O quam fidelis* (inquit) *eſt beata hæc oratio, cuius ordinem nobis Doctor vitæ, ac magiſter cæleſtis inſtituit; quia enim exaudiri non debemus, niſi in his, quæ ſpectant ad Dei honorem, & noſtram vtilitatem: nos autem ignoramus, quid petamus: ideo dulciſſimus Dominus, ne vagemur incerti, petendorum nobis in hac oratione formam dedit, vt ipſam deuotè dicens, confidenter ſperes poſtulata impetrare, iuxta illud Iacobi 1. Poſtulet in fide:* & infra ſic ait: *Qui non ſic orat, vt docuit Chriſtus, non eſt Chriſti diſcipulus, nec pater libenter orationem exaudit, quam filius non dictauit. cognoſcit enim Pater ſenſum filij, & non recipit verba, quæ humana cogitatio excogitauit, ſed quæ ſapientia Chriſti expoſuit.* Accedit Diuus Auguſtinus, qui homilia 42. ex quinquaginta in hunc modum loquitur: *Spem habemus obtinendæ cauſæ noſtræ, quando talis Iuriſperitus nobis preces dictauit, ſicut confeſſi eſtis, qui ſedet ad dexteram Patris, ipſe eſt aduocatus noſter, qui venturus eſt Iudex noſter.* Cauſam vero tantæ illius efficaciæ ad impetrandum, D. Cyprianus principem in ipſo ſpiritu, & orationis, & orantis ponit, dum ſic ait: I*am prædixerat, horam venire, quando veri adoratores adorarent Patrem in ſpiritu, & veritate; & impleuit, quod ante promiſerat, vt qui ſpiritum, & veritatem de eius ſanctificatione percepimus, de ratione quoque eius verè, & ſpiritualiter adoremus: quæ enim poteſt magis ſpiritualis eſſe oratio, quàm quæ à Chriſto nobis data eſt, à quo nobis Spiritus ſanctus miſſus eſt? quæ vera magis apud Patrem precatio, quàm quæ à Filio, qui eſt veritas, de eius ore prolata eſt? vt aliter orare, quàm docuit, non ignorantia ſola ſit, ſed & culpa, quando ipſe docuerit, & dixerit: Reijcitis mandatum Dei, vt traditionem veſtram ſtatuatis. oremus igitur, fratres dilectiſſimi, ſicut magiſter Deus docuit.* & infra: *Nam, cum dicat, quia quodcunque petieritis a Patre in nomine meo, dabit vobis; quanto efficacius impetramus, quod petimus in Chriſti nomine, ſi petamus ipſius oratione?* Hactenus Diuus Cyprianus. Sed, & illud ſingularem orationis Dominicæ ſanctitatem, venerationemque declarat, quod Sanctus Gregorius epiſt. 63. libro ſeptimo commemorat; vbi ad Ioannem Syracuſanum Epiſcopum ita ſcribit, rationem de ordinatione Miſſæ reddens: *Orationem Dominicam idcirco mox poſt precem dicimus, quia mos Apoſtolorum fuit, vt ad ipſam ſolummodo orationem, oblationis Hoſtiam conſecrarent. & valdè mihi inconueniens viſum eſt, vt precem, quam ſcholaſticus compoſuerat ſuper oblationem diceremus, & ipſam traditionem, quam Redemptor noſter compoſuit, ſuper eius corpus, & ſanguinem non diceremus:* ſed & Dominica Oratio apud Græcos ab omni Populo dicitur: apud nos autem à ſolo ſacerdote.

D.Chryſoſt. — Iacobi 1. — D.Auguſt. — S. Cyprian. ſerm.6 de orat.Dom. — D.Greg.lib. 7.epiſt.63.

Quòd ſi magnam huius orationis vtilitatem tibi perſuadere velim, non aliter melius præſtabo, quàm ex his, quæ Chriſtus Dominus beatiſſimo Patri Dominico reuelauit; vt enim author eſt Beatus Alanus de Rupe, libro de dignitate Pſalterij capite decimoſeptimo, Dominus ei dixit: I*am volo te prædicare meam Orationem Dominicam, vt allicias peccatores ad me laudandum, & hoc eis ſuadebis per vtilitates, quæ habentur in iſta oratione.* quod obedientiſsimus Pater confeſtim executioni mandauit: nam illas omnes recitauit Auditoribus Tholoſanis in Eccleſia maiori, in ſolemni feſto Beatiſſimæ Virginis, vt idem Beatus Alanus ſcribit; concionis autem illius hoc compendium eſt.

B Alan de Rup. lib de dig. Pſalt. cap. 17. — Idem ibid.

Primo. Chariſsimi, in terra deſerta paruulis filijs vix ambulare valentibus, numquid eſſet neceſſarium habere Patrem comitem, & eos dirigentem? nos ſumus paruuli in deſerto mundi, nec valemus ambulare, neque operari aliquid ex noſtra ſufficientia, quæ tota ex Deo eſt: ergo conuenienter oportet capere Orationem Dominicam, per quam habebimus Patrem noſtrum præſentem, cum dicimus, *Pater noſter.*

2.Cor. 3. 5.

Secundo. Si qui pertranſirent terram, vbi omnes à ſerpentibus, aut draconibus

icti morerentur, an non his neceſſarius foret vir fortiſſimus, qui ab iſtis lædi non poſſet, & ipſos valeret occidere, & viatores humeris ſublatos per flumina à deuia trãſportare? At nos viuimus in terra draconum, inferni, peccatorumque omnium: Chriſtus eſt pater noſter fortiſsimus, & ter Rom.6.9. maximus, qui non moritur, mors illi vltra non dominabitur. ergo confiteamur illi, & dicamus, *qui es*.

Tertio ſumus, & ambulamus in terra tenebroſa caliginis, & vmbra mortis, quare indigemus claritate Cæli, Solis, Lunæ, ac ſtellarum. Sæpius igitur dicamus: *In cælis*, quia Chriſtus eſt cælum cælorum, & claritas omnium cælorum ſecundum D. D. Bernard. D. Auguſt. Num.24.17. Bernatd. & Auguſt. *Ipſe eſt Sol Iuſtitiæ, & ſtella oriunda ex Iacob; &c.*

Quarto. Si quis iter ageret, vbi omnis in peccato mortali deprehenſus, continuò morti addiceretur; ille, ne funditus periret, neceſſe foret, vel, vt haberet ſanctitatem, vel, vt eſſet cum ſanctis, qui eum à morte liberare poſſent. at nos ſumus in tali terra; nam anima, quæ peccauerit mortaliter, ipſa morietur quoad gratiam, & ad mortem obligatur æternam. ergo dicamus ad Pſalterium, *Sanctificetur*: quatenus poſsimus ſanctificari, & à Sanctis Dei adiuuari.

Quinto. Iturus per Regionem ignotæ ſibi linguæ, hanc ab eo vel addiſci oporteret, vel vti fido interprete. Nos peregrinamur in terra aliena, & futuram Ciuitatem inquirimus, vbi linguis Angelorum loqui neceſſe eſt. Hæ igitur anre nobis diſcendæ ſunt. Sunt autem duæ ſcholæ, in quibus lingua cæleſtis addiſcitur: oratio Dominica, & Salutatio Angelica. Dicamus ergo in illa ſæpius, *Nomen tuum*: hoc enim nomen eſt Verbum Dei, & deſignat Verbum, per quod omnia creata ſunt.

Sexto. Iter per Regnum Tyranni habiturus, qui quoſcunque abripit, in ſeruitutem redigit: non is de regia potentia alicubi imploranda ſibi circumſpiceret, qua tutus ab tyranno foret? Mundus, is Tyrannus: regia igitur Dei poteſtas quærenda eſt, & ſic oranda, *Adueniat Regnum tuum*: quod eſt Filij Dei victoris omnium. Vnde D.Io.Chryſ. D.Ioannes Chryſoſtomus: *Regnum tuum, Ieſu Chriſte, vniuerſa mundi Regna deuincit, & quoſque fideles ſecurè facit tranſmeare ad Regna ſuperna, quoniam tu es Rex Regum, & Dominus Dominantium*. Apoc.19.16

Septimo. Tendenti per hoſtiles terras, aut ſaluum conductum, aut patentes habeat, aut captiuitatem ſubeat, neceſſe eſt. Nobis igitur in huius orbis hoſtilitate, ſumamus, & vſurpemus hanc ſummi Regis libertatem, quæ eſt, *Fiat voluntas tua*. *Nam ſumma libertas eſt*, ait D. Auguſti- D.Auguſt. nus, *diuinam facere voluntatem. Seruire Deo, regnare eſt.*

Octauo. Si cui peragranda foret aquis ſuperfuſa Regio, is aut naui, aut alia opus habebit vectura: nos vero ſumus ij, qui præſentis vitæ miſerijs circumfundimur; quoniam ſecundum Baſilium, iſte mundus non D.Baſilius. eſt, niſi diluuium peccatorum. Quare in Cælo ſit refugium noſtrum, dicamusque: *Sicut in cælo*: hæc eſt illa maris Stella, Mater Dei alma.

Nono. Quod ſi autem Terra peregrinationis tuæ aſpera montibus, ac ſaltibus horrida foret, & inuia, ſeu cauernoſa, aut lutoſa, aut terræmotibus quateretur, alterutrum neceſſe eſt, vel, vt vltima perpeſſus pereas, aut quæ via ſe tibi oſtendat, qua euadas: in tali terra corporis tui, eſt anima tua; ea infirmitatibus eſt circundata, tribulationibus eſt ſpinoſa, timoribus, & mutabilitate varia, interq. ſpem, ac metum dubia: inuade tramitem Orationis Dominicæ, & dic, *Et in terra*: Ex hac in cælos via eſt per orationem.

Decimo. Fac ita eſſe: in terra degas ſterili, vbi mira fames, & egeſtas rerum ſit omnium, & plurima mortis imago contrabeſcentium. an non de victu, potuq. tibi prouidendum eſſet? ita eſſet, aut moriendum. Atqui nos hic ſumus in terra deſerta, & in loco horroris, & vaſtæ ſolitudinis, fa- Deuter.32. mis, ac mortis. oratio vero ſecundum Ba- D.Baſilius. ſilium, præſtat panem, & potum vitæ. Accipite ergo Pſalterium, in quo oretis: *Panem noſtrum quotidianum*.

Decimo. Si qui ſe Principi totos ita dediſſent, vt aliunde, niſi ex ipſius manibus nutriri non poſſent: is autem nulli quicquam elargiri vellet alimẽti, niſi qui ſuum regale geſtaret ſignum, teſſeramq. exhiberet; dementicè foret, hanc velle negligere. Nos ſub potenti manu Domini agimus, quam is aperit, & implet omne animal, ſed ſi data ab ipſo teſſera exhibeatur. Cum ergo, ſecũdum Chryſoſtomum, ora- D.Io.Chryſ. tio Euangelica, ſit ſignum verum diuinæ boni-

Digitized by Google

bonitatis, & poteſtatis, par eſt, dicamus in Pſalterio, *Da nobis hodie*.

Duodecimo. Qui ſeuero Regi eſſent grandi debito obſtricti; vt, cum ære non eſſent ſoluendo, capite luere oporteret, Rex autem omnia dimittere paratus foret, tantum vt pro remiſſione rogetur; demens, & infœlix eſſet, qui tantulum ipſi nollet deferre ſubmiſſionis, & obſequij. Nos debitores Deo facti ſumus, æternis mancipandi carceribus, & tortoribus: parua vtraque prece humili euadere poſſumus, ſic enim Rex ipſe: *Cum clamauerint ad me, exaudiam eos, & ero illorum Deus*: oremus ergo ſæpius: *Dimitte nobis debita noſtra*.

Decimotertio. Qui tenti à Principe, & nexi, eſſent vltimo perdendi ſupplicio ob immania ſua facinora, ni leuiuſculis offenſis proximorum, ipſi veniam libenter dederint; hoc verò præſtare nollent, ſanè infœlices eſſent, & maledicti cenſendi. Hæc autem remiſſio ad proximos fit, cum dicimus: *Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*.

Decimoquarto. Si tentationibus Dæmonis, Carnis, & Mundi mœroribus, ac miſerijs agitati ab his, vnius lapilli geſtatione, immunes eſſe poſſent, & nollent tantillum, aut negligerent; ij inſani, ac vere miſeri eſſent exiſtimandi: talis gemma eſt

S. Auguſt. Oratio Dominica: *præſeruat*, ait S. Auguſt. *à cunctis illuſionibus, & nocumentis*. Quare merito in Pſalterio ſæpe orandum: *Et ne nos inducas in tentationem*.

Decimoquinto. Si denique nauigandum foret nobis, ac tranſmittendum mare infeſtum à Balænis, ab rupibus ſubmerſis, à vorticibus, à Charybdi, à Syrenibus, ab gryphibus, & tempeſtatibus, ac pyratis: ſtarent vero in portu Rex, & Regina, offerentes duas gemmas, quæ ex omnibus iſtis malis eripiendi vim haberent, nos autem contemneremus; qui non væſanos diceret? at in hoc Mundi freto ſunt dæmones, peccata occulta, luxuria, gula, auaritia, ſuperbia, ira, inuidia: Chriſtus ſuam orationem, ſalutationem ſuam Maria offerunt. acceptemus igitur, inq. Pſalterio ſemper dicamus, *Sed libera nos à malo. Amen.*]

Huic parabolicæ ſuaſioni B. Dominici,

B. Alanus. vtiliſſimam aliam B. Alani adiungere non grauabor, quæ ad Dominicam orationem frequentandam factis potius, quàm verbis ſtudet inducere. libet tamen illam ex S. Gregorio Nyſſ. de eadem præmittere ſententiam, quod quædam velut ſynopſis eſſe mihi videatur eorum, quæ hactenus ſunt allata, eruntq. deinceps de multiplici effectu, ac fructu orationis commemoranda.

ſic enim S. Gregorius: *Oratio corporum robur eſt, abundantia domus, recta legum ac Iuris in Ciuitate conſtitutio, Regni vires, belli trophæum, pacis ſecuritas, diſſidentium coniunctio, coniunctorum conſeruatio: oratio virginitatis ſigillum eſt, matrimonij fides, viatoribus ſcutum, dormientium cuſtos, vigilantium fiducia, agricolarum fertilitas, nauigantium ſalus, eiuſdem cum Angelis honoris conditio, præſentium fructus, futurorum repræſentatio*: ſed S. Greg. Nyſ. lib. de orat.

Primo, iſta nunc per exempla declaret Alanus, qui ſuis verbis ſic ait: *Agnoui in Vualdenhuſen, qui homagium diabolo fecerat baptiſmo abnegato; ſed miro modo per Pſalterium hoc acceptum, filiationem recuperauit diuinam: quia, Pater noſter, orabat, inde etiam, vt pater eſſet multorū aliorum, Deo ſeruire volentium poſtmodū promeruit.* B. Alan. lib. de dignitate Pſalt. p. V. cap. 59.

Secundo. Vidi mortuos hoc ſuffragio eſſe reſuſcitatos, quinimmo, & morti condemnatos in peſtilentia, hoc ſalutari antidoto à morte vidi eſſe ereptos: quia, qui es, orarunt.

Tertio. Perpendi proprijs oculis, aliquos Religioſos omni vanitati deditos, ſed ſalubri hac medicina prorſus cæleſtiales effectos, quia, in Cælis, orarunt.

Quarto. Meretrices, & vſurarios per hoc caſtimoniæ vinculum ſæpius perpendi de nouo eſſe ſanctificatos, quia, ſanctificetur, orarunt.

Quinto. Blaſphemos, & omni malignitate plenos, incorrigibileſq. per hoc fidei oraculum ſcio perductos ad omnimodam nominis Dei reuerentiam, quia, Nomen tuum, orarunt.

Sexto. Fuit etiam quidam Rex, ſuo priuatus Regno tempore noſtro, qui per hoc Pſalterium acceptum, accepit Regnum: quia: Adueniat Regnum tuum orabat, &c.

Septimo. Gaudium habui aliquando ſummum, quia perpendi, quoſdam Apoſtatas à Religione, & à Sancta Dei Eccleſia apud infideles metu pœnarum conuerſantes, ſed gaudioſo hoc ſuffragio ſic ad diuinam redierunt voluntatem, vt martyriū fortiſſime perferrent: inter quos, quidam Antoninus fuit de Ordine Prædicatorum temporibus

ribus noſtris: quia, fiat volūtas tua, orarūt.

Octauo. Habui prodigium inſigne per hoc oraculum ſalutare in clara experiētia, quòd in quibuſdam terris, vbi fuit auræ maxima intemperies nociua ſupra modum hominibus: ſed prædicato hoc cæleſte ſuffragio, optata cūctis rediijt ſerenitas, quia, ſicut in cœlo, orarunt, &c.

Nono. Experimento probaui, ſterelitatē in quibuſdam terris, & peſtiferam cladem horribiliter graſſantem, ſed ſtella pſalterij adueniente, terrigenis, terriſque eſt benedictio collata; quia, & in terra, orarunt.

Decimo. Pretioſiſſimam Eucharistiam noui multos præ peccatorum ſuorum pondere, habere in nauſea, & irreuerentia, ſed accepto hoc remedio deuotionis, ſingularem ſenſerunt in tam mirabili Sacramento ſuauitatem. Chriſtum Ieſum ibidem ſæpius ſenſibiliter intuebantur, quia, panem noſtrum quotidianum orarunt, &c.

Decimoprimo. Læta etiam mente aliquoties perpendi, quoſdam immiſericordes, & feroces (vt in quodam milite, quem fama, non de nomine noui) *qui acceptis armis pſalterij, ſic dabant, & abundanter erogabant, vt cæteros clementia ſuperarent; quia, da nobis hodie, orabant, &c.*

Decimoſecundo. Virum cognoui, qui in tantam corruit deſperationis voraginem, vt nemo poſſet aliquid de eius ſalute ſperare: ſed accepto pſalterij brauio, in ſpe, & opere, multos etiam deuotiſſimos ſuperabat: quia, & dimitte nobis debita noſtra, orabat, &c.

Decimotertio. Noui etiam præpotentem Baronem, & Comitē, qui capitali odio guerram gerebat contra ſimilem ſibi in potentia Principem. Vnde mala maxima contingebant, ſed accepto pacis oraculo, pax tanta eſt firmata inter eos, vt putarentur tanquā auunculus, & amicus, quia, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, orabant, &c.

Decimoquarto. Oculis proprijs vidi à diabolo poſſeſſum, ſed cum portaret onus pſalterij huius Euangelicum, continuò liberabatur, cum autem illud dimittebat, ſtatim ab inimico vexabatur. Et ſimilia plura ſæpius vidi, & audiui, quia, & ne nos inducas in tentationem, orabant, &c.

Decimoquinto. Conſpexi viros, & mulieres, qui mihi dixerunt, ſibi defunctos apparuiſſe ſub veriſſimis fidei indicijs, tanquam Cruce ſignatos, qui dicebant, quòd cito eſſent liberati à pœnis, quia pro eis Pſalteria dicebantur: orabatur enim, ſed libera nos à malo. Amen. Hucuſque Alanus, quæ ſufficiant. De dignitate, & excellentia tamen orationis dominicæ, cuius expoſitionem qui deſiderauerit, conſulat Nyſſænum, & Tertullianum lib. de oratione, Cyprianū ſermone 6 de orat. domin. Cyrillum catheche. 5. myſtag. Chryſoſtomum homil. de orat. domin. & in cap. 6. Matth. Hieronymum, Theophylactum, Euthymium in 6. cap. Matth. Diuum Ambroſium lib. 5. de ſacramentis cap. 4. Auguſtinum epiſtola 121. cap. 9. 10. 11. & lib. 2. de ſermonibus Domini in monte cap. 4. & homil. 42. & 50. & ſerm. de temp. 126. 135. 182. & ſerm. 9. ex diuerſis. Chryſologum ſermone 67. Innocentium III. lib. 5. de myſt. miſſæ cap. 7. Petrum Laodicenſem, & Germanum Patriarcham in expoſitione orationis dominicæ. Caſſianum collat. 9. cap. 18. Maldonatum in 6. cap. Matth. Toletum in 2. Lucæ, Albertum magnum vtroque loco; Cornelium Sennekis quinque ſermonibus; Petrum Caniſium in cathechiſmo, & Durantium in rationale, &c.

Nyſſænus. Tertull. Cyprian. Cyrillus. Chryſoſt. Hieron. Theophyl. Euthymius. D. Ambr. Auguſt. Chryſol. Innoc. III. Petr. Laodicenſ. German. Patriarch. Caſsianus. Maldonatus Toletus. Albert. Ma. Cornel Sen. Petr. Caniſ. Durant.

Cæterum iam de dignitate, & excellentia ſalutationis Angelicæ nonnulla ſubijciamus. Tres illa habet authores omni exceptione maiores, cum per os illorum locutus ſit Deus. Primus eſt Archangelus Gabriel, dum B. Virgini dixit: *Aue Maria gratia plena, Dominus tecum; benedicta tu in mulieribus.* Secundus fuit Eliſabetha ad B. Virginem, dicens: *Et benedictus fructus ventris tui.* Tertius eſt Eccleſia Catholica, quæ illa ſubnectit verba: *Ieſus, ſancta Maria, mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, nunc & in hora mortis noſtræ, Amen.* Hanc tanti fecerunt Chriſtus Dominus, Apoſtoli, & Angeli, vt beatus Alanus lib. 2. de ortu, & progreſſu fraternitatis cap. 17. affirmet Dei Genitrice ſuperſtite, omnes illos ea vſos fuiſſe, immò addit etiam beatam Virginem, illam vſurpaſſe, vt ſibi reuelauit in hæc verba: *Ipſe ſciens virtutem annunciationis Dominicæ, deuotius illam dicebam, ego, inquam, ſecundum eſſe naturale humanū, orabā ipſam Mariā ſecundū eſſe diuinū gratiæ, & gloriæ;* additq; ibidē, *Sancti in cælo Angeli offerunt Mariæ Virgini hoc ſalutare* (ſcilicet ſalutationem Angelicam) *non voce, ſed mente. Sciunt enim, quòd tali auxilio eſt ruina Angelorum reparata Deus homo factus, & mundus renouatus.*

Luc. 1. Ibidem. B. Alan. lib. 2. de ortu, & progreſſu frater. in c. 17.

Hinc

Hinc ſalutationem Angelicam tam Apoſtoli, quàm alij ſancti Patres in ſuis lythurgijs recitanda præſcripſerunt: etenim Diuus Iacobus in ſua lythurgia, poſt multam Deiparæ inuocationem per ſalutationem Angelicam, beatam Mariam ſalutat: quod idem pręſtitit ſanctus Ioannes Chryſoſtomus in ſua lythurgia, totidem eam verbis in canone miſſæ à ſe cõpoſito, vſurpandam præſcripſit; & vt tradit eruditus author Andreas Compeſteñ. in ſua claui prædicandi Roſarium lib. 1. cap. 12. Apoſtoli, vt ad orationem Dominicã, ſic & ad ſalutationem Angelicam, ſanctum ſacrificium Miſſæ offerre conſueuerunt. Beatus etiam Baſilius magnus in ſua formula lythurgica eandem inſeruit ſalutationem Angelicam, qui cum Diuo Ioanne Chryſoſtomo præcitato loco arbitratur, proximum dignitatis, ac ſanctitatis locum, poſt terſanctiſſima conſecrationis verba, tenere ſalutationem Angelicam oportere; ſimul docens, quem in modum eadem piè, rectèque vti deceat in Eccleſia, cum grata videlicet memoria ſummi beneficij, atque ſupremi myſterij. Nam, vt Beatus Petrus Damianus ait, ſerm. 3. de Natiuitate beatæ Virginis, Incarnatio Dei, redemptio hominum, & renouatio mundi in ea continetur. At, ſi effectus eius miram vtilitatem agnoſcere deſideras, recole, quę piè, & eruditè ſcripſit in hæc verba Beatus Alanus lib. de pſalterio B. Virg. cap. 70. *Auſcultet ſancti tui nominis amator, ò Maria. Cælum gaudet, omnis terra ſtupet, cum dico, Aue Maria, Sathan fugit, Infernus contremiſcit, cum dico, Aue Maria, mundus vileſcit, cor in amore liqueſcit: cum dico, Aue Maria, terror euaneſcit, caro marceſcit; cum dico, Aue Maria, creſcit deuotio, oritur compunctio: cum dico, Aue Maria, ſpes proficit, augetur conſolatio, cum dico, Aue Maria, recreatur animus, & in bono confortatur æger affectus: cum dico Aue Maria, ſiquidem tanta eſt ſuauitas huius benedictæ ſalutationis, vt humanis non poſſit explicari verbis, ſed ſemper altior manet, & profundior, quã omnis creatura indagare ſufficiat. Hæc oratio parua verbis, alta myſterijs, breuis ſermone, alta virtute, ſuper mel dulcis, ſuper aurum pretioſa, ore cordis eſt iugiter ruminanda, labijſque puris frequentiſſimè legenda, ac deuote repetenda: nam verbis pauciſſimis contexitur; & in latiſſimum torrentẽ cæleſtis ſuauitatis diffunditur.* Sic Alanus, &c. Atque hinc eſt, quòd ſancti Patres excellentiam pariter, & vtilitatem ſalutationis Angelicæ probe agnoſcentes, multifariam, multiſque modis illam ſuadent: ſanctus Athanaſius ſuper Euangelium de ſanctiſſima Deipara, in hunc modum beatam Virginem ſalutat: *Ad te clamamus, recordare noſtri ſanctiſſima Virgo, quæ etiam à partu, Virgo permanſiſti: Aue gratia plena, Dominus tecum. beatam te prædicant omnium Angelorum, & terreſtrium Hierarchiæ: benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui: intercede hera, & Domina, & Regina, & mater Dei pro nobis.* Diuus Ioannes Damaſcenus in oratione de dormitione beatæ Virginis, & idem etiam ſanctus Doctor in Cantico ad ſanctæ Genitricis Dei annunciationem, ſic loquitur: *Piorum labia Dei Genitrici Angeli vocem ſine intermiſſione modulantes, cum exultatione clamant: Aue gratia plena, Dominus tecum.* Sanctus Bernardus ſuper miſſus eſt: hæc melliflua ſcripſit de ſalutatione Angelica: *Dum eam deuotè dicimus, Cælum ridet, Angeli lætantur, dæmones fugiunt, infernus tremit, quoties eum reuerentia dicimus, Aue.* Ac rurſus idem ait: *Eſt tibi ò Virgo Maria, quaſi oſculum imprimere, hunc audire verſiculũ: Aue Maria: toties enim ò Beatiſſima oſcularis, quoties per Aue ſalutaris.* & addit: *Ergo fratres chariſſimi, ad imaginem eius accedite, genua flectite, oſcula imprimite: Aue Maria dicite.* Hæc ille. S. Cyrillus Alexandrinus homil. 6. contra Neſtorium, coram Patribus Concilij Ephæſinij, ſic beatam Virginem honorat: *Salue ſancta, & arcana Trinitas, quæ nos omnes ad hanc Deiparæ celebritatem conuocaſti; ſalue & tu quoque Dei Genitrix, tu lampas inextinguibilis, tu virginitatis corona, tu rectæ fidei ſceptrum, ac norma, tu templum inuiolatum, tu Virgo, & mater, per te benedicimus, qui venit in nomine Domini.* Antiquiſſimus Chryſippus presbyter Hieroſolymitanus ſic illam ſalutat, & ſalutare docet: *Aue fons lucis, omnem hominem illuminantis; aue ſolis ortus, qui nullum ferre poteſt occaſum, aue armarium vitæ, aue, quæ es hortus Patris, aue, quæ es pratum totius fragrantiæ ſancti Spiritus, aue radix omnium bonorum, aue ſpecimen gemmæ, omne excedentis, aue vitis vuas pulchras producens,*

Marginal notes: D. Iacob. in ſuâ lythur. — D. Chryſoſt. in ſua lyth. — And. Comp. in ſua claui prædic. Roſar. lib. 1. c. 12. — B. Baſil. in form. lyth. — B. Pet. Dam. ſer. 3. de natiuit. B. V. — B. Alan. lib. de pſalt. Virgin. c. 70. — S. Athan. ſuper Euang. de S. Deip. — D. Ioan. Damaſc. orat. de dorm. B. Virg. & in Cant. de Annunc. — S. Bern. ſup. miſſus eſt. — Idem Bern. — Idem Bern. — D. Cyrillus Alex. ho. 6. cont. Neſto. — Chryſip. presb. Hieroſol. — Ioan. 1. — Cant. 4. 5.

cens,

tens, aue nubes pluuiæ potum animis ſanctorum exhibens, aue, quæ es puteus ſemper viuentis aquæ, aue, quæ es rubus ardens igne ſpirituali, nuſquam tamen adurens, aue porta clauſa, ſoli Regi aperta; aue mons, vnde lapis angularis abſciſſus eſt ſine manibus. Hæc ille. Quæ. & ſimilia pænè infinita frequenter Patres edixere, quæ breuitatis cauſa ſilentio prætero. duo tamen minimè præteribo, quæ B. Alanus lib. de pſalterio refert valde memoranda, quòd malè affectum eſſe ad ſalutationem Angelicam, ſeu eius recitationem negligere, ſignum eſt hominis reprobi: etenim cap. 11. hæc ſcribit: *Scias enim, & ſecurè intelligas, quod, & inde latè omnibus pateſacias, quòd videlicet ſignum probabile eſt, & propinquum æternæ damnationis, horrere, & attoediari, ac negligere ſalutationem Angelicam, totius mundi reparatiuam.* Alterum eſt, quòd cap. 69. de ſacra quadam moniali beatæ Virgini deuotiſſima narrat. Hæc, poſt obitum ſuum cuidam ſorori ſuæ apparuit, cum qua de vtilitate ſalutationis Angelicæ diſſerens, hæc valde obſeruanda ei dixit: *Si poſſem redire ad corpus, & vnum dumtaxat: Aue Maria, orare, & ſi ſine magna deuotione, ego, propter meritum illius vellem tantum rurſus ſuſtinere cruciatum, quantum ante mortem perpeſſa tuli.*

Exod. 3. Ezech. 44. Dan. 2.

B. Alan. lib. de pſalt. B. Virg. c. 11.

Et cap. 69.

Deinde ſalutationem hanc ex quinque inter alia commendabilem, reperio, 1. ex parte mittentis, 2. miſſi. 3. perſonæ, cui miſſa eſt, 4. cauſæ, ob quam miſſa eſt, 5. ex inſolito, ac ſingulari modo ſalutandi. Primum ex eo patet, quia miſſa eſt à tota Trinitate, & Gabrieli ad B. Virginem Mariam deferenda commiſſa eſt. Vnde Pater ibi oſtendit ſuam potentiam, dans Virgini vim, & potentiam concipiendi ſupra naturæ ordinem, & capiendi quem cæli cælorum capere non poſſunt. Filius ſapientiā oſtentauit, dum ingrediens vterum virginalem, & egrediens, ſaluo virginitatis ſigillo nouit filiam, matrem ſuā reddere. Spiritus ſanctus gratiæ ſuæ theſauros manifeſtauit obumbrans Virginē, tantaq. eam ſuperadimplens gratia, vt de plenitudine eius accipiant vniuerſi. Innoteſcit etiam excellentia ex parte miſſi: nam nuncius fuit Gabriel, qui interpretatur fortitudo Dei, vel homo, & Deus, vt Chriſtus homo, & Deus Ieſus euangelizaretur: et licet principaliter eſſet miſſus Gabriel, tamen ſecundum Albertum magnum ſuper cap. 1. Lucæ, exercitus adfuit Angelorum, qui non ingreſſi ad eam, foris reuerenter expectarunt, ad eum certè modum, quo vnicus Angelus dicitur Paſtoribus nunciaſſe gaudium, & ſubito facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cæleſtis exercitus: quod & præfiguratum cerno in Eleazaro, quem vnum miſit Abraham ſeniorem domus ſuæ, multos tamen is viros habebat ſecum, vt Geneſ. 24. legimus. Vnde ſanctus Bernardus ſuper miſſus eſt, ait: *Non ſolum cum Gabriele deſcendit Angelorum exercitus, ſed etiam Angelorum Dominus.* Excellentia deinde ex parte perſonæ, ad quam miſſa eſt, ſatis liquet ex eo, quòd fuit ad Mariam in matrem Dei electam, cui meritò dicere nobis licet, quod Aegyptij ad Ioſeph: *Salus noſtra in manu tua eſt, reſpiciat nos tantum Domina noſtra, & læti ſeruiemus Regi.*

Eccleſ. 24.

Ezech. 44.

Alb. mag. in poſt. ſup. c. 1. Luc. Luc. 2.

Gen. 24. Ber. ſup. miſſ. eſt.

Geneſ. 47. & 25.

Rurſus excellentia ex parte cauſæ ſalutationis Angelicæ ſatis nota eſt, cum hæc fuerit diuini, æternique decreti executio, & redemptionis noſtræ annunciatio, vt eleganter proſequitur ſanctus Bernardus ſerm. de annunciatione, &c.

D. Ber. ſerm. de annunc.

Tandem eiuſdem excellentia ex ſingulari, ac inſolito ſalutandi modo deprehenditur. Daniel cap. 2. lego: *Rex in æternum viue.* 2. Regum 16. *Salue Rex.* Tob. cap. 5. *Gaudium ſit tibi.* 1. Corinth. 1. *Gratia à vobis, & pax à Deo.* Iud. 6. Gedeoni dicitur: *Dominus tecum.* Iudith. cap. 13. *Benedixit te Dominus: benedicta es tu; benedictus Dominus.* Soli Mariæ dictum eſt: *Aue gratia plena, Dominus tecum.* Tecum copioſiſſimè in mente & tecum per nouem menſes erit incarnatus in ventre, &c.

Dan. 2. 2. Reg. 16. Tob. 5. 1. Cor. 1. Iud. 6. Iudith. 13. Luc. 1.

Atq; ex his facilè id, quod intēdebamus, colligitur, nimirum, quòd cum tanta ſit excellentia orationis Dominicæ, & ſalutationis Angelicæ, ex quibus, tanquam ex partibus Roſarij formula componitur, non poteſt non Roſarij, ſeu Angelici pſalterij dignitas magna eſſe. Vnde arbitror, quòd ſi Angelicū pſalterium cū Dauidico conferatur, hoc ab illo nobilitate præcellatur; tū quia eſt cauſa finalis Dauidici; finis autē eſt nobilior his, quæ ſunt ad finem ſecundū philoſophū: tū nobilius eſt in perfectione, quia habuit effectum nobiliorem,

puta:

Ioan. 1. puta, *Verbum Caro factum*; tum quia eſt initium Noui teſtamenti, quod nobilius eſt veteri, tum quia ſe excedunt, ſicut figura,
1.Cor.10. & figuratum, vmbra, & corpus: *Omnia enim in figura contingebant illis*, vt ait Apoſtolus: tum quia compoſitum eſt à Sanctiſsima Trinitate, ab Angelo pronunciatum, & Mariæ præſentatum. Dauidicum autem à peccatore factum, & Synagogæ collatum: tum quia Angelicum eſt conſummatio Dauidici fructus, & perfectio, vnde accedente Teſtamento nouo, euanuit antiquum: tum quia Angelicum aperit cælum, Dauidico clauſum erat: tum quia per Angelicum facta eſt vniuerſalis pax Dei Patris, & hominis; per Dauidicum verò reconciliati non ſumus: tum denique; quia Dauidicum pſalterium Chriſtum, & Matrem eius à longe ſolum vaticinabatur futuram; Angelicum autem, & Matrem Dei factam, & Deum ex ea incarnatum continet, & prædicat.

Ad extremum B. Alanus lib. de dignitate pſalterij cap. 18. narrat hæc ſibi dixiſ-
B.Alan. lib. de dignitate Pſalt. c. 18. ſe B. Dominicum, cum ſibi apparuit: *Tu prædicas fili, ſed tibi caueas, ne potius laudem humanam quæras, quàm animarum fructum. audi, quid mihi Pariſijs contigit. Debebam in maiori Eccleſia Beatæ Mariæ prædicare, & volebam curioſe, non iactantia curſu; ſed propter aſtantium facultatem, & dignitatem. Cum igitur more meo per horam ferè ante ſermonem in pſalterio meo* (Roſarium intelligit) *quadam in Capella poſt Altare maius orarem, ſubitò factus ſum in raptu: cernebam amicam meam Dei genitricem afferentem mihi libellum, & dicentem: Dominice, etſi bonum eſt, quod prædicare diſpoſuiſti, ſermonem tamen longè meliorem attuli. lætus librum capio, lego conſtanter, vt dixit, reperio, gratias ago, adeſt hora ſermonis, adeſt Pariſienſis Vniuerſitas tota, Dominorumque numerus magnus. Quippe audiebant, & videbant ſigna magna, quæ per me Dominus operabatur. Itaque ambonem aſcendo, (feſtum erat S. Ioannis Euangeliſtæ) de eo aliud non dico, niſi, quòd cuſtos ſingularis eſſe meruit Reginæ Cæli: deinde Auditores ſic alloquor: Domini, & Magiſtri præſtantiſſimi, aures reuerentiæ veſtræ ſolitæ ſunt curioſos audire ſermones & auſcultare. at nunc ego non in doctis humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus, & virtutis loquar.*

Primo: Quæro, ſi hoſtilis eſſet Terra vobis peragranda, num ſaluum conductum velletis, & circumſpiceretis? atqui in medijs hoſtibus agimus, & ſalutatio Angeli ſalutis eſt ſymbolum, iuxta hoc verbum, *Aue*, hoc ſaluo conductu liberabimur, quia Orbis eſt liberatus à maledictione Euæ, per, Aue.

Secundo. Cũ eſt eundũ per cauernas, & obſcura loca lucernam præferimus: at omnes per humanæ mortalita is latebroſas tendimus cauernas: quare ad lucernam Mariam igne deuotionis accedamus, & illuminabimur. Ipſa enim eſt ſtella Eccleſia in hymn. Aue Maris ſtella
maris, & illuminatrix.

Tertiò. Fac ita eſſe, Regem Franciæ diris facinoribus tuis habeas offenſiſsimum; an non egeres Reginæ gratia, Regis ad offenſam placandam? nos ſumus, qui in Iacobi 3.
multis offendimus omnes Deum, hunc Regina Cæli poteſt, & vult reconciliare, tantum illius à nobis recolatur gratia, & honoretur. Suadeo igitur, vel hodie arripiatis pſalterium, cras forte non omnes viuetis. quod ſic accidit, nam artium ſtudioſi quatuor, improbis moribus, eum, vt perorauit, deſpicatui habentes, aiebant: Magna quædam expectabamus, & ecce puerorum lectionem audiuimus: nocte proxima perpotant ijdem, & ſcortantur, in amplexibus ſcorti, iram extimulante libidine, ad rixam, ad arma ruunt, duo internecione occiduntur, alijs duobus ad mortem vulneratis. hi ambo in carceres retruſi, paulo poſt, ibidem, inter blaſphemias animam exhalant.

Pergit ita S. Dominicus ſummatim.

Quarto. Qui iter cogitat per loca ſola, per terras incultas, & humani victus egentes, is aliunde ſibi plene de commeatu prouideat, neceſſe eſt. Hæc noſtra peregrinationis terra inops eſt bonorum cæleſtium inanis, & vacua. Quare, de plenitudine illius accipiamus, quæ eſt plena, &c.

Quinto. Turbatur terra bellis, aut infeſtam habent latrunculi, vt nulli ſit vnquam tuta ſalus, præterquàm in vno Caſtro inexpugnabili. ad hoc, quis, niſi contemptor vitæ, non confugiat: talis eſt terra, in qua mortales agimus, & Dominus, eſt refugium noſtrum. Hunc requiramus in ſalutatione, perſæpe dicentes, Dominus.

Septimo. *Omnes peccauimus & egemus gratia*; peccatores in tenebris ambulant, Rom. 3.
idq.

idq. in terra belluarum plena, væ ſoli, ductore eges, & defenſore: ora igitur Dominam, & aſſume eam tecum.

Septimo. Infames domos, & loca defugimus, aut ſoli non adimus: ſin autem, periculum honoris incurrimus, quis tam infamis, ac mundus hic? & tranſcurrendus eſt nobis. Comitem ergo Sanctam Mariam aſſumamus, dicentes illi ſæpius, benedicta.

Octauo. In ſchola, qui eſt, cuius linguam ignorat, hanc addiſcit. Nos in ea ſumus, vbi neſcimus, odio, an amore digni ſimus. oremus ergo, aue, in quo hoc tu nobis id demonſtrabit.

Nono. Si ſtipem oſtiatim colligeretis in terra, vbi viri omnes duri forent, mulieres autem natura mitiores; de harum miſericordia vobis demerenda laboraretis. Maria eſt mater miſericordiæ, etſi omnes Angeli, ac Diui per noſtra in Deum peccata auerſi fuiſſent à nobis, non tamen illa Virgo. Quare meritò eam benedicamus in mulieribus.

D.Gregor. Decimo, Cum teſte Sancto Gregorio, quotidie ambulemus vias mundi amaritudine plenas, gratiſsimus is Comes nobis fuerit, quia conſolatione ſuauiſsimus. Hic, is eſt & adeſſe vult nobis, cui dicimus, Benedictus: quin igitur eum nobis deuincire ſtudeamus in Pſalterio?

Vndecimo. Quid in itinere poſitis, labore feſsis, fame, ſitiq. exhauſtis, deſtitutisq. præſidio ſui recreandi, quid his euenire poſſet gratius, quàm, vt in arborem optimis plenam fructibus, & manantem ſub ea fontem incidant? nobis in vitæ huius via inaquoſa, Beatiſsima Virgo occurrit arbor benedicti fructus, cum fonte vitæ. hanc igitur cum Angelo ſalutemus.

Duodecimo. Fingamus è vobis aliquem illi Regno dandum eſſe Regem, in quo ſteriles omnes, nemo pater, mater nemo fieri poſſet; gemma tamen Regi nouo demonſtraretur, cui vis ineſſet omnes fœcundandi: hanc is, ſi ſapit, minimè reijciet. In ſuo quiſque corporis Regno Rex eſt, ſed id in terra eſt maledictionis, & ſpinarum; hanc tamen fœcundabit, qui gemmam ſalutationis piè vſurpabit ventris dictam: nam Beata Virgo pariens, omnem Orbi ſterilitatem abſtulit, tollit & ſuam.

Actorum 3. Decimotertio. Dictum eſt nobis: Negotiamini donec veniam, ſed mendicus, & pauper ſum ego: quiſque dicere poteſt: aurum, & argentum non eſt mihi. Vnde igitur negociabor? Sit ergo Regina, quæ te copioſè donare pecunijs velit: non illius ambibis gratiam? Maria eſt, cui dicendum eſt, *Tui*, in quo intelligimus, omnia ipſam poſsidere: tibi poſsidet, vt ſubueniat tibi, illi tu famulare in pſalterio.

Decimoquarto. Si quis vinculis nexus, & carcere clauſus detineretur, oblatamq. nollet clauim, qua apertis euadere foribus licite, & glorioſe poſſet: cum is, demens, tum in ſe ſe foret iniquus. Nos vincti, ſedemus in mendicitate, & ferro. quin ergo clauim Dauid accipimus, qui eſt, Ieſus, hic, per quam fuit conceptus, per eandem ſalutationem accipitur. Pſal. 106.

Decimoquinto. Agenti ſuper terram peſtiferam, & tabificam, nil perinde opus eſt, ac certum antidotum, ſeu vnguentum, quod aduerſus omnem luem valeret. Hoc autem eſt Chriſtus, cuius ſicut vnguentum effuſum, nomen eſt: huius pigmentaria eſt Maria, quæ Chriſtum dedit Orbi. dabit & tibi; tantum ſalutatione Angelica ipſam ritè venerare. Cum igitur tot, ac tam innumeræ ſint ſalutationis Angelicæ vtilitates, frequenter ſanè ſalubri huius ſalutationis exercitio frequenter vacare deberemus. etenim vt dixit D. Bern. ſerm. de Purificatione, inuitat ad nos ſalutandam Gabrielis exemplum, infantis tripudium, & reſalutationis lucrum. vnde rectè quidam Poetarum dixit: Cantic. 1.

D. Bernard. ſerm de Purificatione.

Virginis intactæ cum veneris ante figuram,
Prætereundo caue ne ſileatur Aue. Quidam Poeta.

Homilia II.

In percelebri feſto Roſarij B. Virginem Roſæ comparamus: eius proprietates pulchrè ei accommodantes in illa verba, Quaſi plantatio Roſæ in Iericho. Eccleſ. 24.

CVM plurima, atque propemodum infinita epitheta de ſacerrima Virgine diuina eloquia proferat, nullum tamen, quantum capio, quantum ſapio, prodiderunt, quod exactè magis vitam

tam innocentem Deiparæ exprimat, quam quod plantatio roſæ dicta ſit. nam quòd Stella matutina, Aurora conſurgens, Luna, Cedrus, Platanus, Hortus concluſus, Fons ſignatus, Puteus aquarum viuentium, Porta orientalis, & alia eiuſmodi de ipſa prædicentur, explicant illa quidem aut eius Virginitatis decus, aut eius gratiæ, ac pulchritudinis excellentiam. At vero plantatio roſæ totum curſum vitæ, dum hanc vitam nobiſcum Virgo traduxit, indicat. Nam Ambroſius libro de Virginitate in roſa delicias Virginitatis agnoſcit. Plantatio roſæ eſt integerrimæ Deiparæ vita. Roſa humilis eſt planta, cum parum fructus ex humo ſe attollat. Beatiſsima Virgo ſpeculum ſemper fuit humilitatis: *Quia reſpexit humilitatem Ancillæ ſuæ.* Plantatio roſæ exiguas radices figit in terra. B. Virgo nihil vnquam terrenum expetiuit, vt ipſa teſtatur lib. 10. Reuelat. S. Brigittæ cap. 10. Roſa inter ſpinas naſcitur, hiſpidisq. aculeis roſæ haſtilia recrudeſcunt, & quo magis creſcit plantula, eò denſiores, eò duriores ſpinæ concreſcunt, multoque plures ſpinæ, quàm roſæ cernuntur; non ſecus accidit Virgini. Benedicta Maria ſanctificatur per gratiam ab omni labe, etiam originali illam præſeruante: en roſa. Benedicta Virgo Patre orbatur: en ſpina. Beatiſsima Virgo in templo offertur: en roſa. Beatiſsima Virgo ieiunijs, ac vigilijs ſe affligit: en ſpina. Ab Angelo ſalutatur: en roſa; ſed turbari videt Ioſeph: en ſpina. Chriſtum Virgo parit: en roſa; ſed reclinat in Præſepe, quia non erat ei locus in diuerſorio: en ſpina. Magos Chriſtum adorantes cernit: en roſa; ſed fugit in Aegyptum: en ſpina. Chriſtum videt miracula facientem: en roſa; ſed eumdem amarulentis odijs exceptum dolet: en ſpina. Tandemque quò creſcit roſa in Chriſti paſsione, ac morte, eò magis multiplicantur, ac recrudeſcunt ſpinæ. Sed miror roſæ conſtantiam; licet enim ſpinæ duræ, acutiores, & valentiores ſint; roſa tamen, hoc eſt, Maria, conſiſtit immobilis: *ſtabat iuxta Crucem*, cælique, ac cæleſtis floris influxu nutriebatur, ac ſuſtentabatur. Cæterum licet Deipara Virgo varijs tribulationum ſpinis fuerit circumdata, vt Chriſto Filio ſuo, ſpinis corona-

Ambr. li. de Virginit.

Lucæ 1.

Lib. 10. Reuelation. S. Brigit. c. 10.

Ioann. 19.

to, ſimiliorem ſe exhiberet, nullius tamen peccati ſpina illam vnquam lacerauit. Vt enim adnotarunt Sanctus Baſilius homilia quinta in Exameron, & Ambroſius ibidem, necnon & Procopius, illud interfuit diſcrimen inter roſas, ante Paradiſum conſitum, paratas, & eas, quæ poſt præuaricationem Adæ exortæ fuere, quòd cum iſtæ ſpinoſæ naſcantur, illas abſque omni ſpina terra illa nondum maledicta germinaret; tunc enim (aiunt hi Patres) ſpinis carebat roſa. poſtea verò pulchritudini floris adiunctæ ſunt ſpinæ: à principio ſine ſpinis prodierant roſæ, ſed poſtea vepres acceſſere. non diſsimiliter Beatiſsima Virgo, inſtar roſæ à principio creationis Mundi, & ante primi parentis lapſum productæ, omni peccati ſpina, virtute ſanguinis Chriſti eam præſeruantis, caruit. Quod, & metaphora cedri, Beatiſsima Virgo eleganter explicuit: *Quaſi cedrus exaltata ſum in Libano*; ideſt, quaſi cedrus inter cætera ligna, ſic ſum ego inter cæteras humanas creaturas: licet enim cætera ligna à carie, & à tinea rodantur, cedrus tamen nunquam lædi potuit ab illis, quia incorruptibilis eſt, & impenetrabilis ab eis: atque ideo prælecta fuit, vt ea, Arca fœderis conficeretur, quæ figuram gerit Virginis ſanctiſsimæ. & addit: *& quaſi cypreſſus in monte Syôn*. Cypreſſus etiam nunquam à carie læditur. Vnde ſtatua Iouis in Capitolio poſita, poſt annos ducentos integra, & ſana inuenta eſt; ac ideo cypreſſum eligebant Romani ad ſtatuas ſuas conficiendas. Ideoq. eam etiam prælegit Plato lib. de legibus; vt in ea leges conſcriberentur, ne vnquam corrumpi, aut conſumi poſsent. Et proſequitur Virgo: *Et quaſi Platanus exaltata ſum iuxta aquas.* Per aquas ſæpius in Scriptura, pronitas, ac fragilitas ad peccandum exprimitur. 1. Reg. 7. *Conuerſi ad Deum filij Iſraël ex toto corde fuderunt aquam in conſpectu Domini, & ieiunauerunt, atque dixerunt, peccauimus Domino.* Quid ſibi vult hæc cæremonia effundendi aquam coram Domino, gementes, & dicentes peccauimus? Aliqui dicunt id feciſſe, vt innuerent, radicitus ſe idololatriã deſerere, nec veſtigium eius in ſe retinere: quocunque enim liquore alio plenum ſit vas, ſi effunditur, aliquid remanet inhærens in vaſe, ſi tamen aqua ple-

S. Baſil. hom. 5. in Exameron.
D. Ambroſ. ibid.
Procopius.

Eccl 27.

Plato lib. de legibus.

1. Reg. 7.

num ſit, taliter eam à ſe totam repellit, quòd nec odor adhuc aquæ remanet, nec veſtigium aliud, vel indicium, quòd ibi fuerit aliquando aqua. Vnde per cęremoniam illam innuebant, quòd radicitus omnem à ſe idololatriam expellebant. Alij vero credunt, quòd per eam voluerit Samuel dicere Deo, vt eum ad miſericordiam incitaret, reſpice ad debilitatem, ac fragilitatem noſtram ad cadendum, & peccandum: *Omnes enim quaſi aqua dilabimur*. Dicit ergo B. Virgo, Ego quidem plantata ſum iuxta aquas, vel iuxta peccatores, qui maxima facilitate labuntur, ſed denique plantata ſum, quaſi platanus. Platanus ſecus decurſus aquarum plantatur, & in aqua naſcitur, & ex aqua creſcit, & ſuſtentatur, ſed ſic leuia habet folia, vt oleo diceres peruncta, nec guttam vnam aquæ in ſe retinere. Sic Virgo, licet ex parentibus orta peccatoribus, & iuxta peccatores enutrita, & commorata, nil tamen peccati ei adhæſit, ſed ab omni macula libera extitit. Facit ad
Daniel. 4. idem arbor illa Daniel. 4. de qua audiuit Rex: *Succidite arborem, veruntamen germen radicum eius in terra ſinite*. Ex germinibus omnibus ab ea productis, vnum tantum integrum, & illæſum ſeruari præcipitur. Iſta arbor magna Adam eſt. Germina ſunt omnes homines ab illo producti: arbor ergo, & omnia eius germina ſuccidantur: vnum tamen inter omnia ſeruetur illæſum, Virgo ſcilicet ſanctiſſima, quæ priſtinum ligni virorem retineat, nec labe aliqua fœdetur, vt reliqui rami. Cæterum ad roſam reuerſus, vnde nonnihil oratio digreſſa eſt, Beatiſſima Virgo gaudet, roſam in Iericho nominari triplici ratione tum fœcunditatis loci, tum ſingularis modi, tum ratione rei ſignificatæ. etenim in primis, Iericho fœcundiſſima terra eſt, cum pretioſiſſimum balſamum producat, Beatiſſimæ Virginis præclarum ſymbolum, Eccleſiaſtico in perſona eius dicente, capite
Eccl. 24. vigeſimoquarto: *Sicut Cinnamomum, & Balſamum odorem dedi*: & vt id obiter dicam, id referente ex varijs authoribus,
Io. Andr. in ſua claue li. 1. c. 26. Ioanne Andrea in ſua claue prædicandi, libro primo, capite vigeſimoſexto, Aegyptij balſamum ex Iericho tranſtulerunt, & in ſua patria plantauerunt vſque Babiloniam, ſed ibi minimè creſcit, niſi terra manibus Chriſtianorum fuerit culta: quod mihi ob oculos ponit Virginis laudem non creſcere, immo nec radices aliquas mittere, niſi inter Catholicæ Eccleſiæ alumnos, qui tam prolem, quam matrem per ſacras Roſarij preces religioſo venerantur cultu. ſingularem autem modum creſcendi Ierichuntinæ roſæ tradit ex Alberto idem Author in hæc verba: *in Iericho creſcunt roſæ centum quinquaginta folia habentes*; quales Summus Pontifex (vt Author eſt Cornelius ſermone decimonono de Cornel. ſer. 19. de Roſario.
Roſario) omni anno in die Lætare, ſolitus eſt Romæ benedicere in Eccleſia Beatiſſimæ Virginis Maioris: ratione etiam ſignificationis Deipara ſe Roſam in Iericho nuncupauit: nam Iericho interpretatur *Luna*, ſiue defectus; & ideo aptè peccatores ſignificat à Dei gratia deficientes. ſicut autem a Solis illuminatione Luna iterum quaſi accenſa rubeſcit, & creſcit vſque ad perfectum augmentum; ſic peccator peccando deficit, & decreſcit, donec Mariæ auxilium inuocans, diuinæ gratiæ ardore accenditur, & de virtute in virtutem creſcit, quouſque euacuato, quod ex parte eſt, videt Deum Deorum in Syon, æternam fœlicitatem obtinens. Finxere Poetæ, olim Roſam enatam fuiſſe è ſudore fœminæ, nomine Ionæ, cuius hæc erat indoles, vt in diluculo candida, in meridie rubea, proxima iam nocte viridis appareret: ſane quod in hac roſa commentum fuit Poetarum, in Beatiſſima Virgine veraciter impletum video, quia in ſuæ Conceptionis diluculo Roſa fuit gratiæ nitore candida, in Annunciationis meridie diuinitatis igni, in vtero eius humanam carnem ſibi incorporante, amoris flammis ignita, & rubicunda; in nocte tandem felicis eius mortis, viridis: hoc eſt, omnis putrefactionis immunis, incorruptionis virore decora permanſit. Referunt etiam iidem Poetæ, Roſam à primordijs ſuæ creationis candidam fuiſſe, cum tamen Dea Venus molli ſuo veſtigio illam calcaret, ſpinis illius puncta, ſanguis effluxit, quo roſa conſperſa, purpureum, & rubicundum mutauit colorem. Hac fabella, & mendacio eam veritatem docuere, nimirum eas Virgines, quæ à Veneris pede conculcari ſe patiuntur, propter Virginitatis iacturam, nimio verecundiæ ruborè ſuffundit, eas vero, quæ à Venere

non

Digitized by Google

non conculcantur, Virginitatis candore nitere; illud ſane ſingulare eſt in Beatiſſima Virgine, vt propter carentiam peccati originalis, velut alijs placet propter fomitem peccati, in ea à principio ſuæ Conceptionis penitus extinctum, Veneris pes, non dicam eam vnquam calcauerit, ſed nec attigerit, vt his verbis eruditè dixit Ricardus de Sancto Victore libro ſecundo de Emmanuel. cap. vigeſimooctauo:

Ricard. de S. Victor. li. 2 de Emma. cap 28. Rol.24.

In cæteris Sanctis magnificum fuit, quòd à vitijs non ſunt expugnati; in Virgine autem, quod nec in modico impugnata fuit. Fuit igitur Beatiſſima Virgo Roſa, omni pungenti ſpina carens, ad quod ſignificandum Spiritus ſanctus conſultò Roſæ Ierichuntinæ illam comparauit.

Eccl. 24.

Eccleſiaſt. 24. *Quaſi plantatio Roſæ in Iericho.* huiuſmodi Roſæ Ierichuntinæ reliquas omnes terræ promiſſionis longo antecellebant, in maiorique pretio ea propter habebantur, quod non tam naturæ curſu, quàm Dei miraculo procreatæ cenſerentur. Miraculum autem hoc fuit, quòd Propheta Eliſæus per Iericho pertranſiens, audiens incolas dicentes:

Ioſue 6.

4.Reg.2.

Ciuitas quidem optima eſt, ſed aquæ peſſimæ ſunt, & terra ſterilis, ipſe continuo puſillo ſalis in aquas immerſos miraculosè eas fecit potabiles, & terras frugiferas: inter varias autem plantas, quæ planitiem terræ exornarunt, ita pulchritudine, & odoris fragrantia roſa ſuperabat, vt Eliſæi virtus, & miraculum magis in ea ſolum, quam reliquis omnibus effulgeret; & ideo apud omnes celebris erat plantatio Roſæ in Iericho. Non diſſimiliter Diuinus Eliſæus Chriſtus Dominus, non ſolum pugillo ſalis ſuæ ſapientiæ, ſed proprio ſanguine ſuo ſterilem hanc Mundi terram, quæ ſpinas, & vepres anteà ferebat, irrigans, Eccleſiam frugiferam reddidit, adeo vt innumeram Martyrum, Virginum, Confeſſorum, Eremitarum, & Anacoretarum multitudinem germinarit: inter omnes tamen has plantas Roſa Iericho Maria tam longè reliquas alias præcellit, vt in ea ſola virtus ſanguinis Chriſti, & eius Redemptionis incomparabiliter magis, quàm reliquis omnibus prælucere meritò videatur; Vnde quemadmodum excellentia pulchritudinis Roſę Ierichuntinæ non tribuebatur virtuti terræ Iericho, cum ex ſe ſterilis eſſet, ſed virtuti Eliſæi, miraculorum effectrici; ita immunitas ab omni labe, candor, & pulchritudo Deiparæ Virginis non erat ſibi connaturalis, nec ex ſe illam germinabat, ſed virtuti Diuini Eliſæi Chriſti Domini, illam præſeruantis, multisq. cæleſtibus chariſmatibus eam locupletantis, tribui, & adſcribi debet, vel certè æterno Patri, qui in viſcera eius ſal ſapientiæ Vnigeniti Filij ſui immittere dignatus eſt. At hæc Eccleſia Catholica, cupiens Beatiſſimam Virginem multis præconijs efferre, roſæ metaphoram vſurpat, *ſicut dies verni circumdabant eam flores roſarum.*

Eccl. in off. Aſſumpt. & Viſit.

Hebraiſmus eſt iſte: etenim cum Hebræi careant adiectiuis, loco illorum ſubſtantiuis vtuntur, filium iniquum dicere volentes, filium iniquitatis illum appellant; quare idem eſt flores roſarum, quod flores roſacei: fateor ita eſſe apud Hebræos, ſed altius mihi videtur tendere Eccleſia: cum ait, flores roſarum circundare Beatiſſimam Virginem, innuit ſanè, quod huc vſque dicebamus; nimirum illud intereſſe diſcriminis inter Beatiſſimam Virginem, & reliquorum omnium Sanctorum cœtum, quòd illi ſunt roſæ, ſed inter ſpinas variarum paſſionum, & tentationum animam perturbantium conſtitutæ: Beatiſſima autem Virgo fuit roſa inter flores cæleſtium donorum concepta, & enata. Non inficior, quòd inter flores quidam inueniuntur pulchri, ſed non odoriferi, alij odore fragrantes, ſed pulchritudine carentes, alij pulchri ſimul, & odoriferi, ſed non medicinales. Roſa tamen his omnibus ſimul virtutibus prædita eſſe perhibetur, & ideo conſultò Eccleſia comparat Virginem, non cuicunque flori, ſed flori roſaceo. Pulchritudo Virginis ſatis, ſuperque apparet in candore integerrimæ eius Virginitatis, præclaræ quidem adumbratæ in roſis illis Eliſæi: etenim qui regiones illas accuratiſsimè luſtrauit, & magna fide poſteris quaſi in tabula artificioſè depicta ſpectandas propoſuit, Bartholomæus Salignacus tomo 9. deſcrip. terræ Sanctę cap. 6. teſtatur, propè fontem Eliſęi, huius generis naſci roſaria, quorum fœtus iſtæ roſæ, qua Saluator noſter nocte naſci dignatus, quamuis exſuccæ ſint, & ſiccæ, paulatim ſponte ſua hiare, & tandem ſe

Bartholom. Salignac. to. 9. deſcr. terræ ſanctæ c. 6.

prorſus pandere: poſt eam noctem ramos contrahunt, & in globum ſeſe colligunt. Viſæ ſunt nonnullæ noſtro tempore: id miraculi pia fidelium Deuotio Virginei partus honori communibus ſuffragijs adiudicauit. Dies miraculo conſenſit, & prærogatiua incorruptionis Marianæ miraculo reſpondet. Nam fatentur non Catholici modò Patres Sancti, Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, Chryſoſtomus, & Damaſcenus, ſed quod miremur magis, apud Galatinum Rabbini Iudæorum, ipſam eſſe portam Principis, cuius nomen teſte Zaccharia, eſt oriens: de qua prædixerat Ezechiel, quod *clauſa erit, & non aperietur, & vir non tranſibit per eam, quoniam Dominus Deus Iſrael ingreſſus eſt per eam, erit clauſa Principi*: quid? an Principem excludet? minimè gentium: ſponte, lubenterque admiſit, concepit, peperit. nonne hodie audiuiſtis conſenſum promptiſſimum? *Ecce Ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum*: ſed clauſa Principi, quia cunctis ad aduentum vſque Principis clauſa, quoniam virum non cognoſco, quia vouit Virginitatem: quod vouit, reddidit, ſemper enim clauſa manſit poſt egreſſum Principis in ingreſſu, & egreſſu eius, quia Virginitatis ſignaculum ſemper permanſit illæſum, ſic fuit clauſa Principi, hoc eſt in Principis gratiam, & cum Principe clauſa. Subiungitur enim cauſa huius myſterij, *quia Princeps ſedebit in ea*, ſicut clauſam ingrediens inuenit, ſic egrediens clauſam reliquit. Non ſolum autem Beata Virgo fuit pulchra per Virginitatem; ſed & adeò odorifera per humilitatem, vt odoris ſui fragrantia verbum Diuinum in ſinu Patris recubans, ad requieſcendum intra Virgineum eius clauſtrum alliceret, *Cum eſſet Rex in acubitu ſuo, Nardus mea dedit odorem ſuum*: ſanè cum quiſpiam Rex dignitatem regiam celans, peregrinatur; nihil mirum, quòd modica ſibi placeant, & quæ mediocria ſunt, laudet, cum arua, & campeſtria pretioſis non abundent: cum autem Rex alioquin ſapiens, & opulentus ſub aureis lacunaribus habitat, & in Throno Maieſtatis ſuæ ſumma rerum opulentia reſidet, tunc ſi quidpiam ſibi placet, & illud mirificè laudat, manifeſtum id eſt perfectionis, & excellentiæ rei argumentum. Certè, cum Chriſtus Dominus Rex Regum, & Dominus Dominantium, carnis velamine Regia eius Maieſtate contecta in Mundo hoc peregrinabatur, quorundam bonus odor ſibi placuit, quos varijs præconijs commendauit. Cananeæ fidem laudauit: *O mulier, magna eſt fides tua*. Ardentem Magdalenæ amorem agnoſcens, dixit: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Catholicam Petri confeſſionem audiens, in illa verba prorupit: *Beatus es Simon Bar Iona, quia caro, & ſanguis non reuelauit tibi, ſed Pater meus, qui in Cælis eſt*. At dum Chriſtus Dominus cælica culmina tenebat, dum in ſinu Patris adorat, *cum eſſet Rex in acubitu ſuo*; odor Marianæ humilitatis adeò ſibi placuit, vt eius mira ſuauitate allectus, in vterum eius incarnandus deſcenderet. Poſſumus etiam per odorem huius Marianæ Roſæ celebrem Virginis famam intelligere, quæ ad omnes etiam longinquas nationes peruenit, ipſa dicente: *Beatam me dicent omnes generationes*: vnde in eius figura de ea arbitror dictum illud Iudith; *Erat hæc in omnibus famoſiſſima, quoniam timebat Dominum valdè, nec erat, qui loqueretur de illa verbum malum*. Quod ſi quiſpiam mihi obijciat, nulla ratione hæc verba in Beatiſſimam Virginem conuenire poſſe, cum tot hæretici, non vnum verbum malum, ſed permulta in illam detrectantes loquantur; immo potius ad ipſum magis aſtruit metaphoram Roſæ per omnia Deiparæ Virgini quadrare. nam ſicut ea eſt natura Roſæ, vt odoris eius ſuauitas ſcarabæos à ſe longè arcere, immo & enecare ſoleat; ita eximia fragrantia ſanctitatis Deiparæ Mariæ, adeo hæreticis ſcarabæis infeſta, & inuiſa ſemper extitit, vt odoris eius fragrantiam ferre non valentes, nihil magis, quàm illam fugiant, execrentur, & exhorreant. Ipſa tamen tanquam Roſa myſtica vbique omnes hæreſes interemit. Denique B. Virginem, non ſolum pulchram, & odoriferam eſſe Roſam, ſed ſpiritualibus animorum morbis medendis mirificè proficuam, ex Heliano de varia hiſtoria, haud difficile erit comprobare. Narrat ille libro duodecimo Aſpaſiæ, Hermotimi Phocenſis filiæ pulchritudinem, & ſanctitatem à Ro-

Galat. lib. 7. c. 14.
Zacchar. 6. 5. 12.
Ezech. 44. 5. 2.
Lucæ 1.
Matth. 15.
Luc. 7.
Matth. 18.
Luc. 1.
Helian. de varia Hiſt. lib. 12.

à Roſaceo ſerto inſperato obueniſſe: hæc enim (vt ille refert) poſtquam mater eius cum partu animam ſimul egiſſet in orbitate, atque in penuria, modeſtè tamen, ac liberaliter educata tali cauſa deformata eſt. Adhuc puellæ enatus eſt tumor in ipſo momento aſpectu tæterrimus, atque patri, tum ipſæ puellæ ſummum dolorem afferens: proinde Pater eam ad medicum adduxit, qui ſe curaturum recepit, ſed ea lege; ſi tres ſibi ſtateres perſoluerentur. cùm autem Pater tantùm ſe non habere diceret, medicus puellam incuratam dimiſit, quæ ob id in acerbiſſimo luctu verſata eſt. verùm poſteaquam præ dolore non cœnaſſet, planè opportunus eam ſomnus inuaſit: in ſomno autem viſio oblata, hæc verba protulit: Bonum animum geras, valeantque medici cum ſuis pharmacis, tu verò Roſca ſerta Veneris, quæ iam attriuerint cape, eaque contrita puberi impone. Hæc vbi audiſſet, & executa eſſet, tuber euanuit, & Aſpaſia inter omnes puellas adeò forma, vitæ honeſtate, incorruptis moribus emicuit, vt primùm Cyro Perſarum Regi, & eo interfecto, Artaxerſi etiam nupta ſit. Sanè in hoc genere medicamenti nihil miraculi inuenio. quid enim mirandum, ſi tumor, à calore interno inardeſcente enatus, roſis detritis, quæ refrigerandi miram vim habent, in cataplaſmatis modum, impoſitis depulſus fuerit? maxime quòd id non ſubito, non momento, ſed interuallo temporis, cum facile iam humor beneficio naturæ digeſtus eſſe poterat, impoſtor ille antiquus, qui ſacraria ſua inſtar Agyrtarum orbem ludificare vſum habuit, occaſionem nactus ex ſerto Veneris, quaſi ſanatio, & pulchritudo, opera illius idoli, reſtituta eſſet, ad cultum dæmonum veſanos pertrahere nitebatur. tantundem enim aliæ, quantum ex ſerto decerptæ, poterant ſanare. Roſis enim vim medicam ineſſe, quammaximam, vetus medicorum decretum eſt: præſertim ex calore obortis morbis ferè omnibus ſalutares cenſentur. Vnde Plinius aſſerit, roſas igni ſacro mederi, & addit: *Roſa (inquit) per ſe medicas artes præbet, emplaſtris, atque collirijs inſeritur mordaci ſubtilitate. Suſurrum ad aures, oris hulcera, tonſillas, capitis dolores, febres, & alia ingentia mala pellit, quibus corpus humanum ſolet ab interno calore conflictari.* iſtud inter magna, & admiranda operum Mariæ repono, quòd hæc morbos, artem, & vim medicam omninò deſpuentes, non contrario alio vnguine, aut medicamine, non illo vel naturam iuuet, vel morbum leniat, digerat, aut conſumare faciat, ſed verbo, ſed attactu rei per ſe non medicæ, quæ nulla ſiue empiricorum, ſiue phyſicorum deſignatione, curationi ſeruit, ſed & momento diſpellat, & naturæ ipſi inuidiam faciat, vt perindè ſit melior plantatio Roſæ in hoc noſtro Ierichunte ad oblectandum ſua pulchritudine, ad attrahendum ſuo odore, & ſanandum vi ſua medica. Quid plura? id omnibus ſatis experientia compertum eſt, nullam inter plantas ad extinguendas corporis infirmitates, roſa vtiliorem eſſe. etenim, vt Dioſcorides capite 71. 12. affirmat, reſoluit, & purgat improbos humores, cordis tremorem ſedat, oculorum, & aurium dolorem vel expellit, vel mitigat. Galenus libro tertio de qualitat. ſimplicium capite octauo, ait, miram vim habere ad purificandum ſanguinem. Plinius de roſa differens libro vigeſimo de Naturali Hiſtoria, tradit, quòd, ſi ſerta roſacea, etiam ſicca, capiti imponantur, capitis dolorem vel fugant, vel valdè minuunt: ſed & Mattiolus libro primo refert, etiam ſylueſtrem roſam melle conditam ſingulari virtute ad veneficos canum morſus medendos, præditam eſſe. Vnde ſapienter Euſebius libro octauo de præparatione Euangelica capite vltimo dixit, roſam non voluptatis tantum, ſed vtilitatis præcipue cauſa creatam à Deo. Bone Deus quot Roſa myſtica Mariæ cordis tremores depulit, æternæ ſalutis fiduciam magnam, deſperatis etiam peccatoribus conferens, quot improbos peccatorum humores ad nihilum reduxit, quot ambitionis tumores diſſoluit? quot ſuperbiæ morbo laborantia capita ad priſtinam ſanitatem reſtituit, quot effrænatos potenter compeſcuit affectus, quot caninis peccati morſibus, ac diaboli impoſturis laceratis, præſentiſſimum antidotum exhi-

Dioſcorides cap.71.12.

Galen.lib.3. de qual. ſimplic. c.8.

Plin. lib.20. de Nat.hiſt.

Mattiol.li.1

Euſeb.lib.8. de præpar. Euang.c.vlt.

exhibuit? Teſtes huius veritatis non alios
produco, quàm Virginis alumnos, & alios
eius auxilium implorantes, miram eius
potentiam, & virtutem frequenter expe-
rientes, qui alioquin in peccatorum ſordi-
bus computreſcerent, niſi myſticæ huius
Roſæ Mariæ cœlitus indita virtus eos refi-
Plin. lib. 21. cap. 24. ceret, & ſolidaret. maximè autem vniuer-
ſi Medici commendant quadruplicem Ro-
ſæ virtutem, quod cor confortat, fluxum
ventris refrænat, oculos clarificat, & do-
lorem capitis ſanat, ſanè Myſtica Roſa
Maria cor humanum, impetrans ei chari-
tatem, confortat, & roborat, quia fortis
Cant. 8. eſt, vt mors, dilectio. Canticor. octauo:
ipſa, peccatorum fluxum timorem præ-
bens, potenter reprimit: vt enim dixit Sa-
Prou. 15. piens Prouerbiorum decimoquinto: *In
timore Domini declinat omnis homo à malo*,
ipſa calligantem intellectum illuminat, di-
uina arcana ei pandens, vt meritò in eam
Pſal 118. conueniant verba Dauidis Pſalm. 118. *De-
claratio ſermonum tuorum illuminat, & in-
tellectum dat paruulis*. ipſa tandem caput
mentis, quod eſt ſpes, iuxta illud Pauli
1. Theſs. 5. 1. ad Theſſalonicenſes 5. *Galeam, & ſpem
ſalutis aſſumite*, potenter ſanat, quando
tepidam noſtram ſpem, & ad ima deie-
ctam, ad ſupernarum fiduciam ſubleuat.
Perſtrinxiſſe mihi videtur Beatiſſima Vir-
go quadruplicem hanc virtutem, cum
Eccl. 24. Eccleſiaſt. vigeſimoquarto dixit: *Ego ma-
ter pulchræ dilectionis, timoris, agnitio-
nis, & ſanctæ ſpei*. mater ait *pulchræ di-
lectionis*. ecce cor languens confortat per
charitatem: *ego mater timoris*, ecce per
timorem, quem incutit, vitiorum fluxum
reſtringit. *ego mater agnitionis*, ecce ſpi-
ritualem viſum, Diuinorum inſtructione,
clarificat. *Ego mater ſanctæ ſpei*, ecce
caput mentis ſanat per ſpei ſubleuatio-
nem. ſed & illud etiam de virtute Roſæ
mirabile eſt, quod mortuis etiam, & ſe-
pultis fructuoſam ſe exhibeat, chariei re-
ſiſtens & putredinem, fœtidumque arcens
odorem, vnde Homerus ad id alludens
finxit, cadauer Hectoris a Venere, oleo
Roſaceo inunctum, à canibus & alitibus,
quibus laniandam ſtomachoſus ille The-
tidis filius obiecerat, præſeruatam eſſe;
quantò verior hæc laus in Ierichunthinæ
noſtræ Roſæ Mariæ conuenit? cum non
ſolum in vita, ſed & in morte, & poſt
mortem fauoris ſui ſuffragia, & ſubſidia
nunquam deneget, petitionem illam exa-
ctè implens: *Maria Mater gratiæ, Ma-
ter Miſericordiæ, tu nos ab hoſte protege,
& hora mortis ſuſcipe*. etenim quemad-
modum inſignis illa fœmina Reſpha 2. Re- 2. Reg 21.
gum 21. pernoctauit in cuſtodiam filio-
rum ſuorum ab initio meſſis, donec ex-
tillaret aquas ſuper eorum cadauera, nec
permiſit aues eos laberare per diem, neo
beſtias per noctem, ſic & maiori longè
cura, & affectu clemens Maria, tanquam
vere Reſpha, hoc eſt pruna, flammis cha-
ritatis ignita, filiolis ſuis, quos Chriſto pe-
perit, aſſiſtit anxia, & à dæmonibus me-
ridianis, & nocturnis, quos volucres cæli
Chriſtus Dominus appellauit in parabola
de ſemine, portentiſſima ſua virtute libe-
rat à Purgatorij ardentibus flammis, fre-
quentiſſime eripit, ac tandem benedictum
fructum ventris ſui illis oſtendit. Deinde
in eo valde perſimilis eſt Beata Virgo
Roſæ, quia ſicut hæc cæteris omnibus a-
lijs floribus longè præſtat Anacreonte
Poeta dicente:

... Si floribus vellet
Iuppiter imponere Regnum.
Excellit Roſa flori.
Eſt Veri Roſa curę.
Et gratę ſuperis Roſę.

Quocirca rectè Poetæ cenſuerunt Roſæ
Regnum inter cæteros flores deferendum
eſſe. Ita Beata Virgo inter omnes Virgi-
nes primatum tenet, ſolaq. Regina Virgi-
num nuncupari meretur. Ad extremum
reſtat iam tantiſper ſcrutari, quid Eccleſia Eccleſia in off. Viſit. & Aſſumpt.
Catholica ſibi velit, dum flores Roſarum,
Virginem circumientes, diebus vernis
comparat, *Et ſicut dies verni circumdabant
eam flores Roſarum*. potuiſſet enim illas
odoriferas appellaſſe cum Tibullo,

Floret odoratis terra benigna Roſis. Tib. lib. 1.

vel rubicundas cum Statio,

*Rubenteſque roſæ primos moriuntur ad
Auſtros.* Statius 3. ſiluar.

vel aureas cum Pamphilio;

*Floribus auricomam pinximus atque
roſam.* Pamphil.

vel tandem nitidas, aut mundas cum Pro-
pertio,

Et

Proper. li. 4.

Et ſatilis ſpargi munda ſine arte roſa.

At conſultò arbitror comparaſſe roſas diebus vernis, ad manifeſtandum excellentiã Virginis ſuper omnes creaturas: etenim dies verni in multis reliquos alios totius anni præcellunt. dies verni ſunt pacatiſſimi, turbinum, & tempeſtatum, vt in plurimum expertes. Reliqui ſancti varijs tam internis, quàm externis tentationum procellis concuſſi fuere, quia, vt ait:

Iob. 7.

Militia eſt vita hominis ſuper terram. à B. autem Virgine cum longe abeſſet bellum illud D.Pauli: *Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem,* quia in ea impletum fuit illud Dauidis:

Pſal 45.

Auferens bella vſque ad finem terræ; ſumma in ea viguit pax, & tranquillitas, ſed quomodo quæſo pace carere poterat illa, quæ mater eius erat, qui eſt pax noſtra, vt loquitur D.Paulus, & qui dixit: *Ego cogito cogitationem pacis.* ſi Chriſtus præcepit: *Dicite pax huic domui;* putas ne? ingrediens Marianam domum per nouem menſes inhabitare, non dixiſſe ei: *pax huic domui*?ſanè dixit; & quod dixit, factum eſt: habent & id ſpeciale dies verni, quòd præ omnibus alijs nitent, & à tenebrarum caligine longe abſunt. ſanè Diuus Bernardus ſerm. de natiuit. Mariæ tanta claritate cenſuit Mariam præditam, vt non dubitaret ſolari corpori illam comparare:

D Bern. ſer. de nat. Mariæ.

Tolle corpus hoc ſolare, quod illuminat mundum, vbi dies? tolle Mariam hanc maris ſtellam, mariſq; vtique magni, & ſpecioſi, quid niſi caligo inuoluens, & denſiſſimæ tenebræ relinquuntur? Ac tandem illud præcipuè obſeruatione dignum eſt in diebus vernis, quòd longiores ſunt reliquis omnibus. In nobis dies vitæ noſtræ ſunt inſtar hyemalium dierum. nam ſicut in his proximus eſt occaſus ſolis ortui, lux citò euaneſcit, & longa, ac prolixa nox ſuccedit; ita in nobs rerum cæleſtium charitas pere xigua viget, ignorantiæ verò caligo denſiſſima mentem occupat. in Beata autem Virgine cupida diuinorum arcanorum, cognitio illorum intellectum eius illuſtrabat, propter ſpeciale Chriſti miniſterium, illam præ omnibus alijs edocentis, & illuminantis, vt his verbis dixit S. Bernardus;

D.Bern. ſer. de B. M.

Licet in parabolis loqueretur ad turbas, & licet omnia Apoſtolis nota faceret, vt amicis; quædam tamen credendum eſt præ cæteris matrem ſuã, quemadmodum dilexiſſe, ita etiam propenſius erudiſſe, quædam eius ſecretius intimaſſe. Vnde idem S. Bernardus explicans illud Apoc.4. *Procedebant fulgura, & voces, & tonitrua,* dixit:

D.Ber. in Apoc 4.

Maria parabolas, ænigmata, legalia, & mirifica geſta, dicta, opera auidiùs ebibit, & ſincerius, luculentiuſque alijs edidit. Quidam antiquorum Patrum in condendis parabolis claruerũt, vt Salomon, alij in ænigmatum, & ſomniorum interpretatione, vt Ioſeph, & Daniel, alij in arcanorum legis intelligentia, vt Moyſes, Ioſue, Eſdras, & reliqui Prophetæ: alij in Chriſti geſtis enarrandis, vt Apoſtoli, & Euangeliſtæ. B. autem Virgo in heroico gradu hæc omnia complexa eſt:

D.Bern. vbi ſupra.

Parabolas, ænigmata, legalia, & mirifica geſta, dicta, & opera auidiùs ebibit. quia tamen non ſolum ſibi illa didicerat, ſed, vt tanquam Archimagiſtra, ea alios doceret; ideo ſubdit S. Bernardus: *Sincerius, luculentiuſque alijs edidit,* alludens ad verba illa D.Pauli 2. Corinth.2. vbi, poſtquam dixerat prædicationem eius non adulterare verbum Dei, adiecit:

2.Cor.2.

ſed eſſe ex ſinceritate, ſicut ex Deo coram Deo. At, ne à roſæ methaphora diſcedamus, antiqui trito illo prouerbio, quanti roſas facerent, indicarunt, qui gratiſſimum, ac vtilem ſermonem ſignificaturi, *roſas loqui*, dicebant. quare melius quidem in beatam Virginem, quam in puellam illam Ouidij conuenit id, quod ipſe de illa cecinit:

Ouid. 5 faſt.

Dum loquitur vernas afflat ab ore roſas.

Memini Perſianam nutriculam ſic alumno ſuo benè precari ſolitam.

Quidquid calcauerit, id roſa fiat.

Hoc B. Virgini proprium ante Chriſti Domini natiuitatem, & cum filio iam nato Matri commune fuit, ſi loqueretur, roſas loqui, ſi quid ageret, manibus roſas fundere, ſi quò pergeret greſſibus, roſas naſcentes premere. Vnde & illud fœliciſſimum obtinuit beata Virgo, quòd, ſicut inſtar roſacei fruticis humillimi in terras ſe depreſsit, ita tamquam celſiſsima arbor ſupra Angelorum choros aſſurrexit, & quæ roſa fuerat in Iericho, hoc eſt in humili planitie ſita, palma fuit in Cades; Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homi-

Homilia III.

In eadem feſtiuitate Roſarij, ſalutationes Angelicas, ex quibus illud componitur, roſis comparamus, varios eius fructus commemorantes, in eadem verba: quaſi plantatio roſæ in Iericho.

INTER pleraque alia, quæ miram Virginis excellentiã commendant, illud ſingulare obſeruaui, quòd propter eximiam ſimilitudinem, quam habet Mater cum filio, in diuinis eloquijs non pauca reperiuntur, in quibus vnanimi conſenſu Patres conueniunt, tam de Matre, quàm de Filio intelligi poſſe, cuiuſmodi ſunt illa Eccleſ. cap. 24. *Ab initio, & ante ſæcula creata ſum, & vſque ad futurum ſeculum non deſinam: ſpiritus meus ſuper mel dulcis, & hæreditas mea ſuper mel, & fauum; qui operant in me, non peccabunt, qui elucidant me, vitam æternam habebunt.* Hæc & ſimilia interdum à ſanctis Patribus intelliguntur de æterna ſapientia, interdum de beata Virgine; frequenter etiam eijdem Patres propter magnam Matris cũ prole ſimilitudinem, inter ſe digladiantur; quibuſdam aſſerentibus de matre, alijs è contra de prole eſſe intelligenda, cuiuſmodi ſunt verba illa: *Ipſa conteret caput tuum.* quidam enim putant contritionem illam tribui Matri, quia vulgata noſtra legit (ipſa) alij vero non niſi filio, legentes, ipſe conteret caput tuum. eiuſmodi etiam ſunt verba illa Cant. *Ego flos campi*. quidam enim arbitrantur, verba eſſe ſponſi. hi ſunt antiquiſsimus Origenes lib. duarum homiliarum, in homil. 2. Theodoretus Cantic. 2. Bernard. ſerm. 48. in Cant. Hieronymus in cap. 11. Iſaiæ, D. Cyrillus lib. de Incarnatione cap. 9. mirificèq; Chriſto Domino quadrant, tum quia vbi vulgata noſtra legit: *Ego ſum flos campi*, alia tranſlatio vertit: *Ego ſum flos ſaturitatis*; ſaturare verò, & ſatiare humanum apetitum, nulli puræ creaturæ conuenire poteſt, cum id proprium ſit ſolius, Dei Dauide dicente: *Satiabor, cum apparuerit gloria tua*: tum quia, ſicut flos campi prodit ex terra aratri, & vomeris expertæ, vtpotè qui non alias agnoſcat ſui cauſas, quàm Solis calorem, rorem Cæli, & virtutem terræ, vnde cecinit Catullus:

Eccl. c. 24. — Gen. 3. — Cant. 2. — Orig. li. duarum hom. in hom. 2. Theo. can. 2. Bern ſerm. 48 in Can. Hiero in c. 11. Iſai. Cirill. lib. de Incar. c. 9. — Pſal. 16. cap. 15.

Vt flos in ſeptis ſecretus naſcitur hortis,
Ignotus pecori, nullo contuſus aratro
Quem mulcent auræ; firmat Sol, educat,
imber, &c.

ita Chriſtus Dominus, inſtar floris campi ex Matre Virgine prodijt; Spiritus ſancti rore cum illa cooperante. Alij tamen Patres, vt Diuus Gregorius Nicænus, & refertur in commentario Cant. trium Patrũ, D. Ambroſius ſerm. 5. in Pſalm. 118. & in lib. de inſtitutione Virginum cap. 15. nec non Rabi Selom. Rabi Kimi, & Rabbi Abneſdras cum alijs non paucis, interpretantur verba illa, *ego flos campi*, ſponſæ eſſe, aptèque conueniunt in beatam Virginem, tum quia, vbi vulgata noſtra legit *ego flos campi*, Hebræi vertunt: *Ego ſum roſa Saron*. Erat Saron campus inter Ioppem, & Cæſaream, vt in commentario illius loci adnotauit Aquila, cuius roſæ pulchritudinis decore, & odoris fragrantia reliquas omnes longè antecellebant: tum quia ſicut in flore ſita eſt ſpes fructus, & à flore peruenitur ad fructum, ita in Deipara Virgine, velut in flore collocata eſt ſpes noſtra obtinendi Ieſum benedictum, eius fructum iuxta illud, quod canit Eccleſia in percelebri illo cantico, Salue Regina: *Et Ieſum benedictum fructum ventris tui nobis poſt hoc exilium oſtende*. Et quidem cum flos ſit, velut promiſsio quędam venturi fructus, certè tanquam bonorum operum, interceſsione Virginis, à nobis obtinenda merces ſperari poteſt. Ioannes Roſſinus de antiquitatibus Romanorum lib. 2. cap. 20. refert: *Romanos ſolitos fuiſſe magnum cultum deferre Deæ cuidam nomine Floræ, cuius illud erat munus flores obſeruare, & protegere*; vnde dies, qui in honorem eius celebrabantur, *Floralia feſta vocitabant*. Ethnicorum hic mos erat, ſed in meliorem vſum Chriſtiani illum cõmutamus, beatam Virginem Roſarij magiſtram, & inuentricem religioſo cultu venerantes, quæ non flores, vt Dea Flora, ſed animas omnium noſtrum cuſtodit, & protegit. quod ſi feſta illa Floralia dicebãtur, hæc meritò Roſarij, ſeù Roſaceum feſtum nuncupatur, vnde ſicut olim Hybla mater florum, vt Poetæ commentantur, Illac

Catull. in carm. Nupt. — Greg. Nicæ. — D. Amb. ſer. 5. in Pſ. 118. & in lib de inſtit. Virg. cap. 15. Rabbi Selo. Rabbi kimi. Rabbi Abneſdras. — Aquila. — Ioan. Roſsi. de antiquit. Romanor. lib. 2. c. 20.

illac iter faciẽtibus, amoenitatis ſuæ delicias varias offerebat; ita Maria cæleſtium Roſarũ foecunda parens, omnigenæ virtutis exempla, veſtigia vitæ ſuæ legentibus, oſtendit. Hyba flores caducos offerebat, quorum fragrantia æſtiuo temporis momento durabat, qui leui carpti digito, vix alitu aliquo refectis, odorem exhalabant, & marceſcentes, omnem ſubitò gratiam perdebant. Caduca eſt roſarum gloria; videas in eodem roſario, quam tranſiens florentem conſpexeras, mox rediens, decus omne, diuitiaſque ſuas amiſiſſe, & quæ denſo comarum igne micauerat, collapſis pallidam folijs, emarcuiſſe; heù quàm præcipiti famæ iactura vix nata conſenuit, & tellurem nutricem exuuijs ſuis operauit.

Virgil. *Quàm lõga vna dies, ætas tã longa roſarũ,*
Quas pubeſcentes iuncta ſenecta premit,
Quã modo naſcentẽ Rutilus conſpexit Eous,
Hanc rediens ſerò veſpere, videt anum.

Maria autem vera florum mater, imò Regina florum: hęc enim eſt dignitas roſæ, vt inter flores principatum teneat; nõ futiles delicias, & caducas voluptates clientulis ſuis diſtribuit, ſed ſpirituales, ſed ſolidas, ſed æternas, & cæleſtes quodam modo redolet, & ad eas obtinendas mentem fidelium diſponit, & anhelare facit. Horum cæleſtium chariſmatum illi participes fiũt, qui ſalutationum Angelicarũ preces, Reginæ florum Marię, velut odoriferas roſas, religioſo cultu Roſarium recitantes, ei offerunt: de quibus ſanè aptè mihi intelligi videntur verba illa Eccleſiaſt. c. 24. *Exaltata ſum quaſi roſa in Iericho.* (Eccl. 24.) mirabilè ſanè eſt, quòd cum planta roſæ parum creſcat in ſublime; B. tamen Virgo dicat ſe in ſoblime elatam eſſe, velut roſa in Iericho: *Exaltata ſum quaſi plantatio roſæ in Iericho.* Reuera roſa, tametſi ramos, & folia ſua non mittat in altum, odorem tamen ſuum longè, latèque extendit, & excelſius, & ſublimius illum mittit, quàm cedrus, & palma frondes, & fructus ſuos. Oratio ſalutationis Angelicæ, plantata quidẽ fuit in humili loco Nazareth, tamen odor, & ſuauitas eius cælos penetrauit. id tamen ponderatione dignum eſt, quòd ſi id attẽtè perpendamus, B. Virgo nõ ait, exaltata ſum, ſicut planta roſæ, ſed, *ſicut plantatio roſæ*: hoc enim apertè ſignificat de ſpirituali plantatione myſticę illius roſæ, Aue Maria loqui, quã toties in ſacro Virginis pectore plãtamus, quoties eam deuotè recitamus; quam expoſitionem id non parum confirmat, quòd, ſi ſermo eſſet de roſa materiali, minimè illa plãtatur, ſed truncus, & radix eius: cum ergo ait, exaltatam eſſe, ſicut plãtationem roſæ, loquitur quidẽ de myſtica, ac ſpirituali roſa ſalutationis Angelicæ, cuius odor ſuauiſsimus vſq; ad ſoliũ Deitatis exaltatur. Vnde ſpirituale quoddã documentũ eruere poſſumus, quòd, ſicut qui plantat plantam roſæ, quærit locum commodum, non viam, quam omnes calcant; ita plantatio huius myſticę roſæ, hoc eſt ſalutationis Angelicæ recitatio, exerceri debet, quantum poſsibile ſit, in loco, à tumultu, & confabulatione hominum libero. Tãdem non dixit B. Virgo, ſe exaltatã eſſe, velut plantationem roſarum, ſed *roſæ*, vt inde intelligamus, quàm gratum obſequiũ, integrum Roſariũ recitantes, ei impendamus, cum ex ſola plantatione vnius roſæ, hoc eſt ex vnica dumtaxat recitatione ſalutationis Angelicæ, dicat, ſe eſſe exaltatam. Porrò, vt mirificos fructus, quos Mariani Roſarij preces germinant, clarius vobis innteſcant ex ipſius roſæ proprietatibus, quibus auctor naturæ præditam eſſe voluit, illos vobis patefaciam. inter eos primũ appono mirabilem vim impetratiuam, qua gaudet Marianum Roſarium ad obtinendum à Chriſto, quidquid petierimus in nomine Matris eius. memini me legiſſe apud Pierium lib. 55. Hierogliphicorum: *Idolorũ Magos in arcanis ſuis prodidiſſe, ſi quis phialam roſaceo oleo nitido plenam dextra manu, conceptiſque verbis Deo obtulit, & ſe poſtmodum hoc oleo inunxerit, tam gratioſũ Principi, quẽ appellauit futurum, vt ille nequeat votis eius non benignè reſpondere.* (Pier. lib. 55. Hierol.) Nõ diſsimiliter, qui hodie Deo Patri, qui cryſtallinam Roſarij phialam ſpiritualis olei Roſacei, Mariani cultus liquore plenã offerũt, eoq; oleo ſe inungũt, nihil eſt, quòd ita delibutis ipſe deneget: hoc quaſi philtro, rapitur Altiſsimus in amore, amat quidquid odorem filij dilectiſsimi ſpirat quidquid ſpõſæ gratiſſimæ colorẽ refert, nec ſuſtinet quidquã denegare, ijs, quorũ in verbis ſalutationẽ Angelicã de cælo elapſam recognoſcit. Secundus fructus eſt omni acceptione dignus, quòd per Roſarij preces Deo ſæpe recõciliamur. Idẽ Pierius Valerianus lib. 55. c. de roſa refert, (Pier. Valer. lib. 55. c. de roſa.) *Magos olim ad cõciliandos ſibi Principũ animos roſis uti*

conſue-

cõſueuiſſe. Vnde & Poetæ cũ ſignificare nituntur innatam, & latentem vim quarundam rerum ad pelliciendos animos ad ſe,
Catullus. roſaceas illas vocirant. Catullus Parcharum vittas roſaceas dixit:

At roſæ niueo reſidebant in vertice uittæ.

Aurotæ capillos Virgil. roſeos nominauit:

Virgilius. *Aurua fulgebat roſeis aurora capillis.*

Pontanus. Pontanus genas roſis comparauit:

Extinxit roſas purpura miſſa genas.

Ac tandem Virgilius roſei epithetum ori tribuit:

Virgilius. *Conticuit: roſeo hæc inſuper addidit ore.*

Sanè virtutem illam conciliandi Principũ animos, minime gentium roſis ineſſe credam; illud tamen experientia non ſemel docuit eos, qui roſis Mariani Roſarij ſe exornant, ſæpe Principi Chriſto beneuolos fieri, & ei arctiſſimo amicitiæ vinculo copulari. Narrat ſacra Scriptura, Rebeccam
Gen.27. fœlicitatis filij ſui Iacob percupidam, valde illum docuiſſe, immo & verba in eius ore poſuiſſe, quibus alloquuturus eſſet patrem, vt ab eo benedictionem extorqueret: ad eundem modum Beata Virgo, tanquam amantiſſima mater ſalutis, & fœlicitatis ſpiritualis ſuorũ filiorum auidiſſima, ponit in ore eorum ſalutationem Angelicam, cuius repetitione, roſarij corona contexitur, vt per illius verba reconciliationis benedictionem, & æternam fœlicitatem à Patre miſericordiarum obtineant. Home-
Pier. Valer. rus, id referente Pierio Valeriano, loco prę citato, finxit Vlyſſem, poſtquam aduerſa fortuna nauigauerat, miſerum, pauperem, & ſquallidum à marinis fluctibus proiectũ fuiſſe in Phœniciam: tunc aurem Dea Pallas illius miſerta, roſaceo oleo illum inungens, in priſtinam ſalutem, & decorem reddidit, & vt loquitur Pierius, omni abiecto ſquallore, qui ex maris ſalſugine, inediaq; per quatriduum tolerata, contraxetat, dignior, ac venerabilior effectus eſt. Non ſecus Beata Virgo, peccatis ſquallidum, pauperem, miſerum, varijſque paſſionum fluctibus oppreſſum, roſaceo oleo ſui roſarij illum liniens, non ſolum in priſtinam fœlicitatem reſtaurat, ſed ad cumulatiorẽ perducit, vt merito dici poſſit: *Dignior, & venerabilior effectus eſt*. Memini, quod in
Apuleius. idem argumentum facit, Apuleij fabulam, finxiſſe, poſtquam fuerat in iumentum cõuerſus, illum ad priſtinam hominis figurã redeundi remedium adhibuiſſe, vt roſarũ manipulos diligenter quæreret, quos, cum primum in ſtomachum tranſiecit, continuo ſpeciem humanam, & antiquum decorem recuperauit. Sanè omnis peccator cõuerſus eſt in iumentum inſipiens, iuxta illud Pſalmi 48. *Comparatus eſt iumentis* Pſalm. 48.
inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Si tamen cupit diſſoluere turpem metamorphoſim, & antiquam, quam gerebat, Chriſti imaginem recuperare, ſalutationem Angelicarum roſarũ ſibi adhibeat, & tunc experietur, quod olim Nabuchodonoſor expertus eſt. vt enim legimus Danielis 4. Rex hic propter eximiam eius ſuperbiam, iuſto Dei iudicio ex conſortio hominum ſegregtus, & in ſiluam eiectus, vbi fœnum inſtar bouis comedebat, manibus, & pedibus ſuper terram reptans: poſtea tamen Dei potentiam recognoſcens, in priſtinum decorem, & honorem reſtiturus eſt: *In ipſo tem-* Daniel 4.
pore ſenſus meus reuerſus eſt ad me, & ad honorem regni mei, decoremq. perueni, & figura mea reuerſa ad me. Idipſum plane quotidie ſpiritualiter experiuntur peccatores, qui ſacras Mariani Roſarij roſas mandentes, & comedentes, amiſſam Dei gratiam, per quam configurabantur Chriſto, cum ingenti gaudio reſtaurant. Claudianus libro 2. de laudibus Stilichonis narrat, Claudianus lib. 2. de laudib. Stilich.
fœminam quandam nomine Circen, adhibitis certis quibuſdam herbis veneficis incantationibus ſuis, quos volebat, in bruta animantia conuertere ſolitam:

Membraque Circes effœminat acrius herbis.

Ad quod alludens Horatius lib. 1. epiſtolarum dixit:

Syrenum uoces, & Circes pocula noſti. Hor. 1. ep.

Eiuſdemque fabulæ meminerunt D. Auguſtinus lib. 18. de Ciuitat. Dei cap. 16. & Aug. li 18. de ciu. Dei. c. 16.
Diodorus Siculus lib. 4. Non ſic autem, Diod. Sicul. lib. 4.
non ſic Beata Virgo, quæ non terreſtribus herbis homines in bruta, ſed cæleſtibus Angelicarum ſalutationum adhibitis roſis, bruta ipſa, hoc eſt peccatores, brutorũ animantium more viuentes, nedum in homines, ſed & in Angelos mirabiliter conuertit, & ad filij ſui amicitiam reducit.

Tertius Mariani Roſarij fructus mira dulcedo eſt, quam Deiparæ alumni ex ſalutationum Angelicarum roſis, tamquam argumentoſæ apes delibant: iſtiuſmodi enim roſæ non ſolum Dei oculis pulchræ, ac Diuino olfatui ſuaues, & odoriferæ, ſed & animæ ori, ac palato dulciſſimæ, alia virtutis

Digitized by Google

tutis opera, vt ieiunare, inimico parcere, à vindicta ſe abſtinere, male parta reſtituere, & ſimilia, quibus praui animi affectus domantur, neſcio quid amaritudinis, ac tœdij, ſecum afferunt: at Mariani Roſarij recitatio, ac familiaris cum B. Virgine collocutio, ita dulcis, ac ſuauis eſt, vt Salomon dicat Sapient. 8. *conquieſcet cum illa: non enim habet amaritudinem conuerſatio illius, nec tædium conuictus illius, ſed lætitiam, & gaudium.* Hanc dulcedinis ſuauitatem expertus pius, & eruditus auctor Beyſſelius lib. de Corona Roſaceæ in procemio, hæc ſingulari pietate plena his verbis edixit: *Coronariorum ſpirituales theſauros, vtinam dignus eſſem expandere: verùm vtcunque ſit, me certè nunquam tentati huius muneris pænitebit; quippe vt verum fatear, multo mihi plus voluptatis, & commodi ſecum attulit, quàm laboris: dum enim huic ſtudioſius incumbo, & ſpirituales roſas attrectare præſumo, euenit, vt, quamuis ſpinis earum altius ipſe compungerer, cæleſti frequentia ſuauius permulcerer. Quid igitur his roſis fructuoſius, quid iucundius eſſe poteſt? quæ non folijs modo ſuis, ſed & ſpinis, beneficio nos afficiunt. Dum enim his peccatricem carnem diuini timoris compunctione configunt, illis charitate nos vulnerant, ac ſuccendunt; quorum altera inchoatur, altero perficitur ſanctioris vitæ propoſitum, quo nihil nobis eſt ad animarũ ſalutem accommodatius.* Hæc ex ſua experientia Beyſſelius.

Beyſſel. lib. de coro roſac. in prohemio.

Licet autem huius dulcedinis alij alias proferant cauſas, egò eam potiſſimum eſſe arbitror, quòd B. Virgo, quoties ſalutationem Angelicam recitantem audit, toties ſingulari dulcedine perfruitur, ac nouum gaudium accidentale ſuſcipit, vt ipſa teſtata eſt: nam vt auctor eſt Guiglielmus Pepinus in Roſario aureo B. Virginis ſer. 47. *Cum quadam nocte fœmina quædam conſoror ſacræ Mariani Roſarij confraternitatis in lecto ſuo quieſceret, apparuit ei B. Virgo dicens: Ne timeas filia piam Matrẽ, cui deuotam reddis per ſingulos dies ſeruitia, ſed moneo, vt perſeueres, & ſcias me tale gaudium ex Angelica tua ſalutatione percipere, quale nullus homo explicare valet: nam cum dicis Dominus tecum, repræſentatur mihi, quod in me ſimiliter ſit filius meus, ſicut pro peccatoribus ex me naſci voluit, & ſicut tunc mihi ineffabile gaudium fuit, ita & nunc quoties eadem verba repetis.* B. igitur Virgo parpari referens oranti ſacrũ eius Roſarium, ſicut ab ea ſalutata, noui gaudij dulcedinem in ſe experitur, ita eundem ſuæ dulcedinis, & lætitiæ participem reddit: id, quod confirmat mirificè B. Brigitta lib. 1. ſuarum reuelationum cap. 58. vbi refert B. Virginem hæc verba filio ſuo dixiſſe: *Rogo te fili mi, vt, quia tu fuiſti mihi dulciſſimus, alij participes fiant meæ dulcedinis.* cui reſpondiſſe ſcribitur Christus in hunc modum: *Benedicta ſis tu, chariſſima mater, verba tua ſunt dulcia, & charitate plena; ideo quicunque de dulcedine tua in os ſuum receperit, & perfectè tenuerit, proficiet ei; qui autem receperit, & reiecerit, tanto maius ſupplicium habebit.* Hæc ibi. Ad hæc Cant. 4. de Deipara dicitur: *Fauus diſtillans labia tua ſponſa, mel, & lac ſub lingua tua.* eique accommodatur à Petro Damiano ſerm. de annunciatione illud Eccleſiaſt. 24. *Spiritus enim meus dulcis, & hæreditas mea ſuper mel, & fauum. Hæc eſt, inquit Damianus, quæ veſtris affectibus ſuauiter indulceſcit, in qua dulcis Dominus cum omni ſua dulcedine superuenit.* ſic Damianus: *Ipſa enim* (vt dicebat Auguſt. ſerm. 100. de tempore) *eſt terra promiſſionis, cum toties per prophetas promiſſa fuerit.* De qua terra duo illi pendentem vuam detulerunt in ligno ſuſpenſam: vua enim illa Chriſtum Deum figurauit. Terra verò promiſſionis diuino teſtimonio Exod. 3. & alibi ſæpe in ſacris Litteris lacte, & melle manare dicitur: id quod manantem ex Virgine dulcedinem adumbraſſe exiſtimat D. Bernardus ſerm. 3. ſuper Salue Regina, dum ait: *Ipſa eſt terra promiſſionis lacte; & melle manans.* Et ab Eccleſia in precatione, cuius initiũ eſt, Salue Regina, eidem dicitur: *Vita dulcedo, & ſpes noſtra ſalue,* & iterum: *O clemens, ò pia, ò dulcis Virgo Maria.* Sanè experientia ſatis eſt exploratũ illud Bernardi apud Bonauenturam in ſpeculo cap. 8. *O magna, ò pia, ò multum laudabilis Virgo Maria, tu nec nominari potes, quin accendas, nec cogitari quidem, quin recrees affectus diligentium te: tu nunquam ſine dulcedine diuinitus tibi inſita, piæ memoriæ portas ingrederis.* Quod longè ante Bernardum obſeruauit D. Damaſcenus, qui ex ſola Virginis memoria magnam concipi animo voluptatem teſtatur his

Guliel. Pepin in roſaceo aureo B.V. ſer. 47.

B. Brigitta lib. 1. ſuarũ reuel. c. 58.

Cant. 4.

Petr. Dam. ſer de annũ. Eccl. 24. Damian.

Augu. ſerm. 100. de tem. Numer. 13. Pſal. 31.

Exod. 3.

Bern ſerm. ſup. Salue Regina.

Bonauent. Bernard.

Damaſcen. orat. 1. de dorm. Virg.

verbis

verbis orat. 1. de dormit. Virginis: *Iis, qui: qui memoriam piè vſurpant, pretioſiſſimum memoria tua donum, quippe quæ eiuſmodi lætitiam pariat, quam nullus eripere poſſit. qua nam enim voluptate, quibus bonis non impletur, qui mentem ſuam ſanctiſſima tui memoria promptuarium effecerit*. Et orat. 2. de dormit. hortatur omnes, vt mentem, memoriamq; ſuam Dei Genitricis promptuarium efficiant. Quare Petrus Damianus ſerm. 1. de natiuit. Virginis ex dulcedine, quæ ex recordatione Virginis percipitur, dulcedinem ex eiuſdem præſentia inferebat: *Fœlices* (inquit) *Angelici ſpiritus, qui B. Virginis habent præſentiam; nos interim memoriam abundantiæ ſuauitatis eius eructamus: ſi ſic dulcis eſt memoria, quid erit præſentia?* Ita Damianus. Congruit excellentius Virgini illud, quod Eccleſiaſt. 49. de Ioſia dicitur: *Memoria Ioſiæ in compoſitione odoris facta, opus pigmentarij in omni ore, quaſi mel indulcebitur eius memoria, & vt muſica in conuiuio vini.*

Orat. 2. de dormit.

Petr. Dami. ſer. 1. de natiuit. Virg.

Eccleſ. 49.

Quartus Mariani Roſarij fructus eſt, quòd per eius preces anima diſponitur ad ingreſſum diuini Sponſi in eam. Propertius lib. 2. roſas vocauit teneras, propter molliciem, quam habent:

Molitur, & tenera poneret oſſa roſa.

Hinc Pierius Valerianus lib. 55. cap. de roſa commemorat, Imperatorem Elium Verum ſolitum fuiſſe ex roſis ſibi ſternere lectum: & Sponſa Cantic. 1. gloriatur: *Lectulus noſter floridus*. Qui Marianum Roſarium frequenter recitat, hic tot flores, quot ſalutationes Angelicas ſpargit, quibus animam, velut lectum floridum, Diuino ſponſo parat, &, vt in eum veniat, & requieſcat, illum inuitat. Quare ſi vultis cũ Dauide dicere: *In pace in id ipſum dormiã, & requieſcam*, hoc ſalutare documentum à me accipite: cum dormitum pergitis, his roſis ſpargite lectulum veſtrum: nam ſi ſomnus ſalutationem Angelicam recitantes capiat, dæmones fugient, praua ſomnia ſopientur, carnis illecebræ ceſſabunt, & fœlici nocte fruemini: ſi, *Aue* dicentes ſuperuenerit ſomnus, ab inquietudinibus vos liberabit; ſi *gratia plena* recitantes hoc Mariæ cognomine hoſtes proſternentur; ſi *Dominus tecum*, proferentes, diuinam cuſtodiam experiemini: etenim ſi Deus pro nobis, quis contra nos? Cum igitur tot mirificos fructus roſaceæ preces ferant, liceat

Proper. li. 2.

Pier Valer. lib. 55. c. de roſa.

Cant. 1.

Pſal. 4.

mihi verba D. Pauli vſurpare: *Salutate Mariam, quæ mihi multum laborauit in nobis*. Si enim illam ſalutari præcipit Apoſtolus, quia diligenter laborauerat ad promouendam communẽ pacẽ inter Iudæos, & Gentiles, ad fidem denuo conuerſos; potiori iure Deipara Maria nobis ſalutanda eſt; quæ multum laborauit pro communi omnium noſtrorum ſalute, vtero ſuo Chriſtus geſtauit in Bethleem, recens natum ab Herodiana ira abſcondit, in longiſſimã Aegypti plagam ingenti itineris labore baiulauit, ac precium noſtræ redemptionis diligẽter cuſtodiuit, ac antiqui ſerpẽtis in nos deſæuientis caput fortiter contriuit. liceat etiam mihi verba illa vſurpare, quæ in Breuiario Prædicat. in feſto Roſarij lect. 9. lego. *Nos Fratres chariſſimi ſtolis amicti, & afferentes roſas, & lilia ex cõuallibus Syon, diem feſtũ agamus in Pſalterio; & Cantico militiæ Chriſtianæ Imperatrici Mariæ, & triumphale Roſarium illius nomini benedicto in perenne trophæum dicemus, & conſecremus. Hoc ſignum B. Dominici Aſſeclæ leuate in nationes, & in montibus Eccleſiæ ipſius myſteria clangite buccina, narrãtes mirabilia, quæ in huiuſce plãtationis horto innouantur quotidie. Sumite Pſalterium, quod eſt hæreditas veſtra, & omnis Eccleſiaſticæ melodiæ modulantia perfectũ. Huius namque canoris fidibus inter inſignia Deiparæ Virginis præconia totius itinerarij vnigeniti per vos exprimentur trophæa, ſimulq; viuifica S. Spiritus enunciabũtur chariſmata, tum mirifica diuinæ virtutis depromentur arcana. Adeo quòd in hac vna ſacri Roſarij, & Pſalterij celebritate, totum ſuperexcelſæ Trinitatis, atq; immẽſæ vnitatis beneplacitũ ineffabili modo perficietur; agite ergo,*

Ad Rom. 16. A. 6.

Breu. Præd. in feſto Roſarij lect. 9.

Iubilemus exultantes
Virginis encomijs,
Laudem laudi cumulantes
Precibus Roſarij:
De dracone triumphantes
Eius patrocinijs.
Roſa rubea defloratur
Antiquæ propaginis
Flos de roſa propagatur,
Radix nouæ Originis
Cuius ſpina vulneratur
Vulnerator germinis.
Laus tibi Regina, quæ pios coronas,
Triumphalis horti lilijs, & roſis.
Amen.

Diurnal. Pariſienſe Prædicat. anni 1595. de feſto Roſarij ad Hymnum ad Veſp.

Ibidem in Hymno ad primas Veſper.

Homi-

Homilia IIII.

Proſequimur idem argumentum à Roſario Virginis, ad eius, quam vocant coronam, ſermonem conuertentes, quam multiplici eruditione illuſtramus, in eadem verba: Ego quaſi plantatio roſæ in Iericho.

BEATISSIMVS Pater Dominicus, illuſtriſſimæ Prædicatorum familiæ auctor, & promotor, vt ad religioſum cultum, piamque meditationem myſteriorum Redemptionis noſtræ, fideles facilius alliceret, roſariũ diſtribuit in triplex Catholicæ fidei myſteriorum genus; quorum quædam gaudioſa, quædam doloroſa, alia glorioſa nuncupauit. Ex quo ſanè magis innoteſcit, per omnia ſimile eſſe Marianum roſarium roſaceæ plantæ: etenim ficut in illa tria præcipuè reperiuntur, folia, flores, & ſpinæ, ita hoc genus precationis roſaceæ tria illa continet myſteriorum genera, gaudioſa, doloroſa, & glorioſa, per illa tria egregiè adumbrata: gaudioſa, quæ folijs virentibus reſpondent: ſunt hæc, Annunciatio, Viſitatio, Natiuitas Chriſti, Præſentatio in templo, & Inuentio eius in eodem. Quinque myſteria doloroſa, quæ correſpondent pungentibus ſpinis, Orationem Chriſti in horto, Flagellationem, Coronationem, Crucis baiulationem, & Crucifixionem complectuntur. Quinque tandem glorioſa myſteria per flores delineata, Reſurrectio, & Aſcenſio ſunt, necnon miſſio Spiritus ſancti, Virginis aſſumptio; & eiuſdem Coronatio. Ex orationibus autem Dominicis quindecim, & ſalutationibus Angelicis centum, & quinquaginta ad honorem, & memoriam prędictorum myſteriorum recitatis, conflatur ipſum Roſarium, quod propterea mihi videtur inſtar ſpiritualis cuiuſdam Zodiaci, diſtincti, ſole, luna, & aſtris, ac motus ſuos opportunè exhibentis, per quem anima ſpatiari poteſt varios in meditatione diuinorum myſteriorum circumducens circulos: perſimile etiam mihi apparet, Marianum hoc roſarium memorandæ illi Iacobi ſcalæ: nam ſicut illa quindecim gradibus cõſtabat, (vt quidã tradunt Rabini) totidem etiam decadibus, & myſterijs conſtat roſarium: in eo tamen valde ſuperat myſtica hæc ſcala roſarij, ſcalam Iacobæam, quòd illic in ſummitate ſcalæ aderat Deus ſolus, abſque Matre, quia tunc nondum carnem ſuſceperat: in hac tamen adeſt Deus homo factus, pariter cum Matre ſua: in illa etiam ſcala non inueniebatur Deus in ſingulis eius gradibus, ſed ſolum in cacumine ſcalæ; in huius tamen ſpiritualis ſcalæ gradibus omnibus, Chriſtus, & Maria inueniuntur: *Aue Maria gratia plena, Dominus tecum*. Illud tamen ſingulare huius ſcalæ artificium ſilentio non prætereibo, quod, quia multis gradibus conſtat, idcirco priores, vtpote gaudioſa myſteria pręferentes, faciliorem habent aſcenſum, ac propterea tyronibus incipientibus apti, ſuperiores verò quinque gradus, qui Chriſti dolores ob oculos ponunt, proficientibus congruunt, Chriſti crucem baiulantibus: ſublimiores tandem quinque gradus, qui glorioſa Catholicę fidei arcana adumbrãt, perfectos viros decẽt, cõtẽplationi ſupernorum bonorum vacantes. Hæc omnia myſteria præclarè quidem non ſolum per plãtam ipſam roſaceam, ſed & per ipſam roſã exprimi autumo, quia pulchritudo illius ad lætitiam excitans, gaudioſa myſteria, rubicundus color, colori ſanguinis perſimilis, myſteria cruenta paſſionis Chriſti: color tandem aureus in centro eius effulgens myſteria glorioſa adamuſſim repræſentat. Cæterum præter integrum roſarium Marianum inter alias nõ paucas precandi formulas, quibus Deipara in Eccleſia filij ſui colitur, corona præcipuè annumeratur, quæ iuxta diuerſitatem opinionum, quę de annis vitæ illius circumferuntur, ſexaginta tribus, vel ſeptuaginta duabus ſalutationibus Angelicis, interiecta per ſingulas decades oratione Dominica, conſtat. Cõſueuerunt Catholici non pauci, deuotionis gratia, ſecum roſaceam hanc coronam ferre: præcipuè tamen in regionibus Tranſalpinis, quã ad pietatem erga Deiparam contra Hęreticos proteſtandam, palam geſtãt. Porro, ſi credimus Pelbarto in Stellario coronæ Virginis, Sixto IV. dicato, lib. 2. p. 2. ar. 3. vſus coronæ roſaceæ primordiũ ſumpſit ex quodam ſingulari miraculo à B. noſtro Capiſtrano viro grauiſſimo, & ſanctiſſ. Pelbar. in Stellar. Virginis lib. 2. p. 1.2.3.

euulgato: etenim cum clericus quidam in ſæculari habitu quotidie ſerto florum beatæ Virginis imaginem coronare ſolitus, ordinem Minorum ſuſcepiſſet,& poſt aliquot tempus ad ſæculum redire vellet, quod in religione ſertum illud ex floribus B. Virgini, more ſuo offerre non poſſet, ei oranti Deipara apparuit,vetuitque eum è Religione diſcedere,ſimulq; docuit ſertum quoddam ſpirituale ex ſalutationibus Angelicis,& oratione Dominica in hunc modum conflatum offerri, vt ſcilicet in memoriam ſeptem gaudiorum,quorum ipſa perfuſa fuit,ad vnumquodq; illorum ſemel orationem Dominicam,Deo gratias agendo pro illo beneficio Virgini collato,recitaret, cui ſalutationem Angelicam decies ſubnecteret præter vltimum,in quo ter ſolum adijcienda erat ſalutatio Angelica. ſeptem autẽ Virginis gaudia in hoc ſerto recolenda,hæc ſunt. Primum quod habuit in Conceptione Filij ſui,ſecundum cum in vtero Filium geſtauit, & S. Eliſabeth viſitauit: tertium, in Chriſti natiuitate Virgo manens: quartum,cum Chriſtus à Magis agnitus,& adoratus eſt: quintum,cum Filium in templo inuenit, & inde cũ ea ſimul deſcendens,erat illi ſubditus,ac dulciſſimè cum ea eſt conuerſatus: ſextum,in Chriſti reſurrectione: ſeptimum,cum aſſumpta eſt in cælum, & in hoc poſtremò poſt orationẽ Dominicam, vt nuper dicebam,ter ſubnectẽda eſt ſalutatio Angelica, ita vt in vniuerſum oratio Dominica ſepties,Angelica verò ſalutatio ter, & ſexagies repetatur. Adijecitq; B.Virgo,ſertum hoc longè gratius ſibi futurum,quàm ſertum illud, compactum ex floribus, quod ſingulis ſibi diebus ſtudioſè ab eo antea offerebatur.Is verò poſt aliquod tempus cum iter ageret cum ſocio, in ſylua quadam hanc coronã Virgini perſoluebat: at,qui in eadem ſylua delitеſcebant latrones,pulcherrimam oculis viderunt Virginem, oranti fratri aſtantem,& ad ſingulas ſalutationes Angelicas roſam colligentem,quod ſerti, & coronæ ſpeciem præſeferebat: abſoluta oratione, latrones in fratres irruunt,importunè ſciſcitãtur de Virgine illa, quam fratres cum non vidiſſent, negabant ſecum fuiſſe, Deiparamque, vt ab ijs liberarentur, enixè rogabant. ſed ecce Virgo ſanctiſſima cœtu Angelorum ſtipata, & ſerto illo,quaſi corona redimita,apparens, grauiter latrones illos increpauit, & ad Angelos conuerſa: ecce,inquit, quali me corona frater ille ornauit; quæ, cum dixiſſet ab eorum ſeſe oculis ſubduxit; mox latrones ſcelerum pœnitentia ducti,religionem Minorum ingrediuntur: fratres verò ex eo tempore ſingulis diebus eo diligentius coronam Virgini offerre non ceſſarunt, qui eidem acceptam eſſe, experimento tam manifeſto didicerant. Hoc ipſum refertur in chronicis Minorum 3. par. lib. 1. capit. 35. vbi additur, fratrem illum ſanctè obijſſe, atque hoc miraculum ſub initium, quo cœpere Fratres Minores, quos vocant de obſeruantia, contigiſſe; qui propterea in concionibus ad hanc precandi formam ita omnes adhortati ſunt, vt in morem vniuerſi populi Chriſtiani iam ſit inducta. Sed videamus quàm aptè hoc precationis genus coronæ nomenclaturam ſortitum ſit. Ego ſanè ex multiplici capite id deprehendo; primò, quia cum numerus ſalutationum Angelicarum ſit in honorem totidem annorum, quibus ſuperſtes fuit in terris beata Virgo, & vita ipſius fuerit velut circulus, qui à primo ſuæ ætatis anno incœpit, & clauſus eſt in die mortis eius, iure optimo corona appellatur, quæ circularem figuram habet. ſecundo, quia recitantibus hanc coronam, B. Virgo ad hoſtes deuincendos fortitudinem præbet, vt victoria parta coronam illam mereantur accipere, de qua Diuus Paulus dixit: *De reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ*. quod non mihi obſcurè indicari videtur Apocalypſ. cap. 6.in illis verbis: *Data eſt ei corona, & exiuit vincens,vt vinceret.* Etenim cum corona, quæ rationem præmij habet, non detur niſi poſt victoriam, & in prædictis verbis dicatur coronam dari ad vincendum; aptè intelligi poteſt in ſenſu myſtico, promiſſam illam coronam, roſaceam eſſe ex ſalutationibus Angelicis contextam, per quam eius recitãtes,ad victoriam ab hoſtibus reportandam muniuntur,& roborantur. Bercorius verbo corona,meminit cuiuſdam fabulæ, huic argumento aptiſſimæ: refert de Pelonio, ſeu Eſculapio, quem Solis filium antiqui fingebant, quòd die quadam videns paſtorem certis herbis coronatum, cum baſiliſco dimicantem, & nec flatu, nec morſu ab eo quidquam noceri poſſe, ſuſpicatus alicu-

Chron. Minor. 3. p. lib. 1. cap. 35.

1. Tim. 4.

Apoc. 6.

Berco. verb. coronæ.

alicuius herbæ illius coronæ latente virtute præſeruatum iri; vt certior tamen redderetur, extra linea coronam paſtori ſubtraxit, & continuò à Baſilio ſuperatus in terram concidit; mox tamen cum illam ſuo capiti reſtitueret, victor euaſit. hæc profana & fabuloſa ſi ad ſacra conuertamus, Patrum veſtigijs inſiſtentes, corona hæc, roſaceam Virginis coronam mihi delineat, quam qui deuotè recitare conſueuit, à flatu antiqui ſerpentis Mariæ precibus præſeruatur, & à lethalis peccati baſiliſco, non vtique ſuperatur, quin potius illum vincit, & profligat, Dauide ei dicente Pſalm. 9. *Super aſpidem, & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem.* E contra verò, qui roſaceam coronam deponit, eam recitare contemnens, ab hoſtibus cunctis viſibilibus, & inuiſibilibus facilè deuincitur, & plangens, dicere compellitur illud, quod diabolo Iob dixit cap. 20. *Expoliauit me gloria mea, coronam, abſtulit de capite meo, deſtruxit me, vndique pereo.* Tertio iure optimo coronæ nomenclatura Roſario conuenit, quia per illud ſpiritualibus, ac myſticis coronis, Chriſti & Mariæ capita cingimus. Quatuor coronis Chriſtum Dominum coronari obſeruaui. Prima fuit carnis, quam à Matre in Incarnatione accepit. Sic enim Diuus Ambroſius lib. de inſtitut. Virginis capit. 17. interpretatur illud Cantic. 3. *Egredimini filiæ Syon, & videte Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum Mater ſua in die deſponſationis illius, & in die lætitiæ cordis ſui.* Vbi obiter aduerte, ſummum Verbi erga hominis amorem, ſiquidem diem Incarnationis, cum primum factus eſt homo propter homines, diem deſponſationis ſuæ cum humana naturæ, diemque lætitiæ cordis ſui appellari voluit, atque hæc corona fuit contexta ex varijs, ijſque pulcherrimis floribus donorũ Spiritus ſancti, quæ in primo Conceptionis inſtanti eius animæ infuſa fuerunt; quorũ meminit Iſaias c. 11. *Requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, ſpiritus conſilij, & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, & pietatis, & replebit eum ſpiritus timoris Domini.* Secunda fuit corona ſpinea, Ioan. 19. *Plectentes coronam de ſpinis*, quæ delictorum noſtrorum ſpinas delineabant, iuxta illud Iſai. 53. *Propter ſcelus populi mei percuſſi eum.* quam rationem afferens Tertullianus lib. de corona militis: *Quale* (inquit) *oro te, ſertum pro vtroque ſexu ſubijt? ex ſpinis, opinor, & tribulis in figuram delictorum, quæ nobis protulit terra carnis: abſtulit autem virtus crucis omnes aculeos mortis in Dominici capitis tolerantia obtundens.* Eandem etiam rationem adducit D. Athanaſius in orat. de paſſione, & cruce Domini. Tertia corona fuit gloriæ, celebritatiſque, & exaltationis ſui nominis, ex myſticis pretioſis margaritis compacta, quà à Patre in cælo, & in terra coronatur, Paulo dicente ad Hebr. 2. *Videmus Ieſum propter paſſionem mortis gloria, & honore coronatum.* Quarta deniq; corona eſt, qua frequẽter coronatur ex triginta tribus orationibus Dominicis contexta in memoriam, & honorem totidem annorum, quibus Chriſtus Dominus ſuper terram vixit, in cuius figurã Zachariæ 6. lego, ſacerdotem nomine Ieſum, filium Ioſedech iuſſum fuiſſe à Deo coronarij varijs coronis: *Venies tu in die illa, & intrabis in domũ Ioſiæ, & ſumes argentum, & aurum, & facies coronas, & pones in capite Ieſu filij Ioſedech ſacerdotis magni.* Sanè fideles, quoties coronam Domini recitant, toties pretioſis coronis Chriſti Ieſu ſacerdotis magni caput exornant. ſimiliter etiam Deiparam Virginem, multis coronis decoratam intueor, candida Virginum, viridi Doctorũ, purpurea martyrum, aurea gloriæ, quibus accedit roſacea, è ſalutationibus Angelicis contexta, hac frequenter coronari vehementer gaudet Deipara Virgo: in cuius teſtimonium Epiſcopus Crotonenſis tom. 3. ſui epitomæ in feſto Roſarij adnotat, ſæpe viſam fuiſſe adſtantem Deiparam Virginẽ, colligentem albas, & rubras roſas, ab ore precantium egredientes, quibus corona contexta, ſacroque ſuo capiti impoſita, in cælum conſcendebat, filioque ſuo præſentabat, & ſeruabat, vt ea in morte coronarentur, qui ſincera mente hoc genere cultus illam venerabantur. ex quo aperte liquet, quamgrata ſit beatæ Virgini hæc corona, cum, poſtquam gloriæ ſplendidiſſima corona, in cacumen ſupremi cæli conſcendens, fuerit coronata; & poſtquam Ioannis Apocalypſis 12. intuitus eſt caput eius, corona duodecim ſtellarum circumdatum, adhuc tanti faciat roſaceis

Pſal. 90. Iob. 20. D. Amb. lib. de natiuit. Virg. c. 17. Cant. 3. 11. Iſai. 11 2. Ioan. 19. 2. Iſai. 53 8. Tertul. lib. de corona militis. D. Athanaſ. in orat de paſſ. & cru. Domini. Ad Heb. 2. Zacch ar. 6 Epiſc. Crot. tom. 3. ſui ep. tomæ. Apoc. 12.

ceis his ſalutationum Angelicarum coronis exornari, vt ad eas capiendas de cælo deſcendens viſa fuerit, eaſque tanquam ſibi precioſas ſuper caput ſuum conſtituat. hac autem corona ſalutationum Angelicarum Virginis tempora par eſſe à nobis prompto animo circumornari, vel illud vnum luculenter ſatis probat, quòd, ſicut olim capiti militis, qui de hoſte triumphauerat, ſertum imponebatur in ſignum victoriæ, ex floribus conflatum, ita fas eſt, immò & debitum, vt fideles, animaduertentes, quam ſtrenuè, ac potenter Deipara Virgo antiqui ſerpentis caput contriuerit, roſacea hac corona caput eius quotidie cingamus. Ecce quammultum per omnia Roſarij preces cum floribus roſaceis ſimilitudinem magnam habeant. quòd verò ab hac ſimilitudine diſſidere videbatur, nimirum quòd roſæ facilè marceſcunt, ac breui tempore earum pulchritudo euaneſcit, vnde olim apud antiquos Veneri dicabantur, ad breuitatem voluptatum carnis ſignificandam: illud enim eandem ſimilitudinem magis me iudice aſtruit: nam cum beata Virgo ſit totius caſtitatis, & munditiæ ſpeculum, & magiſtra, certè per roſas tanquàm per ſymbolum caducitatem vitæ, ac voluptatum Veneris fugacitatem, & breuitatem ſignificans, alumnos ſuos docere nititur, ab omnibus carnis illecebris diligenter ſe abſtinere debere. cupit enim eos ſimiles eſſe illis, de quibus Tren. 4. dicitur: *Candidiores Nazarei eius niue*, & ſanè cum Nazarei idem ſit, quod floridi, rectè per illos adumbrantur ſpirituales alumni Virginis, Angelicarum ſalutationis roſaceos flores quotidie contrectantes. hos ergò floridos famulos ſuos cupit Beata Virgo niue puriores eſſe: *Candidiores Nazarei eius niue*; vt ſic caſtitatem ſeruantes, ac ſertum roſaceum Virgini offerentes, reportare valeant ſertum gloriæ, de quo Iſaias dixit cap. 28. *Ipſe erit ibi ſertum exultationis reſiduo populi ſui.* Ad extremum cum de Virginis corona ſermonem inſtituerim, exacti huius argumentitatio poſtulat, vt de corollæ eiuſdem nonnihil hoc loco ſubijciam. hæc recitatur in memoriam duodecim Virginis priuilegiorum, conſtatque duodecim ſalutationibus Angelicis, ter repetita oratione

Thren. 4.

Iſai. 2.

Dominica in honorem trium Diuinarum perſonarum, à quibus Virgo ſanctiſsima præ cæteris donata eſt duodecim illis priuilegijs, quæ per duodecim ſtellas, quibus redimitur caput mulieris amictæ Sole, Apoc. 12. ſignificantur; quæ etiam intelligi poſſunt in duodecim panibus, qui reponebantur in menſa propoſitionis: ſic enim D. Bern. ſerm. 4. ſuper Salue Regina: *Et menſa* (inquit) *propoſitionis duodecim panum, qui duodecim ſunt prærogatiuæ gratiarum, in quibus gratia repleta es, & Dominus tecum. Panes certè admodum ſplendidi, & ſapidi.* hæc ille. Diſponuntur autem in hunc modum, vt ante quemlibet quaternarium ſalutationum Angelicarum, præmittatur oratio Dominica, quarum prima in honorem Patris æterni, ſecunda in honorem Filij, Spiritus ſancti recitetur. Duodecim porrò priuilegia, quæ in hac corolla recoli poſſunt, recenſentur in Appendice ſpeculi exemplorum nouiſsimè editi, quorum aliqua ex Bernardi ſermone, ſignum magnum, deprompta hæc ſunt. Primum copioſiſsima gratia in ſacratiſsima Conceptione Virgini collata. Secundum Angelica ſalutatio. Tertium Spiritus ſancti ſuperuentio. Quartum Filij Dei Conceptio. Quintum immunitas ab omni macula, & quod Virginitatis fuerit primicerſa. Sextum ſine corruptione fœcunda. Septimum ſine grauamine grauida. Octauum ſine dolore puerpera. Nonum magnanimitas fidei in credendo. Decimum profunda humilitas in obediendo. Vndecimo maxima verbis diſcretio in loquendo. Duodecima ſumma perfectio, & perſeuerantia operis in agendo. De hac corolla pulchrum exemplum narratur ex reuelatione cuiuſdam Abbatis in appendice ſpeculi exemplorum. Cum enim viri tres quandam peregrinationem inſtituiſſent, die quadam cupidè iter ingreſsi, ex ijs duo à via aberrante, ſyluam ingreſsi, in latrones inciderunt, à quibus ſpoliati, ac interfecti ſunt: tertius coronam hanc quotidie magni animi pietate, & corporis reuerentia recitare ſolitus, ſubſequebatur periculi ignarus, ſed cum eoſdem deprædatores offendiſſet, qui eum pariter necare cupiebant, impetrauit exiguo temporis ſpatio, quo ſuam coronam deuotus Virgini offeret, (mirares) in templo inueniendum ei nec

Apoc. 12.

D. Bern. ſer. 4. ſuper Salue Regina
Exod. 25.

Specul exẽplorum.

viden-

videnti, nec ſcienti aſtitit vt Sol, ſplendens in aureo throno Virgo glorioſa, & cum ea S.S. Catharina, & Lucia, quarum erat ille vnicè amans, ac ſtudioſus; tunc ad ſingulas orationes Dominicas rubicūda, ad ſingulas ſalutationes Angelicas candida roſa ex eius ore prodibat, eaſque ſurſum Virgo legens, S. Catharinæ, & S. Luciæ tradebat, quæ eas circulo aureo inſerebant. Abſoluta coronæ recitatione, Deipara, corona illa, roſis nimirum redolentibus diſtincta, hominem illum ſui peramantem, ac deuotum redimiuit, ac ſtatim abſceſsit. Latrones hæc omnia aſpicientes, rogant hominem, quæ nam mulieres illæ eſſent? reſpondet is, neminem ſe vidiſſe, ſed Deiparæ penſum coronæ exſoluiſſe. Narrant illi, quòd viderant coronam in eius capite poni, & adhuc illud cingere: intellexit ille Virginis beneficium, & corona ex capite manibus reuerenter accepta, ingentes gratias egit Virgini. Ea re permoti latrones, ſua ſcelera deteſtati, in viros optimos euaſerunt. Ille verò ſeculo relicto, religionem ingreſſus, ſeſe Virgini ſanctè impenſius deuouit: Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia V.

Proponimus varios recitandi Roſarium, formulas, ac perutiles modos omnibus ſtatibus reſpectiuè accommodatiſsimos.

CVM laudabilis conſuetudo recitandi roſarium adeò inter fideles inualuerit, vt maior pars populi Chriſtiani hoc genere precationis, religioſè vtatur multumque interſit, tum ad gloriam Dei, & honorem Virginis, tum ad ſpiritualem noſtram vtilitatem, vt debitis circumſtantijs hoc opus fiat, & quia pleroſque notii, qui huic Mariani Roſarij ſacro exercitio vacare renuunt, ea difficultate perterriti, quòd putent opus eſſe deuotè recitanti roſarium, myſteria Catholicæ fidei meditari, in quorum honorem, & memoriam Beatiſſimus Pater ſanctus Dominicus roſarium diſtribuit in quindecim decades, iuxta numerum totidem Catholicæ fidei myſteriorum: idcirco varios, ac perfaciles modos recitandi roſarium Deiparæ Virginis hoc loco apponere perutile cenſui. illud tamen ante omnia ſuppono, quod cum attentio orationis ſit triplex, nimirum ad verba, ad ſignificationem, ſeu ſenſum eorum, & ad Deum ipſum, cui fundimus preces negari non poteſt, illum eſſe per ſe loquendo excellentiorem modum recitandi roſarium, qui cum attentione ad verba, quæ ore quis profert, & ad eorum ſignificationem pariter, ſacra myſteria ſingularum decadum contemplatur, ac profunda meditatione ruminat. tamen quia id pauciſſimorum eſt, propter ſummam quam experiuntur difficultatem in his coniungendis, manifeſtum eſt non omnibus indiſcriminatim accommodatum eſſe hunc precationis modum, immo quia magnum periculum eſt, vt, ſi dum recitantur ſalutationes Angelicæ, patiter quis velit myſteria, quæ illi reſpondent, meditari, attentionem debitam ad verba, & ad earum ſignificationem omnino omittat, idcirco ſapientiſſimus Martinus Nauarrus, vir ſanctitate, & ſcientia conſpicuus, Miſcellanea 23. de Pſalterio, & Roſario Virginis, meritò iudicauit conſultius eſſe attendere ad verba, & eorum ſenſum, quàm ſi, his omiſſis, inter dicendum myſteria meditemur. Etenim propoſita quæſtione, an eſſet neceſſarium, obligatum recitare roſarium, meditari inter dicendum diuina myſteria, in hunc modum quæſtioni ſatiſfacit: *Reſpondeo primo, quòd non, niſi paucis eo modo, quo aliqui conſulunt, nempe quòd quinque gaudioſa meditetur inter dicendum primas quinque decades, & quinque doloroſa inter dicendum ſecundas quinq; decades, & quinq. glorioſa inter dicendum tertias quinque decades, tum quia id nimium videtur operoſum, & onerosum, præſertim idiotis, ruſticis, mulieribus, pueris, & puellis, quorum magna*

Martin. Nauarrus Miſcellan. 23. de pſalt. & roſario.

copia ſcribitur in præfata Confratria, & huiuſmodi operoſa, & oneroſa non videtur voluiſſe prudentiſſimus, idemque ſanctiſſimus Patriarcha Dominicus tantæ multitudini imponere, iuxta illud Euangelij: Alligant onera importabilia. tum quia conſulenda ſunt meliora & non minus bona: at roſarium attentius recitatum, cæteris paribus, eſt melius, quàm recitatum minus attentè, & quod cum tam varia diſtractione recitatur, ſemper, aut plurimum, minus attente recitatur, quia tam varia meditatio neceſſario diminuit attentionem ad verba, & ſignificata, tam orationis Dominicæ, quàm ſalutationis Angelicæ: tum quia non iuuat dicere, quòd maior bonitas meditatorum præſtet, & præeminet bonitati contentorum in orationibus recitatis, quoniam contenta in Pater noſter, & Aue Maria, ſunt cum primis optima, & præterea roſario intrinſeca, quorum meditatio cæteris paribus eſt aptior, quàm meditatio extrinſecorum, iuxta mentem Hermogenis libro ſecundo de ſtatu hominis: tum quia nimium occupat mentem in cogitando de ordine, numero, & applicatione præfatorum myſteriorum ad numerum, & ordinem præfatorum Pater noſter, & Aue Maria, quæ debitam attentionem attenuant, iuxta illud: Pluribus intentus, minor eſt ad ſingula ſenſus: tum quia nimium videtur parare mentes, præſertim fragiles, ad euagationem, & capitis vertiginem. Ob quę non ſui ego auſus conſulere hunc modum recitandi cuidam mente debili ad vtendum eo parato, ſi eum ei conſuluiſſem, ſed alium faciliorem, & mea ſententia gratiorem Deo, eius Matri, mentique recitantis amœniorem. Dixi paucis, quia eruditis, & in contemplandis diuinis valde exercitatis, & forti, & robuſto animo donatis, id ſecurius conſuli poſſet: eiuſmodi autem perſonę, collatione aliarum, quę roſarijs vtuntur, ſunt paucę. Hæc ille.

Matth. 13. Relatū in c. Alligant. 2. q. 7. cap. qui bona. 17. q. 1. vbi latè Archid c. nos nouimus. eodem c. q. 2.

Hermog. in lib. 2 de ſtatu homin.

Venio igitur iam ad varios, & perfaciles, valideque vtiles modos Marianum recitandi roſarium.

Primus eſt, vt præmiſſo ſigno Crucis, & humili genuflexione ad Virginem, factoque præludio per verba illa: *Domine labia mea aperies*, quo Eccleſia Horas Canonicas incipit; labia namque noſtra ad promendas Deiparæ laudes, ſolus Deus aperire poteſt; deinde ſacram orationem Dominicam recitet, ac decem ſalutationes Angelicas; quibus finitis, de myſterio correſpondenti illi primi decadi, deuotam aliquam cogitationem concipiat, & affectum aliquem in voluntate excitet amoris Dei, doloris de peccatis, gaudij, congratulationis, aut compaſſionis, iuxta qualitatem myſterij; ac tandem enixè poſtulet à Beata Virgine virtutem aliquam, cuius magis indigum ſe agnoſcit, aut extirpationem vitij, quod in eo amplius dominatur: quod idem proportionaliter adhibere debet in ſequentibus decadibus, quibus peractis, cum humili genuflexione à Beata Virgine diſcedat.

Secundum modum accipio mihi ſatis perfacilem, quo comprehenditur myſteriorum conſideratio cum attenta ſalutationum Angelicarum recitatione. In primis præmiſſo illo verſiculo: *Domine labia mea aperies*, & illo alio: *Dignare me laudare te Virgo ſacrata*, recitataque oratione Dominica, à qua, quia ab ore Dominico proceſſit, roſarium ordiri debet; ſimplici quodam intuitu in memoriam reuocet myſterium primum correſpondens illi decadi, à cuius ſimplici cogitatione minimè recedens, decem preces Angelicas effundat, in cuius fine in gratiarum actionem illius myſterij dicat: *Gloria Patri & Filio, & Spiritui ſancto. Sicut erat, &c.* Deinde ſimiliter procedat in reliquis decadibus.

Tertium modum ſubiungo. Genubus flexis coram Beata Virgine, recitet cum maiori, qua potuerit, contritione peccatorum: *Confiteor Deo*: eſt enim optima præparatio ad orationem, vt labes peccatorum per dolorem prius abſtergantur: gratiores enim ſunt Deo, & Virgini preces, quæ à puriori corde effunduntur. Deinde recitet orationem Dominicam, & decem ſalutationes Angelicas, abſque alia meditatione, ſed ſolum cum debita attentione ad verba, & ad ſenſum, & in ſingulis orationibus tam Dominicis, quàm Angelicis, deuotè dicat: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto*, & totidem genuflexiones faciat, vel capitis inclinationes, dirigens illas ad cultum Beatiſſimæ Trinitatis, & Deiparæ Virginis, & ſic ſimiliter ſe gerat in reliquis decadibus.

Porrò, præter hos modos recitandi Roſarium Deiparæ Virginis, alios, quos quidam

dam

dam non infimæ notæ authores ſcriptis conſignarunt, hic apponam. Inſignis Do-
Nauarr. miſcellan. 23. de Pſalt. & Roſario. ctor Nauarrus, cuius memoria in benedictione erit, Miſcellanea 23. de Pſalterio Virginis alium modum, qui quartus erit recitandi Roſarium, in hæc verba docuit: *Scribam vnum modum, qui poſt ſeptuageſimum meæ peregrinationis annum præ alijs (quos antea fuerim expertus) placuit, & quo etiam nunc nonageſimumprimum annum agens, cum per otium licet, vtor, vſurus eodem (vt puto) dum vita manebit, ſaltem inter dicendum vnam de tribus tertijs Pſalterij, quando omnes tres eodem die non recitauero: is autem conſiſtit in faciendo tria, quæ ſubijciam, vt is, cui placuerit, poſſit ea vti. Primum præconcipere breuiter, & quaſi in inſtanti, & momento temporis ſine vllis verbis in principio, ante Pater Noſter, Deum vti Patrem, & Dominum omnium ſemper, & vbique præſentem, & ſe nihilum, & indignum audire dignantem, & eum continuo alloqui humiliter verbis illius, Pater Noſter, tanquam Patrem noſtrum, formando, quoad eius fieri poterit, ſuos conceptus, quos vocant non vltimatos, & vltimatos eorum, ſine tamen reflexione, quod eos concipit, vel non concipit, ſicut ſolet alium magnum Principem, verbis à ſe compoſitis, vel occurrentibus, humiliter alloqui. In quod plurimum iuuabunt actualis amor, & reuerentia in ipſum Deum, qui oratur, eo quòd valde retinent mentem, ne in extrinſeca vagetur. Dixi ſupra ſine reflexione: quia illa fatigat mentem, & experientia docet, & nocet attentioni, ſecundum*
Citatos in Enchirid. Caiet de orat. c. 13. n. 31. *Pariſienſes, immo non eſt attentio, ſed obiectum attentionis, iuxta Caietanum: ſecundum verò faciendum eſt præconcipere breuiter, & quaſi in inſtanti in initio, Aue Maria, nullis verbis formatis Virginem Matrem, aliquem de prædictis actibus agentem, ſeq. indignum videre dignantem, & continuo alloqui eam verbis, Aue Maria, ſeruando circa illa, quæ dixi ſeruanda eſſe circa verba, Pater noſter, vt alloqui ſolet aliam magnam Principem verbis à ſe compoſitis, vel occurrentibus. Iuuabunt enim in hoc valdè, actualis in eam Amor, & reuerentia, quæ valde retinent mentem, ne in extrinſeca vagetur, vt prædixi. Tertium in fine cuiuſlibet decadis, quaſi recreando animum dicere, fixis oculis mentis in ipſam Virginem Matrem, infraſcripta.*
In Miſcell. 20.

In fine quidem primæ Decadis dic: Decies millies benedicant te Virgo Mater glorioſa Maria omnes Angeli, Archangeli, & Virtutes, Principatus, Poteſtates, & Dominationes, Throni, Cherubin, & Seraphin, cum quibus ſperamus te aliquando cernere, colereq. in Cælo. Amen.

In fine ſecundæ Decadis dic: Vicies millies benedicant te Virgo Mater glorioſa, Adam, Eua, Enoch, Patriarchæ, Prophetæ, Innocentes, Ioannes Baptiſta, & omnes alij Sancti veteris teſtamenti, cum quibus ſperamus te aliquando cernere, colereq. in cælo. Amen.

In fine verò tertiæ Decadis hæc, Tricies millies benedicant te Virgo Mater glorioſa, Petrus, & Paulus, & omnes Apoſtoli, Ioannes, & omnes Euangeliſtæ, Stephanus, & omnes Diſcipuli Domini, Sebaſtianus, & omnes Martyres glorioſi, cum quibus ſperamus te aliquando cernere, colereq. in Cælo. Amen.

In fine quartæ hæc: Quadragies millies benedicant te omnes ſancti Confeſſores, Silueſter, Gregorius, Ambroſius, & Auguſtinus, Hieronymus, Iſidorus, Martinus, & Nicolaus, Benedictus, Bernardus, Dominicus, & Franciſcus, & omnes alij Epiſcopi, Doctores, Monachi, & Heremitæ, Virgines, Vidui, & Coniugati, cum quibus ſperamus te aliquando cernere, colereq. in cælo. Amen.

In fine Decadis quintæ hæc: Quinquagies millies benedicant te Virgo Mater glorioſa, Anna mater tua, & ambæ Mariæ ſorores tuæ, Magdalena cum amiciſſimis tuis Martha, & Marcella, & Amicę ſeruęq. tuę Agnes, Cæcilia, Agatha, Lucia, Catharina, & omnes alię ſanctę Martyres, Virgines, Viduę, atque Coniugatę, cum quibus ſperamus te aliquando cernere, colereq. in cęlo. Amen.

Is tamen, cui nimirum videretur operoſum tot nomina propria mente concipere, poſſet tacere illa (quod ego aliquando faciebam) & loco illorum ponere tantum appellatiua generalia, quę omnia propria comprehendant; puta in fine primę Decadis poteſt pro omnibus nominibus proprijs, notemq. Choris Angelorum ponere appellatiuum illud generale, omnes Sancti Angeli Dei. Et in fine ſecundę pro omnibus nominibus proprijs ſupra poſitis, ponere illud appellatiuum, omnes Sancti, & Sanctę veteris

ris

Digitized by Google

ris teſtamenti. Et in fine tertiæ decadis, pro proprijs ſupra poſitis illa appellatiua, omnes Apoſtoli, Euangeliſtæ, Diſcipuli Domini, & Martyres. Et in fine quartæ pro proprijs nominibus ſupra expreſſis, illa appellatiua, omnes Sancti Confeſſores, Epiſcopi, Doctores, Monachi, Eremitæ, Virgines, Vidui, Coniugati. Et in fine decadis quintæ pro proprijs ſupra expreſſis, illa generalia, omnes Sanctæ Martyres, Virgines, Viduæ, & Coniugatæ. Is item, qui voluerit plures nominare, poteſt illorum nomina propria addere. Hic modus recitandi Roſarium placuit mihi præ alijs. Hæc Nauarrus.

Pijſſimus Iacobus Aluares Societatis Ieſu in libello de vita religioſè inſtituenda cap. 3. poſtquam præmittendum eſſe docuerat præludium verſiculi: *Domine labia mea aperies*, duo præclara documenta tradit ad deuotè recitandum Roſarium, quibus modum alium, qui quintus erit, in ordine conſtituit primum, ſic ſe habet:

Iacob. Aluares in lib. de vita religioſè inſtit. c. 23.

Poſt primum denarium ſic dices: Gaudeo, & congratulor tibi, ò Virgo Maria, Domina, & Mater mea fœliciſſima, quia à Patre in ſponſam electa, à Filio in Matrem aſſumpta, quia à Spiritu ſancto in totius Deitatis habitaculum præparata, & ab Angelo ſalutata, & laudata es. Oro te Domina mea, & Mater Filij Dei per myſterium ineffabilis Incarnationis eius, quo ex te carnem noſtram induit, & te ſuam Matrem effecit, vt impetres mihi remiſſionem peccatorum meorum, vt per gratiam ipſius filius efficiar. Amen.

Poſt ſecundum denarium ſic precaberis: Gaudeo, & congratulor tibi, ò Virgo Maria, Domina mea, & mater mea benigniſſima, quia ſpiritu charitatis acta, ad domum cognatæ properaſti, Præcurſori ſanctitatem attuliſti, & domum illam cœleſtibus donis repleſti. Oro te Domina mea, & Mater Filij Dei per opus illud eximiæ charitatis, quo cognatam tuam viſitaſti, & Ioannem ad tantum bonum prouexiſti, vt impetres mihi à Filio tuo mortificationis donum, quo conuenienter paratus, eius afflatus, & inſpirationem excipiam. Amen.

Poſt tertium denarium ſic orabis: Gaudeo, & congratulor tibi, Virgo Maria, & Mater mea puriſſima, quia verbum Patris carne tua tectum peperiſti, pannis inuoluiſti, in Præſepio reclinaſti, & poſt partum inuiolata permanſiſti. Oro te Domina mea, & Mater Filij Dei per ſanctiſſimum myſterium Natiuitatis ſuæ, vt impetres mihi ab eodem Filio tuo quietam mentem, & faſtum ſæculi aſpernantem, vt me paruulum factum ſuum ſectatorem agnoſcat. Amen.

Poſt quartum denarium ſic petes: Gaudeo, & congratulor tibi, ò Virgo Maria, Domina mea, & Mater mea altiſſima, quia ſedes Saluatoris effecta, eum ſuſtentaſti, vt à Regibus tribus adoraretur, & munera, aurum, thus, & myrrham in ſignum ſuæ dignitatis, Deitatis, & mortalitatis acciperet. Oro te per myſterium manifeſtationis eius, qua mundo & gentibus ſui notitiam præbuit, vt impetres mihi ab eodem Filio tuo ſpiritum rectè adorandi eum interius, & exterius, quo ei me totum in holocauſtum offeram. Amen.

Poſt quintum denarium ſic poſtulabis. Gaudeo, & congratulor tibi, ò Virgo Maria, Domina mea, & Mater mea ſolicitiſſima, quia Filium tuum duodenem, in templo remanentem ſolicitè quæſiuiſti, fœliciter inueniſti, & de myſterio diſputationis eius cum Doctoribus exultaſti. Oro te Domina mea, & Mater Filij Dei, per gaudium inuentionis eius, vt impetres mihi ab eodem Filio donum feruoris, & ſolicitudinis, quo eum quotidie amplius, & amplius quæram. Amen.

In ſecunda quinquagena eodem modo procedes, niſi quod ſicut myſteria diſtincta ſunt, ita etiam & titulos Virginis, & virtutes poſtulandas mutabis. In primo igitur huius ſecundæ quinquagenæ denario vocabis eam fideliſſimam, quia verè fideliſsima fuit erga Deum, quæ Filium ab eo dono ſuſceptum, Patri repetenti ad paſſionem obtulit, & æquanimiter tali, ac tanto Filio orbata permanſit, peteſq. ab ea ſpiritum reſignationis, quo in omnibus tum proſperis, tum aduerſis diuinæ voluntati ſubijciaris. In ſecundo denario vocabis eam miſericordiſsimam: verè enim miſericors fuit erga homines, quas vt homines à miſeria peccati, & mortis liberatos videret; commerita ab ipſis flagella, dorſum filij ſui dilacerare ſuſtinuit, peteſq. ab ea ſpiritu paupertatis, quo omnia ſæculi huius bona contemnas. In tertio denario vocabis eam prudentiſsimam: nam verè prudentiſsima fuit, quæ in tantis afflictionibus filij ſui abſque dubio notis, ſilere didicit, & vſque ad congruum tempus domi abſcondita ſe continuit; poſtulabisq. ab ea ſpiritum caſtitatis, quo mente, & corpore mundus exiſtas. In

quarto

quarto denario vocabis eam feruētiſſimam: nam verè feruentiſſima fuit, quæ præſtituto à Deo tempore quietem deſeruit, & Filium ad Crucem properantem comitatura quæſiuit, petesq. ab ea ſpiritum obedientiæ, quo in omnibus non tuam, ſed Dei voluntatem adimpleas. In quinto denario vocabis eam perſeuerantiſſimam: vere enim perſeuerantiæ plena fuit, quæ Filium neque in Paſſione, neque in ipſa morte reliquit, petesq. vt impetret tibi ſpiritum humilitatis, quo te omni humanæ creaturæ ſubmittas. Iam ipſas preculas excipe.

Poſt primum huius ſecundæ quinquagenę denarium orabis ſic: Laudo, & condoleo tibi, ò Virgo Maria Domina mea, & Mater mea fidelisſima, ob eximium dolorem à te conceptum ex anguſtijs in horto, & ſudore ſanguineo Vnigeniti Filij tui. Oro te Domina mea, & Mater Filij Dei, ob promptisſimam eius voluntatem, qua ſe ad mortem pro nobis obtulit, & impetres mihi ſpiritum reſignationis, & verisſimam cum diuina voluntate concordiam, vt in omnibus Creatori meo ſubijciar. Amen.

Poſt ſecundum denarium ſic. Laudo, & condoleo tibi, ò Virgo Maria Domina mea, & Mater mea miſericordiſſima, ob maximum dolorem à te conceptum in nuditate, & flagellis, & liuoribus, & plagis Vnigeniti Filij tui: oro te Domina mea, & Mater Filij Dei, ob nuditatem eius, qua nudus, & ligatus ad columnam ſtetit, vt impetres mihi ſpiritum paupertatis, quo omnes mundi diuitias, vniuerſaq. commoda pro nihilo ducam. Amen.

Poſt tertium denarium ſic. Laudo, & condoleo tibi ò Virgo Maria Domina mea, & Mater mea prudentiſſima, ob maximum dolorem à te conceptum ex ſerto illo ſpinarum acerrimo, & alapis, & ſputis, & alijs irriſionibus Vnigeniti Filij tui. Oro te Domina mea, & Mater Filij Dei per opprobria, & ignominias ab ipſo ſuſceptas, vt impetres mihi ſpiritum caſtitatis, quo mundo corde, & corpore ab ignominia corporis mei liberer. Amen.

Poſt quartum denarium ſic. Laudo, & condoleo tibi ò Virgo Maria Domina mea, & Mater mea feruentiſſima, ob dolorem à te conceptum in baiulatione Crucis, & laſſitudine, & doloribus Vnigeniti Filij tui. Oro te Domina mea, & Mater Filij Dei ob pondus Crucis eius, & irriſam innocentiam mul eius, vt impetres mihi ſpiritum obedientiæ, quo Crucem amabilem ſtatus mei libenter poſt ipſum portem. Amen.

Poſt quintum denarium ſic. Laudo, & condoleo tibi, ò Virgo Maria, Domina mea, & Mater mea perſeuerantisſima, ob maximum dolorem à te conceptum in crucifixione, & tormento, & plagis manuum, & pedum, & lateris, & in ſeptem verbis Vnigeniti Filij tui. Oro te Domina mea, & Mater Filij Dei ob tam eximium ab ipſo datum in Cruce humilitatis exemplum, vt impetres mihi ſpiritum humilitatis, quo ex corde me deijciens eius diſcipulus fiam. Amen.

Similiter in tertia quinquagena procedendum eſt, niſi quod myſteria vitæ Domini, & tituli Virginis mutandi ſunt. In Primo denario vocabis eam lætisſimam: vere enim lætisſima fuit, quæ Reſurrectione Filij ſupra omne, quod dici, aut cogitari poteſt, læta fuit, petesq. vt impetrando, in mente tua fidem adaugeat, quo firmius, & efficacius myſteria reuelata cognoſcas.

In ſecundo denario vocabis eam pijſſimam: verè namque pietate excelluit, quæ adſcedente per Aſcenſionem filio, in Matrem Eccleſiæ, & omnium fidelium Protectricem data eſt; poſtulabisq. ab ea virtutem ſpei, qua beatitudinem, & omnia media ad eam conſequendam expectes.

In tertio denario vocabis eã ditisſimam: nam verè diuitijs abundauit, quæ in immenſum ſupra omnes Apoſtolos, & Diſcipulos gratiam, & Spiritus ſancti dona ſuſcepit; petesq. ab ea virtutem charitatis, & ſeptem Spiritus ſancti dona, quibus pauper mundo, diues cælo, & cæleſtibus fias.

In quarto denario vocabis eam ſublimisſimam: nam verè ſupra omnem cogitationem noſtram ſublimis eſt, quæ ſuper omnes Seraphicos ſpiritus, & ſuper omnem creaturam exaltata eſt; poſtulabisq. ab ea virtutem orationis, qua intellectu, & affectu corruptibilia tranſcendens, te cæleſtibus ingeras.

In quinto denario vocabis eam potentisſimam: vere namque potentisſima eſt, quæ diademate Reginæ cæli, & terræ cumulata, quidquid cupit, aut vult, à Deo ſtatim obtinet; petesq. ab ea ſanctam & fœlicem mortem, qua à mortalitatis vinculis abſolutus, diuino aſpectu perfruaris. Ex his facilè poteris tuas preculas efformare, quas laboris leuandi gratia hoc loco ſubijcio.

Poſt

Digitized by Google

Poſt primum denariũ huius tertiæ quinquagenæ, orabis ſic. Laudibus effero, & congaudeo tibi, ò Virgo Maria, Domina mea, & Mater mea lætiſſima, ob glorioſum gaudium à te ſuſceptum in Reſurrectione, & impaſſibilitate, & charitate, & omni gloria Vnigeniti Filij tui. Oro te, ò Domina mea, & Mater Filij Dei, ob immenſam claritatem eiuſdem Chriſti Domini, & Saluatoris mei, vt impetres mihi ſpiritum fidei, & perfectionem eius, vt intimius, & efficacius cæleſtia cognoſcam. Amen.

Poſt ſecundum denarium ſic. Laudibus effero, & congaudeo tibi, ò Virgo Maria, Domina mea, & Mater mea pijſſima, ob ineffabilem exultationem à te ſuſceptam in admirabili Aſcenſione, & ſolemni pompa, ac ineffabili Maieſtate Vnigeniti Filij tui. Oro te Domina mea, & Mater Filij Dei, ob gloriam eius, qua in cælum aſcendit, dona hominibus daturus, vt impetres mihi ſpiritum ſpei, & augmentum eius, quo fælicitatem, & media ad eam conſequendam ſperare, & ad laborandum pro ea incitari valeam. Amen.

Poſt tertium denarium ſic. Laudibus effero, & congaudeo tibi, ò Virgo Maria, Domina mea, & Mater mea ditiſſima, ob incredibilem lætitiam à te ſuſceptam in aduentu Spiritus ſancti, quando in te, & Apoſtolos effuſus eſt. Oro te Domina mea, & Mater Filij Dei ob immenſam charitatem eius, vt impetres mihi virtutem charitatis, & ſeptem dona Spiritus ſancti, quibus & ipſum ſuper omnia diligam, & proximos ſicut me ipſum diligam, & ab ipſius Dei mei ductu moueri me ſinam. Amen.

Poſt quartum denarium ſic. Laudibus effero, & congaudeo tibi, ò Virgo Maria, Domina mea, & Mater mea ſublimiſſima ob maximum gaudium à te ſuſceptum in Aſſumptione tua cum corpore, & anima ſupra omnes cæleſtes ſpiritus euecta, & ad dexteram Filij collocata es. Oro te Domina mea, & Mater Filij Dei, ob celſitudinem habitationis tuæ, vt impetres mihi à Filio tuo ſpiritum orationis, quo mente terrena deſeram, & ad cæleſtia conſcendam. Amen.

Poſt quintum denarium ſic. Laudibus effero, & congaudeo tibi, ò Virgo Maria, Domina mea, & Mater Filij Dei, ob dignitatem tuam, qua miſerias noſtras ſcis, & eis ſubuenire vis, & potes, vt impetres mihi bonam, & ſanctam mortem, qua ab hoc ſæculo nequaam diſcedens, conſpectu Domini cum ſanctis omnibus perfruar. Amen.

Ad extremum ſolum reſtat, vt pro deuotè recitanda Corona Virginis, nonnihil dicamus: licet enim, quæ ſuperius de Roſario diximus, ad coronam facilè conuerti poſſint; nihilominus tamen, quia numerus decadum diuerſus eſt, ſecundum enim diuerſas ſententias de ætate Virginis, ſex aſſignantur, vel ſeptem decades, alios etiam faciles modos coronam recitandi breuiter ſubijciam; & quidem licet conuenienter quiſpiam coronam ſeptem decadum recitare poſſit in honorem ſeptem gaudiorum: nimirum cum filium de vtero ſuo concepit, Beatam Eliſabeth viſitauit, Vnigenitum ſuum peperit, à Regibus Magis adoratum vidit, in templo inter Doctores docentem inuenit, à mortuis ſuſcitatum, & glorioſum conſpexit, in cælum aſſumpta fuit. Aut certè eandem coronam poſſet recitare in memoriam, & cultum ſeptem dolorum Deiparę Virginis, nempe, cum Chriſtus ſanguinem fudit in Circunciſione, exul iuit in Aegyptum, illum amiſit per triduum, Crucem baiulantem aſpexit, in Cruce pendentem vidit, à ligno depoſitum inter brachia ſuſcepit, & Chriſto iam ſepulto, chariſſimo ſuo pignore priuata dolebat; quibus omnibus poſſet aliquam iſtarum piam meditationem finito decade ſubiungere. Cæterum cum corona Regium Mariæ diadema deſignet, aptè ſatis ſeptem decades recitabimus ad ſeptem Virginis prærogatiuas, ſeu coronas religiosè colendas, ad quas inueſtigandas, Apocalypſis cap. 19. aditum nobis aperit. Apocal. 19. Nam ſi draco, cuius caput B. Virgo contriuit, ſeptem diadematibus coronabatur, iuxta illud Ioannis Apocal. 12. *Ecce draco magnus rufus, habens capita ſeptem, & cornua decem, & in capitibus eius diademata ſeptem*; Apocal. 12. ſapienter quidem indicamus, ſeptem coronis è diametro illi oppoſitis, Marianum caput cingi, ad imitationem Chriſti, de quo idem Ioannes 19. dixit: *Et in capite eius diademata multa*: Apoc. 19. etenim Virgo pariter cum Chriſto ſeptem opulentiſſimis regnis imperat, quibus ſeptem diademata reſpondent. Primum eſt Regnum Angelorum clariſſimum, cui ſemper ſuam faciem oſtendit, ſecundum Regnum Apoſtolorum, & Patriarcharum, & & Prophetarum potentiſſimum, quo mun-

dum

dum ſibi ſubijcit. Tertium Regnum Martyrum fortiſſimum, quo poteſtatibus aduerſarijs reſiſtit. Quartum Regnum Pontificum diligentiſſimum, quo militantem Eccleſiam regit. Quintum Regnum Doctorum ſapientiſſimum, quo ignorantiæ tenebras pellit. Sextum Regnum Confeſſorum, Monachorum, & Anachoretarum obſeruantiſſimum, quo campos virtutum ad ferendos vitæ æternæ fructus exercet. Septimum Regnum Virginum, Viduarum, & aliarum Sanctarum mundiſſimum, quo in terra vitam cæleſtem inſtituit. Equidem ſi potentiſſimus Rex Aſſuerus cum adamauit Eſther Reginam, vt legimus lib. Eſther cap. 2. poſuit diadema Regni in capite eius, quanto magis Chriſtus Dominus credendus eſt poſuiſſe in capite Genitricis ſuæ Regia hæc diademata; quam præ omnibus adamauit, & ſuper omnes creaturas principari decreuit.

Eſther 2.

Ad hęc inuenio etiam alium perfacilem modum recitādi Coronam, ſeu Roſarium, perſimilem ei, quem in Pſalmodia obſeruant Cantantes in Choro, alternatim verſiculos dicentes: quem etiam morem laudationis, in cæleſti Hieruſalem exerceri à Beatis vidit raptus in ſpiritu inclytus Martyr Ignatius, vt in Hiſt. Eccl. legimus. ad quod alludens Eccleſia canit,

In Hiſt. Eccleſiaſt.

Alternando, concrepando,
Melos damus vocibus.

Poteſt autem hic mos obſeruari, non ſolum inter duos, ſed inter plures, vt obſeruaſſe ſe fatetur cum domeſticis ſuis tempore itineris, necnon & ſtationum ad Eccleſias, pijſſimus Nauarrus lib. de Pſalt. B. Virginis. Ad extremum, quia multos audio varijs negotijs præpeditos, ac tot externis occupationibus immerſos, vt dicant ſibi non ſupereſſe exiguum aliquod temporis ſpatium, vt recitationi Coronæ vacare queant; hos in Chriſto Ieſu moneo, vt ſaltem totam Coronam Deiparæ recitent, diuidentes illam per ſeptem dies hebdomadæ iuxta totidem decades illius, ita vt vnoquoque die vnam compleant Decadem Salutationum Angelicarum, recitata prius ſemel oratione Dominica: hac enim ratione fiet, vt intra ſpatium vnius anni tot coronas recitent, quot ſunt eius hebdomadæ, ac totidem coronis caput Virginis exorment: quod non parum eis proderit ad protectionem, & amorem eius conciliandum, adeoq. perfacile, ac breue eſt hoc ſpirituale exercitium, vt nemo quantumuis negotiorum pondere onuſtus, non poſsit illi vacare, vel quando è lecto ſurgit, vel dormitum ſe confert. Exhortor etiam eoſdem, vt ſaltem coronam B. Virginis recitent, dicentes, vt minimum loco totius ſalutationis Angelicæ, verba illa, *Aue Maria gratia plena, Dominus tecum.* hac enim ratione facillimè totam Coronam breuiſsimo tempore explebunt, ac Deiparæ Virgini, ſi non pro dignitate, ſaltem pro modulo ſuo, religioſum aliquem cultum exhibebunt, Cui ſit honor, & Gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Nauarr. lib. de Pſalt. B. Virginis.

Homilia VI.

Sacra Fraternitatis Roſarij excellentiam, ac miram vtilitatem ex multiplici cap. palam facimus, pleraque eius præconia decantantes.

ANGELICVS Doctor S. Thom. 3. part. q. 28. art. 3. ad 5. quadripartitam fraternitatem in hæc verba tradit: *Quatuor modis dicuntur in Scriptura fratres, natura, gente, cognatione, & affectu.* fratres natura dicuntur, qui eodem paterno, maternoue ſanguine procreati ſunt, vt iuſtus Abel, & inuidus Cain. fratres gente vocantur illi, qui eiuſdem ſunt nationis, ſeu natiui ſoli, vt in Sicilia Siculi, Neapoli Neapolitani, ad quod genus fraternitatis reſpiciens Dominus dixit Deut. 15. *Pręcipio tibi, vt aperias manus fratri tuo egeno, & pauperi, qui tecum verſatur in terra.* fratres cognatione illos cenſet D. Hieronymus aduerſus Heluidium, qui de vna ſunt familia, & ex vna radice prodeunt, in quo ſenſu Geneſ. 13. dixit Abraham ad Loth: *Non ſit rixa inter me, & te, & inter paſtores meos, & paſtores tuos, quia omnes fratres nos ſumus.* fratres tandem affectu, illi dicuntur, qui amoris vinculo inter ſe copulati ſunt, quorum ſemper aliquos omnis tulit ætas, celebres tamen non ita multos, quin pęne numerari queant. Tales Hercules, & The-

D. Th. 3. p. q. 28. art. 3. ad 5.

Deut. 15.

D. Hieron. aduerſ. Heluid.

Geneſ. 13.

Theſeus memorantur. Nam & hic illius virtutem, ac facta conſtanter imitabatur, & ille hunc apud hoſtes captiuum eximere conatus eſt. Talis cum Pyrithoo Theſeus extitit, teſte Poeta:

Plutarc. lib. Illuſtr. virorũ in Theſ. Ouidius.

Pyrithoum Theſeus Stygias comitatur ad vndas.

Statius verò ſimiles Marium, & Caſpium Romanos fuiſſe ſic celebrat.

Statius.

ſacro iuuenes Pręneſte creati.
Miſcuerant ſtudia, & iuncta tellure ferebant,
Velle ac nolle ambobus idem, ſociataq. toto
Mens ęuo, ac paruis diues concordia rebus,
Accubuere ſimul, votisq. ex omnibus vnum
Id fortuna dedit, iunctam inter pręlia mortem.

Tales Nyſum, & Euryalum, muſa non paulo maiore, canebat ſic Maro:

Virg. lib. 9. Aeneid.

His amor vnus erat, pariterq. in bella ruebant.

Talis & Aeneæ fidus Achates ſemper amicus erat. Talis denique ſuus ille Politiano Vati, quē ipſe præ cunctis iſto effert elogio:

Anglus Politian.

Vt tibi collatus iuuenes Phocęus Oreſtem
Oderit, & ſpernat Theſęa Pyrithous:
Sicanium Pyladē credatur fallere Damon,
Vixq. bonum fręnis Caſtora frater amet.

Sed forſan hæc vana. at ſana illa, & vera de plano, Dauidi, ac Ionathæ eſſe fratres dedit non vlla cognati ſanguinis neceſſitudo, ſed animorum, morumq. ſimilitudo. Hac altior, & arctior coniunctio fecit Apoſtolos fratres: eadem Chriſtifideles omnes fratres fecit. Quæ enim mens alia Seruatoris erat, ita percunctantis: *Qui ſunt fratres mei?* & extendens manum in diſcipulos ſuos dixit: *Ecce mater mea, & fratres mei*. Ne vero ſoli Apoſtoli hac voce deſignati credantur; Marcus etiam oculorum geſtum in Seruatore notauit, quo omnes fideles complexus eſt Dominus. Nam hic circunſpiciens eos, qui in circuitu eius ſedebant, ait: *Ecce, qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, & ſoror mea, & mater eſt*. At quæ illa Dei voluntas? Lucas ſic prodit: *Qui verbum Dei audiunt, & faciunt, fratres mei hi ſunt*. Quod quidem audire, & facere Dei verbum, non Apoſtolorum eſſe dumtaxat voluit legis il le lator, ſed quorumcunque etiam Chriſtianorum. Eapropter alibi inquiebat: *Vos omnes fratres eſtis; vnus enim eſt Pater veſter, qui in cęlis eſt, & Magiſter veſter vnus eſt Chriſtus*. Cum igitur Chriſtiani omnes inter Chriſti diſcipulos, auditoresq. cenſeri debeant, eodem quoque fratres affectu Chriſtiano eſſe oportere neceſſe eſt. Hanc ex affectu pio fraternitatem S. Hieronymus diuidit bipartito: *in ſpiritualem, & communem*, & quidem per ſpiritualem, inquit: *Omnes Chriſtiani fratres vocamur, vt ibi: Ecce quàm bonum, quàm iucundum eſt fratres habitare in vnū. & in alio Pſalmo Saluator, Narrabo, inquit, nomen tuum fratribus meis. Rurſus alibi: Vade, dic fratribus meis. Porro communis eſt fraternitas, quia omnes homines ex vno patre nati, pari inter nos germanitate coniungimur. Dicite, ait, his, qui oderunt vos, fratres noſtri eſtis. & Apoſtolus: ſi quis frater nominatur fornicator, aut auarus, aut Idolis ſeruiens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum huiuſmodi nec cibum ſumere*. Hæc ſtrictim Hieronymus, ſed clarius diſtinguit vtramque eam fraternitatem, dum ex Baſilio in ſimilem ſcribit ſententiam Illuſtriſſ. & Doctiſſ. Cardinalis Staniſlaus Hoſius: *Omnes*, inquit, *inuicem cognati ſumus, fratres omnes, ex eodem patre prognati omnes*. Si ſpiritualem quæris, Pater noſter ille eſt, quem vno ore inuocantes dicimus: *Pater noſter, qui es in cęlis*. Sin autem terrenam quæris originem, Pater noſter Adam, Mater noſtra eſt terra, ex eodem luto fabricati ſumus omnes. Itaque natura fratres ſumus ſecundum carnem, & ſecundum ſpiritum fratres nati ſumus, vel potius regenerati. Eundem a primo homine ſanguinem ducimus, eamdem à Chriſto gratiam accipimus. Quantum autem ſpiritualis fraternitas naturalem præcellat, duo inter alia præcipuè manifeſtant; tum quòd fundamentum fraternitatis naturalis caro eſt, & ſanguis, quæ conſiſtunt inſtar amnis: facilè enim aut per ſe diſſluit, aut diſpergitur, & euaneſcit, Iſaia dicente cap. 40. *Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quaſi flos agri, exiccatum eſt fœnum, & cecidit flos*. Spiritualis autem fraternitatis fundamentum, & baſis charitas eſt non ficta, vt loquitur Apoſt. Corinth. 6. Vnde quantum ſuperat naturam gratia, ſanguinem animus, ſpiritus carnem, regeneratio generationem, ſecundus Adam primum, tantum fraternitas ſpiritualis excedit fundamentum naturalis fraternitatis: tum quod omnis naturalis fraternitas nata eſt, vt occidat,

Margin notes: 3 Reg. 18. — Matth. 12. — Marc. 3. 34. — Luc. 8. 21. — Matth. 23. 8. — S. Hieron. — Pſalm. 132. — Pſal. 21. 23. — Ioan 20. — Iſai. 66. — 1. Cor. 5. 11. — Hoſ. tom. 5. de Confeſſ. Fidei Catholicæ c. 8. — Matth. 6. — Iſai. 40. — 2. Cor. 6.

cidat, & pereat, cum ſtatutum ſit hominibus ſemel mori, vt loquitur Apoſt. vnde rectè Silius Italicus lib. 3. cecinit:

Silius Ital. lib. 3.

Et pace, & bello cunctis extat terminus aui;

Cui conſonat illud Ouidij Eleg. 8.

Ouid.

Facta manent omnes, omnes expectat auarus Portitor.

At fraternitas ſpiritualis per mortem non perit, vt Virgilius canit in obitum Mœcenatis.

Virg. in obitu Mœcen.

Et decet, & certe viuet tibi ſemper amicus,
Nec tibi qui moritur, deſinit eſſe tuus.

Cui perſimile eſt illud Caſsiani in collationibus Patrum:

Caſsian. in coll. Patr.

Hæc eſt vera fraternitas, quæ nullis vnquam caſibus ſcinditur, quam non ſolum diſſociare, vel delere locorum, vel temporum interualla non præualent, ſed nec mors ipſa quidem diuellit. quare frater huius fraternitatis in Domino moriens, confratri ſuo meritò dicere poterit illud Paulini ad Auſonium:

Paulinus ad Auſonium.

Te video corde, mente complector pia
Vbique præſentem mihi:
Et, ſi ſolutus corporali carcere,
Terraq; prauolauerim,
Cum me locauit axe communis Pater,
Illic quoque te animo gero.

Quantum autem longo interuallo hæc ſpiritualis fraternitas Mariani Roſarij reliquas alias præcellat, non meum teſtimonium, ſed Doctiſsimi Thritemij ſatis luculentum accipite, ille lib. de Fraternitate S. Annæ cap. 15. hæc ſcripſit:

Thritem. li. de Fratern. S. Ann. c. 15.

Quanto Dei Mater cum genetrice ſua, meritis, & ſanctitate reliquos Sanctos in cælo antecellit, tanto Fraternitas nomini eius dicata, locum tenet eminentiorem, vnde vt fideles promptam apud Deum aduocatam habere mereantur, ſub nomine Roſarij ad honorem eius Fraternitatem inſtituerunt.

Cæterum, vt eius excellentiam, ac præclara encomia ab eius primordijs repetamus, dedit certè illa inſignis Patriarcha Sanctus Dominicus: cuius rei, & traditionis authoritas, & ſacrorum Pontificum teſtimonia apertiſsimè probant: & quidem quòd ad traditionem attinet, verba Diui Hieronymi contra Luciferianos de Eccleſiaſticis traditionibus loquentis, præſenti traditioni ſatis conueniunt:

D. Hieron. cõt. Lucifer. de Eccl. tradit.

Totius Orbis in hanc partem conſenſus inſtar præcepti obtinet; nam & multa, quæ per traditionem in Eccleſiis obſeruantur, authoritatem legis vſurparunt, & rationabilis obſeruatio eam ſibi vendicat, quoniam ita noſtri tradidere maiores. Cum ergo à multis retro annis omnium populorum conſenſu B. Dominicus huius Fraternitatis Inſtitutor, & Fundator habitus fuerit, planè fatendum eſt, id traditionis robore firmatum eſſe, vnde cum Diuo Baſilio Magno epiſt. 37. nobis dicere licebit:

D. Baſil. epiſ. 37.

Nos confitemur, quod traditum accepimus. quòd ſi nondum acquieſcis, audi Diuum Ioannem Chryſoſtomum homilia quarta in 2. ad Theſſalonicenſes:

Chryſ. hom. 4. in 2. ad Theſs.

traditio eſt, nihil quæras amplius. At te quærere amplius video teſtem illius, ſed fruſtra cum traditio ipſa ſibi teſtis ſit. verùm præter traditionem adſunt teſtes huius veritatis omni exceptione maiores, ſacri Pontificis, grauiſsimiq. Authores. nam Leo Papa Decimus in Bulla *Paſtoris æterna*, ædita anno 1520. ſic loquitur:

Leo X. in Bulla Paſtoris.

Olim pro hiſtorijs legitur. A S. Dominico quadam Confraternitas vtriuſque ſexus fidelium, de Roſario eiuſdem B. Virginis Mariæ nuncupata, ad honorem Angelicæ ſalutationis inſtituta, & in diuerſis Mundi partibus prædicata fuit, etiam ſequentibus ſignis. id ipſum lego apud Pium Quintum in Bulla, *Conſueuerunt*, & apud Clementem Septimum, Paulum Tertium, Paulum Quartum, & Pium Quartum, aliosq. Pontifices, quos longum eſſet percenſere.

Pius V. in Bulla, Conſueuerunt. Clem. VII. Paulus III. Paulus IV. Pius IV.

Accedit Alexander Foroliuienſis Epiſcopus, idemq. Nuncius Apoſtolicus, & Legatus à latere pro Germania, qui in Bulla, *Exit glorioſus*, anno 1476. dixit:

Alex. Forolia in Bulla, Exit glorioſus.

Beatiſſimæ Virginis Mariæ laudabilis Fraternitas, de Roſario nuncupata, per Beatiſsimum illius primum Patrem legitur prædicata. ſed & alios antiquiores teſtes iam probo. hi ſunt, duo ſocij indiuidui Beati Dominici, qui ab eo in Generales Roſarij, & eius Fraternitatis Prædicatores creati fuere: hi ſunt, Ioannes de Monte, & Magiſter Thomas de templo, in libro de miraculis beatæ Virginis, cuius ſanctitatis, & eruditionis meminit Antonius Senenſis in Bibliotheca Patrum Ordinis Prædicatorum.

Thom. de Templ. li. de miracul. B. Virg. Ant Senenſ. in Biblioth. Patrum.

Accedit etiam, quòd vniuerſa Leodienſis congregatio in manuali ſodalitatis annuntiatæ parte 1. cap. 2. inquit:

Leodien. Cõgreg. in Manual. ſodal. Annunt. par. 1. c. 2.

Sodalitates ſua dignitate fructumque ſuperauit nobiliſsima Roſarij ſodalitas, à B. Dominico Ordinis Prædicatorum fundatore circa partes Tholoſanas primum inſtituta. Confirmat

firmat omnia hucuſque dicta, quòd beatus Alanus lib. de dignirate pſalterij beatæ Virginis refert, quòd cum B. Dominicus nauigans, captus eſſet à pyratis, & ad triremes deſtinaretur, ingens ſuborta eſt tempeſtas, ita vt nauis patronus ſubmergeretur, & alij in magno vitæ diſcrimine verſarentur, oranti B. Dominico pro illorum incolumitate apparuit B. Virgo, multis fulgoribus corruſcans, dicens, quòd eius amore libens tranquillum, & placatum redderet mare, dummodo homines illi hanc prius admittere vellent conditionē, omni die pſalterium dicere, & nouam fraternitatem, quæ Ieſu Chriſti, ac Virginis nuncuparetur, inchoarent: qua impleta conditione continuò ſiluerunt venti, & frementes maris fluctus quieuerunt, & facta eſt tranquillitas magna: neque quicquam officit, quòd apud B. Alanum in apologetico cap. 22. hæc verba leguntur: *Beatiſſimus Dominicus diuino fretus auxilio pro animarum ſalute multarum, vtpotè qui fuit prædicator ſummus, re, nomine, & profeſſione, in mundo ad hoc cum ſignis, & portentis mirabilibus miſſus, idcirco communitatem iſtam renouauit, quæ dudum ante tempora ſua valde inchoata fuit.* hoc, inquā, aſſertæ veritati nihil obeſt, quia ante beatiſſimum Dominicum rudis, & informis erat illa communitas, ipſe verò formam, & ſplendorem ei exhibuit, & talis, qualis nunc eſt, ei ipſe eſt auctor, talemque ipſe regenerauit, qualem nunc habemus. Vnde quemadmodum licet multorum ſententia ſit, alium ante Romulum Romæ ædificationi primordia dediſſe, quia tamen illa parui momenti fuerant, abſolutè Romulus Romæ fundator nuncupatur; ita licet fraternitatis initia quædam beatum Dominicum præceſſerint, ipſe tamen ita illa promouit, vt non tam promotor, quā auctor dici mereatur, atque hinc illud non leue, ſed magni momenti putarim huius confraternitatis præconium, quod illuſtriſsimæ familiæ Prædicatorum Germana, & vterina ſoror ſit ab eodem ſanctiſsimo Dominico vtriuſque parente progenita, ad vbera eius pariter enutrita, & in vniuerſas ferè mundi plagas diffuſa. Incredibile pænè videri poteſt, quod referam; veriſsimum tamen eſt, & Prædicatorum teſtantur chronica. Poſtquam anno 1217. B. Dominici inſtitutum eſſet ab Honorio Pont. Maximo confirmatum. S. Dominicus emiſit per orbem paucos, quos habuit, fratres prędicaū̃t. Hi intra quadriennium ita totum ferè orbem fermentauerūt, ita ſeſe auxerunt, & numero fratrum, & ædibus conuentuum, vt S. Dominicus haſce in Prouincias diſtribueret maximas. Vna ipſi erat Prouincia tota Francia, alia omnis Hiſpania, Anglia tota erat tertia; vna erat omnis Teutonum natio: Toloſanam, Narbonenſem Lombardicam, Romanam, Prouincias ipſe deſcripſerat, & diſtinxerat. Harum nulla pauciores, quam ſexaginta conuentus inſtructos numerabat: inſuper ab eiuſdem obdormitione anno altero, iſtæ ſunt ampliſſimæ conſtitutæ Prouinciæ, à plurimis habitatæ conuētibus, Polonica, Dacica, Græca, Ieroſolymitana, Cyprenſis. Nulla pars orbis Chriſtiani fuit, quam ordo Prædicatorum non penetraret, peruaderet, inſiſteret, habitaret, ordinis Germana compar fraternitas Roſarij, eademque patrimonium ſuum hæreditas nunquam ab illius fuit latere ſeiuncta. Ita continuo vbi ſeminare cœpit ordo, Roſarij quoque cœpit ibidem ſtipatim germinare fraternitas. Quantū quāuè latè? hinc id æſtima, quòd Genebrardus prodit in chronicis, nimirum ferri, Prædicatorum id ætatis cœnobia per orbem numerata fuiſſe quater millena centum, & quadraginta ſeptem; atque hæc ſingula fraternitatis propagandæ ſtudioſiſſima ſimul extitere, exemplo Patris ſui S. Dominici, recens inter Diuos adſcripti. Quapropter cum S. Dominicus vir tantus tantum ſit adiumentum, ac ornamentum Eccleſiæ, tanta gloria Prædicatorum ordini; nō poteſt nō & fraternitati ſuæ admirabilē ſplēdorē, & excellentiæ prærogatiuam afferre, velut idem vtriuſq; auctor inclitus, & fundator; vt non verè minus, quàm glorioſè prędicare de eo nobis liceat, quòd de Ioſepho Eccleſiaſt. *Homo princeps fratrū natus eſt, firmamentum gentis, rector fratrum, ſtabilimentum populi, & oſſa ipſius viſitata ſunt, & poſt mortem prophetauerunt.* Circa illum corona fratrum, & *quaſi plantatio cedri in monte Libano*. Par eſt igitur nos animis repetere, atque memoria dictum, factumque memorandum, iuxta illud, quo vel vno Regis Itapherni bello quodam deuicti, vxor à Perſarum Rege Dario cum cæteris capta, nominis immortalitatem inuenit

B. Alan. lib. de dignitate pſal. B. Virg.

B. Alan. in Apoc. 22.

Prędic. chronica.

In declarat. conſtit. Prædicat. diſt. 1. c. 15. ſuper illud B. Dominicum.

Genebr. in chron. lib. 4. ſub initium.

Idem 50. 14

Plut. lib. de amici. fratr.

uenit, Plutarcho teſte, quæ cum victori Dario ſiſteretur captiua, toto ore, ac corpore celſi animi præſeferens indolem regiam, ſortem tantæ Rex miſeratus fœminæ, vitam ei condonauit, & libertatem ſimul eligendi vnum ex omnibus captiuis fecit copiam, quem liberum vellet. Illa nihil deliberans, germanum fratrem ſibi donari poſcebat. Quod factum admiratus Darius, cur Regem ſuum coniugem Itaphernem præterijſſet, percunctatur: illa reſpondet, alius maritus, alij liberi, ſi Deus volet, poſſunt mihi contingere, alium fratrem, defunctis iam vita parentibus, non eſt, quòd ſperem. Non diſſimiliter cum iam B. Dominicus Prædicatorum ordinis, & huius Fraternitatis parens obierit, & ad ſuperos euolauerit, iam non eſt, quòd alteram iſti ſimilē ſperare debeat, vt enim dixit Plutarchus lib. de amicitia fratrum: *Fratris amici nulla eſt recuperatio, vt nec manus ablatæ.* Merito ergo ſacer ordo Prædicatorum ſuam protegit fraternitatem, & à depredatoribus, tamquam germanam ſuam ſororem protegit, & defendit. Tandem neceſſitudinis vinculo copulata eſt ſacra hęc fraternitas illuſtriſſimæ Prædicatorum familiæ, vt ab ea inſeparabilis ſit, quod non pauca Pontificum decreta apertè conteſtantur, dum ſeuerè præcipiunt, ne cuiquam liceat cuiuſcumque ſit ſtatus, ordinis, gradus, poteſtatis, vel auctoritatis, præterquam Prædicatorum ordini, aut quibus ipſe permiſerit, inſtituere, vel adminiſtrare Mariani roſarij fraternitatem, & vt reliqua omittam, vnicam, quæ inſtar mille eſt Pij V. ſanctionem recitabo, in Bulla, quæ incipit: *Inter deſiderabilia*, anno 1569. die 29. Iunij hæc ſcripſit: *Auctoritate Apoſtolica per præſentem ſtatuimus, quòd nulli licitum exiſtat Cappellam Sanctiſſimi Roſarij in quauis Eccleſia, ſiue loco eligere, præter dictum Generalē, aut ab eo deputatos*. Et infra ſubdit: *Nos enim, omnes præmiſſis contrauenientes, indulgentijſque, & peccatorum remiſſionibus eis conceſſis priuamus, & priuatos, & indignos effici decernimus.* Quod idem prohibet in Bulla *Conſueuerunt*, anno 1569. die 17. Septembris. Impulit ſacros Pontifices hæc edere indulta, quod nouiſſima hac demum ætate, quidam extiterunt Marianæ huius fraternitatis inuaſores, audaci pietatis promouendæ prætextu, totis viribus conantes illam ad ſe trahere, & abſ

Idem ibid.

Pius V. in Bulla. Inter deſiderabil.

Bulla Conſueuerunt.

que facultate ordinis Prædicatorum, eius adminiſtratores fieri, quibus ſanè à tentatoribus inuadendę, ac ſibi vſurpandæ fraternitatis alienæ opinor cauſam fuiſſe perſimilem illi Dauidicæ, de qua libr. 2. Reg. cap. 6. *Nunciatum eſt Regi Dauid, quod benedixiſſet Dominus Obededom, & omnia eius propter Arcam Dei: dixit Dauid, ibo, & reducam Arcam cum benedictione in domum meam.* Certè propter myſticam arcam fraternitatis cumulauit Dominus vberrimis benedictionibus Prædicatorum Ordinem, vt apertè indicant verba Deiparæ à B. Alano relata lib. de dignitate Pſalterij B. Virginis cap. 16. *Quandiu durauit hoc Pſalterium in tali ordine ſancto, tamdiu ſcientia, ſapientia, obſeruantia, miraculorum fama, & gloria apud Deum, & homines immenſum floruit.* Hanc multiplicem benedictionem Dei, nonnulli obſeruantes, quæ per fraternitatem in Prædicatorum ordinem cælitus dimanabat, in illud inciderunt conſilium, in quod incidit Dauid, vt, ſecum adſportarent fraternitatem, alius alibi ſuo quiſque in loco: *Ibo, & reducam arcam fraternitatis Roſarij cum benedictione in domum meam.* Verum hic illis conatus non ita fortunauit benè, ſicut Dauidi ſuus: quod cum hoc iuſtitia, cum illis quędam ſtaret iniuſtitia ex præiudicio, & damno tertij; eſt namque ordini Prædicatorum diuinitus hæreditas data. Proinde Sancta Sedes Apoſtolica hanc functionem fraternitatis omnibus alijs abiudicauit, & ſolis adiudicauit Prædicatoribus propriam. Euenit itaque attentatoribus iſtis, quod Ioſepho, & Azariæ principibus: *Qui audientes res bene geſtas, & prælia, quæ facta ſunt à Iuda, & Ionatha, dixerunt: Faciamus & ipſi nobis nomen, & eamus pugnare aduerſus gentes. Abierunt Iamniam, exiuit Gorgias in pugnam, fugati ſunt illi, & ceciderunt de populo Iſrael duo millia viri, & facta eſt plaga magna in populo, quia non audierunt Iudam, & fratres eius, exiſtimātes fortiter ſe facturos. Ipſi autem non erant de ſemine virorum illorum, per quos ſalus facta eſt in Iſrael.* Ita iſti gloriæ cupidi appropriare, & vſurpare ſibi tentauerunt ſacram hanc confraternitatem, ſed fruſtra, quia omnibus notiſſimum eſt, S. Dominici ſemen, & ordinem Prædicatorum eſſe, per quos iam 400. annis, & amplius, ſalus copioſa facta eſt in Eccleſia Dei.

2. Reg. 6.

B. Alan. libr. de dign. Pſal terij B. Virg. c. 16.

1. Mach. 5.

Digitized by Google

Sed ad alia iam me conuerto ſacræ huius fraternitatis præconia maiora decantanda: etenim quemadmodum D. Auguſtinus fatebatur lib. 9. epiſt. 95. quòd quatuor eum detinebant in Eccleſia, *conſenſio Populorum, authoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, & charitate aucta, & vetuſtate firmata, tertiò ſucceſſio Pontificum a Petro vſque ad Sixtum, quarto nomen Catholicæ; quod nomen nulla ſecta fuerit ſortita*: ita ſimiliter in Roſarij fraternitate, & deuotione, conſenſus eſt populorum, qui hanc amplectuntur deuotionem. In ea authoritas miraculis confirmata, & inchoata; ſpe nutrita, & charitate aucta, non diuitijs, non honoribus, non redditibus, ſicut militiarum ordinum incrementa, ſed amore erga Deiparam Virginem ſpe obtinendi eius patrocinium roborata, vetuſtate firmata, antiquitate ſtabilita ante quadringenta annos. Illud tamen ſingulare, & admirandum huius ſacræ Fraternitatis encomium inter pleraque alia eſſe perhibetur, quòd Albigenſium interemit hæreticam prauitatem: etenim ſicut Beata Virgo eius parens, hæreſum fuit interemptrix, vt loquitur Diuus Hieronymus, vel vt alij volunt Sophronius de Aſſumptione B. Virginis, & ſicut Beatiſſimus Dominicus eius Inſtitutor, acerrimus fuit hæreticorum expugnator, ita hæc ſacra Fraternitas per varias Mundi plagas hæreſim diffuſam, & inſtar Cancri ſerpentem, Roſarij armis extirpauit, ac penitus extinxit: etenim in Occidente Hæretici quidem extiterunt, ſed qui orti ſimul occiderunt; primus fuit Berengarius ſacramentarius ſub annum 160. deinde Baſilius, Taudemus, Petrobruſiani, Henriciani, ac ſimilis farinæ obſcuri homuli. Quorum venenum hæreticum Authores pænè citius ipſos extinxit, quàm id ſentiret Eccleſia; At vt refert Beatus Alanus in Apologicis: *Coortis derepente multis Albigenſium myriadibus, Eccleſiam in Francia, in Gallia, & Lombardia late peſſundantibus, Eucharistiam, orationem pro viuis, pro defunctis deſpicatui habentibus: hic verò intremuit Eccleſia Occidentis, talium adhuc inexperta malorum, multa mouet, nulla peſtem amouent, non arma, non doctrina deerant, deerat oratio. Huius immemorem monet Orbem de Cælo Seruator, monet Deipara, vterque per S. Dominicum, monent ambo prædicandi, ac orandi Roſarium: vt in vſum venit, creuit oratio, decreuit hæreſis.* Vnde Summus Pontifex Gregorius Nonus in Bulla Canonizationis Sancti Dominici, dixit: *Dominico ſagittante delicias carnis, & fulgurante mentes lapideas impiorum, omnis hæreticorum ſecta contremuit, omnis Eccleſia fidelium exultauit.* eapropter in Theatro Canonizationis conteſtatum fuit ab eo, vel in ſola Lombardia vltra centies millenos hæreticos conuerſos, Eccleſiæq. redditos fuiſſe. Hæreſis Albigenſium qua vi, & via potiſſimum extincta eſt? Magnam partem armis, Cruce ſignatorum; maiorem prædicationibus Dominicanorum, maximam verò orationibus Fraternitatis Roſarij. Nam iſta priora diu profecere, non multum ſola: at Roſario Fraternitatis accedente, inquit Pius Quintus in ſua Bulla, *Cœperunt hæreſum tenebræ remitti, & lux Catholicæ fidei aperiri.* Idem conteſtatur Pius Quartus in Breui, *Cum præclara: Nobis innotuit, Confraternitatem Roſarij, non ſine magno fidei, & deuotionis augumento iam dici erectam eſſe:* Quantum autem in dies numero capitum auxit Fraternitas Roſarij, tantum imminuta eſt prauitas Albigenſium; vicit Fraternitas orationibus hæreſim, & profligauit: ſed auſpico Reginæ Mariæ, teſtis eſt Eccleſia, quæ ſub eandem ferè tempeſtatem, eandem ob cauſam hanc adinuenit, & ſolemni ritu eandem introduxit Antiphonam: *Gaude, & lætare Virgo Maria, quæ cunctas hæreſes ſola interemiſti in vniuerſo Mundo.* & quidem cum Deus, Deiparaque ſuam hanc Fraternitatem, velut quodam voluerint cæleſte eſſe Apiarium, cuius apes in Roſis Domini, ac Dominæ diuinis, & Angelicis mellificare oportebat fratres, tanquam ſtrenuos hæreticarum veſparum, quæ fraternitatis Apiarium deuaſtare moliuntur, expugnatores eſſe, & vindices, tanquam ſibi dictum illud Diui Pauli ad Epheſios 6. *Galeam ſalutis aſſumite, gladium ſpiritus per omnem orationem, & obſeruationem.* id quod ſatis perſpicuè à primordijs conſtitutionis Mundi prædictum arbitror Diuino illo oraculo: *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, ſemen tuum, & ſemen illius.* etenim ſicut antiqui ſerpentis ſemen non eſt vnum,

ſed

Aug. lib. 9. epiſt. 95.

D. Hieron. Sophron. de Aſſumpt. B Virg.

B. Alan. in Apolog.

Greg. IX. in Bulla Canoniz. S. Dom.

Pius V. in Bulla, Conſueuerunt.

Pius IV. in Breui, Cum præclara.

Eccleſia.

Epheſ. 6.

Gen 3.

ſed multiplex omnes illi, & filij Belial, omnia genimina viperarum; omnes acuentes linguas ſicut ſerpentes; ita quoque benedictę huius mulieris ſemen non vnum eſt, benedictus fructus ventris illius Chriſtus, ſed omnis, qui à Deo natus eſt: ex quo facilè mihi perſuadeo, Confratres Roſarij ſemen Deiparæ Mariæ meritò cenſendos eſſe, cum ei ſint peculiari ratione addicti. Vnde Summus Pontifex Paulus V. in Bulla, *Piorum hominum*, edita anno 1608. die 15. Aprilis, non dubitauit eos; *dilectos filios, Mariæ Confratres, & Conſorores appellare*. eſt quidem illa Mater cunctorum viuentium, ſed audent quoque Confratres Mariani Roſarij illam ſic affari, *dic, obſecro te, quod ſoror mea ſis, vt benè ſit mihi propter te, & viuat anima mea ob gratiam tui*. benè ſanè eſt Fraternitati: propter eam enim viuit, ob gratiam ſororis, ac matris ſuæ interuentione, continuò gratiam iuſtificantem ei impetrantis, & eandem in ea conſeruantis. Porrò iam adiungo aliud ſacrę huius Confraternitatis pręconium, etenim cum per totum ferè orbem terrarum vbicunque Chriſti fides viget, ſit iam fraternitas iſta propagata, non poteſt eorum oratio ad impetrandum efficaciſſima non eſſe, D. Ambr. dicente, ſuper epiſt. ad Rom. *Impoſſibile eſt preces multorum non exaudiri*. Quicunque autem huic ſacræ Confraternitati nomen dedit, habet multos, & penè infinitos vtriuſque ſexus Confratres, per Mundum vniuerſum diſperſos, quorum bonorum, & ſuffragiorum eſt particeps. Inter quos abſque dubio multi ſunt, Deum timentes, & mandata eius cuſtodientes. Alij pueri innocentes, & ſine macula ſaltem mortali, Roſarij penſum per ſingulos dies ſoluentes: multi, qui auſteram, ac ſanctam ducunt vitam. Oratio autem quantò à ſanctiori, & digniori perſona fit, tantò facilius à Deo exauditur, vt legitur 1. q. c. ipſi, & 14. q. 5. c. ſcriptum. Cui alludit illud Luc. 5. *multum valet oratio iuſti aſſidua*: & hoc idem probat ipſe Iacobus, exemplo Heliæ, dicens: *Helias homo erat ſimilis nobis paſſibilis, & oratione orauit, vt non plueret ſuper terram, & non pluit annos tres, & menſes ſex. & rurſum orauit, & Cælum dedit pluuiam, & terra dedit fructum ſuum*: 3. Reg. 17. Si itaque tam efficax fuit oratio vnius iuſti, vt exaudiri meruerit à Domino, quanto magis proderit oratio multorum iuſtorum? Libro ſecundo Regum capite decimoquarto legimus, quod cum Saul vellet occidere filium ſuum Ionatham, eo quòd contra eius præceptum guſtaſſet modicum mellis ante Solis occaſum; Populus impensè inſtitit apud Patrem, vt tanti vita donata fuerit Ionathæ, & placata eſt ira patris aduerſus eum. Ionathas peccatorem deſignat, Saul vero Deum Patrem. Tunc ergo Saul voluit occidere Ionatham, quando Diuina iuſtitia tentat damnare peccatorem. At ſi fuerit huic Confraternitati adſcriptus, inſtabunt pro eo Confratres boni, & iuſti apud Dominum, vt non moriatur in æternum, ſed viuat in præſenti vita gratiæ, & in futuro gloriæ. Et quidem, ſi orationem duorum iuſtorum promiſit Dominus exaudiendam de cælo; iuxta illud Matthæi decimooctauo: *Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quacunque petierint, fiet illis à Patre meo, qui in cælis eſt*; quantò magis oratio innumerabilium iuſtorum exaudiri debet? Ad hæc præclarum illud huius Fraternitatis encomium non prætermittam, vtpotè quod ad eam ſectandam mirum in modum alliciat. arbitror ſanè, nec immeritò inter argumenta, & ſigna moralia æternæ prædeſtinationis illud non infimum locum obtinere, quod quiſpiam nomen dederit huic ſacræ Fraternitati: ſicut enim ſecundo Regum capite decimoſexto legimus, quòd, cum Ionathas, & Achimaas fugerent à facie Abſalonis, quærentis eos occidere, mulier quædam illorum miſerta, abſcondit eos intra os putei ſui, expandens velum ſuper ipſum, ne à ſeruis Abſalonis tranſeuntibus viderentur, qua mulieris induſtria à morte præſeruati fuere: non diſſimiliter cum Deus, ira percitus aduerſus peccatores, mittit dæmones, iuſtitiæ ſuæ miniſtros, vindices, & executores, iuxta illud Pſalmi: *Miſit in eos indignationem, & iram, & tribulationem, immiſſionem per Angelos malos*; Beatiſſima Virgo intra ſinum miſericordiæ ſuæ, quos agnoſcit huius fraternitatis alumnos, eoſdem protegit, & abſcondit, vt à diuina ira eos eripiat. Quare ſingulis huius fraternitatis Beatiſſimam Virginem dicentem audio illud Pſalmi: *Quoniam in me ſperauit, liberabo eum*; ſcilicet ab omni an-

Paulus V. in Bulla, Piorũ hominum.
Gen. 12.
Ambr. ſuper epiſt. ad Roman.
1. q. cap. ipſi. 14. q. 5. cap. ſcriptum.
Luc. 5.
Iacob 5.
3. Reg 17.
2. Reg. 14.
Matth. 18.
2. Reg 16.
Pſal. 90.

guſtia in præſenti ſæculo, & ab æterna damnatione in futuro, idque propterea, *quoniam cognouit nomen meum*, illud repetens, & religioſe inuocans per Roſarij preces, *clamauit ad me*, ſcilicet inter aduerſa auxilium meum poſtulans, nec fruſtra quidem, *quia exaudiam eum in die tribulationis ſuæ, nec derelinquam eum, cum ipſo ſum in tribulatione*, iuge auxilium liberaliter ei impertiens.

Quid plura? illa memorabilis huius Fraternitatis laus eſt, vt nulla ſit in Eccleſia Catholica congregatio, in qua frequentius, & inceſſabilius orationis diuinus cultus vigeat, quam in illa: etenim quàm late patet Eccleſia Dei, in cuius omni loco incruentum Chriſti ſacrificium offertur nomini Dei, tanquam oblatio munda, & immaculata, vnde Zacharias vocat illud, iuge ſacrificium; tam latè patet Prædicatorum Religio, germanaque eius ſoror Fraternitas. vnde ſicut iugis ſacrificij in Eccleſia adeſt perpetua quædam diurna, nocturnaq. continuatio abſque vlla intermiſsione (nam diu, noctuque momentum non eſt, quo Sol oriens, non aliam ſemper, atque aliam Eccleſiæ aram perluſtrans, aperiat, & Chriſti Domini ad aras operandum euocet) ita quoque non eſſe particulam temporis exiſtimo, quo non aliquæ ad Roſarium preces defundatur. Hocq. id amplius cenſeo, quo & plures ſunt Roſarij oratores, quàm Sacerdotes, & quo ad illud facilius eſt accedere, & repetere id ſæpius licet, quàm ſacrum Miſſæ officium.

Quid, quod nulla Fraternitas mihi eſſe videatur, cuius ſolius tituli nomenclatura ſimul ipſa, & fidei orthodoxæ tam certa ſit profeſsio eadem, quam certam ſolum facit ſignum Roſarij? Inter hæreticos es? Roſarium gere, prome Roſarium, aut voce profitere te in Roſarij Fraternitate cultorem glorioſiſsimæ Beatæ Virgini Mariæ cenſeri, iam continuo Romanenſis audis, iam Papicula cum cachinnis, & conuitijs proclamaberis, iam verus veræ Confeſſor fidei coram hominibus factus, & agnitus mereberis, quem & Author fidei Chriſtus Ieſus coram Patre ſuo confiteatur. Inter Catholicos verſaberis? idem exhibe Roſarium, id ora, id lauda, vel ad eius te cultores fratres te iunge. Continuo qui præſentes adfuerint, aliam longè de te opinionem tacitis concipient animis, rectè in fide ſentientes, & humilibus conſentientes, te illi pium, modeſtum, grauem, & comem, ac virum bonum eſſe ſibi perſuadebunt; certè talem minimè, qualem Mundi zizanioſus ager in maligno poſitus, efferre paſsim conſueuit. Quid, quòd nulla Fraternitas ſit amplior illa, pluresq. ſinu ſuo complectatur? doctiſsimo Beyſſelio lib. de Roſacea Corona dicente: *Tanto exiſtimanda eſt melior, & diuinior, quanto cum pluribus poteſt haberi communior. Nam cætera quidem inter Chriſtianos ſodalitates, ita fermè ſunt inſtituta, vt neque ætatum ſint omnium, neque ſexuum, neque conditionum. At vero hæc infantiam mulcet, ſenectutem non offendit, otioſos exercet, non impedit occupatos, potentes, & diuites allicit, pauperes, & debiles non excludit, tepidos ad faſtidium non adducit, nec viuos tantum, ſed & defunctos admittit: hæc ſocietas aliarum omnium videtur in ſe complexa eſſe diuitias.* Accedit his omnibus, quòd hanc fraternitatem ſuper reliquas omnes Sacri Pontifices, Vrbanus IV. Ioannes XXII. Sixtus IV. Innocentius VIII. Alexander VI. Iulius II. Leo X. Adrianus VI. Clemens VII. Paulus III. Iulius III. Paulus IV. Pius IV. Pius V. Gregorius XIII. Sixtus V. Clemens VIII. & Paulus V. ex ærario Eccleſiæ multis Indulgentiarum diuitijs locupletarunt, quod vt luculentius pateat, non grauabor in perpetuam rei memoriam eas omnes hic aglomerare.

Beyſſelio li. de Roſacea Corona.

Vrbanus 4. Ioan. 22. Sixtus 4. Innoc. 8. Alex. 6. Iulius 2. Leo 10. Adrian 6. Clem. 7. Paul. 3. Iul 3. Paul. 4. Pius 4. Greg. 13. Sixt. 5. Clem. 8. Paul. 5.

§. I.

Pro inſcriptione in Fraternitatem Roſarij.

PRIMA ſingulis de Fraternitate plenariam Indulgentiam ſemel in vita, ſemel in morte conceſsit viuæ vocis oraculo Innocentius VIII. anno 1484. die decimatertia Octobris. Succeſſores confirmarunt omnes. Secunda, qui quà prima vice inſcripti fuerint, ſanctiſsimum Euchariſtiæ ſacramentum in aliqua Eccleſia Fraternitatis perceperint, & vnam ſaltem quinquagenam recitauerint pro

Innoc. 8.

Eccle-

Eccleſiæ tranquillitate, ijs eſt plenaria indulg. Item, qui in mortis articulo conſtituti, ſalutaris pœnitentiæ, & viatici Sacramento muniti fuerint, vtrique plenam omnium, & ſingulorum peccatorum Indulgentiam, & remiſsionem miſericorditer conſequuntur. Ita Pius in Bulla conſueuerunt, anno 1560. die 17. Septembr. tertia. Nouiſsime de his nominatim Gregorius XIII. in duobus breuibus: vtriuſq; initium eſt, cum ſicut accepimus, &c. datum prius 25. Maij, alterum 1. Iunij anno vtrumque 1579. Vi horum, ingreſſus in fraternitatem ſi pœnitens, confeſſuſque communicarit, acquirit plen. indulg. Item ſemel in vita quando voluerit, confeſſuſq; communicarit, plen. indulg. Item tertio in articulo mortis inuocans corde, vel ore ſanctiſſimum nomen Ieſu habet plenariam indulgentiam.

Pius in bulla conſueuerunt.

Greg. XIII. in duob. breuibus.

§. 2.

Pro gerentibus ſecum Roſarium.

OMNI die, quo quis de fraternitate Roſarij ſecum tulerit palã Roſarium, meretur cc. annos, cc. quadragenas indulgent. Innocentius VIII. in breui, ſplendor paternæ gloriæ, Romæ 1488. & Alexander VI. in breui illius, qui perfecta charitatis eſt, &c. Romæ anno 1494.

Innoc. VIII in breui ſplẽdor paternę gloriæ. Alex. VI.

§. 3.

Pro deuotè orantibus Roſarium.

PRIMA non libet, nec opus eſt ſigillatim referre, quantum, & quando quiſque pſalterium totũ, aut Roſarium contulerit, verbo Dico, vix fuit Pontifex, à Sixto IV. qui datas non confirmarit, & auxerit alijs. Secunda ſolus Innocentius VIII. & Alexander VI. vbi ſupra confirmauit, contulit vterque dicenti Pſalterium, ideſt xv. decades coniunctim, vel diuiſim indulg. annorum trecentorum ſexaginta millium, alij plures ſuperaddiderunt. Tertia Adrianus VI. in breui illius, qui Dominicum, &c. anno 1523. die 1. Apr. dedit indulg. annorũ quinquaginta dicenti roſarium vnum palam vbi videri poſſit, dico in templo fraternitatis: at Clemens VII. in breui ineffabilia, &c. anno 1592. 23. Maij extendit hoc ad omne templum, & duplicauit annos indulgentiarum, vt ſint c. Demum Paulus III. anno 1537. 13. Auguſti dedit plen. indulgentiam. Quarta quicunque è fraternitate orarit, & quandocunque, & quotieſcunque roſarium, ſeu quinquagenam pro defunctis, is liberat animã vnam è purgatorio. Paulus III. ibidem. Quinta dicentibus roſarium in certis feſtis certæ, immenſæque ſunt datæ indulgentiæ à pluribus.

Sixto IV.

Innoc. VIII. Alex. VI.

Adrian. 6.

Clem. VII.

Paul. III.

Paul. III.

§. 4.

Pro confeſsis, & communicantibus.

PRIMO. In feſto Annunciatione, qui de fraternitate Roſarij cõfeſſus communicarit, & orarit roſarium vnum in templo roſarij, meretur plenar. indulg. Pius V. in breui, iniunctum nobis deſuper Romæ anno 1566. 14. Iunij. Secundo item qui eo die etiam alibi confeſſus, communicarit, viſitarit tamen Eccleſiam Roſarij, oraritque pro concordia Principum Chriſtianorum, pro extirpatione hæreſium, pro pace Eccleſiæ, is acquirit plen. indulg. Gregorius XIII. in breui, cũ ſicut accepimus, anno 1579. die 1. Iunij. Tertio, Dominica prima cuiuſque menſis, qui præſens proceſsioni confeſſus, communicarit, plen. indulg. meretur. Gregorius XIII. in breui, vniuerſis, & ſingulis, &c. anno 1577. die 24. Octobr. de hoc inferius. Quarto, huc refert ſtationum indulgentias, pleriſque feſtis fori, multis chori, plenarias, aut maximas. Contulit eas Leo X. in bulla Paſtoris æterni. Confirmarunt ſucceſſores. Quinto, Dominica 1. Octob. in feſto Roſarij confeſſis, & communicantibus, orantibus in templo roſarij, datur plen. indulg. Gregor. in bulla. Monet Apoſtolus, anno 1573. 30. April. & in breui, exponi nobis, anno 1577. 1. Octob.

pius V.

Greg. XIII.

Greg. XIII.

Leo X.

Greg. in bulla, Monet Apoſtolus.

§. 5.

Pro Salue Regina.

QVICVMQVE de fraternitate interfuerit Salue Regina, dum in templo Prædicatorum canitur

poſt

poſt completorium, is meretur quadraginta dies indulgentiarum. Alexander Legatus anno 1476. At Paulus V. viuæ vocis oraculo addidit annos centum anno 1608, ad petitionem R.R. Patrum Capituli Generalis, eodem anno Romæ congregati: quæ de fraternitate Salue, Regina, dicta ſuperius commemoraui lib. 1. cap. 12. inde Lector memoria repetas licet.

Alex Legat.
Paulus V.

§. 6.

Pro opere pio quocunque.

QVI de fraternitate Roſarij fecerit quodcunque opus pium, meretur centum dies indulgentiarum. Gregor. per tria breuia data anno 1579. primum die 3. Ianuarij, ſecundum 25. Maij, tertium 1. Iunij.

Gregor.

§. 7.

Pro agonizantibus.

PRIMVM, qui de fraternitate in agone verſabuntur, ijs plen. indulg. conceſſit Innocent. VIII. vbi ſupra, confirmarunt reliqui. Secundum, Adrianus VI. in breui, illius, qui Dominicum, anno 1523. die prima Aprilis dedit plen. indulg. ijs de fraternitate, qui in mortem tenuerint candelam benedictam, modò in vita ſoliti ſint orare roſarium. Tertium, qui confeſſus communicarit ante mortem, habet plen. indulg. Pius V. in bulla conſueuerunt anno 1569. 17. Septembr. Quartum, qui ſanctiſſimum nomẽ Ieſus, & Maria ore, aut corde inuocarit, Gregorius XIII. impertit illi plen. indulg.

Innoc. VIII.
Adrian VI.
Pius V.
Greg. XIII.

§. 8.

Pro proceſsionibus.

PRIMVM, quicunque Chriſti fideles in feſtis beatæ Virginis Mariæ adfuerint proceſsioni Roſarij confeſſi, aut habentes votum confitendi, conſequuntur plen. indulg. Pius Quartus in breui, dum præclara meritorum anno 2. Pontificatus Pridie Kalendas Martij. Secundum, annos ſeptem indulg. & totidem quadragenas præſenti apud menſtruas proceſſiones, & alias fraternitatis quaſcunque, dedit Pius V. breui conſueuerunt anno 1569. Tertium, inſcriptis in fraternitatem Roſarij, & præſentibus proceſſioni illius menſtruæ confeſſis, & communicatis in templo Prædicatorum, & orantibus aliquid pro concordia Principum, pro Eccleſia, pro hæreſum extirpatione, conceſſit plen. indulg. Gregorius XIII. in breui duplice, anno 1578. & anno 1579. 29. Auguſti, & in breui Paſtoris æterni, an. 1582. 5. Maij. Idem in breui cupientes, &c. anno 1580. 24. Octobris, eandem concedit alibi confeſſis, & communicantibus, ſi non poſſunt adire Eccleſiam fraternitatis, modo orarint pro dictis punctis. Item eandẽ infirmis largitur, domi communicantibus, & aliquid ante Imaginem orantibus. Ita in Brixiana patente.

Pius IV.
Pius V.
Greg. XIII.

§. 9.

Pro viſitantibus templum, aut aram Roſarij.

PRIMVM, qui inſcriptus in fraternitatem Roſarij in ſeptem feſtis Mariæ Virginis, Purificationis, Viſitationis, Annunciationis, Aſſumptionis, Natiuitatis, Præſentationis, & Sanctificationis, templum, aut aram Roſarij deuotè viſitarit orando, conſequitur plen. indulgentiam, ſi tamen aut confeſſus fuerit, aut confitendi votum habuerit Pius Quartus in breui dum præclara, anno 2. Pontificat. 3. Martij, & in altero eiuſdem anno Pridie Kalend. Maij. Secundum, Viſitantibus capellam Roſarij Dominica 3. Aprilis, & 1. Octobr. plen. indulg. dat Gregorius XIII. in breui, dum ſicut, anno 1579. 23. Maij, dat plen. indulg. orantibus quid in Eccleſia Roſarij in feſto Roſarij, Annunciationis, Purificationis, Viſitationis, Aſſumptionis, Natiuitatis Mariæ, & Dominica poſt Epiphaniam, Inuentionis, Exaltationis S. Crucis feſto, coronæ Domini, tribus diebus Paſchalibus, triduo Pentecoſtes, & in die omnium Sanctorum. Tertium, nota viſitanda eſſe altaria quinque, & ante quodlibet orandum quin-

Pius IV.
Greg. XIII.

Digitized by Google

Leo X.
Pius V.

quinquies Pater, & Aue, aut ante vnum quinquies quinque, Sic Leo Decimus anno 1518. ad infinitam Capituli Generalis. At Pius Quintus in breui, id limitat, quod orans quinque Pater, & Aue ante vnum altare ſemel, ſed in Eccleſia Roſarij, Prædicatorum ſatisfaciat ad promerendas indulg. teſte patente Brixiana.

§. 10.

Pro non volentibus viſitare Eccleſiam Roſarij.

QVI de fraternitate in prima Dominica menſis, vel in dictis feſtis, vel in quacunque proceſsione, aut feſtiuitate nequiuerint adeſſe præſentes, idque per morbum, aut carceres, aut itinera, aut ſeruitia, aut nauigationem, aut alia de cauſa iuſta, ij ſi tali die orauerint roſarium vnum, commererentur plen. indulgentiam, ac ſi perſonaliter præſentes fuiſſent. Pius V. inter deſiderabilia an. 1569.

Pius V.
Sixtus V.
Greg. XIII.

29. Iunij. Sixtus V. in breui, dum ineffabilia meritorum, &c. Romæ an. 1586. 30. Ianuarij. Item Gregor. XIII. in breui cupientes, &c. anno 1583. 24. Octobris.

§. 11.

Pro liberanda è Purgatorio anima.

Alex. VI.
Paul. III.

PRIMVM, quicunque de fraternitate curat legi miſſam de Roſario pro Defuncto in fraternitate Roſarij, is liberat animam è Purgatorio. Alexander Sextus in breue, illius qui perfecta, anno 1494. & Paulus Tertius anno 1537. 13. Auguſti. Secundum, quocunque die aliquis de fraternitate dixerit Roſariū pro defunctis, vnam is animam liberat è purgatorio in vigore indulgentiæ plenariæ, quam Paulus Tertius impertit orantibus Roſarium, vt ſupra dictum. Paulus Tertius in breui, anno 1537. die 13. Auguſti.

Paul. III.
Paul. III.

Tertium qui modo ſupradicto, feria quarta quacunque viſitarit quinque Altaria in Eccleſia Roſarij, aut vnam aram Roſarij, is eo die liberat animam è purgatorio. Item idem in quacunque Dominica die per annum. Et inſuper ſubiectis diebus iſtis, primum in feſto Purificationis Mariæ, & S. Blaſij. Secundū feria tertia poſt Dominicam quadrageſimæ. Tertium, ſabbato ante ſecundam Dominicam quadrageſima. Quartum, feria ſexta ante Dominicā paſsionis. Quintum, feria quarta, quinta, ſexta maioris hebdomadæ. Sextum, die S. Ioannis ante Portam Latinam 6. Maij. Itē feria quarta Paſchæ, feria quinta, & ſabbato poſt Pentecoſt. Item ſabbato quatuor temporum in Septemb. Item 27. Ianuarij, & 27. Decembr. &c. Atque iſta vigore dictæ bullæ Leonis X, ſtationum indulgentias concedentis, & ſucceſſorum Pontificū conceſſas nominatim confirmantium; ſic in patente Brixiana, quia Romæ omni die viſitari aliqua poteſt Eccleſia, vbi animam è purgatorio liberare licet viſitanti, & præſcripta inibi oranti.

Leo X.

§. 12.

De ſtationum Vrbis Romæ indulgentijs.

Sixt. V.

NOTA, ſtationum Romanarum indulgentias exceptas à me eſſe partim ex libello Romæ impreſſo, & approbato per Sixtum Quintum anno 1588. 7. Ianuarij, partim ex Brixiana patente, & tabula Neapolitana. Verum ad eas conſequendas has obſeruare conditiones oportet, Primò, ſis in ſtatu gratiæ; ſecundo, ſis fraternitatem Roſarij inſcriptus, tertio viſites Eccleſiam Roſarij, ſeu Prædicatoris Ordinis, aut, ſi hanc non queas, aliam quamcunque: quartò, ores vt minimum quinquies Pater, & Aue pro vniuerſo nomine Chriſtiano. Pius V. Sed non ego ſingulas cuiuſque diei, aut loci in Vrbe recenſuero, longum enim nimis, ac tœdioſum foret: neque eas quiſquam nouiſſe magnopere deſiderabit, vbi præter iam dictas alias generales quaſdam quotidianas, atque perpetuas cogaorit. Cuiuſcunque ſunt, primò, quotidie in S. Ioanne Lateranenſi, ſi quis voluerit, ſexies plenaria indulg. Secundò, omni die in quolibet de ſeptem Vrbis Eccleſijs ſemel plenaria indulg. Tertiò, omni die in alijs cōpluribus longè maximæ indulg. Quartò, omni feria iv. in S. Laurentio extra muros plen. indulg. Quinto, quotidie remiſsio peccatorū partis tertiæ ad S. Praxedem. Item

Pius V.

tertiæ

tertiæ ad S. Potentianam, item ſeptimæ ad S. Matthiam. Haſce, omneſq. Vrbis Indulgentias aliàs conceſſit Leo Decimus anno 1518. ad inſtantiam Patrum Ordinis Prædicatorum, in Capitulo Generali anno eodem Romæ congregatorum (ſic Brixiana charta) Confirmauit Clemens Octauus 8. Maij, anno ſecundo ſui Pontificatus, in Breui, *Etſi temporaliu curæ, &c.* Confirmarunt & cæteri ſucceſſores Pontifices: tanta ſunt iſta, quibus maiora, tumque certa, & teſtata, quibus certiora nemo vel attulerit, vel expetierit.

Leo X.

Clem. VIII.

§. 13.

De facultate abſoluendi inſcriptos in Fraternitatem.

CVM in Fraternitate Roſarij ſit tanta à pœnis abſolutio (hoc enim eſt Indulgentia) par eſt, vt quanta ſit in eadem à culpis abſolutio, doceamus. De quo Categorica eſto, & certè aſſertio iſta, omnis in Ordine Prædicatorum profeſſus, & expoſitus Confeſſarius eſt priuilegiatus, in quantum ei Prior conceſſerit expreſſe, ſaluo Concilium Tridentinum, idq. dupliciter. Primò nomine Ordinis ſui, reſpectu omnium Chriſtifidelium. Secūdò nomine Fraternitatis ſingulatim, quoad Confratres, & Sorores Roſarij. De primo dicere hoc loco nil attinet. De ſecundo huc propriè pertinet. Sic igitur de eo Papa Leo Decimus in Bulla, *Paſtoris æterni*, &c. data anno 1520. pridie nonas Octobris: Omnes prædicti fratres, ac ſorores Roſarij, eorumq. ſinguli in Paſchate Reſurrectionis, in ſingulis feſtiuitatibus prædictis, ſcilicet in Natiuitate B. Virginis Mariæ, Annunciatione, Viſitatione, Purificatione, Aſſumptione, ac tribus diebus, ſingulas feſtiuitates earumdem immediatè præcedentibus, cuicunque Presbytero Ordinis, & domus Prædicatorum fratri profeſſo, per eorum ſingulos pro tempore eligendo, peccata ſua confiteri valeant. Ipſeq. Presbyter eorum confeſſionibus diligenter auditis, ipſos, & eorum ſingulos primùm ab omnibus, & ſingulis excommunicationibus, alijſq. Eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris, & pœnis à iure, vel ab homine, quauis occaſione, vel cauſa latis, & promulgatis; ſecundùm, necnon ſacrilegijs, inceſtibus, adulterijs, pœnitentiarum iniunctarum, & diuinorum officiorum, & ieiuniorum omiſſionibus, alijſq. eorum peccatis, criminibus, exceſſibus, & delictis, quantumcunque grauibus, & enormibus in ſingulis, etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis caſibus, Bullæ Cœnæ dumtaxat exceptis, abſoluere, & eis pro commiſſis pœnitentiam ſalutarem iniungere. Tertium ac iuramenta quæcunque (ſine iuris alieni præiudicio) relaxare. Quartum, & vota quæcunque (1. vltramarino. 2. Viſitationis liminum B. Petri, & Pauli. 3. ac Sancti Iacobi in Compoſtella. 4. necnon Religionis, & caſtitatis votis dumtaxat exceptis) in alia pietatis opera commutare liberè poſſit. Quintò Ordinarij, & Archidiaconi loci, ac Rectoris Parochiani, & cuiuſuis alterius licentiam deſuper minimè requiſita. Hæc ante Concilium Tridentinum Leo X. Eadem confirmarunt omnes penè ſucceſſores Pontifices, etiam præſens Sanctiſſimus Dominus noſter Paulus Quintus. At poſt Concilium Tridentinum primus iterum confirmauit Pius V. tum reliqui. Verùm quia omnia huius ſacræ Fraternitatis encomia proſequi non meas, ſed Angelicas vires longè ſuperat, contentus ero, quorumdam Doctorum teſtimonia, qui plura, eorum compendio edixere, hic apponere. Beatus Alanus, qui valde Virginis familiaris fuit in ſuo Pſalterio cap. 16. refert, B. Virginem ſequentes fructus huius Fraternitatis in hæc verba commemoraſſe: *Hortatione B. Dominici cuncti fratres, & ſorores Ordinis ſui Prædicatorum infallibiliter, & inceſſabiliter ſumma cum deuotione mihi familiariter, & Filio meo in hoc Trinitatis Pſalterio, vt ad minus quilibet frater die omni diceret Pſalterium integrum. Quamdiu durauit hoc Pſalterium in tali ordine ſancto, tamdiu ſcientia, ſapientia, obſeruantia, miraculorum fama, & gloria apud Deum, & hominum in immenſum floruit. Quando verò defecit hoc Pſalterium, Ordo Prædicatorum inquam, plurimis defecit, vt iam parietes, & pictura, & libri, & epitaphia defunctorum produnt, & ſi lingua hominum hoc dicere nollent. Quinimmo diebus illis, ſi quis dimiſiſſet hoc Pſalterium die aliquo, totam diem ipſam æſtimabant eſſe perditam. Per hoc quoque Pſalterium in ipſo Ordine ſa-*

Leo X.

Leo X.

Paulus V.

Pius V.

B. Alanus in ſuo Pſalter. c. 16.

ero contigerunt prodigia, & ſigna mirabilia in tam immenſo numero, vt maximus liber de his fieri potuiſſet, abſque alÿs innumeris, quæ in Regnis Hiſpaniarum, in Italia, & Francia contigerunt. Per hoc enim ſceleſti peccatores, & mulieres in ſanctam vitam mox conuertebantur, gemitusque, & fletus dabantur in abundantia. Pœnitentiæ fiebant cauſa huius Pſalterÿ etiam à puellis, & pueris incredibiles. Deuotionis ardor in me, & erga Filium meum per hoc ſic florebat, vt Angelos in terras veniſſe fere putares. Fides quoque ſic roborabatur, vt plerique libentiſſime cuperent mori pro fide, & contra hæreticos debellare. Quinimmo Dominum Simonem Montis Fortis Comitem cum ſuo exercitu dicere hoc Pſalterium B. Dominicus edocuit. Cuius virtute incredibiles, & inæſtimabiles victoriæ præfato Comiti cælitus ſunt collatæ, vt aliquando quingenti de ſuis fugarent decem millia hæreticorum in terra Albigenſium. Quinimmo triginta de ſuis aliquando fugarunt tria millia aliorum. Et tria millia de ſuis magnum Regem Aragoniæ cum pluſquam viginti hæreticorum millibus debellarunt occiſum. Erantq. tunc fideles ſæpius inermes, & tamen innumerabiles. Immo centum de parte Comitis viſi ſunt ab aduerſarÿs fere totam terram cooperire, ex Angelorum aſſiſtentia, terrorq. minimi ipſorum fidelium contra hæreticos erat, vt terror immaniſſimi, & fortiſſimi Gigantis. Sicq. oratione S. Dominici, vna cum virtute Pſalterÿ terræ hæreticorum ſubiugatæ ſunt Eccleſiæ. Huius Pſalterÿ virtute multæ fiebant eleemoſynæ, fundebantur Eccleſiæ, hoſpitalia ædificabantur caſta, & honeſta, fiebantq. mirabiles reuelationes, mirabiliaque alia plurima. Sanctitas etiam maxima, & contemptus Mundi, honor Eccleſiæ, iuſtitia Principum, Pax Ciuium, honeſtas Communitatum, & domorum ſic vigebat, vt nullus poſſet dicere ſufficienter. Quinimmo laborantes manuales non prius opera attendebant, quam Beatam Virginem in Pſalterio ſalutaſſent, nec dormiebant, niſi prius genibus flexis deuoti in hoc ipſi fuiſſent; immo ſi caſu dormientes ſe non dixiſſe Pſalterium die illa deprehendiſſent, mox de latere coniugis proſiliebant, & deuotius pœnitendo me ſalutabant. Neque nunc de rerum mundanarum proſpero euentu, qui Virginis famulis ſemper affuit, opus eſt dicere: verùm tanta fuit iſtius Pſalterÿ fama, vt ſi quis fuiſſent deuoti, mox ab omnibus ſuſpicabantur eſſe fratres Pſalterÿ; ſi verò aliquis peccator, aut blaſphemus videbatur, de illo in prouerbio dicebatur, iſte non eſt de fratribus Dominici. Et quod magis, tanta fuit in hoc Pſalterio deuotio, vt fratres Dominici citius reperirentur in Eccleſia, aut in choro cauſa huius Pſalterÿ dicendi, quàm in dormitorio, vel in ſtudio, tantave huius Pſalterÿ in hoc Ordine Prædicatorum volitabat fama, vt ſi quempiam quis vidiſſet in aliquo negligenter agere, confidenter tali negligenti aiebat: O frater certiſſime Pſalterium non dicitis Virginis Mariæ, aut ſaltem dicitis indeuote, &c.

His adÿcio celebre aliud Tritemÿ teſtimonium, mirificos, quos parit hæc ſacra Fraternitas, fructus colligentis; hic libro de Fraternitate Sanctæ Annæ capite decimoquarto in hunc modum loquitur: *Nemo intelligit, nemo credit, nemo capit, quanta Deus Amatoribus Sanctæ Mariæ quotidie beneficia conferat, niſi quem deuota experientia informat. Scimus autem per inuocationem Sanctæ Mariæ multos viros potentes, eruditos, nobiles, & ignobiles, virgines, & mulieres, iuuenes, & ſenes à maximis tribulationibus ſæpe liberatos, à periculis ereptos, in neceſſitatibus mirabiliter adiutos: multos etiam vtriuſque ſexus homines Religioſos, & ſæculares à grauiſſimis tentationibus carnis, & ſpiritus, meritis Sanctæ Mariæ multoties comperimus liberatos: alios in egeſtate, & paupertate conſtitutos, per ſanctæ Mariæ ſuffragia inopinatè abundè prouiſos: alios de graui infirmitate eſſe curatos. Quis enumeret, quanti à pernicioſa mentis triſtitia, & melancolia piÿſſimæ Matris adiutorio ſanati ſint? quanti quoque inter aduerſa ſecuri? inter hoſtes, ac latrones impauidi? inter maris pericula tuti euaſerunt? Maria Mater ſanctiſſima multos ſibi deuotos à diuerſis tentationibus conſueuit eripere, à peſtilentiæ contagione liberare, à varÿs quoque infirmitatibus curare. Quis enarret, quantos à peſſima deſperatione ad ſpem miſericordiæ duxerit? quantos à duriſſima peccati conſuetudine ad pœnitentiæ ſemitas recauit? quantos in religione, & extra, tepidè conuerſantes, igne diuini amoris inflammauit?* Tritem. lib. de Fratern. S. Annæ c. 14.

eius

eius meritis, & ſuffragijs in partu mulieres à periculis alioquin vicinæ mortis liberatæ ſunt? Multi etiam à ſententia perpetuæ dãnationis ſicut legimus, erepti. Denique nonnullos cultores ſuos ab infamiæ opprobrio cuſtodiuiſſe dicitur, alios à deſperata ægritudine, nonnullos à vinculis, & carceribus; quoſdam & à mortis imminentis periculis liberaſſe memoratur. Legimus etiam meritis eius ad vitam nonnullos de morte reuocatos, alios in mortis articulo per eam clementiſſimè viſitatos, & antequam relinquerent mundum factos iam de cælo ſecuros. Sępe etiam obtuſa quorumdam ingenia illuminaſſe dicitur, vt qui ſine eruditione prius deſpecti fuerant, multos poſtea fierent in adminiſtrationem. Oratores quoque ſæpe in dicendo lapſos in tantum inuocata roboraſſe dicitur, vt non ſolum conſtantes, ſed etiam inuenirent ſe factos in perorando promptiores. Amiſſa denique per eius inuocationem legimus mirabiliter eſſe inuenta.

Michael ab inſula.

Addo his Doctoribus eruditum virum Michaelem ab inſulis, Beati Alani diſcipulum, qui libro de fraternitate Roſarij inter alia memoranda valde illud ſingulare dixit: *Qui ex corde ad ſeruiendum Virgini in hac fraternitate ſe obtulerit, eam toties ſalutauerit, finaliter non peribit, immo ſecundum Anſelmum impoſſibile eſt eum perire; ita enim ipſe Anſelmus beatæ Virgini aſtatur, ſicut à te auerſus ò Virgo Maria neceſſe eſt vt pereat; ſic ad te conuerſus impoſſibile eſt vt pereat.* Atque ex omnibus ſupradictis duo infero apprimè obſeruanda, primum eſt, execrandum illorum ſacrilegium eſſe, qui huic ſacræ fraternitati nomen dare deſiderantes, ab hoc deſiderio deterrent, aut eos, qui illam iam profitentur ab ea deturbare moliuntur: illis enim increpatoria verba illa Diui Bernardi ſerm. de Epiphania aptè ſatis conueniunt: *Herodiana malitia, & Babylonica peruerſitas eſt, naſcentem velle extinguere religionem: oritur, ſi quis reſiſtit, ſi quis repugnat paruulos Iſraelitici germinis necare conatur, & cum Herode Saluatorem perſequitur.* Hæc ille, quibus valde conſonant verba Diui Pauli prima ad Theſſalonicenſes quinto: *Spiritum ſanctum nolite extinguere.*

Anſelm.

D. Bern. ſer. de Epiph.

D. Paul. 1. ad Coloſ.

Secundum, quod infero, eſt, magnis laudibus dignos eſſe prædicatores, & diuulgatores huius ſacræ fraternitatis: hi enim ſunt diuinorum myſteriorum precones, diuini ſpiritus aurigæ, quibus vaſa doctrinæ in mundum deferuntur: ſunt velut Angeli ſuperiores, illuminantes inferiores: velut Abel, & Seth, cultum Dei, & nomen Domini promouentes: ſunt velut Noe, à diluuio animas liberantes, velut Abrahã, & Iſaac Patres ingentis prolis, cui Dominus benedixit: velut Iacob pulchram Rachelem adamantes, & propter eius amorem multa aduerſa perferentes: velut Ioſeph Mundi Saluatoris Marianæ deuotionis ſelectiſſimum frumentum fidelibus diſtribuentes: velut Moyſes hoſtes in mari ſubmergentes, ac fideles de ſeruitute diaboli eripientes, per deſertum pœnitentiæ ducentes, ac de lapideo eorum corde fontem lacrymarum extorquentes: velut Ioſue dirigentes populum Dei deuiantem ad verum illius cultum, velut Dauid cum pſalterij funda Goliath, hoc eſt diabolum interficientes, velut Elias ſalantes, zelum legis ignem charitatis in multorũ cordibus infundendo, infideliumq; errores extirpando. Ac tandem hi ſunt Gabrielis Archangeli ſocij, Annunciationem Deiparæ iterum mundo diuulgantes, & illuſtrãtes, vt B. Dominico Virgo ipſa dixit. Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum Amen.

Geneſ. 4.
Ibid.
Geneſ. 8.
Geneſ. 14.
Geneſ. 26.
Geneſ. 28.
Geneſ. 37.
Geneſ. 41.
Exod. 17.
De Euthoronom. 27.
Ioſue 1.
4. Reg. 2.
Ierem. 28.
Daniel 6.
1. Eſdre 3.
Eccl. 24.
Refert Ioãnes de Monte in lib. de Roſarij.

Homilia VII.

Encomia proſequimur ſacræ confraternitatis Mariani Roſarij, viſionem arboris Nabuchodonoſore accomodantes.

PROPHETA Daniel ſingularem quandam viſionem regis Nabuchodonoſor in hæc verba refert: *Ecce arbor in medio terræ, & altitudo eius nimia, magna arbor, & fortis, & proceritas eius contingens cælum, aſpectus illius erat vſque ad terminos vniuerſæ terræ, folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius, &*

Daniel. 4.

eſca

eſca vniuerſorum in ea, ſubter ea habitabant animalia, & beſtiæ, & in ramis eius cõuerſabantur volucres cæli, & ex ea veſcebatur omnis caro. Interpretes huius viſionis ferè omnes intelligendam conteſtantur, ſecundum litteralẽ ſenſum de ipſo Rege Nabuchodonoſore non de dæmone, vt alijs placuit. & merito quidem id iudicarunt, quia omnia illa à Daniele relata in Regem Nabuchodonoſor, ad amuſim conueniunt. quod enim ait: *Ecce arbor,* per illã Nabuchodonoſor ſignificatur. eſt enim homo velut arbor inuerſa, habens radices capillorũ rurſum, *In medio terræ,* quia Babylon vbi regnabat Nabuchodonoſor erat in medio climate terræ habitabilis. *Et altitudo eius nimia,* propter eximiam illius elationem, & ſuperbiam: *magna,* propter dilationem ſui regni, *& fortis* propter vim armorum, & multitudinem ſtrenuorũ militum: *& proceritas* eius contingit cælũ propter celſiſſimæ Imperialis dignitatis cacumen, ad quod ex humili ſtatu conſcenderat. *Aſpectus illius erat vſque ad terminos vniuerſæ terræ,* quia non ſolum à domeſticis, ſed à longe habitantibus timebatur, ne in eos irrueret: *Folia eius pulcherrima,* propter eximium ornatum, & domus, & familiæ ſuæ ſplendorem, pretioſiſſimaq. ſupplectilia, quæ ex varijs regionibus ei adducebantur: & fructus nimius propter ingentes diuitias, quas illi comparauerat. *& eſca vniuerſorum in ea,* propter mirabilem copiam fructuum terræ ad veſcendum. *ſubter eam inhabitabant animalia, & beſtiæ,* quia multi eius ſubditi inſtar brutorum rationis expertum viuebant, belluarum mores imitantes. *Et in ramis eius conuerſabantur volucres cæli,* quia laterales eius, inſtar garrularum volucrum, loquaciſsimi erant. *Et ex ea veſcebatur omnis caro,* quia pænè innumeri erant, qui regis ſtipendijs alleuabantur. verum ad ſenſum tropologicum totam hanc viſionem conuertens, ſacram hanc Mariani Roſarij confraternitatem in ea rectè delineatam video. *ecce,* inquiebat Daniel: vox hæc cum admirantis ſit, & demonſtrantis rem aliquam magnam, ac portentoſam, rectè in hanc confraternitatem conuenit, cuius miranda ſi deſcribere vellem, certus ſum, tempus potius, quàm materia laudis mihi deficeret: eſt enim hæc ſacra ſocietas Paradiſus quidam, in quo ſecundus Adam, & Euam, Chriſtus, & Maria conueniunt ad ſpiritualem mundi regenerationem. Eſt ſydereum cælum gratiarum, ac cæleſtium chariſmatum fluentis ſterilem peccatorum terram fęcundans. eſt omnium virtutum, maximè verò pudicitiæ propugnaculum. Eſt fons vitæ, in quo fideles animæ ab omni labantur ſcelere: eſt Antirodum, quo ornantur, & reficiuntur infirmi: eſt arbor vitæ corroborans debiles, & æternitatem vitę conferens: eſt arbor ſcientiæ boni, & mali, cuius guſtu docemur declinare à malo, & facere bonum: eſt ortus amænitatis, ex quo flores omnis generis virtutum colliguntur: eſt ſuffragium viuorum, & defunctorum: eſt vena, & minerale ſpiritualium omnium metallorum, quibus ditantur, & locupletantur Deiparæ alumni: eſt turris, ex qua mille clipei pendent, quibus aduerſus hoſtes Viginis famuli armantur: eſt fodina vberrima lapidum pretioſorum, cunctarumque virtutum, quibus ornantur, & coronantur animæ fidelium: eſt velut ſtella maris, per quam per tumeſcentes mundi fluctus, & peccato rum tetram caliginem dirigimur, illuminamur, atque ad portum, ſalutis ducimur: eſt diadema gloriæ ex pretioſis gemmis compoſitum, quo Deipara Virgo coronatur. ſic Paulus dicebat quibuſdam fidelibus: *Vos eſtis corona mea;* cur & Virginis famuli corona eius non ſint. Quid plura? Fraternitas hæc eſt arca teſtamenti, in qua tabulę legis diuinæ ſapientiæ, virga Dei omnipotentiæ, & manna cæleſtis conſolationis deliteſcunt. Arca eſt Noe, per quam totus mundus à diluuio peccatorum liberatur, & ab inundatione tribulationis protegitur. Eſt Iris clementiæ Dei, in qua deſignatur peccatorum venia, & reconciliatio diuina. Organum eſt, cuius modulatione, ætherea lætantur agmina. Cythara eſt, cuius melodia Eccleſia, ſumma repletur lætitia. Eſt ſymphonia, cuius ſuaui armonia peccatorum fugantur crimina, & Chriſti, ac Mariæ aures demulcentur. flumen eſt, quo terra militantis Eccleſiæ fouetur, ambitur, & irrigatur, mirificoſque fructus, eius fœcundata virtute, producit. Sacra eſt theologiæ bibliotheca, diuina eſt, & huma-

Philipp. 4.

Geneſ. 6.

na, Dei, & hominis ſtupenda myſteria, & beneficia reſerans; gazophylacium eſt diuinorum theſaurorum, ex quo Deus pauperibus ſua dona diſtribuit; horreum eſt diuinæ miſericordiæ, ex quo nutriuntur fideles animæ; thymiama eſt ſummæ fragrantiæ, & odoris; per quod cuncta opera noſtra Chriſto, & Mariæ offerimus in odorem ſuauitatis. Via compendioſa eſt cælorum, per quam fideles ad cæleſtem Paradiſum tendunt. Scurum eſt validiſſimum, in quo omnia hoſtium tela nequiſſima facillimè confringuntur, & in illos retorquentur. Arcus eſt, cuius ſagittis tartareę poteſtates vulnerantur, & confodiuntur. Compendium eſt mirabilium operum Dei. Monile eſt, quo Deipara exornatur. ſignum eſt oſtenſiuum amoris erga Virginem, memoratiuum diuinorum arcanorum, ac prognoſticum futuræ felicitatis æternæ. Myſtica tandem ſcala eſt Iacob, per quam veri Virginis amatores vſque ad conſpectum Dei viuentis conſcendunt.

Gen. 28.

Hæc quis non admiretur? ſed certè illud, *ecce*, Danielis non ſolum admirantis eſt, ſed & demonſtrantis, demonſtrauit fraternitatem Roſarij non ſemel S. Dominico Deipara Virgo Maria, ac prædicandum imperauit. Demonſtrauit eum ſanctus Dominicus auditoribus ſuis, qui concionanti illi aures, & operam dabant: demonſtrauit eam ſemper poſtera tanti patris proles prædicatorum, partim concionibus publicis, partim ſcriptis monumentis: demonſtrauit eam ſanctiſſima ſedes Apoſtolica per ſummos Pontifices complures, per purpuratos patres Cardinales, per Legatos Apoſtolicos, per Archiepiſcopos, Præſuleſque varios Eccleſiæ. Qui omnes voce, ac ſtylo eandem Chriſtij fidelibus certatim propoſuerunt. Demonſtrauit denique eam Deus ter optimus maximus, miraculis & plurimis, & illuſtriſſimis. Iam verò in eiuſdem admiratione, quin & veneratione quis non defixus hæſit, niſi, qui ipſius craſſa ignoratione iaceret, aut pium quodque negligeret?

Scribit porrò Daniel: *Arbor in medio terræ*. Arboris adinſtar fraternitas eſt Roſarij in medio Eccleſię. *Sicut oliua fructifera in domo Dei; ſperans in miſericordia Dei in æternum, eaque in charitate radicata, & fundata, vt poſſit comprehendere cum omnibus ſanctis*, & ſecura dicere: *Radicaui in populo honorificato; & in partes Dei mei hereditas illius, & in plenitudine Sanctorum detentio mea*.

Pſal. 15.
Eph. 3.

Scio hæc Mariæ Dei parenti conuenire, ſed cur non etiam in fraternitatem, eius prolem, non conuenient, haud video, cum etiam plantata ſit in domo Domini, & in atrijs domus Dei noſtri floreat, & in æternum florituram ſperemus: ad quæ ea tam diuite copia fundit ex ſe hęc myſtica arbor omnia, quæ in ſpiritualem chriſtianæ vitæ vsū ſeu neceſſaria ſint, ſeu vtilia, ſeu iucunda, ſeu pulcra, atque ſalutaria; vt præter ſeſe quicquam deſiderari vix aliud reliquum faciat.

Pſal. 91.

Quo facilius patimur à Meximo (noui orbis indici vrbs eſt primaria) ſuū iactari genus arboris, quā Mãgueis appellant: quòd omnium pęnè rerum vna præſtet officium: quòd ſcapus ſeù caudex terebratus continuò ſuccum fundat aqueum, noſtrati vino perſimilem; qui hauſtus largiuſculè cerebrum ebrietate obturbet: cortex leuis det lini, filiq; copiam ad omne genus veſtium, ac reſtium: lignum arma miniſtret, quòd durum tali ſe aciem ſinit attenuari, vt etiam ad acus inde conficiendas ſit aptiſſimum. Folia binos ob longa palmos, pugno craſſiora morbis depellendis, contegendis tectis, alijſque vſibus deſeruiant multis.

Alumn. Corteſij relatione indica. Simon Maiolus canit dierū tom. 10. colloq. 21. fol. 707. odit Vriol.

At longe pluribus noſttæ fraternitatis arbos, nō corporis modo (quod minimum) ſed animarum in primis cōmodis prodeſt. Etiamſi ipſa in medio huius mūdi freto circumferatur, & ſimul humi, tamen quaſi radicibus fixa ſtet, atque munita; quo ſui miraculo nihil cedit iſtis arboribus, de quibus ita Plin. Altiſſimę haud procul à Cauchis, aquilonaris cęli incolis, litora obtinent quercus, maxima auiditate naſcendi, quæ ſuffoſſæ fluctibus, aut propulſæ flatibus, vaſtas, complexu radicum, inſulas ſecum auferunt, atq; ita libratę, ſtantes nauigant ingentium ramorū armamentis, ſæpe territis claſſibus noſtris.

Pli. natural. hiſt. l. 16. c. 1.

Sed incorruptibilem quoq; fraternitatē Roſarij, immortalem, florentemq; ſemper futuram, ſua illa, qua hactenus perſtitit, nobis ſpondet conſtantia, vt neq; in hoc concedat illi terebyntho, quā Apoſtolicus auctor Aegyſippus circiter quinq. annorum millia in Memphi, inde ab orbe cōdito, ad ſua vſq. tēpora, ſemper viuentē, virentēq.

Aegyſip. li. 4. c. 23.

ſu-

ſuperfuiſſe commemorat. Inſuperabilis quoque igni tribulationum comburitur: ſicut ligna Sethim, de quibus ita ſanctus Hieronymus. *Ecce altaris ligna, quæ de lignis Paradiſi ſunt, igne vicino non cremantur, ſed puriora redduntur; nec mirum, cum etiam Amithon genus ligni, quanto plus arſerit, tanto mundius inueniatur.* An igitur fraternitas arbor eſt, quam iſtarum vlla, magis admiranda? arbor eſt, ex qua, in qua, per quam tot in dies, tam abſolutè, religioſèque elaborantur Roſaria; vt hiſce tot tantum nihil ad immunitionem ſui deficiat, ſed in maius vſque exercens proficiat.

Vincen. hiſt. naturali lib. 10. c. 43.

Addit poſtmodum Daniel: *Altitudo eius nimia.* Plinius altitudinem cuiuſdam arboris in hæc verba refert, ampliſſima arborum ad hoc æui æſtimatur Romæ viſa, quam propter miraculum Thiberius Cæſar in ponte Naumachiario expoſuerat, durauitque vſque ad Neronis principis amphitheatrum: fuit autem trabs è larice, longa pedes cxx. bipedali craſſitudine æqualis, quo intelligebatur vix credibilis reliqua altitudo, faſtigium ad cacumen æſtimantibus. Legi apud eundem Plinium in fortunatis inſulis compertas arbores aſcendiſſe in tantam altitudinem, vt centum & quadraginta quatuor pedes excederent. Mira hæc. Mirabilior iſta; apud eundem, & Solinum arbores in India excreſcere nonnullas eò altitudinis, vt nec ſagittis trāſijci queant. Et verò licet dictæ, aliæque arbores caput inter nubila condant, multis tamen paraſangis fuit illa Nabuchodonoſorea præcelſior, cuius proceritas contigebat cælum. Cælos verò noſtra etiam penetrat, ſuperat, Deoque aſſurgit proxima. Nimirum hæc eſt precum in fraternitate Roſarij altitudo: *Nam deprecatio pauperis ex ore vſque ad aures Dei perueniet, & iudicium feſtinato adueniet illi*. inquit Eccleſiaſticus. Ideoque iterum: *Qui adorat Deum, in oblectatione ſuſcipietur, & deprecatio illius vſque ad nubes penetrabit.* Oratio humiliantis ſe, nubes penetrabit; &, donec propinquet Deo, non conſolabitur, & non diſcedet, donec altiſſimus aſpiciat, & Dominus non elongabit. Aſcendit igitur illa Roſacea arbor ad cælos, & pertingit ad aures vſque altiſſimi. Quin etiam deſcendit ad inferos quoque purgatorios radix eiuſdem orationis. Qua profunditate ſua longe abit altius, quàm Indiana illa noui orbis arbos, caſſia dicta, cuius radices, teſte Ouetano, ſemper rectæ profundum petunt, nec penetrare deſinunt, donec ſubterraneam aquam comperiant: tametſi plurimi foret à ſuperficie ſoli diſtantia, quod nulli plantæ commune eſt. At iſtud ſolius eſt arboris noſtræ fraternæ orationis radici proprium: cuius vi iam inde ab anno MCC. (quando huius fraternitatis primū ſemina iaci ſunt cœpta) vſq; ad MDCXIII. præſentem, quot animæ ex profundo laci eductæ ſunt? quot hodieque educuntur, quantumuis illæ ferreo pœnarum pondere iaceant altius demerſæ? quid igitur minus habet miraculi præciſum ab hac arbore precatoria, velut lignum quoddam ſuffragij pro vita functis? atque illud habebat, quod Eliſeus præcidit, & miſit illuc, vbi cecidit ferrum ſecuris in aquam, natauitque ferrum? Vis felicis ligni, Roſacei, inquam, ſuffragij animas è profundis euocat innumeras. Sed aliam quoque per illam aſſequor certis fidei oculis altitudinem fraternitatis Roſarij; quam quidem cum vniuerſa Eccleſia communem habet: *Caput enim Eccleſiæ eſt Chriſtus*. ipſe Saluator corporis eius. at Chriſtus primogenitus omnis creaturæ, & ipſe eſt primogenitus in multis fratribus. Quare multo quoque maxime caput eſſe dicendus eſt idem, Principis in Eccleſia fraternitatis Roſarij. Cuius quidem tanto videri debet altior charitas, quanto ipſa eſt & altior, & amplior vna cæteris fraternitatibus. *Quippe cum veritatem facientes, in charitate creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus, ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem iuncturam ſubminiſtrationis, ſecundum operationem in menſuram vniuſcuiuſque membri, augmentum corporis facit in ædificationem ſui in charitate. Habemus igitur vegetantem fraternitatis Roſarium animam charitatem, caput verò Chriſtum.* Quibus quid altius? & ambo ſanè exaltata ad ſeſe trahere connituntur omnia.

Plin. natur. hiſt. lib. 16. c. 40.

Idem lib. 3. c. 23.

Idem lib. 7. c. 2. Solin. c. 53.

Eccl 21. 6. Eccl. 35. 20.

Ouet. in ſummario orbis noui c. 79.

Reg. 6. 6.

Eph 5. 23 & c. 1. 22. Coloſ. 1. 15. Rom. 8. 29.

Ephes. 4. 15.

Subiungit poſtea Daniel: *Magna arbor*, refert Petrus Martyr in palude quadam Indica (ipſius ego totidem hic verba reddam) arbores frequentiſſimas, perin-

perinde ac in nemoroſo ſolo frondere; tantæ ſingulas amplitudinis, vt octo viri coniunctis vlnis vnam complecti nonqueant. Haſce cauas populus habitat; ipſeque vnam Regulus Abibeiba. Omnes eorum opes, gazæ, ſuppellex, theſaurus, eſcæ in ijs aſſeruantur præter vinum. Quin idem tradit, in Caſtila noui orbis populos adeò frequentes inhabitare plantis, vt dicere iure poſſis, oppida in arboribus eſſe: id quod & Oetanus teſtatur. Quis autem arborem fraternitatis Roſarij domum orationis eſſe inficiabitur? & iſtis longe capaciorem arboribus, ſed habitatam frequentius? Non enim iam vrbes, ſed orbis Christiani partem pæne maiorem (quia ſaniorem) in ea bellè, & iucundè habitare in vnum, ac omnia antiquæ pietatis officia conſtanter obire, quis neſcit? Si mihi ſeptentrionalis Germaniæ arborum vaſtitatem opponas, quarum ſingulæ ſolidam cymbam præbeant, vt Plinius iſtis affirmat. [Germaniæ prædones ſingulis arboribus cauatis nauigant: quarum quædam etiam triginta homines ferunt.] An non, & noſtra fraternitas ſolida cymba ſalutis eſt, & iſtis longe amplior? Si in noui orbis Braſilia arbores mihi loquaris, quæ tam craſſo, latoque ſint ſtipite, vt earum quælibet excauata ſolidam ratem efficiat, hominum facilè xxxx. capacem: ſi & illas iſtarum ſimiles in ditione Calecutiæ Orientalis Indiæ rates arboreas commemoras, longas inſuper paſſuum tredecim; nauis tamen multò maior eſt arborea fraternitas Roſarij: vnaque eſt omnium, quicquid exiſtit vſquam, capax mortalium. Verè nauis eſt ea mulieris fortis, quæ ipſa facta eſt quaſi nauis inſtitoris, de longe portans panem ſuum, dans prædam domeſticis ſuis, & cibaria ancillis ſuis. quare Deipara eſt nauis cibaria, & nauis eſt eiuſdem fraternitas Roſarij. Teſtetur igitur Aloyſius Cadamuſtius apud Nigritas populos arbores ſeipsũ in ambitu craſſas xl. pedes, vidiſſe. Memorent alij; ac demirentur illas, in noui orbis inſula Ceiba, tantas, quarum truncum ne vel tredecim viri protenſis brachijs valeant circumambire: nihil hæc ad fraternitatis Roſaceam ſunt arborem; quæ maxima numero fratrũ fundit ſeſe, qua patet Eccleſia, & ordo Prædicatorum. Porrò de ſua ſic Daniel, *&* *fortis.* Multis palmæ celebratur fortitudo, quod, quamuis onerata, ponderi nihil cedat, quin magis aduerſum onus connexa inſurgat, ſe ipſa robuſtior. Vnde priſcis eam victoriæ ſignum eſſe placuit ſymbolicum. Celebretur alijs arboris genus, in Taua inſula maiore, miræ fortitudinis, vt cuius medulla ferrea ſit, virgæ in modum ab imo in ſummum verticem ducta. Noſtræ arboris fraternitatis, inquam, fortitudo eſt vnus Chriſtus; materque Chriſti Maria ſecunda, adde funiculus ipſius, qui triplex non rumpitur, eſtque fides, ſpes, charitas. Adde his illam pluſquam octoginta fratrum filiorum Sciluri Regis, monſtrãtem in telorum faſciculo concordiam. Adde animorũ quoque fraternorum inter ſeſe vnionem, communionemque bonorum. Atq; vt alia omittã, fortis eſt in fortitudine cibi illius, paniſque de cælo deſcendentis, è medulla triticea confecti. Cui quidem diæ, medullæque farinulæ, quantò eſt inferior illa offenda, quam in regno Indiæ Tanſur ex medulla quernea arboris exerceri ad hominum alimentum, affirmat Marcus Polus? Affirmat idem, in eiuſdem quercubus ligna, robore, ac duritie ferrea, præſtare ad omnia penetranda. Robore tamen noſtrã fraternitatis arborem haudquaquam anteibunt, cum minima vis gratiæ ſit fortior vi quacunque naturæ.

Sequitur in Daniele. *Aſpectus illius erat vſque ad terminos vniuerſæ terræ.* Hæc equidem ſcio de nulla creatarum arborum dici poſſe. Poteſt autem, & verè de noſtra ſacra fraternitate; ac potius, quàm de illa Nabuchodonoſorea prędicari. Quæ enim eſt gens, quę ora, quis locus, cui illa non ſit etiamnunc, aut non fuerit aliquando conſpicua? ſic eſt, non ſpectaculum modò, ſed & miraculum facta eſt Deo, Angelis, hominibuſque noſtra fraternitas.

Poſt hęc ait Daniel: *Folia eius pulcherrima*, adde, quòd & ſaluberrima illa noſtræ ſint arboris fraternę folia. Vt alia ſileam, foliorum ſimiles ſunt tot, tamque amplę Pontificię conceſſiones indulgentiarum, facultatum, atque priuilegiorum. Quibus ornamẽtis, ad fraternitatem Roſarij adiectis (pręter eam gloriam, quam ab intus habent) foris etiam velut auro conueſtita, & circumdata varietate ſplendet. Appetenda nobis hęc, atq; veneranda ſunt folia, non metuenda, velut Indis illa coppei arboris in Hiſpaniola inſula;

Vt

Onet. in ſũmar. c. 10.

Plinius hiſt. nat. lib. 16. cap 40.

Petrus. Martyr. Onet. & Antonius. Pigafeta. Ludouicus Bart. de rebus indicis lib. 1 c. 11.

Prou 31. 14.

Oetet. hiſto. lib. 9. c. 11. Petr. Mart. Hiſp. p. 5. c. 22.

Plutar. lib. 1 ſimpoſiacorum, & Pier Nic. de Comite, & Marcus Polus lib. 3. c. 16.

Reg. Plutar. in Apopth. & Stobæus ſerm. 82.

1. Cor. 4. 9. indulg. fraternit. Roſarij.

vt Petrus martyr, & Onetanus prodiderunt. Nam cum ea papyri vicem prębere Hiſpanis, & per illa abſentes loqui abſentibus videret gens indica, litterarum ad eum diem prorſus ignara; credebat occultum ijs ſpiritum ineſſe, quo animarentur. Itaque deinceps diu nec colloqui ad eas audebant arbores, velut ſecretorum intelligentes, ac indices. Noſtræ autem arboris folia, Apoſtolicæ, inquam, gratiæ, atque indulgentiæ, ſuam quandam vitam viuunt, nobiſque eam communicant, niſi (quæ abſit verbo blaſphemia) Chriſti ſanctorumque merita, & ſatisfactiones emortuæ eſſe dicantur. Viuunt illa fraternitatis folia, & viuacius, atque iſtius arboris, quàm ſe vidiſſe Pigeſetam, tradit in India Orientali. Vidi (inquit) arborem, cuius folio etiã à trunco abrupta, animata eſſent, mouerentur, ac viuerent; ſed non vltra diem octauũ, deficiente proprij humoris alimonia, quam ex arbore traxerant. Nunquam autem deficit fraternitas, quia charitas non excidit. Nunquam fraternitatis folium hoc defluet: & non timebit cum venerit ęſtus, & erit viride, & in tempore ſiccitatis non erit ſollicitum. Quę enim indulgentiarum pars in hac arbore virere, ac florere cœpit vnquam, & aliquãdo defluxit eadem? Num igitur hac perpetui vigoris laude noſtram arborem, alijs ab eadem celebratis, quibuſcunq; poſt habendã dabimus? Eſto, vt teſtis grauiſſimi, D. Auguſtini verbis totidem vtar, Tilon, Indiæ inſulam præferri cęteris terris, quòd omnis arbor, quæ in ea gignitur, nunquam nudatur tegmine foliorum, quodq; ijſdem ex arboribus naues fabrefiant (vt Ariſtotiles ex Magni Alexandri comitibus didicit) quas cc. annis duraſſe compertum fuerit, & aquis merſas perduraſſe incorruptas, teſte Plin. Eamdẽ laudis gratiã tribuit Ouetanus alijs quoque cum pluribus noui Orbis arboribus: veniant in ſocietatem communis præconij quædam noſtrates quoq; arbuſculæ ſemper virentes. Verumtamen eæ omnes nec ſemper, nec diù virẽtes ætatem ferunt: tandem enim emoriuntur, ac pereunt. Emoriri, ac perire iuſta neſciunt fraternitatis, arboris, inquam, noſtræ folia: ita annant illa, atq; perennant.

Pigſeta in hiſt. Indica.

S. Aug de ciuit. dic. li. 21. c. 5. ex Plin. Hiſt. nat. li. 12. c. 12.

Plin. nat. hiſtor. lib. 16. cap. 41. Ouet. hiſto. lib. 9 c. 16.

Pergit S. Daniel: *Et fructus eius nimius, & eſca vniuerſorum in ea.* Quid hic primum, quid poſterius de noſtræ dicam arboris fructu? an, quòd hic ſit operum in ea bonorum meritum immenſum? an quòd eſca vniuerſorum ſit communicatio mutua? Quis fructus vberior? quæ eſca communior, æquè ac ſalubrior? commemorentur à Plinio mali, ac pyri eodem anno biferæ, ac triferæ in ea inſula Caprifici ſimiles in Tacapenſi Africæ agro: In Conſentino rure vnam malum admiretur biferam M. Cato. At de noſtræ arboris fructibus quicquid dixero, minus erit: ſemel dicam, innumeri ſunt ij, inque manu Dei. Erit illa ſemper quaſi lignum, quod tranſplantatur ſuper aquas, quod humorem mittit in radices ſuas, & non timebit, cum venerit aſtus, &c. nec aliquando deſinet facere fructum. Aliarum taceo fructus arborum multos, magnos, miros; quos aut arboris, aut loci conditio, aut cæli clima, aut ſimul hæc omnia producunt. Qui tamen ad huius fraternitatis fructus ſimilitudinem nec adſpirare audent. Sed fortè naturam ars ſuperabit gemmiferis à ſe, auriferiſque factis arboribus. Vt hoc demus; minimè tamen hæ noſtram vincent arborem, præſtantia fructuum. Nam, vt Horatius canit, *Vilius argentum eſt auro, virtutibus aurum.* Iuſſerit magnus Cham, Rex in Orientali India, per hortos pendere gemmas, ad vſque miraculum multas, ac varias. Vnam præcipuè pinum proceram onerarit, vt è ſingulis ramuſculis gemmarum penderent botri vuarum ſimiles: credas in omni Europa tantum gemmarum non eſſe; quantum vna illa ferebat arbos. ſpectauit, qui ſcripſit, Odericus: inſanierit tamen, qui has affixas arte gemmas, pini fructus dixerit, quique omnes, vel vnius boni operis meritò ante poſuerit. Quodquam multiplex ſit in fraternitate, nemo eſt, qui non videat.

Plin. nat. li. 16. c. 27.

Ier. 17. 8.

Horat. lib. epiſt. 1.

Oderic. lib. 1. rer. ind.

Poſt hæc ait: *Subter eam habitabant animalia terræ.* Sic homines ſcriptura iuſtos pariter, iniuſtoſque appellari notius eſt, quàm vt exemplis indigeat. Vel hoc ex Danielis loco ſatis conſtat, quòd arbor regem, beſtiæ ſubditos deſignant Iam animalia ſub arbore fraternitatis habitantia quæ ſint, nemo non videt. Non inde ſexus arcetur vllus, nulla hominum conditio, vel ætas; nullus ſtatus aut ordo: omnibus liber ſemper acceſſus patet: ſemper omne fidelium ge-

nus promiſcuum, nullo diſcrimine, ſummi Pontifices ad eam, largiſſimis pro poſitis benefic ijs, inuitarunt, hodieq. inuitant. Mirificus quoque ſemper pijſſimorum, quorumque fuit ad eam confluxus. Verum, vt & Eccleſiam ipſam alias alibi nunc florentiorem, nunc obſcuriorem fuiſſe nouimus: ita fraternitati quoque Roſarij euenit, vt non eodem ſemper omnibus in locis vigore effloreſceret. Nulla tamen vnquam tanta fuit temporum iniquitas, quæ ſub parthenica collectam arbore Confratrum multitudinem ſic diſſiparet omnem, ac depopularetur, vt vaſtitatem toti, penituſq. deſertam inferret ſolitudinem Fraternitati. Quantum oppreſſa fortè iacebat iſthic: alubi tantum eam Deus efferebat. Vt non tempus eſſet aliquando, non momentum, quo non fuerit ſubter hanc arborem habitatio mundorum animalium Domini frequentata. Nunc mihi occulto quodam inſtinctu naturæ certa animantia vmbram certarum amant arborum, ac ſequuntur: admiratur Plinius, arborem, de nomine incognitam: cuius vis arcano ſenſu, equum, cui Alexander Magnus inſidebat, quamuis inuitum ad ſeſe attraheret. Alia in prouincia Pudifetania hominifugam deſcribit arbuſculam Nicolaus de Comite, quæ accedente homine, velut retrocedens, ramos in ſe ipſam colligit, at eadem recedente, rurſus iiſdẽ exporrectis, ſe in priſtinum locum expandit, ac reponit. Quinetiam arbores Mangli, ad oram in Orbe nouo maritimam Cubæ, plurimas Ouetanus, & Petrus Martyr deprædicent ab hoc naturæ miraculo, quòd quamuis ſint proceræ, ac ramoſæ, rami tamen ſeſe ipſos ex alto in terram lentè deflectant, opusq. efficiant concameratum, quale fortaſsis arte nulla poſſet apparari. Haud tamen hæ vnquam tam gratam præbent ſtationem. Non etiam illæ tantum defugiunt homines, non iſtæ trahunt beſtias tantum, quantum fraternitatis arbor trahit, collectoſq. fouet pijſsimos, fidelium excludit neminem. Qua cauſa in Reſponſorio quodam ita olim canebat Eccleſia de Dei, Fraternitatiſq. Roſarij Parente Maria: *Quaſi Terebynthus extendiſti ramos tuos Virgo Maria ſuper latitudine terræ: ecce confugimus ad te, vt ſis nobis in vmbraculum diei ab æſtu, & in abſconſionem à turbine, & pluuia. Congrega nos à nationibus, & laudemur in laude tua.* Sic etenim porro de arbore tua proditum legimus.

Plin. nat. hiſtor. lib. 12. c. 8.

Nic. de Com. in relat. Ind.

Ouet. hiſt. li. 10. & lib. 9.

Eccl. in reſpon 1. Noctur. 1. feſto S. Roſarij.

Ad extremum hæc dicit Daniel, *& in ramis eius conuerſabantur volucres Cæli.* An hæc fortaſſis arbor talis erat, qualem vidit, & obſtupuit Luitprandus Ticinenſis Diaconus, quando Berengarij nomine ad Conſtantinum Imperatorem legatione perfunctus, anno ſalutis D. CCCC. L. in Regiam Conſtantinopoli introducebatur? ſic ſcribit ipſe: [Erat illa ornata ſumptuoſiſſime, ibi ænea, ſed inaurata arbor ante ipſius Imperatoris ſoliũ aſſurgebat, expanſis magnum in modum ramis æneis, atque inauratis. In his frequentiſſimæ variarum erant ſpecierum aues arte confictæ, quarum ſingulæ, proprias voces, cantuſq. edebant incredibili arte: rugitum quemdam emittebant leonum, ſolij velut cuſtodum ſimulacra.] Sed ficta hæc, arteq. facta omnia. In fraternitate fictum nihil, ex arte non multum, omnia Dei ex gratia. an igitur volucrium in ea talis conuerſatio, qualis Antonius Pigafeta in Regno Burnei ſe vidiſſe memorat, & ſuperius nos recitauimus? nimirum folia in arbore viuere inſtar auium, abſciſſa ab ramo etiam pedunculis ambulare, viuereq. in octauum diem. An vero talium erat ferax auium arbor ea, quales ſunt, quæ Bernecæ dicuntur, anatum ſimiles? Creſcunt eæ ad cortices, abiectum iuxta litus maris in Scotiæ Inſulis Nibridibus ſtantium. vnde maturitatis tempore in ſubiectum mare decidunt, ſimul abnatant. Captis Hiberni ieiuniorum tempore veſcebantur. Sed Innocentius Tertius in Lateranenſi Concilio interdixit. Ita Vincentius, Ortellius, & Olaus, ac alij. Verũ ſint iſtæ tales arboreæ volucres, nihil tamen ad noſtras. In arbore noſtra Roſarij conuerſantur volucres cæli, ſpiritus Angelorum, Beatorumq. mentes. Hiſce conuerſari volucre eſt, inter fratres tanta conſpirantium voluntatum vnione coniunctos, tot in bonorum ſpiritualium communione mutua participes. Nimirum quibus Chriſti nomine congregatis, cum medius interſit Rex cæli, cæli quoque abeſſe aula Regia non debet; ſed non cælum dumtaxat ſuas habet volucres, quæ in terra cum fratribus conuerſentur; habet ſuas quoque & terra, quarum conuerſatio in cælis eſt. Huius ſunt generis piæ,

Luitprandus lib. 6 c. 2.

Vincent hiſtor. Nat. li. 16. cap. 40.
Ortellius in Scotia.
Fulgoſ. li. 1. c 6
Olaus li. 19. c. 6.

Google

ac religioſæ vtriuſque ſexus, ac ſtatus animæ, quæ altioris ſtudioſæ perfectionis, in ſedula bonorum fraternitatis communicatione verſatur, & tanta cum charitate fraterna, vt in ramis eius habitare, inq. fratrum animis viuere videantur. Non ita belle viuunt, aut habitant ij, quos in noua Hiſpania inter ingentium arborum ramos palatia etiam ędificare ſcribit Petrus Martyr. Inhabitaſſe autem vnam ex ædibus ijs, pluſquam ducentos familiares tradit Petrus Hiſpanus. Sunt aliæ noſtræ arboris commoda tanta, vt in eius comparationem arborum cæterarum nulla venire queat. Quod nemini videri mirum debet, quando, quæ natura in ſe habet ſumma, ea vix ad infima gratiæ poſſint attingere. Vnum tamen iſtis adijciam, eſſe arbores, quas lædere nemo illæſus poſſit. Vt Carus in Arcadia, quæ ſi aut vellatur, aut ſecetur foco inſtruendo, fumus aduſti ligni continuò capitis infert cruciatus immanes. In Coiba, ſinu Hiſpaniolæ, quædam ligna cum aduruntur, incenſorem fumo etiam exanimant. In Ceo certum ſpinarum genus eſt, quas qui conuellere, turbareq. nititur, vel leui punctura ictus, morte extinguitur. Compertum eſt ſæpius, haud impunè facilè à quoquam fraternitatis arborem, aut odijs appetitã, aut maledictis laceratam, aut alia turbatam infeſtatione, ſeu læſam perſecutione fuiſſe. Nunc igitur confratres, atque ſorores quaſi roſa plantata ſuper riuos aquarum, fructificate, quaſi Libanus odorem ſuauitatis habete, florete flores, quaſi lilium, & date odorem, & frondete in gratiam, & collaudate Canticum Pſalterij Mariæ, & benedicite Dominum in operibus ſuis. Date nomini eius magnificentiam, & confitemini illi in voce labiorum veſtrorum, & in Canticis labiorum, dicite, Aue Maria.

Petr. Martyr in ſummar.
Pet. Hiſp. li. 2.5.c.18.
Plin. Nat. hiſtor. lib. 16. c. 10.
Pet. Martyr in ſummar.
Ariſt. lib. de admirat. c. 139.
Eccleſ. 39.

Addo his, quæ de arboris metaphora dixi: mirandam quandam, & inauditam arborem, cuius meminit Rebellus lib. 1. de Roſario cap. 6. artic. 1. commemorat natam fuiſſe in Ibernia in diœceſi Corcilonenſi in territorio Comitis Deſtron, prodigioſam quandam arborem longitudinis ſeptem, vel octo palmorum, quæ reliquis omnibus arboribus valdè diſsimilis erat, in eo tamen longior diſsimilior, quòd ex ramis eius pendebant Roſaria, quorum calculi orbiculares erant, ſuis funibus inſerti, affirmat autem hoc portentum viſum fuiſſe anno 1575. nonnullaq. ex Roſarijs allata fuiſſe in oppidum Britanniæ nomine Sanctimalo, quo mirabili portento voluit Deus etiam, vt author naturæ, Roſarium approbare, & conſequenter fraternitatem, tantæ Virginis deuotioni addictam, cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Rebell. li. 1. de Roſario c. 6. art. 1.

Homilia VIII.

De percelebri victoria à Chriſtianis contra Turcas, Virginis interceſſione, ac Roſarij Confraternitatis precibus parta.

PRIMORDIA huius feſtiuitatis altius repetere compellor, tum propter inſignem victoriam B. Virginis auſpicio comparatam, tum vt qua ratione feſtum Virginis victorialis cum Roſario cohæreat, clarius omnibus innoteſcat. Anno a Natiuitate Chriſti Domini 1571. Dominica prima Octobris, Chriſtiani nominis milites, inſignem, ac memorabilem de Turcis Chriſtianæ Religionis infeſtiſsimis hoſtibus, adiutorio Deiparæ Virginis, continuiſq. precibus Confratrum Mariani Roſarij, reportarunt, vt ſummi Pontifices Pius V. & Greg. XIII. Apoſtolicis ſuis diplomatibus conteſtantur. etenim, ſicut olim tẽpore magni Patriarchæ Dominici viſa eſt Deipara Virgo adiuuãs Comitem Montis Fortis contra Albigenſes, quorum exercitum centum quinquaginta lapidibus iactis fugauit, ita & modo ipſius adiutorio Barbarorum claſſem Ioannes Auſtriacus Caroli Quinti Imperatoris filius fugauit, ac perdidit. itaque ſicut fortiſsimus Dux Barach, tametſi à Domino iuſſus fuiſſet, vt lib. Iudicum legimus, Siſaram oppugnare, non arma ſumpſit, donec famoſiſsima Debbora illum ad bellum comitaretur: ita fortiſsimus Dux Ioannes Auſtriacus cum hoſte inire renuit certamen, niſi B. Virgo, ac potentiſsimum eius auxilium ſibi adeſſent: adfuit propitia Virgo precibus Confratrum Roſarij, adfuit

Pius V. Greg. XIII.
Iudicum 4.

fuit eius præſidium, adfuit eius tutela, & protectio, ita vt Turcicę claſſis, quę, numero, & potentia, Chriſtiani exercitus longè ſuperabat vires, facilè ab eo fuerit profligata: imitatus eſt Ioannes Auſtriacus Britaniæ Regem, nomine Artum: nam, ſicut ille, vt refert Rupertus Olchad. ſuper lib. Sapient. lect. 35. ſolitus erat, dum bellaret, ferre in interiori parte clypei depictam imaginem Beatiſſimæ Virginis, quam quoties in medijs belli periculis religioſe proſpiciebat, toties auxilium Virginis confeſtim impetrabat; ſic Ioannes Auſtriacus, in B. Virginem oculos conijciens, potentiſſimas Turcarum vires confregit, ac glorioſam de illis tulit victoriam. quare, ſicut tempore Ezechiæ, cum Aſſyriorum potentiſſimus Rex Ieroſolymam circundediſſet, nec tantæ potentiæ reſiſtere potuiſſet, miſit Rex ad Iſaiam ſacerdotes, ſacris coopertos, qui dicerent, *Dies tribulationis, & correptionis, & blaſphemiæ, dies hæc*: & Propheta reſpondit in perſona Domini: *Non intrabit ciuitatem hanc; & non iaciet ſagittam, & non occupabit eam clypeus, protegam ciuitatem, vt ſaluem eam propter me, & propter Dauid ſeruum meum*: ita & nouiſſimis noſtris temporibus Deus Optimus Maximus propter ſemetipſum, & propter matrem ſuam, nos perditos homines ab hoſtibus tutatus eſt, cum Roſarij Confratres vbique locorum, eius opem interpellarent Dominica prima Octobris. Cum igitur Chriſtiani in hac die potiti fuerint illo ſingulari beneficio, vt Barbarorum funditus potentiam contererent, ad memoriam eius recolendam, ſtatuerunt ſacri Pontifices præſens feſtum Virginis victorialis religioſe celebrari à Confratribus Mariani Roſarij, qui eius ſodalitio nomen dederunt: etenim, ſicut olim Exod. 17. cum Iudaicus populus victoriam reportauit contra Amalech, pugnante quidem in Campeſtribus populo, ſed potiſſimum orante Moyſe in Monte, præcepit Dominus, vt ad perpetuam rei memoriam, victoria hæc litteris commendaretur: ita etiam, quia pugnantibus in mari fidelibus, ſed in Throno Regio ſedente Virgine, & iuuante, immo vincente, brachia eius ſuſtentãtibus Roſarij Confratribus (vt quondam fecerant Aaron, & Aus) ne hominum peccatis ab orando cohiberentur, leuantes oculos in montes, inde adfuit paratum auxilium, quo fugati ſunt hoſtes, erepti fideles: cuius rei memoriam agimus, Moſenini inter Catholicos inoleuit, vt comparatis victorijs, precibus potius, quàm armis à potentia inimicorum, Dei miſericordia, liberatis, in eius rei felicem recordationem, dies feſti celebrarentur: ſic Abraham, vt adnotauit Origenes hom. 34. in Geneſi, poſtquam tabernaculum fixit ante quercum Mambræ, ſtatim ibi altare Domino extruxit, & addidit: *Audiſti mentem gratam, qui mox vt tabernaculum fixit, facta ſibi promiſſione, gratiarum actiones obtulit Domino*: ſic cum Eſther ſolicitudine & precibus, impiam, quam tulerat Aſſuerus in Iudæos mortis ſententiam, reuocauit, dies hic quartadecima menſis Adar, ſolemnis fuit in lege veteri ſemper habita; ſicut & ille, in quo admiranda Iudith virtute, trucidatus eſt Olophernes, & fugati hoſtes, ab Hebræis religioſe colebatur: feſtis etiam varijs Machabæorum ſæculo victorias celebrari ſolitas, nemo ignorat. Quid plura? ſicut quondam in eadem lege veteri ſingulis diebus, in quibus inſigni aliquo beneficio fuerat potitus populus, Hebræorum feſta celebrabantur, vt feſtum Phaſe in memoriam acceptæ libertatis, cum Dominus illum eduxit ex dura Pharaonis ſeruitutem; feſtum Pentecoſtes, in memoriam legis ſcriptæ ſibi datæ: feſtum tabernaculorum in recordatione beneficiorum, quæ per deſertum incedens ſuſceperat: ſed & cunctorum aggregatim ſingularem, ac feſtiuam commemorationem fecit, cum ingreſſus eſt in terra promiſsionis: ita Eccleſia, & præſertim noſtra Hiſpania, quæ per totum anni circulum ſingulis ſacris Roſarij myſterijs dies feſtiuos conſecrat, hunc etiam præſentem cunctis ſimul dedicandum, rectè inſtituit, vt in eo, ob inſigne illud naualis victoriæ beneficium, cum reliquis omnibus, quibus B. Virgo quotidie Eccleſiam cumulat, tam Chriſto Domino, quàm eius parenti debitæ gratiæ agerentur. merito ergo illis infelicisſimis temporibus, cum ſancta in prædam extraneorum data erãt, ac Deus ita iratus eſſet, vt ſuum repuliſſe altare videretur, ac ita maledixiſſe ſanctificationi ſuæ, vt fidelium templa barbarorum eſſent fana, immo equorum, & iumentorum habitacula: meritò, inquam, Deo iam propitio, ex Virginis interceſsione, Filium, & Matrem multifariam,

Marginal notes: Rupert. Olchod ſuper lib. Sapien. lect. 35. — Iſaiæ 37. — Exodi 17. — Ibidem. — Origen. homil. 34. in Geneſ. — Eſther 9. — Martius. — Iudith 16. — Exodi 12.

riam, multiſq; modis laudare, ac diebus præſertim feſtiuis colere opus eſt, prout & antiqui Patres factitarunt. Vnde, ſicut in bellis pugnantibus militibus, victoria potiſsimum adſcribitur Duci: vnde mos fuit Romanis, vt coronati Duces inſigni potirentur triumpho, acclamaretque populus victori, qui triumphali vehebatur curru, cum Prouinciam aliquam imperio ſubiugaſſet Romano; ita licet milites Chriſtiani viriliter in mari contra hoſtes dimicaſſent, vitam contemnentes: quia tamen victoriam hanc, non tam armis, quàm Virginis precibus partam credidit Pontifex, illi gratias referendas cenſuit: &, vt olim victor currui inſidens regio laudabatur, & Vrbem ingrediebatur, à cunctis acclamatus: ita, & hac die ſacra Virgo humeris delata, per clauſtra circumducitur, cui fideles grati hymnos concinimus clamantes, *Aue Maris ſtella, &c. Tu gloria Ieruſalem, tu lætitia Iſrael, tu honorificentia populi noſtri, quia feciſti viriliter: ideo eris benedicta in æternum*. & ſicut olim ea arma, quibus Iudæi victoriam ab hoſtibus fuerant conſequuti, in templo reponi ſolebāt: ſic modo vexilla in Eccleſijs collocantur in Dei, matriſq; ſuę gloriam, & victoris laudē, non ſecus ac gladius Goliæ, quo interēptus potentiſsimus hoſtis fuerat à Dauid, in tabernaculo, collocatus fuit, & Iudith vniuerſa vaſa bellica Holophernis obtulit in anathema obliuionis, ea in templo collocans: & ſicut quondā quia medijs tubis hoſtes expugnati fuere à Iudæis, voluit Deus, vt ſingulis annis feſtum ageretur tubarum: ſic & modo, quia ſancti Roſarij deuotione hac, quam celebramus, habita eſt victoria, Virginem his calculis ornatam, ſolemniter proceſſione congregata, in gratiarum actionem ducimus, ne alioquin, ſi ingrati eſſemus, ingratitudinis noſtræ debitas pœnas lueremus, ſicut illas luit Rex Ezechias: nam, vt tradunt Hebræi in cap. 3. Iſaiæ, ideo Ezechias grauiter ægrotauit, quoniam poſt ſingularem Iudæorum victoriam, & Aſſyriorum Regis interitum, non cecinit laudes Domino, quas tamen diligenter exhibuere Moyſes, Pharaone ſubmerſo, Debbora, interfecto Siſara, & Anna, genito Samuele, & alij non pauci, quos pridie commemoraui.

Iudith 15.

1. Reg. 21.

Iudith 16.

Iſaiæ 3.

Exod. 15.
Iudicum 5.
1. Reg. 2.

Cæterum mihi attente perpendenti effrenatam aduerſus Chriſtianam gentem Turcarum rabiem, inſignemq; victoriam ſub vexillis ſacroſanctæ Virginis Deiparæ Mariæ à Chriſtianis obtētam, egregiè mihi illam delineaſſe videtur D. Ioann. cap. 12. ſui Apocalyp. Aſpexit ille ſignum magnum in cælum, mulierem Sole amictam, ſtellis coronatam, quæ nitebatur parere; quod in vtero habebat: vidit etiam exemplo draconem magnum rufum, ſeptem capita habentem, & cornua decem, ſeptemq; diademata ſuper capita. ſcio hæc aptè referri poſſe ad crudelem draconem Herodem, qui conatus fuit trucidare infantem Virginis filium recens natum, ſtetit ante mulierem, quæ erat paritura, vt, cum filium peperiſſet, deuoraret. at B. Virgo cauta fugit in ſolitudinem Ægyptiacam ad locum ſibi à Deo paratum, verum eſt, quod poſtea in manus incidens ſæuiſsimi populi Iudaici, Crucis mortem ſuſtinuit: at ipſe ingluuiem dœmonis, & mortis illuſit, & è ſepulchro glorioſus prodiens, ſpolijs ſuis onuſtus, raptus eſt ad Deum, & ad Thronum eius: mater etiam ſolitaria, iam filio orbata, in ſolitudinem, in qua nonaginta nouem electas oues bonus paſtor reliquerat; duabus contemplationis, & operationis pennis elata, poſt filium abeuntem abijt. verum noſtro argumento accommodatius eſt, nomine draconis, dœmonem ipſum intelligere, iuxta illud Dauidis: *Draco iſte, quem formaſti ad illudendum ei*: hic inſidias parauit Virgini Matri, iuxta diuinum vaticinium: *Tu inſidiaberis calcaneo eius*, inſidias etiam parauit Filio in deſerto, varia tentationum tela in eum conijciens: nemo autem eſt, qui ignoret, dœmonem tam à Matre, quàm à Filio fuiſſe ſuperatum, ac ignominioſe deuictum. Virgo caput eius contriuit: *Ipſa conteret caput tuum.* Filius autem Virginis ſimiliter eum profligauit, ac fugam arripere compulit: *nunc Princeps huius Mundi eijcietur foras*. videns autem dæmon nihil præualere potuiſſe aduerſus Filium, neque Matrem, Chriſtianā prolem vtriuſque per barbaros Turcas, tanquam per ſatellites ſuos, radicitus perdere tentauit: cum nihil profeciſſet, iratus in mulierem, *abijt facere prælium cum reliquis de ſemine eius, qui cuſtodiunt mandata Dei & habent teſtimonium Ieſu Chriſti*. Planum eſt, nullam nationem, aut gentem, teſtimonium Ieſu Chriſti habere, niſi Rempublicam

Apocal. 12.

Pſal. 103.

Geneſ. 3.

Matth. 4.

Geneſ. 3.

blicam Chriſtianam. Contra hanc non ſemel decertauit veneficus hic draco, ſed ſæpe ſæpius, vt ſatis indicant ſeptem capita eius: dum enim draconem ſeptem capitum nominat, ſatis liquet non vnum prælium mouiſſe contra fœminis Mariani reliquias, ſed plura: eſt enim ille Hydria, cui vno capite amputato, continuo aliud ei ſubnaſcitur, vno, & altero prælio non deſiſtit fractus, ſed animos ſumens, finem præcedentis facit gradum futuri: nouis exercitibus paratis, nouas machinas admouet. Synagoga proſtrata, Philoſophos, Magos, impoſtores ſubmouit: his in ipſo limine paleſtræ conculcatis, fidiculas, cataſtas, cruces, ignes, beſtias Neronis, Domitiani, Decij, Maximiani, Veſpaſiani ſubmiſit: leonibus edentatis, & exungulatis ſerpentes ex Irci cauerna emiſit, qui virus in caput ſuum efflarent, nempe Aetium, Arium, Macedonium, Neſtorium, Photinum, & quæ non alia portenta? His Mariano calcaneo percalcatis, nunquam tamen deſtitit veterator, quà per falſos fratres, quà per fallaces amicos, quà per pſeudoangelicos viros, portas inferorum, & phalangas Cerbereas commouere proſternendis fidelibus: nouiſſime diebus noſtris Turcam ferocem ſpebus magnis inflatum permouit, Cyprum nobilem inſulam Venetis eripuerat, & iam ipſi deuorarat vniuerſam Europam Chriſtiano cultu inſignem, facile ſibi pollicebatur victoriam, hoc antemurali fortiſſimo Chriſtianis erepto: quamobrem trierarchis congregatis, iubent magnam quam poſſent, claſſem inſtruunt, annonam, vaſa bellica, tormenta, nauigijs imponunt, Italicamq. florentiſſimam Prouinciam, nunc Vicarij Chriſti ſede illuſtrem, contendunt, & vel nauali prœlio ſi qui ſquam decertaturus occurriſſet, vel milite in terram hoſtilem expoſito, ſiue aperto Marte, ſiue dolis conſuetis de tota Chriſtianitate decernunt: ſcripſerat innumeras coortes lectiſſimorum militum, ac viros vſu rerum militarium peritiſſimos, ſic milite, pecunia, annona, machinis inſtructam claſſem mari Achaico ad Naupactum commiſit. Videres Vrbem amplißimam ponto innare; tanta copia nauium, triremium, biremium, dromadum, Lyburnicarum, hippagonum, & aliarum mare obumbrarat: diceres tunc draconem infernalem, non flumen, ſed ipſum mare vomiſſe, quo obrueret inclytum germen Mariæ. Pius Quintus, immortalitate dignus Pontifex, præerat tunc Eccleſiæ Catholicæ, & vt erat vigilans cuſtos mandræ Dominicæ, ne oues, Chriſti ſanguine partæ, à crudeli leone dilaniarentur, ne venirent gentes in Dei hæreditatem, pollucrentq. templa Dei ſancta, & ponerent nouam Ieruſalem in pomorum cuſtodiam, apro de ſylua venienti, & ſingulari ferro ſeſe opponere decreuit. Philippo itaque Secundo Rege Hiſpaniarum, & Republica Veneta, in ſocietatem ſacri Belli vnitis, quantas poteſt copias colligit, truculentique hoſti irruenti opponit, ſed numero, viribus, & quod magis erat, diſcordia inteſtina fœderatorum longè inferiores; ipſe ad ſacram Eccleſiæ mediatricem Mariam ſe, & cunctos fideles excitat, velit Sole amicta, Lunatum (inſigne Turcarum eſt Lunæ ſemicirculus) hoſtem pedibus deterrere, aut depellere. Grauis manibus nouus hic Moyſes in adiutorium orationis adiungit ſibi comites, qui feſſas iam ſub onere palmas, iunctis precibus attollerent, iuuarent, & interprete Maria, à ceruicibus ſuis tot Regnorum helluonem deijcerent. Aderat dies, quo aut turpis ſeruitus, aut dura mors ſubeunda fuerat, miſſis ad impetum reprimendum fœderatis. Funus Italiæ timebatur vniuerſæ; victoriam quis ſperaſſet? à tam paucis, à tam inter ſe diuerſarum voluntatum proceribus? at ſperabat Pius Pontifex, non deſperabant pij cultores ſacroſanctæ Deiparæ, illo die Dominico, ſacris Marianis deuoto, rem illi diuinam in ſodalitio Roſarij per vniuerſam Italiam, & Hiſpaniam facientes; nec vanæ ſpes fuerant Pij, & piorum. Qua hora prœlium commiſſum eſt in ſinu Naupacti, Beatiſſima Virgo Maria Pij, & piorum preces exaudiens, Pio V. reuelari obtinuit, certam de hoſtibus victoriam à Ioanne Auſtriaco, qui Claſſi præerat, iam partam. Ventus, qui oriente Sole, in noſtros cum pernicie flare cœperat; (quod non abſque miraculo contigiſſe creditur) innumeroſam Turcarum claſſem ita reflexerat flatus, vt pulueres tormentarij, & flammæ in oculos hoſtium redirent, noſtrorum aſpectum adimerent, immo & in terga iam inter ſe tumultuantium impulſus, victoriam hoſti eriperent, noſtris concederent, Mariæ Deiparæ Ductrici,

ctrici, & Victrici potius, quam alteri aſcribendam:

Cui militat Aether,
Et coniurati veniunt ad claſsica venti.
Ipſa pro populo pugnante,
frigidus amnis
Mutatis fumauit aquis, turbaq. cadentum
Staret inrapidus iuuiſſet Maria ſanguis.

Pulchrum erat videre, cum Turcæ ad impetum flammarum, quæ relabebantur territi, & confuſi, deſperata venia necem in vadis quærebant, dantes ſe in mare præcipites, vt aliquod cædis compendium feſſis cedentium dextris eueniret. Sic mare, quod abſorbendis Chriſtianis Turcæ parauerant, & armauerant, ipſis exitio fuit, ne tam deformia portenta vel hanc obitus ſui relinquerent famam, quòd virorum fortium gladio, telove cecidiſſent. Mare Pſal. 113. olim, cum Iſraelem videret, ad eius aſpectum effugit: nunc violentum, & turbidum ad hoſtes Eccleſiæ ſorbendos, vento vehementiore commotum cucurrit, quos poſtea, ne eius lateret obſequium, eructatis cadaueribus prodidit. Mare Erithreum Exod. 14. profligatum ad perniciẽ Pharaonis redijt, ne ex illo relabente enataret, quod ſicco veſtigio ingreſſus fuerat. Achaium quoque ad Othomanicam internecionem ſeſe colligens, refluxit, vt quamplures obruerent, qui ſceleris participes extitiſſent. Exod. 15. Dixerat inimicus: *Perſequar, & comprehendam, diuidam ſpolia, implebitur anima mea, euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea*; ſed adiutor in tribulationibus, motus prece Matris; hæc autem oratione piorum deſcendit, adiuuit, ab Ibidem. internecione liberauit: *Dextera tua Domine magnificata eſt in fortitudine, dextera tua Domine percuſsit inimicum, & in multitudine gloriæ tuæ depoſuiſti aduerſarios tuos. Miſiſti iram tuam, quæ deuorauit eos, ſicut ſtipulam, & in ſpiritu furoris tui congregatæ ſunt aquæ. Stetit vnda fluens, congregatæ ſunt abyſsi in medio mari. Flauit ſpiritus tuus, & operuit eos mare, ſubmerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus. Electi Principes eius ſubmerſi ſunt in Mari Achaico. Abyſsi operuerunt eos, deſcenderunt in profundum quaſi lapis. Quis ſimilis tui in fortibus Domine? quis ſimilis tui? Magnificus in ſanctitate, terribilis, atque laudabilis, & faciens mirabilia.* Sed & quis ſimilis tibi inter fortes mulieres, ò Maria? Quis ſimilis tui? Magnifica in ſanctimonia, magnanimis in opere, perpetrans mirabilia, & fortitudinem, ac victoriam tribuens, implorantibus auxilium tuum, quod antiqui Prophetæ non obſcure mihi videntur vaticinati, quippe quũ Balaã Num. 24. prædixerit: *Orietur ſtella ex Iacob, & conſurget Virga de Iſrael, & percutiet Duces Moab, vaſtabitq. omnes filios Seth.* Num. 24. Arca vetus teſtamenti Philiſtæos percuſſit, & draconem trucidauit: Iael Siſaræ 1. Reg. 5. tempora acuto clauo terebrauit. A Salomone vocatur, *terribilis vt caſtrorum acies ordinata.* Iudic. 5. & alibi cõparatur turri armis muCantic. 6. nitiſſimæ: *mylle clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium*: Cantic. 4. alibi ab Eccleſiaſt. aptè Eccleſ. 24. aſſimilatur platano: nam præter quã quòd folia eius figuram clypei præſeferunt, Pierius Valerianus in ſuis Hieroglyphicis lib. Pier. Val. li. 8. 8. affirmat, obſeruatum eſſe, inimicitiam magnam inſitam eſſe inter veſpertiliones, & nycticoraces, vt tamen iſti à veſpertilionum moleſtijs ſe tueantur, nidum ſuum platani folijs intus circundant, quia veſpertiliones ita platanum exhorrent, vt locum, vbi adeſt, omnino fugiant. Platanus quidem noſtræ Hiſpaniæ, & totius Eccleſiæ Catholicæ B. Virgo eſt, quam ſpurciſsimi veſpertiliones, per quos tam hæreticos, quam Turcas, tenebrarum inſtar veſpertilionum amatores, valde exſecrantur. Singularis autem virtus, ac innata antipathia huic ſacræ platano, nempe Virgini Deiparæ longè à ſe, & à noſtra Hiſpania hæreticos profligauit, hæreſes interemit, Turcas deuicit, & expugnauit. Alibi non minus conuenienter Eccleſiaſt. cap. 24. palmæ B. Virginem comparat: *quaſi palma exaltata ſum in Cades*. Eccleſ. 24. egregium ſanè prognoſticum. Maria inſtar palmæ exaltata in Eccleſia. Certè Auguſto Romanorum Imperatori in eius ara Palma renata, Tarraconẽſium, qui primo viderant, interpretatione, victoriam portendebat. Iulio etiam Cęſari in Hiſpania contra filios Pompeij pugnanti, atque præclaram victoriam reportanti, in eo ipſo loco, quo eo tempore pugnatum eſt, ramus palmæ erumpens recens natũ Octauium ſororis filium, clarum Orbis triumphatorem futurum deſignauit. Maria ſublimis in Eccleſia, palmæ inſtar eleuata eſt. Fœlix oſtentum: fauſtum portentum. Victrix illa ſerpentis, Triumphatrix geniminum ſerpentis, barbariei

Digitized by Google

bariei Turcarum, & infidelitatis hæreticorum perpetua debellatrix, ſtrauit phalanges innumerabiles Maurorum, vt & felicibus votis Pij V. annueret, & Chriſtifidelibus periclitantibus opitularetur; cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia IX.

Impij hæretici tam in Marianum Roſarium, quàm in ſacram eius Confraternitatem turpiter debachantur, ſed ab eorum calumnijs illa vindicamus.

HAERETICI huius tempeſtatis tanquam legitimi antiqui ſerpentis partus, calcaneo Deiparæ Virginis inſidiantes, vt ex diuino oraculo futurum prædixit Moyſes, multifariam, multisq. modis tam aduerſus religioſam recitandi Roſarij conſuetudinem, quàm numerum Salutationum Angelicarum, quibus illud conſtat, necnon contra Sanctiſsimi Roſarij Confraternitatem petulanter inſultant, ſed Deo auſpice, Dauidicis Roſariorum fundis inſtructi, & orationum ſcutis obarmati, Golithanam hæreticorum molem, ac Babylonicæ meretricis effrontem frontem proſternemus, acriterq. ſauciabimus. Impius hæreſiarcha Caluinus aduerſus Salutationis Angelicæ vſum, in hunc modum inuehitur: *Temerè ſibi alienum officium vſurpant Papiſtæ, quod Deus non niſi Angelo iniunxit.* ſtulta tamen obiectio: quid enim conſequentiæ habet, Angelus ſalutauit Mariam, ergo nos ſalutare non debemus? nam ſi cum Angelis canimus, *Gloria in excelſis Deo*, cur non cum Angelo Mariam ſalutabimus? nonne ſtulta hæc eſſet conſequutio? Raphael dixit Tobiæ c. 1. *Gaudium tibi ſit ſemper; pax tibi*: ergo nefas eſt nobis vſurpare hanc ſalutationem? ſi ergo licet imitari Raphaelem officioſè, cur non & Gabrielem religioſè? Delirat ergo Caluinus, dum temere putat morem illum ſalutandi Virginem, ſic ſoli Angelo iniunctum fuiſſe, vt nemini ſalutationem illam repetere liceat. Sed nec minus mihi deſipere videtur, cum aduerſus eiuſdem Salutarionis Angelicæ vſum, nobis fidelibus obiectat, fruſtra nos Virginem ſalutare, cum ſalutatio ad præſentem dirigatur, non ad abſentem. Virgo autem abſens eſt à nobis, cum illa in cælo habitet, nos in terra degamus. ſed errat toto cælo, quia B. Virgo noſtris rebus intereſt, noſtraque plene in verbo agnoſcit, non minus, quàm Angeli, immo excellentius, tanquam Regina Angelorum. De Angelis autem D. Auguſtinus ait lib. 11. de Ciuit. Dei cap. 31. *Sancti Angeli, ſicut habent permanendi æternitatem, ita cognoſcendi facilitatem, & requieſcendi fælicitatem, ſine difficultate quippe nos adiuuant.* Hinc B. Germanus ſerm. 11. de Aſſumptione, B. Virginem nobis adeſſe conſiderans, ſic eam alloquitur: *Spiritus tuus, ò Maria, viuit in æternum, & caro tua in ſepulchro corruptionem non ſuſtinuit, omnia obſeruas, ac contueris, & inſpectio tua ad omnes ſe porrigit.* quibus conſonant illa D. Bernardi ſerm. 1. tract. ſuper Salue Regina: *Oportet, vt nobis præſentem eſſe dicamus, quam præſentem ſalutamus, & vt totam animæ noſtræ Trinitatem in eam dirigamus, quantam deuotis precibus exoramus, agnoſcit certè, & diligit diligentes ſe, & propè eſt in veritate inuocantibus ſe, præſertim his, quos videt ſibi conformes factos in caſtitate, & humilitate.* Et quidem ſi Eliſæus, vt lib. 4. Regum legimus, puerum ſuum abſens corpore vidit accipientem munera; quanto magis Beata Virgo cognoſcet abſens opera noſtra? quare præclarè D. Maximus ſerm. de S. Nazario dixit: *Non clauditur locis, quod diffunditur meritis: inuocaſti vbique Mariam: vbique te exaudiet ille, qui honoratur in Maria. Moderanteq. igitur eo, qui penſat vota tua, & diſpenſat munera ſua, in tantum vicina præſentia efficacis præbebitur aduocata, in quantum fuerit fides deuota ſuſcepta.*

Alij hæretici in precationum numerum, quibus conſtat Marianum Roſarium, acerrimè inuehuntur, ac ſacrilegæ ſuperſtitionis notam illi inurentes, irrident, quòd quinario Dominicarum orationũ, & quinquageſimo Angelicarum, & quindennario decadum ad integrum Virginis Pſalterium explendum vtamur. at impudenter, & inſipienter nos ab illis increpari, quòd certo preca-

Gen. 3.

Tob. 1.

D. Auguſt. lib. 11. de Ciu. Dei c. 31.

B. German. ſerm. 11. de Aſſumpt.

D. Bernard. ſer. 1. tract. ſuper Salue Regina.

4. Reg. 4.

D. Maximus ſerm. de S. Nazario.

precationum numero vtamur, non ſolum ex ſanctis Patribus, ſed ex ſacris Scripturis apertiſſimè comprobabo. Poſſem quidem ad id non paucos locupletiſsimos auctores in medium afferre, qui hoc ipſum ſenſere: ſed mihi nunc ſit, inſtar omnium, auctoritas Sancti, & magni Patris Auguſtini, qui in libro vndecimo Ciuitatis Dei,

D. Aug. lib. 11. de Ciu. Dei.

hæc ſcripſit: *Numeri ratio contemnenda nequaquam eſt, quæ in multis ſacrarum ſcripturarum locis, quàm magni ſit æſtimanda elucet diligenter intuentibus, nec fruſtra in laudibus Dei dictum eſt: Omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuiſti.* Et de doctrina Chriſtiana libro

Idē de Doc. Chriſt. lib. 2.

ſecundo, ſic ait: *Numerorum imperitia multa facit, non intelligit translatè, ac myſticè poſita in ſcripturis. Ingenium quippe, vt ita dixerim, non poteſt non moueri, quid ſibi uelit, quod & Moyſes, & Helias, & ipſe Dominus noſter quadraginta diebus ieiunauerunt, cuius actionis figuratus quidam modus, niſi huius numeri cognitione, & conſideratione non ſoluitur.* & infra: *Multis, atque alijs numerorum formis quædam ſimilitudinum in libris ſanctis ſecreta promũtur, quæ propter numerorum imperitiam legentibus ſunt clauſa.* In libro denique quæſtionum ſuper Geneſim, dum loquitur de Iſraelitico populo, ingrediente Aegyptum, hæc in medium affert:

Idem in lib. 9. ſup. Gen.

Videndum eſt, quid ſibi velit, quòd cum Ioſeph, & filij eius non amplius, quàm octo commemorentur, Beniamin verò, & eius filij ſimul vndecim reperiantur, non decem, & nouem omnes, ſicut ſunt octo, & vndecim, ſed decem, & octo referantur in ſummam, & poſtea Ioſeph cum filijs ſuis non animæ octo, ſed nouem fuiſſe dicantur, cum nouem inueniantur. Hæc, quæ indiſſolubilia videntur, magnam continent ſine dubitatione rationem; ſed neſcio, vtrum poſſint cuncta ad litteram conuenire, præcipuè in numeris; quos in ſcripturis eſſe ſacratiſſimos, & myſteriorum pleniſſimos ex quibuſdam, quos inde noſſe potuimus, digniſſimè, & firmiſſimè credimus. Ex his etenim ſignantur myſteria, reconditamque continent doctrinam de Chriſto, & Eccleſia, de Euangelio, & rebus ſimilibus alibi in ſcriptura proditis, & comprobatis. Quod, vt clarius pateat, id ex lege naturali, & humana facile oſtendam. Certè in lege naturæ, decimæ initium ſumpſerunt, quæ in miniſtrorum Eccleſiæ ſuſtentationem, & Dei cultum inſtitutæ ſunt, vt patet Geneſis cap. quartodecimo: Abraham etiam tria ſata ſimilæ commiſceri fecit, & tamen vnum tantum vitulum ſaginatum occidi fecit, ad offerendum tribus Angelis, qui ei apparuerunt, vt patet Geneſis cap. 18. Myſterium Trinitatis cum eſſentiæ vnitate deſignans. vnde etiam, licet tres viderat, tamen vnum tantum adorauit. Quis etiam ignorat in veteri lege oblationes, & ſacrificia offerri ſub certo numero præcipi? Item certi miniſtri, certi dies feſti, & certi actus erant in ea ordinati ad Dei cultum, vt patet in libris Exodi, Leuitici, Numerorum. Completo etiam Salomonis tabernaculo, Principes Populi ſub certo numero munera obtulerunt, vt patet Numerorum cap. 7. & primo Paralipomenon cap. 8. Dauid etiam certum numerum cantorum, & Ianitorum, qui per vices ſuas Domino ſeruirent inſtituit, vt patet primo Paralipomenon cap. 23. & 24. Et in veteri Teſtamento Propitiatorium longitudine duorum cubitorum, & ſemis fieri demandatum, quo Chriſtum hominem demonſtraret. Quod & apud Apoſtolum epiſtol. ad Romanos habetur: qui quidem licet verus eſſet homo, quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine eius, aliquid tamen habuit, quod humanam naturam excederet, tria tamen non exæquaret: nam pater eo maior eſt. Idem Paulus epiſtola ad Hebræos interpretatur in eo, quòd Pontifex ſemel tantum in anno ingreditur in Sancta Sanctorum, latuiſſe myſterium, quòd Chriſtus ſemel eſſet moriturus, ſeque ad expiandum peccatum humani generis oblaturum victimam. Ioannes cap. 5. prioris epiſtolæ, tria recenſet, quæ teſtimonium de Deo dant in terra, Spiritum dico, aquam, & ſanguinem, ſubindicans in illis myſterium Triadis eſſe in Diuinitate repoſitum. Deinde ipſe Chriſtus Dominus Matth. cap. vndecimo, tres dies, quibus Ionas fuit in ventre ceti, docet præſignaſſe myſterium mortis, ac ſepulturæ ſuæ ad triduum, & glorioſæ deinde Reſurrectionis. Quid plura? Chriſtus certo tempore naſci, circumcidi, in templo offerri, baptizari, & prædicare voluit, ſimiliter pati, reſurgere, & in cælum aſcendere, Apoſtolos, & diſcipulos in-

Gen. 14. Gen. 18. Num. 7. 1. Paral. 8. 1. Paral. 23. & 24. 1. Ioan. 5. Matth. 11.

Bb cer-

certo numero habuit; certos etiam homines ex quinque panibus, & duobus piſcibus ſatiauit, Matth. capite 14. 17. Piſces etiam in certo numero Ioann. capite 21. non ſine ſingulari myſterio Petrus ad litus traxit. In hac etiam noua lege certa ſunt præcepta, ſacramenta ſeptem, & ſeptem dona Spiritus ſancti, duodecim articuli fidei, 7. orationis Dominicæ petitiones, certa ſunt miſericordiæ opera corporalia, & ſpiritualia; quibus omnibus Deus, & veneratur, & colitur. Cæterum vt magis innoteſcat longè à ſuperſtitione abeſſe præfixus numerus orationum, quæ ad ſoluendum integrum Roſarij penſum effunduntur, prius de quinario orationum Dominicarum, deinde de numero quinquagenario Angelicarum ſalutationum, & de centeſimo, & quinquageſimo, ex quibus ternarius trium quinquagenarum integri Mariani pſalterij conſtat, diſſeremus: quinarius in primis orationum Dominicarum myſterio non caret, quia ad quinque præcipue vulnera corporis Chriſti, quod ex Maria Virgine ſumpſit, refertur; & quidem nemo eſt tam ſacrarum litterarum ignarus, quin eis non agnoſcat ſacrum haberi numerum quinarium, Ioſeph Geneſ. capite 43. in conuiuio appoſita cuique fratrum parte ſua, ad poſtremo genitum Beniamin maiorem partem appoſuit, ita, vt quinque partibus excederet. Iuſtus ille Ioſeph Chriſtus nobis Beniamitis dolorum ſuorum filijs, hora nouiſſima genitis, de corpore ſuo quinque vulnera aperit ac præbet. idem Geneſ. cap. 45. cum fratribus ſingulis proferri iuſſit binas ſtolas; Beniamin vero dedit 300. argenteos cum quinque ſtolis optimis. Iuſtus Ioſeph noſter pretium corporis ſui, quod appretiatum eſt triginta argenteis, nobis dedit cum quinque vulneribus, vbi ſtolas noſtras abluamus. Quid illæ tabernaculi columnæ? de quibus ad Moyſen Dominus (Exodi capite 26. *Quinque columnas deaurabis lignorum Sethim, ante quas ducetur tentorium*, quarum erunt capita aurea, & baſes æneæ; tam quinque cubitorum altitudo, ſeu latitudo, quàm frequens iuſſa fuit à Deo in conſtructione ſeu altaris Exod. 27. ſeù tabernaculi, ſeù templi, Reg. cap. 6. ſiuè in numero hoſtiarum cædendarum

Matth. 14. & 17. Ioan. 21. Gen. 43. Gen. 45. Exod. 26. Exod. 27. Reg. 6.

Numer. 7? Quæ ſingula magis plena ſunt myſterijs Leuit. cap. 27. Pretium redemptionis primogeniti maſculi ſiclorum erat quinq; noſtra redemptio vulneribus conſtat quinque. Quinque ciuitates refugij, Ioſue 21. Quinque, Numer. 31. principes Madian ſimul ab Iſraelitis occiſi: quinq; Ioſue cap. 10. Reges Amorræorum extincti. Quinque, Iud. 3. Satrapæ Philiſtinorum cum ſuis Satrapijs, cultuque idolorum, in medio Iſraelitarum relicti; vt haberent Iudæi, à quibus vexarētur. Quinq; Iud. 18. exploratores à tribu Dan emiſſi. Quinque 1. Reg. 6. anni totidemq; mures Philiſtinorum ex auro fieri iuſſa propitiando numini. Lapides, 1. Reg. 17. quinq; limpidiſſimi Dauidis: panes, 1. Reg. 21. quinque propoſitionis ab eodem petiti. Viri quinque, 2. Machab. de cælo Machabæis in prælio albis equis apparentes: quinque, Matth. 14. panes, quibus paſcebat Dominus hominum millia quinque, talenta, Matth. 15. quinque data ſuperlucranti totidem: quinque, Ioann. 52. porticus Bethſaidæ: aliaque complura ſimilia quinario diuinitus celebrata numero, numerum ipſum ſingulari conſecrant myſterio. Ad hæc ſuper numero quinario mirifica legimus facta in Scriptura ſacra. Quinque namque verbis myſterium incarnationis Dominicæ fuit celebratum: fiat mihi ſecundum verbum tuum, Lucæ c. 1. Sub quinque verbis conſecratur ſacramentum Euchariſtiæ: *Hoc eſt enim corpus meum*. Chriſtus quinque verbis Latronem à dextris ſuſcepit ad gloriam: *Hodie mecum eris in Paradiſo*. Quinque verbis facta eſt conuerſio Pauli: *Domine quid me vis facere?* Actorum cap. 9. Et ipſe inquit, 1. Corinth. 14. *In Eccleſia volo quinque verba loqui in meo ſenſu, vt alios inſtruam.* De numero autem decadis hęc accipe. Numerus decas, ſiue denarius in ſcriptura certus index myſterij eſt, niſi forte quis Dei ad Moyſen mandatum iſtud aut vanum, & inane, aut ſuperſtitioſum, & male interpretandum putet, quo ita præcipiebat, Exodi capite 26. *Tabernaculum verò ita facies: decem cortinas de byſſo retorta, & hyacintho, &c. facies*, ac rurſus ibidem: *Facies, & vectes de lignis ſetim, quinq; in vno latere, & quinq; in altero.* Credimus ne ſapientiſſimum Salomonem nihil aut rationis

aut

Num. 7. Leuit. 27. Ioſue 21. Num. 31. Ioſue 10. Iud. 3. Iud. 18. 1. Reg. 6. 1. Reg. 17. 1. Reg. 21. 2. Machab. 10. Matth. 14. Matth. 15. Ioan. 52. Luc. 1. Luc. 23. Actor. 9. 1. Cor. 14. Exod. 26.

aut momenti, aut myſterij in denario numero poſuiſſe, quando 3.Reg.6. fecit in oraculo duos Cherubin de lignis oliuarũ, decem cubitorum altitudinis, & alas decẽ cubitos habentes. Magna ſancti Patres in hoc numero myſteria prouiderunt, ſicut & in iſto. Decem quoque cubitorũ erat Cherubin ſecundus; idem 2.Paralip.4. *Fecit autem & candelabra aurea decem; necnon & menſas decem, aliaque talia numero eodem, quin & victimas ſibi varias facere denas iubebat ſacerdotes Deus.* Quid? ſi Gen.18. Vel decẽ iuſti in Sodoma reperti fuiſſent, numerus is iuſtorum ad numinis placationem valuiſſet. Non abſq; myſterio ſeruus Abrahæ Geneſ. 24. Tulit decem camelos, ſponſam filio ipſius quæſiturus. David 1. Reg.17. panes decem afferre fratribus iuſſus, tulit: Sol 4. Reg. 20. decem gradibus retroceſſit. Talenta Luc.19. decem, & decẽ ſerui, ciuitateſque decem fideli ſeruo condonatæ. Leproſi decem Luc.17. à numero hæc omnia myſteriũ acceperunt. Vnde, &c. hoc de numero Gregorius Magnus li. 35. Mor. cap. 20. *Denarius numerus in ſcriptura perfectus eſt; quia lex in decem præceptis concluditur, omniſq; culpa non amplius, quã per decem verba cohibetur, atque enarrante veritate operatores vineæ remunerantur, &c. vt homo de remuneratione operis, quaſi quodam denario, conſummatus viuat.* Sileo, quæ ibidem pluribus philoſophatur.

3.Reg.6. — 2.Paralip.4. — Gen.18. — Gen.24. — 1.Reg.17. — 4.Reg. 20. — Luc.19. — Luc.17. — Greg. Mag. lib.35. mor. c.20.

Quare de Roſarij decadibus benè Leodienſe Manuale cap.2.par.8. ſic loquitur: *Salutationem Angelicam cuiq; orationi Dominicæ decies ſubijcimus, vt in mentem nobis veniat, decem mandatorum Dei obſeruatio.* Huc refert certè Alanus lib. de dignit. Pſalt. illud Dauidicum Pſal.32. *Exultate iuſti in Domino, rectos decet collaudatio, confitemini Domino in cythara, in pſalterio decem chordarum, pſallite illi, cantate ei canticum nouum, noui teſtamenti primũ, quod eſt ſalutatio Angelica.* Quia Pſal.91. *Bonum eſt confiteri Domino, & pſallere nomini tuo altiſſime, in dechachordo pſalterio, cum cantico, & cythara.* Dic ergo his, Pſal. 143. *Deus canticum nouum cantabo tibi: in pſalterio dechachordo pſallam tibi.* Vbi S.Proſper in expoſitione Pſalm.143. *Canticum nouum* (inquit) *eſt canticum gratiæ, & noui hominis, ac noui teſtamenti, quod in dechachordo, ideſt in decem præceptis legis canitur: quia perfecta eſt in charitate cantatio; illa præſertim Angelicæ ſalutationis, quæ ad memoriam decalogi, per decades in parthenico pſalterio ritè, ſolenniterque repetitur, vt, qui dum corde, & ore Virginem in ſalutatione veneramur, eandem & in vita conuerſatione opere ipſo imitemur. Quæque igitur decas in pſalterio & repræſentat illud Dauidicum dechachordũ, & eandem cum ipſa ſignificationem habet.* Quòd autem poſt denarium Angelicarum ſalutationum ſemel Pater noſter dicatur, illud mihi ob oculos ponit, quòd volentem attingere terminum, oportet tranſire per medium; medium autem perueniendi ad Chriſtum, Deipara Virgo eſt.

Leodienſe manual. c.2. par.8. — Alan. lib. de dignit. pſalt. in Pſal 32. — Pſal. 91. — Pſal. 143. — S.Proſper in expoſit. Pſ. 143.

Venio iam ad numerum quinquagenarium Angelicarum ſalutationum: hic in ſacris Scripturis ſacer eſt, & multis myſterijs grauidus. In lege naturali annus iubileus, hoc eſt quinquageſimus, ortum habuit, cum Abraham poſt deuictos 4. Reges, & reductum Loth, omnes captiuos dimiſit liberos: tunc enim Loth erat quinquaginta annorum, vel vt alij, tunc erant quinquaginta anni, quòd locutus fuerat Abrahæ Deus in via: vel vt alij, tunc erant quinquaginta anni, ex quo receſſerat de Aram terra ſua. Item Abraham erat aſtrorum peritiſſimus, vt refert Solinus lib. de mirabilibus mundi: ideoque perpendit, quod intemperies aeris, quæ eſt in elementis, ſemper in quinquageſimo anno ad temperiem redit, vt Hugo Cardinalis adnotauit in cap. 85. Leuitic. Deinde in anno quinquageſimo, in quo iubileus erat, poſſeſſiones reſtituebantur gratis, debita relaxabantur, & ſerui dimittebantur liberi, vt ſacra Leuitic. refert hiſtoria cap.25. Quæ omnia pulchrè in Mariam conueniunt, per cuius merita, & preces hæc conſequimur bona. Addo, quòd Pſalmus miſericordiæ, & remiſſionis eſt quinquageſimus, quem cum Dauid recitaret, audire meruit: *Tranſtulit Dominus peccatum à te.* vt legimus in cap. rotam de pœnitentia diſtinctione 3. Quid, quòd in lege noua die quinquageſimo poſt reſurrectionem, miſit Dominus Spiritum ſanctum in Apoſtolos ſuos in vnum congregatos, vt habetur Actorum 1? Accedit his Diuus Auguſtinus in illud Lucæ 16. *Sede cito, & ſcribe quinquaginta*, aſſerentem numerum quinquagenarium

Solin. lib. de mirabilibus mundi. — Hugo Card. in c.85. Leuitic. — Leuit. c. 25. — In c. rota de pœnit. diſt. 3. — Actor. c. 1. — D. Aug. in illud Luc. c. 16.

Digitized by Google

narium eſſe remiſsiones, iuxtà illud Geneſ. 16. *Si inuenero in Sodoma quinquaginta, dimittam*. Erat etiam annus quinquageſimus, in quo leuitis dabatur requies: ſic enim legimus Numerorum 8. *Cum quinquageſimum annum compleuerint, ſeruire ceſſabunt, eruntque miniſtri fratrum ſuorũ in tabernaculo fœderis, vt cuſtodiant, quæ ſibi fuerint commendata, opera autem ipſa non facient*. Tandem piiſsimus Cornelius ordinis Prædicatorum lib. de Roſario hæc de numero quinquagenario ſalutationum Angelicarum adnotauit: *Eſt* (inquit) *Conformitas quædam Pater noſter, & quinquaginta Aue Maria: nam ſicut in Roſario quinquaginta Aue Maria continentur: ſic in Pater noſter habentur quinquaginta voces, addito amen. Cum autem nulla Chriſti vocula myſterio vacet, eas in oratione Domini ſingulas ſingulis ſalutationibus Virgini offerendas commendamus. Non igitur numerus ſalutationum aut nouus, aut ſuperſtitioſus cenſeri debet*. Porro de numero quindenario decadum, quæ conficiunt cẽtumquinquaginta ſalutationes Angelicas, hæc tibi offero, quæ ſacrum illum eſſe palam oſtendunt: etenim tempore diluuij, poſtquam ira Dei in miſericordiam commutata fuit, aquæ diluuij cœperunt poſt centum, & quinquaginta dies diminui: Pſalmorum liber centum, & quinquaginta continet: pſaltus Lybani, quæ B. Virginem præfigurauit, centum erat cubitorum longitudinis, & quinquaginta latitudinis, vt habetur lib. 3. Reg. 7. per quam Marianæ charitatis, & miſericordiæ latitudo exprimitur, D. Bernardo dicente ſerm. 4. de Aſſumptione: [Latitudo eius replet orbẽ terrarum, vt ſua quoq; miſericordia plena ſit omnis creatura. Longitudo eius vſque in diem longiſsimum inuocantibus eam ſubuenit vniuerſis. Sublimitas eius ciuitatis ſupernæ inuenit reſtaurationem; & profundum eius ſedentibus in tenebris; & vmbra mortis obtinuit redemptionem.] Quibus omnibus addo celebrem locum Eccl. cap. 11. *Da partem ſeptem, nec non & octo, quia ignoras, quid futurum ſit mali ſuper terram*. Varias ſuſtinet hic locus explicationes: eas, quæ litterales ſunt, primum apponam, deinde tropologicas. Chaldæus opinatur hoc loco contineri prouidum conſilium pro patrefamilias, vt agrum ſerat tempeſtiuè, & non menſe tantum Tyrſi, ideſt Septembris, ſed etiam Caſſeu, ideſt Nouembris, cum ignoret, quãdo futura ſit copia, vel penuria annonæ. Quidam interpretantur hunc locum de eleemoſyna facienda: in modo tamen explicandi variant: nam Cardinalis Caietanus ait, da partem nominibus ſeptem hoc eſt certo numero pauperum, qui numerus ab ijs fortaſſe tunc apud Iudæos eleemoſynarios obſeruabatur ob reuerentiam diuinarum actionum, quæ ſeptem diebus deſcribuntur à Moyſe Geneſ. c. 1. ſupputato ſabbato quietis, ſicut modo con ſueuerunt multi paſcere pauperes duodecim in memoriam duodecim Apoſtolorũ: do etiam pauperibus, octo videlicet, ſi quis ad illum decretum ordinariumve numerum acceſſerit. Nicolaus autem, legens *partes*, docet, dandum nobis abundanter indigentibus de bonis noſtris: ſeptenarius enim numerus denotat vniuerſitatem, vt differens de ſeptem diaconis, docet Lorinus in cap. 6. Actorum, vel certe ſeptem, octo dixit ad expellendos omnes petentes ita vt obſeruemus illud Chriſti Domini, Luc. 6. *Omni petenti tribue*, hoc eſt non dijudicando, aut curioſè ſcrutando ſingulorum conditiones, & merita, vt docent Chryſoſtomus ſermonib. ad populum, & Nazianzenus oratione in laudẽ Patris; nec enim refert, quòd ſint peccatores, dũmodo egeant, vt monet D. Auguſtinus in Pſalm. 22. & D. Gregorius 3. par. paſtoralis admonitione 21. immo ad id exemplo ſuo Deus ipſe nos hortatur, pluens, & Solẽ ſuũ oriri faciens ſuper bonos, & ſuper malos. iuſtos, & iniuſtos. Vnde Chriſtus Dominus ad id ſuadendum, parabolam induxit inuitantis ad cœnam debiles, claudos, cæcos. Ad quæ hunc exiſtimo litteralem ſenſum huius loci, cui conſona ſunt verba ſequentia: *Quia ignoras, quid futurũ ſit mali ſuper terram*. Quibus plane promittitur copioſè elargienti eleemoſynã, & indiſcriminatim omnibus, liberandum eſſe à malo in terram ſuperuenturo: vel certè explicãdum eſt de malo imminẽte, quod ab indigente amoueri poteſt, benigna largitione: alij referunt quorundã verſionem, qui legunt: *Quia ignoras, quid futurum ſit mali ſubtus terram*: etenim ſecundum hanc lectionem inuitamur ad dandam eleemoſynam, vt mitiores ſint pœnæ purgatorij, quod ſubtus terram eſt.

Sed

Gen. 16. Num. 8. Cornel. lib. de roſario. 3. Reg. 7. D. Bern ſer. 4. de Aſſum. Eccl. 11. Gen. 1. Lorinus in c. 6. Actor. Luc. 6. D. Augu. in Pſal. 22. D. Greg. 3. par. paſtor. admonit. 21 Luc. 14.

Sed ad allegoricos ſenſus me conuertens, omiſſis multis alijs, quos refert Lorinus in cap. 11. in Eccleſiaſt. tres ſolum hic apponam, qui mihi celebriores eſſe videntur. Primus eſt, quòd per partem ſeptem, intelligitur ſabbatum, qui eſt ſeptimus dies, quem Hebræi valdè obſeruabant; per partem vero octo, deſignatur dies Dominicus Reſurrectionis Chriſti Domini, quem Chriſtiani religioſe colūt. Cum ergo dicitur da partem ſeptem, & octo, monemur credere veritatem teſtamenti veteris, & noui, ne ſimus ſicut Iudæi, qui ſabbatum dumtaxat obſeruabant, neque vt hæretici Manichæus, & Martion, qui totam legem veterē repudiabant, atque huc facit, quòd D. Ambroſ. lib. de Iacob cap. 11. diſputās, de ſeptem Machabœis, ait: *Illo in vtroque numero, ſacramentum gratiæ conſecutos in lege nutritos per gratiam coronari ſeptem, tamquam in ſabbato, octo, tamquam in Euangelio*. Facit etiam, ad idemq. adducit ſeptem paſtores, & octo morſus hominum, apud Micheam cap. 5. ideſt, præcepta legis, & Euangelij mandata, in quo deuorata eſt mors. Secundus ſenſus tropologicus eſt, hoc, quod viuimus, eſſe ſæculum ſeptimū, in quo bonis operibus vacandum, octauum vero, quod expectatur, ad præmia eſſe deſtinatum: monemur ergo, vitam totam noſtram ſeptem partibus conſtantem, infantia, pueritia, adoleſcentia, iuuentute, ſenectute, & tempore mortis Deo offerre, vt deinceps octaua æternæ fœlicitatis fruamur, ad quod vt prouocemur, ob oculos nobis proponitur malum, in finali iudicio ſuperuenturum, *quia ignoras, quid futurum ſit mali ſuper terram*: vt enim à malo illo liberemur, in memoriam nobis reuocat Spiritus ſanctus ſeptiformem gratiam, nunc in nobis perficiendam, & poſtea per gloriam remunerandam.

Lorin. in c. 11. Eccleſ.

D. Ambroſ. li. de Iacob c. 11.

Micheæ 5.

Secundus ſenſus eſt, ſeptennarij fieri mentionem in prædicto loco propter ſeptem opera miſericordiæ, & octonarij, qui ſymbolum eſt Beatitudinis propter exercitia vitæ contemplatiuæ, in qua viatores beatis aſſimilantur. Vnde D. Gregorius in 6. Pſalm. Pœnitentialem, introducit Salomonem dicentem Deo, *da partem ſeptem, da & octo: Optabat*, inquit, *regiæ dignitatis potentia præditus, ita ſibi ſubditos populos regere, vt tamen contemplationis diuinæ non defraudaretur perfectione*. Verum noſtro argumento inſeruiens, vltimum adiungo tropologicum ſenſum. Monemur fideles ſeptem, & octo partes Deo dare, recitatione quindecim decadum Roſarij, & meditatione quindecim myſteriorum, in quorum memoria iſte precum numerus ſacer eſt, ad idque præſtandum ſtimulus ille nobis adijcitur, quòd hac ratione, multa alioquin ſuperuentura in nos mala vitabimus, *quia ignoras, quid futurum ſit mali ſuper terram*. Sed quia hic ſtimulus timoris eſt, addo ego alium amoris ſingulariter adumbrari in quindecim argenteis, quibus Oſeas capite tertio, coniunxit ſibi meretricem. Bone Deus, quoties Chriſtus Dominus in Oſeam ſignificatus, perditiſsimas animas medijs quindecim Roſarij decadibus, ſibi arctiſsimo amoris vinculo copulauit? Qui id non crediderit, vacet huic exercitio, & continuo experietur, Chriſti amore inflammari, nihilq. à veritate alienum nos effundere: atq; hæc ſufficiant de numero quindennario: nunc iam me conuertam ad hæreticorum tela infringenda, quibus impudenter laceſſunt ſacram Mariani Roſarij Confraternitatem. Irrident in primis laudabilem conſuetudinem, qua Fraternitas hæc vtitur, dum omnes Confratres in ſpeciali libro, ſeu matricula conſcribit: inſcriptionem hanc tanquam omnino inutilem ſpernantur: verùm laudabilem, & vtilem eſſe, non ſolum ciuilibus, & humanis legibus, ſed ex ſacris ſcripturis apertè commonſtrabo: etenim, ſicut Deus Optimus Maximus prædeſtinatos in libro vitæ, vt Diuus Ioannes tertio Apocalypſis teſtatur, ita Deipara Virgo vult, in obſequium ſuum deſtinatos ſpeciali libro conſcribi, vt illorum inſcriptio ſit velut pignus quoddam ſcriptionis eorundem in libro vitæ: & in eodem conueniunt verba illa, *non delebo nomina eorum de libro vitæ*: ſicut & in hoſtes eiuſdem Virginis illa alia conueniunt Dauidis Pſalmo ſexageſimo octauo, *deleantur de libro viuentium, & cum iuſtis non ſcribantur*. Vnde Doctiſſimus Cornelius ſermone decimotertio dixit: *Inſcriptio hac rectè ſignificat inſcriptionem æternalem, quæ eſt per prædeſtinationem electorum, quæ dicitur liber vitæ, à quo petimus non deleri meritis, & interceſſione Sanctiſſimæ Virginis Mariæ, in cuius ſignum, nato Saluatore, exijt*

D. Greg. in Pſal. 6.

Oſeæ 3.

Apocal. 3.

Pſal. 68.

Cornel. ſer. 13 de Roſario.

edictum, vt deſcriberetur vniuerſus Orbis, ad quod reſpiciens Diuus Gregorius homilia octaua in Euangel. dixit: *Quid eſt, quod, naſcente Domino, vniuerſus Orbis deſcribitur, niſi quia hic apertè monſtratur, quia ille veniebat in carne, qui electos ſuos adſcriberet in æternitatem?* Deinde, ſicut in lege veteri Exodi vigeſimooctauo, nomina filiorum Iſrael in veſte Aaron inſcripta erant, & Noemias capite ſeptimo ait: *Inueni librum, in quo ſcripta erant nomina tranſmigrantium, & redeuntium ad ciuitatem ſuam*: & Daniel capite duodecimo, inquit: *Saluabitur omnis, qui inuentus fuerit ſcriptus in libro*; ita in libro ſacro huius Fraternitatis inſcripta ſunt nomina famulorum Virginis, qui per eius merita, & interceſſionem tranſmigraturi ſunt in cæleſtem Ieruſalem, & redituri ad ſupernam patriam, quia *non habemus hic Ciuitatem permanentem, ſed futuram inquirimus*. Vnde, ſicut olim, vt legimus Ezechiel. 9. Serui Dei ſignati fuerunt ſigno tau, ne diuina vltio in eos irrueret, & qui non erant ſignati, Angeli gladio interierunt; ſic qui fuerint ſcripti in libro hoc Confraternitatis, ſignum Roſarij præſeferentes, & documenta eius implentes, diuinam vltionem non ſuſtinebunt, ſed Deiparæ Mariæ interceſſione, Dei miſericordiam experientur. Quare Beatus Alanus in Apologetico cap. 17. dixit: *Scribuntur & in ſignum diuinæ electionis, quia ſicut Ioanne in ſuo Apocalypſi capite ſeptimo, id atteſtante de omni Tribu filiorum Iſrael, centum quadraginta millia fuerunt præſeruati à plagis quatuor Angelorum; ſic famuli B. Virginis, eius Pſalterium recitantes, non minora beneficia recipient, cum nec ſint Iſraelitis inferiores, nec Maria inferior Moyſe, nec Salutatio Angelica peioris conditionis, quàm fuerit illa vetus ſcriptura.* eſt inſuper hæc inſcriptio pignus amicitiæ ſingularis inter Virginem, & eius clientulos, non ſecus ac olim 1. Matth. 10. in ſignum beneuolentiæ, & amicitiæ Alexander inſcribi fecit Ionatham inter primos eius amicos. Ad hæc, quis ignorat huius inſcriptionis Fratrum præclara in iure canonico reperiri exempla: nam 2. quæſt. 1. cap. legum de conſecratione, recens baptizati in libro inſcribuntur, necnon regularem profeſſionem emittentes. 27. quæſt. 1. cap. omnes fœminæ: in ſeruorum ordinatione diſtinct. 54. cap. nulli: Ac tandem Pontifices, & Epiſcopi ſcribi conſueuere in ſuis Eccleſijs. Quid plura? in iure quoque Ciuili ſcriptiones non deſiderantur, quin potius admittuntur, & requiruntur tum ob militiam: milites enim militiæ nomina dantes, in militiæ libro adſcribuntur: tum propter honorem, & reuerentiam, vt Senatores, qui Patres conſcripti dicebantur; Conſules, qui in faſtu Conſulares referebantur; Ciues in Album Ciuitatis, Tribuum contribules in libris tribulibus recenſebantur à cenſoribus, equites in equeſtris ordinis codicem mittebantur, candidatorum nomenclaturis, & nomenclatoribus, nihil erat frequentius, tum propter amicitiam, ſicut inter primos amicos, tum propter beneficentiam, inſtar Regis Aſſueri, vt habetur Eſther capite ſexto: fecit enim ſibi afferri hiſtorias, & annales primorum temporum, in quibus inuenit, quòd Mardochæus beneficium ſibi præſtiterat, & nondum remuneratum, honoribus multis cumulauit; Accedit his omnibus, vtilem valde eſſe hanc fratrum inſcriptionem, vt facilior ſit notitia eorum, qui ad hanc Confraternitatem pertinent, necnon eorum, pro quibus vita functis preces ſint effundendæ. dic ergo hæreticis, inſcriptionem hanc mordentibus, illud Pauli 1. Corinth. 2. *Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei, ſtultitia eſt illi, & non poteſt intelligere, quia ſpiritualiter examinatur; ſpiritualis autem omnia iudicat.*

Ad extremum oblatrant hæretici, quorum ſepulchrum patens eſt guttur eorum, venenum aſpidum ſub labijs ipſorum, quòd Fraternitas hæc exlex ſit: hoc eſt, immunis ab omni propriæ legis obligatione, quod videtur prorſus à ratione alienum, eloquentiæ parente lib. 3. de legibus, dicente: *Nihil eſt tam ad ius, conditionemq. natura, quam lex, ſine qua nec domus vlla, nec Ciuitas, nec gens, nec hominum vniuerſum genus ſtare, nec rerum natura omnis, nec ipſe mundus poteſt.* fatemur quidem, in hac Confraternitate non eſſe leges, quæ obligent ſub culpa, vel pęna, tranſgredienti inferenda; non tamen caret legibus directiuis, non coerciuis: hoc eſt, quibuſdam legibus præſcribentibus ea, quæ facere debent Confratres, vt bonis totius Cõfraternitatis

nitatis

D. Greg. ho. 8. in Euang.

Exod. 28.

Noemias 7.

Daniel 12.

Ezech. 9.

B. Alan in Apologet. c. 17.

Apocal. 7.

1. Macha. 10

2 quæſt. 1. cap Legum de conſecra.

27 quæſt 1. cap. omnes fœminæ. diſt. 54. cap. nulli.

Eſther 6.

1. Cor. 2.

Cic. lib. 3. de legib.

Digitized by Google

nitatis fruantur. viget lex de perſoluendo integro Pſalterij penſo ſingulis hebdomadis per ſe, vel per alium, quod qui præſtat participem ſe reddit omniũ Roſariorum, quæ per illam hebdomadã ab omnibus in tota Fraternitate per Orbem vniuerſum orantur, ſi tamen contingat id vna, vel pluribus ſeptimanis omitti, toties, & ipſius penſi meritum, & ſpecialem eam aliorum Roſariorum communitatem perdit, quæ iactura pœna poteſt dici illius omiſſionis. Manet hic quoque veriſſimum, quod D. Auguſtinus homil. 5. in actu Apoſt. dixit: *Lex non inuenitur ſine pœna*. memini S. Gregor. in Regiſtro lib. 8. dixiſſe: *Liber homo ſi fraudem committit, in perſona non debet puniri, ſed in facultate*: cum ergo ſpecialis communio orationum, & ſatisfactionum ſint propriæ facultates huius Fraternitatis, meritò Confratres in ea liberi, negligentes tamen in ſoluendo Mariani Pſalterij penſo, in facultatibus puniuntur, non in perſona. Quam autem cum ratione conſentaneum fuerit nullum imponere præcepti onus, ſub culpa etiam veniali, aut leui pœna, ex fine ipſius Fraternitatis facile colligitur; quæ facili via, modoq. ſuaui omnes Chriſtianos cuiuſque ſtatus, ætatis, conditionis, & ſexus ad obſeruantiam diuinorum mandatorum Chriſti & obedientiam, & B. Virginis deuotionem inducere ſatagit. ad hoc autem maximè conducebat ab omni præcepto immunitas: multis enim Præcepti oneris perterritis, ianua præcluderetur ad ingrediendum hanc Fraternitatem. quare vt illa omnibus apta eſſet, cunctis conueniens, ſingulis commoda, facilis, & à quocunque tolerabilis, ita vt magis ſubleuaret, quàm grauaret, omnino opus fuit, nullam condi legem in hac Confraternitate, quæ ſub culpa aliqua, vel pœna obligaret. Vnde arbitror, in fratres huius Confraternitatis egregiè conuenire verba illa D. Pauli ad Rom. 2. *Legem non habentes, ipſi ſunt ſibi lex, qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum*: necnon & illa eiuſdem D. Pauli 1. ad Timoth. 1. *Lex iuſto non eſt poſita, ſed iniuſtis, & ſubditis impijs*. hoc ſane adamuſſim impletur in illis, qui Chriſtiana præcepta, non quia præceptorum onere prægrauati, cuſtodiunt; ſed quia iuſta, ſancta, & ſalutaria, & Deo grata eſſe credunt, illa amant, & tota mente complectuntur, quales ſanè non deſiderantur in hac fraternitate Deiparæ Virgini conſecrata, cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

D. Aug. ho. 5. in Act. Apoſtol.

S. Gregor. in Regiſt. lib. 8

Ad Rom. 2.

1. ad Tim. 1.

Homilia X.

Agimus de pio, ac laudabili proceſsionum ritu, quo Mariani Roſarij Confratres Deiparam Virginem religioſe colunt.

SANCTVS Theodoretus, vt refertur in Cathena Lipomani, & Card. Caiet. ſuper Exod. 3. quærunt, quare Deus Moyſi, volenti accedere ad intuendum Rubum ardentem, & non combuſtum, Deus præcepit, ne accederet, niſi pedibus diſcalceatis; reſpondent, rationem fuiſſe, quia locus ille ex præſentia illius ſtupendi miraculi, ſanctus erat: plane tamen mihi videtur Spiritus ſanctus adumbrare voluiſſe cultum, & reuerentiam debitam B. Virgini. Thalamus enim Virginalis locus ſanctus fuit, in quo patratum fuit ſtupendum illud, ac portentoſum miraculum vnionis ignis cum rubo; hoc eſt coniunctionis Dei, qui ignis conſumens eſt, cum carne, qui rubus eſt, ex terra naſcens. huic ergo ſacro loco, in quo tantum myſterium celebratum fuit, vult Deus non aliter accedere, quàm ſcalceatis pedibus, hoc eſt, depoſitis carnalibus affectibus, ac ſingulari animi deuotione, & reuerentia illum venerari.

S. Theodoret. Caiet.

Ad hanc ergo reuerentiam impenſe exercendam ſalubriter, ac religioſe inſtitutæ ſunt proceſſiones, in quibus Deipara Virgo, velut ouans triumphali ferculo circunducitur: quæ pia conſuetudo minime recens cenſenda eſt, ſed perantiqua. Nam omiſſo, quòd Rupertus lib. 7. de diuinis officijs cap. 25. Proceſſiones, quæ Dominicis diebus fieri conſueuerant, ad Deiparæ Oratorium primum omnium tendere, affirmat: loquens enim de Reſurrectione Domini, ait: *Rectè à maioribus noſtri Ordinis traditum eſt, & quaſi pro lege fixum conſer-*

conſeruantur, vt in proceſsionibus, cunctis per annum Dominicis, beatæ Dei Genitricis memoriam prima ſtatione viſitemus, decantando quodlibet, quod eius proprium ſit, eaque ſalutata, & oratione dicta, tunc demum proceſsionem peragamus. Sicque feruente ſacræ religionis ſtudio prouiſum eſt, vt infra clauſtrum debeatur eiuſdem Beatæ Virginis diuerſorium, ſcilicet ſacratum in ipſius honore, proprium nominis eius oratorium. Quid conuenientius, quid pulcherius, quid venerabilius, quàm congratulari Matri Virgini ſuper Reſurrectione Vnigeniti? Hactenus ille. Verum, omiſſo etiam, quòd in vniuerſali Eccleſia inſtituta eſt quot annis celebris proceſſio cũ accenſis cereis in die Purificationis: [Quę vt ait S. Antoninus 4. par. tit. 15. c. 24. §. 3. fit in honorem B. Mariæ per correſpondentiam ad diem in ramis palmarum: nam ſicut tunc portantur rami oliuæ cum palmis in ſignum victoriæ Chriſti de morte per reſurrectionem, oſtendentes etiam nos victoriam de vitijs per pœnitentiam ad vitam gratiæ reſurrexiſſe, ita in die Purificationis candelas accenſas geſtamus in manibus, lumẽ ardentiſſimæ charitatis Virgini deſignantes, & eam viam in noſtris operibus habere proteſtantes.] Hæc S. Antoninus, qui & adiecit, quemadmodũ in Aſcenſionis Dominicæ die in honorem Chriſti fieri proceſsio conſueuit, ita in Virgineæ Aſſumptionis die fieri ſolitam eſſe proceſſionem in Deiparæ honorem cũ tota cæleſti curia vna cũ Chriſto filio, obuiã ei proceſſit, ad eam in cælo recipiendam ac in regio ſuo throno collocandam. Altius tamen vt argumentum hoc repetamus, patienter quæſo ferat lector, ſi multa, quæ antiquæ hiſtoriæ de geſtatione Deiparæ Virginis in proceſsionibus nobis tradidere, hoc loco commemorem, vt hæreticorũ ora obſtruã, mendaciter effutientium, nouum inuentum eſſe monachorum, proceſſionum ritum. Non ſolum abijcienda, ſed deflenda ſanè eſt iſtorum in maligno poſita natio, quia ſi cognouiſſes & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, quia in proceſſionibus noſtris pro conuerſione tua ſupplicamus: nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis, & odio odiſti nos gratis; à te maledicimur, & benedicimus, perſecutionem patimur & ſubſtinemus; blaſphemamur, & obſecramus, & obſecrabimus non deficientes, vſque dum in bono malum vincamus per illam, in cuius nomine, & ad cuius honorem congregamur fratres in vnum, vt corde vno & anima vna Mariam Dei Matrem veneremur. Ad rem tamen noſtram rediens, nemo ignorat per proceſsiones ad B. Virginem clamantes, ingruentem peſtem, quæ Romam grauiter opprimebat, penitus fuiſſe extinctam, vt latè tradunt Baronius tom. 8. Ann. 601. & Sigonius lib. 1. de Regno Italiæ. In quadam autem illarum proceſsionum, ipſe ſummus Pontifex Gregorius Magnus circumtulit Deiparę imaginem, quæ à ſancto Luca traditur depicta, & nunc extat in Baſilica S. Mariæ ad Præſepe in celeberrimo ſacello, quod in eius honorem extruxit Summus Pont. Paulus Quintus; refert autem Carolus Sigonius præcitato loco auditos tunc tempore proceſsionis, Angelos in aere ſuauiſsimè concinentes, & addit Paulus Diaconus lib. 3. de geſtis Longobardorum cap. 23. auditum Angelum ad Virginem dicentem, *Regina cæli lætare, &c.* cui ſubiungit S. Gregorius: *Ora pro nobis alleluia*. huius verò Angeli in forma pueri apparentis impreſſa veſtigia in mormoreo lapide ab eo relicta, in noſtro conuentu Ara Cæli religioſe aſſeruantur, & palàm ab omnibus conſpiciuntur. Deinde Anaſthaſius Bibliothecarius Pontif. Stephano III. hæc narrat: *In vna dierum, cum multa humilitate Stephanus procedens in litania, cum ſanctiſſima imagine Domini Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, quæ Ageropæta, non manu facta nuncupatur, ſimulque & cum ea alia diuerſa ſacra myſteria recipiens, proprio humero ipſam ſanctam Imaginem cum reliquis Sacerdotibus, idem S. Papa geſtans, nudis pedibus tam ipſe, quàm vniuerſa plebs incedentes, in Eccleſiam ſanctæ Dei Genitricis, quæ ad præſepe nuncupatur, poſito in omnibus capitibus populorum cinere, cum maximo eiulatu per gentes miſericordiſſimum Dominum noſtrũ deprecati ſunt*. Hæc ille. Item noua Roma Vrbs Vrbium Orientis diu Imperatrix Byſantium, poſt, Conſtantinopolis dicta, Deiparæ Virgini tota dicata, nihilo minora geſtatæ in proceſsionibus Marianæ Imaginis reliquit exempla. Vnum accipe compendium ex Cardinali Cæſare Baronio tom. 8. anno 625. *Heraclio Orientis Imperatore Perſiam cum victore exercitu funditus* con-

S. Antonin.

Baronius.

Carol. Sigonius.

Paul. diac.

D. Greg.

Anaſtaſ. Biblioth.

Baronius.

conquaſſante, Coſroas Rex Perſarum Sabaram cum quinquaginta lectiſſimorũ militum millibus ad obſidendam, & exſcindendam Conſtantinopolim mittebat, retrahendo è Perſia, Victore Heraclio. Sabarum Dux, Hunnis in auxilium accerſitis, terra marique Bizantium dies iam decem premebat: cum incolæ per omnia templa ſupplicant, & poſt Deum Dei Matrem proximam in auxilium vocant. adeſt certæ hoſtis Barbarus aliquando mane primo cæli Reginam ore habituque Virginis, cum maximis copijs ex Vrbe exire, & in ſuos ducere cernebat. Stratagema ſuſpicabatur. At illa iam caſtris proxima, aciem flectit, viamque revertit. Sabarus erumpit, inſequitur. Virgo cum copijs diſparet: illi inſeſe verſi, mutuis ictibus ſtrage maxima corruunt. Dux claſſe effugiens, cum reliquis tempeſtate obrutus mari hauritur, ac diſperit. Serarius de proceſſionibus lib. 1. cap. 5. & Grethſerus lib. 1. cap. 11. narrant, iterum paucis poſt annis obſeſſã à Chagano Scytha, per ſupplicationes cum Imagines almæ Virginis factas liberatam. nam Patriarcha Sergius, acceptis Deiparæ ſacris imaginibus, cum omni multitudine, mœnia ſuperna circuibat, maximum ex ea re præſidium ipſis cõparans. Idem factum ſub eodem Heraclio anno 1126. in Perſia refert Cardinalis Baronius tom. 8. quando vno conflictu duos ingentes exercitus Razatis Ducis internecione delebat, deſideratis è ſuis non amplius quinquaginta. Razatis Heraclius aurea arma B. Virgini victrici ſuſpendebat. neque vnquam inibat prælium, antequam hanc ſupplicationibus ſibi demereri ſtuduiſſet. Saracenis quoque Conſtantinopolim obſidentibus, anno 717. Clerus cum ciuibus patronæ vt ſoliti ſupplicant, imaginem ipſius per mœnia circumportant: hoſtes famæ, peſteque pereunt, pars naufragio. dum anno 718. ſoluunt, obſidione merguntur, reliqua pars cum nauibus, ignea de cælo grandine perfuſi, comburuntur; vt quinque tantum cladis nunciæ ambuſtæ vix euaderent. Cum liberationis diem Conſtantinopolitani exinde annum, feſtumque Virgini celebrarunt, anno 727. Dux quidam in eadem Vrbe lapidis ictu, B. Virginis ſtatuam percutiebat. Ea ſecundum noctis quietem illi apparens, ait: *Fortis es, ſed in caput tuum id feciſti.* Sarraceni rurſus Vrbem cingunt, & is primus erat, cuius caput, coniecto forte ſaxo per hoſtes, cõteritur ſub Leone Iſauro Iconomacho. Tunc ſacer Vrbis populus venerabili honorandæ, & viuificæ Crucis ligno, ſimulq. veneranda Dei Matris, quæ Hodegetria eſt, ſeu viæ Dux, & monſtratrix, imagine, aſſumpta, foraſque adducta, circuibat Vrbis mœnia cum lacrymis propitians. Sic Triodiũ Græcum. Quid, quòd Virginis Mariæ imagines (vt ijdem referunt) in triumphos duci conſueuerint, atq; adeo ipſas triumphare voluerint? Emmanuel deuictam à ſe Pannoniam Conſtantinopoli triumphauit, vt Nicetas prodit. Currui autem, quem partim aureum, partim argenteum alibi trahebant equi, impoſita eſt Dei Matris Imago, quæ Mater adiutrix fuerat opportuna. Fortunatas illas rotas, Imperator ipſe Imperatoriſque propinqui, amici, Duces, Senatus vniuerſus, quique magiſtratu aliquo, ſeu honore præſtabant, venerabundi ſequebantur. Cõſtantinus item Palæologus, vt refert Annales Byzantij, & Gregorius in ſua hiſt. Ioãnnes Zonara tom. 3. annalium, cum Vrbem Imperij ſedem, ac domicilium amiſiſſet, amiſſamque feliciſsimo euentu recepiſſet, vt primum Conſtantinopolim, recuperatis conſtitutiſque rebus, peruenit, corã Diuæ Matris Imagine illa, cuius pictura S. Lucæ tribuitur, gratias primum egit, & præ lætitia collachrymauit; mox illam eandem triumphali religioſaque pompa circulatã pedes ipſe proſequitur. Pius & Gratus Imperator eam triumphare voluit, cui victoriam acceptam referebat: ſimiliter Ioãnes Ximiſta Orientis Imperator: hoc contra Ruſſos dimicante, cum anceps fluctuaret victoria, ea tãdem penes cælitus adiutos Imperarorios ſtabat. Nam hoſtium ora ſubito coorta tempeſtas ſub inde verberabat. In equo tunc viſus eſt quidam Romanos defendens, barbaroſque profligans. Agebantur tunc feriæ S. Theodori Martyris. Huic pridie victoriæ, vidit religioſa quædam à Deipara negotium dari, vt Ximiſtam adiuuet. Ergo Victor ei templum religioſè ponit. Et cũ victoria Imperatoris Clerus, Senatus, populuſque Byzantius obuiam effuſus coronas offerunt, currumq; triumphalem regiè apparatum, quem alibi equi quatuor impellebant. Coronas accipit Imperator vnico triumphat equo, currui ſpolijs Regum deuictorum opimis onerato,

Grethſerus. Bizantius. Gregor. Zonoras.

rato, almæ Virginis ſimulacrum imponit, currum anteit vectus equo, triumphandique gloriam victrici Mariæ Virgini, cæleſti Bellonæ, gratus, lubenſq; concedit. Pari gratitudine, & exemplo Ioannes Commemius, Imperator Conſtantinopolitanus, vt auctor eſt Nicetas Choniates in annalibus Perſas triumphans, Deiparæ Imaginem in currum triumphalem collocauit, equorum habenas nobiliſſimo cuiq; tractandus dedit, pedes ipſe ſequitur in templum. Idem quoque exemplum, & noſtra vidit ætas, id quod Franciſcus Bencius in annalibus anno 1585. ita refert. Luſitani erant ferè ducenti, fœderatorum Aethyopum decem millia ſub ſignis habebant, hac tantula manus tota ſexcenta aduerſariorum mille fudit, fugauitque incruenta prorſus victoria. Prætor Luſitanus Virginis effigiem ſecum ſemper in expeditionibus habebat, & flexo venerabatur genu quotidie: hæc in caſtra ſolemni pompa reducta eſt. Saxoniæ Domitor Germanorum Rex primus, & Imperator Carolus Magnus, itemque filius eius, & in Imperio ſucceſſor Ludouicus Pius, vix vnquam viſi in prælio, vel in publico ſunt, quin aurei velleris loco, icunculam Deiparæ ex collo circumferrent. Et vlla vſquam Mariana viſeretur proceſsio, quam non Mariæ ſimulacrum præiret: proceſsionis nulla ratio eſt, qua non ornatur imagine.

Cæterum, ſi ad iſtarum Deiparæ Virginis proceſsionum imaginem, & figuram, mentis atiem conuertamus facile comperiemus à ſæculo veterum patriarcharum eam initium habuiſſe. Legimus ſecundo Paralippomenon 2. Arcam fœderis, quæ res inanimata erat, ſemper cum reuerentia magna portatam, & collocatam; vnde ad maiorem eius honorem Deuter. 10. Conſultò ſeparata fuit tribus Leui, ex qua ſolũ eligerentur Sacerdotes, & Leuitæ, qui ſingulari veneratione arcam veherent: atque Ioſue cap. 3. præſcriptum fuit populo, ne, quando illi arcam geſtabant, ei appropinquare auderent, ideoque percuſſus Ozia obijt, 2. Regum 6. cum tetigiſſet eam, quòd ipſe ſacerdos non eſſet, vt auctor librorum de mirabilibus ſacræ Scripturæ apud Auguſt. docet lib. 2. cap. 14. vel, vt exiſtimat Lyranus in eum locum, quòd eam in plauſtro poſuiſſet, cum humeris eſſet geſtanda. Immo, & 1. Reg. 6. ex Bethſamitis plures occiſi ſunt, quia ſine debita reuerentia curioſius eam aſpicere voluerunt. Quid plura? Quemadmodum, vt legimus 2. Reg. 6. Sacerdotes magno cum muſicorum apparatu, deferebant arcam Dei, ita nunc Mariani confraternitatis Alumni myſticã arcam Marianı, in qua non virga Arónis, non tabulę legis, non vas Maria, ſed Creator ipſe cæli, & terræ, carne indutus delituit, humeris ſuis publico ex religioſo apparatu circumgeſtant, opere & veritate implentes, quod in veteris illius arcæ geſtatione fuerat adumbratum: verum ſacrã hanc proceſsionum Deiparæ Virginis ceremoniam, ac pium ritum attenſius mihi conſideranti plane videtur eandem Virginem exemplo ſuo præcipuam magiſtram, & doctricem habuiſſe, quæ dulce pignus ſuum filij Dei non ſine myſterio vel circumferebat, vel ſecum ducebat, vel comitabatur: etenim poſtquam prolatis illis verbis, quibus incarnationi Verbi diuini in vtero eius aſſenſit: *Fiat mihi ſecundum Verbum tuum*, facta fuit ferculum veri Salomonis Chriſti Domini, continuo cum ſponſo ſuo perrexit in domum Zachariæ: Luc. 1.
Exurgens Maria in diebus illis abijt in montana cum feſtinatione in ciuitatem Iudææ. Luc. 2. Mirabilis ſanè proceſsio hæc, in qua Regina cæli procedebat, Regem Angelorũ vteri ſui cuſtodia geſtebat, iuſtus Ioſeph aderat, comitabantur Angeli, Dauide dicente Pſalm. 19. *Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis.* Fœlix proceſsio Virginis namque:

Vbertas ſequitur, quacunque propinquat
Inceſſu, fæcundat iter, comitataq; greſſum,
Læta per impreſſas rorat vindemia plantas.

Vbi vero ventum erat in ſtationis locum, Sacerdotis domum Zachariæ; hic, qui cantus auditi Deiferæ Mariæ, qui applauſus Eliſabethæ, quæ præcurſoris exultatio? Sed nec illa Virginis cum ſponſo Ioſepho in Bethelheem profectio proceſsioni cuidam multum abſimilis videri poteſt. qua ſtabulam vertit in templum, in qua Aeterno genitus Deus in lucem editur. Primo genit puer: ad quam concinunt Angelorum chori, iuſsi conueniunt paſtores ouium, euocati adſunt Orientis Reges, omnes obſequia deferunt, & debitam nouillæ præſtant religionis Chriſtianæ officia. Quid ergo de Chriſti in templo preſentatione dicam? Ex natali ſtabulo, ſiue ex Bethlehẽ, pro-

progreditur, Virgo comitatur, iuſtus Ioſeph effertur, filius hominis, & Dei infertur in templum, ſiſtitur Domino, offertur Deo, occurritur illi ab Simeone, & Anna, ille canit: *Nunc dimittis, &c.* hæc prophetat, vterque Deum benedicunt, obſtupeſcunt omnes rei geſtæ miraculo, & ſpectaculo. De quo ita S.Bernardus: *Offerunt Ioſeph, & Maria ſacrificium matutinum, Simeon, & Anna ſuſpiciunt. Ab his quatuor celebrata proceſſio eſt, quæ per quatuor Orbis climata ſolemnibus hodie laudibus ad memoriam reuocatur. Ergo verè illa Theophoria fuit Virginis.* Nec fortè minus iſta eiuſdem fuga in Aegyptum cum puero, & Ioſepho, quibus, teſte Sozomeno, Hermopolim aduenientibus, arbor, quamuis maxima ſe curuatam ad ſolum vſque, inflexit, magnis poſt clara conſanationum miraculis. Ipſis tota Aegypto collapſa ceſſerunt ſimulachra, terra ipſa balſamum profudit, & odores: quanto igitur verius de illa proceſſionali fuga iſtud Claudianum.

S.Bern. ſer. 2. de Purif.

Matth. 2. Sozom. hiſt. lib. 5. c. 21. Niceph lib 10. c. 31. Cæſ. Bar. annal. to. 1. anno 1. pag. 43 Iſai. 19 Euſe. de demon. Euãg. lib. 6. c. 22. Athan. libr. de inc. ver. Or g. ho. 3. diuer. Burch. in de ſcript. terræ ſanctæ. p. 2. c. 4. Claudian. lib. 2 de raptu Proſerp. & lib. de Pallad. & Celer.

Qua properat veris ſequitur color, omnis in herbas
Turget humus, medioq. patēt cōuerſa ſereno.
Sanguineo ſplendore roſas, vaccinia nigro
Imbuit, & dulci violas ferrugine pingit,
Proſequitur volucer latè comitatus euntem.

An non etiam proceſſio erat parentum Ieſu cum puero duodeni, quando adoraturi ibant ſecundum conſuetudinem per omnes annos in Ieruſalem, in die ſolemni Paſchæ? quam officij, deuotionis, religioniſq. partem omiſit, Virgo, quando cum filio, Apoſtolorumque comitatu, Iudæam omnem, & Galilæam obibat? quæ ſi minus videri proceſſiones queant, noſtrarum tamē exemplar eſſe proceſſionum videri poſſunt. Denique quis neget illam Virginis tam piam, & ſanctam, quam luctuoſam fuiſſe proceſſionem, quando Mater, cruce præeunte, filium ſuum iſtius baiulum ſequebatur doloroſa? quando ſub Cruce ſtabat lachrymoſa? quando de Cruce refixum in ſinu gerebat luctuoſa? quando eum tumulo inferebat deſolata? atque, vt paucis multa dicam, omnia Deiparæ Virginis cum filio ſuo itinera, & peregrinationes, quas, dū in terra degeret, perfecit, ſanè ſi proceſſiones non dixeris eſſe, proceſſionum tamen noſtrarum exemplar eſſe minimè inficiaberis, cum ad illarum ſimilitudinem, & ad memoriam noſtræ referantur, & in illis, velut in fulgenti ſpeculo intueamur, qua ratione in his modeſtè, ac religioſe nos gerere debeamus, quod vt præſtetur præcipua capita indicabo, vnde facilè innoteſcat, qua ratione huius ſacrum fraternitatis alumni, in his proceſſionibus ſe habere debeant: in primis opus eſt diligentiā adhibere comparendi in proceſſionibus, de qua memorabilis eſt Sancti Auguſtini ſententia ſermone 173. in rogationibus vbi ait: *Nullus ſibi de induſtria aliquas occupationes inquirat, per quas ſe de Eccleſiæ conuentu ſubducat: ſine dubio peccatorū ſuorum vulnera diligit, qui in iſtis tribus diebus ieiunando, orando, pſallendo, medicamenta ſibi ſpiritualia non requirit. Abundant, & nimium abundant negligentiæ, quas per totum anni ſpatium congregauimus: agere ſtudeamus. Nolite vos de Eccleſiæ conuentu ſubtrahere.* & infra: *Qui per cupiditatem, aut pro alia qualibet minus neceſſaria occupatione adeſſe noluerint, inde ſibi faciunt crudelia vulnera, vnde habere poterāt medicamenta ſalubria, & inde ſe grauant, vnde ſubleuare poterant.* Similis eſt Sancti Gregorij libr. 2. epiſt. 10. admonitio. *Nullus veſtrum ad terrena opera in agros exeat. Nullus quodlibet negotium agere præſumat, quatenus* S.*Genetricis Domini Eccleſiam conuenientes, qui ſimul omnes peccauimus.* Eodem ſpectant & illa Cæſarij Epiſcopi Arelatenſis cum de rogationibus perorat: *Scientes, fratres chariſſimi, qui terreno Rege militat, ſeſe de acie pugnatorum ſubtraxerit, non ſolum gloriam, vel præmia parata non accipiet, ſed etiam præſentis vitæ pericula non euadit. Sine dubio talis iudicandus eſt & ille, qui in iſtis tribus Chriſti Eccleſiam derelinquit. Quicunque ergo ſine aliqua infirmitate, aut certa occupatione in iſtis diebus Dei populum deſeruerit, in illo cæleſti regno non præmium, ſed opprobrium, non gloriam, ſed ignominiam recepturum ſe eſſe nouerit, quaſi fugitiuus, & deſertor caſtrorum cæleſtium.*

Luc. 2.

D. Aug.

D.Greg.

Cæſarius.

Deinde prophanus veſtium ornatus abijciendus eſt, honeſtiſſimè enim Virginis proceſſionem honeſtus amictus decet. Nā & hoc ad aliquem Dei cultum facit. Ideoque & lineis veſtibus induti fuerunt, qui fœderis arcam geſtabant, & Dauid linea epomide, ſeu Ephod, opertus fuit, vt legimus 2.Reg.6. vnde & Propertius.

2. Reg. 6.

Caſta placent ſuperis pura cū veſte venite.

Vn-

Iac. de Vitr. Vnde & Cardinalis Iacobus Vitriacenſis ſermone de litanijs, dixit: *In hac proceſſione non debemus vti ornatu ſæculari, ſed cum omni humilitate incedere: ſanè proceſſiones habere non eſt tantum paſſim procedere pedibus, ſed maximè virtutibus.* Nam, vt inquit S.Bernardus ſerm. 2. de Purif. (S.Bern.) *Si quis proficere diſſimulat, & proficiſci de virtute in virtutem, nouerit, quiſquis huiuſmodi eſt, in ſtatione, non in proceſſione ſe eſſe, immo verò & in regreſſione, quoniam in via vitæ non progredi, regredi eſt, cum nihil adhuc in eodem ſtatu permaneat.* Ad hæc de confabulationum abſtinentia in proceſſionibus, id quod monet Cæſarius Arelaten. Epiſcopus, hic minimè omittendum eſt, ſic ſcribit: (Cæſarius.) *Non ſunt inter Chriſti examina prudentium apium reputandi, qui non bonis moribus ſpiritualia mella conficiunt, ſed per ſuperbiam, & contemptum & ſe impediunt, & alios exemplo malæ conuerſationis euertunt. Et ideo fratres chariſſimi, quicunque Dominum in veritate diligunt, & ad Eccleſiam citò veniunt, & tarde diſcedunt, & perſeuerent in opere bono, & otioſas, vel ſæculares fabulas, velut venenum mortiferum reſpuentes, magis pſallere, & orare conentur, & contemnentes amaritudinem mundi, in Eccleſia requirant, vnde accipiant dulcedinem Chriſti. Qui verò otioſis fabulis vacant, nec ipſi pſallunt, nec alios pſallere, vel orare permittunt; qui tales ſunt, citò ſe corrigant, ne ſibi in eo loco præparent mortem, vbi inuenire poterant vitam.* Itaque in his publicarum ſupplicationum actibus, vigeat quæſo illud præconium in ſacris quondam gentilitijs ſolemne, cuius meminit Briſſo 1. formularum: (Briſſon.) *Fauete linguis, animis adſtate.* Et illud adſtantis monitoris à tergo ſacerdotis, aris operaturi, atque huic velut aurem vellicantis ſuggeſtione tali: *Hoc age, nunc ora, deinde labora.* Nam & eſt tempus loquendi, eſt tempus tacendi: eſt tacens, vt dixit Eccleſ. 13. (Eccleſ. 13. & 20.) cui conſonat illud eiuſdem c. 20. *Eſt tacens, qui inuenitur ſapiens, & eſt odibilis, qui procax eſt ad loquendum. Eſt tacens, non habens ſenſum loquelæ, & eſt tacens, ſciens tempus aptum. Homo ſapiens tacebit vſque ad tempus, laſciuus autem, & imprudens non ſeruabunt tempus.* Prædicaturos ergo ita Dominus prędicandi intentos ſtudio eſſe voluit, vt etiam præciperet, *Neminem per viam ſalutaueritis*, quanto magis id ſupplicabundos docebit?

Riſum præterea in proceſſionibus cauendum, & multò magis à cachinnis abſtinendum, hortatur D. Auguſtinus ſermo. 173. vbi de rogationibus loquens, inquit: (D.Aug.) *Scire debemus, & intelligere fratres chariſſimi, quia dies compunctionis, & pœnitentiæ celebramus; & ideo non oportet nimio riſu diſſolui, qui meminiſtis illud uæ uobis; qui ridetis, quoniam flebitis.* Ac tandem curioſitatem circumſpiciendi, & maximè fœminas, aut quoque alio modo leuiter eas obſeruando, ſatis illud monet vitandã, quòd vniuerſa illa totius generis calamitas à curioſo oculorum intuitu initium habuit: (Gen. 3.) *Vidit mulier, quod bonum eſſet lignum, & pulchrum oculis, aſpectuq. delectabile, tulit de fructu eius, & comedit.* Ad quę verba reſpiciens D.Bernardus lib. de gradibus humilitatis, dixit: (D. Bern.) *O Eua, quid tam intente tuam mortem intueris? Quid ſpectare libet, quod manducare non licet? Oculos, inquit, tendo, non manum, non eſt interdictum, ne uideam, ſed ne comedam. Et ſi culpa non eſt, culpæ tamen inditium eſt. Niſi mens ſe minus curioſè ſeruaret, tua curioſitas tempus uacuum non haberet: te enim intenta ad aliud, latenter interim in cor tuum illabitur ſerpens, blandiens alloquitur, blanditijs rationem, mendacijs timorem compeſcit: nequaquam, inquiens, moriemini. Auget curam, dum incitat gulam, acuit curioſitatem, dum ſuggerit cupiditatem. Offert prohibitum, & aufert conceſſum; porrigit pomum, & ſubripit paradiſum. Haurit uirus peritura, & perituros paritura. Perit ſalus, non deſiſtit partus, naſcimur, morimur, ideoque naſcimur morituri; quia prius morimur, naſcituri. Propterea graue iugum ſuper omnes filios ſuos uſque in hodiernum diem. Eua igitur ſerua commiſſum, expecta promiſſum, caue prohibitum, ne perdas conceſſum. Quid illo tam crebro uagantia lumina iacis?* Hæc D. Bernardus, quia tamen multi dicunt, numquid Deus non dedit oculum ad videndũ; vt quid ergo non videam? audiant iſti D. Chryſoſtomum, qui explicans illud Gen. 6. (D. Chryſoſt.) *Videntes filij Dei filias hominum*, ait: *Oculorum opus eſt uidere, male autem uidere à mente eſt, quę intrinſecus gubernat. Non igitur oculus eſt ruinæ cauſa, ſed uoluntatis negligentia, & irrefrænata concupiſcentia. Mens in corpore reſpectu ſenſuum auriga eſt, qui equos currum trahentes gubernare neſciat, & equos, & ſeipſum in præceps ire facit,*

Digitized by Google

facit, ſic plane & voluntas noſtra, quando neſcit ſenſibus, vt oportet, vti, indulgens inordinatis concupiſcentijs, ſeipſum, & ſenſus ipſos ſubmergi facit. Hæc Diuus Chryſoſtomus, quibus non diſſimilia ſunt elegantiſſima illa verba Diui Gregorij libro 21. Moralium cap. 7. vbi in hunc modum loquitur: *Sicut ſæpe tentatio per oculos trahitur, ſic nonnunquam concepta, intrinſecus compellit ſibi extrinſecus oculos deſeruire. Nam plerumque res qualibet in nocenti mente reſpicitur, ſed ipſo conſpectu animus concupiſcentiæ gladio confoditur. Non enim Dauid Vriæ coniugem ideo ſtudioſè reſpexit, quia concupierat, ſed ideo potius concupiuit, quia incautè reſpexit: ſit ergo, retributionis examine, vt qui exteriori negligenter vtitur oculo, interiori, non iniuſtè cæcetur. Sæpe autem intrinſecus concupiſcentia dominatur, & illecebratus animus ad vſus ſuos, ſenſus corporeos famulari, more tyrannidis exigit, ſuiſque voluptatibus oculos ſeruire compellit, atque, vt ita dicam, feneſtras luminis ad tenebras aperit cæcitatis. Vnde Sancti viri cum ſiniſtra pulſari delectatione ſenſuum ipſa, per quæ forma ſpecies ad mentem ingreditur, lumina diſciplinæ magiſterio reſtringunt, ne prauę cogitationi viſio lenocinata famuletur, quæ ſi vnquam ſubtiliter cuſtodiri negligitur, cogitationis immunditia, protinus ad operationem tranſit.* Hæc ille. D. Greg.

Qui igitur ſacris Deiparæ Virginis proceſſionibus effrænatam ſenſuum libidinem coercentes, debita reuerentia, & deuotione interſunt, præter gratiſſimum cultus obſequium quod Dei parenti impendunt, & præter varias indulgentiarum diuitias quas lucrantur, vitam etiam æternam acquirunt; nam ſi Beata Virgo ait, *Qui me elucidant, vitam æternam habebunt;* cur non etiam qui illam religioſè, ac publicè colunt, cum id non minus cedat in eius, & Chriſti gloriam, qui cum Patre, & Spiritu Sancto viuit, & regnat per infinita ſæcula ſæculorum. Amen. Eccl. 24.

DE SACRIS ARCANIS DEIPARAE MARIAE DE MONTE CARMELO.

LIBER DECIMVSSEPTIMVS.

Homilia Prima.

Agitur de percelebri Feſto Sanctæ Mariæ de Monte Carmelo, cuius occaſione Illuſtriſſimæ Familiæ Carmelitanæ nonnulla præconia laconicè perſtringimus.

MERITO in hac ſolemnitate verba illa inſonant : (Luc. 11.) *Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quę ſuxiſti.* Nam tametſi ſecundum litteralem ſenſum dicta fuerint Chriſto Domino, ſecundũ ſenſum tamen accommodatitium, & moralem, à Patribus nõ parum vſitatũ, huic ſacrę Religioni pulchrè mihi cõgruere videntur, cum B. Virgo viſceribus ſuis illam ſpiritualiter genuerit, & ad ſua vbera lactauerit, vt loquitur (Greg. XIII.) Greg. XIII. in Bulla, *Vt laudes.* Etenim ventrem, & vbera cõſultò nominãtur, vt innoteſcat, Deiparam Virg. non modo hunc ſacrũ Ordinem genuiſſe, ſed & tanquã prolẽ ab ea ortam, lacte ſuo aluiſſe, & nutriuiſſe. Certe quemadmodũ in ſcientijs edocẽdis, prima earũ principia nõ probantur, ſed ſupponũtur, tanquã lumine naturæ per ſe nota, ita Prophetã Eliã primũ ſacræ huius Carmelitanæ Religionis inſtitutorẽ fuiſſe. B. Virgine ſpecialiter ad eius conſeruatione poſtea cooperante, primaq. eius fundamenta inſtar peritiſſimi architecti iecisse, probatione non indigebat, cũ tanquã rem notiſſimã Sancti Patres teſtentur, Sacri Pontifices ei ſubſcribãt, ac diuerſarum traditionũ monumenta confirment; ſolũ ſuperciliosi negẽt, inuidi inficientur, hiſtoriarũ ignari diſcredãt, & ſi qui viri perdocti, ac ſapientes inficias ierunt, argumentũ hoc non ex profeſſo, ſed per tranſennã, & obiter attigerunt: quorum excellenti doctrinæ, nihil detrahere nos arbitramur, ſi in hac parte eorũ opinioni refragemur, vt tamẽ deinceps in hoc genere argumẽti nulla ſuperſit ratio dubitãdi grauiſſimis teſtimonijs id nunc conſtabiliam, & latius in ſequentibus. Polydorus putat, Eliã non ſolũ dediſſe primordia Carmelit. Relig. ſed totius ſanctitatis, & religioſe diſciplinæ, qua oẽs Eccleſiæ Cath. Monaſtici ordines claruerũt, & clarebunt, indubitatũ magiſtrum extitiſſe: (Polydorus.) verba Polyd. hæc ſunt: *Quicquid virtutis, & perfectionis eſt in quouis monaſtico ordine, à caſtiſſimo Propheta, & Patre Elia, tanquam à primordiali Eremitarum Monachorũ, & etiam vniuerſorum Religioſorũ inſtitutore, velut à fontali principio emanauit.* Etenim virtus, quã alij imitantur, ijs, qui eius auctores fuerũt, procul dubio magna ex parte attribui debet ad eũ certe modũ, quo Ieroſolymitano tẽplo accidit, quod quãuis varias iacturas perpeſſum fuerit, atq. à diuerſis inſtauratum, nihilominus Salomonis templum, vtpote primũ fundatoris illius ſemper eſt appellatũ. O quantũ ss. Patrib. Religionũ inſtitutorib. qui virtutũ in illis obſeruandarũ fundamẽta poſuere, Eccleſia Dei debet; quantum Beatiſſ. Dominico, à cuius filijs, præſertim

D.Tho-

D. Thoma ſinceræ, & Catholicæ doctri-
næ lacte Eccleſia Dei alitur, & nutritur,
quantum Seraphico D. Franciſco, cuius
nullum aliud noſcitur eſſe inſtitutum, quã
Euangelium Chriſti ad vnguem obſerua-
re,& Chriſto crucifixo commori,quantum
D. Aug. D.Auguſtino hæreticorum malleo,qui eã
regulam modumque viuendi inſtituit, qui
non vni, ſed multis Religionibus ſub eius
vexillo militantibus, religioſè diſciplinæ
normam præbet. Quid glorioſo Mona-
D.Benedict. chorum Patri B.Benedicto,cuius Religio-
ne,velut ex perenni virtutum fonte, innu-
meri ſancti,ac ſacri Pontifices emanarunt,
veluti lucidiſſimæ Eccleſiæ faces? Quid
Baſilio dignum retribuetur, quem iure op-
timo, Magni honorifico titulo cohoneſta-
mus,cuius pietas,ac doctrina tantæ probi-
tatis regulam condidit? Igitur ſi ijs San-
ctis Patribus tantum debetur,quid Sanctis
viris huius ſacræ Religionis fundatotibus
deberi iudicabimus? cũ non ſolum bonorũ
operum fructus, quos ſacra hæc Religio e-
didit, ſed omnes etiam ſpirituales fœtus,
quos vniuerſæ Religiones hucuſque pepe-
rerunt, meritò illis, tanquam fontalibus
primordijs, aſcribi debeant: quod ne meo
marte affirmare videar, Eliam,& Eliſeum,
religioſæ vitæ principia dediſſe grauiſſimi
auctores conteſtantur; nam Sancti Patres
Elias, & Eliſeus non tantum huius ordi-
nis,verum(audeo dicere)etiam omnium
fundatores fuerunt; certè iuxta iuris regu-
las in c.qui verè. & refertur à D. Antoni-
D. Antonin. no 2.part. ſuæ ſummæ tit. 16. cap. 1. §. 4.
duo Fratrum ab Eccleſia approbata gene-
ra memorantur, quorum alterum Cœno-
bitarum appellatur,eo quòd in Cœnobijs,
ſeu Monaſterijs Regulæ,ac Prælato ſubie-
cti viuerent, de quibus D. Antoninus ait:
ij ſub Eliſæo ſumpſerunt initium. Alterum
verò Anachoretarum, ſeu contemplantiũ
nuncupatur, qui vitam eremiticam du-
cunt, quos deſcribens idem S. Antoninus,
ait: *Iſti ab Elia exordium habent,cuius imi-
tator & Ioannes Baptiſta erat*. Cum ergo
omnes Eccleſiæ Dei ordines ſint huiuſmo
di: velut riuuli ſunt, ab Eliæ virtutum om-
niũ fonte, emanantes,cui,ſicut & Abrahæ
illud ſacræ Scripturæ cognomen mirificè
Gen. 17. quadrat: *Pater cunctarum gentium*. Et il-
lud ex Diuo Ioanne Apoſtolo: *Pater om-
nium credentium*; merito veteres Docto-
res ſanctum patrem Eliam appellarunt to-
tius vitæ Monaſticæ patrem, vniuerſorum
Ordinum exordium,omnis Religionis ve-
xilliferum, ac Cœnobiticæ diſciplinæ an-
teſignanum. Non inuenta à me loquor,
ſed quæ docuit me Diuus Hieronymus in
vita,quam ſcripſit Sancti Pauli primi Ere- D Hieron.
mitæ, quæ habetur in eodem primo tomo
folio 106. in exordio,ſic ait: *Inter multos
ſæpe dubitatum eſt, à quo potiſſimum Mo-
nachorum eremus habitari cœpta ſit: qui-
dam enim hoc altius repetentes, à Beato
Elia, & Ioanne principium ſumpſiſſe autu-
mant*. Diuus Bernardus Abbas Caſinen- D. Bernard.
ſis in expoſitione primi capitisRegulæ San
cti Benedicti,ait: *Attende bene,quòd in ve-
teri Teſtamẽto Elias,& Eliſeus,in nouo vero
Teſtamento Ioannes Baptiſta, poſtea tan-
dem tempore Apoſtolorum, Paulus, & An-
tonius, horum Monachorum inuentores exti
terunt*. Macharius vetuſtiſſimus in quo-
dam ſermonę ad Monachos, hæc habet: Macharius.
*Duos viros magnificos exordium Monaſti-
ci Ordinis prætuliſſe credimus,quorum vnus
igneis equis in cælos raptus legitur,alter ve-
ro prophetaſſe,antequam natus ſit. Primus
Elias pater noſter extitit,in quo ſicut hono-
ris Dei ignitus zelus adeo ardebat, vt vn-
dequaque moleſtia afficeretur: ita ille idem
ignis, Deo ſic diſponente,eundem corpore, &
animo in Paradiſum ſuſtulit: nam illum,
qui in terris poſitus angelicam vitam duxe-
rat,inter nos remanere Deus non eſt paſſus.
Alter Ioannes Baptiſta fuit, cui (vt D.Au-* D.Aug.
*guſtinus narrat) rationis vſus acceleratus
fuit, & cum ſex menſes a conceptione ſua
profluxiſſent, in ventre materno delite-
ſcens,prophetauit*. Author hiſtoriæ tripar-
titæ capite vndecimo ait: *Huius Mona-
ſticę antiquiſſimę profeſſionis Princeps in
veteri fuit Elias,in nouo autem Teſtamen-
to Ioannes Baptiſta*. Nolo, quamuis fa-
cultas mihi ſuppetat, ſermonem pro-
trahere in antiquorum Doctorum varijs
monumentis referendis, qui omnes v-
no ore teſtantur, Sanctiſſimum Patrem
Eliam totius vitæ religioſæ ducem, ac
celebrem auctorem eſſe: paucis tamen
veritas hæc patebit, ſi eſſentialia Reli-
gionum vota, obedientiam, caſtitatem,
& paupertatem eſſe, in mentem reuoca-
uerimus, de obedientia Eliæ, ait Ioan- Ioannes 44. Patr. Hier.
nes Hieroſolymorum Epiſcopus; *Abijt
Elias, vbi eum ferebat voluntas Dei,
& fecit iuxta verbum Domini: Ipſe*

Eliſeum obedientiam docuit : nam vocem eius audiens, aratro, bobus, paternaque domo relictis, præceptorem ſuum ſequutus eſt. Paupertatem eius prætereo, cum ſacra eloquia teſtentur, à facie Iezabel peregrinatū fuiſſe, quouſq. obtinuit, vt cælitus cibus ſibi miniſtraretur: vnde D. Iſid. dixit:
D. Iſidorus. de monach. *Vnde ad monachos ſtudium fluxerit paupertatis, vel qui huius conuerſationis extitit auctor, vel cuius iſti habitum imitantur, quantum pertinet ad auctoritatem veterū Sanctorum, huius propoſiti princeps eſt Elias, & diſcipuli eius, qui habitabant in ſolitudine, & faciebant ſibi domunculas, iuxta fluenta Iordanis.* Eliſeus etiam ab eo edoctus, & in paupertatis doctrina bene inſtructus, ita virtutem hanc paupertatis coluit, vt famulum ſuum Giezi, diuitiarum Naaman leproſi cupiditate poſſeſſum, propter proprietatis culpam, lepra miraculosè puniuit. Quid tandem dicam de caſtitate, & virginitate Eliæ? certè in eius
3 Reg. 18. prǽmium, vt habetur 3. Regum 18. in mōtis Carmeli faſtigio, magnus pater Elias ſepties orans, oratione ſeptima abſoluta, nubem quandam exiguam intuitus eſt, quaſi veſtigium hominis, in qua nube ſibi à Domino oſtenſa fuit beatiſſima Virgo, quæ ſeptima ætate approximante naſcitura erat in mundo, ac incorrupta, & inuiolata perſeuerans Saluatorem mundi paritura erat. Accedit quadrageſimus quar-
Ioan. 44. Ieroſol. Epiſ. tus Ieroſolymorum Epiſcopus in libro de Monachorum inſtitutione, quem B. Capraſio montis Carmeli Priori ſcripſit, vbi in hunc modum loquitur: *Congregauit & nunc Elias filios Prophetarum terræ Sanctæ diuerſorum Conuentuum, & in voluntaria paupertate, obedientia, & caſtitate eos viuere inſtituit.* A cuius ſententia non abhorrens Diuus Hieronymus,
D. Hier. ſcribens ad Euſtochium ait: *In veteri lege, ſola erat benedictio liberorum, quia vacuus erat mundus: paulatim vero creſcente ſegete, meſſor mentus eſt & virgines. Virgo namque Elias, virgo Eliſeus, virgines multi filij Prophetarum.* Hinc collige, quanta ſit Carmelitanæ Religionis celſitudo, cuius fundator omnes aliarum religionum Inſtitutores, velut nouitios habuit, qui ab eo, prima religioſè diſciplinæ elementa didicerunt, quæ, labentibus annis, poſtea alijs tradiderunt. Denique in huius rei confirmationem produco Ioſephum Antiochenum lib. de perfecta militia primitiuæ Eccleſiæ cap. 12. ita loquentem: *Prophetarum Chriſti militum, Apoſtolorum coadiutores ſuccreuerunt ſtrenuiſſimi viri, ſolitarij, contemplationi dediti, Eliæ, & Eliſei ſequaces, qui de monte Carmelo deſcendentes, per Galilaam, Samariam, & Iudæam fidem Chriſti conſtantiſſime ſparſerunt.* Ioſ. Antioc. Ecce quomodo Chriſtianæ militiæ ſtrenui iam milites effecti, ab ijs montibus deſcenderunt, vt religioſæ vitæ magiſteria præberent. Verum excellentiam Carmelitanæ familiæ hic ſiſtere gradum minimè putamus: etenim, licet ex præclaro parente originē ducat, clariorem multo nanciſcitur matrem, Deiparam ſcilicet Virginem, quæ multo illuſtriorem, ac celebriorem illam reddit. Vnde Piliodorus Piliodorus libro primo capite ſecundo, ait: *Tempore prædicationis Apoſtolorum ſunt Carmelitæ conuerſi ad Euangelicam perfectionem, atque humiles fidem Chriſti in primordijs naſcentis Eccleſiæ conſtantiſſimè defenderunt, & prædicauerunt.* Ne autem quiſpiam in dubium reuocet, huius ſacræ Religionis alumnos, Eliæ, & Eliſei ſucceſſores, & deſcendentes eſſe, quamuis plures Sedis Apoſtolicæ eius rei teſtes, mihi ſuffragantes, in medium producere poſſem, vt Sixtum Quintum, concedentem proprio Sixtus V. motu, huic Religioni, Officium de Elia, tamquam de vero eius patrono, recitare, Iulium Secundum in Bulla, cuius initium Iulius II. eſt, *Ad ſacrum Ordinem Beatæ Mariæ de monte Carmelo*: Greg. XIII. Gregorium Decimum tertium in Bulla, quæ exorditur, *Vt laudes Glorioſiſſimæ Virginis Mariæ:* necnon Ioannem Vigeſimum ſecundum, qui omnes ab Elia, & Eliſeo, iure hæreditario hāc ſacram Religionem originem ducere conſtanter affirmant, ſolius Sixti Quarti tantū Pont. Max. fœlicis recordationis verba in Bulla ſuper hoc edita recitabo: Sixtus IV. *Dum attenta (inquit) meditatione penſamus, quod Glorioſiſſima Dei Genetrix Virgo Maria produxit ſacrum ordinem B. Mariæ de monte Carmelo, quem eiuſdem Virginis Mariæ ſpeciali titulo voluit inſigniri, vt ob eiuſdem Virginis reuerentiam, Ordo ipſe à Chriſti fidelibus peramplius veneraretur: at Ordinem ipſum, & eius ſingulares perſonas, vti cæteros Regularium Ordinum profeſſores in firmamento Catholicæ Fidei militantes, tamquam Religionis ſpecu-*

Digitized by Google

ſpeculum; & exemplare ſpeciali charitate fulgentes, Sanctorumque Prophetarum Eliæ, Eliſei, Enoch, & aliorum Sanctorum Patrum, qui montem ſanctum Carmeli, iuxta fontem Eliæ habitarunt ſucceſſionem hereditariam tenentes; quam Bullam totam referre cuperem ad prærogatiuam, ac ſacri huius Ordinis excellentiam oſtendendam, ſed breuitatis cauſa, illa conſulto prætereo, contentus dicere, Ordinem tanta matre, talique Domina cohoneſtatũ, æquum eſſe appellare Beatum: Beatus venter, qui te portauit, & vbera doctrinæ, quæ à Mariano vbere ſuxiſti. Poſtquam autem ſacra hæc Religio à Summis Pontificibus confirmata, multiſque priuilegijs, ac Apoſtolicis prærogatiuis donata fuit; Sanctus Pater Simon Stoch Anglus in Generalem iſtius Ordinis creatus, Chriſto redemptori noſtro, ac ſacratiſſimæ Virgini diligentiſſimè inſeruiens, vt Religio ſimul tota grata illi obſequia præſtaret, quoad poterat, ſatagebat: & quamuis non ignoraret, Ordinem hunc gratijs, & prærogatiuis Apoſtolicis, necnon perilluſtri titulo filiorum Beatiſſimæ Virginis, ac Patris Eliæ ſucceſſorum, mirum in modum condecoratum eſſe; multis tamen lachrymis, & orationibus honorificum illum titulum ab ipſa Virgine Religioni benignè conceſſum, peculiari aliquo ſtemmate confirmaret, quod velut ſigillum pendens eſſet, litteras, patentes filiationis, quam eius fratribus dederat, cõſtabiliẽs enixè ab ipſa Dei parẽte poſtulabat. oratio à Sãcto ſolita recitari hæc erat: *Flos Carmeli, vitis florigera, ſplendor cæli, Virgo puerpera, ſingularis, mater, mitis, ſed viri neſcia, Carmelitis da priuilegia, ſtella maris.* Hæc quidem oratio ſanctiſſimæ Virgini adeo pergrata fuit, vt nocte quadam Sanctus intra ſuam cellam genuflexus orans, iubar quoddam cæleſte, copioſumque Angelorum cœtum intueretur; in quorum medio Sanctiſſima Virgo ei apparuit, quæ ſcapulare quoddam manibus deferens, ſic illum eſt alloquuta: *Dilectiſſime fili, hoc recipe tui Ordinis ſcapulare, meę confraternitatis ſignum, tibi, & cunctis Carmelitis priuilegium; in quo quis moriens non æternum patietur incendium: ecce ſignum ſalutis, ſalus in periculis, fœdus pacis, & pacti ſempiterni.* Etenim ad eum modum, quo diuinitus factum eſt, vt flaui, & albi colorum varietate Iacobi agni ab

In vita S Simon.s.

Gen. 30.

alijs diſcriminarentur; ita & filios huius Religionis voluit Beata Virgo ab alijs diſcerni flauo, & albo indumento. Rei ergo illius mirandæ fama, atque rumor totam illam regionem inuaſit, adeo vt iam videres neminem ſcapulari hoc, atque Virginis ſtemmate non inſignitum, etiam & Principes, inter quos recenſentur Ludouicus Galliæ, & Odoardus Angliæ, Reges, Henricus Alencaſtri Dux, Henricus Notumbriæ Comes, Angela Bohemiæ Regis filia, alijque permulti filij, & filiæ Regum, & Principum, qui die, ac nocte ſcapulare geſtabant: alij grauiſſimis ægritudinibus affecti, ſcapulare tangentes, ſalui euadebãt. Cupiens autem Beatiſſima Virgo magis, ac magis ordinem hunc illuſtrare, præcipuiſq. gratiarũ prærogatiuis ſublimare, priuilegiũ quoddã ſingulare à filio obtinuit: Etenim, vt narratur in Bulla Ioannis XXII. quæ incipit, Sacratiſſimo vti culmine, data Lugduni die 3. menſis Martij, eius Vicario in terris Ioanni XXII. ſummo Pontifici B. Virgo apparuit, ei præcipiens, vt euulgaret Carmelitis fratribus, & omnibus, cum illo ſcapulari ſepulturæ traditis, purgatorij ergaſtulo detentis, meritis, & aſſiduis interceſſionibus, pijſque ſuffragijs, ac ſingulari eiuſdem Virginis protectione, primo Sabbati die ab ipſorum obitu adueniente, Purgatorij pœnarum integrã relaxationem dandam: eandem indulgentiam conceſſerunt Clem. VII. Greg. XIII. in Bulla, quæ incipit, Vt laudes, necnon Sixtus V. Greg. XIV. & Clemens VIII. ſingulariſſima certe gratia; qua nulla alia Religio potitur: quamuis enim Seraphici noſtri Patris S. Franciſci habitum portantibus Plenaria Indulgentia concedatur, eius tamen reliqui Mendicantium Ordines participes redduntur, eandemque Carmelitanæ familiæ conceſſit Clemens Septimus felicis recordat: gratia verò Sabbatinæ Bullæ propria eſt illius, & non alijs communis. Scapulare ergo hoc, ſignum eſt futuræ ſalutis, pignus vitę æternę, ac ſymbolũ fœderis, ſeu pacti ſempiterni argumentum: vt enim Deus Gen. 17. pepigit olim cum Abrahã fœdus, ſignumq. ei tribuens, inquit: *Hoc eſt pactum meum, quod ſeruabitur inter me, & te, & ſemen tuum poſt te*: proteſtabatur ille Chriſtum ex genere ab Abraham oriendum fore, modo autem Virgo ſignum præbet, quo ſe ſacræ huius Religionis

Ioan 22.

Latius de hac Bulla infra Hom. 2. in vltima obiectione.

Clem. VII. Greg. XIII. Sixtus V. Greg. XIV. Clem. VIII.

Gen. 17.

alumnos, matrem amantiſſimam proteſtatur Carmelitanos fratres in filios ſibi adoptans. Hodierna igitur die illuſtri adeo filiatione exornantur, adeoq. percelebri titulo inſigniuntur, vt Ducum, Marchionũ, Comitum, & Principum omnium terræ honorificentiſſimos titulos longè præcellant. Quemadmodum autem cum quis Marchionatus titulo præfulgebat, ſi Dux, vel Princeps declaratur à Rege, Marchionis nomine ſuppreſſo, Ducatus, ſeu Principatus honorificentiorem titulum aſſumit: non ſecus huius Ordinis Fratribus licebit iam factitare, qui cum antea Fratres Carmelitæ Eliæ nominarentur, alium glorioſiorem à Virgine ſibi donatũ ſuſceperunt, cũ Fratres Carmelitæ Deiparæ Virginis nuncupentur. Refert in idem argumentum Ioannes Trithemius grauiſſimus auctor Abbas Ordinis S. Benedicti in lib. quem conſcripſit de laudibus Carmelitanæ Religionis cap. 7. paulo poſt Chriſti paſſionem, creſcente per Iudæam fide Chriſtiana, Fratres huius Religionis, qui Carmelum Eliæ, qui eſt in diœceſi Cæſarienſi, inter Iudæã, & Phœniciam ædificaſſe ſacellum in illius montis latere, Mariæ Virgini Dei Matri ſacrum, quod a Palæſtinis, Phœnicibus, Galilæiſq. gentibus maximè fuit frequentatum, & in ſumma veneratione habitum, quòd exiſtimaretur primum in laudem Mariæ Virginis erectum. Hanc cappellam ædificauit Agabo, huius Religionis alumnus, vt teſtatur Baptiſta Mantuanus in Parthenicis Mariæ per varia carmina, quæ & refert Thomas Carmelitanus lib. 1. antiquitatum Ordinis Carmelit. c. 15.

Ioan. Trith.

Thom. Carmelit.

Bapt. Mant.

Carmeli Patres adijs, tunc omnis eremi
Cura fuit penes hos, & celebis ocia vitæ,
Moribus auxiliũ fractis habiturus vt altã,
Se tulit in montis requiem, ſiluaſq. ſilentes.
Per ſecreta tulit greſſum ſpelæa, virumq.
Viuendi cæleſte genus miratus amorem,
Imbibit immenſum cæli, ſeque ipſe perofus,
Incola Carmeli vixit, tandemque, voluto
Tempore, cum magna fidei myſteria Paulus
Edidicit, Maria primus cum Patribus ædẽ,
Vertice Carmeli poſuit, ſociosq. vocatos
Ad Iordanis aquã luſtralibus abluit vndis
Cum Baptiſta noua iaceret primordia gẽtis
Hiſpidus hirſuta villoſæ tegmine capræ
Protographus Lucæ Agabum vocat, omnia multo
Ante videns animo fuit. &c.

Hoc autem ſacellum, vt animaduertit Ioãnes Patriarcha Hieroſolym. in lib. de inſtitutione Monachorum, c. 36. ædificatum fuit in loco, vbi antea erat ſacellum ſanctiſſimi, & clariſſimi Eliæ, huius inclytæ Religionis inſtitutoris, & patroni; quod iniurijs temporum perierat: fecerunt illius mentionem grauiſſimi auctores, præſertim Thomas Vualdenſis de ſacrament. tit. 9. c. 89. & doctiſſimus Nauarrus in tract. de Horis Canon. cap. 21. num. 26. & 27. vbi adducit quoſdam de hoc ſacello eiuſdem Mantuani verſus, quos libuit huc tranſcribere:

Thomas Vualdenſis.

Nauarrus.

Bapt. Mant.

In vidua deſerta domo rerum indiga Virgo,
Coniunge defuncto, natoq. in regna recepto,
Ducebat triſti vitam mœrore iacentem.
Palladia collum dederant, cui nomina ſiluæ,
Et loca, quę curare magis quondam ille ſolebat,
Aſſidue tanquam prolem viſura petebat.

Et inferius.

Huc igitur ſi quando quies, vacuũq. negotijs
Tempus erat, veniens, curas tenebat & ipſa
Maieſtate loci largè oblectata redibat,
Propterea montana viri ſpelæa colentes,
Audito illius fato, ſublime ſacellum
A priſcis poſuere iugis primi, atque quotãnis
Sacra inſtaurãtes, hymnos, & thura ferebãt.

Deinde labẽtibus annis, ex multis huius Religionis hoſtibus, nonnulli hunc titulum inuidentes, dicebãt, hos religioſos nuncupandos non eſſe à Maria Virgine Chriſti matre, ſed potius à Maria Aegyptiaca, quę poſt ſpurciſſimam vitæ obſcœnitatem ad ſe tandem reuerſa, in monte Carmelo aſperam duxit vitam, & maximam egit pœnitentiam. Verum cum huius religionis Patres ad Honorium Tertium Summum Pontificem ſe contuliſſent, ab eo ſupplicitur poſtulant, vt hunc honorificum titulum, quẽ malitioſè nonnulli impugnabant, confirmaret: cum rem hanc diſcutiendam commiſiſſet quibuſdam Curialibus, qui huius rei declarationem differebant, Maria Virgo ſanctiſſima Summum Pontificem in ſomnis admonuit, vt negotium huius religionis abſolueret, & ad exitum vſque perduceret: *Nec eſt* (ait) *aduerſandum in his, dum iubeo, nec diſſimulandum, dum promoueo.* Vt autem fidem adhiberet ijs, quæ dicebat, inſinuauit duos ex curialibus huius Religionis æmulos, Deo vltore, eſſe plexos diſpari exitu, ſed diſceſſu pari. Vnde

de à ſomno excitatus ſummus Pontifex, rem hanc cum Cardinalibus pertractans, regulam hujus Religionis confirmauit, & hunc honorificum titulum approbauit 3. Kalend. Februarij ann. 1216.

Paleon. lib. 3.c.5.

vt refert Paleonydorus lib. 3.c. 5. in cuius victoriæ de inimicis reportatæ, grati animi ſignum, inſtitutum fuit hoc feſtum commemorationis Beatæ Mariæ de monte Carmelo 16. Iulij, vnde in oratione huius diei dicitur: *Deus, qui excellentiſſimæ Virginis, & matris Mariæ titulo humilem ordinem tibi electum ſingulariter decoraſti, & pro defenſione eiuſdem, miracula ſuſcitaſti: concede propitius, vt cuius commemorationẽ deuoti veneramur, &c.* quod in alijs aliarũ horarum orationibus expreſsè etiam dicitur, vt patet ex Breuiario antiquiſſimo huius Religionis. Hunc eundem titulum approbauit Vrbanus Sextus, ea oblata occaſione, quòd progredientibus temporibus, quidam Doctor, huius Religionis æmulus, eandẽ iniuriã refricauit, publicè dicens, huius Religionis Patres à Maria Aegyptiaca, & non à Maria Virgine matre Dei appellandos eſſe: cumque in Vniuerſitate Cãtabrigẽſi Clauſtro pleno decretum fuiſſet, hanc Religionem habere in Aduocatam matrem Chriſti Mariam, eique hunc honorificum titulum iure deberi, adhuc animus illius non quieſcebat. Qua de cauſa huius Religionis Patres adierunt Vrbanum Sextum ſummum Pontificem, à quo hanc honorifici tituli confirmationem iterum impetrarunt.

Concilium Epheſinum.

Deinde cum D. Cyrillus Alexandrinus Carmelitanæ Religionis filius, Sedis Apoſtolicæ Legatus à latere in Concilio Epheſino aduerſus Neſtorium hæreticum, Beatæ Virginis Mariæ ſanctitatem, & maternitatem defenderit, eamque appellandam eſſe Theotocon, ideſt, Dei matrem, confirmarit, approbante Concilio, mirandum non eſt, ſi hac etiam ratione, hæc Religio hunc ſibi vendicarit titulum, id teſtante Paleonydoro lib. 2. c. 7.

Idem lib. 2. cap. 7.

Immo ſi rem altius repetere liceat, inde crederem Beatiſſimã Virginem Ordinem hunc ſpeciali fauore proſequutam fuiſſe, quòd eũ loco vicinũ, tempore primum ſibi, & filio in obſequiũ exortum recognoſceret, & cum eius mater Anna, & auia eius Emerentiana maximo proſequerentur amore, vt grauiſſimi tradunt Auctores, infra referendi, Religioſos illos Carmeli, ab illis trahentes originem, qui montem Carmelum incolebant: immo de matre Emerentiana ferunt, in monte Carmelo fuiſſe illi reuelatum, ex ſua ſtirpe Beatam Virginem naſcituram,

Ioan. Hieroſolym.

vt teſtatur Petrus Dorlanus Cartuſ. in vita S. Annæ, & Aſcentius Vadius. cum autẽ Beatiſſima Virgo, Nazareth inhabitaret, quæ, teſte Hieronymo, a Carmelo tribus tantum diſtat milliaribus, Carmelitas Carmelum incolentes, aliquando cum ſuis ſodalibus viſitabat, ob veterem loci ſanctitatem, teſte Armachano Hiberniæ Primate, vt refert Vbaldenſis de Sacramen. tit. 9. cuius hæc ſunt verba: *Erat huius Ordinis ſoror, nomine Maria, quæ dum de Nazareth in montana Carmeli conſcendere ſtatueret, pluries dixit filio ſuo, vadam, & narrabo nomen tuum fratribus meis, patris Eliæ filijs; & quid putas Ordo Carmeli reſponderit, vtique illius ſanctiſſime Eliſabeth verbum: Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? atque illud verbum inſtitutoris Eliæ: Mulier da mihi filium.* Eiuſdem ſententiæ eſt Martinus Italus in ſuis Chronicis: *Ad eos autẽ* (ait) *qui ineunte tempore ſuperioribus ex Prophetis originem traxerunt, Sanctam Dei Genitricem cum in humanis ageret, ſicut matrem ad filios ſæpenumero veniſſe legimus; ad iſtiuſmodi etiam viros, Chriſtum cum diſcipulis quibuſdam perueniſſe didicimus.* Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Pet. Dorlan. Aſcent. us Vadius.

Armachan.

Vbaldenſis

Mart. Italus.

Homilia II.

Præconia Sacri Ordinis Sanctæ Mariæ de monte Carmelo proſequimur, a cauillis omnibus acerrime illam vendicantes, quibus quidam Authores iniuſtè eam lacerare auſi ſunt.

ARBITROR ſanè ſacro Ordini Carmelitano perſimile quidpiam, atque Patriarchæ Ioſepho accidiſſe: etenim ſicut Iacob patre eius tunicam polymitam ei ſoli præ cæteris alijs fratribus ſuis donan-

Gen. 37.

nan-

Digitized by Google

nante in pignus ſingularis amoris, quo illum proſequebatur, inuidiæ liuore ſaucij eius fratres aduerſus eum eſcãdeſcere cœperunt: ſic enim ait ſacer Textus Gen. 37.

Gen. 37.

Videntes autem fratres eius, quòd à patre plus cunctis filijs amaretur, oderant eum, nec poterant ei quidpiam pacificè loqui. Non diſsimiliter, cum Sanctiſſima Virgo in argumentum ſpecialis dilectionis, qua erga Carmeliticum Ordinem æſtuabat, tunicam polymitam ſcapularis, dono dederit B. Simoni Stoch Anglo, Carmelitici Ordinis Priori Generali, vt in eius officio legitur, & tradunt Paleonydorus lib. 3. ca. 12. Ioann. Fauent. & Philippus Macer. in vita S. Petri Thomæ: quidam huius fauoris inuidi, vel veritatis ignari, nõ poſſunt huic ſacro Ordini, inſtar fratrum Ioſeph quidquam pacificè loqui. Cæterum apertiſſimè ipſos deceptos fuiſſe, quantum præſentis argumenti conditio patitur, luculenter commonſtrabo: vt enim rectè dixit Ariſt. lib. 1. Moralium cap. 3. *Eſt enim eruditi eatenus exactam in vnoquoque genere explicationem requirere, quatenus pati rei ipſius natura poteſt: nam & Mathematicum ſuaſionibus vtentem approbare, & ab Oratore demonſtrationes exigere ſimile vitium videtur.* Vt autem præſenti muneri ſatisfaciam, oppugnatorũ tela debito ordine proponam pariter, & infringam: quia tamen inter omnes oppugnatores, acrius Hieronymus Roman. in ſuo Defenſorio, aduerſus hunc ſacrum Ordinem inuehitur, & quia præ intemperata cupidine illum expugnandi, nullum lapidem immotum reliquit, quo illum non impeteret, eius præcipue deliria manifeſtè aperiam, deinde aliorum obiecta diluam.

Paleonyd.
Io. Fauent.
Pnil. Macer.
Ariſtot.

Obiectio Prima.

PRimo ergo obiectat lib. 2. cap. 8. ſibi perſuadere non poſſe, Eliam fuiſſe monachum, aut vitæ Monaſticæ inſtitutorem, quia D. Hieronymus in vita S. Pauli Eremitæ, vbi de monachatu agit, nullam prorſus mentionem fecit Monachorum Eliæ: quod non alia ratione ait ſibi videri ab eo omiſſum, niſi quia nullum talis monachatus veſtigium repererat. Nec veretur addere nullum dari Authorem, præter ipſos Carmelitas, qui affirment, Eliam aliquem vnquam religioſum ordinem inſtituiſſe: oportuiſſet quidem illum legiſſe D. Hieronymum epiſtola 13. dicentem: *Noſter Princeps Elias, noſter Eliſeus, noſtri Duces filij Prophetarum, qui habitabant in agris, & ſolitudinibus, & faciebant ſibi tabernacula prope fluenta Iordanis.* Hos autem verè monachos fuiſſe ſub Eliano inſtituto, teſtis eſt omni exceptione maior S. Iſidorus lib. 8. de offic. cap. 9. vbi ait: *Vnde ad Monachos ſtudium defluxit paupertatis, vel quis huius conuerſationis extitit auctor, cuius habitum imitentur? quantum attinet ad authoritatem veterum ſcripturarum, huius propoſiti Princeps Elias, & diſcipuli eius Eliſeus fuerunt, ſiue filij Prophetarum, qui habitabant in ſolitudine, vrbibuſq. relictis, faciebant ſibi caſulas iuxta fluenta Iordanis.* Conſpirant in idem Ioannes Caſſianus lib. 1. de inſtit. renunciantium, cap. 2. dum ait: *Itaque monachum, vt militem Chriſti, accinctis lumbis, iugiter oportet incedere: hoc enim habitu etiam illos ambulaſſe, qui in veteri teſtamento profeſſionis huius fundauere primordia, Eliam ſcilicet, & Eliſeum, diuinarum ſcripturarum auctoritate monſtratur.* Deinde Ioannes quadrageſimus quartus Patriarcha Ieroſolymitanus lib. de inſtitutione Monachorum cap. 2. ita in hac parte clarè loquitur, vt abſque graui proteruia, negari non poſſit, Eliam monaſticæ vitæ fuiſſe inſtitutorem: verba eius ſunt hæc: *Hic Propheta Dei Elias Monachorum Princeps primus extitit, à quo ſancta eorum primæua inſtitutio ſumpſit exordium: ipſe enim obtentu contemplationis diuinæ, longe ab vrbibus recedens, & ſeipſum cunctis terrenis exuens, religioſam, & prophetalem vitam eremiticam, primus hominum à propoſito ducere cœpit, quam, Sancto dictante, & mandante Spiritu, inchoauit, & inſtituit.* Poſtea cap. 19. ait: *Studuit Elias deincepſ religionem, quam inchoauerat, in loco idoneo plantare: quare ad ſui, & ſuorum diſcipulorum iugem manſionem elegit præ alijs eremis Carmeli montem, tamquam commodiorem ad propheticam diſciplinam, & vitã monaſticam in eo docendam, & exercẽdam. Mons quippe præbet eremitæ homini ex ſua ſolitudine ſilentium, & quietem; ex ſuis antris congruam manſionem, ex ſuo ſaltu iucunditatem, ex ſuo eminenti ſitu aerem ſalubrẽ, ex ſuis herbis, & fructibus paſtum vberem, & ex ſuo fonte aquæ viuæ hauſtum dulcem.*

D. Hier.
D. Hieron.
S. Iſidorus.
Ioan. Caſſ.
Ioannes 44. Patr. Hier.

Pro-

Propter quę omnia Elias in monte iſto non modo elegit habitare, verumetiam domum orationi conſecratam, appellatam Seunion in eo ędificauit.

Ac tandem cap. 20. ait: *Ad continuam autem reſidentiam in Carmelo ſemper faciendam, Elias montem hunc deuotiorem ſuis diſcipulis reddidit, non ſolum exemplo ſui, qui ex tunc, quamdiu in hoc mundo māſit, ſcilicet per ſexdecim annos, montem iſtū incoluit, ſed quia prę cęteris eremis, in quibus habitauit montem hunc quibuſdam alijs miraculis ſpecialiter inſigniuit.*

Trithemius Abbas. Trithemius Abbas de laudibus Carmelitarum, argumentum hoc latiſſimè elucidans, apertiſſimè oſtendit, Eliam, & Eliſeū Carmelitanæ Religioni dediſſe primordia, ſeriemque Ordinis contexit ab Eliá, vſque ad annum Domini 1220. quo tempore Carmelitæ in Europam peruenerunt, omiſſis alijs, quæ ſparſim toto illo libro tradit, aliqua eius verba referam: ait enim cap. 2. *Elias Propheta Domini eximius rectè, & Catholice fundator Carmelitanę Religionis dicitur, ſi eius facta ex voluminibus Regum abſque inuidia diſcutiantur. Enimuero ipſe montem Carmeli primus habitaſſe legitur, à quo Fratres Carmelitę nominantur. Triplici autem ratione oſtenditur, quòd iſtius obſeruantię Princeps Elias habeatur, à loco videlicet, ab habitu, & conuerſatione. Cum ergò nomen Ordinis à loco ſumitur, merito Carmelitarum Princeps Elias memoratur, quia mons Carmelus, cuius ille habitator extitit, huic ordini vocabulum dedit. Non loquor vana, ſed teſtimonijs Scripturarum comprobata profero, cum Eliam Prophetam eundem locum longe ante Chriſti natiuitatem habitaſſe dico, qui Fratribus Carmelitis, Religionis ſuę nomen, & exordium dedit.*

Martyrol. Molani. Martyrologium Molani die 17. Iulij, ita ſcribit: *In Arabia raptus Sancti Eliæ Prophetæ Domini, & Carmelitanæ Religionis Patriarchę, qui tantam gratiam inuenit coram Domino, vt verbis clauderet, & aperiret cælum.* Hæc ſanè ſufficiebant, ſed maiora his apponam; nam D. Baſilius in epiſtola ad Chilonem Anachoretam ait: D. Baſil. *Hic mons celeber Carmelus, in quo Elias demoratus, perplacuit Deo.* D. Gregorius Nazianzenus in oratione de pauperum amore, ſic loquitur: D. Gregor. Nazianz. *Pręclara eſt ſolitudo, & vita ab hominum commertio ſemota; idque nunc docet Elię Carmelus, & Ioannis deſertum.* Et infra ſubdit: *Vt ab omni negotio tranquillè philoſopharer, mecumque ipſum colloquium haberem, Elię Carmelum cogitabam, Ioanniſque deſertum, ac cęleſtem eorū, qui hoc philoſophię genus profitentur, vitam.*

Deniquè id ipſum tradunt Volaterranus in Antropologia lib. 21. dum ait: Volaterran. *Carmelitę à monte Carmelo, mora Elię, & Eliſei nobilitata.* Gulielmus lib. 5. continuationis belli ſacri cap. 3. Gulielm. *Eſt Carmelus mons in Siria, mora tam aliorum Prophetarum, quàm Elię, & Eliſei nobilis.* Polydorus Virgilius lib. 3. de inuent. rerum. cap. 7. Polyd. Virg. nec non Sabellicus lib. 5. Aeneid. 9. Sabellicus. Theatrum vitæ humanæ lib. 3. volum. 21. Theatr. vitæ humanæ. eadem verba repetunt de mora Eliæ in Carmelo, Nicephorus lib. 8. hiſtoriæ cap. 39. Nicephor. Sozomenus in tripartita libr. 1. cap. 11. Sozomen. Galienus de orig. Monaſt. vitæ. Galienus. Cardinalis Bellarminus lib. 2. de Monachis cap. 5. Card. Belminus. Caniſius libro 1. de corruptelis cap. 2. Caniſius. Genebrardus lib. 4. Chronolog. Genebrar. Cum ergo tot antiqui, & Sancti Patres, ac grauiſsimi Auctores, vnanimi conſenſu teſtentur, Eliam monaſticæ vitæ inſtitutorē fuiſſe, facilè innoteſcit temeritas Hieronymi Roman. qui auſus eſt dicere, nullum Authorem præter Carmelitas id vnquam tradidiſſe. Tandem illud ſingulare ſilentio non prætermittam, quod ſapienter ſatis, & eruditè Ioannes quadrageſimus quartus Patriarcha Ieroſolymitanus lib. de Inſtitutione Monachorum, Ioann. Patr. Eliam monaſticam vitam inſtituiſſe, colligit ex illis verbis Eccleſ. 48. Eccl. 48. *Prophetas facis ſucceſſores poſt te.* Etenim licet quidam interpretati ſint hæc verba ad Eliam dicta fuiſſe, eo quòd ex mandato Dei 3. Regum 19. 3. Reg. 19. Eliſeum vnxit, & ſui ſpiritus prophetici hæredem reliquit, germanus tamē ſenſus eſt, nomine Prophetarum non intelligi futura vaticinantes, ſed Deum in hymnis, & canticis ſpiritualibus, ac muſicis inſtrumentis laudantes, vt non obſcure indicant verba illa 1. Paralipom. 25. 1. Paral. 25. *Dauid, & Magiſtratus exercitus ſegregauerunt in miniſterium filios Aſaph, & Eman, & Idithum, qui prophetarent cum cytharis, pſalterijs, & cymbalis. ſecundum numerum ſuū, dedicato ſibi officio ſeruientes.* & poſt pauca. *Idithum in cythara prophetabat ſuper omnes confitentes, & laudantes Deum.* Monachos ergo laudātes Deū, vocat ſucceſſores Eliæ, cum ait: *Prophetas facis ſucceſſ. poſt te.*

Obie-

Obiectio ſecunda.

Hier.Rom. SEcundo obijcit Hieronymus Roman. lib. 2. cap. 11. quòd varia itineraria legerit, vt Martini de Aumpies, Maguntiæ Decani, & Arandæ Franciſcani, qui copioſam terram Sanctam deſcribunt, dicentes: Hic ſepultus fuit Abraham, hic S. Anna, ibi ſitum erat Monaſterium ſancti Hieronymi; nunquam tamen locum ſignant, in quo Elias moratus fuerat: ſed plane ad pauca illa reſpiciens, paralogizatus eſt: nam in primis Nicephorus Calliſtus lib. 8. hiſtoriæ Eccleſ. cap. 30. loquens de Helena loca ſancta viſitante, ſic ait: *Deinde ad ſacrum Iordanem conuerſa, circa ſpeluncam, vbi olim domicilium Baptiſta habuit, perpulchram ædem illi erexit, aliamque ad ſummitatem montis Eliæ Thesbitæ.* Deinde Adricomius in Theatro Terræ. Sanctæ, in Tribu Iſſachar num. 19. hæc verba habet: *In hoc monte in pede montis Orientali, ait Author Itinerarij Ghiſtela, ſpelunca eſt, & fons, vbi habitauit Elias, & Eliſæus, & filij Prophetarum: poſtea habitauerunt ibi Fratres Carmelitæ, vnde & originem, & nomen habent.* Et infra paucis interiectis, ſubdit: *Ex Caypha ad leucam vnam, via, quæ ducit ad Caſtrum peregrinorum, per aſcenſum montis Carmeli, ferè dimidia leuca, eſt ſpelunca Eliæ, in qua latuit fugiens à facie Iezabel, in cuius oſtio viſionem grandem vidit ſpiritus, & ignis, vt legimus 3. Reg. 19. Illic eſt fons, vbi Prophetarum filij habitabant, nunc autem inhabitant Fratres Ordinis Carmelitarum, fuitque cum eis ibidem.*

Niceph. Calliſt.

Adricom.

3. Reg. 19.

Obiectio tertia.

Hier.Rom. TErtio, obijcit Hieronymus Roman. lib. 2. cap. 9. manifeſtum eſſe, Eliam non habuiſſe Congregationem aliquorum diſcipulorum, cum numquam habuerit, niſi ſolum duos, nimirum Eliſeum, & Ionam Prophetam, filium viduę Sareptanæ, immo inferius falſum affirmat, hūc Ionam diſcipulum eius fuiſſe: ſed pugnat cum S. Epiphanio, qui loquens de Abdia in vita eius, affirmat diſcipulum Eliæ fuiſſe dicens: *Hic eſt Vates, qui ter ſemicenturioni egit, cuique peperit Elias Thesbytes: poſt hæc regiæ ordinationis deſertor adhæſit, diuinator Eliæ, & factus eſt diſcipulus eius.* Pugnat etiam cum S. Dorotheo in Synopſi Prophet. vbi de Abdia ſermonem inſtituens, ait: *Iſte Abdias erat de terra Sichem: fuit diſcipulus Eliæ.* Pugnat cum Ioanne quadrageſimoquarto Patriarcha Ieroſolymitano de inſtitutione Monachorum cap. 23. hæc ſcribente: *Prius quàm Elias ab hoc mundo trāsferretur, fuit ei cura, Monachos diſcipulos ſuos filios Prophetarum ſigillatim viſitare, & de patre idoneo eis prouidere: propter quod deſcendentes ipſe, & Eliſeus de monte Carmelo, venerunt ambo in Calgola, deinde in Bethel, & deinde in Iericо. Nam ſicut prædiximus, in his locis habitabant viri religioſi, filij Prophetarum, Eliæ diſcipuli.*

S.Epiphan.

S. Doroth.

Ioann. 44. Patr. Hier.

Obiectio quarta.

Hieron Ro. QVarto, obijcit cap. 8. Hieron. Rom. in monte Carmelo non fuiſſe religioſos aliquos Ordinis Carmelitarum, ſed ſolitarios quoſdam, qui nulla ratione Monachi erant, cum non viuerent ſub diſciplina alicuius religionis approbatæ: hoc ſanè puerile cauillum eſt, cum conſtet, inſtitutum Monaſticum ante Concilium Lateranenſe non indiguiſſe ſpeciali Summi Pontificis approbatione, ſed ſuffeciſſe illā, qua ipſi Pontifices, atque Sancta Concilia monachiſmum approbarant. Hinc nemo facilè oſtenderit, ante Innocentium Tertium inſtitutum S. Antonij, Baſilij, Hieronymi, Benedicti, atque aliorum antiquorum ab vllo Pontifice ſpecialem obtinuiſſe approbationem. At verò cum quidam, amantes, quæ ſua ſunt, & non quæ Ieſu Chriſti, hac indulgentia abuterentur, prouidentibus dicto Innocentio cap. finali de relig. domibus, & Greg. X. cap. vnico de relig. domib. in 6. cœpit eſſe neceſſarium, quod antea erat liberum.

Innoc. c. fin.

Greg. X. c. vnico. de relig. dom.

Obiectio quinta.

Hier. Rom. QVinto, deinde idem Hieronymus Roman. lib. 6. quem vocat de Repub. cap. 10. ait Religionem Carmelitarum non habuiſſe primordia ab Elia, & eius ſucceſſoribus in monte Carmelo, ſed anno 796. tempore Papæ Leonis III. accepiſſe quandam regulam ex approbatis ab Eccleſia, Baſilij ſcilicet, Auguſtini, aut Benedicti: cap. vero 8. ſupracitato, ſui defenſoris ad magis expugnandam antiqui-

ta-

tatem huius ſacræ religionis ſubiungit in nullo Concilio eorum, quæ in Græcia celebrata fuere, mentionem aliquam fieri Carmelitarum, cum alioquin non ſemel mentio fiat monachorum Syriæ, Hieroſolymæ,& Græciæ; ſed & in hoc etiam, ſicut in reliquis mendaciſsimè loquitur:nã præter quàm quòd argumentũ ab authoritate negatiua nullius roboris eſt; certè in Concilio Conſtantinop. varij Prælati huius Ordinis conuenerunt, quorum in eadẽ Synodo fit mentio, & nominatim Prioris Montis Carmeli; vnde in ſubſcriptionibus illorum Patrum ſpecialiter habentur hæ duæ: prima, *Theotiſtus Dei miſericordia presbyter,& Prior monaſterÿ ſanctę, & glorioſę Dei genitricis ſemper Virginis Marię.* Conſtat autem tunc in Palæſtina, nullum templum ſacrum fuiſſe, niſi Virgini de Monte Carmelo,vnde in ſecunda ſubſcriptione hæc verba habentur:*Syllas Dei miſericordia presbyter, & Prior monaſterÿ Elię.*

Theotiſtus.

Cæterum, vt clarius innoteſcat deliriũ huius hominis, & omnium,qui eius ſentẽtiæ adhærent, apertiſſimè commonſtrabo inſtitutam ab Elia religionem, vſque ad noſtra tempora perdurare ſub tutela beatę Mariæ de monte Carmelo, quam Ordo Carmelitarum, qui nunc mirificè viget in Eccleſia,profitetur: id in primis probat teſtimonium D. Cyrilli Ordinis Carmelitarum viri Sanctiſsimi, qui libro ad Euſebiũ Eremitam montis Nærei ex profeſſo hanc partem docens,ſic loquitur: *Illo itaque in tempore quamuis pauci, verumtamen probatiſsimi Monachi noſtrę religionis demiſſis manſionibus, quas habebant in vrbibus,& villis,hunc Carmeli montem non deſerentes, iugiter in eo, & quibuſdam alÿs Eremis terrę ſanctæ permanſerunt ſub diſciplina monaſticę vitę Eremiticæ per Eliã Prophetam inſtitutę.* Secundo adeſt teſtimonium Abbatis Trithemij in hoc genere argumenti diligentiſſimi hiſtoriographi: hic enim de laudibus Carmelitarum, cap.2.hæc ſcribit: *Conſentit ergo nomen loci, vt Elias ſit fundator Ordinis Carmelitici. Vnde non ſunt vituperandi fratres huius ſacratę religionis, quod Eliam, & filios Prophetarum ſui Ordinis fundatores, & Principes aſſeuerant.* Idem etiàm Tritemius cap. 3. inquit: *Iſti ſunt viri fortes atque prudentes, qui Monaſtica conuerſationis fundamenta iecerunt,qui,poſt Eliam, montem Carmeli inhabitantem, ſe habitu, & conuerſatione Deo dignos exhibuerunt. ab his ordo Carmelitarum initium ſumpſit, & vocabulum: ipſi enim ordinis Carmelitici conuerſationem legis tempore ſeruauerunt, à quibus noſtræ,Carmelitæ,nomen acceperunt, & ordinem.* Idem ſimiliter Trithemius de laudibus Carmelitarum cap.2. ait: *A tempore ſiquidem Eliæ,& Eliſei Prophetarum Dei, vſque ad Chriſti Natiuitatem,plures montem Carmeli amore ſolitudinis incoluerunt, ſicut ex veterum hiſtorÿs apertè demonſtratur. Nam poſt paſſionem Domini,prædicantibus fidem Apoſtolis,inter multos,qui tunc conuertebantur,etiam Carmeli montis Eremitę conuerſi ſunt,qui deinde creſcente numero fidelium, in Carmeli montis latere,in honorem Dei genitricis, & Virginis Mariæ, capellam extruxerunt. Vnde & vocabulum loci, & religionis recipere meruerunt. Nec mireris, ſi Monachos etiam ante Chriſti Natiuitatem, in Iſrael fuiſſe dixerim, qui montem Carmeli,& deſerta ſolitudinis inhabitarunt.* Tertio extat teſtimonium Ioſephi Antiocheni in ſpeculo perfectæ militiæ Eccleſiæ primitiuæ, cap. 12. vbi inquit: *Perfectorum militum Chriſti,ideſt Apoſtolorum, coadiutores ſurrexerunt ſtrenuiſſimè viri ſolitarÿ, contemplationique dediti, ſanctorum Prophetarum Eliæ,& Eliſei imitatores,qui,de monte Carmelo deſcendentes per Galilæã, Samariam, & Palæſtinam, fidem Chriſti conſtantiſſimè ſparſerunt, quique in Virginis Mariæ honorem in Carmeli montis decliuio fabricantes oratorium Saluatoris Matri,ſpecialiſſime ſeruierunt.* Quarto, produco teſtimonium Eraldi Charthuſienſis, qui in faſciculo temporum, in deſcriptione anni 1294.ſic ait: *Nobiliſſima ciuitas Acconis à Sarracenis deſtruitur, ac demum Deiparæ Mariæ in Carmelo monaſterium, ad quatuor milliaria ciuitati vicinum, ab eis igne crematur, fratribus in eo degentibus, perfidorũ gladÿs trucidatis. Et tunc (proh dolor) ordo Carmelitarum melliſluum locũ ex toto perditum, in quo ab Elia, & Eliſei Prophetarum tempore duobus millibus ducentis, & viginti vno annis perſtiterant.* Idem anno 300. à creatione Mundi ante Chriſti ortum annis 923.ſic ait: *Elias Propheta, Auriga Iſrael,& origo religionis Carmelitanæ Eliſeo viuente rapitur.* Idem circa

Cyrillus.

Trithe. Abb.

Idem Trithem.

Idem.

Ioſephi Antioch.

Erald. Carthuſ.

Idem.

ca annum Domini 450. ita loquutus eſt: *Eliſei Prophetæ, Carmelitanę religionis primi poſt Eliam Patris, & Patre Sigiberto Geumoblatenſe teſte, oſſa transferuntur de Samaria in Palęſtinam.*

Sigibert.

Tho. Vuald. Quinto, accedit Thomæ Vualdenſis teſtimonium, cuius authoritas, & doctrina apud catholicos viros laudatur, & ab hæreticis valde timetur: hic ſcribens aduerſus ſuæ ætatis fidei oppugnatores, præcipue aduerſus Vuicleph, de ſacramentalibus, tit. 9. cap. 89. latè oſtendit, Carmelitas ab Elia, & Eliſeo inſtitutos, à quibus monaſticam profeſſionem emanaſſe probat; atque adeo eandem eſſe hanc religionem Carmelitarum cum illa, quæ incepit in monte Carmelo ab Elia.

Litteræ Epiſcoporũ terræ ſanctæ. Sextò, extant litteræ Epiſcoporum terræ ſanctæ, Illuſtriſſimi Nichoſienſis Archiepiſcopi, Epiſcopi Ebronenſis, venerabilis Patris Domini Patriarchæ Hieroſolymitani Vicarij, Guillermi Tyberiadenſis Epiſcopi ad Papam Bonifacium Octauum ex Accone, anno Domini 1282. die 23. Menſis Septembris datæ: ſimiliter Patris Nicolai Longini Magiſtri domus hoſpitalis S. Ioãnis Hieroſolymitani, & Guillermi de bello, loco Magiſtri militum templi ad eundem Pontificem anno Domini 1284. 12. Menſis Iulij, quibus ex certa ſcientia declarant, ordinem Carmelitanũ in terra ſancta, ſiue Palæſtina extitiſſe, à tempore cuius non extat memoria, vt latius videre eſt apud Thomam Vualdenſem tom. 3. tit. 9. cap. 89. de ſacramentalibus, vbi iſtius ordinis fundatorem, & Patriarcham eſſe ſanctum, Prophetam Eliam, aduerſus obtrectatores Vuicleph defendit. Præter hæc iam olim anno D. 1374. indict. 13. Pontificat. Gregorij XI. Ioanne de Donelhico celeberrimæ olim vniuerſitatis Cãtabricenſis, Cãcellario, & præſentibus aliorum ordinum Doctoribus, Rogero de Faleſtey ordinis Eremitarum S. Auguſtini, Ioanne Barnebach ordinis fratrum Minorum, & alijs multis artium iuris, & ſacræ Theologiæ Magiſtris, ac Doctoribus, prout in litteris eiuſdem Cancellarij, atque Notarij, publico inſtrumento ea de re confecto, latius continetur; celebre decretum editum fuit in fauorem huius veritatis: cum enim tempore Gregorij XI. ordinis Aduerſarij, eius antiquitati detraherent, irriderentq; Carmelitas vero, Eliæ ſucceſſores appellari, viſis, ac examinatis eorum aduerſariorum rationibus, academia vniuerſa decreuit Carmelitas, non ſolum Eliæ, & Eliſei imitatores, ſed potius veros, ac legitimos ſucceſſores eius forè appellandos; & quamuis academiæ decretum Gregorius XI. confirmauerit, impijſſimus tamen hæreticus Vuieleph aduerſariorum factionem denuò excitauit, & contra Carmelitanũ ordinẽ, eiuſq; antiquitatem inuehi cępit, ſed contra illum eius verba referens inſurrexit Vualdenſis in lib. de ſacramentalibus, tit. 9. c. 89. probans Carmelitici ordinis antiquitatem, hæreditariamq; ab Elia ſucceſſionem, cuius opera poſtea fuerunt approbata a Martino V. qui ex decreto Cardinalium in Bulla, quæ incipit: Placuit nobis, illa confirmauit.

Pater Nico. Longini magiſtri

Tho. Vuald.

Ioan. de Donelhico.

Greg. XI.

Idem.

Vualden.

Mart. V.

Richar. Armachanus. Septimo accedit Richardus Armachanus Archiepiſcopus Hibernus, qui in quodam ſermone, habito in feſto Conceptionis B. Mariæ, Auinionæ coram conclaui Cardinalium, cuius initium eſt: *Aue Maria*, præmiſſis alijs, ſic inquit: *Quoniam, vt dicunt fide dignę hiſtorię, à tempore Elię, & Eliſei Prophetarum, qui ſępius morabantur in Carmelo, iuxta ciuitatem Dominę noſtræ Nazareth, ad tria milliaria, ſecretius ſolebant homines inhabitare deuoti vſque ad tempora Saluatoris, & tunc Eremitę, ſcilicet Carmelitę, prędicantibus Apoſtolis, in fide ſolidati, in latere vno montis ipſius, Eccleſiam primo conſtruxerunt in honorem B. Marię Virginis illo in loco, in quo didicerant, ipſam cum alijs ſodalibus in vita ſua ſæpius moram tranſiſſe, & ob hoc nimirum inter alios religioſos Dominę noſtrę, ſunt adſcripti, vt vocarētur fratres B. Marię de monte Carmelo, qui inſuper in principio naſcentis Eccleſię, in partibus illis prędicando Euangelium, ſolidiſſimè laborarũt. Igitur gaudet prę cęteris ordinibus antiquitatibus honore.* Hactenus ille. Hoc teſtimonium iiſdem verbis refert Magiſter Beruio Anglicus, & Paleonydorus cap. 1. primi libri, Vualdenſis de ſacramentalibus tit. 9. cap. 8. & Nauarrus de horis Canonic. cap. 21. num. 27. Illud verò in hoc Armachani teſtimonio notatione dignum eſt, illum non ex ſuo marte, vt de tanto viro credi debet, aut ex apocriphis, minus, quam veris hiſtorijs, ſed ex fide dignis id ſumpſiſſe.

Beruius Magiſter Anglicus. Paleonydo. Vualdenſis. Nauarrus.

Octauo,

Clithoueus.

Octauo Clihoueus theologus inſignis in ſermone habito in comitijs Prouincialibus Carmelitarum, qui habetur inter cõciones Sanctorũ, ab ipſo editas, paulo poſt initium ita ait: *Animaduertere nõ eſt indignũ, Carmelitani Ordinis exordium ob tria præcipuè, excellentiam quandam habere. Primo, quia ante inſtitutionem præcognitum eſt diuino nutu, & reuelatũ: memoriæ enim proditum eſt, vt ſcholaſtica refert hiſtoria, Eliam Thesbytem de tribu Aaron progenitum, primum religionis huius fuiſſe authorem,* & infra: *At hi, qui primam Carmelitano Ordini præſliterunt Origenem, vt Elias, & Eliſeus, ex Iudæis nati ſunt, qui vero cæteris religionibus iecerunt fundamenta, ex gentibus progeniti ſunt. Conſtat itaque antiquiorem Carmelitanæ religionis, quàm aliorum Ordinum eſſe originem, & ratione exordij, cæteris præſtare.* Hæc Clithoueus.

Phil'p Hieroſolymit.

Nono id confirmat Philippus Hieropolitanus Abbas apud Paleonydorum lib. 2. cap. 1. vbi de antiquitate Ordinis Carmelitani his verbis meminit: *O Carmelitarum religio, quàm magna facta es in domo Domini? Nunquid ne olim à modico fonte Eliæ Dei Prophetæ principium habuiſti? & ecce nunc in magnum fluuium creuiſti: tu olim plantata in eremo, nunc facta es ciuitas plena populo; tu fundatorem habes adhuc in Paradiſo viuentem, & glorioſam Virginem Mariam Reginam Cœli, Dominam mundi in patronam ſingularem: ſicut enim de te olim præceſſerunt Patriarchæ, & Prophetæ, ſic nunc de te procedunt Sacerdotes, & Leuitæ, Doctores, & Euangeliſtæ, qui patres patroni omniũ religioſorũ facti ſunt.* Hæc ille.

Genebrardi teſtimonium

Decimo: teſtimoniũ affero Genebrardi noſtri temporis diligentiſſimi Hiſtoriographi qui, vt doceat Carmelitas ab Elia Propheta initium ſumpſiſſe, reijcit Polydori ſententiam, qui Aymerici tempore cenſebat, ordinem hunc incepiſſe, verba Genebrardi referam: *Ordo Carmelitarũ, qui tũc variegata clamyde induebatur, initium habuit in deſertis Syriæ, Aymerici Antiocheni Antiſtitis opera, vt refert Polydorus Virgilius lib. 7. de inuent. rerum c. 3. ſed eorum origo altius repetẽda eſt: nempe à Prophetis Elia, & Eliſeo, qui Carmelum montẽ terræ ſanctæ primi conſecrarunt, & Diſcipulos ibi reliquerunt, quos ſcriptura filios Prophetarũ appellat: in Europam eum poſtea adduxit Albertus Patriarcha Hieroſolymitanus: primi ſunt Mendicantium.* Hactenus ille. Cuius viri quanta ſit in conſcribendis hiſtorijs authoritas apud omnes, præcipue viros doctos, ita notũ eſt, vt eius teſtimonio ſecurè poſſimus acquieſcere. Ne autem in recenſendis Doctorum teſtimonijs prolixior videar, quã par eſt, contentus ero Doctorum nomina ſolum indicare. Hi ſunt, Petrus Thomaſius, B. Ioannes Ioretha, Michael, & Gerardus de Bononia, Ioãnes de Baccone, Thomas Beauxamis, Richardus de Carmelitis agentes, Rodulphus in ſer. de Concept. B. Virg. quem habuit in Conuentu Auinionenſi coram venerabili cœtu S.R.E. Cardinaliũ, Vincent. Roleuinck Charthuſianus in faſciculo temporũ, qui extat inter antiquitates Germaniæ, Carolus Fernandus, & Ioan. Trithem. vterq; diſtincto lib. de laud. Carmelitarũ, Guilielmus Cyſengreinenſis cẽturia prima tract. de cælibatu, & Monachis Antonius Abbas Vercellenſis comment. ſuo ad 7. Cantic. Canticorum, Philippus Abbas Hieropolit. ad illa verba Ioan. 1. *Miſerunt Iudæi*, Ferdinandus de Caſtillo hiſtor. ſuæ Dominicanæ par. 1. lib. 2. cap. 65. Iudocus Badius in Parthen. 1. libro 2. Mantuani, Clichtoueus in orat. ad Carmelitas adducens ſuffragatores Ioſephum Antiochenũ, Ioannem Hieroſolymit. & hiſtoriam ſcholaſticam, Guilielmus Poſtellus lib. de vniuerſitate titul. de Syria, Ioannes Molanus in Martyrologio, partim ad diẽ 17. Iunij, vocans Eliam Carmelitarum Patriarchã, partim ad diem 17. Octobris, adſcribens Euthichium, qui tertio Chriſti ſæculo, aut (vt alij diſtingunt) quarto, floruit magnæ ſactitatis virum Ordini Carmelitano, ſimiliter ad 12. Ianuarij Ioannem Hieroſolymitanum iuniorem, Paulus Morigia Ordinis Ieſuatorum de origine religionum cap. 30. Ioannes Bonifacius hiſtoriæ virginalis lib. 2. c. 1. Baptiſta à Glano Ordinis S. Auguſtini in hiſtoria Pontificali in vita Deodati, huius nominis primi, ad annum 615. & in Honorio 3. ad annum 1216. Ioannes Baptiſta, Confettius Florentinus in ſummario priuilegiorum fratrum Mendicantium.

Petrus Thomaſius.
B. Io. Ioret.
Michael, &c.
Gerard. de Bononia.
Ioannes de Baccone.
Tho. Beauxamis
Richard Rodul.
Vicentius Roleuinck.
Carthuſ.
Carol Fernandus.
Io. Trith.
Guiliel Cyſengrinius.
Anton Abbas Vercel.
Philip Abbas Hierop.
Ioannes 1.
Ferdinand. de Caſtilio.
Iudocus Badius
Iudoch. Clichtoueus.
Guilielmus Poſtellus.
Io. Molanus
Paulus Morigia ordin. Ieſuat.
Io. Bonif.
Bapt. à Gal. ord. S. Aug.
Io. Baptiſta Confett. Florentinus.

Sixtus IV.

Vndecimo: eandem veritatẽ conſtabiliunt ſacrorum Pontificũ oracula. Etenim Sixtus IV. in bulla, quæ incipit: *Dũ attenta meditatione pẽſamus.* Data Romę an. 1477 ſic ait: [Ordinem ipſum, ac illius perſonas,

 ſub

Digitized by Google

ſub Sedis Apoſtolicæ,& Eccleſiæ Romanę protectione immediate exiſtentes, & inter cæteros Regularium Ordinum profeſſores in firmamento Catholicæ fidei militantes, tamquam religionis ſpeculum, & exēplar, ſpeciali charitate fulgentes,ſanctorumque Prophetarum Eliæ, Eliſei, & aliorum Patrum,quem montem ſanctum Carmeli iuxta Eliæ fontem habitarunt, ſucceſſionem hæreditariam tenentes fructus quoq; &c.] Hactenus Sixtus IV. fere idem repetunt Ioannes XXII. Iulius III. Pius V. Gregor. XIII. Sixtus V. Pontifices Maximi, qui in Bullis, Ordini Carmelitano conceſſis,eodē fere verborum tenore vtuntur: immo & nouiſſimè Clemens VIII. in Bulla,qua nouæ Diſcalceatorum reformationis conſtitutiones confirmauit, ſucceſſionem hanc hæreditariam ab Elia Propheta eos habere declarauit, vt videre eſt in initio illarū Conſtitutionum; quamuis autem prædictorum Pontificum teſtimonia non id tradant,tamquam rem fide diuina credendā; infra limites tamen humani teſtimonij nullum maius,aut firmius proferri poteſt, quā tot Summorum Pontificum teſtificatio?

Ioan.XXII. Iulius 3. Pius 5. Greg. 13. Sixtus 5. Clemens 8.

Duodecimo, inſignis Poetæ Mantuani teſtimonium in eglogis appono, præclara ille hæc carmina cecinit, quibus ſingularia,ac varia Carmelitici Ordinis præconia complexus eſt:

Mantuanus.

Bembe genus noſtrū,generiſq. exordia dicā,
Venimus Aſſirÿs (vt cādidus inquit) ab oris
Eſt pater Elias nobis,qui ſubſtulit armis
Paſtorum genus omne malum, qui traxit Olympo (curru,
Flammigeros ignes, qui aſcendit in ætera
Paſtores alÿ quotquot per rura vagantur,
Omnia ſunt riui noſtris de fontibus orti.
Nos dedimus leges paſcendi,oſtendimus artē
Nos radix,alÿ rami,ſed nos quoq. rami
A veteri radice patrum iam ætate caduci,
Tradidit Elias certam paſtoribus artem.

Idem etiam auctor lib. 3. Parthen. hæc ſubdit:

Mons Patrum pietate ſacer, lateq. priorum
Inclytus hoſpitio vatum:nam dicitur illinc
Diſcipulo ambuſtum iaciens ex aere veſtē,
Elias ardenti cælum petÿſſe volatu,
Illinc perpetuis,ceu miſſi è fontibus amnes
Religio,& ſacri fluxit reuerentia cultus.
Quicquid habent alÿ montes pietatis ab iſto
Ducitur: hac vna plures è vite racemi.
Diffuſi latè terras,atq. æquora complent,
Hinc Carthuſiacis æterna ſilentia clauſtris,
Hinc varias Benedictus oues collegit:abiſto
Canabe nodoſa tunicas arcere fluentes
Lignipedes didicere viri,quiq. arua colebāt,
Inuia,& aſſiduo terras ardore calentes
Et quos Cyriacus de littore vexit Ibero,
Hinc orti ſanctum, & ſummo genus ordine dignum
Hinc noſtri venere Patres.

Accedit quod Ioannes Iuſtinianus Ordinis Prædicatorum ex Chronicis Toloſanis, refert cuidam Epiſcopo Carmelitano dubitanti,an liceret celebrare feſtum cuiuſdam honeſtæ fœminæ,nomine Suſanna, apparuit ei Daniel Propheta,qui certum illum reddidit de Suſannæ ſanctitate; poſtea verò interrogauit ipſum Danielem, qua ratione apparuiſſet illi monachali habitu indutus,& ille reſpondit hæc verba: Omnes fere Prophetæ huius Religionis,filij fuimus à tempore Samuelis.

Ioannes Iuſtinianus.

Vltimo idipſum oſtendo ex varijs rationibus,quas nemo abſque temeritate inficiari poterit. Etenim,vt refert D.Hieronymus in epiſt. ad Paulinum: *Habet vnumquodque propoſitum,ſiue inſtitutum principes ſuos.* id quod præter exempla, quibus idem confirmat,ſatis vtique omnibus exploratum eſt,nullam eſſe religionem, quæ non recognoſcat aliquem ſuum auctorem, a qua primordia ſua acceperit: Carthuſienſis S. Brunum, Benedictina S. Benedictum, Dominicana, & Franciſcana Patriarchas ſuos Dominicum, & Franciſcum recognoſcit. At vniuerſa Religio Carmelitarum, ſemper venerata eſt Eliam, tamquam primum ſuum inſtitutorem,nec aliquem alium primum Patronum vnquam coluit,quam Eliam, pæneq. innumeri Auctores tam vetuſti, quam recentiores, nec non ſacri Pontifices in ſuis Apoſtolicis Bullis id ingenue acceptant: ergo nemo, niſi cum ratione ipſa pugnare velit, id negare poterit.

D. Hieron.

Rurſum antiquus mos inoleuit, ſæpe religiones appellationem deſumere à loco, in quo ortum habuere, & in quo earum inſtitutum primitus fuit obſeruatum,& in reliquas mundi plagas deriuatum: etenim Ordo Cluniacenſis à Cluniaco, Ciſtercienſiū à Ciſtercio, Carthuſienſiū à Carthuſio, & ordo Hoſpitaliorum ab hoſpitali Hieroſolymæ fundato, à S.Ioanne,nomenclaturā ſuā mutuarunt.Cū ergo ſacra hæc Religio nun-

nuncupetur, manifeſtum eſt hanc appellationem non aliunde ei conuenire, niſi quia in monte Carmelo habuit initium, & ortũ ſuum, & ab illo in reliquas partes fuit deriuata. Deinde authores, qui Albertũ Patriarcham Hieroſolym. primum Carmelitici Ordinis fundatorẽ eſſe volunt, ipſimet fatentur Albertum tantum ordinem iam prope labentem, ſua regula erexiſſe; qui vero ab Aymerico ordinis primordium computant, ipſi etiam liberè concedunt Aymericum tempore Alexandri Tertij Carmelitas per Carmeli ſaltus diſperſos in vnum congregaſſe, ad commodioremq; viuendi formam redegiſſe; qui vero à Ioanne Hieroſolymitano circa annum Domini 400. regulam accepiſſe docent, ipſi quoq; admittunt, Ioannem Hieroſolymitanum, antequam regulam Carmelitis traderet eorum conuerſationem, inſtitutumque fuiſſe amplexatum. Alij randem, qui Carmelitici ordinis initia ad Apoſtolorum tẽpora referunt, nullum certum authorem deſignant, neque explicant quando, & quomodo id contigerit.

In vita Sancti Thomæ Stoch. Ad hæc ſi B. Virgo reuelauit S. Thomæ Stoch, vt in eius vita legitur ordinem fratrum de monte Carmelo duraturum vſq; in diem iudicij; manifeſtum eſt, hoc non poſſe verificari de alia religione, quam de ea, quæ nunc nuncupatur, S. Mariæ de monte Carmelo. Accedit, quod extat

Decr. Apoſt. Sixti V. Apoſtolicæ ſedis decretum cum Cardinalium conſilio à Sixto V. editum, in quo cautum eſt, vt Carmelitarũ religio Eliam, & Eliſeum, ſui inſtituti patronos colat, & in eorum memoriam dies feſtos faciat, & propria eorum officia recitet; inter alia autem, quæ in Eliæ officio, & feſtiuitate per ſedem Apoſtolicam approbaro decantantur ille inſonat hymnus.

Hic ſacri eſt ductor columen decuſq;
Ordinis noſtri ſuperiſq; gratus
O Pater ſalue placidoſq; tuos
Excipe Alumnos.

Fit etiam de eodẽ Elia in toto ordine Carmelitarum commemoratio, quę ſoli patrono, ac ordinis authori debetur; de ipſo præterea Miſſæ ſacrificium tamquam patrono celebratur; quis autem niſi temerè dicat Pontificem errare in approbando pro patrono, & fundatore alicuius religionis eum, qui reuera nec fundator, nec patronus nunquam extitit, certè vniuerſa noſtra Hiſpania, non alio grauiori innixa fundamento, profitetur Apoſtolum Iacobum terram eius calcaſſe, quam quod Romani Pontifices, ſpeciali officio, in quo aduentus eius in Hiſpaniã menrio fit, illũ colendi facuitatem Hiſpanias præbet. Atque hinc eſt, quod Molanus in ſuo Martyrologio die 17. Iulij, quod ex varijs alijs Martyrologijs concinnauit hæc verba ſcripſit; Molanus.

In Arabia raptus ſancti Eliæ Prophetæ Domini, et Carmelitanæ religionis Patriarchę, qui tantam gratiam inuenit corã Domino; vt verbis clauderet, & aperiret Celũ. Nec quidquam refert dicere nonnulla ex his non in alia authoritate fundari, quã in teſtimonio ipſorum Carmelitarũ; nam certe 14. q. 2. c. ſuper prudent. habetur monachos poſſe teſtificari in cauſa ſui monaſterij, cuius rationem reddẽs textus ait: *Quia illi potiſſimum in teſtes ſunt aſſumendi, qui eadem negotia tractauerũt.* Maxime quod cum de hac antiquitate ſit immemorialis traditio in tota Carmelitarum religione prudẽter ſtandũ eſt tali traditioni, vt ratio ipſa præſcribit; nam ſi cũ quis poſſidet rem aliquam, bona dumtaxat fide per trienniũ, perpetuo gaudet præſidio, vt habetur 16. q. 6. c. perſcriptionum, multo rationabilius religio habens traditionem à prædeceſſoribus ſuis per multos annos de antiquitate fundationis illius, præſidio talis antiquitatis debet gaudere. Conſultò miſſa facio omnia, quæ in probationem eiuſdem veritatis adducere potuiſſem ex Ioãne 44. Patriar. Hieroſol. lib. de inſtit. monach. c. 28. ſufficiat referre hũc eius titulũ: c. ſup. prud. c. præſcrip.

Monachi Carmelitę Chriſtiani eiuſdẽ religionis ſunt cum monachis in veteri lege ab Elia in Carmelo inſtitutis. Atq; ex his omnibus colligo falsò nonnullos recẽtiores Carmelitici ordinis antiquitatẽ oppugnãtes aſſeruiſſe Aymericũ Patriarcham Antiochenũ fuiſſe ptimum eius fundatorem, & inſtitutorem, cum tamen reuera nõ fuerit, niſi quidã reformator, & reſtitutor, vt his verbis dixit Onuphrius Panuinus in chronico Eccleſiaſtico circa annũ 1141. *Ordo Carmelitarũ reſtitutus, & reformatus ab Aymerico Maloſayda Patriar. Antioch. & ſedis Apoſtolicæ Legato.* Non ſolum autem Onuphrius, ſed & alij etiam graues Doctores id ipſum tradidere, hi ſunt, Polydorus Virg. de inuent. rerum lib. 7. cap. 3. Sabellicus lib. 6. Aeneados 9. Gencbrardus Onuphrius Panuinus. Polydorus Virg. Sabellicus.

Genebrar. Goliel Epiſ. Auth. Theat. vit. humanę. Paulus Morigia. Ferdinan. de Caſtello. D. Cyrill.

dus lib. 4. ſuæ chronicæ circa annum 1180. Guglielmus Epiſcopus Tyri, in continuatione belli ſacri lib. 5. cap. 3. Author Theatri vitę humanæ volum. 21. lib. 3. fol. 4114. Paulus Morigia de origine religionum lib. 1. cap. 30. Ferdinandus à Caſtello 1. par. lib. 2. c. 65. Sed extat antiquius, & ſolidius huius veritatis fundamentum, à D. Cyrillo deſumptum in epiſt. ad Abbatem Ioachim, vbi ait: *Erat autem in diebus illis Patriarcha Antiochenus, & in terra ſancta Apoſtolicæ ſedis Legatus, vir quidam amabilis Deo, & hominibus, nomine Aymericus Malaſayda, natione Lemouicenſis, de villa appellata Salarmiacum, qui prædictorum anteceſſorum noſtrorum Eremitarum fratrum B. Mariæ de monte Carmeli laudabilem conuerſationem attendens, eos multum ſpecialiter ſuo tempore in Domino enutriuit: intelligens autem, quoſdam eorum, qui ex Occidente ſuperuenerant, ſpretis Seniorum monitis, non rectè ambulare ad veritatem religioſæ vitæ Eremiticæ, in prædicto Ioannis libro deſcriptæ, & perpendens, hoc ideo maximè contingere, quia Græcas litteras ignorantes, neſciebant codicem illũ legere, fecit librum illum de Græco in Latinum transferri.* Hæc D. Cyrillus. Audiant ergo, quibus Carmelitici Ordinis mira antiquitas exoſa eſt: audiãt, inquam,

D. Bernard.

velint, nolint D. Bernardum in epiſtola ad fratres de monte Dei, vbi ait, *Quoſdam eſſe, qui cum manifeſtum lumen veritatis obnubilare non queunt, de ſolo nouitatis nomine cauillantur, veteres ipſi, & in veteri mente neſcientes noua medi.. ri, vtri veteres, non capientes vinum nouum:* & paucis interiectis *ſileant ergo, qui in tenebris lucem iudicantes, vos arguunt nouitatis ex abundantia malæ voluntatis potius arguendæ vetuſtatis, & vanitatis.*

Obiectio ſexta.

Baronius.

SExto non poſſum prætermittere, quæ aduerſus Carmelitarum antiquitatẽ Illuſtriſſimus Cardinalis Baronius, inſignis huius tempeſtatis Hiſtoriographus tradit. Etenim ille in ſuis annalibus ad annum 328. primas monachatus tribuendas eſſe arbitratur magno Antonio, tamquam primo cœnobiticæ vitæ inſtitutori: quod ſanè ſi verum eſſet, ne vtiquam religio Carmelitana tantam ſibi antiquitatem arrogare poſſet, vt ab Elia illam ducere præſumat, reuera tamen antiquorum Doctorum ſententia contrarium fert, quos ſupra retuli, dum aſſerunt, Eliam non tantum monachũ fuiſſe, ſed & diuino inſpirante ſpiritu, adeò firmè ieciſſe vitæ iſtius monaſticæ fundamenta, vt nulla vnquam temporis iniuria interciderit, ſed in Carmelitis, eius gratiæ, & loci hæredibus Deo conſeruante, vſq; in præſentem diem ſit continuata. præſertim tamen id docent Trithemius de laud. Carmelitarum, Vbaldenſis de ſacramentalib. tom. 9. Ioannes 44. Hieroſolymit. lib. de inſtitut. Monachorum per totum, Ioſephus Antiochenus in ſpeculo perfectæ militiæ primitiuæ Eccleſiæ, lib. 12. c. 72. Chronica Romana apud Paleonydorum lib. 1. c. 6. cum alijs pænè innumeris, à me ſupra relaris. Deinde ante Antonium manifeſtum, eſt plures fuiſſe monachos in Eccleſia: etenim Antonius floruit anno 300. & tamen quinquaginta retro annis D. Damaſus in vita S. Dionyſij affirmat illum eſſe monachum. Idem tradit Genebrardus an. 267. imo & ipſe Baronius to. 2. anno 161. Fuit autẽ hic Dionyſ. primus, qui ex monachis fuit aſſumptus in ſummũ Pontificẽ: fuit autem eius electio an. 266. vt tradit Euſebius in chronicon, qui & affirmat, eiſdẽ temporibus non paucos cœnobitas diſperſis cauernis, & ſpelũcis terræ, ob tyrannorũ perſecutionem latitaſſe. Inter opera præterea de Dionyſ. Areopag. qui floruit tempore Apoſtolorũ, epiſtolam legimus ad Demaphilũ monachũ, & in lib. Eccleſ. Hierarch. ipſe ex profeſſo explicat formã, & modũ, obſeruari ſolitũ in habitu religioſo tradẽdo, & ad profeſſionem acceptando in cœnobijs. Caſſianus item collat. 18. c. 5. & in prologo ad Caſthor. necnon Genebrard. lib. 3. circa an. Chriſti 139. affirmant, à tẽpore primitiuæ Eccleſiæ fuiſſe varia monaſteria cœnobitarũ, qui in communitate viuebant, quæ & durarunt vſq; ad tempora Antonij, & Pauli: vnde D. Athanaſius in vita S. Antonij refert, ipsũ Antoniũ poſtulaſſe à ſene cuiuſdã ex illis monaſterijs, vt eũ ſub eius diſciplina docendũ reciperet. D. autẽ Athanaſiũ verè eſſe authorẽ huius libri, ambigendũ non eſt, cum id expreſſe cõteſtentur D. Hieron. de viris illuſtrib. in vita Antonij, & Athanaſij, D. Greg. Naz. in Athanaſ. D. Aug. li. 8. cõfeſſionũ c. 6. & Ruffinus li. 1. hiſtor. c. 8. Accedit his, quòd D. Hieronymus in vita S. Eugeniæ 1. par.

Trithem. Vbaldenſis. Ioan. 44. D. Damaſ. Baronius. Euſebius. D. Dionyſius Areopag. Caſsianus. Genebrard. D. Athanaſ. D. Hier. D. Gregor. Nazianz. D. Augu. Ruffinus.

in

in vitis Patrum, & quotquot vitam Illius narrant, affirmant, habitu virili indutam, monaſterium cœnobitarũ ingreſſam fuiſſe propè Alexandriam: iuxta autem computationem ipſius

Baron.

Baronij tom. 2. id accidit circa annum 188. imo ipſe addit monachos illos ſucceſſores Eſſenorum fuiſſe, quos conſtat multo antiquiores eſſe Antonio:

Idem.

ipſe etiam Card. Baronius to. 3. circa annum Chriſti 328. aſſerit, Antonium inſtructum fuiſſe in diſciplina monaſtica, per quendam monachum, Eſſenorum ſucceſſorem: quare ipſe Baronius præcitato loco nõ audens, Antoniũ indubitanter primum Cœnobitarum inſtitutorem facere, addit (vel reſtitutorem;) ſed quæ adduximus perſpicuè improbãt illam diſiunctionem.

Ide Baron.

Obijcit itidẽ Illuſtriſs. Card. Baron. quòd cum apud Sanctum Hieronymum, Palladium, Euagrium, Caſſianum, & alios ſæculi illius ſcriptores, frequens mentio ſit de monachis in Palæſtina degentibus, nuſquã de monachis Carmelitis meminerint, manifeſtum indicium eſſe, falsò ſibi tantam antiquitatem arrogaſſe: certè nemo eſt tam ignarus, qui nõ probè agnoſcat argumentum ab authoritate negata, ſed non negante, à Philoſopho in Topicis reprobari, atque proijci tanquam inutile ad rei dubiè faciendam fidem, nec abs re. Nemo enim omnia ſciuit, aut dixit, aut dicere debuit, aut voluit. Vnde Illuſtriſſimus pariter,

Card. Bella.

& doctiſſimus Cardinalis Bellarminus lib. 2. de Romano Pont. c. 8. ſimili argumento in hunc modum occurrẽdum cenſuit. *Reſpondeo, inquit, nihil concludi ex argumentis ab auctoritate negatiuè; non enim ſequitur: Lucas, Paulus, & Seneca non dicunt Petrum fuiſſe Romæ, igitur Petrus non fuit Romæ. Non enim iſti tres omnia dicere debuerunt, & plus creditur tribus teſtibus aſſirmãtibus, quam mille, nihil dicentibus.*

Obiectio Septima.

Hier. Rom.

Baronius.

SEptimo non ſolum Hieron. Rom. c. 8. ſui defenſorij, ſed & Illuſtriſs. Baron. to. 6. ad annũ Chriſti 444. obijciunt Ioannẽ 44. Patriarchã Hieroſol. non fuiſſe ordinis Carmelit. nec authorem libri de inſtitut. monachorũ ad Capraſium, qui habetur tom. 9. bibliothecæ ſanctor. Patrum. Verba Illuſtriſsimi Cardinalis hæc ſunt: *Faceſſat ergo eiuſmodi de monachiſmo Cyrilli Fabella, ſicut illa huic haud impar, qua traditur, & Ioannes Hieroſolymorum Epiſcopus fuiſſe etiam monachus Carmelita; ſicut enim hæc leuiter effingũtur, ita & facile refellũtur, flagrans quidem cupido nobilitatis auitæ, cogit interdum homines delirare.* Verum in primis illum monachum fuiſſe diſſertis verbis tradit D. Hieronymus

D. Hieron.

in epiſtola ad Theophilũ, vbi loquens de illo, occaſione cuiuſdam, quæ inter eos erat diſceptationis, hæc ſcribit: *Monachus, proh dolor, monachis & minatur, et imperat exilium, & hic monachus Apoſtolicã cathedram habere ſe iactans.* Monachum autem fuiſſe Carmelitanũ tradunt Armachanus

Armachan.

Morigia.

Platus.

Paleonydorus.

Molanus.

Trithemius.

apud Vbaldenſem de ſacramentalib. tit. 9. c. 89. Morigia lib. 1. de Orig. religionis c. 30. Platus de bono ſtatu li. 1. c. 22. Paleonydorus lib. 2. c. 6. Molanus in ſuo Martyrologio die 13. Ianuar. nec non & Trithemius de laudibus Carmelitarũ, & cõmunis traditio huius ſac. ord. Illius autẽ libri Ioannem authorem fuiſſe, vbi religioſum Carmelitam ſe profitetur, eiuſque relig. eandem eſſe cum ea, quam Elias inſtituit, his verbis tradit D. Cyrillus Hieroſolymitanus

D. Cyrillus Hieroſol.

in epiſt. perlonga ad Euſebium: *Volumẽ de inſtitutione primorũ monachorũ in lege veteri exortorum, & in noua perſeuerantium ad Capraſium monachum, eſt Ioãnis 44. Hieroſolymorum Epiſcopi, eius videlicet, qui circa annum Domini quadringenteſimum Arcadio, & Honorio Imperatoribus, ſanctis Epiphanio, & Hieronymo ſuſpectus fuit de hæreſi Origenis.* Latiuſque idem narrat epiſt. ad Abbatem Ioachim, quæ habetur in ſpeculo ordinis Carmelitici lib. 8. vbi hæc D. Cyrilli verba legimus: *Fuit autem tempore Arcadij, & Honorij Imperatorum quidam dictorum religioſorum Pater miræ virtutis, & perfectionis, Ioannes nomine, qui cæteros conſortes ſuos eiuſdem montis monachos, exemplo ſuo, & magiſterio ſollicitè inducebat ad perfectionem acquirendam, ſecundum propheticam diſciplinam vitæ monaſticæ per Eliam prophetam inſtitutæ. Quam diſciplinam Ioannes eis exponebat ex diuerſis litteris, tam veteris, quam nouæ legis, & ex nonnullis tractatibus editis à prædeceſſoribus ſuis: qui tandẽ propter eius ſanctitatẽ in Pontificẽ Hieroſolym. Eccleſię ſublimatus, Apoſtolo*

Digitized by Google

Iacobo in Epiſcopatu eiuſdem Eccleſiæ quadrageſimus quartus ſucceſſit. Hunc Ioannem chariſſimus eius diſcipulus, Capraſius nomine, eiuſdem montis, & religionis monachus, ſupplıciter flagitauit, vt quæ de inſtitutione huius religionis, & primis eius fundatoribus, & de perfectione ad exemplum eorum acquirenda, frequenter diſſeruerat, dignaretur ſibi, & ſuis conſortibus breuiter reddere in vnum volumen, in quo omnia per ordinem intuerentur, ne oporteret eos, librorum vniuerſitatem euoluere: Ioannes ergo cernens, quod propter occupationem ſuſcepti officij, non poſſet vlterius, iugem in monte Carmeli reſidentiam trahere: quod Capraſius ab eo flagitauerat, opere compleuit: ſcripſit enim eloquio, & litteris Græcis, in quodam libro primariam noſtræ religionis inſtitutionem, & fundatorum eius dignitatem. Cum ergo Cyrillus vir fuerit doctrina præcellentiſſimus, atque ſecundus in Carmelo Prior, cum quo antea diù commoratus fuerat, atque eo familiariſſimè vſus quonā pacto latere eum potuit verène, Ioannis 44. volumen eſſet, procurante Aymerico è Græco Latinè reddi? aut ſi ipſum res hæc latuit, quorſum vir ille ſanctiſſimus, & fidelis amicus Dei, vt eū vocat Molanus ad diem 6. Martij ſemota omni dubietate, tamquam ſerio confratri ſuo Euſebio Priori Eremitarum montis Neroi deſcribit Ioannem Hieroſolymitanum XLIIII. Epiſcopum, temporibus Arcadij, & Honorij Imperatorum inſtituti Carmelitarum antiquitatem, & primordia Græco idiomate conſcripſiſſe, atq; eadem ſcripta nuper iuſſu Aymerici, in gratiam Eremitarum Latinorum latinitate donata? Deinde librum illum tanquā vero eius authori tribuendū eſſe Ioanni 44. expreſſe fatentur, Vincentius in ſuo ſpeculo hiſtoriali, Philippus Ribottus in præfatione librorum de inſtitutione Carmelitarū, Thomas Vbaldenſis de religioſorum ſtatu cōtra Vuicleph, Ioannes Paleonydorus in epiſt. ad patrem Rumoldum, & lib. 2. antiquitatis Carmelitanæ, c. 6. Hieron. Platus lib. 2. de bono ſtatu relig. c. 22. Azorius inſtitutionum moralium lib. 12. cap. 23. Hi omnes diſertis verbis fatentur auctorem iſtius libri fuiſſe Ioannem quadrageſimum quartum Hieroſolymorum Epiſcopum ex Carmelitis aſſumptum, qui floruit Arcadio, & Honorio Imperatoribus; quibus accedit, quod in impreſſione ſecunda bibliothecæ ſanctorum Patrum tom. 9. facto prius diligenti examine per grauiſſimos viros hiſtoriarum peritiſſimos, an illius libri author eſſet Ioannes 44. cum id veriſſimū eſſe reperirent, appoſitus eſt denuò ille ſub nomine Ioannis Hieroſolymit. 44. Patriarchę, quare minime crediderim Alumnos huius ſacræ religionis inanis gloriæ ambitione laborantes (vt putat Cardinalis Baronius) arrogaſſe ſibi, hūc Patriarcham aſſumptum fuiſſe ex ſuo Carmelitano ordine; nam ſi cupidine nobilitatis auitę mētiri libuit, cur hunc Ioannem quadrageſimum quartum Hieroſolymorum Epiſcopum Carmelitam eſſe voluerunt potius, quam Iuſtum, vel Zacheum, Thobiam, vel Beniamin, Ioannem, vel Matthiam, vel Philippum, Senecam, vel Iuſtum, Leui, vel Ephræm, Iudam, vel Marcum, Caſsianum, vel Publium, Maximum, vel Iulianum, Gainum, vel Capitonem, vel Antonium, Valentem, vel Dolichianum, Narcyſſum, vel Elium, Germanium, vel Gordium, Narcyſſum, vel Hermonem, alijs Thermonem, Macharium, vel Maximum. Nam iſti omnes Epiſcopi Hieroſolymitani fuerunt, & melior eorum pars monachi: ſi (inquam) cupidine lucri, ambitionis, nobilitatis auitæ, cur huic vni, ſi fingere libuit, & præſertim de erroribus Origenis grauiſsimè notato potius, quam cupiam ex ſupra dictis nullius erroris ſuſpectis librum ad Capraſium appinxerunt?

Porrò, cū ex prędictis omnibus nō obſcurè liqueat Ioannē 44. Patriarchā Hieroſol. verè fuiſſe monachū Carmelitam, oportet eum nunc vindicare ab hæreſi ſibi à nonnullis impoſita. Etenim idē Illuſtriſsimus Cardinalis Baronius to. 4. ad annū Chriſti 392. vocat illum, Origenis errorum patronum, & Origeniſtarum fautorem, quod cōfirmat ex varijs locis D. Epiph. & Hier. in epiſt. ad illū ſcriptis. Verū ego, tam apud ſanctos Patres, etiā Hieron. & Epiph. quā apud grauiſsimos authores reperio, virum fuiſſe, non ſolum ab omni hæreſi alienum, ſed hæreticorum acerrimum expugnatorem, ac inſigni ſanctitate conſpicuum; & quidem in primis Anaſtaſius Papa in epiſtola ad ipſum Ioannem, de Ruffino ei reſcribens, ac vt Origeniſtam eum damnans; ipſum Ioannem, vt ſanctiſsimum his verbis commendat: *Vt amori tuo gratias*

ago;

Molanus.

Vincentius. Philip. Ribottus. Tho. Vbald. Ioan. Paleonyd. Hier. Plat. lib. 2. de bono ſtatu relig. c. 22. Azorius.

Bibliorh. SS. Patrum. Baronius. Card. Baro. D. Epiphan. D. Hieron. Anaſtaſ. Papa.

ego, ita ſplendorem tuæ ſanctitatis, & eas, quas in Domino habes virtutes, ſubinde quodammodo, paruitatis noſtræ fauorabilis ſermo proſequitur. Tam eminenter, vir omnium præſtantiſſime, laudum tuarum fulges nitore conſpicuus: vt par eſſe meritis ſermo non poſſit. Porro autem tanto titulorum tuorum rapior incitamento, vt etiam quod impetrare nequeo, audere non deſinam. Iam hoc de laudibus eſt tuis, quod me tantum de cæleſtis animi iſtius ſerenitate laudaſti: tu enim Epiſcopatus ordo perſpicuus, per diuerſum orbem, velut radians etiam ad nos ſplendoris ſui detulit claritatem. hæc Anaſtaſius Papa, qui certè non ita ſerio Ioannem laudaret, ſi aliqua Origenis labe inureretur: D. Cyrillus in epiſt. ad Abbatem Ioachim, & epiſt. ad Euſebium Eremitam Montis Nerei, ita de

D. Cyrillus.

eius ſanctitate teſtatur: *Fuit autem tempore Arcadij, & Honorij Imperatorum in Monte Carmelo Pater dictorum religioſorum quidam vir miræ virtutis, & perfectionis Ioannes nomine, qui cæteros conſortes ſuos eiuſdem Montis, exemplo ſuo, & magiſterio ſollicite inducebat ad perfectionem acquirendam ſecundum propheticam diſciplinam vitæ monaſticæ per Eliam Prophetam inſtitutæ*. S. Theodoretus lib. 5. c. 25. & 37. in hunc modum de Ioanne loquitur:

S. Theodor.

Hieroſolymorum Eccleſiæ, præſidebat Ioannes, vir mirabilis, ſucceſſor Cyrilli. Trithe-

Trithemius.

mius deinde præcitato loco *ſanctiſſimum* appellat; vnde doctiſſimus Molanus inter Diuos, quos in ſuo Martyrologio refert,

Molanus.

aſcribit Ioannem in hæc verba: *Item ſancti Ioannis Epiſcopi Hieroſolymitanę Eccleſiæ Ordinis Carmeli Profeſſoris*, ſed & ante illos eius ſanctitatem commendauit Nicephorus Calliſtus lib. 14. cap. 30. dum ait:

Nicephor. Calliſtus.

Hieroſolymis Cyrillo, diuinus Ioannes ſucceſſerat, & lib. 16. cap. 34. hæc verba ſcribit: *Patriarcha Ioannes vna cum ſanctis illis viris, poſtquam non breuiſſimo tempore ſuperuixit, Petrum Eccleſiæ ſuæ, & pietatis ſimul ſucceſſorem reliquit*. Ibidem etiam tradit hæreticorum oppugnatorem acerrimum fuiſſe, in cuius teſtimonium refert illum religioſo quodam ſtrathagemate illuſiſſe Seuerum Imperatorem, vt cum ille expectaret, eius errores approbandos à Ioanne, ille publice eos dãnauit, verba Ni-

Idem Nicephorus.

cephori ſunt hæc: *Ioannes ſuggeſtum conſcendit ex vtraque parte, Sabba, & Theodoſii propugnatorum fidei manibus vtriſque ſuffultus, atque vbi paululum continuit, & multitudinem etiam muſitaſſe audiuit, minus ſanam fidem, anathemate condemnari debere, fiducia plenus, huiuſmodi protulit verbum: Si quis Eutycheti, & Neſtorio, & Seuero, & Sotherico Cæſareæ Cappadocum Epiſcopo aſſentitur, anathema ſit:*

Atque hinc eſt, quòd doctiſſimus Poſſeuinus, ex ordine Ieſuitarum tom. 2. fol. 205. ab omni hæreſi alienum, imo ſanctitate clarum illum prædicat in hæc verba:

Poſſeuinus.

Ioannes Hieroſolymitanus Epiſcopus, quem Gennadius in Cathalogo (inquit) ſcripſiſſe aduerſus obtrectatores ſtudij ſui librum, in quo oſtendis, Origenis ſe ingenium non fidem ſequutum, reprobatur à Baronio annalium tom. 6. ſub anno Domini 444. Leonis autem quinto ſui Pontificatus, monſtrante eum, haud fuiſſe Carmelitam, id quod Petrus Luccius aſſeruit, faciens eum Patriarcham Hieroſolymitanum ab Adriano Pontifice Maximo huius nominis primo è monaſterio Montis Carmeli eum ad dignitatem ob vitæ ſanctitatem, atque doctrina euectum, & claruiſſe anno ſeptuageſimo ſupra ſeptingenteſimo, ſcripſiſſe verò ad fratres quaſdam hortatorias epiſtolas, atqui & vocaſſe Petrum Luccium conijcitur, cum de Ioanne illo, de quo Gennadius ſcribit, aliunde conſtat eum dixiſſe anno quadringenteſimo, & quot excurrit, ac ſcripſiſſe quidem hortatorias epiſtolas, ſed & librum aduerſus obtrectatores nominis ſui, quo in opere purgare ſe voluit, Hieronymo, atque Epiphanio de crimine Origenis: quin & ad Capraſium compoſuit librum de inſtitutione primorum Monachorum, quem Aymericus Antiochenus Patriarcha è Græco Latinum reddidit, quique Venetijs idem in lucem prodidit. Hæc Poſſeuinus. Cauſa autem,

D. Hieron.

ob quam D. Hieronymus, & Epiphanius aduerſus Ioannem ſcripſerunt, monentes, ne Origenis erroribus adhæreret, ea certè fuit, quod crebro ipſe Origenis ingenium ſummopere laudare ſolitus erat; vnde multi & eius doctrinam ſe approbare conjectabant, & hinc patres illi anſam ſumpſerunt ad ipſum corripiendum, quod tandem non ignorans D. Epiphanius in epiſt.

D. Epiphan.

ad ipſum Ioannem, inquit; *Video quod propter hanc cauſam omnis veſtra indignatio concitata ſit, quod dixerim vobis Arrij Patrem, Origenem ſcilicet aliarum hære-*

ſeum

ſeum radicem, & parentem laudare non debetis. Ecce habitus eſt Ioannes Origeniſta, non quia eius errorum ſectator, ſed ingenij laudator eſſet, vt & ipſe Ioannes fatetur in libro, quem ſcripſit aduerſus ſui nominis obtrectatores. Vnde D. Hieronymus, qui aduerſus Ioannem præ ardore ſui zeli ſcripſerat, putans, illum erroribus Origenis adhærere, poſtea veritate cognita, id retractauit, & quem antea, tanquam Origeniſtam abijcerat, poſtea vt orthodoxæ fidei verum cultorem, amplecti non dubitauit. Etenim in epiſtola ad Theophilum carpit illum, quòd Ioannem reprehendiſſet: verba eius ſunt hæc: *Libere reuerentiæ veſtræ loquor, dolebamus, te nimium eſſe patientem, & ignorantes Magiſtri gubernacula, geſtiebamus in interitum perditorum, ſed vt video, exaltaſti manum diu, & ſuſpendiſti plagam, vt ferires fortius, ſuper ſuſceptione cuiuſdam, non debes contra vrbis huius dolere Pontificem, quia nihil tuis litteris præcepiſti, & temerarium fuit de eo, quod neſciebas, ferre ſententiam, tamen reor, illum nec audere, nec velle, te aliquando lædere.* hæc D. Hieronymus. Quibus recitatis, ſubdit Illuſtriſsimus Cardinalis Baronius tom. 5. ad annum 399. hæc verba: *Hieronymus excuſat Ioannem Hieroſolymitanum Epiſcopum de communicatione ante cum Origeniſtis inita, deque eius animi conſilio inhærendi ipſi Theophilo.* Addo, quòd & D. Auguſtinus diſertis verbis eius ſanctitatem atteſtatur. nam lib. 2. cap. 51. dixit: *Cathedra quid fecit Romanæ Eccleſiæ, in qua Petrus ſedit, & in qua hodie Anaſtaſius ſedet, vel Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, in qua Iacobus ſedit, & in qua hodie Ioannes ſedet, quibus nos in Catholica fide vnite connectimur, & à quibus vos nefario furore ſeparatis.* imo & Baronius præcitato loco, ait: *D. Auguſtinus Ioannis mores, ſanctitatemq. ſuo tempore mirifice coluit.* In centuria etiam 14. Cathalog. ſcriptorum Brithaniæ hæc memoranda lego: *Palladius Græcus primus Scotorum Apoſtolus, Ioannis quadrageſimi quarti Hieroſolymorum Epiſcopi diſcipulus olim fuit, vt author eſt Nicolaus Harlemius, dum adhuc Eremi cultor, ſolitaria Syriæ loca, potiſsime Carmelum incoleret. Eius, inquam, Ioannis, qui ab Origenis allegoricum dogma Hieronymi, atque Epiphanij in ſe concitauit ſcripta, quibus tamen ipſe ſui ſtudij rationem reddens, reſpondit, ſe non Origenis fidem, ſed ingenium eſſe imitatum, edidítq. librum contra ſui ſtudij obtrectatores, & de inſtitutione primorum Monachorum librum allegorijs plenum, quem è Græco translatum vidi.* Sed quid in his nimium moror? cum adhibita diſtinctione duplicis Ioannis à grauiſsimis Doctoribus acceptata innocentia Ioannis, Hieroſolymitani, facile innoteſcat? Duo fuerunt antiquis temporibus Eccleſiæ Hieroſolymitanę Epiſcopi, Ioannis nomine inſigniti, ambo Carmelitæ diſciplinæ profeſſores, quidam illorum vir fuit ſanctiſsimus, qui librum ſcripſit ad Capraſium, alter hæreſeos author, controuertitur, ille iunior, hic antiquior. Hanc, quam trado diſtinctionem, diſerte prodiderunt collectores epitome, quæ dicitur Conradi Geſneri, quã ſi impugnatores aduertiſſent, minime forſan aſſeruiſſent, Ioannem quadrageſimum quartum Epiſcopum monaſticæ diſciplinæ patrem, plenum ſanctitate, inſignem miraculis, hæreticum fuiſſe Origeniſtam, ſed potius falſo habitum, vt talem. Eruantur hæ tenebræ, & oriatur lux, vt cognoſcantur, qui Domini ſunt. Nec latuit hæc diſtinctio doctiſsimum illum, & de Eccleſia Catholica optime meritum Ioannem Molanum, qui in ſuis ad Martyrologium Vſuardi additionibus, eo die, quo natalis Ioannis adnotatur, videlicet pridie Idus Ianuarij, ipſum Ioannem iuniorem inſcripſit, adiungens, eum Ordinis Carmeli profeſſorem fuiſſe. Porro, vt obiectioni Illuſtriſsimi Baronij ex integro ſatisfaciam, reſtat oſtendere verum, quod falſum ipſe putat, ſcilicet D. Cyrillum Alexandrinum Carmelitam fuiſſe: ſane hoc clariſsime patet ex his, quæ ipſe ſcribit in epiſtola ad Euſebium, vbi frequenter diſertis verbis ſe profitetur Carmeliticæ religionis alũnum; vnde vel ex vno hoc capite oportet, noſtræ ſententiæ aſſentiri, vel certe negare, illum librum eſſe D. Cyrilli: quod tamen apud omnes inconfeſſo eſt, illum eſſe eius authorem: deinde Trithemius de ſcriptoribus Eccleſiaſticis ait: *Cyrillus Epiſcopus Alexandrinus natione Græcus Montis Carmeli, quoddam decus, & cultor inſignis:* deinde in officio etiam à multis Pontificibus approbato, quo vtitur ſacer Ordo Carmelitarum in die S. Cyrilli expreſsè idipſum continetur. Iacobus etiam Philippus

Marginal notes: D. Hieron. — Baronius. — D. Auguſt. — D. Auguſt. — Centuria. — Nicol. Harl. — Molanus. — Baronius. — Trichemius.

Iacob. Philip. Bergom. lippus Bergomenſis lib. 13. Chronici ſui dixit: *Habuit præterea hæc ſancta Religio Cyrillum Græcum, virum doctiſsimum, atque ſapientiſsimum, qui præter multos libros à ſe editos, etiam Prophetia ſpiritu claruit.* & lib. 12. *Cyrillus natione Græcus eiuſdem Ordinis Montis Carmeli, Generalis Prior, & ipſe hac tempeſtate anno Domini 1199. & doctrina, ac prophetico ſpiritu illuſtratus, inſignis multum fuit, qui cum eſſet admodum doctus, ſcripſit quædam ingenij ſui opuſcula ad Abbatem Ioachim: de oraculo angelico librum, qui incipit, tempore annorum Chriſti: item de proceſſu ſui Ordinis librum, & epiſtolas plures ad diuerſos.* Accedit his inſignis Poeta Mantuanus, qui de Cyrillo agens, hæc carmina cecinit:

Mantuan.
Producentem diem Phœbo, gelidamq; fugante
Ex agris hyemem, fert annua feſta Cyrillus
Vrbis Alexandri paſtor defluxit ab alto
Vertice Carmeli, ſanctæ primordia vitæ
Heliæ de fonte tulit, creſcentibus annis,
Religio creuit, rerum prudentia creuit.
Et quia diuinæ legis ſapientia & ore
Suauiloquo viſus cunctos præcellere Patres
Ad decoris tanti ſacros peruenit honores.

Gulielmus. Teſtantur tandem idem Gulielmus Eyſenerineus centur. 1. Eccleſiaſt. hiſt. 3. part. Paleonydorus dist. 1. tit. de Monac. Carm. Paleonydorus Baſilius. lib. 2. cap. 7. Baſilius Sanctor. in prologo diſcurſuum: immemorialis etiam traditio totius Ordinis Carmelitani, qui illum tanquam ſanctum ſuæ diſciplinæ profeſſorē & ex Apoſtolica approbatione natalem illius celebrat, ſatis ſuperque probat, non eſſe hunc tantum virum illi adimendum.

Obiectio ſeptima.

Septimo contra antiquitatem Carmelitanæ religionis obijcit Illuſtriſſimus Cardinalis Baronius tom. 12. ad annum Domini 1181. ab Alexandro Pontifice exordium habuiſſe: verba eius ſunt hæc: Baronius. *Antequam ab Alexandro ad eius ſucceſſorem conuertamus orationem conſtantior, illa videtur aſſertio, quòd Ordo religioſorum Carmelitarum, qui in Paleſtina, in ipſo Carmelo Monte fixere ſedes, ſub eodem Alexandro Romano Pontifice ſumpſit originem, quoto anno autem eius Pontificatus: habetur incertū.* deinde addit, primordia huius religionis deberi Aymerico Patriarchæ Antiocheno. Ad hanc obiectionem euertendam eruditus author Petrus Vuaſtellus in ſuo libro Apologetico pro Ioannis Hieroſolymitani Monachiſmo in Carmelo, poſtquam recitauerat relata verba Baronij, hæc ſubiungit: *Sed hoc eſt derelinquere fontes, & quærere ſibi ciſternas, quæ non continent aquam: ad limpidum magis fontem accurre, ſiquidem puram aquam deſideras. Etenim maior pars eorum, quorum tibi conſtantior apparet aſſertio, ſunt aut hæretici, aut qui male de monaſtica antiquitate ſentiunt; in his eſt indoctus Franciſcus Modius lib. de veſtitu, & origine ſtatus Eccleſiaſtici, qui venena ſua exſuxit ex Virgilio Polydoro à Simone Erinæo, quantum fas eſt ſuſpicari, hæreticorum commentis conſperſo: denique vt ſimilibus enumerandis ſuperſedeā, ea eſt ſententia Michaelis Bunchingeri in hiſt. Eccleſiaſt. ad annum 1071. ſed qui & ipſe putat ante Paulum Monaſticen nullam fuiſſe, nec memini me alibi aut legiſſe, aut audiuiſſe quempiam, qui eſſet in Cardinalis Barony ſententia, & non ſimul antiquitati monaſticæ derogaret, ac proinde nihili putato, habendam eſſe eorum ſententiam. Cæterum hic tantum animus eſt eam refutare ex teſtimonio ſancti viri Cyrilli, cuius de ea re certa eſt ſcientia adſeuerantis illo ipſo tempore, cui aduerſarij appingunt Ordinis primam inſtitutionem, iuſſu ipſius Aymerici, antiquum Ioannis noſtri de Carmelitana antiquitate volumen e Græco latinitate fuiſſe donatum. Afferre quidem liceret plura antiquorum Carmelitarum Patrum noſtrorum teſtimonia, ac falſo leuiter nimis à contumelioſis dicerentur efficta, quamquam nemo ipſis Carmelitis rem hanc domeſticam certius, fideliusq. queat teſtari: ergo ex his prætermiſsis multis, adducam, quem dixi ſanctiſsimum, antiquiſsimum Patrem D. Cyrillum Presbyterum Conſtantinopolitanum, tertium ab Aymerici reformatione Priorem Generalem, quem erroris, & mendacij arguere, valde temerarium, ac impium fuerit.* Teſtimonium autem, quod adducit, Cyrilli, habetur in epiſtola illius ad Euſebium Eremitam, qua Ordinis Carmelitici, à Ioanne Hieroſolymitano vſque ad ſua tempora, continuationem fideliſſime enarrat: ibi poſt longum huius rei ſermonem, & poſtquam retulerat librum à Ioanne Hieroſolymi-

Petr. Vuaſt.

Franc. Mod.

lymitano compoſitum de inſtitutione Monachorum Carmelitarum, hæc verba ſubdit de Aymerico, quem ibi nominat: *Intelligens autem quoſdam eorum, qui in Occidentẽ ſuperuenerant ſpretis ſeniorum monitis, non rectè ambulare ad veritatem religioſæ vitæ Eremiticæ in prædicto Ioannis libro deſcriptæ, & perpendens, hoc ideò maxime contingere, quia Græcas litteras ignorantes, neſciebant codicem illum legere, fecit librum illum de Græco in Latinum transferri*. Cæterum vt quod in hac huius authoris impugnatione cenſeo, luculenter indicem, immeritò carpit Illuſtriſſimũ Cardinalem Baronium, tũ quia ille antiquitatis monaſticę nunquã oppugnatorem, ſed defenſorem ſe exhibuit, nec lato vngue, in hac parte à communi Theologorũ ſententia de vetuſtate monachatus diſcedẽs, tum nam loco illo citato tom. 12. ad annum 1181. minimè tradit Aymericum Patriarcham Antiochenum fuiſſe primum inſtitutorem Ordinis Carmelitici, ſed promotorem, & propagatorem, verba eius ſunt hæc: *Horum autem promotor, propagator, & cuſtos fuit ille, qui fungebatur in Oriente legatione Apoſtolicæ ſedis Aymericus Patriarcha Antiochenus*. tum etiam quia ſi D. Cyrillo præcitata epiſtola ad Euſebium fides adhibenda eſt, vt re vera adhiberi debet, ipſe teſtatur Aymericum primitus ſtatuiſſe & ordinaſſe, vt Monachi omnes, qui tunc erant Ordinis Carmelitici, obedientiæ votum emitterent in manus Prioris, cum tamen ante illum, licet ſubderentur ſuis Prælatis, non tamen ex voto, verba D. Cyrilli de Aymerico loquentis, hæc ſunt: *Statuit enim quod ex ipſis vnus, qui diceretur Prior deinceps eis ita præeſſet, vt quilibet aliorum obedientiam ei deuoueret, ſub cura cuius, & regimine omnes viuerent, quibus antea licet ſemper vnus ex eis præeſſet, quem Abba, lingua Syra, & Patrem Latina appellabãt, ſub regimine cuius manebant, & cui etiam tanquam patri ſecundum inſtitutionem obediebant, non tamen ſe alicui, voto ſpeciali prius obligauerant, donec prædictus Patriarcha Aymericus omnes primò ad hoc adſtrinxit*. hæc D. Cyrillus. D. Cyrillus. Ex quibus verbis clare conſtat ipſum fateri Aymericum primordia dediſſe voto obedientiæ emittendo, eſt autem certum nullam veram eſſe poſſe religionẽ abſque voto obediẽtiæ; ex quo videtur vera reddi aſſertio Baronij, ſcilicet Aymerici tempore primordia data religioni Carmeliticæ, cum ab eo introducta tunc fuerit emiſſio voti obedientiæ, ſine quo eſſentialis ratio religionis conſiſtere non poteſt, fateor tamen ex hoc D. Cyrilli teſtimonio, non colligi ante Aymericum non fuiſſe ſolitum votum obediẽtiæ emitti à Monachis Carmelitis, ſolum enim illi, quos *improbos* vocat Aymericus in prædicto teſtimonio D. Cyrilli, vt liberius viuerent, renuebant votum obedientiæ emittere; reliqui tamen vere illud emittebant, Aymericus autem conſtrinxit omnes quotquot erant Monachos, illud votum emittere, cum tamen antea permiſſi fuiſſent nonnulli illud non emittere, idque ſolum indicant verba D. Cyrilli, ſi ſyncere perpendantur, nec mihi vlla ratione perſuadere poſſum, antiquos illos Monachos ab Elia inſtitutos, tria vota ſubſtantialia religionis non emiſiſſe, nam præter quam in lege veteri receptum vſuq. firmatum fuit vouere Deo, vt tradit Vbaldenſis in doctrinali lib. 3. art. 2. c. 21. & conſtat clare ex Geneſ. 29. Pſ. 131. Leuit. 27. Deuter. 12. & 23. Certe religionis vota in veteri lege obſeruata fuiſſe teſtantur Origenes in c. 20. Leuit. hom. 11. Iſidorus lib. 2. de offic. cap. 4. Et copioſius Caniſius de corrupt. verbi Diuini cap. 21. hi enim omnes affirmant Nazareos religionis voto fuiſſe adſtrictos, deinde quod attinet ad caſtitatis votum, Iſaias in veteri lege id propoſuit cap. 56. in hæc verba: *Non dicat Eunuchus ego lignum aridum, quia hæc dicit Dominus Eunuchis, qui cuſtodierint Sabbatha mea, & elegerint, quæ egò volui, & tenuerint fœdus meum, dabo eis in domo mea, & in muris eius locum, & nomen melius à filijs, & filiabus*. quæ verba de virginitate voluntaria intelligenda eſſe tradunt D. Hieronymus, & Cyrillus in commentario illius loci, D. Auguſtinus de virginit. cap. 24. & Baſilius etiam lib. de virginitate; ſane ex hoc loco non obſcure colligitur conſilium dari circa votum caſtitatis ad cum certe modum, quo Chriſtus Dominus ſimilibus verbis, illud dedit Matth. 19. dicens: *Sunt Eunuchi, qui ſe ipſos caſtrauerunt propter Regnum Cælorum*: Ecce ipſa Eunuchorum appellatio perſpicue indicat continentiæ votum, vt ſapienter obſcruarunt Diuus Hieronymus Matth. 9. D. Auguſtinus lib. de ſancta virgini-

Margin notes: Aymericus. Vbaldenſis. Geneſ. 29. Pſal. 131. Leuit. 27. Deut. 12. 23. Origenes. Iſidorus. Caniſius. Iſa. c. 56. D. Hieron. D. Cyrill. D. Auguſt. D. Baſil. Matth. 19. D. Hieron. D. Auguſt.

ginitate cap.30. nec quidquam refert, ſi quis obijciat veriſimile non eſſe in veteri lege datum fuiſſe conſilium de voto caſtitatis, cum potius lex illa, maledictionis ſpiculum intorqueat in eos, qui ſemen poſt ſe non relinquunt, vt conſtat ex Deuter. cap.25. Nam locus ille iuxta ſententiam D. Ioannis Damaſceni non loquitur de ſemine carnali, ſed de ſpirituali. Etenim lib.4. fidei orthodoxæ cap.25. vbi virginitatem miris laudibus efferens, poſtquam eam multis veteris legis Patrum exemplis obſeruatam fuiſſe docuit, vt oſtenderet in illa lege, non ſolum virginitatem ſeruari, ſed etiam votum continentiæ emitti, & laudari, ſubiungit. *Nonne lex, magnum votum, caſtitatem appellauit?* & vt obiectioni, quæ ſeſe offerre poterat ex verbis illis Deuter.25. *Maledictus homo, qui non relinquit ſemen poſt ſe.* reſpondeat, ſtatim adiecit: *Oportet igitur ſpiritualius accipere legis præceptum. Nam eſt ſemen ſpirituale per charitatem, & timorem Dei in mentis vtero parturienti ſpiritum ſalutis, ſic autem accipiendum eſt hoc. Beatus eſt, qui habet ſemen in Syon, & familiares in Hieruſalem.* hæc Damaſcenus. Quibus manifeſte confirmat, in lege veteri fuiſſe caſtitatis votum, nec reprobatam fuiſſe continentiam, & quamuis Damaſcenus non exprimat locum, in quo lex magnum votum caſtitatem appellet, tamen præter illum Iſaiæ cap.56. ſupra adductum, eſt etiam alius celebris Sapient.3. id non obſcure indicans, vbi hæc verba legimus: *Fœlix ſpado, qui non operatus eſt per manus ſuas iniquitatem, nec cogitauit contra Deum nequiſſima: dabitur enim illi fidei donum electum, & ſors in templo Dei acceptiſſima*, qui locus eundem ſenſum cum illo priori Iſaiæ habet; hæc autem tempore legis antiquæ dicta ſunt, ex quibus non obſcure conſtat, in illa votum continentiæ fuiſſe.

Deuter.25.
D.Ioan.Damaſc.
Deuter.25.
Iſa.cap.56.
Sapien.3.

Ad hæc apud Monachos veteris legis receptum fuiſſe votum paupertatis apertè colligitur ex Ioſepho lib.2. de bello Iudaico cap.7. vbi de Eſſenis loquens affirmat: Solitos eſſe poſt tranſactum certum tempus vota quædam, ſiue iuramenta emittere, per quæ ad perfectionem anelabant: verba Ioſephi ſunt hæc: *Prius verò, quam incipiat communem habere vitam, magnis execrationibus adiurat, ſe primum colere Deum, deinde quoque erga homines ſeruare iuſtitiam*, & deinde quibuſdam interpoſitis ſubdit: *Illis quidem ſacramentis, ac ritibus obligatus nec carpere ab alijs oblatum cibum poteſt*, ac tandem Eliam, eiuſq; ſucceſſores, tam paupertatis votum, quam reliqua ſubſtantialia religionis emiſiſſe, vel illa vna ratio neruoſe ſatis ſuadet, quod ſi Elias, eiuſq; ſucceſſores Monachorũ inſtitutum amplectentes, Deo ſe conſecrarunt, caſtitatem, paupertatem, & obedientiam colentes, certè cum prædicti Patres nõ ignari eſſent fore Deo gratiſſimum, longeq; magis meritorium propoſitum ſuum voto firmare: (hoc enim vt ſupra præmiſimus in veteri lege notum, compertumq; fuit) & præterea cum apertè ſcirent plurimum valere hanc votorum emiſſionem ad voluntatem noſtram, quæ lubrica, ac in malum propenſa eſt, in bono firmandam, & in officio continendam: non eſt dubium quin hoc votorum adminiculo ad prædictos fines iuuarentur. Accedit ad hæc illius ſocietatis viros, ſelectos ex grege Iudaico, ſapientia, & acumine ingenij, cæteram plebem longe ſuperaſſe, quibus ignorantia tantæ rei contingere non poterat, & multo minus Eliæ, & Eliſeo vitę monaſticę Ducis, qui ex frequenti cum Deo colloquio, & lectione Scripturarum diuitias, & vberrimos theſauros, qui in votis monaſticis latebant, facile cognoſcere potuerunt: quare exiſtimo Scripturæ, & rationi valde conſentaneum eſſe viros illos diuino lumine ductos, inſtitutum monaſticum tribus votis firmaſſe, maximè cum Elias ſpeciali Dei reuelatione, monaſticæ profeſſioni initium dederit, vt teſtantur ſanctus Iſidorus lib.2. de diuinis officijs cap.15. Sozomenus lib.1. Eccleſiaſt. hiſt. cap.12. & Nicephorus lib.8.cap.39. Tandem Aymericum non dediſſe primordia huic ſacro ordini illud apertè confirmat, quod ante Aymericum Patriarcham Leo IV. Adrianus II. Stephanus V. Sergius III. Ioannes X. Ioannes XI. Sergius V. Clemens III. & Alexander II. varia priuilegia conceſſerant Monachis Montis Carmeli. Etenim cum propter hoſtium incurſus varia eorum monaſteria fuiſſent euerſa, ſacri Pontifices conceſſerunt varias indulgentias Chriſti fidelibus, qui ad eorum reſtaurationem, & Monachorum victum, alicuius eleemoſynæ ſubſidium im-

Ioſephus.
S. Iſidorus.
Sozomenus.
Nicephor.
Leo IV.
Adrian.VI.
Stephan.V.
Sergius III.
Ioan. X.
Ioan. XI.
Serg. V.
Clem. III.
& Alex. II.

impenderent, ne autem quiſpiam, hoc in dubium vertat, locupletiſſimus teſtis omni exceptione maior Gregorius eſt XIII. qui in Bulla, Carmelitano Ordini conceſſa, cuius initium eſt, *vt laudes ſanctiſſimæ*, compendiumque priuilegiorum plura horum Pontificum priuilegia refert, eorumque meminit Hieronymus Romanus in Repub. 1. par. lib. 6. cap. 10.

Greg. XIII.

Hieronym. Roman.

Obiectio octaua.

Octauo cum ſacer Ordo Carmelitarum, certiſſimè credat ex maiorum ſuorum traditione, & grauiſſimorum doctorum ſententia, Eſſenos ſucceſſores fuiſſe Eliæ, & Eliſei, atque adeò ex illis miram illius antiquitatem commendari: oportet ſatisfacere alteri Illuſtriſſimi Cardinalis Baronij obiectioni. Etenim Eſſenorum familiam, ſi Plinio lib. 5. naturalis hiſtoriæ cap. 17. & Solino cap. 36. credendum eſt, planè compertum erit antiquiſſimam eſſe: id enim Plinius præfato loco de Eſſenis tractans, his verbis ſcriptum reliquit: *Per ſæculorum millia, incredibile dictu, gens æterna eſt, in qua nemo naſcitur*. Solinus quoque, fidelis Plinij imitator, ferè eiſdem verbis Eſſenorum antiquitatem commendans dicit: *Itaque per immenſum ſpatium ſæculorum incredibile dictu, æterna gens eſt ceſſantibus puerperis*. hæc Solinus: nihilo ſecius tamen doctiſsimus Baronius tom. 1. annal. anno Chriſti 64. c. 6. 7. & 8. Plinio, & Solino dicentibus, Eſſenorum ſectam per multa ſæculorum millia extitiſſe, minimè credendum exiſtimat, ea ratione ductus, quia qui res Iudaicas ſunt proſequuti, tam antiquum Origenem Eſſenis non tribuunt: quare ipſe vel poſt Chriſtum, vel paulò antea, tempore Herodis maioris, viros hos clarui ſſe autumat: nulla enim, vt ipſe ait, antiquior apud Ioſephum de eis habetur memoria: ego tamen contrariū reperio, ipſeq. apud Ioſephum, eadem ferè verba, quæ apud Plinium, & Solinum potuit facile inuenire: Is enim lib. 18. antiquitatum Iudaicarum cap. 2. de ſectis Iudæorum agens, ſic loquitur: *Iudæi patriæ ſapientiæ ſtudioſi, iam inde à multis retro ſæculis in tres ſectas erant diuiſi, Eſſenorum, Saducæorum &c.* Idemq. author lib. 13. cap. 9. docet, tempore Ionathæ Pontificis, & Antiochi Regis, has etiam ſectas floruiſſe: quod & tradit Genebrardus lib. 2. anno Mundi 3944. hoc eſt 143. anno ante Chriſti aduentum; imo neque ibi apud Ioſephum eorum initia expreſsè recenſentur, ſed potius in confuſo adnotatur, *multis retro ſæculis* incæpiſſe, quæ verba tempora longiſſima denotant: quare id certum videtur, eos à ſanctiſsimis Prophetis Elia, & Eliſeo originē ducere, idque in primis probo ex Genebrando viro grauiſſimo lib. 1. Chronolog. anno Mundi 3272. *Eliſeus*, (ait,) *conſtruxit cellas Prophetis in Hiericuntis ſolitudine: manauit inſtitutum, & loci religio ad poſteros, ſuitque deſertum hoc vſque Engaddi ab Eſſenis habitatum, hominibus continentiæ incredibilis*. Eodemque loco habitaſſe Eſſenos, nempe in deſertis Hierico, Plinius, & Solinus, vt ſupra, ſenſerunt, & quamuis Genebrardus expreſsè non affirmet, Eſſenos ab Eliſeo Propheta immediatè in monaſtica diſciplina fuiſſe inſtitutos, clarè tamen docet, ab ipſo, ſiue à prophetica ſua familia ortos fuiſſe: idque colligitur apertè ex Nicephoro lib. 2. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. 15. qui de Eſſenis diſſerens: *Eos*, ait, *vitam propheticam flagranti, atque feruenti fide meditari, atque amulari*. quæ eſt igitur hæc prophetica vita, niſi ea, quam Elias, & Eliſæus, filijque prophetarum coluere? in huius verò rei confirmationem argumento vtar in hac materia validiſsimo. nam Eſſeni, de quibus Philo, & Ioſephus, vt infra dicemus, plura admiratione digna ſcripſerunt: fuerunt à D. Marco in Aegypto legibus, & inſtitutionibus Euangelicis imbuti, alijſque Canonibus, & obſeruantijs monaſticis inſtructi, vt poſt Nicephorum, & Euſebium lib. 2. cap. 15. & 16. & Hieronymum de ſcriptoribus Eccleſiaſticis in Marcum, communis tenet Catholicorum ſententia. qui etiam cenſent, ab his Marci diſcipulis Chriſtianorum Monachorum poſtea in Aegypto, & Palæſtina agmina deſcendiſſe, vt & Nicephorus cap. 15. & expreſsius cap. 16. illis verbis ſignificauit: *Cum ad hodiernum vſque diem, non apud alios, quàm apud noſtros homines, regulas tales, viuendique mores conſeruari compertum ſit*. & lib. 8. cap. 39. prope finem.

Plinius. Solinus. Baronius. Ioſephus. Idem. Genebrard. Idem. Idem. Nicephor. Phylo. Ioſephus. Nicephor. Euſeb. Nicephor.

Equi-

Equidem ab illis Aegyptijs tantoperè hoc viuendi genus inualuiſſe conijcio, quæ ferè verba habentur apud Sozomenum lib. 1. capit. 11. & Euſebio lib. 2. cap. 15. & 16. eruditè etiam Caſſianus lib. 2. c. 5. id demonſtrauit, dicens: *Nam cum in primordijs fidei pauci quidem, ſed probatiſſimi Monachorum nomine cenſerentur, qui à beatæ memoriæ Euangeliſta Marco normam ſuſcepere viuendi, &c.* & infra: *Ea igitur tempeſtate Eccleſiæ illius primitiuæ perfectio penes ſucceſſores ſuos adhuc recenti memoria inuiolata duraret*. quibus manifeſtè oſtendit diſciplinam à beato Marco, primis illis Euangelicis Monachis traditam, vſque ad ſua tempora perduraſſe, idque & fortè expreſſius in præfatione ad Caſtorem propè finem indicauit, dicens: *Secundum eam, quam vidimus Monaſteriorum regulam, per Aegyptum, & Palæſtinam antiquitus fundatorum, vel adijciam, vel recidam: nequaquam enim credas rationabilius quidquam, vel perfectius in occiduis Galliarum partibus reperiri potuiſſe, quàm illa ſunt inſtituta, quibus ab exordio prædicationis Apoſtolicæ à ſanctis, & ſpiritualibus Patribus fundata monaſteria ad nos vſque perdurant*. hactenus Caſſianus. Placet igitur Caſſiano, Euſebio, Nicephoro, & alijs Aegyptij Monachos in profeſſione, Eſſenis, hoc eſt diſcipulis B. Marci ſucceſſiſſe.

Sozomen. Euſeb. Caſſian. Idem.

Porrò argumentum, (vt ad propoſitum redeamus,) hac ratione formare licebit. Caſſianus lib. 1. de inſtitutis renunciantium, ferè per totum, Monachos Aegyptij, & Palæſtinæ ab Elia, & Eliſæo, filijſque Prophetarum originem ducere, ſæpè docet, ac repetit, cui ſubſcribunt Nicephorus lib. 8. cap. 39. & Sozomenus lib. 1. cap. 11. & Hieronymus ad Ruſticum, & Paulinum: ergo ſi Aegyptij Aſſetæ, ſiue Monachi ab Elia, & Eliſeo ortum habuerunt, & hi præterea ab Eſſenis diſciplinam ſuſcepere viuendi, eorumque ſucceſſores extiterunt, neceſſariò fatendum erit, Eſſenos etiam ab Elia, & Eliſeo, ſiue filijs Prophetarum, eorum ſucceſſoribus promanaſſe: quod præterea demonſtrat nominis Ethymologia; nam licet demus Eſſenos à vitæ ſanctitate eſſe nuncupatos, quod voluit Chryſoſtomus homil. 44. in Acta Apoſtolorum, idque Philo in libro, cuius titulus eſt, *quòd liber ſit probus*, apertè ſignificat; tamen ſi nominis Ethymologia attentè conſideretur, Eſſenos, ſiue Eſſeos, vt alij volunt, ab Eliſeo potius dictos, quaſi Eliſenos, verius apparet, quæ denominatio placuit etiam doctiſſimo Enrico Enriquez, noſtri temporis authori graui, ac perdocto in ſecundo tomo lib. 12. cap. 5. in Gloſſa littera B.

Idem. Nicephor. Sozomen. Hieron. Chryſoſt. Philo.

Obiectio nona.

Nonam obiectionem vt conuellam, præſupponere oportet, inter alia pleraque magni momenti priuilegia, quibus Beata Virgo ſacrum Carmelitarum Ordinem cohoneſtauit, illud, ſingulare eſſe, quòd ex ipſius Deiparæ cæleſti oraculo ordo hic in finem Mundi duraturus eſſet: etenim Philippus Macerius, & Ioannes Feuardenſius in vita ſancti Petri Thomæ huius religionis obſeruantiſſimi Profeſſoris, affirmant, quòd, illo à Beatiſſimâ Virgine poſtulante, vt ſuum conſeruaret ordinem, Marianum oraculum reſpondit: *Vſque in finem Mundi, Petre, Religio Carmelitarum permanebit. Nam Elias illius inſtitutor, filio meo apparens, in transfiguratione id poſtulauit, & impetrauit*. Congruentem autem huius durationis eam crederem eſſe rationem, quòd huius antiquiſſimæ religionis author Elias adhuc viuat, vt multæ ſacræ Scripturæ teſtimonia comprobant Malach. 4. Eccleſiaſt. 44. & 48. Apocalypſ. 11. & Matth. 17. venturuſque ſit in fine Mundi, vt Chriſti Eccleſiam defendat, & publicè contra Antichriſtum, à quo eſt interficiendus, prædicationis vocem exaltet: rationi ergo conſonum eſt, vt huius religionis alumni, tanquam legitimi Eliæ filij, in aduentum eius conſeruentur, vt pariter cum illo ſub tanti Ducis vexillo, contra Antichriſtum acriter dimicent, fideles doceant, debiles confirment, ac tandem Chriſti gloriã, & honorem tueantur. Deinde non ne rationi conſonum eſt, vt religio alicuius tamdiu ſaltem duret, quamdiu durat pa-

Philippus Macer. Ioan. Feuarden. Malach. 4. Eccleſiaſtic. 44. & 48. Apocalypſ. 11. Matth. 17.

tronus, & inſtitutor illius? Si ergo huius religionis parens Elias adhuc viuit, viuetque vſque in mundi finem, vt ſacra teſtantur eloquia, congruit ſanè ſacram hanc ordinem vſque in Mundi finem durare. Quare in alumnos huius ſacræ religionis, qui & à Rechabitis originem trahunt, adamuſſim mihi conuenire videntur verba Hieremiæ 35. *Domui autem Rechabitarum dixit Hieremias, hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Pro eo, quòd obediſtis præcepto Ionadab Patris veſtri, & cuſtodiſtis omnia mandata eius, & feciſtis vniuerſa, quæ præcepi vobis, propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Non deficiet vir de ſtirpe Ionadab, filij Rechab, ſtans in conſpectu meo cunctis diebus:* certè non defecit hactenus de ſtirpe Eliæ, neque in poſterum deficiet multiplex ſucceſſor: etenim ab Eliæ raptu, vſque ad tempus primitiuæ Eccleſiæ, continuata fuit per Prophetarum filios, aut per eos religioſos, qui Eſſeni, vel Eliſſeni ab Eliſeo appellati ſunt, à quo tempore, vſque ad annum 400. in quo fuit Ioannes Patriarcha Hieroſolymitanus, eadem via nunquam fuit interrupta: à tempore verò huius Patriarchæ vſque ad Aymericum Patriarcham Antiochenum, qui fuit anno 1120. perdurauit: quo tempore multa in Aegypto, & Syria fuere Cœnobia huius Religionis, quæ à ſummis Pontificibus Leo IV. Adriano II. Stephano V. Ioanne X. & XI. Gregorio V. Sergio VII. Alexandro II. & Gregorio VII. fuerunt maximis priuilegijs exornata, & amplificata. Iam verò ab Aymerico, qui regulam, quam tradiderat Ioannes Patriarcha, è Græco in Latinum transferre curauit, vſque ad ſanctum Albertum Patriarcham Hieroſolymitanum, qui fuit anno 1171. etiam durauit. Is regulam religioſis tradidit breuiorem quidem, ſed perfectiſſimam, & arctiſſimam. Sic manſit religio vſque ad Innocentium IV. anno 1248. à quo petierunt religioſi, vt in quibuſdam mitigaret regulam: quod quidem factum fuit in quibuſdam rebus parui momenti; manſit tamen in ſuo rigore. Hac autem ratione perſeuerauit vſque ad Eugenium IV. ann. 1431: cum autem animaduerterent religioſi, regulam ſancti Alberti eſſe aſperrimam, & arctiſſimam, ſupplices rogarunt, vt eam temperaret: annuit ille, durauitque hæc mitigatio in tota religione vſque ad annum 1561. quo tempore adueniente ſingulari illo, ac ſtupendo diuinæ gratiæ prodigio, inclita ſcilicet Virgine, ac viragine beata Tharaſia ad priſtinum illum, ac rigidum ſtatum omni ex parte reduxit, nec quidquam nocent huic ſacræ religioni canini maledicentium latratus, qui quibuſdam ſacræ Scripturæ locis perperam intellectis durationem huius ordinis in finem Mundi in hunc modum lacerare moliuntur; obiectant illud Hieremiæ: *Aſpexi, & ecce Carmelus deſertus, & omnes vrbes eius deſtructa ſunt.* at quis non videat his ſermonem eſſe non de Religione Carmeli, ſed de Iudæa, quæ, vt ibi adnotat noſter Lyranus, in Carmelo denominata eſt, eo quòd erat locus fertilis, & amœnus; deinde ſagittam aliam aduerſus eandem mittunt, ex pharetra Amos depromptam, qui capit. 1. ait: *Exſiccatus eſt vertex Carmeli*: quaſi vaticinari voluerit per hæc verba, exſiccandum, & extinguendum eſſe Ordinem Carmelitanum; ſed & hoc ineptè dici, nemo tam mentis inops eſt, qui non agnoſcat; nam ibi Propheta inter ſupplicia futura Populo Dei, commemorat Montem Carmelum, alioquin vberrimum, & mu[ltis] fontibus, & riuulis affluentem, exſic[can]dum eſſe non in totum, ſed ſecundu[m] verticem, vt & verba præcedentia ſatis indicant: *Et luxerunt ſpecioſa Paſtorum, & exſiccatus eſt vertex Carmeli.* Ac tandem telum aliud ex Iſaia conijciunt capit. 37. *Succidam ſaltum Carmeli*, quod impletum fuit, quando Sarraceni in Carmelum inuadentes, permultos habitatores eius extinxerunt: ſed nec hæc obiectio quidquam prodeſt; primo nam verba illa, non ſunt Dei, nec ad Religionem Carmeli diriguntur, ſed ſunt Regis Sennacherib, qui minabatur deprædaturum Montem Carmelum, in quo magna erat pecorum copia, ibi paſcentium. non obſtante autem Saracenorum cruenta perſequutione, Monachi Car-

Hierem. 35.
Leo IV. Adrian. II. Steph. V. Ioan. X. & XI. Gregor. V. Serg. VII. Alexan. II. & Greg. VII.
Ioannes Patriarcha.
Hieremias.
Lyranus.
Amos 1.
Iſaias 37.

Digitized by Google

Carmeli ſine defenſione defenſi, ſine munimine muniti, & in eterno inermes ſolius orationis, ſilentij, ſpei, pacis, & charitatis vallo conſtipati cæleſtem vitã agebant. Vnde Iſaias poſtquam cap. 32. prædictæ perſequutionis populi Dei meminerat ſub dit hæc verba: *Et erit deſertum in Carmelo, & Carmelus in ſaltum reputabitur, & habitabit in ſolitudine iudicium, & iuſtitia in Carmelo ſedebit, & opus erit iuſtitiæ pax, & cultus iuſtitiæ, ſilentium, & ſecuritas vſque in ſempiternum.* Licet enim temporibus Iudaicarum captiuitatum eſſet deſertum in Carmelo, ita, vt in ſaltum verè reputaretur; populus tamen monachorum illic commorantium faciebat in ſolitudine illa iudicium Dei, & ſeruabat in Carmelo iuſtitiam, de qua dictum eſt: *Iuſtitia iuſti ſaluauit illum.* Ecce opus eorum erat pax, qua vnanimes ad inuicem, ſe diligentes, ſumma animi tranquillitate viuebant, & cultus iuſtitiæ erat ſilentium, quo vitabant multiloquia; & ſecuritas, qua à corde fugabant inimicorum tam viſibilium, quam inuiſibilium pauorem omnem; ita erant in corde quieti, & ſecuri, vt cor eorum non reprehenderet eos, & ideo confidentes in Deo eos protegente, cuius beneplacita faciebant ſemper, non timebant millia populi circumdantis eos, quia Dominus cum illis erat: teſte enim ſapiente Prouerb. 16. *Cum placuerint Domino viæ eius, inimicos quoque eius conuertet ad pacem.* Deus enim licet armet vniuerſam creaturam ad vltionem inimicorum, amicorum autem ſuorum, neque permittit capitis capillum perire, atque adeo cum tranſeunt per ignem, flamma non nocet illis.

Iſai.c.32.

Prou.16.

Atque hinc eſt, quod cum de alijs dixiſſet Dominus Iſaiæ cap. 32. *Plangite ſuper regione deſiderabili, ſuper vinea fertili, &c.* De monachis tamen Carmeli ait: *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiducia, & in requie opulenta.* Quod ſi quiſpiam dicat, qua ratione credi poteſt, vt graſſante bello per totam illam Carmeli plagam, hoſtes, immunes relinquerent monachos multos, audiat Mich. cap. 7. dicentem: *Terra erit in deſolationem propter habitatores ſuos, & propter fructum cogitationum eorum.* Mox tamen de ipſis monachis ſubdit: *Paſce Domine populum tuum in virga tua*, ideſt æquitatis, *gregem hæreditatis tuæ habitantes ſolos in ſaltu in medio Carmeli, paſcentur Baſam, & Galaad iuxta dies antiquos.* Vbi ponderatione dignum eſt verbum illud: *Gregem tuum.* Nam Gregorius Niſſenus de monachis illis explicat illud Cant. *Greges tui ſicut oues tonſorum, quæ aſcendunt de lauacro*, quia naturali ouium colore, quorum lanis induebantur, incedebant; & illud: *Habitantes ſolos in ſaltu in medio Carmeli*; per *ſolos* ſignificat monachos, quia monachus idem eſt, quod ſolus, vel vnus. Addo vlterius ad explicandum loca, in quibus docetur Carmelum fuiſſe deſertum, & exiccatum, de perſequutionibus Sarracenorum intelligi poſſe. Etenim vt tradunt Trithemius de laudibus Carmelitarum cap. 8. Paulus Morigia de origine religionum lib. 1. cap. 30. Carolus Tapia ſuper authent. ingreſſi, verbo *monaſteria* cap. 17. duplici via fuerunt Carmelitæ ſæpius vexati: primo a Choſdroa Rege Perſarum circa annum Domini 534. qui cum caperet Syriam, etiam Hieruſalem occupauit, & fere omnes monachos, quos in finibus illis inuenit, gladio percuſſit; præcipue in deſerto Carmeli, Iordanis, & montis Neroi, inter quos fuit ſpecialiter inſignis martyr ſanctus Anaſtaſius Perſa, de quo agitur officium die 23. Ianuarij, & cum illo turba multa monachorum Carmeli, Iordanis, & montis Neroi. Licet autem Heraclius Imperator, poſtquam Choſdroam deuicit, quam plurima monaſteria reparauit circa annum Dom. 636. eodem tempore ſurrexit ſecunda Carmelitarum perſecutio ab Humar Rege Arabiæ, & Mahometi diſcipulo, qui totã terram Sanctam, Syriam, Fœniciam, & Paleſtinam ſuo Imperio ſubiugauit, quo tempore (vt refert S. Pater Cyrillus Grecus Tertius Latinorum generalis in epiſtola ad Abbatem Ioachim capite ſeptimo & octauo, in Carmelo pauci Monachi remanſerunt ſuperſtites, quia Rex Humar biloſa tabie in Carmelitas acerrimè inuehebatur. Hæc oppreſſio durauit vſque ad tempora Caroli Magni Galliæ Imperatoris: tunc Sarraceni ægrè ferentes quod Carmelitæ illi, ſicut eorum Sacerdotes veſtibus albis

Iſai.32.

Idem.

Mich.7.

Greg. Niſſ.

Paul.Morig.

Carol.Tap.

S.Cyrillus.

inducerentur, vi compulerunt illos, vt vel album amictum deponerent, vel è finibus eorum exules recederent, qui, ne antiquam Eliæ, & Eliſei hæreditatem, & ſucceſſionem in illa amitterent, elegerunt veſtes albas in variegatas mutare ad imitationem illius, quam Elias miſit Eliſeo. Durauit hæc habitus mutatio vſque ad tempora Honorij IV. qui violenter habitum, eis à Saracenis ablatum, continuo reſtituit. Illo calamitoſo tempore maximos labores pertulit Carmelitana Religio, adeo vt omnes Carmeliticæ Religionis hiſtoriographi referant ab anno 636. vſque ad annum 1290. gladio impiorum occubuiſſe Monachos Carmeli centum quadraginta millia Martyrum, de quibus non obſcurè loquitur Nicolaus de Lyra ſuper Apocalypſim capit. 19. vbi ait Humar Regem Arabiæ obtinuiſſe ſibi Syriam, Ciliciam, Africam, & Hiſpaniam, in quibus erant, quam plurima monaſteria Monachorum, & Virginum, & ex eis 140. millia Martyrum occidiſſe; omnes autem iſtos Monachos & Virgines, ſub Eliæ Patriarchæ diſciplina degere, nullus poteſt ambigere, cum tunc non eſſet alius Monachorum agnitus Pater, cui poſſent hi filij adſcribi, pro vt ſancti Patres frequenter docent. Circa annum autem Domini 1126. Calo Ioannes Græcorum Orientis impijſſimus Imperator, vt refert Otho Friſingenſis lib. 7. capit. 28. & Hieronymus Romanus Auguſtinianus 1. par. lib. 5. capit. 10. cæpit Carmelitas, qui quaſi ſemen Dei in Carmelo remanſerant, ita affligere, vt cum contra Mauros inueheretur, nec voti compos euaſiſſet, in Religioſos Carmelitas, omnem ſuam euomuit rabiem, quoſdam flagellando, alios exulando, multos occidendo. Circa annum verò Domini 1200. tempore ſancti Cyrilli tertij Prioris Generalis Latinorum, iterum fuit à Saracenis magna ex parte euerſa Carmelitana Religio in Monte Carmelo. Dixi magna ex parte, & non funditus, quia circa annum Domini 1500. Baptiſta Mantuanus, & alij itinerarij teſtantur, poſt annum 1500. in Monte Carmelo perſeueraſſe adhuc aliquos Monachos Carmelitas, & tunc poteſt optimè verificari illud Iſaiæ: *Et ecce Carmelus deſertus*. Nihil ergo Prophetæ Dei aduerſus hanc ſacram Religionem ſomniarunt, imo in omnes eius filios præclarè mihi conuenire videntur verba illa Eccleſiaſtici 44. *Viri miſericordia ſunt, quorum pietates non defuerunt, cum ſemine eorum permanent bona, hæreditas ſancta nepotes eorum, & in teſtamentis ſtetit ſemen eorum, & filij eorum propter illos vſque in æternum manent, ſemen eorum, & gloria eorum non derelinquetur.* Sanè Beata Virgo non dereliquit, ſed ſpeciali ſua protectione mirificè fouit. nam vt legitur in officio, à Sede Apoſtolica approbato, Virginis Mariæ de Monte Carmelo lect. 5. *Cum olim in Europa Ordo hic eſſet ignotus, & ob id apud Honorium Quartum non pauci pro illius extinctione inſtarent, aſtitit Honorio noctu puriſſima Virgo Maria, planeq. iuſſit, vt inſtitutum, & homines benignè complecteretur.* Ex quibus clarè innoteſcit, quàm ſollicitam curam Beatiſſima Virgo geſſerit diuturnitatis, & conſeruationis huius ſacræ Religionis.

[Margin notes: Nicolaus de Lyra. — Calo Ioann. — Otho Friſingenſis. — Mantuanus. — Iſaias. — Eccleſ. 44. — Offic. S. Mariæ de Mon. te Carm.]

Obiectio Decima.

Decimo nonnullos audio irridere, Carmelitanum Ordinem gloriari, quòd Diuum Ioannem Baptiſtam inter profeſſores Eliani inſtituti, & monaſticæ illius diſciplinæ connumeret. Putant enim Ioannem minimè fuiſſe Monachum, ſed hos irriſores, meritò irrideo ego, cum ex ſanctis Patribus apertè colligatur, Diuum Ioannem Baptiſtam fuiſſe Monachum, & Monachum Carmelitam, ſanè quòd Monachus fuerit, expreſsè teſtantur Diuus Hieronymus ad Euſtochium de ſeruanda virginitate, Chryſoſtomus homilia 1. in Marcum, ſanctus Bernardus in ſermone de excellentia Ioannis Baptiſtæ, ſanctus Iſidorus libro ſecundo de officijs capite vndecimo, Caſſianus collat. 18. capite ſeptimo, & libro primo de inſtitutis renunciantium capite ſecundo. Sozomenus libro primo hiſtor. qui omnes Ioannem Baptiſtam vocant Principem Monachorum primitiuæ Eccleſiæ: ſi autem Monachus fuit, cum ratione ipſa valde coheret, fuiſſe profeſſorem Eliani inſtituti,

[Margin note: D. Hieron.]

tuti,

tuti, cum & incola fuerit Montis Carmeli, & Eliam in omnibus adeò imitatus fuerit, vt diuino Chriſti oraculo dictum ſit veniſſe illum in ſpiritu Eliæ, & in Monte Carmelo, & iuxta Iordanem habitauerit. Vnde ſine dubio ipſe vitam egit in deſertis illis locis inter filios Prophetarum, qui Monaſticam Eliæ diſciplinam profitebantur; nam illi, vt teſtantur Diuus Iſidorus libro ſecundo de officijs capite decimoquinto, & Hieronymus ad Paulinum, habitabant iuxta Iordanem; vnde Nicephorus Calliſtus libro decimooctauo Eccleſiaſticæ hiſtoriæ capite trigeſimo, refert, Reginam Helenam duo templa ædificaſſe, vnum in honorem Eliæ in planiori quadam parte Montis Carmeli, alteram verò in inferiori parte eius, ad Iordanem reſpicientem, quia in illis locis Patres illi morati fuerant: ſed vt magis innoteſcat Ioannem Baptiſtam Eliæ inſtituti profeſſorem fuiſſe, audiamus Diuum Hieronymum in commentario ſuper Matthæum: *Ioannes* (inquit) *Elias dicitur, non ſecundum ſtultos Phariſæos, & quoſdam hæreticos, qui reuerſionem animarum introducunt; ſed quia iuxta aliud teſtimonium Euangelij venerit in ſpiritu, & virtute Eliæ, & eandem Spiritus ſancti vel gratiam habuerit, vel menſuram; ſed & vitæ auſteritate, rigoreque vitæ Elias & Ioannis pares ſunt.*

D.Iſidorus. D.Hieron. Nicephorus Calliſtus. D. Hieron.

Vnde Diuus Ambroſius in epiſtola ad Vercellenſes capit.14. in hunc modum loquitur: *Cum ergo venit ſacra plenitudo temporis, fuit ad dictos Monachos in deſertis miſſus homo illic à Deo, cui nomen erat Ioannes, ſcilicet Baptiſta, monaſticæ vitæ eremiticæ, ab Elia inſtitutæ, cultor eximius. Ambo enim tam Elias, quàm Ioannes fuerunt indumentis hiſpidis induti, luxu caſti, victu frugi, conuerſatione ſolitarij, & deſerta iugiter ſequuti: fuerunt etiam electi per Deum præcurſores Chriſti, Ioannes quidem aduentus primi, Elias verò vltimi, dicente Domino: Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia. Dico autem vobis, quia Elias iam venit, & non cognouerunt eum, ſed fecerunt in eum quæcunque voluerunt. Tunc intellexerunt diſcipuli, quia de Ioanne Baptiſta dixiſſet eis, & propterea Sacerdotes, & Leuitæ, ab Hieroſolymis per Iudæos ad Ioannem miſſi, intuentes, eum in omnibus conuerſationem monaſticæ vitæ Eliæ præcipuè ſequi: quærebant ab eo, ſi ipſe erat Elias, quoniam ſicut Angelus Gabriel de eo prædixerat: venit in ſpiritu, & virtute Eliæ, ad exemplum cuius, domo ſui patris, & terrenis opibus derelictis, conuerſatus fuit iugiter in deſertis: & ad inſtar illius vinum, & ſiceram non bibens, habuit ad imitationem eius veſtimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos ſuos, vt teſtatur Matthæus Euangeliſta capite tertio.* Accedit beatus Ioannes quadrageſimus quartus Patriarcha Hieroſolymitanus libro ſecundo de inſtitutione Monachorum, vbi idipſum non ſemel teſtatur: ſic enim ait: *Hinc illi proceſſerunt viri Elias, Eliſeus, & Ioannes, qui pelliceis tunicis, & caprinis induti, inopes, atque egentes, anguſtijs, & doloribus afflicti, in ſolitudinibus errabant.* hæc ille. Et ne quiſpiam dicat, rectè potuiſſe Ioannem in cauernis, & ſpeluncis vitam egiſſe, abſque eo, quòd monaſticam vitam profiteretur, audiat, quid ipſe poſtea ſubiecerit: *Ideò Chriſtus ſciens Ioannem expreſſam monaſticæ vitæ Prophetæ Eliæ imaginem gerere, dixit turbis, ipſum eſſe Eliam:* Quid clarius?

D. Ambr. Matth.17. Luc.1. Ioan.44.

Obiectio vndecima.

VNdecimò, redeo ad importunum illum authorem Hieronymum Rom. qui tanta efferbuit libidine impugnandi ſacram Carmelitarum religionem, vt in eodem defenſorio contendat, habitu, quo vtuntur, illos expoliare, dicens, falſum eſſe album colorem pertinere ad habitum eorum, eo quòd Elias pallio albo vſus fuerit: hoc enim affirmat, in nullo fide digno libro inuenire potuiſſe. ſed at ego diligentior inueni, nam in primis Ioannes 44. Patriarcha Hieroſolymitanus lib. de inſtitut. Monachorum cap. 40. poſtquam dixerat: *Docuit Elias Monachos, hanc religionem profitentes, debere pallio ſuperueſtiri albo;* Poſtea ſubdit hæc verba: *Qui Eliam, velut monaſticæ viuendi exemplar, erant imitaturi, in ardore nedum mentali ſinceræ puritatis, ſed etiam corporalis habitus albi* eos.

Hier. Rom. Ioan.44.Patriarch.Hieroſolymit.

Trithem. Abbas. *eos deſuper tegentis.* Trithemius Abbas de laud. Carmelit. c. 6. id ipſum in hæc verba conteſtatur: *Color autem ipſius habitus albus fuiſſe dicitur, per quem interior fratrum indicia, & puritas aſsignatur, tali Eliam amictum fuiſſe tradunt; tali habitu inceſsiſſe Eliſeum, & filios Prophetarum.* S. Epiph. Addit Sanctus Epiphanius in vita Eliæ, hoc genus albi habitus, quo religioſi eius vti debebant, in viſione diuinitus ſibi fuiſſe monſtratum: verba eius ſunt hæc: *Quem,* ideſt Eliam, *cum eniteretur parens eius, eiuſmodi Sabbacha patri ſuo viſio apparuit, viri niueum quendam præſeferentes habitum, &c.* S. Doroth. Refert idem S. Dorotheus in vita Eliæ; dum ait: *Cum naſciturus eſſet Elias, pater eius Sabbach vidit illum ab Angelis albicantibus ſalutari.*

Obiectio duodecima.

DVodecimo, quidam ſcioli obijciunt, quòd ſi tanta eſſet antiquitas ordinis Carmelitani, reueta in actionibus publicis deberent Carmelitæ præcedere, & præferri aliorum ordinum religioſis: è contra tamen fit, quòd Prædicatores, Minores; & Auguſtiniani eis præferuntur in capella ſummi Pontificis, & in publicis proceſſionibus. Huic obiectioni congruè facit ſatis ſpeculum ordinis Carmelitarum tract. ſuper informatione beatæ Mariæ de monte Carmelo art. 1. vbi hæc verba lego: *Prædicatores, & Minores tempore Innocentij Papæ Tertij in Ciſmarinis partibus, videlicet in Tholoſa, & Aſsiſio inceperunt, qui continuo per diuerſa regna Ciſmarina multiplicati, ac prædicationibus, & doctrinis in hominum frequentia laudabiliter inſiſtentes, ſtatim poſt ſuam fundationem habebantur venerabiles, & famoſi; fratres vero prædicti beatæ Mariæ de monte Carmeli, primo tempore Innocentij Quarti Papæ propter perſecutionem Saracenorum in terra ſancta, vbi ipſorum religio fundata fuerat ab antiquo: ad partes Ciſmarinas ſe transferentes potius tam extra ciuitates, & frequentiam hominum, modo eremitico, quo fecerant in terra ſancta, quàm infra ciuitates cum hominibus habitare elegerunt per tempora longiora. In cuius euidentiam prædicti fratres conuentus ſuos, quos primo fundauerant in partibus Ciſmarinis, remotè à ciuitatibus, & frequentia hominum conſtruxerunt. Qui poſtea per tempora longiora doctrinis, & prædicationibus, vtilitati proximorum proficere cupientes, infra ciuitates, & hominum frequentiam habitare inceperunt, & multorum locorum ſuorum, quæ fundauerant remotè à ciuitatibus, translationem ad ciuitates à ſummis Pontificibus impetrauerunt. Et ideo Prædicatores, & Minores, tanquam prius in hominum frequentia conuerſantes, & magis, & prius noti præponuntur dictis fratribus Ordinis beatæ Mariæ de monte Carmeli.* Hæc ibi non obſtante autem prædicta præcedentia, ordo Carmeli tanta fulget antiquitate, vt de ipſius vetuſtate in iure non extet memoria; cum tamen de illa mentionem faciat: etenim in decreto Lugdunenſis Concilij, prohibente ne Conc. Lugd. Ordines Mendicantes poſt Concilium Lateranenſe adinuenti, vlterius procederent abſque Sedis Apoſtolicæ facultate; poſtea verò facit hanc exceptionem in hæc verba: *Sane ad Prædicatorum, & Minorum Ordines propter eorum euidentem Ec-* Concilium Lugdun. *cleſiæ vtilitatem, præſentem non patimur conſtitutionem extendi: cæterorum Eremitarũ S. Auguſtini, & Carmelitarum Ordines, quorum iuſtitutio, dictum Generale Concilium præceſſit, in ſolido ſtatu volumus permanere.* Hæc ibi. Ex quibus apertè conſtat, quod ſi tunc Religio Carmelitana non cenſeretur à Concilio Lugdunenſi approbata; teucra per ſuum generale decretum illam extinxiſſet, & quamuis quidam dicant, non eſſe legendum *in ſolido*, ſed *in ſolito*, nihil prorſus refert hoc, vel illo modo legi, quia ſi ſolitus eius ſtatus non fuiſſet approbatus, minime Concilium pateretur illum vltra progredi, cum & approbatas Religiones poſt Concilium Lateranenſe omnino deleuerit. Ecce fatetur, Concilium Lugdunenſe præceſſiſſe Religionem Carmelitarum Concilium Lateranenſe, nec aſſignat certum tempus ſui proceſſus.

Obiectio vltima.

AD extremum, vt vltimæ quorundam obtrectatorum obiectioni ſatisfaciã, obſeruandum eſt prius, quòd Sancta Dei Genitrix, ac perpetua Virgo Maria, poſt

obi-

Digitized by Google

obitum Fratrum,ſororum,confratrum, & conſororum Carmelitarum Ordinis, prima die Sabbati animas eorum, earumque in Purgatorio perſiſtentes,ſuis interceſſionibus à pœnis illius liberat,vt ipſa Beata Virgo pollicita fuit S.Simoni Stoch,Priori Generali Ordinis Carmelitarum. Hoc ſingulare priuilegium multi lacerant, ſed im meritò, quia Summus Pontifex Ioannes
Ioann. 22. Vigeſimus ſecundus in Bulla,quæ incipit: *Sacratiſſimo*,data Lugduni 3. die menſis Martij anno 6.ſui Pontificatus, his verbis illud confirmauit: *Iſtam ergo ſanctam Indulgētiam accepto robore in terris confirmo, ſicut propter merita Virginis Chriſtus conceſſit in cælis.* Meminit huius Bullæ Paleo-
Paleonyd. nydorus lib.3.cap.11.vbi obiter obſeruatione dignum arbitror,quòd in eadem Bulla fatetur ipſe Pontifex, B. Virginem ſibi appariuſſe,ac dixiſſe propter deuotionem, quam erga me habes,ab aduerſario tuo te liberabo,& ad ſupremum dignitatis Eccleſiaſticæ culmen te promouebo:in cuius rei recompenſationem volo te beneuolum exhibere erga fratres meos filios Eliæ; & inter alia præcipit, vt Indulgentiam hanc Sabbatinam per propriam Bullam confirmaret. Eandem etiam poſtea acceptarunt,
Alex. 5. & confirmarunt Alexander V. in Bulla, quæ incipit,*Tenore cuiuſdam priuilegij felicis recordationis Ioannis Vigeſimi ſecundi:*
Clem. 7. Clemens VII. in Bulla, cuius principium eſt: *Dilecti filij*, data in Vrbeueteri, die 15. Maij,anno 1528.vbi hæc verba habentur: *Die,quo à ſæculo huiuſmodi Purgatoriū acceſſerint,ipſa Virgo glorioſa Dei Genetrix Maria, Sabbato ſequenti poſt illorum confratrum,ſeu religioſorum, ac ſororum obitus viſitando,à pœnis Purgatorij huiuſmodi eorum animas liberabit.* Eandem etiam In-
Greg. 13. dulgentiam confirmauit Gregorius XIII. in Bulla,quæ incipit, *Vt laudes Glorioſiſſimæ Mariæ.* Ac tandem Academia Salmaticenſis,exploratis Apoſtolicis his Bullis,declarauit,validam eſſe hanc Sabbatinam Indulgentiam, & ſuo robore ſemper permanere, niſi per Summum Pōtificem, aut Concilium aliquod derogetur,noſque teſtamur,inſigniorum Doctorum illius Academiæ ſubſcriptiones illam approbantes legiſſe, & vidiſſe. Quare cum non ſolū auctoritate tantorum Doctorum, ſed expreſſis Summorum Pontificum oraculis, Indulgentia hæc Sabbatina ſit corroborata, & ſtabilita, non video qua ratione quiſpiam pia credulitate ductus illam inficiari queat.

Homilia III.

In eodem feſto S. Mariæ de Monte Carmelo,Deiparæ laudes,necnon Carmelitici Ordinis encomia proſequimur.

CVM præſenti feſtiuitati Sanctæ Mariæ de monte Carmelo valde congruere mihi videatur diuinum illud Sponſi elogium Cant. 7. *Caput tuum,vt Carme-* Cant.7. *lus*,varia,quæ in eo deliteſcunt, arcana,in laudem Virginis placet primo referare, deinde encomia Carmelitanæ religionis proſequi.Scio,D. Gregoriū per caput hoc D. Greg. loco intelligere Chriſtū Dominū, ipſumq. monti Carmelo aſſimilare, verba illius ſunt hæc. *Caput Eccleſiæ Chriſtus, qui bene,vt Carmelus dicitur,quia ipſe per paſſionem, quam ſuſtinuit, ad gloriam Patris eſt exaltatus. De quo ſcriptum eſt: Et erit in nouiſsimis diebus præparatus mons domus Domini, in vertice montium: in Carmelo quippe Elias orans,obtinuit pluuiam,& nos in Carmelo orantes, pluuiam impetramus, quando in Chriſtum credentes,Chriſtum deſideramus, & à patre irrigationem gratiæ ſuſcipimus,quam rogamus.* Hanc interpretationem ſequutus eruditus auctor Iuſtus Iuſtus. in c.7.Cant.ait:*In Carmelo monte S.Elias,* Cant.7. *& Eliſeus ſæpe receptaculum habuerunt, quapropter in capite Eccleſiæ Domino noſtro Ieſu Chriſto,quo ſublimius nihil eſt, tanquā in monte Carmelo, eſt iuſti habitaculum, & multitudo populorum, tanquam diuerſitas animalium,ſapientię percipit alimentum. Coma capitis iſtius,ſicut purpura Regis iuncta canalibus: eminentiores ſunt Sancti, videlicet Martyres Chriſto conſimilati.* Cæterum alij Doctores præſentem locum intelligunt de ipſo monte Carmelo, in eo tamen ſunt diuiſi,ac diſcordes, quod quidā illum applicant ad Eccleſiam, ſicut applicuit noſter Nicolaus de Lyra,qui affirmās Nicolaus de Carmelum montem eſſe in Iudæa altiſſi- Lyra. mum

Digitized by Google

mum,& pulcherrimum,multiſq. herbis odoriferis refertum, ait, Iſaiam cap. 35. ad explicandam Eccleſiæ Catholicæ fœlicitatem adhibuiſſe ſimilitudinem à monte petitam: *Lætabitur deſerta,& inuia,& exultabit ſolitudo,& florebit,quaſi lilium germinans germinabit,& exultabit lætabunda, & laudans, gloria Libani data eſt ei, decor Carmeli,& Saron.* Etenim per fertilitatē, & amęnitatem horum, & præſertim Carmeli,qui fœcundiſſimus erat; ſignificare voluit Iſaias,quicquid erat ſpiritualis amęnitatis in veteri lege transferendum fuiſſe in Eccleſiam Chriſti. Alij tamen Doctores prædictum locum myſticè intelligentes,in laudem Virginis illum conuertunt. Doctiſſimi Gulielmi piam, ac præclaram expoſitionem primo loco apponam,ab eius verbis nihil prorſus detrahens:ſic enim illum interpretatur: *Mens in Virgine matre,monti comparatur propter excellentiam gratiæ: Carmelus quippe in litteris ſacris mons eſt famoſus;Cur autem non alij monti, ſed Carmelo potiſſimum mens illa virginea comparetur, ratio eſt: Carmelus quippe interpretatur ſcientia circumciſionis, & ne pia mater videatur forte minus intellexiſſe myſterium circumciſionis, quod in illo veteri populo contra originale reatum diuinitus ſancitum erat: ne,inquam,videatur minus noſſe myſterium circumciſionis, eo quòd filium duxit circumcidendum,quem priuilegio ſacræ Cōceptionis, & Natiuitatis ſciebat eſſe ab omni originali,& labe immunem,& liberum;idcirco illi à filio ſpecialiter dicitur: Caput tuum,vt Carmelus: ac ſi aperte diceretur: Bene ſciebas,ò pia Mater,cur populo Dei datum eſſet remedium circumciſionis, & tamen me, quē ſine concupiſcentia,ac per hoc non in peccatis ſingulariter concepiſti, carnali circumciſioni,quaſi ab originali labe purgandum,ſubdidiſti: neque hoc inſipienter faciebas, ſed diuinæ inſpirationi,per ſpiritum edocta,ſeruiebas: quippe oportuit mediatorem legis factum ex muliere,fieri quoque ſub lege,& hoc diſpenſatoriè,vt eos, qui ſub lege erant, redimeret.* Hæc Gulielmus.

Iſai. 35.

Gulielmus.

1. expoſ.

2. expoſ. Secunda expoſitio: ſit bonum exemplum, quo Beata Virgo intuentes ſe, docebat, intelligentiam huius loci conuertit. Etenim ſicut nulla humani corporis pars magis eminet, & patentior eſt omnibus, quam caput; ita in Beata Virgine nihil magis omnibus patebit,quam optimum eius exemplum: hoc ergo comparat cæleſtis ſponſus Carmelo,quod(vt nuper dicebam)interpretatur, *dans ſcientiam circumciſionis*,quia Deipara Virgo exemplo ſuo docebat omnia animæ nociua circumcidere: in illā enim aſpicientes,& cōpoſitos eius mores obſeruantes,facile noſſe poterant,quid in vita,moribuſq.eos circumcidere oporteret, nimirum ex eius humilitate ſuperbiam, ex patientia iram, ex charitate inuidiam, ex temperantia ingluuiem,ex regulatiſſima tandem eius viuendi ratione, effrænatiſſimam proprie vitæ conſuetudinem ſibi reſecandam addiſcere poterant. Tertiam expoſitionē huic affinē tradit antiquiſs. Ioānes Quadrageſimus quartus Patriarcha Hieroſolymitanus ex Ordine Carmelitarum aſſumptus, in lib.de inſtitutione Monachorum cap.3. vbi hæc præclara habet verba: *Sponſus in epithalamio Virgini dicit gratulabundus: Caput tuum,vt Carmelus: vbi per caput intelligitur rectè animæ mens, quia ſicut in corporis membris caput præeminet, ita in viribus animæ mens dignior eſt. Et ſicut à capite membra, ita à mente cæteræ vires animæ reguntur. Carmelus vero,cognoſcens circumciſionem,interpretatur. Recte igitur ſpōſus huic Virgini cōgratulans,ait:Caput tuū, ideſt mens tua,ò Dei Genitrix,eſt,vt Carmelus,ideſt,vere cognoſcens circumciſionem, quia prima fæminarum per ſpontaneam voluntatem,& virginitatem,ſciuiſti à te prorſus circumcidere omnem veneream voluptatem.* Quartam expoſitionem tradit Dionyſius Carthuſiauns art. 24. ſuper Cant. Per caput Virginis, ſanctam eius voluntatē intelligit,quæ inſtar Carmeli montis in Deū ſemper amoris altitudine ferebatur, & bonorum operum fructibus abundabat. Additque poſſe etiam accipi eius intentionē in rebus omnibus altiſſimam.Sed arbitror (& hæc ſit quinta expoſitio) rectius per caput Mariæ, vtraq. animæ eius partē ſuperiorē intelligi,quæ Carmelo monti cōparatur,tum quia ſublimitate, & pulchritudine reliquos omnes montes,hoc eſt reliquos omnes Sanctos, longè ſuperat; tum etiam quia abundat omnium florum,odorumq. ſuauitate, ideſt, omnium virtutum, & gratiarum fragantia; tum tandem, quia ſicut Carmelus mons propter altitudinem & viriditatem contemplationi erat aptiſſimus,

3. expoſ.

Ioannes 44.

4. expoſ. Dionyſ.Carthuſ.

5. expoſ.

ſimus: ob quam cauſam Elias eò contemplandi gratia, ſe recipere conſueuerat,
3.Reg 18. vt 3.Reg.legimus cap. 18. ita nullus locus inter puras creaturas ad contemplandum aptior inueniri poteſt, quàm Virginis caput, hoc eſt ſuprema eius animæ pars, in qua pænè innumera Dei dona, prærogatiuæ, ac cæleſtia chariſmata præfulgebant. In hunc ergo montem ſi quis per piam, ac frequentem contemplationem aſcenderit, facilè profectò in ſummam diuinæ bonitatis, ſapientiæ, potentiæque admirationem rapietur. Sextam iam adnecto expoſitio-
6. expoſ. nem, in lectione Hebræorum fundatam, qui non legunt, *Caput tuum, ſicut Carmelus*, ſed *Caput tuum ſuper te, ſicut Carmelus*: quibus verbis indicat diuinus Sponſus, caput Virginis dilectiſsimæ ſponſæ ſuæ non fuiſſe ſuper humeros depreſſum, ſed eminens; quod multum facit ad pulchritudinem: qua metaphora ſignificat Virginis charitatem, quæ caput eſt reliquarum virtutum, eminentem in ea fuiſſe, non humeris ipſis cohærentem, ideſt operibus tantum reſpondentem; ſed altitudine, & eminentia omnia omnino opera tranſcendiſſe, ita vt non contenta fuerit Virgo operibus, ad quæ lege tenebatur: hoc enim erat depreſſum ſuper humeros habere caput, ſed ſemper ad excellentiora ſupererogationis opera aſpirauerit, quod eſt eminens habere caput ſuper humeros. Apte etiam charitas Virginis monti Carmelo aſſimilatur, quia ſicut ille vberrimus erat fontibus, ac riuulis amœniſſimus, ita charitas Virginis vberrima fuit operibus, fontibusq. & riuulis, qui in proximorum vtilitate deriuabantur amœniſſima. Huic interpretatio-
Rabbi Abneſdra. ni non parum mihi fauere videtur Rabbi Abneſdra doctiſſimus inter Hebræos: nam licet affirmet, per Carmelum hoc loco non intelligi montem illum, in ſacris litteris celebratiſsimum; aſſerit tamen, ſignificare colorem coccineum, ſicut & 2. Paralip. vbi
2. Paral. pro eo, quod vulgata noſtra vertit, *coccino*, Hebraicum originale legit *Carmel*. Quis autem nō videat, per coccineum colorem, ardentem, ac flammigeram Virginis charitatem apte ſatis ſignificari, quæ cum ſit princeps reliquarum virtutum, iuxta illud
1. Cor. 13. Pauli: *Maior autem horum eſt charitas*; rectè per caput Virginis denotatur, quod quantò eminentius eſt, & ſublimius reliquis corporis membris, tantundem feruentiſſima charitas Virginis reliquorum omnium Sanctorum charitatem tranſcendebat.

Exercuit Beata Virgo feruentem hanc ſuam charitatem erga ſacram Carmelitarum religionem, immo primitias illius ei obtulit ſub protectionis ſuæ pallio, illam ſuſcipiens, & materna ſuæ pietatis viſcera primitus illi aperiens. Etenim, vt in magna domo, præter patremfamilias, matrem etiam aliquam eſſe neceſſe eſt, non ſolum ad gignendos liberos, ſed ad eos deinde lactandos, & alendos: ſic in hac ſacra Carmelitanæ religionis domo, etſi primos parentes Eliam, & Eliſeum haberet, oportebat tamen propriam ei eſſe matrem, quæ ad ſpiritualem hanc religioſæ prolis familiam nutriendam, & propagandam, continuis ſuis officijs, ac meritis cooperaretur, qualem deſcripſit Sapiens, dantem prædā Prouer. 31.
domeſticis ſuis, & cibaria ancillis, omneſque ei famulantes, duplicibus veſtientem. Quomodo autem Beatiſſima Virgo ſacram hanc Religionem præcipuo amore fuerit proſequuta, & ob quam rationem ſpecialis patrona, & nutrix illius ſit, & quo titulo fratres Carmelitæ, Virginis Mariæ, præ alijs, nomen aſſumpſerint, nunc palam faciam ex Ioanne Patriarcha Hieroſolymi- Io. Patriar. Hieroſol.
tano in lib. de inſtit. monach. in veteri lege exortorum, & in noua perſeuerantium, qui habetur 9. tom. Biblioth. SS.Patrum
c.36. & ſequentibus: vbi eā potiſſimam aſ- Biblioth. ss. Patrum.
ſignat primariam, ſcilicet quod ordo Carmelitarum in laudem, & honorē Virginis Mariæ fuerit inſtitutus: nam Elias huius inſtituti Monarcha in Carmeli monte orationi incumbens, dum ſeptima vice de mari nubecula conſcenderet (vt 3.Regum
18. narrat hiſtoria) ſeptima ætate Virgi- 3.Reg. 18.
nem naſcituram, & filium Dei parituram præcognouit; & ex tunc in virginitate perpetua ad honorem eiuſdem Virginis in Carmelo religionem fundauit. *Curaueruntque* (vt verbis prædicti Ioannis vtar) *ex tunc ſucceſſores Eliæ, cum deuotione aſſiduè huic Virgini deſeruire, dudum eorum anteceſſoribus reuelatæ, ac deſideratæ, & poſtea eis exhibitæ, ſtudueruntque hanc ſpecialiter Virginem ideo ſibi ipſis in patronā eligere, quia nouerant, ipſam ſolam ſingulariter eis conformem in primitijs virginitatis ſpontaneæ: quemadmodum enim virginitas ſpontanea fuit, primo per priſcos profeſ-*

ſo-

ſores huius Religionis inchoata: ita eadem virginitas fuit poſtmodum per Dei Genitricem primo in fœminis introducta, & incepta. Propter dictam ergo conformitatem ſe ipſos Fratres Beatæ Mariæ Virginis appellarunt. Hæc ille.

Accedit ſecunda ratio, quam grauiſſimi Auctores tradunt: nempe quia Fratres Carmelitæ fuerunt primi, qui in Eccleſia, Dei templum, ſiue ſacellum in honorem Beatæ Mariæ Virginis erexerunt. Ita id in primis teſtatur Ioannes Patriarcha de inſtit.monach.cap.36.qui in loco illius præclaræ regionis, vbi Elias nubeculam aſcendentem vidit, in qua ſibi ortus Virginis fuit præoſtenſus, aſſerit: *Monachos Carmelitas anno Incarnationis filij Dei 83. ædificaſſe Virgini cappellam quandam in monte Carmelo iuxta fontem Eliæ: vbi profeſſores præfati ſeipſos huic Virgini commendantes, ſingulis diebus in ſeptem horis Canonicis ad effundendum dictæ Virgini, & eius filio ſedulas preces, ac laudes, etiam tunc ſemper conueniebant, & propter hanc cauſa cæteri, etiam eorum, qui à Religione externi erant, eos deinceps Fratres B. Mariæ Virginis de monte Carmelo appellauerunt.* Hæc Ioannes Hieroſolymitanus, cui authorum turba magna ſubſcribit, & in primis fama, & doctrina celebris Vbaldenſis de ſacramentalibus tit. 9. contra Vuicleph, & in doctrinali fidei art. 3. vbi docet ex teſtimonio Ioannis præfato, & ex Armachano Eccleſiæ Hiberniæ Præſule, Carmelitas ob hanc rationem, quia ſacellum Virgini primi dicarunt, Fratres Virginis Mariæ fuiſſe appellatos. Armachanus etiam apud Vbaldenſem in ſerm. de Concept.B.Virginis Mariæ, quem prædicauit anno Domini 1342. in conuentu Carmelitarum Auenione ſic loquitur: *Quoniam, vt dicunt fide dignæ hiſtoriæ à tempore Eliæ, & Eliſæi, qui ſæpius morabantur in monte Carmelo, iuxta Nazareth ciuitatem Dominæ noſtræ ad tria milliaria, ſolebant homines deuoti ſecretius habitare, vſque ad tempora Saluatoris. Et tunc illi Eremitæ, prædicantibus Apoſtolis, inter cæteros ſunt conuerſi, & in vno latere montis ipſius, primi Eccleſiam in honorem B. Virginis conſtruxerunt, & ob hoc nimirum inter Religioſos Dominæ noſtræ primitus ſunt adſcripti, vt vocarentur Fratres B. Mariæ de monte Carmelo.* Hæc Armachanus.

Ioan. Hieroſolym.

Vbaldenſis.

Armachan.

Accedit etiam Ioannes Trithemius Abbas Sponhaymenſis, ſcholæq. Haydelbergenſis quondam clariſſimumq lumen, qui in libr. de laudibus Carmelitarum cap. 7. ita ſcripſit: *Sicut ex veterum lectione didicimus titulum B. Mariæ Virginis Carmelitis conuenire maximè ſcimus. Nam ij ab exordio ſuæ inſtitutionis Dei Genitricem ſemper maximo honore, & reuerentia ſunt proſequuti. Enimuero non diu poſt Domini paſſionem Fratres montis Carmeli cappellam in eiuſdem montis latere in Dei Genitricis honorem conſtruxerunt, eamque in Ordinis ſui Aduocatam, ac Patronam elegerunt, & Fratres eius deinceps appellati ſunt. Sicut ergo à Carmelo Carmelitæ, ita a cappella, quam ædificarunt vſque in hodiernum diē, Fratres Beatiſſimæ Dei Genitricis, & Virginis appellantur. Et digna quidem Carmelitis denominatio, vt qui Dei matrem ſpeciali ſemper amore venerantur, etiam illo ſint titulo clariores.* Et infra: *Nec dubium mihi eſt, quin Deiparens Maria hunc Ordinem ſpeciali fauore proſequatur, quem & loco vicinum, & tempore primum ſibi, & filio in obſequium exortum recognoſcit. Digni profectò ſunt fratres* Carmelitæ *ſacratiſſimæ Virginis titulo inſigniri.* Hæc Ioannes Trithemius.

Trithem.

Ante omnes verò Authores prædictos, docuit id hiſtoria quæ Romana dicitur, in qua de templo à Carmelitis Virgini dicato, ſic ſcriptum inuenies: *A tempore Eliæ, & Eliſei Prophetarum, religioſi de numero eorum, qui morabantur in monte Carmelo, iuxta ciuitatem Dominæ noſtræ Nazareth, ſecretius ſolebant inhabitare vſque ad tempora Saluatoris, qui tandem, prædicantibus Apoſtolis, in fide confirmati, in vno latere ipſius montis, primo Eccleſiam in honorem Virginis Mariæ conſtruxerunt.* Meminit autem huius oratorij in obſequiū Virginis à Carmelitis primitus conſtructi Ioſephus Antiochenus, Paleonydorus, Hieronymus Platus de Bono ſtatus Relig. lib.2.c.22. vbi nomen ab eo fatetur Carmelitas accepiſſe, quia prima omnium B.Virgini in terrarum orbe dicata Eccleſia, ab eis fuerit erecta. Paulus Morigia Ordinis Ieſuatorum, qui in libro de Origine Religionum lib.1.cap.30. apertè fatetur, Carmelitas, glorioſum Virginis nomen, & patrocinium præ cæteris, & meruiſſe, & accepiſſe, quia primi ſacellum, ſiue Eccleſiam

Ioſephus Antiochen. Paleonyd. Hier. Plat.

Paul. Morigia.

ſiam in Virginis Mariæ honorem in Carmeli monte fundauerunt. Ecce illuſtriſſimam hanc nomenclaturam Virginis de monte Carmelo nacti ſunt religioſi Carmelitani, quia verè illi primi fuerunt, qui Virgini Mariæ in primo Eccleſiæ ſæculo oratorium conſtituerunt: primi, qui eius obſequio,& amori inter cęteros religioſos addicti ſunt: primi,qui tantæ Virginis cōuerſationem, & familiare colloquium meruere. Nam,vt pie Mantuanus ſentit, Maria non rarò Carmeli incolas inuiſere ſolebat, eorumque colloquio, & familiaritate oblectari;quod ex eo,opinor,maximè credibile, quia cum Nazareth(vt Authores ſupra adducti affirmant) tribus milliaribus tantum diſtaret ab Eliæ fonte, ſiue Carmeli vertice; quid mirum, ſi Sanctiſſima Virgo Eremitas Carmeli, cuius ſanctitas,& religio totam Palæſtinam,& Alexādriam illuſtrauerat,non ſæpe adiret, eoſq. ſuis colloquijs, & neceſſitudine foueret? maximè cum poſt paſſionem Chriſti eos ad fidem,& Euangelij prædicationem cōuerſos videret. Nec ignoro,quoſdam,etiam hoc Eccleſiæ naſcentis tempore, alia Virgini Mariæ templa conſtructa referre: In primis enim Vincentius Beluacenſis libro 8. in Spec.hiſt.cap.92.teſtatur, Marthæ Mariæ ſororis hortatu, poſtquam in Galliam ex Palæſtina mirabiliter,Lazaro, & Maximino comitata,peruenit, póſt nouam Euangelicæ doctrinæ lucem Maſſilienſibus demonſtratam; demum factum eſſe,vt duo templa, alterum Chriſto Domino, alterum vero eius Genitrici conſtructa fuerint. Nec me latet,memoriæ eſſe proditum,Apoſtolorum ſæculo, templum aliud,Virgini fuiſſe dicatum: ſcribit enim Raphael Volaterranus lib.11. Geograph. Antaradi,quæ & Antaradus dicitur, nunc autem Tortoſa appellatur, antiqua, & egregia Phœniciæ Vrbs,in littore maris ſita, vt ex B. Hieronymo in Ezechielem c. 27. & ex Gulielmo Tyro 7. belli ſacri c. 15.colligitur,ſacellum ſtare,quod primus omnium Diuæ Genitrici Petrus Apoſtolorum Princeps excitauerit, & in quo primum ipſe quoque ſacrificarit; immo qui Hiſpaniam,& res geſtas illic à Iacobo Apoſtolo deſcribunt,conſtanter affirmant,Sanctiſſimam Virginem in ciuitate Cæſarauguſta, eidem Apoſtolo apparuiſſe, & poſt apparitionē templum, vel ſacellum, quod

Mantuanus Parthen.

Vinc. Belu.

Volaterr.

D.Hier.

Guliel. Tyr.

nūc etiam eſt celeberrimum,eodem Apoſtolo auctore erectum fuiſſe. Hanc verò primam in toto orbe Chriſtianorum Eccleſiam,varijs modis, tabulis, & teſtimonijs,perpetua gentis Aragoniæ fama, ſimul & traditio clamant. Qua dè re etiam poſt Beutherium, meminit Ioannes Baſſeus in Chronico rerū Hiſpanicarum. Vetuſtius autem à Carmelitis fuiſſe conſtructum templum Virgini ſacrum, grauiſſimorum virorum authoritas, quos ſupra retulimus luculenter confirmat, quicquid Vincentius, Volaterranus, Beutherius, & Baſſeus ſcribant. Nam cum hiſtoriæ fides ex numero, & teſtium grauitate creſcat, tot ſunt pro hac ſententia teſtimonia, ſimul cum antiquiſſima eiuſdem Religionis traditione, vt ab authoritate paucorum, ac ſingularium teſtium minime ſuperari queant. Sed verius crediderim primum templum, viuente Beata Virgine, fuiſſe illud extructum à B. Iacobo; primum vero poſt mortem fuiſſe, quod in latere montis Carmeli fuit ędificatum,ex qua diſtinctione conſtat,relatos hiſtoriographos non pugnare ſecum.

Beuther. Ioan. Baſſ.

Atque hinc eſt,quòd attendentes Summi Pontifices, honorificam hanc nomenclaturam Fratrum S.Mariæ de monte Carmelo eſſe propriam huius ſacræ religionis, ab antiquiſſimis illis temporibus monachorum habitantium in Carmelo; illam Apoſtolicis ſuis Bullis confirmarunt, expreſſis verbis declarantes, hunc ſacrum Ordinem,à B.Virgine Dei parēte, editum fuiſſe.Etenim Sixtus Quartus in quodam diplomate, Carmelitis cōceſſo, id ſequentibus verbis teſtatur: *Dum attenta meditatione penſamus,quod Virgo venuſtiſſima, quæ florem ſpecioſiſſimum Dominum noſtrū Ieſum Chriſtum, ineffabili Sancti Spiritus cooperante virtute,genuit,produxitq.ſacrū ordinem Beatæ Mariæ de monte Carmelo à Sede Apoſtolica pluribuſq. Romanis Pontificibus approbatum,quem eiuſdem glorioſiſſimæ Dei Genitricis, ſemperq. Virginis Mariæ ſpeciali titulo voluit inſigniri, &c.* Eodem fermè modo loquitur Ponrifices, Sixti Quarti ſucceſſores,& nouiſſimè Gregorius Decimuſtertius in Bulla,quæ incipit, *Vt laudes Glorioſiſſimæ*; eiſdem ferè vtitur verbis, ac ipſe Sixtus Quartus; immo omnibus fidelibus Ordinem Carmelitanum ſub titulo Beatæ Mariæ Virginis no-

Sixtus 4.

Greg. 13.

nominantibus Innocentius IV. decem dies
Innoc. IV. indulgentiarū contulit. Vrbanus verò IV. tres annos, & totidem quadragenas indulſit. Et quidem ſi magni principes in pignus amoris, & in argumentum ſui fauoris, & gratiæ, eis, quos ex ſacro baptiſmatis fonte exceperunt, tanquam proprijs filijs clariſſima ſuæ familiæ cognomina mutuant, quibus non parum illi ſplendoris nanciſcuntur; ſanè Beata Virgo non minora ſui amoris pignora, huic ſacræ Carmelitanæ religioni præſtitiſſe cenſenda eſt, cum Mariani ſui nominis celſiſſimam nomenclaturam ei conferre non dubitauerit, vt iam non aliter nominentur, quàm fratres ſanctæ Mariæ de monte Carmelo: & quod excellentius eſt, non ſolum ſui nominis, ſed & ſuarum virtutum alumnos huius ſacræ religionis, legitimos hæredes inſtituit, vt palam oſtendunt ſanctorum, ac ſanctarum millia, quæ ex hac ſacra religione prodierunt: etenim præter antiquiſſimos eius parētes ſanctiſsimum Eliam, & Eliſeum necnon filium Sareptanæ viduæ, quem Elias mortuum ad vitam reuocauit, & Sanctum Abdiam: certe in eā floruerunt omnes filij Rechab, omnes Eſſeni, ac denique omnes filij Prophetarum, quos omnes monachos in veteri teſtamento fuiſſe, affirmant ſancti
S. Hieron. Patres, præcipuè S. Hieronymus in epiſtola ad Ruſticum, quæ in ordine eſt quarta, & in epiſtola ad Paulinum, quæ eſt in ordine 13. & alij plures: tunc autem non erat alius monachatus, quam Carmelitanus: in nouo autem teſtamento præter S. Ioannem Baptiſtam, Eliæ ſpiritus hæredē, quem ſancti Patres, paſſim appellant monaſticæ diſciplinæ Patrem, & Principem
S. Cyrillus. floruere inſigni vitæ ſanctitate præditi S. Cyrillus Patriarcha Alexandrinus, qui loco Cæleſtini Primi in Concil. Epheſ. præfuit, vbi Deiparam non ſolum Chriſtotochon, ſed & Theotochon, hoc eſt Matrem Dei appellandam eſſe, contra Neſtorium
Ioan. 44. hæreticum publicè defendit, B. Ioannes Patriarcha Hieroſolymit. qui quadrageſimus quartus poſt D. Iacobum annume-
Genad. ratur, & ſcripſit teſte Genadio contra obtrectatores ſui ſtudij librum, in quo oſtendit, ſibi Origenis ingenium placuiſſe, non tamen doctrinā eius ſequutum, aliū etiam de inſtitut. primorum Monachorum, in veteri lege exortorum, & in noua perſeuerantium ſcripſit ad Capraſium, qui habe-
B.blioth. SS. Patrum. tur tom. 9. Bibliothecæ ſanctorum Patrum
S. Cyrillus. editione ſecunda, eiuſq; meminere S. Cyrillus Græcus in epiſt. ad Abbatem Ioa-
Vbalden. chim, Thomas Vbaldenſis de ſacramenta-
Molanus. Genebrar. libus tit. 9. cap. 89. Molanus, & Genebrardus, & alij innumeri ſcriptores, eoque lib. paſſim vſi ſunt Theologi, præcipuè ad confutandas hæreſes, & deliria Magdeburgenſium, Melanctonitarum, & aliorum aſſerentium, monachatum rem eſſe nouam, aut nudius tertius ortam in Eccleſia poſt Chriſtum, eiuſque doctrinam, quos
Vbalden. Vbalden. contra Vuicleph cōfundit præcitato titul. 9. c. 89. manifeſtè probans, monachatum antiquiſſimam eſſe hæreditatē Eccleſiæ, adumbratam in Enos, qui ſpeciali præ alijs cultu cœpit inuocare nomē Domini; expreſſam autem in Elia Carmelitarum Patriarcha, continuatā verò in filijs Prophetarum, Rechabitis, atq; Eſſenis vſque ad Ioannem Baptiſtam, ſimillimum, ac ſingulariſſimum Eliæ ſucceſſorem, & ſequacem: ac denique Apoſtolorum tempore perſectam, & per Dionyſiū Pontificē, qui primus ex monachis aſſumptus eſt in Papam, per Antonium, Cyrillum, & Ioannem Hieroſolymit. vſque ad quartum ſeculum protractam: quo argumento, & doctrina Vbaldenſis, quem etiam ibidem ci-
Card. Bell. tat in doctrinali fidei art. 1. cap. 1. vſus eſt Dominus Cardinalis Bellarminus lib. 2. de monachis c. 5. de origine religionum contra huius temporis hæreticos Magdeburgen. Caluinū, & Melanctonē, licet poſtea in libello de ſcriptorib. Eccleſiaſt. ad an. 390. dubitet de hoc Ioannis lib. ad Capraſiū, quo tamen ipſe frequenter (vt dixi) vſus eſt. Equidem ſi dubitare licet, eneruatur, & infirmatur doctrina Vbaldenſis dicto tit. 9. vbi illius præcipuè libri authoritate fulcitus, ſui temporis hæreticos ita
Mart. V. expugnauit, vt Martini V. Pont. Max. meruerit non ſolum ſui operis confirmationē obtinere, ſed & ſummis etiam laudibus ab eo extolli, vt conſtat ex bulla dicti Martini V. Vbaldenſis operibus inſerta: conſequenter etiam rueret magna ex parte veritas antiquitatis monachatus, quā Theologi docent, permulta mutuantes ex doctrina Vbaldenſis, qui copioſius in hoc genere argumenti ſcripſit, & auctoritate Ioannis Quadrageſimi quarti frequenter vtitur: floruit etiam Sanctus Bertoldus pri-

primus generalis Latinorum, S. Brochardus, S. Cyrillus Græcus, S. Simon Stoch Anglus, cui ſanctiſsima Virgo inſigne ſui ordinis ſcapulare dedit, S. Hylarion, S. Albertus de Trapano, à Sixto IV. canonizatus; floruit S. Henoch Patriar. Hieroſol. qui vitam ſancti Angeli ſcripſit, S. Ioannes itidem Patriarch. Hieroſol. qui fuit non ſolũ profeſſione, ſed etiam ſanguine frater ſancti Angeli, S. Franciſcus de Senis, S. Theodoricus Germanus, S. Petrus Thomas Boloniæ Legatus, Epiſcopuſq. Pactenſis, ac tandem Patriarcha Cõſtantinop. qui fundauit Bononię facultatem theologicam in vniuerſitate Bononienſi ex ordine ſummi Pontificis, cuius vices ibi gerebat, vt conſtat ex libris inſtitutionis eiuſdem facultatis: floruit B. Andreas de Corſinis Epiſcopus Feſulanus, B. Auertanus Gallus, & B. Romeus, quorum duorum corpora honorificè coluntur Lucæ in Eccleſia cathedrali, B. Petrus Luppus, Belga martyr inſignis, trucidatus ab hæreticis in Belgicis tumultibus, B. Iacobinus de Crachouia, B. Stanislaus Polonus martyr, B. Ludouicus Rauida martyr Siculus. ſed & his nõ contentus, alios non minus inſignes ſanctos nunc commemorabo, hi ſunt S. Sthelesphorus, S. Dionyſius Papa V. qui fuerũt primi, qui ex monachis aſſumpti ſunt ad Pontificatũ, vt ſcribit S. Damaſus in vita S. Dionyſij, & adducit Illuſtriſ. Card. Bellarminus lib. 2. de monachis c. 5. de origine religionũ, vt probaret, ante annos 400. fuiſſe in Eccleſia monachos Eliæ ſucceſſores, S. Anaſtaſius Perſa martyr illius temporis, S. Benedictus Papa, & martyr, de quibus omnibus, tamquam de palmitibus vineæ Carmeli, Apoſtolica auctoritate ſit officium in ordine Carmelitarum, & appoſiti ſunt in Calendario, & Breuiario ſub nomine Carmelitarũ. Nec refert, quòd Trithemius dicat, hunc Benedictum fuiſſe Abbatem, ord. S. Benedicti: nam reuera ex ordine Carmelitarum fuit aſſumptus ad dignitatem Abbatis Benedictini: quod non ſemel euenit, præcipuè in Hiſpania, immo paucis retro annis accidit, quod Reuerendiſs. D. Martinus Cuperus Mechlinẽſis ex priori Prouinciali inferioris Germaniæ Ord. Carmelitarũ, fuit aſſumptus, & creatus Abbas conuentus S. Criſpini celeberrimi Benedictinorũ monaſterij, & ex Abbate Epiſcopus Calcedonen. electus eſt, vt

Cardin. Bellarm.

Trith. Abb.

autẽ euidens fiat hoc ita fuiſſe, id teſtatur epitaphium, quod erat in tecto baſilicæ S. Petri, quod proprijs expenſis reſtituit: ſic enim habebat aureis litteris ſcriptum, è regione ſui ſepulchri: *Hic iacet Benedictus, quem Carmelus protulit, Caſsinus aluit, Vaticanus coronauit.* Alludens ad tres mõtes Carmeli, Caſſini, & Vaticani, in quibus ortum, progreſſum, & finẽ habuit, cuius epitaphij memoria ne temporũ iniuria deperiret, illud ex dicta Baſilica excerpſit Claudius de la Ville Gallus doctor celeberrimus, & in libro heroicorũ epitaphiorum appoſuit lib. 2. epitaph. 8. vbi hoc modo explicat veritatem epitaphij: *Carmelus protulit, Caſsinus aluit, quia pro victu, & veſtitu, & neceſſarijs ex Abbatiali Caſinienſum dignitate annuos ingreſſus accepit.* His accedunt S. Albertus Hieroſolymorũ Patriarcha, qui Carmelitis dedit regulam quandã, & Patriarcha creatus Hieroſolymorũ ſuo iure, à ſe iam pridem confectam, confirmauit: Beati martyres Franciſcus, aliàs (deprauatè) Francus, & Blaſius Epiſcopus Cremonen. quorũ corpora Cremonæ requieſcunt: B. Ioannes Soret. Nortmanus totius Ord. Generalis Prior, ac reformator, Brunius Albarus, Pererius Comes ſtabilis Portugalliæ ſemifrater, vt vocant, cuius corpus glorioſũ Vlyſipone requieſcit in regio conuentu Carmelitarum, quẽ ſibi ipſe ædificare fecerat, & poſtea profeſſione ſemifratris emiſſa, in eodẽ monaſterio humilitatis munera exercens, viuus, & mortuus miraculis coruſcauit innumeris. B. Ioãnes Sancius Valẽtinus, Prouincialis Valentiæ, B. Angelus Cernonichius Principis Cernonichij filius, quorũ corpora in Auguſto Valentinorum Carmelitarũ monaſterio in dies miraculis cõſpicuè requieſcunt. Conſultò, vltimo loco refero alium S. Angelũ Hieroſol. inſignem martyrẽ, qui dono prophetiæ futura ſolitus vaticinari ſtigmata Domini, Patriarchę noſtro D. Frãciſco imprimẽda fore, præsẽte B. Dominico, prędixit Romę in Eccl. S. Ioan. Later. vt tradũt Petrus de Natal. in vita S. Angeli poſt li. 12. de Sãctis nuper. canoniz. c. 10. & Baptiſta Mant. in apolog. pro Carmelitis, & præcipuè Thomas Bellorioſus in vita S. Angeli, quã Enoch Patriar. Hieroſol. Carmelita, coetaneus ipſius Angeli ſcripſit, & poſtea ipſe Thom. Protonot. Apoſt. prælo mandauit in triginta capita diſtributam,

Claudius.

Petr. de Natalibus.

Bapt. Mant.

Tho. Bellor

ta, vbi poſtquã c. 20. retulerat ſanctũ Angelum ex Hieruſalẽ ſummi Pontifici Honorio III. & Federico de Claramonte ex parte Patriar. Hieroſolym. attuliſſe quaſdam reliquias, tibiam, & brachium Ioannis Baptiſtæ, caput Hieremiæ Prophetæ, brachium ſanctæ Catharinæ, tibiam ſancti Georgij, & imaginem Beatæ Mariæ Virginis, ſic ait cap. 21. *Relictis Honorio, & Federico* in ciuitate veteri, *Romam venimus, vbi loca Sanctorum omnia deuotè luſtrantes, mane proximo, maxima cum cleri, tum populi multitudine coacta, in baſilica Sancti Ioannis Lateranenſis, ſanctus Dei Angelus magno ſpiritus feruore prædicare cœpit: aderant ibi ſancti Dei viri Franciſcus, & Dominicus, quos cum nuſquam antea vidiſſet, ſupernæ claritatis ſplendore mens illuſtrata, nouas, ſed ſolidiſſimas Eccleſiæ columnas adeſſe prædixit; ſermone tandem finito, ſanctus Dominicus ſpiritu eleuatus, dixit ſancto Franciſco, hic eſt Angelus Hieroſolymitanus, Chriſti, & fidei Catholicæ defenſor, & declamator ardentiſſimus, qui doctrina, & ſanctitate vitæ incredibiliter Chriſtianæ fidei profuit, cui ſanctus Franciſcus reſpondit: hic eſt ciuis cæleſtis, qui in Sicilia martyrio coronabitur, & ambo ſimul animo hilari ad ſanctum Angelum veniunt, & eum incredibili humilitate ſalutant, ac mutuo pacis oſculo proſequuntur: tunc Angelus, ſaluete, inquit, maximi Chriſtianæ militiæ Doctores, Dominice impugnator hæreſum ſtrenuiſsimè, & Franciſce Chriſti præcipuè imitator, qui virtute humilitatis, vera portabis ſtigmata Chriſti: priuilegio datum eſt tibi mortiferam hæreticorum rabiem compeſcere, Chriſtianum nomen defendere, & Eccleſiam augere, & illuſtrare; & Franciſcus ſubdit: tibi Angele, veritatis defenſor, merito geſtiendum eſt, breui namque in Sicilia martyrio vitæ militiam terminabis, & triplici laurea coronatus diuinæ fruitionis, & ſempiterni gaudij præmia ſuſcipies. Ad hæc Angelus; vobis ſanctiſsimi viri, vobis magis gaudendum eſt, quibus Chriſtianam Rempublicam fælicibus cœptis, meritis, & doctrinis amplificare conceſſum eſt: ijs, alijſq. vltro, citroque inenarrabili charitatis ardore dictis, de multis, & magnis ſcripturarum, & fidei myſterijs humiliter inter ſe loquuti ſunt, & eum prope ad ſanctam Sabinam perueniſſent, homo quidam genere nobilis, ſed leproſus obuiam eis veniens dixit: orate ſanctiſsimi viri, vt Deus fœdo hoc morbo veſtra interceſsione me liberet, quem illi in pace abire iubens, & ſubito ſanus effectus, dat gloriam, & honorem omnipotenti Deo; Angelus autem cum Dominico, & Franciſco illum diem, & noctem diuinis ſermonibus, & oratione tranſegit.* Hęc ibi. Huius colloquij meminere celeberrimi viri Franciſcus Maurolicus in ſuo Martyrologio die 6. Maij, Petrus de Natalibus in vita S. Angeli Carmelitæ, necnon Baptiſta Mantuanus in Apologia pro Carmelitis in vita ſancti Angeli, qui in huius rei teſtimonium hæc præclara carmina cecinit. Maurolic. Pet de Nat. Bapt. Manc.

Cum mare tranſiſſes, cupiens inuiſere Romę
Reliquias ſacras, cineres, monumentaque Patrum,
Et Lateranenſis ſtares in limine templi,
Contigit æternis res memoranda diebus.
Nã minor Etruſca veniens de monte laborũ
Ad tua Franciſcus ſeſe veſtigia flexis,
Proſtrauit genibus, ſacris dedit oſcula plãtis,
Inſuper adjecit, ſalue Pater Angele montis
Incola Carmeli, te mors manet inclyta Chriſti.
Teſtis eris, tibi Rex diuũ decus annuet iſtud,
Te quoq; Franciſco memorãt reſpõſa dediſſe
Talia, ſoluendo tanto pro munere grates
O Franciſce Deo, ſed erit tua gloria nuſquã
Inferior tibi; Chriſtus enim ſua vulnera quinque
Imprimet, & fies Chriſti patientis imago.
Dominicus Hiſpanijs, qui tunc veniebat ab oris
Forte aderat, tam mira notans præſagia Patrum,
Et tulerat caſus mundi hæc tria lumina in vnum, &c.

Quid plura? Dion. Carth. quẽ ſequuti ſunt Bergomenſis lib. de illú. fœm. & Guilielmus Einſeingr. affirmat B. Virg. monaſteriũ inſtituiſſe 150. monialiũ eius curã ipſa habebat: conſtat autẽ tunc nullũ aliud viguiſſe inſtitutũ niſi Elianũ. Ob hanc ergo etiã rationẽ meritò Carmelitani fratres S. Mariæ de monte Carmelo nuncupantur, cum iuxta iſtorũ ſententiã Deipara Virgo monaſticum Eliç inſtitutũ fuerit profeſſa. Dion. Cart. Guiliel. Einſeingr.

Tandem, vt vno verbo innumeros huius religionis commemorem, quotquot

ab

ab Elia in ſpeluncis, cauernis, montibus, & deſertis Aegypti, & Thebaidæ, & aliarum regionum monaſticam vitam profeſſi ſunt Eliani, inſtituti fuerunt cultores, ac huius ſacræ religionis filij. Vnde Trithemius de laudibus Carmelit. ait: *Tot Sancti ſub Ordine Carmelitano fuerūt, vt pœnitus numerari nequeant: etenim ſi quis ſtellas Cæli dinumeret, & Sanctos huius Ordinis numerare poterit.* Ex monialibus autem huius Ordinis nonnullas inſigni ſanctitate prædictas referam, in Sanctorum, ac Beatorum cathalogum redactas: hæ fuerunt Sancta Eugenia virgo Alexandrina, ſancta Eufraſia virgo, Imperatoris Theodoſij conſanguinea, ſancta Cyrilla virgo, & martyr, ſancta Pelagia, quæ cum aliquando licentioſè vixiſſet, religionem hanc ingrediens, ſingulari Dei morione, habitu fœmineo, in virilem mutato (rem ſanè mirandam, ſed non imirandam) inter monachos ſanctiſſimam vitam egit, vt Iacobus diaconus in eius vita refert: ſancta Sara virgo, cuius meminit Vincentius lib. 18. capite 9. nec non ſancta Eufroſina virgo, vt idem tradit Vincentius lib. 13. cap. 51. ſancta Romana virgo, B. Maria Prioriſſa illius monaſterij, quod ſancta Helena in monte Caluario fundauit, vt refert ſanctus Ambroſius in orat. in laudem Theodoſij: ibidem ſancta Sincletes virgo, ſancta Matrona virgo, vt ex ſancto Hieronymo, & ex ſancto Vincentio adducunt Paleonydors Bactauus lib. 2. cap. 4. & Thomas de ſeſſu lib. 1. antiquitatis Ordinis Carmelirarum capite 14. in monaſterio Bethleem ſancta Paula vidua, & Euſtochiūs, eius filia; ſancta Venerea, ſancta Theodora, ſancta Vſia, ſancta Adolia, ſancta Baſſanilla, ſancta Photina, ſancta Aſſella, ſancta Auita, quarum vitas, & admirabiles virtutes refert Palladius in hiſtoria ſanctorum Patrum in vita Opiani; qui & refert, quòd etiam in ciuitate Ancira reperiebantur pluſquam decem millia monialium profeſſionis Eliæ, inter quas quædam nomine Magna, heroica virtutis opera exercuerat in ciuitate Antini. His adnecto Beatam Tharaſiam, cuius excellentem doctrinam, ac religioſæ vitæ inſtitutionem diuinirus inſpiratā, ſequutæ innumeræ Virgines magna ſanctitate floruerunt, & hodie in Eccleſia tamquam fulgentiſsima ſydera præfulgent: ac tandem Beata Maria Magdalena Florentina, à qua tot miranda ſunt patrata, vt omnes audienres ſtupeſcere faciat. Conſulto miſſos facio ſanctos, & ſanctas ex Ordine Terriario, vt Eudardum Regem Angliæ, ſereniſsimum Infantem D. Alphonſum de la Cerda, qui Carmelitas in Hiſpania induxit, ſanctam Angelam filiam Regis Bocmiæ, ſanctam Angelam de Arena, de qua Siluester Maurolicus Abbas ſanctæ Mariæ Rochamatoris Ordinis Ciſtercienſis in hiſtoria ſacra, mare Oceanum omnium ordinum appellata, lib. 4. vbi agens de Carmelitis Tertiarijs ait: quòd cum prædicta Angela vellet Tertiariam fieri alterius Ordinis, in antecedenti nocte in ſomnijs apparuir illi ſcala Cælos tangens ſummirate, & imo terram, iuxta quam erant duo ſancti Ordinis Carmelitarum, qui dixerunt ei, ſi vis per hanc ſcalam ad Cælum aſcendere, ſume habitum Tertiariorum Beatæ Mariæ Virginis de monte Carmeli: ſumpſit illa, & cum maxima ſanctitatis opinione obijt in Sicilia die 21. Octob. 1556.

Vincentius.

S. Ambr.

Paleonyd.

Paladius.

Siluest Abb.

Ad extremum, vt iam dicendi vela contraham, ad te mons Carmele, qui cognomen Dei parenri dediſti, ac tot innumerabiles Martyres, Confeſſores, ac Virgines peperiſti, ſermonem conuerto; ò mons Carmele monaſticæ diſciplinæ exordium, perfectionis Magiſterium, ac omnis virtutis fulgenriſsimum ſpeculum; ò mons Carmele, magni Patris Eliæ domicilium, vbi auſteritatis, & pœnitentiæ, ac cæleſtium arcanorum contemplationi aſsidue deditus, cœnobitico ſtatui primordia dedit; ò celebris mons Carmele, in quo in nouiſsimo tempore Ioannis Baptiſtæ vox illa clamantis in deſerto prodijt: *Pœnitentiam agite, appropinquabit Regnum Cælorum*: ex tunc enim armorum ſpiritualium fragor inſonuit; extunc inſtrumenta bellica religioſæ militiæ ad victoriam de hoſtibus comparandam, perſtrepere cœperunt, extunc forres in bello facti ſunt ad expugnandum, non terram promiſsionis, ſed cæleſtem patriam, Chriſto Domino dicente: *A diebus Ioan. Baptiſtæ, Regnum Cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* O mons Carmele, vel eo ſolū nomine ſingulari veneratione dignū, Matth. 11.

Matth. 11.

Digitized by Google

quod ſacello Deiparæ Virgini dicato, ſacer factus ſis, & Marianis fauoribus locupletatus; ò tandem ſacra Carmelitana familia, quæ mihi videris alter mons Carmelus, celſitudine ſanctitatis, & decore virtutum ei perſimilis: ſi in illo aurei, & argenti ſpiritualia mineralia deliteſcebant, hæc in te non deſiderantur, cum cæleſtibus diuinorum chriſmatum diuitijs, Apoſtolicis priuilegijs, ac pleniſſimis indulgentijs affluas, quos Carmelitano habitu induti, vel baſilicas eorum viſitantes, vel certe fratres eius protegentes, aut fauore quouis iuuantes, quotidie lucrantur: quòd ſi mons ille Carmelus arborum amœnitate, ac herbarum ſuaueolentia, degentium in eo, animos oblectabat, ſane Carmelitarum ordo viridarium eſt amœniſſimum, ager fœcundiſſimus, cum tot ſanctitate, & doctrina conſpicuos viros, velut fructiferas arbores, ac tot fœminas mira virginitatis ſuaueolentia fragantes germinarit: quare cum hi omnes Carmelitanæ religionis alumni, Deiparæ Virgini, ſpeciali ratione, ſe deuouerint, ac eius obſequio, & famulatui perpetuo, ſe ſacrauerint, recte in hanc ſacram religionem conueniunt

Iſai. 35. verba illa: *Gloria Lybani data eſt ei, decor Carmeli, & Saron*: cum reuera ipſa Virgo præcipuus ſit Carmelitanæ familiæ ſplendor, honor, & pulchritudo. vnde meritò vobis intonare licebit illud, quod olim ad Iudith, Virginem adum-

Iudith. 15. brantem dictum fuit: *Tu gloria Hieruſalem, tu lætitia Iſrael, tu honorificentia populi noſtri*. Licebit & dicere te, Mariam Matrem, & nutricem diuinitus datam, habere gloriamur: maternam tuam pietatem in filios exerce, ad te confugimus, auxilium tuum imploramus, vt ſicut regia munificentia, ſingulari filiationis tuæ gratia, in terra nos exornaſti, ita eiuſdem filiationis hæreditate in Cælo gaudere facias, quam nobis largiri dignetur, qui cum Patre, & Spiritu ſancto viuit, & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia IV.

Opportuna digreſſio in celebratione beatificationis ſanctæ Matris Tharaſiæ Carmelitani Ordinis monialis, nouæ reformationis diſcalceatorum fundatricis.

CVM occaſione tractationis de ſacris arcanis ſanctæ Mariæ de monte Carmelo, in laudes ſacræ Carmelitanæ religionis opportune inciderim, ac eodem tempore ſanctæ Matris Tharaſiæ de Ieſu, eiuſdem Ordinis alumnæ, deſideratiſſima beatificatio recens admodum ſit, nec poſſum, nec debeo eius præconia omnino ſilentio præterire. Duo ego non diffiteor, quæ in ſimili argumenti genere Diuus Hieronymus, de quibuſdam virginibus ſermonem faciens, ingenue faſſus eſt. Etenim in epiſtola ad Euſtochium agens de Paula dixit, quod & de Beata Tharaſia dicere mihi licet: *Si* D. Hier. ep. ad Euſtoch. tom. 1. *cuncta corporis mei membra verterentur in linguas, & omnes artus humana voce reſonarent, nihil dignum de ſancta, ac venerabilis Tharaſiæ virtutibus dicerem: nobilis genere, ſed multo nobilior ſanctitate*. Verba etiam eiuſdem ſancti Hieronymi in epiſtola ad Demetriadem ſatis vtrique præſenti argumento mihi congruere videntur. *Scripturus ad Deme-* Idē Sanctus epiſtola ad Demetriad. *triadem Virginem Chriſti, quæ & nobilitate, & diuitijs prima eſt in Vrbe Romana, ſi cuncta virtutibus eius congrua dixero, adulari putabor, ſi quædam ſubtraxero, ne incredibilia videantur, damnum laudibus eius mea faciet verecundia. Quid igitur faciam? quod implere non poſſum, negare non audeo*. Hæc ille. Non diſſimiliter ſi magnalia huius inclytæ Virginis prædicauero, incredibilia proferre iudicabor: ſi autem hoc timore concuſſus, portenta illius reticuero, laudibus eius iniuriam irrogabo; *Quid igitur faciam?* (aiebat D. Hierony- D Hieron. mus,) *quod implere non poſſum, negare non audeo*: attente ergo mecum perpendens, quæ-

quænam verba ex ſacris eloquijs ad præconia huius ſacræ Virginis decantanda proderem, nulla mihi aptiora viſa ſunt, quam prophetica illa, quæ Deipara Virgo de ſe ipſa protulit: *Beatam me dicent omnes generationes, quia fecit mihi magna, qui potens eſt, & ſanctum nomen eius.* (Luc. 1.) Hoc vaticinium multo retro annis impletum, nouimus in Deipara Virgine, vniuerſo orbe eam Beatam acclamante: hodierna verò die impletur pariter in dilectiſſima eius filia Tharaſia, quam iure ſpecialis ſuæ filiationis, Marianæ virginitatis, & maternitatis legitimam hæredem fuiſſe in hunc modum demonſtro. Sanè ſicut communis eſt ſanctorum Patrum ſententia in cap. 1. Luc. virginitatem, & maternitatem eſſe illa magna, propter quæ ait Virgo ab omnibus generationibus beatam eſſe prædicandam: vnde Diuus Thomas in cathena ex mente Diui Auguſtini ait: (D. Thomas.) *Virgo non per ſuam virtutem dicit ſe beatam prædicandam, ſed cauſam aſſignat dicens: quia fecit mihi, magna, qui potens eſt: quæ tibi magna fecit? credo, vt creatura ederes Creatorem, famula Dominum generares, vt per te Mundum Deus redimeret, per te illuminaret, per te ad vitam reuocaret.* Hæc ille: ita ſimiliter, ob hæc duo præcipuè omnium fidelium generationes ſanctam Tharaſiam perpetuò beatam prædicabunt, quòd Virgo ſimul & Mater ſit, Virgo immaculata mente, & corpore, & multorum pariter Filiorum fœcundiſſima Mater in Chriſto, vt loquitur Diuus Paulus: (D. Paulus.) vnde non immeritò in eam conueniunt verba illa Diui Bernardi, de Deipara Virgine loquentis: (D. Bernard. ſuper miſſ.) *Nec ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem, gaudia Matris habens cum virginitatis pudore*: in quo ſanè non ſolum Deiparam Virginem, ſed & Beatiſsimam Trinitatem mihi Tharaſia æmulari videtur: nam vt dixit Nazianzenus Carmine in laudem virginitatis: (D. Nazian.) *Prima trias Virgo eſt* quis autem ignorat, Deum per Iſaiam dixiſſe: (Iſaias 49.) *Ego, qui alios parere facio, ipſe ſterilis ero, & non pariens?* Ecce trias pariter Virgo, & Mater eſſe perhibetur, dum inuiolata, & incorrupta manens, multos filios ſpiritualiter quotidie parturit: Beata ergo Tharaſia, meliora ſemper chariſmata æmulata, vt monuit D. Paulus, non ſolum Virgo inuiolata, ſed & fœcunda multorum mater in Chriſto extitit. Obſeruaui non ſemel Adam, dum fuit in ſtatu innocentiæ, minimè ſolicitum de procreandis filijs, nec de ſucceſſore poſt ſe relinquendo: at diuinæ legis præuaricator factus, ac propterea corruptionis, & mortalitatis pœnæ obnoxius, vxorem cognouit, & iam propagationis ſolicitudo animum eius pulſabat, vt his verbis eleganter dixit Diuus Baſilius de vera virginitate: *Adam in eo conſpicias vitam, mortiſque ſententiam poſt Paradiſi amiſſionem: tunc iam vxorem cognouit ſuam, vt vita poſtea mortalitatem prolis ſucceſſione ſolaretur.* (D. Baſil.) angelos autem nulla vnquam procreationis cura ſolicitauit, quia ingenerabiles, & incorruptibiles erant, at licet phyſicè multiplicari nequirent, moraliter tamen propagari poſſe non ignorabant per Virginum multiplicationem, quæ mortali carne indutæ, Angelicam puritatem imitantur, & ipſorum Angelorum ruinas inſtaurant. Vnde ſanctus Baſilius libro de vera virginitate agens, dixit: *Bonum eſt coniugium, per quod humana poſteritatis inuenta eſt propagatio; ſed melior virginitas, per quam Angelorum reperta eſt ſucceſſio:* (D. Baſil.) ad hoc ipſum reſpiciens Diuus Hieronymus libro 1. aduerſus Iouinianum, verſans illa Geneſis verba cap. 9. *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram*, acutè, & ſapienter dixit: (D. Hieron. lib. 1 aduerſus Iouin.) *Conſideranda eſt vis verbi, & replete terram, nuptiæ quippe terram replent, virginitas Paradiſum*: atque huc facit ſingularis, inaudita, ac ingenioſa expoſitio ſancti Baſilij in locum illum Ioannis: *Leuate oculos veſtros, & videte regiones, quæ albæ ſunt iam ad meſſem:* (D. Baſil.) vbi per meſſes albas intelligit virgines, & continentes, quos tanquam ſelecta grana diuinæ meſsis, apta eſſe dicit ad vacuas Angelorum ſedes implendas: & poſtea inquit: *Virginitas vitam noſtram de corruptione, ad ſanctitatis gloriam colligit, & grana intra Calorum horrea congregat.* Equidem beata Tharaſia non ſolum per ſe ipſam, quæ integerrima ſemper extitit Virgo, ſed quia pariter, & Mater fuit, innumerabiles

Virgines ſpiritualiter parturiens, intus, & exterius amictu albo induta, quas tanquã ſpicas, quæ albæ ſunt ad meſſem; nunc in Eccleſiæ militantis, poſtmodum in triumphantis horrea inceſſanter inducit. Quare merito in B.Tharaſiam conueniunt verba
Sapien 7. illa Sapient.7. *Fœlix ſterilis, & incoinquinata, quæ neſciuit thorum in delicto habebit fructum inreſpectione animarum ſanctarum.* Tot ſanctorum Monachorum, & monialium agmina, per totum orbem terrarũ longe lateq. difuſa quis non videat fructus eſſe huius Virginis, ac fœcundæ Matris. Obſeruaui, quod Gen.12. de Abraham ait facer Textus: *Egreſſus, itaque Abraham,*
Gen. 12. *tulit Saraim vxorem ſuam, & animas, quas fecerat in Haram*; certè fide Catholica docemur hominum animas, non fieri ab hominibus, ſed à ſolo Deo creari, nihilo ſecius tamen Abraham dicitur animas feciſſe, quia eas conuerterat ad Do-
Paraphraſt. Chaldæus. minum, vnde Paraphraſtes Caldæus ad id ſignificandum legit: *Abraham tulit animas, quas ſubiecerat legi*; cum ergo B.Tharaſia, tot fidelium animas non ſolum diuinæ legis iugo, ſed Euangelicæ perfectionis diſciplinæ ſubdiderit, merito illam, non ſolum Virginem, ſed fęcundam pariter Matrem compellare fas erit: vt enim dixit D. Gregorius hom. 3. in Euang.
D.Greg. *Quaſi enim parit Dominum, quem cordi audientis infuderit, & Mater eius prædicando efficitur, ſi per eius vocem amor Domini in proximi mente generatur.* Hæc Diuus Gregorius, quibus perſimilia ſunt
D.Hieron. illa Diui Hieronymi in Euangelia: *Iſti ſunt Mater ait Dominus, qui me quotidie in credentium animis generant.* Verum audire mihi videor Beatam Thara-
Iſai. 49. ſiam dicentem illud Iſaiæ capite 49. *Quis genuit mihi iſtos, ego ſterelis & non pariens?* Quaſi dicat cum ego Virgo ſim intacta, quis ex me genuit tam ingentem filiorum Sobolem? cui interrogationi ego hac ratione occurrendum arbitror, cum Spiritus ſanctus ad imitationem Dei parentis voluerit Beatam Tharaſiam Virginis, & Matris honore cohoneſtare; certè quemadmodum Mariam ſtuſtupendo miraculo fœcundauit, vt filium Dei naturalem conciperet, & pa-
Luc. 1. reret iuxta illud: *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*: ita idem Spiritus ſanctus Beatam Tharaſiam alioquin integerrimam Virginem, Matris fœcunditate donauit, vt innumeros filios Dei adoptiuos ſpiritualiter conciperet, & pareret. Ex qua ſingulari prærogatiua illam eruo Carmelitanæ religionis miram excellentiam ſuper reliquos Eccleſiæ Catholicæ monaſticos ordines, quod quemadmodum in Chriſto Domino duplex præfulget generatio, vna æterna, alia temporalis; illa in ſinu Patris, hæc in vtero Matris; illa conuenit ei, quatenus Deus, hæc quatenus homo; illa fuit à Patre ſine Matre, hæc à Matre Virgine ſine Patre; ita mirabili quadam proportione duplicem huius ſacræ Carmelitanæ religionis intueor generationem, primam à Patre ſine Matre, hoc eſt à ſolo antiquiſſimo Patre Elia; ſecundam verò, quam propriè regenerationem vocitare licet à Virgine Matre abſque humano Patre, à ſola ſcilicet Beata Tharaſia integerrima Virgine. Opinantur tamen quidam, quòd ſicut in generatione temporali mundi, diuina ſapientia prouidit, vt vir, & fœmina conuenirent ad procreationem generis humani; ad quem ſcopum reſpiciens Dominus dixit: *Non eſt bonum, hominem eſſe* Gen. 2.
ſolum, faciamus adiutorium ſimile ſibi. Et continuo creauit Euam, & ſicut in regeneratione ſpirituali voluit Deus, vt vir, & fœmina ſimul concurrerent, Chriſtus, ſcilicet, & Maria, ille vt Redemptor, hæc vt miniſtra redemptionis miniſtrando ei ſanguinem, quo ſolus ipſe nos redemit; ita (inquam) quidam piè opinantur, quod in regeneratione cum venerit filius hominis in illa vltima renouatione Eccleſiæ, cum fiet vnum ouile, & vnus Paſtor, non ſolum virum, ſed, & fœminam adhibebit, vt neutri regenerationi deſit ſexus vterque Eliam, ſcilicet, vt teſtantur ſacra eloquia, in extremo illo tempore venturum, & Beatam Tharaſiam tanquam Viraginem, ac fortiſſimam mulierem quæ ardentiſſimo diuini honoris zelo inſtar ipſius Eliæ exæſtuans, in eius conſortio, Antichriſti rabiem compeſcet, arma diripiet, potentiam confringet, ac illuſtrem de illo victoriam reportabit, vt merito dici poſſit: *Vna mulier fecit confuſionẽ* Iudith. 14.
in domo Nabuchodonoſor.

Porrò

Porrò, quia video nonnullos malè deceptos, falsò exiſtimantes, Beatam Tharaſiam, nouam aliquam in Eccleſia Dei religionem induxiſſe, aut alicuius noui Ordinis fundatricem extitiſſe, compellor dicere B. Tharaſiæ eam mentem fuiſſe, vt eandem religionem Carmelitanam, quam profitebatur, ad priſtinum rigorem primæui ſui inſtituti reduceret. Olim ſacri Pōtifices illud mitigauerant in nonnullis indulgentes, quæ Beati Alberti aſperrima regula præferebat. Beata autem Tharaſia non veniens ſoluere legem, ſed adimplere, cupiens ne iota, aut apicem vllum illius regulæ præteriri, renouationem, & reformationem quandam inſtituit, ſicut & in ordine S. Auguſtini illam fecit S. Gulielmus, & in ordine S. Patris noſtri Franciſci D. Bonauentura, & in monialibus Dominicanis S. Catherina de Senis. Vnde in Bulla Beatificationis eius, nō vocat eā Paulus Quintus alicuius nouæ Religionis inuentricem, ſed *noua reformationis Diſcalceatorum fundatricem*. Sanè B. Tharaſia filia fuit Ordinis Carmelitani calceati, ab eo fuit inſtituta, in eo diuinis fulgoribus illuſtrata, in eo cæleſtem ſpiritum concepit, ac chariſmatibus ſupernis diuinitus fuit præuenta, & à Spiritu Sancto edocta, vt intra ordinem Carmelitanum manens, aſperiorem, & pauperiorem viam ingredere- tur: atque huc facit, quod D. Chryſoſtomus hom. 11. in Acta Apoſtolorum quærens, an charitas paupertatem, an vero paupertas charitatem pepererit, reſpondet hæc verba: *Videtur mihi, quòd charitas paupertatem*: ardentiſſima igitur charitas, quam Beata Tharaſia concepit inter moniales calceatas ordinis Carmelitani, pepetit paupertatem diſcalceatorum eiuſdē Ordinis, ac planè Apoſtolicam illam viuendi rationem: quare hodierna die, antiquiſſima Carmelitarum religio meritò cum ſponſa in Salomonis epitalamio ſibi vſurpare poteſt verba illa: *Omnia poma vetera, & noua ſeruaui tibi, dilecte mi*. In veteri lege obtuli tibi Eliam, Eliſeum, & filios Prophetarum: hæc ſunt poma vetera: in lege gratiæ obtuli Cyrillos, Albertos, Angelos, hæc ſunt etiam poma vetera: obtuli centum, & quadraginta millia Martyres, vt teſtantur Chronicæ Tholoſanæ, id referēte Iuſtiniano Ordinis Prædicatorum, hæc etiam ſunt poma vetera: tandem nunc

D. Gulielm.
D. Bonau.
S Catharina Senenſis.
Bulla Beatificationis.
D. Chriſoſt.
Cant. 7.

in nouiſſimis temporibus offero tibi Tharaſiam Apoſtolico calculo beatificatā, ac filios, & filias eius inſigni ſanctitate præditas: hæc ſunt poma noua, quæ pariter cū veteribus ſeruaui tibi, dilecte mi. Filia igitur eſt legitima B. Tharaſia ordinis Carmelitani calceati; mater tamen diſcalceatorum, & reformationis eorum auctrix, & fundatrix, adeo vt in eam rectè conueniāt verba Iſaiæ 58. *Ædificabuntur in te deſerta ſæculorum fundamenta generationis, & generationes ſuſcitabis*. rectè ait *ſuſcitabis*, quia per mitigationem regulæ S. Alberti, quaſi emortuus erat, non ſubſtantialis, ſed accidentalis Eliani inſtituti rigor; Beata autem Tharaſia, diuino ſpiritu afflata, Euangelicæ ſuæ reformationis mirabili virtute illū in Eccleſia ſuſcitauit: quo autem tempore id præſtitit, quia circumſtantiam eſſe reor ſingulari obſeruatione dignam ad commendationem Beatæ Tharaſiæ, liceat mihi in ea parumper immorari. Cum diuinus Sponſus probè agnoſcat, ſponſam ſuam Eccleſiam Catholicam, niſi eius auxilio ſuffultam, ac mirabili virtute præmunitam, facilè à tot vndique illam infeſtantibus hoſtibus ſuperandam fore, in eo, ſingularem adhibuit curam, vt quoties Sathanas per impijſſimos homines Eccleſiam Catholicam oppugnat, toties viros ſcientia, ac ſanctitate conſpicuos prouideat, qui aduerſariorum tela acerrimè infringentes, illam viriliter tueantur. In primordijs legis gratiæ inſurrexit Simon Magus, qui Spiritus Sancti gratiam inſtar merciuni, venalem facere ſatagebat; ſed reſtitit ei Petrus Apoſtolorum Princeps. Blaſphemat Cherinthus, & Ebyon, Chriſti diuinitatem abnegantes, ſed Ioannes Euangeliſta, vocem illam intonans: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*, quaſi vehementi fulmine grauiter eos fauciauit. Inſultant Sabellius, & Paulus Samoſathenus, tres diuinas perſonas inficiantes, ac inter ſe illas confundentes; ſed confuderunt illos Dionyſius Alexandrinus, & Gregorius Thaumaturgus. Inſanijt Arrius, filium conſubſtantialem Patri negans, ſed inſaniam, ac petulantiam eius retuderunt Athanaſius, Baſilius, Gregorius Nazianzenus, Gregorius Nyſſenus, necnon trecenti decem & octo ſapientiſſimi Præſules in Synodo Nicæna congregati. Macedonius, &

Iſai. 58.
Ioan. 1.

eſſe

Eunomius proclamant,Spiritum Sanctum eſſe creaturam,ſed ſilentium eis impoſuere,Necthарius Conſtantinop. Menas Antiochenus,Cyrillus Hieroſolymit. necnon Damaſus Pōtifex Rom.natione Hiſpanus; Iouinianus,& Eluidius ſacrilego auſu Dei parentis virginitatem inſectantur, ſed ab hæreticis eorum cauillis Hieronymus, & Illephonſus Mariam vindicarunt:Admanthus,Iulianus,Pelagius,& alij huius farinę hæretici, diuinæ gratiæ neceſſitatem, & humanæ voluntatis, libertatem grauiter læſerunt; ſed Auguſtinus, Proſper,Chryſoſtomus,& Hilarius Arelatenſis, antiqui Pictauienſis ęmulator,illos validiſſime expugnarunt. Impius Neſtorius dignitatem Matris Dei Virgini adimere impensè conatus eſt; ſed acriter ſacrilegum illius dogma refutarunt Sanctus Epiphanius, S. Leo Papa,S.Cyrillus, & innumeri alij Patres Conc.Epheſ. & Calcedonenſis: refricāt impudici Albigēſes hęreſim aduerſus immaculatam Dei Genitricis Virginitatē, & inſtar Hidriæ multorum capitum renaſcitur Manichæus, ſed coercent omnes illos Dominicus, & Franciſcus, ac percelebres eorum filij, Angelicus Doctor Thomas de Aquino,& ſeraphicus Bonauentura. Deſipiunt Ioānes Hus,& Hieronymus de Praga procaciſſimi hæretici, errores Berengarij aduerſus Petri claues oblatrātis,ab Orco ſuſcitantes, ſed illos interimūt S.Vincentius Ferrer.B.Thomas Vbaldenſis, ac ſapientiſſimus Ioannes Capreolus. Deinde labentibus annis,fęliciora tempora ſucceſſere, hæreſibus non inualeſcentibus, ſed ſilentibus potius, ita vt hæretici obmutuiſſe viderentur. At,proh dolor,poſt modum non valentes ora comprimere,au

Luc. 11. dita illa Euangelica lectione: *Erat Ieſus eijciens dæmonium, & illud erat mutum*: infremuit Luterus, dicens: *Non ſum ego,nō ſum ego*. Quod rei euentus ſatis vtiq; probauit,non eſſe dæmonum mutum, ſed loquaciſſimum: etenim extunc cœpit auctoritati ſedis Apoſtolicæ detrahere,indulgentias vilipendere, obedientiam ſummo Pontifici negare, monaſticam vitam execrari, aduerſus religioſa vota ſibilare, auſteritatem vitæ nihili pendere, ieiunia, & carnis macerationem, iniurioſa copioſæ Chriſti ſatisfactioni proclamare, ſacramenta irridere, ac libidini, & carnis voluptatibus habenas laxare. At diuino numine prouidente contra hoc portentoſum monſtrum, ac peſtilentem eius doctrinam Eccleſiæ bonam partem inficientem, ſuſcitauit Deus ſpiritum Beatæ Tharaſiæ Carmelitici ordinis calceati monialem, quæ inſtar Euangelicæ, ac Apoſtolicæ illius mulieris, quæ (inſultantibus Phariſæis aduerſus Chriſtum, ac temere aſſerentibus: *In Beelzebub principe Dæmoniorum eijcit dæmonia*,vocem intonuit, Luc. 11.
qua Luteranorū audaciam retudit,& omnes eius hæreſes expugnauit non ſolum verbis, & doctrina, vt volumina,ab ea,diuino ſpiritu afflante, ſcripta, Euangelicis inſtructionibus referta Lutheri, diabolicis documentis è diametro oppoſita, perſpicuè conteſtantur; ſed,quod mirabilius eſt, & ad victoriam de hoſte reportandam efficacius, & potentius, præclaris ſuis geſtis,ac heroicis operibus,tam proprijs, quā filiorum ſuorum,acriter illum profligat; vt in animum ſibi faciendum induxerat Beata Tharaſia, prout in itinere perfectionis B. Tharaſia.
ad moniales teſtatum reliquit: vnde ſi Lutherus de medio tollere conatus eſt vitam monaſticam; Tharaſia monaſticæ vitæ reformationem in Eccleſia inducit: ſi Lutherus impudenter ſpernit ieiunia, vigilias, & carnis macerationem; Tharaſia, è contra abſtinentiam à carnibus per totū vitæ curriculum præfigit; perpetuas orationis vigilias fratribus ſuis præſcribit, aſperrimis veſtibus illos induit, nudis pedibus incedere decernit: ſi Lutherus Virginum monaſteria euertit, Tharaſia innumera virorum; & fœminarum erigit, quæ per totum Orbem terrarum diffuſa, mirificè præfulgent, per Hiſpaniā primitus, per Italiam, Galliam,Germaniam,Poloniam, Orientalem,& Occidētalem Indiam, Perſiam, & alia permulta tam Chriſtianas, quàm barbaras regiones: ſi Lutherus imagines ſacrilego auſu execratur, Tharaſia ſola imagine Crucis Chriſti manu apprehenſa,velut euaginato enſe, Principes tenebrarum, ac dæmonum legiones ad pugnam prouocabat, & ad eos acrius irritandos, muſcas vocitabat: ſi Lutherus, aduerſus Euchariſtiæ vſum temerè blaſphemat,Tharaſia per viginti annos ſingulis diebus Corporis Chriſti paſtu reficiebatur,&(vt id obiter dicam) quia quidam huius ſacræ Virginis confeſſores, iudicarūt nimiam videri hanc frequentiam, ac pro-

Digitized by Google

propterea meritò temperandā Deus Opt. Max. teſtimonijs duobus omni exceptione maioribus, frequētiam illam approbauit; nam quoties deinde Chriſti Corpus ſumebat eius facies, miris fulgoribus in conſpectu omnium coruſcabat, & cū quadam die ſumptioni Euchariſtiæ iam proxima, ad locū cōmunionis acceſſiſſet, diuino quodā extaſi rapta, ita in ſublime Spiritus Sāctus nō ſolū mentē, ſed & corpus ſuſtulit, vt cū Sacerdos nō potuiſſet ori eius Euchariſtiā immittere, ſacra illa hoſtia vltro ad os eius euolaret. Tandē ſi Lutherus aduerſus cātantiū choros obmurmurabat, Tharaſia fratribus, & monialibus ſuis pſalmodiæ in choro ſepties, iuxta ſeptē horas
Pſal. 118. Canonicas, & iuxta illud Dauid. *Septies in diē laudē dixi tibi*, quotidie vacare iubet, quibus diuinis laudibus, velut bellicis tormentis, aduerſarios ſuos malè torquent. Ad quod ſignificandum, vbi Vulgata noſtra legit
Cant 7. Cant. 7. *Quid videtis in Sunamitide niſi choros caſtrorum?* alij legunt: *Quid videtis in Sunamitide, niſi multitudinem præliantium?* Vnde ingenioſè Rupertus in
Rupertus. Comment. illius loci ait: *Laudando chori præliantur, & præliando caſtra laudant.* Verum & Dauid hæc duo mihi copulaſſe
Pſal. 149. videtur, cum dixit Pſal. 149. *Exaltationes Dei in gutture eorum*; ecce canentium laudes: *Et gladij ancipites in manibus eorū:* ecce arma tenentes, vt contra hoſtes acerrimè dimicent. Neminem igitur iam tam mentis inopem fore opinor, qui clarè non videat illuſtrem victoriam, quam B. Tharaſia de impio hæreſiarcha Luthero reportauerit, vt meritò fortiſſimæ Iudith verba
Iudith 9. ſibi vſurpare poſſit: *erit enim hoc memoriale nominis tui Domine, cum manus fœmina deiecerit eum.* Iudith 9. Hanc autem victoriā reportaſſe, tāto glorioſius iudico, quāto ipſi Luthero ignominioſius fuiſſe arbitror, quod à tenera fœmina fuerit oppreſſum, ac ſuperatū. Sanè cū Abimelech, vir alioquin fortis, & bellicoſus, grauiter percuſſus fuiſſet à fœmina, id adeo ſibi turpe, ac ignominioſum iudicauit, vt proximus morti ab armigero ſuo enixe poſtularet, vt interficeret ſe, ne diceretur mulier ipſum inter-
Iudic. 9. remiſſe: *Ecce vna mulier*, ait ſacer Textus, *fragmen molæ deſuper iaciens, illiſit caput Abimelech, & confregit cerebrum eius: qui vocauit citò armigerum ſuum, & ait ad eum: Euagina gladium tuum, & percute me, ne forte dicatur, quòd à fœmina interfectus ſim.* Non euaſit hoc ignominiæ genus impius Lutherus, cum à fœmina Tharaſia turpiter fuerit proſtratus, ac deuictus; Hanc victoriam per mulierem factam attente mihi perpendenti, verba illa occurrerūt propter Debboram dicta: *Noua bella elegit Dominus*: etenim ſi præterita tempora inſpiciamus, reperiemus duces virorum, viros fuiſſe; mulierem verò, virorum ducem, neminem niſi B. Tharaſiam: quare non apte minus dicemus hac tempeſtate, quàm in ſæculo illo Debboræ: *Noua bella* Iudic. 4.
elegit Dominus. Cum olim Rex Iabin Cananæus per viginti annos vehementer oppreſſerat filios Iſrael, vt lib. Iudicum c. 4. legimus, decreuerūt illi bellum ei indicere, & illum expugnare: quamuis autem inter eos eſſet Barach, rerum bellicarum peritiſſimus, Debboram tamen elegerunt in generalem exercitus ducem, continuoque illa, militaris regiminis munere fungens, vocauit Barach, & dixit: *Vade, & duc* Iudic. 4.
exercitum in montem Thabor, tolleſq. tecum decem millia pugnatorum, ego autem adducam ad te Siſaram, exercitus Iabin, & currus eius, & tradam eos in manu tua: ipſa etiam cum exercitu comitata eſt illum: *Aſcēdit cum decem millibus pugnatorum, habens Debboram in comitatu ſuo*: dixerat enim ei Barach: *Si veneris mecum, vadam ſi nolueris venire mecum, non pergam*: poſtea verò ipſa Debbora inſtar prudentis, ac expertiſſimi ducis, monuit eum, diem, quo hoſtē aggredi debebat, & in illum irruere: *Hæc eſt*, ait, *dies, in qua tradidit Dominus Siſaram in manus tuas*: ſubiunxit tamen deinde: *In hac vice victoria non reputabitur tibi, quia in manu mulieris tradetur Siſara:* Non diſſimiliter huius Carmelitici exercitus diſcalceatorum ducem, creauit Deus alteram Debboram, Beatam ſcilicet Tharaſiam; nam licet verum ſit, virum illum ſanctitate inſignem Fratrem Ioannem à Cruce Carmelitanum, certamen hoc incepiſſe, ac de dæmonis faucibus multos eduxiſſe, qui nouæ huic militiæ nomen dederunt, ſapienter tamen, cum id præſtare cępit, Beatæ Tharaſiæ, eius duci, & magiſtræ dixit: *Si venis mecum, vadam, ſi nolueris venire, non pergam*: Tharaſia quidem inſtar Debboræ, gubernabat, & dirigebat, Ioannes velut Barach executioni mandabat; illa ad eum dixit: Vade, & duc exercitum in

Tha-

Thaborem montis Carmeli,vbi transfigu-raberis,& in virum alterum mutaberis,reliquaq; eum docuit, quæ ad victoriam de hoſte reportandam idonea eſſe iudicauit.Vnde non Ioanni,ſed Tharaſiæ hæc victoria ſcribi debet, *In hac die victoria non reputabitur tibi,quia in manu mulieris tradetur Siſara*: in manu Tharaſiæ tradetur Luterus, qui tunc in animis Luteranorũ viuebat;ſicut autẽ tũc parta victoria,Barach dixit:*Surge,ſurge Debbora,& loquere canticũ*;(vel,vt alij legũt) *loquere inſpectionem, loquere ornatũ,loquere principatum,loquere ordinẽ*. His enim omnibus ſignificationibus grauida eſſe perhibetur vox Hebræa, quam vulgatus Interpres vocat *Canticum:* Sic ſanè nobis, B. Tharaſiæ dicere nũc licet poſt glorioſam hanc partam victoriam: *Surge,ſurge,loquere canticum*, canticum ſcilicet illum nouum, quem Ioannes dixit cantare non poſſe,niſi virgines; *loquere inſpectionem*, pande nobis reuelationum, & cæleſtium viſionum arcana; *loquere ornatum*, narra nobis diuina chariſmata, quibus ſponſus te mirificè exornauit; *loquere principatum*,manifeſta nobis ſpecialem illum fauorem,cum Rex Regum, dum mortalem vitam ageres,te velut Reginam pretioſiſsimo diademate manu ſua coronauit; *loquere ordinem*, aperi nobis excellentiam huius tui ordinis, in quo te ordinatrice, ita omnia bene ordinata ſunt, vt nihil in ea abſque ordine inſpicere liceat: quod non obſcure indicat, Deum principalem eius fuiſſe inſtitutorem,quia,vt ait D.
Ad Rom. 13 Paulus: *Quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt*.

Porro,vt clarè videamus,quam adamuſſim Debbora B. Tharaſiam obumbrauit, in memoriam quæſo reuocemus vocem Hebræam,*Debbora*, idem ſignificare,quod Latine *Apis*. Conſtat autem, apem ſimul virginem,& matrem eſſe, vt cecinit Virg.
Virgil. lib. 4. Georg. & admittit D. Auguſt. de
D. Auguſt. bono coniugali cap. 2. dum ait: *Deus apibus prolem ſine concubitu dare potuit: ergo carnem Chriſti in vtero virgineo rectè for-*
D. Ambr. *mare potuit*. Et D. Ambroſius 4. Exaemeron,commendans apes ab integritate virginali,fatetur pariter fœcundiſsimas eſſe: *Geminos,inquit,creant fœtus, & duplici cæteris auibus fœcunditate præponderant*. Deinde quia apes ſymbolum ſunt cuiuſdam religioſæ communitatis,cum & clauſuram ſeruent,& vni tanquam reliquarum magiſtræ,& ſuperiori ſubijciantur: vt enim dixit D. Baſilius homilia 8. ſui Exameri: D. Baſil.
Apibus communis eſt habitatio, communis volatus,communis vtraque omnium actio, & quod maximè eſſe conſtat ſub præſide, duceque,omnes ſua officia attingunt, & aggrediuntur: cæteras omnes certare,& muniri,alias inuigilare, quærendo victualia, alias ſollicitam caſtris adhibere cuſtodiam, alias futuros explorare imbres, & ſpeculari curſus nubium, alias de floribus ſerta fingere, alias rorem infuſum floribus ore colligere; nullam tamen alienis inſidiari laboribus. Cum igitur Beata Tharaſia virgo ſit pariter & mater,copioſum ſpiritualium filiorum examen procreans,& cum duplicẽ inſtituerit communitatem Monachorum, & Monialium, quæ tamquam apes argumentoſæ ſingulæ ſuis muneribus attendentes,Euangelicæ perfectionis fauum inceſſanter elaborant, congruè ſatis Beatam Tharaſiam adumbrari conſtat per Debboram,*apem* ſignificantem: ſed & illud, quod fertur de Alexandro, non alienum puto ab hoc argumento: deſiderauit ille vehementer oculis ſuis inſpicere, qua ratione apes ex materia illa, quam ex varijs floribus decerpebant, fauos mellis elaborarent: quod vt obtineret, hac induſtria vſus eſt,vitreum apiarium confici præcepit, & in eo copioſum apũ examen introduci, putans hac ratione proſpecturum, apes mellificare: ſed falſa eum fefellit opinio;nã antequam illæ, opus ſuum inchoarent, primum omnium luto intrinſecus vitrum delinierunt, vt ſic nulla ratione faui conſtructio extrinſecus videri poſſet. Sane licet iam fere omnes moniales ex ſalubri Concilij Tridentini decreto clauſuram ſeruare conſtringantur, Beata autem Tharaſia,ſtrictiſſimam omnium clauſuram inſtituit, ita vt extrinſecus ſpirituales eius apes nulla ratione proſpici poſſint: & ſi quando, quod rariſſimè accidit, cum externis ſermonem inire neceſſe ſit,id non aliter fit,quã breuiſſimè, & velo vultũ operiente,vt nec videre,nec videri liceat: vnde etiã & Alexandri(nobiles inquam,& principes)impediuntur, ne ſacras apes intra monaſteriorum apiaria elaborantes,proſpicere queant.

Ad hæc de Debbora ait ſacer Textus Iudic. 4.
4. Iudic. *Erat autem Debbora prophetiſſa vxor Lapidoth*, quæ duo mirificè præfigurant,

rant, & quaſi ob oculos nobis ponunt prę-clara duo cæleſtia dona, quibus B. Tharaſia, mirum in modum præfulſit: pollicitus fuerat Deus olim, copiosè effuſurum ſpiritum propheticum ſuper Eccleſiam ſuam: *Effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem, & prophetabunt filij veſtri, & filiæ veſtræ.* Inter has filias princeps Propheriſſarum fuit Deipara Virgo, deinde Eliſabeth mater Ioannis Baptiſtæ, Anna vidua filia Samuelis, filiæ quatuor Philippi Diaconi, poſtmodum verò, vt obſeruat D. Thomas 2. 2. quæſt. 174. non defecit ſpiritus hic propheticus in Eccleſia Chriſti, etiam in fœminis: etenim dono prophetiæ floruerunt B. Angela monialis Carmelita, filia Regis Bohemiæ, S. Brigitta anno 518. cuius mirabiles prophetiæ Apoſtolico calculo ſunt probatæ, S. Gertrudis Ducis Brabantiæ filia anno 664. S. Hildegardis anno 1130. cuius reuelationes cófirmatę fuerunt ab Eugenio III. S. Catharina Senenſis anno 1360. ac tandem hac noſtra tempeſtate, ne ſpiritus antiquorum vatum in Eccleſiá Catholicá defeciſſe videretur, ita copioſe Deus prophetiæ ſpiritū, ac diuinarum reuelationum lumen, in Beatam virginem, & matrem Tharaſiam effudit, vt inter illuſtriores Eccleſiæ Dei vates, ac celebriores Prophetiſſas, merito cónumerari debeat: cuius locupletiſſimæ teſtes ſunt eius ſcripta, quibus pænè infinitas prophetias, & reuelationes, ex obedictia ſuorū confeſſorū, teſtimonio proprio omni exceptione maiori conſignauit. Vocat deinde Debboram ſacer Textus *vxorem Lapidoth*: vox hæc Hebræa eſt, quæ interpretatur *fœmina fulgurum*, vel *lampadum*, quod præclarè in Beatam Tharaſiam, & abſque vllo dubio conuenit. Antiqui Rabbini ſuper 4. cap. Iudic. affirmant, Debboram præ eximia ſua pietate erga diuinum cultum curam habuiſſe nutriendi oleo ardentes lampades, quæ erant in templo: *Arte* (inquiunt) *lychnopæa ad ſacrum lucernarum vſum lychnos conficiebat.* Beatam Tharaſiam nemo ignorat ob excellentem virtutis religionem, quæ in illa ſingulariter emicuit, diuini cultus ſollicitam ſemper curam geſſiſſe, & præcipuè illius, qui ad auguſtiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum pertinebat: illa Eccleſiæ munditiam præcipiebat, altaria quoad poterat, ornabat, lāpades perpetuò ardere volebat, non immemor illius: *Ignis in altari meo ſemper ardebit*, oleo diligenter illas nutriebat, vt non abs re, prudenter exiſtimare liceat, in præmium illius ſedulæ diligentiæ in nutriendis oleo lampadibus, ad Dei cultum deſtinatis, diuinū ſponſum, non ſolū oleo lętitiæ animā prę multis alijs participibus vnxiſſe, ſed & miraculoſo oleo, ex corpore eius perpetuò emanante, illam illuſtrare voluiſſe: ſecura ſanè erit, non paſſuram à ſponſo repulſam, propterea quod veniente illo deficiat oleum in vaſę ſuo: tanta enim olei copia dilibuta eſt, vt non ſolum anima, ſed & corpus in olei fontem eruperit, & perpetuò, ac inceſſanter erumpat.

Ioel. 4. — D. Thom. — Iudic. 4. — Leuit. 6.

Cæterum cū à principio pollicitus fuero Mariana illa verba: *Beatam me dicent omnes generationes, quia fecit mihi magna, qui potens eſt, & ſanctum nomen eius*, ſacræ virgini Tharaſiæ adaptare: reſtat explicare, quomodo ſanctum nomen eius magnificet eā: ſanè id, quod de emanatione olei nuper dicebam, non obſcure id indicat; nam ſi Sponſa dixit: *Oleum effuſum nomen tuum*; non video vbi copioſius hoc noſtro ſæculo illum effuderit, quam in B. Tharaſiam, cum ex abundantia ſpiritualis olei, quo Spiritus ſanctus illam inunxit, in corpus eius miraculosè redundarit. Referunt Hiſtoriographi quòd cum Alexander Magnus proximus eſſet ad bellum ineundum contra hoſtes, repente iuxta eius tentorium, fons olei ex terra foras erupit; conſultis autem auguribus, primus illorum, nomine Ariſtander, reſpondit: *Oleum laborem indicat, ſed & victoriam repromittit: nam oleo athletæ vnguntur, & olea victores coronantur*: certe perennis fons olei ex ſacroſancto virginis corpore Tharaſiæ erumpentis, vnum indicat, & aliud portendit, indicat ingentem laborem, quem luctando aduerſus hoſtes, pertulit: portendit verò lauream non ſolū præſentis Apoſt. beatificationis, ſed & cæleſtis beatitudinis, qua in choro Virginū à ſpōſo, nūc, & poſtea reſurgens glorioſè coronabitur.

Luc. 1. — Cant. 1.

Ad hæc legimus olim Deum, tamquam ſingularem fauorem ex celebri ſuo nomine Thetragrāmathon, ſeu Iehouah, Abrahæ vnam litteram, Saræ alteram dono dediſſe: ille enim cum antea Abram, illa vero Sara nuncuparentur, poſtmodum Abraham, & Sarai vocati ſunt: at Beatæ Tharaſiæ, tamquam ſponſæ ſuæ dilectiſſimæ

Gen. 7.

mæ,non vnam,vel alteram ſui nominis litteram,ſed totum,ac integrum nomen ſuũ IESVS ei donauit,vt iam non Tharaſia ſolũ,ſed Tharaſia de Ieſu cognominaretur: & eſſet,quod ſi nomẽ etiã ipſum Tharaſię ſpeculemur non pauca à nomine Ieſu mutuaſſe reperiemus;nam ſi nomen Ieſu propter prodigia,& miracula, quæ in nomine eius patrantur,à Dauide mirabile appellatur: *mirabile nomen eius*: ſanè Tharaſia Græco idiomate idem eſt, quod Latino *miraculoſa*, ſeu *prodigioſa*, quod nomen ſatis vtique conuenit ipſi rei: nam cuius mirabilis ſanctitas,& immaculata vita,gratiæ miraculũ, ac prodigiũ fuiſſe toti Eccleſiæ conſtat,certè Tharaſiæ nomen, quod *miraculoſa* interpretatur,iure ſuo ſibi vindicabat. Quid,quòd & idẽ nomen Tharaſia,vt multis placet,idem ſignificat, quod Latine *ter ipſa*? vt ſicut olim vetuſta illa ethnicorum ſæcula ſuum Mercurium, vt excellentiam magiſterij eius commendarent, Trimegiſtum illum vocitabant, ita & fęlicior noſtra ætas nacta ſit,hanc ſacrã virginem,quam propter inſignem eius ſapientiam,ac Apoſtolicum illius magiſteriũ Tharaſiam nominat, hoc eſt ter ipſam,ſeu Eccleſiæ Trimegiſtram.

Ad extremum, vt iam finem dicendi faciam, ad vos omnes Carmeliticæ diſciplinæ profeſſores orationem conuerto,cum
Iſai.51. Iſaia proclamans: *Attendite ad petram, vnde exciſi eſtis, & ad cauernam laci, de qua præciſi eſtis: attendite ad Abraham patrem veſtrum, & ad Saram, quæ peperit vos*. Attendite quæſo ad Eliam veſtri Ordinis patrem, ac primum inſtitutorem: attendite ad matrem veſtram B. Tharaſiam eiuſdem reformatricem: quod ſi vos deterret rigor, ac aſpera viuendi ratio Eliæ, inuitet vos, & alliciat viuum matris veſtræ Tharaſiæ exemplum,qui alioquin tenerrima virgo,ac varijs infirmitatibus vexata, non ſibi indulgebat,ſed Eliani rigoris æmulatrix vera,ad culmen perfectionis totis viribus anhelabat. Audite illam vobis dicentem illud Hier. 2. *Induxi vos in terram Carmeli,vt comederetis fructus eius*. Hierem.2.
Sanè fructus huius ſacri Carmeli, virtutes ſunt,dona Spiritus Sancti, ac diuina chariſmata: ad hæc delibenda Carmelum aſcendiſtis;quę cum in B.veſtra matre Tharaſia,tanquam in viuo exemplari, ac limpidiſſimo ſpeculo, mirificè præfulgeant; nemini licebit excuſationem illam præferre,quam D.Hiero. adducit ep.20.ad Thereſiam,dum ait: *Ex eo ſiquidem lex videtur obſcura, quoniam ratio, in quo conſpiciatur extitit*. D. Hieron.
Sanè B. Tharaſia adeo perſpicuè religioſæ vitæ normam,ac animatum Apoſtolicæ perfectionis ſpeculum ſe exhibuit, vt in illa virtutes omnes in heroico gradu clarè conſpicere liceret: in eam ergo mentis lumina conuertite,vt eam imitemini, & vt ab ea diſcatis quid corrigere,quid effugere,quid proſequi, quid ad Chriſto placendum tenere debeatis, qui cum Patre, & Spiritu Sancto viuit,& regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

DE

DE SACRIS ARCANIS CVLTVS ET DEVOTIONIS ERGA DEIPARAM VIRGINEM AC DIVVM IOSEPHVM EIVS SPONSVM.

LIBER DECIMVSOCTAVVS.

Homilia Prima.

Exhortatio ad deuotionem Virginis, adductis præcipuis rationibus ad eam ſtimulantibus, partim à mira eius ſanctitatis excellentia, partim ab vtilitate, quæ in nos redundat, petitis.

D. Auguſt.

LICEAT antequam hoc genus argumenti exordiar, verba D. Auguſtini in opuſcul. de Aſſumptione Virginis mihi vſurpare: *Te Deus omnipotens pater, voto ſupplici exoro, vt qui mandas nubibus, & pluunt imbres, qui tangis montes, & fumigant, qui aperis terram, & germinat, quid dicam iubes, quid proferam præbes? ad quid ſermonem dirigam, aperis?* Cuperem enim cælitus ardentes prunas in me dimitti, quibus fidelium animos ad Virginis deuotionem ſectandam, inextinguibili ardore accenderem, & inflammarem: puto tamen hoc pio deſiderio me alioquin Mariani honoris tepidum zelatorem omnino fruſtrandum non fore, cum ex antiquorum Patrum doctrina ea in medium proferre duxerim, quæ diuina irrorante gratia, ſaxea etiam corda ad amorem, & deuotionem tantæ matris facilè emollire poſſint, & quidem quàm ſollicitos ſe exhibuerint Sancti Patres in ſuadenda cordiali erga Virginem deuotione, pænè innumera eorum elogia conteſtantur. Ego ex his pauca quædam nunc ſeligam, vt ad alia me oonuertam. Diuus Ioannes Demaſcenus oratione prima de dormitione Virginis, loquens cum ea, honoris, qui conſeruis habetur, beneuolentiam erga communem Dominam declarat: *Quo tamen modo ſtudium te honorandi, quæ Dominum peperiſti, negligendum erit? An non illud, vel neceſſario ſpiritui præferemus? hac enim ratione noſtram erga Dominam beneuolentiam, luculentius oſtendemus.* Hæc ille. Diuus Bonauentura in epiſtola, quæ inſcribitur vigintiquinque memorialium, vbi quædam ad piè viuendum monita tradit, in 13. memoriali hæc habet: *Vt glorioſam Reginam Domini Noſtri matrem benedictam, in ſummo habeas omni tempore venerationis affectu, & in cunctis ad eam neceſſitatibus, periculis, & preſſuris, tanquam ad refugium tutiſſimum te conuertas, ipſius tutelæ præſidium*

D. Damaſc.

D. Bonauen.

flagitando, eamque in tuam ſuſcipiens aduocatam, deuotiſſimè, ac ſecurè tuam ei cauſam committas, quia Mater eſt miſericordiæ, quotidie ſtudens ei ſpecialem, & ſingularem reuerentiam exhibere. Ac tandem

Greg. VII. Gregorius Septimus Pontifex ſanctiſſimus, cuius memoriam in Martyrologio die 25. Maij, inter pleraque alia documenta, quæ tradidit Mathildi filiæ Beatricis Tuſciæ Duciſſæ, fœminæ integerrimæ, & de Romana Eccleſia optime meritæ, Deiparæ Virginis deuotionem, his verbis commendauit: *De Matre verò Domini, cui te principaliter commiſi, & committo, & nunquam committere, quouſque illam videamus, vt cupimus, omittam: quid tibi dicam? quam cælum, & terram laudare; licet vt meretur nequeant non ceſſant. Hoc tamen proculdubio teneas, quia quanto altior, & melior, & ſanctior eſt omni matre, tanto clementior, & dulcior circa conuerſos peccatores, & peccatrices. Pone itaque finem in voluntate peccandi, & proſtrata coram illa, ex corde contrito, & humiliato lacbrymas effunde; inuenies illam indubitanter, promitto promptiorem carnali matri, ac mitiorem in tui dilectione.* Hæc Gregorius Septimus.

Cæterum iam varias rationes proponamus, quæ ad hanc Virginis deuotionem excitant, has ad duo præſertim capita reuocari arbitror, nimirum ad inſignem Virginis excellentiam, ſublimiaque eius merita, & ad noſtram ſpiritualem, & temporalem vtilitatem. Certè Virginis ſanctitas ac matris Dei celſiſſima dignitas præexcellens adeo eſſe perhibetur, vt hoc ſolo nomine, etiam ſi penè innumerabilia, quæ non deſiderantur, deficerent, iure ſuo ſibi vendicat ab omnibus creaturis ſeruiri, coli, ac ardenter amari. Hoc vt altius repetam à primordijs creationis Virginis illam petendam ſum arbitratus cum D. Bernardi his verbis eleganter eam deſcribentis in ſermone de S. Maria, cuius initium

D. Bernard. eſt Aue: *Arca teſtamenti typum tenet Sanctæ Dei Genitricis: illam fecit Bezeleel, iſtam condidit Emmanuel; Bezeleel, Ooliab in opere ſocium habuit, & Virgo quoque virginum condita, præelecta, præſeruata, præparata, & ornata per Spiritum ſanctum, & eius omnipotentem filium fuit: Bezeleel interpretatur vmbra Dei, Ooliab protectio mea; prior ille Spiritus ſancti, iſte verò typum tenet filij; de illo dicitur ad Mariam: Virtus altiſſimi obumbrauit tibi; & ad Ioſeph, quod in ea natum eſt de Spiritu ſancto, filius verò ad patrem clamat: protege me à facie impiorum, qui me afflixerunt. Item, de ventre matris meæ tu es protector meus. Bezeleel ergo cum ſocio arcam teſtamenti fabricauit. Sancta quoque Trinitas Virginem ſibi ſanctificauit, hoſpitiumque mundiſſimum ſibi præparauit. Neque enim pater abeſſe potuit, vbi eius ſpiritum, & filium cooperari voluit: quæcunque enim Pater facit, hæc eadem ſimiliter & filius facit: nec enim filius poteſt à ſe facere quidquam, niſi quod viderit patrem* Ioan. 5.
facientem. De Spiritu quoque legitur: Verbo Domini cæli firmati ſunt, & ſpiritu oris Pſal. 33.
eius omnis virtus eorum. Pater ergo in conſecratione Virginis exhibuit claritatem, Filius humilitatem, Spiritus ſanctus charitatem. Pater lumen exhibuit rationis, Filius cinerem humilitatis, Spiritus ſanctus oleum dilectionis. Pater exhibuit potentiam, Filius ſapientiam, Spiritus ſanctus omnium virtutum gratiam. Pater auctoritatem contra peccatum, Filius humilitatem contra mundum, Spiritus ſanctus charitatem erga Deum, & proximum. Filius carnis mortificationem, Spiritus ſanctus compunctionem, Pater cæleſtium contemplationem. Filius docuit eam diuina operari, Spiritus ſanctus amare, & amari, Pater cæleſtia contemplari. Filius eam erudit, Spiritus ſanctus eam prouebit, Pater eam perficit. Filius eam purificat, Spiritus ſanctus eam pacificat, Pater eam honorificat, hæc dicens opera, vel dona Trinitatis non diuido, ſed fideliter inſeparabilia aſſero: ſicut enim in eſſentia vnitas, ita in operatione identitas. Hactenus Sanctus Bernardus.

Sed quod ipſe prætermiſit de arca teſtamenti, quæ ex lignis erat Sethim, vt
legimus Exod. cap. trigeſimo quinto impu Exod. 35.
tribilibus minimè ſilentio prætermittam, vtpotè ad excellentiam, ac eximiam Virginis puritatem exprimendam mirum in modum conducens: id enim vmbra fuit gratiæ præſeruationis maculæ originalis, quam ſpiritualem animæ putredinem eſſe, nemo Catholicus negat, cum iuxta decretum Sacroſancti Concilij

Tri-

Conc. Trid. Tridentini ſit verè, & propriè peccatum, & mors animę eandē etiam præſeruationē ab hac putredine delineatam intueor in arbore illa, oſtenſa Nabuchodonoſori Regi Danielis cap. 4. vbi hæc verba lego: Dan. 4. *Succidite arborem, & præcidite ramos eius, & excutite folia eius, uerumtamen germen radicum eius in terra ſinite.*

Porrò arbor illa, viſa Regi in ſomno procerrima, & ampliſſima, pulcherrimis frondibus, floribus, & fructibus ornata, ſecundum myſticum ſenſum, adumbrauit miram ſtatus primi hominis, ante peccatū fœlicitatem. Eadem mox bonis ſuis omnibus, atque ornamentis expoliata, & exciſa, ſeruata tamen radice, vnde rurſus creſcere, floreſcere, ac fructificari poſſet, ſignificauit eiuſdem primi hominis miſerrimū ſtatum, poſtquam lapſus eſſet in peccatum, quo omnis eius poſteritas vitiata, & perdita eſt: fuit tamen radix, & germē eius ſeruatum: intelligo autem per radicē Beatam Virginem Mariam, peccato Adami nullatenus infectam: ſic enim eam appellauit Iſaias cap. vndecimo: *Egredietur* Iſai. 11. *Virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet.* Per germen autem radicis Chriſtum Dominum interpretor, qui non ſolum omnis peccati expers fuit, ſed & arborem humanæ naturæ, vitio Adami deſtructam, & corruptam, non tantum in priorem, qua condita fuerat, dignitatem, ſed multo etiam ampliorem, ac florentiorem reparauit, vt vbi abundauit delictū, ſuperabundaret gratia. Verum & multo ante præfiguratam intueor Virginis præſeruationem à peccato originali: nam vt Geneſ. 2. legimus Geneſis cap. ſecundo, ſerpens Virginis celcaneo inſidias moliturus, diuino oraculo prædicitur, ſed venenatum dentem huic calcaneo figere non potuit, quin potius caput ei conterendum prænunciauit: equidem calcaneo iuxta Philoſophos nemo ignorat, partem eſſe illam pedis, quam inter gradiendum, naturæ ductu, primum in terra ſiſtimus, cum ſit velut baſis, cui ad perpendiculum totum corporis pondus innititur: vnde apte Virginis Conceptionem præſigurat, cum per illam primum in orbem terrarum greſſum fecerit, ſeu primum in eo pedem poſuerit, quem ſerpens antiquus, ſicut & reliquos filios Adæ, peccati originalis morſu lædere nitebatur, ſed mordere numquam potuit, ſi quidem calceamentis diuinæ gratiæ ita egregiè præmunita erat, vt diuinus Sponſus, quæ calceamenta ei contulerat, quaſi admirans, dixerit: *Quam* Cant. 7. *pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis, filia Principis?* quæ verba de Virgine exponit Ambroſius de inſtitutione Virg. cap. de- D. Ambr. cimoquarto. Hæc autem Deiparæ calceamenta cæleſtia fuere; nam Apocalyp- Apoc. 12. ſis cap. duodecimo, mulier illa amicta ſole, quæ illam ſignificabat, ſub pedibus habuiſſe dicitur lunam, quæ calceamentorum vicem ſubibat, ac proinde calceamenta hæc excelſiora fuere, quàm vt in ea venenatis dentibus ſerpens poſſet aſſurgere: quippe qui in ſua maledictione, Geneſis cap. tertio accepit, vt ſuper pe- Gen. 3. ctus ſuum graderetur, humi reptans, & terram comederet cunctis diebus vitę ſuę, ideſt homines terrenis rebus inhiantes. Er ſicut in benedictione Aſer Deuteron. cap. 33. dicitur: *Ferrum, & æs calcea-* Deuter. 33. *mentum eius*: & Ezechiel cap. decimo ſex Ezech. 16. to ad Ieruſalem: *Calceaui te in byanthino*, ſeu, vt alij vertunt, *hyacintho*, quod eundem ſenſum reddit: ita calceamenta Virginis non minus fortia calceamentis Aſer fuere ad noxium ſerpētis caput conterendum, nec minus decora, & ſpecioſa calceamentis illis Ieruſalem Ianthinis, ſeu hyacinthinis, coloris cæleſtis incorruptibilitatem ſignifiaantis. Deinde 1. Ma- 1. Mach. 4. chabæorum cap. quarto legimus, Iudam Machabæum cum alijs, altari holocauſtorum, quia contaminatum fuerat à Gentibus, ne forte eſſet illis in opprobrium, vti noluiſſe, ſed acceperunt lapides integros, & ædificauerunt altare nouum, ſecundum illud, quod fuit prius; quanto magis Dei filius noluit in matrem accipere eam, quæ per peccatum fuiſſet contaminata, ne in eius opprobrium cederet, nam, ſicut adnotauit Sanctus Thomas ter- S. Thom. tia parte, quæſtione 27. articulo quarto, gloria filiorum patres eorum, Prouerbio- Prou. 17. rum cap. 17. etiam per oppoſitum ignominia matris ad filium redundaſſet, & ideo negat ipſe Virginem peccaſſe venialiter; eadem prorſus ratione, immo fortiori infero, neque contraxiſſe originale, quod deterius eſt, ſed omni nouitate gratiæ, nouam ſine vlla vetuſtate veteris Adæ Chriſto filio fuiſſe præparatam, ramquam altare ſanctiſſimū, & animatum: ſic

enim eam vocat Methodius in Hypopantem. Deinde ſi moris eſt, vt quando aliqua Eccleſia maximè Cathedralis, aut Metropolitana ædificanda venit, vt Epiſcopus Pontificalibus veſtibus indutus, Clero, & populo fidelium deuotè procedentibus, primum fundamenti lapidem proprijs manibus apponat, & cum eo pretioſiſſima aurea numiſmata in ſignum perpetuæ ſtabilitatis, & æternæ memoriæ; ſimilis in hoc facto viro ſapienti, vt dixit Chriſtus Dominus, Matth. cap. 7. *Qui*
Matth 7. *ædificauit domum ſuam ſupra petram*, vt, licet deſcendat pluuia, & veniant flumina, & venti irruant in domum illam, nunquam tamen decidat. Numquid ſtatuens ſapientiſſimus architectus, & omnipotens Deus, templum matris ſuæ, in qua, velut in matrice domo habitaturus erat, & de qua in eius figura dictum eſt 3. Regum, ca-
3.Reg.10. pite decimo: *Non eſt factum tale opus in vniuerſis regnis*, fundaturus erat illam ſuper arenam? fundaturus erat ſuper ſtercus originalis maculæ? fundaturus erat ſuper immundiſſimas peccati fæces? abſit longè à nobis hæc cogitatio, ſed piè credamus, quòd, ſicut olim 3. Regum capite quinto: *Præcepit Rex, vt tollerent lapi-*
3.Reg. 5. *des pretioſos in fundamenta templi*; ita in Conceptione Beatiſſimæ Virginis, quæ ædificatio fuit Mariani templi pretioſiſſimi, diuinorum chariſmatum lapides à ſummo, ac peritiſſimo architecto iacti fuere.

Ad quæ omnia iſta hac ſingulari ratione confirmo, quia Deipara habuit perfectiſſimam virginitatem non ſolum corporis, ſed & animæ. perfectiſſima autem mentis virginitas creaturæ rationalis in eo certè poſita eſt, nemine renuente, vt per peccatum, quod ſpiritualis quædam fornicatio eſt, numquam violata fuerit. Cum ergo Beata Virgo corpore, & mente perfectiſſima virgo fuerit, conſequens eſt, non fuiſſe nec per momentum, per peccatum originale violatum, atque corruptum: etenim quantumcumque per gratiam ſubſequentem momentum conceptionis ſpiritualis illa violatio, & corruptio peccati originalis penitus deleretur; perfectio tamen perfectiſſimæ virginitatis, prout importat immunitatem ab omni violatione peccati minimè repararetur, ſicut quantumcunque Diua Maria Aegyptiaca fuerit mundata ab omni labe peccati, & in reſurrectione habitura ſit corpus integerrimum; ſemper tamen verificabitur, violatam fuiſſe, nec id vlla ratione reparari poterit, cum ad præteritum (vt loquuntur Theologi) nulla ſit potentia. Nec præteribo in idem argumentum egregiam rationem noſtri Diui Bernardini Senenſis, tomo 4. ſermone 49. poſt Paſcha part. 1. vbi ſic ratiocina-
tur: *Certum eſt, quòd Deus creauit Adam* S. Bernardinus Senen.
ſine peccato originali ex limo terræ: deinde ex coſta eius creauit Euam etiam ſine peccato; & certum eſt, quòd Chriſtus incarnatus fuerit Deus, & homo, & fuit maior quàm Adam, & Eua, & maioris dignitatis: & tantum intereſt inter eos, quantum inter creatorem, & creaturam. Modo non eſt credendum, quòd ipſe filius Dei voluerit naſci ex Virgine, & ſumere eius carnem, quæ eſſet maculata peccato originali, immo credendum eſt, quòd voluit ſumere carnem ex carne puriſſima, & quòd eius mater fuerit pluſquam Eua, & Adam, qui creati fuerunt ſine peccato originali: quæ ratio mihi valde applauſit. Hæc Diuus Bernardinus Senenſis.

Porrò vt ſtupendam hanc Virginis excellentiam amplius elucidemus, ſingulare illud epithetum, quo vtitur Euſebius Cæſarienſis libro 7. de Demonſtratione Euangelica, cap. 3. Virginem cohoneſtauit, attenta mentis cogitatione, perſcrutemur: appellauit illam librum nouum: verba e- Euſeb. Cæſ.
ius ſunt hæc: *Nouus liber de aduentu Dei, qui continet natalia Chriſti, filij propbetidis Mariæ*. Liber in ſua prima ſignificatione non ſignificabat librum ex varijs folijs papiraceis compactum, ſed arboris corticem, vt apertè indicant verba Ciceronis libro primo de Natura Deorum: *Trunci* Cicero.
obducuntur libro, aut cortice, quo ſint à caloribus, & frigoribus tutiores. Indicāt etiam idem verba Virgilij, ecloga vltima, qui ad exaggerandum Cornelij bellum hæc carmina cecinit:

Non illum noſtri poterunt mutare labores, Virgilius.
Nec ſi eum moriens alta liberaret in vlmo.
Aetiopum verſemus oues ſub ſidere campi.

Atque ex hoc factum eſt, quòd eum olim ob defectum papiri ſcripturæ in corticibus exararētur, inde codex ſcriptus, vel

Digitized by Google

vel ſcribendus, liber appellari cępit: vtraque libri acceptio, & ſignificatio non pauca Virginis præconia cóplectitur. Cógruit mirificè illi vocari liber, prout idem pollet, quod arboris cortex, tum quia ſicut cortex vndique truncum circumdat, & fouet, ita Beata Virgo filium Dei vtero ſuo, velut cortice, circumdedit, & fouit iuxta vaticinium Ierem. 31. *Nouum fecit Dominus ſuper terram, fæmina circumdedit virum*: quem locum interpretantes Septuaginta, cap. 38. transtulerunt: *Quoniam creauit Dominus ſalutem in plantatione noua*. Nouitas autem inter alia plura in eo mirificè enitet, quòd paruus cortex vteri virginei, infinitæ magnitudinis, & immenſitatis plantam, hoc eſt incomprehenſibilem filium Dei comprehendere potuerit. Tum quia ſicut cortex ita à principio etiam ſuæ generationis cum arbore coniunctus eſt, vt nihil inter ipſum, & arborem mediari patiatur: quod ita verum aſſeuerant agricultores, vt affirment, ſi quidpiam aeris ſubintret inter corticem, & arborem, continuo incipere corticem arborem demoliri; ita Beata Virgo adeo cum Deo Optimo Maximo ab inſtanti etiam ſuæ Conceptionis, arctiſſimo charitatis vinculo copulata ſemper fuit, vt nullus vnquam alicuius peccati originalis infectus aer inter Deum, & ipſam ſubintrans mediarit; cuius non leue indicium eſt, ipſam poſtea per totum circulum vitæ, leuem etiam peccati venialis putredinem neſciſſe: tum quia ſicut cortex à principio, & poſtea non alio nutritur humore, quàm eo, qui ſibi ab arbore, ſeu trunco, quem tegit, communicatur; ita Beata Virgo, quæ cortex fuit anima, & corpore continens, tegens, & fouens filium Dei, nullo alio ſpirituali humore nutrita fuit, quàm à filio Dei ſibi communicato, ex quo apertè efficitur, nihil coinquinatum in illam introire potuiſſe, cum non aliunde, quàm ab arbore vitæ, & totius puritatis fonte, ſuccum, & humorem ſuxerit. Secunda deinde acceptio libri, vt codicem ſcriptum iam ſignificat, præclarè etiam in Beatam Virginem conuenit, cum per illam, quàm magna ſit Virginis ſuper reliquos omnes Sanctos excellentia, facilè innoteſcit: etenim illos Salomon Prouerbiorum cap. 11. folia reputauit: *Iuſti autem, quaſi virens folium*. Virgo autem non tantum eſt folium, ſed liber integer eſſe dicitur, multa folia comprehendens, cum reliquorum cæleſtia omnia chariſmata in ſe vna vberius complectatur: folia quidem ſoluta haud difficulter deformantur, & pereunt, cum vero ſunt in librum conglutinata, facilè cuſtodiuntur, & characteres integri conſeruantur: non diſſimiliter multi Sanctorum, quia folia erant ſoluta, ſuborta peccandi occaſione, facilè perierunt, Dauid in veteri Teſtamento alienam vſurpauit vxorem, Petrus in nouo Chriſtum abnegauit, Thomas diſcredidit, & Chriſti Diſcipuli omnes ſcandalum paſſi ſunt, vt prædixerat eis Dominus, Matth. cap. vigeſimoſexto: *Omnes vos ſcandalum patiemini*. Beata autem Virgo liber eſt egregiè ligatus, & clauſus, cuius folia non ſoluta, virtutes non diuiſæ, ſed ita ex ſingulari, ac præexcellenti dono confirmationis in gratiam inter ſe connexæ, & conglutinatæ, vt iacturam vllam pati non potuerint, aut quoquo modo cæleſtium donorum impreſſi in illa characteres, deformari: rectè etiam quadrat Virgini, librũ nuncupari, cum in ea, velut in libro, Pater æternus mentis ſuæ conceptum expreſſerit, verbum diuinum in candidiſſima vteri ſui charta ſcribens. Vnde Beatus Andreas Cretenſis oratione ſecunda de dormit. dixit cum Deipara loquens: *Tu es liber viuus eius, qui in te tacite fuit ſcriptus, Verbi Paterni viuifico Spiritus ſancti calamo*. præclarè quidem vocat Virginem librum viuum, quia licet alioquin auctor viua voce loquens, dicendi energia, & accurata actione, verbis, quæ profert, vitam quodammodo eis dare videatur, liber tamen ſcriptos illos ſermones continens, mortuus prorſus eſt, vitamque ſcripturæ conferre non valet: at Beata Virgo liber eſt viuificus, & animatus, conferens vitam Auctori vitæ, cum Verbum Diuinum, quod in ea Pater æternus ſcripſit, verè ipſa genuerit, humana carne illum induens: ad quod ſignificandum, aptè Eccleſia Catholica in multis Deiparæ Virginis feſtiuitatibus vtitur Euangelio, cuius initium eſt, *Liber generationis*, vt inde intelligamus Beatam Virginem librum eſſe viuificum, & vitam conferentem, cum generatio ex propria ratione ſit proceſſio viuen-

Hierem. 31.
Septuaginta Interpr.
Prou. 11.
2. Reg. 11.
Ioan 20.
Matth. 26.
Andr. Cret.
Eccl. Rom. in feſt. B.V.

Digitized by Google

uentis à viuente in ſimilitudinem naturæ, vt Philoſophi omnes cum ſuo principe conteſtātur: quod ſi vlterius obſerues eſſe librum generationis Ieſu Chriſti, qui *Saluator, & vnitus*, interpretarur, inde clare agnoſces Beatam Virginem, communicante Chriſto Domino, non quācunque vitam, ſed vitam nobis valde ſalutiferam, dulcem, ac ſuauem: filius Dei à Patre genitus talem vitam accepit, vt de ipſo dicatur: *Sanctum, & terribile nomen eius*, & alibi: *Terribili & ei, qui aufert ſpiritum Principum*: à matre verò genitus, ita ſuauem, ac mellifluam vitam ab ea mutuauit, vt qui antea Deus vltionum diceretur, iam *Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis* a Diuo Paulo 2. ad Chorinthios cap. 1. proclametur; quo certè Patris nomine, etiam ſi non ſubiunxiſſet *miſericordiarum*, non obſcurè indicauerat filium Dei, poſtquam accepit vitam à matre, aperta habere erga nos ſuæ miſericordiæ viſcera, cum Pater à patefaciendo dicatur, vt auctor eſt Marcus Varro libro quarto de lingua Latina. Atque ex his omnibus colligo, quòd, ſi Auctores librorum, qui communi Reipublicæ applauſu probantur, immortalem ſibi nominis gloriam comparant, adeo vt Ouidius libr. 15. Metamorphoſeon, propter editum à ſe librum, figmentis, & mendacijs plenum, parem putarit cum ſtellis adeprurum laudis immortalitatem, dicens:

Pſal. 110. Pſal. 75. 2. Cor. 1. M. Varro. Ouidius.

Iamque opus exegi, quod nec Iouis ira, nec ignis,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetuſtas.
Parte quidem meliore me ſuper alta perēnis
Aſtra ferat, nomenque erit indelebile noſtrum.

Certè ſi libri, alioquin fabuloſi, ac mendacia ſcaturientes, immortalis nominis gloriam ſuis authoribus conciliarunt, planè cum Deus librum hunc Beatæ Virginis, communi omnium generationum applauſu receptum, vt ipſa in ſuo Cantico cecinerat: *Beatam me dicent omnes generationes*, in lucem ediderit, omni prorſus errore, & mendacio carentem, vtpore in ſe continentem increatam Dei veritatem, iuxta illud Chriſti Domini: *Ego ſum via, veritas, & vita*: non poteſt ex illo, tamquam verus eius auctor, non magnam laudem, ac immortalem nominis gloriam ſibi comparaſſe: ſi enim Dauid dixit: *Mirabilis Deus in Sanctis ſuis*, quos conſtar ſeruos eius eſſe, quanto queſo mirabilior in matre ſua fuiſſe credendus eſt, in qua tot prodigia patrauit, vt eadem Virgo haud arroganter dicere non dubitarit: *Fecit mihi magna, qui potens eſt, & ſanctum nomen eius.*

Lucæ 2. Ioann. Pſal. 67. Luc. 1.

Cæterum iam à rationibus, quæ miram Virginis excellentiam ob oculos mentis nobis propoſuere, ad alias noſtram vtilitatem concernentes, quæ nos tamquam proprij commodi auidiſſimos, impenſius mouere ſolent, ſermonem conuertamus: inter has primo loco iam appono, quòd Chriſtus Dominus morti proximus in teſtamento, quod in lecto Crucis condidit, hoc magni momenti legatum nobis reliquit, vt Beatam Virginem in ſpiritualem noſtram matrem haberemus: nam cum Virgini dixit, Ioann. cap. 19. *Mulier ecce filius tuus*, omnes nos in eo, curæ, & protectioni illius tradidit, vt ad illam, tamquam ad chariſſimam matrem, confugeremus: & quidem cum Chriſtus Dominus ſit Pater Iuſtorum, iuxta Vaticinium Iſaiæ cap. 63. *Tu enim Pater noſter, & Abraham neſciuit nos, & Iſrael ignorauit nos, tu Domine Pater noſter, & Redemptor noſter*; & ex alio capite Beata Virgo ſit mater Chriſti; conſequens eſt, ipſam ſpiritualem eſſe matrem iuſtorum, vt his verbis intulit Diuus Anaſtaſius ſermone de Deipara: *Decet te Matrem, Regeneratricem, Dominam, ac Heroam cognominare, eo quòd ex te prodijt Rex Dominus.* Vnde arbitror, Beatam Virginem, tamquam amantiſſimam matrem, in corde ſuo, velut chariſſima pignora, filios ſuos cuſtodire: nam ſi Diuus Paulus ad Philippenſes cap. 1. teſtatur, cor ſuum domicilium eſſe filiorum, quos in Chriſto genuerat: *Eo quod vos habeam in corde*, immo 2. Corinth. cap. 7. adiecit: *In cordibus noſtris eſtis ad commoriendum, & conuiuendum*; quanto magis de materna Virginis charitate exiſtimare debemus, in eius corde omnes ſuos ſpirituales filios, velut in domicilio ſibi iucundiſſimos cōtineri? quod non ignorans Eccleſia Catholica ex Pſal. 76. eandem Virginem loquēs dixit: *Sicut lætantium omnium noſtrum habitatio eſt in te ſancta Dei Genitrix.* Etenim Virgo videns filium ſuum non dedigna-

Ioan. 19. Iſai. 63. D. Athanaſ. Ad Phil. 1. 2. Cor. 7. Pſal. 76.

gnari cor ſuum erga nos apponere, vt lo-
Iob c. 7. quitur B. Iob 7. *Quid eſt homo, quia apponis erga eum cor tuum?* Nec ipſa dedignatur ad imitationem filij in corde ſuo nos habere. Quare ſicut olim Abraham Geneſ.
Geneſ. 12. 12. obſecrauit Saram: *Dic obſecro te, quod ſoror mea ſis, vt bene ſit mihi propter te, & viuat anima mea ob gratiam tui*; ita & nos obſecrare poſſumus Deiparam: ò Virgo Maria, ò Sara noſtra, quæ (Princeps) interpretatur, dic, quòd ſis Mater noſtra, vt propter te bene ſit nobis à Deo, & ob gratiam tui viuat anima noſtra in eo, vt propter talem Matrem Aegyptij (Dæmones intelligo,) indemnes nos prætereāt, & Pater, Filius, & Spiritus ſanctus noſtri miſereantur. Cum ergo B. Virgo ſit conſtituta Mater noſtra, ita maternum amorem in nos exercet, vt Dei Patris amorem imitetur, prout egregiè obſeruauit his verbis
Antonin. 4. par. lib 5 c. 20. S. Antoninus 4. part. tit. 5. cap. 20. §. 11. quod dicitur de Patre Aeterno Chriſti, di-
Ad Rom. 8. ci poteſt de B. Virgine: *Proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis tradidit illum, paſſum voluntate, & affectu, & quomodo non etiam cum illo nobis omnia donauit?* Certè amorē
Prouerb. 8. ſuum ipſa Virgo teſtatur Prouerb. 8. *Ego diligentes me diligo*; ex qua dilectione oritur in illa ſingularis cura, quam de nobis gerit, in via Domini nos diligit, in tribulationibus conſolatur, in perplexitatibus, & anguſtijs, pœnas, quas Deus contra nos iratus infligere minatur, aut minuit, vel certè pœnitus auertit: petitiones noſtras exaudit, & noſtris neceſſitatibus materno affectu opitulatur, vt in illam aptè conue-
Iſai. c. 49. niat illud Iſai. 49. *Nunquid obliuiſci poteſt mulier infantem ſuum, vt non miſereatur filio vteri ſui?* Certè B. Virgine Chriſtum generante vtero ſuo, nos omnes etiam ſpiritualiter genuit, indeque eſt, quòd licet alioquin B. Virgo pluſquam Regia Maieſtate in ſublimi loco ſedeat apud filium, magna Angelorum ſtipante caterua, & in ſummo honore ſuper omnes puras creaturas conſtituta ſit, nihilominus tamen cū Mater noſtra ſit, huius maternitatis minime oblita, non dedignatur nobis familiariter conuerſari, precibus noſtris annuere, minima etiam noſtra negotia pertractare, ac rerum omnium ad nos pertinentium ſolicitam curam gerere, vt ipſa his verbis
S. Brigit. lib. 7 reuelat. c. 25. reuelauit S. Brigittæ lib. 7. ſuarum reuelationum, cap. 25. *Eadem humilitas eſt nunc in filio meo in potentia Deitatis ſuæ, ſicut tunc fuit, quando reclinabatur in Præſepio, iacens inter duo animalia, licet omnia ſciret ſecundum Deitatem, nihil tamen loquebatur ſecundum humanitatem: ſic etiam nunc ſedens ad dexteram Patris, audit omnes loquentes ad eum cum charitate, & reſpondet per infuſiones ſancti Spiritus, quibuſdam verbis, & cogitationibus quibuſdā quaſi ore ad os loquitur, ſicut ei placet: ſimiliter ego, quæ ſum Mater eius, ita humilis ſum nunc in corpore meo, quod eſt ſuper omnia, quæ creata ſunt, exaltatum, ſicut tunc fui, quando Ioſeph deſponſata eram.* Et in- Ibidem.
fra ad calcem capitis: *Sicut ergo humilis fui cognita ſoli Deo & Ioſeph: ſic etiam nunc ſum humilis, ſedens in ſublimiſſimo throno, parata præſentare Deo omnium orationes rationabiles; ſed aliquibus reſpondeo per infuſiones diuinas, aliquibus autem loquor ſecretiùs, ſicut beneplacitum eſt Deo.* Hactenus B. Virgo. Atque hinc eſt, quòd ſicut pueri cum aliquid terriculi, vel aduerſi ſibi obijcitur, collum Matris lachrymabundi arctius complectuntur, vel ad gremium eius confugiunt, ita & nos hoſtium incurſibus, ac varijs tentationibus oppreſſi, ad Virginem per collum ſignificatam, accurrere debemus, & cum lachrymis, & precibus maternum eius gremium amplecti; quin etiam non ſolum in hoſtium impugnatione, verum etiam ſicut olim Ruben,
vt legimus Geneſ. 28. *inuentas Mandragoras Liæ matris detulit*: ita & nos bona Gen. 28.
noſtra, aliaq; pietatis opera Virgini deferamus, & per ipſam Deo offerenda tranſmittamus, non ſecus ac ea, quæ à corpore per collum aſcendunt in obſequium capitis, prout id nos facere monet D. Bernard.
ſerm. 3. de aduentu dicens: *Studeamus & nos dilectiſſimi per ipſam ad Deum aſcendere, qui per ipſam ad nos deſcendit; per eam venire in gratiam ipſius, qui per eam in noſtram venit miſeriam.* Addo in idem argumentum egregia, ac pia verba D. Tho- D. Bernard. ſerm 3 de aduentu.
mæ opuſc. 8. vbi ait: *Magnum eſt in quolibet Sancto, quando habet tantum de gratia, quod ſufficit ad ſalutem multorum, ſed quando haberet tantum, quod ſufficeret ad ſalutem omnium hominum de mundo, hoc eſſet maximum, & hoc in Chriſto, & in B. Virgine fuit: nam in omni periculo poteſt obtinere ſalutem ab ipſa Virgine glorioſa:* D. Thomas opuſc 8.
vnde Cantic. 4. *Mille clypei, id eſt remedia* Cantic 4.
con-

contra pericula, pendent ex ea: item in omni opere virtutis potes eam habere in adiutorium: & ideo dicit ipſa Eccleſiaſt. 24. in me omnis ſpes vitæ & virtutis. Secundam noſtræ vtilitatis rationem ſubijcio, quia B. Virgo Aduocatæ munere fungitur apud filium, idq; potentiſſimè, adeo vt omnia ad ſalutem noſtram profectura facilè ab eo impetret: id quod Eccleſ. cap. 4. docet, ſancti Patres conteſtantur, ſacræ litteræ indicant, variæ reuelationes confirmant, ac portentoſa exempla apertiſſimè cõprobãt: ſane Eccleſia prærerquam quòd in percelebri cantico Salue Regina, Virginem alloquens, ait: *Eia aduocata noſtra illos tuos miſericordes oculos ad nos conuerte:* in oratione eriam vigiliæ Aſſumptionis ita orat: *Munera noſtra Domine apud tuam clemẽtiam Dei Genitricis commendet oratio, quã idcirco de præſenti ſæculo tranſtuliſti, vt peccatis noſtris apud te fiducialiter intercedat.* Id ipſum, vnanimi conſenſu frequenter referunt Patres; nam S. Ephren orat. de laudibus Virginis vocat eam *Vallum fidelium, & propitiatiorum laborantium.* Andreas Cretenſis in ſalutatione Angelica: *Chriſtianæ fidei propugnaculum, & eorum, qui ſpem in ea collocant, propugnatricẽ.* Nazianzenus in tragœdia de Chriſto: *Patronam acceptiſſimam.* Bernardus ſerm. 1. de Aſſumpt. *Aduocatam, ſalutis noſtræ negotia pertractantem.* D. Bonauenrura in hymno te Matrem Dei laudamus, ſic illã alloquitur: *Tu agonizatrix pugnantium, aduocata pauperum, miſeratrix, & refugium peccatorum, tu erogatrix munerum, poſt Deum ſola ſpes noſtra, tu ſalus te inuocantium, tu promotrix iuſtorum, congregratrix errantium.* D. Anſelmus de excellentia Virginis cap. 12. *Te Domina per ipſam gratiam, qua te Pater omnipotens Deus ſic exaltauit, & omnia tibi ſecum poſſibilia donauit, quatenus id apud ipſum in nobis impetres, & obtineas. Benigniſſimus filius tuus Dominus noſter Ieſus Chriſtus erit ad cõcedendum quidquid voles promptiſſimus, & exaudibilis: tantummodo itaque velis ſalutem noſtram, & verè nequaquam ſalui eſſe non poterimus.* Hæc ille. S. Antoninus 4. par. tit. 15. cap. 19. §. 2. in idem argumentum ait: *Sapientia aduocati, & eloquẽtia manifeſtatur ex tribus, ſcilicet, quòd obtineat apud iuſtum, & ſapientem Iudicẽ. Secundo, contra aduerſarium aſtutum, & ſagacem protegat. Tertio, quòd in cauſa deſperata vincat: ſed Virgo Maria aduocata noſtra obtinuit apud ſapientiſſimum, & iuſtum iudicem Deum contra aſtutiſſimum aduerſarium diabolum, in cauſa deſperatiſſima inter Deum, & hominem, in qua nullus hominum, qui eam præceſſerant, loqui audebant.* & 4. par. tit. 15. cap. 44. §. 2. inquit: *Ipſa ſola, omnes inferiores reduxit, tamquam mediatrix reconciliationis; & adiutrix redemptionis, & Angelorum numerum reſtaurauit, & ſubuenit ruinæ ante conſpectum Domini, vt dicitur in figura de S. Iudith cap. 13. & hominem lapſum reuocauit ad ſuperos.* Vt autem idem S. explicaret efficaciam aduocationis, & intercesſionis Deiparæ Virginis, hæc præclara ſcripſit 4. par. tit. 15. cap. 17. §. 4. *Oratio Sanctorum non innititur alicui rei ex parte ſua, ſed tantum miſericordiæ ex parte Dei; oratio autem Virginis innititur gratiæ Dei iure naturali, & iuſtitiæ Euangelij. Nam filius non tantum tenetur audire Matrem, ſed & obedire iuxta illud Apoſtoli: Filij obedite parentibus veſtris, quod etiam eſt de iure naturæ.* Et mox: *Oratio Deiparæ erat nobiliſſimus modus orandi, tum quia habebat rationem iuſſionis, & Imperij, tum quia impoſſibile erat eam non exaudiri iuxta illud, quod in figura eius dixit Salomon matri ſuæ Berſabeæ 3. Reg. 1. cum aliquid petere vellet: pete (ait) mater mea, neque enim fas eſt, vt auertam faciem meam.* Hæc S. Antoninus. Vnde S. Brigitta in reuelationibus cap. 84. refet, Sanctos apparuiſſe, & dixiſſe Virgini: *O Domina benedicta, tu portaſti Dominum in te, & tu Domina omnium es: quid eſt, quòd non poteris? quod enim tu vis, hoc factum eſt.* Non potuit ſane ſublimius prædicare Mariana potentia, cum & diuinam non aliter commendauit Dauid, quàm dicens: *Ipſe dixit, & facta ſunt.* Et quidem ſi Apoſtolus Chriſti ſeruus ad Philipp. 4. intrepidè pronunciauit: *Omnia paſſum in eo, qui me confortat;* quanto magis Deiparens omnia poterit in eo, quem genuit: ad quod reſpiciens B. Petrus Damian. ſerm. 5. de Natiu. Virginis dixit: *Quomodo illa poteſtas tuæ potentiæ poterit obuiare, quæ de carne tua carnis ſuſcepit originem? accedis enim ante illud aureũ humanæ reconciliationis altare, non ſolum rogans, ſed imperans.* Deinde ex ſacris litteris hæc eadem Patrum do-

ctrina

Marginal notes (left column): Eccl. 24. — Eccl. 4. — In antipho Salue Regina. — In ſec. Miſſ. vig. Aſſump. — S. Ephren orat. de laud. Virg. — Andr. Creten. in ſalut. Angelica. — S. Nazianz. in tragœd. de Chriſto. — S. Bernardus ſerm. 1. de Aſſump. — D. Bonau. in hymno te Matrẽ Dei. — S. Anton. 4. par. tit. 15. c. 19. §. 2.

Marginal notes (right column): Idem 4. par. tit. 15. cap. 45. § 2. — Iudith. c. 13. — Idem D. Anton. 4. par. tit. 15. c. 17. §. 4. — 3. Reg. 1. — S. Brigitt. in reuel. c. 34. — Pſal. 144. — Ad Philip. 4. — B. Pet. Dam. ſer. 5. de Natiuit.

ctrina non obſcurè deducitur. Etenim
Abachuc.3.
Abachuc.3.dum ait: *Deus ab Auſtro venit,& S. de monte Pharon.* Licet S.Gregorius Magnus lib.33. moralium cap. 1. per hunc montem vetus teſtamentum ſignificari dicat, vtpotè vmbroſum propter propheticarum obſcuritatem,& condenſum ob mulritudinem allegoriarum, & cæremoniarum,& myſteriorum, quæ in eo continebantur; per illum tamen B. Virginem intelligendam eſſe docuerunt? Theophil. in eundem locum Abacuch. Eſichius ſer. de B.Virgine, quæ meritò mons dicitur ob altitudinem dignitatis, gratiæ,& ſanctitatis ſuæ vmbroſus, quia Spiritus ſanctus obumbrauit illi, & condenſus ob multitudinem arborum.mons vero ſic condenſus, refugium ceruorum, & leporum, & aliorum animalium, immo & eorum, quos iudices inſequuntur,ſolet eſſe.Sic B.Virgo refugiũ omnium eſt, etiã peccatorũ, quos diuina iuſtitia punire ſatagit, & ad hunc confugientes montem liberantur. Quot enim millia fuerunt,ſunt,& erunt,qui iam in gehennam damnati fuiſſent, vel damnandi forent, niſi Mater Dei pro illis interueniſſet.Deinde verba illa Ioãnis Apocalypſ. cap. 12. *Apertum eſt templum Dei in Cælo*, B. Virginem ſignificat habentem viſcera miſericordiæ ſuæ aperta ad ſubueniendum occurrentibus ad eam, ac fortiter ad eos defendendum à volẽtibus violenter extrahere illos ab ea.Quod ſatis aperte figuratum fuit in templo illo,1.Machab. 10. vbi ſic dicitur: *Quicunque confugerint in templum, obnoxij Regi in omni negotio dimittantur*. Aduertenter dixit in omni negotio, quia licet confugientes ad Eccleſiam,non poſſunt violenter extrahi, vt in cap. inter alia de immunit.Eccleſiæ, & in toto tit.C.de his, qui ad Eccleſ. confug. ſunt tamen aliqui caſus, in quibus delinquentes non debent Eccleſiæ immunitate gaudere: non ſic autem confugientes ad Virginem,ſed in omni negotio confugientes ad illam,immunitatem gaudent: vnde Ludouicus Bloſius vir ſanè ſpiritualis in ſpec.ſuo cap.12.in medio: *Dulciſſima*(inquit) *Maria nullum à ſe repellit: peccatores ad ſe piè, & humiliter confugientes, blandè ſuſcipit, fouet, protegit, & filio ſuo materna fiducia reconciliat. Citius Cælum cum terra perierit, quàm ipſa aliquem ſeriò ſe implorantem ſua ope deſtituat.* Atque ad hoc ipſum ſignificandum conſultò diuinitus inditum arbitror Deiparæ nomen Mariæ,quod *Maris ſtella* interpretatur;nam prætermiſſis alijs rationibus congruitatis illius,illa ſatis nota eſt, cuius meminit D. Epiphanius hæreſ. 78. vbi cuntra Antidicomarianitas ſic loquitur: *B. Maria non fortuito, aut ſolum placito, vt quidam putant,ſed diuina diſpenſatione nomen accepit, ita vt ipſa quoque vocabuli ſui figura magnum quiddam inueniret: interpretatur enim maris ſtella,vt aſpectu illius dirigere curſum poſſimt, & deſtinatum partum apprehendere.Simili modo fratres,oportet,vniuerſos Chriſticolas inter fluctus huius ſæculi confugere ad Mariam, quæ ſuperno rerum cardini Deo proxima eſt, & ex aſpectu exempli eius,curſum vitæ dirigere:quod qui fecerit, non iactabitur vana gloria vento, nec frangetur ſcopulis aduerſorum, nec abſorbebitur voragine voluptatum,ſed proſpere veniet ad quietis æternæ portum.* Ad extremum D. Anſelmus de excellentia Virginis cap. 6. tantam potentiam, & efficaciam precibus Virginis tribuit,vt dicere audeat, non ſemel contingere;velociorem eſſe ſalutem ad inuocationẽ nominis Ieſu, quàm Mariæ: verba eius ſunt hæc: *Hæc velocior eſt nonnunquam ſalus, memorato nomine Maria, quàm inuocato nomine Ieſu vnici filij ſui,& id quidem non ideo fit, quòd ipſa maior,& potentior eo ſit:nec enim ipſe magnus,& potens eſt per eam,ſed illa per ipſum, quia filius eius Dominus eſt, & Iudex omnium, diſcernens merita ſingulorum: dum igitur ipſe à quouis ſuo nomine inuocatus,non ſtatim exaudit,profectò id iuſtè facit: inuocato autem nomine Mariæ, & ſi merita inuocantis non merentur, vt exaudiatur,merita tamen Matris intercedunt,vt exaudiatur. Hoc denique vſus humanus quotidie probat, cum quis propoſito Dominico nomine efficaciter ab alio aliquid impetrat,quod ſimpliciter ſua prece nequaquam impetrare poteſt.* Hæc Anſelmus. Id quod ſane cedit in Chriſti gloriam,& in eius doctrinæ adimplementum, qui Ioan. 14. dixit: *Amen,amen dico vobis, qui credit in me,opera,quæ ego facio,& ipſe faciet, & maiora horum faciet.* Et hinc poſſet D. Auguſt. à perplexitate, quæ ei tribuitur, *Poſitus in medio,quo me vertam neſcio; hinc lactor ab vbere, hinc paſcor à vulnere*; piè,& reuerenter ceſſare, vertens ſe prius

ad

S.Gregorius Mag lib. 33 moral.c.1.

Theophil.in eundem locum Abach. Eſichius ſer. de B.Virg.

Apoc. 12.

1.Mach.10.

In 1. de immunit Eccl. in tit. C. de his, qui ad Eccl.cõfug.

Bloſius in ſpec. ſuo c. 12.

D.Epiph.hæreſ.78.

D.Anſel. de excell.Virg. cap.6.

Ioan. 14.

ad Virginem, & ea pro aduocata aſſum-
pta,ad Chriſtum recurrere; quia,vt ex D.
D. Anſelm. D. Bernard. Anſelmo, & D. Bernardo refert, & aſſerit
Seraph. Firmianus problem. 54. Seraphinus Firmianus problemate 54. in
Virgine à filio deriuatur diuina pietas
abſque vllo iuſtitiæ terrore; at in filio,licet
attrahat pietas,terret tamen,quod ſcriptũ
Matth. 12. eſt: Iudicem eſſe eum adeo ſeueram,vt ra-
tionem ſit exacturus de vno quoque ver-
bo otioſo. Quid autem mirum, ſi magis
præfidat reus in ſola pietate, quàm in ea
iuſtitiæ coniuncta, quando eadem diuina
eſt pietas in vtroque & filij,& eius matris
tribunali?

Quæ omnia ſatis ſuperque efficacia mi-
hi videntur ad excitandam in nobis fidu-
ciam magnam in interceſſione Deiparæ
Virginis,& magna, ad ea,quæ poſtulat ad
impetrandum potentiam iuxta illud Pſal.
Pſalm. 49. *Ponite corda veſtra in virtute eius.* Ita ſanè
poſuit ſeraphicus noſter D. Franciſcus,de
D. Bonauen. vita S. Franciſci c. 9. quo S.Bonauentura in vita eius cap.9. di-
xit, in Matre Domini poſt Chriſtum præ-
cipuè fidens,eam ſui, ac ſuorum aduoca-
tam conſtituit. Quod idem pleroſq; alios
Patres factitaſſe, & factitandum nos mo-
nuiſſe lego. Nam S.Damaſcenus orat.1.
D. Damaſc. orat. 1. de dorm. Beatæ Virg. de dormit. inquit: *Tibi nos quoque hodier-
na die aſſidemus,ò Domina,Domina, atque
iterum dicam Domina, Dei Genitrix Vir-
go: animas noſtras an ſpem tuam non ſe-
cus, atque ad firmiſſimam quandam an-
choram alligantes,mentem,animam,corpus,
totos denique nos tibi dicantes,ac conſecran-
tes pſalmis, & hymnis ſpiritualibus,quantũ
poſſumus, honorantes.* Hæc Damaſcenus.
Sed S.Ephrem in orat.de Virgine his ver-
S. Ephrem. orat. de B. Virg. bis ad eam precatur: *Sub alis tuis cuſtodi
me, & protege; miſerere mei, qui ſum luto
inquinatus, ne aduerſus me glorietur ſata-
nas exitioſsimus,vt in me exurgat execran-
dus inimicus meus:Non mihi alia fiducia,
ò Virgo ſincera: tu enim meus portus,ò Vir-
go inuiolata,& præſens auxiliatrix. Deni-
que ſub tutela, & protectione tua totus ſum:
crebris lachrymis te ò celeberrima Mater
imploro, & aduoluor tibi.* Hæc S. Ephrem.
Hanc fiduciam ergo Virginem excitabat
S. Germanus Patriarcha Conſtantinop.
orat.de orat.Deiparæ,in memoriam reuo-
cans, Matrem Dei ad adiuuandum poten-
S.Germ. Patriarch. Conſtant. orat. de orat. Deiparæ. tiſſimam eſſe:verba eius ſunt hæc: *Certe
Domina Deiparens, certè meum refugium,
vita, & defenſio,arma,& gloriatio, ſpes,&
robur meum, concede mihi, vt & ego quoq;
cum ea fruar inenarrabilibus, & quæ com-
prehendi non poſſunt, tuis bonis in cæleſti
perſeuerantia: habes enim, ſat ſcio, cum tua
voluntate concurrentem potentiam, vt quæ
ſis Mater altiſsimi,& propterea audeo. Ne
ergo priuer mea expectatione ò Domina
intemerata, quæ vniuerſorum expectationẽ
ſupra rationem peperit Dominum noſtrum
Ieſum Chriſtum.* Hæc ille. Verum,quia
nihil efficacius in egentium animis fidu-
ciam gignit, quàm largitas, ac liberalitas
eius, cui preces fundere debent, placet
eximiam Virginis largitatem, ac inaudi-
tam liberalitatem palam facere; non tamẽ
alijs verbis,quàm quibus eam Adamuſſim
expreſſam reperio in reuelat. S.Gertrudis
cap. 12. vbi hæc habentur: *Sub matutinis* S. Gertrud. in reuelat. c. 12.
*in feſto Dominicæ Annunciationis, dum in
monaſterio monialium, in quo degebat Ger-
trudis, cantaretur Aue Maria, vidit ipſa
tres riuulos efficaciſſimos,procedentes à Pa-
tre,& Filio,& Spiritu ſancto, cor Virginis
Matris ſuauiſsimo impetu penetrare, &
de corde ipſius rurſus efficaci impetuoſitate
ſuam originem repetere, & ex illo influxu
S. Trinitatis hoc Beatæ Virgini donatum
fore, quòd ipſa eſt potentiſsima poſt Patrem,
ſapientiſsima poſt filium, & benigniſsima
poſt Spiritum ſanctum. Cognouit etiam,
quòd quotieſcunque illa ſalutatio Angelica,
Aue Maria,cum deuotione à fidelibus reci-
tatur in terris,prædicti riuuli efficaciori im-
petu ſuperabundantes,circumfluunt Beatiſ-
ſimam Virginem, & ex altero latere rein-
fluunt cor ipſius ſanctiſſimum, ſicq. cum
mira delectatione repetunt fontem ſuum, &
ex illa redundatione venæ quadam gaudij,
delectationis, & æternæ ſalutis reſpergun-
tur in omnes perſonas Sanctorum, & An-
gelorum, & inſuper illorum, qui in terris
commemorant eandem ſalutationem, per
quas renouatur omne bonum in ſingulis,
quod vnquam per ſalutiferam incarnatio-
nem filij Dei ſunt adepti.* Hæc ibi. Illud
tamen apprimè obſeruandum eſt:oporte-
re cum deuotione, & affectu erga Virgi-
nem, & cum fiducia in illam operibus bo-
nis vacare,& cum B. Virgine ad noſtram
ſalutẽ cooperari, in cuius figuram 3. Reg.
1. Nathan dixit Reginæ Berſabeæ: *Et ad-
huc te loquente cum Rege, ego veniam poſt* 3. Reg. 1.
te, & complacebo ſermones tuos. Sane ſi
vis, vt benedictiones tuæ acceptæ ſint co-
ram

ram Deo, ſupplicirer orã Reginam Mariam,vt in nobis non regnet Adonias,non dominetur in nos peccatum, non principetur libido; ſed pacificus Rex Salomon, ideſt Chriſtus: quia tamen non ſufficit ſola Virginis interceſſio,
Ibidem. pondera ſubſequentia verba Nathan: *Adhuc te loquente cum Rege ego veniam poſt te, & complebo ſermones tuos.* In quem locum D. Chryſoſtomus ait:
D.Chryſ. in Gen.c.1. *Ille complent ſermones Sanctorum,qui operibus humilibus, & pijs correſpondent eorum interceſſionibus.* Specialiter tamen de interceſſione B. Virginis. D. Bernardus homil. 2. ſuper Miſſus, inquit:
D.Bern. ho. 2. ſup. miſſus eſt. *Vt impetres eius orationis ſuffragium non deſeras conuerſationis exemplum.* B. Virginem contemplor dicentem: illud cuiuſdã
Eſdr.c.2. Matris,cuius meminit Eſdras cap. 2. *Educaui vos cum lætitia, & amiſi vos cum luctu, & triſtitia, quoniam peccaſtis coram Domino Deo veſtro, & quod malum eſt coram eo feciſtis.* Ite filij, & petite à Domino miſericordiam, ecce B. Virgo cooperationem noſtram poſtulat; vnde cum in nuptijs Chanæ Galileæ interceſsit ad ſupplendum defectum vini, minimè à filio miraculum poſtulauit miniſtris non cooperantibus: quin potius illis dixit:
Ioan. 2. Ibidem. *Quæcunque dixerit vobis facite.* Dominus dixit eis: *Implete hydrias aqua.* Et niſi implerent, penitus vino caterent. Cupis diuinæ charitatis vino per interceſſionem Virginis inebriari? diuinum auxilium ad ſuperandos hoſtes efficaciter impetrare? adhibe ad id cooperationem tuam iuxta
Ibidem. monitus Virginis: *Quæcunque dixerit vobis facite.* Cui perſimilis eſt illud,quod per
Prouerb. 8. Salomonem ipſa monet: *Nunc ergo filij audite me, & eſtote ſapientes.* Sapientia autem famulorum, quis non videat in eo ſitam eſſe, vt hæris obediant, & directioni eorum cooperentur. Vnde quod Dauid
Pſalm. 36. dixit: *Spera in Domino, & fac bonitatem, & paſceris in diuitijs eius.* Idem erga Beatam Virginem famulis eius faciendum eſt,vt fiduciam ſuam in ea collocantes bonis operibus pariter inient.

Secunda vtilitas ad deuotionem Virginis maxime impellens,illa certè eſt, quod in tremendo articulo mortis, materno affectu,tanquam charisſimis filijs efficacisſimè ſuccurrit, aduerſus omnes tentationes potentiſsima diuinæ gratiæ auxilia ad eas vincendas impetrans: etenim quoniã ipſa virili animo non minus religioſè,quã officioſè Chriſto adſtitit in Cruce morienti,non ſine ingenti animæ ſuæ,quam doloris gladius pertranſiuit, cruciatu; ideo peculiariter illi datum eſt ſuis filijs ſpiritualibus ſingulari pietate ſibi deuotis, eamq. inuocantibus in extremo vitæ conſtitutis, ſuam opem impertire, Dæmones pellere, illiſque vt ſancto fine vitam hanc claudãt impetrare,& ſicut luna præeſſe dicitur no- Geneſ. 1.
cti Geneſ. 1. quia noctem illuminat: ita Virgo in mortis articulo, quæ nocti aſsimilatur,ſuis deuotis illuceſcit, & depellit tenebras. Quare Pelbartus de Themeſuar in ſtellario Virginis lib. 12. par. 2. c. 1. Virgini accommodat illud Sapient. 10. *In fraude circumuenientium illi affuit, & cuſtodiuit eum ab inimicis, & à ſeductoribus tutauit illum, & dedit illi claritatem æternam.* Pelbar. de Themeſiu in ſtellar Virg. lib 12. p. 2. cap. 1. Sapient. 10.
Quia Deipara tempore mortis à fraude dæmonum tentantium ſuos deuotos cuſtodit, atque tutatur. Vnde Eccleſia Catholica non ſemel nos monet auxilium in morte à Virgine enixè poſtulare: *Tu nos ab hoſte protege, & in hora mortis ſuſcipe,* & alibi, *Iter para tutum:* tunc In hym. officij B. M.
enim in itinere adſunt pænè innumeri deprædatores, à quorum infeſtiſsimis incurſibus Virgo deuotos ſuos protegit; & ideo Eccleſiam hortatur, vt dicamus, *iter para tutum*, quibus verbis mihi annuere videtur ad iter,quod planum,ac tutum parauit Deus filijs Iſrael medianre virga Moyſis.
Etenim ſicut mare Rubrum Moyſi virga Exod.13.
percuſſum, ac diuiſum iter ſicco veſtigio, Dei populo ad terram promiſsionis lactè, & melle manantem contendenti præbuit; ita per Virginem, quam virga Moyſi, vt ſupra diximus, adumbrabat, tranſitus per mare huius mundi ad cæleſtem patriam electis repromiſſam expeditus Dei ſeruis redditur. Eccleſiaſticus etiam non ignorans hanc miram Deiparæ virtutem ad ſubueniendum in mortis articulo, his verbis nos monet ad Virginem confugere: Eccl. 6.
In omni animo tuo accede ad illam, & in omni virtute tua conſerua vias eius, inueſtiga illam, & manifeſtabitur tibi, & continens factus ne derelinques eam? in nouiſſimis enim inuenies requiem. Ecce in his vltimis verbis præmium famulatus Deiparæ, requie ſcilicet perfrui in nouiſsimo mortis tempore: cum grauior tentationũ tempeſtas animam perturbans inſurgere

con-

conſueuit. Geneſ.c. 3. diuino oraculo ſerpenti dictum fuit, ipſum inſidiaturum calcaneo mulieris: *Tu inſidiaberis calcaneo eius*. Quod ille inceſſanter implet in ſemine eius, hoc eſt in ſpiritualibus Virginis filijs: inſidiatus enim calcaneo illorum, nempe extremæ parti, hoc eſt fini, tum ipſius mundi, cum extremis temporibus ex Apocalypſ. 20. *Soluetur Satanas modico tempore de carcere ſuo, & exhibit, & ſeducet gentes, quæ ſunt ſuper quatuor angulos terræ Gog, & Magog*. Atque per ſe, & per Antechriſtum, eiuſque præcurſores primum, deinde per eiuſdem aſſeclas bellum contra Eccleſiam acrius, & ferocius inſtaurabit, ſciens Apoc. 12. quòd modicum tempus habet. Tum etiam inſidiatur calcaneo vniuſcuiuſque noſtrum, quia in exitu vitæ ſingulorum vehementius omnes ſuæ verſutiæ neruos ad eos perdendos intendit, vt habet ſacrum Concilium Trid. ſeſſ. 14. cap. 2. de extrema vnctione; quomodo tamen calcaneo ſerpens inſidietur, à Virgine eius caput obterendum prędicatur, & idcirco Virginis præſidium omni quidem tempore reuerenter, & deuotè, ſed impendente præſertim morte, quando plus imminet periculi, enixius eſt implorandum, vt tortuoſi draconis caput proterere dignetur. Quod S. Ephrem in orat. ad Virginem precatur, his verbis: *Adeſto mihi nunc, & ſemper ò Virgo Dei Genitrix, mater miſericordiæ, benigna, & clemens in præſenti quidem vitæ curſu ferens protectrix, atque auxiliatrix, hoſtiles quoſcunque impetus à me auertens, & in via ſalutis me conſtituens; ac in extremæ vitæ articulo miſeram meam animam conſeruans, & tenebroſos, atque horrendos peſſimorum dæmonum aſpectus ab ea procul repellens; in tremendo autem die iudicij ab æterna me damnatione liberans, & poſtremo in numerum iuſtorum me referens, atque inacceſſa tui filij Domini, & Dei gloriæ me hæredem efficias*. In lamentatione Deiparæ ſuper paſſione Domini, ad eandem ſermonem dirigens, ſic ait: *Eripe* (inquit) *nos ò Virgo ſancta, atque intemerata à quacunque neceſſitate ingruente, & à cunctis tentationibus diaboli; eſto noſtra conciliatrix, & aduocata in hora mortis, atque iudicij, noſq; à futuro inextinguibili igni, & tenebris exterioribus libera, & filij tui nos gloria dignare, ò Virgo, & Mater dulciſſima, & clementiſſima*. Sic ille. Porro vt præſentiſſimum iuuamen, & præſidium, quod Beata Virgo in articulo mortis famulis ſuis præſtat, clarius vobis innoteſcat, non grauabor illuſtriſsimum huius rei exemplum hic apponere lib. 7. reuelationum S. Brigittæ: reuelauit, quomodo filio ſuo Carolo in articulo mortis ſingulari adiumento fuiſſet. *Ego* (inquit) *ſteti prope eundem filium tuum Carolum, paulò antequam emiſit ſpiritum, vt carnalem amorem non ſic memoria haberet, quòd propter eum aliquid Deo contrarium cogitaret, vel loqueretur, nec aliqua Deo placentia, vellet omittere; neque illa, quæ poſſent eſſe quomodolibet diuinæ voluntati contraria, vellet perficere, ad animæ ſuæ nocumentum; ego etiam taliter iuui eum in illo arcto ſpatio, id eſt exitu animæ ſuæ à corpore, vt non tam duram pœnam ſuſtineret in morte, quod ex ea inconſtans fieri poſſet, aliqualiter deſperando, & ne Deum in morte obliuiſceretur. Ego etiam cuſtodiui taliter animam ab ipſis immortalibus inimicis; id eſt dæmonibus, quòd nullus eorum tangere poſſet; ſed ſtatim cum egreſſa fuit à corpore, accepi eam in meam cuſtodiam, ad defenſionem. Quo facto turba dæmonum feſtinanter fugit, & receſſit, qui ex ſua malitia ipſam cupiebat deglutire, & æternaliter cruciare*. Hæc ex illa reuelatione, & infra Angelus teſtatus eſt, Virginem Dei Genitricem ex virtute ſua eidem Carolo contuliſſe quicquid illi deerat in armis ſpiritualibus, & indumentis, quæ pertinent ad milites, intraturos in Regno Cæli ad ſummum Imperatorem. Hæc ibi.

Tertia ratio, quæ merito nos vehementer impellere debet ad Virginis deuotionem diligenter inueſtigandam, illa non vltimum locum tenet, quòd cum Deiparens dæmonibus terribilis ſit, velut caſtrorum acies ordinata; certè aduerſus eos partes noſtras agens, eorum verſutias, & ſtratagemmata diſſoluit, potentiam eneruat, vires confringit, ac in fugam vertit, ne ab illis tandē ſuperemur, & vincamur. Ad quod ſignificandum frequenter Sancti Patres B. Virginem præfiguratam fuiſſe affirmant per Iudith, & per Iaelem, quoniam ſicut illa, vt legimus lib. Iudith, Holofernē deuicit, ac proprio gladio interemit, ita & Virgo dæmonem ſuperauit, adeo vt melius, quàm in illā in Virginem conueniant verba Iudith dicta cap. 16. *Dominus omnipo-*

Marginal notes: Apoc. 20. — Apoc. 12. — Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 2. — S. Ephrem. orat. ad Virginem. — Idem Sanctus Ephrē in lament. Deip. ſuper paſſion. Domini. — In reuel. S. Brigit. lib. 7. — Iudith. 13. — Ibid. c. 16.

Digitized by Google

nipotens nouit eum, & tradidit eum in manus fœminæ, & confodit eum. Nobiſq; potiori iure Virgini licebit, quod ciues Betuliæ
Ibid.c. 13. Iudith c. 13. ei cecinerunt: *Benedixit te Deus in virtute ſua, quia per te ad nihilum redegit inimicos noſtros.* Sicut item virago
Iudicum 4. illa Iael infeſtiſſimum hoſtem Siſaram deluſit, & clauo tĕpora eius perfodit, ne cŏtra populum Dei amplius inſeruire poſſet, ita B. Virgo immaniſſimum humani generis hoſtĕ, qui velut leo rugiĕs circuit quærens quem deuoret, reprimit, & cŏpeſcit, ne penitus nos demoliatur, & abſumat. Quare B. Virgini dæmonem confodienti adamuſſim quadrant verba illa Iudic. 5.
Iudicum 5. *Manum miſit ad clauum, & dexteram ad fabrorum malleos, percuſſitque Siſaram quærens in capite vulneri locum, & tempus valide perforans. Inter pedes eius ruit, defecit, & mortuus eſt: voluebatur ante pedes eius, & iacebat exanimis, & miſerabilis.*

Accedit his ex D. Bernardin. figura veteris arcæ, hoſtes Iſrael in fugă conuertentis, quam his verbis explicat tom. 3. ſerm.
D Bern. to. 3. ſer. 11. ar. 1. c. 3. 11. art. 1. c. 3. *Figurata eſt B. Virgo in figura Arca Moſayca, de qua nu. 10. ſcriptum*
Num. 10. *eſt, cum eleuaretur Arca, dicebat Moyſes: ſurge Domine, & diſſipentur inimici tui, & fugiant, qui aderunt te à facie tua;* vt myſticè innuatur, quòd quando eleuata fuit Virgo glorioſa ad cæleſtia regna, dæmonis potentia imminuta eſt, & diſsipata; vnde
Eccl. 24. pro illa dici poteſt illud Eccl. 24. *Superborum, & ſublimium colla propria virtute calcaui.* Hæc S. Bernardinus. Cæleſtis ſpŏſus ad ſignificandam hanc miram potentiă Virginis, ad propulſandos à nobis inimicos noſtros, & eoſdem expugnandos,
Cant. 1. cŏparat illam equitatui populi Dei: *Equitatui meo in curribus Pharaonis, aſsimilaui te amica mea.* Cant. 1. Etenim omiſsis alijs expoſitionibus, quibus eundem locŭ alibi enucleaui, per equitatum Dei aptè intelligi cæleſtem Angelorum militiam, auctor eſt D. Greg. Nyſſenus in comment. iſtius loci, quem ibidĕ ſequutus eſt doctiſsimus Gulielmus: & habet fundamentum in illo
D. Nyſſen. in com. ſuper Cant. Apoc. 19. Apoc. 19. *Exercitus, qui ſunt in Cælo, ſequebantur Verbum Dei in equis albis.* Beata igitur Virgo equitatui Dei in curribus Pharaonis aſsimilatur: ſicut enim in liberandis Iſraelitis ex ſeruitute Aegyptiaca equitatus Dei, fortitudo nimirum ſanctorum Angelorum, enituit in ſubuertendo Pharaone, & curribus eius in mari Rubro; ita Deiparæ fortitudo in exitu ſeruorum Dei, ex mundo ad terră promiſsionis præcipue elucet in dæmone, eiuſque curribus, ſeu munitionibus euertendis, penituſque demergĕdis in mari Rubro paſsionis Chriſti, cuius virtute dæmones à ſanctiſsima Virgine omnino expugnantur. In S. Brigittæ reuelationibus in ſerm. Angelico c. 20. Angelus cum dixiſſet de promptitudine Angelorum in obſequium ſanctiſsimæ
Virginis, ſubijcit hæc verba: *Super omnes etiam malignos ſpiritus ipſam ſic Deus potentem effecit, quòd quotieſcunque ipſi aliquem hominem Virginis auxilium ex charitate implorantem, impugnauerint, ad ipſius Virginis nutum illico pauidi procul diſfugiunt, volentes potius pœnas ſuas, & miſerias ſibi multiplicari, quàm eiuſdem Virginis potentiam ſuper ſe taliter dominari.* In reuelat. S Brig. c. 20.
Hæc ibi. Atque ad hoc idem ſignificandŭ, ſingulariter inter omnes interpretes putat D. Bernardus ſerm. ſuper ſignum magnum, lunam, quæ ſtultum ſignificat, iuxta illud Eccl. 27. *Stultus ſicut luna mutatur,* Eccleſ. 27.
poſitam ſub pedibus Virginis, vt vidit Ioannes Apoc. cap. 12. ſignificare dæmonem à Virginis pedibus conculcatum, & ſuperatum. Verba eius ſunt hæc: *Vnicus ille ſtultus totius ſtultitiæ princeps, qui verè* Apoc. 12.
mutatus vt luna, ſapientiam perdidit in decore ſuo, ſub pedibus Mariæ conculcatus, & contritus, miſeram patitur ſeruitutem. Ad extremum quoties queſo ſatanas, vt Chriſtus Dominus dixit Luc. 24. *expetiuit vos, vt cribaret ſicut triticum:* & noſtris frequentiſsimis peccatis, ac demeritis exigentibus obtinuiſſet, niſi Deipara Virgo potentia ſua illum coercuiſſet, ac vires eius eneruaſſet: quoties vos peccatores laqueo irretitos, ac varijs vitijs velut prædam ſuam iamiam deglutiendam, ab eius cruentis faucibus extorſit? vt meritò in illam præclarè conueniant illud Pſalm. Luc. cap. 24
44. *Eripiens inopem de manu fortiorum eius, egenum, & pauperum à diripientibus eum.* Pſal. 34.

Porrò vt iam dicendi finem faciam, ac propoſitum argumentum abſoluam, vltimam rationem appono, vtilitatem noſtram reſpicientem. Nemo ſanè eſt ita mentis inops, qui cum in curiâ Regum officium, dignitatem, aut fœlicem aliquam

Hh nego-

negotij expeditionem ardenter cupiens, beneuolentiam eius, qui hæc bona diſpenſare poteſt, ſibi conciliare contemnat: cum ergo nos omnes cupiamus peccata noſtra remitti, cæleſtia chariſmata nobis infundi, donum perſeuerantiæ nanciſci, vt ſic vitam conſequamur æternam: certè niſi dementati ſimus, Virginis beneuolentiam ardentiſsimo affectu nobis conciliare oportet, quia ipſa conſtituta eſt à Deo diſpenſatrix omnium bonorum ſpiritualium, vt his verbis edixit Diuus Bernardus ſerm. ſuper Miſſus: *Intuere ò bono conſilium Dei, conſilium ſapientiæ, conſilium pietatis. Cæleſti rore arcam rigaturus, totum vellus prius infudit; redempturus humanum genus, pretium vniuerſum contulit in Mariam. Quare? forte vt excuſetur Eua per filiam, vt querela viri aduerſus fœminam deinceps ſopiretur? pijſſimum ſane conſilium, ſed & aliud latet, nec totum hoc eſt. Intuemini igitur, quanto deuotionis affectu eam à nobis voluerit honorari, qui totius boni plenitudinem poſuit in Maria, vt ſi quid ſpei in nobis eſt, ſi quid gratiæ, ſi quid ſalutis, ab ea nouerimus redundare, quæ aſcendit de litijs affluens.* Hactenus Diuus Bernardus. Huius muneris diſpenſandi bona cæleſtia, quo Deipara Virgo gaudet; præclaram reperio figuram Geneſ. cap. 24. vbi hæc verba lego: *Prolatis vaſis argenteis, & aureis, ac veſtibus, dedit ea Rebeccæ pro munere, fratribus quoque eius, ac matri dona obtulit.* Non obtulit quidquam Eliezer fratribus Rebeccæ ex omnibus bonis Domini ſui, quæ ſecum portabat, quoadusq; conſenſum aſſumens ſponſalem, audiuit: *En Rebecca coram te eſt, tolle eam, & ſit vxor Domini tui, ſicut locutus eſt Dominus.* Tunc Domino gratijs pro exauditione actis, Rebeccæ non ſolum ditiſſima dona, & veſtes ſpecioſiſſimas dedit; verum & ipſa vaſa aurea, & argentea, quibus aſſeruabantur: ſimiliter Angelus Gabriel, miſſus à Deo ad beatiſſimã Virginẽ nuntius ſponſalium inter Deum, & naturã humanã, audito conſenſu Virginis dicẽtis; *Ecce ancilla Domini fiat mihi ſecundũ verbum tuum.* Cum non eſſet capax tantorũ bonorum, quæ & Virgini, & vniuerſæ humanæ naturę donanda erant, ad auctorem omnium primum Virginem iam plenam gratia remittens, ait: *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi.* Deinde interius eam inſtruit, propter conſenſum in Matrem Dei per eam exhibitum, factam fuiſſe ex ſpeciali dono Dei diſpenſatricem omnium diuinorum donorum, quæ in humanam naturam conferenda deinceps erant; vnde Angelus audito conſenſu Virginis, officio ſibi cõmiſſo functus, continuo diſceſſit ab ea, vt Euangelica narrat hiſtoria: non dona diſtribuens, vt Eliezer: hoc enim Virginis Dei matris munus erat; ſed cõſenſum, & reſponſum Virginis relaturus, nõ Deo, qui prius nouerat Virginis mentẽ, quàm ventrem, ſed vniuerſis Angelorũ ordinibus, vt introducto iam Dei filio in orbẽ terrarum, velociter venirent, vt adorarent eũ in templo ſancto ſuo, virginis thalamo. Atq; hinc fuit, quòd ſacroſancta Virgo, vt muneris ſibi cõmiſſi initiũ faceret, ſtatim ſurgens, abijt in mõtana cũ feſtinatione, & ſalutauit Eliſabeth; qua ſalutatione audita, Ioannes in vtero, & parẽtes eius repleti ſunt Spiritu ſancto. Ecce quomodo diſpenſatrix incipit munus implere. Idẽ proſequitur munus in præſepio Bethleemitico, & Paſtoribus, & Magis Regibus reſalutatis: nã cũ eius, & Dei omnipotẽtis ſimul filius infans eſſet, recenſq; natus, Mater nomine, & loco filij ſalutantes reſalutabat, & ad vocem ſalutationis eius, mirũ dictu, quæ, & quanta Dominus dona vtriſq; ſpiritualia diſtribuit. In his initijs munus diſpenſatricis omniũ bonorũ, quæ in Eccleſia fidelibus cõmunicantur, in Virgine conſecratur. Laban cũ eſſet ruſticus, & agreſtis, cũ vidiſſet inaures, & armillas in manibus ſororis ſuę, feſtinus egreſſus, venit ad virũ, qui ſtabat prope fontem aquę; ſic nos, qui deuotioni Virg. Mariæ dediſſimi ſumus, videntes non ſolum in manibus eius theſauros diuinorum chariſmatum, ſed etiam in manibus fratrum noſtrorum, quæ per eam quotidie vniuerſis communicantur, negligentiæ, & ſtultitiæ meritò arguemur, ſi Virginem confeſtim non adeamus, ſtantem propè fontem aquæ viuæ, & vitæ æternæ, Chriſtum ſcilicet Ieſum, vt cæleſtia nobis largiter diſpenſet, Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

D. Bern. ſer. ſup miſſus.

Geneſ. 24.

Ibid.

Ibidem.

Ibidem.

Geneſ. 24.

Homi-

Homilia II.

Proſequimur idem argumentum, ex multiplici capite oſtendentes deuotionem, ac filialem affectum erga B. Virginem ſingulare, noſtra prædeſtinationis ſignum eſſe; ſed prius per multas alias prædeſtinatorum notas ex ſacris Scripturis, & ſanctis Patribus proponimus.

Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 12. QVAMVIS ſacrum Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. c. 12. docuerit, neminem abſq; ſpeciali Dei reuelatione certitudine fidei agnoſcere poſſe, ſe ad fœliciſſimum prædeſtinatorum numerum pertinere: ſic enim ait: *Niſi ex ſpeciali reuelatione ſciri non poteſt, quos Deus ſibi elegerit*; quod multo ante mihi prædixiſſe videtur Salomon Eccl. 9. (Eccl. 9.) *Neſcit homo, vtrum amore, an odio dignus ſit, ſed omnia in futurum ſeruantur incerta*; nihilominus ex ſacris Scripturis, & ſanctis Patribus permulta ſigna diuinæ prædeſtinationis colliguntur, quæ maximã quandam moralem illius certitudinem in prędeſtinatorum animis generant. Vnde D. Bernardus in ſerm. de ſeptuag. ait: (D. Bernard. in ſer. de ſeptuag.) *Neſcit homo, vtrum amore, vel odio dignus ſit, quia in iſta vita certitudinem electionis non habet, ſed ſpei fiducia conſolatur nos, ne dubitationis huius anxietate cruciemur: propter hoc data ſunt ſigna quædam, & indicia ſalutis manifeſta, vt quibus certitudinẽ regat Deus eam ſollicitudinis, vel fiduciam præſtet eam conſolationis.* Hæc D. Bernardus. Primum, & præcipuum eſt cum nullius lethalis peccati labe conſcientia grauatur, maxime ſi id per longum tempus contingat: quod nõ obſcure indicant verba D. Pauli 2. Corint. (1Cor. 10.) 1. *Gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Cum enim quempiam non reprehendit conſcientia peccatum aliquando commiſiſſe lethale, tunc planè vſurpare poteſt illud eiuſdem Apoſtoli ad Rom. (Rom. 8.) 8. *Ipſe ſpiritus teſtatur ſpiritui noſtro, quod filij Dei ſumus.* Secundum ſignum prædeſtinationis arbitror eſſe, cum quis poſt, vel multa peccata lethalia patrata, præmiſſa debita eorum confeſſione, per longũ tempus ab omni lethali peccato ſe abſtinet, vel ſi labitur, diligenter curam habet, vt iterum confeſtim reſurgat, ſacramento confeſſionis frequẽter vtens: his enim pęnitentibus ſic contritis, & emendatis D. Paulus 2. Corint. 13. ait: (2. Cor. 13.) *An non cognoſcitis voſmetipſos, quia Chriſtus Ieſus in nobis eſt?* Quibus perſimilia ſunt verba illa Chriſti Domini, Ioannis 14. *Vos autem cognoſcetis eum, qui apud vos manebit, & in vobis erit.* (Ioan. 14.) Tertium ſignum eſt libenter verbum Dei audire: vt enim Chriſtus Dominus Ioan. 8. dixit: *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit, propterea vos non auditis, quia ex Deo nõ eſtis*; (Ioan. 8.) vnde D. Marcus in Act. Apoſt. ait, audierunt autem verbum Dei: *Quotquot præordinati erant ad vitam æternam*: certè ſicut (Act. Apoſt. 13.) eſurire, & auidè comedere, ſignum vitæ corporalis vulgus vocat; ſic dixerim vitæ ſpiritualis, & æternæ magnum eſſe indiciũ affectare ſuauiſſimum illum paſtum animarum, libenterq. audire verbum Dei, & diſcere, ſuſtinere triduo docentem Ieſum, nec habere, quod manduces, vt quondam turba illa; certè ſedere ad pedes Chriſti, ibiq. cũ Magdalena audire verbũ Dei, nec ab ore loquentis pendentẽ poſſe auelli, nõ ob miniſteria domeſtica, non ob murmur ſororis, nõ pænè ob ſuſtuarium (vti nec ſic Diogeaes ab Antiſthene abigi aliquando potuit) ego electionis indiciũ valde apparens eſſe ſentio: quòd ſi audire verbum Dei, ſignũ eſt prædeſtinationis, multò magis eiuſdem ſignũ erit illud meminiſſe, & exequi: vt enim cum non regerit cibos datos, ſignum benè affecti corporis eſt; ſic memoria Verbi Dei firma bonæ mẽntis ſignũ præſefert: vnde de B. Virg. quæ inter puras creaturas principẽ prædeſtinatorũ locum tenet, D. Luc. ait: *Conſeruabat omnia verba hæc in corde ſuo.* Quod velut gazophilatiũ, & quędã rationalis, & viua bibliotheca erat: hinc Chriſtus Dominus poſtquam dixit: *Beati, qui audiunt verbum Dei, et cuſtodiunt illud*, hoc eſt in (Luc. 11.) corde retinent, & opere complent: hos enim ipſe etiam comparauit terræ bonæ Luc. cap. 8. quæ ſemen retinet, & fructum affert: *Qui in corde bono, & optimo, audientes verbum, retinent, & fructum afferunt.* (Luc. 8.) Vnde ſicut non retinere cibum, deſperatiſſimam valetudinis corporis deſignat, ita non retinere in corde

Digitized by Google

cibum Verbi diuini, ſignum eſt reprobationis, vt his verbis docuit D. Gregorius homilia 15. in Euangelia: *Cibus mentis eſt ſermo Dei, & quaſi acceptus cibus, ſtomacho languente, reijcitur; quando auditus ſermo in ventre memoriæ non tenetur, ſed quiſquis alimenta non retinet, huius profectò vita deſperatur*. Quartum ſignum eſt tribulationibus, & aduerſitatibus premi: etenim Apocalypſ. cap. 3. Dominus ait: *Ego, quos amo, arguo, & caſtigo*. Vnde D. Paulus ad Hebræos cap. 12. inquit: *Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini, neq; fatigeris, dum ab eo argueris: quem enim diligit Dominus, caſtigat: flagellat autem filium, quem recipit: in diſciplina perſeuerate, tanquam filijs vobis offert ſe Deus: quis enim filius, quem non corripit Pater? quod ſi extra diſciplinam facti eſtis, cuius participes facti ſunt omnes; ergo adulteri, & non filij eſtis*. Super quo D. Auguſt. ſic infert: *Si exceptus es à paſſione flagellorum, exceptus es à numero filiorum. Noli eſſe iniquo ſenſu, & puerili, vt dicas, plus amat Pater meus fratrem meum, cui permittit facere quidquid vult, quam me, quia ſi me mouero contra eius iuſſionem, flagella inuenio. Potius gaude ſub flagellis, quia tibi ſeruatur hæreditas; illis ad tempus parcit, quos in æternum damnabit*. Hinc Diuus Petrus Chryſologus in epiſtola quarta ſumpta metaphora ab ædificatione templi Hieroſolymitani ſic ait: *In ædificatione enim temporali omnes lapides prius malleis tundebantur, ne in illorum poſitione ſonus mallei audiretur: neque in horreo Domini reponitur granum, donec flagellis, aut triturantium pedibus ſit excuſſum; ſic & viui lapides, qui ponendi ſunt in illa cæleſti Hieruſalem, quæ ædificatur, vt ciuitas, varijs infortuniorum concuſſionibus poliuntur, priuſquam in ædificio cæleſtis habitaculi collocentur*. Vnde ſancta Eccleſia canit:

Apoc. 3.
Ad Heb. 12.
D. Auguſt.
Petr. Chryſ. epiſt. 4.
In offic. dedicat. temp.

Tunſionibus preſſuris
Expoliti lapides
Suis coaptantur locis
Per manus artificis:
Diſponuntur permanſuri
Sacris ædificijs.

Aduerto tamen non eſſe ſignum prædeſtinationis, varijs tribulationibus, & aduerſitatibus concuti, niſi patienter tolerentur; vt enim dixit Diuus Gregorius ſermone 3. de bona patientia: *Nec enim magis aliud iniuſtos, & iuſtos deſcernit, quàm quòd in aduerſis iniuſtus per impatientiam conqueritur, & blaſphemat, patientia autem iuſtos probat*. Quintum ſignum prædeſtinationis eſt abſtinere ſe à detractionibus: cum enim Dauid interogaſſet: *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo*. *Reſpondet inter alia*: *Qui opprobrium non accepit aduerſus proximos ſuos*. Sextum ſignum eſt inimicos diligere: vt enim dixit D. Ioann. epiſtola prima, & tertia: *In hoc manifeſti ſunt Filij Dei à filijs diaboli, ſi diligimus fratres*. Ad quid etiam facit illud: *Dimitte, & dimittetur vobis*. Septimum ſignum ex Diuo Bernardo apponit Sanctus Bonauentura lib. 4. pharetræ cap. 19. ad finem, dum ait: *Moriens vix vnquam aliquis in cella in infernum deſcendit, quia vix vnquam niſi Cælo prædeſtinatus, in ea vſque ad mortem perſiſtit*. Octauum ſignum eſt miſericordia in afflictos, aut pauperes, Chriſto Domino dicente: *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequuntur*. Vnde 3. Regum cap. 6. Salomon portas templi, in quo Dominus holocauſta acceptabat, de lignis oliuarum eſſe voluit, vt parabolicè Cælum patere operibus miſericordiæ oſtenderet. Nonum munditia cordis eſt, iuxta illud: *Beati mundi corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Decimum paupertas ſpiritus: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum Cælorum*. Et in vniuerſum octo Beatitudines, de quibus Diuus Matthæus cap. 5. ſigna eſſe diuinæ prædeſtinationis, quibus electi à reprobis ſecernuntur, percenſuit, doctiſſimus noſter Vega lib. 12. de iuſtificatione impij in Concilium Tridentinum à cap. 12. vſque ad 20. Sed ſancti Patres præter omnia huc vſque à me commemorata: alia multa ſignant, quorum breuitatis cauſa pauca, ſed præcipua recenſebo, Diuus Ambroſius in apologia de Dauide capite 19. ait: *Signum electorum eſſe male de ſe ſentire, dolere de peccatis, vulnus ſuum agnoſcere*. D. Gregor. lib. 34. moralium inquit: *Euidentiſſimum ſignum reproborum eſt ſuperbia, electorum verò humilitas*. Idem etiam D. Gregorius lib. 8. moralium c. 41. Signum prędeſtinatorum cæleſtia deſiderare: verba eius

D. Gregor.
Pſal. 14.
Ioan. epiſt. 1. & 3.
Luc. 6.
D. Bernar.
Matth. 5.
3. Reg. c. 6.
Matth 5.
Vega li. 12. de iuſtificat.
D. Ambroſ. in apol. de Dauide c. 9.
D. Greg. lib. 34. moral.

eius ſunt hæc: [Electorum anima ad cæleſtia eriguntur, reproborum verò ad terrena; vt quòd ferrum mox ad magnetem aduolat, cognationem quandam alterius cum altero ſignificat, & quòd naphta bituminis quoddam genus, citiſsimè ad viſum ignem inflammatur, ſignũ eſt igneæ cuiuſdam in ipſo naturæ; ſic cæleſtis cuiuſdam originis, & iuris in ciuitate Dei, & Beatorum habendi quoddam indicium eſt, ſæpe Cælum ſuſpirare, & dicere illud

Pſal 41.

Pſalm. *Sitiuit anima mea ad Deum fortem, viuum, quando veniam, & apparebo, &c. Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus.*

D.Thom.

D. Thomas opuſc. 60. de humanitate Chriſti, inter electorum ſigna conſtituit, ſpirituali guſtu prælibare cæleſtium bonorum dulcedinem: prædeſtinatis enim

Pſal 33.

dicitur: *Guſtate, & videte, quàm ſuauis eſt Dominus.* Qui enim guſtat, ſitit iterum; & in illo ſemper id contendit, vbi pleno ſe prouoluat ore: quia dulcius eſt, ex ipſo fonte bibuntur aquæ. Ac tandem D. Hieronymns ait in epiſt. quæ incipit, vetus

D.Hier.

ſcripturæ celebrata ſententia docet:

Matth. 20.

Signum prædeſtinationis eſſe viuere, vt pauci, quia diuinum eſt oraculum: multi ſunt vocati, pauci vero electi.

Cæterum noſtro argumeto inſeruiens, inter ſigna prædeſtinationis ſingularis deuotio, ac filialis erga Deiparã Virginẽ affectus, non vltimum locum tenet: nam ſi

Ad Rom. 8.

D. Paulus ait ad Rom. 8. *Quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imagini filij ſui,* certè ſicut prædeſtinati debent Chriſti Domini imaginem humilitate, patientia, & caſtitate in ſe exprimere; ita & in eo imaginem Chriſti geſtare debent, vt ſicut ille Beatam Virginem, tanquam veram Matrem ſingulariter coluit, & adamauit; ita & ipſi eandem ſingulari cultus, & amoris affectu proſequantur. Hanc ſalubrem doctrinam conteſtantur ſancti Patres, probant diuinæ reuelationes, adumbrant variæ figuræ, confirmant ſacrarum litterarum oracula, ac permultæ tandem rationes conſtabiliunt, & quidem in primis ex ſanctis Patribus, primum pronuncio Diuum Antoninum 4. part. titul. 15. cap. 14. §. 7. quandam Anſelmi ſententiam afferentem, in hæc

D.Antonin.

verba: *In antiphona Salue Regina, dicimus: Eia ergo aduocata noſtra, illos tuos miſericordes oculos ad nos conuerte: vt enim dicit Anſelmus, impoſsibile eſt, quòd illi, à quibus Virgo Maria oculos miſericordiæ ſuæ auertit, ſaluentur, ita neceſſarium, quòd hi, ad quos conuertit oculos ſuos, pro eis aduocans, iuſtificentur, & glorificentur.* Ipſe etiam D. Anſelmus lib. orat.

D.Anſelm.

ait: *O Maria tu peccatorem toti mundo deſpectum materno affectu amplecteris, nec deſeris, quouſque Deus per te placatus, ipſum ſuæ gratiæ recuperabit.* Diuus Bonauentura in ſtimulo diuini amoris part. 3. cap. 19.

D Bonau.

Verè (inquit) *Domina Regina eſt miſericordiæ, quia non eſt in hac vita ſic deſperatus, ſic miſer, cui non impetres miſericordiam Saluatorem, ſi ad tuum reclinabit regimen.* Diuus Germanus Patriarcha in ſermone de zona Virginis, ſic loquitur:

D.Ger Patr.

Quo modo corpus noſtrum vitalis ſignum operationis habet reſpirationem, ita & ſanctiſsimum tuum nomen, Virgo beatiſsima, quod in ore ſeruorum tuorum verſatur, aſsiduè in omni tempore, loco, & modo, vitæ, lætitiæ, & auxilij non ſolum eſt ſignum, ſed ea etiam procurat, & conciliat. Diua Catharina Senenſis tractat. 4. dialogorum c. 139. teſtatur ſe hæc verba ab ore Dei-

D Cathar. Senen.

paræ Virginis accepiſſe: *Mariæ vnigeniti filij mei Genitrici glorioſæ conceſſum eſt a bonitate mea propter incarnati Verbi reuerentiam, quòd quicunque iuſtus, vel peccator, qui recurrit ad eam cum deuota reuerentia, nullo modo diripietur, vel deuorabitur ab infernali dæmone: nam ipſa eſt à me velut eſca dulciſsima collocata, & electa pro capiendis hominibus, & animabus, præcipuè peccatorum.* Beatus Alanus lib. de pſalterio Virginis cap. 11. ad finem ſcribit, Beatam Virginem, cui ipſa valde familiaris erat, hoc ipſum ſibi in hæc verba docuiſſe:

B Alan. lib. de pſalterio Virg. c. 11.

Secretum iam pandam tibi diuinæ prouidentiæ: ſcias enim, & ſecurè intelligas, quod & indilatè alijs patefacias, quòd videlicet ſignum probabile eſt, & propinquum æternæ damnationi, horrere, & attædiari, & negligere ſalutationem Angelicam, totius mundi reparatiuam; habentibus verò deuotionem ad hanc, ſignum eſt ordinationis, & prædeſtinationis permagnum ad gloriam. D. Bernardus ſermone ſuper Salue Regina in hunc modum loquitur:

D Bern ſer. ſup Salue Regina.

Conuenienter vocatur Regina miſericordiæ, quòd diuinæ pietatis abyſ-

abyſſum, cui vult, & quando vult, & quomodo vult, creditur aperiri, vt quiuis enormis peccator non pereat, qui Sancta Sanctorum patrocinij ſui ſuffragia præſtat. Et ſer. ſuper Miſſus, & lib. de concept. Virginis, hæc in idem argumentum habet: *Sicut à te deſpectus, & auerſus neceſſe eſt, quòd pereat.* Ac tandem perdoctus author Pomerij in ſuo ſtellario lib. 12. par. 2. art. 1. poſtquam retulerat verba D. Bernardi ſuper miſſus, dicentis: *O homo ſecurum non habes acceſſum ad Deum, vbi Mater ſtat ante Filium, & Filius ante Patrem, Mater oſtendit filio pectus, & vbera, Filius oſtendit Patri latus, & vulnera; nulla ergo poterit eſſe repulſa, vbi tot concurrunt amoris inſignia*; ipſe continuo ſubdit: *Si ergo nulla poteſt eſſe repulſa, ergo ſequitur, quòd ſeruire Mariæ eſt certiſſimum ſignum ſalutis æternæ conſequendæ.* Hæc ex antiquis Patribus, & diuinis reuelationibus. Venio iam ad figuras, & imagines ad amuſſim hoc ipſum adumbrantes. Sane peccator, hoc indicium, ac iræ diuinæ placationis ſignum habere poterit, cum ad B. Virginis deuotionem cor ſuum pulſari, & moueri ſenſerit: quod non obſcurè in Rege Aſſuero delineatum inuenimus: ille enim tactu virgæ aureæ, quam manu tenebat, delicti pœnam remittebat, vt habetur Eſther 5. in Regina Eſther num. 2. *Cumque vidiſſet Reginam Eſther ſtantem, placuit oculis eius, & extendens contra eam virgam auream, quam tenebat manu.* Et c. 4. num. 11. *Abſque vlla cunctatione ſtatim interficiatur, niſi forte Rex auream virgam ad eum tetenderit pro ſigno elementiæ, atque ita poſſit viuere.* Virga hæc B. Virginem, virgam vigilantem, & virgam de radice Ieſſe Regiæ prolis Dauid egreſſam deſignabat, de qua Iſai. 11. *Egredietur virga de radice Ieſſe, &c.* Et Ierem. 1. & ſic de ea dicitur Prouerb. 23. *Si percuſſeris eum virga, non morietur.* Idque Chriſtus ſe facturum promittit, Iſai. 11. *Percutiet terram virga oris ſui*; ideſt Virginis deuotione. Prætores Romani in ſignum liberationis à ſeruitute, virga caput ſerui tangebant, qui ſtatim efficiebatur liber, vt habetur in l. 2. cap. 1. aduerſus libertatem, ſic etiã media Virginis deuotione à Chriſto Domino peccator *A dæmonis ſeruitute liberabitur.* Idem etiam prædeſtinationis ſignum præfiguratum in illis verbis inuenio Leuitic. cap. 26. *Ponam tabernaculum meum in medio veſtri, & non abijciet vos anima mea.* Quod ſpiritualiter impletur in ijs, in quibus quaſi in medio cordis à Deo optimo deuotio erga Deiparam infunditur, quam per tabernaculum Dei figuratam, communis eſt Patrum conſenſus; vnde recte huic myſtico tabernaculo illud Iſai. 4. intelligi poſſe diximus: *Et tabernaculum erit in vmbraculum diei ab æſtu, & in ſecuritatem, & abſconſionem à turbine, & à pluuia.* Hæc enim ſpiritualiter omnia à Deipara ſanctiſsima ſuis deuotis præſtari cernimus, qui ſciant, quòd cõpluribus, qui in ſceleribus ſuis computreſcunt, Chriſtus Dominus dicere poſſet id, quod Salomon 3. Reg. 2. dixit Abiatar Sacerdoti, qui fuerat ſocius Thyranidis Adoniæ, & conſequenter obnoxius crimini proditionis contra Regem: *Equidem vir mortis es, ſed hodie te non interficiam, quia portaſti arcam Domini Dei.* Equidem cum Arca illa teſtamenti ſanctiſsimæ Virginis figuram gereret, vt latè proſequitur D. Ambr. ſerm. 8. profecto Arcam Domini portare nihil aliud erit, quàm affectuoſam B. Virginis deuotionem ſemper in corde, & præ oculis habere. Bone Deus, quam multi in infernum fuiſſent detruſi, niſi hanc ſecum myſticam portaſſent Arcam, & niſi ad illam, vt olim ad Arcam Noe, confugerent, vt à diuinæ iræ diluuio protegerentur? Accedit, quòd Beata Virgo præfigurata fuit per arcum illum, de quo Geneſ. 9. Dominus dixit: *Hoc eſt ſignum fœderis inter me, & vos in generationes ſempiternas, arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me, & inter terram*, ſcilicet, vt non amplius diſperdam illam, ſicut feceram in diluuio: ad quod videtur alluſiſſe Ezechiel cap. 1. cum dixit. *Quaſi arcus cum fuerit in nube in die pluuiæ.* Profecto B. Virgo Arcus eſt fœderis ſempiterni inter Deum, & homines, dum genuit nobis Saluatorem, qui fecit vtraq; vnum. fœdus autem inter eam, & Chriſtum initum eſt, vt ad illam conuerſos ille non deſpiciat, ſed protegat, & adiuuet, vt reſipiſcant; & in adepta gratia perſeuerent iuxta illud Eccl. *Qui me inuenerit, inueniet vitam, & hauriet ſalutem à Domino.* Ac tandem Beatam Virginem per cæleſtem Hieruſalem adumbrari nemo ignorat: de illa autem dictum eſt Pſal. 78.

Auctor Pomerij. — Eſther. 5. — Cap. 4. — Iſai. 11 — Ierem. 1. — Prouer. 23. — Iſai. 11. — Rom 8. — Leuit. 26. — Iſai. 4. — 3. Reg. 2. — D. Ambroſ. ſerm. 8. — Geneſ. 9. — Ezech. c. 1. — Prou 8.

Qui

Qui diligunt nomen eius, habitabunt in ea; *certum autem eſt prædeſtinatorum habitaculum cæleſtem eſſe Ieruſalem*. Hæc ex figuris ſub obſcuris ſacrarum litterarũ,nunc ex clarioribus ſacræ Scripturæ teſtimonijs iuxta communem Eccleſię intelligentiã, idem argumentum probare contendo:illa enim conſueuit in omnibus Deiparæ Virginis feſtiuitatibus, quæ ſecundum litteralem ſenſum de diuina ſapientia intelliguntur, ſecundum moralem, Virgini aptè ſatis accommodare, quo ſuppoſito: tam tritum, quàm egregium eſt teſtimonium illud Eccl. 24. in perſona Virginis dicentis: *Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo, & dixit mihi, in Iacob inhabita, in hæreditare, & in electis meis mitte radices.* In Iacob quidem inhabita, ideſt in ſupplantarore vitiorum (Iacob verò ſupplantatorem ſonat) in Iacob quoque electi, ſicut in Eſau reprobi,intelliguntur iuxta ea, quæ Apoſtolus fusè diſſerit in epiſtola ad Rom.vbi cap. 9. ex Malachia cap. 1. citat illud: *Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.* ſubdit: *In Iſrael hæreditare.* Ideſt in contemplatiuo,Iſrael enim,idem eſt,quod Iacob, prædeſtinatorum typus, & vt multis placet, idem eſt quod, videns Deum, verum, quod magis eſt in electis meis, ideſt in ijs,quos elegi,mitte radices: quod inferius ſe adimpliſſe ipſa B. Virgo teſtatur dicens: *Radicaui in populo honorificato, & in parte Dei mei hæreditas illius, & in plenitudine Sanctorum detentio mea.* Certe per populum honorificatum prædeſtinatos intelligit,ſicut Apoſtolus ad Rom.9.per vaſa contumeliæ reprobos intellexit; vnde 1.Reg.2. dicitur: *Domine, qui diſcedunt à te, erunt ignobiles.* Cum ergo B. Virgo ait, in populo honorificato, impleuit certe, quod ei iuſſum fuerat à Domino: *In electis meis mitte radices*; ſcilicet deuotionis, & amoris tui. Addo his teſtimonijs illud Sapient. 10. *In fraude circumuenientium illi affuit, & cuſtodiuit eum ab inimicis, & ſeductoribus tutauit illum, & dedit illi claritatem æternam.* Quibus conſonat illud Eccleſiaſt.cap. 6. *In omni animo tuo accede ad illam in nouiſſimis inuenies requiẽ in ea.*

Eccl. 24. Rom. c. 9. Rom. 9. 1. Reg. 2. Sap. 10. Eccl. 6.

Ad extremum rationibus idem intentum confirmare pergo. Prima ſit, quia Deus optimus maximus voluit electis ſuis B. Virginem in ſingularem Matrem dare, vt ſatis indicant verba illa Geneſ. cap. 3. *Inimicitiam ponam inter te, & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius.* Sicut enim reprobi ſemen ſerpentis ſunt, ita prædeſtinati, qui Christum naturalem Virginis filium caput ſuum, & parentem agnoſcunt, etiam huius benedictæ mulieris ſpirituale ſemen cenſentur, vt latè docet Rupertus lib. 2. de victoria verbi Dei, cap. 16. & Sanctus Antoninus 4. par. titul. 15. cap. 14. §. 6. Vnde reſpectu horum filiorum ſpiritualium Beatæ Virginis Chriſtus Dominus dicitur primogenitus, vt loquitur Diuus Paulus ad Rom. cap. 8. *Vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus.* Ad quod reſpiciens Diuus Bonauentura in ſpecul. Beatæ Virginis cap. 8. dixit: *Benedictus frater, per quem Maria eſt noſtra Mater, & benedicta mater, per quam.* Hinc ergo fit, quod ſicut Deus, tanquam auctor naturæ, agniculo inſtinctum præbuit, quo ex balatu propriã matrem inrer mille oues agnoſcit, & ad eius vbera fidenter accurrit, ita ipſe,quatenus auctor gratiæ,prædeſtinatis gratiam infundens, hoc ſingulare tribuit, vt Beatam Virginem ſingulari amore diligant, & in eam affectu valde filiali propendeant, & miſericordiæ illius vbera appetant. Secunda ratio in eo fundatur, quod omnes prædeſtinari, quotquot iam Deo fruuntur in Eccleſia militante, ſingulari deuotione, & amore Beatam Virginem proſequuti fuerunt, vt propterea Dauidicum illud elogium Pſalm. 44. *Vultum tuum deprecabuntur omnes diuites plebis.* De Sanctis ſingulari deuotione erga Virginem affectis, meritò intellexerunt grauiſſimi Eccleſiæ Patres, Diuus Athanaſius ſermone de Deipara, Beatus Andreas Cretenſis orat. 2. de dormitione Virginis, Diuus Damaſcenus oratione 1. de Natiuitate, & Gregorius Papa Secundus in epiſtola de Germano, quæ habetur in 7. Synodo, Actor. cap. 4. Sicut ergo prædeſtinati Eccleſiæ militantis B. Virginem filiali amore tanquam Matrem proſequuti ſunt, ita & prædeſtinati Eccleſię milirantis ſimiliter proſequunrur; vnde propterea Cant. 7. dicitur Deiparæ: *Venter tuus ſicut aceruus tritici, vallatus lilijs.* Quoniam,vt alibi dixi,ex D. Epiph. ſerm. de laudibus Virginis, Chriſtus granum frumenti in Cruce mortuum multum fructum attulit, & ſic prædeſtinati omnes velut

Geneſ. 3. Rupert. lib. 2. S. Anton. Ad Rom. 8. D. Bonau. Pſal. 44. D. Athanaſ. D. Andreas Carthuſ. D. Damaſ. Greg. Papa. Cant. 7. D. Epiph.

velut aceruus tritici ex Chriſti paſſione multiplicati in vtero Virginis Beatiſſimæ, tamquam ſpirituales eius filij continentur, eo modo, quo in vtero Rebeccæ in duobus geminis Iacob, & Eſau, duos populos fuiſſe ſacra Geneſis commemorat Hiſtoria.

Gen. 15. Tertiam rationem ſubijcio, quia inter alia celeberrima Virginis epitheta, inſigne eſt *Stella maris*, vnde illo vtitur Eccleſia Catholica in hymno *Aue maris ſtella*; quod propterea inter pleraque alia præclarè in eam conuenit, quia ſicut per mare nauigantes, per ſtellam maris ad optatum portum curſum dirigunt, & perueniunt, ita per Beatam Virginem quotquot ad illam ſe conuertunt, diriguntur ad portum ſalutis æternæ. Ac tandem illud in idem argumentum obſeruatione dignum eſt, quòd Chriſtus Dominus, quos ſingulari amore proſequitur, eoſdem Deiparæ clientelæ committit, vt Ioannē diſcipulū, quem diligebat, Virgini ex Cruce pendens in filium tradidit, *Ecce filius tuus*.

Ioan. 19. Legimus in vita S. Eleazarij Comitis Ariani cap. 14. Garſendam nobilem, & ſanctam matronam, cum pro S. Eleazario, quem nutrierat feruenter oraret, corporeis auribus audiuiſſe Chriſtum, ſibi dicentem: *Iuueni huic, pro quo tam multum oras, noueris me matrem meam dediſſe magiſtram; nihil igitur de illo dubites*. Et in reuelationibus B. Gertrudis lib. 3. cap. 1. *Ex ſpirituali* (inquit) *quadam reuelatione dum intellexiſſet ſancta virgo Gertrudis ſibi in augmentum meriti aliquid aduerſitatis imminere, & inde ex humana fragilitate trepidaret; pius Dominus ipſius fragilitati condeſcendens, miſericordem Matrem ſuam inclytam Cælorum Reginam, Imperatricem, illi dedit in matrem, benignamque diſpenſatricem, vt quantumeumque nimietate aduerſitatis ſupra vires grauaretur, ſemper ad ipſam Matrem miſericordiæ ſecurum haberet recurſum; cuius interuentu ſe ſciret alleuiandam. Poſt hæc breui interuallo temporis elapſo, cum valde grauaretur, recurrit ad deſolatorum conſolatricem, cupiens ab ea doceri, quid tunc ſibi magis expediret, & ab ipſa opportunum reſponſū accipere meruit*. Et lib. 4. earumdem reuelationum cap. 49. in vigilia Aſſumptionis, cum cantanda eſſet miſſa, cum ex intimo cordis affectu B. Gertrudis, lecto decumbens, deprecaretur Dominum, vt ſibi apud dulciſſimam matrem ſuam dignaretur fauorem, & gratiam obtinere, cui ipſa, vt ſibi videbatur, nunquam debitum obſequium exhibuiſſet, Dominus ſe in amplexus matris amiciſſimos declinans, exhibuit ipſi omnem filialem dilectionem, qua erga eam affectus fuerat, dicens: *Rogo te Domina mater amantiſſima, quòd peccatoribus ego propter te ſim propitiatus, & reſpice hanc electam meam eo affectu, ac ſi omnibus diebus vitæ ſuæ tibi placita, ſummaq. deuotione ſeruiſſet: ad quod Virginea mater, quaſi tota liquefacta, & in melleam dulcedinem reſoluta, ſe totam huic cum beatitudine ſua ob amorem filij videbatur impendere*: Hæc ibi. Ex quibus omnibus infero per argumetum à contrario, quòd ſicut pietas, & conuerſio in Virginem, ſignum eſt æternæ prędeſtinationis; ita auerſio à Virgine, & defectus pietatis in eam, ſignū eſt æternę reprobationis, ad quod Salomon in perſona Virginis loquens, dixit Prouerb. 8. *Qui in me peccauerit, lædet animam ſuam: omnes qui me oderunt, diligunt mortem*. Vnde Diuus Bonauentura tomo 2. opuſc. de pſalt. Beatę Virginis, inquit: *Qui dignè coluerit illam, iuſtificabitur, qui autem neglexerit illam: morietur in peccatis ſuis*. Hoc etiam idem mihi ſignificaſſe videtur Eccleſiaſticus, dum Beatam Virginem cum roſa componit, dicens: *Quaſi plantatio in Iericho*. Etenim ſicut ad roſā frequenter apes conueniunt, & eius virtute fruuntur; atri vero ſcarabęi fragrantiā odoris illius ferre non valentes, longe ab ea diſcedunt, ita prędeſtinati, velut argumentoſę apes ad myſticam roſæ Mariam conueniunt, vt mira eius virtute fruantur. Reprobi vero tamquam ſpurciſſimi ſcarabęi, eximię ſuę ſanctitatis fragrantiam ſuſtinere non potentes, ab ea longe ſe ſequeſtrant, Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

S. Eleazar. — B. Gertrud. — Prou. 8. — D. Bonau. — Eccl. 24.

Homilia III.

Apponuntur obſequia varia, à Virginis cultoribus præſtanda, per quæ tamquam per efficaciſſima media affectum

ctum deuotionis erga Deiparentem, diuina irrorante gratia, comparare, & fouere facile poterunt.

INTER omnes filios, quos Deipara Virgo ſpiritualiter Chriſto peperit, ſicut nullum Ioanne Euangeliſta chariorem, vtpote ab ipſo Ieſu in pignus amoris ſui à ligno pendente ei donatum, ita nullum illo obſequentiorem, & in famulando Virgini diligentiorem fuiſſe arbitror. Quare, vt debitè Virgini inſeruiamus, meritò illum in viuum exemplar ad imitandum nobis proponere deberemus, in eo tamen præſertim, vt abſque vlla interpoſita mora, incunctanter incipiamus Virgini deuotè famulari: ſicut enim Sanctus Ioannes, vbi à Chriſto, è Cruce ſuſpenſo, audiuit:
Ioan. 19. *Ecce mater tua*, affectu filiali erga tantam parentem accenſus, *ex illa hora accepit eam in ſua*; ita & nos filiali amore Virginem proſequentes, nulla interpoſita mora, Ioãnis exemplo admoniti, eam in propria cordis penetralia, ſingulari pietate, amore, & deuotione recipiamus. Certè probatio amoris, exhibitio eſt operis, iuxta illud 1.
1.Ioan. 3. Ioannis 3. *Filioli non diligamus verbo, & lingua, ſed opere, & veritate*, quod & lumine naturæ ſolum illuſtratus docuit Ariſto-
Ariſtot. teles 1. Rhetor. cap. 15. vbi cum perſonas recenſuiſſet, quibus amor, & honor eſſet impendendus, ſtatim ſubijcit varia opera, quibus ille manifeſtari debet: *Partes* (inquit) *honoris ſunt ſacrificia, monumenta, & verſibus, & ſine verſibus, præmia, luci, proceſſiones, ſepulchra, ſtatuæ, victus publici, adorationes, conſpectus, euitationes, munera, quæ apud ſingulas gentes pretioſa ſunt*. Hæc ille. Ex quibus ſatis vtrique innoteſcit, etiam apud ethnicos homines amoris, & honoris teſtificationem obſequioſis operibus declarari ſolitam. Eſt tamen apprimè obſeruandum, quòd præcipua conditio ad illa exhibenda, eſt accurata mandatorum Dei obſeruatio, cauendo ab omni peccato mortali, ipſa Beata Virgine è cælo clamante famulis ſuis, quòd olim miniſtris in nuptijs Chanæ Galilææ, *quodcunque dixerit vobis facite*; vnde & quod per Dauidem Dominus dixit, in Virginem conuenit: *Ambulans in via immaculata, hic mihi miniſtrabat*. Inter hæc igitur obſequia Virgini præſtanda, primo loco illud adſcribendum cenſui, vt qui ſe Deiparæ Virgini famulatui mancipare, ac deuotionem eius ex corde profiteri cupit, hanc, quam mox ſubijcio, huius profeſſionis formulam, ſemel cordiali amore erga tantam matrem recitet, inuocatis proteſtibus, & interceſſoribus, ſanctis, quos ipſe peculiares patronos habet, eamque in ſolemnioribus Virginis feſtiuitatibus renouet: formula hæc eſt: *Sanctiſſima Virgo Dei Genitrix Maria, ego N. licet vndecunque indigniſſimus, qui in numerum ſeruorum tuorum recipiar, fretus tamen pietate tua admirabili, & impulſus tibi ſeruiendi deſiderio, eligo te hodie coram Beatis Archangelis Michaele, Gabriele, & Raphaele, Angelo item meo cuſtode, & coram ſanctis Ioachino, Anna, Ioſepho, Ioanne Baptiſta, Petro, Paulo, Ioanne Euangeliſta, & coram Sanctis N. N. & Curia Cæleſti vniuerſa in meam peculiarem Dominam, Patronam, ac Matrem, firmiterque ſtatuo, ac propono me tibi ex hoc tempore ſemper obtemperaturum, ac fideliter famulaturum, atque vt ab alijs quoque tibi ſeruiatur, pro viribus meis effucturum. A te ergo Mater pijſſima per ſacratiſſimum filij tui Ieſu Chriſti Domini Noſtri, qui pro me effudit ſanguinem, peto ſuppliciter, vt me in numerum deuotorum tuorum adſcribere, & in ſeruum tuum perpetuum admittere digneris. Adſis mihi in actionibus meis, gratiamque mihi à filio tuo impetres, vt in cunctis meis cogitationibus, verbis, & operibus, ita me geram, nihil vt vnquam tuos, tuiq. filij oculos offendam: ac memor ſis mei, nec me deſeras in hora mortis meæ; ò clemens, ò pia, ò dulcis Virgo Maria. Amen.* Vt autem hanc oblationem, qua Virgini Deiparæ nos deuouemus, aliquo veterum exemplo confirmemus, attexam hoc loco id, quod Cæſarius Cæſarius.
lib. 7. miracul. cap. 39. de Vualtero de Birbach viro potenti, ac nobili, & Ducis Louanij conſanguineo, qui in ſæculari militia ſatis ſtrenuus, celebre nomen erat cõſequutus, ſcribit his verbis: *Vualterus* (inquit) *ſanctam Dei Genitricem ab ipſa pueritia cœpit inuocare, & ex intimo cordis affectu diligere, atque ieiunijs, eleemoſynis, & Miſſarum celebrationibus honorare. licet enim corpore deditus eſſet torneamentis, corde tamen totus erat in obſequio B. Virginis.*

Dein-

Digitized by Google

Deinde cum nonnulla Deiparę in eum beneficia narraſſet Cæſarius, ſubijcit: *Conſiderans* (inquit) *Vualterus adhuc in ſæculo poſitus, tanta circa ſe Beatæ Dei Genitricis beneficia, in tantum in illius amore accenſus eſt, vt in quadam paupere Eccleſia, in eius honore dedicata, conſcio ſacerdote, fune collo ſuo iniecto, ſeruum glebæ ſe illi ſuper altare offerret, ſoluens ſingulis annis cenſum de capite ſuo, qualem ſerui originarij ſoluere conſueuerant; & quia propter honorem Reginæ cæleſtis ſe tam valde humiliauit, ipſa ſuum dilectum valde glorificauit.* Hæc Cæſarius. Quæ porro beneuolentiæ ſigna Deipara huic Vualtero antea oſtenderit, colligere licet ex quadam re plane admirabili, quam Cæſarius eodem loco recenſet: *Cum* (inquit) *quodam tempore inter multos Vualterus ſtans, Miſſam audiret, Sacerdos, vt in canone Calicem leuauit, crucem auream ſub eius pede conſpexit, cui annexa fuit cartula, hæc continens verba: Crucem hanc defer ex parte mea (Mariæ, ſcilicet matri Chriſti) amico meo Vualtero militi prope Birbach, quam cum Sacerdos legiſſet, poſt completionem Miſſæ, pulpitum aſcendit, & clamauit: Eſtne aliquis hic miles, qui vocetur Vualterus de Birbach? reſpondentibus quibuſdam: ecce iſte eſt: Sacerdos eum ſeorſum duxit, crucem porrexit, & vbi illam inuenerit, uel quis miſerit, intimauit, quam lætus ſuſcipiens, in cœnobio Hemmenrode, poſtea conuerſus, eam Abbati reſignauit:* Et infra ſubdit: *Cuius Crucis aurum tanti eſt fulgoris, ut omne aurum in eius palleſcat comparatione.* Hæc Cæſarius. Hic porrò Vualterus, non ſolum Ciſtercienſem ordinem in monaſterio, quod Hemmenrode dicitur, ingreſſus eſt, vbi Cæſarius eiuſdem Cœnobij monachus, qui hæc litteris mãdauit, eum familiariter cognouit: ſed etiã ibi vitam duxit ſanctitate, & erga Virginẽ pietate conſpicuam. Tandem Dei Genitrice eum vocante, tranſiuit ad patriam miraculorum ſignis, quæ loco citato recenſentur, poſt obitum clarus.

Cæſarius.

Secundum obſequium Virgini impendendum illud eſt, vt quotidie cum primus è lecto ſurgit, præmiſſa ſalutatione Dominica, & Angelica, hanc aſſueſcat ſui recōmendationem B. Virgini facere, quam in officio Eccleſiaſtico reperio: *O Domina mea ſancta Maria, me in tuam benedictã fidem, & ſingularem cuſtodiam, & in ſinũ miſericordiæ tuæ, hodie, & quotidie, & in hora exitus mei, animam meam, & corpus meum tibi commendo, omnem ſpem meam, & conſolationem meam, omnes anguſtias, & miſerias meas, vitam, & finem vitæ meæ tibi committo, vt per tuam ſanctiſſimã interceſſionem, & per tua merita, omnia mea dirigantur, & diſponantur opera, ſecundum tuam, tuique filij voluntatem.* Deinde hac recommendatione finita, hæc præſertim beneficia poſtulet, à Chriſto ſibi impetrari remiſſionem peccatorum, extinctionem illius vitij, quod in ſe magis dominatur, præſeruationem ab omni peccato mortali, donum perſeuerantiæ, ac ardentem amorẽ erga ipſam Deiparam. Veſperi autem ante cubitum, præmiſſa ſimiliter oratione Dominica, & Angelica, hac vtatur recō-mendatione, quam officium paruum Beatæ Virginis tradit: *O Maria Dei Genitrix Virgo gratioſa, omnium deſolatorum, ad te clamantium, conſolatrix vera, per illud magnum gaudium, quo conſolata es, quando cognouiſti, Dominum Ieſum die tertia à mortuis impaſſibilem reſurrexiſſe, ſis conſolatrix animæ meæ, & apud eundem tuum, ac Dei natum vnigenitum, in die nouiſſimo, quando cum anima, & corpore ero reſurrecturus, & de ſingulis meis factis rationem redditurus, me digneris iuuare, ut perpetuæ damnationis ſententiam, per te pia Mater, & Virgo, valeam euadere, & cum electis Dei omnibus ad æterna gaudia fœliciter peruenire.*

Off. Eccleſ.

Off. paruum B.V.

Tertium obſequium eſt, quòd famulus Virginis aſſueſcat, antequam domo egrediatur, vt Virgini Beatiſſimæ, veluti peculiari ſuæ Dominæ, in cubiculo, coram eius imagine, ſe, ſuaque negocia peragenda commendet, ac ſub eius ampliſſimo pallio, hoc eſt peculiari patrocinio, tantiſper ſe cogitatione ſiſtat, eoque munitus præſidio, contra varias hoſtium, tum viſibiliũ, tum inuiſibilium inſidias, quæ plurimæ paſſim occurrunt, foras exeat, ſalutationem Angelicam recitet, & ab ea, eiuſque filio, veluti exeundi veniam, benedictionemq. petat illo verſiculo: *Nos cum prole pia, benedicat Virgo Maria.* Idem quoque tibi præſtandum erit, vbi domum reuerſus in cubiculum te receperis, & profecto ea ratione ſeruabimus id, quod D. Hieronymus epiſt. 22. inter alia monita virgini Euſtochio, alijſq. religioſam vitam inſtituere volentibus, tantopere commendat illis verbis:

D. Hieron.

bis: *Egredientes de hoſpitio armet oratio, regredientibus de platea oratio occurrat, antequam ſeſſio, nec prius corpuſculum requieſcat, quam animus paſcatur.* Sic ille. Vnde de Deipara per eam occaſionem ſalutanda, Lanſpergius in ordinario breui, manuſcripto de ratione viuendi Carthuſianorũ egregiè ſic monet: *Perſoluto ſacro, & redditis debitis gratijs, rediens ad cellam, ad imaginem Beatæ Mariæ pauliſper ſubſiſte, aut ſi feſtinato intrandum eſt, dum claui reſeras oſtium, ora Matrem Dei, ut te adoptet, teneat, poſſideat in filium. Cellam ingreſſus, primum ſit, quod ante omnia facias, ut in oratorio ad orationem procidas, B. Mariam cellæ Patronam, ac Dominam ſalutaturus: dic ergo mente deuota unum Aue Maria.* Hæc ille. Lanſperg.

Quartum obſequium ſit, vt ſpeciali deuotionis affectu, & quoad fieri poſſit, frequenter ſalutationem Angelicam recitet; ad quem affectum excitandum, commentarium hunc, Laconico (vt aiunt) ſtylo ſcriptum, in ſalutationem Angelicam accipe, variam meditationis materiam ſibi ſubminiſtrantem. *Aue*: hoc eſt gaude, cauſa autem huius gaudij multiplex eſt: ſcilicet, quia in matrem Dei diuinitus electa, quia originalis maculæ expers, quia gratia plena, quia Spiritus in te ſuperueniens obumbrauit, quia Dominus tecum, quia benedicta tu in mulieribus, quia Deum Virgo concepiſti, quia permanens Virgo eumdẽ peperiſti, quia benedictus fructus ventris tui, quia filium varijs modis exaltatum vidiſti, quia antiquum ſerpentem ſuperaſti, & cunctas hæreſes interemiſti, quia filio tuo, Deo, & Domino frueris, & cum illo in æternum conregnabis. *Maria*, dulciſſimum, ac mellifluum nomen, quod interpretatur amarum mare, maris ſtella, illuminata, illuminatrix, Domina, dominans, guttula, ſpes imitatrix Dei, Deus ex genere meo, quæ omnia meditanti miram præconiorum Virginis, materiam ſubminiſtrabunt. *Gratia plena.* Certè à principio ſuæ creationis, plenior Seraphinis, filium Dei concipiens, ſuperplena, non ſolũ gratia gratum faciente, ſed gratijs gratis datis, in morte pleniſſima, in Aſſumptione ſupereffluẽs, quippe quæ inſtar pretioſi vaſis, liquore pleni, precibus noſtris mota, varios fauores in nos fundit. *Dominus tecum,* quia eſt pater tuus, filius tuus, ſpõſus tuus, tecum omnipotentia Patris, tecum ſapientia Filij, tecum bonitas Spiritus ſancti, tecum Dominus, qui pariter eſt tuus, qui ex te carnem aſſumere dignatus eſt. *Benedicta tu in mulieribus,* quæ cæleſtibus benedictionibus cumulata ſuper omnes puras creaturas, nullius etiam leuis maledictionis particeps umquam fuiſti. Benedicta tu inter coniugatas, quæ pariter virgo, & mater fuiſti, & mater non cuiuſcumque, ſed Dei. Benedicta, quia abſque dolore maledictionis filium peperiſti. Benedicta, quia maledictionem communis conuerſionis in puluerem euaſiſti. Benedicta tandem tu ab Angelo Gabriele, ab Eliſabeth, à Simeone, ab Anna Propheteiſſa, à Marcella exclamante: Beatus venter, qui Luc. 11. te portauit, & vbera, quæ ſuxiſti. Benedicta ab omnibus generationibus terreſtribus, & cæleſtibus. Benedicta tandem à Domino Deo tuo. *Benedictus fructus uentris tui*, Ieſum, prolem vteri tui benedixerunt Angeli in Natiuitate, Simeon, & Anna in Templo, pueri Hebræorum in die Palmarum acclamantes: Benedictus, qui venit in nomine Domini; ac tandem, vt loquitur D. Ioannes Apocalypſis cap. 5. Apoc. 5. Omnis creatura, quæ in cælo eſt, & ſuper terram, & ſub terra, & quæ ſunt in mari, omnes pariter agnum benedicunt. Fructus ſanè ita benedictus, vt maledictionem, quam immiſit fructus ligni prohibiti, ipſe ex ligno pendens deleat, & guſtatus vitam reparet: talis eſt etiam fructus ventris tui, vt ſit hæreditas Domini, & merces Beatorum in cælo; talis denique eſt fructus ventris tui, vt ſit idem, quem generauit vterus Patris æterni, in eoque excedit fructus ventris tui, quòd ex eo carne indutus, egrediens, vtilior nobis, quàm ex vtero Patris prodiuit: quo nihil excellentius dici poteſt. *Ieſus* interpretatur Saluator, & medius, quod munus excellentius præ reliquis, erga Beatam Virginem ipſe exercuit: alijs enim medicinam ſubleuatiuam poſt caſũ præſtitit; Virgini matri vero ſuæ præſeruatiuam parauit. Nomen tandem Ieſus, ſanctum eſt, & laudabile, magnum, & admirabile, tremendum, ac terribile, celebre, & glorioſum, ita vt ad illud omne genus flectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum, nomen dura peccatorum corda emolliens, deuotionis ignem nutriens, conſcientiam exhilarans, imbecilles roborans:

Digitized by Google

rans: in laude eſt dulce canticum, mel ſuauiſſimum, in corde nectar cæleſte: quæ omnia non ignorans D. Auguſtinus de con-

D. Auguſt.

tritione cordis cap. 5. tom. 9. dicebat: *Ieſu propter nomen tuum dulce, fac mihi ſecundum nomen tuum, Ieſu obliuiſcere ſuperbum, te prouocantem, reſpice piè miſerum, te inuocantem: Ieſu nomen tuum dulce, nomen delectabile, nomen confortans peccatorem, & nomen beatæ ſpei: quid eſt enim Ieſus niſi Saluator? ergo propter temetipſum Ieſu, eſto mihi Ieſus, eſto mihi Saluator benignus: noli Domine, noli attendere ſic malum meũ, vt obliuiſcaris bonum tuum: ò bone Domine Ieſu, et ſi ego admiſi vnde me damnare poſſis, tu non amiſiſti vnde ſaluare ſoles.* *Sancta Maria*: ſancta anima, ſancta intellectu, voluntate, appetitu ſenſitiuo, & omnibus eiuſdem animæ potentijs; ſancta corpore, ſancta omnibus eius ſenſibus, ſanctaque vtero ſuo, filium Dei concepit; ſancta, cuius virgineum clauſtrum, etiam parturiens, inuiolatum permanſit; ſancta vbera, quæ lactauerunt Chriſtum Dominum; ſancta omnia, & ſingula eius membra, quibus Chriſto Domino, & præſertim infanti, varijs modis inſeruiuit, ac miniſtrauit: quòd ſi ſanctum, idem eſt quod mundum, in his omnibus, & ſingulis, quę commemoraui, mira præfulget Virginis munditia. *Mater Dei*; quæ cum ſis Genitrix Dei, qui eſt omne bonum, cui vni quicquid boni habemus, acceptum referimus, à quo bona cuncta ſpetamus, cui tot nominibus tantum debemus. Ideo tu præ omnibus, ſecundum Deum, ſumma charitate, atque amore à nobis es diligenda, quæ cum ex hac maternitate Dei, dignitatem quandam infinitam ſis aſſequuta, ſingulari propterea reuerentia, & adoratione, quam vocant hyperduliam, præ cæteris Sanctis es colenda; quæ propter hanc intimam cum filio coniunctionem, & apud ipſum vales auctoritate, vt magna fiducia ſub tuum præſidium confugere poſſimus, quò apud eum pro nobis inteſcedere, & quæ ſaluti noſtrę ſunt neceſſaria ab eo impetrare digneris: quid enim negabit matri? oſtendenti pectus, & vbera? Tu es illa terra noſtra a Domino benedicta, quæ, dante Domino benignitatem, dediſti fructum tuum, & germinaſti Saluatorem. Tu es mulier illa fortis à Salomone multis encomijs celebrata; quæ facta es quaſi nauis inſtitoris, de longe, hoc eſt, de cælo, portãs panem tuũ, Chriſtum ſcilicet, qui eſt panis vitæ, & hunc panem viuum, qui de cælo deſcendit per tuum partum Virgineũ: enixa in Bethleem, quę domum panis ſonat, expoſuiſti. Tu es fons ille paruus à Mardochæo per ſomnium viſus, qui creuit in fluuium maximum, & in lucem, ſolemque conuerſus eſt, & in aquas plurimas redundauit, vt propterea ab Epipha-

D Epiph.
D. Damaſc.

nio, Damaſceno, & alijs. fons lucis æternæ, quæ illuminat omnem hominem, meritò appelleris: ex te enim ortus eſt ſol iuſtitiæ Chriſtus Deus noſter, qui de ſe ipſe dicebat: *Ego ſum lux mundi.* *Ora pro nobis.*

D. Bernar.

Diuus Bernardus ſermone 2. de Aduentu, in hunc modum precatur Beatam Virginẽ. Domina noſtra, mediatrix noſtra, aduocata noſtra, tuo filio nos commenda, tuo filio nos reconcilia, tuo nos filio repræſenta, cum ſis vera Dei Genitrix, ac proinde Regina cælorum, Domina item Angelorum, atque hominum. Idcirco nos ſeruos, ac famulos tuos opem tuam humilier implorantes, precibus, ac meritis tuis defendere, ac protegere dignare, cum mater noſtra vocari non dedigneris. Idcirco pro nobis filijs tuis, licet indignis, ſub tuum præſidiũ confugientibus, apud ſacratiſſimum filium tuum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum quæſumus intercedere digneris, cum mater miſericordiæ, mediatrix, item & aduocata noſtra meritò voceris, ad nos gementes, & flentes in hac lachrymarum valle, illos tuos miſericordes oculos conuerte, & clientuum tuorum, piè te inuocantium, patrocinium apud iudicem filium tuum, vt ſuſcipias, enixè rogamus. *Nunc*: hoc eſt in hac præſenti vita, quæ veluti nunc, inſtans indiuiſibile, velox eſt, breuis, ac momentanea. Nunc, quia ex huius ſpatio nihil habemus, præter hoc præſens nunc, fugax, & indiuiſibile: præteritum enim præterijt, & ignoramus, quantum nobis vitæ in futurum ſuperſit. Nunc, dum in hoc exilio, & valle lachrymarum ſumus, donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ, quando adhuc tempus eſt miſericordiæ, antequam veniat nox, quando nemo poteſt operari. Nunc igitur ad te clamamus, ad te ſuſpiramus gementes, & flentes, vt Ieſum benedictum fructum ventris tui nobis poſt hoc exilium oſtendere digneris. *Et in hora mortis noſtræ.* Nos omnes tuum

ſup-

Digitized by Google

ſuppliciter imploramus auxilium, vt in extrema illa, & periculoſa pugna, qua callidus ſerpens noſtræ vitæ calcaneo inſidiatur. Tu Dei Genitrix nos ab eodem hoſte protegere, eiuſque caput conterere digneris, vt iuſtificationis gratiam, & in accepta iuſtitia magnum illud, vſque in finem, perſeuerantiæ donum, quod ſine ſpeciali Dei auxilio haberi non poteſt, nobis efficaciter impetrare, & in hora mortis nos ſuſcipere, filioque tuo præſentare digneris.

Illud etiam in ſalutatione Angelica obſeruatione dignum cenſui, omnia ſcilicet contenta in ea ita inter ſe connexa, vt primum rationem reddat ſecundi, & ſecundi tertium, & ſic de alijs, vſque ad vltimum. Quare Virgo ſalutatur per *Aue*, quia eſt *Maria*, amatum mare, matis ſtella, Domina, & illuminata; quare ſic Maria? quia *gratia plena*; quare gratia plena? quia *Dominus tecum*, qui fons eſt gratiæ, liberaliter eam tamquam futuram matrem ſuam effundens; quare Dominus tecum? aptam te reddens, vt ſis mater Dei, quia *benedicta tu in mulieribus*: hoc eſt ſanctior præ omnibus fœminis; quare Benedicta tu in mulieribus? quia *benedictus fructus ventris tui*: origo enim ſanctitatis matris ſanctitas filij fuit: nec enim fructus benedictus fuit, quia arbor benedicta erat; ſed contra benedicta arbor, quia fructus eius benedictus erat; quare *benedictus fructus ventris tui*, ſanè quia Ieſus, hoc eſt *Saluator mundi*, cui, quia Saluator, non ſolum competit ſanctitas creata gratiæ habitualis, & vnionis hypoſtaticæ, ſed ſanctitas increata Dei, cum ipſe ſit Verbum Patris, ei conſubſtantiale. Propter hæc ergo tam ſtupenda in te patrata myſteria; *Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus*, vt à morte perpetualiter vitam æternam conſequamur.

Quintum obſequium valde ſingulare docuerunt me nonnulli inſignes viri, nimirum vt petenti quippiam propter amorem Virginis, aut in eius nomine, polliceatur, vel ſaltem proponat, nunquam id negaturum: ita fuiſſe irrefragabilem noſtrum Doctorem Alexandrum Alenſem, ſcribit Sanctus Antoninus 3. parte hiſt. tit. 24. cap. 8. §. 1. Cum enim eſſet hic Doctor Pariſijs, & ex ſingulari ad Virginem deuotione, nihil ſe negaturum eius amore, quidquam poſtulanti vouiſſet, à quodam fratre ex Ordine Minorum, Virginis amore rogatus, vt illum Ordinem ingrederetur; quamuis tanta, & tam inopinata petitione territus, à Deo tamen intus permotus, ſe id illico facturum ſtatim reſpondit, idque virginis amore, & opere præſtitit; & Ordinem noſtrum mirum in modum ſua doctrina illuſtrauit. Quare non ſua tantum, verum & ſeipſum propter Deiparam tradidit, adeo vt verba illa Apoſtoli 2. ad Corint. c. 12. ſibi vſurpare poſſet, Deiparā alloquens: *Ego pro te Virgo Beatiſſima libenter impendam, & ſuperimpendar ipſe.* Surius etiam die 24. Septembris de S. Gerardo Martyre, & Epiſcopo Canadienſi in Hungaria, hæc ſcribit: *Si quis reus ab ipſo veniam peteret per nomen Matris Chriſti, mox eo audito, lachrymis perfundebatur, & reum in gratiam humaniſſimè recipiebat.*

D. Antonin. | 2. Cor. 12. | Surius.

Sextum obſequium à ſanctis viris ſatis vſitatum, maceratio corporis eſt in honorem Dei parentis, præcipue tamen ieiunium in die Sabbati, & in vigilijs feſtiuitatum eiuſdem Virginis: id enim pergratum eſſe Deiparæ Virgini, miracula, & beneficia in illud præſtantes ab eadem Virgine collata ſatis aperte indicant, quorum meminit Cæſarius lib. 7. cap. 39. Vincentius Beluacenſis in Specul. Hiſtor. lib. 7. cap. 102. & 103. & Chronica Priorum domus Carthuſiæ, necnon Petrus Abbas Cluniacenſis libro ſecundo Miraculorum capite 29. & nos etiam multa adducemus libro vltimo de mirandis Deiparæ Virginis.

Cæſarius. Vinc. Beluacenſis.

Septimum obſequium eſt, idque magni momenti ad acquirendam, augendam, & fouendam deuotionem erga Beatam Virginem, frequens exercitium eſt interiorum animæ affectuum, quos erga eandem Beatiſſimam Virginem excitare debet: ad quòd melius præſtandum, præmittere oportet varios actus fidei, firmiſſime credens excellentiam Beatæ Virginis ſuper omnes puras creaturas, virginitatem, & maternitatem eius, & alia permulta eius chariſmata, & prærogatiuas: deinde in memoriam reuocare clementiam, & liberalitatem eius, ac indicibilem potentiam, ad impetrandum quæcunque opus habemus ad vitā æternā conſequendā: hac enim, vel ſimili alia cognitionis face præeūte, cōtinuo conari debet varios in volūtate excitare affectus tū adorationis,

& reuerentiæ, tum feruentiſſimi amoris, tū fiduciæ, tum tandē congratulationis; quã vtens D. Hylarius hom. 2. de Natiuit. Chriſti, ſic Virginē congratulatur: *Agnoſce ô verè*

D. Hilar.

B. Virgo Maria gloriã tuam, illam (inquam) *gloriam, quam tibi vel Angelus nunciauit, vel Ioannes per os Eliſabeth Matris adhuc de ſecreto vteri prophetauit. Benedicta itaque tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui; & vnde hoc mihi, vt veniat Mater Domini ad me? Exulta mater ſalutis humanæ: ecce Domini mei vniuerſo mundo per tanta retro ſæcula promiſſum, prima ſuſcipere mæreris aduentum: habitaculum immenſæ Maieſtatis efficeris: ſpē terrarum, decus ſæculorum, commune omnium gaudium peculiari munere nouem menſibus ſola poſſides. Initiator omnium rerum abs te initiatur, & profundendum pro mundi vita ſanguinem de corpore tuo accepit, ac de te ſumpſit, quod etiam per te ſoluat.* Refert etiam Diuus Bonauentura in ſpeculo Beatæ Virginis cap. 9. quòd Diuus Anſelmus tanti hoc exercitium faciebat, vt diceret:

D. Bonau.

Aſſiduè rogandam eſſe Mariam, vt congratulatio beatitudinis eius ſit ſemper apud nos, & compaſſio miſeriæ noſtræ ſit ſemper apud eam. Diuus etiam Bernardus ad congratulandum Virgini de eius gloria in hæc verba nos

D. Bernard.

hortatur ſermone 1. de Aſſumpt. *Vt interim ſileam beneficia, quæ pro illius glorificatione conſequimur; ſi eam diligimus, gaudebimus vtique, quia vadit ad filium: plene, inquam, congratulabimur ei, niſi fortè, quod abſit, inuentrici gratiæ omnibus modis inueniamur ingrati.* Rectè ait, Diuus Bernardus, ſi diligimus eam, congratulabimur, quia re vera congratulatio ex amore oritur, vt docet D. Thomas 2. 2. quæſt.

D. Thom.

28. art. 1. vbi loquens de gaudio ait: *Gaudium propter hoc, quòd ipſi bono amato proprium bonum ineſt, & conſeruatum ex amore cauſatur, & hoc maximè pertinet ad amorem beneuolentiæ, per quam aliquis gaudet de amico proſperè ſe habente.*

Idem.

Vnde opuſcul. 301. docet, in patria Beatos Deo congratulari in omnibus etiam operibus ſuis.

D. Ambroſ.

Equidem ſi S. Agnes, id referente D. Ambroſio lib. 4. epiſt. 34. editionis Romanæ, parentibus ſuis, ad eius ſepulchrum vigilantibus, virginum choro comitata dixit: *Congaudete mecum, & congratulamini mihi, quia cum his omnibus lucidas ſedes accepit, & illi ſum iuncta in Cælis, quã in terris poſita, tota intentione dilexit;* quãto potiori iure B. Virgo, quę ſuper omnes Seraphinos exaltata, & à dextris filij ſui ſedens, iuxta illud Dauidis: *Aſtitit Regina à dextris tuis; à nobis, vt par eſt, expoſtulat congratulationis affectū.* Huic cõgratulationis exercitio valde deditum lego Carolum B. Brigittæ filium, qui propterea, vt habetur lib. 7. reuelationum cap. 13. a morte æterna fuit liberatus:

Lib 7. reuel. S. Brigittæ.

etenim dæmon conqueſtus fuit apud ſupremum Iudicem, quòd B. Virgo animam Caroli, è corpore egredientem, è manibus ſuis eripuerit; B. autem Virgo in hæc verba reſpondit, valde quidem notanda: *Dum hæc anima in corpore erat, magnam charitatem habuit ad me, reuoluens hoc ſæpius in corde ſuo, quòd me Deus ſuam Matrem dignatus fuit facere, & quòd ſuper omnia creata me ſublimiter voluit exaltare, & ex hoc tanta charitate cępit Deū diligere, quòd in corde ſuo dicebat ſic: in tantum ego gaudeo, quòd Deus Virginem Mariam matrem ſuam habet ſuper omnia chariſſimam, quòd nulla creatura, vel corporalis delectatio eſt in mundo, quam ego in permutationē illius gaudij reciperem: imo illud gaudium omnibus terrenis delectationibus præferrē, et ſi poſſibile eſſet, quòd ipſa in vno puncto minimo à dignitate, in qua eſt, à Deo remotior fieri poſſet; ego magis mihi in permutationem eligerem, in profundo Inferni æternaliter cruciari; & idcirco ſit ipſi Deo pro benedicta gratia illa, & immenſa gloria, quam dedit ſuæ Matri digniſſimæ, infinita gratiarum actio, & gloria ſempiterna. Ergo ò diabole, vide modo cum quali voluntate iſte obijt; quid itaque tibi videtur? vtrum magis iuſtum erat, quòd anima eius in meam veniret defenſionem ante iudicium Dei, an in tuas manus impiè cruciãda? reſpondit diabolus: non eſt mei iuris, quòd illa anima in meas manus veniret, quæ te diligit plus quàm ſe, antequam iudicium factum ſit.* Hæc ibi. Sed & illud, ſi tantæ Matris filios obſeruantes eſſe profitemur, valde nos impellere deberet ad gratulationis affectum erga Beatiſſimam Virginem exercendum, quòd ipſa enixè à nobis illum expoſtulat, dum in officio Eccleſiæ Romanæ in die ſanctæ Mariæ ad Niues ait: *Congratulamini mihi omnes gentes, quia cum eſſem paruula, placui altiſſimo, & de meis*

viſce-

viſceribus genui Deum, & hominem. Auditam autem fuiſſe ab omnibus hanc Virginis petitionem, teſtatur D. Iacobus in ſua lithurgia, dum ait: *Tibi ò plena gratia, vniuerſa creatura gratulatur, Angelorum cœtus, & hominum genus teſtatur*: à quibus non diſſident illa D. Bonauenturæ, in litanijs B. Virginis dicentis: *Sancta Maria, cui Sancti, & Sanctæ congratulantur*. Verum quia D. Paulum audio dicentem ad Rom. 12. *Gaudete cum gaudentibus, & flete cum flentibus*; non ſolum cum Virgine de eius bonis, & gaudijs congaudere, & congratulari nos oportet; ſed & de eius doloribus acerbè condolere. Hi tot fuere, vt Rupert. in Cant. c. 2. dicat: *Maria fuit lilium inter ſpinas, quia quæcunque ſpinæ filium, eadem matrem confixerunt, & lacerarunt vulneribus compaſſionis*. Et vt lego in Reuel. S. Brigittæ, S. Agnes dixit: *Tot ictus gladij Virginem ſubſtinuiſſe per compaſſionem, quot in ſuo filio vulnera videbat*. Tantæ ergo matri tã dira patienti, ac tã acerbis doloribus cõfectæ æquũ eſt condolere, & cõpati. Præcipui autẽ dolores, quos Virgo pertulit, ad ſeptẽ, ſicut & gaudia, reuocantur, ad cruentã Circumciſionem, fugam in Aegyptũ, triduũ, quo puerũ Ieſum perdidit, aſpectum, quo Chriſtũ, humeris ſuis grauiſſimũ crucis pondus geſtantem, vidit, ignominioſã eius crucifixionem, & mortem, diræ lanceæ vulnus, ac tandem depoſitionem eius de cruce, cũ inter brachia ſua illum ſuſcepit: qui dolor per totum triduum vehementiſſimè animã Virginis ſauciabat, iuxta vaticinium Simeonis: *Tuam ipſius animam pertranſibit gladius*, ſcilicet mortis Chriſti.

D. Iacobus.

D. Bonau.

Rom. 12.

Rupertus.

S. Brigitta.

Luc. 2.

Octauum obſequium eſt, vt examine conſciẽtiæ præmiſſo, cũ dormitũ quis ſe cõfert, necnõ præmiſſis actibus cõtritionis, Deiparã Virg. ſalutet, & deprecetur, vt ea nocte dignetur illũ ab omni labe peccati immunẽ cuſtodire, & quietã faciat ducere noctẽ.

Ad extremũ his obſequijs accedunt alia, quæ prolixitatis cauſa vitandæ, compendio percurram, hæc ſunt in feſtiuitatibus Virginis ſacræ confeſſionis, & Euchariſtiæ ſacramenta frequentare, Roſarium, aut officiũ Virg. quotidie, vel certis diebus, & maxime Sabbatis recitare, quoties excitatur è ſomno, præmiſſo Gloria Patri, Virginẽ ſalutare per Aue, tẽpla eius adire, altaria viſitare, imò ſi facultas adſit, erigere, donaria ei offerre, imagines eius religioſe exoſculari, aliquã illarũ ſecum ferre, ante illã genu flectere, aut caput aperire, quoties videtur, breui aliqua antiph. aut oratione illã venerari, gratãter eius laudes ſcribere, proferre, legere, & audire: feſta eius ſpeciali religione cuſtodire; audito Mariæ nomine caput inclinare, immaculatã eius Conceptionem tueri, frequẽter in proſperis, & aduerſis ad illã, tanquã ad pijſſimã matrẽ confugere, litanias eius quotidie, vel ſtatis diebus, repetere in eius honorẽ, eleemoſinã erogare, & maximè ad conſecrãdas Chriſto virgines, aut orphanas nuptui tradẽdas: quoties pulſus horologij ſonat, toties illã reſalutare, Deũ orare, vt donum deuotionis erga matrẽ ſuã ei conferat: ita orabat S. Bonauẽtura: *Dulciſſime Ieſu, dignare donare mihi miſero peccatori, matri tuæ digne ſeruire*. Frequenter inſtare Virgini, vt extirpationẽ vitiorũ, quæ magis illũ vexãt, acquiſitionẽ virtutũ, quibus magis indiget, remiſſionẽ peccatorũ, & donũ perſeuerãtiæ, ac felicem in Dño mortẽ ſibi impetrare dignetur. Cæterũ, quia cõtingit, nonnullos feruentiores ſe exhibere in obſequijs Virginis præſtandis, quã Chriſto Dño, placet hoc loco apponere, quòd ex D. Antonino refert Auctor Pomerij, vbi hanc quæſt. agitat in hæc verba: *Nũquid igitur peccant ij, qui videntur certè multò magis, & deuotius B. Virg. in veneratione habere, quã Chriſtũ? nã plerique deuotiores ſunt ad ieiunãdũ ſabbatũ in honorẽ Virg. & vigilias feſtiuitatũ eius, & ad dicendũ Officiũ Virg. ampliori reuerentia, quã faciant in ieiunijs, & officijs feſtiuitatũ Chriſti, & amplius feruẽt in deuotione venerationis B. Virginis, quàm Chriſti*. Reſpondetur ſecundum S. Antoninum Florentinum in 4. parte ſummæ, quòd tales magis ex ſimplicitate mouentur, quàm ſcientia; vnde licet non deberet fieri, quia tamen ſecundum Damaſcenum, honor matris in filium redundat: patientiam habet Chriſtus huius ſimplicitatis. Sanè etiam credere poſſumus, quòd vult Deus per Spiritum Sanctum inflammare multos ad Virginis matris deuotionem ſpecialem, vt per eius merita ſalutem conſequantur, & alij eorum exemplo ad deuotionem Virginis inducantur. Bonus quippe filius Dominus Ieſus ſcit, quòd quidquid impenditur matri, non niſi propter Chriſtum, ex ea natum, fit. Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

D. Bonau. to. 2. opuſc. 9. libello in defectuum religioſorum. cap. 2.

Auct. Pomerij. lib. 12. par. 1. c. 2.

S. Antonin.

Homilia IV.

Proſequimur principale argumentum, de interna, & externa adoratione Deipara Virgini debita, agentes, vbi genuflexionum cultum, valde illi gratũ, & ab Angelis, & à viris ſanctis vſitatum, multipliciter oſtendimus.

S. Thomas.

TRIPLEX eſſe adorationis genus cuncti Theologi vnanimi conſenſu docent cum Angelico Doctore 3.p. q. 27. Etenim omnes diuidunt adorationem in latriam, duliam, & hyperduliam. Latria eſt cultus, ſoli Deo debitus propter excellentiam increatam, quam habet, ac ſupremum Dominũ, quo ſuper omnes creaturas principatur: ob hanc enim rationem D. Paulus dixit 1. ad Timotheum 2. *Soli Deo honor, & gloria*: etenim ſicut, quia excellentia Dei, vt eſt in ſeipſo ſingulariſſima, eſt nulli communicabilis, ſic etiam ſingulariſſima adoratio, ei ſoli debita eſt, ita vt ſicut propter infinitam eius bonitatem, debetur ei ſpecialis dilectio ſuper omnia, quæ non poteſt alicui creaturæ tribui quantuncunque ſublimi; ita ratione infinitæ eius excellentiæ, ſingularis adoratio; ac peculiaris infinitæ perfectionis illius æſtimatio, ei debita eſt, atque hoc genus adorationis fuit, quod deferri ſibi prohibuit D. Petrus Actor. 10. & Paulus, & Barnabas Actor. 14. Vnde D. Auguſtinus ſermone ad fratres in Eremo præclarè dixit: *Quando duliam damus Sanctis, Deo verò latriam reſeruamus, tunc damus nos, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.* Hæc ille. Et quidem cũ adorationis latria ſit actus, quo Deo tanquam primæ cauſæ, & ſupremo omnium Domino nos ſubijcimus, cõſequens eſt, nõ poſſe hoc genere adorationis creaturam aliquam adorari: quòd adeo verum eſſe reor, vt tametſi humanitas Chriſti, & eius Crux latriæ adoratione veneremur propter illius vnionem cum Verbo, & huius cõtactum cum carne Verbi, necnon & illius ſignificationem: alia tamen ſpecies latriæ eſt, diſtincta ab ea, qua Deus colitur: etenim hæc reſpicit intrinſecam ſanctitatem, & excellentiam ipſius Dei: illa verò extrinſecam rei adoratæ. Dulia deinde eſt adoratio, quæ exhibetur Sanctis propter excellentiam participatam ſanctitatis, quòd ſi illa ſanctitas ſit ſingulari aliqua ratione præexcellens, tunc adoratio illi reſpondens, hyperdulia dicitur, & hac adoratur B. Virgo, vt docet D. Thomas 3. par. q. 25. art. 5. dum in corpore ait: *Debetur ei non qualiſcunque dulia, ſed hyperdulia.* Hæc autem maior excellentia attenditur, tum penes perfectiorem graduum gratiæ habitualis, & gloriæ illi reſpondentis, qua ſuper omnes puras creaturas B. Virgo prædita eſt, necnon penes ſublimiorem dignitatem, nempe matris Dei, qua ſuper omnes etiam ſpiritus Angelicos præfulget: cui enim Angelorũ Deus nunquã dixit, mater mea es tu; & licet nonnulli Theologi cenſuerint hyperduliæ cultum exhibitum Virgini, nõ eſſe perfectiorem in ſpecie, duliæ cultu, qui reliquis Sanctis exhibetur; quia vterque in perfectione gratiæ habitualis fundatur, quæ eadem eſt in ſpecie in omnibus; tamẽ hyperduliæ adorationem, quæ defertur Virgini propter dignitatem condignæ Matris Dei, ſine dubio cenſeo perfectiorẽ dulia in ſpecie eſſe, quia dignitas Matris Dei, eſt dignitas ſpecie, diſtincta à dignitate gratiæ habitualis; licet alioquin illam vt conſentaneam diſpoſitionem præſupponat, vt pote ad eleuatiorem ordinem expectans, ſcilicet vnionis hypoſtaticæ, cum implicet contradictionem, illam eſſe Matrem Dei non exiſtente vnione hypoſtatica perſonæ Diuinæ cum carne, ab ea genita. Vnde D. Thomas 2.2. qu. 103. art. 4. ad 2. ait: *Hyperduliam debitam Virgini propter affinitatem ad Deum, eſſe potiſſimam ſpeciem duliæ, communiter ſumptæ.* Cum igitur dignitas hæc, in qua fundatur prædicta adoratio, ſit ſpecie diſtincta à dignitate gratiæ habitualis, & ad perfectiorem ordinem gratiæ pertinens; conſequens eſt, adorationem in illa fundatam eſſe, ſpecie perfectiorem omni dulia, vtpotè habentem obiectum formale diuerſum, perfectius in ſpecie, vt more ſcholaſticorum Theologorum loquar.

1. Tim. 2.

Actor. 10. & 14.

S. Auguſt.

S. Thomas.

S. Thom.

Quãuis autẽ quidã Theologi putarint, B. Virginẽ propter contactũ cũ Chriſto, adorari poſſe cultu latriæ, ſicut propter eamdem rationem adorantur veſtes, & Crux, ex qua ille pependit; oppoſitum tamen ſapienter docuit D. Thomas 3. part. queſt. 25.

S.Tho.3 p. q.25. a.5.

25.a.5.vbi poſtquam propoſuerat hoc argumentum: *Coniunctior eſt Chriſto Mater eius,quam Crux;ſed Crux adoratur adoratiome latriæ,ergo & mater Chriſti eſt adoratione latriæ adoranda*. Reſpondet ad 3. in hæc verba: *Dicendum, quòd Crux non eſt capax venerationis, vt in ſe conſideratur,ſed B.Virgo ſecundum ſeipſam,eſt venerationis capax, & ideo non eſt ſimilis ratio*. Quibus verbis vult D.Thomas, quòd cum res inanimata, qualis eſt Crux, non ſit capax venerationis, niſi propter extrinſecam excellentiam Chriſti, ei applicatam;nullum eſt periculum,quòd adoretur propter ſeipſam; at creatura rationalis,cum ſit capax venerationis propter aliquam intrinſecam excellentiam, periculũ eſt in praxi,vt ſi latria colatur, diuinus honor ei deferatur;& ideo B.Virgo, nec propter illam rationem adoranda eſt cultu latriæ. Addo,quòd dum iſti exaltare volunt Virginem,dicentes, adoratione latriæ coli poſſe; nullum certè maiorem honorem ei tribuunt, ſi rem attentè perpendant; nam maior perſonæ honor adoratæ eſt propter intrinſecam, & propriam excellentiam co li, quàm propter extrinſecam habitudinẽ contactus;cum huiuſmodi honor potius ſit teſtimonium excellentiæ illius perſonæ, propter quam ſit adoratio, quàm eius,in qua actus adorandi materialiter terminatur: maiorem igitur honorem deferimus B.Virgini hyperduliæ cultu, eam propter intrinſecam ſuam perfectionem adorantes, quàm ſi illo genere adorationis latriæ propter alienã ſanctitatẽ adoraremus.

Sed quid mirum,quòd tantus hyperduliæ honor Virgini deferatur, tantaque reuerentia colatur, cum & ipſe Chriſtus in terris ſic illam honorauerit, vt ei ſubditus eſſe voluerit,& nunc in cælis eo honore illam proſequutus fuerit,ad dexteram ſuã eam collocarit?quod longè ante figuratũ videmus 3.Reg.2.in Bethſabea matre Salomonis,cui Salomon ad ſe venienti,omni honoris ſignificatione occurrit, eamq. digniſſimo loco excepit: ſic enim de Bethſabea legimus:

3.Reg. 2.

Surrexit Rex in occurſum eius adorauitq. eam, & ſedit ſuper thronum ſuũ, poſituſq. eſt thronus matri Regis, quæ ſedit ad dexteram eius: quæ omnia figuram fuiſſe honoris,quem Deiparæ defert Chriſtus,

S. Bernardinus.

docet S.Bernardinus Senenſis tom. 3. ſer. 11.art.2.eaque ſingillatim expendit, & c. 2. peculiariter animaduertit verbis illis, *adorauit eam*, ſignificare reuerentiam filialem,qua matrem digniſſimam Chriſtus honoret: ſcimus enim illud Eccl. 3. *Sicut qui theſaurizat,ita & qui honorat matrem ſuam*; quod à Chriſto Domino minimè eſt prætermiſſum in ſanctiſſima matre ſua: Eccl. 3.

Quam(vt ait Damaſcenus orat. 1. de dormit.)*Chriſtus bonus legiſlator, etiam ſi legi minus ſubiectus ſit,legem tamen, quam ipſe de parantibus honorandis ſanxit, explens, honorat*. Damaſcen.

Et Hippolytus orat.de ſanctificat. *Qui dicit*(inquit)*honora patrem,& matrẽ, vt decretum à ſe promulgatum, obſeruaret, omnem gratiam matri, & honorem impendit*. Hippolytus.

Idem habet.Auguſt. lib. de Aſſumpt. tom. 9. *Ad benignitatem* (inquit) *Domini pertinet,matris ſeruare honorem, qui legem non ſoluere venerat,ſed adimplere*. Auguſt.

Bernardus ſerm.1. de Aſſumpr. *Quis non credat Dei filium honorare matrem? ideoq. poteſt Deipara meritò appellari Mater honorificata*. D. Bernard.

Quare Georgius Nicomed.orat. de oblat.Deip. *Quis honor*(inquit)*exhiberi poterit puritati Deiparæ? ex æquo reſpondet: cuius amore captus opifex, ex ea ſolum conſtruxit tabernaculum, in quo minimè recuſauit habitare, in quo paterno voluntas eſt impleta; quænam gloria ei poterit tribui pro meritis,cuius ſuperiorem gloriam præter ſe oſtendet creator? ò donum, quod nullo poteſt honore,vt par eſt,affici*.Hæc Georgius. Georg.Nic.

Hanc reuerentiam, quam Deiparæ deberi diximus,declaraſſe videtur Iacob Patriarcha Geneſ.28. cum euigilans de ſomno,in quo ſcalam illam à terra ad cælum vſque protenſam,Angelos item aſcendentes,& deſcendentes per eam ipſumq. Dominum ſcalæ innixum viderat, pauens præ admiratione,in hæc verba prorupit: *Quàm terribilis eſt locus iſte?* cuius rationẽ ſubijcit:*Verè hic non eſt aliud,niſi domus Dei,& porta cæli*. Gen.28.

quaſi dicat iuxta interpretum ſententiam,& præſertim Bernardi ſer.6.de Anniuerſ.Eccl. *Locus iſte eſt omni reuerentia dignus,quem Deus ipſe,ſua quoque præſentia dignatur,cum ſit domus Dei,& porta Cæli*. Bernard.

Quamuis autem locum hunc Ruper. lib.7.Comment.in Geneſ.c.23.referat ad Eccleſiam Chriſti,quæ futura erat; & Bernard.loc. cit.ſacra Chriſtianorũ tẽpla præſignata velit: tamen & ipſam Deiparã per locum illum terribilem,præcipuè quoq.intellectam,nemo inficiari poterit,qui attẽtè Rupert.

Digitized by Google

perſpexerit, eam eſſe domum Dei, in qua Deus ſingulari modo præ alijs omnibus habitauit, eamque per hanc ſcalam Iacob, & portam cæli adumbratam, frequenter doceant Patres. Vnde Andreas Cretenſis orat. 2. *Hæc eſt* (inquit) *porta cæli, de qua Iacob dixit: quàm terribilis eſt locus iſte! vere non eſt hic aliud, niſi domus Dei, & porta cæli.* Cum ergo Deipara propter ſingularẽ Dei præſentiam in eius vtero, atque in eius anima præ omnibus alijs ſit locus ille à Patriarcha Iacob terribilis vocatus; idcirco magna religione, omniq. reuerentia, ac tremore colenda erit: quod adeo verum pu tauit auctor Pomerij, vt lib. 12. p. 1. ar. 2. dicat, ſi loquamur de Cruce Chriſti, in quãtum fuit illi coniuncta, & ad Chriſtum pertinens, maior honor debetur Matri Chriſti, quàm Cruci; tali ratione, quia cum coniũctio ad Chriſtum ſit cauſa honoris, vbi eſt maior coniunctio ad Chriſtum, ibi debet eſſe maior honor; ſed coniunctior eſt Chriſto Mater Chriſti, quàm Crux Chriſti: ergo maior honor debetur Matri; ſecus ſi loquimur de Cruce ratione Crucifixi, cui debetur latria, ſed non Matri, quia latria Deo ſoli debetur, iuxta illud Deut. 6. & Luc. 4. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies*, ſcilicet cultu latriæ.

Verum vt ad id, vnde nonnihil digreſſus ſum, redeam, ſingulare illud adorationis genus erga Dei parentem, quam Theologi hyperduliam vocant, hoc eſt eminentiorẽ, & excellentiorem duliam, expreſſe tradũt Patres, dum aſſerunt, Virginem, tamquam matrem Dei eſſe venerandam: ſic Athan. in Euang. de ſancta Virgine, Damaſcen. lib. 4. de fide c. 15. German. Patriarch. ep. ad Ioann. Synnadon, quæ habetur action. 4. 7. Synodi, Aug. ſer. 35. de Sanctis, Bernardus ſerm. 1. de Aſſumpt. Petr. Damian. ſerm. 1. de Natiu. Mariæ, Rupert. lib. 3. in Cantica, in illud c. 4. *Veni coronaberis.* Anſelm. opuſc. de excell. Virginis c. 8. Demũ Gregor. Papa in ep. ad Germanũ circa fin. quæ habetur in eadem 7. Synod. act. 4. Qui omnes cum Athanaſio, Virginem etiã appellant Dominam, & Reginam, ideoq. ipſi honorem deferendum affirmant. Idipſum clariſſime teſtatur Nazian. in trag. de Chriſto patiente, his verbis: *Admitte, Virgo ò inclyta, hic quando tibi Verbi parenti, ſed ſuper morem tuum, legemq. ſolum inter omnes contigit honor.* Et Ioan. Cantacuzen. in apolog. 3. & 9. cõtra Mahumetanos. *Credimus* (inquit) *& confitemur, quòd Mariæ ſimilis homo nec natus ſit, nec poſthac ex viro, & muliere naſciturus vſque ad conſummationem ſæculi, & ſecundum humanam naturã, eam Angelis inferiorem eſſe iudicamus, tanquam hominem: honore autem, & ſanctimonia ipſam omnibus Angelis indubiè præferimus, eo quòd Verbum, & filium Dei ſecundũ carnem peperit.* Accedit Epiphan. hæreſi 79. in medio, qui dicit Mariam Virg. cæteris eſſe honoratiorem, propter myſterium incarnat. vbi nomine illo comparatiuo apertè indicauit genus illud adorationis excellentioris, quam hyperduliam vocamus: ſed obijcit nobis Philippus Melancthon in reſponſione contra Clerum Colonienſem, Epiphanium, qui hæreſi 78. circa finem, & 79. narrat, mulieres in Syria ſtatuam Mariæ circumtuliſſe, & ei liba, & alia munera obtuliſſe, eaſque acriter reprehendit: *Nunc vero* (inquit Melancthon) *magna pietas ducitur inuocare Mariam, & donaria liberaliter cumulare.* Sed hæc hæretica obiectio nullius momenti eſt: etenim Epiphanius, abſque præiudicio cultus debiti Deiparæ Virginis ſupra reliquos omnes Sanctos, morem illarum mulierculårum reprehendit; tum quòd ipſę fungerentur munere ſacerdotali, offerentes ſacrificium B. Virgini, cum nuſquam mulieribus à Deo fuerit commiſſum ſacrificare, ſed ius ſacrificandi penes viros ſemper fuerit: quia immo Paulus 1. ad Corinth. 14. *Non permittat, vt mulier in Eccleſia loquatur, nec aliquod miniſterium perficiat.* Tum quòd placentulam illam panis ſolemni ritu, per aliquos dies B. Virgini, tamquam Deo offerrent; quare D. Epiphanius minimè improbat cultum, qui B. Virgini adhiberi ſolet, donaria aliqua ad eius honorem in tẽplis ſuſpendendo. Vnde cum & eodem loco S. Epiphanius negat Virginis adorationẽ, de latriæ cultu plane loquitur, vt verba eius manifeſtè commonſtrant: ſic enim loquitur: *Re vera ſanctum erat corpus Mariæ, non tamen Deus: reuera Virgo erat ipſa honorata, ſed non ad adorationem nobis: ſed ipſa adorans eum, qui ex ipſa carne genitus eſt.* Ecce adorationem latriæ ſoli Deo debitam, negat Beatæ Virgini, non vero hyperduliç.

An autem obſeruandum eſt, bifariam poſſe nos exercere erga B. Virginem tum in-

Marginal notes: And. creten. — Auct. Pome. — Deut 6. Luc. 4. — Athanaſ. Damaſcen. German. — Auguſt. Bernard. Pet. Dam. Rupert. — Gregor. — Nazianz. — Io. Cantac. — D. Epiph. — 1. Cor. 14. — D. Epiph.

internis actibus, vt ſic non ſolum anima, ſed & corpore illam veneremur: interna adoratio, actus eſt elicitus à voluntate, vt

S.Tho. 2.2. q.84.

planè docuit D.Thomas 2.2.quæſt.84.vbi dicit, adorationem conſiſtere in interiori mentis deuotione: dixerat autem ſupra

S.Tho 5. q. 82.art.1.ad primum.

quæſt.82.art.1.ad 1.deuotionem eſſe actū voluntatis; quare licet adoratio ſupponat honorificam recognitionem excellentiæ rei adoratę, non tamen conſiſtit formaliter in ea,ſed in ſubmiſsione,qua excellentiam illius cognoſcendo,ei nos ſubdimus, & tamquam ſuperiori honorem, cuius digna eſt, ei deferimus: externus autem adorationis cultus propriè fit per membra corporis, & ſenſus, cum ex vi, & imperio interni cultus in axtrema,& ſenſibilia illa reuerentiæ ſigna prorumpimus, quorum meminit Ariſt. 1. rectoric.cap.5.

Ariſt. 1. rector.c.5.

in hæc verba: *Honoris partes ſunt, ſacra, memorationes,decantationes carminum,aut ſalutæ orationis ad laudem recitatio, præmia,delubra,vel primi conſeſſus,ſepulchra, imagines,publici ritus,inclinari,loco cedere, munera quoque offerre.* Hunc autem externum,& ſenſibilem cultum docuerunt nos, non ſolum Reges Magi, de quibus Diuus Matth. cap.2. ait: *Intrantes domum,inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum.*

Matth.2.

Necnon D. Paulus ad Epheſ. 3. dum inquit: *Huius rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti*.

Epheſ.3.

Sed & ipſemet Chriſtus Dominus exemplo ſuo nos inſtruere volens,circa modum æternæ adorationis exercendæ, genuflexionis cultu vtebatur in oratione, vt D.Lucas teſtatur c.22. dicens: *Ipſe auulſus eſt ab eis,quantum iactus eſt lapidis, & poſitis genibus, orabat*.

Luc.22.

Ac tandem de ſancto Simone Anacoretha, de quo D. Damaſus teſtatur in eius vita per triginta annos habitaſſe ſupra eminentem quandam columnam, ſolis ardorem, & frigoris intemperiem patienter ferens,

D.Damaſus in vitam S. Symeonis.

B. Theodor.

B. Theodoretus Epiſcopus Cyrenſis in eius vita ſcribit, ipſo præſente pariter cum alijs ſuis familiaribus, adeo frequenter Simonem genuflexionis cultu Deum adoras,vt quidam eorum,qui ibi aderant, mille ducentum, & quadraginta quatuor genuflexiones enumeraret, & defatigatum, à numeratione deſtitiſſe; Simon autem ab eis non deſiſtit, ſed inceſſanter perſeuerans, ita humiliter ſe inclinabat, vt ferè caput cum pedibus coniungeret: ſed & de S. Bartholomeo Apoſtolo omnes vitæ illius hiſtoriographi referunt, per diem centum genuflexiones præſtare ſolitum,& totidem per noctem: vt ergo quiſpiam B. Virginem genuflexionum adoratione religiosè colat ſingulis diebus,oportet, vt liberius huic exercitio vacet, ſecretiorem aliquem locum eligere, vbi aliqua pulchra adſit Deiparæ Virginis imago:non enim ſine cauſa Chriſtus Dominus dixit Luc. 6. *Tu autem cum oraueris,intra in cubiculum tuum,& claudi hoſtium, & ora Patrem tuum in abſcondito*. Luc.6.

Quod & multo ante aduentum Chriſti obſeruaſſe nouimus, S. Prophetam Danielē, vt legimus Danielis 6. vbi hæc verba habentur: *Feneſtris apertis in cœnaculo ſuo contra Hieruſalem, tribus temporibus in die flectebat genua ſua, & adorabat.* Daniel 6.

Deinde in memoriam reuocet tres præcipuas cauſas, ob quas B. Virgo meretur adorationis hyperduliæ cultu ſuper omnes Sanctos,& cæleſtes ſpiritus à nobis honorari, nimirum propter excellentiſsimum gradum gratiæ,& gloriæ,in quo omnes Beatos collectiuè tranſcendit: propter celſiſſimam, ac ſuo modo infinitam Matris Dei dignitatem, ac tandem propter excellentiſsimum dominium, ac regale ſceptrum, quo principatur,& dominatur, non ſolum ſuper totam terræ faciem, ſed ſuper vniuerſam cæleſtem Curiam. Deinde incipiat primam genuflexionem, vel Virginem ſalutando, vel aliquod honorifico nomine eam compellando: quòd ſi memoria non tenuerit varia Virginis epithera, habeat ad manum Virginis Litanias, & quot ibi fuerint Virginis appellationes, tot ipſe exhibeat genuflexiones, nominibus illis, eam inuocando. Poteſt etiam aliter illas in hunc modum exercere,vt recitans ſtando roſarium, vel coronam B. Virginis,ſingulis orationibus Dominicis, & Angelicis ſingulas genuflexiones adiungat, cum hoc tamen diſcrimine, vt incipiens orationem Dominicam ad Chriſtum Dominum genuflexionem referat,recitans verò ſalutationem Angelicam ad B. Virginem, illam dirigat; perutile etiam ei erit,ſequentem formulam exequutioni mandare. Cōſtituat ſe ante imaginem Deiparę Virginis, & poſtquam poſtulauerit ab ea, quæ ſibi magis neceſſaria iudicat ad ſalutem æternam

nam animæ ſuæ inſtet per has obſecretiones; impetra mihi hoc Deipara Virgo per æternam prædeſtinationem tuam.

Per immaculatam Conceptionem tuam.
Per ſanctam Natiuitatem tuam.
Per dulciſſimum Nomen tuum.
Per deuotam Præſentationem tuam.
Per cæleſtem in terris Conuerſationem tuam.
Per puriſſimam Deſponſationem tuam.
Per ſalutiferam Annunciationem tuam.
Per ſuperuenientis in te Spiritus ſancti obumbrationem.
Per humilem Viſitationem tuam.
Per virgineum, & hilarem partum tuum.
Per intemeratam, ac perpetuam virginitatem.
Per mundiſsimam Purificationem tuam.
Per ſinceriſsimam Conuerſationem tuam cum dilecto Filio tuo.
Per gladium doloris, qui pertranſijt animam tuam.
Per gaudia Reſurrectionis Filij tui.
Per ſupereffluentem in te in die Pentecoſtesgratiæ plenitudinem.
Per admirabilem Aſſumptionem tuam.
Per glorioſam Coronationem tuam.
Per viſcera miſericordiæ tuæ.

Poterit etiam has genuflexiones exercere, antiphonas B. Virginis recitans: hymno illo præmiſſo, Memento ſalutis auctor, facta genuflexione ad Chriſtum Dominum: deinceps quot antiphonas B. Virginis inceperit, totidem genuflexiones ei faciat: antiphonæ vero ſunt hæc: *Quem terra pontus. O glorioſa Domina. Aue maris ſtella. Aue Regina Cælorum. Alma Redemptoris Mater. Salue Regina*, & excepto tempore quadrageſimali: *Regina Cæli lætare*; ac tandem genibus flexis dicat: *Sub tuum præſidium, &c.* Eſt autem aduertendum in feſtis B. Virginis, & in ſabbatis multiplicandas eſſe genuflexiones: quod ſi quiſpiam corporis debilitate laborat ad illas exercendas, poterit eas ſupplere per deuotam corporis, & capitis inclinationem: quia tamen quidam propter negotiorum multitudinem non poſſunt huic exercitio vacare, eos moneo, vt ſaltem in ingreſſu, & egreſſu è domo, vel è cubiculo, vel quoties imaginem Deipara vident, toties genuflectant, aut caput ei reuerenter inclinent, pariterque ſalutent, ne à cultu debito tantæ Matris omnino extorres, & alieni fiant. Vnde S. Gerardus Pannoniæ Epiſcopus, & poſtea martyr, vt refertur in eius vita in diœceſi ſua ſtatuit, vt audito nomine Deiparę Mariæ, omnes genuflecterent, & caput inclinarent; ſanè ad hoc adorationis B. Virginis laudabile exercitium, non ſolum nos inuitant Angeli in Cælo, ſed & Sancti in terra: & quidem quod ad Angelos attinet, licet Diuus Bernardus homil. 1. ſuper miſſus eſt, ſerm. 4. & 5. de Aſſumptione, accommodet Angelis verba illa: *Quæ eſt iſta, quæ progreditur?* Quaſi inquirentibus de perſona ſibi ignota, quod etiam habet Laurentius Iuſtinianus ſerm. de Annunciatione; arbitror tamen Angelos tam in via, quã in patria a primordijs, creationis mundi B. Virginem cognouiſſe, adoraſſe, & ante Regiã eius Maieſtatem ſpiritualiter genuflexiſſe: etenim Angeli à principio Chriſtum fide cognouerunt, & ab initio ſuæ beatitudinis eundem in Verbo intuiti ſunt, tum quia fidei viſio reſpondet, tum quia ad eorum ſtatum maximè expectabat, ſuum caput, ac Regem agnoſcere; vnde D. Paulus ad Hebræos 1. dixit: *Et cum iterum introducit primogenitum in Orbem terræ, dicit: & adorent eum omnes Angeli eius.* Quibus verbis non obſcurè indicat, ſemel Chriſtum iuſſum fuiſſe adorari ab Angelis, cum primum illis per fidem ptopoſitus fuit, & iterum cum re ipſa in vtero Virginis incarnatus, ex ea in lucem prodijt. Quòd ſi Angeli in via myſterium Incarnationis cognouerunt; conſequens eſt, cognouiſſe ab initio B. Virginem ſaltem conceptu communi, credendo Filium Dei ex fœmina ſumpturum carnẽ: videntes autem Deum, cum illa viſio ſit perfectiſsima, & clariſsima, conſequens eſt, ita terminatam fuiſſe ad myſterium Incarnationis, vt clarè etiam viderint futuram Matrem Dei, præſertim, quòd Beatæ Virginis cognitio multum ad eorum ſtatum pertinebat, cum ipſa perpetuò futura eſſet eorum Domina, ac Regina, & quidem cum iuxta communem Theologorum ſententiam, Angeli non ſolum extra Verbum, ſed in Verbo clarè videãt B. Virginem, cõſequens ſit, ab initio illam vidiſſe, cum viſio beata non recipiat mutationem, & augmentum; vnde D. Thomas 3. part. quæſt. 30. art. 2. ad 3. planè concedit, Virginem agnitam fuiſſe ab Angelis; nam

S. Gerardus Pann. Epiſc.

D. Bern ho. 1. in miſſus eſt, & ſer. 4. & 5. de Aſſumpt.

Lauren. Iuſtinian. ſer. de Annunc.

Heb. 1.

S. Tho. 3. p. q. 30. art. 2. ad 3.

nam licet dicat latuiſſe eis modum, qualiter Chriſtus Dominus iaceret in virginea cellula; hoc ipſo tamen præſupponit, verè agnouiſſe virgineam cellulam; licet ignorarent modum ineffabilem, quo ibi conceptus fuerat. Cum igitur B. Virgo fuerit ab Angelis cognita, à primordijs creationis mundi, pariter etiam fuit ab eis tunc adorata, cum certò ſcirent Matrem eſſe ſui Dei, & Dominam, & Reginam ſuam: nunc autem Angelos Beatam Virginem adorare, & ſicut ad nomen Ieſu, genu flectunt iuxta illud Pauli; *In nomine Ieſu omne genu flectatur cœleſtium, &c.* ita & B. Virginē, & ſanctiſsimum ſuum nomen ſpirituali genuflexione adorant, & colunt. Vnde Diuus Damaſcenus orat. 1. de Natiuitate B. Mariæ & 2. de Aſſumption, præclarè dixit, *decet Dei Matrem ea, quæ filij ſunt poſſidere, & ab omnibus adorari.* Quare conſuetudo illa depingendi genu flexo Angelum Gabrielem, cum B. Virginem ſalutauit, mihi valde arridet. Cum ſancti Patres vnanimi conſenſu doceant, Angelicum illum Paranymphum miſſum fuiſſe ſub ſpecie humana, facile mihi perſuadeo, ſingulari non ſolum interna, ſed externa reuerentia B. Virginem fuiſſe alloquutum, ad hanc autem reuerentiam pertinet genuflexio, vt conſueuit fieri nuncijs ad Reginas deſtinatis.

Philip. 2.

D. Damaſc. orat. 1 de Natiu B. Mariæ & 2. de Aſſumpt.

Ad hæc, nunc in Cælo Angeli ſpeciali cultu beatam Virginem tanquam veram Dei ſui parentem, adorant; vnde D. Athanaſius ſerm. de Deipara dixit: *Beatam te prædicant omnes Angelorum, & terreſtriū hierarchiæ, quæ & in Cælis benediceris, & in terra prædicaris.* Et Diuus Damaſcenus orat. 2. de dormit, agens de Aſſump. Deiparæ in Cælum inquit; *Hodierno die choreas agunt Angeli, plaudunt Archangeli, virtutes concelebrant, Principatus exultāt, Poteſtates lætantur, Dominationes gaudent, Throni feſtum diem agunt, Cherubin laudibus efferunt, Seraphim gloria afficiunt, nec minus ipſi gloria afficiuntur, cum gloria parenti gloriam tribuunt.* Vnde noſter S. Bernardinus tom. 3. ſerm. 3. art. 3, dixit: *Meritò habent de illa omnes cæleſtes ſpiritus confiteri, & dicere illud 4. Reg. 10. Serui tui ſumus: quæcunque iuſſeris, faciemus.* Præſertim tamen ſeptem principes Angelorum Deiparam peculiariter venerari, & adorare, non obſcurè indicat viſio illa D. Ioannis Apoc. 4. vbi ait, ſe vidiſſe *Septem lampades ardentes ante thronum, qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei.* Quorum alter eſt S. Raphael, vt ipſe teſtatur Tob. 12. Per illum enim thronum, ante quem reuerenter adſtant cæleſtes illi ſpiritus, B. Virginem intelligi, quam illi venerantur, conſtat ex B. noſtro Amadeo, de cuius ſanctitate agitur in 3. part. Chron. S. Patri noſtri Franciſci lib. 6. cap. 30. qui in ſuis reuelationibus in primo raptu cum cæleſtem curiam vidiſſet, audiuit Gabrielem, hæc ſibi dicentem: *Septem Angeli ſumus, qui Genitricem Dei noſtri veneramur: alios omnes veſtri generis præcedimus.* Et loquebatur de ſeptem Angelis, qui throno Dei aſtant, vt videre eſt ex eis, quæ ibi ſubijciuntur. Imago etiam ſeptem horum Angelorum virgas manu præferentium, quæ Venetijs muſiuo opere peruetuſtæ in quadam ex paraſtatis S. Marci habetur, ita eſt conſtituta, vt ſtantes ipſi Virginem, in throno ſedentem, circumſtent. Idem quoque in celebri, & antiqua imagine Deiparæ in monte Virginis cernitur, quæ ſeptem habet Angelos ſub throno. Idem etiam in imagine S. Mariæ Angelorum Romæ in thermis Diocletianis, quę in ſummo altari colitur. Quem depingendi morem veritati conſonum eſſe, manifeſtè aſtruit D. Ioannes Damaſcenus orat. 1. de dormit. Virginis, vbi apertè tradit, Angelos Deiparæ, tanquam Dei throno, aſtare, dum ait: *Tu es ſolium illud Regium, cui aſtiterunt Angeli, Dominum, & effectorem inſidentem cernentes.* Accedit ad id confirmandum, quòd illuminatus noſter doctor Mayro ſerm. de creatione animæ B. Virginis, poſtquam varia Virginis priuilegia expoſuiſſet, ſub metaphora Stellæ maris, in hunc modum loquitur: *Decimum priuilegium huius Stellæ maris eſt, quia habet ſeptiformitatem in ambitu, quia ſeptem ſtellæ notabiles voluuntur circa eam, ideo eius regio dicitur ſeptentrionalis. Ita & Mater Domini dicitur habere ſeptem Angelos notabiles, qui aſſiſtunt eius throno, de quorum numero dicitur B. Raphael, vt dicitur in Tobia iuxta illud Apocalypſis: Gratia vobis, & pax, &c. & ſequitur: à ſeptem ſpiritibus, qui in conſpectu Throni Matris, quæ ſedet à dextris eius.* Hæc Mayro. At dicet quiſpiam, qua nam ratione apud Mayronem ſtella maris circumdatur à ſeptem ſtellis, cum ipſa ſit

D. Athan.

D. Io. Dam.

S. Bernard.

4 Reg. 10.

Apoc. 4.

Tob. 12.

Chro. ſancti Franciſci. B. Amad.

D. Io. Dam.

Mayro.

on vna,

vna ex ſeptẽ, poſita in extremitate caudæ vrſæ minoris, quæ dicitur Cynoſura. Reſpondeo, Mayronem; vt expreſsè habet in illo ſerm. in 4. & 9. priuilegio, & in ſerm. de nomine B. Virginis, ſtellam maris ponere in ipſo vero polo mundi, & addit, illam nõ deſcribere circulum circa polum, ſed intra propriũ ambitũ volui: & quia non videtur propter exiguitatem (quod humilitati Virginis accommodat) pro illa nos ſumere aliam, quæ vt ipſe ait, dicitur Tramontana, quæ eſt in cauda vrſæ minoris, & facit modicum circulum, eíque polo maximè propinqua. Atq; ita clarum remanet in Mayronis ſententia, polum, ſeu ſtellam, ſi quæ ſit in eo, à ſeptem ſtellis vrſæ minoris circumdari, à quibus diſtinguitur, atque ita, quod docet Mayro, optimè quadrat in Virginem, quæ eſt in Eccleſia veluti polus, & vertex mundi, ſublimis ſupra omnes, noſq; in hoc mari nauigantes, & naufragantes dirigit ad portum.

Porro ſanctiſsimos etiam viros ſolitos fuiſſe B. Virginem adorationis cultu per genuflexiones religioſè venerari, ex varijs, hiſq; authenticis hiſtorijs facilè commonſtrabo. Legimus in libro, cuius titulus eſt, Scala Cæli, idque refert Pius auctor Segala lib. de arte mirabili amandi, ſeruiendi, & honorandi B. Virginem, monachum quendam deiparentis famulatui addictiſſimum, ſolitum fuiſſe frequentiſſimè genuflectere ante B. Virginem, & præcipuè quando ſacrum Mariæ nomen auribus inſonabat. Cum autem ob nimiam ſenectutẽ tanta corporis debilitate laboraſſet, vt Abbas duos fratres illi deſtinaſſet ad mouendum, & conducendum eum, quo ipſi placuiſſet; accidit, vt cum prædicti fratres à cella eius abeſſent, opuſque eſſet moueri; & ad idipſum cum niteretur, nihil profeciſſet, tunc ad B. Virginem ſe conuertens, dixit, adiuua Domina famulum tuum fratrem: (rem ſanè mirabilem) continuò Beata Virgo cum magna Virginum comitiua ei adfuit, quarum duæ, vna à dextris, alia à ſiniſtris eum tenentes, ſubleuarunt, Beataque Virgo videns, quàm multum illi diſpliceret, quòd ob nimiam corporis debilitatem non poſſet ſolitum genuflexionũ tributum ipſi pendere, illum reſtituit ad priſtinũ illud robur, quo triginta retroannis in iuuentute ſua gaudebat quo beneficio accepto, toto vitæ ſuæ tempore quoties poterat Virginem genuflectens adorabat: Chronica etiam Patrum Capuccinorum rem aliam huic argumento ſatis congruã commemorant. Quidam frater deſiderans B. Virginem excellenti cultu adorare, centum genuflexiones ſingulis diebus Virgini magna exhibebat humilitate: quia tamen alijs ſuæ religionis occupationibus præpediebatur, decreuit à numero illo cẽtum genuflexionum quinquaginta ſubtrahere, & alia ſolum quinquaginta præſtare; cum autem quadam die huic ſacro exercitio vacaret, B. Virgo ei apparuit, pretioſo cooperta pallio, cuius medietatem præfulgẽtes ſtellæ ornabant, quæ hunc in modum eum alloquuta eſt; ſcito fili, quòd genuflexionibus tuis cœpiſti pallium meũ his ſplendentibus ſtellis decorare, at quia quinquaginta genuflexiones ſubtraxiſti, medietas huius pallij rutilantibus ſtellis caret: quibus Marianis verbis admonitus frater, agnouit, quantum placeret Deiparę Virgini genuflexionũ cultus, & deinceps centum, quas ſolebat genuflexiones ſingulis diebus integerrimè præſtanit. Deinde in vita S. Eliſabeth Regis Vngariæ filiæ, quam refert Surius, narrat ipſe, quòd præ eximia deuotione, qua Virginem colebat, quandam ancillam ſuam monuerat, vt ſingulis noctibus illam à ſomno excitaret, cum in conſortio Principis eſſet in lecto, ita tamen ſilenter, vt clanculũ poſſet ſurgere, bonamque noctis partem in genuflexionum cultu In Virginis honorem conſumere: *Nocturno (inquit) tempore à latere viri ſurgens, orationibus, & genuflexionibus occupabatur*. Surius etiam tom. 2. refert de ſancta Catharina virgine filia D. Brigittæ, huiuſmodi genuflexionibus in cultum Deiparæ ita deditam eſſe, vt ſingulis diebus quatuor horas in hoc ſancto exercitio inſumeret, copioſum lachrymarum imbrem præ eximia eius deuotione effundens. Denique Pelbartus in ſuo ſtellario, commemorat quemdam ex noſtris fratribus ad tria ſigna campanæ pro ſalutanda B. Virgine ſolitum fuiſſe ter genuflectere: cum autem quadam die accideret, vt audito ſigno, frater ille pigritia ſuperatus, & corporis ignauia victus, è lecto, in quo iacebat, non ſurgeret ad ſalutandam Virginem, & ante illam ter (vt ſolebat) genuflectendum, ſed tres ſalutationes Angelicas iacens recitaret; tunc ſom-

Scala Cæli Segala.

Chro. Capuccinor.

Surius in vita Sanctæ Eliſabeth filiæ Regis Vngariæ.

Surius tom. 2.

Pelbar. in ſuo ſtellar.

no correptus, vidit ſublimem, & excelſam Eccleſiæ turrim, ita profundè flecti, & inclinari, vt Crux in cacumine eius ſita, terram rangeret: quod per tres vices fieri obſeruauit: qua mirabili viſione monitus fuit, ne deinceps ignauia corporis torpens, ſolitas illas genuflexiones inter ſalutandam Virginem vnquam omitteret: pariterque fuit tacitè reprehenſus, quòd cum alioquin turris inanimis, & omni ſenſu carens, audito ſigno ſalutationis Angelicæ ter genuflexiſſet, ipſe tamen rationis, & agnitionis excellentiæ Deiparæ particeps, nec ſemel genuflexiſſet, ſed inurbanè, & irreuerenter in lecto quieſcens, Virginem ſalutaſſet; Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia V.

In idem argumentum, Hyperduliæ cultu, qui omnium aliorum Sanctorum cultum excedit, Eccleſia Catholica imagines Deiparæ Virginis religioſè veneratur, cuius occaſione imaginum vſus multifariam conſtabilitur.

§. I.

Recenſentur primi, & nouiſſimi hæretici, qui imagines Chriſti, B. Virginis, & Sanctorum demoliri tentauerunt.

PERMVLTI fuere, qui ſacrum imaginum vſum ab Eccleſiæ Dei penitus exterminare conati ſunt. Doctiſſimus noſter Alfonſus de Caſtro tanquam primis huius erroris auctoribus, illum tribuit, cuidam nomine Fœlici, re tamen infœlici cum damnatus fuerit in Concilio Franconiæ, ſi credimus Platoni in Adriano Primo, tribuit eundem Sereno Epiſcopo Maſſiliæ, quem D. Gregorius lib. 7. epiſtola 109. lib. 9. epiſt. 9. acriter reprehendit, & quod mirabilius eſt, eundem errorem tribuit D. Epiphanio; ſed pace tanti viri dixerim, aliter ſe res habet: nam vt obſeruauit Illuſtriſsimus Card. Belarminus de imaginibus Sanctorum lib. 2. cap. 6. Fœlix quiddam natus fuit: in Synodo Francferdienſi eſt fœlix Epiſcopus Vrgelitanus: hic autẽ, vt tradit Ado in Chronico, non incidit in eum errorem, ſed in illum, quòd Chriſtus eſt filius Dei adoptiuus, & non naturalis. Serenus autem Epiſcopus longe ab eo errore alienus fuit: nam cum confregit imagines, id fecit, quia recens conuerſi, pro dijs illas adorabant. quare D. Gregorius præcitato loco potius laudat zelum eius, & fidem, ſolumque eius temeritatem increpat, quòd eo medio vſus fuerit ad eſtinguendum illum abuſum, monetque eum, vt fideles illos inſtruat, qua ratione imaginibus religioſè vti poſsint. Diuus autem Epiphanius, quàmlonge ab hoc errore abfuit, teſtimonium omni exceptione maius tradit 7. Synodus act. 6. tom. 7. vbi ab omni erroris ſuſpicione circa imagines purgatur: his ergo amiſſis, Nicolaus Sanderus lib. 1. cap. vlt. de imaginibus affirmat, primos imaginum hoſtes fuiſſe Manicheos, cuius duplex fundamentum eſt; primum, quia Fauſtus apud Auguſtinum lib. 20. cap. 3. contra Fauſtum gloriatur, quòd ſuæ ſectæ homines Deum ſine imaginibus, & ſimulacris colerent; ſecundum quia Thamaſius ſatis id indicat in 7. Synodo; Nicephorus vero lib. 16. cap. 27. & Cedrenus in compendio, arbitrantur, Principem huius erroris fuiſſe quemdam nomine Xenaidias, imperante Cerone: fuit autem ille homo Perſa, & Barbarus, imo & ſeruus fugitiuus, & quamuis baptizatus non eſſet, ſimulans tamen ſe Chriſtianum, in Epiſcopatum ſe intruſit: Cardinalis tamen Belarminus lib. 2. de imaginibus c. 6. to. 1. primos imaginum exterminatores fuiſſe Iudæos, qui in ſuo Thalmud, quod in lucẽ prodijt anno Chriſti CDLXXVI. ord. 2. diſertè docent, Chriſtianorum Eccleſias eſſe domos idololatriæ: quod propter imagines dixiſſe, clarè conſtat ex 7. Synodo; vbi frequenter Iconomachi dicuntur Hebræi, tum ex dialogis Leontij, quorum quædam pars habetur in eadem Synodo action. 5. poſtmodum poſt annum Domini DC. exortus eſt Mahumetthus, qui imaginum vſum penitus interdixit, vt habetur in eius Alcorano cap. 15. & 17. Vn-

Alfonſus de Caſtro.
D. Greg.
Card. Bellar.
Syn. Francf.
Ado in chronico.
Seren. Epiſc.
D. Gregor.
7. Synod.
Nicol. Sander.
Aug. lib. 2. c. 2. contra Fauſtum.
Thanaſ. in 7. Synod.
Niceph. cap. 27.
Cedren in compen.
Belarmin.
Thalmud Iudæorum.
7. Synod.
Dial. Leont.
Mahumetus anno Chriſti DC. exortus eſt imagine interdixit, ve habetur in Alcor. c. 15. & 17.

Digitized by Google

17. Vnde videmus Turchas nullas prorſus admittere imagines, & propter earum cultum nos Chriſtianos idolatras exiſtimare: poſtea verò annis ferè centum elapſis, hoc eſt poſt annum Domini DCC. Hebræus quidam maleficus Ezidi Regi Arabum Mahametano promiſit triginta annos vitæ, ſi in ſuo Imperio iuberet imagines Chriſti, & Sanctorum ex Chriſtianorum Eccleſijs diuelli, cuius hiſtoriæ meminit 7. Synodus action. 5. eandemq; referunt Cedrenus, Zonaras, & Nicetha in vita Leonis Iſauri; cæterum inter Imperatores, primum qui imagines deleuit, putant nonnulli fuiſſe Philippicum, quia illas ex parietibus S. Sophiæ abradi iuſſit: Conſtantinus Papa reſtitit, ſed falluntur, quia non ex errore contra imagines, ſed ex odio illas tantum abraſit, quia ſanctos illos Patres repræſentabant, qui 6. Synodo interfuerant, vt adnotauit Paulus Diaconus lib. 18. in additione Eutropij, & lib. 21. Iam verò Leo Tertius dictus Iſaurus, à quibuſdam Iudæis deceptus, hunc errorem vehementiſsimè auxit; nam & imagines è templis deponi, ac deleri præcepit, & igni tradi, & fideles, qui ei contradicere auſi ſunt, interfecit, vt referunt Paulus Diaconus, & Zonaras in vita ipſius & Cedrenus in compendio hiſtoriæ, & Sanderus lib. 7. de viſibus, Monar hæreſi 130. & Platina in Greg. Secundo refert illum Leoni reſtitiſſe, & Gregorius Tertius illum excommunicaſſe, & Imperio priuaſſe, & hanc fuiſſe primam occaſionem, propter quam a Græcis Imperatoribus Latina Eccleſia defecit. In eodem errore perſtitit Conſtantinus Quintus Copronymus, Leonis filius, qui etiam Neſtorianus fuit, vt ex eiſdem hiſtorijs conſtat, qui Conciliabulum Conſtantinopolitanum contra imagines congregauit. Retinuit poſtea eundem errorem Leo quartus, quo mortuo Irene vxor eius, & Conſtantinus Sextus, eius filius, Catholicam Eccleſiam defenderunt, & eorum tempore Adrianus Primus congregauit 7. Synodum, 2. Nicænam pro imaginum defenſione. Ille verò Conſtantinus grandior factus, repudiata Nicæna Synodo, errori Iconomachorum adhæſit, ante quos omnes Imperatores Iulianus apoſtata imaginem Chriſti confregit, & Chriſtianis, quòd imagines, vt idola, adorarent, obiecit, vt D. Cyril. Alexandrin. lib. 6. contra illum circa med. & Sozomen. lib. 5. hiſt. c. 20. teſtantur. Poſteà verò hunc errorem ſecutus eſt Fœlix, vt docet Concil. Senonen. decret. fidei cap. 14. & eius diſcipulus, Claudius Tautinenſis Epiſcopus, vt refert Ionus Aurelianenſis libris de cultu imaginum, quos contra illum ſcripſit. Poſtea Vicleff. eundem errorem amplexus eſt, vt latè Vualden. tract. tom. 3. de ſacramentalibus cap. 50. & ſequentibus, qui in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 15. damnatus eſt. Denique Lutherus Caluin Zuinglius Carolſtadius, & reliqui huius temporis hæretici, vehementer contra imagines inuehuntur, vt referunt Prateol. ſub eorum nominibus, Lindanus in ſuo Dubitantio dialog. 2. Cochlæus in actis Lutheri, & Sanderus lib. de typica imaginum adoratione.

7 Synod.
Cedren. Zonaras, & Nicetha.
Patres in 6 Synod.
Paul. Diac.
Paul. Diac. Zonaras. & Cedrenus.
Platina.
Adrianus I.
Cyril. Alex.
Sozomen.
Conc. Seno.
Ioan. Aurel.
Vualden.
Conc. Conſtan.
Prateol.
Lindan.
Cochleus.
Sander.

§. 2.

Imaginum, præcipuè Chriſti, et B. Virginis vſus, et cultus ex ſacris Scripturis comprobatur.

PORRO ſanctum ac religioſum eſſe imaginum vſum, quem ſemper Dei Eccleſia ſeruauit, multifariam, multiſque modis apertiſſime commoſtrabo. Primo ex ſacris Litteris, in quibus legimus, imagines factas Dei iuſſu, etenim Exod. 25. Deus fieri præcepit duas imagines Cherubin ſuper Arcam; vnde D. Hieronymus epiſtola ad Marcellam dicit, tabernaculum fuiſſe adoratum a Iudæis, quia ibi erant Cherubin 3. etiam Reg. cap. 6. & 7. ex diuo præcepto ſculpti fuerunt Cherubin, boues, & lunas: Numerorum 21. Deus imaginem ſerpentis ænei exaltari fecit: ſerpens autem ille æneus, cū ſalutem miſeris in ſe aſpicientibus adferret, ab illis adorabatur; vnde D. Auguſt. lib. 3. de Trinit. cap. 10. inter ſigna religioſa veneratione digna, connumerat ſerpentem illum æneum: ipſe etiam Auguſt. lib. 3. de doctrina Chriſtiana cap. 9. expreſſe docet, ſupradicta diuinitus inſtituta veneranda eſſe, quia honor eorum ad Prototypum tranſit: eſt autem certum ſecundum fidem imagines illas Cherubin, & ſerpentes, tanquam vtiles à Deo inſtitutas fuiſſe,

Exod. 25.
D. Hieron.
3. Reg 6. & 7.
Numer. 21.
D. Aug.
Aug. lib. 3. de doctrina Chriſtiana. cap 9.

fuiſſe, & Pſalm. 98. Dauid ait: *Adorate ſcabellum pedum eius, quoniam ſanctum eſt,* Pſal.98. vbi ad litteram ſermo eſt de Arca teſtamenti, vt omnes exponunt, nec ſolum Arcam, ſed etiam menſam, propitiatorium, totumque tabernaculum adorata eſſe à filijs Iſræl, teſtatur 7. Synod. act. 3. & Damaſc. lib. 4. de fide cap. 17. di- Damaſc. cens, Moſaicum populum tabernaculum illud adoraſſe, quod celeſtium rerum imaginem gerebat. Scio hæreticos, & Iudæos aduerſus hæc loca alia ex eiſdem ſacris Scripturis afferre, quibus ſibi probari videtur, omne imaginum genus abolendum eſſe: etenim Exod. cap. 20. prohibetur omnis Dei ſimilitudo; nam poſt- Exod.20. quam dixerat ſcriptura: *Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem.* ſubiungit infra, explicans: *Deos aureos, & argenteos, non facietis mecum*; ideſt non facietis imagines aureas, vel argenteas, quæ Deum repræſentent, & Deuter. cap. 40. Deut.40. *Memento, quòd Dominus locutus ſit tibi in monte Horeb; vocem verborum audiſti, imaginem nullam vidiſti: obſerua ergo te ipſum, ne forte deceptus, facias tibi vllam ſimilitudinem.* Iſai.40. & Iſaiæ cap. 40. *Cui ſimilem feciſti Deum? aut quam imaginem ponetis ei?* & c. 46. Et cap. 46. *Cui aſſimilaſtis me, & adæquaſtis, & comparaſtis me, & ſimilem feciſtis? qui confertis aurum de ſacculo, & argentum ſtatera ponderaſtis, conducentes aurificem, vt faciat Deum.* Denique Actor.17. Act. 17. Paulus dicit: *Genus ergo cum ſimus Dei, non eſt exiſtimandum auro, vel argento, aut lapidi artis ſculpturæ, & cogitationis hominum diuinum eſſe ſimile.* Ierem.10. Accedit, quod Ierem. cap. 10. imago lignea vocatur *doctrina vanitatis*, & Abacuch c. 2. conflatile, appellatur doctor mendacij: ad hæc, & ſimilia loca, quibus prohiberi videntur imagines, & præcipuè Exod.20. ad illud Exod. cap. 20. *Non facies tibi ſculptile*, Damaſc. D. Damaſcenus orat. 1. de imaginibus reſpondet, verum eſſe illo præcepto fuiſſe prohibitas Hebræis omnes imagines Dei, vt omnino ab idololatriæ periculo, ad quam ex gentium conſuetudine valde propenſi erant, abſtraherentur, vt indicauit etiam Eleazarus inter He- Eleazar. bræos peritiſſimus, apud Euſebium lib. 8. Euſeb. de præparat. Euang. cap. 3. vnde ad vitandum hoc periculum, Deuteron. cap. 4. dicitur. *Non videatis aliquam ſimilitudinem, ne forte faciatis vobis ſculptam ſimilitudinem, &c.* Deuteron. 4. Et 4. Reg. c. 18. Ezechias 4.Reg.18. confregit ſerpentem æneum, quia ſuperſtitioſè illo vtebantur filij Iſrael. Sed hæc reſponſio meritò non placet Cardinali Belarminio lib. 2. de imaginibus cap. 7. Card. Bella. quia Sanctus Irenæus lib. 4. cap. 31. & 32. diſertè docet, decalogum eſſe legem naturalem, excepto præcepto de ſabbato: & Tertullianus lib. de idololatria contendit, nunc maximè obſeruandum hoc præceptum: idem docet Diuus Cy- Cyprian. prianus lib. 3. ad Quirinum cap. 59. & de exortatione Martyrij cap. 1. Beatus Auguſtinus paſſim affirmat totum deca- D. Auguſt. logum, excepta lege de ſabbato, à Chriſtianis ſeruandũ, & nominatim illud: *Non facies tibi ſculptile.* Vide li. 16. contra Fauſtum c. 4. & 7. & lib. 19. c. 18. lib. 3. contra 2. epiſt. Pelagian. c. 4. Idem habet S. Tho- S. Thomas. mas 2. 2. quæſt. 122. artic. 1. & 4. Ergo ſi in decalogo prohiberentur omnes imagines, peccarent Chriſtiani, habentes imagines. Quare eam veram, & legitimam reſponſionem eſſe arbitror, non prohiberi in illis locis abſolutè, ſed idola, & deos manibus fabricatos, quibus vero Deo relicto, latriæ cultus impeditur. Vnde Leuitic. capite 26. clarius dicitur: *Non facietis vobis idolum, & ſculptile, nec titulos erigetis, neque inſignem lapidem ponetis in terra veſtra, vt adoretis eum: Ego enim ſum Dominus Deus veſter.* Leuit. c. 26. Et ideo capite 18. dixerat Deus. *Ego Dominus Deus veſter, iuxta conſuetudinem terræ Aegypti, in qua habitaſtis, non facietis.* & cap. 18. Et ſubdit capite 19. *Nolite conuerti ad idola, nec deos conflatiles facietis vobis.* & cap. 19. Et ad hunc modum vbicunque explicatur hoc præceptum, ſignificatur ſubſtantiam eius eſſe, vt nullus præter verum Deum colatur, & adoretur, vt Deus. Ita exponit Auguſtinus ſupra, dicens, hic præ- Auguſt. ceptum eſſe, idola non colere. Indicat Cyprian. lib. 3. ad Quirin. c. 59. & lib. de Cyprian. exhortatione ad Martyr. cap. 1. & Tertul. Tertull. lib. 2. contra Marcionem circa finem. Clarius Damaſcenus lib. 4. de fide cap. 13. Damaſc. & D. Thomas 3. part. artic. 3. ad 1. om- D. Thomas. nia illa verba: *Non habebis deos alienos:* quod vt magis intelligatur, obſeruanda

eſt diſtinctio inter imaginem, & idolum: illud enim inter hæc diſcrimen intereſt, quòd imago eſt vera rei ſimilitudo, imago enim ab imitando dicta eſt; idolum autem eſt falſa ſimilitudo, ideſt repræſentans id, quod re vera non eſt, vt cum gentiles proponebant ſtatuas Veneris, aut Mineruæ, illa ſigna idola erant, quia repræſentabant deos generis fœminini, quales dij nec ſunt, nec eſſe poſſunt, atque ita nec verè repræſentabant, ſed erant falſæ imagines: id enim, quod non eſt, repræſentari non poteſt. vnde Habacuch cap. 2. dixit: *Quid prodeſt ſculptile, quia ſculpſit illud fictor ſuus conflatile, & imaginem falſam?* Ecce clariſſimè definit, idolum eſſe imaginem falſam, cui conſonat illud Diui Pauli ad Corinth. cap. 8. *Scimus, quia idolum nihil eſt in mundo*. quod propterea dixit Apoſtolus, quia licet idolum ſit aliquid materialiter, nihil tamen eſt formaliter, cum id repræſentet, quod nihil eſt, ac proinde falſo. cui loco alium ſimilem adducit Hieronymus in cap. 7. Oſeæ, ad probandum idolum nihil eſſe: nam Heſter. cap. 14. ſecundum ſeptuaginta dicitur: *Ne tradas ſceptrum tuum his, qui non ſunt*; ideſt idolis. Atque hac ratione Euſtachius in libro 11. Odiſſeæ idolum vocat imaginem inanem, qualis eſt, quæ cernitur in vmbra hominis. Ex hoc igitur diſcrimine inter imaginem, & idolum, colligo, quoties in ſcripturis prohibetur fieri, aut coli ſculptilia, ſermonem eſſe de ſimulacris, quæ homines, tanquam deos, venerabantur: ſed contra hanc ſalutationem inſurgit Caluinus libro primo inſtitutionum, cap. 11. §. 9. & 10. Vbi conatur oſtendere, etiam Iudæos, & gentiles non habuiſſe ſimulacra pro dijs, ſed in ſimulacris Deum verum coluiſſe, & tamen repræhendi, quia Deus non patitur cultum ſuum vllo modo communicari cum imaginibus. Et certè ſi Deus non debet coli in imagine, eodem modo ſancti, licet colendi eſſent, non eſſent tamen colendi in imaginibus. Quòd Iudæi non habuerint ſimulacra pro dijs, ſed Deum verum in idolo coluerint, probat Caluinus, quia Exod. cap. 32. populus dicebat de vitulo aureo: *Iſti ſunt dij tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Aegypti*.

Habac. 2.

Ad Cor. 8.

Hieron. in c. 7. Oſeæ.
Heſter. 14.

Exod. 32.

Vbi fatetur, ſe in vitulo colere eum Deum, à quo fuerant liberati de Aegypto, & ibidem Aaron indicturus diem feſtum in honorem vituli aurei, iuſſit præconis voce dici: *Cras ſolemnitas Domini eſt*. & Iudic. cap. 17. mulier quædam ait: *Sanctificaui coram Domino mille, & centum argenteos, vt faciam ſculptile, atque conflatile*. Quòd etiam Gentiles coluerunt Deum verum in idolis, probatur primo ex Auguſt. in Pſalm. 113. qui refert, Gentiles reſpondere ſolitos, cum accuſabantur idololatriæ, ſe non colere ipſa idola, ſed numen, quod per idolum ſignificabatur. Sed in hac ſolutione mentitur Caluinus multipliciter in caput ſuum: nam primo falſum eſt, quòd Iudæi, & Gentiles non habuerunt ſimulacra pro dijs, cum Iudæi Exod. cap. 32. dixerint: *Fac nobis deos, qui nos præcedant, & iſti ſint dij tui Iſrael*. Et Iudic. cap. 18. *Deos meos, quos mihi feceram, abſtuliſtis*. & 3. Reg. cap. 12. de duobus vitulis Ieroboam dicitur: *Ecce dij tui Iſrael*, ſimiliter Gentiles ſimulacra ſua deos vocabant, vt ſatis clarè indicant verba illa Daniel cap. 5. *Bibebant vinum, & laudabant deos, quos aureos, & argenteos, æreos, ligneoſque, & lapideos*. Quibus perſimilia ſunt illa Sapient. capite 13. *Appellauerunt deos opera manum ſuarum*. Secundo falſum eſt, quòd Iudæi, cum fecerunt vitulum aureum, non ſint obliti Deum verum; nam plane è diametro pugnant verba Caluini cum verbis ſcripturæ. Caluinus enim lib. 1. cap. 11. §. 9. ſic ait: *Nec tamen incogitantes erant Iudæi, vt non meminiſſent, Deum eſſe, qui eos adduxerat de terra Aegypti*. At ſcriptura Deuter. cap. 32. *Deum* (inquit) *qui te genuit, dereliquiſti, & oblitus es Domini creatoris tui*. & in Pſal. 105. *Fecerunt vitulum in Hereb, & adorauerunt ſculptile, & obliti ſunt Deum, qui ſaluauit eos, qui fecit magnalia in Aegypto, mirabilia in terra Cham, terribilia in mari Rubro*. Et Ier. 2. *Ambulauerunt poſt vanitatem*, ideſt, poſt idola, *& non dixerunt, vbi eſt Dominus, qui aſcendere nos fecit de terra Aegypti?* quid clarius? Tertio falſum eſt, quòd Iudæi in omnibus ſuis idolis Deum vnum, & verum colere voluerint; quia certè nulla cauſa reddi poteſt, cur potius vitulum fecerint, quàm ouem, aut ali-

Iudic. 17.

Exod. 32.

Iudic. 18.

3 Reg. 12.

Daniel. 5.

Sap. 13.

Deut. 32.

Pſal. 105.

Ierem. 2.

Digitized by Google

aliquid aliud, niſi quia aſſueti erant videre maximum Deum Aegyptiorum, qui eſt vitulus niger, albis maculis inſignis, quem ipſi vocabant Apim. de quo Cicero lib. 1. de natura deorum, & Auguſtinus lib. 18. de ciuit. Dei, cap. 5. & ſcriptores omnes, Herodotus, Diodorus, Plutarchus, Plinius, Suidas, Euſebius. Iudæi ergo, quia viderant in Aegypto in ſummo honore vitulum, putauerunt ipſum Deum Cæli eſſe vitulum illum, & ideo illi imaginem vituli ſtatuerunt. Deinde, quia Ioſue cap. vlt. datur optio Hebræis, an velint ſeruire dijs alienis, quibus ſeruiunt Thare, Hachor idololatriæ an idolis Amarrheorum, an Deo Iſrael: non ergo in idolis adorabant, vel putabant ſe adorare Deum Iſrael. Nam aliqui potuiſſent reſpondere, ineptam eſſe optionem illam, quandoquidem in ipſis idolis Amorrhæorum, & Thare, & Hachor Deum verum colerent. Idem confirmatur ex 3. Reg. cap. 18. vbi Elias dicit: *Vſquequo claudicatis in duas partes, ſi Dominus eſt Deus, ſequimini eum; ſi Baal eſt Deus, ſequimini illum*. Vbi clarè opponitur Baal Deo vero. Quando ergo Iudæi colebant idolum Baal, certe non colebant Deum verum. Adde illud Deuteronom. cap. 32. *Immolauerunt dæmonijs, & non Deo, dijs, quos ignorabant*. Adde etiam, quòd falſo accuſarentur Iudæi ſeruiſſe dijs alienis, ſi in idolis ſemper coluiſſent Deum verum. Sed contra hæc omnia obiectant Caluiniſtæ, quia Exod. cap. 32. dicitur: *Cras ſolemnitas Domini eſt*. Et Iudic. cap. 17. Sanctificaui hoc argentum Domino, vt faciam idolum, ergo vere Iudæi in idolis ſuis Deum verum adorabant: ſed nihil obeſt hoc cauillum, nam Iudæi idololatriæ nomen ipſum Domini idolo tribuebant, vt clarè conſtat ex illo Sapient. cap. 14. *Incommunicabile nomen lapidibus, & lignis impoſuerunt*. Nomine igitur Domini non intelligebant in illis locis verum, ſed falſum: ſed vrget, adhuc Caluinus, Ethnicos, ſeu Gentiles idola deos eſſe putaſſe: ſic enim ait lib. 1. cap. 11. §. 9. *Nec ita ſtupidi fuiſſe Ethnici credendi ſunt, vt non intelligerent, Deum alium eſſe, quàm ligna, & lapides*. Reſpondeo, quòd licet aliqui non fuerint ita ſtupidi, vt putarent idola lignea, vel lapidea eſſe deos; tamen plurimi ita ſtupidi erant, vt verè crederent ipſa idola viuere, & ſentire, & deos eſſe, Neque erat hæc tanta ſtupiditas, quantam Caluinus videri vult, quia diaboli opera interdum idola mouebantur, & loquebantur, & futura prædicabant, ſeu potius moueri, & loqui videbantur: nam reuera diabolus ea mouebat, & in eis loquebatur, ſed populus credebat ipſa vere moueri, & loqui: ſolita vero idola loqui patet ex cap. 21. Ezech. & cap. 10. Zachariæ, & ex lib. 1. cap. vlt. Valerij Maximi: deinde omnes prophetæ laborant, vt doceant, aurea, & argentea non eſſe deos: ita Iſaias cap. 46. Dauid Pſal. 134. Habac. 2. Baruch. 6. vbi habentur hæc verba: *Vnde notum ſit vobis, quia non ſunt dij*. Stulti autem certè eſſent, ſi id refellere conarentur, quod nemo negaret: accedit, quod Actor. 19. de Paulo dicunt ethnici: *Paulus hic ſuadet dicens, quia non ſunt dij, qui manibus fiunt*. Igitur illi putabant deos eſſe, quos induſtria manuum ſuarum fabricabant: corruit ego euaſio Caluini.

Cicero. Auguſt.

Herodot. Diodorus. Plutar. Plinius. Suidas. Euſebius.

Ioſuæ c. vlt.

3. Reg. c. 18.

Deuter. 32.

Exod. 32. Iudic. 17.

Sap. 14.

Ezech. c. 21. & c. 10. Zachar. & ex lib. 1. c. vlt. Valer. Max. Iſai. cap. 46. Pſal. 113 & Pſal 134. & Habac 2.

Actor. 19.

§. 3.

Ex Chriſti Domini exemplo.

SECVNDO principaliter ſacrarum imaginum vſum mirificè obſtruit, quòd Chriſtus Dominus illum approbauerit, imo & abſque penicillo diuina ſua virtute effecerit, ac depinxerit; nam vt tradunt Burchardus 1. part. cap. 6. §. 8. & magiſter hiſtoriæ Euangelicæ cognomento Commeſtor, fugiens in Aegyptum ad Nili fluuium Chriſtus infantulus, marmori à B. Virgine ſuperpoſitus, vt madidæ eius veſtes exſiccarentur, marmori corpuſculi ſui figuram inſculpſit, quæ ad hæc vſque tempora ab Aegyptum peragrantibus cernitur. In Nazareth, dum peſſimi Chriſti conciues eum ducerent, vt è ſupercilio collis præcipitem deijcerent, ipſe tranſiens per medium illorum ibat, & exiguo in loco deliteſcens, ibidē corporis ſui figuram reliquit impreſſam: vt vero tradit. Nicephor. Calliſt. lib. 2. hiſt. Eccl. cap. 7. poſtquam Abagarus ſcripto ſuo perſuaderet Chriſto, vt voluiſſet ad ſe venire, ipſumque, quo iam dudum affli-

Burchar.

Niceph. Cal.

gebatur inueterato morbo liberaret, non potuit deſperato Ieſu propter reſponſum acceptum aduentu, quid caperet conſilij incertus, certo tamen, quo in Chriſtum tenebatur, deſiderio perculſus, pictorem eximium ad eum miſit, eique vt diligenter, & accuratè faciem eius, in pictura effingeret, imaginemque pro deſiderato illo ſibi adferret, imperauit. Et ille quidem venit, atque in loco ſubli-miori ſtans, pingere Chriſti vultum, vt dicebat, conabatur. Quum vero cœptum opus non ſuccederet, diuinus quippe ſplendor, & gratia in vultu eius coruſcans impedimento erat; re ea cognita, Saluator textum lineum petit, in eoq; prius loto faciem ſuam exprimit, & ad Abagarum mittit: hanc eandem hiſto-

Stephan. & Adrian. Pontif. apud Ibonem. riam teſtantur Stephanus, & Adrianus Pontifices apud Iuonem 4. parte ſui decreti cap. 83. & habetur etiam in libro Adriani de imaginibus non longe à principio in 3. tom. Conciliorum: eandem-

Damaſ. que hiſtoriam refert Damaſcenus libro 4. de fide cap. 17. & oratione 1. de imaginibus circa finem, & Euagrius lib.

Euagrius. 4. hiſtor. capite 26. deinde Adricomius

Adricom. in 2. part. deſcript. Hieruſalem num. 44. Aliam imaginem vultus Chriſti ab ipſo, impreſſam in hæc verba commemorat: *Veronicam lineum capitis ſui peplum dedit Chriſto, quo faciem ſuam tergeret, cui Dominus faciei ſuæ imaginem perfectè impreſſit, eique in amoris ſui pignus reddidit*. Quod in hodiernum vſque diem, Chriſti facie inſignitum, Romæ in ſancti Petri baſilica in Vaticano, grandi honore aſſeruatur, ac ſtatis diebus populo oſtenditur: hanc autem hiſtoriam veram eſſe conteſtantur perplures graues auctores,

Conrad. Brunus. Conradus Brunus lib. de imaginibus cap. 13. Iulius Salignanus tom. 8. cap. 7.

Rutil. Benzon. Rutilius Benzonius, lib. 1. de fuga, qui alio titulo dicitur ſpeculum Epiſcoporum, diſput. 1. quæſt. 2. Brendembachius

Bredembac. in deſcript. terræ ſanctæ, Conradus Clin-

Conrad. Clingius. gius lib. de locis communibus capite 70.

Paſchaſ. Paſchaſius in deſcript. terræ ſanctæ die

Ioan. Echius 210. Ioannes Echius de paſſione Chriſti articul. 5. conſideratione prima, Paulus

Paul. Griſal. Griſaldus in deciſionibus fidei Catholicæ verbo Imago: Ad hæc ſacram ſuam effigiem, imo & totum corpus plagis laceratum Chriſtus Dominus etiam mortuus impreſſit Syndone, quam mercatus fuit Ioſeph ab Arimathia, vt habetur

Marc. 15. Marc. cap. 15. quæ Syndon religioſè aſſeruatur a Duce Sabudiæ, de cuius virtute, ac ſacris arcanis, tam latè, quàm docte ſcripſere Alphonſus Paleottus Archie-

Alfonſ. Paleot. piſcopus Bononienſis lib. de ſtigmatibus ſacræ Syndoni impreſſis, & eruditus eius

Daniel Malon. commentator Daniel Malonius. Illud tamen obiter interrogarim, cur Chriſtus corporis ſui effigiem, in qua vulnera, cicatrices, flagellationis, ac præcipua paſſionis ſua veſtigia cernerentur, tam admirabili artificio in Syndone pinxit, Arbitror quidem, quia Imperatores victoriarum ſuarum trophæa accurate pingi, & publicè in foro exponi curarint, ita Meſſala Princeps prælij ſui ſummam, quo Carthaginienſes, Hieronemque deuicerat in Sicilia, propoſuit in latere curiæ Hoſtiliæ: Lucius Scipio tabulam victoriæ ſuæ Aſiaticæ in Capitolio collocauit; ita Lucius Hoſtilius non ſolum victoriæ ſuæ labores pingit, ſed etiam populo aſſiſtens declarat. Chriſtus igitur tamquam ſtrenuus Imperator, victoriæ ſuæ trophæa pingi, publicèque extolli, atque explicari voluit. Sed cur ſanguine ſui certaminis diſcrimina pingi placuit? puto, ni fallor, quia celibris picturarum accreſcit fama, ſi optimis ſint pictæ coloribus: ideo pictores minio, cennabari, chriſocolla, ſandice, ſandoraca, indico purpureo, ſexcentiſque eiuſdem generis coloribus vtuntur, ſed Chriſtus ſanguine ſuo pingit, quo celebriorem redderet ſuam imaginem: accreuit Appelli laus, quòd cum Alexandriam appuliſſet, ludibrioque ab eius vrbis pictoribus ei diceretur, à Rege inuitatum eſſe ad prandium, vt cum ad conuiuium accederet, graui eum temeritatis dedecore, quaſi non inuitatus repelleretur; exitum haud ſperato ſimilem res habuit: irruit ad Regis menſam Appelles, hominis audaciam miratur Rex, vt inde abſcedat imperat: temeritatis notam modeſtè purgat Appelles; ſe enim inuſitatum acceſſiſſe reſpondit: à quo ſit inuitatus, Rex ſciſcitatur, tunc Appelles carbone, ex igne arrepto, ſtatim eius, à quo inuitatus fuerat, imaginem tanto artificio expreſſit, vt miratus Rex, maximo eum in honore deinceps haberet. ſed ecce pluſquã Appelles Chriſtus

Do-

Dominus, qui celeberrimam, nulloque ſæculo interiturам imaginem, non carbone, ſed purpureo ſanguinis ſui atramento depinxit. Certè ſingulare pictoriæ artis decus, eſt cum illi pictoris nomen non minorem, quàm colorum nobilitas, linearum artificium receſſuum fucus conferat excellentiam. Imagini Rhodi muro effictæ, Rhodum à Demetrij obſidione ſeruanti, dignitatem contulit, non Satyrus tibijs canens, non colorum valor, non pingendi artificium, ſed Protogenis pictoris fama. Quanta igitur erit ſacroſanctæ imaginis Syndone effictæ laus? quanta dignitas? quando eam non Appelles, non Taliſus, non Zeuxis, non Prothogenes, ſed qui Appelle melior, Taliſo nobilior, Zeuxi famoſior, Prothegene præſtantior eſt Chriſtus, ſplendor gloriæ, & figuræ ſubſtantiæ Patris, qui non Satyrum, non canem, non equum, non auiculas, pictam vuam roſtro inuadentes, ſed propriam ſui corporis effigiem tanto mirabilius pinxit, quanto eam ad charitatis flammam in nobis accendendam, imo & ad animos noſtros charitatis iaculis feriendos, fructuoſius accommodauit? Sed & illud, quòd valde miraculoſum eſt, in hac ſacra Sindone obiter etiam adnotandum, quod cum myrrha, tanquam pix, corpori linteamina aglutinet, vt Chryſoſtomus obſeruauit homil. 8. necnon etiam aloe vnguentum tetram inurat maculam, & cum alioquin miſtura aromatum multa eſſet, quaſi librarum centum, vt ſcribit Ioannes cap. 19. nihilominus tamen hæc omnia delere nō potuerint effigiem vultus Chriſti Domini, & plagarum totius corporis; ac tandem, vt ad id redeam vnde non nihil digreſſus ſum; cum Chriſtus ex Oliueti monte conſcendit in Cælum, lapidi, à quo diuulſus aſcendit, pedum ſuorum veſtigia inſculpta reliquit, vt teſtatur ſanctus Paulinus Nolanus epiſt. 11. ad Seuerum, & Borchardus 1. part. cap. 6. §. 8. Obuius deinde fugienti Petro Romæ factus, in loco, qui dicitur, Domine, quo vadis? extra portam Capenam, aliàs ſancti Sebaſtiani, pedum ſuorum veſtigia marmori reliquit impreſſa, quæ hucuſque Eccleſiam ſancti Sebaſtiani extra Vrbis muros viſitantibus, exponuntur. Cum ergo Chriſtus Dominus has omnes, quas retulimus imagines, diuina ſua virtute confecerit, & Eccleſiæ ſuæ, tanquam veneranda pignora reliquerit, impudens, & hæreticus eſt, qui ſacrarum vſum imaginum deteſtatur. Catholici igitur Chriſto canamus:

Chryſoſt. homil 8.

Ioan. 19.

Paul.Nolan. Borcard.

Ter tua corde meo Ieſu pingatur imago
Pinxiſti hanc viuens, mortuus, & moriens
Mortuus inuoluunt munda quam Sindone corpus.
Abagaro viuens, Veronicæ moriens
Dulcis amor, Ieſu, ſunt hæc clariſſima ſigna
Te velle in noſtris cordibus imprimere.
Non lignum, aut marmor, non lanam, aut lintea quæris
Vniri quæris viſcera noſtra tibi.
Vna ergo nobis mens ſit, ſit ſpiritus vnus.
Vnum cor, vnum pectus, & vnus amor;

§. 4.

Ex ſacris Concilijs.

PAENE innumera concilia tàm Orientalia, quàm Occidentalia eandem veritatem definierunt; præcipuè tamen ad eam ſolum conſtabiliendam celebrata fuit 7. Synodus, vbi actione 2. omiſſis multis alijs, hæc habentur: *Ego ſanctas imagines toto corde ſuſcipio, non velut nouum dogma, nuper inuentum, ſed clare cognoſcens ex Apoſtolica traditione, ſanctorumque Doctorum in Eccleſia iuſſum per manum nobis traditum fuiſſe.* Et ibidem dicitur: *Non eſt imaginum ſtructura pictorum inuentio, ſed Eccleſiæ Catholicæ probata legislatio, & traditio.* Et actione 7. aſſertio contraria damnatur, tanquam hæreſis, & act. 2. & 3. habentur epiſtolæ Synodicæ, in quibus tota Eccleſia Græca, & Latina in hac veritate conſpirarunt: hanc 7. Synodum ſeſſ. 2. Nicænam vniuerſalem, legitimamq; fuiſſe conſtat, quia auctoritate Adriani I. 350. Patres ad illam conuenerunt, & ſub eius obedientia, ac præſidentibus eius legatis, proceſſit, ac deniq; à Leone III. confirmata eſt, vt Photius, Proclus, & Platina conteſtantur, necnon, & Iuon. 4. par. ſui decreti c. 147. deinde habetur hæc veritas in 6. Synodo Canon. 73. Frolano, & Canon. 82. Item in 8. Synodo canon. 3. renouantur decreta 7. Synodi, in Occidente cele-

7. Synod. actione 2.

Act. 7.

Act. 2. & 3.

7. Syn. ſeſſ. 2.

Photius. Proclus. Platina.

Iuon 4. par. c. p. 147. 6 Syn. can. 73. & can. 82.

8. Syn. Can. 3.

bratum eſt Concilium Romanum ſub Gregorio Tertio, quod quidem notionale fuit, ſed concurrerunt ad id Concilium ferè mille Epiſcopi, vt auctor eſt Sigibertus in Chronico. In eo Concilio damnata eſt hæreſis Iconomachorum, imagines è templis deturbantium, ſub ipſis initijs huius contentionis. Celebratum eſt etiam Concilium tempore Stephani, & Caroli Magni pro eadem re, vt teſtantur Adrianus Primus, qui Stephano ſucceſſit in lib. pro imaginibus ad Carolum: addo Concilium Floren-
Conc. Florent. ſeſſ. 5. tinum ſeſſ. 5. vbi 7. Synodum confirmat, & Iconomachos impios appellat, & Synodum habitam in villa Gentiliacenſi anno 1266. iuxta Sigibertum, vel 1267. iuxta Adonem: in ea de imaginibus actum, & admoniti Græci, vt cum alijs pijs ſentire vellent, vt Paulus Emi-
Paul. Emil. lib. 2. lius teſtatur libro 2. Quia tamen nimis honeroſum eſſet, & legenti prolixum teſtimonia omnium Conciliorum ad verbum hoc loco tranſcribere, ſolum duo quę inſtar mille ſunt, referam.

Primum eſt ex 2. Synodo Nicæna act. 7. in definitione, quæ in hæc verba
2. Syn. Nicæn. act. 7. exclamauit: *Hac eſt fides Patrum, hac eſt fides orthodoxorum, hac fides Orbem terrarum confirmauit. Credentes in vnum Deum, in Trinitate laudatum, venerandas imagines amplexamur. Qui ſecus agunt anathemate percelluntur. Qui ſic non ſentiunt ab Eccleſia depelluntur. Nos antiquæ Eccleſiæ legislationi inſiſtimus, nos decretę Patrum cuſtodimus, nos adijcientes aliquid, aut afferentes Eccleſiæ anathematizamus, vos venerandas imagines ſuſcipimus. Nos, qui ſecus faciunt, anathemate percellimus: quicunque ſententias ſacræ Scripturæ de idolis contra venerandas imagines adducunt, anathema: qui dicunt, quòd imagines Chriſtiani, vt deos, adorant, anathema: qui ſcientes communicant cum illis, qui contra venerandas imagines ſentiunt, aut eas dehoneſtant, anathema: qui audent Eccleſiam Catholicam dicere idola aliquando ſuſcipiſſe, anathema.* Et in eadem
2. Synod. Nicæn. act. 3. Synodo 2. Nicæna act. 3. approbantur litteræ ab eadem Synodo Orientalium Epiſcoporum ad Tharaſium Patriarcham Conſtantinopolitanum, in quibus inter cætera hæc habentur: *Sanctas imagines reueremur, in principio adorantes Dei Verbi propter nos incarnati Domini noſtri, & Seruatoris Ieſu Chriſti, qui formam ſerui adſumpſit, imaginem. Veneramur etiam, & adoramus imaginem Deiparæ, & Dominæ noſtræ irreprehenſibilis, immaculatæ, & explicatæ caſtitatis matris, quæ illum peperit. Quin etiam ſanctorum Apoſtolorum, & victorum Martyrum, Sanctorumque, & Beatorum, veluti amicorum Dei, imagines colimus, non in materia, aut coloribus honorem conſtituentes, ſed per hoc officium noſtrum, quòd ipſis, quorum typum imagines geſtant, debemus, impartientes: cum ſciamus iuxtà Baſilij Magni ſententiam, quòd imagini honor exhibitus, ad ipſum prototypum refferatur.* Hæc ibi.

Secundum eſt ex Concilio Triden- Conc. Trid. ſeſſ. 25.
tino ſeſſ. 25. in decreto de inuocatione, veneratione, & reliquijs Sanctorum, & ſacris imaginibus: vbi hæc verba habentur: *Doceant imagines Chriſti, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in templis præſertim, & retinendas, eiſque debitum honorem, & venerationem impartiendam: non quòd credatur ineſſe aliqua in ijs diuinitas, vel virtus, propter quam ſint colendæ, vel quòd ab eis ſit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus ſit figenda, veluti olim fiebat a gentibus, quæ in idolis ſpem ſuam collocabant: ſed quoniam honor, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illę repræſentant: ita vt per imagines, quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos, quorum illæ ſimilitudinem gerunt, veneremur: id quod Conciliorum, præſertim verò ſecundæ Nicænæ Synodi, decretis contra imaginem oppugnatores eſt ſancitum.* Cæterum, vt hæc firmiora ſint, vt teſtimonia Conciliorum, quæ in contrarium huius veritatis producunt hæretici, & referamus, ac diluamus. In primis nobis obiectant Concilium Francofordenſe, quod licet imagines retinendas iudicauerit, eis tamen adorationem exhiberi prohibuit; & quo ad hanc partem Synodum Nicænam damnauit, quæ prædictam adorationem approbauerat. Reſpondit Illuſtriſſimus Card. Belarminus, concedens, Synodum Belarminus.
Francfor-

Francfordienſe ſeſe Nicænæ oppoſuiſſe, propter auctoritatem quorundam, quos ibi refert, qui eorum temporum hiſtorias ſcripſerunt, idque dicit ex duplici errore, non iuris, ſed facti proceſſiſſe. Primo, quia putauit Synodum Nicænam factam eſſe ſine auctoritate Papæ. Secundo, quia credidit, illam definijſſe, imagines eſſe adorandas adoratione latriæ, quod ipſa damnauit; in quo, inquit, non errauit in doctrina, ſed ſolum in falſa exiſtimatione, quam de Synodo Nicæna habuit. Sed, vt verum fatear, mihi difficile creditu eſt, Synodum Francfordienſem potuiſſe ex errore facti contra Nicænam procedere; quia Nicæna Synodus paulo ante congregata fuerat ſub eodem Pontifice Adriano, à quo fuerat confirmata. Legati autem eiuſdem Adriani adfuerunt Concilio Francford. vt ijdem auctores fatentur: qui ergo fit, vt tota illa Synodus Concilij Niceni auctoritatem, & doctrinam ignorare potuerit, cũ à Legatis Pontificis inſtrui poſſet? multo autem incredibilius eſt, cognita per Legatos auctoritate illius Concilij, & Romani Pontificis approbatione, illud nihilominus damnaſſe, cum in eadem Synodo Francfordienſi, vt ijdem auctores referunt, definitũ ſit, ſupremam definiendi auctoritatem, & approbandi Concilia, penes ſummum Pontificem reſidere. quare quadrifariam reſpondendum duxi. Primo reſpondeo, nihil nobis obeſſe hanc hæreticorum obiectionem, quia Centuanatores ipſi Cent. 8. cap. 9. affirmant, illi Synodo Francford. nõ conſenſiſſe, ſed potius repugnaſſe Adrianũ Papam, & legatum eius: certum autem eſt, Synodum, cui repugnat Romanus Pontifex, nullius fuiſſe auctoritatis, vt patet, tum ex Gelaſio in tom. de vinculis anathematis, tum experientia ipſa docente, nullam Synodum legitimam haberi, cui Romanus Pontifex repugnat. Secundo reſpondeo, quòd, licet permulti hiſtoriographi referant, illud Concilium Francfordienſe fuiſſe coactum tempore Adriani, eiuſque auctoritate contra errorem Elipandi de filiatione adoptiua: tamen, quòd in eo Concilio aliquid actum ſit de imaginibus, non conſtat; & in 3. tomo Concil. eam partem nunc habemus, quæ filiationem Chriſti naturalem definit; de imaginibus verò nihil extat: & quod admiratione dignum eſt, Ionas Aurelianenſis auctor, ferè illorum temporum lib. 1. de imaginibus, in principio huius Concilij, & erroris Elipandi mentionem faciens, de imaginibus prorſus tacet: & D. Antoninus 2. par. titul. 14. cap. 1. §. 6. in eodem Concilio dicit, fuiſſe damnatum eundem errorem Felicis de filiatione adoptiua; nihil vero dicit ibi fuiſſe tractatum de imaginibus, quas ab Adriano I. dicit fuiſſe defenſas. Tertio reſpondeo, pro ut reſpondent Alanus Copus lib. Dialog. 4. cap. 18. & 19. & Dialog. 5. cap. 12. & 13. & breuius Surius tomo 3. Conciliorum in præfatione ad Synodum Francford. hunc ſcilicet errorẽ falſo fuiſſe impoſitum huic Synodo; nam illa potius defendit honorẽ imaginum, & non veram ſeptimam eſſe Synodum, ſed pſeudoſynodum Conſtantinopolitanam, quam Græci interdum ſeptimam vocabant, reprobauit. Quod primũ probo ex Concilio Senonenſi, in decretis fidei cap. 13. dicente, Carolum Magnum in Francfordienſi conuentu, erroris Ichonomachorum ſuppreſſiſſe inſaniam. Secundo, quia Paulus Aemilius libr. 2. de geſtis Francorum prope finem, dicit, Concilium illus fuiſſe congregatum contra Græcos, imagines damnantes, & imaginibus, inquit, ſuus honor ſeruatus eſt; & idem dicit Blondus lib. 1. decadis ſecundæ; & Sabellicus lib. 8. Aenead. 8. & Platina in vita Adriani, vbi ſic ait: *Biennio poſt Theophilus, & Stephanus Epiſcopi inſignes, Adriani nomine, Francorum, & Germanorum Synodum habuere, in qua & Synodus, quã Græci appellabant, & hæreſis de tollendis imaginibus damnata eſt.* Et Galliſarius Arelat. in Chronogr. anno 816. in Carolo Magno, dicit, in eo Concilio damnatos fuiſſe Græcos, & imagines reſtitutas: non eſt igitur veriſimile, quòd huic Synodo imponitur: quamquam ſi ipſa erraſſet, non poſſet eius auctoritas, in hac parte, cum auctoritate Concilij Nicæni comparari, cum in eam Romana ſedes nunquam conſenſerit, quæ alteram Synodum approbauit: de libris autem illis, Carolo Magno falſo impoſitis, nihil curandum eſt, quia neque à Carolo ſcripti ſunt, & prout nunc extant, non conſtat, an ſint admodum antiqui; im mo ab alio hæretico exprimantur conficti, prout ſcripti fuerunt tempore Adriani I. ab eodem ſatis confutati ſunt, vt in 3. tom. Concil. habetur. Quarto reſpondeo, quòd licet Concilium Francfordienſe fuerit legiti-

Centuanat. cent. 8. c. 9. — Ionas Aur. — S. Antonin. — Alan. Copus — Surius. — Conc. Senonenſe. — Paul. Aemil. — Blondus. — Sabellicus. — Platina — Galliſarius Arelat. — 3. to. Conc.

gitimum fuit, tamen particulare, cum Papa Adrianus, & Legati eius ei non ſubſcripſerint, vt & ipſi hæretici Centuiatores fatentur: Synodus vero Nicæna generale, & plenarium Concilium fuit: eſt autem regula Diui Auguſtini lib. 2. de baptiſmo cap. 3. concilia particularia plenarijs ſine dubitatione cedere debere; qua etiam ratione reſpondetur ad aliud Concilium Conſtantinop. quod hæretici obiectant, in quo imagines abolentur, illud enim plane fuit particulare ſub Conſtantino Copronymo, cum ad illud non fuerint vocati, nec adfuerint, nec per ſe, nec per Legatos Pontifex Romanus, nec etiam Alexandrinus, Antiochenus, & Hieroſolymitanus Patriarchæ, ſed ſolus Pſeudo Epiſcopus, quem hæretici, depoſito Sancto Germano, indignè Patriarcham fecerant, vt teſtantur Cedrenus, & Zonaras in vita Conſtantini Copronymi, imo & ipſi etiam hæretici Magdebulgenſes fatentur Centur. 8. cap. 9. necnon & Paulus Diaconus (qui tunc viuebat) lib. 22. rerum Romanarum. Vbi obiter adnotandum cenſui, Concilium iſtud Conſtantinopolitanum falſo vocari Epheſinum tertium à multis recentioribus, vt ab eo, qui edidit concilia in quadam admonitione præmiſſa 7. Synod. & ab auctore ſummæ Conciliorum in principio 7. Synodi à Sixto Senenſi lib. 5. bibliothecæ ſanctæ, annot. 247. & ab alijs: cauſa erroris fuit, quòd Concilio iſti preſedit Atheodoſius Epiſcopus Epheſinus: nam quòd vere non Epheſi, ſed Conſtantinopoli habitum ſit, patet ex omnibus antiquis hiſtoricis, & ex ipſo Concilio, quod inſertum habetur act. 6. Nicæni Concilij.

D. Auguſt. — Centur 8. c. 9. — Paul. Diac. — Sixtus Senen.

Ad extremum obijciunt ijdem hæretici, Concilium Illibertinum, in quo apertiſſimè prohibetur imaginum vſus, huic Cócilio vt ſatisfaciant Doctores, in varias ſententias abierunt. Quidam enim dicunt prohibuiſſe, ne imagines ritu Gentilico adorarentur, alij, quòd ſolum prohibet imagines Dei, eo quod cum purus ſpiritus non eſt figurabilis, vt eſt in ſe ipſo, ſed vt plurimum per quandam analogiam ad alia. Magiſter autem Canus lib. 5. de locis cap. 4. non dubitauit Concilium illud erraſſe, prouinciale enim erat, non generale. Sed hæc omnia planè mihi videntur abſque fundamento dicta: verba enim illius canonis, quæ in 1. tom. Concil. & de conſecratione diſt. 4. cap. placuit, & in decreto Iuon. 3. par. cap. 40. habentur, hæc ſunt: *Placuit, in Eccleſia picturas eſſe non debere, ne quod colitur, & adoratur, in parietibus depingatur.* Ex quibus verbis non obſcurè colligitur, ibi non prohiberi imagines ſimp liciter, ſed ne in parietibus Eccleſiarum depingerentur. Quæ lex potuit eo tempore expedire, fuit enim illud Concilium circa tempora Concilij Nicæni, quando idololatria adhuc vigebat, vnde facile accidere poterat, vt imagines Sanctorum in parietibus depinctæ, ab infidelibus irreuerenter tractarentur. Ita reſpódet Alanus dialog. 5. cap. 16. Sander. lib. 2. c. 4. Ayala lib. de traditionibus 3. part. de antiquit. imagin. qui aliam rationem illius decreti ſubiungit, ſcilicet, quia imagines in parietibus depictæ facilè deformantur: quia verò hoc incommodum diligentia euitari poteſt, & antiqua illa neceſſitas iam ceſſauit; ideo decretum illud vſu abrogatum eſt. Et in ſeptima Synodo huiuſmodi imagines parietibus depictæ, admittuntur.

Canus lib. 5 de locis c. 4. — In decreto Iuon. 3. p. c. 40. — Alanus. Sander. Ayala.

§. 5.

Ex antiquiſsima Eccleſiæ traditione, et conſuetudine.

ANGELICVS Doctor 3. part. quæſt. 25. art. 3. vſum imaginum Chriſti cenſet haberi ex traditione Eccleſiæ: verba eius ſunt hæc: *Dicendum, quòd Apoſtoli familiari inſtinctu Spiritus ſancti, quædam Eccleſijs tradiderunt, ſeruanda, quæ non reliquerunt in ſcriptis, ſed in obſeruatione Eccleſiæ per ſucceſſionem fidelium.* Vnde ipſe Apoſtolus dicit 2. ad Theſſ. 2. *State, & tenete traditiones, quas didiciſtis, ſiue per ſermonem, ſcilicet, ore probatum, ſiue per epiſtolam, ſcilicet ſcripto, tranſmiſſam. Inter huiuſmodi autem traditiones, eſt imaginum Chriſti adoratio. Vnde & B. Lucas dicitur depinxiſſe Chriſti imaginem, quæ Romæ habetur.* Hactenus D. Thomas: id ipſum fatetur in 3. diſtinct. 9. art. 2. ad 42. dicens: *Inter multa, quæ Apoſtoli tradiderunt, quæ ſcripta non ſunt in canone, vnum eſt de vſu imaginum.* Imo non deſunt, qui putent, adeo anti-

S. Thom. — 2. ad Theſſ. 2. — Idem Sanctus Thom.

antiquum imaginum vſum fuiſſe, vt à tẽpore Enos incœperit. Lipomanus enim ſuper Geneſim exponens verba illa cap. 4. Enos cœpit inuocare nomen Domini, ſic loquitur. *Primus inuocare cœpit nomen Domini Enos, quia, ſecundum aliquos, primus inuenit imagines quaſdam, per quas orationis deuotio excitaretur; vel, quia eius tempore inſtauratus eſt Dei cultus, rituſq. cœpit ceremonijs Deum colere.*

Lipoman.

Deinde communis, & receptiſſima eſt traditio imaginum Chriſti, quas Nicodemus fecit; præcipuè tamen Auctor ſupplementi Chronicorum lib. 8. affirmat, quòd ille clauos, lanceam, ac linteamina, & paſſionis Chriſti inſtrumenta diligenter ſeruauit, & ad exemplar imaginis Chriſti in linteaminibus ſepulchralibus impreſſæ, ipſe Chriſti imaginem exculpſit; quam imaginem quidam eſſe volunt eam, quæ nunc in ciuitate Lucenſi, maxima confluentium frequentia, colitur: Etenim Mallouius de ſacris ſtigmatibus ſyndonis Chriſti cap. 2. num. 15. refert, quòd quidam Epiſcopus è Galilæa prædictam imaginem in nauigio deportauit, multis cum luminaribus, ſed ſine vllo cuſtode diuinæ prouidentiæ illam commiſit, quæ nauis ad Lucenſem portum deuenit; tuncque per Angelum admonitus Lucenſis Epiſcopus, imaginem curru magnifico impoſuit, locumque ſibi ipſa imago inuenit Lucæ, vbi magnifico templo extructo, ſingulari pietate, vt diximus, colitur. Habemus deinde ex antiquis hiſtorijs, Silueſtrum Papam imagines Petri, & Pauli, quas apud ſe habebat, Conſtantino Imperatori oſtendiſſe, quibus ille cognouit eoſdem eſſe, qui ſibi in viſione apparuerant: ita refert Niceph. lib. 7. hiſt. cap. 33. & in edicto Conſtantini, quod in 1. tom. Conciliorum habetur, vbi etiam dicitur eoſdem Silueſtrum, & Conſtatinum, varijs ædificatis templis, in eis multas imagines poſuiſſe, quas ſequentes Pontifices imitati ſunt, vt ex Damaſo, Platina, & alijs, qui vitas Pontificum ſcripſerunt, conſtat: meminit etiam Euſebius lib. 1. hiſt. cap. vlt. & lib. 7. cap. 14. imaginem Petri, & Pauli, quibus fere à principio Eccleſia Romana vſa eſt. Patet hæc eadem traditio ex antiquorum Patrum ſcriptis, Dionyſij, Athanaſij, Baſilij, Chryſoſtomi, & aliorum, quorum teſtimonia in 7. Synodo act. 3. 4. 5. magna ex parte referuntur: plura etiam congeſſit Damaſcenus, orat. 1. & 3. de imaginibus, qui etiam lib. 4. de fide cap. 16; *Statuas* (inquit) *Sanctorum erigimus, & viſibiles imagines.* Et Auguſtinus libr. 10. confeſſ. cap. 34. reprehendit picturas, quãdo in eis non ſeruatur vſus neceſſarius, & pia ſignificatio: & lib. 1. de conſenſu Euangeliſt. cap. 10. ſatis ſignificat, ſuo tempore fuiſſe in vſu imagines Petri, & Pauli; & lib. 20. contra Fauſtum cap. 73. idem habet de Imagine Abrahæ, filium ſacrificare volentis, lib. 5. contra Iulianum. Similia docet de imaginibus Adæ & Euæ Gregor. lib. 9. epiſt. 9. Hanc eandem traditionem, & conſuetudinem Eccleſiæ probat, antiquiſſimus vſus imaginum, qui ſemper viguit in Eccleſia: nam in ſecunda actione ſecundæ Synodi Nicænę epiſtola Synodica Adriani I. Pont. Rom. ad Conſtantinum Imperatorẽ, & Irenem eius Matrẽ, inter cætera in hunc modum ait: *Hi Principes Apoſtolorum sũt* (Petrum, & Paulum intelligit) *qui Catholicam Orthodoxã fidem auſpicati, per ſcripta quidẽ, veluti legibus latis, fidẽ ſuam ſeruandam præceperunt, omnibus ſcilicet, qui in ſedes illorum ſucceſſuri erant, & in fide eorum vſque ad conſummationem ſæculi permanſuri, atque ita noſtra ſeruat Eccleſia, & ſanctas eorum figuras veneratur. Vnde in hũc vſque diem venerandis horum imaginibus Eccleſiæ noſtræ ornatæ, ac conſpicuæ ſunt, quemadmodum Sanctiſſimus, & Beatiſſimus Papa Silueſter in principio Chriſtianorum noſtrorum orthodoxa fide teſtatur.* Calliſtus Tertius in quodam diplomate, quod in Eccleſia Cęſarauguſtana aſſeruatur, & Vaſæus in Annalibus rerum Hiſp. & noſter Pineda in Monarchia lib. 10. cap. 2. §. 4. meminerunt cameræ Angelicæ, quã fabricauit D. Iacobus, à quo tempore extat imago Dei Genitricis poſita ſuper baſim petream, in qua Deipara apparuit B. Iacobo Apoſt. & Cardinalis Iacobus de Vitriaco in ſua Orientali hiſt. cap. 44. nec non Raphael Volaterranus lib. 11. commemorant aliud ſacellum à D. Petro extructum, in honorem Deiparentis, in quo locata erat eius imago. Nicephorus lib. 15. cap. 14. tradit Pulcheriam Auguſtam templum condidiſſe Conſtantinopoli, in quo religiosè locauit effigiem Deiparæ, à S. Luca depictam, quam è Hieroſolymis ad eam miſerat Eudoxia. Tertullianus in lib. de pudi-

Auctor ſuppl. Chron.
Mallouius de ſacr. ſtigmatibus.
Nicephorus.
Euſebius.
7 Syn. act. 3. 4 & 5.
Damaſcen.
D. Auguſt.
Idem de cõſenſ Euang.
Idem contr. Fauſtum.
Idem contr. Iulian.
Gregorius.
Pineda.
Card. de Vitriaco.
Volaterran.
Nicephorus
Tertullian.

pudicitia ante medium, bis teſtatur, in ſacris calicibus Eccleſiæ Catholicæ, depictū fuiſſe Chriſtum in forma paſtoris, oberrantem, ſuis humeris ouem reportantis ad ouile.

S. Damaſus.

S.Damaſus in vita Silueſtri ſcribit, Conſtantinum in loco, vbi fuerat baptizatus, poſuiſſe agnum ex auro puriſſimo, ad dexteram agni, ſtatuam argenteam Ioannis Baptiſtæ. In Eccleſia autem ipſa Lateranenſi poſuiſſe imagines argenteas Saluatori, Apoſtolis duodecim, & Angelis quatuor.

7.Syn.act.6.

In 7.Synodo act.6.refertur, quemadmodum diſcipuli S. Epiphanij, templum Epiphanio erexerunt, ac imaginem eiuſdem in eo poſuerunt. D. Athanaſius in libello de paſſione imaginis Domini noſtri Ieſu Chriſti, qualiter crucifixa eſt in Syria, in vrbe Beryto, ait:

D. Athanaſ.

Poſtquam curati ſunt (per vnctionē ſanguinis, qui ex imagine luxerat) cuncti, qui ægritudine detinebantur, cucurrit omnis multitudo Iudæorum ad domum S. Eccleſiæ, quæ in eadem vrbe erat, vbi & Metropolitanum inuenerunt: cuius prouoluti veſtigijs, ſe peccaſſe, & grauiter deliquiſſe, magnis vocibus fatebantur: is cum ab eis perquireret omnem rei geſtæ veritatem, Sanctam Iconam Domini Saluatoris eidem demonſtrantes, annunciauerunt cuncta, quæ in ea exercuerant, & qualiter ab ictu lanceæ ſanguis, & aqua emanauit ex latere ipſius, nec non & de mirabilibus ab ea oſtenſis, ipſi retulerunt per ordinem: ille verò interrogabat qualiter Icon ipſa ab eis fuiſſet reperta, & ſi ab aliquo eā accepiſſent. at illi retulerunt ei, quòd quidā Chriſticola, per obliuionem, in cellula Synagogæ proxima, dimiſiſſet eandem Iconem, dum ſe ad alium locum transferret, hoſpitandi gratia: qui ſtatim iubetur inquiri, & repertus, in præſentia Domini Metropolitani ſtatuitur; cumque ab eo ſtudioſiſſimè fuiſſet interrogatus, quomodo Icon apud ſe deueniſſet, vel à quo tam mirabiliter poſita eſſet, reſpondit, dicens, quòd Nicodemus, qui ad Ieſum nocte venerat, proprijs manibus eam compoſuiſſet, & moriens Gamalieli tradiſſet. Gamaliel autem, Doctoris Gentium Pauli magiſter, cum diem ſibi cerneret adeſſe extremum, Iacobo eam reliquit, & Iacobus Simeoni, & Simeon Zachæo, & ſic per ſucceſſiones temporum in Hieroſolyma perdurauit, vſquequo ſubuerſio illius vrbis patrata eſt quadrageſimo & tertio anno poſt Aſcenſionem Domini ad cælos, ſed biennio antequam Titus, & Veſpaſianus eamdem ſubuerterent Vrbem, admoniti ſunt à Spiritu ſancto fideles, atque diſcipuli Chriſti, vt relicta Vrbe, ad regnum ſe transferrent Agrippæ Regis; quia ipſe tunc Agrippa Romanis fœderatus erat. Qui egreſſi ab vrbe, omnia quæ ad cultum noſtræ Religionis, vel fidei pertinere videbantur, ſecum auferentes, in has regiones ſe tranſtulerunt; quo tempore etiam Icon cum cæteris rebus Eccleſiaſticis deportata, vſque hodie in Syria permanſit, quam ego ipſe à parentibus ex hac luce migrantibus, mihi traditam, iure hæreditario, vſque nunc poſſedi. Hæc certa, & manifeſta ratio eſt de Icone ſancta Domini Saluatoris, qualiter de Iudæa in Syriæ partes deuenit.

D. Baſil.

D. Baſilius oratione in ſanctum Barlaam, in fine, in ipſa concione oſtendit imaginē S.Barlaam alicubi in templo depictam, & ait gaudere ſe, quòd melius pictores expreſſerint manum eius, pro Chriſto combuſtam, quam ipſe oratione deſcripſerit: *Abeo (inquit) fortium Martyris Sanctorum pictura, à vobis ſuperatus; gaudeo, tali veſtræ fortitudinis victoria, hodie victus. Video manus ad ignem luctam, exactius à uobis deſcriptam: video luctatorem in ueſtra imagine illuſtrius depictum.*

Euodius.

Euodius libro ſecundo de miraculis S. Stephani, ſcribit, in Eccleſia, vbi reliquiæ S. Stephani ſeruabantur, fuiſſe quoque imaginem eiuſdem Martyris depictam, ad quam viſendam frequentes homines concurrere ſoliti erant.

D.Damaſc.

Et D.Damaſcenus lib. 4. de fide cap.17. apertè docet, cultum Crucis, & imaginum, eſſe Apoſtolicam traditionem: quæ omnia cum ita ſint, reuocate quaſi in memoriam verba D.Pauli ad Teſſalonicenſes:

Ad Teſſal.

Ecce fratres, ſtate, & tenete traditiones noſtras, quas edocti eſtis, ſiue per epiſtolam, &c. & 1.ad Corinth. 11.

1. Cor 11.

Laudo uos fratres, quia per omnia mei meminiſti, & ſicut tradidi uobis, traditiones tenete.

§. 6.

Ex miraculis valde authenticis.

ILLVD ſanè mirificè aſtruit & conſtabilit veritatem Catholicam de cultu, & veneratione imaginum, quòd Deus propter earum cultum ſolitus eſt ſtupenda miracula patrare. Certum

autem

autem eſt, auctorem veritatis non poſſe miraculis approbare mendacium,& ſuperſtitionem: vera autem fuiſſe hæc miracula nemo abſque ingenti temeritate inficiari poteſt, cum illa referant Sanctiſſimi Patres
Damaſcen. Athanaſ. 7. Synod 2. ctione 4. 5. Damaſcenus oratione 1.& tertia de imaginibus, Athanaſius lib. de Paſſione, immo & 7.Synodus act.4.& 5. & alij permulti,quos moleſtum eſſet percenſere: ſolum ad exemplificandum, nonnulla illorũ, quæ illi commememotant, hic apponam. Ex antiqua traditione habetur, mulierem illam,quam Chriſtus à fluxu ſanguinis liberauit, in memoriam tanti beneficij, imaginem,ſeu ſtatuam Saluatoris Cæſareæ erexiſſe: refert id
Euſeb. Euſeb lib.7. hiſt. cap. 14. vbi addit iuxta illam imaginem naſci ſolitam herbam,quæ cum primum fimbriam imaginis attingebat,ſimilem morbum curabat. Quam hiſtoriam recipit etiam dicta
7. Syn. ſup. 7. Synodus 4. in epiſt. Germani Patriarchæ Conſtantinop. circa finem. eiuſdem
Nicephorus meminit Nicephorus lib.6.hiſt.cap.15. &
Damaſcen. Damaſcen. orat. 3. de imaginibus circa
Theophyl. medium, & Theophylact. ſup. Matth. 9.
Ambroſ. Indicat autem Ambroſ. lib. de Salomone cap. 5. mulierem illam fuiſſe Martham, quod ex Euſebio colligi non poteſt: ſolum dicit ex illa ciuitate Cæſareæ fuiſſe oriundam,& præ foribus domus ſuę illam ſtatuã æneam poſuiſſe. Addit
Sozomenus. Sozomenus lib. 5. hiſt.cap.20.de eadem imagine aliud miraculum, quòd videlicet cum Iulianus Apoſtata ſtatuam Chriſti inde amouiſſet, & ſuam in eodem loco poſuiſſet, mox ignis de cælo ſtatuam Iuliani diſcerpſit, & caput à reliquo corpore diuulſit, plane ad eum modum, quo olim accidit idolo
1. Reg. 5. Dagon 1.Reg.5.D.
Athanaſius. Athanaſius de Paſſione imaginis Domini cap.2.refert,effigiem Saluatoris à Nicodemo fabricatam, cum à Iudæis ſacrilego auſu fuerit percuſſa, ſanguinem emiſiſſe: cuius rei mentionem fa-
2. Syn. Nic. ciens 2. Synodus Nicæna act. 4. ait: *Ex imaginis latere exiuit ſanguis, & aqua.*
Euagrius. Deinde Euagrius ſcribit lib.4.hiſt.cap.26.
Procopius. Zonaras. Procopius de bello Perſico, Zonaras tom. 3.annalium in Romano Lucapeto, lege
Couarru. Couarr.lib.4.var.reſol.cap.17.num.11.&
Niceph. Nicephorus lib.2. hiſt. cap. 17. & lib. 17. cap.16.quòd Edeſſena ciuitas ab imagine Saluatoris,quam linteo impreſſam, Abagaro miſerat Chriſtus, ſæpius ab incendio fuit liberata; immo & Romæ Lateranenſis tholus,tribunam appellant alij,in qua Saluatoris imago, quæ Romano populo apparuit,adhęſit,ſepties ab incendij exarſione, qua reliquum Eccleſiæ corpus conflagrauit, immunis ſeruata fuit.

Per effigiem etiam Chriſti Domini in ſacra Syndone impreſſa, quæ Taurini aſſeruatur,quot miracula fuerunt patrata, monumenta extant, atque teſtimonia omni exceptione maiora: illud tamen ſingulariſſimum referam, quòd medijs cincta flãmis quodam modo ardens non comburebatur; cuius quidem miraculi magnitudinem, & præſtantiam, quoties mecum ipſe tacitus contemplor, toties myſtici illius rubi memoria obrepit, qui Moyſi non ſine ſumma admiratione ardere videbatur,nec tamen abſumi,Exod.cap.3. Exod. 3. Circa hoc miraculum, hæc declarabuntur, quo tempore,& quàm graue acciderit incendium; tũ cur ſacra Syndon non exarſerit, indicabitur. Vt igitur tanti incendij fideliter explicetur atrocitas,deſcribantur hoc loco,quę memoriæ prodidit de S. Cappellæ exarſione Pingonius: ita enim ſcribit in ſua Pingonius. Euangelica Syndone: *Sed dira bellorum præſagia anno 1532.demonſtrata ſunt, cum 6.Nonas Decembris,Barbaræ Virginis feſto die,nocte media nix illabente, illud ſacellum, in quo Syndon reponebatur, flammis incognitis exarſit. Accurrebant omnes, ſed omnium diligentiſſimus Kilbertus Lambertus Ducis à clauibus, & conſilijs, aſcito ſecum ferrario ſabro Gulielmo Puſſodo nomine,& Franciſcanis duobus, imperterrito animo,per medios ignes gradiuntur, cancellos ignitos ara maxima affixos, ſeraſq. infringunt,Syndonem, iam liquefacta capſa argentea, extrahunt, & integram, cedente circum flamma,reportant: effuſis ignibus graſſabatur incendium, abſumebãtur marmora, & columnæ, ſed potentiore piorum hominũ fide,uique numinis ſuperata eſt ignis natura: fugiebant flamma, & qui putabantur arſuri,ueluti frigido rore perfundebantur,ſeq. ipſos ſunt admirati,uelut illis quondam Hebræis pueris contigiſſe credimus. iſtud equidem palam omnes uidimus (tunc enim aderant) & obſtupuimus; nec multo poſt Syndon repræſentata eſt integerrima, præterquam (extra tamen iconis partes) incomplicaturæ exigua quadam combuſtionis nota, ueluti perpetua miraculi teſtes remanſerunt.* Hæc ille. Verum diligenter percontanti, cur in

tam

tam graui incendio Syndon non conflagrarit, video tres potiſſimum aſſignari poſſe cauſas: alteram quidem quòd exarſionis eius ignis verus non fuerit, ſed apparens tantum, aut fictitius, qualem ignem fatuũ vocat Ariſtoteles; vel qualem Seruij Tullij, in incunabulis prouoluti, cæſariem leniter obcremaſſe, memoriæ prodidit Titus Liuius Decad. 1. lib. 1. aut qualem Aſcanij pueri comas lambentem, Virgil. 2. Aeneid. ſic deſcribit:

Arist.

Tit. Liuius.

Virgil.

Oritur mirabile monſtrum,
Namque manus inter, mæſtorumque ora parentum,
Ecce leuis ſummo de vertice viſus Iuli
Fundere lumen apex, tactuq. innoxia molli
Lambere flamma comas, & circum tempora paſci.
Nos pauidi trepidare metu, crinẽq. flagrãtẽ
Excutere, & ſanctos reſtinguere fontibus ignes.

Eodem flammæ genere maximam cœnobij partem conflagrare opinabantur S. Benedicti eruditioni commiſſi Monachi, cum eos metu maximo trepidare, ac ſollicitos aquas exhaurire, aquiſque flammas reſtinguere, conſpexit Benedictus, Diabolique verſutia cognita, non tam fallaces flammas, aquis extinguendas, quàm fallaciæ auctorem Diabolum Crucis ſigno fugandum, cognouit: fugato enim dæmone, ſtatim fictæ exarſionis metus euanuit. Verum in atroci hac conflagratione, non fictas, aut apparentes tantum flammas, ſed ſolidas, realeſq. vt ita dicam, exarſiones, & ſolutum argentum, marmoraque in cineres redacta, reliquaque etiam S. Cappellæ monumenta combuſta, teſtata ſunt.

Hæc igitur vera cauſa non fuit, alia ergo quærenda. Altera aſſignari poſſet, ſi quis diceret, quòd peracutè proſpexit auctor, Syndonem ex re minime exarſioni apta, eſſe confectam, quale eſt linum illud, quod, Plinio auctore, viuum, ſiue albeſtinum, & amiantum appellatur: eo enim lini genere contextas mappas ardentes in focis, illæſas tamen, ſe proſpexiſſe teſtatus eſt Plinius lib. 19. cap. 1. Ioann. Bapt. Porta lib. 2. Magiæ naturalis cap. 10. Dicitur autem amiantum linum, ex amianto lapide, quo in fila reſoluto, pannus texitur, cuius adminiculo, paucis quibuſdam additis, docet idem Ioannes Baptiſta Porta, eo loci igne præſeruari quædam, ne lædantur ab igne: hoc lini genere deſcribit Damaſus Papa in ſuo Pontificali de conſuet. Eccleſ. Lateran. annexum aureum agnum pondo lib. 12. Lateranenſi Eccleſiæ à Conſtantino donatum, ſic dicens: *Ex ſtipa, (alij ex ſtupa, amianti, annexum agnum ex auro puriſſimo fecit Conſtantinus, penſantem libras duodecim.* Et Anaſtaſius Bibliothecarius relatus in tomo 1. Conciliorum in Silueſtro, varia pretioſiſſima deſcribens munera à Conſtantino Magno donata Eccleſiæ Lateranenſi, inter cætera ſic ſcribit: *In medio fontis columna porphyretica, quæ portat phialam ex auro puriſſimo, penſantem libras quinquaginta, vbi ardent balſami libræ ducentæ, annexum ex ſtipa amianti habentes.* De quibus lege Pancianium, & Baronium Cardinalem: neque vero omnino cenſuerim incredibile, ſi ea vera fuerint, quæ igne non abſumantur, qualia sũt Adamas, aut Aetytes lapis, alio nomine Gagates dictus. Quin potius tantum abeſt, vt Calazias gemma grandineo colore, duritie tamen adamãtina, igne abſumatur, vt ne igne quidẽ caleſcat. Fateor, & me linteamina quædã, ardẽti illita aqua, ita exardeſcentia conſpexiſſe, vt tamen non cõburerentur, nec minima quaque in parte læderentur; immo hominis manus, ardenti aqua perfuſas, abſque vllo ſenſu, aut dolore conflagrare, uim ipſam flammarum ardentis aquæ raritate eneruante. Hac ergo ratione, ſacram Syndonem, tamquam exarſioni minime aptam, ab incendio fuiſſe ſeruatam, quis dixerit? ac falſæ reſponſionis commentum partes ipſæ Syndonis flãma conſumptæ euincent. Vera ergo addatur cauſa, ac miraculum ſummum agnoſcatur. Denique poteſtas, & magnificentia prædicetur: ea enim ratione Syndonem ſeruauit innoxiam, qua rubum in flamma, tres pueros in fornace combuſtis funibus, ac vinculis: ſi enim ingens Paganorum multitudo, eximiam Dei prouidentiam, pietatemque cognouit, cum Sanctæ Agathæ velum, flammis iniectum intactum tãdem, innoxiumque receperunt: ita nos quoque in ſacroſancta ſeruanda Syndone. Dei magnificentiam agnoſcamus, ac pietatem commendemus, qui ſacro ſuo cruore ad paſſionis ſuæ in nobis memoriã conſeruandam, Syndonem obſignauit, atque ad ſuę in nobis charitatis oſtenſionẽ in medijs ignibus eandem ſeruauit intactã.

Plinius
Io. Bap. Porta.

Dam. Papa.

Anaſt. Bibl.

Pancian.
Baron.

Exod 3.
Dan. 3.

Quod

Quod ſi ad miraculi veritatem comprobãdam, Syndonem aliqua in parte ignibus tangi, aut lædi etiam paſſus eſt, ſacram tamen imaginẽ (quæ eius eximia in nos clementia fuit) nec lædi, nec tangi paſſus eſt. Iam vero in magno hoc miraculo magnũ agnoſcamus myſteriũ, quòd Deus ſacrum hoc veſtimentũ, paſſionis ſuæ ſanguine ſignatũ, aliqua in parte cõburi paſſus eſt, vt Iſaię vaticiniũ impleretur, quo dicitur c. 9. *Veſtimentum, miſtũ ſanguine, erit in combuſtionem, & cibus ignis: paruulus enim filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerũ eius.* Scribit etiam Beda lib. de locis ſanctis c. 5. in ſudarium, quod fuit ſuper caput Ieſu (ita enim ſanctam Syndonẽ nominat) ſua ętate à Maiuuia Sarracenorũ Rege, auerſum grandẽ pirã fuiſſe iniectã, nec tamen combuſtum, ſed veluti raptũ, in ſublime euolaſſe, & in ſummo aere diutiſſime, quaſi luſitans, detentum, tamẽ cunctis inſpicientibus, leuiter in cuiuſdam Chriſtiani ſinũ penetraſſe; & ideo totũ populũ Chriſtianum ſumma veneratione illud ſalutaſſe, & oſculatus fuiſſe. His omnibus adnecto miracula, ad imaginem Deiparę patrata: quia tamen ſi omnia proſequi vellẽ, in immenſum abiret oratio, ſolũ tibi in memoriã reuoco, quòd Iulianus Apoſtata, mãdato Dei Genitricis, ad preces S. Baſilij corã eiuſdem imaginẽ fuſas, à S. Mercurio haſta cõfoſſus fuit, & vt verbis vtar Nazianzeni orat. in Iulian. *Lethale certè, orbiq. vniuerſo ſalutare vulnus accepit.* Quã hiſtoriã D. Damaſcen. or. 1. de imagin. refert in hæc verba: *Quòd autem imaginum inſtitutio nõ noua, ſed priſca ſit, & apud ſanctos, & eximios Patres nota, & vſitata, diſce ex his, quæ in vita B. Baſilij ab Helladio eius diſcipulo, in Pontificatuq. ſucceſſore cõſcripta ſũt. Pius enim vir, vt ipſe narrat, Dominę noſtrę adſtabat imagini, in qua Mercurij etiã celebris Martyri figura deſcripta erat: adſtabat autẽ ſupplicans, vt impius Iulianus tolleretur: ex qua quidem imagine didicit, quid eſſet euenturum: vidit enim Martyrem ad exiguũ tẽpus obſcurũ, ideſt (vt recte interpretatur Billius, ab oculis ſuis euaneſcentem, non multo autẽ poſt haſtã cruentam tenentẽ.* hęc apud Damaſcen. ex Helladio. S. Heduuigis Duciſſa Poloniæ, vt in fine eius vitæ apud Sur. 15. Octob. habetur, crebro imaginem quandam Deiparæ apud ſe ferre viuens ſolebat, & cũ ea tumulata eſt: quæ tribus digitis ſiniſtræ manus moriens, ita eã ſtrinxerat, vt cõmodè id auelli nõ poſſet, ſed ann. 1268. poſt 25. ferè annos ab eius obitu, reſerato ſepulchro, cũ oſſa ſacti corporis trãſferenda eleuarentur, conſumptis carnibus, & mẽbrorum cõpage ſoluta, tres illi digiti inuenti ſunt prorſus integri, & incorrupti, & intra illos imago Deiparę: cerebrũ quoq; inuentum eſt recentiſſimũ, & ex capite liquor inſtar olei, ſuauiſſimi odoris erũpebat: quę amorẽ, ac deuotionẽ eius erga Virginẽ, Deo maximè gratũ fuiſſe teſtabãtur. Ad hoc profero ſingularẽ hiſtoriã ex narratione Abbatis Theodori Eliotæ apud Sophroniũ in Prato Spir. c. 45. cuius illa ſunt verba: *Dicebat Abbas Theodorus Eliotes, quòd fuerit quidã incluſus in mont Oliuarũ, certator maximus: impugnabat autẽ illũ fornicationis ſpiritus: die vero quadã cũ inſtaret illi vehementer, cœpit eiulare ſenex, & dicere dæmoni: quamdiu non dimittis me? recede iam à me, qui mecum conſenuiſti. Apparuit dæmon viſibiliter, dicẽs: iura mihi, quia nemini dices, quod tibi dicturus ſum, & te nõ amplius oppugno, iurauitq. illi ſenex, dicens: per inhabitantem in altiſſimis, nulli dicã, quę mihi dixeris: tunc ait illi dæmon: Noli adorare hanc imaginem, & vltra te non impugnabo. Habebat autẽ hæc imago expreſſam figuram Dominæ noſtræ S. Dei Genitricis Mariæ, ferentem D. N. Ieſum Chriſtum. Ait incluſus dæmoni: Dimitte me, vt deliberem. In craſtinum autem hoc ſignificauit ipſi Abbati Theodori Eliotæ, tunc habitanti in Lauria Pharam, narrauitq. illi omnia. ſenex autem ait recluſo: vere Domine Abbas illuſus es, qui iuraſti dæmoni; verumtamen bene feciſti hæc reuelans: minus malum tibi eſſet, nullum in illa vrbe lupanar omittere, quod non ingredereris, quàm vt neges, te adorare Deum, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum cum Matre ſua Confirmatum igitur, & corroboratum plurimis verbis, reliquit illum in loco ſuo. Apparuit dæmon incluſo rurſus, dicens: Quid eſt hoc peſſime ſenex? Dico tibi, quia vt periurus in die iudicij iudicaberis. Reſpondit incluſus, dicens: Scio quidem, quia iuraui, verumtamen Dominum, & creatorem meum adorabo, tibi autem non obediam.* Hæc in Prato Spirituali.

Hanc hiſtoriam, tamquam à Sophronio Archiepiſcopo Hieroſolymitano, in libro Prati Spiritualis deſcriptam, totidem verbis legit Stephanus Monachus in Sy-

Iſai. 9. | Beda. | Greg. Naz. | Damaſcen. | Surius. | Sophron. | Steph. Mon.

Synodo 2. Nicęna act. 4. & iterum act. 5.

Quàm porro pia ſit, quantaq. imitatione digna eorum conſuetudo, qui corã Deiparæ imagine lampadam domi accendũt, eorumq. qui antequam domo pedem efferant, & iter aliquod ineant, Dei Genitrici, coram eius imagine, quam in cubiculo habent, commendare ſe ſolent, vtrumq. inſigni Deipara ipſa miraculo, ex eodem Prato ſpirituali cap. 180. comprobabo, cuius hiſtoriam totidem hic verbis referemus: *Narrauit nobis ſanctiſſimus Dionyſius preſbyter Sanctæ Eccleſiæ Aſcolitarum, & ſacrorum vaſorum cuſtos, de Abbate Ioanne Anachoreta, dicens: Quaſi verè magnus in generatione iſta fuit, atque ad commendationem ſummorum illius apud Deum meritorum: hoc de ipſo miraculum narrabat: In ſpelunca, inquit, morabatur ſenex in partibus villæ, quæ dicitur Socbus, viginti ferè milliaribus ab Hieruſalem; habebat autem ſenex in ſpelunca imaginem immaculatæ Dominæ noſtræ Dei Genitricis ſemper Virginis Mariæ, in vlnis ferentem Chriſtum Dominum, & Saluatorem noſtrum: quoties igitur abire volebat ad locum aliquem, vel per vaſtam ſolitudinem, ſiue Hieroſolymã ad adorandum Sanctam Crucem, & venerabilia loca, vel in Sinai montem, orationis gratia, ſiue ad Martyres, diſtantes ab Hieroſolymis, multis, prolixiſq. interuallis: erat enim ſenex, Martyrum reuerentiæ mirabiliter deditus. Et nunc quidem pergebat Ephesum ad S. Ioannem, nunc autem Euchaitam ad S. Theodorum, nunc vero ad S. Theclam in Seleuciam Iſauriæ, nunc ad S. Sergium in Saraphas, & modò ad iſtum, & modò ad illum Sanctum reficiebat candelam, & accendebat, vt ſibi conſuetudo erat: & cum reuertebatur accenſam inueniebat candelam, quæ ex diuina virtute nondum tota conſumpta erat. Deinde Edeſſæ in Syria imago Virginis iuſſit S. Alexium in templo retroduci, eius nomen diuulgauit, vt Breuiarium Romanum narrat die 17. Iulij, & nunc Romæ in eiuſdem S. Alexij æde, in marmoreo, ac ſublimi tabernaculo, columnis quatuor ſubnixo, religioſe aſſeruatur.* Sanè de idolorum ſimulachris Dauid cecinit Pſal. 113. *Os habent, & non loquentur, oculos habent, & non videbũt, aures habent, & non audiẽt, manus habent, & non palpabunt.* At loquuta eſt imago vmbratilis D. Deiparæ S. Hyacintho Odrouantio, dicens: *Gaude tibi Hyacinthe, quia orationes tuę gratę sũt filio meo, & quicquid per me ab eo petieris, impetrabis.* Aſpexit oculus imaginis Mariæ illum ſcelestũ Anatoleum, vt Niceph. narrat, & ſe ab illo auertit. Audiuit auris imaginis Marianæ mellifluum Bernardum, illa verba orantem: *Monſtra te eſſe matrem*, & ſe eſſe matrem illi liquido lacte demonſtrauit. Manũ dextrã Marianam perſentit ille inter alios Getha, qui imagine ipſius in porta Conſtãtinopolitanæ vrbis viſa, vlterius procedere nequiuit, ſed retroactus inuiſa vi, retrocedere coactus fuit. Pedes vero tam celeres illius imagines habent, vt imago eius Lauretana, in domo culta, & ſe, & domicilium Marianum non ſemel, neque in vnum locũ deportarit. Gutturis porro eius vox tã eſt ſonora, & efficax, quàm non eſt ſonora vox tubæ, vt etiam à moribundis, imo, & à mortuis audiatur, & exaudiatur: dabo duos teſtes: *Adoleſcens quidam à Morauia in Polonia redux, habuit obuios ſubuerſores viarum, ab his ſpoliatus inſuper, & vulneribus conciſus, pro mortuo relictus eſt: in alia ſilua cum receßiſſent, ille quoque ad ſe redijt, reptans, vt potuit: appulit ad proximum pagum, in eo triginta totis diebus decubuit abſque cibo, & potu: nullus fuit, qui miſereretur, & ipſe erat ſine vllo obello: vulnera autem interim hiabant, & putreſcentia vehementiorem in modum, tabo diffluebant. Subijt tandem in mẽtem recordari D. Virginis Claromontanæ: illam ergo precibus interpellabat, vellet ſibi eſſe propitia, ſanitatemque vulneribus adhiberet. Obruitur interim ſomno profundiſſimo, in quo vidit, quandam ſupra humana ſpecie ſibi appropinquantem, vulnera abluentem, perſanantem, cicatricem obducentem. Deinde anno Chriſti 1526. Iſtæ à Libitina illuſtris matrona à Morauia, vnicum filium habebat, fulcimentum extremum familiæ, & ſenectæ: is in iuuentutis flore, magnas ſpes de ſe oſtentans, conuertit eas in mœrorem: languet, agonizat, moritur: quid faciat mater? tota ſe in lamenta reſoluit, & dum plorat, ab Angelo admonita cuſtode, vitæ melioris, originariam fontanam D. Virginem Claramontanam orat: deinde adoleſcentis cadauer capulo inditium currui imponit, vehendum ad templum Deiparæ: poſtquam fuit ante ædem Diuæ Virginis Claromontanæ, ille qui mortuus fuerat, quaſi de graui ſomno excitatus, oculos aperuit, verba formauit,*

Margin notes: Prat. Spirit. — Breu. Rom. — Pſal. 113. — Niceph. — Abraham Bzouius in monili gemmeo ad finẽ. — Idem ibid.

mauit, ſurrexit, proceſſit, D. Virginem ante quàm videret, adorauit viuus, & vigens à tali ope. Nihilominus tamen, licet argumentum à miraculis à Deo patratis, per imagines firmiſſimum ſit ad euertendam hæreticam eorum prauitatem, qui imaginum cultum abnegant: illud tamen hæretici infirmare contendunt, dicentes, multa eſſe, per quæ Deus miracula fecit, quæ tamen non coluntur, & adorantur; nam Eliſeus per aquam Iordanis curauit lepram
4. Reg. 5 Ioann. 9. Naaman, Chriſtus ſputo curauit cœcum, nec tamen adoramus aquam, vel ſputum: quin etiam per homines malos aliquando facit Deus miracula, & tamen eos homines omni honore indignos iudicamus. Reſpondeo, ſpectandum eſſe finem miraculorum: id enim, quod miraculo confirmatur, Dei teſtimonium habet: iam Eliſæus, & Chriſtus non adhibuerunt aquam, vel ſputum in miraculis, vt aquam, vel ſputum honorarent, ſed vt oſtenderent, ille quidẽ, eſſe Prophetam Dei; iſte, ſe verum Dei filium. Similiter homines mali non faciunt miracula, vt ſe, & vitam commendent, ſed fidem: quare non ipſi, ſed fides, quam prædicant, veneranda eſt. Deinde falsò ſupponitur, ſputum Chriſti non eſſe adorãdum: ego Chriſti Domini ſaliuam, ex diuino illo ore emanantem, adorare non dubitarem, ſicut vngues, & capillos, licet velut hominis excrementa habeantur. Miracula autem per imagines facta ideo facta ſunt, vt probarent, ac ſancirent imaginum cultum. Nam, cur quæſo ignis cæleſtis diſcerpſit ſtatuam Iuliani, niſi vt vindicaret iniuriam factam ſtatuæ Chriſti? & cur ab imagine ab Iudæis confoſſa, ſanguis prodijt, qui infirmos plurimos curauit, vt eſt apud Atha-
Athanaſ. Greg. Turo. Rhegin. naſ. lib. de paſſ. imag. Domini. Greg. Turonenſem de gloria Martyrum, c. 21. Rhegin. in Chronico anni 804. niſi vt oſtenderet, ſe honorare id, quòd Iudæi contumelia afficiebant.

§. 6.

Ex Sanctis Patribus, ac vetuſtiſsimis Doctoribus.

VNANIMIS eſt in hac parte Sanctorum Patrum conſenſus: quorum, vt breuitati conſulã, ſelectiora quædam teſtimonia ſolum apponam. D. Damaſcenus lib. 4. Orthodoxæ fidei cap. 17. ait: *Quia nonnulli nobis exprobant, quòd adoramus, & veneramur Saluatoris noſtri, & Reginæ noſtræ Deiparæ imaginem, inſuper & reliquorum Sanctorum, & famulorum Chriſti, audiant, quòd à principio Deus hominem ad ſuam imaginem fecerit. Cuius igitur gratia inuicem adoramus, niſi quatenus ad imaginem Dei facti ſumus? nam, vt inquit Deifer, & Magnus in diuinis Baſilius, imaginis honor ad exemplaris transfertur honorem.* Et infra: *Quia non omnes litteras norunt; neque lectioni incumbunt, Patres noſtri conſenſerũt, veluti quædam trophæa, hæc in imaginibus repræſentare ad promptam memoriam: ſiquidem ob negligentiam frequenter cogitatione non tenentes paſſionem Chriſti, imaginem transfixionis Chriſti videntes, in Saluatoris paſſionis memoriam redimus, & procidentes adoramus, non materiam, ſed imagine repræſentatum, vt neque materiã, ex qua ſcriptum eſt Euangelium, ſic neque Crucis materiam adoramus, ſed quod typo, figuraq. exprimitur: nam quid refert Crux à materia, ſi non habet Chriſti repræſentationem?* D. Athanaſ. ſer. 5. contra Arrianos: *In imagine Regia, ſpecies Regis, & forma apparet, & in Rege imaginis ſpecies: ſine enim omni diſcrepantia vultus Regis in imagine expreſſus eſt, vt qui videt imaginẽ, videat in ea Regem, & viciſſim, qui Regem intueatur, agnoſcat illum ipſum eumdem eſſe, qui in imagine repræſentatur. Cæterum, quia in ambobus nulla eſt diſſimilitudo, qui poſt conſpectam imaginem, velit Regem videre, huic ad eum modum ita imago iure loqueretur: ego, & Rex vnum ſumus: ego enim in illo ſum, & ille in me; & quod in me animaduertis, id quoque in eo animaduertas; & quod videris in illo, videris & in me. Qui igitur adorat imaginem, in illa adorat ipſum Regem, quippe cum ipſa imago nihil aliud ſit, quam Regis forma, ac ſpecies.*

Damaſcen. D. Athanaſ.

Damaſus Papa lib. Pontificali in vita Silueſtri: *Huius temporibus fecit Conſtantinus Auguſtus Baſilicas iſtas, quas & ornauit. Baſilicam Conſtantinianam, vbi poſuit dona iſta, faſtigium argenteum, habens in fronte Saluatorem, ſedentem in ſella quinque pedum, penſantem libras centum viginti, & duodecim Apoſtolos habentes ſinguli quinos pedes, penſantes libras nona-* Damaſus.

ginta cum coronis ex argento puriſſimo. Itē à tergo reſpicientem in abſide, Saluatorem ſedentem in Throno, in pedibus quinque ex argento puriſſimo, penſantem libras centum quadraginta, & Angelos quatuor ex argento in quinis pedibus, qui penſant ſinguli libras centum quinque, cum gemmis Alabandenis. D. Gregorius lib. 7. indict. 2 epiſtol. 53. ad Secundinum: *Imagines, quas tibi dirigendas per Dulcidum Diaconum rogaſti, miſimus. Vnde valde nobis tua poſtulatio placuit, quia illum toto corde, tota intentione diligis, cuius imaginem præ oculis habere deſideras.* Et infra: *Dum nobis ipſa pictura, quaſi ſcriptura, ad memoriam filium Dei reducit animum noſtrum, aut de reſurrectione lætificat, aut de paſſione demulcet. Ideoque direximus tibi ſurtarias duas, imaginem Dei Saluatoris, & Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, Beatorumq. Apoſtolorum Petri, & Pauli continentes per ſupradictum filium.* Nicetas de Imperio Ioannis Comneni. *Illud inſignem eius pietatem teſtatur, cum Romana phalanges, vrgentibus hoſtibus, & audacius ſe inſerentibus, laborarent, imaginem Dei Genitricis cum gemitu, & miſerabilibus geſtibus intuens lacrymas, bellicis ſudoribus calidiores fundebat, neq; id fruſtra: ſtatim enim cæleſti robore armatus, Scythicam aciē profligat, quemadmodum olim Moyſes extenſione manuum Amalechiticas turmas diſſipauit.* Paulus Diaconus de geſtis Longobardorum lin. 7. c. 14. *Hac tempeſtate Leo Imperator, apud Conſtantinopolim, Sanctorum imagines depoſitas, incendit. Romano quoque Pontifici idem facere, ſi imperialem gratiam habere vellet, mandauit. Sed Pontifex id facere contempſit. Omnis quoque Rauennenſis exercitus, & Venetiarum, talibus iuſſis, vno animo reſtitere, & niſi eos Pontifex prohibuiſſet, Imperatorem ſuper ſe conſtituere aggreſſi fuiſſent. Per idem tempus Leo Imperator ad peiora progreſſus eſt, ita vt compelleret omnes Conſtantinopoli habitantes, tam vi, quàm blandimentis, vt deponerentur, vbicumq. haberentur, imagines, tam Saluatoris noſtri, quàm eius Sanctæ Genitricis, & omnium Sanctorum, eaſq. in medio vrbis concremari fecit: & quia plerique ex populo tale ſcelus fieri præpediebant, aliquot ex eis capite truncati, alij alia parte corporis mulctati ſunt. Cuius errori Germanus Patriarcha non conſentiens, à propria ſede depulſus eſt, & eius loco Anaſtaſius presbyter ordinatus eſt.* Ioannes Patriarcha Hieroſolymitanus, in vita S. Ioannis Damaſceni: *Ingruerant vniuerſo Orbi nox horrida, atque profundæ tenebræ, ita vt obſcurarentur venerabilium imaginum præclaræ figuræ: illarum auctor fuit, non à triuio aliquis, ac plebeius, qui in exigua tantum parte orbis, malitiam ſuam diſſeminaret: ſed vir ille (vt ſic dicam) manu fines Orbis complectens, Romanorum videlicet Princeps. Is potentia inflatus, vi ſumma nitebatur, vt ad vnam venerandas imagines omnes, & locis in omnibus, demoliri poſſet. Et eapropter imaginum cultores, partim deliniari faciebat, ſicut Leo rapiens & rugiens, verè tam animo, quàm corpore Leo: partim in diuerſa rugitu ſuo fugabat, atque adeo ſæuiebat, vt fidelium plerique in ſubterraneis ſpeluncis ſeſe occulerent, exiſtimarentq. tutius leonibus, ac draconibus conuenire, quàm cum illo, illiuſq. familiaribus habitare. Nonnulli etiam metu perterriti, vſque in extremos Orbis terminos procurrerunt: Leo enim rugiet, & quis non formidabit? ab ipſo, inquam, quaſi à conſpectu colubri fugiebant. At Ioannes ille, non à leonina feritate, ſed gratia, nomen ſortitus, ſpiritalique gratia plenus, aduerſus ſingularem hunc ſerpentem ſtomachari, & excandeſcere cœpit; ita autem ſtomachabatur, vt rectè & virtutem, & zelum dixeris ſtomachationem, non ad Sauromatas cum Thracibus, neque ad columnas Herculis cum Conſtantinopolitanis profugit, neque ad deſertiora loca ex palatijs tranſijt propter rugitum leonis. Sed & cum verſaretur Damaſci, & cum monaſticam, ſolitaria Palæſtinæ loco exerceret, ſtrenuus, & impauidus aduerſus Leonem pugnabat. Quamuis autem ille ſtrenuiſſimus meus athleta, tanto locorum interuallo abeſſet à tyranno, libris tamen, & ſermonibus cor illius diſſecabat, ueluti tricuſpidibus haſtis, quas igne Spiritus ſancti fabricabat, vitali aqua ſolidans.* In eadem hiſtoria refert, quomodo ipſi Damaſceno per Beatam Virginem manus reſtituta ſit, quam propter imaginum defenſionem amiſerat. Accedunt his Sanctus Baſilius orat. in Sanctum Barlaā, Gregorius Nyſſenus oratione in Theodorum, Sanctus Auguſtinus lib. 1. de conſenſu Euangeliſt. cap. 10. & lib. 22. contra Fauſtum cap. 73. & lib. 3. de Trinitate cap. 10. D. Ambroſius lib. de incarnationis Dominicæ ſacramento c. 7. & orat. de obitu

D. Gregor.
Nicetas.
Paul. Diac.
Ioan. Patr. Hieroſol.
D. Baſil.
D. Gre. Nyſ.
D. Aug.
D. Ambroſ.

7. Synod. obitu Theodoſij, & alij quamplurimi Patres, quorum teſtimonia refert 7. Synodus
Damaſcen. act. 3. 4. & 5. Plura etiam conceſſit D. Damaſcenus orat. 3. de imaginibus. Verum quia hæretici referunt pro ſuo errore D.
Epiphan. Epiphanium in epiſt. ad Ioannem Hieroſolymitanum, vbi ipſe refert, quòd ingreſſus quandam Eccleſiam, cum imaginem velo depictam vidiſſet, ſtatim illud ſcidiſſe, quòd talis pictura contra diuinum præceptum exiſteret: opus eſt tantum Doctorem ab hac calumnia vindicare: etenim D. Da-
Damaſcen. maſcenus orat. 1. de imaginibus expreſſe tradit, partem illam extremam illius epiſt. non eſſe Epiphanij, ſed ab aliquo hæretico ſuppoſitam; cuius rei varias coniecturas
Alanus. congerit Alanus ſupra cap. 20. Tres vero, aut quatuor ſunt potiſsimæ. Primum eſt, quòd in 7. Synodo act. 6. duo teſtimonia Epiphanij afferuntur, quibus abutebantur hæretici, qui conuicti ſunt illa falſo confinxiſſe, & Epiphanio impoſuiſſe. Si autem in hac epiſtola Epiphanij hæc pars eo tempore legeretur, certè hæretici illam maximè vrgerent: ſignum eſt ergo eam partem non fuiſſe ab Epiphanio ſcriptam, ſed poſtea ab hæreticis impoſitam: hanc enim eſſe hæreticorum conſuetudinem conſtat
7. Synod. eadem 7. Synodo act. 38. vbi Macharius confeſſus eſt, ſe mutaſſe teſtimonia Sanctorum; & Adrianus in reſpōſione ad Carolū, oſtendit hæreticos corrupiſſe epiſt. Cyrilli ad Succeſſum; & ſimilia videri poſſunt in
Euſebius. Athanaſius. Nicol Papa. Euſeb. lib. 4. hiſt. c. 25. Athanaſ. epiſt. ad Serapionem. Nicolaus etiam Papa epiſt. ad Leonem. Secundo, ex contextu epiſtolæ hoc non obſcure colligitur. nam pars illa, in qua hæc fabula continetur, extrema eſt totius epiſtolæ, quæ incipit ab illo §. *Præterea audiui quoſdam, &c.* ante quam particulam, epiſtola eſt abſoluta, & completa, vt patet ex vltima clauſula: *Deus autem pacis det nobis iuxta ſuam clementiam, vt conteratur Satanas, &c.* Tertio, Gregorius
Gregorius. lib. 9. epiſ. 9. reprehendens Serenum, dicit, nullum antiquorum Patrum auſum eſſe imagines confingere, neque de vllo hoc eſſe ſcriptum. Quarto, conſtat ex Chry-
Chryſoſt. Baſilius. Athanaſ. Greg. Naz. Greg. Nyſſ. ſoſtomo, Baſilio, Athanaſio, Gregorio Nazianzeno, & Nyſſeno, & alijs Patribus Epiphanio æqualibus, ea ætate vſum imaginum in Eccleſia Græca, & vniuerſo Oriente frequentiſsimum fuiſſe. Qui ergo veriſimile eſt nouum, & inuſitatum Epiphanio viſum eſſe? aut ſi hac contra ſcripturam eſſe credidit (vt ibi dicitur) quomodo cæteros errores, atque hæreſes impugnans, nuſquam hunc vſum reprehendit? addo tandem in illa epiſt. non ſatis explicari, cuius fuerit figura in illo linteo depicta, nec dicitur fuiſſe alicuius Sancti. Vnde fortaſſe contingere potuit, vt fuerit alicuius hominis profani, vt notarunt Cardinalis Bellar- Card. Bellar min.
minus de imaginibus, & ante illum Maria- Marian. Victor.
nus Victor in ſcholijs ad hanc epiſtolam, quæ habetur to. 2. oper. D. Hieron. ep. 60.

§ 8.

A multiplici vtilitate.

SACRARVM imaginum, & præcipuè Chriſti Domini, & B. Virginis pium, ac religioſum vſum multiplex vtilitas mirificè commendat: illa in primis notiſsima eſt, & experientia ſatis comprobata, quòd cum aſpiciuntur, deuotionis igniculos, ac pios in voluntate excitant affectus. Vnde Georgius Patriar- Georg. Patriarcha.
cha Alexandrinus, & Metaphraſtes refe- Metaphr.
runt, D. Chryſoſtomum Pauli effigiem cū intueretur, vehementer commoueri ſolitū, immo ipſemet Chryſoſtomus in orat. quòd veteris, & noui teſtamenti idem ſit auctor, Chryſoſt.
hæc verba ſcripſit: *Ego & ex cera fuſilem picturam plenam adamaui: vidi enim Angelum in imagine, Barbarorum nubes propulſantem.* Beatus quoque Aſterius Epiſco- B. Aſterius Epiſcopus.
pus Amaſeæ, cum ſanctæ Euphemiæ martyrium in imagine expreſſum deſcripſiſſet, quòmodo lictor, arrepto virginis capite, & in tergum reflectens, dētes virginis malleo & terebro excuteret, ſubdidit: *Sed lachrymas fundo. nā hæc mihi paſſio vocem aufert, vt amplius loqui nequeam; nam tam exactè ſanguinis guttas, ex ore defluentes, pictor expreſſit, vt iuraueris à labijs profluere.* Quod quidem teſtimonium cum in ſancta Synodo act. 4. relatum eſſet, clariſsimi Duces dixerunt, ad picturæ emphaſim exprimendam, quòd ſanctus vir hæc videns, compūctus eſt. Et Baſilius Ancyranus Epiſc. ſub- Baſilius.
dit: *Iſte ſanctus vir, eiſdem affectibus obnoxius fuit, quibus etiā Greg. Ambo enim per imagines ad lachrymas acti ſunt.* S. Greg. Nyſſenus orat. de Deitate Filij, & Spiri- Greg. Nyſſ.
tus ſancti; & in Abraham dicit: *Vidi ſæpe inſcriptionis imaginem, & ſine lachrymis*

tranſire non potui, cum tam efficaciter pictura ob oculos poneret hiſtoriam. Procumbit enim ante aram Iſaac, genibus innixus circumductas ferens in tergo manus. Ille vero à tergo pueri innixum pedum curuamini, ſiniſtram comam pueri apprahendit, ad ſe trahens. Declinat faciem ad puerum, miſerabiliter infundens; dexteram autem gladio obarmatam geſtat, quam etiam ad eumdem dirigit, iamque gladij acies propemodum ipſum corpus attingit, cum illum diuina vox à facto deterret. Hoc autem teſtimonium cum in Synodo 7. Nicæna eſſet recitatum, ſubdit Theodorus Epiſcopus Cathanes? *Beatus Gregorius vigilantiſſimus ad diuina oracula, inſpecta Abrahæ hiſtoria fleuit, quanto magis inſpecta œconomia Domini noſtri Ieſu Chriſti veri Dei, ad lacbrymas, & vtilitatem contemplantes nos adhortabitur.* Baſilius Ancyræ Epiſcopus: *Frequenter* (inquit) *Beatus Pater hiſtoriam legit, ſed obiter, poſtquam autem eam picturam expreſſam vidit, fleuit.* Et Patriarcha eidem Concil. præſidens intulit: *Nonne & nos lachrymas funderemus, ſi Dominum & nos videremus Cruci affixum?* Sed vt picturæ vis melius appareat (habet enim plus ad commouendũ virium, quam oratio) licebit nobis ex gentilium ſcripturis exemplum afferre; ſcribit enim Appianus in lib. 2. de ciuilibus bellis, quòd interfecto Cæſare, quidam ex eius amicis crudelitatem interfectorum populo oſtenſurus, ex lecto Cæſaris, qui tum in foro poſitus erat, imaginem eius ex cera fabrefactam protulit, quæ tres, & viginti plagas vultui, & vniuerſo corpori ferino ritu impreſſas, atque patentes repræſentabat: quo nimirum ſpectaculo maiorem in populo dolorem, & iram concitauit, quàm vlla vel oratione, vel actione potuiſſet. Huius vim exitus comprobauit: eo enim horrendo ſpectaculo viſo, populus ita ira excanduit, vt contra Cæſaris perſecutores multa crudeliter tentarit inflixeritque ſupplicia.

Theod Epiſcop. Cath.

Baſilius Ancyr. Epiſc.

Appian.

Secunda vtilitas eſt, quòd imagines multum deſeruiunt ad inſtruendam rudẽ, atque indoctam plebem, vt elegenter Damaſus loco ſupracitato dixit: ſolet enim, vt rectè dixit Greg. Nyſſ. orat. de Sancto Theodoro, etiam figura tacens in pariete loqui, maximeque prodeſſe, & vt inquit D. Greg. lib. 7. epiſtola 109. pictura in Eccleſijs adhibetur, vt qui litteras neſciunt, ſaltem in parietibus videndo legant, quæ legere in codicibus non valent. & Diuus Gregorius lib. 9. epiſtola 9. inquit: *Quod legentibus ſcriptura, hoc & idiotis præſtat pictura, quia in ipſis ignorantes vident, quid ſequi debeant, in ipſa legunt, qui litteras neſciunt.* Quibus conſonanr verba Diui Damaſ. lib. 4. cap. 17. *Quia non omnes litteras norunt, neque lectioni incumbunt, Patres noſtri conſenſerunt, hæc imaginibus repræſentari.* Conſona etiam ſunt alia venerabilis Bedæ lib. 19. de templo Salomonis: *Imaginum aſpectus multum compunctionis ſolent præſtare contuentibus, & eis, qui litteras ignorant, quaſi viuam Dominicæ hiſtoriæ pandere lectionem.* Quapropter ſicut hiſtoria honeſta, eſt in Eccleſia neceſſaria, ita & ſanctarum imaginum vſus: omnes enim hiſtoriæ vtilitates ad imagines accommodari poſſe, facile conſtat: quod non ignorans Plutar. de glo. Ath. inquit: *Pictores idem coloribus, & figuris exprimunt, quod ſcriptores verbis, & dictionibus. Materia quidem; & modo imitationis differunt: vtriſque non idem eſt finis propoſitus.* Itaque optimus hiſtoriæ ſcriptor habetur, qui narrationem perſonis, animoque mouendo aptatis figuris, ita conformat, vt picturam referat. Nec quicquam refert hæreticorum reſponſio, dum aiunt, hiſtorias depictas inſtruere, ſecus tamen imagines ſolitarias: nam imprimis imagines ſolitariæ, vt à Chriſtianis ſolitæ ſunt depingi, ſemper continent, quaſi per compendium, aliquam hiſtoriam: nam cum pingitur Chriſtus, ſemper pingitur, vel in forma pueri, in ſinu matris, vel in formam viri alligati ad columnam, vel in Cruce pendentis, vel reſurgentis è tumulo, vel aſcendentis in Cælum, &c. ſic etiam Sancti ſemper cum inſigni virtutis, vel paſſionis, vel poteſtatis pinguntur, Petrus cum clauibus, Laurentius cum craticula, Andreas cum Cruce, &c. Martyres omnes cum palma, Sancti omnes cum diademate. Ex quibus ſignis, ſeu inſtrumentis docemur quaſi per compendium, quod illi, quos veneramur, egerint, quidue paſſi ſint. Deinde etiam ſi ſolitariæ omnino depingantur huiuſmodi imagines, valde vtiles ſunt ad confeſſionem Catholicæ fidei: dum enim honoramus imagines Sanctorum, teſtamur nobis placere eorum fidem, & doctri-

Damaſ.

Greg. Nyſſ.

D. Greg.

Idem D. Gregor.

Damaſ.

Beda.

Plutarchus.

ctrinam, & ſanctos mores, & ſimul nos deteſtari omnem impietatem, & idololatriã, contra quam ipſi vſque ad mortẽ pugnauerunt, & nunc præcipuè teſtamur, nobis non placere nouitates Lutheranorum, & Caluiniſtarum, dum id religioſè veneramur, quod illi ſacrilegi deſtruunt. Tertia vtilitas eſt, quòd imagines conſeruant in nobis memoriam Chriſti Domini, Beatæ Virginis, & Sanctorum, quorum recordatio non poteſt non vtilis eſſe, vel ad fouendam deuotionem, vel ad illam acquirendam: vnde in 2. Concilio Nicæno act. 4. hæc verba legimus: *Sicut olim fimbriæ aſſuebantur veſtibus ad memoriam mandatorum Dei, ita & multo magis ex ſcripturis egreſſum glorioſè Caſtrophes videre licet.* Etenim ſicut Numerorum 15. recipiebantur fimbriæ adhiberi veſtibus, quas (vt ſacer Textus ait:) *cum viderint, recordentur mandatorum Dei*, ita ſanè tam ſcripturæ, quàm imagines in memoriam reuocant exemplaria, quæ referunt præclara geſta: quòd ſi contingat exemqlaria non eſſe de nobis nota, ad ſciſcitandum de illis prouocant: vt enim dixit D. Germanus Epiſcopus, vt refertur in Synodo 7. imagines ſaltem ſunt cauſa inquirendi, & veſtigandi ab alijs.

2. Conc. Nicæno act. 4.
Num. 15.
D. Ger. Epiſ.

Quarta vtilitas imaginum eſt, quòd ad amorem erga Chriſtum Dominum, beatã Virginem, & reliquos Sanctos animum accendunt: qui enim diligit, libenter inſpicit imaginem abſentis amici, & inſpiciendo, magis inardeſcit. Hinc ſeuerus Sulpitius, quia vehementiſsimè Sanctum Paulinum diligebat, nec tamen poterat apud eum ſemper eſſe, rogauit eum per litteras, vt imaginem ſuam ad viuum expreſſam ad ſe mitteret, cui modeſtiſsimè ſe excuſans, reſpondit Paulin. epiſt. 8. ad Seuerum, ſe nondum habere perfectam imaginem ſecundi Adami, ſed gerere adhuc primi Adami effigiem, & ideo nolle mittere. Et Diuus Gregorius lib. 7. epiſt. 53. mittens Secundino imaginem Saluatoris, ait, ſe ſcire eum imaginem cupere, vt in amore ipſius Domini recaleſceret: etenim Chriſtus Dominus mire vtitur artificio, vt amoris flammas in nos excitet: nam, vt recte dixit D. Dionyſius Areopagita de diuinis nominibus, Chriſtus amatoriè nos proſequitur: hoc autẽ callidum eſt amantis artificium, vt varias induat formas, figuraſque multipliaes, vt facilius amatum ad ſui amorem alliciat: acutus enim amor formas multiplices effingit, & oſtendit:

Paul. epiſt. 8. ad Seuer.
D. Greg.
D. Dionyſius Areop.

Varias nam fingere pergit
Mille mihi formas ingenioſus amor.

Ita Chriſtus, vt ſponſam Eccleſiam ad ſe immenſa vi ſui amoris alliciat, multiplices ſui illi exhibet formas; in Deitate magnificam, in Humanitate pauperrimam, in Natiuitate lugentem, in Transfiguratione fulgentem, in Paſſione lugubrem, in Reſurrectione iucundam: quod idem præſtat ad amorem noſtrum erga matrem ſuam in nobis conciliandum, nunc per imagines illam conſtituentes ante oculos noſtros aſſenſum præbentem Angelo, nunc Chriſtum pannis inuoluentem, nunc lac ad vbera propinantem, nunc ad Aegyptum illum baiulantem, nunc Cruci ſummo dolore adſtantem, vel certè in Cælum aſſumptam, pro nobis intercedentem.

Quinta vtilitas, eaque magni momenti imaginum eſt, quòd ad imitationem animos prouocant: vt enim dixit D. Baſilius homil. in Barlaam, res in bello fortiter geſtas, tum eloquentes homines ſæpenumero, tum pictores exprimunt: illi ſermone orantes, hi in tabulis delineantes, & pulchrè multos ad fortitudinem excitant. Huius vtilitatis meminit Septima Synod. quod citatur in eadem Synodo act. 4. Refert impudicam fœminam, cum ad quemdam euocata veniret, in ipſo limine conſpexiſſe imaginem Polemonis pudiciſſimi hominis, & inde confuſam erubuiſſe, & pœnitentia ductam, rediſſe domum ſuam: e contra vero (quod etiam in idem argumentum facit) Terentius in Eunucho tradit, quòd iuuenis quidam conſpecta tabella, in qua pictus erat Iuppiter, ſtuprum inferens Danæ, ad ſimile perpetrandum flagitium prouocatus fuit. Sicut enim prauæ, & inhoneſtæ imagines ad malum excitant, ita piæ, & honeſtæ ad bonum inuitant, vt & his verbis eleganter proſequitur D. Gregor. Nyſſen. orat. ad Theodorum: *Pictor flores artis induxit, in imagine depictos, fortia facta Martyris, repugnantias, cruciatus, efferatas, & immanes tyrannorum formas, impetus violentes, flammeam illam fornacem, beatiſſimam conſummationem Athletæ, certaminum, præſidis, Chriſti, humanæ formæ effigiem, omnia verbis tamquam in libro quodam, qui linguarũ interpreta-*

D. Baſilius.
7. Syn. act. 4
Terentius in Eunucho.
D. Greg. Nyſſenus.

preta-

Digitized by Google

pretationes contineat, coloribus artificroſè depingens, certamina, atque labores Martyris nobis expreſſit, ac tanquam pratum amænum, & floridum, templum ornauit: ſolet enim etiam pictura tacens in pietate loqui, maximèque prodeſſe. Iuxta illud Taci- Corn.Tacit. ti, pictura poema, &c.

Vltima vtilitas eſt, quòd per imagines Chriſto Domino B.Virgini, & Sanctis debitum honorem, & cultum exhibemus: eſt enim indubitatum, moris fuiſſe apud omnes nationes ad honorem magnorum virorum, & inſignum fœminarum ſtatuas eis erigere, & conſecrare, vt tradit Plinius Plinius. lib.35.hiſt.cap.2. & habetur in codice Iu- Codic. Iuſtiniani. ſtiniani, vbi titulus extat de ſtatuis, & imaginibus inſignium perſonarum. Vnde Ni- Nic.de Lyr. colaus Lyra in cap.5.lib.2.Reg. explicans verba illa: *Non ingredieris huc, niſi abſtuleris cæcos, & claudos*, refert ex Rabbi Salomone, hos cœcos, & claudos eſſe duas imagines, quarũ vna repræſenrabat Iſaac, qui paulo ante mortuus fuit cęcus, vt ha- Gen. 27. betur Geneſ.27. & alia Iacob, qui claudicabat ex lucta cum Angelo, vt legitur Ge- Gen. 32. neſ. 32. & addit, quòd Iebuſæi, qui erant Ieruſalem deſcenderant de Abimelech, cum quo inijt fœdus, & iurameutũ Abra- Gen. 11. ham, vt habetur Geneſ.11. & ideo videntes poſteri eius filios Abrahæ creſcentes, timuerunt, ne aliquando vellent eos inuadere, & ideo oppoſuerant prædictas duas imagines in parte ſuperiori ſui fortalitij, & in ore cuiuslibet imaginis erat ſcriptũ iuramentum Abrahæ, quaſi dicerent: poſteri Abrahæ non poſſunt hunc locum inuadere: & ſecundum hoc dicuntur cœci, & claudi, odientes animã Dauid, in quantum reputabant eum tranſgreſſorem iuramenti Abrahæ, & per conſequens odibilem Iſaac, & Iacob, quorum erãt imagines. Ecce homines etiam ethnici tantum honorem tribuebant ſanctorum imaginibus, vt ciuitatem ſuam ſufficienter munitam putarent duplici illa Patriarcharum effigie Iſaac, & Iacob, deinde Taliſij imaginem à Prothogene in Rhodiorum manibus depictam extitiſſe legimus, ob cuius honorem Demetrius Rex ab illius vrbis incendio ſe continuit, quemadmodum Plutarchus in Demet. refert in hæc verba: Plutar.in vita Demetr. *Demetrius obſidens Rhodum, precibus Rhodiorum pepercit, imagine Taliſij à Prothogene mira arte depicta.* Et Plin.lib.11.cap. Plinius. 38.eiuſdem hiſtoriæ; *Non immemor* (inquit) *Rhodum non incendit Rex Demetrius expugnator cognominatus, ne tabulam Prothogenis cremaret, à parte ea muri locatam.* Ac tandem Semiramis Helenæ, & aliarum inclytarum fœminarum ſtatuas ad earum honorem erexit. Vnde Euſebius. Euſebius lib. 6. de hiſtor.c.14. hanc præcipuam fuiſſe cauſam indicat, ob quam Chriſtiani cœperunt ſanctorum imagines deſiderare, vt debiti honoris tributum pẽderet illis. Et licet ibidem dicat, hunc vſum ex gentilium conſuetudine narum, qui in teſtimonium excellentiæ, & virtutis aliquorum præſtantium virorum ſtatuas, vel imagines eis erigebant; minime loquitur de aliqua gentilium ſuperſtitione, vt ſcitè adnotauit Illuſtriſs. Cardinalis Card.Belar. Belarminus lib.2. de imaginibus, cap.10. ſed de naturali, acproinde bona conſuetudine, qua ſoliti erant, quos honore dignos iudicabant, ſtatuarum erectione celebrare: quamuis in eo poſtea grauiter errauerint, ſceleratis etiam hominibus, & falſis dijs eas erigendo, in quo adeo decepti fuerũt, vt D.Auguſt. lib.6. de ciuit. cap. 9. dicat D.Auguſt. ſingulis hominũ actionibus ſingulos deos falſos præfecerunt, & nomina cuique propria tribuerunt, & Euſeb.de præparatione Euſebius. Euangelica narrat, tempore Heſiodi deorum multitudinem adeo creuiſſe, vt triginta millia connumerarentur: cuius tamen erroris in Eccleſia Chriſti nullum eſt periculum, cum & vnicum Deum profiteatur, & nullius imaginem adorandam proponat, niſi Apoſtolica Romani Pontificis trutina, tali veneratione digna habeatur. Atque omnes imaginum vtilitates à me commemoratas, compendio perſtrinxit ſa- Conc. Trid. ſeſſ.25. crum Conc.Trid.ſeſſ.25.in decreto de inuocatione, veneratione, & reliquijs Sanctorum, & ſacris imaginibus, cuius verba hæc ſunt: *Illud diligenter doceant Epiſcopi per hiſtorias myſteriorum, noſtræ redemptionis picturis, vel alijs ſimilitudinibus expreſſas, erudiri, & confirmari populum in articulis fidei commemorandis, & aſſiduè recolendis; tum vero ex omnibus ſacris imaginibus magnum fructum percipi, non ſolum, quia admonetur populus beneficiorũ, & munerum, quæ à Chriſto ſibi collata ſunt, ſed etiam, quia Dei per Sanctos miracula, & ſalutaria exempla, oculis fidelium ſubijciuntur: vt pro ijs Deo gratias agant, ad*

San-

Digitized by Google

ſanctorumque imitationem, vitam moreſq; ſuos componãt, excitenturq; ad adorandum, ac diligendum Deum, & ad pietatem colendam: ſi quis autem his decretis contraria docuerit, aut ſenſerit, anathema ſit. Ex quibus omnibus ſatis mihi inſanire videtur quiſquis ſacrarum imaginum vſum relegandum putat: etenim ſicut omnino demens eſſet, qui mentes imaginis tolleret, ſine quibus nec ipſa mens diuina quidquã cogitat, aut facit, cum illæ virtutem habeant præſentandi, mouendi, & cur trepidem aſſenſiens, & iuuandi, præſtandi? nam & mens mentium ſuprema, abſque mentis ſimulachro nec quidquam comprehẽdit; mouendi pariter, & agendi. Nam & Deus cum ex vtero imaginem increatam efformaſſet, tunc primum inclinauit ab archetypo orbem, & orbis Principem collineare, iuuandi quoque poteſtatem oſtendit. Nam ille, qui figura eſt Dei Patris, cum ipſo erat cuncta componens. Non diſſimiliter effrons quoq; omnis eſto, qui oculis obiectas imagines tollit, ſine quibus nec ipſe oculus Sanctorum, quamdiu corpori concretus. Sunt illæ rerum vicariæ exhibentes, mouentes, agentes, & iuuantes: præſertim vero ſi baiulæ virtutis diuinæ. Ab his abſentes, & nunquam viſos cognoſcimus. Ex eis ad amorem, cultũ æmulationem accendimur, ab iiſdem ad res præclarè, vel ſecus gerendas excitamur. Hæ naturali colorum temperie oculum recreantes, vi exerta, imaginatiuam, quàm vocant, facultatem, concitant, qua mora, coloreque interius præſepulto, ſed à viſis redaccenſo, qui inerant nocentes, digerunt humores, virtute quadam modica præſtantes. Quid quod animantia bruta ad aſpectum imaginum commouentur? Quid Bothri Zeuxis, ad quos aues? quid equa, ad quam coniugus? quid Sindon Parthaſij, quæ ipſi impoſuit Appelli? Porro ſi ad diuiniora aſſurgimus ſimulachra, in ſacro tabernaculo, Cherubicę imagines ad cultum Maieſtatis exterrebant. In ſtipite ſerpens dependulus percuſſos ab ignitis perſanabat. In templo Salomonis palmæ cælatæ ad virtutem attolebant. In lembis prætextarum Hæbraicarum vittæ circumcinctæ, ad obſeruationem decalogi præmonebant. In thyara Tetragrammaton præfulgens, ad reuerentiam numinis prælucebat.

§. 9.

Ex neruoſis rationibus.

POTVISSEM, hoc argumentum altius repetens, ad ſanctiſſimæ triadis ſolium meditatione conſcendere, in qua fides docet, patrem ita perſimilem ſibi genuiſſe filium, vt D. Paulus ad Coloſ. 1. & ad Hebræos 1. imaginem, & figuram Patris vocitaret: *Imago Dei inuiſibilis, & figura ſubſtantiæ eius:* (Ad Coloſſ. 1. Ad Heb. 1.) figura autem non mortua, vt pictoribus fieri conſueuit, ſed viua: *In ipſo vita erat,* (Ioan. 1.) vt ait Ioannes cap. 1. Hanc autem ſui imaginem propoſuit Deus Angelis adorandam, cum primum illos condidit, & cum poſtea carne illam induit, vt Apoſtolus teſtatur ad Hebræos 1. *Et cum iterum introduxit primogenitum in Orbe terrarum, dicit, & adorent eum omnes Angeli eius.* (Ad Heb. 1.) Nõ ſolum autem Deus viuam, atque conſubſtantialem ſui imaginem intra ſe ipſum ab æterno genuit, ſed & in tempore, ipſius triadis ſimilitudinem in homine impreſſit: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram,* (Geneſ. 1.) Geneſ. 1. Vnde cum Deus perfectiſſimus ſit omnium pictorum, & ſculptorum, non poteſt non ars ad pingendum, & exculpendum bona eſſe, quod & illud ſatis confirmat Exod. 31. & 35. (Exod. 31. & 35.) quòd Deus dediſſe legitur duobus viris Beſeleel, & Ooliab ſpiritum ſuum, ſapientiam, & ſcientiam ad exculpendum, & cogitandum multa pro fabrica tabernaculi. Tamen quia hæretici dicere potuiſſent, primam illam Verbi diuini imaginem veneratione dignam, quia increatam, ſecundũ vero naturalem imaginem, homini impreſſam, non mereri cultum religioſum, ſed ciuilem tantum, & politicum. Tertiam tandem imaginum diuerſitatem, quàm Beſeleel, & Ooliab formauit ex exculpendi arte, diuinitus eis infuſa, non fuiſſe ordinatã ad hoc, vt imagines adorandas fabrefacerent, ſed vt templum exornarent, ad efficaciores alias rationes me conuerto.

Primam deſumo ex doctrina D. Auguſtini epiſt. 203. & Diui Cyrilli Catheceſ. 12. (D. Auguſt. D. Cyril Catheceſ.) dum aiunt, hominem dignum eſſe veneratione, quia imago Dei eſt, ex hoc enim apertè efficitur, imagines Chriſti, B. Virginis, & ſanctorum dignas eſſe veneratione

pro-

propter participatam excellentiam Dei: nec infirmat hanc rationem, quòd hæretici Magdeburgenſes ex libro Carolino reſpondent, hominem non adorari, etiam ſi ſit imago Dei, religioſè, ſed tantum ciuiliter, hoc enim nihil refert. nam cum ratio, & cauſa, propter quam aliquid colitur, eſt res ſacra, tum religioſè honoratur, & non ciuiliter tantum: ergo cum imagines ſanctorum honorantur propter excellentiam ſanctitatis illorũ, verè etiam coluntur religioſè: confirmat hanc rationem inſignis fraus Iuliani apoſtatæ, quam deſcribunt
Greg Naz. Gregor. Nazianzenus orat. 1. in Iulianum, Paulus Diaconus in vita Iuliani, & alij. Erat in more poſitum, vt imagines Imperatorum ab omnibus adorarentur, id quod etiam Chriſtiani faciebant, quippe qui ſciebant, ſolum ciuilem adorationem illam fuiſſe, qualem etiam ipſi Imperatori, licet ethnico, deferebant. Iulianus igitur vt cogeret Chriſtianos ſaltem per errorẽ adorare idola, iubebat ſuam imaginem ita depingi, vt ſimul pingeretur Iuppiter de Cælo, coronam, & purpuram Imperatori deferens; pingerentur etiam Mercurius, & Mars in Imperatorem reſpicientes, vt eo modo indicaret, ſe ſapientem, & fortem eſſe. Itaque ſe ipſe inter deos depictum proponebat, vt Chriſtiani de more venerantes imaginem Imperatoris, ſimul venerarentur imagines falſorum deorum. Monet autem Nazianzenus, fuiſſe venia dignos Chriſtianos ſimpliciores, qui non aduertebant dolum, nec putabant ſe adorare aliud, quàm Regis imaginem.

Secunda ratio, nam Salomon ex diuino præcepto in templo fecit Cherubin, & palmas, & malogranata, & in mari æneo poſuit duodecim boues, & in baſibus laterum leones cum bobus, & tamen non ob id reprehenſus dicitur: ſi ergo tunc licuit duodecim boues ſculpere, cum magis eſſet de idololatria timendum, cur non licebit nunc duodecim Apoſtolos pingere, quorum illę figuram gerebant? Si licuit ſerpentem exaltari coram populo ad idololatriam prono, cur nõ licebit nunc Chriſtum in Cruce exaltatum depingere, & inſculpere, vt ex illius imaginis aſpectu reducamus ad memoriam immenſa beneficia, quæ generi humano, in Cruce moriẽs nobis exhibuit? Si vmbras licuit pingere, cur non licebit pingere corpus? Eſt igitur licitus imaginum vſus.

Tertia ratio à contrario deſumpta, lumine rationis eſt nota: nam quidquid iniuriæ capax eſt, etiam & honoris; imago autem capax eſt iniuriæ, etenim Euſebius li. 9. hiſt. cap. 10. ſcribit, in dedecus Maximini imagines eius fuiſſe vel deiectas, vel atris coloribus fœdatas. Idem de imaginibus Domitiani ſcribit Suetonius Theodoſius quoque optimus alioqui, & pientiſſimus Princeps cum Antiocheni imaginem vxoris eius deieciſſent, ira iratus eſt, vt parum abfuerit, quin totam Antiochiã euerterit. extant de hac re duæ orationes Chryſoſtomi, id eſt ſecunda, & tertia ad populum Antiochenum, quibus deplorat ſcelus illud in Theodoſium commiſſum. Vide etiam Theodoretum lib. 5. cap. 19. hiſtoriæ. Denique Iulianus apoſtata Chriſti ſtatuam non deieciſſet, niſi eo modo Chriſto iniuriam fieri credidiſſet, neque Deus Iuliani ſtatuam fulmine percuſſiſſet, niſi ab eo iniuriam accepiſſet, & niſi ad Iuliani contumeliam id pertinere viſum eſſet. Addo, quòd ſi idola gentium meritò execramur, & confringimus, vnde laudatus eſt valde Theodoſius, quòd teſte Theodoreto lib. 5. cap. 2. hiſtoriæ iuſſerit idola vbique deſtrui; at certe id non fit, niſi ratione ſignificationis, quia ſunt imagines falſorum deorum: igitur è contrario cum imagines ſunt veri Dei Chriſti Domini, & Sanctorum, quæ atque adeo res verè bonas, & ſanctas ſignificant, honorabiles ſunt.

Euſebius. Chryſoſt. Theod. Theodor.

Quartam rationem deſumo ex præmijs, quibus Deus cultores imaginum, & ſupplicijs, quibus earum impugnatores afficit, præmia commemorant Euſebius li. 7. cap. 14. Zonaras in vita Michaelis, inclytus Martyr Thomas Morus lib. 2. dialogorum, Arnoldus Habentius in ſua hiſtoria, Ioannes Maſeus in ſuo pratu, Carolus Sigonius lib. 1. de Regno Italiæ, Sophronius lib. 17. cap. 5. Tilmanus Bredenbachius lib. 3. ſacrarum collationum cap. 19. D. Damaſcenus orationibus de imaginibus, Nicolaus Monachus Sueſſionenſis in vita ſancti Gothfredi, Caniſius lib. 5. de B. Virgine, Nicetas Choniate in annalibus, Platina de vitis Pontificium in vita Benedicti Primi; ac tandem Synodus 2. Nicæna. Supplicia autem imaginum oppugnatoribus diuinitus illata, referunt

Euſebius Zonar. Thom. Morus. Arnold. Maſeus. Carolus. Sophron. Tilman. D Damaſ. Nicol. Monachus. Caniſius. Nicetas. Platina. Synod. 2. Nicæn.

Pal-

Palmer. Caniſ. Lycoſth. Surius. Theodor. Palmerius in chron. ann. Caniſius lib. 5. cap. 22. Sozomenus lib. 5. cap. 20. Euthropius lib. 21. rerum Romanarum, Lycoſth, lib. 14. theatri, Surius in vita S. Alberti 7. die Auguſti cap. 24. Theodorus Greſemūdus Iuriſconſultus in hiſtor. violatæ Crucis, Serarius Moguntiacarum rerum lib. 1. cap. 31. Bozius de notis Eccleſiæ lib. 15. cap. 12. Lyndanus lib. 2. de fuga idolorum cap. 1. Cardinalis Belarminus lib. 2. de imaginibus, tandem Damaſcenus orat. 3. de venerat. ſanctarum imaginum, & Concil. 2. Nicæn. act. 4. per plura etiam in vtroque genere, tam præmij, quàm ſupplicij copioſè congeſſit eruditus auctor Tympius in ſuo theatro hiſtorico titulo pœnæ Iconomachorum, & titul. premia liciti cultus imaginum. Cum igitur Deus non puniat, niſi turpè, nec remuneret, niſi quod honeſtum eſt, euidentiſſimè conſequitur, quòd puniat oppugnatores imaginum, & præmiet cultores earum: imaginum venerationem honeſtam eſſe, deteſtationem verò earum turpem. Serar. Bozius. Lyndanus. Card. Belar. Damaſc. Conc. Nic. Tymp.

Quintam iam adnecto rationem; quia dæmon truculentus humani generis hoſtis, inteſtino odio proſequutus eſt imagines ſanctorum, & præcipuè B. Virginis; quod euidentiſſimum argumentum eſt, grātum eſſe Deo illarum cultum: trifariam autem illas perſecutus eſt: primo peruertendo illarum vſum, in idololatriam illum conuertens, vt ſapiens adnotauit lib. ſapientiæ cap. 14. *Hæc fuit* (inquit vitæ humanæ) *deceptio, quoniam aut affectui, aut regibus deſeruientes homines, incommunicabile nomen lapidibus, & lignis impoſuerunt.* Quæ deceptio adeo increbuit, vt ea etiam dementatus fuerit ſapientiſſimus omnium Salomon, idolis cultum Dei reddens, vt adnotauit D. Auguſt. lib. 6. de Ciuitate Dei cap. 9. Secundo illas perſequitur fidelium animos ab earum cultu auocando, vt patet ex Concil. 2. Nicæno act. 5. & ex D. Damaſceno orat. 1. & 2. de imaginibus, vbi refertur hiſtoria illa ſupra tacta de dæmone, qui promiſit cuidam monacho non amplius illum tentaturum, ſi imaginem Deiparæ, quam in cella habebat, à ſe abijceret. Vincentius Beluacenſis lib. 1. c. 24. commemorat, hiſtoriam illam, quæ in ore omnium verſatur, de pictore, cuius moris erat B. Virginem pulcherrimam, dæmonē verò turpiſſimè depingere: quod ille grauiter ferens, ex loco eminenti, in quo depingebat, fecit illum cadere, ſed B. Virgo manum ſuam porrigens, illum ſuſtinuit, & illæſum conſeruauit; idem etiam Auctor lib. 2. cap. 16. narrat de quodam monacho nomine Hieronymo, cui ſingularis erat cura depingendi B. Virginem maiori, qua poterat, pulchritudine: hunc dæmon, adeo perſecutus eſt, vt ſpeciem pulchræ fœminæ aſſumens, ad libidinem cum prouocans, à conuentu fugere perſuaderet pretioſiori Eccleſię ſuppellectili arrepta. Poſtea vero ligauit eū ad columnam eiuſdem conuentus, at Deipara Virgo illum ſaluauit, & loco eius dæmonē ſubſtituit, in eadem forma, qua monachum deceperat: ad quod ſpectaculum aſſurgentes fratres à ſomno cum viderent, acerrimè ab eis vapulauit. Tertio tandem diabolus imagines perſequitur pictores inſtigans profanè, & laſciuè illas depingere, vt ſic non ad deuotionem, ſed ad libidinem potius prouocent: itaque dæmon verum, & propriū imaginum vſum in obliquas vias trahit, & quaſi cum pictore agit, vt dum Chriſtus pingit, Appollinem pingat, & dū B. Virginem, aut Magdalenam efformat, Venerem ante oculos ponat, eos laſciuiores fucos adhibens, quos turpioris fœminæ vultus, aut hiſtrionis os vix ferret; & quod valde execrandum eſt, ſimulatione alicuius ſanctæ virginis concubinæ imaginem proponat. Quem execrandum abuſum præcauere cupiens ſacrum Conciliū Trid. ſeſſ. 25. dixit: *Omnis porro ſuperſtitio in Sanctorum inuocatione, reliquiarum veneratione, & imaginum ſacro vſu tollatur, omnis turpis quaſtus elimin̄etur, omnis denique laſciua vitetur, ita vt procaci venuſtate imagines non pingantur, nec ornentur.* & ſubiungit: *Nihil profanum, nihil inhoneſtum appareat.* Nec mirum ſacrum Concilium diuino ſpiritu afflatum, id monuiſſe, cum & Ariſtoteles ſolo rationis lumine illuſtratus 7. Politic. cap. 17. dixerit: *Magiſtratus publica cauere debet, nec id imaginum ſit in ciuitate, quod admoneat turpitudinis.* Sap. 4. Auguſt. Conc. Nic. Damaſ. Beluag. Beluag. Conc. Trid. Ariſt.

Ad extremum ſextam, eamque efficaciſſimam rationem, iudico ad imaginum cultum fouendum, quæ ab improbitate illas oppugnantium, & pietate cultum earū tuentium deſumitur; nam oppugnatores fuerunt omnes aut Iudæi, aut Samaritani,

aut

aut Mahumetani, aut Necromantici, aut manifeſtè hæretici, vt conſtat ex relatis ſupra §. 1. & tradit Cardinalis Belarminus li. 2. de imaginibus, hos autem impios eſſe, nemo Catholicus inficiari poteſt: defenſores autem imaginum fuerunt ſancti, ac perdocti viri, vt ſummi Pontifices Gregorius, & Adrianus, Germanus, & Tharaſius Epiſcopi Conſtantinopolitani, Damaſcenus, Methodius, Leontius, Paulus Diaconus, & Patres omnes 2. Concilij Nicæni, & reliquorum omnium, quos in diſcurſu huius homiliæ non ſemel retulimus. Quis autem non videat incredibile penitus eſſe, voluiſſe Deum optimum maximum per hoſtes ſuos potius, quàm per amicos Eccleſiam ſuam circa imaginum vſum, vel abuſum docere, & inſtruere? Ad extremum, quæ hucuſque adduximus de religioſo vſu imaginum Chriſti Domini, Deiparæ, & ſanctorum, locum etiàm habere putamus de imaginibus Dei. Scio perplures hæreticos, præcipuè tamen Caluinum lib. 5. inſtitutionum cap. 11. nefas eſſe arbitrari, imaginem Dei fabricare, tum quia id expreſsè ipſe prohibet Iſai. 40. dicens: *Cui ſimilem feciſtis Deum, aut qualem imaginem ponetis ei?* tum quia in 7. Synodo act. 3. dicitur: *Inuiſibilis eſſe, nec depingi, nec figurari ſe permittit.* tum ex D. Damaſceno lib. 3. cap. 17. aſſerente: *Extremè dementia eſt velle depingere Deum*, cui conſonant verba D. Auguſtini lib. 4. de ciuit. cap. 21. ex ſententia Varronis dicentis, *Naturali lumine cognoſci Deum ſine ſimulachro eſſe colendum.* tum tandem ratione, quia Deus in ſe vnus ſpiritus eſt, omni figura, & corpore carens: ergo omnino impoſſibile eſt per corpoream imaginem figurati. Qua ratione ducti Durandus in 3. diſtinct. 9. quæſt. 2. ad 4. Abulenſis in cap. 4. Deuteron. quæſt. 5. fatuum eſſe affirmant, imagines Trinitatis facere, aut venerari; ſed hæc omnia facile euaneſcunt, ſi attendamus, bifariam poſſe imaginem Dei depingi; primo modo ad repræſentandum illum, prout in ſe eſt, vel propriam, ac formalem ſimilitudinem, & hoc nec poſſibile eſt depingi, vt vnanimi conſenſu teſtantur ſancti Patres, D. Damaſcenus lib. 3. cap. 17. & orat. 1. de imaginibus referens ad id Dionyſium, Gregorium Nazianzenum, D. Clemen. Alexandrinus lib. 1. ſtromatum circa principium, & lib. 6. circa finem Gregorius, Papa epiſtola ad Germanum, D. Auguſt. lib. 4. de ciuit. cap. 1. Theron. epiſt. 1. ad Ioannem, Theodorus Patriarcha Hieroſolymitanus in epiſt. Synodali, quæ habetur 7. Synodo act. 3. Idque ſolum conuincunt, quæ nuper adduximus pro ſententia Caluini. Secundo modo poteſt imago Dei depingi ad repræſentandum illum ſecundum quandam metaphoram, aut proportionem, ſeu ſub aliqua ſpecie, aut figura, in qua interdum in Scriptura ſacra apparuiſſe dicitur: & hac ratione licitum, & honeſtum eſſe vſum imaginum Dei, ſicut & Angelorum, ſatis probat conſuetudo Eccleſiæ Romanæ, quę illas admittit, imo in 7. Synodo act. 5. circam medium, Spiritus ſanctus imago ſub ſpecie columbæ approbatur, vnde moris fuit olim, vt conſtat ex 5. Synodo act. 1. aureas, & argenteas columbas ad repræſentandum Spiritum ſanctum, qui ſub hac forma apparere dignatus fuerat, ſuper diuina lauacra, & altaria appendi. Refert autem Amphiliochus, Baſilium Magnum ſolitum fuiſſe Euchariſtiam in eiuſmodi columbis aſſeruare. 6. etiam Synod. Canon. 82. Ratio tandem id ipſum manifeſtè confirmat, quia ſacra Scriptura ſæpe loquitur de Deo per metaphoram, nominibus rerum ſenſibilium, quia nos ſolum per analogiam ad res ſenſibiles illum cōcipimus: & ideo etiam Deus ſæpe apparuit ſub forma ſenſibili, apparuit tanquam homo deambulans in Paradiſo ad aurum poſt meridiem, Geneſ. 3. Iacob vidit Deum innixum ſummitati ſcalæ, & proinde forma corporea, Geneſ. 28. Moyſes vidit poſteriora Dei: ideſt terga, & humeros, Exodi 33. Iſaias cap. 6. & Micheas 3. Reg. vlt. Viderunt Dominum ſedentem in ſolio ad formam hominis Regis, & Amos cap. 9. Vidit Dominum ſtantem ſuper altare. Quid plura? Verbum caro factum eſt, Et Spiritus ſanctus apparuit ſub ſpecie columbæ, Ioan. 1. & Pater ſub ſpecie Senis, Danielis 7. vt explicat Auguſt. lib. 2. de Trinit. cap. vlt. & ibi caput, & capillos eius canos, & veſtimenta eius alba deſcribit, & Geneſ. cap. 18. Trinitas repræſentata fuit, quando Abraham *Tres vidit, & vnum adorauit.* Vt eodem libro 2. Auguſt. exponit c. 11. Ergo eadem ratione poteſt Deus metaphoricè depingi: ſicut depinguntur etiam quator Euangeliſtæ ſub ſpeciebus qua-

Sup. §. 1.
Card. Belar. lib. 2. de imaginibus.
Greg. Pont. & Adrian. German. & Tharaſ. Epiſcopi Conſtantinop.
Damaſc. Method.
Et Patres 2. Conc. Nic.
Caluin. lib. 5. inſtit. c. 11.
Iſai. c. 40.
7. Syn. act. 3.
Damaſ. lib. 3 cap 17.
Auguſt. lib. 4. de ciuit. c. 21.
Durand.
Abulen.
Deuter.
Damaſcenus
Dionyſius.
Greg. Naz.
Clem. Alexandr.
Greg. Papa. epiſt. ad Germanum.
Auguſt lib. 4. de ciu. c 1
Theron. ep. 1 ad Ioan.
Geneſ. c. 3.
Geneſ. c. 28.
Exod. c. 32.
Iſai. cap 6.
3 Reg. c. vlt.
& Micheas.
Amos c. 9.
Ioan. cap. 1.
Daniel. c. 7.
Aug. lib. 2. de Trinit. c. vlt.
Geneſ. c. 18.
Geneſ. c 18.
Aug. lib. 2. de Trin. c. 11

quatuor animalium, ſub quibus in Scriptura ſacra repræſentantur, vel ſicut virtutes etiam ſolent metaphorice depingi. Illud tamen circa omnes imagines adorandi Catholicis etiam rudibus, & ignorantibus tradamus, & hæreticorum dementiam, qui arbitrantur, in imaginum adoratione idololatriam latere, euidenter conuincamus: illud autem eſt, imagines adorandas eſſe, non vt in illis ſiſtat adoratio, ſed quod tranſeat ad Prototypum; ita vt affectus non terminetur in ipſam figuram præciſè, ſed in eam, vt includentem exemplar, ad quod refertur. Itaque proponendum eſt populo Chriſtiano imaginem, non vt diuiſam ab exemplari, ſed vt coniunctam adorari debere: ita expreſsè docent Concilia, Patres, & ratio ipſa, ex ſingulis his aliquid attingam; copioſiorem huius tractationem ſcholaſticis noſtris diſputationibus relinquens.

Conc. Trid.

In primis Concilium Tridentinum plane hanc doctrinam docet ſeſſ. 25. decreto de ſacris imaginibus: vbi poſtquam docuerat imaginibus honorem eſſe exhibendum, non quia in eis aliqua ineſſet virtus, ſubdit rationem: *Quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræſentant, vt per imagines, quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos, quorum illæ ſimilitudinem gerunt.* Quod idem expreſsè docet 7. Synodus act. 7. in definitione fidei, necnon Concillum Senonenſ. cap. 14. huic doctrinæ ſubſcribens: Diuus Baſilius lib. de Spiritu ſancto ad Anphilochium cap 18. ait: *Quia Rex dicitur Regis imago, & non duo Reges, nec enim Imperium ſcinditur, nec gloria diſcinditur: quemadmodum principatus, & poteſtas vna eſt, quæ nobis dominatur, ſic etiam & glorificatio à nobis vna eſt, & non multæ, propterea quòd imaginis honor ad exemplar tranſit.* Quæ verba ferè refert D. Damaſcenus 3. de fide. Ecce hi Patres ex diuiſione adorationis, diuiſiones inferunt Imperij, & excellentiæ; è contra vero ex indiuidua excellentia, & Imperio, indiuiduam adorationem colligunt. idque optima quidem ratione; quia excellentia eſt in eo, cui adoratio refertur; diuiſa autem ratio excellentiæ ab exemplari cum non maneat aliqua excellentia in eo, cum totam mutuet adæquatè ab exemplari, adorari non poterit, abſque vitio idololatriæ. Addo tandem fundamentalem rationem ex natura ipſiuſmet adorationis petitam: nulla res inanimata diuiſa, & ſeparata à rationali capax eſt ex ſe adorationis: nam cum per adorationem ſubmittat ſe adorans alicui excellenti, & ſibi ſuperiori; inanimatæ verò rei nemo ſanæ mentis ſe ſubmittit, aut ſeruitutem defert; at ſi imago diuidatur ab exemplari, ita vt non apprehendatur cum illo, eſt res quædam inanimata, irrationalis, ergo manifeſtè efficitur: neceſſarium eſſe ad hoc, vt illi adoratio deferatur, apprehendi ſimul cum exemplari: imo cum imago non alia ratione colatur, niſi propter habitudinem ad exemplar, qua ſublata, neceſſe eſt rationem imaginis penitus auferri; implicatio contradictionis eſt, niſi quis idololatriæ ſeruiat adorare imaginem diuiſam ab exemplari, & hoc ſanè eſt, quod Ariſtoteles lib. de memoria, & reminiſcentia cap. 2. docuit cum dixit: *Idem eſt motus in imaginem, & in rem, cuius eſt imago.* Ex quo euidenter ſequitur, vt colligit D. Thomas 3. par. quæſt. 25. artic. 3. 4. & 5. eundem eſſe adorationis motum in imaginem, Virginis depictam, & exemplar eius, Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

7 Synod. act. 7
Conc. Senonenſ cap 14.
Baſil. lib de Spiritu ſancto ad Amphil. c. 18.
Damaſ. 3. de fide.
Ariſt. lib. de mem. & remiſ. c. 20.
D. Thom. 3. par. q 25 ar. 3. 4 & 5.

Homilia VI.

Potiſſimum medium ad obtinendam deuotionem Virginis, et conciliandum nobis eius amorem, virtutum illius imitationem eſſe ex doctrina ſanctorum Patrum palam fit.

NEMINEM ignorare arbitror magni momẽti igniculum eſſe ad amorẽ virtutis in nobis excitãdum, ſanctorum hominum exẽpla. Etenim licet Deus opt. max. poſſet nos per ſe ipſum erudire, tamen noſtræ imbecillitati ſe ſapienter accomodans, non tantum verbis, & inſpirationibus internis, ſed etiam ſanctorum exemplis cupit nos ad perfectionem impellere. quare, qui illa, vt ſequatur, deſpicit, quaſi aures mentis diuinis ſermonibus claudit: etenim ſanctorum vita ſermo Dei

eſt, viuus, & efficax ſermo penetrabilior omni gladio ancipiti, ſermo ſatis patens, apertus, quo veram virtutem pandunt, & perfectionis ſemitas ante oculos ponunt, vt nō obſcurè mihi ſignificari videtur per illud Apocalyp. 20. vbi libri vocantur vitę iuſtorum, *& libri aperti ſunt*, quoniā in illis legimus non tantum, quod ſciamus, ſed quod opere cōplere, & imitari debeamus; vnde & vbera ſponſæ, quæ populos deſignant Cant. 4. comparantur duobus hinnulis capræ gemellis, qui paſcūtur in lilijs: ideſt in viris ſanctis, qui hoc in ſæculo fuerunt, velut lilia inter ſpinas: quòd ſi ſanctorum exempla imitari par eſt, quāto maiori ſtudio imitanda nobis erit Deipara Virgo? etenim alij ſancti ſinguli in ſingulis virtutibus floruere iuxta illud, quod canit Eccleſia: *Non eſt inuentus ſimilis illi, qui conſeruaret legem excelſi*. Beata autem Virgo in omnibus virtutibus mirificè emicuit, in quibus heroica illarum exempla nobis reliquit, vt obſeruauit Angelicus doctor S. Thom. opuſc. 8. dicens: *Alij ſancti ſpecialia quædam opera virtutum exercuerunt, quia alius fuit humilis, alius caſtus, & ideo ipſi dantur in exemplum ſpecialiū virtutum, ſed B. Virgo in exemplum omnium.* Vnde Sophronius ſer. de aſſumpt. inquit: *B. Dei Genitricem ſi diligentius inſpicias, nihil eſt virtutis, nihil ſpecioſitatis, nihil candoris, gloriæq; quod ex ea non reſplendeat, & ideo bene circundant eam flores roſarū, & lilia conuallium, vt virtutes virtutibus fulciantur, & formoſitas decore caſtitatis augeatur.* Sed multo antea vberrimam virtutum copiam, quibus B. Virgo præfulſit antiquiſſimus Ignatius in epiſt. ad S. Ioannē Apoſtolum piè, & ſapienter per hæc verba deſcripſit: *Et quidem notificauere, eandem Matrem Dei omnium gratiarum eſſe abundantem, & omnium virtutum more Virginis fœcundam, quæ (vt dicunt) in perſequutionibus, & afflictionibus eſt hilaris, in penurijs, & indigentijs non quærula, iniuriantibus grata, & modeſta in re læta: miſeris, & afflictis condolet coafflicta, & ſubuenire non pigreſcit: contra vitiorum autem peſtiferos conflictus in pugna fidei diſceptans eniteſcit: noſtræ nouæ religionis, & pœnitentiæ eſt magiſtra, & apud fideles omnium operum pietatis miniſtra: humilibus quidem eſt deuota, & deuotus deuotius humiliatur, & mirum ab omnibus magnificatur.* & infra: *Sicut nobis à fide dignis narratur, in Maria Matre Ieſu humanæ naturæ, natura ſanctitatis Angelicæ ſociatur.* Hæc Ignatius. Deinde in eò manifeſtè innoteſcit, quanto vtilius nobis ſit, B. Vir-Virginem, quàm reliquos omnes diuos in viuum exemplar ad imitandum nobis ante oculos proponere, quòd alij ſancti, quantumuis inſignes ſanctitatis magiſtri non potuerunt in hac vita omnem peccati contagionem, & labem euadere. quare ſi veſtigia omnia vitæ illorum ſequi volumus, nonnullis ſordidari neceſſe erit, cum à ſordibus ipſi non fuerint alieni; vnde D. Paulus modeſtiſsimè de ſe loquens, nō dixit abſolute 1. Corinth. 11. *Imitatores mei eſtote*; ſed continuo ſubiungit: *Sicut & ego Chriſti*; ac ſi diceret, quia ego homo ſum, & licet alioquin Apoſtolus, & primitias ſpiritus habens, nonnullis imperfectionibus, & peccatis venialibus inficior: vt enim ipſe dixit, quod odi malū, hoc facio; ſolū à vobis imitandus ſum, quatenus ego Chriſtum imitor: nam ſi quid eſt, in quo à Chriſto, vel minimū deuiem, in hoc nullatenus poſtulo ab hominibus imitari. Secus autem contigit in B. Virgine; nam cum ab inſtanti ſuæ Conceptionis, & per totum vitæ ſuæ curriculum immaculata ſemper extiterit, & ab omni prorſus peccati, etiam venialis labe, imo & ab omni cuiuſlibet minime imperfectionis puluiſculo omnino immunis: nulla certe in cuiuſcunq; Marianæ actionis imitationem peccati labes irrepere poterit. quòd ſi re ipſa irrepſerit illa, non ab ipſo exemplari manabit, ſed à noſtra imbecillitate, aut malitia procedet.

Porro multifariam, multiſq. modis in ſacris eloquijs, & ſanctis Patribus reperio B. Virginē nobis propoſitam exemplar, ad cuius imitationem incompoſitos noſtros mores componamus. Etenim Eſther c. 15. Virginē in Cælum aſcendentem, in Regina Eſther egregie adumbratam video, cui duæ famulę obſequebantur, ſuper quarum vnam innitebatur, altera vero ſequebatur, defluentia in humum veſtimenta colligens: illa ſignificat Angelicam naturam, ſuper Angelos enim innititur in Cælo, familiariſſime cum illis agendo; natura verò humana eſt famula, quę Dominā ſuam Mariam ſequitur in mundo, eius veſtimenta colligens, hoc eſt virtutes, & exempla, quibus velut pretioſiſſimis veſtibus

Apoc. 20. Cantic. 4. De offic. Romano Confeſſorum. S. Thom. Sophronius. Ignatius. 1. Cor. 11. Eſther 15.

bus induebatur:in figura etiā intueor Deiparā Virginem,nobis in exemplū propoſi-
Iſai. 51. tā ab Iſaia 51.cū nobis dixit: *Attendite ad Abrahā patrem veſtrū,& ad Sarā,quæ peperit vos*,hoc eſt,defigite oculos in veterū Patrū veſtrorū fidē, obedientiā, cæteraſq. eximias eorum virtutes,atq; etiā in remunerationē,quam à Deo receperunt,idq;eo fine,vt & vos eorū inſiſtatis veſtigijs,& ſimilē cum ijs remunerationem obtineatis: quod tunc autē in figura dictū eſt, idē nobis Spiritus ſanctus nunc clarè,& apertè prædicat:attendite ad Chriſtum Patrē veſtrū,qui mortem occumbens,in Cruce per gratiam vos in filios ſuos genuit: conſiderate diligēter eius exemplū,vt imitari poſſitis quemadmodū monet Apoſt. Petrus:
1.Pet.2. *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, nobis relinquēs exemplū,vt ſequamini veſtigia eius*.Attendite ad immaculatā Virginē Mariā,mundi Dominam in Sara Matre veſtra præſignificatā? Conſiderate ſedulò eius exemplū, vt eam imitemini: *Mementote* (ait B.Pau-
Hebr.13. lus)*præpoſitorum veſtrorū,qui vobis loquuti ſunt Verbum Dei: quorum intuentes exitū conuerſationis,imitamini fidē*. Præpoſiti illi,quos imitādos proponit B.Paulus,fuere Apoſtoli,viriq.Apoſtolici,ad quorū imitationē ſi nos excitat,multo æquius nos inuitat ad imitandā prudentiſſimā Virginē, ipſorū nimirum Apoſtolorū magiſtram,& perfectiſſimū apoſtolicæ vitæ exēplar. Ad
Methodius. quod reſpiciens S.Methodius in hipapantē,B.Virginē vocauit,*fidelium facē*:nam ſicut fax accenſa,non tantū ardet in ſe, ſed alijs lucem præbet:ita Deipara Virgo non tantum charitatis igne in ſe flagrabat, ſed & exempli fulgore ſemper alijs præluxit: vnde D.Bonauent.in ſpecul.B.Virginis c.
D.Bonau. 3.dixit: *Maria eſt illuminatrix plurimorū per exempla lucidiſſimæ vitæ ſuæ: ipſa eſt, cuius vita glorioſa lucem dedit ſæculo:ipſa eſt, cuius vita inclyta cunctas illuſtrat Eccleſias:ipſa enim eſt lucerna Eccleſiæ,ad hoc illuminata à Deo, vt per ipſam contra tene-*
Pſal. 17. *bras mundi illuminaretur Eccleſia.Oret ergo Eccleſia,oret fidelis anima,& dicat: quoniam tu illuminas lucernam meam Domine Deus meus,illumina tenebras meas:hanc verè lucernā Dominus illuminauit pleniſſimè, & per hanc illuminationem tenebras animarū noſtrarū fugat,& fugauit: hoc be-*
D. Bernard. *ne ſentiens Bernardus,ait:O Maria,tu virtutum tibi inditarum magnificis exemplis, ad imitationē tui nos prouocas, ſicq. noctem noſtram illuminans: qui enim vias tuas cōſectatus fuerit, non ambulat in tenebris, ſed habet lucē vitæ*. Hactenus ille. Ac tandem verba illa Ezech.14. myſticè intellecta,nō obſcurè mihi ob oculos ponunt,B.Virginē, tanquā exemplar,inſpiciendam eſſe, tū, vt confundamur,tū, vt omnem iniquitatē lōge à nobis abijciamus:*Fili hominis* (ait Dominus ad Ezechiel) *oſtende domui Iſrael templum, vt confundantur ab iniquitatibus ſuis, & metiantur fabricam, & erubeſcant ex omnibus,quæ fecerunt*. Equidē B.Virginē per templū aptè,adeo ſignificari cēſuit
D. Antoninus,vt poſtquā 3.par. titul. 31. D. Antonin.
cap.4.§.2. copioſè id oſtendiſſet, pulchrè ea, quæ in templo erant,eius virtutibus in
hæc verba accommodat:*Abundantia gra-* 3.Reg.6.
tiæ, & virtutum Deiparæ,in templo ipſo figurata fuit: nam in medio eius, in loco, qui dicitur ſācta,erat ex vno latere mēſa aurea cum duodecim panibus propoſitionis, ex alio latere altare aureum thimiamatis,& thuribulum aureum, ac etiam candelabrū aureū cum ſeptē lucernis, velum quoq; quod diuidebat Sancta Sanctorum quadricolare:ſic in templo mētis virginalis fuit menſa fidei perfectiſſima duodecim articulorū deſignatorū per panes; fuit, & altare aureum ſummæ dilectionis cum thuribulo ſpeciali, vnde fumus aromatum, ideſt, deuotiſſimarū orationum,& contemplationum aſcendebat ad Cælum: candelabrum quoq; gratiæ ſeptem donorum Spiritus ſancti: virtutes quoq; Cardinales, deſignatæ per velum quatuor colorum, ſecundum Magiſtrum in 3.ſentent. vtique fuerunt in prudentia,fortitudo,iuſtitia,& temperantia. Hæc S.Antoninus. Cū ergo B. Virgo ſit templum animatum, in quo Deus non ſolum ſpiritualiter per gratiæ,& virtutum chariſmata,ſed corporaliter homo factus delituit;certè cū Ezechiele præcipimur reſpicere ad templū, vt cōfundamur,& erubeſcamus:cōgruè ſatis intelligimus,& moneri adMariā reſpicere,cuius heroica virtutū exēpla intuētes,neceſſe erit verecundiæ rubore ſuffundi, & ad eam imitandam vehementer excitari. Cæterum vt ad Patres me conuertam,id ipſum diſſertis verbis tradidiſſe comperio Diuum Hieronymum epiſt 22. ad Euſtochium dicentem: *Nos meliorum exempla ſectemur:propone tibi Beatam Mariam, quæ tanta extitit puritatis, vt Mater Do-*

D.Bonau. *mini eſſe mereretur*. D.Bonauentura in ſtimulo diuini amoris cap.7.ita loquitur: *Ipſam Matrem Dei, & peccatorum, tanquam bonus, & deuotus filius, in omnibus pro poſſe ſtudeas imitari: tunc enim proculdubio te ſibi tanquam Matri veraciter exhibe, & ipſa te tanquam ſuum filium veraciter adiuuabit, & quæ dignè ab ea petieris, tibi dabit, & in omnibus tibi neceſſarijs ad ſalutem ſimpliciter miniſtrabit, & tandem in cæleſti gloria te apud ſe fœliciter collocabit*. Hactenus D.Bonauentura. D.Ambroſ. D. Ambroſius lib. 2. de virginibus, hæc præclara in idem argumentum ſcripſit: *Sit vobis tanquam in imagine deſcripta virginitas, vitaque Beatæ Mariæ, de qua velut in ſpeculo refulget ſpecies caſtitatis, & forma virtuis. Hinc ſumatis, licet exempla viuendi, vbi tanquā in exemplari magiſteria expreſſa probitatis, quid corrigere, quid tenere debeatis oſtē-* D.Ambroſ. *dit*. Ecce D. Ambroſius vocat B. Virginē ſpeculum, ad quod aſpicientes ſpirituales animæ, maculas abſtergere debemus: vt enim dixit D. Iacobus in ſua canonica c.1. D.Iacobus. *Qui auditor eſt Verbi, & non factor, hic cōparabitur viro conſideranti vultum natiuitatis ſuæ in ſpeculo: conſiderauit enim ſe, & abijt, & ſtatim oblitus eſt, qualis fuerit.* Sanè quemadmodum ſi quis in ſpeculo ſuā faciem intueatur, & nec ſordida abluat, nec turpia corrigat, nec incompoſita diligenter componat, is abutitur ſpeculo, nullam ex ſui aſpectu vtilitatem decerpens: ſic Marianum ſpeculum contemplans, ſi mores ſuos nō cōponit, & maculas abluit, nihil ei proderit talis aſpectus, nec verè Virginis deuotus nuncupari poterit. Cum verò erga Deiparam deuotio, imitatio ſit, idem ſancti Patres frequentiſſimè do- S.Idelphon. cent: etenim S.Idelphonſus ſerm.1.de Aſſumpt. *Imitamini* (inquit) *Matrem Virginem, & ſanctos omnes, quos laudabis, quoniam illis prodeſt noſtra laudatio, quantum nobis eorum imitatio; vnde ſponſo magis placet imitator deuotus, quàm laudator otioſus; tamen vera laudatio cordis, imitatio eſt ope-* D.Bonauen. *ris*. D. Bonauentura in epiſt. vigintiquinque memorialium, planè docet, deuotionē erga Virginem non eſſe ei acceptam, deficiēte eius imitatione: verba eius ſunt hæc: *Vt tua deuotio ſit ei accepta, & reuerentia grata, ipſius puritatem, & munditiam omni virtute, mente, & corpore illibate in te ipſo ſeruando, totò conatu nitaris humilitate, & manſuetudine eius veſtigia imitari*. Vnde quemadmodū D.Aug.ſer.30.de martyribus loquens, dixit: *Si ad conſortium ſancto-* D Auguſt. *rum Martyrum peruenire volumus, de imitatione Martyrum cogitemus: debent enim in nobis aliquid de ſuis virtutibus recognoſcere, vt pro nobis dignentur Domino ſupplicare*. Nō diſſimiliter, vt deuotio noſtra erga Virginem ſit ei accepta, oportet, vt aliquid de ſuis virtutibus in nobis recognoſcat. Quod probe agnoſcens D.Bernar.ſer. ſuper Salue Regina hæc ſcripſit: *Agnoſcit Virgo, & diligit diligentes ſe, & propè eſt in veritate inuocantibus ſe, præſertim ijs, quos videt conformes ſibi factos in caſtitate, & humilitate, & totam ſpem ſuam poſt filium ſuū in ea poſuerint, & toto corde quæſierint*. Hęc D.Bernar. Quorum omnium Patrū doctri- D.Bernar. nam confirmant ſolemnes antiquę, & probatæ, quæ adhuc durant in Eccleſia, Deū orandi formulæ, ita precari docentes: *Vt quorum natalitia colimus, per eorum ad te exempla gradiamur: vt quorum gaudemus meritis, accendamur exemplis: præſta nobis ex eorū imitatione proficere, & oratione fulciri*. Quibus apertè docemur, ſummam religionē eſſe, imitari, quod colimus. Quid, quod ad impetrandum à Virgine cæleſtia chariſmata, & vt noſtris poſtulationibus annuat, nullū medium efficacius aſſumi poteſt, quā virtutū eius imitatio: vt nō obſcurè indicant verba eiuſdem Virginis: *Tranſite ad me omnes, qui concupiſcitis me, & à generationibus meis adimplemini*. ideſt à virtutum mearū exēplis, quæ ſunt ſpirituales mei partus, & generationes. Vnde D. Bern.ho.2.ſuper Miſſus eſt, dixit: *Vt impetres eius orationis ſuffragiū, non deſeras cōuerſationis exemplū. Accedit, quòd, cum imitari B.Virginē, ſit imitari Chriſtū (quid enim aliud eſt Virginis vita, niſi expreſſum quoddā vitę Chriſti exemplar?) imitatio per mediā Virginē facta peculiarē quandā conciliat ſuauitatē, quā non conciliat eadē imitatio Chriſti facta per alios Sāctos, qua via, & modo, facilior quoq; efficitur vitę Chriſti imitatio: dū enim ſeruus Dei totus incumbit contemplationi virtutū, morumq. puriſſimorū ſanctiſs. Virginis, ſuamq. vitā eius vitæ conformare nititur, memor pietatis, benignitatis, charitatis, cæterarumq. virtutum, molleſcit, & quaſi liqueſcit eius animus, ac in amorem exardeſcit Dei, qui talem nobis matrem impertijt*.

Rurſum

Rurſum illud ſingulari obſeruatione dignum eſt in B. Virgine, quòd, vt experientia docuit maiorem vim præ cæteris omnibus ſanctis habet, ad extorquendum à nobis (ſi ita fas eſt loqui) eius imitationem; etenim inſtar magnetis, quem conſtat non verbis, ſed abſcondita naturæ vi ferrum ad ſe trahere, & mirabili nexu ſibi copulare; ita B. Virgo diuinitus inſita ſibi virtute ferrea etiam peccatorum pectora ad ſe trahit: ſuauitas autem huius tractionis tanta eſt, vt ad eam explicandam B. Virgo balſami ſuauitati illam comparauerit, dicens Eccleſiaſt. 24. *Quaſi balſamũ aromatizans odorem dedi*. Cuius loci, vt abdita arcana referemus, in memoriam oportebit reuocare, quæ Plinius lib. 12. naturalis hiſtoriæ cap. 25. de balſamo commemorat in hæc verba: *Omnibus odoribus præfertur balſamum, vni terrarum Iudææ conceſſum, quondam in duobus tantum hortis, vtroque Regio: ſæuiere in eandem arbuſculam Iudæi, ſicut in vitam quoque ſuam; contra defendere Romani, & dimicatum pro frutice eſt, ſeritque nunc eam fiſcus, nec vnquam fuit numeroſior, aut procerior. Inciditur vitro, lapide, oſſeiſue cultellis, ferro lædi vitalia odit, emoritur protinus, ſuccus è plaga manat, quem opobalſamum vocant, ſuauitatis eximiæ, ſed tenui gutta in muſto candida rubeſcit; deinde ſimulque dureſcit è translucido. Vitiatur oleo roſæ; Cypri lentiſci, & aliarum quorundam fruticum, & melle mutatum, ſtatim contrahit muſcas: ſumma probatio ſinceri eſt, vt lac coagulet, in veſte maculas non faciat*. Hæc Plinius. Latent in his verbis multa, quæ Virginis præſtantiam, ac virtutum eius excellentiã exprimunt: in primis illius arbor non cultro ferreo, ſed oſſeo, ac lapideo, & vitro inciditur, & vt quidam dicunt, ea parte, quæ reſpicit ſolem: inde verò fluit balſa- candidum, quod deinde rubeſcit. Hoc planè Deiparæ ſatis congruit, quæ, Chriſtum ſolem iuſtitiæ aſpiciens, eumque penitus in ſe excipiens, non ferri materialis ſectione, ſed filij compaſſione, qui lapis eſt angularis, & ſpeculum ſine macula vitreum, veriſque oſſibus conſtabat, transfigebatur, emittebatque non ſanguinem, ſed lachrymas, & affectus candentes puritate, rubentes vero charitate, quorum meritum lucidiſſimum nullo vnquam tempore mollitie euaneſcet, ſed durum, ac firmum ſtabit.

Eccl. 24. Plinius. Matth. 21. Sap. 7.

Deinde Pauſanias in Bæothicis lib. 9. ſcribit, in Arabia plurimas viperas ſub balſami arboribus latitare, eaſque ſub illis cõmorantes, balſami paſtu venenum amittere, ipſarum item morſus ob id eſſe innoxios. At verò præſidio Deiparæ, quæ eſt myſticè balſami arbor, dæmonibus per ſerpentes ſignificatis, venenum adimitur, ne eorum morſus, & nefariæ, quas immittunt, ſuggeſtiones, Deiparæ deuotis noceant. Sicut balſamum præterea in maiori pretio habetur, quod nullius alterius liquoris mixtione vitiatum eſt; ita Deipara Virgo illud peculiare habet præ cæteris alijs ſanctis, quòd illi peccatis admixti fuere iuxta illud Dauidis: *In peccatis concepit me mater mea*; & illud Iacobi: *In multis offendimus omnes*. At balſamum ſanctitatis Virginis nulla vnquam admixtione peccati originalis, aut actualis vitiatum fuit; vnde ipſa Eccleſiaſt. 24. dixit: *Et quaſi balſamum mixtam odor meus*. Hoc autem Bonauentura in ſpeculo B. Virginis cap. 5. eleganter explicat: *Balſamum* (inquit) *miſceri ſolet, & vitiari melle, vel oleo, ſed certè balſamum Spiritus ſancti in Maria non fuit mixtum, quia nec melle carnalitatis, nec mundanæ conſolationis, nec oleo vanæ laudis, & adulationis fuit vitiatum, ſed vera, & pura Maria gratia fuit*. Hæc Bonauentura. Rurſus balſamum olim vni Iudææ, nulli præterea regioni erat conceſſum, quod non tantum Plinius, ſed etiam Iuſtinus lib. 36. Strabo lib. 16. Solinus cap. 36. affirmant: nam ex Ioſepho lib. 8. antiquit. cap. 6. fertur Regina Sabba balſami radicem Salomoni dono dediſſe, & ideo in ſola Iudæa reperiri, vt propterea ex Plinio loco citato Pompeius deuicta Iudæa balſami arbuſculam in triumpho duxerit, & Veſpaſiani Imperatores iterum ipſam Romam Iudæa vaſtata attulerunt, quo tempore Iudæi, ne in poteſtatem Romanorum venirent, eam prorſus excindere ſunt conati, vt diximus ex Plinio, niſi Romani armis eam ſeruaſſent; quare Virgilius in 2. Gerog. referens ſuas cuique regioni datas arbores, ſic de balſamo cecinit:

Diuiſa arboribus patria: ſola India nigrum
Fert ebanum: Solis eſt thurea virga Sabæis
Quid tibi odorato referam ſudantia ligno
Balſamaque, & baccas ſemper frondentis acanthi?

Pauſanias. Dauid. Iacob. Eccl. 24. Bonauent. Plinius. Iuſtinus. Strabo. Solinus. Ioſephus de antiquit. Virgilius.

Digitized by Google

Circa Chriſti tamen aduentum videtur balſami frutex multis in locis propagatus.

Dioſcorid. Auicenna. Burchard.

Dioſcorides, qui circa Chriſti tempora claruit, & Auicenna in Aegypto eam naſci teſtantur, quibus conſentit Burcbardus in deſcriptione terræ ſanctæ par. 2. cap. 4. vbi inter Heliopolim, & Babyloniam medio ferè loco à ſe viſum refert hortum balſami, qui niſi irrigetur aqua ex fonte, in quo Deipara, dum in Aegypto maneret, filium lauit, fructum minime edit.

Solinus. Strabo. Pauſanias.

Solinus verò ait: *Balſami lucos, deuicta Iudæa, ita propagatos, vt iam latiſſimè, inquit, colles ſudent balſama.* Strabo in maritimis Sabæorum ſylueſtre balſamum oriri tradit; & Pauſanias in Bæothicis lib. 9. in Arabia balſami arbores ponit: ex India vero Occidentali noſtro ſæculo magnam balſami copiam aduehi nemo ignorat. Hoc autem in Deiparam optimè quadrat, quæ prius vni nota Iudææ, coruſcante per vniuerſum Orbem Euangelio, magno fidelium prouentu in vniuerſum Orbem prædicata, cunctas pariter illuſtrat Eccleſias, ſuoque ardore omnes reficit.

Sed noſtro præcipuè argumento inſeruiens, quis non videat, balſami odorem ſuauiſſimum virtutum Deiparæ fragrantiã indicare. qua omnes recreans, pariter ſuo exemplo ad currendum poſt Chriſtum excitat, vt liceat nobis dicere illud Cant. 1. *In odorem vnguentorum tuorum curremus.*

Cant. 1.

Illud tamen peculiari balſami oleo odorato ineſt, quòd virtutem quandam maſculam, & fortè, cuiuſmodi erant Deiparæ virtutes, non autem mollem, & effeminatam, ſignificet: nam balſamum veluti nobile, ac generoſum reliquis vnguentis præſtans, viris adhiberi ſolebat, fœminis vero magis congruebat Amomum Aſſyrium, aliaque id genus delicata vnguenta, quibus Reges Aſſyriorum, quorum notiſſimus eſt luxus, vtebantur, idque ſatis exprimit Martialis lib. 14. epigr. 54.

Martialis.

Balſama me capiunt hæc ſunt vnguenta virorum,
Delicias Nini vos redolete nurus.

Diſcurre per totum vitæ curriculum Deiparæ Virginis, & nullam inuenies exeruiſſe actionem, quæ non maſculæ, ac fortis virtutis exemplar ſit: in die ſuæ Præſentationis trienis, cum eſſent gradus quindecim ſcalæ templi, vt ſe Deo ſacraret, abſq; alicuius adminiculo, quaſi grandioris ætatis eſſet, facilè aſcendit, interno deuotionis impetu illam foras impellente: cum ab Angelo audiuit filium concepturam, continuo virginitatis amantiſsima in illa verba prorupit: *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Luc. 1. Deinde agnita Dei voluntate, vt Mater Dei fieret, ita ſe humilẽ exhibuit, vt ancillam ſe vocaret: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum.* Luc. 1. Beneficentiæ ita fuit ſollicita, vt, cũ primum filium Dei concepit, ad inuiſendũ Eliſabeth properaret: *Abijt in montana cum feſtinatione.* Luc. 1. Et cum in Cana Galilææ nuptijs vinum defecit, a Chriſto petijt defectum ſuppleri: *fili, vinum non habent.* Has quis non videat maſculas, & fortes virtutes eſſe?

Ad extremum ſi quis piam noſſe cupit, ſint illa, in quibus Deiparam Virginem ſollicitè æmulari debet: compendioſè illa tradidit D. Damaſcenus orat. 2. de dormit. vbi ea, quæ Virgo amat, quæque auerſatur, recenſet: ex quibus, quæ in ea ſint imitanda, facile deprehendemus, verba eius ſunt hæc: *Curemus, vt mentem, memoriamque noſtram Genitricis Dei promptuarium efficiamus; quo autem modo id aſſequamur? Et Virgo ipſa eſt, & virginum amans. Pura eſt, & purorum amans. Quocirca ſi & corporis, & animi caſtitatem colamus, ipſius gratiam adipiſcemur: ſiquidem lutum omne fugit, ac cœnoſas affectiones auerſatur. Ingluuiem execratur, fœdiſſima fornicationis vitijs infeſta eſt: huius impuras, & ſceleſtes cogitationes non ſecus ac viperarum fœtus fugit: ſermones fœdos, ac ſcurriles propellit: cantuſque ac meretricia vnguenta ſubmouet: iræ tumorem odio habet: inhumanitatem, & inuidiam, ac ſimultates non admittit: inanem gloriam, vanis laboribus ſe frangentem, reijcit: ſuperbiæ faſtui animo hoſtili reſiſtit: iniuriarum memoriam, tamquam ſalutis hoſtem, odio inſectatur: vitium denique omnem, tamquam lethale venenum execrationi habet, horum autem contrarijs delectatur: contraria enim contrariorum medicamenta ſunt. Ieiunio, & parſimonia, pſalmorumq. cantibus gaudet: cum puritate, & virginitate, ac pudicitia pulchrè illi conuenit, ſempiternamque cum illis pacem colit, eaſque humanè, & comiter exoſculatur, pacem, animique lenitatem complectitur, charitatem, & miſericordiam, atque humilitatem, tamquam alumnas* D.Damaſc.

nas

nas ſuas vinis fouet. Atque, vt rem breuiter perſtringam, quolibet vitio offenditur, ac diſcruciatur; qualibet autem virtute, vt peculiari ſua nota, lætatur, & exultat. Quamobrem ſi uitia prompto, atque alacri animo uitemus, uirtutes autem omni ſtudio, atque amore complectamur, eaſque ſocias adhibeamus, frequens ipſa ad famulos ſuos ueniet, ac ſecum bonorum omniam agmen trahet, Chriſtumq. filium ſuum, omaſiumque Regem, ac Dominum in cordibus noſtris habitantem aſſumet. Cui ſit honor, & gloria, in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia VII.

Commemorantur templa ab Eccleſia ædificata ad cultum Deiparæ, non ſolum dum vitam ageret, ſed antequam conciperetur.

VNIGENITVS æterni Patris futurus in tempore filius Virginis matris, ſollicitam curam geſſit, ne ſolum fideles poſt Genitricis ſuæ in cælum Aſſumptionem, ſacrorum templorum in eius honorem, erectione, ſed & multo retro tempore, ante eius Conceptionem, nec non & illa ſuperſtite, hoc religioſi cultus genere venerarentur. Quam rem grauiſſimorum auctorum teſtimonio palam faciã: Et quidem in primis, vt à Druidis Gallorũ ſacerdotibus ſermonem auſpicemur, qui inter illos ſapientiſſimi ſunt habiti; & (vt verbis vtar Cęſaris lib. 2. de bello Gallico) non tantum magno erant apud reliquos in honore, ſed etiam certo anni tempore in finibus Carnutum, quæ regio totius Galliæ habetur media, conſidebant in loco conſecrato, ibique de aliorum controuerſijs conſtituebant. Hi, quemadmodum olim Athenienſes, aram ignoto Deo dicarant; ſic & ipſi multis, antequam Deipara naſceretur, annis, Carnuti Vrbe, Galliæ Lugdunenſis florentiſſima, in eodem agro, qui ipſorum comitijs erat deſtinatus, aram ſub terram profundè excauatam, Deiparæ dicarunt, cum hac inſcriptione, *Virgini pariture:* quem locum poſtea ſub terra, & ſuper terram egregiè ampliatum, atque exornatum, Chriſtiani in celeberrimam Eccleſiam Cathedralem erexerunt, quemadmodum Carnutenſes, ac eiuſdem loci incolæ conſtantes affirmant: idque referunt Caſſaneus in Cathalogo Gloriæ mundi p. 12. conſider. 20. & Nauarr. de orat. & horis Canonicis lib. 21. n. 28. Hanc poſtea Eccleſiam Carnutenſem, Caroli Calui Regis liberalitate extructam, affirmat Belforeſtus in annalibus Franciæ ad Carolum Caluum. Poſtmodum a Fulberto Carnutenſi Epiſcopo, Deiparæ impenſe addicto, pietate, doctrinaque clariſſimo, (cui ægrotanti è ſacro vbere lac Deipara præbere dignata eſt) renouatum, largitionibus Canuti Anglorum Regis, tradit Vuilelmus Mulmesburienſis lib. 2. geſtis Anglorum cap. 11.

Cæſ de bello Gallico.

Caſſaneus.

Nauarr.

Belforeſt.

Vuilelmus Mulmesbur.

Nec illud ſilentio prætereundum, horum Druidum conſilio, præter aram, ſtatuã quoque Deiparæ cum puero eſſe poſitam, quemadmodum Nicolaus Naucelius profeſſione Medicus in Parcebaſi de mirabili Natiuitate Chriſti cap. 11. teſtatur his verbis: *Annaliũ Carnutenſium hiſt. de Druidibus (ij fere olim Gallorum Magi, ſeu Sapientes eo potiſſimum tractu inter lucos uerſari ſoliti) certo memorat, & conſtanter affirmat, homines religionis, atque omnium ſcientiarũ peritos, Chriſti aduentum præſenſiſſe, & præuidiſſe; quorum imbutus doctrina Comes Carnutenſis, nomine Priſcus, ſtatuam erexit Virginis matris, puerum in ſinu geſtantis, eidemque Virgini pariture templum conſecrauit, à Godefrido Montis Lorici Comite communibus impenſis adiutus, Chriſti aduentum longe ante, humano generi ſalutarem præſtolatus, meritoque ueneraturus.* Hactenus ille.

Nicol. Naucelius.

Argonautæ, qui ex Genebrardo, tempore Ahialonis Iudicis ante Chriſti aduentũ annis mille ducentis circiter vixerunt (quẽ admodum etiam colligitur ex Auguſtino lib. 18. de Ciuit. c. 20.) Cyzici in Helleſpõto templum extruxerunt præclariſſimum, quod à Plinio lib. 36. cap. 15. veluti maximè admirandum celebratur; conſultoque ab eis, Pythio oraculo, reſponſum retulerunt, Matiæ Verbi æterni Genitrici dicandum eſſe; & quamuis ipſi veritatis ignari, dæmonis inſtinctu, Rheæ, quam Deorum matrem ſtulta gentilitas fabulabatur, ſimilitudine quadã prorſus diſſimili, decepti,

Genebrar.

D. Auguſt.

Plinius.

illud

Zeno, Imper. Cedr. in cõpendio.

illud conſecrarint: Zenone vero Imperatore ad veræ Dei Matris cultum eſt traductum: rem geſtam Cedrenus in compendio narrat his verbis:

Quo tempore Iudices Iſraelitico populo præfuerunt, Argonautæ cum Iaſone Theſſalo, Polluce, Hyla, Telamone, ac reliquis, in Colchidem nauigauerunt, qui cum per fauces in Ponticum mare tranſire vellent, Cyzicum Helleſponti Dominum, nauali prælio ipſos prohibere conantem, interfecerunt, ac Cyzicum vrbem Helleſponti primariam cœperunt. Mox cognito Cyzicum ſibi genere propinquum fuiſſe, venia poſtulata, templũ condidere admodum mirabile, atq; ad oraculum, quod eſt ante Pythias, Thermas profecti Phœbum Apollinem rogauerunt, vt ſibi ediceret, cui ædes conſecranda eſſet: reſponſum ijs in hanc eſt ſententiam.

Aſſidua virtute decus ſublime parate,
Atque vnum (ſic mando) Deum, qui cuncta gubernat,
Cæleſti reſidens ſolio, colite, atq; timete.
Illius æternum natum ante ſæcula Verbum
Neſcia Virgo viri, quõdã partu tenera edet.
Quod velut igniferis impulſa ſagitta procellis,
Edomitum reddet Patri pro munere mundum,
Huius, quam Maria nomen, monet, alma Genitrix
Agnoſcet templum proprium, ſibi ritè dicatum.

Hoc oraculum æreis litteris in marmore impreſſis conſcriptum, illi in ſupero portæ limine poſuerunt, atque ipſi quidẽ tunc ædem Rheæ Matris Deum dixerunt; ſed ea poſtea Zenone imperante, templum ſanctæ Dei Genitricis denominata fuit. Hactenus Cedrenus. At verò oraculum hoc, quod è Greco Latinus Cedreni interpres verſibus paraphraſticòs vertit: nos, quo oraculi ſententia planius percipiatur, ſic ad verbum ex Cedreno vertimus: *Quæcunque quidem ad virtutem, & ornatum viſa ſunt, facite; ego vero iubeo colere vnum ſolum apud ſuperos regnantem Deum, cuius Verbum nulli corruptioni obnoxium, in intactæ puellæ vtero conceptum erit. Hoc Verbum, tanquã ſagitta ignifera, medium percurrens vniuerſum mundum, cum eum cœperit, Patri adducet Domnum: illius puellæ erit domus hæc; Maria vero nomen eius.* Hucuſque oraculum.

Cedr. interp.

Huc etiam pertinet templum illud, à Iaſone eorundem Argonautarum Principe in arce Athenienſi poſitum, quod Deiparæ conſecrandum eſſe Apollo Delphicus diuina virtute coactus, vaticinio prædixit, cuius vaticinij verba à S. Procopio martyre ex antiquis Græcorum annalibus allata habentur in eius vita apud Metaphraſtem, quam Surius ponit die 8. Iulij. Eius porro vitæ tanta eſt auctoritas, vt inde pro cultu ſanctarum imaginum in 2. Nicæna Synodo act 4. teſtimonium ſit allatum, ex eaque nos, quæ huc ſpectant afferemus. Sanctus igitur Procopius martyr, cui nomen antea Neanias, Chriſto Domino eum peculiariter vocante, ad fidem cõuerſus, in perſecutione Diocletiani Imperatoris dira ſupplicia eſt perpeſſus, primũ ſub Iuſto Præſide Paleſtinæ: mox eo extincto, ſub illius ſucceſſore Flauiano: demum inclyto martyrio eſt coronatus. Is vt Flauiano rationem Chriſtianæ fidei magna animi conſtantia redderet, Deique vnitatem ex Mercurio Triſmegiſto, Socrate, & Heraclyto confirmaſſet, Chriſti etiam Incarnationem, & Crucem ex Sybilla oſtendiſſet, tandem, & Ethnicorum hiſtorijs eadem verba, quæ ex Cedreno nuper retulimus, quæ ſubijcit, cum dæmones omnino obliterare non poſſent, ſuis ſaltem mendacijs adulterare ſunt conati: nam Verbum Dei, quod eſt Patris ſapientia, ad capiendum mundi Imperium, inſtar igniferæ ſagittæ, vel ipſius oraculi prædictione miſſum, eiuſque Genitricem Virginem ſimul imperitè miſcentes, & mendacijs confundentes, vnius fabuloſæ Mineruæ commento, in quo hæc omnia congeſſerant; obſcurare ſe poſſe ſperarunt: ideoque eorundem dæmonum inſtinctu, poetæ Mineruã ex Iouis capite progenitam, eamque ſapientiæ deam, ac virginem, militaribuſque armis inſtructam, & Athenarum Præſidẽ; in quarum arce templum à Iaſone excitatum erat, confingentes, huic vaticinio tenebras offudere. Hinc etiam factum fortaſſe eſt, vt à ſtulta gentilitate, Mineruæ in arcibus templa fieri conſueuerint, quemadmodum docent Farnutus, & Vitruuius lib. 1. ad quod reſpexiſſe videtur Virgilius eglog. 2. cum ſic cecinit:

Procopius martyr. Me.aphr.

Surius die 8. Iulij.

Synod. 2. Nicæna. act 4.

Farnutus, & Vitruius lib. 1.

Virg. eglog. lib. 2.

Pallas, quas condidit arces,
Ipſa colat.

At dicet aliquis, idem videri templum illud

lud Argonautarum apud Cedrenum, & hoc Iaſonis à S. Procopio citatum: nam eadem prorſus ſunt oraculi verba in vtraque hiſtoria, & Iaſon ipſe Argonautarum Dux, & Princeps fuit. Cæterum diuerſa eſſe hæc ſuadere videntur: nam illud Cyzici, iſtud Athenis, illud ab Argonautis vniuerſis, hoc à ſolo Iaſone: de illo conſultus eſt Apollo ad Thermas Pythias, de hoc vero apud Delphos; illud poſtea Rheæ, hoc Mineruæ ab ethnicis eſt dicatum. Et fieri facile potuit, vt Dei nutu, ad huius vaticinij veritatem magis confirmandam, idem reſponſum, quod Argonautæ cum Iaſone apud Pythias Thermas acceperant iiſdem verbis referret Iaſon ſolus à Delphico Apolline. Quòd ſi malimus idem eſſe templum, quod ab vtroque auctore deſcribitur, ſed propter rei geſtæ vetuſtatem aliquantulum hiſtoricos inter ſe diſcrepare, illud certè probatum manet, templum Deiparæ multis, antequam naſceretur, ſæculis, à Iaſone, & Argonautis erectum, ac dæmonum malis artibus, quaſi furto ſublatum, & Rheæ, vel Mineruæ iniquis poſſeſſoribus addictis, poſtmodum Chriſti fide in vniuerſum terrarum orbem illata, Cedreno auctore, vt diximus, Cyzici, Zenonis Imperatoris tempore, ab iniqua poſſeſſione vindicatum, veræq. Dominæ reſtitutum, ac Dei Genitricis honorem certius, planiuſq. reuocatum eſt. Aegyptij quoque ante Chriſti aduentum Virginem in lecto, & infantem in præſepio paſſim collocare, & adorare conſueuerunt, teſte Caniſio libro 2. cap. 7. Cuius rei cauſam rogati, dicebant, quoniam ipſorum maiores hoc à S. Propheta acceperant. Et certè S. Epiphanius in vitis Prophetarum refert, Ieremiam Aegyptijs prædixiſſe idolorum ſuorum ruinam: *vbi Aegyptum*, inquit, *aſcendet cum ſuo infante Virgo enixa, Deo ſimilis*, ſic Epiphanius. Quod factum eſt, Chriſto infante cum ſua Genitrice in Aegyptum Herodianam rabiem fugiente; de quo late ſupra diſſerui. Sed iam veniamus ad templa Virgini, illa ſuperſtite, dicata. Celebre quidem eſt illud Cæſarauguſtæ in Hiſpania, quod D. Iacobus erexit Deipara, dum illa in terris viueret. Cuius rei hiſtoriam narrat Petrus Antonius Beuterus in Chron. Hiſp. cap. 23. his verbis: *Benedictiſſima Virgo, glorioſa, & ſancta Maria Domina noſtra, & Regina Angelorum, in ripa fluminis Eberi, prope Cæſarauguſtam, Aragonum vrbem, in columna marmorea, glorioſo Iacobo Apoſtolo apparuit: qui eodem deinceps in loco, ſacellum Angelicum iuſſus extruxit, & honori eius, ac nomini conſecrauit, quod Diuæ Mariæ Virginis à Columna Cæſarauguſtana cognominatur, ob pilam, ſiue columnam, in qua videndam ipſa ſe præbuit: quod quidem miraculum contigiſſe perhibetur circa annum Imperij Tiberij xx.* Hæc ille, qui addit ex teſtimonio Calliſti Papæ, & aliorum, hoc ipſum templum multis ab hinc ſæculis exi mijs, ac infinitis fere miraculis nobilitari. Hanc etiam hiſtoriam habet Vaſæus in annalibus rerum Hiſpaniæ, & Ioannes de Pineda in Monarchia Eccleſiaſtica lib. 10 cap. 2. §. 4. Idem teſtatur Calliſtus Tertius in quodam diplomate, quod in Eccleſia Cæſarauguſtana aſſeruatur, dato, anno D. 1456. vbi: *Quamplurima* (inquit) *& infinita miracula diuina prouiſione dietim fiut: & addit, Cappellam illam eius Eccleſiæ de mandato Dei Genitricis de Pilari*. Hæc ex diplomate Calliſti. S. Petrus Apoſtolorum Princeps, cui eximia Dei Genitricis dignitas, atque præſtantia probè perſpecta, cum adhuc in Syria moraretur, eidem Deiparæ ſacellum erexit, ea adhuc in terris agente: nam poſt eius Aſſumptionem in Occidentali dumtaxat regione, & nominatim Romæ degebat. Eius ſacelli Iacobus de Vitriaco Cardinalis, qui obijt in Syria an. 1244. meminit his verbis in ſua hiſtoria Orientali cap. 44. *Anteradenſis ciuitas, ſic dicta quaſi ante Aradum ſitum, vulgari autem appellatione hodie dicitur Tortoſa, in qua B. Petrus Phœnicem circumiens, eum à partibus Hieroſolymitanis tranſiret in Antiochiam, in honorem Beatiſſimæ Virginis Mariæ, modicam fundauit Eccleſiam, in qua etiam diuina celebrauit myſteria, quæ vſque hodie in magno habetur honore, & multorũ populorum acceſſu frequentatur, eo quòd Beatiſſima Virgo in illa ſibi ab infantia primitiua Eccleſia conſecrata, multa operatur miracula, & infirmis illuc venientibus grata confert ſubſidia ſanitatum. Dicitur autem à multis, quòd inter omnes Beatiſſimæ Mariæ Eccleſias, iſta fuerit prima: non ſolum autem à Chriſtianis, ſed etiam à Sarracenis in magna habetur reuerentia*. Hæc Iacobus de Vitriaco. Eiuſdem ſacelli à D. Petro in honorem Dei Genitricis poſiti, Ra-

Caniſius. D. Epiph. Pet. Ant. Beuterus. Vaſæus. Io de Pined. Calliſt. 3. Iacobus de Vitriaco.

Raph. Volaterran.

Raphael Volaterranus lib. 11. Geograph. in Syria, cum agit de Tripolitana regione in Phœnicia meminit: *Ancaradum* (inquit) *ciuitas ante Aradam ſita, hodie Tortoſa dicitur, in qua ſacellum Dei Genitricis primus omnium extruxit Princeps Apoſtolorum, ex ære Chriſtianorum collato, in quo primum ſacrificaſſe dicitur.* Hæc ille. Ioannes Baptiſta Mantuanus, inter Chriſtianos Poeta inſignis, lib. 3. Parthen. memoriæ prodidit, in monte Carmelo, audita Virginis Beatiſſimæ in cælos Aſſumptione, ſtatim excitatum fuiſſe in eiuſdem honorem ſacellum: quod eleganter ſic cecinit:

Io. Baptiſta Mantuan.

Propterea montana viri ſpelæa colentes,
Audito illius fato, ſublime ſacellum
Apricis poſuere iugis primi, atque quotannis
Sacra inſtaurantes, hymnos, & thura ferebant.

Vinc. Beluacenſis.

Sancta Martha, Chriſti hoſpitio clara, cum apud Maſſiliam degeret, maximam (teſte Vincentio Beluacenſi lib. 9. ſui Spec. hiſtor. cap. 100. & 101.) condidit Baſilicam in honorem Domini Noſtri Ieſu Chriſti, & Beatiſſimæ Mariæ ſemper Virginis, quem Sancti Maximinus vnus ex ſeptuaginta duobus Diſcipulis Chriſti, Aquenſis Epiſcopus, & Trephinnes Arelatenſis, & Eutropius Auraſicenſis 16. Kal. Ianuarij conſecrarunt. In Aetiopia à Franciſco Aluarez, qui hæc litteris mandauit, quemq. Thomas Bozius lib. 9. de ſignis Eccleſiæ cap. 9. vocat ſcriptorem integerrimę fidei, viſum eſt templum à Candace Aetiopum Regina in Auxumo magnificentiſſime conſtructum, Deiparæ conſecratum, & miraculis olim nobilitatum; & tametſi omnes Aetiopum Reginæ, teſte Strabone, Candaces nominarentur: aſſerunt tamen Aetiopes, eam, quæ templum iſtud poſuit, illam fuiſſe, cuius eunuchus baptiſmo illuſtratus eſt à Philippo Diacono Actor. 8. ex quo templum illud longè antiquiſſimum eſſe facile colligitur. S. Maternus Epiſcopus, B. Petri Apoſtoli diſcipulus, cuius memoria in Martyrologio die 14. Septembr. adnotatur: *Poſtquam à morte mirabiliter ad vitam eſſet excitatus, in Germaniam miſſus, Tungrenſes, Colonienſes, Treuirenſes, alioſque finitimos populos ad Chriſti fidem perduxit.* Is Tungris ædem Virginis Deiparæ conſecrauit, quemadmodum veteres Colonienſes, & Treuirenſes Eccleſiæ docent Annales, apud Caniſium libr. quinto de Beata Virgine cap. 23.

Franc. Aluarez. Tho. Bozius. Strabo. Act. 8. Martyrologium Rom. Caniſius.

Ad hæc quid dicam de templis in India Orientali Deiparæ, inter mortales verſanti, erectis? Inter illa primum refero Cranganore ab vno ex tribus Magis, qui, ſtella duce, ad Chriſtum infantem adoran dum venerunt, cuius inſtar alterum Calecutij in honorem Deiparæ, non longe poſt eſt excitatum: quod certiſſimis teſtimonijs eſt compertum: narrat enim Hieronymus Oſorius Algabrienſis Epiſcopus, nobilis hiſtoricus, lib. 1. de rebus geſtis Emmanuelis Regis Luſitaniæ, Vaſcum Gammam, Luſitanicæ claſſis præfectum, anno 1498. menſe Maio appuliſſe Calecutium, celebrem Indiæ Vrbem: cumque ad Regē viſendum in terram deſcendiſſet, à quodā viro primario, qui ius genti illi dicebat, Catuelem appellant nomine Regis exceptū, & primum in templum apud illos ſanctiſſimum, & munificentiſsimum, eſſe deductum: *In medio autem templi erat* (inquit Oſorius) *ſacellum, aditum forma rotundum, ad quod per multos gradus aſcendebatur: oſtium erat ex ære factum, & valde anguſtum; intra ſacellum erat ſignum in aduerſo pariete locatum, cuius formam noſtri propter loci obſcuritatem aſpicere nequiuerunt: aditus in illud ſolis æditius, atque ſacerdotibus patebat, quatuor editui propius accedentes, digito in imaginem intento, lus Mariam inclamant. Catuelis cum reliquis, qui eum ſequebantur, ſe repente in terram proni manibus extenſis abijciunt, deinde ſurgunt, & more ſuo precationem peragunt. Noſtri ſuſpicati, opem Sanctiſſimæ Virginis implorari, genibus flexis pacem à Deo expoſcunt, Virginemq. Dei matrem more noſtris viſitato venerantur.* Hæc Oſorius. Qui deinde huius religionis, qua homines Pagani Mariæ nomen venerantur, rationem perſequitur, quam nos ex eodem breuius huc inſerendam duximus, quòd res cognita, non iniucunda ad Virginis ſanctiſſimæ laudes ſpectare videatur: Cranger (inquit) *in India vrbs eſt perantiqua, quæ Calecutio diſtat Auſtrum verſus circiter quinque & quadraginta paſſuum millibus, & à multis Chriſtianis, à S. Thoma conuerſis, incolitur, cuius Rex olim Brachmanorum litteris in primis eruditus, cum ſorori germanæ vitium intuliſſet, illius flagitij conſcientia grauiter afflictus, pœnas de ſe multorum dierum inedia, alijſque laboribus, ſeuerè repetebat: nec* ta-

Hier. Oſor.

tamen animi ſollicitudine leuabatur: quare religionis cauſa iter ſuſcepit in Perſidem, & Caramaniam, in qua antiquiſſima Magoni diſciplina florebat, ex quibus duo, opibus, & ſapientia Principes, Regi Cranganoris per litteras noti, à ſtella, præter naturæ ordinem orta, edocti, Regem Cœli, in Iudæa natum, ad eum, adorandum ſe compararunt, quibus idem Rex Cranganoris ſub nigro colore, qualem pictores in hoc myſterio exprimendo effingere ſolent, ſe tertium comitem adiunxit. Quare in poſterum, reliquis nominibus abiectis, nomen Cheriperimale (id eorum lingua ſonat, vnum ex tribus) ex hac tam illuſtri ſocietate, qua maxime gloriabatur, aſſumpſit. Chriſtum itaque adorant, eique munera offerunt. Rex lætiſſimus, tertio demum anno in patriam reuerſus, ædem extruxit, quam Mariæ nomine conſecrauit, in qua Sanctiſſimæ Virginis imago cum filio in vlnis collocata fuit, ſanxitq. vt quoties in templo æditui hoc nomen inclamarent, toties ſe omnes, qui adeſſent, in terram proſternerent. Poſtremo cum, vt ſe totum diuinis rebus daret, & negocia reliquit, & regni opes diſtribuit ijs, quos ſapientia, & religione præſtare cognouerat. Ex his vnus fuit, qui Caleeutij vrbis fundamenta iecit, & templum illud, quo fuit Gamma deductus, extruxit, & in medio ſacellum Sanctiſſimæ Virgini dedicauit, & exemplum patroni ſecutus, ſtatuit, vt ad Mariæ nomen omnes ſeſe in terram proijcerent, & licet incolæ ſint Pagani. Hanc tamen memoriam ab antiquis traditam, religione ſumma conſeruant. Hæc ſunt, quæ in antiquiſſimis Chriſtianorum Indorum monumentis contineri, ab hominibus Indiæ petitiſſimis accepiſſe ſe ſcribit Oſorius.

Nec ſilentio prætermittendum eſt ſacellum in monte Carmelo ad honorem Virginis extructum: meminit illius B. Ioannes Quadrageſimus quartus Patriarcha Hieroſolymitanus libr. de inſtitutione primorum Monachorum cap. 26. vbi hæc verba habet: *In memoriam viſionis de ortu huius Virginis, præoſtenſa Sancto Propheta Eliæ ſub ſpecie nubeculæ, aſcendentis de mari in Carmelum, Monachi prædicti anno incarnationis Filij Dei octogeſimo tertio, dirutentes eorum ſeunion antiquum, ædificauerunt huic primæ Virgini Deo dicatæ Cappellam quandam in monte Carmeli, iuxta fontem Eliæ, in ſito illo, in quo Elias orans, viderat nubeculam illam, quaſi veſtigium hominis de mari aſcendere in Carmelum.*

Io Patriar. Hieroſol.

Ad extremum inter ea templa Virgini dicata, dum in terris ageret, non immeritò connumerare poſſumus ſacrum ſacellum Lauretanum, quod Apoſtoli Chriſti magno ſemper honore coluerunt, rem diuinam certatim inibi factitantes, quemadmodum ex eiuſdem Virginis reuelatione late refert Horatius Turſellinus libro 1. hiſtoriæ Lauretanæ cap. 3. Et quidem cum templum nihil aliud ſit, quàm domus Diuino cultui deſtinata, in qua Deus adoratur, & ſacrificium ei offertur; meritò illa domus templum cenſeri debet, cum in ea toties Eccleſiæ principes orauerint, & ſacrificauerint. Celebris Theologus, & inſignis Poeta Baptiſta Mantuanus in hiſtoria ædis Lauretanæ, tot præconijs ſacrum hoc templum effert, vt non modo terreſtri Paradiſo, vbi Eua ex Adæ latere eſt formata; monti Sinai, vbi eſt data lex; templo Salomonis, præcipua Dei præſentia inclyto; ſpeluncæ Bethleemiticæ, vbi Chriſtus natus; monti Thabor, vbi transfiguratus; monti Oliuarum, vnde triumphans in cælũ aſcendit; verumetiam auguſtiſſimo eiuſdẽ Chriſti ſepulchro, quo nihil ſanctius habetur in terra, reliquiſque omnibus, quæ ſub cælo ſunt locis, æquare non dubitarit. Ego autem auſim & præferre, tum quia ſi ſepulchrum Hieroſolymitanum continuit corpus Chriſti per tres dies, eadem domus continuit per triginta annos, tum quia ibi iacuit corpus Chriſti emortuum, in hac viuum, ibi exanime, hic animatum; tũ quia ſi in ſepulchro facta eſt vnio animæ cum corpore in eius reſurrectione; in hac ſacra æde facta eſt ſublimior vnio, per quam in ea *Verbum caro factum eſt*: Liceat ergo mihi cum Patriarcha Iacob exclamare: *Terribilis eſt locus iſte, non eſt hic aliud, niſi domus Dei, & porta cæli.* Vnde ſapienter Turſellinus in præfatione hiſtoriæ Lauretanæ, non minus verè, quàm eleganter dixit: *Tantam Deus mortalium animis inſpirauit huius ædis Lauretanæ religionem, vt quicumque ad Lauretanam ædem accedunt, non tam ad ædem Virginis, quàm ad ipſam Virginem ſibi adire videantur: & ſane huic Deus, Deique mater, miro quodam modo præſentiam ſuam declarant. Hinc diuinus ille omnium pectoribus incutitur honor ad ſacroſancta domus ingreſſum, hinc il-*

Hor. Turſel.

Bapt. Mant.

Gen. 28.

Turſelinus.

lud

Digitized by Google

lud abeuntibus inijcitur eius reuiſendæ deſiderium; hinc nobilis illa perditarum, proſligatarumque mentium in diuerſa mutatio, quæ quidem perpetua ædis Lauretanæ miracula ita euidentia ſunt, vt etiam ſi deeſſent alia, quibus abundat, cunctis facerent diuinæ præſentiæ fidem: eſt autem hoc præcipuum, ac proprium templi Lauretani, vt eius religio, ac ſanctitas quotidie magis eſfloreſcat, cum aliquarum etiam celeberrimarum ædium Beatiſſimæ Virginis, aliorumque Sanctorum celebritas, cum aliquandiu viguerit, interdũ deſloreſcere videatur. Ac tandem, qui plura alia huius ſacræ domus deſiderauerit, videat, quæ ſcripſimus lib. 5. de Sacris Arcanis Angelicæ Annunciationis Virginis, homil. 3.

Homilia VIII.

Diuino conſilio factum eſſe ad maiorem Virginis cultum, et gloriam, ac de antiquo ſerpente illuſtriorem victoriam, vt in templis, et locis, quibus Dæmonum ſimulachra Gentiles olim venerabantur, in eiſdem Deiparæ Virginis imago poſita ab Eccleſia coleretur.

CVM omnia Deiparæ Virginis templa, quę poſt glorioſam eius in cælum Aſſumptionem per totum orbem terrarum, ſingulari pietate, & magnificentia in ſingulis Regnis, & prouincijs, immo & in ſingulis vrbibus, oppidis, ac pagis, in eius cultum, & honorẽ condita ſunt, commemorare immẽſus labor eſſet, & parum proficuus, cum ſatis notum, & perſpicuum omnibus ſit, nullum eſſe ita humilem, & deſpectum Chriſtianorum pagum, in quo Virginis ſanctiſſimę vel propriũ templum, vel proprium certe ſacellum, vel ara non fuerit ei ſacrata; vnde de ſolo Iacobo Aragonio Rege Hieronymus Blanca in commentario rerũ Aragonenſium ad annum 1235. refert, bis mille in Deiparæ Virginis honore conſtruxiſſe templa in agro ſuo; illud ſolùm hoc loco præſtabo, vt ea tantum templa referam, quæ Romæ, vbi hæc ſcribo, erecta ſunt in ijſdem locis, quibus vel idolorum ſimulachra olim decepta Gentilitate colebantur, vel in profanas vſus deſtinata erant. Romana enim ciuitas (vt verbis vtar Leonis ſerm. 1. de Apoſtolis Petro, & Paulo) priuſquam Chriſti fidem reciperet, cum pęnè omnibus dominaretur gentibus, omniũ gentium ſeruiebat erroribus, & frequentiſſima habebat idolorum delubra; in quorum poſtea ruinis pleraq. Deiparæ inædificata ſunt templa. In ijs igitur percenſendis, quænam huiuſmodi idolorũ fana fuerint, vbi Deiparæ templa ſunt poſita, indicabimus, vt planum omnibus fiat, Deiparam non modo, vt canit Eccleſia, *Cunctas hæreſes in vniuerſo mundo ſolam interemiſſe*; verum etiam de ethniciſmo, & de vniuerſa gentium ſuperſtitione triũphum egiſſe, atque in eorum fanis, veluti in infeſtiſſimorum hoſtium expugnatis arcibus ſui filij, ſuaq. trophæa erexiſſe. Quare in his videtur impletum illud Iſaię vaticinium cap. 35. In cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami, & iunci, & erit ibi ſemita, & via, & via ſancta vocabitur. Quod nemini mirum videri debet, cum hæc ſit mulier illa, quæ draconis venenati caput contritura prædicitur, quam Cyrillus homil. 6. in Neſtoriũ meritò ſic alloquitur: *Per te omnis creatura, idolorum errore detenta, conuerſa eſt ad cognitionem veritatis, & fideles homines ad ſanctum baptiſma peruenerunt, atque in toto orbe terrarum conſtructæ ſunt Eccleſiæ.* Sic ille. Et Euthymius oratione de Zona Deiparæ. *Sanctiſſima* (inquit) *Virgo aras contriuit idolorum, & delubra gentilium perdidit, & comminuit, & ceſſare fecit immoderatam ſanguinis effuſionem.* Quàm autem hæc vera ſint, luculenter ſatis indicabunt, quæ nunc commerabo.

Hier. Blanca — S. Leo. — Off. Eccleſ. — Iſai. 35. — Gen. 3. — Cyrillus. — Euthymius.

Extat inſigne templum S. Mariæ ad Martyres, quod vulgo à ſtructura figuræ, *Rotunda*, dicitur: olim fuit ethnicorum celebre delubrum, a M. Agrippa, Auguſti genero, anno ab Vrbe condita 727. excitatũ, ac biennio poſt, auctore Dione, abſolutũ, idemque, teſte Plinio lib. 36. cap. 15. propter extinctum ciuile bellum, M. Antonio, & Cleopatra ad Aſiaticum promontorium ab Auguſto ſuperatis, Ioui vltori dicatum, dictum eſt autem Pantheon: *Quòd in ſi-*

Plinius.

mulacbris Martis, & Veneris (inquit Dio
Dio hiſt. lib. 53. hiſt. Romanæ) *multas Deorum imagines acciperet: vt vero mihi videtur, quòd forma conuexa faſtigiatam cæli ſimilitudinem oſtenderet*. ſic ille. Cum vero Titi tempore conflagraſſet, à Domitiano, vt auctor
Caſſiodorus eſt Caſſiodorus, reſtitutum eſt. Nec multo poſt ſub Traiano fulmine ictum, ab Adria-
Spartianus. no, reſte Spartiano, reſtauratur: poſtmodũ à Septimio Seuero, & M. Aurelio Antonino, vt videre eſt in eiuſdem templi inſcriptione, cum omni cultu eſt reſtitutum. Anno vero ſalutis 607. Bonifacius Papa 4. ab idololatriæ ſordibus expurgatum, delatis in illud ex varijs Vrbis cœmeterijs octo, & viginti curribus onuſtis oſſibus Martyrũ, ijſq. prope ſummum altare ad eius dexteram decenter collocatis, Dei Genitrici, & omnibus Martyribus die 13. Maij conſecrauit ſolemni, ac peculiari inſtituta feſtiuitate, eius meminit Martyrologium, & ad huc Romæ ea die recolitur in hoc templo, quod propterea S. Maria ad Martyres eſt appellatum, vt videre eſt in ſtationibus Miſſalis feria 6. poſt Paſcha. Eam feſtiuitatem poſtmodum Gregorius IV. qui anno 827. Pontificatum inijt, in honorem non tantum Martyrum, ſed omnium etiam Sanctorum die primo Nouembris in vniuerſa Eccleſia celebrem eſſe decreuit; quemadmodum ſupra in hoc eodem capite diximus: ad idem templum ſolemnis ſtatio habetur feria 6. intra octauam Paſchæ.

Extat S. Maria Ara cæli in Capitolio, vbi olim Iouis Feretrij fanum. Eiuſmodi Deiparæ templum, cui Fratrum Minorum de Obſeruantia nobile cœnobium nũc eſt adiunctum, in ea Capitolij parte ſitum eſt, vbi Octauianus Aug. prouectiore iã ætate accepro a Pyrhio Apolline reſpõſo de puero Hebræo, eodemq. Deo, ac omniũ Dño, ipſum in tartara detrudente, Romã ex Oriente reuerſus, aram maximam (auctore
Nicephorus Nicephoro lib. primo cap. 17.) extruxit, cum eiuſmodi Latina inſcriptione: *Ara Primogeniti Dei*. In hoc templo Imago Deiparę a Sancto Luca depicta, in ſummo altari magna pietate colitur; ibidem etiam lapis viſitur inſignis, pedũ veſtigijs ab Angelo impreſſis, qui Romæ humana ſpecie aliquando apparuit. Cum autẽ in Vrbe, ex Onuphrio de 7. Eccleſ. in S. Ioãne, viginti,
Onuphrius. Baronius. ex Baronio vero in notis ad Martyrolog. die 1. Decemb. vigintiduo eſſent cœnobia, ſeu Abbatiæ, quarum Abbates in præcipuis quibuſdam celebritatibus, ſummo Põtifici celebranti aderant, hæc Eccleſia Ara cæli, auctore eodem Onophrio, vna erat ex illis Abbatijs, quam poſtea Leo X. an. 1516 Cardinalis titulum inſtituit.

Extat S. Maria Schola Gręca in delubro, vbi ethnicorum tẽpore erat ara, quę vocabatur Maxima. Ad hanc fontes ad veritatẽ iureiurando teſtandam, adducebantur; cum vero eiuſmodi ara prope os cuiuſdam cloacæ ſita eſſet, factum eſt, vt lapis ille perforatus, atque ori cloacæ ſuperpoſitus, noſtra ætate vulgo os veritatis appellaretur: nomen vero Scholæ Græcæ huic templo inditum videtur aproximo litterarum Græcarum gymnaſio. Sanctus Dionyſius Papa circa ann. Domini 260. domum ſuã, quæ in eo loco erat, in Eccleſiæ formã redegit, quæ a Deipara nomen accepit. Eã vero vetuſtate collapsã, Stephanus 3. reſtituendã curauit; cũ in Gallijs deſperata iã valetudine, a S. Dionyſio Areopagita inco lumitatem an. 754. eſſet conſecutus, vt videre licet apud Surium to. 5. ad calcẽ vitæ Surius to. 5.
eiuſdem S. Dionyſij. Tandẽ eã poſt Stephani obitum, Paulus I. Pont. eiuſdẽ Stephani frater, compluribus Sanctorum corporibus ibi reconditis, in honorẽ SS. Dionyſij Areopagitæ, & ſociorum perfecit, & conſecrauit. Mox Adrianus I. an. 772. illam mirifice exornauit, ita vt ab ædis ornatu dicta ſit S. Maria in Coſmedin. In eiuſdem tẽpli ſacellum iuſſu Pij V. tranſlata eſt Deiparæ imago, quæ in cuiuſdã pariete depicta, multis clarebat miraculis; denique inter antiquas Cardinalium Diaconias recenſetur.

Extat S. Maria a Palmis via Appia extra portam Capenam, nunc S. Sebaſt. ſic dicta a palmarũ multitudine. quæ ibi olim erãt cum templo Martis, ad quod duo Papæ, & Martyres Stephanus I. & Sixtus II. vt illi ſimulachro ſacrificarent, ſunt pertracti, quemadmodum in eorumdẽ actis legimus apud Surium to. 4. & Stephani quidẽ pre- Surius to. 4.
cibus, Martis ſtatua terræmotu concidit, tẽplumq. cõtremuit. Sixto vero inde redeũti occurrit S. Laurentius, qui ab eo de theſauris Eccleſiæ in pauperes diſtribuendis, mãdatũ acceperat. Hoc in loco, queãdmodũ peruetus pictura ſupra tẽpli fores indicat, Chriſtus S. Petro, Neronis rabiẽ fugiẽti, occurrit, eidẽq. rogãti, Dñe quo vadis? reſpõdit, Romam iterũ crucifigi, atq; in la-

Digitized by Google

pide pedum ſuorum veſtigia impreſſit. Vnde factum eſt, vt Eccleſia hæc S. Maria a Plantis dicta etiam ſit. S. vero Petrus intellexit, Chriſtum iterum crucifigendū eſſe in ſeruulo: quare ad martyrium fortiter ſubeundum rediјt: lapis autem Chriſti D. veſtigijs nobilitatus, in proximo S. Stephani templo piè aſſeruatur. Hanc hiſtoriam Ambroſius in Auxentium de Baſil. non tradendis, Greg. in Pſal. 4. pœniten. & alij tradūt. vide Baronium tom. 1. Annal. ad annū 69. Cum autem hoc templum præ vetuſtate ruinam minari videretur, Reginaldus Polus Card. Anglus, ne tam inſignis Chriſti apparitionis memoria, cum templo pariter interiret, ſacellum aliud, forma rotundum, paulo ſuperius, eadem via Appia, exædificauit, cui nomen inditum, ***Domine quò vadis***. Cardinalis verò Toletus, hoc ipſum Deiparæ templum, pro ſua in Virginis tēpla pietate, reficere cœperat, verùm perficere, & ſplendori reſtituere per mortem non licuit.

Ambroſius. Gregorius. Baronius.

Extat S. Maria de Populo ſub colle hortulorum religioſiſſimi Ord. Eremitarum S. Auguſtini, pijſſima eiuſdem Deiparæ imagine a S. Luca depicta, nobilitata; hoc in loco, ſubter nucis arbore, cineres impijſſimi Neronis, qui primus in Chriſtianos perſecutionem mouit, condebantur. Indeque dæmones, tāquam ex proprio depoſito, ijs, qui illac præteribant, mirum in modum erant infeſti. Quare Paſchalis II. ann. 1099. vbi hæc diuinitus cognouiſſet, indicta ſupplicatione, ad locum acceſſit, nucem præcidi, ac impios cineres in Tiberim proiјci iuſſit, aramque extruxit, quam, multis in ea reconditis reliquijs, cōſecrauit. Gregorius IX. circa annum D. 1227. Imaginem Deiparæ à S. Luca depictam, ex loco, qui dicitur Sancta Sanctorum, perlatam, cum omni Clero, ac populo, in hoc templo repoſuit. Sixtus V. eidem templo titulum Cardinalitium dedit, ſeptem altaria, inſtar tēplorum SS. Petri, & Pauli, deſignauit, eaſdemq. indulgentias, quas habet S. Sebaſtiani templum, eſt elargitus, vtq. eorum commoditati, qui ſeptem Vrbis Eccleſias obeunt, conſuleret, eis poteſtatem fecit, vt loco Sancti Sebaſtiani hanc Eccleſiam viſitarent.

Extat S. Maria ſupra Mineruam, ſic dicta à proximo Mineruæ Chalcidicæ delubro, quod Pompeius Magnus, auctore Plinio lib. 7. c. 26. Mithridato bello confecto, multiſq. Regnis, ac gentibus in Romani Imperij ditionem redactis, ex hoſtium manubijs dicauit, eius delubri veſtigia in hortis cœnobij ſacri Ord. Prædicatorum, quibus hoc Deiparæ templum eſt demandatum, adhuc cernuntur. Paulus IV. hoc templū Cardinalium titulo inſigniuit. In eadem Deiparæ templo ad læuam ſummi altaris ſacellum, pulchrè extructum, cum religioſiſſima Deiparæ Imagine extat: in quo florentiſſima, & nunquam ſatis laudata Roſarij ſodalitas in Vrbe eſt erecta, in eiuſdéq. ſacelli ara corpus reconditur S. Catharinę Senenſis, virginis præclariſſimæ, ex tertio ordine Prædicatorum, cuius opera in Gregorio XI. reuocando ex Gallijs in Vrbem, magno Reipub. Chriſtianę bono, ſingulariter eluxit. Ibidem aliud quoque ſacellū à Ioanne Turrecremata Cardinali Ordinis Prædicatorum, viro doctiſſimo, B. Virgini annunciatæ dicatum eſt, vbi ab eodem ſodalitas eſt inſtituta, quæ compluribus puellis nobilibus dotem aſſignat, quam ſummus Pontifex ſolemni pompa in illud templum veniens, die ipſo Annunciationis Beatæ Virginis ſuis manibus eiſdem diſtribuit.

Plinius.

Extat S. Maria Noua in foro Romano, vbi olim Solis, & Lunæ fanum prope ruinas tēpli Pacis, à Veſpaſiano magnificentiſſime extructi. Ea Deiparæ Eccleſia adiunctum habet cœnobium religioſiſſimorum Patrum montis Oliueti, in cuius hortis, auctore Andrea Fuluio, extant veſtigia ædicularum Iſidis, & Serapidis: cumq. antè diceretur S. Maria vetus, poſtmodū à Ioāne 7. Pont. ann. D. circiter 705. reſtituta, & exornata, exinde noua appellata eſt. In eius ſummò altari Imago Deiparæ, a S. Luca coloribus expreſſa, è Troade huc delata, piè colitur, quæ cum templum hoc Honorio 3. Pont. conflagraſſet, nihil ex incendio poſt paſſa. Gregorius 5. Pont. ann. circiter 995 corpora SS. Martyrum Nemeſij Diaconi, Lucillæ virg. filiæ, Symphronij, Olimpij tribuni, Exuperiæ eius vxoris, & Theodoli filij; de quibus in Martyrol. die 31. Octobr. recondidit. Ante idem vero altare, ſub ferrea crate, corpus S. Franciſcæ Romanæ viduæ, pietate, & miraculis clariſſimæ, aſſeruatur; quam religioſiſſimarum ſororum, a Turri Speculorum vulgo dictarum, Fundatricem, Paulus V. Pontifex Max. anno

And. Fului. Martyrologium Rom.

1608.

1608. in Sanctorum Cathalogum retulit.
In eodem quoque templo,quod eſt vna ex
antiquis Cardinalium Diaconijs, lapis vi-
ſitur,in quo S.Petrus ſuæ genuflexionis ve
S.Maximus. ſtigia reliquit. Cum(vt verbis vtar S.Maxi
mi ho.5.de Sanctis Petro,&Paulo)fixis ge
nibus Dominum eſt precatus,& Simonem
Magum magicis artibus volantem , veluti
vinctum,de ſublimi aere depoſuit, & quo-
dam præcipitio in ſaxo elidens, eius crura
confregit. E regione S. Mariæ Nouæ in
monte ipſo Palatino, olim erat Eccleſia
Deiparæ,dicta in Pallara,nunc omnino di-
ruta,& vitibus obſita,quæ, teſte Onuphrio
Onuphr. de ſeptem Eccleſijs, vna erat ex viginti il-
lis Vrbis Abbatijs, vbi(inquit Onuphrius)
fuit ſagittatus S.Sebaſtianus.Dicebatur in
Pallara à Palladio,quod Diomedes ex ar-
ce Troiana ſublatum,ſuperſtitione poſtea
adactus, Aeneæ reſtituit,& in proximo Ve
And.Fuluius ſtæ delubro, Andrea Fuluio auctore, à vir-
ginibus Veſtalibus cuſtodiebatur.

Extat S.Maria,cognomento, libera nos
à pœnis inferni,in foro Romano, vbi olim
erat fanum Iouis Statoris. In hoc loco ali-
quando cum vaſto,ac repentino hiatu ter-
ra ſubſidiſſet , Marcus Curtius Eques Ro-
manus , adductus ſuperſtitione cuiuſdam
reſponſi, quo viuens aliquis ad eam com-
plēdam depoſcebatur, equum, militaribus
inſignibus ornatus, conſcendit, eumque
vehementer admotis calcaribus,præcipitē
in illud profundum egit,vt auctor eſt T.Li
T.Liuius. Val.Max. Oroſius. uius lib.7. Valerius Max.lib.5.c.6.Oroſius
lib. 3.hiſt.c.5. Ibidem etiam ex aquis pro-
ximi Tiberis ſtagnantibus,lacus erat , cui
nomen Curtius,de quo Ouid.li.6.de Faſt.
Ouidius. *Curtius ille lacus, ſiccas,qui ſuſtinet aras,*
Nunc ſolida eſt tellus;ſed fuit ante lacus.
Eiuſmodi Deiparæ templum in hoc loco
excitatum,tametſi non adeo magnum,no-
bilitatum tamē eſt propter draconem, ſuo
afflatu Vrbi peſtilentiſſimum, ibi S. Silue-
ſtri Papæ precibus mirabiliter extinctum:
quod tamquam ſatis exploratum, multo-
rumque teſtimonio comprobatum recipit
Baronius. Baronius tom.3.Annal.ad annum D.324.
cuius rei occaſione S.Silueſter hanc ędem
multis in eius altari reliquijs repoſitis,
Deiparæ dicauit, quæ ab eius condito-
re aliquando appellatur templum Sancti
Silueſtri in lacu,quòd Iulius III. an.1550.
Matribus venerabilibus Congreg. Turris
Speculorum attribuit,cum antea fuiſſet cę
nobium Monialium S.Benedicti,ab ijſdem
propter cæli inſalubritatem deſertum.

Extat S.Maria à Crypta picta in campo
Floræ ad Theatrum Pompeij,prope hoc tē
plum an.1525. repertum eſt marmor cum
hac inſcriptione: Veneris Victricis, quòd
ibi eidem fanum aliquod, vel ara forte eſ-
ſet dicata. Cæterum templū hoc ante 300.
propemodū annos Deiparæ Conceptioni
eſt conſecratū,auctore Octauio Pancirola: Octauius Pancirola.
cum enim altare cum templo peruetuſto
diruendum,ac reſtituendum eſſet,in char-
ta pergamena ibidem reperta, verba hæc
legebantur: *Anno D.1340.indict.2.die ve*
ro Martis 8.Decemb.tempore D. Bonifacij
IX.anno ſuo 6.conſecratum hoc altare cum
Eccleſia in honorem Conceptionis B.M.V.

Extat S.Maria in Auentino,vbi olim tē
plum Bonæ Deæ. Hæc Deiparæ Eccleſia,
auctore Onuphrio,quondā recēſebatur in- Onuphrius de 7. Eccleſ.
ter 20.Vrbis Abbatias: *In qua* (inquit idē
Onuphr.)*eſt de corpore S.Sabini Epiſc.* nūc
prioratus eſt militum Hieroſolymitanorū.

Extat S.Maria ad Campum Martiū,qui
à Marte ,cui olim dicatus erat,nomen du-
xit. Huic templo cœnobium eſt adiunctum
monialium Ord. S. Benedicti, quæ ante
600.annos ex Græcia cum multis Sancto-
rum reliquijs venientes , quòd earum ca-
meli reliquias deferentes ad hoc Deiparæ
templū conſtitiſſent,nec progredi poſsent,
hoc in loco ſedem poſuerunt. Inter alia ve-
rò,quæ ſecum attulerant,erat imago Dei-
paræ à S.Luca depicta,quę aliquando poſt
trabis proximæ incendium, inuenta eſt ad
quendā puteum,ab igne intacta, & in aere
ſuſpenſa. Detulerunt etiam corpus S.Qui-
rini Mart. Corpus item S.Greg.Nazianz.
Doctoris præclariſſ.quod in hoc templo,vt
eſt in Martyrolog.die 11.Iun.diu aſſeruatū,
Gregorius XIII.Pont. in cappellam a ſe in
Baſilica S.Petri magnificentiſſime exorna-
tam,ſumma celebritate tranſtulit , ac po-
ſtridie ſub altari, digno honore,condidit,
brachio eiuſdē Sancti monialibus relicto.

Extat S.Maria Gratiarū,vbi olim Veſtę
erat fanum: hæc tamen Deiparæ Eccleſia
proximo eiuſdem Deiparæ a Conſolatio-
ne templo eſt vnita.

Extat S.Maria in Aquiro propè circūFla
miniū,vbi olim erat Iſidis fanū, vel vt alij
malūt in Equirio,ſic dicta a ludis equirijs,
qui equorū,& curruū curſu in campoMar-
tio in honorem Martis a Romulo inſtituti

Digitized by Google

die 13. Martij exercebantur, & illuc tranſibant, de quibus Ouid. lib. 3. Faſtorum. Ouidius

Altera gramineo ſpectabis Equiria campo,
Quem Tiberis curuis in latus vrget aquis.

Hoc templum in Equirio ab Anaſtaſio Papa, teſte Lucio Fanno lib. 4. c. 21. fundatum, inter antiquas Cardinalium Diaconias connumeratur: eidemq. templo attributum eſt Collegium Orphanorum, quorum domus conſilio, & induſtria B. Ignatij Societatis Ieſu fundatoris in Vrbe erecta eſt, teſte Petro Ribadeneyra lib. 3. vitæ B. Ignatij c. 9. ne videlicet parenrum præſidio, omniq. humana ope deſtituti, atque errabundi pueruli, in aliquod animæ, corporiſue diſcrimen adducantur. Lucius Fannus. Ribadeneyra.

De alijs verò templis, per totum orbem terrarum in Deiparę cultum erectis, præſertim in Hiſpania, in Germania, & alijs partibus Septentrionalibus, in Gallia, & Belgio, Cōſtantinopoli, & alijs Orientis, & Africę regionibus, necnon apud Barbaras nationes, ſic late ſcripſit Ant. Spinellus de laudibus B. Virg. tract. de feſtibus, & templis, huic labori ſeperſedendum cenſuerimus, cū Hiſtorico magis, quàm Concionatorio muneri, iſta deſeruiant. . . Ant. Spinel.

Homilia IX.

Eccleſia Catholica permulta feſta inſtituens in Deiparæ Virginis cultum, eximiam ſuam pietatem, ac deuotionem erga illam proteſtatur.

INTER alia pleraque obſequia, quibus Eccleſia Dei per totum orbem terrarum longè lateque diffuſa, ad honorem, & cultum Deiparæ exhibet, non minorem locum tenent feſta, in eius honorē religiosè inſtituta, quæ adeo multiplicata ſunt, vt meritò S. Ildephonſ. ſerm. 1. de Aſſumptione dixerit: *Hæc eſt, quæ vt Cedrus Libani, quotidie in terris multiplicabitur, dilatabiturque ramis, & in cælo radicibus, vt creſcat amplius, ſolidatur.* Olim Num. 28. ex Dei præcepto Hebræi, nouilunijs recurrentibus, Kalendarum, ſeu Neomeniæ ſolemnitatem, aucto ſacrificiorum numero, celebrabant, vt cecinit Regius Vates Pſalm. 80. *Buccinate in Neomenia tuba, in inſigni die ſolemnitatis veſtræ.* Vt autem tradit D. Auguſt. libr. 19. contra Fauſtum c. 10. hæc nouæ lunæ celebratio, nouam creaturam, quòd per Chriſtum facta eſt, pronunciabat. Vnde arbitror, feſta illa adumbraſſe feſta, quæ tēpore legis gratiæ celebranda erant in honorem Deiparæ, quam pulchram vt lunam, diuinus Sponſus compellat, Cāt. 6. Et quidem ſi ethnici, vano idolorum errore decepti, matris Deorum, quæ tamen portenta multa genuiſſe ab eiſdem credebatur, Aequinoctium verni diem ſacrabant, vt auctor eſt Ropiſcus in Aureliano, idque indicare videtur Dionyſius Areopagita epiſt. 8. quanto æquius eſt, Beatiſſ. Virg. feſta celebrare, quæ vera Dei parens eſt, nobiſq. auctorem vitæ peperit, ac fontem perennem gratiæ, & omniū, quæ ſuſcipimus, beneficiorum? Verū ad feſta ipſa accedēs, celebrat in primis Eccleſia Rom. feſtum immaculatæ Cōceptionis, quod apud Græcos ante mille annos, teſte Galatino lib. 7. de Arcanis Cathol. veritatis c. 5. celebrari conſueuit die 9. menſis Decemb. vt videre eſt in Menologio eorum, & in conſtitutione Emmanuelis Imp. apud Theodorū Balſamonem in Nomocan. Photij tit. 7. c. 1. & apud Baronium in notis ad Martyrologiū die 8. Decembr. qui teſtatur extare in Bibliotheca Sfortiana de Cōceptione B. Virginis ſermonem Leonis Imperatoris, qui dictus eſt Philoſophus, ex eodem Baronio tomo 10. Annal. anno 886. Imperiumque ſuſcepit eodem anno 886. Caniſius quoq. lib. 1. de B. Virgine affirmat, Damaſcenū, qui claruit circa annum 720. in ſuo Martyrologio, diem Conceptionis Marię notaſſe, hoc expreſſe addito, quod illa ante Cōceptionem pura dicatur, quod & Galatinus loco citato animaduertit. Apud Latinos verò die 8. Decembris ex nonnullis reuelationibus, quas infra ponemus, celebrari conſueuit. Verum à quo tempore id fieri cœperit, non ſatis eſt exploratum: nec enim deſunt, qui ad tempora Caroli Regis Franciæ vnam ex his reuelationibus, circa annum Domini 880. cuidam Regis Hungariæ germano factam, aſſerant; quam infra referemus, eiuſque meminit Franciſcus Vanarez in compendio virorum illuſtrium Ordinis Sancti Benedicti, & Bernardinus de Buſto in ſuo Mariali. Alij vero ad tēpora Guilielmi Horthmannorum Ducis, qui ea tempeſtate in Anglia

Marginal notes: S. Ildefonſ. — Num. 28 — Pſalm. 80 — D. Aug. — Cant. 6 — Ropiſcus. — Dio. Areop. — Galatinus — Theod. Balſ. — Baronius. — Caniſius — Galatinus. — Franc. Vanarez. — Bernard. de Buſto

glia impetabat: hoc referunt occaſione cuiuſdam Abbatis, à naufragij diſcrimine diuinitus ſeruati, ſimulq; de hac ſolemnitate celebrãda admoniti, quod refert Petrus Natalibus in cathalago Sanctorũ c. 42. & Iacobus de Voragine in feſto Conceptionis in vitis Sanctorum, & Arnoldus Vuyon lib. 5. vitæ c. 111. apud Cornelium Schultirgium in bibliotheca Eccleſiaſtica to. 2. in feſto Concept. Hi tamen Abbatẽ hunc fuiſſe D. Anſelmum affirmant: Baronius verò loco citato Helſenio Abbati Anglo, paulo ante tempore Anſelmi circa annum Domini 1070. totum hoc tribuit, idq. ex hiſtoria ipſa confirmat. Idem ſentit Bozius lib. 9. de ſign. Eccleſiæ c. 8. quam tamen ſolemnitatẽ fouit poſtea S. Anſel. Cantuarien. Epiſcop. qui obijt anno ſalutis 1109. eamq. amplexa eſt Eccleſia Lugdunenſis propter ſcriptum ſupernæ cuiuſdam reuelationis, vt teſtatur Bernardus epiſtol. 174. Deniq; ab vniuerſali Eccleſia in morẽ inducta, longe ante tempore Sixti Quarti, qui tamen in extrauaganti. Cũ præ excelſa, de reliquijs, & veneratione Sanctorum, ijs, qui Conceptionis miſſam, & officium, quæ ſua auctoritate emanarunt, celebrant in die feſtiuitatis Conceptionis, & per eius octauas, aut illis horis interfuerint, ampliſsimas eſt elargitus indulgẽtias: & ſacrum Concilium Trid. ſeſſ. 5. conſtitutiones à Sixto Quarto de Conceptione B. Virginis inuocat ſub pœnis in eis contentis. Sed quid mirũ Conceptionis Deiparę feſtũ à fidelibus ſolemne haberi in terris, quod Cælis, teſte S. Vincẽtio ex ſacra Prędicatorum familia ſerm. 2. de Natiuit. B. Virginis ab Angelis iam inde cum primũ Virgo ſanctiſsima materno in vtero eſt cõcepta, celebrari cœptũ eſt: Natiuitas Deiparæ poſt Epheſini Cõcilij tempora anno noſtræ ſalutis 436. celebrari, in quo execranda Neſtorij hæreſis, qui bcaliſs. Virginẽ impie negabat Deiparã appellandã, Patrũ ſententijs dãnata eſt, à Latinis, & Græcis die 8. Septembris coli cœpta eſt, quod erudite probat Baron. in notis Martyrol. ad eam diem: nam ait Baron. *Apud Græcos Procli, Germani, Andreæ Cretenſis, & Damaſceni ſermones de hac ſolemnitate extãt, & apud Latinos non ſolum Bernardus, & Fulbertus, qui circa annum Domini 1010. claruit, & Petrus Damianus, atque alij de hoc feſto ſermones habuerunt: verumetiam Beda in Martyrologio, & S. Ildephonſus ante 900. annos in lib. de virginitate, & parturitione Deiparæ.* Cuius verba c. 7. retulit ex Vincentio Beluacenſi lib. 7. ſpecul. hiſtor. c. 12. Huius feſti meminit, & Sergius Papa, qui anno 687. Pont. Rom. eſt renunciatus: litanias ea die fieri præcepit, quemadmodum ordo Romanus, ſeu liber de diuinis officijs teſtatur, & in ſacramentario S. Gregorij antiquiſsimo manuſcripto in bibliotheca Vaticana, de eadem celebritate peculiaris præfatio habetur ex Baronio loco citato. Cæterum teſte Duran. lib. 7. cap. 283. Virgo nata eſt non tantũ 8. Septembris, ſed etiam aurora illuceſcente, iuxta reuelationem cuidam viro religioſo factã: & ſanè decuit Virginem, quæ tamquam myſtica aurora iuſtitiæ, ſolem anteibat, in mundo naſci, appetente aurora. Innocentius vero IV. huic feſto octauam adiecit, teſte Platina in eius vita, & Durando lib. 7. c. 28. & Ioannes Bileth, atq; fratre Alphõſo Ciaccono in vita Innocentij Quarti cuius inſtitutionis cauſam refert Arnoldus Vuyonius li. 5. de ligno vitę c. 22. Cũ enim Cæleſtino IV. Pontifice vita functo, Cardinales ob multiplices Friderici II. Imperatoris inſidias, ad eligendum Pontificem viginti, & vno mẽſibus minimè proceſsiſſẽt: votum Deiparæ nuncuparũt, ſe eiuſdẽ Natiuitatis octauam inſtituturos, ſi in re tanti momenti eius precibus ipſi, omnibus ſublatis impedimẽtis, Pontificẽ elegiſſent: quod cum ex animi ſententia euenisſet, Innocẽtius IV. ſummus Põtifex electus, primo ſui Pontificatus anno eandem octauam ſeruari iuſsit. Illud tamen ſilentio minime prætereundem, quomodo diuinitus cognitum fuerit, diem Natiuitatis Deiparæ in 8. Septembris diem incidiſſe: quod refert Vincentius Beluacenſis in ſpecul. hiſtor. lib. 6. c. 65. & lib. 7. c. 119. *Solitarius* (inquit) *quidã ſanctæ vitæ fuit, qui ſingulis annis harmoniã in Cælo nocte Natiuit. Deiparę audiuit: hic cũ miraretur, quòd hoc alio tempore non audiret, rogauit Deũ, vt ſibi oſtenderet, quid hoc ſignificaret, cui Angelus Domini apparens, talia retulit: Virgo perpetua, quæ Deũ genuit, hac nocte nata fuit: quod licet ab hominibus ignoretur, ab Angelis celebre habetur, qua reuelatione diuulgata, eius Natiuitas celebrari ab Eccleſia inſtitutã eſt.* Hæc Beluac. qui hiſtoriã ſuã vſq; ad annũ 1244. pertexuit, teſte eodẽ in fin. ſpec. hiſt.

Per. Natal. in cathal. Sanctor. Lib. 1. c. 42.
Iacob. de Vorag.
Arnold. Vuyon.
Baron. loco ſupra citato
Bozius.
Conc. Trid. ſeſſ. 5.
Baro. in ſuis Martyr. not.
Serg. Papa.
Duran. lib. 7. c. 283.
Innoc. IV.
Platina in vita Innoc. IV. Durand. vbi ſupra. Ioan. Bileth. Alfonſ. Ciac. coro in vita Innoc. V.
Vincen. Beluacen. in ſpecul. hiſt. lib. 6. c. 65. & lib. 7. c. 119.

Petr. de Natalibus li 8. Catal. ſanct c. 51. Carth. ſerm 1. de Natiu. B. Virg. Horat Turſ. lib. 1. hiſtor. Lauret. c. 7.

Hanc eâdem reuelationem ex Ioanne Bileth refert Petrus de Natalibus lib. 8. Catalogi ſanct. cap. 51. Carthuſianus ſerm. 1. de Natiuit. B. Virginis, & alij. Hoc ob ſimilem reuelationem, poſt multos tamen annos, ad oſtendendum Lauretanæ ædis in Natali Deiparæ eſſe celebrandum, narrant Turſellinus ex Baptiſta Mantuano, & Hieronymo Angelica in lib. 1. hiſtoriæ Lauretanæ cap. 7. quæ facta eſt cuidam ſolitario, nomine Paulo, cui cognomentum erat à ſilua, quam, vt Deo ſoli vacaret, inhabitabat: quæ viſio contigit poſt aduectam ex Galilæa primum, dende ex Dalmatia in Italiam Angelorum manibus ſacram ædē Lauretanam; quod in annum reparatæ ſalutis 1294. incidit, vt intelligas diuerſam eſſe ab ea, quam narrat Vincentius Beluacenſis, qui diù ante illam aliam, litteris mandauerat. Paulus igitur è ſuo tugurio, vnde ſacram ædem Lauretanam conſpiciebat, cæleſtium rerum meditationi de more inſiſtens, notauit integro decennio cæleſtē longe, lateque diffuſam, inſtar ingentis cometæ, flammam, quæ B. Virginis cellæ incumberet, comperitque ſexto Idus Septembris, hoc eſt ipſo Natiuitatis Beatæ Virginis die, quot annis quarta ferme vigilia plurimum de Cælo labi ignem, & æquabili tectum ædis ſplendore operire: nec ita multo poſt ſublimem, vnde venerat, recipere ſeſe exiſtimabat ille B. Virginē, & in ſuam domum, delabi Cælo: quare impigre accurrit, cæleſtem Reginam, vt credebat conſpecturus, & impenſe ſalutaturus. Cæterū appropinquanti flamma primū extenuari videbatur, ad vltimū ex oculis euaneſcebat: apud cæleſtes, quod flamma portenderet, precibus à Deo cognoſcere inſiſtit: ad vltimum per quietem didicit, Natali Deiparæ die domum eius Natalem anniuerſaria inſigniri flamma: propterea quòd ei cordi eſſet: eum inibi diem inſigni ſolemnitate coli. Paulus, cui eximia ſanctitas fidem conciliabat, Recinetenſi Epiſcopo, Primarijſque ciuitatis rem omnem enunciat; decretumque eſt eo die feſtum Lauretanæ domus celebrari. Hæc iiſdem ferè verbis ex Turſilliano, qui etiā addit, idoneis teſtibus cognitum nocturnos ignes de Cælo ſuper Lauretanum tectum labi viſos ab alijs Recinetenſibus, hocq. anniuerſarium ſpectaculum ad Pauli Tertij Pont. Max. duraſſe tempora.

Feſtum Præſent.

De Deiparæ, cum trium eſſet annorum, Præſentatione, qua, oblata eſt in templum die 21. Nouembris, copiosè diſſeruimus c. 8. Hoc autem feſtum Græci ante multa annorū ſæcula celebrarunt, vt videre eſt in orationibus, quas de eo antiquiſſimi Patres Græci, Germanus Patriarcha Conſtantinopolitanus, qui floruit circa annum 715. & Georgius Epiſcopus Nicomedienſis habuerunt, quæ extant apud Surium tom. 6. & quidem hoc feſtum die 21. Nouembris annotetur in Menologio Græcorum, & in cōſtitutione Emmanuelis apud Theodorum Balſam. in nomocan Photij tit. 7. c. 1. In Gallijs celebrabatur tempore Caroli Quinti Francorum Regis anno 1375. quo tempore Philippus de Maſſerijs Regni Cypri Cancellarius in huius feſti honorem Metenſe cœnobium conſtruxit, illudque monachis Cæleſtini ordinis tribuit. Deinde Paulus Secundus Pontifex Maximus cum mala innumera in orbe creuiſſent anno 1464. feſtum hoc approbauit, & ſolemniter celebrari imperauit; indulgentijs etiam; quod & Pius Secundus eius prædeceſſor recens fecerat, id piè colentibus conceſſis, quod Molanus in Martyrologio Vſuardi à ſe aucto, teſtatur his verbis: ***Hieroſolymis Præſentatio Beatæ Dei Genitricis Mariæ, quam Pius, & Paulus Pontifices Romani cum indulgentijs inſtituerunt.*** Sic ille. Patres verò Cæleſtinim conuentu generali Pariſienſi anno 1567. Præſentationis Deiparæ ſolemnitatem per cuncta ſui ordinis monaſteria Gallicana perpetuò celebrandam ſanxeruat, ſed cum Pius Quintus in recognitione Breuiarij Sanctorum feſta contraxiſſet, & feſtum Præſentationis Calendario non aſcripſiſſet, in Eccleſijs tamen Hiſpaniarū ex conceſſione Gregorij XIII. celebrabatur: denique Sixtus Quintus Pont. Max. in breui dato 1. Septembris anni 1585. teſtatus, hanc celebritatem ab antiquiſſimis vſque temporibus, ſumma vbique gentiū cum veneratione obſeruatam, voluit eam ſicubi intermiſſa eſſet, reſtitui, præcepitq; per omnes totius Orbis Eccleſias die 21. Nouembris feſtum eiuſdem duplici officio peragi. Arnoldus Vuyon lib. 5. ligni vitæ cap. vlt. refert, Abbatem quendam in Hortmannia ordinis S. Benedicti, cuius nomen ignoratur, tempore Caroli Quinti Francorum Regis, anno Domini 1375. inſti-

German. Patriar. Conſtant nop. Greg Epiſc. Nicomed.

Philipp. de Maſſerijs.

Molan. in Mart. Vſuar.

Pius V.

Greg. XIII. Sixtus V.

Arnol. Vuyon. lib 5. ligni vitæ c. vlt.

Digitized by Google

inſtituiſſe feſtum Præſentationis B. Mariæ eadem de cauſa, & eodem miraculorum genere, quo Conceptionis eiuſdem feſtum ab Anſelmo Priore eſt inſtitutum. Hæc ex Arnoldo.

Feſtum Annunciat.

Annunciationis Deiparæ feſtum Orbi Chriſtiano celeberrimum 8. Kalendas Aprilis ſolemni pietate, ac religione in Dei Eccleſia recolitur, cum Angelo nunciante ex ſanctiſſima Virgine propter hominum ſalutem, Deus factus eſt homo, ipſaq; Virgo vera Dei Genitrix, ſimul etiam Angelorum, atque hominum Regina eſt effecta, vt propterea, qui ſe Deiparæ ſtudioſos profitentur, de hoc myſterio ei potiſſimũ gratulentur; pleriq; etiam eũ hebdomadę diẽ, in quẽ ſingulis annis incidit Annunciatio, omnibus eius annis hebdomadis à carnibus, & lacticinio abſtinent, quorum pietatem B. Virgo peculiaribus in eos cumulatis beneficijs, ſibi gratam eſſe declarat, quemadmodum cap. 38. diximus, & quamuis ea die Verbi Incarnatio, vt diximus, peracta ſit, feſtum tamen illud propter ea, quæ cap. 28. diſſeruimus, ab Annunciationis Virginis nomen accepit. Hac vero 25. die menſis Martij, ab Archangelo Gabriele optatiſſimum illud nuncium Dei nomine Virgini allatum eſſe docet Auguſtinus lib. 4. de Trinit. cap. 5. de Chriſto loquens: *Sicut à maioribus, inquit, traditum, ſuſcipiens Eccleſiæ cuſtodit auctoritas, octauo Kalendas Aprilis conceptus creditur, quo & paſſus.* De quo nos cap. 11. ex quo feſtum hoc in Dei Eccleſia eſſe longe antiquiſſimum, vtpote traditione ſuſceptum, ſatis apparet: nam præter Ambroſium, Auguſtinum, Chryſologum, alioſque Patres peruetuſtos, S. Gregorius Thaumaturgus, qui annum Domini circiter 230. florebat, orationem de eo habuit luculentiſſimam, à Vuillelmo Lindano Ruremundenſi Epiſcopo Latine redditam, quemadmodum teſtatur Baronius in notis ad Martyrologium ad hanc diem. Octauã porro feſti Annunciationis Ordo Carmelitarum pro ſua in Deiparam pietate religioſæ celebrat, & quamuis olim in multis Eccleſijs hæc Annunciationis ſolemnitas ad 15. Calendarum Ianuarium tranſlata fuerit, quòd Quadrageſimæ tempus Paſſionis Chriſti commemorandæ tributum eſſet, ac mœrori potius, luctuique deberetur, vt videre eſt in Concilio Laodiceñ

D. Aug. lib. 4. de Trinit. cap. 5.

Ambroſius. Auguſtinus. Chryſolog. Greg Thaumaturg. Vuillelmus. Lindanus.

Baron. in notis ad Martyrolog.

Conc. Laod. cap. 51.

cap. 51. & in Toletano 10. cap. 1. quod celebratum eſt ſub Eugenio S. Ildefonſi Auunculo, Toletano Archiepiſcopo, anno Domini 656. teſte Mariana lib. 6. de rebus Hiſpan. cap. 9. Romana tamen Eccleſia diem ipſum 25. Martij, in quo *Verbum caro factum eſt*, retinendum cenſuit: quod ipſum ſeruant Græci ex ipſorum Menologio. Sanctus vero Ildefonſus Toletanus Archiepiſcopus, Eugenij ſucceſſor, eam Annunciationis ſolemnitatem, quæ vt dixi, ex Concilio Toletano 18. Decembris agebatur in Hiſpania, in expectationem partus B. Virginis commutauit; de qua plura infra. Eccleſia verò Ambroſiana, teſte Galeſino in notis ad Martyrologium, Annunciationem Domini in die Dominica, quæ Natalem Domini proximè antecedit, celebrare conſueuit, quoniam ſæpe in hebdomadam ſanctam incidit, in qua ob paſſionem Domini ſolemni ritu celebrari non poteſt. Cæterum de præſtantia, ac dignitate ſacratiſſimi myſterij, in hac die Annunciationis peracti, plura egimus cap. 8. Hic ſolum adijciam id, quod de hac ſolemnitate habetur in exordio orationis Athanaſij de Annunciatione: *Primum* (inquit) *hoc memoriæ ſubijciendum, feſtum hoc vnum eſſe ex Dominicis feſtis, atque adeo primarium, & prorſus venerandum, vtpotè, quod pro ordine, & digeſtione rerũ, quæ in Euangelijs de Chriſto prædicantur, ſacroſanctum habetur: quippe in quo de filij Dei è Cælis deſcenſu agatur.* Hæc ibi.

Conc. Tolet. 10. c. 1.
Eugen. Archiep. Toletanus.
Mariana lib. 6 de rebus Hiſpan. c. 9.

S. Idelphon. Archiep. Toletan.

Conc. Tolet.

Galeſin. in notis ad Martyrolog.

Feſtum Viſitationis.

Viſitationis B. Dei Genitricis feſtũ, cum ad S. Eliſabeth præcurſoris Matrem inuiſendam ſe contulit, inſtitutum eſt ex ſancto Antonino 4. par. tit. 15. cap. 24. §. 3. anno circiter 1385. ab Vrbano Sexto, & à Bonifacio Nono confirmatum, vel potius promulgatum anno Domini 1389. ad Dei Genitricis opem, ea inſtituta celebritate, impenſius implorandam, propter grauiſsimum illud ſchima, quod Eccleſiam Dei ab obitu Gregorij Vndecimi, vſque ad Martinum Quintum, miſere lacerabat, è medio tollendum. Cardinalis Baronius in notationibus in Martyrologium ad diẽ 2. Iulij legiſſe ſe affirmat tractatum quemdam manu ſcriptum Ioannis Pragenſis contra quendam ad Albertum, eius ſolemnitatis impugnatorem, in quo cum plura erudite diſſerat, nonnulla miracula, & certas reuelationes affert, quibus Deus hanc ſolem-

S Antoninus 4. par tit. 15. cap. 24.
Vrbanus VI. Pont
Bonifac. IX.

Baron in notis ad Martyrolog.

Digitized by Google

ſolemnitatem manifeſtiſſimè comprobauit.

Bonifac. IX.

Sane Bonifacius Nonus in ſuo de hoc feſto diplomate, fructum, quem ex hoc celebritate colligere debemus, grauiſſimis verbis in hunc modum indicat: *Hanc igitur Viſitationem fœlicis recordationis Vrbanus Papa Sextus prædeceſſor noſter de fratrum ſuorum S. R. E. Cardinalium conſilio, annis ſingulis, vt Virginis Matris Dei humile obſequium, cognatæ exhibitum, iugiter cordibus fidelium ſit infixum in Eccleſia Catholica ſexto nonas Iulÿ in perpetuum celebrari inſtituit.* Et mox indulgentias, quas idem Vrbanus III. concesſerat, qui officio, vel miſſæ eiuſdem feſti intereſſent, ſubijcit. Huius feſti octauam ab Vrbano Sexo inſtar ſolemnitatis corporis Chriſti inſtitutam complures religioſorum familiæ piè ſeruāt, eiuſmodi ſunt Cluniacenſes, Præmonſtratenſes, Ciſtercienſes, Dominicani, Auguſtiniani, Carmelitæ, & Cæleſtini.

Feſtum Purificat.

Purificatio Dei Genitricis à Latinis, & Græcis 2. Februarij, quadrageſimo à Natiuitate Domini die rite celebratur hoc feſtum à Græcis, *Hypapante Domini*; hoc eſt, *occurſus, ſeu obuiatio*, appellatur: quando videlicet Simeon occurrit Chriſto, qui in templo præſentabatur, cuius exemplo Eccleſia, in eius diei officio omnes, vt Chriſto occurramus, inuitat illis verbis: *Ecce venit ad templum ſanctum ſuum dominator Deus, gaude, & lætare Syon, occurrens Deo tuo.* Et in Eccleſia quidem Orientali ſub Iuſtiniano Imperatore celebrari cœptam occaſione eiuſdem magnæ mortalitatis, Deiparę ope depulſę, quemadmodum cap. 20. diximus, complures docent,

Niceph. lib. 13. cap. 28.

Nicephorus lib. 17. cap. 28. *Iuſtinianus* (inquit) *per acta ſancta ſynodo vniuerſali, ſeruatoris exceptionem toto Orbe terrarum, feſto die honorari inſtituit.*

Paul. Diac. in Miſcell.

Paulus Diaconus in Miſcell. hiſtor. anno 15. Iuſtiniani,

S. Anton 2. part. hiſtor. tit. 12.

cui conſentit S. Antoninus 2. part. hiſtor. tit. 12. §. 5.

Sigiber in chron ea.

Sigiber. in Chronic. anno Chriſti 542. *Conſtantinopoli* (inquit) *mortalitate magna inſurgente, ſtatuta eſt ſolemnitas Beatæ Mariæ, quæ Græcè ὑπαπάντη,* id eſt, *obuiatio dicitur.*

Guiliel Duran. lib. 7. in rationali c. 7.

Idem habet Guilielmus Durand. lib. 7. in rationali diuinorum officiorum cap. 7.,

Cedren. in comp. anno 9. Iuſtini ſenioris.

quamuis Cedrenus in cōpendio ann. 9. Iuſtini ſenioris inſtitutam velit:

Gelaſ. Pont.

apud Latinos vero Gelaſius Pontifex, qui triginta circiter annos ante Iuſtiniani tempora Eccleſiæ præfuit anno 494. viam huic celebritati aperuiſſe videtur, abrogatis lupercalibus, menſe Februario agi ſolitis, de quo Baronius in notis Martyrologij ad diem 2. Februarij, & tom. 7. annal. ad annum Domini 445.

Baron in notis Martyro. Idem to. 7. annal.

Seig. Papa.

Sergius vero Papa, qui Pontificatum inijt anno ſalutis 688. huic ſolemnitati adiecit, quemadmodum habet Ordo Romanus, litanias,

Ordo Rom.

in quibus clerus cum popolo ab Eccleſia ſancti Adriani procedebat cum cereis in talem vſum benedictis, ad ſanctam Mariā Maiorem, quod & in alijs Deiparæ feſtis fieri docet.

Beda in lib. de temporibus.

Beda in lib. de temporibus, de quo nos infra. Quòd ſi roges, quare in hac ſolemnitate cereos geſtemus accenſos, reſpondet Innocentius ſerm. de Purificat. B. Mariæ:

Innoc. ſerm. de Purificat. B. Mariæ.

Primum, vt mos, inquit, ethnicus cū Chriſtiano ritu commutetur, & quod à ſalutis idolorum cultoribus ad honorem ceteris, ac Proſerpinæ agebatur, id prudenter à pÿs ad honorem, laudemque Mariæ Virginis conuertatur: deinde, vt qui per Chriſti gratiam ſunt purificati, hac cæremonia moneantur, prudentes illas virgines imitari,

Matth. 25.

quæ, vt Euangelica docet parabola, non ſine lampadibus accenſis, ad Chriſti ſponſi nuptias ingrediuntur. Hæc ille.

S. Anton. 4. par. tit. 55. cap. 4.

Et S. Antoninus 4. par. tit. 55. cap. 24. *In feſto* (inquit) *Purificationis candelas accenſas geſtamus in manibus, lumen ardentiſſimæ charitatis Virginis deſignantes, & eam viuam noſtris operibus habere proteſtantes.* Et hæc de cereis ſatis ſint. Qui plura de Virginis Purificatione, & de cereis hac die geſtari ſolitis, requirit, adeat Caniſium lib. 4. cap. 11. & 12. & lib. 5. cap. 24.

Caniſ. lib. 4. c. 11. & 12. & lib. 5. cap. 24.

Nonnulla miracula, quæ hac die propter reſponſorium poſtea in feſto Purificationis in officio inſtitutum eſt dici, habes c. 24. Illud tamen exemplum minime prætereundum videtur, quòd ad proceſſionis commendationem, quæ in hoc feſto Purificationis fieri ſolet, maximopere facere videtur, quòd nos ex Cæſario lib. 7. miracul. cap. 20. ſuis plane verbis deſcribemus.

Cæſar. lib. 7. miracul. c. 20.

In Regno Franciæ, in villa, quæ dicitur Quido: Virgo quædam nobilis, & religioſa, ſed paralytica fuit, quæ orationibus, ieiunÿs, & diuinæ contemplationi adeo operam dabat, vt corporalis cibus ei in nauſeam verteretur: nec aliquid ex eo ſumere poterat, niſi modicum ſuccum vuarum: hoſpitalis erat valde, ac propterea etiam ſpiritum meruit prophetiæ,

cui

cui eius Pater ſacerdotem, qui ei diuina celebraret, eum miniſtris inſtituit, hæc cum in die Purificationis Dominæ noſtræ ſanctæ Mariæ Virginis, alijs clericis, alijſq. miniſtris diuino nutu abſentibus, ſola iaceret, intra ſe triſtis dicebat. Modo hic ſola iaces, nec aliquid obſequij more Eccleſiæ vniuerſalis hodie B. Dei Genitrici Mariæ impendis. Dum talia in mente volueret, ſpiritus eius mirabili Dei virtute de corpore eductus, ab Angelo in cæleſtẽ Ieruſalẽ eſt deductus, in qua maximam vidit et proceſſionẽ, ex diuerſis eiuſdem Beatæ ciuitatis ordinibus, Patriarchis videlicet, Prophetis, Apoſtolis, Martyribus, Confeſſoribus, Virginibus, cæteriſque fidelibus, ex quibus bini ſimul incedebat, & candelas ardentes in manibus geſtabant, antiphonas, ſiue reſponſoria, ad diem pertinentia, more Eccleſiæ militantis, omnes decantabant, & ſtationes debitas obſeruabant. Angelus vero Virginis ductor, alteri euidam Virgini, quam nouerat eſſe conſimilis meriti, illam ſociauit, candelam porrigens ardentem: tantus erat decor omnium Sanctorum, ſplendor gloriæ, & ſol iuſtitiæ, indutus Pontificalibus, mitram geſtans in capite ſuo, cum baculo, chirothecis, & annulo, & reliquis Epiſcopalibus ornamentis, nouiſſimum locum cum ſanctiſſima Matre ſua Maria tenebat. Cuius pulchritudinem omnis ille cæleſtis exercitus mirabatur. Quæ cum poſt tertiam ſtationem, inchoaſſet antiphonam, Hodie B. Maria puerum ſuum Ieſum præſentauit, &c. ingreſſi ſunt templum ex auro, gemmiſque conſtructum, deinde inceptus eſt miſſæ introitus, videlicet: Suſcepimus Deus miſericordiam tuam, & ab omnibus ſimul decantatus. Interim Chriſto introeunte ad altare, poſtquam expletum eſt Kyrie eleiſon à choris alternatim, poſt Gloria in excelſis Deo, &c. quod ipſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus inchoauit, Beatus protomartyr Stephanus epiſtolam legit de lib. Malachiæ Prophetæ, videlicet, ecce ego mitto Angelum meum. Sanctus vero Ioannes Euangeliſta, dalmatica indutus, legit Euangelium ſecundum Lucam, ſcilicet: poſtquam impleti ſunt dies Purificationis Mariæ, &c. quo perlecto, Dominus ſecundum morem ordinis noſtri, ad gradum redijt, & offerentibus candelas, ſuſcepit. Prædicta autem Virgo per ſpiritum ſentiens, ſe ad corpus reuerſuram, candelam ſuam offerre noluit, etiam Angelo ſuo præcipiente, volens illam ſecum ad terras portare: quod Angelus conſiderans, candelam in manu eius fregit, ſuperiorem partem auferens, & inferiorem illi relinquens, itaque ad corpus reuerſa, partim eadem manu concluſam ſe retinuiſſe inuenit, de qua plurimæ fiebant, & forte vſque hodie fiunt virtutes. Nam aquam ſuperfuſam infirmi bibunt, & conualeſcunt. Tum manifeſta, & ſublimis erat viſio, vt modum eius minime intelligeret, dicens illud Apoſtoli, cum de ea interrogaretur: ſiue in corpore, ſiue extra corpus neſcio, Deus ſcit. Sic ibi.

Malach. 3.

Luc. 2.

2 Cor. 12.

Feſtum Aſſumpt.

Aſſumptio Dei Genitricis inter eius feſta longe eſt auguſtiſsimum, quippe quòd ei fœlicitatem attulit inenarrabilem, vt propterea Nauarrus in Miſcellaneo 13. de pſalterio B. Virginis nu. 1. dixerit, Aſſumptionum feſtorum B. Virginis eſſe ſimpliciter maximum, iuxta gloſſam memorabilem, & receptam c. alma Mater, verbo Aſſumptionis, de ſententia excommunicationis in 6. & Suarez lib. 2. de diebus feſtis cap. 8. *Feſtum* (inquit) *Aſſumptionis eſt maxime proprium ipſius Virginis, & inter feſtiuitates eius habet quamdam excellentiam, quia gloriam præmium, & triumphum ſanctiſſimæ Virginis nobis repræſentat.* Sic ille. Eiuſmodi ſane feſtum ingenti Chriſtianorum lætitia, Deiparæ in tanta fœlicitate gratulantium, celebratur 18. Kalendas Septembris, cum ſol ex aſtrologorum ſententia, in cæleſti Virginis ſigno commoratur, eademque die à Græcis, vt videre eſt in eorum menologio, & in nouella conſtitutione Emmanuelis Imperatoris, recolitur: hanc vero ſolemnitatem in Eccleſia antiquiſsimam eſſe ſatis apparet: nam, vt omittam antiquiſsimos Patres, Andream Cretenſem, Damaſcenum, Metaphraſtem, Petrum Damianum, Anſelmum, Bernardum, alioſque plurimos, qui de hac ſolemnitate ſermones habuerunt, certe ante Iuuenalis Epiſcopi Ieroſolymitani ætatem, qui anno ſalutis 445. florebat, celebrem fuiſſe conſtat ex verbis, quæ apud Nicephorum leguntur lib. 2. c. 23. vbi eiuſdem Iuuenalis de Deiparæ ſepulchro, & aſſumptione ad Imperatorem reſponſum ſcribitur. Deinde Sophronius, Hieronymo æqualis, ſermonem, qui inter opera Hieronymi habetur, de hoc feſto conſcripſit luculentiſsimum. Quod ſi quis pertinaciter contendat, ſermonem illum

Nauarrus in Miſcell. 13.

Suarez de diebus feſtis lib 2 c. 8.

Andr. Cret. Damaſcen. Metaphraſt. Petr Dam. Anſelmus. Bernard.

Niceph. lib. 2 cap. 23.

Sophron.

non

non eſſe Sophronij: qua de re nos initio huius operis plura; at ſaltem alicuius eſt viri grauiſſimi, qui ea ferè tempeſtate claruit. Nam ex eo ſermone Petrus Chryſologus, qui quemadmodum ipſe ait ſerm. 145. anno ſalutis 500. viuebat, & Ildephonſus, qui natus eſt anno Domini 610. in ſuis ſermonibus integras ſentẽtias ſunt mutuati: ſed quidni mortales eam celebritatem ſolemniter agant, quæ ipſi Curiæ cæleſti iucunditatem attulit maximam? nam Sophronius loco citato de ea agens: *Feſtiuitas* (inquit) *hęc, quę nobis hodie reuoluitur annua, Angelis omnibus facta eſt continua*: Et Ildephonſus eadem fere ſerm. 2. de Aſſumptione: *Hæc* (inquit) *feſtiuitas Aſſumptionis Virginis pracipua, & venerabilis nobis, ſed venerabilior in Cęlo eſt Angelis, & ſanctis omnibus, quorum lætitia, & gaudium proculdubio ex huius adimpletur diei exultatione, quando B. Dei Genitrix clarior Sole refulſit in throno claritatis*. Sic ille: quod vero Nicephorus lib. 17. c. 18. ſcribat, feſtum hoc edicto Mauritij Imperatoris inſtitutum: *Sic accipias inquit Baronius in notis Martyrologij ad 15. Auguſti, vt eam antea ab Eccleſia inſtitutum, ipſe in Oriente ſanctione edita promulgarit.* Cæterum feſtum hoc magna religione à fidelibus peragi ſolitum, illud argumentum eſt, quòd eidem octaua ab vniuerſali Eccleſia ſit tributa ex inſtitutione Leonis Quarti Pontificis, teſte Sigiberto in chron. anno 847. cuius occaſio, ex Anaſtaſio bibliothecario, qui ea tempeſtate vixit, & ex Platina in vita eiuſdem Pontificis, ea fuit, quòd baſiliſcus, cuius halitu, & veneno multi perierant, huius Pontificis precibus, quemadmodum vberius cap. 20. diximus, è fornice S. Luciæ in Orphea fuerit expulſus in ipſa die Aſſumptionis iuxta Anaſtaſium bibliothecarum, vel in octaua eiuſdem feſti, iuxta Platinam, qui addit, hunc diem octauæ poſtea, vt feſtum celebratum eſſe: ieiunium quoque vigiliæ eidem feſto, ex Eccleſia præſcripto, præmittitur, cuius meminit Nicolaus Pontifex, qui præfuit Eccleſiæ anno Domini 858. ad conſulta Bulgarorum cap. 4. vbi inter vetera S.R.E. ieiunia ſeruari ſolita, recenſet & hoc. Illud vero minime ſilentio prętereundum, quòd Petrus Abbas Cluniacenſis dictus Venerabilis, qui S. Bernardi temporibus claruit, lib. 2. de miraculis c. 30. tradit, cereos in æde S. Mariæ Maioris de Vrbe à primis veſperis feſti Aſſumptionis incendi ſolitos vſque ad ſecundarum finem, totis 24. horis permanere continue ardentes, nihilque penitus imminutos: *Et hoc, inquit, tam nobile, & ante nuſquam auditum, miraculum, ad commendandum mortalibus gloriam Matris Domini non in quolibet ignoto, vel in humili loco non in qualibet, vel quantalibet ciuitate, ſed in ipſa Vrbe Orbis capite, non ſemel tantum, ſed aſſidue recurſu annuo diuina pietas, & potentia operatur.*

Petr. Chryſolog. ſerm. 145. Ildephonſus

Sophron. loco citato.

Ildefon. ſer. 2. de Aſſump.

Niceph. lib. 13. c. 18 Baron. in notis ad Martyrolog.

Leo IV. Sigiber in chronica. Anaſt biblio thecario. Platina in vita Leon. IV.

Anaſt. bibliothecar. Platina.

Nicol. Pont.

Petr. Abbas Cluniac. lib. 2 de mirac. cap. 30.

Celebre eſt feſtum Niuis, quæ Liberio ſummo Pontifice circa annum Domini 367. partem collis Exquilini 9. Auguſti, quo tempore in Vrbe maximi calores eſſe ſolent, noctu contexit, cuius rei memoria eadẽ die anniuerſaria celebritate ab vniuerſali Eccleſia colitur: in loco autem niue conſperſo, Eccleſia ædificata eſt, quæ nunc dicitur S. Mariæ Maioris, cuius nos initia, progreſſum, atque præſtantiam recenſebimus infra, vbi de templis, Deiparæ dicatis.

S. Maria ad Niues.

Feſtum Deſponſationis B. Virginis in Gallijs die 22. Ianuarij celebratur, Petri aurati, ex ſacro ordine Prædicatorũ votis, qui anno 1546. cõpoſito eius ſolemnitatis officio à Paulo Tertio Pont. ſuppliciter contendit, eius vt auctoritate illud liceret in Eccleſia decantari, ac ſacræ Deſponſationis celebritatem fieri 22. Ianuarij, quo tempore eam factam exiſtimabat. Anno vero 1556. Gallicanam Eccleſiam ſecuta eſt Diœceſis Arrabatenſis, vbi 23. Ianuarij hoc feſtum recolitur. Dedicatio Eccleſiæ S. Mariæ ad Martyres Romæ 13. Maij, quam Eccleſiam, inquit, Martyrologium Romanum, ad eam diem B. Bonifacius Papa Quartus, expurgato deorum omnium veteri fano, quod Pantheon vocabatur, in honorem Beatæ ſemper Virginis Mariæ, & omnium Martyrum dedicauit, tempore Phocæ Imperatoris. Hæc ibi. Quod ex Sigiberto apud Genebrardum ad annum Domini 613. refertur. Gregorius verò Quartus, qui ſedit anno 828. eandem feſtiuitatẽ ſub honore Dei Genitricis, & omnium Sanctorum in vniuerſali Eccleſia die 1. Nouembris (vt ſupra diximus) celebrandam decreuit. Romæ tamen die etiam 13. Maij in eodem templo, olim Pantheon dicto, eius dedicatio fidelium con-

Feſtum Deſponſat. Beatæ Mariæ.

Martyrolo. Rom. Bonifac. IV. Pont.

Genebr. Sigiber. Greg. IV.

Digitized by Google

concurſu celebris habetur.

Feſtum Expectat. B. Mariæ Virg.

Conc. Toletanum 10. c. 1.

Eugen Archiep. Tolet.

Expectatio partus Deiparæ die 28. Decembris ſolemnitas eſt celebertima in Hiſpania. etenim (vt ſupra dicebamus) ex Mariana anno ſalutis 656. à Concilio Toletano 10. cap. 1. ſub Eugenio Archiepiſcopo Toletano inſtitutum eſt feſtum 15. Kalendarum Ianuarium, hoc eſt 18. Decembris ſub nomine Annunciationis Deiparæ, quam Patres illius concilij, quod condigne in quadrageſima, vel Paſchate celebrari non poſſe videretur, in illum diē transferendum duxerant, his verbis: *Vt ante octauum diem, quo natus eſt Dominus, Genitricis quoque eius dies habeatur celeberrimus, atque praeclarus, ex pari enim honore conſtat, vt ſicut Natiuitatem filij ſequentium dierum inſequitur dignitas, ita feſtiuitatem Matris tot dierum ſequatur ſacra ſolemnitas. Nam quid feſtum Matris, niſi Incarnatio Verbi: cuius feſtum ita debet eſſe ſolemne, ſicut eſt, & eiuſdem Natiuitatis Verbi.* Hæc ibi. Verum poſtea S. Ildefonſus Eugenij nepos, & in Toletano Epiſcopatu ſucceſſor, eundem diem Deiparæ ſacrum ſub nomine expectationis partus eiuſdem eſſe decreuit, eamque magna pietate in hoc vſq; tempus celebrant Hiſpani, quam etiam à Gregorio XIII. confirmandam curarunt, cum Annunciatio Virginis ibi 25. die Martij cum vniuerſali Eccleſia recolatur. Hæc porro ſolemnitas vulgo S. Maria de O, vocatur, quod in primis huius ſolemnitatis veſperis in Eccleſiaſtico officio ponantur celebres illæ antiphonæ ante Natiuitatem Domini ab O, initium ducentes, quibus antiquorū Patrum ardens deſiderium, Chriſti Domini aduentum cupide expectantium exprimitur. Vide Ribadeneiram in vitis Sanctorum ad diem 18. Decembris, Arnoldum Vuyonium in Martyrologio Benedictino eadem die, Marianum lib. 6. de rebus Hiſpan. cap. 9. Azor tom. 2. lib. 1. cap. 28. & Vincentium in ſpeculo hiſtoriali lib. 7. c. 120. Feſtum B. Virginis Odigitriæ, quod in Sicilia mutilo, ac decurtato nomine *de Itria*, alij vulgo appellant à Conſtantinopoli feria 3. Pentecoſtes, vbi aliquod ei templum, vel ſacellum erectum eſt, ac dicatum, magno populorum concurſu celebrari conſueuit, quemadmodum Romæ, Neapoli, & alibi, præſertim in Sicilia fieri videmus: eiuſmodi vero feſtum duxiſſe vi-

S. Idelphon. Archiep. Toletanus.

Ribaden. in vitis Sanctorum.

Arnold. Vuyon in Martyrolog.

Marian. lib. 6 de rebus Hiſpan.

Azor to 2. lib 1 c 28.

Vinc in ſpecul. hiſt. lib 7. c. 120

Feſtum B. Virg. Odigitriæ.

detur originē à Deiparæ imagine, S. Lucæ Penicillo expreſſa, & à Pulcheria Auguſta Theodoſij Iunioris ſorore, Conſtantinopoli in templo à ſe à fundamentis excitato, cui nomen τῶν ὁδηγῶν, ſeu ὁδηγῶν, hoc eſt *via ducum*, eſt inditum, collocata, vna cum quibuſdam Chriſti Domini faſcijs, ac fuſo eiuſdem Virginis: de qua imagine Nicephorus lib. 15. cap. 14. *Pulcheria* (inquit) *Auguſta templum in vrbe Conſtantinopolitana erexit ὁδηγῶν, via ducum appellatum, vbi Antiochia miſſam Verbi Matris imaginem dedicauit, quam D. Apoſtolus Lucas ſuis ipſe manibus depinxit, illa adhuc viuente, & tabulā ipſam vidente; gratiamq. ſedulo illi formæ ſuę immittente. Hęc imago in loco, quod tribunal dicitur, fuit, vbi ea, quę nunc quoque fiunt miracula, peracta ſunt. Porro in templo illo, vt tertio quoque ſeptimanę die peruigilium, item & ſupplicatio peragerctur, curauit. quod ad hunc vſque diem ſeruatur.* Hæc Nicephorus. Ex quo factum eſt, vt Conſtantinopolitani cum vel hoſtium obſidione, vel alijs anguſtijs premerentur, ad Deiparam confugerint, atque admirabilem eius opem (quemadmodum in tractatu de miraculis, allatis hiſtorijs oſtendimus) experti ſępiſſimè fuerint. Verum reliquis omiſſis, id tantum afferam in præſentia, quod de eiuſmodi imagine ſcribit Vincentius Beluacenſis, qui ante 400. circiter annos floruit, in ſpeculo hiſtoriali lib. 23. cap. 147. vbi, cum ageret de Sarracenis tēpore Leonis Secundi Imperatoris, magna cum eorum cæde profligatis: *Apud Conſtantinopolim* (inquit) *in monaſterio S. Dei Genitricis, iuxta palatium in mare prope S. Sophiam, erat imago Beatæ Mariæ, quæ tenebat infantem in brachio, quam depinxit in tabula S. Lucas, cum adhuc viueret. S. Maria vocatur Hodigitria, id eſt deductrix, quia duobus cæcis apparuit S. Maria, & deduxit eos ad ſuam Eccleſiam, & illuminauit eos. Cū iſta imagine faciunt proceſſionem omni die Martis per totam ciuitatem.* Hæc ille, additq; cum eiuſmodi imago per Vrbem circumferretur, Sarracenos male perijſſe, eandem hiſtoriam ex Vincentio teſtet S. Antoninus tom. 2. hiſtor. tit. 14. c. 2. §. 3. Huius imaginis exemplum vna cum peculiari in eam pietate in Occidentis partes eſt propagatum: quare & templa, & ſacella ei dicata, paſſim conſpiciuntur, nec Deiparæ benignitas

Pulcheria Auguſta.

Niceph. lib. 15. c. 14.

Vinc Beluac. in ſpec. hiſt. lib. 23. cap. 147.

S. Anton. to. 2 tit. 14. c. 2.

gnitas mortalibus defuit: plurima enim beneficia ad ſe confugientibus præſtat, quod tabellæ in huiuſmodi templis, vel ſacellis appenſæ ſatis teſtantur: quo etiam factum eſt, vt complures feria tertia cuiuſcunque hebdomadæ propter inſtitutionẽ Pulcheriæ, teſte Nicephoro loco citato, & propter ea, quæ attulimus ex Vincentio Beluacenſi, in honorem Deiparæ Conſtantinopoli peracta, eius templum religionis ergò adeant, & ijs tantum cibis veſcantur, quibus in quadrageſima vti licet.

Feſtum depoſition. veſtimentorum B. Mariæ. Pulcher. Auguſta.

Conſtantinopoli die 2. Iulij in Blachernis, quod eſt templum Deiparæ à Pulcheria Auguſta admirabili pulchritudine in ſuburbijs Conſtantinopolis extructum, feſtum eſt depoſitionis veſtimentorum Deiparæ in eodem templo, quæ erant faſciæ ſepulchrales à Iuuenali Hieroſolymitano Patriarcha ad eandem Pulcheriam miſſæ: de hoc feſto Molanus ad Vſuardi Martyrologium in hunc modum: *Die 2. Iulij depoſitio ſtolæ ſanctiſsimæ Dominæ noſtræ Deiparæ in Blachernis*. In eadem vrbe Conſtantinopolitana in Chalcopratejo etiã, quod latine *fabrorum emporium* ſonat, erat alterum Deiparæ templum ab eadem Pulcheria à fundamentis excitatũ: de hoc feſto Molanus ad Martyrologium Vſuardi ſic habet: *Die trigeſima prima Auguſti depoſitio venerandæ Zonæ ſanctiſsimæ Deiparæ in anniuerſario die dedicationis templi in Chaleopratijs*. De zonæ Deiparæ depoſitione extant encomia Germani Epiſcopi Conſtantinopolitani, & Euthemij monachi apud Surium. In Seraphico noſtro Minorum ordine S. Mariæ Angelorum, ſeu de Portiuncula die 2. Auguſti feſtum ſolemne celebratur; propter ampliſſimam indulgentiam, quam S. Franciſcus, à Chriſto Domino Deipara deprecante cunctis peccata ſua rite confeſſis, templumque S. Mariæ Angelorum Aſſiſij ea die inuiſentibus, impetrauit: quod in libro conformitatum S. Franciſci conform. 2. & in chronicis Minorum par. 1. lib. 2. cap. 1. fuſius deſcribitur.

Molan. ad Vſuar. Martyrolog.

Molan. vbi ſupra.

German. Epiſcop. Conſtantinop.

Liber conformitatum S Franc. conform. c. 2. Chron. Minorum.

Feſtum Beatæ Virginis à Carmelo.

Celebris eſt ſolemnitas B. Virginis à Carmelo, quæ die 16. Iulij ingenti fideliũ pietate celebratur, in eiuſque honorem feriam quartam cuiuſcunque hebdomadę peculiariter dicatam, colunt complures, eaque die a carnibus ſponte abſtinent.

Feſtum ſanctæ Mariæ de Victoria.

S. Mariæ de Victoria commemorationem Pius V. Pont. Max. ob inſignem de Turcis anno 1571. Deiparæ auxilio ad Echinadas partam victoriam quotannis fieri inſtituit die 7. Octobris, vt videre eſt in Martyrologio Rom. ad eundem diem: verum quia eo anno ſeptima dies Octobris in primam eiuſdem menſis Dominicam incidit, quo tempore ſolemnis ſodalitatis Roſarij ſupplicatio fiebat, Gregorius XIII. Pont. Max. Pij V. ſucceſſor, hanc ſodalitatem ſub nuncupatione Roſarij Dominica prima Octobris in Eccleſijs, vbi altare, vel cappella Roſarij fuerit, tamquam feſtum ſolemne ſub duplici maiori officio de eadem Virgine Deipara celebrari permiſit, quemadmodum cap. 20. diximus.

Greg. XIII.

Feſtorũ dolorũ B. Virg.

Feſtum dolorum Deiparæ, quos cum puerum Ieſum ſiſteret in templo, Simeon ei vaticinatus eſt, à Ciſtercienſibus, quemadmodum ex eorum breuiario colligitur, die 16. Aprilis, ab alijs verò in locis præſertim in Atrebatenſi diœceſi, feria ſexta ante Dominicam Palmarum ſolemni ritu celebratur. In eiuſmodi Virginis dolorum memoriam apud Traiectenſem diœceſim in D. Aegidij, vbi canonicorum collegium erat, ſocietas quædam erecta eſt: quo in loco complura ſigna, ægrotis reddita valetudine, mortuis ad vitam reuocatis, diuinitus ſunt exhibita, quemadmodum libellus quidam de ea ſocietate Latinè editus teſtatur.

Feſtum gaudiorũ Beatæ Virg.

Feſtum gaudiorum eiuſdem Deiparę in Eccl. quidẽ Audomarenſi ſabbato, quod Aſcenſionem Domini proximè ſequitur, celebratur; in Eccleſia vero Houiomenſi recolitur Dominica, quæ incidit poſt diem quartam Iulij, tranſlationi fuerint, ex pijſſimis Rythinis apud Caniſium lib. 4. c. 13. quibus præclariſſimus Chriſti Martyr S. Thomas Cantuarienſis etiam delectatus ſcribitur, & ex lib. 1. reuelationum S. Mectildis cap. 66. cognoſcere licet.

Recollectio feſtorum B. Mariæ. Molanus ad Vſuar. Martyrolog.

Tandem extat ſolemnitas recollectionis feſtorum Deiparæ Louanij Dominica prima Septembris, cuius meminit Molanus ad Vſuardi Martyrologium die prima Septembris, his verbis: *Dominica die menſis Septembris Louanij in Baſilica S. Petri ſolemnitas recollectionis feſtorum B. Virginis Dei Genitricis Mariæ, quę cum totius vrbis lętitia feſtiue celebratur*. Hæc ibi. Huius feſti inſtitutionem vide apud Louanium Lipſij lib. 1. c. 5. Idem feſtum alibi etiam

in

in Belgio eſt ſolemne. Duaci enim Dominica vlt. Auguſti Antuerpiæ Dominica 2. de Aſſumptione Deiparæ, Cameraci Dominica 4. Auguſti recolitur. In Calendario Breuiarij Cameracenſis diœceſis, excuſi Pariſijs anno 1507. cum officio recollectionis feſtorum Deiparæ menſe Auguſto die 21. verſiculus hic legitur: *Lucæ die quarta Mariæ collige feſta,* Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia X.

Perenni ſabbati cultu, ſingulis recurrentibus hebdomadis, Eccleſia Catholica Deiparentem honorat, ſpecialia obſequia in ea die ei deferens, officij, miſſæ, ieiunij, aut ſimilium.

ANTEQVAM propoſitum argumentũ exordiar, præmittendũ duxi ex Angelico Doctore, quare ſabbatũ in Dominicã trãſlatũ ſit: ad quod in hæc verba reſpõdet 2.2.q.122.art.4. *Hoc præceptũ litteraliter intellectũ partim eſt morale, & partim ceremoniale: morale quidẽ ad hoc, quod homo deputet aliquod tempus vitæ ſuæ ad vacandũ diuinis, &c. Sed quantũ in hoc præcepto determinatur ſpeciale tẽpus in ſignũ creationis mundi, ſic eſt præceptum ceremoniale. Similiter & ceremoniale eſt prout fuit ſignum quietis Chriſti in ſepulchro, quæ fuit ſeptima die, & ſimiliter prout ſignificat ceſſationem ab omni actu peccati, & quietem mentis in Deo; ſimiliter prout figurat quietem fruitionis Dei, quæ erit in patria. Vnde præceptum de ſanctificatione ſabbati ponitur inter præcepta decalogi, in quantum eſt præceptũ morale, non in quantum eſt ceremoniale, &c. Voluit Deus, vt cuſtodiretur vnus dies in memoriam, quòd Deus omnia creauerat in ſex diebus, & in ſeptimo quieuit à nouis creaturis condendis; ſed quia Chriſtus veniens fecit nouam creationem, qua ſcilicet homo cæleſtis effectus eſt, ſicut per primam terrenus iuxta illud Apoſtoli, in Chriſto Ieſu, neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed noua creatura: & hęc noua creatura eſt per gratiam, quę incœpit in Reſurrectione iuxta illud Roman. cap. 6. Quo modo Chriſtus ſurrexit à mortuis, &c. ita & nos in nouitate vitę ambulemus, & quia Reſurrectio facta eſt in Dominica, ideo celebramus illum diem, ſicut Iudęi ſabbatum. Obſeruantia diei Dominicę in noua lege ſuccedit obſeruantię ſabbati, non ex vi pręcepti legis, ſed ex conſtitutione Eccleſiæ, & conſuetudine populi Chriſtiani.* Hæc Diuus Thomas. Propter motiua autem multa diuerſa lego, antiquos fideles ſabbati diem religioſè coluiſſe in partibus Orientalibus, & Occidentalibus. Nam Diuus Auguſtinus epiſt. 86. affirmat, Orientales dies ſabbati honoris gratia, & in ſignum lætitiæ, quòd tum caro Chriſti requieſcebat in ſepulchro, à doloribus immunis, ieiunium ſoluebant: verba eius ſunt hæc: *Populi Orientis propter requiem ſignificandam, qua caro Chriſti in monumento requieuit, malunt in ſabbato ieiunium relaxare.* Hæc ille. E contra verò Occidentales conſueuere die ſabbati ieiunare in memoriam paſſionis Chriſti, vt idem Sanctus Auguſtinus teſtatur, dicens: *Alij malunt propter humilitatem mortis Domini ieiunare, ſicut Romani, & nonnulli Occidentis Eccleſię.* Vnde breuiarium Romanum in vita Innocentij Primi ait; *Probauit etiam, vt ſabbato ob memoriam Chriſti Domini ſepulturę ieiunium ſeruaretur.* Verum huius diſcriminis inter Orientales, & Occidentales alij aliam longe diuerſam rationem reddunt: nam cum quidam hæretici, vt Menander, Cerdon, Marcion, Cherinthus, & Saturninus, quorum meminerunt Diuus Irenæus lib. 2. cap. 20. Epiphanius hæreſi 42. impiè affirmaſſent, malum eſſe Deum Hebræorum, & ad illum expugnandum veniſſe Chriſtum, & quia Hebræi diem ſabbati obſeruabant in honorem ſui Dei, idcirco illi in eius contumeliam in ſabbato ieiunabant; ad hanc tamen hæreſim extinguendam, quæ in Oriente præcipuè graſſabatur, Catholici fideles à ieiunio ſabbati omnino ſe abſtinebant, adeo vt Sanctus Ignatius epiſt. Philip. *Si quis Dominicum diem, aut ſabbatũ, vno excepto, ieiunarit, hic Chriſti interfector eſt.* Quod idem prohibitum lego in

D.Thom.

Ad Rom. 4.

Ad Rom. 6.

D.Auguſt.

Breuiar.Roman.in vita Innoc. I.

D. Irænæus. Epiphan.

S. Ignat. ep. Philipp.

Oo canon.

Digitized by Google

Baronius,

D. Auguſt.

canon. 55. Apoſtolorum, vt latius proſequitur Cardinal. Baron. tom. annalium anno Chriſti 57. Apud Occidentales verò, & potiſſimum Romæ ſabbati, ieiunium viguit, vt Diuus Auguſtinus teſtatur epiſt. 66. quòd olim ſabbato ante Dominicam, in qua Diuus Petrus expugnauit Simeonem Magnum, fideles præmiſerunt ieiunium: verba Diui Auguſtini ſunt iſta: *Quoniam hæc eſt opinio plurimorum, quamuis perhiberent eſſe falſam plerique Romani, quòd Apoſtolus Petrus cum Simone mago die Dominico certaturus, propter ipſum magnæ tentationis periculum, pridie cum eiuſdem vrbis Eccleſia, ieiunarit, & conſequuto tam proſpero, glorioſoque ſucceſſu, eundem morem tenuerit, eumque imitata ſint nonnullæ Occidentales Eccleſiæ.* Scio Innocentium Primum epiſt. ad Decentium, & habetur de conſecrat. diſtinct. 3. cap. 3. ſabb. affirmare, fideles ieiunare ſolitos in die ſabbati in memoriam mœroris, quo Apoſtoli propter necem Chriſti non ſolum 6. feria, ſed & ſabbato confecti fuere.

Innocen. I.

Porrò quàm vetus ſit ſabbatinus dies in Deiparæ cultum, non eſt vna omnium ſententia: nam Diuus Antoninus 2. part. hiſtorial. titul. 16. Genebrard. lib. 4. chronolog. in Vrbano 2. & antiquior illis Vincentius Beluacenſis lib. 25. ſui ſpecul. hiſtorial. cap. 112. & alij non pauci affirmant, cœpiſſe in Concil. Claramont. ſub Vrbano 2. anno 194. quoniam in eo & officium paruum B. Virg. & vt in ſabbato, officium maius de Deipara, & miſſa de eadem celebratur. at longe prius ſabbatum Deiparæ conſecratum reperimus: nam Sanctus Genebrardus Epiſcopus, & Chriſti martyr, de quo Surius tom. 5. die 24. Septembris, & ſingulis ſabbatis ante aram Virginis recitabat officium Aſſumptionis: in ordine etiam Cluniacenſi, qui cœpit anno ſalutis noſtræ 812. præcipitur, vt in eius breuiario legitur officium Beatæ Virginis celebrari ſingulis ſabbatis extra quadrageſimam, & niſi occurrat aliqua feſtiuitas: quæ duo non obſcurè indicant Concil. Claramont. id, quod de ſabbato ad Deiparæ honorem in conſuetudinem fuerat inductum, ſua auctoritate ſanxiſſe, vt obſeruarunt Arnoldus lib. 5. ligni vitæ, Caniſius lib. 5. de B. Virgine, quin etiam noſter Pelbartus grauis theologus lib. 1. ſtellarij B. Virginis par. 4. art. 3. c. 2. *Sabbatinum Deiparæ officium à S. Ildefonſo, qui circa annum Domini 660. floruit, vſurpatū affirmat: ſcribit enim haberi præcipue in libro, qui inſcribitur ſcala Cæli, cuius auctor fuit Ioannes Aegidius, ſeu Ioannes Minor Ord. Prædic. haberi prȩterea in miraculis B. Virginis S. Ildefonſum Toletanū Archiepiſcopum poſt editum de perpetua Deiparæ virginitate librum, nouem lectiones in officio ad Deiparæ honorem quolibet ſabbato dictas confeciſſe: cumque die quodam ſabbati admirabilis in Eccleſia armonia reſonaret, arbitratus canonicos eo abſente matutinum officium perſoluere, ocyus cum ſuis ad Eccleſiam perueniens, admirabilem vidit claritatem, & Angelorum choros officium illud à ſe editum, decantantes, ac B. Virginē, quam Angeli laudabant, in Epiſcopali cathedra reſidentem, abſolutiſq; matutinis, S. Ildefonſo ad ſe vocato, caſulam ad celebrandum cælitus allatam, quemadmodum alibi diximus, eſſe largitam.* Hæc ex Pelbarto. Hoc ipſum de ſabbato ante multa annorum ſæcula in Hiſpania in honorem Deiparæ dicato, colligi poteſt ex hiſtoria celeberrimi Deiparæ templi, in Monte Serrato ea occaſione extructi, quod annum Domini circiter 890. paſtores, qui cum ſuarum ouium gregem in illius montis iugo degebant, obſeruarint, ſingulis diebus ſabbati inclinante iam die, ingentia lumina in proximum antrum delabi, conuentuſque Angelicos ibidem exaudiri, quo prodigio ad Barcinonenſem Archiepiſcopum delato, & ſuis oculis perſpecto, inuenit is in eo antro Deiparæ ſimulacrum piiſſimum, cui poſtea inſigne illud templum eſt excitatum, de quo nos plenius in tractatu de feſtis, ac templis Deiparæ, vbi & memorabile illud exemplum de Comitis Barcinonenſis filia, à Ioanne Garino eremita iugulata, & poſt aliquot annos Deiparæ ope viua inuenta, referemus, quod per idem fere tempus contigit, & adſtruendi ibi monaſterij cauſam præbuit. Huc etiam ſpectat illud, quod de precatione, cuius initium eſt, Salue Regina, Nauarrus pietate, & doctrina clariſſimus Prior Abbas monaſterij Roncæ Vallis, pugna Caroli Magni cum Mauris celebratæ, in finibus Nauarræ, refert in Manuali de oratione cap. 19. num. 183. *Fama eſt, inquit, ſapidam illam orandi formam, Salue Regina,*

D. Antonin.
Genebrar.

Vincen. Beluacen.

Surius,

Conc. Claremont.

Arnoldus.
Caniſius.

Pelbartus.

Nauar. in Manual.

olim

olim in noſtra Ronca valle ſabbatis ſolitam ab Angelis cantari apud quemdam fontem, quem ab eo tempore in hoc præſens Angelorum fontem appellant: quam (vt alij aiunt) *Sanctus Bernardus audiuit ab ijſdem alibi cantari*. Hæc ille. Quod necui mirum videatur adijciam id, quod hac de re ſcriptum reliquit Guilielmus Durandus in rationali diuinorum officiorum libro 4. capite 1. Is enim agens de miſſis, quæ peculiariter olim ex inſtitutione Alcuini magiſtri Caroli Magni, rogatu tamen Bonifacij Archiepiſcopi Moguntini, ſingulis quæque diebus hebdomadæ aſſignatæ erant, affirmat 5. feria dici miſſam de Angelis, 6. feria de Cruce, ſabbato vero de Beata Virgine. Claruit vero Alcuinus anno Domini circiter 770. Silentio prætereo, quod iam alibi illud dixerit Durandum in ſuo rationali referre, initium habuiſſe ſabbati cultum in honorem Virginis ab eo miraculo veli, imaginem Virginis Conſtantinopoli velantis, quod à veſperis feriæ ſextæ recedebat, & poſt veſperam ſabbati redibat: quæ omnia plane indicant multo ante tempora Concilij Claremont. prædictum cultum ſabbati in honorem viguiſſe, ſolumque Claremontanum Concilium ſua auctoritate ad illum religioſum morem magis ſtabiliendum, id ipſum ſanxiſſe, & approbaſſe, quod antea in more poſitum erat.

Guilel. Dur.

Quare autem dies ſabbati magis, quàm alia Virgini ſacrata fuerit, non eſt vna omnium ſententia in reddenda huius rei ratione: litterales ego primum apponam, deinde myſticas: prima litteralis eſt: hanc diem ſpecialiter electam eſſe, quòd experientia ipſa compertum ſit, Beatam Virginem beneficia multa contuliſſe, mirandaque multa patraſſe. huiuſmodi eſt illud nuper à me relatum de velo, quod ſponte ſua nemine mouente recedebat, & redibat ad imaginem Deiparæ velandam: hanc autem Marianam liberalitatem in die præcipue ſabbati ſolitam exerceri, à B. Virgine delineatam intueor in hiſtoria, quā tradit Ioſephus lib. 7. de bello Iudaico c. 24. qui ſic loquitur: *Conſpexit Veſpaſianus in itinere fluuium, qui fluit medius inter Arcas, & Raphaneas Agrippæ Regni ciuitates. Habet autem quoddam peculiare miraculum: nam cum ſit, quando fluit, plurimus, neque meatu ſegnis, tamen interpoſitis ſex diebus, à fontibus deficiens, ſiccum exhibet locum: deinde quaſi nulla mutatione facta, ſeptimo die ſimilis exoritur: atq; hunc ordinem, eum ſemper ſeruare pro certo compertum eſt. Vnde etiam Sabbaticus appellatus eſt à ſacroſeptimo Iudæorum die ſic appellatus*. Hæc Ioſephus. Ac ſi eiuſmodi miraculo, vt aliqui animaduertunt, demonſtraretur, beneficia à Chriſto per Deiparam, cui ſabbatum eſt dicatum, peculiari quadam ratione expectanda eſſe, cū Deipara in fonte illo Paradiſi, qui vniuerſam terram irrigat, præfigurata intelligatur, & à Damaſceno orat. 2. de dorm. fons perennis curationum vocetur. Cæterū hic obiter Ioſephus redarguendus eſt, qui huius fluuij Sabbatici miraculum in Iudaici ſabbati honorem deriuar, cum ex ipſius narratione contrarium potius colligi videatur. Exiſtimo enim, Deum optimū huiuſcemodi miraculo non tantum oſtendiſſe, vt diximus, ex Deipara, cui ſabbatum ab Eccleſia erat cōſecrandum, gratiarum, ac miraculorum aquas perpetuo manare: verum etiam eodē fluuij miraculo in Iudaicæ perfidię deteſtationē innuere voluiſſe, ceremoniam, qua Iudæi ab omni opere, quin etiam à longiori itinere feriabantur, iam tū æuo illo Veſpaſiani ceſſaſſe, quando Chriſti Seruatoris noſtri Euangelio lōge, lateq. per Orbem coruſcante, ſabbati feſtiuitas in Dominicum diem tranſierat: manare quippe fluuio idem eſt, quod operari, & quodammodo iter agere: ſiccari vero nihil aliud dixeris, quàm à proprio opere quieſcere: quare ſicuti ante Chriſti Euangelium, dum lex Moyſis vigebat, crediderim in veteris ſabbati commendationem fluuium hunc ſabbatis ſiccari, reliquis verò diebus fluere ſolitum, quod Plinius lib. 31. hiſtor. natur. cap. 2. teſtatur illis verbis: *In Iudæa riuus ſabbatis omnibus ſiccatur*. Ita extincta iam, & ſepulta poſt Chriſti mortem Sinagoga, è contrario ſabbatis non ſolum fluxiſſe, verum etiam reliquis diebus à fluxu ceſſaſſe, vt hac memorabili commutatione, antiquatam fuiſſe ſabbati religionem nemo, niſi obſtinatus, non aduerteret, & hac ratione Plinius, & Ioſephus, qui nonnullis contraria dicere viſi ſunt, conciliari poſſunt; ſi ea, quæ de hoc fluuio litteris conſignarūt, ad diuerſa tēpora referārur: id quod rationi valde eſt con-

Ioſeph.

Damaſc.

Plinius.

conſentaneum: nam etſi vterque iiſdem Imperatoribus claruerit; Plinius tamen qui opus ſuum Veſpaſiano dicauit, cum ante Ioſephum ſcripſerit ea, quæ antiquiori ſæculo ex aliorum relatione, vel etiam libris acceperat, poſteritati tradidit, eiuſdemque fluuij nouiſsimam mutationem ipſe abſens ignoraſſe videtur. Ioſephus verò ea, quæ præſens ipſe ſpectauit, memoriæ prodidit: quod non ſine diuinæ prouidentiæ conſilio factum videtur; ne quid enim ſcriptoris gratiæ, vel odio in tanti prodigij deſcriptione tribui poſſet, voluit Deus, vt quæ in antiqui ſabbati commendationem faciebant, à Plinio gentili, quæ vero ad eiuſdem poſtea abolitionem ſpectabant, à Ioſepho Iudæo litteris mandarentur. Sed iam ſubijcio D. Bernardi rationem. Hic lib. de paſſion. Domini cap. 2. aliam longe diuerſam aſſignat, affirmans propterea ſabbatum dicatum fuiſſe Virgini, quia illa ſola in ſabbato proximo Chriſti paſſione fidem eius ſeruauerit: verba eius ſunt

D.Bernar. hæc: *Paſſionis tempore omnes relicto eo, fugerunt, ſola illa, quæ benedicta eſt in mulieribus, per illud triſte ſabbatum ſtetit in fide, & ſaluata fuit Eccleſia in ipſa ſola, propter quod gratiſſima* S. *Eccleſia laudem, & gloriam eiuſdem Virginis diem ſabbati per totius anni circulum celebrare conſueuit*. Quibus verbis fauent alia Diui Bonauenturæ in 3. diſtin. articul.

D.Bonau. quæſt. 3. ad ſecundam, vbi ait: *Quoniam diſcipulis dubitantibus, in Virgine remanſit fides Eccleſia ſolida, & inconcuſſa*.

D. Antonin. Vnde Diuus Antoninus 4. part. titul. 15. cap. 41. §. 1. docuit hoc ſignificare per lucernam, quæ in matutino tridui, & hebdomadæ ſanctæ accenſa reſeruatur, cum tamen reliqua omnia extincta ſint: verum quia exiſtimo, quòd cum Eccleſia ſit quædam congregatio fidelium, nulla ratione poſſit perſiſtere in vna ſola perſona, vt rectè adnotauit Do-

Bellarm. minus Cardinalis Bellarminus controuerſia de concilijs, & Eccleſia lib. 3. capite 17. & deinde ex Euangelio habeamus, quòd quamuis Petrus defecerit in confeſſ. fidei ter Chriſtum abnegans, interna tamen fides in eo perſeuerauit iuxta Chriſti Domini promiſſionem, ego rogaui pro te Petrè, vt non deficiat fides tua: idcirco, vt allata ratio, quòd die ſabbati in ſola Virgine remanſerit fides, vera ſit, oportet, vt intelligatur de fide explicita Reſurrectionis Chriſti in particulari: hæc enim in ſola Virgine tunc fuit, non verò in Apoſtolis: nam licet Chriſtus eis prædixiſſet explicitè ſuam mortem, & Reſurrectionem, Diuus tamen Lucas ait: *Non intelligebant, quæ dicebantur*, Et Ioannes cap. 20. *Non dum ſciebant ſcripturas, quia oportebat eum à mortuis reſurgere*. Ioan. c. 20. Scio præcitata verba Diui Bernardi, ſed non poſſum veritati refragari. Tertiam, eamque præclaram, ac litteralem rationem aſſigno, quòd quemadmodum dies ille, quo ſancti Martyres pro Chriſto necem ſubſtinuerunt, ſingulis annis in eorum honorem religiosè colitur, ita etiam, quia Beata Virgo die ſabbati, quo Chriſti Corpus in ſepulchro iacebat exanime, tam acerbi doloris gladio eius anima transfixa fuit, vt plus, quàm Martyr à ſanctis Patribus vocitetur, idcirco in honorem huius Mariani martyrij Eccleſia Catholica ſabbatum ei ſacrauit. Ad quæ hæ ſunt litterales rationes: nunc myſticas ſubnectamus, inter quas principem locum tenet illa, quòd quemadmodum D. Geneſis cap. 2. ſex diebus mundum creauit, compleuitque die ſeptimo opus ſuum, quod fecerat, & requieuit die ſeptimo ab vniuerſo opere, quod patrarat, benedixitq. diei ſeptimo: ita etiam Deus perfectiſſimam, & omnibus numeris abſolutam condidit Virginem, ac proinde ſi puras creaturas ſpectemus, cum nihil ſit ea præſtantius, dici poteſt in ea compleuiſſe, ſeu perfeciſſe opus ſuum, in eaque item abſque vlla contradictione perfectiſſimè requieuiſſe, tum in vtero, ex quo carnem ſuſcepit, in eoq. nouem reſedit menſes, tum etiam in anima, in qua per gratiam copioſiſſimam perpetuo manſionem fecit. Cui etiam inſtar ſabbathi multis modis benedixit; quod toto hoc opere manifeſtè oſtenditur. In opere verò Redemptionis Chriſtus, vt verbis vtar Bernardi ſermone 1. Paſchæ: in patibulo ſexta feria redemit hominem, ipſa die, qua fecerat hominem in initio: ſequenti die ſabbatizauit in monumento, conſummato opere, quod perfecerat. Tertia verò die, quæ prima dierũ eſt, primitiæ dormientiũ, apparuit mortis victor, nouus homo. Sic D.Bern.

Ber-

Bernardus. At Chriſtus longe præſtantius in noſtræ redemptionis opere in virginis vtero, tanquam in ſepulchro, animato ſabbatizauit, & quieuit, vt & ipſa Virgo teſtatur dicens: *Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo:* Eccleſiaſt. 24. Eccleſ.24. Virginis autem vterum cum ſepulchro Chriſti non paruam ſimilitudinem habere conteſtantur D. Ambroſ. D. Ambroſius ſerm. 2. de Paraſceue, D. Auguſt. D. Auguſt. lib. 4. de Trinit. cap. 5. & Diuus D. Hieron. Hieronymus lib. 1. contra Iouinianum, & meritò quidem. nam in primis ſepulchrum erat in horto: amœniſſimus hortus fuit B. Virgo, cæleſti ſponſo, ſanctarum cogitationum folia, odoriferos verborum flores, ac ſacrorum operum dulciſſimos fructus germinans, ad quos diuinum ſponſum inuitabat, dicens Cantic. 5. Cant.5. *Veniat dilectus meus in hortũ ſuum, & comedat fructus pomorum ſuorum.* Si ſepulchrũ illud fuit ex petra exciſſum, vt ſacer Euangeliſta teſtatur; ſanè Iſaias cap. 16. Beatam Virginem petram compellauit: Iſai.c.16. *Emitte agnum Domine dominatorem terræ de petra deſerti.* *Petra* quidem propter inuictam eius fortitudinem, *deſerti* propter virgineam vteri ſacratiſſimi ab omni viri conſortio ſolitudinem: ſi nouum illud ſepulchrum fuit, in quo non dum quiſpiam poſitus fuerat, audi D. Auguſtinum, hanc nouitatem Virgini applicantem: D. Auguſt. *Octauo Kalendas Aprilis Dominus conceptus creditur, quo & paſſus, ita in monumento nouo, quo ſepultus eſt, vbi nullus mortuorum poſitus nec antea, nec poſtea, congruit vtero Virginis, quo conceptus eſt, vbi nullus ſeminatus eſt mortalium.* Hæc ille. Sed & aliam nouitatis rationem in Deipara inuenio, propter quam noua meritò dici poteſt, quòd ex veteri Adamo nihil vetuſtatis originalis maculæ, aut fomitis ex ea naſcentis contraxit. Si ſepulchrum illud ſigillo ſignatum fuit, quis ignorat B. Virginem à ſponſo fontem ſignatum appellari, quia ſigillo illibatæ virginitatis fuit obſignata? Si ſepulchrum illud fuit cuſtodibus munitũ ſanè virgineus vterus præter quã quòd habuit Ioſephi ſui ſponſi aſsiſtentem cuſtodiam, etiam Angelorum excubiæ Domini ſui matrem, velut fortiſsimi milites tanquam veri Salomonis throno adibant. Si ſepulchrum erat propè locum Dominicæ crucifixionis, ita B. Virgo etiam vtero geſtans filium ſuum, futuræ mortis illius, quã ex vaticinijs prophetarũ præcognouerat, frequẽter memoriam refricabat. Si ſepulchrum linteamina continebat in quibus paſsionis veſtigia impreſſa remanſerunt, ſanè in præcordijs Virginis omnes filij ſui cruciatus adeo impreſsi fuerunt, vt ſi cuipiam daretur illam intueri, facile velut in imagine, ad viuum prototypum referente, eos omnes cernere poſſet. Si ſepulchrum propter odorem aromatũ, mirrhæ, & aloes miram fragrantiã exhalabat, hæc ſuaue olentia in Virgine non deſiderabantur, Angelis ipſis acclamantibus Cant. 3. Cant.3. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi ex aromatibus mirrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij?* Ac tandem ſi Iſaias de ſepulchro Chriſti dixit: *Sepulchrum eius erit glorioſum*, certè de B. Virg. Salomon dixit Prouerb. 31. glorioſam eſſe decantandam: Prouer.31. *Viderunt eã filiæ, & beatiſſimam prædicauerunt.* Quod, B. Virgo alioquin humiliſsima irrefragabili ſuo teſtimonio confirmauit, cum in cantico ſuo cecinit Luc. c. 2. Lucæ c.2. *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Quamuis autem D. Ambroſio ſerm. 2. de Paraſceuæ viſum fuerit non nihil tribuendũ eſſe maioris gloriæ ſepulchro illi Chriſti, quàm vtero Virgineo, ſic enim ait: D. Ambroſ. *Sicut tunc de vtero ad prædicandum natus eſt, ita & tunc ad euangelizandum renatus eſt de ſepulchro, niſi quòd glorioſior eſt iſta, quã illa natiuitas: illa enim corpus mortale genuit, hæc edidit immortale, poſt illam natiuitatem ad inferos deſcenditur, poſt hanc remeatur ad Cælos, nihilominus tamen multis alijs nominibus glorioſior ſepulchro mihi videtur virgineus Dei parentis vterus: Nam ſepulchrum illud lapideum erat, & inanime, vterus vero Mariæ animatum ſepulchrum, & rationis particeps. In ſepulchro corpus Chriſti verè vnitum ſanctiſſima eius anima carebat.* Vnde Diuus Thomas D.Thom. 3. part. quæſt. 50. articul. 4. meritò dixit, Chriſtum Dominum in triduo mortis non fuiſſe hominem, in vtero verò Virginis perfectiſsimæ Deus pariter, & homo fuit: ſepulchrũ tres dies continuit Chriſtum; vterus Virginis nouem integros mẽſes: Chriſtus de materia ſepulchri nihil ſibi vniuit; at de materia vteri Virginei partem puriſsimi ſanguinis per myſterium Incarnationis, Verbum diuinum ſibi copulauit. De ſepulchri ſubſtantia nihil

Chriſtus in ſuam ſubſtantiam conuertit: de ſubſtantia autem Virginis, hoc eſt de virgineo eius lacte, alimentum ſuſcipiens, magnam eius partem in ſubſtantiam aliti conuertebat. In ſepulchro Chriſtus iacens, iam amplius, nec ſibi, nec nobis merebatur, cum Angelicus Doctor 3. par. quæſt. 19. articul. 3. ad primũ doceat, meritum Chriſti ſolum vſq; ad mortem perduraſſe, in vtero autem Virginis meritorio factus ea exercuit, quibus & ſibi gloriã corporis, & nobis ſalutem animæ merebatur: ad quod reſpiciens ſerm. 2. Pentecoſt. dixit, iam tunc operabatur ſalutem noſtram in medio terræ: in vtero videlicet Virginis Mariæ. Cum ergo præter gloriam Dei nihil Chriſtus Dominus antiquius, & charius habuerit, quam ſalutem noſtram, conſequens eſt, quòd illam operando in vtero Virginis, verè ibi ſabbatizauit, aut proinde meritò dies ſabbati ſacer Deiparæ factus eſt, Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

D. Thom. 3. p. q. 19. art. 3. ad 1.

D. Tho. ſer. 2. Pentecoſt.

Homilia XI.

Reliquiarum Deiparæ veneratione, quas ipſa Virgo nobis reliquit, oſtendit Eccleſia Catholica deuotionem, quam erga illam profitetur.

SACRARVM reliquiarũ religioſum cultum, quem Eccleſia Catholica Romana non ſolum ſanctorum oſſibus, ſed & veſtibus, calceis, & alijs eorum ſupellectilibus ſemper exhibere conſueuit, hæretici caninis dentibus mordent: eorum, qui hoc venerationis genus impudenter reprehendere auſi ſunt, primus fuit Eunomius, & poſt illum impius vigilantius, vt auctor eſt D. Hieronymus lib. contra Vigilantiũ: deinde eundem errorẽ amplexi ſunt Lutherani, Caluiniſtæ, & Centuriatores, qui centur. 5. cap. 6. falſum teſtimonium D. Auguſtino imponere non erubuerunt, affirmantes illum lib. 12. de ciuit. cap. 8. dixiſſe, ſuperſtitioſum eſſe magnum concurſum ad reliquias S. Stephani in Africam viſitandas. Quod eorum impudentem audaciã aperuiſſe comprobat, in toto illo capite non ſolum non inuenitur nomen ſuperſtitionis, ſed nec verbum aliquod, quod eam redoleat. Sanè mulier Emorrhoiſſa ſolam fimbriam Chriſti fideliter tetigit, & ſanata eſt, Matth. cap. 9. Quod euidenter oſtendit cultum, quem illa veſti Chriſti exhibuit, non fuiſſe ſuperſtitioſum cum per illum ſanitatẽ à Chriſto Domino obtinuerit, deinde Actor. 5. minime ſunt reprehenſi populi, qui certatim ad vmbram Petri eo modo, quo poterant, attingendam, occurrebant, ſed potius fidei ſuæ præmium retuliſſe dicuntur: & tamen quæ reliquiæ viliores ipſa vmbra cogitari poſſunt? Neque habiti ſunt, Actor. 19. ſuperſtitioſi, qui Pauli ſudaria, & ſemicinctia deferebant ad ægrotos, vt etiam nos modo facimus, ſed potius religionem illorum miraculis confirmabat Deus. Hinc Euſebius lib. 7. hiſt. cap. 15. de ſede lignea S. Iacobi Apoſtoli dixit: *Seruatur cum ingenti ſtudio, velut à maioribus tradita memoria ſanctitatis, & cum magna veneratione habetur.* Hæc ille. Non ergo rideant Lutherani, & alij hæretici, ſi quando audiunt, Romæ cathedram S. Petri ligneam honorari. Sanctus Athanaſius in vita B. Antonij ſcribit, ſibi ab Antonio relictum pallium tritum, cuius ſimile præceſſit in palio Elliæ, quod ei in curru igneo aſcendenti tradiderat, illudque Eliſeus, tametſi ſuper illũ requieuiſſet ſpiritus Eliæ, religioſè ſeruauit, & eo Iordanus aquas ſicco veſtigio tranſiuit, & addit Legatarius Antonij benedicti, qui tritum pallium cum melote imperio eius meruerat accipere: Antonium in Antonij muneribus amplectitur, & tamquam magna hereditate ditatus lætatur, per veſtimentum recordatur imaginem ſanctitatis. De eodem Magno Antonio Hieronymus refert in vita Pauli Primi Eremitæ, cum Pauli tunicam ex folijs palmarum contextam Antonius adeptus eſſet, ob ipſius Pauli reuerentiam illam induere ſolitum, in diebus tantum ſolemnibus Paſchæ, & Pentecoſtes. S. Gregorius in epiſtola ad Regem Gotorum, quæ extat tom. 1. Conciliorum: In præmium exhibitæ diligentiæ, in conuerſione multorum Arianorũ, annulos quoſdam catenæ, qua in carcere vinctus fuit D. Petrus, ad illum miſit, & Eccleſia Catholica ſpeciale feſtum inſtituit

in

Eunomius. Vigilantius. D. Hieron.

Matth. 9.

S. Euſeb. li. 7

S. Athanaſ.

Hieron.

in eiūs honore, quod S. Petri ad Vincula
nomen habet: quòd ſi lignea ſedes D. Ia-
cobi, Cathedra D. Petri, cathenæ eius, ſu-
daria D. Pauli, pallium Antonij, & alia ſi-
milia aliorum Sanctotum veneratione di-
gna ſunt, nemo ſanæ mentis mihi inficia-
bitur, ſi Dei Genitricis ſupellectilia, &
res familiares maiori cultu, & veneratio-
ne digniora cenſeam: & quidem nemo du
bitare poteſt, cultum reliquiarum Virginis
D. Auguſt. valde eius deuotioni fauere, D. Auguſtino
dicente lib. 1. de ciuit. Dei cap. 12. quem-
admodum his, qui amore aliquod proſe-
quūtur, eſt à natura inſitum, vt non ex ſo-
lo eiūs aſpectu capiant voluptatem, ſed do
mum, veſtes, & calceos contemplentur cū
mágna lætitia; ita dicendum eſt de Sancto-
rum templis, & reliquijs. Cæterum quænā
ſint reliquiæ Dei Genitricis, quibus parti-
culares Eccleſiæ, veluti pretioſiſſimis pi-
gnoribus lucupletatæ ſunt, iā ſubijciemus:
vt tamen à vetuſtioribus exordiamur, ea
quæ B. Virgo vel proprijs manibus contre-
ctauit, vel induſtria ſua elaborauit, apponé-
mus: huiuſmodi eſt ſacratiſſimum Præſe-
pe, in quo ipſa puerpera filium natum re-
clinauit, quod Romæ ſub altari Præſepij in
nobiliſſimo ſacello à Sixto V. extructo, a-
pud S. Mariam Maiorem, eſt reconditum,
Onuphrius de 7. Eccleſ. de qua Onuphrius lib. de ſeptem Eccleſijs.
Huiuſmodi eſt Cunabulum, & aliquid ex
faſcijs, ac pannis infantiæ Saluatoris, quæ
omnia rite conſeruantur in eodem templó
S. Mariæ Maioris, in ferculo marmoreo re-
liquiarum, auctore Onuphrio, loco citato.
Faſciæ vero Saluatoris, ex Nicephoro lo-
cis citatis, ab Eudoxia Auguſta ex Hiero-
ſolyma Conſtantinopolim tranſmiſſa ad
Pulcheriam Auguſtam, ab ea in templo
magnificentiſſimo cum Deiparæ zona col-
locatæ ſunt. Tunica quoque Chriſti incō-
ſutilis, deſuper contexta per totum, quę Ec
cleſiam ſignificat, quam Dominus à mili-
tibus diuidi neutiquam eſt paſſus, ex Gre-
gorio Turonenſi de gloria martyrum c. 8.
ſuis quidem temporibus in Galatia erat
repoſita: nunc vero, quamuis Middendor-
pius aſſerat Treueri ex dono S. Helenæ,
repoſitam: tamen ex Onuphrio lib. de ſe-
ptem Eccleſijs, Romæ in templo S. Ioannis
Lateranenſis continetur in ferculo mar-
moreo, ſuper altare S. Mariæ Magdalenæ;
quam Ioannes Diaconus antiquiſſimus in
libro de Baſilica Lateranenſi, loco citato,
cum reliquias huius Baſilicæ commemo-
ret, ponit his verbis: *Tunica inconſutilis,
quam fecit Sancta Maria Virgo filio ſuo
Ieſu Chriſto.* Sanè hanc tunicam (inquit
Baronius. Baronius tom. 1. Annalium ad ann. Chriſti
34.) contextam fuiſſe à B. Virgine par eſt
credere; nam in Oriente hominum veſtes
à fœminis confici ſolitas, teſtatur Zoroba-
3. Eſd 4. bel 3. Eſdræ 4. cum de mulierum fortitu-
dine diſſerit: *Ipſæ* (inquit) *faciunt ſtolas om
nium hominum.* Et Prouerb. 31. de muliere Prou. 31.
illa forti dicitur: *Confidit in ea cor viri ſui,
& ſpolijs non indigebit.* & mox: *Omnes do-
meſtici eius veſtiti ſunt duplicibus.* hæc ex
Baronio. Romæ etiam in templo Latera-
nenſi, auctore Onuphrio loco citato, inter Onuphr.
alias reliquias, quæ in ferculo marmoreo
ſuper altare S. Mariæ Magdalenæ aſſer-
uantur, recenſetur & Chriſti Domini in-
duſium, his verbis: *Interula linea Domini
Noſtri Ieſu Chriſti, quam ei B. Virgo fecit,
in capſula argentea.* ſic ille, qui alibi in eo-
dem libro ait, vocari in quadam tabula re-
liquiarum, primam camiſciam Saluatoris.
ad hæc velum, quo prætextum fuit Chriſti
Saluatoris corpus in cruce pendentis. San-
cti meditantur fuiſſe Deiparæ, ab eaque
Chriſto ante crucifixionem aptatum; nam
S. Anſelmus in dialogo de paſſione Domi-
ni inducit Deiparam ſic loquentem: *Cum* S Anſel.
*veniſſent ad locum Caluariæ, nudauerunt
Ieſum vnicum filium meum totaliter veſti-
bus ſuis: ego tamen velamen capitis mei cir-
cumligaui lumbis eius.* Et S. Bonauentura
in Meditationibus vitæ Chriſti cap. 78. S. Bonauent.
Mater (inquit) *conſpicit filium ſuum totali-
ter nudum, & triſtatur: nam & ei nec fæ-
moralia dimiſerunt. Accelerat ergo, & ap-
proximat filio, amplexatur, & cingit eum ca
pitis ſui velo.* Sic ille. Hoc porro velum
Romæ in S. Ioanne Lateranenſi reuerenter
aſſeruatur in ferculo marmoreo ſuper alta
re S. Mariæ Magdalenæ, auctore Onuphrio
loco citato: cum enim plures reliquias cō-
memoret, ait, ibi velum eſſe, quo velatum
eſt corpus Saluatoris in cruce pendentis;
& alibi iſtud vocat velum fœmoralium
Chriſti crucifixi. Neque prætereunda eſt
ſilentio columna ex hyaſpide, ſuper quam
D. Iacobo Apoſtolo adhuc ſuperſtite, Dei-
para Cęſarauguſtæ in Hiſpania ſe videndā
præbuit, eumq. eſt alloquuta. Sepulchrum
Deiparę ſi Nicephorum loco citato conſu Niceph.
lamus, Conſtantinopolim tranſlatum, &
in

in templo Deiparę Blachernis à Pulcheria Auguſta repoſitum eſt. Quod tamen Baronius tom. 1. annal. ad annum Chriſti 48. meritò demiratur, cum Brochardus in deſcriptione terræ ſanctæ part. 1. cap. 7. S. 47. in valle Ioſaphat illud eſſe affirmet, & qui noſtris temporibus Ieroſolymam adierunt, in petra exciſum eſſe teſtentur, atque inſtar ſepulchri Domini natiui lapidis cohærens, loco immobiliter inhærere.

Baron.

Accedit, & Beda, qui 200. propemodum annis poſt Pulcheriam floruit, & in libro de locis ſanctis monet, ſepulchrum Dei Genitricis ſuis temporibus in dicto loco vacuum cerni. Niſi forte dicamus, partem aliquam lapidis eius tumuli Ieroſolyma Conſtantinopolim tranſmiſſam; nam Romæ etiam tum in templo ſanctæ Crucis Hieruſalem, tum etiam in templo S. Laurentij extra muros de lapide ſepulchri Dei Genitricis inter reliquias aſſeruari teſtatur Onuphrius loco citato, ac Babyloniam in deſcriptione terræ ſanctæ, part. 2. cap. 4. B. Virginem Ieſum paruulum ſæpe lauiſſe panniculoſque eiuſdem, atque linteola tum deterſiſſe, cum eſſet in Aegypto, & metu Herodis exularet. Prope illum verò fontem lapis eſt, ſuper quem Chriſti panniculos, & linteola, quæ lauerat B. Mater, exiccanda extendebat: ex eo fonte ab ipſis Sarracenis irrigatur balſami hortus, ac maximè fœcundatur. Eius quidem meminit Iacobus de Vitriaco in hiſtoria Orientali cap. 86. Huc referre poſſumus ſedem, ac lapidem illum, ex quo S. Ildefonſum Deipara poſt ſuam, diſputatione, ac libro ab eo ſcripto, defenſam virginitatem, Toleti eſt allocuta, ſimulque veſtem ei ad ſacrificandum dedit: eorum Mariana lib. 6. de rebus Hiſpaniæ cap. 10. meminit his verbis: *Cum Ildefonſus ad aram progreſſus, nixus de more genibus, preces funderet in cathedra, vnde is ad populum concionari erat ſolitus, aſtantem B. Virginem vidit, qua cum allocuta; veſtem ad celebrandum ſuis manibus capiti inſeruit: lapis vbi Beata Virgo veſtigio conſtitit, in ipſo templi Toletani aditu mōſtratur clauſtris ferreis incluſus, tanta rei monumentum, veſtis de Cælo allata, in Maurorum incurſione, Oueti ſeruatur in obſerata arca, ab oculis ſubducta mortalibus, eoque maiori religione culta.* Hæc ex Mariana. His attexenda eſt tum planeta, quam S. Bonito Aluernenſi Epiſcopo, eadem Deipara ad celebrandum miſſæ ſacrificium eſt elargita, vt narrat Vincentius Beluacenſis libro 7. ſpecul. hiſtor. cap. 97. tum etiam alia caſula purpurea illa quidem, ac pulcherrima incluſa in parua, & eleganti pyxide, quam ad amoris ſignificationem dediſſe narratur S. Thomæ Cantuarienſi, cum adhuc adoleſcens corporis ſui caſtitatem eidem Deiparæ vouiſſet: res geſta narratur in ſpeculo exemplorum diſtinct. 9. num. 122. Huc reuocari poteſt oleum, quod teſte Thoma Valſigha in hiſtoria Anglicana, & in Ypodigmate Neuſtriæ ad annum 1399. S. Thomæ Cantuarienſi, dum eſſet in exilio, conſeruandum Deipara dedit, eique prædixit, Reges Anglos, qui hoc vnguento vngeretur, pupiles Eccleſiæ futuros: quod vnguentum in Aquila aurea, & ollea lapidea conſeruatum, diu latuit, nimirum vſque ad annum 21. Richardi ſecundi Regis prædeceſſoris Henrici Quarti, qui eo inunctus eſt ab Archiepiſcopo Cantuarienſi. His adde, quas ſcripſiſſe Deipara dicitur epiſtolas, vnam quidem ſcripſit ad S. Ignatium, quam licet Baronius tom. 1. ad annum Chriſti 48. minime recipiat, eam tamen agnoſcit S. Bernardus ſerm. 7. in Pſalm. 90. Carthuſianus in commentarijs ſuper Dionyſium Areopagitam de diuinis nominibus, Sixtus Senenſis in biblioth. Sanct. lib. 2. in Maria, qui citat Marcum Michaelem presbyterum Cortonenſem lib. de viris illuſtr. & Caniſius lib. 5. de B. Virgine cap. 1. & alij apud Caniſium, qui etiam teſtatur Florentinos, & Meſſanenſes gloriari, ſe à Deipara epiſtolas accepiſſe. Sed iam venio ad reliquias alias Virginis, quæ maiorem cum illa coniunctionem habuerunt. Domus Virginis, eius ortu, & Chriſti Ieſu cōceptu, maxime nobilis è Nazareth Lauretum a Piceno ab Angelis tranſlara, miraculorum gloria, & omnium gentium peregrinatione celebratur, de qua fusè ſupra in hoc capite. ex lecto Deiparæ extat aliquid Romæ in S. Maria Maiore in marmoreo ferculo, quod reliquiarum dicitur, auctore Onuphrio de ſeptem Eccleſijs. Pecten Virginis, vna cum eiuſdem peplo, ſeu velo ex dono S. Helenæ Conſtantini matris, Treueri conſeruatur, auctore Iacobo Middendorpio lib. 5. Academiarum, in Treueri fuſus Deiparæ à Pulcheria Auguſta

Beda.

Iacobus de Vitriaco.

Mariana li. 6.

Vincen. Belnacen.

Tho. Valſig.

S. Bernar.

Carthuſ.

Sixtus Senenſis.

Caniſius.

ſta

Digitized by Google

ſta in ſecundo templo Conſtantinopoli à ſe excitato repoſitus eſt, auctore Nicephoro lib. 11. cap. 14. verum tamen eſt, quòd eius interpres loco fuſi, appoſuit penſum, fortaſſe propter affinitatem, quòd penſum in fila deductū, fuſo agglomeretur. Deinde annulus adeſt ſponſalitij B. Virginis, quo Semimurenſis apud Mandubios in Burgundia prioratus nobilitatur, cuius meminit Genebrardus in Chronographia lib. 4. ad annum 868. Extat alius annulus Peruſiæ, qui propter multa miracula edita, in magna veneratione habetur, vt refert Ferreolus lib. 5. de Maria Auguſta cap. 31. Celeberrima eſt Deiparæ veſtis, integra illa quidem, quam Leone Primo Imperatore, Conſtantinopolim delatam, & in nobiliſſimo templo in Blachernis collocatam, ſcribunt Metaphraſtes in oratione de vita, & obitu Deiparæ apud Surium die 15. Auguſti, & poſt Methaphraſtem Nicephorus lib. 2. hiſtor. cap. 21. & lib. 15. cap. 14. Nos hæc omnia ex antiquiore Metaphraſte, & qui plenius hæc narrat, referamus: *Deipara* (inquit Methaphraſtes) *poſt acceptum nuncium à filio per Angelum, de ſua ex hoc mundo migratione, ad Ioannem aſpiciens Virginem, cum pauca cum eo eſſet locuta, deinde duas, inquit, tunicas, quas toto vitæ tempore habui, tegumentum mei corporis, eas dari iubeo hiſce duabus mulieribus.* Sic ille. Veſtis etiam eiuſdem Virginis pars aliqua habetur Romæ, tum in S. Maria Maiore, tum in S. Ioanne Lateranenſi, tum etiam in S. Laurentio extra muros, teſte Onuphrio loco citato. Foroliuij in Aemilia in collegio ſocietatis, in ſimulacro Deiparæ ex Germania allato bona pars veſtis Deiparæ aſſeruatur. In Hiſpania quoque Ouetum ex Marinco, in Gallia templum Lutheriæ cathedrale ex Bonfinio earundem veſtium theſauro ditantur, atque illuſtrantur. Zonam ſanctiſſimæ Virginis pluribus in locis in pretio haberi, multorum teſtimonio conſtat, Romæ in S. Maria Maiore in marmoreo ferculo, vbi reliquiæ aſſeruantur, indeque populo certis diebus ſolemniter commonſtrantur, ex ea haberi teſtatur Onuphrius loco citato Brugenſes eius partem ex vrbe Conſtantinopoli anno 1230. dono ſibi datam, ſolemni ea de re diplomate aſſeruerāt, Aſquigranum, & Atrebutum ex eadem zona habere ſe gloriantur, ac prædicant. Cæterum Conſtantinopoli, Arcadio Imperante, ſacram zonam integram repoſitam, cui templum Pulcheria Auguſti Arcadij filia magnificum extruxit, teſtatur Nicephorus lib. 14. cap. 2. & lib. 15. cap. 14. his verbis: *Pulcheria tria quoque Dei matri ex ipſis fundamentis templa erexit. Quorum vnum eſt in Chalcoprateio, ſeu fabrorum foro, ſacri tumuli nomen habens: in hoc veluti theſaurum, Dei Genitricis depoſuit zonam. Hoc in templo, vt quarto quoque hebdomadæ die priuilegium, & ſupplicatio ad lucernas, & lampadas fieret, conſtituit, quam ea ipſa pedes frequentare ſolita erat.* Ita Nicephorus. Hinc Patres etiam miris laudibus eiuſcemodi Deiparæ zonā celebrarunt: nominatim vero Germanus Patriarcha Conſtantinopolitanus de ſacroſancta Deiparæ zona, quæ Conſtantinopoli in baſilica à Pulcheria in Chalcopratcio extructa, aſſeruabatur, inſignem orationem habuit, quam ex Metaphraſte refert Surius tom. 4. ad diem 31. Auguſti: eius præclara verba ingenio, ac pietate tanti viri digni hæc ſunt: *Zona hæc corpus illud conſtringebat, in cuius vtero Deus celabatur, zona, quæ Dei Arcam, ideſt Deiparam pulchrè, & honeſtè exornabat, quæ ſæpe ex Virginei lactis guttis humectabatur, quæ eum diu Deiparæ corpus, veluti vnguentum diuinum, inuoluerit, odorem ex eo curationum in æternum ſeruat.* Et mox: *O zona, quæ ijs, qui ad te confugiunt, das lumborum mortificationem ad vitia, animi autem fortitudinem ad virtutū operationem: ò zona, quæ noſtræ naturæ imbecillitatem aſtringis, & roboras, & inimicos noſtros viſibiles, & inuiſibiles impedis: ò zona veneranda, quæ tuam ciuitatem circumdas, & contines, & conſeruas à Barbarica illæſam excurſione: ò zona pretioſa, quæ Deum Verbum, dum eſſet in vtero, inuoluiſti, & curationum benedictionem affatim illinc hauſiſti: ò zona, quæ à corruptione aliena Dei matris corpori appropinquaſti, & illinc induiſti incorruptionem. O veneranda zona accinge lumbos noſtros virtute iuſtitiæ, & manſuetudine fac nos hæredes æternæ, ac beatæ vitæ, & hanc noſtram vitā interitui obnoxiam conſerua, ne eam lædant inimici. Habeamus te vires, & auxilium, murum, & propugnaculum, portum, & ſalutare refugium. Quamobrem ò Deipara, ad templū tuum ſtudiosè accurrimus, in quo cum ſtamus*

Nicephor. Genebrar. Ferreolus. Methaphr. Niceph. lib. 2. Onuphrius. Nicephor. German Patriar. Conſtantinop. Surius to. 4.

mus in cælo ipſo ſtare nos credimus, in quo te celebrantes, in Angelorum choro verſari nos exiſtimamus. Ecquis ex fidelibus venerandam tuam zonam intuens, non ſtatim animi iucunditate repletur? Hactenus Germanus. Ad hæc interulæ Dei Genitricis, ſiue ſubuculæ, duæ extant, altera Aquiſgrani, a Carolo Magno ibi repoſita, anno D. circiter 810. Auctore Philippo Bergomate libr. 10. ſupplementi Chron. his verbis: *Carolus Conſtantinopoli in Galliam rediēs, coronæ Domini noſtri Ieſu Chriſti partem, partemque Dominicæ Crucis, & clauum vnum, ſudariumq. necnon, & Beatiſſ. Virginis Mariæ camiſiam ſecum detulit, & ad Baſilicam Aquiſgrani tranſmiſit.* Hæc ille. Qui porro Aquiſgrani degunt, ij ex traditione acceperunt, eam ipſam eſſe, qua Virgo mater pariens erat amicta: coloris eſt candidi; longitudine vlnis duabus cū quadrante, latitudine vnius vlnæ cum quadrantibus duobus, & ſemis. Altera verò Carnuti in vrbe Galliæ, ex Caroli Calui munere conſeruatur, quæ eam vrbem memorabili, ac teſtatiſſimo miraculo, cuius complures auctores meminerant, a Barbarorum furore defendit, anno Dom. circiter 878. Rem geſtā verbis Vincentij Beluacenſis libr. 24. Speculi hiſtorialis c. 46. ad calcem referemus: *Porro multos magnis ſpebus ſollicitatos, ſecum adduxit, pyraticam aggreſſus, Carnuti adhæſit: cuius ciues, nec armis, nec muris confiſi, B. Mariæ ſupparam, ideſt camiſiam adorant, quam Carolus Caluus à Conſtantinopoli cum alijs reliquijs aduehi fecerat. Hanc camiſiam in modum vexilli ſuper propugnacula cuſtodū, trita pectoribus, ventis exponunt. Hoſtes viſam cœperunt ridere, & in eam ſagittas dirigere, quorum oculis mox obtenebratis, nec antecedere, nec retrocedere valebant. Quod videntes oppidani, multa eorum ſe cæde ſatiarunt. Euaſit tamen Bollo, quem ſuæ fidei Deus reſeruauit.* Hęc Vincentius. Is a Malmesburienſi, qui circa annum Dom. 1110. floruit, lib. 2. de geſtis Anglorum, ad verbū ea eſt mutuatus, & ex Vincentio S. Antoninus 2. par. tit. 16. cap. 2. §. 5. Quid pluraè ex ſacratiſſimis Deiparæ capillis, quos ex Epiphanio presbytero Conſtantinopolitano Nicephorus lib. 2. hiſtor. c. 23. flauos fuiſſe affirmat, pars aliqua multis reperitur in locis, Romæ pręſertim, tum in S. Maria Maiore, tum in S. Ioanne Lateranenſi, tum etiam in ſubterraneo S. Helenę ſacello, quod eſt in templo S. Crucis in Hieruſalē, auctore Onuphrio libro de ſeptem Eccleſ. cum eorum templorum reliquias recenſet. Ex ijſdem porro capillis aliquid habet Ouetum Hiſpanię, auctore Marineo Siculo lib. 5. de rebus Hiſpan. aliquid Aquiſgranum Germanię vrbs; aliquid tandem ampliſſimum quondam B. Virginis in Croylandæ inſula monaſterium, vt eius monaſterij Abbas Ingulphus teſtatur in ſua hiſtoria, in qua affirmat, Imperatorem Henricum contuliſſe ei monaſterio de crinibus S. Dei Genitricis Marię, quos Hugo Rex Francię ei incluſos in aurea pixide dederat. Sed, quod mirabilius eſt, ex Virgineo Deiparę lacte, quod Chriſtus Dominus ſugebat, aliquid aſſeruari in diuerſis locis, vt Aſſiſij in cœnobio S. Damiani, monialium S. Claræ, Toleti, & Oueti in Hiſpania, tradunt Marineus Siculus lib. 5. de rebus Hiſpaniæ. Pariſijs etiam in ſummo templo, & in ſacello Regio, aliquid eiuſdem Virginei lactis cuſtodiri, auctor eſt Petrus Bonfinius lib. 2. Faſtorum Pariſienſium; ad extremū Surius tom. 1. in vita S. Mauri, a Fauſto eius condiſcipulo ſcripta, affirmat S. Benedictum Abbatem dilectiſſimo ſuo diſcipulo S. Mauro. in Gallias diſcedenti, in pignus paterni ſui amoris ei dediſſe reliquias alias S. Dei Genitricis, intra capſulam eburnam incluſas; & Gregorius Turonenſis de gloria Martyrum cap. 19. earumdem reliquiarum inſigne miraculum his ferè verbis deſcribit: *Quidam Ioannes natione Gallus, à lepra in Iordane mundatus, reliquias Beatiſſimæ Mariæ ab Hieroſolymis accipiens, in patriam reuertebatur: cumque in Italia in latrones incidiſſet, capſa (inquit) in qua ille beata geſtabat pignora, ab ijſdem latronibus effringitur; nihilque in ea pecuniæ reperitur: ideo latrones extracta pignora in ignem projiciunt, cæſoq. homine, diſceſſerunt. Tunc ille ſemiuiuus exurgens, vt vel cineres exuſtorum colligeret pignorum, inuenit ſuper carbones accenſos, illeſas iacere reliquias, ipſumque linteum, quo inuoluta erant, ita admiratur integrum, vt non putaretur prunis iniectum, ſed aquis abſconditis, collegitque cuncta cum gaudio, & viam, quam pergebat ingreſſus, ad Gallias peruenit incolumis.* ſic ille. Idem Gregorius Turonenſis libro citato cap. 10. aliud earumdem Deiparæ reliquiarum miraculū narrat,

Phil. Bergo.

Vinc. Belu.

Malmesburienſis.

S. Antonin.

Epiph. preſ.

Niceph.

Onuphrius.

Marineus.

Ingulphus Abbas.

Marineus.

Pet. Bonfin.

Surius.

Greg. Tur.

rat, quod ipſemet expertus eſt: *Beatæ Virginis* (inquit) *reliquias cum Sanctorum Apoſtolorum, vel B. Martini, quadam vice ſuper me in cruce aurea poſitas, exhibebam, cumque per viã graderemur, conſpicio haud procul à via hoſpitiolum cuiuſdam pauperis incendio concremari: erat autem folijs, quæ ignibus maxima præſtant fomenta, contectum: currebat miſer cum liberis, & vxore, aquam deportans, ſed flamma non mitigabantur. Tunc extractam à pectore crucem, leuo contra ignem, mox in aſpectu Sanctarũ reliquiarum ita cunctus ignis, ac ſi non fuiſſet accenſus, Dei omnipotentis virtute obſtupuit.* Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Homilia XII.

De multiplici alio religioſi cultus genere, præcipue orationis, quo Eccleſia Catholica Deiparam Virginem ſingulariter veneratur.

IN hoc genere argumenti, vt à notioribus exordiamur, Eccleſia Catholica triplici campanæ pulſu, ter ſingulis diebus, veſpere, mane, & meridie, fideles ad ſalutandam Deiparam Virginem excitat, quòd, vel in locis Eccleſiaſtico interdicto obnoxijs, fieri poſſe, docent S. Antoninus 3. p. tit. 27. c. 4. ſub finem, & ex Summiſtis Angelus, Siluester, Tabiena, ℣. Interdictum, & Nauarrus in Manuali cap. 27 num. 177. Cæterum hunc ſalutationis Angelicæ pulſum in Deiparæ venerationem fieri, animaduertit S. Antoninus 4. par. tit. 15. cap. 24. §. 3. *Statuit* (inquit) *Eccleſia ſingulis diebus pulſari ter campanas Eccleſiarum, de ſero, & iterum de mane, ad quid? niſi vt honoretur B. Maria, & laudetur ex ſalutatione Angelica?* ſic ille. Huiuſmodi fortaſſe conſuetudinem hauſimus ex Pſalmographo, qui ſui exemplum poſteritati tradidit, cum Pſalm. 54. idem in Dei honorem ſe præſtitiſſe, ſic cecinit: *Veſpere, mane, & meridie narrabo, & annunciabo, & exaudiet vocem meam.* Verum de inſtitutionis eius initio, non vna omnium eſt ſententia: etenim Polydorus Virgilius de inuent. rerum lib. 6. cap. 12. veſpertinum quidem pulſum acceptum refert Ioanni 22. qui anno Domini circiter 1320. in memoriam Incarnationis, illum inſtituit; matutinum vero Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis præcepiſſe dicitur. At Octauianus in vita S. Bonauenturæ apud Surium tom. 5. tum veſpertinum, tum matutinum eidẽ S. Bonauenturæ adſcribit: veſpertinum quidem, quia ſub veſperum intendentibus ſe tenebris, ſanctiſſimam Virginem Angelus Gabriel ſalutaſſe: matutinum verò, quia ſub idem tempus à Virgine receſſiſſe exiſtimatur: cur vero à Ioanne 22. pulſus ſalutationis Angelicæ ſerotinus fuerit inſtitutus, vel ſaltem eius auctoritate propagatus, eius rationem reddit Auctor ſermonum diſcipuli, in ſerm. de Viſitatione Deiparæ, qui eſt 25. de Sanctis, cuius verba tam de pulſu matutino, quàm de veſpertino, quòd rem totam egregiè ad vtilem praxim explicent, in præſentia referre non grauabor: *Quare* (inquit) *pulſatur Aue Maria de ſero, & de mane, tribus ictibus? Reſpondetur, de mane in aurora diei ex laudabili conſuetudine pulſatur, vt illa hora honoremus, & ſalutemus ſalutatione Angelica B. Mariam Virginem, qua hora Angelus Gabriel eam ſalutauit, quia, ſecundum B. Dionyſium, Incarnatio Chriſti in ortu diei facta eſt; quia tunc ortus eſt ſol iuſtitiæ ſuper terram noſtræ miſeriæ: item vt recommendemus nos B. Mariæ Virgini, vt ipſa impetret nobis à filio ſuo, vt illo die cuſtodiamur à peccatis, & confortemur à bonis operibus, & virtutibus. Sed de ſero pulſatur, vt per interceſſionem, & iuuamen ſanctiſſimæ Virginis, dimittantur nobis peccata, quæ commiſimus illo die, & ſic peccator ſtatim debet cõteri de peccatis ſuis: item, vt meritis eius cuſtodiamur illa nocte, & ſi qua bona fecimus illo die, per eius manus virgineas, filio ſuo Domino Noſtro Ieſu Chriſto offeramus: etenim legitur, quòd in vigilia Annunciationis Virginis Mariæ in Auenione, duo propter iuſtitiam ſæcularem ſunt ad ſtipites manibus, & collis ligati, vt cremarentur. Accenſo igitur igne, vnus illorum crebrò Beatam Mariam Virginem inuocans, vt ſe iuuaret intuendo, ſi aliquando ieiunijs, vel orationibus, vel alia obſequia ipſi Virgini præſtitiſſet: & ecce eidem veſtibus, & corpore inu-*

Marginal notes: S. Antonin. — Nauar. — S. Antonin. — Pſal. 54. — Polyd. Virg. — Diſcipul.

inuſtis, penitus ſola colli, & manuum vineula ignis conſumpſit, & ab igne ſolutus exiliuit, ſocio ſuo totaliter conſumpto: reiectus eſt autem ſolutus ſecundario in ignem, & iterū permanſit inuſtus, & ab igne exiliuit: ſicque cum laude ad Eccleſiam maiorem Beatiſſimæ Virginis ductus eſt, & Papa Ioann. 22. ſtatuit ſero fieri pulſum campanæ, ad quem quicumque homo genuflectendo, tria Aue Maria dixerit, viginti dies Indulgentiarū habebit: & de illo miraculo, & de illis Indulgentijs, habetur publicum inſtrumentum & litteræ authenticæ. Hæc in ſerm. Diſcipuli. Duobus hiſce campanæ pulſibus addidiſſe meridianum dicitur Ludouicus

Gaguinus. Genebrar. Vndecimus Galliæ Rex a Gaguino lib. 10. hiſt. Franc. & Genebrard. lib. 4. Chronol. ad ann. 1227. Illum porro Calliſtus Tertius (quemadmodum accepimus a Platina,

Platin. Ciacon. & Fr. Alphonſo Ciaccone in eius vita) cōfirmauit, vt populum inuitatet ad orandū contra Turcas pro Chriſtianorum pace.

Arnoldus Vuion. Cæterum Arnoldus Vuion lib. 5. ligni vitæ cap. 20. cum alijs, quos citat, auctoribus, docet Vrbanum Quartum in Concilio Claramontano, bello ad recuperandam terram Sanctam indicto, mandaſſe, vt omnibus Eccleſijs mane, ac veſperi, trino cāpanæ ſigno populus ad orationem, atque diuinam opem contra barbaros impetrandam excitaretur, quod annos omnino 134 vſque ad Gregorium Nonum ritè ſeruatū eſt; Gregorium verò, adiecto meridiano pulſu, eiuſmodi conſuetudinem in Deiparę laudem commutaſſe, ob tria myſteriorum genera, quibus a ſuis ſtudioſis, præſertim in Roſarij recitatione honorari, colique Deipara ſolet, ob myſteria, quæ vocant Gaudioſa, quæ a Chriſti Domini Incarnatione cœperunt, ac veſpertino pulſu indicantur. Doloroſa, propter ſummos, maximeque intenſos dolores, qui fuerunt in Chriſti Domini crucifixione, & morte, quę in horam diei nonam incidit, meridiano pulſu commemorantur. Glorioſa, quæ initium duxerunt ab ea, quæ ſuper auroram facta eſt, Chriſti reſurrectione; hæc ex Vuionio. Et ſane iure optimo hoc triplici tempore ad orationem faciendam, ac Deiparæ patrocinium implorandum excitamur, vt mane diei naſcentis initio, noſque, futuraſque noſtras actiones ad Dei gloriā referamus: meritò adulto iam die breui precatione ſpiritum reficiamus: veſpere, cadente iam luce, factorum omnium rationem per conſcientiæ examen a nobis exigamus. Deinde adhibet Eccleſia officium B. Virginis, quod vocant paruum, ad diſcrimen officij Dominici, quod recitare tenentur ij, qui ſacris Ordinibus initiati ſunt, & vulgo dicitur magnum; propterea quòd pluribus Pſalmis, ac precibus conſtat: huiuſmodi vero Virginis officium ſtudio B. Petri Damiani doctiſſimi iuxta, ac ſanctiſſimi viri (vt ex Hieronymo Rubeo Hier. Rub.
in eius vita admonemur) mirifice propagatum eſt; poſtea anno noſtræ ſalutis 1094. decreto Vrbani Quarti in Concilio Claramontano (vt teſtatur Vincentius Beluacenſis in ſpeculo hiſtor. lib. 25. cap. 112. Vinc. Belu.
S Antoninus 2. part. hiſtor. tit. 16. cap. 1. §. 23. & 4. part. ſumm. tit. 15. cap. 24. §. 3. & S Antoninus Genebrard.
Genebrardus lib. 4. Chronol.) omnibus, qui diuinum officium recitare tenentur, clericis indictum eſt, ſub præcepto, extra Chorum: pie tamen hortatur omnes ad aliud recitandum in Choro eius conſuetudine dicendi, præſcriptis in Breuiario diebus. Quin ex conſtitutione eiuſdem, qui ex beneficio Eccleſiaſtico obtinent pēſionem, tenentur ad recitandum ſaltem officium paruum Beatæ Virginis, quemadmodum obſeruat idem Nauarrus de oratione cap. 21. num. 1. Nauar.
Cæterum hæc pia in laudem Virginis precandi forma, ita vſu recepta eſt, vt laici fere omnes, qui aliquo pietatis guſtu afficiuntur, ſingulis diebus eius officij recitandi conſuetudinem teneant. Præterea in officio Dominico maiori ſingulis ſabbatis ex decreto eiuſdem Vrbani Quarti, officium, & Miſſæ ſacrum, niſi quid obſtet, fiunt de B. Virgine: quod etiam nunc diligenter ſeruatur, idque inter alia, quæ in Deiparæ honorem præſtātur, recenſet S. Antoninus 4. part. tit. 15. S. Antonin.
cap. 24. §. 3. his verbis: *Præter officium paruum B. Virginis, quod eſt in præcepto ſingulis diebus quoad obligatos, addit quoque Eccleſia omnibus ſabbatis, cum vacat, eam in Miſſis, vel officio toto honorari ſolemniter, & cum ſequentijs: vt ſicut honoratur Dominus filius in Dominicali officio ob ſuam reſurrectionem, ita vt ipſa honoretur Domina mater in Sabbato, quia illa die, ſcilicet Sabbati, mortuo filio, & fide vacillante, in multis Apoſtolis, & reliquis Diſcipulis, in ea ſola requieuit reſurrectionis explicita fides.* Antoninus, exceptis vltimis verbis.

Ad

Ad hæc in officio item maiori in laudibus, ac veſperis, cum Sanctorum commemorationes præſcribuntur, omnium prima, poſt commemorationem de Cruce, & Beatæ Virginis commemoratio. Ad hæc ad ſingulas horas cum oratione Dominica præmittitur Angelica ſalutatio; ad officij denique finem Antiphonam ad Deiparam Salue Regina, vel alia tempori accommodata ſubnectitur. Concionatores, vt ex ſuis concionibus vberem animarum fructum referant, diuinam gratiam per Deiparam implorare ſtudent; ideoque vna cum populo, ſuas à ſalutatione Angelica conciones auſpicantur: huius piè conſuetudinis meminit Sanctus Antoninus quarta parte, titul. 15. capite 24. §. 3. S. Antonin. *Omnes* (inquit) *ſermocinantes, & prædicantes Chriſticolis, exordium progratia impetranda à ſalutatione Angelica faciunt.* ſic ille. Huius ratio peti poteſt ex quadam reuelatione, facta Sancto Dominico. Is cum in regione Toloſana, Galliæ Narbonenſis concionaretur, nec quicquam fructus ſpiritualis colligeret, cum ſacratiſſima Virgine ea de re expoſtulauit, quæ cum Sancto viro aliquando apparuiſſet, ei dixit: *Dominice fili, nihil mireris, quòd concionando minime proficias: enimuero aras ſolum, à pluuia non irrigatum, ſcitoque, cum Deus renouare decreuit mundum, Salutationis Angelicæ pluuiam præmiſit, ſicque orbis ipſe in melius eſt reformatus. Hortare igitur homines in concionibus ad Roſarij mei recitationem, & magnus dehinc animarum fructus conſequetur: quod Sanctus Dominicus ſtrenuè executus vberes ex ſuis concionibus animarum fructus retulit.* Hæc ex miraculis Roſarij, quæ in libro Roſarij Italicè habentur: ita proportione quadam in ſermonibus ad populum præmittitur Salutatio Angelica, vt hac cæleſti pluuia, terra cordis noſtri arida irrigetur, & fructu diuino beneficio per Virginem impetratum, vberiorem ferat.

Porrò quis ignorat varias Antiphonas, quibus Eccleſia Catholica Deiparam Virginem colit? inter illas apud me principem locum tenet illa celebratiſſima Salue Regina: huius Antiphonæ auctor, Durandus. quamuis à Durando libro quarto rationali Diuinorum officiorum capite vigeſimoſecundo, & à Claudio Rota in legendario Sanctorum capite 177. dicatur Petrus Epiſcopus Compoſtellanus; Claud. Rot communiter tamen exiſtimatur Hermannus Contractus, Deiparæ (à quâ ſcientiam conſecutus eſt) ſtudioſiſſimus: id enim teſtatur Abbas Trithemius libro ſecundo de Trithem. viris illuſtribus Ordinis Sancti Benedicti, capite octuageſimoquarto. Genebrardus Genebrard. libro quarto Chronic. Caniſius libro 3. Caniſius. capite decimotertio. Cardinalis Bellarminus libro primo de bonis operibus, de Bellarmin. particulari capite decimoquinto: cumque ſolemnis eſſet in Germania, teſte Cæſario Cæſarius. libro ſeptimo exemplorum capite trigeſimo; & in Gallijs Gregorius Nonus, auctore Abbate Vrſpergenſi, in fine Horarum, Abb. Vrſper. eam per omnes Eccleſias decantari iuſſit. Inter opera quoque Sancti Bernardi leguntur ſermones de ea; & Sanctus S.Bernard. S. Bonauent. Bonauentura tomo ſecūdo opuſculorum, rhythmis eam celebrauit: eandem Antiphonam Nauarrus in Manuali de oratione Nauarrus. capite decimonono, numero 184. teſtatur, vt ſupra dixi, ab Angelis in Roncavalle cantari ſolitam Sabbatis apud quendam fontem, qui iam inde vſque in præſentem diem fons Angelorum appellatur: addit præterea Nauarrus, à quibuſdam eam appellari Nauticam, propterea quòd nautæ præſertim, imminens naufragium metuentes, magna cum intentione animi eam religioſe vſurpant: & Thomas Bozius. Bozius libro nono de Signis Eccleſiæ, capite octauo: *In mores* (inquit) *inductum eſt, vt omnis Chriſtianus ſingulis eam diebus Deiparæ dicat.* Porro complura miracula in eorum beneficium, qui Salue Regina piè recitare ſolebant, narrat Cæſarius Cæſarius. libro ſeptimo exemplorum capite trigeſimo. Thomas Cantipratenſis in Tho. cantip. libro ſecundo apum, capite vigeſimonono part. 22. Sanctus Antoninus tertia S. Antonin. parte hiſtor. titulo vigeſimotertio, capite tertio §. ſecundo. & ſpeculum exemplorum diſtinctione ſeptima, numero 42. 43. & 44. Vtitur etiam Eccleſia illis Antiphonis, *Alma Redemptoris Mater, quæ peruia cæli, &c. Aue Regina cælorum, &c. Regina cæli lætare alleluia, quia quem meruiſti, &c.* Quam Atiphonam ab Angelis decantatam, & à Sancto Gregorio Papa, vltimo verſiculo adiecto,

completam, conſtans eſt omnium Hiſtoricorum ſententia: nec ſilentio prætermittam antiphonam illam: *Obſecro te Domina Sancta Maria*; cum & illa alia: *O intemerata, & in æternum benedicta.* quæ in Deiparæ, & S. Io. Euangeliſtæ honorem dirigitur, eam S. Edmundus adoleſcens, poſtea Archiepiſcopus Cantuarienſis, recitare ſolitus, cum die quadam illam ex obliuione omiſiſſet, in ſequenti nocte à S. Io. Euangeliſta, qui eidem per quietem apparuit, & grauem ferulæ ictum cõminatus eſt, ne eam in poſterum omitteret, familiariter eſt perſuaſus: ita in eius vita apud Surium tom. 5. & Vincentius Beluacenſis lib. 31. ſpecul. hiſt. c. 73. Alius quoque hac eadem oratione dæmonis inſidias euaſit ex Vincentio lib. 7. cap. 101. Addo Antiphonas illas: *O Domina mea Sancta Maria, me in tuam, &c. O Maria Dei Genitrix, Virgo Gratioſa: &c. Sub tuum præſidium, &c. Sancta Maria ſuccurre miſeris, &c.* deſumpta ex Auguſtino ſermone 18. de Sanctis. *Gaude Maria Virgo cunctas hæreſes, &c.* Atque hæc cum piè decantaretur, aliquot contingere miracula, quæ nos lib. vltimo retulimus. *Fœlix namque es ſacra Virgo Maria, &c.* quam laudem iuxta Sueſſionem vrbem in Gallia, concinnentes Angelos exauditos in Vigilia Aſſumptionis teſtatur Thomas Cantipratenſis libr. 2. cap. 40. part. 7. Hymnis etiam varijs Eccleſia Catholica Deiparam veneratur: *Quem terra, pontus, æthera,* & illud: *O Glorioſa Domina*, quo hymno S. Antonius Patauinus, dæmonem eum præfocare conatum, effugauit, vt in vita eius legitur. Inſignis eſt etiam hymnus, *Memento ſalutis auctor*, in cuius fine dicitur:

Surius.
Vinc. Belua.

Tho. cantip.

Maria mater gratiæ,
Mater miſericordiæ,
Tu nos ab hoſte protege,
Et hora mortis ſuſcipe.

Quos tum valentes, tum moribundi magna pietate iterant, quò Virgini in eo articulo ſeſe commendent: quin etiam, quemadmodum narrat Pelbartus libro decimo Stellarij, part. vltima, cap, 8. ex Ioanne Aegidio, ſeu Iuniore, Ordinis Prædicatorum, in libro, qui inſcribitur Scala cæli: *Quidam paternis bonis dilapidatis, ſpe pecunia adipiſcenda, in nemus à præſtigiatore quodam perductus, cœpit à dæmone ad Deiparam abnegandam vrgeri, ſed iuuenis terrore perculſus, hos verſiculos, Maria mater gratiæ, &c. quos quotidie recitare conſueuerat, contenta voce pronunciat: hicque dæmon iratus, præſtigiatore præfocato, ſtatim euanuit.*

Pelbartus.

Ad eundem Virginis cultum ſpectat frequens in Eccleſia in omnibus veſpertinis horis Canticum illud ſanctiſſimum ab ipſa Deipara editum, necnon adoratio Angelica nouies in officio Diuino maiori repetita, quibus & accedunt Litaniæ Deiparæ, ex varijs eius honorificis titulis concinnatæ, quæ in varijs Virginis templis, præſertim Lauretano, decantari conſueuerunt. In eumdem etiam præcationum numerum reuoco precationem illam, quæ inſcribitur Planctus Beatæ Mariæ, quæ incipit, *Stabat mater doloroſa*, cuius auctorem eſſe Sanctum Gregorium, docuit Sanctus Antoninus 3. part. Hiſtorial. titul. 22. capite tertio. §. trigeſimoſecundo, quem ſequutus eſt Philippus Bergomate in ſupplemento ad annum 1299.

S. Antonin.
Phil. Berg.

Ad hęc in conſecrationibus, ac benedictionibus ab Eccleſia in Pontificali Romano inſtitutis, Deiparæ nomen ſæpe reuerenter inuocatur, ſiue cum in eius honorem ea, quæ Pontifex conſecrat, dicantur; ſiue cum eius auxilium imploratur. id quod aduertere licet in ſolemni templi conſecratione, in qua cum ad Altaris conſecrationem venitur, Eccleſia ſecundum Deum in Deiparæ honorem nominatim, & ante reliquos Sanctos, & ipſum etiam patronum, cui templum peculiariter dicatur, id à ſeſe his conceptis verbis fieri profitetur: *Sanctificetur hoc altare in honorem Dei omnipotentis, & glorioſæ Virginis Mariæ, atque omnium Sanctorum, & ad nomen, & memoriam Sancti N. Pax tibi.* Quæ verba in conſecratione Altaris Pontifex quinquies iterat, cum ſignum Crucis cum aqua benedicta diuerſis in locis imprimit, & quoniam oleo Cathecumenorum bis quinas Cruces, oleo vero ſacri Chriſmatis ſemel totidem Cruces in ijſdem locis ſignat, ad earum ſingulas eamdem fere formulam repetit. Quid plura? idem Pontifex in templi conſecratione ſacro Chriſmate

Pontificale Romanum.

in

in templi parietibus duodecim cruces inungit, ad ſingulas eandem verborum formulam, cum Deiparæ inuocatione, repetit in hunc modum: *Sanctificetur, & conſecretur hoc templum in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, in honorem Dei, & glorioſæ Virginis Mariæ, atque omnium Sanctorum, ad nomen, & memoriam Sancti N. Pax tibi*. Quod ſi altare abſque templo conſecretur, Pontifex eiuſdem Deiparæ nomen, eamdemque dicendi formulam totidem vicibus piè vſurpat, cum ex aqua benedicta, ex oleo Cathecumenorum, & ex ſacro Chriſmate, totidem numero Cruces in eo ſignat, quot diximus fieri, cum Altare, vna cum templo conſecratur. In alijs prætererea precationibus, quæ, ſiue in primarij lapidis benedictione pro Eccleſia ædificanda, ſiue in ipſa templi, & Altaris conſecratione à Pontifice funduntur, Deiparæ ſemper auxilium enixè inuocatur, vt videre eſt in Pontificali Romano. Pontificale Roman.

His accedit tabellarum vſus, argentoque inſculptæ imagines, quæ ante Altaria Deiparæ Virginis, varijs miraculis coruſcantis, quas fideles appendere conſueuerant, in cuius rei gratiam ab Henrico Sedulio eleganter deſcripta carmina offero.

Sedulius.

Inſignes pietate viros, virtutibus, arte,
Ingenio, meritis, doctrina, viribus, armis.
Moris erat quondam ſtatuis ornare dicatis,
Viuat vt æternum per poſtem ſæcula nomen.
Olim ſic fertur magnum decoraſſe Platonē
Rex Ponti: meritis ſic Seauola, Clœlia clari
In patriam dicto pariter celebrantur honore,
Effigiemque ſui Demoſthenis Attica tellus.
Exhibet ingenti fabricatum in mole coloſſum.
En tibi, Virgo parens, vaſti per climata mundi,
Chriſticolæ ſtatuas gratanti pectore paſſim
Conſtituunt titulos, altaria, templa, domoſque.
Quod genus humanum tantis ſit honoribus auctum,
Expertumque malis, per te veneranda ſupremis,
Sponſa Dei, Regina poli, Genitrixque tonantis.

Hic igitur vſus appendendi pictas tabellas, aut imagines ſculptas, aut conflatas argento, vel ære, ad memoriam receptorum beneficiorum, viguit quoque apud Gentiles, vt videre eſt apud Horatium lib. 1. carminum ad Pyrrham, vbi ſic canit:

Horatius.

Me tabula ſacer
Votiua paries indicat vuida
Suſpendiſſe potenti
Veſtimenta maris Deo.

Idem videre eſt apud Ciceronum de Natura Deorum libro 3. & in Verrem act. 4. & apud Lucianum in Alexandr. & Cæſarem de bello Ciuili libro 3. Inter Chriſtianos Paulinus deinde in natum S. Felidis, ait: Paulinus.

Sanctaque præfixis obducant lumina lamis.

Vbi ipſas laminas ante limina affigi ſolitas ipſas tabellas pictas, vel imagines argento inciſas, ad memoranda beneficia accepta à S. Martyribus, appellat. Huius rei non pauca exempla, & teſtimonia Laureti vigent, vbi etiam extat tabella oblata, & miſſa à Mahometo pro beneficio recepto à B. Virgine Laurerana: vt ſic omnis generatio, etiam Turcarum, & infidelium commendet, & Beatam prædicet Deiparam, iuxta eius vaticinium Luc. 1. *Beatam me dicent omnes generationes*: extant etiam eiuſdem rei exempla pęnè infinita, præſertim Romæ, & per totam Italiam. Luc. 1.

Faciunt deinde ad eumdem Virginis cultum peregrinationes, quæ ſi aliquem locum omnium gentium; & nationum concurſu, frequentiaque celebres ſunt, ſiunt certè Lauretum, Monſerratum, Cæſaraugustam, Guadalupen, Sanctam Mariam Maiorem in Vrbe, & Sanctam Mariam de Populo ibidem, & alias ſimiles pęnè infinitas: ac tandem ſilentio prætereo proceſſiones, in quibus Deipara humeris geſtatur, varia feſta, inſignia templa, magnifica altaria, celebres imagines, ac ſumptuoſas earumdem imaginum veſtes, variaque donaria, ad maiorem Virginis cultum oblata, quia de his omnibus longiorem ſupra habuimus, ſermonem.

Digitized by Google

Homilia XIII.

Referuntur Alphabetico ordine celebriora epitheta, quæ tam Sacræ litteræ, quàm omnes Sancti Patres ad maiorem Deiparæ cultum, & deuotionem in nobis excitandam, tradidere.

ECCLESIA Catholica Mariani cultus vigilantiſſima, inter pleraque alia, quibus B. Virginem Dei Genitricem veneratur, frequens eſt vſus Litaniarum, quas ex varijs epithetis contextas fidelibus tradit: vt tamen breuitas illas cõmendaret, & facilem earum redderet vſum, pauciſſima epitheta concinnauit; & ideo operæ pretium me facturum duxi, ſi laborem hunc ſuſciperem, vt ferè omnia honorifica nomina, & celebriora epitheta, quibus tam diuina eloquia, quàm Sancti Eccleſiæ Magiſtri, Deiparentem cohoneſtarunt, hac vna Homilia perſtringerem: id, Deo fauente, nunc præſtabo, fonte, vnde illa hauſerim fere ſemper adnotato.

A

D.Ambroſ. AVla cæleſtis. D.Ambroſius ad Sirinum, lib. 10. c. 81.

Altare thymiamatis. D.Ambr. lib. 2. de virgi nibus.

Pſalm.42. Altare Dei. Pſalm. 42.

Method. Altare animatum, panis vitæ. Method. in orat. ad hypopant.

Georg. Nic. Agna immaculata. Georg. Nicomed. epiſ. orat. de oblat. Deiparæ.

Auguſtinus. Aula Regis æterni. D. Aug. initio ſerm. 1. de Aſſumpt.

Ildephonſ. Arca noui teſtamenti. Ildephonſ. ſerm. 1. de Aſſumpt.

Eſichius. Arca Noe. Eſichius ſermone 2. de Sancta Deipara.

Hymn. Eccl. Alma mater. Ex hymn. Aue matis ſtella.

And. Hiero. Area vitæ. Andreas Hieroſolymitanus in Salut. Angelic.

Nicephor. Auxilium Chriſtianorum. Niceph. Calliſt. lib. 18. Eccl. hiſtoriæ, c. 33.

Prou. 8. Ab æterno ordinata. Prouerb. 8.

Caniſius. Aurora conſurgens. Eccleſiaſt. 5. Caniſ. lib. 1. cap. 12.

Luc. 1. Ab Angelo humiliter ſalutata. Luc. 1.

Arca teſtimonij. Exod. 15. Exod. 15.

Auctrix meriti. D. Aug. ſerm. de Aſſumpt. Auguſtinus.

A paſtoribus, & Magis cum filio inuenta. Lucæ 2. & Matth. 2. Luc. 2. Matth. 2.

Aduocata noſtra. D. Greg. Naz. in tragœdia Chriſti patient. Greg. Naz.

Aquæductus cæleſtium gratiarum. Oratio. Obſecro te Domina. Orat. Obſe.

Arca Noe Salutaris. Cant. 4. Cant. 4.

Aula Spiritus Sancti. Ildephonſ. ſerm. 2. de Natiu. B. Mariæ. Ildephonſ.

Armarium vitæ. Chryſipp. Hieroſol. ſerm. de S. Deipara. Chryſipp.

A Philoſophis ſanctis præfata. Ildephonſ. ſerm. 2. de Aſſumpt. Ildephonſ.

Auxiliatrix præſens. D. Bernard. ſerm. 2. de Aduentu. Bernardus.

Auctrix meriti benedicta. D. Auguſt. ſer. 6. in natiu. Domini. Auguſtinus.

Aegrotantium exultatio. Ephræm in orat. de laudibus B. Mariæ. Ephræm.

Affectatrix Ieſu perpetua. D. Epiphanius hæreſ. 78. cont. Antidicomarianitas. Epiphan.

Angelorum gloria. Giſelbert. in altercat. Synag. & Eccleſ. c. 7. & 19. Giſelbert.

Abyſſus gratiæ. D. Damaſcen. de dormit. Deiparæ. Damaſcen.

Animatum altare. S. Method. mart. Methodius.

Animarum Dei templum. S. Ignat. mart. Ignatius.

Ancora, portuſq. tutiſſimus. Idem.

Apotheca. D. Bernardus. Bernardus.

Armarium vitæ. Chryſippus. Chryſippus.

Arca latior, longior, & illuſtrior arca Noe. Eſichius. Eſichius.

Aeterna virginitas. Ildephonſus. Ildephonſus

Aduocata omnium iniquorum, ad ipſam confugientium, Dionyſ. Dichel. Dio. Dichel.

B

BAlſamum aromatizans. Eccl. 24. Eccl. 24.

Botrus Cypri. Cant. 1. Cant. 1.

Benedicta inter mulieres. Lucæ 1. D. Bernardus ſerm. 4. in natali Dom. Bernardus.

Bethlehemitica ciſterna, Dauidem refocillans. Methodius martyr. Methodius.

Benedicti feminis auguſta parens. Diuus Bernardus. Bernardus.

C

CAptiuorum redemptrix, & omnium ſalus. S. Ephræm Diaconus ſerm. de laudibus Virg. Mariæ. Ephræm.

Complementum Trinitatis. Eucharius oratione de Beata Virgine, qui refertur tomo quinto Bibliothecæ Sanctorum Patrum. Eucharius.

Cinna-

Digitized by Google

Paral. 4. Cinnamomum. 2.Paral.4.

Ignatius. Cunctis deſiderabilis. Ignatius epiſt. ad Ioann.Euang.

Damaſcen. Chriſtianorum perfugium. Damaſcenus ſerm.de dormit.

Caniſius. Caſtimoniæ præſidium. Petrus Caniſius lib.2.c.13.

Ephræm. Captiuorum redemptrix, & omnium ſalus. S.Ephræm.

And. Cret. Caſtrorum acies ordinata. Andreas Cretenſis non vulgaris auctor.

Bonau. Confortatrix Martyrum. D.Bonauen.

Method. Creatoris mater. S.Method.mart.

Origen. Cæleſtis theſaurus Deitatis, vel (vt alij legunt) veritatis. Origenes.

Anſelm. Cæli, & terræ ſumma Domina, & vnica Dominatrix, ſuper choros Angelorum exaltata. D.Anſelmus.

Epiphan. Clibanus intellectualis, qui ignem, & panem vitæ calidum mundo in eſum attulit. D.Epiphan.

Eſichius. Complementum Trinitatis. Eſichius.

Bernardus. Ephræm. Caſtellum, in quod intrauit Ieſus. D.Bernard. ſerm.2.de de Aſſumptione B. Mariæ. & Ephræm orat.B. Mariæ ſer. de Aſſumpt. Deiparæ.

Luc.1.& 2. Cauſa noſtræ lætitiæ. Luc.1. & 2.

Eſichius. Cathedra Cherubina. Eſichius ſerm.2.de S.Deipara.

Georg. Nic. Candelabrum aureum. Georg.Nicomed. orat.de obitu B.Virg.

Bernar. Luc 2. Caſtellum Ieſu. D.Bernard. ſerm. 2. de Aſſumpt. & Luc.2.

Bernard. Conſolatrix peccatorum. D.Bernard.homil.2.ſuper Miſſus eſt.ſub finem.

Eccl.24. Ildephon. Cedrus exaltata in Libano.Eccl.24. & Ildephon. ſer.1.de Aſſumpt.

Eccl.24. Cypreſſus in monte Sion. Eccleſiaſt. capite 24.

2.Reg. 26. Method. Ciſterna Bethlehemitica. 2. Reg. 26. & Methodius oratione de hypopante Domini.

Pſalm 86. Auguſtin. Ciuitas Dei. Pſalm.86.D.Aug. de ciuit. Dei lib.17.c.16. & Brun.ſerm.de laud. B.Mariæ.

Cant.2. Bernard. Columba formoſa. Cant.2. D.Bernardus ſerm.2.de Aſſumpt.

Epiphanius. Columba pura, & omni Angelico exercitu formoſior. D. Epiphan.ſerm.de laudibus Beatæ Mariæ.

Luc.2. Cum filio dulciter conuerſata. Luc.2.

Off. Eccleſ. Cuius pulchritudinem Sol & Luna mirantur. Ex Off.Eccl.

Pſalm.44. Cuius vultum deprecantur omnes diuites plebis. Pſalm.44.

Cunctis generationibus beatiſſima prædicata. Lucæ 1. & Cant.6. Luc 1. Cant.6.

Cuius ſpiritus ſuper mel dulcis. Eccl.24. Eccl.24.

Ciuitas refugij. Geneſ.6. Geneſ.6

Cunctas hæreſes ſola interimens. Cant.6. Cant.6

Columba in medio accipitrum. D. Chriſ. hom.2.de patientia Iob. Chryſoſt.

Cathedra non inferior. Eſichius ſerm. 2. de Deipara. Eſichius

Comprehenſio omnia comprehendentis. S. Method. Martyr. in orat. habita ob hypopant. Dom. Methodius

Cælum, in quo Sol ſplendet. Andreas Hieroſol.in explicatione ſalutationis Angelicæ. Andr Hier.

Chriſtianorum propugnatrix. Andreas Cretenſis in encomio de dormitione B.Virg. Andr Cret.

Cartha diuiniſſima. S.Ephræm Diaconus Eccleſiæ Ediſſen. oratione de laudibus Mariæ. Ephræm

Cælum, & ſedes Dei. Sanctus Germanus Patriarcha Conſtantinopolitanus in Pſalm.44. Germanus

Corruptionis interitus. S.Sergius de Mariæ natiuitate. Sergius

Cauſa ſalutis humani generis. Irenæus libro 3.c.33.cont.hæreſes. Irenæus

Conſolatio infirmorum. Giſelb.in alterc. c.7.14.& 19. Giſelb.

Contritio prauitatis hæreticæ. Sophron. vel (vt alij volunt) Hieron. in ſerm. de Aſſumpt. Virg. Sophronius Hieronym.

Clauſtrum pudoris integrum. Ildefonſus in fine ſermon. de parturitione Beatæ Mariæ. Ildefonſus

Circumſcriptio incircumſcripti Dei. Methodius orat.de hypopan. Dom. Methodius

Cælum, in quo Dei gloria ſplendet. Andr. Hieroſ.in ſalut.Angel. Andr. Hier.

Cubiculum ortus Chriſti purum. Chryſ. in orat.de Annunc.Virg. Chryſoſt.

D

Dominatrix vnica ſuper choros exaltata. D. Anſelm.lib.1.excellen.B. Mariæ, cap.vlt. Anſelmus

Domus ſapientiæ. D. Hieron. lib.30. in Iſaiam c.7. Hieronym.

Domina Regum. Ildephonſus ſermon. 4. de Aſſumpt. Ildefonſus

Domus glorioſa. Georg. Nicomed. orat. de oblat. Deiparæ. Georg. Nic.

Domina rerum omnium. D.Io.Damaſcen. Damaſc.

lib.4.c.15. de fide orthodoxa.
Bernard. Deſiderata gentibus. Bernard. epiſ. 174. ad canon. Lugdunen.
Dulcedo animarum credentium. Bernard. in explic. hymni Salue Regina.
Damaſcen. Decus omnium honorificentiſſimum. Damaſcen. de dormit. B.V.
Ambroſius. Diſciplina omnium. D. Ambroſius libr. 2. de Virginibus.
Rupert. Cant.4. Dei ſponſa. Rupertus lib.7. de gloria Trinitatis, & proceſſione Spiritus Sancti c. 13. & Cant.4.
Andr. Hier. Decus Patriarcharum. Andreas Hieroſol. in ſalut. Angelicam.
Bernard. Cant.8. Delicijs ſpiritualibus affluens. D. Bernard. ſerm.4. de Aſſumptione, & Natiuitate Mariæ, & Cant. 8.
Idiſta. Doctrix doctorum. Idiſta in lib. contempl. de Virg. c.30.
Cant.6. Brun. Carth. Decora ſicut Hieruſalem. Cant.6. & Brun. Cart huſ.
Damaſcen. Domicilium Verbi Deum decens. Damaſcen. lib.4. de fide c. 15.
Gen.43. Deſiderium collium æternorum. Gen.43.
Ioann.2. Deficiente in nuptijs vino fidelium deprecata. Ioann. 2.
Luc. 2. Doloris gladio transfixa. Luc. 2.
Apoc. 12. Duodecim ſtellis coronata. Apoc. 12.
B. Damian. Greg. Naz. Dea. ſubintellige per participationem. B. Damianus ſerm. 2. de natiu. B. Virg. & Greg. Naz. orat. de Chriſto patiente.
Epiphanius. Dei, & hominum mediatrix. Epiph. ſerm. de Deipara.
Off. Eccl. Domina Angelorum. ex Eccleſiæ off.
And. Cret. Declaratio occultorum, & profundorum. And. Creten. de laud. Virg.
Damaſcen. Deipara benedicta. Damaſcen. in hymno de Aſſumpt. B. Mariæ.
B. Damian. Domina benigniſſima. Petr. Damian. ſer. 1. de natiu. B. Mariæ.
Anſelm. Domina pijſſima. D. Anſelmus. lib. de excell. B. Virg. c. 12.
Chryſoſt. Domina immaculata. Chryſoſtomus in lithurgia.
Galatin. Domina, & magiſtra Prophetarum. Galatin. lib. 7. de arcanis Cathol. veritatis, cap.4. & 12.
Domus aurea.
Methodius. Dei indumentum. S. Method. martyr.
Dilectionis theſaurus. Idem.
Diuinæ charitatis promptuarium. Idem.
Bernard. Domina mundi. D. Bernardus.
Damaſcen. Dulciſſimum Annæ pignus. D. Ioannes Damaſcenus.
Domicilium cælo præſtantius. B. Andreas Hieroſol. And. Hieroſ.
Diuinorum oraculorum diuini archetypi imago. Idem.
Dulcedo noſtra.
Diuinæ incomprehenſibilitatis ſumma. B. Andreas Hieroſol.
Delinquentium ſpes. Beatus Laurentius Iuſtinianus. Laur. Iuſt.
Decus, & ornamentum. Proclus Epiſc. Cyzicenus. Proclus ep.
Domina ſuper omnes benedicta.

E

Eximium vniuerſi terrarum orbis decus, & ornamentum. D. Cyrill. Alex. hom.6. in Neſtorium. Cyril. Alex.
Ex Aegypto in Nazareth reuerſa. Matthæi c.2. Matth. 2.
Electa vt ſol. Cant. 6. Cant 6.
Eua aduocata. D. Epiph. Epiph.
Eua. Geneſ.2.
Eſther. 3. Reg.19. 3. Reg.19.
Expectatio præmiorum noſtrorum. D. Auguſtinus ſerm.2. de Annunc. Auguſt.
Exemplum perfectionis. D. Hier. ſub init. ſerm. de Aſſumpt. Hieronym.
Electa ex omnibus. Diuus Bernardus epiſtola ad Canonicos Lugdunenſes. Bernardus.
Exaltata ſuper choros Angelorum. Idem ſerm.4. de Aſſumpt.
Exemplum virginitatis, & humilitatis. Lucæ 1. & D. Bernardus ſerm.4. ſuper Miſſus eſt. Luc 1. Bernard.
Exemplar Confeſſorum. D. Bonauent. Bonauent.
Eccleſiæ fundatrix. Diuus Cyrillus Alexandrinus. Cyril. Alex.

F

Fax fidelium. Method. orat. de hypopant. Domini. Methodius.
Fœderis arca. Diuus Ambroſius ſer. 81. & Laurentius Iuſtinianus Patriarcha Venetus ſer. de Natiu. B. Mariæ. & Damaſcen. ſerm. dormit. Deiparæ. Ambroſius. Laur Iuſtin. Damaſcen.
Fons humanitatis filij Dei. Method. in Threnis, & orat. in hypopant. Dom. Method.
Fauus diſtillans. Rupert. comment. in Matth. Ruper.
Fons vberrimus totius ſanctitatis. Methodius oration. in hypopant. Methodius.
Fons ſignatus. E fichius, vbi ſup. Ildefonſus ſermone 4. de Aſſumptione, & ſermone 1. de Natiu. B. Mariæ. D. Hieron. aduerſus Iouinianum ex apologia ad Pammachium. Efichius. Ildefonſus. Hieronym.

For-

Auguſtinus. Ildefonſus. Forma Dei. D. Auguſt. ſerm. 2. de Aſſump. Ildephonſ. ſerm. 2. de natiuit. B. Mariæ.
Meth. mar. Andr. Hier. Forceps carbonis ardentis ſeraphica. Methodius mart. orat. de hypopante Domini, & Andreas Hieroſolymitanus orat. in ſalutationem Angelicam.
Auguſtinus. Cant. 2. Flos campi. D. Auguſtin. ſer. 18. de ſanct. in initio, & Cant. 2.
Ioan. 1. Auguſtinus. Fons lucis, omnem hominem illuminantis. Ioan. 1. D. Auguſt.
Luc. 1. Fide perſpicua. Lucæ 1.
Eſther 10. Fons lucis. Eſther 10.
Eccleſ. 24. Fons perennis curationum. Eccleſiaſt. 24.
Damaſcen. Fons, vniuerſam terram irrigans. Damaſc. orat. 2. dormit. Deiparæ.
Methodius. Feſtiuitatis noſtræ principium, medium, & finis. Method. orat. ad hypopan. Domini habita.
Damaſcen. Fons perenniter fluens. Damaſc. orat. de dormit. Virginis.
Fulgentius. Feneſtra Cæli. D. Fulgentius ſerm. de laudib. Mariæ.
Laurentius. Iuſtinianus. Fidei magiſterium. B. Laurent. Iuſtinianus ſer. de Natiu. Mariæ.
Bernardus. Fortitudo Martyrum. D. Bernar. ſer. vlt. de Aſſumpt. B. Mariæ ſub finem.
Bruno. Filia ſuperni Regis nobiliſſima. Brun. ſer. de Natiuit. Mariæ.
Nazianzen. Filia cæleſtis, & intus glorioſa. Nazianz. in Chriſto patiente.
Bernar. Fœmina ſupra omnes admirabilis. D. Bernar. ho. 2. ſuper Miſſus de laud. Mariæ.
Auguſtinus. Fœmina ſuper omnes benedicta. D. Aug. ſer. 18. de Sanctis.
Ildefonſus. Fœminarum omnium ſanctiſſima, & beatiſſima. Ildephon. ſermone 1. & 4. de Aſſumptione.
Hieronym. Forma diſciplinæ Chriſti. D. Hieronym. non longe à princip. ſer. 1. de Aſſumpt. tom. 4.
Nyſſenus. Filij Reſurrectione exhilarata. Nyſſen.
Feſtiuitas, & honor Virginum.
Methodius. Fidelium fax. Method. mart.
Damaſcen. Filia Dei Patris.
Fidelium turris. D. Io. Damaſc.
Flos de ſpinis ſine ſpina.
Fulgentius. Fœminarum reſtauratio D. Fulgen.

G

Ildefonſus. Glorioſa Dei Genitrix. Ildefonſ. ſer. 2. de Aſſumpt.
Luc. 1. Gratia plena. Lucæ 1.
Bernar. Gaudium omnium Beatorum. D. Bernar. ſerm. 1. de Aſſumpt. B. Mariæ in princ.
Iudith. 13. Gloria Hieruſalem. Iudith. 13.
Gloria Prophetarum. S. Ephrem diaconus Eccleſiæ Edeſſenæ, oratione de laudib. Mariæ. Ephrem.
Genitrix Chriſti piiſſima. Ildefonſ. ſerm. 7. de Aſſumpt. Ildefonſus.
Genitrix factoris mundi. Ildefonſ. initio, c. 1. de virginitate B. Mariæ.
Genitrix genitoris ſui. Chryſolaus ſerm. 143. in euang. de Annunciatione. Chryſolaus.
Gaudium noſtrum ineffabile. Methodius orat. in hypopante Domini. Methodius.
Genitrix Dei.
Geſtatrix, verbo ſuo omnia portantis. Methodius mart.
Gloria regni cæleſtis.
Glorificata, Deoque digna ſedes. D. Methodius mart.
Germen iuſtitiæ in opido iniquitatis. D. Io. Chryſoſtomus. Io. Chryſoſ.

H

Honor Martyrum. Ephrem in orat. de laud. B. Mariæ. Ephrem.
Habitaculum illius, qui nuſquam capitur, ampliſſimum. Andr. Hyeroſol. in ſalut. Angel. Andr. Hier.
Habitaculum incomprehenſibilis naturæ. Chryſ. orat. de Annunc. Virg. Chryſoſt.
Hortus concluſus. Eſichius presbyter Hieroſolym. homil. 2. de laud. Virg. Chryſipp. presb. Hieroſol. ſermone de ſancta Deipara. Greg. Nicomed. Epiſcopus orat. de oblat. Deiparæ. Hieron. in apol. ad Pammachium. Eſichius. Greg. Nicomed. Epiſc.
Honorificentia populi noſtri. Iudith. 13. Iudith c. 13.
Humani generis reparatrix. D. Auguſt. de fide ad Petrum. Auguſtinus.
Hortus deliciarum. D. Bernard. ſer. de nat. B. Mariæ, Cant. 7. Bernardus.
Hæreticorum interemptrix. D. Bernard. ſer. de beata Maria ex Apocal. qui habetur poſt reliquos in feſto Aſſumpt. eiuſdem Deiparæ. Bernar.
Humanitatis filij Dei fons. S. Methodius mart. Methodius.
Humanæ feſtiuitatis principium, medium, & finis. Idem author.

I

Immortalis fons. Sergius Hieroſolym. de natiuit. Virg. Mariæ. Serg. Hier.
Ianua Cæli. Ildefonſ. ſerm. 1. & 4. de Aſſumpt. Pſalm. 74. Ruper. in Matth. lib. 1. de gloria, & honore filij Dei. Ildefonſus.
Ianua clauſa. Ioan. 20. Ildefonſus ſermone de partur. beatæ Mariæ. Hieronymus con-

contra Iouinianum in apolog. ad Pammachium.

Inter omnes prælecta Cant. 5.

Cant 6. Nyſſen. In templo præſentata. Nyſſenus de hum. Chriſti generat.

Matth. 1 Iuſto Ioſepho deſponſata. Matth. 1.

Luc. 1. Inter mulieres benedicta. Lucæ 1.

Matth 2. In Aegyptum cum filio ingreſſa. Matth. 2.

In die Pentecoſtes ſancto Spiritu repleta. Actor. 2.

Actor, 2. In veſtitu deaurato circumdata varietate. Pſalm. 44.

Pſal. 44. Inuentrix gratiæ. D. Bern. ſer. 2. de aduent. & epiſt. 174. & ſermo de Aſſumpt.

Bernar. Immortalis fons. S. Sergius de Mariæ natiuit.

Sergius. Impollutus, & purus illibatæ virginitatis theſaurus. Proclus Epiſcopus Cizicenus 1. tom. Conc. Epheſ.

Procl Epiſc. Iudith. Iudith 8.

Iudith, 8. Ianua filij Dei. D. Auguſt. ſer. 14. de natal. Deiparæ, qui eſt 18. de temp.

Auguſt. Introitus vitæ. Ildefonſ. ſer. 4. de Aſſump.

Ildefonſus. Incircumſcripti circumſcriptio. Method. mart.

Method. In bello verſantibus munitiſſimum propugnaculum. S. Ignat. mart.

Ignatius. Imperatrix Angelorum.

L

Eccleſ, 24. Libanus non inciſus. Eccleſiaſt. 24.

Bernard. Lignum vitæ. D. Bernar. ſub finem ſerm. de aduentu.

Ild-fonſus. Cant, 2. Lilium inter ſpinas. Ildefonſ. ſer. 1. de Aſſumptione, & Cant. 2.

Iræneus. Damaſc. Ildefonſus. Lapis abſciſſus ſine manibus. Iræneus lib. 1. aduerſus hæreſes c. 28. Damaſcenus ſub finem carm. de Annunciat. Ildefonſus c. 6. de virginit. B. Mariæ.

Georg. Nic. Cant, 2. Lectulus Salomonis. Georgius Nicomed. in orat. de oblat. Deiparæ.

Cant. 2. Lilium conuallium, Cant. 2.

Georg. Nic. Liber obſignatus. Apoc. 5. Georgius Nicomed. vbi ſupra.

Bernard. Damaſ. Lampas inextinguibilis. D. Bernar. in fine ſer. 2. de Aſſump. B. Mariæ, & Damaſc. orat. de dormit. Deiparæ.

Cyrillus. Lucerna inextincti luminis. D. Cyrill. homil. 6. in Neſtor.

Prouerb. 31. Lucerna inextincta. Prouerb. 31.

Geneſ. 2. Lignum vitæ. Geneſ. 2.

Lucæ 2. Legi Purificationis ſponte ſubiecta. Lucæ cap. 2.

Iudith 13. Lætitia Iſrael. Iudith 13.

Nazianz. Lumen Virginum. Nazianzenus carm. de Virginitate.

Lætitiæ inſtrumentum. Andr. Hieroſol. Andr. Hier.

Liber in compehenſus, qui verbum Patris mundo legendo exhibuit. Epiphanius ſerm. de laudib. Virg. Ioanne Pico interprete. Epiphan. Ioan. Pico.

Lumen ſtudioſorum. S. Ephræm diacon. Eccl. Edeſſenæ orat. de laud. Mariæ. Ephrem.

Lucida nubes. D. Hieron. Hieronym.

Lectulum floridum. Cant, 1. Cant. 1.

Lampas ardentiſſima. D. Bernar. in fine ſermon. 2. de Aſſumpt.

Lætitia ſanctorum. Ephræm orat. de laud. Mariæ. Ephrem.

Lumen Virginum. D. Greg. Nazianzen. in Chriſto patiente. Grego. Nazianz.

Lucerna Eccleſiæ. D. Bonauent. in ſpeculo B. Mariæ. Bonauent.

Lucerna micantiſſima. Ephrem in orat. de laudib. Mariæ. Ephrem.

Lilium in medio ſpinarum. D. Chryſipp. homil. 2. de patient. Iob. Chryſipp.

Lætitiæ inſtrumentum. Andr. Hieroſol. Andr. Hier.

Lucida nubes. D. Hieronym. Hieron.

M

Magiſtra Euangeliſtarum, & doctrix Apoſtolorum.

Mater viuentium. D. Epiphan. contra hæreſes lib. 3. c. 2. Epiphan.

Mater Chriſti vera. Rupert. 1. de operib. S. Spiritus c. 10. hæreſ. 78. Chryſolog. ſerm. 140. D. Auguſtinus ſerm. 2. de natiuitate. Rupert. Chryſol. Auguſt.

Mater Verbi Dei. D. Damaſc. orat. de dormit. B. Mariæ, ſeu de Aſſumpt. B. Mariæ, Ildefonſ. ſerm. 2. de natiu. B. Mariæ. Damaſc.

Mater ſummi, atque incommutabilis vnigeniti Dei. D. Aug. de fide ad Patrum. Auguſt.

Mater pulchræ dilectionis. Ildefonſ. ſerm. 1. de Aſſumpt. Ildefonſ.

Mater altiſſimi. Guaricius ſermone 1. de Aſſumptione. Guaricius.

Mater Creatoris noſtri. Ildefonſ. ſerm. 3. & 4. de Aſſumpt. Ildefonſ.

Mons Ephraym. Greg. Papa in lib. 1. Regum cap. 1. Gregor.

Mater luminis. D. Io. Damaſc. in hymnis de Aſſumpt. Io. Damaſ.

Mulier fortis. D. Bernard. homil. 2. ſuper Miſſus eſt Innoc. III. Bernar. Innoc. III.

Mater ſalutis. D. Bernar. ſer. de Aduentu, ſer. 2. de Aſſumpt. B. Mariæ, Prouer. 31. Dyon. Carthuſ. lib. 3. de laudib. Virg. art. 1. & in 3. cap. Geneſ. & D. Bernardus ſerm. Bernard. Prouer. 31. Carthuſ. Bernard.

ſerm. de aquæductu in Natiuit. beatæ Mariæ.

Anſelmus. Mater gratiæ. D. Anſelmus lib. de excell. Virg. cap. 12.

Andr. Hier. Mater ſempiterni gaudij. Andr. Hieroſol. in ſalut. Angel.

Athanaſ. Mater, & genitrix vitæ. D. Athanaſ. in Euang. de Deipara ſer. cont. hæreſes.

Auguſtinus. Mulier amicta Sole. D. Auguſtinus lib. de Symb. ad Cathec. cap. 1. Apoc. 12.

Bernard. Mater omnibus modis irreprehenſa. D. Bernardus in eadem verba.

Chryſoſt. Mater glorioſior, quàm Seraphim. Iacob, & Chryſoſt. in Liturgijs.

Hierem. Ildefonſ. Auguſtinus. Mulier circumdans virum. Hierem. c. 31. Ildefonſus lib. perpet. virginit. & part. hom. 2. de B. Virgine, & in verba Apoc. 12. D. Auguſt. ſer. 18. de ſanct.

Ildefonſus. Mater caſtiſſima. Ildefonſus ſermone 6. de Aſſumpt.

Ephræm. Mater celeberrima. Ephrem, orat. de laud. B. Mariæ.

Apoc. 12. Luc. 1. Bernard. Mulier duodecim ſtellis coronata, Apoc. 12. Luc. 1. Bernardus in eundem locum Apocal.

Bernard. Epiphan. Mater ſacroſanctiſſima. D. Bernard. ſerm. 2. dom. 2. poſt oct. Epiphanius ſerm. 1. de Aſſumptione.

Ildefonſus. LeoMagnus Euthym. Mater Domini præ omnibus glorioſa. Ildefonſus lib. de perpet. virginitate, & parturit. B. Mariæ. Leo Magnus homil. 3. in Euang. Euthymius in 12. caput. Matthæi.

Ildefonſ. Mulierum decus. Ildefonſus ſer. 1. & 4. de Aſſumptione.

Auguſt. Magiſtra gentium. D. Auguſt. ſub finem ſerm. 6. de natal. B. Mariæ.

Epiphan. Mediatrix noſtra. D. Epiphan. homil. de laudib. Virg.

Idiſta. Antonin. Magiſtra, & Illuminatrix Apoſtolorum. Idiſta nomine, re doctiſſimus lib. contemp. de B. Maria cap. 2. D. Antoninus 4. par. ſummæ tit. 15. & B. Brigitta de Virginis excellentia orat. 1.

Bernard. Mediatrix ſalutis. D. Bern. epiſtol. 174.

Method. Margarita cæleſtis. Method. de orat. hypopanti Domini.

Bernard. Mediatrix mundi. D. Bernardus epiſt. 174. & ſer. 2. de aduentu.

Cyrillus. Margarita Orbis terrarum pretioſa. Diuus Cyrillus hom. 6. in Neſtorium.

Giſelber. Mediatrix pacifica inter ſumma, & infima. Giſelbert. in altercat. ſynag. & Eccleſiæ cap. 6. & 14.

Miraculorum effectrix. Andr. Cretenſ. in 2. encomio de dormit. Virginis. Andr. Cret.

Menſa, in qua panis vitæ eſt propoſitus. Georgius Nicomed. orat. de oblat. Deiparæ in templo. Georg. Nic.

Magnum mundi miraculum. Chryſipp. in hypopant. Domini. Chryſipp.

Mons pinguis. Pſalm. 67. Ildefonſus lib. perpet. virginit. B. Mariæ, Andr. Hieroſolymit. in ſalut. Angel. Pſalm. 67. Ildefonſ. Andr. Hier.

Manſio Imperatoris cæleſtium. Ildefonſus c. 2. de virginit. Mariæ. Ildefonſ.

Myſticis præfigurata miraculis, Geneſ. 8. Mons Domino in vertice montium præparatus. Iſai. 2. Geneſ. 8.

Mater, & Virgo, ſingularis inſignita titulis. D. Cyprian. ſerm. de Natiuitate Chriſti tom. 2. Cyprian.

Menſa panis propoſitionis. Exod. 25. Exod. 25.

Medium terræ. D. Bernard. ſerm. 2. in die Pentecoſtes. Bernard.

Mater honorificata Eccleſiaſt. 15. Eccleſ. 15.

Menſa panis propoſitionis. Ioan. 6. Ioan. 6.

Mater miſericordię. Geneſ. 3. D. Bernardus ſer. 2. Dominicæ primę poſt Epiphaniā. Geneſ. 3. Bernard.

Mater ſanctæ ſpei. Eccleſiaſt. 24.

Mater pulchræ dilectionis. Ibidem. Eccleſ. 24.

Mirificum aurum, ex quo cæleſtis agricola ſuam ſine ſemine ſpicam eduxit. Andr. Hieroſolymit. in explicat. ſalut. Angel. Andr. Hier.

Menſa Virginea, optimis quibuſque cibis abundans. D. Epiphanius ſer. de laudib. Virg. Ioanne Pico interprete. Epiphan.

Mundi ſaluatrix. Dionyſ. Richel. lib. 2. de laudib. B. Virg. art. 9. Dionyſ.

Mater matrum. Giſelbertus apud Trithemium. Giſelber.

Maria ſoror Moyſis. Exod. 6. Exod. 6.

Mater, & Virgo incorrupta. D. Bonauent. in ſpeculo Mariæ. Bonauent.

Marer Dei beata. D. Epiphanius lib. 3. hæreſ. 78. Epiphan.

Mater Dei ſancta. D. Cyrillus homil. 6. in Neſtor. Cyrillus.

Mater Dei penitus incontaminata. D. Iacob. & Chryſoſt. in Liturgijs. Iacobus, & Chryſoſt.

Mater Dei intemerata. Ioan. Conſtant. ep. ad Ioan. Epiſ. act. 4. Synodi 4. Ioan Conſt.

Mater Dei pręſtantiſſima, D. Dionyſ. Carthuſ. lib. de laud. Virg. art. 3. & lib. 2. artic. 23. Carthuſ.

Magiſtra Euangeliſtarum, & doctrix Apoſtolorum.

Mater Chriſti, Mater Dei, Mater diuinæ maie-

maieſtatis.
Medicina peccatorum.
Mortis deſtructrix.
Anſelm. Mater diuinæ gratiæ. D.Anſel.
Mater timoris,& agnitionis.Idem author.
Ruper. Magſtra magiſtrorum. Rupert.Abbas.
Maria Regis cæleſtis domus immaculata.
Origen. Origenes, Eccleſiaſticæ ſcholæ apud Alexandriam facile Princeps.
Bernard. Magnificum diuinæ gloriæ templum. D. Bernardus.
Margarita. D.Bernardus.
S. Ephræm. Martyrum honor. S. Ephræm diaconus Eccleſ. Edeſſenæ.
Greg. Mons in vertice montium. D. Gregorius Magnus.
Dion. Dich. Maria Chriſtifera. Dionyſ. Dichelius.
Mulier, ſata tria fermento commiſcens.
Matth. 13. Matth.13.

N

NArdus, quæ dedit odorem ſuum. Cant. 1. D. Bernard. ſub finem,
Cant. 1. D. Bernar. ſer.4.de Aſſumpt.B.Mariæ.
Nauis inſtitoris de longe portans,panem,
Prouerb 31. Prouerb.31.
Iſai. 19. Nubes Domini leues. Iſai.19.
Nutrix nutritoris omnium viuentium.
Chryſolaus. Chryſolaus ſer. 143. in Euang. de Annunciatione.
Cyrillus. Norma rectæ fidei. D.Cyrillus Alexandri homil. 6.cont.Neſtorium.
Nutrix omnia nutrientis. Sanctus Method. Method. mart.
Bernar. Nauis in medio maris. D.Bernard.

O

Damaſc. OFficina medicinæ ægrotantibus. D. Io.Damaſc.de dormit.Deiparæ.
Ambroſ. Obſequium deuotionis. D. Ambroſ.lib.2. de virginibus.
Ildefonſ. Oliua in domo Dei fructifera. Ildefonſus
Georg. Nic. ſer.4. de Aſſumpt. Georgius Nicomed. loco proxime notato.
Iſai. 7. Oraculis pronuntiata Propheticis: Iſai.7.
Cyrill. Orbis terrarum margarita precioſa.D.Cyrillus homil.cont.Neſtor.
Damaſc. Ordinata ab æterno. D. Ioan.Damaſc.lib. 4.cap.8.
Ambroſ. Oleum effuſum. D.Ambroſ. cap.13.inſtit. virgin.
Ildefonſ. Oliua ſpecioſa in campis. Ildefonſ. ſer. 1. de Aſſumpt.
Ambroſ. Olla regalis ſpei noſtræ. D. Ambroſ. in inſtit.Virg.
Chryſipp. Ortus ſolis,nullum ferens occaſum. Chryſipp.presb.ſerm.de ſancta Deipara.
Obſes fidei noſtræ apud Deum. D.Auguſtinus ſerm.6.de Natiu.Virg. Auguſt.
Omnium cordis dolorum medicamentum. D.Io.Damaſc.de dormit.Deiparæ. Damaſc.
Ouis in medio luporum. D.Io. Chryſoſt. Io Chryſoſt.
Omnibus firmamentis firmius firmamentum. D.Bernard. Bernard.
Ornatiſſimum diuinæ gloriæ templum. B. Andr. Hieroſol. Andr. Hier.
Omnis ſanctitatis theſaurus. Andr.Cret. Andr. Cret.
Omnibus omnia facta.
Orphanorum ſuſceptio. S.Ephræm. diac. Eccleſ.Edeſſenæ. S. Ephrem.
Omnis puritatis receptaculum. S. Germanus Patriarch.Conſtantinop. German.
Oliua fructifera. Eccleſiaſt.24. Eccleſ. 24.

P

PRatum totius flagrantiæ Spiritus ſancti.Chryſipp.ſer.2.de ſancta Deip. Chryſipp.
Paradiſus voluptatis. Ephræm Baſilij Magni diaconus orat de laud.B.Mariæ. Ephræm.
Promptuarium diuinæ charitatis. Methodius de orat.hypopant.Domini. Method.
Paradiſus rationalis. D. Chryſoſt.orat. de Annunc.Virg. Chryſoſt.
Porta Cæli.Method.orat.habita ad hypopant.Domini. Method.
Propugnaculum fidei Chriſtianorum. Andr. Cretenſ. in encomio de dormitione B.Virg. Andr. Cret.
Paradiſus ſpiritualis.Iacob.in liturgiam. Iacob.
Puteus aquarum viuentium. Ildefonſ. ſer. 4.de Aſſumpt.& ſerm.1. de Natiuit. B. Virg.& Cant.4.Chryſipp.ſerm.de ſancta Deipara. Ildefonſ. Cant. 4. Chryſipp.
Patribus cælitus promiſſa. Geneſ.3. Geneſ.
Planta cæleſtis. D. Bernard. ſub finem ſer. 2.de Aduentu. Bernard.
Porta Orientalis clauſa. Ezech.44. Ezech. 44.
Pulchra vt Luna. Cant.6. Cant 6.
Palma in Cades. Eccleſiaſt.24. Eccleſ. 24.
Plantatio roſæ in Iericho. Ibidem.
Platanus iuxta aquas. Ibidem.
Propitiatorium vniuerſæ terræ.D.Bernar. ſer.1.de Aſſumpt. Bernard.
Per quam poſt Deum totus viuit Orbis terrarum. Exod.25. Exod. 25.
Præconium Apoſtolorum. D.Cyrillus homil.cont.Neſtor. Cyrillus.
Pelagus gaudij inexhauſtum. D. Io. Damaſcen.orat.de dormit. B.Virg. Damaſc.
Purpura regia, quæ Cæli, & terræ Regem induit. D.Epiphan.ſer.de laudib. Virg. Epiphan.
Pela-

Digitized by Google

Pelagus curationum. D.Io.Damaſc.orat. de dormit.B.Virg. — Damaſcen.

Palatius Regis ſacroſanctum. Andr. Hieroſol.in ſalut.Angel. — Andr.Hier.

Porta clauſa. Ezech.44. D. Hieronym.in in Ezech.lib.13.cap.44. — Ezech.44. Hieron.

Propitiatorium vniuerſi mundi.Andr.Creten.de dorm.B.Mariæ. — Andr.Cret.

Pudicitiæ decus. Ildefonſ. loco notato,D. Ambroſ.2.de Virg. — Ildefonſus.

Puella gratioſa. D. Baſilius hom. 25.de humana Chriſti generat. — Baſilius.

Puerpura ſublimis. D. Auguſt. ſerm. 2.de Aſſumpt. — Auguſtinus.

Purificatrix poſterorum. D.Bernard.hom. 2.de laud.Mariæ ſuper Miſſus eſt. — Bernardus.

Præmium gloriæ noſtræ magnum.Ildefon. cap.12.de virginit. S.Mariæ. — Ildefonſus.

Palatium Regis Angelorum animatum. D. Ioan. Chryſ. in orat.de Annunciat. Virginis. — Io.Chryſoſ.

Portus nauigantium.

Promotrix iuſtorum.

Propheriſſa.

Purificantis carbonis forceps. S.Method. mart. — Methodius.

Precioſa cæleſtis Regni margarita. Idem author.

Panis vitæ. Idem author.

Placida,& officioſa magiſtra pœnitentiæ. S.Ignat.mart. — Ignatius.

Parentum reparatrix. D.Io.Damaſc. — Damaſc.

Paradiſi deliciæ. Idem.

Petra.

Patrum ſpes. Sanctus Ephræm diac. Eccl. Edeſſ. — Ephræm.

Præſtantiſſimum Orbis terræ miraculum. S.Ephræm diac. — Ephræm

Pons,per quem Deus ad homines deſcendit. Proclus Epiſcop. — Procl.Epiſc.

Q

Quæ Eliſabeth cognatam viſitaſti. Luc.2. — Luc. 2.

Quæ filium triduum quæſiſti.Ibidem.

Quæ ſtabas iuxta crucem filij.Ioann.19. — Ioan.19.

Quam laudant aſtra matutina. ex officio Eccleſiæ. — Offic. Eccl.

R

Remedium aduerſus dæmones.D.Io. Damaſc.ſer.de dormit.Deiparæ. — Damaſcen.

Rubus ardens incombuſtus. Exod. cap. 3. Chryſipp. ſerm. de ſancta Deipara, Ildefonſ.ſer. 1.de Aſſumpt. — Exod.3.

Redemptio captiuorum. Ephræm loco iam notato in orat.de laudib.Mariæ. — Ephræm.

Regina varietate circumdata. Pſal. 4. Ildefonſus ſer.1.& 2. de Aſſumptione, Athanaſ. homil. in Euang. de ſancta Maria. — Pſal.4. Ildefonſus Athanaſ.

Reſtauratio fœminarum. D. Fulgent. ſer. de laudib.Mariæ. — Fulgentius.

Regina ſtans à dextris. Pſalm.4.Georgius Nicomed.Epiſcop.orat.de oblat. beatæ Virg. in templo,D.Athanaſ.vbi ſupra. — Pſalm.4. Georg.Nic. Athanaſ.

Radix floris ſpecioſi. S. Method.mart.in orat.de hypopant.Domini. — Method.

Regali progenie exorta. Matth. 1. — Matth.1.

Regina Cælorum. D.Auguſt.ſer.2.de Aſſupt.& 35.de ſanctis. — Auguſt.

Radix Ieſſe. D. Hieron.in c.11.Iſaiæ. — Hieronym.

Regina à dextris filij aſtans. Pſal.44.

Regina ſanctorum omnium.Nazianz.car. de virginit. — Nazianzen.

Radix bonorum omnium. Chryſipp. ſer. de ſancta Deipara. — Chryſipp.

Reparatrix vitæ.D.Bernard.homil.2.ſuper Miſſus eſt. — Bernardus.

Receptaculum diuinitatis. S. Sergius de Mariæ natiuit. — Sergius.

Rebeccha. Geneſ.22.

Regina mundi. D. Athanaſ. in Euangel. de ſanctiſſima Deipara. — Athanaſ.

Reuocatrix Euæ. Serg.Hieroſol.de Natiuit.B.Virg. — Serg. Hier.

Regina gentium. Ildefonſus ſermone 1.de Aſſumptione. — Ildefonſus.

Redemptrix vniuerſi.Bernard. Buſtenſ. in fide ſui miraculis. — Buſtenſ.

Regina omnis humanæ naturę. Andr.Cretenſ.in encom.de dormit.B.Mariæ. — And. Cret.

Recuperatrix perditi Orbis. Bernar. Buſtenſ.in fine ſui Marial. — Buſtenſ.

Regina clemens. D.Bernar. ſer. 4. de Aſſumpt.B.Virg. — Bernard.

Renouatrix humanæ naturę. Bernard. Buſtenſ.in fine ſui Marial. — Buſtenſ.

Reparatio vitæ.Ildefonſ. ſer.1.de Aſſump. — Ildefonſ.

Reparatrix parentum. D. Bernar. homil. 2.de laud.Mariæ ſuper Miſſus eſt. — Bernard.

Reparatrix Adæ. Serg.Hieroſol.de natiuitate B.Virg. — Serg.Hier.

Reſtauratrix ſæculorum. D. Bernar. epiſt. 147.ad Canon.Lugdunen. — Bernard.

Refugium peccatorum.

Regis ęterni palatium.D. Bernard.

Roſa. D.Bernardus.

Rectę fidei ſceptrum, & norma. D.Cyrill. Alexandrinus. — Cyril. Alex.

Ro-

Roſa myſtica.

Chryſipp. Radix omnium bonorum. Chryſippus Hieroſol.

Athanaſ. Regeneratrix & hera. D. Athanaſ.

Eccleſ. 24. Roſa Ierecunthina. Eccleſiaſt. 24.

S

Ildefonſus. SAncta Dei Genitrix. Ildefonſus in fine ſerm. 2. de Aſſumptione eadem vocat idem ſerm. 2. de Natiuitate, & ſer. 7. de Aſſumptione.

Methodius. Sedes glorificata, Deoq; digna. Method. in Threnis.

Damaſcen. Sedes eius, qui nullo capitur loco. Damaſ. orat. de dormit. B. Mariæ.

Thom. Giſilber. Ildefonſus. Sancta Virgo virginum. D. Thom. opuſc. 8. circa ſalut. Angel. Giſilber. in altercatione Synagogæ, & Eccleſiæ cap. 7. Ildefonſ. ſer. de Aſſumpt.

Ephræm. Spes Chriſtianorum ſanctiſſima. Ephræm de laud. Virg.

Petr. Dam. Sacrarium totius diuinitatis. Petr. Damianus ſer. 3. de Matiuit. B. Virg.

Fulgentius. Scala cæleſtis. Fulgentius ſermone de laudib. Virg.

Auguſtinus. Damaſcen. Scala ad cælos, & pons ad vitam. D. Aug. ſerm. 2. in Natiuitate Deiparæ, & 2. de Aſſumpt. & D. Ioannes Damaſcenus in hymnis, quibus feſtum Aſſumptionis celebrat.

Sap. 7. Speculum ſine macula, vel ſpecies totius caſtitatis. Sapient. 7. & Ildefonſus ſer. 3. de Aſſumpt.

Ephræm. Stella fulgentiſſima. S. Ephræm in orat. de laudib. B. Virg.

Beda. Stella ſtallarum. Beda homil. in feſto Annunciationis.

Heſychius. Stella vitæ. Heſychius ſer. 2. de ſancta Deipara.

Cant. 4. Auguſtinus. Soror, & ſponſa Dei. Cant. 4. D. Auguſt. ſer. 6. in natali B. Mariæ, qui eſt decimus de tempore.

Epiphanius. Sponſa indiuiduæ Trinitatis. Epiphan. ſer. de laud. B. Mariæ.

Damaſcen. Sacra, & animata Dei viuentis Arca. D. Ioannes Damaſcenus hom. de dormit. Deiparæ.

Chryſipp. Specimen gemmæ, omne pretium excedentis. Chryſippus presbyter Hieroſol. ſer. de ſancta Deipara.

Cant. 4. Sine peccato concepta. Cant. 4.

Gen. 3. Serpentis caput conterens. Geneſ. 3.

Bernar. Stella Iacob. Numer. 24. & D. Bernar. in fine hom. 2. de laudib. Mariæ.

Fulgentius. Scala Cæli. Geneſ. 27. D. Fulgentius ſer. de laudib. beatę Mariæ.

Speculum iuſtitiæ. Prouerb. 8. Prouerb. 8.

Singulare virginitatis exemplar. Iſai. 7. Iſai. 7.

Sponſa Dei. Cant. 4. Cant. 4.

Sancto Spiritu obumbrata. Lucæ 1. Luc. 1.

Solium gloriæ Dei. Ierem. 14. & Ildefonſ. ſer. 7. de Aſſumpt. Ierem. 14. Ildefonſus.

Sacrarium Spiritus ſancti. D. Cyprianus ſer. de Natiuit. Chriſti tom. 2. Cyprian.

Sanctiſſimum Dei. Exod. 28. Exod. 28

Spiritualibus delicijs affluens. Cant. 8. Cant. 8.

Super dilectum tuum innixa. Ibidem.

Super choros Angelorum exaltata. Ex officio Eccleſiæ. Off. Eccl.

Sub cuius pedibus luna. Apoc. 12. Apoc. 12.

Super omnes ſpecioſa. Ex officio Eccleſiæ. Offic Eccl.

Signum, cui contra dicetur. Timoth. presbyt. Hieroſol. oratione de Propheta Simeone. Timoth.

Stella maris. Offic. Eccleſ. & D. Bernard. ſerm. de Natiuitate Mariæ, & homil. 2. ſuper Miſſus eſt. Offic. Eccl. Bernard.

Sanctę religionis magiſtra. Rupert. Abbas lib. de operib. Spiritus ſancti. Rupert.

Sacratiſſimum monſtrum, & cęleſte prodigium. S. Ignat. in epiſtola ad Ioann. Euang. Ignat.

Solis ortus, qui nullum ferre poteſt occaſum. Chryſipp. Hieroſol. Chryſipp.

Signaculum fidei. Ildefonſus ſerm. 4. de Aſſumptione. Ildefonſus.

Sancta tellus, ex qua nouus Adam formatus eſt. Andr. Hieroſol. ſacrarium Spiritus ſancti. D. Hieron contra Heluidium. And. Hieroſ. Hieronym.

Sacrum Dei fermentum, ex quo Chriſti corpus tamquam panis conficitur. Idē author.

Scala Iacob. Ex ſer. D. Bernardi in Natiuitate B. Mariæ. Bernar.

Splendida lucerna relucens. D. Epiphan. ſer. de laud. Virg. Epiph.

Salutis cauſa. Irenęus lib. 1. contra hæreſ. Irenæus.

Sara. Geneſ. 11. Geneſ. 11.

Sunamitis. 3. Reg. 1. 3. Reg. 1.

Suſanna. Daniel 13. Daniel 13.

Sepulchrum nouum, & ſignatum Chriſti. D. Hier. lib. 1. cont. Iouinianum. Hieronym.

Stella Iacob. D. Bernard. homil. 2. ſuper Miſſus eſt. Bernardus.

Syon ſancta. Georg. Nicomed. orat. de oblat. Deiparæ. Greg. Nicomed.

Stella maris. D. Bernard. ead. hom. 2. poſt prædicta verba de ſtella ex Iacob. Bernar.

Salus vniuerſorum. Giſelbert. in altercat. Synagogæ... Gilbert.

Synagogæ,& Eccleſ. cap.7.& 14.

Eccleſ.7. & 14. Spes miſerorum. Matth. Philadelph. orat. ad Virginem.

Auguſtinus. Spes veniæ delictorum. D.Aug. ſer. 2. de Annunciat.qui eſt 18.de ſanct.tom.15.

Ephrem. Spes deſperantium. Ephræm in orat. ad B.Virg.

Bonauent. Scala peccatorum. D.Bernard.ſer.de Natiuit.B.Mariæ,& epiſt.174.

Cyrillus. Sceptrum orthodoxæ fidei. D. Cyrillus hom.6.cont.Neſtor.

Ambroſius. Secretum verecundiæ. D. Ambroſ. lib. 2. de Virginib.

Sedes ſapientiæ.

Stella matutina.

Method. Speciofiſsimi floris radix.S.Method.mar.

Spiritus ſancti vmbraculum. S. Method.

Spiritus ſancti vmbroſus mons. Idẽ auth.

Chryſoſt. Stella in medio nubium. D.Io.Chryſoſt.

Bernard. Saluatrix mundi. D.Bernard.

Salus infirmorum.

Scala cæleſtis. D.Fulgentius.

Fulgentius. Scala Cæli. D.Fulgentius.

Laur.Iuſtin. Sanctitatis ſpeculum. D. Laurentius Iuſtinianus.

Sanctuarium Dei.

Ephræm. Sanctorum lætitiæ. S.Ephræm diac.

Solatium mundi. Idem author.

Solatium miſerorum.

Solatium gloriæ Dei.

Timoth. Signum contradictionis. Timoth. presb. Hieroſol.

Speculum ſine macula.

Procl.Epiſ. Secundi Adami Paradiſus. Proclus Epiſ.

Speculum Angelorum.

Dionyſ. Singulare perditorum refugium. Dionyſ. Rachael.

Speculum humilitatis.

Spes noſtra.

Spiritu ſancto pleniſsima.

Sponſa Dei Patris.

Spes vnica peccatorum.

T

Cant.4. TErribilis, vt caſtrorum acies ordinata. Cant.4.

Ephrem. Thuribulum aureum. Ephræm in orat. de laudib.Mariæ.

Bonauent. Tutiſsimum ſingulareq; perditorum refugium. D.Bonau. lib. 2 6.memorabilium.

Cant.4. Petr. Dam. Turris eburnea. Cant. 4. Petr. Damian. ſer. 1.de Natiuit.B.Virg.

3.Reg. 10. Petr. Dam. Thronus Salomonis. 3. Reg.10. Petr.Damian. ſerm.1.de Natiuit. B.Mariæ, Richard. ſerm. de Annunc. Domin.

Templum pietatis,& miſericordiæ.D.Anſelm.de excell.Virg.cap.vlt. Anſelm.

Turris Dauidica. Cant.4. Cant.4.

Templum cæleſte. Ildefonſ. ſer.7. de Aſſumptione. Ildefonſ.

Tabernaculum gloriæ Dei. Ildefonſ.ſerm. 7.de Aſſumpt.

Templum diuinæ gloriæ ornatiſsimum. Andr.Hieroſol.in ſalut.Angel. Andr. Hier.

Templum diuinitatis. Ildefonſ. ſerm. 3.de Aſſumpt. Ildefonſus.

Terra Domini benedicta. Arnobius in Pſalmum 84. Arnobius.

Templum factoris ſui. Ildefonſ.cap.10.de virgin.S.Mariæ. Ildefonſ.

Templum miſericordiæ Dei. D. Aug. ſer. 2.de Aſſumpt. Auguſtinus.

Thalamus ſanctimoniæ.D.Cyprian.ſerm. de Natiuit.Chriſti. Cyprian.

Terra fonte irrigata. Beda in cap. 2. Gen. tom. 1. Beda.

Theſaurus ſanctiſsimæ ſanctitatis. Andr. Cret.in encomio de dormit.B.Virg. And.Cret.

Theſaurus noui Teſtamenti, & Arca ſanctificationis. Georg.Nicomed. Georg. Nic.

Terror dæmonum. D.Bernard.hom.2. ſuper Miſſus eſt,orat.de oblat.Deiparæ. Bernard.

Theſaurus diuinus.Damaſc.in hymnis de Aſſumpt. Damaſcen.

Terra ſacerdotalis immanis. Geneſ.47. Geneſ. 47.

Theſauros dilectionis. Method.in Threu. Method.

Templum Domini. 3.Reg.8. & Ildefonſus ſerm.6.de Aſſumpt. 3.Reg 8.

Theſaurus vitę immortalis.D.Io.Damaſc. de dormit.Deiparæ. Damaſcen.

Tabernaculum tui creatoris. Eccl. 24. Eccleſ. 24.

Titulus noſtræ libertatis nobiliſsimus. Ildefonſ.cap.12.de virginit.S.Mariæ. Ildefonſus.

Tabernaculum fœderis. Exod.31. Exod 31.

Triclinium totius Trinitatis nobile. Matth. Philad. in precatione ad Virg. Matth. Philadelph.

Terra germinens Saluatorem. Iſai. 45. & Diuus Bernardus initio ſerm. 1. ſuper Miſſus eſt. Iſai 45. Bernard.

Terebynthus ramos honoris, & gratiæ, extendens. Eccleſiaſt.24. Eccl.24.

Turris Dauid cũ propugnaculis.Num.35. Numer 35.

Typus Eccleſiæ ſanctæ,D.Auguſt.ſub.fin. ſer. 6.de Natal.B.Virg.qui eſt decimus de tempore. Auguſtinus

Templum inuiolatum.D.Cyrill.Alexand. homil.6.in Neſtorium. Cyril.Alex.

Totius fragrantiæ partus. Chryſipp.Hier. ſerm.de S.Maria. Chryſipp.

Turtur pudiciſſima. Apon. lib. 4. in Cant.
Apon. Thronus Dei. D. Auguſt. in præfat. lib. 1. de Aſſumpt. tom. 9.
Methodius. Tabernaculum Dei ſanctiſſimum. Metho. hom. in hypopant. Domini.
Iacob. Templum ſanctificatum. Iacob. in liturg.
Ildefonſus. Templum Dei viui. Ildefonſ. ſerm. de Aſſumpt. & ſer. de Natiuit. B. Mariæ.
Origen. Terra ſitiens, & inuia. Origenes hom. 17. in Geneſ.
Auguſtinus. Terra promiſſionis. D. Auguſt. ſerm. poſt Dominicam primam quadrageſimæ.
Bernar. Terra de qua veritas orta eſt. D. Bern. poſt med. ſer. de aquæductu in Natiuitate Mariæ, D. Auguſt. in Pſal. 84.
Auguſtinus.
Ildefonſus. Terra, quæ dedit fructum ſuum. Ildefonſus locis iam citatis, & D. Bernard. ſerm. 4.
Bernard. de Aſſumpt.
Thalamus ſponſi. D. Bernard. ſermo de Aduentu.
Tabernaculum fœderis.
Thalamus pietatis, & gratiæ.
Thalamus immaculatus. D. Beruard.
Terra lacte, & melle manans. D. Bernard.
Tuba deſerta. Idem author.
Eſychius. Trinitatis complementum. Eſichius. ſer. de S. Deip.
Auguſtinus, Petr. Dam. Totius Trinitatis viuum tabernaculum. D. Auguſtinus.
Totius ſalutis exordium. B. Petr. Damian.
Pſal. 45. Tabernaculum ſanctificatum Altiſſimi. Pſalm. 45.
Terra benedicta.

V

Iudic. 6. VEllus Gedeonis. Iudic. 6. D. Ambr.
Method. ſer. 13. de Natiuit. Domini, Method. orat. ad hypopant. Ildefonſ. ſer. 3. de Aſſumpt. & ſerm. 2. de partur. B.
Caſſidor. Bernardus. Mariæ, Caſſiodor. in pſalmos, D. Bernard. in c. 12. Apoc.
Auguſt. Ildefonſus. Virgo beatiſſima. D. Auguſtinus ſer. 2. de Annunciat. Ildefonſus ſerm. 1. & 2. de Aſſumpt. & cap. 1. de virginitate beatæ Mariæ.
Bernar. Ildefonſus, Ruper. Virgo ſapiens. D. Bernard. homil. 3. ſuper Miſſus eſt, & ſer. de Natiuit. B. Mariæ, Ildefonſ. ſer. 1. & 4. de Aſſumpt. Rupert. lib. 4. in caput 4. Matthæi.
Hieronym. Bernar. Ildefonſus. Bruno. Virgo ſancta corpore, & ſpiritu. D. Hier. poſt initium, Ter. 1. de Aſſumpt. tom. 4. D. Bernar. hom. 2. de laud. Mariæ, Ildef. ſer. 6. de Aſſumpt. Bruno ſer. 1. de laud. B. Virginis.
Virgo decora corpore, & animo fulgida.

B. Ildefonſ. ſer. 4. de Aſſumptione.
Virga de radice Ieſſe. Iſai. 11. D. Hieron. lib. 4. in Iſai. 11. & epiſt. 22. ad Euſtoch. de cuſtod. virginitatis. Ildefonſus Hieronym.
Vniuerſas filias ſupergreſſa. Prouerb. 31. Prouerb. 31.
Virgo prudentiſſima. 1. Reg. 25. 1. Reg. 25.
Virgula fumi ex vniuerſis aromatibus. Cant. 3. Cant. 3.
Vas aureum, cæleſte manna continens. Exod. 16.
Virga florens. Num. 7. Exod. 16.
Virgini Ioanni commendata. Ioan. 19. Ioan. 19.
Vaticinium Prophetarum. D. Hieron. in cap. 6. Micheæ. Hieron.
Vitis vuas pulchras producens. Chryſipp. Hieroſolym. ſermo de S. Maria. Chryſipp.
Vas electionis. D. Cyprianus ſerm. de Natiuit Chriſti. Cyprian.
Virga florens Aaronis. D. Chryſoſt. in Geneſ. Chryſoſt.
Virga Moyſis. D. Ambroſ. ad Siric. Papam lib. 10. epiſt. 8. & D. Bernardus ſerm. 2. in miſſus. Ambroſius. Bernard.
Vrna aurea habens manna. Andr. Hieroſ. in ſalut. Angel. Andr. Hier.
Virgo caſta vni Chriſto deſponſata. Diuus Bernard. ſer. 1. de Circcumciſ. Domini. Bernard.
Virgo electa. D. Bernard. homil. 2. de laudib. Mariæ.
Virgo admiranda. D. Bernardus homil. 2. ſuper Miſſus.
Virgo benigna. Ephræm orat. ad beatam Virginem, Ephræm.
Virgo candidata virtutibus. Ildefonſus ſerm. 6. de Aſſumpt. Ildephon.
Virgo clemens. S. Ephræm vbi ſupra. Ephræm.
Virgo dealbata Spiritus ſancti muneribus. Ildefonſ. ſer. 6. de Aſſumpt. Ildefonſ.
Virgo deuota. D. Bernard. hom. 1. & 3. ſuper Miſſus. Bernard.
Virgo fide perſpicua. Ildefonſ. vbi ſupra. Ildefonſus.
Virgo fidelis. Rupert. lib. 4. cap. 14. in 1. lib. Begum. Rupert.
Virgo fœcunda. Ildefonſus ſermone 1. de Aſſumpt. Ildefonſ.
Virgo inuiolata. Origenes ſerm. 2. de Aſſumpt. D. Ioan. Damaſc. in hymnum Aſſumptionis. Origen. Damaſcen.
Virgo incorrupta. D. Ambroſ. in Pſalm. 118. Ambro.
Virgo immaculata. Ildefonſ. de perpet. virginit. B. Mariæ. Ildefonſ.
Virgo impolluta. Ephræm oratione ad B. Virginem. Ephræm.

Virgo

Ildefonſus Virgo inclyta. Ildefonſus. ſermone 1.de Aſſumpt.

Petr. Dam. Virgo ineffabilis. Petr.Damian.ſerm. 2.de Natiuit.B.Virg.

Ephræm. Virgo miſericors. Ephræm oratione ad B.Virg.

Ildefonſus. Virgo mirabilis. Ildefonſ.ſermone 1. de Aſſumpt.

Irenæus. Virgo obaudiens.Irenæus lib.3.c.33.

Ildefonſus. Virgo perpetua.Ildefonſ.ſer.6.de Aſſump. & ſer.de Purificat.

Virgo præclara.Ildefonſ.ſer.de Aſſumpt.

Andr. Hier. Virgo præclariſſima. Andr.Hieroſol. in ſalut.Angel.

Ildefonſus. Virgo pudica. Ildefonſ. lib. de perpet.virginit.& parturit.B.Virg.

Virgo pudiciſsima. Idem Ildefonſ.ſerm.1. de Aſſumpt.

Bernardus. Virgo Regia. Diuus Bernardus ſermone 2. de Aduent. epiſt. 174. ad Canonic. Lugdun.de Concept.

Leo Papa. Virgo ſacra. Leo Papa ſermone 3.de Natiuit. Domini, Ildofonſ. ſerm. 4. & 6. de Aſſumpt.

Cyrillus. Virgo ſancta. D. Cyrill. de recta in Deum fide ad Reginas,& lib.8.in Iulianum,& epiſt. ad Neſtor.

Bernardus. Virgo ſobria.D.Bernard.loco iam notato.

Ephræm Virgo ſincera. Ephræm in oratione ad B.Virg.

Ildefonſ. Virgo venerabilis. Ildefonſ.ſer.23.& 4.de Aſſumpt.

Virgo auguſtiſſima. Ildefonſ.c.1.de virginit.B.Mariæ.

Greg.Naz. Virgo caſtiſſima. D.Gregor.Nazianz.in orat.de Chriſto patiente.

Bernard. Virgo omni honore digniſſima.D.Bernar. hom.2. ſuper Miſſus eſt.

Giſelber. Virgo florentiſſima. Giſilbert.de altercat. cap.7.& 14.

Method. Vberrimus totius ſanctitatis fons. S. Method.mart.

Rup. Abb. Virtutum operatrix.Rupert.Abbas.

Bernard. Vitæ genitrix. D.Bernard.

Virga Aaronis.

Cyril Alex. Virginitatis corona. Diuus Cyrillus Alexandrinus.

Damaſcen. Verbi Mater D.Io.Damaſc.

Auguſt. Vitæ parens. D.Auguſtinus.

Epiphan. Vitis veritatis fertiliſſima, & non vindemiata. D.Epiphanius.

Germanus. Virgo illuſtris. S. Germanus.

Procl.Epiſc. Vnitarum inter ſe naturarum officina. Proclus Epiſcop.

Anton. Virginis primiceria. D.Antonius.

Giſilbert. Virgo virginum. Giſilbert.

Virgo florentiſſima vita, & moribus præcellentiſſima Idem author.

Innoc.Papa. Virgo dulcis,& ſerena. Innoc.Papa.

Cant. Salue Regina. Vita noſtra. In cant.Salue Regina.

Vnicum moleſtiarum leuamem.

In Lit.Deip. Vas inſigne deuotionis. In Litania Deip.

Veritas Prophetarum.

Z

Zelatrix diuinæ legis.

Homilia XIV.

Proſequimur principale argumentum, ſingulare illud documentum tradentes, ad deuotionem Virginis acquirendam, vt qui illam adipiſci cupit, caſtiſsimum eius ſponſum D. Ioſephum ſpeciali veneratione colat

INTER obſequia Deiparæ Virgini pręſtanda, ad eius deuotionem obtinendam, illud magni momenti eſſe reor, vt ſanctiſsimum Ioſephum chariſsimũ eius ſponſum, ſingulari cultu proſequamur: id enim Chriſto Domino, & eius Matri gratiſsimum fore ex multiplici capite haud temerè mihi perſuadeo, tum quia id ipſi nos exemplo ſuo docuere, qui tanquam caput illius ſacræ familiæ eum coluerunt. Etenim Chriſtus (vt ait D.Lucas) ſubditus erat eis: D.Luc. Beata autem Virgo, cum coniux eius eſſet, diuino oraculo Ioſephum monente, noli timere accipere Mariam coniugem tuam: D.Paul. & vir (vt ait D.Paulus) caput ſit mulieris; manifeſtum eſt ſe ei ſubieciſſe, & illum tamquuam caput ſuum coluiſſe. Quod ſi vulgò dici cõſueuit, Regis ad exemplum, totus cõponitur Orbis. Certe cum Chriſtus Rex, & Regina Maria varia obſeruantiæ, & comitatis obſequia D. Ioſepho exhibuerint, par eſt, vt & nos eorum exemplo permoti ſeruitutis noſtræ ſtipẽdia ei perſoluamus. Tũ quia nemo ingenuus negat, quin obſeqnia filijs præſtita, parentibus exhibita, & quæ maritis præſtantur oxoribus eorum, etiam facta cen-

ſeantur. Cũ ergo D. Ioſeph legalis, & putatiuus Chriſti Pater fuerit: *Putabatur filius Ioſeph*, nec non verus Virginis maritus extitit, *Ioſeph virũ Mariæ*, ſane obſequia, ei facta, tanquam ſibi exhibita ſuſcipient illi: vnde ad id reſpiciens eruditus, ac pius auctor Iſolanus 3. part. c. 4. dixit. *Gratiſſimum Deo non veremur dicere, ſi quiſpiam votis ſanctum implorauerit Ioſephũ, & conſtanti teneamus fide; talia vota Deo immortali fore gratiſſima, necnon & Reginæ Angelorum.* Nec dubium quidem, rem acceptiſsimam nos facere Dei filio, quando Patrem eius putatiuum Ioſeph talibus veneramur obſequijs, qui enim honorat Patrẽ, honorat filium: qui ſponſum diligit, & ſpõſam diligit, qui munera ſponſo donat, ſpõſam quoq; gaudijs afficit; tum quia cũ ad D. Ioſephum quis conuertitur, illum colẽdo, & auxilium ab eo implorando, perfecte implet cõſilium illud Spiritus ſancti Iob 5. *Voca, ſi eſt, qui tibi reſpondeat, & ad aliquẽ ſanctorũ conuertere.* In quẽ locũ S. Thom. ait: *Ad aliquem ſanctum hominem deprecare.* Quis autẽ quæſo ſanctior homo Ioſeph euangelico teſtimonio iuſtus cognominato? qui propter excellentem eius caſtitatẽ dignus habitus eſt Chriſti Pater legalis, & Dei Genitricis ſponſus fieri. Quare ſicut olim illi Patriarchæ Ioſeph omnes Aegyptij, obſequium ſe Regi præſtare putantes, vt re vera præſtabãt: genuflectebant, ac varijs modis ei famulabantur, ita vos ſecuri, ac certi; quidquid in cultum D. Ioſephi exhibueritis, tam Chriſto, quàm Virgini fore gratiſsimũ, varia ei obſequia impendite. S. Iſolanus 4. par. c. 7. huius veritatis non ignarus, audet dicere: *Cum Dei filius intuetur in lumine gloriæ, quempiam ſancto affici Ioſeph, illius ſtudere honori, eius implorare ſuffragia; gaudet profecto, vt filij ſui nutritorem honoret: annuit votis, exaudit clementius, & pro paterna gloria abundantius munera impetrãtibus effundit celeſtia: an forte Reginã mundi totis non optare animi ſui votis gloriam, ſui veriſſimi ſponſi, & honorem dubitamus?* Vnde idem auctor 3. par. c. 6. hoc ſalubre monitum nobis præbet in hæc verba: *Quando B. Virginis Roſarium perſolueris, non te pigeat in fine Roſarij, quapiam in honorem ſponſi ſui Ioſeph peragere: talibus enim tua Deo gratiora reddentur, quibus pariter Cælum lætificabis, & terram.* Imo ex hiſtoria Orientali refert idẽ 3. par. c. 9. Chriſtum Dominum dixiſſe ad Ioſephum: *Ero auxiliator omni homini in Eccleſia iuſtorũ, qui in die memoriæ tuæ, ò Ioſeph, Deo ſacrificia obtulerit, & qui meditabitur in vita tua, & in laboribus tuis.*

Iſolanus.

Iob 5.

S. Iſolanus.

Tandem mihi ſanè videtur D. Ioſephus, tanquã ſtipendium, & tributum ſibi debitum, à nobis cultũ, & ſingularẽ erga ipſum deuotionẽ expoſtulare poſſe, prout ſapienter noſter Bernardinus Senenſ. tom. 3. ſer. de S. Ioſeph art. 2. c. 2. vbi ait: *Si compares Ioſephum ad totam Eccleſiam, nõ ne iſte homo electus, & ſpecialis, per quẽ, & ſub quo Chriſtus eſt ordinatè, & honeſtè introductus in mundum? ſi ergo Virgini Matri tota Eccleſia ſancta debitrix eſt, quia per eã Chriſtum ſuſcipere digna facta eſt; ſic profectò poſt eam huic Ioſepho debet gratiam, & reuerentiam ſingularem: ipſe enim eſt clauis veteris Teſtamenti, in qua Patriarchalis, & Prophetalis dignitas promiſſum conſequitur fructum. Certe olim in Eccleſia velo tegebatur, quãta dignitatis, & ſanctitatis eſſet Ioſeph ſponſus Virginis, & Pater Chriſti putatiuus, ſed ſciſſum eſt velum templi à ſummo vſque deorſum, & per fidẽ Chriſti ſacroſancta myſtera Orbi vniuerſo peruenerunt, & in hoc Cælorum Regno, ideſt Eccleſia, apertũ eſt Dei templũ, & facta ſunt fulgura, & voces Concionatorum; ſequuta ſunt voces Doctorum, quæ de tanto, & ſanctiſsimo Ioſepho nouerunt, concionibus, & ſcriptis celebrarũt.* Ad quod reſpiciens Iſolanus 3. par. cap. 6. dixit: [Spiritus ſanctus non deficiet à mouendis cordibus fideliũ, donec omne imperium militantis Eccleſiæ exultans, diuinum Ioſephum noua proſequatur veneratione, condat cœnobia, Eccleſias, ac altaria in eius erigat honorem. Feſta celebrabuntur, & ei vota vouent, & ſoluent cuncti populi: aperiet Dominus aures, præcordiorum intellectus, & viri magni ſcrutabuntur interiora Dei dona, abſcondita in S. Ioſepho, & inuenient theſaurũ optimũ, qualẽ apud ſãctos Patres veteris Teſtamẽti nõ iauenerunt: pinguedo enim, & abundantia donorũ ſpiritualiũ in S. Ioſeph ſpiritualiter micuerũt, ita vt ſimilis ei nõ inueniatur, Sancti enim noui Teſtamẽti à Chriſto dicti ſũt amici, Ioſeph vero Pater ab eo vocatus eſt: illi mundi Reginã coluerũt, vt Dominã, Ioſeph autẽ vt ſponſam. Benedicite igitur ò populi S. Ioſeph, vt benedictionibus repleamini: qui enim benedixerit

S. Bernardinus Senenſ.

Iſolanus.

Digitized by Google

xerit, tibi erit & ipſe benedictus: qui maledixerit tibi, in maledictione reputabitur: vnde Hiſpalen. Ecclesia huius benedictionis participem fieri cupiens, ſolita erat in feſto S. Ioſephi, hunc pium in eius laudem canere hymnum: Eccl. Hiſp.

Hunc diem totum celebrem per orbem,
Virginis ſponſi veneremur omnes,
Turba Cælorum ſimul & beata
Concinat hymnos.
Conditor mundi pius, & Redemptor
Coniugem Matri ſtatuit pudicam,
Eius vt cuſtos foret, atque teſtis
Virginitatis.
Tempus vt plenum fuerat ſalutis,
In virum Ioſeph datus eſt Mariæ,
Ex tribu Iudæ, veniens ab alto
Sanguine Regum.

Gerſon. Vnde doctiſsimus Gerſon ſer. de Natiuit. Virginis in Conc. Lugdunen. habito, ſic loquutus eſt: *Cõgruit huic ſanctæ Synodo laudis aliquid, vel honoris inſtituere pro virginali ſponſo Mariæ Ioſeph, cuius honor redũdat in ipsã, & in eũ, qui de ea natus eſt, Ieſũ Chriſtum, vt ita Maria meritis, & interceſſione tanti, tamque potentis, & imperioſi quodammodo patroni, apud ſponſam ſuam reddatur Eccleſia vnico viro, vero & certo summo Pontifici ſponſo ſuo, vice Chriſti: & nos denique ſinguli Deo renaſcamur, hic per gratiam, & in futuro per gloriam.*

Porrò, quia inter pleraq; alia, quæ à nobis cultum, & venerationem Sanctorum veluti extorquere ſolent, motiuum noſtræ vtilitatis ad id potiſsimum eſſe ſolet; operepretium duxi de efficacitate interceſsionis D. Ioſephi ſuper reliquos ſanctos non nihil diſſerere. Sane omnes iſti ſerui Chriſti ſunt; & ad neminem, niſi ad Ioſeph pertinent verba illa Virginis: *Pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.* Si autem Deus voluntatem ſeruorum timentium ſe facit, vt cecinit Dauid, quãto magis Ioſephi volũtati annuet, quem in ſponſum ſuæ Matris, & in Patrem ſuum legalem, & nutritium elegit, & ſub cuius tutela, & hoſpitio permultos annos, infantiæ, & pueritiæ ſuæ vitã trãſegit? quãta quæſo cũ fiducia, quod olim Cicero ad Cæſarẽ pro Deiotaro ipſius Cæſaris hoſpite, orans dixit: per dexteram obteſtor, quam hoſpes hoſpiti porrexerat, viro parceret, & obtinuit; dicere Chriſto potero: per dexteram, te Chriſte, obteſtor illam, quam hoſpes quondam porrexiſti Ioſepho, mea mihi condones peccata, gratiæ tuæ recipias ſub alas, meq; hoſpitis tui chari indignum licet ſeruulum protectionis tuę digneris beneficio fouere? Hanc Ioſephinæ interceſsionis miram efficacitatẽ conſiderans acerrimus fidei defenſor Io. Echius hom. 2. de S. Ioſeph hæc ſcribit: *Vſque adeo mutua illa Ioſephi cum Domino Ieſu, & Virgine Maria conuerſatio, immẽſam eius arguit ſanctimoniam, & dignitatẽ. Vnde ſperare liqueat, quòd quidquid filium ſuum Chriſtum rogauerit Ioſeph, vel etiam coniugem dilectiſsimam Mariam, eius rei repulſam paſſurus ſit nunquam. Vos itaque chariſsimi, nolite tam ſancti viri obliuiſci, quin eum ſedulo inuocate pio effectu, neque ille in neceſſitate vos deſeret.* Et doctiſsimus Archiepiſcopus Chryſoſtomus à capite fontio lib. de perpetua virginitate Mariæ, & Ioſeph explicatius, [adhuc, inquit, vide filij Regum quanta pro ſuis nutritijs faciãt, & pro ſuis nutricibus, & quanta apud eos pro ſuis amicis poſsint impetrare.] Non credo Chriſtum vnquam obliuioni daturum, quantum Ioſephus pro eo laboris ſuſtinuerit, quantum illi debeat: atque ideo multa pro eo, & fecit ſemper olim, & in illius gratiam deuotis eius facere paratus erit in æternum. Leoni cõparatur Chriſtus propter animi generoſitatem, & nobilitatem. Leone autem nihil eſt magis gratum, & memor, nihil, quod acceptum beneficium maiori cum diligentia, & animi gratitudine rependat. De leone de tribu Iuda non eſt, quòd dubites, quin maiori ſit generoſitate, quã ferox iſtud animal, quod illius eſt figura præditus. Quamobrẽ perpetua apud eum ſuſceptorum à Ioſeph obſequiorũ memoria perſeuerat, & cũ perenni memoria conſtans quoq; atq; perpetua, non dicam paria, ſed infinita, vti & liberalitas, atque generoſitas eius infinita ſunt, referẽdi. Et ſtatim exclamat dicens: *O beatum ergo virum hunc, cui contigit talis filij eſſe nutritium Patrem dici: ò beatos eos, quos iſte dilexerit, quos ſub ſua ſuſceperit ſanctus iſte protectione.* Nihil arbitror potentius ad diuina chariſmata à Deo impetranda, quàm ſcalam hanc aſcendere, à Ioſepho ad Virginem, à Virgine ad Chriſtum, à Chriſto ad Patrem. Chriſtus oſtendit Patri plagas, & vulnera, Mater filio pectus, & vbera, Ioſeph vtrique callos, & dura, quę pro eorũ ſubueniendis neceſsitatibus, fa-

Lucæ. Cicero. Io. Echius. Chryſoſt. à cap. font.

fabrili arte laborando, pertulerat: nec enim ipſe ſuperue in eos dominabatur, ſed pauit eos in innocentia cordis ſui, & in intellectibus manum ſuarum deduxit eos. Acceſſit, quòd alijs ſanctis precandi data eſt facultas: auctoritas autem imperandi Ioſeph, tanquam Patri vberius collata, quàm antiquo Patriarchæ Ioſeph Pharao contulerat: vnde Gerſon in ſua Ioſephina cecinit:

Gerſon.

Quanta ò fiducia, quanta eſt
Vis impetrandi, quia dum vir, dum Pater erat
Vxorem, & natũ velut imperiũ reputatur.

Et quidē, quũ gratia in via ſit, non deſtruit naturã, ſed perfecit, vt docet S.Tho. 1. p. q. 1. art. 8. ad 2. Quanto melius, & perfectius gratia conſummata in patria, quæ quidem eadem numero perſeuerat iuxta illud 1. Corinth. 13. num. 8. *Charitas nunquam excidit?* Vbi D.Thomas lect. 3. in principio ſic explicat: Senſus Apoſtoli eſt: charitas nunquam excidit: quia ſcilicet, ſicut eſt in ſtatu viæ, ita permanebit in ſtatu patriæ. Igitur ſanctiſſimi illius reſpectus, & relationes, vt ita loquar, quæ dum ſuperſtites erant, fuerunt inter Ieſum, Mariam, & Ioſephum, filiationes, & ſubiectiones, perfectius in Cælo ſuo modo permanebunt, vt optimè Gerſon. adnotauit ſerm. de Natiuit. Mariæ.

S.Thom.

D.Thom.

Gerſon.

Ad extremum illud etiam potentiam interceſſionis D.Ioſephi non parum cōmendat, quòd reliqui ſancti certis, & ſingularibus neceſſitatibus ſubueniunt, & pro diuerſitate illarum, ad hunc, vel ad illum confugimus, vt pro gutturis infirmitate ad Blaſium, pro dentium dolore ad Barbarã, pro rebus perditis ad Antoniũ. Vnde D. Tho. ad id reſpiciens 4. diſt. 45. q. 3. art. 2. ad 2. ait: *Quibuſdam ſanctis datũ eſt in aliquibus ſpecialibus cauſis præcipuè patrocinari, ſicut S. Antonio ad ignem: at ſanctiſſimo Ioſeph in omni neceſſitate, & negotio conceſſum eſt opitulari, & omnes ad ſe piè confugientes defendere, fouere, & paterno affectu proſequi.* Vnde lib. vitæ ſeraphicæ virg. S. Tharaſiæ Heliani Ord. montis Carmeli reſtauratricis, legimus, quòd pia hæc mater hoc vniuerſale patrocinium frequenter experta, filias ſuas hortabatur, vt licet quã plurimos alios ſanctos, patronos, & aduocatos haberent, peculiari tamen deuotione protectioni ſanctiſſimi Ioſephi confidē-

D.Thom.

ter ſe committerent, quia magna à Deo beneficia in qualibet neceſſitate eum debere inuocantibus impetrabat.

Ad hæc, quò plures quis habet actiones ad aliquam rem petendam, eò efficacius ius habet ad illam obtinendam: poteſt enim illis diuiſim, aut ſimul illis vti in iudicio iuxta l. non eſt nouum ff. de actionibus empti. Manifeſtum etiam eſt, duo vincula eſſe vno ſtrictora, & amplius operari, vt habetur in authen. de conſanguineis in principio, & authen. itaq; C. communia de ſucceſſionibus: in S. autem Ioſeph tot, ac tam efficacia vincula, tot actiones, & iura concurrunt, vt nulla ratione interceſſio eius repulſam pati queat: ille ab æterno in caput clariſſimæ Dei familiæ electus: ille Dominus domus ſuæ, & princeps omnis poſſeſsionis ſuæ: ille verus Virginis ſponſus, ille Chriſti putatiuus Pater, ille nomē Ieſu publicè ei imponens, ille prudens, ac fideliſsimus Virginis cuſtos, ille carnis Chriſti nutritius, ille Matris Virginis ſolatium, ille infantis Chriſti tutor vigilantiſsimus, ille præfectus menſæ Ieſu, & Matris eius, ille ſocius indiuiduus laborum vtriuſque, ille Magiſter ſacri Palatij, ille aulicus familiaris & Chriſti cubicularius, ille clauem auream ad eum liberè ingrediendi, & egrediendi ſemper deferens, ille legitimitatis Chriſti defenſor, ille Mariæ honoris, & famæ zelator, ille ferculum veri Salomonis, frequenter brachijs ſuis Chriſtum infantem geſtans, ille pro puero Ieſu in templo præſentato ſiclos ſoluens, eius, quo ad fieri potuit, Redemptor factus: ille ab inſidijs, & nece Herodis in Aegyptum Chriſtum ducens, Saluatoris fuit Saluator. Hæc tam, ac inuiolabilia iura, quid quæſo à Deo nō obtinebũt? Et quidem ſi Rex Pharao beneficiũ commune à Patriarcha Ioſeph acceptum, ita gratificatus, vt illimitatã pro ſuis fratribus locupletandis facultatem liberaliſsimè impenderet: (vt enim legimus Gen. 47. *Dixit Rex ad Ioſeph, terra Aegypti in cõſpectu tuo eſt, in optimo loco fac habitare fratres tuos:*) quid obſecro, quid, rogo, pro nobis omnibus, S. Ioſephi filijs, nō gētilis Rex Pharao non Ioſepho Patriarchæ Iacobi filio, ſed Chriſtus Rex Regum, & Dominus dominantiũ, cuius voluntas eſt ſanctificatio noſtrã, non liberaliter concedet? ſane quidquid petieritis Ieſum in nomine Ioſeph, dabit

Geneſ. 47.

dabit vobis. Quid plura? Cum ſanctiſsimus Ioſeph ex Regia Dauidis ſtirpe ſit, vt teſtatur D. Lucas, eo quòd eſſet de domo Dauidis Patris ſuæ liberalitatis; hæres factus non ſolum, quæ petimus, liberaliſsimè præſtat, ſed maiora multo iuxta veræ nobilitatis morē, quā ſummus Pontifex Greg. in c. 1. de donationibus ita deſcribit: *Hanc ſibi quodam modo nobilitas legem imponit, vt debere ſe, quod ſponte tribuit, exiſtimet, & niſi in beneficijs ſuis creuerit, nihil ſe præſtitiſſe putet.* Probate ergo fratres obſecro, & experimini patrocinium ſanctiſſimi Ioſephi: & annuit in vocem illam erumpēs, in quam Regina Saba Regi Salomoni

Gregor.

3. Reg. 10. 3. Reg. 10. *Verus eſt ſermo, quem audiui in terra mea, & probaui, quòd media pars mihi nunciata non fuerit.* Non ſolum autem ſanctiſſimus Ioſeph liberaliter cæleſtia chariſmata ſuis precibus à Chriſto Domino efficaciter nobis impetrat, ſed ad temporalia beneficia non dedignatur auxilium ſuum fidelibus impertiri: etenim in primis ipſe cuſtos eſt, & protector, & comes iter agentium, ac per loca periculoſa peragrantium: nam ex his, quæ ipſe paſſus eſt, tum vt Cęſaris Auguſti edicto pareret, tum cum fugiens Herodis perſequutionē in Aegyptum ire compulſus, & inde in partes Galileæ, & à Galilæa in Iudæam ſufficienter proficiſcentibus, & peregrinantibus ſuccurrere didicit.

Vnde Ioannes Echius hom. 1. de Sancto

Io. Echius. Ioſeph ait: *Omnes inſuper, quibus periculoſe inſtituuntur profectiones, locaque adeunda ſunt parum tuta, ſemet S. Ioſeph committere debent, & ex illo comitatem, ſecuritatē, tutelam, & interceſſionem petere, & fideliter ſperare.* Quod etiam mirabili exemplo comprobatum, refert Magiſter Gratianus Carmelitanus lib. 5. de Sancto Ioſeph

Gratianus. cap. 4. poſt principium: *Erat* (inquit ille) *quidam grauiſſimus pater Ordinis S. Benedicti habitantium in conuentu B. Virginis Montis ſerrati, deuotiſſimus Sancti Ioſeph, qui meditabatur frequenter myſterium illud, & labores, quos cum Chriſto Domino, & Deipara in fugam Aegyptum pertulit. Huic contigit, quòd cum ſuum Conuentum rediens, & obſcura nox illum oppreſſiſſet, in quodam deſerto monte, feris truculentis, & graſſatoribus hominibus pleno, recta illinc itineris amiſſa via, huic ſic deſolato occurrit quidam homo, iumentum agitans, cui pulcherrima mulier, paruulum infantē geſtans in brachijs ſuis, inſidebat, à quo religioſus ille rectam itineris viam edocere poſtulauit; cui homo ille reſpondit, vt ambo ſimul pergerent: ipſe enim probè iter illud nouerat; cumq; de rebus diuinis colloquium miſcuiſſent, monachus cor ſuum, præ nimia dulcedine, deuotione, & ſuauitate intus ardere ſenſit, veluti Diſcipuli illi, qui cum Chriſto Domino Emaus verſus euntes confabulabantur: cumque prope oppidum, quò religioſus ille tendebat, perueniſſent, continuò homo ille, pulcherrima mulier, & ſpecioſus præ filijs hominum puer, diſparuerunt; & deuotus ille Religioſus, quaſi à ſomno excitatus, & ad ſe reuerſus dixit: Nunc ſcio verè, illos ſanctiſſimum Ioſephum, Beatam Virginem ſponſam ſuam, & puerum Ieſum, qui eſt via, veritas, & vita, fuiſſe mihi ſocios, conſolatores, & ductores extitiſſe, & per reliquum vitæ tempus vſque ad mortem in conſpectu Domini pretioſam eorum, quæ à Virgine, & Ioſepho in via audierat, dulcis memoria, & meditatio immobiliter perſeuerarunt.* Vnde meritò B. Ioſepho poſtulans, ſic canebat olim Eccleſia Hiſpalenſis Eccl. Hiſpal.
in hymno eiuſdem feſtiuitatis.

O cuſtos matris Domini,
Deuotos tuo nomini,
Ioſeph alme, per aſpera,
Salua ſemper, & proſpera
Adeſſe tuis famulis,
Dignare dux amabilis:
Sentiant noſtra pectora
Tua ſemper iuuamina:
Tu ſalus, & protectio,
Noſtraque iubilatio.

Rem aliam valde mirabilem memoriæ commendandam, refert Didacus de Iepes Did. de Iep.
Philippi Secundi Hiſpaniarum Regis à ſacris confeſſionibus, & Epiſcopus Tarraconenſis, lib. 2, vitæ Beatæ matris Tharaſiæ cap. 27. Narrat ille, quòd cum Beata illa mater cum alijs eiuſdem Ordinis ſanctimonialibus aſſociata, ſpiritu Dei (vt pie creditur) actæ, monaſterium in oppido de Veas in radicibus montium, Hiſpanè, *Sierra morena*, ſitum habente, ſub inuocatione ſanctiſſimi Ioſephi, proficiſcerentur fundaturæ, via Regia penitus amiſſa, & ad loca lapidibus complantata, manifeſtis plena periculis, inter montium ad cælum aſcendentium cacumina, & vallium ad abyſſum deſcendentium perueniſſent: tunc

Bea-

Beata illa mater, filias ſibi ſocias ſic fuit confidenter alloquuta: *Eia, eia amantiſſimæ ſorores, hoc ſolum habemus reſiduum, vt oculos noſtros ad Dominum humiliter conuertamus, ſanctiſſimiq. Ioſephi patrociniũ deprecemur, & in tam ingenti ruina periculo auxilium imploremus.* O ſancte, & mirabilis Deus in Sanctis tuis? Nec mora quidem à profundiſſima, & altiſſima voragine humana vox, quaſi cuiuſdam viri grandæui in hunc modum proclamans audita eſt: *Siſtite, ſiſtite iter, vlterius non progrediamini, nec moueamini: peribitis alioquin abſque dubio præcipites.* Cuius monitu, aurigæ currus ſtare fecerunt, cumque ab eis vir ille obnixè rogaretur: *Dic, obſecramus, doce nos, rogamus, quid faciendum nobis eſt?* At ille ſtatim reſpondit: *Omnes pariter verſus vnam ſignatam partem iter pedetentim arripite*, quæ quidem non minus apparebat periculoſa. Cumque illi omnes obtemperaſſent, & ſe miraculoſe à præcipitio ereptos conſpexiſſent, vellentque hominem illum inquirere, vt ei debitas perſoluerent gratias, Beata mater eximia deuotione, & lachrymarum profluuio perfuſa, ſocijs ſanctimonialibus dixit: *Fruſtra quippe aurigæ conquiſitum hominem inuenire fatigantur, non inuenirent: erat enim ſanctiſſimus pater meus Ioſeph, qui à periculis nos liberauit, viam noſtram direxit, & in tuto nos collocauit.* quod rei probauit euentus; nam aurigæ vſque ad voraginis profundum deſcendentes, nullum hominem, nec veſtigium hominis inuenientes, defeſſi redìere, & omnes vnanimiter Deo, & ſanctiſſimo Ioſepho gratias exhibentes, reliquam itineris partem alacriter, & velociter peregerunt. Beatus Ioſeph adiutor, & protector eſt nauigãtium, qui in perpetuo fere verſantur periculo: *Qui nauigant mare* (inquit Eccleſiaſt. 43.) Eccl. 43. *narrant pericula eius, audientes auribus noſtris admirabimur.* & Pſalm. 106. *Qui de-* Pſalm. 106. *ſcendunt mare in nauibus, ipſi viderunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo. Aſcendunt vſque ad cælos, & deſcendunt vſque ad abyſſos, Turbati ſunt, & moti ſunt ſicut ebrius, & omnis ſapientia eorum deuorata eſt.* Eorũ etiã præcipuè, qui naufragiũ paſſi ſunt, ſe patronum oſtendit, dominans poteſtati maris, & motum eius mitigans. Quod manifeſto hoc exemplo confirmatur in authentica, & grauiſſima Hiſtoria ſacri, ac Seraphici noſtri Ordinis, quã edidit Pater Ioannes de Fanno, cuius & meminit magiſter Gratianus loc. cit. Refer- Io. de Fano. Gratianus: tur, quòd cũ duo ſanctiſſimi Ioſephi deuoti, & eiuſdem Ordinis Religioſi, Flandriam verſus nauigarent, naui cum multis hominibus demerſa, ipſi quadam arrepta tabella, tribus integris diebus, ac noctibus Ioſeph implorantes, ſuper maris vndas ambulauerunt: & quòd tertia die ſuper eadẽ tabella in medio eorum apparuit iuuenis eleganti forma, & decorus aſpectu, qui eos dulciter, & affabiliter ſalutauit, & eos bono animo eſſe iubens: erant enim iam quaſi viribus deficientes; quo auxilio ſani, & ſalui euaſerunt, & gratias agentes Deo pro beneficij accepti magnitudine, iuuenem illum rogauerunt, vt nomen ſuum eis reuelare dignaretur, qui ſtatim, placido vultu, ſe ſanctum eſſe Ioſephum ingenue faſſus eſt. Experientia item compertum eſt, tam vxores, quam viros zelotypiæ ſtimulos agitatos, ad D. Ioſephum confugientes, diuino auxilio ſuffultos, ab eo dolore liberatos, ſicut & ipſe eodem morbo laborans, Angelum ſibi loquentem audiuit: *Ioſeph noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quod enim incarnatum eſt, de Spiritu ſancto eſt.* Moneo etiam eoſdem coniugatos, vt infantẽ filium ſuum in lucem recens editum, ſtatim B. Ioſepho & B. Virgini offerant, & educandum tradant, obnixè deprecantes, vt velit illi eſſe pater, pædagogus, & tutor: & B. Virgo ſponſa eius dulciſſima, mater, vtrique, & eorum cuilibet diceret: *Accipe puerum: futurum eſt enim, vt Herodes quærat ad perdendum eum*: & B. Virgini in particulari, quod Regis Pharaonis filia, dixit matri, licet non cognitæ, infantis Moyſis: *Accipe puerum iſtum, & nutri mihi, & dabo tibi mercedem tuam.* Exod. 2. Exod. 2. Age iam Virgo ſanctiſſima, miſericordiæ tuæ ſinus aperi, iſte hic filius meus ſit, queſo, filius tuus: nutri obſecro eum, non mihi, ſed tibi: in tua ſemper deuotione permaneat, & ego dabo tibi mercedem tuam: hoc eſt, varia tibi obſequia inceſſanter impendam. Proculdubio infantem recipiet, & abſque vlla comparatione miniſterium excellentius præſtabit, quàm Moyſis mater, licet alioquin hæc illum nutriuit, infantem parum educauit, & adultum tradidit.

Iam

Iam finē dicendi facio, affirmans, fęliciſſimos illos appellari, qui cæleſte hoc donū deuotionis erga Virginem, & Ioſephū ſuſceperint, & in ea ad mortem vſque perſeuerauerint: de illis enim haud inſipienter dixero: *Beatus vir, qui impleuit deſideriū ſuum, ex ipſis non confundetur, cum loquetur inimicis ſuis in porta*. Pſalm. 126. in quæ verba Euthymius ait, antiquum morem fuiſſe hoſtium legatis, vt ante portas ciuitatis loquerētur: Nic. de Lyra legit, *In porta*, id eſt in iudicio, quia iudices antiquitus in portis ſedebant, & ibi coram eis aliquādo factæ ſunt diſputationes fideliū cū infidelibus. Gloſſ. vero moralis ait: *Non confundetur, cum loquetur inimicis ſuis in porta*, ſcilicet mortis, in qua non confundetur à ſpiritibus malignis, quia Virgo ſanctiſſima, fęlix cæli porta, ſuo patrocinio, & efficaci protectione ibi aderit. Vnde Sap. cap. ſexto dicitur: *Facile videtur ab his, qui diligunt eam, & inuenitur ab his, qui quærunt illam: qui de mane vigilauerit ad illam, non laborabit: aſſidentem enim illam foribus ſuis inueniet*. Non confundetur in porta, quia ſanctiſſimus Ioſeph, vir, & ſpōſus Virginis, tunc Sanctorum multitudine ſociatus ſedebit in portis cum ſenatoribus terræ, auxilium, & tutiſſimam protectionē humili deuoto ſuo impertiendo, iuxta illud Prouerb. vlt. *Nobilis in portis vir eius, quando ſederit cum ſenatoribus terræ*. Et forſitan tunc tibi continget, quod his verbis refert S. Gregorius lib. 4. dial. c. 15. 16. & 47. *Nonnunquam omnipotens Deus trepidantium mentes, quibuſdam prius reuelationibus roborat, vt in morte minime pertimeſcant. Nonnumquam etiam in conſolatione egredientis animæ, ipſe apparere ſolet auctor, & reſtitutor vitæ. Interdum etiam contingit iuſtis, vt in morte ſua Sanctorum præcedentium viſiones aſpiciant, ne ipſam mortis ſuæ ſententiam pęnalem pertimeſcāt, ſed dum eorum menti ciuium ſupernorum ſocietas oſtenditur, a carnis ſuæ copula, ſine doloris, & formidinis fatigatione ſoluantur*: Hæc D. Gregorius. Si B. Virgini, & chariſſimo eius ſponſo Diuo Ioſepho deuotum, ac perſeuerantem ſi præſtiteris famulatum, non temerè ſperare poteris in hora mortis, hæc eadem beneficia ſuſcepturum, & tunc ſingulorum vultus intuēs dices, quod olim Iacob filio ſuo Ioſepho: *Iam lætus moriar, quia vidi faciem tuam*. Geneſ. 46. Iam Chriſte Domine lætus moriar, quia vidi faciem tuam ſpecioſam præ filijs hominum. Iam B. Virgo mater miſericordiæ lætus moriar, quia vidi faciem tuā pulchram, vt lunam, electam, vt ſolem. Iam lætus moriar, dulciſsime Ioſeph, quia vidi faciem tuam ſimilem valde pulchritudini Chriſti, & Mariæ. Tunc tandem dulci concentu modulaberis, vt cōtemplatur Euſebius Emiſſenus de gloria Paradiſi: *Quàm delectabilis repauſatio poſt depoſitū grauis oneris faſcem? Quàm dulce poſt longæ captiuitatis catenas ad charam patriam recuperata libertate remeaſſe? quàm pretioſū poſt multa nauigationis pericula ad optatā terram, ac portum deſiderabilem perueniſſe?* Iam iam paſſer ſolitarius à mundi, & proprij corporis rete, & periculoſo laqueo liberatus, inuenit ſibi domum. Iam iam turtur, cuius vox gemebunda, & deſolationis plena in hac mortalium, & miſerrima terra, audiebatur, inuenit nidum, vbi ponat pullos ſuos. Iam iam qui terram arentē cum dolore colebat, æternæ beatitudinis patriam perennis conſolationis irriguam videre incipit: quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum? Concupiſcit, & deficit anima mea in atria domini. Iam iam lux ſplendens cæleſtis, tēpla, & altaria incipit oſtendere: Altaria tua Domine virtutum Rex meus, & Deus meus. Iam iam altaria ſacratiſſima, Beatiſſimam ſcilicet Virginem, & Sanctiſſimū Ioſephum, quorum brachijs vera hoſtia, verum ſacrificium, Verbum caro factum, Deus humanatus, & homo Deificatus geſtabatur, nutriebatur, & ſecurè, ac delitioſè quieſcebat, ad me venientes video: altaria tua Domine virtutum, Rex meus, & Deus meus. Iam iam choros vtriuſque ſexus, Virginum Beatam Virginem, & B. Ioſephum comitantes, & mihi magna cum lætitia occurrentes videre incipio, eoſque à longe reſalutans clamito: Beati, qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te. Concupiſcit, & deficit anima mea in atria Domini: cor meum, & caro mea exultauerunt in Deū viuum: Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Pſal. 126.
Lyran.
Gloſſa.
Sap. 6.
Prou. vlt.
S. Gregor.
Gen. 46.
Euſeb. Emiſ.

Ho-

Homilia Magna, & vltima.

Proſequimur idem argumentum Ioſephi, Virginis ſponſi, varia præconia decantantes, ad maiorem in animis fidelium deuotionem erga illum excitandam.

QVAMVIS de hoc genere argumenti latiſſime diſſeruerim, præcipue lib. 4. & 9. Sanctiſſimi tamen Patris, ac Domini mei Ioſephi præconiorum vena diues adeo, & locuplex eſſe perhibetur, vt tametſi diſertiſſimi Doctores nouas laudes inceſſanter ex ea hauriant, cũ tamen illam exhaurire nequeant: (maior enim eſt omni laude, quem Chriſtus Dominus ineffabili matris ſuæ ſponſi honore, ac patris ſui legalis, ſingulari prærogatiua dignum iudicauit) neceſſe eſt, vt potius deficiant laudatores, quàm materia laudandi: quæ igitur alibi nos prætermiſimus, nunc ſupplere propetamus.

§. I.

De ſanctificatione D. Ioſephi in vtero materno.

GRAVISSIMI Auctores conſtanter affirmant, B. Ioſephum fuiſſe ſanctificatum in vtero materno: vnde ei dicere licuit: *In te confir-* Pſal. 70.
matus ſum ex vtero, de ventre matris meę tu es protector meus, in te cantatio mea ſemper. Ita Doctiſſimus Gerſon Cancell. Pariſien in ſerm. de Natiu. Virginis, in Concilio Conſtantienſi habito, vbi aſſerit, hoc contineri in officio Hieroſolymitano de D. Ioſeph cõpoſito. Et Theophilus, & Chryſoſtomus, vt refert Iſidorus Iſolanus lib. de S. Ioſeph cap. 9. & 10. Margarita Confeſſorum in part. vlt. ex memoralibus, Iacobus Chriſtopolitanus ſuper Canticum B. Virginis, Aſchiepiſcopus de Capite fontium lib. de perpetua virginitate Mariæ, & Ioſephi, ac pęnè innumeri moderniores, quos perlongum eſſet recenſere: idque mihi perſuadeo veriſſimum, quia omnis ſanctificatio in vtero fuit, aut propter ſanctificati excellentem dignitatem futuram, aut quia ad Chriſtum Sanctum Sanctorum ſpeciali ratione ordinabatur: vtrumque autem in noſtro Ioſeph excelluit: ipſe enim iuſtus fuit, & primus, quem Spiritus ſanctus canonizauit in nouo teſtamento, vocans illum iuſtum: *Ioſeph autẽ vir eius cum eſſet iuſtus,* & ſupra omnes viros ordinatus fuit, prius, & immediatius ad Chriſti infantis tutelam. Igitur rationabiliter credimus in vtero fuiſſe ſanctificatum. Vnde ſi Hieremias in vtero ſanctificatus legitur, Hierem. 1. *Factum eſt ad me verbum Domini dicens: priuſquam te formarem in vtero noui te, & antequam exires de vulua ſanctificaui te, & Prophetã in Gentibus dedi te.* Id quod ita fieri decuit propter expreſſiorem prophetiam, quam de Chriſto venturo editurus erat; potiori iure D. Ioſeph ſanctificari decebat propter expreſſiſſimam Chriſti notitiam ſupra cunctos viros, ac familiariſſimã quã cũ illo ſubiturus erat cõſuetudinẽ: quod ſi Ioannes Baptiſta in vtero fuit ſanctificatus, vt dicitur Luc. 1. *Et Spiritu ſancto replebitur adhuc ex vtero matris ſuæ;* quia Præcurſor Chriſti, & clamoſus eius præco futurus, ac digito illum demonſtraturus erat: quanto potiori iure S. Ioſeph in vtero ſanctificari debebat, quia Chriſti Domini non præcurſor, ſed nutritius; non præco, ſed pater legalis, & Dei Genitricis ſponſus futurus erat?

Gerſon. Theophil. Chryſoſt. Iſidorus. Marg. Cõf. Iac. Chriſt. Match. 1. Hierem. 1. Luc. 1.

Atque hinc etiam efficitur, vt Sanctiſſimus Ioſeph fuerit confirmatus in gratia ad ſimilitudinem Apoſtolorum: ita docẽt Gerſon in ſerm. de Natiuit. Virginis, & in ſua Ioſephina, & Gratianus libr. 5. de Ioſeph cap. 5. tit. 1. Hinc conſequenter dicendũ, quòd toto ſuæ vitæ curriculo nullum peccatum mortale commiſerit, vt docet Auguſtinus de natura, & gratia, quem ſequuti ſunt multi recentiores. Gerſon in ſua Ioſephina, Margarita Confeſſ. in q. vlt. ex moralibus. Fonſeca in vita Chriſti. Barrad. lib. 6. concord. c. 8. prope fin. Gratian lib. 5. de Ioſeph: c. 5. tit. 1. id quod ex eo clare patet, quia effectus doni confirmationis in gratia, eſt non peccare mortaliter, vt docet S. Thomas 3. p. q. 27. ar. 6. Inſuper arbitror B. Ioſepho fuiſſe extinctũ pec-

D. Thom. Gratianus. Auguſt. Gerſon. Marg. Cõf. Fonſeca. Barradius. Gratianus.

Digitized by Google

peccati fomitem, aut ſaltem ligatum; ita cenſet idem Gerſon ſerm. de Natiuitate Mariæ; Ioannes Echius ſerm. de S. Ioſeph, Iacobus Epiſcopus in cant. B. Virginis, Buſtenſis in Marial. 4. par. ſerm. 12. per totũ, Andreas de Soto lib. de Ioſeph cap. 10. Caniſius lib. 2. de Virgine cap. 13. poſt med. Salmeron tom. 3. tract. 29. Etenim cum B. Ioſeph à Deo fuiſſet B. Virgini datus in adiutorium ſimile ſibi, maximè quò ad dona, & virtutes, cõcernentes communem matrimonij conuictum, cui maximè congruebat extinctio, vel ligatio fomitis in Ioſeph, Deus, à quo cæleſte hoc matrimoniũ fuit ſpecialiter ordinatum: ***Qui attingit à fine, vſque ad finem diſponens omnia ſuauiter***, ſicut B. Virgini fomitem extinxit, vt docuit D. Thom. ſic & B. Ioſeph, vel ſi non extinxit, ſaltem ligauit: etenim B. Virgo vitam actura erat cum ſanctiſſimo Ioſeph, & non vtcunque, ſed tam familiariter, vt à quotidiano viri conſpectu, domeſticoq; conuictu ſe minimè abſtineret: imo illum & comitem, & ſocium continuum haberet: is enim duxit illam in Aegyptum, & ab Aegypto reduxit, ſoluſq; cum ſola tam longinquã, & tam ſecretam viam confecit, vt nullum periculum in ſuo puriſſimo cælibatu vereretur. Nec dubium prorſus, quin caſtiſſimus, & ſinceriſſimus amor ex mutuis illis vitæ communis officijs, atq; obſequijs, magis, magiſq. fuerit in dies confirmatus, & ad commodiorem Chriſti pueri educationem magnum fructum attulerit. Quid autem illi metuerent? cuius incontinentiæ periculo ſubiacerent, tam firmis, & ſolidis diuinæ gratiæ præſidijs communiti, vt lex carnis, & effrænis concupiſcentia ſanctum, & diuinum in illis amorem nulla ex parte imminueret, atque labefactaret? Vnde egregiè Caniſius lib. 2. de Deip. cap. 13. inquit: *De Ioſeph ſcribit Gerſon in hoc iuſto, & aquè caſto viro peccati originalis fomitem, vel extinctum, vel depreſſum fuiſſe, ſed & prorſus decuiſſe, ne præſtans Virginis forma, & cohabitatio familiaris ipſum ad libidinem ſollicitaret, aut aliqua ex parte commoueret. Quamuis decor eximius, & admirabilis Mariæ nullum ad fœdam carnis concupiſcentiam incitabat.* Deinde originalis peccati effectus, quamprimum apparuit in motibus concupiſcentiæ exordinatis, vt Geneſ. 2. legimus: *Vbi cum primi parentes in ſtatu originalis iuſtitiæ eſſent nudi, non erubeſcebant*. Igitur credendus eſt Ioſeph ligatum habuiſſe fomitem peccati originalis, ne etiam naturaliter, & abſque deliberatione in quempiam concupiſcentiæ appetitum prorumperet eius ſenſus, dũ in conſortio Virginis verſaretur etenim appetitus operatur circa obiectum applicatum, niſi per actualem motionem à ſuperiori potentia contineatur. quam naturalem inclinationem, & efficaciam non videntur ſoli habitus poſſe impedire: nam ſicut vitia non ſufficiunt ad tollendam inclinationem ad bonum, ita neq; virtutes, licet alioquin perfectiſſime poſſunt tollere naturalem inclinationem appetitus ad ſenſibilia, quæ interdum rationi repugnant, & ad illa nonnunquam mouentur, niſi aliunde diuinitus præueniatur. Igitur cum ſanctiſſimum Ioſephum, nullus prorſus libidinis motus vnquã pulſauerit, manifeſtè efficitur, vt ſuauiter in eo omnis concupiſcentia ceſſaret, fomitem in eo extinctum, aut ligatum fuiſſe non ſolum per habitus, & virtutes, ſed & per diuinam gratiam excitantem, præuenientem, & illum adiuuantem.

Gerſon. Ioan. Echius. Iacob. Epiſ. Buſtenſis. Andr. de Soto. Caniſius. Salmeron. Sapient. 8. Caniſius. Gen. 2.

Ad hæc Virgo ſanctiſſima caſtellũ diuinum eſt, in quod ingreſſus fuit Ieſus, Luc. 10. Caſtellum enim à caſtitate dicitur, quaſi caſtum lilium, vt docet Gloſſa ord. ibi. Vnde D. Bernard. ſerm. 2. de Aſſumpt. in principio ait: ***Quid introiſſe eum dicimus in caſtellum? etiam in anguſtiſſimum virginalis vteri diuerſoriũ intrauit***. In cuſtodem autem fideliſſimum huius caſtelli cæleſtis datus fuit B. Ioſeph, vt contra Heluidium teſtatur D. Hieronymus cuiuſcunque vero caſtilli cuſtos, maximè à Rege Hiſpaniarum conſtitutus, debet eſſe nobilis, atque adeò à tributis ignobilium prorſus exemptus, vt habetur in lib. 6. & 7. tit. 18. par. 2. Igitur cum ſanctiſſimus Ioſeph fuerit à Deo cuſtos Mariani caſtelli conſtitutus, oportebat ne tributi illius ſolutionem ſubiret, de quo gemens D. Paulus dicebat: ***Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?*** 2. Corinth. 12. & ad Rom. 7. ***Sentio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.***

Luc. 2. Gloſ. ord. D. Bernard. D. Hieron. contra Heluidium. 2. Cor. 12. ad Rom. 7.

De

§. 2.

De nominis Ioſeph excellentia.

NOMEN Ioſeph ei diuinitus, & peculiari Dei prouidentia contigit: ita Albertus Magnus ſuper Miſſus eſt cap. 48. & Iſolanus 1. par. cap. 1. & c. 2. per totum, & Cardinalis Toletanus ſuper Lucam cap. 1. explicans illa verba: *Cui nomen erat Ioſeph*. Idque probant primo ex præcedenti typo, & figura. Nam Ioſeph filius Iacob, de quo in Geneſ. capitibus multis diuerſa referuntur, in fide, quam Domino ſuo ſeruauit, non auſus impudicè tangere Dominam ſuam, & caſtitate conſequenter, & myſteriorum reuelatione, procurationis commiſſione, cibi conſeruatione, & terræ prælatione, iſtius Ioſeph typum geſſit: ille autem diuino nutu nomē Ioſephi accepit, quod augmentū interpretatur. Igitur & noſter, vt figura reſpondeat figurato, maximè, quòd ſignificatio illa augmenti egregiè in Ioſephum conuenit, vt his verbis notauit Albertus Magnus ſuper Miſſus eſt: *Proprietas, & ſignificatio, quæ incrementum ſonat, optimè congruit, quia per hanc diſpoſitionem quantum ad proximum, & quantum ad Deum, ſublimius fuit: virtutum videlicet augmētatione, famæ celebritate, hominis reuerentia, & dilectione, Matris Dei familiaritate, & diuina, vt putabatur, paternitate.*

Alber. Magnus. Iſolan. Card. Tol. Alber. Magnus.

D. Aug. D. Auguſt. à ſignificatione nominis laudes Sanctorum decerpit: etenim ſerm. 1. de S. Stephano ſic ait: *Stephanus enim Græcè, Latinè corona appellatur. Iam corona nomen habebat, & ideo palmam martyrij ſuo nomine præferebat.* Vnde Card. Tolet. ſuper cap. 1. Lucæ in illa verba: *Cui nomen erat Ioſeph*, poſtquam dixerat cum D. Hieronymo augmentū ſignificare, ſic ait: *Ad hanc ſignificationem alludens Iacob Geneſ. 49. quando filio ſuo Ioſeph benedixit, ſic loquutus eſt: filius accreſcens Ioſeph; filius accreſcens, quaſi diceret; verè ò fili Ioſeph, auctus es, & accreuiſti, ſicut nomen tuum ſignificat: nam excelluiſti, & in dignitatem prouectus eſt tantam, vt omnium fratrum tuorum ſis ſupremus, & qui natu penè vltimus eras, effectus ſis primus honore. Hoc idem nomen ſponſus Beatæ Virginis ex diuino conſilio ſortitus eſt, vt potiori iure de eo dicere poſſimus: vir accreſcens Ioſeph, vir accreſcens: in tantam enim exaltatus eſt dignitatem, vt Matris Dei, cui inter puras creaturas, ſanctitate, & dignitate nihil eſt æquale, meruerit eſſe verus ſponſus, & vnigeniti Filij Dei Pater nuncupatus. Quibus duobus priuilegijs, & titulis auctus eſt ſuper omnes Patriarchas, & Prophetas, qui ante eum fuerunt. Quibus ſi adiungas, quòd quem Reges, & Prophetæ deſiderauerunt videre, & non viderunt, audire, & non audierunt: ipſe non ſolum vidit, & audiuit, ſed in vlnis ſæpè portauit, frequenter amplexus, & oſculatus eſt, perplures annos cibauit, veſtiuit, & paternis officijs ipſi miniſtrauit; iure profectò nomen hoc adeptus videbitur.* Et paulò inferius de augmēto ſpirituali noſtri Ioſeph agēs ſubdit: *Si vero virtutē animi ſpectes, non inferiorem, aut æqualem illi Patriarchæ filio Iacob, ſed longe ſuperiorem inuenies. In illo enim Ioſeph caſtitas mirificè commendatur, qui vt refertur Geneſ. cap. 39. Dominæ ſollicitanti ad peccandum, non ſolum non acquieuit, ſed etiam elegit potius iram Domini ſui pati, & peccatorem reputari, quàm crimen contra Deum committere: verè magna caſtitas eſt hæc. At quis non admiretur noſtrum Ioſeph, qui perplures annos cum Virgine pulcherrima ſponſa ſua ita conuerſatus eſt; vt tamen neque vllo verbo, nec cogitatione, neque motu interiori, qui minus cum ſumma puritate conueniret, quique ſolet in ſanctiſſimis viris, vel ex aliqua leui cauſa ſubrepere, fuerit inquinatus.* Denique filium, ſi non parem, ſaltem non degenerem ſponſum matris ſuæ eligere æquum erat. Nam quibus Deus munus iniungit, pro muneris qualitate ſolet communicare perfectionem. Idquod non obſcurè adumbratum fuit in melioratione facta à Patriarcha Iacob dilecto filio ſuo Ioſeph (figura noſtri) qui morti proximus ſic eum fuit alloquutus, Geneſ. cap. 48. *Do tibi partem vnam, extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio, & arcu meo.* Hanc autem partem fuiſſe Beatæ Virginis figuram omnes fatentur: tulit enim eam Deus de manu Amorrhæi in gladio, & arcu ſuo: non enim contentus fuit eam liberare in gladio, qui in propinquum ſuum effectum operatur, eam in toto vitæ curriculo ſeruans ab omni actuali peccato, etiam veniali; ſed etiam

Card. Toletan. Geneſ. 49. Geneſ. 39. Geneſ. 48.

arcu, qui in remotum vindictam operatur præliberans eam ab originali. Fuit præterea B. Ioſeph auctus ſuper omnes homines, nam cæteris Chriſtus Dominus partem ſui commiſit; caput Præcurſori Ioanni in baptiſmo præbuit, Ioanni Euangeliſtæ pectus in cœna, Thomæ Apoſtolo vulnera, Magdalenæ pedes, Principi Apoſtolorum Petro, & ſucceſſoribus eius poteſtatem, & claues; ſanctiſſimo autem Ioſepho, vt cui conueniat illud Eccleſiaſtici cap. 4. *Vnus eſt, & ſecundum non habet:* certè Chriſtus Dominus ſe totũ integrum filiali affectu tradidit per multorum annorum curricula gubernandum, nutriendum, ac paternis officijs pertractandum. Fuit præterea ſanctiſſimus noſter Ioſeph accreſcens, & auctus in zelo diuinæ gloriæ, & conuerſionis animarum. Nam ſi de Patriarcha Ioſepho, qui noſtrum adumbrabat, dixit Diuus Cyrillus Epiſcopus Alexandrinus libro 10. in Geneſim ad finem, tom. 1. *Ioſeph enim additio Dei interpretatur: addita enim Eccleſia gentium gregibus Iſrael eſt, & in innumerabilem gentium ſe multitudinem propagauit. Vnde Saluator noſter ait: Et alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet vnum ouile, & vnus paſtor.* Ioann. cap. 10. quanto præſtantius, & verius poterit hoc dici de ſanctiſſimo ſponſo Virginis, de quo Diuus Bernardinus Senenſis tomo 3. ſermon. 1. de Sancto Ioſeph articulo 2. cap. primo, ait: *Credo, iſtum virum ſanctum Ioſeph fuiſſe ſollicitiſſimum pro omnium ſalute ad ſimilitudinem ſponſæ ſuæ.* Et Iſolanus quarta parte cap. quarto ait: *Plus eſt Chriſtum prædicare facto, quàm verbo:* Ioſeph autem Chriſtum factis ſummopere prædicauit; quibus quidem occaſionem vniuerſo præſtitit orbi, vt conuerteretur ad adorandum verum Deum, hominem factum. Itidem veri prædicatores de ſurſum illuminantur, ſuo tempore loquuntur, & ad verum Deum cognoſcendum, quoſcumque conuertere conantur. Ioſeph quidem ab Angelis fuit illuminatus, quibus cũ conuerſabatur, ſuo tempore loquutus eſt de Deo. Verba enim prædicatoris fumus ſunt diuini ignis in corde ardentis, atque in Chriſti cognitionem mortales ad vitam æternam deducere ſa-

Matth. 3.
Io. 11. 13. 20
Matth. 16.
Eccl. 4.
Cyril. Alex.
Ioan. 10.
S. Bernardinus Senenſ.
Iſolanus.

tagentis: Ioſeph multos per annos habitantem in Aegypto meditemur. An non credimus, illum ſæpiſſimè exhorratum fuiſſe eos, cum quibus conuerſabatur Aegyptios, vt Deum verum colerent? maxime quando contingeret eos audire Meſſiam, promiſſum in lege Iudæorum aduenisſe, & vt crederent, neruoſe ſuaſiſſe? Nec tantum Beatus Ioſeph prædicator extitit Apoſtolicus, ſed etiam typus fuit, & exemplum Prædicatorum, vt Diuus Hilarius ſuper caput ſecundum Matth. his verbis adnotauit: *Ioſeph ſponſus Virginis circumferens Chriſtum, nunc in Aegyptum, nunc in Iudæam, deſignat Apoſtolos Chriſtum prædicantem Iudæis, & Gentibus.*

Fuit etiam Sanctiſſimus Ioſeph auctus, quatenus nomen eius frequentiſſime in Euangelio repetitum inuenitur: etenim Matthæi cap. 5. *Ioſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus.* & infra: *Cum eſſet deſponſata mater Ieſu Maria Ioſeph:* ac deinde: *Ioſeph autem vir eius cum eſſet iuſtus.* & poſtmodum: *Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam.* & rurſus: *Exurgens autem Ioſeph à ſomno, fecit ſicut præcepit ei Angelus Domini.* & capite ſecundo: *Ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph.* & infra: *Defuncto autem Herode, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph in Aegypto.* & Lucæ capite primo: *Miſſus eſt Angelus Gabriel ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph.* & capite ſecundo: *Aſcendit autem & Ioſeph à Galilæa.* & ibidem: *Inuenerunt Mariam, & Ioſeph, & infantem.* & capite tertio: *Putabatur filius Ioſeph.* & capite quarto: *Nonne hic eſt filius Ioſeph?* & alibi ſub nomine parentis. Quod quidem mira Dei prouidentia geſtum, non dubitamus, vt optime aduertit Albertus Magnus ſuper Miſſus, c. 47. in hæc verba: *Vt iuſtus apud Deum demonſtretur Ioſeph, cuius nomen, tanquam in libro vitæ ſcriptũ, in Euangelio ſignanter exprimitur, vt notus hominibus intelligatur, qui teſtis virginitatis B. Virgini adhibetur, vt nomen eius dignè in memoriam hominum vertatur, qui in patrem Dei aſſumitur putatiuum.* Et D. Bonauent. opuſ. de vita Chriſti c. 6. *Vere de S. Ioſeph dici poteſt*, ait, *quod laus eius in Euangelio.* Rectè quidẽ in Ioſeph conuenit, quod de S. Ioſia dicitur: *Memoria Ioſiæ in* com-

D. Hilarius.
Matth 1.
Idem c. 2.
Luc. 1.
Idem c. 2.
Idem c. 3.
Idem c. 4.
Alb. Magn.
D. Bonauen.
Eccl. 49.

compoſitione odoris, opus pigmentarij, in omni ore, quaſi mel, indulcabitur eius memoria, & vt muſica in conuiuio vini. Eſt enim nomen Ioſeph, vt ibidem c. 50. de Simone Oniæ filio dicitur: *Quaſi arcus fulgens inter nebulas gloriæ, & quaſi flos roſarum in diebus vernis, & quaſi lilia, quæ ſunt in tranſitu aquæ, & quaſi thus redolēs in diebus æſtatis, quaſi ignis effulgens, & thus ardēs in igne, quaſi vas auri ſolidum, ornatum omni lapide pretioſo.* Et tandem non ſolum in terris apud homines, ſed etiam in cælis apud Deum, Angelos, & homines glorificatos, honorabile eſt hoc ſacrum nomen, vt pulchrè ſatis his verbis Iſolanus 4. parte. cap. 7. *Quantis plauſibus, qua lætitia, quibus honoribus, ac præconijs perſonare cæleſtem credimus Hieruſalem, cum Ioſeph nominatur? quem parentem Deus ipſe vocare dignatus eſt, quem Regina Angelorum ſponſum amantiſſimum adhuc clamitat?*

Eccl. 50.

Iſolan.

His omnibus addo non ſine maxima, & peculiari Dei prouidentia fuiſſe factum, nullum huius nominis Ioſeph appellatione in Chriſti Domini Apoſtolatum fuiſſe admiſſum: vt enim conſtat Actorum cap. 1. Apoſtoli agentes de ſubſtitutione faciēda in locum proditoris Iudæ: *Statuerunt duos, Ioſeph, qui vocabatur Barſabas, qui cognominatus eſt Iuſtus, & Matthiam;* & per diuinam ſortem electus, & prælatus fuit Matthias: *Dederunt ſortes eis, & cecidit ſors ſuper Matthiam, & annumeratus eſt cum vndecim Apoſtolis.* Ambo, Ioſeph ſcilicet, & Matthias, erant Chriſti diſcipuli, ambo ſerui Dei: Ioſeph tamen ab Apoſtolis primus nominatus: *Statuerunt duos, Ioſeph qui cognominatus eſt Iuſtus, & Matthiam.* Primo autem loco nominatus, ſolet cæteris paribus præferri, vt habetur in l. quoties, ff. de vſufructu. & ex plurimis iuribus, & doctoribus reſoluit Tiraquellus libro de iure primogenitorum. Vnde D. Laurentius Iuſtinianus in concione Sancti Matthiæ Apoſtoli, poſt medium dixit: *Quis non prætuliſſet ex his Ioſeph Iuſtum cognomento, & vita? & tamen aliter iudicauit omnipotens, cuius iudicia longe ab humanis diſtantia ſunt.* Quòd ſi dicas duorum propoſitorum adhuc liberam eſſe cuiuſque electionem cæteris paribus; certè in vnius tantum electione idipſum contigiſſe video; nam vt dicitur Actorum capite quarto, Apoſtolus Barnabas, cum antea Ioſeph nominaretur: *Ioſeph autem, qui cognominatur Barnabas,* nomine Barnabæ ſeruato, Ioſephi appellationem reliquit. Sanè, ni fallor, hæc ita contigiſſe arbitror, vt ſingularitas, & excellentia huius nominis Ioſeph in Beato noſtro Ioſepho ſolum effulgeret. Vnde Iſolanus parte 4. cap. 7. poſt medium ait: *Amicos Chriſtus vocauit Apoſtolos, Ioſephum patrem ipſe Deus, & homo nominabat.* Et tertia parte cap. 18. ſic ait: *Sunt autem quatuor proprietates Apoſtolicæ dignitatis: Annunciatio Euangelij: Euntes prædicate Euangelium omni creaturæ. Illuminatio: Vos eſtis lux mundi. Reconciliatio: Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Et per Spiritum Sanctum loquutio: Non enim eſtis vos qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis. Hæ proprietates digniſſimæ ſunt, quia ſunt immediatè à Chriſto, & ſub Chriſto, & propter Chriſtum. Proprietates verò Sancti Ioſeph fuere, deſponſatio Reginæ cælorum, nominatio Patris Regis Angelorum, defenſio Meſſiæ promiſſi in lege Iudæorum, educatio Saluatoris omnium. Et hæ proprietates ſunt immediatè ſuper Chriſtum, ad Chriſtum, & propter Chriſtum. Quiſquis ergo ingenio polles, rerum diuinarum præmiſſa veritate, diſcurre, argue, conclude ab Apoſtolicæ comparatione Maieſtatis ad cæleſtem Ioſeph dignitatem, quanta ſit illi præſtita dignitas, ſanctitudo, ac virtutum inexplicabilis perfectio. Accede ad cor altum, & non deprimetur, aut humilior erit apud te maieſtas Apoſtolici culminis, ſed exaltabitur Deus in latentibus donis patris ſui putatiui Ioſeph. Quamobrem mens contemplationi dedita, ingrediatur locum, quem calamus refugit; intelligat animus, quod verba exprimere declinant, admiretur ingenium, quod ſcripta non attingunt: veneretur denique totus homo, quod cæleſti tectum gloria lates.* Hæc ille.

Act. 1.

l. quoties. Tiraquel.

Laur. Iuſtin.

Actor. 4.

Iſolanus.

Matth. vlt.
Matth. 5.
Marc. vlt.
Ioann. 15.

Ex quo facilè colligemus, valde rationi eſſe conſonum, noſtrum Beatum Ioſeph præ omnibus alijs, quacunque ratione Chriſto Domino coniunctis, nomine augmenti pleno eſſe decorandum. Quòd ſi, vt iura diſponūt, vt poſſit vir nobilis prohibere, ne quiſpiam alienæ familiæ arma ſua deferat, aut maiorum ſuorum

Bartolus. Caſſaneus. rum nomine appelletur, vt tradunt Bartolus in tract. de inſignijs, & armis, & Caſſaneus in Cathalogo gloriæ mundi, 1. parte. Tiraq. & Tiraquellus de nobilitate cap. 6. certè B. Ioſeph omnium nobiliſſimus, & ex Dauidica Regali progenie deſcendens, iure poterat impedire, ne quiſpiam ſuo nomine inſigneretur. Quod ſi ille, qui Chriſti corpus ſepeliuit, Ioſeph eſt appellatus, diuino conſilio factum, puta, quia ſicut Ioſeph noſter, corpus ſæpe tangere, pannis inuoluere, & attrectare debebat, idem etiã illum præſtare oportuit, vt D. Matth. narrat: Matth. 27. *Venit quidam homo diues ab Arimathia, nomine Ioſeph, qui & ipſe diſcipulus erat Ieſu, & accepto corpore, Ioſeph inuoluit illud in ſyndone munda, & poſuit illud in monumento ſuo nouo, quod exciderat in petra.* Cum igitur hic fuerit in locum, & miniſterium noſtri B. Ioſeph quodam modo ſubſtitutus, mirum non eſt, ſi eodem nomine gaudeat, cum ſubrogatus ſapiat vicem eius, in cuius locum ſubrogatur, vt habetur in l. decernimus, vbi Bartolus. C. de aquæductu lib. 11. & reſoluit Tiraquel. de iure primog. q. 40. l. decernim. Bartolus. Tiraquel.

§. 3.

De pulchritudine corporali, & ſpirituali Diui Ioſephi, vbi de quadruplici eius Iuſtitia.

D. Auguſt. CVM corporis pulchritudo naturale Dei donum ſit, vt dixit D. Auguſt. lib. 15. de Ciuitate, c. 22. ambigendum non eſt, Chriſtum, Mariam, & Ioſephum, inter quos mira fuit conformitas, naturali pulchritudinis dote minime caruiſſe. De Chriſto Domino id cecinit Regius vates Pſal. 44. Pſalm. 44. *Speciosus forma præ filijs hominum:* de vtraque enim pulchritudine ſpirituali, & corporali loquutum fuiſſe ibi Da D. Thom. uidem, teſtatur D. Thom. in commentario huius loci, vbi in eius confirmationem adducit verba D. Auguſt. de Chriſto, dicens: *Nobis cernentibus vbique ſpecioſus, pulcher in manibus parentum, pulcher in miraculis, pulcher in flagellis, pulcher deponẽs animam, pulcher in patibulo, pulcher in ligno, pulcher in cælo.* Beatam autem Virginem pulchram commendat ſponſus, vt lunam Cant. 6. & ibidem: *Pulchra es, ſuauis, & decora.* Cant. 6. Super quæ verba Vgo de Sancto Victore ait: *Quam pulchra, & ſuauis, quam ſcrutator rerum probat, quam inſpector cordium laudat, quam diligit auctor pulchritudinis, cui teſtimonium Magiſter veritatis præbet.* Vgo de S. Victore. Diuum tandem Ioſephum pulcherrimum fuiſſe, ita vt poſt Virginem matrem, nullus fuerit Chriſto ſimilior, docuerunt Iuſtinus Martyr in Dialogo contra Triphonem, & Lexicon Theologicum verbo *Ioſeph*, & doctiſſimus Iuſtin. mart. Lexic. Theologicum. Gerſon Cancellarius Pariſienſis, in ſermone de Natiuitate B. Mariæ, habito in Concilio Conſtantienſi, & in ſua Ioſephina, Gerſon. auctor ſummæ Margaritæ Confeſſorum, qui in quæſt. vltima ex moral. quas poſuit in laudem ſanctiſſimi Ioſeph, compendioſè dixit: Marg. Cõf. *Ioſeph fuit Chriſto ſimillimus, & per conſequens formoſiſſimus.* Et Bernardinus Buſtenſis quarta parte, ſermone 12. & Iſolanus quarta parte capite nono. Buſtenſis. & prima parte, capite vndecimo, & 12. Iſolanus. idque iam, vt commune receptum eſt apud fideles, vt quamplurimi noſtri temporis ſcriptores ingenuè fatentur; & ratió opitulatur, tum quia (teſte Ariſtotele libro ſecundo de Anima capite quarto, Ariſt. textu 34.) naturaliſſimum eſt omnibus viuentibus, natura non errante, generare ſibi ſimile, nõ ſolum ſecundum eſſentiam, ſed & ſecundum accidentia corporalia, Ethiops generat Ethiopem, leproſus leproſum, pulcher pulchrum: ſanctiſſimus autem Ioſeph perpulchros habuit parentes, quos refert Diuus Matthæus in eius Matth. 1. Genealogia, Dauidem, Salomonem, Iacobum, Thamarem, & alios etiam proximiores, & in eo terminata fuit linea Regiæ illorum proſapiæ: quis autem credat in deformitatem fuiſſe terminatam? Tum Id colligitur ex fine, ad quem fuit ordinatũ matrimonium inter Virginem, & Ioſephũ, ſcilicet propter honorẽ Virgini debitum, conſeruandum, & ipſi etiam Chriſto Domino, vt filius Ioſeph putaretur, vt Patres omnes adnotãt: at Chriſtus Dominus ſpecioſus fuit ſuper filios hominum: ergo, vt facilius finis filiationis putatiuę obtineretur, oportebat Ioſephũ eſſe ſimilẽ Chriſto, atque adeo pulcherrimum: quod egregiè ſic cecinit Gerſon in ſua Ioſephin. in fine: Gerſon.

Apon. Turtur pudiciſſima. Apon. lib.4. in Cant.
Thronus Dei. D. Auguſt. in præfat. lib. 1. de Aſſumpt. tom. 9.
Methodius. Tabernaculum Dei ſanctiſſimum. Metho. hom. in hypopant. Domini.
Iacob. Templum ſanctificatum. Iacob. in liturg.
Ildefonſus. Templum Dei viui. Ildefonſ. ſerm. de Aſſumpt. & ſer. de Natiuit. B. Mariæ.
Origen. Terra ſitiens, & iunia. Origenes hom. 17. in Geneſ.
Auguſtinus. Terra promiſſionis. D. Auguſt. ſerm. poſt Dominicam primam quadrageſimæ.
Bernar. Terra de qua veritas orta eſt. D. Bern. poſt med. ſer. de aquæductu in Natiuitate Mariæ, D. Auguſt. in Pſal. 84.
Auguſtinus. Ildefonſus. Terra, quæ dedit fructum ſuum. Ildefonſus locis iam citatis, & D. Bernard. ſerm. 4. de Aſſumpt.
Bernard. Thalamus ſponſi. D. Bernard. ſermo de Aduentu.
Tabernaculum fœderis.
Thalamus pietatis, & gratiæ.
Thalamus immaculatus. D. Beruard.
Terra lacte, & melle manans. D. Bernard.
Tuba deſerta. Idem author.
Beſychius. Trinitatis complementum. Eſichius. ſer. de S. Deip.
Auguſtinus. Petr. Dam. Totius Trinitatis viuum tabernaculum. D. Auguſtinus.
Totius ſalutis exordium. B. Petr. Damian.
Pſal. 45. Tabernaculum ſanctificatum Altiſſimi. Pſalm. 45.
Terra benedicta.

V

Iudic. 6. VEllus Gedeonis. Iudic. 6. D. Ambr. ſer. 13. de Natiuit. Domini, Method. orat. ad hypopant. Ildefonſ. ſer. 3. de Aſſumpt. & ſerm. 2. de partur. B. Mariæ, Caſſiodor. in pſalmos, D. Bernard. in c. 12. Apoc.
Method. Caſſidor. Bernardus.
Auguſt. Ildefonſus. Virgo beatiſſima. D. Auguſtinus ſer. 2. de Annunciat. Ildefonſus ſerm. 1. & 2. de Aſſumpt. & cap. 1. de virginitate beatæ Mariæ.
Bernar. Ildefonſus. Ruper. Virgo ſapiens. D. Bernard. homil. 3. ſuper Miſſus eſt, & ſer. de Natiuit. B. Mariæ, Ildefonſ. ſer. 1. & 4. de Aſſumpt. Rupert. lib. 4. in caput 4. Matthæi.
Hieronym. Bernar. Ildefonſus. Bruno. Virgo ſancta corpore, & ſpiritu. D. Hier. poſt initium, Ter. 1. de Aſſumpt. tom. 4. D. Bernar. hom. 2. de laud. Mariæ, Ildef. ſer. 6. de Aſſumpt. Bruno ſer. 1. de laud. B. Virginis.
Virgo decora corpore, & animo fulgida. B. Ildefonſ. ſer. 4. de Aſſumptione.
Virgo de radice Ieſſe. Iſai. 11. D. Hieron. lib. 4. in Iſai. 11. & epiſt. 22. ad Euſtoch. de cuſtod. virginitatis. Ildefonſus Hieronym.
Vniuerſas filias ſupergreſſa. Prouerb. 31. Prouerb. 31.
Virgo prudentiſsima. 1. Reg. 25. 1. Reg. 25.
Virgula fumi ex vniuerſis aromatibus. Cant. 3. Cant. 3.
Vas aureum, cæleſte manna continens. Exod. 16. Exod. 16.
Virga florens. Num. 7.
Virgini Ioanni commendata. Ioan. 19. Ioan. 19.
Vaticinium Prophetarum. D. Hieron. in cap. 6. Micheæ. Hieron.
Vitis vuas pulchras producens. Chryſipp. Hieroſolym. ſermo de S. Maria. Chryſipp.
Vas electionis. D. Cyprianus ſerm. de Natiuit Chriſti. Cyprian.
Virga florens Aaronis. D. Chryſoſt. in Geneſ. Chryſoſt.
Virga Moyſis. D. Ambroſ. ad Siric. Papam lib. 10. epiſt. 8. & D. Bernardus ſerm. 2. in miſſus. Ambroſius. Bernard.
Vrna aurea habens manna. Andr. Hieroſ. in ſalut. Angel. Andr. Hier.
Virgo caſta vni Chriſto deſponſata. Diuus Bernard. ſer. 1. de Circumciſ. Domini. Bernard.
Virgo electa. D. Bernard. homil. 2. de laudib. Mariæ.
Virgo admiranda. D. Bernardus homil. 2. ſuper Miſſus.
Virgo benigna. Ephræm orat. ad beatam Virginem. Ephrem.
Virgo candidata virtutibus. Ildefonſus ſerm. 6. de Aſſumpt. Ildephon.
Virgo clemens. S. Ephræm vbi ſupra. Ephræm.
Virgo dealbata Spiritus ſancti muneribus. Ildefonſ. ſer. 6. de Aſſumpt. Ildefonſ.
Virgo deuota. D. Bernard. hom. 1. & 3. ſuper Miſſus. Bernard.
Virgo fide perſpicua. Ildefonſ. vbi ſupra. Ildefonſus.
Virgo fidelis. Rupert. lib. 4. cap. 14. in 1. lib. Regum. Rupert.
Virgo fœcunda. Ildefonſus ſermone 1. de Aſſumpt. Ildefonſ.
Virgo inuiolata. Origenes ſerm. 2. de Aſſumpt. D. Ioan. Damaſc. in hymnum Aſſumptionis. Origen. Damaſcen.
Virgo incorrupta. D. Ambroſ. in Pſalm. 118. Ambr.
Virgo immaculata. Ildefonſ. de perpet. virginit. B. Mariæ. Ildefonſ.
Virgo impolluta. Ephræm oratione ad B. Virginem. Ephrem.

Virgo

Ildefonſus Virgo inclyta. Ildefonſus. ſermone 1. de Aſſumpt.
Petr. Dam. Virgo ineffabilis. Petr. Damian. ſerm. 2. de Natiuit. B. Virg.
Ephræm. Virgo miſericors. Ephræm oratione ad B. Virg.
Ildefonſus. Virgo mirabilis. Ildefonſ. ſermone 1. de Aſſumpt.
Irenæus. Virgo obaudiens. Irenæus lib. 3. c. 33.
Ildefonſus. Virgo perpetua. Ildefonſ. ſer. 6. de Aſſump. & ſer. de Purificat.
Virgo præclara. Ildefonſ. ſer. de Aſſumpt.
Andr. Hier. Virgo præclariſſima. Andr. Hieroſol. in ſalut. Angel.
Ildefonſus. Virgo pudica. Ildefonſ. lib. de perpet. virginit. & parturit. B. Virg.
Virgo pudiciſsima. Idem Ildefonſ. ſerm. 1. de Aſſumpt.
Bernardus. Virgo Regia. Diuus Bernardus ſermone 2. de Aduent. epiſt. 174. ad Canonic. Lugdun. de Concept.
Leo Papa. Virgo ſacra. Leo Papa ſermone 3. de Natiuit. Domini, Ildofonſ. ſerm. 4. & 6. de Aſſumpt.
Cyrillus. Virgo ſancta. D. Cyrill. de recta in Deum fide ad Reginas, & lib. 8. in Iulianum, & epiſt. ad Neſtor.
Bernardus. Virgo ſobria. D. Bernard. loco iam notato.
Ephræm Virgo ſincera. Ephræm in oratione ad B. Virg.
Ildefonſ. Virgo venerabilis. Ildefonſ. ſer. 3. & 4. de Aſſumpt.
Virgo auguſtiſſima. Ildefonſ. c. 1. de virginit. B. Mariæ.
Greg. Naz. Virgo caſtiſſima. D. Gregor. Nazianz. in orat. de Chriſto patiente.
Bernard. Virgo omni honore digniſſima. D. Bernar. hom. 2. ſuper Miſſus eſt.
Giſelber. Virgo florentiſſima. Giſilbert. de altercat. cap. 7. & 14.
Method. Vberrimus totius ſanctitatis fons. S. Method. mart.
Rup. Abb. Virtutum operatrix. Rupert. Abbas.
Bernard. Vitæ genitrix. D. Bernard.
Virga Aaronis.
Cyril Alex. Virginitatis corona. Diuus Cyrillus Alexandrinus.
Damaſcen. Verbi Mater D. Io. Damaſc.
Auguſt. Vitæ parens. D. Auguſtinus.
Epiphan. Vitis veritatis fertiliſſima, & non vindemiata. D. Epiphanius.
Germanus. Virgo illuſtris. S. Germanus.
Vnitarum inter ſe naturarum officina.
Procl. Epiſc. Proclus Epiſcop.

Virginis primiceria. D. Antonius. Anton.
Virgo virginum. Giſilbert. Giſilbert.
Virgo florentiſſima vita, & moribus præcellentiſſima Idem author.
Virgo dulcis, & ſerena. Innoc. Papa. Innoc. Papa.
Vita noſtra. In cant. Salue Regina. Cant. Salue Regina.
Vnicum moleſtiarum leuamem.
Vas inſigne deuotionis. In Litania Deip. In Lit. Deip.
Veritas Prophetarum.

Z

Zelatrix diuinæ legis.

Homilia XIV.

Proſequimur principale argumentum, ſingulare illud documentum tradentes, ad deuotionem Virginis acquirendam, vt qui illam adipiſci cupit, caſtiſsimum eius ſponſum D. Ioſephum ſpeciali veneratione colat

INTER obſequia Deiparæ Virgini pręſtanda, ad eius deuotionem obtinendam, illud magni momenti eſſe reor, vt ſanctiſsimum Ioſephum chariſsimū eius ſponſum, ſingulari cultu proſequamur: id enim Chriſto Domino, & eius Matri gratiſsimum fore ex multiplici capite haud temerè mihi perſuadeo, tum quia id ipſi nos exemplo ſuo docuere, qui tanquam caput illius ſacræ familiæ eum coluerunt. Etenim Chriſtus (vt ait D. Lucas) ſubditus erat eis: Beata autem Virgo, cum coniux eius eſſet, diuino oraculo Ioſephum monente, noli timere accipere Mariam coniugem tuam: & vir (vt ait D. Paulus) caput ſit mulieris; manifeſtum eſt ſe ei ſubieciſſe, & illum tamquuam caput ſuum coluiſſe. Quod ſi vulgò dici cõſueuit, Regis ad exemplum, totus cõponitur Orbis. Certe cum Chriſtus Rex, & Regina Maria varia obſeruantiæ, & comitatis obſequia D. Ioſepho exhibuerint, par eſt, vt & nos eorum exemplo permoti ſeruitutis noſtræ ſtipēdia ei perſoluamus. Tū quia nemo ingenuus negat, quin obſequia filijs præſtita, parentibus exhibita, & quæ maritis præſtantur uxoribus eorum, etiam facta cenſea-

D. Luc. D. Paul.

ſeantur. Cū ergo D. Ioſeph legalis, & putatiuus Chriſti Pater fuerit: *Putabatur filius Ioſeph*, nec non verus Virginis maritus extitit, *Ioſeph virū Mariæ*, ſane obſequia, ei facta, tanquam ſibi exhibita ſuſcipient illi: vnde ad id reſpiciens eruditus, ac pius auctor Iſolanus 3. part. c. 4. dixit. *Gratiſſimum Deo non veremur dicere, ſi quiſpiam votis ſanctum implorauerit Ioſephū, & conſtanti teneamus fide; talia vota Deo immortali fore gratiſſima, necnon & Reginæ Angelorum.* Nec dubium quidem, rem acceptiſsimam nos facere Dei filio, quando Patrem eius putatiuum Ioſeph talibus veneramur obſequijs, qui enim honorat Patrē, honorat filium: qui ſponſum diligit, & ſpōſam diligit, qui munera ſponſo donat, ſpōſam quoq; gaudijs afficit; tum quia cū ad D. Ioſephum quis conuertitur, illum colēdo, & auxilium ab eo implorando, perfecte implet cōſilium illud Spiritus ſancti Iob 5. *Voca, ſi eſt, qui tibi reſpondeat, & ad aliquē ſanctorū conuertere*.. In quē locū S. Thom. ait: *Ad aliquem ſanctum hominem deprecare.* Quis autē quæſo ſanctior homo Ioſeph euangelico teſtimonio iuſtus cognominato? qui propter excellentem eius caſtitatē dignus habitus eſt Chriſti Pater legalis, & Dei Genitricis ſponſus fieri. Quare ſicut olim illi Patriarchæ Ioſeph omnes Aegyptij, obſequium ſe Regi præſtare putantes, vt re vera præſtabāt, genuflectebant, ac varijs modis ei famulabantur, ita vos ſecuri, ac certi; quidquid in cultum D. Ioſephi exhibueritis, tam Chriſto, quàm Virgini fore gratiſsimū, varia ei obſequia impendite. S. Iſolanus 4. par. c. 7. huius veritatis non ignarus, audet dicere: *Cum Dei filius intuetur in lumine gloriæ, quempiam ſancto affici Ioſeph, illius ſtudere honori, eius implorare ſuffragia; gaudet profecto, vt filij ſui nutritorem honoret: annuit votis, exaudit clementius, & pro paterna gloria abundantius munera impetrātibus effundit celeſtia: an forte Reginā mundi totis non optare animi ſui votis gloriam, ſui veriſſimi ſponſi, & honorem dubitamus?* Vnde idem auctor 3. par. c. 6. hoc ſalubre monitum nobis præbet in hæc verba: *Quando B. Virginis Roſarium perſolueris, non te pigeat in fine Roſarij, quapiam in honorem ſponſi ſui Ioſeph peragere: talibus enim tua Deo gratiora redduntur, quibus pariter Cælum lætificabis, & terram.* Imo ex hiſtoria Orientali refert idē 3. par. c. 9. Chriſtum Dominum dixiſſe ad Ioſephum: *Ero auxiliator omni homini in Eccleſia iuſtorū, qui in die memoriæ tuæ, ò Ioſeph, Deo ſacrificia obtulerit, & qui meditabitur in vita tua, & in laboribus tuis.*

Iſolanus. Iob 5. S. Iſolanus.

Tandem mihi ſanè videtur D. Ioſephus, tanquā ſtipendium, & tributum ſibi debitum, à nobis cultū, & ſingularē erga ipſum deuotionē expoſtulare poſſe, prout ſapienter noſter Bernardinus Senenſ. tom. 3. ſer. de S. Ioſeph art. 2. c. 2. vbi ait: *Si compares Ioſephum ad totam Eccleſiam, nō ne iſte homo electus, & ſpecialis, per quē, & ſub quo Chriſtus eſt ordinatè, & honeſtè introductus in mundum? ſi ergo Virgini Matri tota Eccleſia ſancta debitrix eſt, quia per eā Chriſtum ſuſcipere digna facta eſt; ſic profectò poſt eam huic Ioſepho debet gratiam, & reuerentiam ſingularem: ipſe enim eſt clauis veteris Teſtamenti, in qua Patriarchalis, & Prophetalis dignitas promiſſum conſequitur fructum. Certe olim in Eccleſia velo tegebatur, quātæ dignitatis, & ſanctitatis eſſet Ioſeph ſponſus Virginis, & Pater Chriſti putatiuus, ſed ſciſſum eſt velum templi à ſummo vſque deorſum, & per fidē Chriſti ſacroſancta myſtera Orbi vniuerſo peruenerunt, & in hoc Cælorum Regno, ideſt Eccleſia, apertū eſt Dei templū, & facta ſunt fulgura, & voces Concionatorum; ſequutæ ſunt voces Doctorum, quæ de tanto, & ſanctiſsimo Ioſepho nouerunt, concionibus, & ſcriptis celebrarūt.* Ad quod reſpiciens Iſolanus 3. par. cap. 6. dixit: [Spiritus ſanctus non deficiet à mouendis cordibus fideliū, donec omne imperium militantis Eccleſiæ exultans, diuinum Ioſephum noua proſequatur veneratione, condat cœnobia, Eccleſias, ac altaria in eius erigat honorem. Feſta celebrabuntur, & ei vota vouent, & ſoluent cuncti populi: aperiet Dominus aures, præcordiorum intellectus, & viri magni ſcrutabuntur interiora Dei dona, abſcondita in S. Ioſepho, & inuenient theſaurū optimū, qualē apud ſāctos Patres veteris Teſtamēti nō iauenerunt: pinguēdo enim, & abundantia donorū ſpiritualiū in S. Ioſeph ſpitualiter micuerūt, ita vt ſimilis ei nō inueniatur, Sancti enim noui Teſtamēti à Chriſto dicti ſūt amici, Ioſeph vero Pater ab eo vocatus eſt: illi mundi Reginā coluerūt, vt Dominā, Ioſeph autē vt ponſam. Benedicite igitur ò populi S. Ioſeph, vt benedictionibus repleamini: qui enim benedixerit

S. Bernardinus Senenſ. Iſolanus.

xerit, tibi erit & ipſe benedictus: qui maledixerit tibi, in maledictione reputabitur: vnde Hiſpalen. Eccleſia huius benedictionis participem fieri cupiens, ſolita erat in feſto S. Ioſephi, hunc pium in eius laudem canere hymnum:

Eccl. Hiſp.

Hunc diem totum celebrem per orbem,
Virginis ſponſi veneremur omnes,
Turba Cælorum ſimul & beata
Concinat hymnos.
Conditor mundi pius, & Redemptor
Coniugem Matri ſtatuit pudicam,
Eius vt custos foret, atque teſtis
Virginitatis.
Tempus vt plenum fuerat ſalutis,
In virum Ioſeph datus eſt Mariæ,
Ex tribu Iudæ, veniens ab alto
Sanguine Regum.

Gerſon. Vnde doctiſsimus Gerſon ſer. de Natiuit. Virginis in Conc. Lugdunen. habito, ſic loquutus eſt: *Cõgruit huic ſanctæ Synodo laudis aliquid, vel honoris inſtituere pro virginali ſponſo Mariæ Ioſeph, cuius honor redũdat in ipſã, & in eũ, qui de ea natus eſt, Ieſũ Chriſtum, vt ita Maria meritis, & interceſſione tanti, tamque potentis, & imperioſi quodammodo patroni, apud ſponſam ſuam reddatur Eccleſia vnico viro, vero & certo ſummo Pontifici ſponſo ſuo, vice Chriſti: & nos denique ſinguli Deo renaſcamur, hic per gratiam, & in futuro per gloriam.*

Porrò, quia inter pleraq; alia, quæ à nobis cultum, & venerationem Sanctorum veluti extorquere ſolent, motiuum noſtræ vtilitatis ad id potiſsimum eſſe ſolet; operepretium duxi de efficacitate interceſsionis D. Ioſephi ſuper reliquos ſanctos non nihil differere. Sane omnes iſti ſerui Chriſti ſunt; & ad neminem, niſi ad Ioſeph pertinent verba illa Virginis: *Pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.* Si autem Deus voluntatem ſeruorum timentium ſe facit, vt cecinit Dauid, quãto magis Ioſephi volũtati annuet, quem in ſponſum ſuæ Matris, & in Patrem ſuum legalem, & nutritium elegit, & ſub cuius tutela, & hoſpitio permultos annos, infantiæ, & pueritiæ ſuæ vitã trãſegit? quãta quæſo cũ fiducia, quod olim Cicero ad Cæſarẽ pro Deiotaro ipſius Cæſaris hoſpite, orans dixit: per dexteram obteſtor, quam hoſpes hoſpiti porrexerat, vito parceret, & obtinuit; dicere Chriſto potero: per dexteram, te Chriſte, obteſtor illam, quam hoſpes quondam porrexiſti

Luca.

Cicero.

Ioſepho, mea mihi condones peccata, gratiæ tuæ recipias ſub alas, meq; hoſpitis tui chari indignum licet ſeruulum protectionis tuę digneris beneficio ſouere? Hanc Ioſephinæ interceſsionis miram efficacitatẽ conſiderans acerrimus fidei defenſor Io. Echius hom. 2. de S. Ioſeph hæc ſcribit: *Vſque adeo mutua illa Ioſephi cum Domino Ieſu, & Virgine Maria conuerſatio, immẽſam eius arguit ſanctimoniam, & dignitatẽ. Vnde ſperare liqueat, quòd quidquid filium ſuum Chriſtum rogauerit Ioſeph, vel etiam coniugem dilectiſsimam Mariam, eius rei repulſam paſſurus ſit nunquam. Vos itaque chariſſimi, nolite tam ſancti viri obliuiſci, quin eum ſedulo inuocate pio effectu, neque ille in neceſſitate vos deſeret.* Et doctiſsimus Archieoiſcopus Chryſoſtomus à capite fontio lib. de perpetua virginitate Mariæ, & Ioſeph explicatius, [adhuc, inquit, vide filij Regum quanta pro ſuis nutritijs faciãt, & pro ſuis nutricibus, & quanta apud eos pro ſuis amicis poſsint impetrare.] Non credo Chriſtum vnquam obliuioni daturum, quantum Ioſephus pro eo laboris ſuſtinuerit, quantum illi debeat: atque ideo multa pro eo, & fecit ſemper olim, & in illius gratiam deuotis eius facere paratus erit in æternum. Leoni cõparatur Chriſtus propter animi generoſitatem, & nobilitatem. Leone autem nihil eſt magis gratum, & memor, nihil, quod accep tum beneficium maiori cum diligentia, & animi gratitudine rependat. De leone de tribu Iuda non eſt, quòd dubites, quin maiori ſit generoſitate, quã ferox iſtud animal, quod illius eſt figura præditus. Quamobrẽ perpetua apud eum ſuſceptorum a Ioſeph obſequiorũ memoria perſeuerat, & cũ perenni memoria conſtans quoq; atq; perpetua, non dicam paria, ſed infinita, vti & liberalitas, atque generoſitas eius infinita ſunt, refetẽdi. Et ſtatim exclamat dicens: *O beatum ergo virum hunc, cui contigit talis filij eſſe nutritium Patrem dici: ò beatos eos, quos iſte dilexerit, quos ſub ſua ſuſceperit ſanctus iſte protectione.* Nihil arbitror potentius ad diuina chariſmata à Deo impetranda, quàm ſcalam hanc aſcendere, a Ioſepho ad Virginem, à Virgine ad Chriſtum, à Chriſto ad Patrem. Chriſtus oſtendit Patri plagas, & vulnera, Mater filio pectus, & vbera, Ioſeph vtrique callos, & dura, quę pro eorũ ſubueniendis neceſsitatibus,

Io. Echius.

Chryſoſt. à cap. font.

fabrili arte laborando, pertulerat: nec e-
nim ipſe ſuperue in eos dominabatur, ſed
pauit eos in innocentia cordis ſui, & in-
intellectibus manum ſuarum deduxit eos.
Accedit, quòd alijs ſanctis precandi data-
eſt facultas: auctoritas autem imperandi
Ioſeph, tanquam Patri vberius collata-,
quàm antiquo Patriarchæ Ioſeph Pharao
Gerſon, contulerat: vnde Gerſon in ſua Ioſephina
cecinit:

Quanta ò fiducia, quanta eſt
Vis impetrandi, quia dum vir, dum Pater
erat
Vxorem, & natũ velut imperiũ reputatur.

Et quidẽ, quũ gratia in via ſit, non deſtruit
S.Thom. naturã, ſed perfecit, vt docet S.Tho. 1. p. q.
1. art. 8. ad 2. Quanto melius, & perfectius
gratia conſummata in patria, quæ quidem
eadem numero perſeuerat iuxta illud 1.
D.Thom. Corinth. 13. num. 8. *Charitas nunquam-*
excidit? Vbi D. Thomas lect. 3. in principio
ſic explicat: Senſus Apoſtoli eſt: charitas
nunquam excidit: quia ſcilicet, ſicut eſt in
ſtatu viæ, ita permanebit in ſtatu patriæ.
Igitur ſanctiſſimi illius reſpectus, & rela-
tiones, vt ita loquar, quæ dum ſuperſtites
erant, fuerunt inter Ieſum, Mariam, & Io-
ſephum, filiationes, & ſubiectiones, perfe-
ctius in Cælo ſuo modo permanebunt, vt
Gerſon. optimè Gerſon. adnotauit ſerm. de Nati-
uit. Mariæ.

Ad extremum illud etiam potentiam in-
terceſſionis D. Ioſephi non parum cõmen-
dat, quòd reliqui ſancti certis, & ſingulari-
bus neceſſitatibus ſubueniunt, & pro diuer
ſitate illarum, ad hunc, vel ad illum confu-
gimus, vt pro gutturis infirmitate ad Bla-
D.Thom. ſium, pro dentium dolore ad Barbarã, pro
rebus perditis ad Antoniũ. Vnde D. Tho.
ad id reſpiciens 4. diſt. 45. q. 3. art. 2. ad 2.
ait: *Quibuſdam ſanctis datũ eſt in aliqui-*
bus ſpecialibus cauſis præcipuè patrocinari,
ſicut S. Antonio ad ignem: at ſanctiſſimo Io-
ſeph in omni neceſſitate, & negotio conceſ-
ſum eſt opitulari, & omnes ad ſe piè confu-
gientes defendere, fouere, & paterno affectu
proſequi. Vnde lib. vitæ ſeraphicæ virg. S.
Tharaſiæ Heliani Ord. montis Carmeli re-
ſtauratricis, legimus, quòd pia hæc mater
hoc vniuerſale patrocinium frequenter
experta, filias ſuas hortabatur, vt licet quã
plurimos alios ſanctos, patronos, & aduo-
catos haberent, peculiari tamen deuotio-
ne protectioni ſanctiſſimi Ioſephi confidẽ-
ter ſe committerent, quia magna à Deo
beneficia in qualibet neceſſitate eum de-
bite inuocantibus impetrabat.

Ad hæc, quò plures quis habet actiones
ad aliquam rem petendam, eò efficacius
ius habet ad illam obtinendam: poteſt e-
nim illis diuiſim, aut ſimul illis vti in iudi-
cio iuxta l. non eſt nouum ff. de actionibus
empti. Manifeſtum etiam eſt, duo vincula-
eſſe vno ſtrictora, & amplius operari, vt ha
betur in authen. de conſanguineis in prin-
cipio, & authen. itaq; C. communia de-
ſucceſſionibus: in S. autem Ioſeph tot, ac
tam efficacia vincula, tot actiones, & iura
concurrunt, vt nulla ratione interceſſio e-
ius repulſam pati queat: ille ab æterno in-
caput clariſſimæ Dei familiæ electus: ille
Dominus domus ſuæ, & princeps omnis
poſſeſsionis ſuæ: ille verus Virginis ſpon-
ſus, ille Chriſti putatiuus Pater, ille nomẽ
Ieſu publicè ei imponens, ille prudens, ac
fideliſsimus Virginis cuſtos, ille carnis
Chriſti nutritius, ille Matris Virginis ſo-
latium, ille infantis Chriſti tutor vigilan-
tiſsimus, ille præfectus menſæ Ieſu, & Ma-
tris eius, ille ſocius indiuiduus labo-
rum vtriuſque, ille Magiſter ſacri Palatij,
ille aulicus familiaris & Chriſti cubicula-
rius, ille clauem auream ad eum libere-
ingrediendi, & egrediendi ſemper defe-
rens, ille legitimitatis Chriſti defenſor, ille
Mariæ honoris, & famæ zelator, ille fercu-
lum veri Salomonis, frequenter brachijs
ſuis Chriſtum infantem geſtans, ille pro
puero Ieſu in templo præſentato ſiclos ſol-
uens, eius, quo ad fieri potuit, Redemptor
factus: ille ab inſidijs, & nece Herodis in-
Aegyptum Chriſtum ducens, Saluatoris
fuit Saluator. Hæc tam, ac inuiolabilia iu-
ra, quid quæſo à Deo nõ obtinebũt? Et qui
dem ſi Rex Pharao beneficiũ commune à
Patriarcha Ioſeph acceptum, ita gratifica-
tur, vt illimitatã pro ſuis fratribus locuple-
tandis facultatem liberaliſsimè impende-
ret: (vt enim legimus Gen. 47. *Dixit Rex* Geneſ. 47.
ad Ioſeph, terra Aegypti in cõſpectu tuo eſt,
in optimo loco fac habitare fratres tuos:)
quid obſecro, quid, rogo, pro nobis omni-
bus, S. Ioſephi filijs, nõ gẽtilis Rex Pharao
non Ioſepho Patriarchæ Iacobi filio, ſed
Chriſtus Rex Regum, & Dominus domi-
nantiũ, cuius voluntas eſt ſanctificatio no-
ſtra, non liberaliter concedet? ſane quid-
quid petieritis Ieſum in nomine Ioſeph,
dabit

Digitized by Google

dabit vobis. Quid plura? Cum ſanctiſsimus Ioſeph ex Regia Dauidis ſtirpe ſit, vt teſtatur D. Lucas, eo quòd eſſet de domo Dauidis Patris ſuæ liberalitatis hæres factus non ſolum, quæ petimus, liberaliſsimè præſtat, ſed maiora multo iuxta veræ nobilitatis morē, quā ſummus Pontifex Greg. in c. 1. de donationibus ita deſcribit: *Hanc ſibi quodam modo nobilitas legem imponit, vt debere ſe, quod ſponte tribuit, exiſtimet, & niſi in beneficijs ſuis creuerit, nihil ſe præſtitiſſe putet.* Probate ergo fratres obſecro, & experimini patrocinium ſanctiſſimi Ioſephi: & annuit in vocem illam erumpēs, in quam Regina Saba Regi Salomoni 3. Reg. 10. *Verus eſt ſermo, quem audiui in terra mea, & probaui, quòd media pars mihi nunciata non fuerit.* Non ſolum autem ſanctiſſimus Ioſeph liberaliter cæleſtia chariſmata ſuis precibus à Chriſto Domino efficaciter nobis impetrat, ſed ad temporalia beneficia non dedignatur auxilium ſuum fidelibus impertiri: etenim in primis ipſe cuſtos eſt, & protector, & comes iter agentium, ac per loca periculoſa peragrantium: nam ex his, quæ ipſe paſſus eſt, tum vt Cęſaris Auguſti edicto pareret, tum cum fugiens Herodis perſequutionē in Aegyptum ire compulſus, & inde in partes Galileæ, & à Galilæa in Iudæam ſufficienter proficiſcentibus, & peregrinantibus ſuccurrere didicit.

Gregor.

3. Reg. 10.

Vnde Ioannes Echius hom. 1. de Sancto Ioſeph ait: *Omnes inſuper, quibus periculoſæ inſtituuntur profectiones, locaque adeunda ſunt parum tuta, ſemet S. Ioſeph committere debent, & ex illo comitatem, ſecuritatē, tutelam, & interceſſionem petere, & fideliter ſperare.* Quod etiam mirabili exemplo comprobatum, refert Magiſter Gratianus Carmelitanus lib. 5. de Sancto Ioſeph cap. 4. poſt principium: *Erat* (inquit ille) *quidam grauiſſimus pater Ordinis S. Benedicti habitantium in conuentu B. Virginis Montis ſerrati, deuotiſſimus Sancti Ioſeph, qui meditabatur frequenter myſterium illud, & labores, quos cum Chriſto Domino, & Deipara in fuga in Aegyptum pertulit. Huic contigit, quòd cum ſuum Conuentum rediens, & obſcura nox illum oppreſſiſſet, in quodam deſerto monte, feris truculentis, & graſſatoribus hominibus pleno, recta illinc itineris amiſſa via, huic ſic deſolato occurrit quidam homo, iumentum agitans, cui pulcherrima mulier, paruulum infantē geſtans in brachijs ſuis, inſidebat, à quo religioſus ille rectam itineris viam edocere poſtulauit; cui homo ille reſpondit, vt ambo ſimul pergerent: ipſe enim probè iter illud nouerat; cumq; de rebus diuinis colloquium miſcuiſſent, monachus cor ſuum, præ nimia dulcedine, deuotione, & ſuauitate intus ardere ſenſit, veluti Diſcipuli illi, qui cum Chriſto Domino Emaus verſus euntes confabulabantur: cumque prope oppidum, quò religioſus ille tendebat, perueniſſent, continuò homo ille, pulcherrima mulier, & ſpecioſus præ filijs hominum puer, diſparuerunt; & deuotus ille Religioſus, quaſi à ſomno excitatus, & ad ſe reuerſus dixit: Nunc ſcio verè, illos ſanctiſſimum Ioſephum, Beatam Virginem ſponſam ſuam, & puerum Ieſum, qui eſt via, veritas, & vita, fuiſſe mihi ſocios, conſolatores, & ductores extitiſſe, & per reliquum vitæ tempus vſque ad mortem in conſpectu Domini pretioſam eorum, quæ à Virgine, & Ioſepho in via audierat, dulcis memoria, & meditatio immobiliter perſeuerarunt.* Vnde meritò B. Ioſepho poſtulans, ſic canebat olim Eccleſia Hiſpalenſis in hymno eiuſdem feſtiuitatis.

Io. Echius.

Gratianus.

O cuſtos matris Domini,
Deuotos tuo nomini,
Ioſeph alme, per aſpera,
Salua ſemper, & proſpera
Adeſſe tuis famulis,
Dignare dux amabilis:
Sentiant noſtra pectora
Tua ſemper iuuamina:
Tu ſalus, & protectio,
Noſtraque iubilatio.

Eccl. Hiſpal.

Rem aliam valde mirabilem memoriæ commendandam, refert Didacus de Iepes Philippi Secundi Hiſpaniarum Regis à ſacris confeſſionibus, & Epiſcopus Tarraconenſis, lib. 2, vitæ Beatæ matris Tharaſiæ cap. 27. Narrat ille, quòd cum Beata illa mater cum alijs eiuſdem Ordinis ſanctimonialibus aſſociata, ſpiritu Dei (vt piè creditur) actæ, monaſterium in oppido de Veas in radicibus montium, Hiſpanè, *Sierra morena*, ſitum habente, ſub inuocatione ſanctiſſimi Ioſephi, proficiſcerentur fundaturæ, via Regia penitus amiſſa, & ad loca lapidibus complantata, manifeſtis plena periculis, inter montium ad cælum aſcendentium cacumina, & vallium ad abyſſum deſcendentium peruenissent: tunc

Did. de Iep.

Bea-

Beata illa mater, filias ſibi ſocias ſic fuit confidenter alloquuta: *Eia, eia amantiſſimæ ſorores, hoc ſolum habemus reſiduum, vt oculos noſtros ad Dominum humiliter conuertamus, ſanctiſſimiq. Ioſephi patrociniũ deprecemur, & in tam ingenti ruina periculo auxilium imploremus.* O ſancte, & mirabilis Deus in Sanctis tuis? Nec mora quidem à profundiſſima, & altiſſima voragine humana vox, quaſi cuiuſdam viri grandæui in hunc modum proclamans audita eſt: *Siſtite, ſiſtite iter, vlterius non progrediamini, nec moueamini: peribitis alioquin abſque dubio præcipites.* Cuius monitu, aurigæ currus ſtare fecerunt, cumque ab eis vir ille obnixè rogaretur: *Dic, obſecramus, doce nos, rogamus, quid faciendum nobis eſt?* At ille ſtatim reſpondit: *Omnes pariter verſus vnam ſignatam partem iter pedetentim arripite*, quæ quidem non minus apparebat periculoſa. Cumque illi omnes obtemperaſſent, & ſe miraculoſe à præcipitio ereptos conſpexiſſent, vellentque hominem illum inquirere, vt ei debitas perſoluerent gratias, Beata mater eximia deuotione, & lachrymarum profluuio perfuſa, ſocijs ſanctimonialibus dixit: *Fruſtra quippe aurigæ conquiſitum hominem inuenire fatigantur, non inuenirent: erat enim ſanctiſſimus pater meus Ioſeph, qui à periculis nos liberauit, viam noſtram direxit, & in tuto nos collocauit.* quod rei probauit euentus; nam aurigæ vſque ad voraginis profundum deſcendentes, nullum hominem, nec veſtigium hominis inuenientes, defeſſi rediere, & omnes vnanimiter Deo, & ſanctiſſimo Ioſepho gratias exhibentes, reliquam itineris partem alacriter, & velociter peregerunt. Beatus Ioſeph adiutor, & protector eſt nauigãtium, qui in perpetuo fere verſantur periculo: *Qui nauigant mare* (inquit Eccleſiaſt. 43.) *narrant pericula eius, audientes auribus noſtris admirabimur.* & Pſalm. 106. *Qui deſcendunt mare in nauibus, ipſi viderunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo. Aſcendunt vſque ad cælos, & deſcendunt vſque ad abyſſos. Turbati ſunt, & moti ſunt ſicut ebrius, & omnis ſapientia eorum deuorata eſt.* Eorũ etiã præcipuè, qui naufragiũ paſſi ſunt, ſe patronum oſtendit, dominans poteſtati maris, & motum eius mitigans. Quod manifeſto hoc exemplo confirmatur in authentica, & grauiſſima Hiſtoria ſacri, ac Seraphici noſtri Ordinis, quã edidit Pater Ioannes de Fanno, cuius & meminit magiſter Gratianus loc. cit. Refertur, quòd cũ duo ſanctiſſimi Ioſephi deuoti, & eiuſdem Ordinis Religioſi, Flandriam verſus nauigarent, naui cum multis hominibus demerſa, ipſi quadam arrepta tabella, tribus integris diebus, ac noctibus Ioſeph implorantes, ſuper maris vndas ambulauerunt: & quòd tertia die ſuper eadẽ tabella in medio eorum apparuit iuuenis eleganti forma, & decorus aſpectu, qui eos dulciter, & affabiliter ſalutauit, & eos bono animo eſſe iubens: erant enim iam quaſi viribus deficientes; quo auxilio ſani, & ſalui euaſerunt, & gratias agentes Deo pro beneficij accepti magnitudine, iuuenem illum rogauerunt, vt nomen ſuum eis reuelare dignaretur, qui ſtatim, placido vultu, ſe ſanctum eſſe Ioſephum ingenue faſſus eſt. Experientia item compertum eſt, tam vxores, quam viros zelotypiæ ſtimulos agitatos, ad D. Ioſephum confugientes, diuino auxilio ſuffultos, ab eo dolore liberatos, ſicut & ipſe eodem morbo laborans, Angelum ſibi loquentem audiuit: *Ioſeph noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quod enim incarnatum eſt, de Spiritu ſancto eſt.* Moneo etiam eoſdem coniugatos, vt infantẽ filium ſuum in lucem recens editum, ſtatim B. Ioſepho & B. Virgini offerant, & educandum tradant, obnixè deprecantes, vt velit illi eſſe pater, pædagogus, & tutor: & B. Virgo ſponſa eius dulciſſima, mater, vtrique, & eorum cuilibet diceret: *Accipe puerum: futurum eſt enim, vt Herodes quærat ad perdendum eum:* & B. Virgini in particulari, quod Regis Pharaonis filia, dixit matri, licet non cognitæ, infantis Moyſis: *Accipe puerum iſtum, & nutri mihi, & dabo tibi mercedem tuam.* Exod. 2. Age iam Virgo ſanctiſſima, miſericordiæ tuæ ſinus aperi, iſte hic filius meus ſit, quæſo, filius tuus: nutri obſecro eum, non mihi, ſed tibi: in tua ſemper deuotione permaneat, & ego dabo tibi mercedem tuam: hoc eſt, varia tibi obſequia inceſſanter impendam. Proculdubio infantem recipiet, & abſque vlla comparatione miniſterium excellentius præſtabit, quàm Moyſis mater, licet alioquin hæc illum nutriuit, infantem parum educauit, & adultum tradidit.

Eccl. 43. Pſalm. 106. Io. de Fano. Gratianus. Exod. 2.

Iam

Iam finē dicendi facio, affirmans, fœliciſſimos illos appellari, qui cæleſte hoc donū deuotionis erga Virginem, & Ioſephū ſuſceperint, & in ea ad mortem vſque perſeuerauerint: de illis enim haud inſipienter

Pſal. 126. dixero: *Beatus vir, qui impleuit deſideriū ſuum, ex ipſis non confundetur, cum loquetur inimicis ſuis in porta.* Pſalm. 126. in quæ verba Euthymius ait, antiquum morem fuiſſe hoſtium legatis, vt ante portas ciuitatis loquerētur: Nic. de Lyra legit, *In*

Lyran. *porta*, id eſt in iudicio, quia iudices antiquitus in portis ſedebant, & ibi coram eis aliquādo factæ ſunt diſputationes fideliū cū

Gloſſa. infidelibus. Gloſſ. vero moralis ait: *Non confundetur, cum loquetur inimicis ſuis in porta*, ſcilicet mortis, in qua non confundetur à ſpiritibus malignis, quia Virgo ſanctiſſima, fœlix cæli porta, ſuo patrocinio, & efficaci protectione ibi aderit. Vnde Sap.

Sap. 6. cap. ſexto dicitur: *Facile videtur ab his, qui diligunt eam, & inuenitur ab his, qui quærunt illam: qui de mane vigilauerit ad illam, non laborabit: aſſidentem enim illam foribus ſuis inueniet.* Non confundetur in porta, quia ſanctiſſimus Ioſeph, vir, & ſpōſus Virginis, tunc Sanctorum multitudine ſociatus ſedebit in portis cum ſenatoribus terræ, auxilium, & tutiſſimam protectionē humili deuoto ſuo impertiendo, iuxta il-

Prou. vlt. lud Prouerb. vlt. *Nobilis in portis vir eius, quando ſederit cum ſenatoribus terræ.* Et forſitan tunc tibi continget, quod his verbis refert S. Gregorius lib. 4. dial. c. 15. 16.

S. Gregor. & 47. *Nonnumquam omnipotens Deus trepidantium mentes, quibuſdam prius reuelationibus roborat, vt in morte minime pertimeſcant. Nonnumquam etiam in conſolatione egredientis animæ, ipſe apparet e ſolet auctor, & reſtitutor vitæ. Interdum etiam contingit iuſtis, vt in morte ſua Sanctorum præcedentium viſiones aſpiciant, ne ipſam mortis ſuæ ſententiam pœnalem pertimeſcāt, ſed dum eorum menti ciuium ſupernorum ſocietas oſtenditur, a carnis ſuæ copula, ſine doloris, & formidinis fatigatione ſoluantur:* Hæc D. Gregorius. Si B. Virgini, & chariſſimo eius ſponſo Diuo Ioſepho deuotum, ac perſeuerantem ſi præſtiteris famulatum, non temerè ſperare poteris in hora mortis, hæc eadem beneficia ſuſcepturum, & tunc ſingulorum vultus intuēs dices, quod olim Iacob filio ſuo Ioſepho:

Gen. 46. *Iam lætus moriar, quia vidi faciem tuam.* Geneſ. 46. Iam Chriſte Domine lætus moriar, quia vidi faciem tuam ſpecioſam præ filijs hominum. Iam B. Virgo mater miſericordiæ lætus moriar, quia vidi faciem tuā pulchram, vt lunam, electam, vt ſolem. Iam lætus moriar, dulciſsime Ioſeph, quia vidi faciem tuam ſimilem valde pulchritudini Chriſti, & Mariæ. Tunc tandem dulci concentu modulaberis, vt cōtemplatur Euſebius Emiſſenus de gloria Paradiſi: Euſeb. Emiſ.

Quàm delectabilis repauſatio poſt depoſitū grauis oneris faſcem? Quàm dulce poſt longæ captiuitatis catenas ad charam patriam recuperata libertate remeaſſe? quàm pretioſū poſt multa nauigationis pericula ad optatā terram, ac portum deſiderabilem perueniſſe? Iam iam paſſer ſolitarius à mundi, & proprij corporis rete, & periculoſo laqueo liberatus, inuenit ſibi domum. Iam iam turtur, cuius vox gemebunda, & deſolationis plena in hac mortalium, & miſerrima terra audiebatur, inuenit nidum, vbi ponat pullos ſuos. Iam iam qui terram arentē cum dolore colebat, æternæ beatitudinis patriam perennis conſolationis irriguam videre incipit: quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum? Concupiſcit, & deficit anima mea in atria domini. Iam iam lux ſplendens cæleſtis, tēpla, & altaria incipit oſtendere: Altaria tua Domine virtutum Rex meus, & Deus meus. Iam iam altaria ſacratiſſima, Beatiſſimam ſcilicet Virginem, & Sanctiſſimū Ioſephum, quorum brachijs vera hoſtia, verum ſacrificium, Verbum caro factum, Deus humanatus, & homo Deificatus geſtabatur, nutriebatur, & ſecurè, ac delitioſè quieſcebat, ad me venientes video: altaria tua Domine virtutum, Rex meus, & Deus meus. Iam iam choros vtriuſque ſexus, Virginum Beatam Virginem, & B. Ioſephum comitantes, & mihi magna cum lætitia occurrentes videre incipio, eoſque à longe reſalutans clamito: Beati, qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te. Concupiſcit, & deficit anima mea in atria Domini: cor meum, & caro mea exultauerunt in Deū viuum: Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Ho-

Homilia Magna, & vltima.

Proſequimur idem argumentum Ioſephi, Virginis ſponſi, varia præconia decantantes, ad maiorem in animis fidelium deuotionem erga illum excitandam.

QVAMVIS de hoc genere argumenti latiſſime diſſeruerim, præcipuè lib. 4. & 9. Sanctiſſimi tamen Patris, ac Domini mei Ioſephi præconiorum vena diues adeo, & locuplex eſſe perhibetur, vt tametſi diſertiſſimi Doctores nouas laudes inceſſanter ex ea hauriant, cũ tamen illam exhaurire nequeant: (maior enim eſt omni laude, quem Chriſtus Dominus ineffabili matris ſuæ ſponſi honore, ac patris ſui legalis, ſingulari prærogatiua dignum iudicauit) neceſſe eſt, vt potius deficiant laudatores, quàm materia laudandi: quæ igitur alibi nos prætermiſimus, nunc ſupplere properamus.

§. I.

De ſanctificatione D. Ioſephi in vtero materno.

GRAVISSIMI Auctores conſtanter affirmant, B. Ioſephum fuiſſe ſanctificatum in vtero materno: vnde ei dicere licuit: *In te confirmatus ſum ex vtero, de ventre matris meę tu es protector meus, in te cantatio mea ſemper.* Ita Doctiſſimus Gerſon Cancell. Pariſien in ſerm. de Natiu. Virginis, in Concilio Conſtantienſi habito, vbi aſſerit, hoc contineri in officio Hieroſolymitano de D. Ioſeph cõpoſito. Et Theophilus, & Chryſoſtomus, vt refert Iſidorus Iſolanus lib. de S. Ioſeph cap. 9. & 10. Margarita Confeſſorum in part. vlt. ex memoralibus, Iacobus Chriſtopolitanus ſuper Canticum B. Virginis, Aſchiepiſcopus de Capite fontium lib. de perpetua virginitate Mariæ, & Ioſephi, ac pęnè innumeri moderniores, quos perlongum eſſet recenſere: idque mihi perſuadeo veriſſimum, quia omnis ſanctificatio in vtero fuit, aut propter ſanctificati excellentem dignitatem futuram, aut quia ad Chriſtum Sanctum Sanctorum ſpeciali ratione ordinabatur: vtrumque autem in noſtro Ioſeph excelluit; ipſe enim iuſtus fuit, & primus, quem Spiritus ſanctus canonizauit in nouo teſtamento, vocans illum iuſtum: *Ioſeph autẽ vir eius cum eſſet iuſtus*, & ſupra omnes viros ordinatus fuit, prius, & immediatius ad Chriſti infantis tutelam. Igitur rationabiliter credimus in vtero fuiſſe ſanctificatum. Vnde ſi Hieremias in vtero ſanctificatus legitur, Hierem. 1. *Factum eſt ad me verbum Domini dicens: priuſquam te formarem in vtero noui te, & antequam exires de vulua ſanctificaui te, & Prophetã in Gentibus dedi te.* Id quod ita fieri decuit propter expreſſiorem prophetiam, quam de Chriſto venturo editurus erat; potiori iure D. Ioſeph ſanctificari decebat propter expreſſiſſimam Chriſti notitiam ſupra cunctos viros, ac familiariſſimã quã cũ illo ſubiturus erat cõſuetudinẽ: quod ſi Ioannes Baptiſta in vtero fuit ſanctificatus, vt dicitur Luc. 1. *Et Spiritu ſancto replebitur adhuc ex vtero matris ſuæ*; quia Præcurſor Chriſti, & clamoſus eius præco futurus, ac digito illum demonſtraturus erat: quanto potiori iure S. Ioſeph in vtero ſanctificari debebat, quia Chriſti Domini non præcurſor, ſed nutritius; non præco, ſed pater legalis, & Dei Genitricis ſponſus futurus erat?

Pſal. 70.
Gerſon.
Theophil.
Chryſoſt.
Iſidorus.
Marg. Cõf.
Iac. Chriſt.
Matth. 1.
Hierem. 1.
Luc. 1.

Atque hinc etiam efficitur, vt Sanctiſſimus Ioſeph fuerit confirmatus in gratia ad ſimilitudinem Apoſtolorum: ita docet Gerſon in ſerm. de Natiuit. Virginis, & in ſua Ioſephina, & Gratianus libr. 5. de Ioſeph cap. 5. tit 1. Hinc conſequenter dicendũ, quòd toto ſuæ vitæ curriculo nullum peccatum mortale commiſerit, vt docet Auguſtinus de natura, & gratia, quem ſequuti ſunt multi recentiores. Gerſon in ſua Ioſephina, Margarita Confeſſ. in q. vlt. ex moralibus. Fonſeca in vita Chriſti. Barrad. lib. 6. concord. c. 8. prope fin. Gratian lib. 5. de Ioſeph c. 5. tit. 1. id quod ex eo clare patet, quia effectus doni confirmationis in gratia, eſt non peccare mortaliter, vt docet S. Thomas 3. p. q. 27. ar. 6. Inſuper arbitror B. Ioſepho fuiſſe extinctũ

D. Thom.
Gratianus.
Auguſt.
Gerſon.
Marg. Cõf.
Fonſeca.
Barradius.
Gratianus.

pec-

Digitized by Google

Gerſon. Ioan. Echius. Iacob. Epiſ. Buſtenſis. Andr. de Soto. Caniſius. Salmeron.

peccati fomitem, aut ſaltem ligatum; ita cenſet idem Gerſon ſerm. de Natiuitate Mariæ; Ioannes Echius ſerm. de S. Ioſeph, Iacobus Epiſcopus in cant. B. Virginis, Buſtenſis in Marial. 4. par. ſerm. 12. per totū, Andreas de Soto lib. de Ioſeph cap. 10. Caniſius lib. 2. de Virgine cap. 13. poſt med. Salmeron tom. 3. tract. 29. Etenim cum B. Ioſeph à Deo fuiſſet B. Virgini datus in adiutorium ſimile ſibi, maximè quò ad dona, & virtutes, cōcernentes communem matrimonij conuictum, cui maximè congruebat extinctio, vel ligatio fomitis in Ioſeph, Deus, à quo cæleſte hoc matrimoniū fuit ſpecialiter ordinatum: *Qui attingit à fine, vſque ad finem diſponens omnia ſuauiter*, ſicut B. Virgini fomitem extinxit, vt docuit D. Thom. ſic & B. Ioſeph, vel ſi non extinxit, ſaltem ligauit: etenim B. Virgo vitam actura erat cum ſanctiſſimo Ioſeph, & non vtcunque, ſed tam familiariter, vt à quotidiano viri conſpectu, domeſticoq; conuictu ſe minimè abſtineret: imo illum & comitem, & ſocium continuum haberet: is enim duxit illam in Aegyptum, & ab Aegypto reduxit, ſoluſq; cum ſola tam longinquā, & tam ſecretam viam confecit, vt nullum periculum in ſuo puriſſimo cælibatu vereretur. Nec dubium prorſus, quin caſtiſſimus, & ſinceriſſimus amor ex mutuis illis vitæ communis officijs, atq; obſequijs, magis, magiſq. fuerit in dies confirmatus, & ad commodiorem Chriſti pueri educationem magnum fructum attulerit. Quid autem illi metuerent? cuius incontinentiæ periculo ſubiacerent, tam firmis, & ſolidis diuinæ gratiæ præſidijs communiti, vt lex carnis, & effrænis concupiſcentia ſanctum, & diuinum in illis amorem nulla ex parte imminueret, atque labefactaret? Vnde egregiè Caniſius lib. 2. de Deip. cap. 13. inquit: *De Ioſeph ſcribit Gerſon in hoc iuſto, & æquè caſto viro peccati originalis fomitem, vel extinctum, vel depreſſum fuiſſe, ſed & prorſus decuiſſe, ne præſtans Virginis forma, & cohabitatio familiaris ipſum ad libidinem ſollicitaret, ac aliqua ex parte commoueret. Quamuis decor eximius, & admirabilis Mariæ nullum ad fœdam carnis concupiſcentiam incitabat.* Deinde originalis peccati effectus, quamprimum apparuit in motibus concupiſcentiæ exordinatis, vt Geneſ. 2. legimus: *Vbi cum primi parentes in ſtatu originalis iuſtitiæ eſſent nudi, non erubeſcebant*. Igitur credendus eſt Ioſeph ligatum habuiſſe fomitem peccati originalis, ne etiam naturaliter, & abſque deliberatione in quempiam concupiſcentiæ appetitum prorumperet eius ſenſus, dū in conſortio Virginis verſaretur etenim appetitus operatur circa obiectum applicatum, niſi per actualem motionem à ſuperiori potentia contineatur. quam naturalem inclinationem, & efficaciam non videntur ſoli habitus poſſe impedire: nam ſicut vitia non ſufficiunt ad tollendam inclinationem ad bonum, ita neq; virtutes, licet alioquin perfectiſſime poſſunt tollere naturalem inclinationem appetitus ad ſenſibilia, quæ interdum rationi repugnant, & ad illa nonnunquam mouentur, niſi aliunde diuinitus præueniatur. Igitur cum ſanctiſſimum Ioſephum, nullus prorſus libidinis motus vnquā pulſauerit, manifeſtè efficitur, vt ſuauiter in eo omnis concupiſcentia ceſſaret, fomitem in eo extinctum, aut ligatum fuiſſe non ſolum per habitus, & virtutes, ſed & per diuinam gratiam excitantem, præuenientem, & illum adiuuantem.

Sapient. 8. Caniſius. Gen. 2.

Ad hæc Virgo ſanctiſſima caſtellū diuinum eſt, in quod ingreſſus fuit Ieſus, Luc. 10. Caſtellum enim à caſtitate dicitur, quaſi caſtum lilium, vt docet Gloſſa ord. ibi. Vnde D. Bernard. ſerm. 2. de Aſſumpt. in principio ait: *Quid introiſſe eum dicimus in caſtellum? etiam in anguſtiſſimum virginalis vteri diuerſoriū intrauit*. In cuſtodem autem fideliſſimum huius caſtelli cæleſtis datus fuit B. Ioſeph, vt contra Heluidium teſtatur D. Hieronymus cuiuſcunque vero caſtilli cuſtos, maximè à Rege Hiſpaniarum conſtitutus. debet eſſe nobilis, atque adeò à tributis ignobilium prorſus exemptus, vt habetur in lib. 6. & 7. tit. 18. par. 2. Igitur cum ſanctiſſimus Ioſeph fuerit à Deo cuſtos Mariani caſtelli conſtitutus, oportebat ne tributi illius ſolutionem ſubiret, de quo gemens D. Paulus dicebat: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* 2. Corinth. 12. & ad Rom. 7. *Sentio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.*

Luc. 2. Gloſ. ord. D. Bernard. D. Hieron. contra Heluidium. 2. Co. 12. ad Rom. 7.

§. 2.

De nominis Ioſeph excellentia.

Alber. Magnus.

Iſolan.

Card. Tol.

NOMEN Ioſeph ei diuinitus, & peculiari Dei prouidentia contigit: ita Albertus Magnus ſuper Miſſus eſt cap.48. & Iſolanus 1.par.cap.1.& c. 2. per totum, & Cardinalis Toletanus ſuper Lucam cap. 1. explicans illa verba: *Cui nomen erat Ioſeph*. Idque probant primo ex præcedenti typo,& figura. Nam Ioſeph filius Iacob, de quo in Geneſ. capitibus multis diuerſa referuntur, in fide, quam Domino ſuo ſeruauit,non auſus impudicè tangere Dominam ſuam, & caſtitate conſequenter, & myſteriorum reuelatione, procurationis commiſſione, cibi conſeruatione, & terræ prælatione, iſtius Ioſeph typum geſſit: ille autem diuino nutu nomẽ Ioſephi accepit, quod augmentũ interpretatur. Igitur & noſter, vt figura reſpondeat figurato, maximè, quòd ſignificatio illa augmenti egregiè in Ioſephum conuenit, vt his verbis notauit Albertus

Alber. Magnus.

Magnus ſuper Miſſus eſt: *Proprietas, & ſignificatio, quæ incrementum ſonat, optime congruit, quia per hanc diſpoſitionem quantum ad proximum, & quantum ad Deum, ſublimius fuit: virtutum videlicet augmẽtatione, famæ celebritate, hominis reuerentia, & dilectione, Matris Dei familiaritate, & diuina, vt putabatur, paternitate.*

D. Aug.

D. Auguſt. à ſignificatione nominis laudes Sanctorum decerpit: etenim ſerm. 1. de S. Stephano ſic ait: *Stephanus enim Græcè, Latine corona appellatur. Iam corona nomen habebat, & ideo palmam martyrij ſuo nomine præferebat.*

Card. Toletan.

Vnde Card. Tolet. ſuper cap. 1. Lucæ in illa verba: *Cui nomen erat Ioſeph*, poſtquam dixerat cum D. Hieronymo augmentũ ſignificare, ſic ait: *Ad*

Geneſ. 49.

hanc ſignificationem alludens Iacob Geneſ. 49. quando filio ſuo Ioſeph benedixit, ſic loquutus eſt: filius accreſcens Ioſeph, filius accreſcens, quaſi diceret; verè ô fili Ioſeph, auctus es, & accreuiſti, ſicut nomen tuum ſignificat: nam excelluiſti, & in dignitatem prouectus eſt tantam, vt omnium fratrum tuorum ſis ſupremus, & qui natu penè vltimus eras, effectus ſis primus honore. Hoc idem nomen ſponſus Beatæ Virginis ex diuino conſilio ſortitus eſt, vt potiori iure de eo dicere poſſimus: vir accreſcens Ioſeph, vir accreſcens: in tantam enim exaltatus eſt dignitatem, vt Matris Dei, cui inter puras creaturas, ſanctitate, & dignitate nihil eſt æquale, meruerit eſſe verus ſponſus, & vnigeniti Filij Dei Pater nuncupatus. Quibus duobus priuilegijs, & titulis auctus eſt ſuper omnes Patriarchas, & Prophetas, qui ante eum fuerunt. Quibus ſi adiungas, quòd quem Reges, & Prophetæ deſiderauerunt videre, & non viderunt, audire, & non audierunt: ipſe non ſolum vidit, & audiuit, ſed in vlnis ſæpè portauit, frequenter amplexus, & oſculatus eſt, perplures annos cibauit, veſtiuit, & paternis officijs ipſi miniſtrauit; iure profectò nomen hoc adeptus videbitur. Et paulò inferius de augmẽto ſpirituali noſtri Ioſeph agẽs ſubdit: *Si vero virtutẽ animi ſpectes, non inferiorem, aut æqualem illi Patriarchæ filio Iacob, ſed longe ſuperiorem inuenies. In illo enim Ioſeph caſtitas mirificè commendatur, qui vt refertur Geneſ. cap. 39. Dominæ ſollicitanti ad peccandum, non ſolum non acquieuit, ſed etiam elegit potius iram Domini ſui pati, & peccatorem reputari, quàm crimen contra Deum committere: verè magna caſtitas eſt hæc. At quis non admiretur noſtrum Ioſeph, qui perplures annos cum Virgine pulcherrima ſponſa ſua ita conuerſatus eſt, vt tamen neque vllo verbo, nec cogitatione, neque motu interiori, qui minus cum ſumma puritate conueniret, quique ſolet in ſanctiſſimis viris, vel ex aliqua leui cauſa ſubrepere, fuerit inquinatus.* Denique filium, ſi non parem, ſaltem non degenerem ſponſum matris ſuæ eligere æquum erat. Nam quibus Deus munus iniungit, pro muneris qualitate ſolet communicare perfectionem. Idquod non obſcurè adumbratum fuit in melioratione facta à Patriarcha Iacob dilecto filio ſuo Ioſeph (figura noſtri) qui morti proximus ſic eum fuit alloquutus, Geneſ. cap. 48. *Do tibi partem vnam, extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio, & arcu meo.* Hanc autem partem fuiſſe Beatæ Virginis figuram omnes fatentur: tulit enim eam Deus de manu Amorrhæi in gladio, & arcu ſuo: non enim contentus fuit eam liberare in gladio, qui in propinquum ſuum effectum operatur, eam in toto vitæ curriculo ſeruans ab omni actuali peccato, etiam veniali; ſed etiam

Geneſ. 39.

Geneſ. 48.

arcu,

arcu, qui in remotum vindictam operatur
præliberans eam ab originali. Fuit prætere-
rea B. Ioſeph auctus ſuper omnes homi-
nes, nam cæteris Chriſtus Dominus par-
Matth. 3. tem ſui commiſit; caput Præcurſori Ioan-
Io. 11. 13. 20 ni in baptiſmo præbuit, Ioanni Euangeli-
Matth. 16. ſtæ pectus in cœna, Thomæ Apoſtolo
vulnera, Magdalenæ pedes, Principi
Apoſtolorum Petro, & ſucceſſoribus e-
ius poteſtatem, & claues; ſanctiſſimo au-
tem Ioſepho; vt cui conueniat illud Ec-
Eccl. 4. cleſiaſtici cap. 4. *Vnus eſt, & ſecundum*
non habet: certè Chriſtus Dominus ſe to-
tũ integrum filiali affectu tradidit per mul-
torum annorum curricula gubernandum,
nutriendum, ac paternis officijs pertra-
ctandum. Fuit præterea ſanctiſſimus no-
ſter Ioſeph accreſcens, & auctus in zelo
diuinæ gloriæ, & conuerſionis anima-
rum. Nam ſi de Patriarcha Ioſepho, qui
noſtrum adumbrabat, dixit Diuus Cyril-
lus Epiſcopus Alexandrinus libro 10. in
Cyril. Alex. Geneſim ad finem, tom. 1. *Ioſeph enim*
additio Dei interpretatur: addita enim
Eccleſia gentium gregibus Iſrael eſt, &
in innumerabilem gentium ſe multitudinem
propagauit. Vnde Saluator noſter ait: Et
alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili,
& illas oportet me adducere, & vocem
Ioan. 10. *meam audient, & fiet vnum ouile, & v-*
nus paſtor. Ioann. cap. 10. quanto præ-
ſtantius, & verius poterit hoc dici de ſan-
ctiſſimo ſponſo Virginis, de quo Diuus
S. Bernardinus Senenſ. Bernardinus Senenſis tomo 3. ſermon. 1.
de Sancto Ioſeph articulo 2. cap. primo,
ait: *Credo, iſtum virum ſanctum Ioſeph*
fuiſſe ſollicitiſſimum pro omnium ſalute
Iſolanus. *ad ſimilitudinem ſponſæ ſuæ*. Et Iſolanus
quarta parte cap. quarto ait: *Plus eſt*
Chriſtum prædicare facto, quàm verbo: Io-
ſeph autem Chriſtum factis ſummopere
prædicauit; quibus quidem occaſionem
vniuerſo præſtitit orbi, vt conuerteretur
ad adorandum verum Deum, hominem
factum. Itidem veri prædicatores de ſur-
ſum illuminantur, ſuo tempore loquun-
tur, & ad verum Deum cognoſcendum,
quoſcumque conuertere conantur. Io-
ſeph quidem ab Angelis fuit illuminatus,
quibus cũ conuerſabatur, ſuo tempore lo-
quutus eſt de Deo. Verba enim prædica-
toris ſumus ſunt diuini ignis in corde ar-
dentis, atque in Chriſti cognitionem
mortales ad vitam æternam deducere ſa-
gentis: Ioſeph multos per annos habi-
tantem in Aegypto meditemur. An non
credimus, illum ſæpiſſimè exhorratum
fuiſſe eos, cum quibus conuerſabatur Ae-
gyptios, vt Deum verum colerent? maxime
quando contingeret eos audire Meſſiam,
promiſſum in lege Iudæorum aduenisse, &
vt crederent, neruoſe ſuaſiſſe? Nec tantum
Beatus Ioſeph prædicator extitit Apoſto-
licus, ſed etiam typus fuit, & exemplum
Prædicatorum, vt Diuus Hilarius ſuper
caput ſecundum Matth. his verbis adno- D. Hilarius.
tauit: *Ioſeph ſponſus Virginis circumferens*
Chriſtum, nunc in Aegyptum, nunc in
Iudæam, deſignat Apoſtolos Chriſtum
prædicantem Iudæis, & Gentibus.

Fuit etiam Sanctiſſimus Ioſeph auctus,
quatenus nomen eius frequentiſſime in
Euangelio repetitum inuenitur: etenim
Matthæi cap. 5. *Ioſeph virum Mariæ, de* Matth 1.
qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus.
& infra: *Cum eſſet deſponſata mater Ieſu*
Maria Ioſeph. ac deinde: *Ioſeph autem*
vir eius cum eſſet iuſtus. & poſtmodum:
Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Ma-
riam coniugem tuam. & ruſus: *Exur-*
gens autem Ioſeph à ſomno, fecit ſicut præ-
cepit ei Angelus Domini. & capite ſecun- Idem c. 2.
do: *Ecce Angelus Domini apparuit in*
ſomnis Ioſeph. & infra: *Defuncto autem*
Herode, ecce Angelus Domini apparuit in
ſomnis Ioſeph in Aegypto. & Lucæ capite
primo: *Miſſus eſt Angelus Gabriel ad vir-* Luc. 1.
ginem deſponſatam viro, cui nomen erat
Ioſeph. & capite ſecundo: *Aſcendit au-* Idem c. 2.
tem & Ioſeph à Galilea. & ibidem: *In-*
uenerunt Mariam, & Ioſeph, & infantem.
& capite tertio: *Putabatur filius Ioſeph*. Idem c. 3.
& capite quarto: *Nonne hic eſt filius Io-* Idem c. 4.
ſeph? & alibi ſub nomine parentis. Quod
quidem mira Dei prouidentia geſtum, non
dubitamus, vt optime aduertit Albertus
Magnus ſuper Miſſus, c. 47. in hæc verba: Alb. Magn.
Vt iuſtus apud Deum demonſtretur Ioſeph,
cuius nomen, tanquam in libro vitæ ſcriptũ,
in Euangelio ſignanter exprimitur, vt notus
hominibus intelligatur, qui teſtis virginita-
tis B. Virgini adhibetur, vt nomen eius dignè
in memoriam hominum vertatur; qui in pa-
trem Dei aſſumitur putatiuum. Et D. Bona-
uent. opuſ. de vita Chriſti c. 6. *Vere de S.* D. Bonauen.
Ioſeph dici poteſt, ait, *quod laus eius in E-*
uangelio. Recte quidẽ in Ioſeph conuenit,
quod de S. Ioſia dicitur: *Memoria Ioſiæ in* Eccl. 49.

Bartolus. Caſſaneus. rum nomine appelletur, vt tradunt Bartolus in tract. de inſignijs, & armis, & Caſſaneus in Cathalogo gloriæ mundi, 1. parte.
Tiraq. & Tiraquellus de nobilitate cap. 6. certe B. Ioſeph omnium nobiliſſimus, & ex Dauidica Regali progenie deſcendens, iure poterat impedire, ne quiſpiam ſuo nomine inſigneretur. Quod ſi ille, qui Chriſti corpus ſepeliuit, Ioſeph eſt appellatus, diuino conſilio factum, puta, quia ſicut Ioſeph noſter, corpus ſæpe tangere, pannis inuoluere, & attrectare debebat, idem etiã illum præſtare oportuit, vt D. Matth. narrat:
Matth. 27. *Venit quidam homo diues ab Arimathia, nomine Ioseph, qui & ipse discipulus erat Iesu, & accepto corpore, Ioseph inuoluit illud in ſyndone munda, & posuit illud in monumento suo nouo, quod exciderat in petra.* Cum igitur hic fuerit in locum, & miniſterium noſtri B. Ioſeph quodam modo ſubſtitutus, mirum non eſt, ſi eodem nomine gaudeat, cum ſubrogatus ſapiat vicem eius, in cuius locum ſubrogatur, vt habetur in l. decernimus, vbi Bartolus. C. de aquæductu lib. 11. & reſolnit Tiraquel. de iure primog. q. 40.
l. decernim. Bartolus. Tiraquel.

§. 3.

De pulchritudine corporali, & ſpirituali Diui Ioſephi, vbi de quadruplici eius Iuſtitia.

D. Auguſt. CVM corpotis pnlchritudo naturale Dei donum ſit, vt dixit D. Auguſt. lib. 15. de Ciuitate, c. 22. ambigendum non eſt, Chriſtum, Mariam, & Ioſephum, inter quos mira fuit conformitas, naturali pulchritudinis dote minime caruiſſe. De Chriſto Domino id cecinit Regins vates
Pſal. 44. Pſalm. 44. *Speciosus forma præ filijs hominum:* de vtraque enim pulchritudine ſpirituali, & corporali loquutum fuiſſe ibi Dauidem, teſtatur D. Thom. in commentario
D. Thom. huius loci, vbi in eius confirmarionem adducit verba D. Auguſt. de Chriſto, dicens: *Nobis cernentibus vbique speciosus, pulcher in manibus parentum, pulcher in miraculis, pulcher in flagellis, pulcher deponẽs animam, pulcher in patibulo, pulcher in ligno, pulcher in cælo.* Beatam autem Virginem pulchram commendat ſponſus, vt lunam Cant. 6. & ibidem: *Pulchra es, ſuauis, & decora.* Super quæ verba Vgo de Sancto Victore ait: *Quam pulchra, & ſuauis, quam ſcrutator rerum probat, quam inſpector cordium laudat, quam diligit auctor pulchritudinis, cui teſtimonium Magiſter veritatis præbet.* Diuum tandem Ioſephum pulcherrimum fuiſſe, ita vt poſt Virginem matrem, nullus fuerit Chriſto ſimilior, docuerunt Iuſtinus Martyr in Dialogo contra Triphonem, & Lexicon Theologicum verbo *Ioſeph*, & doctiſſimus Gerſon Cancellarius Pariſienſis, in ſermone de Natiuitate B. Mariæ, habito in Concilio Conſtantienſi, & in ſua Ioſephina, auctor ſummæ Margaritæ Confeſſorum, qui in quæſt. vltima ex moral. quas poſuit in laudem ſanctiſſimi Ioſeph, compendioſè dixit: *Ioſeph fuit Chriſto ſimillimus, & per conſequens formoſiſſimus.* Et Bernardinus Buſtenſis quarta parte, ſermone 12. & Iſolanus quarta parte capite nono. & prima parte, capite vndecimo, & 12. idque iam, vt commune receptum eſt apud fideles, vt quamplurimi noſtri temporis ſcriptores ingenuè fatentur; & ratio opitulatur, tum quia (teſte Ariſtotele libro ſecundo de Anima capite quarto, textu 34.) naturaliſſimum eſt omnibus viuentibus, natura non errante, generare ſibi ſimile, nõ ſolum ſecundum eſſentiam, ſed & ſecundum accidentia corporalia, Ethiops generat Ethiopem, leproſus leproſum, pulcher pulchrum: ſanctiſſimus autem Ioſeph perpulchros habuit parentes, quos refert Diuus Matthæus in eius Genealogia, Dauidem, Salomonem, Iacobum, Thamarem, & alios etiam proximiores, & in eo terminata fuit linea Regiæ illorum proſapiæ: quis autem credat in deformitatem fuiſſe terminatam? Tum id colligitur ex fine, ad quem fuit ordinatũ matrimonium inter Virginem, & Ioſephũ, ſcilicet propter honoſẽ Virgini debitum, conſeruandum, & ipſi etiam Chriſto Domino, vt filius Ioſeph putaretur, vt Patres omnes adnotãt: at Chriſtus Dominus ſpecioſus fuit ſuper filios hominum: ergo, vt facilius finis filiationis putatiuę obtineretur, oportebat Ioſephũ eſſe ſimilẽ Chriſto, atque adeo pulcherrimum: quod egregiè ſic cecinit Gerſon in ſua Ioſephin. in fine:

Cant. 6. Vgo de S. Victore. Iuſtin. mart. Lexic. Theologicum. Gerſon. Marg. Cõf. Buſtenſis. Iſolanus. Ariſt. Matth. 1. Gerſon.

Gerſon. *Perſonas inter ſimiles est nexus amoris,*
De Ioſeph at ratio ſuadet, ſua quod facialis
Forma Ieſu, ferme ſimilis reputanda fuiſſet,
Si non, quo pacto pater eius creditus eſſet?
Qualiter omnimoda matris ſeruaſſet honorem?
Disparitas vultus prolis cum putato?

Vnde in dubio illius, cuius filius eſſe putatur, cuius faciẽ, formamq. refert, iudicatur, vt ſi dubitatur, vtrũ filius ſit prioris, an poſterioris mariti, vt tradunt Dynus in (Dynus. Albericus.) lib. 3. l. ſi duobus. ff. de adimendis legatis. Albericus in l. ſeptimo menſe, circa med. ff. de ſtatu hominum, Iaſon (Iaſon.), & Doctores in l. Gallus. in principio. ff. de liberis, & poſthumis. Baldus conſil. 390. Fulgoſius conſ. 212. Alciatus in l. quæret. ff. de verb. ſignificat. & alij, quos refert, & ſequitur Tiraquellus in l. 7. connub. (Baldus. Fulgoſius. Alciatus. Tiraquell.) En quidem vt Philoſophorum more loquar, indiuiduatio eſt de ſubſtantia indiuidui, anima autem indiuiduatur per ordinem ad corpus, atque adeo, quo melius fuerit corpus, meliorem ſortietur animam, quæ occaſione corporis, & diſpoſitionum ex nihilo creatur à Deo, vt tradit D. Thomas (D. Thom.) lib. 1. cont. Gentes cap. 3. Vt autem loquitur Iſolanus (Iſolanus.) 1. parte cap. 11. in principio. Anima ſanctiſſima Ioſeph fuit ab æterno à Deo electa, & in vtero matris ſanctificata, & miris donis, & gratijs ornata, vt poſſet eſſe dignus Virginis ſponſus: igitur tali animæ, corpus pulchrum, & rectè compoſitum, erat debitum, dicẽte D. Ambroſio (D. Ambr.) lib. 2. de Virgin. *Species corporis ſimulachrum eſt mentis, figuraque probitatis.* Quæ ſententia apud Theologos, & Iuriſprudentes, necnon apud Philoſophos, & humanarum litterarum profeſſores celebris eſt. Nam & Socrates (Socrates.) in Phædone Platonis ſub nomine pulchri equi, & equitis, innuit bonam corporis effigiem bonæ mentis argumentum eſſe, aut certe adiumentum: & inſignis Latinus nomine Pacatus (Pacatus.), in Panegyrico ad Theodoſium Imperatorem ſcripto, eleganter dixit: *Virtus tua meruit imperium, ſed virtuti addidit forma ſuffragium, illa præſtitit, vt oporteret te Principem fieri.* Quàm autẽ eximia fuerit interna animi pulchritudo D. Ioſephi ex interiori eius ſanctitate, & puritate, in quam animi decor, & pulchritudo conſiſtit, facile erit colligere, tanta illa extitit, vt nulla vnquam fuerit proximior, & ſimilior puritati, & munditiæ B. Virginis. Ita docuit Gerſ. ſer. de Natiu. Mariæ, in exord. (Gen. 46.) conſid. 1. *Sicut decuit* (inquit) *vt Maria tãta puritate niteret, qua ſub Deo maior nequit intelligi, vt ait Anſelmus, ita decuit, vt S. Ioſeph tanta prærogatiua polleret, quæ ſimilitudinem, & conuenientiam exprimeret talis ſponſi ad talem ſponſam, de qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus.* Idque facile mihi perſuadeo, primo, quia puritas cauſatur per receſſum à contrario, ideſt ab omni contagione, & immunditia, ſed ſanctiſſ. Ioſeph per ſanctificationem in vtero, per extinctionem, ſiue fomitis repreſſionem, & per confirmationem in gratia, receſſit ab omni peccato mortali, vt idoneus ſponſus B. Virginis, & Chriſti pater putatiuus, ſecundum æternam Dei electionem idoneus inueniretur: ergo eius puritas puritati B. Virginis quamſimillima fuit, ne impar impari, & diſſimili coniungeretur.

Secundo, quia vbi adeſt omnimoda cauſa conſeruandi, & augendi puritatem, ibi puritas in perfectiori gradu viguiſſe, cenſenda eſt: B. autem Ioſeph propter cõmune cum Chriſto, & Virgine contubernium, habuit opportunam ſatis occaſionẽ, vt puritas eius adeo creſceret, vt proximior eſſet puritati Beatæ Virginis: prudenter ergo philoſophamur ita de facto contigiſſe. Et quidem ſi laudatur, & meritò, puritas Patriarchæ Noe, quia ſemel cum eo (Gen. 6.) locutus eſt Deus, Geneſ. c. 6. & laudatur puritas Abrahæ, quia præcepit ei Deus exire de terra ſua, Geneſ. 12. & laudatur puri(Gen. 12.)tas Iacob, quia ſemel vidit Deum innitentem ſcalæ, Geneſ. 28. (Idem 28.) & laudatur puritas Moyſis, quia cum Deo amicè loquebatur, (Exod. 33.) Exod. 33. & laudatur puritas Samuelis, quia Deus vocauit, & excitauit eum dor(1. Reg. 3.)mientem 1. Reg. c. 3. & laudatur puritas Dauid, quia ſecundum cor Dei erat. 1. (1. Reg. 6.) Reg. 6. & laudatur puritas Prophetarum, quia ſub diuerſis figuris Deum viderunt; vnde Videntes fuerunt appellati: ac tandẽ laudatur puritas Marthæ, Magdalenę, & Lazari, quia Chriſtum hoſpitio receperunt; necnon & puritas Apoſtolorum, quia eum viderunt, audierunt, & doctrinam eius ſuſceperunt; quanto maioribus encomijs exaltari debet puritas noſtri Ioſeph, qui per tot curricula annorum cum Chriſto Domino, & Deipara tam familiariter fuit conuerſatus? Nam

ſi

ſi ex conſortio ſermonis Domini, facies Moyſis ſplendore adeo coruſcabat, vt non poſſent in eam intueri filij Iſrael, vt legimus Exod. 34. quanto magis puritatem S. Ioſeph, ex tam antiqua, & frequenti communicatione, & familiari conſortio cum Chriſto, & Virgine, irradiaſſe, & ſplenduiſſe credendum eſt, cum id (teſte D. Clemente Alexand. lib. 6. ſtromat.) quotidie experiamur in his, qui per frequentem, & flammigeram communicationem, ad Deũ accedentes, in dies magis illuminentur? Grauiſſima S. Clementis Alexãdrini verba ſunt hæc: *Certè ſicut Moyſi ex iuſta operatione, & ex ea, quæ continenter ei intercedebat cum Deo loquente conſuetudine, vultui inſidebat glorificata quadam coloris ſpecies, ita etiam iuſtæ animæ diuina quadam vis bonitatis inhærens, per inſpectionẽ, propheticã, & adminiſtrantem operationem, quaſi intelligentis illuminationis, perinde, atque caloris ſolaris, imprimit quoddam apertum iuſtitiæ ſignaculum, lucem animæ vnitam per charitatem, qua nullo ſpatio diſiungitur, qua Deo afflat, & Deo afflatur.* Hæc ille.

Tertio, quia Diuus Thomas 3. parte, quæſt. 27. art. 5. in corpore dixit: quanto aliquid magis appropinquat principio in quolibet genere, tanto magis participat effectum illius principij, & ſic quod magis appropinquat ſoli, maiorem claritatem, & illuminationem recipit, & quo magis aliquid appropinquat igni, fit magis calidũ; & ſimiliter aqua clarior, & purior profluit, quanto minus diſtat à fonte, & principio. Vnde Sanctus Dionyſius de celeſti hierarchia cap. 4. aſſerit, quod Angeli, qui ſunt Deo propinquiores, magis participant de bonitatibus diuinis, vt verbis eius loquar. Duo autem principia in ordine ſupernaturali ſubordinata cernimus. Primum eſt Chriſtus, de quo Euangeliſta Ioannes c. 1. *Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia, quia lex per Moyſem data eſt, gratia, & veritas per Chriſtum Ieſum facta eſt.* Vnde Diuus Thomas 3. parte quæſtione 27. artic. 1. in corpore dicit: Chriſtus autem eſt principiũ gratiæ, ſecundum diuinitatem quidem authoritatiuè, ſecundum humanitatem vero inſtrumentaliter. De cuius principij plenitudine nos omnes accepimus, ſcilicet omnes Apoſtoli, & Patriarchæ, & Prophetæ, & iuſti, qui fuerunt, ſunt, & erunt, & etiam omnes Angeli. Secundum principium illi primo ſubordinatum, Beatiſſima Virgo eſt, quæ propterea gratia fuit plena, & ſuperplena, vt in nos illam effunderet, prout Diuus Bernardus his verbis eleganter edixit ſermone de Aſſumptione: *Quis vacuam dixerit, quam ſalutat Angelus gratia plenam? Neque hoc ſolum, ſed adhuc quoque ſuperuenturum in ea aſſerit Spiritum ſanctum: ad quid putas, niſi vt etiam ſuperimpleat eam? ad quid, niſi vt adueniente iam ſpiritu, plena ſibi, eodem ſuperueniente, nobis quoque ſuperplena, & ſupereffluens fiat? O fœmina plena, & ſuperplena gratiæ, de cuius plenitudinis exundantia reſperſa, reuiuiſcit omnis creatura.* Cum igitur his duobus totius puritatis principijs Chriſto, & Maria, Diuus Ioſeph fuerit præ omnibus alijs ſanctis coniunctior, & propinquior, meritò cenſendus eſt amplius præ omnibus de vtriuſque puritate participaſſe; & quidem ſi ea ratione Beatæ Virgini conceſſa eſt perfectior puritas, quia immediatius ordinabatur ad Chriſti humanitatem, conſequens eſt, quòd cum poſt Virginem nemo intimius, quàm Ioſeph ordinatus fuerit ad eandem Chriſti humanitatem nutriendam, alendam, & fouendam, ipſe, excepta Virgine, puriſſimus omnium fuerit.

Porro ſub nomine iuſti, quo ſacra eloquia Diuum Ioſephum cohoneſtant: *Ioſeph autem vir eius cum eſſet iuſtus*, miram eius animi pulchritudinem commendari arbitror. Vnde Rupertus lib. de gloria, & honore filij hominis, ſuper cap. 1. Matth. ait: *Ioſeph prius inaudita credidit, ſcilicet, quòd ipſa, quæ conceperat, Virgo eſſet, & ſtatim obediuit Deo credulus, puellæ beneuolus, eatenus vir iuſtus, & exinde iuſtiſſimus.* Et paulo inferius: *Hic percontari libet, quare timorem eiuſmodi Virginem occultè dimittendi, Deus illi euenire permiſit? Quare non praeuenit? quare hunc ipſum Angelũ, quẽ tandẽ miſſurus erat, nõ miſit antea, tũc ſcilicet, quando miſit ad Virginẽ, quæ ei deſponſata erat? videlicet, vt tentaretur, & manifeſtum fieret tam ſanctis Angelis, quàm nobis hominibus de ipſo, quòd eſſet iuſtus, & talis, qui dignè ſic deberet appellari Ioſeph fili Dauid.* Sic etenim idem pater eius Dauid maluit exulare,

Exod. 34.
Clem. Alex.
D. Thom.
S. Dionyſ.
Ioan. 1
D. Thom.
D. Bernar.
Rupertus.

quàm vti permiſſo legis dicentis, vt falsò
Hebræi commentabantur, *Diliges amicum
tuum, & odio habebis inimicum tuum.* Tra-
diderat Dn̄s in manu eius Saulē illū odiē-
tem, & perſequentem. Et *nunc* (ait Abiſai)
1.Reg. 26. *perfodiam eum lancea in terra ſemel, & ſe-
cundo opus non erit. At ille: Viuit Dominus,
quia, niſi Dominus percuſſerit eum, aut dies
eius venerit, vt moriatur, aut in prælium
deſcendens, perierit, propitius ſit mihi Do-
minus, non extendam manum meam in
Chriſtum Domini.* Fuit ergo Ioſeph inſi-
gniter filius Dauid, iuſtus in verbo, iuſtus
in facto, iuſtus adeo in legis conſumma-
tione, vt meritò de eo dici poſſit illud Ma-
1.Mach.2. chab. 2. *Ioſeph in tempus anguſtiæ ſuæ cu-
ſtodiuit mandatum, & factus eſt Dominus
Aegypti.* multo præſtantius id conuenit no
ſtro Ioſepho, quem iuſtitiæ decor, in quo
ſita eſt puritas animæ, multifariam, mul-
tiſque modis eum exornauit: nam quod
attinet ad iuſtitiam vniuerſalem, quæ cun
ctas virtutes complectitur, vt docet Al-
Alb. Magn. bertus Magnus ſuper Miſſus eſt c.46. in
D.Ioſepho mirificè emicuit: nam S. Cle-
Clem. Alex. mens Alexandrinus lib.6.ſtromatum poſt
mediū, hæc præclara de proprietatibus, &
conditionibus hominis iuſti dixit: *Eſt ergo
iuſtitia quadrata, omni ex parte æqualis, &
ſimilis in verbo, in facto, in abſtinentia à
malis, in beneficentia, in perfectione cognitio-
nis, nuſquam vllo modo claudicans.* Ap-
pellat S.Clemens iuſtitiàm, omni ex parte
quadratam, propter ſtabilitatem quatuor
virtutum Cardinalium: etenim, vt notauit
Abulenſis. Abulenſis in Exodum cap. 15. quæſt. 15.
inter cæteras figuras nulla ſtabilior, atque
firmior eſt, quàm quadrata: nam quacum-
que ratione ponatur, ſemper ſtans, ac firma
perſiſtit, non mouetur, nec in diuerſa gi-
Beda. rat. In cuius ſignum ait Beda lib. 8. de
templo Salomonis cap. 4. Templum Sa-
lomonis ex lapidibus quadris ædificatum
fuiſſe, ſicque intelligendum eſſe quod di-
3.Reg.6. citur: *Domus autem cum ædificaretur de
lapidibus dolatis, atque perfectis ædificata
eſt.* Rex etiam Medorum, vt dicitur Iudith
cap.1. *Aedificauit ciuitatem potentiſſimam
Iudith 1. ex lapidibus quadratis, & ſectis.* Vnde
apud antiquos ſapientes quadrata figura
hominem iuſtum, & virtute præditum
portendebat, vt docet S.Thomas lib.9.Me
S.Thomas. taphyſ. lect.8. & lib.2. de anima lect. 3. in
Pierius. principio: quod & Pierius in ſuis Hierogly
phicis lib.36. cap. de quadrato, luculenter
tradit: & expreſſius Ariſtot. lib.4. Rhetor. Ariſt.
ad Theodectem cap.11. *Iuſtum quemque*
(ait) *appellari quadratum propter quatuor
virtutes Cardinales, eum circumſtantes.*
Vnde de iuſto dicitur Eccl. 27. *Iuſtus per-* Eccl.27.
manet, vt ſol. Sic Iob, quaſi quadratus,
vtroque conſolationis, & tribulationis tem
pore dicebat: *Qui cœpit, ipſe me conterat.* Iob 6.
Sic Paulus: *Quis nos ſeparabit à Charitate* Rom.8.
Chriſti? tribulatio, an anguſtia? Vnde quæ-
ſo hoc? non aliunde profectò, quàm ex do
ctrina Magiſtri veritatis, dicentis: *Aſſimi-* Matth. 7.
*labitur viro ſapienti, qui ædificauit domum
ſuam ſupra petram.* Noſtro ſanctiſſimo Io-
ſepho planè hæc conueniunt, qui in ma-
xima tribulatione poſitus, ſemper firmus,
ſemper ſtabilis, numquam minus habens,
inuentus eſt. Quod S.Chryſoſtomus hom. Chryſoſt.
5. ſuper Matth. animo voluens, ſic admi-
ratus, in hæc verba prorupit: *Vidiſti Ioſe-
phi obedientiam? vidiſti animum facilè ſa-
cris ſermonibus fidem accommodantem? vi-
diſti mentem omnino vigilem, & nulla pror
ſus corruptione violatam?* Conſtat ergo vi-
rum hunc excellentiſſimum quemdam
attigiſſe iuſtitiæ vniuerſalis gradum: fun-
datus enim erat ſupra firmam petram
quatuor virtutum Cardinalium, excellen-
tius multò, quam alter Ioſeph Patriarcha,
(ipſius figura, & imago) de quo Euſebius Euſeb. Cæſ.
Cæſarienſis lib.7. de præparat. Euangelica
cap.3. in fine, dixit: *Aderat enim Ioſepho
libertas animi, maximè robur inuictum,
pudor eximius, iuſtitia, modeſtia, prudentia
ſumma, ſed pietate in verum Deum maxi-
mè præſtabat, eratque mirabili corporis præ-
ditus formoſitate, qua adoleſcentia virtuti-
bus ornata inſignis videbatur.*

Verum iuſtitiam Ioſephi altius mihi cō
templanti, planè videtur iuſtus extitiſſe
in omni iuſtitiæ genere. Primo in legali iu-
ſtitia, quæ ſingulos dirigit homines ad ope
randum pro communi Reipublicæ bono,
cum reuera ipſe non tantum pro vnius
Reipublicæ, aut vnius, aut alterius Regni
vtilitate, & bono operatus ſit, ſed & pro
totius orbis, vt ſatis indicant verba Ange- Matth. 1.
li: *Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere
Mariam coniugem tuam: quod enim in ea
natum eſt, de Spiritu ſancto eſt: pariet autē
filium, & vocabis nomen eius Ieſum: ipſe
enim ſaluum faciet populum ſuum à pecca-
tis eorum.* Vnde S.Bernardus homil. 2. ſu-

per

Digitized by Google

S. Bernard. per Miſſus eſt dixit: *Hæc Chriſtum panem vinum ſeruauit ſibi, & toti mundo.* Secundo fuit iuſtus iuſtitia diſtributiua; nam cũ eſſet diuinæ poſſeſſionis Princeps, Chriſtique Domini, & Virginis Deiparæ ſuperior, reddebat quod Chriſti erat, Chriſto, & quod Virginis Virgini, diuidens ſingulis, prout cuique opus erat, & quod eorum vnicuique debebatur, Virgini ſolatium, Chriſto nutrimentum, tutelam, & vigilantiam. Tertio fuit iuſtus, iuſtitia commutatiua, inter particulares perſonas: hanc enim clarè oſtendit, dum noluit Virginem prægnantem traducere, ſed eam occultè dimittere: reddidit enim Virgini, quod ſuum erat, nam cũ ſuſpicio adulterij eſſet criminis occulti, & omnino iudicialiter improbabilis, ius eam practicè accuſandi non habebat, maximè quòd, cum vero, & eſſentiali matrimonio eſſent copulati, & in eadem domo habitationem communem habuiſſent, fœtum ex matrimonio proceſſiſſe iudicandum, & præſumendum erat, vt habetur in l. filium ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris: quod etiam veriſſimum putant Doctores, quamuis adulterium probaretur iuxta l. miles §. defuncto, ff. de adulterijs; & tradunt Gregorius Lopez in l. 1. titul. 14. par. 2. gloſ. 5. & Nauarr. lib. 4. conſil. titul. 10. de frigidis, & maleficiatis conſ. 3. & in noſtris terminis D. Thom. ex D. Auguſt. ſuper cap. 1. Matth. hæc docet: *Duplex eſt peccatum, ſcilicet peccatum occultum, & peccatum manifeſtum: peccatum enim occultum, non eſt publicè arguendum, ſed aliter eſt ei remedium adhibendum: ſuſpicio ergo adulterij, quam habuit Ioſeph, erat ſuſpicio peccati occulti, & non manifeſti, quia ipſe ſolus ſciebat.* Et iterum: *Si alij ſcirent eam grauidam, non poſſent opinari, niſi quòd de ipſo eſſet, & ideo crimen eius non debuiſſet propalaſſe.* Et Abulenſis ſuper cap. 1. Matth. quæſt. 34. in medio ait: *Iſtum modum accuſandi in iudicio humano non poterat tenere Ioſeph. Primo, quia non conſtabat, an fuiſſet adulterium: nam dato quod appareret de conceptu, non autem conſtabat, an ante contractum matrimonij fornicata eſſet, vel poſtea; quia ſic prius non erat adulterium, & tamen iſtud non erat poſſibile probari, ſaltem quoadúſque pareret Maria; licet adhuc tunc non fiebat firma probatio, quia non habebat teſtes aliquos Ioſeph ad probandum iſtud adulterium, &*

Greg. Lop.
Nauarrus.
D. Thom.
D. Auguſt.
Abulenſis. Matth 1.

accuſatio non valeret, imo potius ipſe condemnaretur, quia deficiebat in probatione obiecti criminis per accuſationem, & dato quòd appareret, eam eſſe pregnantem, non tamen ſecluſo teſtimonio conſtaret de iſta negatiua, ſcilicet, quòd ipſe non cognouiſſet eam, eum & ſponſa eius eſſet, & cum illa cohabitaret. Porro hoc loco quorundam prudenti obiectioni ſatisfacere non prætermittam, qui aſſerunt, Ioſephũ in actione nolendi accuſare ſponſam, pietatẽ potius quandam, non iuſtitiam exercuiſſe, atque adeò propter illud, opus magis pium, quã iuſtum dicendum fore: Verum nodum hunc ſapienter ſatis ſoluit D. Petr. Chryſologus; nam ſerm. 145. qui primus eſt de generatione Chriſti, explicans verba Matth. *Ioſeph autem eum eſſet iuſtus*, ſic ait: *Hoc pio magis videtur conuenire, quàm iuſto, ſed humano iudicio, non diuino penes Deum neque pietas ſine iuſtitia eſt, neque ſine pietate iuſtitia: quia æquitas ſine bonitate ſæuitia eſt, & iuſtitia ſine pietate crudelitas eſt. Ioſeph ergo merito iuſtus, quia pius, & pius quia iuſtus. Denique dum pietatem cogitat, crudelitate caruit, dum cauſam temperat, iudicium euſudit, dum vindictam differt, crimen euaſit: dum refugit accuſatorem, fugit ſæuitiam.* Et Beda ſuper cap. 1. Matth. *Ea quippe* (ait) *iuſtitia iuſtus erat Ioſeph, vt miſericorditer propinquæ conſuleret. Iuſtus erat, de quo ſcriptum dicit: miſericordiam volo, & non ſacrificium, non ex qua Scribæ, & Phariſæi elati, iuſtos ſe, quaſi æmulatores legis æſtimabant, cum crudeliter proximorum ſanguinem effunderent propter tranſgreſſionem legis, quam nequaquam ipſi obſeruabant.* Certè in eo clarius iuſtitiam cum mirabili manſuetudine coniunctam oſtentauit D. Ioſeph, quòd noluit Virginem traducere ad ſacerdotem pro ſacrificio zelotypiæ iuxta cap. 5. Numer. quod liberè poterat facere, quamuis ad id ex præcepto minimè cogeretur: quia ius hoc introductum à Deo, fuit in fauorem maritorum ad mouendam adulterij ſuſpicionem, quòd inter maritum, & vxorem, imo & in tota familia pacem turbat, & ideo poterat tali iuri renunciare, vt habetur in cap. ſi diligent. de foro compet. quia quod alicuius voluntati permittitur, non ſubijcitur iuris neceſſitati, vt Papinianus docuit in l. non quidquid ff. de iudicijs. Aliàs enim introductum

Petr. Chryſ.
Beda.
Numer. 5.
Papinianus

ductum in mariti fauorem, in eius læſionẽ, & odium retorqueretur contra l. quod fauore C. de legibus. Et ſic pietate ductus noſter Ioſeph, vtens iure ſuo, noluit Virginem traducere, noluit poteſtate adducendi eam ad Sacerdotem pro ſacrificio zelotypiæ vti. Vnde meritò S. Chryſoſtomus

Chryſoſt.

ſuper Matth. virum in omnibus præclarũ, ac omnigena virtute inſignitum noſtrum nominat Ioſephum, qui in hac maxima poſitus tribulatione inuocauit Dominum, & exaudiuit eum in abſcondito tempeſtatis, & probauit eum apud aquam contradictionis, aquam ſcilicet zelotypiæ, & cum poſſet Virgini facere malum, & moleſtiam inferre, noluit ex pietate facere, & probatus, perfectus inuentus eſt, eritque illi gloria æterna. Ex quibus omnibus ego mihi facilè, nec temere perſuadeo, D. Ioſephum iuſtitia, & ſanctitate omnes Sanctos, vna eius ſponſa excepta: longe antecellere, nec quicquam obeſt huic Ioſephi excellentiæ, quòd generaliter B. Paulus ad Roman. 8. dixit: *Nos autem primitias ſpiritus habentes*, quibus Apoſtolos omnibus ſanctitate præfert: nam cum noſter Ioſeph nutritius fuerit Chriſti, minime in illa vniuerſali prælatione venit intelligendus. Nam ſicut Imperatores Seuerus, & Antoninus in leg. 1. C. quæ res pignori obligari poſſunt, vel non, Imperatoria poteſtate in hunc modum ſtatuerunt: *Alumnos tuos, & cæteras res, quas neminem credibile eſt pignori ſpecialiter daturum fuiſſe, generali pacti conuentione quæ de bonis tuis facta eſt, in cauſa pignoris non fuiſſe, rationis eſt*. Vbi Gloſſa 1. ſic explicat: *Alumnos. ſcilicet, qui te aluerunt*. Ita cũ ſanctiſſimus Ioſeph Chriſti Domini carnis fuerit nutritius, cumque viuẽs ſemper aluerit; in generali illa regula, qua Paulus Apoſtolos omnibus præfert, non debet intelligi comprehenſus, imo ab ea iure tantæ dignitatis exceptus.

D. Paul. ad Rom. 8.

Imperator. Seuerus, & Antoninus.

Gloſſa.

§. 4.

De ſanguinis nobilitate D. Ioſephi, & de miro ſplendore ſtematum eius.

VIDEBITVR fortaſſe cuipiã fruſtra me D. Ioſephi præconia à nobilitate generis petere, D. Paulo dicẽte 1. Corinth. 1. *Non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi nobiles, ſed ignobilia mundi, & cõtemptibilia elegit Deus*. Super quæ verba Gloſſa ordinaria ait: *Venit Deus humilis quærens humiles, non altos*. Sed non rectè iudicabit, tum quia D. Paulus ibi loquitur de Apoſtolis, per quos conuertendus erat mundus: oportebat autem illos eſſe plebeos, & indoctos, ne eorum nobilitati, & ſapientiæ adſcribi poſſet id, quod Deus per miniſterium illorum operabatur, & ſic Crux Chriſti euacuaretur, non autem cõgruebat, vt domeſtico famulatu Chriſtus Rex Regum ab ignobili homine nutriretur, cui, vt ait Daniel cap. 7. *Angelorum millia millium miniſtrabant, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei*. Tum quia, vt rectè dixit D. Ambroſ. ſuper caput 1. Luc. in principio: *Non ſolum mores in his, qui prædicabiles ſunt, ſed etiam parentes oportet laudare, vt, velut intranſmiſſa immaculatæ puritatis hæreditas in his, quos volumus laudare, præexcellat*. Etenim nobilibus ſanguine parentibus nati, quaſi quadam neceſſitate conſtringuntur a maiorum ſuorum probitate non degenerare, vt his verbis eleganter dixit D. Hieron. in epiſt. ad Paul. & Euſtochium: *Nobilitas videtur eſſe quædam laus de meritis veniens: quare ſplendidum te, ſi tuam non habes, aliena claritudo non efficit. Quod ſi quid eſt in nobilitate bonum, id eſſe arbitror ſolum, vt impoſita nobilibus neceſſitudo videatur, ne à maiorum virtute degenerent*. Et quidem ſi generis nobilitas nihili facienda eſſet, nec ad Dei obſequium deſeruire poſſet, minime diuina eloquia toties illam cõmendaſſent: legimus autem Deut. 1. Populo Dei Moyſen dixiſſe: *Tollite de tribubus veſtris viros ſapientes, & nobiles, & conſtitui eos Principes, Tribunos, & Centuriones*. Et Eccleſiaſt. cap. 10. dixit: *Beata terra, cuius Rex nobilis eſt*; vbi Gloſſa ordin. adiecit: *Nobilis moribus, & genere*: ac tandem primum, quod ſenex S. Tobias precatione quæſiuit à viro, filium ſuum commitaturo (quem Raphaelem Archangelum eſſe ignorabat) fuit, de qua domo, & tribu originem duceret: *Rogo te, indica mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu?* Qui cum reſpondiſſet: *Ego ſum Azarias Ananiæ Magni filius*; tunc Tobias dixit: *Ex magno genere es tu*. Vnde tunc magna confidentia filium ſuum ducendum ei commiſit, dicens: *Bene ambuletis,*

1. Cor. 1.

Daniel 7.

Ambroſ.

Hieron.

Deut. 1.

Eccl. 10.

Tobiæ 5.

letis, & ſit Deus in itinere veſtro. Tob. 5. Et quidem ſicut legimus 1. Machab. 3. *Rex Antiochus reliquit Lyſiam hominem de genere regali ſuper negotia regia; & vt nutriret Antiochum filium ſuum*; dubitari non poteſt de ſumma Dei ſapientia, quin vnigenitum filium ſuum Ioſeph educandum minimè tradidiſſet, niſi ex nobili ſanguine oriundus eſſet: quis enim ignorat nobilitatẽ naturalẽ cum ſpirituali coniunctam, ad virtutis exercitia, calcaria addere, & eius impedimenta remouere? tunc namque habet homo cor bifariam præparatum iuxta illud Pſal. *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum*. Et quis quæſo ignorat, duo vincula ſimul copulata, fortiora eſſe vno? vt ait Iuſtinian. in §. affinitatis inſtit. de nuptijs. Nobilitatis ergo cum virtute cõiunctio, eſt veluti fontalis aqua, & ſuperna pluuia abundantius affluens, vel vt currus, equorum velocitate, & aurigæ induſtria ad deſtinatum locum ducẽs: vel vt nauigiũ, remis, & velis turgentibus, curſum nauigationis peragens, vel vt arcus ſagitta pennis ſuis, & impulſu proijciens, ad longiſſimum perueniens locum, vel vt aurum chryſtallo interpoſitum, mira colorum varietate diſtinctum, vel vt murenulæ aureæ argento vermiculatæ, quibus ſponſa ornabatur, vel certè: *Vt gemmula carbunculi in ornamento auri*; vt ait ſapiens. Decuiſſe igitur B. Ioſephum clariſſimo ſanguine oriundum, dubitari non poteſt: ita autem de facto contigiſſe ſacra conteſtantur eloquia, dum tradunt, ex ſtirpe, ac regia Dauidis proſapia, ſicut & B. Virginem fuiſſe. Etenim Numer. 36. habentur hæc verba: *Omnes viri ducent vxores de tribu, & cognatione ſua, & cunctæ fœminæ de eadem tribu maritos accipient, vt hæreditas maneat familijs, nec ſibi miſceantur tribus, ſed ita maneant, vt à Domino ſeparatæ ſunt*. Cum ergo B. Virgo deſponſata fuerit Ioſeph, conſequens eſt, illum fuiſſe eiuſdem familiæ, & proſapiæ cum illa; ſed & clarius id ipſum conſtat ex Euãgelico eloquio. Nam D. Luc. cap. 2. inquit: *Aſcendit autem & Ioſeph à Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudæam ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethleem, eo quòd eſſet de domo, & familia Dauid*. Vnde D. Chryſoſtomus explicans genealogiam Chriſti, quam D. Matth. narrat per progenitores Ioſeph, in hunc modum ſapienter loquutus

Pſal. 107.

Iuſtinian.

Cant. 1.

Num. 36.

Lucæ 2.

eſt: *Cum multæ eſſent ex tribu Iuda familiæ non vtique omnes à Dauid genus trahebant, ſed ne iſtud hic diceres, præueniens Euangeliſta prorſus excluſit ſuſpicionem tuam, non ſolùm ex domo, verum etiam ex familia Dauid illum eſſe confirmans*. Cum igitur linea recta D. Ioſeph originem ducat, vt tradit D. Matth. cap. 1. ex Patriarchis, & Ducibus, & ex Regibus, liquido cõſtat, Ioſephum ſanguine nobiliſſimum fuiſſe. Quia tamen nobilitas ex multiplici capite conſurgit, idcirco nobilis auctor Iſidorus de Iſolanis in vita S. Ioſephi 1. par. cap. 7. ad nouem capita illã reducens, totidem modis tradit, nobilem fuiſſe D. Ioſephum: verba eius ſunt hæc: *Aduertendum eſt, nobilitatem hominis in tribus conſiderari, in cauſa, in ſubſtantia, & in ſufficientiã: in cauſa, ſi à nobili origine principiũ ducat, quæ in S. Ioſeph excellentiſſimè fuiſſit; nam in origine illius triplex inuenta fuit dignitas. Prima corporalis, ſecunda ſpiritualis, tertia cæleſtis: prima regalis, ſecunda ſacerdotalis, tertia Prophetalis, & hæc cæleſtis, quia futura prædicere, donum Dei eſt: Dauid enim Rex fuit, Abraham Patriarcha, Nathan Propheta, à quibus originem duxit Ioſeph. In perſona vero ſua tripliciter pariter poſſedit nobilitatem: fuit namque iuſtus, mente, dignitate, Reginæ cæleſtis ſponſus, officio, Dei nutritius, ac Pater putatiuus. In efficientia itidem triplicem effectum præclariſſimũ nobilitatis toti vniuerſo produxit: nam Saluatorem mundi ſuo excepit hoſpitio, deduxit per longa terrarũ ſpatia incolumem ſuo ſeruitio, proprio labore, & exercitio permultos annos eum nutriuit. Hi ſunt nouem radij nobilitatis ſanctiſſimi Ioſeph, quibus ſole clarius præſtantiſſima illius nobilitas mortalibus explanata redditur. Ex his tamen nos breuitati conſulendi gratia ſplendidiores, ac præſtantiores pro modulo noſtro illuſtrare ſatagemus. Et quidem in primis præſtantiſſimam omnium nobilitatem eſſe illam, quæ ex virtute, & ſanctitate oritur, conſtantiſſimum mibi eſt; nam, omiſſo illo poetico prouerbio, dicẽte: Degenerant homines vitijs, fiuntq; minores:*

Exaltat virtus, nobilitatq; genus;

certè ad interogationem illam, qua quidam Poetarum quæſiuit:

Si Pater eſt Adam cunctis, ſi Mater & Eua,

Cur ne omnes ſumus nobilitate pares?

Ego

Matth. 1.

Iſolan.

Ego eam legitimam reſponſionem eſſe reor, quòd, licet vnus ſit Adam omnium parens, ab ipſa tamen propè mundi origine ignobilitas, & nobilitas ortum habuit: nam hi, qui virtute maxima præclaris geſtis noti fuerunt, reputati ſunt nobiles, vt incipientes à
Geneſ. 4. filijs Adam, inueniemus Abel iuſtum, & virtuti deditum, nobilem fuiſſe: Caim vero ex malis operibus ignobilem; & poſtea cum omnes homines in diluuio perierint, ſaluis
Geneſ. 7. tantum Noe, & tribus filijs eius, ex quibus duo, Sem, & Iaphet maiorem virtutem, & nobilitatem retinuerunt, & in poſteros
Geneſ. 9. propagauerunt: tertius vero Cham ob nudum patrem ebrium deriſum, ab ea decidit, audiuitque à Patre ſuo: maledictus Chanáam, ſeruus ſeruorum erit fratribus ſuis. Geneſ. 9. Seruitutem autem quis non videat ignobilitatem præſeferre? Vnde D.
Chryſoſt. Chryſoſtomus hom. 59. ſuper c. 17. quorundam licet alioquin nobilium miſeram ſeruitutē in hæc verba deſcribit, & deplorat: Nihil prorſus libertatem animæ ſic tollit, quemadmodum ſæcularium rerum cupiditas, & eorum, quæ videntur eſſe preclara: non enim ſibi viuunt, ſed alteri, & mille crudelibus dominis huiuſcemodi homines premuntur, quos ſi recenſere placet, aliquem ex his, qui apud Reges plurimum poſſunt, nobis proponamus, cui magna rerum affluat copia, ingens potentia, Patriæ ſplendor, maiorum nobilitas, ad quem vniuerſa penè reſpiciat ciuitas. Conſideremus igitur, an iſte ſeruus omnium ſubiectiſſimus ſit? ſeruus enim quilibet vnicum habet Dominum, quē ſi benè agendo propitium ſibi faciat, ſine aliqua cura quietè viuit; ille vero quem admiraris, non vnum, aut alterum, ſed multos, & importunos ſibi dominos conquiſiuit. Dominatur ei primo Rex ipſe; non eſt autē æquale abiectum habere Dominum, & Regi ſeruire, quorum aures multorum verbis expoſitæ ſunt, vt modo hi ſibi, modo illi perſuadeant. Quare quamuis nullius mali ſibi conſcius ſit, qui Regi ſeruit, omnes tamen timet tam pares, quàm ſibi ſubiectos, & tam amicos, quam inimicos: ſeruus enim neminem timet, quia nemo eſt, qui inuideat, neq; qui velit, iſto expulſo, ad eandem ſe introducere ſeruitutem, & ſic nullus eſt, qui velit ei inſidias tendere; multi vero ſunt, qui nulli alij rei ſtudent, quàm illum, qui proximus Regi eſt, à ſtatu eijcere: quare omnibus adulari cogitur, maiori, æquali, amicis.

Quia quemadmodum, qui eodem artificio quæſtum habent; ſic omnes, qui vnam rem in ſæculo appetunt, ſincero nequeunt amore coniungi; vnde fit, vt bellum intus ſine inducijs ſemper geratur. Hactenus ille. Vnde D. Gregorius Nyſſen. in quadam orat. nobilitatē in propinquitate ad Deum his verbis ſapienter conſtituit: Vna eſt generis Greg. Nyſſ. amplitudo, propinquitas cum Deo, quæ non caſu cuipiam contingit, quemadmodū mundana claritudo generis, quæ etiam ad improbos deſertur, ſed quæ non aliter, ac electione voluntatis acquiri poſſit. Et D. Gregor. Magnus ſuper 1. Reg. cap. 9. ait: Nobilis Greg. Mag. dicitur, qui à ſuperna conuerſatione conſpicuus eſt, & de mundana vitę ruſticitate nihil habet: inde enim nobilis, inde ciuis. Ac tandem D. Hieronymus in epiſt. ad De- Hieron. metr. de virginitate ſic loquitur: Ille clarus, ille ſublimis, ille ſit nobilis, ille tunc integrè nobilitatem ſuam ſe ſeruare putet, ſi dedignetur ſeruire vitijs, ab eiſque non ſuperari. Diuum ergo Ioſephum hac præſtantiſsima nobilitate, ortum habente à virtute, & iuſtitia, per quam Deo efficimur propinqui, & (vt ita loquar) ſpirituales conſanguinei, inſigniter fuiſſe præditum, & illuſtratum, luculenter ſatis Euangelicum eloquium atteſtatur dicens: Ioſeph autem vir eius cum eſſet iuſtus. Super quæ verba D. Hieronymus ait: Ioſeph vocari iuſtum Hieron. attendito propter omnium virtutum perfectam poſſeſſionem. Si ergo vera nobilitas ſita eſt in virtute, & B. Ioſeph adeptus eſt poſſeſsionē illius perfectā: conſequens eſt perfecta claruiſſe nobilitate. Vnde præclarè quidem Iſidorus Iſolanus de vita D. Ioſephi 1. par. cap. 6. hæc in idem argumētum ſcripſit: Sanctiſſimum Ioſeph omni no- Iſolan. bilitate claruiſſe, excellereque eius ſanctitatem propter caſtam generationem iuxta illud Sap. 4. O quàm pulchra eſt caſta gene- Sap. 4. ratio cum claritate! immortalis eſt enim memoria illius, quoniā, & apud Deū nota eſt, & apud homines ſatis liquet. Sāctitas enim & nobilitas Ioſeph excellit gemmis, vndiq; circundata radiantibus: nam retrò radiat præclariſsima nobilitate, ante radiat nobiliſsima humilitate, ſupra radiat præſtantiſsima dignitate, infra radiat mundiſsima peccatorum immunitate, intus radiat virtutum magnificentiſsima puritate. A dextris ergo Deum radiat ardentiſsima charitate; & à ſiniſtris in proximum radiat inef-

ineffabili pietate. Sed præter hæc ex eo etiã capite, quod S. Ioſeph fuerit maritus Deiparæ Virg. illamq; habuerit in veram ſuam coniugem iuxta Angelicum oraculum: *Ioſeph noli timere accipere Mariam coniugem tuam*; opus fuit excellenti nobilitate conſpicuum eſſe, cum nubentem Reginæ, conſequens eſt Regem fieri: quis autem non videat dignitate Regia, ac regali ſplendore, magnam comparari nobilitatem? Licet enim verum ſit, nobilitari mulierem ignobilem nuptam viro nobili, quia efficitur de familia mariti, vt habetur in l. fin. C. de nuptijs, ibi *vxor marito concreſcat, & ſentiat eius fulgorem*: & clarius in l. fin. C. de incolis lib. 10. ibi, *mulieres honore maritorum erigimur, & genere nobilitamur*: non tamen è contrario, quando mulier quantumcunque nobilis nubit viro plebeio, quia vilem mariti conditionem ſequitur, vt dixit Vlpianus Iuriſconſ. in l. fœm. ff. de Senatoribus, & habetur in l. ingenuæ C. de murilegulis: illa tamen iura locum nõ habent, quando vxor eſt Duciſſa, Princeps, aut Regina, vt tradunt Bald. in c. ſignificauit, columna 1. de reſcriptis, Decius in l. 1. C. de edendo: Raynuntius Oſtienſis, & alij non pauci, quos refert, & ſequitur Thiraq. de nobilitate cap. 18. idque mihi apertè ſtatutum fuiſſe videtur in l. vnic. C. de præpoſitis laborum lib. 12. vbi hæc verba lego: *Nam & immunitate digni ſunt, quos noſtri lateris comitatus illuſtrat*. Nulla autem excogitari poteſt maior lateritas (vt verbis loquar Baldi præcitato loco) quàm viri, & vxoris. Vnde ad id ſignificandum, olim Deus vxorem dedit primo parenti productam ex coſta lateris ſui. Igitur cum D. Ioſephum B. Virginis latus illuſtrauerit, non potuit exinde non magnam nobilitatem naciſci: Quod ſi D. Ioſephum colateralem eſſe Virgini, regiam nobilitatem præbuit, plane aliam non inferiorem ex eo, quod per plures annos colateralis Chriſti Domini fuit, adeptum fuiſſe ambigendum non eſt: vt enim ait Imperator in præcitata leg. 1. C. de præpoſitis laborum: *Qui præpoſiti laborum noſtro iudicio promouentur, clariſſimi ſunt inter electos, ita vt ex conſularibus habeantur*. Et in l. fin. C. de excuſationibus tutorum dicit: *Viros clariſſimos ſacri noſtri Palatij ſilentiarios, circa caput noſtrum militantes, de tutelis, & curationibus excuſari*. Cum ergo D. Ioſeph per omnes annos infantiæ, & pueritiæ Chriſti lateri eius adhæſerit, non ſolum, vt ſocius laborum, aut miniſter, vel famulus, ſed vt magni conſilij adiutor fideliſsimus, imo vt ſuperior, cui Dominus ipſe vltro ſe ſubderet, vt teſtatur Diuus Lucas; non potuit, non inde magnum contrahere nobilitatis ſplendorem, vt meritò in eum conueniat illud, quòd Eſther 6. de Mardochæo dictum fuit: *Hoc honore condignus eſt, quemcumque Rex voluerit honorare*. Atque hinc eſt, quod ſicut moris eſt in ſingulis mobilium familijs, diuerſa ab alijs ſtemmata oſtentare, ad earũ nobilitatẽ dignoſcendam, & diſtinguendam, vt tradũt Tiraquel. de nobilitate cap. 6. & Caſſaneus in catalogo glorię mundi 1. part. vnde etiam in Catholica Eccleſia plurimorum ſanctorum venerandæ imagines ex diuerſis ſtemmatibus agnoſcuntur, Princeps Apoſtolorum Petrus per claues, Apoſtolus Paulus per enſem, D. Auguſtinus per ſaggittatũ cor, & per hęreticorum capita pedibus eius conculcata: Seraphicus noſter Pater Franciſcus per ſacra ei impreſſa ſtigmata, B. Pater Dominicus per canem varijs maculis diſtinctum, facem prædicationis accenſam ferentem: illuſtris S. Laurentius martyr Hiſpanus per craticulam; nobiliſsima Virgo, & martyr Catharina per nouacularum rotam; ſanctiſsima Deipara per Chriſtum Dominum in vlnis ſuo pectori admotum; ſic ſtemmata illa, quibus Ioſeph inſignitur in argumentum ſuæ nobilitatis, tanto ſplendore corruſcant, vt omnia Regum, & Imperatorum quantumq; Cæſarea inſignia, cum illis nul la ratione valent comparari. Etenim ſicut ipſe fuit velut confinium vtriuſque legis, ſcriptæ ſcilicet, & gratiæ, ita etiam ex vtroque capite varia ei competunt ſuæ ingenuitatis, & claritatis inſignia: nam quatenus de domo Dauid in ſtemmata habet fundam, & quinque limpidiſsimos lapides, quibus Dauid eius parens giganteã illam Goliæ molem proſtrauit, nec nõ gladium, quo caput illius, glorioſè præcidit: quatenus vero ſponſus fuit Virginis, & Pater legalis Chriſti, ſicut maiorem inde nobilitatis claritatem mutuauit, ita ſplendidiora, & glorioſiora ſtemmata ſortitus eſt, non ab hominibus collata, ſed ab ipſo totius nobilitatis fonte ei tributa. Hęc ſunt

Marginalia: Matth. 1. — Vlpian. — Bald. Decius. Raynuntius Oſtienſis. — Baldus. — Imperator. — Lucæ 2. — Eſther 6. — Tiraquel. Caſſaneus.

ſunt Ieſus, & Maria: quod ne meo marte confingere videar, diuino eloquio, ac neruoſa ratione comprobabo: an neſcitis Angelum ad Ioſephum dixiſſe Matth. 2. *Ioſeph accipe puerum, & Matrem eius.* Quaſi clarius in perſona Dei ei dicentē: Ioſeph hęc regalia inſignia, ac tuę diuinitus inditæ nobilitatis clariſſima ſtemmata ſuſcipe: *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui:* hæc, de qua multo ante prędixeram: *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te.* Hæc tua ſunt, tibi ſingulariter propria, hæc in trophæorū tuorum monumentum in Regio tuo ſcuto depingere potes: atque hæc ſtemmata ſub methaphora virgæ, & floris ab Iſai. cap. 11. prænunciata fuiſſe, facile mihi perſuadeo: *Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet.* Virga illa Mariam refert; etenim, quòd arida eſſet, indicat virginitatem eius: quòd ſine humore refloruerit: oſtendit non ex opera viri, ſed ex diuino ſpiramine concepiſſe: flos vero de radice eius, aſcendens Chriſtum Dominum ſignificat, inſtar floris ab ea ortum abſque ſuæ integritatis violatione. Tunc autē virga & flos intelliguntur etiam data tanquam ſtemmata D. Ioſepho, quando ad explorandum quis eſſet futurus ſponſus Virginis, cunctis de domo Dauid ad nubendum aptis, ſingulas virgas accipientibus, vt cuiuſcunque germinaſſet, ille in ſponſum Virginis haberetur, contigit, vt ſola Ioſephi virga floreret: nā ſicut Num. 17. Aaronis virga, flores germinante, in ſacerdotium fuit electus, ita ſimili miraculo B. Ioſeph fuit in ſponſum Virginis deſtinatus. Virga igitur cum ſuo flore in manu Ioſephi poſita, præter quā quòd ſignificat ſuperioritatē, quā habiturus erat ſuper vtrumq; facile nobis ante oculos ponit virgam, & florem, Mariam, & Ieſum ſibi in propria ſuæ nobilitatis inſignia cælitus data; hęc autē tā ſplendida, ac præclara ſtēmata D. Ioſepho eſſe debita, ratio nō parū vrgens probat. Nam quando aliquis ſtrenuus miles in bello iuſto Regē quempiam debellauit, Rex ille catenis vinctus, pro ſtēmate datur. Et qui Regem, aut Reginā ab inſidijs, & morte liberauit, eos in inſignia nobilitatis aſſumit. In lege etiam quiſq; S. fin. C. ad leg. Iul. Maieſt. ſtatuitur, vt reuelans proditiones contra Regem, vel Rempub. ampliſſimè remuneretur, verba eius ſunt hæc: *Si quis in exordio initæ factionis ſtudio veræ laudis accenſus initam prodiderit factionem, præmio, & honore donabitur.* Sed non opus eſt Iuris ciuilis teſtimonio, vbi diuinum eloquiū Eſther. 7. luculenter dicit, quòd cum Mardochæus inſidias Bagatham, & Thares Eunuchorum Regē Aſſuerum iugulare machinantiū eidem Regi detegeret, continuò Regijs honoribus ab eo fuit cumulatus; ſane D. Ioſeph inſidias aduerſus Chriſtum, & Matrem nō reuelauit; per reuelationem tamen Angeli eas agnoſcēs, quas Herodes illis parabat, cōtinuo omni depoſita mora, & nulli parcēs labori, Matrem, & prolem in Aegyptū duxit, ab imminiſſimi illius lupi cruentis faucibus illos liberans. Meritò ergo Maria, & Ieſus, tanquam à Ioſepho liberati, in ſtemmata eius debebantur in præmium ſibi dari, Salomone dicente cap. 28. *Qui cuſtos eſt Domini ſui, glorificabitur.* Quàm autē ſtrenuè, ac viriliter Ioſeph pro defenſione Chriſti, & Mariæ aduerſus diabolū pugnaret, his verbis erudite deſcripſit piiſſimus Iſidorus Iſolanus 2. p. c. 4. *Fuit Ioſeph Chriſti pueri contra inſidias diaboli, & aſtutias defenſor: magna profectò erat, & mortalibus inexplicabilis virtus Ioſephi, quæ vehementiora diaboli nocumēta ſuperare poterat. Nō eſt poteſtas ſuper terram, quæ diaboli poteſtati comparari queat. Illi tamen incognitas Ioſephi virtutes Deus omnipotens appoſuit, quàm fortis, quàm excelſus, quanta fulgebat prudentia Ioſeph, qui aduerſus fortiſſimum, callidiſſimū, ac nequiſſimū diabolum, filium Dei infantem, ac puerum protexit, & defendit? Hic quoque Matris Virginis pudorem tutatus eſt tanta fide, & ſapientia, vt etiā intellectū Angelicū diaboli obtenebrauerit: oppreſſa enim fuit mens diaboli à Maieſtate prudentię Ioſeph.* Hactenus ille.

Matth. 2.
Matth. 3.
Cant. 4.
Iſai. 11.
Numer. 17.
Eſther 7.
Prouerb. 28.
Iſidor. Iſol.
Iob 4.

Ad extremū, vt inſignis nobilitas, ac Regia ſāguinis claritas D. Ioſephi manifeſtius innoteſcat, illam ducere cenſui à primo parente, ex quo pariter conſtabit, in quibus parentibus Ioſeph, & B. Virgo conueniant, & in quibus diſſideant.

Adam cum eſſet annorum centum triginta genuit Seth,
Seth autem annorum 105. genuit Enos,
Enos autem annorum 90. genuit Cainan,
Cainan autē annorū 70. genuit Malaleel,
Malaleel autē 65. agēs annū genuit Iared,

Ia-

Iared autem annorũ 162. genuit Henoch,
Henoch autem ann. 65. genuit Mathuſale,
Mathuſale autẽ ann. 187. genuit Lamech,
Lamech autem annorũ 182. genuit Noe,
Noe autem annorum 500. genuit Sem,
Sem autem, vel Melchiſedech Rex, & Sacerdos biennio poſt diluuium genuit Arphaxat,
Arphaxat autem an. 35. genuit Cainan,
Cainan autem genuit Sale,
Sale autem annorum 30. genuit Heber,
Heber autem annorũ 34. genuit Phaleg,
Phaleg autẽ an. 30. genuit Reu, vel Ragau,
Reu, vel Ragau autẽ ann. 32. genuit Sarug,
Sarug autẽ 30. annorum genuit Nachor,
Nachor autẽ annorum 29. genuit Thare,
Thare autem annorũ 70. genuit Abrahã,
Abraham autem annorũ 99. genuit Iſaac,
Iſaac autem annorum 60. genuit Iacob,
Iacob autem annorum 91. genuit Iudam,
Iudas autem genuit Phares de Thamar,
Phares autem genuit Eſron,
Eſron autem genuit Aram,
Aram autem genuit Aminadab,
Aminadab autem genuit Naaſſon,
Naaſſon autem genuit Salmon,
Salmon autem genuit Booz de Rahab,
Booz autem genuit Obed ex Ruth,
Obed autem genuit Ieſſe,
Ieſſe autem genuit Dauid,
Dauid autem Rex genuit Salomon,
Salomon autem genuit Roboam,
Roboam autem genuit Abiam,
Abias autem genuit Aſa,
Aſa autem genuit Ioſaphat,
Ioſaphat autem genuit Ioram,
Ioram autem genuit Ocoziam,
Ocozias autem gennit Ioam,
Ioas autem genuit Amaſiam,
Amaſias autem genuit Oziam,
Ozias autem genuit Ioatham,
Ioatham autem genuit Achaz,
Achaz autem genuit Ezechiam,
Ezechias autem genuit Manaſſen,
Manaſſes autem genuit Amon,
Amon autem genuit Ioſiam,
Ioſias autem genuit Iechoniam,
Iechonias autem genuit Salathiel,
Salathiel autem genuit Zorobabel,
Zorobabel autem genuit Abiud,
Abiud autem genuit Eliacim,
Eliacim autem genuit Azor,
Azor autem genuit Sadoch,
Sadoch autem genuit Achim,
Achim autem genuit Eliud,
Eliud autem genuit Eleazar,
Eleazar autem genuit Mathan,
Mathan autem genuit Iacob,
Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus.

Quia tamen in enarrationẽ progenitorum D. Ioſephi incidimus, aduerto, progenitores Ioſephi poſitos infra Dauidẽ, non eſſe progenitores naturales B. Virg. & cõſequẽter, nec Chriſti Domini. Nã B. Virgo nõ deſcendit ex Dauide per Salomonẽ, ſed per Nathan fratrẽ eiuſdẽ Salomonis, vt D. Lucas c. 3. palã teſtatur. Quare ad cognoſcẽdã lineã rectã, per quã deſcendit B. Virgo, atq; adeò Chriſtus Dominus, in quantũ homo, quamuis B. Virgo, & Ioſeph eoſdẽ progenitores habuerint vſq; ad Dauid incluſiue, deinceps tamen omnino diuerſi ſunt: nã ad Ioſephũ ſpectant omnes ſupra relati infra Dauidẽ, ad B. vero Virginẽ hi, qui ſequuntur: nam Dauid genuit Nathan,
Nathan autem genuit Mathata,
Mathata autem genuit Menna,
Menna autem genuit Melea,
Melea autem genuit Eliachim,
Eliachim autem genuit Iona,
Iona autem genuit Ioſeph,
Ioſeph autem genuit Iuda,
Iuda autem genuit Simeon,
Simeon autem genuit Leui,
Leui autem genuit Mathat,
Mathat autem genuit Iorim,
Iorim autem genuit Eliezer,
Eliezer autem genuit Ieſu,
Ieſu autem genuit Her,
Her autem genuit Elmadan,
Elmadan autem genuit Coſan,
Coſan autem genuit Addi,
Addi autem genuit Melchi,
Melchi autem genuit Neri,
Neri autem genuit Salatiel,
Salatiel autem genuit Zorobabel,
Zorobabel autem genuit Reſa,
Reſa autem genuit Ioanna,
Ioanna autem genuit Iuda,
Iuda autem genuit Ioſeph,
Ioſeph autem genuit Semei,
Semi autem genuit Mathathias,
Mathathias autem genuit Mahat,
Mahat autem genuit Nagge,
Nagges autem genuit Heſli,
Heſli autem genuit Naum,
Naum autem genuit Amos,

Amos autem genuit Mathathias,
Mathathias autem genuit Ioſeph,
Ioſeph autem genuit Ianne,
Ianne autem genuit Melchi,
Melchi autem genuit Leui,
Leui autem genuit Mathath,
Mathat autem genuit Heli,
Heli autem genuit Pantherem,
Panther autem genuit Bipantherem,
Bipanther autem genuit Ioachim,
Ioachim autem genuit Mariam, de qua natus eſt Ieſus.

Aduertendum tamen eſt, omnes hos patres, qui naturales fuerunt Mariæ, fuiſſe Ioſephi legales. D. enim Lucas c. 3. miro artificio coniunxit vtrumque, vt late, & ſapienter proſequitur Cardinalis Toletus ſuper c. 3. Lucæ, præſertim annotat. 58.

§. 5.

Famæ, & honori Chriſti Dom. & Matris eius S. Ioſeph mirificè conſuluit.

INTER pleraque heroica D. Ioſephi facinora, quæ illum valde commendant, illud mirabile eſt, quòd Chriſti Domini honorem ab Hebræorum opprobrijs ſuo ſponſalitio præſeruauit, ſine quo tamquam illegitime natum illum longe à ſe abijcerent. Vnde D. Ambroſius lib. 2. in Luc. cap. 1. in med. tom. 5. dixit: *Quid Iudæis, quid Herodi poſſet adſcribi, ſi natum viderent ex adulterio?* Et D. Bernardus homil. 2. ſuper Miſſus eſt id confirmat his verbis: *Tolerabilius fuit, atque honeſtius putare ad tempus de coniugio fuiſſe natum, quàm de fornicatione: aliàs enim daretur occaſio, vt eius lex, & prædicatio contemnerentur. Nam ſi eum Phariſæi ex legitimo matrimonio Chriſtum natum eſſe putarent, tamen ideo contempſerunt, quod fabri filium eſſe crederent, quid facturi erant, ſi ſpurium dicere potuiſſent?* Solent enim huiuſmodi illegitimi, inceſtuoſi, & adulterini contemptui haberi, tamquam infames iuxta illud Sapient. 3. *Filij adulterini in conſummatione erunt, & ab iniquo thoro ſemen exterminabitur.* Vbi Ianſen. ex D. Ambroſio ſerm. 65. legit: *Filij adulterorũ erunt in conſummationem.* Et Lyra: *Filij iniquorum, qui erunt in exterminationem.* Et Budæus in pandectis: *Filij adulterorum in conſummatione erunt, id eſt imperfecti, & non conſummati.* De quibus grauiſſime dixit S. Pontifex, & mart. Bonifacius in epiſt. ad Echedobaldum Regem Anglorum: *Inceſtuoſi, & adulterini, neque in bello ſeculari fortes, neque in fide ſtabiles, neque honorabiles hominibus, nec Deo amabiles.* Quod & refertur cap. ſi gens Anglorum diſt. 56. Sunt enim infames, quibus portæ dignitatum non patent, vt defendit Azon in ſumma, C. ex quibus cauſis infamia irrogetur: idque verum habet, etiam ſi eſſent legitimati à Principe, cum filius legitimatus ſimilis ſit Alchimiæ, quæ facit apparere, quod nõ eſt, vt loquuntur Bald. Iaſon, & alij, quos refert, & ſequitur Caſſan. in catalog. gloriæ mundi part. 11. conſiderat. 15. per totam. Hi namque taliter nati, teſtes ſunt adulterij, & parentibus pudori ſunt, non honori, vt dixit D. Ambroſius in ſer. de S. Ioanne, & refertur in cap. dicat aliquis 32. quæſt. 4. Vnde ſecundum iura, non promouentur ad dignitates, niſi in legitimorum defectum, vt decreuit Vlpian. Iuriſconſ. in lege generaliter, §. ſpurios, ff. de Decurionibus, quod præcipue locum habet in filijs presbyterorum, de quibus Vrbanus Papa ſic ſtatuit in cap. 1. 56. diſt. *Presbyterorum filios à ſacris altaris miniſterijs remouemus, niſi aut cœnobijs, aut in canonijs religioſè probati fuerint conuerſati. Nam ſi morum honeſtas eos commendabiles fecerit, ceſſante etiam legitimo competitore, admitti poterunt;* vt quamplurimis exemplis adductis probat, Diuus Damaſus Papa in ſuo Pontificali, & refertur in cap. 2. diſt. 56. his verbis: *Oſius Papa fuit filius Stephani ſubdiaconi, Bonifacius Papa fuit filius Iucundi presbyteri, Fœlix Papa filius Fœlicis presbyteri, Agapitus Papa filius Gordiani presbyteri, Theodorus Papa filius Theodori Epiſcopi, Siluerius Papa filius Siluerij Epiſcopi: Romæ Deuſdedit Papa filius Stephani ſubdiaconi: Fœlix enim Tertius natione Romanus, & complures etiam alij, inueniuntur, qui de ſacerdotibus nati, Apoſtolicæ Sedi præfuerunt.* Et efficacius Alexander Papa Secundus in càpite 12. diſtinct. 56. ſic ait: *Apoſtolica auctoritate præcipimus vobis, vt ſi eum, qui ab Eccleſia electus eſt, altero digniorem eſſe, canonicamque eius electionem*

D. Ambroſ.
D. Bernard.
Sap. 3.
Ianſen.
Lyranus.
Budæus.
S. Bonifac. Pont.
Azon.
Bald.
Iaſon.
Caſſan.
Ambroſ.
Dama. Papa
Alex. Papa.

ctionē probaueritis, fulti noſtra authoritate conſecretis: nam pro eo quòd filius ſacerdotis eijcitur, ſi cæteræ virtutes in eum conueniāt, non reijcimus, ſed ſuffragantibus meritis conniuendo eum recipimus. Regulare tamē eſt, huiuſmodi illegitimos eſſe imitatores paterni ſceleris, & incontinentiæ, vt dicitur in cap. ſi quis cum milit. 6. quæſt. 1. & in cap. ſi gens Angl. diſt. 56. Huius autem boni nominis in Chriſto apud homines, & quòd fuerit ex Virgine natus, vnicus teſtis fuit B. Ioſeph, in quo maxima eius excellentia declaratur, iuxta illud Pſal. 80. nu. 6. *Teſtimonium in Ioſeph poſuit illud*, vt optimè explicuit Iſidorus Iſolanus 2 part. cap. 4. dicens: *Ipſe Ioſeph fuit Chriſti ex Virgine nati vnicus teſtis.* Quo munere ſanctos, æquauit Spiritus, qui teſtes, & nūtij ſunt, & reuelatores myſteriorum Dei.

Pſal. 80. Iſolanus.

§. 6.

De duplici D. Ioſephi ſublimi dignitate, ſponſi ſcilicet Deiparæ Virginis, & Chriſti Domini patris legalis.

CVM Moyſes hiſtoriā dierum creationis mundi texere inſtitueret. in hęc verba illam exorſus eſt: *In principio creauit Deus Cælum, & terram*: vbi originale Hebræum habet: *In principio creauit Heloyn* (quod idem eſt quod Iudices) *cælum, & terram*. In quibus verbis interpretes duplicem reperiunt difficultatem. Prima leuis eſt, quòd ſecundum documenta linguæ Latinæ non bene inter ſe conſentiant, ſingulare illud *creauit*, & plurale *Iudices*; Verum hac incongrua ſecundum Latinos dicēdi phraſi, latet ſupremū theologiæ arcanum, ac altiſſimum Triadis myſterium. Nam verbum illud in plurali *Iudices*, pluralitatem diuinarum perſonarum atteſtatur; vox autem *creauit* in ſingulari vnitatem Deitatis, in qua diuinæ perſonæ conſubſtantiales ſunt, & vnicus ſolus Deus non obſcurè indicat. Secunda difficultas grauior eſt, quia non bene cohærere videntur Crearor, & Iudex; nam creare nihil habet commune cum munere iudicis: vt quid ergo ait Moyſes: *Creauit Iudices cælum, & terram*? Creare enim eſt quoddam gratuitum beneficium, quod Deus confert rei creatę, adeò vt D. Auguſt. epiſt. 106. & D. Bernard. lib. de gratia, & libero arbitrio vocauerint illud gratiam creationis. Iudicem autem fungi munere ſuo, non pertinet ad gratiam, ſed ad iuſtitiam, ita ſane eſſe non diffiteor, ſed quia opus iuſtitiæ diſtributiuæ eſt dare vnicuique ſecundum propria eius merita, & Deus in creatione hoc genus iuſtitiæ ſuo modo obſeruauit, ſingulis creaturis iuxta exigentiam, & merita ſuæ naturæ varias facultates, potentias, ſitum, locum, & proportionem cū alijs eis conferens; idcirco ſapienter Moyſes ad id declarandum dixit: *Creauit Iudices.* Hanc interpretationem docuit me Tertullianus aduerſus Marcionem, dū de creatione mundi loquens, ait: *A primordio tam bonus, quàm iuſtus, bonitas eius operata eſt mundum, iuſtitia modulata eſt.* Et ſubiungit: *Iuſtitia opus eſt, quòd inter lucem, & tenebras, inter diem, & noctem, inter Cælum, & terram ſeparatio pronunciata eſt, ita bonitas concepit omnia, iuſtitia diſtinxit.* Ecce, ait, diuinam bonitatem, & diuinam iuſtitiam pariter concurriſſe ad fabricam huius mundi; aliter tamen, & aliter, quia bonitas ex nihilo creauit, in illas ſe diffundens: *Bonitas eius operata eſt mundum.* Iuſtitia vero qualitates, ordinem, & proportionem cum alijs iuxta vniuſcuiuſque naturæ exigentiam dedit: *Iuſtitia diſtinxit*, inquit, Tertullianus. Sed & dixit: *Iuſtitia modulata eſt.* Quia reuera mixta hæc creaturarum proportio, connexio, & cohærentia cum quadam inter ſe pugna permixta, vt quidam Poetarum cecinit:

Frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis
Mollia cum duris, ſine pondere habentia pondus.

Suauem concentum modulari videtur, vt dixit Iob cap. 38. *Quis enumerauit rationes cælorum, & concentum cæli dormire quis faciet*? Adeo autem Deo placuit creaturarum hic concentus, quòd quamuis de ſingulis operibus creationis Moyſes dicat: *Vidit Deus, quod eſſet bonum.* Tamen poſtquam iam omnia opera compleuerat, obſeruante Deo in illis mirabilem concentum, & inter ſe proportionem affirmat Moyſes: *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona.*

Geneſ. 1. D. Auguſt. Bernard. Tertull. Iob 38. Geneſ. 1.

Digitized by Google

Ecce attendens ad creaturarum naturam, prius dixit eſſe bona, deinde ad miram armoniam, & conſonantiam inter ſe reſpiciens, dixit, cuncta ſimul ſumpta, eſſe valde bona: illud tamen in operibus creationis ſingulari obſeruatione dignum arbitror, quòd, cum Deus ſingulas alias creaturas creans, confeſtim illas laudaret, vocans illas bonas, ab hominis tamen laude, cum illum creauit, ſe abſtinuit. Scio alicui videri poſſe conſultò id factum, ad manifeſtandum liberum hominis arbitrium, cuius operibus, laude, vel vituperio dignus redditur; vnde quouſq; operaretur, laudari nō decebat, ſed noſtro argumēto accommodatius arbitror, Deum non laudaſſe illum à bonitate, quia nondum tunc creauerat mulierem illi conſonam, & conformem, ex cuius conſortio magna illi debebat accreſcere perfectio, vt non obſcurè indi-
Geneſ. 2.
cant verba ipſius Dei: *Non eſt bonum, hominem eſſe ſolum. faciamus adiutorium ſimile ſibi*. D. Ambroſ. lib. de inſtitut. Virginum cap. 3. ex hoc diuino oraculo infert: *Sine muliere igitur homo non habet laudem, in muliere prædicatur*. Ecce quomodo laus viri, & complementum perfectionis illius à fœmina dependet propter miram conſonantiam, & armoniam, quam conformitas inter illos parit. Hæc cū ita ſint, nemo ſanę mentis ambiget, perfectionem. & laudem D. Ioſephi maximè pendere à ſponſa ſua Maria: vnde ad id innuendum ſacer Euangeliſta notanter dixit:
Matth. 1.
Cum eſſet deſponſata Mater Ieſu Maria Ioſeph, quaſi dicat: attendite, Ioſephum ſponſum eſſe Matris Ieſu: hinc enim valde innoteſcit ſanctitatis, & dignitatis eius excellentia, cum abſonum ſit de Deo cogitare, voluiſſe, Matrem ſuam in matrimoniū coniungere viro ſibi moribus diſſimili: ſi enim curam habuit dandi Adæ adiutorium ſimile ſibi, quomodo (niſi inſipienter credam) diſſimile Matri ſuæ dediſſe? Et quis quæſo ſibi perſuadeat in ſponſalitio Mariæ cum Ioſepho non fuiſſe ad vnguem
Eccleſ. 7.
impletum illud Eccleſiaſt. 7. *Trade filiam, & grande opus feceris, & homini ſenſato da*
Gloſſ.
illam. Vbi Gloſſ. Interliniaris: *Id eſt prudenti, ſtrenuo, qui bene ſeruet eam*. Et Lyra, &
Lyra.
Ianſen.
Ianſen. *Trade filiam nuptui, & homini prudenti da illam, ita vt magis habeatur reſpectus ad mores, & prudentiam ſponſi, quàm ad opes, vel genus*. Huc pertinet reſponſio Themiſtoclis, qui cum à quodam eſſet interrogatus, cuinam ex duobus filiam ſuam daret, improbo ne diuiti, an pauperi bono, ac prudenti viro; *malo* (inquit) *virum, qui pecunia egeat, quam pecuniã, quæ viro*. Sicut ergo B. Virgo fuit omnium mulierum præſtantiſſima, ſic etiam ſanctiſſimus Ioſeph fuit omnium hominū prudentiſſimus, vt ſic à Deo matrimoniū peculiariter ordinatum inter eos, debita proportione contraheretur. Deinde ſi argumentum hominis Deo grati eſt, prudentem vxorem ab eo accipere, Salomone dicente Prouerb. 19. *Domus, & diuitiæ dantur à parentibus, à Domino autem præparatur vxor prudens*; certe cum D. Ioſepho Prouer. 19.
ſolum præ omnibus alijs viris tam creatis, quàm creabilibus, Dominus præparauetit in vxorem Matrem ſuam Virginem, non ex quinque prudentibus, ſed omnium prudentiſſima; non leue illud argumentum cenſeri debet, ipſum reliquos omnes ſanctitatis excellentia lōgè ſuperare; quod ne præcipitanter dixiſſe videar, teſtimonio D. D. Auguſt.
Auguſt. omni exceptione maiori id conſtabiliam: etenim ſerm. 81. de tempore, reliquos omnes Sanctos comparat ſtellis, D. autem Ioſephum fulgenti ſoli. Differit eo loco de ſomnio illo, in quo antiquus Patriarcha Ioſeph vidit lunam, ſolem, & ſtellas ad adorandum eum ſibi procumbere, notatq; S. Doctor viſionem hanc propheticam minimè gentium ad vnguem impletã fuiſſe in antiquo illo Ioſepho, tum quia Mater eius, quam luna ſignificabat, iam de hac luce migrauerat, atq; adeò illum adorare non poterat: tum quia fratribus eius ſtellarum nomen non congruebat; quia inuidiæ nox obſcuros illos, & tenebroſos effecerat. Vaticinium igitur illud impletū fuit in vero Ioſeph Chriſto Domino, cuius antiquus ille typū geſſit: hunc adorarunt ſtellę ſplendidiſſimæ, ſcilicet Apoſtoli; hūc adorauit pulcherrima luna Maria, eundē etiam religioſo adorationis cultu veneratus eſt ſol fulgentiſſimus Ioſeph. Nō meã, ſed D. Auguſt. doctrinam trado; nec miretur quiſpiam, quod in conſpectu Virginis, quæ luna appellatur, Ioſeph ſol vocetur, quia re vera ſicut luna ſplendorem, & claritatem à Sole mutuat; ita Maria honoris ſui ſplendorem à ſponſo ſuo accepit, quæ, ſi dum filium pareret, ſponſo careret, graui infamiæ nota obſcuraretur.

Atq;

Atq; hinc manifeſtè liquet, quòd, ſi in claro die legis gratiæ præfulgebat Apoſtolis Ioſeph, velut ſol, ſanè in lege veteri, quæ nox fuit reſpectu diei legis gratiæ, vt Pauli
Rom 13. methaphora vtar, dicentis: *Nox præceſſit, dies autẽ approinquauit*. Si Ioſeph tanquã ſol præeſſe non potuit, cũ in nocte ſol omnino lateat; præfuit tamẽ antiquis Patriarchis in caliginoſa legis ſcriptæ nocte, velut reſplendens luna, vt non obſcurè præfiguratum cerno, Eccl. c. 50. vbi de Simone
Eccl. 50. Oniæ filio hæc verba lego: *Quaſi luna plena in diebus ſuis lucet, & quaſi ſol refulgẽs, ſic ille effulſit.* Huius autem reddens rationẽ Eccleſiaſt. ſubiungit: *Quia in vita ſua ſuffulſit domũ, & corroborauit templũ.* Hæc quã aptè in D. Ioſephũ conueniant, nemo eſt, qui non videat: vtrumq; enim in eo palã impletũ agnoſcimus, præfulſit vt ſol in die legis gratiæ, reſplenduit vt luna in nocte legis ſcriptæ: ratio autem huius illa eſt, quã de filio Oniæ reddit Eccleſiaſt. *Suffulſit domũ, et corroborauit templũ.* Domũ Virginis ille ſua auctoritate, & induſtria, tanquã caput illius ſacræ familiæ, fulciebat, in digẽtię Matris, & prolis ſingulari prouidẽtia cõſulens: ſed nec hoc ſolũ præſtitit: *Sed corroborauit templũ*, hoc eſt CorpusChriſti nutriebat, & alimento robuſtius reddebat, quod ipſe templũ appellauit: *Soluite tẽplũ
Ioan. 2. hoc, & iterũ readificabo illud. Ipſe autẽ* (ait Ioannes) *dicebat de templo Corporis ſui.*

Prouer. 18. Ad hæc ſi Salomon Prouerb. 18. dixit: *Qui inuenit mulierem bonam, inueniet bonum, & hauriet iucunditatem à Domino.* Quantã putauimus D. Ioſephi fœlicitatẽ, qui non modo inuenit mulierem bonã, ſed omnium optimã, ipſam ſcilicet Dei parentẽ? Sanè credendus eſt hauſiſſe maiorem, quàm nemo iucunditatẽ à Domino: tunc autẽ illam hauſit cũ in vtero ſponſæ ſuæ auctorẽ ipſius iucunditatis deliteſcere agnouit. Quare duplicẽ fœlicitatem cõtemplor in Ioſepho; primo ex eo quòd inuenit mulierẽ bonã, vt ait Salomon: ſecundo, quòd illa ab eo inuẽta eſt habens in vtero de Spi
Lucę 1. ritu ſãcto, vt teſtatur D. Luc. 1. Vt enim di
Hieron. xit D. Hieron. in comment. huius loci: *Non ab alio inuenta eſt, niſi à Ioſeph, qui pęnè licentia maritali futuræ vxoris omnia nouerat.* Et quidẽ cũ propria vxor ſit velut agrũ, ſeu hæreditas ipſi viro, meritò Ioſeph cum Dauid Patre ſuo canere poterit illud
Pſal. 15. Pſal. *Funes ceciderum mihi in præclaris: etenim hæreditas mea præclara eſt mihi.* Sed quare ſibi præclara: ſanè quia inuenta eſt ab eo habẽs in vtero de Spiritu ſancto Filium Dei, infiniti, adeo valoris theſaurũ, vt
de eo Salomon dixerit: *Infinitus theſaurus* Sap 7.
eſt hominibus, quo qui vſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei. Sed & in hoc etiã mira Ioſephi excellẽtia ſuper omnes ſanctos eminet, quòd illi participes facti amicitiæ Dei, non aliud, quàm amicitiam hauſerũt ex illo infinito theſauro: at Ioſeph non ſolum auſit arctiſsimæ amicitiæ cũ Deo fœdera, ſed & paternitatis, & ſuperioritatis ſuper eum ſingularia iura, nemini alteri, quàm ſibi, & Virgini conceſſa.

Quid plura? illud celſiſsimæ dignitatis ſponſi Deiparæ excellentiam mirũ in modũ commendat: quòd ſi, cum Adã, & Eua matrimonio iam copulati, cõmunis perditionis, & iacturæ, humani generis antiquo ſerpente ſuadente principium, & origo extitere, ita Maria, & Ioſeph vero matrimonio cõiuncti, tamquã aptiſsima Dei inſtrumenta, reparationi antiquæ illius ruinæ totius generis humani primordia exhibuere.
Vnde verba illa Pſal. 18. *Dies diei eructat* Pſal. 18.
Verbum, & nox nocti indicat ſcientiã. Iuxta
explicationẽ D. Thom. ita quidẽ interpre- D. Thom.
tari licet: *dies*, ideſt Gabriel, *Eructat Verbũ Dei*, ideſt Virgini, Verbum diuinũ in eam incarnandum, ei prænuncians; *nox noctem*, ideſt diabolus, *indicat ſcientiam nocti*, ideſt Euæ, quã ipſe fraudulenter obſcurauit, dicens: *Eritis ſicut dij, ſcientes bonum, & malũ.* Deinde ſicut tunc ſerpens prius mulierem ſeduxit, & poſtea virũ, vt legimus Ge-
neſ. 3. *Comedit, deditq. viro ſuo, qui comedit,* Geneſ. 3.
ſic ſimiliter Angelus prius Virgini incar-
nationis myſteriũ manifeſtauit: *Cõcipies in* Lucæ 1.
vtero, & paries filium, poſt modũ verò D. Ioſepho, dicens: *Noli timere accipere Mariã coniugem tuã: quod enim in ea natũ eſt, de Spiritu ſancto eſt.* Ac tandẽ ſicut Adã, & Eua mortem peccati in poſteros omnes transfuderant, ita Maria, & Ioſeph vitam in vniuerſum Orbem terrarũ intulerũt, illa cõcipiendo, & pariendo auctorẽ vitæ Chriſtum Dominũ, hic verò eundem infantem nutriendo, foueudo, & ab Herodis tyrannide liberando. Hæc & ſimilia perpendens
de noſtro Ioſepho Cãcellarius Pariſienſis Cancellar. Pariſien.
ſer. de Natiuit. Mariæ dixit: *Decuit, vt Maria tanta puritàte niteret, qua ſub Deo maior nequeat intelligi, vt Sanctus ait Anſelmus:*

muſ: ita decuit, vt Ioſeph tanta prærogatiua polleret, quæ ſimilitudinem, & conuenientiã exprimeret talis ſponſi ad talem ſponſam, de qua natus eſt Ieſus, qui vocatus eſt Chriſtus: & vt poteſt colligi ex Matth. 1. Beatiſſimus Ioſeph fuit ſuper omnes homines purus ſimilis Virginis glorioſæ. Hæc ille. Iſidorus vero Iſolanus de B. Ioſepho, valde

Iſolanus. bene meritus, eandẽ ſpõſi Deiparæ dignitatem contemplans, hæc ſcripſit 2. par. c. 4. *Quantæ latebant in ſanctiſſimo Ioſepho virtutes, quibus Filium Dei educaret, aleret, & veſtiret ad varia enim animantium genera alenda, atque educanda, omnium corporũ cæleſtium vis concurrit, quam ab Angelis orbium motoribus accipiunt: Ioſeph autem Verbum Dei, per quod cæleſtes orbes, & Angeli conditi ſunt, & in eſſe conſeruantur, enutriuit, & aluit. Ioſeph profectò pluſquam Ioſaba fuit, ac in eo præfiguratus eſt, qui Ioas infantem clam nutriuit, & aluit, ac Regem*

4.Reg.11. *Iſrael tandem conſtituit, vt habetur 4. Reg.* 11. Et paulò inferius: *Propter coniugium cũ B. Virgine Ioſeph fuit Chriſti ex Virgine nati vnicus teſtis, & hoc munere Sanctos æquauit ſpiritus, qui teſtes, & nuntij ſunt, ac reuelatores myſteriorum Dei: vnde Angeli vocantur: Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciant firmamentum: ſacrarum quoque litterarum emerita dignitate donatus eſt: ſacræ enim Litteræ teſtimonium Domini vocantur Pſalm.* 18. *Teſtimonium Domini fidele, ſapientiam præſtans paruulis. Fidelis nimirũ, nimiumq. Ioſeph, cuius vnica teſtificatio ſatis Deo, & Angelis faciebat, cui etiam vniuerſæ nationes, quæ ſub Cœlo ſunt, meritò aſſentiri debent, Domino ſermonem confirmante, ſequentibus ſignis.* Ad quæ attendens D. Ioannes

Damaſc. Damaſc. orat. 3. de Natiuit. Mariæ, magnã vocauit dignitatẽ Ioſephi: ſic enim loquitur: *Dignitas magna hæc conceſſa fuit Ioſepho, ſingulari Dei dono, vt per diſpenſationẽ omni ſermone præſtantiorem, fieret Virginis ſponſus.* Ex qua dignitate aliam ex conſequenti obtinuit omnino ineffabilem, quòd legalis Chriſti Pater fieret, vt his verbis e-

Rupertus. leganter adnotauit Rupertus lib. 1. de gloria, & honore filij hominis in c. 1. Matth. *Virum Mariæ, cum dicit, magnũ, & verum nomen B. Ioſepho attribuit Euangeliſta: quia ſi eſt vir Mariæ, eſt Pater Domini; ſi ergo vir Mariæ Ioſeph, & ipſa vxor illius: proinde neq; iſte Euangeliſta Matth. ineptè dixit, Ioſeph virum Mariæ, neque alius Euangeliſta Luc. c. 2. mentitus eſt Patrem illum* Luc. 2. *eius, qui ex ea natus eſt Chriſti appellando, dicens: Et erat Pater eius, & Mater mirantes ſuper his, quæ dicebantur de illo.* Hactenus Rupertus. Ex quibus apertè conſtat, vt rectè adnotauit D. Auguſt. lib. 2. de cõſenſu Euangeliſtarũ c. 1. quòd, licet D. Ioſeph parentis opinionem haberet apud Chriſti Cõceptionis ignaros, Patris tamẽ appellationem non ab illis ſolum, ſed à ſacris Euangeliſtis, & ab ipſa Dei Genitrice, quæ nihil falſum proferre poterat, accepit; cũ Luc. 2. dixit: *Pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.* Nec quidquam refert ſi obijcias, quòd cum B. Ioſeph nõ fuerit Chriſti genitor, non verè dicatur Pater eius: reſpõdet enim D. Auguſt. lib. 23. contra Fauſtum tom 6. *Quid ergo iam moneat* Auguſt. *ſancti Euangelij ſectatorem, quòd ſine concubitu Ioſephi Chriſtus natus ex Virgine; filius tamen Dauid appelletur, cum generationum ſeriem, non vſque ad Mariam, ſed vſq; ad Ioſeph Matthæus Euangeliſta perducat? Primo, quia mariti eius fuerat propter virilem ſexum potius honoranda perſona: neq; enim quia concubitu non permixtus, ideo non maritus, cũ ipſe Matthæus narret, ab Angelo Mariam coniugem ipſius appellatam, qui narrat, quòd non ipſius cõcubitu, ſed de Spiritu ſancto conceperit. Cum vero vnus, idemq; narrator vtrumque dicat, vtrumq; commendet, & virũ Mariæ Ioſeph, & Chriſti Virginem Matrem, & Chriſtum ex ſemine Dauid, & Ioſeph in ſerie progenitorum Chriſti, & Dauid; quid reſtat, vt credat, qui vult diuino Euangelio potius, quam hæreticorum fabulis aſſentiri, niſi & Mariã non fuiſſe extraneam à cognatione Dauid, & eam Ioſeph coniugem non fruſtra appellatã propter ordinem ſexus, & animorũ confœderationem, quamuis ei non fuerit carne cõmixtus; & Ioſeph potius propter dignitatem virilem ab ordine generationũ illarum non fuiſſe ſeparãdũ, ne hoc ipſo videretur ab illa fœmina ſeparatus, cui eum coniungebat mẽtis affectus?* Hactenus D. Aug. Et quidẽ cũ nominis impoſitio ad parẽtes pertineat, ad quorum nutũ; filij nomina ſuſcipiunt; illud certè nõ obſcurè indicat clariſsimã Patris Chriſti nomẽclaturã Ioſepho aptè cõuenire, cũ cælitus ei data fuerit authoritas imponendi Chriſto nomen Ieſu, & conſequẽter quoddã genus paterni dominij, quo Pa

tres

tres gaudent in filios: vt enim rectè dixit D.Damaſcenus lib.2.de fide c.3. *Nomen imponere, maieſtatis, ac dominij eſt; nomen verò accipere ſubiectionis, & ſeruitutis: quoniam nomen vicariū eſt rei, & ideo auctoritas in nominis impoſitione ſignificat dominium rei.* Et copioſius S.Chryſoſtomus hom.6.de laudib.Pauli,tom.4. & hom.de conuerſione Pauli prope mediū tom.5.his elegantibus verbis id confirmat: *Quare nomen Sauli mutauit in Paulum Spiritus ſanctus: quemadmodum Dominus, qui ſeruum mercatus, oſtendere volens, ſe Dominū ſerui, nomen illius immutat, ita Spiritus ſanctus fecit, vbi Paulū captiuum accepit, vocabulū eius mutauit. Vt enim inde diſceret Paulus ſe habere Dominum: nominum enim impoſitio dominij ſignū eſt, & præcipuum. Et vnde hoc declarabimus? facilè ex his, quæ Dominus cum Adam egit, perſpicuum erit: volens enim Dominus docere Adamum; quòd eum Principē, & Dominū feciſſet, adduxit ad eū omnia animalia, vt videret, quid vocaret ea, ecce nominum impoſitio dominium teſtatur. Quid ſi ab hominibus ita factū videre vultis, & diſcere, olim talem fuiſſe morem, quòd ſeruorum in captiuitatē abductorum nomina mutata ſint: audite quid fecerit Babiloniorum Rex. Nam vt captiuos abduxit Ananiam, Azariam, & Miſaelem, non reliquit eorū nomina prima, ſed vocauit eos Sidrach, Miſach, & Abdenago.* Idemq. docet S.Hieron.ſuper c.1.Danielis his verbis: *Non ſolum præpoſitus Eunuchorum ſanctis mutat nomina, ſed et Pharao Ioſeph in Aegypto appellauit Saphanatphaner volentes eos in terra captiuitatis vocabula habere Iudęorū.* Atq; hinc fit, quòd propter hanc rationem, olim in Circumciſione, modo autē in baptiſmo, nomina paruulis imponuntur; quia ex eo tempore, iam non dæmon, ſed Deus noſter incipit eorū eſſe Dominus peculiari, & nouo titulo iuxta illud Gen.28. vbi Iacob votū vouens Deo dixit: *Erit mihi Dominus in Deum.* Vnde quia ingreſſus in religionē habet quandam imaginem, & effectū baptiſmi: ideo ſecundū S.Tho.2.2. q.189.art.3.ad 3. legitur in vitis Patrum, quòd eandē gratiā conſequuntur religionē intrantes, quā conſequuntur baptizati. Hinc pijſſimus Iſolanus par.1.c.11.pro mira, qua præſtabat erga D.Ioſephum, deuotionē perdoctè, & piè dixit: *Nō parū, attulit dignitatis Ioſeph legatio Angelica, quæ ei mandauit, dicens: vocabis nomē eius Ieſum Matt.1. Impoſitione enim, ac ſanctiſſimi nominis huius publicatione cæleſte ſecretū mundo aperuit Ioſeph; Patris celeſtis vices geſſit, Spiritus ſancti arcana, quæ in canticis, & Prophetis myſterio abſcondita erant, patefecit, beatiſſimæq. mundi Reginæ coniugis ſua collega fuit, atq; Angelicæ maieſtatis ſublimitatem attigit.* Quod oppoſitiſſimo hoc, & quotidiano exemplo ſtatim confirmat. Eſt namq; mos apud homines, vt Patres nomina imponendi filijs auctoritatē habeant: Ieſus autem erat filius Dei Patris Sanctus: igitur Ioſeph Patris cæleſtis vices hac in dignitate manifeſtè geſſit. Olim Spiritus ſanctus per ora loquēs Prophetarum, diuerſorum varijs vocibus, licet ænigmaticis, beatiſſimum nomen Ieſum expreſſit. Legitur Iſai.7. *Vocabitur nomē eius Emanuel.* Item c.9. *Vocabitur nomē eius, admirabilis, Deus fortis, Pater futuri ſeculi, Princeps pacis*, & item: *Vocabitur nomen eius, ſpolia detrahe, feſtina, prædare.* Meſsias, quod nomē interpretatur Chriſtus, notiſsimū apud Hebræos eſt. In canticis quoq; ſcribitur c.1. *Oleum effuſum nomen tuum.* Lucæ vero c.2.dicitur: *Et filius altiſſimi vocabitur.* Hæc vero myſteria vnica nominis Ieſu impoſitione, ignaro orbi aperuit noſter Ioſeph. Verū, vt Patris Chriſti dignitas magis innoteſcat, reuocate quæſo in memoriam, quòd, dum ipſe morti eſſet propinquus, de Ioanne Euāgeliſta dixit: *Mulier ecce filius tuus.* Ex qua appellatione colligūt omnes ſancti ſingularē amorē, quem Chriſtus ad Ioannem habuit, quem tanto honore affecit, vt nomen filij ſibi propriū, illi cōmunicaret, & loco ſui ipſius illum ſubſtitueret. Cū igitur multo excellentior ſit parentis Chriſti, quā filij Virginis appellatio, nō ſolū, quia Patris appellatio maiorē authoritatē præſefert, ſed etiā, quia dignitas Chriſti dignitatē Virginis infinitè excedit, cōſequens eſt, nō ſolum Patris Chriſti nomē, ſed etiā rem, quæ huic nomini ſubeſt, Ioſephum participaſſe, quantū excepta generatione ab homine participari potuit, vt loquitur D.Chryſoſt.hom.4.in Matth. Ad extremum illud eiuſdem dignitatis Patris Chriſti excellentiam palam facit, quòd ad illā conſequitur in Ioſepho quædam ſuperioritatis auctoritas ſuper Chriſtū Dominū, vt diſertis verbis dixit Luc. *Et erat ſubditus illis*: quāuis enim verū ſit, quòd hæc

Damaſc. — Chryſoſt. — Hieron. — Geneſ. — S.Tho.2.2. q.189.ar.3. ad 3. — Iſolanus. — Matth.1. — Iſai.7. — Cant.1. — Lucæ 2. — D.Chryſoſt.

ſubiectio ex parte Chriſti; & ſuperioritas ex parte Ioſephi magis ſignificat vſũ, quam debitum: quia re vera Chriſtus propter dignitatem ſuæ perſonę nulli hominũ propriè ſubiectionem debebat; tamẽ ad dignitatem Ioſeph declarandã ſatis eſt: tum quòd præcisè conſiderata humana conditione, & origine, Chriſtus futurus erat iure ſubditus Ioſeph, eo quòd maritus eſſet matris eius; tũ quòd, licet ratione diuinitatis eſſet omnino exemptus; tamen de facto voluit illi eſſe ſubiectus, eiq. tãquam patri, ac ſuperiori obedientiam, honoremq. deferre. Cæterũ, quia rem hanc maximi momenti eſſe reor ad Ioſephi dignitatẽ illuſtrandã, explicare oportebit fundamẽtũ paternitatis Ioſeph, ex quo in eo reſultat ſuperioritatis mira illa dignitas, necnõ & obediẽtia a Chriſto ei præſtita, quod quia præclarè expoſuit Gerſon, eius verba hic apponã: is ſerm. de Natiu. Mariæ, conſid. 4. explicans illud Matt. 1. *Ioſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus*, ſic loquitur: *De Maria natus eſt Ieſus nedũ corporaliter, ſed ſpiritualiter quidem, & de virginali ſponſo ſuo Ioſeph, ſuo modo dici poteſt. Non equidẽ, quod de Ioſeph natus ſit Ieſus, modo quo blaſphemat Iudæus infelix, qui dicit, Chriſtum de Ioſephi ſemine eſſe natum: procul ſit hoc à pietate fidelium: ſed attendẽdo triplicem natiuitatẽ IeſuChriſti, attendat & veſtra beatitudo, ſcilicet æternalem, corporalem, ſpiritualem vel mentalem. Naſcitur enim æternaliter ex patre, quemadmodũ naſcitur ſplendor ex luce coeuus luci, de quo Eccleſ. Ego ex ore Altiſſimi prodiui, primogenita ante omnem creaturã. & in Pſal. Ex vtero ante luciferũ genui te. In hac æternali natiuitate Chriſti Ieſu, nec Maria, nec Ioſeph communicat. Altera natiuitas Chriſti Ieſu corporaliter in mundo ex Virgine, de qua Angelus ad Mariã: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obũbrauit tibi, ideoq. & quod naſcetur ex te ſanctũ, vocabitur filius Dei. Et hoc factũ eſt, quãdo cõpleti ſunt dies Mariæ, vt pareret, & peperit filiũ ſuũ primogenitum, & in hac quidem natiuitate ſola Maria materiam miniſtrauit; at vero, quia corpus Mariæ fuit ipſius Ioſeph iure matrimoniali, quo fit mutua tranſlatio corporum viri ad mulierem, & è contra: videamus, ſi cum intelligẽtiæ ſobrietate dicere fas nobis ſit, quod ex corpore, & carne Ioſeph natus eſt Chriſtus Ieſus? & hoc dici forſitã poſſet, niſi piarum aurium timeretur offenſio.*

Gerſon.

Idem etiam Gerſon eod. ſerm. aliã egit glã rationem paternitatis Ioſeph, in hæc verba reddit: *Natus eſt Ieſus in terra, ſeu fundo ipſius Ioſeph, de qua terra Iſaias clamat: Rorate cæli deſuper, & nubes pluant iuſtũ, aperiatur terra, & germinet Saluatorẽ. & David: Veritas de terra orta eſt; quidni cõpetat igitur ipſi Ioſeph ius aliquod legale vltra cæteros homines in benedicta pueri Ieſu formatione, quoniã natus eſt in ea, & ex ea carne, cuius dominiũ iure matrimoniali verè trãſlatum erat in ipſum. Vnde D. Aug. lib. 2. de conſenſu Euang. c. 1. dicere audet: Non quod opinione ſola, ſed quadam ex parte veritatis quoque Ioſephi filius eſſet Ieſus, quippe, qui Mariæ veriſſimus filius.* Ex hac autem paternitatis dignitate, aliã mirabilis accreuit Ioſepho prærogatiua, quod Chriſto Domino multifariè multiſq. modis vtilis fuerit: etenim licet Dominus dixerit omnibus iuſtis: *Cum feceritis omnia, quæ præcepi vobis, dicite, quia ſerui inutiles ſumus*, audeo tamen dicere hanc prærogatiuam Ioſepho cælitus datam, vt mirum in modum vtilis fuerit ChriſtoDomino creatori, & redemptori ſuo. Vnde cupiens Angelus Gabriel Ioſepho amanter oſtendere miniſterium laborem ſuęq. perſonę induſtriam, & fideliſſimam prouidentiam familiæ Dei eſſe neceſſariã ad vtilitatẽ matris, & filij ad matrimonij honorẽ, pariterq. ad ipſiuſmet Ioſephi eximiam exaltationem dixit ei: *Pariet autem filium: & vocabis nomen eius Ieſum.* vbi Gloſſ. ord. ſic interpretatur: *Pariet ne videretur Ioſeph non eſſe neceſſarius ei, ſubdit: pariet: & ita erit neceſſarius educationi.* Sed multo præſtantius S. Tho. ſup. Mat. in expoſ. & in cathena, ait: *Hic Angelus pronunciat obſequium, quod exhibebit Ioſeph puero iam nato, quia poſſet Ioſeph dicere, ipſa concepit de Spiritu ſancto, & pariet filium, quid ergo ad me? in nullo ſum ei neceſſarius: ideo ſubdit ipſius Ioſephi obſequium: vocabis nomen eius Ieſum. Oſtenditq. quod quãuis non fuerit neceſſarius conceptui; tamen vtilis eſt educationi, quia ipſa pariet filium, & tũc matri, & filio erit neceſſarius; matri, vt ab infamia defendat; filio, vt eum enutriat.* Aduerte Ioſeph dignitatem tuam, illã attentè cõſidera. Deus, per quẽ nec ales eſurit, qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum; qui producit in montibus fœnum, & herbam ſeruituti homi-

Luc. 10.

Matth. 1.

Gloſſ.

D.Thom.

minium; qui Danielem in lacu leonum mirabiliter pauit; qui aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione, & omnibus affluenter tribuit; ille, in quem deſiderāt Angeli proſpicere, factus homo vult tibi ſubdi, vult à te enutriri, vult deniq. vt filius tuus ſub tua protectione morari. S. Ambroſ. explicans illa eadē verba, *Pariet tibi filium*, hom. 2. de natiu. Dom. ſic loquitur: *Ioſeph conceptum ſuſcepit filium, quē non genuit; & ideo Angelus dixit: Pariet autem filium, & non dixit, pariet tibi filium, ſicut Zachar. antea dixerat: Ecce Eliſabeth vxor tua pariet tibi filiū, quia mulier, quæ ex viro concepit, marito ſuo filium parit; quia magis eſt ex illo, quam de ipſa. Hæc autem, quę non de viro conceperat, non viro filium peperit, ſed ſibi tantummodo.* Quis quæſo oratione dignè proſequi valeat, quā vtilis Ioſeph Chriſto Domino fuerit, præſertim in itineribus, ſanctiſſimis ſuis brachijs ſæpe illum deferens: *Qui conſurgens, accepit puerum, & matrem eius nocte, & ſeceſſit in Aegyptum*: tunc B. Ioſephum deuotiſſimè ita coram infante modulatum contemplor: *Cantabiles mihi erant iuſtificationes tuæ in loco peregrinationis meæ, memor fui nocte nominis tui Domine, & cuſtodiui legem tuā. Hæc facta eſt mihi, quia iuſtificationes tuas exquiſiui.* Quæ verba Ianſenius poſt D. Auguſt. Theodor. Euthym. Lyranum, & alios, ſic interpretatur: *Cantabiles mihi erant iuſtificationes tuę in loco peregrinationis meę: adeo enim ardenter legem tuam dilexi, vt etiam in loco, in quo exulari, & peregrinari cogebar propter hoſtes me perſequentes, iuſtiſſima tua præcepta à me decātarentur, vt horum oblectatione exilij, atq. peregrinationis meæ moleſtiam lenirem, & condulcorarē ad modum peregrinantium, qui ad leuandū laboris, & afflictionis ſuæ faſtidium, cantica exhilarantia per viā decantare ſolent. Nec de die tantum ſtudio legis tuæ tenebar, ſed & nocte memor fui nominis tui Domine, ſomnū nocturnū memoria tui interrumpens: nocte ideſt tentationum tempore, quandoquidē nebulā inferunt, & noctis inſtar hominibus ſuperueniūt, in hoc ſanè potiſſimum neceſſaria eſt Dei memoria, quæ recreat, & bono animo eſſe iubet. Hæc facta eſt mihi, quia iuſtificationes tuas exquiſiui: iſtud nempe, vt mandata tua pro carminibus mihi eſſent, vtq. memoria tui, nec nocturno quidem tempore mētem meā deſereret, euenit mihi: eo quòd mandata tua omni ſtudio quæſierim, & cognoſcere, & adimplere.* Deinde ingentes Deo red dens gratias pro beneficijs receptis, præcipue pro extinctione, vel repreſſione fomitis, & pro confirmatione in gratia, ita humiliter concinnebat: *In te confirmatus ſum ex vtero de ventre matris meæ, tu es protector meus; in te cantatio mea ſemper. Repleatur os meū laude, vt cantem gloriā tuā, tota die magnitudinem tuam.* Verum, quia in hoc pluſquā Angelico choro non vnius Ioſephi cantus tantum, qui ſincinnium appellatur, ſed B. Virginis ſimul, qui bicinniū nominatur inſonaret. Rogabat Ioſeph dulciſſimā ſponſam, vt etiā in terra aliena, & in loco peregrinationis dignaretur cātare de canticis Sion: *Sonet*, dicebat ei, *vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decora.* Rogabat iterum: *Quæ habitas in hortis, amici auſcultāt, fac me audire vocē tuam.* Vbi hæc Rupertus: *Dilectus dilectæ dicit: Quæ habitas in hortis; quibus in hortis habitat dilecta, niſi in amœnitate ſcripturarum, in delectatione virtutum pulchrè florentium, bene olentium, ſemper virētium, fac me audire vocem tuam.* Et ſtatim obedientiam præſtans humillima Virgo reſpondit: *Cantabo, & pſalmum dicam Domino.* continuoque canticum ſuum diuinitus repetebat: *Magnificat anima mea Dominū, & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.* Quis cæleſtes delicias, quis diuinas conſolationes, quis illuſtrationes ſupernas in ſanctiſſimi Ioſephi puriſſimo corde ex B. Deipara virginali cantico ortas excogitare poterit? Si vetus illa mater Eliſabeth exclamauit prophetice ad vnicam Mariæ ſalutationem; Si exultauit præ gaudio infans in vtero eius, quid ex continua cohabitatione, & alloquutione cum Maria, & puero Ieſu, Ioſeph acceperit diuinæ conſolationis, & illuminationis? Intueor Mariam baiulantem in vlnis ſpecioſum forma præ filijs hominum, quę blādiebatur arridenti, quæ condolebat vagienti, & frequenter viro ſuo Ioſeph infantem baiulandum, fouēdum, oſculandumq. tradebat? quia tamen amici Angeli eos comitantes auſcultabāt, præ nimio gaudio, & lætitia incredibili eleuauerunt vocem ſuam, vt aſſolent iuxta illud Pſal. 67. *Prauenerunt Principes coniuncti pſallentibus in medio iuuencularum tympaniſtriarum.* Beatiſſ. Virginē vocari tympaniſtriam docet D. Aug. ſer. 17. de natiu. Do-

Margin notes: D. Ambroſ. — Matth. 2. — Pſal. 118. — Ianſenius. — Pſal 70. — Cant. 4. — Can. 8. — Rupertus. — Pſal. 26. — Lucæ 1. — Pſal 67. — D. Auguſ.

Domini. Virginali autem, ac ſuaui huius tympaniſtriæ, & Ioſephi cantu, infantulus Ieſus mirificè delectabatur, iuxta illud Pſ. *Ibi Beniamin adoleſcentulus in mentis exceſſu.* Etenim B. Virgo, & ſanctiſſimus Ioſeph nō ſolum cantabant canticum nouū, ſicut cæteræ virgines, de quibus dicitur Apoc. 14. *Et cantabant quaſi canticum nouum ante ſedem, & ante quatuor animalia, & ſeniores, & nemo poterat dicere cāticum, niſi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti ſunt de terra: hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati: virgines enim ſunt, & ſequuntur agnum quocumque ierit.* Cuius maximæ prærogatiuæ rationē reddūt D. Aug. lib. de virgin. c. 27. in med. to. 6. & D. Tho. 2. 2. q. 152. ar. 5. ad 3. ſic dicentes: Virgines ſequuntur agnū quocunque ierit, quia imitantur Chriſtum, nō ſolū in integritate mentis, ſed etiam in integritate carnis; & ideo ſequuntur agnum. Cāticum autem nouū, quod ſolæ virgines cātant, gaudium eſt, quod habent de integritate carnis: quod conforme eſt promiſſioni diuinæ Iſai. 56. *Dabo eis in domo mea, & muris meis locum, & nomen melius, à filijs, & filiabus, dabo eis nomen ſempiternū, quod non peribit.* Quem locum D. Aug. lib. de virgin. c. 23. & 24. docet explanādum eſſe de his, qui ſe caſtrauerunt propter regnū cælorum. Quod idem docuit Auguſt. lib. 14. cont. Fauſtum in fi. & D. Ambroſius, & D. Gregor. & D. Baſilius, & alij, quos refert Leo Caſtr. in eundem locum. In B. autem Virgine, & Ioſeph, illa nouitas ſingulariſſima eſt, quod virgines illæ ſequebantur agnum quocunque iret: Virginem autem, & Ioſephum, quia multo præſtantiores virgines Agnus ipſe ſequebatur illos, & humiliter eis obſequebatur, vt teſtatur D. Lucas dicens: *Deſcendit cum eis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis.* Quod & D. Bernard. hom. 1. ſup. Miſſus eſt, in hæc verba obſeruauit: *In laudibus virginum ſingulariter canitur, quod ſequuntur agnum quocunque ierit: quibus ergo laudibus iudicas dignam, quæ præit?*

Pſal. 67. Apoc. 14. D. Auguſt. D. Thom. Iſai. 56. D. Auguſt. Idem. D. Ambroſ. D. Greg. D. Baſil. Leo Caſtr. Luc. 2. D. Bernard.

Ad extremum, non ſolum Ioſeph pater fuit legalis Chriſti, ſed ſimul etiā ſpiritualis; pro quo obſeruandum eſt, quòd Chriſtus Dominus nōn naſcitur in anima, quæ virum non habet: ad quod adumbrandum Samaritanæ dixit Ioan. 4. *Voca virum tuū,* vt ei concederet aquam viuam. Sed quis, inquis, hic vir eſt? virilis profectò animus, quo à peccato diſcedat, viriliter proponēs, nunquam in peccatum ſe conſenſurum: ſi hoc viro careas, licet multa alia bona habeas, vidua es, ſine viro es, licet plena populo ſis, diciq. poteſt ad te: *Quomodo ſedet ſola ciuitas plena populo? facta eſt quaſi vidua domina gentium.* Non enim eſt illi vir, qui eam protegat. Sicut ergo olim curauit Pharao omnes occidere viros, femellas vero reliquit, Exod. 11. ita curat dæmon, vt lachrymæ, quas pro peccatis fundis, & reliqua, quæ præſtas, pœnitentiæ opera, ſine hoc viro ſint: quod ſi hoc fiat, femellæ tibi ſunt, virum non habes, vidua relinqueris: Chriſtus in te nequaquā naſcetur. Si ergo Chriſtū tibi adeſſe vis, ſint tibi Maria, & Ioſeph: Maria amarum eſt mare lacrymarū, Ioſeph virile propoſitum omnino à peccato diſcedēdi: de hac ſpirituali generatione agens D. Bonau. to. 2. opuſc. de quinq; natiuitatibus pueri Ieſu c. 1. hæc præclara dixit: *Purgato iam intellectu contritionis lauacro, & inflammato, & eleuato affectu, dilectionis igniculo, caſtis meditationibus, & deuotis cogitationibus, tunc anima deuota ſtimulata nouis inſpirationib. viſitatur, & nouo viuēdi propoſito à Patre luminum, à quo omne donum optimum, & datum perfectum, ſpiritu gratiæ fœcundatur, & Pater ipſe cæleſtis, diuino quodam ſemine, animam grauidam facit, & fœcundat. Poſt hūc conceptū ſacratiſſimū pallet in facie per veram humilitatem, faſtidium cibi, & potus concipit: aliquando etiam infirmare, & ægrotare incipit anima, in propria voluntatis abiectione. Iā paulatim graue, & tædium incipit eſſe, quòd foris eſt, & foris cernitur. O fælix conceptus, quem talis ſequitur mundi contemptus, & cæleſtium operationum appetitus. Iam modico guſtato ſpiritu, deſipit omnis caro: cum gemitu iam anima cum Maria montana aſcendere incipit: poſt talem conceptum faſtidiunt terrena, deſiderantur cæleſtia, & æterna: iam fugere incipit ſocietatem illorū, qui terrena ſapiunt, & appetit familiaritatē eorum, qui cæleſtia concupiſcunt: iam incipit anima cum Maria miniſtrare Eliſabeth, hoc eſt illis, quos diuina gratia amplius per dilectionem inflammat.* Beatus ergo Ioſeph cū ab vtero matris ſuæ ſanctificatus, filiū Dei conciperet in mentem, & eundē deinceps ſemper ſpiritualiter in corde fouit; manifeſtum eſt non ſolū patrem Chriſti legalem,

Ioan. 4. Thren. 1. Exod. 11. D. Bonauen.

ſed

ſed eiuſdem patrem ſpiritualem extitiſſe, ipſo Christo Domino dicente: qui fecerit voluntatem Patris mei, ipſe meus frater, & mater eſt. Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

§. 7.

De feliciſsima D. Ioſephi morte.

CVM de D. Ioſephi morte nihil ex ſacris eloquijs, Concilijs, traditionibus, aut antiquorum Patrum concordi doctrina certum habeamus, præterquam quod fuerit prætioſa in cōſpectu Domini, & aliunde erubeſcamus, cum
Authent. ſine lege loquimur (vt habetur in Authen. de triente, & ſemiſſe. §. conſideremus; tūc recurrendum eſt ad Doctorū auctoritatem,
Gloſſ. vt dixit gloſſ in l. mulier bona, in princ. ff.
Angel. de iur. dot. & Ang. in l. ſi idem, in prin. ff. de iuriſd. omn. iud. His autem deficientib. confugiendum eſt ad prudentes coniecturas, præſumptiones, & indicia, vt docet Alciatus in tract. de prçſumpt. reg. 2. prçſum.
Alciat. 14. vel, quod idem eſt, ratio naturalis conſulenda eſt: quia omne, quod in ratione cōſiſtit, lex merito reputatur, vt tradit gloſſ.
Gloſſ. in c. ex eo verbo, qua ratione. de elect. in 6 vnde Iuriſconſultus in l. 16. ff. de legib. iure optimo dixit: *Scire leges, non eſt verba earum tenere, ſed vim, ac poteſtatem.* Quibus
D. Hieron. cenſonat D. Hieron. ſup. c. 1. ad Galat. vbi de diuina agens ſcriptura, inquit: *Marcion, & Baſilides, & cætera hæreticorum peſtes, non habent Dei Euangelium: quia non habent Spiritum ſanctum, ſine quo humanū fit Euangelium, quod docetur: nec putemus in verbis ſcripturarum eſſe Euangelium, ſed in ſenſu: non in ſuperficie, ſed in medulla; non in ſermonum folijs, ſed in radice rationis.* Quod & legimus in c. Marcion. 1. q. 1. Ergo quandiu B. Ioſeph apud nos vixerit, & quo tempore è vita diſceſſerit, neq. ex Euangelio, aut Concilio, neq. ex Eccleſiæ decreto, aut ex eiuſdem traditione, neq; ex Sanctorum Patrum vnanimi conſenſu quidquam nobis conſtet, diuerſas, in quas Doctores abierunt, ſententias referemus; & quam Euangelio, rationi, & prudenti coniecturæ conformiorem cenſuerimus, eligemus.

D. Epiph. Primo ergo D. Epiphanius putat B. Ioſephum paulo poſt duodecimū ætatis Chriſti annum è vita migraſſe: ſic enim docet hæreſ. 78. hac ratione motus, quia ab eo tēpore, quo Chriſtum duodecimum annum agentem in templo cum B. Virgine refertur, nulla deinceps mētio fit ipſius, quāuis interdū & diſcipulorū, & fratrū, & B. Virginis tractetur hiſtoria: quod non alia ratione factum iudicat, niſi quia obierat paulo poſt duodecimum ætatis Chriſti annum: cui ſententiæ adhærere videtur Baronius Baronius.
in vita Auguſti.

Alij ſecundo aſſerunt, B. Ioſephū obijſſe tempore prædicationis Saluatoris, Chriſtumq. Dominum cum Diſcipulorum turba adfuiſſe, cum D. Ioſeph vltimum tradidit ſpiritum, vt refert Iſolanus 4. par. c. 1. Iſolanus.
in princ. S. alij.

Alij tertio opinantur, B. Ioſephum tempore paſſionis Chriſti ſuperſtitem fuiſſe, æquanimiterq. paſſum fuiſſe Ioannem ſibi præponi, quādo illi Chriſtus in Cruce Virginem cōmendauit; ita docuit S. Cyprianus ſer. de paſſione Domini in hæc verba:
Habebat Ioſeph in hac Chriſti diſpoſitione S. Cyprian.
mirabilem contradictionem, cum alteri commendaretur Maria, ſi ſe cognouiſſet carnalem maritum, ſed quia in ſpiritu actum erat coniunctionis illius myſterium, paſſus eſt Ioſeph æquanimiter ſibi eum in hoc ſeruitio prçponi, quem digniorem ſe iudicabat: & ideo maxime, quia Magiſtri electio ſic negotium
ordinabat. Idem tenet D. Chryſoſt. hom. 5. D. Chryſoſt.
ſup. c. 1. Matth. dum ait: *Si enim cognouiſſet eam, & loco habuiſſet vxoris, quomodo illam Dominus, quaſi abſq. ſolatio, & nihil penitus habentem, diſcipulo commendaſſet, iubens illi, vt illam acciperet in ſuam?* vbi gloſſ. ſic Gloſſ.
interpretatur: *Argumentum eſt, quod viuēte Ioſeph, ſeparata eſt Virgo ab eo: hic enim exprimitur cauſa, quare Dominus ſeparauerit eam à Ioſepho.* Et D. Ambroſ. in tract. de D. Ambr.
inſtitut. Virginis, ſup. c. 23. Lucæ affirmat fuiſſe etiam Reſurrectionis tempore inter viuos D. Ioſephum, Chriſtumq. adoraſſe, ſolem, & lunam, & vndecim ſtellas, quādo poſt reſurrectionem ſancta Maria, quaſi luna, & B. Ioſeph, quaſi ſol, cum vndecim ſtellis, ideſt beatis Apoſtolis proſtrati ſunt ante eum, vt & ex D. Auguſ. ſupra retulimus; D. Auguſt.
& eiuſdem nonnullos reperio recentiores, id probantes: tum quia, licet B. Ioſeph per verum, & eſſentiale matrimonium ratum, fuerit Virgini datus in adiutorium, & ſolatium, & vt abditiſſimum Incarnationis

my-

myſterium, ſub illius ſanctiſsimi matrimonij vmbra celaretur; paſsionis tamen Dominicæ tempore ita erat Ioſeph ſenio cōfectus, vt iuuamine alieno potius ipſe indigeret, quàm vt Virginem adiuuare poſſet; tum quia eo tempore veritatem Incarnationis myſterij, quòd ſcilicet Chriſtus Dominus, non filius Ioſeph, vt putabatur, ſed Filius Dei, & Filius Virginis, ope Spiritus ſancti conceptus fuiſſet, oportebat declarari, Ioſepho manente Virginis ſponſo, & matrimonij vinculo cum ea coniuncto: tum quia Matth. cap. 3. ſatis id indicatur

Matth. 3.

in illis verbis: *Nonne hic eſt fabri filius? Nonne Mater eius dicitur Maria, & fratres eius, Iacobus & Ioſeph, & Simon, & Iudas, & ſorores eius? Nonne omnes apud nos ſunt? Vnde ergo huic omnia iſta?* Quæ non obſcurè inſinuant, B. Ioſephum adhuc ſuperſtitem eſſe.

Alij grauiſsimi Doctores, quorum ſententiæ ſubſcribo, è contra docent, B. Ioſephum ante paſsionem Dominicam paulò ante, vel poſt baptiſmum, & ante nuptias Canæ Galilçæ fœliciter in Domino obdor-

D Hieron. D.Bern.Sen. S Bonau. S.Vincen. Greg.Ced-. Petrus Nanninus S Ambroſ. Gerſon. Vbertinus. Petrus Commeſtor. Iſolanus. Poludanus. Viguerius. Caniſius. Salmeron. Card.Tol.

miſſe: ita tradunt D. Hieronymus lib. contra Eluid. D. Bernardin. Senen. tom. 3. ſer. de Ioſepho cap. 3. S. Bonauentura de vita Chriſti cap. 17. S. Vincentius ſerm. de S. Ioſeph, Gregorius Cedrenus in compend. hiſtoriarum, Petrus Nannius in ſcholijs ad epiſt. 79. S. Ambroſius, & Gerſon de S. Ioſopho, Vbertinus lib. de arbore vitæ, Petrus Commeſtor in ſua hiſtor. cap. 86. & latiſsimè Iſolanus 4. par. cap. 1. Paludanus in 4. diſt. 30. quæſt. 2. num. 16. concluſ. 4. Viguerius de myſterio Incarnationis Filij Dei cap. de Ann. Dominica §. 9. Caniſius lib. 2. de Virgine cap. 13. paulò poſt principium, Salmeron tom. 10. tract. 41. §. dicit Matri ſuæ, Card. Toletus, ſuper c. 2. Ioannis, annot. 2. & poſtea ſuper cap. 19. in illa verba: deinde dicit diſcipulo: Ecce Mater

Franc. Suar. Barradius. Caſtro.

tua; Franciſcus Suarez tom. 2. in 3. par. q. 29. art. 1. & 2. diſp. 7. ſect. 1. §. ad primam confirmationem, & ſect. 3. in fine, Barradius tom. 2. lib. 3. ſuper illa verba Ioannis: & erat Mater Ieſu ibi; Caſtro de hiſt. Deiparæ c. 13. Et plures alij Neoterici, non contemnendæ authoritatis.

Probarique poteſt optimis coniecturis. Prima, quia cum ex vna parte matrimoniū inter Virginem, & Ioſephum fuerit à Deo principaliter ordinatum propter Chriſtū Dominum, tum vt legitimus putaretur, tum & vt erga illum ſe exhiberet tutorē, nutritium, & adiutorem fideliſsimum. Ex alia autem parte Chriſtus Dominus trigeſimum ingrediens annum, à baptiſmi, & prædicationis tempore, aliam vitæ rationem inſtitueret publicè inter peccatores degens, & ex eleemoſynis piorum, victum quotidianum acciperet, ſeque ipſum manifeſtans non eſſe filium Ioſephi, ſed Mariæ tantum, Spiritu ſancto cum ea cooperante, prudenter ſatis colligimus in re dubia ceſſante ſine miniſteriorum Ioſephi, & contracti matrimonij, ante nuptias Canæ Galileæ vita functum fuiſſe. Secunda coniectura, quia in nuptijs Canę Galilææ Mater Ieſu, & ſimiliter Ieſus, & diſcipuli eius vocati ſunt: nulla Ioſephi facta mentione, quod ſane factum non fuiſſet, niſi iam ipſe è vita diſceſsiſſet; quando etiam Chriſto prædicanti nunciatum fuit: *Ecce Mater tua, & fratres tui foris ſtant, quęrentes te*; certe cum nulla etiam tunc Ioſephi facta fuerit mentio, nullam aliam eius rationē crediderim, niſi quia iam obierat, & Virgo in cuſtodiam filij tranſierat.

Matth. 12.

Atque ex his planè efficitur, quòd cum Chriſtus Dominus vſque ad tempus prædicationis eguiſſet miniſterio, & labore Ioſephi, vt ei vitæ neceſſaria ſuppeditaret, falſam eſſe eorum opinionem, qui anno ætatis Chriſti 12. putarunt illum obijſſe. Efficitur etiā, nullā præſeferre veritatē aliorū ſententiam, opinantiū, illū mortuū fuiſſe tempore prædicationis, Chriſti & Apoſtolos, eius interfuiſſe morti: hoc enim, licet poſsibile fuerit, nulla tamen apparēti congruentia probant, id ita contigiſſe; ac tandem, quæ alij proferunt, opinantes, Ioſephum vixiſſe tempore mortis Chriſti, mihi plane videntur à ratione aliena, & quidem, quòd Gloſſa illa dixit, à nobis ſupra citata, nimirum, Ioſephum, cum paſſionis tempore viueret, diuortio ſeparatū à Virgine, mihi omnino execrabile videtur propter egregias rationes, quas Iſolanus his verbis congeſsit 4. par. cap. 1.

Gloſſa. Iſolanus.

Non enim rationabile eſt, imo impium videtur dicere, quòd Ioſeph libellum repudij dederit B. Virgini, vt lex Moyſi iubebat, cum nulla ſubeſſet cauſa, niſi Ioſeph mentiri voluiſſet, quod non facit iuſtus, præſertim quòd coniugium illud omni claruit perfectione, vt ſupra probatum fuit, ſed ad perpetuum

perpetuum

petuum ſpectat matrimonium perpetua coha bitatio, diuturnamq. ſeparationem non fert. Conſonat ergo rationi mirum in modum, Ioſephum viuentem à B. Virgine numquam fuiſſe ſeparatum: charitas etenim nunquam excidit, ac eius nexus: at inter B. Virginem, & S. Ioſephum fuit amor ſecundum perfectã charitatem: ergo amor ille nunquam fuit diſſolutus, & per conſequens nec coniugiũ, præſertim nulla auctoritate, nullaue neceſſitate interuenientibus; & adhuc, quia exercitium operum diuine pietatis eſt conforme legi communi, dirigenti illa opera: ſed hæc eſt lex prima matrimonij à diuina pietate inſtituta inſeparabilitas in vita vtriuſque coniugis, Geneſ. 2. Propter hoc relinquet homo patrem ſuum, & matrem ſuam, & adhærebit vxori ſuæ. Hoc igitur matrimonium nunquã fuit ſeparatum. Hinc ait Petrus Palud. in 4. diſt.
Pet. Palud. *30. q. 2. ar. 2. Bonum ſacramenti eſt inſeparabilitas: ipſi autem non fuerunt ſeparati vſque ad mortem: conuincitur ergo Ioſeph mortuus, quando fuit alteri commendata.* Hactenus ille.

Et quidem ſi B. Ioſeph tempore Dominicæ paſſionis adhuc viueret, nec eſſet abſens à Dominica cruce, neque oportuiſſet ſacram Virginem commendari alieno cuſtodi, prætermiſſo legitimo marito; neque erat, cur eo honore, ac dignitate tã acceptus Deo Patriarcha priuaretur, & in alium transferretur, niſi gratis fingamus illum ſeniculum, ac decrepitum, nullique miniſterio, atque cuſtodię amplius aptum, ſed potius ipſum vlterius cuſtodia, opeque indigere: quod nulla apparenti ratione vnquam probare porerunt.

Ex eadem quoque radice non caret maxima difficultate, quod Gratianus ſupra
Gratianus. relatus in d. c. ſi enim. 27. q. 2. retulit ex D. Chryſoſtomo ho. 5. ſup. c. 1. Matt. cui reſpondet Iſolanus loco citato, in hęc verba: Iſolanus.
Dicitur primo, quòd ille textus vbicumq. ſit, eſt intelligendus de ſeparatione quantu ad mortem: dico ſecundo me diligenter quæſiſſe textum adductum in hom. S. Chryſoſtomi, & nihil, nec quidem ſimile comperiſſe, immo potius aduerſa, & contraria: ſic enim habetur in hom. de S. Ioſepho: Ille ſiquidem tam modeſtus erat, & honeſtus, tanquam à vitioſa paßione liber, vt neque ſuſpicione cogente, vellet in Virginis ire ſupplicium: ille enim ſupra legem philoſophatur: dimittere enim, & occultè omittere, ſine dubio erat philoſophantis ſupra legem: quomodo contra legem aliquid admitteret? Hæc ille. Neque aliquid probat locus ille Matthæi 13. *Nonne* Matth. 13.
omnes apud nos ſunt? quia vt Chriſtus Dominus tunc diceretur fabri filius, neceſſe non erat, Ioſephum tunc temporis fuiſſe ſuperſtitem, cum in communi vſu loquendi, filius fabri dicatur, cuius pater iam diu vita functus, fabri munus exercebat, ſic ergo contigit Chriſto Domino: Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

§. vlt.

De reſurrectione D. Ioſephi ad vitam immortalem, & glorioſam, ſecundum animam, & corpus.

SICVT ſemper eorum execratus ſum opinionem, qui putarunt eos, qui cum Chriſto Domino reſurrexerunt, quorum meminit D. Matth. Matth 27.
c. 27. dicens: *Multa corpora Sanctorum, qui dormierant ſurrexerunt:* iterum in mortis fauces incidiſſe; ita ſemper illorum libenter amplexatus ſum ſententiam, qui ad vitam immortalem eos reſurrexiſſe cõſtanter affirmãt. Hi ſunt Angelicus Doctor D. Thom.
S. Thomas ſup. cap. 27. Matth. & in 4. diſt.
43. q. 1. a. 3. Origenes ſup. epiſt. ad Roman. Origen.
cap. 1. Remigius in c. 27. Matth. Card. Ca Remig.
iet. in 3. p. q. 53. ar. 3. Ianſenius c. 143. ſuæ Caietan. Ianſenius.
concordiæ, ac multi Theologi in 4. diſ. 43. q. 1. a. 3. & in 3. diſt. 22. ac tandem communiter recentiores: quorum omnium Doctorum aſſertum multifariam fulcire poſſumus. Primo, quia qui cum Chriſto reſurrexerunt, ſuſcitati ſunt à Deo ad manifeſtationem, & cõprobationem reſurrectionis Chriſti Domini. Igitur cum Chriſti reſurrectio fuerit ad immortalem vitam, iux
ta illud Pauli: *Chriſtus reſurgens ex mor-* Ad Ro. 6.
tuis, iam non moritur, mors vltra illi non dominabitur; conſequens eſt, illos reſurrexiſſe, iterum non morituros: nam ſi iterũ morerenrur, ſimile iudicium omnes de Chriſto ferrent, iudicantes, iterum illum moriturum, ſicut & illi, qui cum illo reſurrexerunt. Vnde egregiè D. Thomas in 4.
diſt. 43. q. 1. art. 3. quæſtiunc. 1. ad 3. dixit: D. Thom.
Quia ad hoc, vt verum teſtimonium de ve-

ra reſurrectione Chriſti proferrent, congruũ fuit, quòd verè reſurgerent, ſemper in corpore victuri, in cælum cum Chriſto aſcendentes corporaliter. Nec eorum reſurrectio propter ipſos accelerata eſt, ſed propter reſurrectionẽ Chriſti teſtificandam: quod quidem teſtimonium erat ad fundandam fidem noui Teſtamenti: vnde decentius factum est per Patres veteris Teſtamenti, quàm per eos, qui iam nouo Teſtamento fundato, deceſſerunt. Secundo, quia anima glorioſa ſecundum legem ordinariam non vnitur niſi corpori immortali, ac glorioſo: vnde quòd anima Chriſti Domini, cum eſſet beata, vniretur corpori mortali, fuit ſingulare miraculum: igitur cum animæ illorum Sanctorum, qui cum Chriſto reſurrexerant, eſſent iam beatæ, prudenter cenſentur non vnitæ, niſi corporibus immortalibus: etenim ſi neceſſe eſt concedere ſpeciale miraculum, & exceptionem ab aliqua generali regula, rationabilius eſt credere, factam, tribuendo gloriam illis corporibus ante reſurrectionem generalem, quàm vniendo animabus beatis corpora corruptibilia, & mortalia, ſtatui beatorum minimè conſentanea, immò violenta. Tertia, quia, ſi illi, qui cum Chriſto reſurrexerunt, iterum mortem ſubierunt, peioris profecto conditionis extitiſſent, quàm ſi nunquam fuiſſent exſuſcitati, cum à ſinu Abrahę, vbi in loco quietis erant, ad turbulentam vitam reuocarentur, vt in ea humanis miſerijs obnoxij, iterum morituri manerent. Ac tandem, quia, vt adnotauit Iabolenus Iuriſconſultus de Principum beneficijs agens in l. 3. ff. de cõ-

Iabolenus. ſtitutionibus Principum: *Beneficium Imperatoris, quod à diuina ſcilicet eius indulgentia proficiſcitur, quàmpleniſſimè interpretari debemus*: igitur cum beneficium illius reſurrectionis fuerit collatum illis à Chriſto Rege Regum, & Domino dominantiũ, interpretandum eſt perpetuum fuiſſe, ac permanens. Inter hos igitur, qui cum Chriſto Domino reſurrexerunt ad immortalem vitam, arbitramur cum grauiſſimis Doctoribus fuiſſe ſanctiſſimum Ioſephum.

Viguerius. Hi ſunt Viguerius Granatenſis de myſterio Incarnationis filij Dei. §. de Annunciat. Dominica cap. 20. Fonſeca in vi-

Fonſeca. Suarez. Buſtenſis. ta Chriſti c. 9. Suarez tom. 2. in 3. p. q. 29. ar. 2. diſp. 8. ſect. 2. Bernardinus Buſtenſis

Gratianus. in Mariali 4. p. ſerm. 12. Gratianus lib. 5.

And. Soto. de S. Ioſeph, tit. 5. Andreas de Soto lib. 3. Sancti Ioſephi c. 33. vbi refert id prædicaſſe Paduæ S. Bernardinum, atque id eo prædicante, ſuper illum appar uiſſe fulgentiſſimam auream crucem. Equidem quod id prædicauerit, minime ambigo, cum ipſe tom. 3. de S. Ioſepho art. 3. c. 2. hæc verba habeat: *Pie quidem credendum eſt, quòd pijſſimus filius Dei Ieſus pari priuilegio decorauit ſuum putatiuum patrem, ſicut ſanctiſſimam matrem, vt ſicut illam aſſumpſit in cælum in corpore, & anima glorioſam, ſic etiam in die Reſurrectionis ſua ſanctiſſimũ Ioſephum ſuſcitauerit: ſcriptum eſt enim 27.*

Matth. Multa corpora Sanctorum reſurrexerunt, &c. inter quos ſuſcitatos, piè credendum eſt, quòd fuerit ſanctiſſimus iſte vir Ioſeph. Matt. 27.

Quàm autem inſigni gloria D. Ioſeph in cæleſti patria perfruatur, non ſolum meã, ſed grauiſſimorum Doctorum ſententiam proferam, qui affirmare audent, in cæleſti aula prope Chriſtum Dominum, poſt Virginem Deiparam, in ſublimi gloriæ throno collocatum eſſe, & reliquos omnes eſſentiali beatitudine antecellere: etenim doctiſſimus Gerſon ſerm. de Natiu. Mariæ,

conſiderat. 4. ante medium in hunc modũ Gerſon.

loquitur: *Cuperem mihi verba ſuppeterent ad explicandum tam altum, & abſconditum à ſæculis myſterium, tam admirandam, venerandamq. Trinitatem Ieſu, Ioſephi, & Mariæ: velle mihi quidem adiacet, ſed poſſe non inuenio, ac in ipſo conatu deficio: vnde cum gratia ſimiliter, & gloria naturam non tollat, ſed extollat, & perficiat, recogitemus pia deuotione, quòd ſi vinculo quodam naturali obligatio conſurgit filij ad patrem, & matris ad ſponſum ſuum, & vtriuſque, ſcilicet filij, & matris, ad fideliſſimum, vigilãtiſſimum, & ſedulum cuſtodem, & nutritiũ Ioſeph, qui fuit caput Mariæ, habens inde authoritatem aliquam, principatum, dominationem, vel imperium in Mariam; ſicut & Maria ſuo modo in filium ſuum Ieſum, iure naturalis maternitatis, quantus æſtimandus eſt iuſtus ipſe Ioſeph, nunc in gloria, & in cælis, qui talis, & tantus inuentus eſt hic in miſeria, & hic in terris! Profecto ſi non mentiebatur Ieſus, qui ait: Vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit, ille proximior videtur collocandus in cælis, qui in miniſterio fuit vicinior, obſequentior, atque fidelior poſt Mariam inuentus in terris.* Hæc

ille. Deinde Iſidorus Iſolanus 4. par. cap. Iſolanus.

2.

2. hæc in idem argumentum ſcripſit: *Ioſeph Virginis ſponſus, velut alter Ioſeph, gemina donatus ſtola, ſcilicet beatitudine animæ, & corporis, Chriſtum Regem Regum ad cælos aſcendentem, aſſociauit, & primus poſt Chriſtum Regem Regum ſedit: Cõſidera, obſecro dignum veneratione parentem, quantis honoribus, ac beneficijs inclytus filius proſequatur, cogente natura, ſuadente ratione, ac moribus prædicantibus. quid ergo de Chriſto Deo vero, ex quo omnis bonitas in cælo, & in terra nominatur, dicendum erit?* Accedit Bernardinus Buſtenſis 4. par.
Buſtenſis. ſui Marialis, ſerm. 12. dum ait: *Ex quibus patet, quòd nullus Sanctus in cælo eſt maior S. Ioſepho poſt Beatam Virginem benedictã.* Ac tandem Suarez 3. p. q. 29. art. 1. & 2.
Suarez. diſp. 8. ſect. 2. ait: *Non exiſtimo eſſe temerarium, neque improbabile, ſed pium potius, & veriſimile, ſi quis fortaſſe opinetur, Sanctum hunc, reliquos omnes in gratia, ac beatitudine antecellere, quia ex ſcriptura nihil eſt, quod repugnet, neque in Patribus aliquid reperio.* Hæc ille. Quæ omnia ea ratione ſufficienter ſtabiliri arbitror, quòd, ſicut humanitas Chriſti Domini eo abundatiorem gratiam, & gloriam obtinuit, quo propinquior fuit Verbo diuino; & deinde B. Virgo, quæ proxima fuit filio, ita prudẽter, & piè exiſtimamus Sanctum Ioſephũ, quaſi tertium locum in abundantia gratię, & gloriæ obtinuiſſe, quia poſt Virginẽ propinquiſſimè attigit Chriſtum, familiariuſq. tractauit, atque ſingulariſſimam coniunctionem cum ipſo permultos annos habuit.

His omnibus addit Iſidorus Iſolanus 4. p. c. 4. D. Ioſephum triplicem aureolam obtinuiſſe, ad ſimilitudinem ſuæ ſponſæ: verba eius, licet non pauca, hic apponam:
Iſolanus. *De aureola Virginitatis Ioſeph Catholici Doctores minimè nunc hæſitant, tum quia virginem mente, corpore, voto, & ſtatu mortuum Ioſeph credunt; tum quia primus ſequutus eſt Virginem Reginam, tum quia ſponſus, & ſponſa communibus ornatibus circumdari conſueuerunt. De aureola autem Prædicatorum ſic argumentamur. Plus eſt Chriſtum prædicare facto, quàm verbo; ſed Ioſeph Chriſtum factis summopere prædicauit, quibus quidem occaſionem vniuerſo præſtitit orbi, vt conuerteretur ad adorandum Deum, verum hominem factum; itidem veri Prædicatores de ſurſum illuminantur, ſuo tempore loquuntur, & ad Deum verum agnoſcendum quoſque conuertere conantur, ſed Ioſeph ab Angelis fuit illuminatus, quibus cũ cõuerſabatur, ſuo tempore de Deo eſt alloquutus: verba nempe prædicatoris ſummus ſunt diuini ignis in corde ardentis, atque in Chriſti cognitionem mortales ad vitam æternam deducere ſatagentis. Subſiſtamus hic parumper, & Ioſeph, multos per annos habitantem in Aegypto meditemur: an non credimus Ioſeph innumeris vicibus fuiſſe exhortatum eos, cum quibus conuerſabatur Aegyptios, vt Deum verum colerent? ſi quando contingeret eos audire, Meſſiam promiſſum in lege Iudæorum, adueniſſe, vt crederent perſuaſiſſe? aiebat vero, Deus erit verus, & verus homo, & ipſe renouaturus eſt mundum, veſtra deſtruet idola, innouabit ſacrificia, renouabit leges, mores, vitam, regna, & imperium hac tempeſtate: qui ſanctæ legis profundiora vero intellectu dignoſcunt, Meſſiæ aſſeuerant tempora adeſſe: quod profectò apud me dubium non eſt. Vos hortor, ò fratres Aegyptij, lætemini, quia pariter vos redimet à poteſtate tenebrarum: vos quidem ex hominibus illi credentes eritis ſimiles Angelis, immo homines in ſe credentes, Meſſias tandem donabit æterno regno cælorum. Verum cum Nazareth Galilææ habitaret ciuis, & cognitus, ampliora quotidie prædicabat. O quoties beneuolos, & verè amicos hortabatur, vt quàm attentiſſime faciem, verba, mores Ieſu filij ſui animaduerterent? arbitrabatur enim quod caro illa diuinitatis odorem cæteris emitteret, ſicut ſibi. Perſuadeo demum mihi ipſi, ſicut præſentia corporis Chriſti in Eccleſia, ac ſacramentorum virtute plurimi ſalui fiunt; ſic & in Nazareth ciuitate, illis temporibus multi ſunt ad fidem conuerſi conuerſatione Chriſti, beatiſſimæ Virginis moribus, meritis quoque, ac verbis Ioſeph.* Hactenus Iſidorus. De Martyrij autem aureola hæc piè, vt aſſolet, idem Iſidorus
Iſolanus ſcripſit: *Ioſeph excellens victoria fuit tyrannorum perſequentium Chriſtum, ac gladio materiali ſatagentium illum occidere: qua victoria expreſſe liquet pro Deo voluntariam mortẽ nõ expauiſſe, propterea de palma martyrij benemeritus dici poteſt. Adhuc ratione animæ, actu conuenit palma martyrij, ſed Ioſeph actu offerens eam, dedit pro Deo, quamquam non potuerit tyrannus eam eripere: Ioſeph igitur palma* Iſolanus.

Mar-

Martyrij benemeritus. Quibus omnibus addo, quòd ſicut Diuus Hieronymus ſermone de Aſſumpt. Deiparæ dixit: *Beata Dei Genitrix, & Martyr, & Virgo fuit, quamuis in pace vitam finierit:* cuius non aliam rationem reddit, niſi, quia Simeon propheticè ad eam dixit: *Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius*? ita ſimiliter. cum poſt Beatam Virginem fuerit amor Ioſephi erga Chriſtum ardentiſſimus, non potuerunt illa verba non acerrimè tranſuerberare cor D. Ioſephi. Vnde quod de antiquiori Ioſepho Patriarcha. Regius Vates cecinit Pſalm. 104. *Ferrum pertranſiuit animam eius*; vbi Gloſſa interlinearis, & Lyranus id explicantes, aiunt: *Ferrum, ideſt tribulatio duræ neceſſitatis animam eius pertranſijt, vt de Maria dicitur: & tuam ipſius animam pertranſibit gladius*; præſtantius id in noſtrum Ioſephum conuenit, cuius penetralia cordis, Simeonis audito vaticinio, doloris anceps gladius confodit. Sicut ergo ob illam rationem Beata Virgo Martyr vocitatur, propter eandem certè proportionaliter, ſanctiſſimus Ioſeph Chriſti martyr meritò cenſeri debet, Cui ſit honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

D. Hieron.

Luc. 2.

Gloſſ. & Lyranus.

Luc. 2.

DE

Digitized by Google

DE MIRANDIS DEIPARAE VIRGINIS TAM IN GRATIAM, QVAM IN VINDICTAM.

LIBER VLTIMVS.

§. Primus.

Inſignis præfatio de Miraculorum natura, & vtilitate, necnon de poteſtate Virginis ad ea patranda differens, varia doctrina, & eruditione locupletiſſima.

PERMVLTVM ſane intereſſe arbitror inter ea, quæ vulgus miracula, appellat, & ea, quæ Theologi propriè, & in rigore miracula eſſe cenſent. Etenim vulgus ea miracula dicit, quæ ad ſtuporem, & admirationem illum excitant, licet facultatem naturę non ſuperent. Vnde ille epigrammaton ſcriptor dixit:

Martial. lib. 1. epigr. 1.

Barbara Pyramidum ſileat miracula Memphis.

Hinc etiam pro miraculis coluerunt, ac mirificè celebrarunt ſeptem ingentia mundi opera, hominum induſtria, ſiue viribus confecta, atque elaborata, vt templũ Dianę Epheſiæ, Mauſolæum Reginæ Cariæ, in honorem ſui viri ſtructum, Coloſſum Iouis apud Rhodios, Iouis Olympiaci ſimulacrũ, ex ebore à Phidia confectum, muros Babylonios, quos Semiramis Regina conſtruxerat, Pyramides Aegypti miræ altitudinis, Domum Cyri Medorum Regis, quam Memnon, illigatis auro lapidibus pretioſis, fabricauit, de quibus Plinius, & alij hiſtorici diſſerunt.

Plinius.

Ad hæc Plutarchus in vita Marcelli refert, quòd, ſola manu vim adhibente, ingétem nauem, graui pondere plenam, quam magna hominum multitudo nó poſſet impellere, aut loco dimouere, placido ipſe vultu ad ſe trahebat Archimedes. idem etiam adeo artificioſas tormentorum machinas confecit in Syracuſæ defenſionem, vt Romani dicerent, videris ibi non cum hominibus, ſed cum Dijs bellum feciſſe: aut, vt Gellius lib. 10. cap. 52. narrat, Architam Pithagoricum Tarentinum ligneam columbam affabrefeciſſe, quam per aera volare faciebat; ita vt omnibus animata eſſe videretur. Boetius in quadam epiſtola Caſſiodori, vel certè Theodorici ad eum miſſa, de Seuerino commemorat, eius mirabili artificio factum, vt æneus bos mugiret, ænei ſerpentes ſibilarent, æneæ volucres dulci cantu modularentur, & homines per aera viderentur tubis perſonantes. S. Auguſtinus lib. 10. de Ciuit. Dei. cap. 10. necnon & Plinius lib. 28. cap. 2. referunt, quòd, cum perſtitiſſet immota in medio Tyberis nauis, qua vehebatur fœmina, quæ Deorum mater falsò putabatur, Claudia virgo Veſtalis ſolo cingulo ſuo, nauem, quo placuit, traxit. S. Thomas in diſputatis quæſtionibus de potentia q. 6. a. 5. ad 5. tradit, Tutiam, virginem etiam Veſtalem, cribrum aqua plenum manu detuliſſe, nulla ab eo decidéte aquę guttula: quid plura?

Plutar. in vita Marcel.

Archimedes

Gellius lib. 10. c. 12.

Architas.

Boetius.

D. Aug lib. 10. de Ciu. Dei c. 10

Plin. lib. 28 c. 2.

D. Thomas.

Archimed. Archimedes vitream ſphæram confecit, in qua omnes cælos conſtituit cum motibus annorum, menſium, diei, & noctis; cuius meminit in hæc carmina Claudianus poeta, in perſona Iouis dicens:

Claudianus. *Huccine mortalis progreſſa potentia curæ?*
Iam meus in fragili luditur orbe labor.
Iura poli, rerumq. fidem, legeſq. virorum,
Ecce Syracuſius tranſtulit arte ſenex.
Incluſus varijs famulatus ſpiritus aſtris,
Et viuum certis moribus vrget opus.
Percurrit proprium metitus ſignifer annum,
Et ſimulata nouo Cynthia menſe redit.
Iamq. ſuum voluens audax induſtria
Gaudet, & humana ſydera mente regit.

Hæc certè, etſi admirabilia ſint, miracula neutiquam dici poſſunt, more Theologico loquendo: nam ad rationem miraculi, duo præcipuè requiruntur, iuxta communiorē Doctorum intelligentiā, & quòd excedat totam facultatem naturæ, & quòd ordinariè non fiat, ſed raro: illa verò nuper narrata, naturali virtute hominum, vel dæmonū effici poterant. D. Auguſt. tract. 8. in Ioan to. 9. & 3. de Trin. c. 5. tom. 3. Vnde D. Auguſtinus tractatu 8. in Ioannem, tomo 9. & 3. de Trinitate cap. 8. tom. 3. inquit: *Miraculum, eſt aliquid arduum, & inſolitum ſupra facultatem naturæ, & præter ſpem admirantis apparens.* Quam definitionem Diuus Thomas explicans in diſputatis quæſtionibus, quæſt. 6. art. 2. de miraculis hac obſeruatione digna ſcripſit: *Dicendum, quòd* D. Tho. in diſput. qq. q. 6. a. 2. de mira. *miraculi nomen à mirando eſt ſumptum. Ad admirationem autem duo concurrunt, vt poteſt accipi ex verbis Philoſophi in principio Metaphyſicæ, quorum vnum eſt, quòd cauſa illius, quod admiramur, ſit occulta, ſecundum eſt, quòd in eo, quod miramur appareat aliquid, per quod videatur contrarium eius debere eſſe, quod miramur: ſicut aliquis poſſet mirari, ſi videret ferrum aſcendere ad calamitam, ignorans calamitæ virtutem, cum videatur, quòd ferrum naturali motu debet tendere deorſum: hoc autem contigit dupliciter: vno modo ſecundum ſe, alio modo quoad nos: quoad nos quidem, quando cauſa effectus, quem miramur, non eſt occulta ſimpliciter, ſed occulta huic, vel illi, nec in re, quam miramur ſecundum rei veritatem, ſed ſolum ſecundum opinionem admirantis: & ex hoc contingit, quòd id, quod eſt vni mirū, vel admirabile, non eſt mirum, vel admirabile alteri: ſicut ſciens virtutem calamitæ, per doctrinam, vel per experimentum, nō miratur prædictum effectum: ignorans autem miratur. Secundum ſe autem aliquid eſt mirum, vel admirabile, cuius cauſa ſimpliciter eſt occulta, & quando in re eſt contraria diſpoſitio ſecundum naturam effectui, qui apparet, & iſta non ſolum poſſunt dici mira in actu, vel mira in potentia, ſed etiam miracula, quaſi habentia in ſe admirationis cauſā. Cauſa autē occultiſſima, & remotiſſima à noſtris ſenſibus, eſt diuina, quæ in rebus omnibus ſecretiſſimè operatur: & ideo illa, quæ ſola virtute diuina fiunt, in rebus illis, in quibus eſt naturalis ordo ad contrariū effectū, vel ad contrariū modū faciendi, dicuntur propriè miracula: ea verò, quæ natura facit, nobis tamen, vel alicui noſtrum occulta, vel etiā, quæ Deus facit, nec aliter nata ſunt fieri, niſi à Deo, miracula dici non poſſunt: ſed ſolùm mira, vel mirabilia: & ideo in definitione miraculi ponitur aliquid, quod excedit naturæ ordinem in hoc, quod dicit, ſupra facultatem naturæ, cui ex parte rei mirabilis reſpondet, quod dicitur arduum, & ponitur etiam aliquid, quod excedit noſtrā cognitionē, in hoc, quod dicitur, præter ſpem admirantis apparens, cui ex parte rei mirabilis, reſpondet, quod dicitur inſolitum: nam per conſuetudinem aliquid in noſtram notitiam familiarius venit.* Ex qua Doctoris Angelici doctrina, quæcunq. operationes, quæ non excedunt facultatem naturæ, quātumcumque in admirationem rapiant, miracula non ſunt. Huiuſmodi erant mirabilia illa, quæ Magiſtri Pharaonis effecerunt, Exod. 7. applicando actiua paſſiuis: ſimiliter etiam operationes, alioquin ſupernaturales, ac totam facultatem naturæ excedētes, ſi tamē nō ſint inſolitæ, ſed frequenter fiant, vt cōuerſio libera peccatoris in Deum, & iuſtificatio eiuſdem à ratione miraculi excludūtur, vt docet S. Th. p. p. q. 105. a. 7. & in diſputatis q. 6. de miracul. ar. 2. D. Thomas. quòd ſi obijcias, à ratione miraculi excludendam eſſe tranſubſtantiationem, quia licet ſit opus ſupernaturale, non tamē eſt inſolitum, ſed potius frequentiſſimum, cum toties quotidie fiat, quoties conſecratio panis, & vini iteratur: & tamē conſtat ex cōmuni ſententia Theologorū cum D. Thoma in præcitata q. 4. de miraculis, tranſubſtantiationē eſſe magnū miraculū. Reſpondeo, vel definitionem illam miraculi à D. Auguſtino aſſignatā intelligi debere de miraculis ſenſibilibus, ſeu ſenſu perceptibilibus: illa enim

vt dicantur miracula, debent eſſe inſolita, & rara. tranſubſtantiatio autem eſt miraculum ſenſibus omnino ignotum, cum ibi ſenſus nullam prorſus mutationem percipiat,& idem eſt de iuſtificatione. Vnde Diuus Thomas ait quæſtione ſexta de miraculis, art. ſecundo ad 2. *dicendum quòd inſolitum dicitur miraculum, quia eſt contra conſuetum curſum naturæ*, hoc ſane difficile eſt, quia ex eo apertè efficeretur contra ipſum, iuſtificationem impij non eſſe excludendam à ratione miraculi,ex eo quòd non eſſet inſolita: nam illud cenſet D.Thomas inſolitum,quod eſt contra cõſuetum curſum naturæ: iuſtificatio autem, ſicut & tranſubſtantiatio contra conſuetũ curſum naturæ eſt,cum ad illam,nec ſemel tota facultas naturæ attingere poſſit. Vel dicendũ,de ratione eſſentiali miraculi non eſſe,vt ſit inſolitum,vt rectè adnotauit Viguerius. Etenim ſi quotidie Deus ſuſcitaret homines,certè eorum ſuſcitatio,quantum attinet ad rationem eſſentialem illius actionis,non minus eſſet miraculoſa,quàm nunc,licet alioquin non tantam admirationẽ in nobis cauſaret propter eius frequentiam. Quare omnia opera,quæ quantũ ad ſubſtantiam,vel modum ſuperant totã facultatẽ naturæ creatæ,opinor verè,& eſſentialiter eſſe miracula. Cũ igitur in hoc lib. de miraculis agere tentamus,per interceſſionẽ B.Virginis patratis,nõ ſolũ cõprehẽdere nitimur opera Virginis,quæ in toto rigore Theologico,verè miracula fuere, ſed & alia valde mirabilia,& ſtupẽda,licet formalẽ rationẽ miraculi,iuxta aliorũ opinionẽ, nõ attigerint, quia frequẽtiſſimè illa factitabat. Eſt autẽ huiuſmodi tractatio hac duplici potiſſimũ ratione valde conueniẽs, tum quia ad pietatem Virginis in ſuos cliẽtes manifeſtandã,tum ad potentiã ſuæ interceſſionis cõmendandam, tum tamdem ad peccatorum animos in bonũ promouẽdos permultũ valet.Etenim Virgo egregiè mihi præfigurata videtur in Moyſis virga, per quam ad educendũ Dei populũ ex Aegypto, & introducendum in terrã promiſſionis, tot ſunt admirabilia patrata miracula: quemadmodum Petrus Damian.ſerm. de Aſſumptione, S.Bernardinus Senenſis tomo 3.ſerm.1.de nomine Mariæ art. 3. c. 2. & ſerm. 11.art.1.cap.3. & S. Antonin. 4.p.tit.15.cap.24. §.4. animaduerterunt; vt propterea Virgini dicatur Canticorũ 1.

S.Thom.

Viguer. de grat. diuina c 9.§.2.ver. 1.

Exod. 14.

Petr.Dam. S. Bernardinus Senen.

S. Antonin.

Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilaui te amica mea. Equitatus enim Dei, qui Pharaonem expugnauit, eiuſq. currus ſubuertit,ex Honorio in ſigillo,& ex Ruperto in Cant.c.1.fuit virga Moyſis, quæ primò in colubrum verſa,Magorũ virgas deuorauit,deinde aquas fluminis percutiens, eas vertit in ſanguinem,alijſq.plagis Pharaonem atque Aegyptios affecit: nouiſſimè autem,vt Dei populus ex illa ſeruitute in libertatem omnino duceretur, mare rubrum peruium reddidit populo Dei, cuius aquis redeuntibus demerſus eſt Pharao cum curribus,& equitibus eius. Huic autem virgæ Moyſis, quæ equitatus Dei dicitur in curribus Pharaonis (quod magnis prodigijs,atque miraculis Pharaonẽ, eiuſque currus debellarit) iure optimo Cant.1.aſſimilatur ex Ruperto, & Honorio Deipara,quæ virga Ieſſe dicitur Iſai.11 & in virga Moyſis adumbratur,quòd in liberatione illa, qua(vt verbis vtar S. Leonis ſermone 8.de Paſſione: *Non ex dominatione Pharaonis vnus populus, ſed ex diaboli captiuitate totus mundus ſeruatur*, ea omnia ſigna ſpiritualiter peregerit; cunctas hæreſes ſola(vt canit Eccleſia)in vniuerſo mundo interemerit, diaboli vires fregerit, ſuaque ope,atque patrocinio,veluti myſtica Moyſis virga,expeditur via populo Dei, dum vnda maris rubri,ideſt mũdi huius peccatorum ſanguinibus cruenti, percutitur, ac diuiditur, vt Dei populus per hoc deſertum ad terram promiſſionis intraturus,ſicco veſtigio pertranſire poſſit. Hac virga percuſſa petra, nimirum lapideum,& obſtinatum peccatoris pectus, aquas lachrymarum vbertim emittit.Hanc virgam in bello contra Amaleccitas tenens Moyſes in manu ſua, cum leuaret manus, vincebat Iſrael, ſin autem paululum remiſiſſet, ſuperabat Amalech, quia in noſtra pugna cum dæmone, leuantes in oratione ad Deum manus, & Virginis patrocinium apud Deum implorantes, glorioſè vincimus.

Cant.1.

Honorius. Rupertus.

Iſai.11.

S Leo.

Ex off Eccl.

Exod.17. Nu n.20.

Hæc eſt illa virga Aaron, vt ait Diuus Ioannes Damaſcenus oratione de dormitione Deiparæ Virginis, arida, ideſt, abſque viri conſortio, quæ in Tabernaculo teſtimonij poſita, præclariſſimum edidit miraculum, Numerorum cap. decimoſeptimo: germinauit enim,floruit,& fructum fecit: fructum (inquam) benedictũ ventris

Io.Damaſc.

Numi 17.

ſui, quo guſtato, mors procul abigitur, & vita reparatur. Hæc denique virga, tamquam præcipuum miraculum, cum manna, & tabulis legis in Arca Dei aſſeruanda reponitur. De ſanctiſſima Virgine, quæ per hanc virgam Aaron in arca repoſitam, adumbratur: Ildephonſus ſermone primo de Aſſumptione, exiſtimat, locutum eſſe Dauidem Pſalmo 109. cum ait: *Emittet Dominus ex Sion virgam virtutis ſuæ*. Deinde faciens apoſtrophen ad eandem: *Dominare* (inquit) *in medio inimicorum tuorum*. Hæc Ildephonſus. (Ildephon. Pſal. 109.)

Præterea egregiè etiam mihi adumbratam Virginem perſuadeo per thronum illum, dilecto Ioanni oſtenſum, Apocal. 4. ex quo procedebant fulgura, & voces, & tonitrua. Sanè Beata Virgo thronus fuit, non Salomonis, ſed ipſius Verbi diuini incarnati, quod per nouem menſes in eius vtero, velut in nitidiſſimo, & fulgentiſſimo throno requieuit: ex hoc autem throno, tot voces, tot tonitrua, tot fulgura, quot miracula prodierunt: præclare enim per fulgura, miracula ſignificari opinor. Primo, quia fulgura in Sacris litteris nonnunquam pro fulminibus vſurpantur: nec enim dubitandum eſt, fulmina fuiſſe illa, quibus Deus Aegyptios oppreſſit, quæ tamen Exodi cap. 9. 2. Reg. 22. & Pſalm. 17. fulgura nuncupantur. Illud etiam ad miraculorum vim explicandam pertinet; quòd, ſicut fulgura, integro exterius manente corpore, vniuerſa oſſa comminuunt, & loculis intactis, pecuniam conflant, & illæſa manente vagina, enſem liquefaciunt: ita Deus per miraculorum ſuorum fulmina, infideles, & peccatores ſic interdum afficit, vt cum exterius ſimiles alijs remaneant, in carne videlicet ambulantes, non tamen ſecundum carnem militent, vt dixit Diuus Paulus ſecunda ad Corinthios cap. 10. ſed omnem cordis duritiem intrinſecus amittant, & diuino amore liquefacti, in Deum ferantur. Denique diuitijs, ac ſæcularibus honoribus contemptis, ſe Deo deuoueant, ita vt à cæleſti aliquo fulmine percuſſi videantur. quod in ſuis laboribus, qui etiam inſtar fulminum ſunt, videtur Dauid agnouiſſe, cum dixit Pſalmo 41. *Dum confringuntur oſſa mea, exprobrauerunt mihi, qui tribulant me inimici mei*. (Apoc. 4. Exod. 9. 2. Reg. 22. Pſalm. 17. 2. Cor. 10. Pſal. 41.)

Secundo, quia ſicut fulgurum coruſcationem pluuia conſequitur, ita miraculorum ſplendorem conſequitur pœnitentiæ compunctio, & lachrymæ peccatorum anteactæ vitæ, errores, & cæcitatem lamentantium. Vtrumque ſignificauit, vnum quidem in litterali ſenſu, alterum in myſtico Regius Vates, cum dixit Pſalmo centeſimo trigeſimo quarto: *Fulgura in pluuiam fecit*. in quem locum (vt hoc obiter dicamus) eleganter adnotauit ad litteram Diuus Auguſtinus, voluiſſe Deum, vt poſt fulgura pluuia ſequeretur, quia fulgura ſine pluuia terrerent, & nihil vtilitatis afferrent mortalibus: itaque voluiſſe, vt poſt fulgurum terrorem, refectio pluuiæ ſequeretur: ſic enim ille omnes ſuas comminationes, in bonum tandem noſtrum, & vtilitatem mirabiliter conuertit, iuxta illud Tobiæ capite tertio, *Poſt tempeſtatem tranquillum facit*. Nec minus elegans eſt Diui Hieronymi in eum locum obſeruatio, quam reperies in eius commentarijs ſuper tertium caput Marci: *Fulgura in pluuiam fecit, vt extinguat miſericordia, quod iudicium inurit*. (Pſal. 134. D. Aug. Tob. 3. D. Hieron.)

Tertio, quia (vt ait Richardus de Sancto Victore) ſicut fulgura longè, lateque coruſcant, iuxta illud Matthæi cap. 24. *Sicut fulgur exit ab Oriente, & patet vſque in occidentem*, ſic miroculorum ſplendor, & fulgor latè multorum commemoratione funditur, plurimoſque, vel ad fidem conuertit, vel iam conuerſos, in fide confirmat. atque idcirco, miracula, ſplendor, & corruſcatio armorum Dei appellantur, Habacuc cap. 3. vbi pro eo, quòd ex Hebræo tranſtulit Diuus Hieronymus: *In luce ſagittarum tuarum ibunt in ſplendore fulgurantis haſtæ tuæ*, Septuaginta reddiderunt: *In lumine iacula tua ibunt, in ſplendore, ſeu corruſcatione fulguris armorum tuorum*. Quem locum in hanc ſententiam expendit D. Gregorius lib. 3. Moralium cap. 3. *Fulgur* (inquit) *armorum eſt claritas miraculorum*. Armis nos tuemur, iaculis aduerſa deſtruimus. arma ergo cum iaculis, ſunt miracula cum prædicatione. Etenim Sancti verbis prædicationis, quaſi iaculis aduerſarios feriunt: miraculis verò, quaſi armis ſe tuentur; & quantũ ſint audiendi, ſonẽt per impetum iaculorũ, & quantum ſint reuerendi, clareſcant per arma miraculorum. Ex Mariano igitur thro- (Richard. de S. Victore. Matth. 24. Habac. 3. D. Hieron. Lxx. Inter. D. Greg. lib. 3. mor. c. 3.)

throno tot prodiere fulgura, quot miracula. Etenim B. Virgo officina fuit miraculorum, vt illam nuncupauit Diuus Ioannes Damaſcenus oratione prima de natiuitate Mariæ, non ſolum quia Chriſtum Dominum, Deum, & hominem virgo concepit, & virgo peperit, in quem innumera tunc confluxere miracula. Vnde, & ipſe ſeipſũ miraculum appellat: vbi enim noſtra Vulgata vertit Pſalm. 7. *Tamquam prodigium factus ſum multis*, Diuus Hieronymus ex Hebræo tranſtulit: *Tamquam portentum factus ſum multis*, Cardinalis Caietanus vertit: *Miraculum factus ſum multis*. Quæ verba, licet nonnulli illa interpretentur de Dauide, qui miraculum ſui temporis fuiſſe dicitur; quoniam adhuc iuuenis paucorum annorum, vrſum, leonem, & gigantem interfecit; rectius tamen de Chriſto intelligenda veniunt, qui (nemine diſſentiente) maximum omnium ſæculorum miraculum fuit. Verum, non ſolum hac ratione, officina miraculorum Beatiſſima Virgo appellatur; ſed quia ſummus ille miraculorum opifex Beatam Virginem genitricem ſuam, tamquam propriam officinam eſtruxit, ex qua omnia pęne miracula prodirent, vt qui miraculum aliquod eximium requireret, ad hanc ſacram Virginis officinam accurreret, vbi ea, & plura maiora efficerenrur, prout quotidie in vniuerſo terrarum orbe frequenter ad Beatæ Virginis patrantur interceſſionem. Quare Andreas Cretenſis oratione ſecunda de Aſſumptione, omnium miraculorum, quæ quomodocumque facta ſunt, aut fiunt, effectricem illam dicit: atque hinc eſt, quòd ſi qua Virginis Deiparæ imago, vel ſentibus obſita, vel eluuione aliqua humi defixa, digno cultu, ac veneratione aliquandiu deſtituatur, ſæpe miraculorum multitudine, ac ſplendore in oculis omnium maiore virorum, & mulierum celebritate mox reſtituitur. Neque id cuiquam mirum videri debet, ſi Deiparæ ſupra reliquos Sanctos, quibus miraculorum gratia eſt tributa, præſtantiam attendat. Quod pulchrè Baſilius Seleuciæ Epiſcopus oratione in Deiparæ Annunciatione animaduertit his verbis: *Quis* (inquit) *magnam Dei Genitricis virtutem non veneretur? quis quanto eos omnes interuallo poſt ſe relinquat, quos Diuorum loco nos*

Damaſc. or. 1. de natiu. Mariæ.

Vulgata.

D. Hieron.

Caietan.

1. Reg. 17.

And. Cretenſis.

Baſil. Seleuciæ Epiſc.

habemus, non miretur? Si enim Chriſtus ſeruis tantam gratiam conferre dignatus eſt, vt ſolo contactu, immo verò ſola corporis vmbra ægris præſidium afferre poſſent. Nam (ut Actorum liber exponit) infirmi in plateas eiecti, umbra tantum Petri contacti, liberi à morbis euadebant. Non deerant quoque, qui linteo, quo Apoſtolus Paulus corporis ſudorem exterſerat, accepto, infeſtos dæmones profligarent; qualem uim aduerſus omne morborum genus Virgini matri collatam fuiſſe putandum eſt? an non multò maiorem, quam cæteris Chriſti imperio ſubiectis? omnino hæc res clara eſt. Et quid mirum, ſi Sancti, cum inter uiuos etiam tunc degebant, præpotenter operabantur, cum terra quoque non omnem uita hac mortali iam perfunctorum uim, & energiam una cum illis prorſus obruere potuerit? Conſtat namque ſaxa illorum corpora ita tegere, ut ſi interim (ſi eo tamen, quo par eſt, modo adeantur) ſibi addictos tueri, atque conſeruare non deſinant. Nam ſi talibus tantam miracula patrandi uirtutem contulit Deus, qualem educationis mercedem parenti donaſſe, quantiſque charismatibus, & donis illam exornaſſe exiſtimandus eſt? Hæc Diuus Baſilius Seleuciæ Epiſcopus. Ioannes Damaſcenus verò, qui in libro quarto de fide orthodoxa cap. decimoquinto ſcribit, Deiparam natam in domo probaticæ, ſeu ouilis Ioachim, ad hoc alludens oratione prima de natiuitate Deiparæ Virginis, hãc probaticam in miraculis edẽdis cum probatica illa piſcina, de qua Ioann. cap. 5. eleganter ſic confert: *Fauſta tibi ſint omnia, ò matris Dei probatica, ſanctiſſimum delubrum, fauſta tibi ſint omnia, ò probatica, patrium Reginæ domicilium; fauſta tibi ſint omnia ò probatica ſeminum Ioachim uetus fanum; nunc autem ouilis ratione prædití, Eccleſia cælum imitans, atque olim quidem, quotannis ſemel Angelum Dei excipiens aquam turbantem, atque unum dumtaxat ualetudini reſtituentem, & ab urgente morbo uindicantem: nunc autem cæleſtium uirtutum copioſiſſimum agmen habens Dei Genitricem nobiſcum laudantium, illam, inquam, miraculorum abyſſum, illam vniuerſo orbi medicinam afferentem fontem; illam (inquam) quæ non miniſtrum angelum accepit, ſed illum magni conſilij angelum, qui*

Actor. 5.

Io. Damaſc.

Ioann. 5.

Iſai. 71.

tanquam bona pluuia in vellus abſque vllo ſtrepitu deſcendit, atque omnem naturam morbo laborantem, ac ad interitum vergentem, in certam ſanitatem, ac vitam ſenio carentem reſtituit, ob quam paraclitus ille, qui in te erat, tanquam ceruus, exilyt fauſta omnia tibi ſint, ò veneranda probatica, incrementum ſumat tua gratia, ſaluto te Maria, dulciſſimum Annæ pignus: nam me rurſum ad te amor pertrabit. hactenus D. Ioannes Damaſcenus.

Et Chriſtus Dominus, vt omnibus teſtatum eſſet efficaciſſimum ſuæ genitricis apud ipſum ad miracula efficienda patrocinium; primum miraculum, cum in nuprijs in Chana Galileæ aquam in vinum murauit, eius interceſſione efficere voluit, quando teſte S. Ioanne Euangeliſta: *Manifeſtauit gloriam ſuam, & crediderunt in eum diſcipuli eius,* vt non immerito D. Cyrillus homil. 6. in Neſtorium ad Virginem dicat: *Per te omnis creatura conuerſa eſt ad cognitionem veritatis.* cum (vt alia, quibus hoc de Deipara iure dicere poſſumus, omittam) & ipſi quidem Apoſtoli, gentium omnium Doctores, occaſione miraculi, B. Virginis precibus à Chriſto effecti, in eum crediderint.

D. Ioan. 2.

D. Cyrill.

Huius primi miraculi, quoad B. Virginis interceſſionem, aquæ in vinum mutatæ Chriſtus Dominus ſequentibus ſæculis memoriam extare voluit, quo etiam Chriſti virturis, & efficaciæ, quam habet apud eum Deipara, admoneremur: quod teſtatur D. Epiphan. hæreſ. 51. *Circa vndecimam* (inquir) *diem menſis Tybi (quæ apud nos eſt ſexta Ianuarij) poſt annos triginta, factum eſt primum ſignum in Chana Galileæ, quando aqua facta eſt vinum: quapropter etiam in multis locis vſque in hunc diem hoc fit, quod tunc factum eſt, diuinum ſignum in teſtimonium incredulis; velut teſtantur in multis locis fontes, ac fluuij in vinum conuerſi. Cibyres quidem Vrbis Curiæ fons, qua hora hauſerunt miniſtri, & ipſe dixit: date Archyticlino: teſtatur id in Geraſa Arabiæ fons ſimiliter. Nos bibimus de Cyberes fonte, fratres vero noſtri de eo, qui eſt in Geraſa, in Martyrum templo: ſed, & multi in Aegypto, de Nilo hoc teſtantur. Quare, in vndecima Tybi apud Aegyptios omnes hauriunt aquam, & reponunt tum in ipſa Aegypto, tum in multis Regionibus &c.* Hæc D. Epyphanius. Vnde hypotheſim illorum, qui opinantur multò rariora eſſe nunc, quam olim miracula, non omnino veram, & certam opinor, cum ſola Deipara Virgo permulra quotidie, eaq. inſignia miracula conficiat, vt his verbis reſtatur Pius II. Pontifex in Calice aureo, quem domui Lauretanæ obtulit: *Quamuis tua poteſtas nullis coarctetur finibus, ac totum impleat orbem miraculis, Laureti tibi placitam ſedē per ſingulos dies innumeris ſignis, & miraculis exornas.* Immo, ſi de miraculis in generali loquamur, certè in ſingulis centurijs ex ſeptem, & decem decurſis ab Aſcenſione Chriſti Domini in Cælum, permulta, eaq. præclara miracula in Eccleſia Dei non fuere deſiderata. In prima centutia, Apoſtoli miraculis floruere (vt D. Luc. in actib. Apoſt. In ſecunda, milites Chriſtiani exercirus Marci Aurelij Antonini, qui miraculoſum imbrem obtinuere, vt referunt Tertullianus, Euſebius, Iuſtinus martyr, & Oroſius. In tertia floruit portentis, & prodigijs, atque ſtupendis geſtis S. Gregorius Taumaturghus, vt ſcripſere S. Baſilius, S. Gregorius Nyſſænus, S. Hieronymus, & Rufinus. In quarta floruere miraculis magnus Antonius, S. Hilarion, S. Martinus, S. Nicolaus, vt reſtatur D. Athanaſius, & Seuerus Sulpitius. In quinta, permulti in patrandis miraculis inſignes ſe exhibuere, vt author eſt, D. Auguſtinus. In ſexta centuria D. Gregorius Magnus quatuor Dialogorum libros conſcripſir, quibus permulta illius ætatis miracula commemorat. In ſeptima, Anglia nouit permulta D. Auguſtini miracula, pluraq. alia experta eſt, quorum authores fuere ſocij miſſi à D. Gregorio in eam regionem, vt ipſemet S. Pontifex teſtatur. In octaua, miraculorum gratia effulſerunt in eadem Anglia, S. Gutbertus, & S. Ioannes, vt refert venerab. Beda. In nona, illuſtris fuir miraculis Gallia in Suetonia propter tranſlationem S. Sebaſtiani martyris, vt annalia eiuſdem Galliæ narrant anno 826. & Ignatius Niſſænus permulta teſtatur miracula tunc patrata à S. Ignatio Tharaſio. In decima, omnes in admirationem rapuerunt magna S. Vinciſlai Bohemiæ miracula Regis, necnon S. Romualdi, quorum meminit B. Petrus Damianus. In vndecima; eruditus author Surius permulta miracula refert S. Vldarici,

D. Epiphan.

Pius II. Papa.

Act. 5.

Tertullian. Euſebius. Iuſtin. martyr. Oroſius. Baſilius. Gregorius Niſſænus. Hieron. Rufinus.

Athanaſius. Seuerus Sulpitius. Auguſtinus.

Gregor. in Dialog.

Idem.

Venerabil. Beda.

Ignat. Niſſænus.

B. Petrus Damian.

Surius.

rici, & Dumſtani. In duodecima, non pauca ſcribit D. Bernardus per S. Malachiam facta. In tertiadecima, ſanctiſſimi illi Patriarchæ Dominicus, & Franciſcus inaudita, & portentoſa edidere miracula, in cuius etiam ætatis media, ac poſtrema parte, quamplurima patrata legimus à D. Hyacintho Odrouanſio, Petro nouo martyre, Thoma Aquinate, S. Antonio de Padua, S. Clara, Seraphico Doctore D. Bonauentura, & S. Celeſtino Papa Quinto. In quartadecima, operati ſunt pænè innumera S. Catharina, & S. Bernardinus Senenſes, necnon S. Nicolaus Tolentinas. In quintadecima, ſolus S. Vincentius Ferrer (omiſſis alijs miraculis) trigintaocto mortuos ad vitam reuocauit, S. Antonino id referente 3. par. hiſtor. tit. 23. In ſextadecima, quis ignorat S. Franciſcum de Paula, & S. Carolum permultis clarniſſe miraculis, necnon etiam alios complures, præſertim ex ordine Prædicatorum, & fratrum minorum? quorum hodie cauſæ de beatificatione, & canonizatione, me præſente Romæ pertractantur, permultaq. illorum ſunt comprobrata iuridice miracula, vt beati noſtri Iacobi de Picœno, beati Iuliani Hiſpani, beati Paſqualis, beati Factoris, beati Bertrani, beati Saluatoris ab Horta, beati Ignatij de Loyola, & beatæ Thereſiæ de Ieſu, fratrum Carmelitarum Diſcalceatorum ſanctiſſimæ fundatricis, necnon & aliorum quamplurium, quos longum eſſet recenſere. In eo tamen B. Virgo inter alia cæteros omnes ſanctos in patrandis miraculis longo interuallo ſuperat, quòd illi omnes certis, & ſtatis temporibus in edendis miraculis enituere; beata autem Virgo veluti perennis miraculorum fons, per omnes Eccleſiæ ætates à Chriſti Domini aduentu, vſque nunc, ab eis patrandis nunquam ceſſauit, nec hucuſque ceſſat; vt annales vniuerſales, & hiſtoriæ particulares paſſim commemorant, quibus fidem non dare, vt moris eſt apud nõnullos, qui, niſi ea antiquiſſimi alicuius authoris ſint conſtabilita teſtimonio, eis non acquieſcunt, remeritatem mihi redolere videtur. naſuti enim cenſoris eſt velle in omnibus, quæ pro credulitate Chriſtiani credunt, æqualibus teſtimonijs inuenire miracula confirmata: illa enim, nec leuiter ſunt credenda, nec leuiter ſunt abijcienda. Scio quidem D. Paul. 1. Theſſal. 2. quędam apparentia miracula vocare: mendacia prodigia à ſeductione, & iniquitare nata: ſcio, Chriſtum Dominum, Matth. 24. prædicere prodigioſa adeò miracula patranda in fine temporum: *Vt in errorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi.* ſcio tamen ad hæc mala pręcauenda, Sacrum Concilium Tridentinum, ne falſa miracula pro veris in Eccleſia Dei vendicarentur, ſeſs. 25. tradere: *Nulla admittenda eſſe noua miracula, niſi eodem recognoſcente, & approbante Epiſcopo.* Si igitur Concilium Tridentinum ad miracula admittenda non aliud requirit, quàm explorationem, & approbationem vnius Epiſcopi, ſuperciliofę ſanè mentis eſt ad eorum credulitatem, antiquiſſimi alicuius authoris teſtimoniũ quærere; maxime cum nouorum miraculorum ſtultum ſit vetuſtum authorem quæritare. Quare in hoc genere credulitatis miraculorum media via incedendum ſemper cenſui, vt his verbis ſapienter edocuit inſignis Doctor Caniſius lib. 5. de Deipara c. 18. *Eſt media tenenda via, vt Marianis miraculis admittendis, & confirmandis, neque nimis faciles, neque rurſus plus æquo difficiles, ac moroſi eſſe velimus: etſi enim omnia, quæ in hoc genere leguntur, eiuſdem non ſint ponderis, & authoritatis, tamen, quia charitas non eſt ſuſpicax, & temere aliena iudicare prohibet Dominus, ſapidiq. cibi ob vitium palati, pro inſipidis nonnunquam habentur, & demum paucorum eſt ſacris de rebus ſolide dijudicare, minus in eo quidem erit periculi, ſi à bonis probabiliter narrata, & à doctis non reiecta, quę ad piorum ædificationem faciunt, recipiantur, quàm ſi eadem faſtidioſo, & contentioſo perfricatoq. animo repudiantur.* Hinc eſt, quòd doctiſſimus Iuſtus Lypſius, dum lib. de mirac. ad B. Virginis Sichimienſis miraculoſa facinora narranda calamum admoueret, volens miraculorum vtilitatem oſtendere, ſic exorſus eſt: *Decet igitur ea ſcribere, ſed iuuat, an non iuuet, vbi tam palam fructus, & tam magnus eſt? & fructus quidẽ non vnus ille. primo, quòd miracula communiter religionem in animis excitant, & Deum credere, Deum colere ſuadent, & inducunt: quis eſt, tam alienus à pietate, qui rem euentumq. à natura à ratione diſſonum videns, non moueatur animo, & intimis precordijs, & veluti ictu quodam admirationis percuti ſe fateatur? itaque clauſos, aut conniuentes* aperit

Marginalia: D. Bernard. — D. Anton. 3. par. hiſt. tit. 23. — 1. Theſſal. 2. — Matth. 24. — Conc. Trid. ſeſſ. 25. — Caniſ. lib. 5. de Deip. c. 18. — Iuſt. Lypſ li. de mirac.

aperit oculos, ad alta tollit, & lumen aliquod in his agnoſcit, cui vni cauſam deligat: inde ad venerationem componitur, & ad fidem diſponitur. atque hic eſt primus, & communis fructus miraculorum: alter, magis diſtinctus, quod ad veram religionem ducunt, ſiuè potius trahunt; ſit enim diuina benignitate, & arcana prouidentia, vt vera miracula nuſquam, & nunquam, niſi in vera fide, et à fidelibus patrentur. Accedit ad hęc D. Auguſtinus, qui de vtilitate credēdi c. 17. ait: *Culmen authoritatis obtinuiſſe Eccleſiam, hæreticis miraculorum maieſtate damnatis.* Et quidem nemo ignorat, vi miraculorum totum pænè terrarum orbem ad fidem fuiſſe pertractum: *Quod ſi negant* (vt ſapienter dixit D. Auguſtinus lib. 22. de ciuit. Dei cap. 8. aduerſus gentiles) *magis ipſi, miracula tollendo, miraculum faciunt: incredibilius enim miraculum eſt, totum orbem terræ, id eſt, tot philoſophos, tot ſapientes viros, tam paucis Apoſtolis, tam imperitis, tam incredibilia humanę rationi prędicantibus, ſine vllis miraculis credidiſſe, quàm illa ipſa miracula, quę per eos facta narrantur.* Certè, ita Catholici in vera fide firmantur, vt meritò clamare poſſint cū Richardo de ſancto Victore lib. 1. de Trinitate cap. 2. *Domini, ſi error eſt, à te decepti ſumus, nam iſta in nobis tantis ſignis, & prodigijs confirmata ſunt, & talibus, quę nonniſi certè fieri poſſunt.* Verùm, dicet quiſpiam, non tanti facienda eſſe miracula, nec tam vtilia putanda: nam, cum gratia miraculorum ſit gratis data, ſcelerati etiam homines illa gaudere poſſunt. Vnde Saul 1. Regum 19. poſtquam ab eo Dominus diſceſſerat, in cuneo prophetarum medius, vt cæteri, prophetauit: futura autem verbo prædicere, abſque miraculo fieri non poteſt, iuxta illud: *Dicite nobis, quę ventura ſunt, & dicemus, quia dij eſtis.* Caiphas, iniquus homo, propheticam veritatem protulit: & Iudas, dum in Chriſtum credebat, miracula fecit; nam & poteſtatem cum alijs accepit, vt tradit Diuus Matthæus, & cum iiſdem gloriatus eſt, quòd ſibi dæmonia ſubijcerentur, vt refert D. Lucas cap. 10. & tamen, *Fur erat, & loculos habebat*, vt Diuus Ioannes teſtatur capite 12. ac tandem Chriſtus Dominus, Matth. c. 7. inquit, falſos prophetas in die iudicij dicturos: *Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus?* Ex quibus verbis facilè colligitur, falſos iſtos prophetas, de quibus loquitur Chriſtus, vera miracula facturos, verè prophetaſſe, verè, dæmonia eieciſſe. nec enim reſpōdet Chriſtus, mentiri eos, ſed ſe eos, quamuis iſta fecerint, non noſſe; & ſententia poſtulat, vt Chriſtus ſignificet, vera eos miracula facturos; non enim mirum eſſet, ſi illis, qui non vera, ſed falſa miracula feciſſent, reſponderet, ſe non noſſe eos: valde autem mirum, vt ijs, qui vera fecerunt miracula, crederemus, ſed magnum omnino, & admirabile, quòd moneat, ne falſis prophetis credamus, vera etiam miracula facientibus.

D. Aug. de vtilitate credendi c. 17.

D. Aug. lib. 22. de ciuit. Dei c. 8. aduerſus gentiles.

Richard. de ſancto Victore de trinit. lib. 1. cap. 2.

1. Reg. 19.

Iſai. 41.

D. Luc. cap. 10.

D. Ioan. cap. 12.

Matth. 7.

Cæterum, non ſolum fideles in peccato mortali exiſtentes, verum & infideles non ſemel vera miracula effecerunt, vt multis exemplis comprobāt Diuus Hieronymus homil. 25. in Matth. D. Euth. & Theophylact. in cap. 7. Matth. idquè ſatis luculenter conſtat ex lib. Numer. cap. 24. vbi legimus, Balaam, qui extra Eccleſiam Dei erat, verum vaticinatum fuiſſe. Verum, dicet quiſpiam. Si peccatori, immo & infideli poteſt Deus virtutē patrandi miracula conferre, poterat ille tali facultate abutens, miracula facere in confirmationem alicuius erroris; ſicut enim ſacerdoti confert ſupernaturalem facultatem conſecrādi, libertati eius illam committens, vt benè, vel malè ea vtatur, & quando malè vtitur, Deus nihilominus ſpeciali, aut ſupernaturali auxilio ad faciendum opus miraculoſum cum illo concurrit: ita poterit virtutem ſupernaturalē faciendi miracula alicui conferre, libertati eius illam committens, vt benè, vel male ea vtatur. In neutro enim caſu refunditur malitia in Deum; quia, ſicut poteſt permittere, vt ſacerdos vtatur malè ſua facultate, ita & quòd ille alter abutatur virtute ſibi data faciendi miracula: nec tunc Deus decipit, ſed ſolum permittit, vt alij putent, ſe confirmare id, quod in re falſum eſt. Non deſunt, qui huic argumentationum generi ſuccumbant, affirmare non verentes, verum miraculum fieri poſſe ab aliquo homine in atteſtationem falſitatis. verum id omnino explodendum eſſe reor; quia certè ad diuinam prouidentiam pertinet non permittere aliquid falſum ſuo ſub no-

Hier. homil. 25 in Matth. Euthymius. Theophila.

Numer. 24.

mine,

mine,& authoritate ita proponi, atque exterius confirmari, vt ſecundum rectam rationem cogantur homines ad credendũ, illud eſſe dictum à Deo, & aſſentiendum ea certitudine, quæ omnem dubitationem expellat; quia, ſi Deus hoc permitteret, & cooperaretur ad omnia ſigna & opera, quibus mendacium confirmatur; quamuis reuera propriè non mentiretur,(vt argumenta facta probant) quodammodo tamẽ abuteretur ſuprema ſua poteſtate in præiudicium ſuæ auctoritatis,qua fide dignus exiſtit. Nam ſi concurrentibus tot ſignis, & diuinis operibus exterius factis in confirmationem veritatis, adhuc poſſet ſubeſſe falſitas, nulla ſupereſſet via ad credendum Deo loquenti per homines, vel per ſigna, quod eſt contra diuinam virtutem, & auctoritatem, quam ipſum oportet habere in dicendo. Vnde egregiè Viguerius in ſuis inſtitutionibus præcitato loco dixit: *Ex quo ſequitur, quòd ab his, qui falſam doctrinam annunciant, nunquam fiunt miracula.quia miracula,ſunt vera teſtimonia,& à ſolo Deo, qui non poteſt eſſe teſtis falſitatis, cum ſit veritas per eſſentiam, vt habetur Ioan. 6. & in hoc poterunt cognoſcere electi falſitatem prodigiorum,& ſignorum Antichriſti, & præcurſorum, ac complicum eius,& cauere ab eis,qui facient ſua ſigna ad confirmationem falſitatis contra veritatem fidei, & ad inducendum ad malum.* Hæc ille. Nec ex his licet inferre, ad prouidentiam Dei etiam pertinere,non permittere apparentia miracula, quæ virtute dæmonis fiunt, cuiuſmodi multa faciet Antechriſtus,eo quòd illa etiam moraliter videantur ſufficere ad decipiendos homines,qui non ita periti ſunt, vt vera miracula à falſis diſcriminare ſciant. Nam certè ad Dei prouidentiam non pertinet, non permittere illa falſa miracula, ſed dare auxilium,ac modum,quo poſſunt dijudicari;cum,ob ſuam bonitatem, & ſapientiam non permittat, hominem tentari vltra id,quòd poteſt; nunc iam ad miracula veniamus.

Viguerius.

§. 2.

B. Petr. Damian Card. lib. 2. epiſt. *Gratia.*

BEatus Petrus Damianus S.R.E. meritiſſimus Cardinalis lib. 2. epiſtolarũ, epiſt. 14. mirabilem rem his verbis commemorat: [Spem meam illud roborat, quod mihi vir religioſus,& prudens, ante quintum ferè diem Stephanus Apoſtolicę Sedis Cardinalis presbyter intimauit. Ait enim, quia Baſſus quidam,Burgundio genere, Anicenſis Epiſcopatus, Eccleſiam Beatæ Dei Genitricis ſemperque Virginis inſigni titulo decoratam, quæ vocatur, in Podio, orationis gratia deuotus adijt, & peractis orationibus, ac deuotione completa,redire cœpit ad propria. Cumque veniſſet ad Pagum quendam,in quo cella cuiuſdam monaſterij, cuius me vocabulũ fugit, à religioſis fratribus incolebatur, languore correptus,cecidit, ægrotauit, & obijt:dehinc,cum iam lotum, atq; ex more linteis obuolutum in medio iaceret cadauer exanime, ac pia fidelium circa feretrum cuſtodia pernoctaret, intempeſto iã ferè noctis emenſo, ac gallicinio propinquante,qui mortuus iacebat,repentè proſiliuit, & ſic omnes vndique circumſtantes admirationis, ſtupor, & intolerabilis horror inuaſit. Tunc ille magni clamoris animaduerſione vociferans, tremens, & horribiliter expaueſcens, rogare cœpit aſtantes, vt pſalmodiæ pijſque votis valenter inſiſterent, quatenus tetros nequitiæ ſpiritus, qui per angulos, ac parietes domus vndique videbantur, ſanctis orationibus effugerent. Cumq; fuſis ad Deũ precibus, more fumi, vento perflati dæmones euanuiſſent, ille terrore depoſito, & ſecuritatis animatus audacia, quod ſibi in occulto contigit, publicè coram omnibus enarrauit.Egredienti (inquit) mihi de corpore, duo protinus Angeli ſplendidæ claritatis occurrunt, qui me ſecum ducere in ſuperiora cœperunt: ſed ecce, me nigrantes dæmonum turmæ, velut phalanges Aethyopum vndique circumfundũt; me, tamquam ſui iuris hominem,acri nimis, & importuna vehementer exactione repoſcunt. Noſter,(inquiunt) hic homo eſt,ſub noſtris ditionibus vixit, noſtris obtemperare legibus non omiſit: ſemper enim illi lex carnis inuiguit,legem verò ſpiritus funditus ignorauit. At contra beati Angeli reſponderunt,non (inquiunt) diffitemur, fuiſſe veſtrum: dum in proprijs viueret, non enim licet reſiſtere veritati, ſed quia nunc in obſequio Reginæ cæleſtis dominæ noſtræ defunctus eſt, nequaquam impietati veſtræ pro vitæ ſuæ reati-

bus

bus ſubiacebit, qui vitam ſuam pio fine conclusit. Nec ad æterni Iudicis poterit perire conſpectum, qui genitricis eius ſibi prouidit auxilium. Ad hæc illi, Cum Deus (aiunt) proculdubio iuſtus ſit Iudex, nunquam, quod noſtrum eſt, auferet, nec aduerſum nos præiudicialiter aget; cum iniuſtitiam prorſus ignoret. cumque vim Angelis inferre tentarent; Angeli verò lenius, atque remiſsius, iam cognita veritate reſiſterent; affuturum tamen ſibi continuo pollicentur, & profitentur auxilium, & Dei genitricis celerem comminantur accurſum. ſed, cum hinc iſti, modeſta circa me tuitione contenderet, illi è diuerſo ad repoſcendum ſui iuris hominem furioſius, ac truculentius ebullirent, ecce, velut igneum fulgur repentiſsimè radiantis coruſci ſplendor illuxit, cunctiſque mirātibus, cęlorum Regina, angelicis vallata reuerenter obſequijs, Dei mater aduenit. Tunc reprobi ſpiritus, licet ad primum tātæ gloriæ terrerentur aduentum, eorumq. nimius ſplendor reuerberaret obtutum, tamen illatam ſibi conqueruntur iniuriā, & Angelicæ violentiæ proteſtātur ex propria poſſeſsione rapinam, dicentes: quia ſi Deus eſt iuſtus, nunquam de manibus noſtris auferet impium: quibus è diuerſo Beata Virgo reſpondit: licet hic homo (vt aſſeritis) veſtra per prauitatem operis, poſſeſsio fuerit, & impie, ſiue carnaliter vixerit; nunquam tamen pijſsimus, & clementiſsimus filius meus, ac Dominus patietur, eum veſtris fieri crudelitatibus ſubditum, quem ſub mei famulatus obſequio cernit in peregrinatione defunctum. præſertim, cum iſte confeſſus peccata ſua ſacerdotibus fuerit, iudiciumque pœnitendo, ac ingemiſcendo perceperit, quamquam ſubita morte præuentus, implere nequiuerit. Ad hæc illi, quaſi nacta occaſione victoriæ, tripudiantes, & velut inſultantes obijciunt. Cū tu ſis (inquiunt) mater veritatis, & æternæ iuſtitiæ, num ignorare potes, quoniam hoc tam immane, tamque cruentum facinus perpetrauit, quod nulli tamen vnquā, per vocem confeſsionis innotuit? quoddā ſcilicet graue ſcelus à me commiſſum, nomine tenus inclamabant. quod peccatum cum B. Virgo, licet ab authoribus mendacij, veraciter recognouiſſet, modeſtè pauliſper obticuit, & quodammodo veritati reuerentiam præbuit. At reparato rurſus eloquio. Verum quidem (inquit) eſt, quod obijcitis, ſed quoniam apud miſericordem Dominum meum, ac filium miſericordia ſuperexaltat ex more iudicium, eumque non tam delectet pœna peccantium, quā remiſsio peccatorū, me confeſtim intuēs, ait: ad corpus, homo, præſto regredere, ſcelus hoc, quod ab iniquis tibi iure obiectū eſt, ſacerdoti, coram vicinæ huius cellulæ monachis confitere; eoſque ex meæ auctoritatis iuſſione depoſce, vt pęnitentiæ modum, qui tibi iniunctus fuerit, ipſi ſuſcipiant, & implere pro tua mox obeuntis abſolutione contendant. quo peracto, ad me protinus, ſine delatione reuertere, hic enim ego non deſino te, donec redeas, expectare. Cumq. per ordinem hæc ille narraſſet, pœnitentiam ſibi inditam ſancti fratres, cum pro charitate illius, tum pro Deificæ Virginis obedientia ſuſcepiſſent, mox lætus, & hilaris; velut obdormiens, obijt, & ſic vera eſſe, quæ viuens dixerat, moriens approbauit.]

§. 3.

IDem B. Damianus eodem in loco hæc, æterna memoria digna refert in hæc verba: [Quod fratris mei Damiani, tunc Archipresbyteri, deinde monachi, relatione didici, niſi me fallat obliuioſa memoria, fideliter narro: alter enim frater meus; Marinus nomine, laicus quidem habitu, ſed timoratus ſpiritu, ingraueſcente pulmonis, ac pectoris valetudine, tandem ad extrema peruenit. Interea cuiuſdam diei iam illuceſcente diluculo, repente cœpit, quaſi cuilibet aduentanti gratulabundus aggliſcere, iucundanter hilareſcere, & feſtiua ſerenitate vultus alacriter aſſultare; mox & in verba prorumpens, cum magno animaduerſionis impulſu, circumſedentes alloquitur: leuate (inquit) leuate, ac Dominæ meæ reuerenter aſſurgite. deinde aliorſum mutatæ vocis eloquium dirigēs, aiebat: & quod eſt, Domina mea, Regina cœli, & terræ, pauperculum ſeruum tuum? benedic me, Domina mea, & ne patiaris, in tenebras ire, cui lucem tantæ præſentiæ contuliſti. Cum igitur huiuſmodi ſermones impleſſet, ecce Damianus, qui ſcilicet illi, ſicut & mihi, erat germanitate coniūctus,

Id B. Petr. Dámia. eod. loco.

Gratia.

Digitized by Google

ctus, perſolutis Deo nocturnis officijs, ab Eccleſia redit, quid circa fratrem languidum ageretur, inquirit. Ille verò certum ſe quidem de vicina morte teſtatur, ſed mox aduerſus aſſidentes probroſa redargutione conqueritur. Heù, heù, frater, inquit, quàm ignaros, quàm imperitos, atq; irreuerentes habemus, & ſine diſciplina domeſticos: & tu, vir ſtrenue Bronizo (erat enim ille inter eos, diues quidam huius vocabuli, ille negociator) quomodo ſedere potuiſti ad Reginæ cæleſtis aduentum? venit Regina mundi, & vos aſſurgere neglexiſtis? venit mater Imperatoris æterni, & vos eius præſentiam ignobilem deputaſtis? ad quod Bronizo, deliras (inquit) adhuc, & ægritudine dementatus, hęc vana profundis, aut verum eſt forte, quod loqueris? Nobis certè vana hæc videntur, & friuola. ad hoc ille: num ignoratis (ait) quia languor iſte, quem patior, nunquam alienare mentes ægrotantium conſueuit? firmiter igitur, & abſque vlla prorſus ambiguitate cognoſcite, quoniam Angelicis comitata veſtigijs, beata Redemptoris noſtri me mater inuiſit, hilaritatem mihi ſereni vultus oſtendit, benedixit me, & protinus abijt. Cumque paulò poſt ille defunctus eſſet, ſenex quidam presbyter, Seuerus nomine, qui nimirum ſpiritualis eius pater extiterat, retulit, quoniam longe ante, dum vegatus adhuc, & ſanitate floreret incolumis, depoſitis nudatus exuuijs collo, corrigam, qua cingebatur, intexuit, altari ſe beatæ Dei genitricis, velut ſeruile mancipium tradidit: mox ſe, quaſi ſeruum malum coram Domina ſua fecit verberibus affici, dicens: Domina mea glorioſa, virginalis munditiæ ſpeculum, & omnium norma virtutum, quàm ego te miſer, & infœlix offendi per obſcœnam carnis meæ putredinem, & eam, cuius tu mater, & author es, violaui mei corporis caſtitatem. nunc itaque, quòd ſolum remedij ſupereſt, me tibi famulum trado, tuæ ditionis imperio ſubſtrati cordis colla ſubmitto. Flecte rebellem, ſuſcipe contumacem, nec tua pietas reſpuat delinquentem; cuius intemerata virginitas peperit veræ pietatis authorem. Per iſtud ergo manuſculum ſeruitutis meæ tibi nunc offero cenſum, & amodò, ac deinceps, quoad vixero, certi canonis appendam annuale tributum. Quandam ergo pecuniæ ſummam in altaris crepidine poſuit, & ſic de miſericordia, quam quæſierat, confiſus abſceſſit. Non igitur fortaſſis hanc, ſed huiuſmodi frater meus de fratre narrauit hiſtoriam, cuius, etſi præ obliuione verba non teneo, ſaltè, in quantum mihi poſſibilę eſt, à relatis quadam ſimilitudine non recedo. Confeſſionis igitur iſte verſiculus ad relata, vel referenda mihi cuncta proficiat, meque in quibus ignoranter oberro, coram ſupernis obtutibus excuſationem reddat.

§. 4.

IDem B. Petrus Damianus lib. 3. epiſtolarum, epiſt. 10. hoc etiam ſcitu digniſſimum ſcribit: [Religioſus planè presbyter Ioannes, rem mihi retulit ante paucos annos Romæ contigiſſe, quam narro: in aſſumptione, ſcilicet, Beatæ Dei Genitricis Mariæ, cum nocturno tempore Romanus populus iuxta morem orationibus, & litanijs inſiſteret, & accenſis luminibus diuerſarum regionũ Eccleſias perluſtraret, mulier quædam in Baſilica, quæ eſt ad honorem eiuſdem beatæ Virginis in capitulo conſtitura, commatrem ſuam vidit, quæ ſcilicet ab anno ferè fuerat iam defuncta. Cumque per multitudinem confluentium, ad eius attingere non potuiſſet alloquium, ſtuduit eam in tali cuiuſdam angiportus articulo præſtolari, vt dubium non eſſet, quòd egreſſa baſilicam, ab ea declinare non poſſet. Hanc itaque tranſeuntem protinus inquiſiuit: non (inquit) tu commater mea es, Marozia, videlicet, quæ dudum defuncta es? hoc illi vocabulũ fuerat, dum adhuc viueret, qua reſpondente, ipſa ſum, & quomodo (inquit) tibi nunc eſt? Ait vſque hodie, non leuis mea pœna conſtrinxit, quia videlicet per laſciuiæ petulantis illecebras cum coetaneis me puellis in tenera adhuc ætate fœdaui, & hoc ipſum (proh dolor) obliuioni quodammodo tradens, ſacerdoti quidem confeſſa fui, ſed iudicium non accepi. Verum hodie Regina mundi pro nobis preces effudit, meque cum multis alijs de locis pœnalibus liberauit, tantaque multitudo per interuentionem eius hodie eſt de tormentis erepta, vt numerum totius Romanæ plebis excedat. Vnde ſacra eidem Dominæ noſtræ glorioſæ dicata

B. Pet Dam. *Gratia*.

paſsim

paſſim loca viſitamus, actioneſq; ſibi gratiarum pro tantis miſericordiæ beneficijs alacres exhibemus. Cumque ſuper hoc commater illius ambigeret, nec fidem facilè ſermonibus adhiberet, ſubiunxit, vt experiaris (inquit) pro certo verum eſſe, quod loquor, ſcias te tranſacto hoc anno in hac eadem feſtiuitate proculdubio moriturum. Quòd ſi (quod fieri non poteſt) vlterius vixeris, me protuliſſe mendacium liquidò comprobabis. Et his dictis, ab oculis eius euanuit. Mox illa cilicium induit, & de obitu ſuo ſollicita quę audierat, viuere cautius cœpit. Quid plura? peracto ferè anno, pridianis cœpit ægrotare vigilijs; in ipſo verò feſtiuitatis die, vitam (ſicut demonſtratum fuerat, terminauit. Vbi notandum, & non leuiter expaueſcendum, quia de peracta culpa, quam præfata mulier obliuioni tradiderat, vſque ad interuentum intemeratæ Dei genitricis, ſupplicia perferebat.]

§. 5.

Idem B Damian. codē lib. 3. c. 10.

IDem Beatus Damianus eodem lib. 3. cap. 10. memorandum quendam Virginis fauorem his verbis attexuit: [Præterea idem, qui ſupra mihi narrauit Epiſcopus, quia monachus quidam quotidie, dū ante ſanctum altare beatæ Mariæ ſemper Virginis pertranſiret, illam ex more percurrebat antiphonam, quæ ſic incipit. Gaude Dei genitrix Virgo immaculata; gaude, quæ gaudium ab Angelo ſuſcepiſti; gaude, quæ genuiſti æterni luminis claritatem: gaude mater, gaude ſancta Dei genitrix Virgo tu ſola mater innupta, te laudat omnis factura, genitrix lucis intercede pro nobis. Quam videlicet antiphonam, dum quadam die pertranſiens diceret, audiuit vocem ex eodem altari procedentem. Gaudium mihi annunciaſti; gaudium tibi eueniet.]

Gratia.

§. 6.

B. Pet. Dam. lib. 6. epiſtolarum, epiſtola 29.

IDem Beatus Petrus Damianus lib. 6. epiſtolarum, epiſt. 29. hæc quoque refert: [Cum in pſalmodiæ ſtudijs, ac diuinis laudibus te vigilanter exerceas, hortor te (venerāde frater) & moneo, vt quotidianum quoque B. Mariæ ſemper Virginis officium non omittas. Dignum quippe eſt, vt quæ laudum præconia meretur ab Angelis, obſequijs etiam frequentetur humanis, eique poſt Deum totius orbis exhibeat laudem, per quam ſuſcepit propriæ ſalutis authorem, optima ſanè ſpes eſt, apud eam habere confugium, quæ ſcilicet in omnis cæleſtis Curiæ Senatores, impetrandi apud Deum primum obtinet locū. Nempè ſororis meæ filius Damianus, religioſæ videlicet indolis adoleſcens, dum hæc coram eo ſcriberem, retulit, quod apud Gallias in litterarum ſtudijs conſtitutus, fama vulgante cognouit. Clericus quidam Neuernenſis Eccleſiæ morbo depreſſus elanguit, iam iamq; ſuperexcreſcēte moleſtia, moribundus ad extrema peruenit. Hic planè regulam ſibi ſanctæ ſeruituris induxerat, vt beatæ Dei genitrici quotidiana per ſingulas horas laudum vota perſolueret; cumq; de vita illius iam nemo pęnè confideret, & velut egreſſurus in eius pectore ſpiritus anxiè palpitaret: ecce glorioſa Mater Dei ſibi viſibiliter aſtitit, & ſacri vberis popilla lac exprimens, eius labijs inſtillauit, & diuinę virtutis antidoto, protinus ille reſumptis viribus, ex infirmitate conualuit; & mox clericalibus ornamentis indutus, Eccleſiam adijt, ſeſeque choro pſallentium fratrum lætus interſerens, mirum videntibus ſpectaculum præbuit. Dicitur etiam, quòd adhuc tunc in labijs eius quædam lactis videbantur veſtigia. Quæ autem ſibi verba beata Virgo protulerit, quamuis mihi vtcunque dicantur, quia certus non ſum, non adhibeo fidem, quoniam in veritatis lineam vel leuiter impingere pertimeſco, quamuis per hoc conijci poſſit, quoniam eiſdem labijs, quibus eam ille laudauit, & coluit, glorioſa Virgo lac ſalutis immulſit, vt per illud corporis membrum, quo ſibi venerabilis clericus laudis obtulerat gloriam, congrua viciſsitudine recuperandæ ſalutis ſuæ perciperet medicinam.]

Gratia.

§. 7.

Greg. Presb.

GRegorius Presbyter, in vita Theodori anno Chriſti ſeruatoris, & vindicis 1528. in Sueſsionenſi quodam pago, multi igne correpti, ad Virginis templum,

Gratia.

plum Sueſſione remedium quęſituri venerunt;votis eorum & precibus cæli Regina reſpōdit,intra dies quindecim ſanatis maribus centum, & tribus, puelliſque tetnis dumtaxar liberatis, vel, quia non plures ignis attigerat,vel quòd ſolis illis eſſet expediens. Quin & ipſa Virginum Virgo venit in templum cæleſti agmine conſtipata, templi ipſo fragore aduentum teſtificante: fama eſt nonnullis pridie illius diei,in quo morbum horribilem depulerunt, cælitus lucem oculis offuſam, quæ per templi ſpecularia,faciem lumine,mentem gaudio cōpleuit. Sed illud inibi valde mirabile. Puer annorum vndecim, pecoris cuſtos à matre in illud remplum adductus,cum,valetudine obtenta,citius,quàm oportet, reductus eſſer in parriam,beneficijq. memor,gratijs agendis donoq. attentius recolendo,redire vellet ad templum, neque id ab ingrata matre peruinceret. O recidam(inquit) & me iterum ignis infeſtet,vt redire neceſſe ſit, morboq. vrgente,ſacra ædes reuiſatur, vnde tam immaturè diſc ſsi.exauditis precibus,tenatoq. morbo,relatus eſt puer. vt autem limen attigit ædis ſacroſanctæ, ſomno conſopitur ſed ſacræ ſtrepitu pompæ,quæ rū agebatur, excitus, ſoluitur ora clamoribus,inque gratiarum actionem effuſus eſt totus.Narrauit,anre Dei adfuiſſe conſpectum,Deiparamq. vidiſſe pro miſero populo ſupplicantē. Dcūq. ſuæ genitrici, vt ignis ille ſanaretur, conceſſiſſe, mox Virginis de Sueſſionenſi ſua domo quærelas conſulentem audiſſe filium, quæ præter cæteras,afflicta,deformataq.tum tranſmarino,tum Tranſrhenano promiſſo ſubſidio, Sueſſionenſeſq. pœnas daturos tēpli Virginei,non in tēpore reſtiruti.Itaq.ignis negligētes multos excuſsir, paſtor hic puer haud falſa prodirione,paulò poſt ſe eſſe moriturum affirmauit. Non enim menſem ſuperuixit.Hiſtoriam idem hic paſtor,inde à mūdi exordio verſibus bene currētibus, ex tempore decantabat.Euangelia memoriter,tanquam ex libro recitabat.Ioſephū, Virginis ſponſum præcipuis laudibus exornabat.In dicendo,claudebat oculos, quaſi lucem pertæſus mundanam.Mortuus,candoris inſoliti voluptate,intuenrium oculos oblectauit.Antonius affirmat, prægnantis cuiuſdam,perelirantiſq. mulieris non ante facilem partum fuiſſe,quàm viſendæ S. Mariæ Sueſsionis ſe voto conſtrinxit, etſi quædam mirabilia partum præceſſerunt: nam, priuſquam eſſet enixa puerū,remos ex vtero lapides fudit, primum magnitudine oui anſetini,alterum, gallinacei, tertium,quanra nux eſt. Secutus illico partus infantis, qui baptiſmi aqua tinctus, breui ad ſuperos euolauit.

§. 8.

Gregorius Turonen. lib. de gloria Martyrum c. 8. Hebræus puer,ſimplex, & paruulus, cum pueris Chriſtianis in litterarū ludum ventitabat,condiſcipulorum ſequax in omnibus.Igirur die vna, diuini altaris ſacrificio peracto,cui ipſe,ſociorum ſecurus exemplum, religioſus, & attentus interſuit, ad ſacroſancti corporis communionē, Chriſtianos pueros vidiſſet accedere, ipſe quoq. diuinæ illius menſæ conuiuio vitali ſe cibo refecit,imitationis ſtudio fallēte.quæ lumen ſuadebat, quod nondū Chriſtianis non licet accipere.Domum reuerſus,quid egiſſet, patri gaudens exponit.Ille Chriſti Domino,atq; eius inſtitutis inimicus,ſi alienos(excipit)puerculos imitatus,Chriſtianorū ſacra ſumpſiſti, neq; quo parente natus eſſes,animaduertere voluiſti, ego Moſaycæ legis vltor. in te parricida iuſtus exiſtam.Nec mora,ſimplicem filium,infanremq.in fornacē conie cit ardenrē,quæ domeſticæ officinæ per opportuna feruiebat;vitrū enim Hebræus hic homo cōflabat,atq.illo ſe conformandorū fragiliū vaſorū artificio ſuſtētabat. Marer periclitantē puerū liberare conata eſt, ſed flammis,ardentiq. incendio prohibita, caput prę dolore denudat,comā ſcindit,domū egreſſa ciuitatē clamoribus lamentiſq. cōpleuit: ciues exciti vocibus, quæ ſit flēdi cauſa ſciſcitātur:cognita,ad Iudęi ędes, quaſi dato ſigno, concurrunt, vel porius conuolant,remotoq. ab ore fornacis igne, puerum ſaluum, & à flammis intactū inuenerunt,neq. aliter affectum, atq. ſi molliſsima pluma iacuiſſet. Exortus eſt populi clamor,exaltantis Ieſum Chriſtum,& laudantis,nefariumq.Iudæum ad pœnas meritiſsimas repoſcentis, quem in flammas iniectum, ita ignis abſorpſit, vt vix quicquam ex impijs oſsibus remaneret. Interrogatus à Chriſtianis puer, quo, vel vmbraculo, vel vento ſæuientis flammæ

Greg. Turo. lib. de glor. Martyr. c. 8.

Gratia.

Digitized by Google

vim, & impetum arcuiſſet, illam matronã ſibi adfuiſſe reſpondit,,quæ in templo,vbi panem ſacrum ipſe guſtarat, puerum pulchellum in ſinu fouens, viſebatur, illa ſua me palla contexit,à flãmiſq; defendit.Hãc eandem hiſtoriam Glycas apponit, & Menam patriarcham adfuiſſe adiungit,remq. Iuſtinum Imperatorem ex Mœnæ narratione didiciſſe.Diſſimile quiddã eſt,aliqua tamen ex parte conſuetum,quod Auguſtę factum eſſe Bencius ſcribit, cuius ipſa hæc eſt oratio,quæ ſequitur: Quidã priuilegio paſchatis ſatur, ab hæreticorum cœna in noſtrum templum venit,otioſè exploraturus,ecquid egreretur.Cum ſpectaret tacitus,quæ confitentium pietas,qui ſenſus animorum,vnum,atq; idem agentium,quã ſpirarent omnia religionem,qui captatum venerat, captus eſt,neq; inde diſceſsit,antequam euomeret virus iniquitatis ſuæ. Puer, cum videret condiſcipulos aliquot ſuos ad ſacrã menſam accedere, ſimiliter ratus licere omnibus, etiã ipſe acceſsit, & panem hauſit Angelorũ. quod,vt eius pater,qui erat catholicus,reſciuit,ſimplicitatẽ pueri cauſatus, illũ clàm matre hæretica,vt confiteretur,adduxit.Narrabat porrò puer, vt magnũ illud argumẽtum accepit diuinæ charitatis, non aliter,atque intraſſet flamma, os ſibi viſum eſſe aduri.]

Benc. in Auguſtæ.

§. 9.

Fr. Abrahã Bzouius in mon. gẽmeo

Gratia.

FRater Abrahã Bzouius in monili gẽmeo diuæ Deiparæ ſacro,hæc ſcribit: [Lublini,quæ,Ciuitas eſt totius Regni Poloniæ tribunali inſignis, Martinus ciuis erat arte lanius. Huic duo filioli, bimus alter, quadrimus alter, aberat ipſe,& vxor eius domo: cum maior natu,prout viderat patrem pecora mactantem,cultro arrepto iugulauit fratrem,in cuna iacentẽ; metuẽs virgas,coniecit ſe in fornacem, & retrò ligna in ſtruem compoſita ſe occuluit: mater domum reuerſa cogitans de pueris nihil, ignem lignis ſuppoſuit, illa flammas concipientia puerum intus latentem ſuffocarunt, antequam infœlix animaduertiſſet. Extraxit tandem iam ſuffocantem, & ad cunam conuerſa, vidit alterum iugulatum, ſanguini innare, quid faceret? Dedit ſe in lamenta ſuper duo cadauera, donec maritus adueniret, qui ratus, illam ſcelus perpetraſſe, tandiù verberibus afflixit, donec occideret. Triſti poſtmodum ſpectaculo, & metu vindictæ, & ſupplicij percuſſus,equum carro iunxit, & cadaueribus iniectis, votoque concepto in viam ſe dedit ad diuam Virginem Deiparentem apud Clarummontem Poloniæ:(abeſt Lublino,plus,minus,cẽtumquinquaginta milliarijs, propter imaginem illius, vt fama eſt,à diuo Luca depictam, ſumma veneratione cultam. Dum eſt ante baſilicam illius, putentia corpora, quæ ex carrò depoſuit, poſt orationes fuſas, redanimata aſpexit, & recepit ab interceſsione illius, quæ vitam omnium viuentium parturiuit. Factum anno ſalutari milleſimo quingenteſimo quadrageſimo.]

10.

Ioan. patriarcha Hieroſolymitanus.

Gratia.

IOannes Patriarcha Hieroſolymitanus in vita ſancti Ioannis Damaſceni, hæc, quæ ſequuntur,commemorat [Ioannis, illius,qui à ſua ciuitate, Damaſco, Damaſcenus eſt appellatus,quanta fuerit ſanctitas,quæ ſapientia,quàm ſingularis conditio,neminem profectò fugit, cuius etiam illud eſt valde proprium,vt in veneranda, oranda,& à calumnijs defendenda præpotentis Dei Matre Maria,ſæpe multumque verſetur; de eius fœlicisſima infœlicitate hæc eſt in ore omnium hiſtoria. Leo Iſauricus Byzantinus Imperator, eorum omnium, qui ſacras imagines deinceps inſectati ſunt, anteſignanus, & tartareus Lucifer, Angelos perdens, atque præcipitans ad ſuam perfidiam, & tutandam, & propagandam, ſynodi (ſi ſuperis placet) adulterinæ, ac falſæ ſe, ſuoſque aſſeclas authoritate, vel (vt melius dicam) vanitate, ac fuco ineptiſsimo tegere, ac diſsimulare conſtituit,ingenteſq. turbas ſecta peſtilens excitauit,& Eccleſia, ac veræ religionis cauſa damnum leue non fecit, ſacris imaginibus flamma, ferroque deletis. Rugientis leonis hos impetus, & furores noſter Damaſcenus magna ex parte compreſsit, ſceleratiſsimique Imperatoris conatus præ cæteris illius ætatis,memoriæque hominibus,retardauit, conſilia fregit, & machinationes impediuit. Nam Damaſci in patria tres libros pro ſacris imaginibus, picturiſq. conſcripſit, & cum

magno

magno catholicę cauſę bono peruulgauit, quo opere Iconomachorum animos vehementer irritauit, quippe cum dolerent, Damaſceni potiſſimũ opera, ſuas fraudes eludi, conſilia patefieri, conatus ad nihilum recidere, telas denique retexi, quas factorũ inſidioſa manus compegiſſet. Itaque, qui inſaniſsimi erroris magiſtri erant, immaniſsimi etiam, teterrimiq; facinoris magiſtri eſſe voluerunt. Siquidem innocentem Ioãnem apud Saracenum in Arabia principẽ tentatæ proditionis accuſauerunt, & mendaciſsimis criminationibus ſuſpicioſi reguli aures oppleuerunt. Ad rumpenda cũ externis Regibus, cumque ipſo Conſtantinopolitano Imperatore inita fœdera, Ioãnis manu exaratas, conſignataſq. litteras eſſe (epiſtolam ſubiectores ita adulterauerant, vt Damaſceni manus eſſe videretur) illum hoſtem patriæ, & publicæ pacis inimicum, qui litteris, Leonis animum ſollicitaſſet, Damaſcũ inuitaſſet, venienti portas ſe pandere paratum profeſſus eſſet. Sarraceni iram augebat Leonis Imperatoris altera epiſtola, ſe Fabritium ſimulantis, quem perhibent, medico nõ aſſenſiſſe, qui Pyrrhum Epyrotarum Regem, quo cum erat Romanis bellum, veneno ſe eſſe necaturum promittebat. Negat Iſauricus, cum ſe eſſe, qui quos ſemel in amicitiam recepiſſet, eorum inſidioſo gauderet interitu, proinde caueret inſidias eius, quem domi haberet, & præfectura honeſtaret; cuius nomen ex epiſtola condiſcere liceret, quam epiſtolam à perfidioſo proditore miſſam, Imperator fide ſancta remitteret, non quidem authori, ſed ei, in cuius exitium facta videbatur. Damaſci regulis, binis illis litteris acceptis, & lectis, & quæ Ioanni falſo imponebantur, & quos Leo peſtilens fraudolenter immiſerat; ira excandeſcens, Ioãnem accerſit, vtramq; monſtrat epiſtolam; ſe defendere parantem, atque innocentiã probare cupientem (neque enim ſubiecti chyrographi, & artificio expreſſæ alienæ manus doli latuerunt) furore præuentus, anticipat, & immorantem Damaſcenum publico iudicio condemnat: dexteramque illam abſcindi iubet, quæ epiſtolam (vt ille falſo credebat) in patriæ perniciem ad externos principes, & eos pacificos exaraſſet. Sed quæ barbarus ille machinantibus hæreticis in Ioannem Damaſcenum temere, iniuſteque conſtituit, ad orthodoxæ fidei cuſtodiam, & victoriam nobiliſsimam, & ad veritatis claritatem, lucemque multo ſplendidiorem, & ad ipſius Ioannis gloriam, & triumphum valuerunt. Principio, cum præciſa manus barbari ſententia, in medio foro ſuſpenſa teneretur, eam ſibi Damaſcenus, licet à cætero corpore abruptam dari rogat, ſolatij fore genus, ſi domi habeat, videat, contempleturque quotidie. haud grauatè tyrannus, cuius vt intermittebat iracundia paulatim, ita inconſideranti, præcipitiſque iudicij, & ſupplicij conſcientia magis, ac magis repugnabat. Damaſcenum in ſuum ſacrarium ingreſſus, ante Virginis, & matris imaginem prouolutus, lachrymiſque perfuſus, & ſuam, & totius Eccleſiæ calamitatẽ deplorabat. Mater clementiſſima, quæ Deum immortalem peperiſti, en (inquit) truncata manus eſt dextera, quæ pro ſanctis imaginibus pugnabat, cuius rei cauſa immanis Leo ſæuiat, ignorũ tibi non eſt; tu ſubueni, & eſto propitia. Illa altiſsimi dextera, quæ de te carnem accepit, quaq; tam multa, & tam præclara patrauit, hanc meã manum, te deprecante, reſtituat, aulſamque cætero corpori, vt erat ante, coniungat; atque conglutinet, vt, & tuas, & eius in primis, quem ſaluo pudore genuiſti, laudes, miraculaque præſcribat. Verſus, te auſpice, faciat, de rebus diuinis diſputationes litteris mandet, atq; orthodoxi cultus, & religionis adminiſtra ſit. Poſt pias preces, & amicas querimonias, arctus Ioãnem complexus eſt ſomnus, viditque in quiete ſanctam illam Deiparæ imaginem, in quam ſuſpiciens, tam multa defleuerat, clementibus, arridentibuſque oculis ſe intuentem, atque ita dicentem: ecce ſancta manus eſt tua, iam fuge pigritiam, ſitque ex hoc tẽpore iſta dextra, calamus ſcribæ, velociter ſcribentis id, quod mihi paulò ante promiſiſti. Euigilat Damaſcenus, manum, ſomni memor, aſpectat, cum ſe omnino curatum videt, vehementer exultat. Ergo benè merenti Deo, atque eius ſanctiſsimæ matri, quàm gratiſsimum ſe verbis, factiſq. quoad vixit, exhibuit. manũ repoſitã Sarracenis, Ethniciſq. Damaſci Ioannes oſtendit; quo Dei præpotentis virtus, atq; diuinitas eluceret, ſuamq. ipſe innocentiã, quod religionis Chriſtianę maxime intereat, teſtaretur. Admirandæ ſanitatis, & naturæ vires longe ſuperantis,

 fidem

fidem augebat rotunda quædam lineola magnæ pulchritudinis, quam manus Damaſceno reſtituta, redditaq. ſeruabat, antiquæ ſectionis argumentum, quæ armillæ inſtar, eam partem, qua manus brachio deuincitur, mirabiliter exornabat; quin & barbarus ipſe veniã petijt immaturi, præcipitiſque iudicij, ac ſe erraſſe confeſſus, Damaſcenũ ſemper eſt veritus. Hac quaſi comœdia peracta ſanctus Ioannes, poſthabitis mundi rebus, monachus factus, in ſenem Auſtrium incidit, à quo vehementer exercitatus, ſportas publicè vendere, proque eis immane precium exigere videbatur; quin, & cloachas, eodẽ imperante, conuertit, & ſine nauſea perpurgauit. De ſacerdote, cui ad Virginis gloriã ſabbato ſacrificanti, lingua reddita eſt, quam hæretici auulſerant, loquitur lib. 2. de Leone Papa ſanctiſſimo, ſimile quiddã à nonnullis ſcribitur, manum oſculo mulieris, quaſi veneno tactam, priuſquam libidinoſa contagio peruadit ad animũ, ſibi præcidiſſe, pro reſtitutione Deiparam exoraſſe, eaq; à Virgine reedita, Pontificis duplicatam eſſe lætitiam. Sed, has nugas, aridaſq; fabulas cẽſet eſſe Baronius: quod enim (inquit ille) Ioanni Damaſceno contigit, cum ab Iconoclaſta Leone mutilatus eſt dextera, & ſanatus à Virgine, inuerſa hiſtoriæ veritate, Leo Papa præciſus manu iactatur, & à Deipara reſtitutus aſſeritur; ſed faceſſant commenta iſthæc, quorum imago picta iuſſu Clementis Papæ Octaui, conſultis viris doctis, abraſa eſt, quòd nulla penitus reperta ſit veritate ſubnixa, vel ſaltem veriſimilitudine colorata, ſed leuiſſimè in vulgus ſparſa.

Baronius.

§. II.

Ioan. Brugn. Franciſ. in vita Lyduu. virg.

Narrat Ioannes Brugnianus Franciſcanus in vita Lyduuinæ virginis, multaq; alia apponũtur, quia de laudibus S. Mariæ Virg. quòd morbis grauiſſimis Lyduuina confecta, inuiſebatur à familiari Angelo, qui ſua pulchritudine, aſpectuq; Lyduuinã, ita recreabat, vt cruciatuũ dolor incredibilis omnino leueretur. Ab hoc ipſo Angelo, & ad Beatiſsimæ Dei Matris imaginem, deducebatur, & ea ſalutata, ad locum amœniſsimum, vbi florũ miræ ſuauitates, ac cæli tanta temperies, vt neq; ab æſtu, neq; ab algore ſibi Lyduuina metueret, perduci ſolebat. Hoc ipſo tempore mulier quædã fragili naturæ cedens, flagitiũ immane commiſerat, quod etſi iam erat confeſſa, tamen dæmonis aſtutia nequiſſimi ad deſperationem trahebatur. Nã chartam obtrudebat, in qua ſcelus erat inſcriptum, mulieremq; imperioſè, furioſèq; pertentans, ſui eſſe iuris aiebat, peccatũ neq; viuenti, neque mortuæ remiſſum iri: ſancti Spiritus numen eſſe violatum, quẽ qui offendant, indigni ſint venia. Mulier talia dæmoni ſuggerenti prope ſuccumbit, capitiſq; argutijs perplexa pendet, ambigit, hęſitat, cõflictatur, ſed Dei inſtinctu, ductuq; cæleſti ad Lyduuinam adit, quã ſit ſibi dęmon infeſtus, queritatur, remedium animi quætit ancipitis. Lyduuina figmentũ dæmonis eſſe reſpondet, mulieris cauſam habet pro ſua, apud Deum lachrymis agit, & precibus, media in ſupplicatione rapitur. Matrem Chriſti videt choro cinctam virginali; citatus adeſt Sathanas, & imperio coactus, ad Dei tribunal aſsiſtit, ſchedam manu tenet, orat Lyduuina cæli Reginam pro triſti muliercula, illa protinus à diaboli manu extortam ſchedulã diſrumpit, atq; diſcerpit, chyrographi fruſta Lyduuinæ ſeruanda tradit, deriſo, exploſoq; dæmone. Poſt viſionem, Lyduuina ſuum confeſſariũ accerſit haud ginarũ grauiſsimi illius periculi, quod mulieri cogitabundæ creabatur. Schedæ fragmenta, minutiaſq; demõſtrat, totamq; ex ordine aperit, & explanat viſionẽ. Illo ipſo tempore, ecce tibi, mulier interuenit, cuius agebatur cauſa; quęrimoniam repetentem, & miſerè lamentantem Lyduuina cõſolatur. Finẽ malorũ veniſſe, damnũ ſe velle præſtare, nihil eſſe laborandũ de flagitio veteri, quod expiarit bona, & vera confeſsio; ſibi rem totam eſſe patefactã, de cæloq; monſtratam, chartulæ nullũ eſſe terrorem, quam in minuta conciſam mulier demonſtrauit. Recreatur ex angore diurno mulier, confirmataq; dæmonis præſtigias paruipendit. Cætera ſubijciã, quæ Brugmanus affirmat, ab hiſtoria Virginis Deiparæ nõ abhorrẽtia; quãuis huic aliena ſint capiti. Fuerat in egẽtes Lyduuina miſericors; quocirca, illo eſt dignata viſo, quod mox dicam. In Paradiſum rapta, lucem vidit mirabilem, & candorem è cælo fulgentẽ, qui multos mortales, ſoliq; huius terreni incolas illuſtrabat. Vidit inſuper in hoc

Gratia.

Brugmanus.

hoc mẽtis receſſu, beatorum quaſi exercitum, mediamque Deiparam, exornarique menſas ſerico, & eleemoſynas, quas per id tempus dederat Lyduuina famelicis, velut à ſupernis allatas, quàm aptiſſimè collocari. Potiones quoque, quas in figlinis vaſculis pro ſua facultate pauperibus ipſa porrexerat, partim cryſtallinis, partim aureis pateris reuerenter apponi, exin clariſſimum virorum cœtum illis in menſis ornatis, inſtructiſque diſcumbere, ſonitumq; audiri, quaſi iucundè, hilariterq; prandentium, ſeque illis alacriter miniſtrare: inde memor viſionis, beneficium erga inopes cumulauit. Ad altare Virginis aliquando arrepta per viſum, illinc per loca pœnarum obita curſim ad contuendos cælicolas, Angelo ducente, peruenit. Ibi Deum collaudantium, & coram eo plaudentium infinitus viſus eſt numerus, tantaque oculis voluptatum, & oblectamentorum obiecta copia, vt à raptu ne minimam quidem partem narrare ſe poſſe fateretur: ex illo autem ſanctorum cœtu quoſdam ita eſſe locutos: Lyduuina, patere conſtanter, & fortiter; quæ præterea ferenda, toleranda que reſtant; nos enim per aquam, ignemque tranſiuimus, nunc tamen (vt cernis) in requiete viuimus. Angelorum deinde Dominum, eiuſque excellentiſſimam genitricem conſpicatur. Vbi proprius acceſſiſſent, collocutam ita eſſe Deiparam: Cur in hunc locum inculta, & inordinata veniſti? aitque Lyduuina: ſcis ipſa, ſcis Dei mater intacta, ab Angelo huc me eſſe perductam. Tu Domina mundi, visne hoc, quod manibus fero, tuo capiti velamen imponi? illa reſpexit ad ducem dubia reſponſi; ſed Deiparæ iterum, ac tertio idem percontanti, timida, & pudens, voluntatis ſuæ illud eſſe negat, quæ, tota penderet ex authoritate Deiparæ; tandem Angelo (vt acciperet) annuente, capitis ornamentum illud ſibi dari, timidè tamen & verecundè petiuit. Sed viſo ex oculis illo diſpulſo, cũ ſui iuris Lyduuina iam eſſet, ecce, rurſus Deiparam videt multis Virginibus comitatam, & capitis redimiculum manu tenentem, atque ita dicentem: ſæpe de te, Lyduuina, quæſiui, velleſne hoc habere velamen, neque tamen tuam mihi voluntatem explicaſti; en illud aptamus capiti tuo, ſed quando allatum de cælo eſt, ſeptem non amplius horis erit in terris; dabis confeſſario tuo, non vt habeat, ſed vt imaginis meæ caput exornet. Poſt Deiparæ abſceſſum, & actionem gratiarum, velum de capite Lyduuina deponit, eiuſque formam, materiamque conſiderat. Erat criſpum colore cæruleo, neque omnino album, neque plane viride, actum tamen ex vtroque, operis videbatur eſſe textilis, ſed quod mortalis nemo perueniat, quale ſit, quanamue arte confectum. cumque confeſsionis presbytero, vt beatiſsimæ matris aptaret imagini, ex Deiparæ mandato, vehementer inſtaret, illeque & aperiendi, & reſerandi templi tempus eſſe inficiaretur, & difficilem cauſaretur aſcenſum (erat locus imaginis valde ſublimis) omnia fore peruia Lyduuina pollicetur. Itaque in tempore templi cuſtos occurrit, portas aperuit, ſcalæque repertæ, quibus admotis, velum Virginali figuræ inditum eſt, ſed ab Angelo confeſtim ablatum. Magna quidem huic Virgini Lyduuinæ cum clementiſſima Deiparente Maria, quaſi familiaritas interceſſit. Nam quotieſcunque Chriſti vitæ myſteria, quæ ſcriptura commemorat, meditatio recoleret, non ea tam mente agitabat, quàm oculis cernebat. Cum Deipara filium lactante, & paruulum lacte nutriente, lacte ipſam (quod mireris) alebat, cum geſtante geſtabat, cum exultante in exteris oris, exul quoque Lyduuina terras Aegyptias peragrabat; cum amiſſum puerum quærente, quærebat, cum Maria ad Crucem ſtante, & permanente perſtabat, cum ſepeliente ſepeliebat, & humato Dei vnigenæ filio vna ex præficis parentabat, quas ex animo plorare videbat, illius admodum diſſimiles, quæ ad funera conducuntur inferijs. Chriſti naſcentis rem omnem Lyduuinæ cogitanti, atque altiſſima contemplatione rimanti, vbera, ne quid ad Deiparæ perfectam limitationem deeſſet, vbera (inquam) Virginali, & miraculoſo ſunt lacte diſtenta; quæ enim viuebat, vt pauci; digna fuit, quamobrem illud aſſequeretur, quod ſolet euenire perpaucis.

§. 12.

Laurentius Surius de vitis Sanctorũ menſis Aprilis hæc enarrat: [Doluit *Laur. Surius de vita ſanctorum menſis Aprilis.*

 ali- *Gratia.*

aliquando Hermannus ea ſibi à ſuo Abbate imperari, quæ contemplationis dulcedinem impedirent, videnſque miſericordiæ mater hunc filium,quem adoptarat, ob negotioſa illa demandata munera triſtiorem, ſic illum affata eſt. Scito canonicè,nihil tibi tam eſſe neceſſarium, quàm vt fratribus ex charitate deſeruias, & rectoris qualecunque capeſſas imperium: quo monito,& querimoniam miſſam fecit Hermannus, & officij neceſsitatem, quam neſcierat,intellexit. ergo Marthæ munia libenter exercuit, ac Dei,propter Deum, quaſi aſpectu priuari facilè tulit. Cum autem ad ea munera reuolutus eſſet, quæ Mariam Magdalenam habere ſociam poſſent, ſibi eſſe redditus, ac reſtitutus videbatur. Tum præter conſuetas preces,quibus Dei matrem & orabat,& honorabat, nouas quaſdam excogitauit,quibus & implorare Virginem,& laudare non deſtitit. Salutem ab Angelo ſæpenumero repetebat, genuflexus ſemper in fine; ad Mariæ nomen, ſeſe humi prouoluebat, cauſam rogatus, ita reſpondit: Quotieſcunque Mariam nominari audio,memet (vt cernitis)ad terram abijcio non ſine fructu,quãdo omnium florum. & aromatum ſuauitas in nares influit; & quia ægrè hac voluptate careo(careo autem,ſi me à terra effero) in ſurgendo ſum tardior. Viro huic Dei Mater intacta ſeſe quàm frequentiſſimè demonſtrabat: erat enim rara Hermanni caſtitas, & virginitas ſingularis. Non ſemel ad orandum intentus, Deiparæ vocẽ audiuit, eaque magiſtra, quæ neſciebat, multa perdicit. In quandam ſanctimonialium Eccleſiam venturum, Dei mater anteuertit, ſororeſque admonuit, vti ſuum ſacerdotem (cappellanum vulgo dicimus) comiter, benignèque reciperent;poſt ſanguinis è vena miſſionem, admonitus eſt à Virgine,quemadmodum dormiret, & venæ fluentes periculum deuitaret. Non eſt ſilenda plena admirationis hiſtoria,quam qui ſcripſit,de eodem Hermanno ſe audiuiſſe narrauit, & ex illius ore admiratus, poſteritati mandare decreuit,ne rem tantã obliuio ſepeliret. Nocte intempeſta, cum ad ſolitas preces Hermannus vigilaret, in medio choro, inexplicabili pulchritudine Virginem vidit, regali amictu decoram. Aderant duo formoſi iuuenes,ſtupens nouitate viſionis, vnum dicentem audiuit; ecquis huiuſce Virginis erit ſpõſus? cui ab altero reſponſum eſt: non alius,niſi iſte, qui adeſt; veni ergo. venit timidus, & verecundans ad Reginæ præſentiam: tum ſic eſt locutus vnus ex Angelis(Angelos fuiſſe cognouit) Hanc tibi illuſtriſsimã puellam deſponderi neceſſe eſt; ille, & tali ſponſa,& illo ſponſi nomine ſe fatetur indignum, & clamore, quam ſit humilis, abiectuſque pronunciat. Reluctantis, ac refugientis Angelus acceptam manum cũ Virginis manu coniungit, & his verbis ſponſalia contraxit. Hanc Virginem tibi ſponſam tradimus, vt fuit quondam Ioſephi, cuius nomen cum ſponſa ipſa te oportet aſſumere. Quod quidem nomen alia quædam viſio confirmauit. Nictabundus poſt longas preces recumbit in lectulo, iamq. obdormiſcens,ſibi viſus eſt ad eundẽ precationis locum rediiſſe, ibi arã erectam, excitatamque ſuſcipiens, beatiſsimã Virginem vidit,quæ pulcherrimum geſtabat infantem. A Deipara familiariter vocatus acceſsit,& infantem puerum ſibi dare popoſcit.illa aliquandiu diſtulit, vt deſiderium augeretur,denique dedit: porta (inquiens)filium meum, vt olim Ioſephus in illa ad Aegyptum fuga portauit, quo fiet, vt ferendi onus eiuſdem nominis honorem mereatur. Monitus inſuper eſt à Deipara,ne ęgreferret ſe,Ioſephum appellati. Ac ne illud quidem ſilebo, quod ad mores confirmandos maximè valet. Hermannus hic talis,& tantus, humanæ infirmitatis vitio,tantillum de pietate remiſerat, & in beatiſsimæ Matris officio perſoluendo,hymniſque,& horarijs precibus recitandis, negotijs, curiſque diſtractus negligentior, ceſſatiunculam minus ipſe obſeruarat. Nam per illos dies quidem monaſter.j fores effregerant, inque rerum cuſtodia defixus, qui &, quantum omiſiſſet, minime ſenſerat. Virgo beatiſsima ſuo nouo Ioſepho de cœnobij tutela nimis ſollicito,non formoſa,vt ſolebat,occurrit, ſed anili figura,& fronte rugis deformata. Expauit primo Ioſephus,& latrones,quos habebat in mente, ſuſpicatus, quid rei eſſet,exclamat. Ego (inquit diuina mater) huius monaſterij ſum cuſtos multo iam tempore; ille agnita voce, ignota facie, tunc inquit: ò Domina, & roſa pulcherrima? cum annuiſſet: quid igitur iſta ſibi figura vult? atqui(mater ait) talis appareo, qualis

Digitized by Google

qualis tibi iam ſum. Tépora illa,requiro, in quibus me millies ſalutabas,laudabas, memorabas;nec te pudet,in hac re eſſe temiſſum,mei memoria ſeneſcente.Seruandi monaſterij, quòd latronum iniuria reſerauit,neceſſitatem excuſas,ſed eſt futilis iſta defenſio, me enim in tali re appellare debuiſſes, cui eſt curæ tutela cœnobij. Caue igitur,ne tuæ amor ſpóſæ refrigeſcat.Correctus, emendatuſq; Ioſephus primum ardorem renouauit; & nihil de priſtina viriditate,& florida amoris quaſi iuuentute diminuit, vt adoleſcenti adoleſcentem ſe Virgo monſtraret, nec vetulæ formam indueret, quod in grauiſſimi ſupplicij loco ponebat. Accidit aliquando,vt minus cautè progrediens,laberetur,in caſu duo dentes promus, & ad terram afflictus excuteret,quos manus tollens,Virginem vidit, à qua rogatus amanter,quid haberet, dentes hos (inquit)amiſi, & graui dolore diſcrucior: da iſtos mihi,quos vbi de manibus gementis accepit,in os inſeruit,dolore ſanato, nulloq; vulneris in Ioſephi bucca manente veſtigio. Ad aram Ioſepho religioſo canonico rem diuinam facienti, æternoque Patri immaculatum Agnum offerenti,Dei mater affulſit,cum aureo calice,cuius in medio crux aurea reſplendebat,deductoque ſacrificantis pectore, illuc viſa eſt cū Cruce, & calice penetrare. Neque mirandum eſt, in illius cor ſacerdotis intraſſe Deiparam, in quo & Virginis vigebat amor, & erga Dei matrem ardebat charitas,& virtutes omnes habitabant. In ſumma hyemis aſperitate,hoc ipſo Deiparæ intimo Ioſepho ſacrum faciente, quædā Virgo,cui Eliſabethæ nomen fuit,in tanto frigore moram, & lentitudinē,miſſam dicentis admirata,oculis mentis, hinc ab ipſo Ieſu, illinc à Dei matre mediū videt teneri presbyterum cuius dexteram calefaciebat Chriſtus,ſiniſtram Virgo, & parens fouebat à frigore. Canticorum cantica,ex hauſto iam corpore,confectoque morbis, aggreſſus exponere,tantam ex Mariæ matris laudibus dulcedinem ſenſit, vt nihil omnino doloris nihil infirmitatis perpeti videretur. Maxima quidem,maxima hæc ſunt amoris erga hominis è terra concretum argumenta,non incredibilia tamen,ſi Deiparæ bonitatem, & admiranda huius alterius Ioſephi merita perpendamus.

§. 13.

Leand. Alb. in eius vita Iordani.

Leander Albertus in eius vita Iordani hæc refert: Iordanis ille, qui Dominicanorum gregi vniuerſo, poſt diuum Dominicum, ſumma cum laude præfuit, beatiſſimam Virginē Mariam intimo cordis colebat affectu, vt quæ Prædicatorum familiā ſingulari patrocinio tueretur. Sub idem tempus,ex eodem numero,quidam, nomine Bartoldus, bonus frater in primis Iordanum aliquando orantem obſeruauit, precantemque in templo ante aram immaculatæ Dei genitricis,ſed oſcitatione proditus,& à Iordano,quid quæreret, interrogatus,ita reſpondit: equidem Pater, nihil aliud explorabā, quàm orandæ Virginis rationem; conſuetudinemque tuam, vt iſtis hærendo veſtigijs, in ea me diligēter exercerem. Iordanus Bartoldi pio ſtudio, ſe debere putauit, vt omninò patefaceret. Cotam miſericordiæ matre (inquit ille) preces ſic offero meas, cum vox hæc Maria,ex quinque litteris componatur,do operam, vt cuique illud canticum reſpondeat,cui illa eadem præpoſita littera ſit. Tale deinde canticum ſalutatione Angelica terminamus. Priuſquam venitur ad Pſalmos litteris illis inſignitos, hymnum *Aue maris ſtella*, pronuncio, quo præmiſſo, *Magnificat*,recito,litteræ illius admonitu, quæ in Mariæ dulciſſimo nomine, prima eſt M, altera,quæ deinde ſequitur: *Ad te leuaui oculos*, vt dicam,perſuadet,R, ordine tertio,canticum Dauidicum:*Retribue*,à me poſcit.Penultima, I. *In conuertēdo*,quaſi ſuo iure à me repetit A,vltimum: *Ad te leuaui animam meam*, proferre iubet.In ſingulis pſalmis genuflecto, & Dei matrem Angelicis verbis conſaluto. Narrabat idem Iordanus (verè Iordanis irrigans terram Dominicam) cuidam eiuſdē familiæ viro ſanctiſſimā Dei matrē adfuiſſe,ſibiq; Prædicatorum ordinē valde probari affirmaſſe, in quo ordine, quæ Deo perſoluantur officia, à Virgineis laudibus inchoarentur, in eaſdemque deſinerent. Fuit ſolemne primis illis Dominici ſucceſſoribus, vt præter conſuetas preces ad omnes horas, Deiparæ quoq; officiū diebus ſingulis integrū recitarent, à matutinis auſpicantes,cumq; coniunctis lectulis, nul-

Gratia.

Bernand. Caſteilan. in vita S. Dom. lib. 5. c. 60.

nullo interiecto pariete, cubarent, vt primũ expergefacti eſſent, ſtantes, rerum omniũ gerendarum primordia, ne calceis quidem indutis, à virgineis laudibus, hymniſque Deiparæ capiebant, nec ſe loco mouebãt, donec preces abſoluiſſent: quocirca à filio Virginem impetraſſe, vt nemo Dominicanus in mortifera culpa perſiſteret, ſed, aut à lethali flagitio (ſi quod eſſet admiſſum) pedem quamprimum referret, aut foras (ſi corrigi nollet) eijceretur, ne tam præclaræ familiæ maculam poſſet inurere. Quæ certè viſio, Virginiſq. (Iordano teſte) promiſſio ſocietatis noſtræ morem laudabilem eſſe declarat, quoſdam vel ex ijs, qui nouitij eſſe deſierunt, neque ſuis ſe rectoribus ſubdunt, emittendi, idq. à Dominicanis quondam fieri conſueſſe declarat hic locus. Non erit intempeſtiuum Diui Leonis Papæ tum teſtimonium, tum decretum de retrogadis, quod ſic habet:

S. Leo Pap.

Puellæ, quæ non coactæ parentum imperio, ſed ſpontaneo iudicio virginitatis propoſitum, atque habitum ſuſceperint, ſi poſtea nuptias eligant, prævaricantur, etiam ſi conſecratio non acceſſit, cuius vtique non fraudarentur munere, ſi in propoſito permanerent. Idemque ſanctus

Idem Pont.

Pontifex conſtituit, vt monacha non acciperet velaminis capitis benedictionem, niſi probata fuerit in virginitate quadraginta annis; eiuſque, vt credimus, ſuaſu, Martianus Imperator lege cauit hoc idem.

Martianus Imp.

In eos autem, qui illa, quæ nobis, & Summorum Pontificum diplomata, & ſancta Synodus Tridentina largitur, in dubium vocant, nobiſque de ſera profeſſione, & alijs, quæ noſtræ diſciplinæ ſunt propria, moleſti eſſe non deſinunt, illa eiuſdem Diui Leonis ad Leonem Imperatorem ſcripta conueniunt:

S. Leo Papa.

Quæ pateſacta ſunt (ait Pontifex) *quærere, quæ perfecta ſunt, retractare, & quæ ſunt definita, conuellere, quid aliud eſt, quàm de adeptis gratiam non referre, & ad interdictæ arboris cibum, mortiferos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere!* Hæc ita Præſul, & Doctor Eccleſiæ, qui tamen vt illis occurramus, permittit, qui non nequitia labuntur, ſed ignoratione toleranda vacillant: itaque ſubdit: *Inſtructioni autem paruulorum noſtrorum, qui poſt lactis alimoniam, cibis deſiderant ſolidiore ſatiari, miniſterij noſtri præſidium non negamus: & ſicut ſimpliciores non ſpernimus, ita à rebellibus hæreticis abſtinemus, memores præcepti dominici, dicentis: Nolite ſanctum dare canibus; neque miſeritis margaritas veſtras ante porcos. Nimis quippe indignum, nimiſque iniuſtum eſt, eos ad libertatem diſceptationis admitti, quos ſignificat Spiritus ſanctus per prophetam dicens: Filij alieni mentiti ſunt mihi.* Hæc Sancti Leonis verbis illis hominibus reſpondemus, qui noſtra cõdemnant, ſuntq. in arguendo pertinaces.

§. 14.

Tritem. lib. de monaſt. Hirſaug. Petr Caniſ. lib 5 de B. Virg. c. 20. Ruper Abb.

TRitemius lib. de Monaſterio Hirſaugienſi, Petrus Caniſius lib. 5. de Beata Virgine c. 20. Magnus ille Rupertus Abbas Tuitienſis, cum natura tardus eſſet, & ad ſtudia litterarum ineptus, neque labore, vt multi, ingenij tarditatem compenſare

Gratia.

poſſet, ſanctiſſimæ Virginis opem, cuius per ſtudioſus erat, ardentiſſimis & votis, & affectibus implorauit, petit, & obſecrat, vt quãdo hebes natus eſt, & indocilis, natura, illud vitium Virginis tollat auxilio: ſibi enim ſacrarum litterarum ſtudia placere, neque de profanis diſciplinis laborare. Ruperto mœrenti, atque anxio, noctu ſe Virgo Mater oſtendens, quæ erant a Ruperto poſtulata, largitur, & ex tardo, atque ſtupido, tã ingenioſus, acutus, & velox euaſit, vt Germaniæ Theologorum Princeps haberetur. quandoquidem Ruperto parem ætas illa non tulit, Tritemioque teſte, viuus, mortuuſq. miraculis claruit; admirabilemque ſapientiam, cum incredibili ſanctitate coniunxit. Tanti beneficij per Virginem adepti nõ immemor Rupertus, Virginem ſuis in ſcriptis perſtudioſè commendat, laudibus effert, prædicatq. perpetuò. Cuius rei, vt alia prætereram, teſtis eſt commentariorum aureus ille liber in Cantica.

§. 15.

Hiero Plat. de bõn. ſtat. relig. lib. 2. c 33.

HIeronymus Platus de Bono ſtatus religioſi lib. 2. c. 33. ijſdem verbis: [Sextodecimo ætatis anno in Prædicatorũ ordinem ingreſſus Albertus, cum in litteris

Gratia.

penè nihil proficeret, eo quòd ingenio, ac memoria eſſet tardiore, tanto affici cœpit tædio, vt etiam de religioſa vita deſerenda tentaretur: in qua fluctuatione dum hęreret, viſum eſt ei nocte quadam, cum ſcalis

ad

Digitized by Google

ad Monaſterij murum admotis, obitum pararet, apparere patronas quatuor venerabiles admodum vultu, quarum vna, deinde altera, ſemel iam, atque iterum ſcandentē, manu impulſum deturbaret. Cum autem tertio idem conaretur, interrogatum eſſe à tertia, quidnam ageret, & qua de cauſa. qua expoſita, monuiſſe illam, vt opem potius à quarta matrona, quæ Dei mater, cælique Regina eſſet, expoſceret: ſe verò cum reliquis deprecatione adiuturam. Paruit ille, ac benignè acceptus à Virgine, inſuper etiam interrogatus eſt, vtra ſcientia excellere mallet, diuina, an naturali: tum adoleſcens, qui pro ætate, nihil adhuc altius guſtaſſet, cum philoſophiam dixiſſet: Fiat (inquit illa) quod petiſti; ſed tamen, quia ſcientiam hanc, filij mei ſcientiæ prætuliſti, extrema vita omnem perdes doctrinā, & in hanc ipſam, quam exues, hebetudinē recides. Nec mora, viſo dilapſo, ſtatim ſe mutatum ſenſit, quidquid audiret, quidquid legeret, facillimè capiebat, aut ſi quid paulò difficilius incidiſſet, cum ſe ad Virginem deprecandam, quaſi promiſſum efflagitans, conuertiſſet, illico conſequebatur. Quare cum talis, tantuſq. vir euaſiſſet, vt multos annos, tum docendo, tum ſcribendo conſumpſiſſet, denique triennio, antequam è vita migraret, dum publicè è cathedra, neſcio quid interpretatur, repente omnem ſibi memoriā rerum omniū, quas tenebat, funditus excidiſſe ſenſit: tum ille coram omnibus, qui aſtabant, quod ſibi adoleſcenti accidiſſet, enarrauit, ac profeſſus, quidquid ſibi poſtea eueniret, ſe fidei articulos complecti, & in eorum confeſſione emori velle, deſcendit è ſuggeſtu, proſequentibus eum auditoribus cum fletu, eumque amanter amplexantibus. quin etiam reliquam deinceps vitam, quaſi repueraſcens, in magna ſimplicitate tranſegit: ita tamen, vt nullum religioſi inſtituti officium prætermitteret. Nam in his tantummodo memoriæ facultas conſtabat.

Hic igitur tam admirabilis Albertus euentus, à quo Deus ſcientiam omnem, quaſi mutuò commodatam, repetijt, vt à ſe datā oſtenderet, alios quoque indicat Religioſos, qui in doctrinis excelluere, vel excellunt, id certa Dei ope, ac peculiari gratia conſecutos.

§. 15.

Gobelinus in vita S. Annonis Archiepiſcopi Colonienſis lib. 1. cap. 33. Sanctus Anno Colonienſis Antiſtes, Mariæ Virginis, Sanctorumque omnium obſeruantiſſimus, ac religioſiſſimus venerator erat, & eorum, qui Christo Domino placuiſſent, reliquias, præcipua quadam pietate, & ſanctitate cordis, honorabat. Quorum omnium, ſed præſertim Dei matris patrocinio vtendum, nitendumque eſſe affirmabat, hocque vt illi & facerent, & eſſe faciendum putarent, quibus ipſe præerat, frequenter admonebat: in quem finem commemorabilem hiſtoriam ita narrabat. *Gobelin. in vita S. Annon. Archiepiſ. Colon. lib. 1. 33.* *Gratia.*

Romæ quidam, qui diuitijs intemperanter abuſus, luxu, atque inertia diffluebat, ſolaque fide Chriſtianus erat; in quo honeſtæ vitæ veſtigium apparebat: tantum Cæſarij inclyti martyris ſtudioſus, eius tēplum cum cæteris frequentabat. Cum verò mortis ineuitabile telum Andream ex numero viuentiū exturbaſſet, corpus non ſine amicorum, propinquorumq. lamentis in feretro ad ſepulturam collocatur, protinuſq. mediam ad noctem excubijs die poſtero humandus aſſeruatur. Enimuero in nocturno ſilentio feretrum cum ſummo adſtantium horrore moueri cœptum eſt, & caput attollens, qui iam obierat, alijs fugientibus, alijs manentibus quidem, ſed pauidis, atque conterritis in lecto reſedit: & cum ſe quidam fortiores ex illo timore collegiſſent, ad loculos accedūt, & Andream tria prudenter interrogant: diaboli ne ludificatione illud fieret, vt, qui mortuus eſſet, viuere videretur; an præter mortalium legem, diuina virtute (quod multis euenerat) rediret ad vitam; an denique morbi grauitate pro mortuo habitus eſſet; qui ſtupidis ſenſibus, immobilis, viuere tamen, & ſpiritum ſecretiſſimè duceret? ille ſuſpirans: non hæc (inquit) ſimulata, ſed vera mors fuit, perpetuaſq. apud inferos meorū ſcelerum pœnas dediſſem, niſi ſanctiſſimi Martyris Cęſarij deprecatio, & patrociniū adfuiſſet: rogatus vbi fuiſſet, quid vidiſſet, & quare reuixiſſet? ita reſpondit. E corpore per vim eiectus, & ad metuendum Chriſti Optimi Maximi tribunal, ſoliumq. pertractus circumſtantibus Angelorum milli-

millibus, meorum ſcelerum conſcius, eorum neminem appellare audebam, ſeuerique iudicis ſententia damnatus, dæmonibus rapientibus trahebar ad inferos, & illius quidem horæ diritas deleri mihi ex animo nequit. Horrendi ſpectaculi ante oculos imago obuerſatur, & quoties terribilis iudicij mihi venit in mentem, totius corpore,& artubus contremiſco. Et cũ me flentem, vociferantem, & lachrymantem cachinnantes dæmones, ac meis ærumnis inſultantes in ſempiternę miſerię barathrũ iamiam detrudere conarentur, martyr Cęſarius patronus,& tutor meus, ſui clientis miſerans interitum, fauente Dei matre clementiſſima, ſanctiſque Apoſtolis, & Martyribus vnà deprecantibus,ante Dei tribunal in genua procumbens, ſuorum ſigna vulnerum demonſtrauit, & in hunc locutus eſt modum: Pater miſericordiarum, totiuſque bonitatis fons, hæc pro tua gloria quondam libenter accepi,quæ tamen longo interuallo neſcio quomodo recrudeſcunt:& ſi nullus quidem in hac beatiſſima vita, doloris eſt ſenſus; tamen ſi ita dicere fas eſt,crucior, atque angor interitu, quòd is, qui ſuam vitam mihi crediderat, præceps ad inferos impellatur, arguaturque ſtultitiæ, quandoquidem inani ſpe ductus,me,vt ſuæ vitæ tutorem, ac curatorem veneratus eſt. Cæſario hæc flexis genibus ante conſpectum præpotentis Dei pro Andrea, dæmonum captiuo,dicente, mitiſſima Dei mater Virgo Maria,Sanctorum omnium ſtipata choro, filium, & Dominum ſuum ad martyris Cæſarij flexit voluntatem; vtque Cæſario Andreas concederetur, obtinuit. Itaque immundis pręda eſt erepta de manibus.Cæſario Andreã diuini numinis voluntate,per ſanctiſſimam Deiparam è mortis æternæ faucibus extrahente:idcirco(ait)ſum iuſſus corpus reſumere,vt his cognitis, tua,tuique curæ ſit ſalus. Hæc Andrea narrante, omnium,qui aderant,animi,præ ſtupore riguerunt,ipſeque cum reſediſſet in feretro, animam iterum èxhalauit. Hoc(vt diximus) ad Sanctorum,& in primis Deiparæ ingenerandũ amorem,& cælitum captanda ſuffragia, Sanctus Epiſcopus memorabat:ſed,vt multa libris deſunt, intelligendum eſt, Diui Cæſarij meritis ante priorem,poſterioremue mortem Andream de ſuis ſceleribus ritè eſſe ſacerdoti confeſſum,viſionemque illam quaſi picturam fuiſſe eorum malorũ, quæ ſine pœnitentia decedens, ſine dubio æterna pertuliſſet, martyremque Cæſariũ, Virgine adiutrice, aut confeſſionem, aut certè in ſubita moriendi celeritate, dolorem, peccata tollentem,& expiantem, voto etiam confeſſionis (ſi licebat) adhibito, contritionem,Theologi vocant, ſuo clienti meruiſſe.

§. 17.

SVrius de vita Auguſtini. Benedictus natione Siculus,vir in primis nobilis, Ioannam Drepanenſem duxit vxorem: cũ autem ipſe nuptiarum die, anni ſex, & viginti præterijſſent, neq. vllam toto illo tẽpore prolem genuiſſent, Beatiſſimæ Virgini,quem filium procreaſſent,communi am borum voto ſpoponderunt, & ordini Carmelitarum,qui ſanctiſſimæ Deiparæ ſacer eſt,ſe addicturos promiſerunt: ad ſponſionem additæ preces,ieiunia. breui poſt votum interiecto ſpatio,Ioanna fœtum, Deo annuente,concepit,ipſeq. Benedictus dormiens ſibi videre viſus cęreũ radiantem, qui ex ſuæ vxoris vtero prominebat: eadẽ, per quietem Ioannæ monſtrantur, ſomniũ vterque alteri narrat,collocutioneque mutua,& viſorum conſenſione lætati,Deo, & Sanctiſſimæ Virgini genibus nixi, gratias ſupplices agunt; mox puerum in lucem æditum in ſacri fonte baptiſmatis Albertum nominarunt; ſecuta eſt educatio liberalis, & in litteris,ac virtute proceſſus admirandus.Puero,ſumma omnia pollicenti, ſuiſq. gratiſſimo ciuibus, regali ſtirpe ſponſa parabatur.Benedictum ad nuptias inclinantem, Ioanna coniux vehementer obiurgat, votique admonet nuncupati, negat mortali fœminę filium ſe eſſe daturam, qui Beatiſſimæ Dei Genitrici ex voto deberetur. Benedictus vir pius, & planè vir cum vxore conſentit,nuptiarumque abiecto cõſilio,ſuſceptum Virginis dono filium,ei eſſe reddendum cenſet,de cuius manu accepiſſet, & Ioannæ curam imponit Alberti ad religionem inducendi: mater à morigero filio facilè impetrat, vt ſe Carmelitanum fieri velit: qua cognita voluntate,parentes, filium ad Monaſterium Drepanenſe mittunt,vtq. illam veſtem verè nuptialem ſibi quærat,poteſtatem faciunt:euntẽ vo-

Surius de vita S. Auguſt.

votis, & elogijs proſequuntur. Vadit puer lætus, & alacer ad Carmelitanã familiam, quæ Virginis ſacroſanctæ militat, monaſticam veſtem efflagitat, id præfectus denegat, haud ignarus, quibus puer parentibus natus eſſet, quos non audet offendere non cognita illorum voluntate. Puer, re infecta triſtis redit ad ſuos; nocte inſequenti, conſopitis ſomno parentibus beatiſsima Dei Mater apparens, voti ſoluendi moram reprehendit, ac pœnas graues, niſi puer ſibi quamprimum reddatur, ſeueriſsimis verbis comminatur: parentes voce illa perterriti, filium ad monaſterium deducunt, viſionem exponunt, præfectoque inſtant, vti votiuus Albertus monaſtico amictu quamprimũ induatur. His cognitis, ad monachorum illorum moderatorem maturauit, & coram parentibus, multiſque alijs ex prima nobilitate amabilem Albertum religionis inſignibus decorauit. Quæ fuerit expectatio tyronis Alberti, quæ ſanctitas veterani, & quibus eam miraculis teſtificatus ſit, docet hiſtoria non minus vera, quàm dulcis. Illud ego tacere non debeo, quod valet ad Virginis pietatem vehementer excitandam. Quo tempore Siciliæ Prouincialis rector Albertus ſuæ ditionis monaſteria viſitabat, quendam fratrem ſanctiſsimæ Deiparæ perſtudioſum, cultorem, & veneratorem fuiſſe, Deo indicante, cognouit: de qua tamen pietate multum detraxerat, poſteaquam malo dæmone lenocinante, fœminæ cuiuſdam amore cœpiſſet ardere, qui tam longè proceſſerat, vt de potiunda primo quoque tempore puella iam ageretur; quam, vel precio, vel precibus ad ſuam pellexerat voluntatem. Erant hæc quidem occultiſſimo tranſacta colloquio, nullo teſte, nemine internuncio. vbi tamen ſacrilegi ſtupri fœdera miſerrimus frater inierat, Alberto patefacta, & reſerata ſunt diuinitus. Quare fratrem accerſit, quid cum clam delinita muliere perpetrare ſe ſtatuiſſet, non latere, fœdiſsimi pacti facinus exprobrare, & monachum paterna charitate corrigere: obſtupefactus ille, procedit ſupplex ad genua, petitaque venia, emendationem pollicetur. Serio tum admonitus, tum ad ſimiles caſus probe inſtructus, munituſque dimittitur; deprecanteq. Alberto, non ſolum grauitatem morum, ſed priſtinam etiam erga Dei Matrem religionẽ ſibi eſſe reſtitutam monachus experitur. Quòd puellam ſeductam, deceptamque non tetigit, quòd tempeſtiuè interuenit Albertus, quòd monachus non nimis ſeriò reſipiuit, ſacroſanctæ Virgini attribuendũ cenſeo, quæ antiqui obſequij non immemor, ſuæque fautrix Carmelitanæ familiæ, ægrum fratrem, amoreque ſaucium perſanauit, libidiniſq. face reſtincta, ignis caſtiſſimi flammas rurſus accendit. Quidam puer in medios ſæuientis incendij æſtus inciderat, illoque in periculo beatiſsimam Virginem, beatumque Albertum inuocauit haud inani ſpe, ſiquidem ab igne intactus euaſit, clamans, ſanctiſsimæ Dei genitricis Mariæ, eiuſque amatoris Alberti meritis, nullas ſe flammas eſſe perpeſſum. Præclarum Deiparæ amorem, cuius efficacitate, ab animi, & corporis incendio liberamur. Aliud Albertus ille monachus, hoc puer laicus effugit.

Sur. Auguſt. Bapt. Mantuan. carmine ſaphico.

Alber. Monachus.

§. 18.

EX hiſtoria ſancti Patris noſtri Franciſci, (authore beato Bonauentura c. de liberatis à periculo partus) quædam mulier difficultate partus iam dies ſeptem grauiſſimè cruciata, cum præ tormento, nigrum induta colorem, deſperaretur à medicis, Diuum Franciſcum, qui iam diem ſuum obierat, confidenter inuocauit. vtiq; promiſsione facta, dormiuit. In quiete beatum pauperum Patriarcham vidit, ſe humaniſsimè conſolantem, duoque illam percontantem: agnoſcis me?&c, Canticum, *Salue Regina*, ad implorandum Deiparæ tenes auxilium? cum illa, ſe vtrumque noſſe reſpondiſſet, nam Franciſcum vel de facie nouerat, ſic eius vixit ætate, vel vulnera prodiderunt, ea ſe forma oſtendentẽ, qua ſingitur: exordire igitur antiphonam: *Salue*, Franciſcus ait, qua, nedum perfecta, ſalua, & incolumis partum effundes: ad hanc vocem experrecta mulier, & admonitionis memor, celebrem Eccleſiæ canticum; *Salue Regina*, pronunciat: inque verbis illis: *Et Ieſum, benedictum fructum ventris tui, nobis poſt hoc exilium oſtende*; puerum pulchellum doloribus liberata peperit, ac Reginæ miſericordiæ gratias egit, quæ Diuo intercurrente Franciſco, pietatis virgineæ vel poſt mortem magiſtro, manum ſibi porrexit ſalutarem.

Hiſt S. Franciſci D. Bonauent. cap. de liberat à pericul. partus.

Gratia.

Eccl. Catho.

Sutius

§. 19.

Sur de vita ſanctor mẽſis Iulij.

Gratia.

SVrius de vitis Sanctorum menſis Iulij.Laborante in partu Brigitta illa,cui tam multa ſunt oſtenſa diuinitus,matrona quædam ſerica veſte albi coloris induta ad eam venit,parturientiſque, & fœtum educere connitentis blandiſsimè membra tractauit, corpuſque omne flexibile reddidit,vt nullo negotio vẽtris fructus exiret: abeunte matrona, facilis ſecutus eſt partus,proleſque in lucem cum gaudio,& gratulatione edita,quæ in aluo tamdiu incluſa latuiſſet,& puerperæ negotium, dolorẽque feciſſet. Neque vero eſt dubitandum, quin beatiſſima Dei mater illa fuerit , cuius & beneficio , & aduentu pariendi eſt ſublata difficultas. Id enim Brigitta(ipſa Deipara patefaciente)cognouit. Et quidẽ miſericordiæ matrem religioſiſſimè Brigitta coluerat , coluitque,dum vixit; ſuumq; maritum, virum ſanè præclarum ſanctiſsimæ Dei genitricis preces horarias recitare docuit, & omni officio , & ſanctitate venerari.

§. 20.

Vincen.Belbacen.

Gratia.

EX Vincentio Belbacenſi in ſpeculo hiſtoriali lib.7.c.116.totidem verbis mihi iuſerendũ duxi: quo nulla re addita, vel dempta,maiori ſinceritate illud lectori proponatur: ſic autem habet. [Quidam Archiepiſcopus Cantuarienſis Eccleſiæ,olim à Curia Romana reuertens, in Abbatia S.Bertini,quæ eſt apud S.Audomarum, hoſpitatus eſt ; & die craſtina ductus,in capitulum ſermonem ędificationis cum fratribus habuit , quo finito,indicauit eis , quia cum eſſet apud Beneuentum ,audiſſet à quodam viro religioſo,qui de partibus Hieroſolymitanis erat , quòd in illa terra quinq; pſalmos incipientes à ſingulis litteris nominis B.Marię,in honorem,& memoriam ipſius frequentare multi conſueuerant, ſcilicet : *Magnificat* . *Ad Dominum cum tribularer* : *Retribue* : *In conuertendo* : *Ad te leuaui* : ſingulis : *Aue Maria* : præmittentes: erat autem ibidem in conuentu S.Bertini quidam monachus, Ioſcio nomine,qui hoc vigilanter audiuit, & quotidie poſt matutinas prędictos pſalmos in honorem B. Mariæ decantare cœpit. Accidit igitur, vt quadam nocte ſurgentibus fratribus ad vigilias , ille frater Ioſcio nomine non intereſſet choro pſallentium. Superior vero chorũ circumiens cum lucerna , vbi eum non inuenit, ad lectum citius eius perrexit , ibique eum defunctum reperit: conuocati autem fratres, accurrunt ſtupentes,& lugentes,vultumq. ei diſcooperientes, inuenerunt quinq; flores roſarum,vnus egrediebatur de ore , & lingua eius:duo de oculis,duo de auribus. Lætantes pro tali miraculo, tulerunt eum in chorum,& facie diſcooperta cum recẽtibus roſis diligenter intuentes, in roſa , quæ de ore exibat, inuenerũt ſcriptũ Maria.Tenuerũt ergo illum per ſeptem dies , donec tres Epiſcopi conuenirent, quorum vnus fuit Atrebacenſis Epiſcopus, qui fuit Abbas Ciſtercienſis & multi alij clerici & laici,qui viderunt magnalia Dei.Hæc Vincentius. Cæterũ qua ratione in illis roſis initiũ quinq; pſalmòrũ,quos Ioſcio recitare ſolebat deſcriptum fuerit , narratur plenius in ſpeculo exemplorũ,diſt.9.nu.119. vbi hoc ipſum Ioſcionis factũ ex lib.exemplorũ B.Virg.deſcribitur:cũ enim reliqua, quæ ſupra ex Vincentio retulimus, poſita eſſent,hæc ſubijciuntur: Superior, inquit, eius monaſterij,qui frater Ioſcionis erat,in nocte S.Andreę an.1173.vbi cognouiſſet, dictũ Ioſcionem ad matutinas cantandas in choro non adeſſe,ſumpta laterna,iuit in dormitorium , vbi eum præcedẽti veſpere viderat ire dormitum: cumque veniſſet in dormitoriũ ante fratris ſui lectiſterniũ inuenit eum in lecto,ſed mortuũ; viditq. ex ore eius roſam miræ pulchritudinis excreuiſſe.ſimilẽ quoq; roſam vidit ex quolibet oculorũ ſuorũ,atque aurium exortam. Super roſam autem in ore radicatã habebatur inſcripta prima littera nominis Maria, atq; primus verſus huius pſalmi: *Magnificat*. Super roſam autẽ in dextro oculo radicatam littera A, primus quoque verſus pſalmi:*Ad Dominum cũ tribularer*,habeatur inſcriptus.Super roſam ſiniſtri oculi R, & primus verſus pſalmi:*Retribue*;ſuper roſam dextrę auris littera I , atq; primus verſus pſalmi:*In conuertendo*.Super roſã ſiniſtræ auris littera A , atque primus verſus pſal.*Ad te leuaui*. Cũ autẽ his admirabilibus viſis, ſtuperet ſuperior,cũ magno timore ad chorũ cucurrit,viſaq; fratribus nunciauit. Cumq; fratres ad ſpectalũ cõueniſſent,viſo miraculo,miro timore conterriti,

monachum antedictum attingere vereban tur, ſed mox miſerunt nuncium, & intimabant Epiſcopo, ſub cuius ſtabant dominio, qui referens gratias Deo, ac B. Mariæ matri eius, multum ex audito miraculo eſt gauiſus, eo quòd ſic Deo, & glorioſæ matri eius deuotè ſeruientes ſolet remunerari. Epiſcopus quoq. indutus Epiſcopalibus, ſolẽnem proceſſionem cum facibus, cum crucibus, atque thuribulis ordinauit: ſicque cum conuentu, atque clericorum ſolemni collegio venit ad lectum Ioſcionis monachi iã mortui: eductã autẽ roſam de ore iã dicti monachi, quæ trahentis manum facilè ſubſequebatur, atque cum ſuo vigore, & decore incorrupta manebat, fecit in cryſtal lo quodam formoſo artificiosè, ac reuerenter clanſam ſuper altare reponi, vbi ad mimiraculi euidentiam ab omnibus poſſet vi deri: cæteræ verò roſæ mox eductæ aruerunt, atq. priſtinam pulchritudinem amiſerunt. Epiſcopus verò ſuſceptum corpus ante ſummum altare, quòd in honorem B. Mariæ fuerat conſecratum, honore debito ſepeliuit, vbi ad declarandã clementiã Virginis, & deuoti miniſtri eius meritũ oſtendendum, plura poſtmodum miracula contigerunt.] Hæc in Speculo exemplorum.

§. 21.

Iacobus de Virg. in feſto Aſſumpt S. Anton 4. par. tit. 15. c. 32. §. 2. ſpeculum exẽplor.

IAcobus de Voragine in feſto Aſſumpt. B. Mariæ. huius exempli meminit S. Antonin. 4. p. tit. 15. c. 32. §. 2. & Specul. exẽp. diſt. 8. nu. 61. Miles quidem opibus, ac diuitijs pollens, cui vxor erat in primis pudica, ac Deiparæ obſequijs impensè addicta, cum bona omnia ſua prodegiſſet, eò redactus inopiæ eſt, vt egere cœperit. Cumque ſolemnis quidam aduentaret dies, quo die multa dona elargiri conſecrauerat, nec iã haberet, vnde alijs quicquam daret: quare præ pudore, ac verecundia nemorum receſſus, ac latebras tantiſper, dum dicta ſolemnitas præteriret, expetijt, quo ſuæ egeſtatis incommoda deploraret, & verecundiæ conſuleret ſuæ: ſed ecce tibi teterrimi oris eques tetro pariter inſidens equo, ſciſcitatus triſtitiæ cauſam ex homine, cũ omnia ab eo didiciſſet, promittit, ſi impera ta faciat, ſe diuitias multo plures ei daturum. Accepit ille conditionem, tunc eques: abeas, inquit domũ tuã, & in tali loco (certum autẽ quendam deſignabat locũ) exquiras, ibique tot auri, argentiq; pondera, plurimũ pretioſum lapidũ inuenies: tu vero facito, vt tali die coniugẽ ad me tuã huc adducas. Domus miles repetit; quas perquirebat diuitias ex Satanæ præſcripto inuenit. Mox redimit fundos, emit domos, ſeruos cõparat; & cum præſtituta dies appropinquaret, coniugem accerſit ſuam, monet, vt equũ aſcendat; ſecũ, iter alio factura. Illa, quæ vlti imperiũ detrectare non audebat, Deiparæ ſe deuotè cõmendauit, & poſt virum abire cœpit. Iam longius proceſſerat, cum quandã Eccleſiam offendẽs in via, ex equo repente deſilit, templũ ingreditur, viro ad fores præſtolante. Dum verò Virgini beatiſsimæ ſe commendauit, ſomno ibidẽ ſubitò corripitur. Interim Deipara Virgo ſpecie, habitu, cæteris deniq. omnibus matronæ conſopitæ conſimilis, foras exit è tẽplo, equũ conſcendit dat in viam ſeſe cum milite, qui ſuam ratus vxorẽ, ad condictũ cum ea locum peruenit. Hic ecce impoſtor diabolus tametſi primo propere eò feſtinarèt mox tamen appropinquans infremuit, ac proprius accedere præ timore non auſus: militi dixit, hominum infideliſſime, quid mihi ſic illuſiſti? heccine pro tantis in te collatis beneficijs mihi reſpondis? tu enim in coniugis, quã petieram, locum, Dei genitricẽ ſubſtituiſti, mihiq; adduxiſti: à tua enim coniuge pro illatis mihi iniurijs pœnas repetere cupiebã: tu verò hanc adduxiſti, vt me torqueat, & in infernũ detrudat. Tunc Deipara ſanctiſsima (neq; enim præ timore, & admiratione loqui quicquã poterat miles) nequiſsimũ ſpiritũ obiurgauit, quòd mulieri ſibi deuotę nocere preſũpſiſſet, eumq. in infernorum carcerẽ abire iuſsit, edixitq. pro poteſtate, nequid in poſterum nocumẽti inferre audeat ijs, qui ſui ſtudẽt obſequio ac pietati. Ille verò magno eiulatu receſſit. Mox militem, qui cum magno ſenſu doloris ex equo deſiliẽs, ad eius ſeſe pedes abiecerat, grauiter increpãs, ad ſuã iubet vxorem (quæ adhuc in Eccleſia conſopita diuinitus dormiebat) redire: cum ea domũ repetere, omneſq; dæmonis diuitias confeſtim abijcere. Fecit is, quod eſt iuſſus. Coniugi, quam ſomno excitauit, ordine narrauit vniuerſa, dæmonis diuitias abiecit, & quo ad vixerũt ambo in ſanctiſſimæ Virginis, à qua innumerabilibus poſt modum diuitijs aucti ſunt, patrocinio ac clientela perſtiterunt.

Gratia.

c Ex

§. 22.

Spc.exempl. de viris illuſtrib.ord. Ciſter. diſt. 3.nu 46. Vincen. Beluacẽ. in ſpe. hiſtor lib.7. cap.117.

EX lib.de viris illuſtr.ord.Ciſterc.apud ſpec.exẽpl.diſt.3.n.46.Idẽ exẽplũ refert Vincẽtius,idq. in territorio Lingoniẽ. accidiſſe,eãq; poſt cõfeſſionẽ ſacra Euchariſtia percepta,obijſſe ſcribit.Mattona quędã religioſæ valdè cõuerſationis,licet maritali vinculo teneretur:tamen ieiunijs,orationibus, eleemoſynis cæteriſq; religioſis actibus inſiſtens, in habitu tamen ſæculari vitam regularem quodammodo ducere videbatur. Verum piaculum quoddam in adoleſcentia commiſſum,prę nimia erubeſcentia nemini confeſſa eſt;quoties autem confitebatur, ita confeſſionem claudebat. De omnibus peccatis meis,quę modo protuli, & quæ non protuli culpabilem me fateor coram Deo,& vobis: quæ verba cum ſingulis confeſsionibus iteraret, trahebat ex imo cordis longa ſuſpiria, & tota protinus in lachrymas ſoluebatur. Quod cum per annos plurimos vniformiter ageret, ſacerdos,vt erat prudens, aduertit aliquid peſtiferum latere in corde ipſius; quare multis argumẽtis id ab ea elicere curauit: ſed cum nihil proficeret,monuit eam vicini monaſterij Cluniacenſis(ſic enim habet Vincentius Beluacenſis) adire priorẽ, eiq; tanquam viro ſanctiſsimo ſuam conſcientiam totam aperire. Cum ergo mulier ipſum priorem adijſſet, nihil aliud ei dixit. Factum eſt autem,vt infirmata, & minime confeſſa moreretur, & diutius mortua iacuit, donec filia de alio remoto ad maternas exequias vocata adueniret, quæ cum tandem concito gradu magnis eiulatibus aduenîſſet,fœmina, quæ defuncta erat,reuixit,& filiæ flenti ait: *Noli timere filia, quoniam miſerante Deo reuixi.* Eaq; iubẽte,ſacerdos propere accerſitur, & ſecedẽtibus cunctis,contagiũ venenoſum per cõfeſſionem emittitur,atq; diluitur. Poſtea confluentibus populis, ad tantũ miraculũ ipſa mulier inæſtimabilis gratiæ Dei in ſe factæ,teſtis,& pronunciatrix effecta,rei ordinem cunctis expoſuit, qualiter per interuentionẽ pijſsimæ Dei genitricis liberata fuiſſet.Ego,inquit,miſerabilis peccatrix corã oculis hominũ propter religioſã cõuerſationẽ, quã prætẽdebã,ſtare videbar, ſed corã Deo in ruina mortis iacebã;conſtituit.n.Deus in Eccleſia homines per cõfeſſionem ſaluare; ego verò licet de cæteris peccatis puram confeſſionem facerem,tamen quoddam graue peccatum nulli vnquam ſum auſa confiteri. Propterea opera bona,quæ faciebã, infructuoſa mihi reddebãtur.Verũtamen eundẽ lapsũ meũ ſingulis fere diebus beatiſs.Dei genitrici corã ipſius altari,vel imagine,ſeu vbicũq; poterã,pœnitendo,lugendo,ipſius miſericordiã miſerabili querimonia implorabã, ne me pro hoc peccato meo pateretur æternæ dãnationis ſentẽtiæ ſubiacere.Poſtquã autẽ mortis debitum ſolui, à malignis ſpiritibus vndiq: vallata,crudeliter rapiebar,impellebar, diſcindebar, & cum amariſſima exprobatione peccati mei ad inferni ſupplicia trahebar.Itaq.omni auxilio,& conſilio deſtituta,recordata ſũ, quòd hoc ipſũ peccatũ meũ,pro quo iuſtã dãnationis ſententiã excipiebã, beatiſsimæ Dei genitrici Mariæ eiulãdo frequẽter confiteri ſolebã, & continuò modicũ ſpei aliquid cõcipiẽs, ipsã matrẽ miſericordiæ,& vnicã ſpẽ miſerorũ,ne me miſerã in ſũmo neceſsitatis articulo conſtitutã,derelinqueret, votis magis,atq;ſuſpirijs,quã verbis,orabã.Nec mora,eadẽ conſolatrix,& protectio omniũ ad ſe confugientiũ,tanquã ſtella matutina,& fulgor meridianus adueniens, terruit,& increpauit dæmones, qui mihi illudebant, quod ſuã ancillã inuadere præſũpſiſſent,iuſsitq. quãto citius deponere prædã,ibiq.dimittere eã,donec à Domino egrederetur ſententia,quid inde fieri deberet.Cũq; dicto citius paruiſsẽt nequã ſpiritus,ipſa mater miſericordiæ accedens ad filiũ, enixe orauit pro me. Cui Dominus. Noſti dilicta mater, quòd ſine cõfeſsione nõ poteſt ſaluari quiſpiã:ſed quia fas non eſt,vt pro quauis petitione repulſam à me patiaris, & extra carnẽ locus cõfitendi, & pęnitendi nõ eſt, placet,vt hęc anima proprio corpore reddita,quod male deliquit,& peius apud ſe retinuit,humiliter pęnitẽdo confiteatur,ſtatimq. reducta,debito tandẽ ordine miſericordiã cõſequatur.Mox itaq. Domino impetãte,& pijſsima Domina noſtra ſollicite procurante, miſſus eſt ad me Angelus bonus,qui de omni expectatione malorũ ſpirituũ eripiẽs, proprio corpori, ſicut cernitis,reſtituit. Nũc ergo,cõfeſsione peracta, tẽpus eſt,vt abeam minimè iam reditura; ſed in æternũ Dei miſericordiã cãtatura, qui me licet indignã tremendo ſuo iudicio eadẽ miſericordia præueniẽte,& ſubſequẽte

Gratia.

te tā dignāter ſubtraxit. Cum hoc illa dixiſſet caput feretro reclinauit, & ſigno crucis ſe muniens, ſpiritum exhalauit.

§. 23.

Ex lib. Fortalitiū Fidei lib. 3 o de bello Iudęorum.

Gratia.

EX libro, qui inſcribitur Fortalitiū ſidei lib. 3. de bello Iudæorū in 9. Mirabili iiſdē plane auctoris verbis: [Accidit in ciuitate Segouienſi, quòd quidā impoſuit mulieri Iudæ crimen adulterij falsò, quæ tradita fuit marito, vt de ea faceret, quod vellet, qui cū eā duceret ad ſupercíliū cuiuſdā excelſæ rupis, ciuitati coniūctæ, vt ex loco illo illā præcipitaret, cōcurrentibus ad ſpectaculū pluribus gentibus; prædicta Iudæa, quę immunis erat à crimine, & deuota Virginis glorioſæ, licet occulta, in articulo illo, grādi cū deuotione B. Virgini ſe commēdauit, proponēs in corde ſuo; ſi eā liberaret, fidē Chriſti recipere, ac ſibi toto tempore vitæ ſuæ in Eccleſia ſeruire: & ecce mox vt præcipitata fuit, apparuit ſibi B. Virgo, eā ſuis manibus recipiens, & illæſam in profundo vallis ponēs, cumq. plurimæ gentes ad locū conueniſſent, inuenerūt eā illæſam, gaudentē, & laudantē Deū, & gratias referentē Virgini glorioſę; publicè affirmātē, manibus eius fuiſſe liberatā. Deducta eſt Iudæa ad Eccleſiā maiorē prædictæ ciuitatis, quæ S. Maria Maior intitulatur, & ibi ſacrum baptiſma recepit, & vocata eſt Maria Mariſaltos propter B. Virg. quę eā à tali ſaltu liberauit, & vixit in Eccleſia multo tēpore in timore Domini, ſeruiēdo Deo mirabiliter, & reſplēduit ſpiritu prophetiæ, & fęliciter curſū ſuū cōſūmauit, & prędicti miraculi extat in tali Eccleſia memoria in pictu ris, & ſic ego vidi.] Hucuſq; Auct. Fort. Fid.

§. 24.

Baron. to. 7. Annal. ad annum Chriſti 544. & in notis ad Martyrol. die 2. Februarij.

Gratia.

Ex Procop. lib. 2. de bello Perſ. ann. Chriſti 545. vel iuxta alios 542. Euagr. lib. 4. cap. 20.

BAronius to. 7. Annal. ad annū Chriſti 544. & in notis ad Martyrol. die 2. Februar. ſic refert. Cū peſtilentia ſæuiſſima ex Procopio lib. 2. de bello Perſico Iuſtiniani tēporibus anno Chriſti 545. vel iuxta alios 542. in oriēte graſſari cępiſſet, & nulli ætati, nulli ſexui, nulli loco parceret; nullū ei remediū, præterquā ex Deo eſt inuentū. nam quinquaginta annos per vniuersū orbē ex Euagrio li. 4. c. 20. eſt propagata. Hæc vero lues, vt verbis vtar Procopij loco citato; [Conſtantinopoli tribus tantum menſibus præualuit: & ab initio quidē pauci, deinde in ſingulos dies quinque, ſæpe etiā decem millia efferebātur, adeo vt plures etiā diuites, miniſtris iā omnibus extinctis, curatorum penuria magis, quam morbo perirent, & inſepulti manerēt.] ita Procopius. Quod vero tā breui tēpore fuerit extincta, id Deiparę beneficio factū eſt, feſto Purificationis Dei genitricis, hanc ob cauſam inſtituto. Quod affirmat Sigibertus in Chron. anno Chriſti 542. [Cōſtantinopoli, inquit, mortalitate magna inſurgēte, ſtatuta eſt ſolēnitas S. Mariæ, quę Græce, hypopante, id eſt, obuiatio dicitur.] ſic ille. Idē referūt Genebrar. Martinus, Polonus, & Buſtus, vbi addit: [Inualeſcēte peſtilētia, cuidā ſācto viro reuelatum eſſe, vt die 2. Febr. feſtum Purificationis B. Virg. celebraretur, & ſic omnis mortalitas ceſſaret.] Quā feſtiuitatem an. circiter 494. Gelaſius Pōt. in Occidēte, Lupercalibus abrogatis, iam introduxerat.

Sigibert. in Chron. ann. Chriſti 542.

Genebrard. li. 3. Chron. an 537.

Polon. lib. 4 Chron. ann. 529.

Buſtus par. 8 manualiū ſer. 2. par. 3.

Anno circiter 494.

§. 25.

Tempore Leon. IV.

Gratia.

ROmæ quoque tēpore Leonis IV. non minus admirabilis, quàm ſalutaris Deiparæ virtute liberatio à baſiliſco; cuius venenatus afflatus, & intúitus iis, qui ad eius ſpecū accedebant, celerē afferebat interitū. Id enim factū eſt ipſo Aſſumptionis Dei Genitricis feſto, & indicta ad S. Mariā Maiorē ſupplicatione; præcedente itē ſancta Imagine, quæ vtique ipſius Deiparæ erat; cuius imaginis efficacitatē Romani tēpore S. Gregorij Magni, vt diximus, in depellēda peſtilētia experti erant. Rē geſtam narrat Anaſtaſ. Bibliothec. cui cōſentit Sigon. & Baron. Nos Anaſtaſij verbis eam hic apponemus. [Leone III. in primo ſui Pontific. anno (is autē erat annus Domini 847.) iuxta Baſilicā Luciæ Martyris, quæ in Orphea ſita eſt, in quibuſdam terris, abditisq. cauernis diri generis ſerpens, qui baſiliſcus Græce, Latine Regulus dicitur, ortus eſt, qui flatu ſuo, ac viſione omnes, qui ad eaſdem appropinquabāt cauernas, celeriter necabat. Ipſe vero Pontifex, beatiſſimus hanc populi necem audiens, atque perniciem, ad orationem ſe conuertit, ac litanias, vt Dominum deprecaretur; quo huiuſmodi omnes interitu liberaret. Dū hæc agūtur, pręclarus, ac celeberrimus dies aduenit, in quo B. Dei Genitricis, ſemperq. Virg. Mariæ Aſſumptio celebraretur: tunc præfatus vniuerſalis Pontif. à Patriarchis cum hymnis, & canticis ſpiritualibus, ſancta præcedēte Icona ad Baſilicā S. Adriani

Anaſtaſ. Bibliothec. Sigon lib. 5. de Reg. Ital. Baro. to 10. annal ad annum 847.

martytis, ſicut mos eſt, proprijs pedibus cũ omni clero perrexit. De qua regreſſus cum omnium fidelium cœtu ad Baſilicã B. Dei Genitricis, & Domini noſtri Ieſu Chriſti, quæ ad præſepe dicitur, cum Dei laudibus magna populi caterua comitante properabat. Qui cũ perueniſſet ad locũ, in quo ſæuiſſimus baſiliſcus tetris (vt iã ſuperius dictũ eſt) iacebat cauernis: omni Clero & populo ſtare præcepit, atq; iuxta eaſdẽ cauernas properãs, ſub foramen vnde ſpiritus peſtiſeri flatus egrediebantur ſerpentis, intrepidus ſtetit, & oculos in cælum pariter tendẽs, & palmas, Chriſtũ, qui eſt ſuper omnia Dominus, profuſis lachrymis deprecatus eſt, vt ab eodẽ loco diri ſerpentis genus ſua potentia effugaret; & data ſuper populum oratione, Dei laudes, ad baſilicam, quã ſuperius memorauimus, profectus eſt, exhibere. Ab eodem vero die ipſe mortifer baſiliſcus ita effugatus, & ab ipſis proiectus eſt antris, vt vltra in illis locis nulla læſionis eius macula appareret.

§. 26.

Idem Turſellin.

Gratia.

TVrſellinus lib. 3. cap. 28. hæc ſcribit: [Sicula quædã mulier Venetijs multos annos vulgato corpore quæſtũ fecerat, tandẽ bonis in pecuniã redactis, in Patriã per Lauretanũ templũ, quo inibi vitę maculas confeſſione expiaret, & Deiparam Lauretanam ſalutaret, familiari quodã ſuo comite redibat: cum ecce in Rauennati ſylua comes ille, prædæ ſpe ſtimulãte, ſtricto mucrone, eã petit, ac tranſuerberat, & ex equo deiectã, plagis concidit, ac ſeminecẽ B. Mariæ Lauretanæ ſubinde præſidiũ implorantẽ iugulat, pecuniaq. ſublata, recedit. Illa in ſuo natãs cruore, iã moribunda luctantem animã Beatiſs. Virgini commendabat, quę repente & in veſte candida cæleſti emicãs luce, ſe offert: & bono animo eſſe iuſsã, benignè cõplectitur; moribundamq. gremio fouens, ſimul vulnera corporis tactu ſanat; ſimul ægrũ animum cæleſti perfundit gaudio. Deinde caſtę vitę admonitã, relinquẽs ex eius oculis elabitur. Ibi tũ mulier velut ex profundo excita ſomno recentiũ vulnerũ cicatrices iã obductas videt, mortiferam iuguli plagã perſanatã ſenſit, explorãs manu. itaque maximas Deo, & Deiparæ gratias agit; cumq. in ſubucula cruenta, ac lacera a latrone relicta eſſet in ſylua, à mulionibus, qui illac forte tranſibant, centone contegitur, & mulo impoſitam Anconã deuehunt, inde Lauretũ contendit: vitæ labes ſacra confeſſione expiat. Miraculũ Deiparæ omnibus prædicat, ad rei fidem faciendam, cicatricem in iugulo oſtendebat; quę aurea circa collum monilis in modum fulgebat, vt facilè Deiparæ manu plagã illam tactã, ſanatamq. ſentires. Id vero permulti viderunt, ex quorum numero fuit Raphael Riera Societatis Ieſu, qui rẽ memoriæ tradidit. Mulier vero illa Laureti vitam deinceps ducens, diuinis identidem expiata myſterijs, liberatricẽ ſuam inuiſebat, pluresq. ex incolis ad Dei, Deiparæq. obſequiũ ſingulari pietatis exemplo excitabat.

§. 27.

Turſellin. li. 5. cap. 21.

Gratia.

IDem Turſellinus lib. 5. cap. 6. narrat. Iacobus Marchio Badenſis ex Germaniæ Principibus, propter vulnus plũbea gládẽ in Colonienſi tumultu in brachio acceptũ, ad vltimũ vitæ diſcrimen venerat. Itaque Beatiſs. Virginem Lauretanã implorat, vouens ſe, ſi ſalutẽ recuperaſſet, Lauretũ, ad eam cum donis iturũ; mox à periculo mortis eximitur, ac ſanatur: ſed ita vt brachiũ mouere non poſſet. Lauretum igitur anno 1584. voti exoluẽdi cauſa, & ſpe brachij recuperandi venit; ibi gratijs pro recuperata ſanitate Deiparæ actis, votiuũ donũ magni pretij, cuſtodibus tradit, & nono ſe obligat voto, ſi integram ſanitatẽ recipiat: & voto adijcit preces, ad ſacroſanctam cellã identidem regreſſus. in his precibus biduo exacto, ſub Solis occaſum, ad hoſpitium, cuius inſigne eſt vrſus, ſe recipit. Nox erat Chriſti Natalis, quãdo tertia fere Vigilia Deipara, cãdida in veſte collucens, ſe illi offert in quiete, bonũ animũ habere iuſſo, brachium manu præhenſum extendit illico, ſanatq. Marchio igitur tam euidẽs, teſtatumq. miraculũ Præſidi Lauretano exponit; ille miraculũ rite conſignandũ literis, ſubſcribendũq. à teſtibus curauit. Marchio vero gratijs Deo, ac Dei Genitrici impenſe actis, Romam ad Gregorium XIII. Summũ Pontificem ſe contulit: miraculum prædicat, cui fidem addebat perſona narrantis; Marchio antea in Lutheri erroribus enutritus, iam de Catholica Religione, & Chriſti Vicario bene ſentiebat. Quare Gregorius miraculi admiratione, lætitiaq. perfuſus, Marchionẽ omni honore coluit, qui Germaniã repetẽs, Lauretanã Virginẽ reuiſit; vitamq. inſti-

Digitized by Google

inſtituit, quæ omnibus eſſet innocentiæ, ac pietatis exemplū: ſua etiā auctoritate complures ex ſuis popularibus ad Catholicam Religionem traduxit. Multa ab eo præclare inſtituta genti ſuæ ſaluti futura fuiſſent, niſi immatura mors conſceleratorum fraude (vt creditum eſt) accerſita, optimi Principis ſalutaria conſilia oppreſſiſſet.

§. 28.

Idem Turſellin.

Gratia.

IDem Turſellinus lib. 2. cap. 18. tēpore Leonis X. (qui ſedere cœpit anno ſalutis 1513.) hæc refert: Sacerdos erat Dalmata Lauretanę Virgini vnice deditus; hic forte captus à Turcis, & ad deſerēdam Religionem omni artificio ſollicitatus, cū nefarias voces auerſaretur; Chriſtum, ac Mariam idētidem inuocabat; illisq. ſciſcitantibus, cur nomina illa vſurparet; quia hærēt mihi, inquit, in pręcordijs. Tum vero illi furentes ira, circumſiſtunt Sacerdotem, eiq. Lauretanam Virginem inclamāti, adiecto voto, eā primo quoque tēpore adeundi, diſciſſo pectore inteſtina à ſummo reciſa extrahunt; eaq. feminęci tradūt ſimul per ludibrium increpantes: Abi iam, propera, & præcordia, in quibus hęrere ais Mariā Lauretanam, ad eā pręfer vti vouiſti. Moribundus ſacerdos Deo, mortē morante, viresq. ſuggerente, porro ire pergit; multorūq. dierum itinere celeriter emenſo, Lauretū peruenit, ſua exta præferens manu. Quacūque incidit, concurſus ad eum fieri, ſeu viſendi ſtudio, ſeu rei cognoſcēdæ, & ille Lauretani præcipue tēpli miniſtris, apertū, vacuūq. pectus, & prætenta manu viſcera oſtentās, totā rem breuiter enarrat. Ad vltimū gratijs Virgini enixe actis, & ſolemnibus confeſſionis, Euchariſtiæq. præſidijs cōmunitus, in Deiparæ conſpectu, complexuq. (vt credere par eſt) efflauit animā. Exta ipſa è regione ſacroſanctę Cellę ſuſpenſa diu aduenis ſpectaculo fuerunt: Quibus tabe abſumptis, exta è ligno aſſimulata, atq; ibidē affixa, multos annos munumentum ei fuerūt miraculo: quibus deiectis, ad conſeruandā tanti miraculi memoriā, ſacerdos, præcordia prętēdens, in tabella depictus, addita breui totius rei narratione, hodie viſitur.

§. 29.

Lipſius.

Gratia.

LIpſius de Virgine Hallenſi hæc cap. 33. collegit, & ſcribit. Anno 1428. in Vico S. Hilarij prope Cameracum, euenit. Quædā mulier, Firmina nomine, vxor Stephani Morelij, puerū peperit mortuū, quē de more extra locū ſacrum ſepelierūt: mater męſta, quod abſque baptiſmo diē obijſſet, Virgini Hallenſi, quā annua peregrinatione venerabatur, vota facit, iteratq. de die in diē, vſque ad diem decimūquintum à prolis ſuæ morte: & iam fidentior palam affirmat, puerū viuere, ſeq. certam eius rei ex viſo nocturno factā eſſe, quare mulieres ad miniſtras importuna vrget ad hortū ire, & defoſſa terra puerū contemplari, nū viueret. Mira res, refoſſa terra, vident puerū tot iam dies terra conditū, pulchellulum, viuidū, & roſæ inſtar rubentē; niſi quòd maxilla altera terræ aggeſtu attrita leuiter eſſet. eum tollunt, ad proximum pagum Vertenguelū, qui frequentior erat, deferunt: ibiq. ſigna vitæ clara dedit; nam & ſanguinem è naribus ſtillat, oculis lacrymatur, os, oculosq. claudit, & aperit. quare à Parrocho, non abſque difficultate reperto in arce, cui Verticinium nomē eſt, baptizatur corā ſeptuaginta hominibus, poſt quinque vero horas ex hac vita puer fæliciter migrat. Multa alia admirabilia in hoc baptiſmo memorat Lipſius cap. 21. eueniſſe, dū baptiſmi gratia noctu defertur ad illū pagū; dū cōquiritur Parochus, qui ad illā arcē ſe cōtulerat, quę breuitatis ſtudio omittimus

§. 30.

Promptuarium exemplorum.

Gratia.

IN promptuario exemplorū diſcipuli de miraculis B. Virg. exempl. 58. refertur. Cū in quodam monaſterio S. Petri religioſus quidā male vixiſſet, & ex hac luce abſque ſacramentis migraſſet, eiusq. anima à dæmonibus ad inferna raperetur; S. Petrus pro anima fratris, qui ex ſuo monaſterio fuerat, Chriſtum precatur: cui Chriſtus reſpondit, Cęli regnum patere, iuxta Pſalmiſtam ei: *Qui ingreditur ſine macula, & operatur iuſtitiā*, quod in hoc religioſo, maculis inquinato, quiq. nō operatus erat iuſtitiā, minime inueniebatur. Quare S. Petrus Virginē orat, vt ſecū pro illa anima intercedere dignaretur. At Virgo pijſſima ſanctis Virginibus comitata, Chriſtū pro anima illa interpellat, ad cuius pręces indulget Chriſtus, vt anima corpori reſtituatur, ſicq. de malis anteactis, pęnitētia peracta, ſalutem conſequatur. Quod vbi per Virginē Apoſtolo Petro innotuit, illico magna claue, quam geſtabat, dæmones fugat, ani-

Pſalm.

mamq. illã duobus Angelis ad corpus reducendã tradit;ille vero ad vitã reuocatus ſe à dæmonum poteſtate ereptũ B. Virginis, ac S. Petri precibus aperte teſtatur.

§. 31.

Baronius. Arnoldus. *Gratia.*

BAronius tom. 10. ad annum Domini 870. & Arnoldus à Damaſco, inquit, atque cum in Paleſtinam peregrinaret,hęc vidiſſe teſtatur. Ad tria millia eſt quidam locus, in montibus ſitus, qui Sardaneida vocatur,& à Chriſtianis inhabitabatur. Et eſt ibi Eccleſia in rure ſita, & in honorem glorioſæ Virginis dedicata;in qua Moniales Virgines duodecim, & Monachi octo aſſidue Deo ſeruiunt, & B. Virgini. In qua Eccleſia vidi tabulam ligneam, ad menſuram vnius vlnæ longam, & latã admodum dimidię vlnę,retro altare in muro ſanctuarij in feneſtra poſitam,& ferro laquealiter cancellatim firmatam. In qua tabula effigies B. Mariæ Virginis aliquando depicta fuit, ſed nunc (quod dictu mirabile eſt)pictura ſuper lignum eſt incarnata, & oleum odoriferum ſuper odorẽ balſami inceſſanter ex ea manat. De quo oleo multi Chriſtiani, Sarraceni, & Iudæi de diuerſis languoribus ſæpe liberantur. Et nota, quòd oleum illud numquam imminuitur, quantumcunque inde accipiatur. Nec prædicta tabula, à quoquam tangi audetur, videri autem omnibus hominibus conceditur: oleum vero illud à Chriſtiano religioſe conſeruatur, augmentatur, & cum pro quocumque cum deuotione,& fide ſyncera ſumptum fuerit,pro honore ſanctæ Virginis, commiſſisq. ſolemnitatibus indubitanter impetrabitur. Ad hunc locum in Aſſumptione, & die glorioſæ Natiuitatis ſuæ omnes Sarraceni illius prouinciæ, vna cum Chriſtianis cauſa orandi confluunt,& Sarraceni cæremonialia illic ſua offerunt cum maxima deuotione. Nota, quòd hæc tabula primo Conſtantinopoli facta,& depicta fuit. tunc temporis quædam Abbatiſſa ſupradicti loci cauſa orationis Ieruſalem deſcenderat,& impetrata tabula à Patriarcha Ieroſolymitano, eam ſecum ad Eccleſiam ſibi commiſſam tranſportauit. Fuit autem hoc Incarnationis anno octingenteſimo ſeptuageſimo: ſed poſtea permulta tempora,cœpit oleum ſacrum ex ea manare. hucuſque Arnoldus.

§. 32.

Vincentius Beluacenſis. *Gratia.*

VIncentius Beluacenſis lib. 27. cap. 2. 3. & 4. hæc narrat: Quidam puer annorum vndecim, pecorum cuſtos, ardens pedibus, à matre ſua aductus eſt,remedioq. doloris intra paucos dies accepto, ad domum reductus eſt: erat autem de Vallibus.ſed dum puer idem diuino nutu non immemor tanti beneficij,deſiderio viſendæ domus B. Virginis flagraret,& ſuper hoc quotidie moleſtus matrem perurgeret, & illa penitus non acquieſceret: Redeat, inquit, in me Infirmitas, vt neceſſe habeam illuc referri, quod & factum eſt. Relatus igitur à matre illuc, ad ingreſſum proceſſionis matris Eccleſiæ, excuſſus à quiete,in gratiarum actionibus rupit clamoribus æthera, narrauitq. omnibus raptum ſe fuiſſe ante Deum, & Dei Genitricem pro populo ſupplicantem vidiſſe, vt dignaretur Deus hunc morbum à populo auertere, & euertere, & hanc ſcintillam, quæ acciderat auferre, hoc tamen reſponſum à Filio ſuo benigne accepiſſe: Mater, tu es Maris ſtella, fiat omnis voluntas tua. Dumq. iterum eadem Virgo quæreretur ſuper domo ſua, quæ vilis, & abiecta præ cæteris erat, audiuit à Filio ſuo, quod de trans mare, & de trans Rhenũ faceret pecuniam afferri, de qua domus eius ædificaretur, & in omnium oculis intuentium claritate magnã, & gloria illuſtraret eam. Populo etiam Sueſſionenſi mala euenire ex parte Dei prædixit, quia ſuæ Genitricis Eccleſiam non reficeret. Et quidem multos ex eadem Vrbe ignis inuaſit. Quæ & qualia reſtent,neſcimus. Idem puer parum poſt ſe moriturum teſtatus eſt; & ſic euenit, non enim menſem ſuperuixit. Mirum autem valde de hoc puero erat, quod ab initio, mundi omnem hiſtoriam retexens totam narrationem ſuam curſim rithmice digerebat. Textum Euangelij, & actus Domini ſic in ordine recenſebat, tanquam omnia in libro legeret, & dictata ab alijs pronunciaret. De Ioſeph quoque viro B. Virginis inter cætera ait: Qui tenet ſceptrum florentis virgæ, cuſtos erat glorioſæ puellæ. Hæc narrabat clauſis oculis, tanquam lucem tranſitoriam exoſus, laicis, & illitteratis vix dignabatur facere verbum, tanquam ignorantiam eorum pertæſus.

Digitized by Google

ſus. Eius mortui corpus tanta gratia perfudit, vt candore, & claritate vultus Angelicum neſcio quid, & diuinum ſignaret.

§. 33.

Speculum Exemplorũ. Seraphinus Razius.

Gratia.

EX ſpeculo exemplorum diſt. 9. num. 108. quod in libro exemplorum B. Virginis manu ſcriptum Seraphinus Razius ex Ordine Prædicatorum in ſuo hortulo exemplorum teſtatur ſe in Italia legiſſe. Sanctimonialis quædam, cui amor & aſſidua B. Virginis memoria cum ipſa ætate creuerat, cuiuſdam potentis, ac prędiuitis eius pulchritudine capti blanditijs, ac promiſſionibus illecta, nuptias cum eo celebrare conſenſerat: condixerunt diem, quo raptam Virginem de Monaſterio ille adulter ſuo ſociaret coniugio. Poſtea autem cum in domo parẽtum quieſceret, nocte illa in ſomnis ſe ſupra os putei raptam vidit, qui enormi amplitudine, & profunditate oris ſui aperiens barathrum, tam immanes exhalabat fœtores, vt vniuerſum mundi huius aerem videretur inficere; tam denſas fumi nebulas, vt claritatem de cælo videretur effugaſſe. Cumq. totum ſerpentibus, & vermibus ſcaturire, & a clamore eorum, qui intus torquebantur, horribili quodam ſonitu miraretur immugire; vidit repente Aethiopes quoſdam ignitos, de medio exilientes, & animas damnatas tormentis abſque differentia crudeliter immergentes; à quibus & ipſa correpta, cum intro traheretur, inter ipſas iã deſperationis anguſtias circumſpiciens, ſi eſſet auxiliator, Deiparam vidit, ſed nimis à longe, & à ſe ita auerſam, vt ex eius viſione vix aliquam ſpem poſſet colligere, toto tamen conatu ad illam conuerſa, eiusq. nomen inclamans: Domina, inquit, Domina, ſubueni ancillæ tuæ in tam amara neceſſitate conſtitutæ. Poſt multa verba acceſſit mater pietatis, manumq. eius tenuit, & procul illico facti ſunt inimici, dixitq. ei: Hi ſunt fructus libidinis, hoc præmium voluptatis, & receſſit. Vix euigilarat, cum nuncij illius diuitis aderant, quærentes, quid fieri iuberet de neceſſarijs nuptiarum, quibus cum ſumma indignatione reiectis, rem omnem parentibus aperuit, & Monaſterio reddita, totis ſe viribus pœnitentiæ luctibus, & antiquo propoſito reddidit.

§. 34.

Vincentius.

Gratia.

VIncentius lib. 7. cap. 11. ait. Quidam Iudæus nomine Iacobus à Londonia Ciuitate Angliæ apud Vuintoniam pergens, in via prædonum manus incurrens, captus eſt, plagis afflictus, atque in domum vetuſtam, caſum iam minantem tractus: poſt multas iniurias, omnibus rebus ſuis ſpoliatus, ligatisq. ad poſtem pedibus, & vinctis poſt tergum manibus, ibidem relinquitur ſolitarius. Verum ne penitus deficeret, modico pane, & aqua per triduum ſuſtentaretur: ſperabant enim per ſui redemptionem, magnam pecuniam accipere. Sed tertia nocte cum ex laſſitudine paululum obdormiſſet, aſtitit ei in ſomnis fœmina inæſtimabili decore teuerenda, & niueo habitu amicta, quæ proprius accedens, vincula, quibus miſer ille conſtringebatur, potenter diſrũpit, eumq. ſoluit. Qui præ gaudio, & admiratione, euigilans, curioſo intuitu circumſpexit, ſi forte aduerteret perſonam, quæ illum reſtitueret libertati. Quod intenſius agens, vidit aperte non iam in ſpiritu, vt prius, ſed corporeo viſu Mariam Dominã Cæli ſibi aſſiſtere, & ex eius claritate, totum illud diuerſorium reſplendebat. In quam oculos meticuloſus defigens, ſic eam alloquitur. Quæ es Domina, vel vnde tibi pectus tam benignum, vt mihi miſero ſubuenires in tanta anguſtia? At illa: Ego ſum, inquit, Maria, cui tu, & genus tuum malo veſtro inſultatis: meq. Redemptorem mundi ediđiſſe pertinaciter negatis: veni tamen ad te, vt more meo tibi pro malis bona rependam, & ab errore te ad veritatis cognitionem reducam, atque hucuſque quam periculoſe vixeris tibi inſinuem: quod vt euidentius cognoſcas, egrediamur foras. Illa præcedente, ſecutus iubetur ſuper euidentem petram, quæ in promptu erat, aſcendere, & intento animo deorſum aſpicere, qui iubenti obtemperans, attendit hiatu terræ vallem tenebroſam, ipſo aſpectu horribilem, flammas ſulphureas exhalantem, fœtore intolerabiliem, omniq. genere tormentorum horridam, & aſperam: cernit etiam in his cruciatibus animas damnatorum rotari, & miſerrime à carnificibus torqueri. Quorum lacrymabilis eiulatus attonitis auribus excipiens,

pęne vſque ad animam exterritus eſt. His viſis,& auditis,ait illi B. Virgo: Hic carcer, hæc incendia,hæc omnimoda torméta, te, tuoſq. ſequaces expectant, niſi Iudaicam impietatem celerius demiſeritis, & ad fidei Chriſtianæ ſacramenta confugeritis: nunc autem ſequere me,vt oſtendam tibi, quid etiam boni pro veſtra cœcitate perdideritis.Cumq. ſupra collem excelſum eum ſtatuiſſet, aſpicit eminus manſionem perlucidam,viſuq.pulcherrimã,ex qua tãta optimi odoris fragrantia naribus intuentis infuſa eſt, ac ſi illum omnium ſuauitas aromatum reſperſiſſet. Ibi vidit cœtus beatorum ſplendido vultu ſolemnes,omni gaudio tripudiantes, melos dulciſſimos concinentes. Quibus ſtudioſè conſpectis, ait Maria ad eum:Hæc eſt hęreditas animarũ, ſanguine filij mei redemptarum, quam & tu poſſidebis, ſi illum ex me verã carnem aſſumpſiſſe credideris. Sed iam hinc recede,& myſterium tibi,licet indigno,reuelatum,memoriter retine,& poſthac quid tibi ſit agendum ſollicitè perpende. Timens Iudęus,ne denuo hoſtibus ſuis occurreret, ibat denſiſſima nocte, quo impetus illum ducebat,quouſque diluceſceret. Diluculo autem pergens ad vrbem,quæ Bacha dicitur,quoddam monaſterium,quod ibi erat, adijt, Priori, & fratribus, quicquid viderat & audierat, totum ex ordine expoſuit. Baptiſmum petijt,& accepit,Ioannesq. vocatus eſt. Hucuſque Vincentius loco cit.

§. 35.

Baronius. *Gratia.*

BAronius to. 10.ad ann. 1095. vbi quoſdam canones recitat Cóc.Claremõtẽ ex Franciſco.Belleforeſtio: hæc narrat:Vrbanus II. Pont.Max.anno D. 1095. in Claremontenſi Concilio ſacram expeditiónẽ Chriſtianorum in terrã Sanctã ad eripiendam de manibus infideliũ Ieroſolymã,magno ſtudio indixit:atq; res hæc difficillima optatum conſequeretur effectum, Dei Genitricis apud Chriſtum patrociniũ enixe implorandum cenſuit: quare in eodẽ Concilio rogata Patrum ſentẽtia,egit, vt horariæ illæ preces,quæ vulgo B. Virginis officium dicuntur, apud monachos eremitas inſtitutione PetriDamiani,recitari cęptas, ad Clericos etiã deducerentur. quod quidem à Sancta Synodo, Vrbano agente, ea occaſione indictum,& à Clericis piè ſuſceptum,ad laicos quoque tum viros, tum mulieres, magno eorum bono, vt omnes experti ſumus, eſt propagatum. Mandatũ eſt etiam omnibus Chriſtianis, vt diebus ſingulis ſabbati, officium B. Virginis recitarent. Quantum verò Virginis preces apud filium valuerint, declarat fœlix illius ſacræ expeditionis ſucceſſus; nam anno 1099. ab exercitu Chriſtianorum, Duce Godifredo, capta eſt Ieroſolyma, magna omnium fidelium gratulatione, quam ad multos annos ſtrenue retinuerunt, donec peccatis noſtris exigentibus, iterum ad infidelium poteſtatem deuenit. Sic ille.

§. 36.

Anton. Spinellus. *Gratia.*

ANtonius Spinellus de Maria Deipara, tractatu de Miraculis num. 65. hæc narrat: Franciſcus Capamazza, Alexandri nobilis Puteolani filius,vndecim annos natus,puer modeſtus, optimiſque moribus præditus, & vt in tantula ætate perſpicacis ingenij, Beatæ Virgini inprimis deuotus erat. Nam pęne ab incunabulis in Deiparæ honorem præter coronam, roſarium, aliaſque pias preces, quas eidem Virgini recitare conſueuerat; ſingulis hebdomadis bis à carnibus abſtinebat, eo ſcilicet die,in quem feſtum Annunciatæ Virginis incidit: die item Mercurij eidem Virgini, quam à Carmelo vocant dicato; ſabbato prætereà à lacticinijs ſemper abſtinebat;quin etiam à parentibus enixè contendebat, vt & die Martis, Beatæ Virginis à Conſtantinopoli ſacro, liceret ſibi à carnibus pariter abſtinere, quod illi propter teneram pueri ætatem minimè permittebat. Is itaque cum parente ad montem Virginis in feſto Pentecoſtes anni 1611. ſe contulerat; cumque ipſe, ac parens in cuiuſdam Monachi cellam, qui eos amicè hoſpitabatur, recepti eſſent, ad incendij ſtrepitum expergefacti, ſurgunt è ſtratis, arreptaque pater filij inhærentis manu, vt & eius,& ſuæ conſuleret vitæ, ianuam verſus pergebat,quo plurima ad incendium euadendũ multitudo confluxerat. Verũ cũ nó lõge abeſſet à ianua, repente confertiſſima turba ſuperuenit, ſuoque impetu filium à Patre diſtraxit ſic, vt confluentium horum vndis pæne obrutus puer, contenta voce

pa-

patris auxilium nequicquam implotaret, cui Pater multitudinis etiam impetu abreptus in hæc verba reſpódit: Chriſtus Ieſus te ſeruet incolumem, fili mi: ego enim nihil opis tibi afferre valeo. Hic puer, cum ſe ſentiret humana ope deſtitutum, Virginis ſingularis ſuæ patronæ auxilium inuocauit; vouit, ſi ab eo diſcrimine eriperetur ſingulis hebdomadis die Martis carnium abſtinentiam. Interea iacebat pęne ſepultus ac multitudine opprimente protritus altero ſubtus pectus brachio altero non impedito; cum ecce tibi mulier, in cuius faciem minime ſe intendiſſe affirmauit (beatam tamen Virginem fuiſſe probauit euentus.) Quid hic agis, inquit, puer? ſurge inde. At ille cum ſe ſurgere poſſe negaret, brachio mulier arrepto ſubſtulit, tantaque vi extraxit, ac diuulſit è turba, vt calceos è pedibus extractos ibi relinquere coegerit, dolorem quoque brachio vehementer compreſſo incuſſerit. Inde ſub fornicem, tutiſſimum nempè locum, momento traduxit incolumem. Albeſcente iam die mœſtus pater ad cadauerum aceruum ſe contulit, vt filium, quem iam extinctum arbitrabatur, honeſtiore tumulo componeret; & cum propius accederet, filium exaudiuit clamantem, Pater, Pater, quem vt ſpirantem, atque incolumem, nec opinato aſpexit, flexis genibus terram ſæpius exoſculatus, Deo quas poterat gratias egit, quod extinctis, atque attritis tot hominibus, iiſque robuſtioribus, tenerum filiū à tanto periculo ſubduxerit, poſt modum interroganti patri, quo nam pacto calamitatem pæne communem vnus euaſerit; puer rem omnem ordine narrauit. Qua in re mihi viſus eſt Deus ad B. Matris interceſſionem à tam communi clade vtrumq. liberare voluiſſe; nam & parens ſpectatæ eſt probitatis, & filius pietati Virginis maxime addictus, cui parētes ob votum Deiparæ ab ipſo in tali incendio nuncupatū, coacti ſunt abſtinentiam à carnibus die Martis concedere: vterque vero oratoriū Deiparæ, recens Puteolis erectum, adire ſtudet.

§. 37.

Henr. Gran. HEnrico Granno, maximè habenda fides eſt, cum hiſtorias recenſeat perſonis, ac locis definitas, agnoſcitur in hoc viro diligentia, & fides cum probitate coniuncta. Quo tempore Kampenſis Thomas Dauentriæ in Germania theologicæ, *S. Thom. Gratia.* apud Florentium, florentiſſimum diuinæ ſapientiæ doctorem, operam daret, vnam horam Deiparæ, cui ex animo ſtudebat, in precationibus recitandis, pronunciandiſq. ponebat, ita demum ſe in litteris ratus poſſe proficere, ſi pietatem comitem adhiberet. Verumtamen paulatim frigeſcente feruore, qui in iuuenibus præſertim litteratum ſtudio attentis, haud ſolet eſſe diuturnus, principio ratius, mox ſæpius virginales hymnos, & laudes omittebat, eóq; delapſa ſenſim Thomæ ſocordia eſt, vt, de virgineo penſo nihil relinqueretur, eam tacitus præteriret, cuius olim diebus ſingulis memoriam vſurpabat. Thomę in hac obliuione quieſcenti, quadam nocte talis obiecta ſpecies eſt. In medio ſibi videbant xiſto conſiſtere, vbi multis audientibus ſolebat docere Florentius: inter mediam explanationem, diſputationemq; Florentij, quàm ipſe cum alijs audiret attente, cæli Regina fulgentiſſima, tum facie tum veſte deſcendit. Cum in atrium veniſſet, ſingulas Doctorum exedras perluſtraſſe, magiſtros de ſuis quemque rebus, ac quæſtionibus differentes, amātiſſimè complexam, gratulatamque, quod eruditis ſcholis, hominum mentes expolirent, neque ſolum à ſuis diſcipulis ſciētiam, ſed multo etiam magis vitæ innocentiam, & morum requirerent ſanctitatem, qua ſublata, fuſus Chriſti filij ſui ſanguis auditoribus emolumento non eſſet; Thomam, Deiparæ communi indulgentia animaduerſa, ſe quoque ſperaſſe fore participem; quo circa fixis oculis intuentem, dum ad ſe veniret, anxiè expectauiſſe. Sed enim, cū modo hos, modo illos Dei mater eſſet amplexa, vbi ad Thomam venit, amplexum denegaſſe, obiurgatione non tacita. Fruſtrà, crudelis inimice, meum tibi amplexū ſpopondiſti, qui conſuetudinis piæ immemor, nihil de priſtina precum antiquarum penſione perſoluas. Quo tandem precationes illæ tuæ, quo laudationes abierunt? vbi illa mihi ſupplicandi ſtudia feruentibus mixta ſuſpirijs? charitatem intepuiſſe non vides? ac religionem illam, qua me tuam matrem obſeruabas, claudicaſſe? & tamen, quaſi nihil mali egiſſes, meum tibi ſua-

ſuauium promiſiſti. Deinde aduerſo, atq; indignante vultu, vbi (inquit) & te huiuſmodi ſolatijs, atque hac voluptate cæleſti, quæ, quanta ſit, ſcit ille, qui capit, te, quàm indigniſſimum arbitrare. Virginem poſt acrem hanc reprehenſionem, ſeſe in cælum recipiſſe. Thomas, ſomno ſolutus, memorque dictorum, culpam negligentiæ defleuit, vitam correxit, ſolitas preces tanto ardentius repetiuit, quanto acerbiora obiurgationis, ac repulſę vulnera fuerunt, & beatiſsimæ Virginis, vt ante fuerat, ſic eſſe denuo ſtudioſus cultor incœpit, atque in hoc, non minus pio, quam ſalutari officio perdurauit. Quin & poſthabitis huius vitæ rebus, ſui magiſtri Florentij ſuaſu, ad religioſam vitam aſpirauit; & in eorum canonicorum, qui D. Auguſtini regulam ſequuntur, adſcribi ſe numerum voluit, id quod cœnobij à præfecto impetrauit; & quia ad hoc ipſum obtinendum, commendatitijs Florentij litteris iuuabatur; attamen cęnobiarcha, tametſi benè moratum, & ad religionem ſectandā eſſe vidit aptiſſimum, ad profeſsionem non niſi emenſo ſpatio ſex annorum admiſit. Cuius rei cauſam ſcribit Aſcenſius ille typographia, & librorum commentarijs nobilis, eiuſque

Aſcenſ.

hæc ipſa ſunt verba: *Siue, quod illa ætas cauebat, quemquam adhuc rerum imperitum, ad ignotarum rerum vota aſtringere, ſiue, quod è re adoleſcentuli primarius exiſtimabat, ipſum prius per omnia probare.* Hæc ille. Sex igitur annos Thomas Malleolus Campenſis in tyrocinio conſumpſit, ſeque cunctis præbuit admirandum. Ac, ne quādo regredi poſſet, voto ſe nouitius ſponte conſtrinxit. Itaque, cum anno ætatis vndevigeſimo in religioſorum numerum relatus primo eſſet, vigintiquinque annos natus, profeſſionis ſolemnia vota nuncupauit. Migrauit è vita, dierum, & ſanctitatis plenus, quem etiam miracula patraſſe fama vulgauit. Ex quo intelligi illud poteſt, profeſsionis hanc tarditatem, quam Ieſu ſocietas ſuo more, inſtitutoque conſeruat, inſolitam in Dei Eccleſia non fuiſſe, quippe quæ annis abhinc ducentis, (vt alia prætermittam) eſſet in vſu, ſcriptore

Iodocus Badius c. 12.

Iodoco, Badio, Aſcenſio in Thomæ vita Campenſis. Cui eſt habenda fides, qui in illa vixit ætate, ſuæque memorię viros, homo, vt illis temporibus eruditus, æternitati commendauit. Etſi Thomam, cum alia ſcripta, tum ille maximè liber ab obliuione vindicat, qui, mundi contemptus, inſcribitur, in quo perfectum Chriſti ſeruum, militemque depingit, atque ita cōformat; nihil vt ſit, quod amplius phyloſophia Chriſtiana deſideret. In eo, quot verba Thomas, tot fudit oracula, Deo plenus ad ſcribendum acceſsit, menteſque ſolidæ doctrinę diſcendæ auidas, ſine faſtidio ſaturat, nulloque dicendi apparatu docet, delectat, & mouet.

§. 38.

Ludou. Granat. de ſymbol. fid. p. 2. ſect. 10. reg. 4. c. 5.

LVdouicus Granatenſ de ſymbolo fidei par. 2. ſect. 10. reg. 4. c. 5. Sequitur miraculum noſtri quidem temporis; ſed tantæ tum veritatis, tum magnitudinis, vt Granatenſis Ludouicus grauis noſtræ ætatis ſcriptor, vel hoc vno, ſi Ethnicus eſſet, Chriſtiana ſacra ſe ſuſcepturum fuiſſe fateatur: Naamani Syri exemplo, cuius elephantiaſim curauerat Heliſeus.

Gratia. Heliſeus.

Vlyſsipone nobiliſsima matrona, Catharina Thaidia degebat, eius familiæ domina, quæ, oppidum, villam viridem poſſeſſione tenet antiqua. Huic annum propè quartumdecimum agenti, infeſtus valde morbus fuit, cuius dolor horribilis, atque iactatio puellam generoſam ad mortis limen, aditumque peruexit, adeò vt moribundæ funebre linteum pararetur. In hoc Virginis periculo, domeſticorumque dolore, atque luctu, Catharinæ nutrix tam ſibi, quam alumnæ metuens (egebat enim, & ex Catharinæ vita pendebat) ad quandam Mariæ ſacroſanctæ Virginis ædem cito confugit; ibi collachymans, & ingemiſcens pro Catharinæ vita ſanctiſsimæ parenti ſupplicauit. Haud irritus miſerorum orandæ patronæ labor. Siquidem ad pias (quod credere par eſt) mulieris ærumnoſę preces inclinante Deipara Virgine, paulatim, ac ſenſim exanimata, ac pęnè mortua, Catharina reuixit; ac melius habere cœpit, cum menſes propè quatuor ægrotaſſet; & verò morbus, quamquam remiſſior eſt factus, tamen eius reliquię manſerunt; lateris ſiniſtri ſæua paralyſis, & brachij tanta mobilitas, vt qui illud firmare vellet, brachium ſtatim ei contremeret. Hęc nouem menſes inaudita plaga durauit, quibus optimi quique Vrbis Vlyſsi-

ponę

ponæ Medici ſuam artem fruſtra rentarunt. Interim Catharina ad communem omnium dominam ſuſpiciebat: cuius ope mortis faucibus eſſet erepta. Mariæ Dei genitricis beneficia imperfecta non eſſe, quæ vitam dediſſet integram, valetudinē eiuſdem eſſe beneficio, & liberalitate vēturam. Itaque ad cœnobium, in eiuſdem Catharinæ caſtello ſitum, ſe deferri poſtulat, cuius cœnobij templum, Deiparæ ſacrum Mariæ reliquiarum appellatur. Religioſa domus hæc eſt; & peregrinorum celebrata concurſu, ſimulatque venit in templum, ac ſe ante perpetuæ Virginis imaginem ſupplex, & venerabunda demiſit, anū à tergo audiuit, ægroto filio ſalutem enixè deprecantem, & clementiſſimæ Reginæ opem, & auxilium intenta ſupplicatione, magniſque gemitibus, & clarirate inſolita vocis implorantem. Hinc Catharina ſuæ precarionis ſumit exordium. Nō equidem dubito, quin mihi medicinam faceres, Virgo ſanctiſſima, ſi huius vetulæ mihi fides eſſet; oro ſupplex, vt quæ remedium dare ſoles, modum etiam remedij adipiſcendi concedas. Hæc, & alia cum pietate, & mētis ardore locuta, miſericordiæ parentis dono ſanatur; & moleſtiſſima illa paralyſi, quæ corpus magna ex parte contraxerat, repentè liberatur. Catharinam ſtupor alienat à ſenſibus, admiratioque ſuſpendit. Deinde nemine ſuſtentante ſurrexit à terra, ſuiſque ingreſſa pedimus, ad matrem Dynaſtæ, & Comitis vxorem, quæ in templo erat, gaudio turbata, ſe confert. Matris ſimilis ſtupor occupauit, quæ verò turba non infrequens (Dominicus enim agebatur dies) in templum, rem diuinam auditura conuenerat, miraculum magnis vocibus acclamauit. Hæc cum audiſſet monaſterij Patres, rei veritate nullo negotio comperta, immortali Deo, eiuſque Matri largiſsimis, modulatiſque vocibus: *Te Deū laudamus*, cecinerunt: die poſtero caſtelli ſacerdotes publica gratnlatione, pompaq. miraculum celebrarunt, Catharina pedibus ſacrum triumphum celebrante, quam conſtabat, nouem ipſos menſes ſine axillari baculo, & fulciente famulo; ne veſtigium quidem facere potuiſſe; & tamen ita conualuit, vt dicere ſoleat ſanitatem, quā Maria ſanctiſsima donauerit, ex calice, ac petra componi, coementoque duriſſimo, qua ſimilitudine firmiſsimum ſanationis genus de manu Virginis oſtendebat; cuius argumentum eſt. Ludouicus ait, Catharinam nunc à templis à matutinæ lucis exortdio, ad vndecimam horam, aut non multò ſecus flexis genibus obdurare ſolitam, nō ſedere, non fatigari. In huius porrò beneficij memoriam nobiliſsima hæc matrona quotannis ipſo recuperatæ valetudinis die ferias ad honorem benemeritæ de ſe Virginis agitat, quas cuncta ſimul familia concelebrat, atque à ſeruilibus vocat operibus; non aliter, atque infeſtis diebus fieri à Chriſtianis ſolet, quos à non ingenuo labore, & à functione famulari immunes fecit Eccleſia. Prodigij teſtes, caſtelli incolæ ſunt, villam populari ſermone dicimus, matronæ tota domus, & Carmelitani Patres, qui in illo religioſo cœnobio ſacro iure commorantur. Fama miraculi ex finitimis plagis quamplurimos euocauit, quibus generoſæ Virginis à Virginum Virgine ſalus, & medicina gratiſsima fuit; amat enim Deipara ſui ſimiles; amat item agnus ille niue candidior, quem Virgines, quocunque pergat, proſequuntur.

§. 39.

Diſcip. lib exemplo. B Virginis.

DIſcipulus lib. exemolorum B. Virginis. Erat in cœnobio quodam frater quidam Hieronymus nomine, pictor optimus, qui aſſuetus ſemper Virgini Mariæ ſtatuam omni ſtudio, ac virtute decorare & ornate ſtudebat, & ſolebat; aduerſarij quidem diaboli per contrarium faciebat, turpiſſimam, deformem, omnique imagini illuſiuam, poſt, in ipſius imaginē irriſiuè ſpuens. Odioſus ergo his diabolus, cœpit Hieronymum ſtimulare vehementiſsimæ luxurię libidine: cogitans vēdicare ſe ex perpetrata iniuria; demum apparuit ei diabolus in ſpecie dominæ pulcherrimæ, quę pollicebatur ſecum gaudere, ſi vellet ſibi conſentire. Et reſpōdit Hieronymus cuncta patrare, ſi vellet conſenſum ei præbere; dixit ei domina, tu es loci illius ſacriſta? at ille, vtique: inquit iſta: accipe ergo theſauros, quos ſub tuo dominio habes, maximè autem auri, & argenti, frangeque, ſimulque omnia ponas in ſacco, & tunc ad me venies, diu gauiſurus. Hieronymus autem pollicetur hęc agere, & cum talia operaretur, cœpit diabolus

Gratia.

bolus vociferare: currite Domini, currite Domini, quia Hieronymus prædatur Eccleſiæ theſauros. Cum verò monachi currerent, & Hieronymum reperiſſent calices, & crates, & cætera auro, & argento fregiſſe, admirati ſunt valde, & interrogãtes, quidnam eſſet; volens ratione ſe tueri, timens ac tremẽs obmutuit. at illi, quia ſero erat, ligauerunt eum ad columnam: diabolus verò ad ipſum veniens, illudebat ei dicens: non es ille, qui me tam deformẽ depingebas, & in faciem ſpernebas? quia me illuſiſti, illuſi te, ecce miſer aſſaberis: dic ergo Mariæ tuæ, quam ita pulchram faciebas, vt te nunc adiuuet. Recordatus itaque Hieronymus miſerationis Dei genetricis, toto corde cœpit eam inuocare, vt in tantis afflictionibus dignaretur ſibi ſuccurrere: ipſa quidem mater pietatis apparuit ei, & ait: Confortare in Domino Hieronyme, & deinceps conſtans eſto, & caueas tibi ab aſtutia diaboli, quia te non deſeram in his tribulationibus, & ſtatim apprehenſo diabolo, ligauit eũ ad columnam, ſoluto Hieronymo. Simul verò à Domino admonitus, hora competenti pulſat matutinum, & accenſis lampadibus, & apertis libris ſtetit in loco conſueto. Veniẽtibus ſiquidem fratribus, atque in Eccleſia Hieronymum intuentibus, ſimiliter ad columnam ligatum, mirari maximè; quidnam hoc eſſet, reperientes ſacriſtani conſuetum officium, & Eccleſiæ theſauros ſolito modo conſiſtentes; euntes ad columnam reperierũt diabolum, quem expoſuerunt, eo maximè verberato: at ille ſtridẽs, & clamans aufugit. Denique confeſſus Hieronymus ſcelus ſuum, cœpit narrare miſericordiam Virginis Mariæ, qualiter ſibi miſericorditer, & potenter in tali neceſſitate ſubuenit.

§. 40.

Diſcip. lib. exemplo. B. Virginis.

Gratia.

Diſcipulus lib. exemplorum B. Mariæ Virginis. Quædam Abbatiſſa, quantum poterat, moniales religioſè gubernans, & ad cuſtodiam diſciplinæ coarctãs, eas in odium ſui de bono ſtudio prouocauit; & inſtinctu diaboli, occulto Dei iudicio, cum dapifero ſuo luxuriæ crimen incurrit: at illa grauidam ſe cognoſcens, moniales, vt prius, ad regulam nihilominus aſtringebat. Vnde contra eam amplius cõcitatæ; tandem per inceſſum, & cibum muliebri ſagacitate, ab eis pro certo grauidam eſſe deprehenditur, & ſtatim cum grauiſſimis accuſationibus occultationes tanti criminis Epiſcopo deferunt. Imminente ergo aduentu Epiſcopi; Abatiſſa in quadam priuata capella, vbi orare ſolebat, effuſa eſt in lachrymis, beatiſſimam Virginem deuotiſsime deprecans: tandem in oratione paululum ſoporabat, & tunc beata Virgo Maria cum duobus Angelis eam alloquitur, & data peccati venia delere cito infamiam illam pollicetur; ſtatimque dixit duobus Angelis, vt eam ab onere prolis exonerarent, & cuidam heremitæ in vicino manenti per ſeptem annos puerum nutriendum offerrent, quo facto liberatam ab opprobrio, monuit, vt caueret deinceps à peccato. Scias tamen (inquit) te prius ab Epiſcopo multis opprobrijs fatigandam, ſed, ne timeas, quia facile pertranſibit. Poſt hæc Epiſcopus veniens, capitulum intrauit, & Abbatiſſam venire præcepit, & accedens, contumelijs illam arguens, de capitulo exire compellit; at illa nil timens imperterrita foris ſtetit; miſsis ad eam duobus clericis, vt crimen explorarent, cum nullum in ea ſignũ grauidationis inuenirent, Epiſcopus ad pedes eius corruit, veniam petijt, & omnes detractores illius ex monaſterio eius citius abire præcepit. Abbatiſſa verò Epiſcopo in confeſsione totum factum narrauit, & ille benedicens Deum, ad heremitam duos clericos pro cauſa pueri inquirenda tranſmiſit. Venerunt ergo, & didicerunt ab illo puerum iſta nocte natum, & à duobus iuuenibus ad eum paulò ante delatum, & ex parte beatæ Mariæ fuiſſe ſibi commendatum. Audiens hoc Epiſcopus, mirabiliter lætus, puerum ſeptem annis nutriẽdum in manu heremitæ dimiſit; & ipſe puer poſtea litteris, & vita idoneus, eidem Epiſcopo in epiſcopatu ſucceſsit.

§. 41.

Diſcip. lib. exempl.

Gratia.

Diſcipulus lib. exemplorum B. Virginis. Clericus quidam B. Virginis deuotus, cui cum per Eccleſiam contingeret tranſiturus, cum omni humilitate, & deuotione genuflexus, Angelica ſalutatione eam honorabat, dicens: Aue Maria; rurſus genu-

genuflexus: Beatus vẽter,qui te portauit, Chriſte, & beata vbera, quæ lactauerunt Dominũ,& Saluatorẽ noſtrũ. Huic aliquã do moleſtia corporis, & dolor inoleuit, vt linguam,& labia dentibus ſuis manducaret; idipſum de membris factutus, ſi permitteretur. Cumque iam lingua, & labijs penitus abſumptus, vehementer in alijs membris ſe læderet,iaceretque horrendus aſpectu,ac ſenſibus corporis exemptus,vidit iuxta lectuli ſui caput perſonam conſiſtere pulchram facie, & reuerendo aſpectu.quantum datur intelligi,Angelus eius erat:hic ægroti ſui ærumnas plorãs, qui in hunc modũ lamentari videbatur: Quid(ò domina miſericordiæ,fons pietatis) hoccine eſt gratioſè,& glorioſè ſaluãdorũ? hęc, quæ eſt lingua,quæ beatificando ventrem, vbera,& partum tuum longo vſu ex ardẽti affectu ſalutare ſic aſſidue facta, vt pęne nihil aliud ſonare noſceret in Eccleſia Dei: ò domina,ſi tu dees tuis, quis aderit ſuis? non ſic,domina, non ſic:ad nihilum deueniet ſpes hominum, ſi in te incipiunt non inuenire refugium.Hæc cũ in auribus tantum ægri declamaret, & in eius tantum oculis declararet,apparuit vtriq; Mater Domini,& quaſi ſatisfaciens de negligentia in ſeruulum ſuũ,de qua inſultabatur,ad lectulum ægri propius accedit, extractoque vbere, viſa eſt protinus mittere in os ægri, & ſacri lactis ſui rore infuſo,ſubito ſuę linguæ integritatem, & labijs antiquũ decorem, & in toto eius corpore priſtinam reſtaurauit ſanitatem:& ſurrexit ſanus,& incolumis, factamq; circa ſe miſericordiam omnibus cœpit prædicare, & poſtmodum ſe,& ſua Dei ſeruitio mancipans, de cætero duxit vitam religioſam,& bonam.

§. 42.

Diſcip. lib. exemplor. *Gratia.*

DIſcipulus lib.exemplor. B. Virginis. Fuit quidam nobilis Theophilus nomine,qui, cum depauperatus fuiſſet, cœpit deſperare,& cogitare,quid faceret.Tandem cogitauit,vt iret ad biuium, & cum diabolo loqueretur, vt ei in rebus mundanis ſubueniret: quod ſic factũ eſt. Diabolus vero, cum precibus Theophili ſollicitaretur, vt eum diuitijs reſtitueret, quæſiuit à Theophilo,ſi facere poſſet, & vellet quæ proponeret. Reſpondit,quòd vellet,& iurauit:qui veniens,tribus noctibus ſucceſsiue,prima nocte, abrenunciabat baptiſma, ſecunda,ſuo Creatori; tertia ipſi Matri miſericordiæ. Diabolus vero conſiderans ſuũ affectum, dixit: hanc abiurationem, ſi per chyrographum ſcriptum ſuo ſanguine cõfirmaueris,& ad me deportaueris,tunc omnia conſummata ſunt:quod ſic factum eſt. Chyrographum ſcriptũ eſt ſanguine Theophili, & ſigillo diaboli confirmatum eſt. Contigit die quodam, quòd Theophilus pœnitentia ductus,cœpit flere,& cum fletu coram imagine B. Mariæ Virginis ſe proſterneret,inuocauit B.Virginem Mariã cum deuotione:ſed B.Virgo Maria ſemper fuit miſeratrix, & benigna : ipſa miſerata eius,indulſit,quæ fecerat.Et cũ ipſe Theophilus proſtratus ante altare,multum fleret, & rogaret imaginem B. Mariæ Virginis;Dei imago, quaſi irata, ipſum audire noluit,& faciem vertit ab ipſo:quod vidẽs B.Virgo, collocauit filij ſui imaginem in altari,& vnà cum Theophilo diabolum adijt,& per B.Virginẽ reformatus eſt gratia Dei, & chyrographum abrenunciationis,quod diabolo dederat, diabolum reddere pręcepit,& ſic Theophilus conuerſus eſt,ac tandem peruenit ad gaudia cæli.

§. 43.

Diſcip lib. exemplor. *Gratia.*

DIſcipulus lib. exemplorum B.Virginis. Vir quidam per omnia litteratus, & pius, dixit in ſuis partibus fuiſſe prædonem,cædeq; inhiantem homini: hic ab inimicis raptus in decliuio montis ibidem decollatur. Delapſis verò Virgo Maria dat contritionem veram, ac confeſſionem. Caput enim à corpore euulſum valido clamore confeſſionem petebat; vnde vnus inimicorum pro ſacerdote cucurrit. ſed ſacerdos appropinquare noluit, nec audebat,niſi caput corpori coniungeretur: quo facto confeſſionem audiuit, in cuius fine, ſacerdos quæſiuit, cur mori non potuiſſet: at ille cauſam miraculi dixit: iuuenis audiui, quemcunque cõfeſſionem adipiſci ante mortem, qui ob reuerentiam B. Mariæ Virginis quartam feriam, vel ſabbatum ieiunaret; & ſeruaui, nec quicquam alias boni feci; abſolutuſque ſpiritum efflauit.

§. 44.

Diſcipul. li. exempl.
Gratia.

DIſcipulus lib. exemplorum B. Virginis. Quidam pictor diabolum cum cornibus, & cæteris membris (vt turpius poterat)& magis horribilem pinxit: idem verò imaginem beatæ Mariæ Virginis decentem,& ita pulchram (vt potuit)depinxit, diuerſis coloribus. De hoc verò diabolus iratus, & inuidens,feſtinanter accedens ad pictorem, quæſiuit, dicens: Cur me, tam horribilem, & deformem,& beatam Virginem Mariam tam pulchram, & decentem depinxiſti? qui reſpondit, quòd ita ſe res in veritate haberet, ſicut facta pictura oſtendit. Diabolus verò iratus, pictorem ab alto, vbi depinxit imaginem beatæ Mariæ Virginis, quadam die voluit præcipitare, confregitque ligna, in quibus ſtabat pictor,qui ad caſum petijt: mox imago pijſſimæ Virginis pictori manum porrexit,& eum, ne caderet, firmiter retinuit,ſicque eum à dæmone cuſtodiuit.

§. 45.

Diſcip. lib. exempl.
Gratia.

DIſcipulus lib. exemplorum B. Virginis Mariæ.Fuit quidã ſacerdos idiota nullam ſciens miſſam, niſi de beata Domina Maria, & cum de illa quotidie celebraret,& de hoc accuſaretur,prohibitus eſt ab Epiſcopo,de cætero non celebrare aliquam miſſam, qui cum eſſet in tribulatione,& egeret, beatamque Virginem inuocaret, illa ei apparens, ait: vade ad Epiſcopum, & dic ei ex parte mea, vt tibi reſtituat officium tuum; reſpõdente ſacerdote, Domina noſtra, ego pauper ſum, & deſpecta perſona,non me audiet, neque mihi patebit acceſſus ad eum,Beata Virgo adiunxit: vade,& ego viam tibi præparabo:& ille, ò Domina Virgo Maria, non credet verbis meis; reſpondit illa: dices ei pro ſigno, quòd in tali hora, & in tali loco,dum cilicium ſuum reſarciret,ego illud ex parte vna tenebam,adiuuans eum, & ſtatim credet tibi. mane ſine impedimento ſacerdos intrans ad Epiſcopum, vt Beatæ Dei Genitricis deferret nuncium, cum ille diceret: vnde credam, te ab ea miſſum? prædictum ſignum de cilicio ſubiunxit:quo audito Beatus Pontifex ſtupẽs ſimul, ac pauens reſpondit: ecce reddo tibi, vt tantum miſſam de Domina noſtra Beata Virgine Maria celebres,ac frequentes, & ora pro me ſemper.

§. 46.

Diſcipul. li. exempl.
Gratia.

DIſcipulus lib. exemplorum B. Virginis. In monaſterio quodam ſanctimonialium ante multos annos Virgo quędam degebat nomine Beatrix: erat enim corpore ſpecioſa,mente deuota, & in obſequio Dei genitricis feruentiſſima: quoties illa ſpirituales orationes, cum ſine veniam ſecretius offerre potuit,pro maximis delicijs reputauit: facta verò cuſtrix, hæc egit tanto deuotius, quanto liberius: quam clericus quidam videns, & cõcupiſcens,precari cœpit;illa,verba ſpernente luxuriæ, iſtoq; tanto importunius inſtante, ſerpens antiquus eam vehementer incendit, vt pectus eius flammam amoris ferre non poſſet. accedens verò ad altare Beatæ Mariæ Virginis, quæ ibi patrona erat,ſic ait: Domina,quanto deuotius potui,tibi ſeruiui, ecce, claues tibi reſigno, tentationes carnales diutius ſuſtinere nõ valeo: poſitis ſuper altare clauibus, clam ſecuta eſt clericum; quam cum miſer ille corrupiſſet, poſt dies paucos eam abiecit: illa, cum non haberet, vnde viueret, & ad clauſtrum redire erubeſceret, facta eſt meretrix: in quo vitio,cum publicè annos plurimos tranſegiſſet, die quadam in habitu ſæculari, ad portam venit monaſterij, quæ cum dixiſſet portariæ: noſti Beatricem, quondam monaſterij huius cuſtricem, reſpondit optime:eſt enim domina proba,& ſancta, & ſine querela, ab infantia vſq; in hunc diem in hoc monaſterio conuerſata; illa verba iſta notans,ſed non conſiderans, dum abire vellet, mater miſericordiæ in effigie mulieris ei apparens ait: ego per quindecim annos abſentiæ tuæ,officium tuum ſuppleui; reuertere autem in domũ tuam,& pœnitentiam age,quia nullus hominum nouit exceſſum tuum: in forma ſiquidem, & habitu illius, Dei genitrix vices egerat cuſtodiæ, quæ mox regreſſa, quandiu vixit,gratias egit Mariæ Virgini, & per confeſſionem, circa ſe geſta manifeſtauit confeſſori ſuo.

Petrus

§. 47.

Petr. Cluniacenſis.

Gratia.

PEtrus Cluniacenſis, vir ſua ætate, inſignis doctrinæ, & pietatis in lib. 2. de miracnlis, cap. 30. morem tradit Romanorum fuiſſe, feſtum Aſſumptionis Matris Domini inter vniuerſas anni feſtiuitates præcipuo honore colere. Vnde inter plura deuoti animi ſui erga præexcelſam Virginem ſigna, cereos maximos faciunt, & eos ante paratos, vigilia feſtiuitatis, ad nominatam Eccleſiam ſanctæ Mariæ Maioris deferunt, atque veſpertina hora, vel circa accẽdunt, pondus tamen eorum æqua lance penſatum domi retinent, vt ſequenti die, ſolemni miſſa peracta, eos rurſus penſantes, quantum de quantitate eorum ignis abſumpſerit, iudicante ſtatera, cognoſcere valeant. Cumque eos die ſequẽti domum retulerint, & ponderauerint, deprehendunt, idem eſſe pondus, atque prius fuit; quod miraculum in ipſa Romana Vrbe, templo præclaro, & non ſemel, ſed annuo recurſu fieri ſolitum expendit hic bonus Pater: oſtendit Deus hoc ſigno, nihil eorum perire, quod in Virginis cultum, & honorem expenditur, ſed id eſt Deo gratum, & acceptum.

§. 48.

Sylua. Razzius. Herc. Vincemal.

Gratia.

SYluanus Razzius monachus Camalduleñ, cuius opus ex Italo Latinum fecit Hercules Vincemala de miraculis Virginis Mariæ lib. 2. c. 15. Vir nobiliſſimus, cuius vxor in Virginis fidem, & clientelam ſeſe dederat, cum nullos haberet libros, Deum ſuppliciter obteſtatus eſt, vt prolis dulcia præmia noſſe ſibi liceret: voti compos, filium ad Chriſtianam diſciplinam, & pios mores erudiuit. Iam infans eſſe deſierat, cum ab alijs pueris floribus, & roſis ſerta contexi videt, idem ipſe facere, illiſque cum magna pietate Virginei cuiuſdã ſimulachri frontem exornare, neque vllum vnquam diem intermittere. Natu grandiorem parentes matrimonij vinculis impedire cupiebant; at ipſe, qui Deo, eiuſque matri, virginitatem ſuam, intactam (quod aiunt.) integramque ſeruaturum ſe voto promiſerat, in cœnobium migrauit eorũ, qui ſanctum Brunonem ſequuntur authorem, vbi quotidie magis, magiſque proficiens, firmiora in dies ſanctitatis fundamenta iaciebat. Quòd verò neq; in illam vitæ rationem conueniens eſſet, neque flores, & roſas hyems dura progigneret, inſtitutum coronandæ Virginis intermitti oportuit; aliud tamen pro re, ac tempore, conſilio ſui moderatoris, remedium iniuit; qui (vt alij ſcribunt) tacente Syluano, huic, adhuc nouitio, quod roſæ in promptu non eſſent, paranti receſſum; deſperantique Virginis caput à ſe redimiri iam poſſe, ſaluti fuit, monens, vt pro roſis, quinquagenas ſalutationes offeret Angelicas, ac denis quibuſque Dominicã ſubijceret precationem: eam coronam Deiparæ fore gratiorem: paret, obtemperatque nouitius, manendi iam certus, & florum vice, ex Chriſti oratione, & Angeli Gabrielis alloquio, roſea, floridaque ſerta virgineo capiti quotidie componebat: progrediente cum ipſo tempore huius religioſi virtute, factus eſt cuiuſdam illius familiæ Præfectus, ac Rector. Pro muneris autem neceſſitate commiſſi, faciẽdum iter aliquando fuit, eundumque peregre ſatis. Ex obliuione tamen, obruentibus animum curis, piam illam quinquagies, vt multi centies, vt Syluanus ſcribit, ſalutãdæ Virginis conſuetudinem, diem vnum intermiſit, cumque in vaſtam ſyluam ingreſſus, ſuæ memor incuriæ, ad ſalutandam de more Virginem, à ſocijs diſiunctus ſeceſſiſſet, repente latro erupit à latebris, qui precanti monacho manibus iniectis, equũ, reſque omnes ademit, vitam etiam hauſturus, niſi Virginis miſericordia imminens periculum depuliſſet. Iam latro telum intenderat, vt inermem occideret, cum puer formoſus interuenit, qui ex monachi ore prodeuntes centum roſas collegit, ex quibus contextam coronam cum ſuo capiti impoſuiſſet, in cælum reuolauit. Id vbi latro animaduertit, & homicida nefarius, ad Præfecti ſe pedes abiecit, & ijs, quæ puer ille cæleſtis egiſſet, ſingillatim expoſitis, veniamque poſtulauit: quin & excurſor ipſe eidem ſe & inſtituto, & cœnobio libenter addixit, & reliquum vitæ partem cum ſanctitate traduxit. Hæc ita Syluanus Vincemala Mediolanẽſi cauſidico interprete: quin in huius libri procemio ingens ſe animi lucrum reportaſſe ſcribit ex peregrinatione Lauretana. ſed ſi Dominicanis quibuſdam Roſarij ſcriptoribus

Vincemal.

ribus credimus, non vnus tantùm latro fuit, ſed multi, & maiores facinoris, & miraculi teſtes. Neque Carthuſiano huic Priori manus illata, ademptumue aliquid, procul venientem, quod eſt credibilius, explorarunt, ſecedentem à ſocijs, obſeruarũt, vbi precari genibus inflexis cœpiſſet, formoſiſſimam adſtitiſſe matronam, quæ ex monachi pſallentis ore, tot albas roſas educeret, quot ille ſalutationes recitaret Angelicas, candidam ex denis quamque, rubicunda vna ſequēte, quæ Dominicæ precationis index eſſet. Ex vtriſque ab illa pulcherrima Virginem coronam eſſe contextam: vbi capite impoſuiſſet, ſubito eſſe delapſã. Latrones viſo exterritos ad Priorem ſupplices adijſſe, de Virgine illa percontantibus, nihil ſe ſcire dixiſſe. Tum à latronibus expoſitam ex ordine viſionis hiſtoriam, infudiſſeque in omnium animis, Deiparam fuiſſe cæleſtem, quæ ſuum viatorem defendere voluiſſet. Illo ex tempore Roſarium latronibus cordi eſſe cepiſſet, rapere, & occidere deſijſſe. Hanc eſſe ſuſpicor antiquã hiſtoriam minimè falſam, ſed vetuſtate ſemeſam, vt ſcriptorum diſcrepantia demonſtrat, fierique poteſt, vt hoc factum, & antiqua nimis rei veriſimilis pictura Roſario nomen dederit, quòd in Benedicti nouum familia narum Diuus Dominicus, (vt diximus) adoptauit.

§. 49.

Sur. in vita S. Rober. primum Abb.

Gratia.

Surius in vita ſancti Roberti primi Abbatis Moliſmenſis, & Ciſtercienſis. Moliſmenſis ædes à Roberto ædificata, Mariæ Virginis auſpicijs, cuius patrona erat, multis, magniſque prodigijs in dies clareſcebat. Ex quibus pauca quædam ad lectoris vtilitatem, iucunditatemque narrabimus.

Delectat enim vtile dulci miſcere, neq; tamen Horatiana nobis puncta ſunt tanti. Mulier quædam obnoxia comitiali morbo, graui inſuper inopia premebatur. Huic in mentem venit, Moliſmenſe templum adire, quod poſt Roberti obitum, multo, quàm antea, nobilius, & celebrius fama miraculorum, frequentiaque reddiderat. Igitur duobus filiolis adhibitis, altero lactente, altero paulò grandiore, ſeſe dedit itineri. Sole autem inclinante, ad quoddam peruenit cœnobium, cuius monachi peregrinantes fœminas, vel quomodolibet adeuntes, ex ipſis monaſterij finibus repellebant, quòd ea eſſet à conditore lata lex, caſtitatis amatore. Ita mulier, iuſſa recedere, in deſerto nemore pernoctauit: ibi diuina prouidente manu ignem langueſcentem à ſopitis cineribus, quos offenderat, excitauit; cuius opportunitate, cæli, ac tenebrarum tulit iniurias. Intempeſta nocte, ecce ibi lupus interuenit, viſo pia mater, fronti crucis ſalutiferæ ſignum imprimit, ſeque, & ſuos filios Deo, beatiſsimæ Virgini, ſanctoque Roberto ſollicita religione commendat: paulò poſt, infeſto illo morbo corripitur, qui & ſenſum eripit, & corpus ad terram affligit, ex quo à multis caducus appellatur; qua velut captata occaſione, lupus rapto minore puerulo, ſeſe fugæ mandauit, vbi remiſſo morbo mulier, quaſi à morte reuocata, ſurrexit, infantem puerum, quem ſuo ſtringebat amplexu, requiſiuit, puero grandiore, qui vnus reſtabat, caſum nunciante, in maximos luctus incidit, atque inter plorandum, has voces iterabat: redde mihi depoſitum, Maria benigniſsima, tu quoque reſtitue Pater Moliſmenſis. hæc ſubinde vociferanti, bellua ſuæ feritatis oblita, puerum, ſanum, ſaluumque reſtituit, inque puerili, puſioniſque dorſo, dentium lupinorum impreſſa ſigna, miraculum, miraculique fidem ampliarunt.

Gratia.

Altera mulier, negotiorum cauſa, foras egreſſa, puerum reliquit, in cunis dormientem; cumque ſubito caſu domus arderet, nullaque ſuccurrentium remedia proficerent, diligentiam incendio ſuperante, mater reuerſa, flammæque teſtis omnia comburentis, hæc gemens iterabat: eſto clypeus à facie ignis deuorantis, Domina Moliſmenſis: aduolat tandem ad incunabula, parens vterque, difficili aditu vel ipſos deflagrati infantuli cineres loco magni muneris habituros. Res mira, ſed Mariam Deiparam appellantibus conſuetam, repertus infans, flammis arridens, & conis in cinerem redactis, in ſolum puerulum flamma non ſæuit.

Gratia.

Tertia narrãda hiſtoria eſt, & lector ſalubriter oblectandus. Niuernienſis Domina, potẽs in primis, nobiliſq; matrona, monile perdiderat, gemmis, vnionibuſq; diſtinctũ

quod

quod tamen diligentiſsimè perquiſitum inuenire non poterat. Cum verò admonitu illorum, quæ in Moliſmenſi ſuo templo Deipara factitarat, in beatiſſimæ Dei matris, & Roberti fundatoris honorem cereũ accendiſſet, precioſum, illud monile reperit, ſeque gratam beneficentiſsimæ Virgini, continuò præſtitit, quæ & hominum fida custos eſſet, & rerum. Ecce B. Virgo pia adeo, vt neſcias, an magis commendandam, quod in minimis ſubueniat, quã quod in arduis, & grauioribus opituletur.

§. 50.

Sylua Razzi de mirac. B. Virg.

Gratia.

SYluanus Razzius de miraculis B. Virginis lib. 1. miraculo. 12. frater Moreus Olyſiponenſis in ſuo chronico 3. par. lib. 5. cap. 3. & ſeq. & Petrus Galetinus protonotarius Apoſtolicus de vita ſancti Didaci. Didacus ille ſapiens, & ſanctus idiota, quem in cælitum numerum Sixtus, hoc nomine, quintus retulit, vnus fuit ex claris Deiparæ amantibus, cuius in peruigilijs, ſabathiſque omnibus, panis, & aquæ ieiunium tolerauit & lampadis oleo (quæ lampas in Virginis ara lucebat) quoſcunq; vnxiſſet, ſanabat ægrotos. Hyſpali in mulierem incidit vociferantem; nam furnus, vbi ſe eius quidam filius abſconderat, à piſtore prudenter incenſus, non poterat non filio eſſe funeſtus. Itaque mulier dolore inſana, vocibus, & querelis omnia complebat. Didacus mulieris miſertus, ei mandat, vti curriculo ad primarium templum eat, ſeque ante Dei genitricis imaginem, cui erat Antiquæ cognomen, gemebunda proſternat, fore, vt qua benignitate eſt, filio incenſis lignis oppreſſe ſubueniat: paret bona mulier, præſcriptaque perficit, ſicque Dei admiranda, venerandaq. genitrix filium mulieris extrhaxit illæſum. Peruulgato tanto miraculo, creuit in Deiparam amor ciuitatis, & illi imagini, cui nomen erat antiquæ, præcipuus honor eſt habitus; vbi poſtea multa ſunt patrata miracula, nobilitandæque imaginis in Vrbe tam celebri, Didacus fuit, aut ex primis, aut primus interpres. Cuius ex Baticanis ad Calycos eſt propagata religio per Rodericum Caſtrenſem Hyſpalis Antiſtitem, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem, qui Collegij ſocietatis Ieſu, quod Monfortij inſigne conſtituit, templum ipſum noſtræ omnium Dominæ Antiquæ titulo, & aduocatione decorauit.

Nõ tacebo, ait Bonifacius de miraculis B. Virginis, quod cuidã euenit, mirabile quidem, memoratuque digniſsimum. Didici ex litteris, quas ad Patrem Prouincialem Montemaiorem Pater Didacus Garſias, qui illo erat tempore Monfortienſis Collegij Rector miſit, quem ego teſtem plurimi facio. Hiſtoriam nos alibi Latinã fecimus, verbaque ipſa repetimus. Quidã ex noſtris domeſticis, cum deciſis negotijs, quorum cauſa erat à ſuo Rectore miſſus, domum rediret; in altum flumen deuenit, quod ſine lintre tranſmitti non ſolet, Sylin accolæ vocant. Cumque cymbę gubernator abeſſet, ratus noſter hic, famulo adiuuante, qui comites omnes erant itineris, cymbam ſe commodè eſſe recturum, fluuio ſeſe non magis cautè, quam animosè commiſit, ſed vbi ad medium ventum eſt amnem, vbi aquarum impetus vehementior erat, frater, & famulus, licet validè remum impellerent, tamen vortice aquarum inſtabilem cymbam rapiente, victi, ſuperatique ceſſerunt, fratris noſtri comes nauigatione deſperata, ſeſe proiecit in flumen, beneq; vertit, quandoquidem paulo poſt fœliciter enatauit: noſter, ne, quod extremum videbatur eſſe remediũ, nimis cito tentaret, in lintre remanſit, quæ præceps ferebatur. Enimuerò, cum ſe altæ cuidam decliuitati, quam efficit vnda; præcipitans, duabus in imum gurgitem lanceis, vicinum videret eſſe, & aquæ cadentis horrendo ſtrepitu aures ipſæ obſurdeſcerent, periculo attonitus, ſe cruce ſignat; & clara voce pronunciat: Adſis mihi Virgo Maria, cui Antiquæ cognomen. Ita videlicet Dei matrem appellauit, quam ſciebat noſtri Collegij Monfortienſis eſſe patronam; & templum in eius eſſe tutela ex fundatoris voluntate, cum antiquæ vſitato, tum Hyſpali, tum alijs in locis cognomento. Etenim Cardinalis Rodericus à Caſtro Deiparam ſanctiſsimam præcipua quadam religione veneratus eſt. Semper igitur in grauiſsimo vitæ diſcrimine fratri noſtro bono artifici opitulatus eſt Chriſtus, matre Virgine deprecante. Nam per ſalutem illam, aquarum cymba illæſo vectore deſcendit, nec in ſcopulos impegit, qui & multi, & aſperi aquam ex alto labentem reſilire cogebant, & ſpumoſos flu-

d 3 ctus

ctus reſiſtendo frangebant, & cum longo iam ſpatio temporis fluuium vbique torrentem linter errabunda ſulcaret, quáſſata & fatiſcens in imo ſundo ſubſedit. Frater non ignarus omnium, quibus erat perfunctus, illud grauiſſimum eſſe periculum, Virginem, communem aduocatam inuocare non deſinit, alteraque manu ſtrenuè natantis muli frenum premens, altera remum nando, atque adnitendo, ad exoptatam ripam euaſit incolumis, non ſine ſtupore multorum, qui à terra, ipſi, quem iuuare non poterant, miſerati, fauſta, & fœlicia precabantur, & ancipitem noſtri artificis inter vndas viam, Deo, cui nihil eſt arduum, commendabant. Virginis adauxit res tanta illis in terris pietatem; cuius ſe fama dilatauit. Quis enim non miraretur, in tam longa iactatione (nam paſſuum ſex millia per aquas emenſa) noſtrum ſanum, & valentem ſuis eſſe fratribus reſtitutum? Ita Dei ſanctiſsima genitrix igni in puero, aqua in noſtro viro mirandæ fuit ſoſpitatis effectrix.

§. 51.

Aug. Mann. in hiſt. rer. memorabi lũ in Ec l. Dei, geſtarũ cap. 4

Gratia.

AVguſtinus Mannus in hiſtoria rerũ memorabilium, in Eccleſia Dei, geſtarum cap. 74. In quodam Romanæ prouinciæ oppido, multi ex ciuibus odio ſe proſequebantur, inimicitiarum gratia. inter cæteros autem erat ibi quidam nomine Horatius, qui multorum ſibi odia concitauerat, præſertim, cum quibuſdã factioſis, & ab oppido proſcriptis grauiſsimas gerebat inimicitias, nil aliud illis quærentibus, quàm eius fundere ſanguinem. Habebat hic fratrem, qui appellabatur Mutius, vir bonus, & pacis amator, qui cum religioſo viro ordinis Cappuccinorũ, qui eo tẽpore in oppido concionabatur, multa erat conſuetudine coniunctus. Hic ſæpe concionatori referebat, quot moleſtias, & diſpendia, & pericula propter fratrem ſuũ pateretur: concionator autem conſolabatur eum, & hortabatur, vt ſub tutelam, & patrocinium B. Virginis Mariæ confugeret, quæ ſemper & omnes, qui ad eius auxilium ſe conferunt, protegit, & valida defenſione tuetur; & contra hoſtes virtutem præbet, quod innumerabilibus experientijs omni tempore probatum eſt; docebatque illum, vt hanc cælorum Reginam diligeret, vigilaret ad fores eius; & ad aures oraret, vt inueniret ſalutem, & gratiam, & conſueſceret ſępius in die hoc modo compellare illam: ſub tuum præſidium confugimus ſancta Dei genitrix, noſtras deprecationes ne deſpicias in neceſsitatibus; ſed à periculis cunctis libera nos ſemper Virgo glorioſa, & benedicta.

Quæ quidem omnia ſi facere non recuſaſſet, certo futurũ eſſe, (dicebat ille) vt re ipſa adiutricem manum experiretur, & videret, quam ſit verum Ipſam eſſe gratia plenam, aut, cum opus fuerit, & lapſos erigat, & labentes ſuſtentet, ne cadant, omneſque eius patrocinium ſentiant, qui eã diligunt, & eius commemorationem celebrant. Secutus eſt iuuenis conſilium admonentis, & quanto maiore poterat cordis ardore orabat, & ſæpius in die antiphonam: *Sub tuum præſidium confugimus.* ingeminabat.

Contigit autem, vt prima quadrageſimæ hebdomada hoſtes ſupradicti, qui Horatium, & propter Horatium, Mutium etiam perſequebantur. facerent cuniculos igniuomos ſubterraneos ſubtus Horatij, & Mutij domum, vt ex illis ignis erumpens, domum, & habitatores euerteret. Sed Virgo, miſericordiæ ſuæ memor, deuotum Mutij animum reſpiciens, ab imminenti ruina Mutium & domum ſuam eripuit. Nã inſidiator ignis, totam domum ſubuerſurus, modicam tantum cuiuſdam parietis partem nocturno tempore diſiecit, ita vt aliqui tantum lapides, & calcis fragmenta dum caderent, iuxta cubicula peruenerint, vbi viri, & mulieres, & tota domus familia dormiebat; vt appareret, quantam ignis ruinam afferre potuiſſet, ſi prohibitus deſuper non fuiſſet, & vt inimica fraus appareret, ſed non noceret. Cum autem craſtina fulſiſſet hora, trepidi omnes ad Eccleſiam acceſſerunt, ideſt, ad agendas gratias. Mutius autem confeſtim ad cõcionatorem feſtinans, narrauit illi, quanta feciſſet Virgo beata pro ſua, ſuæque domus incolumitate. Quamobrem concionator iterum hortatus eſt illum, vt in deuotione beatæ Virginis totus eſſe; antiphonam illam ſæpius in die frequentans: ita enim futurum eſſe, vt inimici eius præualere nulla ratione poſſent contra illum; qui tam fortem haberet patronam, & terribilem, vt caſtrorum aciem ordinatam.

Pauci

Digitized by Google

Pauci dies pertranſierant, quando Mutius forte fortuna venerat iuxta quendam lecum, ibique ſubſtiterat, vt ferream fiſtulam concinnaret, cui iam rotam extraxerat; oculos autem conuertens, conſpicit fratris ſui inimicos amaro animo aduerſus ipſum properantes, & pedes velociter cõuertentes ad effundendum ſanguinẽ eius; conſpirauerant enim, vt eum trucidarent; quos, vt vidit, vt fugeret manus eorum, ingreſſus eſt in nauiculam, quam iuxta litus paratam inuenit; dum autem remis eam impelleret, ſupradictam orationem: *Sub tuum præſidium confugimus*, coram beata Virgine, dicere non ceſſaba; hoſtes autem in littore ſtantes, contra fugientem, plumbeas glãdeas à ferrea fiſtula, ignis vi emiſſas iaculabantur; percuſſit plumbeus globus peram, quã Mutius geſtabat, ſenſit ille ictum, ſed quoniam plumbi laminam habebat in pera, ex qua globulos facere ſolebat, ictus non penetrauit. Ipſe autem cõfidentius in oratione perſeuerans, commendabat ſuam beatæ Virgini ſalutem, & antiphonam ingeminabat: orabat ipſe: ignea tela contra ipſum contorquebant illi, ipſe pulſabat cælum, illi feriebant viſcera eius. Mirabile dictu, ignei globuli crebris ictibus pallium, ſagum, & ſubuculæ manicas vbique perforauerant, & tamen carnem eius tangere, aut aliquo modo lædere non potuerant. Interim ipſe remis cymbam propellens, ab oculis inimicorum longius receſſit, & elapſus eſt; beata Virgine protegente, quoniam bona, quoniam pia, quoniam in ſæculum gratiæ, & miſericordiæ eius.

§. 52.

Idem auth. cap 79.

Gratia.

IDem author eodem lib. cap. *79*. In Hiſpania in Cantabriæ Regno, in quadã Ciuitate, erat templum inſigni Virgini Mariæ Matri Ieſu Chriſti dedicatum, in quo ipſa gratiarum diuinarum indeficiens fons innumerabiles gratias in vſum mortalium profundebat. Eſt in dicta Eccleſia elegantiſſima beatæ Virginis imago, anaglyphticum opus, ornata omni lapide pretioſo, habens argenteas in pedibus crepidas pretioſiſſimas: erat autem in regionibus illis vir quidam ſatis probus, & erga beatam Virginem deuotus; qui in paupertate conſtitutus, & nihil habens in bonis; filios, filiaſque ſuas, & reliquam domus ſuæ familiam præ paupertate alere non poterat.

Conſueuerat hic frequenter ante prædictam imaginem orare, & omni ſtudio ſeipſum, & familiam ſuam ſanctiſsimæ Virgini in cælis regnanti, commendare; oſtẽdebatque ei, quæ miſericordiæ mater eſt, quantæ eſſent familiæ ſuæ neceſsitates, quantæ eſſent ipſius Virginis gratiæ, quibus plena ſemper fuit, ſemperq. erit. Contigit autem quodam tempore, vt graui neceſsitate premeretur, ita vt Familiola ſua pœnè fame periret. Cum autem non haberet, ad quem confugeret, confugit ad eam, quæ eſt adiutrix inopum, & refugiũ pauperum. Venit igitur in dictã Eccleſiã, & genuaflectens ante dictam imaginem, fidenti animo, humili oratione, cæleſtem Reginam obſecrauit, vt miſericordes oculos ad ipſum conuerteret, & miſereretur familiæ ſuæ, in extrema inopia conſtitutæ; neque pateretur, aut fame omnes mori, aut filias ſuas neceſsitate compulſas, corporis pudicitiã quæſtui exponere; eodemque tempore honoris, & animæ iacturam facere. Cum ſicut oraſſet, videt, ecce, imaginem illam alterum extendere pedem, & crepidam argenteam proijcere in terram ante faciem ipſius, geſtibuſque blandis inuitare eum, vt argentum acciperet, venderet, & de pretio eſurientem familiam ſuſtentaret. Accepit ille magnificum munus libens, & gratias agens, profectus eſt ad aurificem, vt venderet eam; ſed artifex certo credens, hominem illum argenteam crepidam ſacrilega manu ſuffuratum fuiſſe, rem ad iudicem detulit, cuius mandato captus pauper, & in carcerem coniectus, & interrogatus, cum innocentiam ſuam probare non poſſet, condemnatus eſt, vt, more latronum, vitam ſuſpendio terminaret. Cumq; duceretur ad carnificinam, & per viam, vbi B. Virginis manebat Eccleſia, in qua crepidam furatus credebatur, lachrymans, rogauit milites ducentes illum, vt ſaltem permitterent ei, vt in hac hora mortis ſuæ, ingrediens Eccleſiam; oraret aliquantulum ante Virginis imaginem, quod cum ei conceſſum fuiſſet, ante imaginem proſtratus, & lachrymis rigans pauimentum, hæc orauit, audiente turba: ò Dei Mater, ecce, vt vides, ducor ad mortem

tem opprobrio plenam propter amorem erga me tuum, propter amorem erga te meum: dum enim te ſperans, & te diligens, neceſsitates meas tibi notas facio, & tu mei miſerans, mihi compatiens, denudaſti pedem tuum, vt meam tegeres nuditatem. en morior, & quod largita es ad vitam, operatur ad mortem; ſed nunc, Virgo potentiſsima, accingẽ te, & defende me, oſtẽde tuam potentiam, & meam innocẽtiam, eripe animam meam de manu anguſtiæ, quoniã circumdederunt me dolores mortis, & non eſt, qui adiuuet, tibi derelictus eſt pauper, miſero tu eris adiutrix, ne ergo confundas me ab expectatione mea.

Dum hæc miſerabilis vir in conſpectu aſtantis turbæ loqueretur, ecce iterũ imago illa Virginis alterum pedem ad tradẽdam alteram argenteam crepidam, exporrexit, quæ cecidit ante pauperem virum, vt oblato ſecundo munere, primum confirmaretur, & ex noua, & euidenti beneficentia pauperis hominis omnibus appareret innocentia: Sed populus qui conuenerat, & viderat prodigium magnum, incœpit acclamare, vt liberaretur, & à militibus ad Gubernatorẽ deductus, liberatus fuit. Ciuitatis verò illius communitas hæc audiens, & admirans, quod factum fuerat, nubiles pauperis filias dotauit, & nuptui tradidit, certumque prouentum pauperi conſtituit, vt reliquam familiam alere poſſet, & viueret. Verum ipſe tam excellentis gratiæ memor, omnibus diebus vitæ ſuæ propter B. Virginis amorem illi Eccleſiæ deſeruire voluit. Referebat hæc ſacerdos Hiſpanus, ob probitatem ſuam fide dignus, qui aſſerebat, ſe miraculum vidiſſe: erat enim ex illa ciuitate oriundus, vbi miraculum factum eſt.

§. 53.

Idem. Gratia.

IDem eodem libro cap. 80. Quædam mulier ſatis formoſa, vitam meretriciã in Vrbe viuebat, quæ, cum ſingulis diebus peccare non vereretur, ſabbati tamen diẽ propter beatæ Virginis amorem nunquã ſe violaturam fornicando propoſuerat, quod cum diu inuiolabiliter obſeruaſſet, & multis procaciter ſollicitantibus ſemper conſtantius reſtitiſſet, beata Virgo miſericordiæ mater, inter media mulieris peccata illius, qualemcunque animi deuotionem non contempſit, ſed illi odium peccandi à Deo impetrauit. Vnde mulier, vt nec ſabbato, nec aliquo die peccare poſſet, monaſterium Conuerſarum meretricium ingredi deliberauit, & cum dotem, quę monaſterio dari ab ingredientibus conſueuerat, nõ haberet, ingreſſum retardabat. Interim ingreditur ad eam vir natione Anglus, qui cum illam rogaret, vt libidini eius obſequeretur, & eſſet ſabbati dies; negauit illa, ſe vnquam die illa peccaturam; immo ſe, vt nullo tempore Deũ offenderet, conſtituiſſe religioſam vitam in monaſterio Conuerſarum acturam, ſed plurimum triſtari, id ſe quamprimum facere non poſſe, cum ſatis dotis non haberet. Quod cum ille audiuiſſet, quanquam libidine feruens, pietate motus, mulieris animum laudans, ſpopondit, ſeſe quicquid ei deeſſet, libenter daturum; ſi propoſitũ adimplere vellet. Accepit illa viri fidem, & obtinens ab eo auros quotquot habebat neceſſarios, religionis habitũ, & profeſsionem ſuſcepit anno milleſimo ſexcẽteſimo primo in menſe Iunij.

Mirum eſt, quantum peccatoribus ſuffragantur aliquæ deuotiones in Virginis honorem factæ.

§. 54.

Idem auth. eod. lib. cap. 89

IDem eodem lib. c. 89. refert Ex Turſel. lib. 3. hiſtor. cap. 18. hæc, quæ ſequuntur. Non eſt, qui ſe abſcondat à calore gratiarum Virginis huius: vndique enim fluunt, ita vt nec barbari ipſi B. Virginis opis expertes fuerint. Corcutus Turcarum prætor (Baſſam ipſi vocant) anno 1552. Conſtantinopoli cum eſſet, ex graui, occultoque pectoris apoſtemate, ad extremum venerat vitæ diſcrimen: apud eum ſeruitutem ſeruiebat quidam Chriſtianus, vir bonus, ac pius, qui Domini periculum ſuæ libertatis occaſionem ratus, prætorem adit moribundum, & de beatæ Mariæ Lauretanæ mirabili vi in morbis cuiuſque generis depellendis edoctum, bonæ impiet ſpei. Igitur haud ægrè eum impulit, vt ſecum Lauretanam Virginem inuocaret, vouens, ſi morbum depuliſſet, ſe in eius gratiam illi ſeruo libertatem daturũ. Nec ſeruus Dominum, nec Maria pium ſeruum fefellit, protinus dirupto apoſtemate, prætor ſanatur, & extitit ab eo quoque fides. Extemplo ſeruum illũ libertate donatum cum litteris, ac muneribus Lauretum ad Vir-

Gratia.

Virginẽ deſtinat, munera fuerunt mantile egregio opere, ingentes cerei, argenti vis non parua, arcus, & pharetra præclara, cum ſagittis, non tam pretio, quàm donorum nouitate, donantiſq. admiratione grata, & accepta. Erat illa tempeſtate Laureti Præſes, Gaſpar Doctus Venetus: is cæteris donis ſuper aram poſitis, arcum, pharetramq. ſuſpendi in ſacroſanctæ Cellæ veſtibulo iuſſit, rei ad poſteros monumẽtum: attulerat is, quæ dixi, Baſſæ libertus, miraculi teſtimonium, chirographum patroni ſui; quod Gaſpar ex Arabico in Vernaculam linguam conuerſum, ad poſteritatis memoriam aſſeruari voluit: id autem Latinè verſum erat huiuſmodi: [Quod bonũ, fortunatumq. nobis eſſe velit magnus, ac miſericors mundi Dominus. Cum mihi ipſi diuinitus quiddam euenerit, ego Corcut Baſſa, ne meo deſim officio, tantæq. rei monumentum aliquod poſteris extet, rem omnem ordine ponam: ortum erat atrox apoſtema nobis in pectore, iamque haud dubium imminebat exitium, cum deſperata à medicis ſalute, meus me ſeruus adijt, & ſanè fidenter: ſi mihi libertatem polliceris, (inquit) Dei mei matrem exorabo, vt priſtinam tibi reſtituat valetudinem. Itaque ego confeſtim, accerſito tabellione, libertatem ei repromiſi, ſi ipſe promiſſa præſtaret: extemplo ſeruus poſitis humi genibus, & quædam ſuper ſe ſigna ducens manu, rogitat, vt ſemet verbo præeuntem ſequar: inde ipſe præire his verbis cœpit: Ego Beatæ Mariæ Lauretanæ opem imploro: monenti obſecutus, triduo poſt, Deo fauente, conualui, & ſeruo in libertatẽ vindicato, hoc chirographum dedi cum votiuis donis, quæ meæ obſeruantiæ, gratique animi monumenta ſint, Beatæ Mariæ præpotentis Dei, qui nos ſaluos velit.]

§. 55.

Ferdinan. à Caſtell. Ordin. Præd.

Gratia.

FErdinandus à Caſtello Ordinis Prædicatorum in hiſtoria generali S. Dominici, & Ordinis eius part. 1. lib. 2. cap. 72. Aegidius quidam, natione Luſitanus, natus eſt ex parente nobili, qui erat Conſiliarius Regis Don Sancij, & Gubernator Colimbriæ: huius viri vitæ progreſſus extitit per omnia ſingularis. dum enim adhuc adoleſcens eſſet, diligentia ſua factus clericus, tres obtinuit Canonicatus, ſed non vt clericus, qui in ſortem Domini ſe dedit, viuebat; ſuſcepit enim vitæ genus ab omni honeſtate, & virtute alienum, ita vt omnium oculos præ turpitudine offenderet: quicquid autem ex prouentibus eius comparabat, totum in illis rebus conſumebat, quæ diuitibus, otioſiſque adoleſcentibus amabiles eſſe ſolent, quando proprijs affectibus, & immoderatis paſſionibus trahuntur. Interim tamen logicæ, philoſophiæ, & medicinæ operam dedit, in qua tanta attentione, & animi curioſitate ſe habebat, quanta habere poteſt anima inquieta, ſicut anima eius erat. Huiuſmodi autem curioſitas diſcendi, fuit ſibi multorum malorum occaſio: quapropter è Luſitania diſcedẽs, ad famoſiſſimam Pariſiorum Academiam proficiſci decreuit. Dæmon hanc occaſionem accepit, vt iuuenem hunc funditus perderet, perſuaſitq. ei, vt necromantiæ artem addiſceret, quæ eo tempore (ſicut ferebatur) Toleti in obſcura quadam, & ſecreta ſpelunca docebatur. Cumq. animo ſuo magna euolueret, arbitraretrq. hac via poſſe ſe conſequi multa, quæ animo ſuo arriderent, dæmon, qui huiuſmodi phantaſias ſuggerebat, apparuit ei in via in ſimilitudinem viatoris, & poſt multos ſermones, tanta ei familiaritate coniunctus eſt, vt iuuenis non timuerit ei enarrare animi ſui cogitationes, ſeq. proficiſci Pariſios, vt egregius medicus euaderet: quæ cum audiuiſſet dæmon, aliam ſcientiam, inquit, tibi proficuam, atque perutilem indicabo, quam ſi didiceris, futurum eſt, vt animos omnium ad te diligendum conuertas; atque etiam opes, ac facultates aliorum acquiras, & indulgere voluptatibus poſſis, quotquot mundus habet. Cum enim iuuenis ſis, atque nobilis, nunc tempus eſt, vt vitæ genus ſuſcipias periucundum, ex quo gloriam, & honorem in mundo recipias, id quod medicinæ operam dando, & curis ægrotorum incumbens, conſequi non poteris. Idq; eo libentius facere debes, quò ſi ſcientiam, de qua tibi loquor, didiceris, non ſolùm habebis, quod à me tibi dictum eſt, ſed arcana medicinæ admiranda intelliges: hæc autem eſt necromantia, quæ, præterquam quòd maiorem fructum affert, facilius etiam addiſcitur. Iuuenis ea, quæ à ſimulato comite dicebantur, multa animi ſui voluptate audiuit, tanquam ille, qui cum

minus

Digitized by Google

minus cogitaret, viſus eſt ſibi ipſi vltrò offerri, quod tantopere deſiderabat. Igitur ambo iter arripuerunt, vt ad eum locum perucnirent, vbi illa ars docebatur. Cumq. Toleto appropinquarent, obuiam habuerunt miniſtros quoſdam, hominum ſpecie ex inferno profectos, qui expectabant eos, à quibus benignè, & læto vultu excepti ſunt, multis amicitiæ ſignificationibus. Deinde ſecreta ſollicitudine, iuuenem ad antrum quoddam perduxerunt, vbi facultas hæc diabolica docebatur, in quam cum ingreſſi fuiſſent, audiuit iuuenis, quas conditiones obſeruare deberent, quicunque admitterentur ad magna illa arcana perdiſcenda: prima autem erat, vt relicta lege diuina, ſubijcerentur penitus imperio, & dominio docentis dæmonis, qui ſcientiæ illius ordinarius erat magiſter. Secunda autem erat, vt fidem denegarent, & baptiſma. Tertia, vt chyrographum ſcriberet atramento ſanguinis ſui, in quo dæmoni ſe inſeruiturum polliceretur. Iuuenis, qui nihil cogitabat, niſi quod volebat, & duce ſenſu res agebat, factus fuerat ſuorum affectuum, & voluptatum infælix mancipium, propter infanda vitia ſua à Deo derelictus, & datus in reprobum ſenſum, conſenſit omnibus, quæ dicebantur: ſcripſit proprio ſanguine chyrographum, ſeq. in poteſtatem dæmonis dedit. ſed Deus, qui ex terra fœculenta nouit extrahere theſauros, in perditiſſimo iuuene oſtendit miſericordias ſuas; ne corripiens eum, vt vltionem exercens, in media peccatorum colluuie, ſicut contra alios ex ſocijs eius fecerat, quos dum relinqueret, morti tradidit, ſed mores eius ſuſtinuit vſque ad præfinitum tempus: exactis illis annis, iterum cogitauit Pariſios proficiſci, vt ibi Doctoratus lauream ſuſciperet in facultate medicinæ, quod poſtea, relicta diabolica ſchola, executus eſt. Contigit autem, vt medicinæ, & necromantiæ arte functus, breui temporis ſpatio famoſus euaderet, viuebatq. interim ſecundū cordis ſui concupiſcentias. Cumq. hoc modo in hac miſeria perſeueraret, Deus de Cælo proſpexit, & ſicut motis eſt eius, miſericordia motus, ex inextricabilibus laqueis eum eruere voluit, res autem hoc modo geſta eſt. Quadam die, cum ſolus domi ſuæ in bibliotheca ſua permaneret, apparuit ei fortiſſimus eques, & ferox, aſpectuq. terribilis, qui ſuper equum ferum ſedens, lanceam, quam in manu geſtabat, contra eum conuertit, vt eum percuteret; terribiliq. voce inſurrexit in eum, dicens: muta ſceleſte, muta ſceleſte mores. hoc viſo ſpectro, Aegidius obriguit, & perterrefactus eſt. ſed, vt qui erat infixus in vitiorum profundo, & ebrius in iniquitatibus ſuis, proprijſq. inuolutus peccatis, paulo poſt ab animo eius timor ille diſceſsit, non conſiderans, quid terribilis illa admonitio portenderet: quouſque tribus diebus præteritis, eodem loco, & modo apparuit ei tremendus ille eques, qui ſibi prius apparuerat magis indignatus, quàm prius, qui furore plenus, eadem verba profatus eſt, ſceleſte, muta ſceleſte ſtatum tuum, muta vitam tuam: cui Aegidius territus, erraui, inquit, tibi, Domine, non obtemperans, cum me prius admonuiſſes: nunc faciam, quod iubes: tunc eques illa lancea pectus eius percuſſit, non vt feriret, & occideret, ſed vt ſanaret, & vitam daret: illius enim ictus virtus peruenit ad cor eius, tantaque virtute, eum commutauit, vt amplius non eſſet, qui fuerat, deindeq. eques amplius non apparuit. Iuuenis nullam moram traxit, vt reſponderet ſupremæ vocationi, & quamquam tūc quartana febre laboraret, Luſitaniam verſus profectus eſt, vt in aliqua religione ſe conſtitueret, vbi peccatorum ſuorum pœnitentiam agere poſſet. Cum autem vlteriorem Heſperiam perambulaſſet, veſpere peruenit Palentiam: forte fortuna audiuit in hac Ciuitate fabricari Monaſterium Fratribus noui Ordinis Prædicatorum. quapropter, propter famam ſanctitatis, quæ de illis Patribus vbique percrebuerat, priuſquam vlterius progrederetur, Patres illos viſitare decreuit, quos, occupatos, & fractos laboribus ædificationis inuenit: videnſq. illos portare lateres, & calcem, ligna, & ferramenta pro fabrica conſtruenda, ac ſi mercede conducti eſſent, ordinem illum adamauit; perſuaſus præcipuè tantæ humilitatis exemplo: ſequenti die allocutus eſt Monaſterij Priorem, cui etiam peccata ſua confeſſus eſt: petijtq. ab eis, vt religionis habitum ſibi impertirent; qui magna promptitudine ab illis Patribus ſibi conceſſus eſt, remiſitq. famulos ſuos in Luſitaniam, ſcribens ad patrem ſuum epiſtolam, certioremq. eum faciens deliberationis ſuæ, permanſit

manſit in eo monaſterio totum annum nouitiatus ſui, fuitq. mirificus profectus, qui miſerante Deo, ab illo in morum diſciplina factus eſt; nam religionis auſteritas maximè tunc temporis in eo loco florebat.

Omnes enim laborabant manibus diu, noctuque; alij in audiendis confeſſionibus, alij in verbo Dei diſſeminando, omnesq. orationibus, alijsq. ſpiritualibus exercitijs operam dabant: non comedebant præterquàm panem, atque herbarum ferculum, abſque aliquo condimento: nihilominus tamen iuuenis tantam corporis ſanitatem obtinuit, & corde ita erat alacer, ac ſi omnibus mundi voluptatibus, atque delicijs potitus fuiſſet. A principio autem, cum in vita delicata enutritus fuiſſet, & omnium rerum opulentia, magnas difficultates, & tentationes ſuſtinuit, quas ipſe confeſſario ſuo reuelauit, & conſolationem ſuſcepit, ſemper Dominum rogãs, vt ei vires præberet, vt prouinciam ſuſceptam ad finem adducere poſſet. Erat ipſe natura ſua hilaris, & ſociabilis, multumq. diligebat ioca, & nugas, quæ, ſicut ſemper cordibus magnam ſpiritus ariditatem impertiunt, ita, vt plurimum animis ſunt ruinarum cauſa, quorum alimentum in vita ſpirituali eſt, deuotio in Deum, receſſus à mundo, ſilentium, ſolitudo, cum oratione meditatio: ſine quibus ſpiritus deuotionem maiorem nõ habebunt, quàm habeat aridum lignum. Adiuuit ille fragilitatem ſuam iterum promittens, ſe facturum, quod prius ſpoponderat, accedensq. animum ad certamen, vt prauam naturam virtuti ſubderet. Quapropter, fauore diuino, tantam concupiſcentiarum, à quibus impugnabatur, moderationem obtinuit, pacemq. cordis, & ſpiritus quietem adeptus eſt, vt nihil magis eum delectaret, quàm ſilentium, ſolitudo, clauſura, & quicquid denique prius naturæ eius aduerſabatur, ad tantamq. perfectionem peruenit, vt Frater Vmbertus Generalis totius Ordinis Miniſter, qui multo tempore cum illo cohabitauerat, aſſereret, ex ore Aegidij verbum inordinatum exire, ſe nũquam audiuiſſe; ſemper enim colloquebatur, vt afflictam alicuius animam conſolaretur, aut, vt magnalia Dei enarraret, aut profunda humilitate taceret: & quamquam eſſet excellentiſſimus medicus, non tamen ægritudinibus ſuis remedia ſibi componebat, ſed in omnibus obtempetabat illi, qui ſui curam gerebat, quamquam animaduerteret aliquando, parum eſſe ſibi vtilia, quæ iniungebantur.

Quocirca magis, magisq. de die in diem proficiendo, progrediebatur, & in ſanctis exercitijs perſeuerabat: addebat orationi orationem, humilitati humilitatem, ſilentium ſilentio, & pœnitentiam pœnitentiæ, nullæ rei parcens, quæ rigida, & auſtera eſſet, ferream catenam circa carnes gerebat, quæ vſque hodie in monaſterio, vbi ſepultus eſt, in teſtimonium virtutis eius, conſeruatur. Cæterum extremo dolore conficiebatur propter chyrographum illud, in quo ſeipſum diabolo deuouerat in illa ſpelunca, in qua exitialem artem didicerat. Quapropter ſe fletibus macerabat, & meditabatur, qua ratione ex diaboli manibus apocam ſuã, ſuo ſanguine ſcriptam, eripere poſſet. Millies orabat, & ſuſpirijs anhelantibus petebat à Deo, vt concederet ſibi petitionem cordis ſui. Contulit ſe ad orandam Virginẽ Beatam, terribilem diabolo, afflictorumque conſolatricem, prouoluebat ſeſe ad pedes eius, pronunciabat lamenta pœnitentiæ, & flens ante ipſam, rogabat enixè, vt intercederet apud omnipotentẽ Filium, cui parent omnia, cui genuflectuntur Inferorum genua, & nutu perterrefacit tartara, pro apoca recuperanda; ne forſan mortis tempore apocam illam ſuperbus dæmon contra ipſum produceret.

Quadam die in loco quodam monaſterij ſui, vbi erat cappella quædam, ab ea parte, in qua Campanarum funes pendebant, deuotiſſimè orabat, cum nequitiæ princeps mugiens, & vlulans, & formidabili ſonitu aerem verberans, viſibiliter apparet illi, & nefandis verbis, & ignominiæ plenis eum compellans, vocat ipſum, proditorem, mendacem, apoſtatam, & perfidum, & fœdifragum, & ſecreta documenta, quibus eum inſtruxerat, & gloriæ opinionem, quam per illa apud homines acquiſierat, improperat, & voluptuoſam vitam, & delicijs plenam, quam illi procurauerat, obijcit, conqueriturque, ſe ad reſtituendum, quod ſuum eſt, cogi, deinde minas intentat ingentes, & maledicens eum, euanuit; & ſtatim apoca illa per aerem volitare viſa eſt, decidereq. in terram, quam cum arripuiſſet, coram Deo, & B. Vir-

Digitized by Google

Virgine prouolutus, partim propter memoriam commiſſi ſceleris dolens, partim propter ereptam ex manibus dæmonis apocam, alacer, & præ gaudio plorans, gratias ingentes optimo Deo, & ſanctiſſimæ Virgini agit de recepto beneficio, quoniam eripuiſſet eum de inimicis eius, & de manu omnium, qui oderunt eum.

Vt hinc appareat, quàm deteſtabile ſit per maleficas artes quærere ab inimico dæmone, omnium malorum auctore, prouenire ſibi bona, & recedere à Deo ſuo, à quo ſolo omne datum optimum, & omne donum perfectum cum magna plenitudine in mortales deſcendit.

§. 56.

Hieronym. Taxius fa. mil. Præd.

Gratia.

Hieronymus Taxius ex familia Prædicatorum, Theologiæ Magiſter in lib. de Roſario. Zamorenſis quidam iuuenis, & genere, & doctrina clarus, & ſacræ Scripturæ intelligens, cum Dominicanos Patres de Sacro Beatæ Dei parentis Roſario magnifica prædicantes audiſſet, ex initiatis vnus eſſe voluit, & in ſodalium adlectus numerum, almæ matri precationes ex ſancto illo funiculo quotidianas, ſtataſq; perſoluit. Anno autem Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo, in Italiam nauigans, captus eſt à Prædonibus, Algeriũq. perductus, Aenobarbo archipyratæ triennio ſeruiuit: quo tempore Roſarij conſueti neque memoriam depoſuit, neque vſum intermiſit: nam captiuus, & ſeruus, operisq. diſtentus, eandem in recitando, quam ſolutus & liber, diligentiam adhibuit; haud ignarus non modò ad animi ſalutem, ſed ad corporis etiam libertatem, illud iter eſſe directum. Nam ſuorum tenuitatis, & indigentiæ conſcius, de pecuniaria redemptione diffidebat, maximè cum Rex ille barbarus, pro libertate immane pretium exigeret, cui ſoluendo fortunæ paternæ non eſſent. Igitur humanis opibus deſperatis, Virgineum numen implorat, liberationemq. à communi Chriſtianorum parente depoſcit, non tam vitæ ſuauioris deſiderio, quàm veræ ſalutis ſtudio. Metuebat enim, ne vel minis, vel promiſſis Chriſtianam fidem euitare cogeretur, adeò vt ſeruitutis intolerandos labores parui duceret pro illo dolore, quem ex ſui animi ſtatu capiebat: nam, vt ſcitè Tullius, aliud eſt laborare, aliud dolere. Cum onera ferebat, agros colebat, humi cubabat, vigilabat, ac vix ſaturandæ fami cibaria fragmenta ſuppeditabant, tum ſe laborare arbitrabatur, ac corpore tantum defatigari: cum vero inter Mahometanos, & Chriſtiani nominis hoſtes acerrimos ſe verſari meminerat, & fidei cauſam lædi poſſe videbat, ſempiternæq. ſalutis imminere diſcrimen apud animum cogitabat, tum dolor intimus cor adoleſcentis exedebat. Quamobrem ſuorum Chriſtianorum deſiderabat terras, & quò liberius filio, matriq. ſeruiret, ac periclitandæ religionis metum deponeret, ex perfida Africa ad fidelem Europæ partem, Hiſpaniam redire cupiebat. Itaque conſilio cum quodam altero captiuo, quem diligebat, communicato, & in eandem adducto ſententiam, de fuga conſentiunt, compedes diſſecant, ac ſe in viam illam dare decernunt, qua ad nouæ Numidæ vrbem itur, quæ, Bagia, hodie dicitur, Neptuniq. aras, vocauit antiquitas: nullus panis, nulla cibaria, quod deuium, tortuoſumq. iter faciendum fuit, vt ſe perſequentes fallere poſſent, herbis famem, ſitim aqua pellebant, latitare luce, nec ſe loco mouere, in tenebris ambulare, ac progredi, & ad Regna Chriſtiana curſu contendere. Rex barbarus interea fremere; vias omnes obſidendas curare, miſſis mille curſoribus perſequi fugientes: ſed nihil eſt tamen effectum, ſuos viatores Virgine defendente. Quin & eiuſdem ope, ac præſidio, quam frequenter appellabant, prælatis manu Roſarijs, duos nauigabiles fluuios nando tranſmiſerunt. Ventum eſt denique ad Vrbem, quæ Bagia, vt diximus, vulgari nomine compellatur, quæ à noſtris illa tenebatur ætate. Ibi à fuga trepida, & ſollicita, maximiſque laboribus itineris recreati, quid inter Chriſtianos, & Mahometanos intereſſet, intelligunt, req. ipſa condiſcunt, ſeq. ex Maurorum ſeruitute ereptos, Roſarij beneficio, teſtificari multorum animos ſalutaris illius precationis, quæ piacularibus globulis efficitur, religioſè compleuerunt; ipſeq. adoleſcens Zamoræ natus, (vt diximus) in laudem benemeritæ Virginis opus exornauit, quod Hieronymo Taxio facti huius hiſtorico, & alijs eiuſdem familiæ viris perdoctis recitauit. Geſta hæc tanta res eſt anno trigeſimoquarto, ſupra ſexqui milleſimum.

§. 57.

Ediner. Anglus in vita S. Anſel.

Gratia.

EDinerus Anglus in vita ſancti Anſelmi, cuius domeſticus fuit ipſe Edinerus lib. 2. Vuilhelmo Angliæ Regi iniquiſſima cum Diuo Anſelmo diſcordia fuit: hoc, pro Eccleſia, propugnanre, illo, Eccleſiæ iura violante. Quare Anſelmo pacis cauſa ex Angliæ finibus excedendum fuit: ita tamen, vt diſcedens, iniurioſo Regi benè precaretur, ipſeque princeps cæteroquin ſuperbus, atq; impius, abeuntis Anſelmi ſalutationem extremam libenter acciperet, ſeque & à ſancto viro, cui erat inimicus, manu ſignari, & ſuis rebus benedici non grauaretur. In Gallia, & in Italia, quas duas in exilio prouincias peragrauit, pro eo, ac meritus erat, & à principibus, & à Romano Pontifice tractabatur. Cumque illo ipſo tempore Rogerius Apuliæ regulus vrbem Capuam obſideret, Anſelmi fama permotus, ſanctum Archiepiſcopum ad ſe precibus accerſiuit. Fecit, quod rogabatur, Anſelmus homo leniſſimus, & valde officioſus, multoſque dies Rogerij nō modo hoſpes fuit, ſed cōſiliarius etiam, & ſalubris adhortator. Sacra quædam ædicula deſerta, & infrequens Anſelmo, & ſocijs à Rogerio datur, vbi remotus à turba, & tumultu perſtrepentis exercitus quietus habitauit. Aderat Edinerus, qui hæc litteris mandauit, teſtis oculatus: quadam nocte ſocijs, miniſtriſque dormientibus, Anſelmum, vel neceſsitas cogit exire, vel voluntas inuitauit liberioris cæli ſuſpectu, qui mentem ad alta conuertit, lentoque pede, ne ſuos excitaret, perrexit ad oſtium; cumque egreſſus, foſſæ profundæ immemor, ad deſtinatum locum properarer, in baratrhum decidit, altiſsimamque voraginem, in ipſaque ruina ſanctiſsimam Deiparam, quam amabat, & ſcriptis ornarat, contentione maxima vocis appellauit. Contubernales accurrunt, adeſt ipſe, quem dixi, indiuiduus comes, Edinerus, Anſelmum accenſis luminibus in depreſſam altitudinem demerſum vident. Omnes animus præ horrore, & ſtupore defecit. Id Anſelmus animaduertens, nihil ſe mali accepiſſe clamat, bonoque eſſe amicos animo iubet. Hac voce recreati deſcendunt, qua parte ad præcipitium aliquis ſe aditus oſtendebat, ſuorumque manibus ſanctus præſul, valens, & ſanus extrahitur. Iniurias Anſelmo illatas Rex impius Vuilhelmus non tulit impunè: cum enim venationi intentus, feras captaret auidus, ſagitta in corde percutitur, quæ eum, nulla interpoſita mora, necauit, repentinæ, ac diræ mortis accepto hoc nuncio, acerbiſsime fleuit. Anſelmus, Dauidis exemplo, qui ſui vexatoris Abſalonis miſerabilem interitum triſtiſsime deplorauit.

§. 58.

Niceph. Calix. hiſt. lib. 15. c. 25. & 26.

Gratia.

NIcephorus Calixtus hiſt. lib. 15. c. 25. & 26. Conſtantinopolitana ſuburbia, pratorum, & florum viriditate peramœna fuerunt, illa pr æſertim, quæ ad auream Vrbis portam reſpectabant: ab ſpecie Camporum ita fortaſſe dictam, qui ſe porta illa egreſsis offerebant. Augebat voluptatem fons vberrimus, qui locum varijs arboribus, & platanis præcipuè conſitum irrigabat: ſed iniuria temporis fontē terra aggeſta concluſit, & aquæ meatus ita obturauit, vt ſalutaris vndæ nihil prorſus afflueret. Tantum in vnda humo venę latentis veſtigium apparebat; quin & ipſa arborum denſitas fontis aditum obſcurauit. Hæc loca cum Græcus ille Leo, qui ſapientis eſt cognomen adeptus, animi relaxandi gratia ſolus, ac tacitus peragraret, in hominem incidit, oculis captum, ac viæ prorſus ignarum. Huic ſe itineris ducem Leo præber, homo comis, & planè miſericors; confecto viæ aliquanto ſpatio cœcus ſitire ſe dicit, ac miſerè defatigari, Leonemque rogat, vt vel vmbram quærat, deſiderari leuamentum, ſitiſque ſolatium. Leo ſyluam, nemuſque perluſtrar, fontem ſollicitè quærit, humoriſque indicia ſecutus, laticem præueſtigat, vbi nihil inuenit, ad cœcum, quem ſub arboris vmbra reliquerat, mœſtus redit, ac triſtis. Hic cælitus audita vox eſt, aquam in propinquo eſſe conteſtans. Quare fontem denuò vir bonus Leo officioſus inquitit. Quominus inueniat, arborum oppoſitus, & cœni profundioris interiecta moles obſiſtit: deſperantem vox iterum audita confirmat. Leo Imperator denſum iſtum, & vmbroſum locum ingreſſus, turbidam aquam haurito: ea ægri hominis ſitim recreato, cœnoſum dein limen in manus ſumito, cœci cœcos oculos inungas, facito: quæ vero ipſa ſim propediem

e

diem cognoſces, & loci iſtius, & ampliam poſſeſſor imperij, quin & ædem mihi ibidem conſecrabis, in qua verſer, immorer, habitem, & me inuocantibus poſtulata concedam. Nihil eſt enim, quod meæ poteſtati queat obſiſtere, velit, nolit, ceſſatus eſt dæmon, & morbus ſuapte natura inſanabilis, me volente, curabitur. Leo, verborum omnium memor, cœnum eduxit, aquam hauſit, vtrumque reportat ad cæcum, parum, aut nihil de remedio laborãtem. Nam prope iacebat exanimis, & morti valde vicinus, adeo ſitis ſpiritum hauſerat, aut mentem ſæua confunderat, & cum faucibus aridis aridam infudiſſet, & oculos luto illiniſſet, depulſa cæcitas eſt, & vita reſtituta, quam pęnè videbatur amiſiſſe. Non multo poſt Leo & pius, & ſapiens ex Virginis prędictione ad imperiale faſtigiũ euectus, tanti huius miraculi loco repurgato, fontis venam aperuit, atque inibi templum prægrande conſtruxit, cuius ea forma, deſcriptioque fuit, vt media operis pars è terra emineret, tantumdē ſub terra lateret, quadranguli figuram moles tota cõformabat; latitudinem longitudo vincebat. Fabrica luminoſa fuit, fonſque ipſe in medio templo, intromiſſa per crebra ſpecularia luce, mirabiliter effulgebat. Tholus in alta, & rotunda teſtitudine ſublimis pendebat, cuius tanta erat, tum claritas, tum pulchritudo, vt fulguranti cælo ſimilis eſſe videretur. Gradus etiam quoſdam archirectandos Leo curauit Auguſtus, per quos deſcenderetur ad fontem; ex quibus alij quadrati erant, alij ſemicirculi figuram referebant. Additi ſunt marmorei cancelli, quibus homines ſiuè aſcendũt, ſiue deſcendũt, niterentur. Fons ipſe aquæ perennis perlucidæ, atq; ita frigidæ, vt geliditas nunquã offenderet, appoſita phyala cõcaua, per quã aqua fundebatur more canalis, aderat labrum aquantibus oportunum. Habita etiam ratio, eſt illius limi ſalutaris, cuniculuſque ſub terram actus, in omnem ædem pertinebat. Patebant ſuperni duo caua foramina, vnde luſtrale lutum vaſculo in modum coclearis concauo, ad multorum medicinam trahebatur: aquę mira temperies, vt diximus, & admiranda communitas; talis enim cuique erat, qualem quiſque voluiſſet, vt, Nicephoro teſte, decantatum illud manna imitari videretur. res quaſuis aduerſas, atque contrarias hæc aqua curabat: nam morboſa frigida radice fons hic frigidus depellebat. Igitur Conſtantinopolis Deiparam ſalutis effectricem ad hunc fontem veniens, agnoſcebat, & ſyloeam paludem, ſe habere gloriabatur. Ex ædibus autem ſacris, quas Leo Auguſtus erexit, hæc tenet principatum: huic ſplendori proxime acceſſit, quàm ad eiuſdem Mariæ Virginis laudem idem Leo huius nominis primus excitauit, vt in ea Deiparæ veſtem reponeret, Hieroſolymis allatam, quam innumerabilia ſigna cælitus decorarunt; de cuius veſtis inuentione pulchram Nicephorus narrat hiſtoriam. habet eandem Metaphraſtes; numerat hæc ędificia Procopius, & virginalem Leonis cum fonte baſilicam cæteris omnibus anteponit. Fœlix hic Leo fuiſſet omninò, ſi Zenonem, Imperij peſtē, non generum adoptaſſet, de quo tamen quiddam narrat Sophronius, quòd ad hiſtoriam facit Virginalem. Eripuerat cuidã matronæ filiam hæreticus Zeno libidini ſatiandæ, quæ in diuæ Matris templum aſsiduè veniebat; & cum lachrymis Dei genitricem illis verbis obſecrabat: vindica me de Zenone Imperatore, qui mihi filiam meam rapuit, filiæ pudorem. Cum ergo in Deiparæ ſacram ædem ſæpe veniret, & has eaſdem preces iteraret, Virgo virginum illi ſe per viſum demonſtrauit: de vltione, inquiens, quam efflagitas, laboraui, ſed eius fuit impedimento manus: erat enim Zeno miſericors, & eleemoſynas multas erogabat; ſed quę diſtulit ſupplicium Deo, & hominibus ab improbiſsimo Imperatore factas, non tulit iniurias, quas pęnis luit, & luet ſempiternis.

Idem. Metaphraſt. Procopius.

Sophron.

Idem.

§. 59.

SOphronius Hieroſolymitanus Epiſcopus in Concilium Nicænum ſecundũ Act. 4. hanc agnoſcit hiſtoriam, Damaſ. de imaginibus, menologia oriẽtalis Eccleſię occidentalis martyrologia. Agyptiaca illa Maria, cuius in vulgus cognomen eſt notũ, plurimos annos libidini, impudicitiæq; ſeruiuit, rebuſq; vſa venereis, turpitudini fræna laxauit: ſed qui ad Magdalenam reſpexit, huius etiam miſertus eſt Deus; quo adiutore, peregrinationem ad ſacram Solymorũ vrbem ſuſcepit, quã toto ex orbe Chri-

Sophr Epiſ. Hieroſol in conc. Nicæ. 2. Act. 4.

Gratia.

Chriſtiani propter noſtri liberatoris, ac vindicis mortem, crucem, & ſepulturam, pijs, & votis, & itineribus frequentabant. Ibat quidem impudica meretrix ſcortandi animo, ac ſeſe multis in Vrbe celeberrima peruulgandi; Dei tamen infinita bonitas meliora, ſalubrioraque prouidit: adita iam Hieroſolyma, cum in religioſiſſimum Chriſtianorum illud templum vellet intrare, viroſque lenocinijs captos, auro, argentoque, & virtutum theſauro longe preciſiore priuatura, perſpiceret, pedem fruſtra tẽtat inferre: nãm ingredi conantem vis quędam diuina repulit, iterum, ac ſæpius intrare cupientem eadem illa virtus diuina retardauit; cumque à templi valuis, ac foribus diuinitus ſe cerneret prohiberi, ac ſecũ tacitè cauſam inueſtigaret, libidinoſę, obſcenæque vitæ infamia ſeſe primo oculis mentis oſtendit, & colluuio flagitiorũ, quorum ſibi conſcia, ſe agnoſcere, & vitæ ſuperioris errata longo interuallo lamentari cœpit. Ergo ad Deiparæ imaginem, quæ in templum ingreſſuris prima patebat, oculos, & vultum prima ſuſtulit, & in hunc modum flens, atque eiulans cum Chriſti matre colloquitur, cuius memoriam ſancta illa effigies excitabat. Domina Virgo, quæ immortalem Deum corpore mundiſſime, & anima omnis maculæ experte genuiſti, adiuua me deſertam, & ſolam, nihilque habentem adiumenti: & quando ille idem, quem immaculata peperiſti, vt eos, qui peccant, vocaret ad pœnitentiam, venit in mundum, tu mihi dexteram porrige, ex his vitæ ſordibus, cœnoque impuriſſimo emergere cupienti. Deinde pollicita eſt, omnibus mundi illecebris, quæ ſunt inuitatrices voluptatum, pro nihilo habitis, vitæ curſum ſe eſſe directuram, & mores corruptiſſimos mutaturam; tantum in templum illud auguſtum introire, & Dei offenſi gratiam reconciliare liceret. Virgine deprecante, poſt preces emiſſas, & vota, licuit ſalutiferi ligni, & Chriſti in eo mortis ſanctiſsimæ, atque beneficentiſsimæ renouare memoriam: permiſſum eſt, vt religioſis laudibus, & præconijs noſtræ redemptionis myſteria proſequeretur. Conceditur, cæleſtibus animum explere delicijs, & clementiſſimæ matris opem experta, etiam atque etiam ſe illi commendabat, & eius, ad voti ſolutionem pium patrocinium implorabat. Inde digreſſa, tantum abfuit, vt vitæ prioris errata repeteret, relaberetur vitiis conſuetis, mundi ſuauitates regustaret, Aegyptique ollas in Aegypto natas, atque educata requireret, vt corporis immemor, in ſolitudine vixerit, commiſſaque ſcelera incredibili aſperitate puniuerit. Pugnas verò cum malo dæmone, tum aſsiduas, tum horribiles, truces, & feras, eo ſuperabat, & vincebat alacrius, quo frequentius Virginem inuocabat. Hæc erant ſolitariæ Mariæ verba ſemper in ore: Tibi, ô ſanctitatis amatrix, quæ mihi tale immerenti, te tam humanam præbuiſti, neque ſpurcę meretricis preces repudiaſti, ſit honor, & gloria; eſto mihi ſalutis magiſtra, & rerum pręceptrix diuinarum, viam ad pœnitendum indica, neque me improbam, & perditam vllo vnquam tempore derelinque: hac quidem ſuccurrente Virgine, & ſolatia de cælo mittente, annos ſeptem, & quadraginta Maria, noua iam mulier in heremo traduxit, diabolique multiplices pugnas, Virgine, quę caſtitatis patrona eſt, adiuuante, confregit. quid enim Agyptiaca Maria, vel periculi metueret, vel mali pateretur, cuius intemerata Virgo, vt nubes oppoſita, nimios ſolis defendebat ardores? quamque, velut ignita columna, eadem ipſa Virgo integerrima in vtriuſq; tenebris illuſtrabat? hanc enim noctem, quę ſolis abſentia terras opacat, Dei mater, ſi vult, illuminat, & ab animo caliginem, obſcuritatemque depellit; & quidem illis omnibus, qui in cœno libidinis, & flagitioſæ vitę ſordibus aliquando volutati, ad caſtitatem aſpirant, & corporis, animique munditiem expetunt, expetitam aſſequuntur. Præclarum, & illuſtre exemplum noſtra hęc dedit Aegyptia, habentque grauiſſimi pellicatus rei ad cuius regulam, normamque ſuæ vitæ correctę iam, & commutatę rationem, modumque conforment. Huius exemplo complures meretrices ad meliorem frugẽ conuerſę, arduum vitę genus arripuerunt, huiuſmodi pœnitentibus Conſtantinopoli monaſterium Iuſtinianus Imp. inſtituit.

§. 60.

Robertus Richius, & Robertus Baconius in vita S. Edmũdi, multa quoq; Edmundi, Vincentius in ſuo ſpec. lib. 32. cap.

Rober. Richius, & Rober. Bacon. in vita ſancti Edmundi

Edmun.Vincent. in ſuo ſpeculo lib. 31.c.67.

Gratia.

c.67. & deinceps philoſophiæ interpres,& Doctor Edmundus contra, atque illi faciebant, qui in eodem dicendi curriculo verſabantur, ſacro intereſſe quotidie, & horarias preces, quas, canonicas dicimus recitare conſueuit, ſuiſque diſcipulis, vt idem facerent,perſuaſit: quo autem commodius id exequi poſſet, ſacellum in honorem Beatiſſimæ Virginis, quam impenſe amabat, pulchrè adornauit, Theologiæ ſtudia pertractans, cuius ei erat periucunda cognitio, imaginem glorioſæ Deiparæ eburneam ante oculos habebat, cuius in ambitu, atque orbe noſtræ per Chriſtum libertatis myſteria efformata, & picta fulgebant: in eam intuens, cum ipſa lectione orationem,diuinarumq. rerum meditationem coniungebat, neque ad intelligendum modo, ſed etiam ad agendum vno, atque eodem tempore ſe ipſe comparabat, precationem illam,quæ incipit: *O intemerata*; in Mariæ Virginis, ſanctiq. Ioannis Euangeliſtæ memoriam diebus ſingulis vſurpabat: ſed, cum aliquando ſtudiorum impetu abreptus, quotidianæ huius precationis eſſet oblitus, nocte inſequenti D. Ioannes ſe illi demonſtrauit, manumque iuſſit explicare, quam iam erat ferula percuſſurus, vt à ludimagiſtris fieri ſolet, ſiquando diſcipuli imprudenter egerunt. mox tamen placatus, dexteram traxit Apoſtolus, quam ad vulnus infligendum quaſi commotus extenderat, amiceq. monuit, ne vnquam Virgini Matri, ſibique acceptas preces illas omitteret. Singulis diebus Edmundus Chriſtum Crucifixum verbis illis: *Adoramus te Chriſte*, ſalutabat: Pontificias ſimul preces ad omnes horas, ſanctiq. Spiritus, & Beatiſſimæ Virginis, atque exequiarum quotidie recitabat, pecuniolam tum collectam, cum diſcipulos liberales diſciplinas edocebat, puluere opertam in feneſtræ angulo recondebat, & terram terræ ſe dicebat adiungere: quæ tandem rapacium quorundam præda fuit. Matutinis, quæ nocte cantantur, precibus aderat, quibus abſolutis, coram Virginalis Mariæ matris ara perſiſtebat in precibus. Intra breue temporis ſpatium,Theologiæ doctoris ornatus eſt titulo: euaſit etiam concionator egregius,& præceptor admirandus,multiq. magiſtri ex eius ſchola prodierunt, ex quibus non pauci ſacerdotijs ſpretis, ijsq. præpinguibus, Edmundi oratione incenſi,monaſticam vitam elegerunt. quadam nocte, ignem in ſuo gymnaſio ardere ſomniauit, atque inde faculas ſeptem deſumi,poſtero die Edmundo,ſuperiore loco,ſacram Theologiam,vti ſolebat,exponente,Abbas quidam Ciſtercienſis aduenit,ſeptemq. ex eius auditoribus ad religioſam vitam profitendam eduxit,id quod Edmundo iucundiſſimum accidit,cui auditorum numero,& frequentiæ ob religionem deceſſio, dolori non fuit. quadam alia nocte ad lucernam lectitanti ſomnus obrepſit,muſq. introgreſſus, lumen extinxit: experrectus, vt ſe vidit luce priuatum, dulciſſimum Dei matris nomen appellauit, quo inuocato, lumen eſt cælitus reſtitutum. ob Epiſcopale munus ſanctiſsimè obitum, in multorum odium incurrerat,nempe quibus ſuorum flagitiorum tenebras, noctemq. ſectantibus cum cælo claro, ac lucido conuenire non poterat: horum inſolentiam tam moderate tulit, vt diceret; ſi vel vtrumque mihi brachium mutilent, vel oculos eruant, nihilo tamen minus, habebo clariores, ſunt enim illi quàm robuſtiſsimi, quos Mariæ matris lacte ſcimus eſſe nutritos.

§. 61.

EX annal.Frãciſci Bencij in hiſtoria Vatalien. Auſtriacæ prouinciæ eiuſdem verbis. Excurrit vnus ſub Epiphaniorũ feſtum in oppidũ troparchæ cuiuſdã excellẽti pietate,qui olim educatus inter conuictores Viennę,vxorẽ hic habebat ſterilem, nec ſatis firmam in fide,cum veſceretur cibis illicitis: perſuadet mulieri noſter, vt, ſi liberos velit,habeat hunc ſaltem honorem B.Virgini,vt à carnibus ſabatho abſtineat; diuinam illi opem ſub tanto patrocinio affuturam:fidei reſpondit euentus.vno partu geminos, marem, & fœminam enixa,& agnoſcens diuinum beneficiũ vterque coniux aureæ caſulæ,calicisq. donum miro artificio,Deiparæ,quæ colitur in noſtro templo,ex voto dedit. hæc ille de muliere, cui profuit dici abſtinentia ſeptimi, non quidem Iudaico ritu,ſed eccleſiaſtica propter Virginem pietate. Sabathum quidem, vel ethnicis celebre fuiſſe iam diximus, quo die Seneca ſcribit, lucernas incendi ſolere,ſed quæ, olim ſuperſtitio fuit, religio eſſe cœpit. poſteaquam ſabathinas ferias in

Ex ann.Franciſci Benc.in hiſt.miſs.Vatal. Auſtr. prouinciæ.

Gratia.

Seneca li.14 epiſt.15.

in honorem Beatiſſimæ ſempiternæ Virginis Eccleſia frequentauit, quibus fidei lumen huic matronæ, quæ vacillabat in fide, videtur reluxiſſe.

§. 62.

Surius de vitis Sanctorum Aprilis

Gratia.

SVrius de vitis Sanctorum Aprilis. Quinque, & viginti annos Albertus in ſua Cella permanſit, ex quibus viginti duos ſine pane traduxit, herbis, radicibusq. contentus: viginti, quod mireris, nullum omnino potum deguſtauit. Quæ fuerit reijciendi panis occaſio, operæpretium eſt ſcire. Ex perpetuis imbribus, tanta aliquando, tamq. metuenda tempeſtas intumuit, vt in cellula Albertus, velut obſeſſus terreretur; cumque ad eum alendum, paſcendumq. continẽtibus pluuijs penetrare nemo poſſet, Alberti animus dupliciter angebatur, & quòd panis deeſſet, vitæ alimentum, & quòd rem diuinam audire non poſſet, & panem de Cælo miſſum adorare nequiret. Quamobrem, Beatiſſimam, ſempiternamq. Virginem Mariam, nocte quadam anxius, & moriens appellauit, vtq. ſibi in tantum adducto diſcrimen, ſubueniret, ſupplex, humiq. ſtratus, orauit. Dumq. fuſis animo precibus, feſſus, ac triſtis obdormijſſet, ecce per viſum adeſt benefica mater cum virginibus pulcherrimis, quas tamen Cæli Regina, & forma, & proceritate vincebat: fœminas vt vidit, humana credulitate ductus: ſi vos (inquit) præſenſiſſem, ex Monaſteriolo repuliſſem. Indignitatem, & quòd introgredi auſæ eſſent acriter obiurgantem, diuina mater interpellat: deſine fruſtra moueri: Ego ſum Dei genitrix, quam tam amanter inuocaſti, quid me igitur vis? tum ille: Succurre mater in his, quibus me vides egere. hoc audito, miſericordiæ, & benignitatis fons ex fonte Chriſto Deipara, panem in os Alberti porrexit, quo ita recreatus, refectusque eſt, vt domeſticum hunc panem, quo viuimus, nunquam deinceps requiſierit: illa etiam de ſacris non auditis, quæ animum angebat, conſolante Virgine, cura conſedit: Rei diuinæ diebus feſtis audiendæ neceſſitatem, temporibus metiendam, & caſibus tolli repentinis, qui ſi incidunt, curandum eſſe, vt vitæ ſanctitas, quoddam ſit altaris, ac miſſæ ſupplementum: Albertum mihi viuere debere, vt eius actiones, quædam eſſe ſacra videantur. Virginis & ante, & poſt hoc beneficium ſtudioſus venerator Albertus, centenis genuflexionibus diebus ſingulis vtebatur; quoties autem genua curuabat, toties ſalutationem Angelicam, vultu ad pietatem, religionemq. compoſito, proferebat.

§. 63.

S. Antonin. Archiepiſc. Florent. per h ſt.tit.17.c. ſect.27.

Gratia.

SAnctus Antoninus Archiepiſcopus Florentinus per hiſtor. tit. 17. c. ſect. 27. Circa annum à Chriſto nato, milleſimum centeſimum nonageſimum: cum Rex Aragoniæ, & Comes Sancti Aegidij, qui, Raymundus, dicebatur, moleſta diſcordia diſſentirent, nulliusque intercurrentis valeret oratio, ad pacem reducendam in Vrbe: Anitio, cuius non ſemel in hoc opere propter religioſiſſimum virginale templum facienda mentio eſt, cuidam humilis fortunæ viro (carpentarium fuiſſe Antoninus ait) non qui carpentorum artifex eſſet, ſed quia faber lignarius, voce vſus prope Hiſpania, & noſtra, cum ſeſe Deus immortalis oſtendiſſet, chartulam dedit, in qua erat effigies Beatiſſimæ Mariæ Virginis, ſedentis in throno; & chariſſimum Filium amplexantis; quæ ſolet eſſe pictura vulgaris, niſi quòd erat vtrique imagini circumſcripta rotunditas cum illis verbis: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem.* Poſtquam ſe tam admirandæ viſionis fama vulgauit, viri principes ex varijs mundi plagis, & ingens popularium numerus, in ferijs Aſſumptæ Dei matris, Anitium conuenerunt. porrò Vrbis antiſtes hominem illum, fabrili artificio viuentem, haud magna in re, ſed virtutis plenum, & fidei, (Durando nomen erat) in medium cœtum venire, & quæ vidiſſet, audiuiſſetq. iubet affari: ille de Aragonum Regis, & Comitis competitoris reducenda pace, diuinum audacter exponit, & peruulgat imperium; imaginemq. teſtem inducit, obeuntibus oram litteris illis conſignatam. auſcultant duo illi Principes diuino conſilio ad Galliam peregrinati, & pacem cælitus imperatam ſeruaturos ſe eſſe interpoſito iureiurando confirmant: pacis obſidem, virgineam illam imaginem adhibent, quam plumbeis ſigillis impreſſam, lineiſque aſſutam tunicellis, quales monachorum alberum ſcapulares eſſe ſolent, & pectori applicitam

pro ſymbolo, proq. pacis inſigni circumgeſtant. Ea vero pax tantæ ſanctitatis fuit, vt qui ita linteatus, & tali ſigillo munitus, eſſet inuentus, ei hominum cædes impunita foret, non quidem à iudice, cuius eſt vindicare facinora, ſed ab illius cognatis, & propinquis, qui eſſet interemptus. Non enim conſanguinei, non amici de vltione laborabant, ſed cælitus admonitæ pacis memores, homicidę libēter ignoſcebant. quin & illatæ ſupernæ imaginis viſo exemplo, ſcutulo animaduerſo occiſi, frater in occiſoris ruebat amplexus, eumq. hoſpitio acceptum, humaniter, & benignè tractabat; eratq. ſodalitatis Virgineæ quoddam genus, quod pacis poterat appellari.

§. 64.

Ex orat. S. Germani Patriarch. Hieroſol. apud Sim. Metap.

Gratia.

EX oratione S. Germani Patriarchæ Cōſtantinopolitani apud Simeonem Metaphraſtem. Sanctiſſimæ Deiparæ, quæ ſe aſtringebat, zonam, pretioſiſsimasq. faſcias, quibus Virgo integerrima tenerrimum Chriſti pueri corpuſculum colligauit, ac cinxit, vſque adeo venerata Græcia eſt, vt templum in vtriuſque rei honorem incredibilis cuiuſdam formoſitatis erexerit. Cuius templi dedicationem, &, vt ijdem Græci loquuntur, encænia: Germanus Bizantinus antiſtes oratione celebrauit, qua ſimul Virginis laudes proſequitur. Eam vocat Chriſti ſupremi Regis animatam Ciuitatem, Chriſtianorum ſolatium, eorum, qui vexantur, potentiſsimam adiutricem, peccantium, ſi modo pœniteant, paratiſsimum, tutiſsimumq. perfugium. quò nam (inquit idem) confugiamus, ſi nos deſeris? quid mundo fiet, ſi tu non opitularis, quæ, ſpiritus es, & vita eorum, qui in Dei Eccleſia verſantur? vt enim corpus hoc reſpiratione viuit, ita Chriſticolarum vita tuis (ò Virgo) afflatibus continetur: nullus tuæ magnitudini modus imponitur: noſtri defendendi, tutandi, contegendi, nulla te vnquam ſatietas tenet. beneficiorum infinitus eſt numerus: nemo fit ſaluus, niſi per te, nemo donum ab immortali Deo aſſequitur ſine deprecatione tua; nullus ſe à laqueis periculorum expedit, quin ipſa ſubuenias: quòd ſi patrocinium denegas, nihil eſt, quod à largitore gratiæ poſsimus expectare; tu enim à Rege, rerumq. omnium parente, & gubernatore fœcunda mater, apud eum tum fiducia, tum potentia vales, noſque damnatos à ſupplicijs liberas ſempiternis. & poſt multa erga mortalium genus beneficia commemorata, ſic idem Germanus; Quamobrem ad templum tuum alacriter, & ſtudioſè concurrimus; in quo cum ſumus, in cælo ipſo ſtare nos credimus, venerandam zonam tuam nemo fidelis aſpicit, quin animi incredibili voluptate compleatur. Negat hic diuinus orator, quenquam ad zonæ ſacræ adorationem flexis genibus ſubſediſſe, quin illa impetraret, quæ ſuppliciter poſtulaſſet; & cum ſacro illo pignore ſic idem loquitur: Diuiniſsimum cingulum, quod efficis, vt vitia fugiamus, ſequamurq. virtutes, caſtitatem lumbis, efficacitatem manibus affers. ò zona, quæ noſtræ imbecillis naturæ laſciuiam coerces, ac refrænas, & hoſtes noſtros, ſiue illi ſub aſpectum cadunt, ſiue non videntur, abſterres, & fugas: faſcias deinde ſimili oratione collaudat.

German Bizantinus.

§. 65.

Euthym monachus.

Gratia.

EVthymius monachus apud eundem Metaphraſtem de zona Beatæ Virginis, huius quoque ſanctiſsimi cinguli laudes celebrauit. quæ verò non tam oratoriè, quàm hiſtoricè narrat, tacere non debeo. Laudatur (inquit) zona, quæ annos plus nongentos illæſa, atque integra perſeuerat, cuius nequaquam infuſcatus eſt color, quæ vincit ſplendore niuem, talemq. ſe videntibus exhibet, qualis ex manu prodiuit artificis. ea ſe Cæli Regina reuera (vt credimus) cinxit, Idolorum contriuit aras, gentium delubra vaſtauit, & humani cruoris, flumenq. coercuit. Iam vero templum in ſacrorum, de quibus agimus, pignorum religioſam memoriam dedicatum idem Euthymius tam pulchrum; tamq. luminoſum fuiſſe affirmat, vt æquiparari Cælo poſſet: hæc enim ipſa ſunt verba: atque etiam ex quatuor mundi partibus, Oriente, Occidente, Aquilone, & Auſtro confluere ad hoc templum peregrinos aſſeuerat, ex omni item ordine, ſexu, & ætate agminatim conuenire prodidit. Adſunt (inquit ille) Pontifices, Reges, Principes, Magiſtratus, diuites, pauperes, immatura ætas, & piarum caterua fœminarum. In hoc ipſo templo curari paralyticos Euthymius ait, illuminari cęcos, ſanari

ſanari

ſanari ægrotos, clades auerti, maledicta refutari, falſo crimine circumuentos, patefacta veritatis luce, liberari, ac denique miraculorum quaſi perennem manare fontem. In te (inquit) mater optima, ſpem noſtram collocamus, in te viuimus, gloriamur, & ſumus. Scimus hanc noſtram ſpem ratam fore, tua hæreditas ſumus, ad te confugiſſe non pœnitebit. Hæc Euthymius vir plàne catholicus, cum illius ætatis, ac memoriæ ſapientibus, Beatiſſimę Deiparæ tribuebat; neque tamen ignorabat, ſpem noſtram in Deo primù eſſe figendam, noſtrum viuere, noſtrum gloriari in eo verti debere, qui nos redemit, ac creauit, ſed quia ad eos loquebatur, quos non latebat naturalis, & propria Filij poteſtas, & matris Mariæ gratia, & authoritas, qua apud Filium valebat, ornamenta illa in ſacroſanctam Deiparam congerere non dubitauit, quæ proximè, & ſecundùm Deum noſtra eſſet ſpes, ſalus, & vita. Horum ſapientum veſtigijs inceſſit Hermannus ille Contractus, qui in Cant. Salue Regina, illud non minus pie, quam verè concinit, Spes noſtra ſalue Regina mater miſericordię, quod carmen Diuo Bernardo pergratum Sanctus Bonauentura ducentis annis, poſtquam erat ab Hermanno compoſitum, pijs & numeris, & verſibus celebrauit; multiq. alij tota Eccleſia prædicarunt; & his quingentis annis magno conſenſu in Templis vſurparunt: quæ res Gregorium Nonum, qui Camaldulenſis familiæ fuerat, impulit; vt authoritate Pontificia hunc Contracti hymnum approbaret, & per omnes totius orbis Eccleſias cantari iuberet.

Hermannus. Paul. de Rouad. in côu. ani. Iacob. Philip. li. 13. Supplem. Chron. noſt. Coſterus & Ald.

§ 66.

Ludou. Granat. de ſym. fid. parte 2. ſect. 10.

Gratia.

Lvdouicus Granaten. de ſymbolo fidei par. 2. ſect. 10. ſacroſanctæ Mariæ Virginis charitatem, ne minima quidem aſpernantis, ac deſpicientis, Ludouico Granatenſe ſcriptore, commemorabo; qui, vtrum ſcriberet, diu, ac multum ipſe ſecum dubitauit: rei namque paruitas magnum hunc virum à ſcribendo deterrebat, vicit tamen pietas, gloriaq. Virginis, quæ non ſecus in minimis, atque in maximis eniteſcit. Vicit quoque Sanctorum exemplum, qui & in tenui ſæpe mirabiles extiterunt, & qui ſimilia litteris mandarent, habuerunt. Nam Diuus Benedictus ſuæ nutricis fictile vas fractum, & diuiſum in partes, ne mœror muliebrem animum occuparet, teſte D. Gregorio, reſtaurauit. & quidam alius, vt in eiſdem Dialogis inuenitur, lychni penſilis, quo templum illuminabatur, particulas diuulſas, diſſectaſq. coniunxit, & lampada reformauit. Nos igitur, quæ ærumnoſorum pectora refecit, dicamus alacriter, & Deiparæ in rebus arduis poteſtatem, in paruis humanitatē, indulgentiamq. laudemus. quanquam quæ naturæ vires ſuperant, in quacunque materia, parua eſſe non poſſunt. Igitur (vt ad rem veniamus) quidam Centobrigenſis incola, vel (vt nunc loquimur) Setubalenſis ex nobilium, & clarorum ordine, ac numero, cum vellet ire piſcatum, famulum arundinem expedire iuſſit, qua ad illud munus egregiè vtebatur. Cæterum mulier, dum cannam diu intermiſſam, à puluere, & ſordibus perpurgare ſtudet, extremā alteram partem, quæ acutior eſt, atque ſubtilior, figit in terra, manuq. premit ita grauiter, vt ex geniculato illo calamo, duo fruſta, digitali vtrunque magnitudine, diſtracta arundine, deſilirent. Mulitis ipſa vxor, quæ præſens erat, caſu perculſa, deq. mariti iracundia, & offenſione valde ſollicita, ad ſanctiſſimam Dei matrem confeſtim confugit, neque oblita eſt cuiuſdam ſanctæ fœminæ nutricis quondam ſuæ, quam idem Ludouicus magnificè prædicat, vitæ teſtis, & rerum, quas egerat, mirandarum, vt hiſtoriæ ſatis longæ argumentum præbeant, ſi eidem credimus Ludouico: qui cætera generatim, illud definitè, ac propriè tanto diuini amoris ſollitam incendio flagrare, vt diceret: maris iſtius, quod videmus, aqua omnis, ignem haud extingueret, qui hic inardeſcit, manuq. hæc affirmans, ſuum pectus indicabat. Igitur, bona fœmina, cum ſe magnæ in primis cunctorum matri, & ſuæ deinde nutrici, quæ, eodem Ludouico teſte, miracula nonnulla patrauerat, ex animo commendaſſet, maritus ex ipſo ædium atrio arundinem feſtinus efflagitat, ruptam, fractamq. famuli deferre parant: quid enim agant, ex foribus vociferante iam hero, & moram durius accuſante? ergo qualis erat, talem aſſumunt: lentè properant, timore retrahente, cunctabundiq. deſcendunt. mirabilis in ſua matre Deus, & in Sanctis ſuis admirandus. arundinea illa pertica, illo acumine, & in exilitate confracta, priuſquam domino

S Greg. lib. 2 dial. c. 1. lib. 1 c. 7.

Ibidem.

Gratia.

no oſtenditur, anxiè petenti diuinitus integratur, & hero perfecta redditur, auidiùs expectanti: eadem prorſus eſt forma, quæ fuerat, adeſt contortum filum albi coloris, ſectæ nexus, iſque pulchellus. Aduolarat matronæ filiolus, vt patris, quæ puerorum & leuitas, & curioſitas eſt, ſtomacho, & in familiam miſellam conuicijs intereſſet, cuius imprudentia cannam defregerat; quæ tamen ſecum præclarè actum eſſe putaret, ſi verbis verbera addita, & adiuncta non fuiſſent. Cumque arundinē integram, & quaſi ſanam vidiſſet ex vulnere, lætitiæ plenus, currit ad matrem; & his verbis gratulatur: mater, mater, mater, ſalua res eſt. Ei colaphum mater infigens, cape (inquit) mendacij, vanitatiſque mercedē: ſuccedit muliercula vna ex famulis, quæ piſcatoriæ arundini nihil deeſſe proclamat, ad quam ſic hera: & tibi cum paruulo mentiri libet, quaſi verò non te hæc duo fragmenta redarguant, quæ in manibus habeo: geminato pueri, famulæque teſtimonio, faciendum ſibi putauit matris familias amita quædam, vt rem, quæ ferebatur, oculis cerneret, manibuſque tractaret. It, redit, & quæ puer iniuſtè percuſſus, quæque famula, mendacij ſine vlla cauſa ſuſpecta, nunciaſſent, vero eſſe veriora confirmat, & virgam ex calamo calamitatis eſſe gratulatur expertem. Hæc ad viri aures iuncta venerunt, miniſtræ domeſticæ inconſiderantia fractam arundinem fuiſſe, anxiam coniugem ad Virginem confugiſſe, & antiquam nutricem, cuius erat ſanctitatis fama recens, appellaſſe, arundinis ſoliditatem naturæ eſſe non poſſe. Quare religione tactus, & arundinis miraculoſam iuncturā admiratus, aſſeruat, manus abſtinet, neque eam amplius ad piſcandū auſus eſt aſſumere: nempe, quam præpotens ille Deus quaſi manu conſignaſſet. Ipſa porrò arundinis fragmina aliquandiu penes Ludouicum Granatenſem fuerunt, ad miraculi tum fidem, tum memoriam, Chriſtianamque lætitiam. Neque cuiquam hoc incredibile videri poterit, Dei genitricis potentiam cum immenſa bonitate coniunctam, matronæ, quæ Virginem mœſta inuocauit, mores amabiles, & nutricis, quam ſimul adiutricem experiuit, ſanitatem pōderanti. Eſt inſuper Dei optimi maximi conſideranda clementia, qui ſe implorantibus, ſiue leuis, ſiue grauis eſt, & arcta neceſſitas, opitulatur, & ſuccurrit in tempore, & ſi, quod bona illa coniux timebat, leue non fuit: poſſet enim grauiter maritus offendi; & grauius in famulā ſæuire, quàm res ipſa depoſceret. Nam parua ſcintilla maximum ſæpè mouet incendium; & hæc quidem minima curæ eſſe immortali Deo, ſancti Bonifacij apud D. Gregorium exemplo monſtratur; qui puer paruulus in ſuæ domus oſtio conſiſtens, vulpem vidit irrūpentem, gallinamque vnam repetita iniuria rapientem; id enim ſæpè aliàs vulpes factitarat. Tum ſanctus puer in templum aduolat, hiſque verbis nouus hic Samuel Deum affatur immortalem. Summe Pater, & pauperum patrone ſingularis, hæc ne tibi auium rapina placeat, quas alit mater mea, ſuam indigentiam vtcunque ſuſtentans. Succurre, ſuccurre, egenorum fautor egregiè, & quam graue damnum mea parens faciat, quia non te fugit, noſtram iacturam miſerare; & cum, precatione abſoluta, ex templi foribus exiſſet, ecce tibi vulpes illa regreditur, gallinamque reſtituit, quam ore premebat, & dentibus; vulpemque ad pueri pedes corruentem vita defecit, vt ſanctus ille puſio, mali ſublata cauſa, ſollicitus eſſe deſineret. Quis igitur ſupremi illius dominatoris noſtri Dei lenitatem non agnoſcat in ſuos, præſertim ſimplices, ac doli prorſus expertes? quem cæli non modo timent, verum etiam tremunt; cuius nutum orbis vniuerſus obſeruat, his pueruli querimonijs facilem ſe præbet, & voto reſpondet, & in minimo damno reſarciendo tradere non vult. Hanc quidem Bonifacij hiſtoriam admiranti Petro diacono, D. Gregorius ſapiēter occurrit, & ad Dei prouidentiam mirabile hoc factum refert, ac reuocat, qui ſuos ſeruos ad maxima petēda minoribus his incitat, ac prouocat. Gregorij hæc ipſa ſunt verba: Hoc, Petre, ex magna conditoris noſtri diſpenſatione agitur, vt per minima, quæ percipimus, ſperare maiora debeamus. Exauditus namque eſt in rebus vilibus puer ſanctus, & ſimplex, vt in paruis diſceret, quantum de Deo præſumere in magnis petitionibus deberet. Hęc Gregorius, veraq; prædictio; nam diuo huic Bonifacio multa ſunt in adulta ætate miraculosè cōceſſa: vnum, quod eſt Virginalis huius hiſtoriæ, recenſebo, quod me idem ſanctus docuit Gregorius.

D. Grego. l. 1. dialog. c. 9.

Ibidem.

Sozo-

Digitized by Google

§. 67.

Sozomen. hiſtor. lib. 7. c. 1. & 5. Methaphr. in vita ſancti Marciani presbyt.

SOzomenus hiſtor. lib. 7. cap. 1. & 5. & Metaphraſt. in vita S. Marciani presbyteri. Gratianus Catholicus Imperator, & Nicænæ ſynodi defenſor acerrimus, legem promulgauit, qua teſtificatus eſt, velle ſe, vt cuncti eam religionem agnoſcerent, & agnitam retinerent, quam Princeps Apoſtolorum Petrus Romanis initio tradidiſſet, quamque illa ætate Damaſus Romanæ antiſtes Eccleſiæ, & Petrus præſul Alexandrinus obſeruarent, illique Catholicæ ſolum Eccleſiæ cenſerentur, qui ſanctiſſimã Triadem honore pari ſuſpicerent: reliqui, & hæretici dicerentur, & ſupplicium impietati debitum ſuſtinerent: paulò poſt, Conſtantinopolim venit, & Eccleſias ab Arianis Demophylo anteſignano occupatas offendit. Gregorius verò illis præſidebat, qui tres diuinas perſonas vnius eſſe naturæ, atque ſubſtantiæ Catholico more ſentiebant: & hic quidem Dei Eccleſiam vnà cum orthodoxis in parua domuncula precandi cauſa conſtructa, bono exemplo paſtoris congregabat; quæ domus omnium, quæ in Vrbe erant, templorum gloriam, & ſplendorem, ingens facta baſilica, ſuperauit, non modo ædificij venuſtate, ſed miraculorum etiam ſalubri granditate: nam plurimorum morbi ſanabantur, indigentiæque ſubuentum, beatæque Mariæ Virginis benignitas illa fuit, quæ ſua multos præſentia recreabat. Ea Eccleſia, Anaſtaſia dicta eſt, quòd Nicæni dogma Concilij hæreticorum fraude ſepultum, & diuini agricolæ ſemen, erroris lolio ſuccreſcente oppreſſum in illa æde reuixerat, & vera fides ſurrexerat, Gregorio prædicante. Sunt, qui exiſtiment, ob prægnantem mulierem, quæ ex illius Eccleſiæ pergula ſublimi delapſa, & mortua filium precatione reuixerat, fœtu incolumi, dictam eſſe Anaſtaſiam. hæc ita Sozomenus. Metaphraſtes hanc baſilicam, quæ breuis, & anguſta fuerat, Gregorium cognomento theologum prędixiſſe ait multo maiorem, ampliorem que, quàm tum eſſet, in poſterum eſſe futuram; & cum Martianus ad immortalitatem, & gloriam ſempiternam natus, hoc Gregorij vaticinium memoria repeteret, ad Anaſtaſiæ hoc templum dignius exornandum, animũ quamprimum appulit, neque operis vel magnitudine, vel ſumptibus retardari potuit, quominus molitioni manus alacriter admoueret. Eam porrò rationem iniuit, vt antiqui templi forma, integra, atque intacta remaneret ad theologi vaticinium cõprobandum: nouum ſiue, tum maximum, tum pulcherrimum ab ipſis fundamẽtum excitaretur; quod ſphericum, & rotundum, atria, porticus, veſtibulaque claudebant, ac veluti lunam ſtellæ cingebant. Columnarum proceritatem, ſplendorem, colorem, exquiſitos lapides, præſtantiam, orbis dignitatem, auri vim, picturas, vaſa donaria facilius erat animo, quàm oratione complecti. Secuta templi dedicatio eſt, magna ſacrorum cæremonia, Bizantiorumque lætitia. In hoc templo Deipara hominibus ſe præbuit ſalutarem; morbos enim fugauit, dæmones expulit, veneficia ſuſtulit, omniaque malorum genera relegauit; eoque diuinæ parentis beneficentia peruenit, vt quæ in hoc templo Deipara, vel miracula ædidit, vel beneficia præſtitit, enumerare nihil aliud eſſet, quàm immenſum mare cyatho velle metiri: vtar enim Symeonis Metaphraſtæ verbis, & eloquentis, & vera dicentis hiſtorici. Neque verò Diuo Martiano hoc Anaſtaſiæ, Deiparæque templum, in quo tam ſe præſtabat mater, & Virgo mirabilem, ſatis fuit: multa præterea vir inclytus partim refecit, partim à primis inchoata lapidibus, ad finem, faſtigiumq; perduxit. Quas vero ædes ædificaſſet, earum mirabilis erat exſtructio, operoſa ſpecies & pulchritudo ſingularis, & ipſis inſpectoribus ſtuporem inijciebant. Cum inde oculos ad alia conuertiſſent, infinitis partibus meliora, quæ noua aſpicerent, quàm quæ paulò ante vidiſſent, iudicabant. Pueros ſtudioſè docebat, egentes benignè ſubleuabat, petenti aliquando eleemoſynã, cum nihil aliud tunc eſſet, quod dare poſſet, tunicam dedit, qua ſe vna tegebat. Ad altaris autem ſacrificium ſolas ſacerdotum veſtes adhibuit. Viſum eſt tamen ijs, qui aderant, pulcherrima quadam veſte Martiani corpus intus ornari, qualem Reges induere ſolent ad dignitatẽ muneris declarandã; quæ tũ maximè fulgebat, cum Chriſti ſanctiſſimum corpus ad altare venientibus dabat, diuiniſſimique diſpenſatione cibi fidelium animos, menteſque paſcebat. Noctu ciuitatis plateas obibat, ſi quem mortuum re-

Gratia.

Damaſ.

Martian.

reperiſſet,lotum, & linteis inuolutum humebat: interdum pro amore cum eo ipſo loquebatur, quem ſepulturæ mandabat, ipſeque mortuus (rem mirabilem, illiſque dignam & moribus,& temporibus)gratias ſuo viſpilloni agebat Martiano,quem complectens, valereque iubens, iterum mortis ſomno ſopitus, ruebat in terram. Apud quendam argentarium noctu permutabat aurum, vt leuioribus, minutioribuſque monetulis hæc miſericordiæ negotia trāſigeret, & ad illa coemenda, quæ quotinianus vſus efflagitat,pecunia ex ære ſuppeteret. Ad argentarios nocte venientem Martianum, & popularem plauſum fugientem,pondere, ac precio fraudabant, neque minoris monetæ tantum reddebāt, quantum aurea numiſmata Martiani valerent.Martianum fraus non latuit,ſed ſcire diſſimulans, permutare perſeuerabat,& in cadauerum ſepulturas monetam ab improbo argentario,inæquali pondere acceptam liberaliter expendebat. At nummularius Martiani per certum hominem nocturna illa benefacta explorans, ſic eſt animo compunctus,vt venia petita,quicquid doloſo furtu ſubripuit, Martiano Dei œconomo cumulatè perſolueret; Dei enim amantium hic mos eſt, vt expectando potius,quàm exigendo,ablata repetant, perditaque recuperent. Meretrices ab illo quæſtu miſerrimo abductas, ad vitam meliorem reuocabat. Si feſtus ageretur dies, ille præſertim, cuius ob Chriſti, matriſuè memoriam, maxima ſanctitas eſſet, atque religio, venales has mulierculas, vti ſe continerent, rogabat, multoque plus illis donabat, quàm quod ipſæ ex deteſtabili, nefarioq; flagitio comparare potuiſſent. Ex his plurimas è lupi faucibus in perpetuum eripuit,ex quibus aliæ in monaſteria ſe includebant,alias Hieroſolymam peregrinantes Martianus viatico proſequebatur. Multæ eo ſanctitatis aſcenderant, vt morbos ex hominum corporibus oratione depellerent,& dęmones,quibus aliquando ſeruierant, vt minimè mirandum ſit,in illo templo Virginem Deiparam,tam beneficam,& ſalutarem fuiſſe,quæ & ſua ſponte miſericors eſt,& ad fabricæ interdum reſpexit authorem.

§. 68.

Vilhelmus Abbas ſancti Theodorici in vita ſancti Bernardi lib. 1. c. 12. Bernardo doctori, confeſſorique pręclaro, ipſiſque hęreticis admirando, ſic olim moleſta pituita fuit, vt perenni diſtillatione, morti putaretur eſſe vicinus,ipſeque pænè deficiente ſpiritu,ante Dei tribunal ſibi viſus eſt ſiſti. Aderat mendaciſſimus accuſator diabolus,qui tamen Bernardo pro ſe in maxima corona cauſam dicente, fractus,& abiectus obmutuit. Rurſus in illo quaſi mortis, & vitę confinio, ad littus maris, non corporis paſſibus, ſed peregrinę, & attonitę mentis greſſibus luit, vbi nauem,qua tranſuehi poſſet, ſibi viſus eſt expectare;quę ad littus applicita, in aquas regreſſa eſt: ſimulatque Bernardus pedem parauit inferre, iterum, ac tertio ad littus maris appulſa,introeunte Bernardo, retroceſſit, & conſcendere parantem ludificauit. Demum, relicto Bernardo, nauis ire viſa eſt,& nunquam remigrare; ex quo viſo diuinus Doctor intellexit, ſuę nauigationis tempus nondum aduenisse:cumque dolor in dies augeretur, eoque plus afferret moleſtię,quo minor ex ſuperiore viſione Bernardi exitus oſtendebatur ſpes, & fratribus de more ad ſalutarem lectionem adeuntibus,duo tantum remanserunt,vt in valetudinario iacenti Bernardo preſto eſſent,dolore faces admouente, atque ęgroti vires ſuperante; vnum ex illis duobus precatum iuſſit abire,ſe indignum profitētem,ac vitę maculas accuſantē, obedientiæ iure compellit,quę imperandi grauiſſima auctoritas eſt iuit ergo, & ad terna ſacelli preces fundit altaria, primum Deiparę, alterum Diui Laurentij martyris, tertium ſancti Benedicti, qui occidentales terras,monaſterijs,ideſt cæleſtibus plantarijs,omnium primus ornauit. Nec mora, Bernardo miſericordię mater adeſt; Laurentio, & Benedicto comitibus Reginam, Regineque adminiſtros vel primo aſpectu Bernardus agnouit: ea quippe ſe figura oſtenderunt, quę digito monſtrari poſſet, nulloque negotio dignoſceretur. Porro ſuis,quemq; nominibus appellare cupienti,affectam dolore partem manibus, leuiſſimè, atque indulgentiſſimè Regina, & aulici tractauerunt, morbumque omnino depulerūt.Itaq; peſtileſ ille riuus exaruit, ſecu-

Vuilhiel Abbas S. Theod. in vita ſācti Bernar. lib. 1. cap. 12.

Gratia.

ſecutaque felicitas, & ex ſiccitate ſanitas.

§. 69.

Laur. Sur. de vita Sáctor. Septemb.

Gratia.

LAurentius Surius de vitis Sanctorū menſis Septembris. In ea ara, quam Gerardus ad honorem beatiſſimæ noſtri Seruatoris Matris excitarat, thuribulum argenteum collocauit, duoſque prouectæ ætatis homines adhibuit, qui perpetuò vigilarent, darentque operam, ne vnquam thymiama, odoramentumque deficeret: ad hanc eandem Virginis aram Gerardus ſingulis ſabbathis cum nouem lectionibus, vt in celeberrimis ſolemnijs fieri ſolet, magniſque laudum præconijs, ſuæ pietatis explebat officium, & amorem, quo erga cæli Reginam eſſet affectus, oſtendebat. Cæteris autem diebus, matutino penſo abſoluto, in eundem locum cum ſacra pompa veniebat: quam eandem ſupplicationem, pompamque, poſt veſpertinas preces, quotidie repetebat. Nihil vnquam denegauit, quod Diuæ Mariæ nomine peteretur, adeo vt ſi quis reus ab Epiſcopi familiaribus edoctus, errati veniam ſacroſanctæ Virginis interpoſito nomine poſtularet, nulla intercedente mora, cōcederet, ſontemq; impunitum abire ſineret, ſuumque filium fore diceret, modo ſanctiſſimā Virginem Dei eſſe matrem ſincera fide fateretur; quæ vna ex illis eſt rebus, quam, ſi non imitabimur, tamen laudabimus, admirantes. Virgini gratificantur, qui ſcelera pœnis debitis vlciſcuntur; Gerardo tamen indulgentia, ex Virginei nominis reuerentia, benè vertebat; quod in omnes Epiſcopos conuenire nōn poteſt. Hoc ipſo Gerardo authore, Deipara à Pannonibus, Domina eſt ſemper appellata: qui vero de intemerata Virgine loquens, Dominæ nomen tacuiſſet, ei ex Gerardi lege, genua illico flectenda erant, & corpus humi proſternendum. Iure igitur, ac meritò vniuerſa Pannonia à ſancto ſuo Rege Stephano, Gerardi, qui eius æqualis, amiciſſimo, familia ſanctæ Mariæ dicta eſt, appellataque ſemper. Cæterum Gerardo decurſu temporis, ab impio quodam tyranno, qui Pannoniam, poſt Stephani obitum occupauit, pro Chriſti nomine illata mors eſt, quò Epiſcopi dignitatem, cum martyrij honore coniungeret. In quo illud memorabile fuit, quòd primus Pannonum martyr, prothomartyris Stephani imitatorem ſe præbuit. Cum enim lapidibus opprimeretur, flexis in terra genibus, contenta voce clamabat, Domine Ieſu, ne ſtatuas illis hoc peccatum, quia neſciunt, quid faciūt. Hæc precatus, haſtæ percuſſu, obdormiuit in Domino.

§. 70.

De varijs appa-

...onis.

P...num tempus eſt à nobis explicandum, cum iam peſtis Pauli Samoſatheni erumperet ex inferis, vt humanum genus, ſi fieri poſſet, omnino inquinaret: ac tum Virgo ſanctiſſima, vnà cum Ioanne Apoſtolo, Gregorio illi Thaumaturgo, cuius ſanctimoniam, doctrinamque ſimul tota antiquitas eſt venerata, apparuit, & quęnam catholica veritas eſſet, edocuit; quod Gregorius Nyſſænus in eius vita ſcribit, formulamque fidei, qua confutatur & Arrij ſceleſta opinio, affinis Samoſateni, ſitteris commendat. Quocirca & adfuiſſe tantum virum Concilio Antiocheno, tempore Aureliani Imperatoris, teſtatur Euſebius. Hæc autem formula per Deiparam, Ioannemque Apoſtolum Gregorio tradita mirificè iuuit omnes Orientales aduerſus Arrij impietatem. Hinc Baſilius epiſtolis ad Neocæſarienſes tanti viri authoritatem ſæpe in medium profert, & epiſtol. 75. ac libro de Spiritu ſancto, magnumque ſæpe illum vocat. Huius mirandi viri meminit etiam Nicæphorus Callixtus.

Greg. Niſſe.

Hiſt. lib. 7. c. 22.

Epiſt. 62. 63. 64.

Nicephorus lib. 6. c. 17.

Quòd ſi in hac parte fidem non abrogamus ei, qui vitam Baſilij ſcripſit, & nomine Amphilochij circumfertur; ſecundum tempus erit, cum Iulianus Eccleſiæ ruinā meditaretur ſimul, ac moliretur; quo tempore Baſilius precibus intentus, vidit Deiparam, quæ Mercurio martyri iuſſit, vt haſta Iulianum transfigeret. ſed quicunq; ille fuerit, qui vitam Baſilij ſcripſerit, haud curandum nobis: viſum namque illud veriſſimum fuiſſe multis teſtimonijs Nicæphorus confirmat.

Niceph. lib. 10. c. 35.

Neque verò ad Eccleſiæ totius pacem componendam minus profuit illud tertio loco, quod è Nicæta idem tradit: nam, cum diſſentirent inter ſe orientales, & occidentales Epiſcopi ob eiectum Ioannem Chryſoſto-

lib. 14. c. 28.

Gratia.

ſoſtomum, maximumque ob id eſſet in Eccleſia diſsidium, alijs alios excommunicantibus; Cyrilluſque in primis patriarcha Alexandrinus Chryſoſtomo infenſus eſſet, in ſomnis admonitus à Maria, reſipuit, & pax inter omnes Catholicos conciliata, finiſque implacabili, & maximæ diſcordiæ datus.

Procopius. Agathias. *Gratia.*

Quartum ſit illud. Procopius, & Agathias multis laudibus extollunt Narſetem is Gothos Arrianos multis à ſe prælijs fuſos, ac domitos, in ſeruitutem, liberata Italia, redegit; monitis autem Virginis ſanctiſsimæ, cuius ille erat ſtudioſiſsimus cultor, cunctas victorias reportauit: nihil nāque arduum aggrediebatur, neque ſigna cum hoſtibus conferebat, niſi de conſilio illius, quod Nicephorus idem memoriæ prodidit. Quòd igitur è tyrannide Gothorum fuerit erepta Italia, quòd Arriani hæretici ex illa expulſi, Deiparæ debetur.

lib. 17. c. 13.

Gratia, & vindicta.

Quintum ſit; cum propter ignauiam Phocæ tyranni, crudelitatemque in ſuos, Perſæ cunctas Aſiæ regiones vſq; ad Chalcedonem cepiſſent, neque illæ reipublicæ ruenti opem ferret, Heraclius in Choſroā bellum mouit, & accepta Virginis imagine, à Stephano metropolitā Ciziceno, ipſum vicit. Deinde rurſus imaginem Chriſti haud manufactam ſecum deferens, Perſas, qui non Aſiam modò, ſed & Syriam, Aegyptum, Lybiamque, & Carthaginem ceperant, debellauit, in ſuamque poteſtatem abduxit, præſidio duarum imaginum Deiparæ, & Chriſti: hæc omnia fœliciſsimè, rebus iam deſperatis, ad exitum perducens, vt Paulus Diaconus, qui fuit his temporibus, ſcribit.

Paul. diaco.

Copron. Imperat. Leo Armen. *Vindicta.*

Sextum; cum Copronymus omnium flagitioſiſsimus Imperator, ac poſt illum, Leo Armenus, bellum ſanctis omnibus indixiſſent, eorum reliquias omnes exterminarent, Catholicos ferro, & igni perſequerentur, Virginis interuentu aperto cōtigit, vt Copronymus quidem celeſti igne fuerit arreptus, dumque illo miſerabiliter excruciatus, combureretur, exclamarit, ſe viuentem flammis infetis addictum, precarique, vt Maria, meritis laudibus, quibus ſibi placaretur irata, ornaretur, ſed paulò poſt, impius deceſsit, vt author Miſcellæ tradit. Rurſus, cum Leo Armenus veſtigijs Copronymi inſiſteret, mater eius vidit in ſomnis Deiparam, quaſi in æde ſibi in Balchernis Conſtantinopoli dicata, iubere, vt ei propinaretur è vaſe pleno cruoris, Eccleſiæ pauimentum cooperientis; quod cum auerſaretur illa, Regina cæli dixit: Atqui tuus filius haud finem facit effundendi ſanguinis eorum, qui me venerantur, ideoque haud ceſſat in ſe Deum, filiumq; meum prouocare. Hoc viſum narrat Zonaras, neque multo poſt Leo Armenus eſt interfectus.

Auctor. Miſcellæ.

Zonaras.

Gratia, & vindicta.

Septimum tempus eſt, cum Fridericus ſecundus in occidente nihil non ageret, vt poteſtatem Pontificiam funditus euerteret, ferroque, & igni cuncta miſceret, Oriēs autem totus à nobis eſſet ab alienatus, Saladinus in Syria noſtros profligaſſet; tunc enim vidit ſanctiſsimus vir Dominicus irarum generi humano Chriſtum, quaſi fulmina in terras miſſurum: Mariæ verò precibus mitigatum, deſtitiſſe à propoſito conſilio, quod in eius vita notatur. Et ſanè tranquillitas maxima ex illo tempore ſubſecuta, hæretici Albigenſes, cæterique innumeri, Europam polluentes, extincti, Pruſsia, Liuonia, Lithuania, cæteræque his finitimæ Regiones, & in his, quædam Tartarorum, vt ſigno de fidei propagatione eſt explicatū, Chriſtiano cultui ſunt adiectæ. Mahometani ex Hiſpania tota depulſi: plurimæ in Africa Vrbes, & Inſulæ, vſque ad æquinoctialem circulum nobis acquiſitæ.

Dominic.

Gratia.

Octauum tempus eſt noſtrum, quod videtur omnium maxmè turbulentum, & quo potiſsima pars Septentrionis ab Eccleſiæ obedientia receſsit. Oriens, Africæque plurimum, & Græcia in poteſtate eſt Mahometanorum; atque hoc in primis cōtigit, vt maxima miracula per imaginem Mariæ in Indijs occidentalibus efficerentur, quibus latè Chriſtiana religio propagaretur. Inſula Cuba eſt è maioribus, quas Oceanus in ijs oris circundet; in hac regulus quidam victorias multas eſt conſecutus aduerſus finitimos populos, non alia ratione, quàm quòd vſus eſt Chriſtiano quodam duce copiarum ſuarum. Is autem pergebat in hoſtes, geſtans in pectore imaginem Virginis, ac protinus illos in fugam verſos ſuperabat. Cumque, diſſenſione orta inter Indos, præſtantior ne foret imago Mariæ, an verò Indicorum deorum, idcirco ad arma veniretur; conuenere, vt in lata quadam planitie duo iuuenes

hinc,

hinc, inde brachijs ad terga ligarentur arctiſsimè, & duo quidem nomine Mariæ ab aduerſaria parte vinculis obſtringerētur, duo vero Indicorum deorum nomine ſimiliter ab alia parte ligarentur; quorum autem manus ſponte ſoluerentur, ij victores eſſent, ac pro veritate crederentur pugnare. Res ita acta, & continuo innumeris videntibus, inclamante Regulo: Aue Maria: adſtitit matrona mirabile maieſtate, quæ ad ſuos appropinquans, & virga manus tangens, illos exoluit, vinculaque ſe ad alios duos ex aduerſo poſitos deuinciendos continuo contulerunt. Quo peracto, viſum eſt idem certamen renouari, ac rurſus idem mirabiliter euenit. Hoc paſſim diuulgatum, plurimos ad Chriſtum traduxit, atque hoc ſatis, quantum ad Indias Orientales.

Quantum porrò ad Occidentales, illud certū, anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo ſeptimo, Vaſquium Gemam ab Emmanuele Rege miſſum detexiſſe Indias Orientales, aditumq; ad illas aperuiſſe auſpicijs Deiparæ. Quocirca Emmanuel Rex in ora littoris Olyſiponenſis tēplū Virgini excitauit, vt Petrus Maffæius lib. 2. hiſtoriæ Indicæ, & Oſorius primo tradunt. Illud præterea in Africæ locis ad promontorium bonæ ſpei contigit, vt Rex Benopotamæ potētiſsimus Chriſto ſe dederit hac occaſione, quòd in ſomnis ſæpe viderit matronam quandam ſecum loquētem, cuius cum mox imaginem depictam cōſpicatus eſſet, illa autem Virginis erat; cum plurimis eſt baptizatus, vt retulimus ſigno de miraculis in fidei propagatione editis. Atq; ex his omnibus conſtat, viſis, monitis, & ope Virginis Mariæ, adiutam ſemper in maximis neceſſitatibus Eccleſiam Dei, conſeruatumque, & amplificatū Chriſti cultum. Quod cum non contigerit Græcis, ex quo ſe à nobis alienarunt, neq; populis alijs, certiſſimo colligitur, nos eſſe ex Eccleſia Dei, neque verò hæc ſpectra, falſa dici poſſunt, è ſpectris enim falſis, Chriſti cultus haud dilatatur, neque illa dæmon effingeret, è quibus cognoſceret ſibi, & ſuis vires minui, Chriſto autem, & ſectatoribus eius augeri.

Petr. Maffe. lib. 2. hiſtor. Indice. Oſor. 1.

Gratia.

§. 71.

Sexta Syno. gener.

EX liturgia, quā ſexta Synodus generalis, habita Trullis, agnoſcit, vt cōſtat ex cano. Iacobus de conſecrat. diſt. 1. Hanc hiſtoriam Proclus grauis author obſeruat, ac ſuſpicit. Apoſtoli, quos ipſemet Chriſtus noſter Dominus erudiuit, Apoſtolorumq; diſcipuli, colendæ Mariæ Virginis, amandæq; rationem, cum ipſo nutricis lacte ſuxerunt. Hinc ignitus Ignatius Virginis amore flagrauit, ad primum Mariæ Dei matris aſpectum Areopagita Dyoniſius obſtupuit, Lucas vnam, & alteram diuæ matris expreſsit effigiem; vtque Mariæ lineamenta, qui eam de facie non norant, viderent, diuini huius pictoris diligentia, charitaſque perfecit. Sanctus quoque Iacobus, Chriſto moribus, facieq; ſimillimus, in ſua illa liturgia, & ſacrificādi Chriſtiana forma, Mariam excellētiſsimis nominibus appellare non deſinit. Vocat precioſiorē Cherubim, glorioſiorem Seraphim, & eorum donorum cumulum, quæ à Deo Virgo mater accepit, ſuperlata quadā voce, ſignificat: id enim ſibi vult, ſuperbenedictæ nomen, quo Dei mater à Iacobo primo Hieroſolymæ Epiſcopo compellatur. quin & hortatur populum, vt cum presbytero ſacra faciente, nō modo reminiſcatur Deiparam, ſed imploret etiam, atque inuocet, id quod verba illa demonſtrant: *Commemoremus ſanctiſsimā, glorioſiſſimam, immaculatam, benedictam Dominā noſtram Dei matrē, & ſempiterna Virginitate præditam Mariam, ſanctorumq; omniū memores ſimus, vt eorū precibus, atq; interceſſione miſericordiā cōſequamur.* Poſt illa verba ſacerdotis precantis Deū, vt ſanctorū ſuorū rationem habere dignetur, ſed præcipue Virginis ſuper omnes, ac præ omnibus benedictæ: chorus illa ſubijcit, atque reſpondet: *Dignum eſt, vt te verè beatam dicamus Deiparam, culpæ prorſus expertem, in quam reprehenſio non cadit, Dei noſtri matrem, honorabiliorē Cherubim, glorioſiorem Seraphim, quæ Deum verbum incorrupta peperiſti. Te proinde veriſſimè collaudamus, & magnificis verbis extollimus. Tibi, ò plena gratia, rerum vniuerſitas gratulatur, Angelorum cœtus, & hominum genus applaudit, templum ſanctitatis, paradiſus mundiſſimæ voluptatis, qua ſpiritus ipſe reficitur, & animus recreatur, gloria Virginum, ex qua Deus corpus aſſumpſit, & puer factus eſt, qui ab omni æternitate ſua, vi, & poteſtate cohærens, idem, & ſemper eſt vnus. Tum ille*

Proclus.

vterum ſuum, thronum fecit, cæliſque ipſis reddidit ampliorem. Tibi, ô gratia plena, mundus acclamat, gloria tibi: Hæc in Iacobi formula; etſi nos non omnia iiſdem verbis reddidimus, ſententia continentur. Ex hoc fonte ſuarum liturgiarum hortos Baſilius, Chryſoſtomus, Ambroſius interrogarunt. Mariam enim tertio quoque verbo compellant, nominant, laudant, inuocant, comprecantur. Quæ Cyrillus Hieroſolymitanus in ſuis myſtagogicis ponit; ab hoc eodem Domini fratre deſumpſit: *Surſum corda*, ab hoc habe Apoſtolo: quæ de immenſa Dei gloria Cyrillus idem præfatur, ante ſacra myſteria, huc referri debent. Et illud: *Orate pro viuis, & defunctis.* Quodque diaconus inclamabat, ante Euchariſtiæ perceptionem: *Oſculamini inuicē in oſculo ſancto*; accepturis illud intonabat: *Sancta ſanctis*: inter ſumendum, illud ex Dauidis hymno repetebat: *Guſtate, & videte, quoniam ſuauis eſt Dominus.* Syrij Apoſtolorum primi diſcipuli in ſacro ſacrorum, quam miſſam dicimus, ſalutationē Gabrielis adhibent, & ea ſalutari inuocatione concludunt: *Pax tibi, Maria, gratia plena, Dominus noſter tecum, benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus, qui eſt in vtero tuo, Ieſus Chriſtus. ſancta Maria Mater Dei dulciſſima, ora pro nobis, pro nobis* (inquam) *peccatoribus. Amen.* Extat Aethyopum miſſa peruetuſta, vbi hæc eſt inſerta precatio: *Ora pro nobis apud Ieſum Chriſtum, vt miſereatur animæ noſtræ, ora pro nobis in conſpectu throni filij tui Ieſu Chriſti; lætare immaculata, verè Regina, lætare gloria noſtrorum parentum, quia peperiſti nobis Emmanuelem. O verè internuncia, atque ſequeſtra ante Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum; te ſupplices exoramus, vt memor ſis noſtri, ora pro nobis, vt deleantur iniquitates noſtræ.*

Cyrill. Hieroſolym.

Pſal. 33. vide ſancti Seuer. patriar. Alex. precationes nuper latinè conuerſas.

§. 72.

IVlianus Pomerius Eccleſiæ Toletanæ præſul, Rodericus eiuſdem Vrbis Antiſtes, Ioannes Mariana libro 6. de rebus Hiſpaniæ cap. 10. eiſdem verbis erant preces illæ de Virgine: expectationem partus dicimus. Ex Gallia, Gothica, Pelagius quidam, & Helladius profectò veteris Heluidici inſaniæ ſcintillas in Hiſpania exſuſcitare excœperunt; Mariam Virginem negantes, perpetuò Virginitatem retinuiſſe. Horum furorem ne patientia confirmaret, audacia, aut mora, creſceret, malum ſibi Ildephonſus impugnandum ſumpſit, cominus diſputando, eminus libro eulgato, in quo perpetuæ Virginitatis patrocinium ſuſcepit. Ea diligentia, erroris ſemina diſſipata, compreſſique nefarij eorum impoſterum conatus; operæ nauatæ merces, veſtis à cælo allata fuit. Cum enim, ad nocturnas preces perſoluendas menſe Decembri ipſa nocte, quæ feſtum Annunciationis diem, nuper à parentibus inſtitutum, præcedebat, templum maximum viſum eſt maiore fulgore micare, quàm, vt oculi mortales ferrēt. Tunc cæteris, aliò, atque aliò delapſis præ terrore, ad arā ipſe progreſſus, cum nixus de more genibus, preces funderet, in cathedra, vnde is ad populum concionari erat ſolitus, aſtantem beatam Virginem in auguſtiori, quàm pro humano habitu ſpecie, his cum verbis compellantem audit: cultę in tuo corpore Virginitatis, cum mētis puritate, fideique ardore coniunctæ, Virginitatis defenſæ premium erit, ex cæleſti theſauro, noſtroq; munus allatum. inter hæc verba, veſtem ſuis manibus capiti inſeruit; hac (inquiens) filij mei mea, quæ toto animo feſta recurrunt, celebrato: comites, receptis à pauore animis, cum ad Præſulem accurriſſent, toto iam ſpectaculo ex oculis ſublato, fermè exanimatum inuenerunt. Tum metus, tum admiratio vocem interluſerat, oculi tantum in lachrymas ſoluebantur, quòd neque pares beneficio gratias agere poſſet, neq; Virginem alloquio morari. Sic nimirum, ſuſceptas pro pietate actiones, conſueuit diuinum numen munerari. Cixilla Ildephonſi ſucceſſor hæc omnia memoria propagauit, ex ore Vrbani Archiepiſcopi, atq; Euātij archidiaconi accepta; quibus per ætatem licuit rei geſtæ miraculo intereſſe. Lapis, vbi B. Virgo veſtigiq conſtitit, in ipſo templi Toletani aditu, monſtratur cratis ferreis incluſus, rei tantæ monimentum.

Iulian. Pom. Eccl. Tolet. Præſul. Rodericus. Ioan. Maria. Pelag.

Accidit præterea eodē anno, vt Cixilla ſentire viſus eſt, aut (vt alij malunt) proximo 9. Decēb. die, qui dies Virginis Leocadiæ memoriæ ſacer eſt, vt ad ipsū Leocadię tumulū, Rege præſente, atq; Præſule ſāctiſsimo ſacris operante, ſepulchri lapide, Cixilla.

quo

quo tegebatur, & quē vix triginta valētiſſimi homines loco mouere potuiſſent, ſpōte ſublato, tumulo egreſſo, Leocadia manū Ildephonſi tangeret, atque in hæc verba prorumperet: Ildephonſe per te vicit domina mea, tum vniuerſo populo metu exanimato, Ildephonſus in Leocadiæ Virginis laudes effuſus, vrbis ei, atq; Regis patrocinium commendauit, cupiduſq; rei tantæ ad poſteritatem certo teſtimonio propagandæ, gladiolo, quem ex vagina detractū Rex ea de cauſa obtulit, veli partem, quo Virginis caput tegebat, priuſquam ſe reciperet in ſepulchrum, abſcidit. Ea veli pars cum gladio ad hanc diem in ſacro Toletani templi ærario conſeruatur, & viſitur.

§. 73.

Zonoras in Copron. Nicephorus lib. 22.

ZOnoras in Copronymo, Nicephorus lib. 22. rerum Romanarum, & reperitur in ſcriptis ſancti Ioannis Damaſceni, bonorum, quibus in vita fruimur, fons eſt

Gratia.

naſcendi principium, quod habent à Virgine ſacra permulti, quorum ducem eſſe volumus Stephanum illum minorem, qui martyrium paſſus eſt tempore Conſtantini Copronymi propter ſanctarum imaginum honorem, & cultū. Hiſtoria vera eſt, & grauius vertit è Græco in latinum ſermonem Iacobus Bilius Pruneus ſancti Mi-

Iacob. Bil.

chaelis in heremo abbas doctiſſimus. Habetur inter ſcripta ſancti Ioannis Damaſceni copioſiora poſt tres de imaginibus orationes, nec dubito, quin aliquis Damaſceno non diſſimilis hæc ipſa conſcripſerit. Sanctus Stephanus Cōſtantinopolitanus ciuis Anaſtaſij peſtiferi Imperatoris natus eſt tempore, qui alio nomine dicebatur Arthemius. Porro Stephani parentes pij fuerunt, atque religioſi, benignique miſerrimis. Diuina ijdē templa crebro viſebant, doniſque, & muneribus ſine intermiſſione cumulabant; nam, etſi duarum parentes erant filiarum, tamen, quòd virili prole carerent, fœcunditatem illam orbitatis inſtar eſſe arbitrabantur. Quare ab immortali Deo, rerumq; omnium largitore poſcebant, vt marem tandem aliquādo procrearent. Idque tum potiſsimum faciebant, cum in Blachernio, Deiparæq; templo verſabantur. Cum autē, illo auguſtiſsimo die, qui parienti Chriſto ſacer eſt, peruigilium, inibi de more celebrarēt, Anna incliti Samuelis, antiquæ illi parēti, nomine, votoq; perſimilis: *Cum* (vt ſcripturæ verbis vtar) *Deum flens largiter orauiſſet, & coram Domino preces multiplicaſſet.* Et cum Dei genitricis imagine, in qua tamē venerabatur, agnoſcebatque Deiparam, tanquam cum viua diſſeruiſſet, ſeq; ſi, quod optabat, conſequeretur, quē peperiſſet, Ieſu Chriſto ipſius filio deuoturam promiſiſſet; ſub precandi finem, ſomno abrepta, matronā, incredibili quadā forma, fulgoreq; præditā cernit, quæ ipſius pedem vellicans, abi (inquit) in pace, muliercula, erit tibi in vtero filius, quemadmodum poſtulaſti: hæc, vbi eſt locuta, diſceſsit, Anna ſurgit, admirās, & eorum memor, quæ audierat, intima voluptate perfunditur. Edito tandē in lucem partu, veluti quodā pacti promiſsiq; præludio, ad Blachernenſe templū cū marito profecta, filiū ei, quem acceperat, obtulit: cape (inquiens) Dei mater hūc cariſsimum filiū, quem tuo beneficio concepi, peperiq. nono poſt mēſe, accipe, quē tibi, & vnigenæ filio tuo, vel ante ipſam conceptionem ded caui. Hæc cum dixiſſet, coniugemq. manu prehendiſſet, digito in Virginis imaginem intento, hæc, ait, vir, ſuauiſsimè, vt deſideratum noſtrum Stephanum parerē præſtitit; vt maſcula nobis proles eſſet, hęc ipſa perfecit. huic ergo poſtulatum meum credens, atque committens, voti compos euaſi. Agnoſcebat Deiparæ donum ipſius imaginem venerata. Igitur gratijs beneficētiſsimæ Dei noſtri parenti habitis, actiſque, domum redierunt. Puer autē, vbi primum ad eam peruenit ætatem (libet explicare hiſtoriam, vt Virginis qualia ſunt dona, noſcamus) quæ ſtudiorum capax eſſet, deductus eſt ad ludimagiſtros, apud quos quantum profecerit, res facile declarauit; nam ad egregiā naturam, librorū, & diligentiæ quaſi pennas adiungebat, & ad doctrinæ perceptionem duplicis alæ ſubſidio celerrimè conuolabat, ac velut generoſus equus per planitiem curſu incitatiſsimo ferebatur. Illud quidem ſedulo agebat, vt non modo litteras, ſed virtutem etiam ſibi vno, & eodem tempore compararet; illis mentem vt excoleret, hac mores, & vitam ornaret. In ſacris ædibus, dum ſcriptura legebatur, rectus ſtabat, totuſque eorum, quæ dicebantur, auditione defixus hærebat. Diui Chryſoſtomi libros ſtudioſiſsimè lectitabat, cuius amore incredibili tenebatur. Hac igitur

1. Reg. 2.

ratione mores ſuos ita conformauit, vt os à iureiurando purum ſeruaret, inanem ſermonem neque ipſe proferret, neque alijs excidere pateretur: à ſuſpicionibus, & earum filijs, detractione, maledictioneque vehementer abhorruit, delicias, diuitias, falſam gloriam, iactationem fortiſſimè, conſtantiſſimèque reiecit, atque ita ſe in omnibus geſſit, vt Virginis donũ, mirabileque munus poſſemus agnoſcere. Cum autem ferociſsimi Leonis Iſaurici impia tyrannis omnia perturbaret, Stephanique parentes, promiſſi memores, filium adoleſcentem in Byzantinis monaſterijs, Deo militare haud quaquam vtile eſſe iudicarent, ad Auxentianum montem, præclarum monaſticæ vitæ gymnaſium, filium deferre ſtatuerunt: ibi detonſus, ac Chriſto, & eius matri expoſione deuotus, magno eſſe cœpit exemplo, atq; omnium, Abbatiſque præcipuè viri ſanctiſsimi virtutes imitabatur. Eo mortuo, Abbas eſt creatus noſter Stephanus, quod munus ſanctiſsimè geſsit, multoſque celebres diſcipulos educauit. Leoni mortuo, ad inferoſque detruſo, filius Copronymus, longe peior, immaniorque ſuccedit, qui & ſacras imagines ex templis, ac vaſis ſacris eraſit, & monachis nefarium bellum indixit. Hoc tempore ad Stephanum ſe conferebant multi fideles, vt conſolatorem in tantis malis inuenirent: nam inſigne illud Blachernis templum Deiparæ impius Copronymus ſacris picturis, imaginibuſque priuauit. Erat in hac æde magnifica, eximio, præclaroque artificio depicta Chriſti natiuitas, & venerandorum myſteriorum diuina miracula, deſcenſus ad inferos, & glorioſa Seruatoris anaſtaſis inexplicabili expreſſa decore fulgebat.

Hoc facinus imaginũ tollendarũ alij Theophilo aſsignant.

Vindicta.

Quibus omnibus horrendum in modum abraſis, atque deletis, peſtis illa, ac furia arborum figuras, atque auium formas priorũ loco ſubſtituit; & cũ turpiſsimus Imperator cum patriarcha ſui ſimili Stephanum in ſuam ſententiam pertrahere conaretur, eum per Callixtum impium, & nefarium hominem ſollicitauit. Legatus, vel leno potius operam in deliniendo Stephano perdidit, cui Cæſaris nomine dona blandiſsimis verbis obtulerat. Offenſus ea repulſa Callixtus, quendam ex Stephani diſcipulis, nomine Sergium, ad proditionem ſui præceptoris allexit, qui pecunijs corruptus, Aulicalamo, improbiſsimo homine ſocio, ſanctiſsimi Stephani mores, vitamq; edito libello famoſo, proſcindit. Stephanum Imperatoris memoriam execrari, eum, hæreticũ dicere, ac Dijs deuouere, Syrium, ac Vitellium appellare, aduerſus Regis ſui maieſtatem nouas artes, conſiliaq; moliri; deniq; cum quadã fœmina, cui Anna fuit nomen, eãq; Stephanus ipſe ſanctimonialẽ fecerat, ſtupri habere conſuetudinem. ad hoc tam impudens, tamq; ſceleſtum mendacium corroborandum, Annæ ancillulã pecunia corrumpunt, eique tum libertatẽ, tum aulici cuiuſdam nobile connubiũ polliciti, vt aduerſus heram, ſanctumq; Stephanum conſentanea dicat, perſuadent. Ergo ad Imperatorem captiua perducitur, ſed coram eo obiectum ſtupri crimen facillimè comfutauit, & Stephano miræ ſanctitatis conſtans, & fidele teſtimonium dedit, quæ in tenebroſum incluſa carcerem, ac verberibus acerrimè cruciata, vt mentiatur, adduci nõ poteſt. Vbi hæc ars irrita cecidit, Stephanum Copronymus cum multis Hereſiarchis cõmitti iubet, quos omnes diſputando, conuicit. quare in Helleſpõtum relegatur, vbi, cum deſertiſsima quæq; inſulæ loca peragraſſet, in ſpeluncam deuenit, in qua Chriſti Ieſu auiæ diuæ Annæ templum inuenit. Hunc locum nõ ſine diuino nutu repperiſſe ſe ratus, in eo domicilium collocauit, & herbarum inibi naſcentium radicibus victitabat. Per idem tempus diſcipuli ab Auxentiano mõte repulſi, ſuum paſtorem, præceptoremque indagantes, cũ in Proconeſum Helleſponti inſulã veniſſent, fœlici ſorte, quem quærebant, inueniunt, & cum ſuo ſe patre, duobus dumtaxat fugitiuis exceptis, placidè, & amicè coniungunt. Quin & mater Stephani eodem cum filia confugit, & monaſticũ ibidem inſtitutum amplexa, ſecundo filij Stephani exilij anno, ſocia filia Theodora, migrat è vita. Innumerabilia ſunt, quæ ſupra naturæ vires, diuina agente virtute, in illo Helleſpontiaco ſeceſſu patrauit Stephanus: ex quibus illud taceri non patiar, quòd ad hanc Virginalẽ hiſtoriã maxime facit. Quidã miles, nomine Stephanus, genere Armenus, qui dimidia ſui parte contabuerat, & præ morbi grauitate, totus ad terrã ſe inclinabat, miraculorũ Stephani fama promotus, ad eũ venit, ad pedeſq; Abbatis accedens, ea poſtulauit, quæ acci-

acci-

accipere vehementer optabat. Stephanus fidei plenus, & charitatis, cum ei, qui ægrotabat, Chriſti, & Deiparæ imaginum adorationem, & Chriſtianam reuerentiam imperaſſet, idque Stephanus æger effeciſſet, eum ſanum prorſus, & valentem reddidit. Cum ad caſtra redeuntem Stephanum admirati commilitones, qua ratione conualuiſſet, interrogarent, ille à monacho Stephano Proconeſi incola duas imagines, vnam Chriſti, alteram Deiparæ venerari iuſſum, ſtatim vt obediuit, ſe valuiſſe. reſpondent, his auditis, impij, conſceleratique ſocij, manibus horrore complosis, væ tibi, exclamant, qui in idololatriam incidiſti. itaque rem deferunt ad Thraciæ præfectum, qui habita quæſtione, ad Imperatorem, magni loco muneris, ex morboſo ſanum mittit Stephanum. Copronymus, miraculo ſanitatis parum attente animaduerſo, militem rogat, num colat imagines? Idola ſe execrari reſpondentem, & Chriſticolarum aduerſus ſanctas imagines, religionem hoc conuitio hæretico deformantem, Centurionem creat, impietatemque hominis, & ingratiſſimi, & inconſtatiſsimi, militari illo honore remunerat. Vltrix tamen Dei iuſtitia ab iniquiſsimo deſertore pœnas illico repetiuit. dum enim ab Imperatoris aula reuerſus, in equum parat aſcendere, ille ſubito exiliens, nefarium apoſtatam ad terram afflictum ruina contriuit, neque ante calcibus, ac pedibus tundere deſtitit, quàm ingratam, perfidioſamque animam ſceleratiſsimus transfuga vomuit. Tyrannus hoc facto, ira excandeſcens, Stephanum ad ſe Proconeſo iubet adduci; illud iterans, quòd, ne exilio quidem mulctatus, ſibi temperaret. at Stephanus, cum ad Imperatoris tribunal raperetur, Pio quodam, & catholico nummum petijt, & in cucullum furtim incluſit. Vt eum tyrannus vidit, exclamare cœpit, ſe ab vno homuncione contemni, imperatoriam maieſtatem à terræ filio derideri. Stephanus, attentione captata, de imaginum ſacrarum veneratione cum Imperatore grauiter, ſapienterque diſceptat, ſacræ Scripturæ loca colligit, Patrum teſtimonia, & Eccleſiæ citat Concilia. Deinde Copronymi & inſipientiam, & impietatem grauiſſima oratione cruentat; qui Chriſti imaginem, non ſecus atque Appollinis ſtatuã, & Deiparæ effigiem, perinde atque Dianæ ſimulacrum & voce, & pedibus violaſſet. Negante Imperatore, ab eo, qui conculcet Chriſti imaginem, Chriſtum ipſum cõtinuo peſſundari, Stephanus illorum more, qui bellica laude præſtant, aduerſariũ proprio telo ferire ſtatuit, & in cucullum porrecta manu, nummoque, cui impius ille inſculptus erat, extracto, Chriſti verbis vſus; cuiuſnam (inquit) hæc eſt imago, & ſuperſcriptio? mirante Copronymo, & reſpondente; quemnam alium, quàm Imperatorem figura iſta refert? quid (inſtat Stephanus) refert, ſi quiſpiam eam in terram proiectam, pedibus terat, pœnas ne aliquas luat? quidne? dixerunt, qui aſtabant, cum imperatoriam proculcet effigiẽ? Hic vir ſanctus grauem quendam ex imo pectore gemitum trahens, & magno animi dolore conqueſtus; ò immanem cœcitatem exclamat. Si pro mortalis Imperatoris effigie, grauiſsimas pœnas irrogandas eſſe ducitis, quas tandem eum ſubiturum putatis, qui filij Dei, ac matris ipſius calcarit effigiem, ignique tradere non dubitauerit? hæc, vbi dixit, nummum illum pede, & calce peſſundedit, atque identidẽ conculcauit. Attamen, qui aderant, Imperatoris partim amici, partim adminiſtri, ferarum more inuadentes Stephanum, in mare vicinum deijcere conabantur, quos Imperator, ſimulataq; patientia cohibuit, Stephanumque ligato collo, & reuinctis poſt terga manibus, ad publicum Prætorij carcerem amandauit, vt propter violatam Cæſaris effigiem, pœnas lueret, à lege conſtitutas.

Gratia.

Matth. 22.

In carcere Stephanus, vbi vſque ad necis diem prædixerat ſe eſſe manſurum, monachos trecentos quadraginta duos inuenit, quorum alij præciſas nares, alij exſectas aures, quidam auulſos oculos, nonnulli truncatas manus habebãt; quòd ſcripta pro ſacris Imaginibus edidiſſent. Itaque ex prætorio monaſterium factum eſſe videbatur. Hoc tempore catholica mulier, & benè in ſacras imagines animata, tres Stephano picturas oſtendit, vnam Dei genitricis, vlnis filiũ amplexantis, duas Petri, & Pauli Apoſtolorũ, quas, cũ religioſè ſuſpexiſſet, atq; adoraſſet, Stephano dedit; accipe (inquiens) vt hinc tibi mei, ideſt mulieris peccatis obſtrictæ, memoria refricetur. Quin etiam ſingulis

& ſabbathis, & Dominicis, panis vncias ſex, & aquam, quæ ter potanti ſufficeret, Stephano, eadem mulier afferebat; hæc enim cibi, potusq. dimenſio Dei famulo Stefano fuit vnaquaque hebdomada per nouem menſes, & dies aliquot. etſi enim menſes vndecim exegit in vinculis, tamen morte appropinquante voluit eſſe ieiunus. ſuos cuſtodiæ ſocios Stephanus, Petri, & Ioannis, duorum recens martyrum, exemplis excitabat. Ille Blacherius coniectus in vincula, cum, inſpectante Imperatore, pro Chriſti defenſa, cultaq. imagine, neruis atrociſſimè cæderetur, nullum ignauis, ac timidi animi ſpecimen dedit in horribili cruciatu; immo verò Imperatorem liberè increpans, Iulianum apoſtatam appellare non timuit, inq. tormentis, Deo gratijs feruidè actis, expirauit. Hic, cum nullo terrore, nullisq. minis adduci potuiſſet, vt Chriſti, eiusq. matris, imaginis incurioſè haberet, eiuſdem Imperatoris iuſſu, ſacco inſutus, & immanis ſaxi pondere oppreſſus, in mare deijcitur. Cum verò Stephanus martyrij diem præuidiſſet, quadrageſimo ante mortem die, præclaram illam, hoſpitalemq. mulierem, & eorum, qui vnà in cuſtodiam dati erant, fidelem adminiſtram, miſericordemq. fautricem his verbis alloquitur: Tuæ erga me pietatis, & benignitatis fructum, velim tibi cum fœnore Chriſtus rependat, deinceps, ò benefica mulier, ad quadraginta dies mecum ipſe verſari, ac memet diligentius excutere cupio. peto igitur abs te, vt panem, & aquam deportare iam deſinas, quippe, cum ſciam vitæ finem imminere, monaſticæ exercitationis arcum multo vehementius oportet intendere, ergo dies, noctesq. vir ſanctus Patres illos, quos cuſtodiæ participes habebat, monere, hortariq. non deſtitit, & quas nocturno tempore ſacer ille chorus Dei laudes frequentabat, morti vicinus Stephanus multo dulcius, multoq. alacrius modulabatur. Ciues nonnulli, qui ſanctioris vitę colebant ſtudium, vilibus induti pannis, clam ad Stephanum veniebant, eiusq. doctrina, & colloquio, magna animorum voluptate, fruebantur. In his ſtudijs, & occupationibus pæne effluxerant dies illi quadraginta, iamq. octauus, & trigeſimus incohabat, cum Stephanus ſuam illam beneficam, & liberalem hoſpitam, rurſus accerſitam, coram Monachis, & Fratribus, ita cœpit affari: Deus, qui miſericordibus, & benignis plus centuplò ſe redditurum promiſit, clementibus te oculis aſpiciat, & pro tuo erga me officio longè copioſiorem mercedem referat. deinde ſacris prolatis imaginibus, accipe, (inquit) præclarum hoc tuum depoſitum, quod tibi, & in præſenti vita aduerſus omne malum, præſidio ſit, & in ea, quam expectamus, tuæ erga Deum charitatis, & orthodoxæ fidei pignus exiſtat: craſtina luce ad alium Mundum, aliumq. Imperatorem proficiſcar. Hic mulier, cum amarum quendam gemitum edidiſſet, extremamq. Stephano ſalutem dixiſſet, receptasq. eas, quas dederat, imagines linteo quodam obuoluiſſet, domum reuerſa eſt. Interim, Deo inuiſus Imperator, Bacchiq. cultor, qui cum dœmonibus pactum inierat, & ſe in omnium flagitioſarum voluptatum cœno volutauerat, certior fit à ſuis de pretoriano carcere in Monaſterium Stephano authore conuerſo; itaque inflammatus, atque inſano furore debacchans, Stephanum capitali ſupplicio condemnauit. Irrumpunt in carcere, ſceleris adminiſtri, vltrò ſe prodentem Stephanum calcibus, ſaxis, fuſtibusq. contundunt; inde ad templum S. Theodori martyris Stephanus, nedum quidem pietatis immemor, ſancti memoriam humi fixus honorauit; cum quidam ex ſanguinarijs, qui Philomatius, appellatur, Copronymi dictorum, factorumq. ſectator, monachos ingluuios, ebrioſosq. ſemper appellans, præcipiti furore actus, & arreptus exclamat: Cernitis, vt nefandus iſte Martyrum mortem exoptet? inter obloquendum, ligno quodam haud paruo, ſancti viri quàm vehementiſſime cerebri membranam ferit, quo vulnere occiſus Stephanus, ad Cælum aduolauit, ſed omnipotentis Dei vis illa vltrix apparuit; non enim, vt plerumque ſolet, moram interpoſuit: nam ſimul atque Dei vis illa, vltrix apparuit, ſeruum carnifex ille percuſſit; ipſe quoque plaga, neſcio qua ictus humi corruit, dentibusq. horrendum ſtridens, atque ore ſpumam eiectans, per terram voluebatur, graueq. hoc Dei flagellum ad extremum vſque ſpiritum, nefarium concuſſit parricidam. Hoc eſt martyrio perfunctus Chriſti hic pugil egregius, primiq. Stephani, re, & nomine mirabilis imitator, tertio, &

quin-

Digitized by Google

quinquageſimo ætatis ſuæ anno, Nouembris octauo, & vigeſimo die, ac, ne peſtilens quidem ancilla,quę & S.Stephanum, & heram ſuam falsò, vt diximus, accuſauerat, iuſtum Dei iudicium effugit. eam Auricalamus, vt promiſſa præſtaret, metu magis, quàm fide, cuidam eorum, qui colligendis Bithyniæ tributis præerant, in matrimonium collocauit: prægnans, gemellos enixa eſt. Cæterum ſub mediam noctem repentè infantulis arreptis, inſolito furore maternis mammillis, horribiliterq. comeſtis, eam protinus necauerunt: Deinde viperini illi fœtus pariter extincti perierunt. Verboſiores in hac explicanda hiſtoria fuimus, vt virginale donum Deiparæ dignum monſtraremus: nec aberratum fuit; quandoquidem in hac narratione multa erant de Virgine proferenda, cuius imaginem coli docuimus.

§. 74.

Cæſar.lib.7 cap.8. *Gratia.* CAeſarius lib.7. cap.8. hæc narrat his verbis, Canonicus quidam S. Cuniberti in Colonia, nomine Henricus, vita ſatis ſæcularis: cum die quadam ſolus equitaret, nubecula lucida viam ipſam, eo introeunte, tranſuolauit, vocemq. clariſſimam de ipſa nube audiuit, dicentem: Math.6. Fiat voluntas tua: ſicut in Cælo, & in terra; eratq. vox illa tantæ dulcedinis, vt quotieſcunque poſtea illius recordaretur, lachrymis infunderetur. Cum tamen tunc vocem hanc cælitus demiſſam minus attenderet, vel potius non intelligeret, nocte quadam per viſum ſe ſtare vidit in cappella domus ſuæ ante altare coram imagine B. Dei genitricis Mariæ, quam, cum verbis Angelicis ſolito ſalutaret; reſpondit illa: Vt quid me ſalutas? homo perditus es, & niſi vitam tuam emendaueris, citius peribis; ego enim, & ſanctus Benedictus interceſſimus pro te, qui cum ſecundam hanc admonitionem,dulcedine vitæ ſæcularis abſtractus, negligeret, circa tempus ſex hebdomadarum tam graui infirmitate correptus eſt, vt inungeretur,nec vlla eſſet ſpes vitæ eius: tunc demum ad cor reuerſus, & quid audierit, quidue viderit, recordatus, fratribus quibuſdam Bergenſibus Ordinis Ciſtercienſis ad ſe vocatis ſe reddidit, qui in proximo Paſcha monachus factus eſt, meritisq. & precibus B. Virginis Mariæ ſe illuminatum vſque hodie gloriatur. Apollonius. cuius fuit vxor illa facta de nube, & quis ſenſus eius? Cæſarius. quantum ex iam dictis colligitur, Beatiſſimæ Mariæ,& S. Benedicti: orabant enim Chriſtum, vt ſicut voluntas eius eſt in Cælo, ideſt, in iuſto, ita & eius voluntas, quæ ſemper bona eſt, fieret in terra, hoc eſt, in illo iuuene tunc peccatore: nec mirari debes,ſi peccatores per eam illuminantur, quia ſicut nomen eius, ita & laus eius in fines terræ: Maria enim interpretatur, Stella maris; ſiue illuminatrix; quod vero deſperati, & contra omnem gratiam indurati, per ipſam ad confeſſionem, & veniam reparentur, præſto ſunt exempla nonnulla.

§. 75.

IDem Cæſarius eodem lib. Simile beneficium conſecuti ſunt duo pauperes Pariſijs à B. Virgine Maria, ſicut mihi retulit Lambertus Monachus, qui eodem tempore ibidem dicit ſe ſtuduiſſe. Cum enim collecti fuiſſent in hoſpitali, quod ſitum eſt ante eius oratorium in paradiſo, viro cuidam religioſo eiuſdem hoſpitalis miniſtro ipſa Virgo benigniſsima,cui cura eſt de omnibus, apparere dignata eſt, dicens: bone pater, vide, vt diligentia, ac cuſtodia adhibeatur illis duobus pauperibus, quia in periculoſo ſtatu ſunt; & dæmones cum multa ſollicitudine circumeũt, quomodo eis noceant: quod cum indicaſſet ſacerdoti, & ille eos ad emundationem conſcientiæ hortaretur ſemel, ac ſecundo, nec proficeret, tandem ſe ſubiunxit: miſeri, ego noui vos eſſe in peccatis grauiſſimis, citoq. moriemini, & niſi confeſsi fueritis, intrabitis gehennam, pœnis æternalibus cruciandi. Illi vero territi,& quod credibilius eſt, precibus beatæ Dei genitricis Mariæ illuminati, peccata ſua confeſsi ſunt, moreq. Chriſtiano decedentes, dæmonibus luctum, & ſanctis Angelis gaudium fecerunt in Cælo. Apollonius: valde lætificant iſta. Cæſarius: non ſolum peccatores fidem ſine operibus habentes, per ipſam (vt probatum eſt) illuminantur, immo etiam apoſtatæ à fide, quod ſignum eſt maioris miſericordiæ, per eam Chriſto reconciliantur. De hoc habes manifeſtè exemplum in diſtinctione ſecũda, cap.42. de iuuene,qui iuxta Florentiam Chriſtum abnegans, & diabolo ſe reddens,eius precibus

Idem Cæſa. eod. lib.
Gratia.
Lambert. Monach.
Apollonius. Cæſarius.

cibus peruenit ad indulgentiam. Simile legitur de Theophilo Alexandrino. Apollonius: quia iam ferme ſermo ſatis protractus eſt de beneficijs eius circa peccatores, precor, vt exemplis mihi oſtendas, quantis, & qualibus per eam iuſti reuelationibus conſolentur. Cæſarius: quam mirifice iuſtos ſibi ſeruientes ſancta Dei genitrix Virgo Maria conſoletur, ex paucis, quę ſubijciã, cognoſcere poteris, exemplis.

§. 76.

Idem Cæſa. eodem lib.

Gratia.

IDem Cæſarius eodem lib. Monachus quidam (ſicut frequenter contingit) cum nocte quadam dormire non poſſet, diceretq; orationes ſuas; contemplatus eſt in dormitorio fœminam miri decoris, quę, dum dormientium lectos circuiret, ſingulis benedixit, vno tantum monacho neglecto, quem non reſpicere curauit. hunc vigilans, diligentius notans, cum viſio ei fuiſſet intimata manè, confeſſus eſt, quod eadem nocte inordinate iacuiſſet, aliquid ſibi de rigore ordinis relaxando. non mihi dicere potuit magiſter meus, vtrum cingulum depoſuerit, vel caligas demiſerit, ſiue tunicam denudauerit. Apollonius: Si pro

Apollonius.

culpa tam modica, monachus iſte gratia benedictionis priuatus eſt, puto eum, dignum eſſe pœna, qui inordinatè, & impudicè iacere dormiens conſueuit. Cæſarius; de hoc, terribile ſatis habes exemplum in diſtinct. 5. cap. 35. de quodam conuerſo, quem diabolus impudice dormientem, in forma monialis deoſculabatur, qui mox infirmatus, infra triduum mortuus eſt; dormiẽtes enim, & peccare poſſumus, & mereri (intellige de nominatione ſũpta ab actu præterito in vigilia) quæ enim vigilãdo cogitamus, ſiue ad quæ mouemur, ſiue bona ſint, ſiue mala, eadẽ nobis ſæpe per ſomnia occurrunt; ſicut catena, dum trahitur, & iactatur, pulſus pulſum impellit, ita in dormiente præcedens cogitatio, motus, ſiue conſenſus, opus bonum, vel malum inducit. Apollonius: placet, quod dicis: procede nunc de conſolationibus iuſtorum.

§. 77.

Idem Cæſa. eod. lib.

Gratia.

IDem. In Arnsburgh domo, Ordinis Ciſtercienſis fuit quidam Frater deuotiſſimus erga B. Virginem Dei genitricem Mariam. hic dum aliquantum temporis in eius domo ſeruitium peregiſſet, æſtu cordis incredibili cœpit anxiari, aliquam ſibi ſpecialem viſitationem à matre miſericordiæ cupiens impertiri. Igitur quadam intempeſtæ noctis hora, dum in ſtrato ſe ad requieſcendum collocaſſet, oculis ſomnum non capientibus, toto cordis affectu, fiducialiter inuitare cœpit B. Virginem, vt de alta polorum ſede deſcenderet ad ſe inuiſendum. Tum repente è lecto proſilit, & pomarium quoddam dormitorio contiguum ingreditur; in quo aliquantum reſedit; oculis cordis, & corporis ſurſum erectis; tum ecce Virgo pulcherrima ingreditur, his eum verbis alloquens: Numquid non deſiderabis audire cantum meum? quo reſpondente: deſidero; tam dulciter modulata eſt, vt vix aures humanæ ſufferre poſſent; melodia autem illa terminata, vale dicens Virgo, abijt: & poſt puſillum, vidit aliam virginem ingredientem ad inſtar prioris nimio fulgore micantem, quæ etiam dulce melos cecinit, & receſſit: quas intellexit, fuiſſe B. Catherinam, & Agnetem. & poſt paruum interuallum, ecce glorioſiſſima mater miſericordiæ Maria, per ſemetipſam viſitare dignata eſt deuotum ſibi famulum; quæ etiam omnes ſibi in veritate ſeruientes, neque hic, neque in futuro ſua gratia deſtituet. Venit ergo circumuallata agminibus Angelorum, omnem tetræ noctis horrorem vultus claritate, ac ſplendore lampadarum fugans; propiuſq; accedens, blanda voce eum compellare cœpit: ò frater cariſſime, ſi placuerit, qualitercumque recompenſabo deuotiſsimum famulatum tuum dulci melodia. Beata itaque Virgine melos præcinente, Frater ille, quaſi in extaſi factus, in faciem corruit, & omnis illa viſio diſparuit. Interim Fratres ex more ad matutinalem ſurgunt ſynaxim, prædicti Fratris abſentiam vehemẽter admirantes, quia nunquam diuinis officijs ſe ſubtrahere ſolitus erat, niſi graui infirmitate depreſſus, vel quolibet vtili negocio occupatus. quapropter, quia reuerendus omnibus habebatur, officinas totius Monaſterij perluſtrantes, tandem in prædicto pomario repererunt, vultum habentem in terram demiſſum; quem leuantes, & in lectum deponentes, omnem diligentiam adhibuerunt, qui ſoſpitati redditus, per præceptum Abbatis ſui coactus, omnem rei ordinem pandere cœpit; qui po-

ſtea

Digitized by Google

ſtea non ingratus beneficijs ſibi collatis, reliquum tempus vitæ feruentius in Dei ſeruitio, atque eius piiſſimæ genitricis perfecit: tandemq. fine beato requieuit. Hæc mihi relata ſunt à religioſa vidua ſorore eiuſdem Fratris; quæ omnia teſtata eſt ſe veraciter intellexiſſe.

§. 78.

Idem Cæſ. ibid.

Gratia.

IDem Cæſarius ibidem cap. 24. Ante hos annos, cum Catholici contra Albienſes hæreticos fuiſſent ſignati, & iam non modicum ab ijſdem eſſent ijdem hæretici exacerbati; duo honeſti Clerici per terram illorum tranſeuntes, cum Eccleſiam vidiſſent in via deſolatam, ait vnus alteri: Sabbathum eſt, intremus Eccleſiam hanc, & dicamus Miſſam in honorem Dominæ noſtræ: portabant enim ſecū librum, Calicem, & indumenta Sacerdotalia. antequam eſſet miſſa completa, hæreticis proditi ſunt, qui armata manu intrantes, & Sacerdotem de Eccleſia trahentes, linguam eius radicitus abſciderunt; quem ſocius cum multo labore Cluniacum deducens, Monachis commendauit. Illi verò ſicut viri catholici, & religioſi Sacerdotem catholicum, & notum propter fidem Chriſti, & Genitricis eius Marię honorem, tam crudeliter mutilatum, deuote ſuſcipientes, omnem ei humanitatem exhibuerunt. In nocte vero Epiphaniæ, cum ſolemnes decantarentur vigiliæ, baculo parietem pulſans, miniſtros aduocauit, qui, cum quærerent, quid vellet; & ille, ſe in oratorium deportari ſignaret, volentes ei parcere, non acquieuerunt, Tandem importunitate eius tędiati, in Eccleſiam eum ducentes, ante altare quoddam depoſuerunt; qui, cum matrem miſericordiæ tota mentis deuotione inuocaſſet, illa ei apparens, & carnem, linguæ formam habentem, in manu tenens, reſpondit oranti: quia propter fidem Filij mei, & honorem mihi exhibitum, lingua tua priuatus es, ecce nouam tibi reſtituo. aperi ergo os tuum; quod cum feciſſet, digitis ori eius immiſſis, radici linguæ præciſæ eandem carnem coniunxit, & vniuit, ſicq. diſparuit. Qui mox cum Angelo in vocem laudationis erumpens, clara voce clamauit: Aue Maria, gratia plena, Dominus tecum, vſque ad finem; quam ſalutationem cum crebrius repeteret, ſtupentes, accurrere miniſtri, accurrerunt & de choro monachi, de tam puro, & tam iucundo miraculo, Deum, eiusq. genitricem glorificantes. non immemor collati ſui beneficij clericus, in eodem cœnobio factus eſt monachus. Cum Ioannes Scholaſticus Xantenſis circa idem tempus eſſet in prouincia Albienſium cum exercitu Domini, audiēs de tanto miraculo, in reditu, Cluniacum venit, iam dictum monachum ſibi oſtendi petiuit, & obtinuit; linguam vidit, ab eius ore, quæ dicta ſunt, audiens. Sicut nobis retulit idem Ioannes reliqua carne candidior eſt, in loco præciſionis ſeruans cicatricem. Huius miraculi teſtis eſt, vniuerſus Cluniacenſium Conuentus vſque hodie.

§. 79.

Idem auth. ibidem.

Gratia.

IDem Cæſarius ibidem cap. 25. Adam ſacerdos, & monachus in Lucka, cuius ſupra memini cap. 17. conſiderans, me in huiuſmodi miraculis delectari, ex multa charitate mihi de ſe ipſo retulit, quod dicturus ſum. Cum (inquit) eſſem puer, ita caput habebam ſcabioſum, vt præ fœtore putredinis eius, mecum ſedere, vel legere ſcholares recuſarēt: prima oratio, quam didici, ſalutatio erat Angelica, adhuc puerulus ſatis eam frequentans. Cum apud Monaſterium Vueſtphaliæ poſitus fuiſſem, ad literas, & eundo ad ſcholas, ſiue ad matutinas quotidie tranſirem per quandam Eccleſiam conuentualē, ex neceſſitate viæ ſine intermiſsione, ante oratorium in honore Dei genitricis Marię dedicatum, cum tribus venijs totidē feci ſalutationes: nocte quadam putans ad matutinas fuiſſe compulſatum, ſurrexi tremens, & cum veniſſem ad iam dictum monaſterium, eſſetq. oratorium clauſum, tribus vicibus ſecundum conſuetudinem genuflectendo, Dominam noſtram Angelico verſiculo ſalutaui. ſurgens vero inueni oſtium apertum, & tanta erat in Eccleſia claritas, vt fulgori meridiano aſſimilaretur; quam cum ſtupidus intraſſem, vidi ante maius altare ſeptem matronas pulcherrimas reſidentes, vnam in medio, quæ cæteris clarior erat; & ſex hinc inde, ideſt tres à dextris, & tres à ſiniſtris: media vero me vocans, cum propius acceſsiſſem, ait: bone puer, quare non adhibetur cura capiti tuo? reſpondente me: Domina, ſatis circa me laborauerunt amici mei, ſed nihil pro-

profecerunt; ſubiunxit illa: noſti, quæ ſim? cui cum dicerem: non; Domina reſpondit: ego ſum mater Chriſti, & Domina huius oratorij: qui mei memoriam ſolitus es habere, ego tibi curam adhibeo: accipe fructus ligni fuſilis, & fac tibi hodie ex eo lauari caput tribus vicibus ante miſſam in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, ſtatimq. curaberis: ad me accede Adam, quod & feci: flectente me coram ea genua, manum ſuper caput meum ponens, ait: ab hac hora vſque ad diem mortis tuæ non dolebis capite. Mane vero cuidam Fratri, qui me nutriuit, omnia retuli, qui in vallem proximam deſcendens, & oſtenſos fructus colligens, prædicto modo caput meum lauit, ſtatimq. conualui; dolorem verò capitis nunquam ab illa hora paſſus ſum, cum tamen hoc in ordine ſatis ſit miraculoſum.

§. 80.

Cæſar. ibid. cap. 27. *Gratia.*

IDem Cæſarius ibidem cap. 27. Incluſa quædam (ſicut mihi retulit Supprior noſter, qui illam nouit) diu à dæmone ſub ſpecie Angeli illudebatur. non ei data fuerat diſcretio ſpirituum. diabolus ſæpius falſa quadam circumfuſus claritate, illi apparuit, & fœminam ſimplicem familiarius alloquens, die quadam in huiuſmodi verba prorupit: Nunc venio remunerare te: requiſita eodem tempore à cõfeſſore ſuo, quomodò haberet, cum ei reſponderet: optime: Sacerdos, ſicut vir prudens, fiduciam reſponſionis eius conſiderans, cauſam inquiſiuit, cui cum confiteretur, quod ab Angelo Domini crebrius viſitaretur, ſciens ille, docente Apoſtolo, Angelum tenebrarum ſe transfigurare in Angelum lucis; reſpondit, quando Angelus denuò viſitabit te, dices: rogò, domine mi, vt Dominam meam ſanctam Mariam mihi oſtendas: quod, ſi fecerit, viſa ea, genua flectes, & dices: Aue Maria gratia plena, &c. & ſi tunc ſubſtiterit, fictio non eſt; ſin autem, ſcias, tibi à diabolo illudi: quæ, cum feciſſet, ſicut fuerat edocta, ait diabolus: vt quid deſideras videre illam? bene tibi ſufficere debet præſentia mea; illa fortiter inſtante, opere diabolico, virgo miræ pulchritudinis ſe oculis eius obiecit, qua viſa, mox ad pedes eius incluſa ſe prouoluit, & contra phantaſma angelicam ſalutationem proferendo, in turbinem, illud reſoluit; quam tamen inimicus euaneſcens in tantum terruit, vt amens facta, vix poſt annum dimidium, multorũ precibus adiuta, ſenſum reciperet. Vides nunc, quanti ſit ponderis nomen Mariæ: Appollonius: bene video, & non ſine admiratione tam ex præſenti, quam ex prædictis exemplis virtutem eius conſidero. Cæſarius: Inuocatio huius nominis, non ſolum corruptores mentium, id eſt, dæmones, ſed & corruptores corporum, ſcilicet, malos, ac libidinoſos homines eneruat, vt infra patebit.

§. 81.

Cæſar. ibid. cap. 38. *Gratia.*

IDem Cæſarius ibidem cap. 38. In Longobardia, in quadam domo Ordinis noſtri, quæ, Carixtus, dicitur; ante paucos annos Monachus quidam extitit, nomine Bertramus. iſte, tam feruenti motu charitatis, Dominam noſtram ſanctam Dei genitricem amabat, vt non ſine magno cordis cruciatu audire poſſet, ſi fortè dubitatiuè quis diceret, vel legeret de corporali illius Aſſumptione. Cũ iam exegiſſet in ordine quindecim annos, adhuc iuuenis ætate in vigilia Aſſumptionis eiuſdem glorioſæ Virginis rogauit Abbatem, vt ſibi liceret ire ad vicinam grangiam, dicens: ſe non poſſe audire neque ſermones Hieronymi in choro, neque ſermonem in capitulo, timens, quod prædictum eſt: erat enim grangiarius: Abbas ſanctitatem eius turbare timens, annuit eius petitioni, cumq. veniſſet iuxta grangiam, Angelus Domini mirabili modo illum rapuit, & ad ſpatium vnius dietæ iuxta paruam quandam Eccleſiam vicinam ſatis caſtro fratris ſui carnalis, viri nobilis, deponens, diſparuit. Equus verò, cui inſederat, & ſeruus iuxta grangiam dimiſſi ſunt. Erat autem fluuius, qui ſine naui tranſuadari non potuit, inter caſtrum, & cappellam. qui, cum ſederet, admirans, vbi nam eſſet, vel qualiter ad illum locum deueniſſet, iuuenis quidam ſplendidus de Eccleſia exiuit, & quia Domina noſtra ipſi ocyus Eccleſiam ingredi mandaret, voce clara nunciauit. Ingreſſus Eccleſiam, vidit ſanctam Dei genitricem Virginem Mariam in corpore glorificato, in ſede miri decoris reſidentem. Sedebant circa illam diuerſi ordines Sanctorum, Patriarchæ videlicet, Prophetæ, Apoſtoli, Martyres, Confeſſores, Virgines, Viduæ, & Coniugati; erat

autem

autem hora nona: quem Virgo beatiſſima ſalutans,familiarius ait: Bertrame, meliores ſermonibus Hieronymi hic audies ſermones: dicta nona,à circumſedentibus per interualla dictæ ſunt & reliquæ horæ, veſperæ videlicet, completorium, matutinæ, laudes,prima, tertia, & ſexta; eratq. pſalmorum, ſiue reliquorum cantuum melodia tam ſuauiſſima, & vocum tanta concordia, vt ſermo nullus exprimere poſſet. Deinde, vultū iucundiſſimum ei exhibens, voce hilari, ac dulci ſic ait: Bene ſcio,Bertrame,quare nunc egreſſus ſis de clauſtro, noueris pro certo, me in vtraque ſubſtantia, ideſt corpore, & anima glorificatam, & die quadrageſimo à mortuis reſuſcitatam. Apollonius: His verbis concordat viſio Dominæ Eliſabethæ de Sconauia, in qua legitur, ſub eiſdem verbis Dominam noſtram ei reſurrectionem ſuam reuelaſſe. Cæſarius: tanto amplius fides adhibenda eſt huic viſioni.Mox vt beata Virgo verba prædicta protulit, conuentus ille cæleſtis diſparuit,& monachus in loco ſuæ ſeſſionis ſe ſolum inuenit. Nutu diuino germanus eius, de quo ſupra dictum eſt, adueniens, cum ſolum illum ibidem reperiſſet,& quid ibi ſolus ſederet, vel vnde veniret, interrogaſſet; omnia, quæ circa ſe geſta erant, ne laicum ſcandalizaret, per ordinem recitauit. tunc ille: expectate hic, frater,donec equum vobis adducam. mira res, feſtinante illo ad caſtrum, Angelus Domini in momento, in locum, de quo tulerat,illum repoſuit. reuerſus miles, cum non inueniſſet, quem dimiſerat, apoſtatam, ſiue eiectum, illum æſtimans, ad Monaſterium curſitauit, ad quod dicto completorio veniens, Abbatem vocauit, & vbinam frater ſuus eſſet, requiſiuit. Cui cum Abbas ſignaret, vt expectaret vſque mane, & ille reſponderet: ſcio, quia eieciſtis eum, minareturq. monaſterio, rupto ſilentio, reſpondit Abbas: per licentiam meam ad proximam grangiam equitauit, non dubito quin ibi ſit; ierunt ſimul, & in cappella conuerſorum orantem inuenerunt, & cognouerunt ex teſtimonio illorum, quia eadem hora, qua miles eum iuxta caſtrum reliquerat, eandem grangiam intrauerit. Appollonius: In his, quæ dicta ſunt, parem hunc iudico virum duobus antiquis Prophetis, Ezechieli ſcilicet, & Habacuc, ex quibus vnus mirabiliter vidit quæ agebantur in Ieruſalem; alter vero de Iudæa ſubito translatus eſt in Babylonem. Cæſarius: Aliquid amplius in iſto conſidero: magis miraculoſum videtur, corpus glorificatum, ſiue cæleſtes ordines oculis corporeis poſſe videre, quam in ſpiritu; qualem viſionem ſe Ezechiel vidiſſe teſtatur. Appollonius: conſentio. Cæſarius, maiorem iudico viſionem, quæ ſequitur: Die quadam Angelus Domini ex parte Abbatis ſignum ei fecit, vt ad portam veniret, ſecutus eſt ille præcedentem,& cum ad portam non inueniſſet Abbatem,eodem ſigno Angelus eum traxit in campum, qui cum miraretur, quò nam eſſet iturus, & ille ſignis ex parte Abbatis ſequenti nimis eſſet importunus, venerunt ad quoſdam montes ſublimes, quibus tranſmiſſis, locum ingreſſi ſunt amœniſsimum, arboribus, & diuerſi generis floribus nimis delicioſum: erat enim Paradiſus terreſtris: inter cætera, quæ ibidem vidit, duos ſenes ſplendidos, Enoch videlicet, & Eliam aſpexit, & agnouit: tenebantq. in manibus librum maximum litteris aureis ſcriptū, vno tantum folio vacuo; & dixit ei Angelus Domini: iſte eſt liber prædeſtinationis, continens omnia nomina electorum, qui ab initio Mundi vſque ad diem hāc nati ſunt. Cum autem folium, quod vacuum cernis, perfectum fuerit,mundus conſummabitur; & oſtendit ei nomen ſuum, quod cum legiſſet lætus, adiecit: nunquam delebitur nomen tuum de libro hoc: iſte eſt liber, de quo Dauid dicit in Pſalmo: *Et in libro ſuo omnes ſcribentur*: & Dominus in Euangelio: *Gaudete, & exultate, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in Cælo*. Appollonius: Si in libro ſoli electi ſcribuntur, quid eſt, quod idem Propheta de reprobis dicit: *Deleantur de libro viuentium*? Cæſarius: Pſalmiſta hic alloquitur ſecundum ſpem illorum, qui de ſua præſumentes iuſtitia, putant, ſe ibi eſſe ſcriptos. Quòd autem nullus reproborum in eo ſcribatur, mox oſtendit, cum ſubiungit: *& cum iuſtis non ſcribantur*. Appollonius: Placet, quod dicis: ſed rogo, vt ſi quid adhuc noſti de hoc beato viro, dicere mihi non differas. Cæſarius: tempore quodam, cum eſſet in oratione, Beatam Genitricem Dei ex oppoſito ſui ſupra ceſpitem virentem ſtare conſpexit: & ecce fons aurei coloris è regione cum impetu erumpens, riuulum ſuum ad pedes eius

Pſal. 137.

eius dirigebat: cuius lapilli lapides erant pretioſi, ſmeragdi videlicet, carbunculi, topatij, ſapphiri, & hyacinthi. Cumq. de viſione miraretur, ait illi Domina noſtra: noſti Bertrame, quid iſta ſignificent? dicente illo: non Domina; reſpondit: fons iſte aurei coloris, ordo Ciſtercienſis eſt, qui, ſicut aurum reliqua meralla, ita cæteros ordines tam dignitate, quàm ſanctitate præcellit: illis iam ex magna parte fluentibus à me, iſte ſpeciali quadã prærogatiua dilectionis, non ceſſat fluere ad me. lapilli pretioſi, quos vides riuulo manare, ſpeciales amici mei ſunt, in ordine, & in obſequio meo, plus cæteris feruentiores. Sicq. diſparuit viſio in oculis eius. Omnia hæc recitata ſunt Abbatibus tempore Capituli generalis. Multa alia vir iſte bearus vidit, & egit digna relatu, quæ mihi non ſunt recirata. Appollonius: miror, quare non ſit aliquas vir tam ſanctus in ordine paſſus tentariones? Cæſarius: In principio conuerſionis ſuæ, vt audiui, de cibis regularibus plurimum tentabatur, ſicut vir nobilis, & delicarus. hoc cum dixiſſet Abbati, intelligens ille ex munditia conſcientiæ eius, Spiritum ſanctum eſſe in eo, reſpondit: roga Deum, quod vis, & non negabit tibi: orauit ille, & exauditus eſt. ab illo tempore in tantum delectabatur cibis regularibus, vt de licentia maioris abſtinentiæ Abbati foret importunus. Appollonius: beati ſunt clauſtrales, qui ad rantam familiaritatem Dei genirricis admittũtur. Cæſarius: non ſolum clauſtrales, immo etiam, & perſonas ſæculares ſe diligentes, mater pulchræ dilectionis diligit, & honorat, ex quibus occurrit, beatæ memoriæ, Valterus de Birbach, cuius ſupra in diuerſis locis memini; quem non ſolum inferioris ordinis homines, ſed & Reges, & Principes, nobileſq. venerabantur, audientes beneficia à matre miſericordiæ illi conceſſa. Appollonius: cuius fuerit profeſſionis vir iſte, ex ſuperioribus noui, ſed quis fuerit, vel qualem duxerir vitam ante conuerſionem, ſiue conuerſus in ordine, ſcire deſidero. Cæſarius: quicquid de illius actibus memoria dignum noui, fida tibi pandam relatione.

§ 82.

Cæſar. cap. 39. IDem Cæſarius ibidem cap. 39. Vualterus de Birbach villa oriundus, extitit vir diues, ac potens, & nobilis valde, conſanguineus Henrici Ducis Louanij, qui cum eſſet militiæ ſæculari, adhuc ætate florens, deditus, & in ea ſtrenuus ſatis, atque nominatus, Dominam noſtram ſanctam Dei genitricem, ſemperq. Virginem Mariam ab ipſa pueriria cœpit inuocare, & ex intimo cordis affectu diligere, atque ieiunijs, eleemoſynis, & miſſarum celebrationibus honorare; licet enim corpore deditus eſſet, vt dictum eſt, torneamentis, corde tamen torus erat in obſequio Beatæ Virginis: tempore quodam, cum properaret ad quoddam torneamentum, milites habens in comitatu, veniſſetq. ad Eccleſiam quandam, illos, vt miſſam audire vellent, hortabatur: quod cum recuſarenr, moram rantam ſibi periculoſam eſſe prætendenres, illis recedentibus, ipſe manſit, miſſam de S. Maria ſibi cantari fecit, & obrulit, ſicq. ſocios inſecutus eſt. Cui cum aliqui de torneamenro occurrerent, & hoc ex reſponſione illorum cognouiſſet, ſubiunxit: eſt ne adhuc incœptum? dicentibus illis: etiam; reſpondit: quis fortius ibi agir? Dominus Vualterus (inquiunt) de Birbach, ipſe in ore omnium eſt, omnibus præfertur, & ab omnibus laudatur: alijs vero occurrentibus, & ſimilia dicentibus; ſtupens admirabarur: quidnam hoc portenderet. actum eſt ineffabili pietate Beatiſſimæ Virginis, vt militem deuotum in obſequio ſuo, tardanrem interim torneamento honoraret, eiusque abſentiam mirabili quadam virtute ſuppleret. Veniens tamen ad locum, armauit ſe, & intrauit, ſed nihil magni illic egit: ludo verò expleto, quidam ex militibus, hoſpitium eius intrauerunr, & vt ſecum mitius agere dignaretur, deprecabantur: quibus cum diceret; quæ eſt cauſa petitionis veſtræ? reſponderunt: hodie cepiſtis nos, & rogamus, vt bene nos tractetis. Vualtero neganti, ac dicenti: Ego vos non cepi, reſponderunt: In rei veritare nos hodie dexrras vobis dedimus, nos ſigna veſtra militaria ibi vidimus, nos vocem veſtram ibi audiuimus: & cognouit ſtatim hoc actum fuiſſe graria Beatæ Virginis, quam honorauerat in miſſa. Appollonius: Cum ſit mortale peccatum ire, & exercere torneamenta, quomodo Beatæ Virgini placere potuerunt orario, & oblatio Vualteri. Cæſarius: duo ibi committuntur peccata mortalia, ſuperbia ſcilicet,

plures. Gratia

& inobe-

& inobedientia: ſupetbia, quia fit intuitu laudis humanæ, & inobedientia, quia fit contra prohibitionē Eccleſiæ:vnde in torneamentis occiſi, extra cœmeteria fideliū ſepeliuntur. Cum autem obſequium prædictæ miſſæ Vualtero potuiſſet eſſe meritorium vitæ æternæ, ſi factum fuiſſet in charitate,nunc tranſiuit in mercedem temporalem; opera enim bona, ideſt, de genere bonorum, temporalibus remunerantur. Homo etiam per illa,vt quidam ex ſcripturis probant, habilem ſe reddit ad gratiam ſuſcipiendam. Hoc verum eſſe, ſequens probat exemplum. Cum alio quodam tēpore,nundinas illas execrabiles quæreret, & intet multos ſtans, miſſam audiret, ſacerdos,vt in canone,calicem leuauit, crucem auream ſub eius pede conſpexit, cui annexa fuit chartula hæc continens verba. Crucem hanc defer ex parte mea,Mariæ ſcilicet matris Chriſti,amico meo Vultero militi prope Birbach, quā cum ſacerdos legiſſet,poſt completionem miſſæ pulpitum aſcendit,& clamauit: eſt ne aliquis hic miles, qui vocetur Vualterus de Birbach? reſpōdentibus quibuſdam: ecce iſte eſt;ſacerdos eum ſeorſum duxit, crucem porrexit,& vbi illam inuenerit,vel qui miſerit,intimauit,quam lætus ſuſcipiens,in Hemmenrode conuerſus eam Abbati reſignauit, poſtea comitiſſa Hollandiæ, miſſis honeſtis nuncijs,eandem crucem ſibi dari petiuit, & tali modo obtinuit. Cum conuentus nuncijs reſpondetet:non poſſumus eam dare, niſi ſit voluntas fratris Vualteri,ſperantes, quòd non annueret,requiſitus de hoc reſpōdit: ego nihil proprietatis habeo, penes Abbatem eſt, ſicque dolentes illam miſerunt.Cuius aurum tanti fulgoris eſt, vt omne aurum in eius palleſcat comparatione; quam Comitiſſa inter reliquias ſuas repoſuit,ea vti non audens.Cōſiderans Vualterus adhuc in ſæculo poſitus tanta circa ſe beatæ Dei genitricis beneficia,in tantum in illius amore accenſus eſt, vt in quadam paupere Eccleſia in eius honore dedicata, conſcio ſacerdote, fune collo ſuo iniecto,ſeruum glebę ſe illi ſuper altare offerret, ſoluens ſingulis annis cenſum de capite ſuo, qualem ſerui ordinarij ſoluere conſueuerunt: & quia, propter honorem Reginæ cæleſtis ſe tam valde humiliauit, ipſa ſuum dilectum etiam glorificauit. Solitus erat in vigilijs omnium ſolemnitatum Beatæ Virginis ieiunare in pane, & aqua, & ſæpe etiam in ſextis ferijs ob reuerentiam ſabbati: die quadam ſeruus ieiunanti vas paruulum fictile cum aqua obtulit, quam in eius manibus diuina virtus in vinum optimum conuertit, qui cum guſtaſſet aquam vinum factum, ſeruum ſecretè vocauit, & arguit, dicens, ſibi vinum pro aqua miniſtratum; quod cum ille negaſſet,aſſerens ſe hauſiſſe aquā de ſitula,vas recipit,& effudit,ſicque aqua puriſsima impleta, vt ſecurus eſſet, prægustauit,& obtulit,de quo, dum guſtaſſet, ſicut prius vinum inuenit, & mox ſeruo iratus, ſic ait: vt quid mihi illudis, en ſecundo vinum pro aqua afferēdo? ad quod verbum ſtupens ſeruus, cum iuramentis maximis negauit. Tunc primum intelligens ex multa miſericordia Dei genitricis, hoc miraculum circa ſe geſtum, eundem ſeruum adiurauit, ne illud vnquam alicui homini, quoad viueret, manifeſtaret; ex quo colligitur, quòd non cupidus erat inanis gloriæ. Seruus verò tanti particeps miraculi, frater eſt Arnoldus, qui cum eo venit ad ordinem, vir ſanctus, & multum ordinatus, & in monte Strombetgh ſepultus. Antequam moreretur, idem miraculum ad Dei gloriam publicauit, timens, de theſauro occulto poſt mortem reddere rationem. Audiens ſæpe dictus Vualterus, ordinem Ciſtercienſem Beatæ Virgini dedicatum,omnia, quæ ſunt huius mundi, diuitias videlicet, honores, & amicos ob illius amorem reliquit, & in clauſtro, quod alio nomine Hemmerode dicitur,cuius fama tunc temporis, ſicut & hodie, clariſsima fuit, habitum regularem ſuſcepit, in quo cœnobio quàm humiliter ſit cōuerſatus, quàm feruens fuerit, & obediens, & in obſequio Beatæ Virginis deuotus, teſtes ſunt omnes monachi eiuſdem monaſterij. Pſalterium vero, hymnos, cantica, & alias de Domina noſtra orationes plurimas in probatione didicerat, quæ omnia ſtudioſiſsimè frequentauit, miſſæ quotidianæ Dominæ noſtræ ſemper intereſſe voluit, quicquid pænè loquebatur,ædificatorium fuit: quia non ſolum verbis,& aſpectu,immo etiam odore famæ eius multi ædificabantur: magiſter hoſpitum creatus eſt. Tempore quodam ductus eſt ad monaſterium ſpe curationis, quidam obſeſſus,

Digitized by Google

& in hoſpitio receptus : erat enim ruſticus diues ſatis,ac notus, qui cum nullo remedio poſſet ſanari,non reliquijs ſanctorum, neque orationibus monachorum; ſæpè dictus Valterus aut horitate officij frequenter eum viſitans , orationes, & rythmos , quos habebat de Domina noſtra conſcriptos,ſuper caput hominis legit , ſacras picturas oſtendit: per quæ omnia dæmon vt exiret,adiurauit . Die quadam, cum pſalterium ſuper obſeſſi caput poſuiſſet , obſidens clamans , & furens,intantum hominem, à quo exire cogebatur , turbauit, & alliſit,vt cadens in terram , mortuus diceretur:poſt horam ad ſe reuerſus ſurrexit, à diabolo ſe liberatum clamitans . Conuerſus vero,qui curationi huic interfuit,& ruſticum furentem ſeruauit, iſta mihi recitauit.Vadens ille ſanus in domum ſuam,poſt aliquantulum temporis redijt, gratias agens B.Virgini,eiuſq; ſeruo,ſuo curatori , hoc verbũ audiente conuentu,adijciens,ſi nihil eſſet amplius reliquiariũ à monaſterio iſto,præter hunc ſanctum virum, cuius meritis curatus ſum,toti loco ſufficere deberet. Appollonius.Magna ſunt,quę dicis: Cæſarius: non ſolum dæmones,ſed & bruta animalia illius ſanctitati obediebant . Erat in monaſterio poledrus pulcherrimus,& tanti valoris,vt tã Epiſcopus Treuerenſis,quàm Dux Lotharingię,quadraginta , vt puto, marchas argenti offerrent pro illo . Species enim optimi dextrarij in eodem erat poledro:timens conuentus alterum offendere, ſi vni venderetur per dominum Vualterum, duobus adhibitis cõuerſis,eundẽ equum comiti Hollandię gratis tranſmiſit. Venientibus eis in quendam ſaltum,poledrus equaritiam,ideſt gregem equarum de longe paſcere conſpexit , qui ſtatim hinniens , atque laſciuiens, ex ducentium manibus ſe excuſsit; & curſu velociſsimo ad equaritiam properauit,quem cum conuerſi ſequerẽtur, equaritia fugiẽte , magis poledrus ab eis elongabatur , quibus, fruſtrato labore reuerſis,ait Vualterus,procedamus;equus iſte perditus eſt, niſi ſancta Maria illum nobis reducat.vix ad duo milliaria proceſſerant , & ecce poledrus velociter recurrens , qui nondum ſatis domitus fuit, velut ouis manſueta , ductorum ſuorum colla ſubiecit, quia notus erat nobilibus terræ, & ab eis, tũ propter ſanguinis nobilitatem, tum propter vitæ ſanctitatẽ venerabatur.Sæpe pro monaſterij neceſsitatibus contra voluntatem ſuam emittebatur. Tempore quodam,deſcendens cum naue domus,quæ vinũ portabat , cum in Zelandiam veniſſet, orta tempeſtas maxima omnes terruit, & nauẽ inclinauit. acceſsit periculũ periculo: prædones namque ad eos remigantes, nauim deprædari conati ſunt;& ecce iuſto Dei iudicio duo vaſa vi ventorum eiecta , nauiculam ſubuerterunt, ipſoſque prædones in profundum demerſerunt: acta ſunt hæc in vigilia ſancti Nicolai poſt mediam noctem:ſinguli vitæ ſuæ timentes , Deo ſupplicabant . ipſe verò vir beatus de gurguſtio nauis egrediens, ſeruo ſuo deorſum ducto cõfeſsionem fecit,& intrauit.Deinde,imagine Dei genitricis eburnea,quam ſemper penes ſe habebat, coram ſe poſita, ante illam ſe proſtrauit,& orauit, atque in illa oratione leuiter obdormiuit;ſtatimque viſum eſt, quòd dominum Arnoldum in clauſtro virum ſanctum, & probatæ vitæ, tempore pſalmodiæ cytharizare audiret , ſicque ex ipſa dulcedine vocis expergefactus eſt.Erat enim tempus matutinarum. Intelligens protinus, quòd vir iuſtus eadẽ hora pro ipſis oraret,lætus exiuit, omneſque conſolans his verbis,ait : nolite timere: nullum vobis periculum nocere poteri, dominũ Arnoldum de ſancto Leuerino monachũ noſtrũ audiui cytharizantẽ,mox virtute diuina,& meritis B.Virginis,quam inuocauerat,& iã dicti Arnoldi,tempeſtas ſedata eſt. Hæc cũ relata fuiſſent domini Hermanno Priori,nunc Abbati loci ſanctę Mariæ , ſtatim dominum Arnoldum, hotum prorſus inſcium vocauit , & quid in nocte Sancti Nicolai infra matutinas cogitauerit , vel quid ibi egerit , interrogauit. Cui ille reſpondit:credite mihi:ego cytharizaui ibi : quali modo,inquit, & ille : quando nõ poſſum habere deuotionẽ, ſub cuculla,digitos,ad ſimilitudinem cytharizantis,moueo,& cordas cordis tãgo, ſicq; mentis torporem ad deuotionem excito. Et miratus eſt Prior nimis, audiens hæc , quia vir litteratus eſt, putans exẽplo Hæliſei hoc eũ facere,in quo ad vocẽ pſalterij excitatus eſt ſpiritus prophetiæ . Vt enim taceã de fratribus , tantæ fuit cõpaſsionis circa pauperes,vt in viam directus,petentes pręueniret,ex nummis ſibi ad expenſas datis illis porrigẽs . Cũ quadã die ſcolaris

nudi-

nudipes illi occurreret,& frigus eſſet,ſtare eum fecit,& deſcendit,calceoſq. extractos illi tribuit,& nouis,quos in ſacco habebat, reinductis;equum aſcẽdit,& abijt. hæc,me præſente,facta ſunt; diſcordantes concordabat,inobedientes exorabat,iracũdos,& impatiẽtes ad cor ſæpius reuocauit; tentatos exemplis plurimis, quæ ſemper ad manũ habebat,alleuiauit. Hinc eſt,quòd tempore quodam, cum de aliquo verba cõferrem cum illo, in partem me traxit, & ait: & ego magnas carnis meę patior tentationes: vt alijs poſſet mederi,proprias infirmitates illis non erubuit cõfiteri. Requiſitus die quadã à prędicto priore(ſicut ipſe mihi retulit) quid in menſa cogitaret, eò quòd nõ intelligeret lectionẽ, reſpondit: ego habeo ibi lectionẽ meã, quando manducare incipio,retracto mẽte,qualiter pro me Dei Filius ſit ab Angelo nunciatus, & in vterò Virginis de Spiritu ſancto conceptus,ſicq. primũ foliũ verto: deinde cogito,quomodo, Angelis cõcinẽtibus,ſit natus,& pãnis vilibus inuolutus,in præſepio reclinatus;& ecce perlectum eſt folium ſecundũ. in hũc modũ tranſcurro Circumciſionem,aduentum Magorũ. oblationẽ eius in templo,baptiſmum,Ieiuniũ,Paſſionẽ, & Reſurrectionẽ,Aſcenſionem, & ſancti Spiritus aduentum: extremumq. iudicium: talis eſt lectio mea quotidiana,cuius finis,finis eſt prãdij. quòd in tali libro comedens legeret, teſtabãtur lachrymæ,quas in menſa fundebat: plus enim delectabatur in ſanctis meditationibus,quã in genuflexionibus,per quas ſpiritus contemplantis impeditur. Nõ multas (vt dixi) in oratione venias petiuit,ſed ſtans,vel ſupra genua iacens, erecto vultu Cælos reſpicere conſueuit. Antequã Deus eum vocaret de hoc mũdo, cuidam monacho mirifica quædam viſio relata eſt de illo. Exiſtente eo Vuilre,quæ domus eſt Ordinis Ciſterciẽſis, cum Abbate ſuo Domino Euſtachio,cùm dies eſſet Dominica,totum Conuentum idem Abbas poſt cęnam conuocari fecit: quod cũ factum fuiſſet,& ipſe diceret; ſunt ne fratres noſtri hic omnes? reſponſum eſt ei: omnes,domine, exceptis duobus iuuenibus,qui de Frãcia hoſpites huc miſſi ſunt,qui ſtudioſi ſunt valde circa ſilentiũ,maxime diebus,quibus communicant. Secundò verò ex parte eius vocati,cum veniſſent, & eis Abbas morã improperaret,humiliter ſe excuſantes conſederunt. Sequenti die Conuentus à labore rediens, & ante portam facto ſigno primo nonæ, ſecundum expectans, ſenior ex eis, cũ ſtãs ſuper foſſorium ſuũ ſe reclinaret,& nonam de Domina noſtra diceret,ſic ſtando leuitet obdormiuit: & ecce ipſam Dei genitricẽ diuerſorum ordinũ perſonis ſtipatam,in mira claritate inter ſe,& portam tranſire conſpexit, à quà,cũ minime,quaſi ignotus,reſpiceretur,neque vocaretur,triſtis ait intra ſe: hei mihi miſero, quare me non vocat? quę,cũ paululũ proceſſiſſet,miſerta illius,monachũ familiarius ſibi adhęrentem remiſit,dicens: Voca monachũ illum,quem,cum reuerſus vocaret, & diceret: Veni,Domina noſtra vocat te,præ gaudio expergefactus eſt;intrans & dominum Vualterum conſiderans, dicebat intra ſe: Simillimus eſt monachus iſte monacho, per quem hodie Domina noſtra in ſomnis vocauit me,niſi quòd cuculla illius griſea, huius autem alba eſt,& recitauit viſionem ſocio ſuo. Sequenti die,cum Dominus Abbas, & Vualterus eſſent receſſuri, & ab eis prædicti iuuenes ad portã vocati, Vualterusq. in ſua griſea cuculla ſtaret,alba,quæ ſibi fuerat accõmodata, depoſita, ait monachus ſocio: Reuera, iſte eſt monachus, qui vocauit me, veſtẽ cognoſco, de perſona nõ dubito: poſt dies paucos idem Vualterus cœpit infirmari,qui fide, & charitate plenus, confeſſus, atque contritus, B. Dei genitrice ſe vocante, de tenebris tranſiuit ad lucem, de fide ad ſpeciem,de labore ad requiẽ,de merito ad præmiũ, de mundo ad Patriã,ad quã nos perducat Dei Filius Dominus noſter Ieſus Chriſtus ex Maria Virgine natus,qui eſt via in exẽplo, veritas in promiſſo,vita in præmio. Amẽ. Monachus vero Vilariẽſis,& ipſe vocatus,ſicut fuerat ei præoſtenſum,interpoſitis paucis diebus, migrauit ad Dominũ. Hæc mihi relata sũt à prædicto Abbate Euſtachio. Vt autẽ oſtẽderet Dominus, quanti apud ipſum eſſet meriti Matris ſuę dilectus,ſignis poſt mortẽ ipſum glorificauit. eodẽ tẽpore Vuimemarus de Aldendorp. miles diues,& honeſtus,lecto totus paraliticus decubuit,audiẽs hominẽ Dei viuce ſibi dilectũ ad Dominũ migraſſe,mox nunciũ ad clauſtrũ miſit,per quẽ ſibi defuncti cothurnos trãſmitti ſupplicauit: miſſi sũt ei noui, & mox remiſſi,eo quod intellexiſſet,eos D. Vualteri nõ fuiſſe: mox per eundẽ nũciũ boni viri Dei ſatis

veteres mittũtur, quos infirmus cũ fide, ac deuotione ſuſcipiens, ſtatim vt manus pręmortuas impoſuit, beneficium ex eis ſenſit: ſimile actũ eſt in pedibus. ab illa enim hora cępit manus leuare, & pedes erigere, & totius corporis vires, ſenſim tamẽ recipere. eadẽ vero calceamenta ob amorẽ beati viri, & cõceſſum ſibi per illa beneficiũ, intantũ venerabatur, vt in caſtro ſuo cappellã ædificaret, atq; eoſdẽ cothurnos eius altari ligneo, Abbate noſtro præſẽte, includeret. Alius quidẽ miles periculoſum habẽs apoſtema in pectore, audiẽs per prædictos calccos tãtam in Vuimemaro virtutẽ factam; vnum ſibi tranſmitti petiuit, per quẽ mox, vt vlceris locum tetigit, plene conualuit. Apollonius: Satis mihi iam fateor probatum, quòd B. Maria diligentes ſe, diligat, & honoret. Cæſarius: Non ſolum ſuos dilectores, ac dilectos ad vitam dirigit æternam, immo frequenter illos etiam ad honores prouehit temporales.

§. 83.

Cæſar. ibid. cap. 46.

Gratia.

CAeſarius ibidem cap. 46. In prædicto Caſtro matrona quędam habitat honeſta, nomine Iutta: hæc eſt illa, cui B. Virgo verba probroſa in ſi ã Iconam prolata, cõqueſta eſt, & meritò: ſi nmo enim honore eandem imaginem venerabatur, ſalutationes, orationes, multasq. venias corã illa faciens. Tempore quodã, cum filiã paruulam in villam proximam nutriendã tradidiſſet, & infantula iã triennis in area luderet, lupus ludentem, quibuſdam aſpicientibus, illam per gulam rapuit, raptamq. in dorſum ſuũ mittens, ſyluas vicinas petiuit; quem aliqui cũ clamore inſecuti ſine ereptione puellulæ, triſtes ſunt reuerſi: ex quibus vnus in caſtrum cucurrit, & matri in menſa ſedenti, raptum filiæ nuncians, ait: Domina, lupus comedit filiam veſtram; cui illa, turbata nimis, reſpondit: Certe lupus non comedit filiam meã. mox tamen, menſa amota, ſurrexit, & in multa cordis amaritudine cappellam intrans, imaginem Saluatoris de ſinu matris euulſit, ſtansq. contra illam, cum multis lacrymis in hæc verba prorupit: Domina, nunquam rehabebitis puerum veſtrum, niſi mihi incolumem reſtituatis puellam meam. mira humilitas Reginę Cęli, quaſi timeret carere filio ſuo, ſi mulier non rehaberet filiã, lupo protinus imperauit, & ille puellam dimiſit. Inſecuti ſunt plures de villa, lupi veſtigia, cũ puellæ reliquias, ad tumulandum quærerent, iuxta quoddam frutetum, illam, deambulantem repererunt, cui cũ dicerent: Vnde venis, bona filia? reſpondit illa: mũmart momordit me: veſtigia enim dentium lupi in gutture eius, cuti ſuperficie tenus inciſa apparuerunt, in teſtimoniũ tanti miraculi ad hoc reſeruata: tunc filiã ad matrẽ ducentes. mox, vt illam vidit ſanam, effecta lætiſſima, cũ gratiarum actione ad imaginẽ ſacram cucurrit, & puerum ſuũ ei reſtituens, ait: Quia reſtituiſti filiam meã mihi, en tibi reſtituo filium tuum. Hæc mihi relata ſunt à ſupradicto Hermãno Abbate loci S. Mariæ, qui puellam vidit, & à matris ore, quæ dicta ſunt, audiuit. Cum adhuc Prior eſſet in Hemmenrode, & firmũ haberet propoſitũ reſignandi Prioratus officium, prędicta Matrona ab Abbate eius, domino Euſtachio, quem hoſpitio receperat, vt ſibi eum tranſmitteret, petiuit, & obtinuit: quẽ ante imaginem Dei genitricis ducens, ne officium ſuum reſignaret, admonuit; Deo (inquit) non placet, ſi reſignaretis, cui cũ ille diceret: vnde hoc noſtis? reſpondit illa: nemo mihi hoc reuelauit, niſi Dominã iſta, digito imaginẽ oſtendens. Multa ſiquidem eidem deuotæ fęminę per ſacram illã imaginem reuelantur, plurimaq. per illam beneficia conſequitur. Apollonius: Neſciui hactenus, tantas eſſe conſolationes in imaginibus Sanctorum. Cæſarius: Multas ſancti in ſuis, & per ſuas imagines, virtutes operantur, maxime in illis locis, vbi venerantur. nunquid nõ recordaris iuuenis apoſtatæ iuxta Florentiam, qui per imaginẽ B. Virg. Mariæ conſecutus eſt indulgentiam? Similiter & sãctimonialis, quæ ab eius imagine alapa ſuſcepta, periculoſam euaſit tentationẽ? Appollonius: Vtriuſque bene memini: primi videlicet miraculi in diſt. 2. c. 12. & ſecundi in diſt. præſenti c. 33. & ſtupor inuadit me, cum in lignis audio vocem ad loquendũ, manus ad feriendũ, corporis incuruationem, erectionem, ſeſſionẽ, & reliquos motus vitales. magis hæc admiror, quàm loquelam aſinę contra Balaham: illa enim animam habebat motabilẽ: in lignis, lapidibus, ſiue metallis nullus ſpiritus eſt. Cæſarius: Diuinus ſpiritus in creatura eſt per eſſentiam, & per potentiam, cui nihil impoſſibile eſt, & nihil miraculoſum, qui ad honorem ſanctorum ſuorum hæc, & his ſimi-

Digitized by Google

ſimilia quotidie operatur. De imagine verò Beatæ Virginis referam tibi quandam viſionem, quæ ante hoc triennium facta eſt.

§. 84.

Cæſarius. Gratia. IDem Cæſarius ibidem cap. 84. Fuit in ordine noſtro quidam phyſicus magis habitu, quàm actu monachus, occaſione medicinæ per prouincias diſcurrens, & vix vnquam, niſi in præcipue feſtiuitatibus ad monaſterium reuertens. In quadam ſanctę Dei genitricis ſolemnitate cum nocte ſtaret cum alijs ad pſallendum, ipſa Virgo beatiſſima multa claritate circumfuſa, chorum, ipſo vidente, intrauit; pſallentes circumiuit, & de pyxide, quam in manu portabat, electuarium per cochlear hauriens, ſingulis in os mittebat: ad ipſum verò veniens, cum pertranſiret, & diceret: tu de meo electuario non indiges, quia medicus es, & plurimas tibi impendis conſolationes, ille triſtis tranſeuntem oculis ſequebatur, culpā recognoſcens. Ab illo tēpore nonniſi per obedientiam coactus, de monaſterio egredi conſenſit, & omnes corporales cōſolationes ſibi tēperauit. In proxima ſua ſolemnitate Domina noſtra prædicto modo famulos ſuos viſitans, poſtquā ad medicum venit, gradū fixit, & ait: quia te emendaſti, tuis medicamentis mea præferens, ecce, de meo electuario, ſicut cæteris, tibi impertior, de quo, vt guſtauit, mox tantum dulcedinis, ac deuotionis concepit, vt deinceps ſtabilis in congregatione maneret, & omnia carnis commoda, tanquā ſtercora reputaret. Electuarium iſtud, gratia deuotionis intelligitur, cuius virtute pſallentes cōfortantur, cuius dulcedine labor vigiliarum vertitur in delicias: huius ſpecies aromaticæ ſunt: memoria cōpuncti ua Dominicæ Conceptionis, Natiuitatis, & reliquorū ſacramentorum Chriſti, quæ omnia melliflua ſpe futuræ retributionis condiuntur, & meritis B. Mariæ Virginis pſallētibus infunduntur. Appollonius: placet, quod dicis Cæſarius. quod apud beatam Dei genitricem vnguenta ſint ſanatiua, teſtatur ſponſus in Cāticis dicens: *Meliora ſunt vbera tua vino, odor vnguentorū tuorum ſuper omnia aromata; & in alio loco in perſona illius ait: Sicut cynamomum, & balſamum aromatizans, odorem dedi, &c.* Quantæ virtutis, & gratiæ eadem ſint vnguenta, ſequens declarabit exemplum.

Cant. 1.

Eccl. 24.

§. 85.

Cæſarius. Gratia. IDem Cæſarius ibidem cap. 50. Iuxta Eccleſiam ſancti Seuerini in Colonia incluſus quidam habitabat, Marſilius nomine, in Tuſcia ad ſanctum Sebaſtianum quandoque Epiſcopus, & tempore ſchiſmatis, quod fuit inter Alexandrum, & Paſchalē, ab ipſo Alexandro depoſitus: hunc cum matronæ ciuitatis frequentarent, & vna confeſſa fuiſſet, quòd Dominæ noſtræ nomen dicere non poſſet ſine quadam mira dulcedine: de cauſa tantæ gratiæ requiſita reſpondit: ſingulis diebus in honore eius quinquaginta Aue Marias, cum totidem venijs dicere conſueui, per quæ tantam dulcedinem merui, vt omnis oris mei ſaliua orationis tempore in mel videatur conuerſa. Quod cum audiſſet iam dictus incluſus, exemplo deuotæ fœminæ vix per ſex hebdomadas Angelicam ſalutationē præfato modo, & numero compleuerat, & ecce tantam dulcedinem ſentire cœpit in illius dulciſſimæ ſalutationis prolatione, in ore, & gutture, vt mellis dulcedinem longe tranſcenderet ipſa dulcedo. Eandem dulcedinem meruit de ordine noſtro quidam monachus exemplo illius prouocatus. Hæc mihi relata ſunt ab eodem incluſo. Ecce, his tribus exemplis ſatis oſtēſum eſt, nomen eius eſſe ſuper mel dulce, & quòd hæreditas eius ſit ſuper mel, & fauum.

§. 86.

Cæſarius. Gratia. CAeſarius ibidem capite 60. Monachus quidam ordinis noſtri Dominam noſtram plurimum diligens, ante paucos annos mente excedens, ad contemplationem gloriæ cæleſtis deductus eſt: ibi, cum diuerſos Eccleſiæ triumphantis ordines videret, Angelorum videlicet, Patriarcharū, Prophetarū, Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, & eoſdem certis characteribus diſtinctos. Item canonicos regulares, Præmonſtratenſes, ſiue Cluniacenſes, de ſuo ordine ſollicitus cum ſtaretr& circumſpiceret, nec aliquā de illo perſonam in illa gloria reperiret, ad beatā Dei genitricem cum gemitu reſpiciens, ait: Quid eſt, ſanctiſſima Domina, quod de ordi-

ordine Ciſtercienſi neminem hic video? quare famuli tui tibi tam deuote ſeruientes a conſortio tantæ beatitudinis excluduntur? videns eum turbatum Regina Cęli, reſpondit: ita mihi dilecti, ac familiares ſunt hi, qui de ordine Ciſtercienſi ſunt: vt eos etiam ſub vlnis meis foueã, aperiensq; pallium ſuum, quo amicta videbatur, quod miræ erat latitudinis, innumerabilem multitudinem Monachorum conuerſorum, & ſanctimonialium illi oſtendit: qui nimis exultans, & gratias referens, ad corpus rediit, & quid viderit, quidve audierit, Abbati ſuo narrauit. Ille vero in ſequenti Capitulo hæc referens Abbatibus, omnes lætificauit, ad ampliorem ſanctæ Dei Genitricis amorem illos accendens. Igitur, quia Virginem beatam, immo ſpeculum virginitatis, cuius merita, & gloria omnem ſanctorum multitudinem tranſcendunt, laudare non ſufficio, quaſi imperitus orator, illam laudando, deficio. Ipſam ergo tuis adiutus orationibus, deprecor, vt defectum meum ipſa ſuppleat, & quæ ſcripta, vel ſcribenda ſunt, fructuoſa faciat. Amen.

§. 87.

Abraham Bzouius. Gratia.

ABraham Bzouius Ordinis Prędicatorum panegyrico 3. de Aſſumpt. Virginis, hæc refert ex Herculé Vincemala lib. 3. de miracul. Virginis cap. 20. In ſylua, Tridento proxima, tam efferus latro latebat, vt viatores omnes rebus omnibus ſpoliaret; ac renitentes crudeliter occideret. Forte illac iter habebat Diui Dominici religioſus, quem quia bene inſtructum exiſtimabat, mortis metum inferens, vt recta per ſyluam ſequeretur, impulit. Dum iter per deuia loca haberent, religioſus quæſiuit de latrone, cuius conditionis eſſet. Is nomẽ, ſtudia, ac vitæ genus diligenter aperuit: quem religioſus accuſare inſtitit, quod iam in ſceleribus conſeneſcens, nondum reſipiſcendi, vel ad ſe redeundi conſilium caperet: non aliter ſe de ea re cogitare, reſpondit latro, ac ſi bellua eſſet expers rationis. occaſionem nactus pater reducendi latronem ad frugem meliorem, cœpit in anteactam vitam ipſius inquirere: ille ingenue fatebatur, ſe à teneris vnguiculis aleæ deditum fuiſſe, ſimultatibus, odiis, criminationibus aſſueuiſſe: mox, cum ætate omne genus flagitij ſecum creuiſſe, vt omnium facinoroſorum palmam præhaberet. num (requiſiuit pater) te cogitatio vnquam percuſſit perennis cruciatus inferni, qui remanet? penſi (air latro) nihil habeo, cum ſciam animæ meæ iam me naufragium feciſſe. Cæterum, ſi tibi, infert pater, ſpes aliqua affulgeret ſalutis, reſipiſceres? facerem, ſubiungit ille: tunc pater: ſpondeo tibi illam proxime affore, ſi te veterum delictorum pœnitudo habeat, quæ vbi lachrymis contritionis elueris, & ſacra exomolgeſi expurxeris, adq. virtutũ culturam te contuleris, patronam tibi apud Deum, dilige ſanctiſſimam Dei matrem, in eius honorem ſabbathinum ieiunium, & vacationẽ piis operibus cõſecrabis. Commiſſa à patre, lubens latro exequi curauit. Mox autem à Magiſtratu captus, morti damnatus, patrocinio Virginis, illam effugere aliquoties potuit: nam ob præclaras eius corporis dotes, exilio mortẽ commutare volebat iudex: plexus capite, cum extra ciuitatem homo obrutus iaceret, excubitores circa foſſam de Cælo accenſa lumina viderunt: vbi propius videndi deſiderio acceſſiſſent, quinque matronas aſpectu venerabiles conſpexerunt: quatuor illarum capite mirifice trunco coniuncto, molliq; feretrò frondibus contexto cadauer extulerunt: quinta aliarum pulcherrima, & ipſa lumine accenſo funus curabat, ac ſequebatur, donec illud ante portã ciuitatis collocarent. Monuit interim vigiles attonitos, Epiſcopo vt ſignificarent, qui delatum cadauer auferret, inq. loco honorifico ſepeliri iuberet. Incredibilia hæc videntur: tamen Reginæ Cælorum poſſibilia. Dicamus ei cum Bernardo: Iam te, D. Bernard. Mater miſericordiæ, per ipſum ſinceriſsimæ mortis tuæ affectum, tuis iacens prouoluta pedibus luna, mediatricem ſibi apud ſolem iuſtitiæ conſtitutam deuotis ſupplicationibus interpellat: Vt in lumine tuo videant lumen, Solis gratiam tuo mereantur obtentu, quam vere amauit præ omnibus, & ornauit, ſtola gloriæ induens, & omnium pulchritudinis ponens in capite tuo: plena es gratiarum, plena rore cæleſti, innixa ſuper dilectũ, deliciis affluens; ciba hodie pauperes tuos, Domina, ipſi quoque catelli edant de micis; nec puto, Abrahæ tantum, ſed & camelis potum tribuas de ſuperfluenti hydria tua, quia tu verè puella es prælecta, & præparata, &

præ-

præcôronata ab Altiſſimi Filio, qui eſt ſuper omnia benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

§. 88.

Leander in vita B. Iordani. *Gratia.*

LEander in vita B. Iordani, ſecundi General. Ord. Prædicatorum. Puella quædam nobilitate, formaq. præſtans, à patruo, cui erat à parentibus iam morituris, teſtamento commiſſa, inceſto violata concubitu, bisq. ab eo grauida, bis partum medicamentis abegit, illo ipſo, qui pudicitiam eripuerat, ſuaſore; tertio prægnans facta, ſcelus agnouit, nefarijq. conſcientia facinoris, cum neque fœtum necare, neque ſe cuiquam indicare auderet, ad voluntariam necem confugere ſtatuit; dumq. vnam necem reformidat, duas execrabili conſilio machinatur. itaque gladium in ventre ita violēter infixit, medium vt ſcinderet, diriſſimoq. vulnere ſauciata, matrem miſericordiæ inuocat, ac voce ſupplici comprecatur, vt ſibi ſolita benignitate ſuccurrat. adeſt illicò Dei mater, & corporis immaniſſimo vulneri ſanitate tributa, vt Iordanis propediē venturi conſilijs obtemperaret, admonuit. Id ipſa ſtudioſiſſimè executa, Ciſtercienſi familiæ ſe dedicauit. Erat Ioannes ſtudioſus Virginis Mariæ cultor. quamobrem in ferijs Beatiſſimæ matris, Chriſtum Filiū ad templum deferentis, in matutinarum precum exordio, quod eſt: ecce venit ad templum. Sāctiſſimam Deiparam cum Filio venientem Iordanis aſpexit; quæ cum ad maximam aram proceſſiſſet, & in throno, qui altari imminebat, conſediſſet, viſa eſt, fratres ad aram conuerſos, & ad, Gloria Patri, de more caput inclinantes, apprehenſa Filij dextera, ſignare, & choro vniuerſo, cruce confirmata, ſalutem impertire. Benedic etiam & nobis, ò benedicta, ex quo à die illa fauſtiſſima vigeſimaquinta, quo oliua ſpecioſa floruiſti, benedicere, & benefacere cœpiſti. Amen.

§. 89.

Lypſ. in B. Virg. Halle. *Gratia.*

LYpſ. in D. Virginis Halle cap. 29. art. 1443. Comes Fani S. Pauli in Gallia ibat ad Delphinum (Regis Galliarum primogenitum ita appellant) qui Compendij agebat: præmiſerat ante ſe famulos, vt parata omnia in diuerſorio reperiret: at illi leuiter progreſſi, hoſtiū aliquam manum vident: ad ſeptuaginta erant, qui in ſubiectis pratis pecudes rapiebant, agebātq. & ſi quid aliud in agris eſſet. Remeāt igitur trepidi, Domino nunciaturi, & hoſtes, &c. ad arma clamant. Comes, vir magni animi erat, nec talium expers, inuocat ſuos, arma, & equos expedirent, ſequerentur, ſi quis fidem, & ſe amaret. ſimul ipſe in equum abit, aſſequitur, & vna cum ipſo fidus famulorum Ioannes Gertrudanus nomine, qui ſemiermis, vt feſtinatio erat, comitabatur: idem aliquot alij, ſinguli, aut bini aduenientes, qui omnes tamen iuncti, via, octoginta, nec ab armis inſtructi ſatis erant. At hoſtes, qui in ſubſidio fuerant iam conſpicui, & primis illis iuncti, facilè ad 1500. accedebāt. Ioannes, quem dixi, aduertit, & Dominum iræ properum, & animi nimium, abire, & ſibi conſulere hortatur. Nos interim (inquit) vilior manus propugnabimus, & tutum tibi receptum reddemus. non mouetur Dominus; pugnat, ſed ante eum Ioannes, cui ſtatim duplici ſagitta baliſtaria brachium traijcitur, & herum cum reſpicit, iterum monitus, tertia collum ei tranſit. Tunc denique, Domine (inquit) ò amor, ò fides, conſule vitæ tuæ, nā de me quidem eſt actum, & cum dicto ex equo delabitur. Comes, atque alij in vicinum oppidulum fuga delati ſeruantur, ſed Comitem mœror tetigit, amiſſo, vt putabat, tam fido miniſterio; ſed quem Dei, & Diuæ benignitas incolumem, præter opinionem, & penè fidem, reddidit: nam, dum, vbi iacet inter viros, equosq. Diua Virgo Hallenſis ei in mente, atque in ore eſt æque tam multis quotidie auxilium eſſe, vt ſibi in hoc diſcrimine precatur: auditus eſt, & ſimul manibus, genibusq. nixus, prorepſit in viam proximam, ac viribus defectus, ibi hæſit: nōdum finis; mala accumulantur, vt remedia creſcant, & diſcrimina iterantur, vt ſalutaris illa vis magis inclareſcat: tres ex hoſtibus ſeorſim adueniunt, ſcrutari omnia, & prædam (vt fit) quærentes, miſerum hunc vident, accedunt, pecuniā, annulos, veſtemq. tollunt, ſublatis, gladio exerto, vnus caput illi findit, nec ſic quidem moritur, ſed Mariam identidem ingeminat, & in eius, ac Diuæ Barbaræ honorem, vt fas ſibi ſit peccata apud Sacerdotem expiandi, precatur. tangit etiam duros animos, diua fauente, pietas; permittunt, immo & operam promit-

mittunt, atque etiam ruſticanum ſacerdotem per viam forte euntem vident, aduocant, & homini admouent. Expectant, vt finiat, & tum illi dent quoque ſuum finem: nam occidere nihiloſecius hominem, deſtinatum erat. Sacerdote igitur etiam aſtante, vnus eorum mucronem gladij (vt cenſebat) in guttur eius defigit, diua auertit, & ſubuculam eius modo ſcindit. Sacerdos interea deprecari, & mitigare exorat, tandem & recedunt atque ipſe ſic ſaucius in proximum quoddam horreum partim ducit, partim trahit, & vulnera eius, vt copia erat, obligat. At, ecce noua hoſtium manus, inter quos Duces ipſi, & honeſtiores militum erant. eorum metu ſacerdos, Ioannes, conſpectis ijs, veniam, vitamque petere, & facilè impetrat ab animis nobilioribus, & quos honor, & humanitas non prorſus reliquiſſent: ſed enim, diſceſſu iſtorum tres illi ſicarij immani ſæuitia iterum redeunt, & cum viuere vident, gladium vnus ſtrictum viribus in caput librat, ſed diua, quam inclamabat, ictum moderâte, humerum modo attigit, & leuiter etiam ſtrinxit. Conſilium deinde capiunt, in flumen cadauer (pro tali habebant) abijciendi, quod faciunt, & ſanguine manantem ferociter eò trahunt: quo tempore viſa illi palàm aſtare diua Virgo, quæ ſolatiũ, & iuuamen benignè promitteret, conſiliũ etiam daret, vt mortuum ſe gereret, & ſimularet; paret; illi autem de ripa in flumẽ deuoluunt, atque vnus etiam haſta petit, vt ſi quid forte reliqui ſpiritus, aut vitæ eſſet, educeret. Sed diua & hunc ictum irritum facit, & clientem ſuum in inſulam modicam peruehit limoſam, & leuiter flumine extantem, ibi confectus nouem plagis grandioribus, aquis refrigeratus, ad horas ferè tres iacet, erigere, aut mouere ſe impotens: cum ſacerdos, apud quem culpas ſaſſus erat, miſeratione impulſus redit, & eum quærit, atque ſanguinis veſtigia ſecutus, ad flumen denique venit. Ibi non reperto, perterritur, & mortuum omninò cẽſet; cum ecce oculos longius, & intentius mittens, videre in limo illo inſulæ viſus eſt effigiem hominis: neque certus tamen, homo, an ludibrium genij eſſet, cruce ſe ſignat, & altè inclamat: Adiuro te, ſi homo, & Chriſtianus es, ſignum, aut vocem ede. Ioannes audit, & manum attollit, ſacerdos audacter in aquã inſilit, & collo tenus madidatus, ad eum peruadit, erigit, & in ſiccum, quantum poteſt, perducit: inde ſum inde in oppidulum propinquum fertur; vehiculum, & homines adducit miſero huic ſubleuando; qui inibi curatus, poſt paucas etiam ſeptimanas Hallas venit. Diuæ præco, & omnibus narrabat, quæ vix ipſe, niſi ſibi credidiſſet, niſi Virgo protexiſſet: tam eſt potens namque ſacroſancta mater, vt quem ſuo vmbone operuerit, hunc ne ipſa quidem mors iaculo ſuo poſſit confodere.

§. 90.

Lypſius in D. Virg. Halle cap. 14. *Lypſius.*
anno 1440. Molitor erat, Ioannes Maſſardus iuxta Abbatiam Lobienſem in Hãnonia, cui vxor erat Catharina nomine; eaque fœtu grauida, & menſibus vtero legitimis ferè iam exactis. Molitor iſte idem faber lignarius erat. itaque per eam cauſam forte egreſſus, molam, & domum vxori commendat. Vxor ſedulò officium factura, rotam molarem cenſet tardiuſculè volui, atque aquæ inopem eſſe. Venit igitur repagulum ligneum leuatura, & flumen vberius admiſſura, ſed dum conatur, tabula, ſiue ponticulus, cui inſiſtit, frãgitur, atque in aquam ea, & ſub ipſam rotam lapſa hæret. Nam rota liberam volutionem non habere, & ipſam identidem ſub rota premi, atque ita, tum aquis mergi, tum pondere ſimul cum fœtu ſuo alliди. Semihoram amplius ſic iacet, ſed initio lapſus diuam Virginem Mariam Hallenſem in mente habet, atque inuocat, quæ palam à duplici periculo, & merſionis, & oppreſſionis ſeruat: nam maritus tandem ſuperuenit, & miratus, molam ſiſtere, nec circumagi, vxorem etiam requirit: cum ecce eam ſub mola afflictam videt, & cõſternatus, opem, opem clamat. Accurrunt vicini, inter eos Prætor, & religioſi etiam aliquot Lobienſes; mulierem ægrè ſubtrahunt, certò, non arbitrariò mortuam, vt cenſebant: at illa viuam, & ſanam ſe exhibet, ſanctam Mariam in ore ingeminans, eiuſque præſidio tutam ſe coram omnibus teſtata eſt. Poſt dies etiam aliquot pulchrum puerum parit, qui dies duodecim ſuperuixit; quod omnes iure mirabantur, tanto illo rotæ pondere, ne fœtum quidẽ non dicam eliſum, ſed neque læſum. *Gratia.*

Pome-

§. 91.

Pomer. ſer. de B.Virg.

Gratia.

POmeria ſermonum de beata Virgine, hæc notanda prodigia refert lib. 12. in hæc verba. Vincentius in ſpeculo hiſtoriali lib.8.cap.96. quòd cuidam Parrochiæ præerat presbyter diues ſcilicet, vitijs plenus, qui in ſua parrochia habebat quendam nobilem diuitē, & etiam quandam pauperculam viduam. Contigit ſimul ambos infirmari, & morti proximari: vocatur ergo ſacerdos ad diuitem illum pro confeſſione, & communione, & veniens, vidit multos aſtare diuiti, ſolatia ei præbendo; qui attentus plus ad temporalia, quàm ſpiritualia, confeſſione qualecūque facta, cœpit adulationis verba diuiti dare, coram circumſtantibus, vitam æternam promittendo, & de conſcientiæ examinatione, ac peccatorum ſalubri pœnitentia, & ſatisfactione alienorum minus diſpoſitum, diuitem reliquit. Interim venit quædam mulier ex parte viduæ, quæ dixit, eam in extremis agere, & ſacramenta poſtulare: & cum ſacerdos nil curaret, ait eidem cappellanus: grande periculum nobis inſtat, ſi illa mulier ane confeſſionē, & Euchariſtiæ perceptionem ex noſtra nigligentia deceſſerit. Iratus ſacerdos ait: o parum ſani capitis conſilium, pro vili vidua nobilem relinquere patronum, à quo in teſtamento plurima leganda temporalia expecto; ait cappellanus: ego, ſi permittis, infirmam viduam viſitabo cum ſacramento: fauente presbytero, cum ingrederetur pauperculæ viduæ habitaculum, vidit viduam ſuper nudam humum ſub paruo ſtramine ſtratam iacere: hæc vidua erat Dei famula, plena bonis operibus, & erga beatam Virginem Mariam præcipuam geſſerat deuotionem: introſpiciensq; cappellanus, vidit huic viduæ aſſiſtere beatā Mariam cum magna militia Angelorum, & choro beatarum Virginum, & tenere linteolum, quo tergebat vultum ægrotantis viduæ, & omne pietatis beneficium impendens, ſatagebat circa frequens miniſterium. Cappellanus hæc videns, obſtupuit, & pertimuit. Regina autem cæli, data fiducia viro Dei, vt intraret, imperauit, & Maria ſedem parante, ac ne timeret hortante, ſedit, & confeſſionem viduæ audiuit. Tandem cùm eidem viduæ vellet corpus Chriſti dare, & de pyxide excepiſſet, mox beata Maria Virgo cum cæleſti curia tota inibi exiſtente, ſe proſtrauerunt humiliter, & Corpus Chriſti adorauerunt. Tandem communicata vidua, & Eccleſiaſticis ſacramentis peractis, cappellanus cœpit pſalmos legere, & ſic obitum viduæ præmunire. Sicque beata Virgine aſtante, & conſolante egredientem animam fœlicem, in cælum cum tota illa glorioſa comitiua in iubilo deduxit. Denique hęc videns, & Deum glorificans cappellanus, cū gaudio redijt ad domum diuitis, vbi erat Plebanus; veniensque ad limen oſtij, vidit cattos nigros circumuallantes lectum diuitis; quos miſer ille ſentiens infeſtos dæmones fore, fugiebat, clamans, & dicens: tollite cattos, tollite, miſero ſubuenite. Et poſt aliquantulum vidit Aethyopem magnum voce minaci, vultu terribili, vncum, quem manibus geſtabat, faucibus, & gutturi diuitis peccatoris immergere, & furibundè animam eius infœlicem extrahere; illeque diues in his doloribus dans vocē horribilem, tradidit infœlicem ſpiritum, & ecce, cæteri complices dęmones irruentes, miſeram animam illam flagris, ac verberibus afficientes, immerſerunt in locum tenebrarum. Cappellanus igitur hæc vidēs, nimio timore correptus cecidit; factoque in exceſſu mentis, mox beata Maria gloriæ Regina ſibi apparuit, dicens: ne timeas chariſsime, non tibi nocebit malignitas diabolica, quia tibi deuote ſeruienti parata eſt beatitudo cæleſtis, ſicque recreatus redijt, & gratias, ac laudes Deo agens, tandem in bono, & deuotione beatæ Virginis profecit. Ad idem facit etiam miraculum de quodam clerico, qui quotiens pertranſibat ante Eccleſiam, vel imaginem beatæ Virginis, genu flexo eam ſemper ſalutabat, & quomodo in ſua infirmitatē eſt conſolatus.

§. 92.

Idem auth. eod.lib.cap. 60.

Gratia.

IDem eodem lib.cap.60. Sexta vtilitas, quòd beata Maria ſuos dilectos honorat, legitur vbi ſupra, quòd quidam nobilis intrauit religionem Ciſtercienſem, qui, dum rudis ingenij à magiſtro ſibi dato non poterat litteras addiſcere, poſt ſe humiliauit, cogitans, Deo melius ſeruire in humilitate, vt conuerſorum eligeret habitum: nec potuit plus addiſcere, quàm Aue Maria, & quia hanc deuotiſſimè dicebat

quo-

quotidie,& frequentiſſimè accidit, vt moreretur, ac tandem foſſa eius à quodam viſitaretur. Et ecce de capite foſſæ eius lilium excreuerat pulcherrimum, ſcriptum intus,& foris, & conuocando Abbatem,& Epiſcopum,dum fodiſſent, inuenerunt lilij radicem de corde per os procedentem, & ad extra excreſcentem, in cuius folijs ſcriptum erat, Aue Maria, atque hæc videntes, laudauerunt Beatam Virginem ſuos honorantem.

§. 93.

Idem auth. eod lib.cap. 60.

Gratia.

IDem auctor eodẽ lib.c.60.& recitat idẽ Anſelmus in epiſtola ad Coanglicanos Epiſcopos, dicens; quòd temporibus Caroli Regis Francorum quidam germanus Regis Hungariæ fuit, qui ſic erat deditus deuotioni beatæ Mariæ Virginis, vt quotidie,antequam comederet, diceret horas eius: cum autem infirmitate grauatus vouiſſet beatæ Virgini,quòd ſi eum curaret, caſtitatem ſeruaret; ſtatim vidit cameram luce repletam,& ſe curatum reperit,atque ſanum. Tandem moritur Rex Hungariæ abſque altero hærede, & is à Regni baronibus inducitur ad contrahendum, ne careret Regnum ſucceſſore; electa quoque ſibi ſponſa,ducuntur ad Eccleſiam pro benedictione nuptiarũ. Tunc iuuenis recordatus eſt, quòd illa die non dixerat horas beatæ Virginis, moxque cœpit dicere cũ deuotione; & cum perorando, diceret illã antiphonam, ***Quàm pulchra es,& quàm decora, chariſſima,&c.*** ecce ſplendida Virgo apparuit ante altare, duobus Angelis adſtantibus,& ait iuueni: ſi pulchra ſum, & decora,vt dicis,cur,me dimittens,aliam ſponſam accepiſti?tunc iſte ait,ò Domina, quid me iubes facere? at illa: ſi ſponſam carnalem meo amore dimittis,me in ſponſam cæleſti in Regno habebis, & ſi feſtum Conceptionis meæ celebraueris annuatim, mecum in Regno, vnigeniti mei laureatus eris. His auditis, adoleſcens, clàm fugiens ab Vrbe, & Regno, venit Aquileiam, & ſuper rupem, heremiticam vitam duxit. Tandem fama prodeunte veridica ſanctitatis,electus eſt,& factus Patriarcha Aquileiæ, & publicè prædicauit, & inſtituit fieri feſtum Conceptionis immaculatæ beatæ Mariæ deuotè celebrandum.

§. 94.

Idem eodẽ lib.cap.7. Promptuar. exemplor. Ioan. Griths ord. Minor.

Gratia.

IDem eodem lib. cap. 7. Septima vtilitas; quòd beata Maria peccatores filio potenter reconciliat,ſcribitur in libro,qui dicitur: Promptuarium exemplorum beatæ Virginis,& refert clarius,& melius magiſter Ioannes Griths ord. Minorum:quòd quidam miles fuit raptor, prædarius, nec Deum timens,ſed omni ſpurcitia vitiorum plenus,habebat tamen vxorem deuotam, quæ eum induxerat, vt ad honorem Virginis Mariæ diem ſabbati ieiunaret; & Aue Maria, cum procederet, quoque diceret coram imagine B. Virginis. Cumq; ſemel iret ad peccandum, Eccleſiam, quã præteribat,caſu ingreſſus: vidit imaginem Virginis cum ſuo puero in ſinu,& cum cœpiſſet Virginem ſalutare per Aue Maria, vidit puerum Chriſtum, vulneratum, & eius ſanguinem fluere in gremium matris; quo viſo,obſtupefactus,dixit:ò Domina, quis fecit hoc? & Virgo reſpondit: tu, &, alij peccatores, qui amplius crucifigitis filium meum,quàm Iudæi: volebatque Virgo, ſanguinem filij tergere, & reſtringere,nec poterat. Tunc peccator ille compunctus,ad Virginem dixit: ò mater miſericordiæ, intercede pro me. At illa: vos peccatores vocatis me matrem miſericordiæ, qui non ceſſatis me facere matrẽ miſeriæ, atque triſtitiæ:at ille: non domina clementiſſima loquere ſic:ſed memento te eſſe aduocatam peccatorum, & intercede pro me.Tunc ait mater ad filium: ò piiſſime fili, amore mei,miſerere huic peccatori, mihi ſupplicanti, & filius, noli mater grauari, quòd te non audio, quia & ego rogaui patrem meum, vt ſibi poſſibile foret,ſcilicet, alio modo redimere genus humanum, transferret calicem paſſionis à me; & noluit me audire; tunc mater ait: ò fili,memento, quòd materno amore te viſceribus meis alui, & cõdona huic peccatori,& filius ait: Ex iuſtitia tibi oſtendo, quòd te exaudire nõ teneor. & mater ait: non ſecundum iuſtitiam cauſemur, ſed ſecundum miſericordiam; quia ego ſum mater miſericordiæ; ergo propter me miſerere peccatoris: & filius:& ego ſecundo rogaui Patrem transferre calicem; & nondũ audiuit me. tunc mater iterum dixit:ò fili, memento omnium laborum noſtrorum, & dolorum, quos ſuſtinui, & dona mihi

hunc

hunc peccatorem, & filius: ò mater, noli grauari, ſed memento, quia ego tertio rogaui Patrem, & non audiuit me. Statim autem marer depoſuit filium ſuum ad altare, volens procidere ad pedes eius genu flexo: quod videns filius dixit: ò mater, quid ſic vis facere? at illa: tandiu ante pedes illos genu flexu prouoluta ſtabo, quouſque ei veniam concedis: & filius ait: abſit hoc à me: quia à lege diuina ſancitum eſt, vt filius honoret matrem, & cum ſim filius tuus, te honorare volo. tunc ait: peccatori iſti propter te, ò mater, indulgeo, & in ſignum pacis, accedat iſte peccator, & oſculetur vulnera mea; quòd cum ille feciſſet, ecce, oſculando, omnia ſanabantur vulnera, & ſic cognouit, miſericordiam ſe promeruiſſe, & maximas gratias agens Deo, & matri eius, abſceſſit, & domum rediens, malè ablata reſtituit, & mũdum deſerens, cum ſancta vxore Religionem intrantes, communi conſenſu ad ſua monaſteria, ibi fœlici fine quieuerunt.

§. 95.

Idem auth. eod. lib. c. 8.

Gratia.

IDem eodem lib. cap. 8. Legitur in libro, qui dicitur ſcala cæli, & in Mariali magno, quòd fuit quidam nobilis, qui deuotus, & pius ad beatam Virginem quandam orationem ad ipſius Virginis, necnõ Diui Ioannis Euangeliſtæ honorem editam, quæ incipit: ò intemerata, &c. qualibet die dicebat cum magna deuotione: cui inuidens diabolus in aſſumpto corpore damnati hominis cuiuſdam, ſe præſentauit ad ſeruiendum attentè, quem nobilis, cum pronum ad omnia, & induſtrium in ſeruitijs agnouiſſet, poſuit ipſum in quodam hoſpitali, quod ipſe ædificauerat (ſcilicet nobilis) ſumptibus proprijs. Vtq. ibidem ſeruiret attentè infirmis, & pauperibus deputauit prouidendo. Ipſe verò diligenter, & mirabili charitate ſecundum apparentiam exequebatur mandatũ Domini, ſeruiendo infirmis, & pauperibus. itaque omnes exiſtentes in hoſpitali mirabiles laudes de eo dicebant. Accidit, vt ſemel veniſſet ad Dominum ſuum, petendo piſces pro aliquibus infirmis in hoſpitali, qui (vt dicebat) alia comedere non valebant; & Dominus miſit ad forum, nec ibi piſces repererunt. Vnde iſte Dominus cum Ipſo ſeruitore, qui, ſcilicet ignorabatur fore diabolus, aſcendit nauem ad piſcandum, & cum eſſent in profundo fluminis, nitebatur diabolus ſubmergere ipſum Dominum. ſed ecce, fune candidiſſimo nauem cingente, & firmante, de cælo deſcendente, moueri non potuit. Tandem reuerſi, altera quadam die, iterum à Domino venationes pro infirmis poſtulat, dicens; quòd aliter viuere plurimi non valebant eorum. Tunc Dominus mane ſurgens cum eo, acceptis laqueis, iaculis, canibuſque, & auibus, nemus maximum intrauerunt, & , cum Dominus inſequeretur prædam: iſte diabolus in ſpecie ſeruitoris exiens, nitebatur eum occidere, iacula mittendo contra eum, quaſi mitterentur contra venandam feram: ſed ſtatim pannus pulcherrimus interponebat ſe inter iaculatorem, & militem, neque eidem poterat in aliquo nocere; vnde venerunt cum præda. Quadam die iſte nobilis, cum inuitaſſet quendam Epiſcopum, rogat eum, vt ſuum hoſpitale viſitet, qui vna cum nobili accedendo, & videns illum ſeruitorem, ac requirens ab infirmis, mirabiles commendationes de ipſo audiuit; & mox, reuelante Deo, cognouit, quòd eſſet dæmon. præcepit ergo eidem coram omnibus in virtute Ieſu Chriſti, vt quis eſſet, diceret, & ad quid veniſſet, aut cur illic maneret, cauſam aperiret. Mox ille deprehenſus hoſtis, fugiens terribiliter, ait: dæmon ſum, principis tenebrarum ſocius; & cogor dicere veritatem: veni nempè huc primò, vt infirmantes in hoc hoſpitali priuare quærerem confeſsione, & ſacramentorum perceptione. Secundo veni, vt perimerem iſtum militem diuitem, qui eſt contrarius noſtris operibus, & ſeruit matri Ieſu, ſed nunc vtroque priuatus ſum; volui quippe ipſum ſubmergere, & non potui, quia corda ſerica de cælo demiſſa nauem firmauit. iaculari etiam volui, & nequiui; quia è cælo delapſus pannus aureus ſe interponebat, & ſagittas ſuſcipiebat: infirmis etiam nocere non potui, quia virtus matris Dei me reprimebat propter vnam orationem, quã iſte miles de facto dicebat quolibet die. His quoque dictis, dæmon, confuſus cum terrore, & fœtore relicto diſparuit, & omnes in laudem Dei, & Beatæ Virginis prorumpunt. Tunc interrogat Epircopus, quę eſſet illa oratio? cui miles: ò beata, & intemerata, &c.

Idem

Digitized by Google

§. 96.

Idem auth. *Gratia.*

IDem eodem lib. cap. 10. Ad idem legitur in quodam miraculo, quod accepi ex libro notabilis cuiuſdam prædicatoris ordinis Minorum, quòd in comitatu Tholoſano duo fratres erant magni prædones reſidentes in quodam caſtro: vnus eorum, licet prædaretur, tamen præcauebat, ne homines occideret. hic, diuino nutu, pœnitentia ductus intrauit ordinem fratrum minorum, & quotidie exorabat Deum pro ſuo fratre prædone, vt conuerteretur ad pœnitentiam. Accidit autem, quòd ille ſuus frater prædo infirmaretur, cui cum conſanguinei conſulerent pœnitentiam, & confeſſionem, dixit, quòd nulli alteri vellet confiteri, niſi iſti ſuo germano, facto fratri minori presbytero, eo (inquit) quòd ille quondam fuit ſocius operum meorum. miſſo itaque nuncio pro eodem, interim iſte grauatus infirmitate, mortuus extitit: ille quoque adueniens, reperit hunc ſuum fratrem defunctum portari ad tumulandū. Vnde flens, proiecit ſe in oratione, & benedictam Virginem cœpit rogare pro ſuo fratre totis viſceribus deuotionis; & ecce ſubito mortuus ille exclamauit, fortiter, dicendo: veh mihi: & iterato recidens, quieuit. Poſt aliquantulum, cum ille frater minor non ceſſaret ab oratione, iterum erexit ſe mortuus, & clamauit tam fortiter vt circumſtantes territi fugere cœperint; & iterum recidens, ſiluit. Tertio denique cum orationis prolixitas in cubiculo à fratre diſtenderetur, ecce ille mortuus erexit ſe, & exilijt, dicens: gratias ago Deo, & benedictæ Virgini Mariæ. Omnes igitur ſtupentes interrogauerunt eundem, & reſpōdit: egreſſa (inquit) anima mea, rapta eſt ab innumeris dæmonibus, qui omnia peccata mea mihi obijciebant, & ad tormenta deducere nitebantur, vidique quaſi fornacem ignis ardentis: ſulphurei horribilis; quò cum proijcere me vellent, ſtatim fortiſſimè clamaui, primam illam vocē quam audiſtis, proferendo, videlicet: veh mihi: ecce autem vidi ſupra me in altiſſimis ſtātem Iudicem, qui ſententiam contra me ferre volebat, vt ignibus traderer, propter quod perterritus, ſecundo clamaui fortius: mox quoque apparuit homo ſimilis fratri meo germano in habitu ordinis Minorum, procidens coram beata Maria Virgine, & propter eius preces beata Virgo Maria interceſſit coram Iudice, & ſic, eius meritis, & interceſſione, delata eſt à Iudice ſententia diebus aliquot, & interim anima corpori meo reſtituta pro agēda pœnitentia, & ſic gratias omnipotenti Deo, & beatæ Mariæ ago. atque tibi, ò frater chariſſime: feſtinemus igitur, & ſatisfaciamus damnificatis: quibus perfectis, cappam induit ordinis Minorum, & lacrymans cunctis diebus, ac confeſſus, die octauo quieuit fine bono.

§. 97.

Pomer. lib. 7. de B. Virgine c. 13.

POmerium lib. 7. ſermonum Beatæ Virginis cap. 13. hæc ſcribit: Fuit quędam nobilis domna, habens vnicum filiū; & erat deuota Virgini benedictæ. Cum autem filius eius creuiſſet, & vellet eum ponere in curiam cuiuſdam principis, cuius famulus fuerat pater eius, dum deberet iuuenis ille recedere, mater poſtulauit vnum donum à filio, vt illud cum fidelitate compleret: cui cum annuiſſet filius, & promiſiſſet ſe completurum, quod illa iuberet, tunc ait mater: rogo fili chariſſime, vt ad honorem B. Virginis quolibet die ſalutationem Angelicam ei dicas, & in fine ſic concludas: Virgo benedicta eſto mihi adiutrix in hora mortis. receſsit iuuenis, & optime compleuit promiſſum, ſed corruptus à mala ſocietate, deterior omnium in curia eſt effectus, qui cum frequēter à principe corriperetur, nec emendaretur, vituperabiliter de curia eijcitur, ſed ſuam ille confuſionem ferre non valens, factus eſt Princeps latronum: dum autem permoratus in illo malo, fuiſſet captus, audita ſententia ſuæ mortis, & præmeditando in carcere, quanta mala fecerit, & quātam confuſionem ſuo generi induxerit, & dolorem quantum compatienti matri generauerit, ex his cœpit nimium flere. & ecce affuit eidem iuuenis ſplendidiſsimus, qui ſibi promiſit liberationem, ſi tamen acquieſceret ſuis votis, qui annuens, ait: ego ille ſum dæmon miſſus à noſtro principe. ſi ergo feceris quod dicam, eris ſolutus, videlicet, quòd abneges Chriſtum, & omnia beneficia Eccleſiæ: at ille dixit: renuncio, iterum dæmon ait: renuncia omni beneficio, & adiutorio, atque honori beatæ Mariæ; hoc ille audito, facere noluit: recordatus, quòd mater ſibi hoc mandauerit,

Gratia.

rit,

Digitized by Google

rit,vt beatam Virginem quotidie honorare, & eius adiutorium inuocaret: ſed ait: immo ego recomendo me beatæ Mariç,& ſibi meipſum dono, quòd dæmon ferre nō valens, ſtatim euanuit. Tunc ille reuerſus ad ſe,& cognito,quòd Chriſtum,& omnia Eccleſiæ ſacramenta negauerit, cum mirabili fletu, & ſuſpirijs, cor ad beatam Virginem leuauit; quam negare tunc noluit, & in vita frequenter ſalutauit,& ipsā rogare cœpit multis verbis,dicens: ò Virgo benedicta, attende me viliſſimum peccatorem: non peto corporis liberationem, ſed tantummodo delictorum meorum, & criminum remiſſionem; &, vt in puncto mortis,ſicut ſemper rogaui, nūc peto ſubuentionē: adiuua me, ò miſericordiæ mater,& miſerere mei in hoc periculo. Hæc,& plura talia orās cū maximis lachrymis,noctē totā duxit inſomnē. Mane facto,requiſito confeſſore, diligentiſſimè eſt cōfeſſus, & dū traheretur ad patibulū,cōtinuoq; in via rogaret B.Mariæ Virginis adiutoriū in tali puncto mortis,dū corā oratorio B.Virginis pertranſiret,viſa eius imagine,cœpit lachrymabilius clamare,dicens: Aduocatrix peccatorum adiuua me. Et ecce mox imago illa Virginis corā omni populo inclinauit ſe eidem,& ſalutauit,omniſq; populus admirans,dū ſtaret,iſte miſer ſupplicauit,vt concederetur ſibi hoc donū,vt videlicet poſſet oſculari pedes imaginis:qui conceſſerunt, & dū coniunxiſſet ſe imagini, ecce ipſa imago extendit manū, & apprehendit eius brachiū poſt tergū colligatū: acceſſerunt illi,vt remouerent,nec potuerunt,cum pluries attentaſſent,quouſq; indulſerunt ſibi mortē,& corā cunctis,narrauit,quomodo à matre inſtructus, B.Virginē ſalutauerit quotidie, & vt iuuaret in hora mortis,concludendo ſalutationē, ipsā B.Mariā inuocauerit:& mox omnis populus dedit laudē Deo, & eius ſanctiſſimę matri Mariç,illeque rediens ad patriam, quandiù vixit deuotiſſimè ſeruiuit glorioſæ Virgini Mariæ.

§. 98.

Bonif. de vita B.Virg.

BOnifacius de vita B. Virg. lib. 2. c. 1. narrat ex cathalogo gloriæ mundi, quod ſequitur. In Vrbe Galliæ Carnoto, ait,ædificatū eſſe templū in honorē parituræ Virginis: author eſt Caſſaneus, idēq; Caſſaneus.
affirmat,apud Heduos Gallorū itē populos Gratia.
miræ antiquitatis inuenrū eſſe ſepulchrū: in eo Chriſti fuiſſe imaginē,nati in diuerſorio ex puerpera Virgine, quē & bos, & aſinus circumſtarēt,hominemq; ad eiuſdē pueri Chriſti pedes dolatū ex lapide,flexis genibus, manibuſq;coniunctis, quē litteræ ambirent huius ſententiæ: Credo in Ieſum, inter animalia ex Virgine naſciturū. huic ego narrationi nō aſſentirer inuitus,ſi Caſſaneus ſcriptores nō illos quidē primę claſſis,ſed,vel tertiæ,quartæuè citaſſet; quædā enim eiuſmodi ſunt,vt vno authore contēta eſſe non queant. Minimè tamen hęc negligi debet hiſtoria,illarū cognata, quas à viris & doctis, & grauibus ſcimus eſſe conſcriptas, ædem illam Carnotenſem, ſi
Caſſaneo damus,Carmelitarū templū,cu- Caſſaneus.
ius paulo ante meminimus,illorū primum eſſe nō poteſt,quę pietas fideliū B.Virgini conſecrauit. Sed reſtant prælia maiora in hac primi tēpli quæſtione: de qua re tū dicemus, cū, quæ de Chriſti ortu noua ſunt, Caſſanei nō contēnendis ſcriptoris admonitu,fuerint abſoluta. Narrat enim in ſepulchro Platonis aureā laminā eſſe repertā,ip-
ſius pectori Platonis hærenrē, in qua erat Plato.
ſculptū: Credo in Chriſtū naſciturū de Virgine,paſſurū pro humano genere,die tandē tertio reſurrecturū. Hæc Caſſaneus. credat, qui volet; mihi enim Plato mortuus idē videtur fuiſſe, qui viuus,cuius in ſcri-
ptis negat Auguſtinus ſe vnquā legiſſe: *Et* D. Auguſt.
Verbū caro factū eſt. etſi quædam in hoc magno philoſopho inueniuntur,quæ de
Chriſto Cælius Rodiginius grauis auctor, Cælius Ro-
cēſet eſſe prædicta. Ex quo efficitur,vt hęc diginius.
Caſſanei videnda hiſtoria nō ſit: multo illa minus de aureo circulo pulcherrimā quandā Virginē lactantemq; puerū obeunte, in quē cū ſuſpexiſſet Cæſar Auguſtus, cælitus auditā eſſe vocē; hæc eſt ara Cęli: eiuſque prodigij fœminam interpretem fuiſſe, monuiſſeq; Auguſtū, vt puerū illū,ſe lōge maiorē adorararet. In cuius rei memoriā à Chriſtianis multo poſt,ædē eſſe cōſtructā, quæ ſancta Maria de ara Cæli vulgo nominatur, quā tenent monachi Franciſca-
ni. Hoc mirabile portentū,ex Innocētio, Innoc. III.
hoc nomine,tertio,litteris mādauit S.An-
toninus. Fama quoque vulgauit,cum au- S. Antonin. Flor antiſt.
lam Romulus ædificaſſet, ſibique de ſubſtructione placuiſſet,ita ſe locutum: domus

hæc noſtra nō corruet,niſi Virgo aliquando peperit,quod, quia fieri poſſe non credebat,perennitatem operis verbis illis ſibi ipſe promiſit.Verumtamen vaticiniū illud fuiſſe, rei probauit euentus.nā, qua nocte mundi conſeruator Chriſtus ex puriſſima natus eſt Virgine, Romuli palatium illud omnino concidit,eiuſque diruti ruinas cō-

Pet. Damia. ſpici Petrus Damianus ſapiens, & ſanctus Doctor affirmat. Hanc de partu Virginis, inquam, noſtra libens deflexit oratio non ingratam hiſtoriam probatiſſima narratio definiet de templo non manufacto, quale quiſque modo ſe purum ab omni labe cōſeruat, ſine vllis pecuniæ ſumptibus valebit extruere. De Margarita illa, cui à Caſtello Italiæ vrbe cognomen erat,quæ fuit eius germana patria,complura præclare geſta memorātur.Sed illud in ea maximè inſigne, quod frequenter admodum fœliciſsimum Ieſu Chriſti ortum ex Maria illibata Virgine contemplari ſolebat; & cum poſt obitum huius Dei famulæ, balſamo corpus eſſet vngendum, extaq; de more chirurgus extraheret, ſimularq; cor Margaritæ ab ea, qua pendebat, eſt parte diuulſum; vnio inuſitata magnitudinis, & admirandæ pulchritudinis inde proſiluit: in quo Chriſti naſcentis imago videbatur. Apparebat quoq; beatæ huius Virginis Margaritæ figura flexis genibus ante Chriſti præſepe ſacroſanctum.Nempe,tam precioſa margarita,templū Dei fuit, eiuſque diuinæ parentis, non quidem ex his lapidibus, in quos paſsim offendimus, ſed ex gēma extructū, vbi ſanctiſsimæ Mariæ Virginis mite puerperium videretur. Hanc gemmam in ſacrario ædis Sancti Dominici, cuius Margarita inſtitutum complexa erat, hodie & ſeruari, & conſpici Ludo-

D. Ludouic. Granat. conc. 3. nat. Domin. ſect. 3. uicus Granatenſis affirmat, cuius hæc eſt omnis hiſtoria.

§. 99.

Ioan. monachus Euiratus. IOannes Moſchus Euiratus in ſuo prato verè florido c. 45. Septima ſynodus hanc hiſtoriā & approbauit, & mirata eſt.

Gratia. Quidam ſolitudinis incola Chriſti Ieſu pugil inſignis in oliuarū monte illo ſacroſancto, quem noſtri Seruatoris ſudor ſanguineus colorauit,tabernaculū degendæ vitę conſtituit, vbi,ne ad multam quidem ætatem prouecto, per malum dæmonem eſſe licebat otioſo; quotidie enim cum communi aduerſario, de mentis caſtitate, deq; corporis, cordiſq; munditia decertabat. Cumq; dæmon libidinis admouendis facibus eſſet infeſtus,inſtanti inimico ſic aliquando locutus eſt: quouſque tandem pudenda eſt hæc peruentura contentio? cur, ſpurciſsime Sathana ſenili huic non parcis ætati?in quam obſcęna iſta quadrant,quæ tu mihi ſuggerere perſeueras?ſine me,ſine me,ſine (inquam) ab inhoneſto certamine reſpirare.dæmon ea ſumpta forma, quæ vi deri poterat, quærenti, expoſtulantiq; monacho,promitte,inquit,iureiurando,nemini enunciaturum te eſſe,quæ dicam, & te deſinam agitare,iurat ſolitarius, ſe fore taciturum: tum diabolus,noli iſtam imaginē amplius venerari, & ego Veneris ignē ſubdere, atq; ad meretrices te impellere,atq; inſtigare deſiſtā;habebat enim ſenex almę matris imaginē,cui debitū cultum adhibebat.Monachus quietæ caſtitatis conditionem illā non accepit, deliberandiq; ſpatiū poſtulauit. Cumq; dubitationem expedire pro ſe ipſe non poſſet, die poſtero Abbati Theodoto viro permagno rem expoſuit, à quo hoc reſponſum accepit: iurando peccauiſti,tamen enunciando, & patefaciendo, Chriſtianū officium præſtitiſti.Illud autem perſuaſiſsimū tibi eſſe debebit, leuioris eſſe flagitij in quolibet Vrbis lupanar intrare,quam Deo, eiuſq; matri debitum cultum, & religioſum honorem denegare. Etſi enim libidinis, & ſcortationis execrabile ſcelus ſit, & pęnis ęternis vindicandū, impietas tamen,quæ à vera religione nos auocat,quæq; Deum, & Dei matrem, alterum altero adorationis genere venerari nos prohibet, multo eſt libidine lapſa deterior,atq; deteſtabilior.Illud,mihi crede, dæmon aſtutus agebat,vt in caſto tuo corpore animus religionis, ac fidei deſertor habitaret.Quod peccandi genus, fornicationem,ſi forte neſcis, ſæpiſsimè ſcriptura compellat,quam,vt à te poſſet impetrare, caſtum te eſſe corpore permittebat, & à mulierculis quæ ſe peruulgānt,continentem. Plura in hanc ſententiam, quæ breuitatis cauſa tacet hiſtoricus, à Theodoro credimus eſſe diſputata, vt monachi titubantis animū in religione,neceſſariæq; venerationis propoſito confirmaret;noſq; in his enarrandis exēplis nō ſerui, ſed liberi ſumus interpretes, & quæ ſcriptor omiſit implemus. Non enim cōmittendum eſt,vt

Digitized by Google

ex nimia noſtra fidelitate lectori, aut quæ ſunt ſcitu neceſſaria, ignorandi pariatur occaſio, dæmon reuerſus ad monachum, violati iuriſiurandi perfidiam exprobrauit, ſeque minatus eſt, ante ſummi Iudicis tribunal accuſaturum eſſe periurum: monachus (quippe theologus iam ex ſchola Theodori) iuraſſe, inquit, temere, atque indefinitè me pœnitet: rem ad Theodorū retuliſſe me nunquam pigebit. quod autē ad Virginis cultum attinet, ſic habeto: me conſtantem, ac mei ſimilem eſſe manſurū, Deumq; & Dei matrem in vtriſque imaginibus adoraturum. Neque verò iuriſiurandi religione impedior, cuius tum irrita promiſſio eſt, cum illa præſtamus, quæ bonis moribus, nedum ſanctitatibus auerſentur. Monachum fortem inimicum dæmon ipſe per ſe ab adoratione imaginis auertere conabatur, qui Imperatorem Leonem Iſauricum per duos Iudæos fugitiuos, ac profugos in fraudem induxit, & ab imaginum ſacrarum cultu, & veneratione ſuffocauit: quibus dæmonis interpretibus, ac nuncijs cum faciles aures præbuiſſet, ſacras figuras, vbicumque eſſent, tollendas, euertendaſque curauit, ſed tabe, diſſenteriaque conſumptus, ad inferorum raptus eſt æternos cruciatus. Hunc imitati Copronymus, Leones IV. & V. Michael Traulius, Theophili pater, & filius, vitam miſerrimo interitu finierunt. ſed de ſupplicijs reorum læſæ maieſtatis noſtræ Mariæ, Virginis potentiſſimæ, ſanctiſsimæq; Reginæ, libro huius operis quinto dicemus.

§. 100.

Idem auth. ibidē c. 80.

Gratia.

IDem author ibidem cap. 80. Heremita Ioannes, vir maximi nominis, & raræ ſanctitatis in ſpelunca vitam egit, quam ſpeluncam ſacræ ciuitatis Hieroſolymæ vicinitas fortunabat. Erat Ioanni Diuæ Mariæ integerrimæ Virginis, & fœcundæ matris, Deum filium geſtantis, in gremioque fouentis, imago chariſſima, ſolitudinis ſocia, adiutrix itinerum, religionis incitamentum: nam quotieſcunque vel voti, vel ſanctitatis cauſa Ioanni peregrinandum eſſet, id, quod non minus ſtudioſè, quàm frequenter agebat, & ſacræ huius aram imaginis cereum accendebat, emiſsiſque precibus, & ſe, & iter ſuum clementiſsimæ Virgini, quam domeſtici illius ſimulacri modeſta, eademq; ſerena facies adumbrabat, ex animo commendare ſolebat. Sanctiſsima humani generis & mater, & domina (hæc erant verba precantis Ioannis) quandoquidē mihi via paratur & anceps, & longa, dieſq; plurimos abeſſe me oportet: hæc tibi ſit candela curæ, cuius lumē opto eſſe perpetuum. Tu igitur lucidam, inflammatamq; conſerua, perficeq; vt eā, talem redux inueniā, qualē relinquo nunc tibi: da hoc mihi pro tua in homines charitate, proq; illa poteſtate, quam tibi tuus vnigena filius tam larga manu permittit. Hęc cum Virgine, in eius intuens imaginē, collocutus, ſeſe alacer dabat in viam; confectoq; itinere, ad ſpeluncā reuerſus, aliàs trimeſtri, aliàs ſemeſtri exacto ſpatio, ardentem cereum ſemper inuenit. Deo per matrem, cui nihil negare ſolet, prodigium illud, miraculumq; patrante, piamq; ſancti monachi & viam, & fiduciam factis admirabilibus proſequente.

§. 101.

Carol Sigo lib. 1 de regno Italiæ

Gratia.

CArolus Sigonius libro 1. de Regno Italiæ eiſdē ferè verbis. Romæ furente in dies acrius peſtilentia, Vrbs aſsiduis funeribus exhauriebatur; itaq; mœſtū vbique ſilentiū, triſtiſq; luctus paſſim vniuerſam ciuitatē tenebant, prementiū malorū magnitudine iam animū deſpōdentē. quare animaduerſa, Gregorius quarto Kalend. Septemb. populū ad concionem in baſilicā S. Sabinæ vocauit, & diuino repletus ſpiritu, ad flagella flagellis auertēda plebem incitauit: in fine hæc adiecit: *E ſingulis autem ædibus in hunc modum egreſſi, in ædē B. Mariæ ſemper Virginis Matris Ieſu Chriſti Domini noſtri conueniamus, ac longis ibi fletibus, & gemitibus Domino ſupplicantes, peccatorū noſtrorū veniam imploremus.* Er paulò poſt: interim in dies magis peſtilentia ſæuiebat; ad cæteros autem caſus, quibus homines fœdè paſsim abſumebantur, hoc etiam mali acceſſerat, quòd multi, cū ſternutarent, alij cū oſcitarentur, repente ſpiritum emittebant: quod cum ſæpius eueniret, conſuetudo inducta fuit, quæ nunc etiā obſeruatur, vt ſternutātibus ſalutē precando, oſcitantibus ſignum crucis ori admouendo, preſidiū quærerēt. quibus rebus permotus Gregorius, ad cætera cæleſtis irę piacula, poſtero anno, qui fuit quingēteſimus nonageſimus primus, religioſā in die Reſurrectionis ſupplicationē inſtituit, atq;

ſolẽni in põpa ſanctâ Dei genitricis imaginẽ extulit. Hæc ex ore eius Lucæ Euãgeliſtæ manu affabrefacta ad viuum expreſſa iam rum in æde Diuę Marię ad præſepe in exquiſijs ſita eximia populi religione conſeruabatur. Factum eſt autem, vt imaginẽ ipſam, quocunque ferretur, tetra peſtilentis cæli grauitate cedente, optata ſalubritas ſequeretur: qua de re, gratulantibus omnibus, ecce Angelus ſanctam Virginem his vocibus de cælo alloquens, eſt auditus: *Regina cæli lætare, alleluia, quia quem meruiſti portare, alleluia, reſurrexit, ſicut dixit, alleluia.* Quam orationem vbi Gregorius auribus excepit, ſtatim diuino inſtructus ſpiritu, in hunc modum expleuit: *Ora pro nobis Deum, alleluia.* Exinde, antiphona ſolemnis Eccleſiæ paſchalis argumento lætitiæ mãſit; neque ita multo poſt Angelus ſuper Adriani molem aſtans, ac ſtrictum mucronem vagina recondens, cõſpectus eſt, quo viſo Gregorius exhilaratus, conuerſo ad populum ore: Bono omnes (inquit) animo eſtote; nam optatus diuinæ iræ, ac furentis iampridem peſtilentię finis, Deo ipſo annuente, oſtenditur; atque ita, vt ille præſenſit, ipſe deinde morbus elanguit. Ab hac re, moli, ſancti Angeli nomẽ eſt inditum. Hæc ita, vt in ritualibus ſcripta ſunt, retuli; Sigpnis, ait, cuius huc uſque verba protulimus. Et hæc quidem beatiſſimæ Dei genitricis effigies, ex templo, vbi erat, ad ſancti Sixti, tranſlata eſt, & à Diuo Dominico, multo Cardinalium, & mirabundi populi comitatu, nudis deportata pedibus, quam ſacræ ſorores, quæ ſub eiuſdem Dominici vexillo militabant, nudis itidem pedibus expectarunt; ſeque beatiſsimas putauerunt, quòd eam imaginem, quæ humani generis hoſpitam ad viuum exprimeret, annuente Chriſti Vicario poſſiderent. Diuum porrò Gregorium Virginis peramantem fuiſſe, & hæc, quàm modo expoſuimus, monſtrat hiſtoria, & litteræ ad Petrum ſubdiaconum miſſæ declarant. Siquidem beatæ Mariæ oratorium dicarurus, ad conuiuium illpd, quod Agapen veteres Chriſtiani dicebant, illa parari iubet his vebis: *Sed quia cellæ ipſius tenuitas exigit, debere nos in ipſa diei feſtiuitate concurrere, propterea volumus, vt ad celebrandam dedicationem, dare debeas ad erogandum pauperibus, in auro ſolidos decẽ, vini amphoras triginta, annonæ modios ducentos, olei orcas, duas veruèces duodecim, gallinas centum, quæ tuis poſſint rationibus poſtmodum imputari.* Nouerat Gregorius liberalem ſe eſſe debere, ſacellum Dei matri dicantem, cui, & eſt, & fuit ſemper pergrata benignitas.

§. 102.

Tilmannus Bredenbachius lib. 3. cap. 19. in Embrienſi vrbe, mulier quædam Odilia nomine, à prima ætate clauda, atque impos gradiendi, cum ad ſanctæ Aldegundis templum, vel manibus alienis delata, vel pedetentim ipſa perueniſſet, & coram Deiparæ Virginis imagine prouoluta, preces, fidei, ſpeique plena, ex intimo cordis ſinu fudiſſet, neque multo poſt è terra ſurrexiſſet à colloquio illo, congreſſuque Virginis, ſanitatem membrorum reportauit, benigniſſimæq; Mariæ Dei Matri gratias egit, quanta maxima potuit animi pietate. Sequuta mox populi lætitia, & campanæ ob miraculi gloriam lætiſſimè ſonuerunt. Hæc Tilmannus ex probatiſsimæ mulieris ore cognouiſſe ſe ait, quæ Anna dicebatur, cui Odilia cognita erat, & in illa debilitatemem brorum, claudicandique moleſtia, & cum beatiſsimæ Virgini beneficio, rectis iam, & ſolutis pedibus incedebat, complureſque alios, quibus habenda fides fuiſſet, hoc ipſum ſanctæ Odiliæ miraculum iurando confirmaſſe. Eadẽ Anna vidiſſe ſe aiebat hanc Deiparæ imaginem, vim lachrymarum profundentem, iiſdemque religioſi cuiuſdam manu, adhibito linteolo, abſterſis, nouas defluxiſſe, imaginiſque pectus præ lacrymarum abũdantia maduiſſe, cymbalaq; hoc ipſo nomine alacriter eſſe pulſata. Agebatur annus vigeſimus ſeptimus ſupra ſeſquimilleſimum, quo videlicet tempore deprauatæ religionis, & Lutheranæ perfidiæ venena proruperunt, miſerumque belgium infecerunt: quas ipſas clades mitiſsima Dei mater & lamentari, & prædicere videbatur. Et cum finitimæ gentes fœdis tumultibus agitentur, vicinaque ditio miſerabiliter perturbata, bellorum tempeſtate quatiatur. Embrica tamen, beneficio Virginis, ſeditionum, & motuum quaſi quidã limes, & terminus in tanta rerum offenſione, vt idem Tilmannus ſcribit, inconcuſſa perſeuerat.

Tilmannus Bredẽbach.

Gratia.

Fran-

§. 103.

Franc. Benc. Gratia.

FRanciſcus Bencius in Annalibus ſocietatis de hiſt. prouinciæ Auſtriæ eiſdem verbis. Quidam in inimicum ardebat odio ita implacabili, vt ſubtraheret aures ſermonibus, hunc conuenit vnus è noſtris, orat, vt quandoquidem aures habet obſtructas, oculos tamen ſibi clauſos eſſe ne patiatur: in templum noſtrum concedat, dum defixo obrutu in beatæ Virginis imaginem, eam deprecetur. Dictu mirabile, ſed verum, perculit is viſus de repente hominem, vt exclamauit, do veniam libens, obliuiſcor iniuriæ; condona tu mihi Deus, condona peccata mea, quæ etiam, ſtatim adhibita confeſſione, ſacraque communione expiauit; vir quidam genere nobilior, quam fide, vxoris inſtinctu Valdenſem ſectam ingreſſus, è templo, quod habebat, ſanctorum eijecit ſimulacra, illa præfatione vſus, quòd videndi, audiendi, loquendi ſenſu carerent. Non diu dilata numinis vltio, qui videre noluit in æde mutas, vt dicebat, & ſurdas imagines, in ædibus mutos, ſurdoſq; liberos, quos identidem pariebat vxor, perferre cogebatur. Res erat in ore multorum. Miſer parens venienti ad eum vni ex noſtris infœlicem ſobolem oſtendit: quærit noſter, qua ratione miſerandæ illæ animæ adduci poſſent ad fidem. Oſtenſa, inquit ille, crucifixi effigie, alijſque myſterijs, per ſigna, quibus mentes oculorum nuncio mouentur: hac vna via vtor quotidie ad meos erudiendos: quod cum audiſſet noſter culpam homini oblectauit, quam luebant filij immerentes, & res ipſa, quæ apparebat, de ſacrarum imaginum ad rudes docendos vtilitate, confeſſionem veritatis extorſit.

§. 104.

Idem. Gratia.

IDem Bencius in annalibus de collegio Bracharenſi in Luſitan. iiſdem in verbis. Collegium de cælo tactum diuina ope ſtetit, natali Chriſti die horis ante meridianis cum, pluuia, grandine crebeſcente, cælum ſtuperet, inter ingentes fragores conflictu nubium illiſus ignis turrim quinque tabulatorum, editiſſimum vrbis ædificium, grauiter vulnerauit. Primum decuſſo, euerſoque faſtigio, æra campanæ loco mouit, nec fregit. Fornices tamen campanarum ſaxaque inuſitatæ magnitudinis quoquo verſus late diſiecit, deinde fœda ruentium lapidum ſtrage, intra quidem patefecit, comminuitque contignationes vbi aliqui de noſtris habitabant; extrinſecus vero murum turris, à pinnis ad fundamentũ vſque horribili ſulco aperuit, labefactata etiam portæ Vrbanæ, quæ ſuberat, concameratione. In omnes partes volantium lapidum fragmenta, flammæque, ac præcipue in collegium cobiculorum, tectis fœde diſsipatis, ſubierunt. Quominus vero noſtri, aut fulminati, aut certè ſaxis obtriti, miſerabiliter interierint, miſericors prouidit Deus. Sacerdotes in templo procurandæ rei diuinæ, confeſsionibus excipiendis, reliqui ſocij in ſacello ad cunas Chriſti orationi vacabant. Vterque locus à turri procul abeſt. Illa etiam res accidit digna litteris: in ædificata turri eſt tecta ambulatio, qua è collegio patet tranſitus in gymnaſium. In altero ambulationis pariete eſt fornix cinctus columnis: ibi in ſtrato è tabulis viſitur perelegans Virginis Deiparæ ſimulacrum, quod eo die veſtibus auro, gemmiſque intextis ſplendebat: in hanc maxime partem, ſaxorum, fulminiſque vis incubuit. Maior ambulationis pars lapidum pondere flammiſque ad terram afflicta. Stratum è tabulis minutatim diſcerptum: columnæ ambuſtæ, com minutæq; ingentes lapides amplius quindecim ad pedes Virginis ceciderunt: inter ruinas, ac flammas perſtitit incolume ſimulacrum, ita vt ne veſtibus quidem minima ignis, alteriuſue rei nota fuerit inuſta. Exterrita fragoribus vrbs, & quorſum flammę euaderent, ſollicita, accurrit in collegium ad ferendam perditis rebus opem: præter ſpem ſocios ſaluos, & incolumes, integrum Virginis ſimulacrum videret; tunc vero, obortis lacrymis, edere clamores, lætitiæ indices, beneficam in nos mirari numinis prouidentiam, veneranda, intuendaque Virginis effigie, animum oculoſque explere. Hæc ita Bencius, ſed de ſacra Deiparæ imagine & antea diximus, & ſæpe aliàs dicemus: vbilibet enim Virginalis figuræ mentio in hac noſtra occurret hiſtoria.

§. 105.

Ioan. Vlter. Gratia.

IOannes Valtrinus in ſuis annalibus 1582. iiſdem verbis. Ciuitas Lugdunenſis anno ſuperiore, valde vexata peſti-

lentia eſt neque morbus remiſit, priuſquã ciuitas votum beatæ Mariæ Lauretanæ publice fecit: cuius damnata voti, vnum è noſtris miſit, qui illud diſſolueret. Multa in eo loco ſupra naturæ vires quotidie fiunt, quæ præſentem loci diuinitatem oſtendunt. Vni enim loquendi facultas diuinitus reddita eſt, alteri cum tres annos oculis fuiſſet captus viſus reſtitutus Halæ. (quæ ciuitas eſt in ſuperiore Germania) vnus capitis damnatus, licet pridie eſſet confeſſus, tamen cum ſibi non factum eſſe ſatis videretur, cum noſtro ſacerdote confeſſionem iterum peregit: is poſtea cum ad ſupplicium duceretur, repente in carcerem, neſcio quam ob cauſam reductus, paulo poſt votis beatæ Virgini nuncupatis, liber dimittitur, factaque generali confeſsione, ad votum ſoluendum profectus eſt. At ne illud quidam tacebo de Iulienſi domicilio Peruanæ prouinciæ, eodem ſcriptore Valtrino, cuius verba ſubdentur: Mulier quædam factis illa quidem erga res ſpirituales effecta, cum in neſcio quod peccatum eſſet prolapſa, ita mœſtitia & pudore opprimi ſe paſſa eſt, vt id nunquam confiteri auderet: tandem ex ægritudine diſperatione concepta ſuſpendio moleſtias finire conſtituit. Hæc igitur meditanti, & laqueum, vnde ſe ſuſpenderet apparanti, beata Virgo apparuit, quæ mulierem filiæ etiam nomine primum compellans, mollius accuſauit, quòd priſtinæ erga ſe, filiumque ſuum pietatis oblita, in exitium rueret voluntarium: deinde grauiter increpauit, de peccato illo in confeſſione occultato: neq; enim aliter in ipſam eam dæmonem poteſtatem fuiſſe babiturum: denique laqueo è collo detracto, iuſſit cuidã de noſtris ſacerdori, quem nominatim deſignauit, peccata omnia confiteri. Mulier beatæ Virginis beneficium agnoſcens, ſtatim ad confeſsionem venit, atque in vita laudabili perſeuerat.

§. 106.

Franc. Benc. *Gratia.* FRanciſcus Bencius in annalibus de hiſt. ſedis Iulienſis prouinciæ Peruanæ num. 22. his verbis. Aegrotis duobus viſa ſpecies ſanctiſsimæ Virginis, vni poſt tertium, alteri poſt decimũ diem mortem prædicentis. In oppido Capacabani imago eſt beatiſsimæ Virginis, pluribus illuſtrata miraculis, de qua inter cætera illud narratur. Laborabat quidam inflatione tibiarũ, ac debilitate pedum, impedito prorſus inceſſu. Cum ad templum, vbi eſt imago, ſe ferret, apparuit ei Virgo (vigilanti ne, an dormienti, neutrum ad me perſcriptum. vtrumque in medio relinquam) docuitque populari lingua de Chriſto patiente, ac reſurgente cãticum, quale ne ſuſpicari quidem Indorum ingenia potuiſſent: deinde etiam ſanitatem reſtituit. Quod proximè ſubijcietur, excedit omnem hominem admirationem, ſed non Chriſtianorum fidẽ. equidem, quæ tranſcribo, nihil demere auſim de eorum narratione, & idem legimus in hiſtorijs antiquæ veritatis. Indus pecudes, camelorum ſimiles cuſtodiebat in monte, Chriſtianus quidem, ſed initiamẽtorum ita negligens, vt præter Chriſtianorum nomen nibil baberet, aut ſciret, is boc miraculo excitatus ad diſcendum. Muta pecus, ex illo grege quotidie mane precationum formulã articulate recitans coarguere videbatur inſcitiã hominis, & ſciendi negligenriam. Narrauit hoc ipſe, & verum fuiſſe miraculum moribus, & vita oſtendit. Idem Bencius cum de Iulienſi ſede; cuius ſupra meminimus, alibi loqueretur, ita memorat. Ego actum non agam, niſi quod reponam bymnum, quem beata Virgo docuit hominem, quem liberauit inflatione tibiarum: dudum verba ipſa nõ acceperam, nunc accepta reddo eodem ferè numerò, atque ordine quo deſcripta ſunt Indica lingua. Sunt enim talia, vt propter breuitatem metri ferant anapeſtum; & ſeruaui quantum potui, ſimplicem illam dictionem, remotam ab omni lenocinio. Vtinam conatus euentui reſpõdeat: ſunt autem de Chriſto patiente.

Pater en noſter, genitor noſter
Rigidis clauis in cruce fixus;
Cor tranſfixum cuſpide amoris
Cruore toto corpore manans
Omnes circum polluit artus.
Cernis ne caput, decliue caput,
Caput hoc flaua ſimile ariſtæ.
Viden, vt cingunt ſpinea ſerta,
Vſque ad tenebrum fixa cerebrum?
Patris heu noſtri cerne capillum
Sparſum, incomptum, ſanguine fœdũ.
Oculi triſtes, lumina mæſta
Roſeas lachrymas large effundunt
Fluxiſſe putes molle corallum.
Etiamne manus, atriſne manus.

Ferro

Ferro affixa, ſanguine rorant?
Os mellifluum patris noſtri
Pro me miſero iam conticuit,
Extra Solymæ mœnia terræ
Crucis exiuit mole grauatus,
Et pro ſcelerum mole meorum
Extra Solymam crucifixus obit.

Et filo ipſo videtur longior fuiſſe hymnus, ſed hominem ruſticum cœpit obliuio reliquorum. Templum porro illud Deiparæ ſacrum, tamquam multis, & magnis inclytum miraculis, viſitur in celeberrimo olim fano ethnicorum ſuperſtitionis, & quotidianis pæne prodigijs auget Chriſtianorum numerum, firmatque ſobolem creſcentem.

§. 107.

Auctor Pomerij. Gratia.

AVctor Pomerij ſermonum de beata Virgine lib. 10. par. 4. art. 3. hæc ait. Fertur de beato Thoma Archiepiſcopo Cantuarienſi, quòd, cum ipſe frequenter, & ſingulis diebus ſalutaret beatam Virginem, per ſeptem eius gaudia, quæ habuit, in terris poſita, primum videlicet in filij Dei conceptione. Secundū in eius portatione in ſuo vtero nouem menſibus, & Eliſabeth viſitatione. Tertium in eius natiuitate. Quartum in Magorum adoratione. Quintum in inuentione poſt triduum in templo. Sextum in Filij reſurrectione, & aſcenſione. Septimum in beatæ Virginis aſſumptione in cælum. Quadam itaque vice de prædictis, eam ſalutanti per Aue Maria, ecce apparuit beata Virgo cū claritate magna, & ait: *Chariſſime* (inquit) *deuotionem tuam gratanter accepto: quia de meis gaudijs, quæ in vita iſta habui, frequenter commemorando, me ſalutas. Attamen vellem inſuper, vt & illa mea gaudia, quæ in cælo nunc glorioſa habeo, recoleres, & conſimiliter de his quotidie me reuerenter ſalutares. Quod ſi feceris tu, vel quicunque alius fidelis ob mei deuotionem hoc fecerit: en promitto, quod in tempore obitus ſui, ego eius animam protegam, & liberabo, & in conſpectu filij mei pro ipſa aſtabo, & intercedam, ac conſolabor eam.* Tunc ipſe beatus Thomas, adorando eam, & gratias agendo dixit: *O glorioſa cælorum Regina, & ſuperbenedicta Domina mea. Dic quæſo mihi, quæ ſunt iſta tua gaudia in cælo, de quibus te ſalutare debeo.* At ipſa beata Virgo ſeptem ei gaudia enarrauit, quæ ſubſcribuntur, de quibus ipſe ſanctus Thomas Cantuarienſis pulchras laudes edidit: quas etiam in certis Eccleſijs ſolent quidam pro ſequentiarum loco decantare in hæc verba: *Gaude flore Virginali, quæ honore ſpeciali tranſcendis ſplendiferum Angelorum principatum, & ſanctorum decoratum dignitate numerum.* Ecce primum: *Gaude ſponſa chara Dei, nam vt clara lux diei, Solis datur lumine: Sic facis orbem vere, tuę pacis reſplendere, lucis plenitudine.* Ecce ſecundum: *Gaude ſplendens vas virtutum, cuius pendens eſt ad nutum: tota cęli curia te benignam, & fœlicem; Ieſu dignam genitricem, venerans in gloria.* Ecce tertium gaudium: *Gaude nexu voluntatis, & amplexu charitatis, quod iuncta ſis altiſsimo, vt ad votum conſequaris, quidquid Virgo poſtularis à Ieſu dulciſsimo.* Ecce quartum: *Gaude Virgo Mater Chriſti, quia ſola meruiſti, ò Virgo pijſsima, Eſſe tantę dignitatis, quòd ſis ſanctę Trinitati, ſexione proxima.* Ecce quintum: *Gaude mater miſerorum, quia pater ſæculorum dabit te colentibus, congeuentem hic mercedem, & fœlicis poli ſedē regnis in cęleſtibus.* Ecce ſextum: *Gaude Virgo mater pura: certa manens, & ſecura, quia tua gaudia non ceſſabunt, nec decreſcent, ſed durabunt; & floreſcent per ęterna ſęcula.* Ecce ſeptimum, & poſt ſingulos verſus, gaude, addunt deuote ſalutationem perorando Aue Maria.

§. 108.

Idem. Gratia.

IDem Pomerius ibidem refert. Legitur in legenda communi natiuitatis beatæ Virginis, quòd erat quidam fur, qui ſæpe latrocinia exercebat; ſed tamen beatam Mariam plurimum in deuotione habebat, & eam crebrius ſalutabat. Quadam ergo vice furtim rapiens aliqua, tunc capitur deprehenſus & ſuſpendio iudicatur. Cum ergo ſuſpenderetur, continuo beata Virgo eidem affuit, & ſuſpenſum tribus diebus, vt ſibi videbatur, ſuis manibus ſuſtentauit, ita quòd nullam læſionem perſenſit. Illi vero, qui eum ſuſpenderant, die quarta caſu inde tranſeuntes, eum viuentem vultu alacri repererunt, & arbitrantes, quòd non bene fuerit laqueo aſtrictus, gladio ipſum iugulare volebant. Sed beata Maria ferientium gladijs manum opponebat, & illi ſibi nocere nihil poterant. Cognoſcentes ergo, illo referente, quòd beata Maria ſic eū iuua-

inuaret,mirando,enim depoſuerunt, & amore Virginis abire liberum demiſerunt: qui abiens, monaſterium intrauit, & quoadnſque vixit, in ſeruitio Dei genitricis permanſit. Ecce patet, quia beata Virgo in ſe ſperanres, ac ad ipſam confugientes, non derelinquit,ipſamque laudantes,& ei deuote ſeruientes,à periculis, & hoſtibus ſaluabit.

§. 109.

Til. Brodẽb. *Gratia.*

TIlmannus Brodemb. lib. 3.diuin.inſinuat cap.20. Solemne S. Gertrudi fuit quidquid gratum, ſuaueque acciderct:(quod amantium eſt propriũ) ad præpotentem illum Deum, quem amabat, charumque habebat, ſine mora referre, & illi attribuere,à quo omnia laudabilia, velut ex fonte fluxiſſent. Quamobrem quotieſcunque aliquid vel legi, vel dici videbat in beatiſsimæ Dei parentis ſanctorum ve gloriam, & laudem eiuſmodi, quo mouere poſſet affectus,ſtatim ipſi regi regum, & dominorum Domino, quem toto animo diligebat, & ſupra res omnes amabat,dulciſſime adhærebat, cuius multo ei erat recordatio iucundior,quam cælitũ, quos feſtorum dierum celebritate, & laudum præconio mater Eccleſia recoleret. Ergo in feſtis Angeli, ſacroſanctæ Virgini noſtræ ſalutis, & liberationis myſteria nunciantis, cum beatiſſima Virgo, nullo non tempore à concionatore laudaretur, neque de ſaluberrimo aſſumptæ à Chriſto ſto humanæ carnis, & naturæ opere,ac bẽneficio,ſermo vllus eſſet,ac mentio,oratoris non quidem pietatem, ſed diligentiam Gertrudis requiſiuit, & rei maximæ obliuionem verbis modeſtiſsimis accuſauit. Cumque in reditu ſacellum quodam ingreſſa,ad altare Virginis ſalutationem Angelicam recitaſſet, verbiſque illis: Aue Maria, gratia plena citius decurſis, ad Ieſum benedictum ventris fructum properaret, in iiſq; inhæreret, inſiſteret,& quaſi de pleno fonte dulcedinem hauriens,multo diutius moraretur, vereri cœpit,ne in Matris indignationem incurreret. Timenti, atque hæſitanti benigniſsimus animarum conſolator illis verbis occurrit. Ne timeas,chariſsima: ea namque vel ſalutatio, vel laus,qua me dulcius, quàm meam Matrem,amplecteris,appellas,affaris,Deiparæ iucundiſsima eſt, quæ me ſemper vult eſſe præclarum: moneo tamen vt, vtraque ſuauiſsima tibi res ſit: quod, cum mihi prægratum eſt, tibi debet eſſe iucundum: ſunt autem gratiſsimi quicunque meæ matris memoriam dulciſsime proſequuntur. Docet hæc hiſtoria, prudentes Virginis cultores, qui, Deum mente complexi,ſecundas Mariæ tribuunt,diuinæque matris recordatione, quæ talem nobis filium peperit, ſuauiſsime recreantur. Quæ vero,Mariæ audito nomine,in hominum ſenſibus innaſcitur iucunditas, Dei ingens donum eſt, beneficiumque præclarum.

Siluanus Razzias monachus Camaldulenſis, quem ex Italo Latinũ fecit Hercules Vincemola de mir. S. Virg. lib. 3.cap. 15. Vir nobiliſsimus, cuius vxor in Virginis fidem, & clientelam ſeſe dederat cum nullos haberet leberos,Deum ſuppliciter obteſtatus, vt prolis dulcia præmia noſſe ſibi liceret, voti campos, filium ad Chriſtianam diſciplinam, & pios mores erudiuit.Iam infans eſſe deſierat, cum ab alijs pueris floribus,& roſis ſerta contexi, idem ipſe facere, illiſque cum magna pietate Virginei cuiuſdam ſimulachri frontem exornare: neque vnquam vllam diem intermittere. Natu grandiorem, parentes marrimonij vinculis impedire cupiebant. At ipſe, qui Deo,eiuſq; matri Virginitatẽ ſartam tectam, quod aiunt, integram ſeruaturum ſe voto promiſerat, in cœnobiũ migrauit eorum, qui S. Brunonem ſequũtur authorem. Ibi quotidie magis, magiſque proficiens,firmiora in dies ſanctitatis fundamenta iaciebat:quòd vero neque in illam vitæ rationem conueniens eſſet, neq; flores, & roſas hyems dura progigneret,inſtitutum coronandæ imaginis intermitti oportuit: alio tamen pro re, ac tempore conſilio ſui moderatoris remedium iniuit: qui, vtalij ſcribunt, tacente Siluano, huic adhuc nouitio, quòd roſæ in promptu non eſſent,paranti receſſum, deſperantiq; Virginis caput à ſe redimiri iam poſſe, ſaluti fuit,monens,vt pro roſis quinquagenas ſalutationes offerret Angelicas, ac donis quibuſque Dominicam ſubijceret precationem: eam coronam Deiparæ fore gratiorem. paret, obtemperatque nouitius,manendi iam certus, ac florum vice, ex Chriſti oratione, & Angeli Gabrielis alloquio,roſea,floridaq; ſerta Virgineo *Gratia.*

Digitized by Google

gineo capiti quotidie componebat. Progrediente cum ipſo tempore huius religioſi virtute, factus eſt cuiuſdam illius familiæ præfectus, ac rector, pro muneris autem neceſſitate commiſſi, faciendum iter aliquando fuit, eundumque peregre ſatis. Ex obliuione tamen obruentibus animum curis, piam illam quinquageſ, vt Siluanus ſcribit ſalutandæ Virginis conſuetudinem, diem vnum intermiſit, cumque in vaſtam ſyluam ingreſſus, ſuæ memor iniuriæ, ad ſalutandam de more Virginem, à ſocijs diſiunctus, ſeceſſiſſet, repente latro erumpit è latebris, qui precāti monacho manibus iniectis, equum, reſq; omnes ademit, vitam etiam hauſturus, niſi Virginis miſericordia, imminens periculū depuliſſet. Iam latro telum intenderat, vt inermem occideret, cùm puer formoſus interuenit, qui ex monachi ore prodeuntes centum roſas collegit, ex quibus contextam coronam ſuo capiti impoſuiſſet, in cælum reuolauit: Id vbi latro animaduertit, & homicida nefarius ad præfecti pedes ſe abiecit, & ijs, quæ puer ille cæleſtis egiſſet, ſingillatim expoſitis veniā poſtulauit: quin & excuſſor ipſe eidem ſe, & inſtituto cœnobio libenter addixit, & reliquam vitæ partem cum ſanctitate traduxit. Hæc ita Siluanus Vincemala Mediolanēſi, Cauſidico interprete. Sed ſi Dominicanis quibuſdam Roſarij ſcriptoribus credimus, nō vnus tantum latro fuit, ſed multi, & meliores facinoris, & miraculi teſtes. Neque Carthuſiano huic Priori manus allata, ademptumue aliquid, procul venientem, quod eſt credibilius, explorauerunt, ſecedentem à ſocijs obſeruarunt: vbi precatigenibus inflexis cœpiſſet, formoſiſſimam aſtitiſſe matronam, quæ ex monachi pſallentis ore tot albas roſas educeret, quot ille ſalutationes recitaret Angelicas, candidam ex denis quamque rubicunda vna ſequente, quæ Dominicæ precationis index eſſet. Ex vtriſque ab illa pulcherrima Virgine coronam eſſe contextam, vbi capiti impoſuiſſet, ſubito eſſe dilapſam; latrones viſo exterritos ad Priorem ſupplices adijſſe, de Virgine illa percontantibus, nihil ſe ſcire dixiſſe: tum à latronibus expoſitam ex ordine viſionis hiſtoriam, infudiſſeque in omnium animis, Deiparam fuiſſe cæleſtem, quæ ſuum viatorē defendere voluiſſet. Illo ex tempore Roſarium latronibus cordi eſſe cœpiſſe, rapere, & occidere deſiſſe, plebique vniuerſæ promulgatam: duo grauiſſimi huius ſceleris accuſati ſunt, cauſaque cognita, capitis ex lege damnātur. Martinus, qui legis ſuaſor fuerat, vir præclarus, & animarum ſalutis percupidus, è ſuo cœnobio egreſſus, ad cuſtodiam vadit, & ſontibus capitali ſupplicio ſine vlla ſpe veniæ addictis, auctor eſt Roſarij recitandi. Virginem eorum, qui ſe inuocant, opportunam eſſe adiutricem, perneceſſario tempore ſubuenire ſolitam, nulli, quamuis indigno, opem ſuam denegare. Conſilium alter ex damnatis accepit, alter obſurduit, cumque educti è carcere, vt Hiſpanorum mos eſt, aſellis ad patibulum traherentur, ecce, quæ Roſarij amatorem beſtia portabat, ex media turba ſe proripit tanto impetu, vt nemo apparitor, nemo miles, nemo iudicis adminiſter currentem aſinum inhibere poſſet. Ille ad D. Dominici monaſterium (rationis compotem dicentes, rectique ignarum conſilij) quam velociſsimè properabat. Nec ante currere deſijt, quā Virginale in cœnobio ſacellum, cui à Roſario nomen inditum, fauentibus ſuperis, penetrauit, ſuumque ſeſſorem ante Virginis altare conſtituit. Accurrit ſatellitium, & turba inſequentium, vt ſontem à templo abducant, ſed eiuſdem Martini à ſanctis, & Ioannis Victoriani ex eadem familia, valuit auctoritas, quorum hortatu percitum illi eſt, quē Deipara defendiſſet. Ipſe beneficij memor, & tanto gratus miraculo, in monaſterio permanſit, quo ſe tardum illud animal, quaſi quid ageret, ſentiens detuliſſet, reſq; cœnobij domeſticas, fratrum laicorum habitu procurauit. Porrò Federici vxor clariſsima tātum admirata prodigiū, Roſarij precationem illo ex die præcipua quadam religione percoluit, multaq; Roſariorum millia coemit, militibuſq; deſtribuit, qui ſe hac pietate aduerſus imminentes Gallos armauerunt, à quibus Iulio Brica (Lucronium vulgo diximus) obſidione cincta tenebatur, ſed breui ſecuta victoria eſt, & Galli profligati.

§. 110.

Hieronymus Faxius in tractatu de Roſario. Cū Barcinone Roſarij ſancta ſocietas prope diſſoluta eſſet, & pænè veniſſet ad nihilum, Dominicani, quibus in

Hieronym. Faxius.

Gratia.

in ea Vrbe Catalaũorũ Principe ſácta illa coirio euræ fuerat, de rurſus erigenda, & quaſi humo excitanda laborarunt. Eorum conatibus ita fœliciter Virgo reſpõdit, cuius gloria agebatur, vt nomina quamplurimi darent, ſeque ipſi certatim profiterẽtur: erat enim illa cenſio præclara, nec magis corporis, quàm animi rebus opportuna. Inter alios vna quædam mulier tam prompto, & alacri animo ſocietatem iniuit, vt Roſario quotidie precaretur. Inter ſalutandum à cæli Regina nominatim petebat, vt ſe periculis liberaret, euentu non irrito. Erat huic maritus immitis, & aſper, quem inanes ſuſpiciones, ridendiq; timores duriorem difficilioremq; rediderant. Quo circa de vxore, tum religioſa, tum pudica, male ſentire adulteram putare, ſomnium, & fictam fabulam perhorreſcere, nullis argumentis ad ſuſpicandum pertrahi, ſine cauſa, vel occaſione potius perperam opinari, coniugi innocentiſſimæ minitari quotidie; & cum omnia ſecus interpretari non intermitteret, neque tam ſe melancholicum, id quod referat, quàm vxorem ſuam mœcham duceret, nocte quadam non ſolis illis imaginibus deluſus, ſed furijs etiã agitatus, in animum induxit, vxorem occidere, & malorum, vt ipſe aiebat, radicem extirpare. Itaque pugionem euagina eduxit, inſontem fœminam humi deijcit, ferrum vibrat, & brachium ad cædem intendit. Mulier mortis violentæ vicina, & ſubito illo caſu turbata, tamen ad clementiſſimam Virginem, quod per temporis licuit anguſtias, ſeſe tremebunda conuertit, & hæc illi: O Dei genitrix, & ſemper Virgo puriſsima, quæ ſodalium Roſario coleris, immerenti mihi (ſcis enim) in hoc tanto diſcrimine ſubueni, & tempeſtiua ſuccurre: præceps hominis iracundia fanatici breuem hanc precatiunculam vix eſſe paſſa finiri, totoque animi efferati impetu pugionem impreſſit, eam plagam conatus imponere, quæ negotium ſola tranſigeret, & ſuam inimicam (hoc enim ſemper nomine appellabat) de medio tolleret, quam quotidiano ſui animi, & cordis tormẽto ſuſpectaret. Res mira, memoriaq; prodenda, vt corpus illud ſica attigit caſtum, atque ſincerum, ceræ inſtar emollita reflectitur, ac retorquetur, vt ne veſtem quidem perſtringeret, vllaue in parte ſignaret, & quæ innocenti pepercit, immanis parricidæ pectus effodit, qui gladij hebeſcentem aciẽ admiratus, quem vxoris ſanguine ſtillantem ſe putauerat educturum, immutatus animo, lachrymabundus & ſupplex veniã ab inculpata vxore poſtulauit. Et Deiparæ beneficium agnouit, ancillam ſibi deuotã liberantis. Igitur die poſtero Prædicatorũ cœnobium vterque coniux inuiſit, & in Roſarij ſacello, vnde Virginis cognomen erat in Vrbe, Deiparam bene merentem ambo venerantur. Alter ſe ſanum, altera ſaluam gratulatur. Vixque ipſe Roſarij ſodalis eſt factus, cuius ſe deinceps ſtudioſum præbuit amatorem, precatoremque perpetuum. De miraculo Dominicanos maritus, vxorque vere, ac fideliter edoctos, mirabiliter oblectarunt. Sicam retuſam, ac reflexam in ſacello Virginali reponunt, atque appendunt, ad rei tantæ, taliſque memoriam. Actum hoc eſt menſe Iunio anno 1550.

§. 111.

ALanus Rupenſis, & Albertus Venerus in vtriuſque de Roſario libris. *Alan. Rupẽ. Alber. Vinc.*

Cum Regulus quidam, ex vxore ſua complures liberos ſuſcepiſſet, atque in ijs filiã procreaſſet, quò maſculam prolem redderet ditiorem, & ad vtile ſuum genus pinguior hæreditas perueniret, quæ mulier nata eſſet, in monaſterio concluſit, cuius ſpiritualis fabrica rimas agere videbatur morum ſanctiore diſciplina ſeneſcente, propter commorantium accuſabilem ſocordiam, ac diſſolutam viuendi rationem. *Gratia.* Nam oſtia centum, vnde totidem voces ruerent, colloquijs externorum nugiſq; patefecerat vitæ licentia ſororum. Cum verò ſacerdos, qui Virginibus erat à confeſsione, dinaſtæ huic filiæ, quam diximus, licet ſociarum moribus deprauatæ ingenium, atque indolem perpendiſſet, flexibilemq; naturam, qualis eſt fere nobilium, docilẽque animum conſideraſſet, ſpe alacer, de nouitia quæſiuit, vtrum Roſarium percurrere, & beatiſsimæ Virgini flores illos offerre conſueſſet. Nouitia nihil aliud ſe noſſe reſpondit, quàm quod monaſterij ſorores raptim docuiſſent: eis ſe magiſtris, quædam neq; magna, neq; multa didiciſſe: Roſarium cuius modo mentionem feciſſet, ne de facie quidem ſibi eſſe notum. Atqui pater ait: Magna Roſarij ſalubritas eſt, fructus copioſus, dulcedo tanta, quantam

tam

tam qui non ſenſerunt minime ſuſpicantur. Illius vſum valde opportunum ad ca, quæ profiteretur explenda. Cum Virgo addubitaſſet, atque vltra fidem & veritatē illa de Roſario dici exiſtimaſſet, tamen quę pręciperentur, ſe recipit eſſe factutam, experturamq. quid eſſet, neque tam ſui fore inimicam, vt Roſarium omitteret, ſi morum puritatem, animi requiem, vitæ mutationem illo genere precationis inuenerit: quæ tria Sacerdos ille Monachus de Roſario pollicitus, virginis animum excitarat. Inuitat, impellitq. Sacerdos, deq. Roſario eadē illa, quæ prius, affirmare, atque ſpondere perſeuerat. Rationem vna docet de quindecim illis miſterijs philoſophanti, ac Diuæ Matris gaudia, dolores, & gloriam meditādi, præceptis inſtructa recitat, recitatq. Roſarium, neque mores ſolum, ſed pellem prope ipſam virgo mutauit, illa adiutrice, atque auſpice, quæ large remunerat ſibi famulantes. Obita iam tandem profeſſione, malus dæmon per ſuos ſatellites, & adminiſtros conſtantem virginis animum vehementer oppugnauit. Cum enim illo in cœnobio, tam nouæ, quàm veteres licentius vagarentur donis, ac litterulis; hæc noua Chriſti, Chriſtoq. nupta, nemine prohibente, ſollicitabatur, multiq. adoleſcentes, quos egregia huius virginis forma commouerat, pretio, & precibus ſacram Dei ſponſam pellicere tentauerūt. Sed quæ animū haberet multo pulchriorem, quàm corpus, hoſtiles gladios feſtiſſime retundebat, & inimicorum telis continentiæ, deſpicientiæ, ſilentijq. ſcutum opponebat, ſe etiam Roſario armat ad pugnam, cuius erat experta ſubſidium. Generoſæ, religioſæq. virginis ſanctitatem, à ſociarum moribus abhorrentem, & amotorum ſtudijs aduerſantem, domeſticarum ille grex non tulit caprarum potius, quàm ouium, quas olidus hircus oblectat, & fœtidus. Adoloſcentum, quos hæc caſta Veſtalis ſpreuerat, turba petulans, atque laſciuia moroſitatem virginis deridebat, hos dolor, illas cruciabat inuidia. His enim obnoxia telis eſt perfecti hominis ſāctitas, cū improbis habitātis patitur, qui eiuſmodi eſt, foris pugnas, intus timores, qualia D. Paulus ſibi eueniſſe teſtatur. Noua Chriſti ancilla huiuſmodi præliorū inſolens, & inexperta certaminum, animo vehementer àngebatur, remq. omnē ad Deiparam referens, Roſarium, non minus confiſa, quàm religioſa, & perattenta voluebat. Quo in munere, quodam occupata die, de cælo cadentem videt epiſtolam, cuius hæc erat inſcriptio. Maria Mater Dei filiæ Ioannæ ſalutem. Litterarum illa ſententia. Filia mihi admodum chara, Roſarium iſtud meum, vt inſtituiſti, fac recites; ſemper viros fuge, & eorum omnium conſuetudinem vita, qui tibi ad virtutem, & veram animi libertatem capeſsēdam minus prodeſſe videbuntur. Caueto deſidiam, inertiam, atque otium, rerum lautitiam, & ornatum curioſiorem remoueto, & tuum repurga cubiculum, in quo nonnulla remanent digna, quæ à religioſa muliere repellantur; horum in locum Chriſti, & Sanctorum imagines, & ſacrarum rerum ſigna ſufficito, quorum te patrocinio, defenſioq. ſeruabit. Si me audies, & quæ tibi facienda præſcribo, morigero cultu perficies, & gratia apud Filium meum valebis, & ego pro te Deum omnipotentem in tuis rebus afflictis appellabo. Perlecta epiſtola, dolorem, timoremq. Chriſti ſerua depoſuit, atque ex illis mœroris, & ægritudinis emerſa fluctibus, ad pacis & ſanctæ lætitiæ portum ſuæ mentis nauiculam applicauit. Annus abierat, cum Abbas venit, ad quem illius cœnobij cura pertinebat, quæ deciderant, colapſaq. erant, repoſiturus, ſi poſſet, renouaturusq. non monaſterij parietes, qui integri ſtabant, ſed mores, quorum ſplendor abſoleſcebat. fuit inanis conatus, & labor, exernis quibuſdam pro licentia monialium, libertateq. pugnantibus. Redijt, altero euoluto anno, damnis & malis offenſus, deq. cœnobij illius miſeria, & infamia ſollicitus: venientem, magno applauſu virgines exceperunt, nihilq. negotij à potentibus externis, vi quadam diuina prohibitis exhibetur. Nocte quadam, nouo huic Abbati pro monaſterij ſalute, proq. ſororibus excubanti, atque Deum bonorum omnium largitiorem, expulſoremq. malorum exoranti, perſpecta lux eſt, quæ Ioannæ cubiculum vndique coluſtrabat: media in claritate, Cæli Reginam videt, Angelorum agmine conſtipatam, quibus Ioanna ſociata, precibus inſiſtebat: ſimul aſpexit prope Ioannæ cellulam, dæmonum ingentem multitudinem, ſub diuerſarum imaginibus beſtiarum, quę Deiparæ iuſſu relegatæ, ac repulſæ ad fatua-

Digitized by Google

tuarum virginum cubicula tranſierunt, aliaſq. aliæ cellas occuparunt. Hoc viſo Abbas pæne examinatus concidit: vt ſe collegit, Ioannam accerſit, viſa narrat, ſciſcitatur, quæ ſint vitæ officia, artes, exercitationesq. virtutum, ratio comprecandi, quid agat tempore matutino, quibus obſequijs talem, ac tantam hoſpitam demereatur. Ioanna Roſarium ſe recitare reſpondit, & ex Virginis præſcripto vitam ordinare. Mirari Abbas vim, poteſtatemq. roſarum, quæ Virginum Virginem è cælo deuocaſſent, tantiq. illius, & honoris, & beneficij originẽ in Roſario fuiſſe cognoſcens, cuius aſſiduitas tam multa impetraſſet in eam adducitur ſpem, vt monaſterium Roſarij remedio reſtitui, & quaſi decoloratum repingi poſſe arbitretur. Ergo roſaria quamplurima comparat: ornari ea, & poliri quampulcherrime iubet, ſuum cuique ſorori donat, nullo non die recitandum. Id virgines ſtudioſe factitant, tum religione ipſa Roſarij virginalis, tum Abbatis commotæ ſermonibus, magna, & admirabilia, de vſu illo globorum promittentis. Hæc vna res, patrocinante de cælo Deipara, tantam fecit medicinam, vt monialibus ijs, quæ vagæ ante illud tempus, ſolutæq. fuiſſent, nihil ſecretius, nihil eſſet honeſtius, loquacitatem perenni ſilentio, laxitatem, atque licentiam, ſeueriſſimo, arctiſſimoq. receſſu mutauerunt. Quæ vero meliore erant forma, quàm fama, à caſtitatis inſidijs quàmlongiſſime refugerunt. Roſæ quidem, quarum beneficio ex morbo multiplici conualuerunt, ad ſanitatem quoque tuendam, & adhibitæ ſunt, & retentæ, beneq. olere monaſterium cœpit, quod morum corruptela, quæ fœtidiſſima eſt, cloaca putuiſſet.

§. 112.

Ex Roſario Alani. *Gratia.*

EX Roſario Alani Rupenſis S. Theol. Mag. Quidam eò miſeriæ deuenerat, vt Caini, proditorisq. Iudæ diſcipulus, de æterna ſalute diffideret, atque eiuſmodi peccatis irretitum ſe eſſe diceret, quibus venia danda non eſſet. Huius vitæ finem ſempiternæ ſuæ mortis aiebat eſſe principium. Nihil recte facta, nil expiamenta prodeſſe, nihil vnquam profutura diuinæ miſericordiæ, iniurioſus ita & viuebat, & ſentiebat, vt ex inferorum incolis vnus, tartareas pœnas præcepiſſe videretur.

P. Ioan. Boniſ. de hiſt. virg. lib. 5.

Hac ætate, ait Ioan. Bonifacius de hiſt. virg. lib. 5. viuebat bonus ille Alanus mirus interpres, hiſtoricusq. Roſarij, vnde nos præclara quædã exempla mutuamur. Qui, perditi hominis miſeria cognita, ad eum ſe confert, verbiſq. a peſtifera ſententia deducere adortus, nihil orando perfecit; ſe Alanus, & infantem, & qui quod vellet, aſſequeretur, ratus indignum. Vir plane modeſtus, & ſui contemptor admirandus, alios adducit oratores. Vt enim quiſque grauiſsime affectus eſt, ita diligentiſsime curandus, neque tali in re vno medico, quamuis exercitato & bono contenti eſſe debemus. Itaque Doctores veniunt, ſuaſoresq. grauiſsimi, ſed re infecta, inorataq. cauſa reuertuntur. Dolet Rupenſis, feram illam indomitã, efferatamq. perſiſtere, canesq. contemnere, quos & ſtrenuos, & fortes immiſiſſet, neque ſi momordiſſent, magnopere beſtia laborabat, quæ vim amiſerat ſentiendi; quid enim concionator magnopere facere poſsit, vbi ſe non auribus, & oculis modo, ſed cætero etiam ſenſu priuauit auditor? actum de ſe miſer ille, conclamatumq. iactabat, & in tam altum diffidentiæ quaſi barathrum, fundumq. ſe ipſe depreſſerat, vt ad eum ne accurriſsima quidem vox, & contentiſſima perueniret. Proponebatur Rex ille Manaſſes, & cultu Deorum, & cæde infamis prophetarum, cui pœnitenti, ac ſe ipſum retexenti, grauiſsimorum ſcelerum veniam miſericors noſter Dominus condonauit. Magdalena, Matthæus, Paulus, ac latro ille felix, diuinæ clementiæ teſtes citabantur, quæ tamen fruſtra eſſe collecta, miſerrimi hominis pertinacia monſtrabat. Inferorum ſempiterna ſupplicia, perennes cæli deliciæ, obſtinatum hominis animum, & cor lapideum emollire non poterant. Commemorabat idem Alanus multos ex ijs, quos quotidie Chriſtus immutat, quo miſero illi recenti teſtimonio fierent credibiliora, quæ mouebantur, ſed nullus in hiſtoria, quamuis & noua, & vera profectus. Erat (inquit Alanus) dolor mihi intimus, ex tam miſera hominis cæcitate animum ita deſpondentis, vt omnia omnium medicamenta reſpueret, neque ardentem orationem ad animum peruenire pateretur. Cumq. omnia animo & mente luſtraſſem, aut nulla, inquã, deſperato homini ſalus iam eſt, aut illa vna relinqui-

linquitur, Roſarium vt recitet, cuius inobſirmato homine tentata adhuc medicina non eſt. Oratur Roſario Chriſtus, fons ipſe bonorum omnium, oratur precatione illa, quam ipſe diſcipulis tradidit; ſalutatur Virgo Deipara Angeli, & Eliſabethæ verbis, & ad filium conciliandum adhibetur interpres; preces illæ, quarum eſt Pater noſter initium, quo religioſius emittantur, decies Aue Maria repetimus, & fructui illi benedicimus, propter quem fructuoſa noſtra ſunt opera. Roſas tales, tamque mirabiles huic ægerrimo libet apponere. Itaque ad hominem adeo, atque me illi ita demum inſinuo. Grauiter & iniquo animo ferendum eſt, frater, nullum quod meum, aliorumve conſilium accipias, preces repudies, orationemq. illam aſpernere, quæ ad tuam ſalutem tota confertur. Nunc ergo, quando te eſſe Chriſtianum profiteris, & nos ponimus, te eſſe Catholicum, Dei Matrem non honorare non potes, atque eius numen agnoſcere, & potentiam prædicare. Annuit, ſe credere, quæ mater credat Eccleſia, & Deiparæ non ingratam ſibi eſſe memoriam. ergo illud ne negabis mihi, quod eſt factu facillimum, Virginique gratiſſimum. Et quid ſit, & quale? Vt ſis vnus ex ſodalibus conſcriptis, recitesque Roſarium. Aut enim nullum iam tibi remedium eſt, aut hoc vnum reſtat è multis. Equidem non dubito, quin tanti ſis morbi leuationem habiturus. Oratus, ac prope defatigatus, Roſarium accepit, nonnullaque pietate penſum omne peregit. Non multi menſes abierunt, cum tanta ſecuta eſt mutatio, quantam vix crederent, qui hominis pertinaciam, cognouiſſent. Morum, & vitæ ſanctitatis ille progreſſus fuit, vt accepti Roſarij minime pœniteret. Cumque ad ſolidam ſpem, quam animo conceperat, recte facta non ceſſaret adiungere, hominis verè Chriſtiani functus eſt munere: nouæque illius & beatæ vitæ tenorem ſeruauit ad finem. Hæc Alanus, cui taurus ille ceſſit immanis mutatus in agnum: quæ Roſarij cultum augere poſſunt, & memoriam ſacroſanctæ Virginis cum dulcedine renouare.

§. 113.

EX Chronico Ferdinandi à Caſtello tomo primo de rebus Sancti Dominici capite trigeſimoquarto. Pariſijs Diuo Dominico alacriter concionante, vir quidam ſummæ poteſtatis, & opum maximarum in eadē Vrbe commorabatur, vitijs omnibus, ſed maxime libidini deditus, qui morbus ita in hominis animo inueterauetat, vt neque monitis, neque precibus locum relinqueret. Habebat in matrimonio fœminam ſanctitatis laude percelebrem, ex Galliæ Regum ſtirpe generatam: hæc & ex perdita mariti vita, & ex ipſa pellicum naturali inuidentia grauem animo capiebat dolorem. Nam Dei offenſio ex viri obſcœnitate dolori erat, & ſibi concubinas eſſe prælatas ægre admodum tolerabat: quin & ipſa, quod minime debuit, vltura virum, adulteria viciſſim cogitabat. Huic perturbatiſſimæ matronæ monſtrata per viſum Inferorum illa ſupplicia, quæ ob breuem voluptatem, æterna libidinoſi patiuntur. Pro mollibus lectis fornaces grauiſſimis incendijs æſtuabant, libidinoſis horribiles dracones imminebant, tam arcto complexu, vt ſe neque defendere, neque expedire poſſent; ex draconum oculis, auribus, atque ore flammæ erumpebant tæterrimi odoris: ardentis ſulphuris venas diceres, veneno multiplici, immundoque permixtas. Hac tabe purulenta, corpus omne à capite ad pedes perpluebat, & ad viſcera vſque fornacis inſtar ardentia permanabat. Dracones liquefactum æs vndique profundebant ita medicatum, vt perruptis illis partibus, quæ dolorem omnium maxime ſentiunt, clamare, & vociferari tam intente cogerentur, vt plangoribus tartara remugirent. Et tamen mori non poterant, cum id maxime cuperent, ſcilicet deſperato fine tormentorum. Locum quoque viro ſuo præparatum aſpexit, dolori, ſempiternæque miſeriæ, ſi ita viuere pergeret, ſubeundis. Soluta ſomno, coniugis miſeretur, cogitatiq. pœnitentiæ flagitij, ſuoq. adhuc zelotypiæ tabeſcens cruciatu, D. Dominicum conuenit pœnæ releuandæ, quæ dies, noctesq. cruciabat animum. Bonus Pater mulieris hanc ægritudinem

Ferd. à Caſt. *Gratia.*

dinem ſacra illa roſa curauit, quam de manu Virginis accepiſſet, & ſalutarium calculorum religioſo ſodalitio perſuaſo, animum ab illo mœrore ad lætitiam, iucunditatemq. traduxit. Quin & ſuum ipſe Roſarium matronæ dedit, ac poſt quindecim dies, quos in eo peruolutando poſitura eſſet, mariti nocte dormientis, vt capiti ſupponat, admonuit. Hoc accepto munere, domum ſpe plena reuertitur, ac ſacri funiculi globulos omnes pie, ac religioſe, vt erat iuſſa, precando percurrit, quo euoluto tempore, ſub quieſcentis coniugis puluinari locat, remque totam Deo, eiusque Beatiſſimæ, ac beneficentiſſimæ Matri commendat: qua primum nocte Roſarium ſuppoſitum eſt, vir ille primarius vehementer contremuiſſe dicitur, & vim magnam lachrymarum profudiſſe: inque vxoris manibus, & gremio totum ſe lamentis dediſſe, Deum imploraſſe, ſuæ vxoris ſe precibus commendaſſe. Conſequenti nocte conſopitum vocat ad iudicium Deus, dæmonum turba circunſtante, & innumerabilium flagitiorum, quæ opponebantur, vltionem debitam flagitante. Fuit tanta in dormiente anxietas, vt ſomno obruto, conflictaretur vehementer, veniamque adulteriorum ab vxore peteret, emendatione promiſſa. Nox tertia, ſubiecto itidem, quod neſciebat ille Roſario, omnium maxime horribilis fuit, ſiquidem in ſomnio tractus ad inferos, pœnas vidit, quibus illic turpis voluptas, & obſcœna punitur; neque oculis ſolum, ſed cætero etiam corpore doluit, eorumque tormentorum, quæ in illis ſedibus libidinoſi, mulieroſique perferunt, partem aliquam dormiens, viuensq. præſenſit,& in illis cruciatibus, qui corpus vere torquebant, tamdiu perſtitit, dum Angelus fautor occurrit, qui, cum hominem ex illis tormentis eripuiſſet, Roſarium, Roſatijq. ſodalitatem imperaſſet, nuncium attulit illa, ſi faceret, vitæ melioris. Neceſſe eſt, inquit, Roſarij te initiare myſterijs, vt per illius ſanctæ ſocietatis fratres obtineas, quæ minus per te mereris accipere. Vbi è ſomno euigilauit, magno cum doloris ſenſu vxori ſincerum amorem, fidemq. pollicitus coniugalem, promiſſorum,veritatis, atque conſtantiæ omnia patefacientem teſtatus eſt diem. Daturum ſe operam, vt morum correctione mundus ſpectet vniuerſus; Vitæ nouitatem auſpicatus à confeſſione, Diuo audiente Dominico, & viuendi leges præſcribente,in ſodalium,vti mandarat Angelus, relatus eſt numerum, tanta cum firmitate, vt Roſarium nunquam è manibus poneret. Bellans cum hoſte, domi quietus, in agro, in itinere, cum Rege, Regisq. intimis, vbique locorum Roſarij tenax recitator, laudatorq. fuit, cuius pietatem maxime promouit in Gallia. Nobiliſſimæ ſuæ vxori, quoad vixit, integram fidem conſeruauit. Longe demum annorum euoluto ſpatio, vtrumque coniugem vno tempore mors extinxit, animisq. aduolantibus in cælum, Maria Virgine deducente, amborum corpora Pariſienſis primarij templi vna, atque eadem ſepultura contexit: eſt enim hæc roſæ vis, vt ne marceſcens quidem ſuauitatis odorem amittat.

§. 114.

F. Ioannes Montanus, Diui Dominici comes, & aſſecla, de vita, & miraculis Sancti Dominici, & Ferdinandus Caſtellanus libro primo, tomo primo de rebus S. Dominici cap. 43. Diui Dominici Cæſarauguſtæ habitæ conciones, omnium, ſtudijs excitatis, ingentes clamores, plauſusq. commouerant, neque vmquam de Roſario, quod vbique cæleſtis ille topiarius ſerere ſtudebat, fructus laboris in principe quodam viro, qui Petrus dicebatur, maxime conſtitit, cuius quo erat vita deformior, eo magis correctio,& ſalus enituit. Erat magna Petri nobilitas, nimia ex fortunis, opibusq. potentia, ſed vtramque vitæ flagitia dedecorabant, vt nihil tota in vrbe illo miſerius, id quod euenire neceſſe eſt, vbi in generoſis, copioſisque hominibus probitas vitæ requiritur, vnde & genus, & diuitiæ claram lucem mutuantur. Hic Diui Dominici præclara facinora ex ore narrantium admiratus, ita ſecum tacitus egit. Spem equidem ſalutis abieci, & diuinæ miſericordiæ ianuam, aditumque præcluſi, vel argilla potius, & ſaxis obturaui, ſed eorum tamen ſpectator, quamuis otioſus ero, & teſtis oculatus curioſitati ſatiandæ, quæ de hoc con-

F. Io. Mõta. Ferd. Caſtel. *Gratia.*

concionatore à tam multis prædicantur. Itaque die quodam in templum magno tum clientium, tum famulorum comitatu ſola nouitate ductus, intrauit. Vidit ex ipſo ambone Dominicus miſerum dynaſtem à tot dæmonibus catenatum pertrahi, quot ſcelerum genera commiſiſſet: fudit pro illo preces ab imo pectore, & hominis ſui cognati, quod nonnullæ hiſtoriæ commemorant, cauſam, & litem rerum omnium effectori Deo votis ardentiſſimis commendauit. tum demum concionem exorſus eſt, quam nondum inchoarat. In ea animorum ex mortifera culpa, perniciem, ſtragem, interitum, exitum, & quandam quaſi carnificinam, verbis, atque ſententijs diuinus ille orator amplificat: non quales Rhetorum ludus docet, ſed quæ in Chriſti ſchola traduntur. Terruit quidem Dominici vehemens oratio petram illam, ſilicemque duriſſimum, & quaſi loco mouit, non tamen emolliuit. Apparebat, hominem eſſe commotum, nullo cum ſanitatis, & vitæ propoſito melioris. Iterum celeberrimis quibuſdam ferijs in templum Petrus, ad rem ſacram audiendam ingreſſus, Dominicum concionantem offendit, Roſario manu prætento, quo tanquam Moſis baculo, tot res, tamque mirabiles faciebat Diuus præco, minime ignarus, auditorem illum, interuentoremq. miſerrimum ſine ingenti miraculo conuerti non poſſe, ad Petri introitum ita exclamauit: Chriſte & prædulcis, & præpotens, perfice, vt auditores mei, eius, qui modo in tuam ædem pedem intulit, miſeram conditionem, animi ſtatum, periculumque peruideant. Preces chari Dominici Chriſtus accepit, ac multi ex illis, qui aderant, Deo vim ſuam oſtendente, cacodæmones mille viderunt, Petri animam captiuam, ferroq. deuinctam, pertrahentes: ingens hic ortus eſt clamor, concitatusque tumultus horribilis, fugientium, vociferantium, perſtrepentium, vt ab inuiſo, immanique monſtro ſibi quiſque caueat hortantium, belluamque trucem auerſantium: imminere omnibus tartarum, quem Petrus circumferret: in fuga eſſe ſalutem. Ad has vocum incredibiles contentiones, terroresque multorum, inſcius Petrus obſtupuit, & ex vno famulorum tremefacto quæſiuit, cur ipſe fugeret, alijque palantes, ac diſperſi recederent, & pauerent attoniti. Iſta, inquit famulus, me tua facies, & figura conturbat, quæ non meum mihi herum ac dominum, ſed Sathana repræſentat. Te Herebus pro ſuo habet, vincit, rapit, & rapitat manus inferna. Hinc fuga popularis, murmur, terror, & conſternatio plurimorum. Ipſa quoque nobilis vxor exclamat ſimul, atque Dei voluntate, mariti ſui miſeriam, & tartareos illos vexatores aſpexit: ancillæ dæmonum conſpecto agmine, gemitus, & vlulatus continere non poterant: trium horarum ſpatio inſolens illa forma, formidoloſaque ſpecies templum omne turbauerat, cum Petrus iam ſui & compos, & ſimilis, ita fari incœpit: In extremam mihi videor redactus eſſe miſeriam, quem plebs cuncta, famuli, amicique defugiunt, & quod eſt admirabilius, coniux ipſa perhorreſcit, ſuique mariti, cane peius & angere, vitat aſpectum: ò me perditum, ac plane deſperatum, cui vni, poſt hominum memoriam, accidit, vt notos, ignotos, propinquos, alienos, domeſticos, externos ſuo aſpectu, tanquam Cerberus alter, vertat in fugam. Tum Dominicus tempeſtiua oratione pauentem populum, & crucis ſigna iterantem, anhelitumque trahentem, à timore recreauit, & Fratrem Bernardum comitem ſuum, ad lamentantem, plorantem, & ſe ſine modo plangentem Petrum cum mandatis, Roſarioque mittit. Hæc erant, Bernardo interprete, præcepta Dominici: quacunque gradiaris, quoque te vertas, orcus inſequitur, populo id quidem ſpectante, & te, cuius id ſcire maxime intererat, neſciente. ſed tamen de peccatis tuis omnibus confitere, ac pœnas à te ipſo, quamduriſſimas repete: cape ſimul hoc Deiparæ Roſarium, & in eius ſalubri precatione totus occupare, niſi vis, vt te terra dehiſcens abſorbeat. Roſarium Petrus accepit, ac tremebundus ita reſpondit. Meo nomine, frater optime renuncia Dominico, hoc eius munus mihi fuiſſe gratiſſimum, & quando meas miſerias multo me videt apertius, det operam medicinæ faciendæ: idq. à me ſuppliciter poſtulari. Inde Roſarium illud coram Dei genitricis imagine recitauit, mox apud eundem Dominicum totius vitę ſcelera

lera poſuit. Quibus auditis, Sanctus Pater, Virginem ad ſententiam in difficili cauſa recte ferendam inuocauit, ac de pœnæ imponendæ modo conſuluit. Igitur ſuaſu Virginis, præter alia, quæ tam publice, propter exempli offenſionem, quàm priuatim, expiandis occultis ſceleribus, tum facienda, tum patienda præſcripſit, Roſarium toto vitæ ſpatio recitare iuſſit. Peccatis abſolutum conſolatur, atque confirmat, in Dei iuſtitiam, & ſeueritatem, inquit, incurreras, ſed Roſarij beneficio in miſericordiæ ſinu conquieſcis. Ergo quò hæc tibi firma ſit, ſtabiliſque poſſeſſio, in ſodalitium adſcribitor, vt aliena merita tibi egentiſſimo ſuffragentur. Paret illico Petrus, negati toties Chriſti dolore contabeſcens, galliq. cantu, ideſt Dominici voce correctus, ſeq. ipſe propria manu in ſodalitatis tabulas refert, & cathalogo adſcribit ſociorum. Denique iudicium æquante Deo, qui prius miſerrimam Petri ſeruitutem aſpexerant, tæterrimaq. ſpectra timuerant, tribus ornatiſſimis coronis eiuſdem Petri caput cinctum, redimitumque viderunt. Cumque Roſarium, vt erat iuſſus, quotidie offerre, & ſalutationes, veluti flores ex illa amœnitate legere, & ore proferre non fineret, dignus fuit, quem Dei mater indulgentiſſime habitum, mortis horæ præmoneret. Animum agenti affuit cum ſua Matre Ieſus Chriſtus de Deo Deus, & æterni Patris vnigena filius: & vtriuſque tutela defenſus, dæmonis artes irriſit, & ad vitam aſcendit immortalem.

§. 115.

Alanus Rupenſis. *Gratia.*

ALanus Rupenſis libro de Roſario. Florentiæ mulier quædam Dominici viuebat ætate, fortuna, & forma percelebris, quæ Benedicta dicebatur, nomine factis alieno. Nam parentum ſocordia in formoſæ, diuitiſq. educatione filiolæ, iucundorumq. adultæ frequentia conuiuiorum, lautæq. menſæ luxuries, & vitæ licentia paulatim, ac ſenſim Benedictam, alioquin honoratam, ad lupanar, poſtribulumque traxerunt, dedecus vltimum fœminarum. Illo ipſo tempore Dominicus, non vnam ciuitatem, ſed cunctam ſuis concionibus commouebat Italiam. Benedicta dictum tunc præconem vna è multis audiuit verba ad populum facientem. Cuius oratio tam alte in huius meretriculæ pectus, animumque deſcendit, vt abeuntem proſecuta, confeſſionem cum fletu popoſcerit. Haud grauatè Dominicus, cui nihil erat cæleſti illa animorum mercatura iucundius. Auditam, admonitam, reprehenſam, & ſine numero ſceleribus abſolutam, vt Chriſto ſe deſponderet, hortatur, virginemq. patronam adoptet, & pœnitentiæ, vitæq. auſteræ ſepta præſidijs, pro caſtitate propugnet, ac cæteras virtutes, nouas hoſpites tueatur, hauſtamque cum nutricis lacte laſciuiam prorſus exterminet. Chriſtianæ ſcholæ nouitiam malus dæmon inuaſit, annumque vnum, Deo ſinente, cruciauit. Poſt annum, precante Dominico, noua Chriſti diſcipula à diaboli tortura liberatur. Eam Prædicatorum Pater, ne fallatur, atque erret, præceptis informat, ad cætera remedia integri Roſarij pietatem adiungit, in quo centum, & quinquaginta ſalutationes Angelicæ inſunt, ac Dominicæ quindecim precationes includuntur. Ieſu & Maria crebra appellatione, ab illis ſordibus mundum fore animum, quibus ſe toties inquinaſſet. Patri dicto audiens Benedicta, religioſum illud munus impleuit, ſed breui temporis ſpacio, in idem relapſa cœnum, multo eſt facta deformior. Vt enim fluuij oppoſita mole, vehementius, valentiuſq. profundunt, ita Florentina hæc meretrix, quò ſe diutius caſta tenuerat, eò auidius impuriſſimas voluptates hauriebat. Vt primum ad aures Dominici venit, Benedictam recidiſſe, eò magis doluit, quò plures illi erant, quos Benedictæ forma capiebat, & captos trudebat ad mortem. Ergo in ædes Benedictæ venit, porcorumq. gregem inde depulit, quos Circe illa de mentis ſtatu deiecerat: ad templum adductæ confeſſionem audit, & lachrymis teſtatur, quanti mulieris ſibi ſtaret interitus: Roſarij rurſus arma capere iubet, & in Chriſtiana vigilia permanere. Cum autem malus dæmon iterum miſeram diſtorqueret, tamen ad duo illa IESV, & MARIAE ſacra, auguſtaq. nomina, quæ ſine fremitu, ac rabie immaniſſima beſtia audire non pote-

poterat nouam hanc Thaidem agitare intermittebat. Poſt aliquot dies tracta eſt in viſo ad Dei tribunal præpotentis, viuorumq. & mortuorum iudicis incorrupti. Propoſito libro vitæ, omnia ſcelera, & maleficia legere cogitur, ac multorum videre tormenta, quos ipſa ad æternum interitum permiſiſſet: hoc illo ſpectaculo vehementer exclamat, ſe Herebi ſeminarium, & charybdim adoleſcentiæ compellat. Væ, inquit, parentibus meis, quorum diſſoluta negligentia in hoc decidi pelagus vitiorum. Væ autem illis, qui me primis ſuis blandimentis puellulam deceperunt, ac delinitam deprauarunt. Talia ingemiſcenti, Diuum Dominicum adfuiſſe ſuadentem, vti ad Deiparæ pedes pudibunda, ſcelerum pertæſa, & ſupplex accideret, eiusq. illo in iudicio patrocinium lachrymoſa, & gemens imploraret. Id feciſſe confeſtim flentem, & eiulantem, Beatiſſimæq. Virginis perſonam interponentem, vt pœnitendi tempus, ſpaciumque daretur, impetraſſe. Et hic quidem viſionis illius & finis, & fructus. Mox dum ſacrum audit, quod idem Dominicus faciebat, ſcelerum recordata, quæ legerat, vt ex libro delerentur, inanesque paginas videret, quas ſcriptas in ſuum dedecus, & probrum aſpexerat, vehementer exoptauit. Hæc meditans, ſubito arripitur, & à ſenſibus procul ablata, de manu Virginis quinque ſibi roſas dari vidit, quibus peccata litteris ſignata deleret. In prima roſa hæc verba inerant, aureis litteris exarata: Tuorum ſcelerum, ac diuinæ pariter miſericordiæ memento, quæ tam tibi propitia fuit; alterius roſæ illa erat inſcriptio: Recole acerbiſſimam Chriſti Domini noſtri paſſionem, quæ vnà cum Sanctorum vitis aſperrimis, quàm ſit peccati fœditas Deo inuiſa, monſtrabit, quando vel innocentiſſimi ſui nece filij hominum ſcelera luenda, vlciſcendaque eſſe indicauit. Flos tertius ita erat inſcriptus: Adamum, Adamique recordare progeniem: illi vna tantum culpa deliciarum paradiſum ademit. Hanc eadem illa culpa fœliciſſimæ conditionis expertem, in hanc compulit malorum, miſeriarumq. congeriem: quin & illa perpende, qualibus ſupplicijs peccantes affici ſoleant, quorum profecto magnitudine, quanta ſit mortiferæ culpæ deformitas declaratur, teque tanto pluribus obſtrictam flagitijs, nullas pęnas tales dependere, quæ longe grauiores merebaris. In quarta roſa hæc legebantur: Agnoſce Dei beneficium ſingulare, vt in Chriſtianorum terris naſcerere, tãto ante prouidentis, quo illorum ſacris imbuereris, inter quos nata eſſes, ac genita. Quo bono quàm multæ regiones, regna, prouinciæ, quantaque orbis deſtituta ſit portio, te minime fugit. Nam mundi incolæ, maxima ex parte à fide viuunt alieni, cum tibi, quamuis indignæ, veritatis lumen affulſerit, & ex interitu ad vitam ſis reuocata, tuis te factis accuſantibus, ſuppliciumque immane poſcentibus. Etiam atque etiam cogita, tali, ac tanto Dei clementiſſimi dono, nullam vitæ nec religionem, nec ſanctitatem parem eſſe futuram, tantamque Chriſti Domini liberalitatem nullis noſtris meritis poſſe adæquari. In quintæ roſæ folijs, atque pagellis hæc monita continebantur. Pœnas memoriam teneto, quibus ſontes in hac miſera vita iudex ille rectiſſimus punire conſueuit. Repete à Chaino, ſui parricida germani, repete à Cham, ſui parentis irriſore. Illos reminiſcere, quos ob leue furtum furca ſuſpendit, cum tibi longe turpiori, ſupplicium, Dei miſericordia, nemo iudex imponat. Conſidera permultos, qui ob errata leuiora, tamen quia mortifera, æternis, inferorum pœnis cruciantur. Quibus hoc eſt vniuerſi orbis poſſeſſio tanti non eſſet, dummodo ad has oras vnius horæ reditus concederetur, ſceleribus expiandis. Tu interim otio abundas, quod illis denegatur, tempusque tibi ſuppeditat ad vitam corrigendam. Poſt viſionem hanc, illius philoſophiæ interpretem, quæ morum eſt præclara emendatrix, Benedicta eiuſmodi vitam inſtituit, quæ omnium admirationem commoueret. Nam & ſuos Florentinos quamplurimos ad Roſarium inuitauit, cuius medicina tam ſalutaris extitiſſet. Alio quodam tempore eidem Benedictæ ſeruator Chriſtus affulſit, oſtenſoque ſuperioris libro viſionis, qui errata omnis vitæ, ſceleraque claudebat, En, inquit, liber ille de rebus tuis, inſolitisq. flagitijs, ex nigro factus eſt albus: quippe quem & candida meæ roſa parentis, & tuæ ipſius lachrymæ dealbarint, atrasq. tuorum ſcelerum notas niueo

candore mutauerint. Nunc igitur in charta munda, atque alba puritatem vitæ conſcribe, quam eſſe oportet æternam, exaratam patientia: amorem mihi debes albis his paginis, terſisq. mandatis. Viſa iterum Deipara eſt, monens, vt ad illa præſtanda, quæ Chriſtus imperauit, Roſarij vteretur auxilio. Hæc Alanus Rupenſis tum ex diuino oraculo, tum ex libro, quem Thomas à Chempis, Diui Dominici aſſecla, de Virgine ſcripſit, ſe didiciſſe teſtatur.

§. 116.

Ferd. à Caſtello. *Gratia.* EX ann. Præd. & Chron. Ferdinandi à Caſtello libro 2. cap. 22. de rebus D. Dom. Hermannus in Germania natus, cum ſe Dominicanorum inſtituto à teneris annis dicauiſſet, Virginis ardens amator, eius & animi, & corporis ornamenta ſigillatim contemplari ſolebat, & ad ſingulas Deiparæ, quas eſſet virtutes attente meditatus, ſalutationem Angelicam proferebat. Fratris ſancta ſimplicitas, comprecatioq. perennis fratribus non admodum probabatur, Hermannum concionari, & hominibus prodeſſe ſua doctrina volentibus. Ille ſuorum cognita voluntate, ad Deum bonorum fontem adiuit, quem per Virginem propitiabat aſſidue. Itaque ſine humano ſtudio Scripturæ ſenſa percalluit, & tam Latina, quàm vernacula lingua concionatus, egregiæ ſuæ ætatis ſtudioſiſſimos quoſque ſuperauit, exemploq. fuit in Deiparæ ſcholis, qui bene, beateq. viuant, breui compendio fieri ſapientes.

§ 117.

Greg. Naz. orat. 15. Niceph. lib. 5 cap. 27. *Gratia.* GRegorius Nazianzenus orat. 15. Niceph. lib. 5. cap. 27. quemadmodum ſe Iuſtina virgo à Cypriano Mago defenderit, Mariæq. Dei Matris opem, & auxilium in caſtitatis atrociſſima pugna popoſcerit, ſuiq. amatoris, opitulante Deipara, cantiones eluſerit. Breu. Rom. Pij Quinti iuſſu editum. Inda quædam Virgo, cum in anguſto loco deprehenſa eſſet à viro, qui pudicitiam illi eripere conabatur, cum ſemper virginitatem amaſſet, neque vllum effugiendi locum ſibi relictum eſſe cerneret, pia illa, & ſacroſancta nomina, Ieſus Maria, fidenter inuocauit, quibus appellatis, non ſecus ac fulmine quodam ſceleſtus ille ad terram afflictus eſt. Virgo autem, Deo gratias agens, euaſit. epiſt. Ind. ann. 1582.

§. 118.

NIcolaus Monachus Sueſsionenſis in vita S. Godefridi, & Bonifacius de B. Virgine. Nobilis fœmina, Viueta nomine, ad Beatiſsimæ Dei Matris Eccleſiam ſe contulerat, quæ apud Sueſsiones recens extructa, propter inaudita, innumeraq. miracula, toto orbe terrarum celebris habebatur, ibiq. de Godefridi Abbatis conſilio, cui ſe regendam, tractandamq. permiſerat, ſanctimonialium velamen ſincera pietate ſuſcepit, treſque filias pariter conſecrauit. *Nicol. Mon. in vita S. Godefridi. Bonif. de B. Virg.* *Gratia.* Viuetam probatæ iam religionis fœminam Ogina, Monaſterij Antiſtita grauiſsimis de rebus mittit ad Teutones, quorum linguam, patriumq. ſermonem Viueta colebat. Sed ne Godefridum veterem in Chriſto Patrem, cuius verba Viuetæ pro oraculis erant, res tanta lateret, cum ſocijs, totoq. itineris apparatu Nouigentum venit. nam viæ flexum cum tali mercede compendium eſſe ducebat. Legatione cum ſuo Apolline Godefrido communicata, ſanctiq. Abbatis monitis & præceptis inſtructa, ad Teutones, quò erat miſſa, feſtinat. Sed cum in ſyluam non longè à Godefridi cœnobio, latrocinijs infamem deueniſſet, in excurſorum, & graſſatorum manus incidit, qui & religionis, & humanitatis immemores, ſocijs captis viris honeſtiſsimis, famuliſq. ad carcerem arreptis, viatico direpto, Viuetam ſolam, atque deſertam, & omni longi itineris, & ſolatio, & inſtrumento priuatam, ac deſtitutam, reliquerunt. Gemens, perfuſaq. lachrymis Nouigentum remigrauit, ſubq. Godefrido, nihil tale verenti, quid ſit paſſa, recenſet, clademq. ſuam mœſtiſsime lamentatur. Aegritudine tabeſcentem ſanctus Abbas conſolatur, cibumq. defeſſæ, ac defatigatæ iubet apponi. Negat Viueta ſe quicquam guſtaturam, niſi prius ablata recuperet. Tu, inquit, bone Pater, orato Deum, vnaque miſericordiæ matrem, loci huius cuſtodem, ac præſidem, appellato, B. quoque precare Nicolaum, cuius in ferijs hæc mihi

hi

hi dictu grauia, perpeſſu aſpera contigerũt. Virginis Mariæ ſacratam aram ſe ſe gemebundus, triſtisq. proſternit, idem Viueta facit ad altare diſiunctum, vbi Chriſti erat imago: illis præcantibus, perſeuerantibusq. nocte illa carceris, & cuſtodiæ fores, Dei, Deiparæq. beneficio, vltro patuerunt, Viuetæq. & comites, & famuli ſoluti vinculis, quibus arctiſsime tenebantur, per condenſam ſyluam, & anfractus viæ, perq. ſuperatas aquarum alluuiones, quæ hyeme intumuerant, feliciter elabentes, Nouigentum ſalui & incolumes, Chriſto duce, perueniunt. Captiuorum aduentu inopinato, quæ, & quanta Godefridi, & Viuetæ gaudia fuerint, qualis gratulatio, quam effuſa lætitia, ſuperuacaneum foret exponere. Godefridus, qui Viuetæ lætitiam ſolidam, atque integram eiuſdem dono Virginis fieri cupiebat, die poſtero, cum diluceſceret, ad latrones abit, eosq. grauiſsimis verbis reprehendit, quodque ademerãt Viuetę ſacræ fœminæ, vt quamprimum reddant Deum ſcelerum vltorem teſtatus, imperat. Illi obiurgationis impatientia, recurrunt ad carcerem, vt captiuorum ſupplicio reprehenſionis iram vlciſcantur. Sed nemine reperto, vacuoq. quod minime putabant, ergaſtulo, ad Godefridum alio vultu, alioq. ſono vocis reuertuntur. Mox ſceleratæ rapinæ ſupplices veniam petunt, & ablata reſtituunt. Equos, captiuorumq. ſtragula, nummos, ſuppellectilẽq. vniuerſam Godefrido reddunt, nihilq. retinent eorum, quæ eripuerant, vno excepto cultello, quem immemores, atque imprudentes reſeruarunt. Viueta ſuos tam ſocios, quàm itineris adminiſtros iterum, iterumq. læta, complectitur, bona recuperat, actisq. gratijs immortali Deo, ſoſpitanti viatores, & omnia ſecundanti, Virgini Dei genitrici, & Diuo Nicolao miracula antiqua repetenti, reſalutato inſuper, & collaudato Godefrido, inceptum eſt iter perſequuta.

§. 119.

Ex tacito au tore lib. Apiarum,

Gratia.

EX ſcriptore, qui ſuo nomine, modeſtiæ cauſa, tacito, librum moralem, quem ſcripſit, Apiarium inſcribi voluit, & ex varijs exemplis, tanquam ex floribus mel ſuaue conſtipauit. In ea Belgij parte, quam Brabantiã vulgò appellamus, quædam ſacra virgo Ciſtercienſis familiæ, orta eſt, Iudæa genere, cuius ad Chriſtum adductæ, allectæq. hiſtoriam ex ipſiusmet ore mulieris, author ſe audiuiſſe confirmat, eamq. quod non minus vera, quam vtilis eſſet, litteris, & poſteritate dignam iudicauit. Hæc quinquennis adhuc in parentum ſuorum domo, qui Iudæi erant, & antiquæ legis cultores, educabatur: id ætatis tacita ſecum puella dubitabat, cur alij Iudæi, alij Chriſtiani dicerentur, diuerſaq. eorum nomina eſſent, qui & colore, & lingua conſentirent. Quinetiam de ſacroſancta Maria Virgine colloquentes ſæpe Chriſticolas libenter audiebat, & ijs, quæ de ſancta Dei genitrice ferebantur, præcipuam quandam attentionem, alacritatemq. præſtabat, eamq. à noſtris ad rem quamlibet obtinendam patronam, atque adiutricem adhiberi haud incallide conſiderabat. quare in puellulæ pectus cæleſtes igniculos Deiparæ commemoratio illa iaciebat, quæ de ſuis clientibus bene mereri conſueuiſſet, eratq. Mariæ nominis vſurpatio, recordatioq. ſuauis. ergo vt talem, tantamq. Reginam demereri poſſet, ex paterna menſa, quod poterat ſuffurabatur, vt mendicis oſtiatim, Deiparæ nomine, ſtipem corrogãtibus, ſubueniret. Per idem tempus puellæ tam bene moratæ, animaręq. parentibus, ex vrbe Colonia, vbi erãt, Louanium [ignotum qua de cauſa] migrandum fuit: eo vt venere, & domicilium quæſiere, puella Sacerdotis, cui nomẽ Rainerio fuit, dum vrbem curioſa perluſtrat, foribus appropinquat. Erat Rainerius Louanienſium puerorum ſtrenuus Catechiſta: eum vbi noſtra legis, & fidei rudimenta prima docentem audiuit, eandem illa domum cum gaudio, & voluptate reuiſere, ad ſcholam ventitare, & vitæ Chriſtianæ ſancta illa reguſtare præcepta. Id cum bonus ille Magiſter animaduerteret, ex manſuetula puellula quærit, quæ cauſa eſſet toties veniendi: quo nomine appellaretur, vnde genus & patria. Haud eſt cunctata muliercula, ſe Iudæam, Iudæisq. natam eſſe parentibus, Rachelem ſe nominari, Chriſtianæq. legis diſcendæ, colendæq. percupidam, Chriſtianum frequentaſſe gymnaſium. Rainerius gaudij plenus, admiſſam puellam, & cæteris aggregatam, diligenter inſtituit. Illa annum agens ſeſquiſextum, quæ à Magiſtro tradeban-

debantur, tam celeriter accipiebat, vt retractare opus non eſſet, quod ſemel catechiſta docuiſſet. Satiari audiendo puella non poterat,nullumque diſcendi finem faciebat: erat diſcipulæ ipſa ætas.oportuit à Rainerio, quam parentes Iudæi cũ æqualibus ludere arbitrati,vbi eſſet,vnde veniret non magnopere laborabant.Iam ſeſqui annum in Chriſtiano illo ludo poſuerat, cum ad baptiſmum anhelabat,cum parẽtes tandem rem aliquando odorati, quæ poſſunt impedimenta,moliuntur, & re cũ ſuæ gentis, ſectæque hominibus communicata, præclaram illam cathecumenam trans Rhenum amandare conſtituunt, & ſponſalium vinculis irretire. Nam latuit parentum machinatio Rachelem, ſibique metuens clam nuncium ad Rainerium mittit, ſi ſaluam ſuam diſcipulam velit, det operam, vt nocte in ſequenti ex parentum ædibus adducatur, baptiſmumque ſuſcipiat. Renunciat ſecreto Rainerius, vti ſummo manè tacita exeat, ad ſe veniat curatum cætera. Rebus ita cum Chriſtiano ſuo Doctore tranſactis, cum matre agit, vt ſolam nocte illa dormire ſinat:negat parens,ſuſpicata,quod erat: inſtat filiola,blandeque contendit,roganti,atque vrgenti dat mater,vt ad pedes iaceat,inque lectuli parte ima quieſcat.Orto iam ſole, quam ab Rainerio monita præuenire debuiſſet Rachellula,ſomno victa,prudentius obdormiſcit, ſed tamen opportunæ viſionis admonitu(creditum Dei matris, cui ſe caſta puella deuouerat) à ſomno excita,vocem audiuit:Catharina ſurge, & quod habes iter arripito. Præ timore Rachel è lecto excuſſa, humi ſe ſternit, & matrem expergefecit ſtrepitu. Sed Dei beneficio rurſus cõſopita, filiola clandeſtinum exitum expediuit: vadit,ergo ad Rainerium pulchra illa Rachel: eam ille in monaſterium Ciſtercienſe produxit, quod pratum Virginum dicebatur,quinq; milliarijs Louanio diſiunctum, ibi baptizata eſt,& cæleſtis admonitu vocis, quam diximus, Catharina nuncupata, Diuique Bernardi initiata myſterijs, de ſuis, & parentibus, & cognatis læta triumphat; ſed Catharina diuturna non fuit, patris, ac matris inuidia,qui,quòd gratioſi,pecunioſique eſſent,contra Magiſtrum Rainerium, & diſcipulam Cathàrinam muneribus, & largitione oppugnabant. Cumq; viri primarij intercurriſſent, quorum & fidem, & potentiam puellæ pater appellarat, & à Brabantiæ Regulo, & ab Archiepiſcopo Leodienſi, vt ad annum vſque ætatis duodecimum filia libera relinqueretur, obtinuit:quæ ætas ad diligendum vitæ genus, & legitima eſt, & tempeſtiua? Quid? quòd ab Honorio ſummo Pontifice datæ ad Archiepiſcopum litteræ ſunt(adeo rem vrgebat turbulentus ille Iudæus) ne qua vis fieret Chriſtianis moribus, & Pontificum aduerſa decretis, redderetur proinde parentibus, filiæ factum ſe probaturos affirmantibus, ſi modo ad annum ætatis duodecimum in propoſito permaneret, qui quidem callide, & aſtute à perfidis excogitata eſſe Iudæis haud ſerus monſtrauit euentus, quin & puella paternorum promiſſorum commenta præuidit, quibus id erat propoſiti,vt medio illo temporis ſpatio puellare pectus emollirent. Ergo Catharina de iudicio conqueritur, magiſtrũ alloquitur, parentum, quo ſpectent conſilia,demonſtrat,artes artibus eludi oportere,& iudicium iudicio corrigere. Cauſam de integro ſe velle agitare, ac iudicum ſubire conſpectum, Deiparam fore aduocatam,cuius auſpicijs ex Iudaicæ ſuperſtitionis tenebris,& vmbris emerſiſſet,pedẽque ex laqueis explicaſſet, parentum machinationes nihil contra veritatem valituras. Quare cum ſuo pædagogo Rainerio Leodium progreſſa,ſtat ante tribunal Antiſtitis: adſunt viri ex vtroque foro facile principes,ſuam ipſa cauſam agit puella, ſexcentis reuocari priorem ſententiam, reſcindique acta illa debere demonſtrat: eſſe periniquum,vt tenerrima puella patri reddatur infideli, moroſo, aſtuto, cui vel Chriſtiani gratificari ſtudeant propter hominis opes,atque fortunas, nummorumq; reſpectum,quos Iudæi nullo diuinæ vltionis metu fœnerari conſueſſent: præſtare in cœnobio liberam relinqui, dum annus duodecimus criticus impleatur, Et quidẽ, ſi de prudentia illa certamen eſt,quæ verũ à falſo,& honeſtum ſecernit à turpi,rationis iam ipſa ſum compos, & ante annos iudicium,ſenſuſque maturauit,ſed ſi firmitatis ergò, annorum ille expectandus eſt numerus, non patitur æquitas, vt ante litis finem cauſam litigator pater obtineat. Quid enim non poſſit in filia, qui alienos, qui potentes, qui diuerſæ legis, ac ſectæ

viros

viros ad ſuam traxit voluntatem. Duplices mihi tendentur inſidiæ nuptiarum, & ſectæ paternæ: vtraque res contagionis eſt plena. Mea flexibilis ætas cognationis magna eſt vis, hinc patris minas, hinc matris blandimenta reformido: quandiu in dubio res eſt, ſuum vtrique litigatori ſaluum ius eſſe oportet. Pater ſi me iam habet, non expectare iubetur, ſed optato potiri. Quærendum eſt tertium: mihi ſi creditur, Monaſterij fidelis eſt, & tuta cuſtodia. Depoſitum tecta illa ſeruabunt, & Chriſto, cuius agitur cauſa, reſtituent: illic ſanctæ Pontifex tuo permiſſu de re tanta deliberabo ſecuriùs, ſi forte ea ſim, quæ inter ſiniſtram, & dexteram, nondum per ætatem dijudicare queam. Peroranti applauſum eſt ab vniuerſo conſenſu, & in cœnobium, vnde exierat, retrudi iubetur ad annos pubertatis, quibus expletis, cum de religionis, religioſæq. vitæ in Ciſtercienſi familia à ſententia dimoueri non poſſet, parentes deſperata victoria, tamen nouas artes adhuc machinantur. Iudæus adoleſcens, & pulcher, & diues, ad Virgineum cœnobiũ vadit, petitq. baptiſmum, idq. eo animo, vt Antiſtita neophitum cum Catharina loqui ſinat, admiſſusq. decipiat, reſtituatq. parentibus, quorum agebat inſtinctu. Hoc vſus commento, baptizari ſe ſinit, ſeq. puellæ conſanguineum mentitus, conueniẽdæ Catharinæ veniam ſibi dari poſcebat. Sed virgo doli præſaga, fictum illum Chriſtianum, vt alloquatur, adduci nõ poteſt: ille repulſus fidem, abiurat, laruaq. poſita, ſe retulit ad Iudæos, quos nunquam ex mente poſuiſſet. Egomet vidi (inquit hiſtoricus, homo, vt apparet, minime leuis) & ſępe ſum cum hac Catharina locutus, nihilq. ea me admirabilius nouiſſe commemini. Magna erat vitæ integritas, & ſincera religio, quo tempore cæteræ virgines, quæ in illud ſe Monaſterium abdiderant, cum parentibus, aut propinquis familiares ſermones in locutionis podio conferebant, & à quotidianis operibus, Abbatiſſæ permiſſu, tantiſper reſpirabant, noſtra hæc nouitia ad Deiparæ itabat imaginem, & cum illa tanquam viua eſſet, loquebatur, non quia viuam putaret, ſed quòd in huius pectore Virginis ſanctæ Matris memoria viueret, quam aſpectus imaginis maxime renouabat, atque illa ſuauiter: Diuina parens, ſorores, ſuorum colloquijs recreantur, ego ad te venio curas releuatura: tu mihi inſtar es omnium, tu meum ſolatium, & dulcedo. in te vna conquieſco. Nec dubium, quin Dei Mater Catharinæ mentem expleret, eiusq. inopiæ, ſolitudiniq. proſpiceret.

§. 120.

Tilm. Bredenb. lib. 3. ſacr. coll. cap. 25. *Tilman. Bredenb.* Puella decem annorum grauiſſimo, acerbiſſimoq. genere morbi tenebatur, cuius matertera, quam Tilmannus non contemnendus ſcriptor, quo hęc litteris tẽpore mandauit, affirmat, fuiſſe ſuperſtitem; *Gratia.* in templum, quod loci incolæ Nouum appellant, ingreſſa, ad dolorum ſacratiſſimæ Virginis imaginem, quæ gladijs transfixa depingitur, & illic religioſe viſebatur, acceſſit, & poſt fuſas ex animo preces, tantum ſe frumenti daturam vouit, quantum ægrotantis puellæ pondus eſſet; corpore ad libram reuocato, & publica ſtatera dimenſo, voto hoc reddito, atque ex trutinæ iudicio corpoream puellæ grauitatem, æqua lance ponderantis, promiſſo tritico perſoluto, puella priſtinæ reſtituitur ſanitati. Et vero imago illa Virginea tantam præſeferebat antiquitatem, carie pæne, & carroſa eſſet, atque conſumpta, exeſoq. capiti nouum ſufficere neceſſe fuit, ipſumq. brachiũ nimia vetuſtate diuulſum, vno dumtaxat clauiculo tenebatur: Hanc eamdem imaginem furioſi nouatores toto Belgico graſſantes anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimoſexto, audaciter inuaſerunt, iniectisq. funibus ab illo ſacro abſtractam, per vniuerſam ciuitatem, perq. aſpera, & confragoſa loca ad ſuam libidinem raptauerunt. ò rem miram: erat vetuſta ipſa fragillima, cuius alterum bracchium pæne diſiunctum, neque tamen rabida iactatione, & aſperrimo lapidum attritu lædi vnquam, frangiue potuit; Deo & pro ſuæ parentis imagine propugnante, & eiuſdem matris oratu, inſanos ad ſanitatem inuitante. Quin & Catholicorum confirmatus eſt animus, qui, vetere religione retenta, noua commenta deſpiciunt. Id enim annoſa monſtrauit effigies, quæ ſe tam *Prouerb. 30* bene defendit: id quoque teſtatus eſt clauus inter tot firmus iniurias, cui viuæ fidei appenſa lucerna eſt, quæ non extinguetur in nocte.

In

§. 121.

In hiſt. vitæ S. Franc.

Gratia.

IN hiſtoria vitæ Sancti Patris noſtri hęc narrantur à Bernardino Senenſi adhuc puero ad materteram ſuam Dianam viduam, cui à defunctis iam parentibus erat commiſſus; ſe in Vrbe Senenſi iuuenculam quamdam amare, ineffabili ſpecioſitate fulgentem, cuius gratioſum aſpectum niſi quotidie videret, ſibi crederet præ mœrore moriendum, mentem ſuam referens ad eam, quam totam pulchram canit Eccleſia. Nutrix, directrixq. ipſius Diana, mulier ſpiritualis, ſuſpicata, ne forte alicuius puellæ carnali amore foret vulneratus, eum increpans, ſic inquit: Quid eſt, fili mi, quòd te impudicè loquentem audio? an ignoras, quòd mulier formoſa decliuem animum facit ad vitia? aſpectus eius ignis eſt exardeſcens, affectus robur ingenij proſternit, intellectum elidit. Deſere, fili, hanc vanitatem, & de corde tuo omnem cogitatum illius propulſa. Sic illa: atque attentius obſeruatum Dei deprehendit aperto capite, nudis nixum genibus, dilectã ſuam, B. inquam, Mariam Virginem, quæ ſupra portam in effigie ſtabat, deuotiſſime ſalutantem, ſicq. ſalua res fuit. Bernardinus autem in tantum, tamquam ſanctum virum euaſit, vt à Nicolao V. Pont. in Sanctorum numerum ſit relatus.

§. 122.

Anton. Bonfinius.

Gratia.

ANtonius Bonfinius refert lib. 3. rerum Hungaricarum decade 3. anno Domini 1415. poſt pugnam à noſtris contra Turcas, & Valachos in Hungaria commiſſam in campo, vbi magnus reſtabat cæſorum corporum cumulus, forte à viatoribus auditas voces, IESV & MARIAE, cumq. propius ſe admouiſſent, caput loquax ita locutum. Quid hic aſtatis ſtupentes? Chriſtianus ſum, & Dei Matri addictus, ſine confeſſione facta occubui ante biennium: Maria Dei Mater, cui in vita deuotus extiti, linguam hactenus mihi ſeruauit, quò confiteri poſſem. Quare rogo, vocate Sacerdotem: vocarunt, confeſſus eſt, & abſolutione percepta, illico cõticuit.

§. 123.

Cuſpinian. Tritem.

Gratia.

CVſpinianus in Chronico ſuo. Tritem. libro de Monaſterio Hirſangienſi. Henrico Imp. morum ipſa perfectio ſancti cognomen dedit: nam virginitatis florem integrum, atque inuiolatum Mariæ Virginis ope conſeruauit, cuius tam ſedulus cultor fuit, vt in medijs itineribus, quę & multa, & longa confecit, ſi quando in vrbem aliquam eſſet ingreſſus, noctem primam illã in ęde precando conſumeret, quam beatiſſimæ Virgini dicatam reperiſſet. Hanc eandem immaculatam Virginem calice immenſæ magnitudinis honorauit. Quod vero templum in eiuſdem Dei matris honorem magnificentia imperatoria digniſſimum apud Spirenſes inchoarat, neque mortis interuentu perfecerat, Conradus Cæſar abſoluit. Porro Monaſterium almæ Virgini inſcriptum, & ſacratum, in Argentinenſiq. ditione ſitum, quod vetuſtas prope conſumpſerat, ita refecit, ac repoſuit Henricus, vt magis nouum feciſſe, quàm vetus reparaſſe diceretur. Vxorem religioſiſsimam fœminã eiuſdem virginalis propoſiti ſociam habuit, atque participem, Cumque ob deuotam immortali Domino continentiam, ſpe prolis ſe ſponte priuaſſent, Deum ſobolis, & poſteritatis auctorem, bonorum ſuorum hæredem aſſumpſerunt. Ex quo factum eſt, vt Eccleſias Henricus (ſi Gotfrido Viterbienſi, qui Conradi Regis nobilis ſcriba fuit, amanuenſiſq. præclarus, habenda fides eſt). prope mille fundauerit. Et quamuis templa conſtruendi, & anniuerſarijs pecunijs locupletandi, & quaſi ſponſas dotandi finem nullũ Henricus faceret, totusq. in eo eſſet, vt Dei cultum, religionemq. proueheret, talem ſe tamen in imperio adminiſtrando præſtitit, vt de ſolis armis egiſſe videatur. Itaque Germanici fines imperij quam longiſsime protulit, Bohemiam ſubdidit, Burgundiam in ditionem recepit, cunctam Germaniam, totam Galliam, vniuerſamq. Italiam in officio continuit. Et harum trium bellicoſarum nationum pacem fecit eſſe diuturnam. Iam vero Pannoniæ impietatem deponentis, & ſe ad Eccleſiam aggregantis ſalus, etſi Stephano Regi maxima ex parte tribuitur, tamen Chriſtiani huius incrementi ex Hungaris ad Chriſtum conuerſis, laus communicanda cum Henrico eſt, cuius ſoror Siſela, veræ religionis amantiſsima fœmina, & fratri ſimillima, Hungariæ Regi Stephano deſponſa, ad coniugis baptiſmum, fratre Henrico non modo adhortante, ſed etiam inſtigante, felicem aditum

Gotfridus. Vide Sigeb. Gemblacen. de viris illuſtrib. c. 139. & Adoboldem Epiſc. Vltraiecten. qui Henrici vitã ſcripſit.

pate-

patefecit. Et quia ad ſui Regis exemplum ſe fere regna conformant, ſacer ille Stephani baptiſmi fons vniuerſã in ſe Pannoniam deriuauit: quàm autem Regum pietas, ad proſperam regni fortunam valeat, exemplo ſit hic idem Henricus, quem religionis ſtudioſiſſimũ beneficentiſſimumque fautorem Deus immortalis tam multis, tamquam inſignibus triumphis decorauit, virginiſque cultor ſingularis: inque cælitum relatus numerum, illud Salomonis vſurpat: Venerunt mihi omnia bona cum illa. iam prælia tam multa cum hoſtibus non armis tectus Vulcanijs, ſed fide, ſpe, & charitate confecit, id quod multo ante Theodoſio contigerat, qui contra rabuſtimum Eugenij Tyranni exercitum magis orando (vt Auguſtini verbis vtar) quam feriendo pugnauit.

Sap. 7. Obijt anno 1024. eius feſtus dies pridie Idus Iulij.

§. 124.

Surus de vita Sanctorũ. *Gratia.* SVrius de vitis Sanct. Annonis Archiepiſcopi Colonien. ea fuit in Dei matrem charitas, vt in ipſius honorem monaſterium Canonicorum religioſè viuentiũ ab ipſis fundamentis excitarit, omnique ornatu, apparatuque complerit. In hoc loco ſibi ipſi ſepulchrum deſignauit: ibidem fletu, & lachrymis ſua, ſuorumque peccata diluens, frequenter pernoctabat, ſomnoque illo contentus, quem ſub lucis aduentũ, vigilijs fractus, ac defatigatus puncto temporis ipſe cœpiſſet, res negociaq; gerebat, neque aliter laborabat, quàm ſi horas noctis complures, quieuiſſet, humilibus ſe præbebat affabilem, potentibus grauem, & ſeuerum. Authoritate tanta fuit, vt nemo ſacerdos, nemo diues, nemo Epiſcopus, nemo regia dignitate conſpicuus, Annone procul viſo, non tremeret, ſeque à riſu, & ioco ad ſeueritatem, modeſtiam, taciturnitatemque conuerteret. Nã ſimul atque apparuiſſet, Dynaſtæ, Præſules, Rex denique ipſe veſtem aptabat, vultum ad verecundiam componebat, nugari, ludere, vociferari, cachinari, & geſtire deſinebat. Sunt enim honore digniſſimi, qui ſe totos in honoranda cæli Regina collocarunt.

§. 125.

Tob. 12. 13. ANdreas Coppenſtein. lib. 2. de fraternitate Roſarij hæc de B. Alano Ordinis Prædicatorum, & Virgini familiariſſimo ſcribit: Primo, Alanus igitur: *Quia acceptus erat Deo, neceſſe fuit, vt tentatio probaret eum*, ſicut ſanctum Tobiam; & ſicut tentati ſunt Patres noſtri, vt probarentur, ſi verè colerent Deum ſuum: idque noſtra, non Dei cauſa, vt qui probati ſunt, manifeſti ſint in nobis. Itaque arcano ſuo conſilio diuina bonitas permiſit virum talem à maligno ſpiritu dirè tentari, diuque tribulari. Etenim immiſſus in eum ſpiritus Mũdi, ipſum ſæpiſſimè reſpicere retrò, & indignum Chriſto reddere moliebatur. Acceſſit, datus ei ſtimulus carnis ſuæ, Angelus Sathanæ, vt eum colaphizaret, ſicut Paulum, Gregorium Magnum, D. Hieronymum, & ſimiles. Ipſiſſimus denique Sathan truculentus in eum arietauit, ac pulſauit, vt Iobum, non quidem, tangens cuncta quæ poſſidebat: iam olim namque, dimiſerat omnia, & ſequutus erat Chriſtũ, nudus nudum, ac pauperem: ſed tangens os eius, & carnem percuſsit eum, non vlcere, ſed verbere peſsimo. Quare ipſe de ſeſe Alanus iſta teſtatur, ac prodit: *Antequam ad Roſarij admirandam prædicationis gratiam peruenit, aſſidue cantabat hoc canticum Mariæ; cupiens liberari à malis diaboli, carnis, & mundi. Et quidem à quibuſdam eſt liberatus, ſed alijs maioribus pugnis eſt impugnatus: ſeptem enim annis continuò à diabulo fuit crudeliſſimè tentatus, percuſſus, & flagellatus.* Id quod & in Antonios, Macharios, Paulos, ſimileſq; complures ei permiſſum accepimus. Adeoq; fuerunt ſæua hæc verbera, vt ſæpius ei vitam extorſiſſent, & ipſe in deſperationem corruiſſet, niſi Maria Virgo eum adiuuiſſet. Secundo: *Quinimo ſæpius tam vehementer agitatur à ſpiritu deſperationis, vt ſæpe ipſi vitam extorſiſſet, & ſignanter ſemel, niſi viſibiliſsimè in Eccleſia orandis eiuſdem, Maria eum liberaſſet, ſubitò tentationem profugando. Manus enim illius heu trahebatur ad ferrum, & ipſo nolente flectebatur, brachium cum ferro ipſo ad guttur proprium, tam validè, vt tunc ſe iugulaſſet, niſi: vt Angelus Abrahami, ita brachium eius Regina pietatis tenuiſſet, alapa eum feriendo: dicens. Quid ò miſer. quid agis? ſi me debitè inuocaſſes, vt dudum ſolitus es, nequaquam in tantum periculum incurriſſes*. dixit, & diſparuit: *Sed & paulò poſt grauiſſima, & incurabilis infirmitas eũ arripuit, vt omnis, hanc ſciens, indubiè iudicaſſet,*

Iudith. 8. 21. 1. Cor. 11. 19. 2. Cor. 12. 7. Iob c. 1. Mar. 10. 28. Iob 2. 7. Poſthumus Alani lib. de dignit. Pſal. B. M. V. c. 4. & c. 51. ſimilia c. 7. & in Apologet. c. 10. Gen. 22. 11.

caſſet hunc mortis vicina fuiſſe filium. Alanus in eo ſe articulo colligens, è templo ad cellæ ſtratum perreptat. *Cum igitur dæmonibus* (pergit ipſe) *vndique agitatus, turbatus conſcientia, infirmitate grauatus miſerabiliter iaceret, vehementiſsimis ſuſpirijs ad Virginem Mariam ita ferè clamabat: Heu me miſerum mortis filium, heu quid faciam? Caleſtia mihi repugnant. Speraui, me habere tuam, ò Maria, gratiam, & ecce grauiorem decidi in maledictionē. Heu cur natus ſum? Cur religionem hanc intraui? quo mihi valuit ſeruitium Dei tam durum? Vbi veritas dicentis: Iugum meum ſuaue eſt? Et quòd non permittat tentari vltra, quod poſſumus? Verè, ſalua Dei reuerentia, vellem potius non eſſe, aut lapidem me fuiſſe, quàm ſic dies meos decurrere. Ita ille, cum Iob, & Ieremia clamans, deficiebat.* Tertio: *Cum ecce ſubito poſt decimam noctis horam, reſplenduit claritas Dei in cella, apparuitque beatiſsima Virgo Maria, quæ ſuauiſsimo ſalutato, & colloquijs multis lactato, lethalia dæmonum vulnera rigauit, & mox ſana reddidit: ſimul eum ſibi,*

Idem ibidē, & c. 7. reuelat. 9 2.

Domino Ieſu Chriſto præſente, & multis ſanctis, realiſsime deſponſauit. Cætera ex eodem breuiſsimè ſic Bonifacius: *Et mandauit, vt Roſarij ſodalitates rurſus aggregaret. Quò autem ad id muneris paratior, & pronior redderetur, concionibus adiutricē ſe fore Virgo promiſit, editurumque miracula. Quorum vnum Roſarij ipſi in collum iniecti, & alterum: Annuli fuit, quem ex digito Virginali detractum, Alano dedit induendum. Quo ille dono erectus, & recreatus, annos quindecim, Roſarij concionator fuit, diuinoſq; flores varijs mundi locis ſparſit, qui odorem ſuauiſsimum exhalarunt.*

Boni. in virginali lib. 2. c. 15. exemplo. 2.

In eadem apparitione miſericordiæ Mater nouellum ſuum ſponſum, & alumnum quindecim gratiarū monilibus donauit, pro merito cultus ſui tam diuturni, & cōſtantis, quem Deiparæ tot annis retrò, tantas inter tentationum moleſtias, præſtiterat. Iſta breuiſsimè recenſeo ex ipſo Alano: ſic enim apud ipſum alma Dei genitrix loquitur. Primo, impetraui tibi omnium peccatorum remiſsionem, nec morieris in reatu peccati mortalis: ſed ſi offenderis, in mundo punieris. Secundo, do tibi, vt lucem quandam habeas ſemper præſentem, in qua me habebis, & videbis ſemper præſentem, & adiuuātē, longe clarius, & verius, quàm ſi me videres, aut tangeres oculis, vel ſenſibus corporeis. Tertio, do tibi gratiam impetrandi omnia à Deo poſtulata, quæ oraueris. Quarto, do tibi ſentire influentiam cæleſtem: hoc eſt, lucē in membris ſubintrantem, teque pertrahentem ad conformitatem voluntatis diuinæ. Quinto, do tibi, vt præſentialiſsimè ſit Dominus tecum, non viſione oculorū, ſed fidei, & ſub lumine alacriori, quàm ſit lumen ſcientiæ. Sexto, do tibi, vt videas in te totam ſanctorum curiam cæleſtem, & cum aliquo ſenſu, & luce illuminante ſentias. Septimo, do, vt audias loquelam meam, & ſanctorum. Nec vox iſta eſt corporea, nec phantaſtica; ſed quædam alta, clara, diſtincta, mentem afficiens, & erudiens. Octauo, do tibi ſcientiam non humano ingenio acquiſitam. Et factum eſt, maximè in ſcientijs diuinis, moralibus, & humanis: nec docendo, aut prædicando libris indigebat. Nono, do tibi, vt mulieres nunquam tibi noceāt ad luxuriam, quantumcunque pulchræ. Decimo, do tibi benedictionem in ſermone tuo, vt ſentias in te Chriſtum loquentem ea, quæ debes loqui. Et factum eſt ſignanter poſt Euchariſtiam, vt homo imbibitus ſit quaſi omnia, faciens iuxta illud; non vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus Patris veſtri loquitur in vobis. Vndecimo, do, vt ſentias in corde tuo totius filij mei vitam. Et ſenſit in ſe lucem conformantem ad omne bonum, pellentem omnem acediam, & paſsionem. Quando hæc lux diſceſsit, ſæpius erat impotens ad omne bonum. Alia quatuor Alanus non ſcripſit: quæ ſit cauſa, neſcitur: ſed creditur, quòd adeo ſecreta eſſent, vt noluerit ea manifeſtare. Hæc Alanus Poſthumus collector. Atque ea ad inſtar erant dotis ſponſalium, ex quibus omnis deinceps vita illius, & actionum perfunctio conformis ducebatur. Inde, Deiparæ quaſi familiaris, multa, & mira ex ipſa condidicit, quæ de Roſario ad populum prædicauit, miraculorum ſequentibus ſignis.

Alan. eod. lib. c. 5.

Quinto, quin & ipſe Seruator Chriſtus ad aram facienti manifeſtus in iam tranſubſtantiata apparens hoſtia, ſub pœna præſentiſsimæ mortis, illi, vt prædicando euulgaret Roſarij vſum, mandauit. Quod idem aliquando negotium dedit videnti, vigilantique aſsiſtens ipſi, S.P.N. Dominicus, vt ſuo exemplo pſalterium B. V. Mariæ prædi-

Idem c. 13.

prędicaret; atque inquiebat: vides, quomodo profeci per Virginem Mariam in ſermone iſto? id ergo facias etiam tu, & omnes Mariæ amatores, vt ſic trahatis populos ad veram ſcientiam omniũ virtutum, & morum per pſalterium Mariæ Virginis. Iamque eum ante monuerat iſtis: Tu prædicas, ſed tibi caueas, ne potius laudem humanam quæras, quàm animarum fructum. Itaque longe, lateque hoc deuotiſſimum pſalteriũ, ad diuini cultus augmẽtum, & populi ignari ſalutem, copioſius propalauit. Per quod, Dei gratia cooperante, vix dicibilia miracula ſunt peracta, pręſertim circa prędictum fratrem.

Eod. lib. c. 4.

§. 126.

Chron. Carthuſ.

Gratia.

Legitur in chron. Priorum domus Carthuſię, quod tempore Guidonis V. Prioris dictę domus creditur eueniſſe, Conuerſus quidam Carthuſianus humilis genere, ętate iuuenis, moribus tamen generoſus, ac vitę ſanctitate prouectus, toto ſtudio obedientię, humilitati, mortificationi omnem, quam poterat, operam adhibens, mundum ſibi, ſeque mundo crucifixerat. Amori diuino, & memorię Matris Domini ita ſe totum deuouerat, vt ab ijs, qui vitam eius noſſent, nihil ſcire iudicaretur, niſi Ieſum Chriſtum crucifixum, eiuſque genitricem. Nocte quadam iacebat in cella, cum ecce multo iam proceſſu noctis eidem vigilanti, & cęleſtia meditanti, dęmonum turba in ſpecie porcorum agreſtrium apparuit, & per totam cellam diſcurſu inſano, rictu horrendo, dẽtibus longiſsimis, ac veluti in necem eius exacutis, pauefactum, & trementem hominem circumſtabant: ſudabat ille prę timore, & quaſi iam, iamque à beſtijs diſcerpendus, nil niſi mortem vltimam prępoſtulabat. Inter hęc quemdam, humana ſpecie enormis magnitudinis Dęmonũ principem, cellam conſpicit intrantem, ac porcos, quòd illum non diſcerpſiſſent, deſidię arguentem. At, inquiunt porci, magno conatu id facere tentantes, nihil potuimus: ego, inquit ille, iam faciam, quod vos ſegnes minimè facere potuiſtis, & vncum ferreum, longis, ac recuruis vngulis terribilem, minaci manu prætendes ad virum Dei diſcerpendum adaptat, eumque nimio timore penè mente excedere coegit. Sed Deus, cui vir ille bonus ſæpe diccbat: Et ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo, tentationem tam duram non eſt paſſus vltra procedere, ſed ſua infinita miſericordia liberauit eum à malo. Mox enim, vt nequam ille vncum ferreum ad eum diſcerpendum extendit, ſtatim beatiſſima Dei genitrix, miſericordiæ Mater, in qua ille totam ſpem ſuam poſt Deũ poſuerat, viſibiliter affuit, & virga leui manu prætenſa: quomodo, inquit, huc deteſtandi venire auſi fuiſtis? Nõ eſt hic veſter, nec iam in aliquo contra eũ poteritis præualere. Dixit hoc, & dicto velocius totus ille nefandus cætus, vt fumus euanuit. poſt dæmonum fugam, hominem adhuc trementem his conſolata eſt verbis: placet, quod facis, tuique animi deuotionem Deo, mihique gratam noueris: fac ergo, quod facis, & de his ad meliora perſeueranter proficere ſtude: & vt tibi aliquid ſingulare in mandatis tradam, ſtude vilibus eſcis: operi manuum deuotus inſiſte: amplectere abiectas veſtes. His ergo B. Virgo animatum hominem relinquens, cælum repetijt. Ille autem, vt à Virgine iuſſus fuerat, mandata eius adimplere totis viribus vſque ad mortem nitebatur; hæc ferè ad verbum apud Petrum venerabilem Abbatem Cluniacenſem lib. 2. miraculorum cap. 29. quod idem extat apud Vincentium Beluacenſem lib. 7. ſpec. hiſt. cap. 112. & in ſpecul. exemplorum diſt. 9. num. 113.

§. 127.

Ex chron. Serafici noſtri Patris S. Franciſci 3. par. c. 36. & 37.

Gratia.

Ex chron. Seraphici noſtri Patris S. Franciſci 3. par. c. 36. & 37. hæc quæ ſequuntur lego: Frater Iacobus de Coronis Deiparæ, cuius admodum ſtudioſus erat, multas quotidię coronas recitare, atque offerre, alioſque omnes, quibus cum agebat, etiam Epiſcopos, & Cardinales, ad coronam recitandam hortari conſueuerat, vt vel ex eo adeptus ſit cognomen de coronis, poſt ſpiritum prophetiæ, quo claruit, & miraculorum virtutem ſibi à Deo, Deiparæque deprecatione conceſſam, in coronæ recitandæ pietate perſiſtens, effæta iam ætate, perceptis iam Eccleſiæ ſacramentis, in Burgo ſancti Sepulchri demoratus eſt: cumque ad exequias (quæ eius erat ſanctitatis opinio) vniuerſus planè populus accurriſſet, quidam vidit in oratione in ſpiritu, eius animam è monaſterio pro-

deunrem, deducentibus Angelis, in ſublime ferri, cælique beatiſſima Regna conſcendere. B. Bernardinus à Feltre pro ſuggeſtu publicè dicere ſolebat, fratrem quendam Veronæ in oratorio Porcariæ ex Prouincia S. Antonij, cum ob coronam Deiparæ recitandam poſt aram, remotis arbitris, ſeceſſiſſet, deprehenſum tamen in ea deuotione ab altero fuiſſe; qui quidem obſeruauit, quoties is inter recitandam coronam, Aue Maria pronunciaret, Angelos, qui coram Virgine aſtabant, auream, quam manu gerebant, coronam in Reginæ noſtræ caput imponere, mox de capite deponere, & ad ſingulas ſalutationes Angelicas rurſus apponere, alios vero Angelos ad ſingulas ſalutationes Angelicas eidem Deiparæ roſam, aut lilium offerre. Narrabat idem B. Bernardinus in eadem Prouincia, fratrem Antonium de Robes, Deiparæ pietati adductiſſimum, cum vrbem Vicentiam abiret aliquando, repentina quidem, ac aſſidua pluuia fuiſſe deprehēſum: cumque nullum, quo ſe reciperet, inueniret locum, vt ſeſe à pluuia defenderet, arreptam è globulis coronam in capite ponens ſuo: O Angelorum, inquit, Regina in neceſſitatibus amicorum patrocinia dignoſcuntur: oro te, vt recorderis clientis tui. Res dictu mirabilis, ijs vix prolatis verbis, ad vrbem vſque progreſſus eſt, ne leui quidem pluuiæ gutta reſperſus: eius verò ſocius, qui eques iter præuerterat, ad pluuiam declinandam, alijque tanto obſtupefacti miraculo, gratias Deiparæ egerunt, qui ſtudioſos ſemper tuetur, ac ſeruat. Cum matrona nobilis illa quidem ſuos aſſuefeciſſet filios ad coronam flexis genibus, iunctiſq; manibus ſingulis diebus, primo quoque mane, antequam in ludum litterarum abirent, Deiparæ recitandam; accidit quodam die, vt dum iret in gymnaſium quidam ex ijs, è ponte in ſubiectum caderet flumen: re cognita mater, non iam ad fluminis aquam, ſed ad Deiparæ opem ſtatim occurrit, eique filiorum ſalutem impensè commendauit, ac ſalutatione Angelica recitata, præceps concedit ad fluuium: illic reperit multos, qui filium ex aquarum fundo extrahere moliebantur. Verum vix ea peruenerat ad pontē, cum filius aquas ſupernatans exiſtit, matrem appellat incolumis. Tunc omnes extrahunt puerum, & periculo eripiunt, ad matrem adducunt: ea lætabunda, Deiparæ acceptum retulit filium, qui inſuper affirmauit, ſeſe ab ea Domina, ante cuius imaginem quotidie primo mane coronam recitare ſolebat, à præſenti diſcrimine liberatum. Ex quo multi ad coronæ pietatem ſuſcipiendam ſunt excitati.

§. 128.

NArrat Euagrius ſuo tempore geſtū, & toti orbi notum lib. 4. cap. 35. de puero Iudæo, qui licet Virginem ſanctiſſimam non inuocaſſet, per eam tamen ab incendio eſt ſeruatus: Mennæ, inquit, temporibus miraculum editum fuit planè memorabile. Vetus fuit cōſuetudo Conſtantinopoli, vt ſi quando multæ admodum particulæ puri, & immaculati corporis Chriſti ſupereſſent, pueri impuberes, qui ſcholas frequentabant, accerſerentur, eaſque manducarent. Quod cum factum fuit, cuiuſdam hominis Hebræi quidem opinione, arte autē vitrarij filius, vna cum pueris verſatus eſt: qui quidem parentibus percontantibus ab eo cauſam moræ, reſpondit, vti res ſe habuit, ſeque cum alijs pueris pariter comediſſe. Hebræus bile, furoreq; & iracundia inflammatus, in clibanum ardentem, in quo vitrum formare ſolebat, puerum conijcit. Poſtquam verò mater puerum quæritans reperire non potuit, paſſim per totam ibat Vrbem, Deum cum gemitu obtentans, & flebilibus lamentis ſe dedens. Triduo autem poſt, ad oſtium officinæ viri ſui conſiſtens, luctu miſerabiliter diuexata, nomine puerum compellat. Puer matris vocem vt agnouit, è clibano reſponſum dat: Mater effractis foribus, introrumpit, viditq; puerum in medijs carbonibus candentibus, conſiſtentem, illæſum ab ignis incendio, qui cum rogaretur, quo pacto illæſus manſiſſet: Mulier, inquit, veſte amicta purpurea, crebrò ad me venit, porrexit aquam, qua carbonum flammas corpus ambientes extinguerem, cibum denique dedit, quoties eſuriebam. Quare ad Iuſtinianum perlata, puerum cum matre lauacro regenerationis tingendos decreuit: patrem autem pueri, qui recuſauit in numerum Chriſtianorum aſcribi, in Syricis cruci ſuffigēdum curauit. Hæc Euagrius. Eandem hiſtoriam confirmat Gregorius Turonenſis, qui pau cis poſt annis, eodem tamen ſeculo vixit ex lib.

Euagrius. *Gratia.*

in lib. de gloria Martyrum cap. 10. Vbi aliquãto explicatius illud de B. Virgine tradit. Cum enim, inquit, infantulum Chriſtiani interrogarent, quale ei inter ignem fuiſſet vmbraculum, ait: Mulier, quæ in Baſilica illa, vbi de menſa panem accepi, in cathedra paruulum in ſinu geſtat infantem; hæc me pallio ſuo, ne ignis voraret, operuit. Vnde indubitatum eſt B. ei Mariam apparuiſſe. Hæc Gregorius Turonenſis, additque, multos Iudæorum exemplo hoc in Vrbe illa ſaluatos. eandem hiſtoriam memorat Glycas 4. par. Annalium. Glycas. Paſchalis Primus Pontifex Maximus in litteris ſuis Apoſtolicis, quas recitat Baronius tom. 9. ad annum Chriſti 821. Paſchal. Primus Pont. Cum enim idem Paſchalis S. Cæciliæ templum, quod vetuſtate ruinam minabatur, magno ſtudio in meliorem formam conſtruere cœpiſſet, & fama eſſet, corpus eiuſdem S. Cæciliæ ab Aſtulpho Longobardorum Rege, hoſtiliter Romam obſidente, furto eſſe per eius homines ſublatum; S. Cæcilia virginali aſpectu, & habitu decora, Paſchali ante confeſſionem S. Petri, matutinali luceſcente Dominica, dum pſallentium armoniam obſeruat, ſopore grauato, apparuit, eumque hortata eſt, vt ſuum corpus requireret, & in templo, quod reparauerat, reconderet. Cumque Pontifex obijceret, eius corpus à Longobardis ſublatum; illa in hæc verba reſpondit: veritas eſt, quòd Longobardi me multũ deſiderauerunt, & quæſierunt, ſed gratia Dominæ meæ, ſemperque Virginis Dei genitricis Mariæ effecit, quòd nec me inuenire, nec me deportare, ſicut voluerant, hinc longius potuerunt: hæc illa. Quod ipſum Anaſtaſius Bibliothecarius illorum temporum ſcriptor teſtatum reliquit in codice quodam è Cauenſi monaſterio accepto apud Baronium loco citato: Anaſtaſ. Bibliothecar. Baronius. quod ſi Deipara hoc erga corpus S. Cæciliæ præſtitit, mirum videri non debet, ſi corpus latronis egregia erga ſe pietate addicti, honorificè tumulandum curauerit.

§. 129.

Surius. Gratia. SVrius tom. 2. in vita S. Adelelini die 22. Aprilis hæc narrat. S. Opportuna Virgo, & Monialium Abbatiſſa cum graui corporis ægritudine teneretur, exacta quadam nocte, vidit B. Cæciliam, & S. Luciam cauſa viſitationis ad ſe venire, quas cum vidiſſet, blando ſermone ita ſalutauit: auete ſorores Cæcilia, & Lucia, quid præcepit ancillæ ſuæ glorioſa Virgo Maria cæleſtis Regina, & omnium Virginum Domina? Reſpondentes ſacræ virgines Cæcilia, & Lucia, dixerunt: O ſplendidiſſima ſponſa Chriſti Opportuna, expectat aduentum tuum intacta Virgo Maria, vt filio eius coniungaris in Cælo, quem totis viſceribus dilexiſti in mundo: ornata corona gloriæ tuæ, & accenſa lampade, debes ire obuiam ſponſo, & ſponſæ. Poſt lætitiam autem tam præclaræ viſionis, & viſitationis, dum clerus in exitu ſanctæ illius animæ, & aſtantes ſanctimoniales pſalmos decantarent, & ipſa cum eis decantaret, reſpiciens ad oſtium domus, dixit his, qui pſalmos decantabant: Ecce aduenit Domina mea B. Virgo Maria, cui vos commendo, quos in hoc ſęculo amplius nõ videbo. Extendente autem ea brachia, quaſi Matrem Dei vellet amplexari, ſancta eius anima carne eſt ſoluta, & viuit cũ Chriſto per æterna ſæcula. Surius in vita S. Ricchardi Epiſcopi Ciceſtrenſis die 2. Aprilis: Cum S. Ricchardus Epiſcopus Ciceſtrenſis morbo eſſet prægrauatus, & cõfectus, illam Pſalmiſtæ vocem: in manus tuas Domine commendo ſpiritum meũ, crebro iterabat. Ad beatiſſimam quoque Matrem Chriſti, ſemperq. Virginem Mariam ſubinde corde ſimul, & voce ſe conuertens, aiebat:

Maria mater gratiæ
Mater miſericordiæ,
Tu nos ab hoſte protege,
Et hora mortis ſuſcipe.

Mandauitque ſuis cappellanis, vt ea verba ad eius aures pronunciare non ceſſarent, atque ita inter ſuſpiria piæ deuotionis, & verba ſacræ orationis adſtantibus religioſis presbyteris, & clericis, laicis quoq; fidelibus, B. Richardus animam deinceps in illa beatiſſima ciuium ſupernorum victuram ſocietate reddidit creatori. S. Antoninus 3. part. hiſtoriali tit. 23. cap. 14. S. Antonin. In hora tranſitus S. Patris Dominici Ordinis Prędicatorum inſtitutoris, adfuit beatiſſima Virgo cum filio, prout reuelatum fuit cuidam deuoto Priori conuentus Brixienſis, qui dicebatur frater Cicala Longobardus, qui poſtea Brixię Epiſcopus fuit: hic enim eadem die, & hora, qua S. Pater migrauit è ſæculo, anno ætatis ſuæ quinquageſimo

primo,ſcilicet feria ſexta, hora ſexta, leui depreſſus ſomno, poſt orationem vidit interioribus oculis quandam aperturam in Cælo,per quam ſubmittebantur candidiſſimæ duæ ſcalæ: ſummitatem vnius ſcalæ tenebat in manu B. Virgo Maria, alterius ſummitatem filius eius Ieſus Chriſtus tenebat; Angeli verò diſcurrebant per eas aſcendendo, & deſcendendo, & in fine vtriuſque ſcalæ ſedes poſita erat, & vnus ſuper eam ſedens, qui ſimilis erat fratri prædicatori, habens faciem velatam,eunti verſus Ieruſalem cæleſtem: ſcalas autem illas rurſus trahebant Dominus Ieſus cum matre paulatim, & ducebatur ſurſū ſimul cum illis ſcalis ſedes pariter cum ſedente, comitantibus Angelis. Denique receptis in cælum ſcalis,& ſede cum ſedente, apertura illa clauſa eſt,viſioq; diſparuit. Qua propter ſubito dictus frater perrexit Bononiam,& reperit,quòd illo die, & hora Pater è mundo in cælum tranſierat.

§. 130.

Iacobus de Vitriaco.

Gratia.

CArdinalis Iacobus de Vitriaco in vita B.Mariæ Oegniacenſis lib. 2. cap. 3.apud Surium tom.3. 17.Iunij.Religioſa quædam vidua, quæ in ſancta viduitate diu ſeruierat Domino, & filias ſuas in ſancta virginitate ſponſo cæleſti integras ſeruabat, in Villembroc prope Niuellam in extremis laborabat. Vidit autem hæc noſtra Maria de Oegnes B. Virginem ſanctę viduæ aſſiſtentem,& quaſi flabello quodā, caloris æſtum,quo torquebatur, humaniſſimè temperantem. Cum autem anima illius iam eſſet egreſſura à corpore, turba dæmonum inſidiantium, nulli orationum inſtantiæ cedere voluit, donec clauiger æthereus crucifixi vexillo eos turpiter pudefactos profligaret. Poſtquam autem defuncta eſt, vidit Chriſti ancilla beatiſsimā Virginem cum multitudine cæleſtiū puellarum pſallentium, & Deum laudantium, & velut in duos choros diſtributarum, circa eius corpus verſari. Cumque ſacerdos pro more exequias celebraret, ſummus ſacerdos Chriſtus cum ſanctorum frequentia officium (vt videbatur) etiam cōplebat, & mirandum in modum Eccleſia triumphans militanti reſpondebat.Surius tom. 3. ex Thoma Cantipratenſi hæc narrat de Innocentio III. in lib. 2. vitæ beatæ Lutgardis Virginis.Dominus Innocentius Papa III. poſt celebratum Lateranenſe Concilium ab hac vita migrauit, moxque apparuit viſibiliter Lutgardi. Illa autem, vt vidit eū ingenti flamma cinctū, quiſnā ſit,perconctatur. Reſpondit, ſe eſſe Innocentium Papam. Et illa cum gemitu: quid hoc eſt, inquit, communem omnium noſtrum Patrem tam dirè cruciari? Reſpondit ille: tres ob cauſas ita crucior, quæ etiam æternis ſupplicijs me iuſtiſsimè addixiſſent, niſi per interceſſionem pijſſimæ matris Dei,cui monaſterium condidi,in extremis me pœnituiſſet,& æternam quidem mortem euaſi, ſed pœnis atrociſſimis vſque ad iudicij diem cruciabor. Quod autem ad te, ſuffragia petiturus, venire potui, mihi à ſuo filio Mater miſericordiæ impetrauit. His dictis confeſtim diſparuit. Hactenus ibi.

§. 131.

Auth. Pom. lib. 12. para vlt.c. 4. miracul. 2.

Gratia.

AVctor Pomerij lib. 12. par. vlt. cap. 4. miracul. 2. hæc his verbis narrat: Quidam miles diues, & in bellis famoſus, totus erat deditus corruptionibus fœminarum. Et quia torneamentum debebat fieri in Verona, ad illud pergens, cum magno apparatu, in quodam caſtello, vnam pulchram iuuenculam aſpiciens, eam concupiuit. Vnde vocato famulo,pecunias magnas illi tradidit, cum quibus parentes iuuenculæ, & ipſam virginem ad illicitum cœtum induceret. Tunc parentes excæcati munere, filiam inuitam tradiderunt ſtuprandam. Et quia ſabbatum erat,illa Virgo corde deuoto ſe B.Virgini commendabat. Cumque ploraret illam miles de nomine interrogauit. At illa ait, quòd vocaretur Maria. Intulit miles: cur ploras? Reſpondit illa: melius eſſet mihi mori, quā turpiter viuere. Nam virginitatem meam Deo,& B.Mariæ voueram. Tunc Spiritus ſanctus tetigit mentem mox militis,& extinxit in eo omnem libidinem,& ait puellæ: quia hodie eſt ſabbatum, dies videlicet Mariæ deputatus, & nomen tuum eſt conforme; nunc te integre offero ſibi, & teſte Deo,ad meas ſpenſas in monaſterium Monialium te introducam. Illaque gratias Deo egit, & miles ſe per omnia continuit ab ipſa, atque in monaſterium eam tradidit,& collocauit,promittendo Abbatiſſæ multas diuitias, poſtquam regreſſus fuerit,ſe oblaturum;ſed accidit, vt moraretur

tur miles in ipſo torneamento. Tunc Abbatiſſa cœpit puellæ huic improperare ipſius militis fallax promiſſum: inſuper vitiū corruptelæ ſibi imponere minabatur. Et quia nullum ſolatium humanum poterat habere, ad beatam Virginem confugit, lachrymabiliter aſſiduè ſubſidium exorando: cui apparens Beata Virgo ſic ait: Noli flere, filia dilecta; nam miles ille, qui tibi tantam exhibuit gratiam, in fine conpunctus, ſalutatus eſt, & corpus ſuum, quia in torneamento mortuum eſt, in loco non ſacro ſepultum eſt. Vade ergo, & dic Abbatiſſæ, vt ipſum eius corpus ad veſtum cœmeterium ſacrum, ſiuè monaſteriū ſepeliēdi cauſa deferri faciat. Et in ſignū quòd locuta ſim tibi, cum nunc ſit valida hyems, roſa pulcherrima repetietur ſuper tumulum eius, cuius radix protenditur vſque ad cor eiuſdem militis, eo quòd ſcilicet ob mei amorē caſtitati tuæ pepercit. Cumque hæc retuliſſem, & Abbatiſſa adhuc credere nollet, reuelato ſibi quodam peccato occulto per puellam de mādato B. Virginis Mariæ, tunc contrita, & confeſſa cum proceſsione illuc pergendo, ſignum dictum inuenit, & corpus ad cœmeterium tranſtulit. Sicque Pater, quoniam ipſaglorioſa Virgo Mater ad ſe confugientibus caſtitatem illibatam conſeruat, & ad ipſam ſectandam inducit, honorantibus puritatem finem bonum largitur. Hæc ibi.

§. 132.

Auth Pome. lib. 12. par. 2. art. 1. *Gratia.*

AVthor Pomer. lib. 12. par. 2. art. 1, mirabile quoddam exemplum in hunc modum refert. Quoniam manus Domini non eſt abbreuiata, his etiam noſtris temporibus certe acciderunt miracula ad id fidem facientia, Nimirum fide dignis viris, qui affuerunt, & viderunt referentibus, didici, quòd, cū ad partes Tranſalpinas Imperator Sigiſmundus bellando acceſsiſſet, contigit inibi quendam militē cecidiſſe. Primus multos ante annos cum idem Imperator partes ad illas cum exercitu acceſsiſſet: ecce omnibus audientibus, vox, quaſi fletus, ac lugubris, ſibilationibus cœpit inſonare. Cumque cuncti quidnam foret mirarentur, de mandato Imperatoris cœperunt inquirere intra vepres, ſiluaſque, & lucos circumadiacentes. Et ecce reperunt quoddam cadauer, iacere in quodam rubo putrefactum, adeò quod increſcentes iunci, & ſpinæ veprium, ipſum pertranſeundo penetrauerant, & ex illo cadauere ſonus ille flebilis audiebatur reſonare. Vnde clara voce ait aſtantibus, & quid foret cōquirentibus, dicit: habetiſne presbyterum, cui confitear? afferte mihi, Domini: ego enim iam ante annos principalis in bello Sigiſmundi Imperatoris miles affui, & in hoc loco pugnæ corrui. Sed quoniam B. Mariæ in vita mea ſemper deuotè ſeruiui: ideo eius meritis fauentibus, id mihi à Deo conceſſum eſt, & donatum miſericorditer, ne anima mea à corpore iſto iā pęnè cōſumpto, & tabefacto, diſſolueretur, vt damnationem omnino euaderem. Vnde tota anima mea in me tenetur, nec mori poſſum, donec plenè confitear, quia habeo damnabilia crimina, quæ commiſeram: & pro veritate huius confirmanda, mox vt confeſſus fuero, à flebili ſibilo hoc meum cadauer ceſſabit: anima diſſoluta, quæ vſque modo miraculosè eſt per Virginem B. retenta. Tunc obtulerunt ei ſacerdotem, & facta confeſsione, & abſolutione, mox reſoluta anima, vocis illius ſonus ceſſauit, & tunc tam Imperator, quàm omnes, qui aderant, Deum, & beatam Virginem laudauerant.

§. 133.

Segala. *Gratia.*

SEgala ordinis Minorum in arte mitabili ſeruiendi Beatę Virgini, priuilegio quinto commemorat, quòd in Prouincia Burgundiæ erat vir quidam valde nobilis, filiam habens pulchram, quæ deuotioni Deiparæ Virginis addictiſsima erat, eique ſuam deuouerat virginitatem. Accidit autem, quòd, cum quidam ex nobilioribus eius ſeruis laſciuo caperetur amore, illius Virginis Patre longe abſente, ingreſſus eſt ad eam ſollicitandam, & quamuis illam ante imaginem Deiparæ orantem inueniſſet; Veneris flammis exæſtuans, à deteſtabili ſuo propoſito minime deſtitit; ſed virginem caſtiſsimam multifariam, multiſque modis ad ſibi conſentiendum perſuadere curabat: at Virgo audaciam hominis exhorreſcens, aſpertimis verbis illum à ſe abiecit, quibus ille ira percitus, minatur virginem inteſecturum, niſi ſibi commiſceretur. Illa autem plusquam virili animo eius minas ſpernens, dixit, potius mortem ſubituram,

quàm ſuam virginitatem violari permiſſuram; quo audito, ita ille in furorem verſus eſt, vt continuò euaginato gladio, virginem iugularet: ad ſe autem poſtea reuerſus, enorme quod patrauerat, ſcelus, ſtupefactus, ne in manus iudicis veniret, ad auunculum ſuum, qui cuidam Eccleſiæ parochialis Præpoſitus erat, continuò adijt: inuenit eum ſacris veſtibus indutum, vt Miſſam maiorem celebraret, qui lugubri caſu audito, monuit eum, vt in tuto loco ſe collocaret, donec Miſſam perficeret. Dum hæc autem agerentur, imperio Deiparæ, Angelus caput illius virginis cum eius corpore copulauit; & ad vitam reuocata, manſit in eius collo ſignũ quoddam, inſtar auri fili, totum collum vndique cingens, & protinus, ab ea audito vltimo pulſu campanæ, ad audiendam Miſſam, vt de more habebat, perrexit. Presbytero verò, vt fieri conſueuit, ad Populum conuerſo, vt acciperet ab eo oblata, inter alias fœminas virgo illa acceſſit ad faciendam ſuam oblationem, quam ille aſpiciens, perterritus, phantaſma ſe videre putabat, aut dæmonem ſibi velle illudere: finita autem Miſſa continuò ſe ſacris veſtibus expoliãs, venit in loco, vbi adorat virgo illa, & ab ea ſciſcitatus, quomodo res ſibi narrata ſe habuiſſet, illa totam negocij ſeriem ad vnguem enarrauit: eam autem deprecante presbytero, vt nepoti ſuo parceret; illa reſpondit, quod ad me attinet parco; Deus autem, & B. Virgo, quam ſibi placuerit, ſatisfactionem ab eo accipient. tunc reus vocatus fuit, & ad virginis aſpectum ingenua procumbens, veniam ab ea poſtulabat; cui illa dixit, ſi tu non ingreſſus fueris Religionem aliquam, vbi de atrociſſimis hiſce peccatis pœnitentiam agas, prædico tibi ex parte Dei, & B. Virginis, cælitus in te venturam vindictam experieris. at illo dicente: Ecce adſum paratus, Religionem ſumere, quam me monueris: ingredere, inquit illa, Ordinem Minorum: ingreſſus fuit, & honeſtam vitam in Religione peragens, tandem obdormiuit in Domino.

§. 134.

In reuelat. S Brigittæ. *Gratia.*

IN reuelatione S. Brigittę lib. 6. cap. 97. narratur de quodam viro illuſtri, qui grauiter ægrotans ſacerdoti confiteri nolebat, pro cuius animæ ſalute S. Brigitta preces ad Chriſtum fundebat, & ad ægrotum, Chriſti iuſſu, ſemel, atque iterum ſuum Confeſſarium, qui eum ad confeſſionem inuitaret, miſit; ſed fruſtrà: Tertiò tandem redijt, & Chriſti nomine ad pœnitentiam hortatus, quòd Chriſtus paratus eſſet ei ignoſcere; tum ægrotus cum inſolitis lacrymis, diuinitus ſibi conceſsis, dicebat, ſe iam ſexagenarium multis ſceleribus irretitum, Diabolo, qui ſæpe ei locutus erat, homagium feciſſe, & nunquam ſua peccata Sacerdoti confeſſum, nec ſanctiſsimam Euchariſtiam ſumpſiſſe, & iam de ſalute ſua deſperaſſe; ſed in ſpem veniæ ex dictis Sacerdotis verbis, & interiori motione Chriſti adductus, quater eo die confeſſus, & ſequenti die poſt confeſsionem communicauit, & ſexto die obijt, de quo Chriſtus S. Brigittæ dixit, eum ad Purgatorium iuiſſe propter contritionem, quam illi ex ſua benignitate dederat: & propter meritum, inquit, Matris meæ; nam licet homo iſte non dilexit eam corde: tamen quia conſuetudo ſua fuit compati eius dolori, quoties eam conſiderabat, & audiebat nominare; ideo compendium ſalutis ſuæ inuenit, & ſaluatus erit. hæc in illa reuelatione. Ex quo collige, tenue ergà Virginem obſequium, quantum boni præſtet hominibus.

§. 135.

Dionyſ. Carthuſ. *Gratia.*

NEc ſilentio inuoluendum eſt exemplum quoddam Dionyſij Carthuſiani in ſerm. 2. de Aſſumpt. in quo Deiparæ benignitas erga Defunctorum animas, in Purgatorio cruciatas, perſpicuè cernitur. Duo, inquit, ſocij erant ſe inuicem diligentes, quorum vnus circa feſtum Omnium Sanctorum defunctus eſt; alius verò continuis fletibus ſe affligens, nihil pro defuncto orauit; cui poſt feſtum Natiuitatis Chriſti, defunctus apparuit, dicens; nihil mihi profeciſti ſolum plorando, & quaſi improperans ei fletum: Ecce, inquit, Beatiſsima Virgo Maria ſingulis annis in feſto Natiuitatis Chriſti, ad Purgatorij loca, cum multitudine Angelorum deſcendit, & multas inde animas eripit, quoniam in nocte ſolemnitatis illius, Chriſtum Regem gloriæ peperit: cumq. in proxima Natiuitatis Chriſti ſolemnitate deſcenderet, & multas eriperet animas; ſperabam, quòd precibus tuis fuiſſet me etiam eductura, ſed non fecit. Verùm quoniam proxima

noĉte Dominicæ Reſurreĉtionis ſolet deſcendere ad Purgatorium pro eduĉtione animarum, eo quòd Chriſtus noĉte illa Sanĉtos de limbo eduxit; rogo, ne ceſſes pro me cum lacrymis exorare, vt me illa noĉte dignetur eripere; & in hoc ſcies te exauditum, ſi tibi vltra non apparuero: & quia defunĉtus ille ad viuentem non redijt, creditur per Virginem Glorioſam noĉte illa ereptus. Ex hoc quoque exemplo docentur fideles pro amicis ſuis defunĉtis magis orare, quàm flere, niſi pro illorum liberatione fleant, orando. Hæc Carthuſianus.

§. 136.

Spinellus. Gratia. EX varijs Authoribus refert, quæ ſequuntur, Spinellus de Maria Deipara cap. 16. Quo tempore Henricus Imperator, eius nominis IV. ab anno milleſimo centeſimo vndecimo, in Paſchalem Secundum Summum Pontificem, propter inueſtituras Epiſcoporum, quas vi ab eo extorquere conatus eſt, arma ſuſcepit; magnæ clades Orbi, præſertim Germaniæ, Longobardiæ, Populisq. Imperio ſubieĉtis, qui magna ex parte Imperatori cōſentiebant, diuinitus ſunt illatæ, quas per ſingulos annos Sigibertus, & is, qui ab anno 1013. Sigibertus. eius hiſtoriam eſt proſequutus, commemorant: eas nos breuiſsimè indicabimus, vt opportunum Deiparæ auxilium magis eniteat. Anno, inquit, 1112. Deo peccatis hominum offenſo, multa eueniunt. In Monte Caſtri loco Eccleſia S. Valdetrudis cum toto pæne oppido arſit; Eccleſia S. Michaelis de periculo maris fulgurata diuinitus arſit, cum ædificijs appendentibus ſibi; ita Sigibertus. Sed Nauclerus Vberius: Nauclerus. Tertio, inquit, nonas Ianuar. anno 1112. tantus terræ motus ſuboritur ante inauditus; nam multæ Eccleſiæ, & Ciuitates inde ſubuerſæ ſunt. Leodium aquarum vi immenſam cladem eſt paſſa: viſæ ſunt ſanguineę nubes, magnum incutientes hominibus terrorem: eodem anno die 3. Ianu. terræmotus oppidum Rotemburgenſe, ſuper Neccarum in Suetia, totaliter deſtruĉtum eſt, Anno Domini 1113. in pago Bracarenſi circa Tornacum nix tanta cecidit nono Kal. Maij, vt etiam ſyluas fregerit. Apud Rauennam, & Parmam in agris, & intra mœnia ſanguis etiam cecidit Iunio menſe. anno 1117. tertio Idus Decembr. ad mediam noĉtem lucentibus ſtellis, cælo ſereno, 14. Lunæ eclypſis faĉta eſt, & contraĉto Orbe multis coloribus, ſed maximè ſanguineo pæne integra hora ſuffuſa eſt: 13. Kal. Ian. prima hora noĉtis igneæ acies à Septentrione in Orientem in cælo apparuerunt, deinde per totum cælum ſparſæ, plurima noĉtis parte, videntibus, miraculo, & ſtupori fuerunt. Hæc Nauclerus. vbi illud adnotandum, eclypſim hanc, præter omnem naturæ ordinem eueniſſe, cum nonniſi 15. die ex Aſtrologorum demonſtrationibus contingere poſsit. Baronius Baronius. verò tom. 12. Annal. ad annum 1117. ex Rogerio in annalibus Anglicanis, ſic habet: Rogerius. Apud Longobardiam, magno terræmotu faĉto, & vt teſtati ſunt, qui nouere 40. dierum ſpatio durante, plurima domorum ædificia corruerunt, & quod viſu, diĉtuq. conſtat mirabile, villa quædam prægrandis mota eſt repente de ſtatu proprio, iamq. ab omnibus in loco longè remoto conſiſtere cernitur. Mediolani viri patritiæ dignitatis, dum de Repub. traĉtantes, ſub vna reſiderent turri, auribus omnium vox foris inſonuit, vnum ex illis nomine vocans, & feſtinato exire rogans: quo tardante, perſona quædam apparuit, quæ vocatum virum, vt egrederetur, prece obtinuit. Exeunte illo, turris repente cecidit, & omnes, qui ibidem erant, caſu miſerabili oppreſsit. Hæc Rogerius. Cæterum in tot, tantisq. cladibus in tanta prodigiorum multitudine, ac varietate, quæ ingentem, proximamq. Dei vltionem, ac Mundi finem adeſſe minitabantur, pijſsima, ac benigniſsima Dei Genitrix, peccatorum Aduocata apud Chriſtum ſummum Iudicem, multorumq. ſcelerum, quæ in Mundo tunc graſſabantur, iuſtum vindicem ſua interceſsione, ſe veluti murum firmiſsimum oppoſuit: quod quidē grandi miraculo Deus mundo teſtatum eſſe voluit, Authore Dodechino Germano, qui circa hæc tempora Dodechin. vixit, cuius hæc ſunt verba: [Anno milleſimo centeſimo decimoſeptimo, in oĉtaua S. Ioannis Euangeliſtæ terræmotus bis inter diem, & noĉtem tam terribilis per totum Orbem terrarum faĉtus eſt, vt multa ædificia corruerent, & homines vix effugerent: ſed maxime in Italia, vbi tam periculoſus, & horribilis fuit, vt manifeſtum Dei iudicium ſuper ſe homines expeĉtarent, cum per diuerſa loca Italiæ, ciuitates,

tes,caſtella,villæ cum hominibus,inibi cōmorantibus,ſubito hiatu terrę deperirent. Nam & montes ſciſſi ſunt,& flumina,terra deglutiente,exſiccata ſunt, vt qui vellent, pedibus tranſire poſſent. Nec non fluuius Padus de alueo ſuo ſe erigens, in modum fornicis,in altum ſe extulit, vt via pateret inter aquam, & terram, & apertè daretur intelligi,quòd elatis fluctibus mundo exitium minaretur.cum ſic diutiùs aqua penderet:tandem in ſemetipſam tanto ſonitu, demittitur, vt murmur illius per milliaria audiretur. His tam mirandis, tamquam tremendis ſignis circumquaque diuulgatis, & tribus diebus in ieiunijs,& orationibus per totam Italiam ab omnibus peractis, apud Cremonam quidam infantulus, in cunis iacens,pannis obſtrictus,in primā loquendi vocem contra naturam os aperuit,matremque ſuam eſcas parantem fratri ſuo maiori, qui plorando panem petiuerat, à corporis curis compeſcuit,aſſerens, ſibi viſam Dei genitricem Mariam, ante tribunal Chriſti ſtantem,inſtantiſſimiſque precibus pro iudicio;quod mundo propter peccata ſua date intenderat,ipſi ſupplicātem. ac poſt hæc depoſuit eloquium,vſq; ad tempus humanæ conditioni cōgruum. Hæc autem tanta,& tam horribilia mirabilia hi, qui viderunt pericula mortis, vix euaſerunt,& non ſunt compuncti,nec gratias egerunt Deo pro euaſione ſua: qui verò audierunt tam ſtupendum ſignum, non glorificauerunt Deum,ſed indurati in malitijs ſuis in maiora peccata prioribus addiderunt. Nam hoc eodem anno multa perpetrata mala,coniurationes iniuſtæ,incendia,homicidia, concremationes Eccleſiarum, & abſtractiones bonorum inibi Deo ſeruientium, ſed maximè in partibus Galliæ, vbi ciues, contra ciues conſurgunt, & ſibi non conſentientes capiunt ciuitates,caſtella, domos,villas deſtruunt, incendunt,homines non humano, ſed pecudum more dilaniant,atque interimunt. Bis etiam hoc anno eclypſis lunæ facta eſt,ſcilicet decimo ſexto Kal.Iulij, & tertio Idus Decembris. Mirabile quoque ſignum decimo ſeptimo Kal. Ianuarij in cælo apparuit, varijs coloribus permixtū.

Thomas Bozius. Hæc ille. Quæ omnia Thomas Bozius de ſignis Eccleſiæ lib. 24. cap. 5. non minus piè,quàm eruditè perſequitur. Cum autē illius ætatis homines minimè reſipiſcerēt, (nam inter alias Henricus IV. anno 1118. Burdinum Antipapam, Gregorium VIII. vocatum,contra Gelaſium Secundum Paſchalis ſucceſſorem verum Pōtificem erexit) *Gelaſius II. Pont.* nouis cladibus ſunt afflicti, vt videre eſt in appendice ad Sigebertum;ſiquidem præter terræmotus, fulmina, & procellas, quæ anno 1118. ſæuierunt, Moſa fluuius iuxta Abbatiam,quæ dicitur ſuſtula,quaſi pendens in aere, fundum ſuum viſus eſt deſeruiſſe. Hæc ibi. Cæterum infantem eo anno locutum memorat etiam Sigonius lib. 10. de Regno Italiæ ad annum 1117. his verbis: *Sigonius.* [Tertio nonas Ianuarias, Italia inaudito ante multa ſæcula terræmotu cōcuſſa eſt. quippe eius impetu mœnia,templa,turreſque Vrbium paſſim cum ingenti mortalium ſtrage procubuerunt, fontes turbati, templorum lampades, nullo impellente ventorum flatu, per aerem latæ; præcipuè Parmæ noua Baſilica, Veronæ ædificiorum pars maxima corruit. Hiatus item terræ in illis partibus ingentes apparuerunt, & arbores radicitus euulſæ ſunt. Infans locutus triſtia, ac portentoſa quędam enunciauit,quin etiam 3.Kal.Februarias tremenda tonitrua, ac fulgura, quæ nulla hominum meminerat ætas,creberrima imiſſa grandine, mortalium auribus, oculiſque obiecta, rem in eam religionem adduxerunt, vt diræ aliquid calamitatis impendere homines ſuſpenſis mentibus pertimeſcerent; quodque pauorem animis maiorem incutiebat, eadem prodigia, ac multo triſtiora ex Germania nunciabantur. Hæc Sigonius, Atque hæc de viſione Deiparę pro mūdo obſecrātis anno 1117. dicta ſint. nunc ad reliquas tranſeamus.

§. 137.

Cæſarius. Cæſarius Ordinis Ciſtercienſis, qui anno Domini 1222. inſigne opus de miraculis conſcribebat in lib.7.c.2.narrat in quadam Eccleſia ſuæ Prouinciæ ſuo tēpore dum populus ſacroſanctæ miſſę ſacrificio intereſſet, Dei genitricis imaginem tam vehementer ſudaſſe,vt omnes mirarētur, & ſudoris guttæ matronarum peplis extergerentur:qua de re interrogatus quidam à dæmone obſeſſus, hoc reſpondit, Quid ſtatis, inquit, mirantes? filius Mariæ manum extenderat ad feriendū,quā ſi nō ipſa tenuiſſet,mūdus iam minimè ſubſiſteret: ecce hæc eſt cauſa ſudoris.& audiētes

omnes

Digitized by Google

Idem.

omnes territi ſunt. Hæc ibi. Idem Cæſarius lib. 12. miraculorum cap. 58. ſcribit, accepiſſe ſe ab Abbatibus Ciſtercienſibus, ex Capitulo generali reuertentibus eodem anno, quo hæc ſcribebat, Vuillhelmum quendam Monachum Ordinis Ciſtercienſis, in Claraualle (cui multa diuinitus reuelabantur) dum oraret, raptum in mentis exceſſu ad Chriſti tribunal, ad cuius dexteram Angelus cum tuba ſtabat, qui iuſſus eſt à Chriſto clangere, eiusq. ſonitu mundus totus non ſecus, ac folium in arbore contremuit, cumq. ſecundo clangere iuberetur, Mater miſericordiæ Deipara, ſciens, ſi ſecundo tuba Angelus inſonaret, Mundum conſummandum, cæteris Sanctis tacentibus, ſurgens, ad Chriſti pedes accidit, & vt ſententiam differret, ac Mundo parceret, enixius orabat. At Chriſtus Dominus, Mundum adeò in maligno poſitum dicebat, vt & laici, & Eccleſiaſtici, tum Clerici, tum Monachi ſuis peccatis eum irritarent; ideoq. ſententiam differendam non eſſe. At Virgo Mater ſanctiſſima inſtabat, vt parceret ſaltem propter Ciſtercienſes ſuos deuotos. hæc Cæſarius. His conſonat viſio illa, quæ per quietem obiecta eſt cuidam nouitio ex Ordine Prædicatorum Spoleti, quam refert S. Antoninus 3. par. hiſtor. tit. 23. cap. 5. §. 3. Videbatur enim ſibi videre Chriſtum tanquam iratum, in maieſtate ſedentem, in alia verò ſede collocatam Virginē glorioſam, quibus innumerabilis Angelorum, & Sanctorum multitudo aderat: cumq. Chriſtus præcepiſſet legi bona Mundi, quæ quidem inuenta ſunt pauca, ſimiliter & legi mala, quæ præ nimia multitudine audire faſtidiuit; ſubito (inquit S. Antoninus) totum Mundum, tanquam pallam vnam, Chriſtus furioſè arripuit, cumq. inferius cum impetu magno proijciens, dixit: Cum iudicatur, exeat condemnatus. Quod cum prædictus nouitius tremebundus aſpiceret, voce magna exclamauit, dicens: Sancta Maria ſuccurre miſeris. Ad cuius voces protinus pia Virgo Maria ſurrexit, & proiectum Mundum, propria manu recollegit, & dixit: Sine fili Mundum, quem proprio ſanguine redemiſti, adhuc iudicare, quia iam miſi Prædicatores meos, vt Mundum ad te reuocarent. Hæc S. Antoninus, qui etiam addit, ad vocem illius nouitij terræmotum ſubſecutum fuiſſe in

S. Antonin.

ea Vrbe, ita vt plurima ædificia corruerint, & homines, & mulieres ea nocte de ciuitate exierint, & Fratres ad vocem illius accurrentes, eum penitus quaſi inſenſibilem, inuenerunt: quam viſionem magiſtro ſuo in hora mortis narrauit, & in ipſo nouitiatu in magno ſpiritus feruore, animam Deo reddidit. Hæc ex S. Antonino.

§. 138.

Idem S. Antoninus. Gratia.

IDem S. Antoninus 4. par. ſummæ tit. 15. cap. 2. refert admirabilem quandam Deiparæ apparitionem, qua Orbi terrarum periclitanti, ac ſummopere laboranti ſubueniſſe ſe perſpicuè declarauit: cum enim anno Domini 1399. Chriſtus Dominus, propter hominum ſcelera, vniuerſum terrarum Orbem, in tres partes diſſectum, quaſi delere in animum induxiſſet, in cuius rei ſignum iuſſerat quendam ruſticum tres panes, quos habebat, in fontem immergere; Virgo ſanctiſſima in ſpeciem venerabilis cuiuſdam matronæ ei ſe oſtendit ad fontem illum, prohibuitq. quo minus eos immergeret. verum ille iterum, ac tertiò rediit ad Chriſtum, à quo demergere illos iubebatur: tandem vno in aquam demerſo, reliquos, iuſſu Virginis, reſeruauit, quæ nimirum ſuis precibus, filium è ſuſcepto conſilio, ſententiaq. dimouerat: mox rei totius ſignificationem, ruſtico aperuit, eiq. mandauit, vt ad filij iram mitigandam, vbique ſupplicationes inſtituerentur ab hominibus, candidis lineis indutis, & vt omnes è peccatorum cœno per pœnitentiam emergerent, atque ad bonam ſe frugem reciperent. quod cum ille vbique euulgaſſet, tantus animorum conſecutus eſt motus, tanta morum, vitæq. mutatio, vt idem S. Antoninus 3. par. hiſt. tit. 22. cap. 3. §. 32. fuſe illam referat: narrat enim omnes mares, & fœminas, laicos, clericos, & Religioſos huiuſmodi ſupplicationes inſtituiſſe, ieiunijs, & precibus, per eos dies vacaſſe, diſſidentium animos reconciliatos, ſacræ Confeſſionis, & Euchariſtiæ ſacramenta crebrius vſurpata, & ſimilia pietatis ſigna edita; additq. rem fuiſſe prorſus mirandam, & quaſi incredibilem: Niſi (inquit) oculis noſtris vidiſſemus. Verum porrò fuiſſe hanc viſionem fructus animorum ex illa conſecutus, quo homines ad imminentem mortem præpararentur, declarauit: anno enim ſequenti,

qui

Digitized by Google

qui fuit 1400. peſtis vbique graſſata, tertiam fere hominum partem abſumpſiſſe dicitur. Hæc S. Antoninus.

§. 139.

Cæſarius. *Gratia.*

CAeſarius Monachus in valle S. Petri. Beatiſſimam Virginem Mariam tantopere dilexit Eugelbertus Colonienſis, Archiepiſcop. vt ad eius laudem quartis quibusq. ferijs ieiunaret, & cum iam eſſet electus Antiſtes, negotijs impediri non potuit, quominus ædem Virgini ſacram in ſublimi rupe ſitam (Amatoris ſaxum vulgus appellabat) amoris diuini flammis incenſus inuiſeret. Religioſis hominibus tantum honorem habebat, vt longe apparentibus, quamuis ignotis, aſſurgeret, quos ipſos ita alloquebatur verecunde, vt eorum famulus eſſe videretur. Sacerdotes egenos de ſua ſcutella ſorbere, de patina edere, deq. poculo bibere vel repugnantes, inuitosq. cogebat. Qui enim Beatiſſimæ Virginis verus, & perfectus eſt cultor, in eo humilitatem excelſam inuenire neceſſe eſt, prægrandemq. virtutem, cuius fuit magiſtra Deipara.

§. 140.

Iacobus Vitriac. Card. Epiſc. *Gratia.*

IAcobus Vitriacus Cardinalis Epiſcopus multæ doctrinæ, de vita huius Mariæ refert. Maria Virginis templum, ad duo milliaria diſſitum Oegniacenſis Maria nudis pedibus, ſæuiſſima rigente hyeme, quotannis inuiſebat. Quod iter flexuoſum, ac difficile, ſibiq. ignotum, vna ancilla comite, ſine vllo errore, præuio diuino lumine, feciſſe dicitur. Et quidem illo peregrinationis die, nihil cibi deguſtabat: vbi perueniſſet, totam noctem in æde Virginis vigil & precans exigebat. Die poſtero ad veſperam ieiuna perſtabat. Reuertebatur domum, nullo neque incommodo corporis, neque itineris: deuia deflexit, reducentibus eam Angelis, quod credere par eſt, ac dextra, læuaq. cingentibus. Quod ſi forte pluuia impenderet, veſtisq. nulla ſuppeteret, quæ imbres poſſet excipere, in cælum ſuſpiciens, ſtellas quaſdam videbat, quaſi morigeras, quibus pluuiam auertentibus, inter effuſos imbres, ſiccis veſtibus, & pluuia intactis, ad proprias ædes remigrabat: intra lucis tenebrarumq. decurſum, quo naturalis diei ſpatium, orbisq. conficitur millies, & centies genua inflectens, Virginem ſalutabat. Deinde pſalterium totum ſtans perlegebat, & ad ſingulos pſalmos, plicatis genibus, Beatiſſimæ Virgini ſalutationem Angelicam offerebat. Religioſæ cuidam viduæ ægrotanti, Beatiſſimam Dei Matrem aſſidentem vidit, & quaſi flabello, caloris æſtum, quo fatigabatur, humaniſſimè refrigerantem. Cumq. ex huius ipſius viduæ infirmiſſimo corpore anima felix exiſſet, eandem Dei Matrem vidit, ſtipatam virginibus, quæ in choros diuiſos pſallebant, & corpus circumitabant, exequias celebrantem, mortaliq. presbytero, viduæ funus faciente, ſummum quoque ſacerdotem Chriſtum, cum cæleſtium comitatu, eidem viduæ parentantem aſpexit, militanti huic noſtræ Eccleſiæ conſonante illa, quæ glorioſa in cælo triumphat. Quidam ſacerdos, à medicis deſperatus, ad Oegniacenſis Mariæ preces confugerat, ipſaq. nocte in ſomnis videre ſibi viſus eſt presbyter ille Dei Matrem ad ſe venientem, qua recedente, conualuit. Pro quodam concionatore, quem in tanto, taliq. munere perfectum eſſe cupiebat, Deum, Beatiſſimamq. Virginem aliquot diebus precabatur, illoq. ipſo, verba ad populum faciente, Dei hæc ancilla, domi ſuæ, centenas ſalutationes dicebat Angelicas. Morti vicina triduum, clara, contentaq. voce cantare non intermiſit, atque Deiparæ Angelorum, & cælitum cæterorum laudes, cygnea voce modulari. Quin & ſancta ſenſa Scripturæ cum numero, & metro canebat, neque, dum ſententia occurreret, carmenve metrica lege concluderet, expectabat. Omnia tum compoſita, tum diſpoſita in mentem veniebant, optimorumque verſuum ingentem numerum fundebat ex tempore. Fuitq. triduanus hic cantus, neque diebus, neque noctibus interruptus, perpetuæ in cælo modulationis initium.

§. 141.

Surius. *Gratia.*

SVr. de viris SS. Menſe Maij Annum gerens ætatis ſuæ tertium, matrem Bernardinus amiſit: cum pater Tollus, & Diana matertera, pro ætatulæ illius captu, bonis moribus informabant, inq. teneriſmi pueri animo, ſacroſanctæ Virginis pietatem, & religionem inſerere conabantur.

Cum

Cum verò triennio poſt & ipſe pater obijſſet, Diana vtriuſque parentis curam munuſque ſuppleuit, orbumq. puerum religioſiſſimis præceptis, ac monitis erudiuit, vtque ſanctiſſimam Dei matrem intimo amore diligeret, totiſq. viribus honoraret, ac coleret, hortari non deſtitit. Monita Bernardinus haud ſurdis accepit auribus, & Virginem ſacratiſſimam religione coluit ſingulari. Cuius imaginem, quæ extra Senenſis vrbis portam nomine Camolliam inſigni pictura fulgebat, diebus ſingulis inuiſens, beatiſſimæ Angelorum Reginæ feruentiſſimis ſe precibus cōmendabat. Eius amore captum dicebat, in ea proxime,& ſecundum prępotentem Deum ſpem omnem, atque fiduciam collocabat, illam ſe quærere,optare,expetere,& quam in terris videre non poſſet,deſiderij leniēdi cauſa,eius effigiem frequenter viſitare. Huius hiſtoriæ ſcriptor Bernardinus apud Surium de concionante Bernardino narrat ſe audiuiſſe, cum diceret: Ego Bernardinus beatiſſimæ Virgini me totum ab ineunte ætate deuoui, in eius natalitijs ferijs natus,baptizatus ſum: illo ipſe recurrente die monaſticuum habitum, completis annis legitimæ ætatis,indui, ac me anno poſt ſolemni diui Franciſci inſtituti profeſsione deuinxi, in iiſdem naſcentis Virginis ferijs immaculati agni hoſtiam ad altare ſacrificij incruenti primitijs immolaui:multis igitur nominibus, ſedulum Virginis me oportet eſſe cultorem. Negat hic idem Bernardinus Bernardini hiſtoricus, quendam ſe audiuiſſe, qui de beata Virgine,ac Dei parente,libentius,alacrius,ardentius, copioſius,eruditius,ac ſæpius pro concione diſſereret,caſtit atis diligentiſsima, cuſtodia declarauit, cuius tuendæ cauſa matronæ reſtitit in abdito,ac ſecreto loco vehementer inſtanti,& ni pareat,vociferaturam, vimq; ſibi ab eo parari clamaturam, minitati,ſed auxilio tamen, ſubſidioque Virginis,ita ſe Bernardinus geſsit,vt & laqueo pedem ſolueret, & inſidianti, inſanientique fœminæ, ſeque turpiter venditanti,mederetur.

§. 142.

Petrus Rib. lib 3. cap. 17 de vita huius Iacobi.

PEtrus Ribad. lib. 3. cap. 17. de vita huius Iacobi. Cum in ſacro Tridentino Concilio quæſitio illa grauiſsima de originali peccato, cuius expers fuit Virgo ſanctiſsima, agitari cœpta eſſet, Iacobus Lainus Soc. Ieſu Antiſtes, ſeu Præpoſitus generalis, & ex Romani Pontificis doctoribus vnus ſententiam rogatus, quòd eum quartana febris grauiter angeret, pro argumenti dignitate loqui ſe poſſe negat, ſed tamen ſuam vtcumque dicturum eſſe ſententiam pollicetur, & quam breuiſsimè propter morbi moleſtiam loquuturum. Itaque in ſuggeſtum aſcendit, ſed præter ſpem, & opinionem firmis lateribus agit, treſque integras horas in Virginis defenſione conſumit, quam ab omni originis vitiatæ labe puram fuiſſe exquiſitis teſtimonijs rationibuſque diſſeruit: in ipſo autem orationis ſuæ fine robuſtiorem ſe ſenſit,quam cum exorſus eſſet dicere. Eam ille in tanta morbi grauitate fortitudinem clementiſsimæ Dei matri referebat accedtam, pro cuius immunitate pugnauiſſet. Quamobrem ſancta Synodus, ſacerque ille orbis terræ ſenatus, perſuadente potiſsimum Laino,honorifica illa, de Virgine concepta decreuit,& Sixti IV. conſtitutionem confirmauit.

Gratia.

§. 143.

Greg. Turo.

GReg. Tur. Epiſcop. lib. in honorem plurimorum martyrū. Famæ, & inopiæ prouidet Deipara, atque huius vitæ bona ſuppeditat, Hieroſolymis monaſterium fuit beatiſsimæ Virginis nomini, tutelæque deuotum, &c. Imperatorum liberalitate clarum. Sed rerum tamen,ac temporum mutatione factum eſt, vt monachis non modo hoſpitibus,& peregrinis neceſſaria deeſſent; id cum ſemel atque iterum accidiſſet cœnobitæ ſunt facti triſtiores. nam penuria mœrorem, mœror querimoniam querimonia vociferationem peperit, religioſis moribus alienam: ergo ad Abbatem curritur ab eo cibos exigunt tumultuoſius,quàm deceret, & famē extremamque exuriem vultu, & voce teſtantur:aut prouide, inquiunt,aut ſi non pores, quemque noſtrum egredi ſinito, vt alius alibi ad vitam alendam cibaria perquirat. Minas admonitionibus iungunt, ac ſe, ni fores laxet, Abbate inconſulto, receſſuros denunciant: neceſsitatis imminentis,vt priora,ſic etiam potiora eſſe iura debere: labenti naturæ in primis eſſe occurrendum,fruſtra diſciplinam requiri,vbi

Gratia.

diſcri-

diſcrimen eſt vitæ. Deſperantibus, atque ex famis rabie, quæ malorum extremum eſt, inſanientibus, bonus Abbas, ita reſpõdet: oremus, precemurq. chariſsimi, & dominator ille ſummus accurret; neque enim fieri poterit, vt nos triticum in eius monaſterio deficiat, quæ mundo pereunte viralè granum ex vtero protulit virginali. Vigilantibus ex præſcripto Abbatis, ac tota nocte pſallẽtibus, mane horrea monaſterij vſque adeo tritico redundarunt, vix vt oſtium aperiri granarij poſſet. Longe poſt tempore cum eiuſdem cœnobij incolas ſimiliter cibus defeciſſet, preces, & vigilias Abbas indixit, cumque in templi Virginei pauimento ſtrati, noctem in precibus, hymnis, & canticis exegiſſent, poſt matutinas precationes, & religioſas excubias feſsi fatigatique dormiſſent, ecce ibi Dei Angelus vim auri ingentem ſuper altare conſtituit, templi foribus obſeratis. Cum autem Abbas ad ſacrificium celebrandum cum ſuis omnibus ſurrexiſſet, aurumque vidiſſet, num quis eſſet ingeſſus è ianitore quæſiuit: negat ianitor templum cuiquam externo patuiſſe: quo audito, creditoque (erat cuſtos ipſe liminis ſacri fide digniſsimus) Abbas ſtupore detentus eſt, & monachi vehementer admirati, cæleſteq. munus, & in extrema inopia tale ſubſidium agnoſcentes, Deo, ac Deiparæ ingentes gratias agunt, habent maiores, ſeque per beatos arbitrantur, quibus monaſterij patrona talis obtigiſſet.

§. 144.

Surius de vita Sancto. *Gratia.* SVrius de vita Sanct. Quinque, & viginti annos Albertus Cuſpinienſis cęnobij monachus in ſua cella permanſit, ex quibus viginti duos ſine pane traduxit, herbis, radicibuſque contentus, viginti nullum omnino potum deguſtauit. Reijciendi panis occaſio hæc fuit. Ex perpetuis imbribus tanta aliquando, tamq. metuenda tempeſtas intumuit, vt in cellula Albertus velut obſeſſus teneretur, cumque ad eum alendum paſcendumq. continentibus pluuijs penetrare nemo poſſet, Alberti animus dupliciter angebatur, & quòd panis deeſſet vitæ alimentum, & quòd rem diuinam audire non poſſet, & panem de cælo miſſum adorare nequiret. Quamobrem beatiſsimam, ſempiternamque Virginem Mariam nocte quadam anxius, & mœſtus appellauit, vtque ſibi in tantum adducto diſcrimen ſubueniret, ſupplex, humiq. ſtratus orauit. Dumque fuſis animo precibus feſſus, ac triſtis obdormiſſet, ecce per viſũ adeſt benefica mater cum Virginibus pulchetrimis, quas tamen cæli Regina, & forma, & proceritate vincebat. Fœminas vt vidit, humana crudelitate ductus: Si vos, inquit, præſenſiſſem, ex monaſterio repuliſſem: indignantem, & quòd introgredi auſæ eſſent, acriter obiurgantem, diuina mater interpellat: deſine fruſtrà moueri, ego ſum Dei genitrix, quam tam amanter inuocaſti, quid me igitur vis? cui ille: ſuccurre mater in his, quibus me vides egere. Hoc audito, miſericordiæ, & benignitatis fons, ex fonte Chriſto, Deipara, panem in os Alberti porrexit, quo ita recreatus, refectuſque eſt, vt domeſticum hunc panem, quo viuimus, nunquam deinceps requiſierit, illa etiam de ſacris non auditis, quæ animum angebat, cõſolante Virgine, cura conſedit. Rei diuinæ diebus feſtis audiendæ neceſsitatem temporibus metiendam, & caſibus eam tolli repentinis: qui ſi incidunt curandum eſſe, vt viræ ſanctitas quoddam ſit altaris ac miſſæ ſupplementum. Albertum ita viuere debere, vt eius actiones quædam eſſe ſacra videantur. Virginis & ante, & poſt hoc beneficium ſtudioſius venerator Albertus, centenis genuflexionibus diebus ſingulis vtebatur. Quoties autem genua curuabat, toties ſalutationem Angelicam vultu ad pietatẽ, religionemque compoſito proferebat.

§. 145.

GRegorius presbyter in vita, quam de ſuo magiſtro Theodoro ſcripſit, narrat. Mirabilem Theodorum, Archimãdritam (ideſt eorum præfectum monachorum, qui in ſpeluncis habitabant) quo mũdus erat indignus, perditiſsimi quidam veneno perimere ſtatuerunt: quo ille imprudenter epoto, triduum ſine ſenſu iacuit, ita vt de eius morte rumor increbeſceret, quę inimicis lætitiæ, amicis numero pluribus, ſententia melioribus, mœroris ingentis cauſam erat allatura. Extremo die tertio, exanimi Theodoro Beatiſsima Dei mater apparuit, quæ ſceleratiſsimis, inſidioſiſsimiſque parricidis exitium comminata, Theodero à mortis faucibus ad vitam reuocato, & morbi cauſam, & veneni authores *Greg. presb.*

res

res patefecit, vt eos vel vitaret, ſi nocere perſiſterent, vel reſipiſcentes, flagitijque pertæſos, ad ſaniora conſilia traduceret; quin etiam terna Theodoro aduerſus toxicum medicamenta porrexit, quibus quaſi pilulis affectam bilem perpurgaret, concede, inquiens, & nihil mali reſidebit in venis, quod te magnopere turbare queat. Theodorus mortifero ſomno ſolutus grates egit ſeruatori Chriſto, atque eius parenti funeſtæ ægritudinis curatrici. Amicis, qui gratulatum deinde venerant, deliquij cauſam, morbique detexit. Veneni tamen ſpargendi artifices nequaquam nominauit, quos vlciſceretur, tantum abſuit, vt eorum potius ſalutem aſſiduis precibus immortali Deo commendarit. Tales enim vel eſſe, vel fieri neceſſe eſt, quibus ſe Dei benigniſſima Mater oſtendit; quam Theodorum & ante, & poſt hanc mirabilem ſanitatem ſummis colebat honoribus, in eiuſque vel monaſterio, vel oratorio, quantum poterat, morabatur quos autem curaſſet, vel curaturus eſſet, in Mariæ Virginis ſacello preces fundere iubebat, & gratulabundos permanere: & cum aliquando quadrageſimam in Deiparæ monaſterio ſuo more traduceret, Monachus nomine Dionyſius horrei cuſtos ad eum venit mœſtus, quod triticum defeciſſet, cui Theodorus, farinæ inquit reliquias in vaſculum coniectas, atque collectas affer ad me: facit ex templo. Tum Theodorus, animaduerſa ciborum paucitate, precatus eſt Deum, vt & monachis, & hoſpitibus, qui plurimi conuenire ſolebant, (agebantur ramorum feriæ, quas externi frequentabant) præbere dignaretur annonam. Deinde ad Dionyſium conuerſus, farinæ, inquit, vaſculum ſuper altare ſanctiſſimæ Virginis ponito, Deus nobis (remitte iſtam curam de pectore) ſuppetitabit alimenta. Poſtridie quàm hæc Theodorus prædixerat, triginta Cypreæ naues onuſtæ frumento ad monaſterium appulerunt. Eidem Sozopolitanam Mariæ Virginis ædem ingreſſuro, vbi diuino munere oleum ex ſanctiſsimæ Dei parentis manabat imagine, dæmon ex energumeni paralytici ore conuitia quærelis miſta iactabat. Ille, dæmone obiurgato, paralyticum in ipſo templi aditu, & ſigno crucis, & oratione ſanauit. Poſt in celeberrimam Chriſti matris ædem intrauit, olei fluentis fama pernobilem: ibi manibus in crucis figuram expanſis, ſuas ſacroſanctæ Virgini preces ſuppliciter offerebat, & ſalutari, atque oliuifera Dei Matris imagine oculorum aciem defigebat, cum repente oleum efferueſcens, in Theodori oculos iaculando reſiluit, orantiſque faciem, luminaq. conſperſit, ijs, qui viderant, acclamantibus, magnum Dei eſſe ſeruum Theodorum.

§. 146.

PRatum ſpirituale cap. 27. Alexandrinus quidam ciuis priſcis illis temporibus vixit, qui pietate erga Deum, beneficentia aduerſus egentes, maxime præſtitit. Idem monachos hoſpitio accipiebat, benigneq. tractabat. Erat huic vxor cum alijs virtutibus, tum vel maxime Chriſtiana modeſtia, & quotidiano clara ieiunio. Habebat filiam ſexennem dulce pignus amborum, communeque vinculum. Et cum Conſtantinopolim negotiandi cauſa marito neceſſarium iter inſtaret, quo expeditior eſſet, domi vxorem relinquit, & filiam, ijs tamen ſeruum adhibuit, qui domeſtico famulatu ſuæ dominæ ſolitudinem redderet leuiorem. Conſcenſa iam naue, diſcedentem maritum vxor blande compellãs: Cui nos, inquit, amice cõmendas, Dominæ noſtræ, excipit ille, Deiparæq. ſanctiſſimæ te, & filiam tuam ſupplex, gemenſque commiſi, ſecura eſto, nihil mali patiere. Interim non longo interuallo, cum die quadam pia coniux de morte quieta ſederet, & manibus laboraret, ipſaq. adeſſet matri puellula, nequam ille ſeruus, dæmone ſubdente, faces in animum induxit matrem, & filiam pernecare, compilataq. domo, aufugere. igitur, ſumpto ex culina cultro, ſe ad matris, & filiæ ſecretum conclaue proripuit. Vt autem ianuam eius cubiculi, vbi erat hera, ſubijt, ſubita cæcitate impeditur, quominus & in matris, & filiæ receſsũ penetret, & ad culinã reuertatur. Cumq. horã perſtitiſſet, ac fruſtra pedem inferre conatus eſſet, herã vocat, vtq. gradũ accele ret, incunctanter exclamat: illa, quòd tandiu in oſtio conſiſteret admirata, cæcitatiſq. inſcia, tu potius accede, reſpondet. Miſer ſeruus ſuũ illud, veni hera, cõgeminat,

Pratum ſpirituale c. 27.

Gratia.

& Dominam graui obteſtatione compellat, illa ſe iterum ſurrecturam pernegat, ſeruus religioſis obſecrationibus Dominam vti accedat, vrgere perſiſtit, iurat matrona, ſui ſe fore perſimilem, inſolentia, ac nouitatis offenſa. Saltem huc mitte puellam: nequaquam, ſed ipſe veni, ſi quid forte opus eſt, vel iſta in inſueto otio effutire deſinito. Seruus vbi nihil profici videt, cultro ſe percutit, & cadit vulneratus: exclamat, vociferaturque matrona, facinore exterrita, cuius præſaga non fuerat: accurritur partim à vicinis, partim ab ipſis vrbani prætoris miniſtris. Qui cum de ſeruo expirantem rem omnem comperiſſent, Deum immortalem ſummis laudum præconijs extulerunt, qui matrem, & filiam Deiparæ concreditas, atque commiſſas ſeruauiſſet.

§. 147.

Ioan. Euirat. *Gratia.* IOannes Euiratus in prato ſpirituali, cap. 62. Monachorum pater Leontius, ſanctæ Dei genitricis obſequio diditiſſimus, annos quadraginta ab eius nunquam templo receſſit, conſtantiam, & pietarem remunerante Deipara: fuit enim miræ grauitatis, & ſui cuſtodia perſiſtens, quas virtutes mira quædam modeſtia condiebat. Nam erga egentes miſericors, qui & pauper eſſet, & cæcus ei eleemoſynam porrigebat: ſin autem, qui egebat, oculis captus non eſſet, ſtipem in loco ponebat, vnde inops acciperet, viſamque deſumeret, videlicet, aut in ſcamno, aut in baſi ipſa columnæ, aut in ſacelli gradibus propalam collocabat. Interrogatus à quodam ſene, cur non ſua manu eſſet miſericors, reſpondit non eſſe, qui daret, ſed Virginem templi patronam, egenorumque fautricem: ita gloriæ illius contemptor fuit, quam benemerendo homines conſequuntur, & Virginem honorauit, cui, quod dabatur, attribuit. Etenim Deiparæ laudem quærebat, ſpectabatque Leontius, à qua virtutibus ornabatur.

§. 148.

Honor. ſer. 1. de aſſum. *Gratia.* HOnorius ſermone 1. de aſſumptione Petrus Damianus ſermone 1. de Natiuitate Virginis Iuſtiniano Imperante, Theophilus floruit Eccleſiæ œconomus, vel vt alij, Archidiaconus Adonæ vrbis in Sicilia, cuius tanta erat vel gratia, vel ſanctitas, vt mortuo vrbis illius Epiſcopo, populi vniuerſi conſenſu ad Pontificatum ſit Theophilus poſtulatus, quod tamen ille munus conſtantiſſime repudiauit, negans eum ſe eſſe, qui Eccleſiam gubernare poſſet, & gregi commiſſo commode prouidere: & quoniam virtutis, & quæ virtutem, velut vmbra corpus, ſequitur gloriæ comes, ſolet eſſe inuidia, Theophilus ab inimicis, & aduerſarijs iniuſtè accuſatus, & falſis criminibus circumuentus, de illo eſt œconomiæ deiectus officio, quem dignũ Epiſcopatu paulo ante populus iudicaſſet. Theophilus non tulit iniuriam, quã Chriſti, & ſanctorum exemplo ferre debuiſſet, in eamq. efferati animi rabiem, impotentiamq. deuenit, vt hortante quodã Iudæo magiæ dedito, à Chriſto, eiuſq. Matre puriſſima, ſyngrapha data, defecerit, & ſacroſanctæ fidei Catholicæ deſertorem publicum egerit, ac ſe totum imperio Sathanæ deuouerit, quem Sathanam oculis vidit perfidioſis, quem diximus Iudæi artibus excitum, & nefarijs cantionibus euocatũ. quid agat miſer Theophilus, quondam tam fortis, & abſtinens, thiaræq. pontificiæ contemptor, nunc in imum miſeriæ fundum, barathrumq. deiectus? æſtuat, furit, inſanit, nullo in loco conſiſtit: in tantis angoribus, tantaq. animi perturbatione nubilo cælo conſerenante, pauliſper ad Dei Matrem confugere ſtatuit, quæ deſperatiſſimis quibuſq. morbis, ac malis mederi conſueuit. Vbi in templum Mariæ perpetuę virgini ſacrum intrauit, ieiunijs corpus attriuit, miſericordiæq. parenti preces obtulit, animo cœpit eſſe meliore. Verba hæc fuere Theophili deplorantis, flagitium agnoſcentis, & Virginem appellantis: Domina mea, ſolatium meũ, ſpes vnica mea, cui Angelus benedixit, humani tutela generis, & omnium, quotquot ad te confugiunt, portus, & anchora, faue, ſuccurre, ſubueni, meque omnium, quos terra tulit longe deterrimum miſerare: ſcio equidem, quanto me facinore obſtrinxerim, qualem & tibi, & ex te genito filio iniuriã intulerim, grauiſſimi, deterrimique ſceleris reum me eſſe confiteor, ſed intimo animi ſenſu dolentem, gementem, perfidiam execrantẽ Deipara ſuſcipe, tuo me filio ſiſte, vbi conſeruatoris mei Chriſti iratum animum ad beneuolentiam, lenitatemque dedu-

deduxeris, qui nunquam ſinit ſe à ſua matre fruſtra exorari: miſerrimi Theophili preces exaudi, quem veterator premit antiquus, tenet captiuum. Flet eiulatque deteſtandi fœderis recordatione Theophilus, querelis omnia complet, atque ſuſpirijs, faciem verberat, humi cubat, & in virginei templi ieiunus hæret pauimento, ad Dei parentis conuerſus effigiem, te, inquit, mater alma, quam iſta nobis proponit imago, te proxime, & ſecundum Deum adiutricem, & aduocatam, qui peccauimus, habemus, ad te aſpiciens intacta illa ſeruabo, atque integra, quæ tibi vota nuncupo: neque enim poſt Deum remedium quæri poteſt aliunde, niſi à te, quæ ſola reſtas, vt nobis ſis ſaluti, quos angit ſceleris conſcientia grauiſsimi. In hac Virginis æde ſanctiſsimæ dies Theophilus quadraginta permanſit, nullumque orandi, lamẽtandi, patrociniumque Mariæ Virginis implorandi finem faciebat. Tandem verberum, precationis, ieiunij perſeuerantiſque fiduciæ fructus apparuit. Nam Theophili lachrymoſæ preces, ita Virginem exorarunt, vt nefarium illud chirographum, quod ſua manu Theophilus exararat, ſigillo conſignarat, dæmonique tradiderat, de manu deceptoris extortum, Virgine adiuuante, receperit, metumque poſuerit: tabellis namque, vt aiunt, obſignatis cum Theophilo agere, & cum chirographo conuincere tenebricoſius iam ille non poterat; poſteaquam ad Theophilum ſcheda rediuit, in qua fidei horribilis, nefariaq. inficiatio legebatur. Cumque animi vere pœnitentis documenta dediſſet, & per Epiſcopum reconciliatus eſſet Eccleſiæ, eo ſanctitatis, celſitadiniſq. peruenit, vt in ſanctorum numerum relatus aſcriptuſque ſit.

§. 149.

Tho. Camp. Gratia.

THom. Campenſis lib. de vita Luberti huius. Cum peſtilentia in Belgio quamplurimos ſtrauiſſet Dei permiſſu, etiam Lubertum virum doctum, & pium Deiparæ Virginis amatorem vulnerauit: ille, qua erat pietate, & religione ſeſe comparat ad bene, & beate moriendum, litteraſque ad amicos dat hortans, vt ad expiatorium ignem, gurganteſque illas flammas proficiſcenti, ſibi ſubueniant: ſacrificia, preceſque pro mortuis, & priuata orandi, placandique Dei officia popoſcit, nihilque omiſit ex ijs, quæ iter illud facientibus ſalutaria eſſe, & opportuna ſolent. Fratres ſuos, & conuictores domeſticos aduocauit, quibus aſtantibus, pro erratorum venia in genua procumbens, ſupplicauit, ſiquid offendiſſet, ſibi ab eo, qui læſus aut eſſet, aut ſibi videretur offenſus, remitti poſtulauit: à publica ſcelerum & confeſsione, & enumeratione, quæ videlicet antequam ſe in religioſam diſciplinam dedit, in libero mundo, & perfidæ ætatis æſtu commiſerat, minime temperauit, fratreſque ſuos ad fletus, & lachrymas tantæ, tamque inſolito demiſſionis exemplo permouit. Florentio ſuo in Chriſto patri, & veræ magiſtro philoſophiæ, qui tum forte aberat, ſe per litteras commendauit, quas ſui accuſationibus, criminationibus, conuitijſque compleuit. Quid ego membrorum debilitatem, animi angores, in tam dira luce morbi cruciamenta, horrores, & ſpectra commemorem? Nam diabolus ſub perſona cuiuſdam fratris, & collegæ, qui paulo ante è vita migrarat, in varios errores Lubertum inducere conabatur. At Lubertus in re tali ſanctiſsimam Dei matrem, cui erat deditiſsimus, frequenter implorabat, Hieronymum etiam, Papamque Gregorium, quos intimis amabat affectibus, quoſque inde à pueritia patronos elegerat, ſibi adeſſe petiuit. Inſtar dæmon teterrimus, inque vno Deo ſpem omnem defigi oportere, Mariam cæteroſque cælites inuocari non debere, ad morientis aurem inſuſurrat, Pſalmorumque vocalem vſum, quo ſe moriens recreabat, Lutheri Pater, & mendaciorum architectus diſſuadet. Quæ de Virgine Maria, de ſanctis, deque pſalmorum interdicto impudentiſſime mentitus eſt dæmon, Lubertus minime tulit, qualemque conſiliarium nactus eſſet, ex proteruitate verborum intellexit, veteratoreque cum conuitijs repulſo, à Dauidicorum verſuum pronunciatione non deſtitit. Virginem Virginum, cuius erat amantiſſimus, multo inclamauit ardentius: Hieronymum, & Gregorium appellauit alacrius. Tempeſtatem ſequuta tranquilitas eſt, & beatiſſimæ Matris, quod expetierat, ſenſit auxilium, mortiſque

poſito metu, cupiebat diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Cumq. hora iam appropinquaſſet, quam vehementer optauerat, ſe ipſe erexit, nemine fulciente, manuſque ſupplices tendens, illa exclamauit: in gloria, in bonitate tua, in miſericordia ſuſcipe: mirabiliaque ſe vidiſſe profeſſus (Mariam credo adiutricem, tutoreſq. Angelos) coram ſuis fratribus animam emiſit, & in Domino feliciter obdormiuit.

§. 150.

Platus de bono ſtatus religioſi lib. 2 cap. 33.

Gratia.

HIeron. Platus de bon. ſtat. relig. lib. 2. cap. 33. Magnus etiam fuit per ea tempora Hermannus, cognomento contractus, cuius doctrina eo admirabilior fuit, quòd etiam inſigni miraculo adeptus eſt: ita enim ſcriptum eſt, hunc in Sueuia ex nobili Comite ortum, ab ineunte ætate omnibus membris captum fuiſſe, atque ob eam cauſam nomen illud, quod diximus, contracti accepiſſe. quare cum monachus factus eſſet, multis precibus Beatam Virginem rogare inſtituit, vt ſe eo morbo liberaret. Illa vero clara luce ſe ei viſendam præbens, optionem obtulit, vtrũ è duobus mallet, ſanus ne fieri, ſed vt erat rudis, & indoctus permanere, an perſeuerare in morbo, & in omnibus ſcientijs inſignis euadere. Cum autem Hermannus, vt debebat, hoc poſterius prætuliſſet, ab eo tempore mirabiles progreſſus in omni genere litterarum facere cœpit, adeo vt neminem in his ſuperiorem, etiam æqualem habere crederetur, ac nominatim tres linguas, Latinam, Græcam, Hebraicam ita calleret, ac ſi in eis natus eſſet. Itaq. etiam illud additur, valde cum ſemper deuotum fuiſſe Deiparæ Virgini, eiuſque opus eſſe antiphonam illam, Salue Regina, ita celebrem in omni officio Eccleſiaſtico.

§. 151.

Tho. Camp.

Gratia.

THom. Campenſis lib. de illuſtribus Florentij diſcipulis. Beatiſsimã Virginem Arnoldus Hollandus ſtudioſiſſime coluit, quam ob cauſam matutinas Deiparæ preces antelucano tempore recitabat, ſonante horologio eandem verbis ſalutabat Angelicis. Pietatis fructus caſtitate integra conſtituit, & petendæ ac retinendæ religionis conſtantia mirabili. Cum enim ſuis æqualibus, & religioſæ cuiuſdam familiæ, ad quam aſpirabat, ſeſe rectori valde probaſſet, tamen præfectus explorandæ conſilio virtutis, periclitandæque patientiæ, cum, qui latinè ſciret, quique iuuenes, ſenſque permultos verbis & factis, à vitæ licentia ad Chriſti obedientiam traduxiſſet, apud Ludimagiſtrum formare litteras iubet, verſarique cum pueris. Arnoldus boni patris obſequutus imperio, ſcribendi artem, quaſi nihil omnino ſciret, denuo cœpit addiſcere. Dum quietæ vitæ petitor eſt, & religionis candidatus, omnia Chriſtianę pietatis præſtet officia. Nam quotidianæ vel lectioni, vel inſcriptioni in ſchola futuræ, puerilij orationem præmittebat, quodque opus præcationem inchoarat, precatione claudebat, aut ante & poſt quotidianum illud ſcribendi penſum in ædem ſacram oraturus intrabat, nihilque quamuis minimum, ſcienter omittebat. Ergo Deo charus, & hominibus, annique tentatus, & exercitatus ſpatio, annuente Rectore Florentio viro ſancto in Dauentrienſe collegium; vitæ perfectæ illa tempeſtate domicilium; admittitur. Quo optato impetrato, Arnoldus, quaſi denuo conuerſus, longe in Dei obſequio proceſſit: illud idem velle ac nolle ſemper eſt viſus, quod Rector ipſe vellet, aut nollet. Florentij ſui moderatoris omnia, & dicta, & facta meminerat, mirabatur, obſeruabat. Senex, prouectæque ætatis, pueri, cui flexibilis eſt animus, cum facilitate, tum maxime ſimplicitate pollebat. Suſpiciones iudiciaque vitabat, nec quę vitioſa, tetraque vidiſſet, de illis temere quidquam ſtatuebat. Infimum locum libentiſſimè tenuit, terræ imitatione, quæ & in imo reſidet, & ſe pellundari, conculcarique ſinit: itaque honoribus ſic offendebatur, vt alij ſolent iniurijs irritari. Fratrum amantiſsimus, eorum moleſtias, laboreſque pro ſua virili parte releuabat, laborandi, & patiendi ita cupidus, vt adeò æger tertio ante mortem die, lectum ſibi ipſe ſtrauerit, ne ægrotantium adiutori toties negotium exhiberet. Quare ſacris omnibus rite procuratis, nihil perturbatus omnino, ſed in Dei acquieſcens voluntate, ceſsit è vita. Non enim illius mors miſera eſſe poteſt, cuius beata vita fuit, & Mariæ matris cultu glorianda.

Ad hunc

Digitized by Google

Ad hunc locum pertinent miracula & opera ſtupenda valde, quæ ad inuocationem Beatiſſimæ Virginis Mariæ apud Tungros Camberones, & Seruios in Hannonia, ac Dominam gaudiorũ in Picardia affulſere ab anno 1081. ad annum 1605. & quinque libris comprehenſa Coloniæ ſunt edita anno 1607. Huc etiam referri debent beneficia & miracula D. Virginis Hallenſis & D. Virginis Sichimenſis à Iuſto Lipſio duobus libris deſcripta: item miracula patrata Laureti in agro Picæno, quæ Horatius Turſellinus eleganter enarrauit.

§. 152.

Ex miraculis B. Vigin. apud Tungras.

Gratia.

EX miraculis B. Virginis apud Tungros cap. 21. Anno 1220. Domino Petro Tomeſio Abbate Ciſonij vita functo, dominus Ioannes Ladhemius vir quà religione, quà vitæ ſanctimonia celebris, in demortui locum à Capitulo eſt electus, Quæ res dominum Theodoricum de Auchy male habebat, qui nihil non tentabat, omnemque, quod aiunt, lapidem mouebat tum promiſſis tum muneribus, vt ad eam dignitatem proueheretur. Etſi vero eam ambitioſe proſecutus eſt, tamen, quòd neque capax, neque idoneus eſſet, paſſus eſt repulſam. Fugit enim gloria perſequentes, qui vmbram duntaxat, & ſpeciem virtutis in ſe conuertunt. Ac cacodæmon, accenſo in eius viri animo ambitionis igne, abominabile quid ei ſuggeſſit. Proditorie enim hic Theodoricus colludit, cum, electi miniſtro aſcito quoque alio nebulone, ſecreti conſcio, quorum opera de nocte, Ladhemij cubiculum ingreditur: quem dormientem, annexo ad collum laqueo, ſuſpendit è lacunari cubilis, fortiter premit, & ſtrangulat, & mortuum demittit, eumq. intra thori lintea recondit, pendente ad collum fune, hinc cum ſceleris affinibus recedit: obſeratis cubiculi foribus. Porro bonus hic Antiſtes, lethales ſentiens anguſtias, ſe ſe Deo commendarat, & noſtræ Dominæ Tungrenſi, quam ſingulari affectu proſequebatur. Exorta luce proxima, quæ eius benedictioni erat deſtinata, mirari omnes cœperunt, quòd ad ędem ſacram non veniret: ad cubiculum cucurritur, fores pulſantur, aures attentæ præbentur, & ne hilum reſponſi quidem accipitur. Quæritur miniſter peruerſus, imo iam homicida maledictus, qui claui ianuam patefaceret. At ille Tornacum effugerat. Fractũ eſt oſtium, mortuus in lecto inuenitur cum fune ad collum alligato. Dominus Theodoricus affirmat eum deſperaſſe, ſibiq. necem conſciuiſſe: pergit ambire dignitatem, aſſerens Ladhemij electionem à Deo reprobatam, vnde ſe potius eligendum contendebat. interim cadauer ad locum affertur Capitularem: ſuper lugubrem pannum deponitur, & cooperitur, donec ſacrum diuinumq. officium foret completum: iuxta corpus manet nouitius quidam frater Petrus à Belliolo, defuncti nepos, 13. annos natus. Nola vero cõſecrationis corporis Chriſti præambula ſonante, puer in has voces erupit: O domine Ladhemi mi auuncule, placeat Deo, & Virgini Matri animam tuam recipere ò auuncule, auuncule quanto mœrore propter mortem tuam conficior. Quibus dictis, en tibi res ſtupenda nimis. Mortuus quippe, ceu à grauiore ſomno excitus; Gaude, inquit, mi nepos, non ſum mortuus. His auditis, puer, & metu occupatus, & gaudio ebrius, properat ad chorum, & magna voce clamat: Non eſt mortuus auunculus meus, mihi iam nunc locutus eſt. Religioſi, quaſi amentes, & prorſus attoniti, ad præfatum Capitularem locum dicto citius aduolant, & prædictum Ladhemium offendunt, honeſte panno contectum, flexis genibus orantem Deum: quem illo ipſo ſchemate ad chorum adducunt, retulitq. ijs ſe Tungris veniſſe, ibique accepto ad vſum breuiario, & veſte paſtoris, [qui Magiſter & D. Ioannes Nazaretus dictus eſt] ſacrum feciſſe ad altare B. Virginis; in cuius rei teſtificationem ſe ibidem funem, quo ſtrangulatus fuerat, reliquiſſe. Quod ſupereſt, neſciſſe, an in ſpiritu tantum, an in ſpiritu, & corpore ſimul id contingerit. Qui autem aderant iam in ſolita narratione ſtupefacti, diligenter in rem totam Tungris inquirunt. Omnia reperiũtur veritati conſona. Latrones comprehenſi, conuicti & commetito ſupplicio affecti. D. Ladhemius, deſignato loco (ſtallum vocant) accepta benedictione factus eſt Abbas Ciſonij. Prouinciam illam ad annos vnum & triginta cum laude adminiſtrauit. Euolutis à benedictione diebus 12. venit pari numero Religioſorum comitatus, nudis pedibus, omni cum humilitate gratias acturus Beatiſſimæ Virginis. Tungris ad triduum demoratus, prædicari fecit hoc mi-

ſacellum, & populum alloquens: ego, inquit, is ipſe ſum, cui tantam gratiam Beatiſsima Virgo contulit; agamus illi pariter omnes quam maximas poſſumus gratias: flectamus reuerenter genua, confitentes nos tantis indignos fauoribus. Tandem Abbatialem mitrã, & pedum de ſui Conuentus, & Capituli conſenſu nepoti ſuo iam memorato reſignauit. Quo facto, ſedem, & domicilium Tungris delegit, vbi ad ſexenium vixit, miro ſemper Beatiſsimæ Virginis amore flagrãs, in cuius ſeruitium, & loci decorationem erat propenſiſsimus.

Tungris Sacello B. Virginis ante altare ſepultus anno 1258.

§. 153.

Ibidem.

Gratia.

IBidem cap. 23. Anno 1259. die Aprilis 18. Quidam Petrus Montius, incola pagi Bauffiæ, domũ rediens ſub veſperum, trucidatus fuit grandi malleo per fabrum quendam murarium, cui nomen Flaminius Hanninius, natum annos 24. Hæc cædes tam ſecreto perpatrata eſt, vt nulli innotuerit: quibuſdam tamen indicijs, & cõiecturis veriſimilibus imputata eſt Matthæo Nigro, & Ioanni Cartonio eiuſdem pagi incolis, quòd paulo ante tres illi inter ſeſe conflixerant iuxta hoſpitium cerui in foro Cheruiæ, verbis vtrinque minacibus: maxime autem ab iſtis duobus, qui ſe à nominato Petro læſos quærebantur. Vnde hoc iniuriarum fundamẽto, apprehenſi fuerunt per Prætorem, & Senatum Cheruiæ, adeoque acriter habiti in tortura, vt confiterentur ſe auctores cædis, quo ſic vitæ & intolerandis cruciatibus finis imponeretur. Ex hac confeſsione extorta, capitis damnati ſunt, idque ſequenti die, qui Iunij erat 12. Cũq. è domo ciuica, vbi lata erat in eos mortis ſententia, ingrederentur ad carceres, audierunt pulſum campanę ad Completorium apud Tungros, vnde factum eſt, vt ex intimis præcordijs cum gemitibus, & lachrymis B. Virgini, innocentiæ matri, ſe commendarẽt, protractis precibus in hora noctis 12. prout audiuerunt, carceris cuſtos, carnifex Montenſis, & ſatellites, ijs audiendis mire delectati. Quo facto, dormiũt: in ędicula Tungrenſi ſe eſſe ſomniant; Deum precantes coram imagine ſanctiſsimæ, & pientiſsimæ afflictorum patronæ. Somnum, & oratio felicem exitum ſortita ſunt, ita vt ſummo mane ſub auroram cuſtos ædis, aperturus portas inuenerit viros duos, ferro catenatos in veſtibulo cubãtes, graui ſomno oppreſſos, apud quos territus clamat, verſat, percutit, vt excitet, ſed fruſtra, donec plures alios ad ſe iuuandum vocaſſet. Aedituus vehementius percutit, donec tãdem experrectos videt: at illi exiſtimantes carnificem eſſe, veniam petebant. At æditus, & qui cum eo erant, interrogarunt eos, quinam eſſent, quiſue eos ad iſtum locum adduxiſſet? At ipſi ſeſe adhuc in carcere eſſe exiſtimãtes, reſpõderunt, ſe eſſe miſeros illos captiuos, de quibus hodie Cheruiæ ſupplicium ſumendũ erat. Cumq. intelligerent ſe Tungris eſſe ante fores ædiculæ, miro gaudio, alacritate, & incredibili ſtupore affecti ſũt. Inducuntur in ædiculam B. Mariæ, vbi ſtatim ferrea vincula ex ipſorum pedibus, & manibus exilierunt, idque præſente populo illic congregato, qui non modicè gauiſus eſt, ac Deo Virginiq. miſericordiæ matri gratias egit. Hoc factũ innotuit Cheruiæ: viſitantur carceres, quos vectibus, & peſſulis obductos inueniunt, ſed carceris cuſtodem conijciunt in vincula, quaſi qui captiuis carceris fores aperuiſſet: interim Prætor & Magiſtratus ſolicitati, Tungros veniunt, comitati vxoribus, & liberis captiuorum, item propinquis amicis, & vicinis, ac liberis vxoris defuncti Petri Montij, magnoq. populi comitatu omnes inſigne hoc miraculum audiunt, omneſq. vnanimi conſenſu in Dei Beatæq. Virginis laudes prorumpunt, captiuis declaratis liberis: Quod agnoſcentes illorum vxores, tanta lætitia ſunt perfuſæ, vt quaſi extra ſeſe raptæ, in terram corruerent, vix vllo in ipſis vitæ indicio ſuperſtite; maxime vero vxor Ioannis Nigri, quæ ſic per tres horas affecta eſt, & tanquam mortua delata ad imaginem B. Virginis. Quamobrem maritus eius ſeſe humi proſternit, ac deuotiſsimæ ſacræ Virgini ſupplicat, vt quemadmodum illi ab imputata cæde innocentes erant, ſic miſeræ coniugi ſuæ vitam reſtituat, & liberationis ſuæ gaudium duplicet: & ecce illico ad ſeſe ſana, & incolumis redijt. Porro Flaminius, cædis auctor captus; amore cuiuſdam puellæ Cherouienſis, cui nomen Anna Boucheria, Nicolai filia 18. annorum, eam 8. Octobris inſequentis abduxit, vt eadem luxurioſe abuteretur, ſublatis clanculum Nicolai pecunijs. quod vt reſciit, eos perſecutus eſt. Cumq. puella Ormeghium perueniſſet, ad viam, quę Tor-

nacum

nacum ducit, partim metu, partim ſynderesi perculſa, Tūgros reuertitur ad cognatam quādam ſuam, cuius opem puella poſtea patri ſuo reconciliata eſt. at nebulo tabernam vreuiſiariā adijt, vbi à Senatu Tungrenſi captus, & quæſtioni admotus, pecuniam reddidit, confeſſusq. eſt, ſe Petrum, de quo ſupra meminimus, occidiſſe, ſed & aliam cædē patraſſe Aldenardi; quo etiam nomine inde exulauerat. Priuſquam moreretur ab vxoribus, & liberis Petri, ac Matthæi Nigri, & Ioannis Cartönij ſupplex veniam petere voluit: ſic igitur de illo ſumptum ibi ſupplicium.

§. 154.

Et lib. de mir. B. Mariæ apud Tungros.

Gratia.

EX libro de miraculis B. Mariæ Virginis apud Tungros in Hannonia. Anno 1215. peſtis ſęuiſſima Athum oppidum vt & omnia vicina loca, inuaſerat, eratq. ibi mulier peregrinatrix ad Tungros, nomine Nicolaa, quæ nihil ſibi metuebat à peſtilentia, quòd B. Virginis bonitate ſubnixa eſſet, & inſcripta albo ſodalitatis eius apud Tungros: quo fiebat, vt vicinos, & amicos ſuos incitaret ad votum peregrinationis Tungrenſis. Perſuaſit hoc quamplurimis, qui cum ſuis domeſticis à peſte immunes extiterunt, & ad Tungrenſem ædiculam peregrinatione ſuſcepta, actisq. deinde Beatiſſimæ Virgini gratijs, ſeſe peregrinorum, & ſodalium Catalogo inſcribi fecerunt. Et hoc rumore, totum per oppidum ſparſo, ciuium animi pia deuotione, ac deuota pietate mirabiliter fuerunt inflammati. Quæ res, loci paſtorem permouit, vt publicā ac ſolemnem proceſſionem ab Atho ad ædiculam Tungrenſem populo nouis delibuto, & gaudijs indiceret. Ventum eſt eò non ſine magna pietatis ſignificatione, ſacrisq. cæremonijs. Auditus eſt præco ille diuini Verbi Ioannes Regius, modo commemoratus, qui tantam credulæ plebis animis ingenerauit fiduciam de fauore, & auxilio Dei per Beatiſſimæ Virginis merita obtinendo, ſi modo ſeriò ad Dominum conuerterentur, vt inde ſalutaris admodum ſucceſſus, & lætus euentus prodierit. Ab eo enim tempore vindex Dei manus exarmata eſt, & horribile Dei flagellum in oppido iam nominato conquieuit, ita vt exinde nullus omnino cuiuſcunque demum ætatis fuerit, peſtilentiæ morbo ſit ſublatus: inſigne hoc & euidens miraculum nuſquam non innotuit, vnde & alibi populi ſimilem verę conuerſionis viam ſunt ingreſſi.

§. 155.

Cyrill. Monach.

Gratia.

CYrillus Monac. in vita Sabæ. Procop. lib. 5. de ædificijs Iuſtin. Abbas Sabas ad Iuſtinianum Imperarorem miſſus orator, quidquid poſtulauit, obtinuit. Poſt palæſtinis cauſam dixit, quos Samaritani iniurioſe tractauerant, monaſterijs, quæ ipſe multa fundauerat, propugnacula turresq. popoſcit; hoſtium quippe patebant in curſibus. Hæreticorum falſa dogmata, primo imperatorio edicto, dein ſeuero, ſi delirare pergerent ſupplicio puniri, ac vendicari petiuit. Deiparæ templum ab Aelia Patriarcha Hieroſolymitano ædificari cæptū; vt cōſummaretur optauit, Cæſari, ſi rogata faceret, remunerationē ab immortali Deo, qui fandi & nefandi memor eſt, minime defuturam. Nec Sabæ non rata prædictio. Nam cum ei ſuorum legato Iuſtinianus non modo acquieſſet, ſed etiam prope obtemperaſſet, Palæſtinos tributis releuaſſet, hæreticos funditus eieciſſet, præſidijs monaſteria firmaſſet, Deiparæ templum ab Helia inchoatū, ita perfeciſſet, atque exornaſſet, vt Cyrillo, Procopioq. teſtibus, ſimile nullum inueniretur, ac proinde, ob ſingularem, & nunquā alias viſam operis artem venuſtatem, noua quædam ac inaudita diceretur Eccleſia, multasq. præterea toto orbe in laudem eiuſdem fœcūdæ Virginis, immenſi operis baſilicas apparaſſet, vniuerſa potitus eſt Africa, quam Vuandali Romanis ereptam annos 95. poſſederant. Et Romam recepit amiſſam, Romam, inquam, Gothis ademptam, ſub ditionem imperiumq. ſubiunxit, eiusq. claues accepit, ſimulatq. Petri claues in Papa Vigilio recognouit. Africam vero illius cauſa perierat. Nam Theodoſio Imperatore Arcadij filio, cum Neſtorio, ſacroſanctæ Virginis accerrimo hoſte, diſſimulante agenteq. remiſsius (etſi enim Archiepiſcopatu priuatus eſt, tamen in monaſterio S. Euprepij libere cum quouis agere, congrediq. permiſſus, multos infecit) ſequuta eſt vltio diuina. Siquidem & Africam tertiam mundi portionem Vuandali occupauerunt, & Conſtantinopolitana ciuitas triduano exarſit incendio. Quid enim tam accuſabile in principe, non quidem hæreti-

Deipara refert gratiā.

Procop. de bello Goth. lib. 3.

Euagr. lib. 4. cap 23.

Vi. Theatrum vindictæ diuinę in loco de libert. Relig. exemp. 5.

Digitized by Google

co, diſſoluto tamen: quam, vt Neſtorius poſt Concilij damnationẽ toto quadriennio in monaſterio clauſus, varijs, & multis (quod affirmat Euagrius) muneribus afficeretur, & pro carcere delicias inueniret? Attamen Iuſtinianus vltor hæreſis & intactæ Virginis magnus amator recuperauit Africam & quandiu ſanus eſſe voluit, pietatis fructum tulit vberrimũ, imo Dei ſancta parens, & Iuſtinianus Imperator viſi ſunt quodammodo mutuis officijs decertare. Nam cũ hic aduerſus improbiſſimos Neſtorianos Mariæ ſummum omnium titulum defendiſſet, quo vera Dei eſt Mater appellata, viciſſim ipſa repẽdit, vt orbis teneret imperium, quandiu ſanctè vixit, & ſe catholicum præbuit, proſper fuit, fluxereq. res ad voluntatem: vbi vero ſe extulit, & audiens dicto Romano Pontifici eſſe noluit, ad ima depreſſus eſt, & cum primum perturbare cępit Eccleſiã, aſſentiriq. Theodoræ coniugi, ſeq. mali principis corroborauit audacia, odio eſſe ijs cæpit, à quibus, cum ſaperet, laudabatur. itaque repentina eſt morte ſublatus, & vt credit Euagrius, detruſus in inferos. Cum iunior Iuſtinus vaſtari à Perſis audiret Imperium, ad conciliandum ſibi Dei numẽ, ſynagogam, quæ erat Conſtantinopoli, Iudæis ereptam, ac rite expiatam, Dei noſtri ſanctiſſimæ Genitricis eſſe fecit Eccleſiã, fuitq. huius vnius ſolum templi auctor, Iuſtiniano plurimorum architecto longe felicior. Nam cum morti iam vicinus, mẽte deſiperet, ac prorſus deliraret, resq. Imperij in ſummum eſſent adductæ diſcrimen, miſericordiæ mater, iudicij, ac ſenſus integritatem ſanitatemq. reſtituit. Ergo Tiberium, religione, ac virtute præſtantem, maximo cum Reipublicæ bono Imperij, ſucceſſorẽ nominauit, & cũ eo paterne locutus, quid faceret, quid contra defugeret, ſapienter ſalutariterq. præcepit: & cum Iuſtinus hic principio bonus, ſeſe contaminaſſet in fine, pecuniarumq. auidiſſimus multos, bonis & fortunis euerſos, perdidiſſet, vetuit, ne ſe in auaritia ſæuitiaq. prauis adulatorum, conſilijs abductus, ſequeretur: illud etiam Tiberium his verbis admonuit: ne ſis ſuperbus & non peccabis. Licuit, auxiliante quoq; Deipara, peccata confiteri, & quidquid deliquiſſet, ſe audienti aperiri presbytero: ita vnius fabrica templi catholico, & ſe quamuis ſero corrigente Iuſtino felicior fuit, quam Iuſtiniano, tam multæ, quas hominis tandem hæretici, & omnia corrumpentis in fine, & conſtantię & puritatis amantiſſima Virgo non videtur accepiſſe.

Marcell. in Chron. Soc. lib. 3. c. 38. Matth. 10. qui perſeu.

Euagr. lib. 1. cap. 7.

Lib. 4. c. 29. Cedren.

§. 156.

FVlbertus in libro de vita, & moribus ſancti Auberti Cameracenſis Epiſcopi. Galliæ Rex Dagobertus Autberti Cameraci Præſulis fama incitatus regali faſtu depoſito, ad eum ſupplex adibat, illiusq. ſermonibus, ac monitis docilem animum, attentasq. aures non ſine totius regni adminiſtratione præſtabat. Epiſcopi hoſpes erat aſſiduus, ex vnius congreſſu, alloquio, conſilijs, & ex illa crucis conſignatione Pontificis, quam benedictionem appellamus, incredibilem animo voluptatem capiebat; Autbertiq. manum ſuo capiti admoueri omnia fauſta, feliciaq. precantis, & trinum vnumq. Deum inuocantis, in maximis bonis Rex inclytus numerabat, ſanctæq. illius amicitię perpetuitatem cunctis anteponebat: idque agebat, vt à præclaro ſanctoq. Antiſtite quotidie magis amaretur. Et vero quidam Autberti intimus Regem ſic affatus eſt aliquando. Si vis charus eſſe Pontifici, quod te velle præ te fers, illi Eccleſiæ, quæ Beatiſſimæ Virgini dedicata eſt, quam fert Autbertus in oculis, bona, & poſſeſſiones augeto: illius templi dona Epiſcopo cordi eſſe, non laborare de cæteris. Rex, intellecta Epiſcopi, quem maxime diligebat, voluntate, fratribus, qui duce Autberto, in oratorio, vt vocant, Beatiſſimæ Virginis, miniſtrabant, locupletiſſimum vectigal attribuit ad humanos vſus, & vitæ ſubſidia. In hoc autem diuę Matris domicilio nobilis quidam puer, nomine Laudinus, ab ipſo Autberto eductus, atque educatus, maximam ſui expectationẽ concitarat. Enimuero aſtutus ille ſerpens eo magis Laudinum, afflatu peſtifero inficere inſtituit quo illum videret eſſe meliorem. Itaque, exacta pueritia, in qua, cuſtode Pontifice, perfidi hoſtis effugit inſidias, cõtubernalium, & ſociorum conſuetudine deprauatus, occultaq. mali dæmonis machinatione deuictus, à ſuo & alumno, & præceptore defecit, monaſterioq. deſerto, principio miles, poſt factus eſt latro, & is latro, quem nemo teter audacia, nemo ſæuitia, nemo rapacitate vinceret aut ſuperaret. Et quoniam metuebat, ne ipſo nominis

Fulbertus.

Gratia.

Monaſteriũ B. Virginis.

indi-

indicio, à ſuis poſſet generoſis parentibus inueniri, tacito Laudini proprio nomine, Mauroſum ſe voluit appellari. Hæc monſtra vbi ad ſancti & pædagogi, & magiſtri Autberti aures venerunt, acerbo eſt fletu iuuenis proſequutus, diaboliq. & audaciā, & eius matrem inuidētiam deteſtatur: pro deperdita illa oue bonus paſtor aſſiduè precabatur, non ignarus, orationis quàm arma ſint fortia. Et operis quidem fructum conſequutus eſt vberrimum. Nam cum diuitis cuiuſdam domū nocte Mauroſus deripere ſtatuiſſet, ad eamq. rem, & furti ſocios aduocaſſet, & neceſſaria inſtrumenta parauiſſet, vnus ex furibus, dum ſcalæ admouentur, & aſcendit incautius, mortuus ſubito concidit, cuius animam, pęnas horribiles apud inferos patientem, Dei ſingulari miſericordia Laudinus inſpexit, & ab Angelo, vt reſipiſceret, admonitus, quem Angelum Autberti preces, & lacrymę, Deo mittente, è cælo deuocatant, ad ſanitatem remigrauit, ſeq. ſancto Pontifici Autberto reſtituit, cui poſt aſperrimum vitæ genus, poſtquam inundantes lacrymarū fluuios, ſic ſe bonus ille Diſmas latro probauit, vt iubente Autberto, monachatum ſacerdotio coniunxerit, & ſe vtroque munere dignum exhibuerit: vt autem ſuperioris vitæ flagitia virtutibus corrigeret, & malefactis beneficia compenſaret, in illis iiſdem locis, vbi latronum receptacula, latronum ipſe dux anteſignanuſq. conſtruxerat, religioſorum monaſteria fundauit, & quos antea ſcelerum ſocios habuerat, eoſdem rerum diuinarum, atque cæleſtium conſortes participeſq. delegit. Nec dubium, quin Dei Matris optimæ, atque excellentiſsimæ, in cuius monaſterio fuerat educatus, præſidiū inuocatioq. profuerit. Has enim admirandas morum ac vitę conuerſiones à ſuo vnigenito Filio Deipara implorata, & ſimpliciter appellata, conſequitur. Dagobertus vero etiam ad reſtituendam Argentinenſem Eccleſiam, quæ Deiparæ Virgini deuota erat, ac dedicata, oppidū Bubiacum, totamq. in circuitu ditionem pro ſua liberalitate donauit; neque labori pręmium defuit. Siquidem mulieroſum & parum in caſtitate conſtantem hunc Francorum Regem hæc in Virginem & cælites pietas à purgantis flammę diriſsimus pœnis, vt Regis Ludouici pij teſtimonio intelligere licet, liberauit.

Caniſ. de B. Virg. lib. 5. cap. 23.

§. 157.

Metaphr. *Gratia.*

METaph. in vitis ſanct. Nobilibus orta parentibus Oeginæq. inſulæ ciuis Athanaſia in tenera ætate viro nupſit, quē bellantem Martis vis perculit, & ira victoris, alteriq. collata eſt, qui, Athanaſiæ hortatu, ad Monaſteriū Virginum aſpirantis, monaſticum vitæ genus elegit, ipſaq. coniugali ſoluta vinculo, in cœnobio ſacrarum Virginum immortali ſe ſponſo deuouit, cuius non multo poſt Antiſtita facta eſt ob vitæ dignitatem. Cumq. opibus abundaret, tria mirandi artificij templa conſtituit, vnum glorioſiſsimæ Deiparæ, alterū Ioanni Baptiſtæ, tertium Diuo Nicolao, cui ob miſericordiam in egentes præcipua quadam religione ſeruiebat. Nam ſimilis ſimili gaudet, & quæ hoſpites, peregrinos, viduas, pupillos, pauperumq. vulgus omne protexerat, miſericordis memoriam Nicolai pio cultu proſequebatur. Cum vero neceſsitas quædam vrgeret, & Conſtantinopolim concedere neceſſe eſſet, ſeptemnium in Regiæ vrbis quodam monaſterio commorata, exulem ſe dicebat, quòd à templo Virginis, quæ Deum pepererat, abeſſe cogeretur. Hæc lugenti, lamentantiq. Athanaſiæ, virginalis illius templi, quod amabat, ac requirebat, in quodam mentis receſſu, eſtaſin Græci dicūt, fores patere ſunt viſæ, ſimulq. audita vox, quæ illuc iuberet introire. igitur ad ſe rediens, & viſa auditaq. retractās, ex ingrata vrbe migrauit; deſideratamq. ſedem auidiſsime reperiuit, vbi poſt breue tempus mortis, vel potius immortalitatis admonita, ſeſe ad obitum ſumma animi ſui lętitia cōparabat. Aderat feſtus dies aſſumptæ in cælum Deiparæ, cum Athanaſia ſuas Virgines monuit, ne quicquam eorum, quæ triumphantis Mariæ ferias decerent, funeris cauſa relinquerent, ſed feſtæ lucis religione, ac cæremonia, in primis procurata, corpuſculum, hæc eius fuere verba, terræ mandarent. Nihil ſacræ ſorores extra præſcriptum: & quia cæli Reginam Athanaſia viuens, mortuaq. dilexit, & ſtudioſiſsime coluit, Regalis ei amictus eſt datus, corona impoſita capiti, gemmatoque ſceptro manus honeſtatæ. Hoc etiam Athanaſię tribui, duæ ex ſacro illo numero Virgines, quadrageſimo poſt ſuæ Antiſtitæ mortem die, ex diuina quadam viſione cognouerunt.

Da-

Digitized by Google

§. 158.

Damaſcen. Metaphr.

Gratia.

DAmaſc.orat.de dorm.Virg. Simeon Metap. orat. de ortu educat, & deceſſu Mariæ, S. Auguſt. Sen. in Troade de Achille, Pellam vulnerante, & ſonante. Sur.in vita S. Donnoli Epiſcopi Cænomanẽſis de vita S.Maij. Vir quidam,opibus, & nobilitate præſtans, ſua verò ſorte non contentus, in villam, Chriſti Matris cultui dedicatam,atque deuotam, cui Dannolus præerat præclarus Antiſtes, furenter inuaſerat, & eã ſibi cum ſumma Eccleſiæ pernicie, ac ciuium offenſione vendicatar: ſacrilegum hunc Tyrannum Dannolus, vt reſipiſceret, ſibi caueret, & ad frugem ſe reciperet,admonebat:vt nihil agi videt,ad Deum ſe conuertit orandum, atque diuinum ſuum nomen oſtenderet,exorauit,nefariamq. hominis audaciam accuſat, qui bona, olim ad expiationem animarũ Eccleſiæ à fidelibus donata,& tributa, & rapere auſus eſt,& reddere appellatus,rogatusq. renueret. Interim ſacrilegus diuina animaduerſione febrem patitur, cuius vi, atque æſtu,ſine vlla intermiſſione iactatur. Nihilo ſanior effectus ablata retinet, neque fertilis villæ poſſeſſione cedit. Cũq.febris arderet, & lecto affixus teneretur, nocte quadam præpotentis Dei Matrem, cuius res, & bona vſurpauerat, irruentem vidit,quæ ferreo malleo, quem gerebat,pertinacis reguli frontem vulnerauit. Ille nimio terrore concuſſus, cõfeſtim ad S. Epiſcopum miſit, qui rogarent,vt quæcumque ex rebus D. Mariæ, Dei Sanctiſq. Geruaſio, ac Protaſio dicatis,ablata eſſent, cum fœnore, & incremento reciperent, ſe reddere velle quam primum. Neque tamen prius conualuit, quàm præſens Dannolus, quæ erepta erant, conduplicata recuperans,pro ægrotante preces effudit,ſed vulneris tamen in fronte accepti, ad rei memoriam,eruditionemq. multorum, quoad diues ille vixit, impreſſa veſtigia remanſerunt.

§. 159.

B. Petrus Damianus lib. 6. epiſtolarũ epiſt. 32.

Gratia, & vindicta.

BEatus Petrus Damianus lib.6.epiſtolarum epiſt. 32. Dicam & aliud,quod in præfato contigit monaſterio. Statutum erat, atque iam per triennium ferè ſeruatum, vt cum horis canonicis quotidie B. Mariæ ſemper Virginis officia dicerentur. Erat autem inter eos Gozo, habitũ monachus, reprobæ quidem vitæ, ſed dicacis, & accuratæ facundiæ: hic cæpit conqueri ſatis, ſuperq. ſufficere, quod ſanctus præcipit Benedictus, nec nouæ adinuentionis pondus debere ſuperponi, nec nos eſſe antiquis Patribus ſanctiores, qui videlicet hæc ſuperſtitioſa, ac ſuperuacua iudicantes, pſallendi nobis metam, omnemq. viuendi regulam præfixerunt. Hac ſanè debere nos eſſe contẽtos, ne ab illa incautius declinantes, per anfractus, & inuia ducamur erronci:quid plura? Contra Reginam Mundi præliari viſus eſt, & confecit: ad hoc nimirum fratres verſuta machinatione pellexit, vt ſolitas B. Mariæ laudes vlterius non offerrent,ſed,ò diuinũ iudicium, à noſtræ prauitatis intuitu non dormitans: mox enim aduerſus præfatũ monaſterium tot aduerſitatum grandines, tot vndique bellorum, atque conflictuum exortæ ſunt tempeſtates, vt ipſis quotidie monachis minaces gladij necis exitum intentarent: fiunt vndique deprædationes, atque rapinæ, conflagrantur cum ſegetibus areæ familiares, ac ſerui ſancti loci crudeliter trucidantur,& non iã imago mortis,ſed mors ipſa graſſatur, adeò vt tæderet iam monachos viuere, dum nequaquam poſſent in procinctu certaminis, amicum quieti ſuæ profeſsionis officium cuſtodire. Non paruis expenſis,ad Teutonum partes Imperator expetitur, pragmaticæ ſanctiones cum ſingulis imperialibus aduehuntur,ſed tantundem eſt. In omnibus quippe ſtudijs non fructus, ſed labor ſuperuacuus. Vnde, cum ego petitione fratrum ſæpe pulſarer, quatenus ſeque:bar accederem, &, ſi poſsibile eſſet, pacis inter eos fœdera continuarem; hac rogantibus voce reſpondi: Chriſtus (inquam) eſt pax noſtra, de quo etiam de Virgine recens nato, angelicus dictum eſt: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax. Quia ergo matrem veræ pacis de ſuo monaſterio proiecerunt, dignũ eſt, vt inquietis, calamitatum tribulationumque procellis, atque turbinibus agitentur. Verum, ne lectorem diutius protrahãm, fratres illi hæc, quæ dixerã, non dubijs prouenientibus ſignis, vera probantes, in arcto ſiti, tandem ad cor redeunt, pauimento ſe humiliter ſternunt, ac percepta pœnitentia, nunquam ſe de cætero neglecturos ſolita Genitricis Dei præconia, vnanimiter

polli-

pollicentur. mox itaque, vt fatear, ita poſt coruſcos, atque tonitrua, tanta cæli ſerenitas rediit, vt ex tunc, vſque hodie fratres iucundæ pacis otio perfruantur, ac de ſcyllæa voragine ſe delatos ad portum, gubernante filio Virginis, gratulentur. Impletum ergo eſt, quod per prophetam dicitur: *Reuertimini ad me, & ego reuertar ad vos, dicit Dominus*. Qui ergò facile ſeniorum ſuorum ſtatuta conuellunt, iſta conſiderent, & ne diuini furoris ſuper eos gladius veniat, non ſine cauſa formident.

§. 160.

Greg. presb. in vit. Theodor.

Gratia, & vindicta.

GRegorius Presbyter in vita, quam de ſuo magiſtro Theodoro ſcripſit. Mirabilem Theodorum, quo Mundus erat indignus, perditiſsimi quidā veneno perimere ſtatuerant: quo ille imprudenter epoto, triduum ſine ſenſu iacuit, ita vt de eius morte rumor increbeſceret: quæ inimicis lætitiæ, amicis numero pluribus ſententia melioribus, mœroris ingentis cauſam erat allatura, extremo die tertio exanimi Theodoro Beatiſsima Dei Mater apparuit, quæ ſceleratiſsimis, inſidioſiſsimisq. parricidis exitum comminata, Theodoro à mortis faucibus ad vitam reuocato, & morbi cauſam, & veneni authores patefecit, vt eos vel euitaret, ſi nocere perſiſterent, vel reſipiſcentes, flagitijq. pertæſos, ad ſaniora conſilia traduceret: qui netiā terna Theodoro aduerſus toxicum medicamenta porrexit, quibus quaſi pillulis, affectam bilem perpurgaret; comede (inquiens,) & nihil mali reſidebit in venis, quod te magnopere turbare queat. Theodorus mortifero ſōno ſolutus, grates egit ſeruatori Chriſto, atque eius parenti, funeſtę ægritudinis curatrici, amicis, qui gratulatum deinde venerant, deliquij cauſam, morbiq. detexit, veneni tamen ſpargēdi artifices nequaquam nominauit, quos, vt vlciſceretur, tantum abfuit, vt eorum potius ſalutē aſſiduis precibus immortali Deo commendaret: tales enim eos vel eſſe, vel fieri neceſſe eſt, quibus ſe Dei benigniſsima Mater oſtendit, quam Theodorus ante, & poſt hanc mirabilem ſanitatem, ſummis colebat honoribus; in eiusq. vel monaſterio, vel oratorio, quantum poterat, morabatur. Quos autem vel curaſſet, vel curaturus eſſet, in Mariæ Virginis ſacello preces fundere iubebat, & gratulabundos permanere. Et cum aliquando quadrageſimam in Deiparæ monaſterio, ſuo more traduceret, monachus, nomine Dionyſius, horrei cuſtos, ad eum venit mœſtus, quòd triticum defeciſſet; cui Theodorus: farinæ (inquit) reliquias in vaſculum coniectas, atque collectas affer ad me: facit ex tēplo. tum Theodorus, animaduerſa ciborum paucitate, precatus eſt Deum, vt & monachis, & hoſpitibus, qui plurimi conuenire ſolebant; (agebantur enim ramorū ferię, quas externi frequentabant) præbere dignaretur annonam. Deinde ad Dionyſium conuerſus, farinæ (inquit) vaſculum ſuper altare ſanctiſsimæ Virginis ponito; Deus nobis, remitte iſtam curam de pectore, ſuppeditabit alimenta. Poſtridie, quàm hæc Theodorus prædixerat, trigintæ Cypriæ naues onuſtæ frumento ad monaſterium appulerunt. Eidem Sozopolitanam Mariæ Virginis ædem ingreſſuro, vbi diurno munere oleum ex ſanctiſsimæ Deiparentis manabat imagine, dæmon ex energumeni paralytici ore conuicia querelis miſta iactabat; ille dæmone obiurgato, paralyticum in ipſo templi aditu, & ſigno crucis, & oratione ſanauit. Poſt in celeberrimam Chriſti Matris ædem intrauit, olei fluentis fama pernobilis, ibi manibus in Crucis figuram expāſis, ſuas ſacroſanctæ Virgini preces ſuppliciter offerebat, & in ſalutari, atque oliuifera Dei Matris imagine oculorū aciem defigebat, cum repēte oleum efferueſcens, in Theodori oculos iaculando reſiluit, orantisq. faciem, luminaq. conſperſit, ijs, qui viderant, acclamantibus, magnum Dei eſſe ſeruum Theodorum.

§. 161.

Naucl. Tritem. Specul. exempl.

Gratia, & vindicta.

NAucherus generatione 34. Et Tritemius in Chronico Hiſaurgenſis Monaſterij, & Caniſius lib. 5. cap. 20. eius meminit, & fuſe in ſpeculo exemplorum diſt. 9. num. 175. deſcribitur. Vdo apud Magdeburgum, Parthenopolim etiam dictum, in Saxonia, inertis ingenij, & ad litteras parum idoneus, dum in Eccleſia maiori S. Mauritio eiusq. ſocijs dicata proſtratus, Deiparæ clementiam, & S. Mauritij patrocinium ad ingenij acumen obtinendū, implorat aliquantulum, obdormiuit. Cui Deipara apparens: Non ſolum ſcientiæ, inquit, munus tibi tribuo, ſed etiā poſt huius Epiſcopi mortem Eccleſiā Principis mei Mauritij

ritij tuæ fidelitati cōmendo: quam ſi bene rexeris, præmium grande conſequeris, ſin autem male, in animo, & corpore morieris. Ille euigilans, in omni ſcientia peritiſſimus apparuit, & poſt biennium in defuncti Archiepiſcopi locum cūctorum ſuffragio delectus, aliquantulum diu bene vixit; poſt aliquod vero tempus in omne ſcelus prorupit. nam facultates Eccleſię dilapidabat, mulieres etiam Deo ſacratas violabat, cumq. multis annis male vixiſſet, & quadam nocte cum Abbatiſſa quadam cubaret, vox ad eū huiuſcemodi facta eſt: Ceſſa de ludo, quia luſiſti ſatis Vdo, quam ille contempſit: ſed cum ſequenti, & tertia nocte cum ingenti fragore eadem vox intonuiſſet, aliquantulum ingemuit: verum minime reſipuit: quare poſt tres menſes, quidā Canonicus Fridericus nomine, nocte orans pro Eccleſia, præſertim Magdeburgēſi, vidit Chriſtum in Eccleſia, in aurea cathedra ſcdentem, & iuxta eum Virginem glorioſam, in alia item cathedra aurea conſidentem, ſanctorum multitudine ſtipatos: cumq. S. Maurius de Vdone conqueſtus eſſet, Chriſto iubente, à latere Abbatiſſæ abſtractus, eòq. adductus eſt, quem S. Mauritius ſeuerius intuens, hæc ad Chriſtū: Domine, inquit, ecce iſte Vdo, non Epiſcopus, ſed lupus, non paſtor, ſed raptor, maculator, & deuorator eſt Dominici gregis: adiecitq. Deiparam ei ſcientiam tribuiſſe, & Eccleſiam Magdeburgenſem commendaſſe, quin etiam eum tertio monitum vitam ſuam, nequaquam emendaſſe. At vero Chriſtus eum decollari præcepit: quare ab Angelo capite trūcatus in eodem templo male perijt, ſed ante decollationem multis pugnis collū Vdonis valide percuſſit, & poſt quemlibet pulſum, hoſtia polluta per os Epiſcopi in calicem ab alio paratum decidebat: quas omnes cæli Regina reuerenter accipiens, diligentiſſime lauit, & ſuper altare cūm calice ponens, receſſit. Mane autē facto calicem cum hoſtijs in altari, & caput Vdonis abſciſſum, ac truncum corpus, quod in ſuo ſanguine iacebat, inueniunt: pauimentum vero marmoreum, atque candidum adeo ſanguine eſt infectum, vt ei connaturalis videatur. In eo autem loco, vbi eſt decollatus, noui Epiſcopi ad orationem proſternuntur, vt exemplo Vdonis ſibi cauere diſcant. Canonicus vero Fridericus, qui hæc *Fridericus Canonicus.* omnia non in ſomnis, ſed apertis oculis viderat, ea cunctis narrauit. Contigit mors Vdonis anno 985. Othone tertio Imperante.

§. 162.

Cedrenus in compendio narrat. Cum *Cedrenus.* Heraclius Imperator vna cum exercitu in Perſide aduerſus Coſrohem Perſarum Regem degeret, Hunni occidentales, *Gratia, & vindicta.* quos Auares Thraces vocant, à Coſrohe ſollicitati anno 625, Conſtantinopolim Imperatoris præſentia deſtitutam, magnis copijs terra, mariq. inuadunt: ſed Deiparæ præſidio ſunt ſeruati, de quo Theophanes in annalibus Græcorum in hunc modum ſcribit. *Theophan.* Auares Thraces vrbi Conſtantinopolitanæ appropinquantes, hanc depopulari parant, multis machinis aduerſus eam commotis; iidemq. & nauiū ſculptarum ex Iſtro flumine multitudine infinita delata, ſinum repleuerunt maris. Decem ſane vrbem obſidentes, bellum terra, mariq. gerentes, Domini virtute pariter, & cooperatione, nec non & intemeratæ Dei Genitricis, & Virginis Mariæ interceſsionibus ſuperati ſunt: amiſsis vero terra, mariq. ingenti numero ſuis, magno cum dedecore diſceſſerunt. Hæc Theophanes. Verum quanā ratione per Deiparam ſeruati ſint, ita vt & obſeſsi, & hoſtes hoc cognouerint, Cedrenus in compendio narrat his verbis. Tale enim quippiam hoſtibus accidit. Viderunt Barbari prima luce, cum ſol oriretur, mulierem quandam illuſtrem, quandam illuſtrem eunuchis comitatam, Porta Blachernarum exeuntem (Blachernis autem erat templum Deiparæ celeberrimum, quo Conſtantinopolitani ad Deiparam confluere ſolebant,) quam cum Heraclij opinarentur vxorem eſſe, & ad ſuum Principem ob mariti abſentiam ire, pacis petendæ cauſa, tranſitum ei conceſſerunt, ſubſequentem ex Vrbe hominum turbam ipſi adorturi. Vt vero foſſæ ambitū egreſſam, non ire ad Regem viderunt, inſecuti ſunt eam vſque ad locum, cui veteris ſaxi nomen eſt: vbi cum fere iam eſſent aſſecuti, illa cum ſuis ex oculis, & conſpectu eorum euanuit. Ipſi autem, tumultu concitato, inter ſe congreſsi ad veſperam vſque, ſtrages mutuo ediderunt. Mane inſequentis diei Dux inquirens, quòd maiorem ſuorū partem inteſtino conflictu perijſſe videret, turpiter

piter domum rediјt, ſtatimque claſſis ab obſeſſione receſſit. Quam domum reuertentem,in Euxino mari oborta tempeſtas, ita afflixit, vt perpauci ad ſuos redierint.

§. 163.

Baronius. *Gratia, & vindicta.* BAronius in Manologio tom.9.Annal. ad annum Domini 717.& 718. affert anno Domini 717. qui fuit ſecundus Leonis Iſaurici Imperatoris Conſtantinopolitani, cum nondum ipſe ſanctarum Imaginum cultum impugnaret, Conſtantinopolitana ciuitas triennij Saracenorum obſidione cincta, Deiparæ auxilio eſt liberata: quin etiam duæ Saracenorum claſſes, quarum altera ex Aegypto, ex Africa altera ſoluerat, quibus annona ferebatur, Saracenis vrbem obſidẽtibus, male perierunt, miſsis ab Imperatore contra vtranque claſſem igniferis nauibus, de quibus Theophan. Theophanes. Tunc, inquit, Deo cooperante, & interceſsionem intemeratæ Dei Genitricis Mariæ, protinus ſubmerſi ſunt inimici, & aſſumptis ſpolijs, noſtri, & expenſis eorum, annona videlicet,cum gaudio reuerſi ſunt. hæc Theophanes. Erant autem naues igniferæ, quæ igne in claſſem hoſtium coniecto eam comburebant. Theophanes enim & Cedrenus referunt anno quinto Conſtantini Pogonati (qui in annum Domini 672. incidit) adinuentum de nouo ignem, quem Marinum vocabant, eo quòd in mari arderet, ſed ad obſidionem Conſtantinopolitanã redeuntes Saraceni, vrbem obſidentes, deſtituti annona, fame, & peſte perierunt, trucidatis ex illis à Bulgaris viginti duobus millibus. Beda. His omnibus atteſtatur Beda in fine Theophan. libri de ætatis, & vt verbis vtar Theophanis: Experimento dedicerunt Saraceni, quia Deus & ſanctiſsima Virgo Dei Mater Maria, hanc muniunt vrbem. Meminit huius liberationis Conſtantinopolitanæ, Greg.2. ope Deiparæ factæ, Gregorius Secundus Pontifex in Epiſtola ad Germanum, qui tempore obſidionis Eccleſię Conſtantinopolitanæ, erat Patriarcha, quæ electa eſt in ſecunda Synodo Nicæna Act. 4. Synod. Nicena. *propugnatricis*, inquit, *illius ſancta, & omnium Chriſtianorum Dominæ miranda facta, quæ in te declarata ſunt, per quæ tu quoque contra hoſtes ſeruatus: non ſunt reticenda. Illi enim cum inſania multa tumultuarentur, tantum inuenerunt in ſe aduerſitatis hoſtilis, quantum eorum cauſa iniuſtitiæ habuit.* Neque hoc tamen mirandum eſt: nam ſi Bethulia per manus Iudith Iſraelitis mulieris ſeruata Iudith.30. eſt,cuius opus Holofernis erat ſublatio, & per ea tempora ob id ſalus Iſraelis vocata eſt; quomodo non oportebat & tuam ſanctitatẽ, huiuſcemodi propugnatrice vtentem,hoſtibus ciuitatis præualere, ipſamq. victoria coronare? Hæc ille. Et certe cum Gregorius Pontifex de ſacrarum imaginum cultu in ea agat, non ab re exiſtimat Baronius tom.9. annal.ad annum Domini 717. cum verbis illis ſignificaſſe,venerandam Deiparæ imaginem ſupra muros ſolemni ritu circumductam, & hac ratione ab imminenti periculo ciuitatem illam tunc liberatam. De claſsibus vero Saracenorum Theophanes hæc ſubijcit. Ad hæc Saraceni, qui ex obſidione ſuperfuerant cum multa confeſsione, 18. Kal. Auguſti reuerſi ſunt. Cum autem nauigaret claſsis eorum, tempeſtas à Deo per interceſsionem Dei Matris incumbens in illos, hos diſperſit,& alios quidem eorum penes Proconneſſum & reliquas inſulas,alios vero in vertigines, & cæteras demerſit in æquore; ſuper reſiduas vero, cum tranſiſſent Aegeum pelagus, ex templo grando ignea decidens, aquam maris ebullire fecit, & pice liquefacta,naues ſimul cum hominibus inductæ ſunt in profundũ, decem ſolis ex eis ſaluis,ad Dei magnalia, quæ in ipſis facta ſunt,nobis, & Arabibus annuncianda; quinque enim à noſtratibus captæ ſunt, quinque vero ſaluæ In Syriam deductæ.Ita Theophanes.Eadem habet Cedre- Cedrenus. nus.Quare quotannis pro tanto beneficio, gratiarum actiones ſolemnes ſunt decretę, quemadmodum in Menologio Baſilij Imperatoris die 15. Auguſti habetur,vbi etiã additur, Saracenorum Principem petijſſe, vt vrbem ingrederetur,eamq. cernere,pollicitus poſt hæc inde diſcedere:quod cũ ei conceſſum eſſet, & per portam Boſphori equo ſedẽs intrare vellet,alijs ſuis ſine moleſtia ingredientibus,ſolus Principis equus intrare nolebat.Reſpiciens verò ſurſũ,vidit ſupra portam Dei Genitricis imaginẽ,tunc ſe nouit hoc paſſum, quòd eandem auxiliantem ciuibus blaſphemaſſet,deſiſtensq. & recedens, cum ſuis in Aegeo pelago ab ignifera procella conſumpri ſunt. Hæc à Baronio in Menologio.

§. 164.

Vincentius Beluacenſis ſpecul. hiſt.

Gratia. & vindicta.

VIncentius Beluacenſis lib. 23. ſpec. hiſt. cap. 27. his verbis. Sigibertus anno Leonis II. Conſtantinopolitani, inſtantia orandi, & conſtantia præliandi fortiter reſiſtunt Saracenis. Saraceni fame, frigore, bello, peſtilentia ſine numero pereunt. Fertur autem, eos miraculosè hoc modo perijſſe. Apud Conſtantinopolim in monaſterio ſanctæ Dei Genitricis iuxta palatium in mari prope S. Sophiam erat imago Beatæ Mariæ, quæ tenebat infantem in brachio, quam depinxit in tabella S. Lucas, cum adhuc viueret S. Maria. Hæc imago vocatur Odigitria, ideſt dedutrix: quia duobus cæcis apparuit S. Maria & deduxit eos ad ſuam Eccleſiam, & illuminauit eos. Cum iſta imagine faciunt proceſſionem omni die Martis per totam ciuitatem. Cum ergo, vt ſupradictum eſt, obſeſſa eſſet ciuitas, & ciues ieiunarent, & orarent ſimul, & pugnarent; quidam ciues admonuit, afferri illam imaginem, & ab omnibus orationem ad illam fieri hoc modo: Sancta Dei genitrix, quæ toties nos liberaſti, libera nos modo de inimicis Filij tui, & in mari merge illos. Et cum hoc dixiſſent, ſtatim procella ſurrexit, & omnes naues Saracenorum aut merſit, aut fregit, hucuſque Vincentius.

§. 165.

Coropulaſt.

Gratia. & vindicta.

COropulaſtes Græcarum rerum hiſtoricus, inquit: In oriente Saracenorum Princeps, qui Tarſi imperabat, cum ad Andream Ducem Baſilij Imperatoris Conſtantinopolitani, qui regnare cæpit anno Domini 867. miſiſſet litteras, ſuperbiæ, & maledictionis plenas, & hæc indicantes: Nunc videbo, an Mariæ Filius, eiuſque parens tibi proderit, cum contra te cum meo exercitu progrediar. Quas litteras, conuicij plenas, acceptas, ipſi imagini Dei Genitricis appendit, hæc locutus: Vide, ò Mater Dei tuque ipſius Filius, & Deus, qualia exprobrauit, & ſuperbè dixit contra tuum ſuperſtitem populum barbarus iſte arrogans. Quibus dictis, aſſumptis Romanis copijs contra Tarſum proficiſcebatur, & cum ad Podandum perueniſſet, ibi cum hoſtibus congreſſus, multa cæde fundit, & fugat barbarorum multitudinem, cum prius ibi eorum Dominus occubuiſſet: pauci vero vix ſe Tarſum incolumes recipiunt; ſepultis autem ſuis, & hoſtibus in vnum locum coactis, magnaq. erecta ad poſterorum memoriam columna, in patriam redijt cum ſocijs. Hæc Coropulaſtes.

§. 166.

Magiſt. Alanus de rupe.

Gratia, & vindicta.

MAgiſter Alanus de Rupe in aureo lib. Roſarij. Tempore, quo beatus Dominicus prædicabat Romæ, maxima cum populorum frequentia, & Dominorum Cardinalium, & aliorum Magiſtratuum, omnes, & ſingulos hortabatur ad hanc fraternitatem, nec quidem inaniter, quia multum profecit. Multi autem ad eum accedebant confitendi gratia, quibus cum alia pœnitentia imponebant, vt dicerent pſalterium Mariale, non intendens tamen eos obligare ad mortale, ſi illud dimitterent. Acceſſit ergo ad eum quædam nobilis matrona Romana, quærens confiteri ei; cumque impoſuiſſet cum alijs pœnitentijs peculiaribus, vt per ſingulos dies vnius anni diceret dictum pſalterium, hoc reſpuit facere, dicens: Pater, habeo de conſuetudine facere certas orationes, ieiunia, & eleemoſynas, atque peregrinationes, viſitando ſancta loca huius ciuitatis: non curo de Roſario veſtro; non enim poſſem omnibus intendere, hæc ergo dicebat, & quod grauius eſt, alios ab hoc ſancto propoſito reuocabat, dicens, hoc eſſe vanum, & inutile; & quia erat mulier multum potens, & bonæ exiſtimationis, multi ſibi credebant. Cumque intellexiſſet vir Dei Dominicus, cæpit fundere preces ad Dei Matrem, vt illuminaret eam. mira res: nam, non multò poſt ſubito rapitur in ſomnis, & iudicium Dei intuetur horribiliſsimum, adduciturque ante iudicium iudicanda, vbi permaxime fuit reprehenſa de inobedientia ad virum Dei Dominicum, & de ſcandalo alijs dato, quomodo, quantum in ſe fuerat, à dicta confraternitate reuocauerat, quamuis in alijs ſatis bona eſſet; propter quod adiudicata fuit, etſi non ad damnationem, tamen ad mirabilem pœnam, per dæmones inferendam per aliquot menſes. Cumque incredibilem pœnam pateretur, ad Dei Genitricem ſe conuertit, dicens:

O Vir-

O Virgo virginum, ò mater pietatis Maria, miſerere mei pauperrimæ peccatricis, quæ laxaui linguam contra te, & ecce mox adeſt Virgo ſanctiſſima, quæ leuauit eam de maximis tormentis, dicens ei, ò filia, filia duri cordis fuiſti, inſuper, & Roſarium meum ſpreuiſti, confidens in alijs operibus tuis bonis. Sed nunc volo tibi oſtendere, quanti ſit meriti ipſi vacare: quo dicto, apprehenſa ſtatera, parte ex vna poſuit omnia ieiunia, omnes eleemoſynas, omnes orationes, & peregrinationes eius: parte autem ex altera poſuit ipſum Roſarium, & mox depreſſit ſtateram ex parte ſua, & alteram partem leuauit.

§. 167.

S. Antonin. Archiepiſc. Florentib. 2. par tit. 16. c. 2. ſect. 5.

Gratia, & vindicta.

SAnctus Antoninus Archiepiſcopus Florentinus 2. par. tit. 16. cap. 2. ſect. 5. Rollone Duce, qui & Robertus eſt appellatus, profugi quidam pyraticam facientes, Carnotum, nobilem Galliæ vrbem obſederant; at incolæ ab armis imparati, & a multis non bene defenſi, Beatæ Mariæ incluſam Caroli Calui domum ex Conſtantinopolitana ciuitate, quondam allatum, in vrbis propugnaculis pro vexillo ciuitatis indefenſæ tutamen, piè, ac fidenter expanderunt. Ridere hoſtes, ſagittaſque certatim in virginalem interulam, camiſciamque dirigere: non ſera numinis vindicta fuit: hoſtes cæcitate confuſos, neque ſe loco mouentes, Carnoti ciues ad ſatietatem vſque trucidauerunt. Euaſit tamen archipyrata Rollo, quem liberator omnium Chriſtus ſuæ fidei, ac religioni reſeruauit: nam Chriſtiana ſacra ſuſcepit, & Northmanos, gentem ſuam, ad idem conſilium, & animorum remedium ſalutare pertraxit. Illo ex tempore Northmanorum cum Gallis firma pax fuit. Contigit hæc Carnotenſium inermium miraculoſa victoria, ſi Antonio credimus, cui eredere par eſt, anno à Chriſto nato, octingenteſimo ſeptuageſimooctauo; etſi nos, qui exempla de Virgine ſelecta colligimus, de chronico non laboramus.

§. 168.

Aug. Mann.

Gratia, & vindicta.

AVguſtinus Mannus in hiſtoria rerum memorabilium in Eccleſia Dei geſtarum cap. 86. Samnitum Prætor, Lauretum petens, Ciuitellam diuerterat. Ibi nefarium hominem deprehendit, aſſuetum, in Deum ac Virginem Lauretanam impia ſubinde verba iactare; ergo infenſus ira, protinus exempli prodendi cauſa, veſanam magniloquentiam, exſecta ſacrilegio lingua, vindicauit, neque hoc contentus, eundem in cuſtodiam traditum, aſſeruari ſedulo iubet, quòd ipſe Laureto regreſſus decerneret, an eſſet pœna grauiore moleſtandus. itaque miſer ille, ſupplicio ſumpto æger, ſui ipſius ſollicitus, aliquando reſipuit, & ſcelere in cultum verſo, dies, noctesque Lauretanam Virginem placare tacitis precibus, votiſque inſtituit, obſecrans, vt infenſam ſibi Proregis leniret iram, daretque facultatem, animi labes ſacra confeſſione expiandi. Nec ingratæ Virgini, irritæque extiterunt impij hominis reſipiſcentis preces: haud multo poſt, ſpecies Deiparæ illi in ſomnis oblata eſt, iubentis, eum bono animo eſſe, breui fore, vt cuſtodia emiſſus, ad Lauretanam ædem pergeret, ibique peccata confiteretur, nouæ linguæ ſubſidio: prędictionem comprobauit euentus: experrecto quædam quaſi lingua renaſci cæpit, qua haud ſanè ægre ſenſa exprometer mentis, & Prorex, Laureto reuerſus, re cognita, parcendum exiſtimauit, cui Virgo ipſa pepercíſſet. Confeſtim igitur eum liberum dimittit, monitum, vt ſuo poſthac periculo ſaperet, datiſque ad pœnitentiarios litteris, miraculi teſtibus, Lauretum deſtinat, gaudio geſtientem ad vota reddenda, quo vbi venit, haud magis Proregis epiſtola, quàm res ipſa miraculi fidem omnibus fecit. Quippe patefacto oris hiatu (mira dictu, mirabilior viſu res) ſimul reciſam linguam, ſimul lingulam quandam ſubnaſcentem videbant, & tamen vbi vellet ille, quamquam bleſo ore, audiebant loquentem: neque hic ſtetit res, poſtquam domum reuerſus, ſacris myſterijs bis teruè perceptis, noua lingua ad iuſtam magnitudinem nouo excreuit miraculo. Itaque Lauretum denuo ad agendas Deiparæ grates, profectus, ijs ipſis, qui exſectam paulò ante linguam viderant (quorum ex numero Raphael Riera fuit, qui hæc memoriæ prodidit) immortali Beatæ Mariæ dono renatam oſtendit, cunctis rei nouitate, atque admiratione attonitis,

& tam eximium, tamque illuſtre miraculum Beatæ Virgini gratulantibus.

§. 173.

Ioannes Lopezius.

Gratia, & vindicta.

IOannes Lopezius Ordinis Prædicatorum de Beatiſſimę Virginis Roſario lib. 1. cap. 15. Victoriam Hiſpaniæ vrbem à Sancio olim Vaſcorum Rege Gaſterſi pagi mutato nomine, extructam Federicus à Toleto Albæ regulus anno milleſimo quingenteſimo duodecimo gubernabat, & eorum caſtrorum Imperator erat, quæ Nauarræ præſidium Caſtellæ Reges in illis locis collocarent. eſt autem optimo Principi, ſuggerente patre Martino à ſanctis, ex Diui familia Dominici, qui Federici confeſſiones audiebat, viſum, faciendum, vt qui blaſphemus eſſet, Deoque aut cœlitibus iniurioſus, non alio, niſi mortis ſupplicio puniretur. Creſcebat nimirum, & in dies augebatur impiæ, nefariæque linguæ, vel ex impunitate, vel ex pœnæ leuitate, licentia militaris, quæ etiam in cæterum vulgus manabat, & pernicioſiſſima contagione ſerpebat. haud multò poſt legem latam, plebique vniuerſæ promulgatam, duo grauiſsimi huius ſceleris accuſati ſunt; cauſaque cognita, capitis ex lege damnantur. Martinus, qui legis ſuaſor fuerat, vir præclarus, & animarum ſalutis percupidus, e ſuo Cœnobio egreſſus, ad cuſtodiam vadit, & ſontibus capitali ſupplicio, ſine vlla ſpe veniæ addictis, author eſt Roſarij recitandi: Virginem eorum, qui ſe inuocant, oportunam eſſe adiutricem, pernecceſſario tempore ſubuenire ſolitam, nulli, quamuis indigno, opem ſuam denegare. Conſilium alter ex damnatis accepit, alter obſurduit, cumque educti è carcere, (vt Hiſpanorum mos eſt) à ſellis ad patibulum traherentur, ecce, quæ Roſarij amatorem beſtia portabat, ex media turba ſe proripit tanto impetu, vt nemo apparitor, nemo miles, nemo Iudicis adminiſter currentem aſinum inhibere poſſet ille ad Diui Dominici monaſterium (rationis compotem diceres, rectique gnarum conſilij) quàm velociſsime properabat, nec ante currere deſijt, quam virginale in cœnobio ſacellum, cui à Roſario nomen inditum, fauentibus ſuperis, penetrauit; ſuumque ſeſſorem ante Virginis altare, conſtituit: accurrit ſatellitium, & turba inſequentium, vt ſontem à templo abducant; ſed eiuſdem Martini à ſanctis, & Ioannis Victoriani ex eadem familiâ valuit auctoritas, quorum hortatu parcitum illi eſt, quem Deipara defendiſſet. Ipſe beneficij memor, & tanto gratus miraculo, in Monaſterio permanſit, quo ſe tardum illud animans, quaſi quid ageret, ſentiens, delituiſſet, reſque cœnobij domeſticas fratrum laicorum habitu procurauit. Porrò Federici vxor clariſsima, tantum admirata prodigium, Roſarij precationem illo ex die præcipua quadam religione percoluit, multaque Roſariorum millia coemit, militibusque diſtribuit, qui ſe hac pietate aduerſus imminentes Gallos armauerunt, à quibus Iuliobrica (Lucronium vulgo dicimus) obſidione cincta tenebatur, ſed breui ſecura victoria eſt, & Galli profligati: non multò poſt, in eadem Vrbe victoria Alabenſis Cantabriæ principe, Roſarij ſodales, cum ſe ad purificationis ferias à cereis imparatos cernerent, candelas triginta duas fingendas curauerunt, & in eum finem ceræ maſſam octilibrem mercati ſunt. hunc cæreorum numerum cum dediſſet artifex, cæra ſuperfuit ad totidem ferè formandos: itaque ſexaginta perfecit, quorum quiſque libræ quadrantem ponderabat: ſed candelæ tamen vniuerſæ illas octo libras, iunctis, & examinatis omnium ponderibus, exæquarunt, miraculi fidem appellati Iudices, ſcribæ publici, & teſtium curatorum acta fecerunt, quæ in Victorienſi Diui Dominici monaſterio tabulatis aſſeruantur. Cumque triduo toto cerei arſiſſent, ſingulisque, omnium iudicio, ceræ pars tertia defeciſſe videretur, tamen ad ſtateram reuocati, nouem librarum, & quadrantis pondus retinuerunt. Illud etiam admirationis acceſſit, quòd, cum in arca ſodales octo, & quinquaginta cereas faculas dumtaxat condidiſſent, vbi ad Iudicem, qui rem exploraturus aduenerat, ab iiſdem ſunt prolatæ ſodalibus, vnus ex ſexaginta repertus eſt numerus, multiplicante Deipara Virgine ceram virginalem.

Nice-

§. 170.

Nicaph. lib. 17 c.13. Procop. de bell. Perſ. lib. 6. Narſes Imperat.

Gratia, & vindicta.

NIcephorus lib. 17. c. 13. Procopius de bello Perſico lib. 6. non ſatis eſſe Virgini, mortales ab hoſte defendere, teſtis eſt Narſes, & fortunatiſsimus, & fortiſsimus Imperator, quem Iuſtinianus Auguſtus copijs, exercituiq. præfecit, quòd viribus, conſilioq. præſtaret, &, quod primum maximumq. eſt, pietatem, & religionẽ cæteris rebus anteferret: Virginis enim tam ſedulus cultor erat, tam amicus, & ſocius, vt militares copias tum demum in aciem produceret, cum Deipara ſe illi videndum præbuiſſet. Igitur ſacræ Virginis & conſilijs, & auxilijs Totilam vicit, Barbaros ex Imperij finibus ſæpe numero relegauit, infeſtiſsimos religionis hoſtes vertit in fugam, robuſtiſsimos Duces Buſelinum, & Silduildum (Bultinum, & Siſualdumalum nominant) ſubiugauit. Erántque tam multæ, tamque illuſtres victoriæ, Angelorum Reginæ, tum potentiæ, tum clementiæ tribuendæ, quæ apparebat in prælijs, & Narſen, quid maximè eſſet expediens, amanter indicabat, Gothorum claſsis, quæ, tanquam denſa nubes, orientem obſcurabat, timore Narſetis repente dilabitur. Tarantum ab ijſdem Gothis captum Romani recuperant, & præter omnium opinionem, Deiparæ venerator Narſes, quamuis à Francis, & Gothis intereſſet obſtructum, tamen cum exercitu Rauennam peruenit incolumis: Rubiconem ab hoſtibus cuſtoditum, occiſo Gothorum duce, tranſiuit, & in Thuſcia occurrentem cum ingenti exercitu Totilam, adoritur intrepidus, ſignis collatis, cum eo dimicat, ad extremum interficit, eiuſque vniuerſum exercitum contrucidat: factumque eſt Dei opera, quod ipſe confeſſus eſt Narſes, vt Rex ille bellicoſiſsimus cum potentiſsimo exercitu, & innumerabilibus claro victorijs, à ſemiuiro Narſete (erat enim eunuchus) qui tamen Mariæ Virginis ope nitebatur, tam fœliciter vinceretur: neque enim prius ipſum admonitu Virginis cum hoſte confligebat, quàm prælij committendi ſignum cælitus accepiſſet: precibus enim excita ſuccurrit, quæ (vt canit Eccleſia) terribilis eſt, vt caſtrorum acies ordinata. Fuiſſe Narſetem non modò beatæ Virginis, ſed etiam æqui amantiſsimum illa demonſtrant, quæ de eo Procopius ſcripſit, nos breuitatis ſtudio ſilemus. Hiſtoria Pauli Diaconi de Narſete Longobardos euocante, vlturo conuicium Theodoræ Auguſtæ, Italiamque prodente reijcitur; eo enim tempore non erat in Italia Narſes, ſed Conſtantinopoli morabatur.

Procop.

§. 171.

Cæſar. eod. lib.

Gratia, & vindicta.

CAeſarius lib. 7. cap. 8. Alius quidam ex monachis eiuſdem loci, vir tanta gratia dignus, vt nocte quadam dominam noſtram ſanctam Mariam, viderit chorum pſallentium circuire, & ſingulorum vultus mox incurrit apoſtaſiam de altero, quid adhuc futurum ſit, ignoratur.

§. 172.

Cæſar. ibid. cap. 34.

Gratia, & vindicta.

IDem Cæſarius ibidem cap. 34. Quædam ſanctimonialis virgo, à quodam clerico verbis luxurioſis ſtimulata, in tantum flante Behemoth, cuius anhelitus etiam prunas ardere facit, ſuccenſa eſt, vt corde, & ore petitioni eius conſentiret, promittens, quòd dicto completorio veniret ad locum condictum, erat enim cuſtos Eccleſiæ. dicto completorio, cum Conuentus aſcendiſſet dormitorium, & illa exire vellet de oratorio, in ipſo oſtio Chriſtum manibus in Cruce expáſis ſtare conſpexit: cui cum egreſſus non pateret, ad oſtium, quod erat in oppoſito, cucurrit. Ita ſuccenſa fuerat in amore clerici, vt penè rationis expers, quid circa ſe diuinitus ageretur, minus aduerteret. quid plura? omnes ianuas adijt, & crucifixum in omnibus inuenit: tunc ad ſe reuerſa, & territa, dixit fortè voluntas Dei non eſt, vt vſquam vadas. Solita fuerat eadem Virgo ſingulis diebus ſpecialem quandam orationem de paſsione Domini dicere, quam Dominus in tanto periculo remunerauit, viſione tam vtili: quæ tremens, ante imaginem Dei Genitricis ſe proſtrauit, de peccato ſuo veniam poſtulans: à qua cum imago faciem verteret, & illa obnixius ſupplicatura proprius accederet, imago maxillam eius percuſſit, dicens: quò vis ire fatua? vade in dormitorium tuum. Tam fortis erat alapa, vt in terram ruens, ſic iace-

ret vſque ad tempus matutinale; cumq. ſigna in dormitorio ſonarent, & illa in oratorio non pulſaret, putantes, eam eſſe in oratione, vel preſſam ſopore, intrantes, & in multo defectu illam reponentes, poſtquam refocillata, loqui potuit, omnia, quæ circa ſe geſta fuerant, ad honorem Dei conſororibus ſuis recitauit: licet grauis eſſet alapa, prorſus tamen à tentatione per illam fuit liberata: durus morbus duram requirit medicinam.

§. 173.

Idem. Gratia, & vindicta.

AVthor Pomerij ad B. Virg. lib. 12. part. vlt. cap. 1. hæc ſcribit. Primum miraculum de Iuliano Imperatore, qui vt ait beatus Hieronymus in Chronicis, contra Perſas proficiſcens, Chriſtianorum ſanguinem dijs vouerat poſt victoriam. Scribit enim Ampilocius Epiſcopus Teonienſis, quòd ipſi Iuliano proficiſcenti obuiauit ſanctus Baſilius Epiſcopus, cui inſaniens Iulianus dixit: Cum Perſas ſubijciens, reuerſus fuero ciuitatem tuam, deſolabo, pro eo quòd Deos, Deaſque meas non adoratis. Baſilius itaque rediens ad ciuitatem, narrauit omni multitudini verba imperatoris, præcepitque omni clero, & populo cum mulieribus, & infantibus, vt aſcenderent in montem Didymi, in quo erat Templum Genitricis Dei, & tribus diebus ieiunantes, poſtularunt à Deo diſſipari imperatoris iniqui ſenſum. Illis ergo orantibus, & flentibus, vidit Baſilius in viſu multitudinem militiæ cæleſtis in monte hinc, & inde, & in eorum medio ſuper thronum glorioſum Beatam Mariam, & dicentem ad circumſtantes: Vocate mihi Mercurium, & ibit interficere Iulianum, multa blaſphemantem in Deum, & Filium meum. Itaque ſanctus Mercurius, cum armatura ſua venit, & iuſſus ab ea, velociter abijt. Expergefactus à ſomno magnus Baſilius, venit in ciuitatem ad ſancti Mercurij ſepulcrum, vbi ſuſpenſa eius conſeruabantur arma, quæ inibi non inuenit: vocauit cuſtodem, & vbi eſſent arma quæſiuit, qui aſſerebat cum Sacramento veſperi ibi ea fuiſſe. Vnde Baſilius viſioni credidit, & cunctis reuelauit, omneſque de monte reuerſi cum gratiarum actione, ad ſepulchrum ſancti Mercurij inuenerunt lanceam eius ſanguine madidam, omni autem populo feſtum agente, in laude Beatæ Virginis pro liberatione ciuitatis. Ecce die quarto venit in ciuitatem Libanius quæſtor Iuliani, dicens: cum eſſet Iulianus, ſecus Eufratem fluuium, vbi & iam in caſtris cuſtodiebant eum ſeptem militum excubiæ, ecce nocte quidam miles ignotus cum armis venit, eumque lancea cum valido impetu perfodit, qui ſubito aſcendens, nuſquam comparuit. Iulianus verò cæpit baſphemando clamare, dicens: Viciſti Galilee viciſti, & ſic expirauit.

§. 174.

Idē author. Gratia, & vindicta.

IDem author ibidem. Secundum miraculum de reſponſorio: *Gaude Maria Virgo &c.* Quidam etiam puer fertur, quòd cum in ſcholis didiciſſet iſtud reſponſorium: ***Gaude Maria Virgo cunctas hæreſes ſola interemiſti &c.*** quòd reſponſorium cantatur in Feſto Purificationis Beatæ Virginis, & cum pulchra voce per plateas, & ciuium portas hoc decantaret, porrigebantur ſibi plurimæ eleemoſynæ, & ciborum reliquiæ. Iudæi autem, quia plurimi in illa ciuitate commorabantur, cum audirent puerum canentem, multum dolebat, eo quòd matrem Ieſu laudaret, & Iudæos per reſponſorium hoc confunderet, dicens: Erubeſcat Iudæus infelix, qui dicit, Chriſtum ex Ioſeph ſemine natum. Stomachatus igitur in vicinatu plateæ, vnus Iudæorum, cum puerum talia canentem audiret pluries, acceſſit, & vocauit, quaſi aliquid putapoſitum, vel ſimile ſe daturum aſſerendo, & ſic promiſsionibus, ac exenijs fructuum ipſum in domum ſuam aduocauit, tanquam ſi cantum iſtum ab eo velit audire. Puer ſimplicitate præditus, ſecutus eſt promittentem Iudæum, & mox iſte habita opportunitate, ipſum puerum in gutture cultro cædendo occidit. Cumq. mater eius vidua paupercula diutius quæſitum non inueniret, dictum eſt, à conuicanijs, quòd viſus eſt à plurimis, portas illius Iudæi intraſſe. Sed quid fuerit, vel vtrum ſanus inde exierit, nullus teſtimonium poterat ferre. Mater ergo iudicem adijt, & iudex Iudæos coegit, & facta lite, cum probatio incumberet ipſi matri pueri, eo quòd contra eã Iudęi inſurrexiſſent, nec probare quid-

quidquam de hac re mater poſſet, anxia pro filio perdito, in hoc ſe obligauit, quòd requirerentur omnes domus Iudæorum, & ſi inueniretur apud eos ſuus filius deperditus:omnes Iudæi comburerentur,aut ſi nõ, mulier ipſa calumniæ conuicta, combureretur. Quod cum placuiſſet Iudæis, & iudices approbaſſent: ecce quæſtione facta, nullibi compertus eſt puer occiſus, qui tamen ſub modio iacebat occultatus in conclaui. Tunc mulier,lata ſententia, ad cremandum ducitur ab omni populo,exultant Iudæi, compatiuntur, & dolent noti Chriſtiani, ac vicini. ſcilicet mulieris illius plurimũ,plurimum,quoniam plorat ipſa, quia perdito filio,ſe ipſam etiam amiſerit.Cumque nullum haberet refrigerium: quia inſultantibus Iudæis, tamquam victoribus, ad incendium duci cogebatur. Sic educendo, cum prope Eccleſiam beatæ Virginis perueniſſet, atque recordata de beata Virgine,inuocaret ipſam lachrymabiliter:cœpit audire dulces ſonos,ac ſi filius ſuus cantaret illud reſponſorium ſolitum, ſcilicet, *Gaude Maria Virgo, &c.* cœpit protendere collum,& populum commonere ſi audirent, & ecce omnes audientes populi cantum,commoti ſunt,& illuc acceſſerunt, vbi audiebatur vox ſonare,& ſic compererunt, quia in domo illius Iudæi ſub modio abſconſus fuerat puer occiſus. Subleuantes modium,viderunt puerũ in gutture cruentatum,cum Angelis pluribus dulciter illud reſponſorium concinentem. Quo viſo miraculo, & puero interrogato, ac omnia facta enarrante per ordinem,ſcilicet,quomodo per beatam Virginem fuerat ſanatus in gutture vulnerato, & dulciter inter Angelorum agmina fotus. Ecce omnes in laudem B. Virginis Chriſtiani proruperunt, & Iudæos combuſſerunt, ac puerum ſanum matri reſtituerunt. Sicq. precibus, & meritis B. Virginis ſaluata eſt mater,& filius.

§. 175.

Fran. Benc. *Gratia, & vindicta.*

FRanc. Bencius in annalibus 1588. de rebus collegij Pacenſis in prouincia Peruana. Quidam ad turpem concubinatum Indam fœminam pellexerat, quam cum aliquando ad infaustum torum vi, minisque compuliſſet, prouecta nocte, cælũ tonitru concuti,tremiſcere terra,denſaſque inter tenebras, micare ignes, & per feneſtrarum rimas infundi, vt ferirent oculos animoſq. adulterorum. Cadit intera ſciſſis nubibus largis, largifluus cum grandi grandine crepitante ſuper tectum. Hic mulier ſubito pauore correpta, Virgo,inquit, Maria fer opem, tuere me obſecro. At vir ferox,& impius,mediam complexus,tace, ſis ſtulta, ſcilicet auxilium vllum ferre poteſt Maria, abſcidit extremam vocem:fulmen ſubitum,quod intonuit, & adhuc loquentem auellit ab amplexu mulierculæ, quatuorq. aut quinque paſſus eiecit extra lectum,& flamma concipit arida nutrimẽta: fugit mulier perterrita, miſerum inclamat,excitat,peruellit, nempe metu exanimatum,non exanimem putabat. Trahit digitos pedum, corruũt pedes ipſi,deuelluntur,conantem domo ingredi, & mortuum extrahere, impediebat ignis introrſum repellens: ad extremum vociferata horrendum, conciuit vicinos, & ægre portato informica dauere,reperiunt hominem, mirũ dictu,hiante ore, ſine vllis dentibus,ſine lingua,omnia præterea membra ita ſoluta, & fluxa, vt vel leuiter contrectata,manum ſequerentur. Hic finis impuri, impudiciq. hominis fuit: at mulier, alieno malo edocta,quanquam extra periculum,non extra metum,cum vnde quadraginta millia paſſuum confeciſſet,ad noſtrum templum ſe contulit,meliori vitæ inſtituendæ.

§. 176.

Petr. Dam. *Gratia, & vindicta.*

EPiſtola ad Thomam Claudiopolenſem Epiſcopum, ex ſcriptis Petri Damiani,& ex Antonino Florentiæ Archiepiſcopo 2. par. tit. 16.cap.8. ſect. 1. In ſancti Vincentij monaſterio ab eo loco non longe,cui Petra Pertuſa nomen eſt, fratres vnanimes lege lata ſanxerunt,vt cum Pontificijs ex Breuiario, vt vocant, precationibus,horariæ beatiſsimæ Deiparæ preces diſcerentur, cumq. id toto triennio ſanctè, integreq. ſeruaſſent, perditi cuiuſdam monachi, cui Gazoni nomen fuit, loquacitas impia, vt Virginis ad omnes horas preces tollerentur, euicit, attamen de cælo vindicta tarda non fuit,rapinas, deprædationes, incendia,monaſterijq. tum ſeruorum, tum adminiſtrorũ cædes immittens, itum eſt ad Germaniæ Imperatorem, qui maleficia coerceret, & à facinoroſis pœnas repeteret,irrito euentu. Conſulitur Petrus Damiani,vir illa ætate, vt ſapientiſsimus, ita doctiſſimus, qui merito illa paſſos eſſe reſpondit,

pondit, quòd imperatricem pacis, vtar illius verbis, abieciſſent. Mox in terram nuncij corruĕtes, beatiſſimę Virginis, matriſq; laudes nunquam ſe impoſterum omiſſuros receperunt, quibus reſtitutis ſequuta pax eſt, & monaſterij alta viſa ſecuritas.

§. 177.

Bencius.

Vindict.

BEncius in annali in hiſt. collegij Hiſpalenſis. Bonif. lib. 5. cap. 1. In ſodalitijs diligitur vnus, qui ſit particeps, & cōſcius rerum omnium, quæ decernuntur, eaſque litteris mandat, ab arcanis dicitur. In congregatione porro Hiſpalenſi adoleſcens, qui hoc munere fungebatur, duos ad hanc rem deſtinauerat calamos ſcriptorios inſigni ornatu, etenim caules detractis plumulis aureo filo, ſericoq. diſtinguebantur inuicem permixtis. Horum alterum ſubripuit vnus de ſodalibus iuuenili furto; cuiùs etſi ſæpe pulſabatur cogitatione animus, vt poſthabitis rebus omnibus, ſe Deo conſecraret in aliquo cœnobio, præualente amore in mulierculam quandam, aliud agebat: ad eam aliquando cum inſtituiſſet ſcribere, ac furtiuum calamum ſumpſiſſet manu, ſenſit ſibi verberarios excuſſiſſima palma, ſimulque vox ad aures, etianne ſceleſte rem mihi dicatam temerare audes impuro auſu? attonitus hac pronunciatione, ac verbere, vt ſe, colligit iuuenis, reuertit ad calculos, quos pęnè abiecerat, vt amplecteretur iniùſtam Frāciſcanæ religionis: manſit ad aliquot dies memor nota plagæ acceptæ, vt appareret ab alia vi quadam maiore, quàm ab humana in pactam.

§. 178.

Idem B. Petrus lib. 2. epiſt 14.

Vindicta.

IDem Beatus lib. 2. epiſtola 14. [Stephanus aliud mihi retulit: audiſſe (inquit) me memini, quia clericus quidam fatuus erat, nauci friuolus, vt ineptus. Huc accedit, quia nullam religionis dotem, nullam canonicę diſciplinę, grauitatis, ſiue modeſtiæ videbatur habere virtutem: inter hos tamen emortuos inutilis vitæ cineres, hic perexigui fomitis tenuis viuebat igniculus, vt ante ſacroſanctum altare quotidie beatæ Dei genitricis accederet, & reuerēter verticem curuans, Angelicum hunc, atque Euangelicum verſiculum decantaret: *Aue Maria, gratia plena; Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus.* Cum itaq; tantæ fatuitatis ineptiam nouus deprehendiſſet Epiſcopus, ab inutili perſona vtilitatem Eccleſię detineri indignum duxit, eiq; præbendam, quam à nuper elato ſuo deceſſore perceperat, abſtulit. Sed cum hunc rei familiaris egeſtas opprimeret, & præter hoc aliud quid, vnde poſſet viuere, non haberet, nocturno ſilentio pia Dei genitrix Epiſcopo, dum dormiret, apparuit, quam ſcilicet præcedebat vir, in vna manu ardētem faculam, in altera ferulam portans; cui mox beata Virgo præcepit, vt Epiſcopum delinquentem aliquantis ſærulæ, quā gerebat, verberibus caſtigaret. Cur (inquiens) cappellano meo, qui mihi quotidianas impendebat excubias, ſtipem Eccleſiæ, quam non ipſe contuleras, abſtuliſti? moxq; ſacerdos tremefactus, euigilans, clerico beneficium reddidit, & quē ignotum Deo fortè crediderat, iam quaſi propenſius honorauit. Si igitur ille vnum dumtaxat laudis canendo verſiculū, corporei victus alimenta promeruit, quam fideliter æterna ſperabunt, qui beatæ Reginæ mundi quotidiana horarum omnium vota perſoluunt? Vnde pulcher etiam mos in nonnullis Eccleſijs inoleuit, vt ſpecialiter ad ejus honorem per omne ſabathum miſſarum celebrentur officia, niſi forte feſtiuitas, vel feria quadrageſimalis obſiſtat.

§. 179.

Caniſ. lib 1. de Deipara cap. 20.

Vindicta.

CAniſius lib. 1. de Deipara c. 20. hæc habet. Nefarius ille Neſtorius cum hoſtile bellum aduerſus Deiparam inſtituiſſet (negabat enim, Virginem eſſe Matrem Dei) non impune tulit tantam audaciam, & procacitatem, fuerat enim à toto concilio Epheſino anathemati perpetuo traditus, & ab Imperatore Theodoſio in exilium actus, Epiſcopatu ſuo Conſtantinopolitano planè ſpoliatus, ac demū coactus in exilio vitam abſoluere calamitoſam: ſed & blaſphemam eius linguam miri carnifices corroſere vermes, & ſi non corpus, nefandum nouæ impietatis organum, à terra dehiſcente abſortum, certe anima eius ad inferos vſque detruſa, meritas blaſphemiæ pœnas luit. Et quoniam Neſtorij mentio hic incidit, aliam ex Moſco Euirato narrationem attexam, vt clarius conſter, inſignem illum Mariæ hoſtē, etiam poſt mortem ſuam viuis, ac ſuperis meri-

merito deteſtãdum haberi, Abbas Cyriacus, qui & Lauræ Calomonis presbyter eximius fuit, de ſe ipſo teſtatus eſt, quòd aliquando mulierem honeſta facie præditam, & purpura indutam, per ſomnum viderit, Dominam nempe noſtram ſanctam Dei genitricem, duobus viris illam comitantibus, qui & ipſi venerabiles, & præclari eſſe aſpectus apparerent, vtpotè Ioannes Baptiſta, & alter eiuſdem nominis Euangeliſta. Abbas igitur de cellula egreſſus, orare Deiparam cœpit, vt ad ſe ingredi dignaretur; ac ſæpè hoc ab illa ſummopere flagitauit, illa tamen ſemper, abnuente, atque hoc demum reſpondente. Habes intra cellam tuam inimicum meum, & me illuc ingredi cupis. His dictis abſceſſit illa, & Abbatem valde ſollicitum anxiumq; relíquit, vt qui neſciret, de quo inimico ſermo hic haberetur, veritus etiam, nequid occulti fortaſſe criminis ipſe in Deiparam commiſiſſet, cum nullum alium in eadem cella commorantem haberet. Vnde in graui merore, ac luctu verſatus eſt, quem vt ratione aliqua vel leniret, vel depelleret, codicem legendum ſumpſit in manus, eumque à ſancto Iſychio presbytero Hieroſolymitano mutuò acceperat. Cum euoluiſſet codicem, duos impij Neſtorij libros in fine vidit adiectos, & ſtatim, diſcuſſa velut nube, lucem veritatis aſpexit, nihil vt dubitaret amplius ſuperiorem ſermonem de inimico Deiparæ, apud ſe latitante, ad hunc ipſum authorem Neſtorium pertinere. Abit igitur ſtatim cum libro, eumq; bona fide reſtituit, ne talem Mariæ inimicum apud ſe diutius eſſe pateretur. Accipe, inquit, frater librum tuum, ex quo plus ego detrimẽti, quàm vtilitatis percepi. Cum vero rem omnem expoſuiſſet, herus codicis, zelo ſancto ſuccenſus, duos illos Neſtorij libros ex ipſo præſcidit volumine, ac flammis vltricibus tradidit, dicens: *Non manebit in cella mea Dominæ noſtræ ſanctę Dei genitricis, ſemperq; Virginis Marię inimicus.* Atque vtinam eodẽ zelo flagrarent omnes, qui hoc æuo in authores, & libros ſimilis farinæ incidunt, ſimulque curarent, iſtiuſmodi ſcripta omnia, quæ ad Chriſti, ſanctorumq. ignominiam, & bonorum offenſionẽ faciunt, omnino explodi, ac aboleri. Alter ex grauiter punitis Mariomaſtigis ſit ille, quem iam ante depinximus Imperator Conſtantinus Copronymus, adeo in Mariam petulans, atque conuitioſus, vt, ſicuti dixi mus? illius honori publicè detraheret, eamque tam imbecillem faceret, quæ nulli mortalium poſſet opitulari. Quid autem illius morte honeſtius? quid acerbius, & violentius? cum iam Deo, & hominibus eſſet inuiſus, ſub mortem carbunculi pedes eius inuaſerant, & ardentiſsimis febribus vrebatur. quare nullum à medicis remedium poterat excogitari. tum elephantiæ morbus accedebat, & in extremam animi deſperationem deuenerat, vt hinc miſerabiliter vociferaretur; ſe viuentem etiam propter Mariam Deiparam igni extinguibili traditum, in eumque coniectum eſſe. Tot morbi coeuntes, tam diri cruciatus ſæuientes, velut Mariæ miniſtri, atque carnifices blaſphemum Cæſarem perdiderunt. Sed pergamus, & alios Mariæ hoſtes accerſere, quorum maledicentiam diuina ſeueritas, non ſine miraculo publicè caſtigauit, nimirum, vt & mali, propoſitis exemplis, nequid ſimile deſignent, prouide terreantur, & boni in honorandæ Virginis officio magis confirmentur. Cum Cæſar Mauritius imperaret, Chriſtiani quidam, vt fit, in caupona ſuauiter compotabant, & lepidi ſcilicet eſſe non poterant, niſi inter compotandum, conuitijs in Mariam iactis, impure certarent. En vero ibi æquum in Mariana cauſa vindicem Deum, qui præcipuè huius nefariæ concertationis authores, vt ne vnus quidem ſaluus euaſerit, potenter arripuit, proſtrauit, oppreſſit, deleuit, rectaque ad inferos miſit, perpetuo excruciandos. Hoſpes autem, & Dominus ædiũ, in quibus blaſphemi conſederant, ab hac diuina punitione vix manſit immunis: præſertim, quòd is conniuentia potius, quã vt cæteri, ex deſtinata malitia deliquiſſet. Cũ non multo poſt nocte dormienti Dei mater aſtare viſa eſt, illiq. in memoriam reuocauit, quod blaſphemos illos conuiuas in ſuis ædibus indigne toleraſſet. Tum ille miſer ſupplex illi eſſe, veniamque delicti petere: & ne tam cito morte mulctaretur, ſed vt tempus ipſi pœnitentiæ relinqueretur, orare. Virgo daturam ſe hoc ei, neque in præſentia ipſum ita morte pœnas luiturum promittere: vimine autem quòd manugeſtare videbatur, genua eius circumcirca velut exarans, circumſcribere. Id vbi factum, ſacra Virgo quidem

non

non apparuit amplius, ſed ille ſōno diſcuſſo mēbra ea, quæ vimine notata fuerant, à reliquo corpore diſrupta, ſtatim inuenit, & recentem inde ſanguinem ſenſit prufluere. Igitur in publicum productus miſer, fœdo, & miſerando habitu corporis, non minus, quàm oris ſui teſtimonio, veritatem publice confirmauit, hocq. iuſtum Dei iudicium omnibus promulgauit. Hi-

Nicephor. ſtoriam ex Nicephoro mutuati ſumus. Cum hoc miraculo plane congruit, quod

Moſcus. Moſcus Eiuratus in ſuo Prato Heliopoli, quæ Phœnicis eſt ciuitas, refert accidiſſe.

Vindicta. In hac, inquit, mimus quidam erat Gaianus nomine, qui in theatro ſanctam Dei Genitricem blaſphemans, populo ſpectaculum blaſphemiæ præbebat. Apparuit autem illi ſancta Dei genitrix, dicens. Quid tibi mali feci, quia coram tanta multitudine mihi detrahis, & blaſphemas me? Ille verò, ſurgens non ſolum non ſe correxit, verum etiam plus blaſphemabat. Rurſus ergo apparuit illi ſancta Dei genitrix, corripiens eum, ac dicens: Noli, quæſo, noli ita lædere animam tuam. Ille vero rurſum deterius illam blaſphemabat. Vnde ipſa tertio appatens, eadem repetebat. Cum autem ſe ille non corrigeret, ſed plus quoque blaſphemijs adijceret, meridie dormienti ſibi Virgo apparuit, nihilq. dicens, digito ſolo ſignauit eius manus, & pedes. Euigilans autem, inuenit ſe truncatum manibus, & pedibus. Atque ita infelix, vt truncus inutilis iacens confitebatur omnibus, cuius rei gratia, & quomodo hoc paſſus eſſet, vtque propter blaſphemias ſuas clementer cruciatus fuiſſet.

Vincentius Belluacen. His affine eſt, quod Vincentius Belluacenſis adfert, quendam apud Laſſentiam vr-

Vindicta. bem, cum in taberna luderet teſſera, ludumq. ſibi inauſpicato videret cedere, benedicto ventri Glorioſæ Virginis Matris maledixiſſe, & mox illū eodem loco ſubita & horrenda morte luiſſe pœnas, à quibus ad æternum ſupplicium haud dubie rapeRetur. Nunc Euagrium quoque & ſuffragantem ei Nicephorum audiamus. Tiberius Cæſar, qui proxime ante Mauritium regnauit, Imperialis palatij Præfectum habuit, virum in cæteris excellentem, ſed Anatolio, in Chriſtum & Mattem eius contumelioſo, male fauentem, vt cauſam eius defendere videretur. Faſſus autem eſt hic Præfectus, vir minime vanus, ſibi Deiparam apparuiſſe, & ſecum grauiter expoſtulaſſe, his fere verbis. Quouſque tandem Anatolium propugnas, qui tam impudenter, ſupraque modum in me & filium meum illudit? Hic enim Anatolius, vt paulo fuſius hiſtoriam explicemus, cum Antiochiæ verſaretur, nefandis Deorum ſacrificijs deditus, & maximis quibuſq. flagitijs coopertus, neque minus in diuina myſteria blaſphemus fuit: quem idcirco Cæſar in vincula conijci, & ad ſe Conſtantinopolim adduci iuſſerat. Forte tunc accidit, imaginem ſacræ Virginis ex funiculo pendere in carcere, quo concluſus erat idem Anatolius: in hanc igitur ille tot ſcelerum ſibi conſcius, oculos conijcere & coram ea ſuppliciter orare, veniamq. petere, & externo quidem corporis habitu, animi pœnitentiam ſimulare, ſed vt ea hypocriſi, & ficto animo ſuperos fallere minime poſſet. Cæterum à Præfecto carceris, alijsq. multis, qui in cuſtodia tunc aderant, eſt animaduerſum, Deiparam imagine dicta expreſſam, velut iratæ mulieris ſimilem, auertiſſe vultum, ac nullum Anatolij precibus tribuiſſe locum, quaſi blaſphemum, & execrabilem hominem prorſus auerſaretur. Sed & eadem imago pijs & in vrbe alijs eodem tempore per viſum oblata eſt, multis in eo tandem conſpirantibus, vt Anatolij tum in Mariam, tum in Chriſtum ipſum valde contumelioſi, horrenda impietas publice vindicaretur. Proinde viſum eſt omnibus hunc facinoroſum, ac impiem è medio tollere, qui beſtijs expoſitus, ab iiſque deuoratus fuit, lupis etiam inaudita crudelitate in mortuum graſſantibus; quoniam rapaces beſtiæ cadauer impij detrahere, rapere, atque diſcerpere voluerunt. Hæc veteres miraculorum loco habuerunt, ac velut diuini iudicij certa teſtimonia reputarunt, è quibus perſpicue conſtat, Mariomaſtigas nou impune peccare, honorem vero ſacroſanctæ Virginis Deo eſſe curæ, vtpote qui eius iniuriam grauiſſime vindicet, ac viciſsim pios eiuſdem cultores, multis magniſq. muneribus libentiſsime proſequatur. Vnde Nicephorus, poſtquàm primum à nobis recitatum exemplum de puniſs Mariomaſtigis produxiſſet, ſignificanter adiunxit, eodem tempore multos, qui hoc audiſſent miraculum, laudes Deo decantaſſe, ac Matrem Domini celebraſſe,

quæ

Digitized by Google

quæ ita ſemper Chriſtianorum genus tueretur, quæque nouo quodam modo affectionem erga nos ſuam, quamuis præter naturam eius ſit, vt quenquam puniat, vi quadam adacta, oſtenderet, vt ſcilicet religio nobis ſtabilis, & firma eſſet.

§. 180.

Vindicta. QVanto diſſimilior Magdeburgenſis Vdo fuit, qui & ipſe ad ſtudia plumbeus, cum nihil omnino proficeret, ſuiſq; condiſcipulis partim ridendum, partim ſe præberet admiſerandum; hanc eandem benignitatis arcam precibus aperuit, & ingenium, quo carebat, cum lachrymis popoſcit à Virgine. gementi, ſeque affligenti diuina mater, non ſolum, quod petebat ingenium, ſed ſuæ etiam vrbis Epiſcopatum pollicetur, caueret tamen, ne duplicati beneficij immemor, à recto virtutis tramite declinaret; ac flagitioſæ vitæ ſe dederet: id enim non impunè laturum. Ex hoc tempore tam beneficam puer Vdo Dei matrem expertus eſt, vt ad magnam ingenij, doctrinæq; laudem, non ſine ſociorum, ciuiumq; ſuorum admiratione perueneri t. Neq; ſolum eruditionem, ac ſcientiam, ſed etiam Pontificiam dignitatem, (vt erat à Virgine promiſſum, prædictumque) conſequitur. Vnde ingenij celebritatem Pontificiam thyaram, ac Deiparę dona peſſumdedit, tantiſq; muneribus ingratiſſimus, Epiſcopaliq; abuſus poteſtate, contra, quàm Virgo tantò ante monuerat, turpiſſimis ſe flagitijs inquinauit. Igitur, cum beatiſſimæ Virginis, & donorum, & monitorum oblitus, peccandi nullum finē faceret, in grauiſſimum Dei iudicium incidit, horrendoque mortis genere turpiſſimam vitam terminauit. Necis hiſtoriam, qua à concubinæ complexu auulſus, in templum, Deo præſidente, multiſq; cælitum aſtantibus, tractus, damnatuſq; & gladio iugulatus eſſe dicitur, dæmonibuſque traditus, qui præda exultantes, ſceleratiſſimi Pontificis animam in inferos demerſerunt, varijſq; ludibrijs affecerunt, narrat Bredembachius, alijq; ſcriptores minimè contemnendi. *Bredembac.*

§. 181.

Tilmannus Bredembac. *Vindicta.* TIlmanus Bredembachius lib. 3. ſacrarum collationum, c. 22. hæc refert. Circa annum Dominicæ Incarnationis 1577. cum paſſim in toto penè Belgio Iconomachi in templa, & Imagines irruere cœpiſſent; contigit in celebri quodam pago, Lokeren appellato, quatuor milliaribus à Gandauo diſſito, quandam B. Virginis Deiparæ ſtatuam inuadere, ac demoliri; cumque magno labore talem imaginem luxaſſet, decidens illa, ſui ipſius caſu vindictam inflixit Iconomacho: nam caſus iſte imaginis, nutu diuino ſic accidit, vt puellus ille Chriſtus Dominus, quem Virgo mater vlnis geſtabat, quantumcunque antea blandulus, nunc vltrici manu, (quam arte ſculptoris protenſam habebat) rectà in caput, ipſamq; maxillam Iconomachi impingeret, eandemq; velut armilla quadam acuta, perforaret; ſicut de Leuiatan apud Iob legimus, Iob c. 40. & Pſalm. 31. *In chamo, & freno maxillas eorum conſtringe, qui non approximant ad te.* Quamquam hic animo præpoſtero nimis approximauerit. Hiſtoria ab occultis, & fide dignis teſtibus in conſeſſu honoratorū virorum nobis relata eſt. *Iob 40. Pſalm. 34.*

§. 182.

Thom. Coſtus. *Vindicta.* *Mariana li. 21.* THomas Coſtus in additione ad compendium hiſtoriarum Regni Neapolitani poſt lib. 6. annot. 131. cui conſentit Mariana lib. 21. de rebus Hiſpanicis, cap. 13. ſic narrant. Quanta reuerentia ſanctorum templa, præſertim Deiparæ in bellis etiam iuſtis, ab omni militari iniuria, & bellica profanatione ſint cuſtodienda, ſequens exemplum templi Deiparæ à Carmelo apud Neapolim aperte declarat. Cū Alphonſus, qui primus ex Aragonijs à Ioanna Secunda Regina Neapolitana in filium adoptatus, Neapolitanum Regnum eſt adeptus, cum Renato Andegauenſi de Regni poſſeſsione armis contenderet, eaque de cauſa anno 1439. Neapolim, quā Renatus obtinebat, terra, mariq; obſideret, Petrus Aragonius Alphonſi frater totius exercitus Dux, eam ciuitatem multis in locis, ſed præſertim murum illum ciuitatis prope templum B. Virginis de Carmelo ad portam Vrbis, vulgo à mercato dictam, æneis tormentis quatiebat: proſtrato muro, qui Carmelitanum templum obtegebat, ingens quidam globus diſploſus, eius templi abſidem perrumpens, caput ſtatuæ Chriſti Domini noſtri è cruce pendentis, quæ ſuper trabem in media templi

templi teſtudine collocata erat, recta petijt; cuius ictum ſtatua ipſa caput demittendo inſigni miraculo declinauit: quare ingenti abſidis concuſſione, & terrifico pilæ fragore, exciti Patres Carmelitæ, aliique ciues monaſterij cuſtodiæ deputati accurrunt, tantumq; miraculum conſpicati, ſacram Crucifixi effigiem ad tutiorem locum transferre fruſtra ſunt conati: eam enim neutiquam moueri potuerunt: caput verò ſacræ Crucifixi ſtatuæ in hodiernum vſque diem aliquantulum ſolito depreſſius viſitur: pila item illa ad miraculi monumentum, in templo aſſeruatur, tabella expoſita, quæ totius rei geſtæ narrationem continet. In ſequenti vero die, qui teſte Mariana, erat 23. Octobris, & in feriam ſextam incidit; cum idem Petrus ad vallum, aggeremq; vbi ænea tormēta ad quatiendam vrbem collocata erant, aduenisset, iuberetque vrbis verberationem verſus eandem partem redintegrari; è Diuæ Mariæ Carmelitanæ templo, inquit Mariana, tormento percuſſus occubuit, pila tertio ad terram illiſa, quarto ictu caput eius comminuit. Sic ille. Quo audito Alfonſus, fratris nece mœſtus, iuſtam tamen Dei punitionem agnoſcens, teſtatus eſt ſe, cum Crucifixi miraculum, quod pridie euenerat, ex transfuga cognouiſſet, Petrum fratrem eodem, quo interijt die, ſedulo monuiſſe, ne verſus Carmelitarum Deiparæ templū tormenta diſplodi iuberet: Petrum verò ad hoc nullum ſibi reſponſum dediſſe, ſed malo ſuo eandem verberationem rurſum tentare voluiſſe. Ad hæc tanta eſt imbriū magnitudo, vt obſidio ſoluenda fuerit. Alfonſus vero hoc Crucifixi miraculo adeo eſt permotus, vt cum triennio exacto, Neapolis in eius poteſtatem veniſſet, poſtridie ad templum Deiparę Carmelitanm adierit, vt ſacram Crucifixi imaginem pie veneraretur. Quod & deinceps crebro factitauit. Hæc Thomas Coſtus. quam Crucifixi imaginem etſi Mariana non referat, necem tamen Petri miraculo tributam, his verbis ſcribit. Vulgus militum, ſed & populi multitudo, Petri cædem in religionē vertebat: præſertim continuis imbribus oppugnatione impedita, ſoluta obſidione, Capuam diſceſſum. Hæc Mariana.

§. 183.

IN via publica prope S. Anaſtaſiam (id eſt oppidum Nolanæ diœceſis ad ciuitatem Veſuuium ſpectans, quod inter Nolam, ac Neapolim ſex paſſuum millibus æqua diſtantia interiacet, ſitum ad Veſuuij montis radices, flammarum, cineriſque eruptione, ac Plinij interitu maxime celebris) erat anguſtum, ac tenue ſacellum in campeſtri loco antiquitus extructum, cui nomen vulgo ſancta Maria ab Arcu, ſic dicta à fornice, ad cuius læuam in pariete erat liquidis expreſſa coloribus Deiparæ imago, puerum Ieſum inter brachia geſtātis, quæ quamuis nullo olim clericorum perpetuo ſeruitio coleretur, illuſtrata certe diuinitus eſt nobiliſſimo miraculo, quod finitimos populos ad pietatem nouumque ſacelli cultum exciuit. Enimuero centeſimo fere abhinc anno, cum in ea vicinia ludum aliqui luderent, quo lignei globi trude item ligneo circumaguntur in plano, ac ſubinde truduntur, impius quidam, & proiectæ audaciæ, quòd pecuniæ iacturam faceret in ludo; die, quæ ſacratiſſimā reſurrectionis Domini Paſcha proxime ſequitur, arreptam, qua ludebat, pilam, irato, infenſoq; animo, in depictæ Deiparæ faciem ſacrilega manu contorſit, eiuſque ſiniſtram percuſſit genam: inde repente ſanguis miraculoſe dimanauit; cuius repreſſo fluxu ſanguinei coloris impreſſa cicatrix diuinitus remanſit in facie. Verum ex templo impius percuſſor immobilis factus, eodem in loco in ſceleris pœnam, Iudicis ſententia infœlici arbori cum luſorijs inſtrumētis ſuſpenſus interijt: tunc vero perſpicua mirabili nouitate commota vicinia eſt, ad nouam Deiparæ pietatem tunc aucta celebritas; nam eadem feria ſecunda Paſchatis, eo in loco decreta eſt ſolemnitas, quæ ad inſequentis vſque miracula tempora perdurauit; quin etiam ad poſteritatis monumentum reum ex arbore ſuſpenſum cum luſorijs inſtrumentis, in veteris ædiculę pariete quadā inſcriptione notatum, coloribus expreſſerunt, quam nos ipſi longo interuallo ex eodem ſemidiruto, exſcripſimus; quia vero prænimia vetuſtate, voculæ ſunt obſcuratæ, ideo illam hic apponere ommiſimus. Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, quanto magis in Matre ſua? quam cum quidam diabolica inſtigatio-

Vindicta.

Vindicta.

gatione luſor pila percuſſiſſet in faciem, repente immobilis factus, à curia deprehenſus, & ex arbore ſuſpenſus fuit.

§. 184.

Vinc. Beluac. *Vindicta.* VIncentius Beluacenſis lib. 7. ſpeculi hiſtorialis, cap. 110. hæc narrat, quæ omnia oculis vidiſſe teſtatur, his verbis. Iuxta Caſtrum Rodulphi eſt quædam Abbatia, quę Dolis vocatur: ſuper quandam columnam Eccleſiæ ipſius eſt imago lapidea ad honorem B. Mariæ Virginis ſculpta, ad quam cum quædã paupercula mulier veniret orãdi gratia, aderant ibi in atrio duo Barbantiones, qui improperantes mulieri, imaginem blaſphemabant: vnus etiam lapides ad imaginem proijciens, vno lapide percuſſit, & confregit brachiũ pueri Ieſu; & cum manus illa lapidea cecidiſſet, exierunt guttæ ſanguinis è brachio, ac ſi eſſet hominis viuentis, ſtatimq; in eodẽ loco ille, qui lapidem proiecerat, expirauit; alter vero cum vellet morientem inter brachia ſua colligere, vt ei aliquod præberet adiutorium, ſtatim arreptus eſt à dęmonio, & in ſequenti die defunctus eſt. Eadem etiã ſequenti die cum turba multa cõueniret, vt imaginem, & ſanguinem de lapide fluxum videret, ipſis videntibus, ipſa imago ſcidit veſtimenta ſua, ſcilicet ornatum, qui circa ei erat lapideum, & collũ ſuum, quod confirmatũ erat monili lapideo, & pectus denudauit vſq; ad mamillas propter ignominiam, & iniuriam, quæ illata fuerat ſibi, & paruulo ſuo. Hoc cõtigit an. Do. 1187. tẽpore, quo bellũ erat inter Philippum Regẽ Francorũ, & Henricũ Regem Angliæ, altero conſtituto apud Caſtrũ Dolis cũ exercitibus ſuis. Et ego, qui ſcripſi, ſanguinẽ illũ vidi oculis meis, & imaginem nudatam, ac veſtimentũ reuulſum. Qui autem viderunt eam ante perpetratum miraculum, teſtantur, quòd erat prius rubicunda, & bene colorata; modo ſtat tanquam exanguis, & pallida. Ibi pro certo cœci illuminantur, claudi curantur, & fiunt miracula. Hæc Vincentius.

§. 185.

Liber de viris illuſtrib. EX libro de viris illuſtribus ordinis Ciſtercienſis, & refertur in ſpeculo exemplorum, num. 43. diſt. 3. Et Vincentius Beluacenſis lib. 7. ſpecul. hiſt. cap. 104. affirmat, hoc eueniſſe apud Laſſentiam. Cæſarius lib. 7. cap. 44. Quidam blaſphemus cum in ludo perderet, Sathanico furore percitus, vbi omnia Chriſti membra, tam externa, quam interna per ordinem nimia temeritate iuraſſet, ſanctiſſimæ Dei Genitricis membra omnia ſingillatim iurare cœpit, ijs, qui aderant præ horrore aures obſtruentibus. Sed repente inuiſibili, & quaſi fulmineo ictu percuſſus corruit, & diu palpitans, & mortiferos gemitus edens, ſacrilegam animam efflauit, in cuius dorſo inuenta eſt plaga recens, & intus dehiſcens, ita vt intima cordis hepatis, & pulmonis apparerent: multis vero ad horribile hoc ſpectaculum confluentibus, vni eorum quidam olim defunctus, apparens, dixit, Chriſtum Dominum Genitricis ſuæ iniurias citius punire, aut ſi in poſterum reſeruat, eas acerbius caſtigare. Ciſtarcienſis. Spec. exem. Vincen. Beluacenſis. *Vindicta.*

§. 186.

Euag. lib. 1. hiſt. c. 7. *Vindicta.* EVagrius lib. 1. hiſtoriarum cap. 7. ex narratione quadam ab ipſo Neſtorio cõſcripta ſe accepiſſe teſtatur, ac narrarur in hunc modum. Neſtorius ex Suida. Nepos Pauli Samoſaceni nefarij hæreſiarcæ, Epiſcopus Conſtant. exercendæ hæreſis & ipſe auctor, quippe qui duas in Chriſto perſonas ponebat; ideo filium Virginis tantum hominem eſſe dicebat, ſanctiſſimam vero Virginem negabat eſſe Dei Genitricem, cuius blaſphemias ſac. Conc. vniuerſale Epheſinum, anno ſalut. 431. ſub Cæleſtino I. damnauit, eumque Epiſcopali dignitate priuauit: enmque adhuc obſtinato animo ſuæ hæreſi adhæreret, edicto Theodoſij Imperatoris in Oaſim, alio nomine Ibim, quæ eſt in Aegypto Prouincia deportatur. Verum ea Nomadum multitudine in eam irrupente capta, ignique, & cædibus funditus vaſtata à barbaris, demiſſus, cum quibuſdam captiuis venit Panopolim, vnde ad regionem quandam Elephantiam nomine, ad extremam oram Prouinciæ Thebaidis ſitã, per milites iuſſu Præſidis deductus eſt; quò, cum itineris longitudine fractus, perueniſſet, iterum magno cum labore Panopolim reuerti iubetur, rurſum à Ponopoli ad quoddam

illius cõfinium traducitur; inde etiam demigrare cogitur. De interitu verò eius hæc ſubijcir. Ipſe equidem accepi à ſcriptore quodam modum, quo deceſſit è vita, fuiſſe talem, nimirum eius linguam vermibus exeſam eſſe, ſic cum huius vitæ miſerijs ad grauiora ſupplicia iuſto Dei iudicio infligenda, eaque ſempiterna migraſſe. Hæc Euagrius. Addit Theodorus lector in Collecta, totum eius corpus putredine fuiſſe conſumptum: & Cedrenus in Theodoſio minore ait, cum lingua totum eius computruiſſe corpus. Et hæc quidem de Neſtorij in Deiparam blaſphemi miſerabili interitu. Quòd ſi quis noſſe cupiar, quibus tormentis eius anima apud inferos torqueatur, facile intelligere poterit ex ijs, quæ habentur in Prato ſpirituali, cap. 26. de quodam fratre nomine Trophane ex regione Dora Neſtoriano, quem cum ſenex quidam iuxta Iordanem in Laura Calamonis Cyriacus nomine, ad fidem Catholicam hortaretur, ille vero hæſitaret, tandem demiſſo fratre in ſpelunca, ſenior egreſſus eſt propè mare mortuum, vt oraret pro illo, & circa horam nonã diei ſequentis aſpexit frater ille quendam aſtantem ſibi aſpectu terribilem, ac dicentem: veni, & vide veritatem: duxitque eum in locum tenebroſum, ac fœtidum, ignes euaporantem, atque in ipſis ignibus vidit Neſtoriũ, Eutychem, Apollinarem, Dioſcorum, Seuerum, Arium, Origenem, & alios quoſdã, dixitque: locus iſte præparatus eſt hæreticis, & blaſphemantibus, & his, qui illorum dogmata ſequuntur: ſi ſupplicium iſtud, non vis, vade ad ſanctam Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam, quam te ſenex docet, atq; ita hæreſi reiecta, Catholicã veritatẽ complexus, remanſit cũ ſene, & poſt quatuor annos quieuit in pace. Hæc ibi.

Theodorus lector. *Cedrenus.*

§. 187.

Zonar. in annal. Cõſtãtinop. *Vindicta.*

ZOnaras in annali Conſtantinopolitanis. Cum Leo Armenus veſtigijs Copronymi inſiſteret, neq; pios vellet Imperatores imitari, mater eius vidiſſe in ſomnis Deiparam dicitur, cuius in æde Blanchernia imago colabatur, iubentemq; audiſſe, vt ſibi propinaretur de vaſe pleno cruoris, quo cruore Eccleſiæ pauimentum redundabat: quod cum illa aduerſaretur; atque cæli, ait, Regina, tuus filius nullum finẽ facit effundendi illorũ ſanguinis, qui me tota mente venerantur; ideoq; haud deſinit ipſe Deum, qui idem meus eſt natus, in ſe prouocare. Neq; poſt multò, Leo interficitur, qui ſe ſanctorum carnibus ſaginabat. Hic ille Leo eſt, qui ex templo ſanctæ Sophiæ aureã coronam, immenſi pretij gemmis ornatam, rapuit, quam Mauritius Imperator ſanctiſſimæ Deiparæ dedicarat. Ergò, vt alij ſcribunt, carbunculo in capite oborto, perimitur, qui Virginei capitis ornamento auſus eſt ſacrilegas manus inijcere.

§. 188.

Ioan. Maria Polit. *Surius.* *Vindicta.*

IOannes Maria Politianus in vita ſancti Alberti; habet Surius de vitis Sanctorum, men. Auguſti. In Caſtro Drepanenſi quidam aleator rem ſuam ludendo perdiderat: ex damno dolor, ex dolore nata deſperatio eſt, ex deſperatione, impietas deteſtanda: nam iacturam animo reputans, ad locum, vbi beatiſſimæ Virginis, ſanctiq; Alberti imagines erant, accedens cum altero: ita ait te ſæpe, Alberte, inuocaui, neque in afflictis meis rebus præſto eſſe voluiſti, quid igitur te ſanctum prædicem, vt hominum vulgus opinatur? Deinde ad Virginis conuerſus effigiem: tu (inquit) Maria, quæ gratiæ mater diceris, meis quoque precibus tuas pias aures occluſiſti. Hæc vbi effutiuit inſanus, arrepto gladio, vtramque imaginem furibundè perſecuit, ex ambabus continuo ſanguis in terram inſtillauit. Viderat hoc tetrum, & immane facinus puer quidam, moribus, & ætate ſimplex, ſtatimque in ſacrilegum dolenter exclamauit: fugit ille, audito clamore, exeuntem, ac ſe proripere conãtem, in ipſo templi aditu, tonitrui fragor horrendus exterret, fulminiſque impreſſo ictu, impetuque grauiſſimo, redigitur totus in puluerem.

§. 189.

Berno Abb. Aug. in vita S. Vdalrici Auguſtin. *Vindicta.*

AVthore Bernone Abbate Augienſi in vita S. Vdalrici Epiſcopi Auguſtiniani. Sanctiſſimæ Dei matris nomini, conſecrati Auguſtæ vrbis templi, tanta olim ſanctitas, & religio fuit, vt ex eo ſacrilega manus nunquam quicquam impunè ſuſtulerit, quod hæc, quæ dicam exempla teſtantur. Ex raptoribus vnus, furens amẽtia, manus ſibi ipſe lacerauit, neque prius ſui dilaniandi, atque mordendi finem fecit

cit, quàm à ſe ipſo miſerè diſcerptus, interijt. Alter librum ex eodem loco furatus, vendidit,cumque libri precio equum coemiſſet, domum deduxiſſet, præſente, audienteq; vxore,equi pulchritudinem,præſtantiamq.laudaſſet,ſibi de animalis commoditatibus applauſiſſet, librum, qui tam vtilis,fructuoſuſque fuiſſet, reſtitui debere negaſſet,cordata,prudenſque vxor contra exclamauit: vtinam ne librum, ò coniux, attigiſſes;perſtat ille in ſententia, & beſtiæ contuendæ finem non facit. eum quinimmo (vt ferè fit in huiuſmodi emptionibus) leniter tractat, dorſumq; & caudam manu demulcet. Hæc agenti,geſtienti,ac temerè glorianti, duriſſimum calcem efferatus equus impreſſit, quo vulnere exanimis ſubito concidit,& ſacrilegij debitam pœnã, & iuſtam morte perſoluit. Tertius mitiore mulctatus eſt pœna, quòd ſe tempeſtiuè, ac maturè correxit. Cum enim vilis ſtraguli,quo menſæ teguntur, partem, vel rupiſſet,vel quam ruptam inuenerat,ſibi audacius vſurpaſſet, à dæmone occupatus, nullum neque extra, neque intra ædis limen, latebræ locum inuenit, & cum ſe luſtrali aqua,ad diabolum fugandum,aſpergeret, tamen mali illius comitis aſpectum vitare non potuit.Quocunque ſe verteret, vbi pedem poneret, in Sathanam, itineris indiuiduum ſocium,incurrebat. Ergo reuerſus Auguſtam, quod abſtulerat, reddidit, ſanctoque Vdalrico Auguſtano Epiſcopo magno integerrimæ Virginis amatori, aduolutus ad genua, ob ſacrilegium, pœnam ſibi poſtulauit imponi. Eum Epiſcopus clementer acceptum, à dæmone liberauit, domumq; remiſit,meliora cogitantem.Deinde Vdalricus,Conrado Conſtantiæ vrbis Epiſcopo ſocio, ad incultam Helueticorum ſolitudinem profectus, immaculatæ Virgini templum, vtriuſque pariter voluntate, opibuſq; fundatum,collocauit; quod templum miracula, reſq; vni Deo facta facilis,illuſtrarunt.

§. 190.

Vuilhel. Lindan.in apol. relig.catho. cap.2.

Vindicta.

VVilhelmus Lindanus in Apologetico religionis Catholicæ,c.2. Cuidã Hollandicæ mulieri, ex Anabatiſtarũ fęce, quibus Deiparæ Virginis maximè inuiſa religio eſt, pariendi tempus aduenerat;aderant cognatæ, & vicinæ, quarum vna puerperam monuit,vt ſe in tanto vitæ diſcrimine Virgini commendaret; cui illa: quid mihi iſtam(horreſco referens)immũdam ſuem appellare opus eſt? ſequitur illico horrendi pœna conuicij,non quidem pro ratione flagitij, & facinoris execrandi, ſed ad memoriam tamen poſteritatis maximè inſignis. Statim enim, vt nefariã illam vocem, quã & animus, & aures exhorreſcunt, hæretica mulier emiſit,nigellas aliquot ſuculas, parrim viuas, partim mortuas edidit, monſtroſoque illo partu portentoſæ blaſphemiæ pœnas aliqua dedit ex parte,& ſe,porcam turpiſſimam,atque ſpurciſſimam teſtificata eſt, quæ porcas peperiſſet: Siquidem vnumquodq;animal ſui ſimile generat. Neq; Deipara,qua facilitate eſt, ſi reſipuiſſet obſcęna mulier, & palynodiam cantauiſſet, non feriret cæſa porca fœdus, & obliteratis iniurijs in ſuam clientelam miſeram illam porciferam libenter acciperet.

§. 191.

Aug.Mann. in hiſt. rer. memor in Eccl.Dei geſtar.c.41.

Vindicta.

AVguſtinus Mannus in hiſtoria rerum memorabilium in Eccleſia Dei geſtarum c. 41. Religioſus quidam ex Capucinis ex Siciliç inſula,cum ſocio redibat in Italiam.In ea naui,qua vehebatur, erat homo quidam, qui mala quadam valetudine affectus, eam patienter ferre non valens,maledictionibus, & blaſphemijs erga Virginem Dei matrem iaculatis,quærebat ægritudini ſuæ ſolatium.Hoc,cum indignè ab omnibus, qui in naui erant, audiretur, & propterea timerent, ne nauis, blaſphemias vlciſcente Deo mergeretur, in profundum;primus religioſus ille pater hortabatur eum, vt ceſſaret a blaſphemijs illis, & linguam effrænem compeſceret, ne illũ Deus exterminaret, ipſe tamen huiuſmodi correptionibus magis exacerbatus,fortius blaſphemabat.Cæteri quoq; circumſtantes acribus verbis virum obiurgantes, & cõminantes ei, niſi deſiſteret ira percitus,& diabolo ſtimulante,in furorẽ verſus, in maledicta execrabilẽ linguam vehemẽtius accendit: adhuc os contumelioſum eructabat dira verba, & tanquam iacula contorquebat in cælum, quando fumus ater, & nebuloſus egreditur ex quadam ſpelunca, quæ erat ex aduerſo iuxta loca. Vnde (ſicut ex Væſuuio monte contigit) ignes nonnunquam erumpere ſolent, & eleuatus in altum,cogitur in grandem nu-

bem,quę per aerem pergens,cœpit deſcendere ſuper nauem, cumq. ſuper illam incubuiſſet, omnes, qui illa vehebantur, trepidare metu, percutere pectora, emittere vota.fundere orationes,clamare ad Dominum:ſalua nos, perimus: ſentiebant enim, repentinum illius nubis aduentum ſuper nauigium aliquid portendere. Vix horrenda nubes aliquantulum ſuper nauim incubuerat, quando rurſus in aerem tollitur, & auditur in ea clamor hominis blaſphemantis, & petentis auxilium, qui ab inuiſibilibus dæmonibus raptus, intra nebulam ferebatur. Mox prodigioſa nubes, æthera ſecans, in tenebroſum antrum egreditur, vnde egreſſa fuerat, ſecum ferens miſerabilem hominem, qui vlciſcente numine,traditus eſt crudeliſsimis tortoribus, vt per viam mortis ducerent illum ad igneam,& ęternam carnificinã.Religioſus ipſe,qui interfuit,retulit hæc aliquibus ex patribus ſuis,à quibus hæc accepimus.

§. 192.

Idem auth. *Vindicta.* IDem Auguſt.Mann.ibid.c.93.Aleator Mariam Virginẽ blaſphemans,punitur horribiliter in ore. Si qui autem aliqui reperti ſunt, qui aliquando illã non beatam prædicauerunt, ſed blaſphemarunt, cæleſtem vltionem experti ſunt, ſicut contigit cuidam ludis dedito, qui cũ luderet aleis, & pecuniarum feciſſet iacturam, ſubito ira accenſus, B. Virginem blaſphemare auſus eſt: quod cum feciſſet,os eius contortũ factum eſt tam fœde, vt monſtro ſimilis eſſet, deciditq. in terram ſemimortuus, qui cum tam inmaniter torqueretur,in vehiculo poſitus eſt, & cõſternatus,in domum eiuſdem magni Prælati, cui ſeruiebat, deductus eſt. Hoc retulit nobis Horatius Alterius nobilis Romanus, cum in villa Carboniani nobiſcũ eſſet, aſſerebatq. eo tempore,illum adhuc viuere: erat autem aleator iſte vir in cæteris probus, & eleemoſynarũ largitor,ſed cum in ludo erat,iracundiam excitans, non erat ſui compos, ſed execrabiles blaſphemias eructabat. Hæc autem Patritius iſte proprijs ſe oculis vidiſſe teſtabatur.

§. 193.

Tilm. Bredenbach. li. 3. ſacr.coll. c.23. TIlman. Bredenb. lib.3. ſacr.collat.c.23.Vaſtabat heretica rabie Catholicorũ Eccleſias,nulliſq. imaginibus parcebatur.Cũq. inferni prædatores in D.Franciſci templum,quod Antuerpiæ celeberrimum erat, irruiſſent, & ſacras effigies deturbaſſet, ventũ eſt ad imaginem Beatiſsimę Virginis,amictam ſole,& pedibus lunã ſubiecta, qua figura quondam oſtenſa D. Ioãni Dei Mater eſt,etſi illa Eccleſię etiam typus fuit: hanc ex ſummo tholo pendentem nulla, neque vi, neque arte ſacrorum hoſtes deijcere, & demoliri potuerunt, intactaque, & immobilis de ſuis hoſtibus triumphauit; ſuisq. cultoribus latiſsimum ſpectaculum præbuit:hanc eandẽ Tilmanus non ſine ingenti gaudio ſe vidiſſe teſtatur.Non eſt diſsimile,quod in Delphẽſi Hollandię opido,anno 1533. idem author eueniſſe ſcribit. Omnes Caſtelli domos incendio conſumente, tres Deiparæ imagines, diuerſis in locis poſitas, quas ſumma religione venerabantur oppidani,nec vulgariter ars ipſa,& venuſtas commendaret, a flammis cuncta perdentibus,intactas permanſiſſe,nimirum,qui ſe à Romanis militibus cõprehendi paſſus eſt,quos paulò ante proſtrarat, retroq. labi coegerat,imagines ſacras alias defendit, alias furentium hæreticorum poteſtati,libidiniq. permittit,& ſcelera ſceleribus punit, quod grauiſsimum vindictæ genus eſt; quamquam ſupplicij grauitatem tarditas ipſa compenſabit: neque tamen inferam mortem, tormenta omnia videmus eſſe delata: punit perſæpe viuos Deus, eoſdemq. mortuos flammis addicet ſempiternis. *Vindicta.* Apoc.12. Ibid. c.14.

§. 194.

Lud.Granat. de ſymb par. 2.ſect.10. *Vindicta.* LVdonicus Granat.de ſymb.fid.par.2. ſect.10.Bonifacio Ferrentinę iam ciuitatis Epiſcopo ſororis filius iã ſeruiebat, dignitate quidem presbyter, ſed moribus, ne oſtiario dignus,erat enim ambitioſus,& rerũ ſacrarũ fœdiſsimus nundinator: nam Bonifacij antiſtitis prope diuini,cognatione fretus,quę valere nihil debet,vbi cetera paria non ſunt,ſucceſſorẽ ſe fieri cupiebat, & duodenos aureos nũmos, quos ex equi venditione parauerat, in arca ſeruabat, Pontificatus emendi ſubſidia,& ſymoniacæ fraudis inſtrumenta. Cum autem die quadam, negotiorum cauſa Conſtantius abeſſet (hoc erat peſtifero huic, presbytero nomen) egentium, & ærumnoſorum multitudo Bonifacium, ab ipſis incunabulis miſericordem,atque benignum,de mote

re circumſtetit. Cumque beneficus, & liberalis Epiſcopus eſſet exhauſtus, & nihil haberet, vnde tam multorum paupertati ſuccurreret, neque, vt inanes dimitteret, adduci poſſet, mente, & animo fluctuabat, omnia luſtranti, atque animo reputanti, pecunia illa venit in mentem, quàm ſuus ille ex ſorore nepos vendito equo ſeruaret. Ergo thecam reſignat, pioq; illo furto pecuniam acceptam lætus diſtribuit egentibus. Conſtantius reuerſus, arcam reuiſit theſauri cuſtodem, cordiſque captiui: vacuam vbi reperit, non alium, niſi Epiſcopum, illius furti ratus authorem, foras ſe proripit, fremit, bachatur, omnes illa in domo beatos eſſe, ſe vnum miſerum, atque infœlicem indignabundus exclamat. Bonifacium alijs vitalē, ſuæ ſororis filio ſemper eſſe mortiferum vociferanti, accurrit Epiſcopus cum vniuerſa familia, & efferatum Conſtantij animum orationis lenitate mitigare conatur: cum ſtomacho presbyter manſuetum accuſat auunculum, illud ſemper ingeminans: omnes hic viuunt, vnus ipſe mori cogor: cuncti tui liberè agunt, ſolus Conſtantius tuæ ſororis filius duram ſeruit ſeruitutem. aurum, aurū (inquam) reddito meum. Epiſcopus procacibus querelis, & væſana hominis ira commotus, ad Deiparæ templum aduolauit, & tendens ſupplices manus, nummos à Virgine poſtulabat, quibus furentis iracundia presbyteri leniretur. Multiplicabat preces Pontifex, extenta veſte quaſi aliquid accepturus, inter orandum, ad ſinū, quem expanderat, ſorte reſpiciens, duodecim nummos aureos conſpicatur, metalli adeò fulgentis, vt ex aurificina, illa ipſa hora prodijſſe viderentur. Igitur è templo Dei matris egreſſus, aurum illud, Virginis amatæ donum, in ſtomachantis presbyteri ſinū proiecit: habes (inquiens) ſolidos duodecim, quos tantopere requiſiſti; me tamen mortuo, huius Eccleſiæ non eris Epiſcopus, quo munere tua te auaritia reddit indignum: itaque mortuus eſt miſer ille Conſtantius, qui ſe aliquando forè Epiſcopum ſomniarat, & ſacerdoti turpem, deteſtabilemq; mercatum animo tacitum continebat.

§. 195.

Tilman. Bredembach.

TIlmanus Bredembach. eod. lib. cap. 23. Vaſtabat hæretica rabies Catholicorum Eccleſias, nulliſque imaginibus parcebatur, cumque inferni prædatores, in D. Franciſci templum, quod Antuerpiæ celeberrimum erat, irruiſſent, & ſacras effigies deturbaſſent, ventum eſt ad imaginem Beatiſſimæ Virginis, amictam Sole, & pedibus Luna ſubiecta: qua figura quōdam oſtenſa Diuo Ioanni Dei mater eſt, etſi illa etiam Eccleſiæ typus fuit. Hanc ex ſummo tholo pendentem, nulla neque vi, neque arte ſacrorum hoſtes deijcere, & demoliri potuerunt, intactaque, & immobilis de ſuis hoſtibus triumphauit, ſuiq; cultoribus lætiſſimum ſpectaculum præbuit. Hanc eandem Tilmanus non ſine ingenti gaudio ſe vidiſſe teſtatur. Non eſt diſſimile, quod in Delphenſi Hollandiæ oppido, anno milleſimo quingenteſimo tertio, idem eueniſſe ſcribit, omnes caſtelli incendio conſumente, tres Deiparæ imagines diuerſis in locis poſitas, quas ſumma religione venerabantur oppidani, nec vulgaretur ars ipſa, & venuſtas commendaret, à flammis cuncta perdentibus intactas permanſiſſe. Nimi, qui ſe à Romanis militibus comprehendi paſſus eſt, quos paulo ante proſtrarat, retroq; labi coegerat, imagines ſacras alias defendit, alias furentium hæreticorum poteſtati, libidinique permittit, & ſcelera ſceleribus punit. Quod grauiſſimum vindictæ genus eſt. Quamquam ſupplicij tarditatem grauitas ipſa compenſabit, neque tamen in ſeram mortē tormēta omnia videmus eſſe delata. Punit perſæpe viuos Deus, eoſdēq; mortuos flammis addicet ſempiternis.

Vindicta.

§. 196.

Simeon Metaph.

Vindicta.

SImeon Methaph. in vita S. Theodiſtæ in Nou. Inſula Paro ex tēplo Dei matris pulcherrimo, barbarus quidā pyrata, Niſirus nomine, Arabs genere, Cretenſiū claſſis præfectus, lapidē, quemadmodū formoſum, in Cretam tentauit abducere, & illius ſanctitatē idolorum ſuperſtititione polluere. Hæc eo cogitante, ac petrā amouente diuino nutu in eam granditatem pulcherrimus ille lapis excreuit, vt eius immenſitatē capere tēpi porta nō poſſet. Id cū vidiſſet Arabs, atq; integrū ſe deportare poſſe diffideret, furijs incitatus deffringi iubet, & in partes diuiſū, diſſectumq; transferri. Sed diuinus Iudex pœnas ab improbiſſimo latrone haud ſero repetiuit, cum

enim ad Euboeæ promontorium, quod Xilophagum appellant (naues enim compactas ex ligno demergit) perueniſſet nauſragiũ audaciſſimus pyrata fecit, mariniq; fluctus diuinę vltionis miniſtri, nefariũ prędonem, hoſtemq; ſacrorũ penitus obruerunt, exemploq; fuit, quã illis perperã res cedat, qui in Virginis dona conantur inuadere.

§. 197.

Michael ab Iſſelt lib. 14. *Vindicta.*

MIchael ab Iſſelt lib. 14. Mercurij Gallobelgici ex Frãco fidei Catholicę aduerſario. Quidã, ait, in oppido Montani (vt 15. Septem. ſcribunt) auſus eſt ſtricto gladio ſtatuam beatæ Mariæ Virginis ferire, è vulnere mox ſanguis effluxit, quo cũ multi cœci, ſurdi, claudi, & qui alijs vitijs, & morbis laborant ſanãtur. Exiſtimat prædictus Michael ab Iſſelt hanc eandem eſſe imaginẽ, de qua virum magni nominis Spira ſcripſiſſe aſſerit. Impius quidã cum de dicta imagine, & ijs, quæ ab illa fieri dicebantur, audiſſet, vt illuderet illi, iumentum oculis captum eo adduxit, viſum illi reſtitui petiturus, beſtiæ lumen redditur, & illuſori adimitur.

§. 198.

Vindicta.

ANno Chriſti 1525. cum Lutherani cathedram cathedralis Eccleſiæ D. Virginis Erphordiæ vi inuaſiſſent, & iam ad tempus occupaſſent, concionator quidam nomine Ioannes Culſamerus conſiſtens in cathedra, ac digito monſtrans ſtatuã B. Virginis ſub maximo organo conſiſtentem in has blaſphemas erupit voces. Non quieſcam, nec dormitum ibo antequam idolũ illud (ſtatuã D. Virginis intelligebat) ex hac æde baſilica eiecero. Sed ecce ſubito ignis ſacer digitũ ipſius inuaſit, & eadem nocte ſubita morte extinctus eſt. Statua autem ſanctiſſimæ Marię in eodem loco permanſit.

§. 199.

Vindicta.

CIrca idẽ tempus cum Senatus omniũ cœnobiorũ, & Eccleſiarũ ornamenta in curiã ferre iuberet; etiã argenteas tumbas duorũ patronorũ SS. Eobani, & Adalarij ſub hoc ſpecioſo prætextu, ne tempore ſeditionis præda fierent impiorum, aurifero prope Prædicatores habitanti, ablata eſt magna argentea ſtatua S. Mariæ in Sole, vt eam liquefaceret, & monetam ex ea cuderet: is (quia peſſimus erat hoſtis Eccleſiæ Catholicæ) ferreo malleo magna, vt incipit contundere faciẽ ſtatuæ, & blaſphemo ore dicere: ſic coercenda ſunt idola Papiſtarum, &c. & ſubito excæcatus eſt, & mendicus manſit vſque ad mortem.

§. 200.

Eutrop. lib. 21. rerum Rom. *Vindicta.*

EVtrop. lib. 21. rerum Rom. ſcribit: Paulus Diaconus cum Iconomachus quidam conſpecta ſtatua B. Virginis lapides in eam ieciſſet, eamq; comminuiſſet, per quietem Virginem ipſam ab eo viſam terribiliter his verbis comminitantem, in caput tuum hoc feciſti. Deinde paulo poſt eundem ingenti lapide percuſſum atq; ita contuſum eſſe, vt ipſe ſtatuam comminuerat. Theophanes ait: Conſtantinus quidã Strator Artabaſdi videns imaginem Dei Genitricis ſtantem, apprehenſum lapidem aduerſus eam proiecit, & contriuit, & cum cecidiſſet calcauit (lapidis eam iactu deiecit, deiectamque peſſundedit.) Et vidit in ſomnis (ſomno ſopitus) aſtantẽ ſibi dominam noſtram, & dicentẽ: Noſti quam fortem cauſam in me operatus fueris? (ſciſne qualem te mihi præſtiteris, & quam de me valenter triumphaueris?) verũ contra caput tuum hoc feciſti (hauderit impunita audacia.) Poſtea vero dum Sarraceni aduerſus murum congreſſionem facerent, & ageretur bellum, currens ad murũ, vt fortis miles infœlix ille eijcitur è lapide trãſmiſſo ex Mangone (machina ita dicta,) & contritum eſt caput eius, & facies, dignam impietatis ſuæ retributionem percipiens, &c. (vel ſequutum breui eſt cum Sarracenis bellũ, quos muro ſubeuntes, dum miſer Conſt. repellere conatur, proiectu lapidis cõminutus, ac contuſus interijt, &c.

§. 201.

In Conc. Nicæno 2. Act. 4. *Vindicta.*

IN Conc. Nicęno 2. Act. 4. Fuit vir Cyprius in vrbe Conſtantia armentarius (boues, & armenta paſcens,) qui orandi cauſa (propoſito, atq; animo) in Virginis Deiparæ ſacellum conceſſit (ingreſſus eſt,) atq; cum inter orandum ſuſpiceret (oculos ad templi tabulas, imagineſq; conuerteret) imaginem Virginis ex coloribus in parietibus expreſſam animaduertit (Beatiſsimæ Virginis effigiem coloribus expreſſam in aduerſo pariete vidit) ac indignabundus (ſubita correptus amentia,) dixit:

Digitized by Google

dixit: Quorſum hæc? ſtatimq. ſtimulo, quo boues agebat (incitabat) ſublato (impreſſo) eidem imagini Virginis dextrum oculum eruit (demolitur.) Inde egreſſus cæpto pergebat itinere, dumq. forte pecus ad maturandum iter pungit (boues, vt moris eſt inſtimulat, atque vrget tardiores) ecce tibi ſtimulus (agitatoria haſta) confringitur, & ea pars cui ferrum erat infixum in dextrum hominis oculum rectà inuolat, ac miſerum oculo priuat (inſtigantis ligni pars illa ferrata reſiluit certiſſimoq. ictu retro verſa, bubulæ grande illud pecus à tergo inſequenti, dextrum oculum funditus eruit, iuſtiſsima lege talionis.) Narrat hoc Conſtantinus ſanctiſſimus Cyprius Epiſcopus coram toto conſeſſu (in cætu grauiſsimo) Pattum, verbiſq. diſertis adiungit: hunc ego Conſtantinus virum vidi, & monoculum etiamnum ex hac cauſa eſſe cognoſco.

§. 202.

Hiſt. Eccleſ. cap. 202. Brendemb. *Vindicta*.

Lib. 18. Eccleſiaſt. hiſtor. cap. 33. Brendembach. lib. 2. cap. 12. Anno Chriſti 587. Affine eſt, quod Nicephoro narratur authore, de quibuſdam verbo dumtaxat, & nomine Chriſtianis, cum in caupona cum iocis, & ludo comparaſſent non ſe ſatis lepidos, & in ridiculis iacendis facetos viſum iri putarant, niſi inter pocula puritatis, ſobrietatis, & virtutum omnium Matrem, præceptricemque Mariam dictis impie, nefarieq. laceſſerent, ſeq. viciſſim ad Deiparæ iniurias, & conuitia prouocarent. Non tulit Matris ſuæ contumelias vltor Deus, ac ſcelerum vindex opportunus, ſiquidem nefariæ, horrendæq. illius iocationis authores potenter arripuit, oppreſſit, ac perculit, & cum ipſis, vt dicitur, veſtimentis detruſit in inferos, ipſe autem caupo, illiuſq. vinariæ tabernæ dominus, ad quam perditiſsimi illi gancones, turconeſq. conuenerant, non euaſit impunitus, licet enim lingua nihil admiſerat, tamen diſsimulationis, accuſabiliſq. patientiæ pœnas dedit atroces. Ei namque non multo poſt nocte quieſcenti, Dei Mater aſtare viſa eſt, & quod blaſphemos tecto excæpiſſet, & toleranter audiſſet, ad intactæ Virginis maledicta, & conuitia tacuiſſet, obiurgare, turpeq. ſilentium exprobare inſtitit. Miſer caupo ſupplex Virgini eſſe, delicti veniam petere, ne tam cito raperetur, ſed pœnitendi, ac ſe expiandi tempus daretur obſectare. Virgo daturam ſe, & morte dilata expiandi animi tempus aliquod, ſpatiumq. fore promiſit. Vimine (virgula) interim, quod manu geſtabat cauponis genua vndequaque ſignauit, & quaſi exarando, ac lineam tetundando circumſcripſit, his ita actis Virgo diſceſsit, illeq. ſomno ſolutus (euigilans) membra illa, quæ vimine notata erant, à cætero corpore auulſa, (inciſa) diſcerptaq. reperit, & ſanguinem quaſi ex recenti vulnere profluentem vidit. Productus hoſpes miſerandus in publicum, fœdo illo corporis habitu, & horribili crurum ſectione, non minus quam oris teſtimonio miraculi veritatem confirmauit, iuſtiſsimumq. illud omnipotentis Dei, & iudicium, & ſupplicium ad multorum exemplum patefecit.

§. 203.

S. Gregor. Turon. *Vindicta*.

Sanctus Gregorius Turon. lib. in gloriam plurim. mart. cap. 19. Templum erat in vrbe Turonenſi S. Mariæ Virgini, ac diuino Chriſti præcurſori dicatum, vbi periuri diuinitus plectebantur. Quidam enim, qui peierandi animo in Eccleſiam venerat, ſimul atq; ad Virginis aram aſsiſtens manum ſuſtulit, vt iuſiurandum mendax pronunciaret, retro habens ita caput ad pauimentum ſupinus afflixit, vt vix vitæ ſpes vlla ſupereſſet. Cum autem recreatus, atque erectus ad ſe miſer homo rediſſet, periurij ſcelus, quod occultarat, patefecit & ad Dei, Mariæq. Matris gloriam peruulgauit. Gregoriuſq. Turonenſis huius author hiſtoriæ, quoſdam Turonenſis vidiſſe ſe ait, qui in illo eodem loco iuſiurandi religionem teſtimonij ſanctitatem violarunt, haud impunita quidem audacia, quandoquidem omnes intra anni curriculum, viuere, atque auras inficere deſierunt.

§. 204.

Vindicta.

Ioan. Ant. Valtr. in annal. ſociet. 1582. de hiſtoria Prouinciæ Romanæ. Homo Tranſalpinus, ex ſacta Lauretana domo calcis aliquantulū ſuſtulerat, hunc vbi Romam venit, morbus debilitate ſubita adortus eſt, cum autem de conſilio quorumdam Lauretum rediſſet, calcemq. reſtituiſſet, illico ſanitatem recuperauit.

Ioan.

Digitized by Google

§. 205.

Ioan. Bonif.

Vindicta.

IOan. Bonif. lib. 5. de hiſtoria Virginali, cap. 1. refert. Huic valde affine eſt, quod noſtra memoria Ioanni Soacres Conimbricenſi Epiſcopo contigit, qui in illo ad Concilium Tridentinum itinere, laterem ex eadem Lauretana æde, illo permittente, qui poterat, deſumptum, tamen non tulit impune. Nam morborum, & dolorũ quaſi tempeſtate quaſſatus, non ante conualuit, quàm laterem eò vnde abſtulerat, referendum curauit, &c.

§. 206.

Hiſt. Eccleſ. Suidas Sur. Author. Miſcella. Eutrop. Bred.

Vindicta.

HIſt. Eccl. Suidas Sur. in vita S. Nicetæ, auctor Miſcella, Zon. tom. 3. annal. Eutrop. lib. 22. rerum Rom. Bred. lib. 2. cap. 11. ſic aiunt. Conſtantinus Copronius: *Qui hoc fœdiſſimo notatus atque affectus eſt cognomine, quod illo tempore, quo facto baptiſmi fonte tingebatur, humani corporis ſtercoris egeſſiſſet, futuræque vitæ fœditatem ob turpitudinem portendiſſet*. Eo impietatis, & amentiæ prorupit, vt omnẽ ſacroſanctę Virginis inuocationem, & cultum deteſtaretur ipſe, & à Chriſticolis implorari Virginẽ lege lata prohiberet. Neque mirum videri debet, eam turpiter trãſiiſſe, & eius ſanctionis, quæ intemeratæ Virginis cultum abrogaret, authorem illũ fuiſſe, qui Venerem coleret, magiſtramque libidinis adoraret, pueros mactaret, humaniſque victimis vteretur: fœtidorum ita amantem fuiſſe accepimus, vt brutorum, ſuoſque aulicos ad idem exemplum non magis hortaretur, quàm impelleret. Moriturus carbunculum, morbi genus horribile, ſenſit, quo pedes inflammati condolebant: ardentiſſimis etiam iactatus eſt febribus, quæ tales fuerunt, vt à medicis remedium inueniri non poſſet. Acceſſit elephantia, &c. Ergo rebus omnibus deſperatis, clamare, ac vociferari coactus eſt, ſe violatæ Deiparæ Virgini pœnas dare, & propter impias in Dei matrem deteſtandaſque blaſphemias vel viuum flammis illis tradi, quæ nullis ſæculorum ſpatijs, ac terminis extinguuntur, precari proinde, vt Maria meritis laudibus exornetur, quibus ſibi placetur irata. Paulo poſt impius diſceſſit, indignus diuinæ parentis auxilio: mortui ſepulti cadauer (Imperatore Michaeli Theophili filio) effoſum exhumatumque eſt, incendioq; conſumptum, vt ardentis apud inferos animam ſimilitudinem aliquam exhiberet.

Conſule Sigonium lib. 3. de regno Italiæ.

§. 207.

Canis lib. 5. cap. 20 Euagr. & Niceph. Bred.

Vindicta.

CAnis lib. 5. cap. 20. operis Mariani, citans Euagrium, & Niceh. Bred. lib. 2. cap. 14. ſic ſcribit. Conſtantinopoli in ea cuſtodia, vbi Mariæ Dei matris hoſtis Anatolius, iuſſu Tiberij, Chriſtiani Principis (proxime ante Mauritium imperauit) tenebatur incluſus: immaculatæ eiuſdem Mariæ Virginis imago ad eorum ſolatiũ, qui in carcere erant, funiculo religata, pẽdebat. Anatolius, dum ſuam cauſam Auguſto probare nititur, & mutatæ, correctæque vitæ teſtes colligere ſtudet, in illam eandem clariſſimæ Matris Dei effigiem oculos interdum iaciebat, veniamque ſcelerum efflagitabat, animiq; dolorem ex vitæ ſuperioris ſcelerum memoria, & recordatione ſuſceptum, ad placandum optimi principis iram callide ſimulabat, neq; tam animo, ac ſincera voluntate, quàm externo corporis habitu, atq; ementita, ſpeciem ante virgineam illam imaginem Virginũ, Virgini ſupplicabat: ad fictas Anatolij preces (rem miram) Virginis imago iratæ ſimilis, vultum auertit, illo ipſo, qui cuſtodiæ præerat inſpectante, alijſque compluribus rem admirantibus, partim ex cuſtodijs (quibus carceris erat cuſtodia commiſſa) partim ex eorum conſolatoribus, quos carcer incluſerat. Quin & ipſa Dei matris effigies, illo eodem iracundo aſpectu, Anatolio minitabunda, multis extra carceris limen monſtrata per viſum eſſe narratur, quo grauior populi totius in ſceleratiſsimum illum ſontem eſſet offenſio. Quamobrem communis omniũ vox, Anatolium de medio tollendum, horribilique ſupplicio interimendum eſſe proclamauit. itaque omnium conſenſu beſtijs obiectus miſerrime dilaceratur, ſed non miſerabiliter; nec enim erat, quem miſeratio commoueret. Lupi, extincti Anatolij cadauer arreptum, diſcerptum, huc, illuc iactatum, auidiſſime confecerunt. Euagrius ſcribit, Virginem ſe nonnullis fidelibus oſtendiſſe, & eos contra ſceleſtiſſimum priſcæ impietatis auctorem incitaſſe, dixiſſeque filium ſuum ab Anatolio contumelijs affici, &c. addit etiam: Anatolius beſtijs obiectus, & ſublatus in crucem, populi, quæ pa-

raban-

Digitized by Google

rabantur, tormenta effugit, quæ præterea inferebantur, terminauit. Sed Lupi, quæ viſa noua res eſt, corpus è cruce deturbant, humi proijciunt, & paſtu crudeli membratim deuorant.

§. 208.

Vindicta. TRithemius lib. de origine gentis, Principumq. Bauariæ narrat. Dinaſtæ Scheirenſes tantæ nobilitatis, vt Bauariæ principes multos procrearint, inſigni pietatis laude cōmendantur. Quod enim in ipſorum ditione erat præſtans, admirandumq. caſtellum, religioni Beatiſſimę Virginis dedicauerunt, monaſterioq. conſtructo, quod etiam nunc apud Bauaros extat, gentis, ac familiæ non modo ſepulchrum (humantur illic Bauariæ proceres,) ſed etiam monumentum reliquerunt. Cum enim, illo, qui familiam ducebat, quique rerum ſine controuerſia legitimus poſſeſſor erat, extincto, atque mortuo, multi hæredes de Scheirenſi caſtro dubia lite contenderent: diuino agente ſpiritu, ſuo quiſque iure ceſſerunt, & Beatiſſimæ cæli Reginæ caſtrum illud libentiſſimis animis obtulerunt, vno excepto (duce) Arnoldo, quem Bauarorum vulgus infelicem appellat, cum infandum dicere debuiſſet, qui, quod malo dæmone familiariter vteretur, ſuæ partis eum conſortem facere nitebatur. Non multo poſt dæmon amicus gratiam retulit, eam ſcilicet, quam ſibi deuotis reddere conſueuit. Viuum enim, veſtitum, ſoſpitemq. corripuit, & in lacum monaſterio vicinum deturbauit, vnde nunquam eſt viſus emergere. Eo igitur de medio ſublato, rata cæterorum donatio fuit, & hæreditas peruenit ad Virginem, quæ ſuos remuneratur amatores, & ex orci faucibus ereptos, ad illam vitam perducit, quæ nullis finibus terminatur.

§. 209.

Vincentius Belluacen. *Vindicta.* VInc. Beluac. par. 2. ſpec. hiſt. lib. 8. c. 104. ait. Placentiæ cum in taberna luderet quidam, teſſereq. iactus minus proſper, ac felix cecidiſſet, glorioſiſſimo Mariæ ventri, vbi Chriſtus ſalus noſtra delituit, impudentiſsimus aleator obſtrepuit, ad nefariamq. vocem, qua Virginem vretum diris execrationibusq. deuouet, ſubita morte proſtratus deſcendit ad inferos, quem locum incolunt, quos à ſe Chriſtus bonus paſtor ſegregauit, ac furijs vltricibus dæmonibusq. permiſit, in omnem æternitatem cruciandos.

§. 210.

Cæſarius. *Vindicta.* CAeſarius monachus Ciſterſienſis lib. 7. Dial. cap. 7. refert. Matrona quædam tum pia, tum nobilis, Ciſterſienſi familiæ prædia donauerat, quibus in S. Mariæ Virginis honorem ædificata domus eſt. Cum vero poſt matronæ fundatricis obitum quidam ſe bonorum illorum legitimos eſſe dominos profiterentur, Ciſtercienſibus eſſe moleſtiſſimi cæperunt, duce Henrico, qui omnium acertimè monachos agitabat. Sed tamen Dei Matris ope, quæ cænobio præſidebat, effectum, vt non modo præda illa non potiretur, vt ſuis etiam fortunis euerſus, vitam egerit infelicem. Alter eorundem bonorum cupidus, & monachorum illa de cauſa vexator, à ſuo occiſus ſeruo temeritatis, & audaciæ meritas pependit pœnas. Tertius ad hanc eandem prædam aduolans, & anhelans, in ipſo curſu miſerrimus occidit, ac medius crepuit, vt, qui Iudæ proditoris imitabatur auaritiam, Iudæ ſupplicium pateretur. Hanc memorabilem vltionem cum quidam ex competitoribus vir & nobilis, & bene cordatus audiuiſſet, in templum Virginis venit, & hæc ibi verba fecit: Domina mea, ſpes mea, portio mea, ſint tua tibi, ego iure meo cedo, & quæ me pars attingit, ſi forte attingit, eam ego partem libenter abiudico. At vero poſt tot exempla Dinaſta quidam potens, cui Vuillhelmo nomen fuit, vxoris inſtinctu, quæ ſeſe bonorum illorum iactabat hæredem, ſua ipſe authoritate agrum omnium optimum occupauit, ac monachis omnia iure, ac lege tenentibus, grauiſsimum tum rapinæ, tum contumeliæ vulnus inflixit. Interea religioſus quidam ſacerdos in viſu didicit, quæ pœna raptorem ſacrilegumq. manet, eumq. proinde monuit, vt matute reſipiſceret. Ille, culpata vxore, aliena tenere, monachis negocium exhibere perſeuerat. Romani Pontificis ſeuero diplomate ac litteris appellatus, rem diutius, quàm par eſſet, extraxit. interea, dum curſores vltro citroque commeant, ac de pace cum Vuillhelmo fruſtra contenditur, deq. agro reddendo nequicquam laboratur, religioſus quidam, Ioannes nomine, in ſom-

ſomnis Virginem, querentem audiuit, atque ita dicentem: hinc me commigrare neceſſe eſt. rogante hoc ipſo, quo ibis domina? ad filium meum, inquit, de Vuillhelmo conqueſtura, qui me hoc in loco quietam eſſe non ſinit. Poſtridie mane viſionem Ioannes cuidam Vuillhelmi famulo patefecit, & dominum cito moriturum ſignificauit. Irriſit famulus, ſed irriſiſſe nollet, quippe qui altero pede truncatus deſpicientiæ pœnas perſoluerit. At Vuilhelmus dum in ſecreto quodam nemore (viſcum manu tenens) volucres aucupatur, à duobus Comitis Seinenſis adminiſtris, quibus vnius captiui prædam extorquere conabatur, lancea transfixus, confeſtim exſpirauit. Vxorem malorum cauſam priuignus quidam ex bonorum omnium poſſeſſione cum libris, quos & tyranno Vuillhelmo ſuſceperat, præcipitem exturbauit. Ita Ciſtercienſes Glorioſæ Virginis Deiparæ meritis, ac patrocinio, cuncta pacifice poſſederunt.

§. 211.

Ioan. Lopez. *Vindicta.* IOan. Lopez. lib. 1. de Roſar. cap. 15. ſic deſcribit. Anno 1472. ſeneſcentem Roſarij pietatem D. Dominici ſectatores, iubente Deipara, Coloniæ renouandã curauerunt. Procedente eorũ induſtria, & ſodalium augeſcente numero, proſpera Roſarij principia duobus illius vrbis concionatoribus ingrata & iniucũda fuerunt. Honorabat concionatorum hoc par, & celebrabat maxime populus, ob eloquendi artem, &c. ideoque ad horum vtriuſque concionem audiendam innumerabilis multitudo confluebat. Igitur Roſarij creſcentis iniuria tacti, pium illum ita precandi morem vituperare adorti, ſeq. verſute ac veteratorie in auditorum animos inſinuantes, Roſarij religionem, & ſanctitatem perfidioſe impieq. vexarunt, &c. Alter illorum incredibili audacia cum ſodalitatis pernicie, & ſacri iniuria Roſarij, ex ſuperiore loco multa iactauit, multa impudentet effutiuit, quibus retardati quamplurimi, & ab illa pietate deterriti, partim ſocietatem, quam iam coierant, deſeruerunt, partim ineunda conſilia, prorſus abiecerunt. Ergo quæ tam multos numerabat, ad paucos redacta ſodalitas, ſuam ſolitudinẽ deplorabat, &c. Cum vero nugator ille quodam animaduertiſſet, & Roſarij adhuc tenaces eſſe, & ſodalitia frequentare, ad eam religionem funditus eijciendam, & eius exinanienda collegia, concionem in proximum Dominicum diem cum applauſu auditorum indixit: in ea ſe monſtraturum, quàm eſſet innanis & futilis illa religio, &c. Aduenerat dies ille Dominicus, populusq. in maximam concionis expectationem adductus, templum omne compleuerat: cum eundi tempus eſſet, neque tamen orator appareret, quæſitus à ſuis, inuentus eſt mortuus. Nam proximi ſabbati nocte cum ſanus, & valens, & cubuiſſet, & minacem illam concionem habiturus eſſet, Dei iudicio, omnia contuentis, ac regentis, obijt, repentino, nullo teſte, nullo adiutore, nemine, qui Ieſu, & Mariæ ſalutifera nomina identidem inuocaret, aſſiſtente. Ille alter orator erroris concors, & ſocius, & Roſarij exagitator impius, illud hamanitus eueniſſe cenſens, mortui conſiliorum ſe profeſſus hæredem, Roſarij reliquias delere conſtituit, & in eum finem concionem aduocauit, dumque in ſuggeſtum parat aſcendere, tota vrbe inſpectante, paralyſi repentina correptus, in terram ſubito concidit, integra tamen Dei beneficio mens muto infantiq. relinquitur. Igitur cum intellexiſſet improbati Roſarij ſe pœnas meritas dare, & ſupplicij cauſam agnoſceret eſſe iuſtiſsimam, cæli Reginam, cum voce non poſſet, animo, & corde compellat, leniſsimeq. matris opem mutatus implorat & linguam à Deipara poſtulat, qua prædicet, dilaudetq. Roſarium, quod furijs agitatus, impugnaſſet: impias, ac nefarius conciones commendandi pro dignitate Roſarij, tum aſsiduitate, tum alacritate, & ſtudio, ſe correcturum eſſe promittit, diligentioremq. ſe ad reſtituenda ſodalitia fore, quàm fuiſſet ad euertenda furioſus. Vix ſponſionem, votumq. finierat: cum vox illi linguaque redditur, & valetudo priſtina reparatur. inde ad ſuggeſtum lætus aſcendit, & in illa maxima frequentia Roſarij laudes ſuauiſsime veriſsimeq. proſequitur, taleq. & pietati teſtimonium dedit, quale eius eſſe oportebat, qui beneficio Virginis ex tanto, & tam graui tum pericuio, tum ſupplicio incolumis euaſiſſet.

Nico-

§. 212.

Nic. Orlan. *Vindicta.*

NIcolaus Orlandinus in annal.ſociet. 1584. Homo improbus, omnium religionum contemptor Brunſuuichij, vbi cœnobium Virginum erat inſtructum, ſub trunco arboris, vbi Dei Matris imago infantem Ieſum fouens in gremio tot iam ſæcula ſuum habuerat domicilium,cellam vinariam effodi iuſſit,ſed non impune hæc impietas abijt. Tertio die horrea omnia, & pecus vniuerſum, & ædificia nonnulla ignis incendio conflagrarunt, ipſe vero ſceleris author, cum magnos ad honores iam perueniſſet, multorũ facinorum reus, in atrum coniectus eſt carcerem, vbi ſceleſtam vitam inhonorato fine concluſit.

§. 213.

Franc. Benc. *Vindicta.*

FRanciſcus Benclus in annal. ſociet. 1580. & 7.in hiſt.prouinc. Pol. Cum vxor cuiuſdam hæretici (Adriani) Beatiſſimæ imaginem Virginis,ad quam orare ſolebant Rutheni, recte ſentientes, coniecliſſet in ignem, eam comburere non potuit, & duo eius liberi miſerrime deflagrarunt. Neque enim ſemper conniuet clementiſſimus Deus, excitat ſe hoc etiam tempore interdum, & vnum aliquem corripit, vt multos emendet.

§. 214.

Idem auth. *Vindicta.*

IDem author ibidem. Cum Ruſſus quidam ſchiſmaticus eo die, qui aſſumptæ Virgini ſacer eſt, ad eruendam argillam exiſſet,maxime ob Kalendarij Gregoriani contemptum, multum licet diſſuadente Virgine quadam Catholica, & vaticinante, vltimum illum ei diem, ac ſupremum opus fore, ruentis ſubito caſu mole telluris,ita oppreſſus eſt, vt ſuo (incluſus) funere, idem reliquerit alijs neglectæ religionis monumentum, & inuenerit ipſe dementis propoſiti ſepulchrum.

§. 215.

Melch.Triu *Vindicta.*

EX litteris P. Melchioris Triuini Rect. Pragenſis Collegij. In Poloniæ vrbe Zamoſſa quædam matrona, genere quidem nobilis, ſed hæreſis tam perditæ, vt ſabbati diem & ſibi,& ſuis veilet eſſe male feriatum, contra Dominicam, profeſtum, & operoſum. Extra vrbem huic erat villæ poſſeſſio, ad quam ipſo Annunciationis Angeli die, cum proficiſci pararet, domeſtici iter diſſuadent, diei Chriſtianis religioſiſſimi ſanctitate propoſita. Mulier offenſa, Deiparam, cuius inclitas ferias famuli obieciſſent, verbis laceſſere, vnam ex multis dicere, eidem ſe ſanctitate parem eſſe iactare. Igitur ad villam ſuis inuitis egreſſa,cum iam parum viæ reſtaret, equi rhedam trahentes,tã fixis hæſere veſtigijs,vt ad progrediendum vis nulla coegerit, itaque rhedario nequicquam incitante, nihilq. neque voce & clamore, neque flagello proficiente, improba mulier, dum equi perſtant immobiles,exit ex rheda, & tantiſper declinat à via, vt naturæ obtemperet, & aluum exoneret: ſe purgantem, ingens & validus ventus repente deturbat, & mulieris faciem in corporis egeſtas ſordes impingit, & cum os ſacrilegum immundis fœdibus inquinaſſet, poſt ingentes editos clamores, ſpurcã animam egit dolore trahente (alias ſubita tempeſtas eam adeo terruit,vt relicto curru,ventris onus deponere coacta fuerit, quam ventus ita terræ aliſit aliquoties, vt horrendum clamans, & impuro ore in ſuis ſordibus ſe volutans, infelicem animam efflarit.) geſta res tanta anno ſexcenteſimo ſupra milleſimum.

§. 216.

VVillhelmus Baldeſanus in ſtimulis virtutum adoleſcentiæ lib. 3. c. 21. ait. Narrauit mihi vir religioſus,& grauis, ſuperioribus annis in Mediolanenſi prouincia fuiſſe adoleſcentem,vt nobilitate,ſic faſtu & arrogantia inſignem. Hic,cum aliquando in contentionem veniſſet cum alio quodam, inter pugnandum, impium aliquid dicit in Matrem Dei: atque ecce iuſtiſſimus iudex permiſit, vt os illud apertum contra maieſtatem tantæ Reginæ,ipſo temporis articulo aduecſarij telo interciperetur, tam ad punctum vibrano ictu, & ipſis linguæ radicibus ſucciſis, & transfixo palato repente conciderit mortuus.

Vuillhelmus Baldeſanus. *Vindicta.*

§. 217.

LYpſius in miraculis D. Virginis Halenſis cap. 7. ait. Anno 1580. cum Oliuerius Tẽpelius Hallas obſideret, erat inter milites quidam Ioannes Zuuichius:is iactare palã ſe ſuis manibus Hallenſi mulierculæ (Deiparentem intelligebat) naſum

Lypſius. *Vindicta.*

Digitized by Google

ſum abſciſſurum. Sed hæc mox procurat glande plumbea excuſſa, ſcurrę illi ipſi naſum auferri. Pœnam habuit, & irriſum inter ipſos commilitones perpetuum meruit, qui identidem hominem ad naſum recipiendum Hallas mittebant.

§. 218.

Cæſarius. *Vindicta.*

CAeſarius lib. 7. cap. 45. hæc narrat. In villa Caſtri Veldenſis Diœceſis Treuirenſis, quædam noſtro tempore extitit imago Deiparę, Filium in ſinu fouentis, opere non adeo bene formata, multa tamen virtute dotata, quam Matrona quædam eiuſdem Caſtri reſpiciens, & ſculpturæ indignans, ait: Vt quid hic ſtat vetus hæc Bumbula? Verum alteri matronæ, à Deipara dictum eſt, quia mulier illa (nomen eius exprimens) vocauit me veterem Bumbulam, ſemper miſera erit, & poſt paucos dies à proprio filio omnibus ſuis bonis exuta, miſere mendicans ſtulti loquij pœnam luit.

§. 219.

Cæſarius c. 28. *Gratia, & nonnulla vindicta.*

IDem Cæſarius cap. 28. Matrona quædam cuiuſdam honeſti militis vxor, inſtinctu diaboli militem alium admiſit, quæ poſt tempus aliquod inſpiratione diuina, ducta pœnitentia, de crimine doluit, & adultero prorſus contradixit: ille verò mariti eius abſentiam obſeruans, domum illius intrauit, & cum ſolam reperiſſet, verbis ſolitis ad crimen conſuetum eam inuitauit, quod cum illa renueret, vi renitentem opprimere viſus eſt, & cum videret ſe illi non poſſe reſiſtere, vtpote fœmina debilis, ac delicata, fortiſſimo militi, ad totius caſtitatis patronam confugit, dicens: Rogo te, Domina ſancta Maria, per illud ſanctum: Aue Maria: quatenus in hac hora liberes me; ad quod verbum virtus omnis in milite defecit, & emarcuit, & fœmina ſe ab eius amplexibus excutiens, incorrupta euaſit. Poſtea, requiſita à milite de cauſa virium ſibi ſubtractarum, reſpondit illi; non mea virtute, ſed glorioſi nominis Dominæ noſtræ hoc actum eſt: quod cum audiſſet ille, territus eſt, nec amplius adulterij verbum ad illam facere præſumpſit. Apollonius: benedictum ſit nomen Mariæ. Cæſarius: quòd vincula ſoluantur eius virtute, etiam per exemplum tibi oſtendam.

§. 220.

Vincentius Beluacenſis. *Vindicta.*

VIncentius Beluacenſis lib. 7. cap. 84. iiſdem verbis. Clericus quidam ſuppetente rerum copia, etſi ſæculo deditus, Matris Domini amorem, & reuerentiam animo ſic omnino indixerat, vt quandocumque Eccleſiæ ingreſſus, vel per Eccleſiam ei contingeret tranſitus, nulla ſæculi ſolitudo, nulla ſurrepere poſſet obliuio, quin omni deuotione, & humilitate genu flexo, Angelica ſalutatione eam honoraret, dicens: ***Aue Maria, gratia plena, Dominus tecum.*** Rurſum genuflexo: ***Beatus venter, qui te portauit, Chriſte, & beata vbera, quæ te lactauerunt, Dominum Deum Saluatorem noſtrum.*** Hic aliquando moleſtia corporis tactus, quaſi deſperatus eſt, tantumq. dolor inualuit, vt linguam ſuam, & labia ſua dentibus ſuis commanducaret, idipſum de membris cæteris facturus ſi permitteretur. Cumq. iam lingua, & labijs penitus conſumptis, iaceretq. horrendus aſpectu, vidit iuxta lectuli ſui caput perſonam pulchra facie, & reuerendo aſpectu, qui Angelum eius cuſtodē ſuſpicatus eſt: hic ægroti ſui ærumnas dolens, in hunc modum lamentari videbatur: ***Quid ò Domina miſericordiæ, fons pietatis, heccine eſt gloriæ, & gratiæ tuæ ſalutatorium! haccine eſt lingua in beatificationem ventris, & partus tui longo vſu, & ardenti affectu ſic aſſuefacta, vt penè nihil aliud ſonare noſſet in Eccleſia Dei? Domina, Domina, ſi tu dees ſuis, quis aderit ſuis? Non ſic Domina, non ſic, ad nihilum deueniet ſpes hominum, ſi in te non incipiunt habere refugium.*** Hæc cum ille in auribus ægri declamaret, apparuit vtique Mater Domini, & quaſi ſatisfaciens de mora in ſeruulum ſuum, de qua inſimulabatur, ad lectum propius accedit, extractaq. vbera viſa eſt protinus lac immittere in os ægri, cui ſancti lactis rore infuſo, ſubitò ille linguæ integritatem, labijs antiquum decorem, & toti eius corpori priſtinam reſtituit ſanitatem: redditus igitur ſenſibus, continuò ſurrexit ſanus, & incolumis, & factam circa ſe miſericordiam, repentina vitæ, & morum mutatione, omnibus cæpit prædicare: etenim ſe, & ſua Dei ſeruitio mancipans, de cætero duxit vitam religioſam.

Idem

ctura copulati contra votum, quo obligatus erat.

§. 221.

Vincentius Beluacenſis. IDem Vinc. Beluac. lib. 7. c. 87. eiſdem verbis. Quidā pueri clerici, ante quandā Eccleſiam ludum pilę exercebant, quorū vnus, qui habebat in manu annulū, quē ei puella donauerat, carnali amore ducta, timens ne aſſidua pilæ percuſſione frangeretur, diuertit ad Eccleſiā, vt alicubi eum reponeret, donec poſt ludū ipſum reciperet. Ingreſſus itaque ante imaginem Virginis Marię, intuitus eam, & genu flexo deuote ſalutauit Virginem, & addidit: (Vere in omnibus formoſior es, quā illa, quæ mihi annulum hunc amoris munere cōdonauit, ideoq; ei renuncio, teq. deinceps amare, & tibi deſeruire decerno, ita dumtaxat, vt ego vice reddita, amore tuo dignus inueniar. Sic igitur præfatus puer anulum digito imaginis ſurſum erectū indidit. Quo accepto, quaſi condictum comprobans, & fidem adhibens, mirabile dictu, digitum ſuum imago conſtrinxit. Quo viſo puer, ſtupore permotus, circūſtantes aduocat, & rei nouitatē mirantibus ſalutationis ordinem, & voti conditionem enarrat. Quod illi audientes, eum ſæculo renunciare, & votum perſoluere hortabātur, quatenus Dei Genitricis ſeruus, & amicus, ſicut dixerat haberetur. At ille ſpinis diuitiarum obſtantibus, ęgre, quod monebatur, audiens, ingratus extitit, & poſt modicum imagini mentitus, vxorem ducere non expauit: ſed prima nocte nuptiarum, B. Virgo Maria proxima lectulo apparuit, annulū digito prætendens, & infidelitatis eum arguens. Excitatus ille de ſomno, circa extendens manum, quęrens imaginem, & non inueniēs, eam credidit eſſe phantaſma. Iterum ſomno detentus, vidit eam aſſiſtere, non ſicut prius blande alloquentem, ſed cum indignatione vultum auertentem, & tormenta duriſſima pro contemptu ſui, & voto irrito comminantem. Euigilans igitur, & iterata admonitione perterritus, incognita vxore, & relictis omnibus, quæ habebat, eadem nocte, in eremum clam ſeceſſit, vbi habitum Monachi, vitamque profeſſus Dominæ, & amicæ ſuæ cunctis diebus vitæ ſuæ deuoto animo deſeruiit. Maluit enim fidem ſeruare Reginæ Cælorum, quam ei ante nuptias promiſerat, cum munditia animæ, & corpore impolluto, quàm ſponſæ mortali cum integritatis iaeturâ copulati contra votum, quo obligatus erat.

§. 222.

IDem lib. 7. cap. 97. eiſdem verbis. Sanctus Præſul Bonitus Aluernenſis, cum cor ſuum dediſſet, vt perfecte Ieſum, & eius matrem diligeret, quadam die templum B. Michaelis cum turba intrauit, & in angulo baſilicæ, licet inter multos, ſolitudinem cordis ſibi fecit. Conſummatis myſterijs, ſinguli in ſua redierunt, ipſe tamen ſolus in latibulo ſuo remanſit: cuſtodes autem, an quis ne remanſiſſet, perſcrutati non ſunt; ſed Dei nutu, obſeratis iam Eccleſiæ foribus, eo ſecurius ille quò ſecretius, effudit in ſe animam ſuam, factuſq. in agonia prolixius, & enixius orans, vidit huiuſmodi viſionem. Ecce repente de cælo ſonuit, quaſi vox dulcis cantilenę, & micantibus luminaribus, limen templi cæpit tremere, tanquam intrante multitudine. Adſpiciebat vir ſanctus, & ecce Virgo Maria intrabat cum candidato ſanctorū Angelorum, & animarum cætu, ſicut Regina, circumſtante exercitu: chorus ille cæleſtis decātabat Dominæ, eiuſq. filio: ipſa quoq; vocē ſuā exercuit in Chriſti præconio: per mediū chori facta eſt illa proceſsio. Cumq. ventū fuiſſet ante altare, quæſitū eſt à quibuſdam ſanctorū, quis haberet Miſſam celebrare? En, inquit, B. Virgo adeſt Bonitus Præſul vere bonus, & ſatis dignus, cui hoc officiū debeat committi. Audiens hoc ille pauebat, & retrahebat ſe, cuius rei lapis, qui ei ceſsit, adhuc ſeruat indiciū: tandem quęſitus, & inuētus eſt, deductus, & præſentatus illi Beatę cōgregationi, & miniſtrantibus ſanctis, veſte nuptiali ornatus eſt, ac diuino altari applicitus. Et poſtquā dedit in celebratione ſancti operis operā, ac decenter cōſummauit, B. Virgo vale faciens dilecto ſuo pro munere cęleſtē veſtē ei dedit. Res eſt nota ſatis, & apud Aluernenſes admodū celebris, maxime autē in ciuitate Aluernię, quę dicitur mōs clarus, & vſq; hodie monſtratur populo veſtimentū illud cęleſte, cuius materies, & cōtexturę modus à nullo hominū dignoſci poteſt, & eſt eximij candoris, miræq. leuitatis, ac lenitatis. Idem lib. 7. cap 97.

§. 223.

CAntiprat. lib. 1. c. 22. par. 3. eiſdem verbis. Filia quædam fuit viri pau- Cantiprat.

o per-

perrimi, & cum puella nondum ſeptennis miro feruore ſpiritus interius traheretur, rogauit patrem cũ lachrymis, vt ſibi pſalterium compararet: cui pater: Vnde filia, pſalterium comparabo, qui vix tibi quotidie panẽ lucrari ſufficio? Mox illa conuerſa ad Matrẽ Chriſti, orauit, & dixit: O Mater Chriſti, da mihi pſalteriũ, quod pater dare non poteſt, & ero perpetua ancilla tua. In hac ſimplicitatis prece perſeuerauit illa, & ecce in ſomnis apparuit ei B. Virgo Maria, ferens, vt ei videbatur, in manu duo pſalteria, & dicens ei: Accipe nunc filia mea: vbi cũ maximo tripudio elegit vnum, diſparente B. Virgine: puella de ſomnis euigilans nihil inuenit in manibus ſuis, & illuſam ſe conquerens à Matre Chriſti, flere cæpit. Quod cum audiuit pater, irriſit filiæ, & demum conſolatus eſt eam: Vade, inquit, tantum diebus Dominicis, ac feſtiuis ad magiſtram, quæ filias diuitum pſalteriũ docet, & primo diſcas legere, & poſtea B. Virgo pſalterium tibi forſitan procurabit. Mira res: Puella magiſtram, quæ filias diuitum docebat, venit: pſalteriũ inſpexit, & nullo docente legit: quo miraculoſo euentu B. Maria multo excellentius promiſſum ſuæ dignationis impleuit. Quod vbi viderunt honeſtæ perſonæ, & diuites matronæ parochiæ, emerunt puellę pſalterium, & ſequenti tempore, cum eam in Chriſti ſeruitio alacrem cernerent deuotam, eidem iuxta Eccleſiam cellulam pro recluſorio locauerunt.

§. 224.

Idem auth. THomas Cantipr. lib. 2. c. 29. par. 15. Erat in partibus Theutoniæ monaſterium Virginum, quo bellorum euentu funditus deſtructo, ad domos parentum puellæ redire compulſæ ſuut. Quarum vna pulcherrima, Agnes nomine, vbi ad patrem militem redijt, ab eo violenter oppreſſa, mox impregnata fuit. Ad partum ergo appropinquans, fugit anxia ad deuia, & partu edito, adeſt diabolus ſpecie Monachi, qui ſe eius conſanguineum, & conſcium facti conteſtans dixit ei: Ne tu chariſſima, per partum editum cum patre, & parentibus confundaris, paruulum in ſtagnum proximum proijce. Si enim vixerit, delictum latere non poteſt: renuere cæpit. at vicit erubeſcentia maternum pectus, & mox paruulum ſubmerſit in ſtagnum, poſtea diabolus videns illam tabeſcentem prę dolore, dixit: O, omnium fœminarum miſerrima, quid nunc reſtat? Melius eſt, vt ſine ſcandalo tui, & tuorum, & grauiore mortis periculo, facta mihi confeſſione, in aquam cum filio te ſubmergas. Hoc audito, tantum facinus exhorreſcens, exclamauit, Glorioſam Virginem Matrem Chriſti inuocans, & contra diabolum adiutorium ab ea implorans, & continuo vidit dęmonem cum fumo teterrimo diſparentem, & mox effuſa in laudem Matris Chriſti ad ſpem meliorem in prece, & lachrymis confortatur. Venit ergo in proximam ciuitatem, & hoſpitio ſuſcepta à quadã matrona Iudæa, Sara nomine, vt eius paruulum lacte ſuo nutriret, manſit annis quinque cnm illa. Interim de fide Chriſti, & bonitate, & pietate Matris eius, vt erat fœmina prudens, & eloquens, prædicabat, & ſenſim cor Iudeæ illius verba ædificantia, & efficacia penetrabant. hortatus eſt illa, vt orationem Dominicam, & Angelicam ſalutationem addiſceret, Chriſtum, & Matrem eius quotidianis precibus inuocaret hoc ſciens maritus, ægerrime ferebat, & ideo, in furiam raptus, quòd ſuſpectam eam quaſi ſubuertricem ſuę vxoris haberet, extracto capulo, inuaſit & illam dormientem, tria infligens vulnera cor penetrãtia. Hoc viſo occidit Iudæa horruit, & intrans thalamum obſerauit. Hinc noctis medio facto ſigno, Iudæus ſynagogam cũ vicinis intrauit. Iudęa autẽ poſt luctũ obdormiens in ſomnis vidit Glorioſiſsimam Dominam cũ duabus puellis ad occiſam mulierẽ intrãtẽ, & ex tribus pyxidibus, quas ferebãt, vnamquãq; ſanguine ſalutari, in rediuiuum ſtatũ, mortis vulnera reducentem. Iudæus autẽ mane rediens, occiſam fœminam non inueniens, credebat, quòd vxor ſua cadauer mortuũ ſepeliſſet. Hoc idẽ de viro illuceſcẽte die vxor credebat, vnde neuter ſuper hac re alterum requiſiuit. Vix dies 40. cõpleti ſunt, & ecce venit mulier peregrina, Iudęamq; & virũ eius ex parte Agnetis officioſiſsime ſalutauit, & abijt. Tunc Iudæus vxori, ait: quid eſt, quòd illa viuit? Nunquid occidi eã? Cui vxor: Potens, inquit, Chriſtus Dominus eius, mortuã ſuſcitare. Et Iudęus hoc eſt, inquit, quòd ſẽper timui, quod te apoſtatã duceret in errorẽ:

nec

nec mora hæc dicens,comprehendit vxorē,duobus annis recluſit in carcere obſtrictā.Hinc accidit,vt ad remotiora tendente Iudæo,vxor è carcere euaſit,& cū duobus paruulis tertium gerens in vtero ad Eccleſiam fugit: & cum gaudio fidelium, qui eam ditiſſimam, & honeſtiſſimam nouerant, baptiſma ſuſcepit. Hanc poſtea duo filij eius adoleſcentes, & vna filiarum ſecuti ſunt, & fidem alacriter ſuſceperunt; manſit autem poſt baptiſma cum filijs in Colonienſi diœceſi,& mutato nomine vocata eſt Gertrudis, & inuenit Agnetem quondam nutricem ſuam ibidem manentem, & de conuerſione eius valde gratulantem. Quæſiuit ergo ab Agnete Gertrudis, quomodo reuixiſſet, Et illa mirata ſubriſit, dicens: Quare nunquam mortua ſuſcitarer? Ad hæc ſtupefacta Gertrudis: Verè, inquit, vidi, quod te vir meus tribus vulneribus cultro confodiens, occidit,& illa ait?Nouit Chriſtus omnipotens, quòd in ſomnis tantum me vidiſſe, & non ſenſiſſe videbar occidi. Manè verò offenſam viri tui,ſi manſiſſem,præcogitans,omnibus inſalutatis, recedere feſtinaui. Nec mora, Gertrudis apprehenſa veſte circa collum Agnetis, rupit eam, ſimulque cilicium, quo induebatur,ad carnem vſq; ad pectus medium, & inuenit manifeſtiſſimas triuum vulnerum cicatrices. Manifeſtata ſunt hęc Archiepiſcopo Colonienſi domino Conrardo, mortua eſt autem Agnes in maxima pœnitentia, & feruore ſpiritus. Annus ſecundus M. ſcilicet CCLXV. eo tempore voluebatur,quo ipſa Agnes à Iudæo occiſa eſt,& per glorioſā Chriſti Matrem,& Virginem ſuſcitata. Gertrudis vero ſuperſtes eſt,miro fidei calore ſuccēſa.

§. 225.

Idem lib. 2. c.29.eiſdem verbis. IDem lib.2.c.29.eiſdem verbis. Vidi in Brabantiæ partibus Ciſtercienſis ordinis Monialem,in qua cōuerſa de Iudaiſmo opus D. Mariæ matris Chriſti glorioſius excolebat. Annorum non planè quinq; in domo parentum Iudęorum aduertere cœpit; cur diſtinctio nominum fieret Iudæorū pariter,& Chriſtianorū, cum vnius vultus, atq; loquelæ homines eſſent vtriuſq; gentis.Mira talis puellæ diſcretio; propēdebat tamen, vt poſtmodum retulit, magis in Chriſtianum, quam in Iudaicum nomen, ſpecialiterq; B.Marię nomen lætabatur au dire,furabatur autem ſub vtraq; axilla panem de mēnſa parentum,& pueris occultè médicis partiebatur, vt, ab eis regratiādo, ſibi Mariæ nomen audiret: in his ergo de tempore in tempus mirè proficiens,ita ſagaciter latitabat, vt neuter parentum aliquid ſuper cogitatu filiæ aduertere poſſet, vel audire.Contigit autē, vt parentes eius Colonia Louanium, Brabantiæ oppidum, cum filia deuenirent, vbi cum ſucceſſu tēporis in domum cuiuſdā preclari presbyteri, magiſtri Reyneri,puella cū Chriſtianis pueris aduenïſſet,& eam ex nomine no uiſſet presbyter, & venire libentius ad ſe frequentius aduertiſſet,interrogauit eam, dicens: vis ne Rachel chariſſima (nam hoc illi nomen erat)fieri Chriſtiana?Et illa, vo lo,inquit,dūmodo erudias me,quid ſit fieri Chriſtianā.Tunc presbyter, vt vir ſanctus mirè gauiſus,in ſpiritu ſentiebat de puella futurū neſcio quid diuinum.Et incipiens à conſtitutione mundi, cœpit illi ſcripturas exponere, per quas fides Chriſti, vel ipſe Chriſtus ſignificare poterat, vel oſtendi. Quarū expoſitiones,vt mihi ipſamet dixit, ita integro ſenſu in illa ętate ſex annorū cū dimidio,diſcreptione ſpiritus intellexit, vt raro oporteret presbyterū rationē aliquā iterare.Hæc eruditio ferè per annum dimi diū perdurauit,occultè,& furtiuè, & ecce inſigne prodigiū. Nunquā Rachel auditu verbi Dei ſatiari poterat,vel laſſari, cū tamen presbyter, & Martha miniſtra eius, mulier religioſa,& prudēs valde,ambo fre quenter laſſati,ſibi inuicem ſuccederent in docendo. Quid plura? Mox vt parentes in filia cęperunt aduertere cogitatum,colloquentibus inter ſe Iudæis pluribus,conuenerunt in hoc, vt miſſam filiā de Louanio vltra Rhenū ſponſo traderent arctius conſeruandam.Quod vbi puella cognouit,Presbytero cum lachrymis indicauit,vt ſi illā eadē nocte non raperet,& Chriſtianā efficeret,perdita eſſet in perpetuū,& confuſa. quod audiens presbyter, puellæ præcepit, vt ad ſolitum ſummo mane veniret. Iacēte ergo puella vſq; mane, & obliuiſcente penitus, quod presbytero præcedēti nocte promiſerat, aſtitit illi glorioſa Mater Dei Maria habitu cādido ſuper niuē, & offerēs illi virgā ſplendidā,quā geſtabat,dixit:ſurge Catharina,& iter arripe: grandis enim tibi reſtat via.Hæc illa dicēte: Rachel virgā apprehendere credēs, de lecto cecidit,

& exclamauit: cuius clamore excitata Matre, & quærente clamoris cauſam, filiaque cautius diſsimulante, mater protinus obdormiuit. Et Rachel ſurgens, ad cōdictum locum presbyterum inuenit. Qui lætus aſſumpſit eam, & venit ad monaſterium, quod Parens Dominarum dicitur: diſtans leucam dimidiam à dicta villa, & gaudentibus cunctis, baptizauit eam, nomen Catharinæ imponens, quo vocata prius erat à Chriſti Matre; ſtatimque habitu ordinis induit baptizatam. Nec mora, vt audiuit pater, & amici eius, quod geſtum eſt, conſternati ſunt, & per Ducem Dominum terræ, & per Epiſcopum Leodienſem, tandem per Papam Honorium laborauerunt, vt infra ætatem legitimam filia ablata parentibus redderetur. Quæ ſi in domo parentum vſque ad duodennem ætatem perſeueraſſet in fide ſuſcepta, tunc iuſtè Chriſtiano nomini reddi poſſet: cogitabant parentes nequiſsimè medio hoc tempore infantilem animum faciliter inflectere poſſe, vt ad natiua eorum vota rediret. Horum fraudulenta conamina, proh dolor, multi magni, & litterati viri pecunia ſuſcepta fouebant, pro quo presbyter ſupradictus non modicè tribulatus, ſolum Chriſtum, & non matrem eius, quæ auctrix fuerat huius facti, multis lachrymis inuocabat. Mira res, & vſque in præſens cunctis ſæculis inaudita; petijt à presbytero ad omnem citationem, ad iudicem ſe puellam deduci. Forſan, inquit, Iudices flectentur ætate, & ad mei piaculum mouebuntur. Et factum eſt, vt petiuit. Vt enim quadam die apud Leodium venit coram Epiſcopo, clericis, & magnatibus diuerſis, aduocatos, & iudices, tam conſtanti, quàm veridica ratione confudit, & mouit, vt voces vlulantium, & clamantium cum lachrymis præ ſtupore in Eccleſia ſancti Lamberti à locis diſtantiſsimis audirentur: ita vt omnes maniſeſtiſsimè diſcernerent, & viderent, in tam exili ætate diuini ſpiritus ſapientiam præualere. Hinc poſt annos duos ceſſatum eſt à lite viris, & aliud deceptionis tendiculum præparatum fuit. Iuuenis elegantis formæ Iudæus, conductus ad hoc, venit ad monaſterium ſupradictum, in quo erat puella, & ſimulato animo, baptiſma ſuſcepit, precabaturque: quærebat, vt puellæ, ille, quaſi cognatæ ſuæ, gratia eruditionis loqui liceret. Dicebat enim: plus ſuper omnium ſermonibus, mihi cognatæ verbum ſalubrius imprimetur. Illa tamen (vt mihi retulit) interius diſcernebat, fictum ad fidem iuuenem acceſſiſſe, & ideo nec prece, nec pretio, nec vlla ratione flecti potuit, vt ſolum verbum iuueni loqueretur. Hæc vt viderunt Iudæi miſeri, ceſſauerunt ab illa, iuuenis autem ad vomitum eſt reuerſus. Hanc poſtea tanta gratia potiri vidimus, vt nihil ea ſerenius videri poſſet. Cumq. nobilium parentes cum multa ambitione venirent videre filias, & cognatas; hæc coram imagine B. Mariæ Virginis veniebat, & gratioſo vultu dicebat: Aliæ ſorores noſtræ moniales à matribus, & amicis ſolatium habent, & gaudium; ego autem paupercula pupilla, & indigna ad te Dominam, & cognatam meam fidenter accedo: tu ſola præ omnibus mihi eſto refugium, & ſolamen. Et à miſericordiſſima pietatis Matre multa ſolamina accipiebat.

§. 226.

Cæſarius lib. 7. cap. 20. eiſdem verbis. In Regni Franciæ villa, quę *Quido* dicitur, virgo quædam fuit nobilis, & religioſa, ſed paralytica. Huic pater ſuus, vtpote vir magnus, & diues, ſacerdotes, qui ei diuina celebrarent, inſtituit miniſtros, annuosq. redditus ſufficienter ordinauit: quæ cum orationibus, ieiunijs, & diuinæ contemplationi operam daret, ita illa tum dulcedine eſt paſta, vt omnis cibus corporalis ei in nauſeam verteretur, nec aliquid ex eo ſumere poſſet, niſi ſuccum modicum vuarum. Hoſpitalis erat valde, per quam & ſpiritum meruit prophetiæ. Ordinem noſtrum ſummo honore reuerebatur, & hoc ei ſæpiſſime contigiſſe fertur, vt cum aliqui Monachorum, ſiue Abbatũ, ad eius hoſpitium diuertere proponerent, illorum aduentum ipſa præſciret, atque admodum hilaris familię prędicaret. Tali, ac tali die, illi & illi Abbates, ſiue Monachi ad nos venturi ſunt, præparate neceſſaria. Alio tempore, cum die Purificationis Dominæ noſtræ, clericis, alijſque miniſtris diuino nutu abſentibus, ſola iaceret, intra ſe triſtis dicebat: Modo hic ſola iaces, nec aliquid obſequij, more Eccleſiæ vniuerſalis, hodie Cæſarius. *Vindicta.*

B. Dei

B. Dei Genitrici impendis. Dum talia in mente volueret, ſpiritus eius mirabili Dei virtute de corpore eductus ab Angelo intra cæleſtem Hieruſalem eſt deductus. In qua maximam vidit proceſſionem, ex diuerſis eiuſdem beatæ ciuitatis ordinibus: Patriarchis videlicet, Prophetis, Apoſtolis, Martyribus, Confeſſoribus, cæteriſq. fidelibus, ex quibus bini, & bini ſimul incedebant, & candelas ardentes in manibus geſtabant, Antiphonas, ſiue reſponſoria ad diem pertinẽtia, more Eccleſiæ militantis, omnes decantabant, ſtationes debitas obſeruabãt: Angelus verò virginis ductor, alteri cuidam virgini, quam nouerat eſſe conſimilis meriti, illam ſociauit, candelam porrigens ardentem. Tantus erat decor omnium, tanta gloria, in diſpari tamen claritate ſingulorum, vt nulla lingua fari ſufficeret. Saluator verò, qui caput eſt omnium Sanctorum, ſplendor gloriæ, & ſol iuſtitiæ, indutus pontificalibus, mitram geſtans in capite ſuo, cum baculo, chirothecis, & annulo, & reliquis Epiſcopalibus ornamentis, nouiſſimum locum cum Matre tenebat, cuius pulchritudinem, omnis cæleſtis exercitus mirabatur. Qui cum poſt tertiam ſtationem inchoaſſet Antiphonam: *Hodie B. Virgo Maria puerum Ieſum &c.* ingreſſi ſunt templum, ex auro gemmiſq. conſtructum, deinde inceptus eſt Miſſæ introitus, & ab omnibus ſimul decantatus. Interim Chriſto introeunte ad Altare, poſtquam expletum eſt Kyrie eleiſon à choris alternatim, poſt Gloria in excelſis Deo &c. quod ipſe inchoauit, Beatus Protomartyr Stephanus epiſtolam legit de lib. Malachiæ Prophetæ, ſanctus vero Ioannes Euangeliſta, Dalmatica indutus, legit Euangelium ſecundum Lucam, ſcilicet, Poſtquam impleti ſunt dies purgationis, &c. Quo perlecto, Dominus ſecundum morem Ordinis noſtri, ad gradum redijt, & ab offerentibus candelas ſuſcepit: prædicta autem virgo, per ſpiritum ſentiens ſe ad corpus reuerſuram, candelam ſuam offerre noluit, etiam Angelo ſuo præcipiente, volens illam ſecum ad terras portare. Quod Angelus conſiderans, candelam in manu eius fregit, ſuperiorem partem auferens, & inferiorem ei reliquens. Sicque ad corpus reuerſa, partem eandem manu concluſam ſe retinuiſſe inuenit, de qua plurimæ fiebant, & forte vſque hodie fiunt virtutes. Nam aquam ſuperfuſam infirmi bibunt, & conualeſcunt. Tam manifeſta, & ſublimis erat viſio, vt modum eius minime intelligeret, dicens illud Apoſtolicum, dum de ea interrogaretur, ſiue in corpore, ſiue extra corpus, neſcio, Deus ſcit. Domnus Euſtachius Abbas de Clauſtro viſitator noſter, audiens hanc viſionem, quibuſdam Abbatibus referentibus nobis, deſiderio veritatis cognoſcendæ virginem principaliter adijt, & ab eius ore, quæ dicta ſunt, audiuit: hæc Cæſarius.

§. 227.

EX Vitis fratrum Prædicatorum par. 1. cap. 7. eiſdem verbis. In territorio Amonenſi ſuper fluuium Rodanum ſitum eſt clauſtrum nobile Taraſconis, vbi B. Martha, Chriſti, hoſpita venerabiliter requieſcit. In hoc clauſtro, hoſpita fratrum mater Domini Olfani militis, deuotiſſima Deo, & Ordini fuit, cui quod ſequitur reuelatum eſt: ſicut ex litteris venerabilis viri, & honeſti Domini Guidonis Fulcodij, qui poſt, Podienſis Epiſcopus factus eſt, clare patet in hunc modum. Viris religioſis Patribus & Dominis, Priori, & fratribus Prædicatoribus in Monte Peſſulaho, Guido Fulcodij ſalutem, & pacem. Inſtante nuper feſto Pentecoſtes, cũ Ordinis veſtri generale capitulum apud nos celebrandum occurreret, ſoror mea quondam Domina Maria de Taraſcona, ſanctorum congregationem tam celebrem, quam iucundam videre deſiderans, per quindecim dies ante feſtum in villam S. Aegidij, notos, & proximos viſitatura, deſcendit. Cumq. à pluribus matronis viſitaretur, quæ ſuis ædificabantur alloquijs, & exemplis, cæpit à nonnullis earum anxie ſciſcitari: quoties orationem Dominicam deuotiſſime dicerent, Matremque Domini ſalutarent, & vt fratribus in capitulo congregatis, ſuum Dominus mitteret ſpiritum, materque miſericordiæ eos ſua gratia viſitaret, à ſingulis earum quod poterat orationem extorſit. Laudanda certe ſanctæ mulieris deuotio, ſed magis admiranda prudentia. Minus quippe ſibi ſufficere iudicans, quod iuxta patrimonij vires fratrum plurimorum neceſſitatibus temporale ſubſi-

Ex Vitis. Vindicta.

dium porrigebat, nouo, ſed laudabili quæſtus genere, ſatis (vt arbitror) honeſtè mendicans, ſpiritualis alimoniæ beneficia corroborabat, impoſſibile reputans ab eo preces plurimorũ non exaudiri, qui fidelis in omnibus verbis ſuis ſe ſuorũ congregationi fidelium affuturũ promittit, & multiplicatis interceſſionibus, theſauros cuiſcerat ſæpe pietatis. Sane ad montem Peſſulanũ veniens, cum ſorore, cum in die feſto tantæ ſolemnitatis, officium celebraretur in Eccleſia noſtra, & ipſa poſtrata, orationi tota incumberet iuxta morem, cœpit inſtantiſſimè deprecari Dominum, vt tot fratres in ſuo nomine congregatos reſpiciens (quorum multi per tot terrarum ſpatia laborauerant) cos ſui ſpiritus lumine perluſtraret, &, ſi merita deerant aliquorum, ipſe de ſuæ gratiæ plenitudine, nec non & aliorum meritis, defectum illorum miſericorditer ſuppleret. Cum igitur hoc in animo voleret, importunè petens, & nihil hæſitans, hymnum: *Veni Creator ſpiritus*, inchoante cantore, vidit flammam deſcendere de ſuperius, quæ chorum vſq; ad conſummationem inuolueret. Cumque rem viſam conſideraſſet, cum gaudio, nemini ſuam viſionem dicens, nec ſuis aſcribens meritis, gratias egit Deo, qui ſicut primos hominum viſitauerat piſcatores, ſic etiam ſuæ beneficia largitatis ad noſtri temporis Prædicatores extendit. Porrò cũ ad eandem Eccleſiam audiendi completorij cauſa, rediiſſet, & fratres illam dulcẽ antiphonam: Salue Regina, cantarent; Regina Virginum apparuit viſibiliter monens, vt ab eius pedibus non recederet: vidit ergo ipſam chori vtramque partem luſtrantem ſingulis reclinare recantantibus, & iuxta ceroferarios gradum ſiſtere vſque ad finem orationis. Dehinc in cælum rediens, eam affectibus ſecum duxit: quæ ſibi reddita, tantæ guſtu dulcedinis recreata, gratias humiliter retulit, in corde ſuo conferens vniuerſa. Nam & per triduũ in ſingulis completorijs hanc habuit viſionem. Cæterum, nec ſorori, nec alijs ſeriem facti aperiens, tanquam mulier ſenſata, & tacita, clauſa tenuit omnia, quæ vidit, donec ægritudine vehementi confracta, mortem, quam diù ſaluo diuino conſilio diſpoſitionis optauerat, imminere præſenſit. Tunc vero mihi primum, dehinc ſorori, & filio, poſt Priori noſtro Arelatenſi, & tribus fratribus cuncta per ordinem enarrauit. Eodem tempore dicta Domina defuncta eſt, & in cœmeterio fratrum Arelati ſepulta, quia fratres conuentum in Taraſcone non dum habebant.

§. 228.

Thomas Cantiprat. appendice ex 1. lib. breuiter id tangit. Pelbartus lib. 3. par. 1. ar. 2. cap. 3. Stellarius aſſerit, hæc mira ſe reperiſſe in bibliotheca Budenſi. Temporis B. Bonifacij Papæ, qui, vt in Eccleſiaſticis hiſtorijs legitur, à Phoca Imperatore precibus eximijs obtinuit, quatenus templum Romuli, quod ab antiquis Romanorum, Græcè Pantheon vocabatur, ſanctæ Dei Eccleſiæ quaſi ad ſupplementum religionis adderet, in honorẽ B. ſemper Virginis, ac ſimul omnium ſanctorum dedicando conſecraret; facta eſt in Vrbe Roma ſedito inter Iudæos, atque Catholicos non modica. Impugnabant quippe Iudæi toto veſaniæ impetu fidem incarnationis Chriſti, aſſerentes, & Virginem Mariam, de ſemine Ioſeph, cui deſpõſata erat, non de Spiritu ſancto cõcepiſſe Chriſtum, & generaſſe, adjicientes iuxta impijſſimã hæreſim Græcorum, omnibus modis impoſſibile fore, Virginem contra naturam parere poſſe. Cumque diutius apud Romam hæc altercatio haberetur, & iã Chriſtiani feruentiſſimo fidei zelo profanos Iudæos, niſi cito reſipiſcerent, & ad baptiſmi gratiam conuolarent, ex vrbe propellere vellent; erat quidam eiuſdem Romanæ Vrbis ciuis cœcus natus, ſed tamen Chriſtianis litteris apprimè imbutus. Is namq; quodam die eodem Chriſtianitatis feruore ſuccenſus, verbo veritatis cõflicturus, aggreſſus eſt Iudæos, & tanta illos redarguit conſtantia, vt pænè omnes inuenirentur victi, & vt falſos teſtes decuit, elingues. Ad vltimum verò Iudæi ad probra conuerſi, & conuitia, ſtomachando valde cœperunt improperare, dicentes: Tu cum ſis homo peccator, & in peccatis totus natus, quomodo auſus es fidem Chriſtianorũ defendere, & nos ad pugnam laceſſere? Nonne liquido patet, Chriſtum tuũ adeo impotentem eſſe, vt non poſſet etiam tibi lumina reformare? Ad hæc cæcus. Expectate, inquit, triduo, & videbitis me, & magnalia Dei. Erat autem poſt triduum veneranda ſolemnitas Purificationis S. Mariæ, quam

Thom. Cantiprat. Appendice ex 1. lib.

quã Græci,Hypanti vocant, quæ eſt quarto Nonas Februarij, & neceſſe erat,vt eadem ſacroſancta feſtiuitas apud præfatam Eccleſiam S. Mariæ Virginis ab omni clero Romano eodem anno celebrari debuiſſet, quæ tantummodo ſingulis annis apud S.Mariam Maiorem fit.Quo audito Iudæi indigne tulerunt,& ſubridendo dixerunt: Certè Chriſtus tuus, quẽ Patres noſtri cruciſixerunt, non poteſt tibi oculos reddere, qui nõ potuit ſemetipsũ de periculo mortis liberare. Attamen ſi in præſentia noſtra te illuminauerit,pro certo nos omnes credemus in illum,& tunc liquidè conſtabit, quod ipſe eſt filius Dei, & nõ ſit alius Saluator mundi;eo autem pacto annuere placet, vt ſi quis in Chriſtum non crediderit, hoc viſo miraculo, omnium rerum ſuarum proſcriptionem patiatur, & iniurijs maximis,vtpote maieſtatis reus,de Vrbe eijciatur.His dictis,receſſerunt Iudęi vnuſquiſq; in ſua. Cœcus vero clanculo ſe perduci fecit ad Dominum ſuum Bonifacium, & indicauit ei pactum, & conditionẽ Iudæorũ ſuper fide Chriſtianorũ. Quibus Papa auditis,plus ſolito lætus, atq; ſub eodem momento omnibus mandauit Iudæis, quatenus ſine dubio præfatæ ſolemnitati vnanimiter occurrerent. Aduenit autem feſtiuitas illa magna,totuſq; Romanorum clerus apud præfatam Eccleſiam ex more perui-giles celebraturus excubias: congregatus eſt:ſimiliter Iudæorum conuentus nõ modicus habebatur immixtus. Ductus eſt autem cœcus ille in mediũ plenus fide,& ſpiritu ſapientiæ,nihil heſitans de propoſitis; Dumq; ab omnibus fidelibus nocturni ibidẽ canerentur hymni,& iam octaua lectio recitata fuiſſet, cœcus ante altare Matris Domini perduci ſe rogauit,ibidemq; baculo ſuſtẽtatus,canere cœpit quoddã reſpõſorium,videlicet, *Gaude Maria,&c.* quod ſibi ante biduũ (quia muſicæ artis gnarus fuerat)compoſuerat, in quo tam viuaciter Iudæorum errorem confutauit, vt ſub oculis omnium, qui aderant, completo verſu eiuſdem reſpõſorij,vera lux, qui eſt Chriſtus,Genitricis ſuæ interuentu(cuius virginitatis integritas eodẽ cantu defenſa eſt) lumen ei oculorum clariſſimum reddidit, qui eius mentem primitus fide Catholica illuminauit. Quo viſo cũctis miraculo, ab omnibus Chriſtianis,illico Gloria in excelſis Deo canitur,& exultatio ſpiritualis habetur.Iudæi verò ad quingentos viros ſtatim ad baptiſmi conuolarunt gratiã, reliqui fuga lapſi,in vrbe Roma viſi vltra non ſunt, vnde placuit ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, vt idem reſponſorium in eadem feſtiuitate octauum locum perpetualiter obtinere debuiſſet, quatenus memorabile miraculum fidelium cordibus omni tempore ad laudem Chriſti feruẽtius ſemper inhærere potuiſſet, ipſo præſtante, qui regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

§. 229.

COllector eiſdem verbis. Legitur,quòd vnus deuotus Laicus frater, qui erat coquinarius fratrum,ſtabat ante conuentum fratrum multorum, & in continuo labore fuit. Et quoniam frequenter hoſpites ſuperueniebant extra horã cõmunis prandij,vel cœnæ,vix tantum temporis habere potuit, vt orationes debitas perſolueret. Contigit quoq; vna die,vt multis ſuperuenientibus fratribus tota die occuparetur in labore coquinę. Tandem poſt completoriũ ſatis tardè acceſſit ad orationes perſoluẽdas, & quaſdã peculiares oratiunculas B. Virgini offerebat. Et quia fatigatus fuit multum ex labore, ſomnus ipſum arripuit, qui excutere à ſe ſomnum conatus,magnã luctam habuit in ſomno, laſſum corpuſculum deprimente, & feruore deuotionis renitente. Cumq; ſic luctaretur, apparuit ei Domina pulcherrima,dicens: *Fili bone, mihi ſatisfeciſti: vade ad dormiendum.* De cuius aſpectu gratioſo multa conſolatione repletus eſt. Collect. ſpeculi eiſdem verbis.

§. 230.

IDem Collector ſpeculi eiſdem verbis. Ante aliquot annos comperi rem,non incertis teſtimonijs approbatam,quæ regulariter operantibus afferat non parum ſolatij,& opus alleuiet intuitu mercedis, & præmij. In vna domo ordinis Ciſtercienſis res geſta eſt celebris apud Franciam,& ab omnibus creditã, quia vir magni teſtimonij teſtis eius eſt, à quo, & viſa eſt. Meſſis erat, monachi meſſuerunt, & ſub pondere diei,& æſtus fortiter ſudauerunt. Venit veſperus,itum eſt ad domum cœnatum,dormitum,& dormitorium clauſum. Cellarius vir ſanctus,ſapiens,& maturus, talis denique, cui ſoli hoc liceret, mercenarijs reſponſurus. Expeditis his venit, & ipſe ad dor- Idem Collector ſpeculi eiſdem verbis.

dormitorium,ſed clauſa eſt ianua:quid faceret?pulſaret?ſed turbare noluit requiem monachorum:deſiſteret?ſed requiem non haberet.Malens tamen inquietare ſe, quã illos,capitulum intrat,in ſcamno ſe ponit, & de iunco capitale inſtruit ſibi. Nec dum obdormierat, & ecce Virgo omni ſpecie pulchrior,obſequentibus,& lumina præferentibus alijs duabus,ingreditur.Aggreditur monachum,an dormiat,ſiſcitatur:vigilare ſe dicit.Qui & ipſe:quid ibi facere velit,cur contra morem,& maxime nocte intrauerunt, ſecurus inquirit. At illa: Ego ſum,inquit,cuius es & tu, & domus iſta,& omnes,& omnia, quæ ſunt in domo iſta,& in ordine iſto. Portabat autem vas vitreũ ad nares ſuas, tamquam odorem captans ab eo, dixitque:Viſitaui hodie monachos meos in agro,ſudoremq;eorũ collegi mihi in vaſe iſto; & hic odor optimus corã me, & filio meo, digne vtique remunerandus prœmio opportuno. Tum ille: O pia Domina, quid tibi tanti eſt labor noſter, qui fit non tam deuotione humilitatis,quã neceſſitate inopiæ? at illa, inquit: tu, non audiſti, quia voluptas habet pœnã, & neceſſitas pariat coronã? Et,ſi neceſsitas parit coronam,ſed iam partem accipit voluntas: ſiue ergo neceſsitate, ſiue voluntate, quod agitis,meum eſt. Omnia veſtra mihi vendico, ego ſuſcipio, ego remuneror.His dictis diſparuerunt illæ. Et ille obdormiuit ſuauiter,vtiq; ſic animatus in ſpe, ſic confortatus in fide,voluntarius in labore. Mane facto, refert lætus, & cõpunctus Abbati, Abbas conuentui. Lætati ſunt omnes, crediderunt omnes, & præ grauitate perſonæ nemo dubitat. Accenduntur animi omnium,ſinguli feruent ad opus,laborantes,& ſudantes in tantũ,vt ſi Maria adeſſet demum poſſet implere vas ſuum.Sic ludere ſolet dulcis Maria cum pueris ſuis,ſic in viſu oſtendens ſe illis, donum pacis,& gratiæ afferens illis. Audiant hæc manſueti, & lætentur,puſillanimes,& confortentur, pigri,& excitentur, alacres currant, non laſſentur.Omnes Chriſto,& B.Mariæ dent gloriã,& ab ipſis viciſsim hauriant gratiã.

§. 231.

Ioã. Iunior. IOannes Iunior ordinis Prædicatorum, & legitur in Scala Cæli,eiſdem verbis. Fuit quædã mulier nobilis, ſed pauper habens duas filias, quas informauit ad amorem Virginis benedictæ. Paupertate ergo grauata,timens corruptionem mundi,ante altare B. Virginis eas adduxit, ſic dicens: O Domina has filias meas virgines mundas tibi offero, & quia non habeo,vnde poſſum eas nutrire,quicquid viris in eis habeo, totum tibi do. Et acceptis manibus puellarũ,in ſignũ veræ donationis,coniunxit manibus Virginis. Et dum receſſiſſent, iuuenem ſplendidum inuenerũt in foribus domus ſuæ,qui obtulit ei centum libras,in quibus ſecretè erat obligatus patri earum. De his mater induit filias,& de neceſſarijs prouidit optimè. Quod attendentes gentes,murmurare cęperunt,credentes,quòd de meretricio hoc haberent. Quod mater audiens, filiabus aduocatis,ſic ait: Ite ad Matrem Virginem Mariam,& inſtate cum fletibus, & deuotione, vt tanquam mater ſubueniat huic infamiæ veſtræ. Quæ, ex corde Virginem rogantes, dum in quodã feſto ſolemni ipſius Virginis, ad ſermonẽ in platea ſederent, in præſentia totius populi Angelus deſcendit, de cælo portans duas capſellas de roſis pulcherrimis albis, & clamando in præſentia totius populi,ſic ait illis duabus virginibus: Iſtas capſellas mittit vobis Virgo B. Maria mater veſtra, in ſignũ virginitatis veſtræ.Et illis dimiſſis diſparuit.Tunc princeps terræ,qui ibi aderat,viſo hoc miraculo, duo monaſteria cõſtruxit ad honorem Beatę Virginis,in quibus iſtas duas conſtituit Prioriſſas.

§. 232.

IDem Collector ſpeculi eiſdem verbis. Legitur in libro quodam exemplorum B.Virginis,qui vocatur Mariale, quoniam fuerant alicubi duo monaſteria ordinis S.Bernardi,non longe à ſe inuicem diſtantia,vnum mulierum,& aliud virorum,in quibus ſinguli, ac ſingulæ iuxta inſtitutionis ſuæ regulam Domino deuotè ſeruiebant. Erant autem, & in eiſdem monaſterijs duæ perſonæ, quarum vtraque in ſuo conuentu cuſtodis officio ſeruiebat. propter morum autem, ac ſanctitatis vitæ parilitatem,ſe mutuo in Domini charitate arctius diligebant, ita vt vbi alter alterius obſequio egeret(prout officij opportunitas ſæpius exigebat)ſibi alternato monaſterio ſeruierent. Talem autem ſuæ charitati cuſtodiam adhibebant,vt nequaquam ſibi corporali præſentia propinquarent, Idem Colle.

nec

nec ſibi loquerentur, nec ſuis aſpectibus ſe offerrent. Feruebant autem ambo in ſeruitio Dei, ac Glorioſæ Matris eius. Cuſtos verò conuentus virorum ob ſingularem ad Dominam noſtram deuotionem, & reuerentiam, imaginem quandam pulchriorem, quo potuit, eiuſdem Virginis Mariæ ſibi fieri impetrauit, ſub cuius pedibus imaginem dæmonis è contra, quo horribilius, ac turpius excogitare potuit, ordinari fecit. Poſtquam verò longo tempore in iam dicta deuotione B. Virgini deuotè ſeruiſſet, ſtimulatus de facto prædicti cuſtodis, deuotionis omnis inimicus puritatem intentionis eiuſdem amplius ſufferre non potuit, venitq. in figura, qua eum cuſtos formari fecerat obuiam, in quadam nocte, cum ad pulſandum ad matutinas ſurrexiſſet: eum proteruo, ac irato vultu intuens, in hæc verba prorupit. Cur hanc mihi opprobrioſam confuſionem exhibuiſti, vt me tam turpi forma faceres depingi ſub pedibus pulchræ illius imaginis Mariæ Dominæ tuæ, vbi contrarijs iuxta ſe poſitis, mei figura, alia magis eluceſcente, horribiliter apparet? Niſi me citius depoſueris, talem tibi prouidebo confuſionis talionem, vt te me ſic oſtendiſſe pœniteat. Quo audito, cum viſionis eius conceptus horror paulum abſceſſiſſet, cuſtos in hæc ſic verba reſpondit, dicens: Recede à me Sathana, tuas minas non curo: cui ego ſeruio, poterit me bene de tuis manibus eripere. Quo dicto, inimicus velut in fugam verſus, diſparuit. Poſt hæc multò tempore cum cuſtos minarum Diaboli minimè memoraret, ac doli eius inſcius, ſibi minime prouideret, Diabolus humanæ ſalutis ſemper inimicus, redijt, & cuſtodi confuſionem, quam ſibi promiſerat, Deo permittente, inferre curauit. Nocte igitur quadam in primo ſomno ante tempus matutinarum cuſtodis fœminæ indutus forma, ad cellam cuſtodis, velut introitum poſtulans, pulſauit. Cuſtos verò tali tempore tumoris inſuetus ſurrexit, & aperiens cellæ ianuam, quiſnam ibi eſſet, aut quid ſibi vellet, inquiſiuit, cui Diabolus: Ego, inquit, amica tua cariſsima, talis monaſterij cuſtos tibi fidelis, quæ quoniam in tui amorē vehementer exarſi, amoris vehementia tibi amplius abeſſe non potui: magno itaque tractus amore ex monaſterio meo ad te adhuc perueni, aſſumens precioſiora cuncta noſtri monaſterij clenodia, quæ nobis longo tempore ſuo valore vitæ neceſſaria poterunt miniſtrare. Nunc igitur ſurge velocius, omni mora poſtpoſita, mihiq; ſociare, quicquid quoq; tu precioſorum clenodiorum, ac ornamentorum habere poteris, tecum aſſumens: in ignotā regionem, vbi cupita poſſimus frui præſentia, ſimul pergamus. Sathanas quoq; ſicut cuſtodi loquebatur extrinſecus, ſic tentationibus ſuis, animam eius amplius excitando, monebat extrinſecus, ita vt quid illi reſponderet, non inueniret, ſed verborum, ac tentationū eius victus importunitate, fidem illi adhibuit, cellam egreſſus eſt, & quicquid de ſuæ cuſtodiæ commiſſis clenodijs monaſterij, & ornamētis habere poterat, in ſaccum vnū colligens, cū diabolo, veluti cū cuſtode dilecta, à monaſterio fugam petens, abſceſſit. Cum autem per aliquantulum ſpatium à monaſterio receſsiſſet, lachrymabili voce diabolus cōquæſtus eſt, ſe quoddā precioſiſſimū monaſterij ſui clenodiū fuiſſe oblitū, quod omnia habita præcelleret in valore, dixitq; ad cuſtodem: tu hic ſede, amice chariſſime, & tu reditū meū prætolare, ego citius, quo potero quæſir. & allato illo, feſtinus ad te redibo. Credit cuſtos, & aſcendēte diabolo, ſolus cū furto remanſit in cāpo. Diabolus verò poſtquam receſſit à cuſtode, venit in monaſterium, & ingreſſus dormitorium, magnum ſtrepitum commonit, clamans alta voce: ſurgite, ſurgite, & citius cuſtodem, qui cuncta furatus eſt inſequentes, comprehendite. Surrexit Abbas, & totus conuentus cum eo, & perluſtrantes ſingulas clauſuras apertas, & precioſiora queq; clenodia, ac ornamēta monaſterij ſui ſublata inuenerunt. Vnanimiter perinde monaſterium egreſſi, & cuſtodem inſecuti, non longe à monaſterio ſolū inuenerunt, & furtum cum eo. Quem comprehendentes, cum quid diceret, & furto præſente confuſus, non inueniret, ſecumq; vehementer tacitus miraretur, quomodo in hoc infortunium perueniſſet, eum in monaſterium reducentes, incarceratū, ambobus pedibus cippo arctatis, & affixis, vſque in diem craſtinum, quando de facto melius deliberarent, dimiſerūt. Alteri quoque monacho, vt ad matutinas tempore cōgruo, loco cuſtodis pulſaret, committētes, ipſi ſe quieti tradiderūt. Quieſcentibus ſin-

ſingulis, cum cuſtos facti, turpitudine confuſus, ſolus ſederet in carcere, atq; cippo, ſecumq; miſerabilem cauſam tacita mente, cordeq; contrito reuolueret, & præ cordis anxietate erumpētibus lachrymis, bene contritus amariſſimè fleret, ſolatiumq; ſibi ſub ſole nullum ſupereſſe conſpiceret, deuoto corde ſe tranſtulit ad omnium deſolatorum conſolatricem piiſſimam Virginem Mariam, caſum ſuum ei conquerens in hæc verba: O mea Mater omnium peccatorum miſericordiſſima patrona, quoniā vt corde noſti, deuota tuis me ſeruitijs mancipaui: per tuam infinitam clementiam te deprecor, vt mihi caſu hoc lachrymabili innocenter circumuento, tuam miſericordiam gaudeam affuiſſe. Cumque ſic iaceret in oratione, & totius ſpei ancoram in matrem miſericordiæ inieciſſet, ecce ſubito in forma, qua eum depingi fecerat, ſathanam adeſſe conſpexit, ſibi ſuum infortunium improperantem, atque dicentem: ecce (inquiens) quomodo, quod tibi ante promiſeram, vt ſcilicet mihi de facta iniuria tibi reddam rationem, iam perſolui. Cuſtos cordis dolore confuſus, quid ſuis reſponderet improperijs non inuenit. Tunc ait diabolus: Ecce, quod tibi ante prædixeram, iam me cognoſcas impleſſe, ſed tamen Maria Domina tua, mota, quam ad te gerit, cōpaſſione, me imperiali potentia, quod inuitè facerem compulit. His dictis, dæmon exceſſit, & excuſſo cippo, liberauit, & vt illinc recederet, imperauit. Cuſtos cellæ ſuæ ſecreta ſecretè petijt, ac diabolus in forma cuſtodis transformatus, in cippo carceris pro eo inuirus, & compulſus reſedit; cuſtos quoque totus gratulabundus, miſericordiæ glorioſæ Virginis (cuius imperio fuerat liberatus) gratias, quas potuit, retulit, tempuſque matutinum totus lætabundus expectauit. Cumque propè eſſet, quod in pulſo horologij tempus matutinarum ſignaretur, quod etiam in loco officij ſui frater ordinatus expectauit, Eccleſiam introiuit, atque vt ſolet, decantandis monachis in pulſu ſignum dedit. Quod vt frater vice eius ad pulſandum ordinatus, audiuit, mirabatur quiſnam ibi eſſe potuit, qui ipſum pulſando etiam ante tempus præueniſſet, eo quod dum cuſtos incarceraretur, affuiſſet. Ad Eccleſiam igitur feſtinus accurrit, & cuſtodem pulſantem inueniens, cum vehementer miraretur, Abbatem, ac fratres cæteros adijt, & quod cuſtos, fracto carcere, violenter aufugiſſet, intimauit. Surgentes illi carcerem adeunt, atque vt ſibi videbatur, cuſtodem incarceratum, vt eum antea reliquerant, inuenerunt. In choro quoque Eccleſiæ veniunt, atque cuſtodem (vt ibi ſolet) pulſantem aſpiciunt. Dixitque Abbas fratribus ſuis: Tota hac nocte fratres mei, diabolica ſumus deceptione vexati. Et accepta aqua benedicta cum pulſantem cuſtodem aſperſiſſet, ille aſperſionem humiliter (vt vere humilis erat) reuerenter accepit. A choro igitur ad carcerem cum conuentu redijt, vbi, vt ſibi videbatur, cuſtodem incarceratum ſedentem inuenit. Cumque eū (vt vero cuſtodi ante fecerat) etiam aqua benedicta aſperſiſſet, ille demiſſo magno fœtore, vt fumus, euanuit, ſicque diſcordiæ ſeminator maleficus, fratres ſingulos cum cuſtode pacificauit inuitus. Cuſtos quoque ſuæ liberationis non ingratus, nec immemor, ſtuduit adiutorio glorioſæ Virginis, in virtutibus proficiendo, pro ſibi impenſo beneficio gratus exiſtere, & in ſeruitio eius ſpirante gratia, vſque in finem vitæ ſuæ amplius feruere: fratres vero, miſſis nuncijs in prænominatum monaſteriū Virginum, vtrum de hoc negotio nocte illa aliquid percepiſſent, explorare ſtuduerunt. Sed quoniam rei veritas nulli hominum, excepto cuſtode, patuit; nullibi aliquid inde auditum fuit. Cuſtos verò rei euentum vſque ad vitæ ſuæ terminum ſecretum tenuit, nullique publicauit. Sed cùm cæteris vicinæ mortis ſignis prodentibus ſe, ab hoc ſæculo migraturum eſſe cognoſceret, omnem rei geſtæ ordinem vocato Priori intimauit.

§. 235.

Collector ſpeculi eiſdem verbis. Sanctus Thomas Cantuarienſis Epiſcopus in adoleſcentiu ſua caſtiſſimus erat, vtpote qui beatiſsimæ Virgini Mariæ ſuā vouerat caſtitatem. Cum autem eſſet inter ſocios, ſicut lilium inter ſpinas audiuit eos ſæculares ſæcularia conferre, & iactantes ſe de ſuis ſpecialibus dominabus, & de clenodijs ſibi datis ab ipſis. Tandem in loco dixit: Nihil valet quod dicitis, & iacta- *Collect. ſpeculi eiſdem verbis.*

iactatis,ego habeo amicam, quæ omnium veſtrum præcellit amicas,quæ mihi clenodium dedit, cui nunquam ſimile vidiſtis. Hoc autem totum ſpiritualiter intendebat, ſed ipſi ſecundum mentem ſuam recipere hoc volebāt,ſupplicantes inſtantiſſimè,vt eius clenodium demonſtraret. Et vim iam inferre volentibus, aufugit in Eccleſiam, ſeque ad orationem contulit, rogans, vt ſibi tam præſumptuoſum verbum Domina dulciſſima indulgeret. Ecce autem in viſione ei electiſſima Virgo apparuit,conſolans eum flebilem, & dicens: Ne timeas,quia optimè, & verè excellentiam tuæ amicæ inter ſocios,imo inter omnes homines obtinebis. Deditque ei pyxidem valde paruulam nimis pulchram. Reuerſus ad ſe,& ab oratione conſurgens lætus, abire volebat, ſed ſocij præfati videntes eum,iterum pro exhibitione ſui clenodij inſiſtebant. Tandem ſocij è manu eius prædictam pyxidem rapuerunt, & aperiētes viderunt in ipſa parum de purpura, extraxerunt, & prodijt de illa pulcherrima caſula mirabiliter benefacta. Verbum illud mirabile peruenit ad Epiſcopum Cantuarienſem, cui accerſitus Thomas, te indicauit veritatem. Vnde prouidit ei Epiſcopus in ſtudio, & expenſis,prærordinans eum in animo ſuo, ſibi futurum ſucceſſorem. Quod & poſtmodum factum eſt.

§. 234.

Idem Collect. ſpeculi eiſdem verbis.

IDem Collector ſpeculi eiſdem. Miles quidam in torneamentis, & exercitijs ſæcularibus ſe plurimum exercebat. Huic euenit infortunium,quòd talibus ſolet ſæpè euenire. Nam monachus factus fuit. Sed Dominus, qui dixerat: Melius eſſe cū vno oculo ad vitam ingredi, quam cum duobus tendere ad gehennam, qui nouit bonum de malo elicere, fœlici neceſſitate eum compulit ad meliora commutari. Et quia circa diuinum officium, & præcipue in miſſaglorioſæ Virginis Mariæ deuotiſſimè ſe agebat,quodam die eques proceſſit ad Eccleſiam, in qua Salue ſancta parens ſolemniter cantabatur, qui morem gerens ſolitum,abſtitit,& miſſam negligere recuſauit. Tunc ecce Iudæus quidam interim caſu pertranſiuit, inueniemque militem ad nomen Reginæ Cæli frequenter genua flectere,reſpexit, impièque ſubſannauit, improperans inter cætera, quòd ancilla gentis ſuæ tam venerabiliter honoraret. Miles Dominæ ſuæ iniuriam ferre non valens,accenſus zelo fidei, Iudæum percuſſit ad aures, qui mox quærulans, & eiulans,commouit totam plebem. Accurrensq. populus, ſciſcitabatur cauſam clamoris, qua percepta, pro diuite fauoris gratia ſententia lata fuit. Miles autem interim videns paratas ſibi inſidias, ſeceſſit in Eccleſiam, auxiliatrici fideliſsimæ negotium ſuum committens. Aſtitit autem anguſtiato illuminatrix cordium, & amiſſum ſibi oculum reſtituit, & viſum luciḋiſſimè reparauit. Captus tandem in Eccleſia,& abſtractus,ex productus, & traditus eſt Iudæo, qui eum minimè recognouit, dicens: Hunc iudicarem me læſiſſe,ſi duos oculos non haberet. Nam huic nihil imputare valeo. Viſo igitur miraculo, gaudebant fideles,recognoſcentes, & laudantes Matrem Domini,fidelium adiutricem. Statuerunt ergo fideles, vt in eodem die annis ſingulis Iudæi, Iudæum aliquem publicè repræſentent, qui ſine contradictione alapam tam grauem ſuſtineat, quam Chriſtianus decreuerit ſibi dandam.

§. 235.

Idem Collect. ſpeculi eiſdem verbis.

IDem Collector ſpeculi eiſdem verbis. Erat quidam presbyter Deo multum deuotus,& naturali quodam caſtitatis dono refulgens, ordinis Cruciferorum,cuius & ſi mihi nomen non in cognitum eſt, nec incerta habitatio ſubticere tamen vtrumque volui, ne aut ipſi pudorem(nam verecundus eſt) aut mihi adulationis notam inficerem. Is cum à primordijs florentis iuuentę ferè vſque ad trigeſimum annum, vel nullos omnino ob ingenitam caſtitatem,aut admodum paucos carnalium tentationum æſtus perſenſiſſet,neſcio qua dęmonis inuidia actum ſit, vt in prouectiore ætate tam grauibus tentationum carnalium fluctibus inciperet agitari, vt de periculo caſtitatis hæſitans,grauiter trepidaret. Cumque dæmon immundas cogitationes die, noctuque ingererer, & prædictus frater profundis ſuſpirijs, prodigijs, lachrymis, & ſanctiſsimis precibus ambigua ſatis victoria decertaret; tandem ad

Regi-

Reginam Virginem Mariam ſpei ſuæ anchoram fixit, ipſamq; adiutricem ſub tam acerba certaminis mole ſibi fieri poſtulauit. Verum dum illa non accelerarct præſidium, ſed texeret moras anxiè repugnāti, vidit quadam vice in altari, coram quo, ſe in orationem proſtrauit, Virginis Mariæ, & B. Gertrudis imagines, vel ſculptas, neſcio, vel pictas. Sed cum Reginam Cæli aureo diademate renitentem, & beatam Gertrudem humiliori velo tectam conſpiceret, vt videlicet imperiale meritum diſpar habitus denotaret, colūbina ſimplicitate plenus in hūc modū cœpit perorare: Non debueras Virgo Maria benedicta me crebrius te inuocantem hactenus protraxiſſe, & hucuſque in tuis caſtris militanti diu, ſæpeq; optata negaſſe præſidia, cum te & vulgatum nomen miſerorum adiutricem, & regium diadema, Virginum principem ſignent. Verum nunc quia grauius ſæuiente hoſte, in me video periclitari caſtra pudoris, & bellum impar viribus meis impoſitum cerno, atq; ex hoc conijcio hoſti in proximo ceſſura trophea, eò vſque noueris rem proceſſiſſe, vt hodie fœlix Virgo regium diadema aut retineas, aut amittas, Si iuueris feſſum, manebit tibi: ſi vero, vel adhuc precantem ſpreueris, detracta ſublimi de vertice corona, Gertrudis virginis caput ornabo. At ipſa cum ſe viderit per me hoc honore præuentam, tantis beneficijs non ingrata, à turpibus cogitationum procellis me liberum, atque ſecurum efficiet. O Deus, quid non facit innocentis hominis ſancta ſimplicitas: mox enim vt his verbis Genitricem Dei, & Reginam Cæli conueniſſet, ipſa quaſi tanti honoris faſtigio nolens priuari, minantem ſibi fratrem ab huiuſmodi tentatione tam potenter eripuit, vt poſt illam horam, vſque in præſens tempus dicatur carnalium tentationum fluctibus non quaſſari, ſed de tunc accepta puritate, nunc quoque lætatur.

§. 236.

Garar. Lorichius. GErardus Lorichius Hadamarius Catholicus in compendio gloſſæ ordinariæ, & interlinearis in 3. Regum, cap. 13. Hermanni Itali Fraticellorum hæreſeos authoris manens apud Ferrariam inſtar ſancti alicuius reliquiæ colebantur. Aliorum impium dogma vt declararetur, itidem æquum fuit, neceſſitas quoque poſtulauit, vt oſſa infanda comburerentur. Diabolum hoc iudicium Eccleſiæ ſolum odiſſe, ex hiſtoria Guidonis eſt videre. Diabolici hominis reliquiæ in ignem coniectæ ſtatim emicuere, atque diabolorum poteſtate, in aera ſupra rogum ferebantur. Populus iudices in ipſam ardentem pyram inieciſſet, niſi clerus glorioſam Virginem Mariam, hæreſeon omnium interemptricem, in officio cuius introitus eſt. Salue ſancta parens, inuocando, diabolorum nequitias exuperaſſet, ipſoque clamare coegiſſet: O Guido da Lacha, nos defendimus te quantum potuimus, &c. Itaque meritò cantat Eccleſia: *Gaude Maria Virgo, ſola cunctas hæreſes interemiſti in vniuerſo mundo.*

§. 237.

CArdinalis Iacobus de Vitriaco in lib. quem de apibus vocat, quia ad ſimilitudinem apum varios exemplorum flores collegit: licet autem liber nomine auctoris careat, illum tamē prædicto Cardinali aſcribit Dionyſius Carthuſianus, dum ait: Eundem auctorem illius eſſe, qui ſcripſit vitam ſanctæ Chriſtinæ de Leodio; hunc autem fuiſſe Cardinalem Vitriacum tradit Surius in vita eiuſdem ſanctæ. Narrat igitur ille, quòd cum quidam, qui poſtquam multos annos in militari vita conſumpſiſſet, Ordinem Ciſtercienſium ingrederetur, interrogatus à Magiſtro nouitiorum de aliquibus Chriſtianæ doctrinæ rudimentis, etiam orationis Dominicæ ignarum illum reperit, cauſam ille ſubiecit, dicens: ita memoriam labilem habere, vt per totam vitam non potuiſſet orationem Dominicam memoriæ mandare, tunc præcepit Abbas, vt ſaltem ſalutationem Angelicam adiſceret: per multos dies ille laborauit, nunquam tamen potuit alia verba memoria retinere, quam illa: *Aue Maria gratia plena.* Magiſter autem nouitiorum obſeruans hebes hominis ingenium, ac labilem memoriam, ſalutare hoc conſilium ei præbuit, vt frequenter mente, & ore in omnibus ſuis actionibus illa verba repeteret: *Aue Maria gratia plena,* cui ille ita Card. Iacobus de Vitriaco.

obtem-

obtemperauit, vt fere nunquam ea verba ab eius ore deciderent, fatebaturque repetitionem illam ſibi non ſolum non moleſtam, ſed dulciorem ſuper mellis fauum oris eius eſſe. Poſtmodum nonnullis tranſactis annis, quibus religioſè, ac ſanctè vixit, cum è vita diſcederet, & in loco conſueto reliquorum fratrum fuiſſet ſepultus, è ſepulchro eius prodijt arbor, in cuius folijs diuinitus aureis characteribus ſcripta erant verba illa: *Aue Maria gratia plena*. Huius portenti fama continuò per totam illam diœceſim diffuſa, protinus Epiſcopus ad videndam viſionem illam grandem properauit, fodereque iuſſit in eodem loco, vbi arbor ſita erat, & inuenit radicem arboris in ore ſancti illius cadaueris radicatam eſſe. Vnde non obſcurè coniectaui ob deuotam illorum verborum repetitionem: *Aue Maria gratia plena*: tantum miraculum cæleſti conſilio patratum fuiſſe, & ad remunerationem illius, & ad inſtructionem noſtram: vt moneamur frequenter ſacra illa verba mente, & ore verſare.

§. 238.

Fr. Franciſ. Gonzaga. FRater Franciſcus de Gonzaga quondam miniſter generalis Seraphici ordinis, nunc vero Epiſcop. Mantuanus lib. de origine familiæ obſeruantiæ, commemorat: cum magna graſſante peſte per totam ciuitatem Coimbricenſem monaſterium ſanctæ Claræ inciperet adeo periclitari, vt moniales timore mortis concuſſæ de fuga ab eo locò inter ſe agerent: dum tamen de modo magis decenti ad fugam capeſſendam deliberarent, ecce repente ad oſtium pulſat pauper quidam eleemoſynam petens, ad quem cum veniſſent quædam moniales, continuò ille interrogauit, vt quid adeo triſtes, & afflictæ eſſent, illis autem reſpondentibus propter appropinquantem ad nos peſtem, quæ nos hinc abire compellit, at ille continuò dixit: credite mihi non opus eſt, dabo vobis efficaciſsimum remedium ad illam omnino propulſandam: accipite chartam iſtam, & antiphonam Deiparæ in ea ſcriptam ſingulis diebus recitate; ſtatimq; ille non amplius comparuit. Cœperunt moniales ſingulis diebus ſæpe ſæpius tum alta voce canere antiphonam illam, tum ſummiſſa voce ſingula eandem repetere; quo præſentiſsimo antidoto cælitus, vt creditur demiſſo, monaſterium in medijs flammis graſſantis peſtis ab eius contagione omnino immune ſeruatum fuit. Antiphonam, vel orationem hic apponam, vt omnes ſalubri hac medicina ingruente peſte frueantur.

Stella Cæli extirpauit
Quæ lactauit Chriſtum Dominum
Mortem peſtis quam plantauit
Primus parens hominum.
Ipſa ſtella nunc dignetur
Sydera compeſcere
Quorum bella plebem cedunt.
Diræ mortis vlcere.
O piiſsima ſtella maris
A peſte ſuccurrere nobis
Audi nos Domina.
Nam filius tuus nihil negans
Te honorat
Salua nos Ieſus
Pro quibus Virgo Mater orat.

Verſ. *Ora pro nobis ſancta Dei Genitrix.*
Reſp. *Vt digni efficiamur promiſſionibus Chriſti.*

Oratio.

D*Eus miſericordiæ, Deus pietatis, Deus indulgentiæ, qui miſertus eſt ſemper afflictionem populi tui, & dixiſti Angelo percutienti populum tuum, contine manum tuam, ob amorem illius ſtellæglorioſæ, cuius vbera pretioſa contra venena delictorum, quam dulciter ſuxiſti: præſta auxilium gratiæ tuæ, vt ab omni peſte, & improuiſa morte, ſecurè liberemur, & à totius perditionis incurſu miſericorditer ſaluemur, per te Ieſu Chriſte Rex gloriæ, qui viuis, & regnas in ſæcula ſæculorum. Amen.*

Hæc, & omnia mea, iudicio Eccleſiæ Catholicæ Romanæ libenter ſubijcio, paratus, ſi quid eius doctrinæ minimo apice aduerſum quoquomodo ſcriptum ſit, corrigere emendare, abradere, & penitus abolere.

Laus, & gloria Deo Trino, & vni, Chriſti Domini humanitati, B. Virgini Mariæ eius Genitrici, ac Diuo Ioſepho chariſſimo eius ſponſo.

EX commiſſione Reuerendiſſ. P.Fr.Hyacinthi Petronij S.Theologiæ,& Sacri Apoſtolici Palatij Magiſtri, Ordinis Prædicatorum, admiranda operum Diuæ Deiparentis Mariæ, non minus pio,quam accurato, & Catholico admodum R. P. Fr. Ioannis Cartagenæ S. Theol. Profeſſoris calamo, ad inflammandam Chriſti fidelium pietatem, orbi vniuerſo vulgata,ſumma animi mei voluptate legi, dignaq. cenſui,omnino vt publicam lucem aſpicerent. quod & magnæ Matris in mortales ingentem benignitatem, ſimulq. poteſtatem diuulgent,& eruditi collectoris, in magnam hoſpitatricem, per multa argumenta commonſtratam, deuotionem oſtendant; & piorum Reginæ cęleſtis cultorum, tum ad virtutis amorem accendant, tum à flagitiorum perpetratione deterreant animos; illa gratiarum ſcaturigine, quas in ſuos ſupplices,non anguſtis elicibus deriuare,hac ſuppliciorum grauitate,quæ in negligentes, & contemptores Diuũ ſatis præparca manu deſtillare ſolens, Maria,mater gratiarum, Maria princeps vindiciarum: quæ in ſalutem deuotorum, damnati draconis caput potentiſſimo calcaneo detriuit. Romæ in ædibus Magnæpotentis Matris ſuper Mineruam, die 24. Februarij MDCXV.

Fr. Abraham Bzouius S. Theol. Mag. Ord. Præd. manu propria.

Digitized by Google

INDEX
SINGVLORVM LIBRORVM
& Homiliarum, quæ in ſingulis eorum in hoc quarto Tomo continentur.

LIBER DECIMVSQVINTVS.

Homilia prima.

In illa uerba Eccleſiaſt. 44. imperio ſuo accelerauit niuem: proprietates, & effectus niuis in laudem B. Virginis, & noſtram utilitatem conuertuntur.

Homilia ſecunda.

In illa uerba: Extollens uocem quædam mulier de turba, &c. Fœminarum præconia decantantur, & quæ uarijs uirtutibus, etiam inter Ethnicos mirificè floruerunt, recenſentur.

§. Primum.

Ab etbymologia nominis, fœminæ laudantur.

§. Secundum.

Ex creatione prima mulieris, laudes fœminarum deducuntur.

§. Tertium.

Ex honore, quem Principes, & Philoſophi mulieribus deferunt, earum excellentia innoteſcit.

§. Quartum.

A fortitudine, & impauido animo, etiam in militia, fœminæ laudantur.

§. Quintum.

Ab amore erga patriam, & maritos, & à tutela, quam eis præſtiterunt, fœminæ commendantur.

§. Sextum.

A liberalitate, & magnificentia fœminæ laudantur.

§. Septimum.

A caſtimonia uirtute fœminæ commendantur.

§. Octauum.

A prudentia, & ſanis conſilijs fœminæ laudantur.

§. Nonum.

A miſericordia, & pietate commendantur fœminæ.

§. Vltimum.

A litterarum peritia, eloquentia, & eruditione fœminæ commendantur.

Homilia tertia.

In prauas fœminas celebris inuectiua, tam Sacris Scripturis, quàm humana eruditione locupletiſſima, in illa uerba: Mulier quædam, &c.

§. Primum.

De etbymologia, & definitione mulieris, ex quibus multa deteguntur illius opprobria.

§. Secundum.

De fœminarum ſuperbia.

§. Tertium.

De fœminarum libidine.

§. Quartum.

De fœminarum impudenti zelotypia.

§. Quintum.

De prophano fœminarum cultu, & fuco.

§. Sextum.

Grauiſſima nocumenta recenſentur fœminei cultus.

§. Septimum.

De nociuo ualde fœminarum lenocinandi munere.

§. Octauum.

De fœminis adulteris, & de nocumento illegitimitatis, cuius præcipua ipſæ cauſa ſunt.

§. Nonum.

De fœminarum ebrietate.

§. Decimum.

De fœminarum uanitate, quam triplex uitium concomitatur, curioſitas, hypocriſis, & inuidia.

§. Vndecimum.

De fœminarum garrulitate.

§. Duodecimum.

De mendacibus, & fraudulentis fœminis.

§. Decimumtertium.

De fœminarum otioſitate.

§. Decimum quartum.

De auaris fœminis.

§. Decimum quintum.

De ferina fœminarum iracundia.

§. Decimum ſextum.

De ueneficis fœminis.

Digitized by Google

Index Homiliarum.

§. Decimum ſeptimum.

De fœminarum crudelitate.

§. Decimum octauum.

De fœminarum volubilitate, & inſtabilitate.

§. Decimum nonum.

De imprudenti fœminarum conſilio.

§. Vigeſimum.

De fœminarum pauore cum audacia ad malum coniuncto.

§. Vigeſimum primum.

De prophanls fœminis choreis.

§. Vigeſimum ſecundum.

De nociua fœminarum conuerſatione, ac de damno, quod pariunt fœminarum conſortia.

§. Vigeſimumtertium.

De potentia fœminarum ad malum.

Homilia quarta.

Euangelicæ illius mulieris in laudem Chriſti, & Beatæ Virginis, dicentis: Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti: præconia multa apponuntur, quibus miraeius religio, fortitudo, & ſanctitas cum ſingulari prudentia coniuncta innoteſcit, in illa verba: Quædam mulier de turba dixit: Beatus venter, qui te portauit.

Homilia quinta.

Eiuſdem Euangelicæ mulieris, necnon virginei Deiparæ ventris encomia exordimur, in eadem verba: Extollens vocem quadā mulier de turba dixit: Beatus venter, qui te portauit; vbi præcipua epitheta, quibus ſancti Patres Beatæ Mariæ vterum exornarunt, cum alijs multis à nobis excogitatis, apponuntur.

Homilia ſexta.

Celſiſſimæ dignitatis Matris Dei præclara multa encomia proferimus, in illa verba: Beatus venter qui te portauit. Luc. c. 11.

Homilia ſeptima.

Proſequimur idem argumentum ex ſeptem inſignibus matribus, quarum diuina eloquia meminere, excellentiam Dei Matris deprehendentes, in eadem verba: Beatus venter, qui te portauit.

Homilia Octaua.

Eadem verba: Beatus venter, qui te portauit, elucidamus, internam Beatæ Virginis puritatem, varijs Canticorum locis explicatis, illuſtrantes, nonnullaque uirginei uentris encomia ſubÿcientes.

Homilia nona.

Deiparam Virginem diuinæ gratiæ miraculum, ac beatum eius Ventrem miraculorum officinam eſſe apertè conmmoſtramus, in illa eadem verba: Beatus uenter, qui te portauit.

Homilia decima.

Virgineum Deiparæ ventrem bonorū omniū ſcaturiginem eſſe, atque ideo meritò dici beatum: varÿs animi conceptionibus palam fit, in eadem verba: Beatus venter, qui te portauit.

Homilia vndecima.

Beata Virgo Chriſtum Dominum uentre ſuo deferens, mulieri Euangelicæ tria ſata farinæ commiſcenti, clibano, quo Euchariſtiæ panis formatur, ac ferculo Salomonis, illum nobis deferenti comparatur, in illa eadem uerba: Beatus uenter, qui te portauit.

Homilia duodecima.

Virgo Deipara utero ſuo Dei filium geſtans Arcæ Fœderis, ſeu teſtimonÿ, ex antiquorum Patrum doctrina appoſite ſatis comparatur, in qua ſimilitudine uaria beatæ Virginis encomia deliteſcunt.

Homilia decimatertia.

In eadem uerba diui Lucæ: Beatus uenter, qui te portauit: Deipara Virgo nubi fulguranti comparatur, iuxta ſanctorum Patrum doctrinam; quam ſimilitudinem uaria, ac multiplici, tam diuina, quam humana eruditione illuſtramus.

Homilia decimaquarta.

In eadem uerba: Beatus uenter, qui te portauit, Virginis Deiparæ uenter nido comparatur, quem Alcedines, ſeu (ut alÿ uolunt) Halcyones aues fabricant.

Homilia decimaquinta.

Deipara Virgo utero ſuo Chriſtum geſtans

Cælo

Cælo comparatur, quo Deus ſanctos beat, in eadem verba: Beatus venter, qui te portauit.

Homilia decimaſexta.

Beatiſſimam Virginem Deiparentem verè, & propriè thronum Dei eſſe, varia tam ſacræ Scripturæ, quàm ſanctorum Patrum eruditione commonſtramus, in illa verba: Beatus venter, qui te portauit.

Homilia decimaſeptima.

Variæ rationes apponuntur, ob quas omnino decuit Chriſtum Dominum non alio lacte in eius infantia nutriri, quam eo, quod vbera Beatæ Virginis Matris ſuæ ei propinabant, in illa verba: Beata vbera, quæ ſuxiſti.

Homilia decimaoctaua.

Beatam Virginem nõ ſolum corporaliter Chriſtum Dominum, ſed & nos omnes ſpiritualiter vtero ſuo portaſſe, ac ſuis vberibus lactaſſe, ex ſacra Scriptura, ex ſanctis Patribus, & efficaciſſimis ratiocinationibus commonſtramus: vt propterea non ſolum Chriſti, ſed & viuentium omnium Mater, & nutrix cenſeri debeat.

Homilia decimanona.

Vindicatur Deipara ab iniuria, quam hæretici ei irrogant, aduerſus eam perperam intorquentes verba illa Chriſti Domini: Quinimo beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud: quorum germanus, & catholicus apparitur ſenſus, iuxta receptiſſimam Patrum illius loci expoſitionem.

Homilia vigeſima.

Chriſtus Dominus verbis illis: Quinimo beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud, humanas laudes longè abijciendas eſſe nos docet.

Homilia vigeſimaprima.

Proſequimur idem argumentum aduerſus inanis gloriæ appetitum, cuius grauitatem, & ſtultitiam multiplici eruditione tam ex ſacra Scriptura, quam ex ſanctis Patribus, ac ingenti conceptuum copia palàm demonſtramus in eadem verba: Quinimo beati, qui audiunt verbum Dei.

Homilia vigeſimaſecunda.

De Verbi diuini vtilitate, & efficacia, varia eruditione diſſerimus: necnon de multiplici diſcrimine circa auditionem verbi Dei inter reprobos, & prædeſtinatos, in illa verba: Beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.

Homilia decimatertia.

Agimus de religioſa tranſlatione Iconis S. Mariæ Maioris ad celeberrimum ſacellum à Paulo V. Pont. Max. in honorem Deiparentis ſacrum.

LIBER DECIMVSSEXTVS.

Homilia prima.

De excellentia, & vtilitate Roſarij, ſed prius de eius nomine, antiquitate, & auctore diſſerimus.

Homilia ſecunda.

In perecelebri feſto Roſarij B. Virginem Roſæ comparamus: eius proprietates pulchrè ei accommodantes in illa verba: Quaſi plantatio roſæ in Iericho.

Homilia tertia.

In eadem feſtiuitate Roſarij, ſalutationes Angelicas, ex quibus illud componitur, roſis comparamus, varios eius fructus commemorantes in eadem verba: Quaſi plantatio roſæ in Iericho.

Homilia quarta.

Proſequimur idem argumentum à Roſario Virginis, ad eius, quam vocant coronam, ſermonem conuertentes, quam multiplici eruditione illuſtramus in eadem verba: Ego quaſi plantatio roſæ in Iericho.

Homilia quinta.

Proponimus varias recitandi Roſarium, formulas, ac perutiles modos omnibus ſtatibus reſpectiuè accommodatiſſimos.

Homilia ſexta.

Sacræ fraternitatis Roſarij excellentiam, ac miram vtilitatem ex multiplici cap. palam facimus, pleraque eius præconia decantantes.

§. Primum.
Pro inſcriptione in fraternitatem Roſarij.
§. Secundum.
Pro gerentibus ſecum Roſarium.
§. Tertium.
Pro deuotè orantibus Roſarium.
§. Quartum.
Pro confeſſis, & communicantibus.
§. Quintum.
Pro Salue Regina.
§. Sextum.
Pro opere pio quocunque.
§. Septimum.
Pro agonizantibus.
§. Octauum.
Pro proceſſionibus.
§. Nonum.
Pro viſitantibus templum, aut aram Roſarij.
§. Decimum.
Pro non volentibus viſitare Eccleſiam Roſarij.
§. Vndecimum.
Pro liberanda è Purgatorio anima.
§. Duodecimum.
Pro ſtationum vrbis Romæ indulgentijs.
§. Decimumtertium.
De facultate abſoluendi inſcriptos in fraternitatem.

Homilia ſeptima.
Encomia proſequimur ſacræ confraternitatis Mariani Roſarij, viſionem arboris Nabuchodonoſore accommodantes.

Homilia octaua.
De percelebri victoria à Chriſtianis contra Turcas, Virginis interceſſione, ac Roſarij confraternitati precibus parta.

Homilia nona.
Impij hæretici tam in Marianum Roſarium, quàm in ſacram eius confraternitatem turpiter debacchantur, ſed ab eorum calumnijs illa vindicamus.

Homilia decima.
Agimus de pio, ac laudabili proceſſionum ritu, quo Mariani Roſarij confratres Deiparam Virginem religiosè colunt.

LIBER DECIMVSSEPTIMVS.

Homilia prima.
Agitur de percelebri feſto ſanctæ Mariæ de monte Carmelo, cuius occaſione Illuſtriſſimæ familiæ Carmelitanæ nonnulla præconia laconicè perſtringimus.

Homilia ſecunda.
Præconia *ſacri Ordinis ſanctæ Mariæ de monte Carmelo proſequimur, à cauillis omnibus acerrimè illam vindicantes, quibus quidam authores iniuſtè eam lacerare auſi ſunt.*

Homilia tertia.
In eodem feſto ſanctæ Mariæ de monte Carmelo, Deiparæ laudes, necnon Carmelitici Ordinis encomia proſequimur.

Homilia quarta.
Opportuna digreſsio in celebratione beatificationis ſanctæ Matris Tharaſiæ Carmelitani Ordinis Monialis, nouæ reformationis Diſcalceatorum fundatricis.

LIBER DECIMVSOCTAVVS.

Homilia prima.
Exhortatio ad deuotionem Virginis, adductis præcipuis rationibus ad eam ſtimulantibus, partim à mira eius ſanctitatis excellentia, partim ab vtilitate, quæ in nos redundat, petitis.

Homilia ſecunda.
Proſequimur idem argumentum, ex multiplici capite oſtendentes deuotionē, ac filialem affectum erga B. Virginem ſingulare, noſtræ prædeſtinationis ſignum eſſe; ſed prius per multas alia, prædeſtinatorum notas ex ſacris Scripturis, & ſanctis Patribus *proponimus.*

Homilia tertia.
Apponuntur obſequia varia, à Virginis cultoribus præſtanda, per quę tamquam per efficaciſſima media affectum deuotionis erga Deiparentem, diuina irrorante gratia, comparare, & fouere facile poterunt.

Homi-

Index Homiliarum.

Homilia quarta.

Proſequimur principale argumentum, de interna, & externa adoratione Deiparæ Virgini debita, agentes, vbi genuflexionum cultum, valde illi gratum, & ab Angelis, & à viris Sanctis vſitatum, multipliciter oſtendimus.

Homilia quinta.

In idem argumentum, Hyperduliæ cultu, qui omnium aliorum Sanctorum cultum excedit, Eccleſia Catholica Imagines Deiparæ Virginis religiosè veneratur, cuius occaſione imaginum vſus multifariam conſtabilitur.

§. Primum.

Recenſentur primi, & nouiſſimi hæretici, qui imagines Chriſti, B. Virginis, & Sanctorum demoliri tentauerunt.

§. Secundum.

Imaginum, præcipue Chriſti Domini, & Beatæ Virginis vſus, & cultus ex ſacris Scripturis comprobatur.

§. Tertium.

Ex Chriſti Domini exemplo.

§. Quartum.

Ex Sacris Concilijs.

§. Quintum.

Ex antiquiſſima Eccleſiæ traditione, & conſuetudine.

§. Sextum.

Ex miraculis valde authenticis.

§. Septimum.

Ex Sanctis Patribus, ac vetuſtiſſimis Doctoribus.

§. Octauum.

A multiplici vtilitate.

§. Nonum.

Ex neruoſis rationibus.

Homilia ſexta.

Potiſſimum medium ad obtinendam deuotionem Virginis, & conciliandum nobis eius amorem, virtutum illius imitationem eſſe ex doctrina ſanctorum Patrum palam fit.

Homilia ſeptima.

Commemorantur templa ab Eccleſia ædificata ad cultum Deiparæ, non ſolum dum vitam ageret, ſed antequam conciperetur.

Homilia octaua.

Diuino conſilio factum eſſe ad maiorem Virginis cultum, & gloriam, ac de antiquo ſerpente illuſtriorem victoriam, vt in templis, & locis, quibus dæmonum ſimulachra Gentiles olim venerabantur, in eiſdem Deiparæ Virginis imago poſita ab Eccleſia coleretur.

Homilia nona.

Eccleſia Catholica permulta feſta inſtituens in Deiparæ Virginis cultum, eximiam ſuam pietatem, ac deuotionem erga illam proteſtatur.

Homilia decima.

Perenni ſabbati cultu, ſingulis recurrentibus hebdomadis, Eccleſia Catholica Deiparentem honorat, ſpecialia obſequia in ea die ei deferens, officij, miſſæ, ieiunij, aut ſimilium.

Homilia vndecima.

Reliquiarum Deiparæ veneratione, quas ipſa Virgo nobis reliquit, oſtendit Eccleſia Catholica deuotionem, quam erga illam profitetur.

Homilia duodecima.

De multiplici alio religioſi cultus genere, præcipue orationis, quo Eccleſia Catholica Deiparam Virginem ſingulariter veneratur.

Homilia decimatertia.

Referuntur alphabetico ordine celebriora epitheta, quæ tam ſacræ litteræ, quam omnes ſancti Patres ad maiorem Deiparæ cultum, & deuotionem in nobis excitandam, tradidere.

Homilia decima quarta.

Proſequimur principale argumentum, ſingulare illud documentum tradentes, ad deuotionem Virginis acquirendam, vt qui illam adipiſci cupit, caſtiſſimum eius ſponſum Diuum Ioſephum ſpeciali veneratione colat.

Homilia magna, & vltima.

Proſequimur idem argumentum Ioſephi, Virginis ſponſi, varia præconia decantantes, ad maiorem in animis fidelium deuotionem erga illum excitandam.

§. Primum.

De ſanctificatione D. Ioſephi in vtero materno.

§. Secundum.

De nominis Ioſeph excellentia.

§. Ter-

Digitized by Google

§. Tertium.
De pulchritudine corporali, & ſpirituali D. Ioſephi, vbi de quadruplici eius iuſtitia.
§. Quartum.
De ſanguinis nobilitate D. Ioſephi, & de miro ſplendore ſtemmatum eius.
§. Quintum.
Famæ, & honori Chriſti Domini, & Matris eius, S. Ioſeph mirificè conſuluit.
§. Sextum.
De duplici D. Ioſephi ſublimi dignitate, ſponſi ſcilicet Deiparæ Virginis, & Chriſti Domini patris legalis.
§. Septimum.
De fœliciſſima D. Ioſephi morte.
§. Vltimum.
De reſurrectione D. Ioſephi ad vitam immortalem, & glorioſam, ſecundum animam, & corpus.

LIBER VLTIMVS.

§. Primum.
Inſignis præfatio de miraculorum natura, & vtilitate, necnon de poteſtate Virginis ad ea patranda diſſerens, varia doctrina, & eruditione locupletiſſima.
Deinde per ducentum, & triginta octo paragraphos, totidem miracula Deiparæ Virginis referuntur, citatis eorum Auctoribus, tam in gratiam, quàm in vindictam ab ea patrata.

INDEX

Digitized by Google

INDEX
LOCORVM SACRAE SCRIPTVRAE
qui vel ab Authore, vel ab alijs, ſiue litterali ſenſu, ſiue myſtico, elucidantur.

EX VETERI TESTAMENTO.

Ex lib. Geneſis.

Et factum eſt ita. Gen. 1. 194
Inimicitias ponam inter te, & mulierem, ſemẽ tuum, & ſemen illius. Gen. 1. 189
Senſus, & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua. Gen. 6. 149
Videntes filij Dei filias hominum. Gen. 6. 600
Quam terribilis eſt locus iſte. Gen. 8. 754
Si fuerit Deus mecum, & cuſtodierit, &c. erit mihi Dominus in Deum. Gen. 24. 398
Non eſt hic aliud niſi domus Dei. Ge. 28. 316
Do tibi partem vnam extra fratres tuos, quã tuli, &c. Gen. 48. 163
Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita, &c. Gen. 49. 396

Ex lib. Exodi.

Talem compoſitionem non facietis in vſus veſtros, quia ſanctum eſt Dom. Exo. 30. 394
Sume tibi ſtacten, & onycha. Exo. 30. 393
Tollite inaures de vxorum, filiorumque, & filiarumq́ veſtrarum aurib. Exo. 32. 139
Septimus dies erit vobis ſanctus, ſabbatum eſt requies Domini. Exod. 35. 18
Fecit Beſeleel arcam. Exod. 37. 208

Ex lib. Leuitici.

Ponam tabernaculum meum in medio veſtri. Leuit. 26. 732

Ex lib. Deuteronomij.

Non inductur mulier veſte virili. Deuteronom. 22. 121

Ex lib. Iudicum.

Erat autem Debbora prophetiſſa vxor Lapidoth. Iudic. 4. 692
Vade, & duc exercitum. Iud. 4. 690
In phiala principum propinauit butyrum. Iud. 5. 324

Ex lib. Regum.

Fuderunt aquam in conſpectu Domini. 1. Regum 7. 482
Non fuit quod non monſtraret eis Ezechias. 4. Reg. 20. 377

Ex lib. Paralipom.

Ecce ego in paupertate mea præparaui impenſas domus Domini. 1. Paral. 22. 10
Et fecit Ozias quod rectum eſt in conſpectu Domini. 2. Paral. 26. 383
Reſpondetur, ortam ex legatione Regis Babylonia. 2. Paral. 32. 377

Ex lib. Iudith.

Sandalia eius rapuerunt oculos eius. Iudith 16. 165

Ex lib. Iob.

Benedic Deo, & morere. Iob 2. 120
Militia eſt vita hominis ſuper terram. Iob 5. 150
Non ei placebit vecordia ſua, & ſicut tela aranearum fiducia eius. Iob 8. 402
Priuauit illum Deus ſapientia. Iob 30. 400
Pepigi fœdus cum oculis meis vt ne cogitarem quidem de virgine. Iob 31. 19
Duratur ad filios ſuos quaſi non ſint ſui. Iob 39. 401
An extrahere poſſis Leuiathan hamo. Iob 40. lib. ult. 242

Ex lib. Pſalm.

Tamquam prodigium factus ſum multis. Pſalm. 7. 9
Qui exaltas me de portis mortis. Pſ. 9. 151
A ſummo cælo egreſſio eius. Pſal. 18. 296
Titulus. Prima ſabbathi. Pſ. 28. 315
De præparato habitaculo ſuo. Pſ. 32. 312
Aures autem perfeciſti mihi. Pſ. 38. 426
Dũ confringuntur oſſa mea. Pſ. 41. lib. ult. 7
Aſtitit Regina in veſtitu deaurato circumdata varietate. Pſal. 44. 318
Titulus. Secunda ſabbati. Pſal. 47. 315
Memor ero Raab, & Babylonis. Pſ. 86. 4
Homo natus eſt in ea. ibid. 189
Dominus narrabit in ſcripturis populorum ibidem. 4
Quoniam gloriam virtutis eorum tu es, & in beneplacito tuo exaltabitur cornu noſtrum. Pſalm. 88. 393

Omnem

Digitized by Google

*Omnem eſcam abominata eſt anima eorum, & appropinquauerunt vſque ad portas mortis. Pſal.*100. 434
Virgam virtutis tuæ emittit Dominus. Pſal. 109. *lib.vlt.*7
Quam dulcia faucibus meis eloquia tua. Pſal. 118. 433
*Beatus vir, qui impleuit deſiderium ſuum ex ipſis. Pſal.*126. 424
*Fulgura in pluuiam fecit. Pſal.*134. *lib.vlt.*8

Prouerbiorum.

Puteus anguſtus aliena. Prou.3. 119
Fouea profunda eſt meretrix. Prou.3. 151
Penè fui in omni malo. Prou.5. 150
Fauus diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius. Prou.5. 100
Vade ad formicam ò piger. Prou.6. 420
Sicut auis tranſmigrans de nido ſuo, ſic vir, qui derelinquit locum ſuum. Prou.7. 281
Victimas pro ſalute tua deuoui. Prouerb.7. 147
Viæ inferi domus eius penetrantes in interiora mortis. Prou.7. 152
Et ignorant, quod gigantes ſint ibi. Prouer.9. 143
Iuſti autem quaſi virens folium. Prou.15.705
De fructu oris viri Dei replebitur venter eius. Prou.18. 222
Quomodo nix in æſtate, & pluuia in meſſe. Prou.25. 8
Tecta perſtillantia in die frigoris. Prouer.27. 152.
Omnes domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus. Prou.vlt. 23

Eccleſiaſtes.

Da partem ſeptem, nec non & octo. Eccl.15. 583

Ex lib. Cantic.

Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilaui te. Cant.1. 210.721. *& lib.vlt.* 6
Recti diligunt te. Cant.1. 209
Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi inter vbera mea commorabitur. Cant.1. 337
Sicut lilium inter ſpinas ſic amica mea inter filias. Cant.2. 318
Ne euigilare faciatis dilectam. Cant.2. 215
Ferculum fecit ſibi Rex Salomon. Cant.3. 254
Statura tua aſſimilata eſt palmæ, & vbera tua botris. Cant.3. 337.347
Duo vbera tua ſicut duo hinnuli capreæ. Cant.4. 331.342
Pulchriora ſunt vbera tua vino. Cant.4. 336
Fons hortorum, puteus aquarum viuentium. Cant.4. 236
Emiſſiones tuæ Paradiſus malorum punicorum. Cant.4. 285
Mille clypei pendent ex ea. Cant.4. 288
Capilli tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de monte Galaad. Cant.4. 213
Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce. Cant.4. 218
Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata eſt. Cant.4. 220
Puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano. Cant.4. 171
Fauus diſtillans labia tua. Cant.4. 194
Ego dormio, & cor meum vigilat. Cant.5.285
Comæ eius ſicut elatæ palmarum nigræ ſicut coruus. Cant.5. 214
Auerte oculos tuos à me, quia ipſi me auolare fecerunt. Cant.6. 210
Reuertere reuertere Sunamitidis. Cant.6. 207
Caput tuum vt Carmelus. Cant.6. 662
Collum tuum ſicut turris eburnea. Cantic.7. 284
Vmbilicus tuus ſicut crater tornatilis nunquam indigens poculis. Cant.7. 249
Statura tua aſſimilata eſt palmæ. Cantic.7. 210
Oculi tui ſicut piſcinæ in Heſebon, quæ ſunt in porta filiæ multitudinis. Cant.7. 215
Venter tuus ſicut aceruus tritici vallatus liliis. Cant.7. 222
Vmbilicus tuus ſicut crater tornatilis nunquam indigens poculis, Venter tuus ſicut aceruus tritici vallatus liliis. Cantic.7. 171
Quam pulchri ſunt greſſus tui in in calceamentis. Cant.7. 702
Quid uidetis in Sunamitide niſi choros caſtrorum. Cant.7. 689

Ex lib. Sapient.

Omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuauitatem. Sap.16. 434
In fraude conuenientium illi affuit. Sap.10. 718

Eccleſiaſtici.

Speciem mulieris alienæ multi admirati reprobi facti ſunt. Eccleſ.9. 146

Quaſi plantatio Roſæ in Iericho. Eccleſiaſtici 24. 482.& 497
Quaſi platauus,&c. ibid. 574
Quaſi palma,&c. ibid. 574
Sicut cinnamomum,& balſamum aromatizans oderem dedi. ibid. 483
Sicut balſamum aromatizans odorem dedi. ibid. 260.825
Quaſi balſamum non mixtum odor meus. ibid. 262.& 826
Iu Iacob inhabita, & iu Iſrael hæreditare. ibid. 733
Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris. ibid. 13
Quaſi ſtorax euaporaui habitationem meam. ibid. 14
Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & aguitionis, & ſanctæ ſpei. ibid. 349 & 491.
Nou eſt ira ſuper iram mulieris. Eccleſiaſtici 25. 109
A muliere initium factum eſt peccati, & per eam omnes morimur. ibid. 135
Quaſi cedrus exaltata ſum iu Libano, Eccliſ. 27. 482

EX PROPHETIS.

Iſaias.

Egredietur virga de radice Ieſſe. Iſ. 11. 701
Flos de radice eius aſcendet. ibid. 950
Onus Babylonis,&c. Iſai. 13. 140
Syrenes in delubris voluptatum. ibid. ibid.
Gloriam meam alteri uon dabo. Iſ. 24. 375
Gloria Libani data eſt ei. Iſ. 30. 16
Pater futuri ſæculi. Iſ. 33. 344
Claudit oculos ſuos ne videat malum; iſte in excelſis babitabit. ibid. 140
Lætabitur deſerta, & iuuia,&c. Iſ. 35. 663
Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quaſi flos fœui. Iſ. 40. 369
Attendite ad Abraham patrem veſtrum. Iſ. 51. 821
Couceperuut laborem, & pepererunt iuiquitatem. Iſ. 56. 246
Numquid tale eſt ieiunium, quod elegit per diem affligere hominem animam ſuam, numquid contorquere quaſi circulum collum ſuum. Iſ. 58. 361
Aedificabuntur in te deſerta ſæculorum. Iſai. 58. 486

Hieremias.

Induxi vos in terram Carmeli, vt comederetis fructus eius. Hierem. 2. 696
Ecce ipſe faciebat opus ſuper rotam, & diſſipatum eſt vas. Hier. 18. 191
Nouum fecit Dominus ſuper terram, fœmina circumdabit virum. Hier. 31. 705
Domui autem Rechabitarum dixit. Hierem. 35. 651

Ex lib. Thren.

Oliuam vberem pulchram, Thren. 2. 405
Candidiores Nazarei eius uiue. Thre. 4. 17 & 511.

Ezechiel.

Porta hæc clauſa erit. Ezech. 44. 3
Clauſa erit, & nou aperietur. ibid. 487
Apparuit iu Cherubin ſimilitudo mauus hominis ſubtus pennas eorum. Ezec. 10. 425

Daniel.

Ecce quatuor venti pugnabant in mari magno. Dan. 2. 150
Ecce arbor iu medio terræ. Dau. 4. 552
Succidite arborem, verumtamen germen radicum eius in terra ſiuite. ibid. 483

Oſeas.

Factus eſt Ephraim ſicut columba ſeducta, nō habeus cor. Oſe. 7. 402
Culmus ſtaus non eſt in eo, germen non faciet farinam, quod & ſi fecerit, alieni comedent eam. Oſe. 8. 368
Factæ ſuut aræ iu delictum. ibid. 406
Væ eis cum receſſero ab eis. Oſe. 9. 187

Amos.

Exſiccatus eſt vertex Carmeli. Amos 1. 653

Habacuch.

Iu luce ſagittarum tuarum ibunt in ſplendore fulgurantis haſtæ tuæ. Hab. 3. lib. vlt. 8

Zacharias.

Ecce ego calabo ſculpturam eius. Zac. 10. 271

Ex lib. Machab.

Siluit terra in conſpectu eius. 1. Machabeor. 1. 276
Quicunque confugerint in templum obuoxij Regis iu omui negotio dimittentur. 1. Machab. 10. 713
Virgines, quæ concluſæ erant procurrebant ad Oniam. 2. Mach. 3. 46

EX

EX NOVO TESTAMENTO.

Ex D. Matthæo.

De qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus. Matth.1. 188.& 192

Cum facis eleemoſynam noli tuba canere. Matth.6. 366

Neſciat ſiniſtra manus quid faciat dextera. ibidem. 372

Non habebitis mercedem apud patrem veſtrum. ibid. 384

Ab arbore fici diſcite parabolam. Mat.24. 14

Ex D. Luca.

Ideoque quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei. Luc.1. 189

Ecce ancilla Domini fiat mihi. ibid. 219

Fiat mihi ſecundum verbum tuum. ibid. 194

Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me. ibid. 203

Beatus venter, *qui te portauit, &c. Luc.11. per totum fere. lib.15.*

Beatus venter, *qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti. ibid.* 166. vſque ad 351

Quinimmo beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud. ibid. 352. uſque ad 441

Quæ mulier habens drachmas decem, &c. Luc.15. 241

Ex D. Ioanne.

Venit hora, & nunc eſt, quando mortui audiẽt uocem filij Dei, & qui audierint uiuent. Ioann.5. 422

Mendax eſt & pater eius. Io.8. 136

Mulier ecce filius tuus. Io.19. 345.& 390

Ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſua. Io.19. 174

Ex D. Paulo.

Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis. 2.Cor.1. 707

Ipſe eſt qui operatur in nobis uelle, & perficere. Philipp. 2. 392

Cum timore, & tremore ueſtram ſalutem operamini. Phil.2. 378

Quod eſt uinculum perfectionis. Coloſſ.3. 221

Non ad oculum ſeruientes. ibid. 364

Lex iuſto non eſt poſita. 1.Tim.1. 589

Vt in me oſtenderet Chriſtus Ieſus omnem patientiam. ibid. 434

Pacẽ ſequamini, & ſanctimoniã. Heb.12. 20

Ex D. Iacobo.

Vmbra eſt, & uapor ad modicum parens. Iacob. 4. 374

Ex D. Ioanne.

Qui habet hanc ſpem in eo ſanctificat ſe. 1.Ioan.3. 20

Ex Act. Apoſt.

Statuerunt duos, Ioſeph qui uocatur Barſabas, &c. Act.1. 930

Ex Apocalypſi.

Veſtimentis albis induaris. Apoc.3. 23

Egrediebantur fulgura. Apoc.4. lib. ult. 7

Et templum non uidi in cælo, & uiſa eſt arca teſtamenti eius in templo. Apoc.9. 451

Et erat in ore meo tamquam mel dulce, & cũ deuoraſſem eũ amaricatus eſt uenter meus. Apoc.10. 433

Signum magnum apparuit. Apoc.12. 225.& 570

Aperuit os ſuum in blaſphemias ad Deum blaſphemare nomen eius, & tabernaculum eius. Apoc.13. 5

Soluetur Satanas *modico tempore. &c. Apoc.20.* 719

Digitized by Google

INDEX VBERRIMVS
RERVM NOTABILIVM
HVIVS OPERIS.

Vbi Liber vltimus citatum inueneris, ſcito ibi de Mirandis Deiparæ agi, non enim ſuperiorum librorum numeri ſeries in hoc continuatur.

ADORATIO triplex. 751. *interna bifariam exercetur.* pag. 757
Adulterium mulierum grauiſſimum affert illegitimationis nocumentum. 85
Affectus hu nanι cedãt vbi Dei cauſa agitur. 205
Albertus Magnus ope Virginis ſcientias naturales repente callet & amittit. lib. vlt. 40
Amor erga patriam, & maritos in quibus fœminis eluxerit. 32
Angeli non comprehendunt Mariæ Virginis excellentiam. 3. *plures aſſiſtunt ei.* 263. *ex quibus tantum Ordinibus corruerint.* 320. *ſpeciali cultu Virginem adorant.* 761
Anima detrimentum ex mala muliere. 151
S. Anna vitem fœcundiſſimam protulit. 13
S. Anſelmus ope Virginis à præcipitio incolumis euadit. lib. vlt. 97. *eidẽ Virg. deuotiſs.* li. vlt. 222
Apoſtoli ſunt Chriſti Legati. 196
Apparitiones variæ B. Virginis. lib. vlt. 118
Aqua in vinum ſæpius verſa. lib. vlt. 11
Aquila biceps ſtemma Imperatorum aptatur ſtemmati Virginis. 198
Aranearum natura expenditur. 403
Aſſumptionis feſto plurimæ è Purgatorio animæ liberantur. lib. vlt. 22. *cerei conſumpti idem ac prius retinent pondus.* lib. vlt. 77
Auaritia fœminarum. 107

B

BAſilica S. Mariæ Maioris origo, & varia nomina. 7. *Vide Templum.*
Baſiliſcus fugatur icone, & imploratione B. Virginis. lib. vlt. 54
Beatitudo formalis & obiectiua fuit in vtero Virginis. 309
S. Benedictus conuertit Canonicum quemdam Colonienſem. lib. vlt. 133
S. Bernardus orat pro pituita remedio, & exauditur. lib. vlt. 116
Bonum eſſe inter malos, optimum. 161

C

CÆlum muſicum edere concentum vnde probetur. 300
Carmelitana familia Eliam authorem agnoſcit. 605. *eius præconia.* 608. 614. *à cauillis omnibus vindicatur.* 615. *eius nomenclaturæ ratio.* 628 *antiquitas.* 641. *an eadem quæ Eſſenorũ.* 647. *in finem vſque mundi duratura.* 650. *quis eius habitus.* 658. *quem locum inter alias obtineat.* 659. *eius confratres, & conſorores die ſabbathi à Purgatorio liberantur.* 661. *à Virgine ſummopere diligitur.* 666. *prima fuit quæ Virgini ſacellum, & templum erexerit.* 667. *à Virgine ortum habuiſſe dicitur.* 670. *magni viri qui in ea floruerunt.* 671. *eius encomia.* 678
Carnis rebellio ex peccato. 149. *militat aduerſus ſpiritum.* 299
Capitis ſcabie liberatur Monachus à B. Virgine, & ab eius dolore immunis perpetuò redditur. lib. vlt. 138. *caput latronis abſciſſum loquitur.* lib. vlt. 74
Caſtitas relucet in fœminie. 37. *qui eam amiſit quomodo B. Virgini ſe præſentet.* lib. vlt. 20. *eſt præcipua quædam ſanctificatio & diſpoſitio ad Deum videndum, ſummèq. placet Mariæ.* 20. *martyres facit.* ibid.
Charitas, collo, & turri comparatur. 221. *B. Virginis. Vide verbum Maria Virgo.*
Cherubim non comprehendunt Mariæ Virginis excellentiam. 2
Chriſtus carnem traxit ex Maria Virgine contra Apollinariſtas. 55. *ſine labe conceptus.* 154 *in vtero Matris fuit cõprehẽſor.* 307. *tria ſpolia refert in Incarnatione.* 244. *frater noſter.* 346 *Chriſtus à Virgine armatus prodijt in mundum.* 288. *eo naſcente mare lacteum, & ſumma pax in mundo.* 291
Chriſtus eſt miraculorum maximum. lib. vlt. 9 *comparatur ficui.* 14. *aquæ.* 238. *hamo.* 242. *vermi.* 243. *fulguri, & fulmini.* 274. *dicitur ſermo.* 296 *multiplicem habuit coronam.* 509. *benignitas, & auctoritas eius.* 266
Chriſtus pro Matris honore pugnauit. 9. *eius præconia cum Maria ſunt communia.* 163. *veluti ſol decus præcipuũ Mariæ.* 301. *eius myſticum monumentum eſt Maria.* 872. *ei gratiſſimus honor Matri collatus.* lib. vlt. 183. *gratiſſimus Ioſeph ob* [illegible] *ſequia ab eo recepta.* 921. *filius eius legalis.* [illegible] *S. Ioſeph.*
Chriſti [illegible] *onem contemplari ſolita Virgo quædam* [illegible] *rginitatem tuetur.* lib vlt. 274
Chriſti natiuitatem meditans Virgo quædam vbera miraculoſo lacte plena acquirit. li. vl. 34
Chriſti nomine gloriatur Ieſus ob aſſumptam naturam quam connotat. 188. *cur ſæpius vocetur Filius hominis.* 189. *Vide ver. Ieſus.*
Chorea prophanæ mulierum vitium. 111
Ciſtercienſes Monachi pallio Virginis teguntur. lib. vlt. 154
Cogitationes bonæ capillis tonſarum comparantur. 213. *conſeruant animam.* 431
Cognitio ſui, peccatis liberat. 279
Cõminationes diuinæ in bonũ vertuntur. li. vlt. 8
Compunctio ex viſione miraculorum. lib. vlt. 8

Digitized by Google

Concupiſcentia virorum, & mulierum. 170
Confeſſionis ſacramentalis neceſſitas exēplis oſtenditur. lib.vlt.18. item lib.vlt.51. eam adhibet ope Virginis caput abſciſſum. lib.vlt.74. ea infirmos priuare nititur Dæmon. lib.vlt.165
Congratulari B.Virgini proficuum. 746
Conſilia ſana à mulieribus. 47
Contemplatio comparata capillis tonſarum. 213 fuit optime in Maria Virg. Vide Maria Virgo.
Conuerſatio mulierum fugienda. 134
Conuerſiones peccatorum à B. Virgine. 273. Vide ver. Peccator. & Maria Virgo.
Corona B. Mariæ Virginis fortitudinem præbet ad hoſtes deuincendos. 508. eius virtus. lib.vlt. 219. Vide ver. Roſarium.
Creationis cum Incarnatione comparatio. 195
Crudelitas fœminarum. 117
Cultus prophanus fœminarum. 72

D

DAemones Maria Virgo debellat. 720. eorum illuſiones pateſiunt per ſalutationem Angelicam. li.vlt. 139. fruſtra perſequuntur deuotum Virginis Mariæ lib.vlt.165. arcentur, & fugantur à Virgine. lib.vlt.217
Detrahi nobis promittit Deus nè inanem ſectemur gloriam. 389
Deuotio in Virginem excitatur ex eius ſanctitate & excellentia. 699. ex vtilitate quæ inde conſequitur. 716. 921. ſignum eſt prædeſtinationis. 729. quibus foueatur exercitijs. 737. ſi remittitur ægrè ab ipſa fertur. lib.vlt.36. fuit præcipua in Martiano li.vlt. 114. in Gerardo. lib.vlt.117. obtinet contritionem in fine vitæ. lib.vlt.224. Vide mortis hora.
Deus operatur mira per imbecilla inſtrumenta. 158. à Maria Virgine placatur. 280. Vide Mariæ Virg. intercessio: eius attributa per Virginem innoteſcunt. 226. eſt cauſa præcipua bonorum operū. 376. 393. odit & punit vanam gloriā. 377. 393 eius Cor eſt Virginis templū. 451
Dignitas maternitatis Dei eſt incomprehenſibilis & eximia. 183. 189
Diſcendi deſiderium quam laudabile. 440
Doctores ſunt famuli Dei à face. 190
S. Dominicus auctor Roſarij. 459. ſuadet orationem Dominicā. 476. ſalutationē Angelic. 477
Dormientes incompoſitè Virgineâ benedictione priuantur, & diabolico ore oſculātur. li.vl. 135

E

EBrietas mulierum. 92
S. Edmundus ob intermiſſam deuotionem in Virginem ab ea blandè corripitur. lib.vlt. 102
Eleemoſynā facientes olim tuba canebant. 366. in occulto faciēda. ibid. quæ offertur altari B.Virginis ab ipſa viſibili apparitione in ægritudine offerentis remuneratur. lib.vlt. 20. quæ in terris fit in cælis magnificè repreſentatur. lib.vlt. 33. detinet iratas manus Dei, & Virg. li.vl. 100
Eliſabeth cedit ſponte Mariæ. 202
Eloquentia humana diuina res non indigent. 6 in fœminis floruit. 51
Eruditio ſumma quarumdam fœminarum. ibid.
Eſſenorū familia an fuerit eadē quæ Carmel. 647
Eucharistia ſacramentum B.Virg. acceptum ferramus. 249. 252. ſemper indeficiens. 250. è manu Virginis ſumendum. 252. ſumens puer Hebræus nil læditur à fornace in quam pater eum inieceerat. lib.vlt. 26. flammam ore percipere ſibi videtur. ibid.
Exemplum deuotionis, & pietatis, hæreticum quemdam conuertit. lib. vlt. 27. eius maxima vis ad imitationem. lib.vlt. 28
Expectationis B. Mariæ feſtum vnde initium ſumpſerit. lib.vlt. 123

F

FOemina non aſpicienda quamuis ſancta. 21
Fœminæ laudantur ab ethymologia nominis. 24. ex creatione prima mulieris. 25. ex honore quem Principes & Philoſophi eis deferunt. 26 à fortitudine & impauido animo. 28. ab amore erga patriam, & maritos & à tutela quam eis præſtiterunt. 32. à liberalitate & magnificentia. 35. à caſtimonia. 37. à prudentia & ſanis conſilijs. 47. à miſericordia & pietate. 50. à litterarum peritia, eloquentia, & eruditione. 51
Fœminarum prauarū deteguntur opprobria ex ethymologia nominis. 59. ſuperbia. 61. libido. 64 impudēs zelotypia. 70. cultus prophanus & fucus. 72. eius grauiſſima nocumenta recenſentur. 81. Lenocinandi munus valde nociuum. 83 adulteria cum grauiſſimo nocumento illegitimationis. 85. ebrietas. 92. vanitas quā ſequuntur curioſitas, hypocriſis, & inuidia. 96. garrulitas. 98. mendaciū, & fraus 103. otioſitas. 106 auaritia. 107. iracundia ferina. 109. veneficia. 111. crudelitas. 117. volubilitas, & inſtabilitas. 126. imprudentia in conſilijs. 128. pauor & audacia coniuncta ad malum. 130. profana chorea. 131. conuerſatio nociua. 134. mēdaces. 136 potentia ad malū. 141. 147. paupertatis dānationis, & infirmitatis cauſa. 150. renuit ſuccurrere illi quem ad extremā redegit miſeriā. 153
Fidei confeſſio quam difficilis, & quam neceſſaria. 156. nunquam in Eccleſia Dei deficit. 167
Fontes ac fluuij vini miraculosè fluxer. li.vlt. 11
Fortitudo fœminarum quarumdam. 28. B.Virg. Vide Maria Virgo.
Fratres quatuor modis dicuntur. 526
Fuci & cultus fœminei damna. 81
Fulgura pro fulminibus in ſacra Scriptura. lib. vlt. 7. ſignificant miracula. ibid. cur præcedant pluuias. lib.vlt. 8

G

GArrulitas fœminarum. 98
Gaudium promittitur à Virgine gaudium illi annuncianti. lib.vlt. 23. ſeptem gaudia, quæ habet in cælo reuelat B.Virgo S. Thomæ Cantuarienſi. lib.vlt. 181
S. Gerardus Pannoniæ Martyr quantam B.Virgini reuerentiam exhibuerit. lib.vlt. 117
Gloria Dei quærenda in operibus bonis. 370. nemini datur. 375. 393
Gratia inuenitur per Virginem. 241. recuperatur vi Roſarij. 498
S. Gregorius Magnus B.Virg. deuotiſs. li.vlt. 174

H

HAereſes multæ confutantur à muliere exclamante Beatus venter &c. 134. earum

deſtrutrix Beata Virgo, vide Maria Virgo.

Hæretici prauè intorquent in Virgine reſponſum Chriſti, quinimo beati &c. 352

Hebræorum ruina prædicitur ex Dei Incarnatione. 187. vide Iudæus.

Honor mulieribus à Principibus & Philoſophis delatus. 26. exhibetur Mariæ Virgini ab omnibus. 204

Hominis ſalus à conſenſu B. Virg. dependet. 193

poſt peccatum velut tempeſtate iacentur. 149

Humilitas prædeſtinationis ſignum. 728. B. Virginis. vide Maria Virgo.

Hypocritarum ſtulsitia ſtruthionis, & araneæ inſipientia declaratur. 400. 432. nominis ethymologia. 402. vide ver. Vanagloria.

I

S. ILdefonſus pro Virginitate Mariæ dimicans veſtem pretioſam ab ea recipit. lib. vlt. 123

Ieiunium ob vanam gloriam ne fiat. 361

Ieiunantē quarta feria, vel ſabbato in honorem B. Virginis inconfeſſum non mori exemplo comprobatur. lib. vlt. 74

IESVS nomen glorioſiſſimum. 188. ipſum pronuncians Iuda mulier caſtitatem tuetur. li. vlt. 204. caput mortui ipſum pronunciat. li. vlt. 211

Ignorantia affectata ſignum reprobationis. 437

Imaginum ſanctarum cultus comprobatur ex ſacris Scripturis. 768. ex Chriſti exemplo. 774. ex ſacris Concilijs. 780. ex traditione Eccleſiæ. 784 ex miraculis. 788. ex SS. Patribus. 797. ex multiplici vtilitate. 802. à ratione. 810

Imaginum ſanctarum defenſor acerrimus S. Stephanus. lib. vlt. 127. vis exemplis aſſeritur. lib. vlt. 152. B. Virg. defendenda ab inuaſione hæreticorum. lib. vlt. 250. earum veneratio plus dæmoni diſplicet quam caſtitatis obſeruatio. lib. vlt. 171. earū veneratio confirmatur à B. Virg. quæ perpetuo candelam accenſam ante illas conſeruat. lib. vlt. 173. inimicorum tollit odium. li. vlt. 177. earū violatio punitur grauiter. ibid.

Imitatio neceſſaria. 823

Imprudentia fœminarum in conſilijs. 128

Incarnatio à Verbo Dei maximè concupita 186 in ea oſtenditur omnipotentia Dei. 190. cum creatione comparatur. 195. miraculum miraculorum. 230. commiſtio farinæ. 248. expiſcatio quædam & captio Leuiathan. 242. eodem die quo paſſio. 271

Indulgentia quibus gaudet fratern. Roſarij. 540

Infirma inſtrumenta eligit Deus. 158

Infirmitas à mala muliere. 152

Ingratitudinis pœna exemplo demonſtretur. lib. vlt. 120. beneficij eſt amiſſio. lib. vlt. 25. 60

Inimicorum dilectio prædeſtinationis eſt ſignum. 728 illis parcendum in B. Virg. gratiam. 106

Inobedientia grauiter punitur. 397

Inſtrumenta imbecilla eligit Deus. 158

Intētio ſola abſcōdit opera. 366. vide Vanaglor.

Interceſſio SS. quanti valeat in hora mortis. li. vlt. 41. B. Virg. vide Maria Virg. & mortis hora.

Inuidia grauiter punitur. 397

S. Ioānes Baptiſta an fuerit Monachus Eliæ. 656

S. Ioannes Euangeliſta blādè corripit B. Edmundum ob intermiſſam Virginis deuotionem. 102

S. Ioannes Hieroſolymorum Epiſcopus an fuerit Ordinis Carmelitarum. 634

S. Ioſeph ſpeciali veneratione colendus, exemplo Chriſti, & Mariæ. 918. vt gratū faciamus Virgini, & Chriſto. 919. vt tributum debitum ſoluamus. 920. vt in eo vtilitatem percipiamus. 921. eius interceſſio potentiſſima. 923. quiuis eius auxilio indiget. 925

S. Ioſeph ſanctificatus in vtero. 931. confirmatus in gratia. 932. eius nominis excellentia. 935 eius priuilegium eſt vt nullus ex Apoſtolis Ioſeph vocaretur. 939. pulcher animo, & corpore. 941. iuſtus. 946. nobilis ſanguine. 951. ſtemma eius glorioſa. 958. genealogia ab Adam deducta. 960. honori Chriſti & Matris eius conſuluit. 963. duplex dignitas ſponſi Virg. & Patris legalis Chriſti. 965. item dignitas Patris ſpiritualis. 979. eius felicisſima mors. 981. reſurrectio. 986. gloria. 988

Ioſeph nomen à B. Virgine Hermanno tanquam ſponſo imponitur. lib. vlt. 75

Iracundia fœminarum ferina. 109

Iudæa quædam ope & miraculo Virginis conuertitur. lib. vlt. 53. item Iudæus alter. lib. vlt. 62. alia lib. vlt. 206. alia. lib. vlt. 318

Iuſti Mariam Virginem matrem, & nutricem habent. lib. vlt. 141

Iuſtificatio an ſit miraculum. lib. vlt. 4

L

LAc B. Virgin. miraculoſum & dulciſſimum. 325. potus Dei. 330

Lactare filios de iure naturæ. 326

Lauretanum ſacellum celeberrimum. 838

Lauretanæ iconis miracula. lib. vlt. 55. 56. 57. 88

Laudes Dei celebrandæ ſunt à mulieribus quoque. 160. qui eas canit cælo comparatur. 300

Laus humana contēnēda. 373. Vide ver. Vanagl.

Laudandus, qui inter malos bona agit. 161

Laudans quod minus eſt oſtendit inexplicabilem eſſe laudem dignioris. 162

S. Leocadiæ apparitio. lib. vlt. 123

Lex quomodo impoſita iuſto. 588

Liberalitas fœminarum. 35

Litterarum peritia reperitur etiam in fœminis. 51. illico obtinetur à Ruperto Abbate ope Virginis. lib. vlt. 40. ab Alberto Magno. lib. vlt. 41

Luxuria fœminarum. 64. iuuenum dum floribus ornantur ſe morti deſtinatos declarant. 148. hoc peccatū in puella quamuis confeſſa in Purgatorio tamen graue punitur lib. vlt. 22. eius tentationes ope Virginis ſuperantur. lib. vlt. 45. ei deditus Roſarij vi conuertitur. lib. vlt. 194. B. Cyprianus ope Virginis euadit victor. lib vlt. 204. Iuda mulier idem obtinet pronunciando Ieſus Maria. ibid. presbyter quidam idem obtinet. lib. vlt. 334

M

MAgnificentia reperitur in fœminis. 35

Malorū ſocietas auget laudem bonorū. 161

B. Marcella quæ exclamauit, Beatus venter, doctiſſima. 205. & per totum. lib. 15.

B. Margherita à Caſtello cor inſignitū vnione. 171

Mariæ Virginis.

Adoratio Hyperduliæ. 752. *honoratur ipſa à filio.* ibid. *modus eam colendi.* 753. *eam venerantur Angeli.* 761. *& viri ſancti.* 763. *omnes.* 204. *inhonorant hæretici.* 765. *dignè colitur campanæ pulſu, veſpere, mane, & meridie, & cur.* 885. *varijs antiphonis.* 889. *alijs actibus & ſignis.* 891. 893. *oblationis in eius famulatū formula.* 138

Altaria, odoramenta in eis fieri perpetuò curauit Gerardus. lib. vlt. 113

Apparitiones variæ. lib. vlt. 118.

Aſſumptioni deuotus Monachus de ea reuelationem accipit. lib. vlt. 140

Beneficia in homines, & protectio, poſt aſſumptionem adhuc nos tuetur. 224. *conſenſus eius requiritur ad ſalutem mundi.* 193. *illuminat, & conuertit peccatores.* 273. *præparat nobis manſionem.* ibid. *pro populo ſupplicare viſa eſt.* lib. vlt. 25. *Romam à graui morbo liberat.* lib. vlt. 174. *fulmen Dei in lecto reponit dum ipſum concipiendo placat.* 279 *Purgatorium viſitat ſingulis feſtis Natiuitatis Chriſti.* lib. vlt. 228. *Filij iram pro ſalute mundi placat anno.* 1117. lib. vlt. 229. *ſimile.* lib. vlt. 232. 234. *eius interceſſio propitiatorio comparatur.* 262. *primū miraculum Chriſti mundo impetrauit, cuius memoria adhuc extat.* lib. vlt. 11. *Mater electorum eſt.* 341. 174. *eorum nutrix.* 347. lib. vlt. 104. *eius ope & fructu victoriam de Diabolo reportamus.* 242. *pœnitentes excipit.* lib. vlt. 100. *Chriſtianorum arma contra infideles adiuuat.* lib. vlt. 64. *parturientibus adeſt.* lib. vlt. 46. 47. *à ſerpentis morſu nos præſeruat ſe fidam hominū cuſtodem exhibet.* lib. vlt. 79. 81. *depellit morbos & omnia mala.* 490. *Victoria de Turcis eius interceſſione reportata.* 566. *cæleſtia bona diſpenſat.* 722. *baſis eſt Eccleſiæ.* 16. *humilitati noſtræ ſe accommodat.* 22. *operit multitudinem noſtrorum criminū.* 23. *hæreſum extirpatrix declaratur à dæmonibus ipſis.* lib. vlt. 333. *dæmones arcet ac debellat.* 22. 720. lib. vlt. 217

Charitas fuit in ſummo. 215 *per collum & turrim ſignata.* 221. *aciem inſtruit ad expugnandum Deum.* 210

Comparationes, comparatur crateri tornatili. 171. *puteo aquarum viuentium.* ibid. *aceruo tritici & lilijs.* 173. *Balſamo.* 260. 825. *mulieri quærenti dragma.* 241. *diebus vernis.* 492. *cælo.* 296. *libro.* 706. *fœminæ tria ſata commiſcenti.* 247. *tabernaculo.* 5. *Niui.* 8. 21. *Templo Salomonis.* 9. *Viti.* 13. *Storaci.* 14 *ficui.* ibid. *Lunæ* 15. *Spongiæ.* 22. *Roſæ, Cedro, Cypreſſo.* 481. 486. *cælo empyreo.* 303

Compaſſio ad Chriſtum cum luctu Moabitidis Ruth confertur. 202. *fuit continua.* 215. *maxima.* 269. *ob eam rubore ſuffunditur.* 218

Conceptio immaculata. 8. 170. *omnes diuitias cæleſtes Chriſtus in ea impendit.* 14. *immunis à peccato licet ex peccatoribus.* 482. *ſingularis.* 282. *cum Paradiſo templi confertur.* 283. *in ea ſummè elucet vis Redemptionis.* 485. *fuit roſa inter flores cæleſtium donorum concepta, & enata.* 486

Contemplatio excellens non diſiuncta ab actione. pag. 259

Cultus. Vide Adoratio.

Deuotio, eiuſq. vtilitas, eius deuoti & filij candidi ac puri ſint tanquam filij cordis Dei. 16. *ſint verè Nazaræi.* 18. *caſti.* 20. *Deuotis ſuis Virgo impetrat æternæ damnationis reuocari ſententiam.* lib. vlt. 41. 58. *in hora mortis protexit. Vide Mortis hora. pro ſuis deuotis efficaciter intercedit.* 715. 164. 167. *honores defert.* lib. vlt. 98. *tutatur ſuos deuotos in vitæ periculis.* lib. vlt. 168. 182. 187. 53. 240. 242. 276. 329. 333. 55. 26. 89. 210. 97. *à paupertate ſubleuat.* lib. vlt. 85. 327. *à Dæmonis poteſtate liberat.* lib. vlt. 243. 73. 31. 94. *fouet.* li. vlt. 54. 83 *non ſinit confeſſione carere.* lib. vlt. 51. *à peccatis auertit.* lib. vlt. 313. 45. 61. 133. 155. 157. 179 16. 315. *ab infirmitate liberat.* lib. vlt. 138. 55. 56. 68. 88. 27. *ab infamia.* lib. vlt. 329. 333. 76 *ſeruiendum illi cum timore.* 272. *imitatio optimum medium ad deuotionem.* 818. *Virgo recitatione Roſarij delectatur.* 501. *Vide Roſariū. ſummam impartitur dulcedinem ſuis deuotis.* 502. *militi cuidā Virgo mirificè fauet.* lib. vlt. 143. *quidam monachus mira facit.* lib. vlt. 146 *filiam reſtituit Maria Virgo minanti non aliter reſtituendum ſibi filium.* lib. vlt. 151. *in re quoque minima ſe cuidam fœminæ inuocanti adeſt.* lib. vlt. 109. *Hermannum pluribus beneuolentiæ ſignis proſequitur.* lib. vlt. 35. *clericus eam ſalutans lactis medicamine labia linguāq. recuperat.* lib. vlt. 72. *cæcum ſui defenſorem illuminat.* lib. vlt. 324. *tutatur ab inſidijs Diaboli.* lib. vlt. 165. *Dæmonis fraude liberatur mulier à Virgine quæ ſuam formam induerat.* lib. vlt. 49. *nouitium in religione confirmat.* lib. vlt. 186. *pſalterium Virgo largitur paupercula ſibi deuotæ.* lib. vlt. 314. *Miſſa intereſt presbyteri ſibi deuoti.* lib. vlt. 314. 320. *puerum ab incendio, & ruina liberat.* lib. vlt. 64. *ſe ſponſam promittit iuueni ſponſam carnalem dimittenti.* li. vlt. 163. *viſitat ſuos deuotos.* lib. vlt. 222. 239 258. 326. 327. 20. *ſtudioſos, & feruentes amplexatur, indeuotos auerſatur.* lib. vlt. 66. *cōſolatur monachum.* lib. vlt. 136. 105. *D. Bernardum.* lib. vlt. 116. *docet ruſticū pulcherrimum hymnum.* lib. vlt. 106. *alios.* li. vlt 247. *fratrem ſimplicē docet prædicare.* lib. vlt. 126. 203. *Rupertum Abbatē.* li. vl. 40. *Albertū Magnum.* li. vlt. 40. *ab infamia Abbatiſſā liberat.* li. vlt. 71. *opera bona in mortali pro eius amore facta temporali remuneratione cōpenſat.* li. vlt. 104. *quæ in eius honorem conſumuntur non conſumi miraculo annuò comprobatur.* lib. vlt. 77. *mortuos ſuſcitat.* lib. vlt. 27. 58. *eius deuotiſſimi S. Thomas Cantuarien.* lib. vlt. 332. *S. Bernardinus Senenſis.* lib. vlt. 211. *S. Henricus Imperator.* li. vlt. 212. *S. Annon Archiepiſcopus Colon.* lib. vlt. 213. *B. Alanus.* lib. vlt. 214. *S. Anſelmus.* lib. vlt. 222

Encomia, & attributa. Complementum Sanctiſſimæ Trinitatis. 163. *Eucharistiæ clibanus & crater indeficiens.* 249. *illuminatrix.* 821. *vm-*

Maria Virginis

bra Dei. 208. Regina florum. 497. Thronus Dei. 308. varia nomina ex S. Iacobo Apoſtolo. lib. vlt. 122. omnia eius celebriora Epitheta ex ſacris litteris, & Sanctis Patribus per Alphabeti ordinem reperies. 695

Excellentia, trahit ad ſe corda. 825. auctoritatibus, & rationibus demonſtratur. 699. eius fiat plus à Deo honoratur, quàm proprium fiat. 194. oportet ipſos Prophetas ipſumq. ei filium cum cautela de ipſa loqui. 189. Philoſophi periculum idolatrandi vix euaſerunt. 193. res eius parua magnis aliorum comparantur. 284. omnium Deo ſimillima. 205. Miraculum magnum. 225. 229. 233. cognoſcitur ex eius fructu. 195

Excellentia & decor, ex filio. 301. melius quam cæteri ſimul Sancti patefacit attributa Diuina. 226. multiplici corona & omnibus aureolis decorata. 262. 510. à ſolo Deo dignè laudari poteſt. 183. eius laudes cæterorū laudes obſcurat. 277. eius gloria ſilentiū indicit oraculis dæmonum. ibid. ipſi tribuuntur victoriæ Chriſti. 289. ipſi plurimi Angeli famulantur. 264

Feſta omnia recenſentur, eorumq. origo indicatur. 847

Fides ſingularis, ipſa enim ſola in triduo explicitè credidit reſurrectionem filij. 871

Gratia, reſpectu aliorum Sanctorum fuit miraculoſa. 225. fuit immenſa. 302. vſum rationis & gratiam obtinuit anticipate. 282. ſummas benedictiones à Deo recepit. 339. Diuinarum gratiarum fuit mirificè ſuſceptiua. 22

Humilitas odore Roſæ indicatur. 485

Imagines, pro obſide pacis à Principibus quibuſdam recipitur. lib. vlt. 106. pulchram depingens ab inſidijs dæmonis liberatur. lib. vlt. 70. 75. imago quædam viſa ab odio inimicorum auertit. lib. vlt. 177. inter ingentes fragores intacta manet. lib. vlt. 178. Dum transfertur imago quædam auditur angelicus concentus. 593. ſummè honoratur à Principibus. 593. eius veneratio antiquitus figurata. 595. effigies Conſtantinopolitana oleo perfuſa mirabiliter apparet. li. vlt. 59. S. Mariæ Maioris icone fugatur peſtifer baſiliſcus. li. vlt. 54

Impeccabilitas. 209. 258. 285. 262. 298. 318. 705. nullā paſſionū pugnam ſentijt. 299. ab internis tentationibus immunis. 493. perturbationis expers. 216. inſeparabiliter Deo adhæret. 202

Inuocationes, Author antiphonæ Salue Regina. lib. vlt. 109. Antiphona Sub tuum præſidium à multis eruit periculis. lib. vlt. 83. in Miſſa Aethyopum quomodo inuocetur. lib. vlt. 123. in Miſſa Syrorum quomodo ſalutetur. lib. vlt. 523. Gaudium ſibi annuntianti Virgo gaudium repromittit. lib. vlt. 23. Aue Maria. Vide Salutatio Angelica.

Laudatio, ab omnibus præſtanda quamuis peccatoribus. 4. qui eam laudat Deum laudat. ibid. nunquam deſiſtendum, quia nunquam ſatis. 1. & quia eam blaſphemare non ceſſant hæretici. 5. eius laudes ſecretò & publicè fuerunt pronunciata. 156

Liberalitas, cum Rebecca confertur. 200

Maternitas Dei omnium eius priuilegiorum maximum. 169. 175. 183. 184. abſque viri opera concepit. 154. à filio appellatur, O ſalus & gaudium animæ meæ. 181. maximè vnita Deo. 184. poteſt dici Dei cauſa ſecundum aliquos. 191. Dominium gerit cæteri miniſterium. 195. eius ſtemma glorioſiſſimum. 196. confertur cum omnibus glorioſis matribus. 200. Deo viciniſſima. 320. nouum dicitur monumentum. 872. Vide Mariæ Virginis venter. arma Chriſto ſuppeditauit. 288. ei opponitur concipiens peccatum. 246. cur aliquando à filio Matris nomine priuetur. 204. Beata propter corporalia obſequia præſtita filio. 180. fælix quia Dominum lactauit. 324. eodem die concepit qui Chriſtus crucifixus eſt. 270

Merita etiam dormientis erant maxima. 285. omnia opera erant coronata. ibidem. excedunt longe aliorum merita. 283. cogitationes omnes & verba erant ſanguine Chriſti rubricata. pag. 219

Miſericordia, aceruo tritici & lilijs comparata. 224. mons dicitur. 240. ex oculis commendatur. 216

Miſſam quotidiè dicens ab ea protegitur. lib. vlt. pag. 75

Mortificatio, cū matris Samuelis confertur. 202

Natiuitas. Vide Natiuitas. maxima in veneratione apud Gentiles. lib. vlt. 170

Nomen, quibus circumſtantijs à Beato Iordano pronunciaretur. lib. vlt. 38. eo ſe mulier ab impudico liberat. lib. vlt. 311. pronuncians Iuda mulier caſtitatem tuetur. lib. vlt. 204. caput mortui ipſum pronunciat & baptizatur. lib. vlt. 211. eo rogatus Gerardus nihil vnquam negauit. lib. vlt. 117. illud pronuncians eum quinque pſalmis monachus quidam poſt mortem quinque roſis mirificè decoratur. lib. vlt. 47. ipſum pronuncians Hermannus mira ſuauitate repletur. lib. vlt. 35

Obedientia, cum Sara confertur. 200. audit non tantum concepit Verbum Dei. 358

Officium perſoluere quam ſit vtile. lib. vlt. 259 clericus quotidie ipſum perſoluens lacte Virgineo in infirmitate linitur & curatur. lib. vlt. 23.

Oratio, cum Anna oratione confertur. 202. diuinas laudes muſicè frequentabat. 301. lacrymæ eius poſt Aſcenſionem Filij. 215. labia laudantur. 218. eloquium dulce. 219

Potentia eſt enim miraculorum opifex. lib. vlt. 5. 7. officina miraculorum lib. vlt. 9. nunquam ceſſauit à patrandis miraculis. lib. vlt. 13

Prædeſtinatio fuit ante omnes puras creaturas. 257. in ea fuit Chriſto ſimillima. 314

Pulchritudo corporalis ad turpitudinem non alliciebat. 21. varijs rebus varia membra latè comparantur. 214. indicat eius ſpiritualem pulchritudinem. 206

Pulchritudo ſpiritualis traxit Dei Verbum in eius amorem. 188. 209. ex beatitudine pacis oriebatur. 207. ex beatitudine paupertatis. 208

ex contemplatione. ibid. comparatur equitatui. 210.palmæ. ibidem. Cogitationes pulcherrimæ. 213
Purificatio, virtuteſq. in ea exercitæ. 200.202
Reliquiæ venerantur ab Eccleſia. 876.quænam ſint & 761.877.ʒoua omnia bona tribuit eam adorantibus. lib.vlt.107.eius præconia ex Euthymio. lib.vlt.108
Sapientia maxima. 263.493
Templa ædificata etiam ante ipſius Conceptionem. 829. & quæ Idolis dicata erant. ibidem. quod in Græcia dicitur Anaſtaſiæ miraculis multis decoratur.lib.vlt.113.S.Mariæ Lauretanæ inſigne miraculum.lib.vlt. 57.Sacellum in Templo S.Mariæ Maioris ſumma cum prudentia ædificatum.442.inde Virgini ſumma gloria. 444. quàm ſibi complaceat in extructione Templorum. 443
Vbera laudantur. 330
Venter dum laudatur, eius anima magnis extollitur laudibus.165. varijs encomijs decoratur. 181.laudatur à SS.Patribus. 175.laudari ſatis non poteſt. 182. comparatur Fonti, Monti,&c.238. menſa propoſitionis dicitur. 251. vehiculum panis cæleſtis. 254. Arca fœderis.256. Nubi fulguranti comparatur. 274.
Maria Virginis
Nido Alcedinum. 281. cælo capacior. 303.iure Beatus dicitur. 553
Verecundia cum Rachelis confertur. 201
Vindicta ſumpta de inimicis ſui nominis. li. vlt. 268.269.275.277.278. Epiſcopum admonet, non emendatum interfici permittit.li.vlt.262. benedictione ſua priuat Monachum incompoſitè iacentem. lib.vlt.135. negat ſuam conſolationem Monacho ſanitatis nimium ſtudioſo. lib.vlt.153.diſpergit ſuperbos 272
Virginitas in niue repræſentatur. 10. omnibus præſtat. 11. ſingularis.12. 268.fœcunda. 13. 333.illibata. 171.roſis clauſis indicatur. 485. vndique vallata. 223.conſolidata à filio. 287. redundat in alios. 172
Virtutes copioſæ. 819.earum optimum exemplar fuit. 820. tanquam exercitus expugnant Deum. 210
Viſitatio ad Eliſabet fuit maxima dignatio. 203
Martyres ſunt Chriſti milites,& Duces. 196
Melodia dulciſſima exhibetur à Virgine cuidam eius deuoto. lib.vlt.136
Mendacia & fraudes fœminarum. 103
Meretrix quomodo arceatur à peccato in feſtis B. Virginis.lib.vlt.115.die ſabbati abſtinens à peccato, contritionem obtinet & ſalutem. lib. vlt.87. Vide. Fœmina.
Militia à fœminis quoque tractata. 28
Miracula in B. Virgine, & in Incarnatione oſtenſa. 228. 230.quædam non omnibus talia.336.quæ vulgariter,quæ Theologicè dicantur.lib.vlt.1.ſeptem celeberrima mundi. ibid. definitio. lib.vlt.5.quænam talia non ſint.ibid. cur dicantur fulgura. lib.vlt.7.ſunt arma defenſiua Sanctorum. lib. vlt. 8. maximum eſt Chriſtus.lib.vlt 9.primum Chriſti fuit impetratum à Virgine. ibid. non rariora his quæ anteactis ſæculis. lib.vlt.12.in omnibus ſæculis recenſentur. ibid. noui qualiter præſtanda fides.li.vlt.14. ea negantes maximum miraculum aſtruiit.l.vlt.15.ea fecere peccatores quoque & infideles.lib.vlt.15.an fieri poſſint in atteſtationem falſi. lib.vlt.16. apparentia tantum cur permittantur. lib.vlt.17
Miſericordia propria mulierum. 50. ſtatim poſt Diuinam iram elucet.lib.vlt.8.quæ exercetur in pauperes eſt prædeſtinationis ſignum.li.vlt. 28.in cælo magnificè repræſentantur eius opera.lib.vlt.33.Vide Maria Virg.Miſericordia.
Miſſæ ſacrum audire non potens Albertus à Virgine conſolatur.lib.vlt.103.Vide Mariæ Virginis Miſſa.
Moniales virtute Roſarij reformãtur.li.vlt.199
Mors à meretrice. 152
Morti hora adeſt Virgo Maria. lib.vlt.245
Moriens diues, hominibus & dæmonibus circumdatur; paupercula à Virgine & Angelis circumſtipatur. lib.vlt.161
Mortis hora maximè iuuat deuotio in Virginẽ, eiuſq. patrocinium. quod exemplis comprobatur. lib.vlt. 167.168.179. 199.222.223.224. 225.228.236.

N

NAtiuitatis Chriſti feſto B. Virgo Purgatorium viſitare ſolet. lib.vlt.228
Nobilitas virtuti adiumento eſt. 952. in tribus conſiſtit. 254
Numeri ratio in diuinis quomodo non contemnenda. 576
Nuptijs carnalibus renuncians pro amore Virg. ipſam ſibi Sponſam acquirit. lib.vlt.163

O

OBedientia Mariæ Virginis antefertur obedientiæ Saræ. 200
Obſtinati vendunt animã Diabolo,nec redimere curant. 437. eorum mors repentina. 438
Occaſiones peccati omnino fugiendæ. 18
Occaſiones mulierum fugiendæ. 134
Officium B. Mariæ quotidie perſoluens ab ipſa viſitatur,& ſacri lactis ſtillicidio repente à mortali infirmitate curatur.li.vlt.23.quãprimum perſoluentes Fratres Dominicani grauioribus culpis non diù detinentur.lib.vlt.39.quæ occaſione captum eſt à clericis recitari. lib.vlt.63.
Omnipotentia Dei in nullo opere effulget magis quã in eo,quod B.Virgo fuerit Mater Dei.190
Opera bona facientes in Crucem oculos conijciant & caueãt à vanagloria.367.Vide.Vanagloria. Eorum merces locus tantum.409.Coniungenda auditioni Verbi. 424. moraliter tantum bona mercedem infra terram accipiunt. 409
Opprobriũ mulierũ ab ethymologia nominis. 59
Orationis cõfidẽtia exẽplo quodã patefit. l.vl.151
Orationis ſtudio Maria Virgo ſuperat Annam matrem Samuelis. 202
Oratio Dominica omnia impetrat.463.eius ſumma vtilitas.465. Adhortatio ex B. Dominico. 4 . ex B.Alano. 469
Orna us profanus abijciẽdus in reb.diuinis. 598
Otioſitas fœminarum. 106

Pacis

P

PAcis beatitudo fuit in Maria. 207
Parentes laudes communes habent cū filijs. 163
Parentes ſibi adſcribunt victorias filiorum. 189
Partus difficultatem ſuperat mulier pronuncians Salue Regina. lib.vlt.46. Item B. Brigitta ope Virginis. lib.vlt.47
Paſſiones animi turbant hominem. 150
Patientia prædeſtinationis ſignum. 727
Pauper confugiens ad Virginem proprijs illius crepidis argenteis mirabiliter ditatur. lib.vlt.85
Paupertas ſpiritus prædeſtinationis ſignum. 728
Paupertatis beatitudo fuit in Maria. 208
Pax per Chriſtum. 291. quanti facienda. 294
Peccans omnino contrarius B.Virgini. 246
Peccantes faciunt B.Virg. matrē miſeria. l.vlt.164
Peccatum difficultate perpetratur. 246. mortem affert. 247
Peccata vitare per longum tempus, prædeſtinationis ſignum. 725
Peccator latro à deuotione Virginis nō recedens ſpe ſalutis non caruit. lib.vlt.155. mulier item deſperationis tradita. lib.vlt.157
Peccator damnandus, vi orationis ad Virg. excitatur à mortuis, & pœnitet. lib.vlt.167. conuertitur quidam à via perditionis Roſario à coniuge capiti eius ſuppoſito. lib.vlt.194. alius. li.vlt.196. alia. lib.vlt. 200. alius. lib.vlt.206
Peccator quidam miles mori non poteſt ſine confeſſine ob deuotionem in Virginem. lib.vlt.225
Peccatrix deſperans ope Virg. conuertitur. l.vl.315
Peſtilentia ſæuiſſima ceſſat B.Virginis interceſſione. lib.vlt.53
Pietas propria fœminarum. 50
Pluuia cur ſequantur fulgura. lib.vlt.8
Pœnitentia ex viſione miraculorum. lib.vlt.8
Pœnitens non confeſſa à mortalibus plagis mirifice ſanatur ope B.Virg. & peccata confitetur. l.vl.55
Prædeſtinationis ſignum audire verbum Dei. 426
Prædicatio eſt tanta neceſſitatis vt etiam à muliere fieri debeat ſi deſint viri. 160
Prædicatores ſunt Chriſti famuli. 196. caueant à vanagloria. Vide. Vanagloria.
Prædicationis auditio proficua. 419. Vide. Verbum Dei.
Prædicatores vix magnæ virtutis. 422. in gratiam auditorum ne inania tractent. 428
Proceſſiones cur inſtitutæ. 590. earum antiquitas. 595. quomodo facienda. 598
Profeſſionis delatio non reprehendenda. lib.vlt.39
Prophetiæ donum fuit in peccatoribus, & infidelibus quoque. lib.vlt.15
Pudor. Vide. Verecundia.
Pulchritudinis fœmineæ damna. 141
Pulchritudo Virginis maxima omnium creaturarum. 208. Vide. Maria pulchritudo.
Pulchritudo corporis indicat puritatem mentis. 943
Purgatorium diuturnum ſuſtinet mulier quæ cum puellis puella laſciuierat. lib.vlt.22
Purgatorio euocantur plurimæ Animæ in die Aſſumptionis B. Mariæ. lib.vlt.22
Purgatorium viſitat B. Virgo in feſto Natiuitatis Chriſti. lib.vlt.228
Puri conſcientia ſunt filij cordis Dei. 16. comparantur niui, lacti, ebori, & ſapphiro. 17
Purificationis feſtum vnde ortum duxerit. l.vlt.53
Puritas Virginis Mariæ. 171

R

REdemptionis opus & vis maxime elucet in B.Virgine. 485
Religionem perſeueranter amplecti prædeſtinationis ſignum. 728
Reliquiarum veneratio antiqua, & laudabilis. 875
Riſus vitandus in proceſſionibus. 610
Romanorum priſcorum humana fœlicitas ob bona opera moralia. 411
Roſæ plantatio totum B.Virginis vitæ curſum indicat. 481
Roſa à Summo Pontifice benedicta conſtat ex 150. folijs ſicut Hiericuntina. 484
Roſacea corona B. Mariæ origo. 506
Roſarij B.Virginis initium. lib.vlt.77
Roſarij B.V. ope captiuitatem Turcicam effugiunt quidam Chriſtiani. lib.vlt.95
Roſarium Virg. à periculis vitæ tuetur. lib.vlt.184. & 187.
Roſarij virtute Monialis quædam à libidine præſeruatur, & de vita ſpirituali à Virgine per litteras inſtruitur, atque totum monaſterium reformatur. li.vlt. 188. deſperans reducitur. li.vlt.192 quidam luxurioſus conuertitur. li.vlt.194. alius. lib.vlt.196. alia. lib.vlt.200
Roſarium B.V. impugnans ab ea punitur. l.vlt.268
Roſarium eſt vetuſtiſſimum. 457
Roſarij dignitas. 462
Roſarij B.M. mirabilis vis impetrandi. 498. conciliandi 499. conſolandi. 500
per Roſarij Mariani preces Anima diſponit ingreſſum diuini Sponſi in eam. 503
Roſarij dicendi formula. li.vlt.512. cur corona nuncupetur. 508
Roſarium Virginis recitantes caſti ſunt. 511. eis fauet Virgo Mater. 112
Roſarij Mariani Fraternitas reliquas præcellit. 529. encomia per arbores viſionis Nabucodonoſor. 552
Roſarium Marianum ab Hæreticis impugnatum defenditur. 573
Rupertus Abbas ex tardo ad litteras fit ope Virginis velox & ingenioſus. lib.vlt.40
Rut Moabitem ſuperat B.V. adhærendo Deo. 202

S

SAbbato abſtinens meretrix à peccato in honorem Virginis gratia efficaci præuenitur. l.vl.87
Sabbato abſtinens à carnibus mulier hæretica in honorem Virginis ſterilitate liberatur. lib.vlt. 107
Sabbatum cur in Dominicam traſlatum. 865
Sabbati obſeruatio in cultum Virginis. 867
Sacrificium offerentis Hermanni manus Chriſtus & Maria ſuis manibus calefaciunt. lib.vlt.37
Salutatione Angelica Dæmonis illuſiones pateſiunt. lib.vlt.139.
Salutationem Angelicam frequentanti ſaliua in mel conuertitur. lib.vlt.154
Salutationem Angelicam tantum ſciens ſigna ſalutis poſt mortem oſtendit. lib.vlt.162
Salutationis Angelicæ frequentatio à periculis vitæ tutatur. lib.vlt.168

Salu-

INDEX RERVM NOTABILIVM.

Salutationis Angelicæ dignitas. 472. *eam negligere ſignum reprobationis.* 475. *vis magna ad impetrandam Diuinam gratiam.* 498. *ad conſolandum.* 500. *adhibenda ante ſomnum.* 503

Salutationis Angelicæ affectuoſa paraphraſis. 741.

Sampſonis matris mortificatio cum Virg. Mariæ mortificatione confertur. 202

S. Stephanus minor martyr à B. Virg. Matri dono datus. lib.vlt.125

Sancti omnes & Angeli miniſterium Matri Chriſti dominium gerunt. 196

Sancti abhorruerunt à vanagloria. 378

Scientiæ naturales non multifieri debent. lib.vlt.40

Sindonis ſacræ laus. 777

Spiritus Sanctus aquæ refrigeranti, abſtergenti, & fœcundanti comparatur. 239

Spiritus pugnat contra carnem. 294

Struthionis natura expenditur. 400

Studiorum cauſa, deuotionis officia erga B. Virg. omittens Thomas Campenſis, increpationis viæ amplexus recipit ab ea. lib.vlt.66

Studiorum cauſa, intermittere Virginis deuotionem non licet. lib.vlt.102

Superbia reprobationis ſignum. 728

Superſtitio aliquando non eſt numerum & tempus obſeruare. 576

T

TEmpla B. Virginis non reſtaurare quantum illi diſpliceat oſtenditur exemplo. lib.vlt.25

Templa in honorem Virginis ædificata. 829. *vbi ſimulachra gentium colebantur.* 839

Tempus certum obſeruare quomodo vacet à ſuperſtitione. 578

B. Tharaſiæ Carmelitanæ monialis encomia. 680

Thronus Dei qui dicantur. 309

Torneamenta exercere peccatū mortale eſt. l.vl.144

Tranſlatio imaginis B. Virginis ad Sacellum S. Mariæ Maioris. 452

Tranſubſtantiatio an ſit miraculum. lib.vlt.4

Tribulationibus præmi prædeſtinationis ſignū. 727

V

VAnitas fœminarum; quam ſequuntur curioſitas, hypocriſis, & inuidia. 96

Vanagloriæ omnes communiter ſubiecti. 361

Vanagloriæ cauſa inſipienter fiunt opera bona. 362

Vanagloriæ hieroglyphicum. 362. *ab operibus bonis & virtutibus hoc vitium fouetur.* 363. *virtutes ab ea faſcinantur.* 364. *areſiunt.* 367

Vanagloria eſt ſeruitus oculorum. 364. *ad eam vitandam ſufficit intentio.* 366. *inſidiatur nobis in cælo.* 367. *aufert meritum à bonis operibus.* 368 *quomodo ſuperetur.* 370. *monſtra gignit* 371. *grauiter à Deo punitur.* 376. 393. *Sancti eā fugerunt.* 378. *fugiēda ex doctrina Sanctorū Patrum.* 383 *in vanam iniuſtè vera gloria commutatur.* 369

Vanamgloriam Chriſtus exēplo ſuo reprimere docuit. 392. *eam captans, fur.* ibid. *Inſidiatur omnibus.* 396. *Species quædam eſt idololatriæ.* 398. *eius ſtultitia ſtruthionis natura declaratur.* 400. *item aranearum.* 401. *alijs argumentis.* 405. *vix tamen euaditur.* 415

Veneficia fœminarum. 111

Venter Mariæ laudatus maximam indicat laudem. 165

Venter officina malorum & errorum. 238

Venter infœlix qui concipit in peccato; beatus qui ſine peccato. 357

Verbum diuinum deſiderio flagrauit ingrediendi Virginis vterum. 186

Verbum Diuinum maxime ſibi complacuit in Incarnatione. 187

Verbi Diuini vtilitas, & efficacia. 418. *quomodo audiendum, & cuſtodiendum.* 424. *ipſum audire ſignum prædeſtinationis.* 426. 726. *Audientes perfunctoriè muſicæ potius quàm prædicationi vacant.* 427. *pueriliter ſe gerunt.* 428. *ruminandum & digerendum vt proſit.* 430

Verbum diuinum dulce prædeſtinatis. 433. *inſipidum & ingratum reprobis.* 434. *renuentes audire ſeuerè puniuntur.* 437. *eius encomia.* 438. *audiendi quanta deberet eſſe auiditas.* 440

Verecundia ſimilis fragmini mali punici. 217. *Virginem decet.* 217

Victoria de infidelibus B. Virg. ope refertur. l.vl.64

Victoriæ & triumphi filiorum ſunt communes parentibus. 163

Victoria per B. Virginem obtinetur. lib.vlt.273

Victoria de Turcis Virg. interceſſione reportata. 566

Vindicta B. Virg. lib.vlt.279.280.285.312

Virgines ſunt famulæ Regis Cæleſtis. 197

Virgines decet verecundia. 217

Virgines commutantur in Angelos. 222

Virginitas lilio ſignificatur. 222

Virginitas maxima cum difficultate ſeruatur. 223

Virginitatem tuenti Puellæ, caput abſciſſum, à Virgine reſtituitur. lib.vlt.227

Virtus laudata quænam creſcat. 373

Virtutes ſunt veluti exercitus quo Dei cor expugnatur. 210

Viſus mulierum pertimeſcendus. 140. *hoc abſtinuerat Scipio.* 144

Vita periculis liberat deuotio in B. Virg. li.vlt.168

Vitæ periculum euadit Theodoſius Cœnobiarcha auxilio Virg. li.vlt.240. *alter.* li.vlt.250. 271. 277

Volubilitas, & inconſtabilitas fœminarum. 126

Voluptatis Venereæ damna. 140

Vota B. Virg. reddenda quamprimum. lib.vlt.44

Vnio maxima inter Matrem, & Filium. 184

Z

ZElotypia impudens fœminarum. 70

F I N I S.

TYPOGRAPHVS AD LECTOREM SIC CORRIGENDA MONET.

SAtis tritum eſt (Candide Lector) prouerbium illud, *quandoque bonus dormitat Omerus*; dormitarunt quidem Artifices typographiæ, oſcitauit Corrector: ex illa autem dormitatione, & hac oſcitantia quatuor erratorum genera pulularont: primum eſt indebita punctorum, & virgularum deſignatio: ſecundum, quod in nonnullis clauſulis verbum vnum deſideratur, & in alijs redundat: tertium eſt defectus debiti characteris: quædam enim oportebat, non eodem, ſed diuerſo conſcribi charactere: quartum eſt appoſitio quorundam verborum pro alijs, exempli gratia loco huius verbi *in fine* appoſitum eſt in fide, & loco huius verbi *Marialis* dicitur miraculis, & alia huiuſmodi, quæ precor (ſtudioſe Lector) benignè corrigas.

LEGATORIA A. PANDIMIGLIO · ROMA ·

Digitized by Google